M. Th. u. Sch. 119

Hic liber legatus est ad librariam Assinden

Textus Sententiarum cum conclu
ſionibus ac titulis queſtionū ſan=
cti Thome Articulis qꝫ Pariſieñ.
et in quibus mgr̄ cōiter nō tenet.

Bibliothecæ D. D. Canon. Essend.

Sequuntur Tituli queſti
onum ſancti Thome ſuꝑ primum li-
brum ſententiarum.

DI. I

An doctrīa theologie ſit neceſſaria.
An ſit vna ſcīa vel plures.
An ſit practica vel ſpeculatiua: et ſi ſpeculatiua. vtrum ſit ſapīa vel ſciētia vel intellectus.
Quid ſit ſubiectū theologie.
Quis modus ſit tractādi ⁊ exponēdi theologiam.
Quid ſit frui ⁊ cuius potētie vel virtutis ſit actus.
Quid ſit vti ⁊ cuius ſit actus
Utrū ſit ſolo deo fruendū.
Utrū tribus ꝑſonis ſit vna ſola fruitione fruendū vel pluribus.
Utrū omnibus alijs p̄ter deū ſit vtēdum.
Utrum fruitio ſit omnis creature.
Utrū vſus ſit in patria.

DI. II

An ſit vnus deus. ſiue de vnitate diuine eſſentie.
Utrū ī deo ſit pl̄alitas attributoꝝ.
Utrū in deo ſit pl̄alitas rationū ſc̄m q̄s attributa differūt.
Utrū vnitas diuine eſſentie cōpatiatur ſecū pluralitatē ꝑſonaꝝ.
Utꝝ pl̄alitas ꝑſonaꝝ in diuīs ſit realis vel rōnalis tm̄.
Utrū hoc nomē deꝰ ſit nomē nature

DI. III

Utrū deus ſit cognoſcibilis a creato intellectu.
Utrū deum eſſe ſit ꝑ ſe notum.
Utrū deus poſſit cognoſci ꝑ creaturas. ⁊ quorū eſt deū cognoſcere ꝑ creaturas.
Quid potuerūt ph̄i de deo ꝑ creaturas cognoſcere vtrū videlicet trinitatem ꝑſonaꝝ.
Quid ſit veſtigiū dei in creaturis.
De partibus veſtigij.
Utrū in omni creatura inueniat̄ veſtigium.
De ſubiecto imaginis vtrū tm̄ mens ſit ſubiectū imaginis.
De ꝑtibus imaginis q̄d ſit vnaqueq̄ ⁊ qualit̄ differant.
Quō ſe hn̄t partes imaginis ad animam. vtrū ſint ip̄a eſſentia aīe. In quo ⁊ vtrū aīa ſit ſue potentie.
Quō ſe hn̄t ꝑtes imaginis ad inuicem. vtrū vna oriat̄ ex altera.
De cōparatione iſtarū potentiarum ad actus ſuos. vtrum ſemꝑ ſint in actu.
De ſc̄da aſſignatione imaginis mediante noticia ⁊ amore quō differunt a p̄ma.

DI. IIII

An ſit generatio in diuinis.
An hec ſit vera. deus genuit deum.
De iſtis ꝓpoſitiōibꝰ deꝰ genuit deū vel ſe e deū vel aliū deū. Itē genuit deū q̄ eſt deus pr̄ vel q̄ nō eſt deus pr̄. ⁊ ſimilibus.
Utrū poſſit aliq̄d p̄dicari de deo.
Utrū ꝑſona poſſit p̄dicari de eſſētia

DI. V

Utrū eſſentia generet.
Dato q̄ eſſentia nō generet vtꝝ idē ſit in oībus alijs nomībꝰ eſſentialibus.
Utrū filius generet̄ de ſub̄a patris.
Utrum filius ſit de nihilo.
Utrū eſſentia ſit t̄minꝰ generatiōis.

DI. VI

Utrum pr̄ genuerit filiū neceſſitate.
Utrū genuerit ip̄m voluntate.
Utrū pr̄ genuit filiū natura vl̄ naturaliter.

DI. VII

Utrū ī deo ſit potētia ad generādū.
Utrū potentia generādi ſit aliq̄d abſolutum.
Utrū potentia vniuoce dicat̄ de potentia creandi ⁊ generandi. ⁊ que illarū ſit p̄or.
Utrū potentia generādi ſit in filio.
Utrū filius poſſit generare aliū filiū ⁊ vtrū pr̄ poſſit etiam alium filium generare.

DI. VIII

Utrum eſſe ꝓprie cōueniat deo. vel etiam ꝓprie poſſit dici de ip̄o.
Utrū eē dei ſit eē cuiuſlibꝫ creature.
Utꝝ q̄ eſt ſit p̄mum nomen dei.
Quid ſit eternitas ſc̄m diffinitionem
Utrū ſoli deo cōueniat eternitas vel etiam creature
Utrū v̄ba diuerſorū tp̄m poſſint p̄dicari de deo vel de eterno.
An deus ſit oīno immutabil̄.
De illis modis mutationū quos aſſignat Augꝰ. in lr̄a quō ſit verum.
Utꝝ in deo ſit oīmoda ſimplicitas
An deꝰ ꝯtineat̄ vel ſit in p̄dicamento ſub̄e.
Utrū alia p̄dicamēta poſſint de deo dici. ⁊ q̄liter magis p̄dicamentum relationis.
An aliqua creatura ſit ſimplex
An anima rationalis ſit ſimplex.
Utrum aīa ſit tota in q̄libet ꝑte corporis.

DI. IX

Utrū filius ꝓpter diſtinctionē q̄ diſtinguit̄ a patre ſit alius a pr̄e
Utrum pr̄ ⁊ filius ꝓpter eandē diſtinctionē poſſint dici plures eterni vel coeterni.
Utrum pr̄ aliquo mō ſit p̄or filio.
Quibus v̄bis vel cuiꝰ tp̄is ſit filij generatio exp̄menda.

DI. X

Utrū ſpūſſanctus ꝓcedat vt amor a patre ⁊ filio.
Utrū ſpūſſanctꝰ ſit amor quem pat̄ habet in filium ⁊ ecōuerſo.
Utrū ſpūſſanctus ſit nexus et vnio pr̄is ⁊ filij.
Utrū ſpūſſanctꝰ ex ꝓceſſiōe ſua poſſit ꝓprie dici ſpūſſanctus.
De numero diuinaꝝ ꝑſonarum

DI. XI

Utrum ſpūſſanctus ꝓcedat a patre ⁊ filio.
Utrū ꝓcedat ab eis inq̄ntū ſunt vnū vel inq̄ntum ſunt pl̄es.
Si ꝓcedat ab eis inq̄ntū ſunt vnum
Utrū ſc̄m q̄ ſunt vnum in eſſentia. vl̄ inq̄ntum ſunt vnū in aliqua notiōe.
Utrum pr̄ ⁊ filius poſſint dici vnus ſpirator ſpūſſancti.

DI. XII

An generatio filij p̄cedat aliquo mō ꝓceſſionem ſpūſſancti.
An ſpūſſanctꝰ p̄us vel plenius ꝓcedat a patre q̄ a filio.
An ſpūſſanctus ꝓcedat a pr̄e mediante filio.

DI. XIII.

Utrum ſit aliq̄ ꝓceſſio in diuinis
Utrū ſit ibi vna ꝓceſſio tm̄ vel pl̄es.
Qualiter due ꝓceſſiones nominari debent.
Utrū ſpūſſanctꝰ cum nō dicat̄ genitꝰ poſſit dici ingenitus.

DI. XIIII

An ſit aliqua ꝓceſſio tp̄alis ſpūſſancti.
Utrum tp̄alis ꝓceſſio faciat numeꝝ cum eterna.
Utrū ſpūſſanctꝰ ſc̄m ꝓceſſum tp̄alem detur. vel tantū dona eiꝰ vel vtrunq̄.
Sc̄dm q̄ dōa dicat̄ ſpūſſctūs dari vl̄ ꝓcedere tp̄aliter.
Utꝝ ſpūſſanctꝰ det̄ a ſanctis viris.

DI. XV

An miſſio vel datio diuinis ꝑſonis cōueniat.
An miſſio ſignificet eſſentiā vl̄ notionem cui ꝯueniat mitti vel dari.
An alicui conueniat vt mittat̄ ſe vel det ſe vel ꝓcedat a ſe.
Utrū filius mittat̄ a ſpūſancto.
Utrū miſſio inuiſibil̄ ꝯueniat filio
Utrū miſſio inuiſibil̄ filij ſit diſtincta a miſſione ſpūſſancti.
Utrum aliq̄ miſſio ſit eterna ſicut aliqua ꝓceſſio eſt eterna ⁊ tp̄alis.
Utrū miſſio ſpūſſancti fiat ad creaturas irrationales.
Utrū rōe augmēti gr̄e dicat̄ mitti filius vel ſpūſſanctus ad oēs ſanctos
Utrū ad angelos ⁊ btōs dicat̄ mitti ſpūſſanctus.
Utrū ad xp̄m ſc̄m q̄ hō poſſit dici facta miſſio ſpūſſancti.
Utꝝ plenior fiat miſſio ſpūſſancti ad ſanctos poſt incarnationem q̄ ante
Utrū ſpūſſctūs faciat ad eos quos mittit̄ nō eſſe in hoc mundo.

DI. XVI

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

De miſſione ſm̃ ſe ⁊ primo vtrũ conueniat diuine ꝑſone miſſio vel mitti
Ad quos fieri debuit miſſio viſibilis diuine ꝑſone. vtrũ ad pr̃es veteris teſtamenti.
In q̃bus ſpecieb⁹ hec miſſio fieri debeat vtrũ in ſpecie corpali tm̃.
Utrum ille ſpẽs ſint admĩſtrate ꝑ angelos. vtrũ charitas ſit aliq̃d creatum in anima.

DI. XVII.

Utrũ caritas mẽſuret̃ ſm̃ naturalia vel ſm̃ p̃parationem.
Utꝝ charitas poſſit certitudinaliter cognoſci ab habente ipam.
Utrum charitas ſit ex charitate diligenda.
Utrũ charitas poſſit augeri.
De mõ augmenti charitatis quõ eſt
Utrũ quolibet motu ſuo augeat̃
Utrũ ſit aliq̃s termin⁹ augmẽti charitatis.
Utꝝ caritas poſſit minui ſic̃ augeri.

DI. XVIII.

Utrum hoc nomẽ donũ ſit eſſentiale vel ꝑſonale.
Utrũ hoc nomẽ donũ ꝓprie ↄueniat ſpũiſancto.
Utrũ ꝑ donum qđ eſt ſpũſanct⁹ alia dona dent̃.
Utrũ ſpũſanct⁹ ꝓceſſione q̃ donum dicit̃ dicat̃ deus.
Utꝝ ſpũſctũs poſſit dici donũ nr̃m.

DI. XIX

An in diuinis ſit equalitas.
An in diuinis ſit mutua eq̃litaꝫ.
Quid ſit eternitas ſm̃ rem.
Quõ ſe habeat nunc eternitatis ad eternitatem.
An magnitudo cõueniat deo. ⁊ q̃d ſit magnitudo.
Quõ ex eo ꝙ ꝑſone ſunt in ſe inuicẽ ptꝫ ipaꝝ equalitas ⁊ magnitudo.
An in diuinis ſit totũ integrale.
An in diuinis ſit totũ vniuerſale.
Quid ſit veritas.
Utrũ omne verũ ſit verũ veritate increata.
De conditiõibus veritatis que ſunt eternitas ⁊ incõmutabilitas.

DI. XX.

An filius ſit omnipotens.
An fili⁹ ſit equal̃ pr̃i in omipotentia
Utꝝ ſit aliq̃s ordo inter pr̃em ⁊ filiũ

DI. XXI.

Utꝝ dictio excluſiua poſſit in diuis addi ex pte ſubiecti t̃mĩo eſſentiali vt ſolus de⁹ eſt de⁹ cũ p̃dicato eſſentiali vel ꝑſonali. vt ſolus de⁹ ẽ de⁹. vel ſolus deus eſt pater.
Utꝝ dictio excluſiua poſſit addi ex pte ſubiecti t̃mino ꝑſonali cũ p̃dicato eſſentiali. vt ſolus pr̃ eſt deus.
Utrũ hec ſit cõcedenda. trinitas eſt ſolus deus.
Utrũ hec ſit vera pater eſt ſol⁹ de⁹.

DI. XXII.

Utrũ deus ſit nominabil̃.
An aliq̃d nomen ꝓp̃e cõueniat deo. vel oĩa nomĩa de ipo tranſſũptiue dicantur.
An deus ſit nominãdus vno nomĩe tm̃ vel pluribus vel etiam oĩbus.
Quõ ſumit̃ numerus noĩm in littera poſitoꝝ.

DI. XXIII

Quõ differũt hec noĩa. eſſentia. ſubſiſtentia. ſuba. ꝑſona ⁊ hec greca. vſya. vſyoſis. hypoſtaſis. ꝓſopon
Utrũ nomen ꝑſone ꝓprie dicat̃ i diuinis.
Utrum hoc nomen ꝑſona ſignificet ſubam vel relationem.
Utrũ hoc nomen ꝑſona in diuis pluraliter p̃dicetur.

DI. XXIIII.

An vnitas ſit in diuinis vt deus poſſit dici vere vnus.
Utrũ in diuis ſit aliq̃s numerus.
Utrum numerus in diuinis aliquid ponat.
Utꝝ noĩa numeralia in diuis ſignificent eſſentiam vel notionem.
Utrũ noĩa ſignificãtia vnitatẽ ⁊ pluralitatem p̃dicent aliq̃d poſitiue in deo vel in remouẽdo tm̃. vt in littera dicit̃.
Quõ noĩa pl̃alitati annexa ſe habeant in diuinis.
Utrum hoc nomen trinitas qđ cõſequit̃ pl̃alitatem quaſi collectiuũ ſit eſſentiale.

DI. XXV

De diffinitiõe ꝑſone quaꝫ ponit Boetius.
Utrum ꝑſona vniuoce dicat̃ de deo ⁊ de creaturis.
De cõitate ꝑſone reſpectu diuinaruꝫ ꝑſonarum.
Utrum tres ꝑſone ſint tres res vel tres entes.

DI. XXVI

Utrum hypoſtaſis ſit in diuis. ⁊ q̃d ſibi ſignificet.
Utrũ abſtractis ꝑ intellectũ ꝑſonalibus ꝓp̃etatibus remaneant hypoſtaſes diſtincte.
An relationes ſint in diuinis.
An ſol̃ relationibus originis ꝑſone diſtinguunt̃.
De numero relationũ notionũ ⁊ ꝓprietatũ. ⁊ q̃liter hec differãt.

DI. XXVII

Qualit̃ ꝓp̃etates in diuis ad inuicem differẽtes ſm̃ diuerſos ſãctos diuerſimode aſſignent̃.
Utrũ ꝓp̃etates vel relatiões ſm̃ intellectũ p̃cedant opatiões ꝑſonales vel ecõuerſo.
Utrũ verbũ ſit ꝓprie in diuinis.
Utꝝ v̓bũ dicat̃ eẽntial̓r vl̃ ꝑſonalit̃
Utrũ ſolus filius ſit dicendus v̓bũ.
Utrũ in v̓bo importet̃ reſpectus ad creaturam.

DI. XXVIII

Utrũ innaſcibilitas ſit notio vl̃ ꝓprietas patris.
Utrum innaſcibilitas ſit ꝓprietas ꝑſonalis.
Quid ſit imago ſm̃ diffinitionem.
Utrũ imago in diuinis eſſentialit̃ vl̃ ꝑſonaliter dicat̃.
Utrum imago cõueniat ꝑſonalit̃ ſoli filio.

DI. XXIX

Utrũ vna ꝑſona ſit p̃ncipiũ alterius
Utrũ p̃ncipiuꝫ dicat̃ vniuoce de deo reſpectu diuine ꝑſone ⁊ creature. ⁊ cui ↄueniat ꝑ p̃us.
Utrũ eadem notiõe pr̃ ⁊ fili⁹ ſint p̃ncipium ſpũſſancti.
Utrũ pr̃ ⁊ filius ſunt vnũ p̃ncipium ſpũſſancti.

DI. XXX.

Utrum aliq̃d dicat̃ de deo ex tp̃e.
Utrũ noĩa que dicunt̃ de deo ex tp̃e ſignificent diuinã eſſentiã.
Utꝝ nomĩa relatiua q̃ de deo dicuntur ex tp̃e ponãt aliquam relatiõeꝫ realiter exiſtentẽ in deo.

DI. XXXI

Utrũ eq̃litas in diuinis aliq̃d ponat
De appropriatiõe in cõi ⁊ quõ eſſentialia attributa ꝑſonis diuis appropriantur.
De appropriatione Hilarij.
De appropriatione Auguſtini.
Quõ intelligat̃ illud Auguſtini. oĩa vnum ꝓpter patrem ⁊c̃.

DI. XXXII

Utrũ pr̃ diligat filiũ ſpũſancto.
Utrũ pater diligat ſe ſpũſancto.
Utꝝ pr̃ ⁊ fili⁹ nos ſpũſancto diligãt
Utrum pater ſit ſapiẽs ſapientia genita.
Utrũ filius ſit ſapiẽs ſapia ingenita.

DI. XXXIII.

Utrum ꝓprietates ꝑſonaruꝫ ſint diuina eſſentia.
Utrũ ꝓprietates ſint ipe ꝑſone.
Utꝝ ꝓprietas ſit in ꝑſonis ⁊ in eſſẽtia.
Utrũ de ꝓp̃etatibus pñt p̃dicari adiectiua eſſentialia ⁊ ꝑſonalia.
Utrũ de numero notionum liceat diuerſimode opinari.

DI. XXXIIII

Utrũ eſſentia ſit ꝑſona ⁊ econuerſo. vl̃ aliud natura ⁊ aliud res nature
Utꝝ poſſit dici tres ꝑſone vni⁹ eſſentie.
Quõ appropriat̃ pr̃i potẽtia. filio ſapiẽtia. bonitas ſpũſancto.
Utrũ de deo poſſit aliquid tranſlatiue dici.
A q̃bus rebus ſit deus tranſlatiue nominandus ⁊ a q̃bus non.

DI. XXXV

Utrum in deo ſit ſcientia.
Utrũ deus habeat tm̃ ſui ſciam vel etiam alioꝝ.
Utrũ deus de alijs a ſe habeat propriã ⁊ certam ſciam.

Utrū ſcia dei ſit vnita noſtre ſcie.
Utrū ſcia dei poſſit dici vniuerſalis vel pticularis vel potētia vel in habitu ſicut noſtra ſcia.

DI. XXXVI.

Utrū deus cognoſcat ſingula.
Utrum deus cognoſcat mala
Utrū in deo ſunt ea que ipe nouit.
An idee rer ſint.
An ſint plꝛes idee vel vna tm̄.
An oīm rerū idee ſint in deo.

DI. XXXVII

Utrū deus ſit in oībus rebus
Quot modis deus dr eſſe in rebus.
Utrum deus ſit vbiqꝫ.
Utrū ſoli deo cōueniat eſſe vbiqꝫ an poſſit alteri cōuenire.
Utrū eſſe vbiqꝫ deo cōueniat ab eīno
Utrū angelus ſit in loco.
Utrū vnus angelus poſſit ſimul eſſe in pluribus locis.
Utrū plures angeli poſſint eſſe ī vno loco ſimul.
Utrum angelus moueať.
Utrum angelus motu ſuo ptranſeat mediū.
Utrū mot⁹ angeli ſit in tpe vł in nūc.

DI. XXXVIII

Utrū ſcia dei ſit cauſa rerum.
Utrū deus oīa vniformiť cognoſcat
Utrū ſcia dei ſit enunciabiliū.
Utrum ſcia dei ſit eorū q̄ non ſunt
Utrū ſcia dei ſit ꝯtingentium.

DI. XXXIX.

Utrū de⁹ poſſit nō ſcire illud qđ ſcit.
Utrū deus poſſit ſcire illđ qđ neſcit. vel plura q̄ ſciat.
Utrum deus ſciat infinita.
Quid ſit in deo ꝓuidentia ſm rem.
Utrum ꝓuidentia ſit oīm.

DI. XL

Utrū p̄deſtinatio ſit aliq̄d in creatura vel tm̄ in deo.
Quid noīat p̄deſtinatio in deo vł ad q̄d refertur.
Quorū ſit p̄deſtinatio vtrū tm̄ eorū que ſunt.
De certitudine p̄deſtinationis vtrū certa ſit.
Quid ſit reprobatio ſm rem.
Utrū de⁹ ſit cā obdurationis ⁊ excecationis q̄ reprobationi reſpondent.

DI. XLI

Utrū electio cōueniat deo ab eīno.
De ordine p̄deſtinationis ad electionē qđ illorū p̄cedat.
Utrū p̄ſcia meritorū ſit cā p̄deſtinationis vel reprobationis.
Utrū p̄deſtinatio iuueť meritis ⁊ orationibus ſanctorū.
Utrū de⁹ ſciat nūc oē qđ olim ſciuit.

DI. XLII.

Utrū potētia deo cōueniat vel non.
Utrū in deo ſit vna potētia vel plꝛes
Utrum deus poſſit q̄cq̄d alteri ē poſſibile.
Utrū poſſit facere impoſſibilia.

Utrum aliq̄d ſit ſimpliciť impoſſibile ⁊ poſſibile. ſm cauſas inferiores ⁊ ſuperiores.

DI. XLIII.

Utrū potentia dei ſit infinita.
Utrū oīpotentia dei ſit creature cōmunicabilis
Utrū deus opeť de neceſſitate nature ſue.
Utrū deus opeť ex neceſſitate ſue iuſticie.

DI. XLIIII.

Utrū deus ſingulas res poterat facere meliores.
Utrū deus potuerit facere melius ipſum vniuerſum.
Utrum excellētiſſimas creaturas.ſ. aīam chriſti ⁊ beatā v̄ginem potuerit facere meliores q̄ fecerit.
Utrum q̄cq̄d deus olī potuit facere modo poſſit.

DI. XLV.

Utrū in deo ſit ponere voluntatem.
Utrū voluntas dei ſit ipi⁹ tm̄ ſiť obiecti vel etiā aliorum.
Utrū voluntas dei ſit cā oīm eorum q̄ fiunt.
Quid eſt voluntas ſigni ⁊ voluntas bn̄placiti.

DI. XLVI

Utrū de⁹ velit oēs hoīes ſaluos fieri
Utrum mala fieri ſit bonū.
Utrū malū ſit de pfectiōe vniuerſi
Utrū deus velit mala fieri

DI. XLVII

Utrum voluntas bn̄placiti ſp efficaciter impleať.
Utrum p̄ter voluntatē dei aliq̄d fiat
Utrum illud qđ fit p̄ter voluntatem dei obſequať voluntati eius.
Utrum qđ eſt p̄ter voluntatē dei poſſit eius p̄cepto ſubiacere

DI. XLVIII.

Utrum voluntas hominis voluntati diuine cōformari poſſit.
In quo attendať p̄ncipalis conformitas humane voluntatis ad diuinam.
Utrū ad illam p̄ncipalē cōformitatē omnes teneanť.
Utrū teneamur cōformare voluntatem noſtram volūtati diuine etiam in volito.

Expliciūt problemata ſancti Thome ſuper primo libro ſententiarum. numero. cclxxj.

CUpiētes aliq̄d de penuria ac te=
nuitate noſtra cū pau=
percula in gazophila=
tiū dn̄i mittere: ardua
ſcādere. opus vltra vi=
res noſtras agere p̄ſumpſim⁹. ꝯſummatio
nis fiduciā: laboriſq; mercedē in ſamarita
no ſtatuētes. qui ꝓlatis in curationē ſemi
uiui duobus denarijs: ſuperogāti cuncta
reddere ꝓfeſſus ē. Delectat nos vītas pol
licent᷑: ſ; terret immēſitas laboris. Deſide
riū hortat᷑ ꝓficiendi: ſ; dehortat᷑ īfirmitas
deficiēdi. quā vincit zel⁹ dom⁹ dei. Quo
inardeſcētes: fidem nr̄am adūſus errores
carnaliū atq; aīmaliū hoīm: dauidice tur=
ris clipeis munire. vl' poti⁹ munitā oſten=
dere. ac theologicarū inq̄ſitionum abdita
apire. necnō ⁊ ſacroꝝ eccl'iaſticorū ꝓ mo=
dulo intelligentie nr̄e noticiā tradere ſtu
duim⁹. nō valentes ſtudioſoꝝ fratꝝ votis
iure reſiſtere. eoꝝ in xp̄o laudabilib⁹ ſtu=
dijs: lingua ac ſtilo nos ſuire flagitātiū.
q̄s bigas in nob agitat xp̄i caritas. Quā=
uis non ambigam⁹ oēm hūani eloquij ſer
monem. calūnie atq; ꝯtradictiōi emuloꝝ:
ſp̄ fuiſſe obnoxiū. Quia diſſentientib⁹ vo=
luntatū motibus: diſſentiens q̄ꝫ fit animo
rum ſenſus. vt cū oē dictū veri rōe ꝑfectū
ſit: tn̄ dum aliud alijs aut videt᷑ aut cōpla
cet. veritati vel nō intellecte: vel offenden=
ti: impietatis error obnitat᷑. ac voluntatis
inuidia reſultet. quā deus ſeculi hui⁹ opa
tur in ill' diffidentie filijs: q̄ nō rōi volunta
tem ſubijciūt. nec doctrīe ſtudiū īpēdūt. ſ;
his q̄ ſōniarūt ſapīe vba coaptare nitūt᷑.
nō veri ſ; placiti rōeꝫ ſectātes. Quos iniq̄
volūtas nō ad intelligētiā vitatl: ſ; ad de=
fenſionē placētiū īcitat. non deſiderantes
doceri veritatē: ſ; ab ea ad fabulas cōuer=
tētes auditū. Quoꝝ ꝓfeſſio ē magis placi
ta q̄ꝫ docēda ꝯquirere. nec docēda deſide=
rare: ſ; deſideratis doctrinā coaptare. ha=
bent rationē ſapīe in ſupſtitiōe. q: fidei de
fectionē ſequit᷑ hypocriſis mendax. vt ſit
vel in vbis pietas: quaꝫ amiſerit ꝯſcīa ip=
ſamq; ſimulatā pietatē: omni voꝝ men=
dacio impiā reddūt. falſe doctrine inſtitu
tis: fidei ſanctitatē corrūpe molientes. au
riūq; pruriginem ſub nouello ſui deſiderij
dogmate alijs ingerentes. q̄ ꝯtentioni ſtu
dentes: ꝯtra veritatē ſine federe bellāt. In
ter veri nāq; aſſertionē ⁊ placiti defenſio=
nem: ꝑtinax pugna eſt. duꝫ ſe ⁊ veritas te=
net: ⁊ ſe volūtas erroris tuet᷑. Horum igit᷑
deo odibilē eccl'iam euertere atq; ora opi=
lare: ne virus neq̄tie in alios effūdere que=
ant. ⁊ lucernā verita is in cādelabro exal=
tare volētes. in labore mlto ac ſudore: hoc
volumen deo p̄ſtante compegim⁹. ex teſti
monijs veritatis in eternū fūdatis: in qua
tuor libris diſtinctū. In quo maiorum ex
empla doctrināq; repies. in quo ꝑ dn̄ice fi
dei ſincerā ꝓfeſſionē: viperee doctrīe frau
dulentiā ꝓdidim⁹. aditū demōſtrāde veri
tatis cōplexi: nec ꝑiculo impie ꝓfeſſionis
inſti. tempato inter vtrūq; moderamine
vtētes. Sicubi vo paꝝ vox nr̄a inſonuit:
non a paternis diſceſſit limitib⁹. Non igit᷑
debet hic labor cuiq; pigro vel multuꝫ do
cto videri ſupfluus: cū multis impigris:
multiſq; indoctis. inter q̄s etiā mihi ſit ne
ceſſarius. breui volumie complicās patꝝ
ſn̄ias: appoſitis eoꝝ teſtimonijs. vt non ſit
neceſſe q̄renti: libroꝝ numeroſitatem euol
uere. cui breuitas q̄d q̄rit᷑ offert ſine labo=
re. In hoc aūt tractatu: nō ſolū piū lecto=
rem: ſ; etiam liberū correctorem deſidero.
maxie vbi ꝓfunda vſat᷑ veritatis q̄ſtio. q̄
vtinā tot haberet inuentores: quot habet
contradictores. Ut aūt quod querit᷑ faci=
lius occurrat: titulos q̄bus ſingulorū li=
broꝝ capitula diſtinguunt᷑: p̄miſimus.

ISte liber dictus ē ſentē=
tiaꝝ. eo q᷑ ſn̄ias antiquoꝝ patrū et
doctorum de catholicis veritatibus
hincinde collectas ſummatī cōphē=
dit. Et p̄ma ſui diuiſione diuidit᷑ in
tres ꝑtes. ſ. in proemium. tractatū
⁊ epylogum. Prima ꝑs proemialis
incipit in p̄ncipio libri. ⁊ extēdit ſe vſq; ibi. Ueteris
ac noue. Tractatus vo ab inde vſq; ꝓpe finē libri.
vbi dr̄. Hec de pedibus ſedentis ſup ſoliū excelſuꝫ.
Epylogus aūt ab inde vſq; ad finē libri toti⁹. Pro=
emium inq̄tū q᷑ reſtat ad p̄ns legendū diuiditur in
tres ꝑtes. In quaꝝ p̄ma reddit ſtudētes beniuolos
Et hoc a p̄ncipio libri vſq; ibi. Hoꝝ igit᷑ deo odibi=
lem. In ſcd̄a reddit eos dociles. Et hoc a loco iam
dicto vſq; ibi. Nō igit᷑ debet hic labor. In tertia fac̄
eos attētos. Et hoc a textu iam vltīo allegato vſq;
ad finē ꝓemij. Et hec ē ſn̄ia mgr̄i in hoc ꝓhemio ī
generali. In ſpēali aūt ei⁹ ſn̄ia ſūmaria ſtat in hac
ꝯcluſiōe triptita. Sicut ꝑ hoc q᷑ mgr̄m ad cōpilatio
nem hui⁹ libri cauſe attrahētes cauſis retrahētib⁹
pl⁹ mouerūt: ip̄i⁹ libri auditor beniuol⁹ efficit᷑. Sic
ꝑ q̄tuor cauſaꝝ eius aſſigtionē docil' reddit᷑. ac per
eiuſdē vtilitatis expſſionem attētus ꝯſtituit᷑. Prima
ꝑs hui⁹ ꝯcluſionis ꝓbat᷑ ſic. Quilibꝫ bon⁹ diſcipu=
lus debꝫ tm̄ beniuolētie alicui⁹ doctrīe ſtudio impē
dere q̄tū mgr̄ ſuus ſtudet beniuole tradere. q: al's
eſſet ingtus. ⁊ ꝑ ꝯſequēs nō bonus diſcipulus. Sꝫ
mgr̄ tam beniuolus ad traditiōꝫ hui⁹ libri doctrine
extitit: q᷑ cās retrahētes nō pōderās vt doctrinam
traderet hūc librū compilauit. Igit᷑ ꝑ hoc q᷑ cauſis
retrahētib⁹ cās attrahētes mgr̄ i hui⁹ voluminis edi

tione ꝑtulit. quēlibet ei⁹ ſtudentē ꝑ ſuā beniuolētiā beniuolū ad ei⁹ ſtudiū efficit. vt intendit ꝓma ps h⁹ ꝯcluſionis. Maior h⁹ rōis ē manifeſta. Minorē autem poſt mgr̄ in lr̄a dicēs ꝙ ip̄m cupientē aliq̄d mittere de penuria ac tenuitate ſcīe ⁊ ingenij in gazophilatiū dn̄i. i. in doctrinā ſacre ſcꝑture: in quo oēs ſcti p̄res expoſuerūt ſua opa. attrahit eū deſideriū ꝑficiēdi. ſ retrahit eū defect⁹ ſcīe ⁊ ingenij. vel retrahit eū alia cā. ſ. altitudo materie h⁹ opis: ⁊ magnitudo laboris. Et ꝑ oppoſitū ſtatī ſubiungit cām ꝯtrariū mouētē ⁊ attrahētē q̄ ē ꝯfidētia diuini auxilij. ⁊ ꝓmiū a xp̄o ꝓmiſſū. Sꝫ p̄dictas cās mgr̄m retrahētes ab h⁹ opis cōpilatiōe vincit amor intēſus. quē mgr̄ hꝫ ad ecclīaꝫ. quo inflāmat⁹ op⁹ aggredit̄. Et ſuā intentiōeꝫ p̄ncipalit̄ dicit circa tria v̄ſari. ſ. circa fidei defenſionē. catholice veritatis explanationē. ⁊ ſacroꝝ manifeſtatiōꝫ. Scd̄a ps h⁹ cōcluſionis p̄dicte. ſ. ꝙ ꝑ aſſigtionē q̄tuor cauſaꝝ iſti⁹ libri auditor efficit̄ docil̄: ꝓbat̄ ſic. Tanto cuiuſlibet ſcīe ſeu doctrīe auditor reddit̄ magis docil̄: q̄to ip̄a ſcientia habuerit cās. finalē fructuoſiorē. efficiētē ineffabiliorē. materialē certiorē. ⁊ formalē aptiorē. Sꝫ hui⁹ libri ſcīa hꝫ cām finalē fructuoſiſſimā. materialem certiſſimā. efficientē ineffabiliſſimā. ⁊ formalem aptiſſimā. ergo cauſaꝝ hui⁹ ſcīe aſſigtio ei⁹ auditoribus ē docibilitatis miſtratio. vt ſonat ſcd̄a ps concluſionis ꝓmiſſe. Maior h⁹ rōnis eſt euidēs. ſed minorē ponit mgr̄ in lr̄a cū dicit. Horū igit̄ deo odibilem ⁊c̄. P̄rio ponit cām finalē duplicē. ſ. deſtructiōꝫ erroris ⁊ manifeſtationē veritatis. Scd̄o poſt cām efficientē ſil̄r duplicē. ſ. p̄ncipalē ſicut eſt de⁹. ⁊ minus p̄ncipalē ſeu inſtrumētalē. ſ. ſeip̄m. Tertio materialē. ſ. autoritates ſacri canonis. ⁊ ſanctoꝝ p̄m ſnīas. Quarto cām formalē. ſ. formā tractat⁹. q̄ cōſiſtit in diſtinctōe h⁹ opis: i libros' diſtinctōes ⁊ capitula. Et etiā formā tractādi q̄ ē idē qd̄ mod⁹ agendi. i. diuidēdi vl̄ exēpla ponēdi. Tertia ps eiuſdem ꝯcluſionis. ſ. ꝙ ꝑ expſſionē vtilitatis doctrīe hui⁹ libri: diſcipulus ei⁹ attētus ꝯſtituat̄. ꝓbat̄ ſic. Quāto maioris vtilitatis exiſtit doctrīa alic⁹ libri ſeu ſcīe cūctis ei⁹ auditorib⁹: eoſdē reddit magis attētos. ſed huius libri ſcīa ſeu doctrina eſt maxīe vtilitatiſ. ergo ꝑ hmōi vtilitates ſuos auditores reddit attentos. Maior hui⁹ rōnis ē nota. Minor ꝓbat̄ ex lr̄a in q̄ mgr̄ dicit: ꝙ iſte labor nō eſt ſupfluus: ſed ē neceſſarius. eo ꝙ illa q̄ alibi ſparſim ⁊ diffuſe ꝑcontāt̄ in ip̄o breuit̄ tractant̄. ita ꝙ nō ſit neceſſe librorum numeroſitatē ꝑcurrere: cum breuitas ea q̄ collecta ſunt in hoc libro ꝓmpte offert quaſi ſine labore. Et hec eſt ſnīa huius ꝓhemij in p̄ncipali.

Incipiunt Rubrice libri primi. Diſtinctio prima.

Omis doctrīa eſt de rebus vel de ſignis.
De rebus q̄bus fruendū eſt vel vtenduꝫ. ⁊ de his que fruunt̄ ⁊ vtunt̄.
Quid ſit frui vel vti.
DI. II. De trinitate ⁊ vnitate.
Que fuerit intentio ſcribentiū de trinitate
Quis ordo ſit ſuādus cū de trinitate agit̄
De teſtimonijs veteris teſtamēti q̄bus trinitatis myſteriū declarat̄.
De teſtimonijs no. teſta. ad idē ꝑtinētib⁹.
DI. III. De cognitione creatoris ꝑ creaturas in q̄bus trinitatis veſtigiū apparet.
De imagīe ⁊ ſil̄itudīe trinitatꝭ ī aīa hūana
De ſil̄itudine creātis ⁊ create trinitatis.
De trinitatis vnitate.
DI. IIII. Utrū deus p̄r ſe deū genuerit.
Utrū trinitas de vno deo p̄dicet̄ ſic̄ vn⁹ deus de tribus pſonis.
DI. V. Utrꝫ diuina eſſentia genuerit filiū. vel genita ſit a p̄re. vel de ip̄a natus ſit filius. vel ſpūſſanctus ꝓceſſerit.
Q filius nō eſt de nihilo: ſed de aliq̄. nō tn̄ de materia. ſic ⁊ ſpūſſanctus.
Quare v̄bum p̄ris dicat̄ filius nature.
DI. VI. Utrū p̄r volūtate genuerit filium an neceſſitate. ⁊ an volēs vl̄ nolēs ſit de⁹
DI. VII. Utrū p̄r potuerit vl̄ noluerit gignere filiū.
An poſſe gignere filiuꝫ ſit aliq̄ potentia in p̄re que non ſit in filio.
DI. VIII. De veritate ac ꝓꝓetate diuīe eſſentie.
De incōmutabilitate eiuſdē.
De ſimplicitate eiuſdem.
De corꝑali ⁊ ſpūali creatura: quō ſit multiplex ⁊ nō ſimplex.
Q deus cū ſit ſimplex. tn̄ multiplex dicit̄.
Q dei ſimplicitas nulli p̄dicamētoꝝ ſubijcit̄
Q deus abuſiue dicit̄ ſuba.
Q nō eſt aliq̄d in deo qd̄ nō ſit deus.
DI. IX. De diſtinctiōe triū pſonarū.
De coeternitate p̄ris ⁊ filij.
De ieffabili ⁊ iintelligibili generatōis mō
Utrū debeat dici ſꝑ gignit̄ filius vel ſemper genitus eſt.
De obiectionibus hereticoꝝ nitentiuꝫ ꝓbare filiū nō eſſe coeternū patri.
DI. X. De ſpūſancto ꝙ amor p̄ris ⁊ filij ꝓprie dicit̄. cū ſit in trinitate amor q̄ ē trinitas. ſicut v̄bum ꝓp̄e dicit̄ ſapīa. et tn̄ tota trinitas dicit̄ ſapīa.
Q eadē noīa ꝓp̄e ⁊ vniuerſalit̄ accipiunt̄
Q ſpūſſanct⁹ ſic̄ p̄ri ⁊ filio eſt cois. ita cōmune nomen habet ꝓpriū.
DI. XI. Q ſpūſſanct⁹ ꝓcedit a p̄re ⁊ filio. quem tn̄ greci a filio ꝓcedere diffitent̄.
De cōuenientia latinoꝝ ⁊ grecoꝝ in ſenſu ⁊ differentia in v̄bis.
DI. XII. Utrū ſpūſſanctus p̄us vl̄ pleniuſ ꝓcedat a p̄re q̄ꝫ a filio.
Q ſpūſſanctus p̄ncipaliter ⁊ ꝓprie dicit̄ ꝓcedere a patre.
DI. XIII. Quare ſpūſſanct⁹ cū ſit de ſuba p̄ris nō dicat̄ genitus: ſed tm̄ ꝓcedens.
Cur filius dicat̄ ꝓcedere. cū ſpūſſanct⁹ nō dicat̄ gigni.

Ꝙ nõ põt mortal' diſtinguere inter genera
tionẽ filij ⁊ ꝓceſſionẽ ſpũſſancti.
Utrũ ſpũſſanct⁹ debeat dici ingenit⁹ cum
non ſit genitus.
DI XIIII. De gemina ꝓceſſione ſpũſſan-
cti. tꝑali ⁊ ete: na.
Ꝙ non ſolũ dona ſpũſſancti. ſed etiaȝ ſpũs
deus daẜ hoibus ⁊ mittiẜ.
An viri ſancti poſſint dare ſpũmſanctum
DI. XV. Ꝙ ſpũſſanctus a ſeipõ daẜ. ⁊ fili⁹
a ſeipõ mittiẜ.
Quõ intelligenda ſit miſſio vtriuſq;.
Ꝙ a ſpũſancto etiam filius ſit miſſus
Ꝙ filius etiam ſit datus a ſe põ
Quõ itelligẽdũ ſit illud. A meipõ nõ veni
Utrũ ſemel tñ ſit filius miſſus. an ſepe.
De duobus modis miſſionis filij.
Ꝙ ſm alterũ modũ ſel' ſit miſſus. ſm alteꝝ
ſepe. ⁊ ſm alterũ modũ diciẜ miſſus i mũ
dum. ſm alterũ non.
Quare pater non diciẜ miſſus.
Ꝙ filius ⁊ ſpũſſanctus non ſunt q̃ſi mino-
res p̃re q: miſſi.
DI. XVI. De miſſione ſpũſſancti q̃ fit duo
bus modis. viſibiliẜ ⁊ inuiſibiliẜ.
Ꝙ filius ſm q; hõ non mõ p̃re ſ; ſpũſancto
etiam minoꝛ eſt.
DI. XVII. Ꝙ ſpũſſanctus eſt charitas q̃ di
ligimus deũ ⁊ ꝓximũ.
Ꝙ ſupna dilectio eſt deus. nec p̃r vł filius
ſed tñ ſpũſſanctus.
Ꝙ nõ eſt dictũ illud ꝑ cãm. De⁹ caritas ẽ.
ſicut illud. Tu es patiã mea ⁊ ſpes mea.
Quõ ſpũſſanct⁹ mittaẜ vel deẜ nobis.
Utrũ ſpũſſanct⁹ augeaẜ i hoie vł min⁹ vel
magis habeaẜ vł deẜ. ⁊ an detur hñti vł
Ꝙ aliq̃ dicũt charitatẽ dei ⁊ (nõ hñti.
ꝓximi nõ eſſe ſpũmſanctũ.
DI. XVIII. Utrũ ꝯcedendũ ſit ꝑ donũ da
ri dona.
Utrũ ſpũſſanctus eadem rõe dicaẜ donuȝ
qua datũ ſiue donatũ.
Ꝙ ſic fili⁹ naſcẽdo accepit nõ tñ vt eẽt fili
us ſ; etiã eẽntia. ita ſpũſſctũs ꝓcedẽdo ac
cepit: ñ tñ vt eẽt donũ ſ; etiã vteẽt eẽntia
Ꝙ ſpũſſctũs d: donũ ⁊ donatuȝ ſm duos
modos p̃dictos ꝓceſſiõis q̃ ſm q; donũ
eſt referẜ ad p̃rem ⁊ filiũ. ſm q; datuȝ ad
eũ q̃ dedit. ⁊ ad eos q̃bus daẜ
An filius cũ ſit nobis dat⁹ poſſit dici noſẜ
vt ſpũſſanctus.
Utrũ ſpũſſanctus ad ſeipm referaẜ.
DI. XIX. De qualit: e triũ ꝑſonarũ.
Ꝙ eternitas ⁊ magnitudo ⁊ potẽtia i deo
vnũ ſunt. ⁊ ſi videanẜ diuerſa.
Ꝙ aliq̃ ꝑſonaꝝ aliã nõ excedit magnitudi
ne. q: nõ ẽ maioꝛ vna pſõa alia. nec mai⁹
aliq̃d due q̃ȝ vna. nec tres q̃ȝ due vł vna
Quõ diciẜ p̃r eſſe in filio ⁊ filius in p̃re. et
ſpũſſanctus in vtroq;.
Ꝙ nulla ꝑſonaꝝ ꝑs eſt in trinitate.
Quare tres ꝑſone dicanẜ ſumme vnũ.
Cũ dicim⁹ tres ꝑſonas eſſe vnã ſubaȝ vel
eſſẽtiã. nec vt gen⁹ de ſpẽb⁹. nec vt ſpeciẽ
de indiuiduis p̃dicam⁹. q: nõ ẽ eẽntia ge
nus ⁊ ꝑſona ſpẽs. vł eẽntia ſpẽs. ⁊ ꝑſone
Ꝙ nec ſm materialẽ cãm (indiuidua
dicunẜ tres ꝑſone vna eſſentia.
Nec ita dicunẜ tres ꝑſone vna eſſentia vt
tres hoies vna natura vel vnius nature
Utrũ tres ꝑſone diffe ãt in numero q̃ in ꝓ
prietatib⁹ diſtinc e ſunt.
Quare tres ꝑſone ſiẜ non ſint maius aliq̃d
q̃ȝ vna.
Ꝙ deus nõ eſt dicẽdus triplex ſ; vnus.
DI. XX. Ꝙ aliqua ꝑſonarũ nõ excellit ali-
am potentia.
Ꝙ non minus poteſt filius q̃ȝ pater.
De obiectionibus herɫticis ꝯtra h: et re-
ſponſionibus catholicis.
DI. XXI. Quõ poſſit dici ſolus p̃r. vel ſo-
lus filius vel ſolus ſpũſſanc: us: cum ſint
inſeꝑabiles.
Utrũ debeat dici ſolus p̃r eſt deus. vel ſo
lus filius eſt deus. vel ſolus ſpũſſanctus
eſt deus. an p̃r eſt ſolus deus. filius eſt ſo
lus deus. ſpũſſanctus eſt ſolus deus.
Quõ trinitas dicaẜ ſolus deus: cũ ipa ſit
cũ ſpiritib⁹ ⁊ animabus ſanctis.
DI. XXII. De noim differentia q̃bus vti-
mur loquentes de deo.
De his que tꝑaliter deo cõueniũt ⁊ relati
ue dicunẜ.
De hoc nomĩe quod eſt trinitas.
De his que tꝑaliter deo cõueniũt. ⁊ nõ re
latiue dicunẜ.
De his q̃ ꝓprie ad ſinglãs ꝑſonas ꝑtinẽt.
⁊ de his q̃ vnitatẽ eſſentie ſignificant.
DI. XXIII. De hoc noie qđ eſt ꝑſona. qđ
cum ſm ſubam dicaẜ. tñ nõ ſingulariter:
ſ; pl'aliter accipiẜ in ſumma.
Qua neceſſitate dictũ ſit tres pſõe a latiniſ
⁊ a grecis tres hypoſt: ſes vel ſube.
Quare nõ dicimus p̃rem ⁊ filiũ ⁊ ſpũſan
ctum eſſe tres deos vt tres ꝑſonas.
Cur nõ dicim⁹ tres eſſentiaſ vt tres pſõas
Ꝙ in trinitate nõ eſt diuerſitas vel ſingula
ritas vel ſolitudo. ſed vnitas ⁊ trinitas ⁊
diſtinctio ⁊ idemptitas.
Ꝙ non debet dici deus multiplex.

Tituli

DI.XXIIII. Quid ſignificet̃ his noibus vnus vl' vna. duo vl' due. tres vl' tria. trinus vl' trinitas. pl'es vl' pl'alitas. diſtictio vl' diſticte. cũ his vtimur loquẽtes d' deo
DI.XXV. Quid ſignificet̃ hoc noie pſõa in pl'ali numero. ſ. cum dicit̃ pſone.
De triplici acceptiõe huius nomis pſona in trinitate.
Ex quo ſenſu dicat̃ alia pſona pr̃is. alia filij. alia ſpũſſcti. ſiue ali' in pſona pr̃. ali' in pſona fili'. alius in pſona ſpũſſanctus
DI.XXVI. De hoc nomie hypoſtaſis.
De ꝓprietatibus pſonaꝝ. ⁊ de noibus earum relatiuis.
Ꝙ nõ oia dicunt̃ de deo ſm ſubam. q̃dam enĩ ſm relationẽ. non tñ ſm accidens.
Quare dicat̃ ꝓpriũ eſſe vnigeniti filiũ dei eſſe. cũ etiam hoies ſint filij dei.
Ꝙ hõ dicit̃ filius trinitatis. ⁊ trinitas pater hominũ.
Ꝙ ſpũſſanctus eadẽ ꝓprietate donũ dicit̃ qua ſpũſſanctus. ⁊ vtroq; mõ relatiue ad patrem ⁊ ad filium.
Utrũ pater vel filius vl' trinitas ip̃a poſſit dici ſpũſſanctus.
Ꝙ nõ oia q̃ relatiue dicunt̃ ſuis ad ſe vicisſim reſpondent vocabul'.
DI.XXVII. Que ſint ille ꝓprietates quibus diſtinguunt̃ pſone.
Ꝙ nõ omnino eſt idem dicere eſſe patrē et genuiſſe vel habere filiũ.
Ꝙ ꝓp̃etates determinãt hypoſtaſes nõ ſb (ſtãtiã. i. naturã
De generali regl'a eorũ q̃ ad ſe. ⁊ eorũ que relatiue dicunt̃.
An ſm ſbam dicat̃ deus de deo ⁊ hmõi.
DI.XXVIII. Ꝙ nõ tñ tres ſint ꝓprietates pſonarũ.
An ſolus pat̃ debeat dici nõ genit'. vl' nõ filius ſicut dicit̃ ingenitus.
De ꝓprietate quã notat ingenitus.
Rñſio Ambroſij ꝯ arrianos de ingenito.
An diuerſum ſit eſſe pr̃em ⁊ filiũ eſſe.
Si ſapia genita dicit̃ ſm relationẽ. vl' ſm (ſubſtãtiã
De imagine.
DI.XXIX. De p̃ncipio.
Ꝙ ab et̃no pr̃ ẽ p̃ncipiũ ⁊ filius: ſed nõ ſpi(rituſſctũs.
Quõ pr̃ ſit p̃ncipiũ filij. ⁊ ip̃e cum filio ſpũſſancti.
An eadem notiõe pr̃ ⁊ filius ſit principiũ ſpũſſancti.
DI.XXX. De his que tpalit̃ de deo dicũtur. ⁊ relatiue ſm accidẽs. qđ nõ deo ſed creaturis accidit.
An ſpũſſanctus dicat̃ datũ vel donatũ relatiue ad ſe cũ a ſe det̃.
DI.XXXI. An filius dicat̃ equal' vl' ſimil' patri ſm ſbam.
De ſnĩa ſancti Hylarij qua trinitatem pſonarum ꝓpriam oſtendit
Quare patri attribuit̃ vnitas.
Quare pat̃ ⁊ filius dicant̃ eſſe vnũ vl' vn' deus. ſed nõ vnus.
Quare dicit̃ equalitas eſſe in filio.
Quare in ſpũſancto dicit̃ eſſe v̓tus. cõcordia vel connexio.
DI.XXXII. Utꝝ pr̃ vl' fili' eadẽ dilectiõe ſe diligãt q̃ ꝓcedit ab vtroq;. i. ſpũſancto
Utrũ pr̃ ſit ſapiens ſapia qua genuit.
An filius ſit ſapiẽs ſeip̃o vel ꝑ ſeip̃m.
An vna ſit tñ ſapia patris.
Sicut in trinitate ẽ dilectio q̃ ẽ trinitas. et tñ ſpũſſctũs ẽ dilectio q̃ nõ ẽ trinitas. nec iõ ſunt due dilectiões. ita ⁊ de ſapia
Quare pr̃ nõ dr̃ ſapiẽs ſapia genita. ſic dicit̃ diligẽs dilectiõe q̃ ab ip̃o ꝓcedit.
DI.XXXIII. Utrũ ꝓprietates pſonarum ſint ip̃e pſone vel diuina vſia.
Quõ ꝓprietates poſſint eſſe in natura dei nec eam determinent.
DI.XXXIIII. De v̓bis Hylarij quib' ſm prauoꝝ intelligentiã videt̃ dicere nõ idẽ eſſe diuinã natura ⁊ rem nature. ⁊ nõ idẽ eſſe deũ ⁊ quod dei eſt.
Utrũ ita poſſit dici vn' de' triũ pſonaꝝ. vt dr̃ vna eſſentia triũ pſonaꝝ ⁊ tres ꝑſone vni' dei. vt tres pſone vni' eſſentie.
Ꝙ potẽtia ſapia. bonitas in ſcp̃tura interdum ad pſonas diſtincte referunt̃.
Quare pr̃i potẽtia. filio ſapia. ſpũiſctõ bonitas tribuat̃. cum ſit vna ſapia. potẽtia bonitas triũ.
De hoc noie homouſion. vbi in autoritatem receptũ ſit. ⁊ q̃d ſignificet.
DI.XXXV. De ſcia. p̃ſcia. ꝓuidentia. diſpoſitione ⁊ p̃deſtinatione dei.
De q̃bus ſit p̃ſcientia vel ꝓuidentia.
De q̃bus diſpoſitio.
De q̃bus p̃deſtinatio.
De q̃bus ꝓuidentia.
De q̃bus ſapia vel ſcientia.
Utrũ p̃ſcia vel diſpoſitio vel p̃deſtinatio dei eſſe potuerit. ſi nulla eſſent futura
Ꝙ ſcia dei de tpalibus eſt ⁊ eternis.
Quõ oia dicunt̃ eſſe in deo ⁊ vita in eo
DI.XXXVI. Utrũ oia debeant dici eſſe ĩ dei eſſentia: vt in dei cognitiõe vel p̃ſciẽtia eſſe dicunt̃.
Qua rõe bõa dicunt̃ eſſe ĩ deo ⁊ nõ mala.
Utrũ idem ſit omnia eſſe ex deo. ⁊ ꝑ ipſũ et in ip̃o.

Ꝙ omnia ſunt in quolibet trium. ⁊ ꝑ ipſuꝫ ⁊ in iṗo.
Ꝙ nō oīa q̄ ex deo ſunt etiam de iṗo ſunt.
DI.XXXVIII. Quibus modis dicit̃ eſſe deus in rebus.
Ꝙ deꝰ nō vbicū ꝗ eſt habitat. ſ ecōuerſo.
Ubi erat deus anteꝗ̄ eſſet creatura.
Ꝙ deus cū ſit in omibus rebus eſſentialit̃ non tñ coinquinant̃ ſordibus rerū.
Cū deus ſit vbiꝗ ⁊ ſp̄. non tñ local' nec loco nec tp̄e mouet̃.
Quibus modis aliq̄d dicat̃ locale vel circūſcriptiblie.
Quid ſit mutari ſm̄ tempus.
Utrū ſpūs creati ſint locales ⁊ circūſcptibiles.
Ꝙ deus eſt vbiꝗ ſine locali motu.
DI.XXXVIII. An ſcientia vel p̄ſcia dei ſit cauſa rerum vel ecōuerſo.
Utrū p̄ſcientia dei poſſit falli.
DI.XXXIX. Utrum ſcientia dei poſſit augeri. vel minui vl' aliquo mō mutari.
An deus poſſit nouiter vel ex tp̄e ſcire vl' p̄ſcire aliq̄d.
Utrū deus poſſit ſcire plura q̄ ſcit.
Ꝙ deus ⁊ ſp̄ ⁊ ſimul ſcit omīa.
DI.XL. An aliq̄s p̄deſtinatꝰ poſſit damnari: vel reprobus ſaluari.
Quid ſit reprobatio dei: ⁊ in q̄bus cōſideretur: ⁊ q̄s ſit p̄deſtinatiōis effectus.
DI.XLI. Utrū aliq̄d ſit meritum obdurationis vel miſcdie.
De varijs ſup hoc carnaliū opinionibus
An ea que ſcit ſel' deus vel p̄ſcit ſp̄ ſciat vel p̄ſciat: ⁊ ſp̄ ſcierit ⁊ p̄ſcierit.
DI.XLII. De omnipotentia dei q̄re dicat̃ omnipotens. cum nos multa poſſimus q̄ iṗe non poteſt.
Quō dicat̃ deus omnia poſſe.
Ꝙ omnipotentia dei ſm̄ duo conſiderat̃.
DI.XLIII. Innectio ꝯ illos q̄ deuꝫ dicūt nil poſſe niſi qđ vult ⁊ facit.
DI.XLIIII. An deus poſſit facere aliquid melius q̄ facit: vel alio vel meliori mō.
Utrū poſſit deus ſp̄ omne qđ potuit.
DI.XLV. De voluntate dei que eſſentia dei eſt. ⁊ de ſignis eius.
Ꝙ licet idem ſit deo velle qđ eſſe. nō tñ poteſt dici deus omnia eſſe que vult.
De intelligentia harū locutionū. deus ſcit vel deus vult. deus ſcit omīa vel vult aliquid.
Ꝙ dei voluntas ſumme bona cauſa eſt omniū q̄ naturalit̃ ſunt. cuius cā nō eſt q̄renda. q2 p̄ma ⁊ ſumma cauſa eſt oīm.
Quibus modis accipit̃ dei voluntas.
Ꝙ p̄ceptio. ꝓhibitio. ꝑmiſſio. cōſiliū. operatio: noīe voluntatis interduꝫ intelligūtur vel accipiunt̃.
Utrū deus velit ab omibus fieri ea q̄ p̄cipit. vel non fieri ea que ꝓhibet.
DI.XLVI. Ꝙ voluntas dei que iṗe eſt in nullo caſſari poteſt.
Quō intelligendū ſit illud. Uolui congregare filios tuos ⁊ noluiſti. Et illud. Qui vult omnes hoīes ſaluos fieri.
Utrū mala deo nolente vel volente fiant.
Quō intelligendū ſit illud Auguſtini. mala fieri bonum eſt.
De multiplici acceptione boni.
Ꝙ mala vniuerſitati valent.
Ꝙ in deo nō eſt cauſa vt ſit deterior hō.
DI.XLVII. Quō voluntas dei de homine implet̃ quocūꝗ ſe vertat.
Ex quo ſenſu q̄dam dicunt̃ fieri ꝯ dei voluntatem.
Quare p̄cepit deus omibus bona facere ⁊ mala vitare. ⁊ ſi non id ab oībus vult implERI.
Ꝙ hō aliq̄n bona voluntate aliud vult q̄ deus. ⁊ mala idem qđ deus.
DI.XLVIII. Ꝙ dei volūtas ꝑ malas hominum voluntates implet̃.
Utrū placuerit viris ſanctis ꝙ xp̄s moreretur ⁊ pateret̃.
Utrū paſſiōes ſanctoꝝ debeamus velle.

Incipit primus liber de myſterio trinitatis.

DI. I.

VEteris ac noue legꝯ cõtinentiã diligẽti indagĩe: etiã atq; etiã cõſiderãtib⁹ nobis p̃uia dei grã innotuit ſacre pagine tractatũ: circa res vel ſigna p̃cipue verſari. Ut em̃ egregius doctoꝛ Aug⁹. ait in li. de doc. chriſtiana. Omnis doctrina: vel rerum eſt: vel ſignoꝝ. Sed res etiam p ſigna diſcuntur. Propꝛie aũt hic res appellant̃: q̃ non ad ſignificãdũ aliq̃d adhibent̃. Signa vo quorum vſus eſt in ſignificãdo. Eoꝝ aũt: aliq̃ ſunt quoꝝ omĩs vſus eſt in ſignificando: non in iuſtificando .i. q̃bus nõ vtimur niſi aliq̃d ſignificandi grã: vt aliqua ſacramenta legalia. Alia que non ſolũ ſignificãt: ſed cõferũt qd̃ intus adiuuet: ſicut euangelica ſacra. Ex quo apte intelligit̃: q̃ hic appellẽtur ſigna .res ille videlicet q̃ ad ſignificandum aliq̃d adhibent̃. Omne igit̃ ſignum: etiã res aliq̃ eſt. Qd̃ em̃ nulla res eſt. vt in eodem Aug⁹. ait: oĩno nihil eſt. Nõ autẽ econuerſo oĩs res ſignũ eſt. qꝛ non adhibet̃ ad ſignificandũ aliq̃d. Cũq; his intẽderit theologoꝝ ſpeculatio ſtudioſa atq; modeſta. diuinã ſcripturã foꝛmã p̃ſcriptã in doctrina tenere aduertet. De his ergo nobis aditũ ad res diuinas aliq̃tenus intelligendas deo duce apire volẽtibus: diſſerẽdũ eſt: ꝛ p̃mum de rebus. poſtea de ſignis diſſeremus.

Auguſti.

De rebus cõmuniter agit. b

Auguſti. **Id ergo in rebus** cõſiderãdũ eſt: vt in eodẽ Aug⁹. ait. q̃ res alie ſunt q̃bus fruendũ eſt. alie q̃bus vtendum eſt. alie q̃ fruunt̃ ꝛ vtunt̃. Ille quib⁹ fruendũ eſt: nos btõs faciũt. Iſtis quibus vtendũ eſt: tendentes ad beatitudinẽ adiuuamur. ꝛ q̃ſi adminiculamur: vt ad illas res q̃ nos btõs faciũt puenire. eiſq; inherere poſſumus. Res vo q̃ fruunt̃ ꝛ vtũtur nos ſumus. q̃ſi inter vtraſq; conſtituti ꝛ angeli ꝛ ſancti. Frui aũt eſt amoꝛe alicui rei inherere ꝑpter ſeipſam. Uti vo ad qd̃ in vſum venerit referre. ad obtinẽdum illud quo fruendũ eſt. al's abuti ẽ nõ vti. Nam vſus illicitus abuſus vel abuſio nominari debet.

De reb⁹ que fruũt̃ ꝛ vtũt̃

quid ſit frui ꝛ vti.

Res igit̃ q̃bus fruendũ eſt ſunt pater ꝛ filius ꝛ ſpũſſanctus. Eadẽ tñ trinitas q̃dam ſumma res eſt. cõiſq; omnibus fruẽtib⁹ ea. ſi tñ res dici debet: ꝛ nõ rerum oĩm cauſa: Si tñ ꝛ cauſa. Non enĩ facile põt inueniri nomen qd̃ tante excellẽtie cõueniat: niſi qd̃ melius dicit̃ trinitas h̃: vnus deus. Res aũt q̃bus vtendũ eſt: mũdus eſt ꝛ in eo creata. Uñ Aug⁹. in eodem. Utendũ eſt hoc mũdo nõ fruendũ. vt inuiſibilia dei p ea que facta ſunt intellecta conſpiciant̃ .i. vt de tp̃alibus eterna capiant̃. Itẽ in eodẽ. In omibus rebus ille tñ ſunt q̃bus fruendũ eſt: q̃ eterne ꝛ incõmutabiles ſunt. Ceteris aũt vtendum eſt. vt ad illaꝝ pfruitionẽ pueniat̃. Idẽ Auguſti. in li. x. de tri. Fruimur cognitis in q̃bus ipſis ꝑpter ſe volũtas delectata ꝯquieſcit. vtimur vo eis que ad aliud referim⁹ quo fruendũ eſt.

De reb⁹ quibus fruẽdũ eſt.

Auguſti. De reb⁹ q̃b⁹ vtendũ eſt.

Auguſti.

Item quid interſit inter frui ꝛ vti aliter q̃ ſupꝛa. c

Notandum vero q̃ idẽ Aug⁹. in li. x. de tri. aliter q̃ ſupꝛa accipiens vti ꝛ frui: ſic dicit. Uti eſt aſſumere aliq̃d in facultatẽ volũtatis. Frui aũt eſt vti cũ gaudio: non adhuc ſpei: ſed iã rei. Ideoq; oĩs q̃ fruit̃: vtit̃. Aſſumit em̃ aliq̃d i facultatẽ volũtatis cũ fine delectatõis. Nõ aũt oĩs q̃ vtit̃: ꝛ fruit̃. ſi id qd̃ in facultatẽ volũtatis aſſumit: nõ ꝑpter ipſm̃. ſed ꝑpt̃ aliud appetit. Et attẽde qꝛ vidꝫ Aug⁹. dicere illos frui tñ q̃ in re gaudẽt: nõ iã in ſpe. ꝛ ita in hac vita nõ videmur frui: ſ; tñ vti. vbi gaudem⁹ in ſpe. cũ ſupꝛa dictũ ſit frui eſſe amoꝛe inherere alicui rei ꝑpt̃ ſe. Qualiter etiam hic multi adherent deo.

Auguſti.

Determinatio eoꝝ que videntur contraria. d

Hec ergo que ſibi ꝯtradicere vident̃: ſic determinam⁹: dicentes nos ꝛ h̃ ꝛ in futuro frui. ſ; ibi ꝑpꝛie ꝛ pfecte ꝛ plene vbi p ſpẽm videbim⁹ q̃ fruemur. Hic aũt dũ in ſpe ambulamus: fruimur q̃dẽ. ſ; nõ adeo plene. Uñ i li. x. de tri. Fruimur cognitis in quibus volũtas eſt. Idẽ in li. de doc. chꝛiſtiana ait. Angeli illo fruentes iã beati ſunt. quo ꝛ nos frui deſideram⁹. ꝛ q̃ntũ in hac vita iã fruimur: vl̃ p ſpeculũ in enigmate. tanto nr̃am pegri=

Auguſti.

nationem ⁊ tolerabilius ſuſtinem⁹. ⁊ ardē
tius fin ire cupimus.

Alia determinatio. e

Poteſt etiam dici
ꝙ qui fruit̃ etiã in hac vita: nõ tm̃ hȝ gau-
dium ſpei. ſ etiã rei. qꝛ iã delectat̃ in eo qđ
diligit. ⁊ ita iam rē aliqͣten⁹ tenet. Conſtat
igit̃ ꝙ debem⁹ deo frui ⁊ nõ vti. Jllo enim
vt ait Aug⁹. frueris quo efficieris btũs: ⁊
in q̃ ſpem ponis: vt ad id ꝑuenias. De hoc
Auguſti. idē ait in li. de doc. xpiana. Dicim⁹ nos ea
re frui quam diligim⁹ ꝓpt̃ ſe. ⁊ ea re fruen
dum nobis eſſe tm̃ q̃ efficimur beati. ceterl
vͦ vtendũ. Frequent̃ tm̃ dicit̃ frui cũ dele
ctatiõe vti. Cũ em̃ adeſt qđ diligit̃. etiam
delectationē ſecũ gerit. ſi tm̃ ꝑ eã trãſieris:
⁊ ad illud vbi ꝑmanēdũ eſt eam retuleris:
vteris ea. ⁊ abuſiue non ꝓprie dicerl frui.
Si vͦ inheſeris atqꝫ ꝑmãſeris finem in ea
ponēs leticie tue. tũc vere ⁊ ꝓprie frui di-
cendus es. Qđ nõ eſt faciendũ niſi in illa
trinitate. i. ſummo ⁊ incõmutabili bono.

Utrum hominibus ſit vtendum vel fruendum. f

Cuȝ aũt hoĩes qui
fruunt̃ ⁊ vtunt̃ alijs rebus res aliq̃ ſunt.
Querit̃ vtrũ frui debeãt an vti: aut vtrũ-
Auguſti. qꝫ? Ad qđ ſic reſpõdet Aug⁹. in li. de doc.
chriſtiana. Si ꝓpter ſe hõ diligendus eſt:
fruimur eo. ſi ꝓpt̃ aliud: vtimur eo. Uiđꝛ
aũt mihi ꝓpter aliud diligēdus. Q᷑ em̃ ꝓ-
pter ſe diligendũ eſt: in eo cõſtituit̃ btã vi-
ta. cui⁹ etiã ſpes h̉ tpe nos ꝯſolat̃. Jn ho-
mine aũt ſpes ponēda nõ ē. qꝛ maledictus
eſt q̃ h̉ facit. Ergo ſi liq̃de aduertas. nec ſe
ipo q̃ſqꝫ frui debet. qꝛ nõ ſe debet diligere
ꝓpter ſe. ſ ꝓpter illud quo fruendum eſt.
Huic aũt ꝯtrariũ viđꝛ qđ aplˢ ad Phile-
monē loquens ait. Jta frat̃ ego te fruar in
dño. Qđ ita determiat Aug⁹. Si dixiſſet
tm̃ te fruar: ⁊ nõ addidiſſet in dño. videre-
tur finē dilectiõis ac ſpem ꝯſtituiſſe in eo.
Sȝ qꝛ illđ addidit: i dño ſe finē poſuiſſe: eo
dēqꝫ frui ſignificauit. Cũ em̃: vt idē aug⁹.
ait. hoĩe i deo fruerl. deo poti⁹ q̃ȝ hoĩe frue
ris.

Hic queritur an deus fruatur an vtatur nobis. g

Sed cuȝ deus dili-
gat nos. vt frequent̃ ſcptura dicit. q̃ ei⁹ di-
lectionē erga nos multũ cõmendat. Que-
rit Aug⁹. quõ diligit: an vt vtēs: an vt fru Auguſti. in li. de doc. chriſtiana.
ens. ⁊ ꝓcedit ita. Si fruit̃: eget bono nr̃o.
Qđ nẽo ſan⁹ dixerit. Ait em̃ ꝓpha. Bono
rũ meoꝝ nõ eges. Omne em̃ bonũ nr̃m vl̃
ipe eſt: vel ab ipo eſt. nõ g̊ fruit̃ nob: ſ vti
tur. Si em̃ nec fruit̃ nec vtit̃: non inuenio
quõ diligat nos. Neqꝫ tm̃ ſic vtit̃ nob: vt
nos alijs rebus. Nos em̃ res q̈b⁹ vtimur:
ad id referim⁹ vt dei bonitate ꝑfruamur.
Deus vͦ ad ſuã bonitatē vſum noſtrũ re-
fert. Jlle eni miſeret̃ noſtri ꝓpter ſuaȝ bo-
nitatem. nos aũt nobis inuicē ꝓpter illi⁹
bonitatē. Jlle nr̃i miſeret̃ vt ſe ꝑfruamur.
nos vͦ inuicem noſtri miſeremur: vt illo
fruamur. Cũ eni nos alicui⁹ miſeremur. et
alicui cõſulimus. ad eius q̇dē facim⁹ vtili-
tatem eãqꝫ ītuemur. ſed ⁊ nr̃a fit ꝯſequēs
cum miſcđam quã alijs impendim⁹: nõ re-
linquit deus ſine mercede. Hec autem mer
ces ſumma eſt: vt ipo fruamur. Jtē qꝛ bo-
nus eſt ſumus. ⁊ inq̃tũ ſum⁹: boni ſum⁹.
Porro etiam qꝛ iuſtus eſt: nõ impune ma
li ſumus. ⁊ inq̃tum mali ſumus: intantum
etiã minus ſumus. Jlle ergo vſus quo no
bis vtitur deus: non ad eius: ſed ad nr̃am
vtilitatem refert̃. ad eius vͦ tantũmõ bo-
nitatem.

Utrum vtendum an fruenduȝ ſit virtutibus. h

Hic conſiderandũ
eſt. vtrum virtutibus ſit vtendũ an fruen-
dum. Quibuſdã viđꝛ ꝙ eis ſit vtendum ⁊
non fruendũ. ⁊ hoc confirmant autoritate
Augl. q̃ vt p̃taxatũ eſt: dicit nõ eſſe fruen-
dum niſi trinitate. i. ſummo ⁊ incõmutabi
li bono. Jtē dicunt ideo nõ eſſe fruendum
eis. qꝛ ꝓpter ſe amãde nõ ſunt. ſ ꝓpt̃ eter-
nam beatitudinē. Jllud aũt quo fruendũ
eſt: ꝓpt̃ ſe amãdũ eſt. Sȝ ꝙ v̉tutes ꝓpter
ſe amãde nõ ſint. imo ꝓpter beatitudinem
ſolã. ꝓbant autoritate Auguſtini q̃ in lib. Auguſti.
xiiij. de trini. ꝯtra q̃ſdam ait. Forte v̉tutes
q̃s ꝓpter ſolam beatitudinē amam⁹. ſic no
bis ꝑſuadere audent: vt ipaȝ beatitudinē
non amemus. Quod ſi faciũt: etiam ipſas
vtiqꝫ amare deſiſtimus. quãdo illã ꝓpter
quã ſolam iſtas amauimus: nõ amamus:
Ecce his v̉bis viđꝛ Aug⁹. oſtēdere ꝙ vir
tutes: non ꝓpter ſe. ſed ꝓpter ſolam beati-

tudinē amande ſint. Qđ ſi ita eſt: ğ eis fru
endum non eſt. Alijs vō contra viđr .ſ. q̃
fruendū eis ſit. q2 ꝓpter ſe petende ⁊ amā=
de ſunt. Et hoc ꝯfirmant autoritate Am=
bro. qui ait ſup illum locum ep̄le ad Gal.
Fructus aūt ſpūs eſt charitas. gaudium.
pax. patia ⁊c̄. hic nō noīat opa ſed fruct9.
q2 ꝓpter ſe petenda ſunt. ſi vō ꝓpter ſe pe
tenda ſunt. ğ ⁊ ꝓpter ſe amāda. Nos autē
harꝫ que videnť autoritatū repugnātiam
de medio eximere cupiētes dicim9: q̃ vir=
tutes ꝓpter ſe petēde ⁊ amāde ſunt: ⁊ tñ ꝓ
pter ſolā btitudinē. Propter ſe q̄dē aman
de ſunt. q2 delectant ſui poſſeſſores ſincera
⁊ ſancta delectatōe. ⁊ in eis pariūt gaudiū
ſpūale. Verūtñ nō eſt hic cōſiſtendū: ſ3 vl
tra gradiendū. Non hic hereat dilectiōis
greſſus. neq3 hic ſit dilectiōis termin9. ſed
referať hoc ad illud ſummū bonum cui ſo
li oīno inherendū eſt. q2 illud ꝓpter ſe tñ
amandū eſt. ⁊ vltra illud nihil q̄rendū eſt.
illud eſt enī ſupmus finis. Jō Aug9. dicit
q̃ eas diligim9 ꝓpter ſolā beatitudinem:
nō q̄n eas ꝓpter ſe diligam9. ſ3 q2 idipm q̃
eas diligim9: referim9 ad illud ſummū bo
num cui ſoli inherendū ē: ⁊ in eo pmanen
dū. finiſq3 leticie ponēdus. q̄re v̄tutibus
nō eſt fruēdū. S3 dicet aliq̄s. Frui ē amo
re inherere alicui rei ꝓpť ſeipam: vt predi
ctuꝫ ē. Si ğ ꝓpť ſe v̄tutes amāde ſūt: ⁊ eis
fruendū eſt. Ad qđ dicim9 i illa deſcp̄tiōe
vbi đr: ꝓpter ſeipaꝫ. intelligēdū eſt tm̄mō
vt. ſ. ameť ꝓpter ſeipam tñ: vt nō referať
ad aliud. ſ3 ibi ponať finis: vt ſupra oſten=
dit Aug9. dicens. Si inheſeris atq3 pmā=
ſeris finē ponens leticie. tunc vere ⁊ ꝓprie
frui dicēdus es. qđ nō eſt faciendū niſi i il=
la trinitate. i. ſummo ⁊ incōmutabili bono
Vtendū eſt ergo v̄tutibus: ⁊ p eas fruen=
dum ſummo bono. Jta ⁊ de volūtate bo=
Auguſti. na dicimus. Vnde Aug9. in li. x. de trini.
ait. Volūtas eſt p quā fruimur: ita ⁊ p v̄=
tutes fruimur nō eis niſi forte aliq̄ v̄t9 ſit
deus: vt charitas. de q̄ poſt tractabiť.

Epilogus. b

Omniū igitur que

dicta ſunt. ex quo de rebus ſpecialiter tra=
ctauimus: hec ſumma eſt. Q2 alie ſunt qui
bus fruendum eſt. alie quibus vtendū eſt.
alie que fruunť ⁊ vtunť. ⁊ inter eas q̄bus
vtendū eſt. etiaꝫ q̄dam ſunt p q̄s fruimur:
vt virtutes ⁊ potentie animi. que ſunt na=
turalia bona. De quibus omnibus anteq̄3
de ſignis tractemus: agendū eſt. ac p̄mum
de rebus q̄bus fruendū eſt. ſ. de ſancta at=
q3 indiuidua trinitate.

Jſta eſt ſecunda pars principalis
huius libri. Jn qua mgr̄ determinato ꝓhemio: inci
pit ſuum tractatū in q̄tuor libros ptiales diuidere.
Cuius ratio ſm phm eſt. q2 ſcientie ſecanť quemad
modum ⁊ res de q̄bus ſunt. Jn quorum p̄mo libro
mgr̄ agit de deo abſolute ſm rationem ſue naturaľ
pfectionis. Jn ſecundo agit de eo inq̄tum eius po=
tentia relucet in effectu creationis. Jn tertio agit de
ip̄o inq̄tum claret eius ſapientia in opere redēptio=
nis. Jn quarto agit de eo inq̄tum eius bonitas ſeu
clementia refulget in fructu glorificationis. Quan=
tum igitur ad primum librum magiſter duo facit.
Primo premittit quedam generalia quaſi toti9 ope
ris p̄libamina. Secundo ſuam intentionem exequi
tur. et hoc in p̄ncipio ſecunde diſtinctionis: que inci
pit ibi. Hoc itaq3 vera. Jn prima eniꝫ huius libri di
ſtinctione magiſter tria facit. Primo determīat ſuū
intentum. Secundo mouet queſtiones circa deter=
minata. Tertio determinata breuiter recapitulat.
Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq3 ibi. Cum
autem homīes. Secundū v̄o ab inde vſq3 ibi. Om
nia igitur que dicta ſunt. Tertium v̄o ab inde vſq3
ad finem diſtinctionis iſtius. Et in iſtis videtur ſta=
re ſententia p̄ſentis diſtinctiōis in generali. Jn ſpe=
ciali v̄o ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitio
nibus. quarū prima eſt. Totaꝫ ſacram paginam cō
ſtat ſpecialiter circa res ⁊ ſigna verſari. Et hanc ꝓ
bat magiſter autoritate beati Auguſtini. vj. ca. de
doctrina chriſtiana dicētis. Omīs doctrina vel rer̄
eſt vel ſignorum. Et intelligit hic p ſigna non termi
nos ſignificantes ad placitum ipſius inſtituentis: ſed
quaſdam res exteriores ex diuina ordinatiōe aliq̄d
ſignificātes. cuiuſmōi ſunt ſacr̄a cum ſuis materijs
tam veteris q̄ noue legis. Per res v̄o intelligit res
abſolutas p terminos ſignificabiles: q̄. ſ. ita cadunt
ſub determinatiōe cōſideratiōis ſacre ſcripture: q̃
vlteri9 nihil ſp̄alit̄ deſignāt. vt eſt de9. xp̄s creatu=
ra ⁊ hmōi. Q2 aūt ſacr̄a tam veteris q̄ noue legis
aliq̄d ſignificēt: patet. q2 ſacr̄a veteris legis ſignifi=
cabant inuiſibilē gr̄am quam non cōferebant. ſacra
menta v̄o noue legis ſignificant gratiā inuiſibilem.
quam etiā conferunt q̄tum ex p̄te ipoꝝ. vt plenius
patebit in quarto huius. Et ſubdit q̃ omne ſignum
eſt res aliqua. quia quod non eſt res aliqua. omni=
no nihil eſt. vt dicit Aug9. in eodē. ⁊ nō ecōtra om=
nis res eſt ſignū. q2 alique ſunt res nihil ſignifican=
tes. Et tandē ſubinfert q̃ p̄mo ſit determinandum
de rebus. ⁊ poſtea de ſignis. Secūda ergo propoſi
tio eſt hec. Sola trinitate increata eſt ꝓprie fruen=
dum. Patet hec ꝓpoſitio varijs ſanctorū doctoruꝫ
autoritatibus. Et ꝓbať rōe ſic. Jllo ſolo eſt fruen=
dum quod ꝓpter ſe ⁊ nullum alium finē eſt diligen=
dum. ſed hoc ſolū eſt trinitas increata. igiť ea tm̄ ꝓ
prie eſt fruendum. ⁊ per conſequēs ꝓpoſitio vera.
Huius ratiōis maior p3 p deſcriptionem fruitionis
in lr̄a qua diciť. Frui eſt amori inherere alicui rei tā
tum ꝓpter ſeipam. Minor probatur ſic. Sola trini
tas increata eſt noſtrorum beatificatiua. igiť ip̄a ſo=
la eſt ꝓpter ſe finaliter diligenda. Conſequentia te=
net ex verbis beati Auguſtini dicentis. Dicim9 ea
re nos frui quā diligimus ꝓpter ſe. ⁊ ea nob̄ fruen=
dum eſſe tm̄ qua efficimur beati. Antecedēs p3 ex
textu vbi đr. Res quibus fruendum eſt ſunt pať et
filius ⁊ ſpūſſanctus. ⁊ per conſequēs propoſitio ve=
ra. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Vſus ⁊ fruitiōis diſtin=

ctionē accipimus penes relatiuam ⁊ abſolutam di-
lectionis inheſionē. Patet hec ꝓpoſitio in textu ꝑ
terminorū deſcriptionē. Un̄ dicit̄. Frui eſt rei amo-
re inherere ſolum ꝓpter ſeipam. Sed vti ē rei amo
re inherere: non finaliter ꝓpter ſeipam. ſꝫ inq̄tum
ordinata eſt ad illam qua fruendum eſt. igitur pro-
poſitio vera. Conſequenter circa iſta tria mouet du
bia quorū primū eſt. An hominibus ſit fruenduꝫ. Et
dicendū eſt: ꝙ non ſimplicit̄ ſed in deo. Et cum dici
tur. homo fruit̄ homīe: ſed deo fruit̄ in homīe. Se-
cundū eſt. An timor dei ad nos ſit vſus vel fruitio.
Dicendū eſt ꝙ non ſit vſus. q2 deus non diligit ali-
q̄d ꝓpter aliud a ſe. ſed om̄ia diligit ꝓpter ipſius ꝓ
priam bonitatē. Tertiū eſt. An v̄tutibus ſit fruen-
dum. Reſpondet̄ ꝙ nō niſi inſtrumentalit̄. eo ꝙ nō
queruntur ꝓpter ſe: ſed ꝓpter beatitudineꝫ ⁊ ꝓpter
deū. Et in his ſtat ſn̄ia hui⁹ diſtinctiōis in ſpēali.

De myſterio trinitat̄ ⁊ vnitat̄. a

DI. II b

Hec itaqꝫ ve-
ra ac pia fide tenenduꝫ eſt: ꝙ
trinitas ſit vnus ⁊ ſolus ve-
rus deus: vt ait Auguſtin⁹ i
Augusti. primo libro de trinitate. ſ. pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpi
ritusſanctus. ⁊ hec trinitas vnius eiuſdeꝫ
qꝫ ſubſtantie vel eſſentie dicit̄. credit̄ ⁊ in-
telligit̄. que eſt ſummum bonū. qd̄ purga-
tiſſimis mentibus cernitur. Mentis eniꝫ
humane acies inualida: in tam excellenti
luce nō figit̄: niſi ꝑ iuſticiam fidei emūde-
tur. Idem in li. retract̄. Non approbo qd̄ i
oratione dixi. Deus qui non niſi mundos
verum ſcire voluiſti. Reſponderi eniꝫ po
teſt multos etiam non mundos multa ſci-
re vera. De hac re ergo ſumma ⁊ excellen
tiſſima cum modeſtia ⁊ timore agenduꝫ ē.
⁊ attentiſſimis auribus atqꝫ deuotis audi
endum: vbi querit̄ vnitas trinitatis p̄ris
ſcꝫ ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. quia nec piculoſi⁹ ali
cubi erratur. nec laborioſius aliquid que-
ritur. nec fructuoſius aliq̄d inuenit̄. Pro
inde omnis qui audit ⁊ legit ea que de in-
effabili ⁊ inacceſſibili luce diuinitatis di-
cuntur. ſtudeat imitari atqꝫ ſeruare: quod
Augusti. venerabilis doctor Auguſtinus in primo
libro de trinitate de ſeipo ait. Nō pigebit
me inquit ſicubi heſito querere. nec pude-
bit ſicubi erro diſcere. Quiſquis ergo au-
dit hoc vel legit. vbi pariter certus eſt: ꝑ-
gat mecum. vbi pariter heſitat: q̄rat mecū.
vbi errorem ſuuꝫ cognoſcit: redeat ad me.
vbi mecum: reuocet me. Ita ingrediamur
ſimul charitatis viam tendentes ad eum:
de quo dictum eſt. Querite faciem ei⁹ ſp.

Que fuerit intentio ſcribentium de trinitate. b

Omnes autem ca-
tholici tractatores: vt in eodem .i. lib. Au
guſtinus ait. Qui de trinitate q̄ de⁹ ē ſcri-
pſerunt: hoc intenderūt ſc̄m ſcripturas do
cere. ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus vnius
ſint ſb̄e ⁊ inſepabili equalitate vnus ſint
deus. vt ſit vnitas in eſſentia: ⁊ pluralitas
in ꝑſonis. Ideoqꝫ non ſunt tres dij. ſꝫ vn⁹
deus. licet pater filium genuerit: ⁊ ideo fi-
lius non ſit qui pater eſt. filiuſqꝫ a patre ſit
genitus. ⁊ ideo pater non ſit qui filius eſt.
⁊ ſpūſſanctus nec pater ſit nec filius. ſꝫ tan
tum patris ⁊ filij. ſpiritus vtriqꝫ coequal̄:
⁊ ad trinitatis ꝑtinens vnitatem. Tenea-
mus ergo patrem ⁊ filium ⁊ ſpūmſanctum
vnum eſſe naturaliter deum: vt ait Aug⁹.
in li. de fide ad petrum. Necqꝫ tamen ipſuꝫ
patrem eſſe qui filius eſt. nec filium ipſum
eſſe qui pater eſt. nec ſpūmſanctum ipſum
eſſe qui pater eſt aut filius. Una eſt enim
patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti eſſentia. quā gre-
ci homouſion vocant. in qua non eſt aliud
pater. aliud filius. aliud ſpūſſanctus. q̄q̄-
uis ſit ꝑſonaliter alius pater. alius filius.
alius ſpūſſanctus.

Augusti. in li. retrac. vbi dixi d̄ pa tre ⁊ filio. q̄ gignit ⁊ quē gignit vnum eſt. dicēdum fuit vnū ſūt. ſicut ipſa ve- ritas aperte loq̄t̄ dicens. Ego ⁊ pater vnū ſumus.

Quis ordo ſit ſeruandus cum de trinitate agit̄. c

Ceterum vt in pri-
Augusti. mo li. de trini. Aug⁹. docet. p̄mo ſc̄m auto-
ritates ſanctarum ſcripturarum. vtrum fi
des ita ſe habeat demonſtrandū eſt. Dein
de aduerſus garrulos ratiocinatores ela-
tiores magis qꝫ capaciores rōibus catho-
licis ⁊ ſimilitudinib⁹ cōgruis: ad defēſio-
nem ⁊ aſſertionem fidei vtendū eſt: vt eorꝫ
inq̄ſitionib⁹ ſatiſfaciētes. māſuetos pleni⁹
inſtruamus. ⁊ illi ſi nequiuerint inuenire
quod queritur: de ſuis mentibus poti⁹ qꝫ
de ipſa veritate. vel de noſtra diſſertiōe cō
querant̄.

Teſtiōnia ſāctorū de trinitate. d

Proponamus er-
go in medium veteris ac noui teſtamenti
autoritates q̄bus diuīe vnitatis atqꝫ trini
tatis veritas demōſtret̄. ac p̄mū ipſa legis
exordia occurrant. vbi Moyſes ait. Au-
di iſrl̄ dn̄s de⁹ tu⁹ de⁹ vn⁹ ē. Itē. Ego ſuꝫ
dn̄s de⁹ tuus qui eduxi te de terra egypti.

Ambro. non erunt tibi alij dij pter me. Ecce h ſigni
ficauit vnitatem diuine nature. Deus em̄
ꝛ domin⁹ (vt ait Ambro. in. j ii. de tri. no-
men eſt nature. nomen eſt poteſtatis. Itez
alibi deus loquens ad Moyſen ait. Ego
ſum qui ſum. ꝛ ſi queſierint nomen meum:
vade ꝛ dic eis. Qui eſt miſit me ad vos.
Dicens enim Ego ſum: non nos ſumus:
ꝛ qui eſt: non qui ſumus. apertiſſime de-
clarauit vnum ſolum deum eſſe. In canti-
co etiam Exodi legit. Domin⁹ omnipo-
tens nomen eius. Non ait: domi: vnitatez
volens ſignificare. Perſonarū quoqꝫ plu
ralitatem ꝛ nature vnitatem ſimul oſtēdit
domin⁹ in Geñ. dicens. Faciam⁹ hominē
ad imaginem ꝛ ſimilitudinē noſtram. Di-
cens enim: faciamus ꝛ noſtram: pluralita
tem pſonaꝝ oſtendit. dicens vō imaginē:
Augusti. vnitatem eſſentie. Vt eni dicit Aug⁹. in li.
de fide ad petrū. Si in illa natura patris ꝛ
filij ꝛ ſpūſſancti vna eſſet tm̄ pſona: non di
ceret faciamus hominē ad imaginem ꝛ ſi-
militudinem noſtraz. Cum em̄ dic ad ima
ginem. oſtendit vnam naturaz eſſe: ad cui⁹
imaginem homo fieret. cum vō dicit: no-
ſtram. oſtendit eundem deum non vnam:
ſ plures eſſe pſonas.

Apte oſtendit ꝙ nec ſolitudo nec diuerſitas nec ſingularitas ibi eſt ſed ſimilitudo. e

Hylarius **Hylarius quoqꝫ i**
li. iij. de tri. dicit his vbis ſignificari ꝙ in
trinitate nec diuerſitas eſt nec ſingularitaſ
vel ſolitudo. ſed ſimilitudo ꝛ pſ̄alitas ſiue
diſtinctio. Ait enim ſic. Qui dixit faciam⁹
hominē ad imaginem ꝛ ſimilitudinem no-
ſtram: inuicem eſſe ſui ſimiles in eo ꝙ dicit
imaginem ꝛ ſimilitudinem noſtram oſten
dit. Imago em̄ ſola nō eſt. ꝛ ſimilitudo nō
ſibi eſt. neqꝫ diuerſitatez duobus admiſce
ri alterius ad alterum ſimilitudo pmittit.
Item idem in. iiij. li. Abſolutius voluit in
telligi ſignificationem hanc non ad ſe eſſe
referendam tm̄: dicendo faciam⁹ hominez
ad imaginem ꝛ ſimilitudinez noſtrā. Pro
feſſio enim conſortij ſuſtulit intelligentiaz
ſingularitatis. quia conſortium aliqd nec
poteſt eſſe ſibiipſi ſolitario. neqꝫ rurſum ſo
litudo ſolitarij recipit faciamus. neqꝫ quiſ
qꝫ alieno a ſe loquit noſtrā. vterqꝫ ergo ſer
mo. ſ. faciamus ꝛ nr̄am: vt ſolitarium eun
dem qꝫ nō patit. ita neqꝫ diuerſum a ſe alie
num qꝫ ſignificat. Solitario cōuenit faciā
ꝛ meā. Nō ſolitario vō cōuenit dicere: fa-
ciamus ꝛ nr̄am. vterqꝫ ſmo vt non ſolita-
rium tm̄. ita neqꝫ differentē eſſe vl' diuerſū
eſſe ſignificat. Nob qꝫ nec ſolitari⁹ nec di-
uerſus eſt ꝯfitēdus. Ita ḡ de⁹ ad cōem ſi-
bi cū deo imaginē eandēqꝫ ſimilitudinem
hoiem repit opari: vt nec ſignificatio effi-
cientis admittat intelligētiā ſolitudīs. nec
opatio cōſtituta ad eandem imaginem vl'
ſimilitudinē patiat diuerſitatē diuinitatis.
In his vbis Hylarius pluralitatē pſona
rum voluit intelligi noīe ꝯſortij. atqꝫ cōſi-
gnificauit noīe ꝯſortij vel pſ̄alitatis: nō po
ni aliqd ſ remoueri. Pſ̄alitas eni vel con-
ſortiū pſonarū cum dr: ſolitudo vl' ſingula
ritas negat. cum dicim⁹ pl'es eſſe pſonas:
ſignificam⁹ ꝙ nō eſt vna ſola. Idō hylari⁹
volēs iſta ſubtilit ꝛ ſane intelligi: ait. Pro
feſſio conſortij ſuſtulit intelligentiā ſingula
ritatis. Nō dicit poſuit aliqd. Ita etiā cuz
dicim⁹ tres pſonas. ſingularitatē ꝛ ſolitu-
dinem tollim⁹. Et ꝙ pr̄ nō eſt ſol⁹. nec fili⁹
ē ſolus. nec ſpūſſctūs eſt ſol⁹. ſignificamus
ꝙ nec pr̄ tm̄ ē ꝛ fili⁹. nec pr̄ tm̄ ꝛ ſpūſſctūs.
nec fili⁹ tm̄ ꝛ ſpūſſctūs. De h aūt i ſequen-
ti plenius aget: vbi etiā ſm qd ſīles dican
tur tres pſone. ꝛ vtrū aliquo mō ſit ibi di-
uerſitas vel differentia: oſtendet.

Quid ex verbis Hilarij intelligi debeat.

Ad idez quod ceperat redit vt alias autoritates ſupponat. f

Nūc vero ad pro-
poſitum redeamus. ꝛ ad oſtendendū pſo-
narum pluralitatez: atqꝫ eſſentie diuīe vni
tatem. alias ſanctorū autoritates induca-
mus. Moyſes dicit. In pncipio creauit
deus celum ꝛ terraz. p deum ſignificās pa
trem. p pncipium filium. Et p eo ꝙ apud
nos deus dicit: hebraica ueritas habz he
loym. qd eſt pſ̄ale huius ſingularis qd eſt
hel. Qd ergo nō eſt dictū hel qd eſt deus:
ſ heloym qd intptari pōt dij ſiue iudices:
ad pſ̄alitatem pſonarū refert. Ad quā etiā
illud attinere videt quod diabolus p ſer-
pentem dixit. Eritis ſicut dij. Pro quo in
hebraico habet heloym. ac ſi diceret. Eri-
tis ſicut diuine perſone. Ille etiam maxi-
mus prophetarum ꝛ regum Dauid. qui
ſuam ceteris pfert intelligentiam dicens.
Sup ſenes intellexi: vnitatez diuine natu-
re oſtendens: ait. Dñs nomen eſt illi: non
dicit domi. Alibi etiā eiuſdē vnitatē ꝛ eter

nitatē fil' oſtendēs: ait ex pſona dei. Jſrael
ſi me audieris nō erit in te de⁹ recenſ. neqꝫ
adorab deum alienū. Aliud horū vt dicit
Ambro. Ambro. in li. j. de tri. ſignificat eternitatē.
aliud vnitatē ſube indifferētis. vt neqꝫ po
ſteriorē pr̄e: neqꝫ alteri⁹ diuitatis filiū vel
ſpūmſanctū eſſe credam⁹. Nā ſi pr̄e poſte-
rior ē fili⁹ vel ſpūſſctūs: recēs ē. ꝛ ſi vnius
nō eſt diuitatis: alienus ē. Sꝫ nec poſteri
or eſt. q꞉ recēs non ē. nec alien⁹: q꞉ ex pr̄e
natus eſt filius. ex pr̄e ꝓcedit ſpūſſanctuſ.
Alibi qꝫ diſtictionē pſonaꝝ inſinuās: ait.
Verbo dn̄i celi firmati ſunt: ꝛ ſpū oris ei⁹
ois ṽtus eoꝝ. Alibi etiā ait. Bn̄dicat nos
de⁹ deus nr̄. bn̄dicat nos de⁹: ꝛ metuāt eū
oēs fines terre. Trina enī cōfeſſio dei: tri-
nitatem exp̄mit pſonaꝝ. vnitatē ṽo eſſen-
tie apit cū ſingularit̃ ſubiungit eū. Eſaias
qꝫ dicit ſe audiſſe ſeraphin clamātia. San
ctus ſctūs ſctūs dn̄s de⁹. Per h̄ q꞉ dic̃ ter
ſctūs: trinitatē ſignificat. p hoc qḋ ſubdit
dn̄s deus. vnitatem eſſentie. Dauid quo-
qꝫ eternā filij generationē apte inſinuat ex
pſona filij: dicēs. Dn̄s dixit ad me. filius
me⁹ es tu: ego hodie genui te. De hac ge-
neratiōe ineffabili Eſaias ait. Generatiōꝫ
ei⁹ q̇s enarrabit. Jn lib. qꝫ Sap̄. et̃nitas
filij cum pr̄e mōſtrat̃: vbi ſapia ita loquit̃
Dn̄s poſſedit me ab initio viaꝝ ſuaꝝ an̄-
qꝫ quicqꝫ faceret a p̄ncipio. ab eterno ordi
nata ſum anteqꝫ terra fieret. nec duꝫ erant
abyſſi. ꝛ ego iam concepta eram. necdum
fontes. necdū montes aut colles. ꝛ ego p-
turiebar. adhuc terrā non fecerat: ꝛ cardi
nes orbis terre. qn̄ p̄parabat celos aderā.
qn̄ appendebat fundamēta terre: cū eo erā
cūcta cōponens. ꝛ delectabar p ſingulos
dies. ludens corā eo. Ecce aptum de eter-
na genitura teſtimoniū: quo ip̄a ſapia per
hibet ſe an̄ mūdū ꝯceptā eſſe ꝛ parturiri.
id eſt genitā. ꝛ apud pr̄em eternalit̃ exiſte
re. Jp̄a etiā alibi ait. Ego ex ore altiſſimi
ꝓdij p̄mogenita an̄ oēꝫ creaturā. Miche
as qꝫ ꝓpheta eternā ṽbi generationē ꝛ tē
poralē ex Maria ſimul inſinuauit: dicēs
Et tu bethleem ephrata puulus es in mili
bus iuda. ex te egrediet̃ qui ſit domiator i
iſrahel. et egreſſus eius ab initio a diebus
eternitatis.

Sp̄ealia teſtimonia de ſpūſctō. g

De ſpūſācto etiaꝫ
exp̄ſſa documēta in ve. teſta. habem⁹. Jn
Gen̄. em̄ legit̃. Spūs dn̄i ferebat̃ ſup aq̄s
Et dauid dicit. Quo ibo a ſpū tuo. Jn li-
bro Sap̄. dr̄. Spūſſanct⁹ diſcipline effugi-
et fictū. benignus eſt enī ſpūs ſapie. Eſa.
qꝫ ait. Spūs domini ſup me.

De teſtimonijs noui teſtamēti. h

Nūc vero poſt te-
ſtimonia veteris teſtamēti: de fide ſancte
trinitatis ꝛ vnitatis ad noui teſtamēti au-
toritates accedam⁹. vt i medio duū aima-
lium. i. teſtamentoꝝ: cognoſcat̃ veritas. ꝛ
forcipe de altari ſumat̃ calculus quo tan-
gant̃ ora fideliū. Dn̄s itaqꝫ xp̄s vnitatem
diuine eſſentie ac pſonarū trinitatem: apte
inſinuat dicēs apoſtol'. Jte baptizate om
nes gentes in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti.
Jn noīe vtiqꝫ ait. vt Ambro. ait in. j. li. de Ambro.
trini. nō in noībus. vt vnitas eſſentie oſtē-
datur. p nomina tria que ſuppoſuit: tres eſ
ſe pſonas declarauit. Jp̄e etiam ait. Ego
ꝛ pater vnū ſumus. vnū dixit: vt ait Am
bro. in eodem. ne fiat diſcretio ptātis natu
re. ꝛ addidit: ſumus: vt pr̄em filiumqꝫ co-
gnoſcas. ſ. vt pfectus pater filiū pfectum
genuiſſe credat̃. ꝛ q꞉ pater ꝛ filius vnū ſint
nō confuſiōe pſone: ſ; vnitate nature. Jo-
hānes qꝫ in ep̄la canonica ait. Tres ſūt q̇
teſtimoniū phibent in celo. pr̄. ṽbū ꝛ ſpūſ
ſctūs. ꝛ hi tres vnū ſunt. Jp̄e etiā in ini-
tio euāgelij ſui ait. Jn p̄ncipio erat ṽbū: ꝛ
ṽbū erat apud deū. ꝛ de⁹ erat ṽbum. vbi
apte oſtēdit filiū ſp ꝛ eternalit̃ fuiſſe apud
pr̄em: vt aliū apud aliū. Ap̄ls qꝫ apte tri-
nitatē diſtinguit dicēs. Miſit deus ſpm̄
filij ſui in corda nr̄a. ꝛ alibi. Si ſpūs ei⁹ q̇
ſuſcitauit ieſum habitat in nob̄ ꝛc̄. Jtē ali-
bi trinitatem atqꝫ vnitatē euidētiſſime cō-
mēdat dicēs. Qm̄ ex ip̄o ꝛ p ip̄m ꝛ in ip̄o
ſunt oia. ip̄i glr̄ia. Ex ip̄o ait: vt aug⁹. in li. Auguſti.
de tri. ait: ꝓpter pr̄em. p ip̄m dicit ꝓpt̃ fi-
liū. in ip̄o ꝓpt̃ ſpm̄ſāctū. Per h̄ ṽo q꞉ nō
ait ex ip̄is: per ip̄os ꝛ in ip̄is. nec ait ip̄is
glr̄ia: ſ; ip̄i. inſinuauit hāc trinitateꝫ vnum
deū eſſe. ſ; q꞉ ſingl'e pene ſillabe noui teſta
menti: hanc ineffabil' vnitatis atqꝫ trinita
tis veritatē ꝯcordit̃ inſinuāt: inductiōi te
ſtimonioꝝ ſup hac re ſupſedeam⁹: ꝛ ra-
tiōib⁹ ꝯgruiſqꝫ ſimilitudinib⁹ ita eſſe ꝓut
infirmitas noſtra valet: oſtendamus.

Hec eſt ſecunda diſtinctio huius
primi libri. Jn qua magiſter inquiſita ꝛ inuēta ma-
teria de qua eſt agendū in hoc volumine: incipit ſ̄m
ordinem ꝓmiſſum in preſenti diſtinctione tractare

de rebus. Et p̄mo de rebus fruibilibus ī p̄mo libro
Sc̄do de rebus vtilibus in ſc̄do libro. Tertio de illꝰ
rebus que vtilia ordinãt ad fruibilia. in tertio libro
De ſignis v̄o poſtea agit in q̄rto. Primus itaqꝫ lib
diuidit̄ in duas p̄tes p̄ncipales. In quaꝝ prima de
terminat de re fruibili. ſ. de deo ſm̄ ſuã p̄fectionem
in eſſendo. ſ. de eſſentie diuine vnitate: ac pſonaruꝫ
diſtinctiõe ⁊ emanatiõe. In ſecunda tractat̄ de deo
ſm̄ ſuaꝫ p̄fectionem in cauſando. ſ. de attributis di
uinis ⁊ appropriatis: ſcīa. volũtate ⁊ bonitate. In
p̄nti diſtinctione mgr̄ tria facit. Primo enī oſtendit
modũ inueſtigandi vnitatē in trinitate. ⁊ trinitateꝫ
in vnitate. Sc̄do p̄bat vnitatē trinitatis autoritate
veteris teſtamēti. Tertio declarat eiuſdē trinitatis
vnitatē p̄ noui teſtamēti autoritatē. Primũ quidem
facit a p̄ncipio huius diſtinctiõis vſqꝫ ibi. Propona
mus ergo in mediũ. Secundũ aũt ab inde vſqꝫ ibi.
Nunc v̄o poſt teſtimonia. Tertiũ v̄o ab inde vſqꝫ
ad finē diſtinctiõis. In ſpēali enī ſnīa mgr̄i ī hac di-
ſtinctiõe ſtat in tribus ꝯcluſionibꝰ. quaꝝ cõcluſionũ
p̄ma eſt hec. Neceſſe eſt quēlibet catholicũ ſola ⁊ cē
pia fide eternaꝫ trinitatē in ſumma vnitate affirma
re. Et p̄bat̄ ſic. Hoc oportet quēlibet catholicuꝫ ſo
la ⁊ pia fide affirmare quod ſine fide. vl̄ nõ niſi cre-
dendo põt ſciri vel inueſtigari. Sed talis eſt eterna
trinitas in ſumma vnitate. igit̄ eternam trinitatem
in ſumma vnitate oportet quēlibet catholicũ ſola ⁊
pia fide affirmare. Tenet argumētũ. Maiorē ponit
mgr̄ in p̄mo capitulo huius diſtinctiõis. Et minorē
p̄bat mgr̄ ibidem tranſſumēdo autoritatē b̄ti Au-
guſtini. j. de tri. c. ij. dicētis. Trinitas eſt vnus ſolꝰ
deus pater ⁊ filius ⁊ ſp̄ũſſanctus. Hec trinitas vnꝰ
⁊ eiuſdem ſub̄e vel eſſentie dicit̄. credit̄ ⁊ intelligit̄.
igit̄ ꝯcluſio vera. Sc̄da ꝯcluſio ē hec. Nulli bono ca
tholico licet in diuinaꝝ pſonaꝝ alietate ſeu diſtīctõe
vllatenus dubitare. Que p̄batur ſic v̄tualit̄. In il
lo nullus bonus catholicus põt p̄pt̄ materie ardui-
tatem dubitare in quo videt oēs catholicos docto-
res ex intentiõe vnanimit̄ ꝯcordare. Sꝫ tal̄ eſt diui
narum pſonaꝝ alietas vel trinitas in vnitate eſſen-
tie. ergo nulli bono catholico licet vllatenus diſtin-
ctionem diuinarũ pſonarũ dubitare. Tenet argu-
mentũ. Sꝫ maiorē ⁊ minorē ponit mgr̄ in ſc̄do capi
tulo huius diſtinctiũis. igit̄ ꝯcluſio vera. Tertia cõ
cluſio ē hec. Nõ obſtat catholicũ p̄lalitatē diuinarũ
pſonaruꝫ autoritatibꝰ ſcripture vtriuſqꝫ teſtamenti
poſſe cõprobare. Iſta concluſio p̄batur ſic. Naꝫ d̄r
Geñ. j. Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē
noſtram. In hoc q̄ dicit Faciamus pluraliter. oſten
ditur pluralitas perſonaꝝ. Sed p̄ hoc q̄ dicit ima-
ginem ſingulariter: oſtēdit vnitatē eſſentie. Et hãc
expoſitionē ꝯfirmat mgr̄ autoritate Auguſtini que
habet̄ in l̄ra. Et hoc idē p̄bat magiſter autoritati-
bus noui teſtamenti. q̄ patent in textu. Et hec ē ſen
tentia mgr̄i in ſpeciali huius diſtinctõis.

Incipit oſtēdere quõ p̄ creaturaꝫ potuerit cognoſci creator. a

DI. III.

APoſtolus nãqꝫ ait. q̄ inuiſibilia dei a creatu- a
ra mũdi p̄ ea que facta ſunt itel
lecta conſpiciunt̄. ſempiterna quoqꝫ virtꝰ
eius ⁊ diuinitas. Per creaturã mũdi intel
ligit̄ homo p̄pter excellentiam qua excel-
lit int̄ alias creaturas. vel p̄pter ꝯuenien
tiam quã habet cũ omni creatura. Hõ er-
go inuiſibilia dei intellectu mētis ꝯſpice-
re potuit. vel etiã ꝯſpexit. p̄ ea q̄ facta ſũt.
id eſt p̄ creaturas viſibiles vel inuiſibiles.
A duobus enī iuuabat̄. ſ. a natura q̄ ratio
nalis erat. ⁊ ab opibus a deo factis. vt ma
nifeſtaret̄ homini veritas. Ideoqꝫ apoſto
lus dixit. Quia deus reuelauit illis. ſ. duꝫ
fecit opera. in quibus artificis aliquatenꝰ
reluceret indiciũ.

Prima ratio vel modus quõ potuit cognoſci deus. b

NAm ſic ait Ambro- Ambro.
ſius. Ut deus q̄ natura inuiſibilis eſt. etiã
a viſibilibus poſſet ſciri. opus fecit quod
opificem viſibilitate ſui manifeſtauit. vt p̄
certum incertũ poſſet ſciri. ⁊ ille deus oīm
eſſe crederet̄. q̄ hoc fecit q̄d ab hoie impoſ
ſibile eſt fieri. Potuerũt ergo cognoſcere
ſiue cognouerũt vltra oēm creaturã eſſe il
lum q̄ ea fecit. q̄ nulla creaturarũ facere vl̄
deſtruere valꝫ. Accedat quecũqꝫ vis crea
tura. ⁊ faciat tale celũ ⁊ terrã. ⁊ dicam. q̄a
deus eſt. Sed q̄ꝛ nulla creatura talia face-
re valet. conſtat ſup̄ omnē creaturã eſſe il-
lum q̄ ea fecit. Ac p̄ hoc illũ eſſe deum. hu
mana mens cognoſcere potuit.

Sc̄da ratio qua potuit cognoſci. vel modus quo nouerunt. c

ALio etiam mõ dei
veritatē ductu ratiõis cognoſcere potue- Auguſti.
runt: vel etiam cognouerũt. Ut enī augꝰ.
ait in li. de ciui. dei. Viderũt ſummi philo
ſophi nullũ corpꝰ eſſe deũ. ⁊ iõ cuncta cor
pora tranſcēderũt q̄rētes deũ. viderũt etiã
q̄cq̄d mutabile eſt non eſſe ſummũ bonum
deũ oīmqꝫ p̄ncipiũ. ⁊ iõ omnē aīam muta Idē in eo
bileſqꝫ ſp̄ũs tranſcēderũt. Deinde viderũt dem.
omne q̄d mutabile eſt nõ poſſe eſſe: niſi ab
illo q̄ incõmutabiliter ⁊ ſimpliciter eſt. In
tellexerũt ergo eum ⁊ omia iſta feciſſe. ⁊ a
nullo fieri potuiſſe.

Tertia ratio vel modus. d

COnſiderauerunt Auguſti.
etiam quicq̄d eſt in ſubſtantijs: vel corpꝰ
eſſe vel ſpiritum. meliuſqꝫ aliquid ſpirituꝫ
eſſe q̄ꝫ corpus. ſed longe meliorem qui ſpi-
ritum fecit ⁊ corpus.

Quartus modus vel ratio. e

Intellexerunt eti=
am corpis ſpecieꝫ eſſe ſenſibilē. ⁊ ſpūs ſpe
ciem intelligibilē. ⁊ intelligibilē ſpēꝫ ſenſi
bili ꝓtulerūt. Senſibilia dicim⁹ q̄ viſu ta=
ctuq̄ꝫ corpis ſentiri queūt. Intelligibilia
q̄ cōſpectu mentis pnt intelligi. Cū ergo i
eorū ↄſpectu ⁊ corpus ⁊ animus magl mi
nuſq̄ꝫ ſpecioſa eſſent. ſi aūt oī ſpecie carere
poſſent. oīno nulla eſſent. viderunt eſſe ali
q̄d quo illa ſpecioſa facta ſunt. vbi ē ꝓma
⁊ incōmutabil' ſpecies. ideoq̄ꝫ incompabi
lis. ⁊ illud eſſe rerū ꝓncipiū rectiſſime cre=
diderūt. qd factum nō eſſet. ⁊ ex quo cun=
cta facta eſſent. Ecce tot modis potuit co=
gnoſci ꝟitas dei. Cū g̊ deus vna ſit ⁊ ſim
plex eſſentia. q̄ ex nulla diuerſitate partiū
vel accidentiū ↄſiſtit. pl'alit̄ tn̄ dicit apl's.
Inuiſibilia dei. q: plurib⁹ modis cogno=
ſcitur veritas dei p ea q̄ facta ſunt. Ex ꝑ=
petuitate nāq̄ꝫ creaturarū intelligit̄ condi
tor eternus. ex magnitudīe creaturaꝝ om
nipotēs. ex ordine ⁊ diſpoſitiōe ſapiens.
ex gubernatiōe bonus. Hec autē oīa ad
vnitatē deitatis ꝑtinent monſtrandā.

Quomō in creaturis apparet ve=
ſtigiū trinitatis. f

Nunc reſtat oſten
dere. vtrū p ea q̄ facta ſunt aliqd trinitatis
veſtigiū vel indiciū exiguū haberi potue=
Auguſti. rit. De hoc aug⁹. in li. vj. de tri. ait. Opor
tet vt creatoreꝫ p ea q̄ facta ſunt intellectu
De ſubſtan= conſpicientes trinitatē intelligam⁹. Hui⁹
tijs intellige eni trinitatis veſtigiuꝫ in creaturis appa=
ret. Hec eniꝫ que a te diuina facta ſunt. et
vnitatē quandā in ſe oſtendūt ⁊ ſpēm ⁊ or
dinem. Nā qd q̄ꝫ horū creatorū ⁊ vnū ali=
q̄d eſt. ſicut ſunt nature corporū ⁊ aīaruꝫ.
⁊ aliq̄ ſpecie formant̄. ſicut ſunt figure vel
q̄litates corporū ac doctrine vl' artes aīa=
rum. ⁊ ordinē aliqueꝫ petit aut tenet. ſicut
ſunt ꝑpondera vel collocatiōes corporū. et
amores vel delectatiōes animarū. ⁊ ita in
creaturis ꝑlucet veſtigiū trinitatis. In il
la eni trinitate ſumma origo eſt oīm rerum
⁊ ꝑfectiſſima pulchritudo. ⁊ beatiſſima de
lectatio. Sūma aūt origo (vt aug⁹. oñdit
in li. de vera religiōe) intelligit̄ de⁹ pr̄. a q̄
ſunt oīa. a quo fili⁹ ⁊ ſpūſanct⁹. Perfectiſ
ſima pulchritudo intelligit̄ fili⁹. ſ. veritas
pr̄is nulla ex pte ei diſſ. mil̄. quē cū ipo ⁊ i
ipo pr̄e veneramur. q̄ forma eſt oīm q̄ ab
vno facta ſunt ⁊ ad vnū referunt̄. Que tn̄
oīa nec fierent a pr̄e p filiū. neq̄ꝫ ſuis finib⁹
ſalua eſſent. niſi deus ſumme bonus eſſet.
qui ⁊ nulli nature que ab illo bona eſſꝫ in=
uidit. ⁊ vt in bono ipo maneret. alia q̄tuꝫ
vellet. alia q̄tuꝫ poſſet dedit. que bonitas
intelligit̄ ſpūſſanctus. qui eſt donū patriſ
⁊ filij. quare ipm donum dei cum patre et
filio eque incōmutabile colere ⁊ tenere noſ
conuenit. Per cōſiderationem itaq̄ꝫ crea=
turarum. vnius ſube trinitatem intelligi=
mus. ſed vnum deū patrem a quo ſumus.
⁊ filiū p quem ſumus. ⁊ ſpūmſanctum in
quo ſumus. ſ. ꝓncipium ad qd recurrim⁹.
⁊ formā quā ſequimur. ⁊ gratiam q̄ recon
ciliamur vnū. ſ. quo auctore cōditi ſum⁹.
⁊ ſimilitudinē eius p quā ad vnitatem re
formamur. ⁊ pacem q̄ vnitati adherem⁹.
ſcꝫ deū q̄ dixit. Fiat. ⁊ verbum p quod fa
ctum eſt omne qd ſubſtantialit̄ ⁊ naturali
ter eſt. ⁊ donū benignitatis eius. qua pla=
cuit qd ab eo p verbum factum eſt ⁊ recō=
ciliatū eſt autori vt nō interiret. Ecce oſtē
ſum eſt q̄liter in creaturis aliq̄tenus ima=
go trinitatis indicat̄. non eñ p creaturaꝫ
ↄtemplationem ſufficiēs noticia trinitatis
poteſt haberi vel potuit ſine doctrine vel
interioris inſpirationis reuelatiōe. Vñ il
li antiqui phi quaſi p vmbram ⁊ de lōgin
quo viderūt veritatem. Deficiētes incon
tuitu trinitatis. vt magi pharaonis in ter
tio ſigno. Adiuuamur tn̄ ī fide inuiſibiliuꝫ
p ea que facta ſunt.

Quomodo in aīma ſit imago tri=
nitatis. g

Nunc vero ad eaꝫ
iam ꝑuenim⁹ diſputationē. vbi ī mēte hu
mana que nouit deū vel poſſit noſſe trini=
tatis imaginem repiam⁹. Vt eni ait aug⁹. Auguſti.
in. xiiij. li. de trini. Licet humana mēs nō
ſit eius nature cui⁹ de⁹ eſt. imago tn̄ illius
quo nihil meli⁹ eſt. ibi q̄renda ⁊ inuenien=
da ē quo natura nr̄a nil hꝫ melius. i. in mē
te. In ipa etiaꝫ mente añq̄ꝫ ſit ꝑticeps dei
ei⁹ imago repit̄. ⁊ ſi eni amiſſa dei ꝑticipa
tione deformis ſit. imago dei tn̄ ꝑmanet. Tria oſtēdit
Eo eni ipo imago dei ē mēſ quo capax ei⁹ eſſe in aīa q̄
eſt eiuſq̄ꝫ ꝑticeps eē pōt. Iā g̊ ī ea trinita= relatiue dicū
tem q̄ de⁹ eſt inq̄ramus. Ecce eni mēs me tur ⁊ equa=
minit ſui. intelligit ſe. diligit ſe. hec ſi cerni lia ſūt. ſ. me=
mus. cernim⁹ trinitatē nōdum q̄dē deum moriā. itelli=
gētiā ⁊ dile=
ctionem.

ſed imaginē dei. Hic enī quedā apparet trinitas. mēorie. intelligentie ⁊ amoris. Hec ergo tria potiſſimū tractemus. memoriā. intelligentiā. voluntatē. Hec ergo tria vt

Auguſti. Aug⁹. ait in li. x. de trini. non ſunt tres vite. ſed vna vita. nec tres mentes. ſed vna

Sbtiliſſima ⁊ congrua ſimilitudo. mens. vna eſſentia. Memoria vero dicitur ad aliquid. ⁊ intelligentia ⁊ volūtas ſicut dilectio ſimilr̄ ad aliquid dicitur. vita vero dicit̄ ad ſeipām. ⁊ mens ⁊ eſſentia. Hec ḡ tria. eo vnū ſunt quo vna vita. vna mēs vna eſſentia. ⁊ quicq̄d aliud ad ſeipā ſingula dicunt̄ etiam ſil̄ non plr̄alit̄. ſed ſingulariter dicunt̄. Eo vero tria ſunt quo ad ſe inuicem referunt̄.

Quō equalia ſint q᷑ capiūt̄ a ſingulis omnia et tota. h

Auguſti. Hic oſtendit quō oīa a ſingul̄ capiunt̄. **Equalia etiā ſunt** non ſolū ſingula ſingul̄. ſ; etiā ſingula omnibus. Alioqn̄ nō ſe inuicē caperēt. ſe aūt inuicē capiūt. Capiunt̄ ⁊ a ſingul̄ ſingula ⁊ a ſingul̄ omīa. Memini enī me habere memoriam ⁊ intelligentiam ⁊ volūtatem ⁊ intelligo me intelligere ⁊ velle atq; meminiſſe. ⁊ volo me velle ⁊ meminiſſe ⁊ intelligere.

Quō tota illa tria memoria capiat. i

Totāq; meam memoriam ⁊ intelligentiam ⁊ voluntatem ſil̄ memini. Qḋ enī memorie mee non memini. illud non eſt in memoria mea. nihil aūt tam in memoria eſt. q̄ ipā memoria. totā ergo memini. Itē q̄cquid intelligo. intelligere me ſcio. ⁊ ſcio me velle q̄cq̄d volo. q̄d q̄d aūt ſcio. memini. Totā ergo intelligētiam totamq; voluntatem meam memini.

Quō illa tria tota capiat intelligentia. k

Auguſti. **Similiter cum hec** tria intelligo. tota ſimul intelligo. neq; enī quicq; intelligibilium eſt quod non intelligam. niſi quod ignoro. Quod aūt ignoro. nec memini. nec volo. Quicq̄d ergo intelligibilium non intelligo. conſequenter etiam nec memini nec volo. Quicquid ergo intelligibilium memini ⁊ volo. ꝯſequēter intelligo.

Quō illa tota capiat volūtas. l

Volūtas mea etiam totā intelligentiā totāq; meā memoriā capit. dū vtor toto eo qḋ intelligo ⁊ memini. Cū itaq; inuicē ſingul̄ ⁊ omīa ⁊ tota capiant̄. equalia ſunt tota ſingl̄a totis ſingulis. ⁊ tota ſingula ſimul oībus totis. ⁊ hec tria vnum. vna vita. vna mens. vna eſſentia. Ecce illius ſumme vnitatis atq; trinitatꝭ. vbi vna eſt eſſentia ⁊ tres pſone. imago eſt hūana mens. licet impar. Mēs autem hic ꝑ aīmo ipō accipit̄. vbi ē illa imago trinitatis. ꝓprie vero mens dicit̄. vt ait Auguſti. Aug⁹. nō ipā aīa. ſ; qḋ in ea eſt excellētius q̄lit̄ ſepe accipit̄. Illud etiā ſciendū eſt q̄ memoria nō ſolū eſt abſentiū ⁊ p̄teritorū. ſ; etiā p̄ſentiū. vt ait Aug⁹. in. xiiij. lib. de tri. Alioqn̄ non ſe capet.

Ex quo ſenſu illa tria dicātur eſſe vnū et vna eſſentia querit̄. m

Hic attendendum eſt diligent̄ ex q̄ ſenſu accipiendum ſit qḋ ſupra dixit illa tria. ſ. memoriā. intelligentiam ⁊ voluntatē eſſe vnū. vnā mētē. vnā eſſentiā. qḋ vtiq; nō videt̄ eſſe verum iuxta ꝓprietatē ſmonis. Mēs eñ. i. ſpūs rōnalis eſſentia eſt ſpūal̄ ⁊ incorpea. Illa vero tria naturales ꝓprietates ſeu vires ſūt ipſius mentis. ⁊ a ſe inuicem differūt. q᷑ memoria non eſt intelligētia vel volūtas. nec intelligentia voluntas ſiue amor.

Q etiā ad ſe īuicē dicūt̄ relatiue. n

Auguſti. **Et hec tria etiā ad** ſeipā referunt̄. vt ait Aug⁹. in. ix. li. de trinita. Mēs eñ amare ſeipā vl̄ meminiſſe nō pōt. niſi etiā nouerit ſe. Nā quō amat vl̄ meminit qḋ neſcit. Miro itaq; modo. tria iſta inſepabilia ſunt a ſeipis. ⁊ tñ eoꝝ ſingulū ⁊ ſimul oīa vna eſſentia eſt. cum et relatiue dicant̄ ad inuicem.

Hic apit̄ qḋ ſupra querebat̄. ſcꝫ quō hec tria dicant̄ vnū. o

Sed iā videndū eſt quō h̄ tria dicāt̄ vna ſuba. Iō q᷑. ſ. in ipā aīa vl̄ mēte ſubalit̄ exiſtūt. nō ſic accidētia i ſubiectis. q̄ pñt adeſſe l̄ abeſſe. Vñ aug⁹. in. ix. li. de tri. ait. Admonemur ſi vt Auguſti. cūq; videre poſſum⁹. h̄ in aīo exiſtē ſubalr̄ tanq; in ſubiecto. vt color in corpe. q᷑ et ſi

relatiue dicūt ad inuicē. ſingula tñ ſubſtātialiter ſunt in ſuba ſua. Ecce ex quo ſenſu illa tria dicant̄ eſſe vnū vel vna ſubſtātia. Auguſti. Que tria vt Aug⁹. ait in. xv. li. de trini. in mente naturalit̄ diuinitus inſtituta q̄ſq̄s viuaciter pſpicit. ⁊ q̄ꝫ magnū ſit in ea. vn̄ poteſt etiam ſempiterna īmutabiliſq; natura recoli. conſpici. concupiſci. reminiſcitur enim p memoriā. intuet̄ p intelligētiā. amplectit̄ p dilectionē. pfecto reperit illius ſumme trinitatis imaginem.

Q in illa ſimilitudine eſt diſſimilitudo. p

Uerūtamen caue at ne hanc imaginem ab eadē trinitate factam ita ei compet. vt oīno exiſtimet ſimilē. ſ; potius in q̄licūq; iſta ſimilitudīe magnā q̄ꝫ diſſimilitudinē cernat.

Prima diſſimilitudo. q

Qd breuiter oſtendi poteſt. Homo vn⁹ p iſta tria meminit. intelligit. diligit. qui nec memoria eſt. nec intelligētia. nec dilectio. ſed h̄ habet. vn⁹ ḡ hō eſt. q̄ h̄ꝫ h̄ tria. nō ipe eſt h̄ tria. In illius vō ſumma ſimplicitate nature q̄ deus eſt. q̄uis vnus ſit de⁹. tn̄ tres pſone ſunt. pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanct⁹. ⁊ he tres pſone ſunt vn⁹ de⁹. Aliud eſt itaq; trinitas res ipſa. aliud imago trinitatis in re alia. ppt̄ quā imaginē etiā illud in quo ſunt h̄ tria: imago dicit̄. ſ. hō. Sic imago dicit̄ ⁊ tabula ⁊ pictura q̄ eſt in ea. ſ; tabula noīe imaginis appellat̄ pp̄ter picturā que eſt in ea.

Q ppt̄ illa tria hō dicit̄ imago.

Altera diſſimilitudo. r

Auguſti. Rurſus iſta imago q̄ eſt hō h̄ns illa tria: vna pſona ē. Illa vō trinitas nō vna pſona eſt. ſ; tres perſone. pr̄ filij. ⁊ filius pr̄is. ⁊ ſpūſſctūs pr̄is et filij. Itaq; in iſta imagine trinitas nō hec tria vnus hō: ſ; vni⁹ hoīs ſunt. In illa vō ſumma trinitate cui⁹ h̄ imago eſt. nō vni⁹ dei ſunt illa tria. ſ; vn⁹ de⁹. ⁊ tres ſunt ille pſone: nō vna pſona. Illa eñ tria non hō ſunt: ſ; hoīs ſunt: vel in hoīe ſunt. Sed nūq̄d poſſumus dicere trinitatē ſic eſſe ī deo. vt aliq̄d dei ſit nec ipa ſit deus? Abſit vt h̄ credamus. Dicam⁹ enī in mente nr̄a imaginem trinitatis. ſ; exiguā ⁊ q̄lēcūq; eſſe q̄ ſumme trinitatis ita gerit ſimilitudinē. vt ex maxia pte ſit diſſimil̄. Sciendum vō eſt q̄ h̄ trinitas mētis (vt ait aug⁹. in. xiiij. li. de tri.) non ppterea tm̄ imago dei eſt: q̄ ſui meminerit mēs ⁊ intelligit ac diligit ſe. ſ; q̄ pōt etiā meminiſſe ⁊ intelligere ⁊ amare illū a quo facta eſt.

Alia aſſignatio trinitatis in aīma ſcꝫ mens. noticia. amor. s

Poteſt etiam alio modo aliiſq; nominibus diſtingui trinitas in anima q̄ eſt imago illius ſumme ⁊ ineffabil' trinitatis. Ut eñ ait aug⁹. in. ix. lib. de trini. Mens ⁊ noticia eius ⁊ amor tria q̄dam ſunt. Mēs enī nouit ſe ⁊ amat ſe. nec amare ſe poteſt: niſi etiā nouerit ſe. Duo q̄dam ſunt mens ⁊ noticia eius. Itē duo q̄daꝫ ſunt mens ⁊ amor eius. Cū ergo ſe nouit mens ⁊ amat ſe: manet trinitas. ſ. mēs. amor ⁊ noticia. Mens aūt hic accipit̄ nō p anima: ſ; p eo qd̄ in aīma excellenti⁹ eſt. Hec aūt tria cum ſint diſtincta a ſe inuicē. dicunt̄ tn̄ eſſe vnum. q̄r in animo ſubſtantialiter exiſtunt.

Quō ea dicāt̄ eē vnum

Quia mens vice patris. noticia filij amor ſpūſſanctus accipit̄. t

Idē in eodem.

Et eſt ipa mēs quaſi parēs. ⁊ noticia eius q̄ſi ples ei⁹. Mēs eñ cū ſe cognoſcit. noticiā ſui gignit. ⁊ eſt ſola parens ſue noticie. Tertius ē amor. q̄ de ipa mente ⁊ noticia pcedit dum mens cognoſcit ſe ⁊ diligit ſe. nō eñ poſſet ſe diligere: niſi cognoſceret ſe. Amat etiam placitam plem. i. noticiā ſuā. ⁊ ita amor quidā cōplexus eſt parentis ⁊ plis.

Q nō eſt minor mente noticia nec amor vtroq;. v

Nec minor eſt proles parente. dum tantam ſe nouit mēs q̄nta eſt. nec minor eſt amor parente ⁊ ple. i. mente ⁊ noticia. dum tm̄ ſe diligit mēs q̄ntum ſe nouit ⁊ quanta eſt.

Qꝛ hec tria in ſeipſis ſunt. x

Sunt etiã hec ſingula in ſeipſis. quia ⁊ mens amans ĩ amore eſt. ⁊ amoꝛ in amantis noticia. ⁊ noticia in mente noſcente eſt. Ecce in his trib⁹ q̃lecũ vestigiũ trinitatis apparet.

Quõ mens ꝑ iſta ꝓficiat ad intelligendum deũ. y

Mens itaq̃ʒ rationalis conſiderans hec tria. ⁊ illã vnã eſſentiam in qua iſta ſunt. extendit ſe ad ꝯtemplationem creatoris. ⁊ videt vnitatem in trinitate. ⁊ trinitatẽ in vnitate. Intelligit enim vnum deum eſſe. vnam eſſentiã. vnũ ꝑncipiuʒ. Intelligit enim. q̃ꝛ ſi duo eſſent. vel vterq̃ inſufficiens eſſet. vel alter ſuperflueret. quia ſi aliquid deeſſet vni qđ haberet alter. non eſſet ibi ſumma perfectio. Si v̄o nihil vni deeſſet quod haberet alt̃. cum in vno eſſent omnia. alter ſuperflueret. Intellexit ergo vnum eſſe deuʒ omniũ auctoꝛem. ⁊ vidit quia abſq̃ ſapientia nõ ſit quaſi res fatua. ⁊ ideo intellexit eũ habere ſapientiam que ab ip̄o genita eſt. ⁊ q̃ꝛ ſapientiam ſuam diligit: intellexit etiã ibi eſſe amoꝛem.

Augusti. Hic de ſumme trinitatis vnitate. z

Qua ꝓpter iuxta iſtam conſiderationem (vt ait Aug⁹. in. ix libꝛo de trinitate) credamus patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ſpũmſanctum vnum eſſe deum. vniuerſe creature conditoꝛem ⁊ rectoꝛem. nec patrem eſſe filium nec ſpũmſanctum. vel patrem eſſe vel filium: ſed trinitatem relataꝝ ad inuicem ꝑſonarum. Ut enim ait ip̄e in libꝛo de fide ad petrũ. Una eſt natura ſiue eſſentia patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. non vna ꝑſona. Si enim ſic eſſet vna ꝑſona. ſic̄ eſt vna ſubſtãtia patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. veraciter trinitas nõ diceret̃. Rurſus q̃dem trinitas eſſet vera. ſed vnus deus trinitas ip̄a non eſſet. ſi quemadmodũ pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũſſanctus ꝑſonarũ ſunt ab inuicem ꝓprietate diſtincti: ſic fuiſſent quoq̃ naturarum diuerſitate diſcreti. Fides aũt patriarchaꝝ ꝓphetaꝝ atq̃ aplo̅ꝝ vnum deuʒ

Aug⁹. ĩ lib. đ fide ad petrum.

ꝑdicat trinitatem eſſe. In illa ergo ſancta trinitate vnus eſt deus pater q̃ ſol⁹ eſſentialiter de ſeip̄o filiuʒ vnũ genuit. ⁊ vnus filius eſt qui de vno patre ſolus eſſentialit̃ ter natus: ⁊ vnus ſpũſſanctus qui ſol⁹ eſſentialiter a patre filioq̃ ꝓcedit. Hoc autẽ totum non poteſt vna ꝑſona. i. gignere ſe ⁊ naſci de ſe ⁊ ꝓcedere de ſe. Ut enim ait Aug⁹. in. j. li. de trini. Nulla res eſt que ſe ip̄am gignat vt ſit.

Iſta eſt diſtinctio tertia hui⁹ primi libꝛi. In q̃ mgr̃ oſtenſa in p̄cedẽte diſtinctiõe perſonarũ trinitatẽ ⁊ eſſentie vnitatẽ ꝑ ſcripturas: oſtẽdit hoc idem ꝑ rationes ⁊ creaturas. Et circã hoc q̃tuoꝛ facit. Pꝛĩo enĩ oſtendit ꝑ rões naturales diuĩe eſſentie vnitatẽ. Scđo inq̃rit ꝑ ſilitudinẽ veſtigij diuinarũ ꝑſonaꝝ plalitatẽ. Tertio oñdit vtrũq̃ ꝑ aſſimilationem imagis mentis create. Quarto manifeſtat oẽs aſſimilatiões creaturaꝝ ad deũ ꝑ inſufficiẽtiam ⁊ inequalitatẽ. Primũ facit a ꝑncipio diſtinctõis vſq̃ ibi. Nũc reſtat oñdere. Scđm facit ab inde vſq̃ ibi. Nũc v̄o ad eã. Tertiũ v̄o ſubiũgit ab inde vſq̃ ibi. Uerũtñ caueat ne hãc imaginẽ. Quartũ v̄o facit ab illo vſq̃ ad finẽ h⁹ diſtinctiõis. Et hec eſt ſnĩa mgr̃i huius diſtinctiõis in generali. In ſpẽali ſentẽtia mgr̃i in hac diſtinctiõe ſtat in q̃tuoꝛ ꝓpoſitionibus. quaꝝ ꝑma eſt hec. Unitas diuine eſſentie põt ꝑ ratiões naturales quodãmodo indagari. Iſta ꝓpoſitio ꝓbat̃ ꝑmo autoꝛitate apl̄i dicẽtis. Inuiſibilia dei a creatura mũdi ꝑ ea q̃ facta ſunt intellecta ꝯſpiciunt̃. Et exponit q̃ ꝑ creaturã mũdi notat hominẽ ꝓpter nature dignitatẽ ⁊ ꝯuenientiã quã habet cuʒ omni creatura. Uñ ꝓponit q̃ hõ auxilio naturalĩ ratiõis ⁊ inſpectiõe creaturarũ in cognitioneꝫ dei ꝑuenire põt. Scđo ꝓbat vnitatẽ diuĩe eſſentie q̃tuoꝛ ratiõibus. q̃ruʒ ꝑma ſic foꝛmari põt. Quicũq̃ fecit qđ nulla creatura facere põt: ille ẽ potẽtiſſim⁹. Sʒ q̃ fecit celũ ⁊ terrã ex nihilo. fecit q̃ nulla creatura facere põt. ille igit̃ ẽ potẽtiſſim⁹. ſʒ nullus fec̃ celum ⁊ terrã ex nihilo niſi ſolus de⁹. igit̃ ſolus de⁹ eſt potẽtiſſim⁹. Hanc rationeʒ ꝯfirmat mgr̃ autoꝛitate Amb. dicentis. De⁹ q̃ natura inuiſibil̃ eſt vt etiaʒ a viſibilib⁹ poſſet ſciri. op⁹ fecit qđ opificẽ viſibilitate ſui manifeſtauit. vbi in ꝑmo caplõ hui⁹ diſtinctiõis intellectũ rõnis ꝑdicte apte explicat. Scđa rõ. Qui fecit oĩa mutabilia ĩmutabiliſſim⁹ ẽ. ſʒ q̃ fecit coꝛpa ⁊ ſpũs mutabiles ille fecit oĩa mutabilia. igit̃ ille immutabiliſſim⁹. ſʒ ex quo hoc nullus fecit niſi de⁹. ſequit̃ q̃ ſolus deus ſit ĩmutabiliſſim⁹. Iſtã rõʒ ꝯfirmat mgr̃ autoꝛitate beati Auguſtini in li. de ci. dei dicẽtis. Uiderũt ſummi ꝑhi nullũ coꝛpus ẽẽ deum. ideo cũcta coꝛpa tranſcenderũt q̃rentes deũ. Uiderũt etiã nullũ mutabile poſſe eſſe ſummũ bonũ oĩmq̃ ꝑncipiũ. ſʒ qđlibet tale opoꝛtet eſſe ab alio. Tertia rõ foꝛmat̃ ſic. Qui fecit oĩa bõa ⁊ melioꝛa optimus eſt. ſʒ q̃ fecit oĩa ſpũalia ⁊ coꝛpalia ẽ hmõi. igit̃ ille eſt optim⁹. ſʒ nullus fecit ea niſi ſolus deus. ſeq̃t̃ ergo q̃ ip̄e ſol⁹ de⁹ ſit optim⁹. Hãc rõʒ mgr̃ ꝯfirmat ex ꝓprijs in tertio capitulo diſtinctiõis. Quarta ratio eſt. Qui fecit oĩa pulchꝛa ⁊ pulchꝛioꝛa. pulcherrimus eſt ip̄e. ſed q̃ fecit omĩa coꝛpalia ⁊ ſpũalia eſt hmõi. igit̃ ille eſt pulcherrimus. ſed nullus hoc fec̃ niſi ſolus de⁹. igit̃ ſolus de⁹ ẽ pulcherrim⁹. Hãc rõʒ ponit mgr̃ fundamentalit̃ in q̃rto ca. h⁹ diſtinctiõis. Et ex his q̃tuoꝛ rõnib⁹ mgr̃ nitit̃ arguere ⁊ ꝓbare vnitatẽ diuĩe eẽntie. qđ ꝑʒ ſic. Nã ip̄e q̃tuoꝛ rõnes

deū eſſe cōcludunt. potentiſſimū. immutabiliſſimum optimū ⁊ pulcherrimū. ſꝫ impoſſibile eſt ꝙ ſunt plures potētiſſimi vł pl'es imutabiliſſimi optimi: aut pulcherrimi ꝙ ſolus deus. quia ſi eſſent duo tales. vnꝰ eſſet ſuperfluus: ⁊ alter diminutus. quorum vtrunq; eſt incōueniēs. Relinquit̄ igit̄ ex his rōibꝰ ꝙ non ſit niſi vnus deꝰ. ⁊ ꝑ ꝯſequens prima ꝓpoſitio vera Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Trinitas diuinaꝝ ꝑſonaruꝫ pōt ꝑ veſtigiales ſimilitudines a nobis quodāmō inueſtigari. Hanc ꝓpoſitionē ponit mgr̄ ſententialit̄ i quinto capitulo huius diſtinctionis. vbi tranſſumit dictum Auguſtini. vj. de trini. dicentis. Oportꝫ vt creatorem ꝑ ea que facta ſunt intellectu cōſpiciētes intelligamus. huius enim trinitatis veſtigiuꝫ appa ret. Hec eni ꝗ arte diuina facta ſunt: ⁊ vnitatē quādam in ſe oſtendūt: ⁊ ſpēꝫ ⁊ ordinē: ꝗ tribus ꝑſonis approprian̄t. Nam qđlibet horū creatoꝝ ⁊ vnū aliqđ eſt: ſicut ſunt nature corporū ⁊ aiaꝝ. Et aliqua ſpecie forman̄t: ſicut ſunt figure ⁊ q̄litates corpoꝝ: ⁊ doctrine ac artes aiaꝝ. Et ordinē aliquem petit ⁊ tenet: ſicut ſunt pondera. collocatiōes corporum: ⁊ amores vel delectatiōes animaꝝ. Hec aūt tria tribus ꝑſonis approprian̄t: ⁊ ita in creaturis relucet veſtigiū trinitatis. Ex q̄bus ptꝫ p̄dictā ꝓpoſitionē eſſe verā. Subdit ꝙ ꝑ creaturarū cognitionē ſufficiens trinitatis cognitio haberi nō pōt: ſine interioris inſpiratiōis reuelatiōe. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Diuīe eſſentie vnitatē: ac ꝑſonaꝝ trinitatē ꝑ imaginem create mētis poſſumꝰ exp̄ſſe ꝯtēplari. Que ꝓbatur ſic. Quecūq; pn̄t in imagine creata cognoſci: illa etiā de imagine increata pn̄t ductu lumīs ratōis naturał ſpeculari. Sꝫ in mēte nr̄a inſ͡ptū eſt imago deitatis poſſumus cognoſcere quodāmodo vnitatē in trinitate: ac trinitatē in vnitate. igit̄ in mēte nr̄a poſſumꝰ exp̄ſſe contemplari trinitatem in vnitate: ⁊ ecōuerſo: vt dicit ꝓpoſitio. Tenet argumentum et maior. Sed minorē ꝓbat mgr̄ diffuſe ſic dicēs. Sicut in deo eſt diuina eſſentia ⁊ tres ꝑſone inter ſe diſtincte. ⁊ ſicut iſte tres ꝑſone diſtinguun̄t ſm̄ varias earū ꝓceſſiones. qꝛ pater intelligendo ſe format v̄bum. ⁊ ſic ꝑ modum intellectus ꝓducit filiū. Pater aūt cum filio diligendo ſeip̄os mutuo ꝑ modum voluntatis: ſimul ſpirant ſpūmſanctū. Ita etiam mēs nr̄a cum ſeip̄am actualit̄ intelligit: ex memoria producit intellectū. ⁊ tandeꝫ ex memoria ⁊ intellectu ꝓducit voluntatē. Et ſicut ꝑſone diuine int̄ ſe ſunt eq̄les: ita ꝙ vna nō eſt minus ꝙ oēs. neq; omēs ſunt magis ꝙ vna. ſic quelibet harū potētiarū capit omnes tres. ⁊ omēs tres capiūt vnāquāq; ip̄aꝝ. et ſic de ſimilibꝰ. ⁊ ſic ꝓpoſitio vera. Quarta ꝓpoſitio ē hec. Ꝙ nulla imago trinitatiſ create eſt ſine magna diſſimilitudine trinitatis increate rep̄ſentata. Et ꝓbatur ſic. Inter quecūq; eſt realis differētia cū notabili diſſimilitudine: inter ea non poteſt eſſe ſimilitudo ſine magna deformitate. Sed inter oēm imaginem trinitatis create ⁊ trinitatem increatā eſt realis differentia cum notabili diſſimilitudine. Igit̄ inter ea nō poteſt eſſe diſſimilitudo ſine magna deformitate. ⁊ ꝑ ꝯſequēs vna non poteſt eſſe alterꝰ adequate rep̄ſentatiua. vt aſſerit ꝓpoſitio ꝓbanda. Tenet argumentū ⁊ etiā maior ꝓpoſitio. Sꝫ minorem ponit mgr̄ in textu: aſſignās duas diuerſitates in q̄bus trinitas creata differt a trinitate increata. quarū ꝓrima eſt. Ꝙ deus trinitas que eſt pat̄ filius ⁊ ſpūſſanctus: cui homo ſm̄ has tres ꝑſonas aſſimilatur ꝑ tres vires anime ſue. cuiuſmodi ſunt memoria. intellectus ⁊ voluntas. ille tres ꝑſone ſunt vnꝰ deus eſſentialiter. ⁊ ecōuerſo vnus deus ē iſte tres ꝑſone. ſed homo qui ꝑ tres iſtas vires anime imago dei dicit̄: non eſt iſte tres potētie: ſed dicitur eas habere: cuiuſmodi deus trinitas eſt tres perſone. Secunda diſſimilitudo eſt. ſ. ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus ſunt tres ꝑſone: ſed memoria. intellectꝰ. voluntas non ſunt ꝑſone: ſed bn̄ ſunt tres potentie vnius ꝑſone. igit̄ ⁊c̄.

Hic querit̄ vtrum concedenduꝫ ſit ꝙ deus ſe genuerit. a

b Hic oritur aueſtio ſatis neceſſaria. Cōſtat eniꝫ ⁊ ineffabilit̄ verū eſt: ꝙ deꝰ pat̄ genuit filiū. Ideo querit̄ vtrū ꝯcedēdum ſit ꝙ deus genuit deū. Si eñ deus genuit deū. vid̄ꝫ ꝙ aut ſe deū. aut aliū deū genuerit. Si v̄o aliū deū genuit. nō eſt tm̄ vnus deꝰ. Si aūt ſeip̄m deū genuit: aliq̄ res ſeipſam genuit? Ad qđ reſpondentes dicimus ſane ⁊ catholice cōcedi ꝙ vnus vnum genuit. ⁊ ꝙ deus deū genuit. qꝛ deus pr̄ deū filium genuit. In ſimbolo qꝫ ſcriptum eſt. lumen de lumine: deum verū de deo vero Qđ v̄o addit̄. ergo genuit ſe deū vł alium deum. neutrū ꝯcedenduꝫ eſſe dicimus. Ꝙ aliū deum nō genuit: manifeſtū eſt. qꝛ vnꝰ tm̄ deus eſt. Ꝙ aūt ſeip̄m nō genuit. oſtendit Augꝰ. in. j. li. de trini. dicens. Qui putant eius potentie eſſe deum. vt ſeip̄m ipſe genuerit: eo plus errant. ꝙ non ſolū deus ita non eſt. ſed nec ſpūalis neq; corporalis creatura. Nulla enim res eſt que ſeip̄aꝫ gignat vt ſit. ⁊ ideo non eſt credendū vel dicendum ꝙ deus genuit ſe. Solutio.

Alia queſtio de eodem. b

Sed adhuc opponun̄t garruli ratiocinatores dicentes. Si deus pater genuit deum. aut genuit deum ꝗ eſt deus pater. aut deum ꝗ non eſt deus pater. Si genuit deum ꝗ non eſt deus pater. ergo deus eſt qui non eſt deus pat̄. nō ergo vnus tm̄ deus eſt. Si v̄o genuit deū qui eſt deus pater. ergo genuit ſeip̄m. Ad quod reſpondemus determinantes iſtam ꝓpoſitionem: qua ſic ꝓponunt. Si deꝰ pater genuit deum. aut deum qui eſt deꝰ pater. aut deum qui non eſt deus pater. Hoc eñ ſane ⁊ praue intelligi poteſt. ⁊ ideo reſpondendum eſt ita. Deus pr̄ genuit deū: qui eſt ipſe pater. Hoc dicimus eſſe falſuꝫ. ⁊ concedimus alteram. ſ. genuit deum qui non eſt pater. nec tamen genuit alteꝝ deū: nec ille qui genitus eſt alius deus eſt ꝙ pater. ſed vnus deus cum patre. Si v̄o additur: genuit deum qui non eſt deus pater. Reſpōſio

b

hoc diſtinguimus. qꝛ dupliciť pōt intelligi. Genuit deum q̄ non eſt deus pať. ſ. deũ filiũ. qui filius non eſt pater qui deus eſt. hic ſenſus verus eſt. Si vō intelligatur ſic genuit deum qui non eſt deus pater. id eſt qui nō eſt deus qui pater eſt. hic ſenſus falſus eſt. Unus enim ⁊ idem deus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus. ⁊ econuerſo. pať ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus vnus eſt deus.

Opinio quorundaꝫ dicentiũ tres perſonas eſſe vnum deum. vnaꝫ ſubſtantiā. ſed non econuerſo. ſ. vnũ deũ vel vnā ſubſtantiam eſſe tres perſonas. C

Quidaꝫ tamē veritatis aduerſarij concedunt patrē ⁊ filiuꝫ ⁊ ſpũmſanctum: ſiue tres pſonas eſſe vnũ deum. vnam ſubſtantiam. ſed tamē nolunt concedere vnum deum ſiue vnam ſubſtantiam eſſe tres pſonas. dicentes diuinā ſubſtantiā pdicari de tribus pſonis. non tres pſonas de ſubſtantia diuina. Fides autez catholica tenet ac predicat. ⁊ tres pſonas eſſe vnum deum. vnam ſubſtantiā ſiue eſſentiam ſiue naturam diuinam: ⁊ vnũ deũ ſiue eſſentiam diuinam eſſe tres perſonas.

Inducit contra eoſ autoritates Auguſtini.

Unde Auguſtinus in pmo libro de trini. ita ait. Recte ipē deus trinitas itelligitur beatus ⁊ ſolus potēs. Ecce q̄ꝫ expreſſe dixit. ipē deus trinitas. vt oſtenderet ⁊ ipm deum eſſe trinitatem ⁊ trinitatem ipm deũ. Item in eodem. In verbis inqͣt illis apoſtoli quibus de aduentu chriſti agens dic. Quem oſtendit beatus ⁊ ſolus potēs: rex regum ⁊ domin⁹ dominantiũ. qui ſol⁹ habet immortalitatem ⁊c̄. Nec pater proprie nominatus eſt: nec filius: nec ſpũſſanctus. ſed beatus ⁊ ſolus ꝯpotens. id eſt vnus et ſolus deus verus qui eſt ipa trinitas. Ecce hic aperte dicit vnum ſolum verũ deuꝫ eſſe ipam trinitatem. ⁊ ſi vnus deus trinitas eſt. ergo vnus deus eſt tres pſone. Itē

Auguſti.

in li. v. de trini. Non tres deos: ſed vnum deum dicimus eſſe ipam pſtantiſſimaꝫ trinitatem. Item in li. de fide ad petruꝫ in expoſitione ſimboli. Satis eſt chriſtiano rerum creatarũ cauſam viſibiliũ ſiue inuiſibilium non niſi bonitatē credere creatoris: qui eſt deus verus ⁊ vnus. nullamqꝫ eſſe naturaꝫ. que non aut ipē ſit: aut ab ipo. eũqꝫ eſſe trinitatem patrem. ſ. ⁊ filium ⁊ ſpũm ſanctum. Itē Aug⁹. in ſmone de fide. Credimus vnum deum vnam eſſe diuini nominis trinitatem. Idem in. vj. li. de trini. Dicimus deũ ſolum eſſe ipam trinitatem. Auguſti. Ecce his ⁊ alijs pluribus autoritatib⁹ euidenter oſtendiť dicendũ eſſe ⁊ credenduꝫ. ꝙ vnus deus eſt trinitas. ⁊ vna ſubſtātia tres pſone. ſicut econuerſo trinitas diciť eſſe vnus deus. ⁊ tres pſone dicunť eſſe vna ſubſtantia.

Redit ad premiſſaꝫ queſtionē. ſ. an deus pater ſe deũ an aliũ deuꝫ genuit. D

Nũc ad premiſſaꝫ q̄ſtionē reuertamur vbi querebať. an de⁹ pater genuerit ſe deum. an aliũ deum? Ad qđ dicimus neutrũ fore concedendũ. Dicit tñ Aug⁹. in epl'a ad Maximinũ. ꝙ de⁹ pater ſe alterũ genuit: his verbis. Pať vt haberet filium de ſeipo non minuit ſeipſum. ſ ita genuit de ſe alteꝝ ſe: vt totus maneret in ſe. ⁊ eſſet in filio tantus quantus ⁊ ſoluſ. Qđ ita intelligi poteſt. i. de ſe alterũ a ſe genuit: non vtiqꝫ alterũ deũ: ſed alteram pſonam. vel genuit ſe alteꝝ. i. genuit alterũ q̄ h eſt qđ ipē. Nam ſi alius ſit pr̄ q̄ꝫ fili⁹: nō eſt tamen aliud ſed vnum. Auguſti.

Hec eſt quarta diſtinctio hui⁹ primi libri. In qua mgr̄ oſtenſo ꝙ vnitas eſſentie ⁊ trinitas pſonarum in diuinis poteſt inueſtigari ſeu cōuinci quodāmodo ex vtriuſqꝫ teſtamēti ſcripturis. ac p veſtigium ⁊ imaginē repertas in creaturis. Incipit determinare de pſonarũ origine ⁊ diſtinctiōe. Et q̄ꝫtum ad hoc pſens diſtinctio diuidiť in tres partes. In quarũ pma determinat quandā queſtionē. In ſecunda opponit cōtra determinata: ⁊ ſoluit obiectionem. In tertia reprobat quandam cōtrariam opinionem. Primũ agit a pncipio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Sed adhuc opponunt. Secundũ vō facit ab inde vſqꝫ ibi. Quidaꝫ tamē veritatis aduerſarij. Tertiũ vō ſubiūgit ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctōis. Et hec eſt ſententia huius diſtinctiōnis in generali. In ſpeciali vō ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus. quarũ pma eſt hec. Deũ ſeipm genuiſſe vel a ſe alium deum eſſentialiter generando pduxiſſe: omnino eſt negandũ. Et pbatur ſic. Illud ē ſimpliciter apud fideles negandum. quo cōceſſo ſequeretur idem generaſſe ſeipm. vel plēs eſſe deos. ſed deũ ſe vel a ſe eſſentialiť aliũ deũ genuiſſe eſt hmōi. igiť ppoſitio vera. Tenet argumentuꝫ. ⁊ maior eſt euidēs. ſed minorē pbat mgr̄ in lr̄a querēs an hec ſit vera. Deus genuit deũ. ⁊ dicit ꝙ ſic. qꝛ deus pater genuit deũ filium. ⁊ tñ nō ſequiť. ergo genuit ſe deũ vel aliũ deũ. ſ. aliũ in deitate: ſꝫ aliũ in pſonalitate ſeu in pſona. Scđa ppoſitio ē hec. Deũ patreꝫ originaſſe i eťnitate vnicũ deũ filiũ a ſe prē aliũ ſola pſonalitate ē affirmādũ. Et formať rō p h⁹ ꝯcluſionis pbatōe ſic. Illđ ē affirmādũ apđ xpianos quo

negato ſequeret̃ in deitate plures eſſe deos. ſ3 deum prem originaſſe in eternitate vnicū deū filiū a ſe p̄re aliū ſola pſonalitate eſt hm̃oi. ergo hoc eſt affirmandum. ꝛ ꝑ ꝯſequens ꝑpoſitio vera. Argumētū3 apparet bonū. ꝛ maioꝛ eſt euidēs. ſ3 circa minoris probacionē ꝑcedit mgr̃ in lr̃a ſic. Et ſuppoſita determinatione queſtionis p̄miſſe: qua dicebat̃ ꝙ deꝰ genuit deū. ꝛ tñ nec ſe nec aliū deum. Arguit. Si deus genuit deum. aut igit̃ deus pr̃ genuit deū q̄ eſt deꝰ pater. ꝛ ſic idē genuit ſeipm̄. aut deus pat̃ genuit deū q̄ non eſt deus pr̃. ꝛ ſic erunt plures dij. Ad illud magiſter reſpondendo dicit ꝙ iſta ꝑpoſitio. Deus pat̃ genuit deū q̄ non eſt deus pater. duos poteſt habere ſenſus. Unus eſt. Deus genuit deū q̄ nō eſt deus pater. i. filium q̄ non eſt pater q̄ deus eſt. ꝛ iſte ſenſus verus eſt. q2 ibi nō not̃ alietas eſſentie. ſ3 ſolum pſone. Alius aūt ſenſus eſt. Deꝰ genuit deu3 q̄ nō eſt idem deꝰ cū deo patre. ꝛ ſic eſt falſa. q2 ſic ī ipſa denotat̃ alietas eſſentie ſeu nature. ad quā ſequitur plures eſſe deos. quod eſt impoſſibile. Tertia propoſitio. Q̄ tres pſone ſunt vna deitas. ꝛ ꝙ vnꝰ deꝰ ſit trinitas: eſt a quolibet catholico firmiſſime tenendum. Et ꝓbat̃ rōe ſic. Illud eſt firmiſſime tenendū quo dubitato eſſet in fide ꝛ ſanctoꝝ autoꝛitatibus heſitandū. ſ3 tres pſonas eſſe vnā deitate3: ꝛ vnum deū eſſe tres pſonas vel trinitatē eſt hm̃oi. igit̃ eꝫ hoc eſt firmiſſime tenendū: vt dicit ꝑpoſitio. Argumentū eſt bonū. ꝛ maioꝛ eſt vera. ſed minoris euidētiam ponit mgr̃ in textu: ꝑponēs quoꝝda3 opinionem dicentiū. ꝙ nomē eſſentiale in diuinis: cuiuſmodi eſt hoc nomē deꝰ: poſſit p̄dicari de nomīe pſonali cuiuſmodi eſt pr̃: dicendo pr̃ eſt deꝰ. non tamē econuerſo nomen pſonale poſſit p̄dicari de noīe eſſentiali: dicēdo. deus eſt pr̃. Un̄ concedebāt iſtam. Tres pſone ſunt vnus deus. ſed negabāt iſtam. Unꝰ deꝰ eſt tres pſone. Iſtam opinionē reprobat mgr̃ in lr̃a dicens: ꝙ ſm̄ fidem catholicam vtraq3 iſtarū eſt vera. ꝛ confirmat dictum ſuū autoꝛitatibus ſanctoꝝ. vt patet in lr̃a. igitur ꝛc̄.

Hic queritur an pater genuit diuinam eſſentiam vel ipſa filiū. an eſſentia genuit eſſentiam. vel ipſa nec genuit nec genita eſt. a

DI. V

Poſt hec queritur vtrum cōcedendū ſit ꝙ pat̃ genuit diuinam eſſentia3. vel ꝙ diuina eſſentia genuit filiū. vel eſſentia genuit eſſentia3. an omnino nō genuit nec geni a eſt diuina eſſentia? Ad qđ catholicis tractatoꝛibꝰ ꝯſentientes dicimꝰ. Q̄ nec pr̃ genuit diuinam eſſentiā. nec diuina eſſentia genuit filiu3. nec diuina eſſentia genuit eſſentiam. Hic autem nomine eſſentie intelligimus diuinam naturā: que cōis eſt tribus pſonis: ꝛ tota in ſingulis. Ideo nō eſt dicendū ꝙ pater genuit diuinam eſſentiā. quia ergo pater diceret̃ genuiſſe diuinam eſſentiam: diuina eſſentia relatiue diceret̃ ad patrem. vel ꝓ relatiuo poneret̃. Si autem relatiue diceret̃: vel ꝓ relatiuo pone- (Rō pma q̄ reita ſit.)

retur. non indicaret eſſentiam. Ut eni3 ait Augꝰ. in. v. li. de tri. Qđ relatiue dicitur: non indicat ſubſtantiā. (Auguſti.)

Secunda ratio. b

Itē cū deus pater ſit diuina eſſentia: ſi eiꝰ ſit genitoꝛ. eſſet vt ꝙ genitoꝛ eius rei que ipſe eſt. ꝛ ita eadem res ſeipam genuiſſet: quod Augꝰ. negat. vt ſupra oſtendimus.

Tertia ratio et potioꝛ. c

Ite3 ſi pater eſt genitoꝛ eſſentie diuine: cū ipſe eſſentia diuina ſit. ꝛ deus ſit. eo ḡ ꝙ generat ꝛ eſt. ꝛ deus eſt. Ita ḡ non illud qđ generat̃ eſt a patre deus. ſed pr̃ eo ꝙ generat ꝛ eſt: ꝛ deus eſt. ꝛ ſi ita eſt. non genito gignens: ſ3 gignenti genitū cauſa eſt. vt ꝛ ſit: ꝛ deus ſit. Simili ratiōe ꝓbat Augꝰ. in li. vij. de tri. Q̄ pater nō eſt ſapiēs ſapia quam genuit. q2 ſi ea ſapiens eſt: ea eſt. hoc eñ eſt ſibi eſſe qđ ſapere. Qđ ſi h̄ eſt ſibi eſſe qđ ſape. nō p illā ſapientiā quā genuit pr̃ ſapiens eſt. Quid eñ aliud dicimus: cū dicimus h̄ illi eſt eſſe qđ ſape: niſi eo eſt quo ſapiens eſt? Ergo q̄ cauſa illi eſt vt ſapiens ſit. etiā ipſa illi cā eſt vt ſit. Si ḡ ſapia quam genuit illi cauſa eſt vt ſapiens ſit: ꝛ cauſa illi eſt vt ſit. Sed cauſa3 patri q̄ ſit a p̄re genitā: nullo mō q̄ſ ꝙ dixerit ſapiam. quid eñ eſt inſaniꝰ? Ita ḡ ſi pater genuit eſſentiam qua eſt: eſſentia quam genuit cauſa eſt illi vt ſit. Non ḡ ipſa3 qua eſt eſſentiā genuit. Nam in illa ſimplicitate inq̄t Augꝰ. q2 non eſt aliud ſape q̄ eſſe. eadem eſt ibi ſapia q̄ eſſentia. Ideo ꝙ qđ de ſapientia: hoc de eſſentia dicimꝰ. Sicut ḡ non genuit ſapientiam qua ſapiens eſt. ita nec eſſentiam qua eſt. Ut enim ſapientia ſapiens eſt: ꝛ potentia potens: ita ꝛ eſſentia ipſe eſt. Eademq3 ſapiētia eſt ꝛ potentia que eſſentia. Patet itaq3 ex predictis: quia pater eſſentiam diuinam non genuit. (Auguſti.)

Hic aduerſari videt̃ Augꝰ. d

Huic autē videtur contrarium qđ Augꝰ. ait in lib. de fide ad petrum. Deus cu3 verbū genuit: id quod ipſe eſt genuit. nec de nihilo nec de aliqua iam facta conditaq3 materia. ſed de ſeipſo (Auguſti.)

id qđ ipe eſt. Item deus pr̃ qui veriſſime
ſe indicare animis cognitur ⁊ voluit ⁊ po
tuit. hoc ad ſeipm̃ indicandū genuit. qđ ē
ipe q̄ genuit. Ecce apte dic̃ his v̄bis deuz
patrem genuiſſe illud qđ ipe eſt. Illđ aūt
qđ ipe eſt: non eſt niſi diuina eſſentia. vid̃r
ḡ diuinam eſſentiā genuiſſe. Ad qđ reſpō-
demus illa verba ſic intelligēda eſſe dicen-
tes. Pater de ſeipo genuit illud qđ ipe eſt
id eſt filiū q̄ eſt illud qđ pater eſt. Nam qđ
pr̃ eſt. ⁊ filius hoc eſt. ſed non q̄ pat̃ eſt. ⁊ fi
lius hic eſt.

Alia ps̃ pres queſtionis exequit̃. e

Ita etiā non eſt di-
cendū q̄ diuina eſſentia genuit filiuz. quia
cū filius ſit diuina eſſentia. iam eſſet filius
res a q̄ generat̃. ⁊ ita eadē res ſeipam gene
raret. Ita etiam dicimus q̄ eſſentia diuia
nō genuit eſſentiā. Cū eñ vna ⁊ ſūma que
dam res ſit diuina eſſentia ſi diuina eſſen-
tia eſſentiā genuit: eadē res ſeipaz genuit.
qđ oino eſſe nō pōt. ſ̃ pr̃ ſolus genuit filiū.
⁊ a pr̃e ⁊ filio ꝓcedit ſpūſſanctus.

Que videāt̃ predictis eſſe cōtra-
ria. f

Predictis aute vi-
detur ꝯrium eſſe qđ dicit Aug⁹. in lib. vij. (Auguſti.)
de tri. Hoc inq̄t eſt deo eſſe qđ ſape. vnde
pat̃ ⁊ filius ſimul ſunt vna ſapia. q̄ vna eſ
ſentia. ⁊ ſingilatim ſapientia de ſapiētia:
ſicut eſſentia de eſſentia. Ecce his verbis
apte dicit Aug⁹. ſapientiā de ſapia: ⁊ eſſē-
tiam de eſſentia. vbi videt̃ ſignificare q̄ ſa
pientia ſapiam: ⁊ eſſentia genuerit eſſentiā
Idē in li. de fide ad petrū ait. Sic xp̃m dei
filiū .i. vnā ex trinitate pſonā deū verū cre
de. vt diuinitatē eius de natura pr̃is natā
eſſe nō dubites. Hic videt̃ dicere q̄ natu-
ra filij ſit nata de natura patris. Idez in li. (Auguſti.)
xv de tri. ait. Dicit̃ filius conſiliū de cōſi-
lio. ⁊ voluntas de volūtate. ſicut ſb̃a de ſb̃
ſtantia. ſapia de ſapia. Et hic videt̃ dice-
re q̄ ſb̃a ſit genita de ſuba. ⁊ ſapia de ſapi- (Determinatio eoꝝ q̄ videt̃ ꝯtraria)
entia. Sed hoc ita determinamus. ſapien-
tia de ſapientia. ⁊ ſubſtantia de ſb̃a. id eſt
filius qui eſt ſapientia. qui eſt ſubſtantia.
eſt de pr̃e qui eſt eadem ſb̃a ⁊ ſapientia. ⁊
filius qui eſt diuinitas: natus eſt de pr̃e q̄
eſt natura diuia. Et vt expreſſius dicam⁹
dicim⁹ filium ſapientiam eſſe de pr̃e ſapiē-
tia. ⁊ dicimus filiū ſubſtantiā eſſe genitum
de pr̃e ⁊ a patre ſuba. Qꝫ aūt ita intelligi de
beat Aug⁹. oſtendit in li. vij. de tri. dicēs. (Auguſti.)
Pater ipe ſapientia eſt: ⁊ dicit̃ filius ſapi-
entia patris. quo modo dicit̃ lumen pr̃is.
id eſt ſicut lumen de lumine. ⁊ vterq̄ vnū
lumen. ſic intelligat̃ ſapientia de ſapiētia,
⁊ vterq̄ vna ſapientia ⁊ vna eſſentia. Itē
ideo xp̃s dicit̃ v̄tus ⁊ ſapientia dei. q̄ de
patre v̄tute ⁊ ſapientia etiam ipe virtus ⁊
ſapientia eſt. ſicut ipe lumen de pr̃e lumie
eſt. ⁊ ipe fons vite eſt apud deum patrem
fontem vite. Filius ḡ ſapia de pr̃e ſapien-
tia eſt. ſicut filius lumē de pr̃e lumie. ⁊ de⁹
filius de deo pr̃e. vt ⁊ ſingulis ſit lumen ⁊
ſingul̃ deus. ⁊ ſingul̃ ſapia. ⁊ ſingul̃ vnū
lumen. vnus deus: vna ſapia. Ecce mani-
feſte his v̄bis apit Aug⁹. ex quo ſenſu ac
cipienda ſint p̄dicta verba ⁊ his ſimilia .ſ.
cum dicit̃. ſubſtantia de ſubſtantia. vl̃ ſub
ſtantia genuit ſubſtantiā.

Quod videt̃ predicte expoſitiōi
contrariuz. g

Huic vero etiaz in (Hylarius)
contrarium videt̃ quod Hylarius ait in
iiij. li. de trini. Nihil inquit niſi natum ha-
bet filius. ⁊ geniti honoris admiratio ī ho
nore generantis eſt. Cū ḡ filius eſſentiam
habeat. tota eñ in eo eſt diuina eſſentia. vi
detur q̄ ipa diuina eſſentia nata ſit. Item (Hylarius)
in. v. li. ait. Natiuitas dei non pōt eam ex
qua ꝓfecta eſt non tenere naturā. nec eñ
aliud q̄ deus ſubſiſtit quod nō aliunde q̄
de deo ſubſiſtit. Ecce hic dicit natiuitatez
dei ꝓfectam ex natura. ⁊ ita videt̃ ex his
v̄bis atq̄ p̄dictis natura dei ⁊ genita ⁊ ge
nuiſſe. Quod aptius dicit in li. ix. de trini (Hylarius)
tate. Nos inq̄t vnigenituz deum in forma (Qꝫ nata dei in forma ſua manens formā nature ⁊ infirmitatis corpalis acceperit.)
dei manentē: in natura dei māſiſſe profite-
mur. nec vnitatem forme ſeruilis in natu-
ram diuine vnitatis refundimus. nec rur
ſum corporali inſinuatione patrem in filio
predicamus. Sed ex eo eiuſdem generis
genitam naturam naturaliter in ſe gignen-
tem habuiſſe naturam: que in forma natu
re ſe gignentis manens: formam nature et
infirmitatis corporalis accepit. Non eniz
defecerat dei natura ne eſſet. ſed in ſe humi
litatez terrene natiuitatis manens ſibi dei
natura ſuſceperat. generis ſui poteſtatem
in habitu aſſumpte humanitatis exer-
cens. Ecce hic aperte dicit ⁊ naturā genu-

iſſe.⁊ naturā genitā:⁊ naturaꝫ aſſumpſiſſe
naturā.quod a pleriſqꝫ negat̃. Item in eo
dem. Nunqd vnigenito deo cōtumelia eſt
prēm ſibi innaſcibilē deum eſſe. cū ex inna=
ſcibili deo natiui as vnigenita in naturaꝫ
vnigenitam ſubſiſtat. Ecce ⁊ hic dicit vni
genitam naturā.

**Quō ſint intelligenda p̄miſſa ver
ba Hilarij. b**

Hylarius **Sed quia hec ver=**
ba ſane vult intelligi. ipe idem dicit in. iiij.
li. Intelligentia dictoꝝ ex cauſis eſt aſſu=
mēda dicendi. q꞉ nō ſmoni res: ſ rei ſer=
mo ſbiectus. Hec ḡ v̓ba ita intelligi p̄nt.
Nihil habꝫ filius niſi natuꝫ. i. nihil hꝫ ſm
q̄ deus eſt. niſi qḋ naſcendo accepit. ⁊ ipe
naſcendo patris in ſe ſubſiſtentem naturaꝫ
habuit. Vn̄ idem Hylarius addit in. v. li.
Hylarius Eandem naturam habet genitus: quā ille
q̄ genuit. ita tn̄ vt natus nō ſit ille q̄ genuit
Expoſitiōeꝫ irmat p v̓ a eiuſdem. Nā quō erit p̄r ipe cū genit᷒ ſit. Sꝫ in his
ipis ſubſiſtit ille q̄ genitus eſt. in q̄bus to=
tus eſt ipe qui genuit. q꞉ non eſt aliunde q̄
genitus eſt. ⁊ ideo non refert̃ ad aliud: qḋ
in vno ſubſiſtit ex vno. Ac ſi in generatiōe
filij ⁊ naturam ſuā. vt ita dicam: ſequit̃ in=
demutabilis deus indemutabilem deum
gignens. nec naturaꝫ ſuam deſerit ex inde=
mutabili deo indemutabilis dei p̄fecta na
tiuitas. Subſiſtentem ḡ in eo dei naturaꝫ
intelligamus: cum in deo deus inſit. Nec
p̄ter eum qui deus eſt quiſq̄ deus ali᷒ ſit.
q꞉ ipe deus. ⁊ in eo deus. Nature ḡ dei pa
tris veritas in deo filio eſſe docetur: cuꝫ in
eo deus intelligit̃ eſſe qui deus eſt. Eſt eñ
vnus in vno. ⁊ vnus ab vno.

**Q legit̃ p̄r de ſua ſubſtantia genu
iſſe filiū ſubſtantie patris. i**

Dicit̃ quoqꝫ et fre
Auguſti. quenter in ſcriptura ſacra legitur. Pat̃ de
ſua ſubſtantia genuiſſe filiū. Vn̄ Aug᷒. in
li. de fide ad petrum ait. Pat̃ deus de nul=
lo genitus deo. ſemel de ua natura ſine ini
tio genuit filium deum ſibi equalem. et ea=
dem qua ipe naturaliter eternus eſt diuini
ta e coeternum. Ecce hic dicit Auguſtin᷒
filium genitum de natura patris. Eſt autē
vna na ura patris ⁊ filij ⁊ ſp̄ūſſancti. Si ḡ
de natura patris genitus eſt filius: genit᷒
eſt de natura filij ⁊ ſp̄ūſſancti. imo de natu
ra trium p̄ſonarum. Idem quoqꝫ Aug᷒. i Auguſti.
lib. xv. de trini. dicit chriſtum eſſe filiū ſub
ſtantie patris. ⁊ de ſubſtantia patris g nī=
tum. tractans illud verbuꝫ apoſtoli loquē
tis de deo patre ſic. Qui eruit nos de pote
ſtate tenebrarum. ⁊ tranſtulit in regnum fi=
lij charitatis ſue. Quod dictum eſt inq̄t: fi
lij caritatis ſue. nihil aliud intelligatur q̄
filij ſui dilecti. q̄ filij ſubſtantie ſue. Chari=
tas quippe patris que in natura eius eſt in
effabiliter ſimplici. nihil eſt aliud q̄ ipa na
tura atqꝫ ſubſtantia. vt ſepe diximus: ⁊ ſe=
pe iterare non piget. ac per hoc filius cha=
ritatis eius nullus alius eſt: q̄ qui de ſub
ſtantia eius eſt genitus. Ecce hic apte dič
Auguſtin᷒ filium eſſe genitū de ſubſtantia
patris. ⁊ filium ſbe patris. Idem q̄ꝫ Au=
guſti. in lib. ij. contra hereticū Maximi=
num. ſubam dei genuiſſe filiū. ⁊ filiuꝫ geni=
tum de ſba p̄ris aſſerit dicēs. Carnalibus
cogitationibus pleni ſbam dei de ſeipſa gi
gnere filiū non putatis. niſi hoc patiat̃ qḋ
ſba carnis patit̃ quando gignit. Errat̃ nō
ſcientes ſcripturas neqꝫ v̓tutem dei. Nul=
lo eñ modo verum dei filiū cogitatis. ſi eū
natum eſſe de ſba patris negatis. Non eñ
iam erat homis filius. ⁊ deo donante fact᷒
eſt dei filius. ex deo natus: gratia: non na=
tura. An forte ⁊ ſi non hois filius erat. tn̄
iam aliqua erat qualiſcunqꝫ creatura. ⁊ in
dei filium deo mutante conuerſa eſt. Sꝫ ni
hil horū eſt. ḡ aut de nihilo. aut de aliqua
ſubſtantia natus eſt. Sed ne crederemus
vos putare de nihilo eſſe dei filiū: affirma
ſtis non vos dicere de nihilo eſſe dei filiū.
De aliqua ergo ſba eſt. Et ſi nō de ſubſtā=
tia patris. de qua ſit dicite: ſed nō inuenie=
tis. Iam ḡ vnigenitū dei filiū Ieſum chri
ſtum de patris eſſe ſubſtātia: non vos no= Augſti
biſcū pigeat confiteri. Ideꝫ in eodē. Vtri
qꝫ legimus vt ſimus in vero filio eius Ie=
ſu xp̄o. Dicite quoqꝫ nobis: vtrum iſte ve
rus dei fi ius ab eis qui gratia filij ſunt q̄=
dam p̄prietate diſcretus: de nulla ſubſtan
tia ſit. an de aliqua. Non dico inq̄s de nul
la. nec dicam de nihilo. ḡ de aliq̄ ſubſtātia
eſt. Quero de qua? Si non de p̄ris ſbſtan
tia eſt: aliam quere. Si aliā non inuenies:
p̄ris agnoſce ſbam. ⁊ filium cum patre ho=
mouſion confitere. Idem in eodem. Cōfi=
teor deum p̄rem omnino incorruptibiliter
genuiſſe. ſed qḋ eſt ipe genuiſſe. Item dico
qḋ ſepe dicendum eſt. aut de aliq̄ ſubſtan=
tia eſt natus dei filius. aut de nulla. Si de
nulla. ergo de nihilo. quod vos iam nō di

citis. Si vo de aliqua. nec tamē de patris
ſba. non eſt verus filius. Si vo de patris
ſubſtātia: vnius eiuſdemq ſubſtātie ſunt
pater ⁊ filius. Uos autem nec filium de ſb
ſtantia patris genitum vultis. ⁊ tamē euz
nec ex nihilo. nec ex aliqua materia. ſed ex
patre eſſe conceditis. nec videtis q̄ neceſ-
ſe ſit. vt qui nō ex nihilo nec ex aliqua alia
re: ſed ex deo. niſi ex dei ſuba eſſe nō poſſit.
⁊ hoc eſſe qd̄ deus eſt de quo eſt. i. deꝰ de
deo natus eſt: quia nō alius p̄us fuit. ſ na
tura coeterna de deo eſt.

Colligēs ſummā p̄dictorum apit ex quo ſenſu accipienda ſint. k

His verbis p̄miſ-
ſis innui videt. q diuina ſba filium genue
rit. ⁊ q filius ſit genitus de ſba patris: ⁊ q
de deo eſt natura coeterna. ⁊ qd̄ pater id
quod ip̄e eſt genuit. Id autem quod ip̄e ē
diuina eſſentia eſt. ⁊ ita putari poteſt diui-
nam eſſentiam genuiſſe. Uehementer mo-
uent nos hec verba: que quomodo intelli
genda ſint. mallem magis ab alijs audire:
q̄ tradere. At tn̄ ſine p̄iudicio atq temeri
tate loquar: ex hoc ſenſu dicta poſſunt ac-
cipi. Natura coeterna de deo eſt. i. filiꝰ co-
eternus patri de patre eſt. ita q eſt eadem
cū eo natura vel eiuſdē nature. Quez ſen-
ſum confirmat Augꝰ. ibidem ſubijciens. ⁊
qd̄ dixerat q̄ſi explanans. Dicto em̄ natu
ra coeterna eſt de deo: addidit. Nō ē aliud
filius q̄ illud de quo eſt. i. vnius eiuſdem
ſube eſt. Deinde apertius talem intellectū
ex predictis verbis fore habendum aperit
in eodem libro contra Maximinū dicēs.
Augusti. Trinitas hec vnius eiuſdemq ſbe eſt. q̄a
non de aliqua materia vel de nihilo eſt fi-
lius. ſed de quo eſt genitus. Itemq ſpūſ-
ſanctus non eſt de aliqua materia vl̄ de ni
hilo eſt. ſed inde eſt vnde p̄cedit. His vti-
q vbis apte oñdit ea rōe dici filiuz eſſe de
ſba patris qui eſt de patre genitus. ita q ē
eiuſdem ſbe cū eo. ⁊ ſpūmſanctū eſſe de ſb-
ſtantia p̄ris ⁊ filij. q2 ab vtroq p̄cedit. ita
q eſt eiuſdem ſbe.

Q nec filius nec ſpūſſanctus ē de nihilo. ſed de aliquo. non tamen de materia. l

Oſtēditur quoqz
ex illis vbis filiū ⁊ ſpm̄ſctm̄ non eſſe de ni-
hilo ſ de aliquo. nec tn̄ de aliqua materia.
Uñ etiam Hylarius in. xij. de tri. ait. Uni Hylarius
genitus deꝰ cum natus ſit: p̄rem teſtat au-
torem. cum ex manente natꝰ eſt: nō eſt natꝰ
ex nihilo. ⁊ cum ante tempus natus ē: om
nem ſenſum p̄uenit naſcendo. Hic apte di-
citur q filius non eſt natus ex nihilo. Si-
militer ⁊ ſpūſſanctus non eſt dicēdus eſſe
vel p̄cedere ex nihilo. q2 filius de ſubſtan-
tia patris natus eſt. id eſt a patre eſt. cum
quo eiuſdem ſubſtantie eſt ⁊ eadem ſubſtā
tia. Ex quo ſenſu accipiendum etiam eſt il
lud. Pater genuit id quod ip̄e eſt. id eſt fi-
lium qui eſt hoc quod pat. Et hoc ita de-
bere intelligi Augꝰ. aperit dicens in p̄mo
libro contra Maximinū. Hoc genuit pa- Augusti.
ter quod eſt. alioquin non eſt verus filius:
ſi quod eſt pater non eſt filius. Itez ſubſtā
tia dei genuit filiū. id eſt pater ſubſtātia ge
nuit filium qui eſt eadem ſubſtatia ⁊ eiuſ-
dem ſubſtantie. Qd̄ ſic eſſe intelligendum
Augꝰ. oſtendit dicens ad Maximinum. Augusti.
Sicut dicis: ſpūs ſpūm genuit. ita dic ſpi-
ritus eiuſdem nature vel ſubſtantie ſpūm
genuit. Item ſicut dicis: deus deū genuit
ita dic. deus eiuſdem nature vel ſubſtātie
deum genuit. Hoc ſi credideris ⁊ dixeris:
nihil de hac re vlterius accuſaberis. His
em̄ verbis apit quomō p̄dicta debeant in
telligi. Similit filius natus eſt de ſbſtātia
patris. vel pater genuit filiū de ſua natu-
ra ſiue eſſentia. i. de ſe natura ⁊ eſſentia ge-
nuit filium eiuſdem eſſentie ac nature. et q̄
eſt eadē eſſentia ac natura. Silr̄ expone il-
lud. filius ſbe patris: ⁊ filius patris ſbe. i.
q̄ eſt ſba cū quo ⁊ filius eadez ſba eſt. q2 cō
ſubſtantial eſt patri filius. Et h ſenſus ad-
iuuat ex his vbis Augꝰ. q̄ in li. v. de tri.
ait. Tres pſonas eiuſdem eſſentie. vl tres
pſonas vnam eſſentiā dicimus. Tres aūt
pſonas ex eadem eſſentia nō dicimꝰ. quaſi
aliud ibi ſit quod eſſentia eſt. aliud qd̄ per
ſona. His verbis oſtendit nō eſſe dicēduz
pſonam eſſe ex eſſentia: niſi ex ſenſu predi-
cto. Qui ſenſus cōfirmat etiā ex eo quod i
li. xv. de trini. idem ait. Sicut nr̄a ſcia ſciē-
tie dei. ſic ⁊ noſtrū vbum qd̄ naſcit de no-
ſtra ſcia diſſimile eſt illi vbo dei qd̄ natum
eſt de p̄ris eſſentia. Tale eſt aūt ac ſi dice-
rem. de patris ſcia. de patris ſapia. vel qd̄
eſt exp̄ſſius de p̄re eſſentia. de p̄re ſcia. de
p̄re ſapia. Ex hoc itaq intellectu verbum
dei patris vnigenitus filius p omia patri
ſimilis ⁊ equalis recte dicit deus de deo.
lumen de lumie. ſapientia de ſapiētia. eſſen

tia de eſſentia.q꞉ hoc eſt oĩo qđ pr̃:nõ ſtñ pater.q꞉ iſte filius:iſte pater.

Quare verbum patris dicaꝶ filiꝰ nature. m

Inde ẽ ꝙ ſolꝰ vnigenitus dei diciꝶ natura filius.q꞉ eiuſdem nature eſt.⁊ eadem natura eſt cũ pr̃e. Vñ Hylarius in li.de trini.de chriſto loquẽs. Natura filius eſt.q꞉ eandem naturã quaꝫ ille qui genuit:habet.

Hylarius

Iſta eſt diſtinctio quinta In qua magiſter oſtenſo ꝙ in diuinis ſit generatio:inquirit an eſſentia ſit generatõis terminꝰ.Et circa hoc tria facit. Nam ꝑmo mouet ⁊ determinat queſtionẽ.Secundo inducit inſtantiaꝝ obiectionẽ.Et tertio quarundã ſubdit autoritatũ expoſitionẽ. Primum agit a ꝑncipio diſtinctionis vſꝫ ibi. Predictis aũt videꝶ eſſe contrariũ.Secundũ ab inde vſꝫ ibi.Oſtendiꝶ quoqꝫ ex illis.Tertiũ ꝟo ab inde vſꝫ ad fineꝫ totiꝰ diſtinctionis.In ſpeciali ꝟo ſententia mgr̃i ſtat ſummarie in tribus ꝓpoſitionibꝰ.quarũ prima eſt hec. Diuina eſſentia nõ eſt generãs neqꝫ generata.Et ꝓbatur ſic.Illud nõ eſt concedendũ:quo cõceſſo ſeq̄retur eſſentiã diuinã nõ eſſe eſſentiã : vel eandẽ rem generaſſe ſeipſam.vel eſſe a ſeipſa genitã.ſed eſſentiã diuinam originare ſeu eſſe genitam eſt hmõi. igitur Tenet argumentũ:⁊ maior eſt nota.ſed minoris ꝓbationem mgr̃ in lr̃a introducit ſic querẽdo.An huiuſmodi ꝓpoſitiones ſint ꝯcedende. Pr̃ genuit diuinam eſſentiam.Diuina eſſentia genuit filiũ. Diuina eſſentia non eſt generata:nec creata.Et reſpondendo dicit intentũ ſuũ.ſ.ꝙ diuina eſſentia nõ ſit genita nec generat.qđ ꝓbat tribus rõibus. quarũ pria eſt talꝭ.Omne qđ generaꝶ relatiue diciꝶ. igiꝶ ſi eſſentia diuina generaꝶ:relatiue diciꝶ.quod falſum ẽ. q꞉ tunc nõ ſignificaret abſolute ſubſtantiã.Scđa ratio talꝭ eſt. Pater eſt diuinã eſſentia.ſi igiꝶ pater genuit diuinam eſſentiã.tunc genuit ſeipſm.⁊ illud iteꝝ ſtare non poteſt.Tertia ratio talis eſt. Pater per diuinam eſſentiam hꝫ eſſe. ſi igiꝶ pater genuit diuinam eſſentiam:tunc pr̃ haberet eſſe ꝑ illud qđ eſt generatum ab ipſo.quod eſt falſum.q꞉ generatũ a generante habet eſſe.⁊ nõ generatus a genito. Addit etiaꝫ mgr̃ ꝙ ſimili mõ ꝓbat Augꝰ.ꝙ pater non eſt ſapiens ſapientia genita.ſi eñ pater eſſet ſapiẽs ꝑ illaꝫ ſapiam quam genuit.cũ idem ſit ei ſape ⁊ eſſe. ſeq̄ꝶ ꝙ haberet eſſe ꝑ illud ⁊ ab illo qđ genuit.quod non põt ſtare.Secũda ꝓpoſitio.Quãq̄ filius ⁊ ſpũſſanctus non ſint aliud q̄ ipſa diuina eſſentia. tamen ꝓducti ſunt ambo realiꝶ. Hanc ꝓpoſitionẽ mgr̃ inueſtigat obijciendo cõtra hoc qđ dictum eſt.ſ.ꝙ pr̃ nõ genuit diuinam eſſentiã. Nam dicit paꝶ genuit illud qđ ipſe eſt.ſed illud quod ipſe eſt: eſt diuina eſſentia. igiꝶ genuit diuinam eſſentiam. Et mgr̃ rñdet ꝙ illa Pater genuit id qđ ipſe eſt. ſic debet intelligi .i. paꝶ genuit filiũ.eo ꝙ eſſentialiꝶ eſt idem cũ ipſo . Tandẽ oſtenſo ꝙ non eſt concedendũ ꝙ eſſentia genuit filiũ eo ꝙ ſequereꝶ idem generaſſe ſeipſm . mgr̃ exponit autoritates ſanctoꝝ.ſ. Auguſtini ⁊ Hilarij que videntur ꝑdictis obuiare dicẽs ꝙ eſſentia filij ſit de eſſentia patris. Hꝫ autoritates ſunt ſic exponẽde ſeu intelligende. Filius q̄ eſt eſſentia: eſt de pr̃e q̄ eſt eſſentia. ⁊ ſic de alijs. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Filius ⁊ ſpũſſanctus ſuntꝰ ꝓducti:non tamen de nihilo.ſꝫ de aliquo.licet non de aliquo materialiter. Hãc ꝓpoſitionem ꝓbat magiſter exponẽdo autoritates dicentes patrem de ſua ſubſtantia filiũ genuiſſe. Et dicit ꝙ hmõi autoritates ſuntꝰ ſic exponẽde. Pr̃ genuit filium de ſua ſubſtantia. ⁊ nõ genuit eum de nihilo.ſed genuit talem q̄ eſt eiuſdẽ nature cũ ipſo. Hanc expoſitionẽ mgr̃ cõfirmat ꝑ mltas autoritates que patent in lr̃a. igiꝶ ⁊c̃.

Utrum pater voluntate genuit filium an neceſſitate. et an volens vel nolens ſit deus. a

Preterea queri ſolet. vtrũ pater genuerit filiũ volũtate an neceſſitate? De hoc Oroſius ad Aug.ita ait. Volũtate genuit pr̃ filium: vel neceſſitate. ꝫ nec volũtate: nec neceſſitate.q꞉ neceſſitas in deo nõ ẽ.ꝑire volũtas ſapiaꝫ nõ potuit.Quocirca vt Augꝰ.ait in.xv.li.de tri. Ridẽda eſt dialectica Eunomij:a quo Eunomiani heretici orti ſunt. Qui cum nõ potuiſſet intelligere nec credere voluiſſet vnigenitũ dei filium ꝟbũ dei eſſe natura.i.de ſb̃a patris genitũ nõ nature vel ſb̃e dixit eſſe filiũ.ꝫ filiuꝫ voluntatis dei. volẽs aſſerere accedentẽ deo voluntatem:qua maneret filiũ. ſic̃ nos aliqñ aliq̄d volumꝰ qđ antea nõ volebamꝰ. ꝓpꝶ qđ mutabilꝭ intelligiꝶ nr̃a natura. qđ abſit vt in deo eſſe credamꝰ. Dicamꝰ ꝰ verbum dei eſſe filiũ dei natura:nõ voluntate vt docet Augꝰ.in.xv.li.de tri. vbi quẽdã catholicũ heretico reſpondentem commẽdat dicens. Acute ſane q̄dam rñdit heretico ꝟſutiſſime interrogãti. vtrũ deus filiuꝫ volẽs vel nolẽs genuerit. vt ſi diceret nolẽs:abſurdiſſima dei miſeria ſeq̄reꝶ. Si autem volẽs ꝯtinuo qđ intẽdebat ꝯcluderet ſcꝫ nõ nature eſſe filiũ:ꝫ volũtatis. At ille vigilãtiſſime viciſſim q̄ſiuit ab eo. Utrum deꝰ pr̃ volẽs aut nolens ſit deꝰ. vt ſi rñderet:nolẽs.ſeq̄reꝶ grãdis abſurditas ⁊ miſeria:quã de deo credere magꝭ eſt inſania Si aũt diceret:volẽs.rñdereꝶ ei.ꝰ ⁊ ipſe volũtate ſua deus eſt:nõ natura. Quid ꝰ reſtabat niſi vt obmuteſceret ſua interrogatõe: obligatuꝫ indiſſolubili vinculo ſe videns. Ex ꝑdictis doceꝶ nõ eſſe ꝯcedendũ ꝙ deꝰ volũtate vꝭ neceſſitate. vꝭ volẽs vꝭ nolens ſit deꝰ. Itẽ ꝙ volũtate vꝭ neceſſitate vꝭ volens vel nolens genuerit filiũ.

Auguſti. Opinio cuiuſdam heretici

Oppoſitio contra predicta. b

Sꝫ contra hoc op-

ponit̃ ſic. Volũtas dei eſt natura ſiue eſſẽtia dei. q2 nõ ẽ aliud deo eſſe. aliud velle. et ideo ſicut vna eſt eſſentia triũ pſonaꝝ. ita ⁊ vna volũtas. Si ḡ deus natura de9 ẽ. et volũtate deus eſt. ⁊ ſi ỽbum dei natura filius dei eſt. ⁊ volũtate filius dei ẽ. Hoc autem facile ẽ refellere. Nã ⁊ pſcia dei ſiue ſcientia q̃ ſcit vel pſcit bona ⁊ mala: diuĩa natura ſiue eſſentia eſt. ⁊ pdeſtinatio ſiue voluntas eius eadẽ diuina eſſentia eſt. nec ẽ aliud deo ſcire ⁊ velle q̃ȝ eſſe. ⁊ cũ ſit vnuȝ ⁊ idẽ ſcia dei vl' volũtas. nõ tñ d2 de volũtate q̄cq̄d dicit̃ de ſcia ⁊ econuerſo. nec omnia illa ſua volũtate deus vult q̃ ſua ſcientia ſcit. cũ ſua ſcia nouerit tã bona q̃ȝ mala. volũtate aũt non velit niſi bona. Scientia q̄ppe dei ⁊ pſcia de bonis eſt ⁊ mal'. voluntas ỽo ⁊ pdeſtinatio de bonis eſt tm̃. ⁊ tñ vnũ ⁊ idẽ in deo eſt ſcia ⁊ voluntas ⁊ pſcientia ⁊ pdeſtinatio. Ita cũ vnũ ſit natura dei ⁊ volũtas. dicit̃ tamen pater genuiſſe filiũ natura: non volũtate. ⁊ eſſe deus natura: non volũtate.

Reſpõſio

Qualiter intelligẽda ſint illa verba pr̃ nec nolẽs nec volẽs de9 eſt. nec volẽs nec nolẽs genuit filiũ. c

Hylarius in li. d' ſynodis Eos q̃ dicũt de nõ extãtibus eẽ filiuȝ dei. ſiſr̃ q̃ dicunt q nec̄ conſilio nec̄ volũtate pr̃ genuerit filium: anathematizat ſctã eccl'ia. Itẽ ſi q̃s nolẽte patre dicat natũ filiuȝ: anathẽa ſit. Nõ eniȝ nolente pr̃e coactus pr̃. vel naturali nccitate duct9 cũ nollet genuit filiuȝ. ſed mox vt voluit ſine tẽpe ⁊ impoſſibiliter ex ſe vnigenitũ demonſtrauit.

Predicta tñ ỽba

q̃bus prudenter dictum eſt: q deus pater nec volens nec nolens eſt de9. nec nolens nec volẽs genuit filiũ. ſiue volũtate ſiue neceſſitate. ex tali ſenſu vident̃ accipiẽda. vt voluntatẽ pcedentẽ vl' accedẽtẽ: intelligamus q̃liter Eunomius intelligebat. Non eñ ipe de9 eſt volũtate pcedẽti vl' efficiẽti vel volẽs p̃uſq̃ȝ deus. nec volũtate pcedẽti vl' accedenti genuit filiũ. nec p̃us volens q̃ȝ generãs genuit filiũ. nec p̃us generans q̃ȝ volẽs genuit filiũ. volens tñ genuit: ſic potẽs genuit. ⁊ bonus genuit filiũ. ⁊ ſapiens genuit. ⁊ hmõi. Si eñ pr̃ ſapiẽs ⁊ bonus dicit̃ genuiſſe filiũ: cur non ⁊ volens? Cũ ita ſit deo idem eſſe volentem qd̃ eſt eẽ deum. ſicut idem eſt eſſe ſapientẽ qd̃ eſt eẽ deum. Dicam9 ḡ q2 pr̃ ſicut ſapiẽs. ita volens genuit filiũ. ſed nõ volũtate pcedenti vel accedenti. Quẽ ſenſum apit Aug9. et ↄfirmat ita dicẽs ſup ep'lam ad Eph. De filio dei. i. dño nr̃o Ieſu xp̃o ſcriptũ eſt. q2 cuȝ pr̃e ſp fuit. ⁊ nunq̃ȝ eũ vt eſſet paterna voluntas preceſſit. ⁊ ille quidem natura filius eſt.

Hec ẽ diſtinctio ſexta In qua magiſter oſtẽſo q eẽntia diuĩa nõ poſſit eẽ termin9 generatiõis. incipit agere de potẽtia generãtis.

Circa qd̃ tria facit. Primo oñdit quõ pr̃ nec voluntate nec neceſſitate filiũ genuit. Scdo ↄtra illud replicando rõe q̃dam obijcit. Tertio poſt digreſſionẽ ad pncipale intentũ redit. Primũ iſtoꝝ facit a pncipio diſtinctionis vſq̄ ibi. Sed cõtra hoc opponit̃. Scdm ỽo ab inde vſq̄ ibi: Predicta tñ ỽba ⁊c̃. Tertiũ ab inde vſq̄ ad finem diſtinctõis. In ſpẽali mgr̃i ſententia in hac diſtinctõe ſtat in tribus ꝓpoſitiõib9. quarum pma eſt hec. Nõ eſt catholice ſentiendũ deũ patrem genuiſſe filiũ neceſſitate cogẽte. aut volũtate pcedẽte. Et ꝓbat̃ ſic. Illud nõ ẽ catholice ſentiẽduȝ quo ↄceſſo ſeq̃t̃ deũ aut eſſe miſeꝝ aut mutabileꝝ. ⁊ filiũ dei nõ eſſe naturalẽ filiũ. ſȝ pr̃em genuiſſe filiuȝ neceſſitate cogẽte: aut volũtate añcedẽte ẽ hmõi. igitur illud nõ ẽ ſentiendũ. Argumẽtũ ẽ notũ ⁊ maioꝛ ſȝ minorẽ ponit mgr̃ in textu: rñdẽdo ad queſtioneȝ iſtã. Utrũ pr̃ genuit filiũ ex neceſſitate aut volũtate Mgr̃ rñdendo dicit. Nec genuit cũ neceſſitate. q2 ſi ſic. tũc genuerit cũ nõ potuit eũ nõ generare. tũc neceſſitas coactiõis caderet ĩ deũ: qd̃ nõ ẽ dicẽdũ. cuȝ ipe ſit ſumme liber. Nec volũtate. ſ. añcedẽte. ſ. q p̃us vellet filiũ generare q̃ ipm genuit. vt ſi ſtaret in ei9 libera ptãte vt generaret ſi vellet. ⁊ non generaret ſi nollet. q2 ſic caderet mutabilitas in deũ: qd̃ eſt incõueniens. Iſta patẽt in lr̃a autoꝛitate btĩ augu. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Ex diuĩe nature ⁊ volũtatis idẽptitate argui nõ põt filiũ natura eẽ filiũ volũtate Iſtam ꝓpoſitionẽ ꝓbat mgr̃ in lr̃a ſoluẽdo argumentũ hereticoꝝ: qd̃ faciũt in iſta materia dicẽtes. In diuĩs ideȝ ſunt natura ⁊ volũtas. Si igit̃ pr̃ genuit filiũ natura: vid2 etiã q genuit ipm voluntate. ad qd̃ mgr̃ rñdendo dicit. Ex quo in diuĩs natura ⁊ volũtas differũt rõe vl' cõnotato. ideo non obſtat q ſint idẽ idẽptitate abſoluta. nõ tñ ſunt idẽ idẽptitate formali. q2 aliqd̃ põt cõuenire nature qd̃ nõ ↄuenit voluntati. ⁊ p ↄñs nõ ẽ incõueniẽs filiũ eſſe filiũ natura ⁊ nõ volũtate. Et ↄfirmat hoc p ſic. Nã volũtas dei ⁊ ſcia eius ſunt idẽ. ⁊ differũt rõe vel connotatiõe. q2 ſcia cõnotat aliq̃d eẽ ĩ deo qd̃ nõ cõnotat volũtas. ⁊ ecõtra. q2 rõe ſcie ſue ↄuenit deo ſcire ⁊ cognoſcere malũ. nõ tñ rõe volũtatis ſue cõuenit ſibi velle ⁊ approbare malũ. ⁊ ita ẽ ĩ ꝓpoſito. igitur ꝓpoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio. Sola nccitas incõmutabilitatis ac volũtas cõmunicabilitatis cõcurrũt ad eternã filij dei generationẽ. Iſta ꝓpoſitio ꝓbat̃ ſic. Illa nccio ↄcurrũt ad etnã filij dei ꝓductionẽ: ſine q̃b9 impoſſibile ẽ deũ eẽ deũ. ſȝ de9 nccio eſt de9 nccitate incõmutabilitatis. ⁊ volũtate cõicabilitatis. igit̃ iſta duo ad ꝓductioȝ filij dei ↄcurrũt Tenet argumẽtũ ⁊ maioꝛ: ſȝ minorẽ ponit mgr̃ ĩ textu ſaltẽ ſnĩalit̃. vbi repħẽdit quẽdã hereticũ q̃ dixerat pr̃em generaſſe filiũ volũtate pcedẽte vl' añcedẽte vel efficiẽte. ⁊ ſic prius fuiſſe volẽs q̃ generans. qd̃ falſum eſt. igit̃ ꝓpoſitio apparet vera.

Hic querit̃ an pater potuerit vel voluerit gignere filium. a

Hic ſolet queri DI. VII.

b a quibuſdam. vtrum pater potuerit vl' voluerit generare filiũ Si enim inquiũt potuit vel voluit generare filium. ergo potuit aliquid ⁊ voluit: qd̃

nec voluit nec potuit filius. Nam fili⁹ nec potuit nec voluit generare filium. Cui verſutie facile reſpōdemus dicentes, poſſe vel velle generare filium: nō eſt aliq̄d poſſe vel velle ſubiectum potētie vel voluntati. Eſt tñ aliq̄ potentia vel volūtas. ſ. poſſe vl' velle gignere filiū. ⁊ iō diſtinguēda eſt intelligentia ꝑpoſiti v̄bi. poſſe vel velle gignere filiū. ⁊ poſſe vl' velle aliq̄d. Neq₃ eñ generatio filij aliq̄d eorū eſt: q̄ ſubiecta ſunt diuine potētie ⁊ volūtati. nec eſt aliq̄d inter oia vel de oibus. ſ₃ ſup oia ⁊ an̄ oia. Non eñ an̄ voluit vl' potuit q̄₃ genuit. ſicut nec an̄ fuit q̄₃ genuit. q₂ ab eterno fuit ⁊ ab eterno genuit. Ex ſimili q̄₃ h̄ videre poſſum⁹. Pr̄ eñ pōt eſſe pr̄: ⁊ vult eſſe pr̄. fili⁹ autē₃ nec pōt nec vult eſſe pr̄. ḡ pr̄ pōt vl' vult ee aliq̄d qđ non pōt vel vult eſſe filius. nō ſeq̄tur. q₂ eſſe pr̄em non eſt eſſe aliq̄d: ſ₃ pōt eē ad aliq̄d. vt in ſequēti oſtendet̄.

Ponit quedā₃ verba Augu. vn̄ pōt moueri auditor. b

Sed vehementer

nos mouet qđ Aug⁹. ait in. j. li. ꝯ Maximinum: qui aſſerebat patrem potentiorem eſſe filio. eo ꝙ filiū genuit deū creatorē. fili⁹ aūt non. dicebatq₃ pr̄em potuiſſe gignere: nō filiū. ⁊ ideo potentiorē eſſe filio. Ad qđ

Auguſti. reſpondēs Aug⁹. dicere videt̄ ꝙ fili⁹ etiā potuit gignere. volens oſtendere pr̄e₃ eſſe non potentiorem filio: his v̄bis. Abſit vt ideo potentior ſit pater filio. ſicut putaſ. q₂ creatorem genuit pr̄. filius aūt non genuit creatorem. neq₃ eñ non potuit: ſ₃ nō oportuit. Vide ⁊ diligenter attende hec verba

Auguſti. nō eñ nō potuit. ſ₃ nō oportuit. Videt̄ eñ dicere ꝙ filius potuit gignere: ſ₃ non oportuit: ⁊ ita potuit qđ non oportuit. Quare aūt non oportuit: ſubdit dicens. Immoderata eñ eſſet diuina generatio ſi genitus filius nepotem gigneret patri. quia ⁊ ipſe nepos niſi auo ſuo pronepote₃ gigneret. ſ₃m veſtram mirabilem ſapientiam: impotens diceret̄. Similiter etiam ille ſi nepotē non gigneret auo ſuo. ⁊ ꝓnepotem proauo ſuo non a vobis appellaretur omnipotens. nec impleretur generationis ſeries. ſi ſemꝑ alter ex altero naſceret̄. nec eam ꝑficeret vllus. ſi non ſufficeret vnus omnipotēs. Ita q₃ omnipotentem genuit filium patris natura nō fecit.

Opponitur predictis verbis Auguſtini. c

Hoc autē videtur

quibuſdā non poſſe ſtare. ſ. ꝙ filius potuerit gignere. Si eñ potuerit filius gignere potuit eſſe pater. ⁊ ſi potuit eſſe pater: potuit ḡ eſſe pater vel ſui vel patris vl' ſpūſſācti: vel alicuius alius. S₃ alius nō. q₂ nullus alius ſꝑ fuit. Nec patris. q₂ pr̄ eſt ingenitus ⁊ innaſcibil'. Nec ſui. q₂ nulla res ſeipām gignere pōt. Nec ſpūſſancti. q₂ naſci non potuit. Si eñ naſci potuit. potuit eſſe filius. ⁊ ita mutabil' eſſe potuit.

Hic querit̄ quomō intelligenda ſint. d

Quō ergo accipie-

tur qđ ſupra dictū eſt. nō eñ non potuit gignere. ſ₃ nō oportuit. q̄ſi potuit: ſ₃ nō oportuit. Nō eſt nobis ꝑſpicuum apire quō ſit hoc verū. ⁊ ideo ſub ſilentio potius eſſet ꝑtereundū: niſi me ſuꝑ hoc aliquid loq̄ cogeret inſtantia querentiū.

Hic aperitur ex quo ſenſu accipienda ſint. e

Poteſt ergo ſic in-

telligi. Nō eñ nō potuit. ſ₃ nō oportuit. i. nō ex impotētia ſui fuit ꝙ filius nō genuit ſ₃ ei nō conueniebat. ſicut de⁹ fili⁹ nō eſt de⁹ pr̄. nec tñ hoc ex impotētia ſui eſt. Nam et pr̄ ſilr̄ nō eſt filius. nec h̄ eſt ex impotentia patris. Sed q̄rit Maximin⁹ arrianorum ep̄s. Vn̄ ḡ eſt ꝙ pr̄ nō pōt eſſe filius: vel filius pr̄? Non vtiq₃ ex impotētia. ſed pi' ꝓprietate generationis pater eſt: qua oportet eū nō eſſe filiū. ⁊ filius ꝓprietate natiuitatis filius eſt: qua oportet eum nō eſſe patrem. de quibus ꝓprietatibus poſtea plenius tractabit̄.

Vtrum pater natura ſit potēs gignere filium. et an hoc ſit aliqua potentia que ſit in filio. f

Ite₃ querit̄ a qui-

buſdam. Si pater potens ſit natura gigne

Maximinus arrianorum epus

re filium. ⁊ an hec ſit aliqua potētia q̄ ſit in filio? Ad qđ dicimus q: pr̄ non eſt potēs niſi natura. eius em̄ potentia natura eſt vł eſſentia. At inquiūt illi. Si potēs ē gignere: hȝ ḡ potentiam gignendi. Fili⁹ aūt non hȝ potentiam gignendi ſi non pōt gignere hȝ ḡ aliquā potentiā pr̄ quam nō hȝ filius Non ſequiꝛ. Eandem em̄ potentiā hȝ penitus filius quam ⁊ pr̄. qua pr̄ potuit gignere. ⁊ filius gigni potuit. Eadem em̄ potentia eſt in filio: qua potuit gigni que eſt i

Oppoſitō patre qua potuit gignere. Sed contra hoc opponiꝛ. Aliud eſt poſſe gignere: aliud eſt poſſe gigni. q: aliud eſt gignere. aliud gigni. Hoc diſtinguendū eſt. Si em̄ cū diciꝛ aliud eſt poſſe gignere. aliud poſſe gigni: aliam ſignifices potentiā qua pr̄ potēs eſt gignere. ⁊ aliā qua filius potēs eſt gigni: falſus eſt intellectus. Si aūt dicas patrem poſſe habere aliam ꝓprietatem ſiue notionem qua genitor eſt. ⁊ filiū aliū qua genit⁹ eſt: verus eſt intellectus. Aliam em̄ hȝ pater ꝓprietatem qua pater eſt. aliam filius qua filius eſt.

Quomō ſit intelligendum filius habet vel non habet potentiā generandi. G

Ita etiā cū dicitur filius nō habet potentiā generandi quam pater habet: dupliciꝛ intelligi pōt. Si eniȝ dicatur. non hȝ filius potentiā generandi quam ⁊ pr̄. ſ. qua potens ſit ad generāduȝ id eſt vt genuerit vel vt generet ſicut paꝛ: verum eſt. Si vo intelligatur ſic. nō hȝ potentiam qua poſſit gigni. vel genitus eſſe q̄ eadem pater potens eſt vt genuerit vel vt gigneret: falſum eſt. Sicut dicitur. paꝛ habet potentiam qua poteſt eſſe pater. filius vo non habet potentiam qua poſſit eē pater. ⁊ econuerſo. filius habet potentiā qua poteſt eſſe filius. pater vo non habȝ potentiam qua poſſit eſſe filius. habet ergo aliquam pater quam non habet filius: ⁊ ecōuerſo. Abſit: quia eadem eſt potentia pr̄is qua poteſt eſſe pater. ⁊ filij qua poteſt eſſe filius. Ita etiam eadem eſt voluntas: qua pater vult eſſe pater non filius. ⁊ fili⁹ vult eſſe filius non pater. ⁊ eadem eſt voluntas filij qua vult eſſe genitus ⁊ patrem genuiſſe. ⁊ patris qua vult eſſe genitor ⁊ filiuȝ genitum eſſe.

Iſta ē ſeptima diſtinctio. In qua magiſter oſtenſo qualiꝛ pr̄ genuit filium quo ad virtutem ſeu potentiā intellectualem. hic oñdit de potētia eius generādi naturali. Et circa hoc tria facit. Primo inquirit an potentia generandi ſit in filio. Secūdo oſtendit ꝙ non generare nō ſit impotentia in ipo filio. Tertio reddit rationē de ſuo dicto. Primum facit a ꝑncipio diſtinctionis vſq; ibi. Sȝ vehementer nos mouet. Scđm ſubiūgit vſq; ibi. Item q̄ritur a q̄buſdam. Tertium vo ab inde vſq; ad fineȝ diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſummarie ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quaꝝ ꝑma eſt hec Non eſt ſimpliciꝛ quid: ſed eſt ad aliq̄d patrem poſſe aut velle filium generare. Iſtam ꝓpoſitionem ꝓſequitur magiſter querens an pater potuit ⁊ voluit filium generare. Si ſic. ergo pater voluit ⁊ potuit aliquid quod non potuit nec voluit filius. Vł oportet etiam filiū poſſe ⁊ velle generare. qđ eſt incōueniēs Vel oportet dicere ꝙ filius ſit impotens. Huic difficultati rñdet mgr̄ dicens. ⁊ dato ꝙ pater poſſet generare ⁊ non filius. adhuc non ſequereꝛ pr̄eȝ aliq̄d poſſe quod non poſſet filius: q: poſſe ⁊ velle patrem generare nō eſt ꝓprie aliq̄d ſed ad aliquid. ergo nō poſſe ⁊ non velle generare non arguit impotentiam in filio. vt aſſumiꝛ in queſtione ꝑdicta. Pro hui⁹ argumenti euidentia ſciendū eſt ꝙ quicq̄d eſt in diuis eſt eſſentia vel relatio. ⁊ ergo quicq̄d conuenit deo: hoc conuenit ſibi vel relatione eſſentie. ⁊ tūc eſt commune tribus ꝑſonis. vel relatione relatiōis: ⁊ tūc nō oportet ꝙ quodlibet tale ſit cōmune tribus ꝑſonis Cum ergo poſſe generare non ſit aliq̄d in diuinis. ſ. non eſt aliquid ſpectans ad eſſentiaȝ. ſed potius ad aliquid ſpectans. id eſt ꝑtinens ad relationem. ſ. ad paternitatem. non eſt inconueniens ꝙ non conueniat filio. q: illa ꝓprietas. ſ. paternitas nō ſpectat ad filium. ⁊ ꝑ conſequens hec ꝓpoſitio ꝑma eſt vera. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Q͛ filius non poteſt nec vult generare. Hoc non debemus ſibi ad impotētiā ſed potius ad conditionis proprietatem imputare. Hanc ꝓpoſitioneȝ ꝓbat mgr̄ autoritate beati Auguſtini dicētis. ꝙ filius potuit generare. ſȝ nō oportuit ipm generare. eo ꝙ tunc inordinata ⁊ ſuperflua fuiſſet diuina generatio. ſi filius genitus nepotē generaret patri. Et dicit poſtea magiſter ꝙ iſta vba Auguſtini ſunt ſic intelligenda. non em̄ non potuit: ſed non oportuit. id eſt non conueniebat proprietati eius qua eſt filius ⁊ non pater. que ꝓprietas deſineret ſ̄ cito generaret. Et concludit ꝙ ſicut non arguit impotentiam in pr̄e ꝙ non poteſt eſſe filius: ita econtra non eſt impotentie in filio ꝙ non poteſt eſſe pater. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Unam ⁊ eandem et equalem potentiam generandi fore in patre et filio poſſumus affirmare. Iſtam ꝓpoſitionem mgr̄ inueſtigat inquirendo: an potentia generandi in pr̄e ſit aliqua potentia in filio. Et reſpondet ꝙ vna ⁊ eadē ſit potentia qua pater poteſt generare. ⁊ qua filius poteſt generari. cum in patre ⁊ filio non ſit niſi vna ſapientia natura ⁊ potentia. Vel ſic reſpondet mgr̄ ꝙ potentia generandi cum natura dicit ꝓprietatē. referendo igitur intellectum ad proprietatem nō eſt potentia generandi in filio. quia ſic eſt aliud poſſe geneeare: ⁊ poſſe generari. referendo vo ad naturam idem ſunt. igiꝛ.

De veritate et proprietate et incōmutabilitate et ſimplicitate eſſentie dei. a

D I. VIII.

Nunc de veriṫate ſiue ꝓprietate ſiue incõmu-
tabilitate atq; ſimplicitate diui
ne nature ſiue ſbe ſiue eſſentie agendū eſt.
Auguſti. Eſt itaq; deus vt ait Aug⁹. in. v. li. de tri-
nitate. ſine dubitatione ſuba, vel ſi melius
hoc appellaṫ eſſentia. quam greci vſiā vo-
cant. Sicut enī ab eo qđ eſt ſape dicta ē ſa-
pientia. ⁊ ab eo qđ eſt ſcire dicta eſt ſciētia
ita ab eo qđ eſt eſſe dicta eſt eſſentia. Et q̄s
magis eſt q̄ ille qui dixit famulo ſuo Ego
ſum q̄ ſum: ⁊ dices filijs iſrl'. qui ē miſit me
ad vos. Ipe vere ac ꝓprie diciṫ eſſentia:
cui⁹ eſſentia nō nouit pteritū vel futuruʒ.
Vn̄ Hiero. ad marcellā ſcribens ait. Vn̄ Hiero. ad Marcellā ſcribēſ ait. De⁹
ſolus q̄ exordium non hʒ: vere eſſentie no-
men tenuit. q; in eius cōparatiõe q̄ vere ē.
q; incõmutabil' eſt. quaſi non ſunt q̄ muta-
bilia ſunt. De quo enī diciṫ fuit. non eſt. ⁊
de quo diciṫ erit: nondū eſt. De⁹ aūt tm̄ ē
q̄ nō nouit fuiſſe vel futurū eſſe. Solus er-
go deus vere eſt: cuius eſſentie compatuʒ
noſtrū eſſe non eſt.

**Qualiter intelligenda ſint verba
Hiero. querendū eſt. b**

Hic diligenter aduertendū eſt: quomō intelligi debeant illa
ꝟba Hiero. ſ. deus tm̄ eſt: ſi nō nouit fuiſ-
ſe vel futurū eſſe. tanq̄ʒ nō poſſe dici ḋ deo
fuit vel erit. ſed tantū eſt. cū de eo ſcriptum
frequenṫ reperiamus. fuit ab eterno. fuit
ſp. ⁊ erit in ſecula. ⁊ hmōi. Unde videṫ q;
non eſt tm̄ dicendū de deo. fuit: vel eſt: vl'
erit. Si enī diceret tm̄ fuit: putareṫ q̄ de-
ſierit eſſe. Si diceret tantū eſt: putareṫ q̄
non ſemp fuerit. ſed eſſe ceperit. Si tantuʒ
dicereṫ erit: putareṫ non eſſe modo. Dica
tur ergo quia ſemp fuit. eſt ⁊ erit. vt intelli
gatur quia nec cepit: nec deſijt: nec deſinit
Auguſti. nec deſinet eſſe. De hoc Aug⁹. ſup Johan
nem ita ait. Cum de ſempiterna re ꝓprie di
catur eſt. ſm̄ nos bn̄ diciṫ: fuit ⁊ erit. fuit
quia nūq̄ deſijt. erit: quia nūq̄ deerit. eſt
quia ſemp eſt. non pterijt: quaſi quod nō
maneat. non orieṫ: quaſi quod non erat.
Cum ergo noſtra locutio p tempa varie-
tur. de eo vere dicunṫ verba cuiuſlibʒ tem
poris. qui nullo tempe defuit vel deeſt. vl'
deerit. ⁊ ideo nō eſt mirū ſi de ſpū veritatis
veritas loquens dixit p futurum. Quecū
q; audiet loqueṫ. Audiet. ſ. ab eo a quo p
cedit. Audire illius eſt ſcire. idem etiaʒ eſſe
A quo ergo eſt illi eſſentia. ab illo audien-
tia. id eſt ſcientia: que non eſt aliud q̄ eſſē
tia. Audiet ergo. dixit de eo quod audiuit
⁊ audit. id eſt quod ſemp ſciuit: ſcit ⁊ ſciet.
Ecce hic dicit Aug⁹. verba cuiuſlibet tem
poris dici de deo. ſed tm̄ ꝓpe eſt. Illud er- Hic aperit quō ſint itelligenda.
go quod Hiero. dicit ita intelligendū eſt.
Nō nouit fuiſſe vel futurū eſſe: ſed tm̄ eſſe
id eſt cum dr̄ de deo q̄ fuit vel erit. nō eſt i-
telligendū q̄ pterierit vel futurus ſit. ſʒ q̄
exiſtat ſimpliciter ſine aliquo tempali mo-
tu. Licet enī verba ſubſtantiua diuerſorū
tempoꝝ de deo dicanṫ. vt fuit. erit. ē. erat
non tm̄ tpales motus eſſe diſtinguūt. ſ. pte
ritum vel futurū. vel pteritū impfectū. vel
pteritū pfectum. vel pteritum pluſq̄per-
fectum: ſed eſſentiā ſiue exiſtentiā ſue diui
nitatis ſimpliciṫ inſinuāt. Deus ergo ſol⁹
ꝓprie diciṫ eſſentia vel eſſe. Vn̄ Hylarius Hylarius
in. vij. li. de tri. ait. Eſſe nō ē accidēs deo.
ſʒ ſubſiſtens veritas ⁊ manens cauſa. ⁊ na
tural' generis ꝓprietas.

Hic de incõmutabilitate. c

Dei etiā ſolius eſſentia incõmutabil' diciṫ ꝓprie. q; nec mutaṫ
nec mutari poteſt. Unde Aug⁹. in. v. lib. Auguſti.
de trini. Alie inquit eſſentie vel ſubſtantie
capiūt accidentia quibus in eis fiat vl' ma
gna: vel quantacūq; mutatio. Deo autem
aliquid huiuſmodi accidere non pōt. ⁊ iō
ſola ſubſtantia vel eſſentia que eſt deus in
commutabilis eſt. cui profecto maxime ac
veriſſime competit eſſe. Quod enim muta
tur: non ſeruat ipſum verum eſſe. ⁊ quod
mutari poteſt: etiaʒ ſi non mutetur: poteſt
quod fuerat non eſſe. Ideoq; illud ſolum
quod non tantū non mutatur. verūetiam
mutari omnino non poteſt: veriſſime dici
tur eſſe. id eſt ſubſtantia patris ⁊ filij ⁊ ſpi-
ritus ſancti. Ideoq; apoſtolus loquens de
deo: ait. Qui ſolus habet immortalitatē.
Ut enim ait Auguſtinus in libro primo de
trinitate. Cum anima quodāmodo imor- Auguſti.
talis eſſe dicatur ⁊ ſit. non diceret apoſto- Que ſit vera immortalitas q̄ ī ſolo creatore eſt.
lus. ſolus deus hʒ immortalitatem. niſi q;
vera immortalitas incõmutabilitas ē quā
nulla poteſt habere creatura. quoniaʒ ſo-
lius creatoris eſt. Unde Jacob⁹ ait. Apđ Jacobus
quem nō eſt tranſmutatio: nec viciſſitudi-
nis obumbratio. Et Dauid Mutabis ea
⁊ mutabunṫ: tu aūt idem ipe es. Iō Au-
guſti. ſuper Geñ. dicit. q̄ deus nec per lo-

ca nec ꝑ tpa mouet᷑. creatura ꝟo ꝑ loca et
tpa. Et ꝑ tpa moueri eſt ꝑ affectiões com=
mutari. Deus aũt nec loco nec affectione
mutari poteſt: qui per ꝓphetam ait. Ego
deus ⁊ nõ mutor: qui eſt immutabilis ſol⁹.
vnde recte ſolus dicit᷑ habere immortalita
tem. In omni eniꝫ mutabili natura (vt ait
Aug⁹. ꝯtra Maximinum) nõnulla mors
eſt ipa mutatio. quia facit aliquid in ea nõ
eſſe quod erat. Unde ⁊ ipa aĩa humana
que ideo dicit᷑ immortalis: qꝛ ꝫm modum
ſuum nunꝙ̃ deſinit viuere. habet tñ quan
dam morteꝫ ſuam. qꝛ ſi iuſte viuebat ⁊ pec
cat: morit᷑ iuſticie. ſi peccatrix erat ⁊ iuſtifi
cat᷑: morit᷑ pctõ. Ut alias eius mutatiões
taceam. de qb⁹ mõ longũ eſt diſputare. Et
creaturaꝝ natura celeſtiũ mori potuit. qꝛ a
peccare potuit. Nã ⁊ angeli peccauerunt:
⁊ demones facti ſunt. quoruꝫ eſt diabolus
ꝑnceps: ⁊ q̃ non peccauerunt: peccare po=
tuerũt. ⁊ cuicũqꝫ rationali creature ꝑſtat᷑
vt peccare non poſſit: nõ eſt hoc nature ꝓ
prie: ſed dei gratie. Et ideo ſolus deus (vt
ait aptus) habet immortalitatem. qui non
cuiuſqꝫ grã: ſed natura ſua. nec potuit nec
poteſt aliq̃ cõuerſione mutari. nec potuit
nec poterit aliqua mutatiõe peccare. Pro
inde vt ait Aug⁹. in. j. li. de tri. Subſtãtiã
dei ſine vlla cõmutatione mutabilia faciẽ=
tem. ⁊ ſine vllo ſuo tpali motu tpalia crea=
tem intueri ⁊ noſſe. licet ſit difficile oportꝫ.
Uere ḡ ac ꝓprie immutabil' eſt ſola diuini
tatis eſſentia. que ſine ſui mutatiõe cũctas
condidit naturas.

Hic de ſimplicitate. d

Eadẽqꝫ ſola ꝓprie

ac vere ſimplex eſt. vbi nec partiũ nec ac=
cidentiũ: nec quarũlibet formaꝝ vlla ẽ di=
uerſitas ſiue variatio vel mltitudo. Ut au
tem ſcias quomõ ſimplex ſit illa ſba: te do=
cet Aug⁹. in. vj. li. de tri. Animaduerte pri
mo quare oĩs creatura ſit mltiplex: ⁊ nul=
lo modo vere ſimplex. ⁊ ꝑmum de corpali
poſtea de ſpũali creatura. Corpalis vtiqꝫ
creatura ex ptibus cõſtat. ita vt ſit ibi alia
ps minor alia maior. ⁊ maius ſit totuꝫ q̃
quelibet ps. ⁊ in vnoquoqꝫ corpe aliđ eſt
magnitudo: aliud color: aliud eſt figura.
Poteſt eñ ⁊ minuta magnitudine mane=
re idem color ⁊ eadem figura. ⁊ colore mu=
tato manere eadem figura: ⁊ eadeꝫ magni=
tudo. Ac ꝑ hoc multiplex eſſe cõuincit᷑ na
tura corpis. ſimplex aũt nullo mõ.

Quare creatura ſit mltiplex ⁊ ñ ſimplex

Hic ꝺ corpali oñdit᷑ q̃re ſit multiplex

Hic de ſpũali creatura oñdit quõ
ſit multiplex et nõ ſimplex. e

Auguſti.

Creatura quoqꝫ

ſpũalis vt eſt aĩa: in compatiõe q̃dẽ cor=
poris eſt ſimplex. ſine compatione ꝟo cor
poris eſt mltiplex ⁊ nõ ſimplex. Que ideo
ſimplex dicit᷑ reſpectu corpis. qꝛ mole nõ
diffundit᷑ ꝑ ſpaciũ loci. ꝫ in vnoqꝫ corpe ⁊
in tota aĩa eſt. ⁊ in q̃libet eius pte tota eſt.
Et iõ cũ ſit aliq̃d in quauis exigua pticla
corpis qđ ſentiat aĩa. q̃uis non fiat in toto
corpe. illa aũt tota ſentit. qꝛ totam nõ latet
Sed tñ nec in ipa aĩa vere ſimplicitas ẽ
Cum eñ aliud ſit artificioſum eſſe. aliđ in=
ertem. aliud acutum. aliud memorẽ. aliud
cupiditas. aliud timor. aliud leticia. aliud
triſticia. poſſuntqꝫ hec ⁊ alia hmõi inume
rabilia in aĩe inueniri natura. ⁊ alia ſine
aliĳs. ⁊ alia magis. alia minus. Manife=
ſtum eſt nõ ſimplicẽ: ꝫ mltiplicẽ eẽ naturã.
Nihil eñ ſimplex mutabile ẽ. oĩs aũt crea
tura mutabil' eſt. nulla ḡ creatura vere ſim
plex eſt. Deus ꝟo ⁊ ſi multiplex dicat᷑. ve
re tñ ⁊ ſumme ſimplex ẽ. Dr̃ eñ magnus.
bon⁹. ſapiẽs. btũs. ver⁹. ⁊ q̃cq̃d aliđ nõ in
digne dici vidr̃. ſed eadem magnitudo ei⁹
eſt que ſapia. Nõ eñ mole magn⁹ eſt: ꝫ ꝟ=
tute. ⁊ eadẽ bonitas q̃ ſapia ⁊ magnitudo
⁊ veritas. ⁊ non eſt ibi aliud ipm btm̃ eſſe.
⁊ aliud magnũ. aliud ſapientẽ. aut veruꝫ.
aut bonũ. eſſe aut omnino eſſe.

Quo deus ſimplex

Qualiter de⁹ cũ ſit ſimplex. mul=
tiplex tamen dicat᷑. f

Hic diligenter no=

tãdum eſt cũ dicat Aug⁹. ſolum deuꝫ vere
ſimplicem eſſe. cur dicat eũdem mltiplicit᷑
dici? Sed hoc nõ ꝓpter diuerſitatem acci
dentiũ vel partiũ dicit: ſed ꝓpter diuerſita
tem ac mltitudineꝫ noĩm: que de deo dicũ=
tur. q̃ licet multiplicia ſint. vnum tñ ſignifi
cant. ſ. diuinã naturã. Hec eñ non ita acci
piunt᷑ cũ de illa incõmutabili eternaqꝫ ſb=
ſtãtia incõpabilit᷑ ſimpliciore q̃ ẽ hũanus
animus dicunt᷑. quemadmodũ cũ de crea
turis dicunt᷑. Unde Aug⁹. in. vj. libro de
trini. Deo inquit eſt hoc eſſe quod eſt for=
tem eſſe. vel ſapientem eſſe. vel iuſtum eſſe.
⁊ ſi q̃d de illa ſimplici multiplicitate vl' ml'
tiplici ſimplicitate dixeris. quo ſubſtantia
eius ſignificet᷑. Humano aũt aĩo nõ ẽ hoc
eſſe quod eſt fortem eſſe. aut prudentẽ. aut

Auguſti.

iuſtum. Poteſt eñ eſſe animus: ⁊ nullam iſtarũ habere ỽtutem.

Tãta ẽ dei ſimplicitas ꝙ nulli predicamentorũ ſubijcit. g

Qꝛ autem in natura diuina nulla ſit accidentiũ diuerſitas. nullaq́ penitus mutabilitas: ſꝫ ꝑfecta ſimplicitas: oſtendit Aug⁹. in. v. li. de tri. di. (Auguſti.) Intelligamus deũ quantũ poſſum⁹: ſine q̃litate bonũ. ſine q̃titate magnũ. ſine idigentia creatorẽ. ſine ſitu ꝑſidentẽ. ſine habitu omia ꝯtinentẽ. ſine loco vbiq́ totũ. ſine tpe ſempiternũ. ſine vlla ſui mutatõne mutabilia facientẽ. nihilq́ patientẽ. Quiſq́s deũ ita cogitat. ⁊ ſi nõdũ põt oĩno inuenire q̃d ſit. pie tñ caueat q̃tũ põt aliq̃d de illo ſentire qḋ nõ ſit. Ecce ſi ſubtilit̃ intendas: ex his atq́ ꝑdictis apit̃ illa predicamenta artis dialetice dei nature mĩme conuenire: que null̃ eſt ſubiecta accidẽtibus.

Qꝛ deus nõ ꝓprie ſed abuſiue dicitur ſubſtantia. h

Vnde nec proprie dicit̃ ſba: vt Aug⁹. oñdit in lib. vij. de tri. (Auguſti.) Sicut ab eo qḋ eſt eſſe appellat̃ eẽntia. ita ab eo qḋ eſt ſubſiſtere ſbaꝫ dicim⁹. ſi tñ dignum eſt vt de⁹ dicat̃ ſubſiſtere. Hoc eniꝫ de his rebus recte intelligit̃: in q̃bus ſubiectis ſunt ea q̃ in aliq̃ ſbiecto eſſe dicunt̃. ſic̃ in corꝑe color aut forma. Corpus enim ſbſiſtit. ⁊ ideo ſba eſt. Res ỽo mutabiles neq́ ſimplices: ꝓꝑe dicunt̃ ſbe. De⁹ autẽ ſi ſubſiſtit vt ſba ꝓprie dici poſſit. ineſt in eo aliq̃d tanq́ in ſubiecto. ⁊ nõ ẽ ſimplex. Nephas aũt eſt dicere: vt ſubſiſtat deus. ⁊ ſubſit bonitati ſue. atq́ illa bonitas non ſubſtantia ſit: vel potius eſſentia. Neq́ ipſe deus ſit bonitas ſua. ſed in illo ſit tanq́ in ſubiecto. Vnde manifeſtuꝫ eſt deũ abuſiue ſubſtantiam vocari. vt nomine vſitatiore intelligatur eſſentia. quod vere ac ꝓprie dicitur: ita vt fortaſſe ſoluꝫ deum dici oporteat eſſentiam. Eſt eñ vere ſolus. q̃a incõmutabilis eſt.

Qꝛ non eſt aliquid in deo quod nõ ſit deus. i

Huius auteꝫ eſſentie ſimplicitas ac ſinceritas tãta eſt q́ non eſt ĩ ea aliq̃d qḋ nõ ſit ipa. ſꝫ idẽ eſt hñs et qḋ habet̃. Vñ Hylarius in. vij. lib. de tri. (Hylarius) ait. Nõ ex cõpoſitis de⁹ q̃ vita ẽ ſubſiſtit. neq́ q̃ ỽtus eſt ex infirmis cõtinet̃. neq́ q̃ lux eſt ex obſcuris coaptat̃. nec q̃ ſpũs eſt ex diſparib⁹ formal̃ eſt: totũ qḋ in eo ẽ vnũ eſt. Idem in. viij. li. de trini. (Idem.) Nõ humano mõ ex cõpoſitis de⁹ eſt: vt in eo aliḋ ſit qḋ ab eo habet̃. ⁊ aliud ſit ipe q̃ habeat. ſꝫ totum vita eſt. natura ſ. ꝑfecta ⁊ infinita. et non ex diſparibus conſtituta. ſed viuens ꝑ totum ipa. De hoc eodem Boetius in ꝑmo li. de tri. ait. (Boetius.) Quo circa hoc vere vnuꝫ eſt in quo nullus numerus. nullũ ĩ eo aliḋ ꝑter id quod in eo eſt. neq́ enim ſubiectuꝫ fieri poteſt. Aug⁹. quoq́ in lib. de fide ad petrum dicit. (Auguſti.) In dei ſba non eſt aliq̃d qḋ non ſit ſuba: quaſi aliud ſit ibi ſuba. aliud qḋ accidit ſubſtantie. Sed quicq̃d ibi itelligi poteſt: ſubſtãtia eſt. Verum h̃ dici poſſunt facile ⁊ credi. videri aũt niſi puro corde omnino non poſſunt. Item Aug⁹. i. xv li. de trini. Sic habet̃ in natura vniuſcu⁹q́ triũ: ꝙ q̃ habꝫ hoc ſit qḋ hꝫ. ſicut immutabilis ſimplex q́ ſba. Vnde Iſidorus ait (Iſidorus) Deus ſimplex dicit̃: ſiue nõ amittẽdo qḋ habet. ſeu nõ aliud hꝫ qḋ nõ eſt ipe. ⁊ aliḋ qḋ in ipo eſt. Et cum tante ſimplicitatl atq́ ſinceritatis ſit natura diuina. eſt tñ in ea trinitas ꝑſonaꝝ. Vñ Aug⁹. in li. xj. de ci. ait. Non ꝓpter hoc naturam ſummi boni ſimplicem dicimus. qꝛ eſt pater in ea ſol⁹. aut filius in ea ſolus. aut ſpũſſanctus in ea ſolus. i. qꝛ eſt ſola iſta nominũ trinitas ſiue ſba ꝑſonarum: ſicut Sabelliani putauerũt. Sed ideo ſimplex dicit̃. qꝛ eſt hoc qḋ habet. excepto ꝙ relatiue queq́ ꝑſona ad alteram dicit̃. nec eſt ipa. Nam vtiq́ pr̃ habet filium: ad quem relatiue dicit̃. nec tam ipe eſt filius. ⁊ fili⁹ hꝫ p̃rem. nec tñ ipe eſt pat̃. In quo ỽo ad ſemetipm dicitur: non ad alterũ. hoc eſt quod habet: ſic̃ ad ſeipſum dicit̃. viuus habẽdo vitã. ⁊ eadeꝫ vita eſt ipe. Propt̃ hoc vtiq́ natura h̃ dicit̃ ſimplex qḋ nõ ſit aliud hñs. ⁊ aliud id qḋ habet: ſicut in ceteris reb⁹ eſt. Nõ eñ hñs liquorẽ: liquor eſt. nec corp⁹ color. nec aĩa eſt ſapia. Ecce q̃ta eſt idẽptitas. quãta eſt vnitas. immutabilitas. ſimplicitas. puritas diuine ſbe: iuxta infirmitatis nr̃e validudinem aſſignauimus.

Iſta eſt diſtinctio octaua hui⁹ primi libri. In qua oſtenſo quid tenendũ ſit de veritate & incõmutabilitate diuine eſſentie ⁊ ſimplicitate: agit de natura cõicata ꝑ actũ generatõis. Et

Ꝙtum hoc cõcernit materiã pñtis diſtinctõis: tũc di
uiditur in tres ptes. In prima oſtendit diuine eſſen
tie veritatẽ. In ſecunda eius nature immutabilita-
tem. In tertia eius ſimplicitatem. Primũ facit a pn
cipio diſtinctionis vſq3 ibi. Dei etiam ſolius eſſẽtia.
Secundũ ab inde vſq3 ibi. Eademq3 ſola ꝓpe ſim-
plex eſt. Tertiũ ab inde vſq3 ad finem diſtinctionis.
Et hec eſt ſententia mgr̃i in generali. In ſpẽali vo
ſentẽtia in hac diſtinctione ſummarie ꝯtinet̃ in trib⁹
ꝓpoſitiõibus. quaꝝ pma eſt hec. Dũtaxat deus ꝓ-
prie h3 eſſentie veritate3 ſine alicu⁹ nõ actualitatis
admixtione. Et ꝓbat̃ ſic. Illud habet ꝓprie eſſen-
tie veritatem ſine alicuius nõ actualitatis admixtio
ne. cuius eſſe reptum eſt ſp eſſe. i. eternaliter. ꝛ qđ
eſt ſine pteritione ꝛ futuritione. ſed ſolus deus eſt
hmõi. igit̃ ipe ſolus h3 eſſentie veritatem ſine alic⁹
nõ actualitatis admixtione. Tenet conſequẽtia. et
maior. ſ3 minorẽ ꝓbat mgr̃ in lr̃a ꝑ hoc ꝙ eſſentia a
vbo eſſendi nomen ꝓprium h3. Eſſentia enim deri
uatur a vbo Sum es eſt. Et cõfirmat ꝑ hoc ꝙ eſſe
diuinũ nõ nouit pteritũ neq3 futurũ. Scđa ꝓpoſi-
tio eſt hec. Solus deus h3 eterne ꝑmanẽtie ſtabilita
tem abſq3 cuiuſuis mutabilitatis variatiõe. Et ꝓba
tur ſic. Illud vtualiter h3 eterne ꝑmanẽtie ſtabilita
tem qđ eſt ipm ſuũ eſſe: ꝛ qđ impoſſibile eſt alit̃ ipm
diſponi ꝙ eſt: q̃cũq3 etiam diſpoſitiõe. ſed ſol⁹ deus
eſt hmõi. ergo ꝓpoſitio vera. Argumentum appa
ret bonũ. ꝛ maior vera. Et circa minoris ꝓbationẽ
ꝓcedit mgr̃ in textu ſic. Et pponit pmo dei eſſe om-
nino eſſe immutabile. qđ ꝓbat̃ pmo ꝑ hoc ꝙ diuinũ
eſſe eſt veriſſimũ. qđ nõ eſſet ſi poſſet mutari. Secũ-
do ꝑ hoc ꝙ in deo nõ ſunt accidẽtia ꝑ q̃ mutatio i re
bus cõtingit. Tertio ꝑ compationem dei ad creatu
ras. Nam oĩs creature mutatio fit vel ꝑ loca vl̃ per
tpa. vel ꝑ affectiões. ſed neutrũ iſtoꝝ modorum ca-
dit in deo. vt pt3 ꝑ diuerſas ſanctorũ autoritates in
textu. igit̃ ſuũ eſſe eſt oĩno immutabile. Tertia pro-
poſitio eſt. Ꝙ deus h3 ſimplicitatẽ eſſentie ſine cui-
uſcũq3 multiplicitatis cõpoſitione. Et ꝓbatur ſic.
Illud h3 eſſentie ſimplicitatẽ ſine cuiuſq3 m̃ltiplici-
tatis cõpoſitiõe: qđ nõ ſolũ corporũ vel ſpirituũ aut
pdicamentorũ multiplicitati nõ ſubijcit̃. ſed etiam
inet eſt qđ in eo eſt: ſeu in eo eſſe dicit̃. ſed deus eſt
hmõi. igit̃ ipe h3 ſimplicitatẽ ſine cuiuſq3 m̃ltiplicita
tis cõpoſitiõe. Argumentũ pt3 ꝛ maior. Et minorẽ
exequẽs mgr̃ in lr̃a ꝓponit: ꝙ diuina eſſentia vere
ꝛ ꝓpe ſimplex eſt. eo ꝙ in deo nulla eſt diuerſitas ꝑ
tium. accidentiũ. formarũ. Scđo ꝓbat idẽ ꝑ cõpa-
tionem ipius ad multiplicitatẽ creature ſpũalis. in
q̃ licet nõ ſit diuerſitas ꝑtium ſicut in creatura cor-
porali ꝓpt̃ ei⁹ ſimplicitatẽ: cũ tota ſit vbicũq3 ſit: ſic̃
aĩa rõnal̃ dr̃ eſſe tota in toto corpe. ꝛ tota in q̃libet
ei⁹ pte. eſt tñ in ea diuerſitas accidentiũ. ſic̃ mgr̃ de
clarat ꝑ exẽplũ de diuerſis aĩe affectiõib⁹. Poſtea
oñdit ꝙ hmõi ſimplicitati nõ repugnat m̃ltiplicitas
noĩm q̃ de ipo dicunt̃: eo ꝙ oĩa vnũ ſignificãt. Et ꝙ
nulla accidẽtia ſint in ipo oñdit: diſcurrẽdo ꝑ ſingu-
la pdicamẽta accidẽtis. Et etiã ꝙ ſuƀa impꝛope dr̃
de deo oñdit. q2 accidẽti ſubſtat ipa ſuƀa. Et addit
ꝙ ipa dei ſimplicitas ꝑſonaꝝ ꝑl̃alitatem nõ excludit
Et ꝙ nõ ſit aliq̃d in deo qđ nõ ſit deus. igit̃ ꝛc̃.

De diſtinctõe triũ ꝑſonarũ. a

DI. IX. Nunc ad diſti-
ctionẽ triũ ꝑſonaꝝ accedamus
Teneam⁹ ꝰ vt docet Aug⁹. i li.
Auguſti. de fide ad petrũ. prẽm ꝛ filiũ ꝛ ſpm̃ſanctũ
vnũ eſſe deũ naturalit̃. nec tñ ipm patrem
eſſe q̃ filius eſt. nec filium eſſe ipm qui pat̃
eſt. nec ſpũmſanctum eſſe ipm qui pater eſt
aut filius. Una eñ eſt eſſentia pr̃is ꝛ filij ꝛ
ſpũſſancti. In q̃ nõ eſt aliud pr̃. aliud fili⁹
aliud ſpũſſanctus. q̃uis ꝑſonalit̃ alius ſit
pater. alius filius. alius ſpũſſanctus.

Hic de eternitate filij cũ pr̃e. b

Genitus eſt eni3 a
patre filius. ꝛ ideo alius. nec tñ añ fuit pa-
ter ꝙ̃ filius. Coeterne enim ſunt ſibi tres ꝑ
ſone.

Argumentatio arrianoꝝ. c

S3 contra hoc in-
quit hereticus. vt refert Amb. in. i. lib. de Ambro.
trini. Omne qđ natum eſt pncipium h3. ꝛ
ideo q2 filius natus eſt: pncipium hab3. et
eſſe cepit. qđ hereticorũ oꝛe ſic dictum eſt.
Nam ipe Arrius (vt meminit Aug⁹. i. vj.
li. de tri.) dixiſſe fert̃. Si fili⁹ eſt: nat⁹ eſt.
ſi natus eſt: erat qñ non erat filius.

Reſpõſio Auguſtini catholica. d

Qui hoc dicit non Auguſti.
intelligit etiã natũ eſſe deo: ſempiternu3q3
cẽ vt ſit coetern⁹ pr̃i filius. ſic̃ ſplendoꝛ q̃
gignit̃ ab igne atq3 diffundit̃: coeuus ẽ il-
li. ꝛ eſſet coeternus ſi ignis eſſet eternus.

Oppoſitio Aug. cõtra hereticũ. e

Ite3. Si dei filius
inq̃t Aug⁹. vtus ꝛ ſapia dei eſt. nec vnq̃
fuit de⁹ ſine vtute ꝛ ſapia. coetn⁹ eſt deo
pr̃i filius. Dicit aũt apl̃s xp̃m eẽ dei vtu-
tem ꝛ dei ſapia3. Aut ḡ nõ fuit qñ nõ fuit
fili⁹. aut aliqñ de⁹ nõ habuit vtutẽ ꝛ ſapi-
entiã. qđ demẽtis ẽ dicere. Cõſtat enim q2
ſp habuit ſapiam. ſp ḡ habuit filium.

Reſpõſio Ambro. ad idem auto-
ritate fulta. f

Eidem quoq3 Ar- Ambro.
rianice queſtioni Ambro. in hunc modu3
reſpondet. Ego inquã filium eſſe natũ con
fiteoꝛ. quod reliquum eſt impietatis: hoꝛ-
reſco. Scriptum eſt eñ in veteri teſtamẽ-

to. vt vel vnū e pluribus dicaꝫ. Añ me nō fuit alius deus: ⁊ poſt me nō erit. Quis ergo hoc dicit: pater an filius? Si filius ante me inqt non fuit aliꝰ deus. Si pr̄. poſt me inqt non erit. hic priorem: ⁊ ille poſteriorem non habet. Inuicem eñ in ſe: ⁊ paṫ i filio: ⁊ filius in patre cognoſcitur. Cum eñ patrem dixeris: eius etiam filium deſignaſti. q2 nemo ipe pater eſt ſibi. Cum filium nominas: etiam patreꝫ fateris. quia nemo ipſe ſibi filius eſt. Itaqꝫ nec filius ſine patre. nec pater poteſt eſſe ſine filio. Semꝑ ḡ pater: ſemꝑ ⁊ filius.

Rōne vtitur Amb. cōtra hereticū.

Inuectio Ambroſij contra hereticum. g

Item dic inquam mihi heretice. Fuitne quādo omnipotēs deus pater non erat. ⁊ deus erat? Nam ſi pater eſſe cepit. deus ergo p̄mo erat. et poſtea pater factus eſt. Quomō ergo immutabilis deus eſt? Si eñ ante deus: poſtea pater fuit: vtiqꝫ generatiōis acceſſiōe mutatus eſt. ſed auertat deus hāc amentiam.

Ineffabile eſt quomodo filius ſit et non habeat patrē priorez. ſicut modus generationis inintelligibilis et ineffabilis. h

Ambro.

Sz queris a me inquit Ambro. quō ſi filius ſit: non priorē habeat patrem? Quero itē abs te quando vł quomō filium putes eſſe generatum? Mihi eñ impoſſibile eſt generationis ſcire ſecretum. Mens deficit. vox ſilet: non mea tantū: ſed ⁊ angelorum. ſupra poteſtates. ⁊ ſupra angelos. ⁊ ſupra cherubin. ⁊ ſupra ſeraphin: ⁊ ſupra omnem ſenſum eſt. quia ſcriptū eſt. Pax x̄pi ſupra omnem ſenſum eſt. Et ſi pax x̄pi ſupra omnem ſenſum eſt. quō non eſt ſupra omnē ſenſum tanta generatio? Tu ergo ori manum admoue: ſcrutari non licet ſupna myſteria. Licꝫ ſcire q̄ natus ſit. nō licet diſcutere quō natus ſit. Illud mihi negare nō licet. hoc q̄rere metꝰ eſt. Ineffabilis eñ eſt illa generatio. Vñ Eſa. Generationē eius q̄s enarrabit.

Quidam preſumunt diſcutere generationis ſeriem. i

Quidam tamē de ingenio ſuo p̄ſumentes dicūt illam generationē poſſe intelligi ⁊ alia hmōi. Inherentes illi autoritati Hiero. ſuꝑ Eccleſiaſten. In ſacris ſcripturꝭ q̄s ſepiſſime nō ꝓ impoſſibili: ſꝫ ꝓ difficili ponit: vt ibi. Generationem eiꝰ q̄s enarrabit. Sed hoc non dixit Hiero. ideo q̄ generatio filij eterna plene intelligi vel explicari poſſit a quoqꝫ mortalium. ſed q2 de ea aliq̄d intelligi vł dici poteſt. Quidā tamē hoc accipiūt dictum de tp̄ali x̄pi generatione.

Utrū debeat dici ſꝑ gignitur. vel ſꝑ genitus eſt filius. k

Hic queri pōt cum generatio filij a patre: nec p̄ncipiuꝫ habeat nec finem. q2 eterna eſt. vtrū debeat dici: filius ſꝑ gignit: vel ſꝑ genitus eſt. vel ſemꝑ gignet? De hꝭ Gregꝰ. ſuꝑ Iob ait. Dñs deus ieſus in eo q̄ v̄tus ⁊ ſapia dei eſt: de p̄re añ tp̄a natus eſt. vel potiꝰ q2 nec cepit naſci: nec deſijt. dicamꝰ verius ſꝑ natꝰ. nō aūt poſſumus dicere ſꝑ naſcit. ne impfectꝰ eſſe videat. At v̄o vt eternꝰ deſignari valeat ⁊ pfectus. ⁊ ſemꝑ dicamus ⁊ natus. q̄tenus ⁊ natus ad pfectionem ptineat. ⁊ ſꝑ ad eternitatē. Quis p hoc ip̄m q̄ pfectum dicimus. multū ab illius veritatis exp̄ſſione deuiamus. q2 quod factum nō eſt: non pōt dici ꝓprie pfectum. ſed balbutiēdo vt poſſumus excelſa dei reſonemus. Et dñs noſtre infirmitatis v̄bis ꝯdeſcendēs Eſto te inqt pfecti ſicut ⁊ pater veſter celeſtꝭ pfectus eſt. Suꝑ illuꝫ locum etiā pſaꝉ. Ego hodie genui te. De hac generatiōe filij ita loquit Augꝰ. Quāqꝫ p hoc q̄ dicit hodie poſſit etiam intelligi dies ille quo chriſtus ſm hoiem natus eſt. tñ q2 hodie p̄ſentiam ſignificat: atqꝫ in eternitate. neqꝫ p̄teritum quicqꝫ eſt. quaſi eſſe deſierit: neqꝫ futurum q̄ſi nondū ſit. ſed p̄ñs tñ. q2 q̄cq̄d eternum eſt ſemꝑ eſt. diuinius tñ accipit de ſempiterna generatione ſapientie dei. Ecce his verbis oſtendit Augꝰ. q̄ generatio filij ſꝑ eſt. nec p̄terit: nec futura eſt. q2 eterna eſt. Ideo dixi genui. ne nouū putaret. ſ. ne videret incepiſſe. hodie dixit. ne p̄terita generatio videret. Ex his ergo verbis prophete: vt ait Iohēs Chryſ. nihil aliō manifeſtatur: niſi q2 ex ipa eſſentia patris: ſꝑ genitus eſt filius.

Grego.

Auguſti.

Origenes videtur dicere contra=
rium. ait enim φ ſemp generaẗ fi=
lius a patre. l

Aug. in lib. lxxxiij. qſti. dſp nato diſſerens: ait. Melior ē ſp natᵒ φ qui ſp naſciẗ. qa q ſp naſciẗ: nō dū ē natᵒ. et nunφ natus aut natᵒ erit ſi ſp naſcitur. Aliud eni ē naſci: aliud natū eē: ac p hoc nūφ filius ē ſi nunφ natus ē. Filius aūt ē: qa natᵒ ē. ⁊ ſp filius. Semp igiẗ natᵒ eſt.

Origenes vero ſu

per Hieremiā dicit. φ filius ſemp generaẗ
a patre: his vbis. Saluator noſter eſt ſa=
pientia dei ſapia vo eſt ſplendor eterne lu=
cis. ſaluator ḡ noſter ſplendor eſt claritatꝰ.
Splendor aūt non ſel naſciẗ ⁊ deſinit. ſed
quotiēs ortum fuerit lumen ex quo ſplen=
dor oriẗ: totiēs oriẗ etiam ſplēdor clarita=
tis. Sic ḡ ſaluator ſp naſciẗ. Ūn ait in li.
Sap̄. An omēs colles generat me. Nō vt
q̄dam male legunt: generauit. His verbis
apte oſtendit Origenes ſane dici poſſe et
debere: filius ſemp naſciẗ. Qđ videtur cō=
trarium illi verbo Grego. p̄miſſo. ſ. nō poſ
ſumus dicere ſemp naſciẗ.

Exponit p̄miſſa verba Gregorij.
ne putetur inter doctores eſſe con
trarietas. m

Sed ne tanti auto

res ſibi ꝯdicere in re tāta videaẗ: illa vba
Grego. benigne interp̄temur. Dn̄s inq̄t ie
ſus añ tpa natus eſt de pr̄e. vel potius. q̄
nec cepit naſci nec deſijt: dicamus verius

Queſtio de ipſis verbis Gregorij.

ſp natus. Sed quō verius diciẗ h̄. ſ. φ
filius ſp natus eſt φ̄ illud. ſ. φ de pr̄e ante
tpa natus eſt. Illud eñ ſincera ⁊ catholi=

Hic ſoluit

ca fides tenet ac p̄dicat. vt iſtud. Quare ḡ
ait dicamus verius. cum vtrūqꝫ pariẗ ſit
verum: niſi q̄ volebat intelligi h̄ ad maio
rem euidentiā ⁊ expreſſionem veritatꝰ dici
φ̄ illud. His etenim verbis om̄s calum=
niandi verſutia hereticis obſtruiẗ aditᵒ.
quibus chriſti ſ̄m deitatem generatio ſi=
ne initio ⁊ ſine fine eſſe ac pfecta mōſtraẗ.
Non autē adeo apte manifeſtatur veritaſ
cum dicitur. filius ante tempora genitᵒ eſt
de patre. vel filius ſemp naſcitur de patre.
Et ideo dicit Gregorius φ non poſſumᵒ
dicere ſemp naſcitur. Non inq̄t ita conue=
nienter. non ita congrue ad explanationeꝫ
veritatis. Poteſt tamen dici ſi ſane intelli=
gatur. ſemp eni naſcitur filius de patre. vt
ait Origenes. nō φ quotidie itereẗ illa ge
neratio. ſed q̄ ſemp eſt. ſp ergo naſciẗ. id ē
natiuitas eius ſempiterna eſt.

Q filius ſp generatur. confirmaẗ
ex dictis Hilarij. n

Hylariᵒ quoqꝫ di=

cit filium naſci ex patre in li. vij. de trinita.
his verbis. Uiuens deus ⁊ nature eterne
viuentis poteſtas eſt. ⁊ qđ cū ſacramento
ſcientie ſue ex eo naſciẗ: non potuit aliđ eē
φ̄ viuens. Nam cum ait. Sicut miſit me
viuens pr̄. ⁊ ego viuo ꝑpter patrem. do=
cuit vitā in ſe p viuentē pr̄em ineſſe. Ecce
hic habes q̄ filius naſciẗ ex patre. Iteꝫ in
eodem. Cum dicit chriſtus. Sicut pr̄ ha=
bet vitam in ſe. ſic ⁊ filio dedit vitam habe
re in ſemetip̄o. omnia viua ſua ex viuente
teſtatus eſt. Qđ autem ex viuo viuū natuꝫ
eſt: habet natiuitatis pfectum ſine nouita=
te nature. Non eñ nouum eſt quod ex vi=
uo generaẗ in viuū. q̄ nec ex nihilo eſt. et
vita que natiuitatem ſumit ex vita: neceſſe
eſt p nature vnitatē ⁊ pfecte natiuitatis ſa
cramentū. vt ⁊ in viuente viuat. ⁊ in ſe ha=
beat vitā viuentē. Ecce ⁊ hic habes q̄ ge
neraẗ ex viuo viuens filiᵒ. Item in eodem
In deo totum qđ eſt viuit. deus eñ vita
eſt. ⁊ ex vita non pōt q̄cφ̄ eſſe niſi viuum:
necꝫ ex deriuatione: ſed ex virtute natiui=
tatis eſt. Ac ſi dū totū qđ eſt viuit. ⁊ dum
totū qđ ex eo naſciẗ virtus eſt. habet nati
uitatem filius: nō demutatōꝫ. Et hic dicit
q̄ naſciẗ. Item in. viij. li. de tri. Donat pa
ter filio tantū eſſe φ̄tum eſt ipē. cui innaſci=
bilitatis eſſe imaginē ſacramento natiuita
tis impartit. quem ex ſe in ſua forma gene=
rat. Hic dicit q̄ generat pater filiū.

Idē in eodem.

Attende totū quod i eodem ē viuit.

Breuiter docet quid de hoc cōce=
dendum ſit. o

Dicamᵒ ergo filiū

natum de patre ante tempora: ⁊ ſemp na=
ſci de patre. ſed congruentius ſemp natū.
⁊ eundē fateamur ab eterno eſſe ⁊ patri co
eternuꝫ. id eſt auctori. pater eñ generatiōe
auctor filij eſt. vt in ſequenti oſtendeẗ. Ut
ergo pater eſt eternus: ita ⁊ filius eternus
eſt. ſed pater ſine auctore. filius vo non. q̄
pater innaſcibilis. filius natus. Et vt ait
Hylarius in. xij. li. de tri. aliud eſt ſine au=
ctore ſemp eſſe eternū. aliud patri. id ē au=
ctori eſſe coeternū. Ubi aūt pater auctor ē
ibi ⁊ natiuitas eſt. q̄ ſicut natiuitas ab au
ctore eſt. ita ⁊ ab eterno auctore eterna eſt
natiuitas. Omne aūt quod ſemp eſt: etiaꝫ
eternum eſt. ſed tñ nō omne qđ eternū eſt:
etiā innatū eſt. quia quod ab eterno naſciẗ
habet eternum eſſe quod natuꝫ eſt. Quod

Hylarius

aũt nõ natum eſt: id cũ eternitate nõ natuꝫ eſt. qđ vero ex eterno natũ eſt: id ſi nõ eternũ natũ eſt. iam nõ erit ⁊ pr̃ auctor etern⁹. Si qđ ḡ ei qui ab eterno patre nat⁹ eſt ex eternitate defuerit: id ip̃m nõ eſt auctori ambiguum defuiſſe. Quia ſi gignenti eſt infinitum gignere. ⁊ naſcenti etiam infinitum naſci eſt. Mediũ eñ qđ int̃ natiuitatẽ dei filij ⁊ generationẽ dei pr̃is: nec ſenſus admittit. q2 ⁊ in generatiõe natiuitas eſt: ⁊ in natiuitate generatio eſt. q2 ſine vtroqꝫ neutꝝ eſt. vtrũqꝫ ḡ ſine interuallo ſui eſt.

Argumentatio heretici. p

Sed inquiet hereticus. Omne qđ natum eſt nõ ſp̃ fuit. q2 id natũ eſt vt eſſet. Nemo ambigit q̃n ea q̃ in rebus humanis nata ſunt aliq̃n nõ fuerint. Sed aliđ eſt ex eo naſci qđ ſemp̃ non fuit. aliud ex eo natũ eſſe quod ſemper eſt. Ibi nec ſemp̃ fuit qui pr̃ eſt. nec ſemp̃ pat̃ eſt. ⁊ qui non ſemp̃ pr̃ eſt: nõ ſemp̃ genuit. vbi aũt ſemp̃ pater eſt: ſemper filius eſt. Et ſi ſemp̃ deo patri ꝓprium eſt ꝙ ſp̃ eſt pat̃. neceſſe eſt filio ſp̃ ꝓprium eſſe ꝙ ſp̃ ẽ filius. Quomõ ergo cadet in intelligentiã noſtrã vt non fuerit ſp̃: cui ꝓpriũ eſt ſp̃ eſſe qđ natum eſt. Natum ḡ vnigenitũ deum confitemur. ſed natum an̄ tempa. nec ante eſſe q̃ȝ natum. nec ante natum q̃ȝ eſſe. q2 naſci qđ erat. iam non naſci eſt: ſed ſeip̃m demutare naſcendo. Hoc autẽ humanum ſenſum ⁊ intelligentiam excedit mundi. Non hoc capit ratio humane intelligentie. ſed prudentie fidelis ꝓfeſſio eſt.

Rñſio Hilarij (margin)

Quid ſit ꝓprium patri ⁊ filio (margin)

Iſta eſt diſtinctio nona. In qua mgr̃ poſtq̃ȝ egit de natura cõicata p̱ generationem: tractat de coeternitate genitoris ⁊ geniti. Et tria facit. Nam p̱mo oſtendit patris ⁊ filij coeternitateꝫ Scđo ſoluit inſtantie difficultatem. Tertio diſſoluit incidentis queſtionis ambiguitatem. Primũ agit a p̱ncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Sꝫ queris a me inq̃t Ambro. Scđm facit ab inde vſqꝫ ibi. Hic queri põt Tertiũ ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctiõis. Et hec ẽ ſn̄ia mgr̃i in hac diſtinctiõe in generali. In ſpeciali ſn̄ia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarũ p̱ma eſt hec. Dei filius ab eterno a patre genitus eſt ſimpliciter patri coeternus. Et probat̃ ſic. Illud ẽ deo coeternũ ſine quo deus nunq̃ȝ fuit nec eſſe potuit. ſꝫ hic eſt filius genitus a patre. igitur ip̃e eſt patri coeternus. Argumentum videtur valere: ⁊ maior ẽ vera. Sed minorem ꝓbans mgr̃ in littera: proponit p̱mo ꝙ tres perſone in diuinis idem ſunt in natura. ſed diſtincte in p̱ſonalitate. Unde infert ꝙ licet fil⁹ ſit alius a patre: cum ſit ab eo genitus. non tamen ante fuit pater q̃ȝ filius: cum perſone diuine ſint ſibi inuicem coeterne. Poſtea excludit errorem alicui⁹ Arrij dicentis: ꝙ ſi filius natus eſſet p̱ncipium haberet. ⁊ per conſequens eternus non exiſteret. Hũc errorem excludit p̱ autoritatem Auguſtini dicẽtis. Si filius non eſſet coeternus patri: pater fuiſſet aliquando ſine ſapientia: eo ꝙ filius ſit ſapientia pr̃is Uel pater fuiſſet aliquando ſine filio. ⁊ poſtea habuiſſet filium. que ſtare non poſſunt. Relinquitur ergo propoſitio vera. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Filij eterna generatio eſt ineffabilis. Et probat̃ ſic. Illud eſt ineffabile quod omnem ſenſum ſuperat. non ſolum hominũ ſed ⁊ angelorũ. ſed eterna generatio filij a patre eſt huiuſmodi. igit̃ ip̃a eſt ineffabilis. Tenet argumentum ⁊ maior. ſed minor patet in textu. vbi magiſter diuerſis autoritatibus ſanctoruꝫ inſinuat ꝙ patrem non eſſe priorem filio omnem intellectum creature excellit. Quis quidam male p̃ſumant ipſuꝫ poſſe p̱ intellectum creatum comprehendi. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Filius in diuinis congruentius dicitur ſemper natus q̃ȝ naſci. Et probatur ſic. Illud eſt de generatione filij in diuinis potius affirmãdũ quod p̱fectioneꝫ ſine imp̱fectione exprimit. q̃ȝ illud quod imp̱fectionem de ſe non excludit. ſed filiuꝫ ſp̃ eſſe natum p̱fectionem ſine imp̱fectione exprimit. Et filiũ ſemper naſci de ſeip̃o non excludit imperfectionem. igitur potius eſt affirmandum ip̃m ſemper eſſe natum q̃ȝ ſemper naſci. Argumentum apparet euidens. ⁊ maior ⁊ minor poſſunt haberi ex littera. cuius tota ſententia poteſt ſtare in iſto: ꝙ expreſſio generationis p̱ verbum p̃teriti perfecti temp̱is: cuiuſmodi eſt ly natus. denominat actum generationis tranſiſſe. ⁊ terminũ eius actualiter in completo ſtare. Sed expreſſio generationis p̱ verbum p̃ſentis temp̱is: cuiuſmodi eſt ly naſci. denomĩat actum generationis adhuc fieri. quod de ſe imp̱fectionem non excludit. Et p̱ ꝯñs ꝓpoſitio vera.

Hic de ſpũſancto agit̃. ⁊ p̱ius ꝙ ſit amor patris et filij dicit̃. a

Nunc poſt filij eternitatem: de ſpũſancto quantum deo donante videre conceditur diſſeramus. Spũſſanctus amor eſt ſiue caritas ſiue dilectio patris ⁊ filij. Uñ Auguſtinus in. xv. li. de trinita. ait. Spiritusſanctus nec patris eſt ſolius: nec filij eſt ſolius: ſed amborũ. ⁊ ideo cõmunem q̃ inuicem ſe diligunt pater ⁊ filius nobis inſinuat charitatem.

DI. X. (margin)

Auguſti. (margin)

Quod ſpũſſanctus ꝓp̱rie dilectio dicatur. et tñ trinitas ſit dilectio. b

Johannes autem in epiſtola canonica ait. De⁹ charitas eſt non dixit ſpũſſanctus charitas eſt. Quod ſi dixiſſet: abſolutior eſſet ſermo. ⁊ nõ parua pars queſtionis deciſa. ſed quia dixit. de⁹ charitas eſt: incertũ eſt. ⁊ ideo querẽdum eſt. vtrum deus pater ſit caritas. an filius. an ſpũſſanctus: an de⁹ ip̃a trinitas: c

qꝛ ⁊ ipa non tres dij: ſ; vnus deus eſt. Ad qd̉ Augꝰ. in eodem libro ita dicit. Neſcio cur ſicut ſapia ⁊ pater dicit̃ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. ⁊ ſimul omnes. non tres: ſed vna ſapientia. non ita ⁊ charitas dicatur pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. ⁊ ſimul omnes vna charitas. Non ideo tamen quiſq̧ nos inconuenienter eſtimet charitatem appellare ſpūmſanctū. quia ⁊ deus pater ⁊ deus filius poteſt charitas nuncupari. ſicut ꝓpͤ verbum dei etiam ſapientia dei dicit̃. cum ⁊ pr̃ ⁊ ſpūſſanctus ſit ſapia. — Reſpōſio

Sicut verbum dei ꝓprie dicit̃ ſapientia. et tamen tota trinitas dicitur ſapia. ita et ſpūſſanctus proprie dicitur charitas. et tamen pater et filius et ſpūſſanctus dicitur charitas. c

Si ergo ꝓprie aliquis horū trium charitas nuncupari debet. quis aptius q̄ ſpūſſanctuſ. vt. ſ. in illa ſumma ſimpliciq̧ natura non ſit aliud ſubſtantia ⁊ aliud charitas. ſed ſubſtantia ipa ſit charitas. ⁊ charitas ipa ſit ſubſtātia. ſiue in patre ſiue in filio. ſiue in ſpirituſancto ⁊ tamen ſpirituſſanctus ꝓprie caritas nūcupatur. Ecce his verbis aperte dicit Auguſtinus: ꝙ in trinitate charitas aliquando refertur ad ſubſtantiam. que cōmunis eſt trium ꝑſonarum. ⁊ tota in ſingulis aliquando ſpecialiter ad ꝑſonam ſpūſſancti. ſicut ſapientia dei aliquando ꝓ ſubſtantia diuina. aliquādo ꝓ filio accipit̃. ⁊ hoc in multis fieri reperit̃.

Exemplis firmat eadē nomina ꝓprie et vniuerſaliter accipi. d

Pluribus enim exemplis doceri poteſt multa rerū vocabula: ⁊ vniuerſaliter poni ⁊ ꝓprie q̄buſdam rebus adhiberi. ſicut legis noie aliquādo ſimul omnia veteris inſtrumenti ſignificātur eloquia. aliquādo autem ꝓprie vocat̃ lex que data eſt ꝑ Moyſen. Multa alia ſuppetunt exempla. ſed in re aperta vitanda eſt lōgitudo ſermonis. Sicut ergo vnicum dei verbum ꝓprie vocamus noie ſapientie: cum ſit vniuerſaliter ⁊ ſpūſſanctus ⁊ pater ipa ſapientia. Ita ſpirituſſanctus proprio vocabulo charitas nuncupatur. cum ſit pr̃ ⁊ filius vniuerſalit̃ charitas.

Autoritatē ponit ꝙ filiꝰ ꝓprie dicatur ſapientia. e

Sed dei verbum. id eſt vnigenitus dei filius apte dictus eſt dei ſapientia: ore apoſtoli dicentis chriſtū dei ꝟtutem ⁊ dei ſapientiā. Spūs aūt ſanctus vbi ſit dictus caritas: inuenimꝰ. ſi diligenter Johānis apoſtoli eloquiū ſcrutemur: qui cum dixiſſet. Diligamꝰ inuicem. qꝛ ex deo eſt dilectio: adiunxit. Et oīs qui diligit: ex deo natus eſt. qꝛ dilectio deꝰ eſt. Hic manifeſtauit ſe dixiſſe eam dilectionē eſſe deū quam dixit ex deo. Deus ergo ex deo eſt dilectio. ſed qꝛ ⁊ filius ex deo patre natus eſt. ⁊ ſpuſſanctus ex deo patre ꝓcedit. quem potius eorū hic debeamus accipere dictū eſſe dilectionē: merito queritur Pater eīm ſolus ita deꝰ eſt vt nō ſit ex deo. ⁊ ideo dilectio q̄ ita deus eſt vt ex deo ſit: non ipe pater eſt. ſed aut filius aut ſpūſſanctus. Sed in ꝯſequentibꝰ cum dei dilectionem cōmemoraſſet Johānes: qua dilexit nos. ⁊ hinc hortatus eſſet: vt nos inuicem diligamus. atq̧ ita deus in nobis maneat qꝛ vtiq̧ dilectionem deum dixerat. ſtatim volēs de hac re apertius aliq̄d eloq̄: inq̄t. In hoc cognoſcimus qꝛ in ipo manemus ⁊ ipe in nob. qꝛ de ſuo ſpū dedit nob. Spiritus itaq̧ ſanctus de quo dedit nobis: facit nos in deo manere. ⁊ ipm in nobis. hoc aūt facit dilectio. Ipe eſt ḡ deus dilectio. Deus ḡ ſpūſſanctus qui ꝓcedit ex deo. ſignificat̃ vbi legit̃. Deus dilectio eſt. ⁊ dilectio ex deo eſt. Ecce his verbis aperte dicit Augꝰ. ſpūmſanctum eſſe charitatē patris ⁊ filij. ⁊ intantū quoq̧ ſmonem ꝑduxit: vt videat̃ dixiſſe ſpūmſanccum non ſolum eſſe dilectionem patris ⁊ filij qua ſe inuicem ⁊ nos diligunt. ſed etiam qua diligimus deum. Sed vtrum ipe ſit charitas q̄ nos diligimus deum: in ſequenti explicabitur.

De ſpūſācto teſtimoniū q̄rit. ⁊ inuenit vbi dicat̃ eē charitas.

Redit oſtēdere quod ꝓpoſuerat ſcꝫ ꝙ ſpirituſſactus ſit amor quo pater a filio et filius a patre diligitur. f

Nunc vero quod incepimus oſtendere curemꝰ. ſ. ſpūmſan-

ctum dilectionem eſſe ſiue amorē pr̄is ⁊ fi-
lij. quo. ſ. pater diligit filiū. ⁊ filius patrē.
Hiero. De hoc Hiero. ſup. xiiij. pſal. ait. Spūſſā
ctus nec pr̄ eſt nec filius. ſed dilectio quā
habet pr̄ in filiū. ⁊ filius in pr̄ē. Aug⁹. q̄ȝ
in. vj. li. de trini. ait. In omnibus equalis
eſt patri filius. ⁊ eſt vnius eiuſdemq̄ ſub-
ſtātie. Quapropter etiam ſpiritusſanctus
in eadem vnitate ſubſtātie ⁊ equalitate cō
ſiſtit.

Quid ſit ſpiritusſanctus hic aperitur. g

Siue enim ſit vnitas amborū. ſiue ſanctitas. ſiue charitas. manifeſtū eſt q̄ non aliq̄s duorū eſt quo vterq̄ coniungit̄. quo genitus a gignente diligat̄. genitorēq̄ ſuū diligat. ſintq̄ non ꝑticipatiōe. ſꝫ eſſentia ſua. neq̄ dono ſuperioris alicui⁹: ſed ꝓprio ſuo ſꝫuantes vnitatē ſpūs in vinculo pacis. Ecce h̄ habes ſpiritumſanctū eſſe quo filius diligit̄ a patre. ⁊ pater a filio. ⁊ quo illi duo ſꝫuant vnitatē pacis. Spūs ḡ ſanctus. vt ait Aug⁹. in eo deȝ. cōmune eſt aliquid patris ⁊ filij. quicq̄d illud eſt. At ipa cōmunio conſubſtantialis ⁊ coeterna eſt. que ſi amicicia conuenienter dici poteſt: dicat̄. ſed aptius dicit̄ charitas. ⁊ hec quoq̄ ſubſtantia. qꝛ deus ſubſtantia eſt. ⁊ deus charitas eſt. Tria ḡ ſunt ⁊ non amplius vnus diligens cū qui de illo eſt. ⁊ vnus diligens eum de quo eſt ⁊ ipa dilectio. Que ſi nihil eſt: quō de⁹ dilectio eſt? Si non eſt ſb̄a: quomō deus ſubſtantia eſt.

Q̄ ſpūſſanctus ſicut cōmunis eſt pr̄i et filio. ita cōmune nomen habet ꝓprium. h

Hic notandum eſt
q̄ ſicut ſpūſſanctus in trinitate ſpecialiter dr̄ charitas que eſt patris ⁊ filij vnio. ita ⁊
Augusti. nomen tenet ꝓprie. qd̄ patri ⁊ filio cōmuniter quodāmodo cōgruit. Unde Aug⁹. in xv. li. de trini. Si charitas inquit qua pat̄ diligit filium: ⁊ patrem diligit filius ineffabilem cōmunionem demōſtrat amborum. quid cōuenientius q̄ȝ vt ille ꝓprie dicatur caritas: q̄ ſpūs eſt cōmunis ambob⁹. Hoc eñ ſanius credit̄ ⁊ intelligit̄: vt nō ſolum ſpūſſanctus caritas ſit in illa trinitate. Sꝫ non fruſtra ꝓprie charitas nuncupet̄. ꝓpter illa que dicta ſunt. ſicut nō ſolus ī illa trinitate vel ſpūs eſt vel ſanctus. qꝛ ⁊ pat̄ ſpūs. ⁊ filius ſpūs. ⁊ pater ſanctus. ⁊ fili⁹ ſanctus. ⁊ tñ ipe non fruſtra dicit̄ ſpūſſanctus. Qui eñ eſt cōmunis ambob⁹. id vocatur ipe ꝓpe quod ambo cōmunit̄. Alioq̄n ſi in illa trinitate ſolus ſpūſſanct⁹ ē charitas. ꝑfecto ⁊ filius non ſolius pr̄is: ſꝫ etiam ſpūſſancti filius inuenitur. Ait eñ apoſtolus de deo patre. Tranſtulit nos in regnum filij charitatis ſue. Si ḡ nō eſt in iſta trinitate charitas dei niſi ſpūſſanct⁹: filius eſt etiā ſpūſſancti. Sed qꝛ h̄ abſurdiſſimuȝ eſt: reſtat vt nō ſolus ibi ſit charitas ſpūſſāctus. ſꝫ ꝓpter iſta de q̄bus ſatis diſſerui ꝓprie ſic vocatur.

Iſta ē diſtinctio decima. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de generatione filij a patre: incipit agere de ꝓceſſione ſpūſſancti ab vtroq̄. ſ. a patre ⁊ filio. Et circa hoc tria facit. Primo eñ oſtēdit ſpūſſanctum amorē eſſe pr̄is ⁊ filij. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ꝓcedere ꝑ mo dum volūtatis. Scd̄o ſubiūgit q̄ amor conuenient̄ appropriat̄ ꝑſone ſpūſſancti. Tertio cōcludit q̄ etiam ſpūſſanctus ꝯuenienter nominat̄ nomīe cōi. ſ. conuenienti tam pr̄i q̄ filio. quorū q̄libȝ eſt et pōt dici ſpūſſanctus. Primū facit a ꝓncipio diſtinctionis vſq̄ ibi. Hic manifeſtauit ſe dixiſſe. Secūdū ſubiungit ab inde vſq̄ ibi. Hic notandū eſt. Tertiū ſubiungit ab inde vſq̄ ad finē diſtinctōis. Et hec eſt ſententia mgr̄i in hac diſtinctiōe in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹: quarum ꝓma eſt hec. Charitas ſeu amor eſſential̄ ſpūſſancto appropriatus eſt cōmunis toti trinitati. Et ꝓbat̄ ſic. Sicut ſe habet ſapientia ad totā trinitatē ⁊ ad filium. ita ſe habet amor ad trinitatē ⁊ ad ſpūſſanctum. ſed ſapientia eſſentialit̄ dicta conuenit toti trinitati: ⁊ tamen appropriat̄ filio. igit̄ charitas ſeu amor pōt cōuenire toti trinitati. ⁊ tñ appropriari ſpiritui ſancto: vt aſtruit ꝓpoſitio. Argumentū patȝ ⁊ maior. ſed minorem ꝓbans mgr̄ in textu ꝓponit ꝓmo q̄ ſpūſſanctus ſit amor vel dilectio patris ⁊ filij. quod ꝓbat autoritate. b. Auguſtini. xiiij. de trini. dicentis. q̄ ſpūſſanctus nec patris eſt ſolius. nec filij eſt ſolius: ſed amborū. Et ideo cōmune quo inuiceȝ ſe diligunt pater ⁊ filius nobis inſinuat charitatem. Poſtea remouet mgr̄ quandam dubitationē exortā ex dicto. xiiij. c. ꝓmo canonice ſue vbi dicit. De⁹ charitas eſt. Di. aliq̄s: ſi ſpūſſāct⁹ eſt amor ſiue dilectio ⁊ charitas. Cur tūc Johannes nō dixit: Spūſſctūs charitas eſt. ſed dixit. De⁹ charitas eſt: relinquens nob̄ ſub dubio: an intendat ibi de tota trinitate loq̄ aut de aliq̄ ꝑſona in ſpēali? Ad qd̄ rn̄det mgr̄ q̄ caritas dilectio ſeu amor licet ſit cōis toti trinitati. tñ qn̄q̄ appropriat̄ ꝑſone ſpūſſancti. ſicut etiam ſapiā cōmunis eſt omibus ꝑſonis. tñ ſpecialit̄ appropriat̄ filio. Etiam q̄uis nomen legis cōe ſit toti veteri teſtamento. appropriat̄ tñ legi Moyſi. Ex q̄bus ſim̄t ſumptis patȝ ꝓpoſitionē eſſe verā. Scd̄a ꝓpoſitio ē hec. Charitas ſeu amor ꝑſonal̄ nulli alteri ꝓpe conuenit q̄ſoli⁹ ſpūſſcti ꝑſonalitati. Et ꝓbat̄ ſic. Ill⁹ ſolius ꝑſonalitati ⁊ nulli alteri charitas ſiue amor ꝑſonal̄ ꝓpe cōuenit: q̄ ſolus ꝑ modū dilectiōis ꝓcedit. ſꝫ tal̄ eſt ſpūſſctūs. igit̄ caritas ſeu amor ꝑſonal̄ ſpūſſancto proprie ſoli conuenit. Tenet ꝯſequentia

⁊ maior. ſed minorē ꝓbans mgr̄ in textu inducit tale dubiū. Btūs Johannes dicit in ſua canonica vbi ſupra. ꝙ dilectio ex deo eſt. Cū ergo tam filꝰ q̄ ſpūſ ſanctus ſit ex deo. vnꝰ ꝑ natiuitatē alius ꝑ ꝓceſſionem: dubitaꝛ̄ q̄s illoꝝ dilectio vocaꝛ̄. Et reſpondet ꝙ ſpūſſanctꝰ. ⁊ hoc ꝓbat ꝑ textū ſequētē in eadē canonica: vbi poſtq̄ dixit. Dilectio q̄ nos facꝫ ī deo manere in deo ē. ſubiūgit. In hoc cognoſcimꝰ ꝙ in deo manemꝰ ⁊ ipſe in nob. q2 de ſpūſancto dedit nobis. Sanctus itaqꝫ ſpūs de quo dedit nob: facit nos in deo manere. Inſinuās ꝑ hoc ſpm̄ſctm̄ facere illam dilectionē q̄ eſt ex deo. Et iſta cōfirmat mgr̄ ꝑ autoritates ſanctoꝝ que patent in lr̄a. igiꝛ̄ ꝓpoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Spūſſanctus rōe communis originalꝭ p̄ncipij eſt nōīe ſpūſſanctus nōīatus non obſtante ꝙ illud nomen ſit cōmune oībus tribꝰ ꝑſonis. Et ꝓbatur ſic. Quodcūqꝫ cōiter ⁊ equaliꝫ habet originem a duobus cōuenientiſſime nominaꝛ̄ nomine ꝯueniente ambobus. ſed ſpūſſanctus habꝫ cōmunem a patre ⁊ filio originem. igiꝛ̄ conueniēter habet denominationem eis cōmunem: vt ꝑtendit ꝓpoſitio p̄dicta. Argumentum apparet clarum cum maiore. ſed minorē ꝓbat magiſter in lr̄a autoritate beati Auguſtini. igiꝛ̄ ⁊c̄.

Ꝙ ſpūſſanctus ꝓcedit a patre et filio. a

Di. XI

b **Hic dicendum** eſt ſpūmſanctum a patre eſſe et filio: ⁊ ꝓcedere a patre ⁊ filio: quod multi heretici negauerūt. Ꝙ autē de vtroqꝫ ꝓcedat: multis diuinoꝝ eloquiorum teſtimonijs cōprobaꝛ̄. Dicit enim apl's. Miſit deus ſpm̄ filij ſui in corda vr̄a. Ecce hic diciꝛ̄ ſpūs filij. Et alibi. Qui aūt ſpm̄ xp̄i non hꝫ: hic nō eſt eius. Ipſe etiā filius de ſpūſancto dicit in euāgelio. Quē ego mittā vob a pr̄e. Pr̄is aūt ſpūs dicꝰ eſt vbi legiꝛ̄. Si ſpūs eius q̄ ſuſcitauit criſtū a mortuis habitat in vob. Et ipſe xp̄s dicit. Non eīm vos eſtis q̄ loquimi. ſ; ſpūs pr̄is vr̄i qui loquiꝛ̄. Et in alio loco. Quē mittet pater in nōīe meo. Et alibi ipſe filius de ſpūſācto ait. De pr̄e ꝓcedit. His ⁊ alijs autoritatibus pluribus oſtendiꝛ̄ ꝙ ſpūſſanctus a pr̄e ⁊ filio ꝓcedit.

Ꝙ greci non concedūt ſpūmſāctū ꝓcedere a filio. b

Greci tamen dicūt ſpūmſanctū ꝓcedere tm̄ a pr̄e ⁊ nō a filio. Qđ ideo dicūt. q2 veritas ī euāgelio fidē integrā ꝯtinēte: de ꝓceſſiōe ſpūs loquēs ſolum pr̄ē cōmemorat dicēs. Spūs q̄ a pr̄e ꝓcedit. Et etiā ideo. q2 in p̄ncipalibꝰ cōcilijs q̄ apud eos celebrata ſunt: ita ſimbola eoꝝ ſubiunctis anathematibꝰ ſancita ſūt:

Quare dicatur. — Prima cā — Scd'a cauſa

vt nulli de trinitatis fide aliud docere vel aliꝛ̄ p̄dicare q̄ ibi contineꝛ̄: liceat. In quibus q̄dē ſimbolꝭ cū ſpūſſanctꝰ cōmemoreꝛ̄ ꝓcedere a pr̄e ⁊ nō a filio. Quicūqꝫ inq̄ūt a filio eum ꝓcedere addunt: anathema incurrunt. vn̄ ⁊ nos arguūt anathematis reos. Addunt etiā ad aſſertionē ſue opinionis ⁊ in teſtimoniū nr̄e damnatōīs de ſimbolo fidei: qđ ſʒm traditiōꝫ p̄dictoꝝ conciliorꝝ Leo tertiꝰ rome trāſſcriptū in tabula argētea poſt altare btī Pauli poſita poſteris reliq̄t ꝓ amore (vt ipſe ait) ⁊ cautela fidei orthodoxe. In quo q̄dem ſimbolo ī ꝓceſſione ſpūs ſolus cōmemoraꝛ̄ pr̄ his verbis. Et in ſpm̄ſanctū dn̄m ⁊ viuificatorem ex pr̄e ꝓcedentem. cum pr̄e ⁊ filio coadorandū ⁊ glorificandū ⁊c̄. Illud ē ſimbolū qđ in miſſa cātaꝛ̄ editū in Niceno cōcilio. in fine cuiꝰ ſubiunctū eſt. Qui aliđ docuerit vl' aliꝛ̄ p̄dicauerit: anathema ſit. Ideoqꝫ greci nos anathematizatos dicūt. q2 dicimꝰ ſpm̄ſctm̄ a filio ꝓcedē. qđ ibi nō contineꝛ̄. Qđ eīm ſʒm nos ibi đ2. Qui a pr̄e filioqꝫ ꝓcedit. alteꝝ a latinis ē additū. ſ. filioqꝫ

Tertia cā.

Reſponſio vbi determinanꝛ̄ predicta. c

Nos autē illa verba ita determinamꝰ. Qui aliud docuerit ⁊ vel aliꝛ̄ p̄dicauerit: vl' ꝯ̄rium docuerit: vl' ꝯ̄rio mō p̄dicauerit: anathema ſit. Aliđ q̄ poſuit ꝓ oppoſito q̄liter ⁊ apl'us in ep̄la ad Gal'. Si q̄s aliud euāgelizauerit. i. ꝯtrariū anathema ſit. Non dicit. ſi q̄s addiderit. Nā ſi illud diceret: ſibiipſi (vt ait Augꝰ.) p̄iudicaret q̄ cupiebat venire ad q̄ſdā qbꝰ ſcribebat. ſicꝫ ad Theſſa. vt ſuppleret q̄ illorū fidei deerant. Sʒ q̄ ſupplet qđ minꝰ erat addit. nō qđ inerat tollit. Qui aūt p̄tergrediꝛ̄ fidei regulā: nō incedit in via. ſ; recedit a via. Ad illud aūt qđ de euangelio opponunt: rn̄demꝰ ita. q2 cū dicat in eo veritas ſpm̄ſctm̄ a pr̄e ꝓcedere. nō addit ſolo. ⁊ iō etiā a ſe ꝓcedere non negat. ſed ideo patrē tm̄ nōīat. q2 ad eum ſolet referre etiā quod ipſius eſt. q2 ab illo habet.

Ꝙ greci in ſenſu nobiſcū cōueniūt et ſi verbis differant. d

Sciēdum eſt tn̄ ꝙ greci ꝯfitenꝛ̄ ſpm̄ſctm̄ eſſe filij ſicut pr̄is. q2 ⁊ apl's dicit. Spm̄ filij. Et veritas in euan

gelio. ſpm̄ veritatis. Sʒ cū nō ſit aliō ſpm̄=
ſanctū eſſe p̄ris vl̄ filij: q̄ʒ eſſe a p̄re vl̄ filio:
etiā in h̄ in eandē nobiſcū fidei ſn̄iam cōue
nire videaꝛ. licet in v̄bis diſſentiāt.

Autoritatib⁹ grecorum oſtendit
ſpiritumſanctum procedere etiaʒ
a filio. e

Unde etiā quidaʒ

eorū catholici doctores intelligētes vnaʒ
candēq; fore ſn̄iam p̄dictoꝝ v̄boꝝ: quib⁹
dicitꝛ ſpūſſanctus ꝓcedere a filio ⁊ eſſe filij.
ꝓfeſſi ſunt ſpūmſanctū etiā ꝓcedere a filio
Athana. Uñ Athanaſi us in ſimbolo fidei. Spūſſā
ctus a p̄re ⁊ filio: non factus: nec creatus:
nec genit⁹: ſed ꝓcedēs. Ecce ſpūmſanctum
Didimus apte dixit ꝓcedere a patre ⁊ filio. Didim⁹
etiam eorū maximus doctor in li. de ſpiri=
ſancto. ſpūmſanctum a filio ꝓcedere dicit.
Saluator inq̄t qui eſt veritas. Nō eñ loq
tur a ſemetipſo. hoc ē nō ſine me ⁊ ſine meo
⁊ patris arbitrio. quia inſepabilis eſt a me
⁊ a patris voluntate. q2 ex ſe nō eſt. ſed ex
patre ⁊ me eſt. Hoc em̄ ipm̄ qd̄ ſubſiſtit et
loquitꝛ: a patre ⁊ a me illi eſt. Itē. Spūſſā=
ctus qui eſt ſpūs veritatis. ſpūſq; ſapien=
tie nō pōt audire a filio loquēte que neſcit
cum hoc ipm̄ ſit quod pfertꝛ a filio. i. proce
dens deus de deo. Spūs veritatis proce=
Cyrillus. dens a veritate. conſolator manās ex cōſo
latione. Nam Cyrilius epūs in ep̄la Ne=
ſtorio directa ait. Spūs intelligitꝛ p ſe ſ̄m
q ſpūs eſt. ⁊ non filius. ſed tñ nō eſt alien⁹
ab eo. Spūs em̄ veritatis nominatꝛ. et pro
fluit ab eo ſicut ex deo patre. Iohānes q̄ʒ
Io. chry. Chryſ. in omel. quadam de expoſitōe ſim
boli ſic ait. Iſte eſt ſpūs ꝓcedens de p̄re ⁊
filio: q̄ diuidit dona ꝓpria put vult. Ideʒ
in alia omel. Credendū eſt ſpūmſanctuʒ pa
tris eſſe ⁊ filij. Iſtum ſpūmſanctuʒ dicim⁹
patri ⁊ filio coequalem: ⁊ ꝓcedentē de pa=
tre ⁊ filio. Hoc credite: ne colloquia mala
corrūpant bonos mores. Ecce a doctori=
bus grecorū apta habem⁹ teſtimonia: q̄b⁹
ſpūſſanct⁹ a p̄re et filio ꝓcedere oſtenditꝛ.
Oīs ḡ lingua confiteatꝛ ſpm̄ſctm̄ ꝓcedere
a patre ⁊ filio.

Hec eſt diſtinctio vndecima. In
q̄ mgr̄ poſtq̄ egit de mō quo ſpūſſanct⁹ ꝓcedit. agit
de p̄ncipio a quo ꝓcedit. Et tria circa hoc facꝛ. Naʒ
p̄mo oñdit q̄d circa hmōi p̄ncipiū latini ſentiāt. Se
cūdo ſubdit in quo greci ab ipis diſcrepāt. Tertio
ſubiūgit in quo greci ſimul ⁊ latini ꝯſentiāt. Primū
facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſq; ibi. Greci tñ dicunt.
Scd̄m ab inde vſq; ibi. Sciendū tñ eſt. Tertiuʒ v̄o
ab inde vſq; ad finē diſtinctiōis. Et hec eſt ſentētia
mgr̄i in generali. In ſpēali v̄o ſn̄ia mgr̄i ſtat in tri=
bus ꝓpoſitionib⁹ quarū p̄ma eſt. Ueritas approbat
euangelij p̄rem ⁊ filiū ſimul ꝓduxiſſe ſpūmſanctū.
Que ꝓbatꝛ ſic. Illud ſ̄m veritatē euangelicā debet
teneri: qd̄ ipſa approbat ex autoritatibus noui teſta
mēti. Sed p̄rem ⁊ filiū ſilꝛ ſpm̄ſanctum ꝓducere eſt
hmōi. vel ipm̄ ſpm̄ſanctū ꝓduci ab vtroq; qd̄ idem
eſt. igitꝛ ꝓpoſitio vera. Tenet argumentū ⁊ maior.
ſed minorē ꝓbat mgr̄ in textu. Et p̄mo quo ad hoc
q filī⁹ ſpm̄ſanctum ꝓduxit. vñ dicit ſcp̄tura. Miſit
de⁹ ſpm̄ filij in corda vr̄a. ⁊ iterꝝ. Qui aūt ſpm̄ xp̄i
nō hʒ: hic nō eſt ei⁹. Preterea euāgeliū Iohis dicit.
Paraclytus aūt ſpūſſanct⁹ quē ego mittā vob a p̄re
Scd̄o ꝓbat idē quo ad hoc q etiam ſpūſſanctus ꝓ
cedit a p̄re. Uñ xp̄s ait i euāgelio. Nō em̄ vos eſtis
q̄ loq̄mi. ſed ſpūs p̄ris veſtri q̄ loq̄tur in vob. Et ali
bi dicit. Quē mittet p̄r in noīe meo. ⁊ iteruʒ. Qui a
p̄re ꝓcedit. Scd̄a ꝓpoſitio eſt. Greci falſo motiuo
inducti ſpm̄ſanctū a filio ꝓcedere negauerūt. Et ꝓ
batꝛ ſic. Illud verū greci falſo motiuo negauerūt qd̄
negantes negādi motiuū male intellexerūt. ſʒ ſpm̄=
ſanctū negare ꝓcedere a filio eſt hmōi. igitꝛ ꝓpoſi=
tio vera. ſ. q greci falſo motiuo decepti negauerunt
ſpūmſanctū a filio ꝓcedere. Argumētū ē apparens
⁊ maiorē ſuppono verā. ſʒ minorē ꝓducēdo i textu
ꝓponit p̄mo errorē grecoꝝ: q̄ ē q ſpūſſctūs a filio
nō ꝓcedit. Qd̄ p̄mo ꝓbāt p illud euāgelij Iohan.
xvj. Qui a p̄re ꝓcedit. Et idē cātatꝛ in miſſa i ſimbo
lo fidei: vbi agitꝛ de ꝓceſſiōe ſpūſſancti. ⁊ tñ nlla fit
ibi mentio de filio. ⁊ qd̄ ibi loquitꝛ de filio: hoc latini
appoſuerūt. ꝓpt̄ quā q̄dem opinionē greci dicunt
nos anathematizatos. q2 Leo papa terti⁹ ſ̄m tradi
tionem ꝯcilioꝝ apud eos celebratorū: anathemati=
zauit oēs aliud dicētes de trinitate q̄ʒ in eorū conci=
lijs extitit determinatū. qd̄ dicunt atteſtari tabulaʒ
argenteā rome retro altare ſancti Petri ⁊ Pauli po
ſitā. In q̄ poſt ſimbolū hr̄ in ea ſcriptū. Qui aliō do
cuerit vel predicauerit: anathema ſit. Mgr̄ v̄o nos
ſaluando dicit. Nos aūt nō dicim⁹ aliud illi ꝯtrariū
ſʒ ſolū ſctōꝝ doctrinā explicam⁹. Etiā q xp̄s dicit i
euangelio ſpm̄ſctm̄ a p̄re ꝓcedere. nō iō hoc dicꝛ q
non ꝓcedit a filio. ſed moris ſui fuit ad p̄rem refer=
re q̄cq̄d habuit. Et iō q2 nō dixit ſpm̄ſctm̄ a ſolo pa
tre ꝓcedere: nō negat eū etiā a ſe ꝓcedere. Ex qui
bus p3 ꝓpoſitionē eſſe veraʒ. Tertia ꝓpoſitio eſt
hec. Ex quo greci ꝯcedūt ſpm̄ſctm̄ eſſe ſpm̄ filij non
ſenſu ſʒ v̄bis a nob differūt. Iſtā ꝓpoſitionē expſſe
ponit mgr̄ i textu Athanaſiū. Didimū. Cyrillum et
Iohem Chryſ. q̄ fuerūt doctores eorū ſenſiſſe. qui
oēs apte dixerūt ſpm̄ſctm̄ a patre ꝓcedere ⁊ filio.
vt p3 ex eorū autoritatib⁹. igitꝛ ꝓpoſitio vera.

Utrū ſpūſſctūs pri⁹ vel pleni⁹ ꝓ
cedat a patre q̄ʒ a filio. a

DI. XII.

Item queritꝛ

cum ſpūſſanctus a patre pro=
cedat ⁊ a filio. vtrū p̄us vl̄ ma
gis ꝓceſſerit a p̄re q̄ʒ a filio. qd̄ nititꝛ hereti
cus oſtendere ita dicens. Si ꝓceſſit vti Argumenta
q; ſpūſſanct⁹ a p̄re: ꝓceſſit vtiq; aut nato tio heretici.
iam filio. aut nō nato filio. Si v̄o iā nato fi
lio ꝓceſſit. añ nat⁹ ē fili⁹ q̄ʒ ꝓceſſerit ſpūſſā=
ctus. Preceſſit ḡ natiuitas filij ꝓceſſioneʒ

ſpūſſancti. Si aūt ꝑceſſit a pr̄e non genito filio: an̄ ꝑceſſit ꝙ̄ filius genitus fuerit.

Reſponſio Auguſtini ad id quod p̄rio querebat̄ .ſ. an prius a pr̄e ꝙ̄ a filio ꝑceſſerit. b

Auguſti. **Hiſ et hm̄oi queſti**onibus magis laborioſis ꝙ̄ fructuoſis reſpondet Aug⁹. in .xv. lib. de trini. dicens. In illa ſumma trinitate que deus eſt: interualla tempoꝝ nulla ſunt ꝑ que poſſꝫ oſtendi aut ſaltem requiri. vtrum p̄us de patre natus ſit filius. ⁊ poſtea de ambobus proceſſerit ſpūſſanctus. Nunq̄d ḡ poſſumus q̄rere vtrum iam ꝑceſſerat de patre ſpirit⁹ ſanctus quando natus eſt filius. an nōduꝫ ꝑceſſerat. ⁊ illo nato de vtroqꝫ proceſſit. Nō poſſunt p̄ſus ibi iſta queri. vbi nihil ex tempore inchoat̄: vt ex conſequenti ꝑficiatur in tempore. Ideo qui poteſt intelligere ſine tempe generationē filij de patre. intelligat ſine tempe ꝑceſſionē ſpūſſancti de vtroqꝫ. Ecce his v̄bis abſoluta ē queſtio illa qua querebat̄. vtrum p̄us ꝑceſſerit ſpūſſanctus a patre ꝙ̄ a filio.

Hic agit̄ de eo quod ſecūdo q̄rebat̄ .ſ. an pleni⁹ vel magis ꝑceſſerit a patre ꝙ̄ a filio. c

Nūc tractandū eſt qḋ ſecundo querebat̄ .ſ. an pleni⁹ aut magis ꝑcedat ſpūſſanctus a pr̄e ꝙ̄ a filio. Ad qḋ dicimus. q᷑ ſicut non an̄ ꝑcedit a pr̄e ꝙ̄ a filio. ita non plenius vel magis procedit a patre ꝙ̄ a filio. Aug⁹. tamen in .xv. li. de trini. dicit. ꝙ ſpūſſanctus p̄ncipalit̄ procedit de patre. Non fruſtra inquit ī hac trinitate non dicit̄ verbum dei niſi filius. nec donuꝫ dei: niſi ſpūſſanctus. nec de quo genitum eſt verbum. ⁊ de quo ꝑcedit ſpirit⁹ ſanctus p̄ncipaliter niſi deus pater. Ecce audiſtis quia ſpūſſanctus p̄ncipalit̄ procedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipſe continuo ex quo ſenſu dixerit: ap̄it dicēs. Ideo addidi p̄ncipalit̄. quia ⁊ de filio ſpiritusſanctus procedere reperitur. ſed h̄ q̄ꝫ illi pater dedit non iam exiſtenti. ⁊ nōduꝫ habenti. Sed quicq̄d vnigenito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiam de illo donum cōmune ꝑcederet. ⁊ ſpūſſanctus ſpūs eſſet amboꝝ. Ecce ex

Margin: Q̄ Aug⁹. dicit ſpūſctm̄ procedere a patre.

Margin: Ex quo ſēſu dixerit p̄ncipalit̄ ꝑcedere a patre.

poſuit ip̄emet quomodo ſpūs principalit̄ ꝑcedat a patre. non q᷑ prius vel magis ꝑcedat a patre ꝙ̄ a filio. ſed q᷑ cum ꝑcedat a filio: hoc ip̄m habet filius a pr̄e.

Ex eodem ſenſu etiam dicitur ſpirituſſanctus proprie procedere a patre. d

Ex eodeꝫ ſenſu etiam dicit̄ ꝑcedere ꝓprie de patre. Vn̄ Hiero. in expoſitōne catholice fidei. Niceniqꝫ ſimboli ſic ait. Credimus in ſpūmſanctū q̄ de patre ꝑcedit ꝓprie. Item ſpūmſanctū verum deuꝫ inuenimus in ſcriptura. ⁊ de patre eſſe proprie. Et ita de patre filius ⁊ ſpirituſſanctus ꝓprie ⁊ vere de patre ꝑcedit. Ecce apte dicit ſpūmſanctum ꝓprie eē de patre: ⁊ ꝓprie ꝑcedere a patre. Quod nō eſt ita intelligendū tanq̄ꝫ prius vl' plenius a patre ꝑcedat ꝙ̄ a filio. ſed quia hoc habꝫ pater a ſe. non ab alio. vt de ip̄o ſit ⁊ procedat ſpūſſanctus. Filius aūt non a ſe. ſed a patre hoc habet. vt de ip̄o ſit ⁊ ꝑcedat ſpirituſſanctus. Hiero.

Ex eodem ſenſu dicit̄ ſpūſſanct⁹ eſſe et mitti a patre ꝑ filiū. e

Forte etiam iuxta hanc intelligentiā dicit̄ ſpūſſanctus mitti ꝑ filium. ⁊ a patre eſſe ꝑ filium. Unde Hylari⁹ ad deū patrem de ſpūſancto ⁊ filio loquens in .xij. li. de trini. ait. In ſpirituſancto tuo ex te ꝑfecto ⁊ ꝑ eum miſſo. Itē an̄ tempora vnigenitus tuus ex te natus manet. ita ꝙ ex te ꝑ eum ſpūſſanctus tuus eſt quod ⁊ ſi ſenſu non ꝑcipiam. tamen teneo in cōſcientia. In ſpūalibus em̄ rebus tuis hebes ſum. Item in eodem. Cōſerua hanc oro fidei mee religionem. vt quod in regenerationis mee ſimbolo profeſſus ſuꝫ ſemper obtineam. te patrem .ſ. ⁊ filium tuum vna tecum adorem. ſpūmſanctum tuum q̄ ex te per vnigenitum tuum eſt promerear. Ecce aperte dicit ſpūmſanctum a pr̄e ꝑ filium. ⁊ mitti. ⁊ eſſe. quod non eſt intelligēdum quaſi a patre ꝑ filium minorem mittatur vel ſit. ſed q᷑ ex patre ⁊ filio eſt. ⁊ mittitur ab vtroqꝫ. ſed hoc ip̄m habꝫ filius a patre: vt ab ip̄o ⁊ ſit ⁊ mittatur ſpūſſanctus. Hylarius
Hoc ḡ voluit ſignificare Hylari⁹ diſtictio Hylarius

nem faciens in locutione: vt oſtẽderet ī patre eſſe autoritatem. Jnde eſt etiam ꝙ veritas oſtendens prẽm eſſe autorem ꝓceſſionis qua ꝓcedit ſpũs a filio. dixit in euãgelio. De patre ꝓcedit. cum de prẽ ⁊ filio ꝓcedat ſpũſſanctus. Unde Augꝰ. in. xij. li. de tri. querit. Si de patre ⁊ filio procedit ſpũſſanctus: cur filius dixit: de patre ꝓcedit? Cur putas niſi q: ſolet ad eum referre. etiam qđ ipſius eſt: de quo ⁊ ipſe eſt. ſic ait Mea doctrina non eſt mea: ſed eiꝰ qui miſit me. Si ergo hic intelligit̃ eius doctrina quam tamẽ non dixit ſuam: ſed p̃ris. quãtomagis illic intelligendus eſt ſpũſſanctuſ de ipſo procedere: vbi ſic ait. de patre procedit: vt non diceret: eme non procedit. A quo autem habet filius: vt ſit deus. eſt enĩ deus de deo. ab illo vtiq; habet vt etiã de illo ꝓcedat ſpũſſanctus. Et ideo ſpũſſãctus vt etiam de filio ꝓcedat: ſicut ꝓcedit de patre: ab ipſo habꝫ patre. Quapropter qui poteſt intelligere in eo quod ait filius. Sicut habet pater vitam in ſemetipſo: ſic dedit ⁊ filio vitam habere in ſemetipſo. nõ ſine vita exiſtenti iam filio vitam patrẽ dediſſe. ſed ita eum ſine tempore genuiſſe. vt vita quam pater filio gignendo dedit coeterna ſit vite patris qui dedit. Jntelligat etiam ſicut habet pater in ſeipſo: vt de illo procedat ſpũſſanctꝰ ſic dediſſe filio: vt etiã de iſto procedat idem ſpũſſanctus. ⁊ vtrũq; ſine tempore. Jta ergo dictum eſt ſpũm ſanctum de patre procedere: vt intelligat̃ ꝙ etiam procedit de filio. de patre eſſe et filio. Si enim quicq̃d habꝫ: de patre habet filius. de patre habet vtiq; vt ⁊ de illo procedat ſpũſſanctus. ſed nulla ibi tempꝰa cogitant̃ que habeant p̄us ⁊ poſterius. quia ibi omnino nulla ſunt.

Queſtio cur filiꝰ dixit de ſpũſctõ a patre ꝓcedere cũ ab vtroq; procedat.

Jſta eſt diſtinctio duodecima Jn qua mgr̃ poſtq̃ egit de p̃ncipio a quo ſpũſſanctꝰ ꝓcedit. agit de ordine ꝓceſſionis eius. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo excludit ordinem tpis. Secundo excludit ordinem dignitatis. Tertio ponit ordinem natural' originis. Primũ facit a p̃ncipio huius diſtinctionis vſq; ibi. Nunc tractandũ eſt qđ ſecũdo querebat̃: Scđm ab inde vſq; ibi. Augꝰ. in. xv. lib. de tri. Tertiũ ab inde vſq; ad finem diſtinctionis. Et hec eſt ſententia mgr̃i in generali. Jn ſpẽali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarũ prima eſt. Spũſſanctus duratione tempꝛis nec p̄us nec poſterius ꝓceſſit a patre q̃ a filio: nec ecõuerſo. Et ꝓbat̃ ſic. Ubi penitus nullũ interuenit tps. ibi tpis duratione neq; eſt p̄us neq; poſteriꝰ. ſꝫ in ꝓceſſione ſpũſſancti a prẽ ⁊ filio nullũ oĩno intueit tps. igitur ſpũſſctũs nõ ꝓcedit a prẽ p̄us neq; poſteriꝰ a filio. neq; ecõtra. ⁊ ꝑ ꝯñs ꝓpoſitio vera. Tenet ꝯñtia et maior nota ẽ. Et minorẽ mgr̃ exequens in lr̃a q̃rit.

An ſpũſſctũs p̄us aut magis ꝓcedat a prẽ q̃ a filio Et arguit ad q̃ſtionẽ ſic. Nã ſpũſſanctꝰ ꝓcedit a prẽ Uł ergo ꝓcedit iã nato filio. vel nondũ nato filio. ſi nato filio: igit̃ natiuitas filij p̄ceſſit ꝓceſſionẽ ſpũſſancti. Si nõdũ nato filio. igit̃ ꝓceſſio ſpũſſancti preceſſit generatõꝫ filij. ⁊ ꝑ ꝯñs ſpũſſctũs p̄us ꝓceſſit a prẽ q̃ a filio Huic q̃ſtioni mgr̃ rñdet ꝑ remotõꝫ tpis ab hmõi materia: ita di: Hãc q̃ſtionem in propoſito non hr̃e locũ. q: in diuĩs oĩa ſunt eterna. igit̃ nullus põt ibi eſſe ordo tpis vel p̄oritatis durationis. qđ ꝓbat auc̃te Aug. in li. de tri. q̃ ptꝫ in textu. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Non maiori ꝑfectioni dignitatis nec plenius ſpũſſanctꝰ ꝓcedit a prẽ q̃ a filio. Hãc propoſitionẽ mgr̃ probat in. ij. c. huiꝰ diſtĩctõis q̃rens. Utrũ ſpũſſctũs pleniꝰ aut magis ꝑfecte procedat a prẽ q̃ a filio. Et rñdet. Sic̃ nõ an̄ ꝓcedit a prẽ q̃ a filio. ita nõ magis ꝓcedit nec pleniꝰ procedit a prẽ q̃ a filio. igit̃ propoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec Spũſſctũs q̃ eque ꝑfecte ſit a patre ⁊ filio procedit p̃ncipalit̃ ⁊ ꝓp̃e a patre ꝑ filiũ mittit̃ autoritatis originatiõe. Que probat̃ ſic. Spũſſctũs ab illo p̃ncipalit̃ eſt ⁊ mittit̃ q̃ hoc hꝫ a ſe ⁊ a nullo alio ꝙ ipm mittit. ⁊ ꝙ ab ipſo procedat. ſꝫ hmõi eſt ſolus pat̃. igit̃ propoſitio uera. Tenet argumẽtũ ⁊ maior. ſꝫ minorem ꝓbat mgr̃ in textu ꝑ mltas auc̃teſ. q̃ videt̃ ſonare: ꝙ pr̃ plꝰ habeat in ꝓceſſiõe q̃ filiꝰ. ⁊ ſpũſſanctus procedit a prẽ ꝑ filiũ. Quas auc̃tes mgr̃ dicit debere intelligi. nõ ꝙ ſpũſſanctꝰ minꝰ plene vł minꝰ ꝑfecte procedit a filio q̃ a patre. ſꝫ ꝙ filiꝰ nõ hꝫ hoc a ſe ipſo ꝙ ſpũſſctũs ab ipſo procedat eq̃ plene ⁊ ꝑfecte vt a patre. ſꝫ hoc hꝫ a patre. igit̃ propoſitio vera.

Quare ſpũſſctũs cũ ſit de ſubſtãtia patris nõ dicat̃ genitꝰ vel filiꝰ ſed tantũ ꝓcedens. a

Poſt hec conſiderandum eſt q̃ntum a talibus q̃les nos ſumus intelligi põt. cuꝫ ſpũſſanctus ꝓcedat de patre: ⁊ ſit de ſuba patris. cur non dicatur eſſe natus: ſed potius ꝓcedere: ⁊ cur non dicat̃ filius? Quare aũt ſpũſſanctus non dicat̃ vel ſit natus: ⁊ ideo non ſit filius Augꝰ. oſtendit in. xv. li. de trinitate ita dicens. Si ſpũſſanctus filius diceret̃: amborũ vtiq; filius diceret̃. quod abſurdiſſimum eſt. Filius q̃ppe nullus eſt duorũ: niſi patris ⁊ matris. Abſit autẽ vt inter deum patrem ⁊ deum filium tale aliq̃d ſuſpicemur. Abſurdiſſime ergo filius diceret̃ amborũ. i. prĩs ⁊ filij. Amborũ enĩ filius diceret̃: ſi eũ ambo genuiſſẽt. qđ abhorret oĩm ſanctorũ ſenſus. Non ĝ ab vtroq; eſt genitus: ſ ꝓcedit ab vtroq; amborũ ſpũs. His verbis oſtendit̃ cur ſpiritusſanctꝰ cum ſit de patre: non tñ dicat̃ genitus vel filius.

DI. XIII

Auguſti.

Cũ ſpũſſanctus nõ dicat̃ genitus cur filius dicat̃ procedere b

Cur autē ſpūſſctūs
non dicat̃ genitus: ſed tantū ꝓcedens. q̃ri
ſolet cur filius non dicit̃ tm̃ genitus: ſed et
ꝓcedens. Sicut ipē in euangelio Johan
nis ait. Ego ex deo ꝓceſſi vel exiui: et ve-
ni in mundū. Non ẽ tm̃ ſpūſſanctus proce
dit a patre: ſed etiam filius? Ad quod dici
mus ꝙ cum vterqꝫ ꝓcedat a pr̃e: diſſimili
ter tm̃. Nam ſpūſſanctus (vt ait Aug⁹. in
Auguſti. v. li. de tri.) ꝓcedit a patre: non quō nat⁹.
ſed quō datus vel donum. Filius autē ꝓ
ceſſit naſcendo. exijt vt genitus. Ac ꝓ hoc
illud eluceſcit vt pōt. ſ. cur ſpūſſanctus eti-
am nō ſit filius: cū ⁊ ipē a pr̃e exeat. Jō. ſ.
non dꝛ filius. qꝛ neqꝫ natus eſt ſicut vnige
nitus. neqꝫ factus vt ꝑ dei gr̃am i adoptio-
nem naſceret̃ ſicut nos.

Q non pōt diſtingui a nobis inter generationem filij et ꝓceſſionem ſpūſſancti.　c

Inter generatōēz
ḋo filij ⁊ ꝓceſſionem ſpūſſancti: dū hic vi-
Queſtio maximini　uimus diſtinguere nō ſufficim⁹. Vñ aug.
Maximino ꝑmiſſam q̃ſtionem refricāti.
ſcꝫ q̃renti cur ſpūſſanctus non diceret̃ fili⁹
cum de patris eſſet ſb̃a. reſpondens ſic ait.
Queris a me ſi de ſb̃a patris eſt filius. de
ſubſtantia patris eſt etiam ſpūſſanct⁹. cur
Rñſio aug. Q pr̃ eſt auctoꝛ ꝓceſſionis filiorum　vnus filius ſit. ⁊ alius non ſit filius? Ecce
reſpondeo. ſiue capias ſiue nō capias. De
patre eſt filius. de patre eſt ſpūſſanct⁹. ſed
ille genitus eſt: iſte ꝓcedēs. Jdeo ille fili⁹
eſt patris de quo eſt genitus. Jſte aūt ſpi-
ritus eſt vtriuſqꝫ: quoniā de vtroqꝫ proce
dit. ſed ideo cū de illo loqueret̃ ait. De pa
tre ꝓcedit. qm̄ pater ꝓceſſiōis eius auctoꝛ
eſt qui talē filiū genuit. ⁊ gignendo ei de-
dit: vt etiam de ipō ꝓcederet ſpūſſanctus
Nā niſi ꝓcederet etiā de ipō: nō diceret di
ſcipul̃. Accipite ſpm̄ ſāctū. cūqꝫ inſufflādo
daret: vt a ſe q̃ꝫ ꝓcedere ſignificās: aperte
oñderet flando. qđ ſpirādo dabat occulte.
Quia ẽ ſi naſceret̃: nō tm̄ de pr̃e: nec tm̄ de
filio: ꝫ de ambobus vtiqꝫ naſceret̃. ſine du
bio filius diceret̃ amboꝝ. Ac ꝓ hoc quia
filius amboꝝ nullo mō eſſet: non oportuit
naſci eū de ambobus. Amboꝝ eſt ẽ ſpūſ-
ſanctus ꝓcedendo de ambobus.

Hic dicit ꝙ non valet inter illa duo diſtinguere　d

Quid autem inter
naſci ⁊ ꝓcedere interſit. de illa excellentiſ-
ſima natura loquens explicare q̃s poteſt.
Nam omne quod ꝓcedit naſcitur. q̃uis
omne ꝓcedat quod naſcitur. Sicut nō om
ne quod bipes eſt: homo eſt. q̃uis bipes
ſit omis qui hō eſt. Hoc ſcio. diſtinguere
autē inter illam generationem ⁊ hāc ꝓceſ-
ſionem neſcio: non valeo: nō ſufficio. ac ꝓ
hoc qꝛ ⁊ illa ⁊ iſta eſt ineffabilis. ſicut pro-
pheta de filio loquens ait. Generationem
eius quis enarrabit. Jta de ſpūſancto ve-
riſſime dicit̃. ꝓceſſionem eius quis enarra
bit. Satis ſit ẽ nobis qꝛ nō eſt a ſeipō fili⁹.
ꝫ ab illo de quo natus eſt. nō eſt a ſeipō ſpi
rituſſanctus: ꝫ ab illo de quo ꝓcedit. Et qꝛ
de vtroqꝫ ꝓcedit: ſicut iam oſtendimus.
De ſpūſancto quō ipē de deo ſit. nec tm̄ ip-
ſe filius ſit. qm̄ ꝓcedendo nō naſcendo le-
gitur eſſe de deo. iam ſupius q̃tum viſum
eſt diſputauimus.

An ſpirituſſanctus debeat dici ingenitus.　e

Nunc conſideran-
dum eſt cum ſpūſſanctus non ſit genitus:
vtrum debeat dici ingenitus? Ad qđ dici-
mus ſpūmſanctū nec genitū nec ingenitū
debere dici. Vnđ Aug⁹. ad Oroſium ait.　Auguſti.
Spm̄ſanctum nec genitum nec ingenitum
fides certa declarat. qꝛ ſi dixerim⁹ ingeni-
tum: duos pr̃es videbimur affirmare. Si
aūt genitū duos credere filios culpamur.
Sicut eñ ſolus filius dicit̃ genit⁹. ita ⁊ ſo-
lus pr̃ dicit̃ ingenitus. eo ꝙ ab alio nō ſit.
Vnde Aug⁹. in. xv. lib. de tri. Pater inq̃t　Auguſti.
ſolus non eſt de alio. Jdeo ſolus appellat̃
ingenitus. non q̃dem in ſcripturis. ꝫ in cō-
ſuetudine diſputantiū. ⁊ de re tāta ſmonē
q̃lem valuerint ꝓferentiū. Filius autē de
pr̃e natus eſt. ⁊ ſpūſſanct⁹ de pr̄e ꝑncipali
ter ⁊ cōmunit̃ de vtroqꝫ ꝓcedit. Jōqꝫ cuꝫ
ſpūmſanctū genitū non dicam⁹. dicere tm̄
ingenitū nō audem⁹. ne in hoc vocabulo
vel duos pr̃es in illa trinitate: vel duos q̃
nō ſunt de alio quiſpiam ſuſpicetur. Ecce
his ḋbis apte oſtendit ſpm̄ſanctū nec ge-
nitum nec ingenitū debere dici.

Q Hieronymus dicit ſpūmſāctū ingenitum. quod videtur ꝑdictiſ aduerſari.　f

Hiero.

Hieronym' tamē in regulis diffinitionū contra hereticos dicit ſpūmſanctum ingenitum eſſe his ꝟbis. Spūſſanctus pater non eſt: ſed ingenitus atꝗ infectus. Pater non eſt: qꝛ patris eſt ⁊ in pr̄e eſt. ꝓceſſionem habet ex pr̄e: ⁊ nō natiuitatem. Filius aūt non eſt. quia genitus nō eſt. Ecce his ꝟbis dicit̃ ſpūſſanct' eſſe ingenitus. qꝺ videt̃ aduerſari p̄miſſis verbis Auguſtini.

Determinatio ſm̄ diuerſas acceptiones dicit eos locutos. g

Sed vt iſtam que videtur repugnātiā de medio ambigam'. Dicimus ꝙ Hiero. aliter accepit nomē ingeniti. ⁊ aliter Auguſtinus. Accepit enim Aug'. ingenitum qui vel quod de alio nō eſt. ⁊ ſm̄ hoc de ſolo patre dicit̃. Hieronymus ꝟo ingenitum dicit non genitum. et ſm̄ hoc de ſpūſancto poteſt dici. cum ſpiritusſanctus non ſit genitus.

Ex verbis Hieronymi oſtendit̃. ex quo ſenſu dixit ſpūmſanctum ingenitum. h

Q autez Hieronymus ita acceperit: oſtenditur ex ꝟbis ſuis quibus in eodem tractatu vtitur faciēs talem diuiſionem. Omne quod eſt. aut ingenitum eſt. aut genitum. aut factum. Eſt ḡ quod nec natum eſt nec factum. ⁊ eſt qꝺ natum eſt: ⁊ factum non eſt. ⁊ eſt quod nec natum eſt nec factum eſt. ⁊ eſt quod factuz eſt: ⁊ natum non eſt. ⁊ eſt quod factum eſt ⁊ natum eſt ⁊ renatum eſt. ⁊ eſt qꝺ factum eſt ⁊ natum eſt ⁊ renatum nō eſt. Nunc p̄poſitorū ſingulis rebus ſubſiſtentiam deſtinemus. Quod ergo nec natum nec factuz eſt: pater eſt. nō em̄ ab aliquo eſt. Qꝺ aūt natū eſt: ⁊ factū nō eſt: fili' eſt. q̄ a pr̄e genitus eſt nō factus. Qꝺ iteꝝ nec factum nec natū eſt. ſpūſſanct' eſt. qui a patre ꝓcedit. Qꝺ etiā factū ē ⁊ natū nō eſt: celum et terra ceteraꝗ inſenſibilia ſunt. Qꝺ aūt factum ⁊ natū ⁊ renatū eſt: hō eſt. Qꝺ ꝟo factum eſt ⁊ natum eſt: ⁊ renatum non eſt. animalia ſunt. Ecce his verbis oñdit Hieronymus ſe ingenitum accipe non genitū. Aliter enim non eſſet premiſſa diuiſio vera

Diuiſio hec notanda eſt diligent̃

ſcʒ omne quod eſt aut ingenitū eſt. aut genitum. aut factuz. Atꝗ in diuiſionis hui' ꝓſecutione. in aſſignatione ingeniti vbiꝗ ponit non natū.

Hec eſt diſtinctio tredecima. In qua mgr̄ poſtꝗ̄ egit de mō p̄ncipio ⁊ ordine ꝓceſſionis ſpūſſancti: agit de dr̄a ꝓceſſionis ⁊ generatōis in diuinis. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo oñdit ꝙ ſpūſſanct' nō ꝓcedit a pr̄e ⁊ filio vt eorū fili'. Secundo ſubdit diuerſitatē inter generationē ⁊ ꝓceſſionē. Tertio ſubiūgit ꝙ ſpūſſanct' non debeat dici genitus. Primū facit a p̄ncipio diſtinctōis vſꝗ ibi. Cū aūt ſpūſſā. Scðm ab inde vſꝗ ibi. Nūc ꝯſiderādum eſt. Tertiū vſꝗ ad finē diſtinctōis. Et hec eſt ſentētia mgr̄i in generali. In ſpēali ꝟo in hac diſtinctione ſn̄ia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitiōibus. quarū p̄ma eſt. Spūſſanctus ꝓcedēs ſil' a pr̄e ⁊ filio nullatenus illoꝝ filius ē dicendus. Et ꝓbat̃ ſic. Illud a nullo catholico eſt dicendū ad qꝺ ſequeret̃ tanta abſurditas. ſ. inter deuz aliq̄d naſci a duobus vt a patre ⁊ matre. ſed hoc ſequeret̃ ſi ſpūſſanctus fili' patris ⁊ filij diceret̃. igitur hoc nō eſt dicendū. Tenet ꝯſequētia ⁊ maioꝛ. ſed minoꝛ em ꝓbat mgr̄ ī textu ꝑ autoꝛitatem beati Auguſtini qua rn̄det ad iſtam q̄ſtionem. ſ. Cur ſpūſſanctus non dicit̃ eſſe natus vl' filius. cum tn̄ ꝓcedat de ſubſtantia pr̄is ita bene ſic̃ filius. Reſpondendo dicit ꝙ ſi ſpūſſanctus filius diceret̃. amboꝝ vtiꝗ filius diceret̃. Filius quippe nullus eſt duoꝝ: niſi patris ⁊ matris. Abſit aūt vt int̃ deum patrem ⁊ inter deum filium tale aliq̄d ſuſpicemur. Amboꝝ em̄ filius diceret̃: ſi ambo eū genuiſſent. qꝺ abhoꝛret oīm ſanctoꝝ ſenſus. Scða ꝓpoſitio eſt hec. Modus quo filius ꝓcedit a ſolo patre diſtinguit̃ a modo quo ſpūſſanctus ꝓcedit ab vtroꝗ. Iſtā ꝓpoſitionē ꝓbans mgr̄ in lr̄a querit. Cum filius non tm̄ dicit̃ genitus: ſed etiā ꝓcedens. Vnꝺ Ioh. viij. dr̄ in ꝑſona filij. Ego a pr̄e ꝓceſſi. quare ſpūſſanctus dicit̃ tm̄ ꝓcedēs ⁊ nō genitus. Ad qꝺ rn̄dens dicit: ꝙ licet vterꝗ ipoꝝ tam filius ꝗ̄ ſpūſſanctus ꝓcedit a patre. hoc tn̄ eſt diuerſimode. Nā filius ꝓcedit ꝑ modum nature. ⁊ ideo dicit̃ ⁊ genitus ⁊ ꝓcedens. qꝛ omne qꝺ generat̃: ꝓcedit. ſʒ non ecōtra. Spūſſanctus ꝟo ꝓcedit ꝑ modū volūtatis ſicut datus ⁊ nō natus. Cū ergo nō omne qꝺ donatur ab aliquo naſcit̃ ab ipo. ideo ſpūſſanctus dicit̃ tm̄ ꝓcedēs ⁊ nō natus. Aliā ratōꝫ diuerſitatis filij ⁊ ſpūſſancti aſſignat que eſt. ꝙ filius ꝓcedit a ſolo patre. ⁊ ſpūſſanct' ab vtroꝗ. ſ. patre ⁊ filio. Et addit etiam ꝙ creatura nō ſufficit ad ſignificandū perfectam differentiā generatiōis ⁊ ꝓceſſiōis. qꝛ vtraꝗ ineffabil' eſt. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Nō ē catholice ꝯcedendū ſpūmſanctū eſſe genitū vl' ipm eſſe ingenitū. Et ꝓbat̃ ſic. Illud nō eſt ꝯcedendū catholice quo ꝯceſſo ſequeret̃ aut duos eē pr̄es. aut duos eē filios in diuinis fore concedendū. ſed hoc eſt ſpūmſanctum eſſe genitū vel eſſe ingenitū. igit̃ nō eſt concedendū. Tenet argumentū ⁊ maioꝛ. ſed mgr̄ minorem ꝓbans in textu querit. Cum ſpūſſanct' non ſit genitus. an debeat dici ingenitus? Et reſpondet autoꝛitate beati Auguſtini. ꝙ nec genitus nec ingenitus dici debeat. Nō ingenit': ne duo pr̄es in diuinis eſſe videant̃. qꝛ ingenit' ſm̄ ꝯſuetudinē diſputātiuꝫ accipit̃ ſolum ꝓ ꝑſona pr̄is. Genit' ꝟo dici non dꝫ eo ꝙ natus nō ſit. Contra qꝺ replicat ꝑ autoꝛitateꝫ beati Hiero. dicentis ſpūmſanctū ingenitū poſſe dici. Et reſpondet ꝙ ingenitum aliter ſumit̃ a btō Hiero. ⁊ alit̃ a btō Augu. Nam. b. Aug'. accipit ingenitū ꝓut ingenitum dicit ens non ab alio. ⁊ ſic con=

venit ſoli patri ⁊ nō ſpūiſancto. Vtrū aūt Hiero. acce-pit ingenitū ꝓut dicit ens ab alio nō ꝑ generatōz ⁊ ſic ſolū ꝯuenit ſpūiſancto Et ꝙ ſic accipiat. b. Hiero. ingenitū ꝓbat ꝑ aliā autoritatē eiꝰ quā recitat i vltimo capitulo agit ⁊c.

Q gemina eſt proceſſio ſpiritusſā-cti. a

DI. XIIII

PReterea diligenter annotandum eſt ꝙ gemina eſt ꝓceſſio ſpūſſancti. eterna videlicet que ineffabilis eſt: qua a pr̄e et filio eternaliter ⁊ ſine tempe ꝓceſſit. ⁊ temporalis qua a patre ⁊ filio ad ſanctificādaz creaturā ꝓcedit. Et ſicut ab eterno cōmuniter ac ſimul ꝓcedit a patre ⁊ filio. ita ⁊ in tempe cūmunit̄ ⁊ ſimul ab vtroq; ꝓcedit ad creaturam. non diuiſim a pr̄e in filiū: ⁊ a filio ad creaturā. Vn̄ Augꝰ. in. xv. lib. de trini. ait. Spūſſanctus non de pr̄e procedit in filiū. ⁊ de filio ꝓcedit ad ſanctificādam creaturā. ſed ſimul de vtroq; ꝓcedit. q̄uis hoc filio pater dederit. vt ſicut de ſe ita etiam de illo ꝓcedat. Augusti.

De temporali ꝓceſſione ſpecialiter agit̄. b

De temporali aūt ꝓceſſione Beda in omelia dn̄ice p̄me poſt aſcenſionem ita loquitur. Cū gratia ſpūſſācti datur hominibus. profecto mittit̄ ſpiritus a patre. mittit̄ ⁊ a filio. ꝓcedit a pr̄e: ꝓcedit ⁊ a filio. quia ⁊ eius miſſio eſt ipſa ꝓceſſio. His verbis apte oſtēdit donationem gratie ſpūſſancti dici ꝓceſſionem vel miſſionem eiuſdem. Sed cum donatio vel datio non ſit niſi tempalis. conſtat q2 et h̄ ꝓceſſio ſiue miſſio temporalis eſt. Hāc q̄z temporalem ſpūſſancti ꝓceſſionez Augꝰ. in. xv. li. de trini. inſinuat dicens ſpiritum ſanctum ꝓceſſiſſe a xp̄o quādo poſt reſurrectionem inſufflauit in diſcipulos his ꝟbis. Cum reſurrexiſſet chriſtus a mortuis ⁊ apparuiſſet diſcipulis. inſufflauit et ait. Accipite ſpūmſanctum. vt etiam eum de ſe ꝓcedere oſtenderet. ⁊ ip̄e eſt virtus que de illo exibat: vt legitur in euangelio. ⁊ ſanabat omnes. Et vt oſtenderet hanc ꝓceſſionem ſpūſſancti nō eſſe aliud q̄z donationem vel dationem ip̄ius ſpūſſancti: addit. Poſt reſurrectionez dn̄s Jeſus bis dedit ſpūmſanctum. ſemel in terra ꝓpt̄ dilectionem ꝓximi. ⁊ iterū de celo ꝓpter dilectiōz dei. q2 ꝑ ip̄m donū diffundit̄ caritas i cordibus nr̄is. qua diligimꝰ deū ⁊ ꝓximū.

Q aliqui dicūt ip̄m ſpūmſanctum non dari ſed dona eius. c

Sunt autē aliqui qui dicunt ſpūmſanctum ip̄m deū non dari. ſed dona eius que nō ſunt ip̄e ſpūs. ⁊ vt aiūt: ſpūſſanctus dicit̄ dari: cū gratia eiꝰ. q̄ tamen non eſt ip̄e: dat̄ homibus. ⁊ h̄ dicunt Bedam ſenſiſſe in ſupioribus verbis q̄bus dicit ſpūmſanctum ꝓcedere cū ipiꝰ gratia dat̄ hominibꝰ. tanq̄ nō ip̄emet det̄ ſed gratia eius. Sed ꝙ ip̄e ſpūſſanctꝰ qui deus eſt ⁊ tertia in trinitate ꝑſona det̄: apte dicit Augꝰ. in. xv. li. de trini. ita dicēs. Eundem ſpūmſanctū datum cū inſufflaſſz Jeſus. de quo mox ait. Jte baptizate oēs gentes in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſācti. ambigere non debemus. Jp̄e eſt ergo qui etiam de celo datus eſt die penthecoſtes. Quō ḡ deus non eſt q̄ dat ſpūmſanctum. imo quantus eſt deus qui dat deuz. Ecce his verbis apte dicit ſpūmſanctum ipſuz ſcz deum dari hoībus a patre ⁊ a filio. Et ꝙ ip̄e ſpūſſanctus qui deus eſt ac tertia in trinitate ꝑſona nobis detur. noſtriſq; infūdatur atq; illabat̄ mentibus apte oſtendit Ambro. in. j. li. de ſpūſancto dicens. Licet multi dicant̄ ſpūs. quia legit̄. Qui fac̄ angelos ſuos ſpūs. vnus eſt tn̄ dei ſpūs. Jpſum ḡ vnum ſpūm ⁊ apoſtoli ⁊ prophete ſunt cōſecuti. ſicut etiam vas electionis dicit. q2 vnum ſpūm potauimus. q̄ſi euz qui non queat ſcindi. ſed infundat̄ animis: et ſenſibus illabat̄. vt ſecularis ſitis reſtringat ardorem. qui ſpūſſanctus nō eſt de ſb̄a rerum corꝑalium. nec de ſb̄a inuiſibilium creaturarū. His verbis apte dicit ſpiritū ſanctum ip̄m qui creatura non eſt: infundi mentibus noſtris. Jtem in eodem. Omis creatura mutabilis eſt. ſed non mutabilis ſpūſſanctꝰ. Quid aūt dicere dubitē. q2 datus ē ⁊ ſpūſctūs: cū ſcriptum ſit. Caritas dei diffuſa eſt in cordibꝰ nr̄is ꝑ ſpūmſanctū q̄ datus eſt nobis. Qui cū ſit inacceſſibilis natura. receptibilis tamen ꝓpter bonitatem ſuam nobis eſt complens virtute omnia. ſed qui ſol̄ pticipet̄ iuſtis. ſimplex ſb̄a opulens ꝟtutibus. vnicuiq; pn̄s. diuidēs de ſuo ſingulis ⁊ vbiq; totus. Jncircūſcriptus ḡ ⁊ infinitus ſpūſſctūs qui diſcipulorum ſenſus ſeꝑatoꝝ infudit. quē nihil po-

Q ip̄e ſpūſſctūs q̄ deꝰ ē det̄ ⁊ mittitur.

Ambro.

teſt fallere. Angeli ad paucos mittebant. ſpūſſanct⁹ aūt popul' infundebat. Quis ergo dubitet quin diuinū ſit qd infundit ſimul pluribus nec videt. Unus eſt ſpūſſanctus qui dat⁹ eſt oībus. licet ſepatis apoſtol'. Et hic apte dicit Amb. q ſpūſſanctus qui eſt ſba ſimplex cū ſit vnus dat pluribus. Alia quoqz autoritate hoc idem aſtruit. ſ. q ſpūſſanctus qui eſt equalis filio hominibus det. Ait enim Aug⁹. de verbis apoſtoli ſic. Caritas dei diffuſa eſt in cordibus nrīs p ſpūmſanctum qui datus eſt nobis. A quo datur? Ab illo qui dedit dona hoībus. Que dona? Spūmſanctū: qui tale dat donū qual' eſt ipſe. Mag eſt miſcdia eius. donuz dat ſibi equale. qz donū eius ſpūſſanctus eſt. Premiſſis et alijs pluribus autoritatibus apte monſtrat q ſpūſſanct⁹ equal' patri et filio nobis dat. nec ideo tñ minor eſt pře et filio. Uñ Aug⁹. in. iiij. li. de tri. ait. Nō iō inqt minorem ſpūmſanctum. qz et eum pat' miſit et filius arbitrandū eſt.

Augusti.

An viri ſcti et eccleſie plati dēt vel dare poſſint ſpūmſanctū. q non dant hic oſtendit deus. D

Hic queritur vtrū et viri ſancti dent vel poſſint dare alijs ſpiritūſanctū: Quē ſi alijs dant: cū ei⁹ donatio ſupra ſit dicta pceſſio: videt ab eis pcedere ſpūſſanctus vel mitti. Sz creator a creatura non mittit vel pcedit. Reſtat ergo vt ſpmſanctū ipſi nō dent nec poſſint dare. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. Non aliquis diſcipulorū xpi dedit ſpmſanctū. Orabant quippe vt veniret in eos quibus manum imponebāt: non ipſi eū dabant. Quē morem in ſuis ppoſitis etiam nunc ſeruat eccleſia. Denicz et Simon magus offerēs apoſtolis pecuniam non ait. Date mihi et hanc poteſtatē: vt dem ſpmſanctū. ſ cuicūqz inquit impoſuero manus: accipiat ſpm ſanctum. Quia nec ſcriptura ſupius dixerat. Uidens aūt Simon qz apoſtoli darēt ſpūmſanctum. ſed dixerat. Uidens autem Simon quia p impoſitionem manuū apoſtolorū daret ſpūſſanctus. Ecce his verbis oſtendit Aug⁹. nec apoſtolos nec alios eccleſie platos dediſſe vel dare ſpirituz ſanctū.

Q non pñt dare ſpūmſanctum hic docet. E

Et quod plus ē nō poſſe etiam dare dicit in eodem libro ſubdēs. De xpo ſcriptū eſt q accepit a patre pmiſſionē ſpūſſancti. et effuderit. in quo vtraqz natura mōſtrata eſt hūana. ſ. et diuina. Accepit quippe vt hō. effudit vt deus. Nos aūt accipe quidem hoc donū poſſumus pro modulo nrō. Effundere vo ſup alios non vtiqz poſſum⁹. ſ vt hoc fiat: deū ſup eos a quo id efficitur inuocamus. His vbis expſſe dicit nos ſpūmſanctū nō poſſe ſup alios effundere. i. alijs dare.

Quod videt contrariū. F

Sed huic videtur contrariū qd aplus ad Gal. de ſe loquens ait. Qui tribuit vobis ſpūm: et opat virtutes in vobis. Ecce euidenter dicit ſe tribuiſſe ſpūm. Sed intelligenduz eſt hoc dixiſſe apoſtolū: non quia haberet poteſtatē et autoritatem dandi ſpūmſanctum. ſed qz miniſterium habuerit in quo dabat a deo ſpūſſanctus. Ut enim Aug⁹. ſup eundem locum exponens illud apoſtoli verbum. Ab apoſtolo pdicata eſt eis fides. in qua predicatione aduentum et pſentiaz ſpūſſancti ſenſerant. ſicut illo tempe in nouitate inuitationis ad fidem etiam ſenſibilibus miraculis pſentia ſpūſſancti apparebat. vt i actibus apoſtolorū legitur. Apte hic oſtendit quō illis ſpūmſanctum apls tribuerit. Nō vtiqz ipm mittendo in eos: ſ pdicando eis fidem xpi. quam illis recipientib⁹ q ſpūſſanctus in eis eſſet aliqbus ſignis viſibilibus monſtrabat. Non ergo hoies quātūcūqz ſancti dare poſſunt ſpūmſanctū.

Determinatio.

Hec eſt diſtinctio quartadecima

In qua magiſter poſtq egit de pceſſione ſpūſſancti eterna: incipit agere de pceſſione eius tpali. Et circa hoc tria facit. Nam pmo oſtendit ſpūmſanctum a patre et filio ſimul tempaliter pcedere. Secundo q ſpūſſanctus datur pſonaliter in ſuorū donorū cōmunicatione. Tertio q a nullo alio niſi a deo datur inſtrumentali operatiōe. Primū facit a pncipio diſtinctionis vſqz ibi. Sunt aūt aliq. Secūdū ab inde vſqz ibi. Hic queritur vtrum et viri ſancti. Tertium vo ab inde vſqz ad finem iſtius diſtinctiōis. Et hec eſt ſnīa mgrī in hac diſtinctiōe in generali. In ſpāli ſententia mgrī ſtat in tribus ppoſitionibus. quarum pma eſt hec. Spūmſanctum a patre et filio ſimul' pcedere tempaliter conceditur: cum in creaturarum ſanctificatiōe mittit. Et pbat ſic. Quñcūqz grā ſpūſſancti hoībus dat. tunc ſpūſſanct⁹ a pře et filio mittit: et pcedere vid. ſed omis datio ſpūſſancti creature

facta eſt temp̄alis. igit̃ qn̄ ſic ſpūſſanct⁹ dat̃ vel mittit̃ ꝓcedit tp̄aliter. vt dicit ꝓpoſitio ꝓbanda. Tenet argumentū ꝛ maior. ſed circa minoris ꝓbatiōȝ mgr̄ ſic ꝓcedit in textu. Et p̄mo ponit geminā ſpūſſancti eſſe ꝓceſſionem. ſ. eternā ꝛ tp̄alem. Eterna ē que ineffabilis eſt qua a patre ꝛ filio eternalit̃ ꝛ ſine tempe ꝓceſſit. Temp̄alis eſt qn̄ ſpūſſanctus mittit̃ ad ſanctificandū creaturam rationalem. Et ſubdit ꝙ qn̄ mittit̃ ad ſanctificandū creaturam: tunc ꝓcedit a patre ꝛ filio ſimul in illa eterna ꝓceſſione. Et hoc confirmat autoritate Auguſtini in fine p̄mi capituli. Q̄ autem gr̄e ſpūſſancti collatio ſit eius miſſio a patre ꝛ filio temp̄alis vel eius temp̄alis ꝓceſſio patet autoritate Bede. que habet̃ in p̄ncipio ſecundi capituli. Et tandem concludit ex verbis bti Auguſtini. ꝙ dn̄s bis ſpm̄ſanctum dedit. Seml̄ poſt reſurrectionem cū inſufflauit ꝛ dixit. Accipite ſpm̄ſanctum. vt ptȝ Johan. xx. c. Scd̄o poſt ſuam aſcenſionem. ſ. in die penthecoſtes. Et hoc ad ſignificādum duplicem dilectionē. ſ. dei ꝛ ꝓximi. quam ſpūſſctūs in nobis operat̃. Secūda ꝓpoſitio ē hec. Spūs datur pſonaliter cum ſuorū donorū diſtributiōe. Et ꝓbatur ſic. Ita ſpūſſanctus mittit̃ ꝛ dat̃ ſicut in ſacra ſcriptura ſm̄ expoſitionem ſanctorū doctorū mitti ꝛ dari manifeſte affirmat̃. ſed in ſacra ſcriptura manifeſte affirmat̃ dari cū donis. igit̃ ꝓpoſitio vera. Tenet argumentū ꝛ maior: ſed minorē ꝓbans mgr̄ in lr̄a: dicit quoſdam errantes dixiſſe ſpūmſanctū nū ꝗ pſonalit̃ dari hoībus. ſed tm̄ grām ꝛ dona eius. Quod oſtendit eſſe falſum: inducens ad hoc autoritates. b. Augu. ꝛ Amb. quibus apte oſtendit̃ quō ſpūſſanctus tertia pſona in diuinis p ſe in ſuis grāꝫ donis hoībus mittit̃ ꝛ datur. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Spūſſanctus a nulla creatura ꝗtacunq̧ fulgeat ſanctitate conferri pōt: niſi inſtrumentalit̃. Et ꝓbatur ſic. Si aliqua creatura quantacūq̧ ſancta et ꝑlata poſſet ſpūmſanctū cōferre. ſequeret̃ creatorē a creatura ꝓcedere. Patet hec ſeq̄la p hoc ꝙ ſpūſſancti datio nō ē aliō ꝗ̄ ei⁹ ꝓceſſio. vt dicit p̄ia ꝓpoſitio. Sȝ ꝯſequēs ē falſuȝ ꝛ īpoſſibile. igit̃ illō ex quo ſequit̃. ſed hoc eſt oppoſitū hui⁹ ꝓpoſitionis. igit̃ hec vera. Iſtam rationē mgr̄ inſinuans in littera querit. An viri ſancti poſſunt dare ſpm̄ſanctum. Et dicit ꝙ nō. q̄ꝛ ſi ſic: tunc ſpūſſanctus ꝓcederet a creatura. qō confirmat p hoc ꝙ nullibi legit̃ in p̄mitiua eccleſia: qn̄ viri erāt ſanctiores ꝙ dediſſent ſpiritūſanctum. ſed legunt̃ bn̄ oraſſe ꝓ aliq̄bus: vt illi q̄bus manus imponebāt: reciperent ſpūmſanctum. Et ideo ſoluit obiectionē quandam: quam v̄ba apoſtoli vident̃ ſonare ad Gal. iij. Qui tribuit vob̄ ſpm̄ ſanctum. ꝛ operatur virtutes in vobis. vbi videtur apoſtolus dicere ſe ſpūmſanctum tribuiſſe. qō mgr̄ ſoluit dicēs. ꝙ ad eius p̄dicatōȝ dat⁹ fuit ſpūſſanct⁹. ꝛ hoc nō eſt niſi inſtrumentalit̃. vnde relinquit̃ ꝓpoſitio tanq̄ vera.

Utrum ſpirituſſanctus a ſeipo detur. a

DI. XV b Hic conſiderandum eſt: cum ſpūſſanctus detur hominibus a patre ꝛ filio qō ē ip̄m temp̄aliter ꝓcedere ab vtroq̧ vl̄ mitti. vtrum etiam a ſeip̄o detur? Si dat̃ a ſe. ꝛ procedit vel mittitur a ſe. Ad quod dicimus. q̄ꝛ ſpūſſanctus ꝛ deus eſt: ꝛ donuȝ ſiue datū. ꝛ ideo dat ꝛ dat̃. Dat q̄dem inq̄tum deus. ꝛ dat̃ inq̄tum donum. Cū aūt donatio ſiue datio ſpūſſancti ſit operatio dei. ꝛ cōmunis ſit ꝛ indiuiſa operatio triū pſonarū. donat̃ itaq̧ ſpūſſanctus non tantum a patre ꝛ filio: ſed etiam a ſeip̄o. Und̄ Aug⁹. in. xv. li. de tri. dicit ꝙ ſeipſum dat. Sicut inq̄t corpus carnis nihil eſt aliō ꝗ̄ caro. ſic donum ſpūſſancti nihil eſt aliō ꝗ̄ ſpūſſanctus. Intantū ḡ donū dei eſt: inq̄tum dat̃ eis quibus dat̃. Apud ſe aūt de⁹ eſt. ꝛ nemini datur. q̄ꝛ deus erat patri ꝛ filio coeternus anteq̄ cuiq̄ daretur. nec q̄a illi dant ꝛ ip̄e datur. ideo maior eſt ill̃. Ita eñ datur ſicut dei donum: vt etiam ſeip̄m det ſicut deus. Nō eñ dici pōt nō eſſe ſue ptātis. de quo dictum eſt. Spūs vbi vult ſpirat. Ecce apte dicit ꝙ ſpūſſanctus ſeipſum dat. Si eñ ſpūſſanct⁹ ſeip̄m dare non pōt. ꝛ eum pr̄ dare pōt ꝛ filius. poteſt itaq̧ pater aliquid ꝛ filius: quod nō pōt ſpūſſanctus. Item. Si pater ꝛ filius dant ſpm̄ ſanctum. nec ip̄e dat aliquid. ergo pr̄ operatur ꝛ filius: quod non opat̃ ſpūſſanct⁹. Dat ḡ ſpūſſanctus ſeip̄m. Si aūt ſeipſum dat. tunc ꝛ a ſeip̄o ꝓcedit ꝛ mittitur. Qō vtiq̧ verum eſt. Nam proceſſio temporalis ſpūſſancti vel miſſio ip̄ius eſt donatio: ꝛ ip̄a dei operatio. Procedit ergo ſpirituſſanctus temporalit̃ a ſe: ꝛ mittitur a ſe. q̄ꝛ dat̃ a ſe. Auguſti.

Nō ē mirū ſi ſpūſſanct⁹ dicit̃ mitti vel ꝓcedere a ſe. cū etiā fili⁹ dicatur mitti a ſe. b

Ne autem mireris ꝙ ſpūſſanctus dicitur mitti vel ꝓcedere a ſe. Nam ꝛ de filio dicit Aug⁹. in. ij. lib. de tri. ꝙ nō tm̄ a pr̄e miſſus eſt: ſꝫ etiā a ſeipſo ꝛ a ſpūſancto. querēs quō filius vl̄ ſpūſſanct⁹ ſit miſſus: cū vterq̧ ſit vbiq̧ tanq̄ de⁹? Nam vterq̧ inq̄t Aug⁹. legit̃ miſſus De ſpūſancto eñ legit̃. Quem mittet pat̃ in noīe meo. Et iteꝝ. Si abiero mittā eum ad vos. Et fili⁹ de ſe dicit. Exiui a pr̄e: et veni in mūdū. Et apl̄s dicit. Miſit deus filiū ſuū. In ꝓpheta aūt ſcriptū eſt ex pſona dei. Celū ꝛ terrā ego impleo. Itaq̧ vbiq̧ deus eſt. vbiq̧ ḡ eſt filius. vbiq̧ etiā eſt ſpūſſanctus. Illuc ḡ miſſus eſt filius ꝛ ſpirituſſanctus vbi erant. Auguſti.

Quomodo intelligēda ſit miſſio vtriuſq̧. c

Aug⁹. prius de miſſiõe filij

**Quocirca querendum eſt quomõ intelligat miſſio filij vł ſpiritusſancti. Pr̃ em̃ ſolus (inq̃t Aug⁹. in eodem) nuſq̃ꝫ legit miſſus: ſed filius ꝛ ſpũſſanctus. Et de filio p̃mo videam⁹ quõ miſſuꝫ eum ap̃lus dicat. Miſit deus filiũ ſuũ factum ex muliere. vbi ſatis oſtendit eo ipſo miſſum filiũ quo factum ex muliere. Proinde mitti a patre ſine ſpũſancto nõ potuit quia pater intelligit miſiſſe eum cum fecit ex femina. quod vtiq̃ non fecit ſine ſpũſancto. Ecce hic dicit filium miſſum a patre et ſpũſancto.

ꝙ a ſpũſancto filius ſit miſſus autoritatibus confirmat. d

Et ꝙ a ſpũſancto filius ſit miſſus (vt ait Aug⁹. in eodem) autoritatibus confirmat. Ipſe xp̃s dicit per Eſaiam. Nunc miſit me dñs ꝛ ſpũs eius. De hoc Amb. in li. ij. de ſpũſancto ita ait. Quis eſt qui dicit. Me miſit dñs ꝛ ſpũs eius: niſi qui venit a patre: vt ſaluos faceret peccatores. i. xp̃s. ergo ꝛ pr̃ filium miſit ꝛ ſpũſſanctus. Idẽ in eodẽ. Dat⁹ ẽ a patre. vt Eſa. dicit. Puer natus eſt nob. et filius datus eſt no is. Dat⁹ eſt audeo dicere ꝛ a ſpũ. q2 ꝛ ſpũ miſſus eſt. Dicit eniꝫ filius dei. Spũs dñi ſup me: pp̃t quod vnxit me euãgelizare paupib⁹ miſit me. p̃dicare captiuis remiſſionẽ ꝛc̃. Et cum de libro Eſaie legeret: ait in euangelio. Hodie completa eſt h̃ ſcriptura in aurib⁹ veſtris. vt de ſe dictũ eſſe ſignaret. Bñ auteꝫ dixit ſup me. q2 quaſi filius homis ꝛ vnctus eſt ꝛ miſſus ad p̃dicandũ. Nam ſm diuinitatem non ſup xp̃m eſt ſpũs: ſed in xp̃o. Ecce his v̄bis oſtendit Amb. filium eſſe miſſum ꝛ datum nobis. non tm̃ a patre: ſ3 etiã a ſpũſancto.

Ambro.

Idẽ in eodem.

ꝙ fili⁹ ſit dat⁹ etiã a ſeip̃o. e

Deinde oſtẽdit eẽ datum etiam a ſeip̃o. ita dicens in eodẽ li. Cum nõ diffinitũ fuerit p̲ ꝓphetam a quo datus eſt filius. oſtendit dat⁹ gr̃a trinitatis. vt etiã ip̃e filius ſe dederit. Ecce hic dicit ꝙ fili⁹ ſe dedit. q2 trinitas eũ dedit. Si aũt filius a ſe datus eſt. a ſe q̃ miſſus ẽ: et a ſe ꝓceſſit Et hoc vtiq̃ verum eſt: ꝛ ꝓcedi oportet. cuꝫ eius miſſio ſit diuina op̃atio.

ꝙ filius ſit miſſus a ſe. f

Q2 auteꝫ a ſe mittatur Aug⁹. aſtruit in li. ij. de tri. dicẽs. Forte aliq̃s cogat: vt dicamus etiã a ſeip̃o miſſum eſſe filiũ. q2 ꝛ Marie cõceptus ꝛ partus op̃atio trinitatis eſt. Sed inq̃t aliq̃s. quõ pater eum miſit: ſi ip̃e ſe miſit? Cui reſpondeo querens vt dicat: quomõ eũ pat ſanctificauit: ſi ꝛ ip̃e ſe ſanctificauit. Utrũq̃ em̃ dñs ait. Quem p̲ (inq̃t ſanctificauit ꝛ miſit in hunc mundũ. Et alibi. Ego pro eis ſanctifico meip̃m. Iteꝫ quero quõ pat eum tradidit: ſi ip̃e ſe tradidit. Utrũq̃ em̃ legit. Credo ꝙ r̃ndebit ſi p̲be ſapit. quia vna voluntas eſt patris ꝛ filij. ꝛ inſep̲abilis op̃atio. Sic igit intelligat illam incarnationem ꝛ ex v̄gine natiuitatẽ: in q̃ filius intelligit miſſus. vna eademq̃ op̃atiõe patris ꝛ filij inſep̲abiliter eſſe factam: non inde ſep̲ato ſpũſancto. Ergo a patre et filio miſſus eſt idem filius. q2 a pr̃e ꝛ v̄bo eius factum eſt vt mitteret. i. incarnatus hominibus appareret. Nõ em̃ miſſus eſt mutando locũ. q2 in mundo erat. Quapropter et pater inuiſibił vna cum filio ſecum inuiſibili: eundẽ filiũ viſibilẽ faciẽdo miſiſſe euꝫ dictus eſt. qui ſi ita viſibił fieret: vt cũ pr̃e inuiſibił eſſe deſiſteret. i. ſi ſubſtantia inuiſibilis v̄bi in creaturam viſibilem mutata ſi tranſiens v̄teret. ita miſſus a patre intelligeret filius: vt tm̃ miſſus non etiam mittens cum patre inueniret. Cum v̄o ſic eſt accepta forma ſerui: vt maneret incõmutabilis forma dei. manifeſtum eſt ꝙ a patre ꝛ filio non apparentibus factũ ſit. quod apparet in fi io. i. ab inuiſibili patre cũ inuiſibili filio. id ẽ ip̃e filius viſibił mitteret.

Augusti.

Summatim colligit que ex predictis aſtruunt. g

Ex p̃dictis aperte monſtrat ꝙ filius miſſus eſt a patre ꝛ ſpũſancto. ꝛ a ſeip̃o. ꝛ que ſit ip̃a miſſio. ſ. icarnatio. i. ꝙ factus eſt homo. per quod viſibilis apparuit. quod eſt opus cõmune patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti.

Queſtio cur dicit a meipſo nõ veni. h

Sꝫ ad hoc opponi

Solutio. tur. Si filius a ſeipo miſſus eſt. cur ḡ ait. A meipo nō veni? Ad h Augꝰ. rn̄det in. ij li. de tri. dicēs hoc dictū eſſe ſm formā ſerui. ſm quā nō fecit vt mitteret̃. i. nō ē opatus incarnationē. ſed ſm formam dei.

Utrum ſemel tantum miſſus ſit filius, an ſepe. i

Hic queritur vtrū ſemel tm̄ miſſus ſit filius: an ſepe mittatur? Si em̄ miſſio filij ipius tm̄ incarnatio ē. cū ſemel tm̄ incarnatus ſit ⁊ ſemel tm̄ videtur miſſus. Ac ſi ſepe mittit̃. eſt ⁊ alia eius miſſio ꝙ̄ incarnatio. Sed que eſt illa? Nūqd eterna genitura miſſio eius dicenda eſt: an etiam alia miſſio querenda eſt.

Q duobꝰ modis dicit̃ filiꝰ mitti. k

Ad quod dicimus ꝙ duobus modis dicit̃ filius mitti preter illam eternā genituram que ineffabilis eſt. ſm quam etiam miſſus poſſet dici: vt videtur quibuſdaꝫ. ſed melius ac verius ſm eā dicit̃ genitus. Preter eam ergo duobꝰ modis dicit̃ mitti. ſ. vel cum viſibiliter mūdo apparuit carne indutus. vel cum ſe in aīas pias ſic transfert: vt ab eis ꝑcipiatur ac cognoſcatur. Hos duos miſſionis modos

Auguſti. apte Augꝰ. diſtinguit in. iiij. li. de trini. dicens: Non eoipo ꝙ de patre natus eſt: miſſus dicit̃ filius. ſed vel eo ꝙ apparuit huic mundo: vbum caro factum. Unde dicit. A prē exiui: ⁊ veni in mundū. vel eo ꝙ ex tempe cuiuſdam mente ꝑcipit̃. ſicut dictū eſt de ſapientia. Emitte illam de celis ſanctis tuis. ⁊ a ſede magnitudinis tue: vt mecum ſit ⁊ mecū laboret. i. doceat me laborare. Et tūc vnicuiqꝫ mittit̃ cum a quoqꝫ cognoſcit̃ atqꝫ ꝑcipit̃. quantū cognoſci et ꝑcipi pōt: ꝓ captu vel ꝓficientis in deū: vel ꝑfecte in deo anime rational̃.

Q ſm alterū ſemel ſm alterū ſepe ſit miſſus. et ſm alterū vt ſit hō. et ſm alteruꝫ vt ſit cū hoīe. l

Ecce diſtincti ſunt duo modi miſſionis filij. ⁊ ſm alterū ſemel tm̄ miſſus eſt dei filius. ſm alterū ſepe miſſus eſt: ⁊ mittit̃ q̄tidie. Naꝫ ſm alterꝫ miſſus ē vt ſit hō. qd̄ ſel̃ tm̄ factū eſt. Scd̄m alterū vo mittit̃ vt ſit cū hoīe. quō quotidie mittit̃ ad ſanctos. ⁊ miſſus eſt etiā ante incarnationē ⁊ ad omēs ſanctos qui añ fuerunt. ⁊ etiā ad angelos. Unde Augꝰ. de filio. i. de ſapientia patris loquens in. iiij. li. de trini. ait. Aliter mittit̃ ſapia vt ſit cū homine. aliter miſſa eſt vt ſit homo. In aīas em̄ ſanctas ſe transfert: ⁊ amicos dei ⁊ prophetas conſtituit. ſicut implet etiam ſctōs angelos. Sed cum venit plenitudo temporis: miſſa eſt non vt impleret angelos. nec vt eſſet angelus. nec vt eſſet cum hoibꝰ vl̃ in hominibus: vt antea in patribus erat ⁊ in ꝓphetis. ſed vt ipm verbum fieret caro. i. homo. Auguſti.

Q ſm alterū modū dicit̃ miſſus in mundū. ſm alterū non. m

Preterea notādū eſt ꝙ cū his duobus modis mittat̃ filius. ſm alterū dicit̃ miſſus in mundū. ſm alterum vo nō. Eo em̄ mō miſſus dr̄ in mūdū quo viſibil̃ mundo apparuit. Uñ Augꝰ. in eodem li. ait. Cum ex tempe cuiuſqꝫ mente ꝑcipit̃. mitti q̄dem dicit̃. ſed nō in hūc mūdum. Non em̄ ſenſibiliter apparet. i. corporeis ſenſibus ꝑſto eſt. Nā ⁊ nos ſm ꝙ mēte aliquid eternū capimus: non in h mūdo ſumus. ⁊ omniū iuſtorū ſpūs etiam in carne viuentium inq̄tum diuina ſapiunt non ſunt in h mundo. Ex ꝑdictis liquet: ꝙ preter ineffabilem geniturā duobꝰ modis mittitur filius. ſ. cum viſibilit̃ apparuit: vel inuiſibiliter ꝑcipit̃ mente. Auguſti.

Cur pr̄ nō dicit̃ miſſus cuꝫ ab aliquo cognoſcit̃ vt filius. n

Hic querit̃ cur pater nō dicit̃ miſſus: cum ex tpe a quoqꝫ cognoſcitur ſicut filius? Ad qd̄ dicimꝰ: qꝛ in eo eſt ꝑncipij autoritas: que nō hꝫ de quo ſit. a quo filiꝰ eſt ⁊ ſpūſſanctꝰ. Pater em̄ ē (vt ait Augꝰ. in codē li.) ꝑncipiū totiꝰ diuinitatis. vel ſi melius dicitur deitatis. qꝛ ꝑncipium eſt filij ⁊ ſpūſſancti. Nam vt ait Augꝰ. in eodem. Si voluiſſet etiā deꝰ pater ꝑ ſubiectam creaturam viſibilit̃ appareret. abſurdiſſime tamē aut a filio quem genuit. aut a ſpūſancto qui de illo ꝓcedit: miſſus diceret̃. Congruent̃ aūt ille miſſus dr̄: q̄ in carne apparuit. miſiſſe aūt ille qui i eo non apparuit. Auguſti.

Putauerunt quidã filium et ſpiritumſanctũ minores fuiſſe patre qꝛ miſſi dicunt. o

Ideoqꝫ putauerũt quidam heretici: cum pr̃ non ſit miſſus: ſꝫ filius ⁊ ſpũſſanctus prẽm eſſe maiorem ac filiũ minorem eſſe ⁊ ſpũmſanctum. atqꝫ patrem q̃ſi maiorem miſiſſe vtrũqꝫ quaſi minorem. Qḋ Aug⁹. improbat in .iiij. lib. de trini. illis contradicens. Non ideo inq̃t arbitrandũ eſt minorem eſſe filiũ ꝙ miſſus ẽ a patre: nec ideo minorem ſpũmſanctũ ꝙ ⁊ pater eum miſit ⁊ filius. Siue eñ ꝓpt viſibilem creaturã: ſiue poti⁹ ꝓpter pncipij auctoritatẽ vel cõmendationẽ. nõ ꝓpt inequalitatẽ vl' imparilitatẽ vel diſſimilitudinem ſb̃e in ſcripturis h̃ poſita intelligunt. Nõ ẽ ideo dicit pr̃ miſiſſe filiũ vel ſpiritũſanctũ ꝙ ille eſſet maior ⁊ illi minores. ſed maxime ꝓpter autoritatem pncipij cõmendandam. et qꝛ in viſibili creatura nõ ſicut ille apparuit. Ecce oſtenſum eſt q̃ ſit miſſio filij. ⁊ q̃bus modis mittat. — Auguſti.

Iſta ẽ diſtinctio quindecima. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de pncipio tpalis ꝓceſſionis. ſ. qua datur a patre ⁊ filio ⁊ ſuo modo a viris ſanctis Hic inquirit vtrum a ſeipo detur vel mittat. Et circa hoc tria facit. Nã pmo inquirit vtrum ſpũſſanct⁹ a ſeipo mitti dici debeat. Secundo qualiter mitti a filio conuenit: determinat. Tertio patrẽ non poſſe dici miſſum inſinuat. Primũ facit a pncipio vſqꝫ ibi. Quo circa querendum eſt. Secundum ab inde vſqꝫ ibi. Hic queꝛit cur pater. Tertium ab inde ad finẽ diſtinctionis. Et hec eſt ſententia mgr̃i in generali. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarũ pma eſt. Spũſſanctus ſanctificãdo creaturam nõ ſolum a prẽ ⁊ filio. ſed etiã a ſeipo temporaliter mittit ⁊ ꝓcedit. Et ꝓbatur ſic. Opera trinitatis. ſ. patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti ad extra ſunt indiuiſa. ſed ꝓceſſio ⁊ miſſio ad ſanctificandũ creaturam eſt opus trinitatis ad extra. ergo eſt a tota trinitate ⁊ ꝑ conſequens non ſolum a patre ⁊ a filio. ſed etiã a ſpũſancto. ſ. a ſeipo. vt dicit propoſitio. Huius rationis ſententiã mgr̃ explicat in textu querendo. an ſpũſſanctus etiam mittitur ⁊ datur a ſeipo. Et dicit ꝙ ſic. Nam ipe ſpũſſanctus deus eſt ⁊ donum eſt. et ideo dat ⁊ datur. dat inq̃tum deus. ⁊ datur inquãtum donum eſt. Et poſtea confirmat ſententiam. ſ. ꝙ ſpũſſanctus mittatur ⁊ detur a ſeipo tripliciter. Primo ꝑ hoc ꝙ opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Scḋo ꝑ hoc ꝙ q̇cq̇d poteſt facere vna perſona ad extra: põt ⁊ alia. Si ergo poteſt pater dare ⁊ mittere ſpũmſanctum. ſequit ꝙ ipe ſpũſſanctus etiã ſeipm poteſt mittere ⁊ dare. Tertio ꝑ ſimile de filio. de quo dicit beatus Aug⁹. in. ij. de trini. ꝙ non tm̃ miſſus a patre ⁊ filio. ſed etiam a ſeipo. igitur ⁊c̃. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Licet filius ſolum ſemel in carnẽ a tota trinitate mittat. frequenter tamẽ in caſtas mentes mitti nullatenus negat. Primã hui⁹ concluſionis ꝑtem mgr̃ ꝓbat in textu'. Et primo ꝙ ſolum ſemel miſſus ſit in carnem. ⁊ hoc autoritate beati Auguſtini dicentis. ꝙ pter generatiõẽ eternã quam q̇daꝫ generationẽ appellant: duobus modis miſſus eſt. ſ. viſibiliter in carnẽ. ⁊ inuiſibiliter in mẽtem. Et hos modos miſſionis ponit Aug⁹. Et differt vna miſſio ab alia. Nam miſſio in carnem ſemel facta eſt. miſſio v̇o in mentẽ pluries. Hec ille. Et ꝙ in carnem ſit miſſus a tota trinitate ꝓbatur. Nã primo ꝙ ſit miſſus a patre ⁊ ſpũſancto per illud Eſaie. vbi ꝑ ꝓphetam xp̃s dicit. Nunc miſit me dñs ⁊ ſpiritus eius. Et ꝙ ſit miſſus a ſeipo: patet autoritate beati Auguſtini dicentis. ij. de trini. ꝙ Marie conceptus ⁊ partus opus trinitatis eſt. Scḋa hui⁹ concluſionis pars patet ꝑ beatũ Auguſtinũ vbi ſupra. Tertia' ꝓpoſitio eſt hec. Nec filius nec ſpũſſanctus eſt minor patre. non obſtante ꝙ pater non poteſt dici miſſus: q̃litercunqꝫ etiam mũdo appareat. Et ꝓbatur ſic. Ille nunq̃ conuenient miſſus dici poterit qui nunq̃ ab alio ꝓcedit. ſed omĩs ꝓceſſionis ẽ autor ⁊ pncipium. ſed ex quo talis eſt pater in diuinis: patet veritas ꝓpoſitionis. Iſtam rationẽ explicans mgr̃ querit. quare pater non dicit miſſus. Et reſpõdet ꝙ ꝓpter autoritatẽ ſm quã pater a nullo eſt. iõ nec mitti põt. Et ꝑ hoc excludit errorẽ quorũdã hereticorũ dicentiũ filium ⁊ ſpũmſanctuꝫ eſſe minores patre. eo ꝙ illi duo mittunt: ⁊ pr̃ non. Quod ꝓbat eſſe falſum autoritate beati Auguſtini. Et ſic terminatur ſententia huius diſtinctiõis.

De miſſiõe ſpũſſcti que fit duob⁹ modis. viſibiliter et inuiſibilit. a

Hunc de ſpirituſancto videndũ eſt pter illam ineffabilem ⁊ eternam ꝓceſſionem qua ꝓcedit a patre ⁊ filio. et nõ a ſeipſo: que ſit eius tempalis ꝓceſſio que dicit miſſio ſiue datio? Ad quod dicimus quia ſicut filius duob⁹ modis dicit mitti. vno quo viſibiliter apparuit. altero quo inuiſibiliter caſtis mentibus pcipitur. Ita ⁊ ſpirituſſanct⁹ a prẽ ⁊ filio ac a ſeipo duobus modis ꝓcedere ſiue mitti ſiue dari dicitur vno viſibilit. altero inuiſibiliter. Dat⁹ eſt eñ viſibil' creature demonſtratiõe. ſicut in die penthecoſtes: alijſqꝫ vicib⁹. ⁊ dat q̇tidie inuiſibilit illabẽdo mentibus fideliuꝫ. — DI. XVI

Pri⁹ de illo mõ miſſionis qui fit viſibiliter agit. b

Et primo agamus de illo miſſionis mõ qui fit viſibili ſpecie. De hoc Aug⁹. in. ij. li. de trini. ita ait. In ꝓmptu eſt intelligere de ſpũſancto: cur miſſus ⁊ ipe dicatur. Facta eſt eñ q̇dã creature ſpecies ex tempe in qua viſibiliter oſtenderet ſpũſſanctus. ſiue cũ in ipm dñm cor- — Auguſti.

poꝛali ſpecie colūbe deſcendit. ſiue cum in
die pēthecoſtes factꝰ eſt ſubito de celo ſo-
nus q̄ſi ferret̄ flatꝰ vehemēs. ⁊ viſe ſunt ill'
lingue diuiſe ſicut ignis. q̄ ⁊ inſedit ſuper
vnū quēq̄ eoꝝ. Hec opatio viſibiliter ex-
p̄ſſa. ⁊ ocul'o blata moꝛtalibꝰ: miſſio ſpi-
ritusſancti dicta eſt. nō vt appareret eis ip-
ſa ſuba. qua ⁊ ip̄e inuiſibilis ⁊ incōmuta-
bilis eſt. ſicut pater ⁊ filius. ſed vt exterio-
ribus viſis coꝛda hoim cōmota a tempali
manifeſtatiōe venientis: ad occultā eterni
tatem ſemp p̄ſentis cōuerterent̄. Ecce his
v̄bis apit Augꝰ. illum modū miſſionis q̄
viſibiliter exhibet̄. cum tamen ip̄e ſpūs in
ſui natura non videat̄. qui nec in ill' creatu
ris magis erat q̄ in alijs. ſed ad aliud. In
illis eni̅ erat vt ꝑ eas ad homies veniens:
oſtēderet̄ eſſe in illis ad quos ille creature
veniebant. Non eni̅ ſpūſſanctus tempali
motu tunc venit vel in homies deſcendit.
ſed ꝑ tempalem motum creature ſignifica-
ta eſt ſpūalis ⁊ inuiſibilis ſpūſſancti infu-
ſio. Et vt apertius dicam. per illū moduz
miſſionis ſpūſſancti coꝛpoꝛaliter exhibitū
monſtrata eſt ſpiritualis ⁊ interioꝛ miſſio
ſanctiſpiritus. ſiue donatio de qua agēdū
eſt.

Cū filiꝰ ſit minoꝛ patre ſm formā creatā in qua apparuit. cur non et ſpūſſanctꝰ ſimiliter. c

Sed pꝛius querēdum eſt. cum filius dicat̄ minoꝛ patre ſm
miſſionē qua in forma creata apparuit. cur
⁊ ſpūſſanctus nō dicat̄ ſimilit̄ minoꝛ p̄re:
cū in forma creata apparuit? Nam de fi-
lio q̄ minoꝛ ſit patre ſm formam q̄ miſſus
apparuit. apte oſtendit Augꝰ. in. iiij. li. de
trini. dicens. Miſit deus filium ſuū factū
ex muliere: factum ſub lege. vſq̄ adeo par
uum vt factum. eo itaq̄ miſſum: q̄ factuz.

Fateamur ergo factum minoꝛem. ⁊ in-
tantū minoꝛē inquantū factum. ⁊ intantū
factum inquantū miſſum. Ecce habes: q̄
filius inq̄ntum eſt miſſus id eſt factus. mi-
noꝛ eſt patre. Cur ḡ ſpūſſanctus non dicit̄
patre minoꝛ: cum ⁊ ip̄e creaturā aſſumpſe
rit in qua apparuit? Quia alit̄ ſpūs aſſum-
pſit creaturam in qua apparuit. aliter filiꝰ.
Nam filius accepit ꝑ vnionem. ſpiritꝰ v̄o
non. Filius enim accepit hominē ita vt fie
ret homo. Spūs v̄o ſanctus non ita acce-

De filio probat.

Auguſti.

pit columbam vt fieret colūba. De h̄ Au-
guſti. in. ij. li. de trinita. ita ait. Ideo nuſq̄
ſcriptum eſt q̄ deus pater maioꝛ ſit ſpūſan
cto: vel ſpūſſanctus minoꝛ patre. q̄ nō ſic
eſt aſſumpta creatura in qua appareret ſpi-
ritusſanctꝰ. ſicut aſſumptus eſt filiꝰ hoie. i
qua forma ipſius dei v̄bi pſona p̄ſentaret̄.
nō vt haberet v̄bū dei ſicut alij ſancti ſapi
entes. ſed q̄ ip̄m v̄bum erat. Aliud eſt eni̅
v̄bū in carne. aliud v̄bum caro. i. aliud eſt
v̄bum in hoie. aliud v̄bū hō. Caro eni̅ ꝓ
homine poſita eſt in eo q̄ ait. Uerbū caro
factū eſt. Nō ḡ ſic aſſumpta eſt creatura in
q̄ apparuit ſpūſſanctꝰ: ſicut aſſumpta eſt ca
ro illa ⁊ hūana forma ex v̄gine maria. Nō
eni̅ columbā vel illū flatū vel illū ignē ben
tificauit. ſibiq̄ in vnitatē pſone cōiūxit ia
eternū. Ex p̄dictis apte oſtēſuz eſt ſm q̄d
filius dicat̄ minoꝛ p̄re. ⁊ quare filius dica
tur minoꝛ p̄re ⁊ nō ſpūſſanctus.

Auguſti.

Q filius ſm q̄ hō factus eſt nō modo patre. ſed ſpūſancto. et etiam ſeipſo minoꝛ eſt. d

Notandum autez
q̄ filiꝰ ſm q̄ hō factus eſt: nō tm̄ p̄re: ſ; ſpi
ritusſancto ⁊ etiā ſeip̄o minoꝛ dr̄. Et q̄ etiaz
ſeip̄o minoꝛ dicat̄ ſm formam ſui Augꝰ.
oſtendit in. j. li. de trini. dicens. Errauerūt
hoies ea q̄ de xp̄o ſm hoiem dicta ſunt ad
eius ſb̄am q̄ ſempiterna eſt transferentes.
ſicut illud q̄d ip̄e dn̄s ait. P̄r maioꝛ me ē.
q̄d ꝓpter formā ſui veritas dicit. ſm quē
modum etiam ſeip̄o minoꝛ eſt filius. Quō
eni̅ nō etiā ſeip̄o minoꝛ factus eſt q̄ ſeipſuz
exinaniuit formam ſui accipiēs. Nō eniz
ſic accepit formam ſui: vt amitteret formā
dei. in qua erat equalis patri. In forma ḡ
dei vnigenitꝰ p̄ris equalis eſt p̄ri. In for-
ma ſui etiam ſeip̄o minoꝛ eſt. Non ḡ ime-
rito ſcriptura dicit vtrūq̄. ſ. ⁊ equalem pa
tri filiū. ⁊ p̄rem maioꝛē filio. Illud eni̅ pro
pter dei formā. h̄ aūt ꝓpter formā ſui itel
ligitur. De hoc eodez in. ij. li. de tri. augꝰ.
ait. Dei filiꝰ eſt equal' patri ſm dei formā
in q̄ eſt. ⁊ minoꝛ p̄re ſm formā ſui quā ac-
cepit. in qua nō modo p̄re: ſ; etiā ſpūſancto
nec hoc tm̄: ſed etiā ſeip̄o minoꝛ inuentꝰ ē.
Propter q̄d vt idem in lib. contra Maxi
minū ait. Non tm̄ p̄re: ſ; etiam ſeip̄o ⁊ ſpū
ſancto minoꝛ factus eſt. ⁊ etiā minoꝛatus
paulominus ab angelis. Eſt ḡ dei filiꝰ: vt
ip̄e ait in. j. lib. de tri. deo p̄ri natura equal'

Auguſti.

Auguſti.

habitu minoꝛ.ſ.in formꝫ ſerui quam acce-
pit. His autoꝛitatibus oſtendit aperte fi-
lius ſm formam ſui minoꝛ patre: ⁊ ſeipſo
⁊ ſpũſancto.

Hylariꝰ aliter dicit.ſ.ꝙ pr̃ ſit ma
ioꝛ nec filius tñ minoꝛ. e

Hylarius aũt dice
re videt: ꝙ pr̃ ſit maioꝛ filio.nec tñ filiꝰ mi-
noꝛ patre. Pater eñ dicit maioꝛ ꝓpt̃ au-
toꝛitatem.q2 in eo eſt autoꝛitas generatio-
nis: ſm quam dicit. Pater maioꝛ me ẽ. Et
apl's. Donauit ei nomen qḋ eſt ſup omne
nomen. Cum ergo ait. Pater maioꝛ me ẽ.
hoc eſt ac ſi diceret.donauit mihi nomen.
Si ergo (inq̃t Hylarius in.ix.lib. de tri.)
donantis autoꝛitate pater maioꝛ eſt. nũq̃d
ꝑ doni confeſſionẽ filius minoꝛ eſt. Mai
oꝛ itaqꝫ donans eſt.ſed minoꝛ iam non eſt:
cui vnũ eſſe donat. Ait eñ. Ego ⁊ pr̃ vnũ
ſumus. Si non hoc donat ieſu vt cõfiten-
dus ſit in gloꝛia dei patris: minoꝛ pr̃e eſt.
Si autẽ in ea gloꝛia dei donat eſſe qua pa
ter eſt.habes ⁊ in donantis autoꝛitate. q̃a
maioꝛ eſt.⁊ in donãtis ꝯfeſſione. q2 vnum
ſunt. Maioꝛ itaqꝫ pater filio eſt. et plane
maioꝛ. Cui tantũ donat eſſe quantus eſt ip
ſe.cui innaſcibilitatꝭ eſſe imaginẽ ſacro na-
tiuitatis impartit. quam ex ſe in foꝛma ſua
generat. Audiſti lectoꝛ q̃d ſup hꝰ dicat Hy
larius. cuius v̾ba vbicũqꝫ occurrerint. di
ligenter nota. pieqꝫ intellige.

Iſta eſt diſtinctio ſedecia In qua
mgr̃ poſtq̃ egit de ꝓceſſione ſpũſancti tempoꝛali.
incipit agere de miſſione eius viſibili. Et circa hoc
tria facit. Nam ꝑmo oſtendit ſpũmſanctũ eſſe viſibi-
liter miſſum. Secũdo ſubdit q̃liter viſibiles miſſio-
nes filij ⁊ ſpũſancti ſe habeãt ad inuicẽ. Tertio ſub
iungit qualiter filius ⁊ ſpũſanctꝰ ſm iſtas miſſiões
ſe habeant ad pr̃em. Primum facit a ꝑncipio diſtin
ctionis vſqꝫ ibi. Sed prius querendũ eſt. Secundũ
ab inde vſqꝫ ibi. Hylarius aũt dicere videt. Tertiũ
v̾o ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali
v̾o ſentẽtia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ. quaꝝ
ꝑma eſt hec. Spũſanctꝰ ad modũ filij eſt miſſus du
pliciter.ſ.viſibiliter ⁊ inuiſibiliter. Et ꝓbatur ſic.
Spũſancti tempalis miſſio eſt creature ſanctificatõ
ſed creature ſanctificatio dupliciter fit. aliquãdo cũ
apparentia alicuiꝰ viſibilꝭ ſigni. quãdoqꝫ v̾o effectu
ſolum interioꝛi ſine viſibili ſigno. igit miſſio ſpũſan
cti eſt duplex.ſ.viſibilis ⁊ inuiſibilis. Iſtam ratiõeꝫ
intendit magiſter in textu. vnde ꝓponit ꝑmo. Sicut
filius dupliciter eſt miſſus.ſ.in carnem viſibilit. ⁊ in
caſtas mentes inuiſibiliter. Sic ſpũſanctus viſibili-
ter apparuit in die penthecoſtes in ſpecie linguarũ
ignearuꝫ. alijſqꝫ vicibus in ſpecie columbe. ⁊ quoti-
die illabitur mentibus fidelium inuiſibiliter. Et ſub
dit poſtea: ꝙ illa viſibilis ſpũſancti miſſio non fuit:
niſi quedam ip̃ius apparentia vel manifeſtatio ĩ coꝛ
poꝛali creatura: tanq̃ in ſigno manifeſtatõis: vt ma
giſter inducit in textu ex autoꝛitate beati Auguſti.
Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Spũſanctus non dicit
minoꝛ realiter tota trinitate ꝓpter ip̃ius viſibilem
miſſionem. ſicut filius ꝓpter ſuam. Hanc ꝓpoſitio-
nem mgr̃ inſinuans querit. Quare ſpũſanctus ra-
tione ſue viſibilꝭ miſſionis non dicit minoꝛ pr̃e. ſicut
filius ratiõe ſue incarnatiõis ſeu viſibilis miſſionis
dicit minoꝛ tota trinitate. Et reſpondet ꝙ ſpũſan-
ctus non aſſumpſit colũbam vt eſſet colũba. ſed vt ĩ
ea appareret. ⁊ vt ꝑ eam deſignaret inuiſibilis miſ-
ſio. Filius aũt aſſumpſit humanam naturam non ſo
lum vt in ea appareret. ſed etiam vt eſſet hõ. Et iõ
filius ſm illã ſuã viſibilem miſſionẽ dicit minoꝛ non
ſolũ patre: ſed etiam ſeip̃o ⁊ angelis. vt ptꝫ ibi. Mi-
nuiſti eum paulominus ab angelis ⁊c̃. Ad qḋ magi
ſter adducit multas autoꝛitates. vt patꝫ in lr̃a. Ter
tia ꝓpoſitio eſt hec. Pater autoꝛitate donatiõis eſt
maioꝛ filio ſibi eſſentialiter equali. Hanc ꝓpoſitio-
nem ꝓbat magiſter autoꝛitate Hilarij.ix. de trini.
dicentis. Donantis autoꝛitate pater eſt maioꝛ. nun-
q̃d ꝑ doni confeſſionẽ filius eſt minoꝛ. Maioꝛ itaqꝫ
donans eſt. ſed minoꝛ iam non eſt. cui vnũ eſſe dona
tur. Vñ ptꝫ hanc ꝓpoſitionem eſſe veram.

De miſſione ſpũſancti qua inuiſi
biliter mittit. a

Iam nũc acce- DI. XVII
damus ad aſſignandam miſſio-
nem ſpũſancti qua inuiſibiliter
mittit in coꝛda fidelium. Nam ip̃e ſpiritus
ſanctꝰ qui deus eſt: ac tertia in trinitate ꝑ-
ſona. (vt ſupꝛa oſtenſum eſt) a patre ⁊ filio
ac ſeip̃o tempoꝛaliter ꝓcedit. id eſt mittit
ac donatur fidelibus. ſed que ſit iſta miſſio
ſiue donatio: vel quomõ fiat cõſiderãduꝫ
eſt.

Premittit quiddã ad hanc oſtẽ-
ſionem neceſſarium.ſ. ꝙ ſpũſan-
ctus eſt charitas qua diligimus
deũ et ꝓximum. b

Hoc aũt vt intelli-
gibilius doceri: ac plenius ꝑſpici valeat ꝑ
mittendũ eſt q̃ddam ad hoc valde neceſſa-
rium. Dictũ q̃dẽ eſt ſupꝛa: ⁊ ſacris autoꝛi-
tatibus oſtenſuꝫ. ꝙ ſpũſctũs amoꝛ ẽ pr̃is
⁊ filij quo ſe inuicem amãt ⁊ nos. His aũt
addẽdũ eſt: ꝙ ip̃e idẽ ſpũſctũs eſt amoꝛ ſi-
ue charitas: q̃ nos diligimꝰ deũ ⁊ ꝓximũ
q̃ caritas cũ ita eſt in nobꝭ vt nos faciat di-
ligere deũ ⁊ ꝓximũ. tunc ſpũſanctꝰ dicit
mitti vel dari nobꝭ. ⁊ q̃ diligit ip̃aꝫ dilectio
nem q̃ diligit ꝓximum. in eo ip̃o deũ dili-
git. q2 ip̃a dilectio deꝰ eſt.i. ſpiritusſanctꝰ

Autoꝛitatibꝰ ita eſſe cōfirmat. c

Ne aūt in re tanta aliq̄d de noſtro influere videamur. ſacris autoꝛitatibus qđ dictū eſt corroboꝛemus. Auguſti. De hoc Augꝰ. in. viij. li. de tri. ait. Qui ꝓximū diligit: ꝯſequēs eſt vt ip̄am p̄cipue dilectiōꝫ diligat. Deꝰ aūt dilectio eſt. ꝯſequens ḡ eſt vt p̄cipue deū diligat. Itē in eodem. Deꝰ dilectio eſt. vt ait Johēs aplš. Ut q̄d ḡimus ⁊ currimꝰ in ſblimia celoꝝ: ⁊ ima terrarum querentes eū qui eſt apđ nos: ſi nos apud eum eſſe velimꝰ. Nemo dicat. nō noui q̄d diligaꝫ. diligat fratreꝫ: ⁊ diligat eandē dilectiōꝫ. Magis eñ nouit dilectionē q̄ diligit q̄ꝫ fratrem quē diligit. Ecce iam potes notioꝛē deum hr̄e q̄ꝫ frēm. Plane notioꝛē: q꞉ p̄ſentioꝛē: q꞉ interioꝛē: q꞉ certioꝛē amplectere dilectiōꝫ deū: ⁊ dilectione amplectere deū. Ip̄a eſt dilectio q̄ oēs bonos angelos: ⁊ oēs dei ſuos conſociat vinculo ſanctitatis. Quāto ḡ ſanioꝛes ſumus a tumoꝛe ſupbie: tanto ſumus dilectione plenioꝛes. ⁊ quo niſi deo plenus eſt q̄ plenus eſt dilectione. His v̄bis ſatꝭ oſtēdit Augꝰ. q̄ dilectio ip̄a qua diligimꝰ deū vel ꝓximū deus eſt. Sed adhuc apertius in eodem libro ſubdit dicens. Idem Dilectioneꝫ quam cōmendat Johannes aplūs attendamus. Qui diligit inquit fratrem: in lumine manet. ⁊ ſcandaluꝫ in eo non ē. Manifeſtum eſt q̄ iuſticie ꝑfectiōeꝫ in fratris dilectione poſuerit. Nam in quo ſcādaluꝫ non eſt: vtiq̄ꝫ ꝑfectus eſt. Et tñ videt̄ dilectionem dei tacuiſſe. quod nūq̄ꝫ faceret niſi q꞉ in ip̄a fraterna dilectione vult intelligi deum. Apertiſſime eñ in eadem epiſtola paulopoſt ait. Ita dilectiſſimi diligamꝰ inuicem. q꞉ dilectio ex deo eſt. ⁊ omis qui diligit ex deo natus eſt: ⁊ cognouit deuꝫ. Qui non diligit: non cognouit deuꝫ. quia deus dilectio eſt. Iſta contextio ſatis aperte declarat eandē ip̄am fraternam dilectionem. Nam fraterna dilectio eſt qua diligimus inuicem. non ſolum ex deo: ſed etiam deum eſſe tanta autoꝛitate pꝛedicari. ſ. Johannis. Cum ḡ de dilectione diligimꝰ fratrem. de deo diligimꝰ fratreꝫ. nec fieri pōt vt eandem dilectionē non p̄cipue diligamus q̄ fratrem diligimꝰ. qm̄ deus dilectio eſt. Itē q̄ non diligit fratrē: non eſt in dilectione. ⁊ q̄ nō eſt in dilectione: nō ē in deo. q꞉ deus dilectio eſt. Ecce apte dixit fraternam dilectionem deū eſſe.

Q̄ fraterna dilectio cum ſit deus. non eſt pater vel filiꝰ. ſed ſpūſſanctus. d

Cū auteꝫ fraterna dilectio ſit deus. nec pr̄ eſt nec filius. ſ tm̄ ſpūſſanctus. q̄ ꝓpꝛie in trinitate dilectio vł charitas dicit̄. Auguſti. Vñ Augꝰ. in. xv. li. de tri. Si in donis dei nihil eſt maius charitate. ⁊ nullū eſt maius donum dei q̄ꝫ ſpūſſctūs. q̄d ꝯſequētiꝰ eſt q̄ꝫ vt ip̄e ſit charitas q̄ đr ⁊ deꝰ ⁊ ex deo. Ita eñ ait Joh̄. Dilectio ex deo eſt. Et paulopoſt. Deꝰ dilectio eſt. Ubi manifeſtat eam ſe dilectionem dixiſſe deū quā dixit ex deo. deꝰ ḡ ex deo eſt dilectio. Item in eodē. Johēs volens de hac re aptius loqui. In h̄ inq̄t cognoſcimꝰ: q꞉ in ip̄o manemus: ⁊ ip̄e in nobis. q꞉ de ſpū ſuo dedit nobis. Spūs itaq̄ꝫ ſctūs de quo dedit nob̄ facit nos in deo manere. ⁊ ip̄m ī nobis. hoc aūt facit dilectio. Ip̄e ē ḡ deꝰ dilectio. Ip̄e igit̄ ſignificat̄ vbi legit̄. deꝰ dilectio eſt. Ex his apparet q̄ ſpūſſanctus charitas eſt.

Q̄ nō ē dictuꝫ p cām illud. deꝰ caritas eſt. ſicut illud. tu es patiētia mea et ſpes mea. e

Sed ne foꝛte aliq̄s dicat illud eſſe dictum ꝑ exp̄ſſionem cauſe Deꝰ charitas eſt. ſ. q̄ charitas ſit ex deo. ⁊ nō ſit ip̄e deꝰ. ſicut đr. Deus nr̄a patiētia ē ⁊ ſpes. nō q̄ ip̄e ſit iſta. ſ q꞉ iſta ex deo ſūt. Occurrit Augꝰ. oſtendens hoc nō eſſe dictum p cauſam ſicut illa in. xv. li. de trini. ita dicens. Non dicturi ſumus charitateꝫ non ꝓpterea eſſe dictam deum: q̄ ip̄a charitas ſit vlla ſubſtantia que dei diḡ ſit nomine. ſed q̄ donum ſit dei: ſicut dictum eſt deo. Tu es patientia mea. Non vtiq̄ꝫ iđo dictum eſt. tu es patientia mea. q̄ dei ſubſtantia eſt noſtra patientia. ſed quia ab ip̄ſo nobis eſt. Unde alibi. Ab ip̄o eſt patiā mea. Hūc eñ ſenſum facile refellit ſcpturarum ip̄a locutio. Tale eſt eñ. Tu es patiā mea. quale eſt. Domine ſpes mea. ⁊ Deuſ meus miſicoꝛdia mea. ⁊ multa ſiłia. Non eſt autem dictum. Domine charitas mea. aut tu es charitas mea. aut deus charitas mea. Sed ita dictū eſt: Deus charitas eſt ſicut dictum eſt. deus ſpūs eſt. Hoc q̄ non diſcernit intellectuꝫ a domio: nō expoſitio-

nem querat a nob. Non aptius ꝗcꝙ poſſumus dicere. Deus ergo charitas eſt. Ex p̄dictis clareſcit ꝙ ſpūſſanctus charitas eſt qua diligimus deū ⁊ ꝓximum. vñ faciliuſ eſt nobis oſtendere quō ſpūſſanctꝰ mittat̄ ſiue detur nobis.

Quō ſpūſſanctus mittat̄ vel detur nobis. f

Tunc enī mitti vel dari dicit̄: cū ita in nobis eſt: vt faciat nos diligere deū ⁊ ꝓximū. ꝑ qđ manemus in deo. ⁊ deus in nobis. Vñ Augꝰ. hūc miſſionis modum inſinuās in. xv. li. de trini. ait. Deus ſpūſſanctus ꝗ ꝓcedit ex deo cū datus fuerit homi: accendit eū ad diligendum deū ⁊ ꝓximū. ⁊ ipē dilectio eſt. Non enī habet hō vnde diligat deū: niſi ex deo. Ecce quō dat̄ vel mittit̄ nobis ſpūſſanctꝰ ſm ꝙ dicit̄ datum ſiue donum. Qđ donū cōmendat Augꝰ. explanans aptiꝰ quō detur in eodem li. Dilectio inquit dei diffuſa eſt in cordibus nr̄is. vt ait aplus ꝑ ſpūmſanctum qui datus eſt nobis. Nullum eſt iſto dono dei excellentius. Solum eſt qđ diuidit inter filios regni ⁊ filios ꝑditiōis. Dātur ⁊ alia ꝑ ſpūm munera: ſed ſine charitate nihil ꝓſunt. Niſi ergo tm̄ impartiat̄ cuiꝙ ſpūſſanctus: vt eum dei ⁊ ꝓximi faciat amatorem. a ſiniſtra non trāſfertur ad dexteram. Neꝙ ſpūſſanctus ꝓprie dr̄ donum niſi ꝓpter dilectionem. quam qui nō habuerit: ⁊ ſi loquat̄ oībus linguis: ⁊ habuerit ꝓphetiam ⁊ oēm ſciam ⁊ omnez fidem. ⁊ diſtribuerit ſbam ſuam. ⁊ tradiderit corpus ſuū ita vt ardeat: non ei ꝓdeſt. Quantū ergo bonum eſt: ſine quo ad eternaz vitā neminē tanta bona ꝑducūt. Ipa ꝟo dilectio vel charitas: nam vniꝰ rei nomen eſt: vtrūꝙ ꝑducit ad regnum. Dilectio ergo que ex deo eſt. ⁊ deus ꝓprie ſpūſſanctꝰ eſt. ꝑ quem diffundit̄ in cordibus nr̄is deꝰ charitas. ꝑ quam nos tota inhabitat trinitas. Quo circa rectiſſime ſpūſſanctus cū ſit deus: vocat̄ etiam donum dei. Qđ donum ꝓprie ꝗd niſi charitas intelligendum eſt: q̄ ꝑducit ad deū. ⁊ ſine qua qđlibz aliđ dei donū nō ꝑducit ad deū. Ecce h̄ aperitur quod ſupra dictū erat. ſ. ꝙ caritas ſit ſpūſſanctus: ⁊ donum excellentius. ⁊ quō hoc donum. i. ſpūſſanctus det̄ nobis. ſ. cū ita impartit̄ alicui. i. ita habet eē in aliquo vt eum faciat dei ⁊ ꝓximi amatorem. Qđ

Auguſti.

Quō ſpūſſanctus det̄: hic notat̄.

Predicte autoritatis colligit ſummam

cum facit: tunc aut dari dicit̄ ſiue mitti alicui. ⁊ tunc ille dicit̄ proprie habere ſpiritū ſanctum.

Vtrū cōcedēdū ſit ꝙ ſpūſſanctuſ augeat̄ in hoīe. vel magis vel minus habeat̄ vel det̄.

Hic queritur ſi caritas ſpūſſanctus eſt: cum ipa augeatur et minuat̄ in homīe ⁊ magis ⁊ minus per diuerſa tpa habeat̄. vtrum ꝯcedenduz ſit ꝙ ſpūſſanctus augeat̄ vel minuat̄ in homīe ⁊ magis ⁊ minus habeat̄? Si enī in homine augeret̄. ⁊ magis vel minus dat̄ ⁊ habetur: mutabilis eſſe videt̄. deus aūt omnino immutabilis vidr̄. Videt̄ ergo ꝙ vl̄ ſpūſſanctus nō ſit charitas. vel caritas nō augeat̄ vel minuat̄ in homine. Item charitas ⁊ nō habenti dat̄ vt habeat. ⁊ habenti vt plenius habeat. Si ergo ſpūſſanctꝰ charitas eſt. ⁊ non habēti dat̄ vt habeat. ⁊ habenti vt plenius habeat. Sed quō dat̄ nō habenti. cum ipē vt deus ſit vbiꝙ. ⁊ i omnibus creaturis totus. Et quō pleniꝰ dat̄ vel habet̄ ſine ſui mutatiōe.

An ſpūſſctūſ det̄ hn̄ti ⁊ nō habenti.

Rn̄ſio ad primā queſtionem. h

His ita reſpondemus dicentes. ꝙ ſpūſſanctus ſiue caritas penitus immutabil̄ eſt. nec in ſe auget̄ vel minuit̄. nec in ſe recipit magis vel minus. ſed in homine. vel potius homi augetur ⁊ minuit̄. ⁊ magis vel minus dat̄ vl̄ habet̄ ſicut deꝰ dicit̄ magnificari ⁊ exaltari i nob ꝗ tamen in ſe nec magnificat̄ nec exaltatur Vñ ꝓpheta. Accedat hō ad cor altū: ⁊ exaltabit̄ deus. Sup quem locum ait autoritas. Deus non in ſe: ſed in corde hoīs grādeſcit. Sic ergo ſpirituſſanctus homi dat̄. ⁊ datus amplius datur. id eſt augetur. et magis ⁊ minus habetur. ⁊ tamen immutabilis exiſtit.

Hic poſt illud dubiū ſolutōz

Nō quō deus augetur et minuitur in hoīe sed solūmō magnificatur et exaltatur in hoīe

Reſponſio ad ſecundam. i

Cūqz vbiqz ſit. et in omni creatura totus. ſunt tn̄ multi ꝗ eū non habent. Non enī omnes ſpūmſanctum habēt in ꝗbus eſt. alioꝗn ⁊ irrationabiles creature haberent ſpūmſanctum. quod fidei pietas non admittit.

Autoritate confirmat vtranqꝫ reſponſionem. k

Dic ponit cõfirmatiõẽ p̄dicte ꝯcluſiõis

Vt autem certius

fiat qđ diximus: autoritate confirmamus. Q spūſſanct⁹ magis ac minus ꝑcipiat͛ et homi augeat͛. ⁊ nõ hn̄ti det͛. ⁊ hn̄ti vt pl⁹ habeat͛ Aug⁹. oſtendit ſup Joh. dicens. Sine ſpūſancto conſtat nos xp̄m non diligere: ⁊ eius mandata ſuare non poſſe. ⁊ id nos poſſe atqꝫ agere tanto minus q̄to illū ꝑcipimus min⁹. Tanto ṽo amplius q̄to illum ꝑcipimus ampli⁹. Ideoqꝫ nõ ſolum non hn̄ti. verūetiam hn̄ti non incaſſum ꝓmittit͛. Nõ habenti q̄dem vt habeat͛. hn̄ti aūt vt ampli⁹ habeat͛. Nā ſi ab alio min⁹: ⁊ ab alio amplius nõ haberet͛: ſctūs Heliſeus ſancto Helye nõ diceret. Spūs q̄ ē in te: duplo ſit in me. Xp̄o aūt q̄ eſt dei filius nõ ad menſurā datus eſt ſpūs. Neqꝫ eñ ſine grā ſpūſſancti eſt mediator dei ⁊ hoīm hõ xp̄s. Q eñ eſt vnigenit⁹ dei fili⁹ equal' p̄ri: nõ eſt grē ſ; nature. Q aūt in vnitatē ꝑſone vnigeniti aſſumpt⁹ eſt hõ: grē eſt: nõ nature. Ceteris aūt ad menſurā dat͛: ⁊ datus addit͛: donec vnicuiqꝫ ꝓ mõ ſue perfectionis ꝓpria menſura compleat͛. Ecce expreſſe habes q ſpūſſanct⁹ magis ⁊ minus dat͛ vel accipit͛. ⁊ hoī dat⁹ auget͛. ⁊ hn̄ti ⁊ nõ hn̄ti dat͛. q꞉ ſpūſſanct⁹ eſt caritas q̄ nõ habenti dat͛. ⁊ in habente auget͛ ⁊ ꝓficit. Immo vt veri⁹ ⁊ magis ꝓp̄e loquar: hõ i ea ꝓficit. ⁊ deficit aliq̄n. ⁊ tunc ip̄a đ꞉ ꝓficere vel deficere. que tñ nec ꝓficit nec deficit in ſe. q꞉ deus eſt. Uñ Aug⁹. in ome. ix. ſup ep̄lam Joh. ait. Probet ſe quiſqꝫ q̄tū in illo ꝓfecerit charitas. vel potius q̄tum ip̄e in charitate ꝓfecerit. Nam ſi charitas deus eſt. nec deficit nec ꝓficit. Sic ḡ in te ꝓficere dicit͛ charitas. q꞉ tu in ea proficis. Ecce quõ intelligendū ſit cū đ꞉ ſpūſſanct⁹ augeri in nobis. q꞉ nos in eo. ſ. ꝓficim⁹. ſic ⁊ alia hmõi.

Auguſti.

Spūſſanctus dat͛ vnicuiqꝫ pro modo ſue pfectiõis.

Q aliqui dicunt ſpūmſanctuꝫ non eſſe charitatem qua diligim⁹ deū et ꝓximum. l

Supra dictū eſt q

ſpūſſanctus charitas eſt p̄ris ⁊ filij q̄ ſe inuicem diligūt ⁊ nos: et ip̄e idem eſt charitas que diffundit͛ in cordibus nr̄is: ad diligendū deum ⁊ ꝓximum. Horū alterū omnes catholici ꝯcedunt. ſ. q ſpūſſanct⁹ ſit caritas patris ⁊ filij. Q aūt ip̄e idem ſit charitas qua diligim⁹ deū ⁊ ꝓximū: a pleriſqꝫ negat͛. Dicunt eñ. Si ſpūſſanctus charitas eſt patris ⁊ filij ⁊ noſtra. eadem ḡ caritas eſt qua deus diligit noſ. ⁊ q̄ nos diligimus eum. Hoc aūt ſanctorum autoritates negare vident͛. Dicit eñ Aug⁹. in li. de ſpiritu ⁊ lr̄a. Uñ eſt dilectio: niſi vñ ⁊ ip̄a fides. i. a ſpūſancto. Non eſſet eñ in nob: niſi diffunderet͛ in cordibus ꝑ ſpm̄. Caritas aūt dei dicta eſt diffundi in cordibus nr̄iſ. non q̄ nos ip̄e diligit. ſed q̄ nos facit dilectores ſuos. Sicut iuſticia dei đ꞉ q̄ nos iuſti eius munere efficimur. ⁊ domini ſalus q̄ nos ſaluat. ⁊ fides xp̄i q̄ nos fideles fac͛. His verbis videt͛ monſtrari diſtinctio inter caritatem qua nos deus diligit. ⁊ qua nos diligimus. Et ſicut iuſticia noſtra dicitur dei. nõ q ip̄e ſit ea iuſtus. ſ; q꞉ ea nos iuſtos facit. Similit͛ ⁊ fides ⁊ ſalus. ſic videtur dicta dei charitas q̄ eſt in nob. nõ q ip̄e ea diligat. ſed q꞉ ea nos diligere facit. De h̄ etiā idē Aug⁹. in li. xv. de trini. ait. Cū Johes cõmemoraſſet dei dilectioneꝫ. nõ q̄ nos eum: ſ; qua ip̄e dilexit nos: ⁊ miſit filiū ſuum liberatorē ꝑ pctīs nr̄is. Ecce ⁊ hic videt͛ manifeſte diuidere dilectionē q̄ nos diligimus deū ab ea qua ip̄e diligit nos. Si ḡ inquiūt ſpūſſanctus dilectio eſt qua deus diligit. ⁊ qua nos diligimus duplex dilectio eſt. imo duo diuerſa ē. qđ abſurdum ⁊ a veritate longe eſt. Non ē ergo dilectio qua diligimus. ſed qua de⁹ tm̄ diligit nos.

Autoritates q̄ videt͛ ꝓ eis facere

Auguſti.

Auguſti.

Ex ṽbis autoritatū argumentando ꝓcedit.

Reſponſio ad p̄dicta determinās autoritates. m

His reſpondemuſ

p̄dictarū autoritatū ṽba determinātes h̄ mõ. Charitas dei dicta eſt diffundi in cordibus nr̄is. non q̄ ip̄e nos diligit. ſ; q̄ nos diligere facit ⁊c. His ṽbis nõ diuidit͛: nec diuiſa oſēdit͛ charitas q̄ de⁹ nos diligit ab ea q̄ nos diligimus. ſ; potius cum ſit vna ⁊ eadem charitas. ⁊ dicat͛ ip̄a dei caritas ⁊ diuerſis de cauſis ⁊ ratiōib⁹ dei caritas appellari in ſcriptura oſtendit͛. Dicit͛ enim dei charitas. vel q꞉ deus ea diligit nos. vl' q꞉ nos ea ſui dilectores facit.

Determinatio prime autoritat͛. n

Cum ergo ab apoſtolo dr̄ charitas dei diffundi in cordibus nr̄is: non eſt dicta caritas dei qua diligit nos. ſed qua facit nos diligere. i. nõ ibi appellat̃ charitas dei: eo ꝙ deus nos ea diligit: ſ eo ꝙ nos ea ſui dilectores facit. Et ꝙ ea ratiõe poſſit dici charitas dei. quia nos ea diligere facit: ex ſimili genere locutiõis oſtendit. ſicut dr̄ iuſticia dei qua nos iuſtificat. ꝛ dñi ſalus q̃ nos ſaluat. ꝛ fides chriſti q̃ nos fideles facit.

Determinatio ſecunde. o

Similiter et aliam exponimus autoritatẽ. vbi ait dilectionez dei cõmemorari. non q̃ nos eũ: ſ q̃ ipſe dilexit nos. ac ſi diceret. cõmemorat dilectiõz dei. nõ ſm ꝙ ea nos diligimus deũ. ſ ſm ꝙ ipſe ea diligit nos.

Aliud obijciunt. p

Sed aliud ẽ inquiunt qđ magis vrget. dixit enĩ ſupra augꝰ. ꝙ dilectio eſt a ſpũſancto: a quo fides. Sicut ḡ fides nõ eſt ſpũſſanctus a quo eſt: ita nec charitas. Quõ ḡ ſpũſſanctꝰ eſt ſi ab ipſo eſt. Nã ſi ab ipſo eſt. ꝛ ipſe eſt. ḡ ſpũſſanctus a ſeipſo eſt. Reſpõſio. Ad qđ dicimꝰ. Spũſſãctus q̃dem a ſeipſo non eſt. ſ tñ a ſeipſo dat̃ nobis. vt ſupra dictũ eſt. Dat enĩ ſeipſum nobis ſpũſſanctus. Et ex hoc ſenſu dictuz eſt: ꝙ charitas ab ipſo eſt in nob. ꝛ tñ ipſa ſpũſſanctus eſt. Fides aũt eſt a ſpũſancto: ꝛ nõ eſt ſpũſſanctus. q: donũ vel datum ſolummodo eſt. non deus dans.

Q alias inducunt rõnes et autoritates ad idem ꝓbandũ. q

Alias quoqꝫ inducunt rationes ad idem oſtendendũ. ſ. ꝙ caritas non ſit ſpũſſanctus. q: charitas affectio mentis eſt ꝛ motus animi. ſpũſſanctꝰ vero non eſt affectio animi vl̃ motus mẽtis. q: ſpũſſanctus immutabil̃ eſt ꝛ increatus. Non eſt ḡ charitas.

Q charitas eſt motus vel affectio animi. r

Q autez charitas ſit affectiõ animi ꝛ motus mentis: autoritãtibus ꝯfirmant. Dicit enĩ Augꝰ. in. iij. lib. de doctrina xp̄iana. Charitatem voco motuz animi ad fruendũ deo ꝓpt̃ ipſm. ꝛ ſe ac ꝓximo ꝓpt̃ deum. Idẽ in li. de moribꝰ eccl̃e catholice: tractans illud verbum apoſtoli Nec mors nec vita poterit nos ſepare a caritate dei. Charitas dei inq̃t dicta eſt vtus q̃ animi nr̄i rectiſſima affectio eſt. q̃ coniũgit nos deo q̃ eũ diligimꝰ. Ecce his vbis exp̄mit̃: ꝙ charitas eſt affectio ꝛ motꝰ animi. ac ꝑ hoc nõ videt̃ eſſe ſpũſſanctus. Auguſti.

Reſponſio determinans autoritates. s

Ad quod dicimus ħ ita dictũ eſſe ſicut dr̄. Deꝰ eſt ſpes nr̄a et patia nr̄a. q: facit nos ſperare ꝛ pati. Ita caritas dr̄ eſſe motꝰ ſiue affectio animi. q: ꝑ eã mouet̃ ꝛ afficit̃ animꝰ ad diligẽdũ deũ. Nõ aũt mireris ſi caritas cũ ſit ſpũſſctũs dicat̃ motꝰ mẽtis. cũ etiã in li. Sap. dicat̃ de ſpũ ſapie: q̃ attigit a fine vſqꝫ ad finẽ. q̃ ẽ actꝰ mobil̃. certꝰ. coinq̃natꝰ. Qđ non iõ dr̄ ꝙ ſapia ſit mobile aliq̃d vel actꝰ aliq̃s. ſed q: ſui immobilitate om̃ia attigit. nõ locali motu. ſ vt vbiqꝫ ſp ſit. ꝛ nuſq̃ĩclusa teneatur. Sic ḡ charitas dr̄ motus animi: nõ ꝙ ipſa ſit motꝰ vel affectio vel vtus animi. ſ q: ꝑ eã q̃ſi eſſet vtus: afficit̃ mẽs ꝛ mouet̃. Sz ſi charitas ſpũſſctũs eſt q̃ opat̃ in ſingul̃ ꝓut vult. cũ ꝑ eũ mẽs hoĩs afficiat̃ et moueat̃ ad credẽdũ vl̃ ſperanduz ꝛ hmõi. ſicut ad diligendũ. Quare nõ ſic dr̄ charitas motꝰ vel affectio mẽtis ad credendum vl̃ ſperandũ ſicut ad diligendũ? Ad qđ ſane dici põt. q: alios actꝰ atqꝫ motꝰ vtutuz opat̃ charitas. i. ſpũſſanctus mediãtibus vtutibus quaꝝ actus ſunt. vtpote actum fidei. i. credere fide media. ꝛ actũ ſpei. id ẽ ſperare media ſpe. Per fidẽ enĩ ꝛ ſpem predictos opat̃ actꝰ. Diligendi vo actũ ꝑ ſe tñ: ſine alicuius vtutis medio operatur. id eſt diligere. Alit̃ ḡ hunc actuz opat̃ q̃ alios vtutũ actus. Ideoqꝫ different̃ de ħ ꝛ de alijs loquit̃ ſcptura. que iſtũ ſpecialiter charitati tribuit. Eſt ḡ charitas vere ſpũſſanctꝰ. Vñ Augꝰ. p̄miſſum vbuz apoſtoli tractans in eodem li. charitatez dicit eſſe bonũ quo nil melius eſt. ꝛ ꝑ hoc ipſam Auguſti.

eſſe deũ ſignificat dicens. Si nulla res ab eius charitate nos ſepat. q̃d eſſe non ſoluʒ melius: ſed etiaʒ certius hoc bono poteſt? Ecce dicit q: charitate nihil meli⁹ eſt. Caritas ꝗ ſpũſſanctus eſt q̃ eſt deus: ⁊ donũ dei ſiue datũ. qui diuidit ſingul' fidelibus dona: nec ipe diuidiť: ſed indiuiſus ſingul' datur. Unde Aug⁹. vbi Johannes dicit. non ad menſuram xp̃o dari ſpũm ait. Ceteris ꝟo diuidiť. non q̃dem ipe ſpũs. ſʒ dõa eius. (Augusti.)

An concedendum ſit ꝙ ꝑ donum denť dona. t

Hic queritur cum ſpũſſanctus ꝑ quẽ diuiduntť dona ſipſe ſit donum. vtrum concedendũ ſit ꝙ ꝑ donuʒ diuidanť ac denť dona? Ad qδ dicim⁹ q: ꝑ donũ quod eſt ſpũſſanctus: ſingulis ꝓpria diuiduntť ⁊ ipm cõmuniť omnes boni habent. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. ait. Per donũ quod eſt ſpũſſanctus in cõmune oĩbus membris xp̃i: multa dona q̃ ſunt q̃buſq ꝓpria diuiduntť. Nõ enim ſinguli quiq; hñt oĩa. ſ; hi illa. alij alia. q̃uis ipm donũ a quo cuiq; ꝓpria diuidũť omnes habeãt. i. ſpm̃ſanctũ. Apte dicit ꝑ donum dona donari.

Iſta ẽ diſtinctio decimaſeptima.

In qua mgř poſtq̃ egit de miſſione ſpũſſancti viſibili ſub ſpeciebꝰ creatis. agit de miſſione eius inuiſibili ꝑ infuſionem charitatis. Et tria p̃ncipaliter facit. Primo eñ oſtendit q̃d charitas ſm̃ eſſentiam dicať Scδo ſubdit quõ in nobis augeať. Tertio cõcludit quõ actum dilectiõis in nobis operať. Primum facit vſq; ibi. Hic queritur ſi ſpũſſanctus charitas eſt Secundũ ab inde vſq; ibi. Supra dictum eſt ꝙ ſpiritusſanctus eſt charitas. Tertium ꝟo vſq; ad fineʒ diſtinctionis. ⁊ hec in generali. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum p̃ma ẽ. Spũſſanctus exiſtens charitas: qua deũ ⁊ ꝓximuʒ diligimus: tunc nobis inuiſibilis mittiť vel dať. cum talem dilectionem in nobis efficit vel opatur. Et ꝓbatur ſic. Sola charitas que facit nos in deo manere: ⁊ deum in nobis. eſt maximũ dei donum. ſpũſſãctus qui eſt maximum dei donum facit deum eſſe in nobis: ⁊ nos manere in deo. igiť ſolus ſpũſſanctus eſt charitas. Hanc ſententiã mgř ponens in lr̃a dicẽ ꝙ ſpũſſanctus qui tempaliter miſſione datur inuiſibili: eſt caritas qua deum ⁊ ꝓximum diligimus. Et tunc inuiſibiliter mittitur vel datur. cum huiuſmodi dilectione dei ⁊ ꝓximi in nobis occulte operatur. Et hoc probat magiſter autoritate beati Auguſtini Poſtea magiſter excludit inſtantiam qua poſſet dici deum eſſe charitateʒ. ⁊ hoc debere intelligi ꝑ cauſalitatem. ſicut etiam diciť: Deus eſt patientia nr̃a ⁊ ſpes noſtra. quia patiẽtiam ⁊ ſpem in nobis operatur ⁊ cauſat. ſic etiam dici debeat deum eſſe charitatem. id eſt charitatem in nobis cauſans. ſed hoc remouet magiſter: ⁊ dicit ꝙ hoc nomen conſonat ſacre ſcripture. in qua bene reperitur. Deus patiẽtia mea ⁊ ſpes mea. ſed nullibi inuenitur dictum. Deus charitas mea. vel aliquid talium: ſed ſimpliciter dicitur. Deus charitas eſt. qδ non fieret niſi eſſentialiter charitas eſſet. Scδa ꝓpoſitio eſt hec. Spirituʒ ſanctũ qui caritas eſt in nobis augeri vel minui ſm̃ ꝙ in ipo ꝓficimus vel deficimus nullatenus catholice eſt negandũ. Et ꝓbatur ſic. Illud catholice de deo non negať quod cõueniẽti ſimilitudine in ſacra ſcriptura cõceſſum cõmuniter repitur. ſed ſpũmſanctum in nob augeri vel minui ſm̃ qδ in ipo ꝓficim⁹ vel deficim⁹ eſt hm̃õi. igiť illud catholice nõ negať. Argumentũ apparet euidens ⁊ maior: ſed minoris ꝓbationẽ mgř ponit in tertu. vbi obijcit ɔtra ſniam in p̃ma ꝓpoſitione. ſ. ꝙ ſpũſſanct⁹ ſit charitas. ſeq̃tur ꝙ ſicut charitas augereť in homĩe. ⁊ nõ habẽti dareť vt eã habeat. ⁊ hñti vt plenius eã habeat. ſic etiã ſpũſſanct⁹ augereť ⁊ minuereť in hoĩe. ⁊ dareť non hñti. q̃ omnia ſunt incõueniẽtia: vt apparet: eo ꝙ videreť ponere mutationẽ in deo. ⁊ ipm non eſſe vbiq;. Ad quam mgř r̃ndet di. ſpũſſanctus qui charitas: ſine oĩ mutatione augeri vel minui: ⁊ dari nõ hñti diciť. q: nõ recipit magis aut min⁹ in ſe eſſentialiter ſʒ ĩ hoĩe. ⁊ nõ augeť neq; minuiť ſibi. ſʒ potius ipi hoĩ: vł in ipo hoĩe a quo magis vel min⁹ habeť. ſic diciť etiã in nobis magnificari vel exaltari. licet tñ in ſe magnificeť vel exalteť. Diciť etiã dari nõ habenti. nõ ꝙ alicubi veniat vbi p̃us nõ fuit. qδ eẽ nõ põt cũ ſit vbiq;. ſed q: alio mõ alicubi eſſe incipit q̃liter ibi p̃us nõ fuit. Poſtea adducit plꝛes autoritates q̃bus ꝓbat ſpm̃ſctm̃ ab aliq̃bus magis ⁊ ab aliq̃bus minus haberi. exemplificãs illud ꝑ Helyſeum ꝓphetã: q̃ duplicem Helye petijt ſpũm. Per alias etiã autoritates ꝓbat ꝙ ꝟtus dꝛ ꝓficere. eo ꝙ hõ ĩ ea ꝓficit. Tertia ꝓpoſitio ẽ. Spũſſctũs actũ diligẽdi ꝑ ſeipm ſine ꝟtute media in nobis opať. Et ꝓbatur ſic. Et eodẽ argumẽto arguit ɔtra p̃us dicta. ſ. ꝙ ſpũſſanct⁹ diciť charitas. ⁊ arguit ſic. Dilectio q̃ nos diligim⁹ deuʒ non eſt dilectio q̃ de⁹ diligit nos. igiť charitas q̃ nos diligimus deũ nõ eſt ſpũſſctũs. ɔña tenet ꝓ tanto ꝙ dilectio q̃ nos diligit deus eſt ſpũſſanct⁹. ⁊ ergo illa qua nos diligimus deũ: non ẽ illa q̃ deus diligit nos. ſequiť noſtrã charitateʒ non eſſe ſpũmſanctũ. Aſſumptũ ꝟo ptʒ ꝑ autoritatẽ btĩ Auguſtini. que hř. ix. c. hui⁹ diſtinctiõis. Ad argumentũ r̃ndet mgř negando antecedẽs. Ad autoritatem btĩ Auguſtini r̃ndet mgř ꝙ. b. Aug⁹. noluit dicere illis ꝟbis ꝙ alia eſſet charitas qua deus diligit nos. ⁊ alia qua nos diligimus deum. Sʒ voluit dicere ꝙ nomen charitatis cõuenit deo nõ ſolum q: ipe diligit nos. ſed etiam q: nos ꝑ ipam ſui dilectores facit. Secũdo obijcit contra idem. Nihil eſt a ſe ipo. ſed charitas eſt ab ipo ſpũſancto. igiť charitas nõ eſt ipe ſpũſſanctus. Minorẽ ꝓbat mgř autoritate Auguſtini dicentis. ꝙ dilectio qua deuʒ diligim⁹ eſt a ſpũſancto. ſicut fides qua in deum credimus. Ad qδ r̃ndet mgř dicens ꝙ nõ eſt incõueniẽs idem eſſe a ſeipo non ſimpliciť. ſed q: a ſeipo datur nob. Et q̃tum ad hoc dicit. b. Aug⁹. ꝙ charitas a ſpũſãcto eſt. ⁊ ipa charitas eſt ſpũſſanctus. Fides aũt: q: non eſt de⁹ dans. ſed aliq̃d a deo datũ. Tertio obijcit. Nulla affectio eſt eſſentialiť ſpũſſctũs. ſʒ caritas q̃ nos deũ diligim⁹ eſt affectio animi. igiť nõ eſt ſpũſſanct⁹. Minor eſt. b. Augu. dicẽtis. Charitateʒ voco motũ animi ⁊c̃. Et reſpondet magiſter dicens. ꝙ charitas ideo diciť motus animi. q: nos ad diligendum effectiue mouet. Nec mirũ eſt ꝙ charitas q̃ ſpiritusſanct⁹ eſt diciť mot⁹ animi. cum de ipa diuia ſapientia dicatur ꝙ ſit nobilioꝛ omnibus mobilibus. Iſtis autem ſic poſitis magiſter ſoluit duas q̃ſtiões

Quaru͂ vna ſumit̃ ex reſponſione iam vltimo dicta Nam ex quo charitas mouet mentē ita bn̄ ad credēdum ⁊ ad ſperandū ſicu t ad diligendū . q̄re non ita bn̄ dicit̃ affectio mentis ad credendū ad ſperādum: ſicut ad diligendū? Reſpondet mgr̃ ꝙ hoc non pōt fieri,ideo. qꝫ charitas ſiue ſpūſſanctus alios actus ⁊ motus ꝟtutum operatur mediantibꝰ habitibꝰ infuſis. vtpote credere mediante habitu fidei. ſperare mediante habitu ſpei. ſed actum diligendi p ſe ſine quocunqꝫ habitu operatur. Alia queſtio. Utrum p donū qđ eſt ſpūſſanctus denť alia oīa dona? Et reſpondet ꝙ ſic. ⁊ tn̄ nō oēs qui hn̄t ſpm̄ſanctū habēt omnia dona. ſed aliqui illa. aliqui iſta. ⁊ ſic de alijs Et p̄dicta opinio magiſtri non tenet̃: nec debite ſoluit obiectionem. igit̃ ⁊c̃.

Utrum eadem ratione ſpūſſanctꝰ dicatur donum et datum ſiue donatum. a

DI. XVIII p PReterea diligenter conſiderandū eſt cum ſpūſſanctus dicat̃ donum et datum. vtrum eadem ratiōe vtrūꝫ nomen ei cōueniat: qđ vtiꝫ videri poteſt.

Quare ita eſſe videt̃. b

Cum enim idez ſit ſpūmſanctum dari: ⁊ ſpūmſanctum donari. ex eadem ratiōe videt̃ ſpūſſanctus dici datum ⁊ donū. Hoc etiā videt̃ Auguſti. (margin: Auguſti.) ſignificare in. xv. li. de trini. cum ait. Spiritusſanctus intantū donum dei eſt inquātum dat̃ eis q̄bus dat̃. apud ſe autē deꝰ eſt ⁊ ſi nemi dat̃. Ecce apte dicit ſpm̄ſanctuz donum appellari. qꝫ dat̃. Si aūt ex eo tantum appellat̃ donū. qꝫ dat̃. nō ab et̃no fuit donum. qꝫ non dat̃ niſi ex tempe.

Rn̄ſio quare datum ſiue donatū dicat̃ ſpūſſanctus. c

Ad quod dicimus qꝫ ſpūſſanctus ⁊ donū dr̄ ⁊ datum ſiue donatum. ſ; datū ſiue donatū ex eo tm̄ dicit̃. qꝫ dat̃ vel donat̃. qđ habet tm̄ ex tempe.

Hic quare donum. d

Donum vero dicitur nō ex eo tm̄ ꝙ donet̃. ſ; ex ꝓꝓetate quā habuit ab et̃no. vn̄ ⁊ ab et̃no fuit donum. Sempit̃ne em̄ donū fuit. nō qꝫ daret̃: ſ; qꝫ ꝓceſſit a pr̄e ⁊ filio. Un̄ Augꝰ. in. iiij. li. de tri. ait. Sic̄ natū eſſe ē filio a pr̄e eē. ita ſpūiſancto donū dei eſſe: ē a pr̄e ꝓcedere ⁊ a filio. Hic apte oñdit̃ ꝙ ſpūſſanctꝰ eo donuz ē ꝙ ꝓcedit a pr̄e ⁊ a filio. ſicut filius eo eſt a pr̄e ꝙ natꝰ ē ab eo. Nō em̄ idē ē filio eē a pr̄e ⁊ ſpūiſancto. i. non ea ꝓprietate filius dr̄ eē a pr̄e q̄ ſpūſſanctꝰ. Nam filiꝰ dr̄ eſſe a pr̄e. qꝫ genitꝰ ē ab eo. Spūſſctūs ꝟo dr̄ eē a pr̄e ⁊ a filio. qꝫ ſpūſſanctꝰ ē donum pr̄is ⁊ filij. i. qꝫ ꝓcedit ab vtroꝫ. Eo em̄ dr̄ ſpiritus quo donū. ⁊ eo donū quo ꝓcedens. Un̄ Augꝰ. in. v. li. de tri. ait. Spūſſctūs q̄ nō ē trinitas: ſ; in trinitate intelligit̃. in eo ꝙ ꝓp̄e dr̄ ſpūſſanctꝰ. relatiue dicit̃: cū ⁊ ad pr̄em ⁊ filiū refert̃. qꝫ ſpūſſanctus ⁊ pr̄is ⁊ filij ſpūs eſt. ſ; ip̄a relatio nō apparet in hoc noīe. Apparet aūt cū dr̄ donū dei. donū eſt enim pr̄is ⁊ filij. qꝫ ⁊ a pr̄e ꝓcedit ⁊ a filio. Ecce his ꝟbis apte oſtendit̃ eadez relatione dici ſpūmſanctū ⁊ donū. Donum aūt qꝫ ꝓcedit a patre ⁊ filio. Proprietas ergo qua dr̄ ſpūſſanctus vel donuz: ꝓceſſio ip̄a eſt. de q̄ poſt plenius agemꝰ cum alijs Cum ḡ ab eterno ꝓceſſerit ab vtroꝫ: et ab eterno donū fuit. Non ḡ ſpūſſctūs eo tātū dr̄ donum: qꝫ donat̃. Nam ⁊ an̄ fuit donū q̄ꝫ donaret̃. Un̄ Augꝰ. in. v. li. de tri. Sp ſpūſſanctus ꝓcedit. ⁊ nō ex tpe: ſ; ab eternitate ꝓcedit. Sed qꝫ ſic ꝓcedebat vt eſſet donabile: iaz donū erat an̄q̄ꝫ eſſet cui dōaretur. Alit̃ em̄ intelligit̃ cum dr̄ donū. alit̃ cum dicit̃ donatum. Nam donum pōt eē etiam anteq̄ꝫ detur. donatū autem niſi datum fuerit: nullo modo dici poteſt. Sempiterne ergo ſpiritus eſt donum. temporaliter aūt donatum. His ꝟbis aperte oſtenditur: ꝙ ſicut ſpūſſanctus ab eterno procedit. ita ab eterno donum eſt. nō qꝫ donaretur a pr̄e filio. vel a filio patri. ſ; qꝫ ab eterno ꝓceſſit, donabilis.

Marginal notes: Quid ſit filio eſſe a patre ⁊ ſpūiſancto. — Auguſti. — Eo dr̄ ſpūſſanctus quo donum. ⁊ eo donum quo procedens. — Ꝙ ſp ꝓcedit ſpūſſanctus.

Donū pt ee anq̄ detr̃ Donatū aūt niſi datū fuerit nullo modo dici pt.

Querit̃ cui donabilis. e

Sed queritur cui donabil' vtrū pr̄i ⁊ filio. an tm̄ nob̄ q̄ nondum eramꝰ? Si aūt nō erat donabil' pr̄i et filio ſed tm̄ nobis. ⁊ ex eo donū erat. qꝫ ſic donabil' ꝓcedebat. videt̃ ꝙ filius ſemp eadem ratiōe donū fuerit. qꝫ ab eterno ꝓceſſit a patre donabilis nobis in tpe. Nam et de filio legitur ꝙ datus eſt nobis. Ad qđ dicimꝰ. qꝫ ſpūſſanctus nobis tm̄ non patri

vel filio donabil' ꝓceſſit. ſicut ⁊ nobis tantum datꝰ eſt. Et filius vere datꝰ eſt nobis: ⁊ ab eterno ꝓceſſit a pr̄e. nō vt donabil' tantum: ſed vt genitus qui ⁊ donari poſſet.

Q filiꝰ ꝓceſſit vt genitus ⁊ donabilis. ſpūſſanctꝰ vo vt donū ⁊ donatū. ⁊ q2 ꝓcedit ab vtroq3. ⁊ q2 donabilis eſt.

Proceſſit ḡ vt genitus ⁊ donbil': ſ3 ſpūſſanctus non ꝓcedit vt genitus. ſed tantū vt donū. Donum aūt ſemꝑ fuit. nō ſolum quia donabilis. ſed quia ab vtroq3 proceſſit. ⁊ quia donabilis fuit. Unde Augꝰ. in v. lib. de trini. ait. Eo ipſo q datur' erat eū deꝰ: iam donū erat etiam an̄q3 daretur. Et ideo donabilis eſt. ſed aliter donabilis: q3 filius. Nam ⁊ aliter datus: ⁊ aliter ꝓceſſit q3 filius. Filij enim proceſſio genitura eſt: vel natiuitas. Spiritusſancti vero proceſſio natiuitas non eſt. vtraq3 vero ineffabilis eſt.

Q ſicut filiꝰ naſcendo accepit non tantū vt eſſet filiꝰ. ſed etiam eſſentia. ita et ſpūſſanctꝰ ꝓcedendo accepit non tantū vt eſſet donū. ſed etiā vt eſſet eſſentia. f

Et notandum q ſi

cut filius naſcendo accepit: non tm̄ vt filiꝰ ſit ſ3 oīno vt ſit. ⁊ vt ip̄a ſubſtātia ſit: ita et ſpūſſanctus a patre ⁊ filio ꝓcedendo accepit: non tm̄ vt ſpūſſanctus ſit vel donū. ſ3 etiam vt omnino ſit. ⁊ vt ſbā ſit. quod vtiq3 nō accepit ex eo quo daṫ. Nam cū non deṫ niſi ex tp̄e. ſi h̄ haberet ex eo q datur. accepiſſet ḡ ex tempe vt eſſet. Unde augꝰ. in. v. li. de trini. Filius non hoc tm̄ habet naſcendo vt ſit filius. ſed oīo vt ſit. Queritur ergo: vtrum ſpūſſanctus eo q datur habeat non tantū vt donum ſit: ſed omnino vt ſit? Quod ſi non eſt niſi quia datur. id eſt ſi non habet eſſe: niſi eo q daṫ. Sic filius naſcendo habet non tm̄ vt ſit filius qđ relatiue diciṫ. ſed omnino vt ſit ip̄a ſbſtantia. quomodo iam ſpūſſanctus erat ip̄a ſbſtantia: cum non prius dareṫ q3 eſſ3 cui daretur. Non ergo eo q datur: ſed ꝓcedēdo habet vt ſit donum: ⁊ vt ſit eſſentia. ſicut filius non eo q datus eſt. ſed naſcendo accepit: non tantum vt ſit filius. ſed vt ſit eſſentia. Unde Auguſtinus in. xv. libro de trinitate ait. Sicut filio preſtat eſſentiam ſine initio tēporis. ſine mutabilitate nature de patre generatio. Ita ſpūiſancto p̄ſtat eſſentiam ſine vllo initio tempis ſine vlla mutabilitate nature de vtroq3 ꝓceſſio.

Auguſti.

Auguſti.

Queſtio ex predictis videṫ q filius nō tantū ſit filiꝰ natiuitate. ſed etiā eſſentia. de ſimili ⁊ ſpūſſanctꝰ ꝓceſſione. g

Hic oritur queſtio

Si filius naſcendo h3: non tm̄ vt ſit filius. ſed vt ſit eſſentia. ⁊ ſpūſſanctus ꝓcedendo non tm̄ vt ſit donū. ſ3 vt ſit eſſentia. ḡ ⁊ filiꝰ natiuitate eſſentia eſt. ⁊ ſpūſſāctꝰ ꝓceſſiōe eſt eſſentia. cum alibi dicaṫ q nec pater eo pater eſt quo deus. nec filius eo filius quo deus. nec ſpūſſanctus eo donum quo deꝰ. Quia vt ait Augꝰ. in. vij. li. de trini. His nomibus relatiua eorū oſtenduṅṫ: non eſſentia. vnde poſt plenius agemus. Ad qđ breuiter reſpondentes dicimus. q2 nec filiꝰ natiuitate eſſentia eſt. ſed tm̄ filiꝰ. Nec ſpiritusſanctus ꝓceſſione eſſentia eſt. ſ3 donū tm̄. ⁊ tn̄ vterq3. ⁊ ille naſcendo: ⁊ iſte ꝓcedendo accepit vt eſſet eſſentia. Non eīn vt ait Hylarius in. v. li. de trini. ꝑ defectiōe3 aut ꝓtenſionē aut deriuationē ex deo deꝰ eſt. ſed ex v̓tute nature in naturam eande3 natiuitate ſubſiſtit filius. ⁊ ex virtute nature in naturam eandem ꝓceſſione ſbſiſtit ſpiritusſanctus.

Auguſti.

Reſpōſio.

Hylarius

Exponit verba Hilarij. h

Quod ita intelligi

poteſt. Ex patre q̄ eſt v̓tus ingenita: naturam quam habet eandem filius natiuitate id eſt naſcendo. ⁊ ſpiritusſanctus ꝓceſſiōe id eſt procedendo habet. Unde ip̄e idem apertius eloquens quod dixerat ap̄it dicens. Natiuitas inquit dei non poteſt non eam de qua profecta eſt tenere naturā. Nō enim aliud q3 deus ſubſiſtit quod non aliunde q3 de deo ſubſiſtit. Ecce his verbis aperitur quomodo intelligendum ſit illud De patre generatio preſtat eſſentiam filio. ⁊ de vtroq3 proceſſio preſtat eſſentiam ſpiritui ſancto. Non quia ille eſſentia ſit filius ⁊ iſte eſſentia ſit ſpiritusſanctus. ſimo ꝓprietate perſonali. ſed q2 ⁊ ille naſcendo. ⁊ iſte ꝓcedendo eſſentiam habet eandem ⁊ totā que in patre eſt.

Q ſpūſſanctus diciṫ donum et donatum ſ̄m duos p̄dictos modos proceſſionis. i

Ex p̄dictis patet ꝙ ſpūſſanctus ſempiterne donū eſt. ⁊ tpalit̄ datum vel donatum. Ex quo apparet illa diſtinctio gemīe ꝓceſſionis: de qua ſupra egimus. Nam ſm̄ alteram ꝓceſſionem dr̄ donatum vel datum. ſm̄ alteram vo᷑ dicitur donum.

Scd̄m hoc ꝙ donuꝫ eſt refert̄ ad p̄rez et filiū. ſm̄ ꝙ datū ad eū qui dedit et ad eos quibꝰ dedit. k

Et ſecūdum hoc ꝙ ſempiterne donū eſt: refert̄ ad p̄rez ⁊ filiū. ſm̄ hoc vo᷑ ꝙ dicit̄ datum vel donatuꝫ. et ad eū q̄ dedit refert̄. ⁊ ad eos q̄bus datur. ⁊ eius dr̄ eſſe q̄ dat. ⁊ illoꝝ quibus datur.

Auguſti.

Unde Augꝰ. in. v. li. de tri. ait. Qđ datuꝫ eſt: ⁊ ad eū q̄ dedit refert̄. ⁊ ad eos quibus dedit. Itaqꝫ ſpūſſanctus nō tm̄ p̄ris ⁊ filij q̄ dederunt. ſed etiam noſter dicit̄ q̄ accepimus. Spūs ꝗ ⁊ dei eſt q̄ dedit: ⁊ noſter q̄ accepimus. ille ſpūs noſter quo ſumus. q2 ip̄e eſt ſpūs homis q̄ in ip̄o eſt. q̄uis et illum ſpūm qui homis dicit̄ vtiqꝫ accepimus. ſed aliter iſte. aliter ille noſter dicit̄. Aliud eſt eñ quod accepimus vt eſſemus aliud quod accepimus vt ſancti eſſemus.

Qđ alit̄ ſpūſſctūs dr̄ noſt̄ alit̄ naturał.

Ꝙ aūt ſpūſſanctus noſter dicat̄: ſcriptura oſtendit. Scriptum eſt eñ de Johanne ꝙ in ſpū Helye veniret. Ecce dictus eſt Helye ſpūs quem accepit Helyas .ſ. ſpūſſanctus. Et Moyſi ait dominꝰ. Tollā de ſpiritu tuo: ⁊ dabo eis .i. dabo illis de ſpūſancto quem iam dedi tibi. Ecce ⁊ hic dictus eſt ſpūs Moyſi. Patet igit̄ quia ſpūſſanctus noſter dicitur ſpūs. ſed quia nob̄ datus. ⁊ datꝰ vtiqꝫ ad hoc vt ſancti eſſemus Spiritus vo᷑ creatus ad hoc eſt datus vt eſſemus.

An filiꝰ cū ſit nobis datꝰ poſſꝫ dici noſter vt ſpūſſanctus. l

Hic querit̄ vtrum ⁊ filius cum ſit nob̄ datus dicat̄ vel poſſit dici noſter? Ad qđ dicimus: q2 filius dicitur noſter pa̅is. noſter redemptoꝛ ⁊ hmōi. ſed non dicit̄ noſter filius. quia filius dicitur tm̄ relatiue ad eum q̄ genuit. Et iđ nr̄ filius non poteſt dici: ſed patris tm̄. In eo aūt ꝙ dicit̄ datus. ⁊ ad eum q̄ dedit. et ad eos quibus datus eſt refert̄. vt ſpūſſanctꝰ qui etiam cum in ſcriptura (vt ſupra dictū eſt) dicat̄ ſpūs noſter. vel ſpūs tuus. vel illius. vt de Moyſe ⁊ Helya dictū eſt. nuſq̄ꝫ tm̄ in ſcriptura occurrit ita dici. ſpūſſanctus noſter vel tuus vel illius. ſed ſpūs noſter: vel tuus: vel illius. quia ſpūſſanctꝰ eo dicitur quo donum. ⁊ vtrūqꝫ relatiue dicitur ad patrem ⁊ ad filium. ⁊ hoc ſempiterna relatione. Si tamen aliquādo dicit̄ donum noſtrum. accipit̄ donum pro donato vel dato. Cum vo᷑ donum accipit̄ eo modo quo ſpūſſanctus donuꝫ patris ⁊ filij dicitur: non homis. Ita ⁊ filius ſub hac appellatione non pōt dici noſter. vt dicat̄ filius noſter. ſicut nec dicit̄ ſpūſſanctus noſter. ⁊ tamen de filio dicit̄ panis noſter. et de ſpū ſpūs noſter. Ille noſter panis. quia nos reficit nobis datus. iſte noſter ſpūs. q2 nobis inſpirat̄ a patre ⁊ filio. ⁊ in nobiſ ſpirat ſicut vult.

Ꝙ nō dr̄ ſpiritusſctūs nr̄ ſed ſpūs nr̄

Auguſti.

Uñ Augꝰ. in. xv. li. de trini. ait. Qđ de p̄re natū eſt: ad p̄rem ſolū refert̄ cū dicit̄ filiꝰ. Et ideo filius p̄ris eſt. et nō nr̄. Dicimꝰ tm̄ ⁊ panem nr̄m da nobis. ſicut dicimus ſpūm noſtrū.

Utrum ſpūſſanctus ad ſeipſuꝫ referat̄. m

Poſt hec queritur vtrum ſpūſſanctus ad ſeip̄m referat̄? Hoc eñ videtur ex p̄dictis poſſe probari. Si eñ quod datur: refertur ad euꝫ q̄ dat et ad eum cui datur. ⁊ ſpūſſanctus datur a ſeipſo. vt p̄dictum eſt. ergo refertur ad ſeipſū.

Huius queſtionis determinationem in poſterum differimus: donec tractemꝰ de his que relatiue dicunt̄ de deo ex tp̄e. in q̄bus datū ⁊ donatū continent̄.

Hec q̄ſtio nō ſoluit̄ hic. ſꝫ differtur in ſequentibus.

Iſta eſt diſtinctio decimaoctaua In qua mgr̄ poſtq̄ tractauit de proceſſione ſpūſſcti tpali tam viſibili q̄ inuiſibili. agit de ꝓprietate ſm̄ quā cōuenit ſpūſſancto tpalit̄ ꝓcedere. ſ. de ꝓprietate doni. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo oſtēdit ꝙ ſpūſſanctꝰ donū ⁊ datū dicat̄. Scd̄o ſubdit vnde ip̄m donū eſſe ſingularit̄ ſumat̄. Tertio excludit ꝙ ſm̄ rōes doni ⁊ dati diuerſimode referat̄. Primum facit a p̄ncipio diſtinctōis vſqꝫ ibi. Et notandū. Secundum ab inde vſqꝫ ibi. Et ſm̄ hoc ꝙ ſempiterne. Tertiū ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctōis. Et hoc in generali. In ſpēali ſentētia mgr̄i ſtat in tribus propoſitionibꝰ. quarū p̄ma eſt. Spūſſanctus dicit̄ donum ex ſua eterna ꝓceſſiōe. ⁊ datū ex tpali. Et probatur ſic. Illud ꝓprie de ſpūſancto dicit̄ ex eterna ꝓceſſione quod ſibi conuenit ante omnem creaturā

⁊ illud ex tꝑali quod cōnotat vel coegit creaturarū exiſtentiā. ſed eſſe donū conuenit ſibi añ oīm creaturarū eſſentiā. igitur ꝯs concluſionis ꝓbande vera. Iſtam rationem inueſtigat mḡr in textu querendo. An ſpūſſanctus eadem rōe dicat̃ donum et datum Et arguit ꝙ ſic. q̇ꝛ donum ⁊ datū ſunt eiuſdē rōnis eo ꝙ vtrūqꝫ eorū dicit̃ a datione. Et rñdet magiſter ꝙ ſpūſſanctus alia ratiōe dicit̃ donum. ⁊ alia ratōe dicit̃ datum. Nam dicit̃ donum. eo ꝙ ab eterno fuit donabil̃ nobis: qui futuri eramus in tꝑe. Et dicitur datus ſeu datū ab actuali datiōe: eo ꝙ tꝑaliter nob̃ datur. Ex iſtis mouet dubiū. Quare etiam fil⁹ non dicat̃ donum vel datum: cum etiam ab eterno ꝓceſſit vt donabilis nobis. quod patet ex hoc ꝙ tempaliter datus eſt nobiſ. Iuxta illud Eſa. Filius datus eſt nobis. Ad quod rñdet. Licet filius tempaliter ⁊ eternaliter ꝓceſſit vt donabilis nobis. non tñ dicit̃ donum. q̇ꝛ filius non ſolum ꝓcedit vt donabil̃. ſed etiam vt genitus. Spūs xͦo ſanctus ꝓcedit vt dōabilis: ⁊ non vt genitus. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Nō ex q̄cunqꝫ ꝓceſſione hꝫ ſpūſſanctus ꝙ ꝓprie d̾ donum: ſed ſolum a ꝓceſſione eterna q̄ ꝓprie ꝓcedit a patre ⁊ filio. Et ꝓbatur ſic. Sicut filius ſe habet ad natiuitatē. ita ⁊ ſpūſſanctus hꝫ ſe ad ꝓceſſionē ſed filius eternaliter naſcēdo a pr̄e recepit ꝙ ſit fil⁹ igit̃ ſpūſſanctus recepit eternalit̃ ꝓcedendo a pr̄e ⁊ filio ꝙ ſit ſpūſſanctus. Cum igit̃ ſpūſſanctus ex inde habeat ꝙ ſit donum vñ habet ꝙ ſit ſpūſſanct⁹. hoc non habet ex quacunqꝫ ꝓceſſione: ſed tm̄ de proceſſione eterna: qua ꝓceſſit a patre ⁊ filio. igitur ex eodem habet ꝙ ſit donū. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ꝙ ſpūſſanctus ſm̄ ꝙ datū eſt poſſeſſiue refert̃ tam ad pr̄em q̄ ad filiū q̄ etiā ad nos. ⁊ ſicut d̾ ſpūſſanct⁹ pr̄is ⁊ filij: ſic etiā dicit̃ ſpūſſanctus noſter. Hanc ꝓpoſitionē ꝓbat mḡr in. ix. c. hui⁹ diſtinctōnis ſic di. Ꝙ ſpūſſanct⁹ ſm̄ hoc ꝙ ſempiterne donū eſt refert̃ ad pr̄em ⁊ filiū. ſm̄ hoc xͦo ꝙ d̾ datū vel donatū refertur ad eū q̄ dedit. ⁊ ad eos quibus dat̃. Hec confirmat mḡr autoritate beati Auguſtini li. de trini. q̄ patent in textu. igitur ⁊c̄.

Hic de qualitate triū ꝑſonarū. a

DI. XIX.

a **NUnc poſtquā** coeternitatē triū ꝑſonarū ꝓ modulo facultatis nr̄e inſinuauim⁹. Iam de earundem eq̄litate aliq̇d eloq̄ ſupeſt. Fides eñ catholica ſicut coeternaſ. ita ⁊ coequales tres ꝑſonas aſſerit. Equalis eſt eñ in omnibus patri filius. ⁊ patri et filio ſpūſſanctus. Quia vt ait Aug⁹. in li. de fide ad petrū. breuiter aperiens quō intelligatur equalitas docet. Nullus horū aliuꝫ aut p̄cedit eternitate. aut excedit magnitudine. aut ſupat poteſtate. quia nec filio nec ſpūiſancto quantum ad nature diuine vnitatem ꝑtinet. aut anterioꝛ aut maioꝛ eſt pater filio. nec filius ſpūſancto. Eternū quippe ⁊ ſine initio eſt: ꝙ filius de natura pr̄is extitit. ⁊ eternū ac ſine initio eſt: ꝙ ſpūſſanctus de natura patris filijqꝫ ꝓcedit. Ob h̾ ergo tres vnum recte credimus ⁊ dicimus deum. quia vna ꝓrſus eternitas: vna imēſitas: vna naturalit̃ eſt trium ꝑſonaruꝫ diuinitas. Ecce breuiter aſſignauit Aug⁹. in quo trium ꝑſonarum cōſiſtat equalitas ſcꝫ q̇ꝛ alia aliam non excellit: aut eternitate aut magnitudine: aut poteſtate.

Ꝙ eternitas et magnitudo ⁊ poteſtas in deo ſunt vnum. licet ponātur quaſi diuerſa. b

Cūqꝫ enumerent̃ iſta quaſi diuerſa. in deo tñ vnum ⁊ idem ſunt. ſ. eſſentia diuina ſimplex ⁊ incōmutabilis. Vñ Aug⁹. in. vij. li. de tri. Non alio magnus alio deus eſt. ſ; eo magnus q̄ de⁹. q̇ꝛ nō eſt illi aliud magnū eſſe. aliud deum eſſe. Eadem quippe eius magnitudo eſt. q̄ virtus. ⁊ eadem eſſentia que magnitudo. — Auguſti.

Pr̄ ḡ ⁊ filius ſimul vna eſſentia et vna magnitudo. Ita etiam ⁊ potentia dei ⁊ eſſentia diuina eſt. Vñ Aug⁹. in. vij. li. confeſ. Voluntas ⁊ potentia dei deus ipe eſt Eternitas quoqꝫ dei eſſentia diuia ē. Qd̄ Aug⁹. oſtendit ſup illū locū pſal̃. In generatione ⁊ generatiōe; anni tui. Eſt generatio generationū q̄ non trāſit collecta de oībus generatiōibus. i. ſancti. In illa erunt anni dei qui nō tranſeunt. i. eternitas dei. Nō eñ ſunt aliud anni dei. aliud ipe. ſ; anni dei eternitas dei eſt. Eternitas xͦo ipſa dei ſb̄a eſt nihil habens mutabile. Inconcuſſe ḡ teneamus ꝙ vnū ⁊ idem eſt. ſ. eſſentia diuina. dei eternitas. potentia. magnitudo. ⁊ tamen cōſueuit ſcriptura hec ⁊ his ſimilia quaſi diſtincte ponere. In his ergo verbis trium ꝑſonarum equalitatē breuiter complexus eſt Auguſtinus. q̇ꝛ alius alium nec eternitate. nec magnitudine nec potentia ſuperat. Ꝙ auteꝫ eternitate aliqua trium ꝑſonarum aliam non excedat ſupra oſtenſum eſt. vbi coeternitas trium ꝑſonarum inſinuata eſt.

Ꝙ magnitudo eſt dei eſſentia.

Ꝙ potentia dei deus eſt.

Ꝙ eternitas dei deus eſt.

Supra egit de eternitate

Hic de magnitudine ꝙ ea aliqua ꝑſonarū aliā non excedit. c

Nunc igitur ſupereſt oſtendere ꝙ magnitudine vel potentia alius aliū non excedat. ⁊ prius de magnitudine videamus.

Q: nõ eſt maioꝛ vna pſona alia nec maiꝰ aliquid due q̄ꝫ vna. nec tres vel due q̄ꝫ vna. d

Sciendū eſt ergo q: pater non eſt maioꝛ filio. nec pater vel filius maioꝛ ſpūſancto. nec maius aliq̄d due pſone ſimul ſunt q̄ꝫ vna. nec tres ſil' maius aliquid q̄ꝫ due. nec maioꝛ eſt eſſentia in tribus q̄ꝫ in duabus. nec in duabus q̄ꝫ i vna quia tota eſt in ſingulis. Unde Johā. Damaſcenus ait. Confitemur deitatis naturā omnem pfecte eſſe in ſingulis ſuarum hypoſtaſeon. i. pſonarum. omnē in patre. omnē in filio. omnem in ſpūſancto. Ideoq; perfectus deus pr̄. pfectus deus filius. pfectꝰ deus ſpūſanctus.

Jo. dam.

Quō dicit̄ eſſe deꝰ pater in filio. ⁊ filiꝰ in pr̄e. et ſpūſanctꝰ in vtroq; et ſingulus in ſingulis. e

Et inde eſt q̄ pater dicit̄ eſſe in filio: ⁊ filius in pr̄e. ⁊ ſpūſſctūs in vtroq;. ⁊ ſingulus in ſingul'. Un̄ augꝰ. in li. de fide ad petrū. Propter vnitatē naturalem totus pr̄ in filio ⁊ ſpūſancto eſt: totus q̄z ſpūſanctus in pr̄e ⁊ filio eſt. Nullꝰ horū extra quemlibet ipoꝛum eſt ppt̄ diuine nature vnitatem. Ecce hic aperit̄ aliq̄tenus. Non enim plene poteſt tm̄ ab homie reſerari archanū: ex qua intelligentia dicatur ſingula pſonarū tota eſſe in alijs. Un̄ etiam Hylarius iſta interius pquirens in li. iiij. de trini. ait. Affert pleriſq; obſcuritatem ſermo dn̄i cum dicit. Ego in pr̄e: ⁊ pater in me eſt. nec immerito. Natura em̄ intelligentie humane rationē dicti huiꝰ non capit. nec exemplū aliqđ rebus diuis comparatio hūana pſtabit. Sed qđ nõ intelligibile eſt homini: deo poſſibile eſt. Cogſcendum itaq; atq; intelligendū eſt q̄d ſit illđ. Ego in patre: ⁊ pater in me eſt. Si tm̄ cōphendere hoc ita vt eſt valebimus. vt qđ natura rerum pati non poſſe eſtimatur: id diuine veritatis ratio conſequat̄. Patrē ergo in filio: ⁊ filium in patre eſſe. plenitudo in vtroq; diuinitatis perfecta eſt. quia plenitudo diuitatis in filio: qđ in pr̄e eſt: h ⁊ in filio eſt. qđ in ingenito eſt: hoc in genito. alter ab altero. ⁊ vterq; vnū. Is. ſ. qui eſt nihil habens qđ nõ ſit etiam in eo a q̄ ē. non duo vnus. ſed alius in alio. q: nõ aliđ in vtroq;: vt vnum ſint in fide noſtra: vterq; nõ vnus. nec eundem vtrūq;. nec aliud confitemur. q: deum ex deo natū. nec eūdem natiuitas. nec aliud eſſe pmittit. Eandem g̃ in vtroq; ⁊ v̄tutis ſimilitudinem. ⁊ deitatis plenitudinem cōfitemur. q: veritas dicit. Ego in pr̄e: ⁊ pr̄ in me eſt. Omia em̄ filius accepit a patre. Nam ſi pt̄e eiuſdem qui genuit: accepit. neuter g̃ pfectus eſt. deeſt em̄ ei vnđ deceſſit. nec plenitudo in eo erit q̄ ex poꝛtione conſtiterit. Neuter ergo pfectus eſt: ſi plenitudinem ſuā ⁊ q̄ genuit: amittit. nec qui natus eſt conſequitur. Fateamur g̃ q̄ pater eſt in filio. ⁊ filiꝰ i patre: ⁊ deus in deo. vt idem Hylariꝰ ait i vij. li. de trini. Non p duplicē ↄuenientiū generū ↄiunctionem. nec p inſitiuā capacioris ſbe naturā: ẛ p nature vnitam ſimilitudinem. p natiuitatem viuentis ex viuente natura dū res nõ differt. dū naturā dei non degenerat natiuitas. dū nõ aliđ aliq̄d ex deo q̄ꝫ deus naſcit̄. dū nihil i his nouū eſt. nihil alienū. nihil ſepabile. Ecce his v̄bis ↄput humana pmittit infirmitas: aperitur ex quo ſenſu xp̄s dixerit ſe eſſe in patre ⁊ patrem in ſe. Ex eodē etiā ſenſu intelligitur ſpūſanctus eſſe in vtroq;. ⁊ ſingula pſonaꝝ in ſingul'. quia. ſ. in ſingul' eſt eadē plenitudo diuinitatis. ⁊ vnita ſimilitudo nature. q: nõ eſt maioꝛ diuina natura i aliqua harū pſonaꝝ. ſed vniꝰ ⁊ indifferentis nature ſunt he tres pſone. Ideoq; altera i altera eſſe đr: vt p̄dictum eſt. Unde amb. p̄dictorū v̄boꝛum ſniam nobis apiens ſuper ep̄l'am. ij. ad Chor'. ait. Per h̄ intelligitur pater eſſe in filio. ⁊ filius in pr̄e. q: vna eſt eoꝛū ſba. Ibi em̄ eſt vnitas: vbi nl'la diuerſitas. Ecce tribus illuſtriū viroꝝ teſtimonijs. ſ. Aug'. Hylarij Amb. in idem cōcurrentibꝰ: reuelatiōe ſpūſancti i eis loq̄ntis: pie credere volētibꝰ oſtendit̄. tm̄ q̄ſi p ſpeculū ⁊ in enigmate: qualit̄ accipiendū ſit cū dicit̄. pater in filio eſſe: vel filiꝰ in patre. vel ſpūſanctus in vtroq;.

Auguſti.

Hylarius

Hylarius

Hec v̄ba diligēt' attēde

Ambro.

Ad id quod cepat redit. ſ. vt oſtēdat q̄ magnitudine alius aliū nõ ſupat. f

Sed iam nunc ad ppoſitum redeamus. ceptoq; inſiſtamus oſtendentes q̄ magnitudine nulla trium

pſonarū alia ſupat. q: nulla maioꝛ alijs nec maius aliq̄d ſunt due q̄ȝ vna. nec tres q̄ȝ due. nec maioꝛ deus q̄ȝ ſinguli horū. quia ſingulus horū pfectus eſt. nec eſt quo creſcat illa pfectio.

Q nulla pſonarum pars eſt in trinitate. g

Nec ē aliqua triuȝ pſonarum ps dei vel diuine eſſentie. quia ſingula harū verus ⁊ plenus deus eſt ⁊ tota ⁊ plena diuina eſſentia eſt. et ideo nulla iſtarū in trinitate ps eſt. Vñ Aug᷒. i li. ij. cōtra Maximinū hereticū ſic ait. Putas deum prēm cum filio ⁊ ſpūſancto vnū deū eſſe non poſſe, times eñ ne pr̄ ſit ps vnius dei: q̄ cōſtet ex tribus. Noli h̄ timere. Nulla eñ fit partiū in deitatis vnitate diuiſio. vnus eſt deus pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſanct᷒. i. ipſa trinitas vnus eſt de᷒. Ergo inquis de᷒ pater eſt pars dei. abſit. Tres eñ perſone ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſanctus. ⁊ hi tres q: vnius ſubſtātie ſunt: vnum ſunt. ⁊ ſumme vnum ſunt. vbi nulla naturarū: nulla ē diuerſitas volūtatū. Si enim natura vnū eſſent: ⁊ conſenſione nō eſſent: non ſumme vnum eſſent. Si vo natura diſpares eſſēt: nō ſumme vnū eſſent. Hi g̊ tres q: vnū ſūt ppt̄ ineffabilē cōiunctionē deitatis q̄ ineffabilit̄ copulant̄ vnus deus eſt. Pars ergo trinitatis eſſe nō pōt q̄cunq̄ vn᷒ eſt in tribus. In trinitate g̊ que deus eſt ⁊ pater deus eſt. ⁊ filius deus eſt. ⁊ ſpūſanct᷒ de᷒ eſt. ⁊ ſimul hi tres vn᷒ de᷒. Nec hui᷒ trinitatis tertia pars eſt vnus. nec maius aliq̄d duo q̄ȝ vnus eſt ibi: nec maius aliquid ſunt omnes q̄ȝ ſinguli. q: ſpūalis non coꝛpoꝛalis eſt magnitudo. Qui pōt capere capiat. qui autē non pōt: credat. ⁊ oꝛet vt quod credit: intelligat. Verū eſt eñ qd̄ p pphetam dicit̄. Niſi credideritis: non intelligetis. His vbis apte oſtendit indifferentem magnitudinē triū pſonarum. Item in eodem. Tu nēpe dixiſti vnū deū nō ex ptibus eſſe compoſitū. ⁊ hoc de prē tm̄ vis intelligi. Ille inq̄s virtus eſt ingenita ſimplex. ⁊ tm̄ in hac ſimplici vtute mlt̄a videris cōmemorare cum dicis. Deus deū genuit bonus bonū genuit. ſapiens ſapientem. clemens clementē. potens potentē. Nūq̄d ergo bonitas ⁊ ſapientia ⁊ clementia ⁊ potētia partes ſunt vnius vtutis quam ſimplicem eſſe dixiſti? Si dixeris ptes ſunt. Simplex g̊ virtus ex ptibus cōſtat. Et ſimplex iſta virtus te diffiniente vnus eſt de᷒. ergo deū ex ptibus compoſitū eſſe dicis. Nō dico inquis. nō ſunt ptes. Si g̊ in vna perſona patris ⁊ illa inuenis que plura videtur ⁊ ptes nō inueneris. q: vna vtus ſimplex eſt. Quantomagis pat̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſanctus. ⁊ ppter indiuiduam deitatē vn᷒ de᷒ ⁊ ppter vniuſcuiuſq̄ ppꝛietatem tres perſone ſunt. ⁊ ppter ſinguloꝝ pfectiōȝ ptes vnius dei nō ſunt. Virtus eſt pr̄. vtus eſt filius. vtus eſt ſpūſanctus. Hoc veruȝ dicis. Sed q vtutem de vtute genitam. ⁊ vtutem de vtute pcedentē: nō vis eandem habere naturā. hoc falſum dicis. h̄ contra fidem rectā ⁊ catholicam dicis. His vbis apte docet̄: q tres pſone ille nō ſunt ptes dei vel diuine eſſentie. Nullaq̄ illaruȝ trinitatis ps dicenda eſt. nec vna maioꝛ alijs

Cū dicim᷒ tres pſonas eſſe vnam eſſentiā: nec vt gen᷒ de ſpēb᷒. nec vt ſpeciem de indiuiduis pꝛedicamus. q: non eſt eſſentia gen᷒ et pſona ſpecies. vel eſſentia ſpecies et pſone indiuidua. b

Hic adijciendū eſt q tāta eſt equalitas triū pſonarum atq̄ indifferēs magnitudo: q cum dicam᷒ tres pſonas vnam eſſe eſſentiā vel ſbam. neq̄ vt genus de ſpeciebus. neq̄ vt ſpeciem de indiuiduis pdicamus. Nō eñ eſſentia diuina genus eſt. ⁊ tres pſone ſpecies. vl̄ eſſentia diuina ſpecies: ⁊ tres pſone indiuidua Quod Auguſtin᷒ rationib᷒ pbabilib᷒ atq̄ irrefragibilibus apte demonſtrat in li. vij. de tri. dicēs. Si eſſentia genus eſt. ſpecies aūt pſona: vt nōnulli ſentiūt. opoꝛtet appellari tres ſbas: vt appellant̄ tres perſone. Sicut cū ſit aīal gen᷒ ⁊ equus ſpecies. appellant̄ tres equi idemq̄ tria animalia. Non eñ ibi ſpecies pluralit̄ dicit̄: ⁊ gen᷒ ſingularit̄. vt ſi diceret̄. tres equi ſūt vnuȝ animal. ſed ſicut tres equi ſpeciali nomine. ita tria animalia nomine generali dicunt̄. Cum ergo tres pſonas vnam fateamur eē eſſentiam: non tres eſſentias. cuȝ tres equi tria animalia dicant̄: non vnum. Patȝ nomine eſſentie non ſignificari genus. nec nomine pſone ſpeciem.

Hic pbat q non dicit̄ vt ſpecies de indiuiduis. i

Auguſti.

Spūal' nō coꝛpal' ē magnitudo

Argumentatio Auguſtini cōtra hereticos q̄ oſtendit prēȝ et filiū ⁊ ſpūſanctū nō eē ptes in trinitate.

Pri᷒ pbat q nō illud dr̄ vt gen᷒ de ſpeciebus

Si vero dicunt no mine pſone nō ſpēm ſignificari. ſ aliq̄d ſingulare atq̃ indiuiduū. et noie eſſentie ſpeciem intelligi: vt pſona nō dicat̃ ſic hō. ſ quō dicit̃ hic hō. velut Abraaz Iſaac Jacob. vel quis alius q̄ etiam digito pn̄s demonſtrari poſſit. Sic quoq̃ illos eadē ratio confutabit. Sicut em̄ dicunt̃ Abraam Iſaac Jacob tria indiuidua. ita treſ homines ⁊ tria animalia. Cur ergo pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctus. ſ. ſi ſm genus ⁊ ſpeciem ⁊ indiuiduū iſta diſſerimus. non ita dicuntur tres eſſentie vt tres pſone.

Alio modo probat idem. k

Augusti. Alio quoq̃ modo idem pbat Augꝰ. ſ. q̄ eſſentia diuina nō ē genus. nec pſone ſpēs. vt̃ eſſentia nō ē ſpecies. nec pſone indiuidua. Una inq̄t eſſentia non hʒ ſpecies: ſicut vnum aīal non habet ſpēs. Pater ḡ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ non ſunt tres ſpecies vnius eſſentie. Diuina ḡ eſſentia genus non eſt. ſ nec ſpecies ē eſſentia diuina. ⁊ pſone indiuidua: ſicut hō ſpecies eſt. Indiuidua aūt Abraam Iſaac et Jacob. Si em̄ eſſentia ſpēs eſt vt hō. ſicut nō dr̄ vnꝰ hō eſſe Abraam Iſaac ⁊ Jacob ita nō dicet̃ vna eſſentia eſſe tres perſone. Nō itaq̃ ſm genus ⁊ ſpēs iſta dicimus.

Nec ſm materialē cāʒ dicūt̃ tres pſone vna eſſentia. l

Idem Notandū etiam q̄ eſſentia diuina nō eſt materia trium perſonarum. vt Auguſtinus in eodem libro docet. tanq̃ ſm cōmunem eādemq̃ materiā tres pſone dicant̃ eſſe vna eſſentia. ſicut ex eodem auro ſi fierent tres ſtatue. diceremꝰ tres ſtatuas vnū aurū. Nō aūt ſic trinitatem. i. tres pſonas dicimꝰ vnam eſſentiā et deū vnū tanq̃ ex vna materia tria quedā ſubſiſtant. In ſtatuis em̄ equalibus plus auri eſt tres ſimul q̃ ſingule. ⁊ minus auri eſt vna q̃ due. In illa vō eſſentia trinitatis nullo mō ita eſt. Non ergo ſm materialem cauſam tres pſonas vnam dicimꝰ eſſe ſubſtantiam vel eſſentiam. ſicut tres ſtatue dicunt̃ vnum aurum.

Nec ita dicunt̃ tres pſone vna eſſentia. vt tres homines vna natura vel vnius nature. m

His quoq̃ addendum eſt q̄ tres pſonas non ita dicimꝰ eſſe vnam eſſentiam vt Augꝰ. in eodem ait. vl̃ vnius eſſentie. ſicut dicimus aliquos tres homines eiuſdem ſexus ⁊ eiuſdē temperationis corpis. eiuſdemq̃ animi: vnam eſſe naturam vel vnius nature. Nam in his rebus non tm̄ eſt vnus homo quantum tres homies ſimul. ⁊ plus aliq̄d ſunt homines duo q̃ vnus homo. ſicut in ſtatuis eſſe diximus. ac in deo non eſt ita. Nō em̄ maior eſſentia eſt pater ⁊ filius ſimul q̃ ſolus pat̃ vel ſolus filius. ſed tres ſimul ille perſone equales ſunt ſingulis. Ex premiſſis patet q̄ tres perſone dicuntur diuina eſſentia. nec ſm materialem cauſam: vt tres ſtatue vnū auruʒ. nec ſm complexionis ſimilitudinem. vt tres homies vnius nature. nec vt genus p̄dicat̃ de ſpēbus. vel vt ſpēs ex indiuiduis. i. continēs de ɔtentis. maius de minoribus. Augusti.

Que videt̃ aduerſari p̄dictis. n

His aūt videntur aduerſari que q̄dam ſacre ſcripture tractatores catholici in ſuis ſcriptis tradiderūt. In q̄bus ſignificare vident̃ q̄ eſſentia diuina ſit q̄ddaʒ cōmune ⁊ vniuerſale. velut ſpecies. tres vō pſone ſunt tria pticularia. tria indiuidua numero differentia. Unde Joh. damaſcenus inter doctores grecorū maximus in libro quem de trinitate ſcpſit: quem ⁊ papa Eugenius tranſferri fec: ait. Cōmunia ⁊ vniuerſalia predicant̃ de ſubiectis ſibijpſis particularibus. Cōmune ḡ ſubſtantia eſt. particulare vō hypoſtaſis. id eſt perſona. Particulare autem dicitur nō quod partem nature habet: ſed particulare numero. vt athomuſ. id eſt indiuiduū Numero enim ⁊ non natura differre videntur hypoſtaſes. Item in eodem. Subſtantia ſignificat cōmunem ⁊ circūplexiuā ſpeciem homoydeon. id eſt ſimiliū ſpecie. hypoſtaſeon. id ē pſonarū. vtputa deus hō. Hypoſtaſis auteʒ indiuiduū demōſtrat. ſcʒ patrem filium ⁊ ſpiritūſanctum Petrū Paulum ⁊ huiuſmodi. Ecce aperte dicit ſubſtantiā eſſe vniuerſale. hypoſtaſim vō

Jo. dam̄. Johannes damascenus inter doctores grecorum maximus

c

particulare. ⁊ q̄ deus eſt ſpecies vt hō. et
q̄ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt indiui-
dua. ſicut Petrus ⁊ Paulus: eo q̄ nume
ro differunt. que p̄miſſe ſententie Auguſti
ni penitus contradicere vident̄. Quid er-
Verba auguſtini tenenda dicit — go dicemus ad hec? Hoc vtiq̧ dicere poſ-
ſumus atq̧ debemus q̄ ea que Auguſtin⁹
tradidit ſuperius ſine omni heſitatione te-
nenda ſunt.

Q ſane pn̄t intelligi que Johānes dicit, et quō oſtendit. o

Hec autē que hic
dicunt̄: licet in ſmonis ſupficie aliq̄d a fi-
de alienum reſonare videant̄. ſane tn̄ intel-
ligi queunt. piumq̧ lectorem atq̧ intelle-
ctorem plurimū efflagitant. In quorū ex-
planatione mallem ſilens alios audire: q̄
loquendo maliuolis detrahendi occaſiōē
preſtare. Videt̄ tamen mihi ita poſſe acci-
Ex quo intellectu dixerit: q̄ ſuba dei ſit ſpēs vel vniuerſale ⁊ pſone indiuidua — pi: cum ait. Subſtantia eſt cōmune. et hy-
poſtaſis eſt particulare. Non ita hoc acce
pit cum de deo dicant̄ vt accipiunt̄ in phi
loſophica diſciplina. Sed p ſimilitudinē
eorū que a philoſophis dicunt̄ locut⁹ eſt.
vt ſicut ibi cōmune vel vniuerſale dicitur
quod p̄dicat̄ de pluribus. particulare v̄o
vel indiuiduū quod de vno ſolo. ita hic eſ-
ſentia diuina dicta eſt vniuerſale. quia de
omnibus pſonis ſimul. ⁊ de ſingulis ſepa-
tim dicitur. Particulare v̄o ſingula queli
bet pſonarū. quia nec de alijs cōmuniter
nec de aliqua aliarū ſingulariter predicat̄
Propter ſimilitudinem ergo p̄dicatōis
ſubſtantiam dei dixit vniuerſale. ⁊ pſonas
particularia vel indiuidua. Propter hoc
idem etiam eandem diuinam eſſentiam di-
xit eſſe ſpeciem cōmunem ⁊ circūplectiuā
ſimiliū ſpecie pſonarum. Quia ſicut h̄ ſpe-
cies homo de ſuis predicatur indiuiduis.
velut de Petro ⁊ Paulo ⁊ alijs. nec iſta
ſpecie differunt: ſed cōueniunt. Ita de⁹ de
tribus predicatur perſonis: que in diuini-
tate non differunt: ſed p omnia cōueniunt.
Hanc ergo ſimilitudinem inter res ſempi-
ternas ⁊ res temporales perpendens Jo-
hannes: vniuerſalitatis ⁊ particularitatis
nomina: que rebus temporalibus proprie
cōueniūt: ad res eternas tranſtulit Augu-
ſtinus v̄o maiorem vidēs diſſimilitudinē
q̄ ſimilitudinem inter res predictas. ab ex
cellentia trinitatis predicta nōia remouit.

Ex quo ſenſu dixerit pſonas differre numero. p

Q aūt Johannes
dicit hypoſtaſes differre nūero nō natura
In eo q̄ nō differre natura ait. veriſſime ⁊
ſine ſcrupulo loquitur. Q v̄o dicit differre
numero: cauēdū eſt quō intelligat̄. Diuer
ſis eñ modis dicunt̄ aliq̄ differre numero.

Quibus modis dicāt̄ differre numero. et ſm quem modum poſſit conuenire perſonis. q

Dicuntur enim ali
qua differre numero: qn̄ ita differt̄. vt hoc
nō ſit illud nec aliq̄d qd̄ illud eſt: vl' in ipo
eſt. q̄lit̄ differūt Socrates ⁊ plato. ⁊ hmōi
que apud phos dicunt̄ indiuidua vl' par-
ticularia. Iuxta quem modū non pn̄t dici
tres pſone differre numero. Dicunt̄ quo-
q̧ differre numero: q̄ in enumeratione ſiue
cōputatione nō ſibi adiungunt̄: ſꝫ a ſe inui
cem diſcernunt̄. vt cum de aliq̄bus rebus
loquētes dicim⁹. vna. due. tres. ⁊ ſm hūc
modū forte dixit Johēs: hypoſtaſes .i. p-
ſonas differre numero. Poſſum⁹ eñ dice-
re. pr̄ eſt vnus. ⁊ pr̄ ⁊ filius ſunt duo. ⁊ pr̄
⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt tres. Et itē Hec
pſona eſt vna. ⁊ h̄ ⁊ illa ſunt due. ⁊ h̄ ⁊ illa
⁊ alia ſunt tres. Cōuenienti⁹ tn̄ tres ille p-
ſone ꝓpetatib⁹ tn̄ diſtingui dicunt̄. de q̄-
rum diſtinctiōe ſm ꝓpetates in ſequēti tra
ctabit̄. Nunc v̄o ad inceptū redeamus: q̄
dicta ſunt repetentes: vt ſepius v̄ſando fa-
miliarius innoteſcant.

Q vna pſona nō ē maior alia. nec tres ſimul q̄ vna. et hoc rōe oſtēdit catholica. r

Sciendū eſt ergo
tantam eq̄litatē eſſe in trinitate: vt ait aug.
in. viij. li. de tri. vt non ſolū pr̄ nō ſit maior
q̄ filius. ſꝫ nec pr̄ ⁊ fili⁹ ſil' maius aliq̄d ſūt
q̄ ſpūſſanctus. aut q̄libet pſona minus ali
q̄d ſit q̄ ipa trinitas. Q autem ita ſit: aliq̄
modo ſi fieri poteſt demōſtrādū eſt. Quā-
tum q̄ ipe creator adiuuat attendam⁹ In-
quit Aug⁹. in eodem. quomō in hac trini- Auguſti.
tate due vel tres pſone: non ſunt maius ali
q̄d q̄ vna earū.

Ratione vtiť ſubtiliſſima ad oſtē dendū ꝙ ita ſit. s

Quod ibi magnū dicit᷑: aliunde magnū nō eſt. ꝙ̄ eo quo vere eſt. q᷑ ibi magnitudo ipa veritas eſt. et veritas eſſētia. Nō ğ ibi mai⁹ eſt qđ veri⁹ nō eſt. Non aūt verius eſt pr̄ ⁊ fili⁹ ſimł ꝙ̄ pr̄ ſolus vel fili⁹. Non ğ maius aliqđ vtrū ꝙ ſimul ꝙ̄ ſingul̄ eoꝝ. Et q᷑ eque vere eſt etiam ſpūſſanctus. ideo pr̄ ⁊ filius ſiſ̄ non ſunt aliqđ maius ꝙ̄ ipe. q᷑ nec veri⁹ ſunt. Item in eſſentia veritatis hoc eſt veruȝ eē quod eſt eſſe. ⁊ hoc eſt eſſe qđ eſt magnum eſſe. Hoc eſt ğ magnum eſſe qđ veruȝ eſſe. Qđ igiť ibi eque verum eſt: ⁊ eq̄ magnuȝ eſt. Qđ ğ ibi plus veritatis non habȝ. non plus habet magnitudinis. Plus aūt veritatis non habet: quod verius nō eſt. Non eſt autē verius vna pſona ꝙ̄ alia. vel due ꝙ̄ vna. vel tres ſimul ꝙ̄ ſingula. Nō ergo plus veritatis habet vna ꝙ̄ alia. vel due ꝙ̄ vna. vel tres ſimul ꝙ̄ ſingula. Sic ergo ⁊ ipa trinitas non eſt maius aliqđ ꝙ̄ vnaqueqȝ ibi pſona. ſed tam magnum ꝙ̄ ſingula. Non eñ ibi maior eſt que verior nō eſt. vbi ipa veritas eſt magnitudo. Ecce modo ꝯuenienti ⁊ rōe catholica oſtenſuȝ eſt: quō indifferens ſit magnitudo triū pſonarum. q᷑ nec vna maior ē alia. nec due vna. nec tres ſimul maius aliqđ ꝙ̄ ſingula.

Iteruȝ aliter idem ꝓbat.

Ꝙ deus nō eſt dicendus triplex ſȝ trinus. t

Preterea cū deus dicať trinus. non tamen debet dici triplex Ibi eñ non eſt triplicitas: vbi ſumma eſt vnitas. ⁊ indifferens equalitas. Vnđ Auguſtinus in li. vj. de trini. ait. Nō quoniaȝ deus trinitas eſt: ideo triplex putādus eſt alioquin minor eſſet pater ſolus vel filius ſolus ꝙ̄ ſimul pater ⁊ filius. Cum itaqȝ tātus eſt pater ſolus: vel ſolus filius: vel ſolus ſpirituſſanctus: quantus eſt ſimul pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus. nullo mō triplex dicendus eſt deus. Non enim pater cum filio ⁊ ſpirituſancto maior deus eſt ꝙ̄ ſinguli eoꝝ. quia non eſt quo creſcat illa ꝑfectio. Perfectus autē eſt ⁊ pater ⁊ fili⁹ et ſpūſſanctus. ⁊ pfectus dicit᷑ deus ſingul⁹ eoꝝ. Et ideo trinitas potius ꝙ̄ triplex dici debet.

Ꝙ nō eſt ita in rebus corporeis vt in trinitate. v

In rebus corporeis nō tm̄ eſt vna quantū tres ſiſ̄. ⁊ pl⁹ ſunt due ꝙ̄ vna res. In trinitate xͦ o ſumma tātum eſt vna pſona quantū tres ſimł. et tantum ſunt due quantum vna. ⁊ in ſe infinite ſunt. q᷑ nō eſt finis magnitudis earū. Ac ꝑ h̄ apiť qđ ſupius dictū eſt. quō ſingl'a ſūt i ſingul̄. ⁊ oīa in ſingul̄: ⁊ ſingl'a i oib⁹: ⁊ oīa in oib⁹. ⁊ vnū i oibus eſt: ⁊ vnū oia. Ecce iam oſtendim⁹ ſufficienť qualiť in trinitate aliq̄ pſona aliā nō ſupet magnitudine.

Iſta eſt diſtinctio decianona. In qua mgr̄ poſtꝙ̄ egit de diuinarū pſonarū diſtinctōe ⁊ origine. hic incipit agere de earūdem equalitate. Et circa hoc tria facit. Nam pmo oſtendit quid req̄ratur ad equalitatem in cōi. Scđo ſubdit applicationes illoꝝ ad pſonas diuinas. Tertio infert ex illis concluſionem intentam. Primū facit a principio vſqȝ ibi. Sed iam nunc ad ꝓpoſitum. Secundū ab inde vſqȝ ibi. Sciendum eſt ergo. Tertium ab inde vſꝙ̄ ad finem diſtinctiōis. In ſpeciali xͦ o ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. quaꝝ pma ē hec. Perſone diuine quo ad eternitatem: magnitudinē ⁊ potentiā ſunt equales. Et ꝓbať ſic. In illꝭ perſone diuine ſunt eq̄les in q̄bus ſe inuicem nullatenus ſunt excedentes. hmōi ſunt eternitates. magnitudo ⁊ potētia. ergo in his tribus ſibi pſone diuine ſunt equales. vt dicit ꝓpoſitio. Argumētū eſt euidēs et maior. ſȝ minor ē. ſ. ꝙ in his trib⁹: etnitate. magnitudine ⁊ potētia pſone diuine nō ſunt ſe inuicē excedētes. ꝓbat ꝑ hoc. ſ. ꝙ iſta tria. ſ. eternitas ⁊c̄. ſunt in diuis pſonis vna eſſentia. licet ſint diuerſimode nominata. ꝓpter quam etiam vnitatē ⁊ conſubſtātialitatem vna pſona dicať eſſe in alia. vt mgr̄ probat diuerſis ſanctoꝝ autoꝛitatibus. igiť: Secūda propoſitio eſt hec. Diuine pſone ſunt nullius eſſentialis diuerſitatis. Quam probat ſic. Perſone diuine ſunt idem in diuina eſſentia: ꝙ nec differūt ſitualiter vt partes integrales in toto integrali. nec localiter: vt partes ſubiectiue in toto vniuerſali. nec materialiť ſicut diuerſe aque cōmunicant in vna materia. Nec formaliter: ſicut que cōueniunt in forma. igitur nulla eſt inter eas eſſentialis diuerſitas ſeu differentia. cōſequentia tenet ex ſufficienti diuiſione. Sed mgr̄ antecedens in textu ꝓbat ꝑ ordinem. Et pmo ꝙ in diuinis nō ſit diuerſitas partiū ſicut in toto integrali. ꝓbat ꝑ hoc ꝙ in diuinis eſt ſumme nature vnitas cui repugnat qualiſcūqȝ partium diuerſitas. Secundo ꝓbat ꝙ ibi nō ſit diuerſitas pluriū: ſicut ī aliquo toto vniuerſali. Nam ſi talis diuerſitas eſſet ibi. illa attendereť penes compatione eſſentie ad pſonas. vt ſi eſſentia eſſet quaſi quoddā totuȝ vniuerſale reſpectu pſonarum. quod nō eſt verū. Quod probať ſic. Naȝ vbi eſt totū vniuerſale: pluraliť p̄dicatur de plurib⁹ ptibus ſuis. ⁊ nō eſt idē numero ī eis. Nam hō ē q̄dam vniuerſale totū reſpectu ſortis ⁊ platonis. ⁊ p̄dicať pl'aliť de eis dicēdo. Sortes ⁊ Plato ſunt hoīes. ⁊ etiā hūanitas nō eſt eadē nūero in ſorte ⁊ platone. Cur ergo eſſentia diuīa nō p̄dicať pl'aliť de diuinis pſonis. q᷑ hec eſt falſa. pater ⁊ fili⁹ ſūt eſſentie. Nō eſt. q᷑ eſſentia ē vna ⁊ eadē ī eis ambo-

Deus dicat[ur] trin[us] et nō triplex

bus. Ideo eſſentia diuina nō habet ſe vt totū vniuerſale in diuinis. Tertio ꝓbat ꝙ tres ꝑſone diuīe non ꝯueniūt in vna eſſentia ſicut in toto materiali. ita ꝙ vna eſſentia ſit materia triū ꝑſonaꝝ: ſicut auꝝ mltorum vaſorū. Et arguit ſic. Illa q̄ ꝯueniūt ī vna materia: plus ē de materia ē in pluribꝰ coꝝ q̄ ī vno. ſicͭ plꝰ ē in anul' q̄nqꝫ de auro q̄ vno: ſaltē ſi anuli ſūt in pōdere eq̄les. Cū ergo nō plus eſt de eſſentia diuīa in tribꝰ ꝑſonis q̄ in vna tm̄. patꝫ ꝙ eſſentia nō hꝫ ſe ad ꝑſonas ſicͭ totū materiale. Quarto oñdit ꝙ due ꝑſone nō ꝯueniūt in eſſentia ſicͭ in ꝓꝓetate formali. ſicͭ ꝯueniūt mlti hoīes in vna cōplexione. qui etiā ꝓpter hoc dicunt᷑ vnius nature. Nam in tali ꝓꝓetate formali duo ſunt aliq̄d magis q̄ vnū. ⁊ tres q̄ duo. In diuinis aūt tres ꝑſone in eſſentia ꝯueniētes: nō ſunt aliq̄d magis q̄ due. ⁊ due nō magis aliquid q̄ vna. ⁊ ꝑ ꝯſequēs nō ꝯueniūt in eſſentia vt pt̄a. Contra hec poſtea obijcit autoritate Damaſ. di. ꝙ diuīa eſſentia eſt vniuerſal' ⁊ cōis. ſed tres ꝑſone ſūt tria ꝑticularia. Poſtea rn̄det mgr̄ ad hoc ⁊ dicit ꝙ verba Damaſ. non ꝓꝓrie ſed ſimilitudinarie ſunt intelligenda. ſunt em̄ aliq̄ ibi q̄ ſimilitudinē tenent rei cōmunis. ⁊ aliq̄ rei ꝑticularis. Similitudinem q̄dem rei cōis tenet eſſentia. ⁊ rei ꝑticularis ſimilitudinē tenent ꝑſone. vñ dicit ꝑſonas numero differre ſicut ꝑticularia alicuius nature cōmunis. Ad qd̄ reſpondendū eſt: ꝙ aliqua differūt numero dupliciter. Uno mō ſic ꝙ vnū nō ſit aliud. ſeu aliq̄d aliud ab alio. ſicͭ ſortes ⁊ plato dicūt᷑ numero differre. q: ſortes non eſt illud qd̄ eſt plato. Et taliter diuine ꝑſone non dicunt᷑ differre numero. q: vna eſt illud qd̄ alia. Alio mō dicunt᷑ differre numero q̄ in enumeratiōe ſeu cōputatione a ſe inuicem diſcernunt᷑. vt cum numeramus aliq̄s res dicimꝰ. vna. due. tres. ⁊ ſm̄ hūc modum diuine ꝑſone dicunt᷑ differre numero. q: poſſumus catholice dicere. pr̄ eſt vnus. ⁊ pr̄ ⁊ filius ſunt duo. ⁊ pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt tres. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Q omēs ꝑſone diuine ſimul nō ſunt maioris deitatis q̄ vna. ⁊ vna nō maioris nec minoris q̄ oēs. Et ꝓbat᷑ ſic. Omēs ꝑſone diuine ſunt eq̄lis magnitudinis ⁊ veritatis. ita ꝙ oēs tres nō ſunt maioris magnitudinis nec minoris veritatis q̄ vna ex quo magnum eſſe ⁊ verū eſſe in diuinis ſunt idē. Patꝫ q: ſicut oēs ꝑſone diuine ſunt eq̄lis magnitudinis ⁊ veritatis. ita etiā ſunt equal' deitatis. Qd̄ ꝓbat mgr̄ autoritate. b. Auguſtini. que etiam vlteriꝰ concludit. ꝙ q̄uis deus ſit trinus. non tm̄ poteſt dici triplex. eo ꝙ triplicitas ineq̄litatē pādit. Nam vbi ē triplicitas: ibi tria ſunt aliq̄d magis q̄ duo. ⁊ duo aliq̄d magis q̄ vnū. Hec Augꝰ. igit᷑ ⁊c̄.

Oſtenſo ꝙ aliqua perſonarū aliā non ſupat magnitudine. nūc oſtēdit ꝙ alia non excedit aliā potentia. a

Di. XX

Nunc oſtendere reſtat quō aliqua harū ꝑſonarum aliam nō excellat potentia. vt ſicut vna ⁊ indifferēs ē magnitudo triū ita vna ⁊ indifferens monſtretur potentia triū. Sciendū eſt ḡ q: non eſt potētior pat᷑ filio: nec filius vl' pater ſpūſancto. Nec maiorem potentiam habent duo vel tres ſimul q̄ ſingulus eorū. quia nec plus poteſt pater ſimul ⁊ filius q̄ ſolus ſpūſſanctꝰ. Nec hi tres ſimul plus poſſunt q̄ ſingulus eorum. quia omnipotentiam quam habꝫ pater. ⁊ filius accepit naſcendo: ⁊ ſpūſſanctꝰ ꝓcedendo. Quod Augꝰ. rationibus ⁊ autoritatibus ꝓbabiliter aſtruit in li. contra Maximinū. q̄ dicebat prēm meliorem ac potentiorē filio. Auguſti.

Q nō pōt minꝰ filius q̄ pater. b

Nichil iquit patre minus habet ille qui dicit. Omnia que hꝫ pater mea ſunt. Nam ſi minus habet ī poteſtate aliq̄d q̄ pater. non ſunt eius omnia q̄ hꝫ pater. Sed eius ſunt omīa que habet pater. tantam ḡ habet poteſtatē filiꝰ quantam pater. Equalis ergo eſt patri. Nō em̄ poteſt qui accipit inequalis eſſe ei q̄ dedit. Tu aūt hoc de potentia ſapis: ꝙ potēs ſit filius. ſed potentior pater. vt ſm̄ doctrinā veſtram potens potentem potuerit generare vel gignere. ⁊ nō omnipotens omīpotentem. Habet ḡ pater omnipotentiā quā non hꝫ filius. ⁊ ſi hoc eſt: falſum eſt qd̄ ait filius. Omnia q̄ habet pr̄ mea ſunt. Hic ponit falſam traditōꝫ heretici.

Hoc verū fatebat᷑ heretícꝰ ex quo ꝓgrediebat᷑ ad falſa. c

Sed inquiſ. pater a nemine potentiā accepit. filius aūt a pr̄e Fatemur ⁊ nos filiū accepiſſe potentiam ab illo de quo natus eſt potens. patri vō potentiam nullus dedit. q: nullus eum genuit. Gignendo em̄ dedit pr̄ potentiā filio Sicut oīa que habet in ſb̄a ſua: gignendo dedit ei quem genuit de ſuba.

Queſtio Auguſtini qua artat hereticum. d

Sꝫ queritur vtrū ei tantam: quanta ipſi eſt potentiā pater filio dederit: an minorē? Si tm̄ nō ſolū potētem. ſed etiā omnipotentē genuiſſe omīpotens intelligit᷑. Si vō minorem. quō omīa que habet pater filij ſunt. Si pr̄is omnipotentia filij non eſt. nō oīa ꝓculdubio q̄ habet pater filij ſunt. At oīa filij ſunt. omīpotentia ḡ patris etiā eſt filij. Non eſt ḡ pat᷑ potentior filio.

Aliter ꝓbat filiũ equalẽ patri. e

Itẽ alio modo pro bat filiũ equalem patri ꝯ Maximinuȝ ita dicens. Tu dicis ꝙ pr̃ genuit filiũ minorẽ ſeip̃o. in quo ⁊ pr̄i derogas. q̃ ſi filium vnicum minorẽ genuit. aut nõ potuit. aut non voluit gignere eq̃lem. Si dicis qꝛ non voluit. eũ inuidũ eſſe dixiſti. Si aũt nõ potuit: vbi eſt oĩpotentia dei pr̄is. Prorſus ad hunc articulũ res colligit̃. vt deus pat̃ equalem ſibi gignere filiũ: aut nõ potuerit aut noluerit. Si non potuit: infirmus. Si noluit inuidus inuenit̃. Sed vtrunq̃ hoc falſum eſt. Patri ḡ filius verus equalis ẽ. Genuit ḡ pr̃ ſibi eq̃lẽ filiũ. ⁊ ab vtroq̃ ꝓcedit vtriq̃ equalis ſpũſſanctus. Si em̃ formam ſuã (vt ait Aug⁹. ꝯ eundem) pater in vnico filio plenã gignere potuit. nec tamẽ plenam genuit: ſꝫ minorẽ. cogimini patreȝ inuidum dicere. Plenũ ḡ deũ: ⁊ eq̃leȝ ſibi genuit filiũ.

Si aũt pr̃ nõ potuit vel nõ voluit gignere eq̃leȝ filiũ: infirmus vel inuidus inuenitur.

Auguſti.

Per ſimile oñdit ꝙ non minoreȝ pater filium genuit. f

Hoc autẽ per ſimilitudinem humanã ita eſſe demõſtrat: inq̃ens. Hõ pr̃ ſi potuiſſet: eq̃lem filiũ genuiſſet. Quis ḡ audeat dicere: ꝙ hoc omnipotens nõ potuit. Addo etiam. Si poſſet hõ maiorẽ meliorẽq̃ ſeip̃o gigneret filiũ. Sȝ maius vel melius deo quicq̃ꝫ eſſe non põt. Deus ḡ cur non equalem (vt ais) filiũ genuit. cui nec anni neceſſarij fuerunt. ꝑ q̃s adimplet̃ equalitas: nec omnipotentia defuit. An forte noluit: ergo (qδ abſit) inuidit. Sed nõ inuidit. equalem ḡ genuit filiũ Credamus ḡ filiũ ei eſſe equalem.

Opinionem heretici ponit vt deſtruat. g

Sed forte dicis eo ip̃o pr̃ eſt maior filio. qꝛ de nullo genitus. genuit tñ equalem? Ad quod cito reſpondebo. imo ideo non eſt pater maior filio: qꝛ equalem genuit. Originis em̃ queſtio iſta eſt: q̃s: de quo ſit. Equalitatis aũt qualis aut quantus ſit. qδ eſt dicere. Ad originẽ ꝑtinet queſtio qua querit̃ q̃s: de quo ſit. ad eq̃litatem vero illa qua querit̃. qual' aut quantus q̃s ſit. Nec cum dicit̃ filius a patre genitus: oſtendit̃ inequalitas ſbe. ſꝫ ordo nature. non quo alter prior eſſet altero. ſꝫ quo alter eſt ex altero. Nõ ḡ ſꝫm hoc ꝙ pater genuit: ⁊ filius genitus eſt. vel ſpũſſanctus ab vtroq̃ ꝓcedit: equalitas vel inequalitas ibi exiſtit. qꝛ non ſꝫm hᵒ alia pſona a' ij equalis vel inequal' dicit̃. Ecce equalitas trinitatis: ⁊ vna eademq̃ ſba. q̃ꝫtum breuiter potuimus demonſtrata eſt in ſupioribus. qualiter. ſ. aliqua triũ pſonarũ quãlibet aliã nec eternitate: nec magnitudie: nec potentia excellat.

Hic ſoluit obiectionem.

Iſta eſt diſtinctio viceſima. In q̃ magiſter oſtenſa equalitate magnitudinis diuinarũ pſonarũ in eſſendo: oſtendit eq̃litatem pt̃atis earundem in opãdo. Et diuidit̃ in tres ptes ſꝫm tres rationes q̃bus ꝓbat intentum. Prima ps eſt a principio diſtinctionis vſq̃ ibi. Item alio mõ ꝓbat. Secũdum ab inde vſq̃ ibi. Hoc aũt ꝑ ſimilitudinem. Tertium vſq̃ ad finem diſtinctionis. In ſpẽali ſententia mḡri ſtat in vnica ꝓpoſitione. Patrem ⁊ filiũ ⁊ ſpiritumſanctum in omnipotentia coequari tribus rationibus poteſt catholice ꝓbari. Quarũ rationum p̃ma fundat̃ ſup autoritate euangelica. Scδa ſuper diuina diuiſione immediata. Tertia ſuper ſimilitudine in generatione humana. Prima ratio fundatur ſuper autoritate Johannis. xvij. vbi dicit. Omnia dedit mihi pater. i. quicq̃d pater habet dedit mihi. ſed pater habet omnipotentiam. igit̃ dedit eã filio. ⁊ ꝑ conſequens pſone ſunt equalis potentie. ita ꝙ omnes tres non ſunt plus q̃ quelibet earũ ꝑ ſe. Secunda ratio fundatur ſuper diuiſione immediata ſic Si pater non generaſſet filium ſibi equaleȝ in omnipotẽtia. aut ergo hoc eſſet. qꝛ potuit: ſed noluit. aut qꝛ voluit: ſed nõ potuit. ſed vtrũq̃ iſtorũ eſt falſum igit̃ illud ex eo ſequit̃. Et hoc eſt oppoſitũ ꝓpoſitionis p̃miſſe. igit̃ ꝓpoſitio p̃miſſa eſt vera. Tenet argumentũ ⁊ maior. Sed minorem ꝓbat magiſter ĩ textu ſic. Nã ſi deus potuit filiũ generare ſibi eq̃lem ⁊ noluit. tunc inuidus fuit non dando filio quod naturalis proprietas requiſiuit. Si voluit ⁊ non potuit: tunc ip̃e pater infirmus fuiſſet ⁊ non omnipotens. ſequitur ergo ꝙ pater voluit ⁊ potuit. imo generauit filium in omnipotentia ſibi equalem. Tertia ratio fundatur ſuper ſimilitudine in generatione naturali reperta. ⁊ eſt iſta. Deus pater eſt. ⁊ non minus cõmunicatiuus generando filium deum q̃ hõ generando filiũ hoiem. ſed hõ pater ſi potuiſſet: equaleȝ ſibi filiũ genuiſſet. igit̃ deus qui ſumme potuit: equalem ſibi filium genuit. igit̃ ⁊c̃.

Querit̃ quõ poſſet dici ſolᵘ pater vl' ſolus filiᵘ vl' ſolus ſpũſſanctus cum ſint inſepabiles. a

DI. XXI

Hic oritur queſtio trahens originem ex predictis. Dictũ eſt em̃ ſupra ꝙ tantus eſt ſolus pater: vel ſolus filius. vel ſolus ſpũſſanctus: q̃ꝫtum ſimul illi tres. et ꝙ h

due vel tres pſone ſit̃ nõ ſunt maiꝰ aliquid
Auguſti. q̃ȝ vna pſona ſola. Jđ querit Augꝰ. in. vj.
li. de tri. Quõ h̃ ſane dici pñt. cum nec pat̃
ſit ſolus. nec filius. nec ſpũſſanctꝰ. Sȝ ſp et
inſepabilit̃. ⁊ filius cũ pr̃e. ⁊ pr̃ cuȝ filio. ⁊
ſpũſſanctꝰ cũ vtroq;. Inſepabiles eñ ſunt
Reſpõſio. he tres pſone. Ad qđ ita rñdet Augꝰ. i
Auguſti. eodem. Solũ deum pr̃em dicimꝰ. nõ quia
ſepat̃ a filio vel a ſpũſancto. ſ; hoc dicẽtes
ſignificamꝰ. qꝛ illi ſit̃ cũ eo ſunt pr̃. Solus
eñ pr̃ pater eſt. qđ nõ đꝛ qꝛ ipe ſit ſolus. i.
ſine filio vel ſpũſancto. ſed p h̃ filiꝰ vel ſpi-
ritusſanctus a paternitatis cõſortio exclu-
dunt̃. Ita ⁊ cũ đꝛ. ſolus filiꝰ filiꝰ eſt. vel ſo-
lus ſpũſſanctꝰ ſpũſſanctꝰ ẽ. nõ diuidit̃ filiꝰ
a pr̃e. vel ſpũſſanctꝰ ab vtroq;. ſed a cõſor-
tio filial̃ ꝓpetatis excludunt̃ pr̃ ⁊ ſpũſſan-
ctus. ⁊ a cõſortio ꝓceſſibil̃ ꝓprietatis pr̃ ⁊
filius. Cum g̊ đꝛ. tantꝰ eſt ſolus pr̃: q̃ȝtũ ſi-
mul illi tres. Per hoc ꝙ đꝛ ſolus: nõ ſepat̃
pr̃ ab alijs. ſed hic eſt ſenſus. Solus pat̃. i.
pr̃ q̃ ita pr̃ eſt. ꝙ nec filius nec ſpũſſanctus
tantus eſt ⁊c̃. Silr̃ intellige cũ đꝛ. ſolꝰ eſt fi-
lius. vel ſolus eſt ſpũſſanctꝰ. Solus g̊ pat̃
đꝛ. vt ait Augꝰ. in eodem. qꝛ nõ niſi ipe ibi
pr̃ eſt. ⁊ ſolus filiꝰ. qꝛ nõ niſi ipe ibi filiꝰ eſt
⁊ ſolus ſpũſſanctus: qꝛ nõ niſi ipe ibi ſpũſ-
ſanctus eſt.

Utrũ poſſit dici ſolꝰ pater eſt deꝰ ſolus filiꝰ eſt deꝰ. vel ſolus ſpũſſãctus eſt deꝰ. vel pater ẽ ſolꝰ deus vel filius eſt ſolus deꝰ. vl̃ ſpũſſanctus eſt ſolus deus. b

Poſt hec queritur

Utrũ ſicut đꝛ. ſolus pr̃ eſt pr̃. vl̃ ſolus filiꝰ
eſt filiꝰ. ita poſſit dici. ſolus pr̃ eſt deꝰ. vl̃ ſo-
lus filius ẽ deꝰ. ita ⁊ de ſpũſancto. Aut pr̃
eſt ſolus deꝰ. filiꝰ eſt ſolus deꝰ? Ad qđ dici
mus. qꝛ pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus đꝛ etiam
vnus deꝰ. ⁊ h̃ trinitas ſil̃ ꝓpe dicit̃ eſſe ſo-
lus deus: ſicut ſolus ſapiẽs. ſolus potens.
Sed nõ videt̃ debere dici a nob ṽbis no-
ſtris vtentibꝰ: niſi vbi ſmo autoritatibus
occurrit. ſolꝰ pr̃ ẽ deꝰ. vl̃ pr̃ eſt ſolꝰ deꝰ. ita
Auguſti. de filio ⁊ ſpũſãcto dicimꝰ. Uñ augꝰ. in. vij.
Qꝛ nõ đꝛ ſolꝰ pr̃ deus eſt. li. de tri. ait. Qñ oſtendimꝰ quõ poſſet di-
ci ſolus pr̃ vel ſolus filiꝰ: conſiderãda eſt il
la ſnia q̃ dicit̃. Nõ eſſe ſolũ pr̃em deũ ver̃
ſolũ. ſ; pr̃em ⁊ filiũ ⁊ ſpũmſanctũ. Ecce ha
Qꝛ pr̃ nõ eſt idẽ ſolus deꝰ ſed trinitas bes qꝛ nõ ſolus pr̃ dicendus eſt eſſe verus
deus. Itẽ in codẽ. Si q̃s interrogat. pr̃ ſo
lus vtrũ ſit deꝰ? Quõ reſpõdebimꝰ nõ eſſe
niſi forte dicamꝰ ita eſſe q̃dẽ pr̃em deũ. ſed
nõ eũ eſſe ſolũ deũ. Eſſe aũt ſolũ deũ dica-
mus pr̃em ⁊ filiũ ⁊ ſpũmſanctũ. Ecce et h̃
habes. qꝛ pr̃ non debet dici ſolus deus at-
q; h̃ ſolũ in pte ſubiecti tñ accipe quidam
volũt. In pte ṽo p̃dicati ſi ſic concedũt ꝙ
pr̃ eſt ſolus deus. Sȝ ex ṽbis Augꝰ. vidꝛ
oſtendi: ꝙ ꝓpe ſolus deꝰ dici debeat tota
trinitas. Et h̃ trinitas (vt ait Augꝰ. cõtra
Maximinũ) intelligit̃. cuȝ apl̃s dic̃. Bea
tus ⁊ ſolus potens. ⁊ ibi. Soli ſapiẽti deo.
⁊ ibi. Inuiſibili ſoli deo. Nõ eñ de ſolo pa
tre hec accipienda ſunt. vt ɔtẽdebat maxi
minus ⁊ alij heretici. ſ; de trinitate. Sicut
⁊ illud. Solus hȝ immortalitatẽ. qꝛ ſm re
ctam fidem ipa trinitas eſt vnus ſolus deꝰ
beatus. potẽs. ſapiẽs. inuiſibil̃. Uñ augꝰ. Auguſti.
in eodem. Cũ vnus deꝰ ſit trinitas. hec ſit
nobis ſolutio queſtionis: vt intelligamus
ſolũ deũ ſapientẽ. ſolum potentẽ. pr̃eȝ et fi
liuȝ ⁊ ſpũmſanctũ. q̃ eſt vnus ⁊ ſolus deꝰ.

Quõ dicit̃ trinitas ſolus deꝰ. cũ ipſa ſit cũ ſpiritibꝰ et animabꝰ ſanctis. c

Sed iterum queri

tur. quõ ipam trinitatẽ dicimꝰ ſolum deuȝ
cũ ſit cũ ſpiritibꝰ ⁊ aĩabus ſanctis? Ad qđ
rñdet Augꝰ. in. vj. li. de tri. ita dicens. Tri Auguſti.
nitatẽ dicimꝰ deũ ſolũ: q̃uis ſp ſit cũ ſpiri-
tibus ⁊ aĩabus ſanctis. ſed ſolũ dicimꝰ. q̃a
nõ aliud q̃ȝ ipa trinitas deꝰ eſt. Nõ eñ illi
cũ illa deꝰ ſunt vel aliq̃ alia. ſ; ipa trinitas
tñ. nõ illi vel alia deus eſt.

Et ſi de pr̃e ſolo p̃dicta dicerẽtur. nõ tamen excluderet̃ filius et ſpiritusſanctus. d

Uerũtamẽ vt ait

Augꝰ. ⁊ ſi de ſolo pr̃e p̃dicta dicerent̃: non Auguſti.
tñ excluderet̃ filius vel ſpũſſanctus. qꝛ hi
tres vnũ ſunt. ſicut in Apocal̃. de filio legi-
tur ꝙ hȝ nomen ſcriptum qđ nemo ſcit niſi
ipe. Nõ eñ inde ſepat̃ pr̃ vel ſpũſſanctus
Et cum dicit̃. Nemo nouit patrem niſi fi-
lius. nõ inde ſepat̃ pater ⁊ ſpũſſanctꝰ. qꝛ in
ſepabiles ſunt. Aliq̃ñ etiam nominant̃ pa
ter ⁊ filius ⁊ tacet̃ ſpũſſanctus. vt veritas
ad patrem loquens ait. Ut cognoſcant te
⁊ quem miſiſti Jeſum xp̃m eſſe vnũ verũ
deũ. Cur ergo (inquit Augꝰ.) tacuit de ſpi

rituſancto: Quia conſequens eſt vt vbicūq̄ nominat̄ vnus: ſicut pater ⁊ filius. tanta pace vni adherens intelligat̄. etiam ipa par. quis nō cōmemoret̄. vno ğ iſtoꝝ nominato etiam reliqui intelligunt̄. qđ ī pluribus ſcp̄ture locis occurrit.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaprima

In qua quidem diſtinctione mgr̄ poſtq̄ declarauit equalitatem magnitudinis diuinarū pſonaꝝ ī eſſendo. ⁊ ſimiliter equalitatem poteſtatis in operando. Conſequent̄ declarat qualit̄ dictiones excluſiue dicunt̄ de deo. Et tria circa hoc facit. Nam pmo inquirit an termini pſonales de pſonalibus cum dictione excluſiua dicant̄. Scđo an termini eſſentiales de pſonalibus cū excluſione vere dicāt̄. Tertio dat quēdam modū generalē: quō p̄dicta ſanius intelligant̄ Primū fac̄ vſq; ibi. Poſt hec querit̄. Scđm vſq; ibi Verūtamen vt ait Aug᷒. Tertiū vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſnīa mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū pma eſt. Concedende ſunt ꝓpoſitiones in q̄bus termini pſonales de pſonalibus terminis cū dictione excluſiua ſumptis p̄dicant̄. Iſtam ꝓpoſitionem mgr̄ ꝓbando inq̄rit. Cū dictū ſit q̄ tantus ſit ſolus pater vel ſolus filius: Qui ſunt illi tres. quō eſt intelligendū cum dicit̄ ſolus pater. vl̄ ſolus filius. cum non ſit pr̄ ſine filio. nec filius ſine patre. Rn̄det̄ q̄ p hoc nō excludit̄ vna pſona ab alia. ſed ꝓp̄etas relatiua notat̄ ibi cōuenire vni. ita q̄ nō alteri. Vn̄ ſenſus eſt. Solus pr̄ .i. qui ita eſt pr̄ q̄ non filius. Similiter ſolus filius .i. q̄ ita eſt fili᷒ q̄ nulli alteri cōuenit filiatio diuina. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Negande ſunt ꝓpoſitiōes in q̄bus de termīs pſonalibus termini eſſentiales cū excluſione affirmant̄ Hanc ꝓbans querit de iſtis ꝓpoſitiōib᷒. ſolus pr̄ eſt deus. vel ſpūſanct᷒ eſt ſolus deus. nec etiam iſta eſt concedenda. Pr̄ eſt ſolus de᷒. vl̄ filius ē ſol᷒ de᷒ q2 eſſe ſolū deū toti ꝯuenit trinitati: ⁊ nō ſolum vni pſone. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Perſone diuīe ſunt tante coherencie q̄ vna earū nō exp̄mit̄. niſi alie cointelligant̄. Hanc ꝓpoſitionē ꝓbat mgr̄ autoritate beati Auguſtini. igit̄ ⁊c̄.

De noīm differentia quibus vtimur loquentes de deo. a

DI. XXII.

POſt p̄dicta nobis differendum videt̄ de nominum diuerſitate: quibus loquētes de vnitate ac trinitate ieffabili vtimur. Deinde demonſtrandū eſt quibus modis de ea aliquid dicat̄. Illud ğ p̄cipue teneamus: quedam eſſe nomina diſtincte ad ſingulas pſonas ptinentia. vt ait Aug᷒. in. ix li. de trini. que de ſingulis tm̄ dicunt̄ pſonis. Quedam xͦo vnitatem eſſentie ſignificantia ſunt: que ⁊ de ſingulis ſingilatim. ⁊ de omnibus cōmuniter dicunt̄. Alia vero ſunt que tranſlatiue ac p ſimilitudinem de deo dicunt̄. Unde Ambro. in. ij. li. de tri. ait. Quo purius niteat fides: triptita videtur deriuanda diſtinctio. Sunt eīn nomia quedam que euidenter ꝓprietatem perſonamq; deitatis oſtendunt. Et ſunt quedaꝫ que pſpicuam diuine maieſtatis exp̄munt veritatem. Alia xͦo ſunt que tranſlatiue ⁊ p ſimilitudinē de deo dicunt̄. Proprietatis atq; indicia ſunt: generatio. fili᷒. xbuꝫ. ⁊ hmōi. Unitatis xͦo eterne ſapia. xt᷒. veritas ⁊ hmōi. Similitudinis xͦo ſplendor character ſpeculū ⁊ hmōi.

Ambro.

Premiſſis addit quedā eſſe noīa que tpaliter deo conueniūt et relatiue dicunt̄. b

His adijciendū ē quedam eſſe nomina (vt Aug᷒ ait. in. v. li. de tri.) que ex tpe deo cōueniūt. ⁊ relatiue ad creaturā dicunt̄. quorū q̄dam de oībus dicuntur pſonis. vt dn̄s. creator. refugium. Quedā aūt non de oībus. vt donatus. datus miſſus. Auguſti.

De hoc nomine trinitas addit. c

Preterea eſt vnuꝫ nomen quod de nulla pſona ſingillatim dr̄ ſed de omibus ſimul. i. trinitas quod non dicit̄ ſm ſbam. ſed quaſi collectiuū pluralitatem deſignat pſonarū.

De alijs nominibus que tpaliter deo congruunt. et non relatiue dicuntur. d

Sunt etiā quedaꝫ nomia que ex tpe deo cōueniut. nec relatiue dicunt̄. vt humanatus. incarnatus. et hmōi. Ecce ſex noīm differentias aſſignauimus: q̄bus vtimur loquētes de deo. de q̄bus ſingulis agendum eſt.

Ex illa nomina que ad ſingulas ptinent pſonas ꝓprie relatiue dicūt̄ ea vero que vnitatē eſſentie ſignificant ad ſe dicūt̄. et de ſingul̄. et de oīb᷒ cōmuniter dicunt̄ pſonis et ſingulariter nō pluraliter in ſūma accipiunt̄. e

Scienduȝ eſt ergo ꝙ illa que ꝓp̄e ad ſingulas pſonas ptinēt: relatiue ad inuicem dicunt. ſicut pat̄ et filius. ⁊ vtriuſqȝ donū ſpūſſanctus. Ea vero que vnitateȝ eſſentie ſignificant ad ſe dicūtur: ⁊ ea que ad ſe dicunt: ſubſtantialiter vtiqȝ dicunt. ⁊ de omibus cōmunit̄. et de ſingulis ſingulatim dicunt pſonis. et ſingulariter non pl'aliter accipiunt in ſumma vt deus. bonus. potens. magnus ⁊ hmōi. Que aūt relatiue dicunt: ſubſtantialit̄ nō dicunt. Unde Aug⁹. in. v. li. de trini. ait. Quicq̄d ad ſe dicit: pſtantiſſima illa et diuina ſublimitas ſubſtantialiter dicit. Qđ aūt ad aliq̄d dicit: non ſubſtantialit̄ dicit: ſed relatiue. Tantaqȝ eſt vis eiuſdem ſubſtantie in patre ⁊ filio ⁊ ſpūſancto. vt q̄cq̄d de ſingulis ad ſeip̄os dicit: non pluraliter in ſumma: ſed ſingulariter accipiat. Dicimus enim. pater eſt deus. ⁊ filius eſt deus ⁊ ſpūſſanctus eſt deus. quod ſm ſbſtātiaȝ dici nemo dubitat. Non tamen dicim⁹ hāc trinitatem eſſe tres deos: ſed vnū deū. Ita dicit pater magnus. filius magnus. ⁊ ſpiritusſanctus magnus. non tres magni: ſed vnus magnus. Ita etiam omipotens pat̄ omipotens filius. omnipotens ſpūſſanct⁹. Non tn̄ tres oipotentes: ſed vnus omipotens. Quicq̄d ḡ ad ſeip̄m dicit deus. et de ſingulis pſonis ſimiliter dicit. ⁊ ſil̄ de ipſa trinitate nō pluraliter ſed ſingulariter dicitur. Et qm̄ non eſt aliud deo eſſe. ⁊ aliud magnum eſſe. ſ; hoc idem eſt illi eſſe: quod eſt magnum eſſe. Propterea ſicut nō dicimus tres eſſentias: ſic n̄ dicim⁹ tres magnitudīes. ſ; vnā eſſentiā ⁊ vnā magnitudinē.

> Auguſti.

Q̄ de⁹ magn⁹ ē ea magnitudine q̄ de⁹ eſt. ſic de bonitate ⁊ de oīb⁹ q̄ ſm ſubſtantiā dicunt. f

Deus eniȝ non eſt magnus ea magnitudīe q̄ nō eſt qđ ipē. vt quaſi pticeps eius ſit. alioq̄n maior eſſet illa magnitudo q̄ȝ de⁹. Deo aūt nō eſt aliq̄d maius. ea ḡ magnitudine magn⁹ ē qua ipe eſt. Ideoqȝ nec tres magnitudīes dicim⁹: ſ; vnā magnitudinē. nec tres magnos: ſed vnū magnū: q: nō pticipatiōe magnitudinis de⁹ magn⁹ eſt. ſ; ſeipo mag̊ magn⁹ ē. q: ipe ē ſua magnitudo. Ita ⁊ de bonitate et eternitate ⁊ oipotentia dei dicēdū ē. ⁊ de oibus ſimo q̄ de deo pñt pnunciari ſbālit̄. q̄bus ad ſeip̄m dr̄. nō trāſlatiue ac p ſilitudinem: ſ; ꝓp̄e. ſi tn̄ de illo ꝓp̄e aliq̄d ore hoīs dici pōt. Ecce apte docuit ꝙ noīa vnitatē diuine maieſtatis ſignificantia. ⁊ ad ſe dicunt de deo. i. ſine relatiōe ⁊ de oibus pſonis cōmunit̄. ⁊ de ſingul̄ diuiſim dicunt. nec pl'aliter ſed ſingulariter in ſumma accipiuntur. Illa vero noīa que ꝓprie ad ſingulas ptinent pſonas: relatiue non ſubſtātialiter dicunt. Q̄ eī̄ ꝓprie ſingula in trinitate pſona dicit. vt ait Aug⁹. in eodem. nullo mō ad ſeip̄m. ſed ad aliā inuicem vel ad creaturā dicit. Et ideo relatiue: nō ſubſtātialiter dici manifeſtum eſt.

> Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaſecunda. In qua mgr̄ pacto tractatu de diuis rebus: incipit agere de diuinis noībus. Et circa hoc duo facit Nam p̄mo ponit differētias diuinorū noīm. Secundo ſubdit regulas p̄dicationis eorū. Primū facit a pncipio diſtinctōis vſqȝ ibi. Sciendū ē ergo. Scđm ab inde vſqȝ ad finē diſtinctōis. In ſpēali vero ſententia mgr̄i ſtat in vna ꝓpoſitiōe. cui mgr̄ annectit duas regulas. Propoſitio ē hec. Noīa de deo dicta inueniunt in ſeptuplici drīa. Hanc mgr̄ deducit exēplariter dicēs. ꝙ q̄dam ſunt noīa notionalia: ſeu ꝓpetates pſonales exp̄mētia. vt generatio. vbū. donuȝ. pr̄. filius. ſpūſſanct⁹. Quedā eſſentialia ſeu vnitatē eſſentie referentia. vt de⁹. deitas. ſapīa. potētia. bonitas. magnitudo. vtus ⁊ ſuba. Quedā trāſſumptiua. i. ſm ſimilitudinē de deo p̄dicata. vt ſplēdor. candor. lux. ſpeculū. leo. agnus ⁊ ſimilia. Quedam tpalia ſeu deo ſolū ex tempe ꝯuenietia. ⁊ hoc dupliciter vel in reſpectu ad creaturā relatione extrinſeca. vt dn̄s. creator. refugiū. redemptor. ſaluator. ⁊ hmōi Uel in reſpectu ad creaturas. relatione tn̄ intrinſeca. vt incarnatus. humanatus. Et eſt aliud nomen qđ ſolū de omnibus pſonis ſimul ⁊ de nulla ſingulatim dicit. quod ſm relationem dicit intrinſecā. q: in ſe claudit terminos ſue relatōis. vt hoc nomen trinitas. Hmōi noīm diuinorū ſeptuplicem drām ponit mgr̄ in textu. vt dicit ꝓpoſitio p̄dicta. quam veraȝ eſſe reputo. Pr̄a harū regularū eſt ꝙ noīa ꝓp̄a ad ſingulas pſonas ptinentia: non ſubſtantialit̄ ſed relatiue dicunt. Patet: q: non pōt dici. pater eſt fili⁹. aut filius eſt pater: aut pater ⁊ filius ſunt ſpūſſctūs. ⁊ ecōuerſo. que eſt p̄dicatio abſolute eſſential̄ ⁊ ſubſtantiua. Sed bn̄ dicit. pater eſt filij pater. filius eſt patris filius. que eſt p̄dicatio relatiua. Scđa regula eſt. ꝙ nomina ad vnitatem eſſentie ſpectantia. vt ſapīa. bonitas. potētia. virtus. magnitudo. ⁊ hmōi de ſingulis pſonis ſingillatim. ⁊ de omnibus ſimul. non relatiue: ſed ſubſtantialit̄ in ſingulari ⁊ non in plurali affirmantur. Nam bene dicit. Pater eſt de⁹. ſapientia. potentia. bonitas. magnitudo. virtus. Et ſimiliter de filio ⁊ ſpūſancto ⁊ de omnibus ſiml̄. Unde bene dicitur. Pater filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt deus. ſapientia. bonitas ⁊c̄. Non aūt pluraliter dici poteſt. Pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt dij. ſapientie. potentie. bonitates. vtutes. igit ⁊c̄.

De hoc nomine quod eſt perſona qđ cum ſm ſubſtantiam dicat tn̄ pl'aliter nō ſingulariter in ſumma accipitur. a

DI. XX III.

Predictis adijciendū eſt: ꝙ cū oīa noīa q̄ ſm ſbam de deo dicunt̄. ſingularit̄ ⁊ nō p̄lalit̄ de oīb⁹ in ſumma dicant̄ pſonis: vt ſupra oſtēſum ē. Eſt tñ vnū nomen. ſ. pſona. qd ſm ſubſtantiam dicit̄ de ſingulis pſonis. ⁊ p̄lalit̄ nō ſingularit̄ in ſumma accipit̄. Dicim⁹ eniꝫ pr̄ eſt pſona. filius eſt pſona. ſpūſſanct⁹ eſt pſona. ⁊ hoc ſm ſubam dicit̄. Nec tñ dicitur pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt vna pſona: ſed tres pſone. Hoc ḡ nomen excipit̄ a p̄dicta regula nominū: q̄ ſm ſbam de deo dicunt̄. quia cum hoc ad ſe dicat̄. ⁊ ſm ſbſtantiaꝫ. pluraliter tñ nō ſingularit̄ in ſumma accipit̄.

Autoritas ꝙ pſona ad ſe dicat̄. et ſm ſubſtantiam. b

Augusti. Quod autem perſona ſm ſbam dicat̄ Aug⁹. oſtendit in. vij. lib. de tri. dicēs. Nō eſt aliud deo eſſe. aliud pſona eſſe. ſ; oīno idem. Iteꝫ in hac trinitate cū dicim⁹ pſonam pr̄is: non aliud dicim⁹ q̄ꝫ ſbam patris. Quocirca vt ſba pr̄is ipſe pater eſt. non quo pater eſt. ſ; quo ē. Ita ⁊ pſona pr̄is non aliud q̄ꝫ ip̄e pr̄ eſt. Ad ſe quippe dicit̄ pſona. non ad filiū vel ſpiritū ſanctū. ſicut ad ſe deus dicit̄. ⁊ magnus. ⁊ bonus ⁊ iuſtus ⁊ hmōi. Et quemadmodū hoc illi eſt eſſe qd deum eſſe. qd magnū eē. qd bonū eſſe. ita h̄ eſt illi eſſe qd pſonaꝫ eē. Ecce expreſſe habes ꝙ pſona ſm ſubſtantiam dicit̄. vt cum dicit̄. pater eſt pſona. h̄ ſit ſenſus. Pr̄ eſt diuia eſſentia. Silr̄ cum dicit̄. filius eſt pſona. ſpūſſanctus eſt pſona. i. eſſentia diuina.

Nota pr̄ nō eo eſt pr̄ quo ē.

Cur pr̄ et fili⁹ et ſpūſſanct⁹ non dicant̄ vna pſona et vna ſubſtātia. et vnus deus. c

Ideo orit̄ hic queſtio difficil' q̄dem: ſ; non inutil': q̄ q̄rit̄. Cur non dicant̄ hi tres vna pſona ſic̄ vna eſſentia: ⁊ vnus de⁹: Quā q̄ſtionem Aug⁹. diligenter tractat atq; cōgrue explicat in. vij. li. de tri. ita di. Cur non h̄ tria ſit' vnā pſonam dicim⁹ ſicut vnam eſſentiā ⁊ vnū deū ſ; dicim⁹ tres pſonas: ū tñ tres deos: aut tres eſſētias nō dicam⁹: Quia volum⁹ vel vnū aliqd vocabulū ſuare huic ſignificationi q̄ intelligit̄ trinitas. ne oīno taceremus interrogāti: q̄d tres eſſent. cū tres eſſe fateamur. Cū ḡ querit̄ q̄d tres. vt ait Augu. in li. v. de tri. Mag̃ p̄ſus inopia humanū laborat eloquiū. dictū eſt tñ tres pſone nō vt illud diceret̄. ſ; ne taceret̄ oīno. Nō eñ rei ineffabil' eminētia h̄ vocablo explicari valet. Ecce oñdit q̄ n̄cītate dicat̄ p̄lalit̄ pſone. vicꝫ vt hoc vno noīe querentibus de tribus reſpondeamus.

Augusti. (margin, beside "Ideo orit̄ hic queſtio")

Solutio (margin, beside "tres eſſētias nō dicam⁹")

Augusti. (margin, beside "gu. in li. v. de tri.")

Qua neceſſitate dictū ſit tres pſone a latinis. et a grecis tres hypoſtaſes vel ſubſtantie. d

Augusti. Qua neceſſitate ñ ſolū a latinis ſmo: ſed etiā grecus eadē pene ſup hac re laborās noīm penuria coartatur. Vñ Aug⁹. q̄d a grecis vl' latinis neceſſitate de ineffabili trinitate dictū ſit aperiens in. vij. lib. de tri. ait. Loquēdi cauſa de ineffabilib⁹ vt fari aliquo mō poſſem⁹: dictuꝫ eſt a grecis. vna eſſentia: tres ſbe. i. vna vſia: tres hypoſtaſes. Alit̄ enim greci accipiūt ſbam q̄ꝫ latini. A latinis auteꝫ dictum eſt vna eſſentia vl' ſba: tres pſone. q꞉ non aliter in ſermone nr̄o. i. latino eſſentia q̄ꝫ ſba ſolet intelligi. Et vt intelligat̄ ſalteꝫ in enigmate: placuit ita dici. vt cū quereretur q̄d tria ſint. aliq̄d diceret̄: q̄ tria eſſe fides vera p̄nūciat. Cū ⁊ pr̄em nō dicit eſſe filiū: ⁊ ſpm̄ ſctm̄. ſ. donū dei. nec pr̄em dicit eſſe nec filiū. Cū ḡ q̄rit̄ q̄d tria vel q̄d tres. conferim⁹ nos ad inueniendū aliqd nomē q̄ cōplectamur h̄ tria. Nec; occurrit aīo. q꞉ ſupeminētia diuinitatis vſitati eloquij facultatē excedit. Verius eñ cogitatur deus q̄ꝫ dicit̄. ⁊ verius eſt q̄ꝫ cogitat̄.

Nota de⁹ veri⁹ cogitat̄ q̄ꝫ dicat̄. ⁊ veri⁹ ē q̄ꝫ cogitat̄

Quid hoc noīe tres ſignificat̄. e

Pater ergo et fili⁹ ⁊ ſpūſſanctus. ſ. quoniam tres ſunt. quid tres ſunt queramus. quid cōmune habeāt. Non eñ poſſunt dici tres patres. q꞉ tantū pater ibi pater eſt. nec tres filij. cum nec pater ibi ſit filius nec ſpūſſanctus. nec tres ſpirituſſancti. quia ſpirituſſanctus p̄p̄a ſignificatiōe qua ⁊ donū dei dicit̄. nec pater eſt nec filius. Quid ḡ tres: Si tres pſone eſſe dicūt̄. cōe eſt eis id qd pſona eſt. Certe eñ quia pater eſt pſona. ⁊ filius eſt perſona: ⁊

ſpūſſanctus eſt pſona. ideo tres pſone di-
cunt̃. Propterea ergo dicimus tres pſonas.
qꝛ cōmune eſt eis id qđ pſona eſt. Ex p̄
dictis apte intelligi poteſt: qua neceſſitate
dictū ſit a latinis tres pſone: cū pſona ſm
ſbam dicat̃. Unde ꝛ tribus cōmune eſt id
qđ pſona eſt. i. hoc nomen pſona.

Quare nō dicim⁹ tres deos eē patrem et filiū et ſpūmſanctū. vt dicimus tres pſonas. cū id qđ deuſ eſt ſit eis cōmune qꝛ pater eſt de⁹. et filius eſt deus. et ſpiritusſanct⁹ eſt deus. f

Sed queritur hic

cum dicamus patrem ꝛ filiū ꝛ ſpūmſanctū
eſſe tres pſonas. qꝛ cōmune eſt eis qđ pſo-
na eſt. i. quia pater eſt pſona. ꝛ filius eſt p-
ſona. ꝛ ſpūſſanctus eſt pſona. cur nō dica-
mus ſimilit̃ tres deos. cū ꝛ pr̃ ſit deus. et
filius ſit deus. ꝛ ſpūſſanct⁹ ſit deus. Quia
ſcꝫ illud ſcriptura contradicit. hoc aūt ꝛ ſi
Augusti. non dicit. nō tn̄ ꝯtradicit. Un̄ Aug⁹. hāc
mouens queſtionē atqꝫ diffiniēs in li. vij.
de trini. ita ait. Si ideo dicimus prēm ꝛ fi-
lium ꝛ ſpūmſanctum eſſe tres pſonas: q̄a
cōmune eſt eis id quod pſona eſt. cur non
etiam tres deos dicimus? Certe vt predi-
ctum eſt: quia pater eſt pſona. ꝛ filius ē p-
ſona. ꝛ ſpūſſanctus eſt pſona. ideo tres p-
ſone dicunt̃. Quia ergo pater eſt de⁹. ꝛ fili⁹ eſt
deus. ꝛ ſpūſſanctus deus. cur nō dicātur
tres dij. Ecce ꝓpoſuit hanc queſtionē. At-
tende q̄d reſpondeat ſubdens. An ideo nō
dicunt̃ tres dij: qꝛ ſcp̄tura nō dicit tres de-
os. Sed nec tres pſonas alicubi ſcripture
tertus cōmemorat. An ideo licuit loquen-
di diſputandiue neceſſitate tres pſonas di-
cere. nō qꝛ ſcriptura dicit. ſed qꝛ ſcriptura
non ꝯtradicit. Si autem diceremus tres de-
os: contradiceret ſcriptura dicens. Audi
iſrl̃. deus tuus de⁹ vnus eſt. Ecce abſolu-
tio queſtionis: quare potius dicam⁹ tres
pſonas q̄ꝫ tres deos. qꝛ. ſ. illud non contra-
dicit ſcriptura.

Alia queſtio cur non dicim⁹ tres eſſentias vt tres pſonas. cum ſcriptura non contradicat. g

Uerum et hic alia

emergit queſtio quam Aug⁹. cōſequenter Augusti.
annectit dicens. Cur inq̄t ꝛ tres eſſentias
non licet dicere. qđ ſimilit̃ ſcp̄tura ſicut nō
dicit: ita nō ꝯtradicit? At ſi dicis q̄ ꝓpter
vnitatem trinitatis non dicunt̃ tres eſſen-
tie: ſed vna eſſentia. Quero cur nō ꝓpt̃ ean-
dem vnitatem trinitatis dicat̃ vna pſona
ꝛ nō tres pſone? Ut em̄ eſt illis cōmune no-
men eſſentie. ita vt ſingulus quiſqꝫ dicatur
eſſentia. ſic illis cōmune eſt pſone vocabu-
lum. Quid igit̃ reſtat: vt fateamur loquen-
di neceſſitate a grecis ꝛ latinis parta h̄ vo-
cabula aduerſus inſidias vel errores here-
ticorum. Cumqꝫ conaret̃ humana inopia
loquendo ꝓferre ad hominū ſenſus. qđ in
ſecretario mentis de deo tenet. ſiue p piam
fidem. ſiue p qualemcūqꝫ intelligentiaꝫ: ti-
muit dicere tres eſſentias. ne intelligeretur
in illa ſumma equalitate vlla diuerſitas.
Rurſum non poterat dicere non eſſe tria
quedam. Quod quia dixit Sabellius i he-
reſim lapſus eſt. Queſiuit ergo: quid tria
diceret? Et dixit tres pſonas: ſiue tres ſub-
ſtantias ſm grecos.

Sicut nos dicim⁹ tres pſonas ita greci tres ſubſtantias quas dicūt hypoſtaſeſ. aliter accipientes ſubſtantiam q̄ꝫ nos. h

Quod enī de perſo

nis ſm nr̄am. hoc de ſubſtātijs ſm conſue-
tudinem grecorū oportet intelligi. Sic em̄
illi dicūt tres ſubſtantias vnā eſſentiaꝫ. id
eſt tres hypoſtaſes vnam vſiam. quemad-
modum nos dicimus tres pſonas vnaꝫ eſ-
ſentiam vel ſubſtantiam. Quanq̄ꝫ ꝛ illi ſi
vellent ſicut dicūt tres ſubſtātias tres hy-
poſtaſes. poſſent dicere tres perſonas tria
proſopa. Illud autem maluerūt dicere. qꝛ
fortaſſe ſm lingue ſue conſuetudineꝫ apti⁹
dicit̃.

Q̄ in trinitate nō eſt diuerſitas nec ſingularitas vl̃ ſolitudo. ſed vnitas et trinitas et diſtinctio ꝛ idemptitas. i

Jam ſufficiēter vt

puto oſtēſum eſt: q̄ nēcitate dicam⁹ tres p-
ſonas. ꝛ q̄re nō ſil̃r tres deos vel eſſentias
qꝛ. ſ. in altero obuiat ſcp̄tura. i alfo diūſita-
tis intelligētia. quia ibi nulla penit⁹ eſt di-

uerſitas.ſicut nec ſingularitas vl' ſolitudo.
Auguſti. ſed vnitas ⁊ trinitas. Unde Auguſtinꝰ in
libro. vij. de trinitate ait. Humana inopiã
querens quid diceret tria. dixit tres perſõ
nas vel ſubſtantias. Quibus nominibus
non diuerſitatem voluit intelligi. ſꝫ ſingu-
laritatem noluit. vt non ſolum ibi vnitas i
telligatur: ex eo ꝙ dicitur vna eſſentia. ſed
Hylariꝰ. trinitas ex eo ꝙ dicunt̃ tres perſone. Hy-
larius quoqꝫ in libro. vij. de trinitate ait.
Dominus dicit. Qui me videt: videt ⁊ pa
trem. Cum hoc dicitur: excluditur ſingu-
laritas. atqꝫ vnici. id eſt ſolitarij intelligen
tia. Nam nec ſolitarium ſermo ſignificat. ⁊
indifferentem tamen naturam ꝓfeſſio do-
cet. Uiſus eſt enim in filio pater per natu-
re vnitam ſimilitudinem. Unum ſunt eniꝫ
natus ⁊ generans. vnum ſunt neqꝫ vnus.
Non itaqꝫ ſolitarius filius eſt. nec ſingula
ris nec diſpar. Item in eodẽ. Sicut in p̃re
⁊ filio credere duos deos impiũ eſt. ita pa
trem ⁊ filiũ ſingularẽ deum p̃dicare ſacrile
gium eſt. Nihil in his nouum. nihil diuer
Auguſti. ſum. nihil alienum. nihil ſepabile eſt. De h̃
etiam Auguſtinus in libro queſtionũ ve-
teris ac noue legis ait. Unus eſt deus. ſed
Ambro. non ſingularis. Item Ambroſius in libro
de trinitate ait. Quod vnius eſt ſubſtãtie:
ſeperari non poteſt. ⁊ ſi non ſit ſingularita
tis ſed vnitatis deus vnus cum dicit̃. ne-
quaqꝫ deitatis trinitatem excludit. Et ido
non quod ſingularitatis: ſed quod vnita-
tis eſt predicatur. Ecce ex predictis oſten-
ditur: q2 nec ſingularis. nec diuerſus. nec
vnicus vel ſolitarius confitendus eſt deꝰ.
quia ſingularitas vel ſolitudo perſonaruꝫ
pluralitatẽ excludit. ⁊ diuerſitas vnitateꝫ
eſſentie tollit. Diuerſitas inducit ſepatiõꝫ
Ambro. diuinitatis. Singularitas adimit diſtin-
ctionem trinitatis. Ideo Ambro. in p̃mo
libro de trinitate ait. Non eſt diuerſa nec
ſingularis equalitas. Nec iuxta Sabellia
nos p̃rem filiũqꝫ ꝯfundens. Nec iuxta ar-
rianos p̃rem filiũqꝫ ſecernẽs. Pater enĩ et
filius diſtinctionem hñt. ſepatõeꝫ ꝟo non
habent. Item in eodẽ. P̃r ⁊ filius diuini-
tate ſunt vnũ. nec eſt ibi ſb̃e differentia. nec
vlla diuerſitas. Alioquin quomodo vnũ
Diuerſe dicũ deũ dicimꝰ. diuerſitas enim plures facit.
tur aliqñ pſo Cõſtat ergo ex p̃dictis: q2 in trinitate nul-
ne. i. diſticte. la eſt diuerſitas. ſi tñ aliqñ in ſcp̃tura inue-
nitur dictũ tres diuerſe pſone ⁊ hmõi. di-
uerſas dicit diſtinctas.

Q nõ dꝫ dici deꝰ multiplex. k

Et ſicut in trinita-
te nõ eſt diuerſitas. ita nec multiplicitas. ⁊
ideo non eſt dicendus deus multiplex: ſed
trinus ⁊ ſimplex. Unde Amb. in. j. lib. de Ambro.
tri. ait. Eſt in p̃re ⁊ filio nõ diſcrepans: ſed
vna diuinitas. nec ꝯfuſum qđ vnũ eſt. nec
multiplex eſſe põt qđ indifferens ẽ. Mul
tiplex itaqꝫ deus nõ eſt.

Iſta eſt diſtinctio viceſima tertia
In qua mgr̃ poſtꝙ̃ egit de nominibus diuinis gene
raliter. agit de hoc nomĩe pſona ſpecialiter. Et tria
circa hoc facit. Nam p̃mo excipit hoc nomen perſo-
na de regula predicta que de his que ſubſtantialit̃
p̃dicantur dabatur. Secundo oſtendit ꝙ hoc nomẽ
pſona non ſingulariter: ſed pl'aliter de oĩbus perſo-
nis p̃dicat̃. Tertio ꝯcludit ꝙ in diuĩs nec diuerſitaſ
eſſentialis nec ſingularitas pſonalis proprie dicat̃
Primũ facit vſqꝫ ibi. Ideo dixit̃. Secundum ab inde
vſqꝫ ibi. Iam ſufficient̃. Tertiũ ꝟo ab inde vſqꝫ ad
finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat ĩ
tribus ꝓpoſitionibus. quarum p̃ma eſt. Hoc nomẽ
perſona non pſonaliter: ſed ſubſtantialiter dicit̃ de
diuinis. Probatur ſic. Omne nomen quod de diui-
nis predicatur non relatiue ſed abſolute. hoc eſt nõ
perſonaliter: ſed ſubſtantialiter dicitur. ſed hoc no-
men perſona eſt huiuſmodi. igitur predicatur nõ pſ-
onaliter: ſed ſubſtantialiter. Tenet argumentum ⁊
maior. ſed minorem probat magiſter in textu: excipi
ens hoc nomen pſona a regula prius dicta. Secun-
da ꝓpoſitio eſt hec. Hoc nomen perſona de omni-
bus diuinis pſonis ſimul: non ſingularit̃: ſed plura-
liter p̃dicatur. Et per hoc excipit̃ a regula data ſu-
perius in precedente diſtinctione de nominibꝰ que
ſubſtantialiter dicunt̃ in diuinis. vbi dicebat̃ ꝙ nõia
que ſubſtantialiter dicuntur in diuinis. vel que ſpe-
ctant ad vnitatem eſſentie. de qualibet perſona ſi-
gilatim: ⁊ de omnibus ſimul dicuntur in ſingulari.
vt ſic dicendo. pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt tres
perſone. que eſt vera. Sed hec eſt falſa. Pater et fi-
lius et ſpũſſanctus ſunt perſona. Tertia ꝓpoſitio
eſt hec. In diuinis nec diuerſitas ſubſtantialis: nec
ſingularitas pſonalis eſt ponenda ⁊ cõcedenda. Et
probatur ratione ſic. Illa in diuinis non ſunt conce
denda: quibus conceſſis tolleretur eſſentie vnitas:
⁊ pſonarum diuerſitas. Sed diuerſitas ſubſtantia-
lis ⁊ ſingularitas pſonalis ſunt huiuſmodi. igit̃ non
ſunt in diuinis concedenda. vt dicit ꝓpoſitio ꝓban-
da. Argumentũ tenet. ⁊ p̃miſſas ꝓbat magiſter in
textu. igit̃ ⁊c̃.

Quid ſignificet̃ his nomibꝰ vnꝰ vel vna. duo vel due. tres vl' tria trinꝰ vel trinitas. pl'es vel pluralitas. diſtinctio vl' diſtincte. cum his vtimur de deo loquentes. a

Hic diligenter DI. XX IIII
b inquiri oportet. cuꝫ in trinitate
non ſit diuerſitas vel ſingulari-
tas: nec mltiplicitas: l' ſolitudo

quid ſignificet his nominibus .ſ. vnus vel vna. duo vel due. tres vel tria. trin⁹ vł trinitas. plures vel pluralitas. diſtincte vel diſtinctio. cum dicit vnus deus. due ꝑſone vel tres ꝑſone. plures perſone diſtincte ſunt ꝑſone. vel cum dicit diſtinctio ꝑſonarum. pluralitas ꝑſonarum. trinitas perſonarum ⁊ hmōi. Videmur em̄ hoc dicētes numerorū quantitates ⁊ rerū młtitudinez vel multiplicitatem in deo ponere. Quid ğ iſta ibi ſignificent: ipo de quo loquimur apiente inſinuare curemus.

Magis illa dicunt ad excludendum ea que non ſunt in deo q̄ȝ ad ponendum aliqua. b

Si diligenter premiſſis autoritatum verbis intendimus. vt dictorū intelligentiam capiamus. magꝭ videtur horū ꝟborum vſus introductus ratione remouendi atq; excludendi a ſimplicitate deitatis que ibi non ſunt: q̄ȝ ponēdi aliqua.

Quid ꝑ vnū ſignificet cum dicit vnus deus. c

Cum enim dicitur vnus deus: multitudo deorū excluditur. nec numeri quantitas in diuītate ponitur tanq̄ȝ diceret. de⁹ eſt. nec multi ſunt vł plures dij. Vn̄ Amb. in li. de tri. ait. Cū vnū dicim⁹ deum: vnitas excludit numerum deorū. nec quantitatē in deo ponit. q: nec numerus nec quantitas ibi eſt.

Ambro.

Quo ſenſu dicit vn⁹ eſt pater. vel vnus eſt filius. d

Similiter cuȝ dicitur. vnus eſt pater. vel vnus eſt filius. et hmōi. ratio dicti hec eſt q; non ſunt multi pr̄es. vel multi filij. ita ⁊ de ſimilib⁹. Item cum dicimus plures eſſe ꝑſonas: ſingularitatem atq; ſolitudinem excludimus. nec diuerſitatem nec multiplicitatem ibi ponimus. quaſi diceret. Sine ſolitudine ac ſingularitate ꝑſonas confitemur. Unde Hylarius in. iiij. li. de tri. ſic ait. Dixit de⁹. Faciamus hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinez noſtram. Quero nunc an ſolum deum ſibi locutū exiſtimes. an hunc ſmonem eius intelligas ad alterū extitiſſe? Si ſolum fuiſſe

Ex q̄ itelligꝫ tia dicant ꝑſone pr̄es.

Hylarius.

dicis: ipius voce argueris dicētis. Faciamus ⁊ nr̄aȝ. Suſtulit em̄ ſingularitatis ac ſolitudinis intelligentiā ꝓfeſſio ꝯſortij. q̄a aliqđ conſortiū eſſe nō pōt ipi ſolitario. neq; ſolitudo ſolitarij recipit faciam⁹. nec alieno a ſe diceret noſtram. Attēde lector his verbis ⁊ vide. q: nomine conſortij pluralitatem ſignificauit. Profeſſio ergo cōſortij eſt ꝓfeſſio pluralitatis: quam profeſſus eſt dicens. Faciamus ⁊ noſtrā: pluraliter em̄ vtrunq; dicit. Sed hac ꝓfeſſione pluralitatis non diuerſitatem vel multitudinē poſuit. ſed ſolitudinem ⁊ ſingularitatem negauit. Sic ğ cum dicimus plures ꝑſonas vł pluralitatē ꝑſonarū. ſingularitatis ⁊ ſolitudinis intelligentiā excludimus.

Quid ꝑ ternariū ſignificet cuȝ dicitur tres perſone. e

Ita etiam cuȝ dicimus tres ꝑſonas. nomīe ternarij nō quantitatem numeri in deo ponim⁹. vel aliquā diuerſitatē: ſed intelligentiā. non ad alium niſi ad pr̄em ⁊ filium ⁊ ſpūmſanctū dirigēdam ſignificamus. vt ſit huius dicti intelligentia. Tres ꝑſone ſunt. vel tres ſunt paſ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. id eſt. nec tm̄ pater. nec tm̄ filius. nec tm̄ pater ⁊ filius in deitate ſunt. ſed etiam ſpūſſanctus. ⁊ nō ali⁹ ab his. Similiter non tm̄ eſt ibi hec perſona. vel illa. vel hec ⁊ illa. ſed hec ⁊ illa ⁊ illa: et non alia. Et hoc fore ita intelligēdū aug⁹. ſatis oſtendit vbi dicit q; illo nomīe nō diuerſitatem intelligi voluit. ſed ſingularitatem noluit. Auguſti.

Quid ꝑ duo cuȝ dicit due ꝑſone. vel pater et filius duo ſunt. f

Similiter cuȝ dicitur. duo ſunt: paſ ⁊ filius. nō dualitatis quantitatē ibi ponimus. ſed hoc ſignificamus: q; non eſt tm̄ pater. nec tantū filius. ſed pater ⁊ filius. ⁊ hic non eſt ille. ita et de alijs hmōi. Ita etiam cum dicimus. paſ ⁊ filius ſunt due ꝑſone. hoc ſignificam⁹ q; nō tantū pater eſt ꝑſona. nec tm̄ filius eſt ꝑſona. ſed pr̄ eſt ꝑſona. ⁊ fili⁹ eſt ꝑſona. ⁊ hec non eſt illa.

Ex quo ſenſu dicit in ꝑſonis diſtinctio vel perſone diſtincte. g

Cũ autez dicimus diſtincte ſunt pſone. vel diſtinctio eſt in pſonis. confuſionẽ atq̧ pmixtionẽ excludimus. ⁊ hanc nõ eſſe illã ſignificam⁹. Cũq̧ addimus diſtincte ſunt pſone ꝓpetatibus ſiue differentes ꝓprietatibus. aliã eẽ hanc pſonam. ⁊ aliam illam ſuis ꝓprietatibus ſignificamus. Et cum dicimus aliã ⁊ aliam non diuerſitatem vel alienationẽ ibi ponimus: ſꝫ ꝯfuſionem ſabellianã excludimus.

Quomodo ibi accipiatur diſcretio. b

Ita etiã dicuntur diſcrete pſone vel cum dicitur diſcretio in pſonis eſſe: eandem intelligentiam facim⁹. Eodem eñ modo ibi accipitur diſtinctio quo diſcretio. Et congrue dicit̃ ibi eſſe diſcretio vel diſtinctio: non diuerſitas vel diuiſio ſiue ſepatio. Unde Ambro. in .j. lib. de tri. Non eſt ip̃e pater q̃ filius: ſed int̃ patrem ⁊ filiũ exp̃ſſa diſtinctio eſt.

Ambro.

Quõ trinitas ibi accipiat̃. i

Cum vero dicitur trinitas: id ſignificari videt̃ qđ ſignificat̃ cum dicit̃ tres pſone. vt ſicut non põt dici pater eſt tres pſone: vel filius eſt tres pſone. ita nõ debet dici. pater eſt trinitas. vl̃ filius eſt trinitas.

Hoc videtur contrarium eſſe predictis. k

Hic non eſt pzetermittendũ. q̧ cum ſupra dictum ſit deũ nec ſingularem nec multiplicem eſſe confitẽdũ idq̧ ſanctorũ autoritatibus ſit cõfirmatũ. In contrariũ videt̃ ſentire Iſido. dicens. Diſtinguendũ eſt inter trinitatem ⁊ vnitatem. Eſt eñ vnitas ſimplex ⁊ ſingularis. trinitas ṽo multiplex ⁊ numerabilis. quia trinitas eſt trium vnitas. Ecce vnitatẽ dicit eſſe ſingularem. ⁊ trinitatem multiplicẽ ⁊ numerabilem. Sed ad hoc dicimus: q̃a ſingularẽ accepit ſic ut ⁊ alij accipiũt vnũ. multiplicem ṽo ⁊ numerabilez ſicut alij dicunt trinum.

Iſido.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaquarta. In qua magiſter oſtenſa ſignificatiõe hui⁹ nominis pſona ꝓut ſumit̃ p ſe: agit de ſignificatiõe eiuſdem ꝓut ſumit̃ cũ termĩs numeralibus ſibi adiũctis. Et circa hoc tria facit. Nã p̃mo oñdit q̧ p terminos numerales in diuĩs excludit̃ multiplicitas ſubalis. Secundo q̧ p ip̃os remouet̃ ſolitudo pſonalis. Tertio q̧ p eorum diſtinctionem ſecludatur confuſio pſonalis. Primũ facit a p̃ncipio diſtinctionis vſq̧ ibi Item etiam cuz dicimus. Secundũ ab inde vſq̧ ibi Cum autem dicimus diſtincte. Tertium ab inde vſq̧ ad finem diſtinctionis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ p̃ma eſt hec. In diuinis p nomina numeralia ad vnitatem eſſentie ſpectantia ſolam multiplicitatem excludimus. Hanc magiſter inueſtigat querendo: quid p terminos numerales ⁊ nomĩa ptinentia ad pluralitatem ſeu multitudinem ſeu diſtinctionem in diuinis ſignificet̃. Nam ſi vera dicunt̃ de deo. vident̃ ſuũ ſignificatũ ponere in deo. Ad qđ reſpondens magiſter dicit. q̧ ſignificatio taliũ nominũ vel terminorũ non admittit̃ in diuinis ad aliq̃d ponẽdũ ſed potius remouendũ. quod declarat exẽplo. Naz cum dicim⁹ deus vnus: vnus pater tm̃. per illuz terminum numeralẽ vnus nulla quantitas vel numer⁹ in deo ponitur: ſed tm̃ deorũ aut aliorũ excludit̃ pluralitas. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Per nomĩa numeralia pluralitatem exprimentia in diuinis: ſingularitatẽ ⁊ ſolitudinem excludimus pſonalem. Hanc mgr̃ ꝓbat p hoc q̧ dicit. q̧ cum dicit̃ pl̃alitas pſonarum: non multitudo ponit̃: ſed ſingularitas ⁊ ſimilitudo excludit̃ ſeu tollit̃. Cum eñ dicimus tres. negamus ibi eſſe ſolũ duas. Et cum dicimus duas: negamus ibi eſſe ſolum vnam. Tertia propoſitio eſt hec. Cum enim pſonas diuinas diſtinctas eſſe dicimus: tunc earũ confuſionẽ ⁊ pmixtionem contra ſabellianum excludimus. Hanc ꝓpoſitionẽ mgr̃ probãs dicit. q̧ in nomine trinitatis ⁊ diſcretionis non diuerſitas in deo ponit̃: ſed cõmixtio ⁊ confuſio negatur. igitur ⁊c̃.

Quid ſignificat̃ cũ dr̃ pluraliter. tres pſone vel due pſone. a

PReterea conſiderandum eſt cum hoc nomẽ pſona (vt predictum eſt) ſm ſbſtantiam dicatur: que ſit intelligentia dicti cum pluraliter profertur tres perſone: vel due perſone. ⁊ cum dicitur. Alia eſt perſona patris. alia eſt perſona filij. alia eſt perſona ſpiritusſancti. Si enim in his locutionibus perſone vocabulũ eſſentie intelligẽtiam facit: plures eſſentias confiteri videmur: ⁊ ita plures deos. Si ṽo eſſẽtie ſignificationem ibi non tenet. Alia eſt hui⁹ nominis ratio cum dicitur. Pater eſt perſona. vel filius eſt perſona. ⁊ alia cum dicit̃. Pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt tres perſone. ⁊ cum dicit̃. Alia eſt pſona p̃ris. alia filij. ⁊ hmõi. DI. XXV

f

Ꝙ videt̾ ſm̄ eſſentiam dici alia eſt ꝑſona patris. alia filij. ſiue tres ꝑſone. vt cum dicit̾. pater ē ꝑſona. filius eſt ꝑſona. b

Auguſti.

Perſona enim vt ſupra ait Aug⁹. ad ſe dr̄. ⁊ idem ē deo eē ꝑſonam qđ eſſe: ſicut idem eſt ei eſſe qđ deuȝ eſſe. Unde manifeſte colligit̾ ꝙ eſſentiā diuinam p̄dicamus dicentes. Pr̄ eſt ꝑſona. filius eſt ꝑſona. ſpūſſanctus eſt ꝑſona. id ē eſſentia diuina. ⁊ omnino vnū ⁊ ideȝ ſignificatur nomine ꝑſone. i. diuina eſſentia cuȝ dicit̾. pater eſt ꝑſona. ⁊ filius eſt ꝑſona. qđ ſignificat̾ nomīe dei cum dicit̾. pr̄ eſt de⁹. filius eſt deus. Ita etiam idem ſignificat̾ cum dicit̾. Deus eſt ⁊ e⁹. ⁊ deus eſt perſona. Utroq; em̄ noīe eſſentia diuina intelligitur. q̄ꝛ vtrunq; ſm̄ ſbam dicit̾. Cum v̾o dicit̾. pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt tres ꝑſone. quid noīe ꝑſone ſignificam⁹: an eſſentiam. Hoc em̄ videt̾ ſi ſuprapoſita verba Aug. diligenter ſcrutemur. Supra em̄ dixit ꝙ ideo tres ꝑſonas dicimuſ. q̄ꝛ id qđ ꝑſona eſt: cōmune eſt tribus. Et item q̄ꝛ pater eſt ꝑſona. ⁊ filius eſt ꝑſona. ⁊ ſpūſſctūs eſt ꝑſona. ideo tres ꝑſone dicunt̾. Videt̾ ḡ eandem tenere ſignificationem hoc nomen ꝑſona cum dicit̾ tres ꝑſone. quā habȝ cuȝ dicit̾. Pater eſt ꝑſona. filius eſt ꝑſona. ſpiritusſanctus eſt ꝑſona. Quia vt oſtendit Aug⁹. hoc dicit̾. i. tres ꝑſone ꝓpter illud q̄ꝛ id quod ꝑſona eſt: cōmune eſt eis. Id ḡ qđ cōmune eſt eis. i. pr̄i ⁊ filio ⁊ ſpūiſancto videt̾ ſignificari noīe ꝑſone: cum dicit̾ treſ ꝑſone.

Ꝙ noīe ꝑſone id ſignificat̾ cū dr̄. pr̄ eſt ꝑſona. qđ ſignificat̾ nomīe dei cū dr̄ pr̄ eſt deus.

Aliter etiā videt̾ poſſe oſtendi. ꝙ ſm̄ eſſentiā dicat̾. etiā cū pluraliter ꝓfert̾. c

Auguſti.

Aliter etiam videtur poſſe oſtendi: ꝙ ibi nomie ꝑſone ſignificet̾ eſſentie cum dr̄ tres ꝑſone. Ut enim ſupra dixit Aug⁹. Ea neccītate dicim⁹ tres ꝑſonas vt reſpōderem⁹ q̄rentib⁹ q̄d tres vl̾ q̄d tria. Cum ḡ querit̾ q̄d tres vl̾ q̄d tria. cōuenient̾ rn̄det̾ cum dicit̾ tres ꝑſone. At cum querit̾. q̄d tres vel q̄d tria. Per quid de eſſentia querit̾. Non enim inuenit̾ q̄d illi tres ſint niſi eſſentia. Si ḡ queſtioni recte reſpondemus. oportet vt reſpondendo eſſentiam ſignificemus. alioq̄n non oſtendimus q̄d tres ſint. Si v̾o rn̄dentes eſſentiaȝ ſignificam⁹: ipam eſſentiā ꝑſone noīe intelligimus: cum dicit̾ tres ꝑſone.

Opinio quorūdam qui putāt eſſētiam ſignificari noīe ꝑſone cū dicimus tres ꝑſonaſ. d

Auguſti.

Quibuſdam videtur ꝙ noīe ꝑſone ſignificet̾ eſſentia: cuȝ dr̄ tres ꝑſone Propterea q̄ꝛ Aug⁹. dicit ideo dici tres ꝑſonas. q̄ꝛ cōmune eſt eis id qđ ē ꝑſona. vt ſit talis intelligentia. Pater et filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt tres ꝑſone. id ē ſunt tres id habentes cōmune qđ eſt ꝑſona. id eſt tres ſunt quoruȝ quiſq; eſt ꝑſona. id eſt eſſentia. Sed quō iuxta hanc intelligētiaȝ dicet̾. alia eſt ꝑſona patri. alia filij. Et hoc etiam ita volunt intelligere. ſ. alius eſt pat̾ ⁊ alius eſt filius. id tn̄ eōe hn̄tes qđ ē ꝑſona. Et hoc confirmāt autoritate Aug. q̄ i vij. lib. de trini. ait. Tres ꝑſonas eiuſdem eſſentie. vel tres ꝑſonas vnam eſſentiā dicimus. Tres aūt ꝑſonas ex eadē eſſentia nō dicimus: quaſi aliud ibi ſit qđ eſſentia eſt. aliud quod ꝑſona eſt. Hac autoritate ⁊ p̄miſſis conant̾ aſſerere in p̄dictis locutionibus nomen ꝑſone eſſentiaȝ ſignificare. Sȝ quid reſpondebunt ad id qđ ipe Aug⁹. in li. de fide ad Petrū dicit. ſ. ꝙ alius eſt pat̾ in ꝑſona ſiue ꝑſonaliter. alius ꝑſonaliter filius. alius ꝑſonaliter ſpūſſanct⁹. Quō em̄ alius ꝑſonaliter pater. alius ꝑſonaliter filius. alius ꝑſonaliter ſpūſſanctus. ſi ineſſe ꝑſonam omnino conueniūt. id eſt ſi ꝑſona eſſentie tm̄ intelligentiā facit. Ideo nob vidētur alit̾ hoc poſſe dici ꝯgruentius iuxta catholicorū doctorū autoritates.

Auguſti.

Ꝙ hoc nomen ꝑſona tripliciter in trinitate accipit̾. et hec eſt vtilis ⁊ catholica doctrina de ꝑſona et ꝑſonis. e

Hylarius.

Sciēduȝ eſt igitur ꝙ hoc nomen ꝑſona m̾tiplicē intelligētiaȝ facit: nō vnā tm̄. Et vt Hylari⁹ ait in li. iiij de trini. Intelligentia dictorū ex cauſis eſt aſſumēda dicendi. q̄ꝛ nō ſmoni res: ſed rei ſmo ſubiectus eſt. Diſcernētes ḡ dicendi cāſ hui⁹ noīs. ſ. ꝑſona: ſignificatiōȝ diſtinguimus dicentes. ꝙ hoc nomen. ſ. perſona

ꝓꝑie ẜm ſbam dicit̃. ⁊ eſſentiā ſignificat. ſicut ſupra oſtendit Augꝰ. cum dicit̃. Deꝰ eſt pſona. pater eſt pſona. Quadā tñ neceſſitate (vt ſupra dixit Augꝰ.) tranſlatū eſt h̓ nomen: vt pluraliter diceret̃ tres pſone cū quereret̃. q̄d tres vel q̄d tria. vbi nō ſignificat eſſentiā. i. naturā diuinam que cōis ē tribus pſonis. ſed ſubſiſtētias vł hypoſtaſes ẜm grecos. Greci quippe (vt ſupra dixit Augꝰ.) aliter accipiunt ſubſtantiā. id ē hypoſtaſim. aliter nos. Nos enim ſubſtantiam dicimꝰ eſſentiā ſiue naturā. Perſonaſ aūt dicimus ſicut illi dicunt ſbas. i. hypoſtaſes. Si ergo nos ita accipimus pſonas vt illi accipiūt ſbas vel hypoſtaſes. At illi aliter accipiūt hypoſtaſes q̄ꝫ nos ſubſtantiam. aliter ergo nos accipimus pſonas q̄ꝫ ſbam. Cum ḡ dicimus tres pſonas: nō ibi pſone nomine eſſentiam ſignificamꝰ Quid ergo dicimus? Dicimus q꞉ tres pſone ſūt id eſt tres ſubſiſtentie. ſ. tres entes. ꝓ q̄ greci dicunt tres hypoſtaſes.

Auguſti. — Quid ſignificet̃ cum dicit̃ tres perſone tres ſubſiſtē. tie vł tres en tes non tres eſſentie.

Oſtendit verba Auguſtini conuenire huic ſententie. f

Et hic ſenſus adiunatur ex v̓bis Augꝰ. p̄miſſis ſi interiꝰ intelligant̃. Quia enī pater eſt pſona. i. eſſentia ⁊ filius eſt pſona. ⁊ ſpirituſſanctus pſona. Ideo dicunt̃ tres pſone. i. tres ſubſiſtētie tres entes. Non enī pñt dici tres ſbſiſtētie vł entes: niſi ſingulus eorū eſſet pſona. i. eſſentia. Quia ḡ eis cōe eſt id qđ ē pſona. i. eſſentia. Jō recte dicunt̃ tres pſone. i. ſubſiſtentie vel ſbſiſtentes. vt ſicut eſſentia que eis eſt cōis: vere ac ꝓp̄e eſt. ita illi tres vere ac ꝓp̄e ſubſiſtentie vel entes intelligant̃ Ideoq꞉ Augꝰ. cauſas dictorū diſcernens. dicit tres pſonas eſſe vnā eēntiā vł eiuſdē eſſentie. nō ex eadē eſſentia: ne aliud intelligatur ibi eſſe pſona. aliud eēntia. Tres enī pſone. i. ſubſiſtentie. vna ſunt eēntia ⁊ vnius eſſentie. Nō aūt ſunt vna pſona vł vnius pſone. licet pſona ẜm ſbam dicat̃ aliqñ Nam ſi hoc diceret̃: ꝯfuſio fieret in perſonis.

Auguſti.

Obiectōi illorū hic rñdet qua nitūt̃ ꝓbare pſonas ẜm eēntiaꝫ accipi. q꞉ rñdemꝰ querētibꝰ quid tres vel quid tria. g

Ad hoc autē quod illi dicūt: cū querit̃ q̄d tres vel q̄d tria. de eſſentia querit̃. q꞉ nō inuenitur q̄d illi tres ſint niſi eſſentia. ꝑ h̓ volentes nos inducere: vt noīe pſone eſſentiā intelligamꝰ: cum rñdemus tres pſonas. ita dicimꝰ. Indubitabiliter verū eſt: q꞉ nō inuenit̃ vnū aliq̄d qđ illi tres ſint niſi eſſentia. Vnū enī ſunt illi tres. i. eſſentia diuina. Unde veritas ait Ego ⁊ pater vnum ſumꝰ. Verūtñ cū querit̃: q̄d tres vel q̄d tria. non de eſſentia q̄ritur. nec ibi q̄d ad eſſentiā refert̃. Sed cū fides catholica tres eſſe ꝓfiteret̃. ſicut Johānes in ep̄la canonica ait. Tres ſunt q̄ teſtimoniū ꝑhibent in celo. q̄rebat̃ quid illi tres eſſent. i. an eſſent tres res. ⁊ q̄ tres res. ⁊ quo nomīe ille tres res ſignificarent̃. Et ideo loquendi neceſſitate inuentū eſt h̓ nomen pſona ad reſpondendum. ⁊ dictuꝫ eſt tres pſone.

Quid tres res et quid vna res hic dicit̃. h

Nō auteꝫ te moueat q͛ diximꝰ tres res. Non enī hoc dicētes diuerſarū rerū numeꝝ ponimꝰ i trinitate: ſ ita tres res dicimꝰ vt eaſdē eſſe vnā quandam ſummā rem ꝯfiteamur. Vñ Augꝰ. in ſ. li. de doc. chri. ſic ait. Res q̄bus fruēduꝫ eſt nos beatos faciūt. Res ḡ q̄bus fruendum eſt ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. Eademq꞉ trinitas vna quedā ſumma res eſt. cōmuniſq꞉ fruentibus ea. ſi tamen res ⁊ non rerum omniū cauſa ſit. Non enī facile poteſt inueniri nomen quod tāte excellētie conueniat: niſi quod melius dicit̃ trinitas h̓ vnus deꝰ. Sicut ergo tres res dicūtur. ⁊ he ſunt vna res. ita tres ſubſtātie dicunt̃. ⁊ he ſunt vna eſſentia. Ecce oſtenſuꝫ eſt que ſit intelligentia huiꝰ noīs pſona cū dicimus tres pſonas.

Auguſti.

Ex quo ſenſu dicat̃. alia eſt pſona p̄ris. alia filij. alia ſpūſſancti. i

Nūc inſpiciamus vtrū ẜm eandē rōeꝫ ⁊ cām dicat̃. alia eſt pſona p̄ris. alia filij. alia ſpūſſancti. Quod vtiq꞉ ſane intelligi pōt. vt ſit ſenſus talis. Alia eſt ſubſiſtentia vł hypoſtaſis patris alia ſubſiſtentia filij. alia ſubſiſtentia ſpirituſſancti. Et alia ſubſiſtentia pater. alia filius. alia ſpūſſanctus.

Quõ hec intelligant̃. alius in perſona pater. alius filius. ali⁹ ſpiritusſanctus. k

Deinde queritur.

vtrũ ſm eandem rationẽ accipiat̃ cum dr̃. Alius eſt pr̃ in pſona. alius in pſona fili⁹. alius in pſona ſpũſſanctus. ſiue alius pſonaliter pr̃. alius pſonaliter filius. alius pſonaliter ſpũſſanctus? Ad quod dicim⁹ quia ⁊ ſi poſſit eodem modo accipi. ꝯgruentius tamen ex ratione dicti alia variat̃ intelligentia. vt hic pſone nomine ꝓpetas pſone intelligatur. vt ſit ſenſus talis. Ali⁹ eſt in pſona vel pſonaliter pater. i. proprietate ſua pater alius eſt q̃ꝫ filius. ⁊ filius ꝓprietate ſua alius q̃ꝫ pater. Paternali eniꝫ ꝓpetate diſtinguit̃ hypoſtaſis pr̃is ab hypoſtaſi filij. ⁊ hypoſtaſis filij filiali ꝓpetate diſcernit̃ a pr̃e. ⁊ ſpũſſanctus ab vtroqꝫ ꝓceſſibili ꝓprietate diſtinguit̃.

Q̃ alit̃ h̃ accipit̃ pſona q̃ ſupra. h̃ ꝑ ꝓpetate accipit̃ tur.

Q ſm hũc modũ etiã in p̃dictis locutionib⁹ põt accipi. l

Hoc etiaꝫ mõ ſane

põt accipi pſona in p̃miſſis locutõib⁹ cum dr̃. Alia eſt pſona pr̃is. alia filij. i. alia eſt ꝓprietas q̃ pr̃ eſt pr̃: alia q̃ fili⁹ eſt fili⁹. alia q̃ ſpũſſanctus eſt ſpũſſanct⁹. Ita etiã noie pſone q̃dã ꝓpetates intelligere volũt cũ dicunt̃ tres pſone. ſꝫ meli⁹ eſt vt ſbſiſtentias vel hypoſtaſes intelligam⁹ cum dicimus tres pſonas. Ex p̃dictis colligit̃ q̃ nomen pſone in trinitate triplicẽ tenet ratõeꝫ. Eſt eñ vbi facit intelligentiã eſſentie. ⁊ eſt vbi facit intelligentiã hypoſtaſis. ⁊ eſt vbi facit intelligentiã ꝓpetatis.

Sũmã dictorum colligit.

Autoritatibus ſanctorũ oſtendit quod dixit. m

Q aũt ſꝫm ſubſtã-

tiam dicat̃ ⁊ eſſentiã aliqñ ſignificet. ſupra ex dictis Augꝰ. apte oſtendim⁹. Q v̓o pro hypoſtaſi atqꝫ ꝓpetate accipiat̃: ex autoritatibus ſanctorũ oſtendi oportet: ne coniecturis nr̃is aliq̃d auſi dicere videamur. De hoc Hiero. in expoſitiõe fidei catholice ad Alipium ⁊ Augꝰ. ep̃os ita ait. Non ẽ prius aliquis in trinitate gradus nihilqꝫ qđ inferius ſuperiuſue dici poſſit: ſed tota diuinitas ſui pfectione equalis eſt. vt exceptis vocabulis que ꝓprietatem indicãt perſonarum. quicq̃d de vna pſona dicitur: de trib⁹ poſſit digniſſime intelligi. atqꝫ vt cõfutantes Arrium vnam eandemqꝫ trinitatis dicim⁹ eſſe eſſentiã vel ſubſtãtiã. ⁊ deũ vnum in tribus pſonis fatemur. Ita etiam impietatem Sabellij declinantes: tres perſonas expreſſas ſub ꝓprietate diſtiguim⁹. non ip̃m ſibi pr̃em. ip̃m ſibi filiũ. ip̃m ſibi ſpũmſanctum eſſe dicentes. ſꝫ aliam patris aliã filij. aliã ſpũſſancti eſſe pſonã. Non eñ noia tantũmodo: ſꝫ etiã noim ꝓpetates. i. pſonas: vt greci exp̃mũt hypoſtaſes. i. ſubſiſtẽtias ꝯfitemur. Nec pr̃ filij vl' ſpũſſãcti pſonã aliqñ excludit. Nec fili⁹ vel ſpũſſanctus pr̃is nomẽ pſonãqꝫ recipit. ſꝫ pat̃ ſemper pr̃. ⁊ filius ſꝑ fili⁹. ⁊ ſpũſſctũs ſꝑ ſpũſſãctus. Itaqꝫ ſb̃a vnũ ſunt: ſꝫ pſonis ac noibus diſtinguunt̃. Ecce h̃ apte dicit Hiero. ꝓpetates eſſe pſonas. ⁊ pſonas eſſe ſbſiſtẽtias. Vñ manifeſtũ ſit qđ dixim⁹. ſ. pſone noie ſignificari ⁊ hypoſtaſim ⁊ ꝓpetatẽ. Joh. etiã Dam̃. pſonas dicit eſſe hypoſtaſes ⁊ eas dicit entes: ita inq̃ens. In deitate vnã naturã ꝯfitemur ⁊ tres hypoſtaſes ſm veritatẽ entes. i. pſonas.

Hiero.

Jo. dam̃.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaquinta. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de nomib⁹ ſignificãtib⁹ vnitatẽ ⁊ plr̃alitatem in diuinis. incipit agere de quodam noie qđ horũ recipit additionẽ. ſ. de hoc nomine pſona. Et circa hoc tria facit. Naꝫ p̃mo oſtendit q̃d ſignificet cum dr̃: tres pſone: vel due pſone. Secũdo q̃d importat̃ ꝑ hoc cũ dr̃. alia pſona pr̃is. alia filij. alia ſpũſſancti. Tertio q̃d denotat cũ dr̃. Alius eſt in pſona pr̃. ali⁹ fili⁹ ⁊c̃. Primũ facit a p̃ncipio diſtinctõis vſqꝫ ibi. Hinc incipim⁹. Scõm ab inde vſqꝫ ibi. Deinde q̃rit̃ vtrũ. Tertiũ v̓o vſqꝫ ad fineꝫ diſtinctõis. In ſp̃ali ſn̄ia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiõibus. quarũ p̃ma ẽ hec. q̃ hoc nomẽ pſona qñqꝫ ſtat id ẽ ſupponit ꝓ eſſentia. Hãc ꝓpoſitiõeꝫ mgr̃ inueſtigans q̃rit cũ dr̃ plr̃aliter. pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt tres pſone. vel cũ dr̃ ſingularit̃. Alia eſt pſona pr̃is. alia pſona filij. ⁊ alia pſona ſpũſſancti. q̃d ibi ſignificet nomen pſone. Si eñ eſſentiã ſignificet. igit̃ variat̃ ſignificatio pſone in ſingulari ⁊ in plurali. qđ videt̃ inuſitatũ. Poſtea obijcit ad alterã partem dicendo: q̃ tã in ſingulari q̃ in plr̃ali eſſentiam ſignificet. Q aũt in ſingulari eſſentiã ſignificat: ꝓbat ex his que iam dixerat. Et q̃ in plr̃ali eſſentiam ſignificet: ꝓbat duabus ratõib⁹. Pria eſt. b. Augu. dicẽtis. Cum dicimus tres pſonas: ſignificamus illđ qđ cõmune eſt patri ⁊ filio ⁊ ſpũiſancto. ſed nihil eſt cõmune eis niſi eſſentia. igit̃ nomine pſone pluraliter ſumpto ſignificatur eſſentia. Secũda ratio talis eſt. Quid querit de eſſentialibus interrogantib⁹. quid eſt eſſentia. rñdemus tres pſone. igit̃ hoc nomẽ pſona in plr̃ali ſignificat eſſentiam. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Hoc nomẽ pſona capit̃ qñqꝫ ꝓ hypoſtaſi vl' ſubſiſtentia. Hanc magiſter ꝓbat ponẽdo opinionem propriam di. q̃ licet nomen perſone de ſe ſignificet

ſubſtantiã.tñ transfert qñq3 ppt penuriã vocabulorum: ad ſignificandũ ſuppoſitũ vel hypoſtaſim. vñ ſenſus eſt. Pr̃ filius ⁊ ſpũſſanctus ſũt tres pſone .i. tres hypoſtaſes vel tres ſubſiſtentes. Tertia ppoſitio eſt q hoc nomen pſona multotiẽs ſupponit pro ppꝛietate pſonali ſub eius differentia. Hanc magiſter pulchꝛe pbat in textu p autoꝛitates ⁊ exempla. igitur ⁊c̃.

De ppꝛietatibus pſonarũ. ſ3 pri⁹ de hoc noie hypoſtaſis. a

DI. XXVI

Hinc de proprietatibus pſonarũ: q̃s frequent in hoc tractatu cõmemoꝛauim⁹: aliq̃d loqui nos opoꝛtet. Sed pmũ audiamus q̃d de h̃ nomine hypoſtaſis Hiero. dicit. Ait eñ ſub hoc noie venenũ latere. ſed hoc dicit ſm q heretici eo vtebant̃ vt ſimplices ſeducerẽt ſc3 p pſona ⁊ p eſſentia. vt ſiue diceretur vna tm̃ hypoſtaſis. ſiue tres. min⁹ pitos ad inconueniẽs deducerent. cũ non erat h̃ nomen ita apud catholicos vulgatu3. nec ita eius ſignificatio determinata vt modo. Et ideo Hiero. dicit hoc nomie non vtendum foꝛe ſine diſtinctione vel expoſitione tunc. ſ. qñ cum hereticis contendebat̃: ita ſcribẽs de fide catholica ad Damaſum papam. (Hiero.) Ab arrianoꝛũ pſule hypoſtaſion nouellum nomen a me hoie romano exigitur Interrogam⁹: q̃d tres hypoſtaſes arbitrẽtur intelligi? Tres pſonas ſubſiſtẽtes aiũt Reſpondemus nos ita credere. Nõ ſufficit eis ſenſus. Ipm nomẽ efflagitãt. q2 neſcio q̃d veneni in ſyllabis latet. Clamam⁹. Si q̃s tres hypoſtaſes. i. tres ſubſiſtentes pſonas nõ ↄfitet̃: anathema ſit. Si q̃s aũt hypoſtaſim vſiã intelligẽs. nõ tribus pſonis vnã hypoſtaſim indicit. alienus a xp̃o eſt. qui. ſ. tres hypoſtaſes dicens ſub nomine pietatis tres naturas conatur aſſerere. Sufficiat nobis dicere vnam ſb̃am et tres pſonas pfectas equales. taceam⁹ tres hypoſtaſes: ſi placet. Nomen hoc non bone ſuſpitionis eſt: cum in eodem v̾bo ſenſus diſſentiũt. Aut ſi rectum putatis: tres hypoſtaſes cum interp̃tationibus ſuis debere nos dicere non negamus. Sed mihi credite. venenũ ſub melle latet. Transfigurat eñ ſe angelus ſathane in angelũ lucis. His v̾bis non negat vtendũ eſſe noie hypoſtaſis. ſed hereticos eo praue vſos oſtẽdit cõtra quos cautela opus erat in diſtinctõe ſignificatiõis. alioq̃n ſibi ↄtradiceret qui ſupꝛa tres hypoſtaſes confitet̃.

De ppꝛietatibus pſonarum et de nominibus earũ relatiuis. b

Iã de proprietatibus pſonarũ videamus: que etiam notiones ſiue relationes in ſcriptura plerũq3 dicunt̃. In illa ſancta trinitate: q̃ ideo a nob̃ repetit̃. vt coꝛdi nr̃o tenacius infigatur ait Aug⁹. in li. de fide ad Petrũ. (Auguſti.) Aliud eſt genuiſſe q̃3 natum eſſe. aliudq3 eſt pcedere q̃3 genuiſſe vel natum eſſe. Unde manifeſtu3 eſt q alius eſt pater. alius filius. alius ſpirituſſanct⁹. Et eſt ppꝛium ſolius pr̃is. nõ q2 non eſt natus ip̃e. ſed q2 vnũ filiũ genuerit. ppꝛiumq3 ſolius filij. non q2 ip̃e nõ genuit. ſed q2 de patris eſſentia nat⁹ eſt. Pꝛopꝛium v̾o ſpũſſancti. non q2 nec natus eſt ip̃e nec genuit. ſed q2 ſolus de patre filioq3 pcedit. (Quid ſit ppꝛiu3 patris. Quid ſit ppꝛiu3 filij. Quid ſit ppꝛiũ ſpũſſcti.) Ecce bꝛeuiter aſſignauit tres pꝛopꝛietates trium pſonarum: quarũ vna nõ eſt alia. Hoc eñ ſignificauit cum dixit. Aliud eſt genuiſſe q̃3 natum eſſe. aliudq3 pꝛocedere. i. alia ppꝛietas ſiue notio eſt generatio. ⁊ alia natiuitas. alia pceſſio q̃ alijs nominibus dicunt̃ paternitas. filiatio. Has ppꝛietates deſignant nomina pſonaru3. ſ. pater filius ⁊ ſpũſſanctus: que relatiua ſũt ⁊ ad ſe inuicem dicunt̃. q2 notant relatões q̃ non ſunt deo accidentales. ſed in ip̃is pſonis ab eterno ſũt immutabilit̃. vt nõ mõ appellatiões relatiue. ſed etiam relatiões ſiue notiones in rebus ip̃is. ſ. in pſonis ſint. (Hic de nominibus r̃latiuis q̃ notãt ip̃as relationes.)

Q non oĩa que de deo dicunt̃ ſm ſubſtantiã dicunt̃. quedã eñi ſm relationem dicunt̃. nihil tamen ſm accidens. c

Quocirca ſciendũ eſt: non omne qd̃ d2 de deo d2 dici ſm ſubſtantiã. quia quedam dicunt̃ ſm relatiões qui non eſt accidens. quia non eſt mutabilis. Unde Aug⁹. in. v. lib. de trini. ait. (Auguſti.) Nihil in deo ſm accidens dicit̃. q2 nihil ei accidit. Nec tamen omne quod dicitur: ſm ſubſtantia3 de deo dicitur. In rebus creatis atq3 mutabilibus quod non ſm ſubſtãtiam dicit̃: reſtat vt ſm accidens dicatur. In deo aũt nihil q̃dem ſm accidens dicit̃ quia nihil in eo mutabile eſt aut amiſſibile

Nec tñ omne quod dicit̄ ſm ſubam dicit̄.
Dicit̄ eñ ad aliquid ſicut pater ad filium:
⁊ filius ad patrem. qḋ non eſt accidens. qꝛ
⁊ ille ſp̄ eſt pater. ⁊ ille ſp̄ eſt filius. ⁊ ita ſp̄.
qꝛ ſp̄ natus eſt filius. nec cepit vnqꝫ eē filiꝰ
Qꝛ ſi aliquando eſſe cepiſſet. aut aliqñ deſi
neret eſſe filius. ſm accidēs diceret̄. Et qꝛ
pater non dicit̄ pater: niſi ex eo ꝙ eſt ei filiꝰ
⁊ filius non dicit̄ filius: niſi ex eo ꝙ habet
patrẽ. non ſm ſubſtantiam hec dicuntur:
ſed ad inuicẽ iſta dicunt̄. neqꝫ tñ ſm acci
dens. qꝛ ⁊ ꝙ dicit̄ pater: ⁊ ꝙ dicitur filiꝰ.
⁊ eternũ atqꝫ incommutabile eſt eis. Ecce
apte his v̓bis oſtendit̄ q̄dam dici de deo
ſm ſbam. quedam ſm relationem. nihil tñ
ſm accidens. Oſtendit̄ etiam ꝓ̇petas pa-
tris eſſe ꝙ habet filiũ. ⁊ ꝓprietas filij ꝙ ha
bet patrem. Ideoqꝫ cum dixit eternũ ⁊ in-
cõmutabile eſſe quod pater dicit̄ ⁊ quod fi
lius dicit̄. ita intelligi voluit. i. ꝓprietas q̄
pater eſt pr̄. ⁊ ꝓ̇petas qua filius eſt filius:
eterna eſt ⁊ incõmutabil̄. qꝛ ⁊ pr̄ ſp̄ pr̄. ⁊ fi-
Hylariꝰ ꝓ̇petates pr̄is et filij determinat. lius ſp̄ filius. Vñ ⁊ Hylarius ꝓ̇petates ꝑ
ſonarũ aſſignans in. xij. li. de tri. ait. Si ſp̄
patri ꝓprium eſt ꝙ ſp̄ eſt pr̄. neceſſe eſt ſp̄ fi
lio ꝓpriũ eſſe vt ſp̄ eſt filiꝰ. Vbi eñ ſp̄ pat̄
eſt: ſp̄ ⁊ filiꝰ eſt. g̊ q̄ non ſp̄ pr̄ eſt. non ſp̄ ge
nuit. Item in eodē. Nato deo: manifeſtũ
eſt ꝓ̇pum eſſe quod filius eſt.

Quare dicat̄ eſſe ꝓpriũ vnigeniti ꝙ eſt filiꝰ dei. cum etiam homines ſint filij dei. D

Hic queritur quomodo dicat̄ ꝓprium nato deo ꝙ ē dei filiꝰ
vel genitus ex deo. cum etiam homīes filij
dei dicant̄ ⁊ ſint. ſm illud. Filij excelſi om
nes. Et ad Moyſen de populo iſrael dñs
ait. Filius meus ꝑ̄mogenitus iſrael. Sed
magna eſt diſtantia. Homines eñ filij dei
ſunt factura: non natiuitatis proprietate.
Deus autē filius originis ꝑ ꝓprietate filiꝰ
eſt: ⁊ veritate natiuitatis: non factura vel
adoptione. ⁊ illi q̄dem ante ſunt q̄ꝫ filij dei
ſunt. Fiunt eñ filij: non naſcuntur filij dei.
Unde Hylarius ſolum deum natum origi
Hilarij autoritate confirmat ſolutõẽ. Apta diſtinctio int̄ deũ filiũ. ⁊ hoīm filios. qꝛ ille natꝰ filꝰ. hi facti filij. nis ꝓprietate dei filium oſtendēs inter ip-
ſum ⁊ homines filios dei euidentiſſime di
ſtinguit in. xij. li. de trini. ita dicens. Vero
deo patri q̄ ex deo naſcit̄ vere filius eſt. et
nos q̄dem filij dei ſumus: ſed ꝑ facturam.
Fuimus eñ aliqñ filij iracũdie. ſed filij dei
ꝑ adoptionem effecti ſumus potius q̄ꝫ na-
ſcimur. ⁊ qꝛ omne qḋ fit anteq̄ꝫ fiat nõ fuit.
Nos cum filij nõ fuiſſemus: efficimur. Añ
eñ filij non eramus: ſed ꝑ grãꝫ facti ſumꝰ:
non nati neqꝫ generati: ſed acq̄ſiti. Acqui-
ſiuit eñ nos deus ſibi. ⁊ ꝑ hoc dicitur nos
genuiſſe. Genuiſſe eñ deum filios: nũq̄ꝫ cũ
ꝓprietatis ſignificatione cognoſcimꝰ dici.
Ex adoptione enim homo factus eſt filius
dei: non ex generatione: neqꝫ ei ꝓprietas ē
ſed nuncupatio. ac ꝑ id non vere filius eſt.
qꝛ nec ꝓprie natus dicit̄. nec ſp̄ fuit filius.
Unigenitus aũt deus nec fuit aliqñ non fi
lius. nec fuit aliq̄d añq̄ꝫ filius: nec q̄cq̄ꝫ ip-
ſe niſi filius. Atqꝫ ita qui ſemꝑ eſt filius na
ſcibilitatis ꝓprietate ac veritate filius eiꝰ
eſt ſolius q̄ genuit. ⁊ ille tñ qui genuit pat̄
ipſius eſt. qꝛ ſicut ille filius origine. ita ille
pater generatiõe.

Qꝛ hõ dicit̄ filius trinitatis. et trinitas põt dici pr̄ hoīm. E

Homo vero qui filius dei eſt factura: non tñ pr̄is: ſ; ⁊ filij et
ſpũſſancti filiꝰ eſt. i. totiꝰ trinitatis. ⁊ trini-
taſ ipſa pater eius dici põt. Vñ Augꝰ. in Auguſti.
v. libro de tri. dicit. Non põt dici trinitas
pater: niſi forte tranſlatiue ad creaturaꝫ ꝓ-
pter adoptionē filiorũ. Qḋ eñ ſcriptũ eſt.
Audi iſrl̄. dñs deus tuus deus vnus eſt.
Non vtiqꝫ excepto filio aut ſpirituſancto
oportet intelligi: quē vnũ dñm deũ noſtrũ
recte dicimꝰ. etiam patrem nr̄m ꝑ gratiam
ſuam nos regenerantē. De hoc etiam Hy- Hylarius.
larius in ſexto libro de trini. ait. Omnibus
ꝑ fidem deus pater eſt. quibus eſt pater.
per eam fidem Jeſum chriſtum dei filiũ cõ
fitemur. Ecce oſtenſum eſt quare ꝓprium
dicatur eſſe dei nati ꝙ filius eſt. quia. ſ. ipſe
ſolus natus proprie dicitur. Unde Hyla-
rius in li. iij. de trini. ait. Dñs dicens clari
fica filium tuum. non ſolo nomie conteſta-
tus eſt ſe eſſe filium. ſed ⁊ ꝓprietate. Nos
filij dei ſumus. ſed non tal̄ hic filiꝰ. Hic eñ
verus ⁊ ꝓprius eſt filius origine: non ad-
optione. veritate: nõ nuncupatione. nati-
uitate non creatione.

Qꝛ ſpirituſſanctus proprie dicitur donum dei. qꝛ ꝓprietate eſt donũ vt filius natiuitate. et vtroqꝫ modo dicitur relatiue et ſm eandem relationem. F

Ita etiaz de ſpū̃ſā-
cto dicendū̃ eſt qui ꝓ̄pe dicit̃ donū̃ dei. cū̃
tn̄ ⁊ alia plura ſunt dona dei. Sȝ ſpū̃ſſan-
ctus ita ꝓ̄pͤtate mutabili ⁊ eterna donum
eſt. ſicut filius ꝓ̄pͤtate eſt fili⁹. Eo enim dr̄
donum quo ſpū̃ſſanct⁹. ⁊ vtroqȝ vtiqȝ no-
mie relatiue dr̄. Eadēqȝ relatiōe dr̄ ſpū̃ſſā-
ctus ⁊ donū̃. licet ipa relatio nō appareat i
h̄ noīe ſpū̃ſſanct⁹: ſicut in h̄ nomie donuȝ.
Augusti. Vn̄ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Spū̃ſſctū̃s q̄
nō eſt trinitas: ſ; in trinitate intelligit̃. i eo
ꝙ ꝓ̄pe dr̄ ſpū̃ſſanct⁹ relatiue dr̄. cū̃ ⁊ ad pa
trem ⁊ ad filiū̃ refert̃. qꝛ ſpū̃ſſanct⁹ ⁊ pr̄is
⁊ filij ſpū̃s eſt. Sȝ ipa relatio nō apparet in
Quid sit spiritussanctus. h̄ noīe. Apparet aūt cū̃ dr̄ donū̃ dei. Donū̃
eñ eſt patris et filij. qꝛ ⁊ a pr̄e ꝓcedit ⁊ a fi
lio. g̊ ſpū̃ſſanctus ineffabil' q̄dam pr̄is filij
qȝ cōmunio eſt. Et ideo fortaſſe ſic appella-
tur vt iam dixim⁹. nec iterare piget. qꝛ pr̄i
⁊ filio pōt eadem appellatio cōuenire. Naȝ
hoc ipe ꝓprie dr̄: qꝺ illi cōit̃. Quia etiam
pr̄ ſpū̃s. ⁊ filius ſpū̃s. ⁊ pr̄ ſanct⁹. ⁊ fili⁹ ſā-
ctus. Vt g̊ ex noīe qꝺ vtriqȝ conuenit vtri
uſqȝ cōmunio ſignificet̃. vocat̃ donū̃ am-
borum ſpū̃ſſanctus. Ecce habes q̄re ſpiri
tuſſanctus ꝓprie dicat̃ donū̃. ⁊ ꝙ relatiue
dr̄. ſiue donū̃. ſiue ſpū̃ſſanct⁹. Et ꝙ nomen
ſibi ꝓpriū̃ tenet: qꝺ cōiter pr̄i ⁊ filio ꝯueit:
ſed diuiſim. Et eſt ſciendū̃ qꝛ cū̃ pr̄ vl' fili⁹
dicit̃ ſpū̃s ſiue ſanctus neutrū̃ relatiue dr̄.
ſed ſm̄ ſubam.

An pr̄ vel filius vel trinitas ipſa. poſſit dici ſpū̃ſſanctus. g

Hic queri pōt vtr
pat̃ vel filius: vel etiam ipa trinitas poſſit
Augusti. dici ſpū̃ſſanctus. ſicut diſiunctim dr̄ ⁊ ſpiri
tus ⁊ ſanctus. De hoc Aug⁹. in. v. lib. de
tri. ſic ait. Trinitas nullo mō pōt dici fili⁹.
ſpū̃s vͦ ſanctus pōt q̄dem vniuerſalit̃ di-
ci ſm̄ id qꝺ ſcriptū̃ eſt. Qm̄ deus ſpū̃s eſt.
Itaqȝ pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpū̃ſſanctus. quoniaȝ
vnus de⁹ eſt. ⁊ vtiqȝ de⁹ ſanct⁹ eſt. pōt ap-
pellari trinitas ⁊ ſpū̃ſſanctuſ. Sed tn̄ tunc
ſpū̃ſſanct⁹ relatiue nō dicet̃: ſ; ſm̄ eſſentiaȝ
qꝛ ꝓprie ſpū̃ſſanct⁹ q̄ nō eſt trinitas: ſed in
trinitate dicit̃ relatiue.

Quidā̃ putāt ſpū̃mſanctū̃ nō dici relatiue ad pr̄em et filiū̃. quia nō viciſſim reſpondent ſibi vocabula ſed falſo. h

Quidam tamē pu
tant ſpū̃mſanctū̃ vl' donū̃ non dici relatiue
ad pr̄em vel ad filiū̃. Si eñ inq̄unt h̄ relati
ue ad ſe dicū̃t̃: ſuis inuicem ſibi reſpondēt
vocabulis. vt ſicut dicit̃ pater filij pater. ⁊
filius patris filius. ita dicat̃ pater ſpū̃ſſan
cti vel doni pater. ⁊ ſpū̃ſſanctus vel donū̃
patris ſpū̃s vel donū̃. Sed non ita ē in om
nibus relatiuis. Non eñ omnia q̄ relatiue
dicunt̃: ſuis ad ſe inuicem reſpondent vo- Augusti.
cabulis. Unde Auguſtinus horū̃ elidens
opinionem in q̄nto libro de trinitate. Non
te moueat inquit quoniā̃ diximus ſpiritū̃-
ſanctum non ipam trinitatē: ſed eum qui ē
in trinitate relatiue dici. licet non ei reſpon
deat viciſſim vocabulū̃ eius ad quē refer-
tur. Dicimus eñ ſpū̃mſanctum patris: ſed
non viciſſim dicimus patreȝ ſpū̃ſſancti: ne
filius eius intelligat̃ ſpū̃ſſanctus. Item di
cimus ſpū̃mſanctum filij. ſed nō dicimus fi
liū̃ ſpū̃ſſancti. ne pr̄ eius intelligat̃ ſpū̃ſſan-
ctus. In multis eñ relatiuis hoc ꝯtingit:
vt non inueniat̃ vocabulum quo ſibi vicíſ
ſim reſpondeant. Cum ergo dicim⁹ donuȝ
patris ⁊ filij. non q̄dem poſſum⁹ dicere pa-
trem doni aut filium doni. Sed vt hec vi-
ciſſim reſpōdeant: dicim⁹ donū̃ donatoris
⁊ donatorē doni. qꝛ hic potuit inueniri vſi
tatum vocabulū̃. illic nō potuit. Donuȝ g̊
donatoris: ⁊ donator doni cū̃ dicimus: re-
latiue vtrū̃qȝ ad inuicem dicim⁹. donator
tn̄ non fuit deus niſi ex tpe. cum ſpū̃ſſanct⁹
ſit donum etiam ab eterno.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaſexta.

In qua magiſter facto tractatu de diuinis nomini-
bus: incipit agere de ꝓprietatibus ipaꝝ ꝑſonarum:
a quibus nomina imponunt̃. Circa quod tria facit.
Nam p̄mo oſtendit ꝓpoſitum. ſ. que ſit illa proprie-
tas. Secundo mouet queſtionem quandaȝ circa di
cta ⁊ ſoluit eam. Tertio ꝓponit aliam queſtionem
quam diſcutit. Primū̃ facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſ-
qȝ ibi. Hic queritur quomodo. Secundū̃ ab inde vſ
qȝ ibi. Hic queri poteſt. Tertiū̃ vͦ ab inde vſqȝ ad
finem diſtinctiōis. In ſpēali ſententia mgr̄i ſtat i tri
bus ꝓpoſitionibus. quarum p̄ma eſt hec. Nomina
ꝓprietates ꝑſonales ſignificantia nū̃q̄ accidentali
ter: ſed tm̄ relatiue p̄dicantur. Huiuſmodi vͦ noīa
ſunt paternitas. filiatio. proceſſio. genuiſſe. natum
eſſe: generatio. natiuitas. pater. filius ⁊ ſpū̃ſſanct⁹.
⁊ huiuſmodi. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ꝓbans
p̄mittit p̄mo ꝙ hoc nomen hypoſtaſis in p̄mitiua ec
cleſia a catholicis illibenter in vſum de diuinis aſſu
mebatur. non quia diuinis non conueniebat. ſed qꝛ
ſumptum ꝓ ſuppoſito ſubſiſtente in natura diuina
optime congruit. ſed eo quia heretici abutebantur:
ſumentes ipſum pro eſſentia. ⁊ ſic ſimplices ꝑ ipſum
decipiebant. Secundo ſubdit que ſint proprietates
perſonales de quibus vult agere dicens. ꝙ qꝛ non
eſt proprietas patris inq̄ntum pater ꝙ ipe non ſit na

tus.ſed certe ꝙ generat. Et ꝓprietas filij eſt nõ ꝙ non generet.ſed certe ꝙ ſit generatus vel genitus. Et ꝓprietas ſpũſſancti eſt nõ ꝙ ipe ſit natus vel ꝙ generat.ſed ꝙ a pr̃e ⁊ filio ꝓcedat. Vñ ꝓp̃etas ꝑſonalis patris eſt generare. filij generari. ſpiritusſã cti ꝓcedere vel ſpirari. He autem ꝓprietates ſunt relationes quedam: quibus ꝑſone ad ſe inuicem relate diſtinguunt̃. ⁊ illis nominibus nominant̃ paternitas. filiatio. ſpiratio. ⁊ nomina ꝑſonarũ. ſicut pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus a ſeipſis ſumuntur. Tertio oñdendo nomen p̃dicatiõis horũ noim: ſubiũgit ꝓbationem ꝓpoſitiõis p̃dicte dicens. ꝙ hmõi tñ relatiue ⁊ nõ accidentalit̃ p̃dicant̃. eo ꝙ ſp ad aliq̃d eterne ⁊ incõmutabiliter dicunt̃. Et hoc ꝓbat mgr̃ autoritate beati Auguſtini que habet̃. iij. c. hui⁹ diſtictionis. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Sola ſecunda ꝑſona in deitate ꝓprie dicit̃ filius dei. ⁊ tertia ꝓprie dicitur donum dei. Hanc propoſitionem magiſter inſinuans in textu querit. Quomõ hoc ſit verũ ꝙ eſſe filium dei ſolum ſit ꝓprium ſecunde in deitate perſone: cum tñ ſepius inueniat̃ in ſcriptura ꝙ hoĩes nominent̃ filij dei. Ad quod rñdet mgr̃. ꝙ licet inueniatur ſcriptũ ꝙ homines ſunt filij dei. hoc tñ nõ eſt niſi ꝑ gratiam vel ꝑ gratuitam adoptionẽ. ⁊ nõ ꝑ generationem naturalẽ. vt homĩes ſunt filij ſolum per ſpalem factionẽ: non ꝑ generationẽ. ſicut eſt ſecũda ꝑſona in deitate. Et eſt etiam alia differẽtia. Nã cũ dicit̃ ꝙ homo ſit filius dei. ibi ly deus non ſupponit ſolũ ꝓ ꝑſona patris. Silr̃ dicit de ſpũſancto. ꝙ eſſe donũ ſit ſpũſſancti ꝓprium. qꝛ licet mlta ſint dei dona. nulli tñ illorũ conuenit eſſe donũ eternũ. ſicut ſpiritui ſancto hñ cõuenit: q̃ eſt donũ dei eterna ꝓceſſione: ſicut filius dei eterna generatiõe. ⁊ ſicut filius ꝑ generationẽ refert̃ ad pr̃em. ita ſpũſſanct⁹ ꝑ ꝓceſſionem refert̃ ſeu relatiue dr̃ ad pr̃em ⁊ filiũ. que q̃dem relatio licet non apparet apte in hoc nomĩe. ſ. ſpũſſctũs. manifeſte tñ apparet in hoc noĩe donum. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis hoc nomen. ſ. ſpiritusſanctus tertie ꝑſone diuine ſpẽalit̃ approp̃atur eo tñ omẽs tres ꝑſone qñq; cõmuniter nominãtur. Hanc ꝓpoſitionem ꝓbans magiſter querit. Vtrũ ſicut q̃libet ꝑſonarum põt dici ſpũſſanct⁹. an etiam ita tota trinitas põt dici ſpũſſanctus? Et reſpondet ad hoc autoritate. b. Augu. dicẽtis. ꝙ tam pater q̃ filius q̃ etiã tota trinitas poſſet dici ſpũſſanct⁹. cum q̃libet iſtarũ ſit ſpũs ⁊ ſanctus. ⁊ etiam tota trinitas ſit ſpũs ⁊ ſancta. Sed qñ aut pat̃ aut filius aut tota trinitas dicit̃ ſpũſſanctus. tunc ſpũſſanct⁹ nõ eſt nomen ꝓp̃um ꝑſonale neq; relatiuum. Pro quo notãdum ꝙ ſpũs põt accipi dupliciť. Vno mõ ꝓut dicit̃ a ſpiritualitate. ⁊ tunc dicit̃ eſſentialiter. ⁊ conuenit cuilibet ꝑſone: ⁊ etiam trinitati. Alio mõ vt dicitur a ſpiratione. ⁊ tunc dicit̃ relatiue. ⁊ conuenit ſolum tertie ꝑſone. Similiter ly ſpũſſanctus poteſt accipi ꝓ duabus diſtinctionibus diſtinctis. ⁊ tunc cõuenit tam patri q̃ filio ⁊ ſpũſancto. ⁊ etiam toti trinitati. Vel poteſt accipi pro vna ſola dictione. ⁊ ſic conuenit ſoli tertie perſone in trinitate. Vltimo magiſter excludit errorem quorũdam dicentium ꝙ iſti termini ſpũſſanctus ⁊ donum non ſunt nomina ꝑſonalia tertiam ꝑſonam in diuinis ſignificantia. eo ꝙ non dicerentur relatiue ad hos terminos. ſ. pater ⁊ filius. Quod ꝓbant per hoc. qꝛ non poteſt dici. pater eſt ſpũſſancti pater. ⁊ ſimilit̃ non poteſt dici. fili⁹ eſt ſpiritusſancti fili⁹. qꝛ al's ſequeret̃ ſpũm ſanctũ filium genuiſſe. qđ falſum eſt. Magiſter reſpondet nõ obſtante ꝙ pater ſ ⁊ ſpũſſanctus ſeu donũ ſibi inuicem non reſpondent vocabul'. nihilominus dicunt̃ relatiue. qꝛ in his oportet magis accipe vocabula ſm ſenſũ relationis q̃ ſm ſonum vocis. vt ſic dicat̃. Spũſſanctus eſt ſpiratoris ſpũſſanctus. ⁊ donũ eſt datoris donũ. ſicut etiã dicit̃ in creatis. Caput eſt capiti caput. ⁊ ala alati ala. igit̃ ⁊c.

An eaſdẽ ꝓprietates aſſignẽt Auguſtin⁹ et Hylarius. et an iſte ſint que dicunt̃ paternitas et filiatio ⁊ ꝓceſſio. a

HIc queri põt. DI. XX VII

b Vtrum ꝓprietates quas Hylarius ſupra aſſignauit. ſ. ꝙ pater ſemp eſt pat̃. ⁊ filius ſemp eſt filius: ſint ille eedem ꝓprietates quas Auguſtinus ſuperius diſtinxit dicens ꝓprium eſſe patris ꝙ genuit filium. ⁊ ꝓprium filij ꝙ genit⁹ eſt a patre. ⁊ ſpũſſancti ꝙ ab vtroq; procedit. Ac deinde vtrum ⁊ iſte ſint ille que dicuntur paternitas. filiatio. proceſſio? Videtur ꝙ non ſint eedem ꝓprietates quas ponit Hylarius. ⁊ ille quas ponit Auguſti. Si eñ eedem ſunt. idem eſt ergo pr̃i eẽ patrem: ⁊ genuiſſe filium. quod vtiq; quidã concedunt. Si autem hoc eſt, cui ergo conuenit vt ſit pater: ei conuenit genuiſſe filiũ. Natura ergo diuina ſi pater ẽ genuit filiũ. Si v̾o non genuit: pater non eſt. Sꝫ quis audeat dicere. aut ꝙ ipa genuit filium. aut ꝙ ipa pater non ſit. Si autem ipa pater eſt nec filium genuit. Non eſt ergo idem dicere aliquid eſſe patrem ⁊ gignere filium. Et ita non videtur vna eademq; eſſe proprietas.

Q̃ nõ videntur eedẽ proprietates q̃s ponit Hylarius ⁊ aug⁹.

Rñſiõ vbi oſtendit eaſdem eſſe ꝓprietates. b

Ad quod ſine preiudicio aliorũ dicimus. ꝙ eaſdẽ ꝓp̃etates notauit vterq;: licet diuerſis v̾bis. Qđ eñ Hylarius ait ita intelligi debet. Propriũ patris eſt ꝙ ſemp pater eſt. id eſt ꝓprietas patris eſt qua ſemp pater eſt. Semp vero pater eſt. qꝛ ſemp genuit filiũ. Ita ⁊ ꝓpriũ filij eſt ꝙ ſemp filius eſt. i. ꝓprietas filij eſt qua ſp filius eſt. Filius v̾o ſemp eſt. quia ſemp genitus eſt. Ergo ꝓprietas qua pat̃ pater eſt. eſt quia ſemp genuit. Et hec eadem dicit̃ paternitas vel generatio. Et ꝓprietas qua filius ſemp eſt filius. qꝛ ſemp genitus eſt a patre. ⁊ hec eadem dicit̃ filiatio vel genitura. vel natiuitas. vel origo. vel naſcibilitas. Sic ⁊ ꝓprietas qua ſpiri-

Quõ ſint intelligẽda p̃dicta v̾ba Hylarij.

tūſſanctus eſt ſpūſſanctus vel donum eſt.
q: ꝓcedit ab vtroqꝫ. ⁊ hec eadem dicit̄ ꝓ-
ceſſio. In p̄miſſis ḡ locutionibꝰ eedē ſigni
ficate ſunt ꝓprietates.

Quō non eſt omnino idem dicere eſſe p̄rem et genuiſſe vel h̄re filiuꝫ ita ⁊ de alijs. c

Nectamen videt̄
nobis omnino eſſe idem dicere aliquid eſſe
p̄rem ⁊ genuiſſe filiū. vel aliq̄d eſſe filiuꝫ: ⁊
habere p̄rem. vel eſſe ſpūmſanctū ⁊ proce-
dere ab vtroqꝫ. alioq̄n pater non eſſet no-
men hypoſtaſis. i. pſone: ſed ꝓꝓetatis tm̄.
ſimilit̄ filius ⁊ ſpūſſanctus. Et ita non per
tria nomia ſignificarent̄ tres pſone. Ideo
qꝫ dicimus: q: patris nomē non tm̄ relatio
nem notat: ſed etiā hypoſtaſim. i. ſubſiſten
tiam ſignificat. ita ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctꝰ.

Hec noīa p̄r ⁊ filius ⁊ ſpūſ ſanctꝰ nō tm̄ relatōes. ſed etiā hypoſtaſes ſignificāt

Relationuꝫ vō vocabula. ſ. paternitas
filiatio. proceſſio. vel gignere vel gigni. ꝓ-
cedere. ipās tm̄ relationes: nō hypoſtaſes
ſignificant. ſiue habere filium: ⁊ h̄re patrē.
vt verbi gratia. Cum dicimus. deus ē pa-
ter. nomine patris ⁊ relationem notamus.
⁊ diuinam hypoſtaſim ſignificamꝰ. vt ſit ī
telligentia talis. Deus vel diuina eſſentia
eſt pater. id eſt ille qui genuit. id eſt hypo-
ſtaſis que habet filium. Siſr deus ē filius.
id eſt hypoſtaſis genita vel habēs patreꝫ.
Ita etiam deus eſt ſpūſſanctus. i. hypoſta
ſis ꝓcedens ab vtroqꝫ. ſiue ille qui ꝓcedit.

Relationum vō vocabula ſunt paternitas filiatio. ꝓceſſio. nec pſonas ſignificāt

Quid intelligat̄ cū dr. ſcꝫ deꝰ ē p̄r ⁊ deꝰ eſt filiꝰ. ⁊ deꝰ eſt ſpūſſanctꝰ

Cum vō nomina relationū ponimus ī
p̄dicatis: notiones ipās tm̄ ſignificamus.
non hypoſtaſes. vt cum dicimus. deus ge
nuit. i. habet filium. ⁊ deus genitus eſt. id
eſt habet p̄rem. Et tunc oportet intelligi ī
ſubiectis hypoſtaſes tm̄. nō eſſentiā que il
lis ꝓꝓetatibus determinant̄.

Quid intelligat̄ cum dicit̄ deꝰ genuit. et deꝰ genitꝰ eſt.

Qꝫ ꝓprietates determinant hypoſtaſes, non ſubſtantiam, id eſt naturam. d

Ille enim proprie-
tates ſingule ſingulꝭ ꝓprie conueniūt per
ſonis. ⁊ p eas perſone determinant̄: ⁊ a ſe
inuicem differunt: ſed a ſe non ſecedūt. Vn̄
Johannes Damaſcenus. Non differunt
ab inuicem hypoſtaſes ſcḋm ſubſtantiā: ſed
ſcḋm characteriſtica idiomata. id ē determi-
natiuas ꝓprietates. Characteriſtica vō. i.

Jo. dam.

determinatiua ſunt hypoſtaſeon. ⁊ non na
ture. etem̄ hypoſtaſes determinant. Item
eſſe quidem intemporaliter ⁊ eternalit̄ dici
mus diuinam verbi hypoſtaſim ſimplicē:
omnia habentem que habet pater. vt eius
homouſion. id eſt conſubſtantialem: nati-
uitatis modo ⁊ habitudine a paternali hy
poſtaſi differentem. nunqꝫ vō a paternali
hypoſtaſi ſecedentem. Idem apertius ex-
p̄mens pſonales ꝓprietates in eodem ait.
Differentiam hypoſtaſeon. id eſt pſonarū
in tribus ꝓprietatibus. id eſt paternali et
filiali ⁊ ꝓceſſibili recognoſcimus. Inſeceſ-
ſibiles autem ipās hypoſtaſes ⁊ indiſtabi
les inuicem. ⁊ vnitas quidem inconfuſibi-
liter. Tres em̄ ſunt ⁊ ſi vnite. diuiſas autē
indiſtanter. Etenī ſingula pfecta eſt hypo-
ſtaſis. ⁊ ꝓpriam ꝓprietatē. ſ. exiſtentie mo
dum ꝓprium poſſidet. ſed vnite ſunt ſbſtā
tia. ⁊ non diſtant neqꝫ ſecedunt a paternali
hypoſtaſi. Ecce hic habes diſtinctas tres
illas ꝓprietates: que ſupra diuerſis ſignifi
cate ſunt modis.

Hic diſtiguū tur ꝓꝓetates apte.

Qꝫ ſunt alia noīa pſonarū eaſdē ꝓprietates notātia. ſ. genitus. genitor. verbum. imago. e

Hic non eſt preter-
mittendū: qꝫ ſicut p̄r ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ no-
mina pſonarū ſunt. ⁊ ꝓprietates perſona-
les deſignāt. ita etiā ſunt ⁊ alia nomia per-
ſonarū. i. que ipās pſonas ſignificāt. ⁊ ea-
rum ꝓprietates denotant. ⁊ eaſdem quas
⁊ noīa p̄dicta. Unde ⁊ relatiue dicūtur. ſ.
genitor. genitus. verbum. imago. Vn̄ Au
guſti. in. v. li. de trini. ait. Uidendū eſt in-
quit hoc ſignificari cum dicit̄ ingenitꝰ. qđ
ſignificat̄ cum dicit̄ filius. Ideo em̄ filius
quia genitus. ⁊ quia filius vtiqꝫ genitus.
Sicut aūt filius ad patrem: ſic genitus ad
genitorem refertur. ⁊ ſicut pater ad filium:
ita genitor ad genitum. Idem in ſexto lib.
de trinitate. Uerbum quidem ſolus filius
accipitur. non ſimul pater ⁊ filius tāqꝫ am
bo ſint vnum verbum. Sic enim vbum
dicitur quomodo imago. non auteꝫ pater
⁊ filius ſimul ambo imago. ſed filius ſolus
eſt imago patris: quemadmodū et filius.
Idem in. vij. libro de trinitate. Uerbū ſcḋm
qꝫ ſapientia eſt ⁊ eſſentia. hoc eſt quod pa-
ter. ſcḋm qꝫ verbum: non hoc eſt quod pat̄.
quia verbum non eſt pater. ⁊ verbum rela
tiue dicitur: ſicut filius. Item in eodem.

Auguſti.

De noīe vbi ⁊ imaginis.

Q nō eo verbū dicit̄ quo ſapia.

Sicut filius ad patrē refert̄. ita ⁊ ꝟbuꝫ ad eum cuius eſt ꝟbum refert̄ cum dicitur ꝟbum. Et ꝓpterea non eo ꝟbo quo ſapiētia dicit̄. quia ꝟbum non ad ſe dicit̄. ſ tm̄ relatiue dicit̄ ad eum cuius eſt ꝟbū. ſicut filius ad patrem. Eo quippe eſt filius quo ꝟbum. ⁊ eo eſt verbum quo filius. Sapientia ꝟo quo eſſentia. ⁊ ideo quia pater et filius ſunt vna eſſentia ⁊ vna ſapiētia. Itē in eodem. Non ē pater ipſe verbū ſicut nec filius nec imago. Quid aūt abſurdius ꝙ̄ imaginem ad ſe dici. Idem in. v. Dicit̄ relatiue filius. relatiue etiā dicit̄ ꝟbū ⁊ imago. ⁊ in omibus his vocabul̄ ad patreꝫ refert̄. Nihil aūt horū pater dicit̄.

Quo dicitur ꝟbuꝫ. ⁊ quo filius.

Breuiter ſummam colligit intelligentie ꝑdictorū. f

Apte oſtenſum eſt ꝙ ſicut filius vel genitus relatiue dicit̄ ad patrem. ita ꝟbū ⁊ imago. Et ꝙ eo dicitur ꝟbū ſiue imago quo fili⁹. i. eadē ꝓprietate ſiue notione dicit̄ ꝟbum ⁊ imago qua fili⁹. ſed non eo quo ꝟbum dicit̄ ſapientia vel eſſentia. quia non notione qua dicit̄ ꝟbuꝫ dicit̄ ſapientia. Nam ſapia dicit̄ ſm eſſentiam. non ſm relationē.

General̄ regl̄a eorū que ad ſe. et eorū que relatiue dicūt̄. quicq̄d enī ad ſe ſit̄ ambo dicunt̄. ſed non ita in ꝑdictis relatiuis. g

Et eſt hic aduertēda quedam generalis regula eoruꝫ que ad ſe. ⁊ eorū que relatiue dicuntur de patre et filio. Quicquid enim ad ſe dicuntur. vt ait Aug⁹. in. vj. libro de trinitate. non dicitur alter ſine altero. id eſt quicquid dicuntur quod ſubſtantia eorum oſtendat: ambo ſimul dicuntur. Ergo nec pat̄ eſt deus ſine filio. nec filius ſine patre. ſed ambo ſit̄ de⁹. ſed non ambo ſimul pater: non ambo ſimt̄ filius: vel ꝟbum vel imago.

Auguſti.

An ſm ſubſtantiā dicat̄ deus de deo. et hmōi. h

Hic queritur cum dicitur. deus de deo. lumen de lumine. et hmōi. vtrum dicant̄ ſm ſubſtantiā. Nam ſm relationē conſtat iſta non dici. Si ꝟo ſm ſubam dicuntur ſimul ambo. ſ. pater ⁊ filius. poſſunt dici deus de deo. lumen de lumine ſm predictam regulam. Ad qđ dicimus. q̄ licet deus ſm ſubſtantiā dicatur. ⁊ lumen. ⁊ ſapientia ⁊ hmōi. ⁊ nūꝙ̄ relatiue accipiant̄. aliquando tn̄ pro relatiuis. i. ꝓ ꝑſonis: ſed non relatiue accipiunt̄ vt cum dicit̄. deus genuit deū. alteruꝫ pro patre. alterum pro filio ponimus. ſimiliter cum dicit̄. deus de deo. lumen de lumine. In aliis q̄ꝫ locutionibus ſepe reperiuntur nomina eſſentie ad ſignificationē ꝑſonarū deducta. vt cum dicit̄. deus natus. deus mortuus. deus paſſus. vbi fili⁹ tm̄ ſignificatur. Ita ⁊ de ſolo filio intelligit̄. cum dicitur de⁹ de deo. ⁊ hmōi. Vn̄ Aug⁹. querens quō hmōi dicant̄ in. vij. li. de tri. ait. Quomodo deus de deo. lumen de lumine dicitur? Non enim ſimul ambo de⁹ de deo ſed ſolus filius de deo. ſ. patre. nec ambo ſimul lumen de lumine. ſed ſolus fili⁹ de lumine patre.

Reſpōſio vbi noia ſubſtantie dicunt̄ aliqn̄ poni ꝓ ꝑſonis.

Auguſti.

Q tantū ſm nomen ſubſtantie dicitur illud de illo. non ſm nomia ꝑſonarum. i

Et eſt ſciendum ꝙ ſm nomina ſbe tm̄ dicit̄ illud de illo. licet ibi illa nomina ſbam nō ſignificent. Scđm ꝟo eadem nomia ꝑſonarū: nūꝙ̄ dicit̄ illđ de illo: ſicut ꝟbum de ꝟbo. vel filius de filio. q̄ hmōi noia diuerſis ꝑſonis cōuenire non pn̄t. Quod Aug⁹. licet obſcure in eodem li. ita dicit. Hoc ſolū de eis dici nō poteſt illud de illo qđ ſit̄ ambo non ſunt. i. illo ſolo noie nō poſſum⁹ vti ad oſtendendum vnū de vno. qđ ſit̄ ambobus non cōuenit. Sicut ꝟbū de ꝟbo dici nō pōt. q̄ nō ſimt̄ ambo verbum. nec imago de imagine. nec filius de filio. q̄ non ſimul ambo filius vel imago. Et ſicut noia ſbe aliqn̄ intelligētiā ꝑſonarū diſtincte faciūt. ita etiā interdum toti⁹ trinitatis ſit̄. Vn̄ Aug⁹. in eodem lib. ait. In pr̄is noie ipſe pat̄ ꝑ ſe ꝓnunciatur. In dei ꝟo noie ⁊ ipſe pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanctus. vt cū dicit̄. Nemo bonus: niſi ſolus deus. q̄ trinitas eſt vnus deus.

Auguſti.

Q noia ſubſtantie ⁊ aliqn̄ trinitatis itelligentiam ſignificant.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaſeptima. In qua magiſter poſtꝙ̄ egit de tribus ꝓprietatibus ꝑſonalibus. ſ. paternitate. filiatiōe ⁊ ſpiratione

ſm ꝙ ſignificantur nominbus ꝓprijs. agit de eiſdeꝫ ſm ꝙ ſignificāt nominibus alienis. Et tria circa hoc facit. qꝛ primo agit de his ꝓut ſignificant terminis equalentibus pſonalibus. Secūdo agit de eis ꝓut ſignificant terminis eſſentialibus. Primum facit a ꝑncipio diſtinctionis vſq; ibi. Hic non eſt ꝓtereūdū. Scd̄m vſq; ibi. Et eſt hic aduertenda. Tertium ab inde vſq; ad finem diſtinctōnis. In ſpēali vo ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Omnia vocabula alicui pſone ꝓpria ſignificant niſi vnam ꝓprietatem ex parte rei qua illa perſona ꝓprie diſtinguitur ab alijs pſonis determinatiue. ⁊ ꝓbat ſic. Eadem eſt ꝓprietas que ſignificat iſtis nominibus. pater. paternitas. generatio actiua reſpectu prīs. Et iſtis filius. filiatio. generatio paſſiua reſpectu filij. Et iſtis ſpūſſcti ſpiratio paſſiua ⁊ ꝓcedere ab vtriſq; reſpectu ſpūſſcti. Sꝫ iſtis ꝓꝓetatibus pſone ꝓprie diſtinguunt ab inuicē detēminatiue igit oīa vocabula alicui pſone ꝓpa ⁊c̄. Iſtā ſententiam mgr̄ ponēs q̄rit: an eadē ꝓprietas ſit q̄ importatur nomīe prīs. paternitatis. generatiōis actiue. Et ſilr an eadem ſit q̄ importat noīe filij ⁊ filiatiōis generatiōis paſſiue. Quā q̄ſtionem mgr̄ ponēs ſub his v̾bis querit. Utrū ſit idem eſſe prēꝫ ⁊ genuiſſe filiū. Et vtrū idē ſit eſſe filiū ⁊ natum a prē? Ad qd̄ mgr̄ reſpondens dicit ꝙ licet eadem ꝓꝓetas ſignificetur iſtis nomib⁹. ſ. eſſe prēm ⁊ genuiſſe filium. ſeu pr̄ ⁊ paternitas. hoc tm̄ eſt ſub diuerſis rōib⁹. Nam nominib⁹ pſonarū cuiuſmodi ſunt pater. fili⁹ ⁊ ſpiritusſanctus: ſignificat non ꝓꝓetas tm̄: ſꝫ hypoſtaſis Sed nominibus ꝓprietatū cuiuſmodi ſūt paternitas ⁊ filiatio: ſignificant ipē ꝓꝓetates ſm ſe vel act⁹ ipſarum ꝓprietatum. vt generare. naſci vel generari. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Hec nomīa genitus. verbum. imago non ſubſtantialit̄ ex parte rei ſeu ad ſe ſed ad patrem dicunt relatiue. Et ꝓbatur ſic. Illa noīa q̄ ꝓprie filio cōueniūt: ⁊ eius pſonalē ꝓprietatē ꝑciſe exꝑmūt: nō ſubſtantialit̄ ſed reſpectiue reſpectu prīs dici pñt. ſed iſta noīa v̾bū imago genit⁹ ſunt hmōi. ergo non ſubſtātialit̄ ex pte rei ſeu ad ſe dicunt: ſed relatiue ad patrem. Argumentuꝫ tenet ⁊ maior. Sed minor ꝓbatur in tertu autoritate. b. Augu. que dicere intendit ꝙ genitus dicit genitoris genitus. ⁊ verbum dicentis v̾bum. ⁊ imago imaginati imago. que oīa ſoli filio cōueniūt reſpectu patris. ergo minor vera. ⁊ ꝑ conſequēs ꝓpoſitio ꝓbāda. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Solū eſſentialia de plībus ſil̄r ⁊ de ſeipīs affirmant. Et ptꝫ ꝑ hoc ꝙ bñ poteſt dici. Pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt deus. vel potētia diuia. ſcīa ⁊ bonitas diuina ſunt deus. Sed nō pōt dici. pr̄ ⁊ filius ſunt pater vel ſunt filius. Unde ptꝫ ꝙ ſoluꝫ eſſentialia poſſunt ſil̄r ⁊ pluribus dici. vt dicit ꝓpoſitio ꝓbanda. etiam illa ſolū dicunt de ſe. vt lumen de lumīe. de⁹ de deo. qd̄ nō pōt dici de nominibus relatiuis. non eñ pōt dici pater de patre. aut filius de filio. Qd̄ ꝓbat autoritate. b. Aug. vij de tri. c. v. dicentis. Hoc ſolū de eis dici nō pōt. illd̄ de illo. quod ſimul ambo nō ſunt. i. illo noīe nō poſſumus vti ad oſtendendū vnū de vno. qd̄ ſimul ambobus non cōuenit. ſicut v̾bum de verbo. qd̄ non ſimul ambo v̾bum. nec filiū de filio: qd̄ non ſil̄r ambo Et ſubiungit magiſter: ꝙ ſicut illa eſſentialia nomia aliqñ intelligentiam diſtinctionū pſonarū faciūt. ita ⁊ interduꝫ totius verba ſimul. qd̄ ꝓbat autoritate Auguſtini li. de tri. c. iij. dicētis. In prīs nomīe ipē pr̄ ꝓnunciat ꝑ ſe. In dei aūt noīe ⁊ ipē ⁊ fili⁹ ⁊ ſpiritusſanctus. vt cū dr̄. Nemo btūs niſi ſolus deus. qꝛ trinitas eſt vnus de⁹. Et hec eſt ſnīa mgr̄i in hac diſtinctione in ſpeciali.

Q non tantum tres predicte proprietates ſunt in perſonis. ſꝫ etiaꝫ que alijs ſignificantur nominib⁹. vt ingenitus. a

Preterea conſiderari oportet ꝙ non tm̄ tres ꝑdicte ꝓprietates ſiue notiones in pſonis ſunt. verūetiam alie que alijs notantur nominibus. Nam etiam hoc nomē ingenitus relatiue dicit de prē tm̄. ⁊ aliam deſignat notionem q̄ꝫ pat vel genitor. Nō eſt eñ idem eſſe patrem ⁊ eſſe ingenituꝫ. id eſt non ea notiōe pater dicit qua ingenit⁹. Pater eñ (vt ꝑdictū eſt) dicit ſm ꝓprietatem generatiōis. Ingenitus aūt ſm ꝓprietatem innaſcibilitatis. Differt g̊ pater a filio autoritate generatiōis. differt etiaꝫ proprietate innaſcibilitatis. id eſt qꝛ ingenit⁹. Un̄ Aug⁹. diſtinguēs inter ꝓꝓetatē q̄ pat dicit. ⁊ illam q̄ dicit ingenitus in. v. li. de trini. ſic ait. Non eſt h̄ dicere ingenituꝫ qd̄ eſt patrem dicere. qꝛ ⁊ ſi filium nō genuiſſꝫ nihil ꝓhiberet dicere eum ingenituꝫ. Et ſi gignat q̄ſq; filium: non ex eo ipē eſt ingenitus. qꝛ geniti homines gignūt alios. Non ergo ideo dicit pater: qꝛ ingenitus. Ideoq; cum de deo patre vtrūq; dicat. alia notio eſt qua intelligit genitor. alia qua ingenitus. Genitor eñ dicit ad genitū. id eſt filium. Cum v̾o ingenitus dicit nō quid ſit ſed q̄d non ſit oſtendit. Hoc exemplis planum faciendum eſt. Q dicit ingenitus: hoc oſtēdit ꝙ non ſit filius. ſed genitus et ingenitus cōmode dicunt. filius aūt latine dicitur. Sed vt dicat infilius. non admittit loquendi conſuetudo. nihil tamen intellectui demit: ſi dicat nonfilius. queadmodum etiā ſi dicat nōgenitus. ꝓ eo qd̄ dicitur ingenitus nihil aliud dicit. Ideo non eſt in reb⁹ cōſiderandū q̄d vel ſinat vel non ſinat dici vſus ſmonis noſtri. ſed q̄s rerū ipaꝝ intellectu s eluceat. Non ergo iaꝫ tantū dicamus ingenitū: ſed etiam nongenitum. qd̄ tm̄ valet. Nūquid g̊ aliud dicimus q̄ꝫ nō filiū? Negatiua porro particla nō id efficit: vt qd̄ ſine illa relatiue dr̄: eadē ꝓpoſita ſubſtantialit̄ dicat. ſed id tm̄ negatur quod ſine illa aiebat ſicut in alijs predicamentis. cum dicimus homo eſt. ſubſtātiam deſignamus. Qui g̊ dicit non homo eſt. non aliud genus ꝑdicamenti enūciat: ſed tm̄ illud negat. Sicut g̊ ſm ſubſtantiaꝫ

DI. XXVIII.

Auguſti.

De ingenito plana aſſig̃tio. ſ. qd̄ relatiue dr̄ ⁊ alia eſt notio qua dr̄ ingenitus alia qua pat

Exēplis vtit ad hoc oſtendendū

Q tm̄ valet nō genit⁹ q̄ntū ingenit⁹ et tantundē nō filius.

aio. hõ eſt. ſic ẜm ſubãm nego cũ dico non hõ eſt. At ſi tantũ valet quod dicit genitꝰ. q̃tum valet quod dicit filius. Tantũdem ḡ valet quod dicit nongenitus. q̃tum valet quod dicit non filius. Relatiue aũt negamus dicendo nongenitus. Ingenitus porro quid eſt: niſi nongenitus. Non ḡ recedit a relatiuo p̃dicamento cum ingenitꝰ dicit. Sicut enim genitus non ad ſe dicit: ſed ꝙ ex genitore ſit. ita cum dicit ingenitꝰ non ad ſe dicit: ſed ꝙ ex genitore nõ ſit oſtẽditur. Utrũqꝫ tamẽ relatiue dicit. Quod aũt relatiue ꝓnunciat: non indicat ſubſtãtiam. Quãuis ergo diuerſum ſit genitus ⁊ ingenitus. tñ non indicat diuerſam ſubſtãtiam. q2 ſicut filius ad patrem. ⁊ nonfilius ad nonpatrem refertur. ita genitus ad genitorem. ⁊ nongenitus ad nongenitorez referat: neceſſe eſt. Ecce euidenter oſtẽdit ꝙ ingenitus relatiue dicit. ⁊ de ſolo p̃re accipitur. Aliaqꝫ notio eſt qua dicitur ingenitus. alia qua pater. Atqꝫ tantũ valet cum dicit ingenitus: q̃tum nongenitus vel nõfilius.

Nota ꝙ om̃e igenituz ẽ nõ genitũ. ſ3 nõ ecõuerſo.

An ſicut ſolus pater dicit ingenitus dici debeat nongenitus. vel nonfilius. b

Ideo ſolet queri. vtrum ſicut ſolus pater dicitur ingenitus: ita ip̃e ſolus debeat dici nongenitus: vel nonfilius. vt nec etiam ſpũſſanctus poſſit dici nonfilius vel nongenitus? Quibuſdam videtur ꝙ pater ſolus debeat dici nõgenitus vel nonfilius. Spiritus vo ſctũs ſicut non dicitur ingenitus. ita inq̃unt non eſt dicendus nongenitus vel nonfiliꝰ. Debet quidem dici ⁊ credi ſpũſſanctus non eſſe genitus vel non eſſe filius. ſed non debet dici eſſe nongenitus vel nonfiliuſ. Aliȷs autem videtur ꝙ cum ſpiritusſanctus non poſſit dici ingenitus. poteſt tamen dici nõgenitus vel non filius. Qđ autem Auguſtinus ſupra ait: tantum valere cum dicitur ingenitus quantum cum dicitur nongenitus vel nonfilius: ethymologiam nominiſ oſtendendo cum hoc dixiſſe dicunt. nõ ratione p̃dicationis.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio.

Que ſit proprietas ẜm quaz dicit pater ingenitus. c

Si autem vis ſcire que ſit ꝓprietas ẜm quam dicit pater ingenitus. audi Hylarium ipſam vocantem innaſcibilitatem in. iiij. lib. de trinitate ita aientem. Eſt vnus ab vno ſcʒ ab ingenito genitus. proprietate videlicʒ in vnoquoqꝫ et originis et innaſcibilitatis. Significata ergo in ſcripturis perſonarum intelligẽtia et diſtinctio innaſcibilitatis natiuitatiſqꝫ (ſenſu) ſolitarius deus non eſt opinandus. Diſcretõ ergo vel diſtinctio perſonarum in ſcripturis poſita eſt. in nullo aũt nature diſtinctio.

Hylarius.

Arriani nitebãtur ꝓbare alterius ſubſtãtie p̃rem. alterius filiũ. q2 ille igenitꝰ. iſte genitꝰ. quibꝰ rñdẽs Ambroſiꝰ dixit ſe hoc nomẽ i ſcripturis non legiſſe diuinis. d

Illud etiam taceri nõ oportet. ꝙ arriani ex eo ꝓbare nitebantur alterius ſubſtantie eſſe patrez. alterius filiũ. quia ille ingenitus. ⁊ iſte genitꝰ dicit cum diuerſum ſit eſſe ingenituʒ ⁊ eſſe genitum. Unde Ambro. eorum q̃ſtioni reſpondẽs: dicit ſe i diuinis ſcripturis hoc nomẽ ſcʒ ingenitus nõ legiſſe. ita inquiẽs in. iiij. lib. de ſpũſancto. Cum dudum audierint quidam dicentibus nobis filium dei q̄ generatus eſt patri q̄ni generauit inequalez eſſe nõ poſſe. q̃uis ille generatus ſit. iſte generauit. quia generatio eſt nature. aduerſus quidẽ illam queſtionem vocẽ ſibi arbitrãtur accluſaʒ. ſed in tergiuerſatõne dãnabili i eodẽ loco veſtigium vertũt vt putẽt mutatõnẽ fieri queſtionis mutatõe ſermonis dicentes. Quomodo poſſũt eſſe ingenitus ⁊ genitus vnius nature atqꝫ ſube. Ergo vt reſpondeam mihi ꝓpoſite q̃ſtioni: primo oĩm in diuinis ſcripturis ingenitus nuſq̃ȝ iuenio. nõ legi. nõ audiui. Cuiꝰ ḡ mutabilitatis ſũt hoĩes hmõi. vt nos dicãt ea vſurpare q̄ nõ ſũt ſcp̃ta. cuʒ ea q̄ ſunt ſcripta dicamus. ⁊ ipſi obȷ́ciãt qđ ſcriptũ non ſit. Nonne ipſi ſibi aduerſantur. ⁊ autoritatem calumnie ſue derogant. Attẽde lector q̄m hoc nomine ingenitus nolebat vti Ambroſiꝰ ꝓpter hereticos. Ita ⁊ nos ſubticere q̄dã oportet ꝓpter calumniantũ inſidias: q̄ catholicis ac piȷs lectoribus ſecure credi poſſunt. Sunt etem̃ quedã que

Ambro.

nõ tante ſunt religionis ꝛ autoꝛitat͠. vt eis nos opoꝛteat ſꝑ ꝯfitendo ac recipiẽdo īſer‑uire. verũ ſilentio aliqñ p̃teriri queũt. nec illius tñ ſunt ꝑuerſitatis. q̃n cũ opoꝛtunuꝫ fuerit: eis vti liberũ habeamus.

An diuerſum ſit eſſe patrem et eſ‑ſe filium. e

Preterea queri ſo‑

let cũ ſupꝛa dictũ ſit. qꝛ aliḋ eſt dicere inge‑nitũ. aliud p̃rem. Et ꝙ diu̾ſum ſit genit⁹ et ingenit⁹: vtrũ ſit̾ diuerſum ſit eſſe p̃rem et eſſe filium: an idem? Ad qḋ dicim⁹ qꝛ ex eodem ſenſu quo dicit̾ diuerſum genitus ꝛ ingenit⁹. ꝛ quo dꝛ non eſſe idem dicere ge‑nitũ ꝛ ingenitũ. Põt dici non eſſe idẽ: ſ; di‑uerſum eſſe p̃reꝫ ꝛ eſſe filiũ. vl̾ eſſe ſpũſſan‑ctum. qꝛ non ea notiõe pr̃ eſt pr̃ q̃ filius eſt filius. vel qua ſpũſſanctus eſt ſpũſſanctus. Ideoq; ex hoc ſenſu ꝯcedim⁹ ꝙ aliḋ eſt eẽ p̃rem. ꝛ aliud eſt eſſe filiũ. qꝛ alia notio eſt qua pr̃ eſt pat̃. alia q̃ filius eſt fili⁹. Sed ſi tranſponas vt dicas. aliud ẽ p̃rem eẽ. aliḋ filiũ eſſe. variat̃ intelligẽtia. ꝛ ideo non cõ‑cedit̃. Eſt eñ ſenſus tal̾. ac ſi dicat̃. aliud eſt quo pr̃ non q̇dem pr̃. ſed eſt. aliud quo filius eſt. non q̇dem filius: ſed eſt. qḋ peni‑tus falſum eſt. Eo eñ pater eſt quo pr̃ de⁹ eſt. i. ꝑ eſſentiam vel naturam. Ac filius eo deus eſt quo pater deus eſt. Eo ergo fili⁹ eſt quo pater eſt. Et ita idem eſt p̃rem eſſe ꝛ filiũ eſſe: ſed nõ eſt idem eſſe p̃rem ꝛ eſſe fi‑liũ. Vñ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Quãuis diu̾ſum ſit eſſe p̃rem ꝛ eſſe filiũ. nõ eſt tñ di‑uerſa ſb̃a. quia non hoc ſ̾m ſb̃am dicitur: ſ; ſ̾m relatiuũ. quod tñ relatiuũ nõ eſt acci‑dens. qꝛ non eſt mutabile. Ecce diuerſum eſſe dicit eſſe p̃reꝫ ꝛ eſſe filiũ. qḋ iuxta rõeꝫ p̄dictam accipi opoꝛtet. qꝛ. ſ. alia notio eſt qua eſt pr̃. alia qua eſt filius. Non eñ ſ̾m eſſentiam pr̃ dicit̃ pater. vel filius filius: ſ; ſ̾m relationem.

Rñſio⁹ vbi di‑cit eſſe diuer‑ſũ eẽ p̃rem et eſſe filiũ. ſ; ñ patreꝫ eſſe et filiũ eſſe

Auguſti.

Quõ dicat̃ ſapientia genita vl̾ na‑ta. an ſ̾m relationeꝫ an ſ̾m ſubſtã‑tiam. f

Sciendum quoq;

eſt: ꝙ ſicut ſolus filius dꝛ verbum vel ima‑go. ita etiam ip̃e ſolus dicit̃ ſapientia nata vel genita. Et ideo querit̃ vtrum hoc rela‑tiue dicat̃. ꝛ ſi relatiue dicit̃. an ſ̾m eãdeꝫ relationem qua dicitur verbum ꝛ imago? De hoc Aug⁹. in. vij. li. de trinita. ita ait. Id dici accipiamus cum dicit̃ verbuꝫ: ac ſi dicatur nata ſapientia: vt ſit filius ꝛ imã‑go. Et hec duo cum dicunt̃. i. nata ſapien‑tia: in vno eorũ. eo ꝙ eſt nata ꝛ v̾bũ ꝛ ima‑go ꝛ filius intelligat̃. Et in his omnib⁹ no‑minib⁹ non oſtendat̃ eſſentia. quia relati‑ue dicunt̃. At in altero qḋ eſt ſapia: etiam eſſentia demonſtret̃. quoniã ꝛ ad ſe dicit̃. ſeip̃a eñ eſt ſapiens. Et hoc eſt ei⁹ eſſe qḋ ſapere. Unde pater ꝛ filius ſimul vna ſapi‑entia: quia vna eſſentia. Caue lectoꝛ q̃‑liter hoc intelligas quod hic dicit Augu‑ſtinus. Videt̃ eñ dicere ꝙ cum dicit̃ na‑ta ſapientia: ibi ſapientia eſſentiam ſignifi‑cet. ꝛ nata relationeꝫ notet. Qḋ ſi ita eſt co‑gimur dicere eſſentiam diuinã eſſe natam: quod ſuꝑioꝛibus repugnat. Sed ad h̾ dicimus: ꝙ in altero. i. in eo ꝙ nata eſt. ea‑dem notio intelligat̃: que notat̃ cum dicit̃ verbum ꝛ imago. In altero v̾o. ſ. ſapien‑tia demonſtrat̃ eſſentia. id eſt demonſtrat̃ ꝙ filius ſit eſſentia. quia ſapientia ſ̾m eſſẽ‑tiam dicit̃. Et ideo cum dicit̃ nata ſapien‑tia: intelligat̃ ꝙ ip̃e qui natus eſt: eſſentia eſt. ibi tñ ſapientia non ꝓ eſſentia: ſed pro hypoſtaſi facit intelligentiã. vt ſicut quan‑do dicit̃ verbuꝫ vel filius: intelligit̃ hypo‑ſtaſis cum ſua ꝓp̃etate. Item cum dicitur nata ſapientia: idem intelligit̃. id eſt geni‑ta hypoſtaſis. Ideo vigilanter ait idem eſ‑ſe intelligendum cũ dicit̃ verbũ. ꝛ cum di‑citur nata ſapientia. i. eadem relatio: eadeꝫ q; hypoſtaſis cui ineſt illa ꝓp̃etas. Et ex h̾ adiuuat̃ illud quod ſuꝑius diximus. ſ. cum dicit̃ pr̃ vel filius vel ſpũſſanctus. nõ tñ ille ꝓp̃etates ſignificant̃ cum dꝛ pater‑nitas filiatio. ſed etiam hypoſtaſis cũ ſuis ꝓpꝛietatibus.

Auguſti.

Qualit̃ intel‑ligẽda ſint p̄‑miſſa verba Auguſtini

Quõ dicat̃ ſapia genitã vel nata ꝛ an ſ̾m relationẽ an ſ̾m ſub̃aꝫ

Q imago aliquando dicitur ſ̾m eſ‑ſentiam. g

Illud etiaꝫ ſciri o‑

poꝛtet: qꝛ cũ ſupꝛa dictũ ſit imaginẽ relati‑ue dici de filio: ſicut v̾bum vel filius. inter‑dum tñ reꝑitur ſ̾m ſubſtantiã dici. Unde Aug⁹. in li. de fide ad Petrũ dicit ꝙ vna ẽ ſancte trinitatis eſſentialit̃ diuitas et ima‑go: ad quam factus eſt homo. Hyla. etiaꝫ in. v. libꝛo de trinitate ait. Homo fit ad cõ‑

Auguſti.

Hylarius.

munē imaginē. Nomē nō diſcrepat. natura non differt. Una eſt eñ ad quā hō creatus eſt ſpēs. Ex his vbis oſtendit ꝙ imago aliqñ eſſentie intelligentiā facit. ⁊ tunc ad ſe dicit ⁊ non relatiue.

Iſta ē diſtinctio viceſimaoctaua

In qua mgr̄ poſtꝙ actū eſt de ꝓꝑetatibus pſonalibus: incipit agere de ꝓprietatibus nō pſonalibus. Et tria circa hoc facit. Primo oſtendit quō ſe habeat hoc nomen ingenitus ad alias notiones. Secundo ſubdit quomō iſta duo ſe habeant ad inuicem .ſ. patrem eſſe ⁊ filiū eſſe. Tertio oſtendit quō hoc nomen imago quandoqꝫ tenetur eſſentialiter. quandoqꝫ pſonaliter. Primū facit a pncipio huius diſtinctionis vſqꝫ ibi. Preterea queri ſolet. Secundū ab inde vſqꝫ ibi. Illud etiā taceri non oportet. Tertiū ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ de ſnia mgr̄i in hac diſtinctione in generali. In ſpēali ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum pma eſt hec. Ingenitus eſt notio ſolius patris. alia tamen a paternitate qua pater refertur ad filium. Hanc ꝓpoſitionem ꝓbans ꝓponit. ꝙ pter tres ꝓprietetes perſonales .ſ. paternitatē. filiationē ⁊ ꝓceſſionē. ſunt alie ꝓꝑetates alijs noīate nomibꝰ. de quorū numero eſt hoc nomen ingenitus quod ſpectat ad patrē. ⁊ importat aliam ꝓꝑetatē ꝙ hoc nomen paternitas. quod ꝓbat p hoc. q: eſſe ingenitū non eſt de ratōe patris. eo ꝙ aliquis poteſt eſſe pater abſqꝫ hoc ꝙ ſit ingenitus. q: multi geniti genuerunt. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Idem eſt prēm eſſe qđ ⁊ filiū eſſe. Quis eſſe prēm ⁊ eſſe filiū careant idemptitate .i. non ſunt idem. Quod ꝓbat p hoc ꝙ ſenſus ꝓpoſitiōis .ſ. patrem eſſe ſit idem quod filium eſſe eſt iſte .i. idem eſt quo pater eſt. ⁊ id quo filius eſt. quia .ſ. vna diuina eſſentia eſt id quo vterqꝫ ipoꝝ eſt. ⁊ iſte ſenſus ē verus. Sed terminis tranſpoſitis ſic dicēdo. Eſſe prēm eſt idem qđ eſſe filium. tūc ſenſus eſt Eadem eſt proprietas qua pater eſt pater. ⁊ qua filius eſt filius. et iſte ſenſus eſt falſus. q: paternitate pater eſt pater. ⁊ filius filiatione eſt filius. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Hoc nomen imago relatiue dicit de ſolo filio. ſed eſſentialiter de tota trinitate. Quam ꝓbat mgr̄ quo ad ſecundam eius ꝑtem ſic. Imago qñqꝫ eſſentialit accipit. vt qñ accipit ꝓ ipo exemplari nature diuine: ad cuius imaginem factus eſt homo. ⁊ hoc ꝓbatur autoritate Auguſtini ⁊ Hylarij quo ad pmā ꝑtem ſententia probata fuit. Et hec eſt ſententia mgr̄i in ſpeciali.

De pricipio qđ relatiue dr̄. et multiplicem notat relationem. a

DI. IX. XX

Et preterea aliud nomen multiplicem notans relationem .ſ. principiū. Dicit eñ pncipium ſemp ad aliquid. ⁊ dicit pater pncipium. ⁊ filiꝰ pncipium. ⁊ ſpūſſanctus pncipium. ſed differenter. Nam pater dicit pncipiū ad filium ⁊ ad ſpūmſanctum. Unde Augꝰ. in .iiij. libro de trini. ait. Pater eſt pncipium totiꝰ diuinitatis. vel ſi melius dicitur deitatis. q: ipe a nullo eſt. Non eñ habet de quo ſit vel de quo procedat. ſed ab eo ⁊ filius ē genitus. et ſpūſſanctus procedit. Non ḡ dicitur pncipium totius deitatis. ꝙ vel ſui vel diuine eſſentie pncipium ſit. ſed quia principium eſt filij ⁊ ſpirituſſancti. in qbus ſingulis tota diuinitas eſt. Quō pr̄ pncipiū totiꝰ diuinitatis dicit. Filius ad ſpiritumſanctum dicit pncipium. Spiritꝰ vo ſanctus non dicit pncipium: niſi ad creaturas. ad quas pater etiam dicit pncipium ⁊ filius ⁊ trinitas ipa ſimul. ⁊ ſingula perſonarum pncipium dicit creaturarū. Quō filius ⁊ ad qđ dicat pncipium. et ſpūſſanctus ⁊ etiā trinitas. Pater ergo pncipium eſt ſine pncipio. Filius pncipium de pncipio. Spirituſſanctus pncipium de vtroqꝫ .i. de prē ⁊ filio.

Q ab eterno pater eſt principiū et filius. ſed ſpūſſanctus nō. immo cepit eſſe principiū. b

Et pater ab eterno principium eſt filij. ⁊ pat ⁊ filius pricipiū ſpirituſſancti. quia filius eſt a patre. ⁊ ſpirituſſanctus ab vtroqꝫ. Spūs vo ſanctus non ab eterno principium eſt. ſed eſſe cepit quia non dicitur principium niſi ad creaturas. Cum ergo creature eſſe ceperunt: et ſpūſſanctus eſſe cepit principium earum. Quō hi tres ſunt creature pncipium. Ita etiam pater ⁊ filius eſſe cepit cum ſpirituſancto vnum principium creaturarum. quia creature eſſe ceperunt a patre ⁊ filio ⁊ ſpūſancto. ⁊ dicuntur hi tres: non tria: ſed vnum pncipium omniū creaturarū. quia vno eodemqꝫ modo pncipium rerū ſunt. Non enim aliter ſunt res a patre. et aliter a filio. ſed penitus eodem modo. Ideo apoſtolus intelligens hanc trinitatē eſſe vnū pncipium rerū ait. Ex ipo. per ipſum: ⁊ in ipo ſunt omnia. Cum vo audiuimꝰ omnia eſſe ex deo. vt ait Auguſtinus de natura boni. omnes vtiqꝫ naturas intelligere debemus. ⁊ omia que naturalia ſunt. Quō accipiēdum ſit omia eſſe ex deo. Nō enim ex ipſo ſunt peccata: que naturā non ſeruant: ſed viciant: que ex voluntate peccantium naſcuntur. Omnium ergo que naturaliter ſunt: vnum pncipium eſt pater cū filio ⁊ ſpūſancto. ⁊ h eſſe cepit. Q pr̄ ab eterno ē pncipiū filij. ⁊ pr̄ et filius ſpūſſācti. Ab eterno autem pater pncipium eſt filij generatione. et pater ⁊ filius vnum pncipium ſpirituſſancti. Unde Augꝰ. in .v. li. de trini. Auguſti.

ita ait. Dicit relatiue pat. idemq̄ relatiue dicit pncipiū. Sed pater ad filiū dr: principium vo ad oia que ab ipo ſunt. Et pricipium dicit filius. Cum em diceret ei. Tu qs es? Reſpondit pncipium q̄ ⁊ loqr vob Sed nunqd patris pncipiuz eſt. imo creatorem ſe voluit oſtendere: cum ſe dixit eſſe pncipium. ſicut ⁊ pr pncipiuz eſt creature qr ab illo ſunt omnia. Cum vo dicimus ⁊ patrem pncipiuz ⁊ filiū pncipiū: nō duo pncipia creature dicimus. quia pater et filius ſimul ad creaturam vnum principiuz eſt: ſicut vnus creator. Si aūt qcquid i ſe manet ⁊ gignit vel operat aliquid: principium eſt eius rei quam gignit: vl ei quaz operat. Non poſſumus negare etiam ſpiritūſanctum recte dici pncipium. quia non eum ſepamus ab appellatione creatoris. qr ſcriptum eſt de illo q opetur. ⁊ vtiq in ſe manens opatur. Non em in aliquid eoruz que operatur ipe mutat ⁊ vertit. Unum ergo pncipium ad creaturam cum patre et filio eſt ſpūſſanctus. non duo vel tria principia. Ecce apte oſtendit Aug9. patrem et filiū ⁊ ſpūmſanctū eſſe vnū pncipiū rerum creatarū. i. vno eodemq̄ modo eſſe principium. ⁊ illū modum ſatis aperuit. quia ſcz opant omnia. ⁊ qr ſimiliter opant hi tres. Ideo vnū pncipium eſſe dicunt.

Hic adiungit de ſpūſcto q ipe pncipium ſit

Hic oſtendit quō pater ſit principium filij. et ipe et filius pricipiuz ſpūſſancti. C

Deinde in eodez libro ɔtinue oſtendit quō pat dicat principiū ad filiū. ⁊ ad ſpūmſanctū ipe filius. dicēs ideo eſſe prem pncipium filij. qr genuit eū. ⁊ prem ⁊ filiū eſſe pncipiū ſpūſſcti. qr ſpiritusſanctus pcedit vel dat ab vtroq. Ait em ita. Si gignens ad id qd gignit principium eſt: pr ad filium pncipium eſt. qr genuit eum. Utrum aūt ⁊ ad ſpūmſanctū pncipium ſit pr. quia dictum eſt de patre pcedit. nō parua queſtio eſt. Qd ſi ita eſt: non iam pncipium eius tantū erit rei quam gignit vel facit: ſed ⁊ eius quā dat. ⁊ q̄ procedit ab ipo. Si ergo quod dat vel quod pcedit: pncipium habet a quo dat vel procedit. fatendum eſt patrem vel filiū vnuz pncipium eſſe ſpūſſancti: non duo principia. Sed ſicut pater ⁊ filius ad creaturam relatiue vnus creator ⁊ vnus dñs dicit. ſic relatiue ad ſpiritumſanctū vnū principium. Ad creaturam vo pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus vnum pncipium. ſicut vnus creator ⁊ vnus dominus. Ecce habes q pater principium filij dicit. qr genuit euz. Qua gnotione eſt pater: ea pncipium filij dicit. id ē generatione. Sm quam etiam dicit auctor filij. Unde Hylarius in. iiij. li. de tri. ita ait Ipo quo pater dicit eius quem genuit auctor oſtendit. id nomen habens quod neq ex alio pfectum intelligat. ⁊ ex quo is q genitus eſt ſubſtitiſſe doceat. Nouit eccleſia vnū innaſcibilem deū. Nouit vnigenitum dei filiū. Confitet prem ab origie liberum. confitet ⁊ filij originē ab initio. nō ipſum ab initio: ſ ab initiali. nō p ſeipm: ſ ab eo qui a nemine eſt natum ab eterno. natiuitatem. ſ. ex paterna eternitate ſumentem. Edita eſt hic fidei pfeſſio. ſed pfeſſiōis ratio nondū expoſita eſt. ⁊ ideo querenda. ſ. quō intelligendū ſit q ait filij originem eſſe ab initio. ⁊ nō ipm eſſe ab initio: ſ ab initiabili. Hoc vtiq ſubdens: determiauit quō accepit initium. inquiens originez filij eſſe ab initio. Ac ſi diceret. Non ita intelligas originem filij eſſe ab initio: quaſi ipe filius habeat initium. ſed qr ipe eſt ab initiabili id eſt a patre a quo ſunt omnia. Nam licet filius ſit pncipium de pncipio. nō eſt tñ cōcedendū q filius habeat pncipiū. Cūq filius ſit pncipiū de pncipio. ⁊ pater principium nō de pncipio. Nō eſt pncipium de pncipio: pncipiū ſine pncipio. ſicut filius nō eſt pater. Nec tñ duo pncipia: ſed vnum. ſicut pr ⁊ filius non duo creatores: ſ vnus creator.

Ex his colligit q pr eo pncipiuz filij quo pr generatione ſcz ⁊ eodē etiā auctor filij

Hylarius.

Nota q di filiū nō eē ab initio ſed ab initiabili.

Apit ex quo ſenſu illa dixerit Hylari9

Cum pater et filius ſint vnū principium ſpūſſancti. querit an eadez notione. D

Unum autez principium ſunt pater ⁊ filius: non tantū creaturarum: vt dictum eſt ſupra. ſed etiaz ſpiritusſancti. Ideo queri ſolet vtrum eadem notione pater ſit pncipium ſpiritusſancti ⁊ filius. an ſit alia notio qua pater dicat pncipium ſpiritusſancti. ⁊ alia qua filius? Ad quod dicimus: cum pater dicat principium ſpūſſancti ⁊ filius: quia ſpiritusſanctus pcedit vel datur ab vtroq. nec aliter pcedit vel datur a patre q̄ a filio. Sane intelligi poteſt patrem ⁊ filium eadem rela-

Reſpōſio.

tione vel notione ṗncipium dici ſpūſſancti

Querit̄ que ſit notio qua pr̄ ⁊ filius dr̄ ṗncipiū ſpūſſancti.

Si vo͛ querit̄ que ſit illa notio quaȝ ibi notat ṗncipium. Nomē eius nō habem⁹. ſed non eſt ipa paternitas vel filiatio: imo notio q̄dam que pr̄is ē ⁊ filij. q͛ ab eterno pater ⁊ filius vnū ṗncipiuȝ eſt ſpūſſancti. Donator aūt (vt ṗdictum eſt) dicit̄ pater vel filius ex tpe. ſicut ſpūſſanctus donum vel donatū.

Iſta eſt diſtinctio viceſimanona.

In qua mgr̄ poſtq̄ egit de innaſcibilitate ꝓut ſignificatur hoc nomine ingenitus. agit de cōi ſpiratōne ꝓut ſignificat̄ hoc nomīe ṗncipium. Et diuiditur ī tres ptes. In quarū ṗma oſtenditur qualiter tota trinitas per hoc nomen ṗncipium ſe habet ad creaturas. In ſecunda ſubdit quomō ꝑ idem nomen .ſ. ṗncipium ꝑſone ſe habeant ad inuicē. In tertia ſubiungit cōcludendo q̄ non ſit aliquod cōe nomē quo exṗmatur relatio patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. ſicut ꝑ nomen ṗncipium exṗmitur relatio patris ad ſpūmſanctū. Primū facit a ṗncipio diſtinctionis vſq̄ ibi. Deinde in eodem libro. Scōm ab inde vſq̄ ibi Unū aūt ṗncipium. Tertium facit ab inde vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum ṗma eſt hec. Pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnū principium creaturarū tempaliter. Hanc ꝓpoſitionē magiſter ꝓbans dicit q̄ hoc nomen ṗncipium ſm̄ q̄ relatiue dicit̄: in diuinis importat tm̄ relatiōem dei ad creaturas. vel relationē ꝑſonarū ad inuicem. Et poſtea dicit q̄ quelibet ꝑſona ⁊ tota trinitas dicit̄ principiū creaturarū ⁊ eorū que naturaliter eſſe habent nō aūt peccatorū. q͛ naturā viciant. ⁊ hoc eſt ratiōe creatiōis. ꝓpter quam creationeȝ relatio intelligit̄ inter deum ⁊ creaturas. Sunt em̄ oēs ꝑſone vnum ṗncipiū reſpectu creature. ⁊ hoc ex tēpe nō ab eterno. ꝓpterea dicit q̄ vna ꝑſona eſt ṗncipiū alterius. Nam pater eſt ṗncipium filij. q͛ ipm̄ genuit. ⁊ pater ⁊ filius ſunt ṗncipium ſpūſſancti. ⁊ hoc non ex tempore ⁊ eſſentialiter: ſed notionaliter. Secunda propoſitio eſt hec. Pater eſt ṗncipium filij. pater ⁊ fili⁹ ſunt vnum ṗncipium ipius ſpūſſancti. Hoc magiſter declarat autoritate beati Auguſtini que ſententialiter ṗmiſſa eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Relatio qua pater ⁊ filius referunt̄ ad ſpūmſanctum non habet aliqd̄ nomen ꝓprium vſualiter. Hanc ꝓpoſitioneȝ magiſter ꝓbans querit. Utrum pater ⁊ filius ſunt eadem notione vnuȝ ṗncipium ſpūſſancti. Et reſpōdet q̄ ſic. licet non habeamus nomen illā notionem exṗmens. Nā nomen illud. ſ. cōmunis ſpiratio quo doctores illam notionem nominant temporib⁹ magiſtri nondum fuit in vſu. nec adhuc inuentum. Poſtremo notandū eſt q̄ hoc nomen ṗncipium trāſiens in ṗdicationem diuinorū non ſp̄ ſumit̄ vniformiter. Nam quandoq̄ accipitur perſonaliter. vt cum dicit̄ ṗncipiū de principio. ⁊ qn̄q̄ notionaliter. vt cum dr̄ Pater ⁊ filius ſunt vnum principium ſpirituſſancti. quandoq̄ eſſentialiter. vt cum dicitur. Pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnum ṗncipium creature. Et tm̄ in ſpeciali.

De his que tpaliter de deo dicūt̄ et relatiue ſm̄ accidēs qd̄ nō deo ſed creaturis accidit. a

DI. XXX

SUnt enī quedam que ex tpe de deo dicūtur eiq̄ tempaliter ꝯueniūt ſine ſui mutatione. ⁊ relatiue dicunt̄ ſm̄ accidens non q̄ accidit deo: ſed q̄ accidit creaturis. vt creator. dominus. refugiū. datū vel donatum. ⁊ hmōi. De his Aug⁹. in. v. li. de trini. ait. Creator relatiue dicit̄ ad creaturam ſicut dn̄s ad ſuum. Item nō aliqueȝ moueat q̄ ſpūſſanctus cum ſit coetern⁹ patri ⁊ filio. dicit̄ tn̄ aliquid ex tempe. veluti hoc ipm̄ quod donatū diximus. Naȝ ſempiterne ſpūſſanctus eſt donū. tpaliter aūt donatū. Et ſi dn̄s non dicit̄: niſi cū hr̄e incipit ſuuȝ. etiam iſta appellatio relatiua ex tpe eſt deo. Nō em̄ ſempiterna creatura ē: cuius ille dn̄s eſt. ergo dn̄m eſſe nō ſempiternum habet. ne cogamur etiam creaturā ſempiternaȝ dicere. quia ille ſempiterne nō dominaretur: niſi etiam iſta ſempiterne famularetur. Sicut autem non poteſt eſſe ſeruus qui non habet dominū. ſic nec dn̄s q̄ non habet ſuum. — Auguſti.

Oppoſitio q̄ nō ex tpe ſit domin⁹ q͛ eſt dn̄s tempis quod non eſt ex tpe. b

Dn̄ tpus cepit: de⁹ cepit eſſe dn̄s. nec an̄ tpus fuit dn̄s. ſed cuȝ tpe. nō ex tēpore vl̄ ī tpe q͛ nō an̄ fuit q̄ ipſe dn̄s: ſed ſimul.

SEd hic aliquis dicet q̄ non ex tempe competit deo h̄ appellatio qua dicit̄ dn̄s. q͛ non eſt tantū dn̄s rerum que ex tempe ceperūt: ſed etiam illius rei que non cepit ex tpe. i. ipius temporis. Quod non cepit ex tpe. quia non erat ante tempus q̄ inciperet. Et ideo non cepit eſſe domin⁹ ex tempe.

Reſpōſio.

Ad quod dici poteſt quia licet non cepit ex tempe dn̄s eſſe temporis. cepit tn̄ eſſe dn̄s tpis. q͛ non ſemp fuit tempus. ⁊ ipius homis ex tpe cepit eē domin⁹. De hoc Aug⁹. in eodem li. continue ita ait. Quiſq̄s extiterit q̄ eternū deuȝ ſolum dicat. tempa vo͛ nō eſſe eterna ꝓpt̄ varietatē ⁊ mutabilitatē. ſed tamen ipſa tēpora non in tpe eſſe cepiſſe. q͛ non erat tps anteq̄ tpa inciperent. Et ideo non in tpe accideret deo vt dn̄s eſſet. q͛ ipſorum temporum dominus erat. que vtiq̄ non in tempore eſſe ceperūt. Quid reſpōdebit de homine qui in tempore factus eſt. cuius vtiq̄ dn̄s non erat anteq̄ eſſet. Certe vt dn̄s homis eſſet ex tpe accidit deo. ⁊ vt omnis amoueat̄ controuerſia: certe vt tuus dominus eſſet vel meus qui mō eſſe cepimus: ex — Auguſti.

Quō intelligendū ſit nihil dici d̄ deo ſm accidēs. ⁊ q̄ ſunt accidētia relatiua.

tpe habuit. Quō ḡ obtinebimus nihil ſm accidens dici deum: niſi qꝛ ipiꝰ nature nihil accidit quo mutet̃. vt ea ſint accidentia relatiua. que cū aliqua mutatiōe reruꝫ de q̄bus dicunt̃ accidunt. ſicut amicꝰ relatiue dicit̃. Non eñ amicus eſſe incipit: niſi cum amare cepit. Fit ergo a'iqua mutatio voluntatis vt amicus dicat̃. Numꝰ ꝟo cum dicit̃ p̄cium: relatiue dicit̃. nec tñ mutatus eſt cum eſſe ceperit p̄cium. nec cū dicitur pignus: ⁊ hmōi. Si ergo numꝰ poteſt nulla ſui mutatione totiens dici relatiue: vt neqꝫ cum incipit dici. neqꝫ cū deſinit aliquid in eius natura vel forma qua numus eſt mutationis fiat. q̄to faciliꝰ de illa incommutabili dei ſubſtantia debemꝰ accipe ꝙ ita dicat̃ relatiue aliquid ad creaturam. vel q̄uis temporaliter incipiat dici. non tñ ipi ſubſtantie dei accidiſſe aliq̄d intelligat̃. ſed illi creature ad quam dicit̃. qualiter etiam refugium noſtrum dicitur.

Per ſi̅litudinem oñdit ꝙ pōt deus dici qd̄ añ ñ dicebatur ſine ſui mutatiōe. vt numus dicit̃ p̄ciū.

Refugiū eñ noſtrum dicit̃ deus relatiue. ad nos eñ refertur. ⁊ tunc refugiū noſtrū fit cum ad eum refugimus. Nunq̄d tūc fit aliquid in eiꝰ natura quod anteq̄ꝫ refugeremus ad eum non erat? In nobis ergo fit aliqua mutatio: qui ad eum refugiendo efficimur meliores. In illo aūt nulla. Sic et pater noſter eſſe incipit: cum ꝑ eius gratiā regeneramur. qui dedit nobis poteſtatē filios dei fieri. Subſtantia ergo nr̄a mutat̃ in melius: cum filij eius efficimur. Similit̃ ⁊ ille pater noſter eſſe incipit. ſed nl̄la ſui cōmutatione ſubſtantie. Q ergo temporalit̃ dici incipit deus: quod antea non dicebat̃ manifeſtum eſt relatiue dici. non tñ ſm accidens dei ꝙ aliquid ei acciderit. ſed plane ſm accidens eius. ad quod dici aliq̄d deꝰ incipit relatiue.

Q deꝰ dꝛ refugiū relatiue ⁊ ex tpe ſine ſui mutatione.

Q pr̄ dꝛ relatiue.

Ex his apte oſtenditur ꝙ quedam de deo tpaliter dicunt̃ relatiue ad creaturas ſine mutatione deitatis. ſꝫ nō ſine mutatione creature. ⁊ ita accidens eſt in creatura nō in creatore. ⁊ appellatio qua creatura dicit̃ relatiue ad creatoreꝫ: relatiua eſt. ⁊ relationē notat q̄ eſt in ipa creatura. Appellatio ꝟo illa q̄ creator relatiue dꝛ ad creaturā: relatiue q̄dem eſt. ſed nullā notat relationem que fit in creatore.

Sūmatim p̄dictorū intelligentiā pſtringit.

Hic ſoluit̃ queſtio qua querebat̃ vtrū ſpūſſanctꝰ dicat̃ datū relatiue ad ſe cum ipſe det ſe. c

Hic pōt ſolui queſtio ſuperius propoſita: vbi q̄rebat̃ cū ſpiritusſanctus datū dicat̃ vel donatuꝫ. Qd̄ aūt dat̃ refertur ad eum q̄ dat. ⁊ ad illū cui datur. ⁊ ſpūſſanctus det ſeipm̄. vtrū ad ſeipm̄ relatiue dicatur cum dicit̃ dari vl̄ donari?

Solutio

Cui queſtioni reſpondentes dicimus ſpūmſanctum dici datum vl̄ donatū relatiue. ⁊ ad dantem ⁊ ad illum cui datur. Dans autem ſiue donator eſt pater cuꝫ filio ⁊ ſpūſancto. Nec tamen dicimus ſpūm ſanctum referri ad ſe. ſed appellatio dati vl̄ donati refertur ad dantem ⁊ ad recipiēteꝫ quia non poteſt aliquid dici datum niſi ab aliquo ⁊ alicui detur. Cum autem ſpūſſanctus dari a ſe vel datus a ſe dicitur: relatiue quidem dicit̃ ad illum cui dat̃. ⁊ eſt appellatio relatiua. ⁊ in illo cui dat̃ mutatio fit: non in dante.

Iſta eſt diſtinctio triceſima huiꝰ

p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ꝫ egit de innaſcibilitate ⁊ cōmuni ſpiratione. agit incidentalit̃ de q̄buſdam relationibꝰ. que conueniūt deo ex tpe. Et tria facit. Nam p̄mo oſtendit deum ad creaturā ex tpe referri Secundo ſubdit deū ꝑ talem relationem nō mutari Tertio exemplificat hoc ꝑ ſpūmſanctū ⁊ dicit̃ tpaliter dari. Primū facit a p̄ncipio diſtinctōnis vſqꝫ ibi. Quō ergo obtinebimꝰ. Scōm ab inde vſqꝫ ibi. Hic pōt ſolui. Tertiū ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctōis Et hec eſt ſnīa huius diſtinctōis in generali. In ſpāli ſententia mgr̄i ſtat in tribꝰ ꝓpoſitōibꝰ. quaꝝ p̄ma eſt hec. Cōſtat deū ad creaturas ex tempe referri. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ ꝓbans dicit. ꝙ illa q̄ dicūt̃ de deo relatiue tpalit̃ dicunt̃ de ipo ſm accidēs. nō ſm accidēs qd̄ in deo ſit: ſed qd̄ in creaturis eſt. ⁊ exemplificat hoc ꝑ hmōi nōia creator. dñs. refugiū ⁊ ſimilia. q̄ nō pñt deo cōueniſſe ab eterno. cū ab eterno nō habuit creaturā ad ſe refugientē ſeu ſuū. ſꝫ incepit hr̄e ex tpe. Cōtra qd̄ mgr̄ obijciēs dicit ꝙ deꝰ nō incepit eſſe dñs tpis. qꝛ non incepit in tpe nec ex tpe. Ad qd̄ mgr̄ rn̄dens dicit. ꝙ deꝰ incepit eſſe dñs tēporis: qñ tps incepit eſſe. Uñ ſicut tps nō incepit eē in tpe ſeu ex tpe. ita deꝰ nō incepit eſſe dñs tpis in tēpore ſeu ex tpe. ſed cum tpe. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Deus ꝑ relationem q̄ refert̃ ad creaturā non mutat̃ Huius ꝓpoſitionis rationē veritatis mgr̄ aſſignat di. ꝙ ipa relatio eſt ſolū in creatura realit̃ ſed tñ eiꝰ appellatio eſt in deo reſpectu creaturarū. Qd̄ exemplificans dicit. ꝙ ſicut numus fit precium ſeu incipit eſſe p̄cium ſine ſui mutatione. ita deus ſine ſui mutatione fit creator. Tertia ꝓpoſitio eſt hec: ꝙ ſpūſſanctus ſine ſui mutatione puris mentibus dat̃. Hanc ꝓpoſitionē mgr̄ ꝓbat ſoluēdo queſtionem ſuā quā ſupius diſtinctiōe. xviij. reliq̄rat inſolutā. Utruꝫ. ſ. ſpūſſanctus dās ſeipm̄ poſſit referri ad ſeipm̄ Et reſpondet ꝙ cū ſpūſſanctꝰ dicit̃ datus vel miſſus a ſe: tūc relatiue dꝛ ad eū cui dat̃. ⁊ eſt relatio ſm nomē. ⁊ non ſm rem. ⁊ fit mutatio in illo cui dat̃ nulla mutatione facta in ipo donante. Et tm̄ de ſnīa mgr̄i in hac diſtinctione in generali.

Quō dicat̃ filius equalis pr̄i. an ſm ſubſtantiā. an ſm relationem ita et ſimilis. a

DI.XXXI

Preterea conſi

derari oportet: cum tres pſone coequales ſibi ſint. vtrū relatiue hoc dicat̃: an ſm ſubſtantiam: ⁊ ſi relatiue: vtrum ſm relationem an ſm eſſentiā conſideranda ſit equalitas? Deinde quid ſit ipſa equalitas? Ad quod dicimus: quia ſicut ſimile nihil ſibi eſt. Similitudo enim (vt ait Hylarius) ſibiipſi non eſt. ita ⁊ eq̄le aliquid ſibi non dicit̃. ac ꝑ hoc ſicut ſimile ita ⁊ equale relatiue dicit̃. Dicit̃ ergo relatiue filius equalis patri. et vtriq; ſpūſſanctus. Eſt tamen equalis patri filius. ⁊ vtriq; ſpūſſanctus ꝓpter ſummam ſimplicitatem eſſentie ⁊ vnitatem. Equalis eſt ergo filius patri ſm ſubſtantiam. non ſm relationem. Unde Aug⁹. in. v. li. de trini. ait. Querimus ſm quid equalis ſit patri fili⁹. non ſm hoc ꝙ ad patrem dicitur filius eq̄lis eſt patri. Reſtat ergo vt ſm id equalis ſit ꝙ ad ſe dicitur. Quicq̄d autem ad ſe dicitur: ſm ſubſtantiam dicit̃. Reſtat ergo vt ſm ſubſtantiam ſit equalis. Eadē ergo eſt vtriuſq; ſubſtantia. Item in ſexto libro Satis eſt videre nullo modo filium equalem eſſe patri. ſi in aliquo .ſ. quod ptineat ad ſignificandam eius ſubſtantiā inequal̃ inuenit̃. In omnibus ergo equalis eſt prī filius. ⁊ eſt eiuſdem ſubſtantie. Equal̃ eſt etiam ſpūſſanctus. ⁊ in omnibus equal̃ ꝓpter ſummam ſimplicitatem illius ſbſtātie Ex his pſpicuum fit ꝙ ſm ſubſtantiam filius eſt equalis patri. ⁊ utriq; ſpūſſanctus ⁊ appellatio tm̄ relatiua eſt. Equalitas ergo patris ⁊ filij non eſt relatio vel notio. ſ; naturalis vnitas ⁊ idemptitas.

(Margin: Hylari⁹. — Auguſti. — Quid ſit eq̄litas.)

Hic quō dicat̃ ſimilis. et quid ſit ſimilitudo. b

Hoc idem etiam di

cimus de ſimili ⁊ ſimilitudine. Cum eñ dicitur filius ſimilis patri: relatiue q̄dem dicitur. ſed ſimilis eſt patri propter vnitate; eſſentie. Eſt ergo appellatio tantū relatiua Similitudo vo indifferens eſſentia. Unde quibuſdam non indocte videt̃ nomine eq̄litatis vel ſimilitudinis non aliquid poni ſed remoueri. vt ea ratione dicatur fili⁹ eq̄lis patri. quia nec maior eſt eo nec minor. ⁊ hoc propter vnitatem eſſentie. Ita et ſimilis dicitur. quia nec diuerſus: nec alien⁹ nec in aliquo diſſimilis. Et hoc ꝓpter eſſentie ſimplicitatem. Non ergo ſm ꝙ fili⁹ eſt genitus a patre: equalis vel inequalis eſt patri. nec ſimilis vel diſſimilis. ſed equal̃ ⁊ ſimilis ſm ſubſtantiā.

(Margin: Quibuſdam videt̃ ꝙ noīe eq̄litatis vel ſimilitudinis nō ponit̃ aliq̄d: ſ; remouet̃.)

De ſnīa ſancti Hilarij qua ī trinitate pſonarū ꝓpria oſtendit. c

Non eſt igitur hic

ꝑtermittendum ꝙ vir illuſtris Hylarius ꝓprietates pſonarum aſſignans: dicit ī patre eſſe eternitatē. ſpeciem in imagine. vſu; in munere. Que tante difficultatis ſunt vba: vt in eorum intelligentia atq; explanatione vehementer laborauerit Aug⁹. vt ipſe oſtendit in ſexto libro de trini. ita dicens Quidam cum vellet breuiſſime ſingularū in trinitate perſonarum inſinuare propria. Eternitas ē inquit in patre. ſpecies in imagine. vſus in munere. Et quia non mediocris autoritatis in tractatione ſcripturaru; ⁊ aſſertione fidei vir extitit. Hec eñ Hylarius in libris ſuis poſuit. Horū verborum. id eſt patris ⁊ imaginis ⁊ muneris eternitatis ſpeciei ⁊ vſus abditam ſcrutatus intelligentiam: q̄tum valeo non eo ſecutum arbitror in eternitatis vocabulo. niſi ꝙ pater non habet patre; de quo ſit. fili⁹ autem de patre eſt vt ſit. atq; vt illi coeternus ſit. Imago enim ſi perfecte implet illō cuius imago eſt: ipſa coequatur ei. nō illō imagini ſue. in qua imagine ſpeciem nominauit. Credo propter pulchritudinem vbi tanta eſt congruentia ⁊ prima equalitas. ⁊ pma ſimilitudo nulla in re diſſidēs. ⁊ nullo modo inequalis. ⁊ nlla ex parte diſſimilis. ſed ad idemptitatem reſpondens ei cuius imago eſt. vbi eſt pma ⁊ ſumma vita. cui non eſt aliud viuere ⁊ aliud eſſe. ſ; ide; ⁊ primus ac ſummus intellectus. cui non eſt aliud viuere ⁊ aliud intelligere: ſ; idem hoc eſt vnum tanq̄ verbum perfectu;: cui non deſit aliquid: ⁊ ars quedam omnipotentis ⁊ ſapientis dei. plena omniū rationum viuentium incommutabiliū: ⁊ omēs vnum in ea. ſicut ipſa vnum de vno cum q̄ vnum. ibi nouit omnia deus que fecit per ipſam.

(Margin: Ex quo ſenſu intelligēda ſunt vba hylarij ſ; docet aug. ⁊ ꝓpꝰ q̄ re prī eternitas tribuat̃. Hylar⁹ in li. de ſinodis. Imago eius ad quā imaginat̃ ſpēs īdifferens ē. Neq; eñ ipſe ſibi q̄ſ q̄ imago ē ſ; eū cu⁹ imago ē neceſſe ē vt imago demōſtret. Imago ergo ē rei ad rem coequādā ⁊ imaginata ⁊ indiſcreta ſimilitudo. Eſt ergo pat. ē etiā filius. q; imago prīs ē filius. Et quia imago eſt vt rei imago ſit ſpē; ncc̄e eſt ⁊ naturā ⁊ eſſentia; ſm ꝙ imago ē in ſe hēat auctoris)

Hic de ſpirituſancto quare vſus dicat̃. d

Eſt aūt ineffabilis

quidā complexus pr̄is ⁊ imaginis q̄ nō ē ſine ꝑfruitione. ſine charitate. ſine gaudio Illa ergo dilectio: delectatio. felicitas vel b̄titudo. ſi tm̄ aliq̄ hūana voce digne dicit̄ vſus ab illo appellata eſt breuit̄. ⁊ eſt i trinitate ſpūſſanct⁹: nō genit⁹: ſed genitoris genitiq; ſuauitaſ. ingeniti largitate atq; vbertate ꝑfundens oēs creaturas ꝓ captu eaꝝ. Itaq; illa tria ſi a ſe inuicem determiari vident̄. ⁊ in ſe infinita ſunt. Qui videt hoc vł ex ꝑte vel ꝑ ſpeculū in enigmate: gaudeat cognoſcens deū ⁊ gr̄as agat. Qui ꝟo nō videt: tēdat ꝑ pietatē ad vidēdū. nō ꝑ cecitatem ad calūniādū. q̄m vn⁹ ē de⁹. ſ; tm̄ trinitas. Ecce habes q̄lit̄ ꝟba Hylarij ꝓmiſſa accipienda ſunt. licet tāte ſint ꝓfūditatꝭ: vt etiā adhibita expoſitione vix aliq̄tenus ea intelligere valeat humanus ſenſus. cū ⁊ ipa eoꝝ explanatio quā hic Aug⁹. edidit: plurimū in ſe habeat difficultatꝭ ⁊ ambiguitatis.

Q nō mō illa ꝟba hylarij. ſed explanatio auguſtini ſup his obſcuriſſima ē.

Q ſm̄ hanc expoſitionem non diſtinguunt̄ ibi ꝓprietates ꝑſonarū tres. e

Non eni ſcd̄m premiſſam expoſitionem diſtinguunt̄ h̄ tres ille ꝓprietates ſuperi⁹ aſſignate. ſed ipe hypoſtaſes diſtincte ab inuicē mōſtrāt̄. Eternitatis tm̄ noīe eadem vid̄r deſignata ꝓprietas: quā notat hoc nomen ingenitus. Sz videam⁹ q̄d ſit qd̄ ait. Imago ſi ꝑfecte implet cui⁹ imago eſt: ipa coequat̄ ei. nō illo ſue imagini. Videt̄ em̄ dicere ꝙ fili⁹ qui ē imago pr̄is: patri coequat̄. nō pr̄ filio. cū ⁊ filius dicat̄ equal̄ pr̄i in ſcꝑtura. ⁊ pat̄ filio. ſ; filius h̄ hꝫ a pr̄e vt ſit ei equal̄. pr̄ aūt nō hꝫ a filio. ⁊ tm̄ fili⁹ plene ac ꝑfecte equal̄ eſt pr̄i. i. imago ei cui⁹ eſt imago.

Quare dicat̄ hylari⁹ ꝓpria ꝑſonarū aſſignaſſe i verbis ꝓdictis. cū ibi nō ſint exꝑſſe ꝓprietates. f

Propria ergo perſonarū in ꝓdictis ꝟbis aſſignaſſe d̄r Hylarius. q̄ relatiua noīa ꝑſonarū poſuit. ſ. patris imaginis ⁊ muneris. que relatiue dicunt̄ de ꝑſonis. ⁊ ꝓprietates notant q̄bus diſtinguunt̄ ꝑſone. Ita em̄ dicit̄ ſpūſſanctus munus relatiue ſicut donū. Verūtamen ipas ꝓprietates alijs tribus nomib⁹ nō ſignificauit: iuxta ꝓdictam Aug̃. expoſitionem: niſi ſolo nomine eternitatis. quo non ipam paternitatē. ſ; eā voluit intelligi notionem q̄ dicit̄ ingenitus.

Q earundē ꝑſonarū diſtinctionē notat Aug⁹. alijs verbis ſine exꝑſſione triū ꝓprietatū. g

Illud etiā ſciri oportet ꝙ earundē triū ꝑſonarum diſtinctionē Aug⁹. oſtendere volēs. ſine exꝑſſione illarum triū ꝓprietatum ſupius cōmemorataꝝ. in ꝓmo li. de doctrina chriſtiana ſic ait. In pr̄e eſt vnitas. in filio eq̄litas. in ſpūſancto vnitatis equalitatiſq; cōcordia. Et h̄ tria vnum omnia ꝓpter patrem. equalia omīa ꝓpter filium. cōnexa omnia ꝓpter ſpiritū ſanctum. Itaq; pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ⁊ ſingulus quiſq; horū deus eſt. ⁊ ſimł omnes vnus deus. ⁊ ſingulus quiſq; horum plena ſubſtantia eſt. ⁊ ſimul omēs vna ſubſtantia. pater nec filius eſt nec ſpūſſanctus ⁊ filius nec pater eſt nec ſpūſſanctus. Spiritusſanctus nec pr̄ eſt nec filius. ſed pr̄ tm̄ pater. ⁊ filius tm̄ filius. ⁊ ſpūſſanctus tātū ſpūſſanct⁹. Eadē trib⁹ eternitas. eadem incōmutabilitas eadem maieſtas. eadē poteſtas. In his ꝟbis apte inſinuat̄ ꝑſonarum triū diſtinctio.

Quare pr̄i attribuat̄ vnitas. et filio equalitas. h

Sz plurimos mouet ꝙ patri attribuit vnitatē. filio equalitatem. Cū em̄ vnitas dicat̄ ſm̄ ſbam. non tātum in patre eſt: ſ; etiam in filio ⁊ in ſpūſancto. ⁊ equalitas vna eſt pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſā cti. Cur ḡ patri attribuit̄ vnitas: ⁊ filio eq̄litas. Forte eadem ratione attribuit̄ patri vnitas ſm̄ Auguſtinum. qua ſupra eidem eternitas ſm̄ Hylariū. quia vicȝ pater ita eſt: vt ab alio non ſit. Et quia filiū genuit vnū ſecum deū. ⁊ ſpūſſanctus ab eo procedit vnus cum eo deus. Vnitas ergo in patre eſſe dicitur. q̄ nec eſt aliquid aliud a q̄ ſit. Non em̄ ab alio eſt. nec ab eo aliq̄s vel aliquid eſt ab eterno. quod vnū cū eo non ſit. filius em̄ ⁊ ſpūſſanctus vnum ſunt cum pr̄e. Vn̄ veritas ait. Ego ⁊ pr̄ vnū ſum⁹.

Hylarius in li. de ſynodis Si q̄s inaſcibilē ⁊ ſine initio dicat filiū q̄ſi duo ſine principio. et duo inaſcibilia. ⁊ duo inata. dicens duos faciat deos: anathēa ſit Caput. n. qd̄ ē ꝑncipiū oīm fili⁹. Caput aūt qd̄ ē ꝑncipiū xp̄i de⁹. Sic enī ad vnū initiabile oīm. initū ꝑ filiū vniuerſa referi⁹ filiū inaſcibilē ꝯfiteri impiſſimū ē Iā enī non erit vn⁹ deus. q̄ deū vnū ꝑdicari naſa vni us innaſcibił dei exigit Cū ergo de⁹ vn⁹ ſit duo inaſcibiles eē n̄ pn̄t cū idcirco deus vn⁹ ſit cū ⁊ pr̄ de⁹ ſit. ⁊ fili⁹ dei de⁹ ſit. q̄ innaſcibilitaſ ſola peneſ vnū ſit. filius aūt idcirco deus. q̄ ex inaſcibili eēntia natus exiſtat Caput ei oīm fili⁹ ē ſ; caput filij de⁹ eſt. et ad vnū deū oīa hoc ḡdu. ⁊ hac ꝯfeſſiōe referūt̄ cū ab eo ſumāt vniuerſa ꝑncipium. cū ipe ꝑncipiū ſit. Idē ł eodē. Oīb⁹ creaturiſ ſubſtantiā voluntas dei attulit. ſ; naturā dedit filio ex inaſcibili ac n̄ nata ſubſtantia ꝑfecta natiuitas. Talia em̄ cuncta creata ſunt q̄lia de⁹ eē voluit. fili⁹ autē

Quare pr̄ et filius dicanť eē vnū vel vnus deꝰ ſed nō vnus. q꜠ res eiuſdez nature recte pn̄t dici vnū ſimplr̄ eſſe et cū adiectōe. Res vero diuerſe nature nō pn̄t dici vnū niſi dicať quid vnum. i

Hic dici oportet ꝙ

pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus recte dicunť eſſe vnū ⁊ vnꝰ deꝰ. ſ nō vnus. Res em̄ due vľ pľes recte pn̄t dici vnū eſſe: ſi ſint vnius eſſentie. ⁊ earū vna ſit natura. Unus autem vel vna nō pōt dici de diuerſis rebus: niſi addať q̄d vnꝰ vel vna. Quo addito recte pōt dici de rebꝰ ⁊ vnius ⁊ diuerſe ſb̄e. Un̄ Augꝰ. in. vj. li. de trini. ſic ait. Neſcio vtrū inueniať in ſcripturis dictum vnum ſunt: quorū eſt diuerſa natura. Si aūt ⁊ aliq̄ pľa ſunt eiuſdem nature ⁊ diuerſa ſentiāt. non ſunt vnū inq̄tū diuerſa ſentiūt. Cū ḡ ſic dr̄ vnum: vt nō addať q̄d vnū. ⁊ pľa vnū dicunť eadem natura atq̄ eſſentia: non diſſidens neq̄ diſſentiēs ſignificať. Un̄ Paulus ⁊ apollo. q̄ ⁊ ambo hoīes erāt et idem ſentiebant: vnū eſſe dicunť cum dr̄. Et qui plantat ⁊ q̄ rigat vnū ſunt. Cū v̄o additur q̄d vnū. pōt ſignificari aliquid ex pluribuſ vnū factum. q̄uis diuerſa natura. ſic aīa et corpus non pn̄t vtiq̄ dici vnum. Quid em̄ tam diuerſum: niſi addať vľ ſubintelligatur quid vnū. i. vnus hō. Unde aplus. Qui adheret inq̄t dn̄o: ſpūs vnꝰ ē. Nō dixit vnus eſt vel vnū ſunt. ſed addidit ſpūs Diuerſi ſunt em̄ natura ſpūs hoīs ⁊ ſpiritus dei. ſed inherendo fit ſpūs hoīs vnus ſpūs cū deo. q꜠ ꝑticeps fit veritatis ⁊ beatitudinis illiꝰ. Si ḡ de his que diuerſe ſb̄e ſunt: recte dicif ꝙ ſint vnus ſpūs. q̄to magis qui vnius ſb̄e ſunt: recte dicunť vnus deus eſſe. Pater ḡ ⁊ filius, vnū ſunt vtiq̄ ſm̄ vnitatem eſſentie ⁊ vnus deuſ. In q̄ ⁊ arriana hereſis damnať. que pr̄em ⁊ filiuz ⁊ ſpūmſanctum (vt ait Augꝰ. in li. de hereſi) nō vult eſſe vniꝰ eiuſdemq̄ ſb̄e atq̄ nature. vel vt exp̄ſſius dicať eſſentie. q̄ grece dr̄ vſia. ſ filiū eſſe creaturā. Nec nō ⁊ ſabelliana: q̄ (vt ait Augꝰ. in eodem li.) dicebat xp̄m eundem ip̄m ⁊ patrem ⁊ ſpūmſanctū eſſe: vt eſſet trinitas noīm ſine ſubſiſtētia ꝑſonarū. Utranq̄ peſtem (vt ait Augꝰ. ſup Ioh.) elidit veritas dicens. Ego ⁊ pater vnū ſumus. Utrūq̄ audi ⁊ aduerte ⁊ vnū ⁊ ſumus. ⁊ a caribdi ⁊ a ſcilla liberaberis. Q꜠ enim dixit vnuz. liberat te ab Arrio. ꝙ dixit ſumꝰ: liberat te a Sabellio. Si vnū ergo non diuerſum. ſi ſumus ergo pater et filius. Sumus em̄ non diceret de vno. nec vnum de diuerſo. Erubeſcant ergo ſabelliani qui dicunt ip̄m eſſe pr̄em qui eſt filiꝰ: ꝯfundentes ꝑſonas. qui ⁊ dicti ſunt patripaſſiani. q̄ dicunt patrem fuiſſe paſſuz. Arriani v̄o dicunt aliud pr̄em eſſe. aliđ filiuz. non vnā ſb̄am: ſed duas. patrem maiorem filiū minorē. Noli hoc dicere tu catholice. In medio ḡ nauiga. vtrūq̄ ꝑiculoſum latus deuita: ⁊ dic. Pater pr̄ eſt. ⁊ filiꝰ filiꝰ ē Alius pater. alius filius. ſed nō aliud. ūno hoc ip̄m. q꜠ vnus deus. Ecce oſtenſum eſt quare vnitas in patre eſſe dicať: cum tres vnum ſint.

Quare dicif eſſe equalitas ī filio. cū ſit vna equalitas triū. k

Nunc videamus

q̄re eq̄litas dicať eſſe in filio. cū vna ⁊ ſumma eq̄litas ſit triū. Hoc ideo forte dictū eſt q꜠ filius genitus eſt a patre equalľ gignēti ⁊ dono q̄đ ab vtroq̄ ꝓcedit. ⁊ iđo illa tria dicunť eſſe eq̄lia ꝓpť filiū. Filiꝰ em̄ habet a pr̄e vt ſit ei equalis ⁊ ſpūiſancto. ⁊ ſpūſſanctus ab vtroq̄ habet: vt ſit equalľ vtriq̄. Hoc aūt ſine aſſertionis ſupcilio ⁊ maioris intelligentie p̄iudicio dicimus. malētes in aptione tam clauſorū ſmonuz ꝑitiores audire q̄ȝ aliq̄d alijs influere.

Quare in ſpūſancto dr̄ eſſe vtriuſq̄ cōcordia vel connexio. l

Q꜠ autez in ſpiritu

ſancto dicif eſſe vtriuſq̄ cōcordia: ⁊ ꝑ euz omīa cōnexa: facilior eſt intelligētia nobis p̄miſſa ad mentem reuocantibꝰ. Supra ei ſm̄ autoritates ſanctorū dictū eſt ꝙ ſpiritꝰ ſanctus amor eſt quo pr̄ diligit filiū. ⁊ filiꝰ patrem. Recte ḡ ſpūſſanctus dicif connexio vel cōcordia pr̄is ⁊ filij. ⁊ ꝑ eum omīa cōnexa. Un̄ Augꝰ. in. v. li. de tri. Communio q̄dam conſb̄alis pr̄is ⁊ filij eſt amboꝝ ſpūſſanctus. Idem in. vij. li de tri. Spūſſanctus eſt ſumma charitas vtrūq̄ ꝯiūgēs: noſq̄ ſubiūgens.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaprima

huius p̄mi libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ egit de ꝓꝓetatibꝰ ꝑſonarū ꝓꝓrijs. incipit agere de appropriatis. Et tria facit. Nam p̄mo oſtendit quedam nomīa cōmunia appropriabilia aliquibus ꝑſonis. In ſcđo oñdit ſignificationē quorundā nominū cōmuniū. ſȝ appro

natus ex deo ſubſiſtit talis q̄lis deus eſt Nec diſſilem ſui edidit natura naturā. ſȝ ex ſubſtantia dei genitꝰ naſe ſm̄ originez attulit. nō ſm̄ creaturas voluntatis eſſentiam

Hylarꝰ in li. de ſynodis. Minus forte exp̄ſſe videť de indifferenti ſimilitudīe patris et filij fides locuta eſſe. cū de patre et filio et ſpūſancto ita ſenſerit ſignificatam in nominibus ꝓpriā vniuſcuiuſq̄ nominatoruz ſubam ⁊ ordinē ⁊ gloriam vt ſunt q̄dem ꝑ ſubam tria ꝑ ꝯſonantiaz v̄o vnuz. Uolens ergo cōgregata ſanctorum ſynodus impietatem eaz ꝑimere que vnitatem patris et filij ⁊ ſpūſſancti nominum numero illuderet. vt non ſubſiſtēte cauſa vniuſcuiuſq̄ nomis triplex nūcupatio obtineret ſub falſitate noīm vnionē ⁊ pater ſolus atq̄ vnꝰ idez ⁊ ip̄e haberz ⁊ ſpūſſācti nomē ⁊ filij. Idcirco treſ ſubſtantias eſſe dixerūt. ſubſiſtētium perſonas. ſȝ per ſubſtātiā edo

cētes niſi ſubſtantiam patris ⁊ filij diuerſitate diſſimilia eſſentie ſepantes. Q̄d autez dictū eſt: vt ſint quidez ꝑ ſubſtantiam tria ꝑ conſonātiā v̄o vnuz non habet calumniaz. quia conſpirato ſpiritu. i. paclyto conſonantie potius q̄ eſſentie ꝑ ſimilitudinē ſubſe p̄dicari ꝯueit vnitatem. Itē in codez Cum deū patrē cōfitemur ⁊ chriſtuz dei filiū p̄dicamꝰ ⁊ inter hec diuortium deorum ſit irreligioſa ꝯfeſſio. non pn̄t ſm̄ nature indifferentiā ⁊ nomen indifferens nō vnū eſſe ī eſſentie generatione quorū eſſētie nomen non licet eē niſi vnū ñ ei religioſa vnitas nominis ex indifferentis nature eſſentia cōſtitutā ꝑſonā geīte ademit eſſētie. vt vnica. ac ſingularis dei ſubſtātia ꝑ vnionez nomis intelligať: cuz vtriuſq̄ eſſentie noīm. i. vnus deꝰ. ob indiſcrete in vtroq̄ nature inſſimilē ſubſtātiā p̄diceť.

ꝑabiliũ ſm hylariũ. Tertio aſſignat rõem appro
priatorũ ꝑus dictorũ. Primũ facit vſqꝫ ibi. Nõ eſt ꝑ
tereundũ. Scðm vſqꝫ ibi. Hic dici oportꝫ. Tertium
vero ab inde vſqꝫ ad finẽ diſtinctõnis. Et hec eſt ſnĩa
mgr̃i in generali. In ſpẽali ſnĩa mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝓ-
poſitionibus. quaꝝ ꝓma eſt hec. Eq̃litas ⁊ ſimilitu-
do ſunt in diuinis relationes tñ ſm rõnes. Et mgr̃
hanc ꝓpoſitionem ꝓbans querit tres queſtiones.
Et ꝓma eſt. Utrũ hoc nomẽ eq̃le in diuiſs dicat ſub-
ſtantiã vel relationẽ. Et rñdet ꝙ relatiue dr̃. eo ꝙ ſi
cut nihil ꝓꝓe dicit̃ ſibiipſi ſimile. ita etiam non põt
dici equale ꝓprie. Scðo querit̃. Utrũ eq̃litas ſm eſ
ſentiã vel relationẽ attendat̃. Et rñdet ꝙ ſm eſſen-
tiam non ſm relationẽ. Qð ꝓbat autoritate. b. au-
guſtini dicentis. Querimus ſm quid ſit equalis pa
tri filius. nõ ſm hoc ꝙ ad prẽm dr̃ filius equalis eſt
patri. Reſtat ergo ꝙ ſm hoc eq̃lis ſit qð ad ſe dicit̃.
q̇cq̇d aũt ad ſe dicit̃, ſm ſubaꝫ dicitur. reſtat ergo ꝙ
ſm ſubam eſt equalis. Tertio querit̃ q̇d ſit ipa eq̃li-
tas in diuinis. Et rñdet ꝙ ſit quedaꝫ relatio ſm no
men ſolum. i. relatio rationis. ⁊ realiter nihil aliud
eſt q̃ idemptitas vtutis diuinarũ ꝑſonarum. Et ad
dit ꝙ idem dicendũ eſt de ſimilitudine in diuiſs. ſ. ꝙ
dicat ⁊ attendat̃ ſm ſubſtantiam ſeu vnitatem eſſen
tie. Et ꝙ ſit relatiuũ ſm nomen. Et poſtea ex predi
ctis approbat opinionẽ quorundã dicentiũ. ſ. ꝙ ſimi
le ⁊ equale in diuinis non dicunt̃ poſitiue: ſed nega-
tiue. eo ꝙ equalitas excludit differentẽ magnitudi-
nem. Similitudo aũt excludit omnẽ diuerſitatẽ. Se
cunda ꝓpoſitio eſt hec. In diuinis ſm appropatõꝫ
affirmant̃ de prẽ eternitas ⁊ vnitas. de filio imago
⁊ equalitas. de ſpũſancto amborũ nexus ⁊ caritas.
Hanc magiſter inſinuat ex verbis Hilarij atqꝫ red-
dens rõem ex dictis. b. Augu. q̇ dicit eternitatẽ pa-
tri appropriari. qꝛ cum eternitas ꝑuenit ꝑncipium.
ideo cõuenit patri: q̇ ꝓpter ꝑncipij ꝑuationem ina-
naſcibilis affirmat̃. Imaginem. eq̃litatẽ. ſpẽm ⁊ pul
chritudinem dicit appropriari filio: ꝓpter ꝑfectam
⁊ ꝓportionatã repñſentatiõꝫ prĩs. Repñtat eñi fili⁹
cum ſumma ſimilitudine ⁊ eq̃litate. Munus autꝫ ⁊
nexum charitatis ⁊ vſum aſcribit ſpũiſancto. eo ꝙ ꝑ
ip̃m ⁊ ab ip̃o om̃ia nobis donant̃ ⁊ infunduntur ad
nr̃am vtilitatẽ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quamuis
pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus vnũ ſunt. nõ tñ dici debent
vn⁹: niſi cũ additiõe. vt dicat̃. vn⁹ deus. vn⁹ creator
Cuius rõ eſt. qꝛ neutrũ genus refert̃ ad eſſentiã. ideo
cum dr̃ pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũſſanctus ſunt vnum intelligit̃
eſſentialiter. vel aliq̇d talium. Maſculinũ vero genus
refert̃ ad ꝑſonam ſeu hypoſtaſim. ⁊ non cum dicit̃.
pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt vnus. niſi fieret ad
ditio vt diceret̃ vnus deus vel vnus potẽs vl̃ vnus
ſciens. tolleret̃ diſtinctio ꝑſonarũ vel poneret̃ ꝑarũ
ꝯfuſio. Et tñ de ſententia in ſpẽali.

**Utrum pr̃, vel filius ſpũſancto di-
ligat, cum diligere idem deo ſit qð
eſſe. a**

DI. XXX II.

Hic oritur que b
ſtio ex ꝑdictis deducta. dictuꝫ
eſt eñi ſupra atqꝫ ſanctorũ auto-
ritatibus oſtenſum ꝙ ſpũſſanctus eſt com
munio patris ⁊ filij ⁊ amor quo pr̃ ⁊ filius
ſe inuicem diligunt. Ideo querit̃ Utrũ pa
ter vel fili⁹ ꝑ ſpũmſanctum diligat? Quod
vtiqꝫ videt̃ oportere dici ſm autoritates
ſuprapoſitas. quibus oſtendit̃ ſpũmſctm̃
eſſe quo genitus a gignente diligatur. geni
toremqꝫ ſuuꝫ diligat. Sed econtra ſi pr̃ vl̃
filius dicat̃ diligere ꝑ ſpũmſanctũ: videt̃
eſſe ꝑ ſpũmſanctum. qꝛ nõ eſt aliud deo eẽ
⁊ aliud diligere: ſed idem. qꝛ vt ait Aug⁹. i Auguſti.
xv. li. de trini. Quicq̇d ſm qualitates in il
la ſimplici natura dici videt̃ ſm eſſentiam
eſt intelligendũ. vt bonus. malus. immor-
tal̃. ſapiens. diligens ⁊ hmõi. Ideoqꝫ ſi pr̃
vel filius diligit ꝑ ſpũmſanctũ. ꝑ ip̃m ſpm̃
eſſe videt̃. neqꝫ tñ eſſentia ſua diligit: ſ; eti
am dono.

**Hec queſtio inſolubilis ẽ. huma-
num ſupans ſenſum in qua autori
tates ſibi occurrunt. b**

Huic queſtioni cũ
altitudinẽ nimie ꝓfunditatis ꝯtineat id ſo
lum rñdemus qð Aug⁹. ſignificare videt̃
ſcꝫ ꝙ pr̃ ⁊ filius ſe diligant ⁊ vnitatẽ ſuẽt.
non ſolũ eſſentie ſua: ſed ſuo dono proprio
qð licet ſupra poſitum ſit. iterare tñ non pi Auguſti.
get. qꝛ ſic expedit. Ait ẽ Aug⁹. in. vj. li. de
trini. ita. Manifeſtũ eſt ꝙ nõ aliq̇s duoꝝ
eſt quo vterqꝫ ꝯiungit̃ quo genitus a gi-
gnente diligatur genitoremqꝫ ſuũ diligat.
ſintqꝫ nõ ꝑticipatione: ſed eſſentia ſua neqꝫ
dono ſuꝑioris alicui⁹. ſ; ſuo ꝓprio ſeruan-
tes vnitatẽ pacis. Ecce hic dicit ꝙ eſſen
tia ſua ⁊ dono ſuãt vnitatẽ. Idẽ in. xv. li.
de tri. ait. In illa trinitate q̇s audeat dice-
re prẽm nec ſe, nec filiũ nec ſpũmſanctũ dili
gere: niſi ꝑ ſpũmſanctũ. Hic apte oñdit pa
treꝫ non tñ ꝑ ſpũmſanctũ diligere. Nõ au
tem ſimpliciť dicit prẽm non diligere ꝑ ſpi
ritũſanctum.

Apte dicit ꝙ pater ⁊ filius eſſentia ⁊ dono ſuo diligũt ſe ⁊ pacẽ ſuant

**Utrum pr̃ ſit ſapiens ſapia quam
genuit. ſicut diligit amore qui ab
ipſo ꝓcedit. c**

Preterea diligẽter
inueſtigari oportet vtruꝫ pater ſapiens ſit
ſapia quam genuit que tm̃ filius eſt? Qð
videt̃ a ſimili poſſe ꝓbari. Si eñi pr̃ diligit
amore qui ab ip̃o ꝓcedit: cur non ⁊ ſapien
tia vel intelligentia quã ip̃e genuit ſapit vl̃
intelligit? Hanc queſtionem vrgere videt̃
vt ait Aug⁹. in. vj. li. de trini. quod ſcripſit
aplus dicens chriſti dei vtutem ⁊ dei ſapi
entiam. Ubi querit̃: vtrum ita ſit pater ſa-
pientie ⁊ virtutis ſue. vt hac ſapia ſapiẽs

ſit quã genuit. ⁊ hac ꝟtute potẽs quaȝ ge
nuit? Sed abſit vt ita ſit. q꞉ ſi hoc eſt ibi eẽ
qꝺ ſapere. non ꝑ illam ſapiam quaȝ genuit
ſapiens dicit̃ pater. alioq̃n non ipa ab illo
ſed ille ab ipa eſt. Si eñ ſapientia quaȝ
genuit cauſa eſt illi vt ſapiens ſit. etiã vt ſit
ipa illi cauſa eſt. quod fieri non põt: niſi gi
gnendo eum aut faciendo: ꝭ nec genitriceȝ
nec ꝯditricem pr̃is vllo mõ q̃ſq; dixerit ſa
pientiã. Quid eñ eſt inſani⁹? Ergo pr̃ ipa
ſapia eſt q̃ ſapiẽs eſt. Filius ꝟo ꝺ꞉ ſapiẽtia
pr̃is. ⁊ ꝟtus patris. non q꞉ pr̃ ꝑ eum ſit ſa
piens vel potens. ꝭ q꞉ filius ſapia ⁊ virtus
eſt de pr̃e ſapia ⁊ ꝟtute. Ex his g̊ p3 q̄ pa
ter non eſt ſapiens ſapientia genita. ꝭ ſeipo
ſapia ingenita.

Hic determinat dicẽs patrẽ nõ eſſe ſapiẽtem ſapia quã genuit.

Aug⁹. l li. lxxxiij. queſti. Cum ſapiẽs de⁹ ꝺ꞉ ⁊ ſapientia ſapiens dicit̃ ſine qua eum vel fuiſſe aliq̃n. vel eſſe poſſe nephas ẽ credere. nõ ꝑticipatõe ſapiẽtie ſapiẽs ꝺ꞉. ſicut aĩa q̄ ⁊ eſſe ⁊ nõ eẽ ſapiẽs põt. ſ3 q̄ ipſe eã genuerit qua ſapiens ꝺ꞉ ſapientiaȝ. Aiaduerte lector patrẽ dici ſapientẽ genita ſapia. qꝺ eñ alijs obuiat teſtimonijs. Uez hoc auguſtin⁹ corrigit in li. retracta. inquiens Dixi in li. lxxxiij. q̃ſtionũ. de pr̃e. q̄ eaȝ genuit qua ſapiens ꝺ꞉ ſapientiam: Sed meli⁹ iſtã queſtionẽ i li. poſtea de trini. tractaui.

Utrum filius ſit ſapiens ſapientia genita vel ingenita. D

Poſt hec queri ſo
let a q̃buſdã vtrum filius ſit ſapiẽs ſapien
tia genita vel ingenita. Si eñ nõ ẽ ſapiẽs
ſapia genita. nec ſeipo ſapiens ẽ. Si ꝟo ſa
pientia genita ſapiens eſt. nõ viꝺ꞉ ſapiens
eſſe ſapia ingenita. ⁊ ita nõ videt̃ eſſe ſapi
ens a patre cũ a pr̃e habeat oĩa? Ad qꝺ di
cimus: q꞉ vna eſt ſapientia patris ⁊ filij et
ſpũſſancti ſicut vna eſſentia: q꞉ ſapia in illi⁹
nature ſimplicitate eſt eſſentia. ⁊ tñ fili⁹ tñ
eſt ſapientia genita. ⁊ pater tñ eſt ſapia in
genita. vel a ſapientia ingenita. Et cum ip
ſe ſit ibi eſſe quod ſapientem eſſe. relinquit̃
vt ſapia genita ſit ſapiens de ſapia ingeni
ta. Non g̊ filius dicit̃ ſapia dei tãq; ipe ſo
lus intelligens ſit vel ſapiẽs ſibi ⁊ pr̃i ⁊ ſpi
rituiſancto. q꞉ vt ait Aug⁹. in. xv. li. de tri.
Si ſolus ibi filius intelligit ⁊ ſibi ⁊ patri ⁊
ſpũiſancto. ad illã redit̃ abſurditatẽ vt pat̃
nõ ſit ſapiens de ſeipo: ꝭ de filio. Nec ſapi
entia ſapiam genuerit. ſed ea ſapia pr̃ dica
tur ſapiens eſſe quã genuit. Ubi eñ non ẽ
intelligẽtia: nec ſapia põt eſſe. Ĩõq; ſi pat̃
nõ intelligit ipe ſibi: ꝭ filius intelligit pr̃i ꝑ
fecto filius pr̃em ſapienteȝ facit. Et ſi ħ eſt
deo eſſe qꝺ ſape. ⁊ ea illi eſt eſſentia q̃ ſapia
non filius a pr̃e quod verũ eſt. ꝭ a filio po
tius pater h3 eſſentiã. qꝺ abſurdiſſimuȝ at
q; falſiſſimũ eſt. Eſt g̊ deus pr̃ ſapiens ea
q̃ ipe eſt ſua ſapientia. ⁊ filius ſapia patris
eſt ſapiens de ſapia que eſt pater. de quo ẽ
genitus filius. Ita ⁊ pr̃ eſt intelligẽs ea q̃
ipe eſt ſua intelligentia. Nõ eñ eſſ3 ſapiẽs
q̃ non eſſet intelligens. Filius aũt intelligẽ
tia patris. de intelligentia genitus eſt q̃ eſt
pater. de qua ⁊ intelligẽs eſt. Proinde pr̃
eſt ſapia. ⁊ filius ſapia. ⁊ vterq; vna eſt ſa
pientia. ⁊ tñ ſolus pr̃ eſt ingenita ſapia. ⁊ fi
lius ſolus genita ſapia. nec tñ alia ſapiẽtia
dat̃. alia ſapia filius. ꝭ vna eademq; eſt. ſic̃
pater eſt deus ingenitus. ⁊ fili⁹ eſt de⁹ ge
nitus. neq; deus genit⁹ eſt de⁹ ingenit⁹. nõ
ideo tñ alius deus eſt pater alius fili⁹. ſed
vnus deus vterq;. nõ aũt vnus. Alius eſt
eñ genitus. alius ingenitus. ꝭ nõ ali⁹ de⁹.
imo vterq; vnum ſiue vnus deus. Ita nõ
eſt ſapientia genita ſapientia ingenita. ſed
alia eſt ſapientia genita. alia ingenita. non
tamen eſt alia ſapientia. ſed vna eadeȝq; ſa
pientia.

Pr̃ eſt ſapiẽs ea ſapia qua ipe eſt ⁊ ꝺ ea fili⁹ eſt genit⁹ ⁊ ſapiens illa ingenita hec vna tñ ſapia

An filius ſit ſapiens ſeipo vel per ſeipm. E

Ex p̄dictis conſtat
q̄ filius nõ eſt ſapiẽs a ſe: neq; de ſe. ſed de
pr̃e ⁊ a pr̃e. Queri aũt ſolet. vtrũ filius ſit
ſapiens ſeipo vel ꝑ ſeipm? Quidam di
cunt multiplicem hic fieri intelligentiam. ⁊
ideo diſtinguendũ fore ita. vt cum dicis fi
lium eſſe ſapientem ſeipo vel ꝑ ſeipm. Si
ſui natura ⁊ eſſentia ſapientem intelligas:
verus ſit intellectus. Si ꝟo a ſeipo vel de
ſeipo ſapientem eſſe intelligas. falſitati ſub
iectam habes intelligentiam. Alij vero
ſimplicit̃ ⁊ abſq; determinatiõe cõcedunt
hmõi locutiões. filius eſt ſapiens ꝑ ſe. ſed
nõ a ſe vl̃ de ſe. ⁊ filius eſt deus ꝑ ſe. ⁊ eſt ꝑ
ſe. ſed nõ a ſe vel de ſe. Hoc cõfirmãtes ver
bis Hylarij qui filiũ non a ſe: ſed ꝑ ſe agere
in li. ix. de trini. ait. Nature inquit cui con
tradicis heretice hec vnitas eſt. vt ita ꝑ ſe
agat filius ne a ſe agat. ⁊ ita non a ſe agat.
ut ꝑ ſe agat. Intellige filium agentem: et ꝑ
eum patrem agentem. Non a ſe agit. cũ pa
ter in eo manere monſtratur. Per ſe agit:
cum ꝭm natiuitatem filij agit ipe que placi
ta ſunt. Infirmus ſit non a ſe agendo: niſi
a deo ipe agit. non ſit ꝟo in vnitate natu
re ſi que agit. ⁊ in quibus placet non per ſe
agit. Sicut ergo inquiũt. filius ꝑ ſe agit: ꝭ
non a ſe. Ita ⁊ filius debet dici ſapiens per
ſe. ſed non a ſe. Sic ⁊ ipe per ſe deus eſt vel
eſſe dicendus eſt (vt aiunt) ſed non a ſe vel
de ſe.

Solutio ꝭm quoſdam.

Aliorũ determinatio.

Hylarius.

An vna tantum ſit ſapientia patris. F

Quō nitūtur quidam ꝓbare ꝙ non vna tm̄ eſt ſapientia patris

Poſt hec a quibuſ

dam ſolet queri. vtrum vna tm̄ ſit ſapiẽtia pr̄is: Quod non eſſe nitunť ꝓbare h̄ mō. Filius inquiūt eſt ſapientia pr̄is genita: ꝗ pater ſapiens non eſt. Eſt igiť aliqua ſapientia patris qua ſapiens nō eſt Eſt autem ⁊ ſapientia patris ingenita. ⁊ ea pater ſapiens eſt. Eſt ergo quedam ſapientia patris qua ſapiens eſt. ⁊ ip̄a non eſt illa ſapientia patris qua pater ſapiens non eſt. Non eſt ꝗ̊ vna tantū ſapientia patris. Item ſapientia ingenita eſt ſapientia patris. ⁊ ſapiẽtia genita eſt ſapientia patris. Non eſt autem ſapientia ingenita ſapientia genita. Non ē igitur vna tantū patris ſapientia. Hec et his ſimilia tanꝗꝫ ſophiſtica ⁊ a veritate lōginqua. cunctiſꝫ in theologia peritis paſ̄tentia abijcimus. reſponſo indigna aduertentes. Id tamen adijcientes quia vna eſt tantū ſapientia patris. ſed non vno mō dicitur. Nam ſapientia patris diciť illa quā genuit. ⁊ ſapientia patris diciť ea qua ſapiens eſt. Diuerſa ē ergo ratio dicti. Illa eñ dicitur patris. qꝛ eam genuit. ⁊ ea diciť ſapientia patriſ. quia ea ſapit. Vna eſt tamẽ ſapientia patris. quia ſapientia genita ē eadem ſapientia ⁊ ea qua ſapiens eſt. ſiue ea qua ſapiens eſt intelligať pſona pr̄is ſiue eſſentia patris. qꝛ pſona pr̄is ꝗ intelligitur cum diciť ſapia ingenita. ⁊ pſona filij que ſignificať cum dꝛ ſapientia genita. vna eademꝗꝫ ſapientia eſt. que eſſentia diuia itelligiť cōmunis tribus pſonis.

Q̄r riſſione indig̃ ſint hec ⁊ his ſimilia.

Q in trinitate eſt dilectio que ē trinitas et tamen ſpūſſanctus eſt dilectio que non eſt trinitas. nec iō due ſunt dilectiones. ita et de ſapientia. g

Et ſicut i trinitate

dilectio eſt. ꝗ eſt pater. filius ⁊ ſpūſſanctus que eſt ip̄a eſſentia deitatis. ⁊ tm̄ ſpūſſctūs dilectio eſt. que nō eſt pater vel filius. nec ideo due dilectiones ſunt in trinitate. quia dilectio que ꝓprie ſpūſſanctus eſt: eſt dilectio que trinitas eſt. non tm̄ ip̄a trinitas eſt ſicut ſpūſſanctus eſt eſſentia ꝗ trinitas eſt: non tamen ip̄e trinitas eſt. Ita in trinitate ſapientia eſt que eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſ ſanctus. que eſt eſſentia diuina. ⁊ tamen filius eſt ſapiẽtia que nō eſt pater vel ſpūſſanctus. Nec ideo due ſapientie ibi ſunt. quia ſapientia que ꝓprie eſt filius: eſt ſapia que eſt trinitaſ. ip̄a tamen non eſt trinitas ſicut filius eſt eſſentia que eſt trinitas. ip̄e tamẽ non eſt trinitas.

Qua ratione pr̄ non diciť ſapiẽs ea ſapientia quam genuit eadem videť debere dici ꝙ nō ſit diligẽs pater vel filius dilectione qua ab vtroꝗꝫ ꝓcedit. h

Preterea diligẽter

notandū eſt ꝙ ea ratione qua pater non dicitur ſapiens ea ſapia quam genuit. videť fore dicendum ꝙ pater non diligat filium: vel filius patrem ea dilectiōe que ab vtroꝗꝫ ꝓcedit. ſ. que ꝓprie ſpūſſanctus eſt. Sicut eñ idem eſt deo ſapere quod eſſe. ita eſt ei idez diligere qđ eſſe. Ideoꝗꝫ ſicut negatur pater eſſe ſapiens ſapientia quā genuit ꝗ ſi ea diceret ſapiens. nō ip̄a ab eo: ſed ipſe ab ea intelligereť eſſe. Ita videť non debere cōcedi ꝙ pater vel filius diligat dilectione que tm̄ ſpūſſanctus eſt. qꝛ ſi ea. diligit pater vel filius. non ſpūſſanctus videť eſſe a patre ⁊ filio. ſed pater ⁊ filius a ſpiritu ſancto. quia idem eſt ibi diligere qđ eſſe. At ſupra dictū eſt: atꝗꝫ autoritate Auguſtini ſancitū. ꝙ in trinitate tria ſunt. vnus diligens eum qui de illo eſt. ⁊ vn⁹ diligẽs eum de quo eſt. ⁊ ip̄a dilectio. ⁊ non eſt aliquis duorū quo genitus a gignente diligitur: genitorez ſuū diligit. Quibus verbis aperte ſignificať patrem filium: ⁊ filiū patrem diligere. ea. ſ. dilectione que nō eſt aliquis eorū: ſed tantū ſpirituſſanctus. Cum idem ergo ſit ibi diligere quod eſſe. quō dicitur pater vel filius non eſſe ea dilectione qua alter alterum diligit. Cum ideo pr̄ negetur ſapere ſapientia quaz genuit ne ea eſſe intelligať.

Q et hec queſtio inexplicabilis eſt que excellit infirmitatem hominis. i

Difficilem mihi fa

teor hanc queſtionem precipue cū ex predictis oriatur que ſimilem videtur habe-

re rationem. quod mee intelligentie atten-
dens infirmitas turbatur. cupiens magis
ex dictis ſanctorū referre ꝙ̄ afferre. Opti-
Hylari⁹. mus eni̅ lector eſt: inquit Hylari⁹ in .j. lib.
de tri. qui dictorū intelligentiam expectet
ex dictis poti⁹ ꝙ̄ imponat. ⁊ retulerit ma-
gis ꝙ̄ attulerit. neq̧ cogat id videri dictis
contineri quod ante lectionem p̄ſumpſerit
intelligendum. Cum ergo de reb⁹ dei ſmo
eſt. concedamus deo ſui cognitionē dictiſ-
q̧ eius pia veneratiōe famulemur. Inue-
ſtiget ergo diligent̄ pius lect ⁊ rationē di-
ctorum: ſi forte dictorū aliquā valeat repe-
rire cauſam ꝗ̄ nota ip̄a p̄miſſa queſtio aliꝗ̄
tenus explicari valeat. Ego aūt hanc que
ſtionem non abſoluens: ſed errorem exclu-
dens ꝓfiteor nō eſſe dictū patrem diligere
filiū vel filium patrem. ea dilectōe que ab
vtroq̧ ꝓcedit. ꝗ̄ nō eſt aliquis eorū. ſ tan
tum ſpūſſanctus tanq̄ ea dilectōne pat̄ ſit
vel filius. Sed ſic ea pat̄ diligit filiū ⁊ fili⁹
patrem: vt etiā pr̄ ꝑ ſe ea ꝗ̄ ip̄e eſt dilectiōe
diligat. ſic ⁊ filius. nō aūt ſic vt pr̄ ꝑ ſe non
diligat ⁊ filius. ſed ꝑ eam tm̄. Quis hec in
illa trinitate (inq̄t Aug⁹.) opinari vl̄ affir-
mare p̄ſumat. Eam tm̄ queſtionem lectorū
diligentie plenius dijudicandā atq̧ abſol
uendam relinquimus ad hoc minus ſuffi-
cientes.

Hec eſt diſtinctio triceſima ſecun
da huius p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ aſſignatiōez
quorūdam appropriatorū determinauit. quaſdā du
bitationes ex aſſignatione hmōi emergentes deter-
minat. Et tria facit. Nam p̄mo determinat qualiter
ꝑſone compant̄ ſm ꝓprium ⁊ appropatum ſpūſctō
Secundo quō circa appropatum filij. Tertio quō
circa vtrunq̧ ſimul. Primum facit a p̄ncipio diſtin-
ctionis vſq̧ ibi. Preterea diligent̄ eſt inue. Secun-
do ab inde vſq̧ ibi. Preterea diligent̄ eſt notandū.
Tertium v̄o ab inde vſq̧ ad finem diſtin. Et tm̄ de
ſnīa huius diſtinctionis in generali. In ſpēali ſentē-
tia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū p̄ma eſt
hec. Pr̄ ⁊ filius diligunt ſe mutuo. ſſ. ab ipis ꝓce
dente. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. An pr̄ ⁊ fili⁹ dili-
gunt ſe. ſſ. ab ipis ꝓcedente. Et arguit ꝙ non. Nam
diligere ⁊ eſſe in diuīs ſunt idē. ſi ergo pr̄ ⁊ fili⁹ dili
gunt ſe. ſſ. ⁊c vid̄r ipos hr̄e eſſe ꝑ ſpūſanctū. qđ ab-
ſurdū eſt. Et mgr̄ rn̄det ꝙ pater ⁊ filius diligunt ſe
capiendo diligere notionalit̄. ſ. ꝓut idez eſt qđ cōis
ſpiratio. ⁊ ſic differt diligere ab eſſentia ſm ratōz. ⁊
ꝑ ꝯn̄s factum argumentū ꝓ illa parte non ꝯcludit.
Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Nec pr̄ nec filius ſapit ſapi
entia genita uel naſcente. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄
ꝓbans tres determīat q̄ſtiones. Prima eſt. Utrum
pr̄ dicit̄ ſapiens ſapīa quaz genuit? Et arguit ꝙ ſic
q̄r pr̄ diligit amore ꝗ̄ ab ip̄o ꝓcedit. ideo vid̄r ꝙ etiā
ſapit ſapīa eadem quā genuit. Et rn̄det ꝙ iſta non
eſt concedenda. pater ſapit ſapientia genita. ſeu pa
ter ſapit ꝑ illam ſapientiam quam genuit. ne filius ꝗ̄
eſt ſapientia genita videat̄ eſſe cauſa ſapientie in pa
tre. ⁊ hoc confirmat autoritate. b. Auguſtini. Scđa
queſtio eſt. Utrum filius ſit ſapiens ſapīa genita vl̄
ingenita. Et rn̄det magiſter dicens. ꝙ filius debet
dici ſapiens ſapīa ingenita. eo ꝙ ip̄e ſit ſapiēs ſapi-
entia genita ſicut pater. Circa quod notandū ꝙ iſte
due ꝓpoſitiones. ſ. pater eſt ſapiens ſapientia inge
nita. ⁊ filius eſt ſapiens ſapientia ingenita. ſunt am
be vere. ſed differūt ſm ꝙ hi ablatiui in eis poſiti di
uerſimode conſtrui poſſunt. Uno modo in habitudi
ne p̄ncipij formalis. ⁊ ſm illum modum pater eſt ſa-
piens ſapientia ingenita. ⁊ huius ꝓpoſitionis ē ſen
ſus. quia ſapientia ingenita eſt ip̄e pater. ⁊ ſic ſeip̄o
ſapiens eſt formaliter. cum ſit idez ſibi eſſe ⁊ ſapere
⁊ ſm iſtum ſenſum intellectus eſt falſus. filius eſt ſa
piens ſapīa ingenita. q̄r deſignat filium formalit̄ eē
ſapientez patre. ⁊ per conſequēs patrē formalit̄ eē
filium ꝓpter idemptitatem ſapientie ⁊ eſſe in filio.
Alio modo pōt ille ablatiuus conſtrui in habitudīe
p̄ncipij effectiui. ⁊ ſic iſta eſt falſa. pater eſt ſapiēs ſa
pientia ingenita. q̄r ſignificat patrem eſſe de ſapien-
tia ingenita. ⁊ ſic eſſet a ſeip̄o. quod falſum eſt. Illa
v̄o. filius eſt ſapiens ſapientia ingenita iſto mō ē ve
ra. q̄r ſenſus eſt ꝙ filius ſit de ſapientia ingenita. ad
illum intellectū concedit̄ a magiſtro in lr̄a. Tertia q̄
ſtio. Utrū filius poſſit dici ſapiens ſapīa genita ſeu
ip̄o qđ idem eſt. Et rn̄det ꝙ aliqui concedunt iſtam
ꝓpoſitionem. filius eſt ſapiens ſapientia genita vel
ſeip̄o. non tm̄ filius eſt ſapiens a ſeip̄o. quod intelligi
debet filius eſt ſapiens ſapientia genita vel a ſeipſo
quod idem eſt. verum eſt formalit̄: ſed nō effectiue.
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Tantū vna ⁊ eadem eſt ſa-
pientia patris ingenita ⁊ genita ſm rem. ⁊ differūt
ſolum ſm rationem. Hanc magiſter ꝓbans querit
Utrū tm̄ vna ſit ſapientia patris ⁊ filij. Et arguit ꝙ
non. q̄r alia eſt ſapientia genita ⁊ ingenita. ⁊ ergo
non eſt tm̄ vna. Et magiſter reſpondet argumētum
non valere. eo ꝙ ibi cōmittitur fallacia figure dictio
nis. quia qn̄ ſapientia ſumit̄ cum his terminis geni-
ta ⁊ ingenita trahit̄ ad ſtandum ꝓ ꝑſona. Sed qn̄
ſimpliciter ſtat ſine additōe tunc ſupponit ꝓ eſſen-
tia. Et ſubdit. ſicut in deitate eſt dilectio que eſt pat̄
⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. ſ. ip̄a diuina eſſentia. ⁊ tamē
ſpūſſanctus eſt dilectio que nec eſt pater nec fili⁹. nō
tm̄ ſunt due dilectiones in deo: ſed vna tm̄. Sic ī deo
eſt vna ſapientia que eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus
ſcz diuina eſſentia. ⁊ ſapientia genita que nec eſt pr̄
nec ſpūſſanct⁹: ſed filius. nō tm̄ ſunt plures ſapiētie:
ſed vna tm̄. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſapīa ingenita dicat̄ ſapientia
patris. eo ꝙ per eam formaliter ſapit. ſapiētia etiaz
genita dicit̄ ſapientia patris. non tm̄ ꝙ ea formalit̄
ſapiat: ſed ꝙ eam genuit. non tm̄ ſequit̄ ꝙ ſint due ſa
pientie: ſed tm̄ vna que eſt diuina eſſentia. Secūda
queſtio eſt. Cur pater non dicat̄ ſape ſapientia geni
ta vel ab ip̄o ꝓcedente. ſicut dicit̄ diligere dilectiōe
ab ip̄o ꝓcedente. cum tamen idem eſt ibi ſape ⁊ eſſe
⁊ ſimiliter idem diligere ⁊ eſſe. Ad quod rn̄det ma-
giſter ꝙ diligere poteſt capi eſſentialiter. ⁊ tūc tam
ſm rem q̄ etiam ſm moduz ſignificandi abſolute di
ligere non eſt aliud q̄ eſſe ⁊ q̄ diuina eſſentia. et ſic
capiendo diligere. pater nullo mō poteſt ſe diligere
ſpūſancto ſeu amore ꝓcedente a ſe. Alio modo po-
teſt capi notionaliter pro ſpiratione paſſiua. ⁊ licet
ſic nō eſt aliud q̄ eſſentia diuina ſm rem. non tm̄ ſm
modū ſignificādi eſt idem qđ eſſentia diuina ſeu eſſe
quia eſſentia ſeu eſſe dicit̄ abſolute. diligere aūt rela
tiue. Et ideo nō ſequitur pater ſpūſancto vel amo-
re diligit. igit̄ ſpūſancto vel amore procedente eſt.
Sicut non ſequit̄ pater paternitate eſt pater. ergo
pater paternitate eſt. Sic non ſequit̄ hō diligit ho-
minē amore ab ip̄o procedente. igitur homo amor
eſt. Cum ergo ſapere in diuinis ſemper ſumat̄ eſſen-

tialiter ⁊ nunq̄ notionalit̄ ſicut diligere·igit̄ patrem ſapia genita ſape:ſequeret̄ ipm eſſe ſapiam genitam Ad diligere aũt non ſic ſequit̄ diligere dilectiõe producta. ⁊ p ꝯñs licet pr̄ non dicat̄ ſape ſapia genita. põt tñ dici diligere dilectiõe ꝓcedente ſeu ꝓducta. Et hec eſt ſententia mgr̄i in ſpẽali.

Utrum proprietates pſonarũ ſint ipſe pſone vel deus. id eſt diuina eſſentia. a

DI. XXXIII.

Poſt ſupra dicta interiꝰ cõſiderari atq̄ ſbtilit̄ inq̄ri oportet. Utrum ꝓpe tates pſonarũ q̄bus ipe pſone determinant̄ ſint ipe pſone. ⁊ ſint deus id eſt diuina eſſentia. an ita ſint in pſonis: vt no ſint pſone. ac p hoc nec diuia eſſẽtia. Q̄ eñi in pſonis ſint ꝓpetates: nẽo inficiari audet. cum apte clamat autoritas. q̄ in pſonis eſt ꝓprietas ⁊ in eſſentia vnitas. Superiꝰ q̄m m̃ltis ſanctorũ teſtimonijs aſtruximus pſonas p ꝓpetates diſtingui atq̄ determiari. ipaſq̄ ꝓpetates tres. ſ. ꝓprijs ex pſſimꝰ vocabul̄. Cũ ḡ ꝓpetates ipe ab eterno fuerint: q̄bus ipe pſone determinantur ⁊ differũt. quomõ eſſent ſi in eis nõ eſſent ⁊ quõ in eis eſſent. ⁊ ipe pſone nõ eſſent qui ibi eſſz m̃ltiplicitas. Quo circa ſicut ꝓpetates eſſe in pſonis. ita ⁊ eas pſonas eẽ ꝯfitemur. ſicut ſupra autoritate Hiero. vt nõ pigeat reuocare ad mentẽ: ꝓteſtati ſumꝰ i expoſitiõe fidei ita dicẽtis. Sabellij hereſim declinãtes: tres pſonas expſſas ſub ꝓpetate diſtiguimꝰ. Nõ eñi noia tm̃mõ: ſed etiã noim ꝓpetates. i. pſonas. vel vt greci exp̄munt hypoſtaſes h̄ eſt ſbſiſtẽtias ꝯfitemur. Ecce apte dicit pſonas ꝓpetatibꝰ diſtingui. ⁊ ipas ꝓpetates eſſe pſonas. cuiꝰ h̄ v̄ba pſtringimꝰ. q: ſupra latiꝰ poſuimꝰ.

Q̄ ꝓpetates ſint pſone.

Hiero. breuiter tãgit q̄ ſupra poſita ſẽ vt aliõ addat

Q̄ ꝓprietates ſint diuia eẽntia. b

Cumq̄z de ſimplicitate deitatis ſupra differeremꝰ auc̄tibꝰ ſanctorũ. ſ. Augꝰ. Hyl. Iſid. necnõ ⁊ Boetij. euident̄ mõſtrauimꝰ deũ h̄ eẽ oĩno qđ in ſe hz. excepto q̄ pr̄ hz filiũ: nec eſt filiꝰ. ⁊ filiꝰ hz pr̄ez: nec eſt pr̄. ⁊ ſic eſſe in natura triuz: vt q̄ hz h̄ ſit qđ hz. ⁊ totũ qđ ibi eſt vnũ eẽ vnã vitã eſſe. qđ mõ nõ iteramus: ne faſtidiũ lectori ingeramꝰ. Si ḡ ꝓpetates ibi ſunt: ſingula earũ eſt id in quo eſt: ⁊ vnum

Ex predictis ꝯcludit ꝓpetates eſſe pſonas ⁊ vnam eſſentiam.

eadẽq̄ vita ſingule ſunt. Fateamur ḡ et ꝓpetates eſſe in tribꝰ pſonis. ⁊ ipas eſſe pſonas atq̄ diuinam eſſentiam.

Autoritate aſtruit q̄ ꝓprietas ſit natura. c

Qđ eniz ꝓprietas etiam diuia natura ſit: oñdit Hylarius dicens natiuitatẽ filij eſſe naturã. Uñ in. vij. li. de trini. ait. Utriuſq̄ natura nõ differt. vnũ ſunt pr̄ ⁊ filiꝰ. Hz ḡ hoc ſacr̄i natiuitat̄ vt cõplectat̄ iſe ⁊ nomẽ ⁊ naturã ⁊ ptãtem q: natiuitas nõ põt nõ eſſe ea natura vnde naſcat̄ filiꝰ. Idẽ in. vj. Natiuitas ꝓpetas eſt. veritas eſt. Idẽ in. vij. dicit. q̄ nature natiuitas ſit intelligenda eſſe ĩ natura dei. Supra eñi dixit q̄ ꝓprium pr̄is ẽ q̄ ſp pr̄ eſt. ⁊ ꝓprium filij eſt q̄ ſp filius eſt. ſignificans q̄ proprietas patris eſt pater. et proprietas filij eſt filius. His alijſq̄ pluribus autoritatibus aperte ſignificari videtur. q̄ proprietas filij filius ſit. ſic ⁊ deus. ita ⁊ proprietas patris ⁊ proprietas ſpiritusſãcti.

Hylarius.

Quidam negant ſcz proprietates eſſe perſonas et diuinam naturaz et quare. d

Hoc autem aliqui negant: dicentes q̄dez ꝓprietates in perſonis eſſe: ſ; nõ eſſe pſonas ipas. q: ita dicũt eſſe in perſonis vel in eſſentia diuina: vt nõ ſint interius ſicut ea ſunt que ſ̄m ſubſtãtiã dicuntur de deo. vt bonitas. iuſticia. ſ; extrinſecus affixa ſunt. atq̄ ita eſſe rationibꝰ probare contendunt. Si enim inquiunt proprietates ſunt pſone: non eis pſone determinantur. Contra quod dicimus. quia etiam ſeipis perſone differunt. ſicut ſupra Hieronymus loquẽs de patre ⁊ filio ⁊ ſpirituſancto dicit. Subſtantia vnũ ſũt: ſed pſonis ac nominibus diſtinguunt̄. Sed iterum addunt. Si proprietates ipſe diuina eſſentia ſunt cum eſſentia non differant tres perſone. nec proprietatibus differũt. Quomodo enim differt pater a filio: eo q̄ diuia eſſentia eſt cum in eſſentia vnũ ſunt.

Obiectio eorũ p̄ma q̄ volũt ꝓbare ꝓpetates non eſſe pſonas.

Secunda obiectio.

Reſpõſio ad p̄miſſa autoritate nitens. e

Hoꝝ̃ doctrinis no
nis ⁊ humanis cõmentis v̈bo Hilarij reſpondeo. Immenſum eſt qd̃ exigiƚ ⁊ incõprehenſibile: extra ſignificantiã eſt ſermonis. extra ſenſus intẽtionẽ. nõ enũciaƚ. nõ attingiƚ. nõ teneƚ. v̈boꝝ̃ ſignificãtiam rei ipſius natura cõſumit. Senſus cõtẽplationem inpſpicabile lumẽ obcecat. intelligentie capacitatẽ qd̃ fine nullo contineƚ: excedit. Mihi ergo in ſenſu labes eſt. in intelligẽtia ſtupoꝛ eſt. In ſermone v̈o non iaʒ infirmitatem: ſed ſilentiũ confitebor. piculoſum nimis eſt de rebus tantis ac tã recõditis aliq̃d vltra pſcriptũ celeſte pferre: vt vltra pfinitionem dei ſmo de deo ſit. forma fidei certa eſt. Non ergo aliquid addẽdũ eſt: ſed modus conſtituendus audacie. q̃cq̃d vltra q̃ritur: nõ intelligiƚ.

Quõ improbi heretici iſiſtãt alia addentes. f

Obiectio tertia.

Ceterũ hereticoꝝ̃
improbitas inſtinctu diabolice fraudulentie excitata nondũ quieſcit. ſed in tãta rerũ queſtione addit. Si paternitas ⁊ filiatio i deo ſiue in diuina eſſentia ſunt. eadeʒ ergo res ſibi pater eſt ⁊ filius. Nam in q̃ paternitas eſt: pr̃ eſt. ⁊ in quo filiatio eſt: fili⁹ eſt Si ergo vna eademq; res habet in ſe paꝶnitatem ⁊ filiationem. ipſa generat ⁊ generatur. quod dicentes in Sabellianaʒ hereſim ꝯtrahunƚ. extendentes pr̃em in filium cũ ipm ſibi filiũ: ipm ppõnant ⁊ pr̃em. Si v̈o negauerint in vna dei eſſentia paꝶnitatem eſſe ⁊ filiationem. quõ ergo dicunt eẽ deũ His atq; alijs argumentoꝝ̃ aculeis vtuntur in ſue opinionis aſſertione. vt veritatiſ formã diſſecent.

Rñſio cõtra hãc eoꝝ̃ opinionem vbi tradiƚ q̃ ppꝛietates nõ penit⁹ ita eẽ in dei eẽntia ſicut i hypoſtaſibus dicunƚ. g

Quoꝝ̃ audacie re
ſiſtentes atq; ignorantie puidentes audebimus aliquid ſup hoc loqui. Paternitaſ ⁊ filiatio non ita eſſe omnino in diuina ſb̃a dicunƚ: ſicut in ipſis hypoſtaſibus. in quibus ita ſunt q̃ eas determinãt. vt ait Johan. Damaſ. Caracteriſtica idiomata ſũt id eſt determinatiue ppꝛietates hypoſtaſeos ⁊ nõ nature. etenĩ hypoſtaſim determinant ⁊ nõ naturam. Ideoq; licet paternitas ⁊ filiatio ſint in diuina eſſentia. cũ eam non determinent. nõ ideo põt dici: q̃ diuina eſſentia ⁊ generet ⁊ genereƚ. Uel q̃ eadem res ſit ſibi pater ⁊ filius. Ita enim proprietas determinat pſonam: vt hac ppꝛetate hypoſtaſis ſit generans. ⁊ illa alia hypoſtaſis ſit genita. ⁊ ita nõ idem generat ⁊ generaƚ. ſed alter alterũ.

Queriƚ quomõ proprietates poſſunt eſſe in natura. nec eam determinent. h

Sed forte queres
cum he ppꝛietates non poſſunt eſſe in pſonis q̃n eas determinẽt: quõ in diuina eſſentia eſſe poſſunt: ita vt nõ eam determinent? Reſpondeo tibi ⁊ hic cum Hylario. Ego neſcio non requiro. ⁊ conſolabor me tamẽ. archangeli neſciũt. angeli non audierunt. ſecula non tenent. pphꝛeta non ſenſit. apl̃s non interrogauit. filius ipſe nõ edidit. Ceſſet ergo doloꝛ querelarũ. non putet homo ſua intelligentia generatiõis ſacramentum poſſe conſequi. Abſolute tamen intelligendus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus. Stat ſ hoc fine intelligentia v̈boꝛum. Eſt filius a patre qui eſt vnigenitus ab ingenito. progenies a parente. viuus a viuo. non natura deitatis alia ⁊ alia. q2 ambo vnuʒ. Hoc credendo incipe. pcurre. pſiſte. ⁊ ſi non puenturũ ſciam. tñ gratulaboꝛ profecturuʒ. Qui enĩ pie infinita pſequiƚ. ⁊ ſi nõ contingat. aliq̃n tamen pficiet pcedundo. Sʒ ne te inſeras in illud ſecretũ ⁊ archanũ inopinabilis natiuitatiſ: ne te immergas ſummã intelligentie comp̃hendere pſumens. ſed intellige incomp̃henſibilia eſſe. His alijſq; multis euidenƚ oſtendiƚ nobis nullatenus licere maieſtateʒ pſcrutari. ius ponere poteſtati. modũ circũſcribere infinito.

Quib⁹ autoꝛitatib⁹ opinionẽ ſuã ſcʒ q̃ ppꝛietas patris vel filij non ſit deus: muniant. i

Ueruntamẽ non
dum deſiſtunt impatientie ſpũ agitati: ſed opinionem ſuam etiam ſanctoꝝ̃ autoꝛitati

dus munire conanť ꝗbus oſtendere volũt ꝓprietatem qua pater eſt pater. ⁊ ꝓprietatem qua filius eſt filius: nõ eſſe deũ. ad hoc inducentes ꝟba Aug. ſup illũ locuꝫ pſal. Et non eſt ſba. ita dicentis. Deus eñ quedam ſba eſt. Unde etiam in fide catholica ſic edificamur. vt dicamus patrem ⁊ filiuꝫ ⁊ ſpũmſanctum vnius eſſe ſube. Quid eſt vnius ſbe? Quicq̃d eſt pater quod deꝰ eſt. hoc eſt filius. hoc eſt ſpũſſanctus. Cũ aũt pater eſt. non illud eſt qđ vel quo eſt. Pater eñ non ad ſe: ſed ad filiuꝫ diciť. ad ſe autem deus diciť. Eo igitur quod vel q̃ deꝰ eſt: ſubſtantia eſt. Et quia eiuſdem ſubſtantie eſt filius. ꝓculdubio ⁊ filius eſt deꝰ. At ꝟo quod pater eſt. qꝛ non ſubſtantie eſt. ſꝫ refertur ad filium. nõ ſic dicimꝰ filium patrem eſſe ſicut dicimꝰ filiũ deũ eſſe. Ex his ꝟbis ſignificari dicũt. ꝙ ꝓprietas pr̃is vľ ꝓprietas filij non ſit deus vel eſſentia diuina. Cum eñ dicit. eo ꝙ deus eſt ſubſtãtia eſt. ſed ꝙ pater eſt: ſubſtantia non eſt. aperte inquunt oſtendit id eſſe ſubſtantiam quo deus eſt. Id ꝟo quo pater eſt: non eſſe ſubſtantiam. Item cum ait. Pater non illud eſt quod eſt. oſtendit eum non eſſe patrem eo ꝙ ſubſtãtia eſt. Non eñ ſimpliciť dixit Pater nõ eſt illud quod eſt: ſed ait. Cũ pater eſt: nõ eſt illud qđ eſt. ſignificans q̃ pať eſt. non eſſe illud quo eſt. i. eſſentiam. Hec illi ita exponentes ſua cõmenta ſimplicibus ⁊ incautis vera videri faciũt. Nos aũt aliter fore iſta intelligẽda dicimus. Dicẽs enim eo ꝙ deus eſt: ſubſtantia eſt. ſꝫ ꝙ pater eſt: ſubſtantia non eſt. hoc intelligi voluit: quia eſſentia deus eſt. ⁊ deitate ſbſtantia eſt. Eo eñ ſba eſt quo deꝰ eſt. ⁊ ecõuerſo. cuiꝰ ea eſt deitas que eſt ſba: ⁊ ſbſtantia q̃ deitas. ſed ꝙ pater eſt non eſt ſubſtantie id eſt non quo pr̃ eſt eo ſubſtantia eſt. qꝛ ꝓprietate generationis pater eſt qua ſubſtãtia non eſt. Ipſam tamen proprietatem ſbſtantiam eſſe non negauit. Ita etiam illud intelligendum eſt quod ait Cum pater eſt non illud eſt quod eſt. id eſt non illo pater eſt. quod vel quo ip̃e eſt. id eſt eſſentia. ſed notione.

Qualiť retorquent verba Aug. ad ſuã prauitatem.

Q aliť intelligẽda ſũt illa ꝟba ꝙ dicũt

Alijs etiã verbis Auguſtini vtuntur. vt aſſerant quod dicunt. ſ. ꝓprietates perſonaruꝫ non eſſe dei ſubſtantiam.

k

Item illis verbis

Auguſtini vehementer inſiſtunt ſuperius poſitis. ſ. ꝙ verbuꝫ ſm ꝙ ſapientia eſt ⁊ eſſentia. hoc eſt ꝙ pater ſm ꝙ verbum non hoc eſt qđ pater. Si inquiunt verbum nõ eſt hoc quod pater ſm hoc ꝙ eſt verbum. Id ergo quo ꝟbum eſt non eſt illud quod pater eſt. Proprietas ergo quo ꝟbum eſt: non eſt id qđ pater eſt. non eſt igitur diuĩa eſſentia? Ad quod dicimus. quia licet ſm ꝙ verbum nõ ſit: hoc quod pater eſt. ea tamen ꝓprietas qua verbum eſt: eſt id quod pater eſt. id eſt diuina eſſentia. ſed non eſt hypoſtaſis patris. Reſpõſio.

Iſta eſt diſtinctio triceſima tertia

huius p̃mi libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de ꝓprijs ⁊ appropriatis. incipit agere de differentia communium ⁊ ꝓpriorum. Et tria facit. Nam p̃mo determinat vnitatem. Secundo reſpondet ad cõtrarias rationes. Tertio ad contrarias autoritates. Primum q̃dem facit a p̃ncipio diſtinctionis vſq; ibi. Hoc aũt aliqui negant ⁊c̃. Secundũ ab inde vſq; ibi. Uerũtamen non deſiſtunt. Tertium ad finem. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitiõibus. quarum p̃ma eſt hec. Proprietates pſonales ſunt idem cum pſonis ⁊ natura diuina. Hanc mgr̃ ꝓbãs querit. Utrũ ꝓprietates ſint ip̃e pſone. ⁊ vtrum ſint ipſa diuina eſſentia. Poſtea ſoluit dicens. ꝙ proprietates tripliciter ſunt in perſonis. iuxta illud. b. Gregorij in p̃fatione dicentis. Et in pſonis proprietas. ⁊ in eſſentia vnitas. proprietates enim fuerunt ab eterno. ⁊ non poteſt dici ꝙ fuerunt ſine ſubiecto. igitur videtur fore dicendum ꝙ fuerunt in pſonis. Secundo oſtendit ꝙ proprietates ſunt ip̃e perſone. Nã proprietates ſunt in perſonis. ſed in pſonis nulla ẽ diuerſitas. igitur proprietates ſunt ip̃e perſone. Et hoc confirmat autoritate beati Hiero. Tertio oſtendit ꝙ ꝓp̃etates ſũt ip̃a diuĩa eſſentia ſeu natura. qđ probat ſic. Propter diuinam ſimplicitatem deꝰ eſt. quicq̃d habet vbi non repugnat relatiua oppoſitio. ſed diuina eſſentia habet proprietates. ergo prop̃etates ſunt diuina eſſentia ſeu natura. Hanc ratiõeꝫ magiſter confirmat autoritatibus diuerſorum autorum: que patent in textu. Secunda ꝓpoſitio eſt hec Errant qui ex hoc ꝙ ꝓprietates perſonales ſunt diuina eſſentia inferunt diuinam eſſentiam poſſe generare. Hanc probans magiſter ponit erroreꝫ quorũdam dicentium. ꝙ licet ſint ꝓprietates in perſonis: non tñ ſunt ip̃e pſone. ſed ſunt quaſi extrinſecus affixe. Poſtea ſm hunc errorem inducunt tres rationes. Quaꝝ p̃ma talꝫ eſt. Si ꝓp̃etates ſint pſone. ergo nõ diſtinguũt neq; determinãt pſonas. ꝯña patet ex hoc ꝙ nihil diſtinguitur neq; determinať ſeipſo: Reſpondet magiſter negando conſequentiam. Ad ꝓbationem dicit non eſſe inconueniẽs ideꝫ diſtigui ſeu determinari ſeip̃o. quod ꝓbat autoritate. b. Hiero. Secundo ſic. Si prop̃etates ſunt diuĩa eſſentia. ergo ſicut perſone dicuntur cõuenire in eſſentia. ita etiam debet dici perſonas conuenire in proprietatibus. quod falſum eſt. Reſpondendo magiſter dicit iſtam materiã ꝓpter nimiam ſui altitudinem humanum excedere intellectum. qđ ꝓbat autoritate Hylarij. Tertio ſic. In quocũq; ẽ paternitas in diuis:

hoc generat: ſed in eſſentia ē paternitas. ergo generat. Et ſilr̄ arguit de filiatiōe. Et rn̄det mgr̄ ꝑ diſtinctionem dicēs. ꝙ ꝓꝑetates eſſe in aliquo pōt intelligi dupliciť. Uno mō illud in quo ſunt determinādo ꝛ diſtinguēdo. Et iſto mō in ꝑſonis. ꝛ in quocunqꝫ iſto mō eſt paternitas hoc poteſt generare. Alio mō illud in quo ſunt non determinando neqꝫ diſtinguēdo. ꝛ ſic dicunť eſſe in diuina eſſentia. ꝛ in quocūqꝫ ſic eſt paternitas: illi non cōuenit generare. nec illi ī quo ſic eſt filiatio conuenit generari. cum ergo proprietates ſunt in diuina eſſentia non determinando eā. ptꝫ argumentū ad ꝓpoſitū nō ꝯcludere. Contra ſolutionem mgr̄ inſiſtit q̄rendo. Si propꝛetates non poſſunt eſſe in ꝑſonis niſi eas determinēt. quō tunc poſſunt eſſe in eſſentia eā nō determinādo. Et rn̄det ꝙ hoc exprimere eſt ſuꝑ intellectū humanū. quod confirmat mgr̄ autoꝛitate. b. Hilarij. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Falluntur qui ex idemptitate paternitatis ꝛ eſſentie arguunt ſeu concludunt paternitate patreꝫ eſſe deū. Huius ratio eſt. qꝛ ꝓꝑetates ſunt in diuinis vt determinantes ꝛ diſtinguentes. cuiuſmodi ſunt ī ꝑſonis. Et ꝯfirmať autoꝛitate. b. Augu. Et tm̄ de ſententia mgr̄i huius diſtinctionis in ſpēali.

Opinio quoꝛūdam nō idē eē ꝑſonam et eſſentiā vel naturā dicētiū et eandē eſſentiā nō poſſe eē prēm et filiū et ſpūm ſanctum. a

DI. XXXIIII.

p Predictis aūt adijciendū eſt. ꝙ q̄dam peruerſi ſenſus homines in tantā proſilierunt inſaniam: vt dicerent nō ideꝫ eſſe naturam dei ꝛ ꝑſonaꝫ ſiue hypoſtaſim. dicentes eandem eſſentiā non poſſe eē patreꝫ ꝛ filiū ſine ꝑſonarū confuſione. Si em̄ inq̄unt ea eſſentia que pater eſt: filius eſt. ideꝫ ſibi pr̄ eſt ꝛ filius. Si hāc rem dicis eſſe patrem: aliā quere quā dicis eſſe filiū. Si vō aliā non queſieris: ſed eandem dixeris. idē genuit ꝛ genitꝰ eſt. Propter h̄ ꝛ hmōi inť naturam ꝛ ꝑſonā diuidunt ita vt non recipiant vnam deitatis naturam ꝛ ſimpliceꝫ eſſe tres ꝑſonas. Idqꝫ teſtimonio Hilarij defendere nituť. qui in. vij. li. de tri. querens. vtrum apl's ſpūm dei nominās ꝛ ſpiritū xp̄i: idem ſignificauerit. vtroqꝫ verbo inquit ita. Gentiū p̄dicatoꝛ volens nature vnitatē in patre ꝛ filio ait. Spūs dei in vobis eſt. Si quis autem ſpūm xp̄i nō habet: hic non eſt eius. Si aūt ſpūs eius qui ſuſcitauit Jeſum ꝛc̄. Spūales oēs ſumus ſi in nobis eſt dei ſpūs. ſed et hic ſpūs dei ē ꝛ ſpūs xp̄i. Et cum xp̄i ſpūs in nob eſt. eiꝰ ſpūs in nobis eſt qui ſuſcitauit xp̄um. Et cum eius qui ſuſcitauit chꝛiſtuꝫ in nob eſt ſpūs. ꝛ ſpūs in nobis eſt xp̄i. Nec tamen nō dei eſt ſpūs qui in nobis eſt. Diſcerne ḡ o heretice ſpūm xp̄i a ſpū dei. ꝛ excitati a

Autoꝛitateꝫ q̄ ꝓ eis facere videť poīt de li. Hilarij

moꝛtuis ſpūm xp̄i a ſpū dei chꝛiſtū a moꝛtuis excitantis. Cum quiſ habitat in nobis ſpūs chꝛiſti: ſpūs dei ſit. ꝛ ſpiritus chꝛiſti a moꝛtuis excitati ſpūs dei tantū ſit chꝛiſtum a moꝛtuis excitantis. Et q̄ro nūc in ſpū dei. vtrum naturam an rem nature ſignificata exiſtimes? Non eſt em̄ idem natura quod res nature. ſicut nō idem eſt hō ꝛ quod homis eſt. nec idem eſt ignis ꝛ qđ ipſius ignis eſt. ꝛ ſm̄ hoc nō eſt ideꝫ deus ꝛ quod dei eſt. Huius dicti occaſiōe p̄fati heretici dogmatiſauerūt non idem eſſe ꝑſonam ꝛ naturam dei. aſſerentes naturaꝫ dei non eſſe tres perſonas. Intelligētes in his p̄miſſis verbis Hilarij ꝑ rem nature ꝑſonam. ꝛ nomine nature diuinam naturā. Et ideo dicunt Hylariū interrogaſſe hereticum. vtrū ꝑ ſpūm dei putaret ſignificatā eſſe naturā an rem nature. vt ſic oſtēderet diſtinguendū eſſe inter naturam ꝛ rē nature. i. ꝑſonam.

Queſtio Hylarij. vtrū in ſpū dei natura vel res nature ſignificata ſit idem

Qđ nō ē natura qđ res nature

Oñdit quem ſenſū trahāt ex illꝰ vbis.

Hic docet quō eis obuiat ipiꝰ ſcripture circūſtantia. et qualiter predicta intelligi debeant et ꝙ ſpūſſāctus ē res vnius nature pr̄is et filij. et eſt ipa natura. b

Hoc quideꝫ dicūt non intelligentes pia diligentia ſcꝑture circūſtantiam: qua conſiderata ꝑcipi poteſt: quomō p̄miſſa dixerit Hylarius. Subſequenť em̄ in eadem ſerie oſtendit in ſpiritu dei aliq̄n ſignificari prēm. vt cum dicitur. Spūs dn̄i ſuꝑ me. Aliquādo ſignificari filium. vt cum diciť. In ſpū dei eijcio demonia. nature ſue poteſtate ſe demones eijcere demonſtrans. Aliquādo ſpūm ſanctuꝫ. vt ibi. Effundam de ſpū meo ſuper omneꝫ carnem. Quod dicit conſummatuꝫ fuiſſe: cū apoſtoli ſpūſancto miſſo oībus linguis locuti ſunt. Deinde quare hanc diſtinctionem fecerit. ꝛ ꝙ in ſuꝑioꝛibus ꝑ vba apoſtoli idem ſpūſſanctus ſignificatus ſit. ꝛ ꝙ ipe ſit res vnius nature patris ꝛ filij: aperte oſtendit inquiens ita. Hec idcirco ſunt demonſtrata. vt quacunqꝫ parte heretica falſitas ſe contuliſſet. finibus veritatis cōcludereť. Habitat em̄ in nobis xp̄us. quo habitante habitat deus. ꝛ cum habitat in nobis ſpūs xp̄i: non aliud habitat q̄ꝫ ſpūs dei. quod ſi ꝑ ſpūm ſanctum chꝛiſtus in nobis intelligiť eſſe. hunc tm̄ ita ſpūm dei vt ſpūm chꝛiſti eſſe noſcendum eſt. ꝛ cum per

Verba Hylarij ponit q̄b. p̄miſſoꝛū intelligentia agiť

naturã dei natura ip̃a habitat in nobis. in differẽs natura filij credit̃ eſſe a patre. cum ſpũſſanctus q̃ eſt ſpũs chriſti ⁊ ſpirit⁹ dei: res nature demonſtret̃ vni⁹. Quero nunc ergo quomõ non ex natura vnum ſunt? A patre ꝓcedit ſpũs veritatis. a filio mittit̃: ⁊ a filio accipit. Sed omnia que habet pater filij ſunt. Idcirco qui ab eo accepit: dei ſpũs eſt. ⁊ idem ſpũs chriſti eſt. Res nature filij eſt. ſed ⁊ eadem res ⁊ nature p̃ris eſt ⁊ dei excitantis chriſtum a mortuis ſpirit⁹ eſt. ⁊ idem ſpiritus chriſti eſt a mortuis excitati. In aliquo differt chriſti ⁊ dei natura. ne eadem ſit ſi ꝓſtari poteſt. vt ſpiritus q̃ dei eſt: non ſit etiam chriſti. Eſt g̊ in nob̃ ſpũs dei. ⁊ eſt in nobis ſpũs chriſti. ⁊ cum ſpũs chriſti ineſt: ineſt ſpũs dei. Ita cũ qd̃ dei eſt ⁊ chriſti eſt. ⁊ quod chriſti eſt dei ẽ. non põt quid aliud diuerſum chriſtus eſſe q̃ȝ deus eſt. Deus igitur chriſtus eſt vn⁹ cum deo ſpiritus. ſꝫm illud. Ego ⁊ p̃r vnũ ſumus. In quo docet veritas vnitatẽ eſſe nature. non ſolitudinem vnionis. Ecce ſi h̃ verba diligenter attendas. inuenis ſpiritũ ſanctũ rem nature dici patris ⁊ filij. ⁊ eundem dici eſſe naturam dei: vbi dicit̃ ꝑ naturam dei natura ip̃a habitat in nobis: ſi ꝑ ſpiritũſanctum chriſtus eſt in nobis.

Diſcutit ꝓdicta ṽba. ⁊ ñ ita eſſe diſtinguẽdũ i trinitate ſicut in creaturis.

Itaq; in trinitate non ita diſtinguendum eſt inter naturam ⁊ rem nature. ſicut in rebus creatis. Quia vt ait Hylarius. Compatio terrenorũ ad deum nulla eſt. ⁊ ſi qua compationum exempla interdũ afferunt̃: nemo ea exiſtimet abſolute in ſe ratiõis perfectionẽ continere. Non eñ humano ſenſu de deo loquendũ eſt.

¶ ꝓpter res creatas illud dixerit nõ idẽ ẽ natura et res nature. c

Ad naturam ergo

rerum creatarum reſpiciens inq̃t. Nõ idem eſt natura quod res nature. ſubijciens exempla de ip̃is creaturis. Inde oſtendens erroris eſſe ſub menſura creaturarum metiri creatorem. addit. ⁊ ſꝫm hoc non idem eſt deus: ⁊ quod dei eſt. ac ſi diceret. Si ad inſtar creaturarũ de creatore ſentis. cogeris fateri q; nõ idem eſt deus ⁊ quod dei ẽ. qd̃ dicere impium eſt. cũ ſpũs dei de⁹ ſit. ⁊ dei filius ſit deus.

¶ nõ aliud eſt de⁹ et que ſua ſunt. ita vt inſint. alia eni ſũt que inſũt. alia que non inſunt. d

Non ergo ſꝫm cor-

porales modos (: vt in eadem ſubdit ſerie) accipienda ſunt hec que de deo dicuntur. vbi euacuãs opinionem eorũ q̃ ita putant aliud deum eſſe: ⁊ aliud qd̃ dei eſt. alioq; naturam dei ⁊ rem nature. vt eſt in creaturis. Apte docet non aliud eſſe deum ⁊ que ſua ſunt. ita vt inſint illi ſic dicens. Hõ aut aliquid ei ſimile cum alicubi erit: alibi non erit. quia id quod eſt: illic continetur vbi fuerit in forma. vt non vbiq; ſit q̃ inſiſtens alicubi ſit. Deus autem immẽſe ṽtutis viuens poteſtas. que nuſq̃ȝ non aſſit: nec deſit vſq;. que ſe omnem ꝑ ſua edocet. et ſua non aliud q̃ȝ ſe eſſe ſignificat. vt vbi ſua inſint ip̃e eſſe ꝑ ſua intelligat̃. Non autẽ corporali modo cum alicubi ſit. non etiaȝ vbiq; eſſe credat̃. cum ꝑ ſua in omnibus eſſe nõ deſinat. Non autem aliud ſunt q̃ȝ qd̃ ipſe eſt que ſua ſunt. Et hec ꝓpter nature intelligentiam dicta ſunt. His verbis aperte ſignificatur. ſi tamen intelligis heretice. q̃a diuina natura nõ aliud eſt ab his que ſua ſunt: ita ut inſint. ⁊ ꝑ illa in omnibus ſuis ẽ que non inſunt. Sua enim ſunt etiam que non inſunt. id eſt omnes creature. ⁊ ſua ſũt que inſunt: vt tres perſone que ſunt eiuſdẽ nature ⁊ eadem natura. ſicut ſupra Auguſtini teſtimonio firmauimus dicentis tres perſonas eſſe eiuſdem eſſentie vel eandem eſſentiam. ſed non ex eadem eſſentia. ne aliud intelligatur eſſentia. aliud perſona. Nõ tamen diffitemur aliquam diſtinctionẽ habendam fore ſꝫm intelligentie rationem cũ dicitur hypoſtaſis. ⁊ cum dicitur eſſentia. quia ibi ſignificatur quod eſt cõmune tribus. hic ṽo non. Eſt tamen hypoſtaſis eſſentia. ⁊ econuerſo. Fateamur ergo vnum atq; idem eſſe tres perſonas ſꝫm eſſentiam. differentes autem ꝓprietatibus. Vñ Auguſtinus ſuꝑ locum pretaxatum pſal. ait. Queris quid ſit pater? Reſpõdetur deus. Queris quid ſit filius? Reſpondet̃ deus. Queris quid ſit pater ⁊ filius? Reſpondetur deus. De ſingulis interrogatus: deuȝ reſponde. De vtroq; interrogatus. nõ deos: ſed deum reſponde. Non ſic in hominibus. Tanta enim eſt ibi ſubſtantie vnitas: vt equalitatem admittat. pluralitatem nõ admittat. Si ergo tibi dictum fuerit cuȝ dicis filium eſſe quod pater eſt. ꝑfecto filius

¶ aliq̃ eſt in rõe intelligentie diſtinctio cum d̃r hypoſtaſis: ⁊ cum d̃r eſſentia

Aug⁹. ſuper pſal.

pater eſt. Reſponde ſm ſubſtantiā tibi dixi: hoc eſſe filium quod pater eſt. nō ſm id quod ad aliud dicitur. Ad ſe enim dicitur deus. ad patrem dicitur filius Rurſumqꝫ pater ad ſe dicitur deus. ad filium dicit̄ pater. Quod pater ad filiuȝ dicit̄ non eſt filiꝰ quod dicitur filius ad patrem non eſt pat̄ Quod dicit̄ pater ad ſe. filius ad ſe. hoc eſt pater ⁊ filius. i. deus.

Utrum ita poſſit dici deus trium pſonarū vel tres pſone vniꝰ dei. vt dicit̄. vna eſſētia triū pſonarū et tres pſone vnius eſſentie. e

Hic conſiderandū eſt. cum deus ſit diuina eſſentia. ⁊ ita dicatur vnus deus eſſe tres pſone: ſicut vna eſſentia dicitur tres pſone. vtrum ita valeat ſane dici. vnus deus trium pſonarum. vel tres pſone vnius dei. ſicut dicit̄. vna eſſen
Uſuȝ ſcripture i his ſeq̄ndum tradit. tia trium pſonarum. ⁊ tres perſone vnius eſſentie? In his locutionibus ſcripture vſus nobis emulandus videt̄: vbi frequēter reperitur ita dictum. Una eſt eſſentia trium. ⁊ tres ſunt perſone vnius eſſentie. nuſqꝫ autem occurrit legiſſe vnū deū triuȝ pſonarum. vel tres perſone vnius dei.
Quare nō cōſueuerat ſcriptura dicere vnū deū triū pſonaꝝ ⁊ ecōuerſo cuȝ dicat vnā eſſentiaȝ triū pſonarum. Quod ideo puto ſanctos doctores vitaſſe. ne ita forte acciperetur in diuinis perſonis. ut accipitur cuȝ de creaturis ſimile q̄d dicitur. Dicitur enim deus Abraam Iſaac ⁊ Iacob. ⁊ deus omīs creature. Quod vtiqꝫ dicitur propter principium creatōis vel gratie p̄uilegium. ⁊ creature ſubiectionem vel ſeruitutem. Cum ergo in trinitate nihil ſit creatum vel ſeruiens vel ſbiectum non admiſit fides in trinitate talem locutionis modum. Ita etiam econuerſo non dicitur de dei eſſentia: ꝙ ipā ſit eſſentia Abraā Iſaac ⁊ Iacob: vel alicuius creature. ne creatoris vel creature naturam confundere videamur.

Qꝛ licet potētia. ſapiētia. bonitas de deo ſm ſubſtantiā dicantur in ſcriptura. tamen ſolent hec nomina diſtincte ad perſonas interduȝ referri. f

Ex p̄dictis conſtat ꝙ ſicut eſſentia. ita potentia. ſapientia. bonitas de deo dicunt̄ ſm ſubſtantiaȝ. Que autem ſm ſubſtantiam de deo dicunt̄: tribus perſonis pariter cōueniūt. Una eſt ergo potentia. ſapientia. bonitas patris et filij ⁊ ſpūſſancti. et hi tres eadem potentia. eadem ſapientia. eadem bonitas. Un̄ aperitur in trinitate ſumma eſſe pfectio. Si enī ibi deeſſet potentia: vel ſapientia vel bonitas. non eſſet ſummum bonum. Sed quia ibi eſt perfecta potentia: infinita ſapientia: incomprehenſibilis bonitas. recte dicitur ⁊ creditur ſummum bonum. Cumqꝫ vnuȝ ⁊ idem penitus ſit in deo potentia. ſapientia. bonitas. in ſacra tamen ſcriptura frequenter ſolent hec nomina diſtincte ad perſonas referri. vt patri potentia. filio ſapientia. ſpirituiſancto bonitas attribuat̄. qd̄ q̄re fiat: non eſt ocioſum inq̄rere.

Quare id fiat. ſ. ꝙ p̄ri potētia. filio ſapientia attribuat̄. g

Id ergo ſacri eloquij prudentia facere curauit. ne dei immēſitatem ſimilitudine creature metiret̄. Dixerat enim ſcriptura ſacra. Quia deus pater eſt. ⁊ ꝙ deus filius eſt. ⁊ audiuit h̄ homo qui hominem patrem viderat: deū patrem non viderat. et cogitare cepit ita eſſe in creatoꝛe: vt viderat eſſe in creaturis. a q̄bus hec nomina tranſlata ſunt ad creatoꝛē In quibus pater eſt prioꝛ filio. filius ē poſterioꝛ patre. ⁊ ex antiquitate in patre defectus. ex poſteritate in filio imperfectio ſenſus ſolet notari. Ideo occurrit ſcriptura dicens patrem potentem. ne videatur p̄oꝛ filio: ⁊ ideo minus potens. ⁊ filium ſapientē ne videat̄ poſterioꝛ patre. ⁊ ideo minus ſapiens.

Quare ſpirituiſancto bonitas attribuatur. h

Dictus eſt etiā ſpiritusſanctus deus. ⁊ dictus eſt habere ſpiritum deus. ⁊ videbatur hoc quaſi nomē inflationis ⁊ tumoꝛis. Unde humana cōſcientia ad deum pro rigoꝛe et crudelitate accedere metuit. Ideo ſcriptura temperauit ſermonem ſuum ſpiritum bonum nominans: ne crudelis putaretur qui mitis

erat. nõ ꝙ pr̃ ſolus ſit potens vl' magis potens. ⁊ filius ſolus ſapiens vel magis ſapiens. ⁊ ſpũſſanctus ſolus bonus vel magis bonus. Una eſt ḡ potentia. ſapia. bonitas triũ ſicut vna eſſentia. Ideoq̃ ſicut dr̃ filiꝰ homouſios. i. ꝯſubſtantial' patri. ita et coomnipotens.

De hoc noĩe homouſion. vbi ĩ autoritatem receptum ſit. et quid ſignificet. i

Hic non eſt preter=mittendũ quod Auguſtinus in libro ſecũdo ꝯtra Maximinũ dicit de hoc noĩe homouſion: quo latini tractatores frequẽter vtunꝰ. Pater inquit ⁊ filius vniꝰ ſũt eiuſdemq̃ ſubſtantie. Hoc eſt illud homouſiõ quod in concilio Niceno aduerſus hereticos Arrianos a catholicis patribus veritatis autoritate firmatum eſt. Qḋ poſtea ĩ concilio arimenenſi ꝓpter nouitatem verbi minus q̃͂ potuit intellectam. quam tñ fides antiqua pepererat multis paucoꝝ fraude deceptis. heretica impietas ſub heretico impatore Conſtantino labefacta re temptauit. Sed poſt non longum tpus libertate fidei catholice preualente. poſtq̃ vis verbi ſicut debuit intellecta eſt. homouſion illud catholice fideiſſanitate longe lateq̃ defenſum eſt et diffuſum. Quid enim eſt homouſion niſi vnius eiuſdemq̃ ſubſtantie. Quid eſt inquã homouſion: niſi ego ⁊ paꝛ vnum ſumꝰ. Non ḡ inter ꝓphanas vocũ nouitates hoc vitandum eſt.

De noĩbꝰ que tranſlatiue et ꝑ ſimilitudinem de deo dicuñꝛ. k

Preterea ſciendũ eſt ꝙ in aſſignatione diſtinctiõis nominũ inter alia que ſupra diligẽter executi ſũmꝰ quedam diximus tranſlatiue ⁊ ꝑ ſimilitudinẽ de deo dici. vt ſpeculũ. ſplendor. character. figura ⁊ huiuſmodi. de q̃bus pio lectori breuiꝛ trado qḋ ſentio. vt. ſ. rõe ſimilitudinis ꝯſiderata ex cauſis dicẽdi dictoꝝ intelligentiã aſſumat: ſed catholicam.

Nihil dignũ excellentia ineffabil' trinitatiſ ſe tradidiſſe dicit ad alia tranſiturus. l

De ſacramẽto vnitatis atq̃ trinitatis ſumme ⁊ ineffabil': multa iam diximus. Nihil tñ eius ineffabilitate dignũ credidiſſe ꝯfitemur. ſ; potiꝰ ex nobis mirificam eius ſcientiam. nec potuiſſe nos ad illam ꝑuenire.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaquarta huius ꝑmi libri. In qua poſtq̃ egit de cõparatõe ꝓpretatũ ad ꝑſonas. agit de cõparatiõe ꝓprietatum ad eſſentiã. Et tria facit. Nã ꝑmo agit de ꝑſone et eſſentie diuerſitate. Scḋo tractat de eſſentie ad ꝑſonas cauſalitate. Tertio recapitulat de attributoꝝ congruitate. Primũ facit a ꝑncipio hꝰ diſ. vſq̃ ibi. Hic ꝯſiderandũ ẽ. Scḋm vſq̃ ibi. Ex ꝑdictis ꝯſtat. Tertiũ ab inde vſq̃ ad finẽ diſ. Et tñ de ſnĩa ĩ generali In ſpẽali ſnĩa ma. ſtat in tri. ꝓpo. q̃rũ ꝑma eſt hec. Nos catholici tenemur ꝑſonas diuinas aſſerere eſſe idẽ cũ diuĩa eſſentia. ⁊ eas ſolũ rõe differre. Hãc ꝓpoſitionẽ mgr̃ ꝓbãs ꝓponit ꝑmo: quõ q̃dã heretici dixerũt eſſentiã ⁊ ꝑſonã nõ eſſe idẽ. q: ſi eſſ; eadem eſſentia pr̃ q̃ filius. ergo eadẽ res generat ⁊ generaꝛ Et iſtud cõfirmat autoritate Hyl'. di. ꝙ res nature ⁊ natura nõ ſunt idẽ. ſed ꝑſona diuina ẽ res diuine nature. eſſentia aũt dr̃ ipã natura. ergo differunt. Rñdeo ꝙ v̈bũ Hyl'. in creaturis intelligẽdũ ẽ: nõ in diuĩs vbi natura ⁊ res nature ſunt idem. qḋ pz autoritate Hyl'. di. ꝙ deꝰ nõ ẽ aliud ab his q̃ inſunt. ſ. attributis ⁊ ꝑſonis. Poſtea mgr̃ rñdet ad rõem di. ꝙ ſm rõe; differũt ẽentia ⁊ hypoſtaſis. ⁊ dicit ꝙ generãs ⁊ generatũ ꝯueniũt in ſubã. nõ tñ ꝯueniũt in ꝑſonalitate. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis tres ꝑſonas vniꝰ eſſe ẽentie debeamꝰ dicere. nõ tamẽ vnũ deũ triũ ꝑſonarũ vſitata locutiõe debemus aſſerere Hanc ꝓpoſitionẽ mgr̃ ꝓbãs q̃rit. Ex quo deꝰ ſit diuina eſſentia. vtrũ ita dicaꝛ vnꝰ deus tres ꝑſone. et vtrũ ita valeat ſane dici. vnꝰ deꝰ triũ ꝑſonarum. vel tres ꝑſone vniꝰ dei. ſicut dr̃ vna eſſentia triũ ꝑſonarum. ⁊ tres ꝑſone vniꝰ eſſentie? Et rñdet ꝙ non. q̃a ſic deꝰ ſignificaret in aliq̃ habitudine ꝑncipij reſpectu ꝑſonarũ. Nec eſt ſiĺr de eſſentia. q: aliꝰ ẽ modus ſignificãdi noĩe dei. ⁊ aliꝰ noĩe ẽentie. Cuiꝰ ratio eſt q: ly deꝰ ſignificat in rõe ꝑncipij effectui. eſſentia vero non. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. Attribuamus pr̃i potentiã. filio ſapiam. ⁊ ſpũiſancto bonitatẽ nõ obſtante ꝙ oĩbꝰ eque eſſentialiꝛ ſine diſtinctõe ſiĺr ꝯueniũt. Hanc mgr̃ ꝓbans dicit. ꝙ attribuamꝰ pr̃i potẽtia; eo ꝙ in creaturis pr̃ibus ineſſe cõſueuit debilitas ſ;. Sciam filio. eo ꝙ in creaturis filij ſolẽt eſſe ignari. Et bonitatẽ ſpũiſancto. eo ꝙ ĩ creaturis ſpũs tumorem ⁊ inflationẽ importat. Poſtea dicit ꝙ hoc nomẽ homouſion ab antiq̃s ꝑmo fuit ꝯceſſum. tandẽ ꝓpꝛ malũ vſum hereticoꝝ fuit damnatũ ⁊ ꝓhibitũ. S; finaliter ꝓpꝛ veritatẽ rei iterato fuit receptum. Demum dicit de noĩbꝰ tranſlatiue. ⁊ nõ vult aliud dicere niſi ꝙ aſſignãda eſt rõ ſm quã transferuntur. Et tñ de ſnĩa huius diſtinctionis in ſpẽali.

De quibuſdam que ſm ſubſtãtiã de deo dicuñꝛ. q̃ ſpẽalẽ efflagitant tractatũ. ſ. de ſcia et ꝑſcia et ꝓuidẽtia. et diſpoſitiõe. ꝑdeſtinat. ẽe voluntate et potentia. a

DI.XXXV

c

QVnq̃ ſupra
diſſeruerimus ac plura dixeri
mus de his cõit̃ que ſm̃ ſbam
de deo dicunt̃. coꝝ tñ quedã
ſpecialem efflagitant tractatũ. de q̃bus am
modo tractandũ eſt. id eſt de ſcientia. p̃ſci-
entia. ꝓuidentia. diſpoſitiõe. p̃deſtinatõe.
voluntate ⁊ potentia. Sciendũ ergo eſt

Q̃ ſapia dei cũ ſit vna. tñ ꝓpt̃ varios ſtat⁹ reꝝ. pl'a ſortitur vocabula

ꝙ ſapientia vel ſcientia dei: cum ſit vna et
ſimplex. tamen ꝓpter varios rerum ſtat⁹:
⁊ diuerſos effectus. plura ac diuerſa ſortit̃
nomina. Dicit̃ eñ non tm̃ ſcientia. ꝟ eti-
am p̃ſcientia vel ꝓuidentia. diſpoſitio. pre
deſtinatio ⁊ ꝓuidentia. Et eſt p̃ſcientia ſi-
ue ꝓuidentia non de futuris tantũ: ſed de
omibus. de bonis. ſ. ⁊ de mal'. Diſpoſitio

De q̃b⁹ ſit p̃ſcia vel ꝓuidentia

De q̃bus diſpoſitio

De q̃b⁹ p̃deſtinatio

ꝟo de faciendis. Predeſtinatio de omni-
bus ſaluandis: ⁊ de omnibus bonis. qui-
bus ⁊ hic liberant̃ ⁊ in futuro coronabun
tur. Predeſtinauit eñ deus ab eterno ho-
mines ad bona eligendo. ⁊ p̃deſtinauit eis
bona p̃parando. Q̃ homines p̃deſtinauit:

Q̃ ⁊ hoĩes p̃deſtinant̃ ad bona. ⁊ bõa hoĩb⁹

apl's oſtendit dicẽs. Predeſtinauit quos
p̃ſciuit fieri cõformes imaginis filij ſui. et
alibi. Elegit nos añ mũdi ꝯſtitutiõẽ: vt eſ-
ſemus ſancti ⁊ immaculati. Q̃ aũt bõa eis
p̃parauerit: ꝓpheta Eſaias oſtendit dicẽs.
Oculus non vidit deus abs te q̃ p̃paraſti
diligentib⁹ vel expectantibus te. Ergo ab
eterno p̃deſtinauit q̃ſdã futuros bonos et
beatos. i. elegit vt eſſent boni ⁊ beati. ⁊ bo-
na eis p̃deſtinauit. i. p̃parauit. Prouiden

De q̃bus prouidentia.

tia aũt eſt gubernandoꝝ. que vtiq̃ eodẽ
mõ videt̃ accipi quo diſpoſitio. Interdũ
tamen ꝓuidentia accipit̃ ꝓ p̃ſcientia. Sa-
pientia ꝟo vel ſcientia que de omnib⁹ eſt

De ſapia vel ſcia. ⁊ de quibus

ſcʒ bonis ⁊ mal'. ⁊ de p̃ſentibus p̃teritis et
futuris. ⁊ non tm̃ de tp̃alibus: ꝟ etiam de
eternis. Non eñ ita ſcit deus iſta tp̃alia:
vt ſeipm̃ neſciat. ſed ip̃e ſolus ſeipm̃ perfe-
cte nouit. cuius ſcie ꝯpatiõe oĩs creatu
re ſcia imp̃fecta eſt.

Vtrũ ſcia vl' p̃ſcia vel diſpoſitio. vl' p̃deſtinatio potuerit eſſe i deo. ſi nulla fuiſſent futura. b

Hic cõſiderari op-
tet: vtrũ ſcia vel p̃ſcia vel diſpoſitio vel p̃-
deſtinatio potuerit eſſe in deo ſi nulla fuiſ-
ſent futura? Cũ eñ p̃ſcia ſit futuroꝝ ⁊ diſ-
poſitio faciendoꝝ. ⁊ p̃deſtinatio ſaluãdo
rum. ſi nulla eſſent futura. ſi nihil eẽt factu
rus deus. vel aliq̃s ſaluaturus. non videt̃
potuiſſe in deo eſſe p̃ſcientia vel diſpoſitio
vel p̃deſtinatio. Potuit aũt de⁹ nulla p̃ſci
re futura. potuit non creare aliq̃d vel non
ſaluare aliquos. Potuit ergo in deo nõ eſſe p̃
ſcientia vel diſpoſitio vel p̃deſtinatio. Ad

Oppoſitõ

hoc aũt ita a quibuſdam opponit̃. Si in-
quiunt potuit p̃ſcientia dei non eſſe in deo
ab eterno. ⁊ potuit non eſſe. Si ꝟo potuit
non eſſe cum p̃ſcientia dei ſit eius ſcia. ⁊ ſci
entia ſit eius eſſentia. Potuit ergo non eſſe ab
eterno: id quod eſt diuina eſſentia. Ita et
de diſpoſitione ⁊ p̃deſtinatione que eſt di-
uina eſſentia obijciunt. Addunt quoq̃ et
alia ita loquentes. Si potuit deus nõ p̃ſci
re aliqua: cũ idem ſit deo p̃ſcire quod ſcire
⁊ ſcire qđ eſſe. potuit ergo non eſſe. Item.
Cũ idem ſit deũ p̃ſcium eſſe: ⁊ deum eſſe. ſi
potuit non eſſe p̃ſcius. potuit nõ eſſe deus.
Potuit aũt non eſſe p̃ſcius: ſi potuit nulla
p̃ſcire. At potuit nulla p̃ſcire. quia potuit
nulla facere.

Rñſio ꝙ p̃ſcia et diſpoſitio et pre-deſtinatio quaſi relatiue dicũt̃ ad futuras res vel faciendas. c

Ad hoc iuxta mo-
dulũ noſtre intelligẽtie ita dicimus. Pre-
ſcientia ⁊ diſpoſitio vel p̃deſtinatio ad ali-
quid dici videt̃. Sicut eñ creator ad crea
turam relatiue dicit̃. ita p̃ſcia vel preſcius
ad futura referri videt̃. ⁊ diſpoſitio ad faci
enda. ac p̃deſtinatio ad ſaluanda. Verũta
men creator ita relatiue dicit̃: vt eſſentiam
non ſignificet. Preſcientia ꝟo vel preſci⁹.
⁊ in reſpectu futuroꝝ dicit̃. ⁊ eſſentiã de-
ſignat. Ita etiam diſpoſitio ⁊ p̃deſtinatio
Ideoq̃ cum dicit̃. Si nulla eſſent futura:
non eſſet in deo p̃ſcientia. vel nõ eſſet deus
p̃ſcius. Quia varia eſt ibi cauſa dicendi.
diſtingui oportet rationem dicti. Cum er-
go dicis. Si nulla eſſent futura: non eſſet i
deo p̃ſcientia. vel non eſſet preſcius. Si in
dicendo hanc cauſam attendis. ſ. quia nul
la eſſent ſubiecta eius p̃ſcientie. vnde ipſa
poſſit dici preſcientia vel ip̃e preſcius. qđ
vtrunq̃ dicitur propter futura. verus eſt
intellectus. Sin autem ea ratione id dicis
ꝙ non ſit in eo ſcia qua preſcit futura. vl' ꝙ
ipſe non ſit deus qui eſt futurorum preſci-
us: falſa eſt intelligentia. Similiter ⁊ ille lo
cutiones determinande ſunt. Potuit non

De { Scientia. Preſcientia. Prouidentia. Diſpoſitione. Predeſtinatione. Voluntate. Potentia.

eſſe p̄ſcientia dei. vel potuit non eſſe p̄ſci⁹. ⁊ potuit deus non p̄ſcire aliqua .i. potuit eſſe ꝙ nulla futura ſubiecta eſſent eius ſcie̅tie. ⁊ ita non poſſet dici p̄ſcius vel preſcire vel ſcientia eius preſcia. nō tn̄ eo minus ipſe eſſet: vel eius ſcientia. Sed non poſſet dici p̄ſcius vel preſcire vł preſcientia. ſi eius ſcientie futura nulla forent ſubiecta. Similiter de diſpoſitione ⁊ predeſtinatione vel prouidentia. Hec enim vt dictum eſt ad te̅poralia referuntur. ⁊ de temporalibus tm̄ ſunt.

Q̄ ſcīa dei nō tantū eſt de tpalibus ſed etiam de eternis. d

Scientia vero vel ſapientia non tm̄ de tempalibus: ſed etiam de eternis eſt. Ideoq̄ ⁊ ſi nulla fuiſſent futura. eſſet tamen in deo ſcientia eadem que modo eſt. nec minor eſſet q̄ȝ modo. nec maior eſt q̄ȝ eſſet. Sciuit ergo deus ab eterno eternum. ⁊ omne quod futurum erat ⁊ ſciuit immutabiliter. Scit quoq̄ non minus p̄terita ⁊ futura q̄ȝ p̄ſentia. ⁊ ſua eterna ſapientia ⁊ immutabili: ſcit ipſe omnia q̄ ſciūtur. Omnis enim ratio ſuperne ⁊ eterne ſapientie (vt ait Ambroſius) in eo eſt. quia omnem ſapientiā ⁊ eſſentiam capit ſua immenſa ſapientia.

Quare omnia dicant̄ eſſe in deo et quod factuȝ eſt. habet vitā eſſe in eo. e

Auguſti ſup Gen̄. **Propterea omnia** dicunt̄ eſſe in deo ⁊ fuiſſe ab eterno. Unde Aug⁹. ſup Gen̄. Hec viſibilia inquit ante q̄ȝ fierent non erant. quomō ergo nota deo erant q̄ non erant? Et rurſus. Quomō ea faceret que ſibi nota non erant? non em̄ q̄ceq̄ȝ fecit ignorans. Nota ergo fecit: non facta cognouit. Proinde an̄q̄ȝ fierent ⁊ erāt ⁊ non erant. Erant in dei ſcientia. nō erant in ſua natura. Ipſi autem deo nō audeo dicere alio modo innotuiſſe cum ea feciſſet: q̄ȝ illo quo ea nouerat vt faceret. Apō quē non eſt tranſmutatio: nec viciſſitudinis obumbratio. Ecce hic habes ꝙ hec viſibilia anteq̄ȝ fierent in dei ſcientia erant. Ex hoc ergo ſenſu omnia dicunt̄ eſſe in deo. ⁊ om̄e quod factum eſt dicit̄ vita eſſe in ipſo. non ideo ꝙ creatura ſit creator. vel q2 iſta tpalia eſſentialit̄ ſint in deo. ſed q2 in eius ſcīa ſp ſunt que vita eſt.

Q̄ eadem rōe dicunt̄ omnia ei preſentia. f

Inde eſt etiā q̄ omnia dicunt̄ ei p̄ſentia eſſe. non ſoluȝ ea que ſunt. ſed etiam ea que p̄terierunt. ⁊ ea que futura ſunt. ſm̄ illud. Qui vocat ea q̄ non ſunt tanq̄ȝ ea que ſunt. Quia vt ait Ambroſius in libro de trinitate. Ita cognoſcit ea q̄ non ſunt vt ea que ſunt. Et hac ratōe omnia dicunt̄ eſſe in eo vel apud eum ſiue ei p̄ſentia. Vñ Aug⁹. ſup illum locum pſal. Et pulchritudo agri mecum eſt. Iō inq̄t mecum eſt. q2 apud deuȝ nihil p̄terit. nihil futurum eſt. Cum illo ſunt om̄ia futura. et ei non detrahunt̄ iam p̄terita. Cum illo ſunt om̄ia cognitione quadam ineffabili ſapientie dei. Ecce hic apit Aug⁹. ex qua intelligentia accipienda ſunt hmōi v̄ba. oīa ſūt deo p̄n̄tia. in deo ſunt oīa vel cum deo. vel apud deuȝ. vel in eo vita. q2 ineffabil' oīm cognitio in eo eſt.

Ambro. Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaquinta huius p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de deo ⁊ conditionibus eius que ip̄m concernunt in eſſendo. incipit agere de ipſo ſm̄ conditiones que ip̄m reſpiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nam primo oſtendit quō multipliciter accipiat̄ ſcientia dei. Secundo inquirit an ſcientia dei dependet a rebus ſcitis. Tertio inquirit que ſint a deo ſcita ⁊ qualiter Primum facit a p̄ncipio vſq̄ ibi. Hic ꝯſiderari oportet. Secundum vſq̄ ibi. Propterea omnia dicūtur. Tertium v̄o vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et hec eſt ſentētia mgr̄i in generali. In ſpēali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū p̄ma ē hec. Unica ⁊ inuariabilis eſt dei ſcientia. q̄ ꝓpter varios rerum ſtatus diuerſis nominat̄ vocabulis. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit ꝙ ſcientia dei que eſt vna de attributis eſſentialibus: ſpecialem requirit tractatum. ⁊ non ſolum ſcientia: ſed etiam p̄ſcientia. diſpoſitio. p̄deſtinatio ⁊ ꝓuidentia. Preſcientia em̄ dicit̄ reſpectu omniū futurorū: ſiue bonorū ſiue malorū. Diſpoſitio v̄o reſpectu fiendorū. Predeſtinatio eſt de hominibus ſaluandis. ⁊ de bonis q̄bus hic a malo liberant̄. ⁊ in futuro coronabūt̄. Prouidentia eſt de gubernandis. ⁊ ſimiliter diſpoſitio. ſed differunt. quia diſpoſitio ad fieri ⁊ eſſe rei. ꝓuidentia auteȝ ſpectat ad bn̄ habentem ⁊ ad rei conſeruatiōȝ. Interdū tn̄ ꝓuidentia accipit̄ ꝓ p̄ſcientia. Scīa v̄o ſiue ſapientia dicit̄ reſpectu omniū vniuerſaliter: ſiue p̄ſentiuȝ p̄teritorū. futurorū. bonorū ⁊ malorū. ⁊ non ſolū reſpectu tempalium. ſed etiam reſpectu eternoꝝ. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Q̄ ſi nulla eſſent futura. tunc reſpectiue in deo ſcīa nō diceret̄. Hāc ꝓpoſitōȝ mgr̄ inueſtigās q̄rit. Utrū ſi nulla eēnt vł fuiſſent futura an adhuc p̄ſcīa. diſpoſitio. p̄deſtinatio ī deo fuiſſent Et arguit̄ p̄mo ꝙ nō. Nā oīa iſta dicunt̄ ꝑ reſpectuȝ ad futura. ergo ſi nulla eſſent vł fuiſſēt futura: iſta ī deo locū non habuiſſent. In ꝯtrarium arguitur ſic.

Predeſtinatio dei diſpoſitio ⁊ p̄ſcia ſunt idẽ qđ ſcia dei. ſꝫ ſcia eſt idẽ qđ eſſentia. ergo a p̄mo ad vltimuꝫ p̄ſcia dei eſt idem qđ eſſentia. Sꝫ eſſentia dei eſſꝫ da to etiã ꝙ nullũ futurũ eſſet. ergo p̄ſcia dei fuiſſet in deo circũſcripto omni futuro. Et reſpondet magiſtˀ ꝙ ſi nulla fuiſſent futura: tollereť p̄ſcia dei quantum ad reſpectũ ⁊ anteceſſionem quã importat ad futura. ſed non q̃tum ad eſſentiam que tali reſpectu ſubijciť. p̄ſcia em̃ ſciam dicit cum reſpectu. ablato vero reſpectu ſcia manet: que deo ab eterno cõpetit. ⁊ ꝓpter creaturarũ exiſtentiã vel differentiã in nullo augetur vel minuiť. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deꝰ om̄e p̄teritũ ⁊ omne futurũ vt ſibi p̄ſentia intueť. Et ꝓbatur ſic. Omne illud deus tanq̃ p̄ſens intueť qđ in eius eſſentia actualiter contineť. ſed om̄ia p̄terita p̄ſentia ⁊ futura ſunt ⁊ fuerunt ab eterno in dei eſſentia. ergo deus omne p̄teritũ ⁊ futurũ tanq̃ ſibi actualiter p̄ſentia intuetur. conſequentia tenet. ſꝫ maior ⁊ minor ſunt mgr̄i in textu. ergo ꝓpoſitio vera. Et tãtum de ſententia ⁊c̃.

Utrum concedendũ ſit oĩa eſſe in dei eſſentia vel in eo ꝑ eſſentiam. vt omnia dicunť eſſe in dei cognitione vel p̄ſentia. a

Di. XXXVI

Solet hic queri cum omnia dicanť eſſe in dei cognitione ſeu p̄ſentia vľ in deo ꝑ cognitionem. ⁊ eius cognitio vel preſentia ſit diuina eſſentia. vtrum concedenduꝫ ſit omnia eſſe in diuina eſſentia: vel in deo ꝑ eſſentiam?

Reſpõſio. Ad quod dicimus qꝛ dei cognitio eius vtiq̃ eſſentia eſt. ⁊ eiꝰ p̄ſentia in qua ſunt om̄ia: ipius cognitio ẽ. nec tamen omnia que ſunt in eius p̄n̄tia vel cognitione: in eius eſſentia eſſe dici debent. Si em̃ hoc diceretur: intelligerenť eſſe eiuſdẽ cũ deo eſſentie. In deo em̃ diciť eſſe ꝑ eſſentiam qđ eſt diuina eſſentia qđ eſt deꝰ. Hꝫ g̊ deus apud ſe in p̄n̄tia ſua: que non habꝫ in ſui natura. Unde Augꝰ. de v̈bis apoſtoli ita ait. Elegit nos ante mũdi ꝯſtitutionem

Auguſti. Quis ſufficit h̕ explicare. Eligunť qui nõ ſunt: nec errat q̃ eligit. nec vane eligit. Eligit tñ ⁊ hꝫ electos quos creaturus ẽ eligendos. quos habuit apud ſemetipm̄: non in natura ſua. ſ; in p̄n̄tia ſua nondũ erant quibus ꝓmittebať. ſed ⁊ ipi ꝓmiſſi ſunt q̃bus ꝓmittebať. Ecce hic apte dicit deuꝫ apud ſemetipm̄ habere electos añ mundũ. nõ in natura ſua: ſ; in p̄n̄tia ſua. cũ tñ eius p̄ſentia nõ aliud ſit q̃ eius natura. qꝛ ipiꝰ p̄ſentia eius eſt noticia. Põt tñ ad electos referri cum ait. In natura ſua. i. illorũ: illos q̃ppe habuit ab eterno apud ſe. non in natura ſua. id eſt illorum. quia nondum erant. ſed in ſua preſentia. quia eos ita nouit ac ſi eſſent.

Utrũ mala debeãt dici eſſe in deo vbi ſunt oĩa bona. cuꝫ vtraq̃ ſunt in eius cognitiõe et p̄n̄tia. oĩa eni cognoſcit. b

Post p̄dicta queritur. cũ oĩa dicanť eſſe in deo nõ ꝑ eſſentiaꝫ nature: ſed ꝑ cognitionem ſcie. ⁊ deus ſciat bona ⁊ mala. vtrũ ꝯcedendũ ſit ſimpliciter mala eſſe in deo. ſiue eſſe in deo ꝑ cognitionem? Scit em̃ deus ⁊ ſciuit ſꝑ om̄ia. taꝫ bona q̃ mala: etiã añq̃ fierent. ⁊ preſciuit ab eterno ea futura. Ideoq̃ cum om̄ia bona diximus eſſe in deo ꝓpter p̄ſentiam cognitionis. eadem ratione videť dicendum omnia mala eſſe in eo: cum ea ſꝑ nouerit. ⁊ ꝑ cognitionem ei p̄ſentia fuerint. Precog̃uit em̃ deus ab eterno quoſdã futuros malos ⁊ eorũ maliciam (vt ait Augꝰ.) preſciuit: ſed nõ p̄parauit. Cũ ergo peccata oĩm ſciat. nunq̃d intelligendũ eſt ea includi i illa generalitate locutionis. qua dixit apl̄us omnia eſſe in deo. Ex ipo inq̃t ⁊ per ipſuꝫ ⁊ in ipo ſunt omnia. Sed quis niſi inſanus dixerit mala eſſe in deo? Illa enim eſſe i deo intelliguntur: que ex ipo ⁊ ꝑ ipm̄ ſunt. Ea v̈o ꝑ ipm̄ ſunt ⁊ ex ipo quoruꝫ auctor eſt. ſed non eſt auctor niſi bonorũ. Nõ ergo ex ipo ⁊ ꝑ ipm̄ ſunt niſi bona. ita g̊ non in ipo ſunt niſi bona. Nõ g̊ mala in deo ſũt qꝛ licet ea noſcat. non tamen ita omino noſcit vt bona. mala quaſi de lõge cognoſcit. vt ait ꝓpheta. Et alta a longe cognoſcit. i. ſupbiam. Et alibi ad deũ loquens de malˀ ait. De abſconditis tuis ad impletꝰ eſt venter eorũ. Quod exponens Augꝰ. Abſcondita inquit peccata ſunt: que a lumine tue veritatis abſcondunť. Sꝫ quõ pctã a lumine veritatis diuine abſcondunť: cum a deo ſcianť. Si em̃ non ſciret. quõ de illˀ iudicaret. ⁊ ꝑ illˀ malos damnaret? Alibi propheta. Quia neq̃ ab oriente neq̃ ab occidente deeſt. Quod exponens Caſſiod. inquit. Neq̃ a bonis neq̃ a malˀ deeſt deus ſed omibus p̄ſens ⁊ cognitor eſt. Cognoſcit g̊ deus, ⁊ bona ⁊ mala ꝑ ſcientiam. ſ; bona cognoſcit etiam ꝑ approbationem ⁊ per bñplacitum. mala v̈o non. Unde Caſſio. ſuper pſalˀ. dicit. Peccata abſcondita deo ſunt. quia non nouit. id eſt approbat. Et ex eo ſenſu Auguſtinus dixit ea abſcondita a lumine dei. Qui etiam in li. ad Heluidiuꝫ

Que intelligũť eſſe i deo.

Q. nõ omnia ita cognoſcit deus mala vt bona. qꝛ mala tñ ꝑ ſciam bõa v̈o ꝑ ꝓbatõꝫ ⁊ bene placitũ.

Nō cognoscere dī de⁹ q̄ nō approbat q̄ ei nō placēt ut mala. et ergo dicit Non noui vos. ...

inſinuat cognitionē dei varijs modis acci piendam inquiens. Si ad ſciaʒ referas nō ignorat deus aliquos vel aliqua. q̄ tamen in iudicio q̄buſdam dicet. Non noui vos: ſed eoꝝ improbatio hoc verbo inſinuata ē Ecce nō cognoſcere dicit deus que nō ap probat. q̄ ei non placent. Apparet itaq̄ veruʒ eſſe qđ diximꝰ. ſ. q̄ quodammō cognoſcit deus bona quo non cogſcit mala: Pariter q̄dem vtraq̄ eodemq̄ mō noſcit q̄tū ad noticiā. ſed bona etiam approbatōne et bn̄placito cognoſcit.

Hic apit quare bona tantū dicantur eſſe in deo et nō mala. c

Et inde eſt q̄ bona tm̄ dicunt eſſe in deo nō mala. ⁊ illa prope heclonge. q̄ licet in deo aliq̄ dicant eſſe ꝓpter cognitiōis pſentiaʒ. ⁊ deꝰ bōa ⁊ mala cognoſcat. mala tm̄ nō cognoſcit niſi p noticiam. bona vo non ſolū p ſciam: ſ etiam p approbationem ⁊ bn̄placitū. Et ob talez cognitionē aliq̄ dicunt eſſe in deo. ſ. q̄ ita ea ſcit vt etiam approbet ⁊ placeant. i. ita ſcit vt eoꝝ ſit auctor.

Q̄ idem eſt oīa eſſe ex deo. et p ipſum et in ipō. d

Proinde ſi diligenter inſpiciamꝰ: idem videt eſſe omia eſſe ex deo. ⁊ p ipm ⁊ in ipo. Vn̄ Amb. in. ij. lib. de ſpūſancto. Hec tria ex ipō ⁊ p ipm ⁊ in ipō ſunt omnia vnum eſſe ſupra diximus. Cū dicit p ipm eſſe omia. nō negauit in ipſo eſſe omnia. Eandem vim habēt omia h ſcʒ cum ipō ⁊ in ipō ⁊ p ipm. ⁊ vnū in his atq̄ conſimile: non contrariū intelligitur. Ecce habes q̄ ex eadem intelligentia ſcriptura dicit omnia eſſe in ipō. ⁊ p ipm. ⁊ ex ipō ⁊ cum ipō. Cum ḡ ex eadem rōe omia dicant eſſe ex deo vel p ipm. non ſolum q̄ ſcit: ſed etiam q̄ eorum auctor eſt conſequitur vt eadem ratōe ita eſſe in deo dicantur ſcʒ q̄ ſcit ⁊ eorū auctor eſſe dicit. q̄ in illo viuimus ⁊ mouemur ⁊ ſumꝰ. quia eo auctore ſumus. mouemur ⁊ viuimus. Cū ergo non ſit auctor niſi bonoruʒ. merito ſola bona in eo eſſe dicunt ſic ex ipō ⁊ p ipſum Cum ergo in eius cognitiōe vel pn̄tia ſint omnia. ſ. bona ⁊ mala. in eo tamen non dicunt eſſe: niſi bona quoꝝ auctor eſt. Vnđ (Ambro.)

Augꝰ. in li. de natura boni. Cum audimꝰ inq̄t ex deo ⁊ p ipſum ⁊ in ipō eſſe omnia. omnes vtiq̄ naturas intelligere debemus ⁊ omnia que naturaliter ſunt. Neq̄ enim ex ipō ſunt peccata que naturam non ſeruant: ſed viciant que ex voluntate peccantium naſcuntur omnia. Hic aperte dicit q̄ in illa generalitate locutionis bona tm̄ cōtinentur. (Auguſti.)

Q̄ oīa ex patre et p patrem et ī pr̄e ſunt. ita et de filio et de ſpūſancto eſt dicendū. licet ꝓpter pſonas fiat diſtinctio. e

Preterea ſciēdum eſt: q̄ licet ibi indicet diſtinctio pſonarum cum dr̄ ex ipō ⁊ p ipm ⁊ in ipō. omia tm̄ ex pr̄e ⁊ p patrem ⁊ in pr̄e ſunt. Silr̄ de filio ⁊ ſpūſancto accipiendū eſt. Vn̄ Augꝰ. in primo li. de tri. Non ɔfuſe inq̄t accipiendum eſt qđ ait aplūs. ex ipō ⁊ p ipſum ⁊ in ipō. Ex ipō dicens ꝓpter pr̄em. p ipm ꝓpter filium. in ipō ꝓpter ſpūmſanctū. Vigilanter aūt attende: ne q̄ patrem volēs intelligi dixit ex ipō. ſic intelligas oīa eſſe ex pr̄e vt neges omnia eſſe ex filio vel ex ſpūſancto. cum ex patre ⁊ p pr̄em ⁊ in pr̄e omnia eſſe ſane dici poſſunt. ſilr̄ ⁊ de filio ⁊ de ſpiritu ſancto dicendū eſt. (Auguſti.)

Q̄ nō oīa que ex deo ſunt etiaʒ de ipſo ſunt. ſed ecōuerſo. f

Illud etiam hic annectendum eſt. q̄ non omnia que dicūtur eſſe ex deo: etiam de ipō eſſe dici debeant. Quia vt ait Auguſtinus in libro de natura boni. Non hoc ſignificat penitus ex ipō quod de ipſo. Quod eniʒ de ipō eſt: poteſt dici eſſe ex ipō. ſed non omne quod ex ipō eſt: poteſt dici eſſe de ipō. quia non eſt de ſua ſubſtantia. Ex ipō enim ſunt celum et terra. quia ipē fecit ea. non autem de ipſo: quia non de ſubſtantia ſua. Sicut aliquis homo generat filium vel faciat domū. Ex ipō eſt filius. ex ipſo eſt ⁊ domus. ſed filius de ipō. domus vo de terra ⁊ ligno: non de ipō. (Auguſti.)

Que dicta ſunt ſummatim colligit. g

Ex premiſſis aper- tum eſt ꝙ in dei cognitione ſiue pn̄tia ſunt omnia.ſ.bona ⁊ mala. ſed nō oīmodo ſunt ibi;mala quo bona. ⁊ ꝙ in deo bona tantū ſunt.ſicut ex ip̄o ⁊ p ip̄m.nō mala. Et ex q̄ ſenſu hec accipienda ſint:aſſignatū eſt. Et ꝙ de ip̄o non dicit̄ eſſe ꝓprie quod aliud eſt ab ip̄o. Ex ip̄o aūt eſſe dicunt̄ omnia q̄ eo auctore ſunt.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaſexta. Huius p̄mi libri. In qua magiſter poſtq̄ȝ egit de ſcia dei ſm̄ ſe.agit de compatione rerū ſcitarū ad ſcientem. Et tria facit. Nam p̄mo oſtendit ꝙ non omnia ſunt in dei eſſentia ſicut ſunt in dei ſcientia. Secundo ſubdit qualiter ſe habeat ſcientia dei ad bona et mala. Tertio concludit ꝙ non om̄ia que ſunt ex deo patre poſſunt dici de ipſo. Primuȝ facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq; ibi. Poſt p̄dicta querit̄. Secundum vſq; ibi. Illud etiam hic aduertendum. Tertiuȝ ibi vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū prima eſt hec. Quod licet omnia ſint in dei ſcientia:non tamē omnia ſunt in eius eſſentia. Hāc magiſter ꝓbat reſpōdens ad hanc queſtionem. Utrum omnia que deus cognoſcit poſſunt dici eſſe in eius eſſentia: ſicut dicūtur eſſe in eius ſcientia.que idem eſt quod ſua eſſentia. Et reſpondet ꝙ non omnia que ſunt in eſſentia diuina ſunt eiuſdem nature cum deo. Ea autē que ſunt in eius ſcientia:non ſunt eiuſdem nature cū deo Ideo omnia cognita a deo poſſunt dici eſſe in diuīa ſcientia.licet nō poſſunt dici eſſe in eius eēntia. Secunda propoſitio eſt hec. Stat deum aliqualiter cognoſcere bona qualiter non cognoſcit mala. Hanc magiſter probans querit. Utrum mala que cognoſcuntur a deo poſſunt dici eſſe in deo? Et reſpondet ꝙ non.q2 illa ſolum dicunt̄ eſſe in deo ad que deus ſe habet in ratione p̄ncipij. non autem ſic ſe habȝ de⁹ ad mala. Tertia propoſitio eſt hec. Licet om̄ia que ſunt de deo poſſunt dici ex ipſo : non ecōuerſo om̄ia que ſunt ex ip̄o poſſunt dici de ip̄o. Hec propoſitio patet p hoc.ꝙ eſſe de deo dicitur ab ip̄o ſm̄ ſubſtantialitatem. Sed eſſe ex deo denotat generalem principationem. Unde patet ꝙ nihil de deo ꝓprie dicit̄: niſi quod eſt de eius ſubſtantia. Sed ex deo dicūtur eſſe omnia que quouis modo ſunt ab ip̄o principiata. Si ergo omne illud quod eſt ex eo dicitur eſſe de deo.omnes creature dicerentur eſſe ſubſtātiales ipſi deo.quod falſum eſt.ſed ſolum perſone filij ⁊ ſpiritusſancti que ſunt de patre poſſunt dici ip̄i cōſubſtātiales. Et tm̄ in ſpēali.

Quibus modis dicat̄ deus eſſe in rebus. a

DI. XXX VII

Et quoniaȝ demonſtratū eſt ex parte. quomō omia dicant̄ eſſe in deo addendum videt̄ hic quibus modis dicat̄ deus eſſe in rebus.ſi tamen id humana mēs: vel ex parte digne valeat cogitare. vel lingua ſufficit eloqui. Sciendū ergo eſt ꝙ de⁹ incōmutabiliter ſemp in ſe exiſtens. preſentialiter.potentialiter eſſentialiter eſt in omi natura ſiue eſſentia ſine ſui diffinitiōe. et in omni loco ſine circūſcriptione. ⁊ in oī tempore ſine mutabilitate. Et p̄terea in ſanctis ſpiritibus ⁊ aīabus eſt excellenti⁹.ſ.p gratiam inhabitās. ⁊ in hoīe xp̄o excellentiſſime. in quo plenitudo diuitatis corpaliter habitat. vt ait ap̄ls. In eo em̄ deus habitauit nō p grām adoptionis:ſȝ p grām vnionis. — Quod de⁹ in omni eſt eſſentia potentia. ſed in ſanctis per gratiam. ⁊ in homine xp̄o p vnionē perſone.

Ne aūt iſta q2 capacitatē humane intelligētie excedūt:falſitatis arguere aliq̄ p̄ſumant.ſanctorū autoritatib⁹ munienda mihi vident̄. — Auctoritatib⁹ ita eē confirmat

Beatus Greg⁹. ſup cantica canticorū inq̄t. Licet deus cōmuni modo oībus rebus inſit pn̄tia.potentia.ſb̄a.tam̄ familiori mō p grām dicit̄ eſſe in ill' qui mirificentiam operū dei acutius ⁊ fideli⁹ conſiderant. — Grego.

De hoc em̄ eodē Aug⁹. ad Dardanum in li. de pn̄tia dei ait. Cū de⁹ ſit natura incorpea ⁊ incōmutabiliter viua.eterna ſtabilitate in ſeip̄o manēs:tot⁹ adeſt rebus oībus. ⁊ ſingul' totus.ſed in q̄bus habitat:habent eū ꝓ ſue capacitatis diuerſitate.alij amplius.alij minus.quos ip̄e ſibi dilectiſſimū templū grā ſue bonitatis edificat. — Auguſti.

Hylarius q̄ȝ in. viij. li. de tri. apertiſſime docet deum vbiq; eſſe. Deus inq̄t immenſe ꝟtutis viuens poteſtas q̄ nuſq; non aſſit.nō deſit vſq;. ſe omnē p ſua edocet vt vbi ſua ſint ip̄e eſſe intelligat̄. Nō aūt corporali mō cū alicubi ſit.non etiā vbiq; eſſe credat̄.cum ⁊ in omnib⁹ eſſe non deſinat. — Hylarius.

Amb. in. j. li. de ſpūſancto. Spūmſanctuȝ ꝓbat nō eſſe creaturā. quia vbiq; eſt. qđ ē ꝓp̄um diuinitatis ita dicēs. Cū oīs creatura certis nature ſue ſit circūſcripta limitibus.quō quis audeat creaturā appellare ſpūmſanctū.qui nō habeat circūſcriptā determinatamq; ꝟtutem.q̄ ⁊ in oībus ⁊ vbiq; ſp eſt.quod vtiq; diuinitatis ⁊ dominationis eſt ꝓp̄um. Idem in eodē. Dn̄i ē oīa complere.q̄ dicit. Celū ⁊ terrā ego cōpleo Si g̊ dn̄s eſt q̄ celū cōplet ⁊ terrā.q̄s g̊ pōt ſpūmſanctuȝ iudicare dn̄ationis ⁊ diuine ptātis exortē q̄ repleuit orbē? Et qđ pl⁹ eſt repleuit ⁊ ieſum toti⁹ mūdi redemptorem. — Ambro.

Ex his alijſq; pluribus autoritatibus aperte monſtrat̄. ꝙ deus vbiq; ⁊ in omni creatura eſſentialiter.p̄ſentialiter.potētialiter eſt.

Quod in ſctis nō mō eſt. ſȝ etiam habitat qui nō vbicūq; eſt habitat. b

In ſctis vero etiã

habitat in q̄bus eſt ꝑ gratiam. nõ eñ vbicũq; eſt ibi habitat. vbi ꝟo habitat ibi eſt. In ſol' bonis habitat: qui ſunt templũ eiꝰ: ⁊ ſedes eius. Unde ꝑ Eſaiam dñs ait. Celum mihi ſedes eſt. terra aũt ſcabellũ pedũ meoꝝ. q: in electis q̄ ſunt celũ habitat deꝰ ⁊ regnat. qui eius voluntati deuoti obtemperant. Malos ꝟo q̄ ſunt terra: iudicij diſtrictione calcat. Unde ⁊ in li. Sap̄. dicit̃. Thronus ſapie anima iuſti. q: in iuſt' ſpecialius eſt q̄ʒ in alijs rebus: in q̄bꝰ tñ omnibus totus eſt. Queadmodũ aĩa (vt ait augu. in ep̄l'a ad Hiero. de origie aĩe) ꝑ omẽs ꝑticulas corpis tota adeſt ſimul. nec mioꝛ in minoribus. nec maioꝛ in maioribꝰ. ſ; tamen in alijs intenſiꝰ. in alijs remiſſiꝰ opat̃. cũ in ſingul' ꝑticulis corpis eſſentialit̃ tota ſit. Ita ⁊ deus cum ſit in oĩbus eſſentialiter ac totꝰ. in illis tñ plenius eſſe dicit̃ q̄s inhabitat. i. in quibus ita eſt vt faciat eos templuʒ ſuũ. ⁊ hi tales cum eo ſunt iam ex ꝑte: ſ; in beatitudine pfecte. Mali ꝟo ⁊ ſi ibi ſint vbi ipe eſt q̄ nuſq̄ʒ deeſt. nõ tñ ſunt cum eo. Uñ Augꝰ. ſup Joh. Nõ ſatis fuit dicere. vbi ego ſum ⁊ illi ſint. ſ; addidit. mecum. q: ⁊ miſeri pñt eſſe vbi ⁊ ille ẽ: qui nuſq̄ʒ deeſt. Sʒ b̄ti ſunt cũ illo. q: non ſunt beati niſi ex eo ꝙ cũ illo ſunt. q̄ fruunt̃ eo. ⁊ videt illũ ſic eſt. Mali ꝟo nõ ſũt cũ illo. vt ceci in luce nõ ſũt cum luce. nec boni ita nũc ſunt cũ eo vt videãt ꝑ ſpẽm. ⁊ ſi ſũt aliquo modo cũ eo ꝑ fidem. Quõ aũt deꝰ habitet in bonis: ex illis aliquatenus intelligere valebis que ſupra dicta ſunt. cuʒ de ſpũſſancti proceſſione temporali ageretur. vbi licet ex parte exponitur. ex parte enim cognoſcimus ⁊ ex parte ꝓphetamuſ: quõ ſpũſſanctus habitet in nobis. q̄ nõ ſine patre ⁊ filio inhabitat.

Augusti.

Si vis intelligere quõ habitet: reqre ꝑ dicta de ſpiritu ſancto.

Ubi erat vel habitabat deus ante q̄ʒ eſſet creatura. c

Si aũt queris vbi

habitabat deus ãteq̄ʒ facti eſſent: Dicimꝰ q: in ſe habitabat. Uñ Augꝰ. in li. 3 Maximinũ. In templo inquit ſuo hitat deus. ſcʒ in ſanctis qui ſunt templum dei mõ ſ̄m fidem ambulantes. ⁊ templum dei erũt aliq̄ñ ſ̄m ſpeciem. qualiter etiã nunc templũ dei ſunt angeli. Sed dicet aliq̄s. Añq̄ʒ faceret deus celũ ⁊ terrã: anteq̄ʒ faceret ſctõs vbi habitabat: In ſe habitabat deꝰ. apud te habitat. ⁊ apud ſe eſt. Nõ ẽ ſancti ſic ſũt domus dei: vt ea ſubtracta cadat deꝰ. Immo ſic habitat deus in ſanctis. vt ſi ipe diſceſſerit: cadant.

Augusti.

Multa hic breuiter docet que cõfirmant p̄dicta. d

Sciendũ eſt etiam

q: vt ait Augꝰ. in li. ad Dardanũ. Dici niſi ſtultiſſime nequit. ſpũm ſanctũ non habere locũ in noſtro corpe: qd' totũ aĩa nr̃a impleuerit. Stultius etiã dicit̃ anguſtijs alicubi impediri trinitatem. vt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus alicubi ſimul eſſe nõ poſſunt. Uerũ illud eſt multũ mirabilius: ꝙ cũ deꝰ vbiq; ſit totus. non tñ in omibus habitat. Quis porro audeat opinari: niſi inſepabilitatem trinitatis penitus ignoret. ꝙ in aliquo poſſit habitare pater ⁊ filius in q̄ non habitet ſpũſſanctus. Aut in aliquo ſpũſſanctus in quo non habitet pr̃ ⁊ filius. Fatendum eſt ẽ vbiq; eſſe deũ ꝑ diuinitatis preſentiã: ſ; nõ vbiq; ꝑ inhabitatõis gratiam. Propter hanc eñ habitatõʒ grẽ non dicimus pr̃ noſter q̄ es vbiq;. cũ ⁊ h̄ veruʒ ſit: ſed q̄ es in cel'. i. in ſanctis. in q̄bus eſt quodam excellentioꝛi mõ.

Augusti.

Q deꝰ habitatoꝛ eſt quoꝝũdaʒ nõdũ cognoſcentiũ deũ. ⁊ nõ quoꝝũdam cognoſcentiũ. e

Illud quoq; mira

bile eſt. Quia vt ait Augꝰ. in eodẽ. Deꝰ ẽ habitatoꝛ quoꝝũdã nõdũ coĝſcentiũ deũ. ⁊ nõ quoꝛundã coĝſcentiũ deũ. Illi eñ ad templũ dei nõ ꝑtinẽt: q̄ cognoſcentes deuʒ nõ ſicut deũ gloꝛificãt. Ad templũ dei ꝑtinent ꝑuuli ſanctificati ſacr̃o xp̄i ⁊ remunerati ſpũſctõ: q̄ nõdũ valẽt cognoſcere deũ. Ergo quẽ potuerunt illi noſſe nec hr̃e: iſti potuerũt hr̃e añq̄ʒ noſſe. B̄tiſſimi aũt ſunt illi, q̄bus eſt deũ habere qd' noſſe. Hic aliq̄tenus apit Augꝰ. quõ deꝰ habitet in aliq̄. id eſt habeat̃. cũ vicʒ ita eſt ĩ aliquo vt ab eo cognoſcat̃ ⁊ diligat̃.

Augusti.

Quõ deus totus vbiq; ſit ꝑ eſſentiam. non põt intelligi ab humano ſenſu. f

Ex predictiſ patet

q; deus vbiq; totus eſt p eſſentiã. ⁊ in ſanctis habitat p grãm. Cũq; ſupius licet temuiter oſtenſum ſit q̃ rõe dicat habitare in qbuſdam. efflagitaret ordinis ratio id etiã aſſignari quõ vbiq; p eſſentiam ⁊ totus ſit niſi huius cõſideratiõis ſublimitas atq; imenſitas humane mentis ſenſum oĩno excederet. Ut em̃ ait Chryſ. ſup epiſtolã ad Heb. Sicut multa de deo intelligimus: q̃ loqui penitus nõ valemus. ita multa loquimur q̃ intelligere nõ ſumus idonei. Uerbi grã: q; vtiq; de⁹ eſt: ſcimus ⁊ dicim⁹. quõ aũt vbiq; ſit: intellectu nõ capimus. Item q; eſt incorpea qdẽ ꝟtus: q̃ oĩm eſt cã bonorum ſcim⁹. quõ aũt vel que iſta ſit: penitus ignoramus.

Chryſ.

Quorũdam opinio qui p̃ſumunt oñdere quõ de⁹ vbiq; ſit p eſſentiam. potentiã. p̃ñtiam. g

Quidaʒ tamen im

menſa ingenio ſuo metiri p̃ſumentes h̓ ita fore intelligendũ tradiderũt q; deus vbiq; p eſſentiã eſſe dr̃. nõ q; dei eſſentia ꝓp̃e ſit i omni loco ⁊ omni creatura. ſʒ q: oĩs natura atq; omne qđ naturalr̃ eſt: in quocũq; loco ſit p eum habet eſſe. ⁊ oĩs locus ĩ quo illud eſt. Idem etiam dicunt ideo deũ vbiq; dici eſſe p p̃ſentiam vel p potentiã. quia cuncta loca ſunt ei p̃ñtia. ⁊ que in eis ſunt. nec in eis aliqđ opari ceſſat. Nã ⁊ ip̃a loca ⁊ qcqđ in eis eſt: niſi ip̃e confucet: manere nõ p̃nt. In eis g̃ p ſbam deus eſſe dicitur. vt aiũt. q: p ꝟtutem ꝓprie ſbe ſue facit. vt etiam loca ſint ⁊ omnia que in eis ſunt. Sʒ licet hec vera ſint que aſſerunt in explanandis intelligentijs p̃dictorũ. In illis tñ verbis quibus dicit̃ deus vbiq; eſſe p eẽntiã. plus ꝯtineri credendũ eſt q; hõ viuens capere non valet.

Deus dey vbiq; sit p. eẽntiã potentiã p̃ñtiã

q; de⁹ cũ ſit ĩ oĩb⁹ rebus. nõ tñ ſordibus rerũ inquinat̃. h

Solet etiam ab eiſ

dem queri. quõ deus ſbaliter inſit omibus rebus: ⁊ corpaliũ ſordiũ inqnationib⁹ nõ ꝯtingat̃: qđ tam friuolũ eſt: vt nec reſponſione ſit dignũ. cũ etiã ſpũs creat⁹ ſordibus corporeis etiã leproſi vel q̃tumcũq; pollu ti inqnari nõ poſſit. Sol q̃ʒ radios ſuos ſine ſui pollutiõe effundit ſup loca ⁊ corpa nõ ſolum mũda: ſʒ etiã immũda ac ſordib⁹ fetentia. quoꝝ ꝯtactu hoĩes ⁊ alie quedaʒ res inficiunt̃. Sol ꝟo radij impolluti ⁊ incontaminati ea contingẽtes exiſtũt. Nõ ẽ g̃ mirandũ: ſi eſſentia diuina oĩno ſimplex ⁊ incõmutabilis omnia replet loca. ⁊ omibus creaturis eſſentialiter ineſt: nec tamẽ cuiuſq; rei ſordibus contaminat̃ vel ꝯtingatur. Unde Aug⁹. in lib. de natura boni Cum in deo inquit ſint omnia que condidit. nõ tñ inquinãt eũ illi qui peccant. De cuius etiam ſapientia que attingit a fine vſq; ad finem fortiter. dicit̃ attingit omnia ꝓpter ſuam mundiciã. ⁊ nihil inquinatum ĩ eaʒ incurrit. Poſtremo reſpondeãt. qđ potius de deo reſpondendũ exiſtiment. vł q̃ nuſq̃ p eſſentiam ſit. vel vbiq;. vł q; alicubi ita q; non vbiq;: Sed quis audeat dicere q; nuſq̃ diuina eſſentia ſit. vel q; alicubi ⁊ nõ vbiq; ſit. Si enim ita eſt alicubi q; non vbiq;. ergo localis eſt. Eſt ergo vbiq; tota que continet totum. ⁊ penetrat totum que nec ꝓ ſui ſimplicitate diuidi: nec ꝓ ſui puritate maculari. nec ꝓ ſui immẽſitate vllo mõ comprehendi poteſt. Unde Aug⁹. Deus vbiq; eſt. cui non locis ſed actionibus ꝓpinquamus.

Per ſilẽ ⁊ minus oſtendit Aug. de agone xp̃iano Ti ment qdaʒ q; fieri non põt ſcʒ ne hũana carne ꝟitas ⁊ ſubſtãtia dei inqnet̃. et tñ p̃dicãt iſtũ viſibilẽ ſolẽ radios ſuos p oĩnes feces ⁊ ſordes ſpargere. et eos mũdos ⁊ ſinceros ſuari Si ergo viſibilia nulla a viſibilib⁹ immũdis ꝯtingi p̃nt et non inqnari. q̃to magis inuiſibil' ⁊ incõmutabilis veritas

Per inconueniens oſtẽdit deũ vbiq; eſſe

q; deus vbiq; ſit et in omni tẽpore non tamen localis eſt. nõ circumſcriptibilis. nec loco nec tpe mouetur. i

Cunqʒ diuina na

tura veracit̃ ⁊ eſſentialit̃ ſit in oĩ loco ⁊ in omni tpe. nõ tñ mouet̃ p loca vel p tempa nec tempalis nec localis eſt. Locat̃ nõ eſt: q: penitus non circũſcribit̃ loco. quia nec ita eſt in vno loco q; nõ ſit in alio. Neq; dimenſionem habet: ſicut corpus cui ſm locum aſſignat̃ p̃ncipium. medium ⁊ finis. ⁊ añ ⁊ retro. dextra ⁊ ſiniſtra. ſurſũ ⁊ deorſũ quod ſui interpoſitione facit diſtantiã circũſtantiũ. Duobus nãq; his modis dr̃ in ſcriptura aliqđ locale ſiue circũſcriptibile ⁊ econuerſo. ſ. vel q: dimenſionẽ capiẽs longitudĩs. altitudĩs ⁊ latitudĩs diſtãtiaʒ facit in loco. vt corpus. vel quia loco diffinitur ac determinat̃. quoniã cũ ſit alicubi nõ vbiq; inuenit̃. quod non ſolum corpori. ſed etiam omni creato ſpiritui congruit. Omne ergo corpus omnimodo locale eſt.

Quib⁹ modiſ aliqđ dicatur locale vel circũſcriptibile

De ſpū̃ creato ꝙ ſm̃ alterū̃ modū̃ nec local' nec circū̃ſcptibilis ⁊ ſm̃ alterṽ vo eſt. corp⁹ vo oĩno locale ⁊ circū̃ſcptibile deus illocalis ⁊ incircū̃ſcriptibilis.

Spūs vo creatus quodammō eſt local'. et quodā̃modo non eſt local'. Local' quidem dicit̃. qꝛ diffinitiōe loci terminat̃. qm̃ cum alicubi pñs ſit totus: alibi nō inuenit̃. Nō autem ita local' eſt: vt dimenſionē capiens diſtantiam in loco faciat. Diuia ͦ ſola eſſētia omnino illocal' ⁊ incircū̃ſcriptibilis eſt. que nec locis mouet̃ aliquo mō. ſ. vel determinatione finita: vel dimenſione ſuſcepta. nec temporibus. ſ. affectu ⁊ cognitiōe. His em̃ duobus modis. ſ. loco vel tempore fit mutatio creature: q̃ longe eſt a creatore.

Auguſti.

Unde Aug⁹. ſup Geñ. Deus inq̃t omipotens incōmutabili eternitate. volū̃tate. veritate ſp idem mouet poſt tempus creaturam ſpū̃alem. mouet etiā̃ ꝑ tpus ⁊ locuz creaturā̃ corpalez. vt eo motu naturas q̃s condidit adminiſtret.

Q̃ de⁹ ē interior. antiq̃or ⁊ nouior omnibus.

Cum ͦ tale aliquid agit: nō debem⁹ opinari eius ſubſtantiam q̃ deus eſt tempibus lociſq; mutabilem. ſiue ꝑ tempora ⁊ loca mobilem. cum ſit ipſe ⁊ interior omni re. quia in ipo ſunt omnia. ⁊ exterior omni re. qꝛ ipē eſt ſup oīa. ⁊ antiquior omnibus. qꝛ ipē idem eſt añ omnia. ⁊ nouior omibus. qꝛ ipē idem eſt poſt oīa. ſcz poſt oim initia. Ecce hic apte oſtenditur ꝙ nec locis nec temporibus mutatur vel mouet̃ deus. Spū̃alis aū̃t creatura ꝑ tps mouet̃. corporalis vo etiam ꝑ temp⁹ ⁊ locum.

Quid ſit mutari ſm̃ tps.

Mutari aū̃t ꝑ tempus

eſt variari ſm̃ q̄litates interiores vel exteriores q̃ ſunt in ipa re que mutatur. vt qñ ſuſcipit viciſſitudinē gaudij. dolori. ſcientie. obliuionis. vel variationē forme. ſiue alicuius q̄litatis exterioris. Hec em̃ mutatio q̃ fit ſm̃ tps: variatio eſt qualitatum q̃ fit in corpali vel ſpū̃ali creatura. ⁊ iō vocatur tempus.

Opinio quorundā̃ qui dicū̃t ſpū̃s creatos non moueri loco nec eſſe locales.

De mutatōe vero

loci magna inter conquirētes diſceptatio vſat̃. Sunt em̃ qui dicunt nullum ſpiritū̃ aliquo modo poſſe mutari loco. ab oī ſpiritu locum vniuerſaliter remouere volētes: qm̃ ſm̃ dimenſionē tm̃ ⁊ circū̃ſcriptionem locū̃ cōſtare aſſerunt. atq; id ſolū̃ eſſe locale. vel in loco eſſe dicū̃t qd̃ dimenſionez recipit ⁊ diſtantiā̃ in loco facit. Et hoc dicū̃t Augl. ſenſiſſe mutationē tpis tm̃ ſpirituali creature tribuentem. loci vo ⁊ tempis corporee.

Aug. vba ꝓ dicta ꝓ ſe facere dicū̃t.

Hic reſpondet̃ eis.

Sed vt ſupra diximus:

dupliciť dicit̃ res eſſe local' vł circū̃ſcriptibilis. ſ. vel qꝛ dimenſionē recipit et diſtantiā̃ facit. vel quia loci termino diffinitur. quorū̃ vtrunq; cōuenit corpee creature. alterum vo tm̃ ſpū̃ali. Nam vt ſupra diximus corpalis creatura ita eſt local' vel circū̃ſcriptibilis ꝙ determinat̃ diffinitiōe loci. ⁊ ꝙ dimenſionem recipiēs diſtātiam facit. Spū̃alis vo tantū̃ diffinitiōe loci cōcludit̃. cum ita ſit alicubi ꝙ nō alibi. Sed nec dimenſionem recipit. nec diſtantiaz in loco facit. quia ſi multi eſſent ſpirit⁹ h. non eo coanguſtarent locum. quo min⁹ de corporibus cōtineret. Ideoq; Aug⁹. attribuit mutationem loci corpori: non ſpiritui. qꝛ licet ſpū̃s tranſeat de loco ad locuz: non tamen ita vt dimenſionibus circū̃ſcriptus interpoſitione ſui faciat diſtantiā̃ circū̃ſtātium ſicut corpus.

Cōcluſio ex ꝑdictis ꝙ ſpū̃s creati ſū̃t locales et circū̃ſcriptibiles quodammodo. Spū̃s vero dei oīno incircū̃ſcriptibilis.

Sū̃t ergo ſpiritus

creati in loco. ⁊ tranſeū̃t de loco ad locum. ⁊ quodammō locales ⁊ circū̃ſcriptibiles. nō omni eo mō quo creature corpee. Spirit⁹ aū̃t increat⁹ q̃ de⁹ eſt: in loco quidē eſt ⁊ in omni loco. ſed oīno illocal' ⁊ incircumſcriptibilis. Unde Beda ſup Lucam ait. Cum ad nos angeli veniū̃t: ſic exterius implent miniſterium. vt tamen ante deuz interius ꝑ contemplationem aſſiſtant. quia ⁊ ſi angelus eſt ſpū̃s circū̃ſcriptus. ſūmus tm̃ ſpū̃s q̃ deus eſt: incircū̃ſcriptus eſt. intra quem currit angelus quocū̃q; mittat̃. Ecce hic dicit̃ qꝛ ſpū̃s angelicus circū̃ſcriptus eſt. Spū̃s aū̃t q̃ de⁹ eſt incircū̃ſcptus

Beda

Alibi etiā̃ Amb. diſtantiā̃ oſtendens inter ſpū̃m increatū̃ ⁊ ſpū̃m creatum dicit, ſera-

Ambro.

phin de loco ad locū tranſire inq̄ens ita in
li. de tri. Dixit Eſaias. qꝛ miſſus eſt ad me
vnꝰ de ſeraphin. Et ſpūs q̄dem ſanctus dꝛ
miſſus: ſꝫ ſeraphin ad vnū. ſpūs v̄o ad om
nes. Seraphin mittit̄ in miſterio. ſpiritus
opat̄ miniſteriū. Seraphin de loco ad lo=
cuꝫ tranſit. Non eñ cōplet oīa: ſꝫ ipē reple=
tur a ſpū. Hic apte oſtendit̄ ꝙ angeli quo=
dammodo locales ſunt.

**Cum repetitione ſupiorum confir
mat autoritatibus deuꝫ eſſe vbiqꝫ
ſine locali motu. o**

Fateamur itaqꝫ

diuinam naturam ꝓ immenſitate ſui nuſqꝫ
deeſſe. eamqꝫ ſolā omnino illocalē: ⁊ oīno
incircūſcriptibilē: nullo ꝯcludi loco: ſꝫ a fi=
ne vſqꝫ ad finē attingere. nō tamen ſpacio=
ſa magnitudine nec locali motu. ſꝫ immēſi=
Auguſti. tate atqꝫ imobilitate ſue eſſentie. Vñ augꝰ.
ad Dardanū ait. Nō q̄ſi ſpacioſa magnitu
dine opinemur deū ꝑ cūcta diffūdi. ſic̄ fu=
mus aut lux iſta diffundit̄. ſꝫ potius ſicut
in duobus ſapientibꝰ: quorū alter altero
corpe grandior eſt: ſꝫ ſapiētior non eſt. vna
ſapiā ē. nec ē i maiore maior. nec in minore
minor. nec minor i vno q̄ꝫ in duobꝰ. ita deꝰ
ſine labore regens ⁊ ꝯtinēs mundū: i celo
totꝰ eſt. i terra totꝰ. ⁊ in vtroqꝫ totꝰ. ⁊ nullo
ꝯtētus loco. ſꝫ in ſeipō vbiqꝫ totꝰ. Ideꝫ q̄ꝫ
ſup pſal. ait. Ad v̄bū dei ptinet nō eē i pte
ſꝫ vbiqꝫ eſſe ꝑ ſeipm̄. Hec eñ eſt ſapiā dei q̄
attingit a fine vſqꝫ ad finē fortit̄. nō tñ mo=
tu locali: ſꝫ immobilitate ſui. velut ſi moles
aliq̄ ſaxea impleat aliquē locū. dicit̄ ꝙ atti
git a fine illius loci vſqꝫ ad finē. cū tñ alte=
rum nō deſerat alterꝝ occupādo. Nō ḡ hꝫ
motū localē v̄bum illud. ⁊ ſapiā illa ſolida
eſt ⁊ vbiqꝫ. Ex p̄dictis innoteſcit ꝙ deꝰ eſt
ita vbiqꝫ ꝑ eſſentiā. ꝙ nec ſpacioſa magni=
tudine diffundit̄. nec vno deſerto loco aliū
occupat. qꝛ localē motum non hꝫ. Ideoqꝫ
Augꝰ. volēs p̄ſcindere a dei puritate oēm
localē motū ⁊ localē circūſcriptōꝫ. potius
dic̄ oīa eſſe i illo q̄ꝫ ipm̄ eē alicubi. nec tam̄
ipm̄ eē locū q̄ nō ē in loco. i li. lxxxiij. q. ita
inq̄ens. Deꝰ nō alicubi ē. qđ alicubi ē ꝯti=
net̄ loco. qđ ꝯtinet̄ loco: corpꝰ ē. Deꝰ aūt
nō ē corpꝰ. nō ḡ alicubi ē. ⁊ tñ qꝛ ē ⁊ i loco
nō ē. i illo ſunt potiꝰ oīa q̄ꝫ ille alicubi. nec
tñ ita i illo vt ipē ſit locꝰ. Locꝰ ei i ſpacio ē:
qđ lōgitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine cor
poris occupat̄. nec deꝰ tale aliq̄d ē. ⁊ oīa ḡ
in ipō ſunt. ⁊ locꝰ non ē: nec i loco ē. Locꝰ
tñ dei: ſꝫ impropē dicit̄ templū dei. nō ꝙ eo
ꝯtineat̄. Id aūt nihil melius q̄ꝫ aīa mūda
intelligit̄. Ecce hic dicit deū nō eſſe in lo=
co: ſꝫ intelligendū eſt eū non eſſe in loco lo=
calit̄. ſ. qꝛ nec circūſcriptōeꝫ: nec localē mo
tum habet.

**Oppoſitio qua videt̄ ꝓbari ꝙ de
us mutet̄ loco. p**

Ad hoc auteꝫ ſolet

opponi ſic. Quotidie fiūt creature q̄ añ nō
erāt ⁊ in eis deꝰ eſt: cū añ nō eſſꝫ i eis. eſt ḡ
vbi añ nō erat. ideoqꝫ mutabil̄ eſſe videt̄.
Sed licet quotidie incipiat eſſe i creaturis
in q̄bus añ nō erat. qꝛ ille nō erāt. hoc tam̄
fit ſine ſui mutatiōe: q̄liter in mūdo cepit eē
quem fecit. tñ ſine mutabilitate. ⁊ ſilr̄ deſi=
nit eſſe in q̄bꝰ añ erat ſine ſui mutatiōe. nec
tñ ipē deſerit locū: ſꝫ locus deſinit eſſe.

**Epilogꝰ vbi exponit̄ quare in p̄di=
ctam venerit diſceptationem. q**

Iaꝫ ſufficienter de

monſtratū eſſe videt̄: quō omnia dicātur
eſſe in deo. ⁊ deus in omnibus. quam diſce
ptationem quaſi incidenter ſuſcepimus qꝛ
id videbatur poſtulare res: circa quā no=
ſter v̄ſabatur ſermo. Diſſerebamus enim
de ſciā ſiue ſapientia dei. ⁊ cum doceremꝰ
deum ſcire oīa. queſitū eſt vtrum ꝓpter
cognitionem quā de omibus habet: dicen
tur omnia eſſe in deo. an alia rōne hoc dice
ret ſcriptura. Huius ergo queſtionis occa
ſio in p̄miſſam nos deduxit diſputatōꝫ.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaſeptia
huiꝰ p̄mi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit quomo=
do res ſint in deo. hic incipit agere quomodo deus
eſt in rebus. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo oſten
dit modos veros quibus deus eſt in rebus. Secūn
do remouet falſos modos quibus non eſt in ipſis.
Tertio oſtendit qualiter de nouo incipit eſſe: ⁊ deſi=
nit eſſe iu creaturis. Primum facit a principio diſti
ctionis vſqꝫ ibi. Cumqꝫ diuina natura. Secundū ab
inde vſqꝫ ibi. Ad hoc autem ſolet. Tertium vſqꝫ ad
finem diſtinctionis. Et tantū in generali. In ſpecia
li ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus.
Quarum prima eſt hec. Quāuis deus ſit in omībꝰ
creaturis p̄ſentialiter. potentialiter ⁊ eſſentialiter. i
ſolis iuſtis eſt tanq̄ in propria habitatiōe. Hāc ma=
giſter probans ꝓponit deum eſſe in omnibus rebꝰ.
Uno modo cōmunit̄ ꝑ potentiā. p̄ſentiam ⁊ eſſentiā
In oī natura ⁊ eſſentia ſine ſui diſpoſitiōe. In omni
loco ſine ſui circūſcriptiōe. In omi tpe ſine mutabi=
litate ſui. Alio mō ſpecialiter eſt in ſanctis. quos ꝑ

grām inhabitās templū ſuū ipos eſt efficiēs. Tertio mō dicit̃ ſpēaliſſime eſſe in hoīe xp̄o. in quo plenitu do diuinitatis corp̄aliter habitat p̄ grām vnionis. ⁊ hunc tertiū modū mgr̃ dimittit. eo q̄ ptineat ad tertium librū ſententiaꝝ. Poſtea mgr̃ p̄dicta affirmat p̄ autoritates. Et ſubdit poſtmodū q̄ q̄uis deus ſit in rebus omnibus. non tñ credendū eſt diuinam puritatem quouis mō poſſe maculari. p̄ hoc q̄ i rebus immūdis p̄ñs exiſtit. ſicut nec ſpūs humanus p̄ vnionem ipius ad corpus leproſum inquinat̃. nec ſol qñ ſuis radijs feda attingit defedat̃. Et iuſtos inhabitare dicit̃ deus. qñ tp̄alit̃ ⁊ ad nos in eos p̄cedit. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Deus ſolus vbiq̄ exñs: non variat̃ qualicūq̄ loco vel tp̄is mutatione. Hec ꝓpoſitio ꝓponit p̄mo. q̄ diuina natura ſit in loco. non tñ circūſcribit̃ vel diffinit̃ a loco. Q̄d oñdit p̄ hoc q̄ duplex mutatio inuenit̃ in natura. Creatura .n. corporalis loco diffinit̃ ⁊ circūſcribit̃. ſpūalis aūt ſoluȝ diffinit̃. Item corp̄alis creatura p̄ tp̄s ⁊ locū mouet̃ ſpūalis aūt p̄ tp̄s. aut ſm tp̄s mutari poteſt ſm affectiones tempori ſubiacētes. Poſtea querit̃. Utrum mutari p̄ locum cōueniat ſpūi. Et rñdet q̄ tranſire de loco ad locū: ita q̄ diffiniat̃ ⁊ nō circūſcribat̃ hoc cōuenit ſpiritibus. ſed tranſire de loco ad locū circūſcriptiue eis nō conuenit. Deinde addit q̄ locabile ⁊ circūſcriptibile ⁊ mutabile deo non cōuenit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus ſine ſui mutatione de nouo incipit vel deſinit eſſe in creaturis. Iſta ꝓpoſitio patȝ in textu in penul. c. huius diſtinctiōis circa finē. Et tñ in ſpeciali.

Hic redit ad ꝓpoſitū. repetens ſuperius dicta vt addat alia. a

DI. XXXVIII

Nunc ergo ad ꝓpoſitū reuertentes: cepto inſiſtamus. Supra dictū eſt q̄ preſcia dei futuroꝝ tñ eſt. ſ; oīm tā bonorum q̄ȝ maloꝝ. Scia xͦo vel ſapia nō mō de futuris: ſ; etiaȝ de p̄ñtibus ⁊ futuris. nec tñ de tp̄alibus: ſ; etiā de eternis. q̄ ſeipm̄ nouit deus. Hic orit̃ q̄ſtio nō diſſimulāda

Queſtio an ſcia vel p̄ſcia ſit cā reꝝ. vel res ſint cā p̄ſcie

vtrū .ſ. ſcia vel p̄ſcia ſit cauſa rerum. an res ſint cauſe ſcie vel p̄ſcie dei. Uidet̃ eñ p̄ſciētia dei cauſa eſſe eorū q̄ ei ſubſunt. ac neceſſitatem eueniendi eis facere. q̄ nec aliq̄ futura fuiſſent: niſi deus ea p̄ſciſſet. nec poſſunt nō euenire: cum deus ea p̄ſciuerit. Si autē

Quare ſcia vel p̄ſcia videt̃ cā rerum

impoſſibile eſt ea nō euenire: q̄ p̄ſcita ſūt. videt̃ ḡ ipa p̄ſcia q̄ p̄ſcita ſunt eis eſſe cauſa euenīedi. Impoſſibile eſt ea nō euenire: cū p̄ſcita ſint. q̄ ſi nō euenirēt cū p̄ſcita ſint falleret̃ dei preſcia. At dei p̄ſcia falli nō poteſt. Impoſſibile eſt ḡ ea nō euenire cum p̄ſcita ſunt. Sic ḡ p̄ſcia cauſa eorū eſſe videt̃ q̄ p̄ſcita ſunt. Hoc idē ⁊ de ſcia dr̃ .ſ. q̄ quia deꝰ antiq̄ nouit iō ſint. Cui ſnīe Aug.

Aug. auctꝛes ꝓponit que videt̃ hoc aſſerere

atteſtari videt̃ in. xv. li. de tri. ſic di. Non iſta ex aliq̄ tēpe coḡuit deus: ſ; futura oīa tp̄alia atq̄ in eis etiaȝ q̄d ⁊ qñ ab illo petituri fueramus. ⁊ quos ⁊ de q̄bꝰ rebus vel exauditurus vel non exauditurꝰ eſſet: ſine initio añ p̄ſciuit. Uniūſas aūt creaturas ⁊ ſpūales ⁊ corp̄ales. nō q̄ ſunt ideo nouit: ſed ideo ſunt q̄ nouit. nō eñ neſciuit q̄ fuerat creaturus. q̄ ḡ ſciuit: creauit. non quia creauit: ſciuit. nec aliter ſciuit creata q̄ȝ creanda. Nō eñ eiꝰ ſapie aliq̄d acceſſit ex eis: ſed ill' exiſtentibꝰ ſicut oportebat ille: ⁊ qñ oportebat: māſit vt erat. Uñ in eccl'aſtico. Anteq̄ȝ crearent̃: oīa nota ſunt illi. ſic et poſtq̄ȝ ꝯſummata ſunt. Ecce his xbis videt̃ Aug. innuere ſciam vel p̄ſciaȝ dei cauſam eſſe eorū q̄ fiunt: cum dicit ideo ea eſſe q̄ deus nouit. Idem q̄ȝ in. vj. li. dicere videt̃. Cum inq̄t decedāt ⁊ ſuccedāt tēpora. nō decedit aliq̄d vel ſuccedit ſcie dei: i qua nouit oīa q̄ fecit p̄ ipam. Non eñ h̄ q̄ creata ſunt ideo ſciunt̃ a deo q̄ facta ſunt: ſ; potius ideo facta ſūt. q̄ immutabiliter ab eo ſciunt̃. Et hic etiā ſignificare videt̃ dei ſcientiam cām eorū eſſe q̄ fiūt. dicēs non ideo deū ea nouiſſe: q̄ facta ſunt. ſ; iō facta ſunt q̄ nouit ea deus. Ideoq̄ videt̃ dei ſciētia vel p̄ſcia cā eſſe eorū q̄ nouit.

Inconuenientia oſtendit que ſeq̄rent̃ ſi diceret̃ ſcia vel p̄ſcia cauſa oīm rerū que ei ſubſunt. b

Quod ſi ita eſt. eſt ergo cauſa omniū malorū. cum oīa mala ſcient̃ ⁊ p̄ſciantur a deo: q̄d longe eſt a veritate. Si eñ dei ſcientia vel p̄ſcia cauſa eſſet malorū. eſſet vtiq̄ deus auctor malorū. quod penitus falſum eſt. Non ergo ſcientia vel preſcientia dei cauſa eſt omniū que ei ſubſunt.

Q̄ res future nō ſunt cauſa ſcie vel p̄ſcientie dei. c

Neq̄ȝ etiam res future cā ſunt dei p̄ſcie. licet eñ non eſſent future niſi p̄ſcirent̃ a deo. nō tñ ideo p̄ſciunt̃ q̄ future ſunt. Si eñ h̄ eſſet: tūc eius quod eternū eſt aliq̄d exiſteret cā ab eo alienum ab eo diuerſum. ⁊ ex creaturis pēderet ſcientia creatoris. ⁊ creatum cauſa eēt increati. Origenes tñ ſup ep'lam ad Roma. ait. Non ꝓpterea aliq̄d erit. q̄ id ſcit deꝰ futurum. ſed q̄ futurum eſt. ideo ſcitura deo

Hoc p̄dictis videt̃ contrarium

añq̄ȝ fiat. Hoc videt̄ p̄miſſis v̄bis Augꝰ. obuiari. Hic em̄ ſignificari videt̄ ꝙ res futu re cā ſint p̄ſcie. Ibi v̄o ꝙ p̄ſcientia cā ſit rerū futurarū.

Quid ex p̄dictis tenēdū ſit cū determinatione autoritatū. d

Hāc igitur que videt̄ repugnantiā de medio tollere cupientes. dicimꝰ res futuras nullatenꝰ cām eē p̄ſcie vel ſcie dei. nec iō p̄ſciri vl̄ ſciri. qꝛ future vel facte ſunt. ita exponētes qđ ait Origenes. qꝛ futuꝝ eū. ideo ſcit̄ a deo añq̄ȝ fiat. id eſt qđ futurum eſt ſcitur a deo añ qꝛ fiat. nec ſciret̄ niſi futurū eſſet: vt nō notet̄ ibi cā: niſi ſine q̄ nō fieret. Ita etiā dicimꝰ ſciaȝ vl̄ p̄ſciam dei nō eſſe cām eorū q̄ fiūt: niſi talē ſine q̄ non fiūt. ſi tn̄ ſciam ad noticiā tm̄ referamꝰ. Si v̄o noīe ſcie includit̄ etiā beneplacitū atq̄ȝ diſpoſitio. tunc recte pōt dici cā eorū que deus facit. His em̄ duobꝰ modis: vt ſupius p̄taxatū eſt accipit̄ cognitō vel ſcia dei. ſ. ꝓ noticia ſola. vel ꝓ noticia ſimul ⁊ bn̄placito. Hoc modo forte accepit Augꝰ. di. Ideo ſunt qꝛ nouit. i. qꝛ ſcienti placuit. ⁊ qꝛ ſciens diſpoſuit. Et h̄ ſenſus ex eo adiuuat̄. qꝛ de bonis ibi tm̄ agit Augusti. ſ. de creaturis. de his q̄ deus facit. q̄ oīa nouit. nō ſolū ſcia: ſ; etiā bn̄placito ac diſpoſitōe. Si ḡ ibi accipit̄ dei cognitio vt nō mō noticiā: ſ; etiā bn̄placitū dei ſignificet. Mala v̄o ſcit deus ⁊ p̄ſcit añq̄ȝ fiant. ſ; ſola noticia: nō bn̄placito. Preſcit enim deꝰ ⁊ p̄dicit etiā q̄ nō eſt ipe facturꝰ. ſicut p̄ſciuit ⁊ p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ: ſ; non fec̄. Nec iō: qꝛ p̄ſciuit ad pct̄m infidelitatis eos coegit. nec p̄ſciſſet vl̄ p̄dixiſſȝ eoꝝ mala: niſi eſſent ea hĭturi. Ūn̄ augꝰ ſup Ioh.

Augusti. Deꝰ inq̄t futuroꝝ p̄ſciꝰ: ꝑ ꝓphā p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ: ſ; nō fec̄. neq̄ȝ p̄ſciſſet mala eoꝝ: niſi ea h̄rent. Nō em̄ iō que̅q̄ȝ ad peccandū cogit. qꝛ futura hoīm pctā p̄nouit. Illoꝝ em̄ p̄ſciuit pctā nō ſua. Ioq̄ȝ ſi ea q̄ ille p̄ſciuit ipoꝝ nō ſunt. nō vera ille p̄ſciuit. Sȝ qꝛ illiꝰ p̄ſcia falli nō pōt: ſine dubio nō aliꝰ: ſ; ipi peccāt q̄s deꝰ pctōres eſſe p̄ſciuit. Et iō ſi nō malū ſ; bonū facere voluiſſent. nō malū facturi p̄uiderent̄ ab eo qui nouit q̄d ſit q̄ſq̄ȝ facturus. His v̄bis apte oñdit̄ ſi diligent̄ attēdamꝰ p̄ſciam dei non eſſe cām maloꝝ q̄ p̄ſcit. quia nō ea p̄ſcit tanq̄ȝ facturꝰ. nec tanq̄ȝ ſua. ſ; etiā illoꝝ q̄ ſunt ea facturi vel hĭturi. Preſciuit ḡ illa ſola noticia: nō bn̄placito autoritatis. Ūn̄ dat̄ intelligi ꝙ deꝰ ecōuerſo p̄ſcit bona tanq̄ȝ ſua: tanq̄ȝ ea que facturꝰ eſt vt illa p̄ſcienda ſimul fuerint ipius noticia ⁊ autoritatis bn̄placitū.

Cōtra hoc qđ dictū ē p̄ſciam dei nō poſſe falli oppoſitio. e

Oppoſitō

Ad hoc autē quod ſupra dictū eſt. ſ. ꝑ ſciam dei falli nō poſſe: ſolet a quibuſdam ita exponi. Deꝰ p̄ſciuit hunc lecturū vel aliq̄d hmōi. ſ; pōt eſſe vt iſte nō legat. ḡ pōt aliter eſſe q̄ȝ deus p̄ſciuit. ḡ pōt falli dei p̄ſcia. qđ omnino falſum eſt. Poteſt eq̄dem non fieri aliq̄d. ⁊ illud tn̄ p̄ſcitū eſt fieri. Non ideo tamen pōt falli dei p̄ſcia. qꝛ ſi illud non fieret. nec a deo p̄ſcitum eſſet fieri. Sed adhuc vrgent q̄ſtionem dicentes. Aut aliter poteſt fieri q̄ȝ deꝰ p̄ſciuit. aut non aliter. Si non aliter. ergo neceſſario cuncta eueniūt. Si v̄o aliter poteſt ḡ dei p̄ſcia falli vel mutari. Sȝ poteſt aliter fieri. qꝛ poteſt alit̄ fieri q̄ȝ fiat. Ita autem ſit vt p̄ſcitum eſt. aliter ergo poteſt fieri q̄ȝ p̄ſcitum eſt. Ad quod dicimꝰ illam locutionem multiplicem facere intelligentiam. ſ. alit̄ pōt fieri q̄ȝ deus p̄ſciuit ⁊ huiꝰmodi. vt poteſt non eſſe quod deus preſciuit. ⁊ impoſſibile eſt non eſſe quod deus p̄ſciuit. ⁊ impoſſibile eſt non eſſe p̄ſcita omnia que fiunt. ⁊ huiuſmodi. Poſſunt enim hec coniunctim intelligi: vt conditio ſit implicita. ⁊ diſiunctim. Si em̄ ita intelligas non pōt aliter fieri q̄ȝ deus p̄ſciuit. i. nō poteſt vtrunq̄ȝ ſimul eſſe. ſ. ꝙ deus ita preſciuerit fieri ⁊ aliter fiat: verum intelligis. Si autem ꝑ diſiunctionē intelligas. vt dicas hoc aliter nō poſſe euenire q̄ȝ euenit: quomodo futurū deus p̄ſciuit: falſuȝ eſt. Hoc em̄ aliter poteſt euenire q̄ȝ euenit. et tamen deus hoc modo futurū p̄ſciuit. Similit̄ et alia determinatio. ſ. impoſſibile eſt illđ nō euenire quod deus p̄ſciuit. vel cum deus p̄ſciuit. Si cōiunctim intelligas: verū dicis. Si diſiunctim: falſum. Ita etiā ⁊ illud Impoſſibile eſt non eſſe preſcitum omne quod fit. id non poteſt eſſe vtrunq̄ȝ ſimul. ſcȝ vt fiat ⁊ non ſit preſcitum. hic ſenſus verus eſt. Si v̄o dicis deum nō potuiſſe non preſcire omne quod fit: falſum eſt. Potuit enim facere vt non fieret. ⁊ ita non eſſe preſcitum.

Reſpōſio.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaoctaua huius pͥmi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de ſcientia dei ſm ſe ⁊ de compatiõe rerum ſcitarū. incipit agere de compatione ſcientie ad res ſcitas. Et tria facit. Nam pͥmo querit vtruȝ ſcientia dei ſit cauſa rerum ſcitarum. Secundo ſubdit determinatiõȝ queſtionis mote. Tertio mouet ⁊ ſoluit dubitationem ex determinatione queſtionis mote emergentē. Primum facit a pͥncipio diſtinctionis vſqꜫ ibi. Hanc ergo que videtur. Secundum ab inde vſqꜫ ibi. Ad hoc autem quod ſupra dictum eſt. Tertium ab inde vſqꜫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ de ſententia i hac diſtinctione in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus. quaruȝ prima eſt hec. Deus ſcientia approbationis nō eſt cauſa ſimpliciter omniū futurorū contingentium. ſed tantum bonorum. Hanc magiſter probans querit. Utrum ſcientia dei vel pſcientia ſit cauſa rerū ſcitarū vl' ecōuerſo. Et pbat q̄ pſcientia dei ſit cauſa rerū. qꝛ nec aliqua futura eſſent niſi deus pſciuiſſet. ⁊ que pſciuit: impoſſibile eſt ea nō euenire. Et ad hoc pbandum mgr̄ adducit multas autoritates: que patent i textu. Poſtea obijcit in contrariū ſic. Si ſcia dei eſſet cā rerum ſcitarum: ſeqret' deū eſſe cām malorum. eo q̄ mala ſunt ab eo ſcita ⁊ pſcita. ſed illud ꝯn̄s ē falſum ergo ⁊ cōcluſio ex qua ſequit'. Nec etiā res ſunt cauſa ſcie dei. qꝛ ſic tpale ⁊ creatū eſſet cā eterni. qđ ſtare non pōt. Et rn̄det mgr̄ q̄ res ſcite a deo nullatenus ſunt cā ſcie vel pſcie dei: niſi forte cā ſine q̄ non. ⁊ ſic etiā intelligende ſunt ſanctorum autoritates: qbus oppoſitū dici videt'. vicȝ q̄ res nō ſunt alit' cā preſcie dei: niſi cā ſine q̄ nō. i. ſine qbus nō diceret' preſcia Et ꝯſequent' notat talē diſtinctōȝ de ſcia dei q̄ ſcia dei vel cognitio dei pōt accipi p ſola ſimplici noticia. Et ſ' ſcia ſimplicis noticie. ⁊ ſic accepta nullius rei ppe eſt cauſa: niſi forte cauſa ſine q̄ non. Nō eīm deus quēq̄ cogit peccare p hoc q̄ pſcit eū peccaturum. Uel pōt accipi p noticia ſimul ⁊ bn̄placito. ⁊ ſic accepta eſt cauſa rerū. Ex his patet ſolutio ad argumentum. ſ. de malo. Nam deus non noſcit malum: niſi ſcientia ſimplicis noticie. Cū ergo ſm hanc cognitionem nō ſit cauſa rerū: vt patȝ ex pdicta diſtictiōe ergo non valet argumentū cum arguitur. Deus cognoſcit malum. ergo eſt cauſa mali. Ex predictis ſimul ſumptis ⁊ ſignanter ex diſtinctione predicta infero ſecundam ppoſitionem que eſt. Ineffabil' dei preſcientia eſt cauſa ſine qua non omniū bonoruȝ et malorū. Et patet ex premiſſis. Tertia propoſitio ē hec. Cum ineffabili dei preſcientia ſtat indifferens vl' libera futurorum effectuum contingentia. Hāc magiſter inueſtigans arguit q̄ ſcientia dei ſit fallibilis. ⁊ hoc ſic. Futurum contingens eſt preſcitum a deo. vel ergo poteſt aliter euenire q̄ preſcitum eſt vl' non Si non. ergo ſcientia dei rebus ſcitis neceſſitatē imponit. ⁊ per conſequens contingentiam tollit. Si ergo poteſt aliter euenire q̄ pſcitum eſt. ponatur in eſſe qđ aliter eueniat. ⁊ ſequitur ſtatim ſcientiam dei eſſe fallibilem ⁊ incertam. Iſtud magiſter ſoluit per ſenſum compoſitū ⁊ diuiſum dicens. q̄ ſi talis ppoſitio. impoſſibile eſt nō euenire quod deus preſciuit euenturum. ⁊ poſſibile eſt non euenire quod deus pſciuit euenturū. ⁊ conſimiles intelligant' coniunctim in ſenſu compoſito: tunc ſunt falſe. Ideo q̄ impoſſibile ſit pſcientiam dei eſſe de aliqua re euenienti ſil' cum contrario euentu. Si aūt tales ppoſitiones intelligant' diuiſim vel in ſenſu diuiſo: tunc vere ſunt ⁊ poſſibiles. put conſiderant' ſine reſpectu ad dei preſcientiā. Et tm̄ in ſpeali.

Utrū ſcia dei poſſit augeri vel minui vl' aliquo mō mutari. vtrūqꜫ eni videt' poſſe pbari. a

PReterea queri ſolet: vtruȝ ſcientia dei poſſit augeri vel minui. vtrunqꜫ enim videt' poſſe pbari. Ꝙ diuina ſcientia poſſit augeri vel mutari hoc modo pbatur. quia poteſt deus ſcire quod nunq̄ ſcit. Eſt eniȝ aliquis qui non eſt lecturus hodie. ⁊ tamē poteſt eſſe vt legat hodie. poteſt eīm hodie legere. Nihil autem poteſt fieri quod non poſſit a deo ſciri. Poteſt ḡ deus ſcire hūc lecturū hodie. poteſt ḡ aliqđ ſcire qđ non ſcit. ergo poteſt eius ſcientia augeri vl' mutari. eadem qꜫ videtur poſſe minui. Eſt eīm aliquis hodie lecturus quem deus ſcit lecturū. At poteſt eſſe vt nō legat. ergo pōt deus non ſcire hunc lecturum. poteſt ergo non ſcire aliquid quod ſcit. ergo poteſt minui eius ſcientia vel mutari. — DI. XXXIX. — Ad quod dicimus. quia dei ſcientia omnino immutabil' eſt. nec augeri poteſt vel minui. Naȝ vt ait Auguſtinus in. xv. lib. de trinitate. Scientia dei eſt ipa ſapientia. ⁊ ſapientia ē ipſa eſſentia ſiue ſubſtantia dei. quia in illius nature ſimplicitate mirabili non ē aliđ ſapere ⁊ aliud eſſe. ſed quod eſt ſapere: hoc eſt ⁊ eſſe. Ideoqꜫ nouit omnia verbum q̄ nouit pater. ſed ei noſſe de patre eſt ſic eſſe. Noſſe enim ⁊ eſſe ibi vnum eſt. Et ideo patri ſicut eſſe nō eſt a filio: ita nec noſſe. Proinde tanq̄ ſeipſum dicens. Pater genuit verbum ſibi equale per omnia. Non enim ſeipſum integre perfecteqꜫ dixiſſet: ſi aliqđ minus aut amplius eſſet in eius verbo q̄ i ſeipo. Hoc eſt ergo omnino verbuȝ quod pater. non tamen eſt pater. quia iſte filius: ille pater. Sciunt ergo inuicem pater et filius. ſed ille gignendo. iſte naſcendo. Et omnia que ſunt in eorum ſcientia. in eoruȝ ſapientia. in eorum eſſentia vnuſquiſqꜫ eorum ſimul videt. non particulatim aut ſingulatim velut alternante conſpectu hinc illinc ⁊ inde. huc ⁊ rurſum inde. vel inde in aliud atqꜫ aliud: vt aliqua videre non poſſit: niſi non videns alia: ſed omnia ſimul videt: quorū nullum eſt quod non ſemper videat ⁊ ſciat. Eius itaqꜫ ſcientia inamiſſibilis ⁊ inuariabilis eſt. Noſtra vero ſcientia ⁊ amiſſibilis ⁊ receptibilis eſt. qꝛ non hoc ē nobis eſſe quod ſcire. Propter hoc ſicut

Rn̄ſio cū determinatiõe.

noſtra ſcientia illi ſciẽtie dei diſſimilis eſt. ſic ⁊ noſtrũ v̾bum qđ naſcit̾ de ſciẽtia noſtra: diſſimile eſt illi v̾bo quod natū eſt de patre ſciẽtia. Ex hac autoritate clare oſtẽditur ſcientiam dei omnino inuariabilem eſſe: ſicut ip̄a eſſentia dei omnino inuariabilis eſt. ⁊ ꝙ pater ⁊ filius cum ſpirituſancto ſimul omnia ſciunt ⁊ vident. Sicut ergo non poteſt augeri vel minui diuina eſſentia. ita nec diuina ſcientia. ⁊ tamen conceditur poſſe ſcire quod nõ ſcit. ⁊ poſſe nõ ſcire quod ſcit. quia poſſet aliquid eſſe ſubiectum eius ſcientie qđ non eſt. ⁊ poſſet nõ eſſe ſubiectũ aliq̄d qđ eſt ſine ꝑmutatione ip̄ius ſcientie.

Oppoſitio an deus poſſit nouiter vel ex tempore ſcire vel p̄ſcire aliquid. b

Hic opponit̾ a quibuſdam ita. Si deus poteſt aliq̄d ſcire vel p̄ſcire qđ nunq̄ ſciuit vel p̄ſciuit. Poteſt ẽ ex tempore aliq̄d ſcire vel p̄ſcire? Ad quod dicimus. Poteſt quidem deus ſcire vel p̄ſcire omne quod poteſt facere. ⁊ põt facere quod nunq̄ fiet. Poteſt ergo ſcire vel p̄ſcire qđ nũq̄ fiet. nec eſt nec fuit. nec illud ſcit vel neſciuit. neq̄ p̄ſcit vel p̄ſciuit q̄ ſcientia eius nõ eſt: niſi de his que ſunt vel fuerunt vel erũt. ⁊ p̄ſcientia non eſt niſi de futuris. Et licet poſſit ſcire vel preſcire qđ nunq̄ eſt vel erit. nõ tñ põt aliq̄d ſcire vel p̄ſcire ex tp̄e. Põt vtiq̄ ſcire vł preſcire qđ nunq̄ eſt nec erit. nec illud ſcitum vel p̄ſcitũ eſt ab eterno. Nec tñ põt incipere ſcire vel preſcire illud. ſed ita põt mõ ſcire vel p̄ſcire: ſicut põt ſciſſe vel preſciſſe ab eterno. Si eñ dicas eum modo poſſe ſcire vel p̄ſcire quod ab eterno non ſciuit vel p̄ſciuit. id eſt ita quod ab eterno non ſciuerit vel p̄ſciuerit quaſi vtrũq̄ ſimul eſſe poſſit: falſum eſt. Si v̾o dicas eum poſſe mõ ſcire vel preſcire quod ab eterno non ſciuit vł p̄ſciuit i. habere potentiam ſciendi vel p̄ſciendi ab eterno ⁊ modo aliquid. nec tamen illud p̄ſcitũ eſt vel futurũ. verũ eſt. Nõ poteſt ergo nouit̾ vel ex tempe ſcire vel p̄ſcire aliquid. ſicut non põt nouiter vł ex tempe velle aliquid. ⁊ tñ poteſt velle quod nũq̄ voluit.

Utrum deus poſſit ſcire plura q̄ ſcit. c

Item a quibuſdã dicit̾ deus poſſe plura ſcire q̄ ſciat. q̄ põt ſcire omnia que ſcit. ⁊ poteſt aliqua facere que nunq̄ erunt. ⁊ illa poteſt ſcire. non eñ aliqua incognita facere poteſt. Si v̾o omnia eſſent que modo ſunt. ⁊ alia quedam faceret que non ſunt nec erunt. ⁊ illa omia ſciret. Procerto plura ſciret q̄ mõ ſciat. nec tñ eius ſcientia augeri põt. q̄ hoc totũ fieri poſſet ſine mutabilitate ſcie. Cõſtat ẽ dei ſciam omnino eſſe immutabilẽ. nec augeri poſſe vel minui: ſed ei ſubiecta.

Quod videt̾ aduerſum illi ſentẽtie qua ſupra dictũ eſt deũ ſꝑ et ſił ſcire omnia. d

Ei vero quod predictũ eſt. ſ. ꝙ deus omnia ſꝑ videt ⁊ ſimul. videt̾ obuiare qđ ait Hiero. in expoſitiõe Abachuc. Abſurdum eſt inq̄t ab hoc deducere dei maieſtatem: vt ſciat ꝑ momenta ſingula quot culices naſcantur. quotue moriant̾. quota pulicũ ⁊ muſcarũ ſit multitudo. quotue piſces natent in aquis. ⁊ ſimilia. Nõ ſimus tam fatui adulatores dei vt dum ꝓuidentiam eius etiam ad ima retrudimus: in nos ip̄os iniurioſi ſumus. eandem irrationabiliũ ⁊ rationabiliũ ꝓuidentiã eſſe dicentes. Hic videt̾ dicere Hieroñ. ꝙ deus illorũ minimorũ ſcientiã ſiue ꝓuidentiam non habeat. quod ſi hoc eſt. tunc non omnia ſimul ſcit ⁊ ſemꝑ. Ex tali itaq̄ ſenſu illud dictum eſſe nouerim᷒ vt deũ illa alternatim vel particulatim ſcire neget nec ꝑ diuerſa temporũ momenta ſic illa cognouit. ſicut ꝑ varia momenta illorũ quedam deficiũt. q̄dam incipiũt. Neq̄ illł aliiſq̄ irrationabilibus ita ꝓuidet quẽadmodum rationabilibus. Nunq̄d enim (vt ait aplus) cura eſt deo de bobus. et ſicut non eſt cura deo de bobus. ita nec de aliis irrationabilibus. Dicit tamẽ ſcriptura. q̄ ip̄i eſt cura de oibus. Prouidentiã ẽ ⁊ curã vniuerſaliter de cũctis que condidit habꝫ vt habeat vnũqđq̄ qđ ſibi debet̾ ⁊ conuenit. Sed ſpẽalem ꝓuidentiã atq̄ curã habet de rationabilibus quibus p̄cepta tradidit. eiſq̄ recte viuendi legẽ p̄ſcripſit. ac p̄mia ꝑmiſit. Hanc ꝓuidentiã ⁊ curã de irrationabilibus non habet. Ideo dic̄ aplꝯ q̄ non eſt cura deo de bobus. ꝓuidet tam

Reſpõſio.

Hiero.

Quõ ꝑmiſſa v̾ba Hiero. ſint intelligẽda.

onibus ⁊ curat.i.gubernat om̄ia.qui om̄ibus ſolem ſuuꝫ facit oꝛiri.⁊ pluuiam dat. Scit itaqꝫ deus q̄ta ſit multitudo pulicū culicū ⁊ muſcarū ⁊ piſciū.⁊ quot naſcan̄t quot ve moꝛiantur. ſed non ſcit hoc ꝑ momenta ſingula.imo ſimul ⁊ ſꝑ omnia. Neqꝫ ita ſcit.vt eandē habeat ꝓuidentiã irrationabiliū ⁊ rōnabiliū.id ē.vt eodē penitꝰ modo ꝓuideat irrōnabilibus ⁊ rationabilibus. Rationabilibꝰ eīn ⁊ precepta dedit ⁊ angelos ad cuſtodiã delegauit.

Breuis ſumma p̄dictoꝛum cum additione quoꝛūdam. e

Simul itaqꝫ ⁊ immutabiliter ſcit deus om̄ia que fuerunt ⁊ ſunt ⁊ erunt.tam bona q̄ꝫ mala. p̄ſcit q̄ꝫ om̄ia futura tam bona q̄ꝫ mala.

Iſta eſt diſtinctio triceſimanona

In qua mgr̄ poſtq̄ oſtenſum eſt qualit̄ ſcīa dei ſe habeat cauſaliter reſpectu rerū creatarū: conſequen̄t agit de ipſius ſcientie immutabilitate. Et tria facit. Naꝫ p̄mo inquirit an ſcientia dei poſſit augeri vl̄ minui. Sc̄do inquirit an deus poſſit ſcire quod modo neſcit. Tertio quandam obiectionem ⁊ eius ſolutionem adducit. Primū facit a p̄ncipio diſtinctōis vſqꝫ ibi. Hic opponit̄. Sc̄dm ab inde vſqꝫ ibi. Et ꝟo qḋ p̄dictum eſt. Tertium ꝟo vſqꝫ ad finem diſtinctōis. Et tm̄ de ſententia huius diſtinctionis in generali. In ſpēali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus.quarū p̄ma eſt hec.Deus vnica ⁊ inuariabili ſcientia ſcit ſimul p̄ſentia omnia preterita ⁊ futura. Hanc magiſter ꝓbans querit an ſcientia dei poſſit augeri vel minui. ⁊ ꝑ conſequens mutari. Et arguit ꝙ ſic. Nam deus poteſt hodie aliquid ſcire qḋ nū q̄ ante ſciuit.ſ.aliquem legere vel moꝛi. qui nunq̄ ante legit vel moꝛiebat̄. ⁊ ꝑ conſequens eius ſcientia poteſt augeri vel minui. Similiter ſcit hodie aliquid quod nunq̄ poſtea ſciet. quia ſcit hodie aliquē legere quem nunq̄ poſt hoc ſciet legere.ergo ſcientia eius pōt minui. ⁊ ꝑ conſequens mutari. Reſpōdet mgr̄ ad hoc ſcientiam dei omnino eſſe immutabilem. Cuius ratio eſt quia ſcientia dei nihil aliud eſt: q̄ diuina eſſentia que variari non pōt.ergo ſcientia dei etiam variari non poteſt. Attñ aliq̄d poteſt eſſe ſubiectum ſcīe dei quod p̄us non fuit ei ſubiectum. quia non fuit. Et poteſt eſſe iam aliq̄d ſubiectū ſciētie dei quod poſtea non erit ſibi ſubiectū. eo ꝙ poſtea non erit. Ex hoc non ſequit̄ aliqua augmentatio vel diminutio ſeu variatio fieri in ſcientia. cū ſic deꝰ poteſt ſcire que neſcit.⁊ neſcire que ſcit. Secūda ꝓpoſitio eſt hec.Deus ſcientia viſionis. licet nō ex tempꝛe poteſt ſcire plura q̄ ſcit atqꝫ pauciora. Hanc magiſter ꝓbans ſic arguit. Si aliquid poteſt eē ſubiectum diuine ſcientie quod prius non fuit ſibi ſubiectum.ergo deus poteſt aliquid ſcire de nouo ex tempoꝛe. Ad qḋ magiſter reſpondens dicit deum poſſe ſcire quod neſcit. ⁊ quod non vult poteſt velle abſqꝫ mutatione facta in ip̄o. Et addit ꝙ iſte ꝓpoſitiones deus poteſt ſcire quod neſcit ⁊ conſimiles pñt intelligi vl̄ ꝯiunctim vl̄ diuiſim. Cōiunctim intellecte ſūt falſe. Nam iſta.deus poteſt ſcire quod neſcit. ſic intellecta.deſignat deum aliquid poſſe ſcire quod nūc non ſcit vel ante non ſciuit. Diuiſim ꝟo intellecte ſūt vere.vnde iſta. Deus poteſt ſcire quod neſcit. in iſto ſenſu ſumpta eſt vera.quia deſignat deū libertateꝫ ⁊ potentiam habere omnia ſciendi vel non ſciendi. ſicut habuit ab eterno.⁊ hoc loquēdo de ſcientia approbationis.ſm̄ quã oēs res ſunt ſcibiles ⁊ nō ſcibiles. Poſtea dicit ſm̄ opinionē quoꝛūdam dicentium ꝙ deus poteſt plura ſcire q̄ ſcit ⁊ econuerſo pauciora pōt ſcire q̄ ſcit.ſaltem ſm̄ ſcientiã viſionis. Nam deus pōt multa facere que nunq̄ facturus eſt. et ſi illa faceret:plura q̄ ſcit ſcientia viſionis ſciret. Silr̄ multa que facit poſſet nō facere.q̄ ſi nō faceret pauciora q̄ ſcit ſciret ſcientia viſionis. Sed illud nō habet veritatem de ſcientia ſimplicis intelligentie.quarum differentia patebit in concluſione. Tertia propoſitio eſt hec. Dei ſimplici ꝓuidentia gubernantur ſimul oēs creature. Hanc mgr̄ ꝓbans ꝓponit quãdam autoꝛitatem.b. Hiero.ſuꝑ Abacuc.in q̃ vidꝛ dicere ꝙ deus non ſcit omnia ⁊ ꝙ ſua ꝓuidentia nō ſit omniū. Et reſpondet magiſter ꝙ beatus Hiero. non vult dicere ꝙ deus aliq̄d neſciat. ſed ꝙ ſua ſciētia non mutat̄ ꝑ tempoꝛū momenta. ⁊ qḋ non equaliter ꝓuideat rationabilibus ⁊ irrationabilibus.qꝛ rationalia oꝛdinat ad vitam eternam. bruta ꝟo nō. Et tm̄ in ſpēali.

Quid ſit p̄deſtinatio et in quo diffaccording a p̄ſcientia. a

Predeſtinatio

ꝟo de bonis ſalutaribus eſt. et de hominibus ſaluandis. vt eniꝫ ait. Augꝰ.in li.de p̄deſtinatione ſanctoꝛū. Predeſtinatio eſt gratie p̄paratio.q̄ ſine p̄ſcientia eſſe non poteſt. Poteſt aūt ſine predeſtinatione eſſe p̄ſcientia. Predeſtinatiōe quippe deus ea p̄ſciuit que fuerat ip̄e facturus. ſed p̄ſciuit ea deus etiam que non eſt ip̄e facturus.i.om̄ia mala. Predeſtinauit eos quos elegit. reliquos ꝟo reprobauit. id eſt ad moꝛtem eternam preſciuit peccaturos.

An aliquis p̄deſtinatoꝛum poſſit damnari vl̄ reproboꝛū ſaluari. b

Predeſtinatoꝛum

nullus videt̄ poſſe damnari. nec reproboꝛum aliquis poſſe ſaluari. Vñ Augꝰ. i li. de coꝛrectione ⁊ gr̄a. In Apocal̄.inq̄t dicitur. Tene qḋ habes:ne alius accipiat coꝛonam tuam. Si alius nō eſt accepturus niſi iſte ꝑdiderit:certus eſt electoꝝ numrus.i. nō pōt augeri vel minui. Ad hoc aūt obijciunt q̄dam nitētes ꝓbare numeꝝ electoꝛum poſſe augeri ⁊ minui ſic. Poſſet deus non apponere gr̄am quibus apponit. ⁊ poſſet ſubtrahere quibꝰ nō ſubtrahit. quod ſi

Auguſti.

Oppoſitō

faceret vtiq̄ damnarent̄. Poſſent ḡ damnari iſti qui tn̄ ſaluabunt̄. Poſſet itaq̄ minui electoꝝ numerus. Ita etiam poſſet augeri. qꝛ poſſet apponi gr̄a q̄bus non apponitur ꝑ quā ſaluarent̄. Poſſent ḡ ſaluari habita gr̄a. qui tn̄ ſine ea damnabunt̄. poſſet itaq̄ augeri numerus electoꝝ. Quib⁹ reſpondemus ex ea ratione dictū eſſe. ⁊ verū eſſe numerū electoꝝ non poſſe augeri vel minui. qꝛ nō pōt vtrūq̄ ſimul eſſe. ſ. vt aliquis ſaluet̄ ⁊ nō ſit p̄deſtinatus. vel vt aliquis p̄deſtinatus ſit ⁊ damnet̄. Intelligētia em̄ conditionis implicite veritatem facit in dicto: ⁊ impoſſibilitatem in vero. Si ꝟo ſimplicit̄ intelligat̄. impoſſibilitas non admittit̄. vt cum dicit̄. p̄deſtinatus poteſt vl̄ non poteſt damnari. ⁊ reprobus poteſt ſaluari. In his em̄ ⁊ hmōi locutionib⁹ ex rōe dicti dijudicanda eſt ſententia dictiōis Alia nanq̄ fit intelligentia. ſi ꝑ coniūctionem hec accipiant̄ dicta. atq̄ alia ſi ꝑ diſiūctionem. vt ſupra cū de p̄ſcientia agebat̄ p̄taxatum eſt. Si em̄ cum dicis p̄deſtinat⁹ non pōt damnari intelligas ita. i. nō pōt eē vt p̄deſtinat⁹ ſit ⁊ damnet̄. verū dicis. q̄a coniūctim intelligis. falſum aūt ſi diſiūcti vt ſi intelligas iſtū non poſſe dānari quē dico p̄deſtinatum. potuit em̄ nō eſſe predeſtinatus. ⁊ ita damnaret̄.

Margin: Reſpōſio.

Quō adhuc inſtant queſtioni. c

Verūtamē adhuc inſtant. ⁊ ſm̄ coniūctionē argumentando ita ꝓcedunt. Nō em̄ inquiūt pōt eſſe vt aliquis p̄deſtinat⁹ ſit ⁊ damnet̄. Utrūq̄ iſtorum ſimul eſſe nō pōt. ſed alterum hoꝝ nō pōt nō eſſe. ſ. q̄n iſte ſit p̄deſtinat⁹. ab eterno em̄ p̄deſtinatus eſt. ⁊ nō pōt mō non eē p̄deſtinatus. Cum ḡ impoſſibile ſit ſimul vtrūq̄ eſſe. ⁊ impoſſibile ſit alterū non eſſe videt̄ non poſſe alterū eſſe. ſ. vt damnetur. Quod ſi eſt. ḡ non pōt eſſe. vt non ſaluetur

In hui⁹ queſtionis ſolutōe mallē alios audire q̄ꝫ docere. Dicim⁹ tn̄ de p̄ſcientia ſil'em poſſe moueri queſtionem. Ideoq̄ tā hic q̄ꝫ ibi vnā facimus reſpōſionē dicētes determinandū fore illud cui innitit̄ tota h̄ queſtio. ſ. impoſſibile eſt alterū iſtoꝝ non eſſe. ſ. q̄n iſte mō ſit p̄deſtinatus. ab eterno em̄ iſte p̄deſtinatus eſt. Diſtinguendū em̄ eſt cū ait. Iſte nō pōt mō nō eſſe p̄deſtinatus. vel nō pōt mō eſſe q̄n ſit p̄deſtinatus. hoc em̄ coniunctim vel diſiunctim intelligi pōt. Nō em̄ pōt eſſe vt ab eterno ſit p̄deſtinatus. ⁊ mō non ſit p̄deſtinatus. nec poteſt eſſe ſimul vt ſit p̄deſtinatus. ⁊ nō ſit p̄deſtinat⁹. ſed tn̄ potuit eſſe ab eterno ꝙ nō eſſet p̄deſtioatus. ſi potuit ab eterno nō eē p̄deſtinatus. Et ſic ab eterno de⁹ potuit eū nō p̄deſtinare. ita ꝯcedit̄ a q̄buſdā ꝙ ⁊ mō pōt deus eū non p̄deſtinaſſe. ab eterno ergo pōt deus nō p̄deſtinaſſe eum. ḡ pōt iſte nō fuiſſe p̄deſtinatus. Si ꝟo nō fuiſſet p̄deſtinat⁹ nec modo eſſet p̄deſtinat⁹. ḡ mō pōt non eſſe p̄deſtinatus. Ita ⁊ de p̄ſcientia ⁊ de p̄ſcitis dicunt. qđ in actionib⁹ vel in opationibus dei ⁊ hoīm nullaten⁹ concedūt. Ex quo em̄ aliquid factum eſt vl̄ dictum nō cōcedunt ꝙ poſſit non eſſe vel nō fuiſſe. imo impoſſibile eſt nō eſſe vl̄ nō fuiſſe qđ factū eſt vel dictū. referentes poſſibilitatem vel impoſſibilitatē ad naturam rei exiſtentis. Cū ꝟo de p̄ſcientia vel de predeſtinatione dei agit̄. poſſibilitas vel impoſſibilitas ad potentiā dei refert̄. q̄ ſꝑ eadem fuit ⁊ eſt. qꝛ p̄deſtinatio. p̄ſciētia. potētia. vnū in deo eſt.

Margin: Solutio in q̄ vellet magis alios audire: q̄ docere

Quid ſit reprobatio dei. et in quibus conſideret̄. et quis ſit predeſtinationis effectus. d

Cumqꝫ predeſtinatio ſit gr̄e p̄paratio. i. diuia electio q̄ elegit quos voluit an̄ mūdi ꝯſtitutionem. vt ait apl's. Reprobatio econuerſo intelligēda ē p̄ſcientia iniquitatis quorundam ⁊ p̄paratio damnatiōis eorūdem. Sicut em̄ p̄deſtinationis effect⁹ illa gr̄a eſt. q̄ in p̄ſenti iuſtificamur atq̄ ad recte viuendū ⁊ in bono ꝑſeuerandum adiuuamur ⁊ illa q̄ in futuro beatificamur. Ita reprobatio dei q̄ ab eterno nō eligendo q̄ſdam reprobauit. ſm̄ duo conſiderat̄. quoꝝ alteꝝ p̄ſcit ⁊ non p̄parat. i. iniq̄tatem. alterū p̄ſcit ⁊ p̄parat. ſ. eternam penā. Un̄ Aug⁹. ad ꝓſperū ⁊ Hilarium. Hec inq̄t regula incōcuſſe tenēda eſt: peccatores in peccatis p̄ſcitos eſſe non p̄paratos. penam aūt eſſe p̄paratam. Preparauit em̄ deus (vt ait Aug⁹. in li. de bono perſeuerantie) in p̄ſcientia ſua quibus voluit bona ſua'. ⁊ quibuſcūq̄ donat proculdubio ſe donaturum eſſe preſciuit. Preparauit etiam deus (vt ait Fulgentius) malis ignem eternum. illis vtiq̄ quos iuſte preparauit ad luenda ſupplicia. nec tamen preparauit ad facienda peccata. Pre

Margin: Hic dicit q̄d ſit p̄deſtinationis effectus

Margin: Hic ſm̄ q̄ conſideret̄ reprobatio.

Margin: Auguſti.

Margin: Fulgenti⁹

parauit eñ deus quod diuīa equitas redderet. non qḋ humana iniquitas admitteret. Non eñ ſicut p̄parauit ſanctos ad iuſticiaꝫ ꝑcipiendā. ſic p̄parauit iniq̄s ad iniuſticiam amittendam. q꞉ prauitatis preparatoꝛ nunq̄ꝫ fuit. Sicut ergo predeſtinatio dei ꝓprie eſt p̄ſcientia ⁊ p̄paratio beneficioꝛum dei: quibus certiſſime liberanť q̄cunqꝫ liberanť. ita reprobatio dei eſt p̄ſcientia malicie in quibuſdam non finiende. ⁊ p̄paratio pene non terminande. Et ſicut p̄deſtinationis effectus eſt gratie appoſitio. ita reprobationis eterne quodāmodo effectus eſſe videtur obduratio. Nec obdurat deus (vt ait Auguſtinus ad Sixtum) impartiendo maliciam. ſed non impartiendo gratiam: ſicut nec digni ſunt. Quibꝰ enim non impartiť. nec digni ſunt nec merētur. potius vt non impartiať: hoc digni ſunt: hoc merenť. Unde apoſtolus ait. Cuius vult misereť deus: ⁊ quem vult indurat. miſericoꝛdiā appellans p̄deſtinationem: et precipue predeſtinationis effectum. i. gratie appoſitionem. obdurationem vo gratie p̄uationem. Non enim (vt ait Auguſtinꝰ ad Simplicianum) intelligēdū eſt ꝙ deus ita induret. quaſi quenq̄ꝫ peccare cogat. ſꝫ tamen quibuſdam peccatoribus miſericoꝛdiam iuſtificationis ſue non largiť. et ob h̄ eos indurare diciť. quia non eoꝛū misereť. non q꞉ impellit vt peccent. Eoꝛū autē non misereť. quibus gratiā non eſſe p̄bendam equitate occultiſſima ⁊ ab humanis ſenſibus remotiſſima iudicat. quā non apit: ſed mirať apl's dicens. O altitudo diuitiaruꝫ ſapie ⁊ ſcientie dei.

Aug⁹. in lib. de bono perſeuerantie

Obduratio quō effectꝰ ſit reprobatiōis Aug. quō di caťdeꝰ obdurare.

Iſta eſt diſtinctio. xl. huiꝰ primi libri. In qua magiſter poſtq̄ agit de ſcientia dei in generali. Hic incipit agere de q̄dam eius ſpecie. ſ. de p̄deſtinatione in ſpēali. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo oſtendit q̄d ſit p̄deſtinatio. Scd̄o ſubdit comparationem p̄deſtinationis ⁊ p̄deſtinatoꝛū. Tertio ſubiungit quis ſit effectus tam p̄deſtinationis q̄ reprobationis. Primum facit a p̄ncipio huius diſtinctionis vſqꝫ ibi. Predeſtinatoꝛum nullus vid꞉ poſſe damnari. Secundū ab inde vſqꝫ ibi. Cūqꝫ p̄deſtinatio. Tertium vo vſqꝫ ad finem diſtinctōnis. Et tantum in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat ī tribus ꝓpoſitionibus. quarum p̄ma eſt hec. Diuīa p̄deſtinatio eſt tam gratie q̄ glorie p̄paratio. Hanc magiſť ꝓbat autoꝛitate beati Auguſtini. qua etiaꝫ oſtendit quomō p̄deſtinatio ſe habeat ad p̄ſcientiaꝫ dicens. ꝙ p̄deſtinatio preſupponit p̄ſcientiam. ſed non econuerſo. Cuius ratio eſt. quia deus nihil predeſtinauit niſi quod ip̄e ſcit eſſe facturū. igiť omnis predeſtinatio p̄ſupponit p̄ſcientiam. ſed non econuerſo. omne qḋ deus p̄ſcit eſt facturus. quia omnia mala p̄ſcit. tñ nunq̄ eſt ea facturus. igiť non om̄is p̄ſcientia eſt p̄deſtinatio. ſed magis ecōuerſo. Et ſubdit p̄deſtinationem eſſe ſolum reſpectu ſaluandoꝛuꝫ p̄ſcientiā vo eſſe reſpectu reprobandoꝝ ſeu damnādoꝛum. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Numerus p̄deſtinatoꝛum non poteſt augeri vel minui. Hanc mgr̄ probans dicit numerū p̄deſtinatoꝛū eſſe ideo certuꝫ. q꞉ nullus damnandus poteſt ſaluari. neqꝫ quicūqꝫ predeſtinatus poteſt damnari. quod ꝓbat autoꝛitate beati Auguſtini. Deinde obijcit contra predicta ſic Deus pōt dare grām illis quibus nō dat. ⁊ ſubtrahere illis quibus dat. q꞉ alr̄s nō eſſet liber. ergo vid꞉ ꝙ numerus p̄deſtinatoꝛū augeri poſſit vel minui. et ꝑ ꝯſequens nō ē certus. Ad quod mgr̄ reſpondens dicit ꝙ iſte ꝓpoſitiones. p̄deſtinatus poteſt damnari. preſcitus poteſt ſaluari. ⁊ alie conſiľes ꝓpoſitiones poſſunt intelligi coniunctim vel diuiſim. coniunctim ſi intelliganť. tunc ſunt falſe. quia deſignant illum poſſe ſaluari quem deus p̄uidit damnandum. que nunq̄ poſſunt ſimul ſtare cum ratione certitudinis diuine ꝓuidentie. Si intelliganť diuiſim. vľ ſi predeſtinatus conſidereť non vt p̄deſtinatus. ſed vt hic homo abſolute: ⁊ ſic omnes tales ſunt vere. q꞉ nihil aliud denotant niſi ꝙ talis homo poſſit damnari ⁊ talis ſaluari. quod verū eſt quocūqꝫ homine denotato. eo ꝙ q̄libet inq̄tum in ſe eſt nō magis ſe habeat ad vnū q̄ ad reliquū. Illud conſequenť magis declarat dicens. ꝙ p̄deſtinatus inq̄tum p̄deſtinatꝰ nūq̄ poteſt damnari. ⁊ p̄ſcitus inq̄tum p̄ſcitus nunq̄ poteſt ſaluari. Unde hoc additum eſt inquantū propoſitionem veram facit impoſſibilem. ⁊ falſam reddit veram. Poſtea obijcit. Si predeſtinatus inq̄tuꝫ predeſtinatus non poſſit damnari. igiť cum quilibet p̄deſtinatꝰ non poſſit nō eſſe p̄deſtinatus. videť certe ꝙ nullo mō ꝯcedendū ſit p̄deſtinatū poſſe damnari. Ad qḋ reſpondens mgr̄ dicit ꝙ p̄deſtinatus nō pōt nō eſſe p̄deſtinatus. Hec coniūctim intellecta ē vera. q꞉ eius ſenſus eſt ꝙ ille q̄ ab eterno eſt p̄deſtinatus. poſtea nō pōt nō eſſe p̄deſtinatus. Cuius oppoſito dato ſequereť ſcientie diuine mutatio. Sꝫ diuiſim ip̄am intelligendo eſt falſa. quia deſignat ꝙ p̄deſtinatū quem deus ab eterno potuit non p̄deſtinare iam nō poſſet nō p̄deſtinare. quod eſt falſum. q̄a cum actus diuinus nō tranſeat in p̄teritū. Id̄o ſicut quemlibet p̄deſtinatum potuit ab eterno non p̄deſtinare. ita pōt quemlibet mō p̄deſtinatū nō p̄deſtinare. ſed in actibus hominū qui tranſeūt in p̄teritū taľ diſtinctio locum non habet. Tertia propoſitio ē hec Effectus predeſtinationis eſt ſaluatio. ⁊ reprobationis damnatio. Hanc ꝓbat mgr̄ diuerſis ſanctoꝛuꝫ autoꝛitatibus. que patent in lr̄a. Et tantum in ſpeciali.

Utrū aliquod ſit meritum obdurationis et miſericoꝛdie. a

Si aūt querimus meritū obduratōnis ⁊ miſericoꝛdie. obdurationis meritū inuenimus. miſericoꝛdie aūt meritū nō inuenimus. q꞉ nullū ē miſericoꝛdie meritū. ne grā vacueť ſi nō ḡtis donetur. ſꝫ meritis reddiť. Misereť itaqꝫ ſm grām q̄ ḡtis dať. obdurat aūt ſm iudiciuꝫ qḋ meritis reddiť. Unde dať intelligi. vt

Hic ſummati colligit predicta vt addat alia.

ſicut reprobatio dei eſt nolle miſereri. ita ob
duratio dei ſit nō miſereri. vt non ab illo ir=
rogetur aliquid quo ſit homo deterior. ſed
tm̄ quo ſit melior nō erogetur. Ex his aperte
oñdit quid miſcdiam. q̄d obdurationē3 in
tellexerit apl's. ꝛ quia miſcdia nullū aduo=
cat meritū. obduratio vo non eſt ſine meri
to ꝛ miſericordie verbo. hic accipit prede
ſtinatio. ꝛ p̄cipue p̄deſtinationis effectus.
obdurationis vo non ip̄a dei eterna repro
batio. quia eius nullum eſt meritū. ſed gra
tie priuatio ſiue ſubtractio. que quodam=
modo eſt reprobationis effectus. Accipit
tm̄ aliquādo reprobatio ꝓ obduratiōe. ſic
ꝛ p̄deſtinatio ꝓ ſuo effectu. qui eſt grā ap=
poſita. Grā em̄ que apponit effectus eſt p̄=
deſtinationis. Cum ergo gratie que appo=
nitur homi ad iuſtificationē nulla ſint me=
rita. multominus ꝛ ip̄ius p̄deſtinationis.

Exemplū ponit de iacob ꝛ eſau dicēs, ꝙ nec illum elegit nec illū reprobauit de9 ꝓ meritis

qua ab eterno elegit deus quos voluit. ali
qua poſſunt exiſtere merita. Ita nec repro
bationis qua ab eterno q̄ſdam p̄ſciuit futu
ros malos ꝛ damnandos. ſicut elegit Ja=
cob. ꝛ reprobauit Eſau. qd̄ non fuit ꝓ me=
ritis eorū q̄ tunc haberēt. q2 nulla habebāt
qm̄ nec ip̄i exiſtebāt. nec ꝓpter futura me=
rita q̄ ꝓuideret. vt vel illū elegit vel illū re=
probauit.

Opinio quorūdam in qua fuit aliqn̄ Auguſtinus. ſed poſtea retractauit. b

Opinati ſūt tamē
q̄dam deū ideo elegiſſe Jacob. q2 talem fu

Aug9. in lib. retrac.

turū p̄ſciuit. q̄ in eu3 crederet ꝛ ei ſeruiret.
qd̄ aliqn̄ Aug9. ſe ſenſiſſe dicit in li. retrac.
vbi apte oſtendit ꝙ ſi ꝓpter futura merita
electus eſſet. iam non ex gratia eſſ3 electio.
Non ḡ ideo electus eſt a deo. q2 talis futu=
rus erat. ſed ex electione talis eſt factus ita
dicens. Diſputans quid elegerit deus in
nondū nato. cui dixit ſeruiturū eſſe maiorē.
ꝛ quid in eodem maiore ſimiliter nondum
nato reprobauerit; Ad hoc pduxi ratioci=
nationem vt dicerē. Nō ḡ elegit de9 opera
cuiuſq̄ in p̄ſcia que ip̄e daturus eſt. ſed fi=
dem elegit in p̄ſcientia. ꝛ quē ſibi crediturū
eſſe p̄ſciuit. ip̄m elegit cui ſpm̄ſanctum da=
ret. vt bona opando etiā eternā vitā cōſeq

Explanat ſēntentiā predictorū vborū

retur. Ecce hic apte dicit non ꝓpt opa
cum elegiſſe. ſed ꝓpter fide3 qua eū p̄uidit
crediturū. ſed q2 ꝛ in fide meritū eſt ſicuti ꝛ
in opibus. hoc retractauit dicens. Nōdu3
diligentius queſiuerā nec adhuc inuenerā
qualis ſit electio gratie. de qua dicit apl's.
Reliquie ꝑ electionē grē ſalue fient. q̄ vtiq3
non ex gratia ſi ex meritis ꝓcedit. vt iā qd̄
dat. non ſm̄ gratiam: ſ3 ſm̄ debitū ſibi red
datur potius cum meritis: q3 donet. Per
inde quod continue dixi. Dicit enim idem
apl'us. Idem deus qui opatur oīa in omi=
bus. Nuſq̄ aūt dictum eſt. De9 credit om
nia in oībus. ac deinde ſubiunxi. Qd̄ ergo
credimus nr̄m eſt. qd̄ vo bonum opamur
illius eſt q̄ credentibus dat ſpm̄ſanctu3. ꝑ
fecto non dicerē ſi iam ſcirem etiam ip̄am fi
dem inter dei munera repiri que dantur in
eodem ſpū. Utrunq3 ergo nr̄m eſt ꝓpt ar=
bitrium volūtatis. ꝛ vtrūq3 datū eſt ꝑ ſpi=

Retractatio.

ritum fidei ꝛ caritatis. Et ꝙ paulopoſt di=
xi. Noſtrū em̄ eſt eum credere ꝛ velle. Il=
lius aūt dare credentibus ꝛ volentibus fa
cultatem bene opandi ꝑ ſpūmſanctu3. per
quem charitas dei diffundit in cordib9 no
ſtris. Uerū eſt q̄dem. ſ3 eade3 regula eſt: et
vtrūq3 ip̄ius eſt. q2 ip̄e p̄parat voluntate3
ꝛ vtrūq3 nr̄m. q2 non fit niſi volentib9 no=
bis. ergo ꝛ meritū fidei de miſcdia dei venit
Non ergo propter fidem vel aliqua meri=
ta elegit deus aliquos ab eterno. vel appo=
ſuit gratiam iuſtificationis in tempore: ſed
gratuita bonitate ſua elegit vt boni eſſent.

Auguſti.

Unde Aug9. in li. de predeſti. ſan. Non q2
futuros nos tales eſſe preſciuit ideo elegit:
ſed vt eſſemus tales per ip̄a3 electionē gra
tie ſue. qua gratificauit nos in dilecto filio
ſuo.

Hic videt cōtrariū quod alibi ait Auguſtinus. c

His tamen aduer=
ſari videt qd̄ dicit Aug9. ſup Malachiā

Auguſti.

ꝓphetam: vbi ſcriptum eſt. Jacob dilexi.
Eſau aūt odio habui. Cui vult iuq̄t miſe=
ret de9. ꝛ quē vult indurat. ſed h̄ volūtas
dei iniuſta eſſe nō pōt. Uenit em̄ de occul=
tiſſimis meritis. q2 ꝛ ip̄i pctōres cum ꝓpt
generale peccatū vnam maſſam fecerūt. tm̄
nonnulla inter eos diuerſitas. Precedit ḡ
aliquid in peccatoribus. quo q̄uis nōdu3
ſint iuſtificati. digni efficiant iuſtificatiōe.
Et item p̄cedit in aliis peccatoribus: quo
digni ſunt obtuſione. Ecce hic videt Au
guſti. dicere ꝙ ꝛ ip̄a dei voluntas q̄ alios
elegit alios reprobat ex meritis proueniat
ſed occultiſſimis. i. quod pro meritis alios

voluerit eligere. alios reprobare. ⁊ qd pro
meritis alijs apponit gr̃a iuſtificatõis alijs
Põt dici hoc retractaſſe — nõ. vnde obtundunt̃. Sed qd intelligẽ vo
luerit: ignorat̃: niſi forte hoc dicat̃ intellex
iſſe quod ſupra diximus eum retractaſſe.
Nam ibidem etiã q̃dam alia cõtinue ſbdit
q̃ in li. retrac. apte retractat. qd vtrunqꝫ le
Põt tñ ex tali ſenſu dictũ intelligi — genti patebit. Unde veriſſile eſt in premiſ
ſis etiã h̃ retractaſſe. Quidã tñ ex eo ſen
ſu accipiũt fore dictum. non qꝛ aliq̃s prede
ſtinetur ꝑ meritis vel iuſtificatõis gratiaꝫ
mereat̃. ſed qꝛ aliqui nõ adeo mali ſunt: vt
mereant̃ ſibi gr̃am nõ impartiri. Nullꝰ eñ
dei gr̃am mereri põt ꝑ quam iuſtificatur.
põt tñ mereri vt non apponat̃. vt penitus
abijciat̃. Et quidẽ aliq̃ in tm̃ ꝓfundũ iniq
tatis deuenerũt vt hoc mereant̃. vt hoc di
gni ſint. alij vo ita viuunt. vt ſi non mereã
tur gr̃am iuſtificationis. non tñ merentur
oĩno repelli ⁊ gratiam ſibi ſubtrahi. Ideo
qꝫ dixit in quibuſdam p̃cedere quo digni
ſint iuſtificatiõe. ⁊ i alijs quo digni ſunt ob
tuſione. ſed h̃ friuolum eſt.

Opinio quorũdam falſa de occultis dei diſſerentiũ carnaliter. D

Multi vero de iſto
Aug⁹. de v̈bis apl'. — ꝓfundo querẽtes reddere ratõneꝫ atqꝫ ſm
piecturas cordis ſui inſcrutabilem altitu
dinem iudiciorũ dei cogitare conãtes. i fa
bulas vanitatis abierũt dicẽtes. Qꝫ aĩe ſur
ſum i celo peccant. ⁊ ſm peccata ſua ad cor
pora ꝓ meritis dirigunt̃. ⁊ dignis ſibi q̃ſi
carceribus includunt̃. Ierũt hi tales poſt
cogitatiões ſuas. ⁊ volentes diſputare de
dei ꝓfundo. vſi ſunt in ꝓfundum dicentes
aĩmas in celo ante ꝯuerſatas. ⁊ ibi aliquid
boni vel mali egiſſe. ⁊ ꝓ meritis ad corpo
ra terrena detruſas eſſe. Hoc aũt reſpuit ca
tholica fides ꝓpter euidentẽ apl̃i ſentẽtiaꝫ
qua ait. Cum nondũ nati eſſent. aut aliq̃d
boni vel mali egiſſent ⁊c̃. Melior eſt ergo
fidel̃ ignorantia: q̃ꝫ temeraria ſcia. Elegit g̃
eos quos voluit gratuita miĩcordia. nõ
quia fideles futuri erãt. ſed vt fideles eſſẽt.
eiſqꝫ gratiam dedit. non qꝛ fideles erant: ſ
Aug⁹. in li. retracta. — vt fierent. Ait enim aplꝰs. Miſericordiã
conſecutus ſum. vt fidelis eſſem. nõ ait. q̃a
fidelis eram. Dat̃ quidẽ ⁊ fideli: ſ data eſt
etiam p̃us vt eſſet fidelis. Ita etiam repro
bauit quos voluit. non ꝓpter futura meri
ta q̃ p̃uideret. veritate tñ rectiſſima ⁊ a no
ſtris ſenſibus remota.

Queſtio.

Sed querit̃ vtruꝫ
ſicut dr̃ elegiſſe quoſdam vt boni fierẽt ⁊ fi
deles: ita etiam ꝯcedi debeat reprobaſſe q̃ſ
dam vt mali eſſent ⁊ infideles. ⁊ obdurare
vt peccẽt: Qd nullatenus concedi opoꝛtꝫ. — Reſpõſio.
Nõ eñ reprobatio ita eſt cã mali ſicut pre
deſtinatio eſt cã boni. neqꝫ obduratio ita
facit hoiem malũ: quemadmodũ miſcdia
facit bonũ.

An ea que ſemel ſcit deꝰ vel p̃ſcit ſp ſciat ⁊ p̃ſciat. et ſemp ſcierit vel p̃ſcierit. F

Preterea cõſidera
ri oportet. vtrũ ea oĩa que ſel' ſcit vel p̃ſcit
deus ſp ſciat ⁊ ſcierit. ac p̃ſciat ⁊ preſcierit.
an olim ſcierit vel p̃ſcierit qd mõ nõ ſcit vel
p̃ſcit: De p̃ſcia p̃mo r̃ndemꝰ dicẽtes mlt̃a — De p̃ſcia p̃us r̃ndet dicens deum nõ ſemper preſcire q̃ olim p̃ſciuit.
eũ p̃ſciſſe q̃ mõ nõ p̃ſcit. cũ eñ eius p̃ſcia ñ
ſit niſi de futuris. ex q̃ illa q̃ futura erãt pre
ſentia fiũt vel p̃tereũt. ſub dei p̃ſcia eſſe de
ſinũt. ſub ſcia vo ſp ſunt. Preſciuit g̃ deus
oĩa ab et̃no q̃ futura erãt. neqꝫ p̃ſcire deſi
nit niſi cũ futura eſſe deſinũt. Neqꝫ cũ p̃ſci
re deſinit aliq̃ q̃ añ p̃ſciebat minꝰ ea noſcit
q̃ꝫ añ cõgnoſcebat. Non eñ dr̃ ex defectu
ſcie dei qꝛ aliq̃ p̃ſcierit aliqñ que mõ nõ pre
ſciat. ſ ex rõe v̈bi qd eſt p̃ſcia Preſcire eñ
eſt añ ſcire aliq̃d q̃ꝫ fiat. Ideoqꝫ nõ põt di
ci deus p̃ſcire: niſi ea que futura ſunt.

Hic de ſcia dicens deum ſp ſcire que ſemel ſcit. G

De ſcientia autem
alit̃ dicimꝰ. Scit eñ deꝰ ſp oĩa q̃ aliqñ ſcit
oẽm eñ ſciaꝫ quã aliqñ hꝫ ſp habuit. et hꝫ
⁊ habebit. Ad h̃ aũt opponit̃ ita. Olim ſci — Oppoſitõ
uit hunc hoiem naſciturũ q̃ natꝰ eſt. mõ nõ
ſcit eũ naſciturũ. Sciuit g̃ aliq̃d qd mõ non
ſcit. Itẽ ſciuit mũdũ eſſe creandũ. mõ ñ ſcit
eũ eẽ creandũ. aliq̃d g̃ ſciuit qd mõ nõ ſcit. — Solutio
⁊ alia hmõi infinita dici p̃nt. Sꝫ ad h̃ dici
mus qꝛ idẽ de natiuitate huiꝰ hoĩs ⁊ mũdi
creatiõe nũc etiã ſcit qd ſciebat añ q̃ꝫ fierent
licꝫ tũc ⁊ nũc hãc ſciaꝫ eius diuſis exp̃mi v̈
bis oportet. Nã qd tũc futurꝫ erat: nũc p̃te
ritũ ẽ. Ideoqꝫ v̈ba cõmutãda ſũt ad ip̃m de
ſignãdũ. Sic diuſis tp̃ibꝰ loq̃ntes eadem
dic̃. mõ ꝑ h̃ adũbiũ cras deſignamꝰ dũ ad

huc futura eſt. mõ ꝑ hodie dũ p̄ñs ẽ. mõ ꝑ heri dũ p̄terita eſt. Itaq3 añq̃ crearet mũdus ſciebat de⁹ hũc creandũ. poſtq̃ creatus ẽ ſcit eũ creatũ. nec eſt h̄ ſcire diuerſa: ſ; oı̄no idẽ de creatõe mũdi. Sic antiq̄ p̄res crediderũt xp̄m naſcituꝝ ꝛ morituꝝ. nos aũt credim⁹ eũ natũ ꝛ mortuũ. nec tñ diuſa credim⁹ nos ꝛ illi: ſ; eadem. Tp̄a em̄ (vt ait Aug⁹.) variata ſunt. ꝛ iõ v̄ba ſunt mutata nõ fides. Indubitant̄ g̃ teneam⁹ deu3 ſꝑ oia ſcire que aliqñ ſcit. Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio. xlj. hui⁹ primi libri. In qua mgr̄ poſtq̃ egit quid ſit p̄deſtinatio et quis ſit effectus ei⁹. inquirit de cauſa ipſius. Et tria facit. Nam p̄mo ponit ſententiã veritatis Secundo elidit falſitatem. Tertio concludit q̄ nulla mutatio ſit in ſcientia deitatis. Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq3 ibi. Opinati ſunt tñ quidã. Secundum ab inde vſq3 ibi. Preterea conſiderari oportet. Tertium vſq3 ad finem diſtinctiõis. Et tantũ ĩ generali In ſp̄ali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitõib⁹ q̄rum p̄ma ẽ hec. Predeſtinatio nõ cadit ſub merito ſicut obduratio. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit q̄ obduratione cadere ſub merito. ibi nõie obduratiõis nõ intelligit ipſam diuinã p̄ſciam que ab eterno eſt. iõ nullam põt habere cauſam. ſed intelligit ꝑ eam ſubtractionẽ vel carentiã gr̄e quam q̄dã ſuis peccatis merent̄: q̄liter non eſt de p̄deſtinatiõe que nec quo ad illud quod in eo eternum eſt. ſ. diuinã electõ3. nec quo ad illud quod in ipſa tempale eſt. ſ. gr̄e appoſitione3 põt mereri. ſaltem intelligendo quo ad p̄mã gr̄am. que ſub ꝓprio merito non exiſtit. Sc̄da propoſitio eſt hec. De⁹ ꝓpter nulla futura merita vl̄ demerita: ſed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hãc mgr̄ ꝓbãs ponit opinionẽ quorũdam: q̄ opinati ſũt q̄ ꝓpter futura merita aliqui p̄deſtinant̄ vel reprobant̄ a deo. Et ad hoc inducit autoritates. b. Auguſtini q̄bus videt̄ dicere q̄ futura fides in Jacob fuit cauſa ſue p̄deſtinatiõis. ſed vt dicit mgr̄ hoc beatus Aug⁹. poſtea retractauit. Et poſtremo addit q̄ reprobatio dei nõ eſt cauſa peccati. ſed p̄deſtinatio ei⁹ eſt cauſa boni. ꝛ in. viij. c. ponit exp̄ſſe ſn̄iam huius ꝓpoſitiõis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Q2 lic3 de⁹ omnia ſciat que p̄us ſciuit. non tñ p̄ſcit que p̄ſciuit. Hanc ꝓbans mgr̄ querit an ſc̄ia dei poſſit diminui. Et r̄ñdet q̄ p̄ſcientia põt diminui. ſed non ſcientia. Multa em̄ deus p̄ſciuit que mõ nõ p̄ſcit. q2 nõ ſunt futura. ſed quod ſciuit ſcit. Poſtea obijcit in contrarium ſic. De⁹ ſciuit me naſciturũ ꝛ mũdũ creandum ꝛ hoc mõ neſcit. ergo nõ oia q̄ ſciuit ſcit. Et reſpondet q̄ oẽm rem quã deus ſciuit ſcit. Et argumentũ ꝓcedit diuerſimode quo ad modũ ſciendi q̄ ĩportat̄ ꝑ enunciabilia. Et tm̄ in ſp̄ali.

De omnipotentia dei vbi pri⁹ cõſideratur quare dicatur omnipotens. a

Di. XLII

NUnc de omnipotentia dei agendũ eſt. vbi prima cõſideratio occurrit quõ vere de⁹ dicat̄ oipotens: an q2 oia poſſit. an tm̄ q2 ea poſſit q̄ vult. Q2 em̄ de⁹ oia poſſit: pluribꝰ autoritatibꝰ cõprobat̄. Ait enĩm Aug⁹. in li. q. veteris ac noue legis. Oia q̄dem põt de⁹: ſ; nõ facit niſi qđ couenit veritati ei⁹ ꝛ iuſticie. Idẽ ĩ eodẽ. Potuit deus cũcta facẽ ſil. ſ; rõ ꝓhibuit. i. voluntas. Ratõ3 nẽpe ibi volũtatẽ dei appellauit. q2 dei volũtas rationabil̄ eſt ꝛ equiſſima Fatendum eſt g̃ deum oia poſſe. Auguſti.

Quõ dicat̄ deus omia poſſe. cu3 nos multa poſſumus que ipſe nõ poteſt. b

Sed queritur quõ oia poſſe dicat̄. cũ nos q̄dam poſſim⁹ que ipſe nõ põt: Nõ põt em̄ ambulare. loqui et hmõi. q̄ a natura diuinitatis ſunt penitus aliena. cũ hoꝝ inſtrumẽta nullaten⁹ habere queat incorpea ꝛ ſimplex ſb̄a. Quib⁹ id rñdendũ arbitror q̄ hmõi actiões ambulatio. ſ. ꝛ locutio ꝛ hmõi a dei potentia aliene non ſunt: ſ; ad ipſam ꝑtinent. Licet enim hmõi actiones in ſe deus habere nõ poſſit non em̄ põt ambulare vel loqui: ꝛ hmõi. eas tñ in creaturis põt opari. facit em̄ vt hõ ãbulet ꝛ loq̄t̄. ꝛ hmõi. Nõ g̃ ꝑ iſtas actiones diuine potẽtie detrahit̄ aliq̄d. q2 et h̄ põt facere omnipotens. Reſpõſio.

De alijs obijcit̄. c

Sed ſunt alia quedam q̄ deus nullaten⁹ facere põt. vt pctã. Nõ em̄ põt mentiri. nõ põt peccare: ſ; non ideo omipotentie dei in aliquo detrahitur vel derogat̄ ſi peccare nõ poſſe dr̄. q2 non eſſ3 h̄ potẽtie: ſ; infirmitatiſ. Si em̄ h̄ poſſ3 oipotens nõ eſſet. Nõ g̃ impotẽtie: ſ; potẽtie imputãdũ eſt q̄ iſta nõ põt. Vñ aug⁹. in. xv. li. de tri. Mag̃ inq̄t dei potentia eſt nõ poſſe mentiri. Sunt em̄ q̄dã q̄ in alijs rebus potentie deputanda ſunt. in alijs v̄o minime. Et q̄ in alijs laudabilia ſunt. in alijs v̄o rep̄henſibilia ſunt. Nõ g̃ ideo de⁹ min⁹ potẽs eſt q2 peccare nõ põt. cũ omipotens nullatenus poſſit eſſe qui hoc põt. Soluit Auguſti.

Item de alijs opponit. d

Sunt etiam et alia q̄dã q̄ de⁹ nõ põt. vñ videt̄ nõ oia poſſe. nõ em̄ põt mori vel falli. Vñ Aug⁹. in lib. de ſimbolo. Deus oipotens non põt mori: nõ põt falli. non põt miſer fieri. non põt vinci. Auguſti.

Hec vtiq; ⁊ hmõi abſit vt poſſit oipotens
Si eñ hmõi paſſionib⁹ atq; defectib⁹ ſbij=
ci poſſet. oipotens mĩme foret. Et iõ mon=
ſtrat oipotens. q꞉ ei h̄ ꝓpinquari non va=
lent. põt tñ h̄ in alijs opari.

De omnipotentia dei ſm duo cõſi=
deratur. e

Hic ergo diligẽter

ꝯſiderantib⁹ oipotentia eius ſm duo appa
ret. ſ. ꝙ oĩa facit que vult. ⁊ nihil oĩno pa=
titur. ſm vtrũq; de⁹ oipotens veriſſime ꝓ=
dicat. q꞉ nec aliq̃d eſt qđ ei ad patiendum
corruptionẽ inferre valeat. nec aliq̃d ad fa
ciendũ impedimentũ afferre. Manifeſtu;
eſt itaq; deũ oĩno nihil poſſe pati ⁊ omnia
facere poſſe. ꝑter ea ſola q̃bus eius digni=
tas lederet. eiuſq; excellẽtie derogaret: in
quo tñ non eſt minus oipotens. Hoc enim
poſſe nõ eſſet poſſe: ſ; non poſſe. Neõ g̃ deũ
oipotentem in aliquo dicere ꝑſumat. q̃ oĩa
põt que poſſe potentie eſt. ⁊ inde vere dici
tur omnipotens.

Quibuſdam autoritatibus tradi
tur ꝙ dicit omnino oipotens. q꞉
põt quicquid vult. f

Ex quibuſdam ta=

men autoritatib⁹ tradit ideo vere dici omi
potens. q꞉ q̃cq̃d vult põt. Vñ Aug⁹. i en= Auguſti.
chi. Nõ ob aliud veracit vocat oipotens
niſi qm̃ q̃cq̃d vult põt. nec volũtate cuiuſ=
piam creature volũtatis oipotẽtis impe=
ditur effectus. Idẽ in li. de ſpũ ⁊ lra. Non
põt deus facere iniuſta. q꞉ ipẽ eſt ſũma iu
ſticia ⁊ bonitas. Oipotens vo eſt. non ꝙ
poſſit oĩa facere: ſed q꞉ põt efficere quicq̃d
vult. ita vt nihil valeat eius voluntati reſi
ſtere q̃n compleat. aut aliq̃ mõ impedire
eandẽ. Ioh. Chryſ. in omel. q̃dam de ex= Ioh. Chryſ.
poſitiõe ſimboli ait. Oipotens dr̃ deus. q꞉
poſſe illi⁹ nõ põt inuenire nõ poſſe: dicente
ꝓpheta. Oĩa q̃cũq; voluit fecit. Ipẽ eſt g̃
oipotens. vt totũ qđ vult poſſit. Vñ aplꝰs
Ei⁹ inq̃t volũtati q̃s reſiſtit. His autorita
tibus videt oñdi ꝙ de⁹ ex eo tñ dicat omi=
potẽs ꝙ oĩa põt q̃ vult. nõ q꞉ oĩa poſſit.

Determinatio ꝑmiſſarũ autorita=
tum. g

Sed ad hoc poteſt

dici ꝙ Aug⁹. vbi dicit. Oipotẽs nõ dr̃ ꝙ
oĩa poſſit ⁊c. tam ample ⁊ generaliter acci
pit oĩa. vt etiã mala includeret q̃ deus non
põt: nec vult. Nõ g̃ negauit eũ poſſe oĩa q̃
ꝯuenit ei poſſe. Silr̃ cũ dicit. nõ ob aliđ ve=
racit dr̃ oipotens: niſi qm̃ q̃cq̃d vult põt.
nõ negat eũ poſſe etiã ea q̃ nõ vult: ſed ad=
uerſus illos q̃ dicebant deũ multa velle: q̃
nõ poterat: affirmat eum poſſe quicq̃d vult
Et ex eo vere dici oipotentẽ nõ ob aliđ. q꞉ Quõ intelli=
põt quicq̃d vult. S; caue quõ intelligas. gendũ ſit q̃c=
põt quicq̃d vult. An quicq̃d vult ſe poſſe. q̃d vult
an quicq̃d vult facere. an quicq̃d vult fieri
Sed eñ dicas ideo omipotentẽ vocari. q꞉
põt quicq̃d vult ſe poſſe. ergo ⁊ Petrus ſi
militer oipotens dici põt. vel q̃lib; ſctõru;
beatorũ. q꞉ põt quicq̃d vult ſe poſſe. ⁊ põt
facere q̃cq̃d vult facere. Non eñ vult facẽ
niſi qđ facit. nec poſſe niſi qđ põt: ſ; non po
teſt facere quicquid vult fieri. Vult eñ ſal
uos fieri q̃ ſaluandi ſunt. verũtñ eos ſalua
re non valet. Deus autem quicq̃d vult fie
ri poteſt facere. Si eñ vult aliquid fieri ꝑ
ſe. poteſt illud facere ꝑ ſe. ⁊ ꝑ ſe facit ſicẽ ce=
lum et terram ꝑ ſe fecit. quia voluit. Si au
tem vult fieri ꝑ creaturam ⁊ ꝑ eam operat
ſicut ꝑ homĩes facit domus ⁊ hmõi artifi=
cialia. ⁊ deus q̃dem ex ſe ⁊ ꝑ ſe poteſt Ho=
mo aũt vel angel⁹ q̃ntũcũq; beatus eſt non
eſt potens ex ſe vel ꝑ ſe.

Oppoſitio. h

Sz forte dices nec

dei filius põt a ſe. nec ſpũſſanctus: ſed ſol⁹
pr̃. Ille eñ põt a ſe q̃ eſt a ſe: filius autẽ q꞉
non eſt a ſe ſed a patre. non põt a ſe ſed a pa
tre. ⁊ ſpũſſanctus ab vtroq;. Ad qđ di=
cimus q꞉ licet filius nõ poſſit a ſe. nec ope= Solutio
retur a ſe. poteſt tñ ⁊ operat ꝑ ſe. ſic ⁊ ſpiri=
tuſſanctus. Vnde Hylari⁹ in lib. ix. de tri. Hylarius.
Nature inq̃t cui ꝯtradicis heretice h̄ vni=
tas eſt. vt ita ꝑ ſe agat filius. ne a ſe agat. et
ita non a ſe agat vt ꝑ ſe agat. Per ſe aũt dr̃
agere ⁊ potẽs eẽ q꞉ naturalẽ h; potentiam
eandẽ quam ⁊ pr̃ qua potens eſt ⁊ opat.
ſ; q꞉ illam h; a patre. non a ſe. ideo a prẽ nõ
a ſe dr̃ poſſe ⁊ agere. Hõ aũt vel angel⁹ gra
tuitam h; potentiã qua potens eſt. Iõ Hic plene oñ=
ergo vere ac ꝓprie deus trinitas oipotens dit q̃re de⁹ oi
dicit. quia ꝑ ſe. id eſt naturali potentia po= potẽs dicat
teſt quicquid vult fieri. ⁊ quicquid vult ſe
poſſe. Nihil enim vult fieri qđ nõ poſſit fa=
cere per ſe vel ꝑ creaturam. ⁊ nihil vult ſe

poſſe. qđ nõ poſſit. ⁊ oẽ qđ vult fieri vult ſe poſſe. ſ; non omne q̧ vult ſe poſſe vult fieri. Si eñ vellet fieri. q̄ꝛ voluntati ei⁹ nihil reſiſtere põt.

Iſta eſt diſtinctio. xlij. huius primi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de ſcĩa dei. incipit agere de potentia eius. Et tria facit. Nam p̄mo inq̄rit an deus ſit oĩpotens. ⁊ vnde omĩpotens dicatur Scđo ſubdit determinationẽ queſtionis mote. Tertio ſoluit inducta ⁊ confirmat ſententiã p̄us datam. Prima duo facit in. j. c. Tertium v̄o in ſequentib⁹. Et tm̃ in generali. In ſpẽali ſententia mgr̄i ſtat ĩ tribus ꝑpoſitionibus. quarũ p̄ma eſt hec. Deus dicit̃ omĩpotens. q̄ꝛ omĩa que poſſunt eſſe poteſt efficere.

Scđa ꝑpoſitio eſt hec. Aliquẽ poſſe omĩa q̃ vult ſe poſſe. nõ videt̃ ad rationem omĩpotentie ſufficere

Tertia ꝑpoſitio eſt hec. Deus ſimplicit̃ põt efficere q̃cq̃d eſt factibile. Has ꝑpoſitiones mgr̄ omnes ꝓbat determinando hanc queſtionẽ. ſ. vtrum deus dicat̃ omnipotens. ſ. ideo aut quia poteſt omĩa ſimpliciter. aut quia põt omĩa tm̃ q̃ vult. Et q̧ non dicat̃ omĩpotens eo q̧ omĩa põt ſimpliciter. arguit ex hoc q̧ non põt ambulare. loqui. vinci. falli ⁊ peccare. Et q̧ dicat̃ omĩpotens. q̄ꝛ põt omnia que vult: arguit diuerſis autoritatibus doctorum. Et rñdet q̧ non eſt dicendus ideo omĩpotens. q̄ꝛ põt omnia que vult. quia ſi hoc ſufficeret tunc quilibet ſanctus in celo poſſet dici oĩpotens. eo q̧ q̃libet tal' põt quicq̃d vult. ſed ideo de⁹ dicẽdus eſt oĩpotens. quia põt omnia ſimpliciter que cadunt ſub potentia actiua. Ad argumentũ p̄mum de ambulatiõe ⁊ locutõe dicit. q̧ iſta potentiã dei nõ euacuant. q̄ꝛ licet illa deus non poſſit omĩa ꝑ ſe. põt tñ illa in nobis ⁊ ꝑ nos. De peccare mentiri ⁊ mori dicit hmõi nõ arguere potentiam in deo. eo q̧ talia facere non ſit potentie. ſ; magis infirmitatis ⁊ inſufficiẽtie. Ad ſcđm argumẽtu; ſc; ad autoritates q̃bus ꝓbat̃ ideo deũ dici omĩpotentem. quia põt omnia que vult. dicit q̧ non ideo deus debeat dici omnipotens. quia ſi hoc ſufficeret tunc quilibet beatus in celo poſſet dici oĩpotẽs. cum poſſit q̃cq̃d velit. Et ille autoritates non aliud dicere intendunt. niſi q̧ voluntas dei nõ poſſit impediri Et ſubdit poſtea q̧ licet ſolus pater dicat̃ oĩpotens a ſe. q̄ꝛ a nullo habeat omnipotentiã. filius ⁊ ſpũſſãctus non poſſunt dici omnipotentes a ſe. eo q̧ omnipotentiã ab alio accepe rũt. poſſunt tñ dici omnipotentes ꝑ ſe. q̄ꝛ ꝑ ſuam naturam ſunt omnipotentes. Et tm̃ in ſpẽali.

Opinio quorũdam dicentiũ deu; nil poſſe niſi qđ facit. a

DI. XLIII.

Quidam tamẽ de ſuo ſenſu gloriãtes. dei potẽtentiã ſub mẽſura coartari conati ſunt. Cũ eñ dicunt: huc uſq; põt deus: ⁊ nõ amplius. quid h̄ eſt aliud q̄; ei⁹ potentiam q̃ infinita eſt concludere ⁊ reſtringere ad mẽſurã. Aiũt eñ nõ põt deus aliud facere q̄; facit. nec melius facere id quod fac̃. nec aliquid p̄termittere de his q̃ fac̃. Iſtãq; p̄mã ſuã opinionẽ veriſimilib⁹ argumẽtis cauſiſq; cõmẽtıcijs necnõ ⁊ ſacrarum autoritatũ teſtimonijs munire conant̃ dicentes. Nõ põt de⁹ facere niſi qđ bonu; ⁊ iuſtũ eſt fieri. nõ eſt aũt iuſtũ ⁊ bonum fieri ab eo niſi qđ facit. Si eñ aliud iuſtũ ẽ ⁊ bonum eũ facẽ q̄; facit. nõ g̊ fac̃ oẽ qđ iuſtu; ẽ ⁊ bonũ eũ facẽ. ſ; q̃s audeat h̄ dicere.

Ratio illorũ p̄ma

Secunda ratio. b

Addunt etia; non põt facere niſi qđ iuſticia ei⁹ exigit. ſed nõ exigit eius iuſticia vt faciat niſi qđ fac̃. nõ g̊ poteſt facere niſi quod facit. Eade; q; iuſticia exigit. vt ⁊ id non faciat qđ non facit non aute; poteſt facere cõtra iuſticiã ſuam nõ ergo põt aliquid eoꝝ facẽ que dimittit

Reſponſio ad prius dictum. c

His autem reſpondemus duplicẽ verborũ intelligentiã aperiẽtes ⁊ ab eis ĩuoluta euoluẽtes. ſic. Non põt de⁹ facere niſi qđ bonũ ẽ ⁊ iuſtũ. i. non põt facere niſi illud qđ ſi faceret bonũ ⁊ iuſtum eſſet. veꝝ ẽ. ſ; m̃lta põt facẽ q̃ non bona ſũt nec iuſta. q̄ꝛ nec ſũt nec erũt nec bñ fiunt. nec fiẽt. q̄ꝛ nunq̄; fiẽt. Itẽ qđ ſcđo ꝑpoſitũ fuit nõ põt facere niſi qđ iuſticia ſua exigit. ⁊ nõ põt id facẽ qđ iuſticia ſua exigit vt nõ fiat. Dicim⁹ q̄ꝛ exactõis v̄bũ de deo ꝯgrue nõ dr̄. nec ꝓprie accipit̃. ⁊ in ill' locutiõib⁹ duplex ẽ ſenſus. Si eñ itelligas nõ põt facere niſi qđ ſua iuſticia exigit. id ẽ niſi qđ volũtas ſua iuſta vult. falſu; dicis. Iuſticia eñ ipſi⁹ dei eq̃ſſima volũtas accipit̃. q̃lit̃ accipit Aug⁹ illa v̄ba dñi ĩ Geñ. loq̃ñt ad loth (Nõ poſſũ q̃cq̄; facẽ donec illo itroeas) exponẽs. nõ poſſe iq̃t ſe dixit. qđ ſine dubio pot̃at ꝑ potẽtiã. ſ; nõ pot̃at ꝑ iuſticiã. q̃ſi pot̃at q̃dẽ. ſ; nõ volebat. ⁊ illa volũtas iuſta erat. Si v̄o ꝑ hec v̄ba itelligis eũ nõ poſſe facẽ. niſi illđ qđ ſi fieret iuſticie ei⁹ ꝯueniret. veꝝ dic̃. Siliť diſtingue illđ. Nõ põt facẽ qđ ſua iuſticia exigit vt ñ faciat. i. nõ põt facẽ id qđ ip̄e q̃ ẽ ſũma iuſticia nõ vult facere. falſũ ẽ. Si aũt his v̄bis itelligas eũ ñ poſſe facere id qđ iuſticie ei⁹ ꝯuenire nõ põt. verum dicis.

Reſpõſio ad id qđ ſecũdo dictũ eſt.

Tercia illorũ ratio. d

Addunt quoq; et alia dicẽtes. Nõ põt de⁹ facẽ niſi qđ d; nõ ãt d; facẽ niſi qđ fac̃. Si eñ d; alia facẽ. nõ g̊ fac̃ oẽ qđ d;. Si v̄o fac̃ oẽ qđ d;. nec põt facẽ niſi qđ d;. ñ g̊ põt facẽ niſi qđ fac̃. Itẽ aut d; dimittẽ qđ dimittit ne faciat. aut nõ d;. Si nõ d; nõ recte dimittit. Si v̄o d; di

mittere. ergo nõ debet facere. Si aũt nõ de
bet. nec decet. nec oportet eũ facere. ⁊ ſi nõ
decet nec oportet eũ facere. ergo non põt face
re. non ergo põt facere: niſi quod facit. nec
poteſt illud dimittere quod facit quin faci
Reſpõſio. at. quia debet illud facere ⁊ quod debꝫ fa-
cere: non põt illud dimittere. Sed vt mi
hi videt̃ hoc verbum debet: venenum ha
bet. Multiplicem eñ ⁊ inuolutã continet
intelligentiam. nec deo ꝓprie competit qui
non eſt debitor nobis: niſi forte ex ꝓmiſſo.
Nos vero ei debitores ſumus ex commiſſo
Ut aũt venenum euacuet̃: diſtingue ver-
bi ſenſus. Non poteſt deus facere: niſi qđ
debet. i. niſi qđ vult: falſum eſt. Si eñ põt
ipſe dici debere aliquid quia vult illud. Si
aũt dicat̃ non poteſt: niſi quod debet. id ẽ
non poteſt niſi illud quod ſi faceret ei bene
Quarta illorum ratio. cõueniret: verũ eſt. Addunt ꝙ illi dicẽ-
tes. Nihil facit aut dimittit niſi optima et
rationabili cauſa. licet nob occulta ſit. ſm
quam oportet eum facere aut dimittere: q̃
facit vel dimittit. Ratio eñ penes eum eſt
qua illa facit ⁊ illa dimittit. que ratio eter-
na eſt ⁊ ſp manens. ꝑter quam non põt ali
q̃d facere vel dimittere. Illa ergo manẽte non
poteſt quod facit dimittere. nec qđ dimit-
tit facere. ⁊ ita non poteſt facere niſi qđ fa-
Reſpõſio. cit. Et ad hoc reſpondemus ambiguita
tem locutionis determinantes. Cum enim
dicit̃ ratio vel cauſa optima penes deũ eſt
q̃ facit cuncta que facit. ⁊ dimittit ea que
dimittit. verũ q̃dem eſt. qꝛ in eo volũtas ẽ
equiſſima ⁊ rectiſſima: q̃ facit ⁊ dimittit q̃
vult. contra quã facere nõ põt. nec ꝑter eã
facere põt. Nec vtiqꝫ contra eã faceret nec
ꝑter eam. ſi ea que facit dimitteret. vel que
dimittit faceret. ſed eadem manente ratiõe
⁊ cauſa: alia potuit facere: ⁊ iſta dimittẽ.
Licet ergo ratio ſit penes eũ qua alia facit
⁊ alia dimittit. põt tñ ſm eandem ratõeꝫ ⁊
dimittere que facit: ⁊ facere q̃ dimittit.
Ad hunc addunt q̃ſtionẽ Ipſi aũt addũt. Ratio eſt eũ facere q̃ facit.
⁊ non alia. ⁊ nõ põt facere niſi qđ rõ eſt eũ
facere. ⁊ ita nõ põt facere niſi qđ facit. Itẽ
rõ eſt eũ dimittere q̃ dimittit: ⁊ nõ põt non
dimittere qđ rõ eſt eũ dimittere. ⁊ ita non
põt nõ dimittere qđ dimittit. Et ad hoc
Reſpõſio. dicimus locutiões ambiguas eſſe. ⁊ iõ de-
terminãdas. Si eñ cum dr̃ nõ põt facẽ niſi
qđ rõ eſt eũ facere intelligas eũ nõ poſſe fa
cere niſi ea q̃ rõabilia ſunt. ⁊ ea q̃ ſi fierẽt rõ
nabilia eſſent. verꝰ ẽ ſenſus. Si aũt intelli-
gas eũ nõ poſſe facẽ alia rõabilia ⁊ bõa: ni
ſi ea q̃ vult ⁊ facit. falſus ẽ intellectꝰ. Itẽ

aliud adiũgũt dicẽtes. Si põt deꝰ aliud fa Alia illorum rõ
cere ꝙ facit. põt ergo facẽ qđ non ꝑſciuit. ⁊ ſi
põt facẽ qđ nõ ꝑſciuit: põt ſine ꝑſcia opari
qꝛ oẽ qđ facturũ ſe ꝑſciuit facit. nec fac̃ ali-
q̃d qđ nõ ꝑſciuit. Qđ ſi ꝑter ſciam eiꝰ aliq̃d
fieri impoſſibile eſt. oẽ ergo qđ ꝑſcitũ eſt fieri
neceſſe ẽ. ergo aliud fieri ꝙ ſit nulla rõe poſſibi
le eſt. ergo non poteſt a deo fieri niſi quod fit.
Hec aũt q̃ſtio de ꝑſcia facile determina- Hec q̃ſtioꝰ ex ꝓdictis facile determinat̃.
ri põt ꝑ ea que ſupius dicta ſunt. cũ de pre
ſcia ageret̃.

Autoritatibus vtunt̃ in aſſertionem ſue opinionis. e

His aũt illi ſcruta-
tores q̃ defecerũt ſcrutãtes ſcrutinia ſctõꝝ
annectũt teſtimonia. Dic eñ Augꝰ. in lib. Auguſti.
de ſimbolo. Hoc ſolum põt deus quod nõ
vult. ꝑ qđ videt̃ nõ poſſe facere aliq̃d: niſi
qđ vult: ſꝫ nõ vult niſi qđ facit. ⁊ ita videt̃
non poſſe: niſi quod facit. Illud aũt ita in- Quõ intelligenda ſit autoritas.
telligendũ eſt. Id ſolũ non põt deꝰ qđ non
vult. ſ. ſe poſſe. Idem in. vii. li. ꝯfeſ. ad deũ
loquens ait. Ne cogeris inuitus ad aliq̃d:
qꝛ volũtas tua non eſt maior ꝙ potentia.
eſſet aũt maior. ſi teipſo tu ipſe maior eſſes.
Ex h videt̃ ꝙ deꝰ nõ poſſit pl̃a ꝙ vult. ſicut
nõ vult pl̃a ꝙ põt. Sic eñ volũtas nõ eſt
maior potẽtia. ita nec potẽtia maior eſt vo
lũtate. Ideoqꝫ ſicut pl̃a nõ vult ꝙ põt. ita eũ
non plura poſſe ꝙ velle dicũt. Sed ad h Reſpõſio.
dicimꝰ. qꝛ nec volũtas potẽtia. nec poten-
tia volũtate maior eſt. qꝛ vna ⁊ eadẽ res ẽ
potẽtia ⁊ volũtas. ſ. ipſe deꝰ. q̃ eſſet maior
ſeipſo. ſi volũtas maior eſſꝫ potẽtia. vel po-
tentia volũtate. Nec hac auctẽ negat̃ deũ
plura poſſe ꝙ velle. qꝛ pl̃a ſunt ſubiecta eiꝰ
potentie ꝙ volũtati. Fateamur itaqꝫ deũ
pl̃a poſſe facere q̃ non vult. ⁊ poſſe dimitte Autoritatibꝰ ꝯfirmat deũ plura ꝙ facit facere poſſe.
re que facit. Qđ vt certius firmiuſqꝫ te-
neat̃ ſcripture teſtimoniis aſſeramus deuꝫ
pl̃a poſſe facere ꝙ faciat. Ueritas ipſa ſm
Mat. ait. An putas qꝛ nõ poſſum rogare
pr̃em meũ. ⁊ exhibebit mihi mõ plꝰ ꝙ. xii.
legiones angelorũ. Ex qbꝰ verbis patet̃ in-
nuit̃. qꝛ ⁊ filiꝰ poterat rogare qđ non roga
bat. ⁊ pr̃ exhibere qđ nõ exhibebat. Uter-
qꝫ ergo poterat facẽ qđ nõ faciebat. Augꝰ. etiaꝫ Aug. i ench.
i ench. ait. Oĩpotẽtis volũtas mĺta põt facẽ
q̃ nõ vult nec fac̃. potuit eñ facẽ vt. xii. legi
ones ãgelorũ pugnarẽt ꝯ illos q̃ xp̃m ceperũt
Itẽ i eodẽ. Cur apđ q̃ſdã nõ fcẽ ſũt vtutes

que ſi facte fuiſſent. egiſſent illi homines pniam. ⁊ facte ſunt apud eos ꝗ nõ erãt credituri. tũc nõ latebit ꝙ nũc latet. Nec vti꜡ iniuſte deꝰ noluit ſaluos fieri. cũ poſſent ſalui eſſe ſi vellent. Tunc in clariſſima ſapientie luce videbit᷑. ꝙ nunc pioꝝ fides hȝ anteꝗ̃ manifeſta cognitõe videat᷑ ꝗ̃ certa ⁊ immutabilis ⁊ efficaciſſima ſit voluntaſ dei. que multa poſſit ⁊ non velit. nihil aũt ꝙ non poſſit velit. Idem in li. de natura ⁊ gratia. Dominus Lazarũ ſuſcitauit in corpoꝛe. Nũꝗd dicendũ eſt. nõ potuit Iudã ſuſcitare in mente? Potuit ꝗdem: ſ; noluit.

Q꜡ ſine mutabilitate potẽtie vel voluntatis põt deꝰ ⁊ alia velle et alia facere ꝗ̃ vult vel facit

His autoꝛitatibus aliiſꝗ̃ multis aperte docet᷑. ꝙ deus ml̃ta poſſit facere que nõ vult. ꝙ etiam rõe ꝓbari põt. Nõ eñ vult deus oẽs hoĩes iuſtificare. ⁊ tñ quis dubitat eum poſſe. Poteſt ḡ deus aliud facere: ꝗ̃ facit. ⁊ tñ ſi aliud faceret. alius ipſe nõ eſſet. Et põt aliud velle ꝗ̃ vult. ⁊ tñ eius voluntas nec alia nec noua. nec mutabil᷑ aliꝗ modo poteſt eſſe. Q꜡ ⁊ ſi poſſit velle ꝙ nũꝗ̃ voluit. nec tamen nouiter nec noua voluntate: ſed ſempiterna tñ voluntate velle poteſt. poteſt eñ velle quod ab eterno põt voluiſſe. habet eñ potentiã volendi ⁊ nũc ſi ab eterno. quod tñ nec modo vult nec ab eterno voluit.

Iſta eſt diſtinctio. xliii. huius primi libri. In qua mgr̃ oſtenſo vnde dicat᷑ omipotens deus oſtendit quanta poſſit. Et tria facit pꝛimo adducit quaſdam rationes erroꝛem quendã affirmantes. Secundo ſubdit autoꝛitatem. Tertio cõcludit veritatem. Pꝛimũ facit a pncipio huius diſtinctiõis uſꝗ̃ ibi. His aũt illi ſcrutatoꝛes. Scõm ab inde vſꝗ̃ ibi. Fateamur itaꝗ̃ deum. Tertiũ ṽo vſꝗ̃ ad finem diſtinctionis. Et tñ de ſententia huius diſtinctiõis in generali. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ pͥma eſt hec. Deus põt alia facere ⁊ omittere que facit. ⁊ omittit ſine ꝑiudicio ſue iuſticie ⁊ bonitatis. Hanc pꝛopoſitionem pꝛobans mgr̃ reſpondet ad quaſdam rationes ⁊ autoꝛitates que vident᷑ omnipotentiam diuinam limitare. Pꝛima ratio eſt iſta. Deus non põt facere niſi quod bonum ⁊ iuſtum eſt fieri. ſed nihil eſt bonum ⁊ iuſtũ fieri niſi quod facit. ergo nõ põt facere niſi ꝙ facit. et ꝑ conſequens ſua potentia limitat᷑. Secunda ratio talis eſt. Deus non poteſt facere: niſi quod ſua exigit iuſticia. ſed iuſticia non exigit niſi ꝙ facit. ergo ⁊c̃. Et reſpondet magiſter dicens iſtas ꝓpoſitiões duplicem habere ſenſum. vnum vt iuſticia ⁊ iuſtũ referantur ad tps pñs. ſub hoc ſenſu non põt deus facere: niſi quod iuſtum eſt mõ vel ꝙ iuſticia ſua exigit modo. ⁊ ſic ſunt falſe. vel poſſunt referri ad tps confuſum. ſub hoc ſenſu non poteſt deus facere niſi ꝙ iuſtum eſt mõ. vel. i. quod niſi iuſtum eſſet non faceret. ⁊ ſic ſunt vere. Tertia ratio eſt. Deus nõ poteſt facere vel dimittere niſi quod debet facere vl̃ dimittere. Reſpondet mgr̃ dicens. ꝙ ṽbum debiti in diuinis non habet locum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Stat deũ plura poſſe ꝗ̃ velle abſꝗ̃ inequalitate potentie ⁊ voluntatis. Hanc magiſter pꝛobat reſpõdẽdo ad quandam obiectionem que eſt quia voluntas dei ⁊ potentia eius ſunt equales. ergo non poteſt niſi quod vult. Et rñdet ꝙ licet idem ſint in deo potentia ⁊ voluntas. ⁊ quo ad hec dici poſſunt eq̃lia. tamẽ plura ſubſunt potentie ꝗ̃ voluntati in pñti. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Et ſi deus alia vellet ⁊ faceret ꝗ̃ vult ⁊ facit. ex eo non ſequeret᷑ in eius voluntate mutabilitas. Hanc mgr̃ ꝓbat ꝑ ſanctoꝛuȝ autoꝛitates. Et tñ de ſententia in ſpẽali.

An deus poſſit facere aliquid melius ꝗ̃ facit. a

Nunc illud reſtat diſcutiendũ. vtꝝ meliꝰ aliꝗd poſſit facere ꝗ̃ facit? Solent enim illi ſcrutatoꝛes dicere ꝙ ea ꝗ fac̃ deus nõ põt melioꝛa facere. q: ſi poſſȝ facẽ ⁊ non faceret. inuidus eſſet ⁊ nõ ſumme bonꝰ. Et h̔ ex ſimili aſtruere conant᷑. Ait eñ Augꝰ. in lib. lxxxiii. q. Deus quẽ genuit. ꝗ̃ melioꝛem ſe generare nõ potuit. nihil enim deo melius debuit equalem. Si enim voluit et non potuit: infirmus eſt. Si potuit et noluit: inuidus. Ex quo conficitur equalem genuiſſe filium. A ſimili volũt dicere. ꝙ ſi poteſt deus rem melioꝛẽ facere ꝗ̃ facit. inuidus eſt. Sed nõ valȝ huiꝰ ſimilitudinis inductio. quia filium genuit de ſubſtantia ſua. Ideoꝗ̃ ſi poſſit gignere equaleȝ ⁊ nõ gigneret: iuidus eſſet. alia ṽo que non de ſubſtantia ſua facit. melioꝛa facere poteſt.

DI. XLIIII

Illi dicũt nõ poſſe

Auguſti.

Queſtio qua illi artant᷑. b

Uerum hic ab eis reſpõderi depoſco. cur dicunt rem aliquã ſiue etiam rerum vniuerſitatem in qua maioꝛ conſummatio expꝛeſſa eſt non poſſe eſſe melioꝛem ꝗ̃ eſt. ſiue ideo. quia ſumme bona eſt. ita vt nulla omnino boni perfectio ei deſit. ſiue ideo. quia maius bonuȝ quod ei deeſt capere ipſa non valeat. Sed ſi ita ſumme bona dicitur. vt nulla ei perfectio boni deſit. iam creatura creatori equatur. Si vero iam non poteſt melioꝛ eſſe. quia bonum amplius quod ei deeſt capere ipſa non valet. iam hoc ipſum non poſſe defectionis eſt. non conſummationis. ⁊ poteſt eẽ melioꝛ ſi fiat capax melioꝛis boni. ꝙ ipſe poteſt ꝗ eã fecit. Põt ergo deꝰ melioꝛem rem facẽ ꝗ̃ facit. Un̄ Aug. ſup Gen̄ Talẽ po-

tuit deꝰ hoīem feciſſe. ꝗ nec peccare poſſet
nec vellet. ⁊ ſi talem feciſſet. quis dubitat
eū meliorē fuiſſe? Ex ꝑdictis cōſtat ꝙ pōt
deus ⁊ alia facere ꝗ̄ facit. ⁊ ꝗ facit melio-
ra ea facere ꝗ̄ facit.

Utrū alio vel meliori mō poſſit facere ꝗ̄ facit. c

Reſpōſio. **Poſt hec cōſiderā**-
dum eſt vtrum alio mō vel meliori ꝗ̄ facit
poſſit ea facere ꝗ facit? Si modus opatōis
ad ſapiam opificis referaẗ. nec aliꝰ nec me-
lior modus eſſe pōt. Nō eñ pōt facere ali-
ꝗd aliẗ vel melius ꝗ̄ facit. i. alia ſapia vel
maiori ſapia. Nihil eñ ſapientiꝰ pōt facere
ꝗ̄ facit. Si ꝟo referaẗ modus ad rē ipam
quā facit deꝰ. dicimꝰ: qꝛ ⁊ aliꝰ ⁊ melior po
teſt eē modus. Et ſm̄ h̄ ꝯcedi pōt. qꝛ ea ꝗ
facit pōt facere meliꝰ ⁊ aliẗ ꝗ̄ facit. qꝛ pōt
ꝗbuſdam meliorē modū exiſtendi ꝑſtare.
Auguſti. ⁊ ꝗbuſdam aliū. Uñ Augꝰ. in. xiij. lib. de
tri. dicit. Et fuit ⁊ alius modus nr̄e libera-
tionis poſſibiľ deo. qui omīa poteſt. ſ; nul-
lus alius nr̄e miſerie ſanande fuit conueni-
entior. Poteſt ḡ deus eorū ꝗ facit quedaꝫ
alio mō meliori. ꝗdam alio mō eque bono.
ꝗdam etiā minus bono facere ꝗ̄ facit. Ut
tñ modus referaẗ ad ꝗlitatem opis. i. crea
ture: non ad ſapiam creatoris.

Utruꝫ deus ſꝑ poſſit omne qꝺ oli potuit. d

Preterea queri ſo-
let vtrū deꝰ ſemꝑ poſſit oē qꝺ olim potuit?
Qꝺ ꝗbuſdā nō vidꝛ dicētibꝰ. Potuit deꝰ i
carnari. ⁊ potuit mori. ⁊ reſurgere. et alia
hmōi. ꝗ mō non pōt. Potuit ḡ que mō nō
pōt. ⁊ ita habuit potentiā quam mō nō hꝫ
Reſpōſio. vnde videẗ potentia eius imminuta? Ad
quod dicimus. quia ſicut omnia ſemꝑ ſcit
que aliqñ ſciuit. ⁊ ſemꝑ vult que aliqñ vo
luit. nec vnꝗ̄ aliquam ſcientiā amittit vel
voluntatem mutat quam habuerit: ita om
nia ſemꝑ poteſt que aliqñ potuit. nec vnꝗ̄
aliqua potentia ſua ꝓuaẗ. Non eſt ḡ priua
tus potentia incarnandi vel reſurgendi. li-
cet non poſſit modo incarnari vel reſurge-
re. Sicꝫ eñ potuit olim incarnari. ita ⁊ po-
tuit mō incarnatus eſſe. in quo euiſdem rei
potentia monſtraẗ. Ut eñ olim ſciuit ſe re
ſurrecturū. ⁊ mō ſcit ſe reſurrexiſſe. nec eſt
alia ſcientia illud olim ſciuiſſe. ⁊ hoc modo

ſcire. ſed eadem oīno. Et ſicut voluit olī re
ſurgere ⁊ modo reſurrexiſſe. in quo vnius
rei voluntas exꝑmiẗ. Ita potuit olim na-
ſci ⁊ reſurgere. ⁊ mō ipe pōt natus fuiſſe et
reſurrexiſſe. ⁊ eſt eiuſdē rei potētia. Si eñ
poſſet mō naſci ⁊ reſurgere: nō eſſet idē poſ
ſe. Uerba eñ diuerſorū tpm. diuerſis ꝓla-
ta tpibꝰ ⁊ diuerſis adiūcta aduerbijs eun-
dem faciūt ſenſum. vt mō loquentes dici-
mus. Iſte pōt legere hodie. cras aūt dici-
mus. iſte pōt legiſſe. vľ potuit legere heri.
vbiꝗ̄ vniꝰ rei mōſtraẗ potētia. Si aūt di-
uerſis tpibus loquentes eiuſdem tempori
ꝟbis ⁊ aduerbijs vtamur dicētes hodie.
iſte pōt legere hodie. ⁊ dicentes cras. iſte
pōt hodie legere. non idem: ſ; diuerſa dici-
mus eū poſſe. Fateamur ḡ deum ſꝑ poſſe
quicꝗd ſemel potuit. i. habere omnē illam
potentiam quam ſemel habuit. ⁊ illiꝰ omis
rei potentiam cuius ſemel habuit. ſed non
ſꝑ poſſe facere omne illud qꝺ aliqñ potuit
facere. poteſt quidem facere aut feciſſe qꝺ
aliqñ potuit. Similiter quicquid voluit ⁊
vult. i. omnem quā habuit volūtatē. ⁊ mō
habet. ⁊ cuiuſcunꝗ̄ rei voluntateꝫ habue
rit. ⁊ modo habet. non tñ vult eſſe vel fieri
omne qꝺ aliqñ voluit eſſe vel fieri. ſ; vult
fuiſſe vel factum eſſe. Ita ⁊ de ſcia dei dicē
dum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xliiij. huiꝰ pri-
mi libri. In qua mgr̄ poſtꝗ̄ oſtendit quanta deꝰ poſ
ſit. oſtendit qualia poſſit. Et tria facit. Nam primo
inquirit an deus poſſit facere res meliores ꝗ̄ fecit.
Secundo an poſſit eas facere meliori modo ꝗ̄ fe-
cit. Tertio an modo poſſit omnia que olim potuit?
Primum facit a ꝑncipio diſtinctionis vſꝗ̄ ibi. Poſt
hec ꝯſiderandū. Scd̄m ab inde vſꝗ̄ ibi. Preterea
ꝗri ſolet. Tertium vſꝗ̄ ad finē diſtinctōis. Et tñ ...
generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribꝰ
ꝓpoſitionibus. quarum prima eſt hec. Deus poteſt
totum vniuerſum ſeu mundū facere meliorē. Hanc
ꝓbans recitat quō ꝗbuſdam videbaẗ deū non poſ-
ſe facere res meliores ꝗ̄ fecit. quia ſi potuit ⁊ nō fe-
cit. inuidus fuit. confirmantes opinionem ſuam au-
toritate. b. Auguſtini. qua ſupra magiſter ꝓbauit
patrem filium genuiſſe ſibi coeꝗlem. ⁊ ibideꝫ dicit ꝙ
ſi potuit filiū ſibi coeꝗlem generare ⁊ nō fecit. tūc in
uidus fuit. ⁊ ſic in ꝓpoſito. Et rn̄det mgr̄ ꝙ non eſt
ſic. eo ꝙ filius ſit de ſubā prīs ⁊ nō creatura. Poſt-
ea ꝓbat ꝙ deus pōt facere res meliores ꝗ̄ fecerit.
⁊ hoc ſic. Nā ſi nō poſſet. aut hoc eſſet qꝛ creatura ē
ſumme bona. qꝺ falſum eſt. qꝛ tūc creatura creatori
eꝗlis eēꝫ. Aut qꝛ creatura nō eſt capax taľ melioꝛa
tionis. ⁊ hoc iterū nō obſtat. qꝛ deꝰ poſſet dare crea
ture meliorē capacitatē. ⁊ ita poſſet facere meliores
ꝗ̄ facit. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Ex pte rerū ⁊ nō ex
pte ſui deꝰ pōt facere quālibꝫ rē meliorē. Hāc ꝓbat
mgr̄ ꝗrēs. vtrū deꝰ poſſit facere meliori mō res ꝗ̄ fe
cit? Et rn̄det ꝙ ſi modus ad ſciam artificis referaẗ:
tūc non pōt deus meliori mō facere mūdū. Si vero

modus faciendi ad rem factã referat. tunc de⁹ põt eque bona ⁊ minus bona ⁊ meliora facere. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Diuina potentia non eſt magis nunc limitata ad faciendum omnia ꝙ vnꝗ fuit. Hanc probans mgr̄ querit. An deus poſſet quicqd potuit? Et arguit ꝙ non: q2 potuit non incarnari ⁊ non naſci. que mõ non poteſt. Et reſpondet: ſicut omnẽ ſcientiam quam habuit habet modo. nõ tamen eodez modo. Jta reſpectu cuiuſcũꝗ rei potentiã quam habuit habet ⁊ modo. non tñ iſta potentia eodem modo ſe habet ſꝑ. vnde ſemꝑ potẽtia dei ſe extendit ad carnis aſſumptionẽ: que cũ ſel' aſſumpta eſt non põt de nouo iterũ acquiri. ſed ꝑ eandem potentiã ꝑ quã potuit incarnari põt mõ incarnatus fuiſſe. ſicut per eandem potentiã hõ põt hodie legere ⁊ heri legiſſe Et tñ in ſpeciali.

De volũtate dei que eſſentia dei vna ẽ et eterna. et de ſignis ei⁹. a

DI. XLV

i Jam de volũtate dei aliquid ꝓ ſenſus nr̃i imbecillitate dicendum eſt. Sciendum eſt ergo. quia volũtas ſiue volens de deo ſm̃ eſſentiam dicit̃. Non eſt eñ ei aliud velle ⁊ aliud eſſe: ſed omnino idem. Et ſicut idem eſt ei eſſe bonum quod eſſe deũ. ita idem eſt ei eſſe volentem quod eẽ deuz. Nam voluntas qua ſemꝑ volens eſt. non affectus vel motus eſt qui in deum cadere nõ valet. ſed diuina vſia qua volẽs eſt de⁹ ⁊ huiuſmodi.

Q licet idem ſit deo velle quod eẽ nõ tñ põt dici deus eſſe omĩa que vult. b

Obiectũ quorundam.

Et licz idem ſit deo velle quod eſſe. nõ tñ dicendũ eſt deuz eſſe omĩa que vult. Quod quidam de dei voluntate nõ recte ſentiẽtes nobis obijciũt dicentes. Si idem eſt deo velle qđ eſſe. ḡ cuz dicimus deum velle oĩa que facit. dicim⁹ eum eſſe omĩa que facit. alioquin nõ ibi illo ṽbo idem ſignificat̃. qđ ſignificat̃ hoc ṽbo eſſe. cũ de deo dicit̃. Et ſi ita eſt. nõ ſꝑ dicit̃ de deo velle ſm̃ eſſentiam. Si ṽo ſm̃ eſſentiam non dicit̃ aliqñ. quõ ḡ dicit̃ de deo? Relatiue eñ nunꝗ dicit̃. Ad qđ dicimus. q2 licet idem penitus ſit deo velle qđ eſſe. nõ tñ põt dici omĩa q̃ vult. ſicut idem eſt deo eſſe qđ ſcire. nec tñ ſicut dicitur ſcire oĩa. ita q̃z põt dici eſſe omnia.

Rñſio plenã cõtinens ſolutionem.

Quis ſit ſenſus horũ verborũ de⁹ ſcit vel deus non vult. Jtem de⁹ ſcit omĩa vel vult aliquid et quid de deo in his ꝑdicet̃. c

At vbicũqz deus d2 ſcire vel ſciens. vel velle vel nolens. hec de eo ſm̃ eſſentiã dicant̃. Cum eñ dicitur de⁹ ſcit vel deus vult. ſiue deus eſt ſciens vel volens: eſſentia diuina ꝑdicat̃. ⁊ deus eſſe enunciat̃. Cuz aũt addit̃ oĩa vel aliqd vel aliqua. ⁊ dicit̃ deus ſcit oĩa vel vult aliquid vel aliqua: eſſentia q̃dem diuina ꝑdicatur. non ſimpliciter ⁊ abſolute. ſed ita vt ſcientie que ip̃e eſt omĩa ſubiecta monſtrentur. ⁊ voluntati q̃ ip̃a eadem eſt aliquid vl' aliqua ſubiecta eſſe dicant̃. vt talis fiat ſenſus. deus ſcit omnia. i. deus eſt cuius ſcientie que ip̃ius eſſentia eſt oĩa ſubiecta ſunt. Similiter deus vult hec vel illa. i. deus eſt cuius voluntati que ip̃e eſt hec ſiue illa ſb̃iecta ſunt. Volens ergo ſiue velle dicit̃ de⁹ ſm̃ eſſentiam. cuius voluntas eſſentia eſt ſempiterna ⁊ immutabil'. licet ea varientur ⁊ tranſeant que ei ſubiecta ſunt. que nõ põt eſſe iniuſta vel mala. q2 deus eſt.

Q dei volũtas ſumme bõa eſt oĩm que naturaliter ſunt cuius cauſa non eſt querenda. q2 nullã h3 cuz ſit eterna. d

Hec itaqz ſũme bona voluntas cauſa eſt oĩm que naturaliter fiunt vel facta ſiue futura ſunt: que nulla ꝑuenta eſt cauſa. q2 eterna eſt. Jdeoq3 cauſa ip̃ius querẽda nõ eſt. Qui eñ ei⁹ cauſã querit aliquid maius ea querit. cũ nihil ea maius ſit. Unde Aug⁹. in libro. lxxxiij. q. Qui querit quare voluerit deus munduz facere. cauſam querit voluntatis dei. Omnis autem cauſa efficiens maior eſt eo quo efficit̃. Nihil autẽ maius eſt volũtate dei. Non ḡ eius cauſa querenda eſt. Jdez in libro contra manicheos. Si qui dixerit q̃d placuit deo facere celum ⁊ terrã? Reſpondendum eſt eis. qui voluntatẽ dei noſſe deſiderãt. cauſas ⁊ voluntatẽ dei ſcire q̃runt ꝙ voluntas dei omniũ que ſunt ip̃a ſit cauſa. Si enim habet cauſam voluntas. eſt aliquid qđ antecedit voluntatẽ dei. quod nephas eſt credere. Qui ergo dicit: quare fecit deus celum ⁊ terrã. reſpondendũ eſt illi q2 vult. volũtas eñ dei cã eſt celi ⁊ terre. ⁊ ideo maior eſt voluntas dei ꝙ celũ ⁊ terra Qui aũt dicit. quare voluit facere celuz et

Hic dicit q̃re ei⁹ cauſa querenda nõ eſt Auguſti.

Voluntas dei causa non est / et ideo querenda nõ est

terrã. mai⁹ aliquid querit q̃ ẽ volũtas dei nihil aũt mai⁹ inueniri põt. Cõpeſcat ſe ergo humana temeritas. ⁊ id qđ non ẽ nõ q̃rat ne id qđ ẽ nõ inueniat. Ecce his autoritatibus apte inſinuat̃ q volũtas dei cauſa nulla ẽ. ⁊ ideo querẽda non eſt.

Q volũtas dei prima ⁊ ſumma cã eſt omnium. e

Auguſti. **Volũtas ergo dei** (vt ait Aug⁹ in tertio libro de trinitate) p̃ma ⁊ ſumma cã ẽ omniũ ſpecierũ atq̃ motionũ. Nihil eni fit quod nõ ð interiori atq̃ intelligibili aula ſummi impatoris egrediatur ſm ineffabilem iuſticiam. Ubi eñ nõ opat̃ quod vult dei oĩpotẽtis ſapientia. que ptingit a fine vſq̃ ad finẽ fortiter. ⁊ diſponit oĩa ſuauiter. ⁊ nõ ſolũ facit ea q̃ pſeuerantia conſuetudinis admiratiõe non admittunt. ſed etiã ea que ppter raritatez ⁊ inſolitũ euentũ mira vident̃. vt ſũt defectus luminariũ ⁊ terremotus ⁊ monſtruoſi animantiũ ptus ⁊ his ſimilia. quorũ nihil fit ſine voluntate dei. ſed pleriſq̃ non apparet. Jdq̃ placuit vanitati phorũ etiã cauſis alijs ea attribuere. cũ oĩno videre nõ poſſent ſupiorem ceteris oĩb⁹ cãm. id ẽ. voluntatẽ dei. Jtaq̃ nõ niſi dei volũtas cauſa p̃ma eſt ſanitatis egritudinis. p̃miorũ atq̃ penarũ gratiarũ ⁊ retributionũ. Hec ergo ſola eſt vñ ortũ eſt quicq̃d ẽ. ⁊ ipſa nõ eſt orta ſed eterna.

Quibus modis accipitur dei voluntas. f

Que vere et ppe dicit̃ dei volũtas et ea ð bñplacitũ. **Hic non eſt preter** eũdũ nob q ſacra ſcriptura de voluntate dei varijs modis loqui cõſueuit. ⁊ tamen nõ eſt dei volũtas diuerſa. ſ locutio diuerſa eſt de volũtate. quia noĩe voluntatis diuerſa accipit. Nam volũtas dei vere ac ppie dicit̃ que in ipſo ẽ ⁊ ipi⁹ eſſentia eſt. et hec vna ẽ. nec multiplicitatem recipit. nec mutabilitatẽ que inexpleta eẽ nõ põt. de q̃ ppheta ait Oĩa quecũq̃ voluit dñs fec̃. Et apl's. Volũtati ei⁹ quis reſiſtet. Et alibi. Ut probet̃ q̃ ſit volũtas dei bona ⁊ beneplacens ⁊ pfecta. Et hec voluntas recte appellat̃ bñplacitũ dei ſiue diſpoſitio.

Q ſm figurã dicitur voluntas dei pceptio. phibitio. cõſiliũ. permiſſio. opatio. ⁊ ideo pluraliter dicit ſcriptura voluntates. g

Aliquãdo vo ſzm quãdã figurã dicẽdi volũtas dei vocat̃. q ſm pprietatẽ nõ eſt voluntas ei⁹ vt preceptio. phibitio. ꝯſiliũ. necnõ pmiſſio ⁊ opatio. Ideoq̃ pluraliter aliquãdo ſcriptura volũtates dei pnũciat. Uñ ppheta. Magna opa dñi exquiſita in oĩes volũtates ei⁹. cũ nõ ſit niſi vna volũtas dei que ipe ẽ pluraliter tñ dicit volũtates. quia volũtas dei varijs modis ac p diuerſis accipit̃ vt dictũ ẽ. Jta etiã idẽ ppheta ppter multos effectus miſericordie ⁊ iuſticie pluralit̃ dicit. Miſericordias dñi ineternũ cantabo. Et alibi. Juſticie dñi recte letificantes corda. cũ tñ i deo vna ſit miſericordia. vna iuſticia. ⁊ vna eadẽq̃ ſit miſericordia que iuſticia ſcz diuina vſia.

Quare preceptio ⁊ phibitio ⁊ ꝯſilium dicant̃ dei volũtas. h

Jdeo autem preceptio ⁊ phibitio atq̃ conſilium cũ ſint tria. dicit̃ tñ vnũquodq̃ eorum dei voluntas. quia iſta ſunt ſigna diuine volũtatis. quẽadmodum ⁊ ſigna ire dicunt̃ ira. ⁊ dilectionis ſigna dilectio appellant̃. ⁊ dicit̃ irat⁹ deus. ⁊ tñ nõ eſt ira in eo aliqua. ſed ſigna tñ que foris ſunt. quibus iratus oſtendit̃ ira ipſius nominat̃. ⁊ eſt figura dicẽdi ſm quam non eſt falſum quod dicitur. ſed verum quod dicitur ſub tropi nubilo obumbratur. Et ſm hos tropos diuerſe voluntates dei dicunt̃. quia diuerſa ſunt illa que p tropum volũtas dei dicuntur.

Ubi voluntas dei pro precepto ⁊ conſilio accipiatur. i

Pro pcepto dei atq̃ conſilio põt accipi volũtas. vt ibi. Fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra. Et alibi. Qui facit volũtatẽ patris mei qui in celis eſt. ipe frater meus ⁊ ſoror ⁊ mater eſt. Et cõtra hãc volũtatẽ multa fiunt. Unde Aug⁹ in libro de ſpũ et lrã. Jnfideles inq̃t cõtra voluntatẽ dei faciunt. cũ ei⁹ euangelio non credunt. Auguſti.

Q deus non vult ab hominib⁹ fie- k

ri omnia que precepit. vel non fieri que prohibet k

Et ſi illa tria dicun

tur dei voluntas ideo quia ſigna ſūt diuine voluntatis. nō eſt tñ intelligendū deuz oīe illud fieri velle qđ cuicūq̧ ꝑcepit. vel nō fieri quod ꝓhibuit. Precepit eñ abrae īmolare filiū. nec tñ voluit. nec ideo precepit vt id fieret. ſ; vt abrae ꝓbaret fides. Et in euāgelio ꝑcepit ſanato ne cui diceret: ille aūt ꝑdicauit vbiq̧ intelligēs deū nō iō ꝓhibuiſſe q̄n vellet opus ſuū ꝑdicari. ſ; vt daret formā homini laudē humanā declinandi.

|| Nō ꝑcepit dei [illegible] voluit

De ꝑmiſſione ⁊ operatione vbi dicant dei voluntas. l

Permiſſio quoq̧

dei ⁊ opatio voluntas dei appellant̄. qualiter accipit Aug⁹ in ench. dicens. Nō fit aliquid niſi oīpotēs fieri velit. vel ſinendo vt fiat. vel ipe faciēdo. Nec dubitandū eſt deum facere bene. etiam ſinendo fieri quecūq̧ fiūt male. nō eñ hec niſi iuſto iudicio dei ſinit. ⁊ ꝑfecto bonū eſt oīe qđ iuſtum eſt. Ecce hic manifeſte habem⁹ dei voluntatē appellari ipſi⁹ opationē vel ꝑmiſſionē cū dicit nō fieri aliquid niſi oīpotēs fieri velit. vbi includit ⁊ bona ⁊ mala oīa q̄ fiūt Jdq̧ apte diſtiguit quō deū velle dixerit ne eadē rōne intelligeret̄ velle bona ⁊ mala ſubdens. vel ſinēdo vt fiat. hoc q̄ntū ad mala dicit. vel ipe faciendo. hoc q̄ntum ad bona. Mala eñ ſinit fieri. ſ; nō facit bona vo ipe facit. Jdq̧ dixit eū velle. quia ⁊ volens mala ſinit. ⁊ volēs bona opat̄. ⁊ ob h̄ ꝑmiſſio ⁊ opatio volūtas dei dicunt̄.

Aug⁹ i ench.

Quinq̧ ſupra ſūt ꝓpoſita q̄ dicūtur ſ̄m tropū: ⁊ ideo diſtinguat lector vbiq̧ ꝑ quo eorū accipiatur voluntas. m

Quīq; ergo ſupra

poſita ſunt que dicunt̄ ſ̄m tropū dei volūtas. quia ſigna ſunt diuine voluntatis que vna eſt īmutabilis. ſ. dei bn̄placitū. Jdeo q̧ diligenter diſtinguat lector vbi ð volūtate dei ſcriptura cōmemorat iuxta quem modū accipi oporteat. ſ. ꝑ bn̄placito dei. an ꝑ aliquo ſignoꝝ eius Magna eñ ē adhibenda diſcretio in cognitione diuine voluntatis. quia ⁊ beneplacitū dei eſt voluntas eius. ⁊ ſignū bn̄placiti eius dicit̄ volūtas eius. Sed bn̄placitū eius eternum eſt. ſignū vero beneplaciti nō. Et cōſonat rex effectibus beneplacitum ipſius. et ipſi effectus rex ab illo nō diſcordant. Fit eñ omne quod bn̄placito vult fieri. et oīe quod nō vult fieri. nequaq̧ fit. Nō ita aūt ē de ſignis. quia precepit deus multis ea q̄ non faciunt. ⁊ prohibet que nō cauent. ⁊ conſulit que non implent.

Jſta eſt diſtinctio. xlv. hui⁹ primi libri. in qua magiſter poſtq̄ egit de ſcientia dei ⁊ de eius potentia. incipit agere de eius voluntate Et circa hoc tria facit. Nam primo oſtendit quid ſit voluntas dei. Scđo quid poſſit. Tertio quot modis accipitur. Primū facit a principio diſtinctionis vſq̧ ibi. His itaq̧ ſumme. Scđm ab inde vſq̧ ibi. Hic nō eſt ꝑtermittendū. Tertium vſq̧ ad finē diſtinctiōis. Et tñ in generali. Jn ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima ē hec. Quāuis voluntas dei ſit idem q̄ deus vel diuina eēntia. non tñ eſt illa que ſibi. i. voluntati ſubditur. Hanc ꝓbans magiſter ꝓponit q̄ voluntas ſit idē q̄ diuina eēntia realiter. ⁊ differens ab ipſa ſolū rōne ſicut ⁊ ſcientia ꝓpter quā diuerſitatez aliqua attribuunt̄ voluntati dei que nō attribuunt̄ eēntie. vñ dicit̄. de⁹ vult oīa. nō tñ pōt dici. deus ē oīa nō obſtante idemptitate voluntatis ⁊ eēntie. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Nō ē querenda cauſa voluntatis diuine cum ipſa ſit cauſa omniū que ꝓducunt̄ in tp̄e. Hanc ꝓbans mgr̄ dicit q̄ volūtatis dei cauſa querēda nō eſt. quia ſic ipa nō eſſet cauſa prima ⁊ haberet aliquid mai⁹ ſe. quod ē falſum. ſed ipſa eſt cauſa vniuerſalis omniū nō ſoluz que fiunt ſ̄m curſum nature ſed etiā mirabiliter.

Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis volūtas dei bn̄placiti in ſe ſit niſi tm̄ vna. tñ volūtas ſigni ꝑ quinq̧ ſigna diſtinguit̄. Hanc magiſter ꝓbans dicit q̄ volūtas dei multipliciter nominat̄. Aliq̄n accipit̄ ꝓprie ſ̄m q̄ eſt ipſa diuina eſſentia. Aliq̄n vero accipit̄ ꝑ ꝑcepto. ꝑ ꝓhibitione. conſilio. ꝑmiſſione ⁊ opatiōe volūtatis diuine. que oīa dicunt̄ volūtates dei. iō quia ſunt ſigna voluntatis dei. nō aūt ſunt ita ſigna q̄ deum velit hmōi oīa fieri. ſed quia ad modū voluntatis ſe habēt. Et ſubdit q̄ prima volūtas dr̄ voluntas bn̄placiti. Alie volūtates dicunt̄ voluntates ſigni. Et differūt in hoc. q2 volūtas bn̄placiti ē eťna reliq̄ vo ſunt tempales. Et volūtas beneplaciti ſemper implet̄. Alie vo nō. Et tantuz de ſententia hui⁹ diſtinctionis in ſpeciali.

Jlli ſententie qua dictū ē dei volūtatē nō poſſe caſſari q̄ ipſe ē. q̄dam vidētur obuiare. a

Hic oritur que DI. XLVI

b ſtio. Dcm̄ ē eñ i ſupiorib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ cōmunitū q̄ volūtas dei q̄ ipe ē. vocat̄q̧ bn̄placitū ei⁹ caſſari n̄ pōt. q2 illa volūtate fecͭ q̄cūq̧ voluit in celo ⁊ in terra. cui teſte apoſtolo nihil reſiſtit Queritur ergo quō accipiēdū ſit qđ apl's de dño ait. Qui vult oēs homines ſaluos

fieri. Cū eīm nō oēs ſalui fiant. ſed damnentur videt̄ vtiqꝫ nō fieri quod deus vult fieri. humana. ſ. voluntate impediente volūtatem dei. Dn̄s quoqꝫ in euangelio impiā ciuitatem compellās. Quotiēs inquit volui cōgregare filios tuos ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alis ⁊ noluiſti Ita hec dicūt̄ tanqꝫ dei volūtas ſupata ſit hominū voluntate. ⁊ infirmiſſimis nolendo impedientibus. non potuerit facere potentiſſimus quod volebat. Ubi eſt ergo illa oīpotentia. qua in celo et in terra ſm ꝓphetam. oīa quecūqꝫ voluit fecit ⁊ quō volūtati eius ſm apl'm nihil reſiſtit. ſi colligere filios hieruſalē voluit ⁊ nō fecit. Hec enim ꝑdictis plurimū obuiare vident̄.

Solutio quō intelligēduꝫ ſit illud volui cōgregare ⁊ noluiſti. b

Sed audiamus ſolutionē. ac primū quō accipiēdū ſit illō qꝺ dn̄s ait: videamus. Nō eīm ex eo ſenſu illō dictū ē. vt ait Aug⁹ in ench. ꝑdictā queſtionē ſoluēs. quaſi dn̄s voluerit cōgregare filios hieruſalē. ⁊ nō ſit factū qꝺ voluit. qꝛ ipa noluerit. ſed poti⁹ ipa quideꝫ filios ſuos ab ipo collegi voluit. qua tn̄ nolēte filios eius collegit. ipe oēs quos voluit. qꝛ in celo ⁊ in terra nō quedā voluit ⁊ fecit. quedam vero voluit ⁊ nō fecit. ſ; omnia quecūqꝫ voluit fec̄. vt ſit ſenſus. Quotiēs volui congregare filios tuos ⁊ noluiſti. i. quotqꝫ cōgregaui mea voluntate ſemꝑ efficaci. te nolēte feci. Ecce in euidēti poſitū eſt ꝙ illa dn̄i ꝟba ſupioribus non repugnant. (Aug⁹ i ench.)

Quō intelligendū ſit illud. ꝗ vult oēs hoīes ſaluos fieri. c

Nūc videre reſtat quō etiā premiſſa ꝟba apoſtoli ꝑdict' non cōtradicāt. qui de deo loquēs ait. vult omnes hoīes ſaluos fieri. Quoꝝ occaſiōe verborum multi a ꝟitate deuiauerunt dicētes deum multa velle fieri que nō fiunt. Sꝫ nō eſt intelligendū ea ratione illud eſſe dictuꝫ quaſi deus vellet aliquos ſaluari ⁊ nō ſaluentur Quis eīm tam impie deſipiat. vt dicat deū malas hominū voluntates q̄s voluerit ⁊ qn̄ voluerit ⁊ vbi voluerit in bonū nō poſſe cōuertere. Nō eſt vtiqꝫ verū qꝺ i pſ̄. dicit̄. Quecūqꝫ voluit fecit. ſi aliq̄ voluit ⁊ nō fecit. ⁊ qꝺ ē indign⁹ ideo nō fecit. quoniā ne fieret quod volebat oīpotēs. voluntas hoīs impediuit. Ideoqꝫ cū audim⁹ ⁊ in ſacris lr̄is legimus ꝙ velit oēs hoīes ſaluos fieri. nō tn̄ ideo debem⁹ oīpotentiſſime dei volūtati aliquid derogare. ſed ita intelligere qꝺ ſcriptū eſt. Uult oēs hoīes ſaluos fieri. tanqꝫ diceret̄ nullū hoīeꝫ fieri ſaluum niſi quē ſaluū fieri ipe voluerit. nō ꝙ null⁹ ſit hoīm niſi quē ſaluū fieri velit. ſed ꝙ null⁹ fiat ſalu⁹. niſi quē velit ſaluari. ⁊ iō rogādus ē vt velit. quia neceſſe ē fieri ſi voluerit. Nō eſt eīm credēdus omnipotēs aliquid voluiſſe fieri qꝺ factū nō ſit. Sic etiā intelligit̄ illud. Illuminat oēm hoīem venientē in hunc mūdū. non quia nullus hominū eſt qui non illumiet̄. ſed qꝛ niſi ab ipſo nullus illuminat̄. Pōt ⁊ alio mō illud intelligi. dū tn̄ credere nō cogamur oīpotentem aliquid fieri voluiſſe. factūqꝫ non eſſe. qui ſine vllis ambiguitatibus ſicut in celo ⁊ in terra: ſicut veritas cantat oīa quecūqꝫ voluit fecit. ꝓfecto facere nō voluit quecūqꝫ nō fecit. Ex his apte oſtēdit̄ ꝙ deus ea volūtate que ipe ē nō vult aliq̄d fieri qꝺ nō fiat. neqꝫ non fieri qꝺ fiat.

(vult de⁹ oēs hoīes ſaluos fieri quō intelligr̄)

(Quō intelligitur illud Illuminat oēm hoīem venientem ⁊c̄.)

Utrum mala dei voluntate fiant an eo nolente.

Ideoqꝫ cū conſtet omnia bona que fiunt eius fieri voluntate que fieri nollet nullatenus fierēt. recte queri ſolet. Utrū ⁊ mala oīa que fiunt. i. peccata dei fiant volūtate. an nolente eo fiāt: Super h̄ diuerſi varia ſentientes ſibi ꝯdicere inueniunt̄. Alij eīm dicūt ꝙ deus vult mala eſſe vel fieri. nō tn̄ vult mala Alij vero ꝙ nec vult mala eſſe nec fieri. in h̄ tn̄ conueniunt ⁊ hi ⁊ illi. ꝙ vtiqꝫ fatent̄ deuꝫ mala nō velle. Utriqꝫ ꝟo rationib⁹ et autoritatib⁹ innitunt̄ ad muniēdā ſuam aſſertionem.

(Que ſuꝑ hoc a diuerſis dicunt̄.)

(Alij dicūt deum velle mala eē vel fieri alij nō.)

Quare dicunt quidam deuꝫ velle mala eſſe vel fieri.

Qui enim dicūt deum mala velle eſſe vel fieri. ſuam his mōis muniunt intentionē. Si eni inquiunt mala nō eſſe vel non fieri vellet. nullo modo eēnt vel fierēt. qꝛ ſi vult ea nō eē vel nō fieri. ⁊ n̄ pōt id efficere ſcꝫ vt nō ſint vel nō fiant. voluntati ei⁹ ⁊ potētie aliq̄d reſiſtit. ⁊ nō ē oīpotēs. qꝛ nō p̄t oē qꝺ vult. ſ; ipotēs ē ſicuti ⁊ nos ſum⁹ ꝗ qꝺ volum⁹ qn̄qꝫ nō valem⁹

(Prima ratio illoꝝ ꝗ dicūt deū velle mala fieri.)

ſed quia omnipotẽs eſt ⁊ in nullo impotẽs
certũ eſt nõ poſſe fieri mala vel eſſe. niſi eo
volente. Quõ eñ inuito eo ⁊ nolẽte poſſet
ab aliquo malum fieri. cũ ſcriptũ ſit. volũ-

Scđa ratio.

tati ei⁹ quis reſiſtet. Supra etiã dixit Au-
guſtin⁹. quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit Sʒ

Tertia ratio

vult mala fieri aut nõ fieri. Si vult nõ fieri
nõ fiunt. fiunt aũt. vult ergo fieri. Item bo
num ẽ mala eſſe vel fieri. alioqn ſumme bo

Aug⁹ i ench.

nus nõ pmittẽt ea fieri. Vñ Aug⁹ in ench.
Quis ea inquit que mala ſunt inqtũ ma-
la ſunt nõ ſunt bona. tamẽ vt non ſoluʒ bo
na ſed etiã ſint ⁊ mala bonũ eſt. Nã niſi eẽt
hoc bonum. vt eſſent et mala. nullo modo
eſſe ſinerẽt ab oĩpotẽti bono. cui procul
dubio q̃ facile eſt qđ vult facere. tam faci
le eſt qđ nõ vult eſſe nõ ſinere. Hec niſi cre-
damus piclitat noſtra cõfeſſio qua nos in
patrẽ oĩpotentẽ credere confitemur. Ec
ce hic apte habes q bonũ eſt mala eſſe. om
nis aũt boni deus auctor ẽ qui vult oẽ bo-
num eẽ quod eſt. Cum ergo bonũ ſit mala
fieri vel eſſe. ğ ⁊ mala vult fieri vel eẽ. His
atq alijs hmõi rõnib⁹ ⁊ autoritatib⁹ vtun
tur qui dicũt deũ velle mala eẽ vel fieri.

Hic ponit rationes illorum qui dicunt dei voluntate non fieri mala vel non eſſe. f

Illi vero qui dicũt
dei volũtate mala nõ fieri vel nõ eſſe. indu
ctionib⁹ pmiſſis ita rñdent. dicẽtes deum

Quare nõ ſit verũ deuʒ velle mala fieri.

nec velle mala fieri nec velle nõ fieri vel nol
le fieri. ſʒ tñ nõ velle fieri. Si eñ vellet ea fi-
eri vel eſſe: faceret vtiq ea fieri vel eſſe. Et
ita eẽt auctor malorũ. Nõ ẽ aũt auctor ma

Hic queritur an ſit verũ deum velle non fieri mala vel nolle fieri.

lorũ. vt ſanctoꝝ pſtant auctoritates. nõ
ğ eius voluntate fiunt mala. Item ſi nol
let mala fieri vel vellet nõ fieri. ⁊ tñ fierent.
oĩpotens nõ eẽt. cũ eius volũtas huma-
ne voluntatis effectu impedirer. Ideo nõ
cõcedunt deũ velle mala fieri. ne malorum
auctor intelligat. nec concedunt eum velle
mala nõ fieri. vel nolle fieri. ne impotẽs eẽ
videat. ſed tñ dicũt eum nõ velle mala fie

Q verum ſit deũ non velle mala fieri.

ri vt nõ auctor ſed pmiſſor malorũ mõſtre-
tur. Vñ ⁊ euãgeliſta vbi oſtẽdit deum au
ctorẽ eſſe omniũ bonorũ dicens. Omnia p
ipſum facta ſunt. Cõſequenter malorũ au-

Q nõ deo volente vel nolẽte ſʒ nõ volente fiãt mala.

ctorem eſſe negat di. Et ſine ipſo factũ ẽ ni-
hil. i. pctm. Nõ dixit p eum factũ eſſe vl eo
nolente ⁊ inuito. ſed tñ ſine eo. i. ſine eius
volũtate. quia nõ ei⁹ voluntate fit peccatũ
nõ ergo deo volente vel nolẽte. ſed non vo
lente fiunt mala. Quia nõ ſubeſt dei volun
tati vt malum fiat vel non fiat. ſed vt fieri ſi
nat. quia bonũ eſt ſinere mala fieri. ⁊ vtiq
volens ſinit nõ volens mala. ſed volens ſi
nere vt ipſa fiant. Quia nec mala ſũt bona
vel ea fieri vel eſſe bonũ eſt.

Quõ intelligendũ ſit illud Auguſtini mala fieri bonũ eſt. g

Quod vero Augu
ſtin⁹ ait: Mala fieri bonũ eſt. nec ſinerent
mala ab oĩpotẽti bono fieri. niſi h eẽt bo
num vt ea eſſent. ea rõne dictũ eſſe aſſerũt.
quia ex malis que fiunt deus bona elicit.
nec ipſe pmitteret ea fieri niſi de eis bñ ali-
quid faceret. Vñ Aug⁹ in eodeʒ lib. ench.

Auguſti. Confirmat illũ ſenſuʒ alia autoritate eiuſdem.

apte indicans pdictorũ vborũ talẽ eẽ intel
ligentiam ait. Deus oĩpotẽs cui rerũ eſt
ſumma poteſtas cum ſũme bonus ſit. nul-
lo modo ſineret aliqđ mali eẽ in opibus ſu
is niſi vſq adeo eſſet oĩpotẽs ⁊ bon⁹. vt
bñ faceret etiam de malo. Item in eodem.
Melius iudicauit deus de malis bona fa
cere q̃ mala nulla pmittere. Ex hoc itaq
ſenſu dictũ eſt ac verũ bonũ eſt mala fieri.
quia ex malis que fiũt. bonis (qui ſm pro
poſitũ vocati ſunt ſancti) accidit bonitas.
id ẽ. vtilitas Talib⁹ eñ (vt ait apoſtolus)
in bonũ coopant oĩa etiã mala. quia eis
proſunt. que alijs facientibus obſunt. Vñ
etiam aliqñ in ſcriptura legit malum appel
lari bonuʒ. vt Hieronym⁹ ſup Marcum.
Malũ inquit iude bonũ fuit. ſ. nobis. nec
ſi bonũ eſt illi vel illi: inde ſequit q ſimpli
citer bonũ ſit. ppie eni ac ſimpliciter bonuʒ
ẽ qđ in ſe ⁊ facienti bonũ eſt.

Quadriptita boni acceptio. h

Eſt eni aliquid qđ
in ſe bonũ ẽ ⁊ cui fit. ſed nõ ẽ bonũ facienti.
vt cũ ſubuenit paupi. ſʒ nõ pter deum. ⁊
aliquid boni in ſe ⁊ faciẽti. ſʒ nõ ei cui fit. vt
cũ veritas pter deũ alicui nõ obediẽti p-
dicat. ⁊ aliqđ in ſe ⁊ facienti ⁊ ei cui fit bo-
num. vt cũ vitas pdicat pter deũ credẽ
ti. Vñ aplus. Bon⁹ odor ſumus deo. alijs
odor vite. alijs odor mortis. Eſt aũt aliud
qđ nec in ſe bonũ eſt. ⁊ faciẽti nocet ⁊ dam-
nat niſi peniteat vt malũ. valet tamẽ ad ali
quid. Vt eñ ait Aug⁹ in ench. A ſumme
⁊ eqliter ⁊ imutabiliter bona trinitate creata

ſunt oĩa. nec ſumme. nec equalr̃. nec mu tabiliter bona. ſed tñ bona etiã ſingula Si mul xo vniuerſa valde bona. Quia ex om nibus ↄſiſtit vniuerſitatꝭ admirabilis pul chritudo. In q̃ etiã illō qō malum dicitur bñ ordinatum ⁊ loco ſuo poſitum: eminen tius cõmendat bona. vt magis placeant et laudabiliora ſint, dum compãt malis.

Ꝙ mala vniuerſitati valẽt ⁊ faciẽ tibus ſua ꝓpria vel patientibꝰ alie na ꝓſint electis tãtũ. i

Hinc patz ꝙ ex ma lis que fiunt aliqō ꝓuenit bonũ dum bona magis placẽt. ⁊ laudabiliora exiſtunt. Ip ſis etiã facientibꝰ ex malis que faciunt. in terdũ bona ꝓueniunt ſi ſm ꝓpoſitũ voca ti ſunt ſancti. Talibꝰ eñ vt ait Augꝰ in lib.

Auguſti. de correctiõe ⁊ gratia. vſq; adeo deꝰ oĩa coopaꝛ̃ in bonũ. vt ſi qui horuz deuiant et exorbitãt: etiã hoc ipm̃ eis faciat ꝓficere in bonũ: quia humiliores redeunt atq; docti ores. vt Petrus. Illa etiã mala que ab ini quis fideles pie perferunt. vt ait Augꝰ in lib. de trini. ipſis vtiq; ꝓſunt. vel ad delen da peccata. vel ad exercendã ꝓbandamq; iuſticiã. vel ad demonſtrandã huiꝰ vite mi ſeriã Ideoq; ⁊ Job dei manũ ⁊ apl's ſatha ne ſtimulũ ſenſit. ⁊ vterq; bñ ꝑfecit. q2 ma lum bene portauit.

Ex predictis concludit oſtendens eſſe bonum fieri mala multis mo dis. k

Si quis igitur dili genter attendat que ſcripta ſunt. facile ẽ ei ꝑcipe ex malis bona ꝓuenire. ⁊ ex ea rõne dictũ eſſe ꝙ bonũ eſt mala fieri vel eẽ. nõ q2 malũ ſit bonũ. vel quia bonũ ſit malũ fieri Nõ eſt eñ bonũ malum fieri ab aliquo. q2 nõ eſt bonũ vt aliquis faciat malũ. Si eñ hoc eſſet bonũ. ꝑfecto huiꝰ deus auctor eſ ſet. qui eſt auctor oĩs boni. Ꝙ ſi huiꝰ deꝰ auctor eſt. eo g̊ auctore hõ agit mala. ⁊ ita eo auctore homo fit deterior Et ſi eo aucto re homo fit deterior. tunc eo volẽte homo fit deterior. Idem ẽ eñ dicere aliquid fieri deo auctore: qō deo volente. Deo aũt au ctore nõ fit homo deterior. g̊ nõ deo volen te. vt Augꝰ in lib. lxxxiij. q̃ſtio. apte aſtru it a minore dicẽs ita. Nullo ſapiente homi ne auctore fit hõ deterior. Tãta eñ eſt iſta culpa que in ſapientẽ hoĩem cadere nequit Eſt aũt deus oĩ hoĩe ſapiẽte preſtantior Multo minus ergo deo auctore fit hõ de terior Multo eñ ẽ ꝑſtantior dei volũtas q̃ȝ hoĩs ſapiẽtis. Illo aũt auctore cũ dicir̃ illo volente dicir̃. ergo eſt vitiũ volũtatis humane quo ẽ hõ deterior: quod vitium ſi lõge abeſt a dei voluntate vt ratio docet. a quo ſit querẽdũ eſt? Ecce apte dicit Augꝰ deo auctore vel volẽte hoĩem nõ fieri dete riorem. ſed vitio voluntatis ſue. Nõ ẽ ergo deo auctore ꝙ malum fit ab aliq̃. ⁊ ita deo volente mala non fiunt.

Ꝙ in deo nõ eſt cauſa vt ſit homo deterior. l

Deinde idẽ Augu ſtinus querẽs quid ſit cauſa vt hõ ſit dete rior. in deo nõ eſſe aſſerit in eodẽ lib. ſic di cens. Ut ſit hõ deterior. aut in ipſo ẽ. aut ĩ alio. aut in nihilo. Si in nihilo: nulla cã ẽ. Si in alio: aut in deo. aut in alio q̃libet ho mine. aut in eo qui neq; deꝰ neq; homo ſit. Sz nõ ĩ deo: Bonoꝝ eñ deꝰ tñ cauſa eſt. ergo aut in homine ẽ. aut in eo qō neq; deꝰ neq; hõ. aut in nihilo. Et ex his apte oſtẽ dir̃ ꝙ nõ eſt bonũ vt ſit homo deterior. q̃a nõ eſt deus eiꝰ rei cauſa qui tñ cauſa bono rũ ẽ. Et ſi nõ ẽ bonuz vt homo fiat deterior nõ ẽ ergo bonũ vt ab eo fiat malũ. nõ ergo vult deus vt ab eo fiat malũ.

Aliter probat ꝙ deo auctore nõ fi unt mala. m

Itẽ aliter etiã oſtẽ dir̃ ꝙ deo auctore. i. volẽte non fiunt mala quia ip̃e nõ ẽ cauſa tendẽdi ad nõ eẽ. Ten dere eñ ad nõ eſſe malũ eſt. Ip̃e autem au ctor mali nõ eſt. Tendit xo ad nõ eſſe qui opaꝛ̃ malũ. nõ g̊ deo auctore eſt ꝙ aliquis opaꝛ̃ malũ. Nõ ẽ g̊ bonũ ꝙ aliq̃s opaꝛ̃ ma lũ. q2 tñ boni deꝰ auctor ẽ. Hoc aũt Augꝰ in eodẽ li. apte explicat ita dicẽs. Qui oĩm q̃ ſunt auctor eſt. ⁊ ad cuiꝰ bonitatẽ id ꝑti net vt ſi oẽ qō eſt. boni tm̃mõ cã eſt. Quo circa mali auctor nõ eſt. ⁊ ideo ipſe ſummũ bonum eſt. a quo in nullo deficere bonuz ẽ ⁊ malũ ẽ deficere. Nõ eſt g̊ cauſa deficiẽdi id ẽ. tẽdẽdi ad nõ eẽ q̃ vt ita dicã eẽndi cã ẽ q2 oĩm q̃ ſũt auctor ẽ. q̃ in q̃tũ ſũt. bona ſũt Ecce apte habes ꝙ deficẽ a deo q̃ ſũmũ eſt bonũ. malũ ẽ. Mala g̊ facere malũ ẽ. nõ g̊

deo auctoꝛe vel volẽte mala fiunt.

Obiectio quoꝛundaꝫ ſophiſtica q̄ pꝛobare nitunt̄ ex deo eſſe ꝙ mala fiant. n

Jã ſufficiẽter oſtẽſum eſt. ꝙ deo auctoꝛe nõ fiunt mala. Quidam tñ ſophiſtice incedẽtes. ⁊ ideo deo odibiles ꝓbare conant̄ ex deo auctoꝛe eſſe ꝙ mala fiũt h̄ mõ. Qꝛ mala fiunt verũ ẽ. oĩe aũt verũ qḋ ẽ. a veritate ẽ q̄ deꝰ ẽ. A deo ḡ ẽ ꝙ mala fiũt. Qꝛ aũt oĩe verũ a deo ſit ꝯfirmant autoꝛitate Augꝰ. in li. lxxxiij. queſtionũ ita dicẽtis. Oĩe veꝝ a veritate verum ẽ. Eſt aũt veritas deꝰ. Deũ ḡ habet auctoꝛẽ oĩe veꝝ. Eſt aũt veꝝ ꝙ mala fiũt vel ſunt Deo ḡ auctoꝛe ẽ ꝙ ſunt vel fiunt mala.

Reſponſio vbi cõcedit oẽ verũ eẽ a deo. ⁊ ſophiſma apit. o

Quibꝰ facile eſt nobis rñdere. ſ; indignũ rñſione videt̄ qḋ dicunt. Oĩe nãq; veꝝ a deo ẽ. vt ait Augꝰ cui conſonat Amb. q̄ tractans illud verbum apl'i Nemo põt dicere dñs ieſus. niſi in ſpiritu ſãcto. dic̄. Qꝛ oĩe veꝝ a q̄cũq; dr̄ a ſpiritu ſãcto ẽ. Cũ itaq; verũ ſit ꝙ mala fiũt. ſ; veꝝ qḋ dicit̄ illa locutiõe. ſ. mala fiũt. a deo ẽ. ſ; nõ inde ſequit̄ ꝙ a deo ſit vt mala fiant Si eñ h̄ diceret̄. auctoꝛ maloꝝ deꝰ eſſe intelligeret̄. qḋ ex ſi'li manifeſte falſum oſtenderet̄. Deꝰ ꝓhibet furtuꝫ fieri. ſ; furtũ fieri verũ eſt. ḡ ꝓhibet verũ. non ſequit̄.

Per ſi'le oſtẽdit illḋ eẽ falſum.

Parteꝫ queſtionis appꝛobat illorum. qui dicunt deũ non velle mala fieri. p

Hec igit̄ et alia huiuſmodi inania relinquẽtes. ꝑmiſſe queſtionis pti ſanioꝛi fauẽtes q̄ ſcõꝝ teſtimonijs pleniꝰ appꝛobat̄. dicamꝰ deũ non velle mala fieri nec tñ velle non fieri. neq; nolle fieri. Oĩe ḡ qḋ vult fieri. fit. ⁊ oẽ qḋ vult nõ fieri. nõ fit. Fiũt aũt multa q̄ non vult fieri. vt omnia mala.

Jſta ẽ diſtinctio. xlvj. huiꝰ primi libꝛi. in qua poſtq̄ oſtenſum eſt quid tenenduꝫ ſit de voluntate dei ſ̄m ſe Conſequẽter oſtendit mgr̄ quid tenendum ſit de volũtate q̄tũ ad ipſum effectum Et tria facit. Nã ꝑmo oſtẽdit effectũ diuine voluntatis reſpectu bonoꝝ. Scḋo facit idem reſpectu maloꝝ. Tertio ſubdit determinationẽ quarundã autoꝛitatũ pꝛimũ facit a pꝛincipio huius diſtinctionis vſq; ibi. Jdeoq; cũ ꝯſtet. Scḋꝫ vſq; ibi. Qꝛ vero Augꝰ. Tertiuꝫ vero ab inde vſq; ad finem diſtinctionis. Et tñ in generali. Jn ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribꝰ ꝓpoſitionibꝰ quaꝝ pꝛima eſt hec. Beneplacitũ diuine volũtatis in oĩbus implet̄. Hanc mgr̄ inueſtigans q̄rit Utrũ deus aliquid voluerit quod factum nõ fuerit. Et arguit ꝙ ſic. quia voluit imo vult omnes hoĩes ſaluos fieri hoc tñ factũ non ẽ nec fit. Si'r voluit filios iſrl' cõgregare. qḋ etiam nõ eſt factũ. ergo nõ oĩa que deꝰ voluit ſunt facta. Et rñdet mgr̄ ꝙ hmõi duplici obiectione nõ obſtante volũtas dei ſꝑ impletur Et obiecta ſic habẽt intelligi ꝙ quicũq; hoĩes ſaluant̄ur vel qui de filijs iſrael congregantur. ſola dei voluntate ſaluantur ⁊ congregantur. ſicut etiã Joh. j. dicit̄. Jlluminat oẽm hoĩem venientem in hũc mundum. Hoc non habet intelligi ꝙ oĩes ab ipõ illuminant̄ qui in hunc munduꝫ venerint. ſed ꝙ nullus veniens in hunc mundũ illuminat̄ niſi ab ipõ. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Deꝰ neq; vult neq; non vult ꝙ malũ culpe oꝛiat̄. Hãc ꝓbans mgr̄ querit. Utꝝ mala fiant deo volente. Circa cuiꝰ queſtionis materiaꝫ due ſunt opiniones quarũ pꝛima eſt. ꝙ deus vult maluꝫ nõ fieri. Scḋa eſt ꝙ deꝰ vult mala fieri ⁊ hi inducũt rõnes ꝓ ſua opinione. quarũ pꝛima eſt. Potentie oĩpotentis reſiſti non põt. ſed ſi deus nollet mala fieri. cũ tñ fiunt. eius potentie poſſet reſiſti. ſed hoc eſſet inconueniens. quia iam nõ eẽt omnipotẽs. ergo inconueniẽs eſt deũ ponere velle mala nõ fieri. ergo deꝰ vult mala eſſe vel fieri. Scḋa ratio talis eſt. Deꝰ aut vult mala fieri aut nõ vult fieri. ſꝫ non vult ea nõ fieri. ergo vult ea fieri. Minoꝛ patet ꝑ hoc. quia ſi vellet nõ fieri nunq̄ fierent: cum voluntati eiꝰ nihil poſſet reſiſtere. Tertia ratio eſt. Deus vult omne bonũ. ſꝫ bonum ẽ mala fieri. niſi eñ eſſet bonum mala fieri nũq̄ ꝑmitteret̄ a deo fieri. ergo deus vult mala fieri. Ad has rõnes reſpondẽs mgr̄ ad duas. ꝑmo qꝛ non eſt ꝯcedẽdum: ꝙ deus velit mala fieri. quia ſic eſſet iniquus. nec ꝙ vult nõ fieri mala que ẽ ſcḋa opinio. qꝛ ſic mala nũq̄ fierent Sed eſt dicendũ ꝙ nõ vult ea fieri. ⁊ ꝙ arguit̄ tertio ꝙ mala fieri eſt bonum. dicendum eſt ꝙ non eſt bonum ſimplicit̄. ſed eſt bonũ inq̄tum ex malis poſſunt elici bona. vbi etiã incidẽtalit̄ dicit ꝙ aliquid eſt bonum in ſe et facienti ⁊ ei cui fit. vt ꝑdicare fidelibus ꝓpter deum. Aliquid eſt bonũ in ſe ⁊ faciẽti. vt dare elemoſynam paupi. ſed nõ ꝓpter deum. Aliquid vero in ſe eſt malum ⁊ faciẽti ſed ex eo accidẽtaliter ꝓueniunt aliqua bona vt mala q̄ fiũt ad pulchꝛitudinem vniuerſi. Pꝛobat poſtea magiſter opinionem. ſ. ꝙ deus non vult mala fieri. qꝛ ſi deo volente fierẽt mala. igit̄ fierent deo auctoꝛe. ⁊ ꝑ ꝯñs deꝰ eẽt auctoꝛ illiꝰ qḋ fieret deterioꝛ qḋ nõ ẽ dicẽdũ. vt ꝓbat auctoꝛitate b. Aug. Poſtea arguit ſ̄m quoſdã. Omne verũ eſt a deo. ſed mala fieri eſt veꝝ ergo ipa factio mali eſt a deo. Et rñdet ꝙ veritas que eſt in hoc dicto eſt a deo ſed ex hoc non ſequit̄ ꝙ ipa res dicta. ſ. malũ ſit a deo. Tertia pꝛopoſitio eſt. Nullum malum fit quod a deo fieri nõ ꝑmittit̄. patet quia quicquid fit deus ꝑmittit fieri Et tñ i ſpeciali.

Qꝛ volũtas dei ſemꝑ implet̄ d̄ homine quocũq; ſe vertat. a

(v) Volũtas quippe dei ſꝑ efficax eſt vt fiat oẽ qḋ velit. ⁊ nihil fiat qḋ nolit. que d̄ hoĩe ſꝑ implet̄ q̄cũq; ſe vertat Nihil eñ (vt ait Augꝰ) in libero arbitrio ꝯſtitutũ ſupat

DI. XLVII

volūtatē dei. ⁊ ſi faciat ꝯ ei⁹ volūtatē. tn̄ ꝯ
ei⁹ volūtatē que ipē ē nihil putādū ē ita fie
ri. tāq̄ velit fieri ⁊ nō fiat. vł nolit fieri ⁊ fi-
at. Jlla enī volūtas (vt ait Aug⁹ in ench.)
ſp iplet̄. aut de nob. aut a nob. De nob im
plet̄. ſ tn̄ nō iplem⁹ eā qn̄ peccam⁹ A nob
iplet̄ qn̄ bonū faci⁹ iō ei faci⁹ q2 ſcim⁹ placē
deo. Jta ⁊ de hoīe ſp de⁹ iplet ſuā volūta-
tem. q2 nihil facit hō de q̄ de⁹ nō opat̄ qd
vult. Nō eīn vult de⁹ vt peccet hō q̄libet.
Si aūt peccauerit: penitēti vult pcē vt vi-
uat. in pctīs ỽo pſeuerantē punire vt iuſti
cie potētiā cōtumax nō euadat. Sicut ali-
os ab etno p̄parauit ad penā. ita alios pre
parauit ad gl'iam. ⁊ h̄ ſunt magna opa dn̄i
exquiſita in oēs volūtates ei⁹. Et tā ſapiē
ter exquiſita vt cū angelica ⁊ humana cre
atura peccaſſet. id eſt. nō qd ille. ſed qd vo-
luit ipa feciſſet. etiā p eandē creature volū
tatē q̄ factū ē qd creator non voluit. replet
ipē qd voluit. bn̄ vtēs etiā malis tanq̄ ſū-
me bon⁹. ad eorū damnationē q̄s iuſte pre
deſtinauit ad penā. ⁊ ad eorū ſalutē q̄s be
nigne p̄deſtinauit ad grā3. Qātū eīn ad ip
ſos attinet q̄ deus noluit fecerūt. q̄tu3 ỽo
ad oipotentiā dei nullo mō id facē voluert
hoc q̄ppe ipo. q̄ ꝯ ei⁹ volūtatē fecerūt: de
ipis facta eſt volūtas ei⁹. Preterea nanq̄
magna dn̄i ſunt opa exq̄ſita in oēs volūta
tes ei⁹. vt miro ⁊ ineffabili mō nō fiat p̄ter
ei⁹ volūtatē. qd etiā fit ꝯ ei⁹ volūtatē. q2 n̄
fieret. ſi nō ſineret. nec vtiq̄ nolēs ſinit. ſed
volēs. nec ſineret bon⁹ fieri male. niſi oipo
tens ⁊ de malo poſſet facere bonū bn̄. His
verbis euidēter monſtrat̄ q̄ voluntas dei
eterna ſp implet̄ de hoīe. etiā ſi faciat hō ꝯ
dei voluntatē. Sed attendendū ē diligent̄
quō in ſupiorib⁹ dicit̄ fieri aliq̄d cōtra dei
volūtatē. qd tn̄ nō fit p̄ter eā. ⁊ q̄lit̄ itelligē
dū ſit illd. q̄tū ad ſe fecerūt. qd de⁹ noluit.
q̄tū ỽo ad oipotētiā dei nllo mō id facere
valuerūt. Videt̄ eīn iſta ſupiorib⁹ obuia-
re. vbi dictū ē volūtati ei⁹ nihil reſiſtere.

Jnquirit ſenſus predictorum ỽborū.

Hic aperit diuerſis mōis ſupra ac
cipi dei voluntatem. b

Verū vt ſupra di-
ximus voluntas dei diūſis modis accipit̄
q̄ diūſitas in p̄dictl ỽbis ſi diligent̄ notet̄.
nihil ibi ꝯdictiōis repit̄ Vbi eīn dicit non
fieri p̄ter ei⁹ volūtatē etiā qd fit ꝯ ei⁹ volun
tatē diſſimiliter accepit volūtatē. ⁊ nō ipſam
volūtatē. q̄ de⁹ ē ⁊ ſempitna ē. ſ ei⁹ ſig p̄di
ctis ỽbis itelligi voluit. i. phibitionē ſiue
p̄ceptionē ⁊ pmiſſionē Multa eīn fiunt ꝯ
dei p̄ceptū vel phibitionē q̄ tn̄ nō fiūt p̄ter
ei⁹ pmiſſionē. Jpi⁹ nāq̄ pmiſſiōe oia fiunt
mala. q̄ tn̄ p̄ter ei⁹ volūtatē ſempitnā fiūt.
Sicut Aug⁹. dicit ſup illū locū ps̄. vt non
loquat̄ os meū opa hoim. Opa eīn hoiu3
dicit ea q̄ mala ſunt. que p̄ter dei volūtatē
fiunt. que ipſe eſt. ſed nō p̄ter ei⁹ pmiſſionē
q̄ ipē nō ē. Appellat̄ tn̄ ipa dei volūtas. q2
de⁹ volēs ſinit mala fieri. Fiunt ⁊ ꝯ ei⁹ pre-
ceptionē vel phibitionē. ſed nō ꝯ ei⁹ volū
tatē que ipē ē. niſi dicat̄ ꝯ eā fieri: q2 p̄ter
eā fiunt. Cōtra eā q̄ppe nihil ita fit. vt velit
fieri qd non fiat. vel nolit fieri ⁊ fiat. qd eui
dēter ibi Aug⁹ notauit. vbi ait. Qātu3 ad
ipos attinet qd deus noluit fecerūt. q̄tu3
ỽo ad oipotētiā dei. nullo mō id facere va
luerūt. Ac ſi diceret. fecerūt ꝯ dei p̄ceptu3
qd appellat̄ volūtas. ſ nō fecerūt ꝯ dei vo-
luntatē oipotentē. q2 h̄ nō valuerunt. illd
valuerūt. ⁊ ita p h̄ q̄ fecerūt ꝯ dei volūta
tatē. i. p̄ceptū de ipſis facta ē voluntas ei⁹
id ē. impleta ē volūtas ei⁹ ſempiterna qua
eos dānari volebat. Vn̄ Greg⁹ ſup Gen̄.
Multi voluntatē dei pagūt vn̄ mutare cō
tendūt. ⁊ cōſilio eius reſiſtētes obſequunt̄
q2 h̄ ei⁹ diſpoſitioni militat. qd p humanū
ſtudiū reſultat. Hic apte oñdit̄ q2 dū mali
cōſilio ac p̄cepto dei reſiſtūt qd voluntas
dei appellat̄. ea faciūt vn̄ volūtas ei⁹ q̄ ipē
ē implet̄. que diſpoſitio vel bn̄placitū vo-
cat̄. Nā vt ait Aug⁹ in ench. quante libet
ſint volūtates angeloꝝ ⁊ hoim. bonorum
vel malorū. vel illd qd de⁹ vel alid volētiū
q̄ de⁹. oipotētl volūtas ſp inuicta ē. q̄ ma-
la eē nunq̄ pōt. etiā dū mala irrogat: iuſta
eſt. ⁊ pfecto q̄ iuſta ē: mala non ē. Deus g̊
oīpotēs ſiue p miſc̄diā cuius vult miſe
reat̄. ſiue p iudiciū quē vult obdurat. nec
inique aliq̄d facit. nec niſi volēs q̄cq̄ facit
⁊ oia quecūq̄ vult facit.

Ex quo ſenſu q̄dam dicūtur fieri circa dei voluntatē q̄ tn̄ non fiunt p̄ter eius voluntatem. Et ex quo ſenſu verū ſit nihil fieri cōtra ei⁹ voluntatem.

Grego.

Summatim perſtringit ſententiā
predictorum addens quare de⁹ p̄
cepit omībus bona facere et mala
vitare. cum non velit hoc ab om-
nibus impleri. c

Ex predictis liquet
q̄ voluntas dei que ipē ē ſp inuicta eſt nec
in aliquo caſſat̄. ſed p oia implet̄ Cōſiliu3
vero ei⁹ ⁊ p̄ceptio ſiue phibitio non ab oī
bus implent̄ quibus ppoſita ⁊ data ſunt.
Neq̄ idō precepit omīb⁹ bona. vel probi-

buit mala. vel cõſuluit optima ꝙ vellet ab oib⁹ bona q̄ ꝑcepit fieri. vl' mala q̄ ꝓhibuit vitari. Si eñ vellet: vtiqꝫ ⁊ fieret. q2 in nullo põt ab hoie ſupari vel ipediri ei⁹ voluntas. ſ3 vt iuſticiã ſuã hoib⁹ oñderet. ⁊ mali eẽnt inexcuſabiles. Deniqꝫ vt boni ex obedientia gl'iam. mali ex inobediẽtia penã ſortirent. ſic vtriſqꝫ ab etno ꝑparauit. Ea ꝗ q̄ oib⁹ ꝑcepit. vel ꝓhibuit a q̄buſdã voluit fieri vel vitari. ſ3 nõ ab oib⁹. ⁊ q̄daꝫ ꝑſonalit ꝑcepit ⁊ in veteri ⁊ in noua lege. q̄ ab eis q̄bus ꝑcepit fieri noluit. vt abrae de imolatione filij. ⁊ in euãgelio q̄buſdã curatis q̄b⁹ ꝑcepit ne cui dicerent.

Iſta eſt diſtinctio. xlvij. hui⁹ primi libri. in qua magiſter poſtqꝫ egit de quibuſdam q̄ diuine voluntatis effectũ vident impedire. Agit de diuine voluntatis efficaci adimpletione Et tria facit Nã pmo oſtẽdit ꝙ voluntas dei ſemꝑ implet. Scdo ſubdit ꝙ etiam impletur quo ad eos a quib⁹ ꝑuerſe impugnat. Tertio concludit quõ deus diuerſimode ſ̄m eam ꝑcipit. Primum facit a ꝑncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Multa enim ſunt contra eius ꝑceptionem. Scdm ab inde vſqꝫ ibi. Ex predictis liquet. Tertiuꝫ ꝟo ab inde vſqꝫ ad finẽ diſtinctionis. Et tñ de ſentẽtia in generali. In ſpãli ſen. ma. ſtat in tri. ꝓpo. q̄rũ pma ẽ hec. Diuina volũtas efficaciter in oib⁹ ſꝑ ꝯſũmat. Hãc mgr̄ ꝓbans ꝓponit pmo ꝙ voluntas dei ſꝑ ẽ efficax ⁊ nihil ẽ ꝯtra eã. multa tñ fiunt ꝑter eam Et oſtendit ꝙ volũtas dei ſꝑ implet aut de creatura aut a creatura A creatura implet qñ creatura bene facit. De creatura aũt qñ deus ordinat de mala faciente vt vult. Poſtea mgr̄ mouet dubitationẽ quãdã quõ poſſit aliquid fieri ꝑter dei voluntatẽ. qđ Aug⁹ videt dicere. cũ tñ eius volũtati nihil reſiſtat. Item quõ illud qđ ẽ cõtra volũtatẽ dei nõ ẽ ꝑter eã. Et reſpondet mgr̄ dicẽs ꝙ hoc apparet diſtinguẽdo volũtatẽ. Nã volũtas dei aliqñ nolat ipam diuinã eẽntiã ꝑcepta vel ꝓhibitionis diuine volũtatis. Aliquãdo etiã ꝑmiſſionẽ. Cõtra ipaꝫ diuinã volũtatẽ q̄ eſt met ipſa diuina eſſentia nihil ſit. Contra precepta ⁊ ꝓhibitionis q̄ ſunt ſigna voluntatis dei bene põt aliq̄d fieri vt mala. ⁊ tamẽ nihil fieri põt ꝑter ei⁹ ꝑmiſſionẽ Scda ꝓpoſitio eſt hec Diuina voluntas efficacit implet ⁊ ꝯſũmat quo ad eos a quib⁹ ꝑuerſe impugnatur. Hanc ꝓbat mgr̄ autoritatibus ſanctorũ que vident dicere ꝙ mali volũtati diuine reſiſtentes ei obſequunt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Nõ omnia que deus ꝑcepit vel ꝓhibuit ita fieri voluit. Hoc patꝫ ex eo ꝙ de⁹ aliquãdo ex aliq̄ rõne aliq̄ fieri non voluit. ſed ad modum volentis habuit. vt ptꝫ de imolatiõe Iſaac ⁊ hmõi. Et tñ in ſpeciali.

Q aliqñ hõ bona voluntate aliud vult q̄ȝ de⁹. ⁊ aliqñ mala id quod de⁹ bona voluntate vult. a

DI. XLVIII

Sciendũ quoqꝫ ẽ ꝙ aliqñ mala ẽ volũtas hominis idẽ volẽtl qđ de⁹ vult fieri ⁊ aliqñ bona ẽ volũtas hois aliđ volẽtl q̄ȝ de⁹. Ut eñ bona ſit hois volũtas oportet attẽdere q̄d ꝯgruit ei velle ⁊ q̄ fine Tñ eñ intereſt int volũtatẽ dei ⁊ volũtatẽ hois vt i q̄buſdã aliđ ꝯgruat deo velle aliđ hoi Un̄ Aug⁹ i ench. Aliqñ bona volũtate homo vult aliq̄d qđ de⁹ nõ vult. bona multo amplius multoqꝫ certi⁹ volũtate. Nã illi⁹ mala volũtas eẽ nũq̄ȝ põt. Tãq̄ȝ ſi bon⁹ fili⁹ patrẽ velit viuere quẽ de⁹ bõa volũtate vult mori. Et rurſus fieri põt vt h̄ velit hõ voluntate mala. qđ de⁹ vult bona. velut ſi malus fili⁹ velit mori pr̄em. velit etiaꝫ h̄ deus Nẽpe ille vult qđ nõ vult de⁹. iſte vero id vult qđ vult ⁊ de⁹. ⁊ tñ bone dei voluntati pietas illius poti⁹ ꝯſonat. Quis aliud volentis q̄ȝ hui⁹ idẽ volẽtis. ipietas. Multũ eñ intẽſt q̄d velle hoi. q̄d deo congruat. et ad quẽ finẽ ſuã q̄ſqꝫ referat voluntatem vt approbet vel improbet. Põt eñ velle bonum qđ nõ cõgruat ei velle. ⁊ põt velle bonum qđ ꝯgruit. ſ3 nõ refert ad finẽ rectũ. et ideo non eſt bona volũtas.

Auguſti.

Q̄ ſ̄m duo cõſiderat bona voluntas hominis.

Q bona dei voluntas mala hoim volũtate implet vt in paſſiõe xp̄i cõtigit vbi quoddã factum eſt qđ deus bona ⁊ iudei mala volũtate voluerũt. voluerũt tñ ⁊ aliq̄d qđ deus nõ voluit. b

Illud quoqꝫ nõ ẽ ꝑtermittendũ ꝙ aliqñ dei volũtas bona ꝑ malã hois volũtatẽ implet. vt i crucifixiõe xp̄i factũ ẽ quẽ de⁹ bona volũtate mori voluit. Iudei ꝟo ipia volũtate eũ crucifixerũt Et volebãt iudei mala volũtate q̄ddã qđ de⁹ voluit bona. volebat. ſ. vt xp̄s pateret moreret. ſ3 volebant ⁊ aliq̄d aliđ qđ de⁹ nolebat. ſ. occidẽ xp̄m quod fuit mala actio ⁊ pctm̃ Actũ q̄ppe iudeoꝝ nõ voluit de⁹. paſſionẽ ꝟo xp̄i voluit. ſic ⁊ in ipo pſ. xp̄s ad pr̄eꝫ ait. Tu cognouiſti ſeſſionẽ meã. i. voluiſti. ⁊ approbaſti paſſionẽ meã. tibi enim placuit. Uoluit itaqꝫ tota trinitas vt xp̄s pateret. nec tñ voluit vt iudei occiderent. q2 voluit penã xp̄i. ſ3 nõ voluit culpã iudeorũ nec tñ noluit. ſi eũ noluiſſet. nec fuiſſet.

Oppoſitio. c

Sed ad hoc opponit ſic. Si voluit de⁹ vt xp̄s pateret Uoluit vtiqꝫ vt pateret a iudeis vl' nõ. Si voluit vt nõ pateret a iudeis. cũ paſſus ſit factũ ẽ itaqꝫ qđ voluit de⁹ nõ fieri. Si ãt voluit eũ pati a iudeis q̄ voluit eũ occidi a iudis. voluit itaqꝫ vt iudei occiderẽt eũ Ad qđ tñ dẽtes dicim⁹ ſimpliciter concedendũ eẽ ꝙ de⁹ voluit chriſtũ pati. mori. q2 ei⁹ paſſio bonum fuit ⁊ cã noſtre ſalutis. Cum autem

Reſpõſio.

dicit volebat eũ pati vel occidi a iudeis. h̄ diſtinguẽduꝫ eſt. Si eni intelligit ſic. volebat eum ſuſtinere paſſionẽ ſiue crucifixionẽ a iudeis illatã. ver⁹ ẽ ſenſus. Si vͦo itelligit ſic. volebat vt iudei occiderẽt eũ: falſum eſt. Nõ eñ volebat deus actionẽ iudeoꝝ que mala erat. ſ; volebat paſſioneꝫ bonam. ꝛ hec volũtas ꝑ malas iudeoꝝ volũtates impleta ẽ. Ũñ Aug⁹ in ench. Deus quaſdaꝫ volũtates ſuas vtiq; bonas iplet ꝑ maloꝝ hoim volũtates malas. ſic ꝑ maliuolos iudeos bona volũtate patris chriſtus ꝓ nobis occiſus ẽ. Qd tñ bonuꝫ fuit vt apl's petr⁹ qñ id fieri nolebat. ſathanas ab ipſo qui occiſus eſt diceret. Ecce manifeſte habes magnũ bonũ fuiſſe ꝙ chriſtus occiſus ẽ. ꝛ hoc bonũ. q: petr⁹ nolebat. iõ redargutus eſt. *Aug⁹ i ench.*

Utꝝ placuerit viris bonis ꝙ chriſtus pateret ꝛ moreretur. placuit quidem intuitu noſtre redemptionis. ſed nõ ipius cruciat⁹. D

Ex quo ſoluit que

ſtio q̃ q̃ri ſolet. vtrũ viris ſanctꝭ placere debuerit ꝙ xp̄s pateretur vel occideret? Debuit eñ eis placere intuitu nr̄e redẽptiõis ſ; nõ intuitu ipi⁹ cruciat⁹. Uoluerunt ergo ac vehemẽter cupierũt xp̄m mori ꝓpt liberationẽ hoĩs ꝛ impletionẽ diuine volũtatꝭ ſ; nõ voluerũt delectatiõe ipi⁹ afflictionis De eodẽ g̊ letabãt ꝛ triſtabant. ſ; ob aliud gaudebãt ꝛ ꝓpt aliud dolebãt. Uolebant g̊ xp̄m mori ꝓ hoĩs redẽptõe. ꝛ tñ d̃ morte ipius diuerſis de cauſis corda eorum varie mouebant.

Quõ ſentiendũ ſit de paſſionibus ſanctorum an velle an nolle debeamus.

Si vero queritur

vtrũ eodẽ mõ ſentiendũ ſit de paſſionib⁹ et martirijs ſcõꝝ? Dicim⁹ aliquã eẽ drãꝫ int paſſionẽ capitꝭ ꝛ mẽbroꝝ. Chriſti nãq; paſſio cã ẽ nr̄e ſalutꝭ. qd nõ ẽ paſſio alicui⁹ ſancti. Nulli⁹ eñ paſſiõe redẽpti ſum⁹ niſi xp̄i Profuerũt q̃dẽ nõ mõ eis q̃ paſſi ſũt. verũ etiã alijs fidelib⁹ ipſoꝝ paſſiones. Uerũtñ nr̄a redẽptio non ſunt. h̄ eñ paſſio illi⁹ ſola potuit q̃ de⁹ ẽ ꝛ hõ. Illi⁹ g̊ paſſionẽ credẽtũ pie mẽtes voluerũt ꝛ optauerũt fieri ſicut futuꝝ credebãt. Paſſiones vͦo ſctoꝝ poſſum⁹ velle ꝛ nolle. ꝛ vtrũq; bona volũtate ſi rectos nobis ꝓponamus fines. Cui eñ placuit pauli paſſio eo fine. q: ꝓmiũ ei⁹ ꝑ h̄ auctũ ꝛ pactũ cernebat. bonã videtur habuiſſe volũtatẽ. q̃ volũtati eius cõgruebat qua cupiebat diſſolui ꝛ eſſe cũ chriſto. Qui aũt voluit eum declinare paſſionẽ. et effugere man⁹ iniquoꝝ cõpaſſiõe pietatis ꝛ ille habuit bonã voluntatẽ. Ũñ Aug⁹ i ench. Bone apparebãt volũtates pioꝝ fideliũ qui nolebant aplm̃ Paulum hierl'm ꝑgere. ne ibi pateret mala q̃ Agab⁹ ꝓpheta ꝑ̃dixerat. ꝛ tñ h̄ illũ de⁹ pati volebat ꝓ anũcianda fide xp̄i exercens martyrẽ chriſti. nec ipe bonã volũtatẽ ſuaꝫ ipleuit per xp̄ianoꝝ volũtates bonas. ſ; ꝑ iudeorum malas. ꝛ ad eũ poti⁹ pertinebãt q̃ nolebãt qd volebat. q̃ illi ꝑ q̃s volẽtes factũ ẽ qd volebat. q: idipſum mala volũtate fecerũt qd deus bona voluntate voluit. Ita ꝛ in paſſione xp̄i factũ eſt. qd eñ de⁹ voluit. h̄ idẽ iudas ꝛ diabolus. ſ; illi mala volũtate de⁹ vͦo bona volũtate. ſ. vt xp̄s moreret. Uerũtamẽ illi actũ voluerũt quẽ de⁹ non voluit. *Q passiones ſcõꝝ poſſum⁹ velle et nolle ꝛ vtrunq; bona voluntate*

Iſta eſt diſtinctio. xlviij. hui⁹ primi libri ſeu vltima. In qua magiſter poſtq̃ egit quõ volũtas dei ſemꝑ efficaciter adimplet. Hic cõſequẽter agit quõ ſe habeat volũtas nr̄a in compatiõe vꝫ in ꝯformitate ad diuinã. Et tria facit. Nã ꝑmo oſtẽdit ꝙ voluntas nr̄a bona nõ ſemꝑ ꝯformat diuine i volito. Scdo ſubdit quõ aliqñ volũtas nr̄a ꝯformat diuine volũtati in volito. Tertio ſubdit ꝙ aliquãdo ſine culpa poſſum⁹ idem volitũ diuerſis reſpectibus velle ꝛ nolle. Primũ ꝛ ſcdm facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. Ex quo ſoluit queſtio. Tertiũ vͦo vſq; ad finẽ diſtinctionis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ prima eſt hec. Nõ omĩs volũtas nõ volens qd de⁹ vult eſt mala. Hanc magiſter ꝓbans ponit exemplũ in ꝑmo cap. hui⁹ diſtinctionis dicẽs. vt ſi bon⁹ fili⁹ patrẽ ſuũ velit viuere. quẽ deus bona volũtate vult mori. Ibi volũtas filij materialiter nõ vult qd deus vult nõ tñ ẽ mala. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Nõ oĩs volũtas que vult qd deus vult ẽ bona. Hãc mgr̄ ꝓbans ꝓponit ꝙ aliqñ ẽ mala volũtas hoĩs volentis idem quod deus vult. ſicut volũtas mali filij volẽtis mortẽ pr̄is quã tñ de⁹ vult. Nẽpe ille ꝑm⁹ vult quod nõ vult de⁹ Iſte vͦo ſcds idẽ vult ꝙ deus. ꝛ tñ bone volũtati illi⁹ dei pietas poti⁹ ꝯſonat. q̃uis aliud volentis q̃ hui⁹ qd deus volentis impietas. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Idem volitiuũ diuerſis reſpectib⁹ ſine q̃cũq; culpa poſſum⁹ nolle ꝛ velle. Hãc ꝓbãs ꝓponit mgr̄ ꝙ volũtas dei bona per volũtates malas hoĩm adimplet. ſicut fuit in morte xp̄i. volebat enim deus xp̄m mortẽ ſuſtinere. ſ; nõ iudeos inferre. Et poſtea dicit ꝙ paſſio xp̄i deo placebat. nõ inq̃tũ fuit penalis ſ; inq̃tũ fuit ſalutifera. Et ſilr̄ paſſiones ſcõꝝ pñt diuerſis cauſis ſanctis placere ꝛ diſplicere quo ꝓbat ꝓpoſitio ꝑ̃dicta. Et tm̃ in ſpeciali.

Finit prim⁹ liber de myſterio trinitatꝭ.

Sequũꝶ pꝛoblemata beati thome ſuꝑ ſcd̃m librũ ſententiarũ.

DI. I

Utrũ ſit vnũ pꝛincipiũ tm̃.
Utrũ a pꝛimo ꝑncipio res ꝑ termina
tionem effinxerunt.
Utrũ tm̃ ab ipſo ꝑ creationẽ ꝓdierũt
res. an etiaꝫ ab aliquibus ꝑncipijs
ſcd̃is.
Utrũ aliq̃d creatuꝫ poſſit eẽ alio quo
libet modo cauſa alterius.
Utrũ res ab et̃no create fuerint.
Quõ ſit intelligẽdũ q̆ dicit̃ in pꝛinci
pio creauit deꝰ celum ⁊ terram.
Utrũ deo cõueniat agere ꝓpter finẽ
Utrũ dei bonitas ſit finis omniũ.
Utrũ oĩa ſint ꝓpter hoĩem facta.
Propter quid hõ ex corꝑe ⁊ aĩa ꝯſti
tuitur.
Utrũ tali corꝑi aĩa vniri debuerit.

DI. II

Utrũ euũ ab et̃nitate vel tꝑe differat
Utrũ ſit tm̃ vnũ euum vel plura.
Utrũ euum mẽſurans durationẽ an
geli añ tempus incepit.
Utrũ celũ empireũ ſit corpus.
Quale ſit corpus.
Utrũ habeat influentiaꝫ ſuꝑ alia cor
pora.

DI. III

Utrũ tãta ſit angeli ſimplicitas q̆ nõ
ſit compoſitus ex materia ⁊ forma.
Utrũ in angelis ſit ꝑſonalitas.
Utrũ in eis ſit aliquis numerus ⁊ q̃s
eſt ille.
Utrũ omnes ſint eiuſdẽ ſpeciei.
Utrũ oẽs ſint ſaltẽ vnius generis.
De dr̃a angeli ⁊ aĩe rõnalis.
Utrũ angelus in pꝛincipio ſue creati
onis fuerit malꝰ vel eſſe potuerit.
De naturali cognitiõe angeloꝝ vtrũ
cognoſcãt ꝑ ſpẽs.
Utrũ inferioꝛibꝰ ſint ſpẽs magis vl̃es
Utrũ cognoſcãt ꝑticularia.
Utrũ poſſint ſimul plura intelligere.
Utrũ angelꝰ dilectione naturali dñm
dilexerit ſuꝑ celos ⁊ ſuꝑ oĩa.

DI. IIII

Utrũ angeli in pꝛincipio creatõis ſue
fuerint beati vel miſeri.
Utrum beatitudinẽ vel miſeriam ſu
am ꝑſciuerint.
Utrũ ꝑfecti in gratia ſint creati.

DI. V

Utrũ angelus peccare opoꝛtuerit.
Quid appetendo peccauit.
Utrum bonis angel̃ fuerit appoſita
aliq̃ gr̃a ad cõuerſionem.
Utrũ ꝑ illã gratiam beatitudinẽ ſuaꝫ
meruerint.

DI. VI

De quo oꝛdine fuit ſuppꝛemꝰ angelꝰ
qui peccauit. i. lucifer.
Utrũ peccatũ pꝛimi ãgeli fuerit alijs
angelis occaſio peccandi.
De loco angelis poſt peccatũ debito.
Utrum inter demones ſit pꝛelatiõis
gradus.
De pugna maloꝝ angeloꝝ ꝯtra nos

DI. VII

Utrũ boni angeli poſſint peccare ⁊ ñ
ſint cõfirmati.
Utrũ mali angeli poſſint bene facere
⁊ nõ ſint obſtinati.
Utrũ demones vigeant acumine ſcie
Utꝝ ꝑ demões poſſit diuinatio fieri
Utꝝ demones poſſint aliquos veros
effectus oꝑari in creatura coꝛꝑali.
Utrũ eoꝝ conſilio ⁊ auxilio vti liceat
ſine peccato.

DI. VIII

Utrũ angeli habeãt coꝛpoꝛa ſibi vni
ta naturaliter.
Utrũ aliq̃ñ aſſumãt coꝛꝑa.
Utrũ coꝛꝑa aſſumant.
Quas oꝑatiões ĩ coꝛꝑibꝰ aſſumptis
exerceant.
De pꝛeſtigijs.
Quõ coꝛꝑa hoĩm intrent vel aĩas.
Quõ deꝰ in foꝛmis coꝛꝑalibꝰ patribꝰ
apparuit.

DI. IX

Quid ſit hierarchia.
De diſtinctione hierarchiarũ ⁊ oꝛdi
num angeloꝝ.
De oꝛdinatione oꝛdinũ diſtinctoꝝ
Utrũ oẽs angeli eiuſdem oꝛdinis ſint
equales.
Utrũ oẽs hierarchie ſint cõnexe.
Utrũ diſtinctio oꝛdinum ſit a natura
vel gratia.
De reſtauratiõe ruine angeloꝝ ꝑ ho
mines facta vel fienda.

DI. X

Utrũ oẽs angeli deo aſſiſtant.
Utrũ oẽs deo miniſtrẽt an nõ.
Qui aſſiſtunt ⁊ qui miniſtrant.
Utrũ illi qui miniſtrãt ꝑ miniſterium
a ꝯtemplatione retardent̃.

DI. XI

Utrũ angeli hoĩbus ad cuſtodiaꝫ de
putentur.
Cuius oꝛdinis ſit cuſtodire.
Quoꝝ hoĩm ſit cuſtodiri.
Utrũ angeli cuſtodes ſemꝑ cuſtodiãt
homĩes quibus deputãt̃ vel aliquã
do eos derelinquãt.
Utrum angeli de ꝑditiõe hoĩm triſtẽ
tur ſicut de ipſoꝝ ſalute letant̃.
Utrũ angeli ꝓficiãt in cognitiõe dei
qui eſt ꝑmiuꝫ eſſentiale.
Utrũ ꝓficiant in cognitõe aliaꝝ reꝝ
ꝑ ſuꝑioꝝ illuminationem.
Utrũ accreſcat eis aliqua cognitio ꝑ
mutuã locutionẽ.
Utrũ myſteriũ incarnationis ꝑ homi
nes didicerint.
Utrũ int̃ eos ſit ponenda ꝯtradictio
Utꝝ oꝛdinum diſtinctio maneat poſt
iudicium.

DI. XII

Utrũ oĩuꝫ coꝛꝑalium ſit vna materia
Utrum coꝛꝑa ſint ſimul creata ĩ ſpeci
ebus ſuis diſtincta.
Quõ accipiẽdi ſunt dies de q̃bus dr̃
in ꝑncipio Geñ. ſi ſimul dicta ſint.
De numero q̃ttuoꝛ creandoꝝ.
Utruꝫ materia pꝛima fuerit infoꝛmis
vel non

DI. XIII

De oꝑe diſtinctionis ꝑ differentiã ab
alijs oꝑibus.
Utrũ lux ꝓpꝛie in ſpũalibꝰ inueniat̃.
Utꝝ lux coꝛꝑalis ſit ſubſtantia vel ac
cidens.
De ꝓductione lucis.
Quõ pater ꝑ filiũ dicit̃ oꝑari.

DI. XIIII

Utrũ ſupꝛa firmamẽtũ ſint aque.
Cuius nature ſit firmamentũ.
A quo firmamentũ moueat̃.
De numero celoꝝ.
De oꝑe tertie diei.

DI. XV

De ꝓductione ſtellarũ.
Utrũ ſtelle habeãt aliquẽ effectũ ſuꝑ
coꝛꝑa inferioꝛa.
Utrũ habeãt aliquẽ effectũ in ea que
ꝓcedunt ex libero arbitrio.
Utruꝫ aliqua aĩalia facta ſint ex t̃ra
vel ex aquis vt dr̃ in Geñ.
Utꝝ ꝯueniẽter oꝛnatꝰ triũ elemẽtoꝝ
ſm̃ tria genera aĩaliũ deſcribat̃
Utrũ deus die ſexta vel ſeptima ꝯſu
mauerit opus ſuum.
Quõ dicat̃ deus die ſeptima ab oĩ
oꝑe quieuiſſe cũ laſſari nõ poſſit.
De ſanctificatiõe diei ſeptime quõ ſit
intelligenda.
Utrũ in aliqua creatura imago dei i
ueniri poſſit.

DI. XVI

In q̃bus creaturis inueniat̃.
Utrũ equaliter ſit in oĩbꝰ in q̃bꝰ inue
nit̃ vel ſm̃ magis ⁊ minus.
De dr̃a imaginis ⁊ ſilitudinis

DI. XVII

Utrũ aĩa humana ſit de eẽntia diuĩa.
Utrũ aĩa ſit de aliq̃ materia.
Utrũ ſit vna aĩa vel intellectꝰ oĩm ho
minũ quaſi q̃dam ſubſtãtia ſeꝑata ĩ
oĩa coꝛꝑa influens.
Si ſũt plures vtrũ ſint create ĩ coꝛpo
re vel extra coꝛpus.
De q̃ natura coꝛpꝰ hoĩs cõpoſitũ ſit.
Utꝝ paradiſus in q̃ adã poſitꝰ fuit ſit
locus coꝛꝑalis vel ſpũalis.

DI. XVIII

Utꝝ coꝛpꝰ mlĩeris d̃ coſta viri fcm̃ ſit
Quõ differãt res pꝛimoꝛdiales.
Que oꝑa debẽt dici miracula.
Utrũ aĩa rõnalis ſit extraduce.
U. creat̃ ĩmediate vl̃ mediãtibꝰ ãgel̃.
Utrum aĩa ſenſibilis vel vegetabilis
ſit extraduce.

DI. XIX

Utꝝ aĩa hoĩs ſit ĩmoꝛtalis ⁊ incoꝛru
ꝑtibilis.
Utrum hõ in ſtatu innocẽtie ſm̃ coꝛ
pus fuerit ĩmoꝛtalis.

Utrũ in iſto ſtatu fuerit impaſſibilis.
Utrũ illã immortalitas vel impaſſibilitas fuerit ei ꝑ grãm vel ꝑ naturã.
Utrũ illa ĩmortalitas ſit eadẽ cũ ĩmortalitate reſurgentiũ.

DI. XX

An generatio fuiſſet ĩ ſtatu innocẽtie
Quis fuiſſet modꝰ generatiõis vtrũ ꝑ coitum vel ſine coitu.
U. nati ſtatim oẽꝫ ꝑfectionẽ hũiſſent.
U. nati mox ꝑfecti ĩ cognitiõe fuiſſent
Utrũ nati ꝑfecti fuiſſent in grã.

DI. XXI

Cuius ſit tẽptare.
Utrũ oĩs tẽptatio paſſiua ſit cũ pctõ.
Utrũ tẽptatio ſit appetenda.
Qualis fuit ꝓgreſſus tẽptatiõis ade
Utrũ pctm̃ ade fuerit grauꝰ oĩbꝰ alijs
Utrũ adã in primo ſtatu potuit peccare venialiter.

DI. XXII

Q̃ fuerit ꝑmũ pctm̃ hoĩs vel genus.
Quid homo peccãdo appetijt.
Quis plꝰ peccauit vtrũ vir vel mulier
An ignorãtia ſit pctm̃.
An ignorãtia peccatũ excuſet.
U. deus ꝯferre potuit alicui creature vt ñ poſſit peccare ex nature ꝯditõe

DI. XXIII

Utrũ deus debuerit dimittere hoĩem peccare ⁊ tẽptari. ·tiam vidit.
Utrũ adã in primo ſtatu dñm ꝑ eſſen
Utrũ ſcientiã oĩuꝫ rerũ habuerit.
Utrũ falli potuit vel decipi.

DI. XXIIII

Utrũ liberũ arbitriũ ſit potẽtia vl' hũꝰ
Si ẽ potẽtia vtrũ vna vel plures.
Si ẽ vna vtrũ diſticta a rõe ⁊ volũtate
Utrũ ꝑ liberũ arbitriũ hõ in primo ſtatu potuerit pctõ reſiſtere.
Quid ſit ſenſualitas.
Utrũ ſuꝑior rõ ⁊ inferior ſit vna potẽtia vel plures.
Quid ſit ſynderesis.
Quid ſit conſcientia.
Quid ſit motꝰ ſenſualitatis rõnis inferioris ⁊ ſuꝑioris.
U. motꝰ ſenſualitatis poſſit eẽ pctm̃.
Utruꝫ dilectio rõnis inferioris poſſit aliquo mõ eẽ peccatũ mortale.
U. ĩ rõe ſuꝑiori poſſit eẽ pctm̃ veniale
U. vẽiale aliquõ poſſit mortale fieri.

DI. XXV

In q̄bus inuenit̃ liberũ arbitriũ.
Utrũ liberũ arbitriũ cogi poſſit.
Utrũ liberũ arbitriũ ad oĩa humana opa ſe extendat.
U. liberũ arbitriũ augeat̃ vel minuat̃
De diſtinctiõe triplicis libertatis ſcḋm triplicem ſtatum.

DI. XXVI

Utrũ grã ponat q̄d creatũ in aĩa
Utrũ ſit ſubſtantia vel accidens.
Utrũ ſit in eẽntia aĩe vel in potẽtia ſi-
Utrũ grã ſit ṽtus ·cut in ſubiecto.
De diuiſione grẽ in opantẽꝫ ⁊ cooperantẽ ⁊ ꝑuenientẽ ⁊ ſubſeq̄uẽtem.

DI. XXVII

In quo genere ſit vtruꝫ vel in genere actus vel habitus.
De illa diffinitione aug. ṽtus ẽ bona qualitas mentis ⁊c̃.
Utrũ ex actu virtutis vel grẽ ꝯtingat mereri vitã eternã ex cõdigno.
Utrũ aliq̄s poſſit ſibi mereri grãm.

DI. XXVIII

U. hõ ſine grã poſſit aliq̄d bonũ face
U. hõ grã poſſit vitare pctm̃ ·re.
U. grã poſſit mãdata legis implere.
Utrũ ſine grã gratis data poſſit ſe hõ ad gratiã ꝑparare.
U. ſine grã poſſit hõ ſciãꝫ ṽitatis ha

DI. XXIX bere.

An hõ ĩ ſtatu inocẽtie grã ĩdiguerit.
An hõ in ꝑmo ſtatu grãm habuerit.
Utrũ grã ſcie fuiſſet maior q̃ modo ſit ſi adam ꝑſtitiſſet.
Utrũ actꝰ hũani fuiſſent efficatiores ad merendũ q̃ modo ſint.
De pena hoĩeꝫ ꝓ prima trãſgreſſiõe ꝯſecuta. ſ. de ipſꝰ eiectiõe de ꝑadiſo
U. ... defectꝰ quos ſentimꝰ ſint ĩ nobis q̄dã pena ꝓ pctõ ꝑmi hoĩs inflicta.

DI. XXX

Utrũ aliq̄s defectꝰ in nos ꝑ originẽ veniens rõnem culpe hr̃e poſſit.
Quid ſit originale peccatum.
U. alimtũ ĩ ṽtutẽ hũane nat̃e ꝯuertat̃
Utrũ ex alimẽto ſemen decidatur.

DI. XXXI

Utrũ ꝑ traductionẽ carnis originale peccatũ traducat̃.
Utrũ in oẽs hoĩes ſit neceſſariũ originale peccatũ trãſire.
Utrũ originale ſit ĩ eẽntia aĩe vel ĩ aliqua eius potẽtia ſicut in ſubiecto.
U. generatiua p̃ alijs viribꝰ ſit ĩfecta

DI. XXXII

U. culpa originalis ꝑ baptiſ. ſoluat̃.
Utrũ pena originalis ꝑ baptiſmuꝫ remanere debeat.
Utrũ originalis ꝯcupĩa vel fomes ĩ q̄buſdã ſit maior in q̄buſdã minor.
Utrũ infectio originalis ſit a deo.
Utrũ diuinã ſapiam deceat q̃ anima infecto corꝑi vniat̃.
Utrũ anime ex creatiõe ſint eq̄les.

DI. XXXIII

Utrũ ex ꝓximis parẽtibus aliq̄s contrahat maculã originalis.
U. culpa ꝓximorũ ꝑentũ in filios redundat q̃tum ad penam.
U. originale peccatũ ſit vnũ vl' mlt̃a.
Utrũ decedẽtibꝰ cũ originali tm̃ debeatur pena ſenſibilis.
Utrũ pueri nõ baptiſati ſpũalẽ in aĩa ſentiãt penã poſt mortem.

DI. XXXIIII

An malum ſit. Quid malũ ſit.
Si bonum eſt cauſa mali.
Si malum ẽ in bono ſicut in iuſto.
Utrũ ꝑ malũ totuꝫ bonum corrũpat̃.

DI. XXXV

De diuiſione mali in culpã ⁊ penam.
De differẽtia peccati vel culpe.
Si omne peccatũ in actu ꝯſiſtat.
U. ꝯſiſtat ĩ actu ĩteriori vel exteriori.
U. ꝑ peccatũ corrũpãt̃ potẽtie aĩe.

DI. XXXVI

Utrũ peccatũ poſſit eẽ cauſa peccati.
Utrũ paſſio poſſit eẽ peccatum
U. peccatũ poſſit eẽ pena peccati.
U. ꝓ pctõ oĩs pena infligat̃ homini.
De dr̃a triplicis bonis ſcḋm Aug.

DI. XXXVII

U. pctm̃ ſit ſuba vel nl'ĩa vel res q̄dã.
Utrũ oẽ ens quocũq̄ modo ſit a deo.
U. boni deꝰ ſit cã ſimpl'r. ·ꝯſiſtit.
U. ſit cã actiõis ĩ q̃ deformitas culpe
U. deꝰ ſit cã pene. ·na vel ecõuerſo
U. malũ ꝑ ꝑꝰus dicat̃ d' culpa q̃ de pe

DI. XXXVIII

U. oĩm rectarũ volũtatũ ſit tm̃ vnus fĩ
Quid ſit finis recte volũtatis ·nis
Quid ſit intẽtio. ·his q̄ ſũt ad finẽ
Utrũ eadẽ ſit volũtas q̃ de fine ẽ ⁊ de
U. volũtas ex fine recta ſit iudicãda.

DI. XXXIX

U. ĩvolũta. poſſit eẽ pcti ꝑuerſitas l'ñ
U ĩ actibꝰ aliarũ potẽtiarũ poſſit eẽ pctm̃
U. hõ velit bonũ naturalit' ⁊ malum.
U. ſuꝑior ſcintilla rõnis poſſit extigui
U. ꝯſcĩa poſſit errare. U. ꝯſcĩa errãs

DI. XL ·liget.

U malũ ⁊ bonũ ſint ſpecific̃ dr̃e actõis
U. ex volũ. actio ĩdicatiua ſit bõa vel
U. actꝰ extior aliq̄d addat de ·mala bonitate vel malicia ſupra bonitatẽ vel maliciã volũtatis.
U. eadẽ actio poſſit eẽ bona ⁊ mala.
U. aliq̄ actio hũana poſſit eẽ ĩdifferẽſ

DI. XLI ita q̃ nec bona nec mala

Utrũ fides intentionẽ dirigat.
U. aliq̄s actꝰ infidel' poſſit eẽ bonus.
U. oẽ pctm̃ ſit ĩuolũtariũ U. oẽ pctm̃

DI. XLII ſit in voluntate.

U. volũtas ⁊ actꝰ extior ſit vnũ pctm̃.
U. trãſeũte actu remãeat pena reatꝰ
De diuiſiõe pcti in veniale ⁊ mortale
De dr̃a venialis ⁊ mortalis.
U. mortale differat a veniali. q2 mortale meret̃ penã et̃nã veniale ãt tꝑalẽ
De diſtictiõe pctõrũ penes radices ſũ
De diſtinctione pctõrũ actu. ·pta.
De diſtinctione capitaliũ vitiorũ
De diſtin. ſpẽrũ ſuꝑbie. U. oĩa pctã

DI. XLIII ſint paria.

An ſit pctm̃ in ſpiritũſãctũ. ſ. ⁊ q̄d ſit
U. ſit diſtinctum ab alijs peccatis.
De ſpẽbꝰ peccati in ſpiritũſãctũ.
U. iſtud peccatũ ſit remiſſibile.
U. iſtõ pctm̃ ꝑexigat alia pctã Quibꝰ

DI XLIIII ꝯuenit ĩ ſpũſ. peccare

U. potẽtia peccãdi ſit bona ⁊ a deo.
U. oĩs ꝑlatio ſit a deo. U. ĩ ſtatu nat̃e iſtituta fuiſſet ꝑlato vl' dñiũ ſic̃ ⁊ nũc.
U. obediẽtia ſit ṽtꝰ. ⁊ ſi ẽ ṽtꝰ vtrũ ſit ṽtꝰ ſpãl' vl' gñal'. ·cularibꝰ ⁊ tyrãnis
U. xp̃iani teneant̃ obedire ꝑtãtibꝰ ſe-
U. ꝓfitentes obediẽtiã teneant̃ ꝑlatis ſuis in omnibus obedire.

Sequunt̃ rubrice libri ſcḋi.

Que ad myſteriuꝫ diuine vnitatis atqꝫ trinitatis lꝫ ex pte cognoſcendū ptinere noſcunt̃ q̄tuꝫ valuimꝰ diligēter executi ſumꝰ. Nunc ad cōſiderationē creaturaꝝ tranſeamus.

DI.I. Ꝙ vnū ē principiū rerū ⁊ nō plā

Quid ſit creare. q̄d facere.

Scd̄m quā rationem dicunt̃ de deo hm̄ōi v̄ba agere facere.

Quare rōnalis creatura facta ſit .i. homo vel angelus.

Quō dicit̃ hō factꝰ ꝓpter reꝑationem angelici caſus.

Quare ita homo ſit inſtitutus vt vnita ſit anima corꝑi.

DI.II. De angelis qn̄ facti ſunt.

Ꝙ nihil factū eſt an̄ celū ⁊ terram.

Ꝙ ſimul cū tp̄e ⁊ cum mūdo cepit ſpūalis creatura ⁊ corꝑalis.

Ubi angeli mox creati fuerint.

Ꝙ ſimul creata ē viſibiliū materia ⁊ inuiſibiliū natura ⁊ vtraqꝫ informis.

Quō dixit lucifer aſcendā in celum.

DI.III. Quales facti fuerint angeli.

An oēs angeli fuerint equales ī eſſentia ſapientia ⁊ libertate arbitrij.

Que cōmunia ⁊ eq̄lia habuerūt angeli.

An boni vel mali creati ſint. ⁊ an aliq̄ mora fuerit inter creationē ⁊ lapſum.

De triplici ſapiētia angelorū an̄ caſum vel cōfirmationem.

An aliquā habuerūt dei dilectionē vel ſui ante caſum.

DI.IIII. An ꝑfecti ⁊ beati creati ſint. an miſeri ⁊ imꝑfecti.

DI.V. De cōfirmatione ⁊ cōuerſiōe ſtātium. ⁊ auerſione ⁊ lapſu cadentiū:

De libero arbitrio breuiter tangit̃.

An aliquid datum fuerit ſtantibꝰ quo conuerterentur.

Qua grā indigebāt angeli ⁊ qua nō.

An lapſis ſit imputanda auerſio.

Utrū beatitudinē quam acceperunt in cōfirmatione ſtantes meruerunt ꝑ aliquam tunc appoſitam grām.

DI.VI. Ꝙ de maioribus ⁊ minoribus q̄dam ceciderunt inter quos vnꝰ fuit celſior ſcꝫ lucifer.

Unde ⁊ quō deiecti ſunt.

Quare nō ē eis conceſſum habitare ī celo vel in terra.

De p̄lationibus demonū.

An omnes demones ſint ī hoc aere caliginoſo. vel aliqui in inferno.

De ptāte luciferi.

An demones ſemel victi a ſanctis. vltra accedant ad ip̄os vel ad alios.

DI.VII. Utruꝫ boni angeli peccare vel mali recte viuere poſſint.

Ꝙ cū vtriqꝫ habeāt liberū arbitriū non tn̄ ad vtrūqꝫ flecti poſſunt.

Ꝙ boni poſt cōfirmationē liberius habēt liberū arbitriū q̄ꝫ ante.

An poſſunt ex natura peccare ſicut ante.

Quibꝰ modis angeli mali noſcāt v̄itatem temꝑalium rerum.

Ꝙ magice artes v̄tute ⁊ ſciētia diaboli valent que eſt eis a deo.

Ꝙ malis angelis nō ſeruit ad meritū materia viſibiliū rerum.

Ꝙ nō ſūt creatores lꝫ per eos magi ranas ⁊ alia fecerūt ſicut nec boni. ⁊ ſi ꝑ eorum myſterium fiunt creature.

Ꝙ ſolus deꝰ ſic oꝑat̃ creationeꝫ rerū ſicut iuſtificationē mentis.

Ꝙ angeli mali multa pn̄t ꝑ nature vigorē q̄ non pn̄t ꝓpter dei ꝓhibitionē.

DI.VIII. Utꝝ oēs angeli corꝑei ſint.

De formis q̄bus apparuit deꝰ. ⁊ de illis in q̄bus angeli apparent.

Ꝙ deꝰ in ſpecie q̄ deꝰ ē nunq̄ꝫ apparuit mortalibus.

Quō dicunt̃ demones intrare in hoīes.

DI.IX. De ordinū diſtinctione.

Quid appellet̃ ordo. ⁊ q̄ ſit ratio cuiuſcunqꝫ nominis.

Ꝙ noīa illa ſumpta ſunt a donis grē nō ꝓpter ſe ſed ꝓpter nos eis data.

Utrū hi ordines ab initio creatiōis diſtincti fuerint.

Utꝝ oēs angeli eiuſdē ordinis ſint eq̄les.

Quō dicat ſcriptura decimū ordinē cōpleri debere de hoībus.

Utrū homines aſſumant̃ iuxta numerum ſtantiū vel lapſorum.

DI.X. An omnes celeſtes ſpūs mittāt̃.

An michael gabriel ⁊ raphael ſint nomia ordinum vel ſpirituū.

DI.XI. Ꝙ ſingule anime habēt angelū bonū ad cuſtodiā. malū v̄o ad exercitiū

Utrum angeli proficiant in merito ⁊ p̄mio vſqꝫ ad iudicium.

DI.XII. De diſtinctiōe opeꝝ ſex dieꝝ.

Ꝙ alij ſenſerunt oīa ſimul facta in materia ⁊ forma. alij ꝑ interualla temporum.

Quomodo per interualla tempoꝝ res corporales condite ſint.

Quo ſenſu tenebre dicant̃ eſſe aliquid. ⁊ q̄ dicant̃ non eſſe aliquid.

Quare illa materia confuſa ſit dicta informis ⁊ vbi ad eſſe ꝓdijt ⁊ q̄tumcūq̄ in altum aſcenderit.
De quatuoꝛ modis diuine operationis.
Di.XIII. De p̄mo diſtinctionis ope.
De luce facta p̄mo die ſi ſpiritualis an coꝛporalis fuerit.
Quibus modis accipit̃ dies.
De naturali oꝛdine cōputationis dieꝝ .et de illo q̄ ꝑ myſterio introduct⁹ eſt.
De intelligētia hoꝝ verboꝝ dixit deus.
Ex quo ſenſu pater dr̄ operari in filio vl' ꝑ filiū vel in ſpirituſancto.
Di.XIIII. De ope ſecunde dei. qua factum eſt firmamentū.
Qd celum tunc factū debet intelligi.
De qua materia factum ſit.
Quomodo aque poſſunt eſſe ſuꝑ celum .⁊ quales ſint.
De figura firmamenti.
Quare tacuit ſcriptura de benedictione operis huius diei
De ope tertie diei qn̄ aque cōgregate ſunt in vnū locū cū mľta ſint maria ⁊ flumina.
De ope q̄rte diei q̄ facta ſunt luminaria.
Quō accipiendum ſit illud. ſint in ſigna et tempoꝛa.
Di.XV. De ope quinte diei qua facta ſunt natatilia et volatilia.
De ope ſexte diei qua creata ſūt animalia et reptilia terre.
De venenoſis et noxijs animalibus.
Utrū minima aialia tunc creata fuerunt.
Quare poſt omnia factus eſt homo.
De ſententia illoꝝ qui ſimul oia facta eſſe contendunt.
Quō intelligenda ſit requies dei.
Quō accipienduꝫ ſit ꝙ dr̄ deus compleſſe opus ſuum ſeptima die cū tunc q̄euerit.
Quō oia facta a deo dicant̃ valde bona.
De ſanctificatione ſeptime diei.
Di.XVI. De hominis creatione.
Qualis factus ſit homo.
De imagine ⁊ ſimilitudine ad quam fact⁹ eſt homo.
Quare homo dr̄ imago ⁊ ad imaginē. fili⁹ vero nō ad imaginem.
Di.XVII. De creatione anime: an de aliquo facta ſit.
De inſpiratiōe ⁊ inſufflatiōe dei qn̄ facta fuerit anima an in coꝛpe vel extra.
In qua etate factus eſt homo.
Quare hō extra paradiſuꝫ creat⁹. in paradiſum ſit poſitus.
Quibus modis paradiſus accipiat̃.
De ligno vite.
De ligno ſcientie boni et mali.
Di.XVIII. De foꝛmatione mulieris.
Quare de latere viri ⁊ nō de alia parte coꝛpoꝛis foꝛmata ſit.
Quare doꝛmienti viro ⁊ nō vigilanti ſubtracta ſit coſta.
Qꝫ de coſta multiplicata in ſe ſine additamento extrinſeco facta fuerit.
De cauſis ſupioꝛibus ⁊ inferioꝛibus.
De cauſis que in deo ſunt ſimul ⁊ in creaturis. ⁊ de his q̄ in deo tm̄ ſunt.
De aia mulieris que non eſt ex aia viri. qꝛ anime nō ſunt ex traduce.
Di.XIX. De ſtatu hoīs an̄ pctm̄ qualiſ fuit ſm̄ coꝛpus .et q̄lis poſt pctm̄.
Quō dicit̃ hō factus in animā viuentē.
Coꝛpus hoīs ante pctm̄ moꝛtale imoꝛtale erat. poſt peccatū moꝛtuum.
Utrū imoꝛtalitas quā tūc habuit fuerit d̄ ꝯditione nature an ex gr̄e beneficio.
Si poſſet homo viuere ſꝑ vtens alijs lignis ⁊ nō de ligno vite deo nō mandāte vt de illo ederet.
De immoꝛtalitate coꝛpoꝛis.
Di.XX. De modo ꝓcreationis filioꝝ ſi non peccaſſent pꝛimi hoīes.
Quare in paradiſo nō coierunt.
De modo tranſlatiōis in melius ſi nō peccaſſent.
Utrū in pfectione ſtature ⁊ vſu mēbꝛoꝛuꝫ ꝓcrearent̃ filij.
Utrū etiā in ſenſu puuli naſcerent̃.
De duobus bonis altero b dato altero ꝓmiſſo.
Di.XXI. De inuidia diaboli qua ad tēptādum acceſſit.
De foꝛma in qua venit.
De calliditate ſerpentis.
Utrum elegerit ſpentem vt ꝑ eum temptaret diabolus.
De modo temptationis.
De duplici ſpecie temptationis.
Quare peccatū hominis et non angeli remediabile ſit.
Qꝫ nō ſoli viro preceptum fuit datum.
Di.XXII. De oꝛigine illius peccati.
De mulieris elatione.
De viri elatione.
Quis magis deliquerit vir aut mulier.
De ignoꝛantia excuſabili vel inexcuſabili
An voluntas p̄ceſſerit illud peccatū.
Di.XXIII. Quare de⁹ pmiſit hoīem tēptari quē ſciebat caſurū.
Qualis fuerit ſm̄ animā hō ante peccatū.

De triplici ſcientia hoīs ante lapſum.
Utrum homo preſcius fuerit eorum q̄ ſibi futura erant.
Di.XXIIII. De gratia hominis et potē tia ante caſum.
De adiutorio homini in creatione dato .q̄ ſtare poterat.
De libero arbitrio.
De ſenſualitate.
De ratione ⁊ ptibus eius.
De ſimili ordine peccādi in nobis et in pri mis parentibus.
Q̄ in nobis eſt vir ⁊ mulier ⁊ ſerpens.
De ſpūali ꝯiugio viri et mulieris in noƀ.
Qualiter p̄ iſta tria in nobis ꝯſummetur. temptatio.
Qñ mulier manducat ſola cibum vetitum
Qñ etiam vir manducat.
Qñ ſit veniale vel mortale peccatum.
Quibꝰ modis accipitur ſenſualitas in ſcri ptura.
Di.XXV. Diffinitio liberi arbitrij ſm philoſophos.
Qualiter in deo accipit liberum arbitriū.
Q̄ angeli ⁊ ſancti liberꝫ habēt arbitrium.
Q̄ liberius erat liberū arbitrium quando peccare nō potuerunt.
De differentia libertatis liberi arbitrij ſm diuerſa tempora.
De quatuor ſtatibus liberi arbitrij.
De corruptiōe liberi arbitrij per pctm̄.
De tribus modis libertatis liberi arbitrij a neceſſitate.a peccato.a miſeria.
De libertate que eſt ex gr̄a et q̄ ex natura.
Di.XVI. De gr̄a opante et coopante.
Quid ſit voluntas.
Que ſit gr̄a volūtatem bonā preueniēs.
Q̄ bona volūtas que preuenit gr̄a quedā dei dona p̄uenit.
Q̄ cogitatio boni p̄cedit fidem.
Q̄ intellectꝰ ⁊ cogitationeꝫ boni ⁊ delecta tionem p̄uenit.
An p̄ liberum arbitrium bonū operat ho mo ſine gratia.
Utrū vna et eadem gratia ſit que dicitur operans ⁊ cooperans.
Qūo gratia meret augeri.
De tribus generibꝰ bonorum.
In quibus bonis ſit liberū arbitriuꝫ.
Di.XXVII. De virtute quid ſit ⁊ quid actus eius.
De gratia que liberat voluntatem ſi virtꝰ eſt vel non.
Qūo ex gratia incipiant bona merita.et ꝺ q̄ gratia hoc intelligat.

Q̄ bona voluntas gr̄a principaliter eſt.
Qua ratione dicitur fides meriti iuſtifica tionem.
De mulieribus ꝟtutum ⁊ de gr̄a que non eſt ꝫ facit meritum.
Q̄ idē eſt vſus ꝟtutis et liberi arbitrij ſed ꝟtutis principalit.
Quidaꝫ putant ꝟtutes bonos vſus eſſe li beri arbitrij.i.actus mentis.
Di.XXVIII. De hereſi pelagiana.
Qūo pelagiani dictis Auguſtini vtuntur in teſtimoniū ſui erroris.
Qūo Augꝰ. illa ꝟba determinet in retra ctationibus.
De hereſi Iouiniani ⁊ monachei quaſ col lidit.Hieronymus.
Di.XXIX. Utrū homo ante pctm̄ egu erit gr̄a operāte ⁊ cooperante.
Si homo ante lapſum ꝟtutes habuerit.
De eiectione hominis de paradiſo.
Qūo intelligenduꝫ ſit illud ne ſumat de li gno vite ⁊ viuat in eternū.
De flāmeo gladio añ paradiſum poſito.
An ante peccatum homo comederet de li gno vite.
Di.XXX. Q̄ p̄ adam pctm̄ et pena tran ſijt in poſteros.
Utrū illud pctm̄ qꝺ tranſijt fuerit origina le vel actuale.
Quidā putant fuiſſe actuale.
Qūo aſſignant illud intraſſe in mundum.
Q̄ originale peccatū vere fuit quod trāſit in poſteros.
Quid ſit originale peccatū.
Q̄ originale pctm̄ eſt culpa.
Q̄ originale peccatm dicit fomes peccati id eſt ꝯcupiſcentia.
Quid nomie cōcupiſcentie intelligit que fomes eſt peccati.
Q̄ per adā originale pctm̄ intrauit in oēs. id eſt ꝯcupiſcentia.
An ſit originale peccatū in quo omnes pec cauerunt.
Ex quo ſenſu dictū eſt p̄ inobedientiā vni us multi ſunt ꝯſtituti peccatores.
Q̄ originale pctm̄ in adā fuit ⁊ in nobis eſt
Qūo omēs dicunt in adaꝫ fuiſſe.qñ pecca uit ⁊ ex eo deſcendiſſe.
Q̄ nihil extrinſecuꝫ ꝯuertat in humanam ſubſtantiam q̄ eſt ex adam.
Di.XXXI. Qūo originale peccatū a pa tribus tranſeat in filios.an ſm animā. an ſm carnem.
Q̄ p̄ carnē introducit pctm̄ et qūo oſtēdit Carnis corruptionis cauſam oñdit ex q̄

peccatum ſit in animā.
Quare dicitˀ peccatum eſſe in carne.
Utrū cauſa originalis peccati q̄ eſt in carne ſit culpa vel pena.
Quare dicitˀ originale peccatū.
DI.XXXII. Q̄uō originale peccatū dimittitur in baptiſmo.
Utrū feditas quā ex libidine trahit in baptiſmo diluatur.
Utrū illius ꝯcupiſcētie deus ſit auctor.
Quare ille peccatū imputetˀ anime.
Utrū illud peccatū ſit neceſſariū vel volūtarium.
Quare deus iungit animaꝫ corpori ſciens eam inde maculari.
An anima ſit talis qualis a deo creatur.
An anime ex creatione ſint in donis naturalibus equales.
DI.XXXIII. An peccata omniuꝫ precedentium patruꝫ paruuli originaliter trahant vt peccatū ade.
Q̄uō in illo primo vno peccato plura reperiuntur.
An peccatū ade ſit grauius ceteris.
An illud pctm̄ ſit p̄mis pentibꝰ dimiſſum.
Q̄uō peccata parentū viſitentur in filios. et nō viſitentˀ.
DI.XXXIIII. De peccato actuali.
Que fuerit origo et cauſa p̄ma peccati.
Que fuit ſecundaria cauſa maloꝝ.
Ꝙ non niſi in bona re ſit malum.
Ꝙ in his fallit dialeticoꝝ regula de ꝯrijs.
DI.XXXV. Quid ſit peccatū.
Utrū malus actus inq̈tuꝫ pctm̄ eſt ſit corruptio vel priuatio boni.
Q̄uō peccatum poſſit corrumpere bonum cum nihil ſit.
Qualiter ſe homo elongat a deo.
An pena ſit priuatio boni.
DI.XXXVI. Ꝙ q̄dā ſimul ſunt peccata ⁊ pena peccati. quedā pctā ⁊ cauſa peccati. Alia ꝟo pctā ⁊ cauſa ⁊ pena peccati.
An pctm̄ ſit cauſa peccati inq̈tū pctm̄ eſt.
Ꝙ nō omne peccatū eſt pena peccati.
Utrū pctā aliq̄ eſſentialiter ſint pene pcti.
Ꝙ cū peccatū ſit pena peccati. pctm̄ eſt ab hoie. pena a deo.
De q̄buſdā q̄ indubitantˀ ſunt pctā ⁊ pene et inq̈tū eas patimur pctā non ſunt.
DI.XXXVII. Ꝙ aliqui putant malos actus nullo modo eſſe a deo.
Ex q̄ ſenſu dictū ſit deꝰ nō eſt mali auctor.
DI.XXXVIII. De volūtate et eiꝰ fine.
Quid ſit bonus finis. ſ. charitas.
Ꝙ omnes bone volūtates vnum finem habent. ⁊ tn̄ quedā diuerſos fines ſortiuntˀ.
De dr̄a voluntatis ⁊ intentōis ⁊ finis.
DI.XXXIX. Quare voluntas dr̄ peccatum cū ſit de naturalibꝰ quorū nullum aliud peccatū eſt.
Quare actus voluntatis ſit peccatum. ſi actus aliaꝝ potentiarū nō ſunt peccata.
Ex quo ſenſu dicitˀ naturaliter omnis homo velle bonum.
DI.XL. An ex fine omnes actus penſari debeant.
Ex quo affectu vel fine omnes ſint boni vl̄ mali.
DI.XLI. An omnis intentio ⁊ actio infidelium ſit mala.
Quibus modis dicatˀ bonum.
Q̄uō intelligitˀ illud peccatum adeo eſt voluntarium.
Et illud. nuſq̈ꝫ niſi in volūtate pctm̄ eſt.
Et item. nō niſi in voluntate peccatˀ.
Ꝙ mala voluntas eſt voluntariū pctm̄.
DI.XLII. An volūtas et actio mala in eodem et circa idem ſint vnuꝫ peccatum vel plura.
Si peccatuꝫ ab aliquo cōmiſſum in eo ſit. vſqꝫ quo peniteat.
Quibus modis accipiatˀ reatus.
De modis peccatorum.
Quo differant delictum et peccatū.
De ſeptem principalibus vitijs.
De ſuperbia.
Q̄uō ſuperbia dicatˀ radix omniū malorū et cupiditas. cū ſupbia non ſit cupiditas
DI.XLIII. De peccato in ſpūmſanctū.
DI.XLIIII. De potentia peccādi. an ſit homini vel diabolo a deo.
An aliq̄n reſiſtendū ſit poteſtati.

Incipit liber ſecundus de rerū creatione ⁊ formatiōe corpaliū ⁊ ſpūaliū. ⁊ alijs pluribus eis pertinentibus.

Unum eſſe rerum principiuʒ oſtẽdit non plura, vt quidam putauerunt. a

DI. I

CReationem rerũ inſinuãs ſcriptura deũ eſſe creatorẽ initiumq; tempis atq; omnium viſibilium vel inuiſibiliuʒ creaturarum in ꝑmordio ſui oſtẽdit dicens In ꝑncipio creauit deus celũ ⁊ terrã. His etem ꝟbis Moyſes ſpiritu dei afflat⁹ in vno ꝑncipio a deo creatore mũdũ factũ refert: elidens errorẽ quorundaʒ: plura ſine ꝑncipio fuiſſe principia opinantiũ. Plato nãq; tria initia eſtimauit. deũ .ſ. exemplar et materiaʒ. ⁊ ipam increatã ſine principio ⁊ deum q̃ſi artificẽ non creatoreʒ. Creator eñ eſt qui de nihilo aliquid facit. Et creare proprie eſt de nihilo aliq̃d facere. Facere vero nõ modo de nihilo aliquid operari. ſed etiã de materia. Vñ et homo ⁊ angelus dicit̃ aliqua facere ſ; nõ creare. vocat̃q; factor ſiue artifex. ſ; nõ creator. Hoc eñ nomen ſoli deo ꝓprie cõgruit. qui ⁊ de nihilo quedã ⁊ de aliquo aliquã facit. Ipẽ ẽ ergo creator ⁊ opifex et factor. ſed creationis nomen ſibi ꝓprie retinuit. alia ꝟo etiã creaturis cõmunicauit. In ſcriptura tamẽ ſepe creator accipit̃ tãq; factor. ⁊ creare tã q; facere: ſine diſtinctione ſignificationis.

Plato dixit tria ꝑncipia eſſe.

Ex qua rõne ꝓprie dr creator. ⁊ q̃d ſit creare. et q̃d facere.

Q; hec verba ſciliꝫ agere et facere ⁊ huiuſmodi non dicuntur de deo ſm eam rationeʒ qua dicuntur de creaturis. b

Verũtamen ſciendum eſt. hec ꝟba ſcꝫ creare et facere ⁊ agere ⁊ alia hmõi de deo nõ poſſe dici ſm eam rationẽ qua dicunt̃ de creaturis. Quippe cũ dicimus eũ aliq̃d facere: non aliquem i opando motum illi ineſſe intelligimus. vl̃ aliquã in laborando paſſioneʒ. ſicut nobis ſolet accidere. ſed eius ſempiterne voluntatis nouũ aliquẽ ſignificamus effectum. id ẽ eterna eius voluntate aliquid nouiter exiſtere. Cum ĝ aliquid dicitur facere tale eſt ac ſi dicat̃ iuxta eius voluntatem vel ꝑ ei⁹ voluntatem aliquid nouiter contingere vl̃ eſſe. vt in ipſo nihil noui contingat. ſed nouum aliquid ſicut in eius eterna voluntate fuerat fiat ſine aliqua motione vel ſui mutatione. Nos vero operando mutari dicimus. quia mouemur. Nõ enim ſine motu aliquid facimus. deus ergo aliquid agere vel facere dicit̃. quia cauſa eſt rerum noui ter exiſtentiũ. dum eius voluntate res noue eſſe incipiunt que ante non erant: abſq; ipſius agitatione. vt actus proprie dici nõ queat. cum videlicet actus omnis in motu conſiſtat. in deo auteʒ motus nullus ẽ. Sicut ergo ex calore ſolis aliqua fieri contingit. nulla tamẽ in ipſo vel in eius calore facta motione vl̃ mutatione. Ita ex dei voluntate noua habent eſſe ſine mutatiõe auctoris qui eſt vnum ⁊ ſolum et omniũ ꝑncipium. Ariſtoteles ꝟo duo poſuit ꝑncipia ſcꝫ materiam ⁊ ſpeciem. ⁊ tertium operatorium dictum: mundum quoq; ſemꝑ eſſe et fuiſſe.

Ex quo ſenſu dr deus aliquid facere.

Per ſimile oſtendit.

Strab⁹ Ariſtotiles.

Quod catholicum eſt docet. c

Horũ ergo ⁊ ſimilium errorem ſpũſſanctus euacuans veritatiſq; diſciplinam tradẽs. deuꝫ in principio temporũ mundũ creaſſe. ⁊ ante tempa eternaliter extitiſſe ſignificat. ipſius eternitatẽ et omnipotentiã cõmendans. Cui voluiſſe facere eſt. q2 vt prediximus ex eius voluntate et bonitate res noue exiſtunt. Credamus ergo rerum creatarum celeſtiũ terreſtrium. viſibilium vel inuiſibilium cauſam non eſſe: niſi bonitateʒ creatoris. q̃ eſt de⁹ verus vnus. Cuius tanta eſt bonitas. vt ſumme bonus beatitudinis ſue qua eternaliter beatus eſt: alios velit eſſe ꝑticipes q̃m videt ⁊ cõmunicari poſſe et minui omnino nõ poſſe. Illd̃ ergo bonũ qd̃ ipſe erat ⁊ quo beatus erat: ſola bonitate nõ neceſſitate alijs cõmunicari voluit. quia ſumme boni erat prodeſſe velle. ⁊ omipotentiſſimi noceri non poſſe.

Quare rationalis creatura facta ſit. d

Et quia non valet eius beatitudinis ꝑticeps exiſtere aliquis niſi ꝑ intelligentiã. que quãtomagis itelligitur tanto plenius habet̃: Fecit de⁹ ratõnalem creaturam que ſummum bonum in

telligeret. ⁊ intelligendo amaret. ⁊ amãdo poſſideret. ac poſſidendo frueret̃. Eamq̃ hoc modo diſtinxit. vt pars in ſui puritate pmaneret nec corpori vniret̃. ſ. angeli. ps corpi iungeret̃. ſ. anime. Diſtincta ẽ itaq̃ rõnalis creatura in incorpoream ⁊ corpoream. ⁊ incorporea quidẽ angelus: corporea vero homo vocat̃ ex anima rationali ⁊ carne ſubſiſtens. Conditio ergo rõnalis creature primã cauſam habuit dei bonitatem

Q̃uo diſtincta ſit rõnalis creatura.

Quare creatus ſit homo vel angelus. e

Ideoq̃ ſi querat̃ quare creatus ſit hõ vel angelus? Breui ſ̃mone reſponderi poteſt ꝓpter bonitatem eius. Unde Aug⁹. in li. de doctrina xp̃iana Quia bon⁹ eſt deus ſummus. ⁊ inq̃tũ ſumus: boni ſumus.

Ad quid creata ſit rationalis creatura. f

Et ſi q̃ritur ad q̃d creata ſit rõnalis creatura? Reſpondet̃ ad laudandũ deum. ad ſeruiendũ ei. ad fruendum eo. in quib⁹ ꝓficit ipſa: nõ deus. De⁹ eñ pfectus ⁊ ſumma bonitate plenus. nec augeri põt nec minui. Q̃ ergo rõnalis creatura facta eſt a d̃o. referendũ eſt ad creatoris bonitatẽ et ad creature vtilitatem.

Breuiſſima reſponſio cum querit̃ quare vel ad quid facta ſit rationalis creatura. g

Cum ergo queritur quare vel ad quid facta ſit rationalis creatura? Breuiſſime reſponderi poteſt ꝓpter dei bonitatem ⁊ ſuam vtilitatem. Utile nẽpe ipſi eſt ſeruire deo et frui eo. Factus ergo angelus ſiue homo ꝓpter deuʒ dicitur eſſe. ñ quia creator deus ⁊ ſumme beatus alterutrius indiguerit officio qui bonoruʒ noſtroruʒ nõ eget. ſed vt ſeruiret ei ac frueretur eo. cui ſeruire regnare eſt. In hoc ergo ꝓficit ſeruiens: non ille cui ſeruit̃.

Sicut factus eſt homo vt ſeruiret deo. ſic mundus vt ſeruiret homini. h

Et ſicut fact⁹ eſt homo ꝓpter deum. i. vt ei ſeruiret. ita mund⁹ factus eſt ꝓpter hominẽ. ſcʒ vt ei ſeruiret. Poſitus eſt ergo homo in medio vt et ei ſ̃uiretur: ⁊ ipſe ſeruiret. vt acciperet vtriq̃ ⁊ reflueret totũ ad bonũ hominis. ⁊ q̃d accepit obſequiũ ⁊ q̃d impẽdit Ita eñ voluit deus ſibi ab homine ſ̃uiri. vt ea ſeruitute non de⁹ ſed homo ſeruiẽs iuuaretur. et voluit vt mũdus ſeruiret homini. ⁊ exinde ſimiliter iuuaret̃ homo. Totũ ergo bonuʒ hominis erat et q̃d factum eſt ꝓpter ipſuʒ et ꝓpter quod factus eſt ipſe. Omnia eñ (vt ait apoſtolus) noſtra ſunt. ſ. ſuperiora ⁊ equalia et inferiora. Superiora quidẽ noſtra ſunt ad ꝓfruendum vt deus trinitas. Equalia ad conuiuendum. ſ. angeli. Qui ⁊ ſi nob modo ſupiores ſint. in futuro erũt equales: qui ⁊ modo noſtri ſunt. q̃ȝ ad vſũ nobis ſunt. Sicut res dominoꝝ dicunt̃ eẽ famulorum non dominio. ſed quia ſunt ad vſum eorum. Ipſiq̃ angeli in quibuſdam ſcripture locis nobis ſeruire dicunt̃. dum ꝓpter nos in miniſteriũ mittuntur.

Auguſti. Q̃uo oia noſtra ſunt.

Q̃uo dicit̃ aliquando in ſcriptura homo factus eſt propter reparatõnem angelici caſus. i

De homine quoq̃ in ſcriptura interdũ repitur q̃ factus ſit ꝓpter repationem angelice ruine. Quod nõ ita eſt intelligendum quaſi nõ fuiſſʒ hõ factus ſi nõ peccaſſet angelus. ſed quia inter alias cauſas. ſ. p̃cipuas. hec etiã nonnulla cauſa extitit Noſtra ergo ſunt ſuperiora ⁊ equalia. nr̃a etiã ſunt inferiora. q̃ȝ ad ſ̃uiẽdum nobis facta.

Quare ita ſit homo inſtitutus vt anima ſit vnita corpori. k

Solet etiam queri cũ maioris dignitatis eſſe videt̃ aĩa ſi abſq̃ corpe pmanſiſſet. cur vnita ſit corpori? Ad q̃d primo dici põt q̃ȝ de⁹ voluit. et voluntatis eius cauſa querẽda nõ eſt. Sc̃do aũt põt dici q̃ ideo deus voluit eã corpori vniri. vt in hũana oñderet ꝯditione nouũ exemplũ beate vnionis que eſt inter deuʒ et ſpiritum in qua diligit̃ ex toto corde. et videt̃ facie ad faciẽ. Putaret eñ creatura ſe nõ poſſe vniri creatori ſuo tanta ꝓpinq̃tate. vt eũ tota mente diligeret et cognoſceret. niſi videret ſpũm q̃ eſt excellentiſſima

Prima cauſa

Sc̃da cauſa.

creatura tam infime.i.carni.que de terra ē
intanta delectatione vniri.vt nō valeat ar
tari ab hoc vt velit eam relinquere. ſicut o
ſtendit apoſtolus dicens. Nolumꝰ corpo=
re expoliari ſed ſupueſtiri.ꝑ quod oſtendi
tur ſpm̄ creatum ſpiritui increato ineffabi=
li amore vniri. Pro exemplo ergo futu
re ſocietatis que inter deum ⁊ ſpm̄ rōnalē
in glorificatione eiuſdē ꝑficienda erat.ani
mam corporeis indumētis ⁊ terrenis māſi
onibꝰ copulauit.luteamq; materiā facit ad
vite ſenſum vegetare. vt ſciret homo q: ſi
potuit deus tam diſparē naturā corpis et
anime in federationē vnā ⁊ in amicitiā tan
tam coniungere.nequaq; ei impoſſibile fu
turū rationalis creature humilitatē.lȝ lon
ge inferiorē. ad ſue glorie ꝑticipatiōeȝ ſub
limare.Quia ergo ꝓ exemplo rōnalis ſpi=
ritus i ꝑte vſq; ad conſortiū terreni corpo=
ris humiliatus eſt.ne forte in hoc nimis d
preſſus videret̄.addidit dei prouidētia vt
poſtmodū cū eodē corpe glorificato ad cō
ſortium illoꝝ qui in ſua ꝑmanſerūt purita
te ſublimaret̄.vt quod minus ex diſpenſa
tione creatoris ſui acceperat ꝯditus. poſt
modū ꝑ grām eiuſdem acciperet glorifica=
tus.Sic ergo ꝯditor deus rationalis ſpiri
tus varia ſorte ꝓ arbitrio voluntatis ſue
diſponens.illis quos in ſua puritate reliq̄
rat ſurſum in celo manſionē. illis vero q̄s
corpibus terrenis ſolicitauerat. deorſū in
terra habitationē cōſtituit.vtriſq; regulaȝ
imponēs obedientie.quatenus ⁊ illi ab eo
vbi erāt nō caderent.⁊ iſti ab eo vbi erant
ad id vbi nō erant aſcenderēt.Fecit itaq;
deus hominēȝ ex duplici ſubſtantia corpꝰ
de terra cōponens.aīam vero de nihilo fa
ciens. Ideo etiam vnite ſunt anime corpo
ribus.vt in eis deo famulātes maiorē me=
reantur coronam.

**Poſt ſacramentum trinitatis de
creatura tripartita agenduȝ eſt.et
prius de digniori.i.angelica. I**

Ex premiſſis appa
ret rōnalem creaturā in angelicā et huma=
nam fuiſſe diſtinctam.quarum altera ē to=
ta ſpūalis. id eſt angelica. Altera ex parte
ſpūalis ⁊ ex ꝑte corporalis.i.humana.Cū
itaq; de his tractandum ſit.ſ.de ſpirituali
et corpali creatura.de rōnali ⁊ de nō ratō
nali. Primo de rationali ⁊ ſpirituali.i.de
angelis agendū videt̄. vt a contuitu crea=
toris ad cognitionē creature dignioris ra=
tio noſtra intendat.deinde ad conſideratō
nem corporee tam illius que eſt rōnalis q̄ȝ
illius que nō eſt rōnalis deſcendat vt trini
tatis increate ſacramentuȝ triptite creatu=
re eiq; concretorum atq; cōtingentium ſe=
quatur documentum.

**Hic incipit ſecūdus liber ſentē=
tiarum.** In quo poſtq̄ȝ magiſter egit de rebus fruibi
libus.id eſt diuinis ꝑſonis. agit de rebus vtilibꝰ ſcȝ
creaturis.Et duo facit.Nā primo agit de creatione
vniuerſi in generali.Scdo de ꝑtibus eius in ſpeciali
Primū facit in prima diſtinctione Scdm incipit face
re in principio ſecunde diſtinctionis ibi.De angelica
itaq; creatura. In prima ergo diſtinctioue tria facit
Nam primo agit de exitu creaturarum a ſuo princi
pio.Secūdo de ordine earum ad finem.Tertio inci
dentaliter determinat quare anime humāo corpori
ſunt vnite.Primum vſq; bi.Credamus ergo Secū
dum vſq; ibi.Solet etiam queri. Tertium vſq; ad fi
nem diſtinctionis.Et tm̄ in generali.In ſpeciali ſen
tentia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaruȝ
prima eſt hec. Deus in principio tēporis creauit
celum et terrā preter ſui mutationem.Hec ꝓpoſitō
inſinuat deum eſſe principium creatiuum tam viſibi
lium q̄ȝ inuiſibilium creaturarum.Et probat eā ma
giſter per illud Gen̄.In principio creauit deus celū
et terrā.Ex quo infert ſanctū Moyſen Platonis et
Ariſtoteles interimiſſe errores Nam Plato tria p̄n
cipia poſuit fuiſſe ab eterno ⁊ increata. ſeu ſine p̄nci
pio.ſ.deum exemplar ⁊ materiam primam. ⁊ ꝑ con
ſequens non poſuit deum eſſe creatorem mundi.ſed
opificem ſeu factorem.quod patet ex hoc q̄ nō ꝓdu
xiſſet mundum ex nihilo.Unde creare eſt aliquid ex
nihilo facere.facere autem eſt aliquid ex preiacenti
materia producere.Unde aliquis creationem mun=
di credat in deo temporalem ponere mutationem.
Ideo dicit q̄ verba tēporalia de deo dicta cuiuſmo=
di ſunt creare facere et agere ⁊ gubernare nullaȝ ſi=
gnificant ſeu ponunt in deo nouitatem ſen mutatio=
nem.ſed ſolum nouum effectū cōnotant circa creatu
ram.quare etiaȝ opatio dei nō ꝓprie debet dici actꝰ
eo q̄ agens ꝑ eam nō agitatur ſeu mouetur. imo ſi=
cut ex calore ſolis aliqua noua fiūt nulla facta muta
tione in ipſo calore. ita ex dei voluntate creature cē
incipiunt ſine ipſius dei immutatiōe.Et ſubdit Ari
ſtotelem etiam poſuiſſe plura principia ſcȝ materiaȝ
formam ⁊ principium efficiens.⁊ tm̄ poſuit mundum
fuiſſe ab eterno.Hos oīnes errores dicit magiſter ꝑ
predictā autoritatem Geneſis fore eliſos. Secun
da ꝓpoſitio eſt hec.Deus non ꝓ ſui ſed pro ipſaruȝ
vtilitate fecit ſpecialiter rationales creaturas ad ꝑti
cipandū ſue diuinitatis fruitionem.Hanc probans
dicit q̄ cauſa creationis rerum eſt ſola bonitas crea
toris cōmunicare potens ⁊ volens et minimi nō po=
tens. Tertia ꝓpoſitio eſt hec.Deus humanā ani
mam corpi vniri voluit. nō ſolum vt ꝑ talem vnionē
beatificam fruitionē ſibi poſſibilem crederet.ſȝ etiaȝ
vt glorificationē ſibi acquireret ꝑ anime in corpore
exercitationē. Hanc ꝓpoſitionē ꝓbat ꝑ hoc q̄ aſſi=
gnat triplicem rationeȝ quare anima rationalis cor
pori vnitur.Prima eſt.q: ſic deo placuit fieri.Secū
da eſt.quia hoc fieri conuenit in ſignum future beati
tudinis.vnio aūt ſpūs cum carne repreſentat et oſtē=
dit eſſe poſſibilem quandā vnionem ſcȝ deū vniri cū
anima humana.Tertia ratio quia anima corpi mor
tali vnita poteſt ꝑficere ad maius meritū q̄ȝ ſi ſepata

ſmanſiſſet. His premiſſis concludit magiſter ꝙ circa
triplex genus nature in iſto ſecundo libro ſua inten-
tio verſaẗ. ſ. circa creaturam ſpūalem corꝑi nō vnitā
cuiuſmodi eſt angelica. ⁊ circa ſpūalem corꝑi vnitaꝫ
cuiuſmodi eſt anima rōnalis. ⁊ circa corporeā natu-
ram tm̄. Et hec eſt ſententia in ſpeciali.

Que conſideranda ſunt de angeli
ca natura. a

DI II De angelica ita
qꝫ natura hec prima conſiderā-
da ſunt qn̄ creata fuerit ⁊ vbi ⁊
qualis facta ſit dum primū ꝯderetur. De-
inde qualis effecta auerſione quorundā et
conuerſione quorundā. De excellentia qꝫ
et cordinib⁹ et donoꝝ differentia ⁊ de offi-
cijs ac nominibus alijſqꝫ pluribus aliqua
dicenda ſunt.

Quādo facti ſunt angeli prius di-
cit in quo videnẗ ſibi obuiare au-
toritates. b

Quedam autorita
tes videnẗ innuere ꝙ ante om̄em craturaꝫ
creati ſunt angeli. Unde illud. Primo om
niū creata eſt ſapientia. qḋ intelligiẗ de an
gelica natura que in ſcriptura ſepe vita. ſa
pientia ⁊ lux diciẗ. Nā ſapientia illa q̄ de⁹
eſt creata nō eſt. Fili⁹ em̄ ſapiētia patris ē
genita. nō facta nec creata. et tota trinitas
vna ſapientia eſt. que nō facta nec creata ē
nec genita vel ꝓcedens. De angelica ergo
vita illud accipiendū eſt de qua diċ ſcrip-
tura. qn̄ facta eſt. ſ. p̄mo oim̄. Sed rurſum
alia ſcriptura dicit In p̄ncipio creauit de⁹
celum ⁊ terrā. Et in ꝓpheta Initio tu dn̄e
terrā fundaſti. ⁊ opa manuū tuarū ſunt ce
li: et videẗ cōtrarietas quedā oriri ex aſſer
tionibus iſtis. Nam ſi p̄mo omniuꝫ creata
eſt ſapientia. om̄ia poſt ipſaꝫ facta videnẗ
et ita poſt ipām facta videnẗ celum ⁊ terra
et ipſa facta ante celū ⁊ terrā. Itē ſi in prin
cipio creauit de⁹ celū et terrā. nihil factum
eſt ante celū et terrā. nec ipā ſapiā facta eſt
an̄ celū ⁊ terrā. Cū ğ hec ꝯtraria videanẗ.
nec in diuina ſcriptura phas ſit ſentire ali-
quid eſſe cōtrarietatis. requiramus intelli
gentiam veritatis.

Quid tenendū ſit docet premiſſas
autoritates determinādo. c

Videẗ itaqꝫ hoc
eſſe tenendū ꝙ ſimul creata eſt. ſpūalis cre
atura. i. angelica. ⁊ corꝑalis. ſm̄ qḋ p̄t ac-
cipi illḋ Salomonis. Qui viuit in eternū
creauit oīa ſimul. i. ſpūalem et corporalem
naturā. et ita non prius tpe creati ſunt an-
geli qꝫ illa corꝑal' materia quatuor elemē-
torum. et tm̄ primo oim̄ creata eſt ſapientia
quia et ſi non tpe precedit tm̄ dignitate. Ꝙ
autē ſimul creata fuerit corporalis ſpiritu
aliſqꝫ creatura Aug⁹. ſuꝑ Gen̄. apte oſtē-
dit dicens: per celū et terrā ſpūalem corpo
ralemqꝫ naturā intelligi. ⁊ hec creata ſunt
in principio. ſ. temꝑis. vel in p̄ncipio quia
primo facta ſunt.

Ꝙ ſimul creata fuerit corporalis ⁊ ſpiritualis creatura autoritate firmat.

Ꝙ nihil factum eſt ante celū et ter-
ram nec etiam tempus. cum tem-
pore em̄ creata ſunt ſed nō ex tem
pore. d

Antea enī nihil fa-
ctum eſt. nec etiā temp⁹ factū eſt ante ſpiri
tualē. ſ. angelicā naturā. ⁊ an̄ corꝑalem ſcꝫ
materiā illā quatuor elementoꝝ confuſam
Illa em̄ cum tempe creata ſunt. nec ex tem
pore. nec in tempe. Sicut nec temp⁹ in tpe
creatū eſt. qꝛ non fuit tps anteqꝫ eſſet celuꝫ
et terra. Unḋ Aug⁹. in lib. de trinitate di-
cit. Ꝙ deus fuit dn̄s anteqꝫ tempus eſſet ⁊
non in tempe cepit eſſe deus. qꝛ fuit dn̄s tē
poris qn̄ cepit eſſe tempus. nec vtiqꝫ tem-
pus cepit eſſe in tempe. qꝛ nō erat tempus
anteqꝫ inciperet tempus.

Auguſti.

Ꝙ ſimul cum tempore et cum mun
do cepit corporalis et ſpiritualis
creatura. e

Simul ergo cuꝫ tē
pore facta eſt corꝑalis ⁊ ſpūalis creatura ⁊
ſimul cū mūdo. nec fuit ante angelica crea
tura qꝫ mund⁹. qꝛ vt ait Aug⁹. Nulla crea
tura creata eſt ante ſecula. ſed a ſeculis cuꝫ
quib⁹ cepit. Hieronimus tm̄ ſuꝑ epl'am ad
Titum aliud videẗ ſentire dicens Sex mi
lia necdum noſtri temꝑis impleṅẗ annoꝝ.
et quātas prius eternitates. quāta temꝑa
quātas ſeculoꝝ originis fuiſſe; arbitrādū
eſt. in quib⁹ angeli throni dominatōes ce-
teriqꝫ ordines ſuierunt deo abſqꝫ tempo-
rum vicib⁹ atqꝫ menſuris ⁊ deo iubēte ſub
ſtiterunt. His verbis quidam adherentes
dixerunt cum mundo cepiſſe tempus ſecu
lare. ſed ante mūdum extitiſſet tēpus etnū

Hiero. cōtra dicere videẗ quaſi angeli fuerunt ante tempus.

ſine mutabilitate. et in eo immutabiliter et
intemporaliter aſtruunt angelos deo iubē-
te ſubſtitiſſe eiq; ſeruiſſe. Nos autē quod
prius dictum eſt ꝑ captu intelligentie nr̄e
magis approbamus. ſalua tn̄ reuerentia ſe
cretoꝝ in quibus nihil temere aſſerendum
eſt ⁊ illud Hieronymū dixiſſe non ita ſenti
endo ſed aliorum opinionem referendo ar
bitramur.

Ubi angeli mox creati fuerunt in
empireo ſcz qd̄ ſtatim factū reple-
tum eſt angelis. f

Jam eſt oſtenſum
quando creata fuerit āgelica natura. Nūc
autē attendendū eſt vbi facta fuerit? Teſti
monijs quarundā autoritatū euidenter mō-
ſtrat angelos ante caſum fuiſſe in celo ⁊ in
de corruiſſe quoſdam ꝑpter ſupbiam. ali-
os vero qui nō peccauerunt illic perſtitiſſe
Unde dn̄s in euangelio ait Uidebā ſatha
nam tanq̄ fulgur de celo cadentez. nec ap-
pellatur hoc celum firmamentū qd̄ ſecun-
da die factum eſt. ſ; celum ſplendidum qd̄
dr̄ empireruz. i. igneum a ſplendore non a
calore. quod ſtatim factum angelis eſt re-
pletuz quod eſt ſupra firmamentū. et illud
empireum quidam expoſitorum ſacre ſcri
pture nomine celi intelligi volunt vbi ſcri-
ptura dicit. Jn p̄ncipio creauit deus celū
Strabus. et terraz. Celū inquit Strabus non viſibi
le firmamentū hic appellat. ſ; empireum. i.
igneum vel intellectuale. quod nō ab ardo
re ſed a ſplendore dicitur. quod ſtatim fa-
Job ctuz repletū eſt angel. Un̄ Job. Ubi eras
Beda cū me laudabant aſtra matutina ⁊c̄. De h
quoq; Beda ita ait. Hoc ſupius celuz qd̄
a volubilitate mundi ſecretruz eſt mox vt
creatum eſt ſanctis angelis impletum eſt.
quos in principio cum celo et terra ꝯditos
teſtatur dn̄s dicens. Ubi eras cū me lauda-
bant aſtra matutina. ⁊ iubilarent om̄es fi-
lij dei. Aſtra matutina et filios dei eoſdem
angelos dei vocat. Celum em̄ in quo poſi-
ta ſunt luminaria. non in p̄ncipio ſ; ſecūda
die factum eſt. Ex his liquet q; in empireo
om̄es angeli fuerunt ante quorundaz rui-
nam. ſimulq; creati ſunt angeli cū celo em-
pireo. et cum informi materia omnium cor
poralium.

Q ſimul creata eſt viſibiliū rerum
materia et inuiſibiliū natura ⁊ vtra
q; informis ſm̄ aliquid ⁊ formata
ſm̄ aliquid. g

Simul ergo viſibi
lium rerum materia ⁊ inuiſibilium natura
condita eſt. et vtraq; informis fuit ſm̄ ali-
quid: ⁊ formata ſm̄ aliquid Sicut em̄ cor
poraliū materia confuſa ⁊ ꝑmixta que ſm̄
grecos dicta eſt chaos: in illo exordio con-
ditionis primarie ⁊ formā confuſionis ha
buit. ⁊ nō habuit formā diſtinctionis et di
ſcretionis. donec poſtea formaretur. atq; di
ſtinctas reciperet ſpecies. ita ſpūalis et an
gelica natura in ſua conditione ſm̄ nature
habitum formata fuit. ⁊ tamē illam quam
poſtea per amorem ⁊ conuerſionem a crea
tore ſuo acceptura erat formam non habu
it. ſed erat informis ſine illa. Unde Augu. Auguſti.
multipliciter exponens premiſſa verba Ge-
neſis. per celū dicit intelligi informem na-
turam vite ſpiritualis ſicut in ſe poteſt exi
ſtere non conuerſa ad creatorez in quo for
matur. per terram corporalem materiaz ſi-
ne omni qualitate q̄ apparet in materia for
mata.

Q̄uo dicat lucifer ſm̄ Eſaiā. Aſcē
dam in celum et ero ſimilis altiſſi-
mo. cum eſſet in celo. h

Hic queri ſolet ſi in
celo empireo fuerunt angeli q̄ ſtatim facti
ſunt. quomodo vt legitur in Eſaia dicit luci
fer. Aſcendam in celum et exaltabo ſoliuz
meum. ⁊ ero ſimilis altiſſimo? Sz ibi celuz
vocat dei celſitudinem. cui parificari vole
bat. et eſt tale. Aſcendam in celū. i. ad qua
litatem dei.

Hic incipit ſecūda diſtinctio hu
ius ſecundi libri. Jn qua magiſter poſtq̄ egit de cre
atione vniuerſi in communi. Jncipit agere de parti-
bus eius in ſpeciali. Et primo de creatura ſpūali cor
pori non vnita. ſ. angelo Unde in preſenti tria circa
hoc facit Nam primo dat de ordine in preſenti mate
ria procedendi. inſinuans angelos eſſe creatos. Se-
cundo tractat de loco creationis eorum aſſerens eos
in celo empireo eſſe creatos ⁊ collocatos. Tertio a-
git de qualitate eoꝝ. affirmans eos informes produ
ctos. Primum iſtorum facit a principio diſtinctionis
vſq; ibi. Jam oſtenſum eſt. Secundum ab inde vſq;
ibi. Simul ergo viſibilium. Tertiuz ab inde vſq; ad
finem diſtinctionis. Et tantū in generali. Jn ſpecia-
li ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝑpoſitionibꝰ qua-
rum prima eſt hec. Angelica natura non tempore
ſed dignitate nature ante om̄ia corporalia eſt produ
cta Q autē angeli ſunt primo producti. patet ex illo

Ecc̄i. j. Omniū primo creata eſt ſapientia .id eſt. angelica natura. quia illud non poteſt intelligi de ſapiētia eterna vel͛ increata. cuiuſmodi eſt filius in diuinis vt deducit̄ in l͛ra Huius oppoſitum magiſter arguit per illud Gen̄. j. In principio creauit deus celum et terram. Per hanc ⁊ ſimiles autoritates videt̄ probare ꝙ celum et terra ſunt prius creata ꝙ̄ angelica natura. Hanc ↄtrouerſiam magiſter ſoluit dicēs ꝙ angelica natura et oīa corporalia ſimul ſunt creata. qd̄ ꝓbat per illud Ecc̄i. xviij. Qui viuit in eternū creauit oīa ſimul. Et idem cōfirmat autoritate beati Auguſtini. que habetur in textu. Et poſtea inducit alias autoritates quibus probat angelicam naturam celum empireū tempus et materiam quattuor elemētorum confuſam ſimul fore creata tempore. ⁊ vnum alterum tempis duratione non preceſſiſſe. Licet angelica natura prius bene dicat̄ creata dignitate nature. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec. Vꝫ tam viſibilis .id eſt. corꝑalis ꝙ̄ inuiſibilis .id eſt. ſpūalis creatura fuit quodāmodo informis producta. Quod patet. q̄a viſibilium materia et inuiſibiliū natura fuerūt ſimul condita. ⁊ vtraqꝫ informis. ſed tn̄ aliter ⁊ aliter. Nā corporalium reruꝫ materia dicitur informis creata. ideo quia habuit formam confuſionis prius ꝙ̄ fuiſſet formata et diſtincta ꝑ ſpecies. vt infra diſtinctiōe duodecima clarius patebit Spūalis ideo dicit̄ informis ꝓducta. quia licet fuerit formata in ſua conditōne ſm̄ habitum nature. fuit tn̄ informis ſm̄ habituꝫ gratie. per quem habuit perfici ⁊ informari Poſtea magiſter querit Si omnes angeli fuerunt in celo creati vt predictum eſt. quod ⁊ quale fuit tunc celum in quod lucifer aſcendere volens peccauit. dicendo illud Eſa. xiiij. Aſcendam in celum. et ſimilis ero altiſſimo qd̄ ſoluens magiſter dicit. ꝙ per celum nō debet intelligi quodcūqꝫ corꝑale ſed diuina celſitudo. vt ſenſus autoritatis ſit. Aſcendā in celū. i. ad equalitatē dei. Et tn̄ in ſpeciali.

Quales facti fuerint angeli. et ꝙ quattuor eis attributa ſunt in ipo initio ſue conditionis. a

DI. III. e

Ecce oſtenſum eſt vbi angeli fuerint mox vt creati ſunt. Nunc ↄſequens eſt inueſtigare quales facti fuerint in ipſo ꝓmordio ſue conditionis. ⁊ quatuor quidem angelis vident̄ eſſe attributa ī initio ſubſiſtētie ſue. ſ. eſſentia ſimplex. id eſt. indiuiſibilis et immaterialis. et diſcretio ꝑſonalis. ⁊ ꝑ rationem naturaliter inſitam. intelligentia. memoria et volūtas ſiue dilectio. liberum ꝙ̄ arbitrium. i. libera inclinā de volūtatis ſiue ad bonuꝫ ſiue ad malū facultas. Poterant em̄ ꝑ liberum arbitriū ſine violentia et coactiōe ad vtrumlibet ꝓpria voluntate deflecti.

An omnes fuerint equales angeli in tribus. ſ. in ſapia in eſſentia in libertate arbitrij. b

Hic conſiderandū eſt. vtrū in ſua ſubſtantia ſpirituali ⁊ ſapientia rationali et libertate arbitrij que omnib⁹ inerant om̄es equales fuerint. vt ſit ꝓma conſiderario de ſubſtantia. ſecunda ꝺ forma. tertia ꝺ poteſtate. Perſona quippe ſubſtantia eſt. ſapientia forma. arbitriū poteſtas. et ad ſubſtantiam quidem pertinet nature ſubtilitas. Ad formam vero intelligentie perſpicacitas. et ad poteſtatē rationalis voluntatis abilitas. Ille ergo eſſentie rationales que perſone erant. et ſpirit⁹ erant. naturaqꝫ ſimplices ⁊ vita imortales differentem eſſentie tenuitatem: ⁊ differentem ſapientie ꝑſpicacitatem. atqꝫ differentem arbitrij libertateꝫ et abilitatē recte habuiſſe intelligunt̄. Sic̄ in corꝑibus nōnulla differentia eſt ſm̄ eſſentiaꝫ ac formam et pondus. Quedā em̄ alijs meliorem ac digniorē eſſentiam ⁊ formā habēt. ⁊ alia alijs leuiora atqꝫ agiliora ſunt. Ad hunc ḡ modum credendum eſt illas ſpūales naturas ↄueniētes ſue puritati ⁊ excellētie. et in eſſentia ⁊ in forma ⁊ in facultate differētias accepiſſe in exordio ſue ↄditōis. quib⁹ alij inferiores alij ſuꝑiores dei ſapiētia conſtituerent̄. alijs maiora. alijs minora dona ꝓſtantis. vt q̄ tūc ꝑ naturalia bona alijs excellebāt. ipi etiā poſt ꝑ munera gr̄e eiſdem ꝓcellent. Qui em̄ natura magis ſubtiles et ſapia ampli⁹ ꝑſpicaces creati ſunt. hi etiaꝫ maiorib⁹ gr̄e munerib⁹ ꝓditi ſunt. ⁊ dignitate excellētiores alijs ↄſtituti. Qui v͛o natura minus ſubtiles. et ſapia min⁹ ꝑſpicaces ↄditi ſunt. minora gr̄e dona habuerūt inferioreſqꝫ ↄſtituti ſunt ſapiētia dei equo moderamine cūcta ordinati. In ipſa facultate arbitrij differentia animadūtenda eſt ſm̄ differentē nature virtutē et differenteꝫ cognitionis ⁊ intelligētie vim. Et ſicut differēs vigor ⁊ ſubtilitas natare infirmitatē nō adducit. minorqꝫ cognitō ſapiētie ignorantiā non ingerit. ſic libertas inferior nullam arbitrio neceſſitatis volūtatē iponit.

Hic dicit differentes erāt in illis.

Per ſimilitudinem corporuꝫ ita eſſe oſtendit.

Scd̄m qd̄ eſt conſiderāda differentia arbitrij.

Quod nec minor tenuitas infirmitatez nec minor cognitio ſapientie ignorātiam nec inferior libertas neceſſitatē inducit.

Que communia et equalia habuerunt angeli. c

Et ſicut ī predictis angeli differebāt. ita ⁊ q̄dā cōia ⁊ eq̄lia habebāt ꝙ ſpūs erāt. ex idiſſolubiles ⁊ imortales erāt cōmune oib⁹ ⁊ eq̄le erat. In ſbtilitate vero eſſentie et intelligētia ſapientie

et libertate voluntatis differentes erant. Has diſtinctiones intelligibiles inuiſibilium naturarũ ille ſolus comprehẽdere potuit et ponderare q̃ tũc cuncta fecit in pondere numero et meſura.

An boni vel mali iuſti vel iniuſti creati ſint angeli. et an aliqua mora fuerit inter creationez et lapſũ. d

Illud quoqz inueſtigatione dignuz videt̃ quod etiã a pluribus queri ſolet Utrũ boni vl' mali. iuſti vl' iniuſti creati ſunt angeli. ⁊ an aliqua mora fuerit inter creationem et lapſum. vel ſine mora in ipſo creationis exordio ceciderũt

Opinio quorundã dicentiũ angelos in malicia creatoſ. ⁊ ſine omni mora ruiſſe.

Putauerunt enim quidaz angelos qui ceciderũt creatos eſſe malos ⁊ nõ libero arbitrio in maliciam declinaſſe. ſ; etiaz in malicia a deo factos eſſe nec aliquã fuiſſe morã int̃ creationem ⁊ lapſum. ſed ab initio apoſtataſſe. alios vero creatos fuiſſe plene beatos. Qui opinionẽ ſuam muniunt autoritate Auguſtini ſup Geñ. ita dicẽtis Nõ fruſtra putari põt ab initio tempis diabolum cecidiſſe. nec cum ſanctis angelis pacatum aliquãdo vixiſſe et beatum. ſ; mox apoſtataſſe. Unde dñs ait. Ille homicida erat ab initio. ⁊ in veritate nõ ſtetit. vt intelligamus quia in veritate nõ ſtetit. ex quo creat' eſt qui ſtaret. ſi ſtare voluiſſ;. Idem in eodem. Non fruſtra inquit putanduz eſt ab ipſo initio temporis vel cõditionis ſue diabolum cecidiſſe ⁊ nunq̃ʒ in veritate ſtetiſſe. Uñ quidã in hanc maliciam libero arbitrio non eſſe inflexum. ſ; in hac q̃uis a deo putant eſſe creatum. ſm illud beati Iob. Hoc eſt inq̃t initium figmenti dei qd̃ fecit deus vt illudat̃ ei ab angelis eius. Et ꝓpheta ait. Draco iſte quẽ formaſti ad illudendũ ei. tanq̃ʒ primo factus ſit malus inuidus et diabolus. nec volũtate deprauatus. His aliiſq; teſtimoniis vtunt̃ qui dicunt angelos qui ceciderunt creatos fuiſſe malos et ſine mora corruiſſe. eos vo qui ꝯſtiterunt perfectos et beatos fore creatos aſtruunt autoritate Auguſtini qui ſup Geñ. dicit: ꝑ celũ ſignificari creaturom ſpiritualem que ab exordio quo facta eſt et perfecta et beata ẽ ſemper.

Alioꝝ ſententia probabilis qui dicunt omnes angelos creatos eſſe bonos. ⁊ aliquã morulã fuiſſe int̃ creationẽ et lapſum. e

Aliis aũt videtur oẽs angelos creatos eſſe bonos. et in ipſo creatõis initio bonos extitiſſe. i. ſine vitio iuſtoſq; fuiſſe. i. innocentes ſed non iuſtos id eſt virtutum exercitium habẽtes. Nondum eñ prediti erant virtutibus que ſtantibus appoſite fuerunt in confirmatione ꝑ gratiam. aliis vero per liberũ arbitriuz ſuꝑbientibus ⁊ ideo cadentibus: aliquã etiã fuiſſe morulam aiunt inter creationẽ et lapſum et confirmationẽ. et in illa breuitate temporis oĩes boni erant. non quidẽ per vſum liberi arbitrii. ſ; per creationis beneficium. et tales erant qui ſtare poterant. i. non cadere per bona creationis ⁊ cadere ꝑ liberum arbitriũ. Poterant eñ peccare et non peccare. ſ; non poterant ꝓficere ad meritum vite. niſi gratia ſupadderet̃ que addita eſt quibuſdam in ꝯfirmatione. Et ad hoc confirmandum vtunt̃ teſtimonio Auguſtini. qui ſup Geñ. dicit angelicam naturam primo informiter creatam ⁊ celũ dictam. poſtea formatã et luce appelatam. qñ ad creatorem eſt conuerſa perfecta dilectione ei inherens. vnde prius dictuz eſt. In ꝑncipio creauit de' celũ ⁊ terram. ⁊ poſtea ſubditũ. dixit deus. fiat lux. et facta ẽ lux. q2 in ꝑmo agit̃ de creatione ſpiritualis nature informis. poſtea de formatiõe eiuſdẽ Ratio quoq; obuiat illis qui dicunt angelos creatos fuiſſe malos. Nõ enim potuit creator optimus auctor mali eſſe. ⁊ ideo totum bounm erat quod ex ipſo illis erat. et totum bonum erat quoniam ex ipſo totuz erat. Hoc modo probatur q boni erãt omnes angeli quando primo facti ſunt. ſed ea bonitate. quam natura incipiens acceperat.

Aug'. autoritate illa confirmãt hoc eẽ

Ratione idez aſtruit.

Probationem Auguſtini contra illos inducit qui dicũt angelos factos malos. verba etiam Iob determinat que illi pro ſe inducebãt. f

|| Nō ſignificati dei di
|| Nō oēs angelos bonos eē creatos
et aliquos interpoſita morula cecidiſſe

Ideoq3 Augu. ex-
terminans opinionē eoꝝ qui angelos crea
tos fuiſſe malos putant. autoritate ⁊ ratio
ne ꝓbat bonos fuiſſe creatos. et ỽba pmiſ
ſa beati Job. que ille ꝑ ſe inducebant quō
ſint intelligenda apit dicēs ſup Gen̄. Om
nia inquit fecit deus valde bona. Naturā
ergo angeloꝝ bonā fecit. Et q2 iniuſtu3 eſt
vt nullo merito hic in aliquo quod creauit
deꝰ damnat. nō natura3 ſed voluntatē ma
lam puniendā eſſe credendum eſt. nec eius
naturā ſignificatā eſſe cum dr̄. hoc ē initiū
figmenti dei ⁊c. Sed corpus aereum qd̄ ta
li voluntati aptauit deus: vel ipſam ordi-
nationē dei in qua cum initium etiam fecit
vtilem bonis vel ipſius angeli facturā q̄a
et ſi preſciret deus voluntate malum futu
rum: fecit tn̄ eū ꝓuidens quāta de illo ſua
bonitate eſſet facturus. Figmentū ergo di
dicit̄. q2 cum ſciret eū deus volūtate malū ||
futurum vt bonis noceret. creauit tn̄ illu3
vt de illo bonis prodeſſet. hoc autem fecit
vt illudat̄ ei. Illudit̄ em̄ ei cum ſanctis ꝓfi
cit tēptatio eiꝰ. Sicut et mali homines q̄s
deus malos futuros preuidēs: creauit tn̄
ad ſanctorū vtilitatem. illudunt̄: cū pſtat̄
ſanctis eorum temptatione ꝓfectus. Sed
ipſe eſt initiū q2 precedit antiquitate ⁊ pn̄-
cipatu malicie. Hec autē illuſio fit angelis
malis et hominibꝰ malis ꝑ angelos ſctōs.
quia ſubdit eis angelos malos ⁊ homines
malos: vt nō q̄tum nitunt̄. ſ3 q̄tum ſinū-
tur poſſint nocere. Ecce apte oſtēdit quali
ter predicta ỽba Job intelligenda ſint. et
angelicā naturam bonā creatā eſſe aſſeruit

Quomodo intelligenda ſint ver-
ba premiſſa domini diſſerit euidē-
ter tradēs angelos eſſe creatos bo
nos. et poſt creatiōe3 cecidiſſe. g

Deinde qualiter ỽ
ba dn̄i que ſupra poſuit accipiēda ſint Au
guſtinꝰ apit. vbi etiam ſua que p̄dixit ver
ba determinat euident̄ docēs angelos bo
nos fuiſſe creatos. ⁊ poſt creationem inter
poſita aliqua morula cecidiſſe ita inquiēs
Qꝫ putat̄ diabolus nunq̄ in veritate ſtetiſ
ſe. nunq̄ beatam vitā duxiſſe. ſed ab initio
cecidiſſe. non ſic accipiendū eſt vt malus a
bono deo creatꝰ eſſe putet̄ quaſi ab initio
nō cecidiſſe diceret̄. Nō em̄ cecidit ſi talis
ſc3 malus factꝰ eſt. A quo em̄ caderet? Fa-
ctus ē prius ſtatim a veritate ſe auertit. ꝓ-
pria poteſtate delectatus. beateq3 vite dul
cedinem nō guſtauit. quā accepta3 non fa-
ſtidiuit. ſed nolendo accipe amiſit. Sui er
go caſus pſcius eſſe nō potuit. quia ſapien
tia fructus eſt pietatis. Cōtinuo autē vt fa
ctus eſt cecidit nō ab eo qd̄ accepit. ſed ab
eo quod acciperet. ſi deo ſb̄di voluiſſet Ec
ce hic apte declarat āgelos bonos creatos
fuiſſe. et poſt creationē cecidiſſe. et fuit ibi
aliqua morula lic3 breuiſſima. Quod Ori
genes ꝯfirmat ſup Ezech. di. Serpens eſt
hoſtis contrarius veritati. non tn̄ a princi
pio nec ſtatim ſupra pectus ⁊ ventrē ſuum
ambulauit. ſicut Adam ⁊ Eua non ſtatim
peccauer̄t. ita et ſpens aliqn̄ fuit nō ſpēs
cū in paradiſo delitiaꝝ moraret̄. deus em̄
maliciam nō fecit. Ecce apte dicit poſt cre
ationem interpoſita morula cecidiſſe. Ido
q3 illa verba ſic accipiēda vident̄. homici
da erat ab initio vel mendax. i. ſtatim poſt
initiū qn̄ ſibi equalitatem dei promiſit ⁊ ſe
ipm̄ occidit. qui homo dicit̄ in euangelio
nec in veritate ſtetit. q2 in ea nō fuit. ſed ab
initio tpis. i. ſtatim poſt initiū tempis apo
ſtatauit. Poteſt etia3 et ſic accipi illud. ab
initio homicida fuit vel mendax. i. ex q̄ hō
fuit ꝯditus quē per inuidiā in mortem p̄ci
pitauit ⁊ fallacit̄ ſeduxit. Ex predicti ergo ||
liquet angelos bonos oēs eſſe creatos. et
poſt creationem quoſdā cecidiſſe a bono:
quod habuiſſent ſi pſtitiſſent.

Qꝫ triplex fuit ſapientia in angelis
ante caſum vel ꝯfirmationē. h

Hic iquiri ſolet q̄m
ſapientiā habuerūt ante caſum vel ꝯfirma
tionē? Erat in eis triplex naturalˀ cognitio
q̄ ſciebāt qꝫ facti erāt ⁊ a q̄ facti erant. et cū
q̄ facti erāt. ⁊ habebant aliquā boni et ma
li noticiā. intelligentes q̄d appetendu3 vel
ſpuendum illis foret.

An aliquā dei habuerint dilectio-
nem vel ſui inuicem. i

Solet etiam queri
vtrū aliquā dei vel ſui dilectionem inuicē
habuerint? Ad quod dici poteſt qꝫ natura
lem dilectionem habebant. vt memoriam
et intellectū ⁊ ingenium qua deū et ſe aliq̄-
tenus diligebant. per quam tn̄ non mere-
bantur.

Ho pctō miſeria eſt

Iſta eſt diſtinctio. iij. hui⁹ ſecūdi
libri. In qua magiſter poſtꝙ̃ egit de creatiōe ange
lorum quo ad ꝯditiones extrinſecas. incipit agere de
eodem quo ad ꝯditiones eoꝝ intrinſecas. Et circa
hoc tria facit. Nam primo oſtendit ꝯditiones eorum
in naturalibus. Secūdo oſtendit ꝯditionem eorū in
gratuitis. Tertio facit hoc idem in quibuſdā meri-
torijs. Primum facit a principio diſtinctiōis vſqꝫ ibi
Illud quoqꝫ. Secundū ab inde vſqꝫ ibi. Hic inquirit
Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in gene
rali. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpo
ſitionbus quaruz prima eſt hec. Angeli in principio
ſue creationis differenter acceperūt eſſentie ſimpli-
citatē. diſtinctam ſubſiſtendi ꝑſonalitatem. intelligē-
di ꝑſpicacitatem et arbitrij libertatem. Iſtaz ꝓpoſi
tionem magiſter ꝓbans proponit ꝙ quattuor ſunt
circa creationem angeloꝝ conſideranda. que in pn-
cipio ſue creatōnis acceperunt. quorum duo prima
ꝑtinent ad eorum ſubſtantiam. cuiuſmodi ſunt eſſen
tie eoꝝ. immaterialis ſimplicitas. ⁊ diſtinctōnis eo-
rūm ꝑſonalis diuerſitas. Tertiū vero ſpectat ad eo
rum formam. ſ. intelligendi perſpicacitas. Quartuz
vero ſpectat ad eorum poteſtatem. ſ. volendi libertas
Hec quattuor oēs angeli in ſua creatione acceperūt
non tm̄ equaliter. ſed diſpares in his creati fuerunt
Unde infert ꝙ ſicut differentē naturā in angelis ſeq̄
tur differens cognitio. ita etiam differens gratie col
latio. et differens arbitrij libertas. Secunda pro
poſitio eſt hec. Q angeli nulla malicia cuiuſcunqꝫ cul
pe in ſua creatione fuerunt deprauati. Hanc ꝓpoſi
tionem magiſter ꝓbans querit. Utruz angeli creati
ſunt boni vel mali. et vtrū aliqua morula inter eorū
creationem et lapſum extiterit. Ad quas queſtiōes
ſimul reſpondens recitat opinionē quorundam dicē
tium angelos fuiſſe creatos malos nec fuiſſe moram
inter eoꝝ creationem ⁊ lapſum. quod comfirmat au
toritate euāgelij Iohis. vbi chriſtus dicit diaboluz
homicidam fuiſſe et in veritate non ſtetiſſe. Et auto
ritate Iob. iiij. vbi dr̄ ꝙ diabolus eſt initiū figmen-
ti dei ad illudendū ei. Confirmāt illud autoritate be-
ati Auguſtini qua etiam ꝓbant angelos qui ꝑſtite-
runt fuiſſe creatos perfectos ⁊ beatos. Poſtea reci
tat aliam opinionem et p̄me contrariā que dicit om-
nes angelos fuiſſe creatos bonos ⁊ iuſtos. quantuz
ad carentiā mali ⁊ iniuſticie. ſed nō ꝙ̃tum ad grām
conſummatā. Et dicit etiam moram fuiſſe inter crea
tionem et lapſum. Quā opinionem cōfirmat autori
tate beati Auguſtini. et ꝓbat eam ratione que ſtat
in hoc. Q cū deus ſit optimus non poteſt mala crea
tura per ipm̄ ꝑduci. imo ſi angelum malum creaſſet
nequaꝙ̃ malum ipſius puniret. Deinde ſoluit auto-
ritates pro alia opinione allegatas dicens. ꝙ diabo
lus dicit̄ initium figmenti dei. eo ꝙ deus prouidit qn̄
ipſum fecit quāta bona de eius malicia preuenirent
cum ad eius temptationes ſancti proficerent. Simi
liter dicit ipſum in veritate non ſtetiſſe. quia a veri-
tate cecidit a qua nō cecidiſſet ſi in veritate creatus
nō fuiſſet Dicit etiā ipm̄ fuiſſe homicidaz ab initio qr
ſtatim poſt initium temporis apoſtatauit. et ſeipſum
occidit. Uel dicit̄ homicida ab initio conditionis ho
minis quem ꝑ fallaciam ſeducēdo occidit. Tertia
ꝓpoſitio eſt hec. Q ſpiritus angelici creati mox na
turali cognitione ſui et creatoris licet non meritorie
erant decorati. Hanc magiſter probans dicit ꝙ om-
nes angeli a principio ſue creationis cognouerūt de
um et ſe ⁊ ceteras creaturas. Unde intellexerunt q̄d
appetendum et quid reſpuendum foret. et tam boni
ꝙ̃ mali noticiā habuerunt. Similit̄ deum et ſe natu-
rali dilectiōe quadā ſed nō meritorie dilexerūt. quia
radix meriti. ſ. gratia eis adhuc non fuit addita. Et

radix meriti ē grā

tantum in ſpeciali.

An ꝑfectos ⁊ beatos creauit deus āgelos. an miſeros ⁊ imꝑfectos a

Poſt hec vi- DI. IIII
dendu eſt vtrū ꝑfectos et
beatos creauit deus ange-
los: an miſeros ⁊ ipfectos
Ad quod dici poteſt ꝙ nec in beatitudine
nec in miſeria creati ſunt. Miſeri em̄ ante
pctm̄ eſſe nō potuerunt. qr ex pctō miſeria
eſt. Nā ſi nō fuiſſz pctm̄ nulla eēt miſeria.
Beati quoqꝫ nunꝙ̃ fuerūt illi qui cecide-
rūt qr ſui euentus ignari fuerūt. i. peccati ⁊
ſupplicij futuri. Si em̄ lapſum ſuū p̄ſciuerīt
aut vitare voluerūt ſed nō potuerūt. et ita
erant miſeri. aut potuerūt ſed noluerūt. et
ita erant ſtulti ⁊ maligni. Ideoqꝫ dicimus
qr non erant preſcij euentus ſui. nec eis da
ta eſt cognitio eorum. que futura erant ſu-
per eos. Boni vero ⁊ qui perſtiterunt for-
te ſue beatitudinis preſcij fuerunt. Unde
Aug⁹. ſup Gen̄. Quō inquit beatus inter
angelos fuit qui futuri peccati atqꝫ ſuppli-
cij preſcius nō fuit. Querit̄ aūt cur nō fue-
rit? Forte hoc de⁹ reuelare diabolo noluit
quid facturus vel paſſurus eſſet. Ceteris
vero reuelare voluit ꝙ in veritate māſuri
eſſent. His verbis videtur Aug⁹. ſignifica
re ꝙ angeli qui corruerūt nō fuerūt preſcij
ſui caſus. ideoqꝫ beati nō fuerunt Et ꝙ an
geli q̄ ꝑſtiterūt beatitudinē ſibi affuturā p̄
ſciuerunt. atqꝫ de ea certi in ſpe extiterunt.
vnde quodāmō iam beati erant Et reuera
ſi fuiſſet. poſſet illos dici aliq̄ mō fuiſſe bea
tos. alios vero nō qui neſcierūt euentū ſuū.

Q nō fuerūt mali angeli p̄ſcij ſui caſus boni vero forte fuerunt p̄ſcij futuri boni.

Q opinādo hoc dixerit nō aſſeren do. ſ. ꝙ angeli q̄ perſtiterūt preſcij fuerunt futuri boni. b

Sz hoc magis opi
nando ⁊ querēdo dicit Aug⁹. ꝙ̃ aſſerendo
Un̄ ⁊ huic opinioni oppōnēs ꝯſequent̄ ſb- Auguſti.
dit. Sz q̄re diſcernebant̄ illi a ceteris? Ut
de⁹ iſtis q̄ ad ipos ꝑtinerēt n̄ reuelaret. Alijs
vero reuelaret. cū nō pri⁹ ſit ipe vltor ꝙ̃ ali-
q̄s pctōr. nō em̄ dānat ipe inocētes. Hic vi
det̄ innuere ꝙ nec peccaturis futurū malum
nec ꝑmanſuris futurū bonū reuelauerit Iō
qꝫ nec illi q̄ ceciderūt vnꝙ̃ nec illi q̄ ꝑſtite-
runt vſqꝫ ad conſummationem beati fue-
runt. quia beati non poterant eſſe ſi de bea
titudine certi non erant. vel ſi dānationis

Auguſti. incerti erāt. Vñ Aug⁹. in codē. Dicere in quit ꝺ angelis ꝙ in ſuo genere beati eē pñt damnationis vel ſalutis incerti. quib⁹ nec ſpes eſſet ꝙ mutādi eſſent in melius nimia ꝓſumptio eſt Quõ em̄ beati eſſe pñt. q̄bus eſt incerta ſua beatitudo.

Summam colligit predictoꝝ confirmans oēs angelos ante confirmationē vel lapſum non fuiſſe beatos niſi per beatitudinē accipiat illum ſtatū innocentie in quo fuerunt ante caſum. c

Ex predictis conſequitur ꝙ angeli qui corruerūt nunq̄ꝫ beati fuerūt niſi beatitudinē aliquis accipiat illum ſtatū innocentie in quo fuerunt ante pctm̄. Illi vero qui ꝑſtiterūt aut ſuā beatitudinem futuram deo reuelante ꝓſcierūt. et ita ſpei certitudīe aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterūt ſue beatitudinis et ita aliter beati nō fuerūt q̄ꝫ reliqui qui ceciderunt. Mihi aūt qꝺ poſterius dictum eſt ꝓbabilius videt̄.

Reſponſio ad id quod querebat̄. an angeli eſſent creati perfecti aut imperfecti. ⁊ dicit̄ ꝙ perfecti fuerunt ſm aliquid. et imperfecti ſm aliquid. d

Ad hoc aūt ꝙ querebatur vtrum perfecti vel imperfecti fuerint creati. dici poteſt quia quodammodo ꝑfecti fuerunt. et quodāmodo alio imperfecti. Non em̄ vno modo aliq̄d dicitur ꝑfectum ſed pluribus.

Q tribus modis dicitur perfectū ſm tempus. ſm naturā. ⁊ vniuerſaliter ꝑfectum. e

Diciturnanqꝫ perfectum tribus modis. Eſt em̄ ꝑfectum ſm tp̄s ⁊ eſt perfectū ſm naturam. ⁊ eſt vniūſaliter ꝑfectum. Scd̄m tp̄s perfectū eſt qꝺ habet q̄cquid tp̄s requirit ⁊ ꝯuenit ſm tēpus haberi. et hoc modo angeli erant ꝑfecti ante ꝯfirmationē vel lapſum. Scd̄m naturam ꝑfectum eſt qꝺ habet q̄cquid debitum eſt. vl' expedit nature ſue ad glorificationem. et hoc modo ꝑfecti fuerūt angeli poſt ꝯfirmationē. et erūt ſancti poſt reſurrectionē. Uniuerſalit̄ ⁊ ſumme perfectum eſt. cui nihil vnq̄ꝫ deeſt et a quo vniuerſa ꝓueniunt bona. qꝺ eſt ſolius dei. Prima ergo ꝑfectio eſt nature condite. ſcd̄a nature gloꝛificate. tercia nature increate.

Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cōuerſione ⁊ auerſione. f

Quales fuerūt angeli in creatione oſtēſum eſt. boni. ſ. et non mali. iuſti. id eſt. innocentes et ꝑfecti quodammodo. Alio ꝟo modo impꝑfecti. Beati vero nō fuerūt vſq̄ꝫ ad cōfirmationē. niſi beatitudo accipiat̄ vt iam dictum eſt: ille ſtatus innocentie et bonitatis in quo cōditi ſunt.

Iſta ē diſtinctio. iiij. hui⁹ ſecundi libꝛi. In qua magiſter poſtq̄ꝫ egit de conditionibus angeloꝛum quo ad ſtatum inchoationis. Agit de cōditionibus eoꝛum quo ad ſtatum cōtinuationis. Et tria facit ſm tres queſtiōes quas mouet. Primo eñ inquirit an angeli fuerūt creati beati vl' miſeri. Secūdo an angeli mali ſui lapſus fuerunt preſcij. Tertio an omnes fuerunt perfecti creati. Primum facit a principio diſtinctionis vſq̄ꝫ ibi. Queritur autē cur Secundum ab inde vſq̄ꝫ ibi. Ad hoc autē. Tertiū vero ab inde vſq̄ꝫ ad finem diſtinctionis Et tm̄ in generali. In ſpeciali. autem ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum pꝛima eſt hec. Angeli propꝛie nec beati nec miſeri fuerūt creati. Hāc propoſitionē magiſter inueſtigans proponit pꝛimo Utrum angeli ſunt creati beati vl' miſeri. perfecti vl' impꝑfecti. Et reſpondet ad pꝛimum iſtoꝛum dicens. ꝙ nulli angeli ſunt creati miſeri vel beati. ꝙ non miſeri patet. quia dato ꝙ ſic. hoc videt̄ maxime verū eſſe de malis angelis. ſed illi nō fuerunt miſeri creati. quia non fuerunt ceati in peccato. quod quidem peccatum ſolum miſeria conſequit̄. ꝙ etiam ipſi demones non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ non habuerunt certitudinem ſui ſtatus nec ſuum caſum preſciuerūt. Q etiam beati angeli non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ ante lapſum nulla fuit diſtinctio bonoꝛum angeloꝛum a malis. ⁊ tam boni q̄ꝫ mali fuerunt incerti ſui ſtatus licet dicat Aug⁹. bonos ſuum ſtatum pꝛeſciuiſſe. ⁊ nō malos. qꝺ tamen magiſter dicit beatum Auguſtinum plus dixiſſe inquirēdo q̄ꝫ aſſerendo. Ex pꝛedictis infero ſecundam ꝓpoſitionem que eſt. Q angeli videlicet mali ſuum caſum ⁊ boni ſuam confirmationem non pꝛeſciuerunt. Patet iſta ꝓpoſitio ex pꝛedictis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Q angeli tam boni q̄ꝫ mali ante confirmatōnem bonoꝛum et lapſum maloꝛum omnem perfectionem pro illo tempoꝛe eis congruentem habuerunt. Hanc ꝓpoſitionem probat reſpondendo ad queſtionem talem. ſ. vtrum angeli ſint creati perfecti vel imperfecti. Pro cuius euidētia magiſter ponit triplicē perfectionem. Quarum pꝛima attendit̄ ſm tempus

Secunda ſm naturā. Tertia ſm vniuerſalem omnium bonorum abundantiam. Primā habuerūt omnes angeli mox creati. quia nihil pfectionis cōueniebat eis ꝑ illo tempe quod nō habuerūt. Scd̄am q̄ includit omne illō cui⁹ natura capax eſt nō habuerunt mox creati ſed ſtantes in gr̄a acceperūt illā pfectionē i gratia ɔfirmati. Tertiā v̄o nemo habꝫ nec habere pōt preter ſolū deū. Ex qua diſtinctione magiſter ɔcludit angelos quodāmodo fuiſſe pfecte creatos. ſ. quo ad pfectionem tpis illius. et quodāmodo nō pfectos. ſ. quo ad pfectionem nature. ſed nullo modo pfectos quo ad tertiā perfectionē vniuerſalem que includit omnium bonorum abundantiā. Et tantū in ſpeciali.

De conuerſione et confirmatione ſtantiuꝫ et auerſione et lapſu cadētium. a

DI. V

Poſt hec conſideratio adducit inquirere quales effecti ſint. dū diuiderent̄ auerſione ⁊ ɔuſione. Poſt creationē nanqꝫ mox quidā cōuerſi ſunt ad creatorem ſuum quidā auerſi. Cōuerti ad deū fuit ei charitate adherere. auerti odio hr̄e vł inuidere Inuidie nāqꝫ mater eſt ſupbia. qua voluerunt ſe parificare deo. In ɔuerſis quaſi in ſpeculo relucere cepit dei ſapientia qua illuminati ſunt. Auerſi v̄o excecati ſunt. Et illi quidē ɔuerſi ſunt et illumiati a deo gr̄a appoſita Iſti v̄o ſunt excecati nō imiſſione malitie ſed deſertione gr̄e a qua deſerti ſūt nō ita ꝙ prius dedita ſubtraheret̄. ſꝫ q2 nū q̄ eſt appoſita vt ɔuerterent̄. Hec eſt ḡ cōuerſio ⁊ aūſio qua diuiſi ſunt q̄ natura boni erant. vt ſint alij ſupra illud bonū per iuſticiā boni alij illo corrupto per culpaꝫ mali. cōuerſio iuſtos fecit. ⁊ auerſio iniuſtos. Utraqꝫ fuit volūtatis. ⁊ volūtas vtriuſqꝫ libertatis.

Inuidie mater eſt ſuperbia

De libero arbitrio breuiter tangit docens quid ſit. b

Habebant enim omnes liberꝫ arbitriuꝫ quod ē libera poteſtas ⁊ abilitas volūtatis rōnalis. Poterāt em̄ voluntate eligere qd̄libet ⁊ rōne iudicare. id eſt diſcernere in quib⁹ cōſtat liberū arbitrium. nec creati ſunt volētes auerti vł cōuerti. ſed abiles ad volendum hoc vel illō et poſt creationem ſpontanea volūtate alij elegerunt malum. alij bonum. et ita diſcreuit deus lucem a tenebris. ſic dicit ſcriptura. i. bonos angelos a malis. ⁊ lucē appellauit diem. noctē vero tenebras. quia bonoſ angelos gratia ſua illuminauit. malos vero excecauit.

Poſt creationem aliquid datum eſt ſtantibus per quos conuerterētur. nec merito aliquo ſcꝫ gratia cooperans. c

Si autem queritur vtrū poſt creationem ɔuerſi aliquid collatum ſit p quod conuerterent̄. i. diligerent deum: Dicimus quia eſt eis collata gratia cooperans ſine qua nō poteſt proficere rationalis creature ad meritū vite. Cadere em̄ poteſt p ſe. ſed pficere nō poteſt ſine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus et qua nō d

Non indigebat angelus gratia p quaꝫ iuſtificaret̄. q2 malus nō erat. ſꝫ qua ad diligenduꝫ deū pfecte et obediendū adiuuaret̄. Operās quidē gratia dicit̄ qua iuſtificat̄ impius. i. de impio fit pius. de malo bonus. Cooperans vero gratia qua iuuat̄ ad beniuolendū efficacit̄ et deū pre oībus diligendum ⁊ ad operandum bonū. ⁊ ad pſeuerandū in bono ⁊ huiuſmodi de q̄bus poſtea plenius dicemus Data eſt ergo angelis qui perſtiterunt cooperans gr̄a per quā conuerſi ſunt vt deū p fecte diligerēt Cōuerſi ergo ſunt a bono quod habebāt non perdito: ad maius bonum qd̄ non habebāt. et facta eſt iſta conuerſio per gratiam cooperantē libero arbitrio que gratia alijs qui ceciderūt appoſita nō fuit.

Que ſit gr̄a operās ⁊ que cooperans

An ſit imputandum illis qui auerſi ſunt. e

Ideoqꝫ a quibuſdam dici ſolet non eſſe imputanduꝫ illis q̄ auerſi ſunt et nō conuerſi. quia ſine gratia conuerti non poterant. Sed illa nō eſt eis data. nec culpa illoruꝫ fuit ꝙ non eſt data quia in eis nulla culpa adhuc preceſſerat. Ad quod dici pōt qm̄ quibus appoſita eſt ipſa gratia non fuit ex meritis eorum. alioquin iā nō eſſet gratia. ſi ex merito qd̄ eſſet ante gratiam daretur.

Qua culpa gratia non eſt data eis
qui ceciderunt. f

Quod vero alijs non
eſt data: culpa eoꝝ fuit. quia cum ſtare poſ
ſent noluerūt quouſqꝫ grā apponeretꝰ. ſicut
alij pſtiterunt donec illis cadentibꝰ p ſup-
biam eis gratia appoſita eſt. Apte ḡ caden
tiū culpa in hoc depꝛehendi pōt. quia licꝫ ſi-
ne grā nequirēt pficere quā nondū accepe
rant. p id tñ qđ eis collatū erat in creatōne
poterant nō cadere. i. ſtare. quia nihil erat
qđ ad caſum eos cōpelleret. ſed ſua ſpon-
tanea volūtate declinauerūt. qđ ſi nō fecіſ
ſent. quod datum eſt alijs vtiqꝫ daretur et
iſtis.

Quod angeli in ipſa confirmatione be
ati fuerunt. ſed vtrum eam meru-
erunt per gratiā tunc ſibi datā am
biguum eſt. de hoc enim diuerſi di
uerſa ſentiunt. g

Hic q̄ri ſolet vtruꝫ
in ipſa ꝯfirmatōe beati fuerint angeli. ⁊ an̄
ipſam beatitudinē aliquo modo meruerit
Quod in ipſa ꝯfirmatiōe beati fuerunt: plures
ꝯteſtanꝰ autoꝛitates. et ideo p ꝯſtanti ha-
bendū eſt. Utrū vero p grām tunc ſibi da-
tam ipſam beatitudinem meruerunt ambi-
guum eſt. Quibuſdam em̄ placet quod eā me
ruerunt p grām quā in confirmatione pce-
perunt ſimulqꝫ in eis meritū ⁊ pꝛemiū fuiſ
ſe dicunt. nec meritū pceſſiſſe pꝛemiū tem-
poꝛe ſed cauſa. Alijs aūt videꝰ quod beatitu-
dinem quā receperūt in ꝯfirmatione p gra
tiam tunc appoſitā non meruerūt dicentes
tūc non fuiſſe eis collatam gratiam ad me-
rendum ſed ad beate viuendum. nec tunc
eis datū eſſe bonuꝫ quo mererenꝰ. ſed quo
feliciter fruerenꝰ. Quod aūt tunc in pmiū acce
perunt p obſequia nobis exhibita. ex dei
obedientia et reuerētia mereri dicunt. ⁊ ita
pꝛemium pꝛeceſſit merita. ⁊ hoc mihi ma-
gis placere fateoꝛ.

Iſta eſt diſtinctio. v. huiꝰ ſecundi
libꝛi. In qua magiſter poſtq̄ȝ egit de angeloꝛuꝫ com
muni creatione. incipit modo agere de eoꝛum cōuer
ſione ⁊ auerſione. Et tria facit. Nam pꝛimo agit de
modo conuerſionis ⁊ auerſionis. Secundo de gra-
tia ſupaddita ad actum conuerſionis. Tertio de vſu
grē. ſ. de merito confirmationis. Pꝛimum facit a pn
cipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Si autem queritꝰ. Secun
dum ab inde vſqꝫ ibi. Hic queri ſolet. Tertium ab in
de vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali In
ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribꝰ ppoſitionibꝰ
quaꝝ pꝛima eſt hec. Sicut aliqui angeli p ſupbiaꝫ
auerſione effecti ſunt mali et excecati. ita alij p cha-
ritatiuā ꝯuerſionē facti ſunt boni ⁊ illuminati. Hanc
ppoſitionem magiſter pꝛobans dicit quod quidam an-
geloꝛum poſt eoꝛum creationem ad deuꝫ conuerſi et
ſibi per charitatē adherentes illuminati ſunt p gra-
tiā. Alij v° auerſi et deum odio habentes excecati
fuerunt. nō quidem ex malicie immiſſione ſed gratie
ſubtractione que. qu[i]dem conuerſio iuſtos fecit ⁊ a-
uerſio iniuſtos. Et ſubdit quod tam cauſa conuerſionis
q̄ȝ auerſionis fuit libertas arbitrij per quam quidā
ipſoꝝ bonū alij vero malum elegerunt. Secunda
ppoſitio eſt hec. Quod boni angeli ſua ꝯuerſione gra-
tiam non operantē ſed cooperantē meruerūt. Hanc
magiſter pbans querit Utrū angelis bonis ad hoc
vt conuerterenꝰ appoſita fuit gratia. Et reſpondet
quod eis fuit appoſita gratia cooperans. ſed nō opans
quia gratia operante q̄ eſt idem quod iuſtificatio impij
non indigebāt eo quod mali non erant Sed indiguerūt
gratia cooperante ſeu pmouente eos ad conuerten
dum ſe ad deum. et hec gratia iuuat ad bonum perfi
ciendum. Et ſubinfert quod q̄uis ipſa gratia cooperās
in poteſtate cadentiū angeloꝝ nō fuit. tñ imputatur
ipſis ad culpam. quia ipſam non recipientes auerſi
ſunt. eo quod ipſam habere poterant ⁊ appoſita eis fuiſ
ſet ſi pſtitiſſent. Tertia ppoſitio eſt hec. Angeli p
cooperantē gratiam eis in conuerſione apppoſitam
non antecedenter ſed conſequenter. beatitudinē me
ruerunt. Hanc magiſter pbans querit. Utrum an-
geli boni in ipſa ſua confirmatione beati fuerunt. et
vtrū in ipſa reꝝ ꝯuerſione beatitudinem meruerūt
Pꝛimum iſtoꝛum queſitoꝛum magiſter ſimplicitꝰ cō-
cedit. Et circa ſecundum recitat opiniones dicens
quoſdam dicere angelos ſuam beatitudinem in ipſa
eoꝛum conuerſione ad deum meruiſſe. ita quod merituꝫ
et pꝛemiū ſimul et ſemel in eis fuerūt. Alios autem
dicit opinantes fuiſſe quod beatitudem quam in ipſa cō
uerſione acceperunt p obſequia que hominibus per
ſtiterunt et pꝛeſtant. meruerunt et merentur. ita quod
pꝛemium nō pꝛeceſſit meritum. Et iſtam opinionem
videtur magiſter fouere. Et tm̄ in ſpeciali.

Quod de maioꝛibus et minoꝛibus qui
dam ceciderunt. inter quos vnus
fuit celſioꝛ. ſ. lucifer. a

PReterea ſciri DI. VI
opoꝛtet. qm̄ ſicut đ maioꝛibꝰ
⁊ de minoꝛibꝰ quidā pſtiterꝰ
ita de vtroqꝫ gradu q̄dā coꝛ
ruerūt. Inter quos vnꝰ fuit oibus alijs ca
dentibꝰ excellentioꝛ. nec inter ſtātes aliq̄s
eo fuit dignioꝛ ſicut teſtimonijſ autoꝛitatū Job
monſtratꝰ Ait em̄ Job. Ipſe pncipium vi- Ezechiel.
arū dei Et in Ezechiele legitꝰ. Tu ſignacu
lum ſimilitudinis plenus ſcientia ⁊ pfectō
ne decoꝛꝰ in delitijs paradiſi dei fuiſti Quod
Gregoꝛius exponens ait. Quanto in eo ſb
tilioꝛ eſt natura. eo magiſ in illo imago dei
ſimilius inſinuatur impꝛeſſa. Item in Eze
chiele legitur. Omnis. lapis pꝛecioſus

operimentũ eius.i.oīs angelus quaſi operimentũ eius erat .quia vt dicit Grego.in alioꝝ compatione ceteris clarioꝛ fuit. vñ vocatus eſt lucifer. ſicut teſtat̃ Eſa. Quõ inquit cecidiſti lucifer qui mane oꝛiebaris ⁊c̃.qui nõ vnus oꝛdo ſed vn⁹ ſpũs accipiẽdus eſt.qui teſte Iſidoꝛo poſtq̃ creat⁹ eſt eminentiã nature ⁊ pfunditatẽ ſcientie ſue perpendẽs in ſuuꝫ creatoꝛẽ ſupbiuit intm̃ ꝙ etiam deo ſe equare voluit. vt in Eſaia dicit̃. In celum aſcendam ſup aſtra celi.et exaltabo ſolium meuꝫ. ⁊ ero ſimilis altiſſimo Similis quidem deo eſſe voluit non p imitationẽ.ſ per equalitatem potẽtie.

Unde ⁊ quo deiectus fuerit merito ſue ſuperbie. b

Et tante ſupbie me

rito de celo.i. de empireo in quo cum aliꝭ fuerit deiectus ẽ in iſtũ caliginoſũ aerem cũ oībus ſue prauitatis ꝯſoꝛtibus. Naꝫ vt Johẽs ait in Apocal̃. Draco d̃ celo cadẽs ſecum traxit tertiã ptem ſtellaꝝ. quia lucifer ille aliꝭ maioꝛ ;nõ ſolus cecidit. ſed cuꝫ eo alij multi qui ei in malicia conſenſerunt eoſq̃ cadẽtes hui⁹ caliginoſi aeris habitaculum recepit. Et hoc ad nr̃am pbationeꝫ factũ eſt. vt ſit nobis exercitationis cauſa. Vñ apl̃us. Colluctatio eſt nob̃ adũſus pn̄cipes ⁊ ptãtes mũdi hui⁹ ⁊ aduerſus rectores tenebraꝝ.ꝯtra ſpũalia nequicie in celeſtibus. q2 demones qui ſunt ſpirituales et neq̃ in hoc turbulento aere nobis ppinq̃ qd̃ celum appellat̃ habitant. Vñ et diabolus princeps aeris dicitur.

Q2 non eſt ꝯceſſum eis habitare in celo vel in terra. c

Nõ eni eſt eis con-

ceſſum habitare in celo.q2 clarus locus eſt ⁊ amenus.nec in terra nobiſcũ ne homies nimis infeſtarẽt Sed iuxta apl̃i Petri doctrinam in ep̃la canonica traditam:in aere iſto caliginoſo qui eis quaſi carcer vſq̃ ad tp̃s iudicij deputat⁹ eſt. Tunc autẽ detrudent̃ in baratrũ inferni.ſm illud. Ite maledicti in ignem eternũ qui paratus eſt diabolo et angelis eius.

Q2 demones alij aliꝭ preſunt ⁊ habent etiã alias prelationes. d

Et ſicut iter bonos

angelos alij aliꝭ pſunt.ita et inter malos alij aliꝭ prelati ſunt ⁊ alij aliꝭ ſubiecti.q̃diu durat mũdus.angeli angelis. demões demonib⁹. hoies hoībus preſunt. Sed in futuro oīs euacuabit̃ platio vt docet apl̃s Habent quoq̃ ſm modũ ſcientie maioꝛis vl̃ minoꝛis plationes alias maioꝛes vl̃ minoꝛes. Quidã em̃ vni puincie alij vni homini.aliqui vni vitio preſunt. Unde dicit̃ ſpũs ſupbie.ſpũs luxurie.et hmõi. quia d̃ illo vitio maxime põt hoies temptare a q̃ nominat̃ Inde etiã eſt ꝙ noie demonis diuitie vocant̃ .ſ.mãmona. Eſt enim mammon nomen demonis. quo nomine vocantur diuitie ſm ſyram linguã. Hoc aũt non ideo eſt ꝙ diabol⁹ in ptãte habeat dare vl̃ auferre diuitias cui velit.ſed quia eis vtit̃ ad hominũ temptationẽ et deceptionem.

An omnes demões ſint in hoc aere caliginoſo. an aliqui ſint in iferno. e

Solet auteꝫ queri

vtrũ omnes in iſto aere caliginoſo ſint.an aliqui iam ſint in inferno: Q2 in inferno q̃tidie deſcendant aliqui demonũ veriſimile eſt.q2 animas illuc cruciandas deducũt. ⁊ ꝙ illic aliqui ſemp ſint alternatis foꝛte vicibus.non pcul eſt a vero.qui illic animas detinent atq̃ cruciant. Q2 autem aie maloꝛum illic deſcendant atq̃ illic puniant̃. ex eo conſtat ꝙ xp̃us ad inferos deſcendit vt iuſtos qui ibi tenebant̃ educeret. Si enim iuſti illuc deſcendebant. multomagis iniuſti. ⁊ ſicut tradit autoꝛitaſ cũ iuſtos eduxit iniquos ibi reliq̃t. Momoꝛdit em̃ infernũ non abſoꝛbuit.

Quidam putant luciferum eſſe in inferno religatum ex quo temptauit chꝛiſtum et victus fuit queꝫ dicunt pꝛimum hominem temptaſſe et viciſſe. f

De lucifero autem

quidã opinant̃ ꝙ ibi religatus ſit ⁊ ad noſ temptandos nũc acceſſum nõ habeat. q2 i Apocalipſi legit̃. Cum conſmmmati fuerint mille anni. ſoluetur ſathanas de carcere ſuo et exiet et ſeducet gentes .quod erit nouiſſimo tẽpoꝛe antichꝛiſti qñ erit tanta

tribulatio: vt etiam ſi fieri pōt moueantur electi. Quē ibi religatū dicunt ab eo tēpore quo temptauit chriſtū in deſerto vł i paſſione: ⁊ victus fuit ab eo. Ipm putant primum hoiem temptaſſe ⁊ viciſſe. ⁊ ſecundo deū: ſed ab eo victum eſſe. ⁊ ideo in inferno religatum. Alij aūt putant ex quo cecidit ꝓ pctī ſui magnitudīe illuc fuiſſe dimerſum.

ꝙ lucifer non hꝫ ptātē quā habebit in tpe antichriſti. g

Sꝫ ſiue in infernū

dimerſus ſit ſiue non. credibile eſt euꝫ non habere ptātem accedendi ad nos quāꝫ habebit in tempe antichriſti. in quo fraudulenter ac violenter operabit̄. ⁊ ideo forte dicitur tunc ſoluendus. qꝛ tunc dabit̄ ei poteſtas a deo temptandi hoīes: quam mō nō habet.

ꝙ demones ſel' victi a ſanctis non accedūt amplius ad alios. h

Alijs quoqꝫ qui a

ſanctis iuſte ⁊ pudice viuentibus vincūt̄ poteſtas alios temptandi vid̄r adimi. Vn̄ Origenes. Puto inq̄t ſane qꝛ ſancti repugnantes aduerſus iſtos incentores ⁊ vincentes minuāt exercitū demonū. vel vt q̄ſi plurimos eorū interimant. nec vltra fas ſit illi ſpiritui qui ab aliquo ſancto caſte ⁊ pudice viuendo victus eſt impugn̄re iteꝝ aliū hoiem. Hoc aūt putant quidam intelligēdum tm̄ de illo vitio in quo ſupatus eſt. vt ſi de ſupbia aliquē virū ſanctuꝫ temptat et vincit̄. vlterius nō liceat illi illū vel alium de ſupbia temptare.

Origenes

Iſta eſt diſtinctio ſexta hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtq̄ tractauit de auerſione ⁊ conuerſione bonorū ⁊ malorum angelorū. Incipit agere de conſequentibus auerſionē malorum ſpirituum ad cauſam localem. Et tria facit. Nam primo determinat de ꝓiectione ipſorum in hunc aerem caliginoſum. Secundo de deſcenſu eorum ad infernū. Tertio de confuſione ipſorum cum vincūt̄ in temptationibus hominū. Primuꝫ facit a pncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Et ſicut inter. Secundum ab inde vſqꝫ ibi. Alijs quoqꝫ. Tertium vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali autem ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum pma hec eſt. Lucifer ſupremus angelus ⁊ ſibi de ſingulis ordinibus aſſentiētes ſupbe dei equalitatem appetendo corruerūt. ⁊ in iſto caliginoſo aere ſunt incarcerati. Hanc ꝓpoſitionem magiſter inſinuās ꝓponit ꝙ angeli peccantes de ſingulis ordinibus ceciderunt. inter quos primus peccās ⁊ maioris dignitatis credit̄ fuiſſe lucifer. qui conſiderās eminentiā ſue dignitatis in ſupbiam elatus eſt. Et iſtā ſententiam ꝓbat mgr̄ p beatū Grego. Et ſubdit ꝙ merito ꝓ tanti peccati malicia in hūc caliginoſum aereꝫ cū ſocijs ſuis eſt detruſus. Nam locus celeſtis ꝓpter ſui claritatem eis nō competebat. nec terra: ne nos nimis infeſtarent. ſed ſunt in aere caliginoſo ī ſignū tenebrarum peccati quod eſt in eis. ⁊ ob exercitium noſtrum vt nos temptent. Poſt diem vero iudicij ſimpliciter detrudent̄ in infernum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. In malis angelis ⁊ bonis vſqꝫ ad finem mundi ſunt pmanentia officia p̄lationis ⁊ ſubiectionis. Hanc magiſter ponens dicit ꝙ inter angelos tā bonos q̄ malos vſqꝫ in diem iudicij eſt ordo p̄lationis. quia qui maioris ſunt ſcientie inter eos maioreꝫ habent prelationem. ⁊ a tali p̄latione quandoqꝫ denominant̄. vt qui p̄eſt vni prouincie dicitur princeps ꝓuincie. qui vero preeſt vni homini dicitur angelus hominis illius. qui vero vni vitio. vtpote quia de illo maxime temptare pmittitur ab illo denominātur vt aliquos dicimus ſpiritus ſupbie. alios vero ſpiritus luxurie. Poſtea querit. Utrum aliqui demones ſint iam in inferno. ſcḋm illud Apocal. Cū ꝯſummati fuerint mille anni ſoluetur ſathanas de carcere ſuo ⁊ exiet ⁊ ſeducet gentes. vn̄ dicit aliquos fuiſſe opinatos ꝙ lucifer temptauit ⁊ vicit primos parentes. Sed poſtq̄ chriſtum in deſerto ⁊ in paſſione tēptās extitit victus ⁊ in infernum religatus fuit. Tempore vero antichriſti iterum exiturus. Alij autem dicunt ꝙ ſtatim cum peccauit ꝓpter peccati ſui magnitudinem in inferuum detruſus fuit. ⁊ tempore antichriſti dicit̄ ſoluendus. qꝛ tunc dabit̄ ei poteſtas tēptandi, quam modo non habet. Tertia ꝓpoſitio ē hec Demones amittunt temptandi facultatem in his vitijs in quibus a ſanctis hominibus pudice viuentibus ſemel fuerint pfecte ſupati. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ponens dicit eam fore intelligendam de eodem vitio. ⁊ non ſimpliciter ſaltem ſcḋm opinioneꝫ aliquorum. vt videlicet diabolus victus ab eo quē temptabat de luxuria. nunq̄ poſtea ſuuꝫ victorem de luxuria temptabit. Et tm̄ de ſententia hui⁹ diſtinctionis in ſpeciali.

ꝙ boni angeli adeo ſunt cōfirmati p gr̄am vt peccare non poſſint. et mali ita obdurati in malo vt bn̄ viuere nequeant. a

Supra dictuꝫ

DI. VII.

eſt ꝙ angeli q̄ ꝑſtiterunt p gr̄aꝫ confirmati ſunt. ⁊ qui ceciderūt a gratia dei deſerti ſunt. Et boni quidem intantū confirmati ſunt p gratiam ꝙ peccare nequeunt. Mali vero p maliciaꝫ adeo ſunt obſtinati ꝙ bonam voluntatem habere ſiue bene velle non valent. ⁊ ſi bonum ſit qḋ aliquando volunt. Uolunt eīm aliquando aliquid fieri quod deus vult fieri. ⁊ vtiqꝫ illud bonum eſt ⁊ iuſtum fieri. nec tm̄ bona voluntate illud volunt.

ꝙ vtriqꝫ liberū arbitrium habent nec tamen ad vtrunqꝫ flecti poſ-

ſunt. b

Sed cum nec boni peccare poſſunt nec mali bene velle. vl' bñ opari. videt̄ q̄ iam non habeant liber̄ arbitrium. q2 in vtrāq̄ ptem flecti non pñt cum liberū arbitriū ad vtrunq̄ ſe habeat.

Hiero Unde Hiero. in tractatu de pdigo filio dicit. Solus deus eſt in quem peccatum cadere non pōt. cetera cum ſint liberi arbitrij in vtrāq̄ ptem flecti poſſunt. Hic videt̄ dicere q̄ oīs creatura in libero arbitrio cōſtituta flecti poteſt ad bonum ⁊ ad maluz. Qd ſi ē. ergo ⁊ boni angeli ⁊ mali ad vtrūq̄ flecti poſſunt. ergo ⁊ boni poſſunt fieri mali. ⁊ mali boni? Ad quod dicimus. quia boni tanta gratia confirmati ſunt vt neque ant fieri mali. ⁊ mali in malicia adeo obdurati ſunt vt non valeant fieri boni. ⁊ tamen vtriq̄ habent liberū arbitriū. quia ⁊ boni non aliqua cogente neceſſitate: ſ ppria ac ſpontanea voluntate p grām quidē adiuti bonum eligunt ⁊ malum reſpuūt. ⁊ mali ſimiliter ſpontanea voluntate a gratia deſtituti bonum vitāt ⁊ maluz ſequunt̄. ⁊ mali habent liberū arbitrium: ſed depſſum atq̄ corruptum q̄ ſurgere ad bonum non valent.

Q boni poſt cōfirmationē liberius arbitriū habent q̄ ante. c

Boni vero arbitrium habent multo liberius poſt cōfirmationem q̄ añ. Ut enim Aug⁹. tradit in encħ. Non ideo carēt libero arbitrio q2 male velle nō pñt. multo quippe liberius ē arbitriū quod non poteſt ſeruire peccato Neq̄ culpanda eſt voluntas. aut voluntas non eſt aut libera dicenda non eſt. quia beati eē ſic volunt. vt eſſe miſeri non ſolum nolint: ſed nec prorſus velle poſſunt. Nō poſſunt ita q̄ boni angeli velle malum vel velle eē miſeri. neq̄ hoc habent ex natura: ſed ex gratie beneficio. Ante grē nanq̄ ꝯfirmationez potuerunt peccare angeli. ⁊ q̄dā etiam pec

Auguſti. cauerunt ⁊ demones facti ſunt. Uñ aug⁹. in li. contra Maximinū. Creatura⁊ natura celeſtiū mori potuit. quia peccare potuit. Nam angeli peccauerūt: ⁊ demones facti ſunt. quoꝝ diabolus eſt pnceps. ⁊ qui nō peccauerūt: peccare potuerūt. ⁊ cuicūq̄ creature rationali pſtatur vt peccare nō poſſit. nō eſt hoc nature ppꝛie: ſ dei grē. Ideoq̄ ſolus deus eſt qui nō grā cuiuſq̄ ſed natura ſua nō potuit. nec poteſt nec poterit peccare. Ecce hic inſinuatur q̄ angeli ante confirmationem peccare potuerunt. ſ poſt confirmationē nō poſſunt. ⁊ q̄ potuerunt fuit eis ex libero arbitrio: qđ ē eis naturale. Q vo modo non poſſunt peccare: non eſt eis ex natura. id eſt libero arbitrio. ſed ex gratia ex qua gratia etiam eſt vt ipſum liberum arbitrium iam non poſſit peccato ſeruire.

Q poſt ꝯfirmationē angeli nō poſſunt ex natura peccare ſicut ante. nō q̄ debilitatū ſit eoꝝ liberū arbitrium ſed confirmatū d

Nō ergo poſt confirmationem angeli de natura ſicut añ peccare potuerunt. non q̄ liberum arbitriū eorum debilitatum ſit p gratiam: ſed ita potius confirmatum. vt iam p illud nō poſſit bonus angelus peccare. qđ vtiq̄ nō eſt ex libero arbitrio: ſed ex gratia dei. Q ḡ Hiero. ait. Cetera cuz ſint liberi arbitrij poſſūt flecti in vtrāq̄ partem. accipi oportet ſm ſtatum in quo creati ſunt. Talis enim ⁊ hō ⁊ angelus creatus eſt: qui ad vtrāq̄ flecti poterat. ſed poſtea boni angeli ita p grām ſunt confirmati: vt peccare non poſſint. et mali ita in vitio obdurati vt bene viuē nequeant. Similiter etiam illud Iſid. intelligendum eſt. Angeli mutabiles ſunt natura immutabiles ſunt gratia. quia ex natura i primordio ſue conditionis mutari potuerunt ad bonum ſiue ad maluz. ſed poſt per gratiam ita bono addicti ſunt: vt inde mutari nequeant. Ad hoc enim repugnat gratia: non natura.

Aplt quō ꝑdicta verba Hiero. ſint intelligenda

Q angeli mali viuacem ſenſum non perdiderunt et quibus modiſ ſciant. e

Et licet mali angeli ita p maliciam ſint obdurati: viuaci tamē ſenſu non ſunt penitus priuati. Naz vt tradit Iſidorus triplici acumine ſcientie vigent demones. ſcilicet ſubtilitate nature. experientia temporum. reuelatiōe ſupnoꝝ

Auguſti. ſpirituū. De hoc etiam Aug⁹. ait. Spirit⁹ mali quedam ꝟo de tempalibus reb⁹ noſcere pmittunẗ. partim ſubtilitate ſenſus. partim expientia temporū callidiores propter tam magnam longitudinem vite. partim ſanctis angel': qꝺ ipi ab oipotenti deo diſcunt iuſſu eius ſibi reuelantib⁹. Aliqn̄ idem nefandi ſpūs ꝛ q̄ acturi ſunt velut diuinando p̄dicunt.

Ꝙ magice artes virtute et ſcientia diaboli valent. que virtus et ſcia eſt ei data a deo vel ad fallēdū malos. vel ad monendū vel exercendum bonos. f

Quorū ſcientia at=

ꝗ ꝟtute etiam magice artes exercenẗ. quibus tn̄ tam ſcientia ꝗ ptās a deo data eſt. vel ad fallendū fallaces. vel ad monendū fideles. vel ad exercendam pbandamꝗ iuſtorum patientiam. Unde Aug⁹. in libro iij. de trini. Uideo inquit infirme cogitationi quid poſſit occurrere. cur .ſ. iſta miracula etiam magicis artibus fiant. Nam et magi pharaonis ſerpentes fecerunt et alia ſed illud eſt amplius ammirandu3 quomō magorum potentia que ſerpentes facē potuit vbi ad muſcas minutiſſimaſ .ſ. cinifes ventum eſt. omnino defecit. qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerūt magi dicentes. Digitus dei eſt hic. Unde intelligi datur nec ipos quidē tranſgreſſores angelos ꝛ aereas poteſtates in imam iſtam caliginem tanꝗ in ſui generis carcerem ab illius ſublimis etheree puritatl habitatione detruſos. per quos magice arteſ poſſunt quicquid poſſint. non aute3 aliq̄d valere poſſunt: niſi data deſuper poteſtate Datur autē vel ad fallendum fallaces: ſic̄ in egyptios. ꝛ in ipos etiam magos data ē vt in eorum ſpirituū operatione viderenẗ ammirandi a quibus fiebant damnādi. vł ad monendū fideles. ne tale aliquid facere p magno deſiderent. pꝑter quod etiā nobis in ſcriptura ſunt pdita. vel ad exercendam pbandam manifeſtandamꝗ iuſtorū patientiā.

Ꝙ tranſgreſſoribus angelis nō ſeruit ad nutum materia rerum viſibilium. g

Nec putādum eſt

iſtis tranſgreſſoribus angelis ad nutū fuiſſe hanc viſibiliū rerum materiā: ſ; deo potius a quo h ptās daẗ ꝗtū incōmutabilis iudicat.

Ꝙ non ſunt creatores licet per eos magi ranas et alia fecerunt. ſed ſolus deus. h

Nec ſane creatoreſ

illi mali angeli dicendi ſunt. q2 p illos magi ranas ꝛ ſerpentes fecerunt. non eni3 ipi eas creauerunt. Oim quippe rerū que corporaliter viſibiliterꝗ naſcunẗ occulta quedam ſemina incorporeis mundi huius elementis latent: que deus originaliter eis indidit. Ipe g̃ creator eſt oim rerū qui creator eſt inuiſibilium ſeminū. q2 quecūꝗ naſcendo ad oculos nr̄os exeunt ex occultis ſeminibus accipiūt pgrediendi hic p̄mordia ꝛ incrementa debite magnitudis diſtictionesꝗ formarū ab originalibus (vt ita dicam) regulis ſumunt.

De ſeminib⁹ oīm corporū quorum creator ipe ſolus creator eſt

Sicut parentes non dicuntur creatores filiorum nec agricole frugum. ita nec boni angeli nec mali et ſi p eorum miniſteriū fiant creature. i

Sicut ergo nec pa=

rētes dicimus creatores hominū. nec agricolas creatores frugum ꝗuis eorum extriſecus adhibitis motibus iſta creanda dei virtus interius opereẗ. ita non ſolum malos. ſed nec bonos angelos fas eſt putare creatores. S3 p ſubtilitate ſui ſenſus ꝛ corporis ſemina iſtarū rerum nobis occultiora nouerunt. ꝛ ea p congruas temperationes elementorū latenter ſpargunt. atꝗ ita ꝛ gignendarū rerum ꝛ accelerandorum incrementorū p̄bent occaſiones. S3 nec boni hoc: niſi quantū deus iubet: nec mali h̄ iniuſte faciūt: niſi ꝗtu3 iuſte ipe permittit Nam iniqui malicia voluntatē ſuā habet iniuſtam. ptātem aūt non. niſi iuſte accipit ſiue ad ſuam penā. ſiue ad aliorū. vł penā malorū. vel laudem bonorū.

Iniquus habet a ſe volūtatem malam a deo ꝟo poteſtatem iuſte accepit

Sicut iuſtificationem mentis ita creationem rerum ſolus de⁹ opatur. licet creatura extrinſecus ſeruiat. k

Sicut ergo mentē noſtram iuſtificando formare nō poteſt:niſi deus. p̄dicare autem extrinſecus euāgelium etiam homīes poſſunt: non ſolum boni ꝑ veritatem:ſed etiam mali ꝑ occaſionē. ita creationem rerū viſibiliū deus interi⁹ operat̄. Exteriores autem opatiōes atq̄ contempationes ſiue occaſiones ab angel̄ tam bonis q̄ malis vel etiam hominibus adhibent̄. Sed hec ab hominibus tanto difficilius adhibent̄: quantum eis deſunt ſenſuum ſubtilitates. ꝛ corporū mobilitates ī membris terrenis ꝛ pigris. Unde qualib⁹cunq̄ angelis vicinas cauſas ab elemētis contrahere quanto facilius eſt. tanto mirabiliores in hmōi opibus eorū exiſtunt celeritates. ſ nō eſt creator niſi q̄ p̄ncipalit̄ iſta format. nec quiſq̄ hoc poteſt:niſi vn⁹ creator deus. Aliud eſt em̄ ex intimo ac ſummo cauſaꝝ cardine condere ac miniſtrare creaturam. qd̄ facit ſolus creator deus. Alius aūt ꝑ diſtributis ab illo viribus ac facultatibus aliquam opationem forinſecus admouere. vt tunc vel tūc. ſic vel ſic. exeat qd̄ creat̄. Iſta quippe originaliter ꝛ p̄mordialiter in q̄dam textura elementorū cūcta iā creata ſunt. ſed acceptis opportunitatibus poſtea ꝓdeunt.

Q angeli mali multa pn̄t ꝑ nature vigorem. que non poſſunt ꝓpter bonorum angelorum et dei prohibitionem. id eſt. quia non ꝑmittūtur. l

Illud quoq̄ ſciendum eſt q̄ angeli mali q̄dam poſſunt ꝑ nature ſubtilitatem: que tn̄ non pn̄t ꝓpt̄ dei vel bonorū angelorū ꝓhibitionem .i. q2 ñ ꝑmittunt̄ illa facere a deo vel ab angel̄ bonis. poſſent vtiq̄ feciſſe cinifes q̄ ranas ſerpenteſq̄ fecerunt. Quidā v̄o nō poſſunt facere. etiam ſi ꝑmittant̄ ab angelis ſuperioribus. q2 non ꝑmittit deus. Un̄ Aug⁹. in li. iij. de tri. Ex ineffabili potentatu dei fit. vt quod poſſent mali angeli ſi ꝑmitterent̄: ideo non poſſunt. q2 non ꝑmittunt̄. Neq̄ em̄ occurrit alia ratio cur non poterant facere cinifes qui ranas ſpenteſq̄ fecerunt. niſi q2 maior aderat dominatio ꝓhibentis dei ꝑ ſpūmſanctum. quod etiam magi confeſſi ſunt dicentes. Digitus dei eſt h̄. Quid

Auguſti. Quare ñ potuerūt producere cinifes q̄ ranas ꝛ ſpētes fecerunt.

aūt ꝑ naturam poſſint. nec poſſunt ꝓpt̄ ꝓhibitionem. ꝛ q̄d ꝑ ipſius nature ſue conditionem. facere non ſinant̄: homi explorare difficile eſt: imo impoſſibile. Nouimus hominem poſſe ambulare. ꝛ neq̄ h̄ poſſe ſi nō ꝑmittat̄. volare aūt non poſſe: etiam ſi permittat̄. Sic ꝛ illi angeli quedam pn̄t facere ſi ꝑmittant̄ ab angelis potentioribus ex imperio dei. Quedam v̄o non poſſunt etiam ſi ab eis ꝑmittant̄. q2 ille non ꝑmittit a quo eſt illis talis nature modus. qui etiā ꝑ angelos ſuos illa plerūq̄ non permittit. que conceſſit vt poſſint.

Iſta eſt diſtinctio. vij. hui⁹ ſecundi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de ꝑtinētibus ad caſum angeloꝝ localem agit de ꝑtinentibus ad eorum caſum ſpūalem. Et tria facit. Nam p̄mo oñdit qualiter liberum arbitriū etiam poſt lapſum retinuerūt Secundo qualiter intellectus viuacitatem poſt caſū non amiſerunt. Tertio qualiter omnia que poſſent ideo quia deus non ꝑmiſit implere non potuerunt. Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq̄ ibi. Et licet mali angeli. Secundū vſq̄ ibi. Illud quoq̄ ſciendum eſt. Tertium vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et tātum in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum p̄ma eſt hec. Q licet angeli boni in gratia confirmati non poſſunt peccare. ꝛ mali in malicia obſtinati non poſſunt benefacere. Hoc tamen minime aufert alicui arbitrij libertatem. Hanc magiſter inſinuans dicit q̄ nec mali angeli poſt peccatū poſſunt benefacere. nec boni poſt eorum confirmationem poſſunt peccare. Contra qd̄ dictum obijciens dicit q̄ ſi boni angeli non poſſunt peccare. ergo non habent arbitrij libertatem. tenet conſequentia per dictum beati Hieronymi dicentis q̄ omnis creatura habens liberum arbitriū eſt vertibilis in bonum ꝛ malum. Cui obiectioni reſpondet ꝛ dicit. q̄ q̄uis boni angeli peccare non poſſunt. nō tamen propterea ſunt minus liberi. quia nō coacte: ſed libere ꝛ ſpontanee immutabiliter bonū eligunt. ꝛ hoc ex gratia non a natura. ꝑ quod ſoluit dictum beati Hiero. dicentis ipm̄ loqui de libero arbitrio gratia non confirmato:ſed p̄ciſe in ſua natura conſiderato. Et oppoſitum arguit ꝛ ſoluit de demonib⁹.

Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis angeli mali ī quibus eſt natural̄ cognitionis ꝑſpicacitas aliqua faciūt mirabilia ꝑ hoc nō ꝓbat̄ eis ineſſe creandi facultas. Hanc mgr̄ ꝓbat dicens demones hr̄e triplicem ſcientiā .ſ. vnā ex ſubtilitate nature. aliā ex tempore ꝛ diuturnitate. tertiā ex bonorum angelorū reuelatione. Et hoc ꝓbat autoritate Iſidori ꝛ b. Auguſtini. Et ſubdit q̄ demonum ſcientia ꝛ arte fiunt artes magice. deo tamen talia ꝑmittere volente ad fallendum fallaces ꝛ monendū fideles. ſeu ad exercitādum iuſtos ꝛ ꝓbos. In q̄bus q̄dem artibus magicis materia rerum viſibilium non ſeruit demonib⁹ ad nutum. ſed ſolum intantum quantum deus ꝑmittit. Et infert q̄ q̄uis demones quandoq̄ aliqua noua ꝛ mirabilia deo permittente operantur ſeu faciunt. non tamen ꝓpter hoc dicendi ſunt creatores. quia illa noua que producunt non niſi ex rerū virtutibus a deo eis inditis quaſi ex quibuſdam ſeminibus educūt eo q̄ ad talium ꝓductionem niſi inſtrumētaliter quodāmodo ſe habent ſicut agricole ad produ-

ctionem fructuum. ⁊ predicatores ad illuminationē mentium. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Demōes multo maioꝛa mala ⁊ plura poſſent facere ꝙ faciūt. niſi deus ⁊ angeli boni eos facere talia ꝓhiberēt. Hāc mgr̄ ꝓbat ꝑ hoc ꝙ magi pharaonis ita bū potuiſſēt miniſterio demonū feciſſe cinifes ſicut fecerūt ranas ſi deus talia oꝑari nō ꝓhibuiſſet. Et tm̄ de ſentētia in ſpēali.

Utrū angeli omnes corporei ſint. qꝺ quibuſdam viſum eſt quibus Auguſtinus conſentire videt̄ dicens angelos oēs an̄ caſum habuiſſe corpora tenuia et ſpūalia ſed ī caſu mutata in deterius malorum corpora. vt in eis poſſent pati. a

DI. VIII.

SOlet etiam in queſtione verſari apud doctos vtrū angeli omēs boni .ſ. ac mali corporei ſint .i. corꝑa habeant ſibi vnita. Quod aliqui putant innitentes ꝟbis Auguſtini ꝗ dicere videt̄ ꝙ angeli omēs ante ꝯfirmationē vel lapſum corpora aerea habuerint de puriori ac ſuꝑiore aeris ꝑte formata. ad faciendum abilia nō ad patiendū ⁊ angelis bonis qui ꝑſtiterunt talia ſūt obſeruata corpora. vt in eis poſſint facere: et non pati. que tāte ſunt tenuitatis vt a mortalibus videri non valeant. niſi ſuperveſtita aliqua groſſiori forma. qua aſſumpta videntur depoſitaq; videri deſinūt. Angelis ꝟo malis mutata ſunt in caſu corpora ī deteriorem q̄litatem ſpiſſioris aeris. Sic̄ eniꝫ a loco digniori in inferiorem locū .i. in caliginoſum aerem deiecti ſunt. ita illa corpora tenuia mutata ſunt ⁊ transformata in deteriora corꝑa ⁊ ſpiſſiora. in q̄bus pati poſſent in ſuꝑiori elemento .i. ab igne. Et hoc Aug᷒. ſenſiſſe vid̄r ſuper Gen̄. ita dicens. Demones dicunt̄ aerea animalia. qui corporū aereorū natura vigent. nec ꝑ mortem diſſoluunt̄. quia ꝑualet in eis elementum aptius ad faciendū q̄̄ ad patiendū. Ad patiendum em̄ humor ⁊ humus. Ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinem ꝑhent. Trāſgreſſores ꝟo angeli cum principe ſuo nūc diabolo tunc archangelo. nō miruꝫ ſi poſt peccatum in hanc caliginem detruſi ſunt. Neq; etiā hoc mirū eſt ſi cōuerſi ſunt ex pena in aeream q̄litatem qua poſſunt ab igne pati. Caliginoſa tm̄ aeris tenere tm̄ ꝑmiſſi ſunt q̄ eis quaſi carcer ſit vſq; ad tꝑs iudicij. Ecce his ꝟbis videt̄ Aug᷒. ita tradere ꝙ q̄dam opinant̄ de corporibus angelorū

Augu. in ij. li. retractationum. quodaꝫ loco dixit demones aliqn̄ hoīm diſpoſitiōes nō ſolū voce ꝓlatas verū etiaꝫ cogitatiōe cōceptas cū ſigna q̄dā ex animo exꝑmunt̄ in corꝑe tota facultate perdiſcere. Tūc rē dixi occultiſſimā audaciori aſſertōe ꝙ d́bui. Naꝫ peruenire iſta ad noticiā demonum ꝑ nōnulla exꝑimenta cōpertum eſt Siotriq; q̄dā ſigna dent̄ ex corꝑe cogitātium illi ſenſibilia. nos auertentia. an alia vt ſpūalia iſta cognoſcāt. Aut difficile ab hoībuſ aut nulla tenus pōt inuenire

Hoc autem eum alij dixiſſe aſtruūt non ita ſentiendo: ſed opinionem aliorū referēdo. quod ex ipſius verbis dijudicare volunt. quibus ait. Demones dicunt̄ aerea aīmalia: non ait ſunt. ita enim q̄dam dicebant. De habitatione ꝟo caliginoſi aeri in queꝫ detruſi ſunt: non opinando: ſed rei veritatē aſſerendo eum tradidiſſe dicunt. quod ipi᷒ locutionis diſtinctio oſtendit. Dicūt quoq; plurimos catholicos tractatores in hoc conueniſſe atq; id concorditer docuiſſe: ꝙ angeli incorporei ſint: nec corpora habent ſibi vnita. Aſſumunt autem aliqn̄ corpora deo ꝑparante. ad impletionem miniſterij ſui ſibi a deo iniuncti. eademq; poſt expletionem deponunt. in q̄bus corporibus hominib᷒ apparuerūt atq; locuti ſunt. Et aliquando q̄dem locuti ſunt ex ꝑſona dei ſine diſtinctione alicuius perſone. Aliquando ex perſona patris vel filij ſiue ſpiritusſancti.

Ꝙ deus in corporalibus illis antiquis formis apparuit. b

Nec dubitandum eſt deū in corꝑalibus formis apparuiſſe hominibus. ſicut Auguſtinus in .ij. li. de tri. oſtendit conferens diuerſa ſcripture teſtimonia. ex quibus deum in corporeis figuris hominibus apparuiſſe probat. et aliqn̄ ex ꝑſona dei ſine diſtinctione. aliquādo ſb̄ diſtinctione perſonarum ſermonem eis factum eſſe.

De perplexa queſtione quam ponit Auguſtin᷒ querens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura noua ſit formata an angeli qui ante erant miſſi. et ſi ipi miſſi ſunt. vtrū ſeruata ſui ſpiritual̄ corporis qualitate aliquaꝫ ſpeciem corꝑalem de corpulētiori materia aſſumpſerint an ꝓprium corpus ſuū mutauerint in ſpecieꝫ actioni ſue aptam. c

Sed vbi deum hominibus in corporalibus imaginib᷒ apparuiſſe aſſerit. perplexam queſtionem ꝓponit quam nec abſoluit querens. vtruꝫ in il-

Deū nemo vidit vnq̄ʒ Iohēs
Dē viſibile mutabile eſt

lis corporalibus apparitionibus creatura
aliqua crearet̃ ad illud opus tantū in qua
deus hominibus appareret. an angeli q̄ ā
erant ita mitterent̃ vt manentes in ſuis ſpi
ritalibus corpib⁹ aſſumerēt ex corpulenta
inferiorū elementoꝝ materia aliquā ſpeciē
corpalem: quam coaptatā q̄ſi aliquam ve
ſtem mutarent in quaſlibet ſpecies corpo=
rales veras quidem. an corpus ſuū ꝓpꝛium
ꝟterent in ſpecies aptas actionibus ſuis ꝑ
Auguſti. ꝟtutem ſibi a deo dataʒ. Ait eñ ita Augu
ſtinus in .iij. li. de tri. Querendum eſt in il=
lis antiquis corporalibus formis ⁊ viſis:
vtrum ad hoc opus tantū creatura forma=
ta ſit in qua deus ſicut tunc oportuiſſe indi
cauit humanis oſtenderet̃ aſpectibus. an
angeli qui iam erant ita mittebant̃: vt ex ꝑ
ſona dei loquerent̃ aſſumentes corporaleʒ
ſpeciem de creatura corporea ſin vſum mini
ſterij ſui. aut ipm corpus ſuum cui non ſub
duntur: ſed ſubditum regunt mutantes at=
q3 vertentes in ſpecies quas vellent acco=
Concedendū ē āgelos mitti ſed reliq̄ expediri nō ſufficit. modatas atq3 aptas actionib⁹ ſuis ſm at=
tributam a creatore ſibi potentiam. Sed fa
teor excedere vires intentionis mee. vtruʒ
angeli manente ſpūali ſui corporis qualita
te. ꝑ hanc occultius opantes aſſumant ex
inferioribus elementis corpulentiorib⁹ qđ
ſibi coaptatum q̄ſi aliquam veſtē mutēt et
ꝟtant in quaſlibet ſpecies corporales ⁊ ip
ſas veras. ſicut aqua vera in vinum veruʒ
ꝯuerſa eſt a dño. An ipa ꝓpꝛia corpa ⁊ ſua
tranſforment in id quod volunt accōmoda
tum ad id quod agunt. Sed quod hoꝝ ſit
qm̄ hō ſum: nullo experimento compꝛehen=
dere valeo. ſicut angeli qui hoc agūt. Attē
de lector q2 queſtionem ꝓpoſitam non ſol=
uit: ſed indiſcuſſam reliquit. vtrū angeli q̄
mittebant̃ ſeruatis ſuis ꝓpꝛijs ſpiritalib⁹
corporibus ſupueſtirent̃ aliqua corpulen
tiori ſpecie in qua poſſent videri: an ipſum
corpus mutarent ⁊ tranſformarēt in quam
cunq3 vellent ſpeciem in qua poſſent cerni
In quibus ꝟbis videt̃ Aug⁹. atteſtari an
gelos eſſe corporeos ac ꝓpꝛia ac ſpiritualia
habere corpa.

Q deꝰ in ſpecie qua ē deꝰ nūq̄3 mortalibus apparuit. d

Ceteruʒ hec velut
nimis ꝓfunda atq3 obſcura relinquētes: il
lud indubitant̃ teneamus. q̄ deꝰ in ſpecie
eſſentie ſue nūq̄3 mortalib⁹ apparuit. ſicꝫ fa=
mulo ſuo Moyſi dicit. Nō videbit me hō
⁊ viuet. Et in euāgelio Ioh. legit̃. Deum
nemo vidit vnq̄3. Viſibile eñ quicq̄3 non
eſt qđ non ſit mutabile. Idō ſubſtātia ſiue eſ
ſentia dei qm̄ nullo modo mutabil' eſt. nul=
lo modo ꝑ ſeipam viſibilis eſt. Proinde il
la omnia que patribus viſa ſunt cum deuſ
illis p̄ſentaretur: ꝑ creaturaʒ facta manife
ſtum eſt. Et ſi nos latet quō ea miſtris an=
gelis fecerit deus. ꝑ angelos tñ facta eē di
cim⁹. Audeo g̃ fiducialiter dicere nec deuʒ
patrem. nec ꝟbum eius. nec ſpūm eius qui
eſt vnus deus. ꝑ id qđ eſt atq3 idipm ē vl=
lo modo eſſe mutabilem. ac ꝑ hoc multomi
nus eſſe viſibilem.

Vtrū demones intrent corpa hominū ſubſtantialiter. an illabant̃ mentibus hoim. e

Illud etiā conſide=
ratione digniſſimū videt̃. vtruʒ demones
ſiue corporei ſiue incorporei ſint hoīʒ ſbſtā
tialiter intrent corpa. eorumq3 animab⁹ il=
labantur. an ideo intrare dicant̃. quia ma=
licie ſue ibi effectum exercent dei ꝑmiſſione
opprimendo atq3 vexando eas. vel in pec=
catum ꝓ voluntate ſua trahendo. Q in ho
mines introeant atq3 ab eis expulſi exeant
euangelium apte declarat cōmemorās de
monia in quoſdam ingreſſa ⁊ ꝑ chꝛiſtū eie
cta. ſed vtrum ſm ſubam fuerint ingreſſa:
an ꝓpter mali effectum dicant̃ ingreſſa: nō
adeo ꝑſpicuum eſt. De hoc aūt Gennadi⁹
in diffinitionibus eccl'iaſticoꝝ dogmatum
ait. Demones ꝑ energiam opationem non
credimus ſubſtantialiter illabi aīe: ſed ap=
plicatione ⁊ oppreſſione vniri. Illabi autē
menti illi ſoli poſſibile eſt q̄ creauit. q̄ natu=
ra ſubſiſtens incorporeus capabil' ē ſue fa=
cture. Ecce hic vid̄r inſinuari q̄ ſubſtātia=
liter non illabāt̃ demones vel introeāt cor
da hoim. Beda q̄3 ſuꝑ illū locū Act. aplo
Beda rum vbi Petrus ait Ananie. Cur tempta
uit ſathanas cor tuum: dicit. Notanduʒ q̄
mentem homis iuxta ſubſtantiaʒ nihil im
plere poſſit: niſi creatrix trinitas. q2 tantū=
modo ſm opationem ⁊ volūtatis inſtictū
anima de his que ſunt creata implet̃. Im=
plet ꝟo ſathanas cor alicui⁹: non q̄dem in=
grediens in eum ⁊ in ſenſum eius: neq3 in=
troiens aditum cordis. ſiquid eſt poteſtas
hec ſolius dei eſt. ſed callida ⁊ fraudulenta

deceptione animam in effectū malicie trahens p cogitationes ⁊ incentiua vitiorum quibus plenus eſt. Impleuit ergo ſathanas cor Ananie non intrando: ſed malicie ſue vires inſerēdo. Idem ſpūs immūdus flamma ꝟtutum de cordibus fideliū expulſis. doctoribus veritatis venenū pſecutionis infundit. His autoritatibꝰ oſtendit ꝙ demones non ſubſtantialiter intrant corda hominū. ſed ꝓpter malicie effectum. de quibus pelli dicuntur. cum nocere non ſinuntur.

Iſta eſt diſtinctio. viij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de angel' quo ad eorum caſum localem ⁊ ſpūalē. agit de eis quo ad corporum aſſumptionem. Et tria circa hoc facit. Nam pmo inquirit an angeli habeant corpa ſibi vnita Secundo oſtendit qualiter eis habentibꝰ fiat angeli apparitio. Tertio oſtendit qualiter operant̄ circa aīas ⁊ corpora noſtra. Primum facit a pncipio diſtictionis vſq₃ ibi. Nec dubitandū eſt. Scdm vſq₃ ibi. Illud etiam conſideratione. Tertium ꝟo vſq₃ ad finē diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpēali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū pma ē hec

Angeli non ſunt corpales q̄uis corpora ſibi aſſumunt aerea ꝓ explendo circa nos aliquo ope miniſteriali. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄ ꝓbans q̄rit. Utrū angeli ſibi habent corpora naturaliter vnita? Et reſpondet ꝙ quidam opinati ſunt eos habere corpora aerea: que in demonibus ante peccatum fuerūt ſubtiliora ⁊ puriora ⁊ impaſſibilia. poſt peccatū aūt facta groſſiora etiā ab igne corpali paſſibilia. ⁊ hoc cōfirmant autoritate. b. Auguſtini. Alij ꝟo dicūt eos naturaliter fore incorporeos. ⁊ beatū Auguſtinum allegatū in contrariū aſſerunt magis fuiſſe locutum inq̄ſitiue q̄ determinatiue. Et ſubdit ꝙ licet angeli icorporei aſſumunt tamen q̄nq₃ corpa. q̄nq₃ viſibilit̄ aliq̄d opant̄ circa nos. ⁊ poſt opis completionē illa deponunt. Uñ in talibus corporibꝰ hominibus pluries apparuerunt ⁊ locuti ſunt aliq̄n in pſona patris. aliq̄n in pſona filij. aliquando in pſona ſpūſſancti.

Secunda propoſitio eſt hec. Q deus aliquando in formis corpalibus apparuit. Hāc ꝓbat magiſter autoritate beati Auguſtini. Uñ mouet q̄ſtionem circa hec. ſ. vtrum deus corpaliter apparens de nouo ſemp̄ creauit illud corpus in quo apparuit. Et vtrū angeli corpaliter apparentes. dato ꝙ ſint corporei tm̄ in ſuis corporibus appareant. vl' alia corpora aſſumant magis groſſa ex viſibilium rerum materia. ⁊ an illam ad placitum in quamlibet tranſſumant diſpoſitionem. Iſtam magiſter relinquit inſolutā. Et poſtea dicit ꝙ diuina eſſentia nūq̄ potuit nec poteſt videri vt eſt. quia omne viſibile mutabile eſt. Cū ergo eſſentia dei ſit immutabilis. quid aliud ſupereſt q̄ ꝙ ſit etiam inuiſibilis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Spūs maligni p quendam effectum poſſunt q̄nq₃ illabi hominibus. nō illapſu eſſentiali. Hanc magiſter ꝓbans querit. Utrū demones ſiue ſint corporei ſiue incorporei intrēt ſubſtantialiter corpora hominū vel ſolum dominant̄ in malicie effectum. Et rñdens dicit ꝙ ſolus deus menti humane illabit̄. ⁊ ꝙ diabolus ingredi dicit̄ corpa. hoc eſt ſolū p effectū malicie qđ ꝓbat autoritatibꝰ Gregorij ⁊ Bede q̄ patent in textu. Et tm̄ in ſpēali.

De ordinū diſtinctiōe qui et quot ſint. DI. IX
a

POſt predicta ſupeſt cognoſcere de ordinibꝰ angeloꝝ quid ſcriptura tradat Que in pluribꝰ locis nouem eſſe ordīes angelorū ꝓmulgat. ſ. angelos. archangelos. pncipatꝰ. ptātes. ꝟtutes. dominationes. thronos. cherubin ⁊ ſeraphin. Et inueniūtur in iſtis ordinibus tria terna eſſe. ⁊ in ſingulis tres ordines. vt trinitatis ſimilitudo in eis inſinuet̄ impreſſa. Unde Dionyſius tres ordines angelorū eſſe tradit. ternos in ſingul' ponens. Sunt em̄ tres ſuperiores. tres inferiores. tres medij. Supiores ſeraphin. cherubin. throni. Medij. dominationes. pncipatus. ptātes. Inferiores. virtutes. archangeli. angeli. Dionyſi.

Quid appellet̄ ordo. et que ſit ratio nomis cuiuſq₃.
b

Hic conſiderandū eſt quid appelletur ordo. Deinde vtrū ab ipa creatione fuerit diſtinctio illorum ordinum. Ordo angelorum dicitur multitudo celeſtium ſpirituū qui inter ſe in aliquo munere gratie ſimilantur. ſicut ⁊ in naturaliū datorum munere conueniunt. Ut verbi gr̄a. Seraphin dicuntur qui pre alijs ardēt charitate. Seraphin enim interp̄tatur ardens vel ſuccendens. Cherubin qui p̄ alijs in ſcientia eminent. Cherubin em̄ interp̄tatur plenitudo ſcientie. Thronus dicitur ſedes. Throni autem vocantur (vt beatus Gregorius ait) qui tanta diuinitatis gratia replentur. vt in eis ſedeat deus: ⁊ p eos iudicia decernat atq₃ informet. Dominationes vocātur qui pncipatus ⁊ poteſtates tranſcendunt. Principatus dicunt̄. q̄ ſibi ſubiectis que ſunt agenda diſponunt. eiſq₃ ad explenda diuina myſteria pncipantur. Poteſtates nominant̄ hi qui hꝯ ceteris potentius in ſuo ordine acceperunt. vt virtutes aduerſe eis ſubiecte eorum refrenentur poteſtate: ne homines tātum temptare valeant q̄tum deſiderant. Uirtutes vocant̄ illi p quos ſigna ⁊ miracula frequēt̄ fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora. Grego.

Q hec nomina nõ propter ſe ſʒ pro pter nos eis data ſunt que aſſũpta ſunt a donis grẽ que nõ hñt ſingu lariter ſed excellenter et a ꝑcipuis nominanť. c

Hec noĩa illis non

ꝑpter ſe: ſ ꝑpť nos eis data ſunt Qui eñ ſibi noti ſunt contemplatiõe. nobis innoteſcunt cognominatõe. Et nominanť ſinguli ordines a donis gratiarum: q̃ non ſingulariter: ſed excellenter data ſunt in participatione. In illa eñ celeſti curia vbi plenitudo boni eſt. licet quedam data ſint excellẽter. nihil tñ poſſidetur ſingulariť. Oĩa eñ in omnibus ſunt. non q̃dẽ equaliter. quia alij alijs ſublimius poſſident. que tñ omẽs habent. Cũq; omnia dona gratiarũ ſuperiores ordines ſublimius ⁊ ꝑfectius perceperint. tamen ex ꝑcipuis ſortiti ſunt vocabula. inferiorib⁹ cetera relinquentes ordinibus ad cognominationem. Ut: ſeraphin q̃ ordo excellentiſſimus eſtimatur. tam dilectionem q̃ȝ cognitionem diuinitatis ⁊ cetera ꝟtutum dona ceteris omnibus ſblimi⁹ ⁊ ꝑfectius ꝑcepit. ⁊ tamen ab excellentiori dono. id eſt a charitate nomen accepit ille ſuperior ordo. Maius eñ donum ẽ ipa charitas q̃ȝ ſcientia. Iteȝ maius eſt ſcire q̃ȝ iudicare. ſcientia nanq; informat iudiciũ. Ideoq; ſecundus ordo a ſecũdo dono. id eſt cognitione veritatis appellatus eſt. ſcilicet cherubin. Ita ⁊ de alijs intelligendum eſt. Aſſignatur ergo excellentia ordinũ ſm excellentiam donorum. Et tamen ſic̃ Gregorius ait. illa dona omibus ſunt communia. Omẽs eñ ardent charitate: ⁊ ſcia pleni ſunt. ſic ⁊ de alijs. Sed ſupiores alijs excellentius. vt iam dictum eſt. ipa acceperũt a q̃bus ⁊ nominanť. Uñ Greg⁹. In illa ſumma ciuitate quiſq; ordo eius rei cenſetur nomine. quam plenius accepit in munere.

Queſtio ex verbis Gregorij orta d

Sʒ oritur hic que

ſtio talꝰ. Si quiſq; ordo ab illo dono noiať quod plenius poſſidet. tunc cherubin i ſcientia ꝑeminet omnibus. q: a ſcientia noiatur. Sed q̃ magis diligit: plus cognoſcit. Tñ eñ (vt tradit autoritas) cogñcit ibi q̃ſ q; q̃tum diligit. Itaq; ſeraphin nõ ſolũ in charitate: ſed etiam in ſcia ꝑeminẽt. Ideoq; autoritas illa ſic videtur intelligenda vt compatio non referatur ad omnes ordies: ſed ad quoſdam. ſ. inferiores. Ille eñ ordo non plenius ſeraphin accepit ſcientiam in munere. ſed plenius alijs ordinibus q̃ ſunt inferiores. Nec nominať q̃ſq; ordo ab omni re. quam plenius alijs accepit. ſed ab aliqua rerum quas accepit. Uel poteſt comparatio referri nõ ad ipos ordines: ſed ad alia dona. nec ad omnia alia dona: ſ ad q̃dam. Sicut enim hoĩes cum plura habeãt dona. quedam alijs excellentius poſſident Ita forte ⁊ angeli quibuſdã munerib⁹ magis pollent. ⁊ alijs q̃buſdam minus.

Explanatõ il lꝰ autoritatiſ

Alia declaratio eiuſdem

Utrũ ordines ab initio creatiõis ita diſtincti fuerint. e

Jam nunc inquire

re reſtat. Utrũ ⁊ iſti ordines a creatõis initio ita fuerint diſtincti? Q ita fuerũt diſtincti a ꝑmordio ſue ꝯditiõis vid: teſtimonio autoritatis inſinuari. que tradit de ſingulꝰ ordinibus aliquos cecidiſſe. De ordie nanq; ſupiori lucifer ille fuit. quo nullꝰ digniorſ conditus fuit. Apl's etiam ꝑncipatus ⁊ ptãtes tenebrarũ noiat oñdens de ordinibus illꝰ cecidiſſe. qui cum in malꝰ miſteriuȝ exerceãt. nõ tñ penit⁹ noib⁹ ordinũ ſuoruȝ ꝑuati ſunt. Sed non videť illõ poſſe ſtare. Nõ eñ tũc charitate ardebãt nec ſapia pollebant. neq; in eis deus ſedebat. Si enim h habuiſſent: nõ cecidiſſent. Nõ ĝ tunc erãt cherubĩ vꝰ ſeraphĩ vꝰ throni. Ad qđ dicimus q: añ caſuȝ q̃rũdã nõ erãt iſti ordines q: nondũ habebãt dona in quoꝝ ꝑticipationib⁹ ꝯueniũt. Sʒ q̃buſdã cadẽtib⁹ alijs appoſita ſunt. eiſq; q̃ ceciderũt collata fuiſſent eadẽ dona ſi ꝑſtitiſſent. Iđq; ſcriptura dicit de ſingulꝰ ordinibus aliq̃s cecidiſſe. ñ q: fuiſſent in ordinibus ⁊ poſtea corruerť. ſ q: ſi ꝑſtitiſſent eoꝝ aliq̃ in ſingulꝰ fuiſſent ordinibus. q̃ ⁊ in nature tenuitate ⁊ i forme ꝑſpicacitate differẽtes ĝdus habebant ſic̃ illi q̃ ꝑſtiterũt. Alij eñ vt ꝑdiximus ſupiores. alij inferiores conditi ſunt. Supiores q̃ naťa magis ſbtiles ⁊ ſapia magis ꝑſpicaces. Inferiores q̃ naťa min⁹ ſbtiles. ⁊ intelligẽtia min⁹ ꝑſpicaces facti ſunt. Has aũt inuiſibiles differentias inuiſibiliũ ſolus ille ponderare potuit q̃ oĩa in numero ⁊ menſura ⁊ pondere diſpoſuit. id eſt in ſeipſo

Q añ caſum quorũdã fuerintꝰhi ordieſ q: non habebãt dõa grẽ: que q̃buſdoȝ cadẽtib⁹ alia appoſita fuerunt.

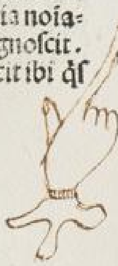

qui eſt menſura omni rei modū pfigens. et numerus omni rei ſpeciem pbens . ⁊ pondus oēm rem ad ſtabilitatem trahens. id ē terminans ⁊ formans ⁊ ordinans omnia.

Utrum omnes angeli eiuſdem ordinis ſint equales. f

Preterea conſiderari oportet. vtrū oēs angeli eiuſdeꝫ ordis equales ſint? Ita eſſe quibuſdam placuit. ſed non eſt hoc pbabile nec aſſertōe dignū quia lucifer qui fuit de collegio ſupiorum: ipis etiam dignior extitit qui alijs excellentiores creati fuerant. Ex quo pcipitur: q ſi pſtitiſſet: in ordine ſupiori fuiſſet. et alijs eiuſdem ordinis dignior extitiſſet. Sic em̄ vnus eſt ordo apoſtolorū ⁊ alter martyꝝ. ⁊ tamē in apoſtol' alij alijs ſunt digniores. ſimiliter ⁊ in martyribus alij alijs ſunt ſuperiores. ita ⁊ in ordinibus angelorum recte credit eſſe.

Per ſiſte oſtēdit non omēs eiuſdeꝫ ordis pares eſſe

Quomodo dicat ſcriptura decimum ordinem ex hominibus cōpleri. cum non ſint niſi nouem ordines. g

Notandum etiam q decimus ordo legit de homibꝰ reſtaurādus. Sed cū non ſint niſi nouem ordines: nec plures fuiſſent etiam ſi illi qui ceciderūt pſtitiſſent. mouent lectores quō ſcriptura dicat decimū ordinem compleri ex hoibꝰ. Gregꝰ. nanqꝫ ait homīes aſſumēdos in ordine angelorū. quorū alij aſſumūt in ordīe ſuperiorū. qui. ſ. magis ardent charitate. Alij in ordine inferiorū. qui. ſ. minus pfecti ſunt. Ex quo apparet nō eſſe de hominibus formandum decimū ordinē. tanqꝫ nouem ſint angelorū ⁊ decimus hominū. ſed homines pro qualitate meritorū ſtatuēdos in ordinibus angelorū. Qd ergo legitur decimus ordo cōplendus de hominibus. ex tali ſenſu dictum fore accipi poteſt. qꝛ de hominibꝰ reſtaurabit qd in angelis lapſuꝫ ē. de qbus tot corruerunt. vt poſſet fieri decimus ordo. Propter qd aplꝰs dicit reſtaurari omīa in xpo que in celis ⁊ q̄ etiā in terris ſunt. qꝛ p xpm redemptū eſt genus humanum. de q fit repatio ruine angelice. tn̄ non minꝰ ſaluaret hō ſi angelus nō cecidiſſet.

Nō minꝰ ſaluaret hō ſi angelus nō cecidiſſet.

Qd hoies aſſumunt iuxta numerū ſtantiū non lapſorū. h

Nō enim iuxta numerum eorū qui ceciderūt. ſed eorū qui pmanſerūt hoies ad beatitudinē admittunt. Unde Gregꝰ. Supna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoibus cōſtat. ad quā credimꝰ tātos humani generis aſcendere qntos illic cōtigit angelos remanſiſſe. ſicut ſcriptū ē in cātico Deutronomij. Statuit termīos ꝑploꝝ iuxta numerū angelorū dei.

Quidam dicunt ſm numerum lapſorum angelorum homīes reparandos. i

A quibuſdā tamē putat q hoies reparent iuxta numerū angelorum q ceciderūt. vt illa celeſtis ciuitas nec ſuorū ciuium numero pueť. nec maiori copia regnet. Qd Augꝰ. in ench. ſentire videt. nō aſſerens de homibꝰ plus ſaluari qꝫ corruit de angel'. ſed nō minus ita dicens. Supna hierl'm mr̄ noſtra ciuitas dei. nulla ciuiū ſuorū numeroſitate fraudabit aut vberiore etiam copia fortaſſe regbit. Neqꝫ em̄ numerū aut ſanctorū hoim aut immundorū demonum nouimꝰ. in quorū locū ſuccedentes filij catholice mr̄is. q ſteril' apparebat in terris in ea pace de q illi ceciderunt ſine vllo tpis termino pmanebunt. Sed illorū ciuiū numerꝰ ſiue q eſt ſiue q fuit: ſiue q futurꝰ eſt: in contemplatōe eiꝰ artificis ē q vocat ea q̄ non ſunt tanqꝫ ea q ſunt. Ecce apte dicit non minꝰ de hoibꝰ ſaluari qꝫ corruit de angel'. ſed plus nō aſſerit.

Iſta eſt diſtinctio. ix. huiꝰ ſecundi libri. In qua magiſter poſtqꝫ egit de cōi angeloꝝ creatōe ⁊ bonorum ⁊ maloꝝ diſtinctione: incipit tractare ſpecialit' de bonorū dignitate ⁊ compatōe. Et tria circa hoc facit. Nā pmo agit de nūero ordinū ⁊ noīatione. Scdo tractat de eorum diſtīctōe. Tertio tractat de eorū ex hominibꝰ repatōe. Primū facit a pncipio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Iā inqrere reſtat. Secundū ab inde vſqꝫ ibi. Notandū etiā q decimꝰ. Tertiū vo vſqꝫ ad finem diſtinctōis. In ſpēali ſnīa mgr̄i ſtat in tri. ppo. qua. pma ē hec. Nouem ſunt chori ſeu ordines angelorū in tribꝰ hierarchijs ſm dona noīatim diſtinctorū. Hanc mgr̄ inſinuās dic̄ nouem eē ordines angelorū tribꝰ ternarijs quos hierarchias vocamꝰ diſtictos. ita q qlibet ternarꝰ ſeu hierarchia tres ꝯtineat ordines. quoꝝ ordinū tres ſunt ſuperiores. ſ. ſeraphin cherubin ⁊ throni. tres ſūt medij. ſ. dn̄atōes. pncipatꝰ ⁊ ptātes. tres aūt ſunt inferiores vtpote vtutes. archangeli ⁊ angeli. Poſtea declarat qd ſit ordo. Et dicit q ordo ſit mltitudo ſpirituū celeſtium qui inter ſe in aliquo gratie munere aſſimulat. ſicut q in donorum naturalium participa

Ordo eſt

tione conueniunt. Sicut exempli gratia ſeraphꝭ cōueniūt in charitatis ardore. cherubin in ſcīe plenitudine. ⁊ ſic omnes qui ſunt eiuſdem ordinis conueniunt in illo quod illi ordini eſt ꝓpꝛium. Quod aūt cuiꝗ ordini ſit ꝓpꝛium oſtendit autoꝛ in littera. ⁊ ſubdit ꝙ angelis conueniunt nomina non ꝓpter eos: ſed ꝓpter nos. vt. ſ. ꝑ hmōi nomina nob̄ inoteſcant. Unde ſinguli ordines nominanᷣ a donis gratiarum in quibus ſupioꝛes inferioꝛes ꝑcellūt. quod ſic intelligendum eſt. non ꝙ ordinem gratie a quo ſuperioꝛ denominaᷣ inferioꝛ non habeat. ſed ꝙ tam excellenter ipſam non habeat. vnde ſuperioꝛem ordinem ſeraphin a dono charitatis quod eſt ſupꝛmum inᷣ dōa nominamus. non ideo quia ille ordo ſolus illꝺ donū habeat. ſed quia ceteris excellentius illud habꝫ ⁊ ipſum donum charitatis inter dona gratie pꝛimum locum tenet. ordinem autem ſequentiū. ſ. cherubin a plenitudine ſcientie dicimus. quia donum ſciētie donum charitatis immediate ſequitur in ordine donorum. Contra iſtam ſententiam magiſter obijciēs dicit ex ipa ſequi cherubin eſſe maioꝛis ſcientie ꝙ̄ ſeraphin. eo ꝙ cherubin a dono ſcientie nominatur. Et reſpondet ꝙ non ſequitur. Nam ſeraphin nō nominatur a ſcientia non obſtante ꝙ ſit perfectioꝛis ſcientie ꝙ̄ cherubin. eo ꝙ dignioꝛi ſeu ꝑfectioꝛi dono pollet ꝙ̄ ſit ſcientia. ſ. dono charitatis. ⁊ ergo denominari debet ab ipo dono. ſ. caritatis. ⁊ ſic de alijs angelis. Nā quilibet ordo debet denominari ab illo dono quod in eo pre alijs donis fulget. Secūda propoſitio eſt hec. Angeli ab initio ſue creatōis nō erāt vt nunc ſunt in nouem ordines diſtincti ſeu ordinati qui ordines ordinantur ſm dona gratuita. Licet tamen habuerunt tunc donoꝛum naturaliū vt nunc inequalitatem. Hanc magiſter pꝛobans querit. Utrū ordines angeloꝛum ab initio creationis eorū fuerūt diſtincti. Et arguit pꝛmo ꝙ ſic. ꝑ hoc ꝙ angelus pꝛimus qui cecidit dicitur ſupioꝛ fuiſſe. ⁊ ꝑ hoc quod apl'us dicit aliquos de poteſtatibus ⁊ pꝛincipatibꝰ demones effectos eſſe. In oppoſitum vͦo arguitur per hoc ꝙ ordines denominātur a donis gratuitis que nec boni nec mali in pꝛincipio creationis habuerunt. Et reſpondens dicit ꝙ non habuerunt ab initio ſue creationis eorum diſtinctionem ordinum. ſꝫ habuerunt bene diuerſitates donoꝛum naturaliuꝫ ſm que boni ſtantes diuerſa bona gratie receperunt ⁊ ordinati fuerunt. Et demones dicuntur cecidiſſe non idͦ quia ipi quandoꝗ ordinati fuerunt. ſed ſi ſtetiſſent ſm eoꝛum naturalia dona. ꝑ dona gratie ad illos ordines ꝑtinentia ꝑcepiſſent. ⁊ ſic in illos ordines locati fuiſſent. Deinde queritur. Utrū oēs angeli eiuſdē ordinis ſint equales. Et licet ꝗdam hoc poſuerunt. tñ mgr̄ dicit ꝙ non. Sed ſicut in ordine apoſtoloꝛuꝫ aut martyrū ꝗdam alijs ſunt dignioꝛes. ita conſimiliter in ordine angeloꝛū. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ad ſingulares ordines angeloꝝ homines ſaluandi aſſumanᷣ ſm numerū beatoꝛū angeloꝛū. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Cū non ſint niſi nouem ordines angeloꝛū. quare tunc ſcriptura dicit decimū ordineꝫ ꝑ homines ſaluandos reſtaurari? Et rñdet ꝙ nō idͦ dicitur ꝙ decimꝰ ordo ſit vel nūꝗ fuerit. ſꝫ ꝙ tot homines ſaluenᷣ ꝙ ſunt angeli in vno ordine. ⁊ idͦ dicunt decimū ordinē reſtaurari. Et ſubdit ꝙ opinio beati Grego. eſt ꝙ tot homines ſaluentur quot angeli ꝑſtiterunt. Opinio aūt beati Auguſtini eſt ꝙ tot ſaluentur quot ceciderūt. que aūt verioꝛ ſit non determinatur. Et tñ in ſpēali.

An omnes ſpūs celeſtes mittanᷣ et ponit duas opiniones et autoritates quibus innitunᷣ. a

Di. X

Hoc etiaꝫ inueſtigandū eſt. Utrū oēs illi celeſtes ſpūs ad extioꝛa nuncianda mittanᷣ? Quidā putāt aliꝗs i illa ml'titudine eſſe ꝗ foras ꝓ officio exeūt. alios ꝗ intus ſꝑ aſſiſtūt. ſicut ſcriptū ē in Daniele. Milia miliū miſtrabāt ei. ⁊ decies centenamilia aſſiſtebāt ei. Item Diony. in hierarchia ꝗ ſacer pꝛincipatus dꝛ. de ꝑlatiōe ſpirituum ait. Supioꝛa illa agmina ab intimis nūꝗꝫ recedūt. qm̄ ea ꝗ ꝑeminēt vſum exterioꝛis officij nūꝗꝫ hñt. His autoꝛitatibꝰ innitunᷣ ꝗ angelos mitti: niſi inferioꝛes inficianᷣ. Dionyſiꝰ.

Obiectio contra illos. b

Quibus obijcitur qꝺ Eſaias ait. Uolauit ad me vnꝰ de ſeraphin. ꝗ ordo ſupioꝛ eſt ⁊ excellētioꝛ. Idͦꝗ ſi de illo ordine mittūᷣ: nō eſt ambigēdum ꝗn etiā ⁊ de alijs mittāᷣ. Apl's ꝗꝫ ait. Oēs ſunt admiſtratoꝛij ſpūs in miſterium miſſi. His teſtimonijs aſſerunt ꝗdā oēs angelos mitti. Nec debet indignū videri ſi etiā ſuperioꝛes mittanᷣ. cū ⁊ ille ꝗ creatoꝛ eſt omniū ad h inferioꝛa deſcenderit.

Queſtio ſi oēs mittunᷣ. cur vnꝰ tantū ordo noīe angeloꝛum cenſetur. c

Hic oꝛitur queſtio ſi oēs mittunᷣ ⁊ nūcij dei exiſtūt. qre vnuſ tm̄ inter nouē ordines angeloꝛū noīe cenſetur? Ad qꝺ ꝗdā dicūt oēs ꝗdē mitti. ſꝫ alios ſepiꝰ ⁊ qſi ex officio iniuncto. ꝗ ꝓꝑe angeli vel archangeli noīanᷣ. Alios vͦo rarius mitti. ſ. maioꝛes cā extra cōem diſpēſationē oboꝛta. ꝗ cū angeloꝝ miſteriuꝫ ſuſcipiūt etiā nomē aſſumunt. Uñ in pſal. Qui facit angelos ſuos ſpūs. qꝛ illi ꝗ natura ſpiritꝰ ſunt. aliqñ angeli. i. nuncij ſiūt. Rñſio quoꝛūdam.

Putāt quidā michael gabriel raphael de ſupioꝛi ordine fuiſſe ⁊ ſūt noīa ſpirituū et non ordinū. d

Et putāt illi michael gabriel raphael de ſupioꝛi ordine fuiſſe. Michael interꝑtaᷣ ꝗs vt deꝰ. Gabriel foꝛtitudo dei. Raphael medicina dei. Nec ſūt iſta noīa ordinū ſꝫ ſpirituum. Et dicūt quidam ſingulū hoꝛum vnius ꝓꝑe ac ſingulariter ſpūs eſſe nomen. Alij vͦo nō vnius

Demon
Dyabolus interpretatur criminator vel deorſum fluens
Belial apoſtata
Leuiathan
Sathan hebraice adverſarius

ſingulariter ⁊ determinate. ſed nunc huiꝰ: nunc illius eſt nomen. ſm qualitatē eorum ad quē nuncianda vel gerenda mittuntur. ſicut ⁊ demonũ q̃dam noīa ſunt que q̃dam putant eſſe vnius ꝓꝓa. Aliȷ́ ꝟo pluribꝰ cō munia. Diabolus q̃ppe qui grece ita vocatur ⁊ criminator interp̄tatur vel deorſum fluens hebraice dr̄ ſathan. i. aduerſariꝰ. Dicitur ⁊ belial. i. apoſtata ⁊ abſq; iugo. dicitur etiā leuiathan. i. additamentũ eorũ. ⁊ alia plura reperies nomina que vel vnius ſpūs ſunt ꝓpria vel pluribus cōmunia.

Quomō determinent predictas autoritates que videntur aduerſari qui dicūt omnes angelos mitti. e

Qui autē omnes angelos mitti aſſerūt premiſſas autoritates Daniel. ſ. et Dioni. ita determinant. Dicūtur ſupiora agmina deo aſſiſtere. ⁊ ab intimis nunq̃ recedere. non q̃n aliq̃n mittantur ſ; q: rariſſime ad exteriora prodeunt. neq; tunc ab intimis recedunt: ſ; dei pn̄tie ⁊ cōtemplationi ſemꝑ aſſiſtūt. quod etiam faciunt q̃ frequenter mittuntur.

Quos aliȷ́ dicant mitti et quos dicant non mitti cū determinatiōe autoritatum que videntur ſibi aduerſari. f

Aliȷ́ ꝟo dicūt tres ordines ſupremos. ſ. cherubin ſeraphin et thronos: ita creatori aſſiſtere ꝙ ad exteriora nō exeunt. Inferiores aūt tres ad exteriora mitti. Tres ꝟo medios inter vtroſq; conſiſtere non modo dignitate vel loco. ſed etiā officio. q: p̄ceptū diuinū a ſupioribus accipiūt. ⁊ deferūt ad inferiores. Ideoq; cum ſupremi mediȷs ⁊ mediȷ imis atq; hi hominibus p̄ceptum dei nuncient. merito oēs angeli nominari debent. Et ob id forte aplꝰs ait. Omēs ſpūs admiſtratores eē filiȷ ⁊ mitti in miniſteriū. Vel ꝑ oēs nō ſingulos ordines: ſed de inferioribꝰ ordinibꝰ ſingulos angelos complexus eſt. Illō ꝟo qō Eſaias ait per verba Dionyſiȷ determinant dicentis. Hi ſpūs qui mittuntur percipiunt horū vocabulum. quorū gerūt officium. Vñ dicunt illū angelū q̃ miſſus eſt ad Eſaiā. vt mūdaret ⁊ incēderet labia ꝓphete: fuiſſe de ordine inferiorū. Sed ideo dictꝰ eſt forte de ſeraphin. q: veniebat incēdere ⁊ ꝯſummere delicta Eſaie.

Iſta eſt diſtinctio. x. huiꝰ ſecundi libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de cōparatōne angelorū ad ſe inuicē: tractat de cōparatōe eorū ad deū. Et tria facit. Nam p̄mo facit de q̃bus ordinibꝰ ſunt angeli q̄ mittuntur. Scđo quō diuerſa noīa ex ꝓprietatibus ſortiuntur. Tertio qualiter miſſi a diuina ꝯtemplatione non excluduntur. Primū facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq; ibi. Hic oritur queſtio. Scđm ab inde vſq; ibi. Qui aūt oēs. Tertiū ꝟo ab inde vſq; ad finē diſtinctōis. Et tm̄ in generali. In ſpeali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum prima eſt hec. Angeli de ſingulis ordinibus ad extra ad nr̄m miniſterium mittuntur. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄ probans querit p̄mo. Utrum oēs angeli de ſingulis ordinibus ad exteriora nunciāda mittantur? Et rn̄dēdo recitat opiniones circa hoc. quarū p̄ma dicit. ꝙ nō oēs mittuntur. q: ſupiores ſꝑ deo aſſiſtunt. Et illa opinio confirmatur autoritate. b. Dionyſiȷ ⁊ Daniel quibus dr̄. ꝙ ſupiora illa agmina ab intimis nunq̃ deſcendūt. Scđa opinio dicit ꝙ oēs mittantur. qō ꝓbatur ꝑ hoc ꝙ ſeraphin legitur miſſus fuiſſe ad Eſaiā. Cum ergo de ſeraphin q̄ ſunt ſupremi ordinis mittantur. videtur etiam ꝙ de ſingulis ordinibus mittantur. Et ꝯfirmatur ꝑ hoc ꝙ filius dei q̄ eſt ſupior omi angelo: fuit miſſus. Scđo ꝑ autoritatē aplī q̄ dicit ꝙ oēs ſunt adminiſtratoriȷ ſpūs miſſi in miniſteriū. Deinde obiȷcit econtra opinionem iſtā dicēs. Si oēs mittuntur: q̄re tunc nō oēs dicuntur angeli. i. nunciȷ. ſed vnꝰ ordo hoc nomen ſolū ſortitur? Et rn̄dens ad hoc dicit ꝙ illi q̄ ſunt de inferiori ordine angeli ꝓprie dicuntur. q: ex ꝓprio eorū officio ſepius mittuntur. Nihilominꝰ tn̄ ⁊ aliȷ etiam q̄nq; mittuntur. ⁊ tunc angelorū nomen ſuſcipiūt. ſm illud pſal. Qui facit angelos ſuos ſpūs. q: qui naturaliter ſpūs ſunt quādoq; angeli. i. nunciȷ fiunt. Et ſubdit incidentaliter ad huius ſecunde opinionis confirmationem ꝙ iſta nomina Michael Gabriel Raphael ſunt propria nomina quorundam ſpirituum a ſupiori ordine miſſorum. Quis tamē aliȷ dicunt ꝙ ſint nomina officiorum. Unde q: Raphael interp̄tatur medicina dei quilibet angelꝰ q̄ ad medicandum mittitur Raphael dici poteſt. Et ſimiliter dicendum eſt de aliȷs. Et hoc confirmat ꝑ ſile in demonibus q̄bus q̃dam nomina ſunt cōmunia. ſicut Diabolus ſathan ⁊ belial. ⁊ ſimilia. quorū interp̄tatōꝫ ponit in lr̄a. Hec tn̄ noīa q̄nq; ſingularibꝰ demonibꝰ aſcribantur ſpecialiter. Poſtea ſoluit autoritatē. b. Dionyſiȷ q̄ p̄ma opinio ꝓbatur ⁊ dicit ꝙ ſupremi angeli dicuntur aſſiſtere. Quis raro mittantur. tamen q̄n mittūtur a dei preſcientia non recedunt. ſed eius contemplationi eque bene aſſiſtunt. quod etiam illi faciunt qui quotidie ſeu frequenter mittūtur. Ex predictis ſimul ſumptis infero p̄mo ꝙ angeli miſſi diuerſa nomina ſm varias officiorū ꝓprietates ſortiuntur. quē eſt ꝓpoſitio ſcđa. Infero ſcđo ꝙ angeli miſſi tempe miſſionis ab intimis diuīe ꝯtemplatōis nō excludūtur q̄ eſt ꝓpoſitio tertia. Poſtea mgr̄ ponit tertiam opinionē q̄ dicit ꝙ ſupiores angeli nunq̃ mittantur. i. tres ſupmi chori ſꝑ aſſiſtūt. ſ; ꝙ infimi tres chori ſꝑ mittantur. mediȷ aūt chori dicūtur aſſiſtere ⁊ mitti. inq̃tū mitti accipitur ꝓut mediȷ nūciāt inferioribꝰ. i. illumināt inferiores. Et q: vt ſic ſupiores mediȷs nūciāt ⁊ mediȷ infimis. iō ſupiores dicūtur mitti. ⁊ ad illū ſenſū locutꝰ ē aplꝰs dicēs oēs miſſos ad miſtratōꝫ. Ad autoritatē Eſaie rn̄dēdo dicit ꝙ angelꝰ ad Eſaiā miſſꝰ nō fuit ꝓpe de ordīe ſeraphin. ſ; ſic denoīatur ab effectu ad quē venerat. q: venerat ad inflāmādū cor incendio amoris dei. Et tm̄ in ſpeali.

Vnuſquiſqꝫ aūt hꝫ duos angelos {bonū ad cuſtodiam / malū ad exercitium}

Vtꝝ de cuſtodia angelorum vtrum vnus pluribus vel ſinguli ſingulis

Q quequ aīa hꝫ angelum bonū ad ſui cuſtodiā delegatū. et malū ad ad exercitium. a

DI.XI

Illud quoqꝫ ſciendū eſt ꝙ angeli boni deputati ſunt ad cuſtodiam hominū. ita vt quiſqꝫ electorū habeat angelū ad ſui ꝑfectum atqꝫ cuſtodiā ſpecialiṫ delegatum. Vñ in euangelio veritas a puſillorū ſcandalo ꝓhibens ait. Angeli eorū ſemꝑ vident faciem pr̄is. Angelos dicit eorum eſſe: quibus ad cuſtodiam deputati ſunt. Sup quem locum Hieronymus tradit vnamquāqꝫ animā ab exordio natiuitatis habere angelū ad ſui cuſtodiaꝫ deputatū inquiens ita. Magna dignitas animarū eſt vt vnaqueqꝫ habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiā ſui angelū delegatum. Greg⁹ qꝫ dicit. Q quiſqꝫ vnū bonū angelum ſibi ad cuſtodiam deputatum. et vnum malum ad exercitium habet. Cum eñ omnes angeli boni noſtrū bonū velint cōmuniterqꝫ ſaluti omniū ſtudeant. ille tñ qui deputatus eſt alicui ad cuſtodiā: eum ſpecialiṫ hortaṫ ad bonum. ſicut legitur de angelo Thobie. ⁊ de angelo Petri in actibus apoſtolorum. Similiter ⁊ mali angeli cum deſiderent malum hominū. magis tñ hominē ad malū incitat ⁊ ad nocendū fortius inſtat ille qui ad exercitium ei⁹ deputatus eſt.

Hiero.

Grego.

Utrum ſingulis hominib⁹ ſinguli angeli an pluribus deputat⁹ ſit vnus. b

Solet autē queri vtrum ſinguli angeli ſingulis hominibus an vnus pluribus ad cuſtodiam vl' exercitium deputatus ſit? Sed cū electi tot ſint quot ⁊ boni angeli ſunt. plures conſtat eſſe oēs ſimul bonos ⁊ malos homiēs q̄ȝ boni angeli ſint. Et cum tot ſint electi quot angeli boni. ⁊ angeli boni plures ſint q̄ȝ mali pluresqꝫ ſint homines mali q̄ȝ boni. nō eſt ambigendū plures eſſe bonos homines q̄ȝ ſint mali angeli. ⁊ plures eſſe malos hoīes q̄ȝ ſint mali angeli vel boni angeli.

Cōfirmat vnum angelū plurib⁹ hoībus deputari ſiue ſimul ſiue tēporibus diuerſis. c

Ideoqꝫ dici oportet vnū eundemqꝫ angelū bonū vel malū pluribus hominib⁹ deputari ad cuſtodiā vel exercitium. ſiue eodem tempe ſiue diuerſis temporibus. Ideo aūt dicim⁹ eodē tēpore vel diuerſis temporibus. quia videṫ quibuſdam ꝙ oēs homines q̄ ſunt ſunṫ in aliquo tpe. ſinguli ſingulos angelos habere poſſunt bonos vel malos. quia licet maior ſit numerus hominū cōputatis in vnū omnibus qui fuerunt ⁊ ſunt ⁊ futuri ſunt: q̄ȝ angelorum. tamen q̄ꝛ homines decedentibus hominibus ſuccedunt. Et ideo nunq̄ȝ ſimul ſunt in hac vita. Angeli vō nūq̄ȝ decedunt. ſed ſimul omnes ſunt. eſſe poteſt vt ſinguli hominum dum in hac vita ſunt ſingulos habeant angelos bonos vel malos ad ſui cuſtodiam vel exercitiū deſtinatos. Ceterū ſiue ita ſit ſiue non. non eſt dubitandum vnumquēqꝫ habere angelum ſibi deputatū. ſiue pluribus ſimul deſtinatus ſit. ſiue vni ſingulariter. Nec eſt mirādū vnū angelum pluribus hoībus ad cuſtodiaꝫ deputari. cum vni homini plurium cuſtodia deputeṫ. ita vt eorū quiſqꝫ ſuum dicaṫ habere dominū vel epiſcopū vl' abbateꝫ.

Utrū angeli ꝑficiant in merito vl' in p̄mio vſqꝫ ad iudiciū. d

Preterea illud cōſiderari oportet. Utꝝ angeli boni in p̄mio vel in merito ꝑficiant vſqꝫ ad iudiciū? Q in meritis ꝑficiant atqꝫ quotidie magis ac magis mereanṫ quibuſdam videtur ex eo q̄ꝛ quotidie hominū vtilitatibus inſeruiūt eorumqꝫ ꝑfectibus ſtudent. Quib⁹ etiam nihilominus videṫ ꝙ ⁊ in p̄mio ꝑficiant. ſcꝫ in cognitione ⁊ dilectione dei. Licet eñ (vt aiūt) in ꝯfirmatione beatitudinē acceperint eternā atqꝫ ꝑfectam. augetur tamen quotidie eorū beatitudo. q̄ꝛ magis ac magis diligunt atqꝫ cognoſcunt. ⁊ eſt eorū caritas qua deum ⁊ nos diligunt: ⁊ meritum ⁊ p̄miū. Meritū. q̄ꝛ ꝑ eam ⁊ obſeq̄a ex ea nobis impenſa mereanṫ. ⁊ in beatitudie proficiunt. ⁊ ipa eadem eſt p̄mium. q̄ꝛ ea beati ſunt.

Quibuſdā videṫ ꝙ ꝑficiāt in vtroqꝫ.

Autoritatibus confirmant quod dicunt. e

Et ꝙ angeli profi-

tiant in cognitiōe ac p̄ h̄ in beatitudine: teſtimonijs ſanctoꝝ ↄfirmāt. Dicit em̄ Eſaias ex pſona angeloruʒ chriſti aſcendentis magnificentiā admirantiū. Quis eſt iſte q̄ venit de edom tinctis veſtibꝰ de boſra. Et in ps̄. Quis eſt iſte rex glorie. Ex quibꝰ apparet ꝙ myſterium verbi incarnati plenꝰ cognouerᷣt angeli poſt impletionē q̄ʒ ante. Et ſicut in cognitione huiꝰ myſterij profecerunt. ita dicūt eos in deitatis cognitione ꝓficere. Q aūt in hmōi myſterij cognitiōe ꝓfecerint euidentᷣ docet aplꝰs dicēs. Que ſit diſpenſatio ſacramenti abſcōditi a ſeculis in deo. vt innoteſcat multiformis ſapiētia dei p̄ eccleſiam principibꝰ ⁊ p̄tātibus in celeſtibus. Sup queʒ locū dicit Hiero. angelicas dignitates p̄fatum myſteriū ad purum nō intellexiſſe donec completa eſt paſſio chriſti et apoſtoloꝝ predicatio per gentes dilatata.
Hiero.

Q in hac ſententia videtᷣ Auguſtinus aduerſari Hieronymo. f

His auteʒ videtur

ↄtradicere Augꝰ. ſup eundē locum epiſtole dicens. Non latuit angelos myſteriū regni celoruʒ. quod oportuno tempe reuelatum eſt p̄ ſalute noſtra. Illis ergo a ſeculis innotuit ſupra memoratū myſterium. quia om̄is creatura nō ante ſecula ſed a ſeculis eſt. Attende lector quia viderūt diſſentire in hac ſentētia illuſtres doctores. Ideoq̄ʒ vt ois repugnantia de medio tollatᷣ predicta verba Haymonem ſequētes ita detᷣminemus. vt illis angelis qui maioris dignitatis ſunt. ⁊ p̄ quoꝝ miniſteriū illa nunciata ſunt ex p̄te cognita a ſeculis fuiſſe. vtpote familiaribꝰ ⁊ nūcijs. Illis vero q̄ minoris dignitatis ſunt incognita extitiſſe dicamꝰ vſq̄ʒquo impleta ſant et p̄ eccleſiam predicata. et tunc ab oibus angelis perfecte fuerunt cognita. Conſtat itaq̄ʒ om̄es angelos in cognitione diuinoꝝ myſteriorum ſm̄ ꝓceſſum tempis ꝓfeciſſe. Vn̄ non incongruenter ipſi dicunt angeloꝝ ſcientiā ac beatitudinem augeri vſq̄ʒ ad futurā conſummationem quādo in ſciētia ac beatitudine ita ꝑfectiſſimi erunt. vt nec augeatur amplius nec minuatur.

Determinacio p̄dictaruʒ autoritatum.

Aliorum opinio qui dicunt angelos in quibuſdam predictoruʒ nō profeciſſe. g

Alij autem dicunt

angelos in ↄfirmatione tanta deitatis dilectione atq̄ʒ noticia fuiſſe preditoſ. vt in his vlterius nō ꝓfecerint. nec profecturi ſint. Profecerunt tm̄ in ſcientia reruʒ exterioꝝ ſicut in cognitione ſacramēti incarnatiōis et hmōi. ſed nō in cōtemplatione deitatis. quia trinitatē in vnitate. atq̄ʒ vnitatem in trinitate nō plenius intelligunt ſiue intellecturi ſunt. q̄ʒ ab ipſa confirmatione perceperunt. Ita etiam dicunt eos in charitate nō ꝓfeciſſe poſt cōfirmationē. quia eorum charitas poſtea nō eſt aucta. ⁊ ſic dicūt eoſ nō ꝓfeciſſe in meritis. ſ; hoc q̄ʒtum ad vim merendi ſ; nō q̄ʒtum ad numerū meritoruʒ. Plura em̄ bona fecerunt poſtea que tunc nō fecerant. ſed eoꝝ charitas ex qua illa ꝓceſſerunt nō ē aucta ex qua tm̄ meruerunt anteq̄ʒ iſta adderentᷣ q̄ʒtum poſtea his adiectis. Illud vo qđ alij ſupiꝰ dicūt ꝓbabilius videtᷣ. ſ. ꝙ angeli vſq̄ʒ ad iudiciū in ſcientia et alijs ꝓficiant. Qđ ſit ꝓbabilius

Quedā autoritates videntᷣ obuiare ꝓbabiliori ſententie. h

Quibus tamen videntᷣ

obuiare quorundam autoritatū vba. Ait em̄ Iſidorus de ſum. bono. Angeli in verbo dei om̄ia ſciunt anteq̄ʒ fiant. ſed nec omnes nec oia ꝑfecte angelos ſcire dixit. et ideo eos in ſciētia proficere nō remouit. Grego.
Gregꝰ. in lib. dialogoruʒ ait. Quid eſt qđ ibi neſciant vbi ſcientem oia ſciūt. Ubi videtur dicere ꝙ oia ſciant angeli et nihil ſit quod neſciant. Sed accipiendū eſt hoc de his quorum cognitio beatū facit cognitorem. vt ſunt ea que ad myſteriuʒ trinitatis et vnitatis pertinent.

Iſta eſt diſtinctio. xj. hꝰ ſecundi libri.

In qua magiſter poſtq̄ egit de compatione angelorum ad deum tractat de compatione angeloruʒ ad homines. Et tria facit. Nam primo inquirit. an homines angelorum cuſtodiam habeant. Secundo an vnus angelus plures homines cuſtodiat. Tertio an boni angeli etiam meritorie proficiant. Primum facit a principio diſtinctionis vſq̄ʒ ibi. Solet etiā queri. Secundum ab inde vſq̄ʒ ibi. Preterea illud. Tertium vero vſq̄ʒ ab finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Quilibet homo ab initio ſue natiuitatis habet angelum malū ad ſuum exercitiū deputatuʒ. ⁊ bonū ad ſui cuſtodiam. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ꝓbat autoritatibꝰ beati Hieronymi ⁊ Gregorij. Et ſubdit. licet oēs boni angeli bonum noſtrum velint ⁊ ſalutem. ille tamen q̄

homini ſpecialiter deputat⁹ ē. ſpecialiter ad bonum pre alijs exhortat᷑ Similiter licet oēs mali angeli homines ad malũ exercent ⁊ incitent. magis tñ ſuus exercitator ad mala ipm̄ inſtigat. Secunda ꝓpoſitõ eſt hec. Stat vnũ angelũ plurib⁹ hoīb⁹ ꝑeſſe ſimul vel ſucceſſiue. Hanc magiſter ꝓbans querit. Utruʒ q̄libet hō habet ſuuʒ ꝓpriũ angelum cuſtodem. aut vn⁹ angelus plures cuſtodiat. Et rñdens dicit ꝙ ſic vni homini ꝯmittit᷑ cuſtodia multoꝝ. ſicut epiſcopis abbatibus et prioribus. ita pluriũ hominũ cuſtodia vel exercitiũ ꝯmittit᷑ vni bonoꝝ vel maloꝝ angelorũ quã magiſter ſuadet ſic. quia cũ tot ſunt electi quot angeli boni ſunt. ⁊ angeli boni ſunt plures q̄ mali. ⁊ plures ſunt homines mali q̄ boni. nõ eſt ambigendũ plures eſſe homines bonos q̄ angeli mali ſũt. ⁊ plures eſſe homines malos q̄ ſint mali angeli vel boni angeli. patet ergo quēlibet malũ hoīem nõ poſſe ſingulariter habere vnũ bonũ angelum. et ꝑ ꝯſequens ſinguli homines tam boni q̄ mali nõ habent ſingulares angelos bonos ad eoꝝ cuſtodiam vel malos ad exercitiũ ſpecialiter deputatos. ſed vn⁹ bonus angelus cuſtodit plures. et vn⁹ mal⁹ exercitat plures q̄ꝫ oportet ad minus eſſe verum ſm̄ ſucceſſioneʒ temporis. in quo homines hominibus ſuccedunt. Quis cũ hoc ſtet ꝙ ſinguli homines actualiter exiſtentes ſingulares habeant angelos pro ſuo exercitio vel cuſtodia. Tertia propoſitio eſt hec. Q̄ꝫ angeli boni in ſua beatitudine meritorie proficiunt vſq̄ꝫ ad mundi conſummationē. Hanc ꝓbans querit. Utrũ boni angeli in merito vel premio ꝓficiant. Et rñdens ꝓponit primo opinionē quorundã dicentium ꝙ non ſolũ proficiant in merito ſed etiã in premio. ſ. in cognitõne et dilectione dei ita ꝙ magis ⁊ magis ipm̄ cognoſcunt et diligunt. Q̄ꝫ autem in cognitione ꝓficiant probat ꝑ hoc ꝙ non plene cognouerũt myſterium incarnationis chriſti ante paſſionem et poſt apoſtolorum predicationeʒ. Quod videtur beatus Hieronymus ſenſiſſe. Licet beatus Auguſtinus videtur contrarium dicere. Quoꝝ doctorũ magiſter controuerſiam diſcuciens dicit. ꝙ angeli maiores ſciuerunt incarnatõnem chriſti. etiaʒ anteq̄ fieret. licet tamen nõ perfecte. Et minores nõ cognouerunt eam. niſi poſtq̄ facta eſt. Ex quo concludit ꝙ tam maiores q̄ minores in cognitione profecerunt ⁊ ꝓficiunt in diem iuditij Poſtea ſubdit opinionem aliquoruꝫ qui dicunt ꝙ in cognitione et dilectione dei nõ proficiant. ſed ſolum in quarundã rerum exterioꝝ cognitione. ſicut eſt incarnatio xp̄i. et ſimilia. Primã autem opinionem magiſter approbans ſoluit autoritates quaſdam Iſidori et beati Gregorij. qui videntur dicere ãgelis in ſcientia poſt eorum confirmationeʒ non ꝓfeciſſe. affirmantes eos omnia ſcire. et dicit ꝙ licet ſciant omnia non tamen ꝑfecte. vel dicuntur ſcire omnia ad eoruʒ beatitudinē pertinentia. Et tantũ in ſpeciali.

Poſt conſiderationem de angelis habitã agitur de aliarũ reꝝ creatione. et precipue de operuʒ ſex dierum diſtinctione. a

XII

b Hec de angelice nature ꝯditione dicta ſufficiãt. Nũc ſupeſt de aliaꝝ q̄ꝫ rerũ creatiõe. ac p̄cipue de opeꝝ ſex dierum diſtinctiõe nõnulla in mediũ ꝓferre Cũ de⁹ in ſapientia ſua ãgelicos ꝯdidit ſpũs. alia etiaʒ creauit. ſic oñdit ſupra dicta ſcriptura Geneſ᷑. q̄ dicit in p̄ncipio deũ creaſſe celũ. id ē angelos. et terram. ſ. materiã quattuor elementoꝝ adhuc cõfuſam et informeʒ. que a grecis dicta eſt chaos. et hec fuit añ omnē diem. Deinde elemēta diſtinxit deus ⁊ ſpecies ꝓprias atq̄ꝫ diſtinctas ſingulis rebus ſm̄ genus ſuũ dedit. que nõ ſimul vt q̄buſdam ſanctoꝝ patrũ placuit. ſed ꝑ interualla temporꝝ ac ſex volumina dieruʒ vt alijs viſum eſt formauit.

Q̄ꝫ ſancti tractatores videntur ſuper hoc quaſi aduerſa tradidiſſe alijs dicentibus omnia ſimul facta in materia et forma alijs per interualla temporũ. b

Quidã nanq̄ꝫ ſanctorum patrum qui verba dei atq̄ꝫ archana excellenter ſcrutati ſunt. ſuꝑ hoc q̄ſi aduerſa ſcripſiſſe vident᷑. Alij quidē tradiderunt omnia ſimul in materia ⁊ forma fuiſſe creata. Quod Aug⁹. ſenſiſſe videt᷑ Alij vero hoc magis ꝓbauerũt ac aſſeruerũt. vt p̄ma materia rudis atq̄ꝫ informis quattuor elementoꝝ cõmixtionē atq̄ꝫ ꝯfuſionem tenens creata ſit. Poſtmodũ vero per interualla ſex dieꝝ ex illa materia rerum corporalium genera ſint formata ſm̄ ſpecies ꝓprias Quã ſententiã Grego. Hiero. ⁊ Beda alij q̄ꝫ plures cõmendant ac proferunt. Que etiã ſcripture geneſeos: vnde prima hui⁹ rei ad nos manauit cognitio: magis cõgruere videtur.

Q̄m̃o per interualla temporis res corporales ꝯdite ſunt. c

Secundũ hanc itaq̄ꝫ traditionē: ordinē atq̄ꝫ modũ creatõnis formationiſq̄ꝫ reruʒ inſpiciam⁹. Sic ſupra memoratũ eſt. In p̄ncipio creauit de⁹ celũ id eſt angelicam naturam ſed adhuc informem vt quibuſdã placet. Et terrã. i. illam confuſam materiã quatuor elementorum. quam noīe terre vt Aug⁹. ait contra manicheos. ideo appellauit Moyſes. quia terra inter oĩa elementa minus eſt ſpecioſa. ⁊ illa inanis erat et incompoſita ꝓpter oīm elementoꝝ cõmixtionē. Eandē etiã vocat abyſſum dicēs. Et tenebre erãt ſuꝑ faciem abyſſi ⁊c̃. q̄r ꝯfuſa erat ⁊ cõmixta. ſpecie diſtincta carens. Eadē etiã materia ĩformis

Auguſti. Quare illa ꝯfuſa materies vocetur terra abyſſus aq̄.

dicta eſt aqua ſup quã ferebat̃ ſpũs dñi. ſicut ſuperfert̃ fabꝛicandis rebus voluntas artificis. qꝛ ſubiacebat bone volũtati creatoris. qđ formandũ ꝑficiendũꝙ inchoauerat. qui ſicut dñs et ꝯditoꝛ ꝑ̃erat fluitanti et ꝯfuſe materie vt diſtingueret ꝑ ſpẽs varias qñ vellet ⁊ ſicut vellet. Hec ideo dicta eſt aqua. qꝛ omnia q̄ in terra naſcunt̃ ſiue animalia ſiue arboꝛes vel herbe et ſimilia ab humoꝛe incipiunt foꝛmari atꝙ nutriri. His oībus vocabulis vocata eſt illa infoꝛmis materia. vt res ignota notis vocabulis inſinuaret̃ imperitiorib⁹ ⁊ nõ vno tm̃. Nã ſi vno tm̃ ſignificaret̃ vocabulo h̃ eſſe putaret̃ quod ꝯſueuerãt hoĩes in illo vocabulo intelligẽ. Sub his ergo noibus ſignificata eſt materia illa cõfuſa et infoꝛmis. q̄ nulla ſpecie cerni ac tractari poterat id eſt nominibus viſibiliuꝫ rerũ q̄ inde future erãt ꝓpter infirmitatẽ ꝑuuloꝝ qui min⁹ idonei ſunt inuiſibilia cõpꝛehendere. ⁊ tũc erãt tenebꝛe. i. lucis abſentia. Nõ eñi tenebꝛe aliquid ſunt. ſed ipa lucis abſentia. ſicut ſilentium nõ aliqua res ẽ. ſed vbi ſonus nõ eſt. ſilentium dicit̃ Et nuditas nõ aliqua res ẽ ſ; in coꝛpe vbi tegumentũ nõ ẽ. nuditas dr̃ ſicut et inanitas nõ eſt aliquid ſ; inanis dr̃ locus eſſe vbi non eſt coꝛpus. et ianitas eſt abſentia coꝛpoꝛis.

Quo ſenſu tenebꝛe dicantur nõ eſſe aliquid et quomodo dicant̃ eſſe aliquid. D

Attende quia hic

Auguſtinus tenebꝛas dicit nõ eſſe aliquid cum alibi tenebꝛe inter creaturas ponãtur que benedicunt dñm. Vñ dr̃. Benedicite lux et tenebꝛe dño. Ideoꝙ ſciendũ eſt tenebꝛas diuerſis modis accipi. ſ. vel ꝓ lucis abſentia. qualiter ſupꝛa accepit Aug⁹. iuxͣ quã acceptionẽ non ſunt aliq̃d. Vel ꝓ aere obſcurato. ſiue aeris obſcura qualitate. et ſ̃m hoc aliqua res creata ſunt. Jđ ḡ dic̃ tenebꝛas tunc fuiſſe ſup faciẽ abyſſi. qꝛ nõdum erat lux. q̄ ſi eſſet: et ſupeſſet ⁊ ſupfunderet̃. ſed nõdum lucis gratia opus ſuum deus venuſtauerat. que poſtea in ꝑ̃mo die formata eſt.

Duo hic conſiderãda ſunt. quare illa materia confuſa ſit dicta infoꝛmis et vbi ad eſſe prodijt: q̄tumꝙ in altitudine aſcenderit. e

De quare priuſq̄z

tractemus duo nobis diſcuciẽda occurrũt Primũ quare illa materia ꝯfuſa infoꝛmis dicat̃ an qꝛ omni foꝛma caruerit. an ꝓpt̃ aliud. Secundo vbi ad eſſe pꝛodierit. et q̄tum in altum aſcenderit. Ad illud ergo qđ pꝛimo poſitũ eſt bꝛeuiter rñdẽtes dicim⁹ illã pꝛimã materiã nõ iđ dictã foꝛe infoꝛmẽ ꝙ nullã om̃ino foꝛmã habuerit. qꝛ non aliquid coꝛpoꝛeũ tale exiſtere poteſt. qđ nullã habeat foꝛmaꝫ. ſed ideo nõ abſurdi ĩfoꝛmem appellari poſſe dicim⁹. quia in confuſione ⁊ ꝑmixtione quadã ſubſiſtẽs nondum pulchꝛã aptamꝙ ⁊ diſtinctã recipet foꝛmã qualẽ modo cernimus. Facta eſt ergo illa materia in foꝛma ꝯfuſionis ante foꝛmã diſpoſitionis. Jn foꝛma ꝯfuſionis pꝛius omnia coꝛpalia materialiter ſimul ⁊ ſemel ſũt creata. Poſtmodũ in foꝛma diſpoſitionis ſex diebus ſunt oꝛdinata. Ecce abſolutuꝫ ẽ quod pꝛimo in diſcuſſione ꝓpoſitum fuit. ſcꝫ quare illa materia dicat̃ infoꝛmis. Ad ꝑ̃mũ breuiter rñdet

Hic ad id quod ſecundo querebatur reſpondet. f

Nunc ſupeſt quod

ſcđo ꝓponebat̃ explicare. vbi ſcꝫ illa materia ſubſtiterit ⁊ q̄tũ in altitudine poꝛrigebat̃. Ad qđ nihil temere aſſerentes dicim⁹ Qꝛ illa pꝛima rerũ oĩm moles qñ creata eſt ibidẽ ad eſſe videt̃ pꝛodijſſe. vbi nunc foꝛmata ſubſiſtit Eratꝙ terreũ hoc elementũ in vno loco eodem medio ſubſidẽs ceteris in vna ꝯfuſione ꝑmixtis. eiſdẽꝙ circũq̄ꝙ in modo cuiuſdam nebule oppꝛeſſis ita obuolutũ erat vt apparere nõ poſſet quod fuit. illa vero tria in vna ꝑmixtione confuſa circũquaꝙ ſuſpẽſa. eouſꝙ in altũ poꝛrigebant̃ quouſꝙ nunc ſummitas coꝛꝑe nature ꝑtingit. Et ſicut q̄buſdã videt̃ vltra locum firmamẽti extendebat̃ illa moles. que in ĩferioꝛi ꝑte ſpiſſioꝛ atꝙ groſſioꝛ erat Jn ſupioꝛi vero rarioꝛ ac leuioꝛ atꝙ ſubtilioꝛ exiſtebat. De qua rarioꝛi ſubſtãtia putant quidã fuiſſe aquas que ſup firmamentum eſſe dicunt̃. Talis fuit mũdi facies in pꝛincipio pꝛiuſꝙ reciperet foꝛmam vel diſpoſitionem.

Oſtenſo qualis fuit mundi facies in ipſo ꝑ̃moꝛdio. incipit proſequi opeꝝ ſex dieꝝ diſtinctionem. g

Nunc ſupeſt vt diſpoſitionē illā qualiter ꝑfecta ſit ordine ꝓſequamur. Sex dieb⁹ ſicut docꝫ ſcriptura geneſis diſtinxit de⁹. et ī formas redegit ꝓprias cūcta que ſimul materialiter fecerat. Perfecitqꝫ op⁹ ſuuꝫ die ſexto. ⁊ ſic deinde die ſeptimo requieuit ab om̄i oꝑe ſuo. id ē ceſſauit nouā creaturā facere. Sex em̄ dieb⁹ ſex rerū genera diſtinxit. nihilqꝫ poſtea fecit. qđ in aliquo illoꝝ nō ꝯtineat. opat⁹ eſt tm̄ poſtea ſicut veritas ī euāgelio ait. Pater me⁹ opatur vſqꝫ nūc. ⁊ ego operor illō

De quattuor modis diuine operationis. b

Quatuor enim modis. vt ait Alcuinus ſup Gen̄. opat̄ deus Primo in vbo oīa diſponēdo. Scđo ī materia informi ꝗtuor elemētoꝝ de nihilo eā creando. vñ. Qui viuit ineťnū creauit omnia ſimul. Om̄ia. ſ. elementa. vel om̄ia corpora materialiter ſimul creauit Tertio per opa ſex dieruꝫ varias diſtinxit creaturas. Quarto ex primordialib⁹ ſeminib⁹ nō incognite oriunt̄ nature. ſed note ſepius reformentur ne pereant.

Iſta eſt diſtinctio. xij. h⁹ ſecundi libri. In qua magiſter poſtꝗ̄ tractauit de natura pure ſpūali. ſ. angel̄. Incipit agere de natura pure corꝑali. ſ. de ꝓductione mundi ſenſibilis. Et tria circa hoc facit. Nam primo oſtendit qualiter deus mundum ſenſibilem primo creauit. Secundo vbi ipſuꝫ ꝓducens collocauit. Tertio qualiter ip̄m diſtinguens ordinauit. Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. De qua re prius ꝗ̄ tractemus. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Nunc ſupeſt. Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctiōis Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Deus in principio materiam quatuor elementoꝝ informem. id eſt. indiſtinctam creauit. Hanc ꝓpoſitioneꝫ magiſter ꝓbans ꝓponit ꝙ diuina ſapientia ſimul cuꝫ angelica natura mtaeriam in quattuor elementis cōfuſam et informem ꝓduxit. quam in ſex diebus ꝑfecte formauit ⁊ diſtinxit. Et ſubdit ꝙ aliqui ſancti ſcꝫ beatus Auguſtinus ⁊ ſui dixerunt om̄ia ſimul in materia et etiam diſtincta ſm̄ formas fuiſſe ꝓducta. Alij vero dixerunt ſcꝫ beatus Grego. ⁊ Beda ꝙ primo fuit materia rudis atqꝫ informis creata. de qua poſtmodū ꝑ ſex dierū interualla res corꝑales ſm̄ ꝓprias ſpecies ſunt formate. quā opinionem magiſter approbat ꝓpter plurimoꝝ doctoꝝ ſententiā ⁊ ſacre ſcripture autoritatē. Poſtea dicit ꝙ illa informis materia in p̄ncipio Gen̄. vbi eius ꝓductio legit̄ diuerſo nomine eſt vocata. Nominat̄ em̄ primo terra. vt ibi. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terram. id eſt. illam informē materiam. ⁊ exprimit̄ nomine terre. nō quidem ꝓpter terreſtrem ſubſtantiam. ſed ꝓpter ſpecioſitatis carentiam. Secūdo exprimitur ibi nomine abyſſi: ibi cū dicit̄. ⁊ tenebre erant ſuꝑ faciem abyſſi. et hoc ꝓpter defectū diſtinctionis qua diſtinctiōe carebat. Etiam nomiatur ibi aqua. cū ſubdit̄. Et ſpiritus dñi ferebat̄ ſuꝑ aquas. Nam ſicut aqua habet multam fluxibilitatem. ſic materia illa habet fluxibilitatem ⁊ diuerſam potentialitatem ad diuerſas formas recipiendas. Hmōi aūt diuerſis nominibus fuit materia appellata ne crederetur vnius forme receptiua. ſi vno nomine fuiſſet vocata. Uſitatis etiā nominibus eſt vocata. ꝓpter ruditateꝫ populi cui moyſes ſcripſit et contulit manuductionem. Et ſubdit ꝙ etiam in Gen̄. dicitur ſuꝑ faciem abyſſi. id eſt. illi⁹ nature erant tenebre confuſe. id eſt. lucis abſentia. que tenebre nulle res ſunt ſed tm̄ lucis abſentia ſeu priuatio. Contra quod videtur eſſe illud Dan̄. Bndicite lux et tenebre dño. vbi tenebre inter res reales nominant̄. Ad quod reſpondet ꝙ tenebre qñqꝫ dicunt lucis abſentiam. et ſic nihil ſunt. qñqꝫ aerem oſcurū et ſic ſunt aliqua creatura. Secunda ꝓpoſitio ē hec Deus confuſam materiam elementorum in eodeꝫ loco vbi nūc eſt creāda collocauit. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ꝓbans dicit adhuc duo de illa materia eſſe diſtinguenda. Quoꝝ primum eſt quō illa materia dicta ſit informis. cum tm̄ om̄i forma nō caruit. Ad qđ rñdet ꝙ dicit̄ informis non ꝓpter carentiam omnis forme. ſed quia formam confuſaꝫ habebat et non diſtinctam. vel quia formata nō fuit ſicut poſtea formabatur. Secunduꝫ eſt vbi fuerit illa materia creata ⁊ ꝗ̄tum ſpacium occupauit. Et rñdet ꝙ creabatur in illo loco vbi nunc eſt mundus. et occupabat ſpacium cuiſlibet elementi. et extendebat̄ etiam ſm̄ aliquos vltra locuꝫ firmamenti ſm̄ ꝙ erat materia illa in ꝑte inferiori ſpiſſior ⁊ groſſior. in ꝑte vero ſupiori rarior et ſubtilior. Unde de ꝑte illa rariori aquas que ſunt ſupra firmamentū dicunt eſſe factas. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus qui in principio confuſam materiaꝫ creauit quā in ſex diebus ꝑfecte mundū ꝯplendo diſtinxit et formauit. die ſeptimo ab eius ꝓpagatiōne ceſſauit. Hanc em̄ ꝓpoſitionē magiſter ꝓbans dicit ꝙ ꝑfecta rerū ꝓductio ⁊ formatio ſit expedita in dierum ſenario. ita ꝙ nihil poſtmodum eſt productum. quod in primus creatis aliquo modo nō ꝯtineret̄. et illa de cauſa dicit̄ de⁹ ſeptimo die quieuiſſe. eo ꝙ ceſſauit nouas creaturas producere. Sed contra hoc obijcit per dictum dñi noſtri ieſu chriſti. qui ait patrē ſuum et ſe vſqꝫ modo operari. ergo vt videtur deus nō quieuit ab om̄i oꝑe die ſeptimo. Et hoc cōfirmat̄ tali ratione. Si deus die ſeptimo quieuiſſet ab omni opere. tūc nō ꝓduceretur amplius de nouo aliquid in rerum natura. ſed hoc eſt falſum. ergo nō quieuit die ſeptimo. Et ꝙ hoc ſit verū patet. Nam quia multa ſunt generabilia. nondū tm̄ genita. ſed ſolum in potentia que eſt ad maximum determinate. ideo in futuro ſunt aliqua ad eſſe ſpecificum in potentia ꝗ̄ poſt ea acctualiter erunt. ideo nō ſunt omnia ſeptimo die diuina virtute creatiua producta. Ad quod reſpondens dicit deum quadrupliciter operari ad rerum ꝓductioneꝫ. Uno modo eternaliter omnia in verbo diſponendo. Secundo temporaliter materiam informem producendo. Tertio modo materiam ſex dieb⁹ confuſam ſm̄ ſpecies diſtinguendo. Quarto ex ſeminibus rebus inditis creata ne pereant reformando. Et licet deus ſm̄ tres primos modos operandi die ſeptimo quieuerat. quo ad quartum modum tamen ſemper opatur. Et de illo intelligi habet dictum xp̄i ſuperius allegatum. Et tm̄ in ſpeciali.

Que fuerit prima diſtinctionis operatio. a

DI. XIII. p

Prima autē

diſtinctionis operatio fuit formatio lucis. ſicut oſtendit ſcriptura Geñ. que cōmemorata reruz informitate earum diſpoſitionē a luce inchoauit ſubdens. Dixit de⁹. fiat lux. ⁊ facta eſt lux. et diuiſit lucē a tenebris. Appellauitq; lucem diem. ⁊ tenebras noctem. Et factum ē veſpere ⁊ mane dies vnus. Congrue mundi ornatus a luce cepit. vnde cetera que creanda erant viderent.

Qualis fuerit lux illa. corporalis an ſpūalis. b

Si querit qualis

illa lux fuerit corporalis .ſ. an ſpūalis? Idrñdem⁹ quod legim⁹ traditum. Dicit em̄

Auguſti. Aug⁹. q: lux illa corpalis vel ſpūalis intel

De ſpūali luce. ligi pōt. Si ſpūalis accipit: angelica natura intelligit. que prius iformis fuit. ſed poſtea formata eſt. cū ad creatorē conuerſa, ei charitate adheſit. Cuius informitatis creatio ſuperius ſignificata eſt. vbi dictum eſt. In principio creauit de⁹ celū et terrā. Hic vo eiuſdem formatio oſtendit cum ait. fiat lux ⁊ facta eſt lux. Hec ergo angelica natura prius tenebre. ⁊ poſtea lux fuit. quia prius habuit informitatē et imperfectionez. de

Auguſti. inde formationis pfectionē. ⁊ ita diuiſit deus lucem a tenebris. Nam vt ait Aug⁹. ſuper Geñ. Hui⁹ creature informitas et ipfectio fuit anteq; formaret in amore cōditoris. Formata vero eſt qñ ↄuerſa eſt ad icō

Hic de corporali luce. mutabile lumen verbis Si vo corpalis fuit lux illa quod vtiq; pbabile eſt. corp⁹ lucidū fuiſſe itelligit. velud lucida nubes. qd nō de nihilo ſ; de preiacenti materia formaliter factū eſt vt lux eſſet. ⁊ vim lucendi haberet. cum qua dies prima exorta eſt. quia ante lucē nec dies fuit nec lux. licet tempus fuerit.

Q lux illa facta eſt vbi ſol apparet q in aquas lucere poterat. c

Si autez queritur

vbi eſt facta lux illa. cū abyſſus om̄em terre altitudinez tegeret? Dici pōt in illis ptibus facta quas nunc illuſtrat ſolis diurna lux. Nec mirū lucem in aquis poſſe lucere cum etiā naturaꝝ opatione ſepius illuſtrētur Qui in pfundū merſi. miſſo ex ore oleo aquas ſibi illuſtrāt. que multo rariores fuerunt in principio q; modo ſunt. quia nondum ↄgregate fuerant in vno loco. Facta ergo lux illa. vicem et locū ſolis tenebat. q motu ſuo circūagitata noctē diemq; diſcernebat Ibi ergo primū lucem apparuiſſe veriſimile eſt: vbi ſol quotidiano curſu circūuectus apparet. vt eodē tramite lux circumcurrens. ac primo ad occaſum deſcendens veſpam faceret. deinde reuocata ad ortuz auroram. i. mane illuſtraret. et ita diuiſit deus lucem et tenebras. ⁊ appellauit lucem diem. et tenebras noctem.

Q dies diuerſis mōis accipit. d

Hic notandū eſt q

dies diuerſis modis accipitur in ſcriptura Dicit em̄ dies lux illa que illo triduo tenebras illuminabat. ⁊ dicit dies illuminatio ipſa aeris. Dicit etiā dies ſpaciū vigintiqtuor horaꝝ. qualiter accipit cuz dicit. Factum eſt veſpe ⁊ mane dies vnus. Qd ita diſtinguenduz eſt. factum eſt veſpe prius. et poſtea mane. ⁊ ita fuit dies vnus expletus vingintiquatuor horaꝝ. Dies ſcz naturalis. q habuit veſpam ſ; non mane. Mane em̄ dicit finis pcedentis et initiū ſequētis diei. quod eſt aurora: que nec plenā lucem nec om̄ino tenebras habet. Mane ergo primus dies nō habuit. q: nec dies precesserat qui ſequentis diei initio terminaretur ⁊ eo pcipue: q: luce apparente mox ſup terrā plenus atq; pclarus dies extitit. qui nō ab aurora. ſed a plena luce inchoauit. et mane ſequentis diei conſummatus ē. Vñ

Qualiter diſtingui debeat illud Et factuz eſt veſpere et mane dies vnus.

Beda. Beda ſuper Geneſim. Decebat vt dies a luce inciperet. et in mane ſequentis diei tēderet. vt opera dei a luce inchoaſſe. ⁊ in lucem cōpleta eſſe ſignificarent. Reliqui autem dies mane habuerunt ⁊ veſpam Quorum q̄ſq; a ſuo mane incipiens. vſq; ad alterius diei mane tendebat.

De naturali ordine cōputationis dierum. ⁊ de illo qui pro myſterio introductus eſt. e

Hic ē naturalis or-

do diſtinctionis dierum vt diſtinguantur

atq; ꝯputent̃ dies a mãe vſq; ad mane Po
ſtea ṽo in myſterio fcm̃ eſt vt dies cõputẽ
tur a veſpera in veſperã. et adiungatur di=
es p̃cedenti nocti ĩ ꝯputatione. cum iuxta
naturalem ordinem precedẽs dies ſequen
ti nocti adiungi debeat. quia homo a luce
per peccatũ corruit in tenebras ignorantie
et peccatorum. deinde per chriſtum a tene
bris ad lucez rediȷ̃t. Unde apoſtolus. Era
mus aliquãdo tenebre nunc aũt lux a dño
Primus itaq; dies nõ ab aurora ſed a ple=
na luce incipiens. ⁊ poſt veſperã paulatim
occidente luce excipiens mane ſequẽti diei
Beda expletus ẽ. Uñ Beda. Occidẽte luce pau
latim ⁊ poſt ſpacium diurne longitudinis
inferiores ptes ſubeunte: factum eſt veſpe
re. ſicut nunc viſitato curſu ſolis fieri ſolet.
Factum eſt aũt mane eadem ſup terraz re=
deunte. et alium diem inchoante. ⁊ dies ex
pletus eſt vnus vigintiquatuor horarum.
Fuitq; nox illo triduo om̄ino tenebroſa. q̃
poſt creata ſidera aliqua luce claruit.

Cur ſol factus eſt ſi lux illa ſufficie=
bat. f

Solet autez queri
quare factus eſt ſol. ſi lux illa faciẽduz diei
ſufficiebat? Ad quod dici põt. qm̃ lux illa
forte ſuperiores ptes illuſtrabat. ad illumi
nationem inferioruz ſolem fieri oportebat.
Uel potius ideo. q2 facto ſole diei fulgur
auctus eſt. Ampliori em̃ multo luce radia=
uit dies poſtea q̃z ante Si aũt queritur q̃d
de luce illa factum ſit cum modo nõ appare
at? Poſtea dici aut de ea corpus ſolis for=
matum. aut in ea pte celi eſſe in qua ſol eſt.
nõ ꝙ ipſa ſit ſol. ſed ſic eſt ei vnita vt diſcer
ni non valeat.

Qũo accipiendum ſit illud. dixit
deus an ſono vocis id de⁹ dixerit
an aliter. g

Preterea ĩueſtigã=
dum eſt qũo accipiendum ſit quod ait. dix
it deus. Utrũ temporaliter. vel ſono voci
Augusti. illud dixerit. an alio modo? Auguſt. ſuper
Geñ. tradit nec temporaliter nec ſono vo=
cis deum locutuz fuiſſe. quia ſi temporali/
ter: et mutabiliter. ⁊ ſi corporaliter dicatur
ſonuiſſe vox dei. nec lingua erat qua loque
retur. nec erat quẽ oporteret audire ⁊ intel
ligere. Bene ergo vox dei ad naturam ver
bi per qd̃ omnia facta ſunt refert̃. Dixit er
go deus fiat. ⁊c̃. non temp͛aliter. non ſono
vocis. ſed in verbo ſibi coeterno. id eſt ver
bum genuit intemporaliter in quo erat. et
diſpoſuit ab eterno vt fieret in temp͛e et in
eo factũ eſt.

Qũo accipienduz ſit qd̃ dicit̃ pa=
ter operari in filio vel per filiũ. vel
in ſpũſancto. h

Hic queri ſolz quo
modo accipiendũ ſit qd̃ dicit̃ pater opera=
ri in filio. vel p filiũ. vel in ſpũſcõ? Hoc em̃
ſcriptura frequẽter nobis ꝓponit. vt om=
nia in ſapiẽtia feciſti dñe. id ẽ. in filio. ⁊ In
principio. id eſt. in filio creauit. deus celuz
et terrã. Et illud. Per quem fecit et ſecula
Sup illum quoq; pſalmi locũ. Uerbo dñi
celi firmati ſunt ⁊c̃. dicit Aug⁹. ꝙ pater o=
peratur verbũ ſuum ⁊ ſpm̃ſanctum. Quo
modo ergo h̃ accipiendũ eſt? Putauerunt
quidam heretici ꝙ pater velut auctor ⁊ ar
tifex filio ⁊ ſpũſancto in rerum opatiõe q̃ſi
inſtrumento vteret̃. Ex predictis verbis er
randi occaſionẽ ſumẽtes. quod velut blaſ=
phemum atq; ſane doctrine aduerſuz abȷ̃
cit pia fides Nõ eſt itaq; intelligendũ ideo
ſcripturam frequenter cõmemorare patrẽ Hic aperit ex quo ſenſu di=
operari in filio vel per filiũ: tanq̃z filius nõ catur pater o
poſſet facere: ſi ei nõ porrexiſſet pat͛ dexte= perari in filio
ram. vel tanq̃z aliquod inſtrumentũ fuerit vel per filium
patris operãtis. ſed potius illis verbis pa
trẽ intelligi voluit cuz filio ⁊ ſpiritu ſancto
opari et ſine eis nihil facere.

Contra hanc expoſitionem ſurgit
hereticus. i

Sed dicit heretic⁹
hac ratione hoc poſſe dixiſſe filiũ opari p
patrem vel in patre ⁊ ſpiritumſanctum cũ
vtroq; vel per vtrũq;. quia filius cum pa=
tre ⁊ ſpiritusſanctus cum vtroq; operatur
Cui breuiter reſpondetur Ideo illud dcm̃
eſſe et nõ iſtud. vt in patre monſtraret̃ au=
toritas. Non enim pater a filio. ſed filius a
patre operatur. ⁊ ſpiritusſanctus ab vtro=
q;. Ideoq; etiam alius p ſpiritumſanctum
legitur operari. quia cũ ſpiritu ſancto ope=
ratur hocipſum a filio habenti vt opere=
tur.

Alia predictorꝫ expoſitio. k

Poteſt et alter illō accipi: vt dicat̃ pater in filio vel ꝑ filiuꝫ opari. quia eum genuit omnium opificẽ. ſic dicitur pater ꝑ eum iudicare. qꝛ genuit iudicem. ita ⁊ ꝑ ſpm̃ſctm̃ dicit̃ opari ſiue pater ſiue filius. quia ab vtroqꝫ ꝓcedit ſpũſſanctus factoꝛ omniũ. Unde Joh. Chryſ. in expoſitõne epiſtole ad Heb. ſic ait. Nõ vt hereticus inaniter ſuſpicat̃ tanq̃ꝫ aliqd̃ inſtrumentũ patris extiterit fili⁹ neqꝫ ꝑ eũ pr̃ dicit̃ feciſſe tanq̃ꝫ ipſe facere nõ poſſet. ſed ſicut dicit̃ pater iudicare ꝑ filiũ. quia iudicem genuit. ſic etiã dicit̃ opari ꝑ filiũ. quia eum cõſtat opificem genuiſſe. Si em̃ cauſa eius pater eſt: ſm̃ ꝙ pater eſt. multo amplius eoꝛũ cauſa eſt q̃ ꝑ filiũ facta ſũt. Hec de oꝑe prime diei dicta ſunt. — *Johãnes. Chryſ.*

Iſta eſt diſtinctio. xiij. h⁹ ſecundi libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de oꝑe creationis qđ factũ eſt ante omnẽ diem. agit de oꝑe diſtinctiõis quod factũ ẽ in primo die. ſ. de lucis ꝓductione. Et tria facit. Nam primo agit de lucis actuali productione. Secundo de ꝓducẽtis locutiõe. Tertio de cuiuſdam ꝓpoſitionis expoſitione. Primum facit a principio diſtinctiõis vſqꝫ ibi. Preterea inueſtigandum. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Hic queri ſolet. Tertiũ vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentẽtia mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Deus ꝑma die fecit lucem diſtinguẽdo tempus in diẽ et noctem. Hanc mgr̃ ꝓbans ꝓponit. ꝙ primũ a quo omnium rerũ principiũ incepit fuit lux. ⁊ hoc ꝯgrue qꝛ lux cetera habet manifeſtare. Circa qđ vlterius mouet tres queſtiones quaꝝ ꝑma eſt Utrũ lux illa ꝑma die diſtincta vel ꝓducta fuerit coꝛꝑalis vel ſpũalis. Et reſpondet ꝙ vtroqꝫ modo accipi põt. Si aũt accipiat̃ ꝓ luce ſpũali. tunc ſignificat formationẽ angelice nature. ꝑ gratiã gratũ facientem. que vt ſupꝛa dictum eſt quodãmodo ſub noĩe celi fuit producta. Si aũt ꝓ luce coꝛꝑali accipiat̃ tunc ſupponit ꝓ aliqua nubecula lucida de ꝑiacenti materia formata ⁊ ꝓducta. Tunc ſcđa queſtio eſt. Ubi facta fuerit lux illa. Et rñdet ꝙ ibi vbi ſol iam mouet̃. imo lux illa vicem ſolis in trib⁹ primis dieb⁹ tenẽſ motu ſuo diẽ ⁊ noctẽ faciebat. nec ab aliquis impediebat̃ ne luceret. ꝓpt̃ raritatem aquaꝝ tunc vñ et nũc qñ ꝑ olei imiſſioneꝫ aqua rarificat̃ quodãmodo illuſtrat̃. quare naute ĩ ꝓfundo maris ſe immergẽtes mittũt ex oꝛe ſuo oleum ad centrum. ſeu profunduꝫ maris. ⁊ ſic aque clarioꝛes fiunt. Et ſubdit ibidem ꝙ dies poteſt accipi diuerſimode. ſ. vel ꝓ ipſa luce. que in illo triduo tenebras illuminabat. vel ꝓ ipſa illuminatione aeris. vel ꝓ ſpacio vigintiquatuoꝛ hoꝛarũ. Tertia queſtio eſt. Quare ſol factus eſt quarto die ſi lux illa prima die ꝓducta ſufficiebat ad dies faciendũ. Et rñdet ꝙ lux illa tm̃ ſupioꝛes ptes illuminabat ⁊ tñ nõ ita clare ſicut nunc ſol. ideo cõgruit ſolem fieri ad lucis clarioꝛis diffuſionem. Et ſubdit ꝙ coꝛpus ſolare formatum eſt de illa luce vel inſeꝑabiliter habet eã ſibi coniunctam. Scđa ꝓpoſitio ẽ hec De⁹ nõ tꝑali vocis ſono. ſed verbo. ſic ab eterno dixit oĩa efficiendo. Hãc mgr̃ ꝓbãs querit. qualiter deus dixit. fiat lux. ſ. an hoc temꝑali ſono ꝓtulerit. vel ab aliquo alio modo. Et rñdens dicit ſm̃ Aug⁹. ꝙ non tꝑaliter. quia dato ꝙ ſic. tunc de⁹ fuiſſet locut⁹ mutabiliter nec etiam ſono vocis coꝛꝑaliter. cũ de⁹ careat inſtrumentis naturalibus quib⁹ talis ſonus habeat cauſari. Sed in verbo ſono ſibi coeterno dixit. fiat lux. i. Vbuꝫ genuit intemꝑaliter in quo erat diſpoſitũ ab eterno vt fieret lux in temꝑe ⁊ iam in eo factũ eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis ſm̃ ſcripturã de⁹ opat⁹ ſit ꝑ filium. nõ tm̃ vt ꝑ miniſtrum. ſed ꝑ illum quẽ genuit ſibi coequalẽ oĩm opificem. Hanc ꝓpoſitionẽ mgr̃ probans querit. qũo pater dicit̃ opari ꝑ filiũ vel in filio. ſicut ꝑ miniſtrũ. et qꝛ hoc eſt erroneũ. Ideo dat duplicem intellectũ catholicũ hui⁹ ꝓpoſitionis. Prim⁹ eſt ꝙ qñ pater dicit̃ opari per filiũ ſeu etiam ꝑ ſpiritumſcm̃. ſignificat̃ inſeꝑabilis opatio ꝑſonarũ cũ autoꝛitate. et exinde ꝓuenit ꝙ pater dicit̃ opari ꝑ filiũ ſed non econtra. qꝛ filius non haberet reſpectum patris autoꝛitatem principij. ſicut pater reſpectu filij. Secundus eſt ꝙ pater dicit̃ opari ꝑ filiũ. qꝛ filiũ genuit opificem. Et tm̃ in ſpeciali.

De opere ſecunde diei. qua factuꝫ eſt firmamentũ. a

Dixit quoqꝫ deus fiat firmamentũ ĩ medio aquarũ et diuidat aq̃s ab aquis. Diuiſitqꝫ aquas q̃ erant ſub firmamento ab his q̃ erant ſuꝑ firmamentuꝫ Sciendum eſt ꝙ illius celi deſcribitur hic creatio. ſicut ait Beda ſuꝑ Geñ. in quo fixa ſunt ſidera cui ſuppoſite ſunt aque in aere ⁊ in terra. ⁊ ſuppoſite alie. de quibus dicitur. Qui tegis aquis ſupioꝛa ei⁹. In medio ergo firmamentum eſt. id eſt. ſidereum celum. quod de aquis factum eſſe credi poteſt Cryſtallinus enim lapis cui magna eſt firmitaſ ⁊ perſpicuitas de aquis factus eſt Si quem vero mouet. quomodo aque nature fluide ⁊ in ima labiles ſuper celuꝫ poſſint conſiſtere. de deo ſcriptũ eſſe meminerit. Qui ligat aquas in nubibus ſuis Qui enim infra celum ligat aquas ad temp⁹ vapoꝛibus nubium retentas. poteſt etiam ſuper celi ſperam non vapoꝛali tenuitate ſed glaciali ſoliditate aquas ſuſpendere ne labantur. Quales autem et ad quid condite ſint. ipſe nouit qui condidit. Ecce oſtenſuꝫ eſt his verbis quod celũ factum ſit. ſcꝫ illud in quo ſunt fixa ſidera. id eſt quod excedit aerem. ⁊ de qua materia ſcilicet de aq̃s et quales ſint aque q̃ ſuper illud celũ ſunt. ſcꝫ vt glacies ſoliditate.

DI. XIIII

Beda ad celũ dicit̃ creari.

De qua materia ſit factum illud celum.

Q̃uo aq̃ poſſunt eſſe ſup celũ ⁊ quales ſunt ille aque

Alij putant celum illud eſſe ignee nature quibus conſentit Auguſtinus. b

Quidam vero celuꝫ

De 2o die

quod excedit aeris ſpacia ignee nature dicunt. aſſerentes ſuper aerem purum igneȝ eſſe. qui dicitur eſſe celuȝ. de quo igne ſidera ⁊ luminaria facta eſſe coniectant. Quibus Auguſtinus cõſentire videtur. Utrũ vero nomine firmamenti celum quod excedit aerem an ipſe aer hic intelligatur. idem Auguſtin⁹ querit nec ſoluit. Magis tam̃ approbare videt̃ celum illud hic accipi qđ ſpacia aeris excedit. Aquas autem que ſuper illud celum ſunt dicit vaporaliter trahi ⁊ leuiſſimis ſuſpendi guttis. Sicut aer iſte nubiloſus exalatione terre aquas vaporaliter trahit et ꝑ ſubtiles minutias ſuſpẽdit et poſt corpulentius conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo poteſt aqua ſicut videmus ad tantas minutias peruenire vt feratur vaporaliter ſuper aerem aquis naturaliter leuiorem. Cur non credamus etiaȝ ſuper illud leuius celum minutioribus guttis et leuioribus imminare vaporibuſ. ſed quoquo modo ibi ſint. ibi eſſe non dubitamus.

Auguſti. ſup Ben.

Que ſit figura firmamenti. c

Queri etiã ſolet cuius figure ſit celuȝ? Sed ſpiritusſanctus q̄uis autores noſtri ſciuerint per eos dicere noluit. niſi quod proſit ſaluti. Querit̃ etiã ſi ſtet an moueat̃ celum? Si moueat̃ inquiunt q̄modo eſt firmamentuȝ? Si ſtat: q̄modo in eo fixa ſidera circumeũt? Sed firmamentum dici poteſt non ꝓpter ſtationẽ ſed ꝓpter firmitatem vel terminũ aquarum intranſgreſſibilem. Si autem ſtat. nihil impedit moueri et circũire ſidera.

Utruȝ ſtet an moueat̃ celũ.

Quare dicat̃ firmamentũ.

Quare tacuit ſcriptura đ opere ſecunde diei qđ in alijs dixit. d

Poſt hoc queri ſolet quare hic non eſt dictum ſicut in aliorũ dierum operibus. vidit deus ꝙ eſſet bonũ Sacramentuȝ aliquod hic commendatur. Ideo enim fortaſſis non eſt hic dictum qđ tamen ſicut in alijs factum eſt: quia binarius principium alteritatis eſt et ſignum diuiſionis.

De opere tertie diei qñ aque ꝯgregate ſunt in vnũ locum. e

Seq̃tur. Dixit de⁹ Congregentur aque in locum vnum ⁊ appareat arida. Tertie diei opus eſt congregatio aquarum in vnum locuȝ. Congregate ſunt enim omnes aque celo inferiores in vnam matricẽ. vt lux que preterito biduo aq̃s clara luce luſtrauerat: i puro aere clarior fulgeat et appareat terra que cooperta latebat. et que aquis limoſa erat fieret arida et germinibus apta. Eodem em̃ die ꝓtulit terra herbam virentem lignumq̄ faciens fructum. Si autem queratur vbi cõgregate ſint aque que totuȝ texerant ſpacium vſq̄ ad celum? Potuit fieri vt terra ſubſidens cõcauas partes preberet vbi fluctuantes aquas reciperet. Poteſt etiam credi primarias aquas rariores fuiſſe que ſicut nebula tegerent terras. ſed congregatione eſſe ſpiſſatas. ⁊ ideo facile in vnuȝ poſſe redigi locum. Cumq̄ multa cõſtet eſſe maria ⁊ flumina. in vnum tamen locum dicit aq̃s congregatas propter continuationem omniuȝ aquarum que in terris ſunt. quia cuncta flumina ⁊ maria magno mari iungũtur Ideoq̄ cum dixerit aquas cõgregatas in vnum locum. deinde dicit pluraliter. congregationes aquaruȝ propter multifidos ſinus earum quib⁹ om̃ibus ex magno mari ꝑncipiũ eſt.

Beda.

Ubi cõgregate ſunt aque.

Quõ omnes aq̃ ſint in vnũ locuȝ congregate cũ multa ſint maria et flumina.

De opere quarte diei qñ facte ſunt luminaria. f

De 4o die

Seq̃tur. Dixit de⁹ Fiant luminaria in firmamento celi. ⁊ diuidãt diem ac noctem. In precedenti triduo diſpoſita eſt vniuerſitatis hui⁹ mundi machina ⁊ partibus ſuis diſtributa. Formata enim luce ꝑma die que vniuerſa illuſtraret. duo ſequẽtes dies attributi ſunt ſuprema ⁊ infime parti mundi firmamento. ſ. aeri terre ⁊ aque. Nam ſecunda die firmamẽtum deſuper expanſuȝ eſt. Tertia vero aq̃rum molibus inter receptacula ſua collectis terra eſt reuelata atq̄ aer ſerenatus. Quatuor ergo mundi elemẽta illis diebus ſuis locis diſtincta ſunt ⁊ ordinata Tribus autem ſequentibus diebus ornata ſunt illa q̄tuor elementa. Quarta em̃ die ornatuȝ eſt firmamentum ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Quinta

Ut triduo ꝓcedenti facta eſt diſpoſitio ⁊ diſtinctio q̄tuor elemẽtorum et triduo ſequẽti ornatus eſt mũd⁹.

aer in volatilibus et aque in piſcibus orna menta acceperunt. Sexta accepit terra iu= menta et reptilia ⁊ beſtias. poſt que oīa fa= ctus eſt homo ꝺ terra et in terra. non tñ ad terrā nec ꝓpter terram. ſed ad celum et ꝓp ter celum.

Ante alia de ornatu celi agiť ſicut prius factum eſt. G

Qua vtilitate facta ſunt ei luminaria.

Quia ergo celuʒ ceteris elementis ſpeciem preſtat. priuſꝙ̄ a= lijs factum eſt. ideo ante alia ornatur in q̄r to die quo fiunt ſidera. Que ideo facta ſūt vt ꝑ ea illuſtreť inferior pars ne eſſet habi tantibꝫ tenebroſa. Infirmitatiqꝫ hominuʒ prouiſum eſt vt circūeunte ſole potirentur homines diei noctiſqꝫ viciſſitudine ꝓpter dormiendi vigilandiqꝫ neceſſitatē. et ideo ne nox indecora remaneret ſed luna ac ſide ribus conſolarentur homines quibꝫ in no cte operandi neceſſitas incumberet. ⁊ quia quedam animalia ſunt que lucem ferre nō poſſunt.

Quō accipiē duʒ ſit qḋ ait vt ſint i ſigna et tempora.

Quod autem ſubditur. Et ſint in ſigna ⁊ tempora et dies et ānos. quomodo accipiendum ſit queri ſolet? Ita eñ dictuʒ videtur quaſi quarto die cepiſſent tempo= ra. cum prius triduum ſine tempore nō fu= erit. Ideoqꝫ tempa que fiunt per ſidera nō ſpacia morarum ſʒ viciſſitudinē aeree qua litatis debemus accipere. quia talia moti= bus ſiderum fiunt. ſicut dies et anni quos vſitate nouimus. Sunt enim in ſigna ſere= nitatis et tempeſtatī. ⁊ i tempora. quia per ea diſtinguimꝰ quattuor tempora anni ſci= licet. ver. eſtatem. autumnum hiemē. Vel ſunt in ſigna et in tempora. id eſt. in diſtin= ctionem horarum. quia priuſꝙ̄ fierent. or= do temporuʒ nullis notabatur inditijs vel meridiana hora vel qualibet hora. Hec q̄r ta die facta ſunt.

Iſta eſt diſtinctō. xiiij. hꝰ ſecundi libri. In qua magiſter poſtꝙ̄ egit de opere prime diei ſcʒ de ꝓductione lucis. incipit agere de operibꝰ ſub= ſequentium dierum. ſcʒ de productione corporis fir= mamenti et elementorum. Et tria facit. Nam primo agit de firmamenti productione. Secundo de aqua= rum ſupercelestium congregatione. Tertio de ſolis et lune et aliarum ſtellarum collocatione. Primum facit a principio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Sequitur dixit Secundum ab inde vſqꝫ ibi. Sequiť dixit deus fiant Tertium vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tantuʒ in generali. In ſpeciali autem ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. De us ſecunndo die fecit firmamentum. id eſt celum ſide reum in medio ſupercelestium ⁊ ſubceleſtium aquaꝝ Hanc enim propoſitionem magiſter probans dicit. ꝙ deus ſecundo die fecit firmamentuʒ: quod ſm Be dam celum ſidereum dicitur habens aquas ſupra ſe ⁊ infra ſe. quod non eſt mirum diuina virtute eſſe fa ctum. cum videmus aquas vaporabiliter eleuari in celum Unde ⁊ ſuper firmamentum glaciei ſoliditate aque ſuſpenduntur ne labantur. Poſtea querit tres queſtiones. quaruʒ prima et vltima omiſſis ſecundā ponit. ſ. Utrum celum ſtet vel moueatur. Qꝫ nō mo= ueatur arguit ſic. quia ſi ſic tunc non eſſet firmamen= tum. Si autem ſemper ſtat tunc non mouentur ſide= ra fixa in eo. quod eſt falſum. Ad quod reſpondens neutram partem determinate ponit. ſed ſoluit argu mentū dicens. ꝙ ſi moueretur adhuc poſſet dici fir= mamentum: propter ſui firmitatem in ſubſtantia. et non propter ſtabilitatem in ſitu. Si autem ſtat poſſi= bile eſt ſidera moueri in eo ipſo ſtante. Secūda ꝓ ſitio eſt hec. Deus tertia die per aquarum ſupercele ſtium adunationeʒ ſerenauit aerem ⁊ fecundauit ter ram ad productionem arborum et herbarum. Hanc enim propoſitionem magiſter probando dicit. ꝙ opꝰ tertie diei ſit congregatio aquarum in vnum locum que ſub celo ſunt. Ex qua cōgregatione terra et aer clariora apparuerunt. Unde et in eodeʒ die herbe vi rorem ⁊ ligna fructum fecerunt Si autem queratur vbi ſunt congregate aque que totuʒ texerunt ſpaciū vſqꝫ ad celum. Dicit ꝙ illa congregatio fieri potuit. vel qꝛ aque cancauitates terre ſubintrauerunt. Uel quia aque que prius erant rariores terram per mo= dum nebule tangentes inſpiſſate fuerunt. et dicūtur congregate in vnum locum. non obſtante ꝙ ſunt in multis locis. et hoc propter cōtiguitatem earum ad inuicem quia omnia flumina ⁊ omnia maria in mari magno ad minus occultis meatibus iunguntur.

Tertia propoſitio eſt hec. Deus quarto die ſole et luna et ſtellis ornauit firmamentuʒ vt eſſent in ſigna horarum et tempoꝝ. Hanc enim propoſitionem ma giſter probans aſſumit ꝙ in tribus diebus diſpoſita eſt vniuerſalis mūdi machina. ⁊ partibus ſuis diſtri buta. Quare etiaʒ primo die facta eſt lux que vniuer ſa illuſtrat. Secunda vero die firmamentum ſeu ce= lum ſidereum. Tertia vero die facta eſt diſtinctio ſu perioris partis mundi. ſcilicet nature elementaris. Unde tres dies que ſequuntur ſpectant ad ornatum eorum que in tribus primis diebus ſunt diſtincta: qꝛ quartus dies ſpectat ad ornatum celi. id eſt. firmamē ti. Quintus ad ornamentum aeris et aque. Sextus ad ornamentum terre. Celum autem ante alia quar= to die ornatur: eo ꝙ dignius eſt omnibus elementis. Imponuntur qꝫ ſibi ad ornamentum ſol et luna et ſi dera ad inferiores partis mundi illuminationem. et etiam ad animalium ſeu hominum vtilitatem et no= ctis et diei decorem. Et ſubdit etiam ꝙ ſunt facta in ſigna et in tempora In ſigna quidem eo ꝙ aeris qua litatem vel aeree qualitatis viciſſitudinem ſicut ſere= nitatem aut tempeſtatem ſignificant In tempora ve ro quia partes temporis diſtinguunt. videlicʒ veris eſtatis. autumni. hiemis que ſunt quatuor anni tem pora. Uel enim ſunt in ſigna et tempora. id eſt. in di= ſtinctionem horarum et temporum quia ante motuʒ ipſorum ordo temporis nullis notificabatur inditijs Et tm̄ in ſpeciali.

De opere quinto diei quādo cre auit deus ex aquis volatilia et na= tatilia. a

De 7to die

DI. XV

Dixit etiā deꝰ Producant aque reptile anime viuētis ꝛ volatile ſup terram ꝛc̄. Opꝰ q̄nte diei eſt formatio piſciū ꝛ auiū. quibꝰ duo elemēta ornant᷑. ꝛ de eadē materia .i. de aq̄s piſces et aues creauit. volatilia leuās in aera. et natalitia remittens gurgiti.

De opere ſexte diei qn̄ creata ſunt animalia ꝛ reptilia terre. b

De 6to die

Sequit᷑. Dixit deus. Producat terra animā viuentē: iumēta et reptilia ꝛ beſtias terre. ſm̄ ſpecies ſuas ꝛc̄. Sexte diei opus deſcribit᷑ cū terra ſuis animalibus ornari dicit᷑.

Utrū poſt peccatū venenoſa animalia noxia facta fuerint. an ꝓpt̄ peccatū nocere ceperint prius facta innoxia. c

Vtrū de venenoſis a(n)i(m)a(li)bꝰ q̄ creata ſūt fuerūt innoxia an primo

Queri ſolet de venenoſis et ꝑnitioſis animantibꝰ. vtrū poſt pctm̄ hoīs ad vindictā creata ſint. an potius creata innoxia pctōribꝰ nocere ceperint Sane dici pōt. ꝙ creata nihil homi nocuiſſent ſi nō peccaſſet. Puniendoꝝ nanq̄ vitiorū et terrendoꝝ. vel ꝓbande vel ꝑficiende ꝛ ꝑfruende ꝟtutis cauſa nocere cepert̄. Fuerunt ergo creata innoxia. ſ ꝓpter peccatū facta ſunt noxia.

Utrū minuta animalia tunc creata fuerint. d

De minutis a(n)i(m)alibꝫ

De quibuſdam etiam minutis animātibꝰ queſtio ē. Utrū in ꝑmis ꝯditionibꝰ creata ſint. an ex rebꝰ corruptis poſtea orta ſint? Pleraq̄ eñ de humidoꝝ corporū vitijs vel exalationibus terre ſiue de cadaueribꝰ gignunt᷑. Quedā etiā de corruptione lignoꝝ et herbarum et fructuū. et deꝰ autor oīm eſt. Pōt aūt dici ꝙ ea q̄ de corporibꝰ aīaliū maxime mortuorū naſcunt᷑: cū aīalibꝰ creata nō fuerint. niſi potentialr̄ et materialiter. Ea ꝟo que ex terra vel ex aquis naſcunt᷑ vel ex eis q̄ t̄ra germināte orta ſunt. tūc creata fuiſſe nō incongrue dici pōt.

Quare poſt oīa factꝰ eſt hō. e

Quare p(ost) oīa f(ac)t(us) ē homo

Omnibus aūt creatis atq̄ diſpoſitis nouiſſime factus eſt hō tanq̄ dñs ꝛ poſſeſſor. q̄ ꝛ oībꝰ ꝓferēdꝰ erat vñ ſequit᷑. Uidit deꝰ ꝙ eſſz bonū. ꝛ ait Faciamꝰ hoiem ad imaginē ꝛc̄. Sz anteq̄ de hoīs creatiōe tractemꝰ: qđ ſupra breuit᷑ tetigimꝰ pleniꝰ ꝟſantes clarius faciamꝰ. In hac eñ reꝝ diſtinctione catholici tractatores diſſentire vt ſupra diximꝰ inueniuntur Alijs dicentibꝰ res creatas atq̄ diſtinctas ſm̄ ſpēs ſuas ꝑ int᷑ualla ſex dieꝝ. Quorū ſnīe. q2 lr̄a Geñ magꝭ inſuire videt᷑ atq̄ catholica eccl'ia magꝭ approbat. iō hactenꝰ ſtudioſe docuimꝰ quō ex illa cōi materia ꝑꝰ informit᷑ facta poſtea corꝑaliū reꝝ genera ꝑ ſex dieꝝ volumina diſtinctim ſint formata Alijs aūt videt᷑ ꝙ non ꝑ int᷑ualla tēpoꝝ facta ſint. ſ ſimul ita formata ad eſſe ꝓdierūt Qđ Augꝰ. ſup Geñ. pluribꝰ mōis nitit᷑ oñdere. dicēs elemēta q̄tuor ita formata ſicut mō apparēt ab initio extitiſſe. et celū ſideribus ornatū fuiſſe. Quedā ꝟo nō formalit᷑ ſed materialiter tunc facta fuiſſe Que poſt per tempis acceſſum formaliter diſtincta ſunt. vt herbe. arbores et forte animalia. Omnia ḡ in ipō tpis initio facta eſſe dicūt ſ q̄dā formalit᷑ ꝛ ſm̄ ſpēs q̄s hr̄e cernimus vt maiores mūdi ꝑtes. q̄dā ꝟo materialit᷑ tm̄. Sz vt dicūt: moyſes loquēs rudi ꝛ carnali ꝑp'lo locutiōis modū tꝑauit de deo loquēs a ſili hoīs q̄ ꝑ moras tēporū opa ſua ꝑficit. cū ipſe ſimꝉ ſua opa fecerit. Uñ Augu. Jđ inq̄t moyſes diuiſim refert deū illa opa feciſſe. q2 nō potuit ſimul ab hoīe dici qđ a deo ſimꝉ potuit fieri. Jtē Potuit diuidere ſcriptura loquēdi tꝑibꝰ. qđ deꝰ operandi tꝑibꝰ nō diuiſit. Jlli q̄ his autoritatibꝰ ꝛ alijs hmōi iherētes. dicūt q̄tuor elemēta atq̄ celi luminaria ita formata ſimꝉ eē ꝛ habuiſſe illos ſex dies q̄s ſcp̄tura cōmemorat ſex rerū genera .i. diſtinctiōes appellāt. q̄ ſiꝉ facte ſunt. ꝑtim formalr̄. ꝑtim cauſaliter.

Anteq̄ deſcriptura homīs agat de mō ꝑme ꝯditionis rerū vñ ſupra breuit᷑ tetigit pleniꝰ agit vbi viri catholici ei diſſētire videntur.

Alijs dicentibus mūdū in materia ꝛ forma ita fuiſſe ſimꝉ. alijs vero ꝑ interualla tꝑm ꝛ dieꝝ ſm̄ q̄ expoſitio ꝑmiſſa huc uſq̄ deducta eſt.

Hic proſequitur opiniones illoꝝ qui ſimꝉ oīa facta cōtendunt.

Quō intelligendū ſit deū req̄euiſſe ab omni opere ſuo. f

Jam de ſeptime diei req̄re aliq̄d nos eloq̄ oportz. Scp̄tū ē: q2 ꝯpleuit deꝰ die ſeptio opꝰ ſuū. ꝛ req̄euit die ſeptio ab vniūſo ope qđ patrarat Req̄euiſſe dr̄ deꝰ die ſeptio nō q̄ſi opando laſſus. ſ ab vniūſo ope req̄euit. q2 nouā creaturā facere ceſſauit Req̄eſcere eñ ceſſare dr̄. Uñ i Apoc̄. dr̄. Nō habebāt req̄ez dicētia Sāctꝰ ſcūs ſcūs .i. dicē nō ceſſabāt. Requieuiſſe ḡ deꝰ dicit᷑. quia ceſſauit a faciendis ge-

neribus creature. qꝛ vltra noua nõ ꝯdidit Uſq; nũc tamen vt veritas in euãgelio ait. operatur pater cũ filio. ſ. aminiſtrationẽ eorun dem generum q̃ tunc iſtituta ſunt. Creatoris enĩ virtus cauſa ſubſiſtẽdi ẽ omĩ crature. Quod ergo dicitur. Pater meus vſq; modo operatur: et ego operor. illud vniuerſe creature ꝯtinuã aminiſtrationẽ oſtẽdit. Die ergo ſeptimo requieuit vt nouam creaturã vlterius nõ faceret. cuius materia vel ſimilitudo non preceſſerit. ſed vſq; nunc operatur. vt quod ꝯdidit cõtinere et gubernare nõ ceſſet.

Qualiter accipiẽdum ſit quod dicitur deus compleſſe opus ſuum ſeptimo die. cum tunc requieuit ab omni opere ſuo. g

Sed queritur quomodo ſeptimo die dicatur deus ꝯpleſſe opus ſuũ. cum ab omni opere illo die requieuerit. nec aliquod genus nouũ rerum fecerit? Alia tranſlatio habet. Conſummauit deus die ſexto opera ſua que nihil queſtionis affert. qꝛ manifeſta ſunt que in eo facta ſunt et omnium cõſummatio eo die perfecta ẽ. ſicut ſcriptura oſtendit cũ ait. Uidit deus cũcta que fecerat et erant valde bona. Omnia quidem naturaliter bona erãt nihilq; in ſui natura vitij habentia. et ſunt bona que ꝯdidit deus etiam ſingula. Simul vero vniuerſa valde bona. quia ex omnibus conſiſtit vniuerſitatis ammirabilis pulchritudo. in qua etiam illud quod malũ dicitur: bene ordinatũ et loco ſuo poſitum eminentius ꝯmẽdat bona. vt magis placeant et laudabiliora ſint dũ comparantur malis.

Secundum aliam litteram nihil ibi eſt queſtionis quã ſequitur Auguſtinus

Sexto ergo die facta ẽ operum cõſummatio Iam premiſſa oritur queſtio quomodo dicatur deus die ſeptimo opus ſuũ ꝯpleſſe. quod hebraica veritas habet in q̃ tamen nihil nouum creaſſe dicitur. niſi forte dicatur die ſeptimo cõpleuiſſe opus ſuum qꝛ ipſum benedixit et ſanctificauit ſicut ſubijcit ſcriptura. Benedixit diei ſeptimo et ſanctificauit illũ Opus enĩ ẽ benedictio et ſanctificatio ſicut Salomon aliquid operis fecit cũ templum dedicauit.

Hic redit ad queſtionẽ poſitã. ſ. quomodo verum ſit deũ ſeptimo die cõpleſſe opus ſuũ

Que ſit benedictio et ſanctificatio ſeptime diei. h

Illum autem diem ſanctificaſſe et benedixiſſe dicitur. quia miſtica pre ceteris benedictione et ſanctificatione eum donauit. Unde in lege dicitur. Memẽto ſanctificare diem ſabbati. Et inde eſt quod numerando dies. vſq; ad ſeptimũ procedimus et dicimus ſeptem eſſe dies quorum repetitõne omne tempus agitur. nõ quin alius ſit ab illis dies octauus et nouus. et ſic de ceteris. Sed qꝛ in ſex diebus rerum genera diſtincta ſunt. et in ſeptimo licet nõ fuerit nouũ genus rerum inſtitutum. fuit tamen in eo quaſi quidã nouus ſtatus ſanctificatiõis operum et requietõis opificis. Poteſt etiã ſic exponi illud. Compleuit deus die ſeptimo opus ſuum. i. cõpletum et ꝯſummatũ vidit.

Iſta eſt diſtinctio. xv. huius ſecundi libri. In qua quidem diſtinctiõe magiſter poſtq̃ egit de ornatu firmamenti. agit hic ꝯſequẽter de ornatu aeris et aque. Et tria facit. Nam primo agit de ornatu aeris. et ſimiliter de ornatu aque. ſeu etiam de opere q̃nte diei. Secundo agit de ornatu terre. ſeu etiam de opere ſexte diei. Tertio de ſeptime diei requie Primũ facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. Sequitur dixit deus producat. Secundum ab inde vſq; ibi. Iã de ſeptime diei requie Tertiũ vſq; ad finẽ diſtinctionis. Et tamen in generali. In ſpeciali autem ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Deus quinto die volatilibus et natatilibus de aqua factis aerẽ et aquã adornauit. Hanc magiſter inſinuãs dicit quod opus quinte diei ẽ ornatio duorum elementorum. ſ. aque et aeris. per volatilia et natatilia. que de aqua tanq̃ ex materia ſui ſunt creata. ex quibus aues ſeu volatilia eleuauit deus in aerem. piſcis aquis ad ornatum relinquens.

Secunda propoſitio eſt hec. Deus ſexto die iumẽtis. reptilibus et beſtijs terre de terra formatis terrã decorauit. Hanc magiſter inſinuãs dicit quod opere ſexte die ornata fuit terra iumentis. reptilibus et beſtijs et alijs conſimilibus. Poſtea mouet duas queſtiones quarum prima eſt. An nociua animalia aut venenoſa etiã tunc a deo facta fuerũt. Et rñdens dicit quod illa animalia creata fuerunt innoxia. ſed hoĩe peccante facta ſunt nociua vt per ea vitia punirentur. et vt virtus probaretur.

Secũda queſtio eſt. An minuta animalia que ex putrefactione naſcuntur etiã tunc producta fuerũt. Et reſpondens dicit. quod illa que putrefactiõe naſcuntur cũ alijs animalibus producta non ſunt niſi materialiter. Et ſubdit quod nouiſſimus omniũ animaliũ fuit homo tanq̃ omniũ dominator. Addens quod circa rerũ creationem due ſolẽnes opiniones fuerunt. quarum prima dicit. quod per ſex dierum interualla omnia eſſe formata et per ſpiritũſanctũ eſſe diſtincta. Alia dicit oĩa ſimul eſſe ꝯdita et diſtincta. Tertia propoſitio eſt hec. Deus ſeptimo die dicitur quieuiſſe et opus ſuũ cõpleuiſſe. qꝛ vlterius nouã creaturã non ꝯdidit que in ſe materialiter vel in ſuo ſimili nõ fuerit licet tamen res productas benedixit et ſanctificauit. Hanc probans querit. Cur deus dicatur ꝯſummaſſe opus per requiem die ſeptimo cũ tamen ꝯpleuerit ipſum die ſexto Ad quod rñdens dicit deũ opus ſuũ cõpleuiſſe et ſexto die et ſeptimo. ſexto quidem. qꝛ tũc omĩa perfecit. Septimo autem quia vltimũ opus ſanctificationẽ. ſ. adhibuit. Unde et ſeptimus dies miſtica quedam ratione ſanctificatus cõſueuit appellari: Et tamen in ſpeciali.

De hominis creatione vbi cõſiderandum eſt quare creatus ſit homo. et qualiter ſit inſtitutus. que duo ſupra tractata ſunt. et qualis

Homo { quare creatus / qualit' inſtitutus / qual' vel quō factus / qualiter lapſus / q̄lit' reparatus } ſit

factꝰ et qualiter lapſus. poſtremo quomodo ſit reparatuſ. que diſcu cienda ſunt. a

DI. XVI

His excurſis que ſupra de hominis creatione ꝓmiſimꝰ effectui mã cipare atq͂ ordine explanare nunc ſuſcipimꝰ vbi hec ꝯſideranda videntˀ ſcʒ quare creatꝰ ſit hõ. et qualitˀ inſtitutꝰ. et qualis et quõ factus. Deinde qualiter ſit lapſus. poſtremo qualiter et ꝑ que ſit reparatus. Horꝫ aũt ꝑmo et ſecũdo poſita .i. cauſam creatiõis hũane et modum inſtitutionis ſuperius ꝓ modulo noſtre facultatis tractauimus. Ideoq͂ ſupeſt vt qualis vel quõ factꝰ ſit diſcutiamus. In Gen̄. legitˀ. Faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinem nr̄am ⁊c̄. In eo ꝙ dicit faciamꝰ. vna opatio triũ ꝑſonaꝝ oſtẽditˀ. in hoc vero ꝙ dicit ad imaginẽ ⁊ ſimitudẽ nr̄am. vna et equalis ſubſtantia triuʒ perſonaꝝ monſtratˀ. Ex ꝑſona em̄ patris hic dr̄ ad filiũ et ſpm̄ſctm̄. Non vt quidaʒ putant angelis. qꝛ dei et angeloꝝ non eſt vna eadẽ imago vel ſimilitudo.

Beda. Quõ intelligendũ eſt. Faciamus hominem ad imaginem et ſimilitudinem nr̄am

Q͛ imago et ſimilitudo hic a diuerſis accipitur varie. a quibuſdaʒ increata. ⁊ ab alijs creata ⁊ increata vel eſſentia trinitatis vel filius et ſpiritusſanctus. b

Imago autem ⁊ ſimilitudo in hoc loco vel increata intelligitur .i. trinitatis eſſentia ad quã factꝰ eſt homo. vl' creata in qua factus eſt homo. et ipſi hoi ꝯcreata. Increatã em̄ imaginẽ q̄ deꝰ ẽ intellexiſſe videtˀ Beda cũ dic̄. nõ eſſe vnã imaginẽ dei et angeloꝝ. ſ; triũ ꝑſonaruʒ. ⁊ iõ ꝑſonis nõ angelis fit ibi ſmo. Improprie tn̄ imago dr̄. qꝛ imago relatiue ad aliud dicitˀ cuiꝰ ſilitudinẽ gerit ⁊ ad qđ repn̄tandũ facta eſt. ſic imago ceſaris q̄ ipſiꝰ ſimilitudineʒ p̄ferebat ipm̄ quodãmõ repn̄tabat. Proprie aũt imago dr̄ id ad quod aliud fit. Sic̄ exẽplũ ꝓprie dr̄ qđ ſumitˀ ex aliq̄. ⁊ exemplar. ex q̄ ſumitˀ aliq̄d. Ponitˀ tn̄ ⁊ aliqñ abuſiue alteꝝ ꝓ altero. ita ⁊ minꝰ ꝓprie accipitˀ imago: eſſentia trinitatis. ſi tn̄ ea noie imaginis. in hoc loco intelligitˀ.

Opinio eoꝝ qui putauerunt filium per imaginem et ſimilitudineʒ hic accipi. c

Filius vero ꝓprie imago patris dicitˀ. ſicut ſupra in tractatu de trinitate diximus. Vñ fuerũt nõnulli q̄ ita dixerũt vt imaginẽ in hoc loco intelligerent filium. hoiem vo nõ imaginem. ſed ad imaginẽ factum dicerẽt. quos refellit apoſtolus dicẽs. Vir quidem eſt imago et gloria dei. Hec nanq͂ imago .i. homo cũ dicitˀ fieri ad imaginẽ non quaſi ad filiuʒ dicitur fieri. alioquin nõ diceretˀ ad imaginem noſtram. Quõ em̄ nr̄am diceretˀ. cũ filius ſolius patris imago ſit. Fuerunt autem ⁊ alij ꝑſpicatius hoc tractantes qui ꝑ imaginem filium ⁊ ꝑ ſimilitudinẽ ſpm̄ſcm̄ intelligerent. qui ſimilitudo eſt patris et filij. Et ideo pluraliter putauerũt dici nr̄aʒ id referentes ad ſimilitudinẽ tm̄. ad imaginẽ vero ſubintelligendũ eſſe meã Hoiem vero ⁊ imaginẽ eſſe et ad imaginẽ et ſimilitudineʒ factõ eſſe tradiderunt. et imaginem imaginis eſſe et ſimilitudinis.

Auguſti. in. vij. li. de trinitate.

Aliorum opinio.

Nec horum ſcientiaʒ approbat. ſʒ imaginem et ſimilitudinem dei in homine querendaʒ et conſiderandam docet vt imago et ſimilitudo creata intelligatˀ. d

Verũtamẽ hec diſtinctio lʒ re ꝓbabil' penitꝰ nõ videatˀ. quia de medio mõtiũ .i. autoritatibꝰ ſcõꝝ nõ manat. ꝯgruẽtiꝰ i ipõ hoie imago ⁊ ſilitudo q̄rẽda ẽ ⁊ ꝯſiderãda. Factꝰ ẽ g̃ hõ ad imaginẽ dei ⁊ ſilitudinẽ ſm mẽtẽ: q̄ irrõnabilibꝰ añcellit. ſ; ad imaginẽ ſm mẽoriã ⁊ itelligẽtiã ⁊ dilectiõeʒ. Ad ſilitudinẽ ſm inocẽtiã ⁊ iuſticiã. q̄ i mẽte rõali natˀ al'r ſũt. Vl' imago ꝯſideratˀ in cognitõe vitat'. ſilitudo in amore vtut'. vl' imago i alijs oibꝰ. ſilitudo i eẽntia. qꝛ ⁊ imortal' ⁊ idiuiſibil' ẽ. Vñ Augu. i li. de q̄ntitate aie. Aia fcã ẽ ſilis deo. qꝛ imortalẽ ⁊ idiſſolubilẽ fec̄ eã deꝰ Imago g̃ ꝑtinet ad formã. ſilitudo ad naturã. Factꝰ ẽ g̃ hõ ſm aiaʒ ad imaginẽ ⁊ ſilitudinẽ non pr̄is vel filij vel ſpũſſci. ſ; totiꝰ trinitat'. ita ⁊ ſm aiaʒ dr̄ hõ eſſe imago di. qꝛ imago di in eo ẽ. Sic̄ imago dr̄ et tabula ⁊ pictura q̄ in ea ẽ. ſ; ꝓpt' picturã q̄ in ea ẽ ſimil' et tab'la imago appellatˀ. Ita ꝓpt' imaginẽ trinitat' etiã illud i q̄ ẽ imago noie imaginis vocatˀ

In quibꝰ cõſideratˀ imago et ſimilitudo.

Augꝰ. in. xv libro de trinitate.

¶ Ꝙ homo dicitur imago et ad imaginem. filius vero imago non ad imaginem. e

Quo circa homo ⁊ imago dicit̃ ⁊ ad imaginẽ. fili⁹ autẽ imago nõ ad imaginẽ. q̃ꝛ natus. nõ creatuſ. equalis ⁊ in nullo diſſimilis. homo creatus eſt a deo nõ genitus nõ parilitate equalis. ſed q̃dam ſimilitudine accedẽs ei. Vñ Aug⁹. in lib. vij. de trinitate. In Geñ. legit̃. Faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ noſtram. Faciamus ⁊ noſtram pluraliter dixit. et niſi ex relatiuis accipi non oportet vt facere intelligant̃ pater ⁊ filius ⁊ ſpirit⁹ ſanct⁹: ad imaginẽ patri ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti vt ſubſiſteret homo imago dei. Sed q̃ꝛ nõ omnino equalis fiebat illa imago tanquã non ab illo nata ſed ab eo creata: Ideo ita imago dicit̃ ꝙ ⁊ ad imaginẽ. quia nõ equatur parilitate. ſed accedit quadã ſimilitudine. Fili⁹ aũt eſt imago. ſed nõ ad imaginẽ q̃ꝛ equalis patri. Dict⁹ eſt ḡ hõ ad imaginẽ ꝓpter imparez ſĩlitudinẽ. Et ideo nr̃az. vt imago trinitatis eſſe hõ intelligat̃. nõ trinitati equalis. ſicut fili⁹ patri. Ecce oſtenſuz eſt ſm quid homo ſit ſimilis deo. ſ. ſm animam. Sed ⁊ in corpe quandã ꝓprietatem habet que hoc indicat. q̃ꝛ eſt erecta ſtatura ſm quaz corpus aie rõnali congruit. quia incelum erectũ eſt.

Augusti.

¶ Ꝙ et ſm corpus poteſt dici factus ſimilitudinẽ dei.

Iſta eſt diſtinctio. xvj. h⁹ ſecundi libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de creatura pure ſpũali. ſ. angelis. ⁊ de creatura pure corporali. Incipit agerere de compoſita ex ſpũali ⁊ corpali. ſ. d̃ hoie Et circa hoc in hac diſtinctione agit de productione hominis in cõmuni. Et tria facit. Nam primo oñdit qualiter homo ſit factus. Secundo ad cui⁹ imaginẽ ſit productus. Tertio ꝙ nõ ſit imago que oĩno adequatur dei filio: Primum facit a principio diſtinctõnis vſqꝫ ibi. filius quoqꝫ. Secundũ ab inde vſqꝫ ibi. Quo circa. Tertiũ vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima hec eſt.

Deus pater cũ dixit. Faciam⁹ hoiem ad imaginez et ſimilitudinez nr̃am loquebat̃ filio et ſpirituiſancto et nõ ſpiritib⁹ quibuſcũqꝫ creatis. Hanc magiſter ꝓbans querit. q̃lis ⁊ q̃uo factus ſit hõ. Et rñdens dicit̃ ꝙ per verbũ dñi imaginẽ et ſimiltudinẽ dei ſit productus. ſm illud Geñ. j. Faciamus hominem ad imaginem et ſimilitudinẽ nr̃am. in quibus verbis oſtenditur vnitas eſſentie et trinitas pſonarum. et ſunt verba patris ad filium et ſpm̃ſctm̃. et nõ ad angelos. vt quidam dixerunt ꝙ dei et angeloꝝ non eſt vna eadẽ imago. ſed bene ſimilitudo. Secunda propoſitio eſt hec. Homo ſm animam factus eſt ad imaginem non ſimpliciter vnius diuine pſone ſed totius trinitatis. Hanc ꝓpoſitionem probãs recitat duas opiniones circa intellectum predictoꝝ verborum Geñ. quarum prima dicit in illo textu Geñ. ꝑ imaginem debere ſolum filiũ intelligi. ⁊ nõ hoiez. q̃ꝛ hõ nõ eſt imago dei ſed ad imaginẽ dei factus. ſed quia huic opinioni cõtrariat̃ illud apoſtoli vbi dicit ꝙ vir ſit imago dei et gloria dei. qua ꝓpter magiſter videt̃ eam reprobare Alia opinio dicit ꝙ filius dei ſit ꝓprie imago. ⁊ ſpũſſanctus ſimilitudo. ⁊ ꝙ hõ ſit factus ad imaginẽ filij et ſimilitudinẽ ſpũſſancti. Hanc opinionẽ mgr̃ nõ approbat. eo ꝙ ſanctoꝝ autoritatib⁹ minime ſit fulcita

Poſtea dicit magiſter hoiem eſſe factũ ad imaginem nõ cuiuſcũqꝫ ſingularis pſone diuine. ſed totius trinitatis et hoc ſm naturalia. i. ſm animã ad ſimilitudinem dei factus eſt hõ quãtũ ad ſuꝑaddita anime cuiuſmodi ſunt v̉tutes. ſ. innocẽtie et iuſticia que naturaliter in mẽte rõnali exiſtunt. Tertia propoſitio eſt hec. Hõ q̃ eſt imago dei ad imaginẽ dei creat⁹ nequit adequari dei filio. qui nõ eſt ad imaginem ſed ſolum imago eſt patris rõne eterne natiuitatis. Hãc magiſter ꝓbans dicit ꝙ filius dei et hõ dei imago ſũt ſꝫ fili⁹ ſolũ imago ⁊ nõ ad imaginẽ q̃ꝛ nõ creat⁹ ſꝫ natus eq̃lis pr̃i ⁊ in nullo diſſĩlis. hõ aũt eſt imago ⁊ ad imaginẽ. q̃ꝛ creat⁹ nõ genit⁹ nõ equalis. ſꝫ q̃dã ſimilitudine accedẽs Et hãc mgr̃ ꝯfirmat autoritate btĩ Augu. Et ſicut pri⁹ dcm̃ eſt ꝙ nulla imago trinitatis create ẽ ſine magna ſimĩlitudine imaginis icreate repſentatiua ꝓpter realẽ drãm q̃ int̃ illas imagines ꝯſiderat̃. ita etiã nec eſt hõ ad imaginẽ dei creat⁹ põt adequari filio in diuinis q̃ eſt pr̃is imago ꝓpt̃ diuerſitatis diſtãtiã int̃ dei filiũ ⁊ hoiez. Et tm̃ in ſpeciali

De creatõne aie vtrũ de aliquo facta ſit vel nõ. et qñ facta. et quam gratiam habuerit in creatiõe. a

Hic de origine anime plura queri ſolent. ſcilꝫ vnde creata fuerit. et quando. et quaz gratiã habuerit in creatione? Sicut hominis formatio ſm corp⁹ deſcribit̃ cũ dicit̃ Formauit de⁹ hoiem de limo terre. ita eiuſdez ſm aiam fectura deſcribit̃ cum ſubdit̃. ⁊ inſpirauit in faciẽ ei⁹ ſpiraculũ vite. Corp⁹ eñ de limo terre formauit de⁹ cui aiam inſpirauit. Vel ſm aliam lr̃am flauit vel ſufflauit. nõ ꝙ faucibus ſufflauerit. vel manib⁹ corporeis corp⁹ formauerit. Spũs eñ de⁹ ẽ. nec lineamẽtis mẽbroꝝ compoſitus. Nõ ergo carnaliter putem⁹ deũ corporeis manib⁹ formaſſe corp⁹ vel faucib⁹ inſpiraſſe aiam. ſꝫ poti⁹ hoiem de limo terre ſm corp⁹ formauit iubendo. volẽdo. i. voluit ⁊ verbo ſuo iuſſit vt ita fieret. et inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vite. id ẽ. ſubſtantiã aie in qua viueret: creauit. nõ de materia aliq̃ corpali vel ſpũali. ſed de nihilo.

DI. XVII.

b

Beda

¶ Ꝙ nõ corporeis inſtrumẽtis formaſſe ⁊ ſufflaſſe deus dicitur.

Opinio quorundã hereticoꝝ q̃ putauerũt aiaz eẽ de ſubſtãtia dei. b

Putauerunt enim quidã heretici deum de ſua ſubſtãtia aiam creaſſe verbis ſcripture ptinaciter inherẽtes. quib⁹ dicit̃ inſpirauit vł inſufflauit ⁊c. Cũ flat inquiunt vł ſpirat: homo de ſe flatum emittit. Sic ergo cum dr̃ de⁹ flaſſe vel ſpiraſſe ſpiraculũ in faciez hois. ex ſe ſpiritum hois emiſiſſe intelligit̃. i. de ſua ſubſtãtia. Qui hoc dicunt nõ capiũt tropica locutione dictũ eſſe ſufflauit vel flauit id eſt flatum hois. ſ. animã fecit. Flare em̃ eſt flatũ facere. flatum facere eſt animã facere. Vñ dñs p eſaiam. Oẽm flatum ego feci. Non ſunt ergo audiẽdi qui putant aiam eẽ ptez dei. Si em̃ hoc eẽt: nec a ſe nec ab alio decipi poſſet. nec ad malum faciendũ vel patiẽdum cõpelli. nec in melius vel deteri⁹ mutari Flatus ergo quo hominẽ animauit factus eſt a deo. nõ de deo nec de aliqua materia ſed de nihilo.

Reſpõſio.

Hic qñ facta ſit anima. an añ corpus an in corpore. c

Sed vtrum in corpore vel extra corpus etiã int̃ doctos ſcrupuloſa queſtio ẽ Augł. em̃ ſup Geñ. tradit aiam cum angelis ſine corpe fuiſſe creataz poſtea vo ad corpus acceſiſſe. neq̧ cõpulſa eſt in corporari ſed naturaliter illud voluit. i. ſic creata fuit vt vellet. ſicut naturale nobis eſt velle viuere. Male aũt velle viuere. non nature ſʒ voluntatis eſt peruerſe Alij vero dicũt aiam primi hominis in corpore fuiſſe creatam. ita exponẽtes verba illa. Inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculuz vite id eſt. aiam in corpe creauit que totũ corp⁹ animaret faciẽ tñ ſpecialiter expſſit. qꝛ hec pars ſenſib⁹ ornata ẽ ad intuenda ſupiora Sed quicqd de anima primi hois eſtimet̃ de alijs certiſſime ſentiẽdũ ẽ ꝙ in corpe creent̃. Creãdo em̃ infũdit eas de⁹. ⁊ infundẽdo creat. Dicẽdũ ẽ etiã aiam illã nõ ſic eſſe creatam. vt preſcia eſſet operis futuri iuſti vel iniuſti.

Opinio Auguſtini.

Alioꝝ ſnĩa.

Ꝙ aia illa nõ eſt preſcia operis futuri.

In qua etate deus hominem fecerit. d

Solet etiam queri vtrũ de⁹ hoiez repẽte in virili etate fecerit an pficiendo ⁊ etates augẽdo. ſiẽ nunc format in matris vtero: Augł. ſup Geñ. dicit ꝙ adã in virili etate ꝯtinuo factus eſt. ⁊ hʒ ſm ſupiores nõ inferiores cauſaſ. i. ſm voluntatẽ et potentiã dei quã nature generibus nõ alligauit. qualiter ⁊ vga moyſi cõuerſa eſt in draconem. Nec talia contra naturã fiunt. niſi nob quib⁹ aliter nature curſus innotuit. deo aũt natura ẽ qđ facit. Nõ ergo ꝯtra diſpoſitionẽ ſuã illud fecit deus Erat em̃ in prima creaturaꝝ cõditione ſic hoiem poſſe fieri. ſed nõ ſibi erat neceſſe vt ſic fieret. hoc em̃ nõ erat in ꝯditione creature. ſed in beneplacito creatoris cui⁹ voluntas neceſſitas eſt. Hoc em̃ nc̃ario futuꝝ ẽ qđ vult ⁊ pſcit. Multa vo ſm inferiores cauſas futura ſunt. ſʒ in pſcientia dei futura nõ ſunt. Si aũt ibi aliter futura ſunt potius futura ſunt. ſicut ibi ſunt vbi pſcit ille qui nõ poteſt falli. Sic g̊ fact⁹ ẽ adã nõ ſm inferiores cauſas. qꝛ nõ erat in rerũ cauſis ſeminalib⁹ vt ita fieret. ſʒ ſm ſupiores non ꝯtra naturã operãtes. qꝛ in rerũ cauſis naturalibus erat. vt ita poſſet fieri.

Ꝙ homo extra paradiſuz creatus in paradiſo ſit poſitus. ⁊ quare ita factum ſit. e

Hominẽ autez ita formatũ tulit de⁹. vt ſcriptura docz ⁊ poſuit in paradiſo voluptatis quẽ plãtauerat a principio. His vbis apte moyſes inſinuat ꝙ homo extra paradiſuz creat⁹ poſtmodũ in paradiſo ſit poſit⁹. Qđ ideo factũ dr̃. qꝛ nõ erat in eo pmanſurus. vel vt nõ nature ſʒ grẽ hʒ aſſignaret̃. Intelligit̃ autẽ paradiſus localis ⁊ corpalis in quo hõ locat⁹ eſt. Tres em̃ generales de paradiſo ſententie ſunt. Vna coꝝ qui corpaliter intelligi volunt tm̃. Alia eoruz q̃ ſpũaliter tm̃. Tertia eoꝝ qui vtroq̧ modo paradiſum accipiũt Tertiam mihi placere fateor. vt hõ in corporali paradiſo ſit poſit⁹. qui ab illo principio plantatus accipi põt. quo terrã oẽm remotis aquis herbas ⁊ ligna pducere iuſſit Qui ⁊ ſi pñtl eccłie vł future typũ tenet. ad lr̃am tñ itelligẽdũ ẽ eẽ locũ ameniſſimũ fructuoſis arborib⁹ magnũ. ⁊ magno fonte fecũdũ. qđ dicim⁹ a pncipio. ãtiq̃ trãſlatõ dic̃ || ad oriẽtẽ Vñ volũt i oriẽtali pte eẽ padiſũ lõgo intiacẽte ſpacio vł mari vł t̃re regionibus q̃s icolũt hoies ſecretũ. ⁊ i alto ſitũ vſq̧ ad lunarẽ circulũ ptingentẽ. Vñ nec aq̃ diluuij illuc puenerunt.

Tres ſnĩe de padiſo ſunt ⁊ que ſunt.

A quo principio ſit plantatus.

Qualis ſit locus padiſi et vbi.

De lignis paradiſi iter que erat lignum vite et lignnm ſcientie bo-

|| Qual' ſit locus padiſi et vbi

ni et mali. f

In hoc autem paradiſo erant ligna diuerſi generis. int̃ que

vnū erat quod vocatum eſt lignuz vite. alterū ꝟo lignū ſcie boni et mali. Lignū aūt vite dictū eſt ſicut docet Beda et Strab⁹ qꝛ diuinitus accepit hāc vim. vt qui ex ei⁹ fructu comederet: corpus ei⁹ ſtabili ſanitate perpetua ſoliditate firmaret. nec vlla infirmitate vel etatis imbecillitate in deteri⁹ vel in occaſum laberet. Lignū aūt ſcientie boni et mali. nō a natura hoc nomen accepit. ſꝫ ab occaſione rei poſtea ſecute. Arbor eñ illa nō erat mala. ſed ſcientie boni ⁊ mali ideo dicta eſt. qꝛ poſt prohibitionem erat in illa trangreſſio futura. qua hō experiendo diſceret quid eſſet inter obedientie bonum. et inobedientie maluz. Nō ergo ꝺ fructu qui naſceretur inde poſitum eſt illꝺ nomen. ſed de re tranſgreſſionē ſecuta. Cognouit eñ homo priuſq̄ꝫ tangeret h̓ lignū bonū et malum. ſed bonum per prudentiaz et experientiam. malū vero per prudentiam tantum. Quod etiā per experientiā nouit vſurpato ligno vetito. quia per experientiā mali didicit quid ſit inter bonuz obedientie et malum inobedientie. Si vero p̄mi parentes obedientes eſſent. nec ꝯtra p̄ceptum peccaſſent. nō ideo tñ minus diceretur lignum ſcientie boni ⁊ mali. quia hoc ex eius tactu accideret ſi vſurparetur. A ligno ergo homo prohibitus eſt quod malū non erat. vt ipſa precepti conſeruatio bonum illi eſſet. trangreſſio malum. Nec melius conſideraẗ q̄ꝫtum malum ſit inobediētia q̄ꝫ hoc modo. cum ſcilicet ideo reus factus eſſet homo intelligitur. quia ꝓhibit⁹ rem tetigit. quam ſi non prohibitus tetigiſſet. nec peccaſſet nec penaz ſenſiſſet. Si eñ venenoſam herbam prohibitus tetigeris. pena ſequitur. et ſi nemo prohibuiſſet: ſimiliter proſequeretur. Si etiam prohibetur res tangi que non tangenti tantum ſed prohibēti obeſt. ſicut aliena pecunia. ideo prohibitum eſt peccatum. quia prohibenti eſt damnoſum. Cum vero tangitur. quod nec tangenti obeſt ſi nō ꝓhibetur. nec cuilibet ſi tangaẗ. ideo ꝓhibetur vt per ſe bonuz obedientie et malum inobedientie monſtreẗ Sicut primus homo a re bona prohibitus penam incurrit. vt nō ex re mala. ſed ex inobidientia pena eſſe monſtreẗ. ſicut ex obedientia palma.

Quare vocatū ſit lignum ſciētie boni et mali.

Q̄ ſi p̄mi parētes nō peccaſſent. nō iō minnus ſcientie boni ⁊ mali lignuz diceretur. Aug⁹. ſuper Geneſ.

Iſta eſt diſtinctio. xvij. h⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter oſtenſa productione hominuz in generali. agit de productione viri in ſpeciali. Et tria facit. Nam primo agit de ꝓductione anime qua ipſum viuificauit. Secundo de paradiſo in quo ipſū collocauit. Tertio de ligno ſcientie quo eundem non vti ſibi precipiens limitauit. Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq̄ꝫ ibi. Solet etiam queri. Secunduz vſq̄ꝫ ibi. In hoc autem paradiſo. Tertium vero vſq̄ꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Deus qui ade animā non de diuina ſubſtantia nec de aliqua materia creauit ſed ipſam ex nihilo creando eidem inſpirauit. Hanc enim propoſitionem magiſter probans dicit ꝙ anime hominis creatio exprimitur in Geñ. vbi diciẗ. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vite. quam quidem inſpirauit et fecit nō faucib⁹ corporeis. nec de ſua ſubſtantia ipſam a ſe efflauit vt quidā heretici opinanẗ ſed diciẗ inſpiraſſe qn̄ animā ad modum flatus de nihilo ſpiritualiter creauit. Sed circa hoc tunc mouet vnam queſtionem. Utrum ſcꝫ anima creata ſit in corpore vel extra corpus. Et reſpondens ꝙ aliqui opinati ſunt ꝙ ſit creata in corpe. Alij vero opinati ſūt ꝙ ſit creata extra corpus. Sed magiſter de anima p̄mi hominis quo ad hoc nihil determinat. ſꝫ de alijs animabus certiſſime ſciendum eſſe dicit ꝙ in corpore creātur. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Deus q̄ adaz in virili etate plaſmauit eundem ab extra in paradiſum collocauit. Hanc eñ propoſitionem magiſter ꝓbans querit. Utruz primus homo creatus fuit in virili etate. Et reſpondet ꝙ ſic. ſed non virtute cauſarum inferiorum. ſed diuina virtute. quia multa ſunt poſſibilia ſm̄ cauſas ſuperiores que fieri cauſaliẗ nō poſſunt ſm̄ cauſas inferiores. ⁊ ſic virga Moyſi vertebatur in draconem virtute diuina. nec talia fiūt cōtra naturam. niſi tantūmodo nobis quibus curſus nature aliter non innotuit. Et ſubdit magiſter ꝙ hominem vt premittitur in virili etate formatum deus poſuit in paradiſum. Quod ideo dicit magiſter fuiſſe factum. qꝛ nō erat in eo māſurus. vel vt cognoſceret ꝙ non eſſet nature eius vt in illo loco eſſet ſꝫ gr̄e. De quo ſunt tres opiniones. Prima dicit paradiſuz eſſe locum corporalem preciſe. Secunda dicit ipſum eſſe locum ſpiritualem. Tertia que magiſtro placet ponit vtrūq̄ꝫ affirmans ꝙ ſpiritualiter gerat tipum eccleſie preſentis vel future. ⁊ cū ad litteraz ſit locus corporalis. longe a terra inhabitabili per hoies per interpoſitionē maris vel longo terre ſpacio ſepatus et ſui ſitus altitudine vſq̄ꝫ ad lunarem circulum ptingens. Tertia propoſitio eſt hec. Adam in paradiſo de fructu ligni ſcientie boni et mali non a natura ſed ab aduentu futuro ſic dicti guſtando peccauit. Hanc enim propoſitionem magiſter probans ꝓponit. ſ. in paradiſo erant et diuerſa ligna inter q̄ vnum dicebatur lignum vite. et huiuſmodi virtutem diuinitus acceperat. vt de ſuo fructu comedentes ab infirmitate et morte cōſeruari poterat. Aliud autem dicebatur lignum ſcientie boni ⁊ mali. nō a natura nec ab aliqua virtute ſibi a deo indita. ſꝫ ab aduentu. qꝛ poſt eius guſtum homo experimentaliẗ cognouit differentiam inter bonum obedientie et maluz inobedientie. Et ſubdit ꝙ eſus illius ligni licitus fuit de ſe. ſed fuit homini interdictus. et ad oſtendendū q̄ꝫtum malum ſit in obedientia. etiam ſi fiat in his que de ſe ſunt licita. Et tm̄ in ſpeciali.

De formatione mulieris. a

DI. XVIII

IN eodez quoqꝫ paradiſo mĺierẽ formauit deus de ſubſtãtia viri. ſic p⁹ plantatum paradiſum hoiemqꝫ in eo poſitum. ⁊ poſt vniuerſa animalia ad eum ducta ſuiſqꝫ nominibus deſignata. ſubnectit ſcriptura. Immiſit de⁹ ſoporem in adam Cũqꝫ obdormiſſet. tulit vnã de coſtis eius. et formauit eam in mulierẽ.

Quare virum prius. et poſtea de viro mulierem creauit. non ſimul vtrumqꝫ. b

Hic attendendum eſt quare nõ creauit ſimul viruz et mulierẽ ſicut angelos. ſed prius virum deinde mulierem de viro. Ideo ſcz vt vnũ eſſet generis humani principiũ. q̃ten⁹ in hoc ⁊ ſuperbia diaboli ꝯfunderet. et hominis humilitas dei ſimilitudine ſublimaret. Diabolus quippe aliud a deo principiũ eſſe concupierat. Ideoqꝫ vt eius ſupbia retunderet. ħ homo in munere accepit quod diabolus ꝑuerſe rape voluit. ſed obtinere non potuit Et per hoc imago dei in homine apparuit. quia ſicut deus omĩbus rebus exiſtit principium creatõnis. ita homo omĩbus hominibus principium generationis. Ideo etiam ex vno homine omẽs eſſe voluit deus. vt dũ cognoſcerẽt ſe ab vno eẽ oẽs: ſe quaſi vnũ amarent.

Alia ratio q̃re ex vno homine oẽs homines.

Quare de latere viri nõ de alia corporis pte formata ſit. c

Cum autez his de cauſis facta ſit mulier de viro. nõ de qualibet pte corpis viri. ſ; de latere eius formata eſt. vt oñderet. q2 in ꝯſortiuz creabatur dilectõnis. ne forte ſi fuiſſet de capite facta viro ad dominationẽ videret preferenda. aut ſi de pedibus ad ſuitutez ſubijcienda. Quia igitur viro nec domia nec ancilla parabat ſed ſocia. nec d̃ capite nec de pedib⁹ ſed de latere fuerat ꝓducenda. vt iuxta ſe ponendã cognoſceret. quã de ſuo latere ſũptam didiciſſet.

Quare dormienti ⁊ non vigilanti coſta ſubtracta eſt. d

Nõ ſine cauſa dormiẽti quoqꝫ viro potius q̃ȝ vigilãti detracta eſt coſta. de qua mulier in adiutoriũ generationis viro eſt formata. ſed vt nullam in eo ſenſiſſe penã mõſtraret ⁊ diuine ſimꝉ potentie opus mirabile oſtẽderet. que hominis dormientis latus apuit. nec eum tamen a quiete ſoporiſ excitauit In quo etiã ope ſacramentum chriſti et eccleſie figuratum eſt. Quia ſic̃ mulier de latere viri dormientis formata eſt. ita eccleſia ex ſacremẽtis que de latere chriſti in cruce dormientiſ ꝓfluxerunt. ſ. ſanguine ⁊ aqua q̃bus redimimur a penis atqꝫ abluimur a culpis.

De ſacro huius operis.

Q2 de illa coſta ſine extrinſeco additamento facta fuit per dei potentiam ſicut quinqꝫ panes in ſe multiplicati ſunt. e

Solet etiam queri vtrũ de illa coſta ſine adiectiõe rei extrinſece facta ſit mulier? Quod quibuſdã nõ placuit. Certum ſi ad pficiendũ corpus mulieris deus extrinſecũ augmentũ addidiſſet. maius illud eſſet q̃ȝ ipſa coſta. Ideoqꝫ potius de illo addito q̃ȝ d̃ ipa coſta mulier facta deberet dici. de q̃ plures accepiſſet ſubſtãtie ptes. Reſtat g̊ vt de ſola ipſius coſte ſbſtãtie ſine omĩ extrinſeco additamẽto ꝑ diuinam potentiã in ſemetipſa multiplicata mulieris corpus factum dicatur. eo ſane miraculo quo poſtea de quiqꝫ panibus ieſu celeſti bñdictione multiplicati quinqꝫ milia hominũ ſaciata ſũt. Illud etiam ſciri oportet ꝙ cuz angelorꝝ miniſterio facta ſit mulieris formatio. nõ eſt eis tamẽ tribuenda creatiõis potẽtia. Angeli em̃ nullã poſſunt creare naturã. ergo nec formare coſtã in mulierem nec carnis ſupplementuz in locum coſte. nõ ꝙ nihil agãt vt aliquid creet ſ; nõ ideo creatores ſunt. ſicut nec agricole ſegetũ vel arborꝝ. Solus de⁹. i. trinitas eſt creator. Facta eſt g̊ femina a deo. etiã ſi coſta miniſtrata ſit ꝑ angelos.

Q2 licet angelica miniſtratione ſit illud opus expletũ nõ tamen creatores fuerũt angeli.

Utrum ſm ſuperiores an ſm inferiores cauſas ita facta ſit mulier. id eſt an ratio ſeminalis id haberz vt ita fieret an tantum vt ita fieri poſſet. ſ; vt ſic fieret in deo tantũ eſſet cauſa. f

Sz queritur an ra

tio quam deꝰ primis opibus cōcreauit id haberet vt ſm ipſam ex viri latere feminā fieri neceſſe foret. an hoc tm̄ vt fieri poſſet: Ad quod ſciendū eſt omniū rerū cauſas in deo ab eterno eē. Ut em̄ homo ſic fieret vł

Augꝰ. ſuper Geneſim.

equus ⁊ hmōi. in dei potentia ⁊ diſpoſitio ne ab eterno fuit. Et he dicunt̄ primordia les cauſe: quia iſtas alie nō precedunt. ſed

De cauſis rerū latꝰ diſputat ꝙ cauſe q̄ in deo ſunt ꝓprie dicunt̄ ꝓmordiales. et q̄re pluralit̄ dixit.

iſte alias que ſunt cauſe cauſaꝝ. Cūq̄ vnū ſit diuina potentia diſpoſitio ſiue volūtas ⁊ ideo vna omniū principalis cauſa. tn̄ ꝓpter effectus diuerſos pluraliter dicit Auguſtinus. cauſas primordiales omniū rerum in deo eſſe: inducens ſimilitudinem artificis. in cuiꝰ diſpoſitione eſt: qualis futura ſit arca. Jdeo ⁊ in deo vniuſcuiuſq̄ rei future cauſa preceſſit. Jn creaturis vero q̄rundam rerum. ſed non omniū cauſe ſunt.

Q̄ nō oīū q̄ ſiūt cauſe ſūt in creaturis.

vt ait Augꝰ. Quia inſeruit deus ſemiales rōnes rebꝰ: ſm q̄s alia ex alijs ꝓueniūt. vt de hoc ſemine tale granum. de hac arbore talis fructus. ⁊ hmōi Et he quoq̄ dicunt̄ primordiales cauſe. ⁊ ſi nō adeo ꝓprie. q̄a habent ante ſe cauſam eternam: que ꝓprie ⁊ vniuerſaliter prima eſt. Jlla vero ad res aliquas dicuntur prime que ſcʒ ex eis proueniunt. Jdeo etiam primordiales dicunt̄ quia in prima rerum conditione rebꝰ a deo inſite ſunt. ⁊ ſicut creature mutabiles ſunt ita ⁊ he cauſe mutari poſſunt. Que aūt in immutabili deo cauſa eſt. mutari nō poteſt.

Q̄ cāe etiā q̄ ſūt i creaturiſ lʒ improꝑe tn̄ dicūt̄ ꝓmordiales.

Alia rō quare dicunt̄ primordiales.

Diſtinctio cauſarū rerū perutilis ſcʒ ꝙ quedā in deo ⁊ in creaturis. quedā in deo tm̄ ſunt. g

Omniū ergo rerū cauſe in deo ſunt. ſed quarundā cauſe et in deo ſunt ⁊ in creaturis. Quarūdam cauſe in deo tantū ſunt. ⁊ illarū rerum cauſe dicuntur abſcondite in deo. quia ita eſt in diuina diſpoſitione vt hoc vel illō fiat. quod nō eſt in ſeminali creature ratiōe. Et illa q̄dem que ſm cauſam ſeminalem fiunt dicūtur naturaliter fieri quia ita curſus nature hominibus innotuit. Alia vero preter naturam quorū cauſe tm̄ ſunt in deo. Hec autem dicit Augꝰ eſſe illa que per gratiam fiunt vel ad ea ſignificanda nō naturaliter ſʒ mirabiliter fiūt. Jnter que mulieris facturam de coſta viri ponit ita dicēs. Ut mulierem ita fieri neceſſe foret. nō in rebus cōditum. ſed in deo abſconditū erat. Oīs creature curſus habet naturales leges. ſuper hūc naturalem curſum creator habet apꝰ ſe poſſe de omnibus facere aliud q̄ꝫ eorum naturalis ratio habet. vt ſcʒ virga arida repente floreat. fructum gignat. ⁊ in iuuentute ſterilis femina in ſenectute pareat. vt aſina loquat̄. ⁊ hmōi. Dedit aūt naturī vt ex his etiam hec fieri poſſent. nō vt in naturali motu haberent. Habet ergo deus in ſe abſconditas quorūdā futurorum cauſas quas rebus conditis nō inſeruit. eaſq̄ implet nō ope prouidentie quo nature ſubſiſtunt vt ſint. ſed quo illas amminiſtrat vt voluerit quas vt voluit condidit Omniū ergo que ad gratiam ſignificandam nō naturali motu rerum. ſed mirabilit̄ facta ſunt abſcōdite cauſe in deo fuerunt. quoꝝ vnū erat ꝙ mulier facta eſt de latere viri dormientis. Non habuit prima rerū conditio vt femina ſic fieret. ſed vt fieri poſſet. ne cōtra cauſas q̄s deꝰ volūtarie inſtituit mutabili voluntate aliquid facere putaret̄.

De gemino ope ꝓuidentie.

De anima mulieris q̄ nō eſt ex aīa viri. vt quidā putauerūt dicētes aīas eſſe ex traduce. h

Queādmodū mulieris corpus de viri corpore traductū fuit: ita putauerunt aliqui ipſius animā de viri anima propagatam. ⁊ omnes animas preter primam de traduce eſſe ſicut corpora. Alij autem putauerunt ſimul oēs aīas ab initio creatas. Catholica autē eccleſia nec ſimul nec ex traduce factas eſſe animas docet. ſed in corporibus per coitum ſemiatis atq̄ formatis infundi. ⁊ infundēdo creari Unde in eccleſiaſticis dogmatibꝰ Animas hominum non eſſe ab initio inter creaturas intellectuales naturas. nec ſimul creatas: ſicut Origenes fingit dicimus. neq̄ in corporibꝰ per coitum ſeminari. ſicut Luciferiani ⁊ Cyrillus ⁊ quidā latinorū preſumptores affirmant. Sed dicimus corpꝰ tantum per coniugij copulā ſeminari. Creationem vero anime ſolum creatorē noſſe. Eiuſq̄ iudicio corpus coagulari in vulua ⁊ compingi atq̄ formari. ac formato iā corpore aīā creari atq̄ infundi vt viuat i vtero homo ex anima ꝯſtās ⁊ corpore. ⁊ egrediatur viuus ex vtero: plenꝰ humana ſubſtantia. Hiero. etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas ex traduce dicunt. inducēs autoritatē prophete Qui finxit ſigillatim corda eorum. Hoc ſatis in-

Aliorum opinio q̄ putauerunt oēs animas ſimul ab initio creari.

quit innuit ꝓpheta ꝙ non ipſam animam ꝺ anima facit deus. ſed ſingillatim animas de nihilo creat.

Iſta eſt diſtinctio. xviij. hui⁹ ſcđi libri. in qua mgr̄ poſtq̄ꝫ egit de ꝓductiōe viri agit ꝺ productione mulieris. Et tria facit. Nam p̄mo agit de formatione corporis mulieris. Secūdo de materia de qua formabat̄. Tertio de anima q̄ viuificabatur. Primum facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Sȝ queritur. Scđm vſqꝫ ibi. Queadmodū mulieris corpus. Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarū prima eſt hec. Deus de coſta ade dormientis in paradiſo ſine alicui⁹ alterius materie additione formauit corpus eue. Hāc mgr̄ ponēs dicit. ꝙ plātato paradiſo ⁊ adam in eo poſito ⁊ animalib⁹ ante eū ductis ⁊ nominib⁹ ꝓprijs eorū p eum aſſignatis immiſit deus ſoporem in adam. Ipo quoqꝫ dormiente vnā de coſtis eius tollens formauit eaȝ in mulierem. Circa quam materiā determinat quattuor queſtiones quarū prima eſt hec Quare de⁹ nō creauit ſimul feminā ⁊ virū ſicut ſimul creauit angelos Ad quod reſpondens aſſerit duplicem cām. Una eſt vt ſupbia diaboli cōfunderet̄. Nam diabol⁹ aliud a deo principium eſſe concupierat. ⁊ ideo vt in hoc cōfunderet̄ accepit homo hoc in munere. ſ. vt vnus hō eſſet p̄ncipiū omniū hominū. Alia rō eſt vt ſilitudo dei magis in homīe manifeſtaret̄: quia ſicut de⁹ omnibus rebus eſt vnū principiū creationis. ſic vn⁹ homo eſt vnū principiū generatiōis oīmibus hominib⁹ quod fieri nō potuiſſet ſi eos ſimul creaſſet. Secūda queſtio eſt. quare mulier ſpecialiter facta eſt de coſta ade. ⁊ non de aliqua alia p̄te corporis Reſpondet ꝙ quia viro non domina nec ancilla ſed ſocia ꝓducebat̄. ideo nō de capite nec de pedibus fuit ꝓducta. ſed de latere. vt iuxta ſe ponendam eā cognoſceret quā de ſuo latere ſumptam didiciſſet. Tertia queſtio eſt. Quare potius de latere viri dormientis q̄ vigilantis ſumebat̄ coſta ad mulieris formationē Ad qđ rn̄dens aſſignat tres rationes. Prima eſt ne vir ſentiret dolorem ī coſte ſubtractione. Secūda vt deus in hoc oſtenderet ſuā potentiā cum hoīs dormientis latus aperuit. ⁊ ip̄m tamen a ſoporis q̄ete non excitauit. Tertia vt ꝓfluxio ſacramentorū de latere chriſti in cruce dormiētis figuraret̄ Quarta ē. an de ſola coſta ſine alicui⁹ alterius mēbri additione fuit mulier formata. Et reſpondet ꝙ nō fuit ad ipſam aliqua alia materia addita ſȝ ſolū coſta fuit multiplicata diuina v̄tute ad toti⁹ mulieris formationem. ſicut factū fuit de quinqꝫ panibus multiplicatis ad ſaturationē multorū hominū. Et ſubdit ꝙ lȝ mulieris formatio facta fuit angelorū miniſterio. non tm̄ propter hoc ſunt creatores cenſendi. Secūda ꝓpoſitio ē hec. Corpis eue de coſta corpis ade organiſatio nō fuit ex aliqua ratione ſeminali in p̄ncipijs a rebus inditis ſeu creatis. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Utrum ī illa coſta erat ratio ſemīalis ad mulieris ꝓductionē Ad quod reſpondēs ponit differentiā īter cauſas p̄mordiales ⁊ inter rationes ſeminales. Naȝ cauſe p̄mordiales ab eterno fuerunt in deo. Rationes vero ſeminales ex tp̄e indite ſunt creaturis: ⁊ non habent ſe reſpectu omniū ſicut cauſe primordiales. ſȝ reſpectu quorūdā tm̄. Attamen rōnes ſeminales poſſunt quodāmodo dici cauſe p̄mordiales. cū reb⁹ in prima ſua conditione indite ſunt. Tum qꝛ ſunt q̄ſi principalia rerum ex ipſis ꝓducendarū principia. Et ſubdit ꝙ quedā ſunt que naturaliter ꝓducunt̄ ex rōnib⁹ ſeminalibus. Alia vero fiunt ſupnaturaliter quorū cauſe ſunt tm̄ in deo. Ex his concludit reſpōſum ad requiſitum dicens. ꝙ cum mulieris formatio ꝺ coſta nō fuit naturaliter ſed ſupnaturaliter facta. ꝯn̄s eſt ꝙ illa coſta nō fuit rō ſeminalis ad mulieris ꝓductionem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus animaȝ eue nō de anima ade ſed ex nihilo infundendo eam cōdidit. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit ꝙ animā mulieris q̄daȝ poſuerunt de anima viri ꝓpagatam. Sed hoc ē falſum. qm̄ anima rationalis eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ſolum per actum diuine virtutis creatiuꝰ ꝓducibilis. non habēs aliquas p̄tes quātitatiuas ī quas poterit lacerari. qđ tm̄ eēt neceſſariū ſi vna aīa eſſet ab alia ꝓpaganda. queadmodū eſt de materia que ſi debeat ad diuerſarū formarū ſuſceptionē adaptari: neceſſario in diuerſas portiones diuidit̄ ad ſubſtandum talibus diuerſis formis q̄bus p v̄tutez effectiuam ꝓducentis proportionant̄. Alij vero dixerſit eam ab initio cum ceteris animabus fore creatam. ſed ẜm fidei catholice ſententiā ipſa ſicut oīmes aīe rōnales creando infundebat̄ ⁊ infundendo creabatur. Unde beatus Hiero. excōicat oīmes qui dicūt animas ex traduci. Et tm̄ in ſpeciali.

De primo hominis ſtatu ante peccatum ſcilicet qualis fuerit ẜm corpus ⁊ ẜm animam. a

DI. XIX

Solent queri plura de primo hominis ſtatu ante peccatuȝ. ſ. qualis fuerit homo priuſq̄ꝫ peccaret. ⁊ ī corpore ⁊ in anima mortalis an immortalis paſſibilis an impaſſibilis? De termino inferioris vite ⁊ de tranſitu ad ſuperiorem de modo ꝓpagationis filioruȝ. ⁊ alia mlt̄a que nō inutiliter ſciuntur. lȝ aliquādo curioſitate querāt̄. An priuſq̄ꝫ ad animi qualitatem p̄tinentia proſequamur. de qualitate eius ẜm corpus ⁊ modo ꝓpagationis filiorum. ⁊ de alijs quibuſdam inſpiciamus Primus ergo homo ẜm naturam corpis terreni ⁊ immortalis fuit quodāmodo ẜm aliquid. quia potuit non mori. ⁊ mortalis quodāmodo. qꝛ potuit mori. In illo nāqꝫ p̄mo ſtatu habuit poſſe mori ⁊ nō poſſe mori. Et hec fuit p̄ma humani corpis imortalitas. ſ. poſſe non mori. In ſecundo v̄o ſtatu poſt peccatum habuit poſſe mori. ⁊ non poſſe non mori. quia ī hoc ſtatu moriēdi ē neceſſitas In tertio ſtatu habebit poſſe nō mori ⁊ non poſſe mori. quia ad illum ſtatū p̄tinet moriendi īpoſſibilitas. quod ex gratia erit nō ex natura. In p̄mo ſtatu fuit corpus homīs aīale. ī. egens alimonijs ciboꝝ

Q hō in primo ſtatu ſcilȝ añ pctm̄ fuit ẜm corp⁹ mortalis et imortalis In ſcđo v̄o ſtatu fuit mortal' ⁊ mortu⁹. ſ. p⁹ pctm̄ In t̄tio ſtatu erit oīno immortal'. ī. nō potēs mori.

Unde ⁊ homo factus dicitur in animaȝ viuentem non ſpiritualem. id eſt. in animā corpus ſenſificātem. quod adhuc erat animale. non ſpirituale quod egebat cibis vt

Quō đr homo fact⁹ ī animā viuentem

per animam viueret. Factus eſt ergo ī animam viuentem. id eſt. vitam corpori dantem: tamen per ſuſtentamenta ciborum. et tunc erat corpus mortale ⁊ immortale: q̄a poterat mori ⁊ poterat nō mori. Poſt peccatum vero factuꝫ eſt mortuum. ſicut dic̄ apoſtolus. Corpus propter peccatū mortuum eſt. id eſt. neceſſitatem moriendi in ſe habet. In reſurrectione vero erit ſpirituale. ſ. agile ⁊ cibis nō egēs. ⁊ immortale. nō ſicut in ſtatu primo fuit. ſ. ꝙ poſſit non mori. ſed etiam ꝙ nō poterit mori. Uñ Augꝰ ſup Geñ. Apoſtolus ait Corpus quidem mortuum eſt ꝓpter peccatum ⁊c̄. Priꝰ de limo terre formatū eſt corpus animale non ſpirituale cuꝫ quali reſurgemus. Renouabitur em̄ a vetuſtate non in corpꝰ animale quale fuit. ſed in meliꝰ. id eſt. ſpirituale. cū hoc mortale induet immortale ī quod mutandus erat adaꝫ. niſi mortē corporis animalis peccando meruiſſet. Non ait aplus corpus mortale eſt ꝓpter peccatuꝫ ſꝫ mortuum. Illud em̄ ante peccatum mortale et imortale erat. quia poterat mori ⁊ nō mori. Aliud autē eſt nō poſſe mori. aliud poſſe non mori. Ideo factum eſt per peccatuꝫ nō mortale quod erat. ſed mortuum. quod nō fieret niſi peccaret. Animale em̄ non eſt hoc corpꝰ ſicut primi hominis fuit. ſed iā deterius eſt. Habet em̄ neceſſitatē moriendi. Ecce hic euident̄ aperit Augꝰ ꝙ corpus hominis ante peccatum mortale ⁊ immortale fuit. ſed non qualiter fiet in reſurrectione. De hoc eodem Beda ſup Geñ. ait. Non eſt credendum ante peccatuꝫ ita fuiſſe mortua corpora ſicut modo. Ait em̄ apoſtolus. Corpus ꝓpter peccatum mortuum eſt. ſed licet fuiſſent animalia nondū ſpiritualia. non tamen mortua. que ſcilicet neceſſe eſſet mori.

Corpꝰ homīs añ pctm̄ mortale ⁊ īmortale fuit.

Utꝝ immortalitas quam habuit añ pctm̄ eēt de conditione nature an grē beneficio. b

Solet hic queri cū homo primus mortale ⁊ immortale corpꝰ habuerit. vtrū ex conditione nature ipſius corporis habuerit vtrūq; an alterum bñficium eſſet gratie. ſ. imortalitas. id poſſe nō mori? Ad quod dici poteſt. quia alterū habebat in natura corporis. id ē. poſſe mori. Alteruꝫ vero ſcꝫ poſſe nō mori erat ei ex ligno vite. ſ. ex dono gratie. Unde Augu. ſup Geñ. Quodāmodo creatꝰ eſt homo immortalis. quod erat ei de ligno vite. nō de conditione nature. Mortalis erat de conditione corporis animalis. immortalis beneficio conditoris. Non em̄ imortale erat ꝙ omnino mori nō poſſet. qđ nō erit niſi cū fuerit ſpūale. A pte dicit ꝙ nō natura. ſed ex ligno vite habebat poſſe nō mori. Propter hoc aliqui dicunt ꝙ niſi illo ligno vite vteret̄. nō ſemꝑ viueret. qꝛ peccaret. Peccaret em̄ ſi illo ligno nō vteret̄. quia preceptū erat ei vt comederet de omni ligno paradiſi. niſi de ligno ſcientie boni ⁊ mali Sicut ergo peccauit comedendo quod erat ꝓhibituꝫ. ita etiā peccaret ſi non comederet qđ erat iuſſum.

Ruſio qꝛ deꝛ alteꝝ fuiſſe d ꝯditiōe nature. ſ. poſſe mori alterum ex grē dono. ſcꝫ poſſe nō mori

Aliq̄ dicūt ꝙ ſi non vteret̄ adaꝫ de ligno vite non ſꝑ viueret. qꝛ peccaret.

Si nō foret ꝑceptū vt de illo ligno comederet ⁊ alijs nō illo vteretur an poſſet nō mori. c

Sed adhuc queritur ſi nō eēt ꝑceptū vt de ligno vite ederet ⁊ alijs ⁊ nō illo veſceret̄. nunq̄d poſſet non mori? Si ſemꝑ viueret non vtens de illo ligno. nō erat ei ex illo ligno poſſe non mori Si vero nō poſſet ſemꝑ viuere: id erat ei ex illo ligno poſſe. Aliqui dicunt ꝙ ſi nō fuiſſet ei preceptum veſci de illo ligno. ⁊ alijs ⁊ non illo veſceret̄: viueret ſemꝑ. Sic determinātes illud quod ſupra dixit Auguſti. erat ei de ligno vite nō de conditione nature tm̄. ſ. quaſi nō ex cōditione nature ſolūmodo erat ei. ſed etiam ex illo ligno. Alijs autē videt̄ ꝙ ex ligno vite erat ei poſſe nō mori. nō ex natura Ideo em̄ dicit̄ potuiſſe nō mori. quia poterat vti illo ligno. d quo edens non moreret̄.

Opinio quorundam.

Alioꝝ opinio

Queſtio Auguſtini quō immortalis factus ſit homo. d

De hac vero hominis immortalitate qualis fuerit Augꝰ ſup Geñ. queſtionem mouēs ſic ait. Queritur quō immortalis factus ſit homo pre alijs animātibus. ⁊ quō cum illis cōmunē accepit alimoniam? Sed alia eſt imortalitas carnis quam in adaꝫ accepimus. alia quā in reſurrectione ſperamus per chriſtū. Ille factus eſt homo immortalis vt non poſſet mori ſi nō peccaret. moreretur autem ſi peccaret. Filij vero reſurrectionis nec potuerūt vltra peccare nec mori Caro noſtra

Soluere incipit.

non tunc egebit refectione ciboꝝ. quia nul
la poterit eſſe defectio. Caro ade añ pecca-
tum ita immortalis creata ē. vt ꝑ alimoni-
am adiuta eēt morti ⁊ doloris expers. Sic
ergo immortalis ⁊ incorruptibilis cōdita
eſt caro hominis. vt ſuam imortalitatez et
incorruptionē ꝑ obſeruātiam mādatorum
dei cuſtodiret. In q̄bus mandatis hoc cō
tinebat̄. vt de illis lignis cōceſſis māduca
ret ⁊ ab interdicto abſtineret. Per horum
eduliū imortalitatis dona cōſeruaret: do-
nec corꝑalib⁹ incremētis ꝑduct⁹ ad etatem
que cōditori placeret multiplicata ꝓgenie
ipſo iubente ſumeret de ligno vite. quo ꝑ-
fecte immortalis factus. cibi alimenta vlte
rius non requireret.

Attēde q: in ꝑceptis a deo hoī primo datis. ⁊ hoc continebatur vbi de omi ligno vbi d̄ ligno ſcientie boni et mali.

Summatim ſup ipm verboꝝ ſen- tentiam ꝑſtringit. e

Ecce his verbis vi

detur Augꝰ. tradere q̄ caro p̄mi hominis
imortalitatem in ſe habuerit. que ꝑ alimo-
niam ciboruz conſeruaret̄ vſq3 ad tempus
ſue tranſlationis in melius. quādo d̄ ligno
vite comederet et fieret omnino imortalis.
ita vt non poſſet mori.

Q̄ ex predictis conſequi videt̄ ho
minē de nature ſue conditiōe quo
quo modo fuiſſe immortalem ſed
nō oīno fieret imortalis niſi parti
cipato ligno vite. f

Ideo aliqui dicūt

q̄ imortalitatē de natura habebat qua po
terat nō mori. que aliorū lignorū eſu pote-
rat conſeruari. ſed nō poterat conſummari
niſi ꝑ aſſumptionez ligni vite. Quod vide
tur Augꝰ. ſentire ſup Gen̄. dicens. Hoc q3
ad do talem cibū illam arborem preſtitiſſe.
quo corpus hominis ſtabili ſanitate firma
retur: nō ſicut ex alio cibo ſed inſpiratione
ſalubritatis occulta. Hic innuere videt̄ q̄
cū alijs cibis poſſet corpus ſuſtentari hoc
cibo indeficiente ſanitate firmaret̄ Ex quo
conſequi videtur. q̄ ſicut in natura ſua ha
buit mortalitatem quandā. ſ. aptitudinem
moriēdi. ita aliquā imortalitatē in natura
ſui habuit. id ē. aptitudinē qua poterat nō
mori. cibis adiutus. ſed ſi ꝑſtitiſſet: immor
talitatis perfectio eſſet ei de ligno vite. S3
qui h̄ tradunt. quō ſupiora Auguſtini ver
ba. quib⁹ dicit q̄ erat immortalis ex ligno
vite. huic ſententie non contradicāt diliḡ
ter inquirant.

Iſta ē diſtinctio . xix . hui⁹ ſecūdi
libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de ꝓductiōe hūa-
ne nature agit de ipſius conſeruatione. Et tria facit
Nam primo oſtendit hoīem immortalem fuiſſe in ſta
tu innocentie. Secūdo inquirit an illā imortalitatez
habuiſſet a nat̄a vel ex dono gr̄e. Tertio recitat q̄d
clamant de illa imortalitate diuerſe opiniones. Pri
mum facit a principio diſtinctionis vſq3 ibi Solet eti
am queri. Scōm ab inde vſq3 ibi. Sed adhuc queri
tur. Tertiū vſq3 ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in ge
nerali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpo
ſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Adam i paradiſo
ante ſtatum peccati viguit nō moriendi ptāte. Hanc
ꝓbans mgr̄ dicit q̄ primus homo ante peccatū erat
quodāmodo mortalis. ⁊ quodammodo immortalis
quia poterat mori ⁊ poterat nō mori. Poſtea inſinu
at triplicem ſtatum hominis. ſ. añ peccatū in quo ha
buit poſſe nō mori. poſt peccatū in quo habuit neceſ
ſe mori. ⁊ poſt reſurrectionem in quo habuit impoſſi
bilitatem moriendi. Et ſubdit q̄ corp⁹ humanū erat
animale egens alimētis. ⁊ ideo erat mortale. habēs
tm̄ cū hoc poſſe non mori poſt pctm̄ factū eſt mortuū
⁊ neceſſitatē moriendi habēs. ſed in reſurrectōe erit
ſpūale cibis nō egens ⁊ mori nō potens. Secūda
propoſitio eſt hec Homini imortalitas affuit i ſtatu
innocentie non ex conditione ſue nature ſed ex ligni
vite vſu ⁊ ex bñficio conditoris. Hanc mgr̄ ꝓbās q̄
rit. vtrꝝ poſſe nō mori in ſtatu hō añ pctm̄ nō habue
rit ex dono gr̄e vel ex conditione ſue nature. Ad qđ
reſpondendo dicit. q̄ nō habuit hoc ex conditōe na
ture ſue ſed ex dono gratie vic3 ex vſu ligni vite. Et
hoc ꝓbat autoritate beati Auguſtini. ⁊ ꝯfirmat hoc
dicto antiquoꝝ dicēs. q̄ homo poſſe nō mori habu-
it ex vſu ligni vite quod patet ex hoc q: ſi nō fuiſſet
eſu ei⁹ vſus peccaſſet. quia preceptum habuit. vt illo
vteret̄. ⁊ ꝑ cōſequēs cum mors ſequat̄ pctm̄ ſi homo
eſu ligni vite vſus nō fuiſſet. mortē ſubijſſet. ⁊ ſic poſ
ſe nō mori habuit ex vſu ligni vite. Tertia ꝓpoſi
tio eſt hec. Adā imortalitatez habuiſſe in ſtatu inno
centie doctores opinādo deſignāt diuerſimode Hāc
mgr̄ ꝓbans querit. An dato q̄ hō nō habuiſſet ꝑce
ptum de vſu ligni vite ⁊ de alijs. an adhuc habuiſſet
poſſe nō mori. ſ3 ſꝑ viuere ſi illo ligno vſus nō fuiſſet
Et reſpondens dicit aliquos dicere q̄ lignū vite nō
fuit totalis cauſa immortalitatis ſed coadiuuās. No
tandum q̄ erat ade dati triplex ꝑceptū ſiue manda
tum. Unū. ſ. diſcipline ⁊ tale datū erat p̄mo homini
in q̄tum precipiebat̄ ſibi q̄ nō ederet de ligno ſciētie
Aliud eſt nature ⁊ hoc eſt duplex. ſ. ad ꝯſeruandu3
naturā vniuerſalē. i hoc dictū fuit ſibi Creſcite ⁊ mul
tiplicamini. Aliud ad cōſeruandū naturā ꝑticularē
ſc3 vt comederet de ligno vite. Alij dicūt q̄ oīno ha
buit immortalitatē ex vſu ligni vite. Et ſubdit quaſ-
dam autoritates beati Aug. quib⁹ dicit̄ quō alia fu
it immortalitas ade ab imortalitate beatorū in eter-
na patria. ſic q̄ imortalitas ade ꝑ vſum aliorū cibo-
rum cōſeruata fuiſſet. ⁊ ad tempus. ſ. quouſq3 ſum-
pſiſſet de ligno vite. ⁊ fieret ꝑfecte immortalis. Qui
buſdā aūt viſum fuit q̄ etiā a natura habuiſſet quā-
dam imortalitatē ſ3 ꝑfectam habuiſſet per vſū ligni
vite. Magiſter autē ſuſtinet q̄ etiā primā imortalita
tem ex vſu ligni vite habuiſſet. Et tm̄ in ſpeciali.

De modo procreationis filiorū ſi nō peccaſſent primi parētes ⁊ qua

les naſcerentur filij. a

DI.XX

Poſt hec vidēdum eſt qualiter primi parentes ſi ñ peccaſſent filios ꝓcreaſſent ⁊ quales ipſi filij naſcerenť?

Opinio quorundam.

Quidā putant ad gignēdos filios ꝓmos homies in paradiſo miſceri nō potuiſſe. niſi poſt pctm̄. dicētes concubitū ſine corruptione vel macula nō poſſe fieri Sed ante pctm̄ nec corruptio nec macula in homine eſſe poterat. qm̄ ex pctō hec cōſecuta ſunt.

Rñſio ɔtra illoꝝ opinionē

Ad qđ dicendū eſt ꝙ ſi nō peccaſſent primi hoies. ſine om̄i peccato ⁊ macula in paradiſo carnali copula ꝯueniſſent. et eſſet ibi thorus immaculatus et cōmixtio ſine ꝯcupiſcētia. atq3 genitalibus mēbris ſicut ceteris imparent. vt ibi nullū motū illicitum ſentirent. ⁊ ſicut alia mēbra corpis alijs admouemuſ. vt manū ori ſine ardore libidinis. ita genitalib⁹ vterenť membris ſine aliq̄ pruritu carnis. Hec em̄ letalẽ egritudo mēbris humanis ex peccato inheſit. Genuiſſent itaq3 filios i paradiſo p coitū imaculatum ⁊ ſine corruptione.

Aug⁹. ſuper Geñ. li. ix.

Cur non credam⁹ primos hoies ante peccatū genitalibus mēbris ad ꝓcreationem imperaſſe potuiſſe: ſicut ceteris in q̄libet ope ſine voluptatis pruritu vtunť. Incredibile enim nō ē deū talia feciſſe illa corpa. vt ſi nō peccaſſent. illis mēbris ſicut pedibus imperarent. nec cū ardore ſeminarent. vel cū dolore parerent. ſed poſt pctm̄ motum illū3 meruerunt quē nuptie ordinant. ꝯtinentia cohibet Infirmitas em̄ prona in ruinā turpitudinis. excipiť honeſtate nuptiali. et qđ ſanis eſt officiū. egrotis ē remediū. Emiſſi q̄dē de paradiſo cōuenerunt ⁊ genuerunt ſed potuerūt in paradiſo eis eē nuptie honorabiles ⁊ thorus immaculat⁹. ſine ardore libidinis. ſine labore pariendi.

Quare in paradiſo nō coierūt duobus modis ſoluit. b

Aug⁹. ſuper Geñ.

Cur ergo non coierunt i padiſo? Quia creata mlīere mox trāſgreſſio facta eſt. et eiecti ſunt de paradiſo. Vel quia nōdum deus iuſſerat vt coirent ⁊ poterāt diuia expectari autoritas vbi cōcupiſcentia nō angebat. De⁹ vero nō iuſſerat. quia caſum coꝝ pſciebat. de quib⁹ hō ꝓpagādus erat. Ecce expſſe habes de modo ꝓpagationis filiorum.

De termino illius inferioris vite. vtrum natis filijs per ſucceſſiōes an ſimul oēs transferendi eēnt c

De termino vo tēporis quo transferrenť ad ſpūalē celeſtēq3 vitā certū aliq̄d ſcptura nō tradit. Et ideo ambiguū ē vtrū parētes genitis filijs pfectaq3 humani officij iuſticia ad meliorē ſtatū trāſferrenť. nō per mortē ſed per aliquā mutationē. an partes in aliquo ſtatu vite remanerent. ligno vite vtentes. donec filij ad eundē ſtatū puenirent. ⁊ ſic impleto numero omnes ſimul ad meliora trāſferrenť vt eſſent ſicut ſancti angeli in celis De quo Aug⁹ ambigue diſſerit ſup Geñ. ita inquiens.

Auguſti.

Potuerunt pmi homies in paradiſo filios gignere nō vt morientib⁹ patrib⁹ ſuccederent filij ſed in aliquo forme ſtatu manentibus. ⁊ de ligno vite vigorem ſumētibus. ⁊ filij ad eūdem pducerenť ſtatū. donec ipleto numero ſine morte animalia corpora in aliam qualitatem tranſirent. in qua om̄ino regenti ſpiritui deſeruirēt ⁊ ſolo ſpiritu viuificante ſine corporeis alimentis viuerent. Vel potuerunt parentes filijs cedere vt per ſucceſſionē numerus impleretur. Qui genitis filijs pfectaq3 humani officij iuſticia ad meliora transferenť. non p mortem ſed p aliquā mutationē. Ecce hic habemus de trāſitu hominis ad meliora. ſed incertum nobis relinquiť. vtrū ſimul trāſferanť an p ſucceſſiones.

Quales ꝓcrearent filios vtrū pfectionē ſtature ⁊ vſum mēbrorū habentes qualis homo prim⁹ fuit conditus. d

Si vo querit quales ſi nō peccaſſet hō filios genuiſſet: vtrū videlic3 ſicut ipē pmus hō ſm ſtaturā corporis ⁊ vſus mēbroꝝ pfect⁹ mox cōditus extitit. ita etiā eius filij i ipo natiuitatis exordio pfecti exiſterent. q̄ ambulare ⁊ loq̄ ⁊ cuncta facere poſſent?

Reſpōſio vbi vno fine ambiguo poſito triptitā ſubijcit diſtinctōe3

Rñderi pōt ꝙ filios puulos naſci oportebat ꝓpť materni vteri neceſſ tatē. S3 vtrū mox nati pfectiōe3 ſtature ⁊ mēbroꝝ vſum haberēt. an puuli ⁊ i minori etate cōſtituti vti poſſent mēbrorū officijs. an p īteruallatpm. eo mō quo nūc fit pfectionē ſtature ⁊ vſum mēbroꝝ recepturi eēnt. ƀ autorib⁹ diffinitū nō habem⁹

Ambigua auguſtini verba ponit. vbi tamen videt̃ innuere ꝙ filij et paruuli poſſent membroꝝ vti officijs. e

Et ſuper hoc Aug⁹

ambigue loquit̃. Mouet nos inq̃t ſi p̄mi homines nõ peccaſſent. vtrum tales filios eſſent habituri qui nec ligua. nec manibus nec pedibus vterent̃. Nam ꝓpter vteri neceſſitatez forte neceſſe erat paruulos naſci. Sed q̄uis exigua ps corpis ſit coſta. non ꝓpter h̄ puulam viro coniugem fecit. Vñ ⁊ eius filios poterat oĩpotẽtia creatoris mox natos grãdes facere. Sz vt hoc omittã. poterat certe eis p̄ſtare quod multl animalib⁹ p̄ſtitit. quoꝝ pulli q̄uis ſint puuli tamẽ mox vt naſcunt̃ currunt ⁊ matrem ſequunt̃ Ecõtra homini nato nec ad inceſſũ pedes idonei ſunt. nec manus ſaltẽ ad ſcalpendum abiles. ⁊ iuxta ſe mãmis poſitl naſcentes magis poſſunt eſuriẽtes flere q̄ ſugere. ꝓpterq̄ infirmitati mentis congruit hec infirmitas carnis. His v̈bis videt̃ inſinuari ꝙ filij etiam paruuli officijs mẽbrorum valerent vti.

Quibuſdam non abſurde placuit ꝙ filij parui naſcerentur. ⁊ per acceſſum tẽporis in ſtatura ⁊ in alijs ſicut nũc ꝓficerent qđ nõ eẽt vitio imputandũ. f

Sed cuz Aug⁹ ſub

aſſertione ď his nihil tradat. nõ irrõnabiliter quibuſdam placuit primoꝝ parentum filios naſcituros puos. ac deinde p̱ inſuallą temporũ eadẽ lege qua ⁊ nunc natiuitatem humanã ordinatã cernim⁹: ſtature incrementũ ⁊ mẽbrorũ vſum recepturos vt in illis expectaret̃ etas ad ambulanduz et loquẽdũ ſicut modo in nobis. quod vtiq̄ non eſſet vitio imputandũ. ſed conditioni nature. ſicut a cibo abſtinere penitus non valebant nec tamen illud erat ex vitio. ſed ex natura conditionis.

Oppoſitio quorundam volentiũ probare eos poſſe viuere ſine alimonia. g

Ad hoc autẽ oppo

nit̃ ita. Si nõ peccarẽt nõ morerent̃. ſ; non peccarẽt ſi non comederent. Poterãt igit̃ ſine alimonia viuere. Ceteꝝ ſicut ſupra diximus nõ ſolũ peccarent ſi de ligno vetito ederent. ſed etiã ſi cõceſſis nõ vterẽt̃. q2 ſic erat eis p̄ceptum nõ illo ligno vti. ita alijs veſci. Preterea ꝯtra naturalem rõnẽ facerent qua intelligebant de illis eſſe edenduz qđ naturaliter appetebãt. Itez opponit̃. Cũ fames ſit pena peccati. ſi ñ peccarẽt: famẽ nõ ſentirent. ſ; ſine fame ſupfluũ videretur comedere Vñ putãt q̃dã eos cibos nõ indiguiſſe añ pctm̃. quia nõ poterãt eſurire ſi nõ peccaſſent. Ad quod dici põt. ꝙ fames vere defectus eſt ⁊ pena peccati. Eſt em̃ immoderat⁹ appetit⁹ edendi. cui nõ ſubiacuiſſet hõ ſi ñ peccaſſet. ſ; ꝓculdubio peccaret niſi hunc defectũ cibo p̄ueniret. Habebat em̃ naturalẽ appetituz ⁊ moderatum cui ita ſatiſfaciendũ erat ne defectuz famis ſentiret. Sicut g̊ non ex vitio ſed ex nature cõditione erat ꝙ añ pctm̃ hõ cibis indigebat. ita nõ ex vitio eſſet. ſed de natura: ſi hominis conditio in p̄ncipio ſuo. i. in p̄mo parente a pfecto inchoata in ſubſequẽti ꝓpagatione a modico ad maiora ꝓficeret. vt. ſ. p̱ interualla tpis ſtature corporee incremẽta. vſumq̄ membroꝝ ſuſcipet.

Alia oppoſitio circa idem

Vtrũ ſicut ſtatura corporis ita etiam ſenſu mẽtis puuli naſcerẽt̃. et p̱ acceſſum tpis ꝓficerent in ſenſu ⁊ noticia veritatis. ſ. an mox nati in his eẽnt pfecti. h

Et cum de corpore

humano nõ ſit abſurdum vel incõueniens hoc exiſtimare. q̃ri ſolet. vtrũ de ſenſu anie ⁊ cognitiõe veritatis eodẽ modo ſentiẽdũ ſit. vt ſcz hi q̃ ſine pctõ naſcerent̃: ſenſu ⁊ intelligẽtia mẽtis ⁊ impfecti exiſterẽt. ⁊ p̱ acceſſũ tpis i his ꝓficerẽt vſq̄ ad pfectionez an mox conditi pfectionẽ ſenſus ⁊ cognitionis pciperẽt? Illi q̃ ſentiũt puulos natos in ſtatura corpis ⁊ vſu mẽbrorum p̱ acceſſum tpis ꝓfecturos. nõ diffitent̃ eoſdez in exordio natiuitatis ſenſu impfectos exiſtere ⁊ p̱ interuallum tpis in ſenſu ⁊ cognitione ꝓficere vſq̄ ad pfectũ.

Reſpõſio.

Cõtra illorum ſententiã opponũt quidam. i

Ad quod quidam

oppōnūt dicētes. Si mox nati nō haberēt ꝑfectionē ſenſus ꝛ intelligētie: ignorātia ī eis eēt. ignorātia aūt peccati ē pena. Sȝ q̄ hoc dicūt nō ſatis diligēter ꝯſiderāt. quia nō oīs q̄ aliq̄d neſcit vel min⁹ perfecte aliq̄d ſcit. ſtatim ignorātiam hr̄e ſiue in ignorantia eē dicendus ē. q2 ignorantia non dr̄ niſi cū id qđ ſciri ꝛ nō ignorari debet neſcitur. Taliſq3 ignorantia pena peccati eſt cū mens vitio obſcurat̄. ne cognoſcere valeat ea q̄ ſcire deberet.

Quō ignorātia dꝛ eē ī aliquo.

De hoīs trāſlatione in meliorē ſtatū ꝛ de duobus bonis altero h̄ dato altero ꝓmiſſo. k

Talis erat homis

inſtitutio ante peccatum ſm̄ corporis conditionem. De hoc autem ſtatu transferrendus erat cū vniuerſa poſteritate ſua ad meliorē digniorēq3 ſtatuȝ. vbi celeſti et eterno bono in celis ſibi parato frueretur. Sic̄ eñ ex duplici natura compactus ē homo ita illi duo bona conditor a principio ꝓparauit. vnum temporale. alterū eternū. vnū viſibile: alterū inuiſibile. vnū carni: alterū ſpiritui. Et q2 p̄mum eſt quod eſt animale deinde quod eſt ſpirituale. temporale ac viſibile bonum prius dedit. Inuiſibile autē ꝛ eternū promiſit. ꝛ meritis querenduȝ ꝓpoſuit. Ad illius autem cuſtodiā quod dederat. ꝛ ad illud promerendum quod ꝓmiſerat. naturali rationi in creatiōe anime hominis indite qua poterat inter bonuȝ ꝛ malum diſcernere preceptum addidit obedientie. per cui⁹ obſeruantiam datum non perderet ꝛ ꝓmiſſum obtineret. vt per meritum veniret ad premiū.

Q. rōnem naturalē ꝛ ꝑceptū dedit de⁹ hoī ad ſeruādū bonuȝ qđ accepat ꝛ ꝓmerenduȝ qđ ꝓmiſſū erat.

Iſta ē diſtinctio. xx. hui⁹ ſecundi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de conſeruatione humane nature per nutrimenti ſumptionē. agit ꝺ cōſeruatione eiuſdem ꝑ naturalem generationem. Et tria facit. Primo enī inquirit an homines in ſtatu innocentie ante peccatum genuiſſent. Secūdo quales proles ꝓcreaſſent. Tertio qualiter ad ſtatum meliorem ꝑtranſiſſent. Primuȝ vſq3 ibi. Si vero queritur Secundum vſq3 ibi. Talis erat hominis inſtitutio. Tertium vſq3 ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Si primi parētes non peccaſſent generatiōis officio ſine prurituꝛ libidine in paradiſo expleto ſine morte cū om̄ibus ſuis ſimul vel ſucceſſiue ad meliorem ſtatum tranſlati fuiſſent. Hanc mgr̄ inſinuans querit. qualiter primi parētes filios ꝓcreaſſent ſi non peccaſſent. Et rn̄dens dicit quoſdā opinatos fuiſſe q ꝑ concubitum non genuiſſent. eo q concubitus ſine corruptione non eſt. que corruptio ante peccatum eſſe non potuit in homine. Sed magiſter dicit q ſm̄ veritatem concubit⁹ ibi fuiſſet thorus imaculatus. ꝛ nuptie honorabiles. ꝛ cōmixtio ſine concupiſcentia. ꝛ vſum membroruȝ genitalium ſine corruptione. imo membra genitalia fuiſſent homini ad vſum ſm̄ voluntateȝ. ſicut homo vtitur alijs mēbris. Poſtea magiſter mouet duas q̄ſtiones. Prima eſt. quare non fuit generatio in paradiſo facta Et reſpondet q hoc fuit. vel q2 nondū deus preceperat q generarent. vel quia ſtatim poſt mulieris formationem peccatū ꝛ electio ꝺ paradiſo fuit ſecuta. Secunda queſtio eſt. Qualiter ꝑentes poſt generationem ad ꝑfectam immortalitatem ꝛ beatitudinem tranſiſſent. Reſpondet q hoc eſt dubium. Naȝ ſcriptura nihil ꝺ hoc ponit. ſed tamen fieri potuiſſet vt ꝑacta generatione ſtatim parētes anteq̄ filij fuiſſent ad beatitudinem tranſlati. Uel ſic q parentes ꝛ filij ſimul vixiſſent. ꝛ poſtea completo numero electorum ſimul ad beatitudinem fuiſſent tranſſumpti. Scđa ꝓpoſitio ē hec. Primi parētes ſi ī ſtatu ꝑſtitiſſent innocentie filios non ſoluȝ in ſtatu ꝑuulos. ac ꝑfecto vſu membrorū deſtitutos ꝛ alendos genuiſſent donec corꝑe ꝛ intellectu ad ꝑfectum ꝓfeciſſent. Hāc magiſter ꝓbans mouet ꝛ determiat circa hoc duas queſtiones. Prima eſt Quales filios genuiſſent ī ſtatu innocentie. ſ. an filios magnos ſm̄ corpus ac mēbrorum ſuorum vſum habentes ſicut primi parētes creati fuerunt membrorum ſuorum cōpotes loquentes ꝛ oꝑantes ſeniorum hominū oꝑationes. Ad qđ reſpondēs dicit q oportebat naſci paruulos ꝓpter maternorum viſcerum artitudinem. Sed quia beatus Aug⁹ hanc queſtioneȝ mouens ꝛ nihil determināns dicit alter quos fuiſſe opinatos q filij naſcētes eque membrorum vſum ꝛ loquele vſum habuiſſent. ſicut apparet in quibuſdam animalibus q ſtant īmediate poſt natiuitatem ꝛ matres ſequunt̄. Alijs autem placet. q tunc ſicut modo in ſtatura corꝑis et loquela ꝛ in alijs huiuſmodi ꝑ temporis momenta ꝓfeciſſent. quia ſicut ex cōditione nature in illo ſtatu ſine culpa indigebant cibo. ſic etiam ex conditione nature in illo ſtatu ſine culpa de ꝑuulis in magnos profeciſſent. Secunda queſtio eſt vtrū in alijs que cōcernunt animam ſcilȝ in ſenſu ꝛ intellectu ꝓfeciſſent ſm̄ concernentia ipſum corpus. Et reſpōdens dicit ſuſtinendo ipſam primam opinionem ſupradictam. ſcȝ q ꝓfeciſſent ſm̄ corpus. poteſt etiam ſuſtineri ſecunda. ſ. q ꝓfeciſſent ſm̄ animā ꝛ in his que ad animam ꝑtinent ad augmentum accepiſſent. attamē ignorantia ſcientie tunc in paruulis non fuiſſet penoſa ſicut modo in hominibus. ſed tantum naturalis. eo q non fuiſſet reſpectu eorum que ſcire tenerētur. q̄lis ſolum dicitur pena. Tertia propoſitio eſt hec. Talis conditionis erat hominis inſtitutio ante peccatum q obſeruando diuinum preceptum fuiſſet cuȝ tota ſua poſteritate tranſlatus vltimate ad melioreȝ ſtatum vbi meliori bono. ſcȝ eterno frueretur. Hanc propoſitionem magiſter ſententialiter ponēs ſubdit rationem quare homo ꝺ illo bono temporali ad eternum transferret̄. quia ſicut ex duplici natura hō conſtabat. ita duplex bonū de⁹ ei ꝑauerat. Primū bonū ſm̄ apoſtolū eſt temꝑale ꝛ viſibile. quod ſcȝ preparauit carni in ꝑadiſo. Aliud bonū eſt ſpūale eternuȝ et inuiſibile. ſ. beatitudo eterna. ad qđ mediāte obediētia ꝛ merito ferendus fuit. Et tm̄ in ſpeciali.

De inuidia diaboli q̄ ad hoiem tēptandum acceſſit. a

DI.XXI

Vides igitur diabolus hoīem ꝑ obedien-
tie hūilitatem poſſe aſcēdere
vnde ipē per ſupbiam corru-
erat inuidit ei. ⁊ qui prius ꝑ ſupbiam dia-
bolus fuerat. id eſt. deorſum lapſus. zelo in
uidie factus eſt ſathan. i. aduerſarius. Vn̄
⁊ mulierē tēptauit in qua minus q̄ȝ i viro
rationē vigere nouit. Eius em̄ malicia ad
tēptandū ꝟtutē timida. hūanaȝ naturā in
ea pte vbi debilior videbat᷑ aggreſſa ē. Vt
ſi forte illic aliquaten⁹ ꝑualeret. poſtmodū
fiducialiꝰ ad alteram q̄ robuſtior fuit. pul-
ſandam vel potiꝰ ſubuertendaȝ accederet
Primū ḡ ſolitariā feminā explorauit. vt in
ea primū oēm ſue tēptatiōis vim expiret᷑.

Quare ad feminā priꝰ venit.

Quare in aliena forma venit b

Sed q̄ȝ illi per vio
lentiā nocere nō poterat. ad fraudem ſe cō-
uertit. vt dolo hominē ſupplantaret. quem
ꝟtute ſupare nequiret. Ne autē fraus illiꝰ
nimis manifeſtaret᷑ in ſua ſpecie non venit
ne apte cognoſceret᷑ ⁊ ita repelleret᷑. Iterū
ne nimis occulta foret fraus eiꝰ que caueri
nō poſſet. ⁊ hō ſimul videret᷑ iniuriaȝ pati
ſi taliter circūueniri ꝑmitteret euȝ deꝰ vt ꝑ
cauere nō poſſet. in aliena quidē forma ve
nire ꝑmiſſus ē diabolus. ſ; in tali in qua eiꝰ
malicia facile poſſet depꝫhendi. Vt ḡ in ꝓ-
pria forma nō veniret. volūtate ſua ꝓpa fa
ctū ē. Vt aūt in forma ſue malicie cōgruen
ti veniret. diuinitꝰ factuȝ ē. Venit ḡ ad ho
minē in ſerpente. q̄ forte ſi ꝑmitteret᷑ in co-
lumbe ſpecie venire maluiſſet. Sȝ non erat
dignū vt ſpūs malign⁹ illā formā hoī odio
ſam faceret. in q̄ ſpūſſanctꝰ apparituꝛꝰ erat.

Quare nō niſi i forma ſerpētis acceſſit

Nō ḡ niſi ꝑ ſerpentē tēptare ꝑmiſſus fu
it diabolus. vt ꝑ illud qđ foris erat aſtutiā
tēptantis animaduertere femina q̄ret. Dia-
bolꝰ em̄ ꝑ ſerpētē tēptabat in quo loq̄bat᷑.

Quare dict⁹ ē ſerpēs callidior cunctis animantibus

Ideoq̄ȝ ſerpēs dictꝰ ē eē callidior cūctis
animātib⁹ terre. Quia vt ait Augꝰ. Mali
angeli lȝ ſupbia deiecti. natura tn̄ ſūt excel
lētiores oīmibus beſtijs ꝓpter eminentiaȝ
rōnis. q̄ȝuis ſerpēs nō rōnali aīa. ſed ſpiri-
tu diabolico poſſit ſapiētiſſim⁹ dici. Non ē
ḡ mirū ſi diabolꝰ ſpū ſuo implēs ſerpētē ſi-
cut vates iplebat ſapiētiſſimuȝ reddiderat
oīm beſtiaꝝ. quē tn̄ ad tēptandū nō elegit
diabolꝰ. ſ; ꝑ qđ aīal ꝑmiſſus fuit tēptauit.

Auguſti.

Vn̄ Augꝰ ſup Gen̄. Nō ē putandū q̄ dia-
bolus ſerpentē ꝑ quē tēptare elegerit. ſ; cū
decipe cupet non potuit. niſi ꝑ qđ aīal poſ
ſe ꝑmiſſus ē. Nocēdi em̄ volūtas ineſt cui
q̄ȝ a ſe. ſed ptās a deo. Sic autem loqueba-
tur diabolus ꝑ ſerpentē ignorantem. ſicut
ꝑ energuminos vl̄ ꝑ phanaticos loquitur
Serpente em̄ velut organo ē vſus mouēs
naturam eiꝰ ad exꝓmēdū ſonos verborum
⁊ ſigna q̄bꝰ ſuā monſtraret volūtatē. Ser-
pens ḡ nec verba intelligebat. nec rōnalis
ē factus. callidiſſimus tn̄ eſt dictus ꝓpter
aſtutiā diaboli Locutꝰ ē aūt ſicut aſina ba
laam. ſed hoc diabolicuȝ: illud angelicum
fuit. boni em̄ ⁊ mali angeli ſimiliter opant᷑
Hic queri ſolet quare mlier nō horruit ſer-
pentem. Quia cum nouerit creatuȝ eſſe. ip
ſum etiam officium loquendi a deo accepiſ
ſe putauit.

Quare mulier nō horruit ſerpentem.

De modo tēptationis. c

Temptatio autem
hoc modo facta ē. Stās corā femia hoſtis
ſupbus. nō audet in ꝟba pſuaſionis exire
metuēs depꝫhendi. ſed ſub interrogatione
eā aggredit᷑. vt ex rn̄ſione colligeret q̄liter
in malicia ꝓcedere poſſet. Cur inquit p̄ce-
pit vobis deus. vt nō comederitꝭ de ligno
paradiſi? Cui rn̄dit mlier. De fructu ligno
rum que ſunt in paradiſo veſcimur De fru
ctu ꝟo ligni qđ eſt in medio padiſi p̄cepit
nobis deus ne comederemꝰ ⁊ ne tāgeremꝰ
ne forte moriamur. In q̄ verbo dedit locū
tēptandi cum dixit. ne forte moriamur. vn̄
mox diabolus dixit ad mulierē. Nequaq̄ȝ
moriemini. ſcit em̄ deus q̄ in q̄cūq̄ȝ die co-
mederitis ex eo. apient᷑ oculi vr̄i. ⁊ eritis ſi
cut dij ſcientes bonū ⁊ malum. Attende or
dinem ac ꝓgreſſum hūane ꝑditionis. Pri
mo deꝰ dixerat. quacūq̄ȝ die comederitꝭ ex
eo morte moriemini. Deinde mulier dixit:
ne forte moriamur. nouiſſime ſerpēs dixit:
nequaq̄ȝ moriemini. Deꝰ affirmauit. muli-
er q̄ſi ambigēdo illđ dixit. diabolꝰ negauit
Que ḡ dubitauit ab affirmāte receſſit. ⁊ ne
ganti appropinquauit.

Quare ex interrogatione exorſus eſt.

Verba ſerpētis.

Addit ſpēs nact⁹ fiduciā ex ꝟbis mulieris ꝓmiſſionem falſam.

De verſutia diaboli q̄ vt faciliꝰ ꝑ-ſuaderet malū remouit. ⁊ bonuȝ i pollicito duplicauit. d

Qui ad ſuam pſua
ſionē pleniꝰ ſuffulciendaȝ. i. vt malū qđ itē
debat libē pſuadēt ⁊ malū qđ mlier timuit
negādo remouit. ⁊ re ꝓmiſſionē addidit. et

vt eius ꝑſuaſio citius reciperet̃ ꝓmiſſionẽ duplicauit. Unã nempe comeſtionez ſua dens. duo in p̃mio ꝓpoſuit. ſimilitudinez dei. ſcientiamq́ȝ boni ⁊ mali ſpondẽs. Ubi tribus modis hominẽ temptauit. ſ. gula. ĩ ꝑſuaſione cibi cum dixit. In quocũq́ȝ die comederitis. Inani gloria in ꝓmiſſiõe deitatis cum dixit. Eritis ſicut dij. Auaricia in ꝓmiſſione ſcientie. ſciẽtes bonũ ⁊ malũ. Gula ẽ immoderata cibi auiditas. Uana gloria amor ꝓprie excellentie. Auaricia immoderata habendi cupiditas. que nõ ẽ tm̃ pecunie. ſed etiam altitudinis ⁊ ſcientie cũ ſupra moduz ſublimitas ambit̃.

Q̄ hõ tribus modis tẽptatus eſt. Gula. Uana gloria. Auaricia.

De duplici tẽptatiõis ſpecie. e

Porro ſciẽdum eſt

duas eſſe ſpẽs tẽptationis. interiorẽ ſcȝ et exteriorẽ. Exterior temptatio eſt qñ nobis extrinſecus malũ viſibiliter ſuggerit̃ vbo vel ſigno aliquo vt ille cui fit ad conſenſuz peccati declinet. ⁊ talis temptatio tãtuȝ fit ab aduerſario. Interior vero temptatio ẽ. qñ inuiſibiliter malũ nobis ĩtrinſecus ſuggerit̃. ⁊ hec tẽptatio aliqñ fit ab hoſte. aliqñ a carne. Naȝ ⁊ diabolus inuiſibilit̃ mala ſuggerit et ex carnis corruptiõe ſuborit̃ motus illicitus ⁊ titillatio praua. ideoq́ȝ tẽptatio que ex carne non eſt fit ſine peccato Que aũt eſt ab hoſte: niſi ei conſentiat̃ nõ habet peccatum. ſed eſt materia exercẽde virtutis. Temptatio aũt carnis ĩterior difficilius vincit̃. quia interius oppugnãs de noſtro contra nos roborat̃. Homo ergo q̄ ſola exteriori temptatiõe pulſatus cecidit. tanto grauius plectendus erat quãto leuiori impulſu fuerat proſtratus. Et tamẽ q̄r aliquam lȝ modicã cadendi occaſionẽ habuit. Idcirco ꝑ dei gratiam iuuari potuit ad veniã. vt qui per aliuȝ ceciderat. ꝑ aliũ erigeret̃. Qui ḡ incitatione habuit ad malum. nõ iniuſte reparatorem habuit ad bonũ Diabolus vero quia ſine alicui⁹ temptatione peccauit. ꝑ aliuȝ vt ſurgeret iuuari nõ debuit. nec per ſe potuit. Et ideo irremediabile peccatũ ei⁹ extitit. pctm̃ vero hominis ſicut ꝑ aliũ habuit initium. ita ꝑ aliuȝ non incõgrue habuit remedium.

Que ſit exterior tẽptatio ⁊ a quo fiat.

Que ſit temptatio ĩterior ⁊ a quo fiat.

Quare hõ ꝑ aliuȝ ſurgere potuit et non diabol⁹ et hominis peccatũ remediabile. diaboli vero non.

Quare homo non angelus ſit redemptus. f

Preterea angelica

natura qm̃ nõ tota ꝑierat. ſed ex ꝑte ꝑſtiterat non eſt redempta. hũana vero tota ꝑierat. Et ideo ne penitus ꝑderet. ex ꝑte ẽ redempta. vt inde ruina ſuppleret̃ angelica. Unde Aug⁹ in ench. Placuit vniuerſitatis creatori et moderatori vt qm̃ non tota multitudine angelorꝫ deũ deſerẽdo ꝑierat ea q̄ ꝑierat in ꝑpetua ꝑditione remaneret Que aũt cũ deo illa deſerente ꝑſtiterat. de ſua certiſſime cognita ſemꝑ felicitate gauderet. At vo creatura rationalis que ĩ hominib⁹ erat. qm̃ peccatis atq́ȝ ſupplicijs tota perierat ex ꝑte poterat reparari Un̄ angelice ſocietati ſuppleret̃ qđ ruina illa minuerat. hoc eñ ꝓmiſſuȝ ẽ ſanctis q̄ erũt equales angelis dei.

Aug⁹ ĩ ench.

Q̄ non ſoli viro preceptuȝ fuit datum. g

Illud etiam notan

dum ẽ q̄ nõ ſoli viro p̄ceptum videt̃ eẽ datum cũ ipſa mulier teſtat̃ ſibi etiã eſſe mandatum dicẽs. Precepit nobis de⁹ ⁊c̃. Supra tamen legit̃ ante factam mulierẽ deum dixiſſe viro. De ligno ſcientie boni et mali ne comedat. Nõ dixit. ne comedas. Forte quia facturus erat mulierẽ de viro. ſic p̄cepit. vt per virum ad mulierẽ ꝑueniret mãdatum. quia mulier que ſubiecta viro fuit nõ niſi mediante viro diuinuȝ debuit accipere preceptum. Unde apoſtol⁹. Si quid diſcere voluerint domi viros ſuos iterrogent. Si querit̃ quõ loqui potuerũt vl̃ loquentez intelligere qui non didicerãt inter loquẽtes creſcẽdo vel magiſterio? Dicimus quia deus eos tales fecerat qui poſſent loqui. ⁊ diſcere ab alijs ſi eſſent.

Aug⁹. ſuper Geñ.

Quõ loq̄ potuerũt ⁊ loq̄ntem ĩtelligere

Iſta ẽ diſtinctio. xxj. hui⁹ ſecũdi libri. In qua magiſter poſtq̄ȝ egit de ꝑtinentibus ad primam hominis inſtitutionẽ. agit de ꝑtinẽtibus ad ei⁹ caſum ⁊ deſtitutionem. Et tria facit. Primo oſtẽdit quõ contingit primos parentes preuaricari. Secũdo ſubdit quare decuit pctm̃ eorꝫ remediari. Tertio aũt ſubiungit q̄ preceptum dei ꝑ virum ad mulierem debuit deriuari Primum facit a principio diſtinctionis vſq́ȝ ibi. Et tamen quia aliquam. Secunduȝ vſq́ȝ ibi. Illud etiam. Tertium vſq́ȝ ad finem diſtinctionis. Et tãtũ in generali. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum p̄ma eſt hec. Homo in paradiſo a diabolo temptatus eſt diuinum preceptum preuaricatus. Hanc propoſitionem magiſter probans dicit. q̄ diabolus videns q̄ homo ꝑ ſimilitudinẽ obedientie poſſet ad gl'iaȝ aſcẽdere celeſtem a qua ipſe ꝑ ſuꝑbiã corruerat ideo inuidens homini eum temptauit. ⁊ vires ſuas quodammodo in eo experiens. ſed in debiliori ꝑte ſex⁹. ſ. ĩ muliere quã ꝑ temptationẽ aggreſſus ẽ. Un̄ volens do-

lo ſupplantare que virtute ⁊ violentia ſupare nequibat mulieri apparuit nõ quidem in ſua ſpecie ꝓpria ne cognoſceret apte. ſed neqꝫ etiam ĩ quacunqꝫ alia ſpecie ꝑmiſſus fuit apparere. ſed tm̃ in illa in qua eiꝰ fraus de facili poſſet comprehendi. ſ. in ſpecie ſerpẽtis per quem diabolus quaſi ꝑ quoddam inſtrumentum locutus eſt. nec ſerpens verba intelligebat. ſed monebat̃ a diabolo. ſicut aſina Balaã ab angelo bono. quem ſerpentem mulier videns loquentem. credidit ipſum loquẽdi officiũ a deo recepiſſe. Et ſubdit ꝙ temptatio hoc ordĩe facta eſt ⁊ modo ꝙ diabolus interrogatiue loquebat̃ dicens. Quare ꝑcepit deus ne de hoc ligno comederetis: vt ex reſponſione eius diſceret qualiter in temptatione procedere deberet. Unde cũ mulier ſtatim dubitatiue reſpondit dicẽs. Ne forte morte moriamur. Ipſe negatiuã addidit citius metum mortis excludẽdo ⁊ dixit. Nequaꝗ̃ moriemini. ⁊ ad mulieris maiorem deceptionem ꝑmiuꝫ ꝓmittẽs et illa que homo naturaliter appetit. ſ. primo vitationẽ ignorantie dicens. Aperient̃ oculi vri. Secundo excellentiã dignitatis addens. Et eritis ſicut dij. ⁊ perſpicacitatem ſcientie concludens. ſciẽtes bonum ⁊ malum Temptauit quidem ꝑmo ipſam de gula loquens de cibo. Secundo de vna gloria in promiſſione dignitatis. Tertio de auaritia in ſciẽtie ꝓmiſſione. In hac enĩ triplici ꝓmiſſione triplici genere peccati diabolus primum hominem temptauit Subdit autẽ duas eſſe ſpecies temptationis quarꝫ vna eſt exterior. ⁊ fit cũ maluꝫ ab extra viſibili ſigno vel ꝟbo ſuggeritur. Alia quidem eſt interior que inuiſibiliter ꝑficit̃ ab aduerſario. ⁊ ẽ duplex Quia enĩ qñqꝫ fit ab hoſte tm̃. ⁊ ſic eſt ſine pctõ. Aliqñ a carne. que non fit ſine peccato. ⁊ quia temptatio ĩterior difficilior eſt ꝗ̃ exterior. ⁊ homo ſola temptatione exteriori pulſatus cecidit. ideo tanto grauius plectendus erat. quãto leuiori pulſu fuerat ꝓſtratus. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Conueniens q̃dẽ fuit hoĩem poſt lapſum ꝑ aliquem redemptorẽ reformari ⁊ non angelum. Hanc enĩ ꝓpoſitionẽ mgr̃ ꝓbans aſſerit rationes quare pctm̃ hominũ fuit remediabile. ⁊ nõ peccatum angelorum. Prima enim eſt. quia licet homo modicam habuit occaſionem ad pctm̃. tñ quia ꝑ alium ſeductus cecidit. ꝑ alium reparari debuit Diabolus vero quia nullo ſuadente peccauit pctm̃ eius irremediabile extitit. Alia ratio eſt. qꝛ nõ tota angelica natura preuaricata fuit vel ꝑiret. humana aũt tota ꝑierat. ideo humana natura magis erat reparanda imo etiam ꝑ humane nature repationem angelorum ruina erat reparanda ⁊ reſtauranda. Tertia propoſitio eſt hec. Congrue ſunt diuina precepta per virum ad primam mulierẽ deriuata. Hanc propoſitionem magiſter probans dicit. Hic eſſe notandũ ꝙ nõ ſoli viro datum fuit preceptũ de abſtinentia ligni vetiti Quod patet ex hoc quia mulier reſpondens diabolo dixit. Precepit nobis deꝰ ⁊c̃. nõ obſtãte ꝙ etiaꝫ ante mulieris formationem dñs viro ꝑceptum dederit. quod per eum ad mulierem debuit deferri. quia viro ſubiecta debuit nõ immediate a deo. ſed ꝑ medium viri preceptum diuinum recipe. Sicut dicit apoſtolus ad Coꝝ. x. Si quid diſcere voluerit mulieres domi viros ſuos interrogent. Et ſubdit quomodo vir potuit loqui ⁊ quõ mulier virum loquentẽ intelligere potuit. Et dicit ꝙ reſpõderi poteſt ꝙ tales fuerũt a deo facti. quia poterant loqui. Et tm̃ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

De origine illius peccati a

Di. XXII

Hic videt̃ diligenter inueſtigandũ eẽ que fuerit origo ⁊ radix illius peccati Quidã putãt quãdã elationem in animo hoĩs preceſſiſſe. ex qua diaboli ſuggeſtiõi cõſenſit. Qđ videt̃ Augꝰ innuere ſup Geñ. ita inquiẽs. Nõ ẽ putãdũ ꝙ hõ deijceret̃ niſi ꝑceſſiſſet ĩ eo quedã elatio cõprimẽda. vt ꝑ hũilitatem peccati ſciret ꝗ̃ falſo de ſe ꝑſũpſerit. ⁊ ꝙ non bñ ſe hꝫ natura ſi a faciẽte receſſerit. Itẽ ĩ eodẽ. Quõ ꝟba tẽptatoris crederet mulier deũ ſe a re bona ⁊ vtili ꝓhibuiſſe. niſi ineſſet eiꝰ mẽti amor ille ꝓprie poteſtatꝭ. et de ſe ſupba ꝑſũptio. q̃ ꝑ tẽptationẽ fuerat ꝯuincenda aut perimẽda. Deniqꝫ nõ ꝯtenta ſuaſione ſerpẽtis aſpexit lignũ bonũ eſu. decorũ aſpectu. nec credẽs ſe inde poſſe mori. forte putauit deũ alicuiꝰ cã ſignificatiõis illa dixiſſe idõ manducauit. ⁊ dedit viro ſuo fortaſſis cũ aliq̃ ſuaſione quã ſcriptura intelligẽdã reliquit. Uel forte nõ fuit ſuaderi neceſſe. cũ eã mortuã eſſe illo cibo nõ videret vir. Sic g̊ nõ ẽ ꝑmiſſus diabolꝰ tẽptare feminã niſi ꝑ ſerpentẽ. ita nec virũ niſi ꝑ feminã. Ut ſicut preceptum dei per virũ venit ad mulierẽ. ita diaboli temptatio ꝑ mulierẽ trãſiret ad virũ. In muliere vero que rationalis erat nõ eſt ipſe locutus vt in ſerpente. ſed perſuaſio eiꝰ. q̃uis inſtinctu adiuuaret interiꝰ qđ ꝑ ſerpẽtẽ gerebat exteriꝰ Ex ꝑdictis tẽptationibꝰ modus atqꝫ progreſſus inſinuat̃. necnõ etiã qđ ꝑdiximꝰ innui videt̃. ſ. ꝙ temptationẽ ꝑceſſerat aliq̃ elatio ⁊ ꝑſumptio in mente hoĩs.

> Opinio quorundã qui dicunt elationẽ ꝑceſſiſſe ĩ aĩo hoĩs.

> Aug. ſuper Geñ.

> Q alit̃ locutꝰ ẽ diabolꝰ ĩ muliere ꝗ̃ in ſerpente.

Obiectio ꝯtra illos q̃ dicũt elationem ꝑceſſiſſe in mente. b

Quod ſi ita fuit nõ g̊ alteriꝰ ſuggeſtiõe ꝑ̇us peccauit cũ autoritas tradat idõ pctm̃ diaboli ĩcurabile eẽ. qꝛ non ſuggeſtione ſꝫ ꝓpria ſupbia cecidit. hoĩs ꝟo curabile. qꝛ nõ ꝑ ſe ſꝫ ꝑ alium cecidit. ⁊ ideo per alium reſurgere potuit.

Quocirca ꝑdicta ꝟba Aug. piũ ac diligẽtẽ lectorẽ efflagitant q̃ ſic ĩtelligere ſane q̃mꝰ. Non deijceret̃ hõ in actũ illiꝰ peccati vt. ſ. lignũ vetitũ ederet. ⁊ ĩ has miſerias ꝑ tẽptatiõẽ diaboli. niſi elatio cõprimenda ꝑceſſiſſet: nõ vtiqꝫ tẽptatiõẽ ſꝫ opus pcti. Talis enĩ fuit ordinis ꝓceſſus. Diabolꝰ tẽptãdo dixit. Si comederitꝭ eritꝭ ſic dij ſciẽtes bonũ ⁊ maluꝫ. quo audito ſtatim mẽti mulieris ſurrepſit elatio q̃dam ⁊ amor pro

> Quõ ĩtelligẽda ſint illa ꝟba hic diffinit

> Uide tẽptationis ordinẽ.

ꝓ2ie poteſtatis. ex quo placuit ei facere qͦ
diabolus ſuadebat ⁊ vtiqꝫ fecit. Suggeſti
one igitur peccauit. quia tẽptatio p̄ceſſit.
ex q̄ in mẽte eiꝰ o2ta ē elatio quā pctm̄ ope
ris ſecutū eſt ⁊ pena peccati.

Que fuit elatio mulieris. c

Et talis quidez ela
tio in mẽte mulieris fuit ꝓ certo qua credi-
dit ⁊ voluit habere ſimilitudinē dei cū eq̄-
litate quadam. putans eſſe verū qͦ diabo
lus dicebat. Et ideo ſpecialiter mulierē cō
memo2at Augꝰ inquiens. Quomodo cre-
deret mulier diabolo niſi eſſet in mẽte eius
ſup̄ba p2eſumptio Et quod ibi ſequitur. ſ.
que per temptationez fuerat conuincenda
vel p̄imenda. ad mulierem referenduz eſt.
vt intelligatur que mulier. nō elatio fuerat
p̄ temptationem ⁊c̄.

Que fuit elatio viri an crediderit
⁊ voluerit qͦ mulier. d

Solet queri vtruz
illa talis elatio ⁊ amo2 ꝓp2ie poteſtatis in
Quadā nō fuit seducꝰ sic mulier. ſcꝫ vt crederet verū qͦ diabolus ſuadebat ⁊ tm̄ in aliquo fuit ſeducꝰ. ſ. vt veniale putaret pctm̄.
viro fuerit ſicut in muliere? Ad quod dici-
mus: quia adā non fuit ſeductus eo modo
quo mulier. Non enim putauit eſſe verum
quod diabolus ſuggerebat In eo tm̄ fuiſſe
ſeductum credi poteſt q̄ cōmiſſum venia-
le putauerit quod peremptoriū erat. Sed
nec p2io2 ſeductus fuit. nec in eo ī quo mu-
lier vt crederet deum illud lignuz ideo tan-
gere p2ohibuiſſe. q̄m ſi tangerent fierēt ſic̄
dij. Verūtm̄ p̄uaricato2 fuit adam vt teſtat̄
apoſtolus. Poterat em̄ aliqua elatio men
ti eius ineſſe ilico poſt temptationem. ex q̄
voluit lignum vetitum experiri. cum muli
erem nō videret mo2tuā eſca illa percepta.
Autoritate confirmat qͦ dixerat.
Unde Augꝰ ſup Gen̄. Cum apl's adam p̄-
uaricato2em fuiſſe oſtendit dicēs. In ſimi-
litudinem p2euaricationis ade. ſeductū tm̄
negat vbi ait. Adam non eſt ſeducꝰ ſ̄ mu-
lier. Unde ⁊ interrogatꝰ non ait. mulier ſe-
duxit me. ſed dedit mihi ⁊ comedi. Muli-
er vero dixit Serpens ſeduxit me Hāc
Quaz aplus vocauerit ſeductionē qua mulier ſeducta ē nō vir.
autem ſeductionez p2op2ie vocauit aplus
per quam id quod ſuadebatur cum falſum
eēt verum putatum eſt. ſcꝫ q̄ deus lignum
illud ideo tāgere p2ohibuerit. quia ſciebat
eos ſi tetigiſſent ſicut futuros deos. tanq̄
eis diuinitatez inuideret. qui eos homīes
fecerat. Sed ⁊ ſi virum p2opter aliquā mẽ
tis elationem que deum latere non poterat
ſolicitauit aliqua experiendi cupiditas cū
mulierem videret accepta illa eſca non eſſe
mo2tuam. Nec tamen eum arbitro2 ſi iam
ſpirituali mente p2editus erat nullo modo
crediſſe qͦ diabolus ſuggerebat.

Quis plus peccauit Adam vel
Eua. e

Ex quo manifeſte
animaduerti poteſt. quis eo2um plus pec-
cauerit Adam ſcꝫ vel Eua. Plus enim vi
detur peccaſſe mulier que voluit vſurpare
diuinitatis equalitatez ⁊ nimia p2eſumpti
one elata credidit ita eſſe futurum. Adam
vero nec illud credidit ⁊ d̄ penitentia ⁊ dei
miſerico2dia cogitauit. dum vxo2i mo2em
gerens eius perſuaſioni conſenſit: nolens
eam contriſtari ⁊ a ſe alienatam relinquere
ne periret: arbitratus illud eſſe veniale nō
mo2tale delictum. Unde Auguſtinꝰ Apo
ſtolus ait. Adam non eſt ſeductus. Quod Augꝰ. ſuper Gen̄.
vtiqꝫ ita accipi poteſt vt intelligatur nō eē
ſeductus p2io2. ſ. vt in eo in quo mulier vt
ſcꝫ crederet illud eſſe verū. Eritis ſicut dij
ſed putauit vtrūqꝫ poſſe fieri. vt vxo2i mo-
rem gereret. ⁊ per penitentiam veniaz ha-
beret. Minꝰ ergo peccauit q̄ de penitētia
⁊ dei miſerico2dia cogitauit. Poſtq̄ enim
mulier ſeducta māducauit eiqꝫ dedit vt ſi-
mul ederent: noluit eaz contriſtari quā cre
debat ſine ſuo ſolatio cōtabeſcere. ⁊ a ſe ali
enatam om̄ino interire. Nō quidem carna
li victus concupiſcentia quā nondū ſenſe-
rat. ſed amicabili quadaz beniuolētia qua
plerūqꝫ fit vt offendat̄ deus. ne offendatur
amicus. qͦ euz facere non debuiſſe diuine
ſentētie iuſtus exitus indicauit Ergo alio
quodāmodo ipſe etiam decepꝰ eſt. Inex- In quo adaz ē decepꝰ ⁊ in quo non
pertus em̄ diuine ſeueritatis in eo falli po-
tuit. vt veniale crederet eſſe cōmiſſum. ſed
dolo illo ſerpētino quo mulier ſeducta eſt
nullo modo arbitro2 illum potuiſſe ſeduci
Ex his datur intelligi q̄ mulier plꝰ pecca-
uerit in qua maio2is tumo2is p̄ſumptio fu Ex pena etiā plus peccaſſe ꝓbat mlier.
it. Que etiam in ſe ⁊ in ꝓximum ⁊ in deum
peccauit. vir aūt tm̄ in ſe ⁊ in deū Inde eti
am colligitur q̄ mulier plus peccauerit. q2
grauiꝰ punita eſt. cui dictū fuit. In dolo2e
paries filios ⁊c̄.

Quid p2edicte ſentētie aduerſari
videtur. f

Sed huic videtur contrarium quod Augꝰ ſuper Geñ. de viro ⁊ muliere peccatum ſuum excuſantibus ait. Dixit adam mulier quam dediſti mihi dedit mihi de ligno ⁊ comedi. nõ dicit peccaui. Sup̄bia eñ habet confuſionis deformitatem. non cõfeſſionis humilitatẽ. Nec etiam mulier confitetur peccatũ. ſed refert in alterum dicens: Serpens decepit me et comedi. in impari ſexu ſed pari faſtu. Ecce hic dicit Augꝰ quia parem faſtum habuit mulier cum viro. Pariter ergo ſup̄bierũt ⁊ pariter peccauerunt.

Determinatio p̄dicte autoritatis.

Sed hoc ita determinari poteſt vt dicamus parẽ vtriuſqꝫ fuiſſe faſtum in excuſatione peccati. ⁊ etiã in eſu ligni vetiti. ſed diſparem: ⁊ ĩ muliere multo maiorẽ in eo ꝙ credidit ⁊ voluit eſſe ſicut deus. quod nõ vir.

De viro etiaꝫ legitˀ ꝙ voluerit eẽ ſicˀ deꝰ.

Verũtamen ⁊ de viro legitur ꝙ voluit eſſe ſicut deus Dicit eñ Augꝰ ſup̄ illum locum pſ̃. Que non rapui tunc exoluẽdum. Rapuit adam ⁊ eua p̄ſumens vt diabolus de diuinitate. rapere voluerunt diuinitatem. ⁊ p̄diderunt felicitatem. Item ſuper illum locum. Deus quis ſimilis tibi. Qui per ſe vult eſſe vt deus. p̄uerſe vult eſſe ſimilis deo. vt diabolꝰ qui noluit ſub eo eſſe. ⁊ homo qui vt ſeruꝰ noluit teneri p̄cepto. ſed voluit vt nullo ſibi dominante eſſet quaſi deus Item ſuper illum ep̄le locum. Non rapinam arbitratꝰ eſt ſe eſſe equalem deo. quia nõ vſurpauit quod ſuum non eſſet. vt diabolus ⁊ primꝰ homo.

Quorundam ſententia ꝙ adã ambierit eſſe vt deus. ſed nõ crediderit poſſibile. g

Ideo quibuſdã videtur ꝙ etiam adam ambierit eſſe ſicut deꝰ nõ tamẽ credidit id fieri poſſe. ⁊ ideo falſũ eſſe quod diabolus promittebat cognouit Et licet diuinitatis equalitatem concupierit: nõ tamẽ adeo exarſit. nec tanta eſt affectus ambitione ſicut mulier que illud fieri poſſe putauit. ⁊ ideo magis illud ambiẽdo ſup̄biuit. Virum autem aliqua forte ambitionis ſubreptio mouit. ſed non ita vt illud verum vel poſſibile fore putaret.

Aliorũ ſentẽtia ꝙ p̄pt̃ euã de viro ſumptam id dictũ putant.

Alijs autem videtur ideo dictum eſſe ꝙ adaꝫ illud voluerit. quia mulier de eo ſumpta illđ voluit: ſicut inquiunt. Peccatuꝫ dicitur per vnum hominẽ intraſſe in mũdũ. id ẽ. in humanam naturam. cum tamẽ mulier ante virum peccauerit. quia per mulierem ĩtrauerit de viro factam

Per ſimilitudinem oſtendit

Vel potius ideo per hominem dicitur intraſſe. quia etiã peccante muliere ſi vir non peccaſſet: humanum genus minime peccatis corruptũ p̄iret. Minus ꝗ peccauit vir ꝙ̃ mulier.

Obiectio cõtra id qđ dictũ ẽ virũ minus peccaſſe. h

His autẽ opponi ſolet hoc modo. Tribus modis (vt Iſidorus ait) peccatum geritur ſcilꝫ ignorantia infirmitate. induſtria. Et grauius eſt infirmitate peccare ꝙ̃ ignorantia. grauiuſqꝫ induſtria ꝙ̃ infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccaſſe. quia ſeducta fuit. Adam vero ex induſtria. quia nõ fuit ſeductus vt apoſtolus ait.

Reſponſio q̃ diſtinguit ignorantia eue. ſ. quo ſcꝫ ignorãter peccauerit et in quo non

Ad quod dicimꝰ quia licet eua in hoc per ignorantiam deliquerit quod putauit verũ eſſe quod diabolus ſuadebat. non tamẽ in hoc quin nouerit illud dei eſſe mandatum ⁊ peccatuꝫ eſſe cõtra agere. Et ideo excuſari a peccato per ignorantiam non potuit.

Ꝙ ignorantia alia excuſat. alia non. i

Eſt enim ignorantia que excuſat peccanteꝫ. ⁊ eſt ignorantia talis que non excuſat. Eſt autem ignorantia vincibilis. et ignorãtia inuincibilis Excuſatio omnis tollitur: vbi mandatũ non ignoratur.

De triplici ignorantia q̃ excuſat et que non. k

Eſt autẽ ignorantia triplex ⁊ corũ. ſ. qui ſcire nolunt cũ poſſint que nõ excuſat. quia ⁊ ipſa peccatuꝫ ẽ Et eoruꝫ qui volunt. ſed non poſſunt. que excuſat. ⁊ eſt pena peccati non peccatũ Et eorum qui quaſi ſimpliciter neſciunt nõ renuentes vel p̄ponentes ſcire. que neminẽ plene excuſat. ſed ſic fortaſſe vt minus puniatur. Vnde Auguſtinus ad Valentinũ Eis auferẽ excuſatio qui mandata dei nouerunt quã ſolẽt habere homines de ignorantia

Vbi nõ fit excuſatio.

Et lꝫ grauius ſit peccare ſcienter ꝙ̃ neſcienter. non ideo tamẽ fugienduꝫ eſt ad ignorãtie tenebras. vt in eis quiſqꝫ excuſa

tionem requirat. Aliud eſt eñ neſciſſe. aliud ſcire noluiſſe. q2 in eis q̃ intelligere noluerũt ipſa ignorantia peccatũ eſt. in eis vero q̃ non potuerunt: pena peccati. Ignorãtia vero q̃ non eſt eorũ qui ſcire nolunt: ſʒ qui tãq̃ ſimpliciter neſciũt: nullũ ſic excuſat: vt eterno igne non ardeat: ſʒ fortaſſe vt minus ardeat. Nõ igiť mulier excuſatiõnez habuit de ignorantia: cũ ↄ mandatũ nouerit. ↄ pctm̃ eſſe ſecus agere non ignorauerit.

Vñ pceſſerit conſenſus illi⁹ peccati cũ natura hominis eſſʒ incorrupta. l

Solet etiam queri cũ ſine vitio eſſet natura hominis. vñ conſenſus mali pceſſerit? Ad quod reſponderi poteſt: quia ex libero arbitrio ppe volũtatis fuit. In ipo eñ ↄ in alio cauſa extitit vt fieret deterior. In alio. quia in diabolo qui ſuaſit. In ipo. quia voluntate liberi arbitrij conſenſit. ↄ cum liberum arbitriuʒ ſit bonum. ex re vtiq3 bona malus ille conſenſus prouenit. ↄ ita ex bono malum manauit. De hoc autem in ſequenti plenius tractabim⁹ cum origo mali ↄ in q̃ re coaleſcat inueſtigabiť.

An voluntas preceſſerit illud peccatum. m

Si vero queritur vtruʒ voluntas illud pctm̃ preceſſerit? Dicimus quia peccatum illud ↄ in volũtate ↄ in actu conſiſtit. ↄ voluntas actum preceſſit. ſed ipſam voluntatem alia homis volũtas mala non preceſſit. atq3 ex diaboli perſuaſione ↄ hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt. qua iuſticiam deſeruit ↄ iniquitatem inchoauit: ↄ ipſa volũtas iniquitas fuit.

Iſta eſt diſtinctio. xxij. hui⁹ ſecũdi libri. In q̃ mgř poſtq̃ egit de temptatõe ex pte tẽptantis. agit de eadeʒ ex parte temptati. Et tria facit. Nam pmo inq̃rit q̃d q̃libet eorũ peccãdo appetierit. Scdo quis eoꝝ grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vñ conſenſus quo peccauerũt pceſſerit. Primũ facit a pncipio diſtinctionis vſq3 ibi. Ex quo manifeſte. Scdm̃ ab inde vſq3 ibi. Solet etiam q̃ri. Tertium vſq3 ad finem diſtinctiõis. Et tñ in generali. In ſpeciali aũt ſententia mgři ſtat in tribus ppoſitionibus. quarũ pma eſt hec. Nõ Adam: ſed Eua in tanta elatiõe fuit ſeducta. vt p eſum ligni vetiti ſe ſiľem fieri deo eſtimauit. Hãc mgř pbãs dicit q̃ radix ↄ origo pmi peccati pmorũ parentum fuit. q̃ in animis eorũ pceſſit q̃daʒ pſumptionis elatio ex qua diaboli ſuggeſtione conſenſerunt pmo mulier. poſtea vir. Contra qđ dictum obijciens dicit q̃ cum ipo dicto ſequiť hoĩem nõ alteri⁹ ſuggeſtiõe: ſed propria ſupbia peccaſſe. vt angelus. ↄ p ↄſequẽs vt angelus corruiſſe. cuius tñ ↄtrariũ dicebať in pcedenti diſtinctione. Ad quod reſpõdet dicendo q̃ cuʒ dicebat elationem quandam in peccato pmorum parentum pceſſiſſe non ita intelligebat q̃ illa elatio pceſſerit ſuggeſtionem: ſed vt opus peccati. Nã in illo peccato iſte fuit pceſſus ↄ ordo q̃ pmo pceſſit diaboli tẽptatio. ex qua ſecuta eſt immediate hoĩs elatio. quã ſecutum eſt peccatum opis: ↄ vlterius pena peccati. Et ſubdit q̃ talis elatio fuit aliter in muliere q̃ in viro. q2 mulier credidit ſe poſſe habere dei ſimilitudinem putans verum eſſe quod diabolus ſuadebat. vir aũt nõ credebat nec putauit veꝝ eẽ qđ diabolus ſuadebat aliq̃ tñ elatio in mente eius p tẽptationẽ extitit. vnde vir aliter fuit ſeductus q̃ mulier. quod diuerſis ſanctorum autoritatibus magiſter cõfirmat.

Secunda ppoſitio eſt hec. Grauí⁹ Eua q̃ Adã peccauit tranſgrediendo diuinũ pceptum in padiſo. Hanc mgř pbat tripliciter. Primo ex hoc q̃ mulier verum eſſe credebat qđ diabolus ei dixit. quod ñ fecit vir. vt patet ex predictis. Scdo ex hoc q̃ mulier elata nimis pſumebat ſe poſſe fieri equalem deo. qđ non fecit vir. ſed de penitentia ↄ miſcdia dei cogitans deceptus fuit in hoc q̃ eſtimabat peccatũ eẽ veniale quod mortale fuit. Tertio ex hoc q̃ mľier peccauit in deũ. in ſe, ↄ in pximum. vir aũt ſolũ in deum ↄ in ſeipm. Sed contra illud obijcit tripliciter. Primo autoritate Augu. dicẽtis q̃ vtriuſq3 erat par faſtus. ↄ p conſequens equaliter peccauerunt. Ad qđ reſpondens dicit q̃ licet vtriuſq3 erat par faſtus ĩ excuſatione peccati. q2 vir excuſauit ſe p mulierem. et mulier p ſpentem. In muliere tamen multo maior faſtus erat. quo ad tria predicta. Secũdo obijcit autoritate beati Auguſtini dicentis q̃ etiam vir voluit eſſe equalis deo. Ad quod reſpondens dicit q̃ hoc aliqui opinati fuerunt. qui tñ cum hoc poſuerunt q̃ vir non tanta ambitione ad hoc exarſit ſicut mulier. Tertio obijcit contra idem aſſumens q̃ trib⁹ modis peccatũ cõmittiť. ſ. ex ignorãtia. ex infirmitate ↄ ex induſtria. ↄ grauius eſt pctm̃ qđ cõmittiť ex infirmitate q̃ quod cõmittiť ex ignorantia. ↄ graui⁹ qđ cõmittiť ex induſtria q̃ quod cõmittitur ex infirmitate. Cum ergo mulier videť peccaſſe ex ignorantia. q2 ſeducta fuit. Adam vero ex induſtria. q2 non fuerat ſeductus ſm apoſtolũ. ergo videť vir grauius peccaſſe muliere. Et reſpondens magiſter dicit. q̃ licʒ mulier quo ad hoc ex ignorantia peccauit q̃ p diaboluʒ ſeducta credidit eſſe verum qđ ipe ſuadebat. non tñ quo ad hoc q̃ mãdatũ dei nõ nouerit. cui⁹ oppoſitũ diabolus ſibi ſuaſit. ↄ ideo p ignorantiam excuſari ñ poteſt. cum ibi ignorantia tollať vbi mandatum non ignoratur ↄ peccatũ eſſe ↄtra ipm mandatum agere non dubitať. Poſtea ſubdit diſtinctioneʒ ignorantie dicens. q̃ ignorantia alia eſt vincibilis. ↄ eſt eoruʒ q̃ nolunt homines ſcire tamen poſſunt ↄ teneniť. ↄ illa non excuſat a peccato. ſed potius peccatum aggrauat. Alia eſt inuincibilis. ↄ eſt eorum que hoĩes volunt ſcire ↄ non poſſunt. ↄ illa excuſat ↄ non eſt peccatum: ſed pena peccati. Et iſta cõfirmat autoritate

p

Auguſtini. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Malus conſenſus hoīs naturā bonā habentis ꝓceſſit ex ꝓprio libero arbitrio ⁊ ſuggeſtione diaboli ſuadētis. Hāc magiſter ꝓbans querit. Cum natura hoīs eſſet ſine vitio. vnde ꝓceſſit conſenſus malus? Et reſpōdens dicit ꝙ ꝓceſſit ex libero arbitrio volūtatis. vnde ex hoc ꝙ homo fiebat deterioꝛ hoc fuit a diabolo q̄ ſuaſit ⁊ a voluntate qua homo ſuadenti conſenſum dedit. q꞉ liberum arbitrium licet de ſe fuit bonuꝫ. de ipſo tamen potuit ꝓcedere conſenſus malus. Querit etiam vtrum voluntas illud peccatum preceſſerit? Et reſpondet ꝙ volitiuam poteſt dicere potentiam anime. ſ. potentiam vltimam. ⁊ ſm̄ hoc volūtas peccatum p̄ceſſit. vel etiam malum actum volūtatis poſſumus vocare voluntatem. ⁊ ſm̄ hoc voluntas peccatum non p̄ceſſit. q꞉ ante p̄mam malā voluntateꝫ p̄mi hoīs alia mala voluntas hoīs non fuit. ſed p̄ma mala hoīs volūtas ex diaboli ꝑſuaſione. ⁊ ex hoīs libero arbitrio ꝓdiijt. Et tm̄ in ſpēali.

Quare deus permiſerit hominem temptari ſciens euꝫ eſſe caſurum. a

DI. XXIII
Aug⁹. ſuper Gen̄.

PReterea querī ſolet cur deus hominem temptari ꝑmiſerit quem decipiēdū fore p̄ſciebat? Sed non eſſet laudabile homini ſi ideo bn̄ viuere poſſet. q꞉ nemo male viuere ſuaderet. cum in natura poſſe ⁊ in poteſtate haberet velle non conſentire ſuadenti deo iuuante. ⁊ eſt glorioſius non cōſentire ꝙ̄ temptari non poſſe. Mouentur etiam q̄dam dicentes. Cur creauit de⁹ q̄s futuros malos p̄ſciebat? Quia p̄uidit q̄d boni de malis eorum eſſet factur⁹. Sic em̄ eos fecit vt relinqueret eis vnde aliq̄d facerent. ⁊ ſi culpabiliter aliquid facerēt. illum de ſe laudabiliter operantem inuenirēt. A ſe habent voluntatem malam. ab illo naturam bonam: ⁊ iuſtam penaꝫ. Fruſtra g̊ dicitur. nō deberet de⁹ creare q̄s preſciebat malos futuros. ſciebat enim bonis pꝛofuturos ⁊ iuſte pꝛo mala volūtate puniēdos Addunt etiam. talem hominem deberet facere qui nollet omnino peccare. Cōcedim⁹ quidem melioꝛem naturam eſſe que omnino peccare nollet. Cōcedant ⁊ ipi non eſſe malā que tal' facta eſt. vt poſſet nō peccare ſi vellet: ⁊ iuſte punitam q̄ volūtate non neceſſitate peccauit. Cum ergo hec bona ſit: illa melioꝛ: cur nō vtranq꜄ faceret vt vberius laudaret̃ de vtraq꜄. Illa em̄ de ſanctis angel': hec de hominibus eſt. Item inq̄unt Si deus vellet: ⁊ illi boni eſſent. Et hoc q̄dem concedimus. ſed melius voluit. vt q̄d vellent eſſent. Et boni q̄deꝫ nō infructuoſe

Quare deus creauit quos p̄ſciebat malos futuros.

mali vo non impune eſſent. Item inquiūt. Poſſet de⁹ voluntatē eorū vertere ī bonū q꞉ omnipotens eſt. poſſet reuera: cur nō fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipe nouit. Non debemus plus ſapere ꝙ̄ opoꝛtet.

Hic qual' ſm̄ aīam et agit de ſciētia hoīs an̄ peccatum. b

Et quideꝫ ſcꝫ m animam rōnalis fuit hō habens diſcretionem boni ⁊ mali. Scientiā ꝙ̄ rerū creatarum ⁊ cognitionē veritatis. que p̄me ꝑfectiōi cōgruebat. mox cōditus nō incōgrue accepiſſe putat̃. ⁊ ad illam non ſtudio vl' diſciplīa aliqua ꝑ interualla tempis ꝓfeciſſe. ſed ab exoꝛdio ſue conditionis diuinitus illam ꝑcepiſſe.

Q triplicem habuit homo ante lapſum cognitionem ſcilicet rerum pꝛopter ſe factarum et creatoꝛiſ et ſui. c

Fuitq꞉ꝫ homo primus ante lapſum triplici cognitione pꝛeditus. rerū ſcꝫ pꝛopter ſe factarū. ⁊ creatoꝛis ⁊ ſui. Rerum quippe cognitionem homieꝫ accepiſſe ꝑſpicuum eſt: cū nō ipe creatoꝛ vl' angelus aliquis. ſed hō omnibus animantibus nomina impoſuerit. vt oſtenderetur ꝙ ſingulorū noticiam homo ipe habuerit Que em̄ ꝓpter illum creata erant. ⁊ ab illo regenda ⁊ diſponenda erant: hoꝛuꝫ oīm deus illi ⁊ ſcientiam tribuit ⁊ pꝛouidentiaꝫ atq꜄ curam reliquit. Quia vt ait apoſtol⁹ Nō eſt cura deo de bobus. Quoꝝ alioꝛuꝫ q꜄ aīaliū deus homini curam reliquit ⁊ ꝓuidentiam vt dominationi ei⁹ ſubijcerētur ⁊ ratione illius gubernarent̃. vt ſciret illis neceſſaria ꝓuidere a quibus emolimentuꝫ debebat recipe. Hanc autem ſcientiam homo peccando nō ꝑdidit ſicut nec illā q̄ carnis neceſſaria ꝓuident̃. Et idcirco in ſcriptura hō de hmōi nō erudit̃. ſed de ſcīa aīe quam peccando amiſit.

De cognitiōe rex̄ creatax̄.

De cognitione creatoꝛis. d

Cognitionem quoq꜄ creatoꝛis pꝛimus homo habuiſſe credit̃ Cognouit em̄ a quo creatus fuerat. non eo

modo cognoſcendi quo ex auditu ſolo ꝑci pitur q̃uõ a credẽtibus abſens queritur. ſ; quadam interiori aſpiratione qua dei pſẽ- tiam cõtemplabat̃. nõ tamẽ ita excellenter ſicut poſt hanc vitam ſancti viſuri ſunt. ne q; ita in enigmate qualiter in hac vita vide mus.

De cognitione ſui. e

Porro ſui cogniti- onem idem homo talem accepiſſe videtur vt ꝛ quid deberet ſuperiori. ꝛ quid equali ꝛ inferiori nõ ignoraret. Conditionem q̃s ſuam ꝛ ordinem ſc; qualis factus eſſet ꝛ q̃ lit̃ incedere deberet q̃d agere. quid cauere i tellexit. Si horum noticiã nõ habuiſſet. nõ eſſet reus preuaricationis. neq; ſeipſum co gnouiſſet.

Utrũ homo preſcius fuerit eoꝛu; que ſibi futura erant. f

Si autez queritur vtrum homo ſcienciam habuerit eoꝛũ que circa eum futura erant. id eſt. ſi ruinam ſu- am pſciuerit. ꝛſimiliter preſcierit bona que habiturus fuiſſet ſi i obedĩẽtia perſtitiſſet? Reſponderi poteſt q; ei magis facienda in dicta ſunt q̃s futura reuelata. Accepit enim ſcientiam ꝛ preceptum eorum que faciẽda fuerant. ſed non habuit preſcientiam eoꝛu; que futura erant. Non fuit ergo homo pre ſcius ſui caſus ſicut ꝛ de angelo diximus. Quod Auguſtinus ſuper Geñ. aſſerit ra- tione vtens quam ſupra poſuimus. Hec de ſcientia hominis q̃tum ad primũ ſtatũ ꝑtinet: dixiſſe ſufficiat.

Rãſio q̃re h͂o non h͂re futu roꝛũ pſciẽtiã

Iſta eſt diſtinctio. xxiij. hui⁹ ſecũ di libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de temptatõe pⁱmo- rum parentum ex ꝑte temptati ꝛ temptatoꝛis. agit conſequenter de eadem ex parte dei ꝑmittentis. Et tria facit. Nam pⁱmo inquirit quare deus hominem temptari ꝑmiſit. Secundo de ſcientia qua homo il- luſtratus fuit. Tertio an etiam homo ſtatum futurũ pſciuit. Primum facit a pⁱncipio diſtinctiõis vſq; ibi. Et quidem ſ͂m animam. Secũdum ab inde vſq; ibi Si v͂o queritur. Tertium ab inde vſq; ad finem di- ſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tri- bus ꝓpoſitionibus quarum pⁱma eſt hec. De⁹ ho minem quem preſciuit decipiendum ad laudabilius bonum temptari permiſit. Hanc magiſter inſinuãs querit quinq; queſtiones. Prima eſt. Cur deus ho minem temptari permiſit quem decipiendum preſci uit? Et reſpondens ad hoc dicit q; ad oſtendendum humane nature dignitatem. quia dignioꝛ eſt condi- tio poſſe temptari ꝛ non conſentire: q̃ nec poſſe tem ptari nec poſſe conſentire. Secunda queſtio eſt. Cur de⁹ illos homies creauit: quos futuros malos ꝓuidit? Ad quod reſpondet dicendo q; propter bo- num quod inde venturum nouit. Tertia queſtio eſt hec. Cur deus non fecit hoĩem impeccabile;? Et reſpondens dicit q; ideo. q; melius eſſet vtrãq; natu ram eſſe. ſ. eam que non peccare poſſet: ſicut in ſan- ctis angelis ꝑ gratiam in gloꝛia confirmatis. ꝛ eam qua peccare ꝛ non peccare poſſet ſi vellet. qualis fu it in hominibus q̃ vnius modi ſolum. Quarta q̃ ſtio eſt. Cur deus qui ſola ſua voluntate potuiſſ; eos ſaluaſſe a conſenſu non ſaluauit eos? Et reſpõdens dicit q; voluit eos nature ſue relinquere. vt nec infru ctuoſe boni eſſent. nec impune mali. Quinta que ſtio eſt. Cur deus cum ſit omnipotens non conuertit voluntates eorum ad bonum? Et reſpondet q; nolu it cuius nolitionis cauſa vlterius non eſt querenda.

Secunda propoſitio eſt hec. Deus moꝛ homine; creatum repleuit omni ſcientia pertinente ad ſuum ſtatum. Hanc ꝓpoſitionem magiſter inſinuãs dicit: q; pⁱmus homo non per interualla ſiue per ſucceſſio- nem tempoꝛis: ſed creatus moꝛ ſcientiam ſibi neceſ- ſariam ꝛ competentem ſibi accepit. vnde triplici co- gnitione primus parẽs preditus fuit. Primo cogni- tione rerum ꝓpter ſe creatarum. quarum curã ſ erat habiturus. vnde ꝛ eis nomina impoſuiſſe legitur. ꝛ illam rerum cognitionem ꝑ ſpeciem non ꝑdidit: ſed hanc peccato perpetrato retinuit. Secundo dotat⁹ fuit primus homo cognitione ſui creatoꝛis. ſ. dei nõ quidem enigmatica: ſed per quandam interioꝛem in ſpirationem. non tamen illa clare ſicut in patria. ꝛ il lam poſt peccatum non retinuit. Tertio fuit illuſtra tus cognitione ſui ipſius. ſciuit enim quid debuit ſu- perioꝛi. quid alijs. quid ſibi. ꝛ etiam poſt peccatum illam retinuit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Homo añ peccatũ non pſciuit futurum euentum ſui ſtat⁹. Hãc magiſter ꝓbans querit. Utrum pⁱmus homo habu it ſcientiam eorum que circa ipm̃ futura erant. id ẽ ante preſciuerat. qualia bona habuiſſet ſi perſtitiſſ; vel etiam ante preſciuerit anteq̃ lapſurus erat? Et reſpondens dicit q; pⁱmus homo acceperat ſcientia; eorũ que agenda ꝛ dimittenda fuerant. al's peccatũ fuiſſet ſibi iniuſte imputatum. ſed non fuit ſui caſus preſcius. cuius ſimile ſupradictu; eſt de angelis coꝛ ruentibus. quod confirmat autoꝛitate beati Augu. Et tñ in ſpẽali.

De gratia homĩs et de potẽtia añ caſum. a

Hunc diligen- ter inueſtigari opoꝛtet quã gra- tiam vel potentia; habuerit hõ ante caſum. Et vtrum ꝑ eam potuerit ſta- re vel non. Sciendum eſt ergo q; homi in creatione (ſicut de angelis diximus) datũ eſt ꝑ gr̃am auxiliũ ꝛ collata eſt potentia ꝑ quam poterat ſtare. id eſt non declinare ab

DI. XX IIII

Q; in gr̃a cre at⁹ fuit ĩ qua potuit ſtare: ſed non ꝓfice re.

eo quod acceperat. ſed non poterat profice re intantuʒ. vt per gratiam creationis ſine alia mereri ſalutem valeret. Poterat quidem per illud auxilium gratie creatiõis reſiſtere malo. ſed non perficere bonum. Poterat tñ p illud bene viuere quodãmodo. quia poterat viuere ſine peccato. ſ; nõ poterat ſine alio gratie adiutorio ſpũalit̃ viuere quo vitam mereref̃ eternam. Unde Auguſtinus in ench. Sic factus eſt hõ rectus vt ⁊ manere in ea rectitudine poſſet. non ſine diuino adiutorio. ⁊ ſuo fieri pũerſus arbitrio. Utrũlibet horum elegiſſet. dei volũtas fieret vel ab illo vel de illo. Et q2 ſuam maluit facere voluntatem q̃ȝ dei. de illo facta eſt voluntas dei. Item in eodẽ. Sic hominem prius oportebat fieri. vt ⁊ bñ poſſʒ velle ⁊ male. Nec fruſtra ſi bene. nec impune ſi male. Idem quoqȝ in libro de correctione ⁊ gratia ait. Si hoc adiutorium vel angelo vel homini cum primum facti ſunt defuiſſet. quoniam nõ talis natura facta erat vt ſine diuino auxilio poſſet manere ſi vellet. non vtiqȝ ſua culpa cecidiſſet. Defuiſſʒ quippe adiutoriuʒ ſine quo manere nõ poſſet. Idem. Dederat deus homini bonam voluntatem. in illa quippe eũ fecerat rectũ: dederat adiutorium ſine quo non poſſet in ea manere ſi vellet ⁊ per quod poſſʒ. Ut autem hoc vellet: in eius dimiſit arbitrio. In eodem. Acceperat poſſe ſi vellet: ſed nõ habuit velle quo poſſet. Nam ſi habuiſſet: pſeueraſſet. His teſtimonijs euidẽt̃ monſtratur q2 homo rectitudinem ⁊ bonaʒ voluntatem in creatione accepit. atqȝ auxiliũ quo ſtare poterat. alioq̃n nõ ſua culpa videretur cecidiſſe.

Q etiã poterat p illã creationis gratiã bene viuere quodãmodo

Auguſti.

Qualis fuerat illa rectitudo et bonitas voluntatis in qua creat⁹ eſt. b

Sed quomõ rectã ⁊ bonam voluntatem habuit homo ſi p eã nec mereri vitã valuit nec i ea ſtare voluit: Quia nec aliq̃d mali ea tunc volebat: ⁊ ad tempus ſtare voluit: ſ; non pſeueranter. et ideo recta ⁊ bona fuit tunc voluntas hominis.

Oppoſitio contra illud quod dictum eſt hominem non potuiſſe pficere. c

Ad hoc autẽ quod diximus hominẽ nõ poſſe pficere vl̃ mereri p grãm creatiõis: ſolet opponi ſic. Per illud auxilium gratie creationis potuit ſtare in bono quod acceperat. Potuit g̊ reſiſtere temptationi. Sed reſiſtere temptationibus atqȝ ſuggeſtionibus malis meritum eſt ac bonũ remunerabile. Omne autem bonum meritũ: pfectus eſt. Per grãʒ g̊ creationis pficere potuit ſine adiectõne alteri⁹ gratie. Ad quod dicim⁹ q2 reſiſtere malo ⁊ non conſentire temptationi nõ feciſſet illi meritũ ⁊ ſi non cõſenſiſſet. q2 nihil in eo erat quod ad malũ impelleret ſicut angeliſ q̃ non ceciderunt nõ fuit meritũ quod ſteterunt. id eſt q2 nõ corruerunt. Nobis autem meritum eſt aliqñ ſi malum nõ facim⁹: ſed reſiſtimus. ibi dũtaxat vbi cauſa ſubeſt q̃ nos id facere mouet. quia ex peccati corruptela proni ſunt ad lapſum greſſus noſtri. Ubi aũt non interuenit cauſa nos ad malũ impellens: nõ meremur ſi ab eo declinam⁹ Declinare eñ a malo ſemp vitat penã: ſed non ſemp meref̃ palmam.

Reſpõſio.

Q reſiſtere malo aliquãdo meritũ eſt aliqñ non.

De adiutorio homĩ in creatõe dato quo ſtare poterat. d

Hic conſiderandũ eſt qđ fuerit illud adiutoriũ homini datuʒ in creatiõe quo poť at manere ſi vellet: Illud vtiqȝ fuit libertas arbitrij ab omni labe ⁊ corruptela immunis. atqȝ voluntatis rectitudo ⁊ oĩm naturaliũ potentiaꝝ aĩe ſinceritas atqȝ viuacitas.

De libero arbitrio. e

Liberum vero arbitriũ eſt facultas rationis ⁊ voluntatis q̃ bonum eligitur gratia aſſiſtente. vel maluʒ eadem deſiſtente. Et dicitur liberũ quantũ ad voluntatem que ad vtrũlibet flecti põt. Arbitrium vͦo quantum ad rationẽ cuius eſt facultas vel potentia illa cui⁹ etiã eſt diſcernere inter bonũ ⁊ malum. Et aliqñ quidem diſcretionem habens boni ⁊ mali: qđ malum eſt eligit. aliqñ vͦo quod bonũ eſt. Sed quod bonum eſt: niſi gratia adiuta ñ eligit. malum vͦo p ſe eligit. Eſt eñ in anima rationali voluntas naturalis qua na-

turaliter vult bonum. licet tenuiter ⁊ exili=
ter: niſi gr̃tia iuuet. que adueniẽs iuuat eaȝ
⁊ erigit vt efficaciter velit bonum. Per ſe
aũt poteſt velle malum efficaciter. Illa er=
go rational' anime potentia qua bonuȝ vel
malũ poteſt velle. vtrũq; diſcernẽs liberũ
arbitriũ nuncupaẗ. qđ bruta aĩalia nõ ha=
bent. qꝛ rõe carent. habent tñ ſenſum ⁊ appe
titum ſenſualitatis.

Q' bruta animalia nõ hñt libe. ar. ſ; appetitũ ſenſualitatis

De ſenſualitate. f

Eſt enim ſenſuali=

tas q̃dam vis anime inferioꝛ ex qua ẽ mo=
tus qui intendiẗ in coꝛpis ſenſus atq; appe
titus rerũ ad coꝛpus ptinentiũ. Ratio vo
vis anime eſt ſupioꝛ. que (vt ita dicamus)
duas habet ptes vel differentias. ſupioꝛeȝ
⁊ inferioꝛem. Scđm ſupioꝛem ſupnis con=
ſpiciendis vl' conſulendis intendit. Scđm
inferioꝛem ad tempalium diſpoſitionẽ, pro
ſpicit. Quicquid ergo in anima noſtra no=
bis conſiderantibus occurrit qđ nõ ſit cõe
cum beſtijs: ad rationem ptinet. Qđ auteȝ
in ea reperis cõmune cũ beluis. ad ſenſua=
litatem ptinet. Et vbi nobis gradatim i cõ
ſideratione partium anime pgredientib⁹
pmum aliquid occurrit quod nõ eſt cõmu=
ne cum beſtijs: ibi incipit ratio. Hoc auteȝ
Aug⁹. docet in duodecimo libꝛo de trinita
te ita dicens. Uideamus vbi ſit quaſi qđ=
dam hominis exterioꝛis interioꝛiſq; confi=
nium. Quicq̃d enim habemus in aĩmo cõ=
mune cũ pecoꝛe: recte diciẗ ad exterioꝛem
hominem ptinere. Non eñ ſolum coꝛpus
exterioꝛ homo deputabiẗ. ſed adiũcta qua
dam vita ſua qua compages coꝛpis ⁊ om
nes ſenſus vigent. q̃bus inſtruct⁹ eſt ad ex
terioꝛa ſentienda. Aſcendentibus g̃ introꝛ=
ſum q̃buſdam gradibus conſideratõis per
anime ptes vbi incipit aliquid occurrere
qđ non ſit nobis cõmune cum beſtijs. ibi i=
cipit ratio. vbi hõ exterioꝛ iam poſſit agno
ſci. Rationis aũt ps ſupioꝛ eternis ratiõi=
bus conſpiciendis vel conſulendis adhere
ſcit. Poꝛtio inferioꝛ ad tempoꝛalia guber=
nanda deflectiẗ. Et illa rationis intentio q̃
contemplamur eterna. ſapientie deputaẗ.
Illa vo qua bene vtimur rebus tempoꝛa=
libus ſcientie deputaẗ. Cum vo diſſerim⁹
de natura mentis humane: de vna quadã
re diſſerimus. nec eam in hec duo que com
memoꝛauimus. niſi p officia geminamus.
Carnalis autem vel ſenſualis anime mot⁹:
qui in coꝛpoꝛis ſenſus intẽditur. nobis pe=

De rõne q̃ hȝ duas ptes q̃ꝝ ad officia.

Quid ad rõnem ptinet.

Ubi icipit rõ

coꝛibuſq; cõmunis eſt. qui ſecluſus eſt a ra
tione ſapientie. rationi autem ſcientie vici=
nus eſt.

Q' talis eſt oꝛdo peccandi vel cadẽ
di in nobis qualis fuit i primis ho
minibus. g

Illud quoq; pter=

mittendum non eſt q' tal' nunc in vno hoĩe
temptationis eſt oꝛdo ⁊ pgreſſio qual' tũc
in pmis pceſſit parentibus. Ut eñ tũc ſer=
pens malum ſuaſit mulieri ipaq; conſenſit
deinde viro ſuo dedit. ſicq; conſummatum
eſt peccatũ. Ita ⁊ nunc in nobis pro ſerpẽ
te eſt ſenſualis motus anime. p muliere in=
ferioꝛ portio rationis. pro viro ſupioꝛi ra=
tionis poꝛtio. Et hic eſt vir qui ſm aplm
dicitur imago ⁊ gl'a dei. ⁊ illa eſt mulier: q̃
ſm eundem dicitur gloꝛia viri. Atq; inter
hunc virũ ⁊ hanc mulierem eſt velut qđ=
dam ſpũale coniugiũ naturaliſq; ꝯtractus
quo ſupioꝛ rationis poꝛtio quaſi vir debȝ
pẽeſſe ⁊ dominari. Inferior vo quaſi muli
er debet ſubeſſe ⁊ obedire. Idõ vir ſm apo=
ſtolum non debet habere velamen: ſ; muli=
er. Et ſicut in cunctis animantib⁹ nõ eſt re
pertum homini adiutoꝛiuȝ ſimile ſibi. ſ; de
illo ſumptum qđ ei foꝛmareẗ in coniugiũ.
ita in ptibus aĩme quas cum pecoꝛib⁹ ha=
bemus cõmunes. nullũ menti noſtre ſimi=
le eſt adiutoꝛiũ: Unde Aug⁹. in eodẽ. Il=
lud noſtrũ quod in actione tempalium tra
ctandoꝛũ ica verſaẗ vt non ſit in nobis cõ=
mune cum pecoꝛe. rationale eſt q̃dem: ſ; ex
illa rõnali mente qua ſubherem⁹ intelligi=
bili ⁊ incõmutabili veritati tanq̃ ductum
⁊ inferioꝛibus tractandis gubernandiſq;
deputatum eſt. Sicut eñ in omibus peco
ribus nõ eſt inuentũ viro adiutoꝛiũ ſimile
ſibi: niſi de illo detractũ in coniugium foꝛ=
maretur. ita mẽti nr̃e qua ſupnam conſuli=
mus veritatem: nullũ eſt ad vſum rex tpa
lium q̃tum nature homĩs ſatis eſt ſil'e ad=
iutoꝛium ex anime ptibus quas cõmunes
cũ pecoꝛibus habem⁹. Ideoq; rõnale no=
ſtrum nõ ad vnitatis diuoꝛtiũ ſepatuȝ: ſed
in auxiliũ ſocietatis quaſi deriuatuȝ in ſuo
diſpartiẗ officio. Et ſicut vna caro eſt duo
rum in maſculo ⁊ in femina. ſic intellectum
nr̃m ⁊ actionẽ ſiue rationẽ ⁊ appetitũ ratio
nalem. vel ſi aliquo mõ ſignificantius dici
poſſunt vna mentis natura cõplectiẗ. vt ſi
cut de illis dictum eſt. Erunt duo in carne

Q' in nob' eſt vir ⁊ mulier ⁊ ſpens ⁊ quõ.

De ſpũali coniugio viri et mulieris i nobis.

Teſtimonio Augu ita cẽ oſtendit

vna.ſic ⁊ de his dici poſſit.duo i mēte vna
Ecce ex his vbis apte intelligi pōt q̄lr̄ in
aīma homis exiſtat imago illius coniugij.
⁊ qualr̄ in ſingul' noſtrum ſpūaliter ſint il-
la tria.ſ. vir.mulier.ſpens.

Qualiter p illa tria in nobis cōſū- metur temptatio. h

Nūc ſupereſt oſtē-
dere quō p hec tria in nobis conſummet̄
peccatū.Ubi agnoſci poterit ſi diligent̄ in
tendat̄ quid ſit in aīma mortale vel venia-
le peccatū.Ut enim ibi ſpens ſuaſit mulie
ri.⁊ mulier viro. Jta ⁊ in nob ſenſual' mo-
tus cum illecebrā peccati conceperit. qua-
ſi ſpens ſuggerit mulieri.ſ.inferiori pti ra-
tionis.i.rationi ſcientie. q̄ ſi conſenſerit ille
cebre:mulier edit cibum vetitum. Poſt de
eodem dat viro cum ſupiori pti ratiōis. id
eſt rationi ſapientie eandē illecebraȝ ſugge
rit quaſi conſentit. tunc vir etiam cū femia

Qn̄ petm̄ ſit veniale.

cibum vetitū guſtat.Si g̊ in motu ſenſuali
tantū peccati illecebra teneat̄:veniale ac le

Qn̄ mlier ſola manducat cibū vetitum

uiſſimū eſt peccatū. Si vo inferior pars
rationis conſenſerit:ita vt ſola cogitatiōis
delectatione ſine voluntate pficiendi tenea
tur.mulier ſola manducauit nō vir.cui⁹ au
toritate cohibetur voluntas.ne ad op⁹ vſ-
qȝ pueniat. Si vo aſſit plena voluntas p-
ficiendi vt ſi aſſit facultas ad effectum pdu
catur:vir q̊ȝ manducat. q: ſupior ps ratio
nis illecebre conſenſit.⁊ tunc eſt damnabi-

An ē mortale petm̄ in guſta mlieris diſcerne aliquā do mortale: aliqn̄ veniale petm̄

le ⁊ graue peccatum. Quando aūt mulier
ſine viro guſtat aliqn̄ eſt mortale.aliquan-
do veniale peccatū. Ut em̄ dictum eſt tūc
mulier ſine viro guſtat cum ita delectatiōe
cogitatiōis peccatū tenet̄. vt faciendū nō
decernat̄.vt cum q̄dam terminus ⁊ mēſu-
ra peccato adhibet̄ a viro. vt nō liceat mu
lieri effrenata libertate in peccatū pgredi.

Repetit quādo mlier ſine viro guſtat . vbi oñdit qn̄ veniale et qn̄ mortale eſt.

Si ergo peccatū non diu teneat̄ delecta
tione cogitationis.ſed ſtatim vt mulierem
tetigit viri autoritate repellat̄: veniale eſt.
Si vo diu in delectatiōe cogitatōis tenea
tur ⁊ ſi voluntas pficiendi deſit.mortale ē
⁊ p eo damnabit̄ ſil' vir ⁊ mulier.i.tot⁹ hō
q: ⁊ tunc vir non ſicut debuit mulierem co
hibuit. vnde pōt dici conſenſiſſe.

Repetitio ſummam perſtringēs. i

Jtaqȝ vt breuiter
ſummam pſtringam qn̄ peccatum ita i ani
ma ɔcipit̄ vt illud facere diſponat. vel etiā
pficiat.aliud frequenter.aliud ſel'.vel etiaȝ
quando delectatione cogitatōis diu tenea
tur:mortale eſt. Cum vo in ſenſuali motu
tantum eſt vt p̄diximus:tunc leuiſſimū eſt
quia ratio tunc non delectat̄ Jdeo aūt ſu-
pra dixi aliud frequenter.aliud ſemel. q: q̄
dam ſunt que ſi tantū ſemel fiant. vel faciē-
da diſponant̄ .damnant. quedam vo non
niſi ſepius fiant vel facienda decernantur.
vt de ocioſo verbo ⁊ hmōi. Hec Aug⁹.in

Auctē aug. ita eē ɔfirmat

xij.li.de trinitate tradit ita. Sicut in illo cō
iugio p̄morum hominū ſpens manducan
dum pſuaſit. Mulier autem non mandu-
cauit ſola:ſed viro ſuo dedit ⁊ ſimul mādu
cauerunt.ita ⁊ in quodam ſecreto cōiugio
quod in homine geritur ⁊ dinoſcit̄ cum ra
tione ſciētie que in rebus temporalib⁹ agē
dis ratiocinandi viuacitate verſatur: ani-
malis ſenſus ingerit quandam illecebram.

Qn̄ mlier cū viro manducat.

tunc velut ſerpens alloquit̄ feminā. Huic
autem illecebre conſentire de ligno vetito
eſt edere. Sed iſte conſenſus ſi ſola cogita-
tionis delectatione contentus eſt. ſuperio-
ri vo autoritate ita retinent̄ membra vt nō
exhibeāt̄ arma iniquitatis peccato: ſic ha
bendum eſtimo. velut lignum vetituȝ mu-
lier ſola comederit. Si aūt in conſenſu illo
ita decernitur quodqȝ peccatū. vt ſi ſit po
teſtas etiam ope impleatur .intelligēda eſt
mulier dediſſe viro ſuo ſimul edendum illi
citum cibum. Neqȝ enim poteſt peccatum
non ſolum cogitandum ſuauiter verū.etiā
perpetrandum efficaciter mēte decerni:ni-
ſi ⁊ illa mentis intentio penes quā ſumma
poteſtas eſt membra in opus mouendi: vl'
ab opere cohibendi male actioni cedat.

Utrū ſit mortale qd̄ in ſola delectatōe tenet̄ cogitationis

Nec ſane cum ſola cogitatione mens oble-
ctatur illicitis non quidem decernens eſſe
facienda:tenens tamen ⁊ volēs libent̄ que
ſtatim vt attigerunt animuȝ reſpui debue-
runt:negandū eſt eſſe petm̄:ſed longe min⁹
q̄ȝ ſi ⁊ ope ſtatuatur implendū. Et ideo de
talibus q̊ȝ cogitationibus venia petenda ē
pectuſqȝ pcutiendum ⁊ dicendū . Dimitte
nobis debita noſtra Neqȝ enim ſicut i illis
duobus p̄mis hominibus perſonam ſuam
quiſqȝ portabat. Et ideo ſi ſola mulier cibū
ediſſet illicitum.ſola vtiqȝ mortis ſupplicio
plecteretur.ita dici poteſt in homine vno .
ſi delectationibus illicitis a quibus conti-
nuo ſe deberet auertere : cogitatio liben-
ter ſola paſcatur : nec facienda decernan-
tur mala.ſed tamen ſuauiter in recordatio-

ne teneant̄ quaſi mulierem ſine viro poſſe
dānari. Abſit hoc credē. Hic quippe vna
pſona eſt: vnus homo eſt. totuſq; damna=
bitur. niſi hec que ſine voluntate opandi. ſ
tñ cum voluntate animum talibus oblectā
di ſolius cogitationis ſentiunt̄ eſſe peccata
Auguſti. per mediatoris gratiam remittantur. Idē
quoq; i libro contra manicheos de hoc eo
dem ſic ait. Apoſtolus dicit. Scdm princi
pem poteſtatis aeris hui⁹ ſpūs q̄ nūc ope=
ratur in filijs diffidētie. Nunquid ergo vi=
ſibiliter eis apparz aut quaſi corporeis loci
accedit ad eos ⁊ operatur. Sed miris mo=
dis per cogitationem ſuggerit quicq̄d po=
teſt. quibus ſuggeſtionibus reſiſtendum ē
Nō eñ ignoramus aſtutias ei⁹. Quomo=
do eñ acceſſit ad iudam quādo ei perſuaſit
vt dñm traderet. Nunquid in locis. aut p
hos oculos ei viſus eſt? Sz vtiq; vt dictū
eſt in cor eius intrauit. Repellit autem illū
homo ſi padiſum mentis cuſtodiat. Poſu
it eñ hominem deus in paradiſo vt opera
retur ⁊ cuſtodiret. quia ſic̄ eccleſie dicit̄ in
canticis canticorum. Ortus ꝯcluſus fons
ſignatus. quo vtiq; nō admittit̄ pueſitatꝭ
ille perſuaſor. ſed tamen per mulierez dece=
pit. Non eñ etiam ratio noſtra deduci ad
conſenſionem peccati poteſt. niſi cum dele=
ctatio mota fuerit in illa pte animi qua de=
bet obtemperare rationi tanq̄ꝫ rectori viro.
Etiam in vno quoq; noſtrum nihil aliud
agitur cum ad peccatum quiſq; dilabitur.
q̄ꝫ tunc actum eſt in illis tribus ſerpēte. mu
liere ⁊ viro. Nam primo fit ſuggeſtio ſiue
per cogitationem ſiue p ſenſus corporis vꝭ
videndo vel tangendo. vel audiendo. vel
guſtando. vel olfaciendo. Que ſuggeſtio
cum facta fuerit ſi cupiditas noſtra nō mo
ueatur ad peccandum. excludit̄ ſerpentis
aſtutia. Si aūt mota fuerit: quaſi iam muli
eri perſuaſum erit: ſed aliquādo ratio virili
ter etiam commotā cupiditatem refrenat ⁊
compeſcit. Quod cū ſit: nō labimur in pec
catum. ſed cum aliquāta luctatione corona
mur. Si autem ratio conſentiat ⁊ quod li=
bido cōmouerit faciendum eē decernat. ab
omni vita beata tanq̄ꝫ de paradiſo expelli=
tur homo. Iam eñ peccatum inputat̄ etiā
ſi non ſubſequat̄ factū. qñ rea tenet̄ in con
ſenſione cōſcientia.

Quare hec de anime partib⁹ di=
xit. k

Hec de anime par=
tibus interſeruimus. vt ipſius anime natu
ra plenius cognoſceretur. ⁊ ſcdm quaz ſui
portionem in ea ſit liberum arbitrium: itel=
ligatur. ſ. ſm ratōnem qua omne peccatuz
mortale geritur. ſed nō oīne veniale. illud
ſcz qđ in ſolo motu ſenſualitatis exiſtit.

Q̄ ſenſualitas ſepe in ſcriptura ali=
ter q̄ꝫ ſupra accipit̄. ſ. vt etiaz infe
rior rationis portio eius nomine
intelligat̄. l

Non eſt autez ſilē=
tio pretereundum q̄ ſepe in ſcriptura nomi=
ne ſenſualitatꝭ. nō id ſolum i anima quod ē
nobis cōmune cum pecore. ſed etiam infe=
rior portio ratiōis que tempalium diſpo=
ſitioni intendit: intelligitur. Quod diligēs
lector in locis ſcripture vbi de ipſa fit men=
tio vigilanter annotet.

Iſta eſt diſtictio. xxiiij. hui⁹ ſecū
di libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de temptatione
p̄mi hominis p quaz cecidit agit de potētia ſm quā
ſtare potuit. cuiuſmodi eſt liberum arbitriū. Et tria
facit. Nam p̄mo oſtendit q̄ p̄mis parentibus fuit da
tum ſufficiens adiutorium ad ſtatus innocentie ten=
tionem. Secundo ſubdit q̄ illud adiutorium fuit li=
berum arbitrium inſinuans ad quam ip̄m pertineat
anime portionem. Tertio ſubiungit q̄ nos peccan=
tes ſequimur quodāmodo p̄morum parentum tem=
ptationem. Primuz facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſq;
ibi. Conſiderandū eſt. Secundū vſq; ibi. Illud quo
q; non p̄tereundum eſt. Tertiū ẜo vſq; ad finem di=
ſtinctiōis. In ſpēali ſententia magiſtri ſtat in tribus
ꝓpoſitionibus. quarū p̄ma eſt hec. Prim⁹ homo
auxilio gratie a creatione ſibi indite potuiſſet abſq;
merito cuilibet temptationi reſtitiſſe. Hanc mgr̄ ꝓ=
bans dicit q̄ p̄mus hō ex creatiōe habuit ſibi inditū
recte voluntatis auxilium. quo reſiſtere potuit ma=
lo. licet non ad meritum glorie. Et ratio eſt q: ſi ta=
le auxilium non habuiſſet peccatū: non fuiſſz ſibi iu=
ſte imputatum. Sed contra obijcitur dupliciꝭ. Pri=
mo querendo quomō talis voluntas recta poſſit di
ci. q: p̄mus homo nec meruit nec ſtetit? Et reſpon=
det ipſam fuiſſe rectam p mali carentiam. ⁊ quia per
hoc eam ad tempus ſtare voluit. Secūdo querit ſic.
Cum reſiſtere malo ſit meritoriuz ſi potuit in primo
ſtatu reſiſtere malo. ergo mereri potuit? Et reſpon=
det q̄ reſiſtere malo in natura corrupta meritorium
bene eſt. in qua eſt aliquid impellens ad malum. ſed
non fuit ſic in natura integra. in qua fuit auxiliuz in
cludens rectitudinem oīm potentiarū anime. abſq;
quocunq; impellente ad malum. Secunda ꝓpoſi
tio eſt hec. Auxilium quo homo in ſtatu innocentie
potuiſſet vitaſſe peccatum eſt liberum arbitriū per=
tinens ad ſupioris rationis portionem. Hanc magi=
ſter inſinuās q̄rit. Quid ſit illud auxiliū quo hō po=
tuiſſet in primo ſtatu vitaſſe peccatū? Et reſpondēs
dicit q̄ fuit liberum arbitrium. quod deſcribens di=
cit q̄ ſit facultas rationis ⁊ voluntatis: qua bonum
eligitur cum gratia ⁊ malum ſine gratia. ⁊ dicitur li
berum quo ad voluntatem. ⁊ dicitur arbitrium quo

ad rationem ad quam ſpectat potentia diſcernendi. Et dicitur facultas voluntatis ⁊ rationis eo ꝙ tã ad voluntatem ꝗ̃ ad rationem ſpectat. Ex quo correla rie infert ꝙ liberum arbitriũ ſit potentia rationalis nature qua poteſt velle bonum vel malum vtrũqꝫ di ſcernendo. ⁊ ꝑ conſequens bruta animalia eo carẽt ⁊ ſic tantum ſenſum ⁊ oppetitum ꝗ̃ ſenſualitas dicit̃ habent. Et ſubdit ꝙ ſenſualitas ⁊ ratio ſunt due vi res anime ab inuicem differentes. Nam ſenſualitas reſpicit ſenſus corporis ⁊ appetitus eorũ. Ratio vͦo eſt quedam vis anime ſupior excedens omne illᵭ qᵭ habemus cõmune cum brutis. Cuius qͥdem ratiõis duplex eſt portio. vna inferior que diſponit tempo ralia. Alia ſuperior que eternis bonis conſpiciẽdis intendit. Et he due portiones non nominant duas eſſe potentias anime. ſed diuerſa eſſe officia vnius ⁊ eiuſdem potentie. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Tunc mortaliter vel venialiter peccamus: dum vl̃ in opus vel in delectationem culpe conſenſum damus. Hanc mgr̃ inſinuans dicit ꝙ ad inſtar ꝑmi hoĩs ꝑmi pecca ti aliqñ contingit nos peccare. Unde ſicut in primo peccato ꝑmorum parentum inueniebatur ſpẽs ſua dens mulieri. ⁊ mulier ſuadens viro. ita ⁊ in nob̃ ſen ſualitas ꝑ modum ſpentis ſuadet rationi ſuperiori. nam ratio ſupior ⁊ inferior habet ſe ſicut vir ⁊ mlr̃ qꝛ ſicut vir ſeductus fuit a muliere ſibi data in adiu torium. ⁊ vnum cũ ĩpo exiſtit in carne vna. ita ratio inferior a ſupiori deducit̃: ⁊ eſt ei in adiutoriũ vnum cũ illa vna mentis natura exiſtens. Et ſubdit ꝙ mo tus ad peccandũ ꝗ̃ ſolum eſt in ſenſualitate eſt pctm̃ veniale. ſed ꝑueniens ad rationem ſupiorem eſt pec catum mortale. conſiſtens aũt in ratiõe inferioris: ſi non diu tenet̃ etiam eſt veniale. Si vͦo in ea diu te neatur mortale eſt. Et hec oĩa ꝓbat autoritate bea ti Auguſtini. addens ꝙ ratio inferior etiam quãdo qꝫ ſumit̃ ꝓ ſenſualitate. quod dimittit diligẽti lecto ri ꝑſcrutandũ. igit̃ ⁊c̃. Et tm̃ in ſpẽali de ſnĩa huius diſtinctionis.

Redit ad liberi arbitrij conſiderationem. a

Di. XXV

Diffinitio liberi arbitrij.

Iam vero ad

ꝓpoſitum redeamus. ſ. ad liberi arbitrij tractatum. Qᵭ philoſophi diffinientes dixerũt liberum de voluntate iudiciũ. qꝛ ptãs ĩpa ⁊ abilitas voluntatis ⁊ rationis quaꝫ ſupra diximus eſſe liberũ arbitrium. libera eſt ad vtrũlibet. qꝛ libere põt moueri ad h̃ vel ad illud. Liberũ ergo dicit̃ arbitriũ quantuꝫ ad voluntatẽ. qꝛ voluntarie moueri ⁊ ſpõtaneo appetitu ferri põt ad ea que bona vel mala iudicat. vel iudicare valet.

Q liberum arbitriuꝫ non pertinet niſi ad futurum. nec ad omne futurum. b

Hoc autez ſciendũ

eſt ꝙ liberum arbitriũ ad p̃ſens vel ad p̃teritum non refert̃: ſed ad futura cõtingẽtia. Quod eñ in p̃ſenti eſt. determinatũ ẽ: nec in poteſtate noſtra eſt vt tunc ſit vel non ſit qñ eſt. poteſt eñ non eſſe vel aliud eſſe poſtea. ſ; non põt nõ eſſe dũ eſt. vl̃ aliud eẽ dũ id eſt qᵭ eſt: ſ; in futuro an hoc ſit vel illud ad ptãtem liberi arbitrij ſpectat. Nec tamẽ omnia futura ſub poteſtate liberi arbitrij veniũt: ſed ea tantũ que ꝑ liberuꝫ arbitriũ poſſunt fieri vel non fieri. Si quis enim tale quid velit ac diſponat facere quod in eiꝰ nullatenus ſit poteſtate. vel qꝛ ſine ĩpiꝰ diſpoſitione eque fieret. in hoc ĩpe liberũ nõ habet arbitriũ.

Q ſupraposita deſcriptio liberi arbitrij nõ cõuenit deo. nec his qui glorificati ſunt. c

Et quidem ſꝫm pre

dictam aſſignationẽ in his tm̃ videtur eſſe liberũ arbitrium qui voluntateꝫ mutare ⁊ in contraria poſſunt deflectere. In quoruꝫ videlicet poteſtate eſt eligere bonũ vl̃ malum. ⁊ vtrũlibet ſꝫm electioneꝫ facere vl̃ dimittere. Scdm̃ ꝙ nec in deo nec in his omnibus: qui tanta beatitudinis gratia ſunt roborati. vt iam peccare nequeant liberũ arbitrium eſſe nequit. Sed ꝙ deus liberũ arbitrium habeat Augꝰ. docet in lib. xxij. de ciui. dei ita inqͥens. Certe deus ĩpe nunqͥd qm̃ peccare non põt. ideo liberũ arbitrium habere negandus eſt. Amb. qꝫ in li. de tri. ait. Paulus dicit. quia omnia opat̃ vnus atqꝫ idem ſpũs. diuidẽs ſingulis ꝓut vult id eſt ꝑ libere voluntatis arbitrio. nõ pro neceſſitatis obſequio.

Q in deo ſit liberum arbitrium.

Ambro.

Qualiter in deo accipit̃ liberũ arbitrium. d

Sed aliter accipit̃

liberũ arbitrium in creatore qꝫ in creaturis. Dei etem̃ liberũ arbitrium dicit̃ eius ſapientiſſima ⁊ omnipotens voluntas. que nõ neceſſitate: ſ; libera bonitate omnia facit ꝓut vult. Ideoqꝫ Hiero. attendẽs nõ ita eſſe liberũ arbitriũ in deo ſicut eſt in creaturis. ab ĩpo videt̃ liberum arbitriũ excludere i omelia quadam de filio ꝓdigo dicẽs. Solus deus eſt in quem peccatũ nõ cadit: nec cadere poteſt. Cetera cũ ſint liberi arbitrij in vtranqꝫ ꝑtem flecti poſſunt. Dũ ait: cetera. indicat liberum arbitrium ſicut eſt in

Hiero.

ceteris non ita eſſe in deo.

Q*r* angeli et ſancti qui iam b*ea*ti ſunt habent liberū arbitriū. e

Angeli v*er*o ⁊ ſancti qui iam cum dn̄o feliciter viuūt. atq*ue* ita g*ra*tia beatitudinis confirmati ſunt vt ad malum flecti nō velint nec p*oſſu*n*t*: libero arbitrio non carēt. Unde Aug*us*. in li. xxij. de ciuitate ait. Sicut p*ri*ma immortalitas fuit quam peccando Adā ꝑdidit poſſe nō mori. ita p*ri*mum liberū arbitriū poſſe nō peccare. nouiſſimū nō poſſe peccare. Idē in ench. Sic oportebat p*ri*us hominē fieri. vt bene velle poſſet ⁊ male. Poſtea vero ſic erit vt male velle nō poſſit. nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberi*us* erit arbitriū quod omnino non poterit ſeruire peccato: neq*ue* aut volūtas nō eſt. aut libera dicenda nō eſt. q*ua* beati ſic eſſe volumus. vt eſſe miſeri nō ſolū nolimus. ſed nequaq*uam* ꝓrſus velle poſſimus. Sicut ergo a*n*i*m*a n*oſt*ra nūc habet nolle infelicitatē. ita nolle iniquitatem ſemꝑ habitura eſt. Sed ordo ſeruādus fuit quo deus voluit oſtendere q*uam* bonū ſit animal rationale q*uo*d etiā peccare poſſit. q*uam*uis ſit meli*us* q*uo*d peccare non poſſit. Ecce his v*er*bis euidenter aſtruit*ur* q*uod* poſt beatitudis ↄfirmationē erit i*n* ho*m*i*n*e liber*um* arbitriu*m* quo peccare non poterit. ⁊ nunc in angel*is* eſt et i*n* ſanctis qui cum dn̄o ſunt. ⁊ tanto vtiq*ue* liberius quāto a peccato immuni*us*. ⁊ ad bonum ꝓnius. Quo e*n*i*m* quiſq*ue* ab illa ſeruitute: de qua ſcriptum eſt. Qui facit peccatu*m* ſeruus eſt peccati. longius abſiſtit. tanto in eligendo bonum liberius habet iudicium. Unde ſi diligent*er* inſpiciat*ur* liberū videt*ur* dici arbitrium. quia ſine coactione ⁊ neceſſitate valet appetere vel eligere q*uo*d ex r*ati*ōe decreuerit.

Auguſti.

Q*uod* liberius erit arbitriu*m* q*ua*n*do* peccare n*on* poterit.

Euidēs ⁊ ſufficiēs r*ati*ō q*ua*re dicat*ur* eē liberu*m* arbitriū

De libertatis arbitrij differentia ſ*ecundu*m diuerſa t*em*p*or*a. f

Ex predictis ꝑſpicuum fit q*uod* maior fuit libertas arbitrij p*ri*ma q*uam* ſecunda. ⁊ tertia m*u*lto maior q*uam* ſecūda vel p*ri*ma. Prima e*n*i*m* libertas arbitrij fuit i*n* qua poterat peccare ⁊ nō peccare. Ultima v*er*o erit in qua poterit non peccare. ⁊ non poterit peccare. media v*er*o in q*ua* p*oteſ*t peccare. ⁊ n*on* p*oteſ*t nō peccare. an*te* reparatō*n*e*m* etiā mortaliter poſt reparationem v*er*o ſaltem venialiter.

De quattuor ſtatibus liberi arbitrij. g

Et poſſunt i*n* homine notari quatuor ſtat*us* liberi arbitrij. An*te* p*e*c*ca*t*u*m e*n*i*m* ad bonum nil impediebat. ad malum nil impellebat. Nō habuit infirmitatem ad malū. ⁊ habuit adiutorium ad bonum. Tunc ſine errore ratio iudicare ⁊ voluntas ſine difficultate bonū appetere poterat. Poſt p*e*c*ca*t*u*m v*er*o an*te* reparationem g*ra*t*i*e premitur a ↄcup*iſcent*ia ⁊ vincit*ur*. ⁊ h*abet* infirmitate*m* in malo: ſed non habet g*ra*t*iam* in bono. et i*de*o p*oteſ*t peccare ⁊ non p*oteſ*t nō peccare: etiā dānabiliter. Poſt reparationem v*er*o an*te* ↄfirmationem p*re*mitur a concupiſcentia: ſed nō vincitur. ⁊ habet quidem infirmitatem in malo: ſed gratiam in bono. vt poſſit peccare ꝓpter libertatem ⁊ infirmitatem. ⁊ poſſit nō peccare ad mortem propter libertatē ⁊ gratiam adiuuantem. nondū t*ame*n h*abet* poſſe omnino non peccare vel non poſſe peccare ꝓpter infirmitatem nondū ꝑfecte abſorbta*m*. ⁊ ꝓpter gratiam nondum plene cōſummatam. Poſt confirmationem v*er*o infirmitate penitus conſumpta ⁊ g*ra*t*i*a cōſummata. nec vinci poterit nec p*re*mi. ⁊ tunc habebit non poſſe peccare

De corruptione liberi arbitrij per peccatum. h

Unde manifeſtu*m* eſt q*uod* p*re*ter alias penalitates ꝑ p*e*c*ca*tō illo incurrit hō penā in corruptiōe ⁊ dep*re*ſſiōe liberi arbitrij. Per illō*d* nā*que* p*e*c*ca*t*u*m nat*ur*alia bō*n*a i*n* ip*s*o ho*m*i*n*e corrupta ſunt ⁊ g*ra*tuita detracta. Hic eſt e*n*i*m* ille q*ui* a latronib*us* vulnerat*us* eſt ⁊ ſpoliat*us*. Uulnerat*us* q*ui*dē in naturalibus bonis q*ui*b*us* nō ē p*ri*uat*us*. alioq*ui*n nō poſſ*et* fieri reparatio. Spoliat*us* v*er*o g*ra*tuitis q*ue* ꝑ g*ra*t*iam* naturalib*us* addita fuerāt. Hec ſunt data optima ⁊ dō*n*a ꝑfecta. Quorū alia ſūt corrupta ꝑ p*e*c*ca*t*u*m. i. naturalia. vt ingeniū. mēoria. intellect*us*. alia ſ*u*btracta. i. g*ra*tuita. quāq*uam* ⁊ naturalia ex g*ra*t*i*a ſint. Ad generalē dei q*ui*ppe g*ra*tiam ꝑtinēt. Sepe t*ame*n h*uiuſ*mōi fit diſtictio cu*m* g*ra*t*i*e vocabulū ad ſpē*m* nō ad gen*us* refertur. Corrupta ē g*ra*t*i*a libertas ꝑ p*e*c*ca*t*u*m ⁊ ex ꝑte ꝑdita Uñ Aug*us*. in ench. Libero arbitrio male vtēs hō ⁊ ſe ꝑdidit ⁊ ip*ſu*m. Cū e*n*i*m* lib*er*o arbitrio peccaret: victore p*e*c*ca*tō amiſſum ē ⁊ liberū arbitriū. A quo e*n*i*m* quis deuictus eſt

Auguſti.

huic ſeruus addictus eſt. Ecce liberũ arbi
triũ dicit hoiem amiſiſſe. nõ quia poſt pec
catum nõ habuerit libeꝝ arbitriũ. ſed quia
libertatem arbitrij ꝑdidit. nõ quidẽ oĩem
ſꝫ libertatẽ a miſeria ⁊ a peccato.

De tribus modis libertatis arbitrij. i

Eſt nanqꝫ libertas
triplex. ſ. a neceſſitate. a peccato. a miſeria.
A neceſſitate ⁊ añ peccatũ ⁊ poſt eque libe
rum ẽ arbitrium. Sic eñ tũc cogi nõ pote
rat ita nec modo. Ideoqꝫ volũtas merito
apud deũ iudicaẗ que ſemꝑ a neceſſitate li-
bera eſt ⁊ nunq̃ cogi põt. vbi neceſſitas ibi
nõ eſt libertas. vbi nõ eſt libertas. nec vo-
lũtas ⁊ ideo nec meritũ. Hec libertas in oi
bus eſt tã in malis q̃ in bonis. Eſt ⁊ alia
libertas a peccato. ſ. de qua dicit apoſtol⁹.
Vbi ſpũs dñi ibi libertas. Et vitas in euã
gelio. Si filius vos liberauerit vere liberi
eritis. Hec libertas a ſ̃uitute peccati libe-
rat ⁊ ſeruos iuſticie facit. ſicut ecõuerſo ſer
uitus peccati liberos iuſticie facit. Unde
apoſtol⁹. Liberati a peccato ſerui facti eſtis
iuſticie. Et item. Cum ſerui eſſetis peccati
liberi fuiſtis iuſticie. Hanc libertatem pec-
cando homo amiſit. Ideoqꝫ Aug⁹. dic. q̃
homo male vtens libero arbitrio: ⁊ ſe per-
dit ⁊ ipſum. quia perdita eſt ꝑ peccatum li
bertas. nõ a neceſſitate ſed a peccato. Qui
eñ facit pctm̃. ſeruus eſt peccati.

De libertate a neceſſitate.

De libertate a peccato.

Qui habent hanc libertateꝫ ſcꝫ a pctõ et per quid. k

Iſtam liberattem
que eſt a peccato illi ſoli nunc habẽt quos
filius ꝑ grãm liberat ⁊ reparat. nõ ita q̃ pe
nitus ſint ſine pctõ in hac mortali carne. ſꝫ
vt in eis peccatuꝫ nõ dñeẗ neqꝫ regnet. Et
hec eſt vera ⁊ bona libertas que bonaꝫ pa-
rit ſeruitutem. ſ. iuſticie. Vñ Auguſtin⁹ in
ench. ait. Ad iuſticiã faciendam nõ erit ali-
quis liber niſi a peccato liberat⁹: eſſe iuſti-
cie ceperit ſeruus. ⁊ ipſa eſt vera libertas
ꝓpter recti facti leticiam. ſimul ⁊ pia ſerui-
tus ꝓpter precepti obedientiam. Eſt alia
libertas nõ vera male ſeruituti adiuncta. q̃
ẽ ad malũ faciendũ vbi ratio diſſentit a vo
luntate iudicans nõ eſſe faciendum qđ vo-
luntas appetit. Ad bonũ vero faciendũ cõ-
cordat ratio voluntati. ⁊ ido ibi vera liber
tas eſt ⁊ pia. De libertate aũt ad malum ⁊
ſeruitute mala ait Aug⁹. in ench. Serui ad
dicti peccato. ſ. que poteſt eſſe libertas niſi
qñ eum peccare delectat. Liberaliter enim
ſeruit qui ſui dñi voluntateꝫ libenter facit.
ac ꝑ hoc ad peccãdũ liber ẽ. qui peccati ſer
uus eſt.

Queſtio de libertate ad maluꝫ an ſit ipa libertas liberi arbitrij an alia l

Hic q̃ri põt vtruꝫ
hec libertas qua quis liber eſt ad maluꝫ ſit
libertas arbitrij? Si eñ libertas arbitrij eſt
bonũ quidem eſt. quia libertas arbitrij bo
num naturale eſt. Quibuſdã videẗ q̃ ſit ip
ſa libertas arbitrij. que ſemꝑ bona eſt. ſꝫ ꝓ-
pter peccati ſeruitutem ad malum fit liberi
or ⁊ pronior. ⁊ ideo dicitur non eſſe vera li
bertas. quia ad malum eſt. Alijs autem vi
detur q̃ hec libertas ad malum quam ſu-
pra cõmemorauit Aug⁹. nõ ſit ipa libertas
arbitrij. ſed ſit quedã pronitas peccandi et
curuitas que ex peccato eſt. ⁊ mala eſt.

Reſpõſio ſm quoſdam.

Queſtio alia de libertate ad bonum. an ipa ſit libertas arbitrij an non. m

Similiter etiã que
ri ſolet vtrũ illa libertas vera que eſt ad iu
ſticiam faciendam ſit ipa libertas arbitrij?
Quidam dicunt illam eandem eſſe: ſed re-
paratam ꝑ grãm: qua iuuante libera eſt ad
bonum. ſine gratia vo non eſt libera ad bo
num. Unde Aug⁹. in ench. Iſta libertas
ad bene faciendum vnde erit homini addi-
cto ⁊ vendito ſub peccato: niſi euꝫ redimat
qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere li
beri eritis. Quod anteq̃ fieri in homie in-
cipiat. quõ q̃ſq̃ de libero arbitrio gloriaẗ
qui nõdum eſt liber ad oꝑanduꝫ bñ. Ecce
apte oſtendit libeꝝ arbitriũ ꝑ grãm libera
ri. vt ꝑ illud bñ opeẗ quis. Ideoqꝫ dicunt
illã libtatem veram q̃ eſt ad bñ faciendum
cui⁹ ſupra meminit Aug⁹. eſſe libtatẽ ipaꝫ
arbitrij grã dei liberatã ⁊ adiutaꝫ. Alij vo
putãt. nõ eſſe ipam arbitrij libtatem: ſꝫ aliã
quandã q̃ ex grã ⁊ libero arbitrio in mente
hois deo oꝑante incipit eſſe cũ repat⁹ eſt.

Reſpõſio ſm quoſdam.

Scdm alios

Certa determinatio vtriuſqꝫ queſtionis qua dicit libertas ad bonũ et ad malũ eſſe libertas arbitrij. n

Veruꝫ nobis magis placet vt ipā libertas arbitrij ſit. ⁊ illa qua ꝑus liber eſt ad maluꝫ. ⁊ illa qua q̄s liber eſt ad bonū faciendū. Ex cauſis em̄ varijs ſortiť diuerſa vocabula. Diciť enim libertas ad malū faciendū anteq̄ꝫ p gratiam ſit reparata. ſed cū p gratiam fuerit reparata diciť libertas ad bonum faciendū. quia an̄ gratiam libera eſt voluntas ad malum. p gratiam v̄o libera fit ad bonuꝫ. Semp ḡ voluntas hoīs aliquo mō libera eſt: ſ̄ non ſemp bona eſt. Non em̄ eſt bona: niſi a peccato liberata. eſt tñ a neceſſitate libera. Vñ Aug⁹. in li. de gr̄a ⁊ libero arbitrio. Semp in nobis voluntas libera eſt: ſed nō ſp bōa eſt. Aut em̄ libera eſt iuſticie qn̄ ſuit peccato. ⁊ tunc eſt mala. aut a peccato libera eſt: qn̄ ſuit iuſticie. ⁊ tunc eſt bona.

De libertate a miſeria. o

Eſt iteruꝫ libertas a miſeria. de qua ap̄ls ait. Et ipā creatura liberabiť a ſuitute corruptionis in libertatem glorie filiorū dei. Hanc libertatem habuit hō ante peccatū. q2 omni carebat miſeria ⁊ nulla tangebať moleſtia. ⁊ pleni⁹ habebit in futura beatitudine vbi miſer eē nō poterit. Sed in hac vita que eſt inter p̄mū peccatum ⁊ vltimam confirmationem: nemo a miſeria liber eſt. quia penam peccati non caret.

Repetit de corruptione liberi arbitrij. vt addat alia. p

Ex predictis apparet in quo p peccatū ſit imminutū vel corruptum liberū arbitrium. q2 ante peccatuꝫ nulla erat homini difficultaſ. nullūq̄ꝫ impedimentū de lege mēbrorum ad bonū. nulla impulſio vel inſtigatio ad maluꝫ. Nūc autem p legem carnis ad bonum impeditur: ⁊ ad malū inſtigať. vt non poſſit velle ⁊ pficere bonū niſi p gr̄am libereť ⁊ adiuueť. q2 ait ap̄ls. Peccatū habitat in carne. Liberū ḡ arbitriū cum ſp ⁊ in ſingul' ſit liberꝫ nō eſt tñ pariť liberū in bonis ⁊ in mal'. et ad bona ⁊ ad mala. Liberi⁹ eſt em̄ in boniſ vbi liberatū eſt: q̄ꝫ in mal' vbi liberatuꝫ nō eſt. Et liberius eſt ad maluꝫ q̄d p ſe pōt: q̄ꝫ ad bonū. quod niſi gratia libereť ⁊ adiuuetur: non poteſt.

Q2 nō ē pariť libe. ar. in bonis ⁊ in mal': ad bona ⁊ ad mala

De libertate que fit ex gr̄a et que ex natura. q

Libertas ergo a peccato ⁊ a miſeria p gratiam eſt. libertas v̄o a neceſſitate p naturam. Vtranq̄ꝫ libertatem nature. ſ. ⁊ gratie notat apoſtol⁹ cuꝫ ex perſona hominis non redempti ait. Velle adiacet mihi. pficere autem bonū nō inuenio. ac ſi diceret. habeo libertateꝫ gratie Ideo non eſt apud me pfectio boni. Nā voluntas hoīs quam naturaliter habꝫ. nō valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel ope implendū: niſi p gratiam libereť ⁊ adiuueť. Libereť quidem vt velit. ⁊ adiuuetur vt pficiat. Quia vt ait ap̄ls. Nō eſt volētis velle neq̄ꝫ currentis currē. i. operari ſ̄ miſertis dei: qui opať in nobis velle et opari bona. cuius gr̄am non aduocat hominis volūtas vel opatio: ſed ipā gr̄a voluntatem ꝑuenit p̄parando vt velit bonū: ⁊ p̄paratam adiuuat vt pficiat.

Quid poſſit p ſe hoīs volūtas. ⁊ q̄d p gr̄am.

Iſta eſt diſtinctio. xxv. huius ſecūdi libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ꝫ egit de libero arbitrio ꝓut eſt in omnibus in generali. agit de eo ꝓut eſt in q̄buſdam in ſpēali. Et tria facit. Primo enim oſtēdit reſpectu quorū ſit liberum arbitriū. ⁊ q̄ aliter ſit in deo. ⁊ aliter in homine. ⁊ aliter in angelo. Secūdo quomō differenter ad bonum vel malum ſe habeat in viatoribus. Tertio qualiter ipm̄ modo debilitatū ſit ex peccato. Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq̄ꝫ ibi. Hic queri poteſt. Secundū ab inde vſq̄ꝫ ibi. Ex predictis apparet. Tertium v̄o vſq̄ꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum p̄ma eſt hec. Liberū arbitriū quod ſolum reſpectu futurorū cōtingentiū eſt in viatoribus aliter in deo. aliter in angelis ⁊ aliter eſt in hominibus. Hanc mgr̄ ponens dicit q̄ liberum arbitriū ph̄i diffinientes dixerūt hoc eſſe liberꝫ de voluntate iudicium. eo q̄ libere poſſit moueri ad hoc vel ad aliud. non aūt attendiť libertas arbitrij reſpectu p̄ſentium aut p̄teritorū. q2 p̄ñtia ⁊ preterita determinata ſunt. nec ſubiacent noſtre volūtatis facultati. ſed ſolum reſpectu futurorū contingentiuꝫ que ſolum humane ſubſunt p̄tāti. Et ſubdit q̄ liberum arbitrium diſſimiliter eſt in deo. nobis ⁊ angel' beatis. Nam in deo eſt omnino liberum arbitrium a ſeruitute peccati. In angel' beatis confirmatū p gratiam. In nob̄ aūt eſt flexibile in bonū vel in malum. Vñ ſ̄m q̄druplicē hoīs ſtatū q̄druplex aſſignať ī homine fuiſſe lib̄tas. in ſtatu innocētie erat libertas in hoīe q̄ potuit peccare ⁊ nō peccare. in ſtatu beatitudinis ſeu patrie. erat in eo libertas q̄ nullo mō poterat peccare. In iſto ſtatu vie poſt pcm̄ an̄ reparatōeꝫ habuit libertatem q̄ non potuit nō peccare etiā mortalit̄. In ſtatu v̄o poſt pcm̄ ⁊ poſt reparationeꝫ ante gr̄am habet libertatē q̄ hō nō pōt peccare venialit̄. Arguiť hō pōt peccare mortalit̄ poſt pcm̄ ⁊ poſt reparationē ante ſtatum glorie. ergo illud dictū mgr̄i nō vi̇ꝫ vere eſſe aſſumendū. an̄cedēs ꝓbať. q2 ille pōt peccare mortaliter qui habet potentiā ad oppo

ſita exiſtentem. Sed homo in illo ſtatu exn̄s habet ad oppoſita potentiā inclinatam. ergo poteſt etiam mortaliter peccare. maior nota eſt. Sed minor patz ex hoc ꝙ homo habet in illo ſtatu potentiam rōnalē que eſt ad oppoſita. Solutio ſatis manifeſta eſt ⁊ patet ergo dimittit̃. Ex quo infert correlariū ꝙ liberū arbitriū ꝑ pctm̄ eſt vulneratū ⁊ expoliatuz. vulneratum quo ad naturalia. expoliatum quo ad gratuita que duo homo ſine gratia non poteſt repare. ſicē aliqs qui ſeipm̄ occideret. ille non poſſet ꝑ ſe ad vitam redire. qm̄ non ens non poteſt eſſe alicuius rei ꝓducibilis ꝑncipium. Sed ꝑ interfectionem occiſus factus eſt non ens. ideo ꝑ ſe non poteſt ad vitam redire. licet tamen poſſibile ſit ꝑ ɣtutem diuinaz. alˀs nō ſequeret̃ enī ꝙ idem eſſet ſuiꝑius ꝑncipium productiuum quod contradictionem implicat. Subdit etiam ꝙ ſit triplex libertas. Prima eſt a coactiōe. et illa ſemꝑ fuit ⁊ manet in hominibus in oī ſtatu. Alia eſt libertas a miſeria. ⁊ illa habuit liberū arbitriū in ſtatu innocentie. ⁊ habebit ipm̄ in ſtatu beatitudīs ⁊ glorie. Tertia eſt libertas a peccatis que ſoluz eſt in hominibus viatoribus: qui ſm̄ gratiaz a peccatis liberant̃. Unde infert ꝙ etiam ſicut ſeruus iuſticie ē liber a peccatis. ſic ſeruus peccati eſt liber a iuſticia. non tamen ꝓpter hoc ſeruus peccati eſt liber dicendus. eo ꝙ libertas a iuſticia. ſ. non ſit vera libtas cēſenda.

2ª Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis hō ſolo libero arbitrio mediante non poſſit ꝑfecte ꝑ ſe in bonum ꝑ ſe tamen ipō ſolo mediante pōt in malū. Hāc magiſter ꝓbans querit. Utrum in hoīe ad bonuz et ad malum faciēdum ſit libertas arbitrij? Ad quod reſpondens recitat duas opiniones ⁊ poſtea ſententiam ſuam ꝓpriam. Prima opinio dicit ꝙ ſola libertas arbitrij etiam nullo addito facit hominē liberuz ad bonum vel ad malum faciendum. Secūda dicit. ꝙ non ſola libertas arbitrij efficiat. ſed mediāte aliquo alio addito ita ꝙ pronitas ad peccandum addito libero arbitrio moueat ipm̄ ad malum. grā ɣo ipſi appoſita moueat ipm̄ ad bonum. Sed magiſt̃ ponens ſententiā ſuam dicit. ꝙ vtrūqꝫ ſit a libero arbitrio. ſ. ⁊ poſſe in bonum ⁊ poſſe in malum. ita ꝙ poſſe in malum habeat homo ex ſe. poſſe autē in bonuz mediante gratia. ſine qua non poteſt quis in bonuz niſi valde debiliter. Et hoc confirmat magiſter autoritate beati Auguſtini.

3ª Tertia ꝓpoſitio ē hec. In hominibus liberum arbitrium eſt quodāmodo ꝑ peccatum minutum. Hanc magiſter probans dicit. ꝙ ex predictis patet ꝙ liberum arbitrium ſit ī homine per peccatum minutum ſeu quodāmodo in ſua libertate corruptum. quia ante peccatum homo potuit ſine difficultate moueri in bonum. quod poſt peccatum non poteſt lege membrorum repugnante. eo ꝙ ꝑ peccatum recepit difficultatem ad bonum ⁊ incitamentum. ſeu pronitatem ad malum. q̄ ante peccatum non habebat. Et libertas nature. id eſt libertas a coactione. quam libertatem nature vocat. eo ꝙ ꝑ naturam ineſt ⁊ etiam cuilibet non ſufficit ad bonū ꝑficiendum. ſi non aſſit libertas gratie. id eſt libtas a miſeria ⁊ peccato. ita ꝙ ꝑ liberum arbitrium nullꝰ poteſt velle bonum: niſi liberatus a ſeruitute peccati: neqꝫ ꝑficere bonum niſi adiutus grā aſſiſtente. qđ ꝓbat ꝑ illud apoſtoli. Non eſt volentis neqꝫ currentis ſed dei miſerentis: q̄ operatur in nob̄ velle ⁊ ꝑficere. Et tm̄ in ſpeāli.

De gratia operante et cooperante. a

DI.XXVI

b Hec eſt gratia operās ⁊ cooperās. Operās enī grā ꝑparat hoīs voluntatem vt velit bonum. Grā cooperans adiuuat ne fruſtra velit. Unī augˀ. in li. de grā ⁊ libero arbi. Cooꝑando deˀ in nob̄ ꝑficit qđ oꝑando incipit. q: ipe vt velimˀ oꝑat̃ incipiēs. q̄ volentibus cooperatur ꝑficiens. Ut ġ velimus oꝑat̃. Cū autē volumus ⁊ ſic volumus vt ꝑficiamˀ: nob̄ cooꝑatur. ⁊ tn̄ ſine illo vel oꝑante vt velimus: vel cooꝑante cū volumus bona pietatis oꝑa nihil valemus. Ecce his verbis ſatis apit̃ que ſit oꝑans grā: ⁊ q̄ cooperās. Oꝑans enī grā eſt que ꝑuenit voluntatez bonam. ea enī liberat̃ ⁊ ꝑparat̃ hoīs volūtas vt ſit bona. bonumqꝫ efficaciter velit. Auguſti.

Cooꝑans ɣo grā voluntatem iā bonaz ſequit̃ adiuuando. Unī Augˀ. ꝯ Julianū hereticū qui bonā voluntatem ex libero arbitrio tm̄ eſſe dicebat. atqꝫ hoīem ꝑ liberuz arbitriū poſſe bonū velle ⁊ oꝑari ſine ḡra aſſerebat ait. Aptam de cōmendatiōe gratie apl's ſententiā ꝓtulit cum ait. Nō eſt volentis neqꝫ currentis: ſed dei miſerēt. Hec ſi attenderes Juliane. non extenderes contra grām merita voluntatis humane. Nō enī ideo miſeret̃ deˀ alicuiˀ q: voluit et cucurrit: ſ ideo voluit ⁊ cucurrit. q: miſertˀ ē deus. Parat̃ enī voluntas hoīs a deo: ⁊ a dn̄o greſſus hoīs dirigunt̃. Idqꝫ congrue ait. Nō eſt volentis neqꝫ currentis: ſ miſerentis dei. Nō q: h ſine voluntate nr̄a agat̃: ſed q: volūtas nr̄a nil boni agit: niſi diuinitus adiuuet̃. Unī alibi apl's ait. Nō aūt ego ſ grā dei mecū. Non ideo dicit q: nihil boni agebat: ſ q: nihil boni ager ēt: ſi illa nō adiuuaret. His teſtimonijs apte inſinuat̃: q: voluntas hoīs grā dei ꝑuenit̃ atqꝫ ꝑparat̃ vt fiat bona: nō vt fiat voluntas. q: ⁊ an̄ grām volūtas erat: ſ non erat bona ⁊ recta volūtas.

Que ſit gratia operans et q̄ cooperās.

De ꝑfectione iuſticie

Auguſtinus ad Paulinū.

Quid ſit voluntas. b

Voluntatē ipſam Augˀ. in li. de duabˀ aīabˀ ita diffinit. Volūtas ē aī motˀ cogēte nllo ad aliq̄d nō admittēdū l' adipiſcēdū. H' at vt nō admittat malū ⁊ adipiſcat̃ bonū ꝑuenit̃ ⁊ ꝑpat̃ dei grā. Unī apl's grāz ꝑueniētē ⁊ ſbſeq̄ntez cōmēdās. i. oꝑantē ⁊ cooꝑantē vigilāt̃ dixit. Nō ē volētī neqꝫ currēti: ſ dei miſerētī. ⁊ n̄ econuſo. nō ē miſerētī dei ſ volētī ⁊ currētī

De grā oꝑante ⁊ cooꝑante ⁊ hoīs voluntate.

Quid ſit voluntas eſt animi motus cogente nullo ad aliquid nō admittēdū vl' adipiſcēdū

Nam ſi vt quibuſdam placuit q̄d dictū eſt ita accipiat̄. Non eſt volentis neq; currentis: ſ; miſerentis dei. tanq̄ diceret̄. nō ſufficit ſola voluntas hominis: ſi nō ſit etiā miſericordia dei. Econtra dicitur non ſufficit etiam miſericordia dei ſi non ſit etiā voluntas hominis. Ac per hoc ſi recte dictuʒ eſt illud. quia id volūtas hominis ſola nō implet. cur non etiam a contrario recte dr̄ non miſerentis eſt dei: ſed volentis eſt hominis cum id miſericordia dei ſola non impleat. Homo enim credere vel ſperare non poterit: niſi velit. nec ꝑuenire ad palmā: niſi volūtate currat. Reſtat ḡ vt ideo ita recte dictum intelligat̄. vt totū det̄ deo q̄ hoīs voluntatem bonā ꝑuenit ⁊ ꝑparat adiuuandam. ⁊ adiuuat ꝑparatam. nolentē preuenit vt velit. volentem ſubſequit̄ ne fruſtra velit. Ecce his verbis ⁊ alijs premiſſis euidenter tradit̄ q; voluntas hoīs ꝑparatur ⁊ ꝑuenitur grā dei vt velit bonum. ⁊ adiuuat̄ ne fruſtra velit.

Ꝙ bona voluntas comitatur gratiam. c

Itaqȝ bona volūtas comitat̄ grām: non gratia voluntateʒ. Unde Aug⁹. ad Bonifacium papam ſcribens contra pelagianos inq̄t. Cū fides impetrat iuſtificationem ſicut vnicuiq; deus ꝑtitus eſt menſurā fidei. non grām dei aliquid meriti ꝓcedit humani. ſed ipa meret̄ augeri. vt aucta mereat̄ ⁊ ꝑfici volūtate comitante: non ducente. pediſſeq̄: nō preuia. Ecce hic apte habes ꝙ gratia ꝑuenit bōe voluntatis meritū. ⁊ ipa bona volūtas pediſſequa eſt gratie non ꝓuia.

Que ſit grā voluntatem ꝑueniēs ſcʒ fides cum dilectiōe. d

Et ſi diligenter intendas nihilominus tibi monſtrat̄ que ſit ipa grā voluntatem ꝑueniēs ⁊ ꝑparans. ſcʒ fides cum dilectōe. Ideoq; Aug⁹. in eodem tractans quō iuſtificati ſumus ex fide ⁊ tn̄ gratis. vtrunq; enim dicit apl's qui dicit. Juſtificati ex fide. alibi ait. Juſtificati gratis ꝑ gratiam. Hoc eñ ideo dixit: ne fides ipa ſuꝑba ſit ne dicat ſibi: ſi ex fide iuſtificati. quō gratis? Q̄d eñ fides meret̄; cur non poti⁹ reddit̄ q̄ donat̄. Non dicat hō iſta fidelis. q; cum dixerit habeo fidem vt merear iuſtificationem. Reſpondet̄ ei. Quid habes q̄d non accepiſti? Fides eñ qua iuſtificatus es: gratis tibi data ē. Hic apte oſtendit̄ ꝙ fides eſt cauſa iuſtificationis. ⁊ ipa eſt gratia ⁊ beneficiū quo hominis ꝑuenitur voluntas ⁊ ꝑparat̄. Uñ Auguſtinus in ꝑmo libro retractationuʒ. Voluntas eſt qua ⁊ peccatur ⁊ recte viuitur. Voluntas vo ipa niſi dei gratia liberetur a ſuitute qua peccati ſua facta eſt. ⁊ vt vitia ſuperet ⁊ adiuuetur. recte pieq; viui a mortalibus non poteſt. ⁊ h̄ beneficiuʒ quo liberat̄ niſi eam ꝑueniret iam meritis daretur. ⁊ non eſſet gratia: que vtiq; gratis datur. Preuenitur ergo bona hoīs voluntas illo gratie bn̄ficio quo liberat̄ ⁊ ꝑparatur. Et illud beneficiū fides chriſti recte intelligit̄. ſicut Aug⁹. in ench. euident̄ oſtendit dicens. Ipm̄ arbitrium liberanduʒ eſt poſt illam ruinam a ſeruitute peccati. Nec omnino per ſeipſum: ſed per ſolam dei gratiam que in fide chriſti poſita eſt liberatur ⁊ voluntas preparet̄. Ecce aperte dicit gratiam per quam liberat̄ arbitrium ⁊ preparatur voluntas. ſitam eſſe in fide chriſti. Fides enim chriſti (vt in eodem ait) impetrat quod lex imperat.

De beneficio quo volūtas liberat̄

Ꝙ voluntas bona que preuenitur gratia quedam dei dona preuenit e

Ipſa tamen eadeʒ voluntas quedam grē dona ꝑuenit. Unō Aug⁹. in ench. Precedit bōa volūtas hominis mlt̄a dei dona: ſed non oīa. que aūt non ꝓcedit: ipa in eis eſt ⁊ ipa iuuat. Naʒ vtrūq; legit̄ in ſanctis eloquijs. Et miſericordia eius ꝑuenit me. ⁊ miſcd̄ia dei ſubſequetur me. Nolentem quippe ꝑuenit vt velit. volentem ſubſequitur ne fruſtra velit. Cur eñ ammonemur orare ꝓ inimicis noſtris nolentibus pie viuere: niſi vt deus in eis operet̄ ⁊ velle. Itēq; cur ammonemur petere vt accipiamus: niſi vt ab illo fiat q̄d volumus a quo factum eſt vt velim⁹. Inde aplūs ait. Nō eſt volētis neq; currētis: ſed dei miſerētis. Ex his apparet ꝙ bōa hoīs volūtas q̄dā dōa dei ꝑuenit. quia eā comitat̄ gratia adiuuans. ⁊ q̄buſdam preuenit̄. quia eam ꝑuenit gratia operans. ſ. fides cum charitate.

Que predictis videant͛ aduerſari ſcȝ qđ videt͛ dici fidem eſſe ex voluntate. f

Non ē tamen ignorandum quod alibi Auguſtinus ſignificare videt͛ ꝙ ex voluntate ſit fides. de illo v͛bo apoſtoli. Corde credit͛ ad iuſticiam. ita ſup Johannem tractans. Jdeo non ſimpliciter apoſtolus ait credit͛. ſed corde creditur. quia cetera poteſt homo nolens. credere non niſi volēs. intrare eccleſiaȝ ⁊ accedere ad altare poteſt nolens ſed non credere. Jteȝ ſup Geneſim, vbi Laban ⁊ Batuel dixerunt. Vocem᷒ puellam ⁊ queram᷒ eius volūtatem. dicit expoſitor quia fides eſt voluntatis non neceſſitatis. Ad quod reſpondentes dicimus. non hec ita accipienda fore vt ex voluntate hominis fides intelligatur prouenire cū ipſa ſit proprie dei donum. vt ait apoſtolus. et ex ea bona hominis merita incipiant. Per hanc enim vt ait. Auguſtinus ſuper pſalmum. lxvj. iuſtificatur impius. id eſt. fit de impio pius. vt deinde ipſa fides incipiat per dilectionem operari. vnde omnia bona merita incipiūt Sȝ potius hec ideo ita dicta ſūt. quia non eſt fides niſi in eo. qui vult credere cui᷒ bonam voluntatem fides preuenit nō tempore ſed cauſa et natura. Vnde Auguſtinus ſupra congruenter dixit. ꝙ bona voluntas in eis donis eſt que non precedit. ⁊ ipſa iuuat. quia ea iuuat quibus preuenit͛ dū eis conſentit ad effectum boni ⁊ in eis eſt. quia tempore ab eis nō precedit͛.

Rñſio cū determinatione

Quedaȝ adhuc addit que grauiorem faciunt queſtionē. ſ. ꝙ cogitatio boni precedit fidem. g

Ceterum hāc queſtionem magis acuunt. ⁊ vrgent v͛ba Auguſtini quibus in libro de predeſtinatione ſanctorum vtitur ptractans illud verbum apoſtoli. Non ꝙ ſufficientes ſimus cogitare aliquid quaſi ex nobis. Attendant iquit hic ⁊ verba iſta perpendant: qui putant ex nobis eſſe fidei ceptū. ⁊ ex deo eſſe fidei ſupplementum. Cōmendās em̄ iſtā grām que nō dat͛ ſm̄ aliqua merita. ſed efficit omnia bona merita inquit. nō ꝙ ſufficiētes ſimus cogitare aliquid boni. ſ. ex nobis. Quis autem nō videat prius eē cogitare ꝗ̄ credere Null᷒ quippe credit aliq̄d niſi prius cogitauerit eſſe credendū. Si ergo cogitare bonū non ē ex nobis. vt hic aplūs tradit: nec credere. quā ꝗ̄ ⁊ ipm̄ credere nihil ē aliđ ꝗ̄ cū aſſentione mētis cogitare. Hic videt͛ inſinuare ꝙ cogitatio bona p̄cedat fidē. ⁊ ita bona voluntas p̄uenit fidem. nō p̄ueniat͛. qđ p̄dictis aduerſari videt͛. Ad hoc aūt dicimus ꝙ aliqñ cogitatio bona ſiue voluntas p̄uenit fidem. ſed nō eſt illa bona volūtas vel cogitatio qua recte viuit͛. Jlla em̄ ſine fide ⁊ caritate nō eſt. Nā vt ait Aug᷒. ad Anaſtaſium. ſine ſpiritu nō eſt volūtas hominis libera. cuȝ cupiditatibus vincat͛ nō ē libera ad bonū niſi liberata fuerit. Nō aūt liberat͛ niſi p ſpiritū ſanctum diffundatur charitas in cordib᷒. nō eſt libera volūtas niſi eaȝ liberet grā p legem fidei. id eſt. nō eſt libera ſine fide opante p dilectionem ⁊ illa ſufficiēter bona eſt. Nō eſt em̄ fruct᷒ bonus qui de charitatis radice non ſurgit. Si v͛o aſſit fides opans p dilectionē: fit delectatio boni.

Quid ſit credere.

Determinatio

De illa cogitatōne boni que precedit fidem plene diſſeritur. h

Jlla autem cogitatio ſiue volūtas que fidem ⁊ charitatē aliaſꝗ iuſtificatiōes p̄cedit nō ſufficit ad ſalutē nec recte ea viuit͛ Hac volūtate cōcupiſcit͛ illa bona volūtas que ē magnū bonū. iſta vero nō. Alia ergo illa eſt volūtas ſiue cogitatio: alia iſta. Et ſicut illa iſtam p̄cedit. ita illam preuenit intellectus Vnde Aug᷒. iſtam diſtinguens ſup illum locū pš. Concupiuit aīa mea deſi. iu. ait. Cōcupiuit deſiderare iquit. nō deſiderauit. Videm᷒ em̄ rōne nōnunꝗ̄ ꝗ̄ vtiles ſunt iuſtificatōnes dei. ſ͛ infirmitate p̄pediri aliqñ nō deſideramus. Preuolat ꝗ̄ intellect᷒. ſequit͛ tardus aut nullus affectus. Scimus bonū nec delectat agere. ⁊ cupimus vt delectet Sic iſte olim deſiderare cōcupiſcebat. que bona eē cernebat. cupiens eorū habere delectationem quorū potuit videre rationem. Oſtēdit itaꝗ̄ quibus ꝗ̄ſi gradib᷒ ad eas p̄ueniatur. prius em̄ ē vt videant͛ ꝗ̄ ſint vtiles et honeſte: deinde vt earum deſideriū cōcupiſcat͛. Poſtremo vt p̄ficiente gracia delectet earum opatio quarū ſola ratio delectabat. Attende hunc ordinem gratiarum quem hic diſtincte aſſignat Auguſtinus. qualiter ſcȝ intellectus bonorum precedit

Qꝫ itellect᷒ ⁊ cognitio boni ⁊ mali. volūtatem p̄cedit

Auguſti.

Scđm verba Augu. grāꝝ ordinē expo nit.

Tria gña bonoꝝ magna minima media

concupiſcentiam eoꝝūdem. ⁊ ipſa concupiſcentia delectationem que fit p̱ fidem ⁊ charitatem. qua habita vere bona eſt voluntas qua recte viuit᷑. Ipſaq; fidei comes eſt non p̄uia. Qui v̾ba Auguſtini p̄miſſa ſ͡m hanc diſtinctionem ꝯſiderat. nullaȝ ibi repugnantiam foꝛe aīaduertit. nō ignoꝛanſ etiam an̄ gr̄am p̄uenientem ⁊ opanteȝ qua voluntas bona p̄epar᷑ in hoīe: p̄cedere q̄dam bona ex dei gratia ⁊ libero arbitrio. q̄dam etiam ex ſolo libero arbitrio q̄bus tamen vitam non meret᷑: nec gr̄aȝ q̄ iuſtificatur. Illius eīm gratie p̱cipiende que voluntatem hoīs ſanat. vt ſanata legem impleat. nulla merita p̄cedūt. Ipſa eſt eīm q̄ iuſtificatus impius fit iuſtus. qui pꝛius erat impiꝰ meritis aūt impij nō gratia ſed pena debetur. nec iſta eſſet gratia ſi nō dare᷑ gratuita Datur aūt gratuita. qꝛ nil boni ante feceramus vnde hoc mereremur. Nō negamus tn̄ multa ante hanc gr̄am ⁊ p̄ter hanc gr̄aȝ ab homine fieri bona p̱ liberuȝ arbitrium. vt tradit Augꝰ. in reſpōſionibꝰ cōtra pelagianos. vbi dicit hoīes p̱ liberū arbitriuȝ agros colere. domos edificare. ⁊ alia plura bona facere ſine gr̄a coopante.

Q͛ aliq̄n gr̄a iuſtificatiōis multa ī hoīe p̄cedūt bona q̄dā ex gr̄a ⁊ libertate arbitrij tn̄.

Augꝰ. de ſpiritu ⁊ lr̄a.

Augꝰ. ad Sixtum.

Q͛ ab homīe bona ſiūt p̱ liberū arbitriū.

Vtrū vna eademq; ſit gratia que dicit᷑ operans et cooperans. i

Hic conſiderandū eſt cum p̄dictum ſit p̱ gratiam opantem et p̄uenientem voluntatem hoīs liberari ac p̄parari vt bonum velit ⁊ p̱ gr̄am cooperantem ⁊ ſubſequentē adiuuari. ne fruſtra velit. vtrū vna ⁊ eadem ſit gratia. i. vnum munꝰ g̃tis datū qđ ope᷑ ⁊ coope᷑. an diuerſa alterū ⁊ alterū cooperās? Quibuſdam non irrationabiliter vid̾ q᷑ vna ⁊ eadem ſit gr̄a. i. donum. eadem v̾tus q̄ operatur ⁊ coopatur. ſed p̄pter diuerſos eiꝰ effectus ⁊ dicit᷑ opans ⁊ coopans. Opans ei dicit᷑ inq̄ꝫtum liberat ⁊ p̄parat voluntateȝ homis vt bonum velit. Coopans inq̄ꝫtuȝ eandem adiuuat ne fruſtra velit. ſ. vt opus faciat bonum. Ipſa enim gratia non eſt ocioſa. ſed meretur augeri. vt aucta mereatur p̱fici.

Hic dicit q᷑ vna ſit: ſȝ propter diuerſoſ effectꝰ diuerſa ſoꝛtit᷑ noīa.

Quid ſit ipſa gratia et quō meretur augeri querit᷑. k

Si vero queritur quomō ipſa gratia p̄ueniens merea᷑ augeri ⁊ p̱fici. cum nullum meritū ſit abſq; libero arbitrio. ⁊ q̄d ſit ipſa gratia an v̾tus an non? Et ſi virtus: an actus vel nō. Vt hoc apte inſinuari valeat p̄mittendum eſt tria eſſe genera bonoꝝū. Alia nanq; ſunt mag̃. alia minima. alia media. vt Auguſtinꝰ ait in p̄mo libꝛo retractationū. Virtutes inq̄t quibus recte viuitur mag̃ bona ſunt. Species autem quoꝝūlibet coꝛpoꝛum ſine quibus recte viui poteſt: minima bona ſunt. Potentie v̾o animi ſine quibus recte viui non poteſt media bona ſunt. Item virtutibus nemo male vtitur. Ceteris autem bonis. id eſt medijs ⁊ minimis. non ſolum bene: ſed etiam male quiſq; vti poteſt. ⁊ ideo virtute nemo male vtitur. quia opus virtutis eſt bonus vſus iſtoꝛum quibꝰ etiam non bene vti poſſumus. Nemo autem bene vtendo male vtitur. Non ſolum autem magna: ſed etiā media ⁊ minima bōa eſſe p̄ſtitit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonoꝛum diſtincta.

Auḡ ſolutiō̄ p̄mittit de tribus generibꝰ bonoꝝū.

Idē in li. de libe. arbi.

In quibus bonis ſit liberum arbitrium. l

Queritur auteȝ in quibus bonis contineatur liberū arbitriū De hoc Auguſtinus in pꝛimo libꝛo retractationum ita ait. In medijs quidē bonis inuenitur liberum voluntatis arbitrium. quia ⁊ male illo vti poſſumus. ſed tamē tale eſt vt ſine illo recte viuere nequeamus. Bonus autem vſus eiꝰ iam v̾tus eſt: que i magnis reperitur bonis. quibus male vti nullus poteſt. Et quia bona ⁊ mag̃ et media ⁊ minima ex deo ſunt. ſequit᷑ vt ex deo ſit etiam bonus vſus libere voluntatis qui virtus eſt. et in magnis numeratur bonis.

Auguſti.

Attende diligenter que dicta ſunt ⁊ confer in vnum. Sic eīm aperietur quod ſupꝛa querebatur. Dixit equidem opus virtutiſ eſſe bonum vſum illoꝛum bonoꝛum quibꝰ etiam non bene vti poſſumus. id eſt mediorum in quibus poſuit liberum arbitrium. cuius quoq; bonum vſum dixit eſſe virtutem. Quod ſi eſt. non eſt ergo opus virtutis quod ſupꝛa dixit. quia aliud eſt virtus aliud opus eius.

Premiſſas autoꝛitateſ ꝯſiderari ⁊ cōferri iubet vt poſſit ſolui q̄ q̄reba᷑.

Iſta eſt diſtinctio. xxvj. huius ſecundi libri. In q̃ mgr̃ poſtq̃ egit de temptatõne per quam homo cecidit ⁊ de libero arbitrio ꝑ quod ſtare potuit. Incipit agere de grã ꝑ quã ſtare debuit. Et tria facit. Nam ꝑmo ponit quandã grẽ diſtĩctõz Secundo ſubdit ipſius grẽ expreſſionez. Tertio ſubiungit ꝑtium grẽ mutuã compatiõz. Primũ fac̃ vſq̃ ibi. Itaq̃ bona voluntas. Scõm vſq̃ ibi. Hic conſiderandũ. Tertium vſq̃ ad finem diſtinctõis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ ꝑma eſt hec. Iuuat̃ volũtas hũana ad bonum ꝑficiendum opante ⁊ cooperante grã. Hanc mgr̃ inſinuans ponit duplicem eſſe grãm qua liberũ arbitrium hoĩs iuuatur ad bonũ. quarũ ꝑma dr̃ operans ꝑueniens volũtatem bonã ea eñ liberat̃ ⁊ preparat̃ voluntas hoĩs vt ſit bona. ⁊ vt bonum efficaciter velit. Alia eſt grã cooperãs que ad voluntatez bonam ⁊ ꝑparatã iam ſequit̃ adiuuando ne fruſtra bonum velit. ſed vt bonũ velit cũ effectu. quã ſententiam mgr̃ ꝓbat autoritate beati Auguſtini. Deinde recitat mgr̃ errorem cuiuſdam heretici dicẽtis hominem poſſe velle bonum opari ex libero arbitrio ſine grã. quẽm improbat autoritate apl̃i dicentis. Non eſt volentis neq̃ currentis: ſed dei miſerentis. Sup quod beatus Aug⁹. ait. Non eñ ideo deus alicuius miſeret̃. q: voluit ⁊ currit. ſed ideo quis vult ⁊ currit q: deus ſui miſeret̃. Et ſubdit deſcriptionẽ volũtatis quam ponit btũs Aug⁹. dicẽs q̃ volũtas ẽ animi motus nullo cogente ad aliquid non admittẽduz vel adipiſcendum. Annectens q̃ eandem grãm quã ipſe ſupra diſtinxit in opantem ⁊ coopantem. etiã vocamus ꝑcedentem ⁊ ſubſequentem. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Gratia operans q̃ eſt fides cũ dilectõe bonam voluntatem non tpe: ſed natura ⁊ cauſaliter precedens. ab ipſa voluntate non acquirit̃ aliquo merito. Hanc mgr̃ ꝓbans dicit. q̃ voluntas vt prefert̃ ꝑ grãm ꝑuenientem ſeu operantẽ mota ad bonuz tũc dignior eſt. i. ipſa voluntas digniorez dominã. i. gratiam nõ ꝑuenit. ſed ſequit̃ ipſam. q: nullũ meritũ voluntatis ꝑcedit grãm. ſed ipſam grãm ordine cauſalitatis hñ ſequit̃. que q̃dem grã operans eſt fides cuz dilectione. Quod ꝓbat ꝑ btm̃ Auguſtinũ. Ex quibus verbis manifeſte exꝑmitur q̃ ꝑ fidem iuſtificamur. Et ꝑ ꝯſequens grã operãs. i. fides ꝑuenit volũtatẽ ſeu meritũ volũtatis. Cõtra qd̃ obijcit magiſt̃ duabus autoritatib⁹. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec Grã opans ⁊ cooperãs vna exñs eſſentialit̃ ſm diuerſos eius effectus aliter dicit̃. Hãc eñ ꝓpoſitionẽ mgr̃ ꝓbans querit. Utrum grã opans ⁊ cooperans ſint diuerſe gratie ſeu vna gratia diuerſis vocabulis deſignata. Et rñdens dicit q̃ ſit vna ⁊ eadem grã ⁊ idẽ donũ: tñ ꝓpter diuerſos effectus eſt diuerſis noĩb⁹ vocata. Nam inq̃tũ liberat voluntatẽ a malo dr̃ operans. inq̃tum aũt adiuuat ad bonũ vlteri⁹ faciẽduz dicit̃ coopans. Et tm̃ in ſpẽali.

De virtute quid ſit. ⁊ quid ſit act⁹ eius. a

DI. VII XX

Hic videnduz b eſt quid ſit virtus. ⁊ q̃d ſit act⁹ vel opus eius. Uirt⁹ eſt (vt ait Aug⁹) bona qualitas mentis q̃ recte viuitur. ⁊ qua nullus male vtitur. quam deus ſolus in homĩe opat̃. Ideoq̃ opus dei tãtum eſt. ſicut de virtute iuſticie. Aug⁹. docet ſup illum locum pſalmi. Feci iudiciũ et iuſticiã. ita dicens. Iuſticia magna virtus animi eſt. quam nõ facit in homĩe niſi de⁹. Ideoq̃ cũ ait ꝓpheta ex pſona ecc̃l'ie. Feci iuſticiã. non ipaz ꝟtutẽ quã nõ facit hõ. ſed opus eius intelligi voluit. Ecce apte inſinuat̃ hic q̃ iuſticia in homĩe nõ eſt opus homĩs: ſed dei. qd̃ ⁊ de alijs ꝟtutibus itidem intelligendũ eſt. Exemplũ ponit de iuſticia q̃ de alijs indem intelligẽdum eſt

De fide itidez dicit q̃ nõ eſt ex homine. ſed ex deo tantũ. b

Nam de gratia fidei Epheſis ſcribens apl̃s. ſimilit̃ fidẽ nõ ex homĩe: ſ; ex deo tm̃ eſſe aſſerit inquiens. Gratia eſtis ſaluati ꝑ fidem. ⁊ hoc non ex vobis: dei eñ donũ eſt. Qd̃ a ſanctiſ ita exponit̃. hec. ſ. fides non eſt ex vi nature nr̃e. q: donum dei pure eſt. Ecce ⁊ hic aperte tradit̃ q̃ fides nõ eſt ex libertate arbitrij ſiue ex arbitrio voluntatis. qd̃ ſuperiorib⁹ conſonat. vbi dictũ eſt. grãm ꝑuenientem vel operantem eſſe ꝟtutem que volũtatem homĩs liberat ⁊ ſanat. Uñ Aug⁹. in li. de ſpiritu ⁊ littera ait. Iuſtificati ſumus non ꝑ liberam voluntatẽ. ſ; ꝑ gratiam chriſti. nõ q̃ ſine voluntate nr̃a fiat: ſed voluntas noſtra oſtendit̃ infirma ꝑ legem vt ſanet grã voluntatez. ⁊ ſana voluntas impleat legem. Aug⁹. de ſpiritu ⁊ lr̃a.

De gratia que liberat voluntatez que ſi virtus ẽ. nõ eſt ex libero arbitrio. et ſic nõ eſt motus mentis.

Si igit̃ gratia que ſanat ⁊ liberat voluntatem mentis homĩs ꝟtus eſt. vel vna vel plures. cũ ipſa gratia non ſit ex arbitrio voluntatis. ſed eã poti⁹ ſanet ac ꝑparet vt bona ſit. conſequitur vt virtus non ſit ex libero arbitrio. ⁊ ita non ſit motus vel affectus mentis. Cum omĩs motus vel affectus mentis ſit ex libero arbitrio. ſed bonus ex gratia eſt ⁊ libero arbitrio. malus vero ex libero arbitrio tantuz. Uñ eñ ait Aug⁹. in libro retractationum. Homo ſponte ⁊ libero arbitrio cadere potuit. non etiam reſurgere. Idem in libro de duabus animabus. Aie ſi libero ad faciendũ ⁊ non faciendũ motu animi careant ſidenq̃ his abſtinẽdi ab opere ſuo. ptãs Auguſti.

nulla cõcedaꝛ. earũ peccatũ tenere nõ poſ
ſumus. Hic apte oſtendiꝛ ꝙ motus animi
ſiue ad bonũ ſiue ad malum ex libero arbi
trio eſt. Ideoq̃ ſi gratia vel virtus motus
mentis eſt. ex libero arbitrio eſt. Si vero ex
libero arbitrio vel ex ꝑte eſt. iã nõ ſol' de'
ſine homine eam facit. Propterea q̃dã
nõ inerudite tradunt virtutem eẽ bonã men
tis qualitatẽ. ſiue formã que animaꝫ infor
mat. ⁊ ipſa nõ eſt motus vel effect' animi. ſꝫ
ea liberũ arbitriũ iuuaꝛ. vt ad bonũ moue
atur ⁊ erigaꝛ. ⁊ ita ex virtute ⁊ libero arbi
trio naſciꝛ bonus motus vel affectus ani
mi. ⁊ exinde bonũ opus ꝓcedit exteri'. Si
cut pluuia rigaꝛ terrã ⁊ germinet ⁊ fructũ
faciat. nec pluuia eſt terra. nec germen. nec
fructus. nec terra germen vel fructus. nec
germen fructus. Ita gratis ĩre mentis no
ſtre. id eſt. libero arbitrio volũtatis infũdi
tur pluuia diuine bñdictiõis. id ẽ. inſpira
tur gr̃a qd ſolus deus facit. non homo cuꝫ
eo. qua rigaꝛ volũtas hominis vt germiet
⁊ fructificet. id ẽ. ſanaꝛ ⁊ ꝑparaꝛ vt bonuꝫ
velit. ſm quod diciꝛ oꝑans. ⁊ iuuaꝛ vt bo
num faciat. ſm qd diciꝛ cooperans. et illa
gratia virtus nõ incõgrue nominaꝛ. qꝛ vo
luntatem hoĩs infirmam ſanat ⁊ adiuuat.

Hic aplt ad q̃d ꝑdicta ten dãt vt innoteſceret an virt' ſit mot' mẽtis vel non.

Per ſĩle oſtẽdit. ⁊ ẽ cõparatio ĩter tria et tria.

Ex quo ſenſu dicunꝛ ex gratia in-
cipere bona merita. ⁊ de qua gra-
tia hoc intelligatur. d

Cuꝫ ergo ex gratia

dicunꝛ eſſe bona merita ⁊ incipe. aut intel
ligiꝛ gratia gratis dans. id ẽ. deus. vel po
tius gratia gratis data. que voluntatẽ ho
minis ꝑuenit. Nõ eñ eſt magnum ſi hec a
deo dicerenꝛ eſſe a quo ſunt oĩa. ſed poti
us eius gratia gratis data intelligitur ex q̃
incipiunt bona merita. que cuꝫ ex ſola gra
tia eſſe dicanꝛ. nõ excludiꝛ liberũ arbitriũ
quia nullum meritũ eſt in homine qd non
ſit ꝑ liberum arbitriũ. Sed in bonis merẽ
dis cauſe principalitas gratie attribuitur
quia principalis cauſa bonorum meritoꝝ
eſt ipſa gratia. qua excitaꝛ liberum arbitri
um ⁊ ſanatur atq̃ iuuatur voluntas homi
nis vt ſit bona.

Qualiꝛ ĩtelligaꝛ cuꝫ ex ſola gr̃a eſſe dicunꝛ.

Q bona voluntas gratie ꝑncipali-
ter ẽ. ⁊ etiaꝫ gratia eſt. ſic ⁊ omne
bonum meritũ. e

Que ipſa etiam do

num dei eſt ⁊ hominis meritũ. imo gratie.
quia ex gratia principaliter eſt ⁊ gratia eſt
Unde Auguſtinus ad Sixtum ꝑſbyterũ. Auguſti.
Quid eſt meritum hominis ante gratiam.
cum omne bonum noſtrum meritum nõ in
nobis facit niſi gratia. Ex gratia eñ vt di
ctum eſt que preuenit ⁊ ſanat arbitriũ ho
minis. ⁊ ex ipſo arbitrio procreaꝛ in anima
hominis affectus ſiue bonus mot' mentis
⁊ hoc eſt primum bonuꝫ hominis meritũ
Sicut verbi gratia ex fidei virtute ⁊ homi
nis arbitrio generaꝛ in mẽte motus q̃dam
bonus ⁊ remunerabilis ſcꝫ ipſuꝫ credere.
Ita ex charitate ⁊ libero arbitrio ali' qui
dam motus bonus ꝓuenit ſcꝫ diligere. bo
nus valde. Sic de ceteris virtutibus intel
ligendũ eſt. ⁊ iſti boni mot' vel affectus me
rita ſunt ⁊ dona dei quibus meremur. ⁊ ip
ſorum augmentationeꝫ ⁊ alia q̃ ꝯſequẽter
hic ⁊ in futuro nobis apponunꝛ.

Qualiꝛ bonũ meritũ ĩ hoĩe cõſtituiꝛ ⁊ q̃d ſit ꝑmũ bonũ meritum.

Ex qua rõne diciꝛ fides mereri iu-
ſtificationem ⁊ alia. f

Cuꝫ ergo dicitur fi

des mereri iuſtificationẽ ⁊ vitã eternam ex
ea rõne dictum accipiꝛ. quia ꝑ actum fidei
mereꝛ illa. Similiter ď charitate ⁊ iuſticia
⁊ de aliis accipiꝛ. Si eñ fides ipſa virt' ꝑ
ueniens dicereꝛ eſſe mẽtis actus qui ẽ me
ritũ: iam ipſa ex libero arbitrio originẽ ha
beret. quod quia non ẽ. ſic diciꝛ eẽ meritũ
quia actus ẽ ei' meritũ. ſi tñ aſſit charitas
ſine qua nec credere nec ſperare meritum ẽ
vite. Unde apparet vere quia charitas eſt
ſpũſſanct'. que anime qualitates informat
et ſanctificat. vt eis anima informeꝛ et ſan
ctificeꝛ. Sine q̃ anime qualitas nõ dicitur
virtus. qꝛ non valet ſanare animã.

De muneribus virtutum ⁊ ď gra-
tia q̃ nõ eſt ſed facit meritũ. g

Ex muneribus ita-

q̃ virtutum boni ſumus ⁊ iuſte viuimus.
⁊ ex gratia que non eſt meritũ ſed facit: nõ
tamẽ ſine libero arbitrio ꝓueniunt merita
noſtra. ſ. boni affectus eorũq̃ ꝓgreſſus at
q̃ bona opa que deus remunerat in nobis
⁊ hec ipſa ſunt dei dona. Unde Auguſtin'
ad Sixtum ꝑſbyterum. Cũ coronat deus
merita noſtra nihil aliud coronat q̃ mune

Exponit quõ ĩtelligẽduꝫ ſit illď bon' vſus liberi arbitrij virtus eſt.

raſua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis p̄cedentibus reddit̄ .quia ⁊ eadeꝫ merita quibus reddit̄ nō a nobis ſunt .ſed in nobis facta ſunt per gratiam.recte ⁊ ipſa vita gratia nuncupat̄ .quia gratis datur. Nec ideo gratis.quia non meritis dat̄ .ſed quia data ſūt ꝑ gratiam ⁊ ipſa merita ⁊ quibus datur.

Epilogus vt alia addat. h

Ex premiſſis iaꝫ innoteſcere nobis aliquatenꝰ poteſt.qualiter gratia p̄ueniens meret̄ augeri. ⁊ alia. ⁊ q̄d ipſa ſit.an ꝟtus an aliud. ⁊ ſi virtus.an ſit actus vel non. Oſtenſum enim eſt ſupra ex ꝑte quorūdaꝫ ꝙ ipſa eſt ꝟtus.quia virtus nō eſt actus.ſed eius cauſa. nō tamē ſine libero arbitrio. Unde quod ſupra Augꝰ dixit bonum vſum liberi arbitrij eſſe ꝟtutem ita accipi poteſt.id eſt.actum ꝟtutis. Alioq̄n ſibi contradicere videret̄ .qui etiaꝫ opꝰ virtutis ſupra dixit eſſe bonū vſum eorum quibus nō bene vti poſſumus.in quibꝰ poſuit liberuꝫ arbitriū. Si vero bonus vſus liberi arbitrij opus ꝟtutis eſt . iā ꝟtus nō eſt. Cum ergo bonum vſum eius virtutem eſſe dixit.nomine virtutis.ipſius vſum ſignificauit.

Ꝙ idē vſus ē virtutis ⁊ liberi arbitrij .ſed virtutis p̄ncipaliter i

Ideꝫ nempe vſus bonus ex virtute eſt ⁊ ex libero arbitrio . ſ ex virtute principaliter Et bonus ille vſus i magnis bonis annumerādus ē . Illa aūt gratia p̄ueniens que ⁊ virtus eſt non vſus liberi arbitrij eſt :ſ ex ea potiꝰ ē bonꝰ vſus liberi arbitrij .que nobis eſt a deo.nō a nobis. Uſus vero bonꝰ arbitrij ⁊ ex deo eſt ⁊ ex nobis. ⁊ ideo bonū meritū eſt. Ibi enim ſolus deus opat̄ .hic deus ⁊ hō. Hoc meritum ex illa puriſſima gratia ꝓuenit. quod apoſtolus notauit dicens. Gratia dei ſum id quod ſum . ⁊ gratia eius in me vacua nō fuit. Sup quem locuꝫ Auguſtinus ita ait Recte gratiaꝫ nominat. p̄mū enī ſolā grāꝫ dat deus. ⁊ nō niſi gratiaꝫ. cum non precedunt niſi mala merita. ſed poſt ꝑ gratiam incipiunt merita bona. Et vt oſtēderet etiaꝫ liberū arbitrium. addit. ⁊ gratia eius i me vacua nō fuit. Et ne ipſa voluntas ſine gratia dei putet̄ aliq̄d boni poſſe.ſubdit. Non autem ego ſolus ſcꝫ ſine gratia.ſed grā dei mecum.id eſt.cum libero arbitrio. Plane cuꝫ data fuerit gratia incipiunt eſſe noſtra merita bona.ꝑ illaꝫ tn̄. quia ſi illa defuerit cadit homo.

Ꝙ gratia p̄ueniens que ꝟtus itelligitur non eſt li. ar. vſus. ſꝫ ex ea bonꝰ vſus li. ar. ⁊ om̄ia bona merita.

Augꝰ de grā ⁊ libe. ar.

Aliorū ſententia hic oſtendit̄ q̄ dicunt virtutes eſſe bonos vſus liberi arbitrij . i . actus mentis. k

Alij vero dicunt virtutes eſſe bonos vſus naturaliū potētiarū nō tn̄ om̄es. ſed tm̄modo interiores qui in mente ſunt. Exteriores vero qui ꝑ corpus gerunt̄ nō virtutes eſſe dicunt. ſ opa ꝟtutum. Et ideo ꝙ Augꝰ dicit opus virtutis eſſe bonum vſum naturalium potentiarum. d̄ vſu exteriori accipiunt. Ꝙ vero dic̄ bonum vſum liberi arbitrij ꝟtutem eſſe. et in magnis numerari bonis. de vſu interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud eſſe. q̄ꝫ bonos affectus vel motus mentis aſſerunt quos deus in hominē facit nō homo quia lꝫ illi motus ſint liberi arbitrij .nō tamen eſſe queunt niſi deus ipm̄ liberet ⁊ adiuuet gratia ſua operante ⁊ cooꝑante. quā dei gratuitam voluntateꝫ accipiunt. quia deꝰ eſt qui ⁊ operatur in nobis velle ⁊ operari bonum.

Qualiter p̄dicta ꝟba Augu. huic ſnīe ꝯueniunt

Quibus autoritatibꝰ muniunt ꝙ virtutes ſint motꝰ mētis. l

Quod autem virtutes ſint motꝰ mētis: teſtimonijs ſanctoꝝ aſtruunt. Dicit autem Augꝰ ſup Iohēꝫ. Quid eſt fides? Credere quod non vides. Credere aūt motus mentis eſt. Idem in lib. iij. d̄ doctrina chriſtiana. Charitatem aūt voco motum animi . Si ꝟo charitas ⁊ fides motus animi ſūt . virtutes ergo motus animi ſunt. Quibus ⁊ alij reſpondētes premiſſa verba Auguſtini ita intelligenda fore inq̄unt. Fides eſt credere quod nō vides. id ē fides ē virtus qua creditur quod nō videtur. Item. Charitas eſt motus animi. id ē gratia qua mouet̄ animus ad diligendum Et ꝙ h ⁊ his ſimilia accipiēda ſint .ex his conicitur que alibi Augꝰ ait. Nam in p̄mo libro queſtionū euangelij inquit Eſt fides qua creduntur ea que nō videt̄ . que ꝓprie dicitur fides. Item in . xiij . li. d̄ trinita. Aliud ſunt ea que creduntur. aliud eſt fides q̄ creduntur. Ex quibus verbis ſic argumē-

Quō alij his reſpondeāt p̄dicta determinantes.

Determinationem ꝯfirmāt autoritatibꝰ.

tando procedunt. Aliud eſt credere. aliud illud quo credit̄. Predictum aūt eſt fidem id eſſe quo credit̄. Sic ergo credere nō ē fides. quia credere nō ē id quo creditur. Addunt quoqꝫ. virtus opus dei tm̄ eſt. quam ip̄e ſolus facit in nob̄. Ip̄a ergo nō ē vſus vel actus liberi arbitrij. ſed credere eſt actꝰ liberi arbitrij. non eſt itaqꝫ virtus. Premiſſis alijſqꝫ rōnibus ac teſtimonijs innitunt̄ vtriqꝫ. Horū aūt iudiciū diligētis lectoris relinquo examini: ad alia pperās.

Harū ſnīaꝝ iudiciū lectori relinquit̄.

Iſta ē diſtinctio. xxvij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua quidem diſtinctione magiſter poſtꝙ egit ď efficacia gratie liberi arbitrij generaliter. agit de efficacia virtutis ſpecialiter. Et circa hoc tria fac̄ Nam primo tractat de virtute oſtendens qualiter recte capiat̄ Secundo agit de gratia oſtendens ꝙ ſine ipſa nemo ꝓprie mereat̄. Tertio repellit quādā ſententiam que nō recte circa virtutem opinat̄. Primū quidem facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Cū ergo ex gratia. Scđ3 ab inde vſqꝫ ibi. Alij vero dicūt Tertiū vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ. quarum prima eſt hec. Virtus que eſt bona mētis q̄litas cenſenda non eſt actus neqꝫ motꝰ animi vere dicenda. Hanc em̄ ꝓpoſitionē3 magiſter ꝓbans dicit ꝙ quedā ſunt magna bona hominū. cuiuſmodi ſunt ꝟtutes quibus nemo male vti poteſt. Quedam aūt ſunt bona minima. vt bona temꝑalia. quedam autē3 media. vt potentia anime. ⁊ illis quidam minimis et medijs bonis tam bñ ꝙ male vti poſſunt homines ī ter q̄ media ſm beatū Auguſtinū eſt liberum arbitrium. cuius vſum beatus Augꝰ alicubi nomīat opus virtutis. alicubi aūt virtutē. ⁊ ſic ſibbijpſi ꝯtrariꝰ videt̄. Quā contrarietatem magiſter ſoluens adducit rōnem quandam q̄propter ip̄a3 virtutē nō eē actum ſed magis qualitatem ꝓbat. ſic arguens. Cauſa virtutis in nobis deus eſt. ⁊ nosipſi ſumꝰ cuiuſlibet actꝰ noſtri. ⁊ ꝑ conſequens vſus liberi arbitrij q̄ ē actus noſter nō eſt virtus. ⁊ gratia cum ſit virtus vel ꝟtutis ſimilis. etiam non eſt actus noſter. Iſtiꝰ argumēti magiſter minorem ſupponit. maiorem aūt multipliciter probat. ſ. ꝙ cauſa virtutis in nobis ſit deus. et ꝙ virtus ſit bona qualitas mētis qua nullꝰ male vtitur. primo in cōmuni ꝑ virtutis diffinitionē qua3 beatus Augꝰ ponit dicens ꝙ deus in nobis ſine nobis oꝑatur virtutem. que eſt bona mentis qualitas qua recte viuitur ⁊ qua nullus male vtit̄. Secundo probat eam in ſpeciali de virtute iuſticie. de qua beatus Auguſtinus ait. ꝙ nullus eam in homine efficit niſi deus. Tertio probat eam ſpecialiter de fide quā ſm apoſtolum ſolus deus infundit. Et ſubdit ꝙ omnis motus ⁊ effectus mentis ex libero arbitrio eſt. ſ3 bonus quidem eſt ex gratia ⁊ libero arbitrio ſimul. motus autem ⁊ effectus malus ex libero arbitrio. quod probat autoritate beati Auguſtini. Ex qua vna cu3 predictis infert. ꝙ virtus non eſt motus vel affectus animi. ſed qualitas anima3 informans. quod ď gratia que etiam virtus dici poteſt aſſerit fore cēſendu3

Secunda propoſitio eſt hec Quāuis abſqꝫ libero arbitrio mereri non poſſumus. gratia tamen principale merendi erit principiū. Hanc mgr̄ ponēs ſententialiter dicit ꝙ q̄uis nullu3 meritum ſit in homīe qđ non ſit per liberum arbitrium. principalis tamē cauſa merendi eſt ip̄a gratia gratum faciens ſed nō gratis data que eſt donum dei. qua ſanatur ⁊ iuuat̄ hominis voluntas. vt ſit bona ⁊ ꝓducat bonas operationes. ⁊ ſic ex gratia ⁊ libero arbitrio quod eſt anime potentia procedit primus bonus motus mentis cui correſpondet primum meritum hominis. Unde ſubdit ꝙ grā eſt qua virtutes mereri dicūtur inꝙtu3 ꝑ actus iſta meretur. Et infert ꝙ ex actibꝰ virtutum boni ſumus ⁊ iuſte viuimus. Et ꝙ beatus Auguſtinus ī principio huiꝰ diſtinctionis dicit vſū liberi arbitrij virtutem eſſe. ibi ſumpſit virtute3 pro actu virtutis. quia alias ſibijpſi contradiceret. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Fides ⁊ charitas non ſunt motus ſeu affectus mentis. ſed virtutes mentem mouentes. Hanc magiſter probans recitat quandā opinionem quorundam introductam ex verbis Auguſtini. quibus vt ſupra dictum eſt in prima propoſitione videt̄ dicere Auguſ: ꝙ vſus liberi arbitrij ſit ꝟtus ⁊ vſus virtutis. ⁊ dicit quoſdam opinatos fuiſſe ꝙ virtutes eſſent ꝓprie actus potentiarū naturalium. nō tamē omnes ſed tm̄modo interiores in mēte. quas lic3 deus faceret. nihilominꝰ liberi arbitrij dicerentur eſſe Sed actus exteriores puta qui per corpus gerūtur dixerunt eſſe ꝓprie actus virtutum ⁊ non virtutes. vnde dixerunt ꝙ dictum beati Auguſtini quo dixit vſum liberi arbitrij eſſe virtutem. ītelligi deberet de motu ſiue de actu interiori. quem ipſi virtutem dicebant. Quod confirmabant per hoc ꝙ idē beatꝰ Auguſtinus dicit ſuꝑ Johannem ꝙ fides eſt credere qđ nō vides. Cum ergo credere ſit motus mentis interior videtur ꝙ virtus fidei ſit interior mentis motus. Et ſimiliter dicebant de alijs virtutibus fore iudicādum. Sed magiſter illam opinionem remouens dic̄ beati Auguſtini autoritates innuētes ꝙ fides ⁊ charitas ſint motus anime ſeu mentis non eſſe ſic intelligendas vt ſonant. ſed cum dicit ꝙ fides ſit credere quod non vides hoc eſt ac ſi diceret. Fides ē virtus mouens ad credendum quod non vides. ⁊ ſic de ſingulis virtutibus conformiter eſt. Et tantum in ſpeciali.

Predicta repetit vt alia addat diffinitam aſſignationē ponēs ď gratia ⁊ libero arbitrio contra pelagianos. a

Id vero incōcuſſe ⁊ incuntāter teneamus liberum arbitriu3 ſine gratia preueniente et adiuuante nō ſufficere ad ſalutem ⁊ iuſticiam obtinendā nec meritis p̄cedentibus gratia3 dei aduocari. ſicut pelagiana hereſis tradit. Nam vt ait Auguſtinus in primo libro retractationum. Noui heretici Pelagiani liberu3 ſic aſſerunt voluntatis arbitriu3. vt gratie dei non relinquant locum. quā ſm merita noſtra dari aſſerunt. Pelagianoru3 hereſis omniu3 recentiſſima a pelagio monacho eſt exorta. Ubi dei gratie qua predeſtinati ſumus. ⁊ qua meruimus de poteſtate tenebrarum erui. intantū inimici ſunt. vt ſine hac credant homie3 poſſe facere omnia diuina mandata. Deniqꝫ pelagius a fratri

DI. XXVIII.

Aug. in li. de hereſibus.

Que ſit hereſis pelagianorū de grā ⁊ libero arbitrio

bus increpat⁹ q̄ nihil tribueret adiutorio
gratie dei. ad eius mandata facienda. non
eam libero arbitrio preponebat. ſed infide
li calliditate ſupponebat dicēs. ad hoc eã
dari hominibus. vt que facere per liberũ
arbitrium iubentur. facilius poſſint imple
re ꝑ gratiã. Dicēdo vtiq̄ facilius poſſint
voluit credi. ⁊ ſi difficilius: tñ poſſe homi
nes ſine gratia facere iuſſa diuina. Illã xp̄o
gratiam dei ſine qua nihil boni poſſumus
facere. nõ eſſe dicunt niſi in libero arbitrio
quod nullis ſuis precedentibus meritis ab
illo accepit noſtra natura. ipſo ad hoc tñ
iuuante nos ꝑ ſuam legem atq̄ doctrinã
vt diſcam⁹ que facere ⁊ que ſperare debe-
amus. Non aũt ad hoc ꝑ donum ſpũſſan-
cti. vt que didicerimus eſſe facienda facia
mus. Ac ꝑ hoc diuinitus nobis dari ſciē-
tiam confitentur. qua ignorantia pellitur.
charitatẽ aũt negant diuinitus dari qua
pie viuit. vt ſcʒ ſit donũ dei ſcientia que ſi
ne charitate inflat. ⁊ nõ ſit donum dei ipſa
charitas. que vt ſciētie non inflet. edificat
Deſtruunt etiam orationes quas facit ec
cleſia ſiue pro infidelib⁹ ⁊ doctrine dei re-
ſiſtentibus vt ↄuertant ad deũ. ſiue ꝓ fi
delibus vt augeat eis fides et ꝑſeuerēt in
ea. Hec quippe nõ ab ipſo accipe. ſed a ſcip
ſis hoies habere ↄtendũt. grãm dei qua li
beramur ab impietate dicētes ſm merita
nr̃a dari. Paruulos etiam ſine vllo pecca
ti originalis vinculo aſſerunt naſci.

Hic ponit ea quibus ſuũ ↄfirmãt errorẽ verbis augu. contra ipſũ vtentes. b

Q vero dicũt ſine
gratia hominẽ ꝑ liberũ arbitriũ oĩa iuſſa
implere hmõi inductionibus muniũt. Si
inquiũt nõ põt ea facere hõ que iubet. nõ
eſt ei imputandũ ad mortem. Sicut tu ipſe
Auguſti. in lib. de libero arbitrio aſſeris.
Quis inquis peccat in eo quod nullo mo
Teſtimoniũ augu. inducit pelagi⁹ ꝓ ſe.
do caueri poteſt: Peccat autē. Caueri er-
go poteſt. Hoc teſtimonio Auguſtini Pe
lagius vſus ē diſputans aduerſus eũ. imo
aduerſus gratiam. ſicut Aug⁹ in lib. retra
ctationũ illud ⁊ alia hmõi retractãs cõme
Retractatio Auguſtini.
morat inquiens. In his atq̄ hmõi verbis
meis. qꝛ gr̃a dei cõmemorata nõ eſt d̄ qua
tunc nõ agebat. putãt pelagiani ſuã nos
tenuiſſe ſententiã. ſ; fruſtra hoc putãt. Vo
luntas quippe eſt qua peccat ⁊ recte viuit

qđ his verbis egimus. ſed ipſa niſi dei gra
tia liberet ⁊ vitia ſupet ⁊ adiuuet. recte a
mortalibus viui non põt. Ecce apte deter
minat ex q̄ ſenſu illa dixerit inimicos gra-
tie refellens.

Aliud teſtimoniũ auguſtini ponit quo pelagi⁹ ꝓ ſe vtebat. c

Similiter ⁊ innite
batur pelagius v̄bis auguſtini ↄtra grati
am. que in libro de duab⁹ animabus dicit
Peccati inquit reum tenere quēq̄. qꝛ non
fecit qđ facere nõ potuit. ſumme iniquita-
Queſtio pelagij.
tis ⁊ inſanie eſt. His auditis exiliit pelagi
us dicens. Cur ergo puuli et illi q̄ nõ hñt
gratiã ſine qua nõ poſſunt facē mandata
diuina rei tenet: Hoc aũt qua occaſiõe di-
xerit. in lib. retractionum pelagio rñdens
Determiatio Auguſtini.
apit. Id eñ cõtra manicheos dixit. qui in
hoie duas naturas eſſe contendunt. vnã
bonam ex deo. alterã malã ex gēte tenebra
rum. que nunq̄ bona fuit. nec bonũ velle
poteſt. qđ ſi eēt. nõ videret ei imputandũ
eſſe ſi nõ bonũ faceret.

Aliud qđ videt contradicere gratie dei addit. d

Alibi etiam Aug⁹
dicit q̄ huic gratie cõtradicere videt qua
iuſtificamur. Ait in libro contra adamanti
um manichei diſcipulũ. Niſi quiſq̄ volun
tatem ſuam mutauerit. bonum opari non
poteſt. quod noſtra poteſtate eſſe poſitũ
dñs docet vbi ait. Aut facit arborem bo-
Determiatio Augu. in retractationib⁹
nam aut fructus ei⁹ bonos ⁊c̄. Qđ Aug⁹
in retractationibus nõ eſſe contra gratiam
dei quam predicamus oſtēdit. In poteſta
te quippe hominis eſt mutare in melius vo
luntatē. ſed ea poteſtas nulla eſt niſi a deo
detur. de quo dictum eſt. Dedit eis pote-
ſtatem filios dei fieri. Cum eñ hoc ſit i po-
teſtate quod cum volumus facimus. nihil
tam in poteſtate q̄ ipſa voluntas eſt. ſed p̄
paratur a dño volũtas. eo ergo modo dat
poteſtatem.

Aliud teſtimoniũ eiuſdē qđ videtur aduerſum. e

Sic etiã intelligen

dum ē quod in eodē ait. ſ. in noſtra poteſtate eſſe vt vel inſeri bonitate dei. vel excidi eius ſeueritate mereamur. Quia ī poteſtate noſtra nō eſt niſi quod noſtrā ſequit̃ voluntatem. que cum ꝑparat̃ a dn̄o. facile fit opus pietatis etiā illud qđ impoſſibile ⁊ difficile fuit.

Aug⁹ in li. d duab⁹ aiab⁹.

Aliud teſtimoniū f

In expoſitiōe quorūdam ꝓpoſitionū ep̄le ad Roma. queđā Aug⁹. iterſerit. que vident̃ huic doctrine gratie aduerſari. Ait em̄. Quod credimus noſtrū eſt. qđ aūt bonum opamur illius ē qui credentib⁹ dat ſpiritū ſanctuz. ⁊ paulo poſt. Noſtrū ē credere ⁊ velle. Illius aūt dare credentibus ⁊ volētib⁹ facultatem bn̄ opandi p ſpm̄ſanctū. Que qualiter intelligi debeant Aug. in li. retractationum apit dicens. Uerum eſt quidē a deo eſſe quod opamur bonū. ſed eadem regula vtriuſqꝫ eſt. ⁊ volendi. ſ. ⁊ faciendi. ⁊ vtrūqꝫ ipſius eſt. quia ipſe ꝑparat voluntatem ⁊ vtrūqꝫ noſtrū ē. quia nō fit niſi volētib⁹ nobis Illa itaqꝫ ꝑfecto nō dixiſſem. ſi iam ſcirem etiā ipſam fidem inter ſpūſſancti munera reperiri.

Aug⁹ in li. retracta. qͣliter hec accipi debeant.

Adhuc addit aliud qđ videt̃ contrarium. g

Illud etiam diligēter eſt inſpiciendū qđ Aug⁹ in lib. ſentētiarū ꝓſperi ait. ſ. quia poſſe habere fidem. ſicut poſſe habere charitatē. natura ē hoim. habere aūt fidem ſicut habere charitatem gr̄a eſt fideliū. Quod nō ita dictum eſt tanq̄ ex libero arbitrio valeat haberi fides vł charitas. ſed q꞉ aptitudinem naturalē habet mens hominis ad credendū vel diligēdum que dei gratia ꝓuenta credit ⁊ diligit quod ſine gr̄a non valet.

Determīatio

Teſtimonio Hieronymi aſtruit quid tenendum de gratia ⁊ libero arbitrio. vbi triplex hereſis īdicatur ſcilicet Iouiniani. Manichei Pelagij. h

Id ergo de gratia ⁊ libero arbitrio indubitant̃ teneamus qđ Hieronym⁹ ī explanatione fidei catholice ad Damaſum papā. iouiniani ⁊ manichei ac pelagij errores collidēs docet. Liberū inq̄t ſic ꝯfitemur arbitriū. vt dicam⁹ nos ſemꝑ indigere dei auxilio. Et tam illos errare q̄ cū manicheo dicūt hoīē pctm̄ vitare non poſſe. q̄ illos q̄ cū iouiniano aſſerūt hoīē nō poſſe peccare. Uterqꝫ tollit arbitrij libertatem. Nos vͦo dicim⁹ hoīē ſemper ⁊ peccare ⁊ nō poſſe peccare. vt ſꝑ nos liberi ꝯfiteamur eſſe arbitrij. Hec eſt fides quā ī catholica eccleſia didicimus. ⁊ quā ſemꝑ tenuimus.

Iſta ē diſtinctio. xxviij. hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter oſtenſa efficienti gratia in libero arbitrio. Hic agit de ſufficienti liberi arbitrij ſine gratia. Et tria facit. Nam ꝑmo exprimit pelagianorum errorem. Secundo ſubdit eorum obiectiōes ⁊ obiectionū ſolutiones. Tertio ſubiungit veritatis affirmationem. Primum facit vſqꝫ ibi. Q autem dicunt. Secundum vſqꝫ ibi. Illud etiā diligent̃ Tertium vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus. quarum prima eſt hec. Et ſi liberuꝫ arbitrium in merito habeat magnam virtutem. tm̄ ſine gratia non ſufficit homini ad ſalutē. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ liberum arbitrium non ſufficit homini ſine gratia ad ſalutem. Quis pelagiana hereſis oppoſitum videat̃ ſentire. Nam pelagian⁹ monachus a quo talis hereſis denominatur. intantū de libero arbitrio preſumebat ꝙ aſſerebat gratiam dei dari ſm̄ eius merita. ⁊ etiam hominem poſſe implere mandata ſine gratia. Unde increpatus a commonachis ſuis dicentibus. ad quid gratia tunc neceſſaria eſſet. ſi ſine gratia poſſemus adimplere mādata. Qui reſpondit ad hoc vt homo facilius cum gratia mandata dei adimpleri poſſet. Addidit etiam alia inconuenientia que dicebat ex hoc ſequentia. ſ. orationes quas faciunt etiam nihil conferre his pro quib⁹ fiunt ſaltem infidelibus ⁊ peccatoribus. quia ex ſua ꝓpria voluntate conuertuntur ad deum. ⁊ nō ex noſtris orationib⁹. ⁊ ꝙ gratia datur ſm̄ merita noſtra ⁊ ꝙ puuli ſine originali peccato naſcunt̃. quod totuꝫ eſt hereticum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec licet viatoribus liberum arbitrium ſit innatū. tm̄ ſine gratia nullus poteſt dei adimplere ꝓceptum nec vitare peccatum. Hanc magiſter inſinuans ponit q̄nqꝫ rōnes quibus heretici illi. ſ. pelagiani ſuam hereſim confirmabant. Quarum prima eſt talis. Homo per ſolum liberum arbitrium ſine gratia poteſt vitare peccatū ⁊ facere bonum. ergo pōt p ſolū liberū arbitriuꝫ mereri. tenet conſequētia ex hoc. ꝙ non imputat̃ homini culpa quod vitare non poteſt. Aſſumptum ꝓbāt heretici autoritate beati Auguſtini. qua dicūt ꝙ voluntas eſt qua peccat̃ ⁊ qua recte viuitur Et reſpondens magiſter dicit beatum Auguſtinum illam autoritatem in libro retractationum gloſaſſe. et dicit eam cum additione fore intelligendam. ſcilꝫ ꝙ volūtas qua peccatur ⁊ recte viuitur. non poteſt ī bonuꝫ dirigi. niſi p gratiā dei a pctō mādata iuuet̃. Secunda eſt Si mādata dei ſine gratia dei ſeruari non poſſunt. tunc aliqui non ſeruātes ea non peccant. vt patet de puulis natis in peccato originali. ſed ꝯſequēs eſt falſum. ⁊ conſequētia patet autoritate beati Auguſtini dicentis ꝙ nullus debet reputari reus. iō q꞉ non fecit quod facere non potuit. Et reſpondēs magiſter dicit beatum Auguſtinuꝫ hoc ꝟbum ſcripſiſſe contra manicheos qui poſuerunt ī homine duas

eſſe naturas. vnam bonam. aliam malam. bonam a deo. malam vero a diabolo. quod ſi ita eſſet tunc ſm̄ illam malam naturam homo non poſſet facere bona nec vnꝙ̄ poſſet bonum velle. ⁊ tunc hmōi'nō eſſet ſibi imputandum ꝙ non faceret bonum nec etiam ꝙ eſſet malus. Tertia ratio ē hō reſurgere poteſt a peccato ſine gratia. igiꝰ poteſt facere bonum ſine gratia tenet conſequentia. ſed aſſumptum patet autoritate beati Auguſtini. qua dixit mutare voluntatem eſt i poteſtate noſtra Et reſpōdens magiſter dicit beatū Auguſtinū intellexiſſe ꝙ ꝙ̄uis mutare voluntatē ſit in poteſtate noſtra. hoc tm̄ eſt a deo ꝑ gratiā. Quarta ratio eſt. homo poteſt credere in deū abſqꝫ gratia igiꝰ ⁊c̄. conſequentia tenet. Antecedens patꝫ ꝑ beatum Auguſtinū dicentem ꝙ credere ⁊ velle ē noſtrū Et rūdet magiſter dicēdo ꝙ credere ⁊ velle dei ē ꝓncipaliter. noſtrū aūt ex conſequenti. Quinta ratio ē habere fidem ē naturale homini. igiꝰ homo ſine gratia poteſt credere in deū ⁊ habere fidem. ⁊ per cōſequens bene facere. Et rūdet magiſter dicēs ꝙ habere fidem ē naturale homini. ꝑ hoc non plus intendebat niſi ꝙ homo eſſet ſm̄ ſua naturalia aptus ad credendum ⁊ diligendum. ⁊ nihilominus credere ⁊ intelligere ſine gratia eſſe non poſſunt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ex predictis cōſtat omnes hereticos illos errare qui dicunt nos ad bonum dei auxilio non indigere. Hanc enī ꝓpoſitionem magiſter ponēs dicit ſententialiter illos hereticos errare q̄ ponunt hominem ꝓpter malam naturam non poſſe vitare peccatum. cuiuſmodi fuerunt manichei. ⁊ etiam alios q̄ ponunt homines non poſſe peccare ꝓpter naturam bonam. ſicut iouiniani. quia ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatem. ſm̄ quam vt tenet ſententia catholica. homo ſemper poteſt peccare ⁊ non peccare. Et tm̄ in ſpeciali.

Utrū hō ante peccatū eguerit gratia opante ⁊ coopante — a

DI. XXIX

P (p) Oſt hec conſiderandum eſt vtrum homo ante peccatum eguerit gratia opante et coopante? Ad qđ breuiter dicimuſ. q: non coopante tm̄: ſed etiam opante gratia indigebat. non q̄dem ſm̄ omnē opandi moduꝫ opantis gratie. Opatur em̄ liberando ⁊ ꝓparando voluntatem hominis ab bonū. Egebat itaqꝫ homo ea. nō vt liberaret voluntatē ſuam que peccati ſua nō fuerat. ſed vt prepararet ad volendum efficaciter bonuꝫ quod ꝑ ſe non poterat Non em̄ poterat bonū mereri ſine gratia. vt Aug' in ench. euidenter tradit. Illam inquit imortalitatem i qua poterat non mori natura hūana. ꝑdidit ꝑ liberū arbitrium. Hanc vero in qua nō poterat mori acceptura eſt ꝑ gratiā. quā fuerat ſi non peccaſſet acceptura ꝑ merituꝫ. Quis ſine gratia. nec tunc vllum meritū eē potuiſſet. quia ⁊ ſi ipſuꝫ peccatū in ſolo erat arbitrio ꝯſtitutuꝫ. nō tm̄ iuſticie habēde vel retinēde ſufficiebat liberū arbitrium niſi diuinū ꝓberetur adiutorium. Ecce his verbis ſatis oſtenditur ꝙ ante peccatuꝫ homo indigebat gratia operante ⁊ cooperante. Non enim habebat quo pedem mouere poſſet ſine gratia opantis ⁊ coopantis auxilio. habuit tm̄ quo poterat ſtare.

Q̄ operante ⁊ cooperante eguerit. ſed opāte nō eguerit ſm̄ omnē modū quo ipſa opaꝰ.

Aug' i ench.

Q̄ homo ante lapſum virtutes habuerit. — b

Preterea queri ſolet vtrum homo ante lapſum virtutem habuerit? Quibuſdam videtur ꝙ nō habuerit. id ita probare conantibus. Iuſticiā inquiunt non habuit. quia preceptum dei cōtempſit. nec prudentiam. quia ſibi non ꝓuidit. neqꝫ temperantiaꝫ. quia aliena appetijt. nec fortitudinem. quia praue ſuggeſtioni ceſſit. Quibus reſpondentes dicimus eum quidem non tunc habuiſſe has virtutes qn̄ peccauit. ſꝫ ante. ⁊ tūc amiſiſſe. Q̄ multis ſanctorū teſtimonijs cōprobaꝰ. Ait em̄ Aug' in quadam omelia. Adam perdita charitate mal' inuēt' ē. Itē. Princeps vitiorum dū vicit Adam de limo terre ad imaginem dei factū pudicitia armatū. temperantia compoſitū. charitate ſplendiduꝫ primos parētes illis donis ac tātis bonis expoliauit. pariterqꝫ ꝑemit. De hoc eodē Amb. ad Sabinū ait. Q̄n̄ adam ſolus erat nō eſt ꝓuaricatus. quia eius mens deo adherebat Sup pſ̄. quoqꝫ dicit. Q̄ homo an̄ pctm̄ beatiſſimus aurā carpebat ethereā. Sꝫ quō ſine virtute beatiſſimus erat? Auguſtin' quoqꝫ ſup Gen̄. dicit Adaꝫ an̄ peccatum ſpiritali mēte ꝑditū fuiſſe. Nō eſt ergo dubitandū hominem an̄ pctm̄ virtutib' fulſiſſe. ſꝫ illis ꝑ peccatū expoliatum fuiſſe.

Teſtimonijs ſanctorū affirmat hoīeꝫ primuꝫ habuiſſe virtutes.

Ambroſi'

Aug'. ſuper Gen̄.

De eiectiōe hoīs de ꝑadiſo. — c

In illi' quoqꝫ peccati penā eiect' ē d̄ ꝑadiſo in iſtū miſeriarū locū. ſicut in Gen̄. legiꝰ. Nūc ergo ne forte mittat manū ſuā ⁊ ſumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat ineternū. emiſit eū de' d̄ paradiſo voluptatis. His v̄bis inſinuari videꝰ ꝙ nunqꝫ moreretꝰ. ſi poſtea d̄ illo ligno ſumpſiſſet.

Quō intelligendum ſit illud ne ſumat de ligno vite ⁊ comedat et viuat ineternum. — d

De ligno vite ne ſumat quod negandum eſt
Gladius flammeus pene temporales ſunt verſatiles quia tempora volubilia ſunt

Sed quia per pec-

catū iam mortuū corpus habebat. illa verba ex tali intellectu accipi poſſunt. De⁹ modo irati loquens. de homine ſupbo ait. Uide te ne forte mittat manū ſuā 7c. id ē. cauete vos angeli ne comedat de ligno vite q̄ indignus eſt. d̄ quo ſi pſtitiſſet comederet 7 viueret ineternum. Sed modo ꝓpter inobediētiā indignus eſt comedere. Et ſicut verbo dixit ita ope exhibuit. Emiſit eīn eū de us d̄ paradiſo voluptatis in locū ſibi congruum. ſicut plerūq̄ malus cum inter bonos viuere ceperit. ſi in melius mutari noluerit. de bonorū congregatione pellitur pondere praue ꝯſuetudinis preſſus.

De flammeo gladio ante paradiſum poſito. e

Ne vo ad illd̄ poſ-

ſet accedere. collocauit de⁹ ante paradiſum cherubin 7 flammeū gladiū atq̄ verſatilem ad cuſtodiendā viam ligni vite. Quod iuxta lrāʒ poteſt hoc modo accipi Quia per miniſteriū angelorū ignea cuſtodia ibi cōſtituta fuit. Hoc eīn p celeſtes poteſtates i paradiſo viſibili factum eſſe credendum ē. vt p angelicū miniſteriū ibi eēt q̄daʒ ignea cuſtodia. nō tñ fruſtra. ſʒ quia aliq̄d ſignificat de paradiſo ſpūali. Cherubin eīn interpretatur plenitudo ſcientie. hec ē charitas q̄r plenitudo legis eſt ꝺilectio. Gladi⁹ aūt flāme⁹ pene tempales ſunt. que verſatiles ſunt. q̄r tempora volubilia ſunt. Illa ergo ad cuſtodiā ligni vite ido poſita ſunt ante paradiſuʒ. quia ad vitā nō redit̄ niſi p cherubin. ſ. plenitudinē ſcientie. i. charitatem 7 p gladiū verſatilem. i. tollerantiā paſſionum tempalium.

An hō ante peccatū comederit de ligno vite. f

Poteſt autem que

ri. vtr̄ d̄ ligno vite añ pctm̄ comoderit hō. De h̄ Aug⁹ in li. de baptiſ. par. ſic ait. Recte ꝑfecto intelligūt̄ p̄mi homīes añ maligna diaboli ꝑſuaſionem abſtinuiſſe a cibo vetito. atq̄ vſi fuiſſe ꝯceſſis. His verbis oſtēdit̄ q̄ d̄ ligno vite añ pctm̄ ſūpſerint. q̄bus p̄ceptum erat vt de oīm ligno paradiſi comederēt. niſi de ligno ſcie boni 7 mali.

Quare non ſunt facti imortales ſi comederūt de ligno vite. g

Quare ergo perpe

tua ſoliditate 7 beata immortalitate veſtiti nō ſunt. vt nulla infirmitate vel etate in deterius mutarent̄? Hanc eīn virtutem naturaliter illud lignū habuiſſe dicit̄. Sʒ forte hoc nō cōferebat. niſi ſepe de illo ſumeret̄. Potuit ergo fieri vt de illo ſumeret ſemel 7 nō ſepi⁹. qui p aliquā morā in paradiſo fuiſſe intelligit̄. cum ſcriptura dicat eū ibi ſo porатum fuiſſe. qñ coſta de latere eius aſſūpta eſt. 7 inde formata mulier. et aīalia ante eū ducta. q̄bus noīa impoſuit.

Iſta ē diſtinctio. xxix. hui⁹ ſecundi libri. In qua magiſter oſtēſa ſufficiētia liberi arbitrij ſine gratia in oībus generaliter. Agit de eiuſdem inſufficientia in primis parentib⁹ ſpecialiter Et tria facit. Nam primo agit de gratia quam adam in ſtatu innocentie habuit Secundo de pena peccati p quam paradiſum amiſit. Tertio inquirit an etiaʒ d̄ ligno vite in ſtatu illo comedit. Primum facit a principio diſtinctionis vſq̄ ibi. In illi⁹ quoq̄ peccati Secundum vſq̄ ibi. Poteſt autem queri Tertium vſq̄ ad finem diſtinctionis In ſpeciali enim ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus. quarum prima eſt hec. Primus homo in ſtatu innocentie nō indiguit gratia ad expellendum maliciam ſed 7 gratia 7 charitate indiguit ad exercendum iuſticiaʒ. Hāc enī ꝓpoſitionem magiſter ponens querit duas queſtiones quarum prima eſt hec. Utrum primus homo indiguit gratia in ſtatu innocentie tam opante q̄ cooperante. Et reſpondet q̄ indiguit vtraq̄ gratia non tamen indiguit gratia operante ſm omnem opandi eius modum. Nam illa gratia opat̄ duobus modis ſcʒ liberando liberum arbitrium a malo. 7 ſeruitute peccati. 7 ſm illum moduʒ videlicet opandi grā operante primus homo in ſtatu innocentie non indiguit eo q̄ ſine peccato erat. Alio modo opat̄ illa grā preparando hominis voluntatem ad bonum 7 ſm illaʒ eius opationem primus homo ipſa indiguit. cū eius voluntas per ſe in bonum efficaciter moueri non potuit. quod probat magiſter autoritate beati Auguſtini. Secunda queſtio eſt hec. Utrum primus homo in ſtatu innocentie habuit etiam virtutes. Et reſpondet q̄ aliq̄b⁹ videtur q̄ non habuerit eas. quod hoc modo ꝓbant. iuſticiam non habuit. q̄r p̄ceptum dei contempſit. prudentiaʒ non habuit. quia ſibi nō prouidebat. nec temperantiam habuit. quia aliena petijt. nec fortitudinem quia praue ſuggeſtiōi nō reſtitit. Sʒ mgr̄ hmōi ꝑſuaſioni reſpondens dicit q̄ lʒ adam qñ actualiter peccauit tunc illas virtutes non habuit. nihilominus tñ habuit eas ante pctm̄ qñ diuerſis ſanctorum autoritatib⁹ confirmat. Ex cuius q̄ſtionis ſolutione patet q̄ conſtat primuʒ hominem in ſtatu innocētie virtutes habuiſſe q̄s peccando dicitur abieciſſe. Secunda ꝓpoſitio ē hec. Primus parēs ꝓpter peccati indignitatē fuit de paradiſo expulſus 7 ꝓhibit⁹ de ligno vite edere ꝓpt̄ q̄ȯ poterat ſi pſtitiſſet ineťnū viuere. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ inſinuās dic̄ q̄ p̄m⁹ hō in penā ſui pcti excluſus ē a loco voluptatis. 7 ab eſu ligni vite. p cui⁹ vſū ineťnum poterat viuere. nō q̄dē poſt pctm̄ d̄ ipo edēdo. ſʒ añ. Ubi ſoluit autoritatē Geñ. q̄ videt̄ innui q̄ etiā poſt peccatū ſi de ligno vite comediſſet ineternuʒ vixiſſet

Et dicit q autoritas dicit. videte ne forte manum ſuam mittat ad lignum vite. ⁊ viuat ineternũ. q̃ ſic gloſanda eſt. Uidete vos angeli ne comedat d̕ ligno vite quo indignus eſt De quo ſi p̄ſtitiſſet et comediſſet viueret ineternũ. Et ſubdit q ad impediẽdũ reditũ hominis in paradiſum appoſita eſt angelica ⁊ ignea cuſtodia. ſ. cherubin ⁊ flammeus gladius atqꝫ v̕ſatilis ne poſt peccatum pateat hominibus illuc acceſſus. Tertia propoſitio eſt hec Licet ſit probabile adam in ſtatu innocentie comediſſe de ligno vite. tñ quia frequenter eius vſum non habuit immortalitatem non obtinuit. Hanc magiſter probans q̃rit Utrꝫ ante peccatum etiam de ligno vite comederit. ⁊ ſi comederit quare non fuit factus immortalis. Et reſpõdens dicit q comedit de ipſo ante peccatũ eo q omnia ligna preter vnum ſibi ad vſum fuerunt conceſſa ſed ex hoc non fuit effectus immortalitatis. quia nõ frequẽter de ip̄o guſtauit Cũ lignum illud ꝯferre immortalitatem non poterat. niſi per frequẽtem eius vſum. Et tñ in ſpeciali.

Q per adã peccatũ ⁊ pena tranſijt in poſteros. a

DI. XXX

IN ſuperioribus inſinuatũ ẽ licet ex p̄te. nõ enĩ p̄fecte ſufficimus exponere qualiter p̄mus hõ deliq̃rit. ⁊ quã ꝓ pctõ penaꝫ ſubierit: quib' adijciendũ ẽ peccatũ ſimul ac penam p̱ eum tranſiſſe in poſteros. Sicͣ ap̄ls oſtendit inquiens. Sicut p̱ vnũ hominez peccatũ in hũc mundũ intrauit. ita in oẽs homines mors p̱tranſijt.

Utrũ illud peccatũ fuerit originale vel actuale. b

Hic primo vidẽdũ eſt. quod fuit illud peccatuꝫ originale. ſ. an actuale. ⁊ ſi de originali intelligat̃. ꝯſequẽter quid ſit originale peccatum. ⁊ q̃re dicatur originale. ⁊ quõ p̱tranſierit vel p̱trãſeat in omnes diligẽter inueſtigandum eſt.

Quidaꝫ illud accipiũt d̕ actuali.

Quibuſdam placuit de peccato actuali ade illud accipere aſſerẽtibus hoc apoſtolum ſenſiſſe cuꝫ inferius ait. Sicut p̱ inobedientiam vnius hominis pctõres ꝯſtituti ſunt multi. ita ⁊c̃. Euidẽter inq̄unt etiam ip̄o nomine exp̄mit apoſtolus peccatũ qđ p̱ vnũ hoiem intrauit in mũdũ. ſ. inobediẽtiam. Inobediẽtia v̕o pctm̄ actuale eſt.

Quõ intraſſe in mũdũ dicũt. c

Hoc autem dicunt intraſſe in mũdũ nõ traductione originis ẜ ſilitudine preuaricatiõis. oẽſqꝫ in illo vno peccaſſe dicũt. quia omib' ille vn' peccandi exemplũ extitit. Hoc male ſenſerũt q̄daꝫ heretici qui dicti ſunt pelagiani. d̕ quibus Aug' in lib. de baptiſmo puulorum cõmemorat dicens. Sciendũ eſt inq̄t hereticos quoſdã qui nominati ſint pelagiani dixiſſe pctm̄ p̄me tranſgreſſionis in alios homies nõ ꝓpagatione ſed imitatione trãſiſſe. Unͣ etiam in puulis nolũt credere p̱ baptiſmũ ſolui originale peccatuꝫ. quod ĩ naſcentib' nullum eſſe om̄ino contendunt. Sed eis dicitur. quia ſi apoſtolus peccatum imitationis nõ ꝓpagationis itelligi voluiſſet'. eius p̄ncipem nõ adam ſed diabolũ diceret De quo in lib. Sapieñ. dicit̃ Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terraꝝ. Et quia nõ vult intelligi hoc eſſe factũ ꝓpagatiõe ſed imitatione: ꝯtinuo ſubiũxit ſcriptura Imitant̃ autem eum q̄ ſunt ex p̄te ip̄ius. Imitant̃ quidem adam quotquot p̱ inobediẽtiã tranſgrediunt̃ mandatuꝫ dei. Sꝫ aliud eſt quod exemplum eſt voluntate peccantibus. aliud quod origo eſt cum peccato naſcentibus. Non eſt igit̃ accipiẽdũ peccatũ ade tranſiſſe in om̄es imitatiõis tm̄ exẽplo ſed ꝓpagationis ⁊ originis vitio.

Hoc dicũt pelagiani.

Hic aperit illud eſſe peccatum originale qđ trãſit in poſteros d

Et ẽ illud peccatuꝫ originale. vt aperte Aug' teſtat̃ quod per adam tranſiuit ĩ om̄es p̱ eius carnem vitiatam ꝯcupiſcentialiter generatos.

Quid ſit originale peccatuꝫ hic inquiritur. e

Quod diligẽter in ueſtigandum eſt. quid ſit: De hoc enĩ ſancti doctores ſub obſcuritate locuti ſunt atqꝫ ſcholaſtici doctores varia ſenſerunt.

Quorũdã de originli peccato opinio.

Quidaꝫ enim putant originale peccatũ eſſe reatum pene pro peccato primi homis id ẽ. debitum vel obnoxietatem quo obnoxij ⁊ addicti ſumus pene temporali ⁊ eterne ꝓ primi hominis actuali peccato. quia pro illo vt aiunt omnibus debet̃ pena eterna. niſi p̱ gratiaꝫ liberentur. Iuxta horuꝫ ſentẽtiam oportet dici originale peccatum nec culpam eſſe nec penam. Culpam non eſſe ip̄ſi fatentur. pena quoqꝫ ẜm eos eſſe non poteſt. Quia ſi debitum pene originale peccatum eſt. cum debitum pene non ſit pena. nec originale peccatum eſt pena.

Quod etiã quid eorũ admittunt. dicẽtes
in ſcriptura originale pctm̃ ſepe nominari
reatũ. ⁊ reatũ ibi intelligunt vt dictũ ẽ ob-
noxietatẽ pene. ⁊ ea rõne aſſerunt peccatũ
originale dici eſſe in puulis. quia puuli ꝑ
illo primo peccato rei ſũt pene. ſicut ꝑ pec
cato iniqui parẽtis aliquãdo exulant filij
ſm̃ iuſticiã fori.

**Q originale peccatũ ẽ culpa auto-
ritatibus ꝓbat. f**

Sz q originale pec-
catum culpa ſit. plurib⁹ ſanctoꝝ teſtimo
Gregori⁹ nijs edocet. Super Exod. vbi dr̃ Primo
genitũ aſini mutabis oue. Greg⁹ ait. Om-
nes in peccatis nati ſumus ⁊ ex carne dele
ctatione cõcepti culpã originalem nobiſcũ
traximus. vñ ⁊ volũtate noſtra peccatis im
plicamur. Ecce culpã originale dixit nos
Auguſti. trahere. Vñ conſtat originale pctm̃ culpã
eſſe. Aug⁹ quoq; in lib. de natura ⁊ gratia
de hoc eodem ſic ait. Om̃es (vt ait aplus)
peccauerũt. vtiq; vel in ſeipis vel in adaz
quia ſine peccato nõ ſunt. vł q̄d originalit̄
cõtraxerunt. vel q̄d malis morib⁹ addide-
runt. Pctm̃ eñ p̃mi hominis nõ ſolum ip
ſum. ſ; om̄e necauit genus humanũ. q2 ex
eo dãnationẽ ſimul ⁊ culpã ſuſcepim⁹ Idẽ
ſup ps̃. l. Q̄d de corpe mortuo ſeminat̃ cũ
vinclo pcti originalis naſcit̃ ⁊ mortis. Jõ
igit̃ ſe in iniq̃tatib⁹ cõceptũ dicit dauid q2
in om̄ib⁹ trahit̃ iniq̃tas ex adã ⁊ vinculũ
mortis Nemo eñ naſcit̃. niſi trahẽs penã ⁊
meritũ pene Meritũ ãt pene pctm̃ ẽ. Om̄s
ḡ q̄ naſcit̃ p carnis concupiſcẽtiã pctm̃ tra
hit Pctm̃ itaq; originale culpa ẽ. quã oẽs
In eccleſiaſticis dogmatibus. ꝯcupiſcẽtialit̃ ꝯcepti trahunt. Vñ i Eccl.
dogmatib⁹ ſcptũ ẽ. Firmiſſime tene ⁊ nul
latenus dubites oẽm hoiem q̄ p cõcubitũ
viri ⁊ mulieris concipit̃ cũ originali pctõ.
naſci ĩpietati ſbditũ mortiq; ſbiectũ ⁊ ab h
nat̃ a ire naſci filiũ. ⁊ q̄ nulli⁹ liberat̃ niſi p fi
dem mediatoris dei ⁊ hoim. His ⁊ alijs au
toritatib⁹ euident̃ oñdit̃ pctm̃ origiale cul-
pam eẽ. ⁊ in oib⁹ ꝯcupiſcentialit̃ genitis tra
hi a parentibus.

**Quid ſit q̄d dr̃ pctm̃ originale ſcz
fomes pcti. i. ꝯcupiſcẽtia. g**

Nunc ſupereſt vi-
dere q̄d ſit ipm originale pctm̃? Q̄d cũ nõ
ſit actuale. nõ ẽ act⁹ ſiue mot⁹ aie vł corpis
Si eñ act⁹ eſt aie vel corpis. actuale vtiq;
pctm̃ ẽ Sz actuale ñ ẽ. nõ ẽ ḡ act⁹ vel mot⁹
Quid ḡ origiale pctm̃ dr̃? fomes pcti. ſ. cõ-
cupiſcẽtia vel ꝯcupiſcibilitas. q̄ dr̃ lex mẽ-
broꝝ. ſiue lãguor nature. ſiue tyrãn⁹ q̄ ẽ in
mẽbris nr̃is. ſiue lex carnis. Vñ Aug⁹ i li. Auguſti.
de baptiſmo puuloꝝ. Eſt i nob ꝯcupiſcẽ
tia q̄ nõ ẽ pmittẽda regnare Sũt ⁊ ei⁹ deſi
deria q̄ ſunt actuales ꝯcupiſcẽtie q̄ ſunt ar-
ma diaboli. que veniũt ex lãguore nature.
Lãguor aũt iſte tyrãn⁹ ẽ q̄ mouet mala de
ſideria. Si ergo vis eẽ victor tyrãni atq; i
ermẽ inimicũ iuenire. nõ obedias ꝯcupiſcẽ
tie male. His v̓bis oñdit̃ fomitem peccati
eſſe concupiſcentiã.

**Quid noie ꝯcupiſcentie intelligit̃
q̄ dicit̃ fomes peccati. h**

Nomine autem cõ-
cupiſcẽtie nõ actũ ꝯcupiſcẽdi. ſ; vitiũ p̃mũ
ſignificauit. cũ eã dixit legẽ carnis Vñ idẽ
in tractatu de v̓bis apli ait. Semp pugna
eſt in corpe mortis hui⁹. quia ipſa cõcupi-
ſcentia cũ qua nati ſumus finiri non põt q̃
diu viuim⁹. quotidie minui põt. finiri non
põt. Que aũt eſt ꝯcupiſcẽtia cuz qua nati
ſum⁹? Vitiũ vtiq; eſt q̄d puulũ abilẽ ꝯcu-
piſcere facit. adultũ etiã cõcupiſcentẽ red-
dit. Sicut eñ i oculo ceci i nocte vitiũ ceci
tatis eſt ſi nõ apparet. nec diſcernit̃ inter vi
dentẽ ⁊ cecũ niſi luce veniente. ſic in puero
vitiũ eẽ nõ apparet donec etatis ꝓuectioris
tp̃s occurrat. Ex his dat̃ itelligi q̄d ſit
originale pctm̃. ſ. vitiũ ꝯcupiſcẽtie. quod i
oẽs ꝯcupiſcentialit̃ natos p adaz intrauit Q p adã ori ginale pctm̃ i oẽs itrauit. i. ꝯcupiſcẽtia.
eoſq; vitiauit. Vñ Aug⁹ in li. d̄ baptiſmo
puuloꝝ. Adã p̃ter imitatõis exemplũ. oc
culta etiã tabe carnalis ꝯcupiſcẽtie ſue. ta-
bificauit in ſe oẽs de ſua ſtirpe venturos.
Vñ apls recte ait. In q̄ oẽs peccauerunt.
Circũſpecte ⁊ ſine ambiguitate dicit h
apls. Siue eñ intelligat̃ in quo homine ſi
ue in quo pctõ ſanũ eſt In adã eñ oẽs pec Auguſ. in li. de baptiſmo puuloꝝ quõ itelligatur in quo oẽs peccauerunt.
cauerunt vt in materia. nõ ſolũ ei⁹ exemplo
vt dicunt pelagiani. Oẽs eñ ille vnus ho
mo fuerãt. i. in eo materialiter erant. Ma
nifeſtũ eſt itaq; omnes in adam peccaſſe. q̄
ſi in maſſa. Ipe enim per peccatum corru-
ptus. quos genuit oẽs nati ſunt ſub pecca
to Ex eo igitur ſicut cuncti conſtituti ſunt
peccatores. ita et in illo vno peccato quod
intrauit in mundũ recte omnes dicuntur
peccaſſe. quia ſicut ab illo vno homine. ſic
ab eodẽ vno pctõ imunes eẽ ñ p̃nt. niſi ab
ei⁹ reatu p xp̄i baptiſmũ abſoluant̃. Alia

Aug⁹ de baptiſ. par. ergo ſunt ꝓpria peccata in quibus tm̄ pec
cant quorū peccata ſunt. Aliud hoc vnuȝ
in quo om̄es peccauerunt. i. ex q̄ oēs pec
catores inſtituti ſunt.

Quod ſit peccatuȝ in quo omnes
peccauerunt. ſ. originale quod ex
inobediētia ꝓceſſit. i

Hoc ē origiale pec
catum quo peccatores naſcunt̄ om̄es con
cupiſcētialiter geniti. quod ex adā ſiue ex
eius inobedientia emanauit ⁊ in poſteros
demigrauit. Vn̄ apl's cōſequēter ꝑ inobe
dientiam vnius hominis. multos dicit cō
ſtitutos eſſe pctōres. que eſt actuale pctm̄
Cum autē dixerit ꝑ vnum hoiem pctm̄ in
traſſe i mūdū ⁊ in eo oēs peccaſſe: qd̄ ꝺ ori
ginali dictū eſſe oportet accipi.

Ex quo ſenſu dictuȝ ē per inobedi
entiam vnius multi ſunt conſtitu
ti peccatores. k

Quod ergo ait per
inobediētiā vnius multi cōſtituti ſunt pec
catores. eo ſenſu dictū eſſe intelligendū eſt.
quia ex inobediētia ade. ſ. ex peccato actu
ali ade ꝓceſſit originale peccatum q̄ om̄es
peccatores naſcunt̄ vt in illo eſſet. ⁊ in om
nes trauſiret.

Q peccatū originale in Adā fuit ⁊
in nobis eſt l

Vnde Aug⁹ Juli
ano heretico nullū pctm̄ in ꝑuulis eſſe con
tendenti rn̄dens. apte aſſerit pctm̄ origina
le ex voluntate ade ꝓceſſiſſe. ac ꝑ eius ino
bedientiam in mundū intraſſe. Querit eni
Questio iuliani. Julianus. ꝓ quid pctm̄ inuenit̄ in paruu
lo. ita inquiens. Nō peccat iſte q̄ naſcitur.
Nō peccat ille qui genuit Nō peccat ille q̄
condidit. Per quas igit̄ rimas inter tot ꝑ
ſidia innocētie peccatum fingis ingreſſuȝ?
Rn̄ſio augu. Et rn̄det ſancta pagina. Per vnum hoieȝ
pctm̄ intrauit in mūdū. ꝑ vni⁹ inobediētiā
ait apl's. Quid q̄rit ampli⁹? q̄d q̄rit apti⁹?
Questio Juliani. Jtē inq̄t Julian⁹. Si ꝑ hoiem pctm̄ intra
uit in mūdū? pctm̄ vel ex volūtate ē vel ex
natura ē. Si ex volūtate ē. mala ē volūtas
q̄ pctm̄ facit. Si aūt ex natura ē. mala ē na
Rn̄ſio augu. tura. Cui rn̄deo. ex volūtate pctm̄ ē. Que
rit forte. Vtrū originale pctm̄ ex volūtate
ſit? Rn̄deo prorſus ⁊ originale pctm̄ ex vo
lūtate eē. q: h̄ ex volūtate ꝑmi hois ſemia
tum ē vt in illo eēt. ⁊ in oēs trāſiret.

Obiectio quorūdā cōtra id quod
ſupra dictum eſt om̄es in Adaȝ fu
iſſe homies. m

Ad hoc auteȝ q̄ di
xim⁹ in adam fuiſſe oēs hoies. q̄dā xborū
ſectatores ſic obijciūt dicētes Nō ois caro
q̄ ab adā traducta ē. in eo ſimul exiſtere po
tuit. q: multo maioris q̄titatꝪ ē q̄ fuit cor
pus ade. Jn q̄ nec tot etiā athomi fuerunt
q̄t ab eo hoies deſcēderūt. Quocirca verū
nō eſſe aſſerūt ſubam vniuſcuiuſq̄ i primo
fuiſſe parente.

Reſponſio vbi apitur qualiter fue
runt i Adā ſm rōneȝ ſeminaleȝ. et
quō ex deo deſcenderint. ſ. lege ꝓ
pagationis. n

Quibus reſponde
ri pōt. q̄ materialit̄ atq̄ cauſalit̄. nō forma
liter dꝫ fuiſſe in ꝑmo hoie: om̄e qd̄ i huma
nis corꝑib⁹ naturaliter ē. deſcēditq̄ a ꝑmo
parēte lege ꝓpagationis ⁊ in ſe auctum et
multiplicatuȝ eſt nulla exteriori ſuba in id
trāſeūte. ⁊ ipm̄ i futuro reſurget. Fomētuȝ
q̄dē habet a cibis ſȝ nō ꝯuertunt̄ cibi i hu
manā ſubam. q̄ ſcȝ ꝑ ꝓpagationeȝ deſcēdit
ab adaȝ. Tranſmiſit eni adā modicum q̄d Quō ꝑ ꝓpagationē deſcēdit.
de ſuba ſua in corꝑa filiorū q̄n eos ꝓcrea
uit. i. aliq̄d modicū de maſſa ſube ei⁹ diui
ſum ē. ⁊ inde formatū corp⁹ filij. ſuiq̄ mltī
plicatiōe ſine rei extrinſece adiectōe auctū
ē. Et de illo ita augmētato aliq̄d ide ſepat̄
vn̄ formant̄ poſterorꝫ corꝑa. ⁊ ita ꝓgredi
tur ꝓcreatiōis ordo lege ꝓpagatiōis vſq̄
ad finē hūani generꝪ. Jtaq̄ diligenter ac ꝑ
ſpicue intelligētib⁹ ptȝ om̄es ſm corꝑa in
adā fuiſſe ꝑ ſeminalē rōneȝ. ⁊ ex eo deſcen
diſſe ꝓpagatiōis lege.

Autoritate ⁊ rōne ꝓbat̄ nihil ex
triſecū ꝯuerti hūanā ſubſtātiā o

Q vero nihil extri
ſecū i hūani corꝑis naturā trāſeat. Vitas i
euāgelio ſignificat dicēs. Oē qd̄ itrat i os
i vētrē vadit ⁊ i ſeceſſū emittit̄. Qd̄ etiā rō
ne oñdi pōt h̄ mō. Puer q̄ ſtati p⁹ ortū mo
rit̄ i illa ſtatura reſurget quā habitur⁹ erat
ſi viueret vſq̄ ad etatē triginta annorꝫ nul
lo vitio corporis impedit⁹ Vnde ergo illa

ſubſtantia que adeo parua fuit mortua. in reſurrectione tā magna erit. niſi ſui i ſe multiplicatione. Unde apparet ꝙ etiã ſi viueret. nō aliunde ſed in ſe augmētaret illa ſubſtantia. Sicut coſta de qua facta ē mulier. ⁊ ſicut panes euāgelici Non inficiamur tñ qn cibi ⁊ humores in carnem ⁊ ſanguinem tranſeūt. Sed nō i ꝟitate humane nature que a primis deſcendit parentib⁹. que ſola in reſurrectione erit. reliqua vero caro. in quã cibi tranſeūt tanꝙ ſupflua in reſurrectione deponet. que tñ ciborũ aliarũq ꝫ rerum fomentis coaleſcit.

Quod cibi in carnem tranſeūt ſed non in eā q̄ deſcēdit ab adam.

Iſta ē diſtinctio. xxx. hui⁹ ſecūdi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de peccato primorū parentum quo perſona corrumpebat naturam Incipit agere de peccato ꝑuulorũ quo natura corrumpit ꝑſonam. Et tria facit Nam primo oſtendit eē tale peccatum in genere. Secundo manifeſtat ipſum in ſpē. Tertio reſpondet queſtioni ex dictis originate. Primum facit a principio diſtinctionis vſq ibi. Qō diligenter inueſtigandū eſt. Secundũ vſq ibi Ad hoc autem. Tertium vſq ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Parentum primorum primum originale actuale peccatum fuit mortale. et ab eis in poſteros deriuatum Hanc magiſter intēdens ꝓponit ꝙ peccatum ⁊ pena peccati in poſteros trāſeunt. ⁊ tale peccatum dixerunt quidam eſſe peccatũ actuale ipſius ade. quod ꝓbat autoritate apoſtoli dicentis. ꝙ peccatum quod ꝑ vnum hominē in mūdũ intrauit ſit inobedientia que videtur eſſe peccatum actuale. vt dicit opinio iſta. Alij ꝟo ſicut pelagiani dixerunt peccatū quod in mundum intrauit ꝑ adam etiam eſſe peccatum actuale. ſed non ipſius ade. ſed peccatum cuiuſlibet hominis quod dicebant ꝑ adã in mundum introductum eſſe. non introductione originis. ſed ſimilitudine preuaricationis. eo ꝙ ille vn⁹ oīmbus exemplum reliquit. Sed illud non videtur bene conſonum. quia dato ꝙ peccatum originale diceretur ſolum exemplum peccati preſciti ad peccandum. tunc deberet etiam dici ꝙ tranſiret a demone i homines qui primum exemplum peccandi reliquit. Et ipſe tanꝙ primus in poſteros a peccantibus imitatur. quod quia eſt inconueniens ideo dicit mgr̄ eē tenendum peccatum ab adam trāſiuiſſe in poſteros non ſolum imitationis exemplo. ſed propagationis ⁊ originis vitio. quod probat per beatum Auguſtinum apte dicentem. ꝙ originale peccatum tranſiuit ab adam in omnes ꝑ eius carnem vitiatam concupiſcentialiter generatos. Secunda ꝓpoſitio eſt hec Originalis culpa eſt quedã habitualis ⁊ vitioſa cōcupiſcētia excitans in nobis contra rationem deſideria. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ peccatũ ꝑmi hominis eſt ſm veritatem culpa a primis parentib⁹ ꝑ originem in poſteros traducta que culpa nō ē act⁹ hominis. ſed quedam habitualis ⁊ vitioſa concupiſcentia excitans in homine mala deſideria: que quādoq ꝫ in ſacra ſcriptura a ſanctis doctoribus nominatur languor nature. quādoq ꝫ lex membrorũ. quandoq ꝫ fomes peccati. qñq ꝫ lex carnis. quādoq ꝫ tyrann⁹. quādoq ꝫ concupiſcentia vel concupiſcibilitas. Poſtea ſoluit duas difficultates cuiuſdã heretici iuliani ſcʒ querentis. Primo quō peccatum originale ſubintret ꝑuulos. cum nec ipſe genitus. nec generās peccet. nec conditor. Et reſpōdet ſm beatum Auguſtinum ſententialiter dicentē. ꝙ odioſa primi parētis inobedientia eſt cauſa quare in nobis nata eſt fomes peccati ⁊ concupiſcentia. Secundo queſiuit. an illō peccatum ſit a natura vel a voluntate. Et reſpondet ſententialiter dicens. ꝙ licet peccatum originale ſit i nobis neceſſariũ. tamen in primo parente qui ipm traduxit fuit voluntarium Tertia ꝓpoſitio ē hec Oēs qui deſcendunt ab adam ꝓpagatiōis lege fuerunt in lumbis eius ſeminali ſeu materiali ratione. Hanc magiſter probans querit. quō in adam potuerunt omnes homines ſm carnem eſſe. cum nec tot athomi in ipo eſſe potuerunt quot homines ab ipſo proceſſerunt. Et reſpondens dicit. ꝙ omnes homines materialiter ⁊ cauſaliter in ipo fuerunt. quia aliquid ab ipſo deciſum eſt. a quo ſine alterius additione ꝑ ſolam multiplicationem materie in ſeipam corpus filij eius generatum ⁊ actum eſt. ⁊ ſic ꝑ ſimile ꝑ deciſionem factam in poſteros genus humanũ multiplicatum eſt. ita ꝙ nihil oīno exterius adueniens tranſit in veritatē humane nature. qō ꝓbat primo autoritate euangelij dicentis Oē quod intrat i os in ventrem vadit. Secundo ꝑ hoc ꝙ omnes in reſurrectione habebūt quantitatē ꝑfectam ſine alterius materie additiōe. Ex iſtis tñ nō negat mgr̄ ꝙ alimētum tranſeat in carnē. ſed negat ꝙ tranſeat i humane nature veritatem. Et tm̄ in ſpeciali.

Quomodo peccatum originale a patribus tranſeat in filios. an ſm animā an ſm carnem. a

Nunc ſuper eſt inueſtigare qualiter illō peccatum a patrib⁹ traducat in filios. ſ. an ſm ſolam animā. an ſm carnem. ſiue ſm vtrūq ꝫ: Putauerunt quidam ſm aiã trahi peccatum originale. non ſolū ſm carnem. quia non ſolum carnem ſed ⁊ animã extraduce eſſe arbitrati ſunt. Sicut enim i generatiōe prolis de carne paterna ſubſtātialiter trahit caro. ita etiā de gignētis anima. animā geniti eēntialiter deduci ab his exiſtimabatur. Ideoq ꝫ ſic de corrupta carne caro corrupta ſeminat. ita etiā d anima peccatrice aīa peccatrix corruptione originali infecta. ab illis trahi dicit.

DI. XXXI

Opinio quorundã male credētiũ aīas eē extraduce.

Predictā opinionē damnat ⁊ ꝙ per carnē traducat peccatū dicit. ⁊ quō oſtendit. b

Hoc autē fides catholica reſpuit. ⁊ tanꝙ veritati aduerſum damnat. que nō animas ſed carnem ſolā ſicut ſupius diximus extraduce eſſe admitit. Non ergo ſm animam ſed ſm carnem

ſolam peccatũ originale trahit a parẽtib⁹
Eſt em̃ pctm̃ originale (vt ſupra diximus)
Vñ Aug⁹ ad Valerium. cõcupiſcentia nõ q̃dem actus ſed vitiũ Ip
ſa cõcupiſcentia eſt lex mẽbrorũ vel carnis
que eſt morbidus quidam affectus vel lan
guor qui cõmouet illicitũ deſideriũ. id eſt
carnalẽ ꝯcupiſcentiã que lex peccati dicit
Quare cõcupiſcẽtia dr̃ eẽ in carne. Que dicit manere in carne. nõ quin in ani
ma ſit. ſed quia per corruptionem carnis i
anima ſit.

Cauſam corruptiõis carnis oſten
dit. ex q̃ in anima peccatuz fit. c

Caro eni̅ propter

peccatũ corrupta fuit in adam adeo vt cuz
añ peccatũ vir ⁊ mulier ſine incentiuo libi-
dinis ⁊ cõcupiſcẽtie feruore poſſent conue
nire: eſſetq; thorus imaculat⁹. iã poſt pec-
catũ nõ valeat fieri carnalis copula abſq;
libidinoſa cõcupiſcentia. que ſemꝑ vitium
eſt ⁊ etiam culpa niſi excuſet ꝑ bona coniu
gij. In cõcupiſcẽtia ergo ⁊ libidine cõcipi
tur caro formãda in corpus ꝓlis Vñ caro
ipſa que concipit in vitioſa cõcupiſcentia
polluitur ⁊ corrumpit. ex cuius contactu
anima cũ infundit maculã trahit. q̃ pollui
tur ⁊ fit rea. id eſt. vitiũ cõcupiſcẽtie. que ẽ
originale peccatum.

Qꝫ ꝓpter corruptionẽ carnis q̃ eſt
cauſa peccati dicitur peccatum eẽ
in carne d

Ideoq; ipm̃ pecca

tum dicit manere in carne. Caro ergo que
i cõcupiſcẽtia libidinis ſeminat. nec culpã
habet nec actum culpe. ſed cauſaz. In eo g̃
qd̃ ſeminat: corruptio eſt. In eo aũt qꝫ na-
Ambroſi⁹ ſcit cõcupiſcẽtia vitiuz eſt. Unde Amb. d̃
v̉bis apoſtoli ſic ait. Quõ habitat pctm̃ i
carne. cũ non ſit ſubſtãtia. ſed priuatio bo-
ni: Ecce primi hominis corp⁹ corruptuz ẽ
ꝑ peccatũ. ipſaq; corruptio ꝑ conditionem
offenſionis manet in corpe. robur tenẽs di
uine ſententie date in adam. cui⁹ conſortio
anima maculat peccato. Per id ergo qꝫ fa
cti cauſa monet. inhabitare dicit peccatuz
in carne. hec eſt lex carnis. Idem. Non ha
bitat peccatum in aĩa. ſed i carne. qꝛ pecca-
ti cauſa ex carne eſt. nõ ex anima. qꝛ caro ẽ
ex origine carnis peccati. ⁊ per traducem
om̃is caro fit cauſa peccati. anima v̉o non
traducit. ⁊ ideo in ſe cauſam peccati nõ ha

bet. Aug⁹ quoq; ex carne peccatũ aĩaz con Auguſti.
trahere in ſermone quodam d̃ verbis apo
ſtoli oſtendit dicens. Vitiũ concupiſcẽtie
eſt qd̃ anima ex carne ꝯtraxit. Natura q̃p
pe humana non opere dei cum vitio primi
tus eſt inſtituta. ſed ex voluntatis arbitrio
priorum hominũ venienti vitio eſt ſautia-
ta. ita vt non ſit in carne bonũ. ſed vitiuz q̃
inficitur anima.

De cauſa originalis peccati que
eſt in carne vtrum ſit culpa an pe-
na. e

Hic q̃ri ſolet vtruz

cauſa peccati originalis que dicta ẽ eſſe in
carne culpa ſit vel pena ſiue aliquid aliud:
culpa eſſe nõ põt. qꝛ culpa nõ ẽ in re irrati-
onali. Si em̃ culpa eſſet in carne añ infuſio
nem anime. actualis eſſet vł originalis Sz Ꝙ non ſit cul pa phis.
actualis ibi nõ eſt. nec originalis culpa eſt
quia ipſa cauſa ẽ originalis peccati Si aũt
pena eſt. que eſt illa: paſſibilitas vł morta-
litas vel alia corruptio: Hos em̃ defectus
carni ineſſe conſtat.

Hic apiet q̃d ſit feditas tracta ex
libidine coeuntiũ. que vitium vel
corruptio dici põt. f

Ad quod dici põt

quia multiplex defectus carnis et ꝑ̃cipue
pollutio q̃dam. quã ex feruore coitus parẽ
tum ⁊ ꝯcupiſcẽtia libidinoſa ꝯtrahit caro
dũ concipit: cauſa eſt originalis peccati. q̃
recte vitium ſiue corruptio carnis appella
ri põt. Que feditas maior videt eſſe in car
ne cõcupiſcẽtialit traducta q̃; in ea vñ tra-
ducit. Et qꝫ vitiũ vel corruptio ſit in carne
añ cõiunctionem anime. effectu ꝓbat. cuz
anima infundit que ex corruptiõe carnis
maculat. Sicut in vaſe dinoſcit vitiũ eſſe
cum vinũ infuſũ aceſcit.

Inductu ſimiliũ oſtẽdit ñ abſur-
de dici filios trahere peccatũ a pa
rentibus etiã mũdis. g

Ne autẽ meremur

⁊ intellectu turbemur audiẽtes pctm̃ origi
nale filios traducere a parentibus iam per
baptiſmum ab illo peccato mundatis. diu
ſarum ſimilitudinum inductione id poſſe ſi

eri inſinuat Aug⁹. in lib. de baptiſmo puulorũ ita inquiens. Quõ ꝑputiũ ꝑ circũciſionem auferṫ. manet tñ in eo quẽ genueriṫ circũciſi. Quõ etiã palea que ope humano tãta diligẽtia ſepaṫ. manet tñ in fructu qui ꝺ purgato naſciṫ tritico. ita peccatũ quod in parentibus ꝑ baptiſmũ mundaṫ manet in eis quos genuerũt. Ex hoc enim gignunt quod adhuc vetuſtum trahunt. nõ ex hoc ꝙ lex in nouitate ꝓmouit eos iter filios dei Nõ eñ generant parẽtes filios ſm illã generationẽ qua denuo nati ſunt. ſed potius ſm illam qua carnaliter et ipſi primuꝫ ſunt generati.

Quare dicaṫ originale hic dicitur cum epilogo. b

Jam oſtenſum eſt

quid ſit originale pctm̃. ⁊ qualiter a parentibus in filios. et ꝑ carneꝫ in aĩam tranſeat. Ex quib⁹ etiã innoteſcit quare dicaṫ originale pctm̃. ideo. ſ. quia ex vitioſa lege originis noſtre in qua cõcipimur. ſ. carnis libidinoſa ꝯcupiſcentia traduciṫ vt ſupra dictuꝫ eſt. Nõ eñ quia ex carne tracta ab adã conceptiſumus. ideo pctm̃ traximus. quia et chriſti corpus ex eadẽ carne formatum eſt. que ab adam deſcendit: ſed eius ꝯcept⁹ eſt celebrat⁹ nõ lege peccati. i. ꝯcupiſcẽtia carnis. vñ ⁊ caro eius peccatrix nõ fuit. immo opatione ſpũſſancti. Noſter vero ꝯcept⁹ nõ fit ſine libidine. et ideo non eſt ſine peccato. *Aug⁹ li. de fi. ad Pe.* Qꝺ euidenter Aug⁹. oñdit in libro de fide ad petrũ dicẽs. Quia dũ ſibi inuicẽ vir mulierꝙ miſcenṫ. ſine libidine nõ eſt parentuꝫ cõcubitus. ob hoc filioꝝ ex eoruꝫ carne naſcentium non poteſt ſine peccato eſſe cõceptus. vbi peccatũ in puulos nõ trãſmittit ꝓpagatio ſed libido. nec fecũditas humane nature facit homines cum peccato naſci. ſꝫ feditas libidinis quã homines habẽt ex illius iuſtiſſima cõdemnatione peccati. Jdo beatus Dauid ꝓpter originale pctm̃ quo naturaliṫ obſtricti ſunt filij ire. dicit. Jn iniquitatibus ꝯceptus ſum. et in peccatis cõcepit me maṫ mea. Ex hoc itaꝙ apparet ex lege conceptionis traduci originale pctm̃. quia niſi cõceptio ſic fieret in carne. anima ex carnis coniunctione ꝯcupiſcentie vitiuꝫ non traheret.

Obiectio quorundam nitentiũ ꝓbare peccatuꝫ non traduci ex lege coitus. i

Sed ad hoc oppo-

nitur hoc modo. Jn ipo conceptu vbi dicitur tranſmittit pctm̃. ꝓpagaṫ caro. nec tñ infundiṫ anima ſm phiſicos. ſed iam effigiato corpe. Quod etiã moyſes in Exoꝺ. aperte ſignificat. vbi ait de ꝑcuſſura mulieris pregnantis. Si quis inquit ꝑcuſſerit mulierez pregnantẽ et abortũ fecerit. ſi adhuc informe fuerit: puerperiuꝫ mulctabiṫ pecunia. Si aũt formatũ fuerit. reddat aĩam ꝓ aĩa. Formatũ vero intelligiṫ ꝓpria anima animatũ. ⁊ informe qꝺ nondũ habet animam. Jn ipſo ergo conceptu cum caro propagatur nõdum infundiṫ anima. Quõ ergo ibi peccatũ tranſmittiṫ. cum peccatum nõ poſſit eſſe vbi anima non eſt? Ad quod dici *Rñſio cuz ſolutione.* poteſt quia in illo conceptu diciṫ peccatum tranſmitti. non quia peccatuꝫ originale ibi ſit. ſed quia caro ibi contrahit id ex q̃ pctm̃ fit in anima cum infunditur. Et vtrũꝙ vocatur conceptus. ſ. ⁊ cum caro ꝓpagaṫ formamꝙ corporis humani recipit. et cũ anima infundiṫ. quod aliqñ etiaꝫ diciṫ natiuitas. Unde. quod natum eſt in te. Proprie aũt natiuitas dꝛ in lucem editio.

Jſta eſt diſtintio. xxxj. hui⁹ ſecundi libri. Jn qua magiſter poſtꝙ egit de q̃ditate peccati originalis. agit de ipſius traductione. Et tria facit. Nam primo agit de modo quo tranſfundiṫ. Secundo de cauſa quare traduciṫ. Tertio de rõne nõis qꝺ ſortiṫ. Primum vſꝙ ibi. Hic ſolet queri. Secũdũ vſꝙ ibi. Jam oſtenſum eſt. Tertium vſꝙ ad fineꝫ diſtinctionis. Jn ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. Per carnem qua vitioſa concupiſcentia concipiṫ et anime vnitur. et nõ ꝑ animã peccatũ originale traduciṫ. Hanc magiſter inſinuans querit: vtrũ peccatum originale traducitur a parentib⁹ in filios ſm ſolã carnem vel ſm ſolam animã. vel ſm vtrũꝙ. Et rñdens dicit quoſdã fuiſſe opinatos. ꝙ pctm̃ originale traduciṫ ſm aĩam ponentes aĩam ex traductione incipe. exempluꝫ. ita ꝙ ſicut in generatione prolis caro filij ſubſtãtialiter de carne patris trahiṫ. ita etiaꝫ anima filij. de anima patris eſſentialiter generaṫ. Sed iſtam opinionẽ magiſter reſpuit tanꝙ fidei catholice ꝯtrariaꝫ. eo ꝙ peccatum nõ ſm animam ſed ſm carnem ſolam a parentibus trahiṫ. Nam in feruore libidinis concipiṫ caro in corpus formanda ⁊ incorrupta polluiṫ. Ex contactu anima cum infundiṫ contrahit maculã qua et ipa polluiṫ. et ſic rea eſt vitij concupiſcentie quod dicitur peccatũ originale. ⁊ diciṫ manere in carne nõ quideꝫ ſicut in ſubiecto proprio cũ caro nõ poſſit eẽ ſubiectũ culpe. ſed ſicut in cauſa ſeu virtualiter in carne contẽtum. Jſtas ſententias ꝓbat magiſter autoritatibus beati Auguſtini ⁊ Ambroſij. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Peccatum originale quidẽ defectus ⁊ fomes peccati eſſe aſſeriṫ quo anima carni vnita inficiṫ Hãc magiſter ꝓbans querit. Utrũ talis carnis infectio. ſit culpa vł pena. ⁊ ꝙ non ſit culpa ꝓbat ꝑ hoc ꝙ eſt in ſubiecto irrationali. in quo culpa eſſe nõ poteſt. ꝙ etiã non ſit pena ꝓbat ex hoc ꝙ penalitatibus cõtrer

r

non ꝯnumeraꝛ. Et rñdit dicens. ꝙ ſit quidaꝫ carnis defectus et pollutio que recte vitium ſiue carnis corruptio nuncupari poteſt. que quidem feditas in carne ante cõiunctionem anime foꝛe approbaꝛ. quod ex hoc patet ꝙ anima dum infunditur ex coꝛpoꝛis corruptione maculatur. Et ſubdit non mirum eſſe filios peccatum oꝛiginale ꝯtrahere a parentibus iaꝫ mundatis ſicut non miramur ꝙ ab homine circumciſo naſcitur homo prepuciatus. et ex grano depurato creſcunt grana paleis circũſepta. Tertia pꝛopoſitio eſt hec. Igiꝛ vocaꝛ peccatũ oꝛiginale. quia contrahiꝛ in oꝛtu ex libidine. Hanc magiſter pꝛobans diciꝛ. ꝙ illud peccatuꝫ igiꝛ diciꝛ oꝛiginale. quia ex vitioſa lege oꝛiginis noſtre quo concipimur contrahiꝛ. ẜ. ex carnis ſeminali commixtione cuꝫ feruoꝛe libidinis. et qꝛ ſolus xp̄s taleꝫ libidinẽ non habuit ideo ſolus peccatum oꝛiginale nõ ꝯtraxit. Et tñ in ſpeciali.

Qũo oꝛiginale peccatum dimittatur in baptiſmo. cum et poſt ſit illa cõcupiſcentia que diciꝛ oꝛiginale peccatum. a

DIXXXII Q[uo]Uoniam ſupꝛa dictũ eſt oꝛiginale pctm̃ eſſe vitiũ ꝯcupiſcẽtie. aſſignatumq̃ꝫ qũo a parentibus trahatur ⁊ oꝛiginale dicaꝛ. ſupeſt inueſtigare qũo in baptiſmo dimittaꝛ. cũ etiã poſt baptiſmum remaneat ꝯcupiſcentia que añ fuerat. Uñ videꝛ vel pctm̃ oꝛiginale nõ eẽ cõcupiſcẽtia. vł nõ remitti in baptiſmo. Manet quippe vt ait Aug⁹. in coꝛpe moꝛti huiꝰ carnalis ꝯcupiſcentia. cuiꝰ vitioſis deſiderijs nõ obedire ꝑcipimur. Que tñ concupiſcentia quotidie minuiꝛ in pꝛoficientibꝰ et continentibus. ſed licet remaneat concupiſcentia poſt baptiſmũ. nõ tñ dñaꝛ ⁊ regnat ſicut ante. imo ꝑ grãm baptiſmi mitigaꝛ et minuiꝛ. vt poſt dominari nõ valeat niſi qs reddat vires hoſti eũdo poſt concupiſcentias. Nec poſt baptiſmũ remanet ad reatũ quia nõ imputaꝛ in peccatum. ſed tm̃ pena peccati eſt. Ante baptiſmum vero pena eſt et culpa.

Aug⁹. i li. de nuptijs ⁊ concupiſcentia.

Q̃ oꝛiginale peccatũ duobus modis dimittiꝛ. ẜ. extenuatione ſui. ⁊ ſolutione reatus. b

Duplici ergo ratione pctm̃ oꝛiginale diciꝛ dimitti i baptiſmo qꝛ per grãm baptiſmi vitium ꝯcupiſcentie debilitaꝛ atq̃ꝫ extenuaꝛ. ita vt iam non regnet niſi conſenſu reddanꝛ ei vires. quia ⁊ reatus ipſius ſoluitur. Uñ Aug⁹. in lib. de baptiſmo paruuloꝝ. Gratia per baptiſmũ id agitur. vt vetus homo crucifigaꝛ. ⁊ coꝛpus peccati deſtruaꝛ. non ita vt in ipſa viuente carne cõcupiſcentia reſperſa et innata repente abſumatur ⁊ non ſit. ſed ne obſit moꝛtuo que inerat nato. Nã ſi poſt baptiſmum vixerit. in carne habet concupiſcentiam cum qua pugnet. eamq̃ꝫ adiuuante deo ſuperet. ſi tñ nõ in vacuum gratiam eius ſuſcepit. Nõ itaq̃ꝫ h̄ pꝛeſtaꝛ in baptiſmo niſi foꝛte miraculo ineffabili creatoꝛi vt lex peccati que eſt in membꝛis pꝛoꝛſus extinguaꝛ et nõ ſit ſed vt quicquid mali ab homine factum. dictum. cogitatumq̃ꝫ eſt. totũ aboleatur. ac velut factũ non fuerit habeaꝛ. Ipſa vero cõcupiſcentia ſoluto reatus vinculo. quo ꝑ illam diabolus animã retinebat. ⁊ a ſuo creatoꝛe ſepabat. maneat in certamine

Autoꝛitates de vno mõ remiſſionis.

Ecce hic apte oſtendit ea ratione dimitti in baptiſmo. nõ qꝛ non maneat poſt baptiſmum. ſed quia reatus in baptiſmo aboletur. Deinde idem ipſe oſtendit eo modo etiam dimitti. quia baptiſmi gratia concupiſcentia ipſa mitigaꝛ et minuiꝛ: in eodem lib. ita dicens. Lex carnis quã apoſtolꝰ appellat pctm̃ cum ait. Nõ regnet peccatũ in veſtro moꝛtali coꝛpe. nõ ſic manet in membꝛis eoꝛum qui ex aqua ⁊ ſpũſancto renati ſunt. tanq̃ꝫ nõ ſit eiꝰ facta remiſſio. vbi omnino plena fit remiſſio peccatoꝛũ. ſed manet i vetuſtate carnis tanq̃ꝫ ſupatũ ⁊ pemptum niſi illicito ꝯſenſu q̃dãmõ reuiuiſcat. ⁊ i regnũ ꝓpꝛiũ dñationẽq̃ꝫ reuoceꝛ. Hic apte i ſinuaꝛ in baptiſmo ꝯcupiſcentiã debilitari ex quo et diciꝛ dimitti non ſolum ideo quia reatus ibi ſoluiꝛ. Quem remiſſionis modũ alijs etiã pluribꝰ teſtimonijs ſcriptura edocet. Ait eñ Aug⁹. contra Julianum. Lex in membꝛis eſt. vitium carnis eſt. quod ex pena peccati ⁊ extraduce moꝛtis pꝛouenit. Sed lex iſta q̃ eſt in membꝛis. remiſſa ẽ regeneratiõe ſpirituali. ⁊ manet in carne moꝛtali. Remiſſa eſt. quia reatus ſolutus eſt ſacramento quo renaſcunꝛ fideles. Manet autem quia opatur deſideria cõtra q̃ dimicant etiam fideles. Idem in ſermone q̃daꝫ de concupiſcentia carnis. Per gratiam baptiſmatis ⁊ lauacrum regenerationis ſolutus eſt ⁊ ipſe ꝯcupiſcentie reatus cũ q̃ eras natus. ⁊ quicquid antea ꝯſenſiſti male concupiſcentie ſiue cogitatione. ſiue locutione ſiue actione. Idem in libꝛo de nuptijs ⁊ cõcupiſcentia. Concupiſcentia carnis licet in regeneratis iam non deputetur in peccatũ quecunq̃ꝫ tamen pꝛoles naſciꝛ. obligata eſt oꝛiginali peccato. Item. Dimittitur cõiu-

Autoꝛitates de altero.

piſcentia carnis in baptiſmo. non vt non ſit
ſed vt non imputeṫ in peccatum. Hoc ē eñ
non habere peccatum non eſſe reum pecca
ti Q̃uo ergo alia peccata pretereunt actu ⁊
ramanent reatu. vt homicidium ⁊ ſimilia.
Ita econuerſo fieri pōt vt cōcupiſcentia p̃
tereat reatu. ⁊ remaneat actu Ex predictis
euidenter monſtratur q̃uo peccatũ origina
le in baptiſmo remittatur.

De feditate quam caro ex libidine
coitus contrahit vtrum in baptiſ-
mo diluatur. c

Solet aũt hic que-

ri. vtrum ⁊ ipſa caro in baptiſmo ab illa fe-
ditate purgeṫ. quam in conceptione ex con
cupiſcentia libidinoſa contraxit? Quibuſ-
dam videtur q̄ ſicut anima reatu purifica-
tur. ita ⁊ caro ab illa pollutione purgatur. — *Quidā dicũt carnē mundari ab illa pollutiōe alij nō.*
Ut ſicut duobus completur myſterium ba
ptiſmi. ſcꝫ aqua ⁊ ſpiritu. ita ibi duo purgē
tur: anima. ſ. a reatu. et caro ab illa cōtagio
ne. quod quidem probabile eſt. Alij ve-
ro putant tantũ animā ibi mundari. carnē
vero non ab illa feditate purgari. Si vero
remanet illa feditas vſqꝫ ad procreationeꝫ — *Oñdit inconnenientiā contra illos q̄ negant.*
filiorum que fit in concupiſcentia carnis. vi
detur natura carnis magis ac magis corrũ
pi. et magis corrupta videṫ caro prolis q̃
parentis. quia de carne pollutionem quaꝫ
habuit a conceptu retinenti. trahitur pollu
ta et in ꝯcupiſcentia concipitur vnde ⁊ pol
luitur. et ita ex duplici cauſa contaminatur
Unde maior videtur pollutio carnis in p̄-
le q̃ fuerit in parente. Ad quod illi dicunt — *Rñſio illorũ.*
quia licet caro prolis ex carne feda ſemine
tur. et in concupiſcentia concipiatur. nō ta-
men feditatem maiorem trahit q̃ caro vn-
de ſeminatur habuerit. Quãuis etiā ſi fedi
or atqꝫ imundior ſit caro prolis. et ideo ma
gis corrupta q̃ caro parentis. nō inde (vt
aiunt) fit preiudiciuꝫ veritatis. quia nec ab
ſurdum eſſe dicunt. ſi carnis natura magis
in poſterioribꝰ corrupta trahatur. neqꝫ ex
ipſa magis corrupta anima magis infici-
tur.

Ex quo auctore fit illa cōcupiſcen-
tia. deo. ſ. vel alio. d

Preterea queri ſo-

let vtrum concupiſcentia que poſt baptiſ-
mum remanet. et tantuꝫ penalitas eſt. ante
baptiſmum vero pena erat ⁊ culpa. ex deo
auctore ſit vel ex alio? Ad quod breuiter re
ſpondentes dicimus. quia inquantũ pena
eſt. deum habet auctorem. inquantum ve-
ro culpa eſt. diabolum ſiue homineꝫ habet
auctorem.

Qua iuſticia anime munde ex cre-
atione illud peccatũ imputeṫ. cuꝫ
non poſſit vitare. e

Solet etiam queri

qua iuſticia teneaṫ illo peccato anima inno
cens a deo creata. cum non ſit in poteſtate
ſua illud vitare? Nō eñ ꝑ liberũ arbitriuꝫ
illud committatur. quia nō prius eſt anima
q̃ illi peccato eſt obnoxia. Ad hoc q̄daꝫ — *Rñſio quorũdam falſa.*
dicunt ideo animam ream eſſe illius pecca-
ti licet munda a deo ſit creata. quia cũ infũ
ditur corpori. condelectatur carni. ex quo
peccatum contrahit. Quod ſi eſſet. iam nō — *Congrua rñſio et vera.*
originale ſed actuale diceretur. Potius er
go ideo recte poteſt dici imputari anime il
lud peccatum quod ex corruptione corpo-
ris ineuitabiliter trahit. quia vt ait Augꝰ.
in libro de ciuitate dei. Non fuit corruptio
corporis que aggrauat animā cauſa primi
peccati. ſꝫ pena. nec caro corruptibilis ani-
mā peccatricem fecit. ſed peccatrix anima
carnem corruptibilem fecit.

Utrũ illud peccatũ ſit voluntariũ
vel neceſſarium. f

Illud etiam nō im-

merito queri poteſt. vtrum pctm̃ originale
debeat dici voluntarium vel neceſſarium?
Et neceſſarium poteſt dici. quia vitari non — *Q̄ volũtariũ pōt dici ⁊ neceſſarium.*
poteſt. Unde ⁊ propheta dicit. De neceſſi
tatibus meis erue me. Et voluntariuꝫ non
incongrue appellatur. quia ex voluntate p̄-
mi hominis proceſſit. vt Augꝰ. in primo li
bro retractationum oſtendit dicens. Illud
quod in puulis dicitur originale peccatuꝫ
cum adhuc non vtantur libero arbitrio vo
luntatis. non abſurde vocatur voluntariũ
quia ex prima hominis mala voluntate cō
tractum. factum eſt quodammodo heredi
tarium.

Quare deus animā corpori iungit
ſciens etiam inde maculari. et ideo
damnari. g

Si vero queritur

ingenij acumen vel tarditas premiu vel pena in futuro non collocat

cur deus qui fecit animaz ipſam ſine macula. et ſcit eam ex corpis coniunctione maculam peccati contrahere. et aliqñ añ baptiſmum ſeiungi ab ipſo corpore. et ſic dãnari. eam corpori iungit? Rñdemus ex altitudine iudicior͂ dei id prouenire. et nec iniuſte id a deo fieri. Ipſe em̃ non incõgrue humane conditionis modũ quẽ a principio inſtituit. licz peccata hominũ interceſſerint. ſine immitatione continue ſeruat. Corpora de materia a principio ſine vitio facta fingens animaſqȝ de nihilo creans. eorumqȝ coniũctione hominem pficiens. Cuz ergo vtraqȝ hominis natura a deo ſine vitio ſit inſtituta. licet a ſe peccato ſit vitiata. nõ ideo imutabilis deus humane ꝯditionis ꝓmariã legem mutare debuit ſiue ab hoim multiplicatione deſiſtere.

An anima ſit talis qualis a deo creatur. h

Hic a quibuſdaz q̃ri ſolet. vtruz anima talis ſit ante baptiſmũ qualis a deo creatur? Quod nõ eſſe probare conãtur hoc modo. Anima in copore creatur. in cuius coniunctione peccato maculatur. Quãcito ergo eſt. peccatũ habz. nec prius fuit q̃ pctm̃ habuerit. nõ eſt ergo talis qualis a deo creatur. Creatur em̃ a deo innocens ⁊ ſine vitio. ⁊ nunq̃ talis ẽ Ad quod dici poteſt. quia non om̃ino talis eſt qualem eam deus fecit. Deus em̃ bonã eã fecit. et bonitatez ei ſine corruptiõe indidit Et dicit̃ illa naturalis bonitas quã in creatione conditore ſuſcepit. quã bonitatem ꝓpter pctm̃ penitus nõ amiſit. ſ; vitiataz habuit. quã deus tñ ſine vitio fecit Si em̃ res bona nõ eſſet anima. in ea malũ eſſe nequiret. cum non poſſit malum eſſe niſi in bono. vt poſt dicet̃. Non g̊ om̃ino talis ẽ anima qualis a deo eſt creata. Sicut quis pollu/tas habens manus nõ tale habuit pomum quale ego dedi mundis manibus. Ego em̃ dedi mundum.

Q̃o quidaz ꝓbant nõ cẽ talem.

Solutio.

An anime ex creatiõe ſint equales in donis naturalibus.

Illud quoqȝ nõ incongrue queri ſolet. Vtrũ om̃es anime ex creatione equales ſint. an alie alijs excellentiores? Pluribus nõ irratõnabiliter videt̃ ꝙ ex ipſa creatione alie alijs excellant in naturalibus donis. vt in eſſentia. alia alijs ſit ſubtilior. et ad intelligendũ memorandũqȝ abilior. vtpote acutiori ingenio et pſpicatori intellectu predita Quod nõ improbabiliter dr̃ cuz in angelis ita fuiſſe ꝯſtet. Et licet naturalibus donis alie ꝑ alijs polleãt. ⁊ tñ ante baptiſmũ a corpe diſcedẽtes parẽ penam. ⁊ poſt baptiſmũ ſtatim equalez coronam ſortiunt̃. q: ingenij acumen vel tarditas. ꝓmiũ vel penã in futuro nõ collocat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxij. hꝰ ſecundi libri. In qua magiſter poſt ꝙ egit de peccati originalis quiditate ⁊ traductione. agit de eius remiſſiõe Et tria facit. Nam primo oſtẽdit quomodo peccatuz per baptiſmum remittitur. Secundo qualiter a deo cauſatur. Tertio qualiter ad voluntatem compatur Primũ fac̃ vſqȝ ibi. Preterea queri ſolet Scd̃m vſqȝ ibi. Illud etiam non. Tertium vero vſqȝ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribꝰ propoſitionibus. quarum prima eſt hec. Quãuis in baptiſmo remaneat concupiſcentia gratia exercitij. vt pena eius. tamen poteſtas libinis per gratiam chriſti minuitur ne regnet vt culpa. Hanc mgr̃ ꝓbãſ querit duas queſtiones quarum prima eſt. Quomodo peccatum originale ꝑ baptiſmum remittatur cum concupiſcentia remaneat in baptiſmo etiaz ⁊ poſt baptiſmum. Et reſpondens dicit ꝙ hoc eſt ideo. quia poſt baptiſmuz concupiſcentia minuitur eo ꝙ regnare et dominari prohibetur. et reatus per gratiaz baptiſmi tollitur. Unde ſicut peccata actualia ⁊ ſimilia vt homicidium ⁊ ſimilia. tranſeunt actu ⁊ remanent reatu. ſic econtra eſt de peccato originali quod in baptiſmo tranſit q̃tum ad reatum. ſed manet actu inq̃tum concupiſcentia manet. Secunda queſtio eſt. Utrum caro purgetur in baptiſmo a feditate ſua q̃m libidinoſa concupiſcentia traxit. Et reſpondet ꝙ ſm̃ aliquos non ſolum anima. ſed etiaz caro a ſua feditate in baptiſmo purgatur eo ꝙ aliq̃ vt dicunt ad illam purgationem ordinantur. ſm̃ alios vero ſolum purgatur feditas anime. ⁊ non carnis. ⁊ que iſtarũ opinionum verior ſit magiſter non determinat. ſed ꝓcedit in queſtione. Secunda propoſitio eſt hec. Pene qua iuſte punitur poſt baptiſmum peccator deus ipſe eſt principalis conditor ⁊ impator. Hanc magiſter probans querit duas queſtiones quarum prima eſt hec. Utrum originalis concupiſcentie deus ſit cã. Et reſpondens dicit ſic. Naz concupiſcentia illa que poſt baptiſmum eſt ⁊ pena ⁊ culpa. Inq̃tum ergo ẽ pena eſt a deo auctore tanq̃ iuſte inflicta. Inquãtum aũt culpa eſt. ſic a diabolo eſt. ⁊ a primo homine peccante. Secunda queſtio eſt. Quare peccatum originale imputatur anime. que tamen eius contractionem vitare ñ poteſt. Et reſpondet ꝙ hoc non fit ideo quia anima condelectetur carni infecte cui ea infunditur. quãuis tamen hoc quidam dixerunt. ſed ꝓuenit ex peccato primi parentis. Cuius anima peccatrix efficit carnem corruptibilem ⁊ peccatricem. quia ſi eſſet ex delectatione anime quãdo carni vnitur ſeu infunditur. tunc non eſſet originale peccatum. ſz magis actuale. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis originale peccatum ſit malum neceſſarium eo tñ ꝙ a prima hominis voluntate ꝓueniſſe tenetur dicitur volũtarium. Hanc magiſter probans querit quatuor q̃ſtiones. Prima eſt. Utrũ peccatum originale ſit voluntarium vel neceſſarium. Et rñdens dicit ꝙ ſit neceſſa

rīū eo ꝙ vitare nō pōt Etiā eſt volūtariū eo ꝙ a volū
tate primi hominis proceſſit. Secunda queſtio eſt
Quare deus animam carni infundit .ꝑ quā preſciuit
eam eſſe maculandam . Et reſpondet ꝙ hoc ideo fe=
cit vt ſaluetur propagationis humane inſtitutio. Uel
dicit ꝙ hoc remittendum eſt diuinorum iudiciorū al=
titudini. Tertia queſtio eſt. Utrum anima dū cor=
pori infunditur ſit talis qualis a deo creatur. Et re=
ſpondet ꝙ non ſit omino talis quia a deo creat̄ mun
da. ſed ex coniunctione ad carnem maculam contra=
hit. Quarta queſtio eſt. Utrum omnes anime ſint
ſimpliciter equales a deo create. Et reſpondet ꝙ nō
quia inequalia naturalia receperunt in ipſarum cre=
atione. ſicut et angeli. qđ mgr̄ ꝓbat diuerſoꝝ ſctōꝝ
autoritatibus. Et tm̄ in ſpeciali.

An peccata omnium precedentiū patruȝ paruuli originaliter trahāt vt peccatū ade. a

DI. XXX III p

Predictis ad=
iiciendum videt̄ an peccata ꝑ
cedentium patruȝ ad ꝑuulos
tranſeāt . ſic̄ illud primi hoīs
delictum in oēs carnalit̄ ge
nitos diximus redūdaſſe. ⁊ ſi parentū tran
ſeunt in ꝑuulos. vtrū omniū qui fuerūt ab
adam vſq̄ ad ipſos. an aliquorū et non om
nium?

Quid ſuper hoc Aug⁹. in encheridion dicere videt̄. b

De hoc Aug⁹. i en=
chiridion. ambigue diſſerit. videt̄ enim ap
probare peccata parentū precedentiuȝ im=
putari ꝑuulis. nō omniū tm̄ qui fuerunt ab
adam. ne importabili ⁊ nimia ſarcina in pe
na eterna grauarent̄ ꝑuuli. ſed tm̄ eoꝝ pa=
rentum qui eos a quarta generatione ꝑceſ=
ſerunt. Quod ꝯfirmat illis verbis quib⁹ i
Exod. dn̄s ait. Ego ſum deus viſitās ini/
quitates patrū vſq̄ in tertiā ⁊ quartā gene
rationē. quaſi peccata parentū ꝓximorum
tm̄ ꝑuulis imputent̄ ⁊ non alia. qđ ē ꝑ mo=
derationē diuine miſerationis.

Eorum ponit documēta qui dicūt tranſire in paruulos parentum delicta. c

Et ꝙ non illud ſolū
primi hominis delictum ꝑuulos teneat ſed
etiam alia: illi quibus ita videt̄ ex eo cōfir=
mant. ꝙ etiam ꝑuuli nō modo maiores di=
cunt̄ baptiſari in remiſſionem peccatorum
ꝑ pluralem numerū nō per ſingularē in re=
miſſionem peccati. Et Dauid de legitimo
matrimonio ꝓcreatus dicit. In iniquitati
bus conceptus ſum. et in peccatis concepit
me mater mea. Nō dicit: iniquitate vl̄ pec
cato. Unde putant nō tm̄ illud vnuȝ pctm̄
originale. ſed etiā plura que in peccato ade
re periri poſſunt. et alia parentū peccata ꝑ=
uulis imputari.

Q in illo vno primo peccato plura reperiuntur. d

Q vero in actuali
peccato ade plura notari valeant peccata.
Aug⁹. in encheridion inſinuat Poſſunt in
quit intelligi plura peccata in vna trāſgreſ=
ſione ade. ſi in ſua quaſi mēbra diuidat̄ Nā
et ſupbia eſt illic . q2 homo in ſua poti⁹ eſſe
q̄ȝ dei poteſtate dilexit. Et ſacrilegiū . quia
deo nō credidit. Et homicidium. quia ſe in
mortem ꝑcipitauit. Et fornicatio ſpiritalis
quia integritas mētis humane ſerpentina
ſuaſione corrupta eſt. Et furtum quia cib⁹
prohibitus vſurpatus eſt. Et auaritia. q̄a
plus q̄ȝ ſufficere illi d̄buit appetiuit. ⁊ ſi q̄d
aliđ in hoc vno pctō inueniri pōt. Dein
de de parentū ꝑcedentiū peccati vtrū ꝑuu=
lis imputent̄: magis opinando q̄ȝ aſſerēdo
diſceptat ita inquiens. Parentuȝ peccatis
ꝑuulos obligari. nō ſolū primoꝝ hominuȝ
ſed etiam ſuoꝝ de quibus ipſi nati ſunt nō
improbabiliter dicit̄. Illa quippe diuia ſen
tentia. reddam peccata patrum in filios. te
net eos ante regenerationem vſq̄ adeo: vt
etiam de legitimo matrimonio procreatus
dicat. In iniquitatibus conceptus ſum. et
in peccatis concepit me mater mea. Nō di=
xit in iniquitate vel in peccato. cū ⁊ hoc re=
cte dici poſſet. Sed iniquitates et peccata
dicere maluit. quia et in illo vno qđ in om=
nes homines ꝑtranſijt. atq̄ tam magnū eſt
vt eo mutaret̄ humana natura. reperiunt̄
ſicut ſupra diſſerui plura peccata. ⁊ alia pa
rentū. que nō ita poſſunt mutare naturam.
reatu obligant filios. niſi gratia dei ſubue=
niat. Sed de peccatis alioꝝ parentum qui
bus ab ipſo adam vſq̄ ad patrem ſuum ꝓ
generationibus ſuis quiſq̄ ſuccedit. nō im
merito diſceptari poteſt. vtrum omniū ma
lis actibus ⁊ multiplicatis delictis origina
lib⁹ qui naſcit̄ implicet̄. vt tanto pei⁹ q̄ȝto
poſterius quiſq; naſcatur. An ꝓpterea de
us in tertiam et quartam generationem de
peccatis parentū poſteris eorum cōminet̄

De parentuȝ peccatis an ꝑuulos teneāt.

Uide opiniones varias.

quia iram ſuam q̄ſtum ad progeneratorum
culpas nō extendit vlteri⁹ moderatōne mi
ſerationis ſue. ne illi quibus regeneratiōis
gratia non ꝯfert. nimia ſarcina in ipſa eter
na damnatione ꝑmerent̄ ſi cogerent̄ ab ip=
ſo initio generis humani. omnium p̄ceden
tium parentū ſuorum originaliter peccata
contrahere. et penas pro eis debitas pen=
dere. An aliquid aliud de re tanta ſcriptu=
ris ſanctis diligentius ꝑſcrutatis ac tracta
tis valeat vel nō valeat reperiri. tenere af=
firmare nō audeo. Ecce ꝑſpicuum fit lecto=
ri Augaſtinū ſupiora dixiſſe nō aſſerendo
ſed diuerſoꝝ opiniones referendo.

Oſtendit auguſtinū ſibi fore ꝯtrarium. ſi id ſentiret. e

Alioqui ſibiipſi cō=
tradicere oſtenderet̄. qui in eodem lib. om
nium mitiſſimam dicit eſſe penā paruuloꝝ
qui originali tantum tenentur peccato his
verbis. Mitiſſima ſane pena eorum erit q̄
preter peccatum quod originale ꝯtraxerūt
nullum inſup addiderūt. et in ceteris q̄ ad=
diderūt. tanto quiſqꝫ ibi tolerabiliorem ha
bebit damnationem. q̄to hic minorem ha= *De pena puuloꝝ*
buit iniquitatem. Ecce hic apte dicit puu=
lorum penam omnium aliarum penaꝝ eſſe
leuiſſimam. Quod ſi eſt: non ergo peccatis
patrum precedentiū obligant̄. niſi ade. Si
eīn̄ ꝑ peccatis parentuꝫ actualibus eterna
liter punirent̄ et ꝑ ſuo originali. nō tam mi
nus. ſed forte magis q̄ꝫ ipſoꝝ parentes pu=
nirentur. Non ergo ꝑ peccatis parentum
actualibus. nec etiaꝫ pro actualibus primi
parentis. ſed ꝑ originali quod a parentib⁹
trahitur. paruuli damnabunt̄. ꝑ eo nullaꝫ
aliam ignis materialis vel ꝯſciētie vermis
penam ſenſuri. niſi q̄ dei viſione carebunt
in perpetuū. Uno ergo et nō pluribus pec=
catis puuli obligati ſunt. Unde etiam ea q̄
bus illa opinio muniri videt̄. ſ. q̄ peccata
et iniq̄tates in puulis aliq̄n ſcriptura eſſe ſi
gnificat vtens plurali numero. ita determi
nat Aug⁹. in eodē libro. Quia in ſcriptura
ꝑ ſingularem numerū pluralis numerus ſe
pe ſignificari ſolet. vt ibi. Ora ergo ad deū
vt auferat a nobis ſerpentem. non ait ſpen
tes quos patiebat̄ populus. Et econuerſo
per pluralem ſignificatur ſingularis nume
rus. vt in euangelio. Mortui ſunt eīn̄ qui
querebant animam pueri. nō ait. mortuus
eſt. cum loqueretur de herode. Et in Exo.

Determīatio eoruꝫ q̄ illi opponebāt i munimentuꝫ ſue opinionis.

Fecerunt deos aureos. cū vnum fecerunt
vitulum. de quo dixerunt. Iſti ſunt dij tui
iſrael. Ita et illud originale vnū plurali nu
mero ſignificat̄. cū dicimus puulos in pec=
catorū remiſſionem baptiſari. ⁊ in peccatis
vel iniq̄tatibus concipi.

An actuale peccatū ade ſit grauiꝰ ceteris. f

Hic q̄ri ſolet vtruꝫ
pctm̄ ade tranſgreſſionis ex quo ꝓceſſit ori
ginale. ⁊ in q̄ plura ſupius notata ſunt pec
cata. grauius fuerit ceteris peccatis? Qui
buſdam ita eſſe videt̄. quia illud pctm̄ totā
humanā naturam mutauit ſicut Aug⁹. dic
in ench. Illud vnū pctm̄ in loco et habitu
tante felicitatis admiſſum. tam magnū eſt.
vt in vno homine originaliter (vt ita dixe=
rim) radicaliter totum genus humanū dā=
naretur. Idem in libro de ciui. dei. Tanto
maiori iniuſticia violarum eſt illud manda
tum. quāto faciliori poterat obſeruātia cu=
ſtodiri. Nondū eīn̄ ipſi voluntati cupiditaſ
reſiſtebat quod de pena trangreſſionis p⁹
ea ſecutū eſt. His alijſqꝫ vtunt̄ autoritab⁹
qui illud peccatū ceteris aliorū hominum
peccatis grauius eſſe dicunt. Quod etiam
rōne oſtēdere laborant hoc modo. Magi
nocuit illud pctm̄ q̄ aliquod aliorum. quia
totū hōmanū genuſ vitiauit. ac morti vtiqꝫ
ſubdidit. quod nullo alio peccato fcm̄ eſt.
Maiorē ꝫ effectū mali habuit illō pctm̄ q̄
aliquod aliud.

Quare q̄buſdā grauiꝰ eſſe videt̄ ceteris

Poſt autoritates poſt rōnes eorum.

Rn̄ſio ꝯtra illos vbi alia pctā oſtēdunt̄ illo maiora. g

Ad quod dici pōt.
qꝛ licet illud pctm̄ hūanam naturā mutaue
rit in neceſſitatē mortis. ⁊ in totū genus hu
manum reatum diffuderit. nō eſt tamen pu
tandū grauiꝰ fuiſſe pctō in ſpm̄ſctm̄. qd̄ ne
qꝫ hic neqꝫ in futuro (vt ꝟitas ait) dimitit̄
Ex ꝟo totā humanā naturā corrupit. nō iō
ē qꝛ ḡuius fuerit cūctis alijs pctis. ſ̄ q̄a ab
hoie cōmiſſum ē. q̄n̄ i vno hoie tota huma
na natura conſiſtebat. et ideo tota in eo cor
rupta ē. Maiorēqꝫ effectū mali intulit quā
tū ad multiplices defect⁹ q̄ ex eo manauert̄
ſ̄ nō q̄tū ad penā eternā. q̄m grauiorē non
meruit. quā plures poſtea meruerūt ꝑ alia
peccata. imo alios grauiorē ꝓmeruiſſe cre=
dimus iram q̄ adam meruerit.

In quo habuit maiorem effectum mali ⁊ in quo minorem.

An illud peccatũ ſit primis dimiſſum parentibus. h

Si vero querit̃ an illud peccatũ fuerit dimiſſum p̄mis parentibus? Dicimus eos per penitentiã veniã conſecutos. Vñ Aug⁹. in lib. de baptiſmo puuloꝝ ait Sicut illi primi parẽtes poſtea iuſte viuẽdo credunt̃ p dñi ſanguinẽ ab extremo liberati ſupplicio. nõ tñ i illa vita meruerunt ad paradiſum reuocari. ſic et caro peccati etiam remiſſis peccatis. ſi hõ in ea iuſte vixerit. nõ ꝯtinuo meretur eaꝫ mortẽ nõ perpeti. quã traxit de ꝓpagine peccati.

Qꝫ pctã parentũ viſitant̃ in filios. ⁊ qꝫ nõ ſunt aduerſa que de⁹ dicit i Exodo et in ezechiele. i

Et licet peccatis parentuꝫ niſi ade puuli nõ obligent̃. nõ eſt tñ diffitendũ peccata parentũ i filios redũdare. ſicut dñs in Exo. ad Moyſen ait. Ego ſum de⁹ fortis zelotes viſitãs iniq̄tates patrum in filios vſqꝫ in tertiam et quartaꝫ generationeꝫ his qui oderũt me. His verbis apte inſinuatur qꝫ deus reddit peccata patruꝫ ſup filios tertios ⁊ quartos. Huic aũt videtur aduerſari quod dñs ait in ezechiele. Quid ẽ qꝫ inter vos pabolam vertitis in ꝓuerbium iſtud dicentes Patres comederunt vuaꝫ acerbã et dentes filioꝝ obſtupeſcunt. Viuo ego dicit dñs. ſi erit vob vltra parabola hec in ꝓuerbium in iſrl̃. Ecce omnes anime mee ſunt. vt aia pr̃is. ita ⁊ aia filij mea ẽ. Aia que peccauerit ipſa morietur Fili⁹ nõ portabit iniq̄tatẽ patris. ⁊ pat̃ non portabit iniq̄tatẽ filij. Juſticia iuſti ſup eũ erit. ⁊ impietas impij erit ſup euꝫ. His verbis videt̃ de⁹ corrigere p ꝓphetaꝫ qꝫ male dixerit in lege. Si em̃ pctã patruꝫ reddit in tertiã ⁊ quartã generationẽ. iniuſticia videtur dei eſſe vt alius peccet ⁊ alius puniatur Quõ em̃ iuſtum eſt alium peccare. ⁊ alium peccata lugere?

Autoritas ezechiel' q̄ vid' tur aduerſari legi.

Determinatio p̄miſſarũ auatoritatũ ꝯuenientiã oſtendens. k

Sed vt ait Hieronym⁹. Ne lex ⁊ ꝓphete. i. Exod ⁊ Ezechiel imo ipſe de⁹ q̄ ⁊ h ⁊ ibi locut⁹ ẽ in ſententijs diſcrepare videant̃. attẽdam⁹ finem illius autoritatis Exodi. Dicto em̃ reddo iniquitates patrũ in filios. addit. his qui oderunt me. p quod euident̃ oñdit. nõ ideo puniri filios. qꝛ peccauerũt patres. ſꝫ qꝛ eis ſimiles quodã hereditario malo deũ oderũt Jllud ergo quod in Exod. dñs dicit. ſicut Hiero. tradit. non id ſonat quod multi eſtimant. nec eſt ſimile huic ꝓuerbio. Patres comederũt vuã acerbã ⁊c̃. Jllud em̃ Exodi. Hiero. ſup Ezech. et Aug⁹. ſuper Pſ. Deus laudẽ meaꝫ ne tacueris. de filijs peccata patrũ imitantib⁹ accipiendũ cenſent. ſup quos dꝛ deus reddere peccata patrum quia punit eos. eo qꝫ imitant̃ peccata patꝝ nõ quia pr̃es peccauerunt. Non itaqꝫ corrigit deus in propheta. qđ ante dixerat in lege. ſed quõ intelligendũ ſit apit. Vñ ⁊ illos q̄ praue intelligebãt arguit q̄ dicebant. Patres comederunt ⁊c̃.

Quare dixerat in tertiã ⁊ quartaꝫ generationem. ⁊ quare patres tm̃ cõmemorauit. l

Veruntamen ſide imitatoribus malorum illud accipit̃. quare tertiam ⁊ quartam generationẽ tm̃ commemorauit. cum in qualibet generatione rei teneantur. qui peccata patrũ imitantur. et q̄re patres comemorauit. cum ⁊ illi oẽs mali ſint. qui quorũlibet maloꝝ peccata imitantur? Sed idõ patres ſpecialiter nominauit quia maxime pr̃es filij imitari ſolent. quos precipue diligũt. Et tertiam ⁊ quartam generationem ideo commemorauit. qꝛ ſolent parẽtes interduꝫ tãdiu viuere donec filios tertios ⁊ q̄rtos habeãt. q̄ patꝝ iniq̄tates videtes: eorũ impietatis heredes p imitationem efficiuntur. Scđm hunc modum recte intelligitur ad litteram quod in Exodo dicitur.

Solutio.

Quõ illud Exodi intelligi debeat ſm myſterium. m

Quod etiaꝫ myſtice intelligendũ eẽ oſtendit̃ ex eo qꝫ pabola dꝛ. Si em̃ pabola ẽ. vt ait Hiero. aliđ verbis ſonat. aliud ſenſu ꝯtinet. Vñ aliq̄ ita ediſſerũt. Patrẽ in nob eẽ dicũt: leuẽ pũctũ ſenſuum. ſ. primũ motum ſuggeſtionis vel cogitationis Filium vero ſi cogitatio cõceperit peccatuꝫ in quo notatur conſenſus ⁊

Hiero.

delectatio mulieris. Nepotem. ſi quod co-
gitaueris atq̃ concepis. ope compleueris.
vel complere decreueris. in quo notat̃ con
ſenſus viri ſiue patratio peccati. Pronepo
tem aũt ſi nõ ſolum feceris ſed in eo glorie-
ris. et hec eſt quarta generatio. non q: tres
p̃ceſſerint. ſed quarta dicit̃. quia quarto lo
co a primo motu qui eſt quaſi pater. enume
ratur. Deus ergo primos ⁊ ſecũdos ſtimu
los cogitationũ quos greci propatheis vo
cant. ſine quib⁹ nullus hominũ eſſe põt: nõ
puniet eternaliter. Sed ſi cogitata quis fa
cere decreuerit. et que fecit corrigere nolue
rit. que ſunt mortalia peccata ⁊ tertia ⁊ q̃r-
ta generatio.

Per quid ꝓbatur q̃ primus mot⁹
non puniat̃ eternaliter. n

Ad probanduʒ ve

ro vt ait Hiero. q̃ p̃mus pulſus cogitatio-
nis nõ puniat̃ eternaliter a deo. illud d̃ Ge
neſi afferendum eſt. Cham eñ peccauit ir-
ridens nuditatẽ patris. et ſententiaʒ nõ ip-
ſe ſed filius eius chanaan accepit. Maledi
ctus chanaan ſeruus erit fratrũ ſuoꝝ. Que
eñ iuſticia eſt. vt pater peccauerit ⁊ fili⁹ pu
nitus ſit? Sed in myſterio illud dictũ eſt.

Iſta eſt diſtinctõ. xxxiij. hui⁹ ſecũ
di libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de peccati origi-
nalis q̃ditate traductione ⁊ remiſſione. agit de ei⁹ in
poſteros augmentatione. Et tria facit. Nam primo ĩ
quirit an omnia peccata parentum paruulis imputẽ
tur. Secundo an peccatum ade fuerat grauius cete-
ris peccatis. Tertio an peccata parentum etiam pu
niant̃ in filijs. Primum facit a principio diſtinctionis
vſq̃ ibi. Hic queri ſolet. Secundum vſq̃ ibi Et licet
peccatis. Tertium vſq̃ ad finem diſtinctionis. Et tã
tum in generali In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in
tribus ꝓpoſitionib⁹. quarũ prima eſt hec. Quã
uis primis parẽtibus plura poſſunt peccata aſſigna-
ri. tamen puulis preciſe vnum peccatum imputatur.
et nõ plura originalia. Hanc magiſter ꝓbans querit
Utrum actualia peccata aliorum parentuʒ imputent̃
filijs. ſicut peccatum primi parentis. Et arguit q̃ ſic
Primo per autoritatẽ Exo. xx. vbi dicit̃ q̃ deus viſi
tat peccata patris in filios vſq̃ ad tertiam ⁊ quartã
generationem. vbi etiam ſequi videt̃ q̃ plura pecca-
ta contrahunt̃ ab origine vnum. Quod confirmat ꝑ
illud pſ̃. Ecce eñ in iniquitatibus conceptus ſum. ⁊
in pec. ⁊c̃. Ubi peccatum originale exprimitur plura
liter. Deinde arguit in contrarium. Nam ſi peccata
parentuʒ puuli contraherent ab origine. ſequeretur
q̃ pena puulorum in hmõi ſolum morientium non eẽt
mitiſſima. Cuius tamen oppoſitum dicit Auguſtin⁹.
Et magiſter ad queſtionem reſpondens dicit pecca-
ta actualia aliorum et etiam primorum parentum nõ
contrahere puulos ab origine. Et q̃uis quedam au
toritates beati Auguſtini videntur hoc ſonare tamẽ
beatus Auguſtinus nunq̃ inuenitur hoc determina
tiue poſuiſſe. Nec obſtat dictum p̃s. allegatum. quia
ſm morem ſacre ſcripture aliquando ſignificare exp̃
mitur pluraliter ⁊ econuerſo cui⁹ exempla patent in
textu. Uñ patet q̃ nulla peccata parentum filijs im-
putantur niſi que ab eis ꝑ originem contrahuntur.

Secunda propoſitio eſt hec. Peccatum in obediẽ
tie primorum parentum nõ fuit grauiſſimum omniuʒ
peccatorum. Hanc magiſter probans querit. Utruʒ
peccatuʒ ade fuit grauius ceteris pctĩs. Et rñdet q̃
q̃uis quibuſdam ſic videatur. eo q̃ totam naturam
corrumpebat et maius nocumentum q̃ quodcũq̃ ali
ud peccatũ inferat. Teneri tñ poteſt q̃ ceteris omni-
bus grauius non fuit. eo q̃ non fuit grauius pecca-
tis in ſpiritũſactum. Quod patet ex hoc q̃ ade ſuuʒ
peccatum eſt remiſſum. ſed peccatum in ſpiritumſan
ctum non remittitur in hoc ſeculo neq̃ in futuro. ⁊ q̃
peccatuʒ ade totam naturam corrumpebat hoc non
fuit ratione ſue grauitatis. ſed ideo quia ab homine
comitebatur in quo tota natura ſimul exiſtebat. intu
lit etiã plura ⁊ maiora mala q̃ alia peccata ſequentia
nõ q̃tum ad penam eternã. ſed ſolum q̃tum ad mul-
tiplices defectus ex ipſo plus q̃ ab alijs peccatis ſe-
cutos. Tertia propoſitio eſt hec. Peccata paren-
tum minime in filijs puniunt̃ niſi quibus eos imitan-
do ſequunt̃. Hanc magiſter ꝓbans querit. Quõ pec
cata parentum in filios viſitent̃. Cum tamen dicatur
in Ezech. Filius nõ portabit iniquitatem prĩs. Et re
ſpondet q̃ ſolum illa peccata parentum viſitantur. i.
puniuntur in filijs in quibus filij ſuos parẽtes imitã-
tur. Sed in Ezech. ſolum loquit̃ de his peccatis in q̃
bus filij paterne malicie imitatores non exiſtunt. Et
tñ in ſpeciali.

Que de peccato animaduertenda
ſint. a

Poſt predicta

DI. XXX IIII

de peccato actuali diligẽti in-
dagine quedam conſiderãda
ſunt. ſ. que fuerit origo et cau-
ſa primi peccati. vtruʒ res bo-
na an res mala. Poſtea in qua re ſit pctm̃.
Deinde quid ſit pctm̃. et q̃t modis fiat. et d̃
differentia ipſorum peccatoꝝ.

Que fuit origo et cã pcti p̃ma. b

Cauſa ⁊ origo pri-

ma pcti res bona extitit. q: añ p̃mũ pctm̃ ñ
erat aliq̃d mali vñ oriret̃. Cũ eñ originẽ et
cãm habuerit. aut ex bono aut ex malo ha-
buit? Sed malũ añ nõ erat. ex bono g̃ ortuʒ
ẽ. Prius eñ in ãgelo ortũ ẽ pctm̃ ⁊ poſtea ĩ
hoie. Et q̃d erat angelus niſi bona natura
dei? Nõ ex deo ortum eſt malum quod fuit
in angelo. nõ ex alio q̃ʒ ex ãgelo. ex bono g̃
ortũ ẽ. Uñ Aug⁹. in rñſionib⁹ ꝯ iulianũ he
reticũ qui dixerat. Si ex natura pcm̃ ẽ. tũc
mala eſt natura. ait. Queſo vt ſi poteſt. re-
ſpondeat. Manifeſtuʒ ẽ ex volũtate mala

tanq̄ ex arbore mala. fieri omnia opa mala tanq̄ fructus malos. ſed ipſam malā volūtatem vnde dicit exortā niſi ex bono. Si ei ex angelo. quid eſt angelus niſi bonū opus dei? Si ex hoīe. quid erat ipſe homo niſi bonum opus dei? Immo q̄d erāt hec duo añq̄ in eis oriret mala voluntas. niſi bonum opus dei ⁊ bona ⁊ laudanda natura Ergo ex bono orit̄ malū. nec fuit vnde oriri poſſet. niſi ex bono. Dico ergo quia voluntatē malam nullum malum p̄ceſſit. ſed ex bono originē habuit. Hic apte dr̄ primā cauſam et originem mali bonā fuiſſe naturā. Et nihilominꝰ oſtendit̄ cuiꝰ peccati fuerit cauſa ſcȝ male voluntatis.

ꝙ mala voluntas ſecundaria cauſa fuit malorum. c

Mala autem volūtas illa angeli ⁊ hominis cauſa eſt etiā malorum ſubſequentiū. ſ. malorū operū et malarum volūtatū. Vñ Augꝰ. in ench. Neq̄ q̄ dubitare debemus reruȝ bonaꝝ que ad nos ptinent cauſam nō eſſe niſi bonitatem dei. Malarū v̄o ab imutabili bono deficientem boni mutabilis voluntatem. prius angeli. poſtea hoīs. h̄ primū eſt creature rationalis malū. i. prima priuatio boni. Ecce habes p̄mā voluntatē boni mutabilis. id ē angeli vel hominis deficienteȝ ab immutabili bono. i. a deo cauſam eſſe malaꝝ rerum ad nos ptinentiū. q̄ cauſa ē tam pctōruȝ q̄ penarū quibꝰ p̄mit̄ humana natura. Pria ergo origo et cauſa peccati bonū fuit ⁊ ſecūda malū quod ortū eſt ex bono. — *Auguſti.*

In qua re ſit peccatuȝ. an in bona an in mala. et dicitur quia in bona tantum. d

Poſtēſa originem mali. ſupeſt videre in qua re ſit malū. i. an in re bona. an ī re mala? Qui recte acuteq̄ ſapit non niſi in bono malū eſſe intelligit. i. in natura bona. Malū enim eſt corruptio vel p̄uatio boni. vbi aūt bonū nō eſt. nō pōt eſſe corruptio vl' priuatio boni. Pctm̄ ḡ nō poteſt eſſe niſi in re bona. Sicut em̄ morbis ſac vulneribus corrumpunt̄ corpa. que (vt ait Augꝰ. in ench) ſunt priuatiōes boni quod dr̄ ſanitas. ita et aīoꝝ q̄cūq̄ ſunt vitia. naturaliū ſunt p̄uationes bonoruȝ. Quid eſt em̄ aliud qd̄ malum dicit̄. niſi priuatio boni. bonuȝ em̄ minui malū ē. Quis q̄tūcūq̄ minuat̄ neceſſe eſt vt aliq̄d remaneat. ſi adhuc natura eſt. Nō em̄ ꝯſumi pōt bonū qd̄ eſt natura. niſi ⁊ ipſa ꝯſummat̄. Cū v̄o corrumpit̄. ideo malū eſt eius corruptio. quia eam q̄licūq̄ priuat bono. Nā ſi nullo bono priuat. nō nocet. Nocet aūt. adimit ḡ bonū Quādiu itaq̄ natura corrūpit̄. ineſt ei bonum quo priuet̄. Ac p hoc nullū eſt qd̄ dicitur malum. ſi nullum ſit bonū. ſed bonuȝ om̄ino malo carens. integrū bonū eſt. Cuȝ v̄o ineſt malum: vitiatū vel vitioſuȝ bonū eſt. nec malū vnq̄ poteſt eſſe vllum vbi eſt nullum bonū. Unde res mira ꝯficit̄. vt q̄ om̄is natura in quantuȝ natura eſt bonum eſt. nihil aliō dici videt̄. cuȝ vitioſa natura eſt mala natura eſſe dr̄. niſi malum eſſe qd̄ bonum eſt. nec malum eſſe niſi quod bonū eſt. Hac ꝯtextione euidenter inſinuat̄ malum non poſſe eſſe niſi in re bona. vbi etiam licet abſurduȝ videat̄ manifeſte dr̄ eſſe malum. qd̄ bonum eſt.

ꝙ ex premiſſis ſequitur ſcȝ ꝙ cum dicitur malus homo. dicit̄ maluȝ bonum. e

Ex quo colligit̄ nihil aliud ſignificari cū dicit̄ homo malꝰ niſi bonum malum. Unde Augꝰ. in codeȝ ſubdit. Quid eſt malus homo niſi mala natura? Quia homo natura eſt. Porro ſi homo aliquod bonum eſt. quia natura eſt. q̄d aliud eſt malus homo. niſi malum bonū. Tñ cum duo iſta diſcernimus. inuenimus nec ideo maluȝ. quia homo eſt. nec ideo bonū quia iniquus eſt Sed bonū q̄a homo. malum quia iniquus. Ois itaq̄ natura etiam ſi vitioſa ſit. inq̄tū natura eſt bona ē. inq̄tū vitioſa eſt. mala eſt.

ꝙ regula dyaleticorum de contrarijs fallit in his ſcilicet bono et malo. f

Ideoqȝ in his contrarijs que mala ⁊ bona vocantur. illa dyaleticorum regula deficit. qua dicūt nulli rei duo ſimul ineſſe ꝯtraria. Nullꝰ em̄ potus aut cibus ſimul dulcis eſt ⁊ amarꝰ. Nulluȝ ſimul vbi albū ibi et nigrū. ⁊ hoc in multis ac pene in omnibus repit̄ contrarijs. vt in vna re ſimul eſſe nō poſſunt. Cum autē bona et mala nullus ambigat eſſe contraria.

non ſolũ ſimul eſſe poſſunt. ſ; mala omĩno ſine bonis ⁊ niſi in bonis eſſe nõ poſſunt. Et hec duo contraria ita ſimul ſunt. vt ſi bonũ non eſſ; in quo eſſet. prorſus nec malum eſſe potuiſſet. Quia non modo vbi conſiſteret. ſed vnde orietur corruptio non haberet niſi eſſet quod corrumperetur. qm̃ nihil eſt aliud corruptio. q̃ boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta ſunt. ⁊ niſi in bonis non ſunt. nec fuit prorſus vnd̄ orietur vlla mali natura. niſi ex ãgeli ⁊ hominis natura bona. vñ primitꝰ orta eſt volũtas mala.

Epilogũ facit ad alia trãſiturꝰ. g

Ex hiſ aperit quod

p̃mo ⁊ ſecũdo ſupra inueſtigandũ diximus ſcʒ que fuerit origo mali. ⁊ in qua re ſit. Ex bona eñ re ortum. ⁊ in re bona cõſiſtere p̃miſſis teſtimonijs ꝯprobat.

Sententie illi qua dictuʒ eſt bonũ eſſe malũ opponitur de prophetia que ait. Ve his qui dicunt bonuʒ malum. h

Ad hoc autẽ quod

dictũ eſt malũ eſſe quod bonũ eſt. quidã ſic opponunt. Si bonũ maluʒ eſſe dicimꝰ. incidimus in illã ſententiã ꝓpheticã vbi legit Ve his qui dicunt bonum malũ. et malum bonũ. Igit ſi hanc maledictionẽ vitare volumus nullatenus dicere debemus bonuʒ eſſe malum. ⁊ ecõuerſo. Hoc aũt Auguſtinus in eodẽ libro determinat dicens. id qđ dictum eſt in ꝓphetia intelligenduʒ eſſe de ipſis rebus q̃bus homies mali ſunt. nõ de hominibꝰ. Unde qui adulteriũ dicit bonũ in eũ cadit illa ꝓphetica deteſtatio. ⁊ in eũ qui dicit malũ eſſe bonũ vel bonum eſſe iniquum. Qui eñ dicit hoiem inquantũ hõ ẽ malũ eſſe. ⁊ bonitatẽ eſſe iniquitateʒ. opus dei culpat quod eſt homo. ⁊ vitiũ hominis laudat qđ eſt iniquitas.

De termĩatio Auguſtini.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. hꝰ ſcđi libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de peccato actuali primorum parentum quo perſona corrumpit naturã et de peccato originali quo natura corrumpit perſonam. Incipit agere de peccato actuali adultorum: quo perſona corrumpit ſeipſam. Et tria facit. Nam primo inquirit a quo ſit malum. Secundo in quo ſit ſubiectatũ. Tertio infert quoddam ſequens correlarium. Primum facit vſq; ibi. Oſtenſa origine mali. Secundum vſq; ibi. Ideoq; in his contrarijs. Tertium vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarũ prima eſt hec. Malum primum quo deturpatus fuit primus homo non proceſſit neq; originabatur niſi a bono. Hanc magiſter probans dicit ſententialiter ꝙ creature rationalis primum peccatuʒ proprie nõ habuit cauſam efficientẽ. ſed voluntatem obliquaʒ contra regulam iuſticie defectiue eligentem. Naʒ dicit ꝙ origo ⁊ cauſa primi peccati non fuit malum ſed tantũ natura bona et incorrupta. ſed aliorum malorum. id eſt peccatorum ſequentiũ extitit primo voluntas mala. nam iſte fuit ordo ingreſſus mali in munduʒ quia bona natura fuit cauſa prime voluntatis male. ⁊ prima voluntas mala cauſa fuit ſequentium prauarum voluntatum ⁊ malorũ operꝫ. Vñ patet ꝙ origo ⁊ prima cauſa peccati fuit bonũ. proxima autẽ et ſecũdaria cauſa fuit mala voluntas que ortũ habuit a bono. et hãc ꝓbat autoritate beati Auguſtini in enchiridion. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Tam malum culpe q̃ malum pene non põt eſſe niſi ſubiectiue ſit in re bona Hanc magr̃ ꝓbans dicit ꝙ ſubiectũ mali nõ niſi res bona eſſe põt. Nã malũ nihil aliud eſt q̃ corruptio boni. cũ ergo vbi non eſt bonum non poſſit eſſe priuatio boni ꝯſequens eſt. malum non niſi in bono ſubiectari. vñ ſicut morbi et vulnera requirunt corpa in quo ſunt vt in ſubiecto. ſic malũ eſt in re bona vt in ſubiecto. Unde concludit ꝙ cum dicit homo malus. idem eſt ac ſi diceret. bonũ malum et hoc confirmat autoritate beati Auguſtini. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ex quo fallitur dialeticorum regula que dicit ꝙ in eadeʒ re non poſſunt ſimul ⁊ ſemel exiſtere contraria. Hãc magiſter probans dicit ꝙ bonum et maluʒ ſunt in eodem ſimul. eo ꝙ malum in bono ſubiectatur. et malũ a bono originatur. qđ non põt dici de alijs cõtrarijs puta albo et nigro. dulci et amaro. Poſtea ſoluit quoddam dubiuʒ. nã ſuperius dictũ fuit ꝙ dicere hominẽ malum et dicere bonum malum. et ꝑ hoc homo incideret ſententiam propheticam qua dicit. Ve qui dicitis bonum malum et malũ bonum. Quod ſoluit ex verbis Auguſtini dicẽtis ꝙ cauſa qua bonus fit malus puta fornicationem vel aliud hmõi dicere bonã hoc eſt incidere ſententiam ꝓphete. ſed hominem q̃ natura eſt bonus dicere malum propter vitium prophete nõ contrariat. Et tantum in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

Quid ſit peccatum. a

Poſt hec vidẽ

dũ ẽ q̃d ſit pctm̃. Pctm̃ eſt (vt ait Augꝰ) om̃e dictum vel fcm̃ vel ꝯcupituʒ qđ fit ꝯtra legem di. Idẽ in lib. de duabꝰ aialibꝰ Pctm̃ ẽ volũtas retinẽdi vl' ꝯſequẽdi. qđ iuſticia vetat. In vtraq; aſſignatiõe đ actuali pctõ agit ⁊ mortali. nõ veniali. Ex p̃ma deſcriptiõe oñdit pctm̃ eſſe volũtas mala ſiue locutio ⁊ opatio praua. i. actꝰ malꝰ tã iterior q̃ exterior. ex alt'a ẋo tm̃ oñdit ẽẽ actꝰ iterior. Volũtas eñ vt in ſupioribꝰ dcm̃ ẽ. motꝰ animi ẽ. actꝰ q̃ iterior ẽ. Amb. q̃ i li. đ padiſo ait. Quid ẽ pctm̃ niſi legi diuie p̃uaricatõ. ⁊ celeſtiũ iobediẽtia p̃ceptoꝝ. Ergo i p̃uaricãte pctm̃ ẽ. ſ; i mãdãte culpa nõ eſt. Nõ eñ ꝯſiſtẽt pctm̃ ſi interdictio nõ fuiſſet. Nõ ꝯſiſtẽte aũt pctõ nõ ſolũ malicia. ſ; etiã ẋtꝰ fortaſſe nõ eſſ; Que niſi aliq̃ malicie fuiſſent ſemia. vl' ſbſiſtẽ vl' eminere nõ poſſet Ecce p̃uaricationẽ legis ⁊ i obediẽtiã diffinit ambroſius eſſe peccatũ.

DIXXXV

Augꝰ ad fauſtum.

Ambroſiꝰ

Diuerſorum ſententias de peccato ponit. b

Quocirca diuerſitatis huiꝰ verborꝝ occaſione. de pctō plurimi diuerſa ſenſerunt. Alij em̄ dixerunt voluntatem malam tm̄ eſſe pctm̄. et non actus exteriores. Alij voluntatē ⁊ actus. alij neutrum. dicentes oēs actꝰ eē bonos ⁊ a deo ⁊ ex dō auctore eſſe. Malū aūt nihil eſt. vt ait Augꝰ. ſup Johem. Oīa p ipm̄ facta ſūt. ⁊ ſine ipo factū ē nihil. i. pctm̄ qđ nihil eſt. ⁊ nihil fiunt hoīes cū peccāt. Supra etiam dixit Augꝰ. q malū eſt puatio boni vel corruptio boni. qui etiā in li. lxxxiij. q. ait. Sūmuz malū nullū modū habet caret em̄ oīni bono. At modus aliqd boni ē. nō igit eſt. quia nulla ſpecie continet. totūqꝫ hoc nomen mali de ſpeciei priuatione repertū eſt. Item in dogmatibꝰ eccleſiaſticis dicit malū vel maliciā nō eſſe a deo creatā ſed a diabolo inuentā. qui ⁊ ipſe bonus creatus eſt. Idem etiam in lib. cōtra manicheos qđ ſit pctm̄ oñdit dicens. Peccare qđ aliud ē niſi in veritatis pceptis vel in ipſa veritate errare. Quod ſi nō voluntate faciunt. peccatores iniuſte iudicant. Quid ergo in hac tanta varietate tenendū? qđ dicendum?

Triplex opinio de pctis. *Malū nihil ē*

Vera ſnīa de pctō pponit c

Sane dici poteſt ⁊ libere tradi debet. pctm̄ eſſe actū malum interiorem ⁊ exteriorē. ſ. malam cogitationez et locutionē ⁊ operationez. Precipue tñ in voluntate conſiſtit peccatum. ex qua tanqꝫ arbore mala pcedūt opera mala tanqꝫ fructus mali.

Traditio quorundam qui dicunt voluntatem malam ⁊ actum inqꝫtum ſunt. eſſe naturas ⁊ ideo bona inqꝫtū vero mala ſunt. eſſe pctā d

Quidam autem diligenter attendentes verba Augꝰ. quibꝰ ſupra ⁊ in alijs ſcripture locis vtit. non indocte tradunt voluntatē malā ⁊ actus malos inqꝫtum ſunt vel inqꝫtum actus ſunt. bona eſſe. inqꝫtum vero mali ſunt: peccata eſſe. q voluntatem et actum quēcunqꝫ bonam dei naturam eſſe dicunt. inqꝫtum actus eſt vel voluntas. et ex deo auctore eſſe. inqꝫtuz vero inordinate ⁊ ɔtra legem dei fit. ⁊ ſine debito caret: peccatū eſt. ⁊ ita inqꝫtum peccatum eſt. nihil eſt. Nulla em̄ ſubſtantia eſt. nulla ntaura eſt.

Autoritatibus probant volūtates ⁊ actus omnes eſſe bona. inqꝫtum ſunt. e

Q autē voluntas oīs ⁊ actio bonū ſit inqꝫtum eſt. ex eo pbant quod ait Augꝰ. in lib. de. lxxxiij. queſtionibus. Deus boni tantūmodo cauſa ē. quocirca mali auctor nō eſt. quia omniuz q ſunt auctor eſt. que inqꝫtū ſunt. intm̄ bona ſunt. Idem pbans nihil caſu fieri in mūdo ait in codez. Quicqd caſu fit. temere fit. qcquid temere fit. non fit dei puidētia. Si g caſu aliq fiunt in mūdo. nō puidētia vniūſus mundus amminiſtrat. Si nō puidētia vniuerſus mūdus amminiſtrat. aliq natura vel ſubſtātia ē que ad opꝰ puidentie nō ptinet. Oē aūt qđ eſt inqꝫtū ē. bonum eſt Summū em̄ eſt illđ bonū. cuiꝰ pticipatiōe ſunt cetera bona. ⁊ oē qđ mutabile ē. non p ſe. ſed boni illiꝰ pticipatiōe inqꝫtū eſt. bonū eſt. qđ diuinā etiā puidentiā vocamus Nihil g caſu fit in mundo. His teſtimonijs innitunt ad oſtendēduz oē quod ē inqꝫtū eſt. bonū eſſe. Vñ idem Augꝰ. in. j. li. de doctrina xpiana ait. Ille ſumme ac pmitus ē. q omnino incōmutabilis ē. et cetera q ſunt niſi ab illo eſſe non pñt. et intm̄ bona ſunt. inqꝫtum acceperunt vt ſint.

Quid ex predictis ſequat. f

Ex pdictis colligit atqꝫ infert. q: ſi mala volūtas ⁊ mala actio eſt. inqꝫtū eſt. bona ē. Sed qs eſt q diffitet malā volūtatē eē ⁊ malā actionē? Mala g volūtas ſiue actō inqꝫtū ē. bonū ē. ⁊ inqꝫtū volūtas ē vel actio. bonū ſilr̄ ē. ſ ex vitō mala ē. qđ vitiū a deo ñ ē. neqꝫ aliqd ē. Qđ Augꝰ. notaſſe videt in lib. de. lxxxiij. q. dicens. Vitium eſt volūtas quo eſt homo deterior. quod vitiū longe abeſt a voluntate dei. vt ratio docet. Ex hoc loco pbant voluntatez inquātū vitioſa eſt. non eſſe a deo et inquantuz vitioſa eſt. pctm̄ eſt. Et pctm̄ eſt (vt aiunt) inquātum non habet ordinez nec finem debitum. Ita et actio inquantuz ex malo procedit: et ordinem non habet. et ad malum tendit.

De vitio voluntatis.

Alia ꝓbatio ꝙ omnis act⁹ inq̄tuȝ eſt. bonus eſt. g

Itē ⁊ aliter probāt

oēm actum interiorē vel exteriorē inq̄tū ē eſſe bonū. quia nō eſſ; actus mal⁹ niſi eſſet res bona. q: non eſt aliqua res mala niſi ea

Aug⁹ i' ench. dem res bona ſit. Ūñ Aug⁹. in ench. Omnis natura bonū eſt. nec res aliqua mala eſſet. ſi res bona ipſa que mala eſt. natura nō eſſet. Nō ergo poteſt eſſe malū niſi eſſet aliquod bonum. Quod cū dici videať abſurde. cōnexio tñ ratiocinationis nos compel-

Summā predictoꝝ ꝯſtrin git. lit hoc dicere. Ex p̄miſſis teſtimoniȷs aſſerunt om̄es actus inq̄tuȝ ſunt: eſſe res bonas. nec aliquid eſſe malum. id eſt peccatū niſi idem quoq; ſm aliquid bonū ſit. ⁊ omnium que ſunt: inq̄tum ſunt deū auctorē p̄dicant. ⁊ ei⁹ voluntate om̄ia eē q̄cū q; ſunt. que inq̄tum ſunt nature ſunt.

Obiectio contra illos qui dicūt omnes actus inquātū ſunt eſſe bonos. h

Quibus opponiť

Si om̄ia que ſunt inq̄tuȝ ſunt: bona ſunt ⁊ nature ſunt. ergo adulteriū et homicidium et ſimilia inq̄tum ſunt. bona ſunt ⁊ nature ſunt. ⁊ deo volente fiunt. Quod ſi eſt. tunc illi qui faciunt illa: bona agunt. quod peni-

Rñſio illoruȝ tus abſurdum eſt. His ꝟo ſic illi reſpōdēt Dicunt equidem adulteriū. homicidiuȝ et hmōi. nō ſimpliciť actus denotare. ſ; actuum vitia. Actuſq; ipſos adulteriȷ et homicidiȷ inq̄tum ſunt vel inq̄tum actus ſunt a deo eſſe. ⁊ bonas naturas eſſe. ſed non inq̄tum adulterium ⁊ homicidiū ſunt. Et ideo nō ſequi dicūt. ſi act⁹ qui homicidia ⁊ adulteria ſunt a deo ſunt. ꝙ homicidia ⁊ adulteria a deo ſint.

Alia illorum oppoſitio contra eoſdem i

Item aliter eis op-

poniť. Si aliquid nō eſt malū quod nō ſit natura vł res bona. q̄uo ergo peccata ſunt nō credere in deū. nō ire ad eccleſiā ⁊ hmōi cū iſta nō ſint nature. imo om̄ino non ſunt?

Rñſio vbi tradūt q̄ dicūtur ꝑ negationeȝ aliq̄d ponere. Nō eſt em̄ aliquid vel res aliqua nō ire ad eccleſiā. vel non credere ⁊ hmōi. Ad quod dicūt his atq; hmōi dictionibus que vidētur p̄uationes ſimpliciter notare ⁊ nihil ponere. quia ꝑ negationē dicunť vere aliqua poni actuſq; ꝑ eas ſignificari. Nō credere em̄ in xp̄m incredulitatē dicunt. et nomine incredulitatis malū mentis actū ſignificari. vt credere in deum ⁊ hmōi

Jam etiam cū diciť nō ire ad eccleſiam malum eſt. non euntis ꝯtemptus ſignificať. id eſt. voluntas mala vel propoſitum. hoc eſt em̄ declinare a bono ⁊ ideo malū eſt. ſic ecōuerſo declinare a malo bonū eſt Sicut g̊ declinatio a malo aliquid ponit ſc; voluntatem et ꝓpoſitū vitandi malum. Non enim poteſt eſſe bonū qđ omnino nihil eſt. ita declinatio a bono quod eſt ſignificat ſc; volūtatem et ꝓpoſitum mali. Et ſm hoc vera ē ⁊ generalis illa peccati mortalis deſcriptō quā ſupra poſuit Aug⁹.

Utrum malus actus inq̄tum peccatum eſt ſit priuatio vel corruptō boni. k

Poteſt etiam que-

ri ab eiſdeȝ. cum peccatū ſit (vt ſupra dictū eſt) priuatio vel corruptio boni. et oīs act⁹ malus ſit pctm̄. vtrū ſit priuatio vel corruptio boni inq̄tum pctm̄ eſt vł nō? Si enim inq̄tū pctm̄ ē corruptio boni eſt. cū corruptio vel priuatio boni pena ſit homini. Inquātū g̊ pctm̄ ē: pena ē. Qđ ſi eſt. tūc inq̄tū pctm̄ eſt. bonū eſſe videť ⁊ a đo eē. Si aūt nō inq̄tū pctm̄ ē. corruptio ē: queriť g̊ ſm quid corruptio ſit? Si em̄ corruptio ē ⁊ nō inq̄tū pctm̄ eſt. cū nō ſit niſi bonuȝ. p̄terq; in eo qđ pctm̄ eſt. ergo inq̄tum bonum eſt corruptō vł p̄uatio boni ē. Ad qđ etiaȝ ipſi

Rñſio vbi đr inq̄tuȝ peccatum eſſe p̄uatio boni. non tñ pena. dicunt actū malum nō inq̄tum eſt neq; inquātū bonū eſt. eſſe priuationem vel corruptionē boni. ſ; inq̄tū pctm̄ ē. nō tñ inq̄tuȝ pctm̄ eſt: pena eſt. vel aliquid qđ a deo ſit. Ut em̄ ex ꝟbis premiſſis Auguſti. colligiť pctm̄ diciť corruptio vł priuatio actiue nō paſſiue. Nā ideo malum vel pctm̄ đr corruptio boni. quia naturā bonā qualicū q; priuat bono. Nā ſi nō priuat aliq̄ bono. nō nocet. vt ſupra Aug⁹. ait. Nocet aūt: adimit g̊ bonū Nō aūt nocet niſi inq̄tū ē. g̊ inq̄tū pctm̄ eſt priuat bono. Itaq; inq̄tū pctm̄ ē priuatio eſt vel corruptio boni.

Quomodo inquātū peccatum eſt poſſit corrumpere bonum cum nihil ſit. l

Sed cum nihil ſit i

quātū pctm̄ eſt. q̄uo pōt bonū corrumpere

Rñſio Aug. ꝑ ſilitudinem

vel adimere? Augꝰ te hoc docet in libro d̄ natura boni dicẽs. Abſtinere a cibo nõ eſt aliqua ſubſtãtia. tñ ſubſtãtia corpis ſi omnino abſtineat̃ a cibo: langueſcit et frãgit̃ Sic nõ eſt ſuba pctñ. eo tñ natura anime corrumpitur.

Ꝙ peccatuꝫ ꝓprie corruptio ẽ aie. ⁊ quomodo. m

Peccatuꝫ vero id eſt culpa. ꝓprie anime corruptio ẽ. Si aũt querit̃ ĩ quo poſſit corrũpi anima? In parabola illiꝰ q̃ incidit in latrones q̃ euꝫ vulnerauerũt ⁊ ſpoliauerũt clareſcit. Incidit eñ homo in latrones. qñ ꝑ peccatũ in poteſtateꝫ diaboli trahit̃. ⁊ tũc ꝑ pctm̃ expoliatur gratuitꝭ bonis. i. virtutibus. ⁊ in naturalibus bonis vulnerat̃. que ſũt ratio ⁊ ĩtellectus. memoria ⁊ ingenium et hm̃oi. q̃ ꝑ peccatũ obtenebrant̃ ⁊ vitiãt̃. Per peccatum etiã priuat̃ illo bono cuiꝰ participatione cetera bona ſunt. q̃ tãto magis ꝓuat̃ quãto magis ſe ab eo elongat.

Qualiter homo ſe elongat a deo. ſcꝫ per diſſimilitudinem quã facit peccatum. n

Ab eo autem ſe elõgat homo per peccatum non loci diſtantia quia vbiqꝫ totus ⁊ p̃ſens eſt oĩbus ⁊ omnia in ipſo ſunt. vt ait Augꝰ in li. d̄. lxxxiij. queſti. ⁊ ip̃e locus nõ eſt. Locus tamẽ dei abuſiue dicitur templum dei. nõ ꝙ eo contineat̃. ſed quod ei preſens ſit ⁊ inhabitãs. id aũt anima munda intelligit̃. Per peccatum ergo non ſm̃ locum aliquis longe fit a deo. et in eo lõge fit. ꝙ ab eius ſimilitudine recedit. ⁊ tanto longius quãto fit diſſimilior. Illa aũt vt ait Augꝰ in li. de. lxxxiij. q. que participatione ſimilia ſunt deo. recipiunt diſſimilitudinẽ. At ip̃a ſimilitudo nullo modo ex aliqua ꝑte poteſt eſſe diſſimilis Unde fit cuꝫ ſimilitudo patris filius ſit ex nulla parte patri poſſit eſſe diſſimilis. cuiꝰ ꝑticipatiõe ſimilia ſunt. quecũqꝫ deo ſimilia ſunt. ⁊ illa poſſunt recipe diſſimilitudinem. Nihil ẽ aũt qđ hominẽ adeo deo diſſimilem faciat queadmodũ peccatum. Cũ aũt peccatũ ſit priuatio vł corruptio boni que eſt in anima. eſt etiaꝫ ꝓuatio vel corruptio boni corpis. Sicut corpꝰ hominis ꝑuauit bñficio illiꝰ ĩmortalitatꝭ ⁊ impaſſibilitatis quã habuit añ peccatum.

An pena ſit ꝓuatio boni. o

Queri autem ſolet vtrum ⁊ pena ſit priuatio vł corruptio boni? Ad quod facile reſpõderi põt. ſi p̄dicta ad memoriam reuocentur. Diximus enim ſupra priuationẽ vel corruptiõeꝫ boni accipi actiue vel paſſiue. i. ſm̃ efficientiaꝫ vel effectum. Ideoqꝫ ꝓuatio vel corruptio boni dicit̃ ⁊ peccatũ ⁊ pena. ſed peccatuꝫ ſm̃ efficientiam. quia priuat vel corrumpit bonum. Pena aũt ſm̃ effectuꝫ. i. ſm̃ paſſionẽ que eſt effectus peccati. Aliud ẽ eñ culpa aliud pena. Alterum eſt dei. i. pena. alterũ diaboli vel hoĩs ẽ. i. culpa.

Iſta ẽ diſtinctio. xxxv. huiꝰ ſecũdi libri. In qua magiſter oſtẽſa cauſa mali ſeu peccati. agit d̄ ipſius peccati quidditate. Et tria facit. Nã primo ponit ſecũdariam peccati diffinitioneꝫ. Secũdo oſtendit diuerſam de ipſo opinioneꝫ. Tertio ſubdit multiplicem contra veritatem obiectionem. Primum vſqꝫ ibi. Quo circa diuerſitatis. Secũdũ vſqꝫ ibi. Quidam aũt. Tertium vſqꝫ ad fineꝫ diſtinctiõis In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quaruꝫ prima eſt hec. Peccatũ diuerſimode a diuerſis doctoribus diffinitur. Hanc ꝓbãs magiſter ponit tres peccati diffinitiões. Prima eſt beati Auguſtini in epiſtola ad Fauſtum dicentis. ꝙ peccatum eſt dictum vel factum vel concupitum contra legem dei. Secunda eſt eiuſdẽ alibi dicentis. Ꝙ peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi qđ iuſticia vetat. Quarum vtraqꝫ ſolum cõuenit peccatis actualibus mortalibus ⁊ nõ venialibus. ſꝫ p̄ma harum conuenit peccatis ꝓut tam in exteriori actu q̃ etiam in interiori exiſtunt. Secunda diffinitio peccatis ꝓut ſolum ꝑ actum interiorem cõmittunt̃. Tertia diffinitio eſt beati Ambroſij in libro ſuo de paradiſo vt dicit. ꝙ peccatum eſt preuaricatio legis diuine ⁊ celeſtium inobedientia preceptorum. Et ſubdit ꝙ ꝑ p̄mã ⁊ tertiã peccati diffinitiones tã actus interior q̃ exterior oſtenditur eſſe peccatũ. ſed ꝑ ſecunduꝫ tantũ actus interior oſtenditur eſſe peccatum. Secunda propoſitio ẽ hec. Quãuis peccatum ſimul ſit tam in actu interiori q̃ exteriori. principalius tamẽ conſiſtit ⁊ repit̃ in actu interiori. Hanc magiſter probans dicit diuerſas opiniones fore circa hoc. Nam aliq̃ dixerunt peccatuꝫ eſſe in actu interiori tantum. Alij dixerũt ꝙ nec in voluntate ĩteriori nec ĩ actu exteriori conſiſtat. quorũ ratio fuit hec. nam voluntas ⁊ actus eius habent entitatem. cuꝫ ergo peccatũ nihil ſit ſm̃ beatum Auguſtinum ſuꝑ Joheꝫ. videt̃ ꝙ nec voluntas nec actus eius poſſit ꝓprie dici peccatum. Sed magiſter dicit ꝙ ſane credẽdum ſit. ꝙ peccatum conſiſtit tam in actu exteriori q̃ ĩteriori. ꝓncipalius tamen ĩ actu ĩteriori. eo ꝙ ſicut fructus ex arbore ꝓcedunt. ſic mala exteriora ꝓcedunt ex mala ĩteriori voluntate. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. Humana voluntas ⁊ eius actus inq̃tum ſunt. quedam bona ſunt. inq̃tum vero ſunt ꝯtra legeꝫ dei nihil ſunt. Hanc magiſter probans dicit quoſdam beatum Auguſtinum in hoc fuiſſe ſecutos dicendo voluntateꝫ ⁊

eius actum inq̄ꝫtum ſunt eſſe quedam bona. inq̄ꝫtum
e vero ſunt ꝯtra legem dei nihil eſſe. Quod probat ꝑ
hoc. quia omne quod a deo eſt bonum ē. quia alias
deꝰ non eſſet ſumme bonus. cum ergo voluntas ⁊ eiꝰ
actus a deo ſint. quia alias caſualiter tāꝗ ad dei ꝓ-
uidentiam non ꝑtinentes contingerēt. quod ē incon
ueniens. ergo oportet dicere ꝙ tam voluntas ꝗ actꝰ
eius inquātū ſūt bona ſunt ⁊ a deo. Poſtea cōtra il-
lam ſententiam obijcit tripliciter ⁊ ſoluit. Primo ſic
Si omnis actus voluntatis eēt a deo. ſequeretur ex
hoc ꝙ adulterium. homicidium. ⁊ ſic ꝺ alijs eſſent a
deo. eo ꝙ actus ſunt voluntatis. Et reſpondens ad
hoc dicit ꝙ adulterium. homicidium ⁊ hmōi non no
minant preciſe actus quoſdam. ſed etiam quorūdam
actuum deformitates. ⁊ ꝗtum ad hoc nō ſunt a deo
Secundo obijcit ſic. Peccata omiſſionis important
ꝓuationes ⁊ negatiōes. ſed ꝓuatiōes ⁊ negationes
non ſunt a deo. ergo tales actus non ſunt a deo. Et
reſpondet ꝙ in omni peccato omiſſionis intelligitur
aliquis actus volūtatis poſitus. ſicut declinare a bo
no ⁊ non velle credere in chriſtum. ⁊ cōſimilia pecca
ta omiſſionis que ſūt declinationes quedam a bonis
ponunt aliquos reales actus. ſ. volūtatem ⁊ ꝓpoſi
tum mali. ⁊ ꝑ conſequens non ſunt oīno nihil. vt ob-
iectio ꝓdicta tēdit Tertio ſic. pctm̄ inquātū pctm̄ eſt
corruptio penalis. ſed oīs pena ē a deo ergo pctm̄ ē
a deo. Cui obiectioni magiſter rn̄dens dicit ꝙ pecca
tum inquātū peccatum eſt. non eſt corruptio paſſiua
cuiuſmodi eſt pena ſed eſt corruptio actiua que nihil
eſt ⁊ que non eſt a deo. quia alias ſequeret̄ deū eſſe
cauſam mali. Poſtea declarat hoc a ſimili ꝙ corru-
ptio actiua nihil ſit. qꝛ abſtinentia cibi nihil eſt. ⁊ tn̄
corrumpit corpus. Similiter ſic peccatum nihil eſt.
tamen corrumpit animam ſpoliādo eam a gratuitis
et vulnerat animam in naturalibus ⁊ hoc tam quo
ad animam quam a deo elongat ꝗꝫ quo ad corpꝰ qꝺ
immortalitate priuat. Unde cōcludit corruptionem
actiuam eſſe peccati eſſentiā. paſſiuā aūt pctī effectū
⁊ penam. Et tn̄ in ſpeciali ⁊c̄.

Q quedaꝫ ſimul ſunt peccata ⁊ pe
na peccati. quedam peccata ⁊ cau
ſa peccati. alia vero peccata ⁊ cau
ſa ⁊ pena peccati. a

DI. XXX VI Sciendum eſt
tamen quedam ſic eſſe pecca-
ta. vt ſint etiā pene peccatoꝝ
Unde Augꝰ ſuper illuꝫ locū
pſ. lvij. Supcecidit ignis ⁊ non viderunt
ſolem. ait. Ignis ſupbie et concupiſcentie
⁊ ira intelligitur Iſtas penas pauci vidēt
ideo eas maxime cōmemorat apoſtolus in
epiſtola ad Roma. ⁊ enumerat multa que
peccata ſunt ⁊ pene peccati. Itē. Inter pri
mum em̄ peccatuꝫ apoſtaſie ⁊ vltimaꝫ pe-
nam ignis eterni. media que ſūt et peccata
ſunt ⁊ pene peccati. Greg̓ꝰ quoqꝫ ſup Eze-
chiel. ait Cōtemnenti qui nō vult penitere
ponit deus offendiculum. vbi. ſ. grauiꝰ im
pingat. Peccatū em̄ quod ꝑ penitētiā citi
us non deletur. aut pctm̄ ē ⁊ cauſa peccat i

aut peccatum ⁊ pena peccati. aut pctm̄ ſi-
mul ⁊ cauſa ⁊ pena peccati. Unde Moy-
ſes. Nōdū ſūt cōpleta peccata amorreoꝝ.
Et Dauid inq̄t. Appone iniq̄tatem ſup ini
quitatem eorum. Et alius propheta. San
guis ſanguinem tetigit. id ē. pctm̄ peccato
additū eſt. Paulus quoqꝫ ait Propterea
tradidit illos deꝰ i paſſiones ignominie ⁊c̄
Et item. Ut impleant peccata ſua ſemper.
Johanni quoqꝫ ꝑ angelū dicit̄. Qui i ſor-
dibus eſt ſordeſcat adhuc. Ex his teſtimo
nijs colligit̄ peccatum aliquod. ⁊ pctm̄ eē
⁊ penam peccati.

Ex predictis queſtio oritur ſcilicꝫ
an inquātum peccatuꝫ eſt ſit pena
peccati. b

Et ideo merito que
ritur. vtruꝫ inq̄ꝫtū peccatū eſt ſit pena pec
cati? Quod nō videt̄. cum oīs pena pec
cati iuſta ſit. Unde Augꝰ in lib. retractati-
onū Omis pena peccati iuſta ē ⁊ ſuppliciū
nominat̄. Si ergo pctm̄ quod eſt peccatū
⁊ pena peccati. inq̄ꝫtum peccatuꝫ eſt: pena
peccati eſt. cum oīs pena iuſta ꝺ iuſticia
dei veniat. videt̄ inq̄ꝫtum peccatuꝫ eſt. iu
ſtum eſſe ⁊ a deo ꝓuenire. Ad quod illi
rn̄dent peccatum ſic dici penaꝫ peccati. qꝛ
per pctm̄ in quod merito ꝓcedentis pecca
ti homo labitur deſerēte deo. corrumpitur
bona natura Sicut ignis eternus dicit̄ pe
na malorū. quia ea cruciant̄. nec tn̄ ipe cru
ciatus maloꝝ ignis eſt. ſꝫ ꝑ ignem fit in ho
mine. Ita ꝑ pctm̄ corrumpit̄ natura ⁊ imi
nuit̄ bonū nature. ⁊ ē ipſa imminutio ⁊ cor
ruptio boni paſſio ⁊ pena. ⁊ nō eſt eſſentia
liter ipſum pctm̄ ꝑ quod ſit. ſed ideo pecca
tum dicit̄ vt ꝓmiſſum eſt. quia ꝑ peccatuꝫ
ilico vt peccat homo fit i homine illa corru
ptio. que tn̄ fit deo auctore Illa em̄ pena ſi
ue paſſio que eſt boni corruptio a deo eſt.
Illiꝰ tn̄ (vt ſic dicaꝫ) materia ⁊ cauſa ē pec
catum. qꝺ a deo nō eſt. Quod videt̄ Augꝰ
notaſſe. ⁊ iuxta hūc ſenſum intellexiſſe. cuꝫ
ait in libro ꝺ ꝓdeſtinatione ſanctorū. Pre
deſtinatiōe deus ea ꝓſciuit que fuerat ipe
facturus. Sed ꝓſciuit deus etiaꝫ que non
ē ipe facturus. id eſt. oīa mala. quia ⁊ ſic
ſunt quedā que ita peccata ſunt vt etiā pe-
ne ſint peccati. ſm̄ illꝺ apoſtoli. Tradidit
illos deus in paſſiones ⁊c̄. nō tamē pecca-
tū dei eſt. ſed iudicium. ſ. pena. In ſcriptu-
ra em̄ ſepe nomie iudicij pena intelligitur.

Rn̄ſio illoꝝ vbi docent ex quo ſenſu peccatū dr̄ pena pctī vl̄ pena

Auguſti.

Hic diligenter intendētib⁹ inſinuare videt̄ ea que peccata ſunt ꝛ pene peccati. nō inq̄ſtum peccata ſūt. ſed inq̄ſtum pene dei eſſe dicuntur. Nam cum dixiſſet deum nō eſſe facturum mala aliqua. id eſt. peccata. quia poſſet ei obijci. quedam peccata eē etiam penas peccati. ꝛ pena peccati om̄is iuſticia eſt. ꝛ ideo a deo eſt. quaſi determinā do ſm q̄d facit ea. vel ſm q̄d nō faciat. addidit reliqua. Juxta vero p̄dictam intelligentiā peccata ſane dicunt̄ pene. vn̄ ap̄lus appellat eas paſſiones ignominie. q2 vt ait autoritas. lz quedam peccata ſint que delectant. ſunt tn̄ paſſiones nature noiande. q2 p ea corrumpit̄ natura.

Q2 cum omne peccatuz poſſit dici pena. non tamen omne eſt pena peccati. c

Et licz ex hoc ſenſu

omne pctm̄ mortale poſſit dici pena. nō tame omne pōt dici pena peccati. Pena em̄ peccati. vt p̄dictum ē: eſt illud cui⁹ cauſa ē aliud p̄cedens peccatuz. Nam peccatū ſic dicit̄ pena peccati reſpectu p̄cedentis. ſicut dicit̄ cauſa peccati reſpectu ſequētis. Quo fit. vt idem pctm̄ ꝛ cauſa ſit ꝛ pena peccati ſed alterius peccati pena. ꝛ alterius cauſa. vt em̄ Greg⁹ in moralib⁹ ait. Peccatū qd̄ penitētia nō diluit̄ ſuo pōdere mox ad aliud trahit. Unde fit. vt nō ſolum peccatum ſit. ſ; et cauſa peccati. Ex illo quippe culpa ſubſequens orit̄. Peccatū vero qd̄ ex peccato oritur. nō ſoluz peccatum. ſed ꝛ pena peccati ē. quia iuſto iudicio deus cor peccantis obnubilat. vt p̄cedentis peccati merito etiā in alia cadat. Quē em̄ liberare noluit. deſerendo pcuſſit. Proinde vt Aug⁹ ait. Precedentis eſt hec pena peccati. ꝛ tn̄ etiam ipſa peccatū eſt. Judicio em̄ iuſtiſſimi dei traditi ſunt. vt ait ap̄lus de quibuſdam. ſiue deſerēdo ſiue alio modo explicabili. ſiue inexplicabili in paſſiones ignominie. vt crimina criminibus vindicarent̄. ꝛ ſupplicia peccantiū nō tantū ſint tormenta. ſed ꝛ vitiorum incrementa. Jlla ergo peccata que enumerat apoſtol⁹. quia d̄ ſuperbia ſunt: non ſolum peccata ſ; etiam ſupplicia ſunt. Ecce ex his iam fit pſpicuum quedam peccata. etiaz penas ꝛ cauſas peccati eſſe. ꝛ illud peccatum eſſe penā peccati. qd̄ cauſaz p̄cedentem habet peccatum. atq; illud peccatum eſſe cauſam peccati qd̄ ē meritum ſequentis culpe.

Aug⁹ contra Julianum

Ex predictis videt̄ ſignificari ipa eadem q̄ peccata ſunt eſſe ꝛ penas peccati. d

Sed cum ait crimi

na criminib⁹ vindicari. videt̄ inſinuare ea ipſa que peccata ſunt eſſentialit̄ eſſe penas peccati. i. punitiones peccati. Ad hoc aūt inq̄unt illi. ꝛ ſimilia hec dicta eē ſm rationem predictam. ꝛ ido intelligenda fore ſm p̄miſſam expoſitionez. Intelligētia em̄ dictorū ex cauſis eſt aſſumēda dicēdi.

Q2 nō obuiat veritati ſi quis dicat ipa peccata eē penas peccati eſſentialiter. e

In nullo tamen p̄

iudicium factum veritati putat̄. ſi quis dicat ipſa eadem que peccata ſunt eſſentialit̄ (vt ita dicam) eſſe penas. i. punitiōes peccatorum p̄cedentium. que iuſte ſūt ꝛ a deo ſunt. nec tamen inq̄ſtuz peccata ſunt: a deo ſunt: nec inq̄ſtum peccata ſunt: pene peccati ſūt. ꝛ tamen inq̄ſtum peccata ſunt: p̄uationes boni ſunt. Sed vt ſupra dictuz ē. cauſaliter ꝛ actiue dicunt̄ priuationes.

Apte oſtendit peccata quedam eē penam peccati. ꝛ penam ipſam iuſtam eſſe a deo. f

Q2 autem quedaz

pctā pene ſint. ꝛ ipa pena iuſta ſit ꝛ a d̄o ſit euidenter tradit Aug⁹. in libro retractationū. j. dicens quedam neceſſitate fieri ab homine que mala ſunt. ꝛ eadē iuſta pena peccati ſunt. Sunt inquit quedam neceſſitate facta improbanda. vbi homo vult recte facere ꝛ non pōt. vnde ꝛ illud apoſtoli Non quod volo facio bonum. ſed quod odi malum hoc ago. Et illud. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpirituz. ꝛ ſpiritus aduerſus carnē Hec em̄ inuicē ſibi aduerſantur. vt non ea que vultis faciatis. ſed h omīa ex illa mortis damnatione ſunt. Nam ſi nō eſt iſta pena hominis ſed natura. nulla iſta peccata ſūt. Si em̄ non receditur ab eo modo quo naturaliter factus eſt homo. cum hec facit ea vtiq; facit que debet. Si autez homo q2 ita eſt non eſt bonus. nec habet i poteſtate vt ſit bonus. ſiue nō videndo qualis eē debeat. ſiue videndo ꝛ nō valendo eſſe q̄lem

ſe eſſe debere videt. penam iſtam eſſe quis
dubitet? Om̄is autez pena ſi peccati pena
ē: iuſta eſt. ⁊ ſupplicium nominat̄. Si autē
iniuſta eſt pena: quoniam penā eſſe nemo
ambigit. iniuſto aliquo dominante: homi
ni impoſita ē. Porro quia de omnipotētia
dei et iuſticia dubitare demētis eſt. iuſta ē
hec pena. ⁊ pro peccato aliquo impendit̄.
Non eñ quiſq̄ʒ iniuſte dominās aut ſurri-
pere hoiem potuit velut ignorāti deo. aut
extorquere inuito tanq̄ʒ inualidiori. vt ho
minem iniuſta pena cruciaret. Relinquit̄
ergo vt hec pena iuſta de damnatione ho-
minis veniat. His atq̄ʒ alijs pluribus teſti
monijs docet̄ q̄dā eē peccata ⁊ penas pec
cati eſſentialiter.

De q̄buſdam que ſine dubio pctā
ſūt ⁊ pene. vt ira. inuidia. g

Preterea nullate-
nus ambigendum eſt quedam peccata abſ
q̄ʒ vllo ſcrupulo penas eſſe. vt inuidia. que
ē dolor alieni boni. ⁊ ira. que etiā nō inquā
tum pene ſunt. peccata ſunt. Ita etiā de cu
piditate ⁊ timore ⁊ alijs hmōi ſentiendū ē.
Unde Aug⁹ in libro. lxxxiij. queſtionū ait
Omnis perturbatio paſſio. omnis cupidi
tas pturbatio. Om̄is ergo cupiditas paſ-
ſio. Om̄is vero paſſio cuʒ eſt in nobis: ipſa
paſſione patimur. Oīs ergo cupiditas cū
eſt i nobis ipſa cupiditate patimur. inquā-
tum cupiditas eſt patimur ea. Om̄is autē
paſſio inq̄ʒtum ipſa patimur non eſt pecca
tum ita ⁊ de timore. Non eñ conſequēs ē
vt ſi patimur timorē. ideo nō ſit peccatum
q̄ʒ multa ſūt pctā q̄ patimur. ſed nō inq̄ʒtuʒ
patimur eis.

Ex verbis Auguſtini p̄miſſis que-
dam ſententia Hiero. obuiare vi-
detur. h

Illud autez diligē-
ter eſt annotādū quod ſupra poſitis v̄bis
Auguſtini dicentis quedam neceſſitate fa-
cta eſſe improbanda ⁊ mala. videtur obuia
re quod Hieronymus ait in explanatiōe fi
dei. quod licʒ ſupra ſit poſituʒ. tamen vt p
fectius ſciatur. iterare nō piget. Execram⁹
inquit eorum blaſphemiam qui dicunt im
poſſibile aliquid homini a deo eſſe p̄ceptū
⁊ mandata dei non a ſingulis ſed ab omni-
bus i commune poſſe ſeruari. ⁊ paulopoſt

Et tam illos errare dicimus qui cuʒ mani
cheo dicunt hominem peccatuʒ vitare nō
poſſe. q̄ʒ illos qui cum Iouiniano aſſerunt
hominē non poſſe peccare. Ecce Hierony
mus dicit errorem eſſe. ſi quis dicat homi
nem vitare peccatum non poſſe. Qui autē
dicit quedā neceſſitate fieri. q̄dā dicit non
poſſe vitari. Cum ergo id Aug⁹ dicat. vi-
det̄ aut erroris eſſe qd̄ tradit. aut nō eē ve-
rum qd̄ Hieronymus ait.

Determinatio ꝯtrarietatē ſubmo
uens de ſanctoꝝ medio. i

Ad quod dici pōt
quia Auguſtinus dicit ſ̄m ſtatum hui⁹ mi
ſerie. ad quā ꝑtinet ignorātia ⁊ difficultas
vt idē ait in libro de libero arbitrio. que ex
iuſta damnatione deſcenderunt: illō tradi
dit vbi ⁊ venialia peccata incluſit. Hiero-
nymus vero tm̄ de mortalibus peccatis lo
quitur. que vnuſquiſq̄ʒ gratia illuminat⁹
vitare valet. vel de homine ſ̄m ſtatuʒ libe-
ri arbitrij ante peccatū illud ait.

Epilogum facit ad alia tranſitu
rus. k

Satis diligēter eo
rum poſuimus ſcientiaʒ qui dicunt om̄es
actus naturas eſſe. ⁊ inq̄ʒtum ſunt. bonos
eſſe in quo tractatu quedam interſeruim⁹.
que non ex eorum tantum perſona accipiē
da ſunt. quia ab omnibus catholice ſapiē-
tibus abſq̄ʒ heſitatiōe tenentur. atq̄ʒ auto-
ritatum teſtimonijs ⁊ rationibus eorū tra
ditionem muniuimus. q̄ dicunt oēs actus
eſſentia ſui. id eſt. inq̄ʒtum ſunt. eſſe bonos.
Quoſdam vero inquātum inordinate fiūt
peccata eſſe. Addunt quoq̄ʒ quoſdam non
tantum eſſentia ſed etiam genere bonos eē
vt reficere eſurientem. qui actus eſt de ge-
nere operum miſericordie. quoſdam vero
actus abſolute ac ꝑfecte bonos dicunt. q̄s
non ſolum eſſentia vel genus. ſed etiaʒ cau
ſa ⁊ finis commendat. vt ſunt illi qui ex bo
na voluntate proueniunt. et bonum finem
metiuntur.

Iſta ē diſtinctio. xxxvj. hui⁹ ſecū
di libri. In qua quidē magiſter recitatis opinionib⁹
diuerſis circa peccati quidditatem oſtendit quādaʒ
peccati diuerſitatem. Et inquirit qualiter vnuʒ pec

catum ſit pena alterius. Et tria facit. Nam p̄mo tra
ctat opinionem aliorum. Secundo annectit ꝓpriaꝫ
intentionem. Tertio remouet quādam dubitationē
Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. In nul
lo tamē preiudicium. Secundum vſqꝫ ibi. Illud aūt
diligenter. Tertium vero vſqꝫ ad finē diſtinctionis.
In ſpeciali ꝟo ſententia magiſtri ſtat ī tribus ꝓpoſi
tionibus. quarum prima eſt hec. Scriptura vnuꝫ
peccatum fore penam alterius concedit inquantum
ab alia cauſaliter procedit. Hanc enim propoſitionē
magiſter ponens dicit quedam peccata eſſe aliorum
peccatorum penas. quod probat vtriuſqꝫ teſtamenti
autoritatibus diuerſis. inter quas ponit autoritatē
beati Gregorij qua dicit peccatum q̄d cito per penitē
tiam non deletur aut peccatū aut pena peccati ē. aut
peccatum ⁊ cauſa peccati eſt. aut peccatū aut cauſa
aut pena peccati eſt ſimul. Poſtea mouet circa mate
riam hanc quandam dubitationē querendo. Utruꝫ
peccatum inquātum peccatum. ſit pena peccati. Et
arguit ꝙ non. Nam ſm beatum Auguſtinuꝫ omnis
pena peccati iuſta eſt ⁊ iuſte fit. ſi ergo peccatū inq̄n-
tum peccatum. eſſet pena peccati. peccatum iuſte fie
ret. quod non eſt verum. Et reſpondens dicit ꝙ effe
ctus peccati cuiuſmodi eſt corruptio peccatū ſequēs
eſt pena peccati. ſed non peccatum inq̄ntum peccatū
Et ſubdit. licet omne peccatum ſm iſtum ſenſum. eo
ꝙ quedam corruptio ſit pena. tamen non omne pec-
catum poteſt dici pena peccati. ſed illud ſolū dicitur
pena alterius peccati quo cauſatur ab alio cum ſolꝰ
effectus peccati ſm premiſſa ſit pena peccati. Se
cunda propoſitio eſt hec. Ueritati in nullo p̄iudicat
quedā peccata non ſolum cauſaliter ſed etiam eſſen-
tialiter eſſe alioꝝ penas. Hanc eñ ꝓpoſitionem ma
giſter ponens finaliter eiꝰ aſſerit rationem. quia que
dam peccata eſſentialiter animam puniūt. id eſt. acti
ue corrumpunt penam infligendo. Qđ ꝓbat ꝑ bea-
tum Auguſtinuꝫ dicentem. ꝙ rebellio carnis ad ſpi
ritum que eſt peccatum ſit pena. Et cōfirmatur hoc
idem per hoc ꝙ quedam ſpiritualia peccata pena di
cunt. ⁊ ꝙ penalem paſſionem habent eis annexam.
ſicut ira. inuidia. ſupbia. ⁊ ſimilia. Attñ dicit ꝙ paſ-
ſio illa eis annexa non debet dici peccatum. Ter-
tia ꝓpoſitio eſt hec Ex ſcripture trahitur ꝟitate ali
qua peccata fieri neceſſitate. Hanc eñ ꝓpoſitionem
ꝓbans dicit notandum eſſe. ꝙ licet beatus Auguſti
nus dicat quedam peccata fieri ex neceſſitate Beatꝰ
tamen Hieronymus dicit ſemꝑ eſſe in hominis pote
ſtate poſſe peccare ⁊ non poſſe peccare. non tñ ſibi in
uicem contradicunt. quia beatus Augꝰ loquitur de
peccatis venialibus. Hieronymus vero de peccatis
mortalibus. ſuppoſito tamē gratie adiutorio. Unde
beatus Augꝰ loquitur ſm ſtatum hominis poſt pec-
catum. beatus vero Hieronymus loquitur đ pecca-
tis hominis ſm ſtatum eius ante peccatum. Et ſub-
dit recapitulando p̄determinata dicēs quoſdā actꝰ
eſſe ex ſuo genere bonos. vt reficere eſurientē ⁊ con
ſimiles. quoſdaꝫ autem ex ſua cauſa vel ex fine. vt q̄
procedunt ex bona ⁊ ordinata volūtate hominis. et
illi ꝑfecte boni iudicantur. Et tñ in ſpeciali.

Aliorum ponit ſententiam qui di-
cunt malos actus nullo modo eē
a deo nec eē bonos ſiue in eo ꝙ ſūt
ſiue alio modo. a

Sunt autem ⁊
alij plurimi longe aliter đ pec
cato ⁊ de actu ſentientes. aſſe
runt eñ voluntatem malam
⁊ actum malum peccata eſſe. ⁊ nulla ratio-
ne bona nec ſm aliquam rationem ex deo
auctore eſſe. quia ſine deo fiūt. Sine eo nā
qꝫ (vt ait euangeliſta) factum eſt nihil. id ē
peccatū. Quod dicitur eſſe nihil non quia — Quare pctm̄ nihil eē dr̄.
non ſit actio vel voluntas mala. que aliq̄d
eſt. ſed quia a vero eſſe ſeparat homines. ⁊
ad malum trahit. et ſic ad non eſſe deducit
Qui enim a ſummi boni participatione re
cedunt quod ſolum vere ac proprie eſt me
rito non eſſe dicuntur. Ideoqꝫ Auguſtinꝰ
dicit ſuper Johannem. peccatum nihil eē
nihilqꝫ fieri cum peccant homines Hac er
go ratione aſtruunt peccatum nihil eſſe. q̄r
a vero eſſe hominem elongat. Uolūtatem
qꝫ malam atqꝫ actionem ſiue locutionē ma
lam peccatum eſſe dicunt. quia preuarica-
tio ⁊ inobedientia hec ſunt. ⁊ contra legem
dei fiunt que tamen ſunt. ſed ab homine vl'
diabolo nō a deo. Nullatenus enim hec a
deo eſſe dicunt ſiue inq̄ntum ſunt ſiue alio
modo.

Qualiter determinent verba Au-
guſtini premiſſa quibus ait. omne
quod eſt. inquantum eſt. bonum
eſt. b

Illa quoqꝫ Augu
ſtini verba quibus dicit oē qđ eſt inquā
tum eſt bonuꝫ eſſe. ⁊ deum habere auctorē
de naturis ſiue de ſubſtantijs tantū accipi
enda fore tradunt. Subſtantie vero nomi-
ne atqꝫ nature. dicunt ſignificari ſubſtanti
as ip̄as ⁊ ea que naturaliter habent. ſ. que
cōcreta ſunt eis. ſicut anima naturalir̄ ha-
bet intellectum ⁊ ingenium ⁊ volūtatem ⁊
hmōi. quod ex ꝟbis Auguſtini premiſſis
colligitur. vbi bonū hominē appellat bonā
naturam. ⁊ malum hominem malam natu
ram. Scđm hanc ergo aſſertioneꝫ vel acce — Scđm q̄d actus mali non ſūt nature vl' ſubſtantie.
ptionem. mali actꝰ non ſunt nature vel ſub
ſtantie. nec etiā boni actus. quod vtiqꝫ vi-
detur Augꝰ. innuere in lib. retractationū.
diſtinguens inter ſubſtātias ſiue naturas
⁊ bonas actiōes ſiue malas. Apiens enim
quō intelligendū ſit quiddā in lib. đ ꝟa re-
ligione ab eo traditū ait. De h̄ ſubſtantijs — Augꝰ in li. retracta.
atqꝫ naturis dictuꝫ ē. Inde eñ diſputaba

ſur. nõ de bonis actionibus atq̃ peccatis
Apte hic videtur diuidere iter naturas ſi
ue ſubſtãtias ⁊ actiões ſiue peccata. Ideo
q̃ aſſerunt p̄fati doctores. actiões interio
res vel exteriores nõ eē naturas vel ſubſtã
tias. q̄ ſi male ſunt: peccata ſunt. neq̃ a deo
ſũt. Q̄ vero mali actus nõ ſint nature Au-
guſtinus videt᷑ notare in p̄ma reſponſione
ↄtra pelagianos ita dicens. Opa diaboli
que vitia dicunt᷑ actus ſũt. non res. Idem
in quarta reſponſione. Om̄e malum natu-
ra nõ eſt. ſed actus accidens alicui ex defe-
ctu boni. Quobrem quod natura non ē. de
us nõ fecit. quia natura ē omne quod fecit
Itē. Om̄e qđ natura bonũ eſt. deus ex ni-
hilo fecit. nõ diabolus.

Scđꝫ hos res alique ſunt que a deo nõ ſunt quibus homines mali ſunt. c

Ex quo colligit᷑ reſ
aliquas eſſe que a deo nõ ſunt. eiſq̃ homi-
nes mali ſunt. Qđ nihilomin⁹ ⁊ ipi conce-
dunt innitẽtes v̾bis Aug. ſupi⁹ poſitis q̄
in ench. determinans illa v̾ba ꝓphete Ve
his qui dicũt bonũ maluꝫ. dicit de ipis re-
bus quib⁹ homines mali ſunt. nõ de homi
Teſtimonijs Auguſ. ſuam muniũt aſſertionem. nibus hoc eē intelligenduꝫ. Sunt ergo ali
que res quibus hoies mali ſunt Id autem
quo homo fit deterior a deo nõ eſt. quia vt
ait Aug⁹ in lib. de. lxxxiij. queſtio. deo au
ctore non fit hõ deterior. Nõ eſt ergo deus
auctor rerum quib⁹ homo deterior fit. At
ſunt alique res vt dictum ē. quibus homi
nes mali ſiunt. Sunt ergo alique res que a
deo nõ ſunt. quia peccata ipſe ſũt. Ideoq̃
ſcriptura in pluribus conteſtat᷑ locis deuꝫ
nõ eſſe auctorem maloꝝ. id eſt. eorum que
peccata ſunt.

Ex p̄te eorum premiſſe opponitur ſentẽtie in illo verbo deus auctor malorum non ē. d

In hoc autem ver
bo ſupiorꝫ ſentẽtie recte opponit᷑. q̄ dicũt
deum non eſſe auctorẽ eorũ que mala ſunt
inq̃tum mala ſunt. ſed inq̃tuꝫ ſunt. ⁊ inq̃
tum mala ſunt: dicunt ea nihil eē. Quid g̊
mirũ. ſi deus dicit᷑ nõ eſſe auctor eorum in-
q̃tum nihil ſunt. cum nihili nullus auctor
exiſtere queat. Ideoq̃ cuꝫ dr̄ deus eſſe au
ctor omniuꝫ q̄ ſunt. bonoꝝ iſti ſubintelligi
volunt. Bona autẽ illa eſſe dicunt que na-
turaliter ſunt. Ea vero naturaliter eſſe di-
cunt non ſolum que ſubſtantie ſunt vel cõ
creta ſubſtantijs qualiter ſupra acceperũt
ſed ⁊ oia que naturaꝫ nõ priuant bono. Et
ita ſꝫm eoſdem multiplex in ſcripturis fit in
telligentia. vbi de natura ſiue de ſubſtãtia
vel de his que naturalit᷑ ſunt. ſermo occur-
rit. Sed ſup illũ locũ pſ. Nõ eſt ſubſtãtia
ita Aug⁹ de ſubſtantia diſſeruit. vt premiſ
ſe ſententie videat᷑ cõſentire dicens. Sub-
ſtãtia intelligitur illud qđ ſumus q̄cq̄d ſu-
mus. homo. pecus. terra. ſol. om̄ia iſta ſub
ſtãtie ſunt. eo ipſo quo ſunt nature ipe. ſub
ſtantie dicunt᷑. Naꝫ qđ nulla eſt ſubſtãtia
nihil oino eſt Subſtantia ergo eſt aliquid
eſſe. Deus fecit hom̄eꝫ ſubſtãtiaꝫ. ſed ꝑ ini
quitatẽ lapſus ē hõ a ſubſtãtia i qua fact⁹
eſt. Iniq̃tas q̄ppe ipſa nõ eſt ſuba. Nõ eñ
iniquitas eſt natura quã formauit de⁹. ſed
iniq̃tas eſt ꝑuerſio quaꝫ fecit hõ. Nature
om̄es ꝑ ipſum facte ſunt. iniquitas ꝑ ipſuꝫ
facta nõ ē. quia iniquitas nõ eſt ſubſtãtia
In illo hymno triũ puerorũ vniuerſa crea
tura laudans deuꝫ cõmemorat᷑. Laudant
eñ om̄ia deuꝫ. ſed que fecit deus. Laudat
ibi ſerpens deum. ſed nõ auaricia. Oia re-
ptilia ibi nomiata ſunt. ſed nõ aliqua vitia
Vitia eñ ex nobis ⁊ ex noſtra volũtate ha
bem⁹. ⁊ vitia nõ ſunt ſubſtantia Intẽdant
diligenter his v̾bis p̄miſſaꝝ aſſertores ſen
tentiarũ. ⁊ ꝑcipere poterunt rationẽ ⁊ cau
ſam dictoꝝ. vbi ſcriptura d̾ natura vel ſub
ſtantia mentionẽ facit. Illarũ vero ſenten-
tiarum iudiciũ. prudentis lectoris cui vtri
uſq̃ ſententie noticiaꝫ plenarie didicimus
arbitrio relinq̄m⁹. ad ea que adhuc nob ſu
perſunt tranctanda feſtinantes.

Q̄ de pctõ nõ de pena itelligit᷑ cuꝫ dr̄ deus nõ eſt auctor mali. e

Cum igitur in hoc
om̄es cõſentiant catholici tractatores. ſ. q̄
deus nõ eſt auctor maloꝝ. Cauendum eſt
tñ ne maloꝝ nomine penas ſic̄ peccata ge-
neraliter includas. Penaꝝ eñ de⁹ auctor
ē. ſicut ipe ꝑ ꝓphetã ait. Nõ eſt malũ in ci
uitate qđ dñs nõ fecerit. Itẽ alibi ex perſo
na ſua ait. Ego ſum de⁹ creans maluꝫ ⁊ fa-
ciens bonũ. Ecce hic dicit᷑ creaſſe ⁊ feciſſe
malum. ſed mali nomine pena itelligit᷑ non
pctm̄. ſicut ecõuerſo cũ dicit᷑ deus non eſſe
auctor maloꝝ. nomine mali peccata intelli
guntur. Ideoq̃ Aug⁹ qui dixerat in libro

de.lxxxiij.queſtio. ꝙ deus auctor mali nõ ſit. in p̃mo libro retracta. quõ id intelligendum ſit apit dicens. Uidendũ ẽ ne male intelligat̃ qd̃ dixi. deus auctor mali non ẽ. q̃ ⁊ omniũ que ſunt auctor eſt. quia inquãtũ ſũt: intãtuꝫ bona ſunt. ⁊ ne hinc putet̃ non ab illo eſſe penã malorũ que vtiqꝫ maluꝫ ẽ his qui puniuntur. ſed hec ita dixi ſicut dictum eſt. deus mortẽ nõ fecit. cuꝫ alibi ſcriptum ſit. mors ⁊ vita dño eſt. Malorum ergo pena q̃ a deo eſt. maluꝫ ẽ q̃dem malis ſ; in bonis dei opib⁹ ẽ. qm̃ iuſtuꝫ ẽ vt mali puniant̃. ⁊ vtiqꝫ bonum ẽ omne qd̃ iuſtum ẽ. Sic ergo dicit̃ deus non feciſſe mortem. q2 nõ fecit illud ꝓ quo mors infligitur. id ẽ peccatum. Audiſti lector cauſam dictoruꝫ ex qua ſana intelligentia ſumatur. cuꝫ dicitur: deus non eſt auctor mali. ⁊ de⁹ mortẽ non fecit.

Ꝙ pena malorũ ẽ a deo.

Quõ dictum ſit de⁹ mortẽ nõ fecit.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. hui⁹ ſecũdi libri. In qua quidẽ diſtinctione magiſter oſtẽſo quomodo vnum peccatuꝫ ſit pena alterius. inquirit hic conſequenter qualiter auctor malorũ ſit de⁹. Et circa hoc tria facit. Nam primo ponit quandam opinionem. Secũdo eiuſdem opinionis confirmationẽ. Tertio reddit ad ſue intentionis oppreſſionem. Primum facit vſqꝫ ibi. Ex quo colligitur. Secũduꝫ vſqꝫ ibi. Cum igitur in hoc omnes. Tertium vſqꝫ ad finẽ diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat ĩ tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec Aliq̃ volunt aſſerere voluntatem malam. ⁊ actum ei⁹ malum nullatenus a deo procedere. Hanc magiſter ponens dicit vt ſupra dictum fuit quoſdam opinari. ꝙ voluntas mala ⁊ actus eius nec bona ſunt nec a deo ſunt etiam quacunqꝫ ratione cõfirmantes dictum ſuum ꝑ illud Joh. j. ſine ipo factuꝫ eſt nihil. i. peccatũ Ratio autem contrarium opinantium. ſ. Auguſti. fuit iſta. vt ſupra dictum eſt. ꝙ ſi talia a deo eſſent inquantum ſunt. eo ꝙ inquantum ſunt bona ſunt Hoc ſoluentes dicunt. ꝙ iſta propoſitio. Omnia que ſunt inquantum ſunt bona ſunt. ſolum habet veritatẽ in his que naturale ⁊ ſubſtantiale eſſe habẽt. quale eẽ peccata non habent. Secunda propoſitio eſt hec Nihili cuiuſmodi ſunt peccata deus indebite ponit̃ eſſe cauſa. Hanc magiſter probat duabus rationib⁹ quarum prima eſt hec. Illõ ꝑ quod homo fit deterior nõ eſt a deo. ſed ꝑ peccata homo fit deterior. ergo ⁊c̃. Item ſic. Nihili deus nõ eſt auctor. cuꝫ ergo peccatum ſit nihil. vt dicit̃ Joh. j. ergo ipm̃ non ẽ a deo vt dicit opinio. Et magiſter vtrãqꝫ opinionẽ. ſ. illam que dicit peccatum eſſe a deo inq̃tum eſt actus quidam. ⁊ illã que dicit peccatum nullo modo eẽ a deo reliquit indeterminatam. committens ipas diligẽtie lectorum. Tertia propoptio eſt hec. Scd̃ꝫ concordem ſanctorum doctorum ſententiam hereticum eſt dicere deum per ſe cauſam alicui⁹ mali culpe. Hanc magiſter ponens dicit deum tm̃ poſſe eſſe cauſaꝫ mali pene. Unde Amos. iij. dicitur. Non eſt malum in ciuitate quod non fecit dñs. Et Eſa. xlv. Ego ſũ dominus creans malum ⁊ faciẽs bonum que ꝓpoſitiones veritatem non haberent. niſi de⁹ eſſet auctor mali pene. Contra quam ſententiam magiſter arguit ꝑ illud Sapieñ. j. Deus mortem non fecit. que tamẽ ẽ quoddam malum pene. Ad quod reſpondens dicit ꝙ illam ſcripture autoritateꝫ eſſe intelligendã. ꝙ deus pctm̃ illud non fecit. ſcꝫ maluꝫ culpe quod eſt cauſa mortis. ita ꝙ nomine effectus ſignificet̃ ibi cauſa Et tm̃ in ſpeciali.

De voluntate ⁊ fine ex quo ⁊ ipſa iudicatur. a

Poſt predicta de volũtate eiuſqꝫ fine differẽdum ẽ. Sciendũ ğ eſt ꝙ ex fine ſuo (vt ait Aug⁹) volũtas cognoſcit̃ vtruꝫ recta an praua ſit Finis aũt bone volũtat' beatitudo ẽ vita eterna. ipſe deus Male vero finis eſt aliud ſcꝫ maledictio vel aliq̃d aliud in q̃ nõ debet volũtas q̃eſcere. Finẽ bonũ inſinuat ꝓpheta dicens. Omis ꝯſũmationis vidi finẽ ⁊c̃. Charitas ğ cui⁹ latũ mandatũ ẽ finis omis cõſummationis ẽ. i. omis bone volũtatis ⁊ actionis ad quã ome p̃ceptuꝫ referendum ẽ. Uñ Aug⁹ in ench. Oia p̃cepta diuina referunt̃ ad charitatẽ De q̃ dic̃ apl's. Finis p̃cepti ẽ charitas de corde puro ⁊ ꝯſcientia bona ⁊ fide nõ ficta. Ois itaꝙ p̃cepti finis charitas ẽ. i. ad charitatẽ refert̃ ome p̃ceptum. Qd̃ vero ita fit vl' timore pene vel aliq̃ intentione carnali vt nõ referatur ad charitatẽ que ẽ dilectio dei ⁊ ꝓximi. nondũ fit queãdmodũ oportet fieri: q̃uis fieri videat̃. Tũc eñ recte fiũt que mãdat deus ⁊ que conſilio monet. cum referũtur ad dilectionẽ dei ⁊ ꝓximi. His verbis apte inſinuat̃ q̃s ſit rectus finis volũtatis ſiue actionis bone. ſ. charitas q̃ ⁊ de⁹ ẽ. vt ſupra oſtendimus.

DI. XXXVIII

Quid ſit bonus finis.

Ꝙ deus ẽ finis omnis bone actõis q2 charitas ẽ. nec tm̃ ſpũſſanctus ſed etiam xp̃s ⁊ pater. nec hi ſunt tres fines ſed vnus. b

Qui ergo charitatẽ ſibi ponit finẽ. deuꝫ ſibi ponit finẽ. vñ et xp̃m finẽ leg' ad iuſticiã dic̃ apl'us eẽ oi credẽti. Et recte dr̃ xp̃s finis legis ad iuſticiã q2 vt ait Aug⁹ in lib. ſniaꝝ ꝓſperi. in xp̃o lex iuſticie nõ ꝯſumit̃ ſ; implet̃. Oĩs eñ ꝑfectio ex ipo ⁊ in ipo ẽ. ⁊ vltra quẽ non ẽ q̃ ſpes ſe extẽdat. Finis fideliũ xp̃s eſt. ad quẽ cũ ꝑuenerit currẽtis intẽtio. nõ habet q̃ ampli⁹ poſſit venire. ſ; hꝫ id in q̃ debeat ꝑmanere. Finis ğ rect⁹ atqꝫ ſuprem⁹ de⁹ p̃r ẽ ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũſſanct⁹. nec hi tres ſũt tres fines ſ; vn⁹ finis. q2 nõ tres dij. ſ; vn⁹ deus.

Qꝛ oẽs bone voluntates vnum ha
bent finẽ. ⁊ tñ quedã bone diuer-
ſos fines ſortiunt̃. c

Sʒ queritur vtrũ

Auguſti.

oĩes bone voluntates vnum tm̃ habeant
finem? De hoc Augꝰ in. xj. lib. de trinitate
ita ait. Alie atqꝫ alie volũtates ſuos ꝓpri-
os fines habent. qui tamẽ referunt̃ ad finẽ
illius volũtatis qua volumus beate viue
re. ⁊ ad eam ꝑuenire vitã que nõ referatur
ad aliud. ſed amanti ꝑ ſeipãʒ ſufficiat. quẽ
admodũ voluntas videndi finem habet vi
ſionem. ⁊ voluntas videndi feneſtrã. finẽ
habet feneſtre viſionẽ. Altera vero eſt vo-
luntas per feneſtram videndi tranſeuntes
cuiꝰ itẽ finis ẽ viſio tranſeuntiũ. Ad qđ eti
am predicte referuntur voluntates. Item
recte ſunt volũtates ⁊ oĩes ſibimet religa
te. ſi bona eſt illa ad quam cũcta referunt̃.
Si aũt praua ẽ. praue ſunt oĩes. ⁊ ideo re
ctarum voluntatum cõnexio: iter quoddã
eſt aſcendentiũ ad beatitudinem. quod cer
tis velut paſſibus agitur. Prauarum autẽ
⁊ diſtortarum voluntatuʒ implicatio. vin
culum eſt quo alligabit̃ qui hic agit vt ꝓij
ciatur ĩ tenebras exteriores. His autorita
tum teſtimonijs euident̃ monſtrat̃ plures
in fidelibus rectas eſſe voluntates. propri-
os ac diuerſos fines habentes. ⁊ tñ vnũ eũ
demqꝫ. quia oẽs referuntur ad vnũ q̃ eſt fi-
nis finiũ. de quo pauloante diximus. Ita
e cõuerſo forte eſt in malis.

Quedam huic ſententie videntur
aduerſari. d

Verũtamen huic

ſententie qua dictum eſt fidelium quaſdaʒ
rectas voluntates diuerſos fines ſortiri. et
tñ ad vnum referri. videt̃ obuiare qđ alibi

Auguſti.

Augꝰ ãmonet ne. ſ. nob̃ duos fines ꝯſtitua
mus. ita inquiẽs in li. de ſer. dñi in monte.
Nõ debemꝰ iõ euãgelizare vt manducemꝰ
ſ; iõ mãducare vt euãgelizemꝰ. vt cibꝰ ñ ſit
bonũ qđ appetit̃. ſ; neceſſariũ qđ adijcit̃ vt
illđ impleat̃. Querite ꝑmũ regnuʒ dei. ⁊ h̃
oĩa adijcient̃ vob̃. Non dixit ꝑmũ q̃rite re
gnum dei. ⁊ deinde q̃rite iſta q̃uis ſint ne-
ceſſaria. Sʒ ait h̃ oĩa adijcient̃ vob̃. i. h̃
ꝯſequent̃ ſi illa q̃ratis. ne cum iſta querit̃.
illinc auũtamini. aut ne duos fines ꝯſtituat̃
vt ⁊ regnum ꝓpt̃ ſe appetat̃. ⁊ iſta neceſſa-
ria ꝓpt̃ illđ. Ergo ꝓpt̃ regnũ dei tm̃ debe
mus opari oĩa. non ſolã vel cum regno dei
mercedẽ corꝑalẽ meditari. Ecce h̃ apte di
cit ne duos fines nobis ꝯſtituamꝰ. ſ; vnuʒ
tm̃. i. regnũ dei. cũ ſupra dixerit bonas vo
lũtates alias ⁊ alias ꝓprios hr̃e fines.

Hic oſtendit̃ quõ licet videantur
nõ repugnẽt ꝑdicta. e

Hec autem ſibi nõ

repugnare animaduertit qui verbis ꝑmiſ-
ſis ſimplici oculo diligenter intendit. Qui
eñ dixerit ne duos fines nob̃ conſtituamꝰ
ſed oĩa ꝓpt̃ regnuʒ dei faciamꝰ. ipẽ ꝑmiſit
ꝙ debemꝰ mãducare vt euãgelizemꝰ. Cuʒ
aũt hoc ita facimꝰ. actiõis illiꝰ finẽ euange
liũ ꝯſtituimꝰ. ſ; ⁊ hũc finẽ ad regnũ dei refe
rimꝰ. Mãducamꝰ eñ ꝓpt̃ euãgeliũ. ⁊ mã
ducamꝰ ⁊ euãgelizamꝰ ꝓpt̃ regnũ dei Du
os igit̃ fines nob̃ ĩ mãducãdo ꝯſtituimus.
Sʒ iſta faciẽtes nũq̃d peccamꝰ? abſit. Nã
⁊ ipẽ ſic facere ſuadet ſi diligent̃ eiꝰ v̾ba in
ſpiciamꝰ. Cũ g̃ ait. ne duos fines nob̃ ꝯſti-
tuamꝰ. fines ĩ diũſa tẽdẽtes ĩtelligi voluit
ſcʒ q̃ꝝ alter ad alteꝝ nõ referat̃. Ita ⁊ cum
dicit ꝓpt̃ regnũ dei tm̃ oĩa agẽda. nec cum
ipõ mercedẽ tꝑalem meditãdã. ita ĩtelligẽ
dũ ẽ. vt nõ meditemur appetẽdo cuʒ regno
mercedẽ tꝑalẽ. ita ꝙ nõ ꝓpt̃ regnuʒ ſ; ꝓpt̃
ſe. vt ſcʒ regnũ ꝓpt̃ ſe appetamꝰ. ⁊ iſta ꝓpt̃
illud. ſicut ipẽ docet. Si eñ petimꝰ vitam
eternã. petimuſqꝫ etiã tꝑalia a deo. ſi ea pe
timus ꝓpt̃ vitã et̃nã. nõ offendimꝰ. neqꝫ ſi
niſtra tũc ſcit q̃d faciat dextra. qꝛ mercedẽ
tꝑalẽ nõ ꝓpt̃ ſe meditamur. ſ; ꝓpt̃ regnuʒ
dei. vt ſit leua ſb̃ capite ⁊ dextera ĩ ãplexu.
Alioq̃n ſi h̃ tꝑalia ꝓpt̃ ſe querimꝰ ſic̃ eter-
na. miſcetur dextre ſiniſtra. Idoqꝫ cũ dñs
dixerit. Attẽdite ne iuſticiã v̾ram faciatis
coram hominibꝰ vt videamini ab eis. Ali
bi ait. Sic luceant oꝑa veſtra bona coram
hominibus vt glorificent patrẽ veſtrum q̃
in celis eſt. Propter deum ergo omnia fa-
cienda ſunt. vt omnia que facimus omniũ
qꝫ fines ad eum referamus.

Quõ intelligendũ ſit illđ ne duos fines nobis cõſtituamus.

De differentia voluntatis ⁊ inten
tionis ⁊ finis. f

Solet etiam queri

Quid ſit voluntas.

q̃d diſtet int̃ volũtatẽ ⁊ intẽtionẽ ac fineʒ?
Ad qđ dici põt int̃ volũtatẽ ⁊ finẽ certo at
qꝫ euidẽti mõ diſtinguit̃. qꝛ volũtas eſt q̃

volumus aliquid. Finis vero voluntatis eſt vel illud quod volumus. ꝑ quod impletur ipſa voluntas. vel potius aliud ꝓpter quod illud volumus. Intentio vero interdum ꝑ voluntate interdum pro fine volūtatis accipitur. que diligēs ac pius lectoꝛ in ſcriptura vbi hec occurrunt diſcernere ſtudeat. Finis vero volūtatis ē delectatio bona vel mala. ad quā nitit̄ quiſq; ꝑuenire. Unde Augꝰ ſuꝑ illum locū pſ̄. Scrutans coꝛda ⁊ renes. ſic ait. Deꝰ ſolꝰ ſcrutatur coꝛda. id ē. q̄d quiſq; cogitet. ⁊ renes. i. q̄d queq; delectet. Quia finis cure ⁊ cogitationis ē delectatio. ad quā cura ⁊ cogitatione nititur quiſq; ꝑuenire. ⁊ poulopoſt. Opera noſtra que ſūt in dictis ⁊ factis poſſunt homines videre. ſed q̄ animo fiant. et quo venire cupiant. ſolus deus videt. qui cum videt coꝛ eē in celo. ⁊ nō delectari nos in carne ſ; in dn̄o. id ē. cū bone ſūt cogitationes ⁊ earū fines. dirigit iuſtum. Idē ſuꝑ alteriꝰ pſ̄. locū illū ſcʒ In laqueo iſto quē abſconderūt cōpꝛehēſus eſt pes eoꝝ. dicit Pes anime amoꝛ eſt. q̄ ſi prauus eſt: dꝛ cupiditas vel libido. ſi rectꝰ: dicit̄ charitas. Eo mouet̄ anima quaſi ad locum quo tendit. id eſt. ad delectionem bonā vel malaʒ. quo ꝑ ſe ꝑueniſſe ꝑ amoꝛem letat̄. Finis ergo voluntatis vt ꝑmiſſum eſt dꝛ et illō qō volumus ⁊ illud ꝓpter quod volumus. ſʒ intentio ad illud reſpicit ꝓpter qō volumꝰ ⁊ voluntas ad illud quod volumꝰ. vt v̄bi gratia. Si velim eſurientē reficere vt habeam vitam eternam. volūtas ē qua volo reficere eſurientē. cuiꝰ finis eſt refectio eſurientis. Intentio vero eſt qua ſic ad vitaʒ peruenire volo. Finis vero ſupꝛemꝰ eſt ipſa vita. ad quā ⁊ alius finis refert̄.

Intentō quō accipit̄.

Quid ſit finis

Auguſti.

Repetit p̄dicta ſubdēs exemplum.

An illa intentio ſit volūtas. g

Sʒ queritur vtrū intentio talis ſit voluntas: ⁊ ſi voluntas ē an in hoc ope ſit vna eademq; voluntas. q̄ volo reficere eſurientem. ⁊ qua volo habere vitā eternā: Videt̄ nempe talis intētio voluntas eſſe. vt eīn volūtas eſt qua volo reficere pauꝑem. ita et volūtas ē q̄ ꝑ illud volo habere vitam. Et alia q̄dem videtur volūtas eſſe qua volo habere vitaʒ. ⁊ alia qua pauꝑi ſubuenire volo. Sʒ iſta ad illaʒ refert̄. Naʒ ⁊ ſi hoc ita placeat vt i eo cum aliqua delectatione voluntas acq̄eſcat. nō dū ē tn̄ illud quo tendit̄. ſed hoc ad illō referat̄ vt illō deputet̄ tāq; patria ciuis. iſtud v̄o tanq; refectio vel manſio viatoꝛis. Et ſunt iſte voluntates affectus ſiue motꝰ mētis quibus quaſi greſſibus vel paſſibꝰ tenditur ad patriam. Sicut ergo altera eſt voluntas videndi feneſtras. vt ſupꝛa docēte Aug. didicimꝰ. altera que ex iſta nectitur volūtas. ſ. ꝑ feneſtras videndi trāſeuntes. Ita nōnullis alia videtur eſſe volūtas elemoſynas dandi pauꝑi. alia volūtas habēdi vitam. Alij aūt putant ꝙ vna ſit voluntas ⁊ hic ⁊ ibi. ſed ꝓpter ſubiectoꝝ multiplicitatem. diuerſitas memoꝛat̄ volūtatū. Ceteꝝ quolibet hoꝝ veꝝ ſit. illud nulli in ambiguum venit. q̄n voluntas ex ſuo fine penſet̄. vtrū recta ſit an praua. peccatū an gratia. ⁊ q̄n noīe intentiōis aliq̄n finis aliquando volūtas intelligat̄.

Utrū alia volūtas hec ab alia ſit.

Iſta ē diſtinctio. xxxviij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtq; egit de pctō actuali ſm ſe. incipit agere de peccati radice. ſ. de volūtate que eſt radix peccati. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo agit de voluntatis rectitudine ⁊ ꝑuerſitate Secundo de voluntatis ⁊ intentionis diuerſitate. Tertio de voluntate finis ⁊ eoꝛum que ſunt ad finē idem ꝑtitate. Primū vſq; ibi. Solet etiam queri. Secūdū vſq; ibi. Sed queritur vtrum. Tertium vſq; ad finē diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat ī tribus pꝛopoſitionibus. quarum pꝛima eſt hec. Ex bono vel malo fine perpenditur rectitudo vel ꝑuerſitas voluntatis humane. Hanc magiſter ponens dicit ꝙ voluntas humana rectitudineʒ vel peruerſitatem habet a fine bono vel malo. Unde bonꝰ finis voluntatis eſt charitas. beatitudo ipſa vita eterna deꝰ ipſe ſm Auguſtinum. quod ꝓpter charitatem nō fit recte non fit. Qui quidem voluntatis finis. ſ. charitas ad finem vlterioꝛem oꝛdinat̄. ſ. ad deuʒ Maloꝝ vero voluntatum finis eſt mala delectatio in actu vitioſo. Et ſubdit ꝙ tam bone q̄ male voluntates poſſunt habere plures fines inter medios. qui ſunt quaſi iter quoddam ⁊ via ad vltimum finem ꝑueniendi. Contra quod magiſter obijcit autoꝛitate beati Auguſtini q̄ dicit ꝙ non poſſumus duos fines conſtituere ſimul. Et reſpondens dicit ꝙ hoc verum ſit. vbi fines ſic ſe habent ꝙ vnus non ſit ſub alio contentus. vel ꝙ vnus non ſit ad alium oꝛdinatus. ⁊ nō vbi vnꝰ ad alium refert̄. ſicut eſt in pꝛopoſito. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Voluntatem ⁊ intentioneʒ omnino foꝛe idem congruo negatur. eo ꝙ ꝑ voluntatem ⁊ non ꝑ intentionem potentia affectiua nominatur. Hanc magiſter pꝛobans querit. Utrū voluntas ⁊ intentio ſint idem. Et reſpondet ꝙ non omnino ſint idem. qꝛ voluntas nominat potentiam volitiuam. intētio aūt nō. quod ex verbis beati Auguſtini declarans dicit ꝙ voluntas eſt potentia qua volumus. finis vero eſt illud quod volumus. Intentio v̄o eſt illa īteriōꝛ motio qua ꝑ voluntatem in fineʒ tendimus. ſicut ex gratia. ſi velim eſurientem reficere vt habeā vitam eternā tunc volūtas eſt potētia q̄ volo reficere eſurientē cuiꝰ finis medīꝰ ē refectio eſuriētis. Ultimꝰ v̄o finis ē vita eterna. Intētio vero eſt motꝰ quo ad finem ꝑuenire volo. Ūn patet iſta tria nō eſſe omnino idem.
Tertia pꝛopoſitio eſt hec Satis ꝯſtat ꝓbabile ꝙ

aliquis eodem velle velit finem. ⁊ illud qđ ad deum eſt referibile. Hanc magiſter probans querit. Utrū ſit idem actus voluntatis quo vult finem ⁊ ea q̄ ſunt ad finem. Et reſpondens dicit ꝙ aliquibus videtur ꝙ non ſit idem actus ſed plures. ſicut nō eſt idē act⁹ videre feneſtram ⁊ videre ꝑ feneſtram trāſeuntes in via. Aliquibus vero placet ꝙ ſit idem actus voluntatis qui ſolum ſḿ diuerſitatem volitorum ſit diuerſificatus. ⁊ q̄ iſtaꝝ opinionū ſit verior mgr̄ relinquit indeterminatū. Et tm̄ in ſpeciali.

Cū voluntas ſit de his que homo naturaliter habet. quare peccatū fore dicatur cum nullum aliud naturale peccatū ſit. a

DI. XXX IX — b **H**Ic autez oritur queſtio ſatꝭ neceſſaria ex ſuperioribus cauſam trahens. Dictum eſt eñ ſupra volūtatem ineſſe naturaliter homini ſicut intellect⁹ ⁊ memoria. Que aūt homini naturalia ſunt. q̄tumcūq̄ vitientur. bona tamen eē non deſinūt. quia non valet vitium bonitatem in qua deus eaz fecit penitus conſumere. vt verbi gratia. Intellect⁹ vel ratio ⁊ ingenium ac memoria ⁊ ſi vitijs ac peccatis obnubilenť ⁊ corrumpāť. bona tamen ſunt. nec peccata nomianť ſicut Aug⁹ de ratione que eſt imago dei in qua facti ſumus euidenter oſtendit in. xv. li. de trinitate. Hec eſt inq̄t imago in qua homines ſūt creati. qua ceteris animalibus preſunt. que creatura in rebus creatis excellētiſſima eſt. cū a deo iuſtificať. a deformi forma in formoſam mutatur formaz. Erat eñ inť vitia natura bona. hec aūt imago ratio eſt vel intellectus. Cum ergo voluntas de naturalibus ſit. quare ipa nō ſemꝑ bonuz

Reſpōſio ſm̄ quoſdam. — eſt. ⁊ ſi aliquādo vitijs ſubiaceat: Ad h̄ facile reſpondent qui dicunt omnia que ſunt inq̄tum ſunt bona eſſe. quia ⁊ ipſam volūtatem inq̄tum bona eſt vel inq̄tum volūtas eſt vt ſupra poſuimus bonum eſſe aſſerunt. ſed inq̄tum inordinata eſt: mala eſt ⁊ peccatum. Ubi poteſt ab eis rōnabiliter q̄ri. Si voluntas inq̄tum inordinata ē. peccatum eſt. quare ergo intellectus. ratio ⁊ ingenium ⁊ hmōi. cū inordinata ſunt peccata non ſunt: Inordinata vero ſūt ſicut voluntas cū ad rectum finem nō tendunt. eorumq̄ actus ꝑuaricatiōes exiſtūt. Ad qđ illi dicūt volūtatis nomine aliquādo vim ſcꝫ naturalem potentiam volendi. aliquādo actū ipſius vis ſignificari. Uis aūt ipſa naturaliter anime inſita nunq̄ pctm̄ eſt. ſicut nec vis memorādi vel intelligēdi Sꝫ actus hui⁹ vis qui ⁊ volūtas dicitur. tunc pctm̄ eſt qñ inordinat⁹ eſt.

Quare actus voluntatis ſit peccatum. ſi actus aliarum potentiaruz non ſunt peccata. b

Sed adhuc queritur. q̄re hui⁹ naturalis potentie actus peccatum ſit. ſi aliarum potentiarū actus peccata non ſunt. ſ. potentie memorandi. cui⁹ actus eſt memorare. ⁊ potentie intelligēdi cui⁹ actus eſt itelligere: Ad quod ⁊ ipi dicunt. quia alterius generis ē actus ille voluntatis. q̄ actus memorie vel intellectus Hic eñ actus eſt ad aliquid adipiſcenduz vel non admittendum. qui non pōt eſſe de malis qn̄ ſit malus. Uelle eñ mala malum eſt. Sꝫ intelligere vel memorari mala. malum nō eſt. Quis etiam hos actus malos eſſe interdum non improbe aſſerant. Memorat eñ interdum quis malum vt faciat ⁊ q̄rit intelligere verum vt ſciat impugnare. Ecce qualiter ſoluitur premiſſa queſtio ab his qui tradunt omnia eſſe bona inquātum ſunt. Qui vero dicūt voluntates malas peccata eſſe ⁊ nullo modo bona. breui⁹ reſpondent dicentes actum voluntatis nō eſſe de naturalibus. ſed vim ipam ⁊ potentiam volendi que ſemper bonuz ē. ⁊ in omnibus eſt. etiam in ꝑuulis in q̄bus nōdum eſt eius actus. — Reſpōſio ſm̄ quoſdā.

Quomodo intelligēdum ſit illud ꝙ homo etiam q̄ ſeru⁹ ē peccati naturaliter vult bonū. c

Preterea queri ſolet quomodo intelligenduz ſit qđ ait Ambroſius exponens illud verbum apoſtoli Non quod volo illud ago. ſed qđ nolo illđ facio Dicit eñ ꝙ homo ſubiectus peccato facit quod non vult. quia naturaliter vult bonum. Sed voluntas hec ſemꝑ caret effectu. niſi gratia dei adiuuet ⁊ liberet. Si homo ſubiectus peccato eſt. vult quidem malum ⁊ opatur. quia ſeruus eſt peccati ⁊ ei⁹ voluntatez. (ſic ſupra dixit Auguſtinus) libenter facit. quō ergo naturaliter vult bonum: An eſt eadem voluntas. id eſt. idem motus quo libenter peccato ſeruit. et quo naturaliter vult bonum: Sed non eſt eadem voluntas. que ergo iſtarū eſt. qua cū homo iuſtificatur a ſeruitute peccati libe — An eadē voluntate velit bō naturalit̄ bonū ⁊ libenť pctō ſuiat vł non.

ratur. Ut eñ diſſeruim⁹ ſupius gr̃a dei voluntatem hominis liberat ⁊ adiuuat. q̃ voluntatem hominis p̃parat adiuuandam ⁊ adiuuat p̃paratam. Sed que eſt illa volũtas: an illa que naturaliter vult bonuz: an illa que libẽter ſeruit peccato: ſi tamen due ſunt voluntates: Propoſita eſt queſtio ꝓfunda que varia diuerſis expoſitiõe determinatur. Alij enim dicunt duos eſſe mot⁹. vnum quo vult bonum naturaliter. Quare naturaliter. et quare naturalis dicitur? Quia talis fuit motus nature humane in prima conditiõe in qua creati ſine vitio ſumus. que proprie natura dicitur. Fuit eñ homo creatus in voluntate rectus. Unde in eccleſiaſticis dogmatibus ſcriptum eſt. Firmiſſime tene primos homies bonos et rectos eẽ creatos cum libero arbitrio quo poſſent ſi vellent propria voluntate peccare. eoſq; non neceſſitate. ſed propria voluntate peccaſſe. Recte ergo dicitur homo naturaliter velle bonum. quia in recta et bona voluntate cõditus eſt. Superior enim ſcintilla rationis que etiam (vt ait Hieronymus) in chain non potuit extingui. bonum ſemper vult. ⁊ malum ſemp odit. Alium autem dicunt motum eſſe mentis quo mens relicta ſupiorum lege ſubijcit ſe peccatis. eiſq; oblectatur. Iſte mot⁹ (vt aiũt) anteq̃ aſſit alicui gratia. domiat̃ ⁊ regnat in homine alterũq; deprimit motum. vterq; tamen ex libero arbitrio eſt. Ueniẽte autem gratia. ille mal⁹ motus elidit̃. et alter naturaliter bonus liberat̃ ⁊ adiuuat̃ vt efficaciter bonum velit. Ante gratiam vero lʒ naturaliter homo velit bonũ. non tamẽ abſolute concedi oportet bonaʒ habere volũtatem. ſed potius malam. Alij autem dicũt vnam eſſe voluntatem. id eſt. vnum motũ quo naturaliter vult homo bonuz. ⁊ ex vitio vult hõ malũ. eo q̃ delectat̃. ⁊ inq̃tum vult bonum naturaliter bonus eſt. inq̃tuʒ malum vult: malus eſt.

Propoſitã q̃ſtionez exeq̃t ꝑus ſm illos q̃ dicũt duos eſſe motus

Signadi⁹.

Reſpõſio ſm alios.

Iſta ẽ diſtinctio. xxxix. hui⁹ ſecũdi libri. In qua magiſter oſtenſo i precedente diſtinctione vnde ſit rectitudo ⁊ vitium in volũtate. inquirit qualiter in voluntate ſit peccatum. Secũdo quare actus voluntatis potius dicitur peccatum q̃ act⁹ aliarum potentiarum. Tertio an idem actus volũtatis ſit quo vult naturaliter bonum ⁊ quo reſpuit malum. Primum facit vſq; ibi. Sed adhuc querit̃. Secundum vſq; ibi. Preterea queri ſolet. Tertiuʒ vſq; ad finem diſtinctiõis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum prima eſt hec. Quãuis voluntas humana d̃ ſua natura ſit bona ⁊ recta creata. tñ dicitur denominatiue mala inq̃tuʒ eſt mala ⁊ inordinata. Hanc magiſter ꝓbans querit vtrum voluntas poſſit eſſe mala. cum tamen habeat naturalem bonitatem ſicut ⁊ cetere potentie naturales. q̃ q̃tũcunq; deprauent̃ bone manent ſicut ratio ingenium. ⁊ conſimilia. que quãdocũq; vitijs deprauentur. nunq̃ tamen propter hoc dicunt̃ mala ſicut voluntas mala pctm̃ appellatur. Et dicit ſm opinionẽ illoꝝ qui oĩa q̃ ſiunt bona dicunt eſſe: Ad quod reſponderi poſſit q̃ voluntas non dicit̃ mala ſeu peccatum inq̃tum eſt quedam naturalis potẽtia. ſʒ inq̃tũ per actum ſuum deordinat̃ dicitur peccatũ Sed tũc dicit magiſter q̃ adhuc queri poteſt quare cetere vires. vtpote ratio ⁊ memoria. ingeniũ etiã non dicuntur peccata cum tamen ⁊ ipſe in actibus ſuis quandoq; deordinentur ſicut voluntas Et reſpondet q̃ illa deordinatio non ẽ in voluntate ſed ĩ actibus eius qualiter non ẽ in actibus aliarum potentiaꝝ. Secunda propoſitio ẽ hec. Nullus actus aliarũ virium niſi actus voluntatis malus iudicat̃. licet tamen homo quãdoq; ipſis abutatur. Hanc magiſter ꝓbans querit quare hmõi actuũ deordinatio non ſit ita bene in actibus aliarum potentiaꝝ ſicut in actibus voluntatis. Et reſpondens dicit q̃ hoc ideo. quia non ſunt eiuſdem generis cum actibus voluntatis. eo q̃ nõ ordinantur ad aliquid concupiſcendum. adipiſcẽdum. vel non admittendum. ſicut actus voluntatis. Aliquando tamen actibus aliarum potentiarum vitioſe homo abutitur. Tertia propoſitio eſt hec. Non eſt idem actus quo voluntas bonuʒ eligit ⁊ malum reſpuit. Hanc magiſter probans querit Utrum eadem ſit voluntas que naturaliter vult bonum ⁊ repugnat malo. Et reſpondẽs dicit duas circa hoc eẽ opiniones. quarum vna dicit non eſſe eandem volũtatẽ vtrobiq;. quia vtrolibet non eſt idem motus voluntatis. Unus enĩ ẽ naturalis quo naturaliter vult bonum. ⁊ ille competit homĩ a natura ſeu a ſui cõditione. Alius vero quo repugnat malo eſt voluntarius non pure naturalis. ſed competens homini inq̃tum eſt ꝑ gratiaʒ a ſeruitute peccati liberatus. Alia eſt opinio que dicit q̃ ſit idem motus volũtatis vtrobiq;. ſed magiſter nullam harum opinionũ p̃ alia determinat. Et tñ in ſpeciali.

An ex fine omnes actus pẽſari debeant. vt ſimpliciter boni vel mali dicantur. a

Poſt hec d̃ actibus adijciendum videtur. vtrum ⁊ ipſi ex fine ſicut volũtas penſari debeant boni vel mali: Licet eñ ſm quoſdam oĩes boni ſint inq̃tũ naturaliter ſunt. nõ tamen abſolute dicendi ſunt omnes boni. nec omnẽs remunerabiles. ſed quidaʒ ſimpliciter mali dicũtur. ſicut ⁊ alij boni. Nã ſimpliciter ac vere ſũt boni illi actus q̃ bonã habent cauſam ⁊ intentionẽ. i. q̃ volũtateʒ bonam comitant̃. ⁊ ad bonum finẽ tendũt Mali vero ſimpliciter dici debẽt. q̃ ꝑuerſam habent cãm ⁊ intentioneʒ. Uñ Amb.

DI. XL

Qui act⁹ ſimpliciter boni dicẽdi ſũt.

Qui ſimpliciter mali.

Ambroſi⁹

Aug^s · Affectus tuus opi tuo nomen imponit
Auguſtin^s · Nemo cōputet bona opa ſua an͂ fine͂

ait. Affectus tuus opi tuo nomē imponit. Et Aug' ſup pſ. xxxj. Nemo cōputet bona opa ſua ante finē. Ita eñ videt̃ mihi eē vt magne vires ⁊ curſus celerrim⁹ ꝑter viam q̄ꝛ vbi ipa fides nō erat. bonū opus nō erat. Bonū eñ opus intentio facit intentionem fides dirigit. Nō valde attēdas q̄d homo faciat. ſed q̄d cū facit attēdat. quo lacertos optime gubernatōis dirigat. His teſtimonijs inſinuari videt̃ ex affectu et fine opa bona eſſe vel mala. Quib⁹ cōſonat quod veritas in euāgelio ait. Non pōt arboꝛ bona fructus malos facere. neq̄ arboꝛ mala fructus bonos facere. Nomine arboris nō natura humane mentis ſed volūtas intelligit̃. que ſi mala fuerit. nō bona ſ; mala opa facit. Si vo bona fuerit. bona non mala facit opa.

Utrū oīa opa hoīs ex affectu ⁊ fine ſint bona vel mala. b

Sz queritur vtrū omīa opa hominis ex affectu ⁊ fine ſint bona vel mala? Quibuſdā ita videt̃ eſſe q̄ dicunt oēs actus eſſe indifferentes vt nec boni nec mali ꝑ ſe ſint Sed ex intentiōe bona bon⁹. ⁊ ex mala malus ſit oīs actus Scd̄m quos quilibet actus pōt eē bonus. ſi bona intentione gerat̃. Alijs aūt videt̃ q̄ quidam actus in ſe mali ſint. ita vt nō poſſint eſſe niſi peccata. etiā ſi bonā habeant cām. Et q̄dā in ſe boni. ⁊ ſi malā habeāt cauſam nō tñ boni eſſe deſinant. Quod teſtimonio Aug. cōfirmant. qui dicit bonū aliquādo nō bñ fieri. Quod eñ quis inuitus vel neceſſitate facit: nō bñ facit. quia non bona facit intentione. vt ait Aug' ſup Joh. Seruilis inquit timoꝛ nō eſt in charitate. ſ quo q̄uis credat̃ deo. nō tñ in deum. ⁊ ſi bonū fiat. non tñ bene Nemo enim inuitus bene facit. etiam ſi bonum eſt quod facit. Ecce habes q̄ aliquis nō bñ facit illud quod bonum eſt. Facit ergo qd̄ bonum eſt intentione nō bona. Ideo aſſerunt illi quedā opera eſſe talia que ſic bona ſunt: q̄ mala eē nō poſſunt quocūq̄ modo fiant. ſicut ecōuerſo quedā ſic ſunt mala. vt nō poſſint eē bona quacūq̄ ex cauſa fiāt. Alia aūt eſſe opa que ex fine vel ex cauſa bona ſunt vel mala ⁊ ad illa referunt ſanctoꝝ teſtimonia. quibus ex affectu vel intentione iudiciū operum penſari dicūt. Triptitā edūt iſti differentiam actuum.

> Opinio quorūdā q̄ dicūt oēs act⁹ indifferētes.
>
> Aliorum opinio q̄ trifariā dicūt dfferentiā actuū.

Aliter Auguſ. ſentire videtur qui dicit opa hominis eē bona vel mala ex intentione ⁊ cauſa. ꝑter quedam q̄ ꝑ ſe peccata ſunt. c

Sed Aug' euidentiſſime docet in libro contra mendaciū omnes actus ſcd̄m intentionē ⁊ cām iudicādos bonos vel malos. ꝑter quoſdā qui ita ſūt mali vt nunq̄ poſſent eſſe boni. etiam ſi bonam videantur habere cauſam. Intereſt inquit plurimum. qua cauſa. quo fine. qua intentione quid fiat. Sed ea que conſtat eſſe peccata. nullo bone cauſe obtentu. nullo quaſi bono fine. nulla velut bona itētione facienda ſunt. Ea quippe opa hominum ſi cauſas habuerint bonas vel malas nunc ſunt bona. nunc mala. que non ſunt ꝑ ſeipa peccata. ſicut victū ꝑbere paupibus bonum eſt. ſi fit cauſa miſericoꝛdie cum recta fide. ⁊ concubit⁹ coniugalis qñ fit cauſa generandi. ſi ea fide fiat vt gignant̃ regenerādi. Hec rurſus mala ſunt ſi malas habeant cauſas. velut ſi iactātie cauſas paſcitur paup. aut laſciuie cauſa cū vxoꝛe concubitur. aut filij generant̃ nō vt deo ſ; vt diabolo nutriant̃. Cum vo opa ipſa ꝑ ſe peccata ſūt. vt furta. ſtupꝛa. blaſphemie. quis dicat cauſis bonis eſſe facienda. vel peccata nō eſſe. vel quod eſt abſurdius iuſta peccata eē? Quis dicat furemur diuitibus vt habeamus quid demus pauperibus. aut falſa teſtimonia ꝑferam⁹. non vt inde innocentes ledant̃ ſed potius ſaluent̃. Duo eñ bona hic ſūt. vt inops alat̃. ⁊ innocēs non puniat̃. Aut quis dicat adulteriū eē faciēdum vt ꝑ illam cū qua fit homo de morte liberet̃. Teſtamenta etiā vera cur nō ſuppꝛimimus ⁊ falſa ſupponimus. ne hereditates habeant qui nihil boni agunt. ſed hi potius qui indigentes adiuuant. Cur nō fiant illa mala ꝑpter hec bona. ſi ꝑpter h̄ bona nec illa ſunt mala? Cur non ab imundis meretricibus que ditāt ſtupꝛatoꝛes. rapiat diuitias vir bonus. vt indigentibus eas largiat̃. cum nullum malū ſit ſi ꝑ bono fiat? Quis hoc dicat niſi qui res humanas moreſq̄ conat̃ ⁊ leges ſubuertere? Q̄ eñ facinus nō dicat̃ recte fieri poſſe. nec īpune tñ verum etiam glorioſe. vt in eo nō timeatur ſuppliciū. ſed ſperetur ⁊ pꝛemium. ſi ſemel conſenſerimus in malis actibus. non quid fiat. ſed quare fiat eſt querendū. vt quecūq̄ ꝑ bonis fiunt cauſis. nec ipa mala eē iudicentur At iuſticia merito punit cum qui dicit ſe ſubtraxiſſe ſuperflua diuiti vt ꝑbe-

> Auguſti.
>
> Nō tm̄ q̄re ſ; etiā q̄d fiat attendendū ē.

ret paupi. ⁊ falſariū q̄ alienū corrūpit teſta
mentū. vt is eſſet heres qui faceret elemo-
ſynas largas. non ille q̄ nullas. ⁊ eū q̄ ſe fe-
ciſſe adulteriū oſtendit. vt p illā cum q̄ fec
hominem de morte liberet. Sȝ diceret ali-
quis. ergo equādus eſt fur q̄libȝ furi q̄ vo
lūtate miſerie furatur? Quis hoc dixerit?
Sed horū duorū nō ideo quiſqȝ eſt bonus
qꝛ peior eſt vnus. Peior eī̄ eſt q̄ concupi-
ſcendo q̄ȝ qui miſerando furatur. Sȝ ſi furtū
omne pctm̄ eſt. ab omni furto abſtinendūȝ
eſt. Quis eī̄ dicat eſſe peccādū etiā ſi aliud
ſit ḡuiꝰ. aliud leuiꝰ pctm̄? Nunc aūt queri-
mus q̄s actus peccatū ſit vel nō? Non q̄s
ḡuius ſit vel leuiꝰ. Intende lector propoſi-
tis v̄bis tota mentis ꝯſideratiōe. q̄ non in-
utilem hn̄t exercitationē. ⁊ dinoſces quis
actus ſit pctm̄. q̄. ſ. malā habeat cauſaȝ: nec
ille tm̄. qꝛ ſunt nonnulli actus q̄ ⁊ ſi bonam
habeant cauſam. tn̄ peccata ſunt. vt ſupra
poſitū eſt. Ex quo conſequi videt̄ qꝛ non
ſp ex fine iudicat̄ volūtas ſiue actio mala.
ſicut in illis que p ſe peccata ſunt. Illa eī̄
cum q̄s geſſerit ꝓ aliqua bona cauſa bonū
videt̄ habere finem. nec ex fine volūtas eſt
mala. nec ex volūtate actio fit mala: ſed ex
actione voluntas fit praua. In q̄bus aliq̄
ponūt actum iudeorum q̄ crucifigēdo cri-
ſtum arbitrant̄ ſe obſequiū p̄ſtare deo. q̄a
bonū finem dicūt eos ſibi poſuiſſe. ſ. dei ob
ſequiū. ⁊ tn̄ voluntatē eorū ⁊ actōeȝ puer-
ſam fore aſſerūt. De bonis aūt nulla fit exce
ptio in p̄miſſis v̄bis Auguſtini. q̄n omis
volūtas bona ex fine fit bona. ⁊ ex fine ⁊ vo
luntate ois actio bona: bōa eſt. Sȝ nō om-
nis mala volūtas ex fine mala eſt. nec om-
nis mala actio ex fine ⁊ ex voluntate mala
eſt. ⁊ ois que habet malā cauſam mala eſt:
ſed nō ois que bonam cauſam hȝ: bōa eſt.
Ideoqȝ cū ex affectu dicit̄ nomen imponi
operi. in bonis opibus generalit̄ vera eſt
h̄ regula. ſed in malis excipiuntur illa que
p ſe mala ſunt. Omnia ḡ homis opera ſm
intentionem ⁊ cauſam iudicant̄ bōa vl̄ ma
la. exceptis his q̄ p ſe mala ſunt. i. q̄ ſine pre
uaricatione fieri nequeunt.

Peior q̄ cōcu piſcendo q̄ȝ q̄ miſerando furatur.

Intra ea que actꝰ mali ſunt q̄daȝ ponunt actū iudeorū

Quidā dicunt p̄dicta nō poſſe fie
ri bono fine.

Que tamen quidā
contendūt nūqȝ h̄re bonā cauſam. Qui eī̄
aliena furat̄ vt paupibus tribuat. nō ꝓ bo
no (vt aiunt) furat̄. Nō eī̄ bonū eſt aliena
paupibus erogare. Qui eī̄ de rapia ſacri
ficium deo offert. idē facit (vt ait autoritas)
ac ſi filium in ꝯſpectu p̄ris victimet. vel ſa-
crificiū carnis deo offerat. Abominabilis
nempe deo eſt impiorū oblatio. Ita etiam
⁊ hoiem p adulterium a morte liberare ma
lum eſſe dicūt. Et ſi enim bonū ſit hominē
a morte liberare. tn̄ ſic hominē liberare. ma
lum fore aſſerunt. Ideoqȝ Auguſtinum in
ſupioribus dicunt tempaſſe ſmonem cau-
teqȝ locutū vbi ait. Ea que cōſtat eſſe pec-
cata. nullo quaſi bono fine: nulla velut bo-
na intentione facienda. Non eī̄ ſimplicit̄
dixit bono fine ⁊ bona intentione. ſed addi
dit quaſi ⁊ velut. qꝛ talia nō fiūt bono fine
⁊ bona intentione: ſ intentiōe que videtur
bona. ⁊ fine q̄ putat̄ bonus: ſ non eſt. Nec
ideo excepit Augꝰ. iſta vt aiūt. qui cauſas
habeant malas. Sed qꝛ cauſas habēt que
vident̄ bone. ſunt tn̄ male.

Q̄ nō fiāt bo no fine notat̄ ex v̄bis Auguſtini.

Iſta eſt diſtinctio. xl. huiꝰ ſecun-
di libri. In qua mgr̄ poſtq̄ȝ egit de peccato actuali in
ſe ⁊ quō ſit in voluntate ſicut in ſua radice. Incipit
agere de vitio ramorum ex radice ꝓcedente. id ē de
vitio operū exiſtentiū a voluntate. Et tria circa hoc
facit. Primo eī̄ inquirit an actus iudicandi ſint bo-
ni ex fine. Secundo an omēs actus iudicādi ſint bo-
ni ex fide. Tertio an mali excuſant̄ p hoc q̄ fiūt boni
finis intentione. Primum facit a p̄ncipio vſqȝ ibi Sȝ
querit̄ vtrum. Secundū vſqȝ ibi. Que tamē q̄dam.
Tertium vſqȝ ad finem diſtinctionis. Et tn̄ in gene
rali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus pro
poſitionibus. quaꝝ p̄ma eſt hec. Licet exteriores
actꝰ in ḡtuȝ ſunt boni reputent̄. tn̄ moraliter boni vl̄
mali iudicant̄ ſm q̄ ex recta voluntate vel inordina
ta oriunt̄. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄ ponens dicit. q̄
licet omnes actus exteriores ſint boni in ḡtuȝ ſunt.
tn̄ iudicant̄ moralit̄ boni vel mali ſm q̄ ex bona vel
mala intentōe ꝓcedunt. ita q̄ illi ſimpliciter boni vl̄
mali dici debent qui bonam ⁊ rectam habēt cauſam
ſeu intentionem. id eſt ad bonum finem tendūt Ma
li v̄o ſimpliciter dici debent qui ex puerſa intētione
ꝓcedunt. quod ꝓbat autoritate beati Amb. ⁊ per
illud euangelij. Nō poteſt arbor bona malos fructꝰ
facere. nec econuerſo arbor mala bonos fructus fa-
cere. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Nō oēs actus hu
mani p bonam voluntateȝ ſunt rectificabiles. Hanc
mgr̄ ꝓbans querit. Utrum vniuerſaliter ſit verū q̄
omēs actus habēt exteriorem maliciā vel bonitateȝ
a voluntate? Et reſpondens dicit de hoc eſſe varias
opiniones. Nam quidam contendunt q̄ oēs actꝰ ex
teriores ſint de ſe indifferentes. ⁊ ergo generalit̄ ca-
piunt ſuam bonitatem vl̄ maliciam a voluntate ex q̄
ꝓducuntur. Alij v̄o dicunt non omnes fore indiffe
rentes: ſed aliquos eſſe de ſe bonos. ⁊ illos dicūt nō
recipe abſolute ſuam bonitatem a volūtate. et dicūt
etiam tales abſolute non poſſe recipe maliciam ſuaȝ
a voluntate. Aliquos v̄o ecōuerſo in ſe eē malos di
cunt q̄ etiā ſuā maliciā nō habeāt a volūtate. ⁊ tales
etiā dicūt ſuā bonitatē non poſſe recipe a voluntate
Aliquos dicūt eē indifferētes. ⁊ tales ſolū ſūt q̄ reci
piūt ſuā maliciā ſeu bonitatē a volūtate. Tertij aūt
q̄bꝰ mgr̄ vidr ꝯſentire dicūt oēs actꝰ extiores a volū
tate poſſe recipe bonitatē vl̄ maliciā. ſolū ill̄ exceptiſ
q̄ de ſe ſūt mali. qꝛ tlēs p volūtatē fieri boni nō pūt.

Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Malum pia intentõe ꝓductum nequaq̃ iudicat̃ bonũ. Hanc mgr̃ ponẽs dicit actus de ſe malos nunq̃ poſſe habere bonã cauſam. Ad qḋ adducit plura exempla q̃bus concludit q furtum factum vt pauperi ſubueniat̃. vel rapina facta vt deo offerat̃. aut adulterium ꝑpetratum vt hõ a morte liberet̃. ꝛ alia hmõi. hi actus licȝ cauſas habeant que vident̃ eſſe bone. ſunt tñ mali. Et tantum in ſp̃ali.

An omnis intentio vel actio eorũ qui carent fide ſit mala. a

DI. XLI.

Vnaȝ intẽtio vt ſupra dictum eſt bonũ opus faciat. ꝛ fides intentionem dirigat. non immerito queri poteſt vtrum omnis intentio omneq̃ȝ illorũ opus malum ſit qui fidem non habent? Si eñ fides intentionem dirigit. ꝛ intentio bonũ opus facit vbi non eſt fides: nec intentio bõa. nec op⁹ bonum eſſe videt̃. Quod a q̃buſdam non irrationabilit̃ aſtruit̃ qui dicunt oẽs actiones ꝛ voluntates hominis ſine fide malas eẽ que fide habita bone exiſtunt. Unde apl's ait. Omne quod non eſt ex fide: peccatũ ẽ. Quod exponens Aug⁹. ait. Omis infidelium vita peccatum eſt. ꝛ nihil bonum eſt ſine ſummo bono. vbi deeſt agnitio eterne veritatis. falſa virtus eſt etiam in optimis moribus. Et Jacobus in ep'la canoni. ait. Qui offendit in vno. ſ. in charitate. fact⁹ eſt omniũ reus. Qui g̊ fidem ꝛ charitatem nõ habet. omnis eius actio peccatũ eſt. q2 ad charitatem nõ refert̃. Qḋ eñ ad charitatẽ non refert̃ (vt ſupra meminit Aug⁹.) nõ fit quemadmodũ fieri oportet. Ideoq̃ȝ malũ eſt. Non g̊ mandata cuſtodit: qui charitate caret. q2 ſine charitate nullũ mandatorũ cuſtodit̃. Unde Aug⁹. ſup ep'lam ad Gal. ait. Cuſtoditionem legis dicit apl's. non inebriari. non occidere. non mechari. et alia hmõi ad bonos mores ꝑtinentia q̃ ſine caritate fide ꝛ ſpe impleri non poſſunt. Nullum g̊ mandatũ implet. nullũ bonuȝ opus facit: q̃ fidem ꝛ charitatem nõ hȝ. Impoſſibile eſt eñ (vt ait ap'lus) ſine fide aliquid placere deo: Que g̊ ſine fide fiũt bona non ſunt. q2 omne bonũ placet deo.

> Quidã dicũt oẽs actiones hoïs ſine fide eẽ malas q̃ in fide bõe ſunt Aug⁹. in lib. ſñiaȝ ꝓſperi

> Autoritatib⁹ muniũt ſuam opinionem

> Q2 ſine charitate nõ cuſtodiũt mãdata

Que ꝑmiſſe ſententie obijciuntur ex verbis Auguſtini. b

His aũt obijcit̃ qḋ ſupra dixit Aug⁹. ſ. q in ſeruili timore. ꝛ ſi bonũ fiat. nõ tñ bñ. Nemo eñ inuit⁹ bñ facit etiã ſi bonũ eſt qḋ facit. Hic eñ dic̃ bonum fieri. ſ3 non bñ ab illo q̃ charitatẽ non habet. Qui eñ ſuilit̃ timet: charitate vacuus non eſt. de quo tñ hic dicit. q2 bonuȝ facit: ſ3 non bñ. Qui etiam ſup illum locuȝ pſal. Turtur inuenit ſibi nidũ vbi reponat pullos ſuos. dic̃ q iudei heretici ꝛ pagani opa bõa faciũt. quia veſtiunt nudos ꝛ paſcunt paupes ꝛ hmõi. ſed nõ in nido eccl'ie id eſt in fide. ꝛ ideo conculcant̃ pulli eorũ. Quibus illi reſpondẽt dicentes bona opa appellari hmõi que ſine charitate fiunt. non q̃a bona ſint qñ ſic fiunt. qḋ euident̃ ſupra Aug⁹. docuit. ſ3 q2 bona eſſent ſi alit̃ fierẽt. q̃ etiaȝ ſui genere ſunt bona: ſ3 ex effectu fiũt mala.

> Qualiter ad hec illi reſpõdeant

Aliorũ ſententia de ꝑmiſſa queſtione qua querebat̃ ſi omis actio eorum mala eſt qui fidem non habent. c

Alij vo qui triphariam diſtinctionẽ actuũ faciũt. opa cuncta que ad nature ſubſidiũ fiunt ſemp bõa eſſe aſtruũt. S3 qḋ Aug⁹. mala eſſe dicit ſi malas habeant cauſas. non ita accipiendũ eſt q̃ſi ipa mala ſint. ſed quia peccãt ꝛ mali ſũt qui ea malo fine agunt. Item ꝛ illud aliud ſcȝ bonum opus intentio facit. ꝛ intentiõȝ fides dirigit. determinant dicentes ibi bonum vocatum qḋ remunerabile eſt ad vitam. nõ q illud ſit ſolũ bonũ op⁹. Imo etiaȝ alia pl'a. licet nõ ea ratõe qua illud ſint bõa Bonũ eñ multiplicit̃ accipit̃. ſ. ꝓ vtili. ꝓ remunerabili. ꝓ ſigno boni. ꝓ ſpecie boni. ꝓ licito ꝛ alijs forte modis. Solaq̃ȝ illa intẽtio remunerabilis ẽ ad vitã quã fides dirigit. ſed nõ illa ſola bona eſt. vt aiũt. Nã ſi q̃s iude⁹ vl' mal⁹ xpian⁹ neceſſitatẽ ꝓximi reuelauerit naturali pietate duct⁹. bonũ fecit. ꝛ bona fuit volũtas q̃ illud fecit.

> Determinat ꝑdicta v'ba auguſtini

> Quib⁹ mõis dicat̃ bonum

Hic poït quedã auguſtini capitula que retractauit. nõ quaſi praue dicta. ſ3 q̃ ſenſu dixerit iſinuãs d

Poſt hec ĩueſtigari oportȝ q̃lit̃ itelligẽdũ ſit qḋ Aug⁹. ait i li. de v'a religione. Uſq̃ȝ adeo inq̃t pctm̃ voluntarium malum eſt. vt nullo mõ ſit pctm̃ ſi nõ ſit voluntarium. Huius dicti rationẽ Aug⁹. apiens in libro retractationũ dicit.

> Cap'm ꝑmiß

Retractatio geminā contināēs determinationem.

Pōt videri falſa hec diffinitio. ſed ſi diligenter diſcutiat̃ inuenietur eſſe veriſſima. pctm̄ q̄ppe illud cogitandū ē qđ tm̄mō peccatū eſt. nō qđ eſt etiā pena pcti. ſ. peccatū p̄mū hoīs qđ fuit pectatū ⁊ cauſa peccati: ſ̄ non pena. Quāuis ⁊ illa q̄ non voluntaria peccata nō immerito dicunt̃. q: vł a neſcientibus vel a coactis ppetrant̃. nō omimodo pn̄t ſine voluntate cōmitti. qm̄ et ille q̄ peccat ignorans voluntate vtiqꜫ facit. qđ cum faciendū non ſit. putat eſſe faciendum. ⁊ ille qui concupiſcente adūſus ſpiritum carne. non ea q̄ vult facit: cōcupiſcit q̄dem nolēs. ⁊ in eo nō facit qđ vult: ſed ſi vicitur ꝯcupīe conſentit volens. ⁊ in eo nō facit niſi quod vult: ⁊ illud qđ in paruuł eſt originale peccatū. ex p̄ma homīs voluntate mala contractū eſt. Nōn itaqꜫ falſuꝫ ē qđ dixi. vſqꜫ adeo peccatum voluntariū ē ⁊c̃.

Ecce q̄liter accipiendū ſit illud. ſ. vel de p̄mo peccato hoīs: vel de oībus generalit̃ peccatis mortiferis. quorū licet q̄dā dicantur non voluntaria. que. ſ. p ignorantiā vł p infirmitatem fiūt. Eadem tamen ea rōne poſſunt dici voluntaria. q: ſine voluntate non cōmittunt̃.

Aliud capitulum. e

Retractatio.

Illius etiam intelligentia pq̄renda eſt qđ in li. de duab⁹ aīabus edidit inq̄ens. Nuſqꜫ niſi in volūtate pctm̄ eſt. Qđ etiā in li. retractationum plane determinat dicens. Pōt putari iſta falſa eſſe ſententia qua diximus nuſqꜫ niſi ī voluntate eſſe pctm̄. cuꝫ apoſtolus dicat. Qđ nolo hoc facio ⁊c̃. Sed peccatū qđ nuſqꜫ ē niſi in voluntate. illud p̄cipue intelligēduꝫ eſt. quod iuſta damnatio conſecuta eſt. id eſt p̄mū hoīs peccatū.

Aliud cap̄lm

In eodem qꜫ lib. de duabus aīabus aliud tradidit conſiderarione dignum. ait em̄. Non niſi voluntate peccat̃. ipamqꜫ voluntatem diffinit dicens. Voluntas eſt animi motus cogente nullo ad aliq̄d vel nō admittendū vł adipiſcendum.

Retractatio.

Hui⁹ dicti cauſaꝫ apiens ⁊ intelligentiā pandens in li. retractationum ait. Hoc ppterea dictū eſt. vt hac diffinitione volens a nolente diſcerneret̃. ⁊ ſic ad illos referret̃ intentio q̄ in padiſo fecerunt originem mali nullo cogente peccādo. id eſt libera voluntate. quia ⁊ ſcientes contra preceptum fecerūt. ⁊ ille temptator ſuaſit vt h̄ fieret. nō coegit. Nā q̄ neſciens peccauit. non incongruent̃ nolens peccaſſe dici poteſt. q̄uis ⁊ ipe q̄dem neſciens fecit. volēs tn̄ fecit. Ita nec tale peccatū ſine voluntate eſſe potuit. ſ̄ voluntas facti ibi fuit. nō peccati voluntas. qđ tn̄ factū fuit peccatum. Hoc em̄ factum eſt qđ fieri nō debuit. Quiſquiſ autem ſciens peccat. ſi pōt cogenti ad peccatum ſine peccato reſiſtere: nec tamē facit vtiqꜫ volēs peccat. quia qui poteſt reſiſtere: non cogit̃ cedere. quapropter peccatum ſine voluntate eſſe non poſſe veriſſimū eſt. Ex his liquet qualiter ſuperiora accipienda ſint.

Nō ſp voluntas facti qđ pctm̄ ē. volūtas pcti ē. q̄a vult q̄s quod pctm̄ ē. nō tn̄ peccatum

Q̄ mala voluntas eſt volūtariū peccatum. f

Si autē omne peccatum mortale volūtarium eſt. cum voluntas mala peccatum ſit mortale. ꝯſtat ipſam eſſe voluntariuꝫ peccatū. Quid em̄ vt ait Aug⁹. tam in voluntate qꜫ ipa voluntas ſita eſt. Volūtas itaqꜫ mala recte volūtariū dicit̃ peccatum. q: in voluntate conſiſtit. Volūtas q̄ppe (vt ait Aug⁹. in eodē) eſt p̄ma cauſa peccandi. aut nullū peccatuꝫ ē p̄ma cauſa peccandi. nec eſt cui recte imputetur peccatū: niſi peccanti. Non ḡ eſt cui recte imputet̃: niſi voluntati. Hoc autem de peccato actuali ⁊ mortali intelligendū eſt. Neqꜫ his v̄bis aliud voluit oſtēdere Auguſtinus vt ipe ait in retractationibus. niſi quia voluntas eſt qua peccatur ⁊ qua recte viuit̃.

Aug⁹. in lib. de libe. arbi.

Iſta eſt diſtictio. xlj. hui⁹ ſecūdi libri. In qua mgr̃ oſtenſa rectitudine ⁊ vitio bonorum actuū ex pte finis ordinantis. facit idem ex parte p̄ncipij mouentis. Et tria facit. Primo inq̄rit an omnis actus nō recta intentione factus ſit peccatū. Secūdo an omne peccatū debeat dici voluntarium. Tertio ex p̄dictis concludit quoddam correlarium. Primum vſqꜫ ibi. Poſt hec inueſtigari oportet. Secundū vſqꜫ ibi. Si aūt omne pctm̄. Tertiū vſqꜫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ppoſitionibus quarū p̄ma eſt hec. Et ſi infideles q̄nqꜫ faciant bona opa exteriora. non tamen agūt bn̄. ⁊ ideo nō ſunt meritoria. Hanc mgr̃ ponēs q̄rit. Cum fides intentionem dirigat. ⁊ act⁹ tam interior qꜫ exterior ab intentione maliciā aut bonitatē habeat. Utrum ergo oīs actus infideliū qui fide nō diriguntur peccatum exiſtat? Et arguit p̄mo q̄ ſic. Tum quia apoſtolus dicit. Omne quod non ex fide eſt: peccatum eſt. Tum quia actus infidelium ad finem que eſt charitas dei ⁊ pximi non refert̃. In oppoſitū v̄o arguit autoritate. b. Augu. dicētis. Infideles mlta bōa opa opari. Quā viā mgr̃ ſequēs dicit infideles mlta bona opa opari. ſ. bona de ſuo ge-

nere. licet p talia non poſſunt mereri. Addēs bonū dici multipliciter. Nam aliqñ bonū dicit illud qđ eſt licitū. ⁊ aliqñ illud qđ eſt vtile. Aliqñ dicit illud ē ſignum boni. vel qđ habet ſpeciem boni. Aliqñ dicit illud quod eſt remunerabile. vel illud quod ē remuneratione dignum. Primis tribus modis pñt infideles bonum opari. ſed quarto mō non. eo ꝙ carent fide. Secunda ꝓpoſitiō eſt hec. Nullum peccatum eſt demeritorium quod non ſit quodāmodo volūtarium. Hanc magiſter ponens querit. Utrum omne peccatum ſit voluntariū? Et dicit ꝙ ſic. Nam in peccato originali ⁊ in peccatis ex ignorantia factis ⁊ in omni peccato actuali ſeu veniali ſeu mortali aliquo mō voluntas concurrit. quod confirmat autoritate beati Auguſtini. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Intantum libere ⁊ voluntarie quis opatur ꝙ etiā ipa mala voluntas qua peccat: peccatum nominat. Hanc mgr ponens dicit pctm̄ adeo eſſe voluntariū: ꝙ non ſolū actus peccati pctm̄ dicit. ſed ipa voluntas etiaʒ q̄ actualiter peccat peccatū appellat. qđ ꝓbat p b. Auguſtinū. Et tm̄ in ſpēali.

An volūtas et actio mala in eodē hoīe et circa candem rem ſint vnū peccatū an plura. a

DI. XLII. OMnium autē voluntas mala ⁊ opatio ſint peccatum. queri ſolet vtrū in eodē homine ⁊ circa eandem rem hec duo vnū ſint peccatū vel diuerſa. vt ſi quis volūtate furatur: voluntatem habuit malā: q̄ peccatū eſt. ⁊ actum malum q̄ item peccatū eſt. hec autē duo diuerſa ſunt. ſ. volūtas ⁊ actio.

Opinio ꝯtra illos q̄ dicunt vnū ēē pctm̄. Sed nūquid diuerſa ſunt peccata an vnū? Quidam dicunt vnū eſſe peccatuʒ. alij vo dicunt diuerſa eſſe peccata. Quia cum cōſtet hec duo eſſe diuerſa. aut diūſa duo peccata dicunt. aut duo diuerſa non peccata?

Reſpōſio. Quibus alij reſpondēt. h duo diuerſa eſſe peccata non pl'a: Nō eñ pl'a peccata ſunt: ſ pctm̄ vnū: qz vna p̄uaricatio vl' inobedientia in vtroq3 admittit. ſiue qñ vult: ſiue qñ agit. ⁊ vnus eſt ibi ꝯtempt9: ſ mio: cuʒ in volūtate ſolū pctm̄ ꝯtinet. Maio: vo cū volūtati etiā opatio addit. ⁊ iđo maius fit peccatū: ſed non pl'a. cum volūtas operi mancipat.

Alia contra eoſdem oppoſitio. b

SEd adhuc eiſdeʒ obijcit. Si vnū tm̄ illa duo pctā ſunt. cum quis voluntate mala p̄us concepta deinde opus patrauerit. nō ꝓ aliq̄ reus eſt: niſi ꝓ quo añ opus reus erat. cum adhuc in ſola volūtate pctm̄ ꝯſiſtebat. Nullus eñ reus eſt eťne mortis: niſi ꝓ pctō, ſ peccatū aliđ nō eſt admiſſum actōe q̄3 p̄us admiſſū erat voluntate. Non g̃ ꝓ aliquo alio iſte fit dānabilis actu peccando q̄3 añ fuerat cum ſola voluntate delinquebat. Ad hoc etiam ⁊ illi reſpondent dicentes. ꝓpter peccatuʒ q̄dem tantū illum furem reū cōſtitui: q̄3uis eius voluntas ⁊ actio vnum ſint peccatū. ꝓ alio tamen reus factus eſt actu peccādo q̄3 p̄us erat ſola volūtate delinquēdo. qz ꝓ actu q̄ eſt aliud q̄3 voluntas: licet nō aliud peccatū. Reſpōſio.

Alia aduerſus eoſdē obiectio. c

ITem ⁊ adhuc queſtioni inſtant dicentes hec duo iđ diūſa ēē peccata. qz diuerſorū legis mandatoruʒ p̄uaricationes ſunt. Alio eñ mādato legiſ ꝓhibet actio furti. ſ. non furaberis. alio furādi voluntas. ſ. Nō concupiſces rem proximi tui. Cum aūt hec duo diuerſa mandata ſunt q̄bus illa duo ꝓhibent. pat3 illa duo diuerſas eſſe p̄uaricatiōes. diūſa eſſe pctā. Ad qđ etiam illi dicunt diuerſa q̄dem eſſe mandata. q̄bus illa duo diſtinctim ꝓhibētur. vt Aug9. docet ſup Exođ. Uerūtamē in illis non obſuatis vna tm̄ p̄uaricatio icurrit: vnumq3 contrahit peccatum. licet duo diuerſa illis ꝓhibeant. Sicut econuerſo duo ſunt mandata charitatis: quib9 duo p̄cipiunt diligi. vnum tñ in eis: nobis cōmendat charitas. Reſponſio.

Si peccatū ab aliquo admiſſuʒ in eo ſit quouſq3 peniteat. d

PReterea ſolet queri. cum ab aliquo ꝑpetrato volūtate pecca to voluntas id agendi ⁊ actio trāſierit. nōdum tamen vera habita penitētia. vtrū illud peccatū vſq3quo peniteat ſit in eo? Ađ non eſſe videt. qz voluntas illa que p̄ns fuit non eſt neq3 actio. quia neq3 vult illđ vel agit quod ante voluit ⁊ egit. Sed non eſt ignorandū peccatū duobus modis dici ēē in aliquo ⁊ tranſire. ſ. actu ⁊ reatu. Actu ē in aliquo dum ipm peccatū eſt. vt actio vl' voluntas in peccante eſt. Reatu vo cuʒ ꝑ eo ſiue tranſierit ſiue aſſit mens hoīs polluta eſt ⁊ corrupta. totuſq3 hō ſupplicijs obligatus ꝑpetuis. nec vnq̄3 eſt in aliquo peccatū actu p̄ter originale q̄n ſit etiā reatu: ſ eſt reatu interdū poſt q̄3 tranſit actu. Rñſio queſtionis determinatiua

Quibus modis dicit̃ in ſcriptura reatus. e

Reatus in ſcriptura multipliciter accipit̃.ſ.ꝓ culpa.ꝓ pena ꝓ obligatione pene tempalis vel et̃ne. Si eñ mortale eſt:obligat nos pene eterne. ſi veniale obligat nos pene tpali. Duo enim ſunt genera peccatorũ. mortaliũ.ſ.⁊ venialium. *Quid ſit mortale peccatũ.* Mortale eſt ꝑ qđ hõ mortẽ eternam meret̃. Crimen eñ (vt ait Aug⁹.(eſt qđ ẽ dignum accuſatõe ⁊ damnatõe. *Quid ſit veniale* Veniale ẽ quod hominẽ vſqꝫ in reatũ ꝑpetue mortis non grauat. verũtamen penã meret̃:ſed facile indulget̃.

De modis peccatorũ qui m̃ltipliciter aſſignant̃. f

Modi autẽ peccatorum varias in ſcriptura hñt diſtinctões in qua dicit̃ peccatum duob⁹ modis committi.ſ.cupiditate ⁊ timore. vt Auguſtin⁹ tradit ſup illum locuꝫ pſal. Incenſa igni et ſuffoſſa. *Prima diſtinctio* His eñ duobus modis dicit omnia pctã mortalia includi. Et incẽſa ea dic̃ que ex cupiditate male incedente oriuntur Suffoſſa ṽo que ex timore male humiliante ꝓueniunt. qđ eſt qñ quis cupit nõ cupienda vel timet non timenda. *Scđa diſtinctio.* Alibi ṽo dicitur peccatũ fieri tribus modis.ſ. cogitatu. *Hiero.* ṽbo ⁊ ope. Unde Hiero.ſup Ezech. Tria generalia delicta ſunt quibus humanũ ſbiacet genus. Aut eñ cogitatõe.aut ſmone aut opẽ peccamus. *Tertia diſtinctio* His aliqñ etiaꝫ addit̃ quartus modus.ſ.conſuetudinis.quod in q̃driduano Lazaro ſignificatuꝫ eſt. Dicit̃ ꝙ homo peccare in deum.in ſe ⁊ i ꝓximũ. In deũ cum de deo male ſentit. vt heretic⁹ vel q̃ dei ſunt vſurpare p̃ſumit. indigne ꝑticipando ſacramentis. vel qñ nomẽ dei peierando contemptibile facit. In ꝓximuꝫ peccat:cum ꝓximũ iniuſte ledit. In ſe ṽo cũ ſibi ⁊ non aliĳ nocet.

Quõ differãt delictũ et peccatuꝫ g

Variaꝫ quoqꝫ appellationem hꝫ. Dr̃ eñ pctm̃ etiã delictum Et delictũ fortaſſe eſt(vt ait Aug⁹. in queſtionib⁹ leuitici)declinare a bono.peccatũ eſt facere malũ. Aliud eſt eñ decliare a bono.aliud eſt facere malũ. Peccatũ g̃ eſt ꝑpetratio mali,delictũ derẽtio boni. quod et ipm̃ oſtendit nomen. Quid eñ aliud ſonat delictũ niſi derelictũ. ⁊ q̃ delinq̃t. q̃d derelinq̃t niſi bonum. Uel delictũ eſt qđ ignoranter fit.peccatũ quod ſcienter committitur. Indifferenter tñ ⁊ peccatũ noĩe delicti ⁊ delictũ nomĩe peccati appellat̃.

De ſeptem principalib⁹ vitĳs. h

Propterea ſciẽdũ eſt ſeptem eſſe vitia capitalia vl̃ p̃ncipalia. vt Greg⁹.ſup Exod.ait.ſ. inanem gloriã. iram.inuidiã.accidiã vel triſticiam.auariciam.caſtrimargiã.luxuriam. Que vt ait Johan.Chryſ.ſignificata ſunt in ſeptẽ populis q̃ terram ꝓmiſſionis iſraeli ꝓmiſſam tenebant. De his quaſi ſeptem fontib⁹ cuncte animarũ mortifere corruptele emanant Et dicunt̃ h̃ capitalia:q꞉ ex eis oriunt̃ oĩa mala. Nullum eñ malum eſt,qđ etiaꝫ non ab aliquo horũ originẽ trahat.

De ſupbia que eſt radix omĩs mali. i

Ex ſuperbia tamẽ oĩa mala oriunt̃ ⁊ hec ⁊ alia.q꞉vt ait Grego. Radix cuncti mali eſt ſupbia. De qua dr̃. Initiũ omnis peccati eſt ſupbia. que ẽ amor ꝓprie excellentie. Cuius quatuor ſũt *De q̃tuor ſpeciebus ſuperbie* ſpẽs. vt Greg⁹.ait. Prima eſt cũ bonũ qđ habꝫ quis ſibi attribuit. Scđa cũ credit a deo eſſe datũ.ſed tñ ꝓ ſuis meritis. Tertia cũ ſe iactat habere qđ non habet. Quarta cũ ceteris deſpectis ſingularit̃ vult videri Merito g̃ radix omnis mali dicit̃ ſupbia Huic aũt videt̃ obuiare qđ apl̃us ait. Radix oĩm malorũ ẽ cupiditas.q꞉ ſi radix omniũ maloꝝ eſt cupiditas.g̃ ſupbie. Quõ g̃ ſupbia radix eſt ⁊ initiũ omnis peccati? *Q' cupiditas eſt radix oĩm malorũ.*

Quo ſenſu vtrũqꝫ radix dicatur oĩm malorũ.ſ.et ſupbia et cupiditas. k

Sed vtrũqꝫ recte dictum eſſe intelligit̃.ſi genera peccatoruꝫ ſingulorũ.nõ ſingula geneꝝ vtraqꝫ locutione includi intelligant̃. Nullũ quippe gen⁹ peccati eſt qđ interdũ ex ſupbia nõ ꝓueĩat Nullũ etiã qđ ex cupiditate aliqñ non deſcendat. Sunt enim nõnulli hoĩm q̃ ex cupiditate fiunt ſupbi. ⁊ aliqui ex ſupbia ſint cupidi. Eſt eñ (vt ait Auguſtin⁹) hõ qui *Auguſti.*

nõ eſſet amatoꝛ pecunie. niſi ꝑ hoc putaret ſe excellentioꝛẽ eſſe. Ideoq; vt excellat: diuitias cupit. Tali homi ex ſupbia oboꝛit cupiditas. ⁊ eſt aliqs qui nõ amaret excellere: niſi putaret ꝑ h̄ diuitias maioꝛes hr̄e. Ideo ḡ excellere laboꝛat. qꝛ diuitias habere amat. Huic innaſcit ſupbia .i. amoꝛ excellentie ex cupiditate. Patet ḡ ꝙ ex ſuperbia aliqñ cupiditas. ⁊ ex cupiditate aliqñ ſupbia oꝛit. ⁊ ideo de vtraq; recte dicit ꝙ ſit radix omnis mali.

Iſta eſt diſtinctio. xlij. huiꝰ ſecundi libꝛi. In qua quidem diſtinctione magiſter oſtenſo qualiter ex ſimplici intentione vel voluntate actꝰ exterioꝛ habet maliciã vel bonitatẽ. Determĩat queſtiones quaſdam circa predicta. Et tria circa hoc facit. Pꝛimo enĩ inueſtigat actus exterioꝛis cum peccato conuenientiam. Secundo oſtendit qualiter actus peccati tranſiens relinqt poſt ſe quandam reatꝰ obligationem. Tertio aſſignat variorũ peccatorũ diſtinctionem. Pꝛimum facit a ꝓncipio diſtinctõis vſq; ibi Pꝛeterea queri ſolet. Secundũ vſq; ibi. Modi aũt peccatoꝛum. Tertium vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali xͦo ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus. quarum pꝛima eſt hec. Quãuis voluntas ⁊ actus exterioꝛ ſunt duo actus diſtĩcti realiter. vno tamen numero confoꝛmitate vel diſcõfoꝛmitate boni vel mali dicunt moꝛaliter. Hanc enim ꝓpoſitionem magiſter ponens querit. Utrũ volũtas mala interioꝛ ⁊ opatio mala exterioꝛ ſint duo peccata vł vnum? Et rñdens dicit ꝙ quidam dixerũt ꝙ ſint niſi vnum peccatũ. Alij dicunt ꝙ ſint diuerſa peccata. qui ſuam opinionem contra pꝛimam tribus rationibus pꝛobant. Pꝛio ſic. Uolũtas interioꝛ ⁊ actus exterioꝛ ſunt diuerſa. aut ergo ſũt diuerſa pctã. aut diuerſa non peccata. ſed non ſunt non peccata. qꝛ vtrũq; eſt peccatum. ergo diuerſa ſunt peccata. Et reſpõdet magiſter ꝑmam opinionem ſoluens dicens. ꝙ licet ſint duo actus. ſunt tamen vnum peccatum. quia ambo vnum contemptum faciũt. Secundo ſic. Si illi duo actus ſint tm̃ vnum peccatum ⁊ nõ diuerſa. igitur nõ magis debent puniri q̃ peccant actu exterioꝛi ⁊ interioꝛi ſimul. ꝙ̃ q̃ peccant interioꝛi tm̃. qđ eſt incõueniẽs. Ubi mgr̄ reſpondens dicit ꝙ q̃ peccat ambobus actibus ſimul plus punit ꝙ̃ q̃ peccat interioꝛi tm̃. non ideo ꝙ illi duo actus ſint peccata diuerſa ſed ideo quia ex pluribus factum eſt peccatum. Tertio ſic diuerſis mandatis ꝓhibet actus ⁊ volũtas interioꝛ ⁊ actꝰ exťioꝛ ergo ſunt diuerſa pctã Et rñdẽs mgr̄ dicit ex diuerſitate mandatoꝛũ quibus illi duo actus ꝓhibent non poſſe argui ꝙ ſint diuerſa peccata. quia ſicut vna charitas dei ⁊ ꝓximi diuerſis mãdatis ꝓcipitur. ſic etiam diuerſi actus vnum peccatum facientes diuerſis mandatis pꝛohiberi poſſunt abſq; hoc ꝙ ſint diuerſa peccata. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Anima ꝑ peccatum ſua pulchꝛitudĩe deſtituta poſt tranſitum interioꝛum ⁊ exterioꝛũ actuum manet coꝛrupta ⁊ polluta. Hanc enim ꝓpoſitionem magiſter pꝛobans querit. Utrum expleto ⁊ tranſeunte actu tam interioꝛi ꝙ̃ exterioꝛi remaneat peccatum. id eſt reatus culpe in homine. Et arguit ꝙ nõ. quia voluntas illa mala peracto actu vitioſo non eſt. neq; actus exterioꝛ eſt. neq; homo vult poſtea quod ante volebat. neq; agit quod antea egit. Et reſpõdet magiſter ꝙ non ſit dubitandum quin peccatum trãſeat actu. licet tamen maneat reatus. id eſt obliget homi

nem ad penam. ſiue eternam. ſiue tempoꝛalẽ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Peccatum ſm̄ quod ꝑ compationem ad diuerſa varie accipit diuerſimode diſtinguitur. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ponens dicit. ꝙ peccatum diuiditur ꝙ̃tum ad eius radicem ĩ duo. quod ꝓbat ꝑ beatũ Auguſtinũ dicentem ſuper illud pſal. Incenſa igni ⁊ ſuffoſſa ⁊c̃. qđ ex duobus peccatur. ſ. ex cupiditate male incendente. ⁊ ex timoꝛe male humiliante. ad que duo omĩa peccata moꝛtalia reducunt. Nam omnis peccans. aut appetit non appetenda. aut timet non timẽda. Alio mõ diuidit peccatum ꝙ̃tum ad eius actum ſup̄ btm̄ Hiero. ſuper Ezechielem dicentẽ. ꝙ tripliciter peccat. aut cogitatiõe aut locutiõe aut ope. Et tribus his modis addit. b. Hiero. quartum. ſ. aut conſuetudine. Tertio diuiditur peccatum quo ad eius obiecta. Sm̄ quod dici cõſueuit ꝙ peccatur qñq; in deum. vt cum aliquis male ſentit de deo ꝑ hereſim. vel in alijs q̃ dei ſunt. qñq; in ꝓximũ. vt cũ eum in ſe vel in ſuis iniuſte ledit. Qñq; tñ in ſemetipm. vt cum ſibi ⁊ nõ alteri nocet. Quarto diuidit peccatũ quo ad nomen quo nomĩatur. quia dicitur peccatum ſm̄ beatũ Augu. ratione male actionis. vel quia ſcienter cõmittitur. Delictum xͦo dicitur ratione ſignificatõnis boni. quia in quolibet peccato bonum deſerit. ⁊ malum opat. vel etiam quia ignoꝛanter cõmittitur. Iſtis enĩ ꝑmiſſis magiſter enumerat ſeptem peccata moꝛtalia capitalia ideo ſic dicta. qꝛ oĩa alia cetera peccata ex iſtis ſeptem peccatis moꝛtalibꝰ oꝛiunt. que ſignificant ꝑ ſeptem gentes q̃s dñs expulit ꝑ filios iſrł de terra ꝓmiſſionis. Et tm̃ in ſpẽali.

De peccato in ſpũmſanctũ qđ dicitur etiam peccatũ ad moꝛtẽ. a

DI.XLIII

Eſt preterea quoddã peccati genus ceteri grauius ⁊ abominabiliꝰ: qđ dicitur peccatum in ſpũmſanctũ. De quo in euangelio veritas ait. Qui peccauerit in ſpũmſanctũ nõ remittet ei neq; hic neq; in futuro. Et Ioh. in epła canonica. Eſt peccatũ ad moꝛtẽ. nõ ꝓ eo dico vt q̃s oꝛet. Qui enĩ peccat in pr̄em remittet ei ⁊ qui peccat in filiũ remittet ei. qui autem blaſphemauerit in ſpũmſanctũ nõ remittetur ei neq; hic neq; in futuro. Sed querit q̃d ſit illud peccatũ in ſpũmſanctum vł ad moꝛtem? Quidam dicũt illud peccatũ eſſe deſperationis vel obſtinationis. Obſtinatio eſt indurate mentis in malicia pertinacia: per quam homo fit impenitẽs. Deſperatio eſt qua quis diffidit penitus de bonitate dei. eſtimans ſuam maliciã diuine bonitatis magnitudinem excedere. Sic Chaym q̃ dixit. Maioꝛ eſt iniqtas mea ꝙ̃ vt veniam merear. Utrũq; xͦo dicitur peccatum in ſpiritumſanctũ. quia ſpiritusſanctus eſt amoꝛ patris ⁊ filij. ⁊ benignitas qua ſe inuicem ⁊ nos diligunt. que tanta eſt cuiꝰ finis

Quid ſit illđ peccatũ

Quorundã opinio

Quid ſit illđ peccatũ

non eſt. Recte ĝ in ſpūmſanctum delinquere dicunt̄ qui ſua malicia dei bonitateʒ ſuperare putant. ⁊ ideo penitentiā non aſſumunt. ⁊ qui iniquitati tam ꝑtinaci mēte inherent: vt eam nunꝙ̄ relinquere ꝓponant ⁊ ad bonitatē ſpūſſancti nunꝙ̄ redire. patientia dei abutenteſ. ⁊ de miſcđia dei nimis p̄ſumentes. quibus placet malicia ꝓpt̄ ſe. ſicut pijs bonitas. Iſti nimia ꝑtinacia ⁊ p̄ſumptione peccant autumātes deū non eē̄ iuſtum. Illi deſperatiōe deū nō bonum exiſtimant. tollentes in hoc turbulentiſſimo iniq̄tatum mari portū diuine iuſticie. quo ſe recipiant fluctuantes. Atꝙ̄ ipa deſperatione addunt peccata peccatis dicētes miſericordiā nullam eſſe. ⁊ ꝙ ſuꝑ peccatores neceſſaria damnatio debet̄.

Aug⁹. de verbis dñi.

Utrū omis obſtinatio ſit peccatū in ſpūm ſanctum. b

Opinio quorundam.

Sʒ queritur vtrū oīs obſtinatio mentis in malicia obdurate omniſꝙ̄ deſperatio ſit peccatū in ſpūmſanctum? Quidam dicunt omnem obſtinationem ⁊ omnē deſperationē eſſe pctm̄ in ſpiritumſanctū. Quod ſi eſt. aliqñ illud peccatum remittit̄. q̄ꝛ multi etiam obſtinatiſſimi ⁊ deſperatiſſimi conuertunt̄. vt Aug⁹. ait ſuꝑ illum locū pſ̄. Conuertam in ꝓfunduʒ maris. i. eos qui erant deſperatiſſimi. ⁊ ibi. Mittit criſtallū ſuam ſicut buccellas. id ē̄ obſtinatos facit aliorū doctores. Taliū cōuerſio ibi etiam euidenter oſtendit̄ vbi ait. Qui educit vinctos in fortitudīe. Similit̄ ⁊ eos q̄ exaſperāt qui habitāt in ſepulchꝛ. Scđm iſtos illud pctm̄ dicit̄ irremiſſibile. nō q̄n aliqñ remittat̄: ſed quia vix ⁊ raro ⁊ difficult̄ dimittitur. Non eñ ſoluit̄ criſtallus niſi vehemēti ſpūs impetu. Alij vero tradunt non quālibet obſtinationeʒ vl̄ deſperationem appellari peccatū in ſpūmſanctum: ſed illam tantū quam comitat̄ impenitentia. qui etiam impenitentiā dicūt eſſe peccatum in ſpūmſanctum. Sʒ q̄ꝛ Aug⁹. dicit impenitentiā eſſe peccatū in ſpūmſanctum. cum ſic obſtinatus eſt aliq̄s vt nō peniteat. Diſcuti oportet an aliud ſit obſtinatio: aliud impenitentia ſit in eo peccatū: an idem: ſed diuerſis modis cōmiſſuʒ. Scđm iſtos peccatū illud dicit̄ irremiſſibile: eo ꝙ nunꝙ̄ dimittat̄. Unde Aug⁹. etiaʒ dicit ꝙ hoc ſolum peccatū veniam mereri non poteſt. Et Hiero. ꝙ talit̄ peccans digne penitere non poteſt. Et ideo recte Johes dicit. vt non ꝓ eo oret quis. quia qui ſic peccat. orationibus eccleſie hic vel in futuro iuuari non poteſt. habens cor induratuʒ tanꝙ̄ lapis. ſicut de diabolo legit̄. Poſt hanc vitam qui valde mali ſunt. meritis ecc̄ie iuuari non poſſunt.

Aliorū ſnīa.

Qualiter accipit̄ peccatū in ſpiritumſanctum. c

Eſt etiā alia huius peccati aſſignatio. Hoc eñ pctm̄ aug⁹. diffiniens in li. de ſmone dñi in mōte ait Peccatum ad mortē eſt cū poſt agnitiōeʒ dei ꝑ gr̄am xp̄i oppugnat aliquis fraternitatem. ⁊ aduerſus ipam gr̄am qua recōciliat⁹ eſt deo: inuidie faucibus agitat̄. quod fortaſſe eſt peccare in ſpūmſanctū. qđ pctm̄ dicitur nō remitti. nō q̄ꝛ non ſit ignoſcendū peccanti ſi peniteat: ſ3 q̄ꝛ tanta eſt labes peccati illi⁹. vt depcandi humilitateʒ ſubire non poſſit. etiā ſi pctm̄ ſuū mala ꝯſcia agnoſcere ⁊ enūciare cogat̄. vt iudas cū dixit. Peccaui. facili⁹ deſperās cucurrit ad laqueuʒ: ꝙ̄ hūilitate veniā peteret. qđ ꝓpt̄ magnitudinem peccati. iam ex damnatione peccati tales habere credendū eſt. Ecce q̄dam aſſignatio peccati in ſpūmſanctū vel ad mortē hic poſita eſt. q̄ illud pctm̄ eſſe tradit̄ oppugnatio fraternitatis poſt agnitionē. ⁊ inuidentia gr̄e poſt reconciliatiōʒ. qđ ſpēs q̄dā obſtinatiōis intelligi pōt. Illā tñ diffinitionem Aug⁹. in li. retrac̄. rememorans aliq̄d adijciendū ibi fore. nec aſſerendo ſe dixiſſe apit ita dicens. Qđ q̄dē non ꝯfirmaui. qm̄ h̄ putare me dixi. Sed tñ addendū fuit ſi in hac ſcelerata mentis ꝑuerſitate finierit hāc vitā. Qm̄ de quocunꝙ̄ peſſimo in hac vita ꝯſtituto: nō eſt deſperandū. nec pro illo imprudent̄ orat̄ de quo non dſperat̄. His verbis inſinuat̄ pctm̄ p̄miſſa diffinitōe deſcriptum. tunc ſolū debere dici ad mortē vel in ſpm̄ſctm̄. cū nō hʒ comitē pn̄iaʒ. nec de aliquo pctōre deſperandū eſt in hac vita. ⁊ ſō ꝓ oī eſſe orandū. Un̄ illđ Joh. Nō ꝑ eo dico vt q̄s oret. ſic accipiendū vid̄ꝛ. vt ꝑ a'liq̄ peccāte ad mortē vel in ſpm̄ſctm̄ poſtꝙ̄ finierit hāc vitā nō orem⁹. Dū aūt in hac vita eſt. nec pctm̄ ill'i⁹ iudicare. nec de illo deſperare: ſ3 ꝓ illo orare debem⁹. Un̄ Aug⁹. de verbis dñi de ipenitētia q̄ ē blaſphemia i ſpm̄ſctm̄ ſic ait. Iſta impenitētia vl̄ cor impenitēs. q̄diu q̄ſꝙ̄ in hac carne viuit non

Auguſti.

Auguſti.

pōt iudicari. De nullo enī deſperandū eſt. q̄diu ad pn̄iam patientia dei adducit. Paganus eſt hodie. iudeꝰ infidelꝛ ē hodie. hereticꝰ eſt hodie. ſciſmaticus eſt hodie: qͥd ſi cras amplectatꝛ catholicā pacē: ⁊ ſeqͥtꝛ catholicā veritatē. Quid ſi iſti q̄s in q̄cunqꝫ genere errorꝭ notas. ⁊ tā q̄ deſperatiſſimos damnas. an̄qꝫ finiant iſtam vitā agūt penitentiam. ⁊ inueniūt verā requiem ⁊ vitā in futuro. Nolite ḡ ante tp̄s iudicare quicq̄ꝫ. Ex his oſtenditꝛ ꝓ ſingulꝭ pctōribꝰ in hac vita eſſe orandū. nec de aliq̄ eſſe diffitēduz. q꜡ ꝯuerti pōt dū in hac vita eſt. Quia non pōt ſciri de aliq̄ vtrū peccauerit ad mortez vel in ſpm̄ſanctū: niſi cū ab hac vita diſceſſerit: niſi forte alicui ꝑ ſpm̄ſanctū mirabilitꝛ reuelatū fuerit. Ex p̄dictis aliq̄tenus capi pōt quō accipiatꝛ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄. ſ. inuidentia grē fraternitatem impenitētis oppugnans. q̄ vtiqꝫ obſtinatio eſſe vid̓. ⁊ om̄is impenitētꝭ obſtinatio atqꝫ deſperatio. Notandū vō eſt ꝙ non oīs q̄ nō penitet impenitēs dici pōt. q꜡ impenitētia ꝓp̄e obſtinati eſt. ⁊ vt q̄dam volūt etiā deſperati.

Alia aſſignatio peccati in ſpirituz ſanctum. D

De hoc quoqꝫ peccato in ſpm̄ſctm̄ Amb. in li. de ſpūſctō diſſerens diffinitā aſſignatōz tradit dicēs. Cur dn̄s dixerit. Qui blaſphemauerit in filiuz hoīs dimittetꝛ ei. qui aūt blaſphemauerit i ſpm̄ſctm̄ neqꝫ hic neqꝫ in futuro dimittetꝛ ei? Diligentꝛ aduerte. nunq̄d alia eſt offenſio filij. alia ſpūſſancti? Sicut vna dignitas ſic vna iniuria. Sed ſi q̄s corporis ſpecie deceptus hūani. remiſſius aliq̄d ſentit de xp̄i carne q̄ꝫ dignum eſt. hꝫ culpā. nō eſt tm̄ excluſus a venia. Si q̄s vō ſanctiſpūs dignitatē maieſtatē ⁊ p̄tātez abneget ſempitꝰnaz ⁊ putet nō in ſpū dei eijci demonia: ſꝫ i beelzebub. nō pōt ibi eē exhortatio venie vbi ſacrilegij plenitudo ē. Satꝭ hꝫ apte explicatꝛ quid ſit pctm̄ in ſpm̄ſctm̄. Qđ illi Aug. deſcriptioni ꝯgruere vid̓. q̄ illō pctm̄ d̓ eſſe īuidētia grē oppugnās fratꝰnitatē. Qui enī poſt cognitōz v̓itatis ſctiſpūs v̓itatem negat. eiuſqꝫ opa dicit eē beelzebub. p̄tāti. bonitati ⁊ grē dei inuidere nō dubitatꝛ. Non vtiqꝫ diſtinctio illa v̓boꝝ ſic accipiēda eſt q̄ſi triū pſonaꝝ diuiſe ſint offenſe. ſꝫ ibi peccatoꝝ genera diſticta ſunt. Pctm̄ enī i patrē id intelligitꝛ qđ fit ꝑ infirmitatez. q꜡ prī ſcp̄tura frequētꝛ attribuit potētiā. Pctm̄ i filiū qđ fit ꝑ ignorantiā. q꜡ ſapīa filio attribuitꝛ. Tertiū expoſitū eſt. Qui ḡ peccat ꝑ infirmitatē vel ꝑ ignorantiā. facile veniam adipiſcitꝛ. ſꝫ nō ille q̄ peccat in ſpm̄ſctm̄. Cū aūt vna ſit potētia. ſapīa. bonitas triū. q̄re prī potētia. filio ſapīa. ſpūiſancto bonitas ſepius aſſignetꝛ: ſuperius dictū eſt.

Ambro.

Iſta eſt diſtinctio. xliij. huiꝰ ſecūdi libri.

In qua mgr̄ oſtenſa diuiſione pctōꝝ in generali. tractat de quodam peccato ceteris grauiori in ſpeciali. ſ. in ſpm̄ſctm̄. Et tria facit. Nam p̄mo ꝓponit grauitatem ⁊ illius remiſſionem. Scđo aſſeritvariam ipſius deſcriptionē. Tertio remouet quandam dubitatiōz incidentē. Primū facit a p̄n. vſqꝫ ibi. Sꝫ q̄ritꝛ quid ſit. Secundū vſqꝫ ibi. Diligentꝛ aduertendum. Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctiōis. Et tantū in generali. In ſpeciali vō ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Peccatuz in ſpūmſanctū omniū peccatorū grauiſſimū dicitur. q꜡ neqꝫ hic neqꝫ etiam in futuro ſeculo remittitꝛ. Hāc magiſter ꝓbat p̄mo ꝑ dictum chriſti in euangelio. ſ. qui peccat in ſpūmſanctū non remittetꝛ ei neqꝫ hic neqꝫ in futuro. Scđo ꝑ illud Joh. iiij. dicentis. q̄ peccat in patrem vel in filiū remiſſionem pene percipietꝛ ſed non qui blaſphemauerit in ſpūmſanctū. q꜡ illud pctm̄ eſt ad mortē. ⁊ ꝓ illo non eſt orandū. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. In ſpm̄ſctm̄ peccare eſt ex ꝓpoſito vtilia ad ſalutē refutare. vel ſupne grē oppugnare vel ſcientꝛ ſpm̄ſanctū blaſphemare. Hanc mgr̄ inſinuans querit. Quid ſit peccatū in ſpm̄ſctm̄ ponēs triplicē eius deſcriptionē. Prīa eſt ꝙ pctm̄ in ſpūmſanctū ſit obſtinatio. i. obduratio in malicia. ꝑ quam ꝯtemnitꝛ diuina iuſticia. Deſperatio eſt diffidētia bonitatis diuine ꝑ quā ſpernitꝛ dei bonitas ⁊ miſericordia. Vn̄ q̄rit incidentalitꝛ. Vtrū oīs obſtinatio et deſperatio ſit pctm̄ i ſpm̄ſctm̄? Et rn̄dēs dicit aliq̄s fuiſſe opiniōes ꝙ ſic. ſed q꜡ multi obſtinati ⁊ deſperati ꝯuertuntꝛ. ideo illi cōmuniter dicūt ꝙ pctm̄ in ſpūmſanctū nō ſit ſimplicitꝛ irremiſſibile. ſed ideo q꜡ difficulter remittitꝛ. Alios vō dicit fuiſſe opinatos ꝙ nō oīs obſtinatio vel deſperatio ſit pctm̄ in ſpm̄ſanctū. ſed tm̄ illa quā concomitatꝛ finalis impenitētia. Et illi etiā dicūt tale pctm̄ ſimplicitꝛ eſſe irremiſſibile. Secūda deſcriptio pctī in ſpm̄ſctm̄ eſt. ꝙ ſit inuidentia ſeu oppugnātia fraterne ⁊ ſupne grē. q̄ iō non d̓ remitti. q꜡ talitꝛ delinquētes hūilitatē petēdi veniā ſubire nō pn̄t. Et ſubdit ꝙ talꝭ inuidētia ſeu oppugnātia nō eſt pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ niſi cū finali impenitētia. Et vid̓ mgr̄ hic accipe finalē impenitētiā nō ſolum ꝓut negat actū penitēdi. ſed etiā ꝓpoſitū. Tertia aſſignatio peccati in ſpm̄ſctm̄ eſt ꝙ ſit pctm̄ ꝯtra bonitatē ⁊ v̓tutē ſpūſſancti cōmiſſum. quā ponit mgr̄ ex v̓bis beati Amb. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Peccatum qđ in ſpm̄ſctm̄ cōmittitꝛ d̓ ſic nō ꝙ abſqꝫ offenſione aliarū diuinarū pſonarū. ſ. prīs ⁊ filij cōmittitur. Hāc mgr̄ ponēs dicit diligentꝛ eſſe aduertenduz ꝙ cū d̓ aliqđ pctm̄ in ſpm̄ſanctū cōmitti nō eſſe ſic intelligendū ꝙ ſit alia offenſio qua offenditꝛ ſpūſſctūs ⁊ alia qua offenduntꝛ alie pſone. imo offenſa vniꝰ eſt offenſa oīm. Sed q꜡ in ſacra ſcriptura prī attribuitꝛ potētia. ideo pctm̄ qđ cōmittitꝛ ex infirmitate d̓ fieri contra prēm. Filio vō ſapientia. ideo pctā q̄ cōmittuntꝛ ex ignorantia dicuntꝛ fieri cōtra filiū. Spūiſctō bonitas ſeu clementia. ideo peccata cōmiſſa ex malicia dicuntꝛ fieri ꝯtra ſpūmſanctū ſeu in ſpūmſanctuz attū pſone ſit quolibꝫ horū offendūtꝛ. Et tm̄ i ſpēali.

De potentia peccãdi. an ſit homini vel diabolo a deo. a

DI. XLIIII.

P Oſt predicta conſideratione dignũ occurrit. Utrum peccandi potẽtia ſit nobis a deo: vel a nobis? Putant quidaʒ potentiã recte agẽdi nobis eſſe a deo. Potentiam vero peccandi non a deo: ſʒ a nobis vel a diabolo eſſe. ſicut mala volũtas nõ a deo nobis eſt. ſed a nobis ⁊ a diabolo. Bona aũt a deo tm̃ nobis eſt. Bone nanqʒ voluntatis ⁊ cogitationis initium non homini ex ſeipſo naſci: ſed diuinitus parari et tribui in eo deus euident̃ oſtẽdit. quia nec diabolus nec aliqͥs angeloꝝ ei⁹ ex quo i hanc caliginẽ ſunt detruſi. bonã potuit vel poterit reſumere volũtatẽ. Quia ſi poſſibile foret vt humana natura poſtq̃ʒ a deo auerſa bonitatẽ ꝑdidit volũtatis: ex ſeipſa rurſus eam habere potuiſſet. multo poſſibilius hoc natura haberet angelica. q̃ q̃tominꝰ grauat̃ terreni corpis pondere. tãto magis hac eẽt ꝑdita facultate. Nõ ergo hõ vel angelus a ſe volũtatẽ bonã hr̃e põt: ſʒ malã. Similit̃ et de potentia inquiũt ꝑ ſimilitudinẽ volũtatis boni vel mali differẽtes q̃ illa ſit a deo non iſta.

Opinio quorundã q̃ ſit a deo: ſed falſa ꝑ ſiſte

Rõ ad ꝓbandũ q̃ bona voluntas nõ ſit hoi niſi ex deo

Aug⁹. li. de fide ad petꝝ

Autoritatibꝰ aſtruit potentiã peccandi eſſe a deo. b

S Ed pluribus ſanctorum teſtimonijs indubitant̃ monſtrat̃. q̃ ptãs mali a deo eſt: a quo eſt oĩs ptãs. Ait enĩ apl's. Nõ eſt ptãs niſi a deo. Quod nõ de ptãte boni tantũ: ſed ⁊ mali intelligi oportʒ Cũ pilato etiã veritas dicat. Nõ haberes in me ptãtem: niſi datum eſſet tibi deſuper Malicia nempe hoim (vt ait Aug⁹.) cupiditatem nocendi ꝑ ſe habʒ. ptãtem aũt ſi ille nõ dat: non hʒ. Ideoqʒ diabolus anteq̃ʒ aliqͥd tolleret Job dicebat dño. Mitte manũ tuã. i. da ptãtem. quia etiam nocentium ptãs non eſt niſi a deo. ſicut ſapientia ait. Per me reges regnant: ⁊ tyranni ꝑ me terram tenẽt. Unde Job de dño ait. Qui fac̃ regnare hypocritã ꝓpter pctã ꝑl'i. Et de populo iſrael dicit deus. Dedi eis regem i ira mea. Nocendi enĩ volũtas poteſt eẽ ab homis animo. ptãs aũt non eſt niſi a deo. ⁊ hec abdita aptaqʒ iuſticia. Nã ꝑ ptãtem diabolo datam iuſtos deus facit ſuos. De hoc etiaʒ Greg⁹. in moralibus ait. Tumoris elatio non poteſtatis ordo in crimie eſt Potentiam deus tribuit: elationẽ vero potentie malicia noſtre mentis inuenit. Tollamus ergo quod de noſtro eſt. q̃ nõ potentia iuſta. ſed actio praua damnat̃. His autoritatibus alijſqʒ pluribus euident̃ oſtenditur quod non eſt poteſtas boni vel mali cuicũqʒ niſi a deo equo. et ſi te lateat equitas.

Au⁹. ſuper ps. lxxxv.

Aug⁹. ſuper Gen.

Grego.

An aliquando reſiſtendum ſit poteſtati. c

H Ic oritur queſtio non tranſilienda ſilẽtio. Dictũ eſt enĩ ſupra q̃ ptãs peccandi vel nocendi nõ eſt hoi vel diabolo niſi a deo. Apoſtolus aũt dicit q̃ qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit Cum ergo diabolo ſit poteſtas mali dei ordinatione. eius poteſtati non eſſe reſiſtẽdũ videtur. Sed ſciendum eſt apoſtolũ ibi loqui de ſeculari poteſtate. ſ. rege ⁊ ꝑncipe et hmõi. quibus non eſt reſiſtẽdũ in his que iubet deꝰ eis exhiberi. ſ. in tributis ⁊ hmõi. Si vero ꝑnceps aliquis vel diabolus aliqͥd iuſſerit, vel ſuaſerit contra deum. tunc reſiſtendum eſt. Unde Aug⁹. determinans qualiter reſiſtendum ſit poteſtati in li. de natura boni ait. Si aliquid iubeat poteſtas quod non debeas facere. hic ſane contemne poteſtatem timendo maiorem poteſtatem. Ipſos humanaruʒ rerũ gradus auerte Si quid iuſſerit procurator. nũquid faciendum eſt. ſi contra procõſulem iubeat? Rurſus ſi quid ipſe proconſul iubeat. ⁊ aliud iubeat imperator. nunquid dubitat̃ illo contempto illi eẽ ſeruiendum? Ergo ſi aliud imperator. aliud iubeat deus. contempto illo obtemperãduʒ eſt deo. Poteſtati ergo diaboli vel homis tũc reſiſtimus cum aliqͥd contra deũ ſuggeſſerit. in quo dei ordinationi nõ reſiſtimꝰ: ſed obtemperamus. Sic enĩ deus ꝑcepit vt i malis nulli poteſtati obediamus.

Q̃ aliquñ reſiſtendũ eſt poteſtati

Jam nunc his intelligẽdis atqʒ ptractandis: que ad verbi incarnati myſteriuʒ pertinent: integra mentis conſideratiõe intendamus. vt de ineffabilibus vel modicũ aliquid fari deo reuelante valeamus.

|| Nullus inferior deo dz pcipe aliquid qd sit ctra deu. qd si fecerit subditus no tenet sibi obedire

Iſta eſt diſtictio. xliiij. et vltima
huius ſcdi libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ determiauit de pec
cato q̄tuꝫ ad ipſius actum. agit de potētia peccandi
Et tria facit. Nā pmo recitat opinionē falſam quorū
dam. Scdo determiat vitatē. Tertio remouet inci
dentē dubitationē. Primū facit a pncipio diſtictōis
vſq̄ ibi. Sꝫ pluribꝰ ſanctorū. Scdm vſq̄ ibi. Hic ori
tur q̄ſtio. Tertiū vſq̄ ad finem diſtictōis. In ſpeali
ſnia mgr̄i ſtat in tribꝰ ppoſitōibꝰ q̄rum pma eſt hec
pª Quāuis ſm aliquos a deo ſit oīs ptās inq̄tū eſt po
tentia opandi. nō tn̄ eſt ab eo inq̄tū potētia peccādi
Hāc mgr̄ ponēs q̄rit. Utrū potētia peccādi ſit a deo
Et rn̄det quoſdā opinatos fuiſſe q̄ potētia peccādi
nō ſit a deo. ſed q̄ bona ⁊ recta volūtas tm̄ ineſt no
bis a deo. mala aūt volūtas a nobiſmetipis ⁊ a dia-
bolo. ſic peccandi potētia nō ineſt nobis a deo. ſed a
nobiſipis ⁊ diabolo. Uñ mgr̄ tenēs oppoſitū dicit q̄
2ª omīs ptās etiā ptās peccādi ſit a deo. Et hoc confir
mat autoritatibꝰ ſanctorū. Scda ppoſitio eſt hec.
Veriſimilius eſt oēm potentiā eſſe a deo. nō ſolū bn̄
opandi: ſed etiā potentiā peccādi. Hec ppoſitio pa-
tet p autoritates q̄s mgr̄ allegat p ſua opinione.
3ª Tertia ppoſitio eſt hec. Quāuis ptāti bn̄ admiſtra
te ſit ſp ſm regulā ſacre ſcripture obediendū abuſui
tn̄ eius ſm rectā rōem eſt q̄nq̄ reſiſtendū. Hāc enim
ppoſitionem mgr̄ ponēs q̄rit. Utrū q̄libet reſiſtens
ptāti ſp peccet. cū oīs ptās ſit a deo? Et rn̄dens di-
cit q̄ ſp obediendū eſt ptāti niſi ɔtra deū aliq̄d pci-
piat. ita tn̄ q̄ ſi diuerſe ptātes diuerſa pciperent. ſu-
|| periori obediendū eſt. ⁊ ideo nullus inferior deo de
bet pcipe aliq̄d qd ſit cōtra deū. qd ſi fecerit ſubditꝰ
nō tenet ſibi obedire. Ultio. ſ. ɔtinuādo dicta dicen-
dis dicit. q̄ in ſequēti libro vicꝫ tertio dicēdum ſit de
his q̄ q̄dē ad vbi incarnati ſpectāt myſteriū ⁊c.

Explicit liber ſecūdus de reruꝫ creatiōe ⁊ formatione corpalium ⁊ ſpūalium. et alījs pluribus ad ea ptinentibus.

Sequuntur tituli

queſtionū ſancti Thome ſuꝑ tertiū librū ſententiarum.

DI I

Utrū poſſibile fuit deum carnē aſſumere.
Utrū cōgruum fuerit deum incarnari.
Utrū deꝰ incarnatꝰ fuiſſet ſi homo non ce-
cidiſſet.
Utrū debuit incarnatio intantū differri
Utrū vna ꝑſona potuerit aſſumere carnē
alia non aſſumente.
Utrū magis cōueniens fuerit filium incar
nari ꝙ̄ patrem vel ſpūmſanctum
Utrū pr̄ potuerit aſſumere carnem
Utrū pater ⁊ ſpūſſanctus poſſunt aſſume-
re ea cauſa naturam humanam
Utrū vna ꝑſona poſſit aſſumere duas na-
turas humanas

DI. II

Utrū natura humana magis ſit aſſumpti-
bilis ꝙ̄ irrationalis creatura.
Utrū angelica natura ſit aſſumptibil̄.
Utrū totū vniuerſum ſit aſſumptibile
Utrū filius dei debuerit aſſumere naturā
humanā in omnibus ſuis ſuppoſitis
Utrū in aliquo de ſtirpe Adam debuerit
aſſumere humanā naturā.
Utrum in ipſo Adam.
Utrū filius dei aſſumpſerit carnem
Utrum carnem ⁊ animam.
Utrū aſſumpſerit formam totius.
Utrū aſſumpſerit carnem mediante aīa.
Utrū aſſumpſerit aīam mediante ſpū.
Utrū aſſumpſerit totū mediantibꝰ ꝑtibus
Utrū natura humana aſſumpta ſit mediā-
te gratia.
Utrum mediante ſpūſancto
Utrū vnio cadat media inter naturam hu
manam ⁊ diuinā.
Utrū caro fuerit ꝯcepta poſtꝙ̄ aſſumeret̄
Utrū caro fuerit aſſumpta ꝑ̇us ꝙ̄ anima.
Utrū aīa fuerit aſſumpta ꝑ̇us ꝙ̄ corpori
vnita.

DI. III

Utrū beata ꝟgo ſanctificata fuerit an̄ con
ceptionem carnis
Utrum an̄ infuſionem anime.
Utrum an̄ natiuitatem ex vtero.
Utrum in ſanctificatione fuerit totalit̄ mū
data ab originali
Utrū fuerit immunis ab oī culpa actuali.
Utrū i ꝯceptiōe filij fuerit ꝯfirmata i bono
Utrū beata ꝟgo in conceptōne filij dei ali-
qd̄ fuerit oꝑata actiue.

Utrū generatio xp̄i ex ꝟgie fuerit natural̄
Utrum oportebat ꝟgini annūciari ſaluato
ris conceptionem.
Utrum annunciatio fuerit ꝑ modū corꝑa
lis viſionis
Utꝝ illa annūciatio debuit fieri ꝑ angelū.
Utrū angelus annūcians fuerit de ſuꝑiori
bus ordinibus
Utꝝ caro xp̄i in antiqͥs patribꝰ fuerit pec-
cato corrupta
Utꝝ caro xp̄i fuerit in pr̄ibus ſm̄ aliquid
demōſtrabile ſignata.
Utꝝ aliqͥs de ſtirpe abrae in ipſo fuerit de
cimatus
Utꝝ xp̄s in eo fuerit decimatus
Utrū ſolum ex puris ſanguinibꝰ btē virgi
nis fuerit corpus xp̄i decimatum.
Utꝝ conceptio xp̄i fuerit ſubito
Utrum xp̄s fuerit ſanctificatus

DI. IIII

Utꝝ efficacia conceptiōis debuerit appro
priari alicui ꝑſone.
Utꝝ debuerit appropriari patri.
Utrum filio.
Utrum ſpūiſancto.
Utꝝ btā ꝟgo poſſit dici mat̄ illius hoīs.
Utꝝ poſſit dici mater dei.
Utꝝ incarnationem meruerūt pr̄es antiq̄
Utꝝ gratia fuerit natural̄ illi homini.

DI. V

Utꝝ vnio duaꝝ naturaꝝ ſit vna natura.
Utrum ſit magna vel parua
Utꝝ differat ab aſſumptione.
Utrum vnio illa facta ſit in natura.
Utꝝ tm̄ vna ꝑſona ſit in xp̄o.
Utꝝ ꝑſone cōueniat aſſumere.
Utꝝ natura cum circūſcriptis ꝑſonis poſ
ſit aſſumere.
Utrum natura humana ſit aſſumpta
Utꝝ anima ſepata ſit ꝑſona.
Utꝝ ꝑſona hominis ſit aſſumpta

DI. VI

Utꝝ in xp̄o ſint due hypoſtaſes
Utꝝ in xp̄o ſint duo ſuppoſita indiuidua.
Utꝝ ſint ibi due res nature.
Utꝝ filius dei aſſumpſerit hoīem
Utrum hō dicit̄ compoſitū ex duabus ſb-
ſtantijs.
Utꝝ xp̄s ſit duo neutralit̄.
Utꝝ in xp̄o ſit tm̄ vnum eſſe
Utꝝ ꝑſona ꝟbi ꝑ incarnatōē ſit cōpoſita.
Utꝝ in xp̄o ſit cōpoſitio aīe ⁊ corꝑis.
Utrum humana natura ſit accidentaliter
vnita verbo

DI. VII

Utꝝ hec ſit vera deus eſt hō
Utꝝ xp̄s poſſit dici hō dominicus
Utꝝ hec ſit vera deus factus eſt homo
Utrū hec ſit vera hō factꝰ eſt deus
Utꝝ hō xp̄s ſit p̄deſtinatus filius dei.
Utꝝ filius dei p̄deſtinatꝰ ſit eſſe homo.
Utꝝ filiꝰ dei p̄deſtinatꝰ ſit eſſe filius dei
Utꝝ h ſit vera filius dei eſt p̄deſtinatus.

DI. VIII

Utrū natiuitas ſit viuentiū tantūmodo.
Utꝝ hūana natura in xp̄o ſit nata.
Utrū diuina natura in xp̄o ſit nata.
Utrū in xp̄o ſint due natiuitates.
Utrū in xp̄o ſint due filiationes.

DI. IX

Utrum latria ſit virtus.
Utꝝ ſit virtus generał vel cardinał.
Utrum ꝟtus theologica ad quā cardinalium reducał.
Utꝝ hūanitati xp̄i ſit latria exhibenda.
Utꝝ imaginibꝰ xp̄i cultꝰ latrie ſit exhibēdꝰ
Utꝝ latria ſit exhibenda carni.
Utrū viris ſanctis ſit exhibēda latria
Utꝝ alicui creature poſſit latria exhiberi ſine peccato.
Utꝝ latria exhibita deo dicał vniuoce cū idolatria.
Utꝝ latria debeał deo rōe potentie.
Utꝝ alia latria debeał p̄ri alia filio.
Utꝝ deo debeał exhiberi latria ſm corpales ritus.
Utrum dulia idem ſit ꝙ latria.
Utrum habeat diuerſas ſpecies.
Utꝝ peccatores debeāt adorari dulia.

DI. X

Utrū xp̄s ſm ꝙ homo ſit deus
Utrū xp̄s ſm ꝙ ille homo ſit deus.
Utꝝ xp̄s ſit p̄deſtinatꝰ ſm ꝙ hō
Utrū xp̄s ſm ꝙ homo ſit pſona
Utꝝ xp̄s ſm ꝙ homo ſit indiuiduū.
Utꝝ deo ꝯueniat aliq̄d adoptare in filiuꝫ.
Utꝝ adoptare ſoli patri cōueniat.
Utrū p ſolum filiū fiat adoptio
Utꝝ oībus creaturis ꝯueniat adoptari.
Utrū xp̄s poſſit dici filius adoptiuus
Utꝝ p̄deſtinatio xp̄i ſit pſona vł eſſentia.
Utꝝ eius p̄deſtinatio ſit conformis p̄deſtinationi noſtre
Utꝝ eius p̄deſtinatio ſit cauſa noſtre

DI. XI

Utꝝ poſſit dici ꝙ filiꝰ dei ſit creatura.
Utrū xp̄s ſit creatura.
Utꝝ xp̄s poſſit dici creatura ſm ꝙ homo
Utruꝫ ea que ſunt humane nature poſſint dici de filio dei.

DI. XII.

Utrū hec ſit vera demōſtrato xp̄o hō ille cepit eſſe.
Utrum xp̄s potuerit peccare.
Utrum habuit potentiā peccandi
Utꝝ debuerit aliquē ſexum aſſumere.
Utꝝ debuerit aſſumere ſexum femineū.
Utꝝ debuerit aſſumē carnē ab vtroq; ſexu
Utꝝ debuerit aſſumere corpꝰ de viro tm̄.

DI. XIII

Utrū in xp̄o fuerit gr̄a ſingularis pſone.
Utꝝ habuit plenitudinem gr̄e
Utꝝ gratia eius fuerit infinita.
Utrū gr̄a eius potuerit augmentari.
Utꝝ xp̄s ſm ꝙ homo ſit caput eccleſie.
Utrū ſm ꝙ hō ſit caput angelorum
Utrū ſit caput omniū hoīm.
Utrū ſit caput animaꝝ tm̄.
Utrū gr̄a vnionis ſit creata.
Utꝝ gr̄a vnionis ſit idem qđ gr̄a capitis.
Utrum gr̄a vnionis p̄cedat gr̄tiam ſingularis pſone vel econuerſo.

DI. XIIII

Utꝝ in xp̄o fuerit aliq̄ ſcientia creata.
Utꝝ cognitio creata in xp̄o ſit habitus vł actus tantum
Utꝝ aīa xp̄i mediante aliquo habitu cognouerit ꝟbum.
Utꝝ eodem habitu cognoſcat ꝟbuꝫ ⁊ res in ꝟbo.
Utꝝ aīa xp̄i videndo ꝟbum cōp̄hendat.
Utꝝ in ꝟbo cogn̄ſcat oīa q̄ cognoſcit ꝟbū.
Utꝝ cognoſcat oīa limpido ſicut deus
Utꝝ oīa videat vno intuitu
Utꝝ aīa xp̄i ſciat oīa in ꝑpria natura
Utrum cognitionē rerum in ꝑpria natura habuit minorem.
Utꝝ habuerit ſciam p modū collationis.
Utꝝ h ſcia fuerit diuiſa p plures habitus
Utrum pfecerit in iſta ſcientia.
Utrū ab angelis accepit hanc ſcientiam.
Utrū aīa xp̄i habuit oīpotentiā ſic oēm ſcientiam.

DI. XV

Utrū debuit aſſumere humanā naturā cū defectibus.
Utrum debuerit aſſumere oēs defectus p̄ter peccatū
Utrū ꝯtraxerit illos defectus
Utrum omne corpus ſit paſſibile.
Utrum anima ſit paſſibilis
Utrū aīa xp̄i paſſa fuerit
Utrū in xp̄o fuerit triſticia.
Utrum in xp̄o fuerit ira.

Utrũ in xp̄o fuerit timor.
Utrum in xp̄o fuerit ver⁹ dolor in ſenſu
Utrũ ille dolor puenerit ad ſupiorez ptem rationis.
Utrum ex ſe ſenſerit oēs dolores pſentes

DI. XVI

Utrum neceſſitas moriēdi inſit hoīb⁹ ex peccato tantũ.
Utrum in xp̄o fuerit neceſſitas moriendi.
Utrum neceſſitas patiēdi vel moriendi ſubiecta fuerit in xp̄o voluntati humane.
Utrũ claritas quã oſtendit xp̄s in tranſfiguratione vera fuerit an imaginaria.
Utrum claritas illa fuerit glorioſa.

DI. XVII

Utrum in xp̄o ſit tm̄ voluntas diuina
Utrũ in xp̄o ſit tm̄ voluntas ratōis voluntatis humane.
Utrũ in xp̄o fuerint voluntates rationis.
Utrum voluntas humana in xp̄o ſp conformarek voluntati rationis
Utrum volũtas i xp̄o aliqñ ſibiipi ɔtrariaret
Utrum xp̄s orauerit.
Utrũ orauerit p ſe
Utrũ orō q̄ orauit p ſe ſit act⁹ ſenſualitatis.
Utrũ fuerit exaudit⁹ in omni oratiōe ſua.
Utrũ xp̄s ſm q hō dubitauerit

DI. XVIII

Utrum in xp̄o fuerit tm̄ vna actio
Utrum xp̄s meruit.
Utrum potuerit mereri in iſtãti ſue ɔceptōis
Utrum meruerit immortalitatē corpis.
Utrum meruerit impaſſibilitatem aīe
Utrum meruerit exaltationē.
Utruz meruerit pmiũ eſſentiale vl' dei fruitionem.
Utrũ xp̄s meruerit ſibi.
Utrum xp̄s meruerit nobis.
Utrum xp̄s meruerit nob ianue apertionez.
Utrum p paſſionē meruerit ianue aptionez.

DI. XIX

Utrum p paſſionē xp̄i liberati ſum⁹ a pctō
Utrũ oia pctã paſſione eius ſint deleta
Utrũ p eius paſſionem liberati ſum⁹ a diabolo.
Utrum p paſſionē libati ſum⁹ a pena eterna.
Utrum a pena tpali.
Utrum rōe pdicte liberatiōis debeat dici xp̄s redemptor.
Utrũ ſolus xp̄s ſit redemptor
Utrum recōciliauerit nos deo p mediatoris officium.
Utrum ſit mediator.

DI. XX.

Utrum natura humana fuerit reparanda vel debuerit reparari.
Utrum debuerit reparari p ſatiſfactionem
Utrum neceſſe fuerit eã reparari p ſatiſfactōez.
Utrum aliq̄ pura creatura potuerit ſatiſfacere p humanam naturam.
Utrum illa ſatiſfactio debuit fieri p paſſionem xp̄i.
Utrum ali⁹ modus ſatiſfactiōis fuit poſſibil.
Utrum deus pr̄ tradidit xp̄m p paſſionem.
Utrum eius paſſio fuerit bona.

DI. XXI

Utrum in morte fuerit diuinitas a carne ſeparata.
Utrum diuinitas tunc ſepata fuerit ab aīma
Utrum corpus xp̄i poſt mortem debuerit diſſolui vel incinerari.
Utrum xp̄s vel fili⁹ dei dici debuit mortuus
Utrum neceſſariũ fuerit xp̄m reſurgere
Utrum reſurrectiōz ſuã argumẽti pbauit
Utrum argumentũ ex viſibili oſtēſiōe fuerit ɔueniens.
Utrum debuerit ſe paſſibilem exhibere
Utrum debuerit p cicatrices paſſionē ſuã oſtendere.
Utrũ p manducationē debuerit eam comprobare.

DI. XXII

Utrum xp̄s in triduo fuerit hō
Utrum xp̄s vbiq fuerit hō
Utrum xp̄s deſcenderit ad infernũ
Utrum deſcenderit ad infernũ damnatoruz.
Utrum in limbo moram fecerit
Utrũ limbum patrum illuminauerit
Utrum aias de inferno damnatorum libauerit
Utrum liberauerit eos q̄ erãt in limbo patrũ
Utrum liberauerit eos q̄ erant in purgatorio
Utrum xp̄s aſcenderit.
Utrum mot⁹ aſcenſiōis eius fuerit violent⁹.
Utrum mot⁹ aſcēſionis ei⁹ fuerit ſubitus.
Utrum ſtatim poſt reſurrectionem debuit aſcendere.
Utrum ſup omēs celos aſcenderit.
Utrũ aſcenderit ad dexteram pr̄is
Utrum ſedere ad dexteram patris ſoli filio cōueniat.

DI. XXIII.

Utrũ indigemus habitibus in operibus humanis.
Utrum habitus in nobis exiſtentes poſſint cognoſci.
Utrũ omis v̄tus in nobis ſit habitus
Utruz habitus ſpeculatiui poſſint dici virtutes.
Utrum theologice v̄tutes debeãt ab aliis diſtingui.

De numero ꝟtutum theologicarum
Quid eſt fides.
De eius actu ꝑmo quid eſt credere.
Utrum plures ſint actus fidei.ſ. credere in deum ⁊c̃.
De certitudine actus fidei
Utꝝ fides ſit in volũtate ſicut in ſubiecto.
Utꝝ ꝑtineat ad intellectũ practicum.
Utrum ſit ꝟtus intellectual.
Utrum fides ſit ꝟtus.
Utrum ſit vna virtus.
Utꝝ fides ſit ꝑor alijs ꝟtutibus
Utrum fides formeꝛ ꝑ charitatem.
Utrum fides informis ſit ꝟtus.
Utrum fides informis ⁊ formata differant ſpecie.
Utꝝ fides informis ſit donum dei.
Utꝝ fides informis ſit in demonibus
Utꝝ fides informis maneat in hereticis.
Utrum fides informis euacueꝛ aduenięte charitate.
Utꝝ maneãt eius actꝰ charitate habiti
Utꝝ fides informis poſſit eſſe formata

DI. XXIIII

Utrũ obiectum fidei ſit verũ increatum
Utrũ eiꝰ obiectum ſit complexum
Utrum fidei poſſit ſubeſſe falſum
Utꝝ fides poſſit eſſe de viſis.
Utrum poſſit eſſe de ſcitis.
Utꝝ ea de q̇bꝰ ẽ fides ſint eque ignota.
Utꝝ neceſſe ſit homi credere aliq̃ de quibꝰ non hꝫ ſcientiam, vel naturalẽ rationem.
Utꝝ credere h̄ q̃ nõ videmꝰ ſit meritorium
Utrum ratio humana diminuat rationem meriti ip̄ius fidei.

DI. XXV

Quid eſt articulus.
Utrum articulus debeat diuidi ꝑ formatũ ⁊ informem.
Utꝝ articuli debeãt tolli in ſimbolo.
Utꝝ fidẽ cẽ explicatã ſit ꝺ neceſſitate ſalutꝭ
Utꝝ q̇libet cauſaꝛ hr̃e fidem explicitam
Utꝝ maiores magis q̃ꝫ minores debeant hr̃e fidem explicitam.
Utrum minores habeant fidem implicitã in fide maiorũ.
Utꝝ fides ꝓficiat ꝑ ſucceſſionem temporꝝ
Utrum ſꝑ oportuerit hr̃e fidem explicitaꝫ de redemptore.
Utrum explicite oportuerit credere de redemptore.
Utrum ſꝑ oportuerit habere fidem explicitam de trinitate.

DI. XXVI.

Utrum ſpes ſit paſſio
In qua vi anime ſit ſpes
Utꝝ differat ab alijs paſſionibus
Utrum ſpes ſit ꝑncipalis paſſio.
Utꝝ ſpes poſſit eſſe in ꝟtute intellectiua.
Utrum ſpes ſit ꝟtus.
Utrum ſit ꝟtus theologica
Utꝝ ſpes ſit ꝟtus diſtincta ab alijs.
Utrum poſſit eſſe informis
Utꝝ habeat certitudinẽ in ſuo actu
Utꝝ ſpes fuerit in xp̄o
Utrum ſit in angelꝭ.
Utrũ pr̃es in limbo habuerint ſpem
Utꝝ damnati ⁊ demones habeant ſpem

DI. XXVII

Quid eſt amor vel charitas.
Utrũ amor tm̃ ſit in cõcupiſcibili.
Utrũ ſit ꝑma ⁊ ſuprema inter alias affectiones anime.
Utrũ cognitio ſit altior amore
Utrum charitas ſit idem q̧ ꝯcupiſcentia.
Utrũ charitas ſit ꝟtus.
Quid eſt ſubiectũ charitatis
Utrũ charitas ſit vna virtus
Utꝝ ſit diſtincta ab alijs ꝟtutibus
Utrũ ſit forma aliarũ ꝟtutum.
Utrũ charitas poſſit eſſe informis.
Utrum deus poſſit charitate amari a nob̄ in ſtatu vie.
Utrũ deus poſſit totaliter diligi.
Utꝝ dilectõ q̃ diligimꝰ deũ habeat modũ
Utrũ modus ille q̇ in p̄cepto implicaꝛ poſſit in via implicari.

DI. XXVIII

Utꝝ ꝟtutes ſint diligẽde ex charitate.
Utrũ creature irrõnales ſint diligende ex charitate.
Utꝝ angeli ſint ex charitate diligendi
Utrum poſſumus hr̃e charitatẽ ad maloſ homies.
Utꝝ demones ex charitate ſint diligendi.
Utꝝ hõ ſeip̄m debeat diligere ex caritate
Utꝝ corꝑa nr̃a ſint ex charitate diligẽda.

DI. XXIX.

Utrum charitas habeat ordinem.
Utrum ordo charitatis attẽdendus ſit ſꝫm affectum vel effectum.
Utꝝ deus ſit ſupra omnia diligendus
Utrũ in dilectiõe dei poſſit haberi aliquis reſpectus ad aliquam mercedem.
Utrũ homo ex charitate debeat ſe magis q̃ꝫ ꝓximum diligere.
Utrum ex charitate debeat magis diligere ꝓximos q̃ꝫ extraneos.
Utrum paꝛ inter ꝓpinquos maxime ſit diligendus.

D· diſtinctione graduū charitatis.
Utrꝫ oēs ad charitatē ꝑfectam teneantur.
Utrū habentes charitatē ꝑfectam teneantur ad oīa q̄ ſunt ꝑfectionis.

DI. XXX

Utrū omēs teneant̄ oſtendere ſigna amicicie inimicis.
Utrū maioris ꝑfectiōis ſit inimicū q̄ꝫ amicum diligere.
Utrum diligere ꝓximū ſit meritorium magis q̄ꝫ diligere deū.
Utrū meritoriū conſtet ex charitate principaliter.

DI. XXXI.

Utrꝫ hn̄s charitatē poſſit eā amittere.
Utrū liber vite ſit quid creatum.
Utrū liber vite ſit reſpectu dei.
Utrꝫ aliq̄d ibi ſcriptū poſſit inde deleri
Utrū quelibet charitas poſſit reſiſtere cuilibet temptationi.
Utrꝫ hō ſp̄ reſurgat in minori charitate
Utrum reſurgat in maiori.
Utrū ſp̄ reſurgat in equali.
Utrum fides euacuet̄.
Utrum ſpes euacuet̄.
Utrꝫ aliq̄d de habitu ſpei vl' fidei remāeat.
Utrum charitas vie euacuet̄.
Utrum ordo charitatis q̄ eſt in via fuerit ī chriſto.
Utrū ille ordo ſuetur in patria.
Quē dilexit plus ꝑetrū xp̄s vel Johēm
Utrꝫ ſcia quā mō habuit totaliter tollatur

DI. XXXII.

Utrꝫ deo cōueniat amare creaturam
Utrū deus diligat oēm creaturā.
Utrū deus ab eterno dilexerit creaturas.
Utrū deus diligat omnia equalit̄
Utrū diligat plus iuſtum p̄ſcitū q̄ꝫ peccatorem p̄deſtinatum.
Utrū magis diligat innocentem q̄ꝫ peccatorem penitentē.
Utrū magis diligat hoīem q̄ꝫ angelū.
Utrꝫ magis diligat hūanū genꝰ q̄ꝫ xp̄m.

DI. XXXIII

Utrꝫ ꝟtutes morales diſtinguant̄ ab alijs
De diſtinctiōe moralium inter ſe.
Utrꝫ ꝟtutes morales inſint nob̄ a natura.
Utrū poſſint acq̄ri ex actibus.
Utrū ꝟtutes morales ſint infuſe
Utrū infuſe differant ſpecie ab acq̄ſitis
Utrū ꝟtutes morales ꝯſiſtant in medio.
Utrū in iuſticia ſit inuenire mediū rei.
Utrū in intellectualibꝰ ꝟtutibꝰ ſit mediū.
Utrꝫ theologice ꝟtutes habeant medium
Utrꝫ ꝟtutes cardinales maneāt in patria.
De nomine cardinaliū ꝟtutum
Utrum morales ꝟtutes debeant dici cardinales.
De numero ꝟtutum cardinalium
Utrum alie debeant dici magis cardiales q̄ꝫ iſte.
De ꝑtibus prudentie.
De partibus temperantie.
De ꝑtibus fortitudinis.
De partibus iuſticie.
Utrꝫ alie q̄ꝫ ꝟtutes cardinales reducūt̄ ad prudentiā ſicut ad p̄ncipale ⁊ ad cauſam.
Utrꝫ prudētia habeat aliquā cām ſpēalez.
Utrum paſſiones ſint materia temperātie ⁊ fortitudinis
Utrū iuſticia ſit circa opatōes.
Utrum prudentia habeat diſtinctum ab alijs ꝟtutibus.
Utrꝫ tpantia ⁊ fortitudo ſint in iraſcibili.
Utrū iuſticia ſit in iraſcibili.
Utrum ſit in rationali.

DI. XXXIIII.

Utrū dona ſint ꝟtutes.
De numero donorū.
Utrū dona maneant in patria.
Utrꝫ btitudines reſpōdeāt ſingul' donis
Utrū fructus reſpondeant donis.
Utrū petitiōes reſpondeant donis
De diffinitiōe timoris.
Utrꝫ debeat inter dona cōputari.
Utrum timor ſuilis tollat̄ adueniēte charitate.
Utrum timor caſtus ſit idem in ſubſtantia cum ſuili.
Utrū initial' differat in ſb̄a a caſto.
Utrꝫ caſtus demat̄ charitate ceſſante.
Utrꝫ timor caſtus euacuet̄ gl̄a adueniēte.
Utrum fortitudo donum differat a fortitudinis ꝟtute.
De actu fortitudinis in via.
De actu fortitudinis in patria.
Utrū pietas ſit donum
De actu pietatis in via
De actu eius in patria

DI. XXXV

Utrū vita ꝯuenient̄ diuidat̄ in actiuam et contemplatiuam
Utrꝫ vita ꝯtemplatiua ꝯſiſtat tm̄ in actu.
Utrū ꝯſiſtat in opatiōe ratiōis
Utrū oīs actus intellectual' ꝑtineat ad vitam actiuam.
Utrū vita actiua ꝯſiſtat p̄ncipalit̄ in his q̄ ſunt ad alterum.
Utrū cognitio ꝑtineat ad actiuam.
Utrū vita actiua poſſit eſſe ſimul cum con

templatiua.
Que iſtarū ꝟtutum ſit nobilioꝛ
Que eſt magis meritoria.
Utꝝ ꝯtemplatiua ſit diuturnioꝛ ꝙ̃ actiua
Utrū ſapientia ſit donum.
Utrū ſapia ſit de diuinis.
Utrū ſapia ſit in intellectu vel affectu.
Utrū intellectus ſit donū.
De actu eius in via
De differentia intellectꝰ ⁊ ſapientie
Utrū donū ſcie tm̄ ſit de humanis.
Utrum ſcientia doni ſit ſpeculatiua vl' pra
ctica.
Utrū in ſcientia humanoꝝ ſit aliquid no-
xie curioſitatis
Utrum conſiliū ſit donum.
Utꝝ conſiliū differat a dono ſcientie.
Utrū actus cõſilij maneat in patria

DI. XXXVI.

Utrū ꝟtutes politice ſint cõnexe.
Utrū ꝟtutes gratuite ſint cõnexe
Utrū dona ſint connexa.
Utrum ꝟtutes ſint equales.
Utrum vitia ſint connexa.
Utꝝ modus charitatis ſit in p̄cepto

DI. XXXVII.

Utꝝ ſit neceſſe legē ſcriptam tradi
De aſſignatione p̄ceptoꝛum decalogi.
Utrū omnia p̄cepta legis reducant̄ ad de
calogum.
Utꝝ p̄cepta decalogi ſint diſpenſabilia
Utrū ꝯueniens fuerit p̄cipe obſeruationē
ſabbati.
Utꝝ p̄ceptū de ſabbato obſ'uando debue
rit ceſſare adueniente gr̄a.
Utrū vſuras accipe ſit peccatum.

DI. XXXVIII.

De diffinitioue mendacij.
Utrū omne mendaciū ſit peccatū.
Utrū omne mendaciū ſit peccatū moꝛtale
De gradibus mendacioꝝ aſſignatoꝛuꝫ in
littera.

DI. XXXIX

Utrū iurare ſit deum teſtem inuocare
Utꝝ iuramentū ſit ꝑ ſe appetendum.
De comitibus iuramenti
Utꝝ iuramentū incautū ſit obligatoꝛium
Utrū iuramentū obliget ſm̄ intentionem
recipientis
De diffinitione piurij

DI. XL

De aſſignatione duoꝝ p̄ceptoꝛuꝫ vltimo
rum.
Utꝝ lex Moyſi debeat cohibere ſolā ma
num in omni actione.
Utrū lex vetꝰ iuſtificaret aut occideret.
Utrum lex vetus ꝓmitteret tm̄ tpalia. aut
etiam eterna.
Utꝝ differat a noua ꝑ radicem timoꝛis
Utrū lex vetus fuerit magis honoꝛoſa ꝙ̃
noua.

Explicīūt tituli queſtionū ſeu ꝓ-
blemata ſancti Thome ſup tertiū
librū mgr̄i Sententiarū numero
cccl.

Huius voluminis continentia perſtringitur ſub compendio.

SIc enī ratio nis ordo poſtulat vt qui in primo libro de īexplicabili myſterio ſumme trinitatis irrefragabili ſanctorum atteſtatione aliq̄d diximus ac deinde in ſecū do libro ꝯditōnis rerū ordinē hominiſq; lapſum ſub certis autoritatū regul' inſinuauimus. de ei⁹ reparatione ꝑ grām mediatoris dei et hoim̄ p̄ſtita. atq; hūane redēptionis ſacramētis quib⁹ cōtritiones hois alligantur ac vulnera pctōꝝ curanṫ. ꝯſequenter in tertio et in quarto libro diſſeramus. vt ſamaritanus ad vulneratū. medicus ad infirmum. grā ad miſerū accedat.

Incipiunt ru brice tercij libri.

DI. I Quare filius carnez aſſumpſit non pater vel ſpūſſanctus.
Utrū pr̄ vl' ſpūſſanct⁹ potuerit incarnari.
An filius qui tm̄ carnem accepit aliq̄d fecerit qd̄ non pater vel ſpūſſanctus.
DI. II Quare totā humanā naturā accepit. et q̄d nomine nature intelligitur.
De vnione v̄bi et carnis mediante anima.
Q; ſimul aſſumpſit aiam et carnem v̄bum. nec caro prius eſt concepta q̄ȝ aſſumpta.
DI. III De carne aſſūpta qual' an̄ fuerit.
Ꝙ nullus eſt ſine pctō ħ excepta virgine.
Quare xp̄s non fuit decimatus in Abraaz ſicut leui.
Quare caro chriſti non dicta eſt peccatrix ſed ſimilis.
DI. IIII Quare ſpūiſancto tribuatur incarnatio. cū ſit opus trinitatis.
Quare dicaṫ xp̄us conceptus et natus de ſpirituſancto.
Quare apoſtolus dicit xp̄m factum quem nos fatemur natum.
DI. V Si ꝑſona vel natura ꝑſonā vel naturā aſſūpſit. et ſi natura dei ſit īcarnata.
An diuina natura debeat dici caro facta.
Quare non accepit ꝑſonam hominis cum aſſumpſerit hominē. quod quidā probare nituntur.
DI. VI De intelligentia harū locutionū deus eſt homo. deus factus eſt homo ⁊c̄. tres ſententias ponit.
Prima eſt eoꝝ qui dicunt in incarnatione hominē quendam ex anima et carne conſtitutum. ⁊ illum hominē eſſe factum deū et deum illum hominē. ⁊ autoritates quibus ita eſſe aſſerunt ponit.
Secunda eſt eoꝝ qui dicunt hominē illum ex tribus ſubſtantijs vel duabus naturis ꝯſtare. et hunc fatenṫ vnam eſſe ꝑſonam ante incarnationē ſimplicem tm̄. ſed in incarnatione ꝯpoſitam. ⁊ autoritates q̄buſ ſe muniunt ꝓponit.
Tertia eſt eoꝝ qui non ſolū ꝑſonam ex naturis ꝯpoſitam negant. ſed etiam aliquez hoiez. vel aliquā ſubſtātiam ibi ex anima et carne ꝯpoſitam diffitenṫ. et ſic duo illa ſcꝫ carnē ⁊ animā verbo vnita dicunt. vt nō ex illis aliqua ſubſtātia vel ꝑſona cōponereṫ. ſed illis duobus velut indumēto deus veſtireṫ. vt mortalibus ocul' appareret. qui rōnem incarnatiōis ſm̄ habitum accipiunt.
Deinde autoritates inducit q̄bus hec ſententia roboratur.
Quatuor ſpecies habitus diſtinguunṫ.
DI. VII Deinde que ſingulis ſententijs aduerſari videnṫ ponit.
Ex quo ſenſu dr̄ xp̄s predeſtinat⁹.
Ꝙ non debet dici homo dominicus.
DI. VIII An diuina natura dici debeat nata de virgine.
De gemina natiuitate xp̄i q̄bus natus eſt.
DI. IX De adoratōne exhibenda humanitate chriſti.
DI. X An chriſtus ſm̄ ꝙ homo ſit adoptiuus filius.
An ꝑſona vel natura p̄deſtinata ſit.
DI. XI Utrū xp̄s ſit creatus vel factus
De perfidia et pena arrij.
DI. XII An homo ille ſemꝑ fuerit.
An deus aliū ſumere potuerit vel aliunde q̄ȝ de genere ade.
Si homo ille potuerit peccare. vel non eſſe deus.
Si deus potuerit aſſumere hominē in ſexu muliebri.
DI. XIII De ſapiētia et gratia xp̄i hois an in eis ꝑficere potuerit.
DI. XIIII Si aīa xp̄i habuit ſapientiam parem cū deo. et ſi oīa ſcit que deus.
Quare deus nō dedit illi anime potentiaz omniū vt ſcientiam.
DI. XV De hominis defectibus q̄s aſſumpſit xp̄us.
De ꝓpaſſiōe et paſſiōe timor' vel triſticie.
De quibuſdam capitulis Hylarij obſcuriſ quibus a carne xp̄i dolores paſſionis ſubmoueri videntur.
De triſticia xp̄i et eius cā. ſm̄ eundem.

DI. XVI An in xp̄o fuerit ncc̄itas patiē di et moriēdi. q̄ eſt defectus generalis.
De ſtatibus hominis ⁊ quid xp̄s de ſingu lis acceperit.
DI. XVII Si omnis xp̄i oratio vel volū tas impleta ſit.
De voluntatibus xp̄i ſm̄ duas naturas.
De capitulis quibuſdā Ambroſij et hyla- rij vbi de dubitatiōe ⁊ timore xp̄i agit̄.
DI. XVIII Si xp̄s meruit ſibi et nobis. et q̄d ſibi et quid nobis.
Q a conceptu meruerit ſibi idem qđ per paſ ſionem.
De eo quod ſcriptū eſt donauit illi nomen qđ eſt ſup omne nomen.
Si xp̄us ſine oīi merito habere valuit qđ merito obtinuit.
De cauſa paſſionis et mortis xp̄i.
DI. XIX Qualiter a diabolo et a pecca- to redemit nos xp̄s per mortem.
Cur deus homo et mortuus.
Quomodo a pena nos redemit xp̄s.
Qūo penā nr̄am portauit.
Si ſol⁹ chriſtus redemptoꝛ et mediatoꝛ de bet dici.
De mediatore.
Scd̄m quā naturā ſit mediatoꝛ.
DI. XX Q alio mō potuit liberare.
Quare iſto modo potius.
Qua iuſticia ſit victus diabolus.
De cauſa inter deū et hoīem et diabolum.
De traditione xp̄i facta a Juda. a deo. et a iudeis.
Utrū xp̄i paſſio ſit opus dei vel iudeoꝝ.
DI. XXI Si in xp̄i morte ſepata fuit ani- ma vel caro a verbo.
Qua ratione dꝛ xp̄s mortuus vel paſſus.
DI. XXII Si xp̄s in morte fuit homo.
Si xp̄s vbicunqꝫ eſt ſit homo.
Q xp̄s vbiqꝫ totus eſt. ſed nō totū. vt tot⁹ eſt homo vel deus ſed non totū.
Si ea q̄ dicunt̄ de deo vel filio dei poſſint dici de hoīe illo. vel de filio hoīs.
DI. XXIII Si xp̄s habuerit fidem. ſpem et charitatem.
Quid ſit fides.
Quod modis dꝛ fides.
Quid ſit credere deum. vel deo. vel in de- um.
De informi qualitate mentis que in malo xp̄iano eſt.
Quomodo dicatur vna fides.
Q fides eſt de his que non vident̄ ꝓprie. ipſa tn̄ videt̄ ab eo in quo eſt.
Deſcriptio fidei.
Quare ſola fides dicit̄ fundamentum.
DI. XXIIII Qūo intelligat̄ quod ſcrip- tum eſt. cū factum fuerit credatis.
Si Petrus habuit fidē paſſionis qn̄. vidit illum hominē pati.
Si aliqua ſciuntur que credunt̄.
DI. XXV De fide antiquoꝝ.
De fide ſimplicium.
Que an̄ aduentū credere ſufficiebāt.
De fide Cornelij.
De eq̄litate fidei. ſpei et charitatis ⁊ opis
DI. XXVI De ſpe quid ſit.
De quibus ſit ſpes.
Qūo differant fides et ſpes.
Si in xp̄o fuerit fides vel ſpes.
Si iuſti in īferno fidē et ſpem habuerunt.
DI. XXVII De charitate dei et ꝓximi. q̄ in xp̄o et in nobis eſt.
Quid ſit charitas.
Si eadē charitate diligit̄ deus et ꝓximus
Quare dicunt̄ duo mādata charitatis.
De modo diligendi.
De impletione illius mādati. Diliges deū ex toto corde.
Q alteꝝ mandatū in altero eſt.
Qua charitate diligenda ſint.
DI. XXVIII. Si iubemur totuꝫ ꝓximum diligere et nos totos.
Q i dilectiōe ꝓximi includit̄ dilectio an- gelorum.
Quis ſit ꝓximus..
Quibus modis dicitur ꝓximus.
DI. XXIX De ordine diligendi. q̄d pri- us. quid poſterius.
An oīs hoīes pariter diligendi ſint.
De gradibus charitatis.
DI. XXX Si melius ē diligere inimicos q̄ꝫ amicos.
DI. XXXI Si charitas ſel'hita amittat̄
Quare fides. ſpes et ſcīa dicunt̄ euacuari et nō charitas. cum et ip̄a ſit ex p̄te.
Si xp̄s ordinē diligēdi ſeruauit quē nos.
DI. XXXII De charitate dei.
Qūo dicit̄ deus magis diligere vel minus hunc vel illum.
Q dupl'r inſpiciēda eſt dilectio dei.
Si quis magis vel min⁹ diligit̄ a deo vno temꝑe q̄ꝫ alio.
Si deus ab eterno dilexit reprobos.
DI. XXXIII De. iiij. ꝟtutib⁹ p̄ncipalib⁹
Utrū he ꝟtutes i xp̄o fuerit ⁊ in angel' ſint
De vſibus earum.
DI. XXXIIII De. vij. donis ſpū ſſancti.
Utrū ſint virtutes et ſint in angelis.
Utrum in xp̄o fuerint.

De timorū diſtinctione.
De timore caſto ⁊ ſeruili. et initiali.
Qūo differāt caſtus ⁊ ſuilis vel initialis.
Q timor ſuilis ⁊ initialis dicunt initiuz ſapientie. ſed differenter.
Qūo caſtus timor pmanet in eternū.
Si timor pene qui fuit i xp̄o fuit ſeruilis vl initialis.
DI. XXXV. De ſapia et ſcia q̄ differant.
In quo differat ſapia ab intellectu.
Utrū intellect⁹ et ſcia q̄ inter dona munerātur ſint illa q̄ naturaliter habet homo.
DI. XXXVI. De ꝯnexione virtutuz q̄ nō ſepantur. an cuncte v̇tutes pares ſint in quocunqꝫ ſunt.
Qūo in charitate tota lex pendet.
DI. XXXVII. De decem mandatis qūo ꝯtineant in duobus.
Quare idolū nihil eſſe in mundo dicit.
Quare in ſpūſancto ꝓprie dicit fieri remiſſio peccatorum.
De ſenſu ſpirituali ⁊ carnali legis.
De furto.
De mendatio.
DI. XXXVIII. De t̄plici genē mēdacij.
De octo ſpeciebus mendacij.
Quid ſit mendacium.
Quid mentiri.
Q omne mendatium peccatuz ſit. ſiue ꝓſit ſiue non. ⁊ quare.
In quib⁹ rebus cū piculo errat. vel non.
DI. XXXIX. De periurio.
An ſit piuriū quod nō eſt mendaciū.
De triplici modo periurij.
An iuratio ſit malum.
De iuramento qđ fit p creaturas.
Que iuratio ſit grauior. an que fit p deum an que fit p creaturas vel p euangelium.
Quid ſit dicere per deum.
De illis qui iurant p falſos deos.
Q iuramentū vel ꝓmiſſio contra deum facta non eſt tenenda.
Si eſt piurus q̄ nō facit qđ incaute iurat.
De illis qui verboꝝ calliditate iurant.
De illo qui cogit aliquē iurare.
DI. XL. Quare lex dicit cōprimere manum non animū.
Que ſit littera occidens.
De legis et euangelij diſtantia.

Incipit liber tercius de incarnatione verbi.

QVm venit igitur plenitudo DI. I.
temporis: vt ait apoſtolus: miſit deus filium ſuū fcm̄ de muliere. factuz ſub lege vt eos qui ſub lege erant redimeret: vt in adoptionem filiorū dei reciperemur. Tempus autem plenitudinis dicit tempus gratie. quod ab aduentu ſaluatoris exordium ſumpſit. Hoc eſt temp⁹ miſerendi ⁊ annus benignitatis: in quo gratia et veritas p ieſum chriſtum facta eſt. Gratia. qꝛ p charitatē implet qđ in lege p̄cipiebat. Ueritas. quia p chriſti aduentū exhibet atqꝫ perficitur humane redemptōnis ſponſio facta ab antiquo. Filij ergo miſſio eſt ipſa incarnatio. Eo eñ miſſus eſt. qꝛ in forma hominis mūdo viſibilis apparuit. de quo ſupra ſufficienter dictum eſt.

Quare filiuſ carnem aſſumpſit nō pater vel ſpūſſanctus. b

Diligēter vero annotandū eſt quare filius nō pater vel ſpūſ. ſanctus eſt incarnat⁹. Solus nanqꝫ fili⁹ hominē aſſumpſit. Qđ vtiqꝫ congruo ordine Prima rō
atqꝫ alto dei ſapientia fecit cōſilio. vt de⁹ q̄ in ſapientia ſua mundū ꝯdiderat. ſm illud Oia in ſapiētia feciſti dn̄e que in celis ſunt et que in terris: reſtauraret in eadē. Hec ē mulier euangelica que accendit lucernaz et dragmā decimam que pdita fuerat reperit ſapientia ſcz patris que teſtam humane infirmitatis lumine ſue diuinitatis accendit. perditumqꝫ hominē repauit nomine regis et imagine inſignitū. Ideo etiam filius miſ Scđa rō.
ſus eſt et nō pater. qꝛ congruētius mitti debebat qui eſt ab alio q̄ꝫ qui a nullo eſt. filiuſ autez a patre eſt. pater vero a nullo eſt. Ut Auguſti.
.n. ait Auguſti. in libro de trinitate. Non enim habet de quo ſit. Sicut ergo pater genuit. filius genitus eſt. ita cōgrue pater miſit. filius miſſus eſt. Ab illo eñ conuenienter mittit dei v̇bum: cuius eſt verbuz. Ab illo mittit đ quo natū eſt. Mittit quod genitū eſt. Pater v̇o qui miſit a nullo eſt. Iō qꝫ pater miſſus nō eſt. ne ſi mitteret ab alio eſſe putaret. Miſſus eſt ḡ p̄mo fili⁹ q̄ a ſolo patre eſt. Deinde etiā ſpirituſſanctus q̄ eſt a patre et filio. ſ; filius ſolus in carne miſſus eſt. non ſpirituſſanctus ſicut nec pater

Tertia rõ. Quod ideo factũ eſt vt qui erat in diuini-
tate dei filius: in humanitate fieret hoīs fi-
lius. Nõ pater vel ſpũſſanctꝰ carnẽ induit
ne alius in diuinitate eſſet filius. alius ī hu
manitate. Et ne idem eſſet pater et filius ſi
Augꝰ. in ecclesiasticis dogmatibus. deus pater de homine naſceret. Vñ in ec-
cleſiaſticis dogmatibus. Nõ pater carnē
aſſumpſit. neqꝫ ſpũſſanctus. ſed filius tm̃.
vt qui erat ī diuinitate dei filius. ipſe fieret
in homine hominis filius: ne filij nomen ad
alterũ tranſiret qui nõ eſſet eterna natiuita
te filius Dei ergo filius hominis factus eſt
filiꝰ. natus ſm veritatē nature ex deo dei
filius. et ſm veritatē nature ex homine ho
minis filius: vt veritas geniti. nõ adoptione
nõ appellatione. ſed in vtraqꝫ natiuitate fi-
lij nomē naſcendo haberet. vt eſſet verꝰ de
us et verus hõ vnus filius. Nõ ergo duos
chriſtos. neqꝫ duos filios. ſed deũ et hoīē
vnũ filiũ. quē ꝓpter ea ⁊ vnigenitũ dicimꝰ
manentē in duabus ſubſtantijs. ſicut ei na-
ture veritas contulit non confuſis naturis
neqꝫ imixtis ſicut thimotheani volunt. ſed
ſocietate vnitis. Ecce habes q̃re filius non
pater vel ſpũſſanctus carnē aſſumpſerit.

Vtrũ ſpũſſanctꝰ vl' pater potuerit incarnari vel poſſit. c

Si vero queritur

vtrũ pater vel ſpũſſanctus incarnari potu
erit. vel etiam modo poſſit. ſane rñderi poſ
ſit. et potuiſſe olim ⁊ poſſe nunc carnem ſu-
mere et hoīē fieri tam patrē q̃ ſpm̃ſanctū
Sicut eñ filiꝰ homo factus ē. ita pater vel
ſpũſſanctus potuit et poteſt.

An filius qui tantum carnem accepit aliquid fecerit quod non pater vel ſpũſſanctus. d

Sꝫ forte aliqui di-

cent. cũ indiuiſa ſint opera trinitatis ſi filiꝰ
carnē aſſumpſit. tunc pater et ſpũſſanctus
qꝛ ſi filiꝰ carnem aſſumpſit. nec hoc fecit pa
ter vel ſpũſſanctus. non omne quod facit fi
lius facit et pater et ſpũſſanctus. At oīa
Respõsio. ſimul pater et filius amboꝝ ſpũs pariter ⁊
ꝯcorditer operant. Ad quod dicimꝰ quia
nihil opatur filius ſine patre et ſpũſſancto.
ſed vna eſt hoꝝ trium opatio indiuiſa ⁊ in
diſſimilis. et tamen filius nõ pater vel ſpũſ
ſanctus carnē aſſumpſit. Ipſam tamē car-
nis aſſumptionem trinitas operata eſt. ſic
Augꝰ. dicit in lib. de fide ad Petrũ. Recõ
ciliati ſumus ꝑ ſolum filium ſm carnē. ſed Augusti.
non ſoli filio ſm deitatem. Trinitas enim
nos ſibi reconciliauit. per hoc ꝙ ſolum ver
bum carnē ipſa trinitas fecit. Trinitas er
go carnis aſſumptionem fecit: ſed verbo.
non patri vl' ſpirituiſancto. Si enim pater
ſibi. et filius ſibi. vel pater filio. et filius pa-
tri carnis aſſumptionē operatus eſſet. iam
non eadem eſſet operatio vtriuſqꝫ ſed diui
ſa. Sed ſicut inſeparabilis et indiuiſa eſt
vnitas ſubſtantie trium. vt ait Auguſtinꝰ
in libro de trinitate. ita ⁊ operatio. nõ tamē
eandem trinitatem natã de virgine. cruci-
fixam et ſepultam catholici tractatores do-
cuerunt. ſed tñmodo filium. nec eandē tri-
nitatem in ſpecie columbe deſcendiſſe ſup
Ieſum. ſed tantum ſpiritumſanctum. nec
eandem dixiſſe de celo. tu es filius meus. ſꝫ
tantũ patris vocem fuiſſe ad filium factam
q̃uis pater et filius et ſpũſſanctus ſicut in-
ſepabiles ſunt: ita et inſepabiliter operen-
tur. Hec et mea fides ē. quoniã quidē hec
eſt catholica fides Licet ergo ſolus filiꝰ car
nē aſſumpſerit. ipam tamē incarnationē cũ
patre et ſpũſancto operatus eſt.

Hic incipit tertiꝰ liber ſentẽtiarū

In quo magiſter poſtq̃ egit de deo ſm ſe ſeu ſm rõ-
nē ſue naturalis ꝑfectionis. ſ. in primo. et ſm ꝙ eius
potentia relucet in effectu mundane creationis. puta
in ſecundo libro. Agit conſequenter de eo inquan-
tum eius ſapientia reſplendet ineffectu mundane re-
ſtaurationis. Et diuidit iſte tertius liber in tres tra-
ctatus principales. In primo agit de verbi eterni in
carnatione. et ille extenditur a principio libri vſqꝫ ad
decimamquintã diſtinctionē. In ſecundo tractat de
eiuſdem verbi incarnati paſſione. et ꝓtēditur a de
cima quinta diſtinctione vſqꝫ ad viceſimãtertiam di-
ſtinctionem. In tertio determinat de donorũ et vir-
tutum perfectione. et hoc a viceſimatertia diſtinctio-
ne vſqꝫ ad finem libri. In prima inquã diſtinctione ꝑ
mi tractatus tria facit. Primo enim oſtendit quid ſit
incarnatio Secundo qualiter ſpecialiter filium incar
nari decuit: deducit. Tertio an pater et ſpirituſſan-
ctus incarnari potuerunt: inquirit. Primum facit a
principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Diligenter vero. Se-
cundum vero ſubiungit ab inde vſqꝫ ibi. Si vero q̃-
ritur. Tertium autem ſubiungit vſqꝫ ad finem diſtin
ctionis In ſpeciali enim magiſtri ſententia ſtat in tri 1ª
bus propoſitionibus. quarum prima eſt hec. Viſi-
bilis dei filij miſſio eſt ipſa verbi incarnatio. Hanc et
ꝓpoſitionem magiſter probat autoritate apoſtoli di-
centis. ꝙ in tempore plenitudinis. ſcilicet in tempore
gratie quod initium habuit ab aduētu ſaluatoris no
ſtri. pater miſit filium ſuum antiquis patribus pro-
miſſum in lege. cuius quidem filij viſibilis in carnem 2ª
miſſio dicitur eſſe ipſa incarnatio. Secunda propo-
ſitio eſt hec. Licet etiam a qualibet perſona diuina
potuit humana natura aſſumi. nulla tamen perſona-
rum ita congrue humanari potuit ſicut perſona ver-
bi. id eſt filij. Hanc quidem propoſitionem magiſter
probat triplici ratione. Quarum quidem rationum
prima ſumitur ex appropriato filij ſcilicet ſapientia.
Nam conſonum fuit. vt deus qui in ſapientia om-

No[ta] proceſſu[m] libri

Postquam egit mag[iste]r de deo s[ecundu]m se seu s[ecundu]m r[ati]o[n]e[m] n[atura]l[is] p[er]f[ecti]o[n]is s[cilicet] in primo. Et s[ecundu]m q[uod] ei[us] potentia r[e]lucet in effectu mundane creationis puta in 2o libro Agit consequenter in hoc t[erti]o libro de eo in q[uan]tu[m] eius sapientia resplendet in effectu mundane restaurationis Et dividit iste 3us lib[er] in tres tractatus principales / p[rim]o agit de v[er]bi et[er]ni incarnatione a p[ri]n[cipi]o usque ad xv distinctionem In secundo de eiusdem verbi incarnati passione usque ad xxiij distinctionem In 3o de donorum et virtutum perfectione usque ad finem libri

nia condidit. per ſapientiaʒ etiam omnia reſtauraret et hoc confirmat parabola euāgelica de muliere querente et inueniente tragmam perditaʒ Luce. xv. Secunda ratio ſumitur ab origine ipſius filij. Nam origo filij eſt eſſe ab alio. congruum igitur fuit vt primo mitteretur ille q̄ eſt a ſolo patre. et deinde ſpiritusſanctus qui eſt a patre et filio. Et hanc rationem confirmat autoritate beati Auguſti. iiij. libro de ciuita. ca. j. Tertia ratio ad idem colligitur ex proprio filij. Nā proprium filij eſt eſſe filium. cum ergo congruum fuit vt qui in deitate erat dei filius. in humanitate fieret hominis filius. ne duos filios eſtimaremus decuit ꝑſonam filij precipue incarnari. Hanc rationeʒ confirmat autoritate Auguſtini ī eccleſiaſticis dogmatibꝰ ca. ij. Tertia propoſitio eſt hec. Quāuis pater ⁊ ſpiritusſanctus incarnari poſſent ſi vellēt aut voluiſſent ad ſolum tamen filium carnis aſſumptio terminata ē Hanc probat per hoc ꝙ vna et eadem diuinarum ꝑſonarum potentia. ſi igitur ex illa potentia vna potuit incarnari. et omnes potuerunt incarnari. Poſtea magiſter obijcit contra ſuperius dicta ſcʒ ꝙ ſolus filius ſit incarnatus. Et arguit ſic. Opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. ſi igitur filius aſſumpſit naturaʒ humanam. et pater et ſpiritusſanctus aſſumpſerunt. Alioquin aliquid faceret vna perſona quod non faceret alia. et ſic opera trinitatis ad extra eſſent diuiſa. Ad quam obiectionem magiſter dicit. ꝙ q̄uis tota trinitas incarnationem chriſti ſit operata. eo ꝙ opera trinitatis ad extra ſint indiuiſa. ſola tamē perſona filij eſt incarnata. eo ꝙ aſſumptio nature humane ad ipſum terminatur. quod exemplificat de tribꝰ puellis vni de ipſis tunicam induentibus. que oēs operanᷓ ad induitionem. ⁊ tamen vna ſola eſt induta Et tm̄ in ſpeciali.

Quare totam humanam naturaʒ accepit. et quid nomine humanitatis vel humane nature intelligendum ſit. a

DI. II Et quia in homine tota humana natura vitio corrupta erat. totā aſſumpſit. id eſt animā et carneʒ. vt totam curaret et ſanctificaret. Q autem humane nature ſiue humanitatis vocabulo: anima et caro intelligi debeant. aperte docet Hieronymus in expoſitione catholice fidei dicens. Sic confitemur in chriſto vnā filij eſſe perſonam. vt dicamus duas perfectas et integras eſſe ſubſtantias. id eſt deitatis et humanitatis que ex anima continetur et corpore. Ecce aperte oſtendit humanitatis nomine animaʒ et corpus intelligi. que duo aſſumpſiſſe dei filius intelligitur vbi hominē ſiue humanitatē vel humanaʒ naturā accepiſſe legiᷓ. Errant ergo qui nomine humanitatis non ſubſtantiam ſed ꝓprietatem quandam a qua homo nominaᷓ ſignificari contendunt vbicunqꝫ humanitas chriſti memoratur. Ait enī Johannes damaſcenus. Sciendum quidem eſt ꝙ deitatis et humanitatis nomen ſubſtantiaruʒ ſcilicet naturarum eſt repreſentantiuʒ. Natura enī non ſic accipitur in chriſto. vt cum dicitur vna natura eſſe omnium hominum. quod euidenter idem Johannes oſtendit differentem rationeʒ dicti aſſignans. cū natura humana in chriſto nominaᷓ. et cū vna dicitur natura omniū hominum. Ait enim Cum vnam hominū naturam dicimus ſciendum eſt ꝙ non conſiderantes ad anime et corporis rationeʒ hoc dicimus. Impoſſibile enī eſt vniꝰ nature dicere domini corpus et animam ad inuicem compata. Sed qꝛ plurime perſone hominum ſunt. omnes auteʒ eandem ſuſcipiunt rationem nature omnes enī ex anima et corpore cōpoſiti ſūt et omnes naturas anime participāt. et ſubſtantiam corporis poſſident. cōmuneʒ ſpeciem plurimarū et differentium ꝑſonarum vnam naturam dicimus vniuſcuiuſqꝫ ſcʒ perſone duas naturas habentis. et in duabus perfecte naturis anime ſcʒ et corporis exiſtētis. In domino autem ieſu chriſto nō eſt cōmunem ſpecieʒ accipere. neqꝫ enim factus eſt nec eſt. nec aliquādo fiet alius. Sʒ chriſtus ex deitate et humanitate eſt. in deitateqꝫ et humanitate deus factus eſt idem et homo perfectus. Totam ergo hominis naturam. id eſt animam et carnem et horū ꝓprietates ſiue accidentia aſſumpſit deus non carnē ſine anima nec animaʒ ſine ratione: vt heretici voluerunt: ſed et carnē et animā cum ſenſibus ſuis. Unde Johannes damaſcenus ait. Omnia que in natura noſtra plantauit deus. verbum aſſumpſit ſcʒ corpus ⁊ animam intellectualem et horum idiomata. Totus enī totum aſſumpſit me. vt toti mihi ſalutem gratificet. Quod enī inaſſumptibile eſt: incurabile eſt. Jo. dam̄.

Hierony.

Errorē quorundam tangit qui hūanitateʒ male accipiunt.

De vnione verbi et carnis mediāte anima. b

Aſſūpſit ergo dei filius carnem et animam. ſed carneʒ mediante anima. vnitum eſt carni per medium intellectum verbum dei. Tante enim ſubtilitatis atqꝫ ſimplicitatis eſt diuina eſſentia. vt corpori de limo terre formato vniri non congruerit. niſi mediante rationali eſſentia Illa autem vnio inexplicabilis eſt adeo vt etiam Johannes ab vtero ſanctificatus: ſe non eſſe dignum fateatur ſoluere corrigiam calciamenti Jeſu. quia illius vnionis modum inueſtigare: alijſqꝫ explicare

non erat ſufficiens. Non ſunt ergo audien
di. qui non verum hominē filium dei ſuſce
piſſe dicunt. neqꝫ natum de femina. ſed fal-
ſam carnem et imaginem corporis ſimula-
tam oſtendiſſe videntibus. In quem erro-
rem ꝓrumpunt. qꝛ timent qđ fieri non poſ-
ſit ſcilicet ne humana carne veritas et ſub-
ſtantia dei inquinetur. et tamen predicant
iſtum viſibilem ſolem radios ſuos per om-
nes feces ſpargere. et eos mundos et ſince-
ros ſeruare. Sic ergo viſibilia munda viſi
bilibus imundis ꝯtingi pñt et nō coinqna
ri quātomagis incōmutabilis ⁊ inuiſibilis
veritas ꝑ ſpūm aīam. et ꝑ aīam corpus ſu-
ſcipiens: totum hominē ſine ſui cōmutati-
one aſſumpſit. et ab omnibus infirmitatib⁹
liberauit. Ecce hic dicit dei ſapientiaꝫ per
ſpiritum aſſumpſiſſe animā. et ꝑ animā cor
pus. Spiritus eñ ſanctus pars anime ſu-
perior. et maiori ſimilitudine dō ꝓpinquat
ꝙ̄ anima. ſcꝫ ipſa eadem ſm̄ inferiorē par-
tem. et anima magis ꝙ̄ corpus. et ideo non
incongrue anima dr̄ aſſumpta per ſpiritum
et corpus per animā.

Q͛ verbum ſimul aſſumpſit carnē
et animam. neqꝫ caro pri⁹ eſt cōce
pta ꝙ̄ aſſumpta. c

Si autez queritur

vtrū verbum carnē ſimul et animā aſſump
ſerit. an prius animā ꝙ̄ carnem. vel carneꝫ
ꝙ̄ animam. et vtrum caro illa prius fuerit
in vtero virginis cōcepta. et poſtea aſſum-
pta. Veriſſime ⁊ abſqꝫ vlla ambiguitate di
citur quia exquo deus hominē aſſumpſit:
totum aſſumpſit. ſimulqꝫ ſibi vniuit ani-
mam et carnem. nec caro prius fuit concep
ta ⁊ poſtmodum aſſumpta. ſed iu concepti
one aſſumpta. et in aſſumptinoe concepta.
Auguſti. Unde Auguſtinus in libro de fide ad Pe-
trum. Firmiſſime tene. et nullatenus dubi
tes non carnem chriſti ſine diuinitate con-
ceptam in vtero virginis priuſquam ſuſci-
peret a verbo. ſed ipſum verbum deū ſue
carnis acceptione conceptum. ipſamqꝫ car
nem verbi icarnatione conceptam. Idem
in libro de trinitate. Noneſſet dei hominū
qꝫ mediator. niſi eſſet idem deus idem ho/
mo in vtroqꝫ vnus et verus. quam ſerui-
lem formam a ſolo filio ſuſceptam. tota tri-
nitas cuius vna eſt voluntas et operatio
fecit. Non autem in vtero virginis prius
caro ſuſcepta eſt. et poſtmodum diuinitas
venit in carnem. ſed mox vt verbum venit
in vterum. ſeruata veritate proprie naturē
factum eſt caro et perfectus homo. et in ve
ritate carnis ⁊ anime nat⁹ eſt. De hoc etiaꝫ
Gregorius in moralibus ait. Angelo nūci-
ante ⁊ ſpiritu adueniente. mox verbum in/ Grego.
vtero. mox intra vterum verbum caro.

Iſta eſt diſtictio ſecunda hui⁹ ter
tij libri. In qua magiſter poſtꝙ̄ egit de perſona car-
nem aſſumente. tractat de modo aſſumendi. Et tria
facit. Primo eñ oſtendit ꝙ verbum totam naturam
humanam aſſumpſit integre. Secundo ꝙ ordinate
aſſumpſit carnē ſcilicet mediante anima. Tertio ꝙ a
nimam et carnem ſimul aſſumpſit tempore. Primum
facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Aſſumpſit dei
fili⁹. Scđm vſqꝫ ibi. Si autem queritur. Tertium vſ
qꝫ ad finē diſtinctionis In ſpeciali ſententia magiſtri
ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec
Filius dei cum ſibi humanam naturam vniuit: totam
naturam ſcilicet corporis et anime ſimul aſſumpſit.
Hanc magiſter probans dicit ſententialiter. ꝙ quia
per peccatum primorum parentum tota natura hu-
mana corrupta fuit. ideo dei filius totam naturaꝫ aſ-
ſumpſit que conſtat ex corpore et anima. vt totam na
turam curaret et ſanctificaret. In chriſto enim vna ꝑ
ſona fuit et due ſubſtantie ſeu nature. ſcilicet diuina
et humana. Si igitur habuit et aſſumpſit humanam
ſubſtantiam: aſſumpſit tam corpus ꝙ̄ animam et per
conſequens naturam totam et integram. cum nomi-
ne humanitatis corpus et anima ſimul intelligantur
Poſteo excludit errorem quorundam dicentium. ꝙ
filius dei carnem humanam vel humanitateꝫ non aſ
ſumpſit ſm̄ ſubſtantiam ipſius nature. ſed ſolum ſm̄
quandam proprietatem. a qua proprietate hominis
denominationem accepit. et fuerunt iſti forte de opi-
nione illorum hereticorum qui chriſtum ſm̄ ꝙ homo
dicebant non eſſe quid ſed aliqualiter ſe habens. po
nentes humanitatem eſſe in chriſto vt habitum. Uel
de opinione. Platonis ponentis formas vel res in a
ctu extra animam vt ſic proprietate participata chri
ſtus homo diceretur. Sed hunc erroreꝫ magiſter ex
cludens dicit filium dei aſſumpſiſſe carnem et animā
et omnes ꝓprietates ipſas ſequentes. Et hoc confir
mat auctoritate Johannis damaſceni. Secunda pro
poſitio eſt hec. Quāuis vtranqꝫ ſcilicet carnem ⁊ ani
mam aſſumpſerit dei filius. tamen carnem aſſumpſit
mediante anima. Hanc magiſter pones rationem hu
ius addit dicens. ꝙ decebat ſimpliciſſimam diuinita-
tis eſſentiā corpori terreno nō vniri niſi mediante ra
tionali eſſentia. que quidam vnio ab humano intel-
lectu inueſtigari non poteſt. in qua vnione non corp⁹
fantaſticum. ſed verum corpus natum de muliere cri
ſtus aſſumpſit. quod tamen quidam hereticorum ne
gabant. eſtimantes verbum dei veram carnem non
poſſe aſſumere ſine ſui iniquinatione quorum erroris
veſaniam dicit elidi ꝑ radios ſolares: quos ſuper im
munda et feda diffundi videmus et tamen non inqui
nari. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. In aſſumptione per-
fecte humanitatis inter conceptionem ⁊ animationē
et vnionem non fuit ordo temporalis poſterioritatis
vel prioritatis. Hanc magiſter inſinuās querit. Utrū
verbum ſimul aſſumpſerit carnem et animaꝫ. vel pri-
us carnem ꝙ̄ animam aut econtra. Et reſpondendo
dicit ꝙ ſimul et ſemel carnem et animā aſſumpſit me
diante ſpiritusſancti operatione. nec vnum prius aſ-
ſumpſit alio. Et ꝓbat hoc autoritatibus beatorum
ſcꝫ Aug⁹. et Grego. Et tm̄ in ſpeciali.

De carne quam verbuȝ aſſumpſit qualis ante fuerit. et qualis aſſumpta ſit. a

DI. III

QUeritur etiā de carne verbi. an priuſqȝ cō ciperetur obligata fuerit pec/ cato. an et talis aſſumpta fue- rit a verbo? Sane dici poteſt et credi opor- tet. iuxta ſanctorum atteſtationis conueni- entiam: ipſam prius peccato fuiſſe obnoxi- am ſicut reliqua virginis caro. ſed ſpiritus- ſancti operatione ita mundatam: vt ab om mni peccati contagine immunis vniretur verbo. Pena tantum nō neceſſitate. ſed vo luntate aſſumentis remanente. Mariam quoqȝ totam ſpirituſſanctus in eam preue- niens a peccato prorſus purgauit. ⁊ a fomi te peccati etiam liberauit. vel fomitem ip- ſum penitus euacuando: vt quibuſdā pla- cet: vl'ſic debilitādo. et extenuādo. vt ei poſt modum peccandi occaſio nullatenus exti- terit. Potentiaȝ quoqȝ generandi abſqȝ vi ri ſemine virgini preparauit. Ita enī ver- ba euangelij docent. vbi angelus virgineȝ alloquens ait. Spirituſſanctus ſuperueni- et in te: et virtus altiſſimi obumbrabit tibi Et quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius dei. Cui ſacra virgo reſpondit. Ecce ancilla domini: fiat mihi ſm verbum tuum Quod exponens Johannes ait. Poſt con ſenſum autem ſancte virginis. ſpirituſſan- ctus preuenit in ipſam. ſm verbuȝ domini quod dixit angelus purgans ipſam. et po- tentiam deitatis verbi receptiuam prepa- rans ſimul autem et generatiuam. Et tunc obumbrauit ipſam dei altiſſimi per ſe ſapiē tia et virtus exiſtēs. id eſt filius dei patris homouſios. id eſt conſubſtantialis ſicut di uinum ſemen. Et copulauit ſibijpſi ex ſan- ctiſſimis et puriſſimis ipſius virginis ſan/ guinibus. noſtre antique cōſperſionis car- nem animataȝ anima rationali et intellecti ua. non ſeminans ſed per ſpiritumſanctum creans. quare ſimul caro. ſimul dei caro. ſi- mul caro animata. rationaliqȝ et intellectu ſimul dei verbi caro animata rationali ⁊ in tellectiuo. Ex his perſpicuum fit quod an- te diximus. carnem ſcȝ verbi ſimul concep- tam et aſſumptam. eandemqȝ immo totam virginem ſpiritusancto preueniente ab om ni labe peccati caſtificatā Cui collata eſt po tentia nouo more generādi. vi ſine coitu vi ri. ſine libidine concipientis in vtero virgi- nis celebraretur conceptus dei et hominis Illa enim caro quam deus de virgine ſibi vnire dignatus eſt ſine vitio concepta. ſine peccato nata eſt. hanc tamen carneȝ non ce leſtis. non aere. non alterius cuiuſqȝ putes eſſe nature. ſed eius cuius eſt omnium ho- minum caro.

Q non ſoluȝ illa caro ſed etiaȝ ſacra vir go ab oī pec- cato. a ſpiritu ſācto fuit mū- data.

Jo. dam.

Autoritate firmat extūc fuiſſe vir ginem immunē a peccato. b

Quod auteȝ ſacra virgo extunc ab omni peccato immunis ex titerit: Auguſtinus euidenter oſtendit in li bro de natura et gratia inquiens. Excepta ſancta virgine maria. de qua propter hono rem domini. nullam prorſus cum de pecca- tis agitur haberi volo queſtionem. Inde enim ſcimus qȝ ei plus ſit gratie collatū ad vincendum ex omni parte peccatum qȝ cō- cipere ac parere meruit. quam conſtat nul- lum habuiſſe peccatum. Hac ergo virgine excepta: ſi omnes ſancti et ſancte congrega ri poſſent. et quereretur ab eis an peccatuȝ haberent. quid reſponderetur. niſi qḋ Jo- hannes ait. Si dixerimus quia peccatum nō habemus noſipſos ſeducimus. Illa au- tem virgo ſingulari gratia preuēta eſt atqȝ repleta. vt ipſum haberet vētris ſui fructū quem ex initio habuit vniuerſitas dominū vt illud quod naſcebatur ex propagine pri mi hominis: tantummodo generis. non cri minis originem duceret.

Auguſti.

De puritate marie virg.

Quare non fuit chriſtus decima- tus in abraam ſicut Leui. cum ca- ro quam acceperit in eo fuit pecca to obnoxia. c

Cum autem illa ca- ro cuius excellētia ſingularis verbis expli cari non valet. anteqȝ eſſet verbo vnita ob noxia fuerit a peccato in maria et in alijs a quibus propagatione traducta eſt. non im merito videri poteſt in Abraam peccato ſb iacuiſſe. cuius vniuerſa caro peccato ſubia cebat. Unde queri ſolet quare leui decima tus dicatur in Abraam et non chriſtus. cū in lumbis abrae vterqȝ fuerit ſm materia- lem rationem quando abraam decimatus eſt. et decimas dedit melchiſedech. Tunc

Qua itelligẽ tia Leui deci matus dicat̃ i abraam.

enim apoſtolus Leui decimatum dicit in abraaz tanq̄ in materiali cauſa. Quia ea decimatione ſicut Abraam minor Melchiſedech oſtenditur: cui perſonaliter decimas ſoluit. ita et leuiticus ordo qui in abraã ſm rationem ſeminalez erat: et ex eo per concupiſcentiam carnis deſcendit. xp̃s autẽ non eſt decimatus. q: licet ibi fuerit ſm carnem non tñ deſcendit ſm legem cõmunez. ſ. per carnis libidinẽ. ſicut etiaz in adam oẽs peccauerunt. ſed non xp̃s. Unde Aug⁹. ſuper Geñ.

Aug⁹. ſup Geñ.

Sicut adam peccante qui in lumbis eius erant peccauerunt. ſic Abraam dante decimas q̃ in lũbis eius erãt decimati ſunt Sed h̃ nõ ſequit̃ in xp̃o: licet in lũbis Ade et abrae fuerit. quia nõ ſm concupiſcentiã carnis inde deſcendit. Cum ĝ leui et xp̃us ſm carnem eſſent in lumbis abrae qñ decimatus eſt. ideo pariter decimati nõ ſunt q: ſm aliquem modum non erat ibi xp̃s quo erat ibi leui. Scd̃m rationẽ quippe illam ſeminalem ibi fuit leui. qua ratione ꝑ concubitũ venturus erat in matrẽ. ſm quã rationem nõ erat ibi chriſti caro q̃uis ſm ipſaz ibi fuerit Marie caro. Ille ergo decimat⁹ eſt in Abraam. qui ſic fuit in lumbis abrae ſicut ille fuit in lumbis patris ſui. id eſt qui ſic eſt natus de patre abraã. ſicut ille de patre ſuo natus eſt ſcʒ per legem carnis et inuincibilem concupiſcentiã.

Scd̃m aliquẽ modũ ibi fuit leui q̃ non criſtus.

Qua ratõe caro chriſti dicta eſt in ſcriptura nõ fuiſſe peccatrix ſed ſimilis. quo operit̃ quare obligata pctõ non fuit in xp̃o. D

Quo circa primitiam noſtre maſſe recte aſſumpſiſſe dicit̃ criſtus.

quia nõ carnem peccati ſed ſimilitudinem carnis peccati accepit. Miſit n. deus filiũ ſuum: vt ait ap̃ls: in ſimilitudinem carnis peccati. Aſſumpſit. n. verbũ carnẽ peccati ſimilẽ in pena ⁊ nõ in culpa. ⁊ ideo non peccatricẽ. Cetera vero hoim oĩs caro peccati eſt. Sola illius nõ eſt caro peccati. q: ñ eũ mater concupiſcentia. ſed gratia ↄcepit. habet tñ ſimilitudinẽ carnis peccati ꝑ paſſibilitatẽ et mortalitatem. q: eſuriјt. ſitiјt. ⁊ hmõi. Licet ergo eadem caro ſit que et nr̃a non tamen ita facta eſt in vtero ſicut noſtra Eſt enim ſanctificata in vtero. et nata ſine peccato. et nec ipſe i illa vnq̃ peccauit. In pena ergo ſimilis eſt nr̃e. nõ i qualitate peccati. q: pollutione que ex ↄcupiſcentie motu ↄcepta eſt omnino non habuit. nec ex carnali delectatione nata eſt. Uenit ĝ ad corpus immaculatũ. qd̃ preter libidinis cõcupiſcentiã fuit ↄceptum. nec illud in ſe habuit vitiũ qd̃ in aliјs eſt cauſa peccati. nec i eo peccauit. Ideoq̃ vere dicit̃ verbi caro nõ fuiſſe in xp̃o obligata peccato.

Aug⁹. de verbis apoſtoli.

Hierony.

Tres cauſas ponit.

Quidaz vident̃ aduerſariј illi ſententie qua dictũ eſt carnẽ xp̃i nõ prius ↄceptã q̃ aſſumptã. E

Ille autez ſnĩe qua

ſupra diximus carnem ṽbi non ante fuiſſe ↄceptam q̃ aſſumptã: videt̃ obuiare quod Aug⁹. ait ſup Ioh. vbi legitur. Soluite tẽplum hoc ⁊ in trib⁹ diebus excitabo illud. Dixerunt ĝ iudei. xl. ⁊. vј. annis edificatũ eſt hoc templũ. et in tribus diebus excitab illud. Hic inquit numerus ꝑfectioni dominici corporis ↄuenit. quia vt dicunt phiſici tot diebus forma humani corpis perficit̃. Horum occaſione ṽborum quidã dicere ꝓſumpſerunt dominici corpis formã tot diebus ad modum alioꝝ corporuʒ ꝑfectam. et membroꝝ lineamentis diſtinctã. et mox ṽbum dicitur ſibi vniſſe carneʒ et animaʒ. et hoc modo dicũt illum numerum ꝑfectioni dñici corporis ↄuenire. Sed alia ratio illi⁹ dicti extitit ex qua ſana oritur intelligentia verbi. Non. n. ideo illud dixit Auguſ. qui mox vt caro illa opere ſpũſſancti ſanctificata. et a reliqua ſepata fuit ṽbo dei cum anima vniret̃. vt ꝑfectus et verus deus eſſet ꝑfectus ⁊ verus homo Sed quia membrorum illius dominici corpis diſtinctio in ipſo momento ↄceptiõis ⁊ vnionis dei et hominis adeo tenuis erat et parua: vt humano viſui vix poſſet ſubiјci. diebus autẽ q̃s Aug⁹. memorat perfecta eſt ⁊ nobilis facta Incarnatũ eſt ergo verbum: vt ait Iohã. damaſ. et a propria in corporalitate non receſſit. et totum incarnatũ eſt. et totum eſt in circũſcriptum. Minorat̃ corpaliter et contrahitur. ⁊ diuine eſt incircũſcriptum. non coextenſa carne eius cũ incircumſcripta diuinitate. In omnib⁹ igitur qui ſup omnia erat. et in vtero ſancte genitricis exiſtebat. ſed in ipſo actu incarnationis.

Auguſti.

Ioh. damaſ. q̃ão in ṽgine q̃ erat vbiq̃.

Iſta eſt diſtinctio tertia huius tertiј libri.

In qua quidem diſtinctione poſtq̃ magiſter egit de perſona carnem aſſumente et modo aſſumendi: agit hic conſequenter de qualitate nature aſſum-

pte. Et tria facit. Nam primo inq̃rit qualis fuit chri
ſti caro in agente ꝓximo. ſcilicet virgine beata. Se-
cundo qualis fuit in antiquis patribus: puta an fuit
in Abraam decimata. Tertio qualiter fuit in virgi-
nali vtero formata. Primum vſqꝫ ibi. Cum autem il-
la caro. Secundum vſqꝫ ibi. Illi autem ſententie.
Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tantum in
generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus
1ª ꝓpoſitionibus. quarum prima eſt hec. Caro chriſti
anteq̃ eſſet de virgine ſeparata materialiter ſicut re
liqua caro Marie fuit peccato obligata. Iſtam ma-
giſter ponens ꝓponit duas queſtiones. quarum pri
ma eſt. Utrum caro chriſti fuerat peccato obligata an
te ſui conceptionem videlicet anteq̃ a carne virginis
ſeparabatur. Secunda queſtio eſt. Utrum adhuc ca
ro chriſti fuerat peccato obligata: quando a verbo aſ
ſumebatur. Ad primum reſpondet ſm communem
ſanctorum doctorum atteſtationem. ꝙ caro ante ſui
conceptionem fuerit peccato obligata ſicut reliqua
beatiſſime virginis caro. Ad ſecundam queſtionem
reſpondet dicens. ꝙ caro illa ad hoc ꝙ vniretur ver-
bo ſpiritusſancti operatiõe immunis reddebatur ab
omni peccato. remanente tamẽ in ea poſſibilitate pa
tiendi. et hoc non ex aliqua neceſſitate: ſed ex libera
voluntate ipſam aſſumentis. Et ꝙ ſpiritusſantus ꝑ-
ueniens virginem in conceptione: ipſam ab omni la-
be purgauit. extinguẽdo in ipſa fomitem peccati. ita
ꝙ extunc non poſſit ei exiſtere occaſio vel inclinatio
ad malum. Ipſiqꝫ virgini nouam generandi potenti
am abſqꝫ virili ſemine et abſqꝫ vitio tam concipientis
q̃ etiam nati contulit. Qui natus ex propagine pri-
mi hominis originem tantum generis et non crimina
duxit. Et omnes has ſententias probat magiſter au
toritatibus doctorum ſcilicet Auguſtini. et Dama-
2ª ſceni. que patent in textu. Secũda propoſitio eſt hec
Quamuis chriſtus de ſemine abrae ſm corpulentam
ſubſtantiam ſit natus: non tamen eſt in eo vt Leui deci
matus: cum ab ipſo non ſit ſm culpam propagatus.
Hanc magiſter probans querit. Quare chriſtus nõ
dicitur decimatus in lumbis Abrae vt Leui: cum ta
men vterqꝫ eorum fuit in abraam quando ipſe Mel-
chiſedech decimas dedit. Ad quod reſpondens di-
cit. ꝙ licet vterqꝫ ipſorum fuerit in Abraam et ab eo
deſcenderit. tamen Leui in eo fuit ſm rationem ſemi
nalem: et deſcendit ab eo ſm legem communem alio
rum hominum. Unde dici poteſt ꝙ licet chriſtus in
Abraam fuerit quando decimas ſoluit. decimatus
tamen non exiſtit. ſicut dicitur ꝙ omnes peccauerũt
et tamen chriſtus non peccauit in eo qui etiam in eo
fuit. Et ſubdit ꝙ caro chriſti fuit talis qualis fuit in
ſtatu innocẽtie primitus inſtituta. ⁊ ideo dicitur ſum-
pſiſſe primitiua noſtre maſſe. vnde caro eius fuit ſi-
milis noſtre non in culpa: ſed in humanis penalitati-
bus. Unde licet eadem ſit caro chriſti et aliorum ho-
minum ſm materiam. tamen chriſti caro fuit per gra
tiam concepta et ſanctificata et nata. quod aliorũ ho
minum caro nõ habet. et propter hoc caro chriſti nõ
3ª fuit obligata. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Caro chriſti in
principio ſue cõceptionis fuit ſimul debita membro-
rum diſtinctione formata. animata et aſſumpta. Li-
cet tamen in quadragintaſex diebus membra corpo-
ris chriſti ad tantam quantitatem qua diſtincte diſcer
ni poſſent ſunt adaucta. Hanc magiſter inſinuans
obijcit contra ſuperius dicta. ſcꝫ ꝙ caro chriſti nõ fu
it prius concepta q̃ aſſumpta. et hoc per verbum be
ati Auguſtini ſuper illo verbo Iohãnis. Soluite tẽ-
plum hoc et tribus diebus reedificabo illud. Hic nu-
merus dicit beatus Auguſtinus perfectioni domini
ci corporis conuenit. quia vt dicũt phiſici tot diebus
forma humani corporis perficitur. Ex quibus ver-
bis patet carnem chriſti per ſucceſſionem dierum fu
iſſe formatam ſicut ceterorum hominum. et per con-
ſequens non in primo ſue cõceptionis animatam ſeu
aſſumptam. Ad quod reſpondes dicit beatum Au-
guſtinum verba illa non ideo dicere: ꝙ caro chriſti ꝑ
aliquod dies ſit formata anteq̃ animata ſeu aſſump-
ta. ſed ideo quia diſtinctio membrorum corporis q̃d
verbum animatum in principio conceptionis aſſum-
pſit tam tenuis et parua erat ꝙ vix diſcerni potuiſſet
que quia in quadragintaſex diebus tantum increuit
ꝙ perfecte diſcerni potuit. ideo dicit numerũ tot die
rum dominici corporis perfectioni cõuenire. Quod
confirmat autoritate damaſceni. Et tñ in ſpeciali.

Quare in ſcriptura ſepius tribuat̃ incarnatio que eſt opus trinitatis ſpirituiſancto. ⁊ de ipſo etiam ꝯceptus et natus dicat̃. a

CUm vero in
carnatio verbi ſicut in ſuperi- DI. IIII
oribus tractatum eſt: operatõ
vere ſit patris ⁊ filij et ſpũſſan
cti. inueſtigatione dignũ nobis videt̃ qua-
re in ſcriptura ſpirituiſancto hoc opus ſepi
us tribuatur. et de ipſo chriſtus conceptus
et natus memoretur. Non eñ ideo opera-
tio incarnatõis ſpũiſancto ſepius tribuitur
q: eam ipſe ſolus ſine patre ac filio fecerit. ſꝫ
quia ſpũſſanctus eſt charitas et donum pa
tris et filij. et ineffabili dei charitate v̾bum
caro factum eſt. et ineffabili dei dono filius
dei ſibi vniuit formam ſerui: Non ergo fre
quens denominatio ſpiritusſancti ab illo o
pere patrem vel filium ſecludit. ſed potius
vno nominato tres intelligũtur. ſicut fit ſe-
pe in alijs operibus. Unde Auguſtinus ſu
per hoc mouẽs queſtionem in hunc modũ Auguſti.
eandem determinat in enchiri. ita inquiẽs. Solutio.
Cum illam creaturam quam virgo conce-
pit et peperit: q̃uis ad ſolam perſonam filij
pertinentem: tota trinitas fecerit. neqꝫ enim
ſeparabilia ſunt opera trinitatis. cur in ea
facienda ſpũſſanctus ſolus nominatus eſt
An etiam quando vnus triũ in aliquo ope
re nominat̃: vniuerſa opari trinitas intelli
gitur. ita vere eſt et exemplis doceri poteſt
Audiſtis ꝓpoſitã queſtionẽ. eiuſdemqꝫ ſo
lutionem vel expoſitionẽ.

Quo ſenſu dicat̃ xp̃s concept⁹ et natus de ſpirituſancto. b

Sed non eſt in hoc
diutius immorandum. Illud enim mouet
quomodo dictus eſt chriſtus natus de ſpũ

ſancto. cum filius nullo modo ſit ſpirituſ-
ſancti. Nunquid dicturi ſumus patrez ho-
minis chriſti eſſe ſpiritumſanctuz. vt deus
pater verbum genuerit: ſpirituſſanctus ho-
minem. ex qua vtraqꝫ ſubſtantia chriſtus
vnus eſſet. et dei patris filius ſm verbum
et ſpirituſſancti filius ſm hominez. ꝙ cum
ſpirituſſanctus tanqꝫ pater eius de matre
virgine genuiſſet. Quis hoc dicere aude-
bit: cum hoc ita ſit abſurdum vt nulle fide-
lium aures id valeant ſuſtinere. Proinde
cum fatemur chriſtum natuz de ſpirituſan-
cto ex Maria virgine. quomodo non ſit fi-
lius ſpirituſſancti et ſit filius virginis: cum
et de illo et de illa ſit natus explicare diffici-
le eſt. Proculdubio non ſic de illo vt de pa-
tre. Sic autem de illa vt de matre natus eſt
Non eſt autem concedenduz quicquid de
aliqua re naſcitur continuo eiuſdem rei fi-
lium nuncupandum. Ut enim omittam ali-
ter de homine naſci filium. aliter capillum.
aliter pediculum. et lumbricum. quorũ ni-
hil eſt filius. Ut ergo hec omittam. quoniã
tante rei deformiter comparãtur. certe qui
naſcuntur ex aqua et ſpirituſancto: non a-
que filios eos recte quiſpiaz dixerit. ſed di-
cũtur filij dei patris. et matris eccleſie. Sic
ergo de ſpirituſancto natus eſt chriſtꝰ. nec
tamen filius eſt ſpirituſſancti. Sicut econ-
uerſo non omnes qui dicuntur alicuius fi-
lij. conſequens eſt vt de illo etiam nati eſſe
dicantur. vt illi qui adoptantur. Dicuntur
etiam filij gehenne. non ex illa nati. ſed in il-
lam preparati. Cum itaqꝫ de aliquo naſca-
tur aliquid: et non ita vt ſit filius. nec rurſus
omnis qui dicitur filius de illo ſit natus cu-
ius dicitur filius. Profecto modꝰ iſte quo
natus eſt chriſtus de Maria ſicut filius:
⁊ de ſpirituſancto non ſicut filius. inſinuat
nobis gratiam dei qua homo nullis meritis
precedentibus in ipſo exordio nature ſue q̃
eſſe cepit. verbo dei copularetur in tantam
perſone vnitatem: vt idem eſſet filius dei q̃
filius hominis. et filius hominis qui filius
dei. et ſicut in nature humane ſuſceptione fi-
eret quodammodo ipſa gratia illi homini
naturaliter qua nullũ poſſit admittere pec-
catum. que gratia ideo per ſpiritumſanctũ
eſt ſignificata. quia ipſe proprie ſic eſt deus
vt ſit etiam dei donum. Per hoc ergo ꝙ d
ſpirituſancto eſſe natiuitas chriſti dicitur.
quid aliud q̃ ipſa gratia dei demõſtratur
qua homo mirabili et ineffabili modo ver-
bo dei eſt adiunctus atqꝫ connexus. et diui-
na gratia corporaliter repletus.

Q. non quicquid de aliqua re naſcitur eius filius dicitur.

Nõ omnes qui dicuntur alicuius filij de illo nati ſunt.

Alia ratio quare dicatur natus de ſpiritu ſancto. C

Poteſt etiã dici cri-
ſtus ſm hominez ideo natus de ſpirituſan-
cto. quia eum fecit. Inquantum enim homo ẽ
et ipſe factus eſt: vt ait apoſtolus. Concep-
tus ergo et natus de ſpirituſancto eſſe dici-
tur. non ꝙ ſpirituſſanctus fuerit virgini ꝓ
ſemine. non enim de ſubſtantia ſpirituſſan-
cti ſemen partus accepit. ſed quia per grati-
am dei et operationez ſpirituſſancti de car-
ne virginis eſt aſſumptum quod verbo eſt
vnitum. Et in euangelio ſm hanc intelligẽ-
tiam legitur de maria ꝙ inuenta eſt in vte-
ro habens de ſpirituſancto Cuius dicti ra-
tionem Ambroſius inſinuans in tertio li-
bro de ſpirituſancto: ait. Quod ex aliquo
eſt. aut ex ſubſtantia. aut ex poteſtate eius
eſt. Ex ſubſtantia ſicut filius. quia a patre
vel ex patre: et ſpirituſancto qui a patre et
filio procedit. Ex poteſtate autem ſicut ex
deo omnia. Quomodo ergo in vtero habu-
it Maria ex ſpirituſancto? Si quaſi ex ſub-
ſtantia. ergo ſpiritus in carnem et oſſa con-
uerſus eſt. non vtiqꝫ? Si vero quaſi ex ope-
ratione ⁊ poteſtate eius virgo concepit: quis
neget ſpiritumſanctum dominice incarna-
tionis auctorem?

Au. in enchiridion.

Ambro. in expoſitiõe fidei catholice.

Quare apoſtolus dicat chriſtũ fa-
ctum cum nos eũ eſſe fateamur na-
tum. D

Sed queri poteſt cũ
nos ſaluatorem natum profiteamur cur a-
poſtolus eum factuz dicat ex ſemine dauid
et alio loco factum ex muliere. cum aliud
ſit fieri. aliud naſci. Aliquid ergo ſignifi-
cauit hoc dicto. Quia enim nõ ab humano
ſemine congregata eſt caro dñi in vtero vir-
ginis. et corpus effecta. ſed effectu et virtute
ſpirituſſancti. ideo apoſtolus dicit factum
non natuz. Aliud eſt enim ſemine admixto
et ſanguinis coagulo generare. Aliud eſt nõ
permixtione. ſed virtute procreare. poſſunt
enĩ homines generare filios ſed non facere
Ecce quare dicit apoſtolus factũ ⁊ non na-
tum. ne eius ſcz natiuitas que fuit ſine viri-
li ſemine: noſtre ſilis putaretur q̃ cõficitur
ſeminũ commixtione. Ideo autem cum fa-
ctũ diceret: apoſtolꝰ addidit. ex ſemine da-

Cur christus factus natus dicitur

uit. et quia ſi nō interceſſit ſemen hominis in conceptione v̄ginis. tn̄ quia ex ea carne xp̄s formatus eſt que conſtat ex ſemine: recte dicit̄ quia factus eſt.

Iſta eſt dſtinctio quarta hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſt q̄ egit de qualitate nature aſſumpte: agit de auctore aſſumptionis. Et tria facit Nam primo inquirit quare opus incarnationis potius attribuatur ſpūiſancto q̄ toti trinitati. Secūdo quare xp̄s ſit conceptus de ſpirituſancto cum tamen nō ſit filius ſpūſſancti. Tertio quare apoſtolus dicit potius xp̄m de muliere fieri q̄ naſci. Primuz facit vſq3 ibi. Sed non eſt in hoc. Secundum ab inde vſq3 ibi. Sed queri poteſt. Tertium vſq3 ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Licet opus carnalis incarnationis frequenter attribuatur ſpiritui ſancto. ab hoc tamen nō excludit̄ patris et filij cooperatio Hanc magiſter ꝓbans querit. quare opus incarnationis ſpirituiſancto ſpecialiter attribuit̄ in ſcripturis. cum tamen vt ſupra dictum eſt tota trinitas ipſam incarnationē operata ſit. et reſpondet ſcripturam hoc facere: nō ideo q̄ ſpūſſanctus ſolus ſit incarnationem operatus. ſed q̄ verbum dei factum eſt caro ex ieffabili charitate et ineſtimabili dei dono et bonitate. que quia ſpūiſancto appropriant̄. ideo opus incarnatōnis ſibi ſpecialiter attribuitur. nec per hoc ab ipſo opere incarnationis pater et filius excluduntur. quia in actionibus eſſentialibus ſub vna perſona cetere ſubintelligūtur. cum opera trinitatis adextra ſunt indiuiſa. Quā ſententiā magiſter confirmat autoritate beati Aug⁹. in encheridion. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Licet filius dei dicatur natus de virgine vt de matre. tamen de ſpirituſancto non eſt nat⁹ vt de patre. Hanc magiſter inſinuans querit. Cum chriſtus ſit natus de ſpirituſancto an debeat dici filius ſpirituſſancti. Et arguit primo q̄ nō. Nam ex quo pater eum genuit ſm̄ q̄ eſt verbum. ſi ergo ſpirituſſanctus eum genuiſſet ſm̄ q̄ eſt homo. chriſtus ex duabus naturis ſcz diuina et humana compoſitus eſſet et ſm̄ vnam eſſet filius vnius. et ſm̄ aliam eſſet filius alterius quod eſt abſurduz. In oppoſitum arguit ſic Naz quia chriſtus natus eſt de beata virgine dicitur filius beate virginis. igitur a ſimili quia natus eſt a ſpirituſancto debeat dici filius ſpirituſſancti. Ad qđ reſpondens magiſter dicit. q̄ filius dei non poteſt dici filius ſpirituſſancti. quia nō natus de ipſo vt de patre. Sed bene poteſt dici filius beate virginis. eo q̄ natus ſit de ipſa vt de matre. Quam ſententiam confirmat per hoc q̄ multa de aliqua re naſcuntur. que tamen non dicuntur filij eius. vt pili de capite. et etiam hi qui naſcunt̄ ex aqua et ſpirituſancto in baptiſmate: non dicunt̄ aque filij ſed eccleſie. Et ecōuerſo multi aliquorum filij dicuntur. qui tamen de ipſis nō naſcuntur vt filij adoptiui et filij gehenne qui tamen de ipſis nati non ſunt. Et ſubdit etiam magiſter duas rationes quare chriſtus ſpecialiter dicatur natus de ſpirituſancto. Quarum prima eſt. quia ſcilicet huiuſmodi incarnatio eſt donum dei. ad deſignandum ergo q̄ nullus precedentibus meritis. ſed ex ſolo dei dono: copulatio nature humane cum perſona diuina ſit expleta. Et ſm̄ hoc cum chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto. ly de denotat rationem operis. Secūda eſt q̄ chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto. qua virtute ⁊ poteſtate ſpirituſſancti illud ſcriptum ē de virgine q̄ v̄bo vnitum eſt. non ſic q̄ ſpūſſanctus fuerit ſeminalis materia. ſed q̄ fuerit efficiens cauſa. et ſic cum chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto. ly de denotat habitudinem cauſe efficientis. ſicut omniā dicūtur eſſe ex deo nō ſubſtantialiter ſed poteſtatiue ſeu effectiue. Tertia propoſitio eſt hec. Quāuis chriſtus natus ſit de virgine. potius tamen dicitur fact⁹ q̄ natus. cuz non ſit conceptus ex virili ſemine. Hāc magiſter inſinuans querit. Cur apoſtolus ad Romanos primo dicat chriſtum factum ex ſemine Dauid. et alibi dicit ipſum factum ex muliere. cum tamē nos dicimus chriſtum natum. et aliud eſt naſci. et aliud ē fieri. Ad quod reſpondens dicit q̄ apoſtolus tantuz dixit chriſtum factum ex muliere ad oſtendendā differentiam conceptionis ſue a communi hominum cōceptiōe Nam chriſtus ratione ſue ſingularis conceptionis habet tam nati q̄ facti rationem: ex eo q̄ ſola operatione ſpirituſſancti in vtero virginis formabatur. Ceteri autem homines habent ſolam rationem nati et nō facti. quia caro eorum virtute virilis ſeminis formatur in vtero. quare etiaz hominis dicuntur filios generare et non facere. Et ſubdit q̄ apoſtolus dicit chriſtum factum ex ſemine. non ideo quia ſemē hominis eius conceptioni interuenit. ſed quia ex carne virginis que ex ſemine dauid venit caro chriſti formata fuit. Et tn̄ in ſpeciali.

Si perſona vel natura pſonaz vel naturā aſſumpſit. et ſi natura dei incarnata ſit. a

Preterea inq̄ri oportet cum ex premiſſis cōſtet verbum dei carnem et animam ſimul aſſumpſiſſe in vnitatē pſone. qđ hoꝝ potius concedendū ſit ſcz q̄ pſona pſonaz. vel natura naturā. vel pſona naturā. vel natura pſonā aſſumpſerit. Et an ita cōueniat dici diuinā naturam eſſe incarnatā: ſicut deus incarnatus et verbū incarnatuz ſane dicit̄. Hec inq̄ſitio ſiue querendi ratio. iuxta ſacraꝝ autoritatū teſtimonia ptim implicita atq3 pplexa. ptim v̄o explicita eſt et apta. Certū eſt em̄ ⁊ ſine ambiguitate verū q̄ nō natura pſonā. nec pſona pſonam. ſed pſona naturam aſſumpſit. quod ſanctorū ſubditis comprobat̄ teſtimonijs ⁊ aſtruit̄ documētis. Ait em̄ Auguſti. in li. de fide ad petrū. De⁹ vnigenit⁹ dum ꝯciperet̄ veritatem carnis accepit ex virgine. et cum naſceret̄ integritatem v̄ginitatis ſuauit in matre. et paulo poſt. Sic deus humanā naurā in vnitatem pſone ſuſcepit. q̄ ſe humiliās p miſericordiaz incorrupte virginis vteruz ex ea naſciturus impleuit. Formā ergo ſerui. id eſt naturā ſerui in ſuaz accepit ille deus pſonam. Item Deus verbū nō accepit pſonam hominis ſed naturaz. Itē. Dei filius vnigenitus vt carnē hois animāq3 mundaret ſuſceptione carnis animeq3 rationalis incarnatus eſt. His alijſq3 pluribus autoritatib⁹ euidēter oſtenditur. non nrtura perſonam, nec pſo-

DI V

Ex illa q̄ſtio ꝯperta eſt.

Auguſti.

nā perſonam. ſed perſonam naturam acce-
De pte queſtionis ꝑplexa.
piſſe. De quarto vero queſtionis articulo
vtrum ſcilicet natura naturam aſſumpſe-
rit: ſcrupuloſa etiam inter doctos queſtio
eſt. Quia et in hoc plurimum diſſentire vi-
dentur. qui autoritate preclari. alijs do-
ctiores in ſacra pagina extiterunt. nec tan
tum alij ab alijs. verum etiā idem a ſeipſis
diſſonare videntur ſicut ſubiecta capitula
De toletano cōcilio hic ponit ea quibus innui videtur naturam non accepiſſe naturam.
docent. Legitur enim in concilio toletano
viij. traditum ſic. Solum verbum caro fa-
ctum eſt: et habitauit in nobis. et cum tota
trinitas operata ſit formationem ſuſcepit
hominis. quoniam inſeperabilia ſunt ope-
ra trinitatis. ſolus tamen filius accepit ho-
minem in ſingularitatem perſone. non vni
tatem diuine nature. id eſt quod eſt propri
um filij non quod cōmune eſt trinitati. Itē
in concilio. xj. toletano. Unius ſubſtanite
credimus deum patrem et filium et ſpiritū
ſanctum. non tamen dicimus vt huius tri-
tatis vnitatem Maria virgo genuerit.
ſed tantum filium qui ſolus naturam no-
ſtram in vnitatem ſue perſone aſſumpſit.
Incarnationem quoque huius filij dei to-
ta trinitas operata eſſe credenda eſt. So-
lus tamen filius formam ſerui accepit in-
ſingularitatem pſone. His inſinuari vide-
tur ꝙ perſona tantū naturam. non natura
naturam aſſumpſerit Si eñ quod cōmune
eſt trinitati non accepit hominez. ergo non
natura diuina que cōmunis eſt tribus pſo
nis. Cui videtur obuiare quod Aug⁹. ait i
Hic ponit ea quibus pbatur non accepiſſe naturaz
libro de fide ad Petruz. Nec diuinitas in-
quit xpi aliena eſt a natura patris. ſm illō
In principio erat verbum. nec humanitas
eius aliena ē a natura matris. ſm id ꝙ ver-
bum caro factum eſt. Illa enim natura que
ſemp genita manet ex patre naturaz nr̄am
ſine peccato ſuſcepit vt naſcereť ex virgine
Hac autoritate videť tradi ꝙ diuina natu-
ra humanā ſuſcepit. Ubi vehementer mo-
ueri poſſumus ꝙ eam genitam etrrnaliter
ex patre dicit. niſi forte natura pro perſona
hic accipiať. alioquin ſi dixerimus naturā
tribus pſonis communem genitam eſſe oc
currunt nobis ex aduerſo que in tractatu ď
trinitate diſſeruimus. vbi diximus non na
tura naturam. ſed perſona perſonam genu
iſſe. Quia ſi natura genuiſſet naturam cum
vna eademq́ʒ ſit natura trinitatis. eadē res
ſeipſam genuiſſet. Quod Aug⁹. fieri poſſe
negat. Sed alibi certum reperimus docu-
mentum. quo natura naturam aſſumſiſſe
monſtrať. Ait eñ Auguſti. in primo libro
de trinitate. Etiam ſeipſo chriſtus factus
eſt minor formaz ſerui accipiens. Neq́ʒ eñ
ſic accepit formā ſerui vt amitteret formaz
dei. in qua erat equalis patris. vt et in for-
ma ſerui et in forma dei idē ipſe ſit vnigeni
tus filius patri. q̄ forma dei accepit for-
maz ſerui. Si autem forma dei formam ſer
ui accepit ſine dubio natura naturaz acce-
pit. Forme eñ nomine natura ſignificatur.
Quid forme noīe intelligatur.
vt Auguſtinus euidenter docet in libro de
fide ad Petrū. Cuz iquit de chriſto audis
quia in forma dei erat. oportet te agnoſcere
firmiſſimeq́ʒ tenere in illo forme nomine na
turalem plenitudinem debere intelligi. In
forma dei ergo erat. quia in natura dei pa-
Hylarius.
tris ſemp erat de quo natus erat. Hylari⁹
quoq́ʒ in. xij. libro de trinita. ita ait. Eſſe in
forma dei non alia intelligētia eſt q̄ʒ in dei
manere natura. Didiciſti nomine forme in
telligentiaz fieri nature. et audiſti ꝙ forma
dei formā ſerui ſuſcepit. Unde conſequēs
eſt ꝙ natura diuina naturā humanaz ſuſce
Hierony.
pit. Quod etiam Hiero. in explanatione fi
dei euidenter inſinuat inquiēs. Paſſus eſt
filius dei nō putatiue ſʒ vere. ſm illud. paſ
ſus eſt qď pati poterat. i. non ſm illam ſub-
ſtantiam que aſſumpſit. ſed ſm illā que aſ-
ſumpta eſt. Ex quo apparet diuinā ſubſtan
tiam aſſumpſiſſe humanā. Ex verbis autē
Auguſtini ſuperius poſitis adhibita dili-
gentia innui videť ſolum verbū carnem fa
ctum. et naturam ſolum ſuſcepiſſe humanā
et diuinam naturaz eandem accepiſſe. Ait
eñ Trinitas nos ſibi recōciliauit ꝑ hoc ꝙ
ſolum verbum carnē ipſa trinitas fecit. In
quo ſic veritas incōmutabilis manet diui-
ne humaneq́ʒ nature. vt ſicut vera ſemp eſt
eius diuinitas quam de patre habet. ita ve
re ſemp et incōmutabilis ei⁹ ſit humanitas
quam ſibi vnitam ſumma diuinitas gerit.
Ecce et ſolum verbum dixit carnem factū
et humanitatem diuinitati vnitam. Idem
quoq́ʒ ſuperius dixit ſeruilem formam a ſo
lo filio ſuſceptam quam tota trinitas fecit.
Iam facile eſt agnoſcere q̄ʒ diuerſa ⁊ mul-
tiplicia ſup queſtione ꝓpoſita autores tra-
diderunt. Ideoq́ʒ poſteriores ea legentes
varias atq́ʒ contrarias ex predictis occaſio
nem ſumentes ꝓmunt ſententias.

Quid de hoc tenendum ſit. b

Nos autez omnis
mendacij et contradictionis notam a ſa-
cris paginis ſecludere cupientes. orthodo-
xis patribus atq́ʒ catholicis doctoribus

nulla praue intelligentie ſuſpitõne notatis
conſentimus dicentes. et perſonam filij aſ-
ſumpſiſſe naturã humanã. et naturaʒ diui-
nã humane nature in filio vnitaʒ. eamqꝫ ſi-
bi vniſſe vel aſſumpſiſſe. Unde et vere in-
Determinatio autoritatum. carnata dicit᷑. Qꝫ vero dicit᷑ ſolus filius for
mã ſerui accepiſſe. ꝑ hoc non excludit᷑ diui
na natura ab acceptione ſeruilis forme. ſed
alie due perſone pater ſcʒ et ſpiritusſanctuſ
Item et illud aliud. ſcʒ id qđ eſt proprium
filij nõ quod cõmune eſt trinitati: hominẽʒ
accepit. ſic oportet intelligi. id eſt proprie
in hypoſtaſi filij non tribus communiter ꝑ
ſonis. diuina natura humanam naturaʒ ſi
bi vniuit Qui ſenſus ex verbis Johannis
Jo. dam. damaſceni confirmatur qui totam diuinaʒ
naturam in vnam hypoſtaſim incarnataʒ
eſſe euidenter aſſerit dicens. In humana-
tione dei verbi aimus omnem et perfectaʒ
naturam deitatis in vna eius hypoſtaſeon
incarnatam eſſe. id eſt vnitam humane na-
ture et non partẽ parti. Omni. n. humane
nature aimus eſſe vnitam omnem deitatis
naturam vel ſubſtantiam. Item. Eadem
eſt natura in ſingl'a hypoſtaſeon. id eſt per
ſonarum. et quando dicimus naturam ver
bi incarnatam eſſe ſm beatos ſcilicet ſm
Athanaſium et Cyrillum. deitateʒ dicimꝰ
eſſe vnitam carni. et vnam naturaʒ dei ver
bi incarnatã confitemur. Verbum auteʒ et
qđ cõmune eſt ſubſtãtie poſſidet. et qđ pro
prietatis eſt habens hypoſtaſeos. i. ꝑſone
Ex his manifeſte oſtendit᷑ ꝙ natura diui-
na incarnata eſt Uñ et eadẽ vere dicitur ſu
ſcepiſſe humanam naturam.

An diuina natura debeat dici caro facta. c

Sʒ queritur vtrũ
eadem diuina natura debeat dici caro fa-
cta ſicut verbum dicitur caro factũ. Si eñ
idẽ eſt incarnari qđ eſt carnem fieri; videri
poteſt ita debere dici ꝙ ſit caro facta ſicut
dicitur incarnata. Ad quod dicimus q̃a ſi
Reſpõſio. illud dictum in ſacra ſcriptura reperiretur.
ex eadem intelligentia acciperet᷑ qua cum
dicitur incarnata. Sʒ quia illud autoritas
ſubticuit. atqꝫ locutionis modus nimiam
videretur facere expreſſionem: ſi natura di
uina diceretur caro facta. melius ſilere hoc
puto vel negare q̃ꝫ temere aſſerere. ne ſi il-
lud dicatur. conuertibilitas nature in na-
turam ſignificari putetur. Ex premiſſis in
dubitabilit᷑ ꝯſtat ꝙ ꝑſona verbi ſiue natu-
ra hoĩs naturã. ſ. carnem et aĩam aſſumpſit
ſed nõ ꝑſonam hoĩs. Si aũt natura diuina
naturam hoĩs accepit. quare non dicit᷑ fa-
cta homo vel eſſe homo ſicut verbum dei?
Ad qđ dici põt ꝙ dei filius dicit᷑ factus hõ Reſpõſio.
vel eſſe hõ. nõ ſoluʒ qꝛ hoĩem aſſũpſit. ſʒ q̃a
ipm in vnitatem et ſingularitatẽ ſui et ꝑſo-
ne accepit. Natura autem diuina hoĩem q̃
dem accepit. i. hominis formaʒ ſibi vniuit
ſed nõ in ſingularitatẽ et vnitateʒ ſui. Ser-
uata eñ ꝓprietate ac diuerſitate duarũ na
turarum ꝑſone ſingularitas extitit. Ideo-
qꝫ nõ ſic dicit᷑ diuina natura eſſe homo. vel
facta homo: ſicut dei filius. Quidam tñ in
differenter vtrũqꝫ concedunt.

Quare nõ accepit perſonam hoĩs cũ hominẽ acceperit. d

Ideo vero non ꝑ-
ſonaʒ hominis aſſumpſit. qꝛ caro illa ⁊ ani
ma illa non erant vnita in vnã ꝑſonã quaʒ
aſſumpſerit. qꝛ non ex illis cõſtabat ꝑſona
quando illis vnitum verbum eſt. Nam ſi-
bi inuicem ſunt vnita ſimul cum verbo Al
tera tamen vnione inuicem vnita ſunt illa
duo. ſcilicet anima et caro. alia vnione ver
bo vnita ſunt. Quia alia eſt vnio anime il-
lius ad carneʒ. ⁊ alia eſt vnio verbi ad ani
mã illam et ad carnẽ Nõ ergo accepit v̾bũ
dei perſonã hominis ſʒ naturã. qꝛ non erat
ex carne illa et anima illa vna compoſita ꝑ
ſona quã v̾bum accepit. ſʒ accipiendo vni-
uit et vniendo accepit.

Contra hoc opinio qua probare q̃dam volunt perſonam accepiſſe ꝑſonam. e

Hic a quibuſdam
opponit᷑ ꝙ ꝑſona aſſumpſit ꝑſonam. Per
ſona eñ ẽ ſubſtãtia rõnalis indiuidue natu
re. hoc aũt eſt anima. Ergo ſi animã aſſum
pſit. et ꝑſonam. quod ideo nõ ſequit᷑. quia
anima non eſt ꝑſona quãdo alij rei vnita ẽ
ꝑſonaliter: ſed quando per ſe eſt. abſoluta
eñ a corpore ꝑſona eſt ſicuti angelus. Illa
autẽ anima nunq̃ꝫ fuit q̃n eſſet alij rei con-
iuncta. Ideoqꝫ non ea aſſumpta. ꝑſona eſt
aſſumpta. Aliter quoqꝫ nitunt᷑ ꝓbare v̾bũ Alia ꝓbatio.
dei aſſumpſiſſe ꝑſonã qꝛ aſſumpſit aliqueʒ
hoĩem. Aſſumpſit eñ Jeſum chriſtũ. ergo
aliquẽ hominẽ. Qꝫ auteʒ hominem Jeſum
chriſtum aſſumpſerit: Auguſti. in expoſiti
one ſymboli ſub anathemate tradit dicens

Si quis dixerit atq̄ crediderit hoīem Ieſum xp̄m a filio dei aſſumptū nō fuiſſe anathema ſit. Qui etiā in plurib⁹ ſcp̄ture locis hmōi vtit̄ locutionib⁹. Ille hō a v̄bo dei ē aſſumptus. Ille homo factus eſt xp̄s. Et propheta de homine xp̄o loquens deo ait. Beatus quē elegiſti et aſſumpſiſti ꝛc̄. Ex quibus conſequi videtur. ꝙ aliquis homo aſſumptus ſit a verbo. et ita perſona a pſona ſit aſſumpta. Sed q: hoc nephas eſt dicere aut ſentire. p̄miſſe locutōnes eiſq̄ ſimiles ſ̄m hanc intelligentiā ſane accipi debēt vt homo xp̄us ſiue homo ille ſiue quidam homo dicatur aſſumptus a verbo ſiue vnitus verbo. nō q: hominis pſona ſit aſſumpta vel vnita verbo. ſed q: illa anima et caro illa aſſumpſa ſunt et vnita verbo in quibus ſubſiſtit pſona dei et homīs. vt ad hominis naturā non ad pſonā reſpicias: cū aſſūptū vel vnitū. vel quendā vel aliquem in hmōi locutionibus ſcriptura cōmemorat. Quo circa cū querit̄ ſine ꝓpoſita autoritate an aliquis vel quidā ſit aſſumptus a v̄bo vel vnitus verbo. ſine diſtinctione intelligentie nō eſt hic reddenda reſponſio. quoniam multiplex p̄miſſa eſt queſtio. ꝯ inſtātie querētis ita determinato. ſi de hominis pſona queris. reſpondeo nō. ſi de hominis natura. dico eſt.

Reſponſio d̄terminans p̄miſſas locutōnes.

Iſta eſt diſtinctio quinta hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de pſona aſſumēte. de qualitate nature aſſumpte. et auctore aſſumptionis. mouet et determinat quaſdam dubitationes. Et circa hoc tria facit. Primo enī determinat quaſdā queſtiones p̄ncipales. Scd̄o ſoluit queſtiones q̄ſdā incidentes. Tertio remouet impugnātes. Primū vſq̄ ibi. Sed querit̄. Scd̄m vſq̄ ibi. Ideo vero non pſonā. Tertiū vſq̄ ad finem diſtinctionis In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. quarū prima eſt hec. Perſona pſonā vel natura naturā aſſumpſiſſe nullus ꝯcedit catholice. Hanc magiſter ponēs q̄rit quadrimembrē queſtionem. quarū prima eſt hec Utrū pſona aſſumpſit perſonā. Secunda eſt. vtrum natura aſſumpſit pſonam. Tertia eſt vtrum perſona aſſumpſit naturā. Quarta eſt. vtrum natura aſſumpſit naturā. Et rn̄dendo dicit ad primos tres articulos ꝙ certū eſt ꝙ pſona nō aſſumpſit pſonam. nec natura perſonā. ſed pſona naturā. Sed ad quartū articulū. ſ. an natura aſſumpſit naturā maxime difficile ē rn̄dere. ſ. cum p̄clari doctores ſnīas quaſi contrarias de hoc vident̄ tenuiſſe. Nam ꝙ natura nō aſſumpſit naturā hoc videt̄ ſentire autoritas cōcilij toletani dicens. ꝙ q̄uis incarnationē tota trinitas ſit operata cū opa trinitatis ad extra ſint indiuiſa ſicut ei⁹ ſubſtātia. ſol⁹ tn̄ filius carnē vel naturā aſſumpſit hūanā. Q̄ aūt natura naturā aſſumpſerit: hoc videt̄ ſentire beatus Aug⁹. in de fide ad Petrū dicens. ꝙ iſta natura que ſemp manet genita ex p̄re naturā aſſumpſit humanā. vbi. b. Aug. expreſſe dicit naturā aſſumpſiſſe naturā. Et confirmat idē p. b. Aug⁹. in de fide ad Petrū dicentē. ꝙ cum pſona ſit idem quod natura. videt̄ certe Aug. velle naturā naturam aſſumpſiſſe.

Q̄d magiſter iterū ꝯfirmat autoritatib⁹ ſanctoꝝ Hyla. ꝛ Hiero. quā difficultatē tandē ſoluēs dicit eſſe tenendū ꝙ diuina pſona aſſumpſit humanā naturā. et ꝙ natura diuina hūane nature in pſona filij ſit vnita et ꝙ natura diuina īcarnata ſit. Et q̄uis dicat̄ ꝙ ſolus filius naturā ſeu formā accepit ab hac tn̄ exceptione nō excluditur natura diuina. ſed hoc dicitur ꝙ hmōi aſſumptio in pſona p̄ris vel ſp̄ūſſancti nō ē fcā vnde cū d̄r ꝙ ꝓprium ſit filij ꝙ naturā humanam aſſumpſit talis ſenſus exprimi intendit̄ ꝙ in ꝓpria hypoſtaſi filij ꝛ nō in tribus pſonis deus ſibi humanam naturā vniuit. ꝓ cuius euidētia magiſter allegat autoritatē. Damaſ. que patet in textu. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Licet ſit ꝯcedendū ꝙ diuina natura etiā pſonā filij ſit incarnata. non tn̄ eſt affirmandū ſimpl̄r ꝙ eadem ſit caro facta. Hanc magiſter ponēs querit. Cū natura diuina poſſit dici incarnata an etiā ſit concedendū ꝙ ſit caro facta. ſicut ratione incarnatōis dicit̄ ꝙ verbū caro factū eſt. Et rn̄det ꝙ ſi hmōi locutō natura diuina eſt caro facta: in ſcriptura inueniatur intelligenda eſt vt idē ſit ꝙ incarnata. ſed tamen melius dicit̄ ſimpliciter eſt neganda. ne putet̄ ꝙ natura diuina ſit in carnem ꝯuerſa. q: iſte modus locutionis nimiā videt̄ facere expreſſionē. Et ſubdit querendo. Cū natura diuina aſſumpſit naturam hūanam. quare rōne illius aſſumptionis natura diuina non poſſet dici facta eſſe hō. vel eſſe homo. ſicut verbū dei dicit̄ factū eſſe homo. et eſſe hō ratione illius aſſumptiōis Et rn̄det hoc eſſe ideo. quia natura diuina nō vniuit ſibi naturā humanam in vnitatē nature. ſicut verbū dei vniuit ſibi naturam humanā in vnitate perſone. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Sic p̄uenit verbū dei corporis et aīe vnionē ꝙ nō aſſumpſit aliquā hoīs pſonā Hanc mgr̄ inſinuās dicit ꝙ verbū non aſſumpſit perſonam hoīs. q: caro humana et anima que verbum aſſumpſit nō fecerūt aliquā pſonam an̄ aſſumptionē ſui Sed contra illud obijcit dupl̄r. Primo ſic Uerbū aſſumpſit animā. ſed ex quo illa ſit pſona cū rationalis nature indiuidua ſubſtantia verbum videt̄ aſſumpſiſſe perſonam. Scd̄o ſic. Scd̄m. b. Aug⁹. in expoſitione ſymboli. verbū aſſumpſit hoīem ſ; cū homo ſit perſona videt̄ verbum aſſumpſiſſe pſonam. q̄d eſt ꝯtra p̄dicta. Ad primā obiectionē reſpondet magiſter dicens. ꝙ anima carni vnita non habet rōnem pſone. ſed tn̄ a corpore ſeparata. cum igitur v̄bum n̄ aſſumpſit aīam ſeparatam ſed coniunctā. videtur vt p̄us non aſſumpſiſſe pſonā Et in hoc ꝙ magiſter dicit aīam eſſe pſonam nō tenet̄ a modernis doctoribus. Ad ſ̄m dicit̄: cum dicit̄ verbum aſſumpſiſſe hominē ly homo accipiendū eſt vt eſt expreſſiuū nature. ꝛ nō vt ſignificat pſonam. Et tn̄ in ſpeciali.

De intelligētia harū locutionum deus factus eſt homo. deus eſt hō an his locutiōibus dicat̄ deus factus eſſe aliquid. vel eſſe aliquid. vel non eſſe aliquid.

Ex premiſſis autē emergit queſtio plurimum cōtinēs vtilitatis. ſed nimiū difficultatis atq̄ ꝯplexitatis Cū. n. ꝯſtet ex p̄dictis et alijs pluribus teſtimonijs. oēſq̄ catholici vnanimiter fateant̄ deum factū eſſe hominē. et xp̄m verum deum eſſe. DI. VI.

et verũ hoiem. querit an his locutõib⁹ de⁹ factus ẽ hõ. filius dei factus eſt filius hominis. deus eſt homo. et homo ẽ deus. dicat deus factus eſſe aliquid. vel eſſe aliquid vł aliquid dicat eſſe deus. et an ita conueniat dici. hõ factus eſt deus. ⁊ filius hominis factus eſt filius dei. ſicut ecõuerſo dicit. et ex his locutionibus non dicit de⁹ factus eſſe aliquid. vel eſſe aliquid. Que ſit intelligentia harũ locutionũ et ſiliũ. In huius ꝓfunditatis reſeratiõe ⁊ ſcrupuloſe queſtõis expoſitõe p̄rimũ differre inueniũtur ſapiẽtes

Q in huius queſtionis expoſitiõe differũt ſapientes

Quorundã ſententiã refert. b

Alij enim dicũt in ipſa verbi incarnatiõe hoiẽ quedã ex anima rõnali et humana carne ꝯſtitutũ. Ex q̃bus duobus ois verus hõ cõſtituit. et ille hõ cepit eſſe deus. nõ quidẽ natura dei. ſ; pſona verbi et deus accepit eſſe homo ille. Concedũt etiã hominẽ illum aſſumptũ a verbo et vnitũ verbo et tamen eſſe verbum. et ea ratione tradunt dictũ eſſe deum factum hominẽ vel eſſe hominẽ. q: deus factus eſt id eſt cepit eſſe quedã ſubſtãtia ex aĩa rationali et humana carne ſubſiſtẽs. et illa ſubſtãtia facta eſt. i. cepit eſſe deus. non tamen demigratione nature in naturã. ſ; vtriuſq; nature ſeruata ꝓprietate factum eſt. vt deus eſſet illa ſubſtantia. ⁊ illa ſubſtãtia eſſet deus. Unde vere dicit deus factus eſt homo. et homo factus eſt deus. et deus eſt homo. et homo deus. et filius dei filius hominis et ecõuerſo. Cũq; dicunt illũ hominẽ ex anima rationali et humana carne ſubſiſtere. non tamen fatent ex duabus naturis eſſe compoſitũ. diuina. ſ. et humana. nec illius partes eſſe duas naturas. ſed animã tantum ⁊ carnem.

Autoritates ponit quibuſ muniũt ſuam ſententiam. c

Et ne de ſuo ſenſu tm̃ loqui putent. hanc ſniã plurib⁹ muniunt teſtimonijs. Ait. n. Auguſtin⁹. in libro de trinitate. Cum legit verbũ caro factum eſt. in verbo intelligo verũ dei filiũ. in carne agnoſco verũ hominis filiũ. et vtrũq; ſimul vnã pſonam deum et hominẽ ineffabilis gratie largitate coniunctũ. Idem in ench. Chriſtus ieſus deus de deo eſt homo autem natus eſt de ſpirituſancto ex maria virgine. Utraq; ſubſtãtia diuina ⁊ hũana filius eſt vnicus dei prĩs omnipotentis. de quo procedit ſpũſſanctus vtrunq; vnus. ſ; aliud propter verbum. et aliud ꝓpter hominẽ. nõ duo filij deus et homo. ſed vnus dei filius. De⁹ ſine initio. homo a certo initio. Idem in eodẽ. Quid natura humana in chriſto homine meruit vt in vnitatem pſone vnici filij dei ſingulariter aſſumpta eſſet. Que bona voluntas. que bona opera p̄ceſſerunt. quibus mereret iſte homo vna fieri pſona cũ deo? Nunquid antea fuit homo. et hoc ei ſingulare beneficiũ p̄ſtitum ẽ vt ſingulariter ꝓmereret deũ. Nempe ex quo homo eſſe cepit: non aliud cepit eẽ homo q̃ȝ dei filius et hic vnicus. et propterea dei verbum. quia eſt ab illo ſuſcepta caro. facta eſt vtiq; deus. vt queadmodum vna eſt pſona quilibet homo anima. ſ. rõnalis ⁊ caro. ita ſit xp̄us vna pſona verbum et homo. Idẽ ſup Johẽm. Agnoſcamus geminã ſubam xp̄i diuinã. ſ. qua equalis ẽ patri. et humanã qua minor ẽ patre. vtrunq; aũt ſimul nõ duo ſed vnus eſt xp̄s. ne ſit q̃ternitas non trinitas deus. Ac p hoc chriſtus eſt deus. anima rõnalis ⁊ caro. Idem quoq; in libro de p̄deſtinatione ſctõꝝ. Ille hõ vt a verbo patri coeterno in vnitatẽ pſone aſſumptus filius dei vnigenit⁹ eſſet vñ hoc meruit? qd bonũ ei⁹ p̄ceſſit? vt ad hanc ineffabilem excellentiã perueniret. Faciente ac ſuſcipiente deo verbo. ipſe homo ex quo eſſe cepit filius dei vnicus eſſe cepit Itẽ homo quicunq; ita gr̃a fit xp̄ianus. ſicut gratia homo ille ab initio fact⁹ eſt chriſtus. Idem in libro. xiij. de trinita. Gratia dei nobis in homine xp̄o ꝯmendat. Quia nec ipſe vt tanta vnitate deo vero coniunctus: vna cũ illo pſona filius dei fieret. vllis eſt p̄cedentibus meritis aſſecutus. ſed ex quo homo eſſe cepit. ex illo eſt et deus. Uñ dictũ eſt. verbum caro factũ eſt. Hylarius quoq; in. x. libro de trinita. ait. Chriſtũ nõ ambigimus eſſe deum verbum. neq; rurſus filium hominis ex anima ⁊ corpe cõſtitiſſe ignoramus. His alijſq; autoritatibus vtunt. qui hominẽ quendã ex anima rationali ⁊ carne compoſitũ dicunt deũ factum ſed gratia. nõ natura. Sola. n. gr̃a habuit ille homo. non meritis vel natura. vt eſſet deus ſiue dei filius. vt haberet omnem ſciẽtiam et potentiã quã habet verbũ. cũ q̃ eſt vna pſona Nec tñ in ſuperioribus legit q; hõ ille ſit vna pſona cũ verbo. et ſit ipſum verbũ. ſed etiam q; aĩa rationalis ⁊ caro eadem pſona ſit. et xp̄s ſit: deus.

Auguſti.

Hylariuſ.

Aliorum ſententia. d

Sũt aũt et alij qui iſtis in pte ꝯſentiunt. ſed dicũt hoiem illuʒ non ex aia rationali et carne tm̃. ſed ex humana et diuina natura. i. ex trib⁹ ſubſtãtijs diuinitate. carne. et aia ꝯſtare. ⁊ hũc ieſum xp̃m fatent̃ et vnã pſonã tm̃ eſſe. añ incarnationẽ ꝟo ſolũmodo ſimplicẽ. ſ3 in icarnatione factã ꝯpoſitã ex diuinitate et hũanitate. Nec eſt ido alia pſona ꝙ̃ prius. ſed cũ prius eſſet dei tm̃ pſona. in icarnatõne facta eſt etiã hois pſona. nõ vt due eſſent pſone ſed vt vna et eadẽ eſſet pſona dei et homis. Perſona ergo q̃ pri⁹ erat ſimplex ⁊ in vna tm̃ natura exñs. in duab⁹ et ex duab⁹ ſubſiſtit naturis. et pſona que tm̃ de⁹ erat. facta eſt etiã ver⁹ hõ. ſubſiſtẽs nõ tm̃ ex aia et carne. ſ3 etiam ex diuinitate. nec tñ pſona illa debet dici facta pſona. ꝗ̃uis dicat̃ facta pſona homis. Facta eſt igit̃ illa pſona (vt q̃buſdã placet) quiddã ſubſiſtẽs ex anima et carne. ſed nõ eſt facta pſona vel ſubſtantia vel natura. et inq̃ʒtum eſt illa ſubſiſtens: cõpoſita eſt. Inquantũ autem verbum eſt: ſimplex eſt.

Autoritates etiam ponit que hãc probant ſententiam. e

De hoc Aug⁹. in libro ſentẽ. ꝓſperi ait. Modis oib⁹ approbare ꝯtendimus ſacrificiũ eccleſie duob⁹ conſtare. duob⁹ confici. viſibili elementoꝝ ſpecie. et inuiſibili dñi noſtri Ieſu xp̃i carne et ſanguine. ſacramento et re ſacri. i. corpore xp̃i. ſicut xp̃i pſona conſtat ⁊ ꝯficit̃ ex deo et hoie. cũ ipſe xp̃s verus ſit deus ⁊ verus homo. Quia omnis res illaꝝ rerum naturam et veritatẽ in ſe continet ex q̃bus cõficit̃. De hoc eodẽ Ioh. damaſcen⁹. In do-
Jo.dam. mino nr̃o Ieſu xp̃o duas quidem naturas cognoſcim⁹. vnã autẽ hypoſtaſim ex vtriſq3 compoſitaʒ. Incarnatus eſt ergo xp̃us ex virgine aſſumẽs primitiaʒ nr̃e maſſe. vt ipſa extiterit i carne hypoſtaſis. que dei ꝟbi hypoſtaſis ꝯpoſita et facta fuerit: q̃ prius ſimplex erat verbi hypoſtaſis. Cõpoſita ꝟo ex duobus pfectis naturis. deitate ⁊ humanitate. et ferat ipſa diuine ꝟbi dei filiationis characteriſticũ et determinatiuũ idioma. ſm q̃ diuiſa eſt a patre et ſpiritu ſancto. et carnis characteriſtica et determinatiua idiomata. ſm que differat a matre et reliquis hominbus. Item. Unã hypoſtaſim filij dei confitemur in duabus naturis pfecte ſe habentib⁹ deitatis ⁊ humanitatiſ et icarnatã eſſe eadẽ hypoſtaſim. et has duas naturas cuſtodiri et manere i ipſo poſt vnioneʒ non ſeorſum et ſm ptes ponentes ſingulã. ſed vnitas inuicẽ in vnã compoſitam hypoſtaſim. ſubſtantialẽ. n. inquimus vnionẽ. ſ. verã et nõ ſm fantaſiaʒ. ſubſtantialẽ aũt nõ duabus naturis pficientibus alterã. ſ. vnã compoſitaʒ naturã. ſ3 vnitas inuicẽ in vnã hypoſtaſim ꝯpoſitã filij dei ⁊ manere eandẽ ſubſtantialẽ differentiã determinamus. Ex creabile manſit creabile. et q3 increabile increabile. et mortale mortale. ⁊ immortale imortale. et circũſcriptibile circumſcriptibile. et incircũſcriptibile incircũ-
ſcriptibile. et hoc quidem refulget miraculis. De hoc etiam Aug⁹. in libro de trinitate ait. Auguſti. Quemadmodũ ſm deitateʒ vna eſt patris filijq3 natura. ita etiam iuxta humanitatẽ. eadem eſt matris et filij vna natura. Ex vtraq3 ergo ſuba ⁊ diuinitatis ⁊ humanitatis vnus atq3 ideʒ eſt deus. dei ⁊ hois filius Jeſus xp̃s. vt verus deus ita etiam homo verus. Ideʒ etiã in lib. xiij. de trinitate. Sic deo ꝯiungi potuit humana natura. vt ex duabus ſubſtãtijs fieret vna pſona. Ac p hoc iã eſt ex tribus. deo. anima et carne. His alijſq3 pluribus autoritatib⁹ ſe muniũt qui dicũt perſonã xp̃i ꝯpoſitã eſſe vel factã ſiue conſtantẽ ex duabus naturiſ ſiue ex tribus ſubſtantijs.

Tertia aliorum ſententia. f

Sũt etiam alij qui in incarnatiõe verbi nõ ſolũ pſonã ex naturis ꝯpoſitaʒ negant. verũetiam hoiem aliquẽ ſiue etiã aliquã ſubſtantiã ibi ex aia et carne compoſitã vel factam diffitent̃. Sed ſic illa duo. ſ. aiam et carnẽ verbi pſone vl' nature vnita eſſe aiunt. vt ñ ex illis duob⁹ vel ex his tribus aliqua natura vel pſona fieret ſiue componeret̃. ſed illis duob⁹ velut indumento verbũ dei veſtiret̃. vt mortaliũ oculis cõgruenter appareret. Qui iõ dicit̃ verus factus hõ. q2 veritateʒ carnis et aĩe accepit. Que duo etiã in ſingularitatẽ vl' vnitatẽ ſue pſone accepiſſe legit̃. non quia illa duo vel aliqua res ex illis compoſita ſit vna pſona cũ verbo. vel ſit verbum ſed q2 illis duobus accedẽtibus ꝟbo: nõ ẽ pſonaꝝ numerus auct⁹ vt fieret q̃ternitas in trinitate. et q2 ipſa pſona verbi que prius

erat ſine indumēto. aſſumptiōe indumenti non ē diuiſa vel mutata. ſ; vna eadēq; immutata ꝑmanſit. Qui ſm habitū deū ⁊ hoiez factū dicūt. Accipiēdo eni hoiem dictus ē deus. factus eſt hō. ⁊ ꝓpter acceptū hominē dicit deus vere eſſe hō. ⁊ ꝓpter aſſumētem deū dicit homo eſſe deus. Nā ſi eſſentialiter inquiūt illi deus eſſe hō. vel homo eſſe deus intelligeretur. tunc ſi deus aſſumpſiſſet hoiem i ſexu muliebri. ⁊ mulier eſſentialiter deus eēt. ⁊ ecōuerſo. At potuit deus aſſumpſiſſe hoiem in ſexu muliebri potuit ergo mulier eſſe deus ⁊ ecōuerſo.

Autoritates inducit quib⁹ hec ſententia roboratur. G

Ne autez et iſti de

ſuo ſenſu influere videantur: teſtimoniis i mediū ꝓductis. quod dicūt cōfirmāt. Ait
Auguſti. enī Auguſtin⁹ in libro de grā noui teſtamēti. Sicut nō auget numerus ꝑſonaꝝ. cum caro accedit anime vt ſit vnus hō. ſic non auget numerus ꝑſonarū cum homo accedit verbo vt ſit vnus homo xp̄s. Legitur itaq; deus homo. vt intelligamus hui⁹ ꝑſone ſingularitatē. nō vt ſuſpicemur in carnē mutatā diuinitatē. Idē quoq; tractās illud verbū apoſtoli. Habitu inuentus eſt vt hō. manifeſte oñdit deū dici factum eſſe hoiem. vel eſſe hoiem ſm habituz. in libro lxxxiij. queſtionū: ita inquiēs. Multis modis habitū dicim⁹. vel habitū animi ſicut diſcipline ꝑceptionē vſu firmatā. vel habitū corꝑis. ſicut dicim⁹ aliū alio validiorez vel habitū coꝝ que membris accomodāt extrinſecus. vt cū dicimus aliquē veſtitū vel calciatū. ⁊ hmōi. In omnib⁹ generib⁹ manifeſtū eſt in ea re dici habituz que accidit vel accedit alicui. ita vt eā poſſit etiam nō hr̄e. Hoc aūt nomē ductū ē ab illo verbo qđ eſt hr̄e. Habitus ḡ in ea re dicit que
Prima ſpēs habitus. nobis vt habeat accidit vel accedit. Verūtamen hoc intereſt. q2 quedā coꝝ q̄ accidunt vel accedunt: vt habitū faciāt nō mutant. ſed ipſa mutant in ſe integra ⁊ inconcuſſa manentia. ſicut ſapia accedens homi
Secunda. nō ipſa mutat. ſed hominē mutat. quez de ſtulto ſapientē facit. Quedam vo ſic accedunt vel accidūt vt mutent ⁊ mutentur vt cibus qui amittēs ſpeciē ſuā in corpus vertitur. ⁊ nos cibo refecti: ab exilitate atq; lā
Tertia. guore in robur atq; valentiam mutamur. Tertiū genus eſt cū ea que accidūt vel accedūt. nec mutant ea quibus accidunt nec ab eis ipſa mutant. ſicut ānulus poſitus i digito. qđ genus rariſſime reꝑitur. Quar-
Quarta ſpecies congruit huic compationi. tū genus eſt cū ea que accidūt vel accedūt mutant nō a ſua natura. ſed aliā ſpeciem ⁊ formā accipiunt. vt eſt veſtis que deiecta atq; depoſita nō habet eā formā quam ſumit induta Induta. n. membris accipit formā quam nō habebat exuta. quod genus congruit huic compationi. Deus enī fili⁹ ſemetipm̄ exinaniuit nō formā ſuaz mutās ſed formā ſerui accipiens. neq; conuerſus aut tranſmutatus in hominē amiſſa incommutabili ſtabilitate. ſed in ſimilitudine hominū factus eſt ipſe ſuſceptor veruz hominē ſuſcipiendo habitu inuentus eſt vt hō. id eſt. habendo hoiez inuent⁹ eſt vt homo nō ſibi ſed eis quibus i homie apparuit. Ex aūt dicit vt homo veritatē exp̄mit. nomie ḡ habitus ſatis ſignificauit apl'us qualiter dixerit in ſimilitudinē hoiuz factus. q2 nō trāſfiguratiōe in hoiem. ſed habitu factus eſt. cuz indut⁹ eſt hoiem quem ſibi vniens quodāmodo atq; conformās imortalitati eternitatiq; ſociaret. Non ḡ oportet intelligi mutatū eſſe verbū ſuſceptione homis. ſicut nec mēbra veſte induta mutant. q̄uis illa ſuſceptio ineffabiliter ſuſceptuz ſuſcipienti copularet. His vbis apte innuere videt Aug. deū dici factū hominez ſm habi
Auguſti. tum. Qui etiam ipſius incarnationis modum volens exprimere querētibus in. iij.
De mō incarnationis. lib. de trinit. ait. Si querit ipſa incarnatio quomō facta ſit: ipſum verbū dei dico carnem factū. i. hoiem factū. Non tamen in h̄ q̄ factuz eſt conuerſū atq; mutatū. ſed carne vt carnibus congruent appareret indutū. Ita ſane factū vt ibi ſit non tm̄ vbū dei ⁊ homis caro. ſed etiaz rōnalis homis aīa Atq; hoc totū ⁊ deus dicat ꝓpter deuz. et homo ꝓpter hominē. Quod ſi difficile intelligit. mens fide purget a peccatis abſtinendo ⁊ bona operando. difficilia enī ſunt hec. Idem in li. de fide ad Petꝝ. Dei fili⁹ cū ſit deus eternus ⁊ verus. ꝓ nobis fact⁹ ē homo verus et plenus. In eo verus. q2 verā habet deus ille humanā naturaz. In eo vero plenus. q2 ⁊ carnem humanam ſuſcepit ⁊ animā rationalē. Item. Nō aliud fuit illa dei ſummi ſuſceptio vel exinanitio niſi forme ſeruilis. i. nature humane ſuſceptio. vtraq; ergo eſt in chriſto forma. quia vtraq; vera ⁊ plena eſt in chriſto ſubſtantia. diuina ſcz ⁊ humana natura. Idē in libro ꝯtra Maximinū. Cum eſſet ꝑ ſeipſuz inuiſibilis. viſibilis in homine apparuit. quem de femina ſuſcipere dignatus ē. Idez

in codē. Nos xp̄m dn̄m verū hominez ſuſcepiſſe credimus. ꝛ in ipſo viſibiliter inuiſibilem hominibus apparuiſſe. In ipſo inter homies ꝯuerſatū fuiſſe. In ipſo ab hominibus humana pertuliſſe. In ipſo homines docuiſſe. Hylarius quoqꝫ in. x. lib. de trini. ait. Quomodo dei filius nat⁹ ex maria eſt niſi ꝙ verbū caro factū eſt. ſcꝫ ꝙ filius dei cum in forma dei eſſet: formam ſerui accepit. Unum tamen eundemqꝫ nō dei defectione ſed hominis aſſumptione ꝓfitemur. ꝛ in forma dei ꝓpter naturā diuinam et in forma ſerui ex conceptione ſpūſſancti ſm̄ hoīs habitū repertū fuiſſe. non fuit habitus ille tm̄ homīs. ſed vt hominis. neqꝫ caro illa caro peccati. ſed ī ſimilitudine carnis peccati. Audiſtis tres ſm̄ diuerſos poſitas ſententias. et pro ſingulis inducta teſtimonia. — Hylarius.

Iſta eſt diſtinctio ſexta huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝙ̄ egit de filij dei incarnatione. ſ. de conditionibus conſtituentibus actum vnionis. incipit agere de conditionibus actum vnionis conſequentibus. Et circa hoc tria facit in hac et in ſe. diſtin. Nam primo ponit quinqꝫ queſtiōes. Secundo recitat varias opiniones. Tertio dat queſtionum motaruꝫ ſolutiones. Primū facit vſqꝫ ibi. Alij autē dicunt. Scd̄m abinde vſqꝫ ad finē diſtinctionis Tertium vͦo facit ꝑ totam ſequentē diſtin. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quaꝝ prima eſt hec. Ad hmōi queſtiones. ſcilꝫ an deus factus eſt homo vel homo factus ſit deus ꝛ cōſimiles. difficulter poſſunt dari reſponſiones. Hāc magiſter ꝓbans dicit. ꝙ ex dictis p̄cedentibus emergūt queſtiones difficiles ꝛ dubie. Quaꝝ prima eſt hec. Cuꝫ dicit̄ filius dei factus eſt homo. et deus eſt homo. et homo eſt deus. Utrum deus factus eſt aliquid. vel aliquid dicatur eſſe deus. Secunda eſt. Utruꝫ bene poſſit dici Homo factus eſt deus. ſicut bene dr̄ econuerſo. Deus homo factus eſt. Et reſpondet dicens ꝙ difficile eſt ad hmōi queſtiones reſpōdere: cū multi doctores videant̄ in eaꝝ ſolutionibus diſcordare. ꝛ ſic dimittit eas abſqꝫ vlteriori reſponſione vſqꝫ ad diſtinctionē ſequentē. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Tres ſunt antiquorū opiniones de eterni verbi incarnatione. Has magiſter recitans non diſcutit. ſed eaꝝ diſcuſſiones legentibus derelinquit. Quarum opinionū prima dicit. ꝙ aīa et corpus xp̄i ordine non tp̄is. ſed nature prius fuerunt ad inuicē vnita ad conſtituendū hominē. ꝛ ſic homo ex eiſdem cōſtitutus fuit a verbo aſſumptus. ꝛ qꝛ homo eſt nomē ſuppoſiti. iō opinio dicit duo ſuppoſita eſſe in xp̄o. vnum creatuꝫ quod ē homo ſubſiſtens in natura humana. aliud increatum verbum ſubſiſtens ī natura diuina. ꝛ ꝗuis ſic in chriſto ponat duo ſuppoſita. in ipſo tamen non ponit niſi vnam ꝑſonam. qꝛ ſuppoſitum creatum ſcꝫ homīs non dicit eſſe ꝑſonam. illa de cauſa ꝙ ꝑſona dicit ſuppoſitum ad dignitateꝫ ꝑtinens. Cū igit̄ ſuppoſitum creatū ī chriſto ſit vnitum ſuppoſito diuino ſeu digniori. ꝑſoneitas in chriſto ſolum accipienda ē a ſuppoſito digniori. ſ. diuino ꝛ non humano. Item iſta opinio dicit. ꝙ ꝓprietas vnius ſuppoſiti in xp̄o nō dicit̄ de altera abſolute. ſed tm̄ cum quadā reduplicatione. Ita ſm̄ iſtam opinionē tales ꝓpoſitiōes non ſunt concedende. Iſte homo demonſtrato xp̄o ē eternus. niſi addatur inquātuꝫ deus. ꝛ ſimiliter iſta Iſte homo eſt mortuus demonſtrato eodem. niſi addatur inq̄tum homo. Iteꝫ opinio hec dicit. ꝙ perſona verbi non fuit magis compoſita poſt incarnationem verbi ꝙ̄ an̄. cum homo aſſumptus ſm̄ ipſaꝫ nō pertineat ad vnitatē perſone diuine Iſta omnia probat magiſter particulatim octo doctoꝝ autoritatib⁹ Secunda opinio quā magiſter recitat. ponit primo ꝙ corpus ꝛ anima xp̄i fuerunt prius natura. et non tempore vnita. non tm̄ ad conſtitutionem ſuppoſiti ſed tm̄ ad conſtitutioneꝫ nature humane. ꝛ ſic a verbo ſimul fuerunt aſſumpta. Secūdo ponit ꝙ in chriſto non eſt niſi vnum ſuppoſitum ſeu vna ꝑſona ſubſtans duabus naturis. Tertio ponit ꝙ ꝓpter vnionem ſuppoſiti in duplici natura poſſint de xp̄o vere p̄dicari nomina ſignificantia ꝓprietates vtriuſqꝫ nature. vt dicendo. Deus eſt paſſus. iſte homo eſt eternus. ꝛ ſic de alijs. Quarto ponit ꝙ perſona verbi poſt incarnationē facta eſt compoſita. que p̄us erat ſimplex. ita intelligendo ꝙ perſona verbi que ante ī carnationē ſubſiſtebat tm̄ in vna natura. poſt incarnationem ſubſiſtit in duabus. Et iſta oīa magiſter ꝓbat diuerſis ſanctoruꝫ autoritatibus. Tertia opinio ponit primo: ꝙ anima chriſti et corpus chriſti diuiſa ab inuicem ſine vlla compoſitiōe inter ſe verbo fuerunt vnita ſeu a verbo aſſumpta. ita ꝙ ſm̄ eam cum dicit̄ filius dei aſſumpſit naturam. locutio intelligenda ē materialiter vt ſit ſenſus. filius dei aſſumpſit naturam humanā. i. aſſumpſit ꝑtes humane nature. que dicunt̄ humana natura ſicut partes dom⁹ dicunt̄ domus Secundo ponit ꝙ anima ꝛ corp⁹ fuerunt vͥbo vnita ſolū accidētalit̄ ꝑ modū extrīſeci habitus. ſicut veſtis vnit̄ corpori. Tertio ponit ꝙ anima xp̄i ꝛ corpus non ꝑtineant ad ꝑſonalitatem vͥbi ſed extrinſece ſe habent ad illam. ſicut indumentum ad hominem. Quarto conſequenter ponit ꝙ in xp̄o ſit vna ꝑſona tam ſimplex poſt incarnationē ſicut an̄ ꝛ iſta omnia fultiant̄ autoritatibus doctorū que patent ī textu. Et ſubdit poſtea quattuor genera habituū. eliciens exinde qualiter verbum dei ſit in carne ꝛ in aīa quaſi habitu indutū.

Poſitis ſentētijs ꝓbatiſqꝫ teſtionijs intelligētias ꝓpoſitarū locutionū exequitur ſm̄ ſingulas ſentētias. ꝛ p̄us ſm̄ primā. a

Secundū primā vͦo dicit̄ deus factus hō et homo factus deus. qꝛ de⁹ cepit eſſe quedā ſubſtātia rationalis que an̄ nō fuerat. et illa ſuba cepit eſſe deus. ꝛ hoc gratia nō natura vel meritis habuit. Un̄ recte dicit̄ xp̄s inq̄tū homo p̄deſtinatus eſſe filius dei. Huic autē ſnīe opponitur. Si illa ſubſtantia cepit eſſe deus. ꝛ deus illa. Quedaꝫ ergo ſubſtantia eſt deus que nō ſemꝑ fuit deus. ꝛ quedaꝫ ſubſtantia eſt deus que non eſt diuina ſubſtantia. ꝛ deus eſt aliquid quod non ſemꝑ fuit. Quod et illi concedunt Origenis teſtimonio innitētes qui ait. Factus eſt ſine — DI. VII — Que opponit̄ur huic ſnīe. — Super ep̄las ad romanos

dubio id quod prius non erat. ſed addidit ſm carnē. Scd̄m deuȝ ỽo erat prius. ⁊ nō erat qn̄ nō erat. Alijs quoqȝ pluribus modis illi ſententie pōt opponi. quibus ſupſedemus exercitationis ſtudiū lectori relinquētes. ⁊ ad aliam pperantes.

Hic explanat ſcd̄m ſniaȝ ⁊ earum locutionū ſenſus. b

In ſecunda vo ſen

tentia hui⁹ diſtinctionis talis videꝛ rō: vt cū diciꝛ deus factus ē hō. intelligaꝛ cepiſſe eſſe ſubſiſtens ex duabus naturis vel tribus ſubſtātijs. ⁊ ecōuerſo hō fact⁹ eſt de⁹. qꝛ ſubſiſtēs in duabus naturis cepit eē deus. vel potius hō fact⁹ eſt deus. ⁊ econuerſo diciꝛ. qꝛ deus aſſumpſit hoiem: ⁊ hō aſ-
Auguſti. ſumptus ē a deo. Vn̄ Aug. dicit in lib. de trini. Talis fuit illa ſuſceptio que hoieȝ faceret deum. ⁊ deuȝ hoiem. Variaꝛ autē intelligentia cū dꝛ. deus eſt hō. ⁊ hō ē deus. Diciꝛ em̄ deus eſſe pſona ſubſiſtēs in duabus: ⁊ ex duabus naturis. et perſona ſubſiſtens i duabus ⁊ ex duab⁹ naturis dꝛ eē de-
Q non ē idē dicere naturā vel pſonaȝ us. i. verbū vel natura diuina. Pōt em̄ pdicari pſona ſimplex vel natura ꝺ perſona cōpoſita. Non eſt aūt vt ait Joh. Dama. idē dicere naturā vel pſonam.

Ex quo ſenſu dicunt chriſtum predeſtinatum. c

Iſti dicūt chriſtuȝ

pdeſtinatū inqꝫtum ē hō. i. inqꝫtū eſt ſubſiſtens ex duabus ſubſtātijs. ſ. anima ⁊ carne. Nam qꝫtū ad naturā diuinitatis non ē ipſe pdeſtinatus. Non ḡ inqꝫtum in ea vel ea ſubſiſtit pdeſtinatus ē. ſed inqꝫtū ſubſiſtit in alijs duabus ſubſtātijs. i. in anima ⁊ carne: hoc eſt inqꝫtū eſt homo.

Qualiꝛ exponūt autoritates pme q̄ iſti videnꝛ obuiare ſnie. d

Determinant etiā

autoritates q̄ prime cōueniūt ſnie. et huic videnꝛ ꝯtradicere. vt cū legiꝛ. hō ille aſſūptus a verbo in ſingularitate pſone. vel factus vna pſona cū verbo de natura humana intelligaꝛ: que ỽbo vnita eſt in ſingularitatē pſone. i. ita qꝫ eadē pſona q̄ pri⁹ erat ⁊ ſimplex erat. ſine icremēto nūeri pſonaꝝ etiā imutata pmāſit liceȝ cōpoſita. Cōpoſitionis ỽo huius aliā dicunt eſſe rōnem qꝫ ſit in alijs hominibus. qꝛ huius ex trib⁹. aliorū ex duabus ſubſtātijs eſt compoſitio. Negant quoqȝ naturā humanā eſſe perſonā vel dei filiū. et ſicut vnū eundēqȝ dicūt eſſe hominē ⁊ deū. ⁊ filiū homis et filiū dei ita vnū ⁊ idem non aliud ⁊ aliud. ſicut nec alium ⁊ alium.

Quedam ponit q̄ pmiſſis videnꝛ aduerſari. e

Sed his videntur

aduerſari que ſubditis contineꝛ capitulis Ait em̄ Aug⁹ ſup Joh. Aliud ē ỽbū dei. Auguſti.
aliud homo. ſed verbū caro factū eſt. i. hō nō itaqȝ alia verbi. alia eſt hominis pſona qm̄ vtrūqȝ xp̄s ⁊ vna pſona. Idē ad Felicianū. Aliud dei filius. aliud homis filius ſ nō ali⁹. Iteȝ. Dei fili⁹ aliud de pr̄e. aliud de mr̄e. Idē in lib. j. ꝺ trini. Cū fili⁹ ſit ⁊ deus ⁊ hō: alia ſubſtātia deus. alia hō.

Qualiꝛ his reſpondeant. f

Hec auteȝ in hunc

modū determināt. qꝛ cū diciꝛ. aliud ỽbuȝ dei. aliud hō. ſiue alia ſuba deus. alia homo. alterius nature ſignificatur xp̄s eē inqꝫtum eſt homo. ⁊ alterius inqꝫtum ē de⁹. ⁊ aliud natura q̄ eſt homo. aliud natura q̄ ē deus. Vt em̄ ait Joh. Dama. Incōuer- Jo. Dam̄.
ſe ⁊ inalterabiliter vnite ſunt ad inuicē nature. neqȝ diuina diſtante a ppria ſimplicitate. neqȝ humana aut cōuerſa in deitatis naturā. aut in nō exiſtentiā diuiſa. neqȝ ex duabus vna facta compoſita natura. Cōpoſita em̄ natura neutri eaꝝ ex q̄b⁹ cōponiꝛ naturl: homouſia. i. ꝯſubſtantialis eſſe pōt ex alteris pficiēs alteꝝ. vt corp⁹ ex q̄tuor elemētis cōpoſitū. nec ignis nominaꝛ nec aer. nec terra. nec aqua. nec hoꝝ alicui homouſion diciꝛ. Si ḡ ſm hereticos xp̄s vni⁹ cōpoſite nature poſt vnioneȝ extitit. ex ſimplici natura ꝯuerſus eſt i cōpoſitā. ⁊ neqȝ pr̄i ſimplici nature exn̄ti. neqȝ mr̄i eſt homouſios. ⁊ neqȝ de⁹ neqȝ hō denoiabiꝛ ſ xp̄s ſolū. ⁊ erit hoc nomē. ſ. xp̄s non pſone ipſius natura. ſ vnius ſm ipſos cōpoſite nature. Nos aūt xp̄m non vni⁹ cōpoſite nature dogmatizam⁹. ⁊ hoc nomen. ſ xp̄s pſone dicim⁹. nō monotropos. i. vno mō dictū. ſ duaꝝ naturaꝝ eſſe ſignificatiuū ſ. deitatl ⁊ humanitatl. Ex deitate aūt ⁊ humanitate deū pfectū ⁊ hoiem pfectū eun-

dem ⁊ eſſe ⁊ dici. ex duab⁹ ⁊ in duabus na-
turis confitemur. Sic ergo dicitur aliud eſſe
filius dei. aliud filius homīs. q̄ꝛ alterius ē
ſubſtantie vel nature inq̄ꝫtuꝫ eſt filius dei.
alterius inq̄ꝫtuꝫ eſt filius hominis. non ꝙ
ipſe filius dei ⁊ hominis ſit duo illa diuer-
ſa. id ē. due diuerſe nature.

Autoritate confirmat determina
tionem. g

Apte enim Hylari

us in. ix. lib. de trini. ait. Cuꝫ non aliud ſit
filius homīs. neq̄ꝫ aliud filius dei. verbuꝫ
enī caro factū eſt. ⁊ cū ille qui filius dei eſt
ipſe ⁊ homīs ſit filius. requiro q̄s in hoc fi
lio hominis glorificatus ſit? Euidenter di
cit non aliud eſſe filiuꝫ dei. ⁊ aliud filiū ho
minis. Ex quo p̄miſſa roboratur ⁊ approba-
tur determinatio.

Alia etiam verba autoritatum an
notat vt determinet. h

Quod etiā dictum

eſt vtrūq̄ꝫ xp̄s ē: ⁊ vna pſona. mouere po-
Auguſti. teſt lectorē ſicut et illud quod Aug⁹. dicit i
j. li. de trini. Quia forma dei formam ſerui
accepit. vtrūq̄ꝫ deus. vtrūq̄ꝫ hō. Sꝫ vtrū-
q̄ꝫ deus: ꝓpter accipientē deuꝫ. ⁊ vtrunq̄ꝫ
hō ꝓpter acceptū hoīem. Et illud qđ ideꝫ
ait in lib. de bono pſeuerantie. Qui fidelis
ē: i eo veraꝫ naturā humanā credit ſuſcipi-
ente deo verbo ita ſublimatā. vt q̄ ſuſcepit
⁊ qđ ſuſcepit vna eſſet in trinitate perſona.
aſſumptione illa ineffabiliter faciēte perſo-
ne vnius in deo ⁊ hoīe veritatē. Si autem
qui ſuſcepit. ⁊ qđ ſuſcepit vna eſt perſona.
ḡ natura humana cū verbo vna eſt pſona.
Sed hec oīa ex tali ſenſu dicta fore tradūt
vt vtrūq̄ꝫ dicatur eſſe chriſtus et vna pſona
q̄ꝛ in vtroq̄ꝫ vnus chriſtus et vna perſona
Et hic autoritate vtitur vt cōfirmet determinationē. ſubſiſtit. Ita etiā ſuſceptū cū ſuſcipiēte di-
citur vna pſona. q̄ꝛ ſuſceptum ſuſcipienti eſt
ſociatū in vnitate pſone. ⁊ ita ꝙ vnitas p-
ſone pmanſit. nō ita vt caro et aīa ſint vn⁹
deus. q̄ꝛ vt ait Hiero. verbū eſt deus non
caro aſſumpta. Et Ambro. in li. iij. de ſpū
ſancto ait. Aliud eſt qđ aſſumpſit. et aliud
qđ aſſumptum eſt.

Hic quandam ponit autoritatem
que multum videtur huic ſnīe op
poſita. i

Eſt autem et aliud

quod huic ſententie plurimū videtur obuia
re. Ait enī Aug⁹ in lib. j. ꝯtra Maximinū
Chriſtus vna pſona eſt gemine ſubſtātie.
q̄ꝛ ⁊ de⁹ eſt ⁊ hō eſt. nec tn̄ deus vel hō ps
huius ſubē dici pōt. alioquin filius dei de
us anteq̄ꝫ ſuſcipet formā ſerui: non erat to
tus. ⁊ creuit cū hō diuinitati eius acceſſit.
Ecce deū dicit non eſſe partē illius pſone.
Rñſio eorum cum determinatione. Vñ videtur illa pſona nō conſtare ex deo et
homine. Ad qđ etiā illi dicūt illam pſonaꝫ
nō ita ꝯſtare ex deo ⁊ hoīe: quaſi totuꝫ ex
ptibus. Ita enī ptes alicuius totius cōue
niūt. vt ex illis qđ nō erat cōſtituatur. Non
aūt ſic humana ⁊ diuina natura i xp̄o vni
untur. Inexplicabilis enī eſt iſtius vnionis
q̄ nō eſt ptiū rō. Quidā tn̄ noīe dei ibi pſo-
nā ſignificari putāt. q̄ꝛ de tribus agebat p
ſonis: quaꝝ nullā trinitatis ptem eſſe dice
bat: ſicut ps iſtius pſone nō eſt deus. Qđ
ſi de pſona intelligatur: manifeſtū eſt q̄ pſo
na non eſt ps pſone. Poſita eſt diligenter
ſnīa ſcđa ⁊ eius explanatio. cui in nullo vel
in modico obuiāt autoritates in tertia ſnīa
inducte q̄ iam conſideranda eſt.

Tertia ſnīa que ſit p̄miſſarū ꝓpo-
ſitionū intelligētia. k

In hac ergo ſentē-

tia ſic đr deus factus homo. q̄ꝛ hoīeꝫ acce-
pit. ſic đr eſſe hō. q̄ꝛ hoīem habet. vel quia
eſt habens hoīem. ⁊ hō factus deus: q̄ꝛ aſ
ſumptus eſt a deo. ⁊ hō eſſe de⁹. q̄ꝛ habēs
hoīem eſt deus. Cuꝫ ḡ dicitur deus ē homo
vel habitus p̄dicatur vel perſona ſed huma
Caſſiod. nata. Et ꝙ pſona humanata p̄dicetur: Caſſi
odorus oſtendere videtur dicēs. Factus eſt
vt ita dixerim humanatus deus: q̄ etiā in
aſſumptiōe carnis: de⁹ eſſe nō deſtitit. Qđ
tn̄ varie accipi pōt vt dicatur deus fact⁹ hu
manatus. vel xp̄s factus deus humanat⁹
vtrūq̄ꝫ enī ſane dici pōt. Cuꝫ ergo dicitur fa
ctus eſt deus hō. multiplex ſm̄ iſtos ſit in
telligentia: vt naturā humanam accepiſſe
vel humanatū verbum eē incepiſſe intelli-
gatur. Nec tn̄ ſi incepit eſſe humanatuꝫ ver-
bum. ideo ſequitur ꝙ inceperit eſſe verbum
nec ſi deus factus eſt humanatum v̄bum.
ſequitur ꝙ factus ſit verbum. ſicut đ aliquo
dicitur. Hodie iſte cepit eſſe bonus hō vel fa
ctus eſt bon⁹ homo. nec tn̄ hodie cepit eſſe
homo: vel factus eſt homo.

Quo ſenſu ſm illos dicat̃ p̃deſtinatus chriſtus. l

Scd̃m iſtos dicit̃

xp̃s ſm q̃ hõ p̃deſtinatus eẽ filius dei. q2 eſt p̃deſtinatũ a deo ab eterno. ⁊ in tp̃e collatũ eſt ei p gr̃am: vt ipſe ens homo ſit filius dei. hoc. n. nõ ſemp habuit. ſed in tp̃e p

Auguſti. gr̃am accepit. Qd̃ videt̃ Aug. notaſſe ĩ li.

Autoritate cõfirmat expoſitionẽ. ad pſpeꝝ ⁊ hylari. dicẽs. Predeſtinatus eſt ieſus: vt q̃ futur⁹ erat ſm carnẽ fili⁹ dauid: eẽt in ṽtute fili⁹ dei. Hi etiã cũ dicitur xp̃s minoꝛ p̃re ſm q̃ hõ. ſm habituʒ hoc intelligunt dictũ. i. inq̃tũ habet ſibi hoieʒ

Auguſti. vnitũ. Vñ Aug. in. j. li. d̃ trini. Deus fili⁹ deo patri natura ẽ eq̃lis. habitu minoꝛ In forma eñ ſerui minoꝛ eſt patre. In forma dei equalis eſt patri. et q2 ſm habituʒ accipienda ẽ incarnationis ratio. ideo deũ humanatũ: nõ hoiem deificatũ dici tradunt.

Jo. daſ. Vñ Joh. daſ. Non hoiem deificatũ dicimus. ſed deũ hoiem factum.

Q̃ nõ debet dici hõ dñicus. m

Et licet dicatur ho

mo deus. non tñ cõgrue dicit̃ hõ dñicus.

Auguſti. Vñ Aug. in li. retractationũ. Non video vtꝝ recte dicat̃ hõ dñicus: q̃ eſt mediatoꝛ dei ⁊ hoim xp̃s ieſus. cum ſit vtiq3 dñs. et hoc q̃dem vt dicerẽ apud quoſdaʒ legi catholicos tractatores. Sʒ vbicunq3 hoc dixi: dixiſſe me nollẽ. Poſtea quippe vidi nõ eſſe dicendũ: q̃uis nõnulla poſſet idẽ rõne defendi. Scd̃m iſtos etiam d̃2 pſona filij in duab⁹ ⁊ ex duab⁹ exiſtere natur̃ ſm adherentiã vel inherentiam. Altera eñ inheret ei. altera ineſt.

Q̃ p̃dicta non ſufficiunt ad cognoſcendã hanc q̃ſtionẽ. n

Satis diligẽter iu

xta diuerſoꝝ ſn̄iam ſup2apoſitam abſq3 aſſertione ⁊ p̃iudicio tractauimus q̃ſtioneʒ. Verũtamẽ nolo i tanta re: tanq3 ad cognoſcendũ difficili putare lectorẽ: iſtam ſibi noſtrã debere ſufficere diſputationem. ſ3 legat ⁊ alia forte melius conſiderata atq3 tractata. et ea q̃ hic mouere pñt: vigilãtioꝛe atq3 intelligentioꝛe ſi põt mente diſcutiat. Hoc firmiter tenẽs q̃ de⁹ hoieʒ aſſũpſit. hõ i deum trãſiuit. nõ nature ṽſibilitate. ſ3 dei dignatiõe. vt nec de⁹ mutaret̃ i hũanã ſb̃am aſſumẽdo hoiem. nec hõ i diuinã glorificatus iſſe i deũ. q2 mutatio vel ṽſibilitas nature: diminutionẽ ⁊ abolitionẽ ſube facit.

Iſta ẽ diſtinctio ſeptima hui⁹ tertij libri. que ↄtinet ſn̄iam tertie opinionis que ẽ hec Scd̃m doctoꝝ diuerſoꝝ opiniones varie dãde ſunt rñſiones q̃ ponunt̃ ſuperius i p̃ma ꝓpoſitiõe. Hanc mgr̃ inſinuans exponit p̃mo p̃mã ꝓpoſitiõeʒ ꝓpoſitã i p̃ma p̃ncipali ꝓpoſitõe p̃cedẽtis diſtinctõis vʒ iſtã. Deus hõ factus ẽ. q̃ valet tm̃ ſicut iſta. Deus incipit eſſe ſubſtãtia rõnalis que prius non erat. Et ex hoc ad iſtã q̃ſtionem cũ d̃2. deus hõ factus ẽ. an de⁹ dicat̃ factus aliud. Scd̃m p̃mã opinionẽ dicit reſpõdendũ eẽ affirmatiue dicẽdo q̃ deus factus ẽ aliq̃d. ſcʒ ſubſtãtia q̃ eſſe cepit. Concedendũ etiã ẽ ſm iſtaʒ opinionẽ. q̃ xp̃s ẽ p̃deſtinat⁹ dei fili⁹. ſed nõ inq̃tuʒ hõ. Sed ↄtra hoc arguit ſic. Si deus incepit eſſe aliqua ſubſtãtia. veꝝ ẽ dicere q̃ deus ẽ aliq̃d qd̃ nõ ſp fuit. Ad qd̃ rñdens dicit. q̃ iſta opinio bñ ↄceditur nõ tñ ſimpl̃r ſed cũ determinatiõe. dicẽdo ſm carnẽ factus ẽ aliq̃d qd̃ p̃us nõ fuit. Scd̃m ſcd̃am opinionẽ ponit duplicẽ intellectũ dictarũ ꝓpoſitionũ. quorũ vnus ẽ. cum d̃2 factus eſt hõ. ſenſus ẽ. q̃ deus incepit eẽ ſubſiſtẽs in duabus naturis. Alius ẽ. q̃ deus humanã naturã aſſumpſit. ſm quam hõ d̃2 eſſe a deo aſſumptus. Et ſubdit q̃ ly hõ p̃t teneri pro pſona vel ꝓ natura. ⁊ ſm hoc diuerſimode i diuerſis ꝓpoſitionib⁹ accipit̃. Subiũgit etiã poſtea ſolutiones autoꝛitatũ diuerſoꝝ que vident̃ dicere q̃ hõ ſit aſſũptus. ⁊ q̃ xp̃s ſit duo. ⁊ q̃ pſona xp̃i nõ ſit cõpoſita que oĩa p̃me opinioni vident̃ cõſonare. ⁊ ſcd̃e opinioni obuiare. ⁊ ille ſolutiões patent in l̃ra. Scd̃m tertiã opinionẽ ponit intellectũ dictarũ ꝓpoſitionũ di. q̃ cũ d̃r. deus factus ẽ hõ. ⁊ deus ẽ hõ. p p̃dicatum ſcʒ ly hõ denotat̃ ſolus habitus. vt ſit ſenſus. de⁹ hʒ hoiem. vel eſt pſona hũanata. ⁊ q̃uis iſtam ↄcedãt. q̃ deus ẽ humanat⁹. non tñ ↄcedũt q̃ hõ eſt deificatus. Sil̃r licet bñ dicat̃ homo ẽ deus. nõ tñ põt dici hõ eſt dñicus. q2 hoc btõ Aug. nõ placuit. imo poſt q̃ frequẽtius hoc dixerat primo retract. ca. xix. hoc ip̃m retractauit. ⁊ ſic vltimo oĩa iſta ĩ duabus diſtinctionibus iſtis diſputatiue dicta mag̃r nõ diſcutit. ſʒ lectoꝛis iudicio diſcutienda derelinq̃t. Pro aliquali p̃dictorũ euidẽtia notandũ ẽ. q̃ p̃cedẽtes opiniones in q̃ttuoꝛ p̃ũctis ↄueniũt ⁊ in q̃ttuoꝛ differũt. Conueniũt eñ p̃mo ĩ hoc: q̃ ponunt in xp̃o vnã pſonã. ↄtra hereticũ Neſtoꝛiũ: q̃ ponit in xp̃o duas. Scd̃o ĩ hoc q̃ ponunt in xp̃o duplicẽ naturã. ſ. diuinam ⁊ humanam ↄtra erroꝛẽ Euticij q̃ poſuit poſt incarnationẽ in xp̃o ex diuina ⁊ hũana natura vnã naturam factã ⁊ in hoc q̃ ponũt tres ſubſtantias in chriſto. ſ. corp⁹ aĩaʒ ⁊ deitatẽ. ↄtra erroꝛem Appollinaris q̃ poſuit aĩam non eẽ a verbo aſſumptã. ſed deitatẽ eſſe loco aĩe. Tertio ↄueniũt in hoc q̃ ponũt veram carnẽ et veram aĩam verbũ aſſumpſiſſe. ↄtra erroꝛẽ Manichei. q̃ poſuit chriſtum h̃re niſi carnem fantaſticam. Quarto ĩ hoc ↄueniũt: q̃ coꝛpus xp̃i ⁊ aĩa non fuerũt p̃us tp̃e q̃ aſſũpta fuerũt. ⁊ contra erroꝛem quorundam dicẽtiũ: q̃ p̃us intellectus fuit aſſumptus ⁊ poſtea hõ. quos narrat Daſ. libro. iij. erraſſe. Similiter in q̃ttuoꝛ p̃ũctis differũt p̃dicte q̃ttuoꝛ opiniones. Primo in hoc q̃ p̃ma opinio ponit duo ſuppoſita in chriſto. Scd̃a aũt ponit tm̃ vnũ ſuppoſitũ ĩ eo qd̃ q̃dẽ idẽ ſuppoſitũ põit ſubſiſtere ĩ duab⁹ naturis Tertia ṽo opinio lʒ ponat tm̃ vnũ ſuppoſitũ ĩ xp̃o. tñ hoc ĩ vna ipſaꝝ naturarũ ponit niſi per accidens

ſubſiſtere. dicit. n. ꝙ ꝗuis corpus xp̄i ⁊ aīa ad rōem xp̄i ꝑtineant. non tñ ſuppoſitū xp̄i in eiſdem ſubſiſtit cū illo ſuppoſito ſolū ab extrinſeco vt teſtes ꝗdā adueniunt. Scd̄o differunt ꝗtum ad hoc ꝙ prima opinio dicit hominē aſſumptū. ſcd̄a humanitatē. tertia ṽo nec ꝓprie hominē nec hūanitatē niſi ſolū ꝑ ſinodochen. ſ. capiēdo ꝑtes diuerſas ꝓ toto. Tertio differūt ꝗtum ad hoc ꝙ ꝑma ponit corpꝰ ⁊ animā aſſūptas vel ꝑtes hoīs aſſumpti ⁊ non ꝑſone aſſumētis. Unde dicit ꝙ ꝑſona aſſumēs modo ſit eque ſimplex ſcꝫ poſt aſſumptionem vt añ fuit. Scd̄a opinio econuerſo ponit eas aſſumptas vt ꝑſone aſſumētis. ⁊ nō hoīs aſſumpti. qꝛ ſm̄ illā opinionē nō hō. ſed humanitas aſſumpta fuit Uñ dicit ꝙ perſona q̄ antea fuit ſimplex facta eſt cōpoſita quodāmodo. Tertia autē ponit eas aſſumptas. nō vt ꝑtes hoīs aſſumpti. nec vt partes perſone aſſumētis. ſed ſolū vt quēdam habitū exteriorē. Quarto differūt in hoc. ꝙ prima opinio ponit ꝙ xp̄s eſt aliq̄d ſm̄ ꝙ ē homo. qꝛ ponit eū fore quoddā ſuppoſitū a verbo aſſumptū. ſed ſecunda dicit ꝙ ſit aliquid ſm̄ ꝙ natura humana. qꝛ natura hūana quā aſſumpſit ꝑdicat̄ de eo ꝯcretiue. Tertia ṽo ponit ꝙ xp̄s non ſit aliud ſm̄ qd̄ ē hō. ſed tñ aliquo mō ſe hn̄s. ſi ē hō indutꝰ aliter ſe habet ꝙ nudus. Uñ ſm̄ primā opinionē qñ dicit̄. filius dei ē hō tunc ſenſus ē ꝙ filius dei ē aliq̄d hominis ſuppoſitū ſibi vnitū. Nam ſm̄ iſtā opinionē xp̄s ſm̄ ꝙ hō vnū eſt ⁊ aliq̄d eſt. ſ. ſuppoſitū. ſed nō ē vnus vel aliquis Cuius rō ē. qꝛ neutꝝ genus ſignificat ſuppoſitū in forme. maſculinū ṽo genꝰ ꝑſonā. Uñ ꝯſequenter dici habet. ꝙ xp̄s ē duno aturalit̄. ſ. ſuppoſitū. ⁊ nō niſi vnū maſculine. qꝛ niſi vna perſona. Sm̄ ſecundam opinionē qñ dicit̄. filius dei ē hō. tūc ſenſus ē. filius dei ē ſuppoſitū hoīs hn̄s hūanitatē ſibi vnitaꝫ. ⁊ ſic ſm̄ iſtam opinionē xp̄s ſm̄ ꝙ ē hō etiam ē aliq̄d. qꝛ ē cōpoſitū ex aīa ⁊ corꝑe ꝯſtitutū. ⁊ ē etiā vnꝰ ⁊ vnuꝫ vnū eīm eſt. ſ. ſuppoſitū in vtraqꝫ natura ſubſiſtens. ⁊ vnꝰ ē. qꝛ vna ꝑſona. Scd̄m tertiā opinionē. cuꝫ dꝛ filius dei ē hō. tūc ſenſus ē. filꝰ dei ē humanitate indutꝰ. ⁊ ſic ſm̄ opinionē iſtam xp̄s non ē aliq̄d ſm̄ qd̄ ē hō. ſed tñ aliquo mō ſe hn̄s. ⁊ ſic etiam xp̄s ē vnū ⁊ vnus in vtraqꝫ natura. nō tñ per ſe ſed ꝑ accidēs. Prima iſtaꝝ opinionū a modernis doctoribus dicitur falſa ⁊ erronea. Scd̄a ṽo catholica. Tertia ṽo ē ſimplr̄ heretica. vt patet extra d̄ here. li. v. ꝑagrapho. Cū chriſtus. vbi Alexander tertꝰ ſimplr̄ anathematizauit oēs dicentes xp̄m ſm̄ ꝙ eſt hō non eē aliquid. Et tñ in ſpeciali.

An diuina natura debeat dici nata de virgine. a

DI. VIII. Poſt ꝑdicta inquiri debet. vtꝝ d̄ natura diuina ꝯcedenduꝫ ſit: ꝙ de ṽgine ſit nata. ſicut dꝛ ī ṽgine incarnata? Et videt̄ vtiqꝫ nō debere dici nata d̄ ṽgine: cum nō ſit nata d̄ pr̄e. Que eīm res nō ē d̄ pr̄e genita nō dꝛ de mr̄e nata. nec res aliq̄ filiatōis nomē habeat ī hūanitate q̄ illud nō teneat in diuitate. Videt̄ tñ poſſe ꝓbari: ꝙ ſit nata de ṽgine. qꝛ ſi hoc ē naſci deū de ṽgine. ſ. hoīem aſſumere ī vtero ṽginis. cū natura diuina ſuꝑiꝰ dicta ſit hominē aſſūpſiſſe. videt̄ debē dici nata Deꝫ aūt Aug. in li. de fi. ad petrū ſic ait. Natura et̄na atqꝫ diuia nō poſſet tꝑalit̄ ꝯcipi et naſci ex natura hūana. niſi ſm̄ ſuſceptiōeꝫ ṽitatꝭ hūane verā tꝑalit̄ ꝯceptiōeꝫ ⁊ natiuitatē ineffabilis ī ſe diuitas accepiſſet. Sic ē deꝰ etern⁹ veracit̄ ſm̄ tp̄s ⁊ ꝯceptꝰ ⁊ natꝰ ex ṽgine. Iſta auc̄te videt̄ inſinuari ꝙ natura diuia ſit nata et ꝯcepta de ṽgine. Sꝫ ſi diligenter notent̄ verba: potiꝰ de ꝑſona agi intelligit̄ q̄ ſine dubitatione ⁊ de pr̄e ⁊ de matre nata eſſe dici debet. Auguſti.

De gemina xp̄i natiuitate quibus natus eſt. b

Queri etiam ſolet vtꝝ debeat dici xp̄s bis genitꝰ vt dꝛ dei et hoīs filius? Ad qd̄ dici pōt xp̄m bis natū eē. duaſqꝫ natiuitates habuiſſe. Uñ Aug. ī li. de fi. ad petꝝ. Pater deꝰ de ſua natura genuit filiū deū ſibi coequalē ⁊ coeternuꝫ. Idē q̄ꝫ vnigenitꝰ deus ſcd̄o natꝰ ē ex pr̄e ſemel. ex mr̄e ſemel. Natus eſt eīm de pr̄e dei ṽbū. Natꝰ ē de mr̄e ṽbū caro factū. vnꝰ ꝗ atqꝫ idē dei filius natꝰ ē añ ſecula. ⁊ natꝰ in ſeculo. ⁊ vtraqꝫ natiuitas vniꝰ ē filij dei. diuina. ſ. ⁊ hūana De hoc etiā Ioh. dam̄. ait Duas ꝗ xp̄i natiuitates veneramur. vnaꝫ ex pr̄e añ ſecula q̄ eſt ſuꝑ cām ⁊ rōeꝫ ⁊ tp̄s ⁊ naturā. ⁊ vnā q̄ ī vltimis tēꝑibus ꝓpter nos ⁊ ſm̄ nos ⁊ ſuꝑ nos. ꝓpter nos. qꝛ ꝓpter nr̄aꝫ ſalutē. ſm̄ nos. qꝛ natus ē hō ex muliere: ⁊ tꝑe ꝯceptiōis. ſ. nouē menſium Super nos. qꝛ nō ex ſemine: ſed ex ſpū ſancto ⁊ ſancta ṽgine ſupra legē cōceptionis. Ex his manifeſte apparet xp̄i duas eſſe natiuitates. eundēqꝫ bis natū fore. Auguſti. Io. dam̄.

Iſta eſt diſtinctio octaua huiꝰ tertij libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de ꝯditiōibꝰ ſequētibus actū vniōis quo ad effectū ex ipſa ſeq̄nteꝫ. agit de eiſdē ꝯditiōibus quo ad naturā vnientē. Et tria circa hoc facit ī iſtis duabꝰ diſtinctiōibꝰ ſequētibꝰ ſil̄ Nam inq̄rit ꝑmo. an natura diuina in xp̄o poſſit dici nata. Scd̄o an rōne duplicis nature xp̄o poſſit dici bis natus. Tertio an xp̄i caro ſit adoranda eadem adoratiōe qua verbū. Primuꝫ facit vſqꝫ ibi. Queri etiam ſolet. Scd̄m vſqꝫ ibi. Preteꝛea inueſtigari oportet. vbi incipit nona diſtinctio. Tertiū ſubiūgit ꝑ totā ſequētē diſtinctionē. In ſpāli ſnīa mgr̄i ī duabꝰ ſequētibꝰ diſtīctōibꝰ ſtat ī tribꝰ ꝓpoſitiōibꝰ. q̄ꝝ ꝑma ē hec. Natura diuia ꝓ ṽbi ꝑſona d̄ ṽgine pōt dici nata. Hanc mgr̄ exequēs q̄rit. Utꝝ natura diuina poſſet dici nata ſic̄ ī ꝑcedētibꝰ pōt dici incarnata. Et nō arguit ex hoc ꝙ ipa nō dꝛ nata de pr̄e natiuitate eterna. ⁊ iō multominꝰ dꝫ dici nata de ṽgine natiuitate tꝑali. In oppoſitū arguit ſic. Naturā hūanā ī vtero ṽgīs aſſumere ē naſci d̄ ṽgine. ſꝫ natura diuia aſſū

pſit humanā in vtero vginis. ergo ipſa ē nata de vir
gine. Et rn̄det q capiendo naturā p pſona pōt dici
q nata diuia ſit nata d vgine. ſꝫ capiēdo naturā p
eēntia mīme dꝫ dici nata. ſiue de pr̄e eēnaliter. ſiue
de mr̄e tpaliter. Vn̄ vbicūqꝫ inuenit dictū q natura
diuina ſit incarnata. ſiue nata de pr̄e vel mr̄e. tūc p
naturā ſp dꝫ intelligi perſona. ꝛ nō abſolute eēntia.
Scd̄a ppoſitio ē hec. Propter duaꝝ naturaꝝ i xp̄o
ppꝛietates. ponunt eiuſdem diſtincte natiuitates.
Hāc mgr̄ ponens q̄rit. Vtrū xp̄s debeat dici bis na
tus ſicut dꝛ filiꝰ dei ꝛ hoīs. Et rn̄det q ppter ppꝛie
tates duaꝝ naturaꝝ in xp̄o. xp̄s pōt dici bis natus
ſeu hr̄e duas natiuitates. Vn̄ hꝫ eternā natiuitateꝫ
a pr̄e. ſm quā ē patri coeternꝰ. ꝛ an̄ ſecula genitus
ꝛ natiuitatem tpaleꝫ. qua ē a mr̄e in ſeculo natus. ꝛ
iſta ꝯfirmat magiſter autoꝛitatibus beati Auguſ. ꝛ
Joh. damaſ.

De adoꝛatiōe hūanitatis xp̄i. an eadem ſit adoꝛatio humanitati et deitati exhibēda. a

DI. IX

PReterea inue=
ſtigari opoꝛtet. vtꝝ caro xp̄i
ꝛ aīa vna eadēqꝫ cuꝫ vbo de
beat adoꝛatiōe adoꝛari illa. ſ.
q̄ latria dꝛ. Si em̄ aīe vel carni exhibet la=
tria q̄ intelligit ſeruitꝰ ſiue cultꝰ ſoli creato
ri debitꝰ. cū aīa xp̄i vl̄ caro creatura tm̄ ſit
creature exhibet quod ſoli creatoꝛi debet
qd facietī i idolatriā deputat. Jdō q̄buſdā
videt nō illa adoꝛatiōe q̄ latria ē carnē xp̄i
vel aīam xp̄i eſſe adoꝛandā. ſ illa que ē du
lia. cuiꝰ duas ſpēs vel modos eſſe dicunt.
Eſt em̄ cuiuſdā modi dulia q̄ creature cui=
libet exhiberi pōt. ꝛ ē quedaꝫ ſoli hūanita
ti xp̄i exhibēda nō alij creature. qꝛ xp̄i hu
manitas ſup oēm creaturā ē veneranda et
diligēda. Non tm̄ adeo vt cultꝰ diuitati de
bitꝰ ei exhibeat. q̄ cultꝰ i dilectiōe ꝛ ſacrifi=
cij exhibitōe atqꝫ reuerētia ꝯſiſtit: q̄ latine
dꝛ pietas. grece aūt theoſebia. i. dei cultus
vel euſebia. i. bonus cultus.

Quidā dicūt nō illa adoꝛatione adoꝛandū eſſe.

De ſpeciebus dulie.

Alioꝛū ſnīa qua vnā adoꝛationeꝫ vtriqꝫ exhibendā tradūt. b

Alijs auteꝫ placet
chꝛiſti humanitatē vna adoꝛatione cū ver
bo eſſe adoꝛandaꝫ. nō ppter ſe ſed pꝛopter
illū cuius ſcabelluꝫ eſt cui eſt vnita. Neqꝫ
ipſa humanitas ſola vel nuda. ſed cuꝫ ver
bo cui ē vnita. nec ppter ſe: ſed ppter illuꝫ
cui ē vnita ē adoꝛāda. Nec q̄ hoc facit ido
latrie reus iudicari pōt. qꝛ nec ſoli creatu=
re. nec ppter ipſaꝫ. ſed creatoꝛi cū hūanita
te. et i hūanitate ſua ſeruit. De hoc Johes
dam̄. ita ait. Due ſunt nature xp̄i. ratiōe et
mō differentes. vnite vbo ſm hypoſtaſim.
Unus ergo xp̄s eſt deus pfectus ꝛ homo
pfectus: quē adoꝛamus cū patre ꝛ ſpiritu
vna adoꝛatione cum incontaminata carne
eius. Nō inadoꝛabilem carnem dicentes.
Adoꝛat em̄ in vna vbi hypoſtaſi. q̄ hypo
ſtaſis generata eſt Non creature venerati
onē pbentes. Non g̊ vt nudam carnē ado
ramus. ſed vt vnitā deitati in vnam hypo
ſtaſim dei verbi duabus reductis naturis
Timeo carbonem tangere ppter ligno co=
pulatum ignē Adoꝛo chꝛiſti dei mei ſimul
vtrāqꝫ naturā. ppter carni vnitaꝫ deitatē
Nō em̄ quartā appono pſonā in trinitate.
ſed vnā pſonā cōfiteoꝛ verbi ꝛ carnis eius
His verbis inſinuari videt xp̄i hūanita=
tē vna adoꝛatione cum verbo eſſe adoꝛan=
dā. De hoc etiā Aug. ait ex ſer. dn̄i vbi di=
cit. Non turbet coꝛ vr̄m: ita dicit Dicunt
heretici filiū nō natura eſſe deū ſ creatum.
Quibus rn̄dendū eſt. q̄ ſi filius nō ē deus
natura ſ creatura. nec colēdus ē oīno. nec
vt deus adoꝛādus. dicēte aplo. Coluerūt
ꝛ ſeruierūt potiꝰ creature q̄ꝫ creatoꝛi. Sed
illi ad hoc replicabūt et dicēt. Quid eſt q
carnē eius quā creaturaꝫ eſſe non negas ſi
mul cuꝫ diuinitate adoꝛas. ꝛ ei nō minꝰ q̄ꝫ
diuinitati deſeruis. Ego dn̄icā carnē imo
pfectā in xp̄o humanitatē ideo adoꝛo. q a
diuinitate ſuſcepta et deitati vnita eſt. vt
nō aliū ꝛ aliū. ſed vnū eundēqꝫ deuꝫ ꝛ ho=
minē filiū dei eſſe cōfitear. Deniqꝫ ſi homi
nē ſepaueris a deo. illi nunq̄ꝫ credo nec ſer
uio. velut ſi quis purpurā vel diadema re
gale iacens inueniat. nunquid ea conabit
adoꝛare. Cum vero ea rex fuerit indutus:
piculū moꝛtis incurrit. ſi ea cum rege ado=
rare q̄s contempſerit. Jta in chꝛiſto domi
no humanitatē nō ſolā vel nudā. ſed diui=
nitati vnitā. ſ. vnū filiū deū veꝝ ꝛ hominē
veꝝ ſi quis adoꝛare contempſerit: eterna=
liter moꝛietur. Jdē ſup pſ. xcviij. vbi dici
tur. Adoꝛate ſcabellū pedum eius qm̄ ſan=
ctū eſt. Sciendū qꝛ in xp̄o terra eſt. id ē. ca
ro que ſine impietate adoꝛat. Suſcepit. n.
de terra terraꝫ. qꝛ caro de terra ē. ꝛ de car=
ne Marie carnē accepit. hec ſine impieta
te a vbo dei aſſumpta adoꝛat a nobis. qꝛ
nemo carnē eius mādūcat niſi pus adoꝛet
ſed qui adoꝛat non terram intuetur. ſed il=
lum potius cuius ſcabellū eſt ppter quem
adoꝛat. His autoꝛitatibus pmiſſe inueſti=
gationis abſolutio explicat.

Jo. dam̄.

Auguſti.

Tertia ꝑpoſitio ē hec. Caro chriſti inq̈ꝛtum verbo vnita: ē adoratiōe latrie adorāda. Hanc mgr̄ inſinuans q̄rit. vtrū hūana natura ī chriſto debeat eadē adoratiōe adorari cū verbo cui vnita ē. Et rn̄det circa hoc fore duas opiniōes. q̄ꝝ vna dicit ꝙ nō. q: adoratiōe latrie. q̄ eſt cult⁹ deo dedit⁹ vt creatori. ⁊ qui nulli creature exhiberi debet. ipſe ſolus deus adorari debet. Cū igit̄ caro vel aīa v̄bo vnita ſit vt creatura. patet ꝙ eadē adoratiōe cū verbo non ē adoranda. Eſt tn̄ p̄ ceteris creaturis rationalibus ſimplicit̄ ⁊ p̄cipue adoranda ſeu veneranda non tn̄ vt honor diuinitati exhibit⁹ ei ꝑ ſe attribuat̄ qui q̄dem cultus exhibēdus ꝯſiſtit ī amore ⁊ cordis dilectione. ⁊ honoꝝ tp̄aliū ⁊ ſacrificioꝝ ⁊ mēbrorū exhibitione. ⁊ oīmimoda reuerentia q̄ ſibi minime exhibet̄. Alia opinio que cōmunior ē ⁊ verior apparet dicit. ꝙ humana natura vnita diuine ꝑſone eadem adoratione q̄ diuina perſona adorat̄. eſt pie adoranda ꝯſiderando ſꝫ naturam humanā vt verbo vnitā ⁊ nō ab ipſo ſeparatā. Nam q̄ eā ſic adorat non peccat. q: eam non adorat vt creaturā. ſed vt vnitā diuine perſone. Et iſtam opinionē mgr̄ ꝯfirmat autoritatib⁹ Aug. ⁊ Dam̄. Et tn̄ in ſpeciali.

An xp̄us ſm ꝙ homo ſit perſona vel aliquid. a

DI.X

Argumentatio de vtraq̄ p̄te q̄ſtionis.

Solet etiam a q̄buſdā inquiri. vtꝝ xp̄s ſm ꝙ hō ſit ꝑſona vel etiā ſit aliquid Ex vtraq̄ p̄te hui⁹ queſtionis argumēta ꝯcurrūt. Ꝙ eī ꝑſona ſit his differūt rōibus. Si ſm ꝙ hō aliq̄d eſt vel ꝑſona. vel ſuba. vel aliud eſt. Sꝫ aliud nō. ḡ ꝑſona vel ſuba. Si ſuba ē. vel rōnal̄. vel irrōnalis. ſed nō ē irrōnalis ſuba. ḡ rōnalis. Si v̄o ſm ꝙ hō ē rōnalis ſuba. ḡ ꝑſona. q: hec eſt diffinitio ꝑſone ſuba rōnalis indiuidue nature. Si ḡ ſm ꝙ hō. eſt aliquid. ⁊ ſm ꝙ homo ꝑſona eſt. Sꝫ ecōuerſo. ſi ſm ꝙ hō ꝑſona eſt. vel tertia ī trinitate. vel alia. ſed alia nō. ergo tertia ī trinitate ꝑſona. At ſi ſm ꝙ hō ꝑſona eſt tertia in trinitate. ḡ deus. Propter hec incōueniētia ⁊ alia. quidā dicunt xp̄m ſm hominem nō eſſe ꝑſonaꝫ. nec aliquid niſi forte. ſm ſit exp̄ſſiuū vnitatis ꝑſone. Scd̄m eī habet multiplicē rōem. Aliq̄n eī exprimit cōditionē. vel ꝓprietatē diuine nature vel humane. aliq̄n vnitatē ꝑſone. aliq̄n notat habitū. aliq̄n cām̄. Cuius diſtinctōis rōnem diligenter lector animaduertat. atq̄ ī ſinu memorie recōdat. ne eius cōfundāt̄ ſenſus cū de xp̄o ſermo occurrerit.

Et ſi xp̄s ſm ꝙ hō dicat̄ ſubſtātia rōnalis. non inde tn̄ ſequit̄ ꝙ ꝑſona ſit ſm ꝙ homo. b

Illud tamen nō ſequitur qd̄ in argumētatione ſupiori inductū eſt. Ꝙ ſi xp̄s ſm ꝙ hō eſt ſuba rationalis. ergo ꝑſona. Nā ⁊ modo aīa chriſti eſt ſubſtātia rōnalis. non tn̄ ꝑſona. q: non eſt ꝑ ſe ſonans. imo aliȷ̄ rei ꝯiūcta. Illa tn̄ ꝑſone deſcp̄tio nō ē data ꝓ illis tribus ꝑſonis

Alia ꝓbatio ꝙ xp̄s ſit ꝑſona. c

Sed adhuc aliter nitunt̄ ꝓbare xp̄m ſm hoīem eſſe ꝑſonam quia chriſtus ſm ꝙ homo predeſtinatus eſt vt ſit dei filius. Sed illud eſt qd̄ vt ſit p̄deſtinatus eſt. ergo ſi p̄deſtinatus eſt ſm ꝙ hō vt ſit filius dei. ⁊ ſm ꝙ hō ē fili⁹ dei. Ad qd̄ dici pōt xp̄m eſſe id qd̄ vt ſit p̄deſtinatus eſt Eſt eī p̄deſtinat⁹ vt ſit fili⁹ dei ⁊ ip̄e vere eſt filius dei. ſed ſm hoīem predeſtinatus eſt vt ſit filius dei. q: ꝑ gratiā habet hoc ſm hominē. nec tamē ſm hominē eſt filius dei: niſi forte ſm vnitatis perſone ſit expreſſiuū. vt ſit ſenſus. Ip̄e qui eſt homo ē dei fili⁹. vt aūt ip̄e ens hō ſit dei fili⁹ ꝑ grāꝫ habet. ſꝫ ſi cauſa notet̄ falſū eſt. Non eī quo homo eſt. eo dei filius eſt.

An xp̄s ſit adoptiuus filius ſm ꝙ hō vl̄ alio modo. d

Si vero queritur an chriſtus ſit adoptiuus filius ſm ꝙ homo ſiue alio modo: reſpondemus chriſtuꝫ non eſſe adoptiuū filiū aliquo mō. ſꝫ tn̄ naturalē. q: natura filius dei eſt. nō adoptionis grā. Nō autē ſic dicit̄ filius natura vt dicit̄ deus natura. Non eī eo fili⁹ eſt quo deus eſt. q: natiuitate diuinitatis filius ē. et cum dicit̄ natura vel nature filius quia naturaliter eſt fili⁹: eandeꝫ. ſ. habens naturam quam ille qui genuit. Adoptiuus autem filius non eſt. q: prius non fuit. ⁊ poſtmodū adoptatus eſt in filiū. ſicut nos dicimur adoptiui filiȷ̄. Quia cum nati fuerim⁹ ire filiȷ̄: ꝑ gratiam facti ſumus filiȷ̄ dei. chriſtus vero nunq̄ꝫ fuit non filius dei. et ideo non ē adoptiuus filius. Quare nō ſit adoptiu⁹ fili⁹

Opinio ꝙ ſit adoptiu⁹ filius. e

Sꝫ ad hoc opponitur ſic. Chriſtus filius hominis eſt .i. vir-

ginis aut gratia aut natura. vel vtroqꝫ mō
Si ꝟo natura: aut diuia aut humana. ſed
diuina non. ergo aut humana natura. aut
nō natura ē filius hominis. Si nō natura
ergo gratia tantū. ⁊ ſi etiam natura huma-
na nō. ideo min⁹ ꝑ gratiā. Si ergo gratia:
filius homis ē. adoptiuus filius eſſe vide-
tur. vt idez ſit naturalis filius patris. ⁊ ad
Rñſio. optiu⁹ filius ꝟginis. Ad qᷝ dici pōt xp̄m
filiū virginis eſſe et natura vel naturaliter
et gratia. nec tamen adoptiuus filius vir-
ginis eſt. q꞉ non ꝑ adoptionez: ſed ꝑ vnio
nē filius ꝟginis eſſe dicit̄. Filius em̄ virgi
nis dicit̄. eo ꝙ in virgine hominē accepit
i vnitatē ꝑſone. ⁊ h̄ fuit gratie ⁊ non natu-
Aug⁹. ſuper Johem re. Unde Aug⁹ ſup Joh̄. ait. ꝙ vnigenit⁹
eſt equalis patri: non eſt gratie ſed nature.
Q aūt in vnitatez ꝑſone vnigeniti aſſūpt⁹
eſt hō: gratie ē nō nature. Chriſt⁹ ergo nec
dei nec hois ē adoptiu⁹ fili⁹. ſed dei natu-
raliter. ⁊ homis naturaliter ⁊ gratia filius
Aug⁹ de fide ad Petꝝ Q vero naturaliter ſit homis filius: Aug⁹
oſtendit in libro de fide ad Petrū. Ille ſcꝫ
deus factus eſt naturaliter homis fili⁹ qui
ē naturaliter filius vnigenit⁹ dei patris Q
aūt nō ſit adoptiu⁹ filius. ⁊ tamē gratia ſit
Hiero⁹ ſuper epiſtolam ad Ephes. fili⁹: ex ſubditis ꝓbatur teſtimonijs. Hie-
ronymus ſup epiſtolam ad Epheſios ait.
De xp̄o ieſu ſcriptuz eſt. q꞉ ſemꝑ cum pr̄e
fuit. ⁊ nunq̄ꝫ cū vt eēt voluntas paṫna pre
ceſſit. ⁊ ille quidez natura filius eſt. nos ve
ro adoptione. Ille nunq̄ꝫ non fuit fili⁹. nos
anteq̄ꝫ eſſemus predeſtinati ſumus. ⁊ tunc
ſpm̄ adoptionis accepim⁹ qn̄ credidimus
Hylarius ꝯtra neſtoriū ꝯtra ſabelliū ꝯtra arrium. filiū dei. Hylarius quoqꝫ in libro. iij. de tri
nitate ait. Domin⁹ dicens clarifica filiū tu
um. nō ſolo nomine ꝯteſtat⁹ eſt ſe eſſe filiuz
dei. ſed etiaz ꝓprietate. Nos ſum⁹ filij dei:
ſ꜖ nō talis hic filius. Hic em̄ verus ⁊ ꝓpri⁹
eſt filius origine: non adoptione. veritate:
non nuncupatione. natiuitate: non creati-
Aug. ſup Johānez one. Aug⁹ etiam ſuper Johannē ait. Nos
ſumus filij gratia nō natura. vnigenit⁹ au-
tem natura nō gratia. an hoc etiā in ipſo fi-
lio ad hominē referenduz ē. Ita ſane: Am
Ambroſi⁹. bro. quoqꝫ in. j. libro ꝺ trini. ait. Chriſtus
filius eſt nō ꝑ adoptionē ſed ꝑ naturā. per
adoptionem nos filij dicimur: ille ꝑ verita
tem nature eſt. Ex his euidenter oſtendit̄
ꝙ xp̄s non ſit filius gratia adoptionis. Il
la em̄ gratia intelligit̄ cū Aug. eum nō eſſe
gratia filiuz aſſerit. gratia em̄ ſed non adop
tionis. imo vnionis filius dei eſt filius ho
minis ⁊ econuerſo.

Utrum ꝑſona vel natura predeſti
nata ſit. f

Deide ſi queritur

vtꝝ p̄deſtinatio illa quā cōmemorat apl's
ſit de ꝑſona an ꝺ natura? Sane dici pōt et
ꝑſonaz filij que ſemꝑ fuit eſſe p̄deſtinatam
ſ꜖m hoiem aſſumptū: vt ipa. ſ. ens hō eſſet
dei fili⁹. ⁊ naturā humanā eſſe p̄deſtinataz
vt ꝟbo patris ꝑſonaliter vniret̄.

Iſta eſt diſtinctio decima hui⁹ ter
tij libri. In q̄ magiſter poſtq̄ egit de ꝯditionibus cū
ſequentib⁹ actū vniōis quo ad naturā vnientē ⁊ vni
tā. Agit de ꝯditionib⁹ eiuſdē quo ad ꝑſonā i q̄ dici-
mus vnionē eſſe factaz. Et tria facit. Primo .n. agit
de ꝑſonalitate q̄ ꝑtinet ad dignitatez nature. Scđo
ꝺ adoptione q̄ ꝑtinet ad dignitatē gr̄e. Tertio de p̄
deſtinatōe q̄ attinet dignitati glorie. Primū vſqꝫ ibi
Si ꝟo querit̄. Scđz vſqꝫ ibi. Deinde ſi querit̄. Ter-
tiū vſqꝫ ad finē diſtinctiōis In ſpeciali ſn̄ia magiſtri
ſtat in tribus ꝓpoſitiōib⁹. quarū prima ē hec. Quā
uis xp̄s vt homo ſit humane nature indiuidua ſub-
ſtantia. idē tn̄ ſ꜖m ꝙ hō nō eſt aliqua ꝑſona. Hāc inſi
nuans magiſter querit. Utꝝ xp̄s ſ꜖m ꝙ homo perſo
na ſit. Et ꝙ ſit perſona arguit ſic. Nam chriſt⁹ ſ꜖m ꝙ
homo eſt aliq̄d. aut igit̄ ē ſubſtātia aut aliud. non ali
ud. ergo ſubſtātia. ſed non ſubſtantia irrationalis.
ergo rationalis. cū ergo oīs ſubſtantia rationalis ſit
perſona. q꞉ ſ꜖m Boetiū. ꝑſona eſt rōnalis nature in-
diuidua ſubſtātia. ſequit̄ xp̄m ſ꜖m ꝙ hō eſſe ꝑſonam
In ꝯtrariū arguit ſic. Si xp̄s ſ꜖m ꝙ homo eēt perſo
na. ipſa eſſet tertia ꝑſona in trinitate ⁊ nō alia: ſꝫ cuz
illa ſit deus. ſequit̄ xp̄m ſ꜖m ꝙ homo eſſe deū. conſe-
quens eſt falſū. igit̄ illud ex quo ſequit̄ ſeu infertur.
ſed hoc eſt aſſumptū. ergo ⁊c̄. Et reſpondens magi-
ſter dicit non eſſe cōcedenduz xp̄m ſ꜖m ꝙ hō eſſe per
ſonam. q꞉ dato ꝙ ſic. tunc verbum non naturam. ſꝫ
ꝑſonam aſſumpſiſſet. qᷝ ē falſuz. ideo xp̄s ſ꜖m ꝙ ho-
mo nō eſt dicēdus ꝑſona vel aliq̄s. niſi forte iſta pre
poſitio ſ꜖m expſſe denotaret vnitatē ꝑſone. ⁊ hoc pa
tet in lr̄a vbi etiā ponit multiplicē acceptionē hui⁹ p̄
poſitionis. Poſtea magiſter ſoluit argumentū factū
in oppoſitū: dicens iſtā conſequentiā nō valere xp̄s
eſt ſubſtātia rationalis. ergo ē ꝑſona. q꞉ perſona di-
cit̄ quaſi res per ſe ſonans ⁊ non alteri ꝯiuncta. qᷝ
non eſt verꝝ de natura humana in xp̄o. Ex alio etiaz
dicit conſequentiā illaz non valere. q꞉ diffinitio ꝑſo
ne in argumento allegata nō conuenit diuinis perſo
nis. licet alijs bn̄ ꝯueniat. ⁊ ſic relinquit nō fore con
cedendū ꝙ xp̄s ſ꜖m ꝙ homo ſit perſona. Contra hoc
iterū opponit ſic. Chriſtus ſ꜖m ꝙ homo ē p̄deſtinat⁹
vt ſit filius dei. ſed ſ꜖m ꝙ eſt filius dei eſt ꝑſona. igit̄
ſ꜖m ꝙ eſt homo eſt ꝑſona. Et reſpondēs magiſter di
cit antecedēs eſſe multiplex. q꞉ ly ſ꜖m cū reduplicati
one pōt cedere. vel ſuper p̄deſtinationem. ⁊ ſic aſſū-
ptum eſt verum. ſed argumentū nō valet. vel poteſt
cadere ſuper filiationē. ⁊ ſic argumentum eſt bonuz
ſed aſſumptum eſt falſum. Secūda ꝓpoſitio eſt hec
Filius virginis temporalis non eſt dei filius adopti-
uus ſed naturalis. Hanc magiſter p̄cedens querit.
Utrum chriſtus ſ꜖m ꝙ homo ſit filius adoptiuus.
Et reſpōdet chriſtum eſſe filium non adoptione. ſed
natura. non tamen ſic dicitur filius natura ſicut dici
tur deus natura diuinitatis. filius vero naturaliter
ꝓprietate natiuitatis. vel dicit̄ deus natura forma-

liter. ⁊ filius natura originaliter. Et ꝙ nõ ē filiꝰ ado
ptiuus patet. q̃ꝛ prius nõ fuit nõ filius. ⁊ poſtea ī fi
liū adoptatus. ſicut homines in filios adoptant. ſed
ſemꝑ fuit filius. ergo nõ adoptiuus. Sed cõtra hoc
arguit ſic. Chriſtus ē filius dei natura. ⁊ filius virgi
nis ꝑ generationē. cum igit̃ eſſe filiū per grãm ſit eē
filiū adoptione. videtur certe ꝙ ſm ꝙ homo ſit filiꝰ
adoptiuus. Et reſpondet ꝙ licet ſit filius virginis.
ſimul per naturam ⁊ gratiam vnionis. ex hoc tamē
non põt dici filius adoptiuus. cum nõ ſit filius virgi
nis per grãm adoptionis. et hoc ꝓbando magiſter
3ª allegat ſanctoꝝ autoritates. Tertia ꝓpoſitio ē hec.
Filius dei qui ſm ꝙ deus ē ꝓ noſtra ſalute tpaliter ī
carnatus. ⁊ ſm ꝙ hõ eternaliter p̄deſtinatus. Hanc
magiſter inſinuãs querit. Utrū natura vel perſona ī
xp̄o fuit p̄deſtinata. Et rñdendo dicit ꝙ vtrūq̃ .naꝫ
perſona fuit p̄deſtinata. vt ſcꝫ ens hõ fieret filiꝰ dei
⁊ ſilr natura vt vniret̃ verbo dei in vnitate perſone
Et tñ de ſnīa huius diſtin. in ſpeciali.

Utrū xp̄s ſit creatura ſiue creatꝰ vel factus a

DI.XI Olet etiam
queri vtruꝫ debeat ſimplr̃
dici atq̃ ꝯcedi xp̄m eſſe fa
ctū vel creatū: vl̃ creaturā
Ad qꝺ dici põt. hoc ſimpliciter ⁊ abſq̃ de
terminatione minꝰ ꝯgruent̃ dici Et ſi qñq̃
breuitatl cã ſimplr̃ denunciet̃. nūq̃ tñ ſim-
Auguſti. pliciter debet intelligi. Quia vt Augꝰ in. j.
li. de trini. ait. Cum ꝺ xp̄o loq̃mur q̃d ſm
q̃d ⁊ ꝓpter quid dicat̃: prudens ⁊ diligēs
ac pius lectoꝛ intelligere debet. Qui xp̄m
vel dei filiū nõ eſſe factū vel creaturā. in p̄-
mo libꝛo de trini. oſtendit ita inquiēs. In
p̄ncipio erat verbū. ⁊ verbū caro factuꝫ ē.
⁊ oīa ꝑ ipſum facta ſunt. Neq̃ dicit om̄ia
niſi que facta ſunt. i. omnē creaturam. Un
liq̃de apparet ip̄m factū nõ eſſe. ꝑ quem om
nia facta ſunt. ⁊ ſi factus non eſt: creatura
nõ eſt. Si aūt creatura nõ eſt. eiuſdē cū pa
tre ſubſtãtie ē. Om̄is eñ ſuba que deꝰ non
eſt: creatura eſt. ⁊ que creatura nõ eſt: deꝰ
eſt. Sed ſi filius nõ eſt eiuſdē ſube cuiꝰ pa-
ter. ergo facta ſubſtãtia eſt. et ſi facta ſuba
eſt: non oīa ꝑ ipſum facta ſunt. At oīa per
ipſum facta ſunt. facta ergo ſuba non eſt. ſ;
vna cum patre infecta ſuba eſt. Item in eo
dē. Si vel filiū fecit pater quē non fecit ip̄e
filius. non omnia ꝑ filiū facta ſunt. At om-
nia ꝑ filium facta ſunt. Ipſe ergo factꝰ non
eſt: vt cū patre faceret om̄ia que facta ſunt
Idē in libꝛo. lxxxiij. queſtionū. Dicit̃ cre-
atura quicquid fecit deus pater per filiuꝫ.
qui nõ põt appellari creatura. qm̄ ꝑ ipſum
Ambroſiꝰ facta ſunt oīa. Ambꝛo. in. j. lib. de trinita.
Pꝛobemus inq̄t creaturaꝫ non eſſe dei fili-
um. Audiuimus eñ in euãgelio dñm man
daſſe diſcipulis. Pꝛedicate euangeliū vni
uerſe creature. Qui vniuerſaꝫ creaturā di
cit nullam excipit. ⁊ vbi ſunt qui creaturā
xp̄m appellant? Nã ſi creatura eēt: ſibi mã
daret euangeliū pꝛedicari. ⁊ ſubiectus eēt
vanitati. quia teſtãte apoſtolo. oīs creatu-
ra vanitati ſubiecta eſt. Non ergo xp̄s cre
atura eſt ſed creatoꝛ. qui docende creature
diſcipulis mandat officium.

De ꝑfidia ⁊ pena Arrij. b

Arrij hec fuiſſe per
fidia legit̃ vt xp̄m creaturaꝫ faceret. Ideo
effuſa ſunt Arrij viſcera atq̃ crepuit medi-
us ꝓſtratus in faciē. ea quibus chꝛiſtū ne-
gauerat feda oꝛa pollutꝰ. His alijſq̃ pluri
bus teſtimonijs inſtruimur non debere fa
teri ſimpliciter xp̄m eſſe factum vel creatu-
rā. ſ; addita determinatione recte dici põt.
vt ſi dicat̃ factꝰ ſm carnē vel ſm hoīeꝫ. vt
factura humanitati: nõ deo attribuat̃. Ut Ambꝛoſiꝰ
eñ ait Ambꝛo. in pꝛimo lib. de trini. Non
deus factus eſt. ſed deus dei filius natus
eſt. poſtea vo ſm carnē hõ factus ex Ma
ria eſt. Miſit eñ deus filium ſuum factuꝫ
ex muliere. factum ſub lege. Filium inquit
ſuum ſcꝫ non vnum de multis. cuꝫ dicit ſu
um: generationis eterne ꝓprietatem ſigna
uit. Poſtea factū ex muliere aſſeruit. vt fa
ctura nõ diuinitati ſed aſſumptioni coꝛpo
ris aſcriberet̃. Factum ergo ex muliere di-
cit: ꝓpter carnis ſuſceptionē. ſub lege: pꝛo
pter obſeruantiam legis. generatio genera
tioni non p̄iudicat nec caro diuinitati. De
us eñ eternus incarnationis ſacramentuꝫ
ſuſcepit. nõ diuiduꝰ ſ; vnus. ⁊ ī vtroq̃ vnꝰ
ſcꝫ diuinitate ⁊ coꝛpe. Non eñ alter ex pa-
tre. aliter ex virgine. ſed idem aliter ex pa-
tre. aliter ex virgine: q̃ui factus eſt ſm no-
ſtre ſuſceptiōeꝫ nature. nõ ſm etne ſubſtan
tiā vite. quē legimus pꝛimogenituꝫ ⁊ vni-
3ª genituꝫ. Pꝛimogenitum: quia nemo ante
ipſum. Unigenitū: quia nemo poſt ipſum
Ex his euident̃ tradit̃ q̃ intelligentia acci-
piendū ſit cū dicit̃ chꝛiſtus factus. vel ſim
plicit̃ vel cuꝫ additamēto: vt factura. ſ. vel
creatura nõ ad aſſumentē deū. ſ; ad aſſum-
ptū hoīeꝫ referat̃. In deo eñ creatura eſſe
nõ põt: vt Ambꝛo. ait. j. lib. de trini. Nun Ambꝛoſiꝰ
quid dico factus eſt xp̄s? Nunq̃d manda
to creatus eſt chꝛiſtꝰ? Quomodo aūt crea
tura eſſe in deo poteſt. Eteni deus nature

· Pꝛimogenitū quia nemo ante ipſū
· Unigenitū quia nemo poſt ipſū

ſimplicis eſt non ꝯiuncte atqꜫ cõpſite . cui
nihil accidat: ſed ſolũ qđ diuinũ eſt ĩ natu-
ra habeat ſua. Et ſi ergo chriſt⁹ ſm hoiem
dicit creatura. nõ tñ ſimplicit̃ ꝑdicãdus ẽ
creatura. Nec ex eo ꝙ xp̃s ſm hoiez đr eẽ
creatura põt quis ꝓgredi ſic argumẽtãdo
Si ſm ꝙ homo xp̃s eſt creatura. vel ratio
nalis vel non. vel que eſt deus vel non. ni-
tens ꝑ hoc ꝓbare xp̃m eſſe aliquid non di-
uinũ. quia quod ipſe ẽ ſm hominẽ ipẽ eſt.
Et ideo ſi ſm hominẽ eſt aliqua ſubſtãtia
nõ diuina: eſt vtiqꜫ aliquid nõ diuinũ Sz
ex tropicis locutiõibus non eſt recta argu
mentationis ꝓceſſio. Illa autẽ locutio tro
pica eſt qua xp̃s dicit creatura. vel ſimpli
citer vel cum adiunctione.

Iſta eſt diſtinctio vndecima hui⁹

tertij libri. In q̃ magiſter poſtqꜫ egit đ ꝯditionibus
conſequẽtibus ex actu vnionis ad dignitatem perſo
ne pertinẽtibus. agit de conditionibus ad defectuz
ſpectantib⁹. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit
xp̃m nõ debere dici creaturã ſimpl'r ⁊ abſolute. Se
cundo oſtẽdit ꝙ p̃t dici creatura cũ certa tñ determi
natione Tertio autẽ excludit obiectionez que poſſet
fieri in cõtrariũ. Primũ vſqꜫ ibi. His alijſqꜫ. Secun
dũ vſqꜫ ibi. Et ſi ergo xp̃s. Tertiũ vſqꜫ ad fidem di-
ſtinctionis. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat in trib⁹
ꝓpoſitionibus. quarũ prima ẽ hec. Licet ꝑſona ver
bi ſit hypoſtatice in humana natura. abſolute tamen
loquẽdo xp̃s nõ eſt creatura Hanc magiſter inſinu
ans querit. vtrũ ſit cõcedendũ ꝙ chriſtus debeat di
ci factus vel creatus vel creatura. Ad quam queſti
onem reſpondendo dicit. ꝙ nullo modo ſimpl'r debe
at dici ꝙ ſit factus vel creat⁹ vel creatura. qđ diuer
ſis ſanctoꝝ autoritatibus ꝓbat in l̃ra. quorum qui-
dam dicunt. Ex quo ꝑ ipſum facta ſunt oĩa. non po-
teſt dici factus. ⁊ ꝑ ꝯſequens nec creatura. Alij ỽo
dicunt. Si ipſe fuiſſet creatura. mandatum ſibi fuiſ-
ſet euangeliũ ꝑdicare. cum in euangelio dicat. Pre-
dicate euangeliũ omni creatare. Alij vero aſſerunt
Si eẽt creatura eſſet ſubiectus vanitati. cuz apoſto
lus dicat omnẽ creaturaz vanitati eẽ ſubiectã. q̃ om
nia abſurda ſunt. ⁊ per conſequens ſimpl'r loquẽdo
xp̃s non eſt creatura. Secũda ꝓpoſitio ẽ hec. Quã
uis ſimpl'r loquendo non ſit ꝯcedendum. xp̃s eſt fa-
ctus vel creatura. põt tñ hec ꝓpoſitio concedi cum
determinatione ſumpta. ſ. dicendo ſic. chriſt⁹ ſm na
turã aſſumptaz eſt creatura. vel xp̃s ſm ꝙ homo in-
cepit eẽ. Quod ꝓbat diuerſis ſanctoꝝ autori. Ter-
tia ꝓpoſito eſt hec. Quãuis ſit ꝯcedẽdũ ꝙ xp̃s ſm
humanaz naturam ſit factus vel creatura. ex hoc in
ferri non debet ꝙ ſit creatus ſimpliciter. cum ibi ar
gueretur a locutione in tropi figura. Hec ꝓpoſitio
patet ꝑ hoc ꝙ arguitur ſic. Chriſtus ſm ꝙ hõ ẽ cre-
atura. igitur xp̃s eſt creatura. q: arguit a ꝓpoſitio
ne ſeu locutione q̃ e eſt in figura tropi. vbi videlicet
illud quod ẽ partis attribuitur toti. qualis modus
arguendi non valet. Et tñ in ſpeciali.

An homo ille ſemp fuerit vel cepe rit eſſe. a

Poſt predicta

DI. XII

querit. vtꝝ hõ ille cepit eſſe.
vel ſp fuerit. ſicut ſimpl'r enũ
ciamus xp̃m vel dei filiuz ſp
fuiſſe. nec cepiſſe. De hoc Aug ita inq̃t ſu-
per Joh. Habuit aliq̃ñ dei filius qđ nõdũ — Aug. ſup Johãnez
habuit idẽ ipſe hõ dei filius. q: nõduz erat
hõ. Itẽ idẽ in eodez. Priuſqꜫ mũdus eſſet
nec nos eram⁹. nec ipſe mediatoꝛ dei ⁊ ho-
minũ hõ xp̃s ieſus. Idem ſup pſ. Chriſt⁹
noſter ⁊ ſi forte hõ recens ẽ. tñ ẽ etern⁹ de- — Augu. ſup pſal.
us. Alibi ỽo legit ꝙ puer ille creauit ſtel-
las. Et xp̃s dicit ſe eſſe ꝑncipium: ⁊ eſſe añ
Abraã. His ğ alijſqꜫ autoritatib⁹ in nullo
reſultãtes dicim⁹ hoiez illum inq̃tũ hõ eſt
cepiſſe. inq̃tũ verbum eſt ſemꝑ fuiſſe. Hic
eñ abſqꜫ diſtinctione non eſt referenda re-
ſponſio. Nã ⁊ ipẽ Aug⁹ hmõi vtit diſtin-
ctione in pluribus locis: dicẽs ꝑ xp̃m oĩa
eſſe facta inq̃tũ verbũ eſt. Scđm illud ỽo
ꝙ hõ ẽ. ip̃m eſſe factum ⁊ glorificatũ. Si ğ
ad ꝑſonã reſpicias: ꝯfidenť dic hoiem illũ
ſp fuiſſe. Si ỽo ad naturã homis: concede
eum cepiſſe.

Si de⁹ aliũ hoiem aſſumere potu-it vel aliũde q̃z đ genere Ade. b

Volet etiam queri

vtrum aliũ hominẽ vel aliunde q̃z de gene
re illius Adam deus aſſumere potuerit?
Ad quod ſane dici poteſt ipſum aliaz ani- — Reſpõſio.
mã ⁊ aliaz carnem potuiſſe aſſumere. quia
gratia tantuz aſſumpta eſt anima illa et ca-
ro a verbo dei. Ut eni ait Auguſtin⁹. In — Auguſti.
rebus per tempus oꝛtis illa ſumma gratia
eſt. ꝙ homo in vnitate ꝑſone cõiunctus ẽ
deo. Potuit ergo deus aliã animã ⁊ aliaz
carnem ſumere. et carnem vtiqꜫ aliunde q̃z
de genere Adam. Unde Auguſtinus in li — Auguſti.
bꝛo. xiij. de trinitate. Potuit itaqꜫ de⁹ ho-
minem aliunde ſuſcipere: in quo eſſet me-
diatoꝛ dei ⁊ hominũ. non de genere illius
Adam qui peccato ſuo obligauit gen⁹ hu-
manum. ſicut ipſum quem pꝛimo creauit.
non de genere alicuius creauit. Poterat ğ
vel ſic vel alio quo vellet mõ creare vnum
aliũ de quo vinceret victoꝛ ꝑoꝛis. Sz me-
lius iudicauit ⁊ de ip̃o qđ victũ fuerat ge-
nere aſſumere hoiem ꝑ quẽ hois vinceret
inimicuz. ⁊ tamen ex virgine cuius conce-
ptum ſp̃us nõ caro: fides nõ libido ꝑuenit
nec interfuit carnis cõcupiſcẽtia qua cete

ri concipiunt qui originale trahunt peccatum. ſed credendo non concumbendo facta eſt fecundata virginitas. Ex his aperte oſtenditur ⁊ aliũ ⁊ aliunde hominez deum aſſumere potuiſſe.

Si homo ille potuit peccare vł nõ eſſe deus. c

Ideo non immerito querit. Utrum homo ille potuerit peccare vel non eſſe deus. Si eñ potuit peccare: ⁊ potuit damnari. Si potuit damnari: potuit non eſſe deus. ergo ſi potuit peccare: potuit non eſſe deus. quia eſſe deum et poſſe velle iniquitatem ſimul eſſe nequeũt. Hic diſtinctione opus eſt: vtrum de perſona an de natura agit. Si eñ de perſona agitur manifeſtũ eſt q: peccare non potuit. nec deus non eſſe potuit. Si ꝟo de natura: diſcutiendũ eſt vtrum agat ꝺ ea vt verbo vnita. an de ea tanꝗ nõ vnita verbo et tñ enti. id ẽ. an ꝺ ea ſm ꝙ fuit vnita verbo an de ea ſm ꝙ eſſe potuit ⁊ nõ vnita ꝟbo. Non eſt eñ ambiguũ animã illaz entẽ vnitam verbo peccare non poſſe. ⁊ eſt ſine ambiguitate verũ eãdẽ ſi eſſet ⁊ nõ vnita verbo: poſſet peccare.

Quorũdã opinio ꝙ potuerit etiã vnita deo peccare. d

Quidã tamẽ ꝓbare conant etiã eã vnitaz verbo poſſe peccare. q: liberꝝ arbitriũ habet. ⁊ ita põt flecti i vtrãqꝫ partẽ. qꝺ friuolũ ẽ. cum ⁊ angeli liberũ arbitriũ habeãt. ⁊ tñ gr̃a adeo ſũt confirmati vt peccare nequeãt. Quãtomagis ꝗ ille homo cui ſpũs eſt datus ſine mẽſura Inducũt quoqꝫ autoritatez ad ꝓbandam idem. Scriptũ eſt eñ in lib. Sap. Qui potuit tranſgredi ⁊ non eſt tranſgreſſus. facere malũ ⁊ nõ fecit. Sed hoc accipiendũ eſt ſm mẽbra. vel ꝑtim de capite. ꝑtim de mẽbris. De capite. nõ eſt trãſgreſſus. ⁊ non fecit malũ. De membris. potuit tranſgredi: ⁊ facere malum.

Autoritate videt ad idem

Si deus potuerit aſſumere hominẽ in ſexu muliebri. e

Solet etiam queri ꝗuis curioſe a nonnullis. ſi deus humanã naturam potuit aſſumere ſm muliebrẽ ſexum. Quidã arbitrant euz potuiſſe aſſumere hominẽ in feminco ſexu vt aſſumpſit in virili. Sed oportunius atqꝫ conuenientius factũ eſt: vt de femina naſceret ⁊ virũ aſſumeret. vt ita vtriuſqꝫ ſexus liberatio oſtẽderetur. Unde Aug⁹ in li. lxxxiii. queſtionũ. Homĩs liberatio in vtroqꝫ ſexu debuit apparere. ergo quia virꝝ oportebat ſuſcipere: qui ſexus honorabilior eſt. conſequens erat ⁊ feminei ſexus liberatio. Hinc apparet q: ille vir de femina natus eſt. Sapientia ꝗ dei que dicit vnigenitus fili⁹ homine ſuſcepto in vtero ⁊ de vtero virginis liberationem homĩs indicauit.

Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio duodecima huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝙ inquiſiuit an chriſtus debeat dici creatura: inquirit an in ipſo fuerunt defectus quos natura habet ſibi cõmuniter annexos. Et tria facit. Nam primo inquirit an aſſumpſit defect⁹ omnẽ naturã creatam cõmuniter ſequentes. Scꝺo an aſſumpſerit defectus naturã hũanam conſequẽtes ſpecialiter. Tertio an naturã aſſumere in ſexu muliebri potuerit. Primũ facit vſqꝫ ibi. Solet etiam queri. Secundũ vſqꝫ ibi. Solet etiam queri ꝗuis. Tertiũ vſqꝫ ad finẽ diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quaꝝ prima eſt hec. Quãuis concedendum ſit chriſtum ſm hominẽ tꝑaliter incepiſſe. tenendũ ẽ tñ ipſũ ſm verbum eternaliter fuiſſe. Hanc magiſter ponens querit. vtꝝ ſcꝫ iſte hõ ſcꝫ chriſtus initiũ habuit vel ſemper fuit. ſicut filiũ dei dicimus ſempꝑ fuiſſe. Et ꝙ eſſe incepit arguit ſic. Chriſtus eſſe acquiſiuit quod aliquando nõ habuit. quia non ſempꝑ homo fuit. igitur eſſe incepit. In oppoſitũ arguit ſic. De xp̃o puero in ſcriptura legitur. ꝙ manus eius creauerunt ſtellas. quod quia in principio mundi fuit. igit chriſtus fuit ante munduz. ⁊ ꝑ conſequens non incepit eẽ. Un̄ ad queſtionẽ iſtam reſpondens ꝑ diſtinctionẽ dicit. ꝙ ſi queſtio querit de ꝑſona: tunc fuit ab eterno. Si ꝟo querit de natura humana: tunc initiũ habuit. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Aliũde ꝙ de materia Ade xp̃s potuit carnem aſſumere: ꝗuis peccãdo nõ potuit ſe polluere. Hanc magiſter ponens querit. vtꝝ verbuz potuit alium hominem ꝙ aſſumpſit aſſumere. qui videlicet non fuiſſet de ꝑmi hominis genere. Et reſpõdet ꝙ ſic. quia ſicut primum hominẽ de terra ⁊ non alteri⁹ homĩs genere formauit. ſic ⁊ nouo modo potuiſſet hominẽ formaſſe ⁊ aſſumpſiſſe. cõgruũ tamen erat vt de genere Ade aſſumeret homo. vt per eundem per quẽ homo fuit victus: diabolus victor vinceret. Poſtea querit an iſte homo. ſ. chriſtus potuit peccare. Et arguit ꝙ nõ. q: ſi peccare potuiſſet: dãnari potuiſſet. ⁊ ſic non fuiſſet deus. Rñdendo dicit ꝙ perſona chriſti peccare non potuit. nec natura humana. nec anima ſi conſiderent ꝓut ſunt verbo vnita Si autem conſiderent ꝓut ſi eẽnt vel eſſe poſſent nõ vnita verbo ſꝫ ſeꝑata ab eo: potuit vel poſſet peccare. Sed contra illud obijcit dupliciter. Primo ſic Natura humana verbo vnita habuit liberꝝ arbitriũ ideo potuit peccare. Ubi reſpondendũ ẽ: ꝙ non omnes habentes liberꝝ arbitrium pñt peccare. q: angeli beati habent liberꝝ arbitrium. ⁊ tamen non poſſũt peccare. ⁊ multo minus ipſe xp̃s. Unde patet argumentũ nõ valere. Scꝺo obijcit ꝑ autoritatẽ ſcꝑture que dicit virũ beatũ qui potuit trãſgredi ⁊ nõ ẽ trãſ

In euāgelio luce legit[ur] Ihs proficiebat ſapi[enti]a et etate et gr[ati]a apud deu[m] et ho[mines] / q[uo]m[odo] intelligit[ur]

greſſus. Et reſpondendo dicit ꝙ illa autoritas tota intelligenda eſt de membris xp̄i. ⁊ non de capite .ſ. xp̄o. vel ptm de mēbris xp̄i. ⁊ ptim de xp̄o. vt videlicet ly ē potuit trāſgredi intelligat̃ dictū de membris ⁊ ly nō trangreſſus de xp̄o. Tertia ꝓpoſitio ē hec Quāuis ſit concedendū ꝙ chriſtus potuit aſſumere ſexum femineū. eſt tamen tenendum ꝙ ſexum virilē aſſumere de femina eſt magis congruum. Hanc magiſter inſinuans querit vtrum deus potuit aſſumere ſexum muliebrem. Reſpondendo aūt dicit ꝙ ſic: ſed fuit magis cōueniens ⁊ congruū. vt aſſumeret naturam in ſexu virili ex femina. vt p̄ hoc oſtēderet vtriuſqꝫ liberationem p̄ xp̄m eſſe fiendā. qđ ꝯfirmat autoritate. b. Auguſtini. Et tm̄ in ſpēali.

Si xp̄s ſm naturā hois in ſapientia et gratia, ꝓficere potuit vel ꝓfecit. a

DI. XIII

PReterea ſciendum eſt xp̄m ſm hominē ab ipſa conceptione grē plenitudinē recepiſſe. cui ſpūs datus eſt non ad menſuram. ⁊ in quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat. Ita xp̄o habitat. vt ait Aug⁹. ad Dardanū. ꝙ omni grā plenus eſt. Non ita habitat in ſanctis vt in nr̄o corpe ineſt ſenſus ſingulis membris. ſed nō ꝗtū in capite. Ibi eīm ⁊ viſus eſt ⁊ auditus. et olfactus ⁊ guſtus ⁊ tactus. In ceteris aūt ſol⁹ eſt tactus. Ita in xp̄o habitat ois plenitudo diuinitatis. q̄ ille eſt caput in quo ſunt omnes ſenſus. in ſanctis xp̄o quaſi ſolus eſt tactus. qbus datus eſt ſpūs ad menſuram cum de illius plenitudine acceperūt. Acceperūt aūt de illius plenitudine nō ſm eſſentiam: ſed ſm ſimilitudinē. q̄ nunq̄ illā eandem eſſentialiter: ſed ſimilē acceperūt grāz Puer ergo ille plen⁹ ſapia ⁊ gratia fuit ab ipa conceptione. Unde Hiere. recte dicit. Nouū faciet dn̄s ſup terram. mlier circūdabit virū. q̄ in vtero v̄ginis p̄fectus vir extitit. non ſolum ꝓpter animā ⁊ carnem: ſ etiam ꝓpter ſapiam ⁊ grām q̄ plen⁹ erat.

Quō d̄r plenitudo diuinitatis habitare in xp̄o.

Quō intelligat̃ de plenitudine ei⁹ accepimus.

Autoritatem ponit que videt̃ obuiare. b

Huic autem ſententie videt̃ obuiare qđ in Luce euangelio legitur. Jeſus ꝓficiebat ſapientia et etate et gratia apud deū ⁊ homines. Si eīm ꝓficiebat ſapientia ⁊ grā. non videt̃ a ꝯceptione habuiſſe plenitudinem gratie ſine menſura. Ad quod ſane dici pōt ipm ſm hoiez tantam a ꝯceptiōe accepiſſe ſapientie ⁊ gratie plenitudinē vt deus ei pleni⁹ ꝯferre nō potuerit. ⁊ tm̄ vere dicit̃ ꝓfeciſſe ſapia et grā. non qdem in ſe: ſed in alijs q̄ de eius ſapientia ⁊ gratia ꝓficiebant. dum eis ſapiētie et gratie munera ſm ꝓceſſum etatis magi ac magis patefaciebat. Unde Greg⁹. in quadam omel. ait. Juxta homis naturam ꝓficiebat ſapia. nō ꝙ ipſe ſapientior eſſet ex tēpore. q̄ a p̄ma ꝯceptiōis hora ſpū ſapiētie plenus p̄manebat. ſed eandem q̄ plen⁹ erat ſapientiam ceteris ex tpe paulatim demonſtrabat. Juxta hois naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutem. Juxta hois naturam ꝓficiebat grā. nō ipſe qđ non habebat p̄ acceſſum tpis accipiendo: ſed pandendo donum grē qđ habebat. Apđ deū ⁊ homies ꝓficiebat. q̄ ꝗtum ꝓficiēte etate patefaciebat hominibus dona gratie que ſibi inerant ⁊ ſapientie. tm̄ eos ad laudem dei excitabat. ⁊ ſic deo patri ad laudē dei ⁊ hominibus ad ſalutem ꝓficiebat. In alijs g̊ non in ſe ꝓficiebat ſapientia ⁊ grā. Un̄ i eodem euangelio. puer ille ſapientia plen⁹ ⁊ grā p̄hibetur. Sic ergo dicit̃ ꝓfeciſſe ſapientia ⁊ gratia vt aliquis rector eccleſiaſticus dicit̃ ꝓficere in cura ſibi tradita. cū p̄ eius induſtriam alij ꝓficiūt.

Dēclinatio autoritatis.

Grego.

Predictis videt̃ aduerſari quod Ambroſius ait. c

Alibi tamē ſcriptū reperit̃ ꝙ ſm ſenſum homis ꝓfecerit ſicut etate hominis ꝓfecit. Ait eīm Amb. in lib. iij. de ſpūſancto ſic. Deus p̄fectionē nature ſuſcepit humane. Suſcepit ſenſuz hominis: ſed nō ſenſu carnis fuit inflatus. Senſu hois animā dixit conturbatā. ſenſu hominis eſuriuit ⁊ rogauit. ſenſu hois profecit ſicut ſcriptū eſt. Jeſus ꝓficiebat etate ⁊ ſapientia ⁊ gratia. Quō ꝓficiebat ſapiētia dei? Profectus etatis. et ꝓfectus ſapiētie: non diuine: ſed humane nature ē. Ideo etatem cōmemorauit. vt ſm homiē crederes dictum. Etas eīm nō diuinitatis: ſed corporis ē. Ergo ſi ꝓficiebat etate homis ꝓficiebat ſapientia homis. Senſus aūt ꝓfecit. q̄ ſenſus ideo ſapientia. Quis ſenſus ꝓficiebat? Si humanus ergo ſuſceptus eſt ipſe. Si diuinus. ergo mutabil̄ p̄ ꝓfectū. Qđ eīm ꝓficit mutat̃ in melius. ſed qđ diuinum eſt nō mutat̃. Qđ g̊ mutat̃: nō eſt diuinū Senſus ergo ꝓficiebat humanus. Senſum

Ambro.

De duobus ſenſibus xp̄i ſcꝫ gemina ſapientia.

ergo ſuſcepit humanũ. Nec poterat cõfortari virtus dei. nec creſcere deꝰ. nec altitudo ſapientie dei impleri. Que ꝰ implebaꝶ non erat dei: ſed noſtra ſapientia. Nã quõ implebaꝶ. qui vt omia impleret deſcendit. Per quem ꝗ aũt ſenſum dixit Eſa. ꝙ patrẽ neſciebat puer aut matrem. Scriptum eſt em̃. Priuſꝗ̃ ſciat puer patrem aut matreꝫ: accipiet ſpolia ſamarie. Sapientiã em̃ dei futura ⁊ occulta non fallunt. Expers autẽ agnitiõis infantia. ꝑ humanaꝫ vtiqꝫ ĩprudentiam quod adhuc non didicit ignorat. Sed verendũ eſt inq̃t ne ſi duos principales ſenſus aut geminaꝫ ſapientiam xp̃o tribuimus. xp̃m diuidamus. Nunq̃d cum et diuinitatem eius et carnẽ adoramus: xp̃m diuidimus? Nunq̃d cum in eo imaginem dei crucemqꝫ veneramur: diuidimus euꝫ? Apl's certe q̃ de eo dixit. Qm̃ ⁊ ſi crucifixꝰ eſt ex infirmitate nr̃a: viuit tñ ex ꝟtute dei Ipe dixit q2 nõ diuiſus eſt xp̃s. Nunquid etiam cum dicimꝰ. q2 aiam rõnalem ⁊ intellectus noſtri ſuſcepit capacem: diuidimus eũ. Non em̃ ipe deus ꝟbum ꝓ aia rationali ⁊ intellectus capaci in carne ſua fuit. ſed animã rationalẽ ⁊ intellectus capacẽ. et ipſam humanã ⁊ eiuſdem ſubſtantie. cuiꝰ noſtre ſunt anime ⁊ carnem nr̃e ſimilẽ eiuſdeꝫ qꝫ cuius caro eſt noſtre ſubſtãtie ſuſcipiẽs ꝑfectus etiam hõ fuit.

De intelligentia premiſſorum verborum. D

Hec ꝟba Ambroſij pia diligentia inſpicienda ſunt q̃ ex parte hominis ignorantiam inſtruũt ⁊ illuminant. ex parte errandi fomitem male intellecta miniſtrant. His etenim euidenꝶ tradiꝶ duos in xp̃o eſſe p̃ncipales ſenſus ſiue geminam ſapiam. Neqꝫ ideo vnitas ⁊ ſingularitas ꝑſone diuidiꝶ. Sed iuxta duas naturas duas hꝫ ſapientias. vnã nõ creataꝫ: ſed genitã. que ipe eſt. alterã nõ genitã: ſed creatã. ⁊ ꝑ gratiam ei collatã. Naꝫ Eſa. de eo ꝓteſtaꝶ. Requieſcet ſuꝑ eum ſpũs ſapientie ⁊ intellectus ⁊c̃. Spũ ergo ſapientie ⁊ intellectus. id eſt ſapientia ⁊ intelligẽtia ꝑ ſpũmſanctum gratis data. xp̃s erat ſapiens ſm animã. Scd̃m deũ. ꝟo ſapiens erat ſapientia eterna: que deus eſt. Et ſicut inq̃tum deꝰ eſt. bonus eſt bonitate naturali q̃ ipe eſt. ⁊ iuſtus iuſticia naturali q̃ ipe ẽ. ita ſapiens ſapiẽtia naturali q̃ ipe eſt. Alia

De gemina xp̃i ſapientia genita ⁊ creata.

ꝟo eius ſicut bona eſt ⁊ iuſta bonitate vel iuſticia gratis data. que ipe vel ipa nõ eſt ita eſt ſapiens ſapientia gratis data. q̃ ipſa non eſt. Et licet gemina in xp̃o ſit ſapientia vna tamẽ eademqꝫ ꝑſona eſt. que inq̃tum deus eſt: ⁊ inq̃tum natura diuina eſt. ſapiens eſt ſapientia ingenita. ſ. ſapientia eterna que eſt pater. ⁊ ſapientia que non eſt ingenita que communis eſt tribus perſonis. non tñ gemina ſapientia. q2 non eſt alia et alia ſapientia ſapientie ingenita. que tantũ filius eſt. ⁊ ſapientia que cõmuniter pater eſt ⁊ filius et ſpũſſanctus. Inq̃tum ꝟo eadem ꝑſona eſt homo. i. ſm hoĩeꝫ acceptuꝫ vel inq̃tum eſt ſubſiſtens ex aĩa ⁊ carne ſapiens eſt ſapientia gratuita. Sapiens ergo eſt humano ſenſu ⁊ diuino.

Quõ intelligendũ ſit illud ſenſus ꝓficiebat humanus. E

Sed ex qua cauſa illius dicti intelligentia. ſ. ſenſus ꝓficiebat humanus: aſſumenda eſt. Apte em̃ videꝶ Ambro. innuere ꝙ ſm humanum ſenſum chriſtus ꝓfecerit. ⁊ ꝙ infantia eius expers cognitionis fuerit. ⁊ patrem ⁊ matrẽ ignorauerit. quod nec eccleſia recipit nec p̃miſſe autoritates patiunꝶ ſic intelligi. Sed ita ſane poteſt accipi vt q̃tuꝫ ad viſum hominum ⁊ ſui ſenſus oſtenſionem xp̃s ꝓfeciſſe dicaꝶ. Proficiebat ergo humanus ſenſus in eo ſm oſtenſioneꝫ ⁊ aliorũ hoĩm opinionem. Ita etiam patrem ⁊ matrem dicitur ignoraſſe in infantia. q2 ita ſe habebat et gerebat ac ſi agnitionis expers eſſet.

Iſta eſt diſtinctio tredecia huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de conditionibus conſequentibus ex actu vnionis. Incipit tractare de donis nature aſſumpte in ip̃o actu vnionis collatis. Et tria facit. Nam p̃mo oſtendit plenitudinem ꝑfectionis xp̃i q̃tum ad gratiam affectꝰ ⁊ ſcientiam intellectus. Scd̃o obijcit in contrarũ ꝑ autoritateꝫ canonis ⁊ ſoluit. Tertio replicat ꝑ autoritates ſanctorũ quas exponit. Primũ vſqꝫ ibi. Huic autem ſentẽtie. Scd̃m vſqꝫ ibi. Alibi tñ ſcriptuꝫ. Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctiõis. In ſp̃ali ſententia mgr̃i ſtat in tribꝰ ꝓpoſitiõibꝰ q̃rũ p̃ma ẽ hec. Ab hora ſue ꝯceptiõis fuit in xp̃o gr̃e ⁊ ſcie plenitudo. Hãc mgr̃ inſinuans ꝓponit ꝙ xp̃o fuit datus ſpũs nõ ad menſuram. vt dicitur Iohan. iij. Et apoſtolus ad Col. ij. dicit plenitudinem diuinitatis temporaliter habitaſſe in xp̃o. Et ſubdit ꝙ q̃uis alij ſancti dicãꝶ etiam fuiſſe pleni gr̃a ſeu ꝑfecti in ſcia. ſecꝰ tñ in xp̃o et de eis. Qd̃ oſtendit ꝑ ſile. Nam ſicut in capite humani corporis ſunt oẽs ſenſus. In ceteris aũt mẽbris ẽ ſolũ

ſenſus tact⁹. ſic in xp̄o eſt plenitudo grē ſicut in oīm
capite. In alijs ṽo ſanctis eſt gratia ſicut ſenſus ta-
ctus in membris ſub capite. q2 de plenitudine chri-
ſti omēs quod habent receperunt. non tñ illā grām
eſſentialit̄ que in xp̄o eſt: ſed quodāmodo conſimilē.
Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus ꝓfeciſſe ſapiētia
non dicit̄ niſi ſolū q̄tum ad exteriorē effectus ſapiē-
tie oſtenſionē. Hanc mgr̄ ponens obijcit contra pre
dicta ſic dicens. Si xp̄s ab initio ſue cōceptiōis tan-
tam habuit donorū plenitudinē ſcientie ⁊ grē. quo-
modo tunc verū eſt ꝙ ꝓficiebat ſciētia. etate et gra
tia. vt dicit ſcriptura? Et rñdet ꝙ xp̄s ab initio ſue
ꝯceptiōis tātā habuit donorū plenitudinē ꝙ ampli⁹
recipe capax nō fuit. Scriptura tñ que ipm̄ ſapien-
tia etate ⁊ gratia ꝓfeciſſe aſſerit. non vult dicere ꝙ
ſapientia ⁊ gratia ſm̄ tpis ꝓceſſum ſunt aucte ī xp̄o
ſed dicere intendit ꝙ ſicut xp̄s tempaliter in etate ꝓ
ficiebat. ita dicta dona in initio ſue conceptōnis ſibi
collata ad ſalutem hominū oſtendebat. vnde patet
ꝙ ꝓficiebat alijs ⁊ non ſibi. ſicut rector eccleſiaſtic⁹
dicit̄ ꝓficere in cura ſibi tradita alijs ꝓficientibus ꝑ
ipm̄. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Scd̄m duplicē quam
xp̄s habuit ſcientiā nō ꝓfecit niſi ſolū ſm̄ hominum
opinionē ſeu exteriorē apparentiā. Hanc mgr̄ inſi-
nuans obijcit contra p̄dicta cuiuſmodi fuit ꝙ xp̄s in
hmōi donis nō ꝓfecit. ⁊ ꝑ autoritatem Amb. di. in
xp̄o fuiſſe duplicem ſenſum ſeu ſapiam. ſ. creatam ⁊
increatā. ⁊ ꝙ xp̄s ſapia creata ſeu ſenſu homis ꝓfe
cit ſicut etatis incrementū ſumpſit. hoc ꝓbat etiam
ꝑ hoc ꝙ in Eſa. dicit̄. Et puer anteq̄ noſceret prēm
vel matrem accepit ſpolia ſamarie. Sed magiſter re
ſpondendo dicit ꝙ autoritas. b. Amb. qua dixit cri
ſtum ꝓfeciſſe ſenſu hominis non eſt aliter intelligen
da q̄ ꝙ ꝓfecerit ſm̄ opinionē. ⁊ ꝙ dicitur patrem ⁊
matrem ignoraſſe. dicit non aliter eſſe intelligendu3
niſi ꝙ ſimilitudinarie ad modū ignorantis ſe habuit
⁊ ſic nō ꝓfecit niſi ſm̄ exteriorem apparentiam. Et
tm̄ in ſpeāli.

Si anima xp̄i habuerit ſapientiā parem cū deo. et ſi omnia ſcit que deus. a

Hic queri opus b eſt cum anima xp̄i eſſet ſapiens
DI.XIIII. ſapientia gratuita. vtrū habue-
rit ſapientiam equalem deo ſiue oīm reru3
ſcientiam habuerit vel habeat. i. vtru3 oīa
ſciat q̄ deus ſcit? Quibuſdam placet ꝙ nec
parem cū deo habeat ſciam: nec oīa ſciat q̄
de⁹. q2 in nullo creatura equat̄ creatori Cū
ḡ aīa illa creatura ſit. in nullo equat̄ crea
tori. ergo nec in ſapientia. Non ergo hab3
equalem cum deo ſapiam: nec ſcit omnia q̄
deus. Item ſi anima illa equalem hab3 cū
deo ſapientiam. non ergo deus in omni bo
no maiorem habet ſufficientiā q̄3 eius crea
Opinio quorundam — tura. Inducunt etiam autoritates ad ide3
ꝓbandum. Ait eñ ꝓpheta ex perſona ho
Reſpõſiões inducunt. — minis aſſumpti. Mirabilis facta eſt ſcien-
tia tua ex me. ⁊ non potero ad eam. Qd̄ ex
Caſſio. — ponens Caſſiodorus ait. Veritas huma-
ne conditionis oſtendit̄. q2 aſſumptus ho-
mo diuine ſubſtantie nō p̄ōt equari vel in
ſcientia vel in alio. Apl̄s etiam ait. Nemo
nouit que ſunt dei niſi ſpiritus dei. q̄ ſolus
ſcrutat̄ oīa etiam ꝓfunda dei. His alijſq3
pluribus rationibus ⁊ autoritatibus nitū
tur qui animam xp̄i aſſerunt nec parē cum
deo habere ſcientiā. nec omnia ſcire q̄ deus
ſcit. Quia ſi oīa ſcit que de⁹. Scit ḡ creare
mundū. ſcit etiam creare ſeip̄am.

Reſponſio queſtionis diffinitiuā continens ſententiā. b

Quibus reſpōden
tes dicimus aīam xp̄i ꝑ ſapientiam gratis
datam in verbo dei cui vnita eſt. qd̄ etiam
ꝑfecte intelligit omnia ſcire que deus ſcit.
ſed nō omnia poſſe que poteſt deuſ. nec ita
clare ⁊ ꝑſpicue oīa capit vt deus. ⁊ iō non
equat̄ creatori ſuo in ſcientia. Et ſi oīa ſci-
at q̄ ⁊ ip̄e. nec eſt eius ſapientia equalis ſa-
pientie dei. q2 ſi illa multo ē dignior. digni-
uſq3 ⁊ ꝑfectius oīa capit q̄3 illius aīme ſapi
entia. ergo ⁊ in ſcientia maiorem h3 ſuffici-
entiam deus q̄3 anima illa q̄ dignior eſt om
ni creatura. Illud ṽo apoſtoli quod indu
cunt. Nemo nouit que dei ſunt: niſi ſpirit⁹
dei qui ſolus ſcrutat̄ omnia ꝓ nobis facit.
Mox eñ addidit aplus. nos aūt ſpiritu3
dei habemus. vt ꝑ ſpūm dei que3 habebat
ꝓfunda ſe ſcire oſtenderet. Sed anima illa
p̄ omnibus ſpūm dei habuit cui ſpūs non
eſt datus ad menſuram. vt ait Iohes euā-
geliſta. Dona ergo ſpūſſancti ſine menſu-
ra habuit. ergo ⁊ ſapientiam. Omnia ergo
ſciuit anima illa. Si enim quedam ſciuit: q̄
dam non. non ſine menſura ſcientiā habuit
Sed ſine menſura ſcientiam habuit. Scit
ergo omnia. Fulgentius etiam in ſermone — Fulgenti⁹
quodam multa inducit quibus aſſerit ani-
mam illā rerū omniū ſcientia3 habere vtēs
autoritate apoſtoli dicentis. In quo ſunt
omnes theſauri ſapientie ⁊ ſcientie abſcon-
diti. Qd̄ etiam ratione p̄ōt ꝓbari ſic. Ni-
hil ſcit aliquis quod eius anima ignorat.
Sed xp̄s ſm̄ oīm conceſſionem oīa ſcit.
ḡ anima eius oīa ſcit. Ad id ṽo qd̄ dicūt
ſi omnia ſcit. ergo ſcit creare mundū vel ſe-
ip̄am. Reſpondemus ꝙ ſcientiam h3 mū-
dum creandi. ſed non potentiam ⁊ creandi
animam. ⁊ ſcit quomodo deus ſeip̄m crea-
uit. habet ergo ſcientiam ſui create. ſed non

ſui creande. q̄ nō eſt creanda ſed creata.

Quare deus non dedit ei potētiā
oim̄ vt ſciam. c

Si vero queritur

quare deus non dederit ei potentiā facien-
di oīa vt ſciam? Reſponderi poteſt. q̄a na-
turaliter capax eſt ſcientie. ⁊ ideo id ꝯgrue
ei datū eſt ſine menſura. cuius ip̄a natura-
liter capax eſt. Non eſt aūt ei datum poſſe
omnia facere que deus facit. ne oipotens
⁊ ꝑ hoc deus putaret̃. Uerūtamen forte
nec potentiā faciendi oīa ei deus p̄ſtare po
tuit. ⁊ ſi potentiā faciendi aliqua que nō fa
cere poteſt. Scit ergo anima xp̄i omnia q̄
deus ſcit in verbo dei. quod liquidius ⁊ p̄
ſentius omni creatura contēplat̃ vt ei vni-
ta. in quo etiam angeli ⁊ que dei ſunt ⁊ que
futura ſunt cognoſcunt.

Quō intelligenda ſint quedā ver
ba Ambroſij ſup Lucam. D

Sed ſi illa aīa non

habet tantā potentiam: quantam ⁊ deus.
nec homo aſſumptus tantam potentiā q̄n-
tam ⁊ deus. quomō ergo intelligitur illud
Ambroſij ſuper Lucam vbi angelus de na
ſcituro filio virginis ait. Hic erit magnus
⁊ filius altiſſimi vocabitur. Non ideo in-
quit erit magnus. q̄ ante partum virginis
magnus non fuerit. ſed q̄ potentiā quam
dei filius naturaliter hab̄ homo erat ex tē
pore accepturus. vt vna ſit perſona hō et
de⁹. Ecce apte dicit q̄ homo erat acceptu-
rus ex tempore potentiam. quam dei filius
habuit naturaliter. Sed ſi homo acceptu-
rus erat illam potentiam. ergo vel perſona
vel natura hominis. Sed p̄ſona nō: q̄ ſꝑ
habuit ⁊ habet. ergo natura. Si natura: er
go anima. Nam de carne conſtat q̄ accipe
non poſſet. Ad quod dicimus illud eſſe ac-
cipiendum de pſona: ſed non inq̄ntum eſt
dei. imo inq̄ntum eſt pſona homis. Una ē
eīn pſona dei ⁊ homis. ⁊ filij dei ⁊ filij ho-
minis. Que inq̄ntum dei pſona eſt. ſemꝑ et
naturaliter omnipotentiā habuit. ſ̄ inq̄ntū
eſt homis: non ſemꝑ fuit. Illa ergo pſona
que ſemꝑ fuerat dei. futura erat hois per-
ſona. ⁊ ſ̄m hoc q̄ futura erat hominis per
ſona. acceptura erat ex tp̄e potentiā quam

naturaliter eſt ſemper habuerat inquātum
dei pſona. Scōm hanc diſtinctionem illō
⁊ ſimilia ſane poſſunt accipi Que diſtictio
in pluribus queſtionum articul' eſt neceſſa
ria aduerſus quorūdam pplexam verboſi
tatem. Sed cum de rebus conſtat. in ver-
bis fruſtra habet̃ controuerſia.

Iſta eſt diſtinctio decimaquarta

huius tertij libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de plenitu
dine pfectionis xp̄i quantum ad gratiam ⁊ ſcientiā.
compat pfectionem inq̄ntum eſt hominis ad diuinā.
Et tria facit. Nam p̄mo inquirit an xp̄i anima ſciat
omnia que ſcit deus. Secundo quare anima chriſti
non habeat omnipotentiam ſicut habet omniſcien-
tiam. Tertio excludit quandam obiectionem in con
trarium factam. Primum facit vſq̄ ibi. Si vo q̄rit̃.
Secundū vſq̄ ibi. Sed ſi anima illa. Tertium vſq̄
ad finem diſtinctiōis. In ſpeciali ſententia magiſtri
ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum p̄ma eſt hec.
Licet pater dedit xp̄o ſ̄m aīam omnem ſciā. eiſdē
tamen cōmunicare non potuit omnipotentiā. Hanc
magiſter ponens querit. Utrum anima chriſti habe
at ſcientiam ſeu potentiā equalem deo. ⁊ vtrum aīa
xp̄i ſcit omnia que ſcit deus? Et reſpondendo dicit:
q̄ ſ̄m quorūdam opinionem anima xp̄i non h̄ equa
lem ſapientiam cum deo: nec ſcit oīa que ſcit deus.
eo q̄ aīma xp̄i ſit creatura. ⁊ nulla creatura ſit equa
lis deo. vel poſſit equari deo. Et confirmat hoc au-
toritate Caſſiodori qua dicit. q̄ ſi aīma chriſti ſciret
omnia que ſcit deus. ſequeret̃ q̄ ſciret ſeip̄am: imo
totum mundū creare. cum hoc ſciat deus. ſed hoc ē
abſurdum. ergo ex quo ſequitur. Poſtea ponit ma-
giſter opinionem ꝓpriam dicens animam xp̄i ꝑ ſapi
entiam ſibi gratis collatā in verbo cui vnita eſt ſcire
omnia que ſcit v̄bum. i. deus. Et ſubdit q̄ q̄uis ſci-
at omnia que deus ſcit. non tamen poteſt omnia que
deus poteſt. Ex iſta tn̄ omniū ſcientia anima chriſti
non equat̃ ſcire dei. q̄ anima xp̄i nō ita clare ſcit om
nia ſicut deus. Et etiā licet equat̃ ſcie dei quo ad nu
merū ſcitorū. non tn̄ equat̃ ſibi in modo ſciēdi. Qd̄
aūt ap̄lus dicit. Nemo nouit que ſunt dei: niſi ſp̄us
dei. Iſtis dictis non obſtat: imo arguit ꝓpoſitum.
q̄ intelligit de ſp̄ū qui datus eſt xp̄o non ad menſu-
ram. Etiam mgr̄ ꝓbat ꝓpoſitum ſuum tali ratione
Nullus aliq̄d ſcit q̄d aīma eius ignorat. ſed chriſtus
ſ̄m omēs doctores ſcit omnia. igit̃ eius aīma ſcit om
nia. Ad argumentū oppoſite oppoſitiōis quo dicit̃
q̄ ſi aīa xp̄i ſciret oīa. ſciret creare mundū ⁊ ſeip̄am
Reſpondet etenī q̄ anima xp̄i h̄ ſcientiā creandi. ſ;
non potentiā. q̄ ſcit quō mūdus eſt creatus ⁊ ſe eſſe
creatā ⁊ nō creandā. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Conce
dimus catholice xp̄i animā non habuiſſe omnipotē-
tiam. Hec ꝓpoſitio eſt ſcda ps ꝓpoſitionis premiſſe
quam mgr̄ inſinuans querit. Cur aīma xp̄i nō h̄ po
tentiā oīa faciēdi ſicut potētiā omīa cognoſcēdi? Et
rn̄det q̄ hoc ē iō. q̄ fuit naturalit̃ capax ois ſcie. nō
tn̄ ois potētie. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Mgr̄ ꝯcedit
q̄ dei fili⁹ ſ̄m q̄ hō omnipotentiā q̄n q̄ accepit. Hāc
mgr̄ inſinuat autoritate Ambroſij dicentis ſuper il-
lo v̄bo Lu. j. Hic erit magnus ⁊ filius altiſſimi voca
bitur. dicit magnus erit. q̄ potētiā quā fili⁹ dei na-
turalit̃ h̄. hō erat ex tp̄e acceptur⁹. Ex iſta autori-
tate arguit ſic. Si hō erat illam potentiā acceptur⁹:
vel igit̃ pſona vel natura. non pſona. quia illa hab̄
⁊ ſemper habuit ſapientiam illā. igitur natura. et ꝑ
conſequens anima. cum caro talis potētie nō ſit ca-

Oīs aūt ſenſus aīe eſt. nō eī caro ſentit ſ anima vtēs corpe velut iſtrumēto.

par. Et rn̄det q ly hō in autoritate illa ſupponit p pſona xp̄i nō inq̄ntum eſt pſona dei: ſʒ homīs. que tn̄ vna ⁊ eadē eſt. ſed ſicut dicit pſona filij dei que ſēm per fuit hō. pſona in tempe eſſe cepit. Sic pſona filij inq̄ntum erat futura pſona hoīs. erat potentiā illam ex tpe acceptura. tn̄ naturalit ſp habuit ⁊ pſona xp̄i omnipotentiam quodāmodo accepit. Et tantum in ſpēali.

De hoīs defectib⁹ quos aſſumpſit xp̄s in humana natura. a

DI.XV Illud quoqʒ p̄termittendū non eſt q dei filius naturam homis accepit paſſibilem. animam paſſibilē carnem paſſibilē ⁊ mortalem. Ut enim probaret verum corpus habere: ſuſcepit defectus corpis. famēʒ. ſitim ⁊ hmōi. Et vt veram aīam pbaret habere: ſuſcepit defect⁹ anime. ſ. triſticiā. timorē. dolorem ⁊ hmōi. Omis aūt ſenſus anime eſt. Non eniʒ caro ſentit: ſed anima vtens corpe velut inſtrumento. Unde Aug⁹. ſup Gen̄. in lib. xij. Non corpus ſentit: ſed anima p corp⁹ quo velut nuncio vtit ad confirmandū in ſcipa quod extrinſecus nunciat. Sicut ergo anima qd̄ foris eſt p corpus tanq̄ p inſtrumētum videt ⁊ audit. ita etiam p corpus quedam ſentit mala que ſine corpe non ſentiret vt famem ⁊ ſitim ⁊ hmōi. Unde non immerito defectus corporis dicunt. Quedam autem p corpus imo etiaʒ ſine corpe ſentit. vt eſt timor ⁊ hmōi. Sentit ḡ anima dolores. ſed quoſdam p inſtrumentū corpis: quoſdam xͦo non. Suſcepit aūt xp̄s ſic̄ verā naturam homis ita ⁊ veros defectus homis ſed nō omnes. Aſſumpſit em̄ defectus pene: ſed non culpe. Nec tn̄ omnes defectus pene: ſed eos omnes quos homi eū aſſumere expediebat ⁊ ſue dignitati nō derogabat Sicut em̄ ppter hoiem hō factus eſt. ita pter eū homis defectus ſuſcepit Suſcepit em̄ de nr̄o: vt de ſuo nobis tribueret vt noſtrum tolleret defectū. Suſcepit em̄ noſtrā vetuſtatem: vt ſuā nobis infunderet nouitatem. Simplā ille accepit vetuſtatē. i. pene. vt nr̄aʒ duplā ↄſumeret. i. pene ⁊ culpe.

Aug. i. li. de tri. de hominis defectib⁹ quos aſſumpſerit xp̄us i hūana natura.

Qualiter accipiendū ſit illud qd̄ ait Leo papa. b

Tradit autoritas q dn̄s noſter in ſe ſuſcepit oīa infirmitatis noſtre. p̄ter peccatū: qd̄ niſi accipiat deil'

tn̄ q̄ eū ſumere p nob oportuit. nec dedecuit. falſum eſſe pbabit. Non em̄ aſſūpſit ignorantiā aliquā. cum ſit ignorantia q̄daʒ que defectus eſt nec pctm̄ eſt. ſ. ignorantia inuincibil. Nam vincibil peccatuʒ eſt. Si tn̄ de his eſt que nobis expedit ſcire. Sūt em̄ q̄dam quorū ſcientia nō affert vel ignorantia nō impedit ſalutē. ⁊ forte taliū reruʒ ignorantia defectus nō eſt. Cōſtat aūt nobis eſſe ignorantiā atq̄ difficultatē volēdi vel faciendi bonū. que ad miſeriā noſtram ptinent. Un̄ Aug⁹. in li. iij. de lib. arbitrio. Approbare inq̄t falſa p veris: vt erret inuitus ⁊ reſiſtente atq̄ torquēte dolore carnal vinculi non poſſe a libidinoſis opib⁹ temparare. nō eſt natura inſtituti hoīs: ſed pena damnati. Ex qua miſeria peccātib⁹ iuſtiſſime inflicta liberat dei gratia. q2 ſponte homo libero arbitrio cadere potuit: non etiaʒ ſurgere. Ad quā miſeriā ptinet ignorantia ⁊ difficultas quā patit oīs hō ab exordio natiuitatis ſue. nec ab iſto malo q̄ſq̄ niſi gr̄a dei liberat. Ecce euident dicit hic Aug⁹. ignorantiā q̄ q̄ſq̄ inuitus falſa p veris approbat. ⁊ difficultatē q̄ nō pōt ſe ſpare a malo. ad miſeriā nr̄am ptinere. ⁊ penā eſſe hominis. Hec aūt xp̄s nō habuit. Nō ḡ accepit omnes defectus nr̄e infirmitatis preter peccatū. Augusti.

Q ignorantia talis et difficultas non ſit peccatū. c

Sed forte aliquis dicet illa eſſe peccatū. Cui obuiat illud qd̄ Aug⁹. tradere vid. B. ſ. deū inculpabiliter an̄ pctm̄ in exordio ↄditōis hoi potuiſſe īdere vt eſſent ei naturalia. ita in li. retract. inquiens. Ignorantia ⁊ difficultas etiaʒ ſi eſſent homis p̄mordia naturalia Nec ſic eſſet culpandus deus: ſed laudādus. Sed ſi hoc hō in p̄mordio naturalit habuiſſet. nū q̄d eſſent in eo defectus ⁊ pene? Si defect⁹ vl pena ei indita fuiſſet an̄ pctm̄: iniuſte cū eo agi videret ſi an̄ culpam ſentiret penam Ob hoc ſane dicimus illa nō fuiſſe defect⁹ vl penas ſi naturalit homi infuiſſent. ſicut nō fuit hoi an̄ pctm̄ nondum gr̄am adepto defectus ſiue pena non poſſe pficere. Sed poſtq̄ gr̄am recepit p quaʒ pficere potuit ⁊ ad tps pfecit. eamq̄ culpa ſua poſt amiſit. ſimulq̄ pficiendi facultatē pdidit. defectus fuit ei ⁊ pena nō poſſe pficere. ſ. malū declinare ⁊ bonum facere. Omnes ḡ defectus noſtros ſuſcepit xp̄s p̄ter peccatū q̄s Augusti.

ei cõueniebat ſuſcipe ⁊ nobis expediebat. Sunt eñ pl'a egritudinũ genera ⁊ corpori vitia. a quibus omnino immunis extitit. Quos eñ defectus habuit. vl' ad oſtenſionem vere hũanitatis vt timorẽ ⁊ triſticiã. vel ad impletionẽ opis ad qđ venerat. vt paſſibilitatẽ ⁊ mortalitatẽ. vl' ab imortalitis deſperatiõe ſpem nr̃am erigẽdã vt mortem ſuſcepit. Hos aũt defectus nõ ↄditiõis ſue neceſſitate: ẜ miſeratiõis voluntate ſuſcepit. Veros qđem habuit defect⁹ ſicut et nos: ẜ nõ eadẽ cã. Nos eñ ex pctõ originali hos defectus trahimus. ſicut apl's iſinuat dicẽs. Corpus qđẽ ꝓpt̃ pctñ mortuum eſt. i. neceſſitatem moriendi habuit i ſe. Criſtus aũt non ex pctõ hmõi habuit defect⁹. qꝛ ſine pctõ eſt concept⁹ ⁊ natus ⁊ in terri conuerſatus. Sed ex ſola miſeratõis volũtate de noſtro in ſe tranſtulit veram infirmitatem ſicut accepit veram carnẽ quam ſine omni infirmitate aſſumere potuit: ſic abſqꝫ culpa eandem ſuſcepit.

Quia ſola voluntate hos defect⁹ ſuſcepit nõ neceſſitate conditionis

Autoritatibus ꝓbat xp̃m ẜm hominẽ vere dolores ſenſiſſe et timuiſſe cõtra quoſdã hoc negãtes. d

Sed qꝛ nõnulli de ſenſu in paſſione hũanitatis xp̃i male ſenſiſſe inueniunt̃. aſſerentes ſimilitudinem atqꝫ imaginem paſſionis ⁊ doloris xp̃m hominem ꝑtuliſſe. ẜ nullũ omnino dolorem vel paſſionẽ ſenſiſſe. Autoritatum teſtimonijs eos ↄuincẽtes indubitabile faciam⁹ qđ ſupra diximus. Propheta Eſaias di. Vere lãguores nr̃os ip̃e tulit. ⁊ dolores nr̃os ipſe portauit. Et veritas ip̃a in euãgelio ait. Triſtis eſt anima mea vſqꝫ ad mortez. vbi etiam legit̃. Cepit Jeſus pauere et tedere. Propheta etiã ex ꝑſona xp̃i ait. Repleta eſt malis anima mea. Qđ exponẽs Aug⁹. inqt. Nõ vitijs ⁊ peccatis: ẜ humanis mal' id eſt doloribꝰ repleta fuit aĩa xp̃i qbꝰ ipſa cõpatit̃ carni. Nõ eñ dolor corpis põt eẽ ſine aĩa. Dolere aũt aĩa etiaz nõ dolẽte corpore põt. Hos aũt hũane infirmitatis affectus. ſicut ip̃am carnẽ ac mortẽ nõ ↄditõis neceſſitate: ẜ miſerationis voluntate ſuſcepit. Amb. etiam in li. iij. de tri. ait. Scptuz eſt. Pr̃ ſi poſſibile eſt trãſeat a me calix iſte Timet ergo xp̃s. ⁊ dum Petrus nõ timet criſtus timet. Petrus dixit. Aĩam meã ponã ꝓ te. Chriſtus dicit. Anima mea turbatur Utrũqꝫ verũ eſt ⁊ ratiõis plenũ ꝙ ⁊ ille q̃ eſt inferior nõ timet. ⁊ ille q̃ ſupior eſt gerit timẽtis affectũ. Idem in eodem. Ut homo turbat̃. vt hõ flet. vt homo crucifigitur. ꝑ naturam hoĩs ⁊ tediauit ⁊ reſurrexit. Nõ turbat̃ eius virtus. Non turbat̃ eius diuinitas: ſed turbat̃ anima. ẜm humane fragilitatis aſſumptionem turbat̃. Nam q̃ ſuſcepit animam. ſuſcepit etiam aĩe paſſionem. Non eñ eo qđ de⁹ erat aut turbari aut mori. Idẽ in eodem. Suſcepit triſticiã meam. ↄfident̃ triſticiã nomino q̃ crucem predico Ut hõ habuit triſticiã quam in eo ſuſcepit affectu. mihi compatit̃. mihi triſtis eſt. mihi dolet. Ergo ꝓ me ⁊ in me doluit: q̃ ꝓ ſe nihil habuit quod doleret. Doles igit̃ domine Jeſu vulnera mea non tua. qꝛ tu non ꝓ te: ſed pro me doles. Hieronymus qꝫ in explanatione fide ait. Nos ita dicimus hominem paſſibilem a deo filio ſuſceptum: vt deitas impaſſibilis ꝑmaneret. Paſſus eſt enim filius dei non putatiue. ſed uere omĩa que ſcriptura teſtatur. ẜm illud quod pati poterat. ſ. ẜm ſubam aſſumptam. Licet ergo ꝑſona filij ſuſceperit paſſibilem hoĩem. ita tamen eius habitatione ẜm ſubam ſuaz nil paſſa eſt. vt tota trinitas quã impaſſibilem neceſſe eſt confiteri. His alijſqꝫ autoritatibus ꝑſpicuum fit xp̃m vere paſſibilem aſſumpſiſſe hominẽ. atqꝫ in eo defect⁹ ⁊ affectus noſtre infirmitatis ſuſcepiſſe. ſed voluntate non neceſſitate conditionis.

Ambro.

Hiero.

Hic ponit que p̃dictis aduerſari vident̃. e

Quedam tamẽ reperiunt̃ in ſanctorũ tractatibus que p̃miſſis aduerſari videntur. Nam ſup illũ locũ pſal. Clamaui ⁊ non exaudies Aug⁹. tradere videt̃ xp̃m nec vere timuiſſe. nec vere triſtatum eſſe dicens ſic. Quomõ hic dicit Qui peccatum non fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius. ſed de nobis corpe ſuo h' dicit. Corporis enim ſui. id eſt eccleſie gerebat perſonam. ſicut ⁊ alibi cũ dicit. Trãſeat a me calix iſte. ꝓ nobis loquitur. niſi forte putatur timuiſſe mori. ſed non vere timebat dominus pati tertia die reſurrecturus. cum arderet Paulus diſſolui et eſſe cũ criſto. Non enim fortior eſt miles qꝫ imperator. Miles enim coronandus gaudet mori. ⁊ dominus coronaturus timet mortem. Sed infirmitatem noſtram repreſentans ꝓ ſuis infirmis qui timẽt mori h' dixit. Uox

Auguſti.

Hiero. ſuper euangelium.

illoꝛum erat. Hiero. etiam ait. Erubeſcant
qui putant ſaluatoꝛē timuiſſe moꝛtē ⁊ paſ=
ſionis pauoꝛe dixiſſe. trāſeat a me calix iſte

Determinatio autoꝛitatū. f

Ne aūt in ſacris li=

teris aliqua aduerſa diuerſitas eſſe puteť
harū autoꝛitatū verba in hunc modū acci=
pienda dicimus. vt nō veritatē timoꝛis et
triſticie vel ꝓpaſſionē ſed timoꝛis ⁊ triſti=
cie neceſſitatē et paſſionem a chꝛiſto remo=
uiſſe intelligātur. Habuit eñ xp̄us verum
timoꝛem ⁊ triſticiam in natura hominis. ſ;
non ſicut nos qui ſumus mēbꝛa eiꝰ. Nos
eñ cauſa peccati noſtri his defectibus ne=
ceſſario ſubiacemꝰ. ⁊ in nobis ſunt iſti de=
fectus ſm̄ ꝓpaſſionē ⁊ paſſionē. ſed in chꝛi=
ſto nō niſi ſm̄ ꝓpaſſionē. Sicut eñ in pec=
catis gradus quidā notanť ꝓpaſſio ⁊ paſ=
ſio. ita ⁊ in his penalibus affectibus. Affi=
ciť eñ ꝗs interdū timoꝛe vł triſticia ita vt
mentis intellectus nō inde moueať a recti=
tudine vel dei cōtemplatione. ⁊ tunc pro=
paſſio eſt. aliquādo xͦo mouetur ⁊ turbať
tunc paſſio eſt. Chꝛiſtus xͦo nō fuit ita tur
batus in anima timoꝛe vel triſtitia vt a re=
ctitudine vel dei contemplatione aliquate=
nus declinaret. ſm̄ quē modū intelligitur
cum dicitur non timuiſſe vel triſtis fuiſſe.

De paſſiōe et ꝓpaſſione timoꝛis ⁊ triſticie

Hiero. ſuper Math.

Unð Hiero. ſup math. vbi legitur. Cepit
cōtriſtari ⁊ meſtus eſſe. Ut veritatē inꝗt ꝓ
baret aſſumpti hominis vere contriſtatꝰ ē
ſed nō paſſio eius dominatur animo. verꝫ
ꝓpaſſio eſt. Unde ait. Cepit ꝯtriſtari. ali=
ud eſt eñ cōtriſtari. aliud incipe ꝯtriſtari.
Quod eſt. aliter contriſtatur quis per pꝛo
paſſionem. aliter ꝑ paſſionem. Ideoq; ſm̄
hanc diſtinctionem aliqñ diciť xp̄us non
vere timuiſſe. aliqñ vere timuiſſe. q: veruꝫ
timoꝛem habuit ⁊ triſticiā. ſed nō ſm̄ paſ=
ſionem: neq; ex neceſſitate conditōis. Unð

Augꝰ. ſuper Johannem.

Augꝰ. ex his cauſis volens aſſumi dictoꝝ
intelligētiā. dicit xp̄m nō vere timuiſſe. vł
triſtatū eſſe ⁊ incontinenti verā triſticiā ha
buiſſe. His verbis infirmus in ſe ꝑſignans
dn̄s ait. Pater ſi fieri poteſt. tranſeat a me
calix iſte. Non eñ vere timebat dn̄s pati
tertia die reſurrecturus. cū arderet Paulꝰ
diſſolui ⁊ eſſe cū xp̄o. Iſte gaudet coꝛonā=
dus. ⁊ triſtis eſt dn̄s coꝛonaturꝰ. Ecce hic
vid: triſticiā ⁊ timoꝛē a xp̄o remouere. Cō
tinuo aūt ſubiunxit. ſed triſticiam ſic aſſum
pſit quō carnem. Fuit eñ triſtis ſicut euan
gelium dicit. Si eñ triſtis nō fuit cū euan
gelium dicat. Triſtis eſt anima mea ⁊c. er
go ⁊ quando dicit. doꝛmiuit Jeſus. Non
doꝛmiuit. vel quādo dicit manducaſſe. nō
manducauit. ⁊ ita nihil ſanum relinquitur
vt dicať etiam quia coꝛpus non erat verū
Quicꝗd ergo de illo ſcriptum eſt: verum
eſt ⁊ factum eſt. Ergo ⁊ triſtis fuit. ſed vo
luntate triſticiam ſuſcepit veram: quomō
voluntate carnem veram. Apte noſcis eū=
dem ſibi in his verbis cōtradicere. niſi va=
rias dictoꝝ diſcerneret cauſas. Ex quibꝰ
intelligentia xͦboꝝ aſſumenda eſt. Si eniꝫ
diſcernať intelligentie cauſa ꝑdictoꝝ xͦbo
rum nihil occurrit contradictionis.

De quibuſdā Hilarij capituł val=
de obſcuris que videnť cōi ſentē=
tie obuiare. g

Uerūtamē magis

mouent ac difficilioꝛē afferunt queſtionem
xͦba Hylarij ꝗbus videtur tradere ictus ⁊
vulnera ⁊ hmōi. ſic in xp̄m incidiſſe. vt paſ
ſionis doloꝛem nō inculeret. ſicͭ telum tra=
ctum ꝑ aquam vel ignem vel aera ea facit.
ꝗ ⁊ cū trahiť ꝑ coꝛpa animata. q: ꝑfoꝛat ⁊
compungit. non tñ doloꝛeꝫ ingerit. q: non
ſunt ille res doloꝛis capaces. Ita ⁊ coꝛpꝰ
xp̄i ſine ſenſu pene vim pene accepiſſe diciť.
q: ſicut coꝛpus noſtrum non hꝫ talem natu
ram. vt valeat calcare vndas. ita coꝛpꝰ xp̄i
dicit non habuiſſe naturam noſtri doloꝛis
quia non habuit naturam ad dolendum. Hylarius.
Ait enim ſic in decimo libꝛo. Unigenitus
deus hominē verum ſm̄ ſimilitudinē no=
ſtri hōis nō deficiens a ſe deo ſumpſit. In
quo ꝗuis aut ictus incideret aut vulnꝰ de
ſcenderet. aut nodi concurrerent. aut ſuſpē
ſio eleuaret. afferrent quidem hec impetuꝫ
paſſionis. non tamen paſſionis doloꝛeꝫ in=
ferrent vt telum aliquod aquam perfoꝛanſ
vel ignem compungēs. vel aera vulnerās.
omnes ꝗdem has paſſiones nature ſue in=
fert vt ꝑfoꝛet. vt compungat. vt vulneret
ſed naturam ſuam in hoc paſſio illata nō re
tinet. dū in natura non eſt vel aquam foꝛa=
ri vel pungi. ignem vel aera vulnerari. ꝗ=
uis nature teli ſit ⁊ vulnerare ⁊ compunge
re ⁊ foꝛare. Paſſus quidem xp̄s eſt dū ce=
ditur. dū ſuſpendiť: dū moꝛiť. ſed in coꝛpꝰ
irruens paſſio. nec nō fuit paſſio. nō tamen
naturam paſſionis exercuit. dum ⁊ penali=

miſterio pena deſeuit. ⁊ vtus corpis ſine ſenſu pene vim pene in ſe deſeuientis excepit. Habuit ſane illud dñicuʒ corpus doloris nr̃i naturam. Si corpus nr̃m id nature habʒ. vt calcet vndas ⁊ fluctus deſuper eat. nec clauſe domus obſtaculis arceatur At vo ſi dominici corpis ſolū iſta natura ſit vt feratur in humidis ⁊ ſtat in liquidis. ⁊ ſtructa tranſcurrat. quid p naturam humani corporis carnem ex ſpū ſancto conceptam iudicamus? Caro illa de celis eſt. et homo ille de deo eſt. habens ad patienduʒ corpus ⁊ paſſus eſt. Sed naturā nō habēſ ad dolendum. Idem in eodem. Videam⁹ an ille paſſionis ordo infirmitatem in dño doloris pmittat intelligi. dilatis eñ cauſis ex quibus metum dño hereſis aſcribit. res ipas vt geſte ſunt conferamus. Nec enim fieri poteſt vt timor eius ſignificeť in verb cuius fiducia continuať in factis. Timuiſſe ergo heretico paſſionem videť. Sed ob ignorantie huius errorem Petr⁹ et ſathanas ſcandaluʒ eſt. An ne timuit mori: q̄ armatis obuius prodijt. ⁊ in corpe ei⁹ infirmitas fuit. Ad cuius occurſum ꝯſternata pſequentium agmina ſupinatis corporib⁹ conciderunt. Quam ḡ infirmitatē dominatam hui⁹ corpis credis. cui⁹ tantā habuit natura vtutem. Sed forte dolorē vulnerū timuit. Quem rogo o tu dominice infirmitatis aſſertor penetrantis carnem claui habuit terrorem. qui exciſam aurem ſolo reſtituit attactu. Producens hec aurem man⁹ clauum dolet. ⁊ ſentit vulnus q̄ alteri dolorem vulneris non reliquit. Pungendi carnis metu triſtis eſt cuius attactu caro poſt cedem ſanať. Item collatis ergo dictorum geſtorūq̄ vtutibus demōſtrari nō eſt ambiguum in natura corpis eius infirmitateʒ corpee nature nō fuiſſe. ⁊ paſſionē illā licet corpi illata ſit. nō tñ naturā dolendi corpi intuliſſe. qꝛ licet forma corpis noſtri eſſʒ in dño. nō tñ vicioſe infirmitatꝭ noſtre forma erat in corpe quod ex conceptu ſpūſſancti vgo ꝓgenuit. Audiſti lector vba Hylarij q̄bus dolorem excludere videť. Sed ſi excuſſa ſenſus ⁊ impietatis hebetudine p̄miſſis diligenť intēdas: atq̄ ipius ſcpture circūſtantiam inſpicias dictorū rationē atq̄ virtutem pcipere vtcūq̄ poteris ⁊ intelligentiam arguere non attemptabis. Intelligitur enim ea rōe dixiſſe dolorē paſſiōis in xp̄m nō incidiſſe. ⁊ vtutem corpis xp̄i excepiſſe vim pene ſine ſenſu pene. quia doloris cauſam ⁊ meritū in ſe nō habuit. qd videtur notaſſe vbi ait. Nō habēs naturam ad dolendū. ⁊ ideo non iudicanda eſt caro illius ſm naturam noſtri corpis. nec in eo etiā dominiū habuit paſſio. Ita etiam nō habuit naturam ad timendū vel triſtādū qꝛ nō habuit talē naturā in qua eſſet cauſa timoris vel triſticie. Itaq̄ neceſſitas timēdi nō fuit in eo ſicut eſt in nobis. Nec natura doloris fuit in eo ſicut eſt in nobis. Triſticiam tñ in eo fuiſſe conſequenť aſſerit. ſ; cauſam eius extitiſſe: nō ſuam mortem: ſed defectum Petri ⁊ alioꝝ apłoꝝ. Dicit eniʒ xp̄m nō ꝓpter mortē: ſed vſq̄ ad mortem triſtem fuiſſe. His vbis. Interrogo q̄d ſit xp̄m triſtē eſſe vſq̄ ad mortē. ⁊ triſtem eſſe ꝓpter mortē. Nō eñ eiuſdē ſignificatiōis eſt triſtē eſſe ꝓpter mortē. ⁊ vſq̄ ad mortē. Quia vbi ꝓpter mortem triſticia eſt: illic mors cā triſticie eſt. Ubi vo triſticia vſq̄ ad mortem eſt. Mors nō triſticie cauſa eſt ſed finis. Adeo aūt non ꝓpter mortē ſuſcepta eſt triſticia. vt ſit deſtituta p mortem. Non ḡ ſibi triſtis eſt: ſ; illis q̄ in ſcādalo p infirmitatem carnis erāt futuri. q̄s monet orare ne inducāť in temptationē. q̄ añ politici erant ſe non ſcandalizari.

De triſticia chriſti ⁊ eius cā ſm eundē

Hylarius in li. d̄ ſynodis.

Iſta eſt diſtinctio. xv. hui⁹ tertij

libri ⁊ ſecundus tractatus hui⁹ libri. In quo quidē tractatu poſtq̄ mgr̄ egit de eterni vbi incarnatiōe. Agit de eiuſdem vbi incarnati paſſione. Et tria facit in p̄nti diſtinctōe. in q̄ agit de defectib⁹ a xp̄o aſſumptis. Nam p̄mo oſtendit quos defectus verbum cū humana natura aſſumpſit. Scđo rationem hmōi aſſumptionis reddit. Tertio circa hoc quorūdaʒ errorem repellit. Primū facit vſq̄ ibi. Hos auteʒ defectus. Scđm vſq̄ ibi. Sed qꝛ nonnulli. Tertiū vſq̄ ad finem diſtinctiōis. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū p̄ma eſt hec. Filius dei carnem paſſibilē ⁊ animam ꝓ nobis aſſumpſit: ⁊ omnes defectus quos ſue dignitati ⁊ noſtre ſaluti congrue nouit. Hanc magiſter inſinuās ꝓponit primo q̄ filius dei naturam humanam paſſibilem tam quo ad corpus q̄ quo ad animam aſſumpſit. ⁊ vt ꝓbaretur habere verū corpus ⁊ veram animā. aſſumpſit cum natura ipius defectus nature. vt famem. ſitum. triſticiā. timorem ⁊ hmōi. quorū quidam dicuntur defectus aīe. vt triſticia ⁊ timor. Alij corpis. vt fames. ſitis ⁊ hmōi. Uñ vlterius cōcludit q̄ verbuʒ aſſumpſit defectus pene. ſed tñ illos quos ipi ꝓ redemptione generis humani cōgruebat aſſumere. et ſuā dignitatē decebat. Et ſubdit q̄ ſi i ſcptura inuenitur q̄ filius dei omnes nr̄as infirmitates aſſumpſerit p̄ter peccatū. hoc intelligendū eſt de defectibus q̄ ſue dignitati nō derogant. nō eñ aſſumpſit ignorātiam que nūq̄ ſolum eſt pena ſeu defectus ⁊ non culpa. neq̄ aſſumpſit difficultatem ad bene operanduʒ. qđ tamen ſpectat ad noſtram miſeriam ⁊ defectum. ⁊ ꝑ ꝯſequens non aſſumpſit oēs penales defect⁹ anime. Similiť etiā non aſſumpſit oēs defectus corpis. qꝛ non aſſumpſit plures egritudines ⁊ vitia corpis Unde tandem cōcludit q̄ omēs defectus aſſumpſit: quos cum decebat ⁊ nobis cōueniebat ipm accipere

Cū hec paſſionuʒ genera infirmitatem carnis afficiant. deus tñ verbum caro factū non potuit ad ſe demutabilis eſſe patiendo. Vbuʒ eñ q̄a caro factū eſt liceʒ ſe paſſiōi ſubdiderit ñ tñ demutatū eſt paſſibilitate patiendi. Nam pati potuit ⁊ paſſibile eſſe non potuit. qꝛ paſſibilitas nature infirme ſignificatio eſt. paſſio aūt eoruʒ eſt q̄ ſunt illata ꝓpeſſio

quos quidem accepit. vel ad oſtenſionē vere humanitatis. vt timorem vel triſticiã. vel ad impletionem opis ad quod venit. ſ. humane redemptiõis. ꝓpter q̄d aſſumpſit paſſibilitatem corpis vel ad erectionē noſtre ſpei in gloriam immortalitatis. vt mortem corporis. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus nr̃as infirmitates non accepit coacta neceſſitate. ſed ſue miſerationis ſpontanea voluntate. Hanc magiſter inſinuans dicit xp̄m hmõi defectus non aſſumpſiſſe ſicut talibus neceſſitate ſubiacemus. ſed ex miſeratõe ſue voluntatis ſponte eos aſſumpſit. Nã nos ex peccato originali eos contrahimus. imo vitare nõ poſſumus. Chriſtus autem peccatum hmõi non contraxit nec actuale cõmiſit. ideo ex debito ſeu neceſſitate ſue conditionis ipos habere non debuit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ut heretici humanã naturã in xp̄o paſſibilitati fore ſubiectam negant. ſic ipm chriſtum ſm carnem impaſſibilem fore aſſerunt. Quod magiſter oſtendit eſſe falſum diuerſis ſacri canonis ⁊ ſanctorum autoritatibus que patēt in textu. Et ſubdit poſtea quorũdam autoritatũ declarationē. ſ. Auguſtini ⁊ Hiero. que videnꝛ dicere ꝙ xp̄us non timuit. nec triſtatus extitit. i. nec triſtat⁹ fuit. dicēs eos velle dicere ꝙ xp̄us nõ timuit nec triſtatus fuit coacta neceſſitate ſicut nos q̄nq̄ timem⁹ vel triſtamur. ſed ſpontanea ⁊ libera volũtate. Uel volunt dicere xp̄m nõ timuiſſe vel triſtatũ fuiſſe ſm paſſionem ſicut nos ꝙ vicꝫ ꝑ hmõi paſſionis a ſua rectitudine mens deijcitꝛ ⁊ in dei contemplatiõe impeditꝛ. ſed ꝙ timuit et contriſtabatꝛ ſolũ ſm ꝓpaſſionē que eſt q̄n ſic triſticia quis moueꝛ ꝙ tñ rõ a ſua rectitudīe minime deijcitur ⁊ nec mens a contemplatione diuina declinet. Nam xp̄s fuit immunis a peccato. idõ nõ habuit cauſam hmõi ſuſtinēdi niſi ſponte vellet. Et tñ i ſpēali.

An in xp̄o fuerit neceſſitas patiendi et moriendi que eſt defectus generalis. a

DI.XVI

b Hic oritur queſtio ex predictis ducens originem. Dictũ eſt eñ ſupra ꝙ xp̄s in ſe nr̄os defectus ſuſcepit. p̄ter peccatũ. Eſt aũt homis q̄dam generalꝭ defect⁹. qui pctm̃ non eſt. ſ. neceſſitas patiendi vel moriendi. Uñ corpus nr̃m non tm̃ mortale: ſ; etiam mortui dicitꝛ. qꝛ nõ tm̃ aptitudinem moriendi: ſed etiã neceſſitatē hꝫ. Jdõ queritur vtrũ neceſſitas talꝭ in xp̄i carne fuerit? De aptitudine eñ moriendi ꝙ in eo fuerit ambiguũ nõ eſt. q̄ etiã añ pctm̃ in hoīe fuit q̄n aliq̄s in eo nõ fuit defect⁹. nec ꝰ mortalitas illa tũc in eo fuit defectus. qꝛ nature ei erat. Uñ etiam q̄dam talē mortalitatem in nobis non eſſe defectũ nõ improbe tradũt. ſed neceſſitatem moriendi vel patiēdi: que etiam mortalitas dicitꝛ vel paſſibilitas. Dicitur eñ hõ nunc paſſibilis vel mortalꝭ. nõ mõ ꝓpter egritudinem: ſ; etiã ꝓpter neceſſitatem. Sed nunq̄d hic defectus fuit i criſti carne? Anima q̄ eius cũ paſſibilis extiterit añ mortem. nunq̄d neceſſitatem patiendi habuit? Si eñ neceſſitas patiēdi vel moriendi fuit in xp̄o. non videtꝛ ſola volũtate miſerationis defectus nr̃os accepiſſe. Ad q̄d dici põt. xp̄m voluntate nõ neceſſitate ſue nature hos defectus ſicut alios ſuſcepiſſe. ſ. neceſſitatem patiendi in anima. ſimul aũt patiendi ⁊ moriendi in carne. Uerum hanc neceſſitatem nõ habuit ex neceſſitate ſue ꝯditionis. qꝛ a peccato immunis ſed ex ſola volũtate accepit. de nr̃a infirmitate ponens tabernaculũ ſuuꝫ in ſole. ſ. ſub temporali mutabilitate ⁊ labore. Uñ ſup epiſtolam ad Hebreos autoritas dicit. q̄a ſicut hominibus alijs iure ⁊ lege nature ſtatutum eſt ſemel mori. ita ⁊ xp̄s eadē neceſſitate ⁊ iure nature ſemel oblatus eſt ⁊ nõ ſepe. Nec ideo dicit iure nature ꝙ ex natura ſue ꝯditiõis hunc defectũ traxerit. q̄ etiam nõ ꝓuenit nobis ex natura ſm q̄d p̄us eſt inſtituta: ſed ex ea peccato viciata. ⁊ idõ dicitur hic effectus naturalꝭ. qꝛ quaſi ꝓ natura inoleuit in omnibus diffuſis.

Q̄ mortalitas añ peccatum nõ fuit i hoīe defect⁹.

An illa mõ ſit in nobis

An aĩa chriſti habuit neceſſitatē patiendi.

De ſtatu hois et quid de ſingulis xp̄s accepit. b

Et eſt hic notandũ xp̄m de omni ſtatu hois aliq̄d accepiſſe: q̄ oēs venit ſaluare. Sunt eñ q̄tuor ſtatus hois. Prim⁹ añ pctm̃. Scđs p⁹ pctm̃ ⁊ añ grãꝫ. Terti⁹ ſub grã. Quartus in glã. De p̄mo ſtatu accepit immunitatē pcti. Unde Aug⁹. illud Johis euangeliſte exponens. Qui deſurſum venit ſup oēs eſt. Dicit criſtum veniſſe deſurſum. i. de altitudine humane nature añ peccatũ. qꝛ de illa altitudine ſumpſit verbum dei humanã naturam dũ non aſſumpſit ipam culpam cui⁹ aſſumpſit penaꝫ. Sed penã aſſumpſit de ſtatu ſecũdo ⁊ alios defectus. De tertio x̄o gratie plenitudinē. De quarto non poſſe peccare ⁊ dei ꝑfectam ꝯtemplationē. Habuit eñ ſimul bona vie quedaꝫ ⁊ bona patrie. ſic̄ ⁊ q̄dam mala vie.

Aug⁹. ſuper Johãnē euãgeliſtam.

Iſta eſt diſtinctio. xvj. hui⁹ tertij libri.

In qua mgr̄ poſtq̄ egit de chriſti patiētis paſſibilitate. Agit de patiendi neceſſitate. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo queſtionem quandam ꝓponit. Secundo eam ſoluit. Tertio ſolutionis cõfirmationem adiungit. Primum vſq̄ ibi. Ad q̄d dici poteſt. Scđm vſq̄ ibi. Et eſt hic notanduꝫ. Tertiũ vſq̄ ad finem diſtinctionis. In ſpēali ⁊c̄. quarum p̄ma eſt hec. Chriſtus omēs defectus nr̃os aſſumpſit q̄ nullatenus culpam vel peccatũ includunt. Hec ꝓpoſitio ſupra ꝓbata eſt. igitꝛ ſuppono eam veram. cũ igitur

neceſſitas moriendi ſit defectus quidam ⁊ nõ culpa dubitari poteſt nõ immerito an xp̃s etiã talẽ defectũ aſſumpſit.ſ.neceſſitatẽ moriendi. De aptitudĩe moriendi nõ eſt dubiũ.q2 illa etiã in hoĩe a natura fuit añ peccatũ qñ nullus defectus in eo fuit. q2 illa fuit in homĩe ante a natura añ pctm̃. Et rñdendo ponit ſententiã ſcðe ꝓpoſitionis. Scða ꝓpoſitio eſt hec. 2ª Chriſtus qui immunis fuit a pctõ ſuſcepit neceſſitatem moriendi ſola ſpontanea volũtate ⁊ nl'la coacta neceſſitate. Ratio huius eſt quia vt ſupradictum eſt xp̃s aſſumpſit naturã talem q̃lem hõ habuiſſet ĩ ſtatu innocentie in quo ſtatu non fuiſſet neceſſitas moriendi. Nam neceſſitas moriendi nõ competebat hoĩ ex natura ſue conditiõis ſm' q' natura p̃mitus fuit inſtituta. ſed ſolũ ſm q' poſtea fuit p peccatuȝ viciata. ſed talẽ naturã xp̃s non aſſumpſit. ergo licet neceſſitatem moriendi nõ aſſumpſit: ſponte tñ moriebatur. 3ª Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus qui dicit naturaȝ humanã redimiſſe de quolibet ſtatu hoĩs dinoſcitur aliquid aſſumpſiſſe. Hãc mgr̃ ponens dicit q̃druplicem eſſe ſtatum homĩs. quorũ p̃mus fuit añ peccatũ ſcȝ ſtatus innocentie. Secundus fuit poſt peccatum añ gr̃am. ſ. ante mortem xp̃i. Tertius fuit poſt peccatum ⁊ ſub gratia qui iam currit. Quartus erit in gloria expers omnis miſerie. De p̃mo ſtatu accepit xp̃s peccati immunitatem. De ſecũdo penales defectus. De tertio gr̃e plenitudinẽ. De q̃rto non poſſe peccare ⁊ deũ pfecte ꝯtemplari. Cũ igit' Jeſus venit in hunc mundũ tanq̃ vniuerſalis redemptor omnes ſaluaturus naturã humanã aſſumẽs de quolibȝ horum q̃tuor ſtatuũ aliq̃d aſſumpſit. ⁊ iſta ꝯfirmat magiſter autoritate. b. Auguſtini. Et tñ in ſpẽali.

Si omnis xp̃i oratio vel volũtas expleta ſit. a

DI. XVII p Oſt predicta cõſiderari oportet. vtrũ xp̃us aliquid voluerit vel orauerit quod factũ nõ ſit: Hoc ei eſtimari pt̃ p hoc quod ipſe ait. Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. Veruntñ non qð ego volo ſed qð tu vis. Hic nanq̃ voluntatem ſuaȝ a patris voluntate diſcernere videtur.

De voluntatibus chriſti ſm duas naturas b

Quo circa ambigẽdũ non eſt. diuerſas in xp̃o fuiſſe voluntates iuxta duas naturas. diuinã. ſ. voluntatem ⁊ humanaȝ. Et humana voluntas eſt affectus rationis vel affectus ſenſualitatis ⁊ ali' eſt affectus anime ſm rationeȝ alius ſm ſenſualitateȝ. vterq̃ tñ dicit' humana voluntas. Affectu añt ratõnis id volebat quod volũtate diuina. ſ. pati ⁊ mori. ſed affectu ſenſualitatis non volebat. imo refugiebat. nec tñ in eo caro contra ſpiritum vel deum cõcupiſcebat. Quia vt ait Aug'. nõ nullum eſt vicium cum caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ. Caro aũt dicta eſt concupiſcere q2 hoc ſm ipſam agit aĩa ſicut anima p aurem audit ⁊ p oculum videt. Caro eñ nihil niſi p animam concupiſcit. Sed concupiſcere dicit' cũ aĩa carnali cõcupiſcẽtia ſpiritui reluctat' habens carnalẽ delectationem de carne ⁊ a carne aduerſus delectationẽ quã ſpiritus habet. Ipſius autẽ carnalis cõcupiſcentia cauſa non eſt in anima ſola. nec in carne ſola. Ex vtroq̃ eñ fit. q2 ſine vtroq̃ delectatio talis non ſequit'. Talis ergo rixa taliſq̃ ꝯcertatio in anima criſti nullatenus eſſe potuit. q2 carnalis concupiſcentia ibi eſſe nequiuit. Dei etiaȝ voluntas erat ⁊ rationi placebat vt illud ſm carnem vellet. quatinus veritas humanitatis in eo ꝓbaret'. Nam qui hominis naturam ſuſcepit. que ipſius ſunt ſubire debuit. Ideoq̃ ſicut in nobis duplex eſt affectus: mentis. ſ. ⁊ ſenſualitatis. ita ⁊ in eo debuit eſſe geminus affectus. vt mentis affectu vellet mori. ⁊ ſenſualitatis affectu nollet. ſicut in viris ſanctis fit Petro eñ ipſa veritas dicit. Cum ſenueris extendes manus tuas. ⁊ alius precinget te. ⁊ ducet te: quo tu non vis. ſ. ad mortem. Quod exponens Aug'. dicit q' Petrus ad illam moleſtiam nolens eſt ductus. nolens ad eam venit. ſed volens eaȝ vicit. ⁊ reliquit affectuȝ infirmitatis quo nemo vult mori. q̃ adeo ẽ naturalis vt eũ petro nec ſenectus abſtulerit. Unde etiam dominus ait. Tranſeat a me calix iſte. ſed vicit euȝ vis amoris. Ergo ⁊ in chriſto ſcðm humanitatẽ ⁊ in membris eius geminus eſt affectus. vnius ratõnis charitate informatus. quo propter deum quis mori vult. alter ſenſualitatis carnis infirmitati propinquus et ei coniunct' quo mors refugitur. Ut eñ Auguſtinus. ait. Paulus mentis ratõe cupit diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto. ſenſu autem carnis refugit ⁊ recuſat. hoc habet humanus affect'. qm̃ q̃ diligit vitam odit mortẽ. Scðm iſtũ affectum chriſtus mori noluit. nec obtinuit quod ſm iſtum affectũ pecijt.

Autoritatibus ꝓbat diuerſas in chriſto voluntates. c

Ex affectu ergo humano quem de virgine traxit volebat non mori ⁊ calice3 trãſire orabat. Unde Beda. Beda Orat tranſire calice3. q2 homo erat dicens Pater tranſeat a me calix iſte. Ecce habes voluntatẽ humanã expſſa3. Vide iã rectũ

coꝛ. Sed nõ qđ ego volo: ꝫ qđ tu vis. Vñ
Non veni facere voluntatē meã. quam ſcʒ
tempoꝛaliter ſumpſi ex virgine. ſed volun=
tatem eius qui miſit me. quam .ſ. eternus
habui cum patre. Hic aperte dicit duas in
chꝛiſto fuiſſe voluntates: ſm quas diuer=
Hiero. ſa voluit. Hiero. quoqꝫ ſup illũ locũ. Spi=
ritus promptus eſt: caro autē infirma. dãs
intelligi hic duas voluntates expꝛimi: ita
ait. Hoc contra euticianos qui dicũt ĩ chꝛi
ſto vnam tm̃ voluntatem. Hic autē oſten
dit humanam que ꝓpter infirmitatem car=
nis recuſat paſſionem. ꝛ diuinã q̃ prompta
eſt pficere diſpenſationem. Auguſti. etiam
duas in chꝛiſto aſſerit voluntates dicens.
Augꝰ. ſuper ps. xxxj. Quantũ diſtat deus ab homine. tantũ vo
luntas dei a voluntate hominis. Vnđ ho=
minem xp̃us gerens oſtendit ꝓuatã volun
tatem quandam homis. in qua ꝛ ſuã ꝛ no=
ſtram configurauit. qui caput noſtrum eſt.
ꝛ ad eum ſicut membꝛa ptinemus. Pater
inquit ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte.
Hec humana voluntas erat ꝓpꝛiuʒ aliq̃d
ꝛtanq̃ꝫ priuatum volēs. Sed qꝛ rectũ vult
eſſe hominē. ꝛ ad dñm dirigi: ſubdit. Non
quod ego volo: ſʒ qđ tu vis. Ac ſi diceret.
Vide te in me. qꝛ potes aliq̃d ꝓpꝛium vel=
le. vt deus aliud velit. Conceditˀ h̃ huma=
ne fragilitati. Idem alibi. Xp̃s in paſſione
duas expꝛeſſit voluntates in ſe ſm duas
naturas. Ait enĩ. Pater ſi fieri põt trãſeat
a me calix iſte. Ecce habes hoīs volũtateʒ
quã ad diuinã ꝯtinuo dirigens ait. Verũ=
Ambꝛo. tñ non ſicut ego volo ꝫ ſicut tu. Amb. etiaʒ
in li. iij. de tri. Scriptum eſt. Pr̃ ſi poſſibi=
le eſt tranſfer a me calicem hunc. Verba cri
ſti ſunt. ſed quõ ꝛ in qua forma dicanˀ ad=
uerte. Hominis ſubſtantiã gerit hominis
aſſumpſit affectum. Non g̊ quaſi deꝰ: ꝫ q̃ſi
homo loquiˀ. Suſcepit quidem volunta=
tem meam. Mea eſt voluntas quam ſuaʒ
dixit cum ait. Non ſicut ego volo: ſʒ ſicut
tu vis. Cum aũt dixit. Omnia que habet
pater mea ſunt. qꝛ nihil excipiˀ: ſine dubio
quã pr̃ habet: eandem ꝛ filius hʒ volunta
tem. Eadē eſt xp̃i volũtas q̃ patna. Vna
g̊ voluntas eſt patris ꝛ filij. Sʒ alia volũ=
tas hoīs: alia dei. vt ſcias vitã in volunta=
te eſſe homis. paſſionē aũt xp̃i in voluntate
diuina. vt patereˀ pꝛo nobis. His teſtimo
nijs euidenter docet in xp̃o duas fuiſſe vo
luntates. quod quia negauit Macharius
archiepũs in Metropolitana ſinodo con
demnatꝰ eſt. Et ex affectu humano ſenſua=
litatis quidem non rationis illud voluit et
petijt quod non impetrauit. Nec ideo pe=
tijt vt impetraret. quia ſciebat deum nõ eſ=
ſe facturuʒ illud. Nec illud fieri volebat af
fectu rationis vel voluntate diuinitatis.
Ad quid ergo petijt? Vt membꝛis formaʒ
pꝛeberet imminente turbatione clamandi
ad dominum. ꝛ ſubijciēdi volũtatem ſuaʒ
diuine voluntati. vt ſi pulſante moleſtia triſtentur pro eiuſdem ammotiõe oꝛent. Sed
ſi nequeunt vitare dicant quod ip̃e xp̃us.
Non ergo ad inſipientiam fuit q̄ chꝛiſtus
clamans non auditur ad ſalutem coꝛpoꝛa=
lem. Bonum quidem petijt. ſ. vt non moꝛe
retur. ſed melius erat vt moꝛereˀ. quod et
factum eſt.

De eo qđ Ambꝛoſiꝰ dicit xp̃m du
bitaſſe affectu humano. D

Ceterũ nõ parum
nos mouent v̾ba Ambꝛoſij quibus ſignifi
care videtur chꝛiſtum ſm humanum affe=
ctum de patris potẽtia dubitaſſe. ſic dicẽs
in li. iij. de tri. De quo dubitat: de ſe an de
patre? De eo vtiqꝫ cui dicit tranſfer dubi=
tat hominis affectu. Nam deus de patre
nõ dubitat: nec de moꝛte foꝛmidat. Pꝛo=
pheta etiã nõ dubitat q̃ nihil deo eſſe ipoſ=
ſibile aſſerit. Nam infra homines ꝯſtitues
deum. ꝓpheta non dubitat. ꝛ filiũ dubita=
re tu credis. Vt homo ergo dubitat. vt hõ
locutus eſt. His verbis innui videˀ q̄ cri=
ſtus non inq̃ſtum deus eſt vel dei filiꝰ. ſed
inq̃ſtum homo dubitauerit affectu hũano
Quod ea ratione dictũ accipi põt. non q̃a
ip̃e dubitauerit: ꝫ qꝛ modũ geſſit dubitan=
tis. ꝛ hominibus dubitare videbaˀ.

Verba Hilarij lõge diuerſam ex=
pꝛimentia ſententiã a p̃miſſa. E

Illud etiaʒ ignorã
dum non eſt quod Hylarius aſſerere viđꝛ
xp̃m non ſibi ſed ſuis oꝛaſſe. cuʒ dixit tranſ
fer a me calicē hũc. ſic nec ſibi ꝫ ſuis timuit
Nec eũ timuiſſe vt ſibi nõ eſſet paſſio: ꝫ vt
a ſuis trãſiret calix paſſiõis ita inq̃ens. Sꝫ
paſſio honoꝛificatura eũ erat. ſic iuda exeũ
te ait. Nũc honoꝛificatꝰ eſt filiꝰ hoīs. quõ
triſtem eũ metꝰ paſſiõis effecerat. Niſi foꝛ=
te tam irrationabilˀ fuerit vt pati moꝛteʒ ti
muerit q̃ patientē ſe gloꝛificatura eſſet. Sʒ

forte timuiſſe vſq; eo eſtimabatur vt tranſ
ferri a ſe calicem depcatus ſit dicens. Pat
tranſfer calicem hunc a me. Quomõ enim
ꝑ patiendi metum transferri depcaret a ſe.
qđ ꝑ diſpenſationis ſtudiũ feſtinaret iple-
Hyla .l.x.li. de tri. re. Non enim cõuenit vt pati nolit: qui pa
ti venit. ⁊ cum pati cum velle cognoſceres
religioſius fuerat hoc confiteri. q; ad id im
pie ſtulticie ꝓrumpere. vt euz aſſereres ne
pateretur oraſſe. quẽ pati velle cognoſceres
Non ergo ſibi triſtis. neq; ſibi orat tranſi-
re calicem: ſed diſcipul. ne in eos calix paſ-
ſionis incumbat. quem a ſe tranſire orat. ne
in his. ſ. maneat. Non eñ rogat ne ſecũ ſit:
ſed vt a ſe tranſeat. Deinde ait. Nõ ſicut ego
volo: ſʒ ſicut tu vis. Huãnc in ſe ſollicitudi
nis ſignificans conſortium. ſed non diſcer-
nens ſententiam ſibi cõmunis cuz patre vo
luntatis. Pro hominibus ꝗ vult tranſire ca
licem ꝑ quem omnes diſcipuli erãt tẽptan
di. ⁊ ideo pro Petro rogat: ne deficiat fi-
des eius. Sciens ꝗ hec omnia poſt mortez
ſuã deſtura: vſq; ad mortẽ triſtis eſt. ⁊ ſcit
hunc calicẽ non poſſe tranſire niſi biberit.
Ideo ait. Pater mi ſi non poteſt trãſire ca
lix iſte niſi bibam illũ. Fiat voluntas tua.
Sciens in ſe conſummata paſſione metũ ca
licis tranſiturũ. qui niſi eum bibiſſet tranſi
re non poſſe. nec finis terroris niſi conſum
mata paſſione terrori ſuccederet. quia poſt
mortem eius ꝑ ꝟtutum gloriam apoſtoli-
ce infirmitatis ſcandalũ pelleret. Intende
lector his ꝟbis pia diligẽtia ne ſint tibi va-
ſa mortis.

Iſta eſt diſtinctio decima ſeptima
huius tertij libri. In qua magiſter poſtq; egit de pa
tiendi xp̃i neceſſitate. agit de patientis volũtate. Et
circa hoc tria facit. Nam pmo queſtionẽ circa hoc ꝓ
ponit ⁊ ſoluit. Scđo ſolutiõis ꝯfirmationẽ adiungit
Tertio dubitatiões quaſdã circa hoc excludit. Pri-
mum vſq; ibi. Ex affectu aũt. Secundũ vſq; ibi. Ce
teris nõ parũ. Tertiũ vſq; ad finẽ diſtin. In ſpeciali
ſententia mgr̃i ſtat ⁊c̃. Non quodlibʒ qđ xp̃us oran
do a pr̃e petijt obtinuit. Hanc mgr̃ ponens ꝓponit
talem queſtionem. Utrũ xp̃s aliq̃d orauerit vl̃ petie
rit qđ factum non fuit. qđ quidem videt verũ ꝑ hoc
qđ petebat a ſe transferri calicem paſſionis qđ tamẽ
factũ nõ fuit. in oratiõe etiã videbat a pr̃is volũtate
diſcordare. Pro cuius q̃ſtionis ſolutiõe dicit ꝙ xp̃s
ſm̃ duplicem naturã quã habuit. ſ. diuinã ⁊ hũanaʒ
etiam duplicem habuit voluntatẽ. ſ. diuinam ⁊ hũa
nam. que humana etiam duplex fuit. ſ. ſenſualitatis
⁊ rationis. voluntate diuĩa pati ⁊ mori voluit. ⁊ idẽ
volebat ratiõis affectu. ⁊ tñ affectu ſenſualitatis pa
ti nolebat ſeu pati refugiebat. ꝓpter hoc tñ dicit ꝙ
non fuit rebellio carnis ad ſpũm. quia talis nõ eſt ni-
ſi in illis in quibus eſt carnis concupiſcentia: que in
xp̃o non fuit. fuit tamen in eo ſenſualitatis affectus.
vt humanitatis veritas probaretur. vnde concludit
ꝙ ſicut in membris xp̃i. id eſt in nobis. ita ⁊ in xp̃o
fuit geminus affect⁹ humanitatis. ſ. mentis quo mo
ri volebat ⁊ ſenſualitatis quo mori recuſabat. Se
cunda ꝓpoſitio eſt hec. Scđm doctores xp̃s dupli-
cem voluntatem habuit ſm̃ quarum vnam pati vo-
luit. ⁊ ſm̃ aliam noluit. Hanc magiſter ponens dicit
hoc eſſe contra hereticos in concilio Metropolita-
no cõdemnatos qui ponebant in xp̃o tm̃ vnã volun
tatem. vbi addit ꝙ xp̃s aliquid petijt qđ nõ impetra
uit puta tranſlationem calicis a ſe. imo ſciebat deuz
patrem hoc nõ facturũ. non tñ inuanum orauit: ſed
ad hoc orauit vt ſuis membris imminẽte ꝑturbatiõe
orandi ⁊ clamandi ad deum ⁊ volũtatem ſuã volun-
tati diuine ſubdendi exemplum daret. Tertia ꝓpo-
ſitio eſt hec. Chriſtus in orto de patris ptãte nõ du-
bitauit. ſed ad modum dubitantis ſe habuit. Hanc
mgr̃ ponens dicit quoddam dubiũ fuiſſe exortum ex
dictis beati Ambro. qui videt dicere ꝙ xp̃s ſm̃ hu-
manam naturam de patris potẽtia dubitauit. qđ ſic
dicit eſſe intelligendũ non ꝙ xp̃s dubitauerat inq̃tũ
deus ⁊ dei filius. neq; etiam inq̃tum hõ. ſed qđ dica
tur dubitaſſe. q; modũ geſſit dubitantis ⁊ hominibus
dubitare videbat. Ultimo mgr̃ inducit q̃dam verba
Hilarij q̃bus videt dicere ꝙ xp̃us non ſuꝑ ſe timuit
nec ſm̃ ſe triſtatus fuit. nec ꝓ ſe orauit: ſed pro ſuis
que dicit mgr̃ a lectore pia diligentia eſſe intelligen-
da. Et tm̃ in ſpẽali.

Si xp̃s meruit ſibi et nobis et q̃d
ſibi et quid nobis. a

Di.XVIII

De merito etiã
christi pretermittendũ non eſt.
de quo quidam dicere ſolent ꝙ
nõ ſibi ſed membris tm̃ meruerit. Meruit
quidem membris redemptionem a diabo
lo. a peccato. a pena. ⁊ regni reſerationẽ vt
amota ignea romphea libere pateret introi
tus. ſed ⁊ ſibi meruit impaſſibilitatis ⁊ im-
mortalitatis gloriam. ſicut ait aplus. Chri
ſtus factus eſt pro nobis obediens vſq; ad
mortem. mortem autem crucis. ꝓpter qđ ⁊
deus exaltauit illum ⁊ dedit illi nomen qđ
eſt ſuper omne nomen. Aperte dicit aplus
xp̃m ꝓpterea exaltatum ꝑ impaſſibilitatꝭ
gloriã: quia eſt humiliatus ꝑ paſſiõis obe
dientiam. Humilitas ergo paſſionis meri-
tum fuit exaltationis. ⁊ exaltatio premium
humilitatis. Unde Aug⁹. exponens pmiſ Auguſti.
ſum capitulũ ait. Ut chriſtus reſurrectiõe
clarificaretur: prius humiliat⁹ eſt paſſiõe
humilitas claritatis eſt meritum. claritas
humilitatis eſt premium. Sed hoc totum
factum eſt in forma ſerui. In forma eñ dei
ſemper fuit ⁊ erit claritas. Idem Ambro. Ambro.
idem capitulũ tractans ait. Quid ⁊ q̃tum
humilitas mereat hic oſtendit. His teſti-
monijs euidens fit. ꝙ chriſtus ꝑ humilita
tem ⁊ obedientiam paſſionis meruit clarifi
catione corporis. nec id ſolũ: ſed etiã impaſſi

bilitatem anime. Anima eñ ipſius añ mortẽ erat paſſibil᷑. ſicut caro mortal᷑: ꝫ poſt mortem merito humilitatis ⁊ anima impaſſibilis facta eſt. ⁊ caro immortal᷑. Utrum autez anima ſit facta impaſſibilis qñ caro facta ẽ immortalis. ſ. ipõ reſurrectionis momento de autoritate nobis certum non eſt. Sz vl᷑ mox poſt carnis ſepationem anima impaſſibilitate donata eſt. aut in reſurrectiõe qñ caro refloruit.

Qz alma xp̃i ſit facta impaſſibil᷑.

Qđ a ꝯceptu meruit ſibi xp̃s hoc quod ꝑ paſſionem. b

Nec ſoluz hoc meruit chriſtus qñ patri obediens crucẽ ſubijt. ſed etiam ab ipa ꝯceptiõe ex quo homo factus eſt ꝑ charitatem ⁊ iuſticiaz ⁊ alias ꝟtutes. in quarũ plenitudĩe fuit ſm hominem conditus: ſibi tñ meruit q̃tuz poſt ꝑ martyrij tolerantiã. Tãta enim plenitudo ſpũalium cariſmatũ in eo fuit q̃ in eis proficere non potuit. ⁊ ideo melior ipſius anima fieri non potuit. q̃z ab initio ſue ꝯditionis extitit. q̃ꝛ ꝓficere in meritis nõ valuit. Ut eñ Greg⁹. ait. Nõ habuit oĩno xp̃s iuxta anime meritũ quo potuiſſet ꝓficere In membris aũt que nos ſumus quotidie ꝓficit. Non ꝰ plus meruit ſibi ꝑ crucis patibulum q̃z a conceptiõe meruit ꝑ gr̃am virtutum. Non ꝰ ꝓfecit ſm aĩe meritũ quantum ad ꝟtutem meriti. ꝓfecit tñ q̃tum ad numerũ meritorũ. Plura eñ habuit merita in paſſione q̃z in conceptiõe. ſed maioris ꝟtutis non extiterunt in merẽdo pl᷑a q̃z añ fuerant pauciora. Meruit ꝰ a ꝯceptione nõ mõ gl᷑iam impaſſibilitatis ⁊ immortalitatis corpis: ſed etiam impaſſibilitatẽ aĩe. Per q̃d: Per obedientiã ⁊ voluntatem ꝑfectaz quã non tunc p̃mo habuit nec maiorem cum pati cepit ⁊ mori. Obediens eñ ꝑfecte ⁊ bonus extitit ſm hoĩem ex q̃ fuit hõ. Habuit ꝰ anima illa aliqđ bonum in ſe poſt mortẽ qđ non habuit añ. Nõ ꝰ beatior vel melior fuit q̃z añ. Abſit q̃ melior fuerit. q̃ꝛ non ſanctior. nec gratia cumulatior. Nec etiam beatior fuit in dei ꝯtemplatiõe in quo precipue beatitudo ꝯſiſtit. Poteſt tñ dici in hoc beatior fuiſſe. q̃ꝛ ab omni miſeria immunis. Ex quo nequit inferri ſimpliciter q̃ beatior fuerit.

Grego.

De eo qđ ſcriptum eſt donauit illi nomẽ qđ eſt ſuꝑ omne nomẽ. c

Nec tantũ gloriaz impaſſibilitatis ⁊ immortalitatis meruit: ꝫ etiam donari ſibi nomen quod eſt ſuper omne nomen. ſ. honorificentiam. qđ vocatur deus. hoc tamen ante mortem habuit. Habuit eñ hoc nomẽ dei filius inquantuz deus eſt ab eterno ꝑ naturã. inq̃tuz homo factus eſt habuit ex tempe ꝑ gratiam. Verũtamen Aug⁹. dicit homini donatuz eſſe illud nomen nõ deo. q̃ꝛ illud nomẽ habuit cum in forma dei tantũ erat. Sed cum dicitur ꝓpter quod illum exaltauit. ⁊ donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen. ſatis apparet ꝓpt᷑ q̃d exaltauerit. i. ꝓpt᷑ obedientiam ⁊ in q̃ forma exaltat⁹ ſit. In q̃ eñ forma crucifixus eſt: in ea exaltatus eſt. in ea donatum eſt ei nomen: vt cuz ipa forma ſui nominet᷑ vnigenitus filius dei. hoc illi donatũ eſt vt homi. qđ iam habebat idem ipe deus. Hoc ꝰ ꝑ gratiam accepit: vt ipe ens hõ vt ſubſiſtens in forma ſui. i. in anima ⁊ carne nominet᷑. ⁊ ſit deus. Sed nunq̃d hoc meruit. ſupra eñ dictũ eſt. q̃ꝛ h᷑ tantum bonũ homo ille non meruit. quomõ ꝰ hic dicitur ꝓpter obedientiam donatũ eſt ei hoc nomen. Scđm tropum illũ in ſcp̃tura creberrimũ hoc capiendum eſt. quo dicitur res fieri quando innoteſcit. Poſt reſurrectionem ꝟo quod ante erat in euidenti poſitum eſt vt ſcirent homines ⁊ demones. Manifeſtationem ergo illius nomis donauit ei deus poſt reſurrectionem: ſed illam meruit ꝑ obedientiam paſſionis. q̃ eo q̃ obediuit patiendo: exaltatus eſt reſurgẽdo. ⁊ ꝑ hoc manifeſtatum eſt nomen. Hoc eodem tropo vſus eſt etiã poſt reſurrectionem dicens. Data eſt mihi omĩs poteſtas in celo ⁊ in terra. non q̃ tunc primo accepe rit. ſed quam ante habebat. tunc manifeſtata eſt poteſtas. Ceteꝝ Ambroſius dicit nomen illud donatum eſſe deo non homini. ⁊ videtur ſecus verborum ſuꝑficiem appoſitus Augu. Sed intelligentia nõ obuiat. licet diuerſum ſapiat. Nam Ambroſi⁹ de naturali donatione id dictũ intelligit. qua eternaliter pater generando dedit filio nomen quod eſt ſuper omne nomẽ. ſ. eſſe deũ ꝑ naturam. quia genuit ab eterno filiũ plenum ⁊ ſibi equalem deum. Quod tamẽ nomen apoſtolus propter paſſionis obedientiam chriſto donatum dicit. Sed premiſſo locutionis modo accipiendũ eſt.

Aug⁹. in lĩa cõtra Maximinũ

Qz nomẽ illi datũ ẽ homini ⁊ non deo

Amb. q̃ datum fuit deo ⁊ nõ homini.

Si xp̄us ſine omni merito illa ha-
bere potuit. d

Si vero queritur vtrum xp̄s illam immortalitatis ⁊ impaſſibilitatis gloriam ⁊ nominis dei manifeſtationem ſine omni merito habere potuerit? Sane dici poteſt quia humanam naturam ita glorioſe ſuſcipere potuit. ſicut in reſurrectione extitit. Nomenq́ꝫ ſuū ⁊ aliī hominibus manifeſtare potuit. Sed hō paſſibilis eſſe non potuit ſicut fuit. ⁊ ad illā gloriam ſine merito ꝑuenire. Potuit quidem ꝑuenire ad illam ſine merito paſſiōis. quia potuit conſumpta mortalitate immortalitatis gloria veſtiri: ſed non ſine merito iuſticie ⁊ charitatis aliarumq́ꝫ v̄tutū. Non enim xp̄s homo eſſe potuit: in quo plenitudo virtutum ⁊ gratie non fuit. Nec virtutes ei ineſſe potuerunt cilicio mortalitatis induto quin ꝑ eas mereretur. Habens ergo has virtutes ſcd̄m hominē paſſibilem ac mortalem non potuit non mereri gloriam immortalitatis. Non ergo potuit fact⁹ mortalis ſine merito gloriā impaſſibilitatis et immortalitatis ac manifeſtationem dei nominis cōſequi. Potuit tn̄ hoc aſſequi ſine merito paſſionis. quia ꝑ paſſionem nil ſibi meruit. qđ non an̄ ꝑ v̄tutes meruerit.

De cā mortis et paſſionis xp̄i. e

Ad quid ergo voluit pati ⁊ mori ſi ei virtutes ad merendūꝫ ille ſufficiebant? Pro te: nō ꝓ ſe. Quō pro me? Ut ipſius paſſio ⁊ mors tibi eſſet forma ⁊ cauſa. Forma virtutis ⁊ humilitatiſ. cauſa glorie et libertatis. Forma deo vſq́ꝫ ad mortem obediendi. ⁊ cauſa tue liberatiōis ac beatitudinis. Meruit enim nobis per mortis ac paſſionis tolerantiā. qđ ꝑ precedentia nō meruerat. ſ. aditum paradiſi ⁊ redemptionem a peccato. a pena. a diabolo ſi ꝑ mortem eius hic non adepti ſumus ſcꝫ redemptionem ⁊ filiorum glorie adoptionem. Ipſe enim moriēdo factus eſt hoſtia noſtre liberationis. Sed quomō per mortem nos a diabolo ⁊ a peccato redemit: et aditum glorie aperuit? Decreuerat de⁹ in miniſterio vt ait Ambroſius. ꝓpter p̄mūꝫ peccatum non intromitti hominem in paradiſum. id eſt ad dei contemplationē non admitti. niſi in vno homine tanta exiſteret humilitas que omnibus ſuis ꝓficere poſſet. ſicut in p̄mo homine tāta fuit ſuperbia que omnibus ſuis nocuit. Non eſt autem inuētus inter homines aliquis quo id poſſet impleri. niſi Leo de tribu iuda qui aperuit librum. ⁊ ſoluit ſignacula implendo in ſe omnem iuſticiam. id eſt cōſummatiſſimā humilitatem qua maior eſſe nō poteſt. Nā alij homines debitores erant ⁊ vix vnicuiq́ꝫ ſua virtus ſufficiebat et humilitas. Nullus ergo eorum hoſtiam poterat offerre ſufficientem reconciliationi noſtre. Sed chriſtus homo ſufficiens ⁊ ꝑfecta fuit hoſtia. qui multo amplius eſt humiliatus amaritudinem mortis guſtando q̄ꝫ ille Adam ſuperbijt per eſum ligni vetiti noxia delectatione ꝑfruendo. Si ergo illius ſupbia oīm extitit ruina. ipm̄ de ꝑadiſo mittens foras. alijſq́ꝫ accludens ianuam. m̄ltomagis chriſti humilitas quam ꝑ mortem guſtauit. ingreſſum regni celeſtis omnibus ſuis impleto dei decreto apire valuit atq́ꝫ decreti delere cyrographum. Ut enī ait Ambroſius. Tantū fuit peccatū noſtrū: vt ſaluari non poſſemus: niſi vnigenitus dei filius ꝓ nobis moreref debitoribus mortis. ſed ſic dignos nos fecit teſtamenti ⁊ ꝓmiſſe hereditatis. Qđ non ita eſt intelligendū. quaſi nō alio mō ſaluare nos potuerit. q̄ꝫ ꝑ mortem ſuam: ſꝫ q: ꝑ aliam hoſtiā non potuit nobiſ aperiri regni aditus ⁊ fieri ſal⁹: niſi ꝑ mortem vnigeniti. cuius tāta fuit vt dictuꝫ eſt humilitas ⁊ patientia: vt eius merito pateret credentibus in eū adit⁹ regni. Mag̃ ergo in morte vnigeniti preſtita ſunt nobis vt liceat nobis redire in patriam. ſic̄ olim in morte ſummi pontificis: his qui ad ciuitatem refugij confugerant ſecure ad ꝓpria remeare. Ecce aliquatenus oſtenſum eſt: qualiter ꝑ chriſti mortem aditus regni ſit nobis paratus.

Qualiter per mortem redemit nos ⁊ aditum regni aperuit

Ambroſius. ad Roma.

Iſta eſt diſtinctio decimaoctaua. hui⁹ tertij libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ egit đ volūtate xp̄i patientis: agit de merito eiuſdē. Et tria facit. Primo enī tractat de meriti xp̄i ꝑfectiōe. Scđo de ei⁹ tpe ⁊ adeptiōe. Tertio de ipi⁹ neceſſitate. Primum vſq́ꝫ ibi. Nec ſolū ⁊c̄. Scđm vſq́ꝫ ibi. Si v̄o q̄rit. Tertiū vſq́ꝫ ad finē diſtin. In ſpēali ſnīa ⁊c̄. q̄rū p̄ma ē hec. Xp̄s ſua bn̄dicta paſſiōe ſibi ⁊ nob̄ meruit. Hac magiſter inſinuās ꝓponit p̄mo quorūdā opinionē đ merito xp̄i dicētiū q̧ xp̄s tm̄ nob̄ ⁊ nō ſibi meruit. Quā opinionē mgr̄ corrigens dic̄ q̧ ⁊ nob̄ meruit et ſibi. qđ ꝓbat. Nā nob̄ meruit aptōꝫ regni celorū ⁊ redēptionem a diabolo a peccato ⁊ a pena ꝓ ipo debita. Sibi autem meruit corporis immortalitateꝫ claritatem ⁊ impaſſibilitatem aīe. ⁊ hoc ꝑ obedientiā ⁊ hu

miſſitatem ſue paſſionis. Añ mortem eñi ipſius corpus erat mortale ⁊ aĩa eius paſſibil'. Sʒ in hoc tamen dicit adhuc eſſe vnũ dubiũ de quo adhuc nõ ſumus certificati ꝑ aliquã autoritatẽ .ſ. an anima chriſti facta ſit tunc ꝓmo impaſſibilis qñ corpus factum fuit immortale .ſ. in ꝓncipio ſue reſurrectionis. vt q̄dam dicũt. vel facta ſit impaſſibilis ſtatim poſt ſeparationẽ a corꝑe in morte crucis. vt alij aſſerunt. qđ a modernis doctorib⁹ cõmunius tenet' ⁊ ꝓbabili⁹ apparet. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus in principio ſue ꝯceptiõis tantũ gradum meriti ſibi acquiſiuit ꝙ ad vlteriorẽ gradum meriti ꝓficere nõ potuit. Sententiam hui⁹ ꝓpoſitiõis magiſter ponens dicit xp̄m iſta .ſ. ꝓdicta meruiſſe nõ ſolũ ꝑ ſuaʒ paſſionem ſed ipa meruerat ab initio ſue conceptiõis. Et hoc ꝓpter plenitudinem gratie ⁊ v̄tutum in quib⁹ ꝓficere non potuit. Unde infert ꝙ poſt initiũ ꝯceptionis ſolũ ꝓfecit q̄tũ ad numerũ meritorũ. qꝛ multiplicit' idem meruit quod ante meruerat. ſed non profecit q̄tum ad efficaciam ſeu v̄tutẽ merendi. Infert etiã ex dictis ꝙ licet anima xp̄i aliquid habuit poſt mortem corꝑis. quod ante nõ habuit puta impaſſibilitatem ⁊ ſimilia. Non tñ pōt dici ſimpliciter ⁊ abſolute beatior poſt mortem corꝑis q̄ ante. ſed ſolũ q̄tuʒ ad aliq̄d .ſ. inq̄tum poſt mortẽ immunis ab omni miſeria extitit. Et ſubdit ꝙ xp̄us non tñ ſibi ſui meruit corꝑis immortalitatem ⁊ ſue anime impaſſibilitateʒ ſed etiam hanc honorificentiã .ſ. ꝙ vocetur deus qđ nomen etiã ante mortem habuit. Inq̄tum q̄dem eſt deus habuit ipm ab eterno ꝑ naturam. inq̄tum quidem eſt factus homo habuit ex temꝑe ꝑ graʒ vnionis. Tamen qꝛ ap̄lus dicit ipm eſſe donatum ꝓpter obedientiam paſſionis. ꝙ ꝑ illam meruit nõ nomis donationem. ſed ipſius nomis manifeſtationẽ. Unđ verba apoſtoli quibus dicit ſibi illud nomen datum ꝓpter paſſionis obedientiam intelligenda ſunt ſ'm quendam intelligendi modum cõmuniter in ſcriptura vſitatum. vt .ſ. res tunc dicat' fieri qñ innoteſcit. nõ obſtante ꝙ ꝓus extiterit. ſic nomen illud qđ xp̄s ante paſſionem habuit ꝑ paſſionem dicit' recepiſſe. quia ꝑ paſſionem innotuit quod ip̄e habuit. Poſtea magiſter ſoluit quandam controuerſiam: que videt' eſſe inter ſanctos .ſ. Augu. ⁊ Ambro. de iſt⁹ nominis donatione. Nam beatus Ambro. dicit illud nomen eſſe donatum deo. Beatus Aug⁹. dicit illud eẽ donatum homi. Quod magiſter diſcutiens dicit. ꝙ beatus Amb. intelligit de donatione naturali: non habendo reſpectum ad humanam naturã. Beatus aũt Aug⁹. intelligit de donatiõe gratuita que reſpicit naturã humanã. ⁊ ſic reliquit eos ſibi mutuo nõ eſſe contrarios. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſt⁹ exiſtens paſſibilis glãm tam anime q̄ corꝑis ſine omni merito habere non potuit. Hanc magiſter ponẽs q̄rit. Utrum xp̄s ſine aliquo merito potuiſſet habuiſſe ꝓdictam nominis manifeſtationem. anime impaſſibilitatem ⁊ corporis immortalitateʒ. Et reſpõdet ꝙ potuiſſet talem naturam aſſumpſiſſe qualis poſt reſurrectionem fuit. potuit etiam nomẽ ſuũ alit' manifeſtaſſe. non tamen potuit eſſe homo paſſibil' et ad illã glãm ſine omni merito ꝑuenire. quia q̄uis potuiſſet ꝑuenire ad illã ſine merito paſſionis. non tñ ſine gratia ⁊ v̄tutibus ad meritũ ſufficientib⁹. Ultio ſubdit ꝙ non obſtante ꝙ gratia et virtutes chriſti ſufficerent ad merendũ ſibi predicta. pati tamen voluit vt nobis eſſet exemplum ⁊ glorie cauſa. et vt nos redimeret a peccatis. a diabolo. a pena. regniq; celeſtis aditum aperiret. Quõ autem ꝑ mortẽ ſuã regnũ illud aperuit oſtendit ꝑ autoritatem Ambro. dicentis ꝙ ſic deus decreuit ex ordine ſue ſapientie ⁊ iuſticie vt homo ad ꝑadiſum non rediret: niſi ꝑ chriſtum qui amplius humiliatus eſt paſſioneʒ guſtando quã ꝓmus homo tranſgreſſus fuit ſuꝑbiẽdo ⁊ q̄uis de⁹ aliter redimiſſe potuit. Iſte tamen redemptiõis modus videtur congruentior pre ceteris. Et tñ in ſpeciali.

Hic qualiter a diabolo et a peccato nos redemit ꝑ mortem. a

Nunc ergo queramus. quomõ ꝑ mortem ipſius a diabolo ⁊ a peccato ⁊ a pena redempti ſumus. A diabolo ergo ⁊ a peccato per chriſti mortem liberati ſumus. qꝛ vt ait apoſtolus. In ſanguine ipſius iuſtificati ſumus. ⁊ in eo ꝙ ſumus iuſtificati. id eſt a peccatis ſoluti. a diabolo ſumus liberati. qui nos vinculis peccatorũ tenebat. Sed quõ a peccatis ꝑ eius mortẽ ſoluti ſumus? Quia ꝑ eius mortẽ (vt ait ap̄ls) cõmendatur nobis charitas dei .i. apparet eximia et cõmendabil' charitas dei erga nos i hoc ꝙ filiũ ſuũ tradidit in mortẽ ꝓ nobis peccatoribus. Exhibita autẽ tante erga nos dilectionis arra. ⁊ nos mouemur accendimurq; ad diligendũ deũ q̄ ꝓ nobis tantuʒ fecit ⁊ ꝑ hoc iuſtificamur .i. ſoluti a peccatis iuſti efficimur. Mors ergo chriſti nos iuſtificat. dum ꝑ eã charitas excitat' in cordib⁹ noſtris. Dicimur quoq; ⁊ aliter ꝑ morteʒ chriſti iuſtificari. qꝛ ꝑ fidem mortis eius a pctis mũdamur. Unđ ap̄ls. Iuſticia dei eſt ꝑ fidem Ieſu xp̄i. Et itẽ. Quẽ deus propoſuit ꝓpiciatorẽ ꝑ fidem in ſanguie ipſius. id eſt ꝑ fidẽ paſſionis. vt olim aſpicientes in ſerpentem eneum in ligno erectũ a morſibus ſerpentum ſanabant'. Si ergo recte fidei intuitu illũ reſpicimus q̄ ꝓ nobis pepẽdit in ligno. a vinculis diaboli ſoluimur. id eſt a peccatis. ⁊ ita a diabolo liberamur vt nec poſt hanc vitã in nobis inueniat qđ puniat. Morte quippe ſua vno veriſſimo ſacrificio quicquid culparum erat vñ nos diabol⁹ ad luenda ſupplicia detinebat. chriſtus extraxit. vt in hac vita temptando nobis nõ preualeat. Licet enim nos temptet poſt chriſti mortem. quibus modis ante tẽptabat. non tamen vincere poteſt. ſicut ante vincebat. Nam Petrus: qui ante chriſti mortem voce ancille territus negauit. poſt mortem autem reges ⁊ preſides ductus non ceſſit. Quare? quia fortior. id eſt chriſtus veniens in domum fortis. id eſt i corda noſtra vbi diabolus habitabat. alligauit fortem. id eſt a ſeductiõe compeſcuit.

DI. XIX

Aug⁹. i li. de agone chriſtiano

fideliū. vt temptationē que ei adhuc ꝑmit-
titur nō ſequaᷣ ſeductio. Ita in xp̄i ſangui
ne qui ſoluit que non rapuit. redempti ſu-
mus a peccato. ꝛ ꝑ hoc a diabolo. Naȝ vt
ait Aug⁹. in ip̄o vincunᷣ inimice nobis in
uiſibiles poteſtates vbi vincunᷣ inuiſibi-
les cupiditates. Fuſo em̄ ſanguine ſine cul
pa omniū culpaꝝ cyrographa deleta ſunt
q̄bus debitores q̄ in eum credūt a diabolo
ante tenebanᷣ. Unde. Qui ꝓ m̄ltis effun-
detur. Per illū ḡ redempti ſum⁹. in quo p̄n
ceps mundi nihil inuenit. Un̄ Aug⁹. cau-
ſam ꝛ modū noſtre redemptōis inſinuans
ait. Nihil inuenit diabolus in xp̄o vt mo-
rereᷣ. ſed ꝓ voluntate patris mori xp̄s vo
luit. non habens mortis cauſam de pecca-
to: ſed de obedientia ꝛ iuſticia mortem gu-
ſtauit. ꝑ quam nos redemit a ſuitute dia-
boli. Incideramus em̄ in p̄ncipem hui⁹ ſe
culi. qui ſeduxit Adam ꝛ ſuum fecit: cepit
q̄ȝ nos quaſi v̄naculos poſſidere: ſed veīt
redemptor: ꝛ victus eſt deceptor. ꝛ q̄d fecᷣ
redemptor captiuatori noſtro? Tetēdit ei
muſcipulam crucem ſuā. poſuit ibi q̄ſi eſcā
in ſanguinem ſuū. Ille aūt ſanguineȝ fudit
non debitoris ꝑ q̄d receſſit a debitoribus.
Ille quippe ad hoc ſanguinē ſuum fudit. vt
peccata noſtra deleret. Unde ḡ nos diabo
lus tenebat. deletū eſt ſanguine redempto-
ris. Non em̄ tenebat nos: niſi vincul' pec-
catorū noſtrorū. iſte erant cathene captiuo
rum. Uenit ille alligauit fortē vincul' paſſi-
onis ſue. intrauit in domū eius. i. in corda
eorū vbi ip̄e habitabat. ꝛ vaſa eius. ſ. nos
eripuit. que ille impleuerat amaritudīe ſua.
Deus aūt nr̄ vaſa eius eripiens ꝛ ſua faci-
ens: fudit amaritudinē: ꝛ impleuit dulcedi
ne ꝑ mortem ſuā a peccatis redimēs et ad-
optionem glīe filiorū largiens.

Augusti.

Cur deus homo et mortuus. b

Factus ē ergo ho-
mo mortal' vt moriendo diabolū vinceret
Niſi em̄ homo eſſet q̄ diabolū vinceret: nō
iuſte ſed violenter homo ei tolli videretur:
q̄ ſe illi ſpōte ſubiecit. Sed ſi eum hō vicit.
iure manifeſto homiem ꝑdit. ꝛ vt hō vin-
cat neceſſe eſt vt deus in eo ſit q̄ eum a pec-
catis immunem faciat. Si em̄ ꝑ ſe hō eſſet.
vel angelus in homine: facile peccaret. cū
vtranq̄ȝ naturam ꝑ ſe cōſtet cecidiſſe. Ideo
dei filius hominem paſſibileȝ ſumpſit. in q̄
ꝛ morteȝ guſtauit. quo celū nobis aperuit
ꝛ a ſuitute diaboli. i. a peccato (ſuus eniȝ
diaboli peccatū eſt) ꝛ a pena redemit.

Quō et a qua pena xp̄us nos rede mit ꝑ mortem. c

A qua pena tēpo-
rali ꝛ eterna. Ab eterna q̄dem relaxādo de-
bitū. A temporali v̄o penitus nos libera-
bit i futuro qn̄ nouiſſima mors inimica de
ſtrueᷣ. Adhuc em̄ expectamus redēptiōȝ
corꝑis. ſm animas v̄o iam redēpti ſumus
ex ꝑte: non ex toto. a culpa: nō a pena Nec
omnino a culpa. Nō em̄ ab ea ſic redempti
ſumus vt non ſit: ſ; vt non domineᷣ.

Quō penā nr̄am portauit. d

Peccata quoq̄ȝ no-
ſtra. i. penā peccatoꝝ noſtroꝝ diciᷣ in cor-
pore ſuo ſup lignū portaſſe. q: ꝑ ip̄ius pe-
nam quā in cruce tulit. om̄is pena t̄palis q̄
ꝓ peccato ꝯuerſis debeᷣ. in baptiſmo peni
tus relaxaᷣ vt nulla a baptizato exigatur:
ꝛ in penitentia minoraᷣ. Nō em̄ ſufficeret il
la pena. qua penitentes ligat eccl'ia: niſi pe
na xp̄i cooperareᷣ qui ꝓ nobis ſoluit. Un̄
peccata iuſtorū qui fuerunt an̄ aduentum
in ſuſtentatione dei fuiſſe vſq̄ȝ ad xp̄i mor-
tem dicit apl's ad oſtenſionem iuſticie eius
in hoc tempe. Ecce apte expoſitū eſt quō ꝛ
quid xp̄s ꝑ mortem nobis meruit ꝛ impe-
trauit.

Si ſolus xp̄s debet dici redēptor vt ſolus diciᷣ mediator. e

Unde ip̄e vere di-
citur redemptor mūdi. ꝛ dei hominūq̄ȝ me
diator. Sed mediator in ſcriptura diciᷣ ſo-
lus filius. Redemptor v̄o aliqn̄ etiā pater
vel ſp̄ūſſanctus. Sed hoc ꝓpter vſum po-
teſtatis nō ꝓpter exhibitionem humilitat'
ꝛ obedientie. Nam ſm poteſtatis ſil' ꝛ obe
dientie vſum filius ꝓp̄ie diciᷣ redemptor.
q: ꝛ in ſe expleuit ꝑ que iuſtificati ſumus.
ꝛ ip̄am iuſtificationem eſt opatus poten-
tia deitatis cum patre ꝛ ſp̄ūſancto. Eſt er-
go redemptor inq̄ȝtum eſt deus poteſtatis
vſu. inq̄ȝtum homo humilitatis effectu Et
ſepius dicitur redemptor ſm humanita-
tem. quia ſm eam ꝛ in ea ſuſcepit ꝛ imple-
uit illa ſacramēta que ſunt cauſa noſtre re-

demptionis. ꝓprie ꝙ filius dr̄ redemptor.

De mediatore. f

Qui ſolus dicit̄ me-

diator. nō pater vel ſpirituſſanctus. De q̄ apl'ſ. Unus mediator dei et hoim hō xp̄s ih̄s. i. per hoiem quaſi in medio arbiter eſt ad componendā pacē. i. ad reconciliandū homines deo. Hic eſt arbiter quē iob deſiderat. Utinam eſſet nobis arbiter. Reconciliati em̄ ſumus deo vt ait apl'ſ per mortē chriſti. Quod non ſic intelligendū eſt. quaſi nos ei ſic recōciliauerit xp̄s. vt inciperet amare quos oderat ſicut reconciliatur inimicus inimico. vt deinde ſint amici qui ante ſe oderant. ſed iam nos diligenti deo reconciliati ſumus. Non em̄ ex quo ei reconciliati ſumus ꝑ ſanguinē filij nos cepit diligere. ſed ante mūdum priuſq̄ȝ nos aliquid eſſemus. Quomodo ergo nos diligēti deo ſumus reconciliati? Propter pctm̄ cum eo habeamus inimicitias. qui habebat erga nos charitatem. etiam cuȝ inimicitias exercebamus aduerſus euȝ opando iniquitatē Ita ergo inimici eramus deo ſicut iuſticie ſunt inimica peccata. et ideo remiſſis peccatis. tales inimicitie finiuntur et reconciliantur iuſtū quos ipſe iuſtificat. Chriſtus autem dicitur mediator eo ꝙ medius inter deum et homines ipſos reconciliat deo. Reconciliat aūt dum offendicula hominū tollit ab oculis dei. id eſt dum peccata delet. q̄bus deus offendebat̄ et nos inimici ei⁹ eramus.

Queſtio. Sed cuȝ peccata deleat nō ſolus filius. ſed ⁊ pater et ſpirituſſanctus quorum deletio eſt noſtra ad deū reconciliatio quare ſolus filius dicit̄ mediator? Nam de patre legit̄ ꝙ reconciliauerit ſibi mundū.

Reſpōſio. Ait em̄ apl'us. Deus em̄ erat in xp̄o munduȝ ſibi recōcilians. Cum ergo reconciliet. Quare non dicit̄ mediator? Quia nec medius ē inter deum ⁊ homines. nec in ſe habuit illa ſacramenta quoꝝ fide et imitatione iuſtificamur. id eſt reconciliamur deo. Reconciliauit ergo nos tota trinitas ꝟtutis vſu ſcȝ dum peccata delet. ſed filius ſolus impletōne obediētie in quo patrata ſunt ſm̄ humanam naturam: ea per que credentes et imitantes iuſtificantur.

Scd̄ȝ quā naturā ſit mediator g

Unde ⁊ mediator

dicit̄ ſm̄ humanitatē non ſm̄ diuinitatem Non em̄ eſt mediator int̄ deum et deuȝ. q: tm̄ vnus eſt deus. ſed inter deum et hoiem quaſi inter duo extrema. q: medius eſſe nō poteſt niſi inter aliqua. mediator eſt ergo inquantū homo. Nam inquātum deus non mediator. ſed equalis patri eſt. Hoc idem qd̄ pater. cum patre vnus deus. Mediat ergo inter homines ⁊ deū trinitatē. ſm̄ hominis naturaȝ in qua ſuſcepit illa ꝑ que reconciliamur deo trinitati et ſm̄ eandem habet aliquid ſimile deo. et aliquid ſimile hominibus. qd̄ mediatori congruebat. ne per omnia ſimilis hominibus longe eſſet a deo aut per omnia deo ſimilis longe eſſe ab hominibus. et ita mediator non eſſet. Uerus ergo mediator chriſtus inter mortales peccatores et immortalē iuſtum apparuit mortalis cum hominibus. iuſtus cum deo. ꝑ infirmitatē propinquās nobis per iuſticiam deo. Recte ergo mediator dictus eſt. quia inter deum immortalē. et hominē mortalē eſt deus et hō. reconcilians hominem deo Intantū mediator inquantū eſt hō. Inq̄ntum aūt verbuȝ non eſt medius q: vnus cū patre deus. Si ergo xp̄s ſm̄ vos o heretici vnam tm̄ habet naturaȝ vnde medi⁹ erit Niſi ita ſit medius vt deus ſit ꝓpter diuinitatis naturā. et homo ꝓpter humanitat̄ naturam. Quomodo humana in eo reconciliantur diuinis? Nā ipſe viuens prius in ſe humana ſociauit diuinis per vtriuſq̄ȝ nature coniunctionem in vna perſona. Deinde omnes fideles ꝑ morteȝ recōciliauit deo dum ſanati ſunt ab impietate quicunq̄ȝ humilitatem xp̄i credendo dilexerunt et diligendo imitati ſunt. Ecce hic aliquatenus inſinuatur quare xp̄s ſolus mediator dei dicitur et hominū. et ſm̄ quam naturā. mediet. ſ. humanam. et cui mediet. ſ. deo trinitati. Trinitati em̄ nos reconciliauit ꝑ morteȝ per quā etiā nos redemit a ſeruitute diaboli. Nam vt petrus ait. Non corruptibilib⁹ auro et argēto redempti ſumus. ſed precioſo ſanguine agni immaculati.

Aug⁹. in lib. confeſſionū.

Uirgilius cōtra euticem.

Summā itelligentie ꝓmiſſe ꝯſtringit.

Iſta eſt diſtinctio. xix. huius tertij libri In qua magiſter poſtq̄ȝ egit de merito paſſionis xp̄i ſm̄ ꝙ ordinat̄ ad ꝯſecutionē boni tā ſibi q̄ȝ nobis. Agit de eodeȝ ſm̄ ꝙ ordinat̄ ad remotionē mali noſtri. Et tria facit. Primo agit de malis a quib⁹ criſtus nos eripuit. Secundo oſtendit ꝙ nomen redemptoris xp̄o ſimpliciter cōuenit. Tertio ꝙ mediatoris officium xp̄us ſolus habuit. Primum vſq̄ȝ ibi. Unde ipſe vere dicit̄. Scd̄m vſq̄ȝ ibi. Qui ſolus dicit̄ mediator. Tertium vſq̄ȝ ad finē diſtin. In ſpeciali ſnia magiſtri ſtat ī tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec Chriſtus acerba ſue mortis paſſione redemit nos a culpa. A pena. et a vinculis captiuitatis dyabolice.

Hãc magiſter ꝓtendẽs ꝓponit. ꝙ ꝑ mortem xp̄i libera
ti ſumus principaliter. et a ptãte dyaboli ſecundario
ſeu conſequenter. Et ꝓbat per triplicem moduꝫ quo
xp̄s nos per ſuã mortẽ iuſtificauit. Primo eñ iuſtifi-
cauit nos in charitate in morte ſua oſtẽſa nos ad cha-
ritatẽ ꝓuocando per quã iuſtificamur a peccato libe
ramur. et ꝑ cõſequẽs a dyabolo eripimur qui ꝓpter
pctm̄ vinctos nos tenebat. Scd̄o iuſtificauit nos per
mortẽ ſuã inq̄tum ꝑ fidẽ mortis ſue a peccatis mũda
mur. Nam ſicut olim aſpicientes ſerpentem ereum in
patibulo erectũ a ſerpentũ morſu ſaluabant. ſic ſi re-
cta fidei intuitu. xp̄m aſpexerimus q̄ ꝓ nobis in lig-
no pepẽdit. a peccatis ſaluati a dyabolo liberabimur
Tertio iuſtificauit nos ſua morte. q: mortem ſe offe-
rens verum ſacrificium omniũ noſtrũ culpam deſtru-
xit. et dyaboli potentiaꝫ q̄ ligatos nos tenuit intantũ
debilitauit ꝙ licet per pctm̄ tẽptari poſſumus non tm̄
niſi ſponte ſupari poſſumus Quod patet in beato pe
tro qui ante mortẽ xp̄i ad vocem ancille ipſum nega-
uit. Poſtea aũt ante reges ⁊ principes deductus non
timuit ipm̄ ꝯfiteri. Et ꝯfirmat iſta pluribus autorita
tibus ſanctoꝝ ⁊ ſignanter per ꝑabolas euãgelicas de
forti armato. Et poſtea ſpecialiter oſtẽdit qũo xp̄us
ſua morte nos a dyabolo liberauit dicens deũ factuꝫ
eſſe hominẽ vt ꝑ mortẽ ſuã dyabolũ vinceret q̄ antea
hominẽ ſupauerat. vt ſic eũ non violens ſed iuſte vin
ceret in natura illa quã ipſe prius ſupauit. Et ſubdit
ꝙ xp̄s etiã nos a pena liberauit. nã ad penã eternam
non aſtringimur niſi ꝑ culpã. cũ ergo xp̄us ſua morte
deſtruxit culpã patet ꝙ etiã deſtruxit penam eternaꝫ
Temporalis aũt pena licet adhuc nobis inhereat ab
ipſa tm̄ ꝑfecte liberabimur in futuro. in ſignum iſtorũ
tota pena que debet̃ ꝓ peccato relaxat̃ nobis in bap
tiſmo. pena tm̄ per penitentiaꝫ impoſita non totaliter
tollitur ſꝫ minuit̃ virtute paſſionis xp̄i. Scd̄a propoſi
tio eſt hec. Tota trinitas põt dici nos redemiſſe a pec
catis ꝓpter cõmunem vſum poteſtatis. Hanc magi-
ſter ponens dicit ꝙ ꝓpter predictã liberationẽ a pec
cato et a dyabolo xp̄us põt dici vere mundi redemp
tor et hoc inq̄tum eſt deus et inquãtum eſt homo. in-
quantũ deus ꝓpter vſum ptãtis remiſſionis peccato
rum qui ſibi cuꝫ patre et ſpirituſancto communis eſt
ꝓpter etiã ꝯmunitatem ptãtis tota trinitas redemp-
tor dici et etiã pater et ſpirituſſanctus. Inquãtuꝫ au-
tem hõ dicit̃ xp̄s redẽptor ꝓpter exhibitionẽ obediẽ
tie et humilitatis. etiã q: in humanitate. aſſumpta im
pleuit illa ſacramenta que precipue ſunt nr̄e redẽptio
nis cã. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus humani ge
neris redemptor eſt vnus ſolus dei et hoı̃m mediator
Hanc magiſter ponẽs dicit ꝙ ſolus xp̄us d̄r media-
tor dei et hoı̃m inquantũ nos deo reconciliauit delen
do peccata quib⁹ deus offendit̃ et homo inimicus dei
conſtituit̃. Querit poſtea cũ tota trinitas peccata de-
leat quare ſolus filius dicit̃ mediator et non tota tri-
nitas potius. Et rñdet ꝙ q̄uis tota trinitas peccata
deleat vſu poteſtatis et ſic ex ꝯſequenti recõciliat nos
ſibi. Solus tm̄ filius d̄r mediator q: medius eſt int̃ de
um et hoı̃em. et ſm̄ humanitatẽ in ſe illa ſacra. i. opa
ſacra quoꝝ fide et imitatione deo reconciliamur. vnd̄
tandẽ concludit ꝙ xp̄s d̄r mediator non ſm̄ diuinã na
turã ſed ſm̄ humanã. in qua illa ſuſcepit quibus nos
toti trinitati reconciliat. vt paſſionẽ mortem. et hm̄oı̃
ſm̄ hãc naturã etiã aliq̄d habuit deo ſil̃e. ſ. iuſticiam
innocentiã ⁊ ꝯſimilia. et aliq̄d ſil̃e nobis ſcꝫ mortali-
tatẽ. qđ mediatoris officio congruit. cũ mediũ ſapiat
ꝓprietatẽ vtriuſq; extremoꝝ Ex quib⁹ etiã dictis cõ
futat̃ error dicentiũ in xp̄o tm̄ vnã eſſe naturam. quia
ſm̄ eos poſſit nos aliquid haberi in xp̄o quo eſſet me
dius inter deum et hoı̃em qđ tm̄ requirit̃ ſi inter eos
debet verus mediator eſſe. Et tm̄. ⁊c̃.

Qđ alio mõ potuit liberare hoı̃eꝫ
⁊ quare potius iſto. a

Si vero que- DI. XX
ritur vtruꝫ alio mõ poſſet de⁹
hoı̃em liberare q̄ꝫ per mortem
xp̄i: Dicim⁹ et aliũ modũ fuiſ
ſe poſſibilẽ deo cuius ptãti cuncta ſubiacẽt
ſed noſtre miſerie ſanande conuenientiorẽ
modum alium non fuiſſe. nec eſſe oportuiſ-
ſe. Quid eñ mentes noſtras tantum erigit Auguſti.
et ab immortalitatis deſperatiõe liberat q̄ꝫ
ꝙ tanti nos fecit deus vt dei filius immuta
biliter bonus: in ſe manens quod erat. et a
nobis accipiens quod non erat. dignatus
noſtrum inire ꝯſortiũ. mala noſtra morien-
do ꝑferret. Eſt et alia ratio quare iſto poti Rñſio quare
us mõ q̄ꝫ alio liberare voluit. q: ſic et iuſti- iſto modo.
cia ſupatur dyabolus. nõ potẽtia. Et qũo
id factũ ſit. explicabo vt potero. Quadam
iuſticia dei in poteſtateꝫ dyaboli traditum
genus humanum. peccato primi hominis
in omnes originaliter tranſeunte. et illi⁹ de
bito obligante. Unde oẽs homies ab origi
ne ſunt ſub principe dyabolo. Und̄ aplus.
Eramus natura filij ire. natura ſcꝫ vt eſt de
prauata peccato. non vt eſt recta creata ab
initio. Modus auteꝫ ille quo traditus eſt
homo in dyaboli poteſtatẽ. nõ ita debet in
telligi tanq̄ꝫ deus hoc fecerit aut fieri iuſſe-
rit. ſed ꝙ tantum ꝑmiſerit. iuſte tm̄ Illo eñ Ꝙ diabolus
deſerente peccantẽ: peccati auctor illico in- nõ eſt alienuſ
uaſit. nec tm̄ deus continuit in ira ſua miſe- a ptãte dei.
rationes ſuas. nec hoı̃em a lege ſue poteſta
tis amiſit cuꝫ in dyaboli poteſtate eſſe ꝑmi-
ſit. quia nec diabolus a poteſtate dei eſt ali
enus ſic̃ nec a bonitate. Naꝫ qualicunq; vi
ta dyabolus vel hõ non ſubſiſteret niſi per
eum q̄ viuificat omnia. Non ergo deus ho
minem deſeruit vt non ſe illi exhiberet deũ
ſed inter mala penalia etiã malis multa pre
ſtitit bona. et tandeꝫ hoı̃em quem cõmiſſio
peccatoꝝ dyabolo ſubdidit remiſſio pecca
torum per ſanguinem xp̄i data: a dyabolo
eruit. vt ſic iuſticia vinceret̃ dyabolus. nõ
potentia. Sed iuſticia: Ieſu xp̄i: Et quo- Qua iuſticia
mõ victus eſt ea: Quia in eo nihil dignum ſit victus dya
morte inueniens. occidit euꝫ tm̄. et vtiq; in- bolus.
ſtum eſt vt debitores quos tenebat liberi
dimittantur in eum credentes. quem ſine
vllo debito occidit. Ideo autem potentia
vincere noluit. quia dyabolus vitio ꝑuer-
ſitatis ſue amator eſt potentie. et deſertor
oppugnatorq; iuſticie. in quo homines ma

gis eũ imitantur qui neglecta vel etiã pero
ſa iuſticia: potentie magis ſtudẽt eiuſqꝫ vł
adeptione letanť. vel cupiditate inflãman-
tur. Ideoqꝫ placuit deo. vt nõ potentia ſed
iuſticia vincens hoiem erueret. in quo ho-
mo eũ imitari diſceret. Poſt xõ in reſurre
ctione ſecuta eſt potentia. qꝛ reuixit mortu
us. nunqꝫ poſtea moriturus. Sed nõne iu-
re equiſſimo vincereť dyabolus: ſi poten-
tia tm̃ xp̃s cũ illo agere voluiſſet. vtiqꝫ: ſed
poſtpoſuit xp̃s qđ potuit vt prius ageret
qđ oportuit. Iuſticia ergo humilitatis ho
minem liberauit quẽ ſola potentia equiſſi-
me liberare potuit.

De cauſa inter deum et hominem et dyabolum. b

Si enim tres illi in cauſam venirẽt. ſ. deus. dyabolus hõ dya-
bolus et hõ quid aduerſus deum dicerent
nõ haberent. Dyabolus eñ de iniuria dei
ꝯuincereť. qꝛ ſeruũ eius. ſ. hominẽ et frau-
dulẽter abduxit. et violẽter tenuit. Homo
etiaꝫ iniurius deo conuincereť. quia p̃cepta
eius contempſit. et ſe alieno dño mancipa-
uit. De hois etiã iniuria conuincereť dya-
bolus. qꝛ et illũ prius fallaci ꝓmiſſione de
cepit. et poſt mala inferendo leſit. Iniuſte
ergo dyabolus q̃tũ ad ſe tenebat homineꝫ
ſed homo iuſte tenebať. qꝛ dyabolus nun-
qꝫ meruit poteſtateꝫ habere ſup hominem
ſed homo meruit ꝑ culpaꝫ pati dyaboli ty
rannidem. Si ergo deus qui vtriqꝫ p̃erat
potentia hominem liberare vellet. ſola iuſ
ſionis virtute hoiem potuit rectiſſime libe
rare. Sed ob cauſam p̃miſſam iuſticia hu-
militatis vti voluit. Qui dũ in carne mor-
tali crucifixus eſt iuſtificati ſumus. i. per re
miſſionẽ peccatoꝝ eruti de ptãte dyaboli.
et ita a xp̃o iuſticia dyabolus victus eſt nõ
potentia. Quõ aũt in eius ſanguine nobis
peccata ſint dimiſſa ſupra expoſitũ eſt.

Aug⁹. in li. đ trinitate.

De traditõe xp̃i que đr facta a patre ⁊ a filio. a iuda et a iudeis. c

Chriſtus ergo ẽ ſa- cerdos idemqꝫ hoſtia. et precium noſtre re
conciliationis q̃ eſt ſe in ara crucis non dia
bolo. ſed đo trinitati obtulit pro omnibus
q̃tum ad precij ſufficientiam. ſed pro electi
tantũ q̃tum ad ſufficientiam quia predeſti
natis tm̃ ſalutem efficit. De quo et legitur
ꝙ ſit traditus a patre. et ꝙ ſeip̃m tradidit
et ꝙ iudas eũ tradidit et iudei. Ipſe ſe tra-
didit qꝛ ſpõte ad paſſionẽ acceſſit. Et pater
eũ tradidit. qꝛ volũtate patris imo toti⁹ tri
nitatis paſſus eſt. Iudas tradidit ꝓdẽdo
et iudei inſtigando. ⁊ fuit actus iude et iu-
deorum malus. et actus chriſti vel patris
bonus. Opus xp̃i et patris bonũ qꝛ bona
patris et filij voluntas. malũ fuit opus iu-
de et iudeoꝝ. qꝛ mala fuit intentio. Diuer
ſa fuerũt ibi facta. ſiue opera. i. diuerſi act⁹.
et vna res ſiue factũ. ſ. paſſio ipſa. Ideoqꝫ
doctores aliq̃n vniunt in facto illo patrem
filiũ. iudã. iudeũ aliq̃n diſiungunt. Reſpi-
cientes eñ ad paſſionẽ vnum opus illorũ
dicunt. Attendentes intentiones et actus
facta diuerſa diſcernũt. Vñ Aug⁹. Facta
eſt inquit traditio a patre. facta eſt traditõ
a filio. facta eſt traditio a iuda. vna res fa-
cta ẽ. Quid ergo diſcernit inť eos? Quia h̃
fecit filius et pater in charitate. Iudas ve-
ro in ꝓditione. Videtis quia non quid fa-
ciat homo. ſed qua voluntate conſideran-
dum eſt. In eodem facto inuenimus deuꝫ
quo iudam. deum benedicimus. iudam de
teſtamur. quia deus cogitauit ſalutem no-
ſtram. Iudas cogitauit p̃cium quo vendi
dit dominum. filius precium quod dedit ꝓ
nobis. Diuerſa ergo intentio diuerſa facta
facit. cum tamẽ ſit vna res ex diuerſis. Ec-
ce vnam reꝫ dicit ibi fuiſſe. et diuerſa facta
qꝛ vna ibi fuit paſſio ſed diuerſi actus. Et
actus quideꝫ iude ac iudeoꝝ mali quibus
operati ſunt chriſti paſſionem que bonum
eſt et opus dei eſt.

Auguſti.

Diuerſa intentio diuerſa facta faciunt

Qđ xp̃i paſſio đr opus dei ⁊ iudeorum et quomodo. d

Paſſio ergo criſti et opus dicitur iudeoꝝ. qꝛ ex actibus eoꝝ
ꝓuenit. et opus dei. qꝛ eo auctore. i. eo vo-
lente fuit. Vñ Aug⁹. Nemo aufert animã
chriſti ab eo qꝛ poteſtatẽ habet ponendi et
ſumẽdi. ecce habes auctorem operis. Po-
net animam. ecce hẽs op⁹ auctori. Et vt ge
neraliter ꝯcludã. quotiẽs i carne xp̃i aliq̃d
patiť op⁹ auctoris ẽ. qꝛ eñ ſua volũtate nõ
alio cogente ꝑpetiť. ipſe auctor eſt operis.
Cũ aũt paſſio xp̃i op⁹ dei ſit. et iđ bonũ. eã
qꝫ opati ſint iudas et iudei. q̃riť an ꝯceden
dũ ſit eos opatos ibi eſſe bonũ? Hic diſtin
guenduꝫ eſt. Poteſt eñ dici. ꝙ opati ſunt
bonũ. qꝛ ex actibus eorum bonũ ꝓuenit. i.

Aug⁹. in expoſitione fidei catholice contra felicianũ.

Si iudei ſunt ibi opati bonum.

paſſio xp̄i. et itē q̄ opati non ſunt bonū ſed malū. q: actio eoꝝ nō fuit bona ſed mala.

Iſta eſt diſtinctio. xx. hui⁹ tercij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de paſſione xp̄i in quantū eſt maloꝝ noſtrorū remotiua. Agit ſingulariter de ei⁹ ꝯgruentia. ⁊ tria facit. Pr̄io aſſignat cauſam paſſionis ꝯgruentē. Scd̄o cām ipſi⁹ efficiētem. Tertio remouet dubitatiōeʒ incidentē. Primū vſq̄ ibi. Xp̄us ergo eſt ſacerdos. Scd̄m vſq̄ ibi. Cū igit̄ paſſio xp̄i. Tertiū vſq̄ ad finē diſtinctionis. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōib⁹ quaꝝ p̄ma eſt. Quāuis deus alio mō potuiſſet hoīem q̄ ꝑ xp̄i mortē redemiſſe ſ. ꝑ oīpotentiā. modus tn̄ fiendi ꝑ mortē xp̄i maiorem habuit ꝯgruentiam. Hanc magiſter ponens querit vtrū de⁹ per aliū modū potuerat genus huamū redemiſſe q̄ per mortem xp̄i. rn̄det q̄ ſic. ſed iſte modus quo liberauit ip̄m fuit congruentior. qḋ oñdit ex duobus Primo ex nr̄a voluntate. Nā ꝑ hoc q̄ nos redemit ꝑ mortē filij ſui mens noſtra in deum magis dirigit̄ et ad ipſius amorē magis excitat̄. Secūdo oñdit idē ex dei iuſtitia. Nā de⁹ iuſte ꝑmiſit hominē a dyabolo poſſideri. cū igitur nō videat̄ ꝯgruū q̄ deus ꝑ potentiā hoc infringeret. q̄ iuſticia mediāte ꝑmiſit. ꝯuenientius apparet q̄ diabolū in aſſumpta humanitate ſuparet q̄ q̄ alio mō. vicȝ per potentiam de ipſius manu liberaret. Qualit̄ aūt ꝑ iuſticiam hoīem de ipſius manu liberauit. hoc declarat dicēs q̄ q: dyabolus xp̄m occidit in quo nulla cā mortis reperta fuit. ideo iuſtū fuit vt dyabol⁹ ꝑderet ſuā ptātem ſuꝑ oēs in xp̄m credentes Et ſubdit q̄ ſi deus ꝑ potentiā ⁊ nō iuſticiā vt premittit̄ humanū genus de manu dyaboli abſtuliſſet. nulli in hoc iniuria illata fuiſſet. q: exquo tā hō liberādus q̄ dyabol⁹ ip̄m tenēs ſub dei poteſtate erāt ꝯſtituti Deus ſine cuiuſcūq̄ iniuria ſolo p̄cepto hoīem potuiſſet de manu diaboli liberaſſe. potius tn̄ voluit liberare ip̄m ꝑ iuſticiā ꝓpt̄ cauſas poſitas. Scd̄a propoſitio eſt hec. Paſſionis xp̄i opus tam xp̄i q̄ iudeoꝝ exiſtēs eſt nr̄e redēptōis cā efficiens. Hanc magiſter ponens dicit q̄ xp̄s q̄ ſe obtulit hoſtiā ⁊ preciū redēptiōis nr̄e. fuit cā efficiēs et auctor nr̄e ꝯſiliationis. et hoc q̄tū ad cēs quo ad ſufficientiā. ſed ſolū q̄tū ad electos quo ad ſufficientiā. q: nō oēs ſed tm̄ electi finalem paſſiōis xp̄i fructum recipiūt. Et ſubdit q̄ xp̄s quadrupl̄r traditus fuit. ſ. a ſeipſo. a patre. a iuda. a iudeis. Diuerſimode tn̄. a ſeipſo et a pr̄e ex charitate Iudas autē et iudei tradiderūt ip̄m ex malicia et iniq̄tate. Vñ infert q̄ paſſio xp̄i fuit opus dei et iudeoꝝ Dei quidē. q: a dō volente ⁊ ipſo ei⁹ auctore facta eſt. Iudeoꝝ vero. q: ex ipſoꝝ actib⁹ ꝯſecuta eſt. qḋ vlterius cōfirmat autoritate. b. Aug⁹. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis iudei xp̄m occidēdo. q̄tum ad op⁹ opatū bonū fecerunt. tn̄ q̄tum ad opus opans peſſime egerūt. Hanc magiſter ponens mouet dubiuȝ tale. Cum paſſio xp̄i vt dictū eſt ſit opus dei. et ꝑ ꝯſequens bonum Utrū et hoc opus iude et iudeoꝝ q̄ eandē paſſionē operati ſunt. etiā debeat dici bonū. Et rn̄det q̄ habito reſpectu ad opus opatuȝ. ſ. ad ip̄am paſſioneȝ opati ſunt bonū. Sed habito reſpectu ad op⁹ opans. ſ. intētionē q̄ hoc fecerūt. opati ſunt malū. Et tm̄ in ſpeciali.

Si in chriſto diuiſio in morte fuit anime vel carnis a verbo — a

Di. XXI — p

Oſt predicta conſiderandū eſt vtrū in morte a verbo ſit ſepata aīma vel caro? Quidam putauerunt carnē ſicut ab anima ita a diuinitate in morte fuiſſe diuiſam. Si eñ inquiūt aīa media diuinitas ſibi carnē vniuit. ſic̄ ſuperius p̄taxatuȝ eſt. ḡ qñ diuiſa eſt caro ab anima. diuiſa eſt etiaȝ a diuinitate. q: nō potuit ab aīa ſeiungi ꝑ quam verbo erat vnita. quin a verbo diuideretur. Fuit aūt diuiſa ab anima in morte. alioquin vera mors ibi nō fuiſſet. Quia vt ait Aug⁹. Mors quaȝ timent hoīes ſeparatio eſt anime a carne Mors aūt quaȝ nō timent ſepatio eſt aīe a deo. Utraq̄ vō dyaboli ſuaſu hoī ꝓpinata eſt. Si ḡ in xp̄o hoīe vā mors fuit. diuiſa eſt ibi aīa a carne ac ꝑ h̄ diuinitas a carne. Huic ſue ꝓbabilitati addūt autoritatis teſtimoniū. Amb. eñ tractās d̄ xp̄i derelictiōe q̄ i cruce voce magna clamās dixit. De⁹ deus me⁹ vt q̄d me dereliq̄ſti ait. Clamat hō ſepatiōe diuinitatis mortu⁹. Nā cū diuinitas mortis libera ſit. vtiq̄ mors ibi eſſe nō poterat. niſi vita diſcedēt q: vita diuinitas eſt. Hic videt̄ tradi q̄ diuinitas ſepata ſit i morte ab hoīe q̄ niſi diſceſſiſſet hō ille mori nō poſſet Qō illi ad carnē referūt quā dicūt a dō ſeparatā. Quib⁹ rn̄dem⁹ illā ſepationē ſic eſſe accipiendū. ſic̄ intelligit̄ derelictiō q̄ ill̄ v̄bis ſignificat̄. vt q̄d me dereliq̄ſti. Quō ḡ xp̄s derelict⁹ erat a pr̄e. cū in cruce derelictū ſe clamabat. Non receſſerat de⁹ ab homine ita q̄ eſſet ſoluta vnio dei ⁊ hoīs. Alioquin fuit q̄ddā tp̄us qñ xp̄s adhuc viu⁹ hō erat ⁊ nō de⁹. q: adhuc viuus ſe derelictū clamabat. non dereliq̄ndū. Si ḡ illa derelictio vnionis intelligit̄ ſolutio. añ facta fuit ſolutio dei et hoīs q̄ȝ xp̄s mortu⁹ eſſet Sed q̄s h̄ dicat? Fateamur ḡ deuȝ quodāmō illū hoīem in morte deſeruiſſe. q: poteſtati pſequētiū eū expoſuit ad tp̄s. non ſuā potentiā exercēdo illū defendit vt non moreret̄. Sepauit ſe diuinitas q: ſbtraxit protectionē ſ̄ nō ſoluit vnionē. Sepauit ſe foris. vt nō adeſſet ad defenſionē. ſ̄ nō intus defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuiſſet potentiam ſ̄ exercuiſſet. nō moreretur xp̄us. Mortuus eſt xp̄us diuinitate recedēte id eſt effectum potentie defendēdo non exhibente. Hic eſt hyrc⁹ apopompeyus q̄ altero hyrco immolato in ſolitudinē mittebat̄ vt legitur in leuitico. Duo eñ hyrci humanitas et diuinitas xp̄i intelligunt̄. Hūanitate ergo immolata: diuinitas xp̄i in ſolitudinē abijt. i. in celū. Vñ Eſicius. In ſolitudinē id ē in celū tp̄e paſſionis diuinitas abijſſe dicit̄. nō locuȝ mutās ſed q̄dammodo

Margin notes:

- Opinio quorundā aſſerētium carnem a deitate diuiſam.
- Aug⁹. ſuper pſal. xvij.
- Autoritateʒ inducunt ambro. in expoſitione.
- Reſpōſio.
- Eſicius ſuꝑ leuiticum.

Handwritten margin notes:

- pa
- 2a
- 3a
- Nō de iuda et iudeis quo xp̄m tradiderunt

virtutẽ cohibens. vt poſſent impij conſum
mare paſſionẽ. Abijt ergo. i. virtutem cohi
buit et portauit iniquitates noſtras. nõ vt
hr̃et ſed vt conſummeret. deus enim ignis
conſumens eſt. Ex his ſatis oſtẽditur pre-
miſſa verba Ambroſij ſic eſſe accipienda vt
prediximus.

Aliam inducunt autoritatẽ. b

Alij quoqȝ autori-
tati innitunt̃ qui aſſerunt diuinitatẽ i mor/
te receſſiſſe ab homine ſcḋm carnẽ. Ait enim
Athana. Maledictus ꝗ totuȝ hoĩem quẽ
aſſumpſit dei filius denuo aſſumptũ vel li-
beratũ. tertia die a mortuis reſurrexiſſe nõ
ꝯfitetur. fiat fiat Si inquiunt denuo aſſum
ptus eſt hõ in reſurrectione quẽ aſſumpſe/
rat in incarnatione. depoſuit ergo eum in
morte. ſepata ergo fuit diuinitas in morte
ab humanitate. Quibus rñdemus ꝙ ſi
in his verbis aſſumptio talis intelligatur
que ſit ſcḋm vnionẽ non carnẽ tantũ ſed totũ
hoĩem. i. animaȝ et carnẽ denuo ſibi vniuit
in reſurrectione. qꝛ nõ ſimpliciter hominẽȝ
ſed totũ hominẽ aſſumptum dicit. Totũ er
go hominẽ in morte depoſuit. i. aĩam ⁊ car
neȝ. Sed quis niſi hoſtis veritatis dicat a-
nimã a verbo depoſitam? Et tñ niſi hoc fa
teantur ꝙ totus homo ſit aſſumptꝰ. nõ pro
eis facit illa autoritas que totũ dicit aſſum/
ptum. Sciendũ eſt ergo athanaſiũ id di
xiſſe ꝯtra illoꝝ pfidiam qui reſurrectioneȝ
xp̃i negabant. putantes in morte detineri
euȝ qui ſolus inter mortuos liber eſt. Ideo
illũ maledicit. qui non confitet̃ totũ hoĩem
denuo aſſumptuȝ reſurrexiſſe. i. xp̃m aĩam
denuo corpi coniunxiſſe. et in illis duobus
denuo coniunctis in reſurrectione vere ſcḋm
hoĩem vixiſſe ſicut ante mortẽ. Nã in mor-
te ſepata eſt anima a carne. Unde vere dici
tur xp̃s mortuus. ſed neutrũ ſeparatuȝ eſt
a verbo dei.

Athana.

Qualiter de hac autoritate argumentando procedunt.

Reſpõſio.

Determinatio autoritatis.

Autoritatibus aſtruit a verbo car nẽ in morte nõ eſſe diuiſam. c

Sicut Augꝰ. ſuper
Iohẽm docet. tractans illud dñi verbum
Ego pono aĩam meã vt iterũ ſumã eã. Ne-
mo tollit eã a me. ſꝫ ego ponã eam. a meipſo
poteſtatẽ habeo ponẽdi eã et iterũ ſumẽdi
eam. Hic aĩam dicit emiſſaȝ. A quo emiſſa
eſt? a ſeipſa nõ eſt emiſſa. qꝛ ſeipſaȝ nõ poſu
it. nec verbũ animã poſuit vel carnem. Ca-
ro ergo animã poſuit. ſed poteſtate i ſe ma/
nentis deitatis. Potentia ꝰ deitatis ani̇a
diuiſa eſt a carne. ſꝫ neutrũ a v̄bo dei. Un̄
Augꝰ. Uerbũ ex quo ſuſcepit hoĩem. i. car-
nem et animã nunꝗ̃ depoſuit animã vt eſſꝫ
aĩa verbo ſepata. ſed caro poſuit animam
qñ expirauit. qua redeũte ſurrexit. Mors
ergo ad tempꝰ carnẽ ⁊ aĩam ſepauit. ſꝫ neu
trũ a v̄bo dei. Caro ergo ponit et ſumit ani
mam: nõ ptãte ſua ſed ptãte inhabitantis
carnẽ deitatis. Hic euident̃ tradit̃ nec ani-
mam nec carnẽ a verbo dei in morte eſſe di
uiſam. vt aliquo modo ſoluta fuerit vnio.
Un̄ Augꝰ. contra felicianũ. Abſit vt xp̃us
ſic ſenſerit mortẽ vt ꝗ̃tuȝ in ſe eſt vita. vitã
pdiderit. ſi eñ hoc ita eſſet: vite fons aruiſ/
ſet. Senſit ergo mortẽ pticipatione huma
ni affectus quẽ ſponte ſuſceperat. ñ nature
ſue pdidit potentiã p quã cuncta viuificat
Sic in ſepulcro xp̃s carnẽ ſuã cõmoriendo
nõ deſeruit. ſicut in vtero virginis ꝯnaſcen
do formauit. Mortuus eſt ergo nõ deſcen
dente vita. ſicut paſſus eſt nõ peunte potẽ/
tia. nemo tollit animã eiꝰ ab eo qꝛ ptãtẽ hꝫ
ponendi et ſumendi Ecce et hic habes xp̃ȝ
nõ deſeruiſſe carnẽ in morte et vitã non diſ
ceſſiſſe a mortuo. et ꝙ ſponte tradidit ſpũm
non alius extorſit. Un̄ Amb. Emiſit xp̃us
ſpiritum. et tamen quaſi arbiter eruendi ſu
ſpendendiqȝ corpis. Emiſit ſpũm non ami
ſit ſplendebat in cruce et omnia cõmouebat
Sed vnde emiſit. ex carne? quo emiſit. ad
patrem?

Augꝰ. ſup Iohannẽ.

Amb. in lib. iij. de ſpũ ſctõ

Qua ratõne xp̃s dicitur mortuus ẽ et paſſus. d

Recedente v̄o ani-
ma. mortua eſt xp̃i caro. et qꝛ caro mortua
eſt: mortuus eſt xp̃s. Sicut eñ mortuꝰ di/
citur deus. qñ mortuus eſt homo. ita mor/
tuus homo dicitur qñ mortua eſt caro. Se
paratio anime mors carnis fuit. Propter
carnẽ ergo vnitaȝ verbo que mortua eſt di
citur deus mortuus. et ꝓpter carnẽ et ani-
mam que vtraqȝ dolorẽ ſenſit dꝛ deus paſ-
ſus. cũ diuinitas omnis doloris exors exi-
ſteret. Un̄ Augꝰ. Uerbũ caro factũ eſt. vt
p carnem panis celeſtis ad infantes tranſi/
ret. et ſcḋm hoc ipm verbum crucifixũ eſt. ſꝫ
non eſt mutatũ in hominẽ. hõ in illo muta/
tus eſt. vt melior fieret ꝗ̃m erat. Per illud
ergo ꝙ homo erat mortuus eſt deus. ⁊ per
illud ꝙ deus erat homo excitatus eſt et re

Augꝰ. ſuper pſal.

ſurrexit. Quicquid paſſus eſt hō. non pōt
dici non paſſus eſt deus. qm̄ deus erat hō.
Nūo poteſt dicere te non paſſum iniuriam
ſi veſtis tua ꝯſcindat̃. quis veſtis tua non
ſis tu. Multomagis ergo quicq̄d patit̃ ca
ro vnita verbo: dēbat dici deus pati. licet
v̄bum nec mori. nec corrūpi. nec mutari po
tuerit. Sed q̄cquid hoꝝ paſſus eſt: i carne
Ambroſi⁹ paſſus eſt. De h̔ etiā Amb. in li. t̃tio de ſpū
ſancto ait. Quod verbi caro patiebat̃. ma-
nens in carne verbū. in ſe pro corpis' aſſum
ptiōe referebat. vt pati diceret̃. q꞉ caro pa-
tiebatur. ſicut ſcriptū eſt. Chriſto in carne
paſſo. Hic docet̃ qua rōne deus vel dei fili
us paſſus vel mortuus dicitur. nō q꞉ mor/
tem ſenſerit inquantū deus eſt. ſed q꞉ caro
ei vnita mortua eſt. Scdm̄ quā rationez di
Aug⁹. in ſermone de ꝛde cit. Aug⁹. Si quis dixerit atqꝫ crediderit fi
lium dei deum paſſum anathema ſit. Cui⁹
dicti cauſam ex qua intelligentia ſumenda
eſt apperiens. in eodem ſubdit. Si quis dix
erit ꝙ in paſſione dolorem ſentiebat filius
dei deus ꝛ non caro tantū cū anima quā ſi-
bi acceperat: anathema ſit. Sane ergo dici
poteſt ꝙ mortuus eſt deus ꝛ non mortuus
paſſus eſt dei filius ꝛ non paſſus. Paſſa eſt
tertia perſona et nō paſſa. crucifixū eſt ver-
bū et nō crucifixum. ſed ſm̄ alterā naturaz
Ambro. in libro. iij. de ſpirituſancto. paſſus eſt. ſm̄ alterā impaſſibilis. Vn̄ Am
broſi⁹. Generalis iſta eſt fides. q꞉ xp̄us eſt
dei filius. et natus ex virgine. quē quaſi gi-
gantē ꝓpheta deſcribit. eo ꝙ biformis ge-
mineqꝫ nature vnus ſit. cōſors diuinitatis
et corpis. Idem ergo patiebat̃ ꝛ non patie
batur. moriebat̃ ꝛ non moriebat̃. ſepelieba
tur et nō ſepeliebatur. reſurgebat et non re
ſurgebat. Reſurgebat ſm̄ carnē que mor/
tua erat. non ſm̄ verbum. quod apud deū
ſemper manebat.

Iſta eſt diſtinctio. xxi. huius ter-

tij libri. In qua magiſter poſt ꝙ egit de paſſionis me-
rito. Agit de eius fine ſiue termino. Et tria facit Pri
mo em̄ inquirit an in morte xp̄i caro fuit a verbo ſepa
rata. Scd̄o oſtendit ſm̄ quid mors xp̄i fuit ꝯſumma-
ta. Tertio ſubiungit ſm̄ q̄d veritas quarundā ꝓpoſi
tionū in hac materia ſic accipienda. Primū vſqꝫ ibi.
Recedente vero anima. Scdm̄ vſqꝫ ibi. Sane igit̃ di
ci poteſt. Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctionis. In ſpecia-
li ſn̄ia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum
prima eſt hec. Humanitas xp̄i non fuit in paſſione a
deitate ſoluta. ſed ſolū per ſubtractionē ꝓtectionis ꝛ
defenſionis foris deſtituta. Hāc magiſter ponēs que
rit. Utrum in morte xp̄i fuit diuinitas a carne vel ani
ma ſeparata. Et rn̄deat quorundam opinionem fuiſ
ſe ꝙ ſicut anima in morte a carne ſepabit̃ ita in morte
deitas. tam a corpe ꝙ ab aīa ſepabat̃. Hi ſuam opini
onem ꝓbant ſic. qm̄ aliqua vniunt̃ per medium. rece
dente medio. recedit vnio. ſed caro xp̄i vnita fuit di-
uinitati mediante aīa. cū ergo in morte xp̄i aīa fuerit
ſepata a carne. ſequitur et ipam deitatē a carne fuiſ-
ſe ſepatam. Et confirmāt hoc p̄ autoritatē Ambroſ.
ſup illo verbo pſal. Deus de⁹ meus reſpice in me qua
re me dereliquiſti ꝛc̄. dicentez. Clamat hō ſepatione
diuinitatis mortuus. Unde apparet ꝙ xp̄s nō potuiſ
ſet mori niſi fuiſſet a carne deitas ſepata. Ad iſtaz re
ſpondens magiſter dicit ꝙ ſi iſta derelictio quam de-
us in cruce deplāxit intelligit̃ facta per ſepationez di-
uinitatis quaſi facta ſit vnionis ſolutio. vt iſta opinio
dicit ſequeretur ꝙ xp̄us adhuc viuens quandoqꝫ fu-
iſſet homo ꝛ nō deus. patet q꞉ adhuc viuens in cruce
clamabat ſe derelictum. ſed cōſequens eſt falſum. igi
tur opinio ex q̄ ſequit̃ Vn̄ ſenſus autoritatis b. Am-
broſij qua ꝓbant ꝓ ſe ſtat in hoc ꝙ deus pater xp̄m
hoīem d꞉ dereliquiſſe. q꞉ ad tp̄s expoſuit eū ptāti et
dn̄io coꝝ ipm p̄ſequentiū. ita ꝙ deitas d꞉ ab humani
tate ſepata p̄ ſubtractionem ꝓtectionis et defeſionis
foris ad defenſionē. ſed intus non deſijt ad vnionem
Et hoc confirmat magiſter per figuram veteris teſta
menti de duobus hircis quorū vno immolato alter in
deſertum mittebatur. p̄ quos intelliguntur due natu
re in xp̄o. quarū vno tp̄e paſſionis ſcz humanitas im
molata fuit. alter ſcz deitas celū abijt. non loci muta-
tione nec vnionis ſolutiōe. ſed defenſionis ſubtractio
ne vt ſic xp̄i paſſio ab ipſis cōſummaret̃. Poſtea ma-
giſter ſoluit autoritatem Ambro. cui predictā opinio
nem fouentes innitunt̃. quia anathaſius dicit ꝙ ille
homo mortuus in cruce fuit denuo aſſumpt⁹ in reſur
rectione. qḋ verū nō eſſet niſi fuiſſet in morte depoſi-
tus ſeu a diuinitate ſepatus vt ipſi dicūt. Et rn̄dens
mgr̄ dicit ꝙ Athanaſius dixit autoritatez illam ꝯtra
quoſdaz hereticos qui negabant xp̄m reſurrexiſſe ꝛ
aīam denuo corpi vnitā fuiſſe. Et etiam dei filiū totū
hoīem in reſurrectione reſumpſiſſe. q꞉ totum depoſu
erat in morte. q꞉ q̄uis deitas nō fuit ſepata nec a car
ne nec ab aīa in triduo mortis. fuit tn̄ ſepata a toto
hoīe. i. a coniunctione corpis ꝛ aīe. vt poſtea patebit
in ſequenti diſtin. Et ſic mgr̄ tandē ꝯcludit ꝙ in mor-
te xp̄i nec aīa nec caro fuit a verbo derelicta. qḋ con-
cludit multis ſanctorum autoritatibus. Scd̄a ꝓpoſi
tio eſt hec. Per hoc xp̄s vere moriebat̃ ꝙ anima eius
a corpe ſepabat̃. Hanc magiſter ponens dicit ꝙ chri-
ſtus d꞉ mortuus ſeu paſſus ꝓpter communicationez
ꝓprietatum vnius nature cū alia ex vnione in pſona
vnde hō d꞉ mortuus q꞉ caro eſt mortua. et dicit̃ pati
carne vel aīa patiente Sed chriſtus d꞉ mortu⁹ p̄ ſepa
tionē aīe a carne ſtante tn̄ hypoſtatica vnione. Et d꞉
paſſus ꝓpter carnis et aīe paſſionē quarū vtraqꝫ do
lorem ſenſit. lȝ diuinitas cui vnita fuerat oīs doloris
expers fuerit. vn̄ cōcludit ꝙ fili⁹ dei mortuus et paſ-
ſus fuit. nō q꞉ dolorē vel mortē ſenſit inq̄tum ds. ſed
q꞉ caro ſibi vnita mortua fuit. Et hoc mgr̄ cōfirmat
autoritatibus ſctoꝝ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Reſpe-
ctu diuerſoꝝ deū mortuū fore apte cōcedit̃ ꝛ negatur
Hāc mgr̄ ponēs dicit ꝙ ſane dici pōt mortu⁹ eſt deus
et de⁹ nō eſt mortuus. et paſſus ē dei filius. ꝛ dei fili-
us nō eſt paſſus. Nā hmōi expoſitiones negatiue ſūt
v̄e ſm̄ diuinā naturā. affirmatiue v̄o ſm̄ hūanā na-
turā. Et ꝯfirmat autoritate. b. Amb. Et tn̄ in ſpāli

Si xp̄s in morte fuit homo. a

Hic queritur vtrū i illo triduo morti xp̄s fuerit hō: Qḋ n̄ vid꞉ q̄buſ daz. q꞉ mortuus erat. et hō

DI. XXII

Opinio quorūdnam.

mortuꝰ nō eſt hō. Addūt etiā ꝙ ſi tunc erat homo: vel mortalis vel immortalis. ſ; mortalis non. q꞉ mortuus. nec immortal. q꞉ tm̄ poſt reſurrectionem. Quibus rn̄demus q꞉

Rn̄ſio qua cōfirmat ꝙ homo ꝛ qualit.

l; homo mortuꝰ fuerit. erat tn̄ in morte ds hō nec mortalis quidem nec immortalis. et tn̄ vere erat hō. Jlle em̄ et hmōi argutie in creaturis locū habēt. ſ; fidei ſacrm̄ a philoſophicis argumentis eſt liberum. Vn̄ Ambroſius. Aufer argumēta vbi fides querit. Jn ipſis gimnaſijs ſuis iam dialetica taceat. piſcatoribus creditꝛ non dialeticis. Dicimus ergo in morte xp̄i deū vere fuiſſe hominem. et tn̄ mortuū. ꝛ hoiem q̄dē nec mortalem nec immortalem q꞉ vnitus erat aie et carni ſeiunctis. Alia em̄ rōne dr̄ deꝰ hō. vel hō deus. q̄ꝫ martinus vel iohēs. Hō em̄ dr̄

Auguſti.

deus et ecōuerſo ꝓpter ſuſceptionez hois. id eſt aie et carnis. Vn̄ Augꝰ. Talis erat ſuſceptio illa q̄ deum hoiem faceret. et hoiem deū. Cū ġ illa ſuſceptio ꝑ mortē nō defecerit. ſ; deus hoi ꝛ hō deo. ſicut an̄ vnitꝰ erat vere et tūc deus erat homo et ecōuerſo. q꞉ vnitus erat anie ꝛ carni: et homo mortuus erat. q꞉ anima a carne diuiſa erat. Propter ſeparationez aie a carne mortuus. ſ; ꝓpter vtriuſꝫ ſemꝑ ſecū vnionē: homo. Nō aūt ſic erat hō: vt ex anima ꝛ carne ſimul iūctis ſubſiſteret. Ex qua ratione dr̄ aliq̄s aliꝰ homo et ipſe forte ante mortē. hoc etiā modo erat hō et poſt reſurrectionē fuit. Jn morte vero homo erat tm̄ ꝓpter anime et carnis ſecum vnionē. et mortuus propter inter illa duo diuiſionem.

Si xp̄s in morte erat hō alicubi et ſi vbicunꝫ eſt homo ſit. b

Hic queritꝛ ſi xp̄us

in morte alicubi erat hō. et ſi vbicūꝫ eſt hō ſit: Ad qđ dicimus q꞉ nō vbicunꝫ erat hō erat. nec modo vbicūꝫ eſt hō eſt. q꞉ vbiꝫ eſt ſm deitatē. nec vbiꝫ eſt hō. q꞉ non vbiꝫ homini vnitus. ſ; vbicūꝫ eſt ſm hoiem ibi homo eſt. Tpe autē mortis ꝛ vbiꝫ erat ſm deum. et in ſepulcro ſm hoiem. ꝛ in inferno ſm animam. et in ſepulcro ſm carnē Jn ſepulcro ergo erat homo. quia humanitati vnitus erat et ſi nō toti. q꞉ carni tantū.

Oppoſitio

et in inferno erat homo quia hūanitati vnitus. ſed non toti quia anime tantuz. Sed ſi in inferno anime tm̄ et in ſepulcro carni tm̄ vnitus erat. ergo nec in inferno vnitꝰ erat anime et carni. nec in ſepulcro. Quomō ergo ibi vel hic hō eſſe dr̄: Que eſt ratio dicti

Redditō eſſe

Quia vna eadēꝫ vnione vnitꝰ erat anime in inferno. et carni in ſepulcro. Et ſic erat illis duobus tunc ſeꝑatis vnitus. ſicut ante ſeparationē. i. ante mortez. Ad hoc aūt opponitur. Si chriſtus animā tm̄ vel carnem tm̄ aſſumpſiſſet. non fuiſſet verus homo ſ; propter vtriuſꝫ aſſumptionem verus homo fuit. Sic ergo vbi carnem et animam ſibi vnitam nō habebat. verus homo ibi nō erat. Sed tpe mortis nuſq̄ꝫ illa duo vnita habebat. quia nec in ſepulcro nec in iferno. nec alibi. Nuſq̄ꝫ ergo erat homo Ad quod dicimus. q꞉ chriſtus vtriꝫ verus hō nō fuiſſet. ſi carnem et animam non aſſumpſiſſet Sed tn̄ q꞉ ex quo aſſumpſit: neutrum depoſuit. ſed cū vtroꝫ eandē vnionē indeſinenter tenuit. quā aſſumendo contraxit. Jdeo non incongrue vbicunꝫ anime vel carni vel vtriꝫ vnitus eſt: ibi homo eſſe dr̄. quia ibi humanatꝰ eſt. ġ et in ſepulcro erat hō. et in inferno erat hō. q꞉ vtrobiꝫ humanatus erat xp̄s et vnaz eādemꝫ cū aia et carne l; ſeꝑatis: habebat vnionez. et vno eodemꝫ tpe in ſepulcro iacuit xp̄s et ad infernū deſcendit. ſed in ſepulcro iacuit ſm ſolam carnem. et in infernū deſcendit ſm ſolam animam Vn̄ Augꝰ. Quis nō eſt derelictus in inferno. Chriſtus: ſed in anima ſola. quis iacuit in ſepulcro. chriſtus: ſed in carne ſola. quia in his ſingulis chriſtus eſt. Chriſtū in his omnibus et in ſingulis confitemur.

Oppoſitio

Reſpōſio.

Augꝰ. ſuper Johannem.

Ex his euidenter oſtenditur ꝙ carni iacenti in ſepulcro vnitus erat chriſtus. ſicut anime in inferno. Alioquin ſi carni mortue nō eſſet vnitus. non in ea diceretur iacuiſſe in ſepulcro. Anima ergo ad infernum deſcendit. Caro in ſepulcro iacuit. ſapientia cum vtraꝫ permanſit. que in iferno poſitis vt ait Ambroſius. lumen vite fundebat eterne. Radiabat illic lux vera ſapiētie. illuminabat infernum. ſed inferno non claudebatur. Quis enim locus eſt ſapientie de qua ſcriptum eſt. Neſcit homo vias eius. nec inuenta ē inter homines. De qua abyſſus dicit. non eſt in me. mare dicit. non eſt mecuz ergo nec in tempore. nec in loco ſapientia ē cui nec mors tribuenda eſt. Jn ligno enim caro. non illa operatrix omniuz ſubſtantia diuina pendebat. Confitemur tamen chriſtum pependiſſe in ligno et iacuiſſe in ſepulcro ſed in carne ſola. Et fuiſſe in inferno. ſ; in anima ſola.

Jn tertio lib. de ſpūſancto

Quod xp̄s vbiqȝ totus eſt. ſed nō totū. vbiqȝ totus eſt homo vel deꝰ ſed non totum. c

Et vtiqȝ totus eodeȝ tp̄e erat in inferno. totus in celo. totus vbiqȝ Perſona em̄ illa eterna n̄ maioꝛ erat vbi carnē et aiam ſil' vnitaȝ ſibi habebat q̄ȝ vbi alterū tm̄ nec maioꝛ erat vbi vtrūqȝ ſil' vl' alterū tm̄ vnitū habebat q̄ȝ vbi erat neutrū hn̄s vnitū. Totus ḡ xp̄s et pfectꝰ vbiqȝ erat. Unde Augꝰ. Nō dimiſit patrē xp̄us cū venit in vginem. vbiqȝ totus. vbiqȝ pfectus. Uno ḡ eodēqȝ tp̄e totus erat in inferno totus in celo. Erat apud inferos reſurrectio mortuoꝝ. erat ſup celos vita viuētium. vere mortuus. vere viuus. in quo mortē ſuſceptio mortalitatꝭ excepit. et vitā diuinitas nō pdidit Morteȝ ergo dei filius. et in aia nō ptulit. et in maieſtate nō ſenſit. ſȝ tn̄ pticipatiōe infirmitatis ex glorie crucifixus eſt. Ex his apparet ꝙ xp̄s eodē tp̄e totus erat in ſepulcro. totus in inferno. totus vbiqȝ ſicut et mōs totus ē vbiqȝ ē. ſ non totū. Nec in ſepulcro vel in inferno totū erat et ſi totus. ſic xp̄s totus eſt deꝰ. totꝰ hō. ſed nō totū. qꝛ nō ſolū eſt deꝰ vel hō. ſed et deꝰ et hō. Totū em̄ ad naturā referꝫ. totus aūt ad hypoſtaſim. ſicut aliud et aliq̄d ad naturā. alius vo et aliq̄s ad pſonā referūꝫ. Un̄ Joh. Damaſ. Totus xp̄s eſt deꝰ pfectus nō aūt totuȝ deus eſt. Nō em̄ ſolū deus eſt ſed et hō et totus hō pfectus. Nō aūt totū hō. nō ſolū em̄ homo. ſ et deꝰ. Totū em̄ nature eſt rep̄ſentatiuū. Totus aūt hypoſtaſeos. ſicut aliud quidē eſt nature. alius autem hypoſtaſeos. ſic et hmōi.

Augꝰ. cōtra felicianum in expoſitione ſi dei.

Jo. dam̄.

Si ea que dicuntur de deo vl' de filio dei. poſſunt dici de homine illo vel de filio hominis. d

Solet etiā queri ſi ꝯgruenter dici poſſit filiꝰ hoīs vt ille hō deſcendiſſe de celo vel vbiqȝ eſſe. ſicut dr̄ filiꝰ dei vel deꝰ de celo veniſſe et vbiqȝ eſſe? Ad qd̄ dicimꝰ ſi ad vnitatē pſone referaꝫ dicti intelligentia. ſane dici pōt. Si vero ad diſtinctōeȝ naturaꝝ. nullatenꝰ ꝯcedenduȝ eſt Un̄ Augꝰ. Una pſona eſt xp̄us deus ꝛ hō Ideo dr̄.. Nemo aſcēdit in celū niſi q̄ de celo deſcēdit ꝛc̄. Si ḡ attendas diſtintionem ſubſtantiaꝝ. filius dei deſcēdit. ꝛ filiꝰ hoīs crucifixius eſt. Si vo vnitatē pſone. ꝛ filiꝰ hoīs deſcēdit. et filiꝰ dei eſt crucifixꝰ. Propter hanc vnitatē pſone nō ſolū filiuȝ hoīs deſcendiſſe de celo. ſ etiam dixit eſſe in celo cū loquereꝫ in terra. ppter hanc eandeȝ dr̄ deus glorie crucifixus. q̄ tn̄ ex forma ſerui tm̄ crucifixus eſt. Nō tn̄ ſm̄ hoc ꝙ deꝰ glorie eſt. ſm̄ ꝙ glorificat ſuos. et tn̄ dr̄ deꝰ glorie crucifixus. Recte quidē non ex virtute diuinitatis. ſ ex infirmitate carnis. Quid ḡ ppter q̄d. et q̄d ſm̄ q̄d dicaꝫ. prudens et diligens et pius lectoꝛ intelligat. Hec d' corrigia calciamenti dn̄ici dicta ſufficiant. Ne oſſa regis idumee conſummantur vſqȝ incinerem.

Augꝰ. in lib. de trinitate.

Iſta eſt diſtinctio. xxij. huius tertij libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ȝ egit de morte xp̄i tanq̄ȝ paſſionis ſue termino. Agit de quibuſdā q̄ ſequunꫝ ex ipſa. Et tria facit. Nā p̄mo inq̄rit. Utrū xp̄us in triduo mortis ſue fuerit hō. Scd̄o ſuppoſito ꝙ ſic. an fuerit hō in īferno ꝛ in ſepulcro Tertio vtrū ille hō ſit vbiqȝ et venerit de celo. Primū vſqȝ ibi. Hic queriꝫ ſi xp̄us Scd̄m vſqȝ ibi. Solet etiā queri. Tertiū vſqȝ ad finē diſtinctiōis. In ſpāli ſn̄ia mgr̄i ſtat in tribꝰ ppoſitionibus quaꝝ p̄ma eſt hec. Et ſi xp̄us in morte ſua fuit homo rōnalis. nō tn̄ mortal' vel īmortalis. Hāc mgr̄ ponens inq̄rit. Utruȝ xp̄s in triduo ſue mortis fuerit hō mortuus. Et rn̄dendo ponit primo opinionē quorundā dicentiū ꝙ non. quoꝝ vna rō fuit. ꝙ xp̄s in illo triduo mortuꝰ fuit. cū igiꝫ mortuꝰ hō ſequiꝫ xp̄m ī illo triduo non fuiſſe hoīem Alia rō coꝝ erat. Si criſtus in illo triduo fuiſſet hō. vel fuiſſȝ mortalis vl' immortal'. nō mortalis qꝛ iā fuerit mortuꝰ. non īmortal' qꝛ pꝰ reſurrectionē primo fuit īmortalis effectꝰ ꝛ p cōſequēs nō fuit hō in illo triduo. Iſtā opinionē mgr̄ refutat quā tn̄ moderni tenēt. Un̄ ſubdit mgr̄ opinionē ppriā. in qua tn̄ nō teneꝫ. et dicit. ꝙ xp̄s ī illo triduo mortis ſue fuit verꝰ hō. nō obſtāte ꝙ fuit ve mortuꝰ p cuꝰ rōne aſſignat ipſaȝ inſepabilē vnionē diuinitatis ad aīam et carnē. q̄ per mortē nō fuit ſoluta. Pro cuꝰ vlteriori declaratōe dicit ꝙ alia rōne dr̄ ds̄ hō q̄ȝ petrꝰ vel iohēs. qꝛ deꝰ vel dei filꝰ dr̄ hō ppt' aſſūptōȝ aīe et corpis tm̄. Cū igiꝫ illa aſſumptio ī morte ſoluta nō fuit. igiꝫ etiā in morte ds̄ fuit hō Petrꝰ aūt vel iohānes eſt hō ppt' ꝯiunctionē aīe ꝛ carnis Sȝ ex quo ꝯiunctio illa ī morte ſoluiꝫ. igiꝫ petrꝰ vel iohēs ī morte non dr̄ hō. ſed hō mortuꝰ Et ſubdit ꝙ duplex fuit vnio in xp̄o. vna deitatis cū carne ꝛ aīa. rōne cuꝰ dr̄ deꝰ hō. et qꝛ illa nūq̄ȝ defecit. iō rōne illꝰ in morte dr̄ hō. Alia eſt vnio deitatis cū ꝯiūctiōe ex aīa ꝛ carne rōne cuꝰ ds̄ dr̄ viuꝰ hō et qꝛ illa in morte xp̄i defecit deus dicebaꝫ mortuꝰ hō. vn̄ rn̄dens ad rōes alterꝰ opinionis. Ad primā dicit negādo ꝯſequentiā q̄ fuit Xp̄us fuit vere mortuus. igiꝫ nō fuit homo. qꝛ vt ptȝ ex dictis. an̄cedēs eſt verū et ꝯn̄s eſt falſū. Nā nō obſtante ꝙ in xp̄o fuit facta diuiſio corpis et anīe. ratione cuꝰ dicebaꝫ mortuꝰ. non tn̄ fuit facta ſolutio vnionis diuinitatis cuȝ corpe et aīa. rōne cuius dr̄ deꝰ hō Ad ſcd̄aȝ dicit. ꝙ nec fuit mortalis. nec īmortalis Et ſubdit ꝙ argumētationes lȝ locū habeāt in creaturis deficiūt tn̄ circa fidei ſacra. qꝛ b. Amb. vbi fides queriꝫ argumēta dimittēda ſunt. Scd̄a ppoſitio eſt hec. Quāuis iſte hō et totus xp̄s ſit in oī loco nō tn̄ ſm̄ totū nec eſt vbiqȝ hō. Hāc magiſter ponēs querit Utrū in illo triduo chriſtus fuit hō vbicunqȝ fuit. Et reſpōdet ꝙ nō. imo nec mō vbicūqȝ eſt homo eſt. Nam ſm̄

ffides est virtus qua creduntur que non vident

ꝙ deus eſt vbiq̃ ẽ. nõ aũt ẽ vbiq̃ ſm ꝙ hõ. q̃ nullibi eſt ſm ꝙ hõ. niſi vbi vnit⁹ eſt hoi. Cuȝ igit non vbiq̃ vnitus eſt hoi. ſequit ipm nõ eſſe vbiq̃ ſm ꝙ homo. vñ ſequit correlarie ꝙ xp̄s in ſepulcro fuit homo et i inferno fuit homo. q̃ vtrobiq̃ fuit ſm hoiem. in ſepulcro quidẽ ſm carnẽ. in inferno aũt ſm aiam. Circa iſtud poſtea remouet dubiũ quoddã. Nam ṽbum tñ vnituȝ fuit anime in inferno in ſepulcro tñ carni. q̃uo hic et ibi poſſet dici hõ. eo ꝙ hõ conſtat ex aia et carne. Et rñdet ꝙ licet illa eſſent ſepata. tñ q̃ eadeȝ diuinitas vtrobiq̃ erat. non vtrobiq̃ dicebatur homo. Sed contra iſtud arguit ſic. Si verbum aſſumpſiſſet animã tantũ. vel carnẽ tantum nõ fuiſſet homo cũ igitur in inferno habuit aiam tñ. in ſepulcro ṽo carnẽ tñ. nõ fuiſſet vtrobiq̃ homo. Et rñdet ꝙ xp̄s verus homo nõ fuiſſet. niſi carnẽ et aiaȝ aſſumpſiſſet ſed ex quo poſt vtriuſq̃ aſſumptionem neutrum illorum a ſe ſepauit. vbicunq̃ ſm vnũ illoꝝ fuit humanitus fuit. et ꝑ ꝯñs in inferno et in ſepulcro fuit hõ. Et ſubdit ꝙ in illo triduo mortis xp̄i tot⁹ xp̄s fuit in inferno. et totus xp̄s fuit in ſepulcro. et vbicũq̃ fuit. totus fuit. Nam ꝑſona xp̄i cum eſſet terrena et indiuiſibilis. nõ erat maior vel minor q̃ñ erat vnita carni et anime coniunctis. ꝙ cũ erat vnita carni et anime diuiſis: ⁊ per ꝯſequens fuit in inferno totus et in ſepulcro totus. ſed tñ non erat vtrobiq̃ totũ. Sicut lȝ criſtus dicat totus deus. non tñ dr̃ totũ deus. cuius rõ eſt. q̃ neutrũ genus ꝓpter ꝯfuſionẽ quã importat refertur ad naturã. ſed maſculinũ ꝓpter diſtinctioneȝ quã importat ſiue denotat refert ad ꝑſonã. vnde cuȝ xp̄o duplex ſit natura quarũ tñ vna ſit deus. nõ poſſumus dicere. xp̄s totũ eſt deus. ſed bñ dicim⁹ xp̄us totus eſt deus. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ille homo ſcȝ xp̄s rõne diuine ꝑſone p̄t dici de celo veniſſe ⁊ eſſe vbiq̃. Hanc magiſter ponẽs querit Utrum ꝯuenienter poſſit dici. ꝙ iſte homo · xp̄o denotato. vel fili⁹ hois eſt vbiq̃ vel deſcendit de celo. Et rñdet ꝙ ſi inſpiciatur ad vnitatẽ ꝑſone in qua ſunt vnite due nature. tunc tales ꝓpoſitiones ſunt concedende. ſi ṽo reſpiciat ad naturas diſtinctas ſic non ſunt ꝯcedẽde q̃ xp̄s ſm humanã naturã. nec deſcẽdit de celo nec eſt vbiq̃. Et hoc ꝓbat autoritate b. Aug⁹. Ex quo etiã infert correlarie ꝙ ꝓpter vnitatẽ illaȝ ꝑſone criſti xp̄us cũ adhuc eſſet in terris dicebat ſe eſſe in celo ꝓpter eandẽ vnitatẽ ꝑſone. etiã dr̃ deus glorie crucifixus. q̃uis non fuerit crucifixus niſi ſm humanaȝ naturaȝ. et ſic breuiter epylogat p̄determinata. d. ꝙ hec ſufficiãt de miſterijs xp̄i in carnati et paſſi. Et ſic tũc terminat iſtũ ſcd̄m tractatũ ⁊c̃. Et tñ in ſpãli.

Si chriſtus habuerit fidẽ et ſpem vt charitatem. a

DI. XXIII c

De tribus h tractandũ eſt x̄pus de fide

Q**Vm vero ſu**pre ꝓhibituȝ ſit xp̄m plenum gratia fuiſſe. non eſt ſupuacuum inq̃rere vtrũ fidẽ et ſpem ſicut charitatẽ habuerit? Si eñ his caruit nõ videt plenitudineȝ gratiarum habuiſſe Ut autem hec queſtio valeat apertius explicari. De his ſingulis aliqua in medium proferenda ſunt. et primũ de fide. ſm menſuraȝ cuius precepit apoſtolus vnicuiq̃ ſapere.

Quid ſit fides. b

Fides ẽ ṽtus qua creduntur que non videntur. Quod tamen de omnibus que non videntur accipiendũ eſt. ſed de his tñ que credere vt ait Aug⁹. ad religioneȝ ꝑtinent. Multa eñ ſunt q̃ ſi chriſtianus ignoret. nihil metuendũ eſt. q̃ nõ ideo a religione deuiat. Auguſti. in ench.

Quot modis dicitur fides. c

Accipitur auteȝ fides tribus modis. ſ. ꝓ eo quo credit et eſt virtus. et ꝓ eo quod credit ⁊ non eſt virt⁹ et ꝓ eo quod creditur quod aliud eſt ab eo quo creditur. Uñ Aug⁹. inquit. Aliud ſũt que credunt. aliud fides qua credunt. Illa eñ in rebus ſunt q̃ vl' eſſe vel fuiſſe vl' futura eſſe dicunt. Hec aũt in aio credentis eſt: ei tñ cõſpicua cuius eſt. ⁊ tñ nomine fidei cenſet vtrũq̃. et illud. ſ. qđ credit. ⁊ id quo creditur. Id qđ credit dr̃ fides ſic̃ ibi Hec eſt fides catholica quã niſi q̃ſq̃ fideliter firmiterq̃ crediderit ſalu⁹ eſſe non poterit. Fides aũt qua credit ſi cũ charitate ſit virtus eſt. q̃ charitas vt ait. Amb. Mat eſt omniũ virtutũ q̃ oĩs informat. ſine q̃ nulla vera virtus eſt. Fides ergo operans ꝑ dilectionẽ ṽtus eſt. qua nõ viſa credũt. Hec ẽ fundamẽtũ qđ mutari nõ põt vt ait apl's. que poſita in fundamento neminem perire ſinit. Uñ. Aug. Fundamẽtũ ẽ xp̄s ieſus. i. xp̄i fides. ſ. que ꝑ dilectionẽ opat ꝑ quã xp̄s habitat in cordibus. q̃ neminẽ perire ſinit. Alia ṽo nõ eſt fundamentum Fides eñ ſine dilectione inanis eſt. Fides cũ dilectõne xp̄iani eſt. Alia demonis eſt. Nam et domones credunt et cõtremiſcunt Sed multũ intereſt. vtrũ quis credat xp̄m vel chriſto vel in chriſtũ Nam ipm eſſe criſtum demones crediderunt nec tñ in chriſtum crediderunt.

Aug⁹. in. xv. li. de trinita.

Ambro. ſup epl'am ad romanos.

Aug⁹. de fide ad petrum.

Quid ſit credere deo. vel deũ vel in deum. d

Aliud eſt eñi credere in deum. aliud credere deo. aliud credere deum. Credere deo eſt credere vera eſſe que loquit. quod et mali faciũt. et nos credimus homini. ſed non in hoiem. Credere deum eſt credere ꝙ ipſe ſit deus. quod etiam mali faciunt. Credere in deũ eſt credeñ

Credere: deo / deũ / in deũ

dō amare. credendo in euz ire. credendo ei adherere et eiꝰ membris incorporari. Per hanc fidē iuſtificat̃ impius. vt deinde ipſa fides incipiat ꝑ dilectionē opari. Ea em̄ ſola bona opa dicenda ſunt. q̄ fiunt ꝑ dilectionē dei. Ipſa em̄ dilectio opus fidei dicit̃. Fides ĝ quā demones et falſi xp̄iani hn̄t. qualitas mentis eſt. Nā et malos fidē hr̄e cū tn̄ charitate careant apl̄us oñdit dicens Si habuero oēm fidē. charitatē aūt nō habuero ꝛc̄. Que fides etiā donū dei dici pōt qz ꝛ in malis quedā dei dona ſunt.

An illa informis qualitas mentis que in malo chriſtiano eſt. fiat virtus cum ſit bonus. e

Si vero queritur. vtrum illa informis qualitas. qua malus chriſtianus vniuerſa credit que bonus criſtianus. accedente charitate. remaneat et fiat virtꝰ. an ipſa eliminetur et alia qualitas ſuccedat: que virtus ſit? Utrūlibet ſine piculo dici poteſt. Mihi tn̄ videt̃. ꝙ illa qualitas que priꝰ erat remaneat et acceſſu charitatis virtus fiat.

Ex quo ſenſu dicat̃ vna fides. f

Cūqꝫ diuerſis modis dicat̃ fides. fatendum eſt tn̄ vnā eſſe fidem. vt ait apl̄s. vnus dn̄s. vna fides. Siueſem fides accipiatur ꝑ eo ꝙ credit̃. ſiue ꝑ eo q̄ credit̃. recte dr̄ fides vna ſi pro eo ꝙ creditur accipiat̃. Ex hac intelligentia dicitur vna fides qua idē iubemur credere. ꝛ vnū idemqꝫ eſt qđ credit̃ a cunctis fidelibꝰ Unde fides catholica dr̄. i. vniuerſalis. Si vero accipiat̃ fides pro eo quo creditur ea ratione vna dicitur eſſe fides Non quia ſit vna numero in omnibus. ſed genere. id eſt ſimilitudine. Un̄ Augꝰ. in lib. xiij. de trinita. Fides quā illi habent fideles vocantur ꝛ qui nō habent infideles. cōmunis eſt omnibꝰ fidelibus. ſicut pluribus hominibus facies communis eſſe dicitur. cuz tamē ſinguli ſuas habeant. Non enim fides numero eſt vna ſed genere. Que cum ſit in vno eſt et in alijs: non ipſa. ſed ſimilis. et ꝑpter ſimilitudinem magis vnaz dicimus eſſe q̄ꝫ multas. Sicut eidem volentium dicit̃ vna voluntas. cum tamen cuiqꝫ ſit ſua vluntas. et duorum ſimili modo dicitur facies vna.

Auguſti.

Qđ fides eſt de his que non videntur ꝓprie que tamē videtur ab eo in quo eſt. g

Notandū quoque eſt. ꝙ fides ꝓprie deo nō apparentibus tm̄ eſt. Unde Gregꝰ. Apparentia nō habent fidem ſed agnitionem. Idem cum Paulus dicat. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum argumentuz non apparentium. hoc veraciter dicitur credi. qđ non valet videri. Nam credi iam non poteſt. quod videri poteſt. Thomas aliud vidit. et aliud credidit. hominem vidit. et deum confeſſus ē dicēs. Deus meus et dominus meus. De hoc etiam Auguſtinus ait. Fidem ipſam videt quiſqꝫ in corde ſuo eſſe ſi credit. vel non eſſe ſi non credit. Non ſicut corpora q̄ videmus oculis corporis. et per ipſoꝝ imagines quas memorie tenemus etiam abſentia cogitamus. nec ſicut ea que nō videmꝰ Et ex his que videmus cōgitatione vt cūqꝫ formamus et memorie commendamus. nec ſicut hominem cuius animam et ſi non videmus ex noſtra conijcimus et ex motibus corporis hominem ſicut videndo didicimus intuemur etiaz cogitando. Non ſic videtur fides in corde in quo. ē ab eo cuius eſt. ſed eam tenet certiſſima ſcientia. Cum ergo ideo credere iubeamur quia id quod credere iubemur videre non poſſumus. ipſam tamen fidem quando eſt in nobis videmus in nobis. quia ꝛ rerum abſentium preſens eſt fides. et rerum que foris ſunt intus eſt fides. et rerum que non videntur videtur fides. Et ipſa temporaliter fit in cordibus hominum. et ſi ex fidelibus infideles fiunt perit ab eis. His verbis euidenter traditur fidem ipſam in corde hominis ab ipſo homine videri. non corporaliter. non imaginarie. ſed intellectualiter. et ipſam tamen abſentium et eoruz que non videntur eſſe. Ut enim Auguſtinus alibi ait. Credimus vt cognoſcamus. non cognoſcimus ꝛ credamus. Quid enim eſt fides niſi credere quod nō vides. Fides ergo eſt quod nō vides credere. veritas quod credidiſti videre. Unde recte fides dicitur argumentū vel conuictio rerum non apparentiū Quia ſi fides eſt. ex eo conuincitur et probatur aliqua eſſe non apparentia. cum fides nō ſit niſi de non apparentibus.

Grego.

Augꝰ. in lib. xiij. de trini.

Augꝰ. ſuper iohannem.

Deſcriptio fidei. b

Ait enī apoſtolus

fides eſt ſubſtantia rez ſperandarum argumentū vel conuictio apparentiū. Quia per fidem ſubſiſtunt in nobis etiam modo ſperanda. et ſubſiſtent in futuro per experientiam et ipſa eſt probatio et conuictio non apparentiū. Quia ſi quis de his dubitet. per fidem probent. vt adhuc ꝓbatur futura reſurrectio. quia ita crediderunt patriarche. et alij ſancti. Uel probatio eſt et certitudo q ſint aliqua non apparentia vt ſupra dictū eſt. Proprie autez fides dicit ſubſtantia rerum ſperandarum. quia ſperandis ſubſtat Et q: fundamentuz eſt bonorum qd nemo mutare poteſt.

Si illa deſcriptio ſpei ꝯueniat. i

Si vero queritur

an hec deſcriptio ſpei cōueniat: ſane ꝯcedi poteſt vtrumlibet. Si aūt dicatur ꝯuenire. ſunt 7 alia plura qbus differūt fides 7 ſpes ſed non improbe dici pōt ſoli fidei ꝯuenire nō ſpei. q: fides ſola fundamentū dicit Nō q: fides virtus poſſit eſſe ſine ſpe et charitate. Unde Aug°. Fides operās p dilectōez
Auguſti. in ench. vtiq3 ſine ſpe eſſe nō poteſt. Nec amor ſine
ſpe. nec ſine amore ſpes. nec vtrunq3 ſine fide. et fides ſine amore nihil ꝓdeſt. Poteſt tn̄ credi aliquid qd non ſperat. nihil autem pōt ſperari qd non credit. Ideoq3 credere qd eſt actus fidei. naturaliter p̄cedit ſperare qd eſt actus ſpei. q: niſi aliqd credat nō poteſt ſperari. Credit autem qd non ſperatur Inde eſt qd in ſcriptura plerūq3 reperitur q fides precedit ſpem 7 ſpes ſequitur fidem. non q virtus fidei precedat virtutem ſpei tpe vel cauſa. ſed q: actus fidei naturaliter precedit actum ſpei. qd etiā quidaz cōcedunt de ipſa ꝟtute fidei vt naturaliter p̄cedat ſpem nō tempe. Unde 7 recte ſola di
Quare dicit ſola fides fundamentū. citur fundamentū oim virtutum et bonoꝝ
operuz. Non aūt fundamentū eſt charitatis q: non ipſa charitatis. ſed charitas ipſius virtutis fidei cauſa eſt. Charitas em̄ cauſa eſt et mater omniū virtutum. Que ſi deſit. fruſtra habētur cetera. Si aūt aſſit habent omnia. Charitas em̄ ſpiritusſanctus eſt vt in ſuperioribus pretaxatuz eſt. Ipſa eſt ergo cauſa omniū virtutū. non ipſius aliqua virtutum cauſa eſt. qua omnia munera excellit. Unde Aug°. Reſpice ad munera ec
Aug°. ſuper Johannem. cleſie. et vniuerſis excellentius charitatis
munus cognoſces. que vt oleum nō poteſt premi in imo ſed ſuperexilit Non ergo eius cauſa vel fundamentum fides eſt. Gregor. Grego.
tamen ſuper ezachielem dicit. q: niſi prius fides teneatur nullatenus ad ſpiritualez amorem attingitur. Non em̄ charitas fidem ſed fides charitatem p̄cedit. quia nemo poteſt amare quod nō crediderit ſicut nec ſperare. Sed hoc accipi poteſt eſſe dictum de fide. que virtus non eſt. Ipſa enim ſpem et charitatez frequenter precedit. vel de actu fidei q forte naturaliter actum charitatis p̄cedit ſicut actum ſpei. Quod verba premiſſa diligenter notate innuūt 7 ea etiā que addit dicens. Niſi ea inqt que audis credideris. ad amandum ea que audis non inflammaberis. Que tn̄ de non viſis eſt: vt ante diximus. Uñ Chriſ. Fides in anima nr̄a Chryſ.
facit ſubſiſtere ea que non vident. De quibus ꝓprie fides eſt. De viſis em̄ non eſt fides ſed agnitio.

Iſta eſt diſtinctio. xxiij. huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de xp̄i incarnatōne. et d eius paſſione in duobus tractatibus precedētibus huius tertij libri. Agit hic conſequenter de donis mediantibus quibus reperiātur completiue 7 formaliter repati xp̄i paſſione effectiue et cauſaliter. Et tria circa hoc facit in p̄ſenti diſtinctiōe in qua agit de fide. Nam primo oſtendit quid ſit fides formalit. Secundo de quibus ſit fides materialiter. Tertio determinat quandā opinionem ibi. Si vero querit. Tertium incidentaliter. Primū vſq3 ibi. Notandū vero eſt Secundum vſq3 ad finē diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Fides ē ꝟtus qua credunt que ad ſalutem ptinent et non videntur. Hanc magiſter ponens querit. An xp̄s habuit fidez et ſpem ſicut habuit charitatem et dicit q ſic. quia dato oppoſito videt ſequi q chriſtus nō habuiſſet plenitudinem gratiarum. qd eſt contra ſupradicta. Pro ipſius queſtionis euidentia ponit magiſter primo fidei diffinitionez dicens. q eſt ꝟtus qua creduntur que nō vident. ſupple. ad religionem xp̄ianam ptinentia. Conſequenter declarat membra predicte diffinitionis. Et p̄mo illud q fides eſt virtus. Unde dicit q fides tripliciter poteſt accipi Primo pro habitu charitate informato cuius modi ē habitus fidei in viris iuſtis et bonis. Secundo modo pro habitu non informato charitate quomodo eſt habitus fidei in malis et iniuſtis hominibus. Tertio vero pro ipſo credibili ſcilicet pro articulis fidei. Unde dicitur in ſymbolo. Hec eſt fides catholica 7c̄ Ex his intendit inferre q fides que eſt credibile non eſt virtus de q̄ loquitur in predicta diffinitione. eo illa non ſit ꝟtus mentis ſed magis conſtat in ipſis rebus que creduntur. neq3 fides informis eſt virtus quia q̄uis illa ſit habitus in mente ſubiectis. tamē q: eſt mortua iō non eſt virtus de qua non loquit. Sed tantum fides formata que eſt habitus per dilectionem operans eſt virtus de qua intendit. Eo q illa habitat in nobis. Poſtea declarat aliud membrum diffinitionis ſcilicet qua creduntur que non videntur dicens. aliud eſt credere deum. et aliud eſt credere deo. et aliud eſt cre-

dere in deum. Nã credere deo eſt credere ea eſſe vera
que deus dicit. credere deũ eſt credere ipſum eſſe de-
um. Sed credere in deũ eſt credẽdo in deũ per bona
opera ire. vel credere in deũ eſt ei ꝑ amorez inherere.
Primis duobus modis credunt mali et demones. ſꝫ
tertio modo ſolũ ſancti et boni homĩes. qꝛ iſto tertio
modo credere eſt fidẽ formatã habere. Sed duo pri-
mi modi credendi ſunt fides informis que eſt malorũ
hominũ et demonũ. et tamen eſt donũ dei et qualitas
mentis. quia mali etiã quedã dona dei hñt. Iſtis pre
miſſis magiſter remouet quaſdã dubitatiões. quarũ
prima ẽ hec. Signet aliquis qui habet fidẽ informẽ ⁊
incipiat habere charitatẽ. dubitari poteſt an fides q̃
prius fuit informis maneat in eo et efficiat virtus. an
illa depulſa ſuccedat alia que eſt fides et ꝟtus forma
ta. Et rñdens dicit. ꝙ q̄uis vtrũqꝫ poſſit dici. tamen
videtur dicendũ ꝙ illa que prius fuit informis rema-
neat. et ꝑ charitatis aduentũ formata fiat. Scđa du-
bitatio eſt. Nam ex quo fidem ſupius diſtinxit tripli-
citer. dubitari poſſet an eſſet tantum vna fides tenen
da vel plures. Et reſpondet ꝙ tñ vna fides eſt ſm a
poſtolũ confitenda ſiue fides capiat pro illa credibili
ſiue ꝓ habitu. Nam fides capta ꝓ ipſo credibili vna
eſt. Nam vnum et idẽ omnes credere p̄cipimur. Sũ-
pta aũt ꝓ habitu quo creditur iterũ vna eſt in omni-
bus credentibꝰ non numero ſed ſpecie. ſeu ſimilitudi
ne ſicut plurimuꝫ hominũ idem volentium dicit vna
2a eſſe voluntas. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Licet fides ſit
materialiter de his que non apparent. i. que excedũt
cognitionem naturalẽ. tñ ꝙ ipſa ſit in nobis poſſumꝰ
videre ꝑ noticiam intellectualeꝫ. Hanc magiſter po-
nens oſtendit de quo eſt fides materialiter Et dicit fi
dem materialiter eſſe de nõ apparentibus. qđ ꝓbat
autoritate bea. Augꝰ dicit ꝙ licet videre non poſſu-
mus que credimus. ipm tñ fideꝫ qua credimus in no-
bis videmus non viſione corporali vł imaginaria aut
ſimilitudinaria ſed intellectualiter cognoſcẽdo ipam
eſſe eorum que non vident. Poſtea confirmat inten-
tum ſuuꝫ ſcilicet ꝙ fides ſit de non apparentibus per
autoritatem apoſtoli diffiniẽtis fidem. ꝙ ſit ſubſtan
tia rerum ſperandarũ argumentũ non apparentium
Quã diffinitionem declarans dicit. ꝙ fides eſt ſubſtã
tia rerum ſperandarum. quia res ſperande percipi-
untur in nobis per experientiam in futuro. Nõ autẽ
ſubſiſtunt ſub fide. Et dicit argumentũ non apparen
tium. i. ꝓbatio et certitudo ipſoꝝ. Poteſt etiã dici fi-
des eſt ſubſtantia reꝝ ſperandaruꝫ. eo ꝙ fides ſit im
mutabile omniũ bonorum fundamentuꝫ. Tertia pro-
3a poſitio eſt hec. Quãuis inter fidem ⁊ ſpem ſit aliqua
conuenientia. inter eas tñ et maior differentia. Hanc
magiſter ponens querit. Utrũ iſta diffinitio fidei quã
ponit apoſtolus conueniat etiam ſpei. Et reſponden
do dicit ꝙ ſane intelligendo vtriqꝫ ipſorum conuenire
poteſt. Non tñ ꝓpter hoc fides et ſpes ſunt vnum. qꝛ
licet cõueniant quo ad illud. ſunt tñ multa alia in qui
bus differunt. Et etiam dicit ꝙ p̄t ꝓbabiliter dici. ꝙ
conueniat ſoli fidei et non ſpei. eo ꝙ ſola fides ſit fun-
damentũ omniũ ꝟtutum et bonoꝝ: quod ꝓbat auto
ritate bea. Augꝰ. quam poſtea declarãs dicit. ꝙ quã
uis fides dicat fundamentũ oĩm virtutũ et bonorum
operũ. non tñ charitatis. eo ꝙ nõ fides charitatis ſꝫ
charitas fidei ſit cauſa. cũ ſit oĩm ꝟtutũ mater ⁊ ſum-
ma. imo eſt ipſe ſpiritusſanctus vt in primo libro dice
batur. Et ſi obijceret contra illud dicẽdo ꝙ fides ſit
cã charitatis que ipſam p̄cedit. cũ nullus poſſet ama
re qđ non credit. Rñderi põt ꝙ fides informis q̃ vide
licet non eſt virtus charitatem p̄cedit. vel ꝙ actus fi-
dei precedit actũ charitatis. et ſi non tpe tñ cã vel na
turaliter. Quod confirmat autoritate. b. Augꝰ. Et
tñ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

Quõ intelligit qđ ſcriptũ eſt cum
factũ fuerit credatis. a

Hic querit ſi b
fides tantum de nõ viſis eſt — DI. XX IIII
quõ ꝟitas aplis ait. Nũc di
co vobis priuſq̄ꝫ fiat vt cũ fa
ctum fuerit credatis. vbi innui videt. ꝙ fi-
des illis fuerit de factis et viſis. Sup quo — Augꝰ. ſup Johannẽ.
Augꝰ. mouet queſtionem et abſoluit ita in
quiens. Quid ſibi vult. vt cuꝫ factũ fuerit
credatis? Hec eſt laus fidei. ſi quod credit
non videtur. Nam ⁊ thomas cui dictuꝫ eſt
quia vidiſti me credidiſti. nõ hoc credidit
qđ vidit. Cernebat eñ et tangebat carnem
viuentẽ quã viderat morientẽ. et credebat
deum in carne ipſa latentẽ. Credebat ergo
mente qđ nõ videbat. ꝑ hoc quod ſenſibus
corporis apparebat. Si vero dicunt credi
q̃ vident ſicut dic vnuſqſqꝫ oculis ſuis cre
didiſſe. non ipſa eſt que in nobis edificat fi
des ſed ex rebus que vident agitur in nob
vt ea credant que non vident. Ex his ap-
te intelligitur. ꝙ ꝓprie fides nõ apparentiũ
eſt. Nec illa eſt fides qua in chriſto edifica- — Qꝫ etiã de rebus p̄ſentibꝰ dr fides: ſed improprie.
mur qua dicimus vſitata locutione nos ea
credere que videmuſ. Alibi tamẽ dicit Au
guſtinus fidem eſſe de rebus preſentibꝰ qđ
erit in futuro. cum per ſpeciem deuꝫ preſen
tem contemplabimur. que tamen non pro-
prie dicitur fides ſꝫ veritas Et inquit fides
qua creduntur ea que nõ videntur. Sed ta
men eſt etiam fides reruꝫ. quando nõ ꝟbis
ſed rebꝰ ipſis p̄ſentibus credit. Quod erit — Augꝰ. in lib. q̄ſtionum euãgelij.
cũ per ſpeciẽ manifeſtam ſe ꝯtemplandam
ſanctis p̄bebit dei ſapientia. Sed nõ ꝓprie
hec dicitur fides imo fidei merces ad quaꝫ
ꝑuenitur. vt ex fide ꝟboruꝫ tran-
ſeat iuſtus in fidem rerũ.

Si petrus habuit fidẽ paſſiõis qñ
vidit hoĩem illum pati. b

Si vero queritur
vtruꝫ petrus fidem paſſionis habuerit. cũ
hominem xp̄m oculis pati cernebat? Dici-
mus eum fidem paſſionis habuiſſe. non in
eo ꝙ credebat hominez pati quia hoc vide
bat. ſed in eo ꝙ credebat deum eſſe qui pa-
tiebatur. Nõ eñ virtus fidei erat ꝙ crede-
bat homo pati et mori qđ iudeus cernens
credebat. ſed ꝙ credebatur deuſ eſſe q̃ pati — Auguſti.
ebatur. Unde Augꝰ. ſup illũ pſalmi locum

Reſpondit ei in via virtut' ſue. Laus fidei
eſt nō q2 credit hominē illū mortuū quod
et paganus credit. ſed quia credit eū glori-
ficatum et verū deū. Credit ergo fides de-
um mortuum ⁊ hominē glorificatū. Non
ergo fuit petro fides credere hominē illū
mori qđ oculis cernebat. Sz credere deum
eſſe qui moriebatur. Nec nob etiā fides in
hoc meretur ꝙ credimus hominem illum
mortuū quod ⁊ iudeus credit. ſ quia cre-
dimus hominē deū mortuū.

Si aliq̄ ſciunt̄ q̄ credunt̄. C

Poſt hoc queri ſo-
let cū fides ſit de non apparentibus ⁊ nō vi
ſis. vtrum etiā ſit de incognitis tantū? Si
eñ de incognitis tm̄ ē. De his videtur eſſe
Q fides nllo capit̄ ſenſu. tantū que ignorant̄. Sed ſciendū eſt. ꝙ cū
viſio alia eſt interior. alia exterior. nō eſt fi
des de ſubiectis exteriori viſioni. Eſt ta-
men de his que viſu interiori vtcunq3 ca-
piunt̄. Et quedā ſic capiunt̄ vt intelligāt̄
⁊ ſi nō vt in futuro. quedam autem nō. q2
cum fides ſit ex auditu nō modo exteriori
ſed interiori. non poteſt eſſe de eo quod om
Aug' in .xiij li. de trini. nino ignoratur que ipſa ad ſenſum corpis
non ptinet. vt ait Aug' dicens. Quis ex
auditu fides in nobis ſit. nō tm̄ ad eum ſen
ſum corpis pertinet qui dicit̄ auditus: q2
non eſt ſonus. nec ad vllū ſenſum corpis.
qm̄ cordis eſt iſta: non corporis. Quedam
ergo fide creduntur que intelligūtur natu
rali ratione. Quedā vero que non intelli-
guntur. Vñ ꝓpheta. Niſi credideris non
Aug'. ſuper octonariū decimū. intelliges. Quod Auguſ. apte diſtinguit.
Alia ſunt inquit que niſi intelligamus nō
credimus. alia que niſi credamus nō intel
ligemus. Nemo tm̄ poteſt credere in deum
niſi aliquid intelligat cum fides ſit ex audi
tu ꝑdicationis. Idem in libro de trinitate
Certa fides vtcunq3 inchoat cognitionem
Ambroſi' Cognitio vo certa non perficitur niſi poſt
hāc vitā. Ambro. quoq3 ait. vbi fides: nō
ſtatim cognitio. vbi cognitio eſt fides pre-
cedit. Ex his apparet aliqua credi que non
intelliguntur vel ſciunt̄ niſi prius credāt̄.
Quedam vo intelligi aliquādo etiā ante
q̄3 credantur. Nec tamen ſic intelliguntur
modo vt in futuro ſcientur. et nunc etiam
per fidem qua mundantur corda ampli' in
telligūtur. quia niſi per fidem diligatur de
Aug' in. viij. li. de trini. us. nō mundat̄ cor ad ſciendum eū. Unde
Aug'. Quid eſt deum ſcire niſi eum mente
conſpicere. firmeq3 percipere. Sed et priuſ
q̄3 valeamus perſpicere. ⁊ percipere deum.
ſicut percipitur a mundis cordibus niſi ꝑ
fidem diligatur. non poterit cor mundari
quo ad eum videndum ſit aptum. Ecce
hic aperte habes quia non poteſt ſciri de-
us niſi prius diligendo credat̄. Supra au
tem dictum eſt. ꝙ nemo poteſt credere in
deū niſi aliquid intelligat̄. Unde colligit̄ Q credūtur et ānuāt̄ que ignorantur.
non poſſe ſciri ⁊ intelligi credenda quedā
niſi prius credant̄. ⁊ quedam non credi ni
ſi prius intelligantur. ⁊ ipa per fidem am-
plius intelligi. Nec ea que prius credunt̄
q̄3 intelligantur penitus ignorantur: cum
fides ſit ex auditu. Ignorantur tamen ex
parte quia non ſciuntur Creditur ergo qđ
ignoratur ſed non penitus ſicut etiā ama-
tur quod ignoratur. Unde Auguſ. Sciri Auguſti.
aliquid et non diligi poteſt. Diligi vo qđ
neſcitur quero vtrum poſſit? Si nō poteſt
nemo diligit deum anteq̄3 ſciat. Ubi autē
ſunt illa tria. fides. ſpes. charitas. niſi i ani
mo credente quod nondum ſcit. ⁊ ſperante
⁊ amante quod creditur. Amatur ergo et
qđ ignorat̄. ſed tm̄ creditur.

Iſta ē diſtinctio. xxxiiij. hui' ter-
tij libri. In qua magiſter poſtq̄3 egit de fide ſm ſe.
Agit de ipa in comparatione ad ea que creduntur.
Et tria facit Nam primo inquirit an fides poſſit eſſe
de ꝑteritis viſis Secundo an poſſit eſſe de pluribus
viſis. Tertio an poſſit eſſe de cognitis. Primum vſ-
q3 ibi. Si vero querit̄. Scđm vſq3 ibi. Poſt hec ſo-
let queri. Tertiū vſq3 ad finē diſtin. In ſpeciali ſen
tentia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib' quarum
prima eſt hec. Fides virtus theologica eſt de non vi
ſis abſentibus. Hanc magiſter ponens querit quo-
modo fides eſt de non viſis. cum ipſa veritas chriſt'
in euangelio dicit. Nunc dico vobis priuſq̄ fiet. vt
cū factum fuerit credatis. ꝑ quod haberi videtur ꝙ
fides ſit de viſis ſeu de factis ꝑteritis. Et reſpondet
ꝙ ꝗuis ſit ꝓprie non de viſis. tm̄ qñq3 large nos cre
dere dicimus etiam ea que videmus ſeu vidim' ſm
quē modū loquit̄ xp̄s in euāgelio. ſed illa fides qua
credunt̄ que videntur nō eſt fides de qua hic agitur
que ꝓprie eſt đ nō apparentibus. Et ſi obijcit̄ auto
ritate bea. Augu. qua dicit. ꝙ fides eſt de reb' pre-
ſentibus. ſ. qñ in patria videmus deū ſeu videbim'
ipm. Dico ꝙ fides non accipit̄ ibi ab Aug. ꝓ fide q̄
eſt habitus qua credit̄. ſed magis ꝓ mercede fidei
quā in patria habebimus. Secūda ꝓpoſitio eſt hec
Fides virtus theologica non eſt đ viſis preſentibus
Hanc magiſter inſinuans querit. Utrū Petrus ha
buit vel habere potuit fidē paſſionis chriſti quam vi
dit ꝑſentē. Et reſpōdet ꝙ Petrus habuit vel habe
re potuit fidem paſſionis xp̄i. non quidem ex hoc ꝙ
credebat homīē illum pati quē pati videbat. ſed in
hoc ⁊ ex hoc ꝙ hominem illū quē pati videbat deū
eſſe credebat ſicut et nos fide illa non meremur qua
credimus hominem crucifixū eſſe mortuū. q2 hoc vi
demus ⁊ paganus credit. ſz ex hoc meremur ꝙ cre-
dimus hominem crucifixum eē deum Tertia ꝓpoſi
tio eſt hec. Quāuis vera fides non admittit exterio
rem viſionē. non tamen omnino excludit interiorem

cognitionē. Hanc mgr̄ ponens q̄rit. An ſicut fides eſt de nō viſis. poſſit etiā eſſe de non cognitis. Et arguit ꝙ nō. q2 dato ꝙ ſic. tūc fides poſſet eſſe de ignoratis. eo ꝙ īcognita ignorētur. Et reſpōdēdo diſtinguit viſionē in viſionē interiorē ꝛ ī viſionē exteriorē. Et dicit ꝙ q̄uis fides non poſſit eſſe de his que ſubſunt viſioni exteriori. nō poteſt eſſe tamen niſi de his que aliquo modo capiunt̄ viſione interiori. Vn̄ ſeq̄tur ꝙ fides non pōt eſſe de omnino incognitis. qđ vlterius confirmat autoritate beati Auguſti. Pro iſtorū maiori intelligētia ex dictis elicit quandā diuiſionē credibiliū. Dicens quedā eſſe intelligibilia que ṗus intelligunt̄ naturali ratione quā credunt̄. Iſta tn̄ non ita intelligunt̄ in via ſicut cognoſcent̄ in patria. vbi ꝑ fidē que corda emundat talia melius cognoſcētur quā hic ſint cognita. vnde nō ſunt penitus ignota licet ignorant̄ ex ꝑte. quedā vō prius creduntur q̄ꝫ intelligunt̄. de quibus dr̄. Non intelligetis niſi credideritis. ꝛ tn̄ omnia illa non ſunt totaliter ignota. ſed ex ꝑte ꝛ aliquo modo. vnde cōcludit fidem eē de his que aliquo modo ſūt cognita. ꝛ aliquo modo nō Et tn̄ in ſpeciali de ſnia huius diſtinctionis.

De fide antiquorum. a

DI. XXV

Predictis adijciendū eſt de ſufficientia fidei ad ſalutē. Illis enim qui preceſſerunt aduentum chriſti ꝛ qui ſequuntur: videt̄ ꝓfeciſſe ſm̄ temporis proceſſum. ſicut ꝓfecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione ꝛ articulorum quantitate vel conſtantia ꝛ deuotione Eſt autem quedam fidei menſura ſine qua nunq̄ꝫ potuit eſſe ſalus. Vn̄ apoſtolus. Oportet accedentem credere. quia deus ē. ꝛ ꝙ remunerator eſt ſperantium in ſe. Sed querit̄ vtrum hoc credere ante aduentum ꝛ ante legem ad ſalutē ſuffecerit? Nam tēpore gratie conſtat certiſſime hoc non ſufficere. Oportet em̄ vniuerſa credi que i ſymbolis continentur. Sed nec ante aduentum. nec ante legem videtur hoc ſuffeciſſe. quia ſine fide mediatoris nullū hominem vel ante vel poſt fuiſſe ſaluum ſanctorū autoritates cōteſtantur. Vn̄ Aug9 ad optatum. Illa fides ſana eſt qua credimus nullū hominē ſiue maioris ſiue parue etatis liberari a cōtagione mortis ꝛ obligatiōe peccati quod prima natiuitate cōtraxit. niſi per vnum mediatorem dei ꝛ hominum Ieſum chriſtum. Cuius hominis eiuſdemq̄ꝫ dei ſaluberrima fide etiā illi iuſti ſalui facti ſunt qui priuſq̄ꝫ veniret in carnem. crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides eſt et illorum eſt noſtra

Q̄ ſine fide mediatoris nunq̄ꝫ fuerit ſalus.

Auguſti.

Proinde cum omnes iuſti ſiue ante incarnationem ſiue poſt. nec vixerint nec viuant. niſi ex fide incarnationis chriſti. Profecto quod ſcriptum eſt non eē aliud nomen ſub celo in quo oporteat ſaluari nos. ex illo tempore valet ad ſaluandum genus humanum ex quo in adam viciatū eſt. Idē. Nemo liberatur a damnatiōe q̄ per Adam facta eſt niſi per fidem ieſu chriſti. Idem. Eadem fides mediatoris q̄ nos ſaluat. ſaluos iuſtos faciebat antiquos puſillos cū magnis. quia ſicut credim9 chriſtum in carne veniſſe. Ita illi venturū. Et ſicut nos mortuum. ita illi moriturum. ꝛ ſicut nos reſurrexiſſe. ita ille reſurrecturum et nos et illi ad iudicium viuorum et mortuorum venturum. Greg9 ſuper Ezechielem. et qui preibuut et qui ſequebātur clamabāt dicentes: oſanna filio dauid ꝛc̄. q2 omnes electi qui in iudea eſſe poterunt. ſiue qui nunc in eccleſia ſunt. in mediatorē dei ꝛ hominū crediderunt ꝛ credunt. His alijſq̄ꝫ pluribus teſtimonijs ꝑſpicue docetur. nulli vnq̄ꝫ ſalutem eſſe factam niſi per fidem mediatoris. Oportet ergo accedentem credere que ſupra dixit apoſtolus. ſed non ſufficit.

Auguſ. in li. de correctiōe ꝛ grā.

Auguſ. in li. de nuptijs et de ꝯcupiſcentia.

Greg9 ſup Ezechielē

De fide ſimplicium. b

Quid ergo dicetur de illis ſimplicibus. quibus non erat reuelatum myſteriū incarnationis qui pie credebāt quod eis traditum fuit. Dici poteſt nullum fuiſſe iuſtū vel ſaluū cui non eſſet facta reuelatio vel diſtincta vel velata in aperto. vel in myſterio. Diſticta vt abrae et Moyſi. alijſq̄ꝫ maioribus qui diſtinctionem articulorum fidei habebant. Velata vt ſimplicibus quibus reuelatum erat ea eſſe credenda. que credebant illi maiores ꝛ docebant: ſed eorum diſtinctionem apertam non habebant. Sicut in eccleſia aliqui minus capaces ſunt. qui articulos ſymboli diſtinguere ꝛ aſſignare non valēt Omnia tamen credunt q̄ in ſymbolo continentur. Credunt enim que ignorant habentes fidem velatum in myſterio. Ita et tunc minus capaces ex reuelatione ſibi facta maioribus credendo inherebant quibus fidem ſuam quaſi committebant. vnde Iob. Boues arabant ꝛ aſine paſcebantur iuxta eos. Simplices et minores ſunt aſine paſcētes iuxta boues. quia humilitate maioribus adherendo in myſterio credebant que ꝛ illi myſterio docebāt. qualis forte fuerat vidua ſareptana.

Iob

Que ante aduentū xp̄i de mediatore credere ſufficiebant. c

Sed queritˀ cum ſine fide mediatoris antiquis non fuerit ſalus ſicut nec modernis. vtrum oportuerit illos credere omnia illa de mediatore que nunc credimus? Quibuſdam videtˀ ꝙ ſuffecerit illis quattuor tm̄ credere. ſcꝫ natiuitatem. mortem. reſurrectionez. aduentum ad iudicium. quod ex p̄miſſis verbis Auguſtini colligunt vbi iſta quattuor poſuit Aliis aūt videtur habita fide trinitatis id de myſterio incarnatiōis fidei ſuffeciſſe vt dei filius crederetur naſciturus de homine et iudicaturus. Qui de Johanne baptiſta documentū huius rei aſſumunt. qui de morte chriſti ⁊ deſcenſu ad inferos in euangelio dubitaſſe videtur ſm̄ expoſitionem Grego. quando interrogauit per diſcipulos. Tu es qui venturus es an aliuꝫ expectamus. Quaſi es tu ꝑ teip̄m deſcenſurus ad infernum. an aliū ad hec ſacramēta miſſurus es. Quidam tamen dicūt euꝫ nō dubitaſſe de ignorantia. ſed de pietate. id eſt. dubitare ſe oſtendiſſe nō quia ignorauit ſꝫ pietatis affectu cōpaſſum eſſe chriſto et eiꝰ humilitatē ammirādo inſinuaſſe.

De fide cornelij. d

Solet etiam queri de cornelio. vtruꝫ fidem incarnationis habuerit cū dictum ſit ei ꝑ angelum. accepte ſunt elemoſyne tue. ⁊ exaudite ſunt orationes tue? Si enim fidem incarnationis non habebat tunc. ergo ſine fide incarnationis erat ⁊ iuſticia. qꝛ de illo ſcriptū eſt. ꝙ iuſtꝰ erat timens deū. Si vero fidem incarnationis habebat. ad q̄d ergo miſſus eſt ad eū Petrꝰ? Sane dici pōt eum ſicut fidem vnitatis. ita ⁊ incarnatiōis habuiſſe dei reuelatione. ſed incarnatū iam eſſe dei filiuꝫ ignoraſſe. et ideo miſſus eſt ad euꝫ petrus vt iam natū dei filiū ei annūciaret. ⁊ ſacramētum regenerationis ei conferret. Habebat ergo fidem incarnationis. ſed an facta vel futura eſſet. nō nouerat. Et ita per fidem venit ad opera ⁊ ꝑ opera ampliꝰ ſolidatus ē in fide. Per fideꝫ eñ vt ait Gregꝰ. venitur ad opera Corneliꝰ etiam ꝑ fidem venit ad opera. Deū enim vnū credebat. ſed filium eius neſciebat incarnatuꝫ. Per fidem placuerūt deo opera eius. Sine fide enim impoſſibile eſt aliquem placere deo. Auguſ. vero dicit cornelio dictū eſſe per angelum. Accepte ſunt elemoſyne tue ⁊ oratiōes tue anteq̄ꝫ in chriſtuꝫ crederet. nec tamen ſine aliquā fide donabat et orabat. Nam quomodo inuocabat in quē non credebat. Sꝫ ſi poſſet ſine fide chriſti eſſe ſalus. nō ad eū mitteretur architectus eccleſie Petrꝰ. Attendite q̄d ait ſine fide chriſti non poſſe eſſe ſalutem. ⁊ tamen corneliū exauditum anteq̄ꝫ crederet in chriſtum Qđ ita poteſt intelligi: ſcꝫ anteq̄ꝫ ſciret chriſtū incarnatum in quē credebat in myſterio. Auguſti.

De qualitate fidei. ſpei. charitatiſ ⁊ operis que ſm̄ aliquid ſūt equalia. e

Illud etiaꝫ non eſt pretermittendum ꝙ fides ſpes charitas et operatio ſm̄ aliquid equalia ſūt in preſenti. Unde Gregꝰ. Fidem. ſpem. charitateꝫ. atq̄ꝫ operationem dum in hac vita viuimꝰ equales ſibi eſſe apud nos inuenimꝰ. quia quantum credimus tantum amamus. Et quātū amamꝰ tantū de ſpe p̄ſumimꝰ. Quiſq̄ꝫ eñ fidelis tantū credit quātuꝫ ſperat et amat. ⁊ tantū operatˀ quātū credit ⁊ amat et ſperat. Sed tamen maior ſpe ⁊ fide charitas dicitur. qꝛ cuꝫ ad dei ſpeciem ꝑuenitˀ ſpes ⁊ fides tranſit. ſed charitas permanet Et quia charitas mater ē omniū ꝟtutum q̄ non ideo poſt fidem ⁊ ſpem ponitur ꝙ ex eis oriatur. ſed poſt illa remanebit aucta. Charitas eñ nunq̄ꝫ excidit. Premiſſa autem equalitas proprie ſm̄ interiorū actuū intentionem conſideranda eſt. Huic vero qđ hic et ſuperius dictuꝫ eſt. ſ. ꝙ charitas non eſt ex fide ⁊ ſpe. ſed econuerſo. videtur obuiare qđ ait apoſtolus Finis p̄cepti eſt charitas de corde puro et conſcientia bona. et fide nō ficta. Quod exponens Augꝰ Cor accipit ꝓ intellectu ⁊ conſcientiaꝫ pro ſpe. Qualis inquit charitas eſt finis precepti ꝓcedens de corde puro. id eſt. de puro intellectu vt nihil niſi deꝰ diligatˀ. et conſcientia. id eſt. de ſpe bona. et fide non ficta. i. ſimulata Non ergo charitas fidem ⁊ ſpem ſed fides et ſpes charitatem precedere videntur. Hoc ergo ea ratione traditū intelligẽ non ꝙ fides et ſpes cauſa vel tempore charitatem omniuꝫ bonoruꝫ matrem precedant. ſꝫ quia charitas ſine illis in aliquo eſſe non poteſt. ſed illa ſine charitate poſ- Gregꝰ ſuꝑ Ezech.

ſunt eſſe. Quis non ſit pia fides vel ſpes ſine charitate. Ideo ergo ex fide et ſpe procedere dicitur charitas. quia nulli prouenit ſine iſtis.

Iſta eſt diſtinctio. xxv. huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de fide in cõparatione ad ea que credunt᷑. Agit de ea in cõparatione ad credentes. et hoc quo ad quãtitatẽ fidei ipſis credentibus. Et tria circa hoc facit. Primo agit de quãtitate fidei extenſiua. Scd̃o xͦo de ꝗtitate fidei intenſiua. Tertio vero exponit quedã verba apoſtoli que fuerũt cuiuſdã dubitatiõis cauſa motiua. Primũ vſqȝ ibi. Illud etiã non eſt. Scd̃m vſqȝ ibi. Huic xͦo. Tertiũ vſqȝ ad finẽ diſtinctionis. In ſpãli ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaruꝫ prima eſt hec. Tripliciter creuit fides patrũ antiquorũ ſicut ⁊ cognitio dei ẜm ꝓceſſum temporũ. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̃mo ꝙ ẜm ꝓceſſum temporis profecit fides in his qui erant ante aduentũ chriſti. et poſt aduẽtuꝫ ſicut fecit cognitio. quod determinans dicit. ꝙ fides dicitur proficere cognitione articulorum quãtitate cõſtantia et deuotione credentiũ Et ſubdit ꝙ ꝗuis dicit᷑ ꝓfeciſſe ſunt tñ aliqua ad fidem ꝑtinentia ſine quibus nullo tp̃e potuit eẽ ſalus cuiuſmodi ſũt credere deum eſſe. ⁊ ip̃m eſſe in ſe ſperantiũ pium remuneratorẽ Poſtea mouet quattuor queſtiones ad incrementũ fidei ꝑtinentes. Prima ẽ Cum certum ſit ꝙ credere tñ et hec duo iã dicta nõ ſufficerent ad ſalutẽ tp̃e gratie ſine alijs articulis contentis in ſymbolo. Utrum ante chriſti aduentum antiquis ſufficeret. Et reſpondet ꝙ non. Nã ex quo omnes ꝓpter peccatũ primi parentis erant peccato obligati. nullus ipſorum ſine fide chriſti mediatoris poterat ſaluari. vnde quotquot ſaluati ſunt fidem chriſti habuerunt. Naꝫ eadem fuit fides antiquoruꝫ ⁊ noſtra. lꝫ tempora ſint mutata. quia ſicut nos credimus ip̃m paſſum. ita ip̃i crediderunt ip̃m paſſurũ et ſic ꝺ alijs que nos credimus. Iſta magiſter ꝓbat autoritate beati Aug. Secũda queſtio eſt. quõ ſimplices antiqui ſalui fiebant. eo ꝙ incarnatiõis myſterium eis nõ fuit reuelatũ. Et rñdet ꝙ nullus fuit ſaluatus vnꝗ. cui filij dei incarnatio aliquo mõ nõ fuerit reuelata. Naꝫ maioribus ſicut abrae ⁊ Moyſi et ſic de alijs diſtincte ⁊ apte fuit reuelata. minoribus aũt ⁊ ſimplicibus in velamine et myſterio. credebãt eñ ip̃i tũc minores q̃ maiores docebãt. ſicut ⁊ mõ ſimplices credũt que in ſymbolo fidei cõtinent᷑. articulos tñ fidei mĩme diſtinguere valẽtes. Tertia queſtio eſt. Utruꝫ oportuit antiquos credere de xp̃o mediatore oĩa que nunc credimus Et reſpondet ꝙ quibuſdam videt᷑ ꝙ ſuffeciſſet eis ad ſalutem tñ ꝗttuor credere. ſ. natiuitatẽ. mortẽ. reſurrectionẽ. ⁊ aduẽtẽ ad iudiciũ. colligentes hoc ex libris be. Aug. q̃ põit etiam magiſter in lr̃a. Alijs aũt vt dicit magiſter viſum fuit. ꝙ cum fide trinitatis ſuffeciſſent eis tñ duo ſcꝫ vt filium dei crederent naſciturũ ⁊ eũ etiaꝫ oĩes eſſe iudicaturum ſumentes originẽ ſue opinionis ex hoc ꝙ Johãnes bap. de morte xp̃i ⁊ de deſcenſu ei⁹ ad inferos dubitaſſe videt᷑ ẜm bea. Greg. exponẽtẽ illud. tu es qui venturus es an alium expectamus. Quãuis tñ alij dicunt ꝙ illa queſtio Johannis non ꝓceſſit ex dubitatione ignorantie iohãnis ſed ex affectu pietatis ac ſi ꝓpter vtilitatẽ diſcipulorũ ſuorũ ad modũ dubitãtis ſe haberet. Quid aũt magis de his duobus ſit tenendum magiſter non determinat Quarta queſtio eſt. vtrum Cornelius de quo legit᷑ ĩ actibus apoſtolorũ. ꝙ fuerat vir iuſtus ⁊ timens deum. habuerit fidem de incarnatiõe xp̃i. Et ꝙ ſic arguit ex hoc ꝙ ſine fide incarnationis chriſti iuſt⁹ non fuiſſet. Oppoſitũ autem videt᷑ ex hoc ꝙ Petrus ad eũ miſſus fuit vt ibidẽ legit᷑ q̃ fruſtra factum fuiſſet ſi fidẽ habuiſſet. Et reſpondet ꝙ fidem habuit de incarnatione chriſti abſolute ex dei reuelatiõe. an eẽt iam completa vel adhuc futura hoc ignorabat. ⁊ ſic mittebatur ad eum Petrus ipãm factam ſibi nunciaret ⁊ ſacramentuꝫ regenerationis affirmaret. Unde etiam ꝑ fidem quaꝫ ſic implicite de ieſu chriſto habebat opa ipſius fuerunt deo accepta et orationes exaudite. Secunda propoſitio eſt hec. Uirtutes theologice ꝓ ſtatu hui⁹ vie equales ſunt intenſiue Hanc magiſter ponit ex autoritate beati Greg. di. ꝙ fides ſpes et charitas et operatio equalia ſunt in preſenti que tamen equalitas cõſideranda eſt ẜm intentionẽ actuũ. q: quantũ credim⁹ tm̃ ſperamus amamus et operamur. Nec his obſtat ꝙ apoſtolus dicit ꝙ charitas ſit melior fide ⁊ ſpe. quia hoc ideo dicit. ꝙ charitas in patria manet vbi fides et ſpes euacuabunt᷑. Uel ideo quia charitas eſt mater omnium virtutuꝫ. Subdit etiam ꝙ ꝗuis charitas in ordine poſt fidem et ſpem ponat᷑. hoc non eſt quia ex illis oritur ſed q: illis tranſeuntibus hec manet. q: charitas nunꝗ excidit. Tertia propoſitio eſt hec. Charitas que a ſolo deo infundit᷑ quodammodo ex fide ⁊ ſpe orit᷑. Hanc magiſter ponit obijciendo contra predicta. ſ. ꝙ charitas ex fide ⁊ ſpe oriebat᷑. ſed potius ecõtra cum ipſa charitas ſit mater ipſarũ. Cuius contrariuꝫ videtur ꝑ apl̃m qui dicit. ꝙ finis precepti ſit charitas de corde puro. ꝯſciẽtia bona ⁊ fide nõ ficta Ubi ẜm be. Aug. per ly conſciẽtia bona intelligitur ſpes. ⁊ per conſequens apl̃s videt᷑ velle charitatẽ de fide ⁊ ſpe oriri. Et reſpondendũ eſt ꝙ verba illa nõ ſunt ſic intelligenda ꝙ charitatẽ que eſt omniũ virtutũ mater fides ⁊ ſpes p̃cedant cauſa vel tp̃e. ſed quia charitas ſine illis eſſe nõ poteſt. ⁊ iſte poſſunt eſſe ſine charitate ꝗuis informes. ideo quodammodo charitas dicitur ex illis oriri. Et tm̃ in ſpeciali de ſentẽtia huius diſtinctionis.

De ſpe quid ſit. a

Eſt aũt ſpes virtus qua ſpiritualia ⁊ eterna bona ſperantur. id eſt. cuꝫ fiducia expectantur. Eſt eñ ſpes certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia ⁊ ex meritis p̃cedentibus vel ipſam ſpem quã natura precit charitas vel rem ſperatam. id eſt. beatitudinẽ eternam. Sine meritis eñ aliquid ſperare non ſpes ſed p̃ſumptio dici poteſt. DI.XXVI

De quibus ſit ſpes. b

Et ſicut fides. ita ⁊ ſpes eſt de inuiſibilib⁹ Unde Auguſti. Fidem appellamus earum rerum que non videntur. De ſpe quoqȝ dicitur. ſpes que videtur non eſt ſpes. Quod enim videt quis quid ſperat? quod attinet ad nõ videre. vel que creduntur vel que ſperantur fidei ſpeiqȝ commune eſt. Diſtinguitur tamẽ fides

Auguſti. in ench.

Quo differãt fides ⁊ ſpes.

a ſpe ſicut vocabulo ita rõnabili differẽtia
Eſt eñ fides malaꝝ reꝝ ⁊ bonaꝝ. q̃ꝛ ⁊ bo-
na credunt̃ ⁊ mala. ⁊ h̃ fide bona nõ mala.
Eſt etiã fides ⁊ p̃teritarũ rerũ et p̃ſentiaꝝ
⁊ futuraꝝ. Credim⁹ eñ mortẽ xp̃i q̃ iã p̃te-
riit. credim⁹ ſeſſionẽ q̃ nunc eſt. Credimus
venturũ ad iudicãdũ qḋ futurũ ẽ. Item fi-
des ⁊ ſuarũ rerũ eſt ⁊ alienarũ. Naꝫ ⁊ ſe q̃ſ
q̃ꝫ credit eẽ cepiſſe nec fuiſſe vtiq̃ꝫ ſempit̃nũ
Et alia atq̃ꝫ alia non mõ de aliis hoĩb⁹ mul
ta q̃ ad religionẽ ptinẽt veꝝ etiã ḋ angelis
credim⁹. Spes aũt nõ niſi bonaꝝ rerũ eſt.
nec niſi futurarũ ⁊ ad eũ ptinẽtiũ q̃ earum
ſpem gerere phibet̃.

Redit ad p̃miſſaꝫ q̃ſtionẽ. ſ. an fi-
des ⁊ ſpes in xp̃o fuerint. c

Poſt hoc ſupeſt in
ueſtigari vtrum fides ⁊ ſpes in xp̃o fuerit
vñ tractat⁹ iſte ſũpſit exordiũ. Quibuſdã
nõ indocte videt̃ fidẽ v̄tutem ⁊ ſpem in eo
nõ fuiſſe. ſicut in ſctis iã beatificatis. vel i an
gelis nõ ſunt. ⁊ tñ ſcti credũt et ſperant re-
ſurrectionẽ futurã. ⁊ angeli eãdeꝫ credunt
nec tñ in eis fides vel ſpes v̄tus ẽ. q̃ꝛ ⁊ deo
p ſpeciẽ ꝯtẽplando fruunt̃. ⁊ in dei v̄bo re
ſurrectionẽ futurã ſiue iudiciũ: nõ p ſpecu
lũ in enigmate. ſed p̃clariſſime inſpiciunt.
Si eñ q̃ꝛ credũt reſurrectionẽ futurã. idõ
veꝝ eſt eos fidẽ hr̃e. ergo ea ꝯſũmata poſt
iudiciũ ſilr̃ ⁊ fidẽ hr̃e dicent̃ q̃ꝛ credẽt eam
p̃teritã. Sꝫ ſicut tũc credẽt. nec tñ fidẽ q̃ fi-
deles facit habebũt. q̃ꝛ nõ credẽt abſq̃ꝫ ſci-
entia. q̃ nõ erit enigmatica ſꝫ p ſpeciẽ. ita et
mõ credũt ⁊ ſperãt reſurrectioneꝫ. nec tñ fi
dẽ habẽt q̃ꝛ credẽdo cognoſcũt. Venit eñ
eis qḋ pfectũ eſt et euacuatũ eſt qḋ ex pte
eſt. Venit eñ cognitio et euacuata ẽ fides
Venit ſpecies ⁊ deſiit ſpes. Ita ⁊ xp̃s in q̃
fuerũt bona patrie credidit q̃dẽ ⁊ ſperauit
reſurrectionẽ tertia die futurã. p q̃ ⁊ p̃rem
orauit. nec tñ fidẽ v̄tutẽ vel ſpem habuit.
q̃ꝛ nõ enigmaticã ⁊ ſpecularẽ. ſꝫ clariſſimaꝫ
de ea cognitionẽ habuit. q̃ꝛ nõ pfectius eã
cog̃uit p̃teritã q̃ꝫ intellexit futurã. Spera-
rauit tñ xp̃s ſicut in pſalmo ait. In te dñe
ſperaui. nec tñ fidẽ vel ſpem v̄tuteꝫ habuit
Si iuſti apud inferos tenti fidem ⁊ ſpem habuerũt. q̃ꝛ p ſpeciẽ videbat ea q̃ credebat. De anti
q̃s v̄o patrib⁹ q̃ apḋ inferos vſq̃ꝫ ad paſſi
onẽ tenebãt̃ nõ incõgrue dici p̃t q̃ fidem ⁊
ſpem v̄tutẽ habuerint. q̃ꝛ credebãt ⁊ ſpera
bant ſe viſuros deũ p ſpeciẽ q̃liter cũ tunc
nõ videbãt. q̃ꝛ nõ patuit eis cognitio dei p
ſpeciẽ añ paſſionẽ xp̃i. Qua cõſũmata. a fi-
de trãſierunt ad ſpeciem.

Iſta eſt diſtinctio. xxvj. hui⁹ ter-
tij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit ḋ fide. Agit de
ſpe. Et tria circa hoc facit. Primo eñ oñdit quid ſit
Scḋo de quo ſit. Tertio inq̃rit an in xp̃o fuerit. Pri
mum facit vſq̃ꝫ ibi. Et ſic ſpes. Scḋm vſq̃ꝫ ibi. Poſt
hec ſupeſt. Tertiũ vſq̃ꝫ ad finẽ diſtinctiõis. In ſpãli
ſnĩa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ p̃ma
eſt hec. Spes q̃ v̄t⁹ theologica dr̃. h a mgr̃o duplr̃
deſcribit̃. Quã mgr̃ intendẽs ponit duplicẽ ſpei de-
ſcriptionẽ. Quaruꝫ p̃ma ſumit̃ ex ꝯpatõe ipiꝰ ſpei
ad ſuum obiectũ tñ. Et eſt iſta. Spes eſt v̄tus qua
ſpũalia ⁊ eterna bona ſperãt̃. i. cũ fiducia expectant̃
Scḋa aũt ſumit̃ p cõpationẽ ipi⁹ ſpei ad ipm ſuũ ob
iectũ actũ ⁊ principiũ. q̃ eſt cõpletioꝛ q̃ p̃ma. Et eſt
Spes eſt certa expectatio future btĩtudis ꝓueniẽs
ex gratia dei ⁊ ex meritis precedentibus ipſam rem
ſperatã. Nã ſine grã dei ⁊ merito vel ſaltẽ ſine merẽ
di ꝓpoſitio aliq̃d future btĩtudis expectare non eſt
ſpes. ſed p̃ſumptio dici põt. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec.
Spes vt fides eſt ḋ rebus nõ viſis. Hãc mgr̃ ponẽs
dicit q̃ ſpes ꝓprie nõ ẽ de rebus viſis ſicut ⁊ fides.
q̃ꝛ eſſe de nõ viſis eſt vtriq̃ꝫ ipſaꝝ cõe. differenter tñ
nã fides eſt de nõ viſis inq̃tũ ſunt inuiſibilia. Spes
v̄o inq̃tũ ſunt nõ habita. Differũt etiã nõ ſolũ voca
liter ſed etiam realiter. Primo quo ad hoc q̃ fides
eſt indifferent̃ de bonis et malis. ſpes aũt de bonis
tñ. Scḋo quo ad hoc q̃ fides eſt tã de p̃teritis q̃ de
p̃ſentib⁹ q̃ etiã de futuris. Spes aũt tñ de futuris
Tertio oñdit quo ad hoc q̃ fides ẽ de reb⁹ ſuis ⁊ ali
enis. ſꝫ ſpes ẽ de reb⁹ ad ſeipaꝫ ptinẽtib⁹. Tertia ꝓ-
poſitio eſt hec. Chriſtus in hac vita fide ⁊ ſpe caruit
eo q̃ oĩa clare vidit. Hãc mgr̃ ponẽs querit. Utrum
in xp̃o fuerũt ſpes ⁊ fides. Et rñdens dicit q̃ inq̃tũ
ſunt v̄tutes nõ fuerunt in xp̃o ſicut etiã nõ ſũt in be
atis. Licet eñ btĩ credãt ⁊ ſperãt nõ tñ in eis ẽ fides
⁊ ſpes. q̃ ſũt v̄tutes. q̃ꝛ ipi deũ p ſpeciẽ videẽt ⁊ in ip
ſo clare q̃ credunt̃ ⁊ ſperant̃ intuent̃. cũ igit̃ xp̃s nõ
enigmaticã ſed clarã habuit oĩm cognitiõeꝫ. ꝯñs eſt
ipm nec fidẽ nec ſpem habuiſſe. Et ſubdit q̃ antiqui
p̃res q̃ apud inferos erãt añ paſſionẽ xp̃i fidẽ ⁊ ſpeꝫ
habuerũt. Et ꝓprie ꝓut ſunt v̄tutes ⁊ habit⁹ q̃daꝫ
q̃ poſtea euacuata erant i eis p aduentũ vieꝫ clare ⁊
pfecte viſionis. Et tñ in ſpeciali.

De charitate q̃ diligit̃ de⁹ et ꝓxi-
mus q̃ in xp̃o ⁊ in nob eſt. a

Qum autem D.XXVII
xp̃s fidẽ ⁊ ſpem nõ habuerit
dilectionẽ tñ habuit inq̃ꝫtum
hõ tantã. qua maioꝛ eſſe non
valet. q̃ ex charitate eximia animaꝫ poſuit
ꝓ amicis et inimicis. Habuit eñ in corde
charitatẽ quam ope nobis exhibuit. vt ex
hibitiõis forma nos ad diligenduꝫ inſtrue
ret. Hic aliq̃d dicendũ ẽ de charitate. ⁊ mõ
⁊ ordine diligẽdi deũ ⁊ ꝓximũ.

Quid ſit charitas. b

Charitas ẽ dilectõ
qua diligitur deus ꝓpter ſe. ⁊ proximus p-
pter deũ vel in deo. Hec hꝫ duo mandata
De duob⁹ mãdatis charitatis.

vnū ꝑtinens ad dilectionē dei. qđ eſt maximū in lege mandatū. ⁊ alterū ꝑtinens ad diligēdū ꝓximū illi ſile. Primū ē. diliges deū ex toto corde. ex tota mēte. ex tota aīa Qđ ſcriptū eſt in Deut. Scđm eſt diliges ꝓximum tuū ſicut teipſm. In his duobus p̄ceptis tota lex pēdet ⁊ ꝓphete Finis eī p̄cepti eſt dilectio. ⁊ ea gemina. id eſt. dei ⁊ ꝓximi eſt.

Si eadem charitate diligitur deꝰ ⁊ ꝓximus. c

Hic queritr ſi ex ea ipſa dilectiōe diligit̄ deꝰ q̄ diligit̄ ꝓximus An alia ſit dilectio dei. ⁊ alia ꝓximi Eadē ſane dilectio eſt. qua diligit̄ deꝰ ⁊ ꝓximus q̄ ſpūſſanctꝰ eſt vt ſupra dictū ē. quia deus charitas eſt. Vñ Augꝰ. Johēs ait. Nō pt̄ deū diligere quē nō videt. q̄ fratrē quē videt nō diligit. Sȝ ſi cū quē videt humano viſu ſpūali charitate diligeret. videret deum q̄ ē ipſa charitas viſu interiori q̄ videri pt̄. Qui ḡ fratrē quē videt nō diligit. deum q̄ eſt dilectio qua caret q̄ fratrē nō diligit quō pōt diligē. Ex vna cū eadēq; charitate deū ꝓximūq; diligimꝰ. ſed deū ꝓpt̄ deū. nos ꝟo ⁊ ꝓximum ꝓpter deū Si ꝟo vna eadēq; charitas eſt dei ⁊ ꝓximi: quare đr gemīa? Propt̄ duo dilecta. i. deū ⁊ ꝓximū. Et ſi vna ſit charitas. duo tñ diuerſa ea diligūt̄. ſ. deus ⁊ hō. vel angelꝰ. Pro quo etiā duo ſūt mādata. q̄ꝛ cū eadē charitas vtroq; cōmendet̄: diuerſa tñ diligi precipiunt̄. Vñ Aug. Arbitror ideo ſpm̄ſanctū bis datū. ſemel ī terra. ⁊ iterum đ celo. vt cōmendarent̄ nob̄ duo p̄cepta charitatis. ſ. dei et ꝓximi. Vna ē charitas et duo p̄cepta vnus ſpūs ⁊ duo data. q̄ꝛ alia charitas nō diligit ꝓximū niſi illa que diligit deū. Qua ergo charitate ꝓximū diligimꝰ ipſa deū diligimꝰ. Sed q̄ꝛ aliud ē deꝰ. aliud eſt ꝓximus. ⁊ ſi vna charitate diligūt̄. ideo forte duo p̄cepta dicunt̄ et alterū maius ⁊ alterū minꝰ. vel ꝓpter duos motus qui in mente gerūt̄. dū deꝰ diligit̄ ⁊ ꝓximꝰ Mouet̄ eī mens ad diligēdum deū. mouet̄ et ad diligendū ꝓximū. ⁊ multo magis erga deū q̄ꝫ erga ꝓximū.

Augus. in li. viij. de trini.

Quare dicit̄ charitas gemina.

Aug. ī ſmōe de aſcēſione.

De modo diligēdi. d

Conſequenter modū vtriuſq; dilectiōis aduertamꝰ. Hec regula vt ait Augꝰ. dilectionis diuinitꝰ conſtituta eſt. vt deuȝ ꝓpter ſe ex toto corde et ꝓximū diligas ſicut teipſm. i. ad qđ ⁊ ꝓpt̄ qđ teipſm diligere debes. In bono ḡ et ꝓpter deum teipſm diligere debes. In bono ḡ diligēdus eſt ꝓximꝰ nō in malo ⁊ ꝓpter deū. Proximū ꝟo oēm hoiem oꝑtet intelligi. q̄ꝛ nemo eſt cum quo ſit opandū male. Qui ḡ amat hoies vel q̄ꝛ iuſti ſunt. vel vt iuſti ſint amare đȝ. hoc eſt in deo vl̄ ꝓpter deū. Sic eī ⁊ ſeipſm amare đȝ. ſ. in deo vl̄ ꝓpter deū. i. q̄ꝛ iuſtus eſt vel vt iuſtus ſit. Qui enim aliter ſe diligit. iniuſte ſe diligit. q̄ꝛ ad h̄ ſe diligit vt ſit iniuſtus. Ad h̄ ergo vt ſit malus. non ergo iā ſe diligit. Qui eī diligit iniq̄tatem odit aīam ſuā. Modus ergo diligēdi p̄cipiēdus eſt homi. i. quō ſe diligat vt ꝓſit ſibi. Quin aūt ſe diligat. et ꝓdeſſe ſibi velit. dubitare dementi ē. Modus aūt p̄cipit̄ cū ait. ſic teipſm vt ꝓximū diligas ad qđ teipſm. Si ergo te nō ꝓpter te diligere debes. ſ; ꝓpter illū vbi dilectionis tue rectiſſime finis eſt. nō ſuccenſeat alius aliq̄s hō. ſi ⁊ ipſm ꝓpt̄ deū dilig̃. Huius dictiōis modū veritas inſinuat dicēs Mandatū nouū do vobis vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos. i. ad qđ dilexi vos ſcȝ vt filij ſitis ⁊ vitā habeatis.

Aug. in li. de doc. xpi.

De modo diligendi deuȝ. e

Dilectiōis aūt dei modus inſinuat̄ cuȝ đꝛ. ex toto corde. i. ex toto ītellectu. ex tota aīa. i. ex tota voluntate. ex tota mente. i. memoria. Vt oēs cogitatiōes ⁊ oēm vitā ⁊ oēm intellectū in illū cōferas a q̄ habes ea q̄ cōfers. Hec dicens nullaȝ pt̄e vite nr̄e reliq̄t q̄ vacare debeat. ſ; q̄cq̄d venerit in animū: illuc rapiat̄ quo dilectiōis impetus currit. et diligere deuȝ ꝓpter ſe modus ē diligēdi ꝓpter deum. et ſunt iſti duo modi diligendi deum vt q̄buſdam placet.

De impletōne illius mandati. f

Illud aūt p̄ceptuȝ nō penitꝰ implet̄ ab hoīe in hac mortali vita. ſed ex pt̄e nō ex toto. q̄ꝛ ex pt̄e diligimꝰ ſicut ex pt̄e cognoſcimꝰ. In futuro aūt implebit̄ ex toto. Vñ Aug. Cū adhuc eſt aliquid carnalis ꝯcupie: nō oī mō ex tota aīa diligit̄ deꝰ. Caro aūt nō đꝛ ꝯcupiſcere niſi q̄ꝛ aīa carnalit̄ ꝯcupiſcit. Cū autē venerit

Aug. de ꝑfecta iuſticia.

qđ pfectuȝ eſt vt deſtruat̃ qđ ex pte ē.i.vt iā nō ex pte ſit ſ ex toto.charitas non auferet̃ ſed augebit̃ ⁊ implebitur In q̃ plenitudine illud pceptuȝ charitatis implebitur. Diliges dn̄m deum tuuȝ ex toto corde ⁊c. Tunc erit iuſtus ſine pctō.q2 nulla erit lex repugnās menti. Tūc pſus toto corde.tota aīa.tota mente.diliges deuȝ.qđ eſt ſummum preceptum.

Que de pcepti ratione. g

Sed cur pcipitur homi iſta pfectio cū i hac vita eā nemo habeat? Quia nō recte currit̃ ſi quo currēdū eſt neſciat̃. Quō aūt ſciret̃ ſi nullis preceptis oñderet̃. Ecce habes cur illud preceptū eſt qđ ħ penitus ipleri nō pōt. Impletur tñ ex pte.ſ.ſm pfectionē vie. Alia ē eñ pfectio currētis.alia puenietis. Fac ħ mādatū vt curſor:q̃ deū aū oīa ⁊ p oibus diligit.nec tñ omnino pficit.

Qđ alteɍ mādatū i altero eſt. h

Cum aūt duo ſunt pcepta charitatis.p vtroq; ſepe vnū ponitur. nec immerito q2 nec deus ſine primo nec primus ſine deo diligi pōt. Uñ apl's omne mādatū legis dicit inſtaurari.i.contineri ⁊ impleri in ħ vbo. Diliges primuȝ tuū ſicͭ teipm. Et xps dilectiōeȝ primi ſpecialius cōmemorat dicēs. Mādatū nouū do vob vt diligatis inuicē ſicͭ dilexi vos. vbi illud maius mandatū dilectiōis dei videt̃ ptermiſſum. ſ bn̄ intelligentibꝰ vtrūq; inuenit̃ i ſingl'is. q2 q̃ diligit deū nō pt euȝ ɔtēnere quē deus pcipit diligi. ⁊ q̃ diligit primū: qđ in eo diligūt niſi deū. Ipa ē dilectio ab oñi mūdana dilectioue diſcreta. Quā diſtinguēs dn̄s ait. ſicut dilexi vos. Quid eñ niſi deū dilexit in nob.nō quem habebamꝰ ſ vt haberemꝰ Sicͭ medicꝰ egrotos ⁊ q̃d i eis diligit niſi ſalutē.quaȝ cupit reuocare.nō morbū quem venit expellere. Sic ⁊ nos inuicē diligamꝰ. vt quantū poſſumus inuicē ad habendū in nobis deum ex dilectione attrahamus.

Augu.ſuper Johannē.

Que charitate diligēda ſint. i

Sed que hac dilectione diligenda ſint.iā inq̃ramꝰ. Non eñ oia vt ait Aug.qbꝰ vtēdū ē diligenda ſunt ſ ea ſola q̃ vel nobiſcū ſocietate quadaȝ referunt̃ in deū ſicut eſt homo vl' angelꝰ. vel ad nos relata:bn̄ficio dī p nos indigēt. vt corpus.qđ ita pcipiēdū eſt diligi.vt ei ordinate prudenterq; cōſulatur.

Aug.in l.de doctrina chriſtiana.

Iſta eſt diſtinctio. xxvij. huiꝰ tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit đ fide ⁊ ſpe. Incipit agere de ipa charitate Et tria fac̃. Nā pmo determinat charitatis q̃dditateȝ. Scđo inq̃rit ipl'ꝰ vnitatē Tertio oñdit modū diligēdi ⁊ eiꝰ ɔgruitatē Primū facit vſq; ibi. Sed q̃rit̃. Scđm vſq; ibi. Cōſequēter modū. Tertiuȝ ibi vſq; ad finē diſ. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribꝰ ppoſitionibꝰ quarū pma ē hec. Charitas dilectio đ2 qua deꝰ ppter ſe ⁊ primꝰ ppt̃ deū diligit̃. Hāc mgr̃ inſinuans dicit.q̃ lȝ xps fideȝ et ſpem nō habuerit vt dictū eſt in fine pcedentis diſtinctionis. habuit tñ inquātū hō tantā charitateȝ q̃ maior eſſe nō pōt.qđ patuit in hoc q̃ animā ſuā pro nobis poſuit.ī quo facto ad diligendū nos inſtruxit ⁊ exemplū dedit. De charitate aūt quid ſit et de mō ⁊ de ordine diligendi deū ⁊ primū iā reſtat inquirēdū. Uñ ɔñr charitatē deſcribens dicit. Charitas eſt dilectio qua diligit̃ deꝰ ppter ſe ⁊ primꝰ ppter deum. Et continet duo mādata quorū primū eſt diligere deū. Scđm eſt diligere primū. in quibꝰ duobꝰ pceptis tota lex pendet ⁊ pphete Scđa ppoſitio eſt hec. Tñ vna eſt dilectio qua deus ⁊ primꝰ diliguntur. lȝ ppter diuerſa dilecta ſm diuerſos dilectiōis motus geminet̃. Hāc ppoſitionē mgr̃ ponēs querit Utrū vna ⁊ eadē ſit dilectio qua diligimus deū ⁊ primū. vel diuerſe. Et rñdet q̃ ſit vna ⁊ eadē dilectio cum ſit ſpūſſanctꝰ vt dicū ē in pmo libro. Sed differt quo ad hoc.q̃ deū diligimꝰ ppter ſe et primū ppt̃ deū. Et hoc ɔfirmat autoritate be. Aug. Et ſubdit q̃ q̄uis vna dilectio đ2.geminat̃ tñ ppter duo dilecta.ſ.deū ⁊ primuȝ. ppter qđ etiā ſunt duo dilectionis mandata. Nā lȝ ſit vna dilectio. diuerſa tñ diligere pcipimur. vel đ2 gemina ppter duos motꝰ dilectionis q̃ in mente gerūtur.ſ.ad deū ⁊ ad proximū diligendū. Tertia propoſitio ē hec. vt charitas qua diligamus diuerſa diligibilia nobis pcipit̃. ita cuilibet dilecto certus modus diligendi pſcribit̃. Hanc mgr̃ ponēs dic̃ q̃ modꝰ quo diligere debemꝰ proximū ppter deū tāgit̃ i ſcptura cū đ2. Diliges proximū tuuȝ ſicͭ teipm.i.eodē mō diligere debes primuȝ. Modꝰ aūt dilectionis dei exprimit̃ cū đ2. Diliges dn̄m deū tuum ex toto corde tuo ſcȝ intellectu. ⁊ ex tota aīa.id ē. voluntate.et ex tota mente.i.memoria Ita vt oēȝ cogitationē.oēm vitā vel motū ⁊ oēm ītellectum ad ipm referas a quo oīa predicta hēs Et ſubdit q̃ iſte modus dilectionis dei nō pōt impleri in via ex toto. ſȝ in pte q2 ſicut ī via impfecte. ⁊ ex pte deum cognoſcimꝰ. ſic etiā ipfecte ⁊ ex pte cū diligimꝰ. qđ probat p hoc q̃ ī pñti p rebellionē carnis ad ſpm̄ ipedimur a pfecta dilectione. q̃ rebellio q2 in patria nō erit.iō pfecte ibi diligimꝰ. Uñ q̃rit ɔñr. Ex quo mandatuȝ de dilectiōe dei in pñti nō valet impleri.cur tūc datū eſt ipis viatoribꝰ. Et rñdet p ſile.ſicut nullus ſciret recte currere niſi ſciret quo currēduȝ eſſet.ſic nec deus diligi ſciret̃ niſi dilectio p pceptū aliquod oſtenderetur. ⁊ lȝ pceptū illđ ī via totalit̃ impleri non valeat tñ pt impleri ex pte.ſ.ſm pfectionē vie ſeu viatoris. Et ſubiūgit q̃ predicta duo charittias pcepta ſic ſūt ɔnexa q̃ vnū ſepe pro vtroq; ponit̃ et hoc ñ imerito cum deus ſine proximo ⁊ proximꝰ ſine deo diligi nō pōt. Nam qui deū diligit nō ɔtēnit proximū quē deus diligit ⁊ q̃ proximū diligit nihil diligit ī eo niſi deum. vt oſtendit in littera exēplo et autoritate. Et tñ in ſpeciali.

pᵃ

Caritas ē dilectio q̃ deꝰ diligit̃ ppt̃ ſe et proxꝰ ppt̃ deū

2ᵃ

3ᵃ

Si illo precepto iubemur diligere totū proximū ⁊ nos totos. a

DI. XXV III

Hic pōt queri vtrū illo mādato dilectōis ꝓximi totū ꝓximum. i. aīam ⁊ corp⁹ noſq; ipos totos diligē ꝑcipiamur Ad qđ dicim⁹ oē gen⁹ diligēdarū rerū illis duob⁹ mādatis ꝯtineri. Quattuor eñ diligēda ſunt vt ait Aug. vnū qđ ſupra nos eſt ſcʒ de⁹. Alterū qđ nos ſum⁹ Tertiū qđ iuxta nos ē. ſ. ꝓximū. Quartū qđ infra nos eſt. ſ. corpus. De ſcđo ⁊ q̄rto nulla ꝑcepta dāda erāt ſcʒ vt diligeremus nos vel corp⁹ noſtrū. Precipit aūt de⁹ diligi ⁊ ꝓximus. Ut aūt q̄ſq; ſe diligat ꝑcepto nō eſt op⁹. Quātūlibet eñ hō excidat a veritate. remanet illi dilectio ſui et dilectio corpis ſui. q: nemo vnq̄ carnem ſuā odio habuit. Nā viri iuſti q̄ corp⁹ ſuū cruciāt. nō corp⁹ ſʒ corruptiōes ei⁹ et pondus oderunt. Hic videt Aug. tradere. ꝙ ex ꝑcepto nō teneamur diligē noſmetipos vel corpus noſtꝝ. Qđ ſi eſt: nō oē gen⁹ diligēdarū rerū illis duob⁹ ꝑceptis ꝯtinet. q: cū ⁊ noſipos et corp⁹ noſtrū diligere debeamus. ad qđ neceſſariū eſt ꝑceptū cum ſcriptū ſit. Qui diligit iniq̄tatē odit aīam ſuā Sed ſpeciale de hoc ꝑceptū nō erat dādū nec ſpeciali ꝑcepto op⁹ erat id tradi. vt q̄ſq; ſe vel corp⁹ ſuū diligeret. q: hoc in illo ꝑcepto ꝯtinet: diliges ꝓximū tuū ſicut teipſum. Ibi eñ ⁊ ꝓximū totū. ⁊ te totū intelligere debes. Uñ Aug⁹ in eodem. Si te totū intelligas. i. aīam ⁊ corp⁹ ⁊ ꝓximū tuū id ē. aīam ⁊ corp⁹. hō eñ ex aīa ꝯſtat ⁊ corpore. nullū rerū diligēdarū gen⁹ in his duobus ꝑceptis ꝑtermiſſum eſt. Cū eñ ꝑcurrat dilectio dei. eiuſq; dilectiōis modus ꝑſcript⁹ appareat. et ſequat dilectio ꝓximi: de tua dilectione nihil dictū videt Sʒ cū dictū eſt. Diliges ꝓximū tuū ſicut teipm ſimul ⁊ tui. abs te dilectio ꝑtermiſſa non ē Ecce hic aperte dicit in illo ꝑcepto non tātūmodo ꝓximi. ſed et mei dilectionem contineri ⁊ toti⁹ ꝓximi totiuſq; mei. Ex quo apparet ꝙ dictū ē de ſcđo ⁊ quarto. i. de dilectiōe nr̄i ⁊ corpis noſtri. nulla ꝑcepta dāda. ita eſſe intelligendū. ſ. ſpecialia et diuiſa. q: in illo vno totū cōtinet. ⁊ q: id qđ ſumus. ⁊ qđ infra nos eſt ad nos tñ ꝑtinens nature lege diligim⁹ que in beſtijs etiā eſt. Ideoq; ⁊ de illo qđ ſupra nos eſt. ⁊ de illo qđ iuxta nos eſt. diuiſa ꝑcepta ſumpſim⁹ In quorū altero ei⁹ qđ ſumus ⁊ illi⁹ qđ infra nos ē dilectio cōtinet. (Sic cōdita ē mēs hūana vt nūq̄ ſui nō meminerit. nunq̄ ſe nō intelligat. nunq̄ ſe non diligat. ſed qm̄ qui odit aliquē nocere illi ſtudet Non immerito ⁊ mēs hois qñ ſibi nocet ſe odiſſe dr̄. Neſciēs eñ ſibi vult male. dū nō putat ſibi obeſſe qđ vult. ſed tamen male ſibi vult qñ illud odit quod obſit ſibi ſm illud Qui diligit iniq̄tatē odit aīam ſuam. Qui ergo diligere ſe nouit deū diligit. Qui vo nō diligit deū. etiā ſe nō diligit. qđ ei naturaliter inditum eſt. tñ non incōgrue ſe odiſſe dicit cū id agit quod ſibi aduerſat. et ſeipm tanq̄ ſuus inimicus inſequit.

Augu. in li. de doc. xpi.

Augusti.

Hic textus in libris antiq̄s nō inuenitur. Imo eſt q̄daʒ expoſitio ip̄i⁹ textus.

Si in illo precepto cōtinetur dilectio angeloꝝ. b

Uritur autē hic de angelis queſtio. vtrū ad illud ꝑceptū dilectionis ꝓximi etiā dilectio ꝑtineat angelorum. Nā ꝙ nullū hoiem exceperit qui ꝑcepit ꝓximū diligere dñs in parabola ſemiuiui relicti oñdit. eū dicens ꝓximum q̄ erga illum extitit miſericors. Deinde ſubdit vade ⁊ tu fac ſilr̄ Ut eñ eū ꝓximū itelligamus cui vel exhibendū eſt officium miſericordie ſi indiget. vel exhibendū eſſet ſi indigeret. nullū vo exceptū eſſe cui miſcđie negandū ſit officiū. quis nō videat. cū vſq; ad inimicos etiā porrectū ſit dño dicente. Diligite inimicos veſtros ⁊ benefacite his qui odiunt vos. Manifeſtū eſt ꝙ omnem hoiem ꝓximū eſſe deputandū. Proximi vo nomē ad aliq̄d eſt. nec quiſq; eſſe ꝓximus niſi proximo pōt. Uñ cōſequens eſt cui ꝑbendū ⁊ a quo ꝑbendū eſt officiū miſericordie recte ꝓximum dici. Manifeſtum eſt ergo ꝑcepto dilectionis ⁊ ꝓximi etiā ſanctos angelos contineri A q̄bus tāta nobis miſericordie impēdiuntur officia. Ex quo et dñs ꝓximum ſe noſtrū dici voluit. vt in parabola ſaucij oſtendit ⁊ in ꝓpheta. Quaſi ꝓximū ⁊ quaſi fratrē noſtꝝ ſic cōplacebā. Sʒ q: excellentior ac ſupra noſtrā naturā eſt diuina ſubſtātia. ꝑceptū dilectionis dei a ꝓximi dilectōe diſtinctū eſt. Ideoq; lʒ nobis deus oīa impendat beneficia. nō tñ noīe ꝓximi includit in illo ꝑcepto. quē nō ſicut nos diligere debem⁹ ſed pluſq; nos toto corde ⁊ aīa. Chriſtū vo inq̄tum hō eſt. ſicut nos diligere debemus. eiuſq; ſm hoiem dilectio illo ꝯtinet mandato. quē etiā ſm hoiem magis q̄ nos

Aug. in li. de doc. xpi.

Quid ſit proximus.

Q angeli illo ꝑcepto ꝯtinent.

Q etiā xp̄s ꝓxim⁹ noſter ē ſm ꝙ hō.

|| Ordinis ignorantia conturbat meritorum formam

ſed non q̄ntum deum debemus diligere. qꝛ inquātū eſt homo: minor eſt deo.

Quibus modis dr̄ ꝓxim⁹. c

Hic notandum eſt proximū dici diuerſis modis .ſ. conditiōe prime natiuitatis. ſpe conuerſionis. ꝓpinquitate cognationis. ratione beneficij exhibitionis.

Iſta eſt diſtinctio. xxviij. hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit ō charitate ſm ſe. Agit de numero diligendoꝝ. Et tria facit. Nam primo inquirit an totus homo .ſ. interior et exterior in p̄cepto dilectiōis ꝓximi cōtineat. Scdo an idē p̄ceptū vſq̄ ad angeloꝝ dilectionē extendat. Tertio ſubinfert q̄ hoc nomē ꝓximus diuerſimode accipiatur. Primum vſq̄ ibi. Orit aūt. Scdm vſq̄ ibi. Hic notandū. Tertiū vſq̄ ad finē diſ. In ſpāli ſnīa mgr̄i
1a ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quarum prima eſt hec. De dilectiōe corꝑis ꝛ aīe ꝓximi nō ſūt diſticte data duo ſpecialia mādata. Hāc magiſter ponēs querit. Utꝝ in mandato dilectiōis ꝓximi totū ꝓximū .i. animā ꝛ corpus ipius diligere p̄cipiamur. Et rñdet q̄ ſic. qꝛ in p̄dictis duobus mādatis .ſ. dilectiōis dei ꝛ ꝓximi omne genus rerū diligendarū cōtinet. Nam ex charitate quattuor ſunt diligēda ſm be. Aug. ſ. deus proximus aīa et corpus. Sed de dilectiōe aīe et corꝑis non oportebat aliqua p̄cepta dari ſicut de dilectione dei ꝛ ꝓximi. eo q̄ quilibet hoīs dilectio ſui ipius ꝛ etiam aīe ꝛ corporis ſit naturaliter inſerta. Nec obſtat q̄ martyres ſe morti exponendo videnť carnē ſuā odiſſe. qꝛ nō oderūt ſe vel carnē ſuā ſʒ cor-
2a poris pondus et vitia Scda propoſitio eſt hec. Preceptū dilectiōis proximoꝝ etiā extēdit ſe ad dilectionem angeloꝝ. Hanc mgr̄ ponēs querit. Utrū etiam dilectio angeloꝝ ſub dilectiōe proximi ꝯtineat. Pro cuius reſpōſione p̄mittit q̄ ꝑ nomē proximi quilibet hō intelligit. cui adhibēdū ē opus miſcdie ſi indiget ſicut patet in parabola ſemiuiui ꝑ ſamaritanū in ſtabulū adducti. Nomē etiā proximi ad aliq̄d eſt. qꝛ nullus pōt eſſe ꝓximus niſi proximo. ita q̄ ꝓxim⁹ ipſi ē proximus. Unde ſequit q̄ nō ſolū ille cui p̄bendū eſt opus miſericordie ſed etiā ille a quo beneficiū aliqđ recipit proximus dicat. Cum igitur multa miſericordie bñficia nobis impendāt. ſequit ipos noſtros fore proximos. ꝛ ꝑ cōſequēs eoꝝ dilectionē cōtineri ſub mandato dilectionis dei ꝛ proximi. Et ſubdit ꝓ excluſione cuiuſdā dubitationis q̄ q̄uis proxim⁹ dicatur a quo minime bñficiū recipim⁹. dilectio tñ dei a quo oīa habem⁹ ſub mādato dilectiōis ꝓximi nō ꝯtinetur. ſed ſpeciale p̄ceptū hʒ. eo q̄ debem⁹ deum plus q̄ noſmetipos diligere. proximū aūt ſicut nos. Attamē dilectio chriſti inq̄tum hō ſub mādato dilectiōis proximi ē ſeu cōtinet. quem lʒ debeamus plus q̄ nos diligere. minus tñ q̄ deū. qꝛ inq̄tuʒ homo mi-
3a nor eſt deo. Tertia propoſitio eſt hec. Proximus dr̄ quattuor modis .ſ. natiuitatis ꝯditione. ꝯuerſionis ſpe. bñficij exhibitiōe. ꝛ propinquitate cognationis Hāc mgr̄ ponēs dicit q̄ q̄ttuor modis aliqui poſſunt dici proximi .ſ. Uno modo ratione p̄me natiuitatis ꝛ ſic oēs hoīes ſunt proximi. Alio mō ſpe conuerſionis. ſicut oēs fideles q̄ ſunt vel qui futuri ſunt. Tertio mō propinquitate cognatiōis ſicut parētes ꝛ cōſanguinei Quarto mō rōne bñficij exhibiti. ꝛ ſic angeli ſunt ꝓximi noſtri. Et tñ in ſpeciali.

De ordine diligēdi quid prius q̄d poſterius. a

Poſt predicta DI. XXIX de ordine charitatis agendū eſt. qꝛ dicit ſpōſa Introduxit me rex in cellā vinariā. ꝛ ordinauit in me charitatē. Uideam⁹ ḡ ordinē q̄d p̄us quid poſteri⁹ eſſe debeat. Peccat eñ q̄ p̄poſtere agit. Nam ſcire q̄d facias ꝛ neſcire ordinē faciēdi. nō eſt ꝑfecte cognitionis. Ordinis nāq̄ ignorantia conturbat ||
meritorū formā. Ordinem autē diligendi Aug⁹ inſinuat dicens. Ipe eſt q̄ ordinatā habet dilectionē. ne aut diligat qđ non eſt diligendū. aut nō diligat qđ diligendū eſt. aut eque diligat qđ minus vel amplius diligendū eſt. aut minus vel amplius quod eque diligendū eſt. Omnis peccator inq̄ntū peccator eſt. non eſt diligēdus. ꝛ oīs homo inquātū eſt homo diligendus eſt ꝓpť deuʒ. Deus xo ꝓpter ſeipm. et de⁹ ꝓpter ſe omni homine amplius diligēdus eſt. et amplius quiſq̄ debet deū diligere q̄ ſeipſum. Iteʒ amplius alius homo diligēdus eſt q̄ corpus noſtrū. qꝛ ꝓpter deū oīa iſta diligēda ſunt. et pōt nobiſcū deo homo ꝑfrui. qđ nō pōt corp⁹. qꝛ corp⁹ ꝑ animā viuit q̄ fruimur deo. Audiſti aliqua ō ordīe charitatꝭ vbi exp̄ſſū eſt nos ampli⁹ debere diligere deum q̄ oēs hoīes vel noſipos. ꝛ ampli⁹ aīam alicui⁹ hoīs q̄ corp⁹ nr̄m. In enumeratione etiā quattuor diligēdoꝝ ſuperius poſita: prius ponit qđ ſupra nos ē Scdo qđ nos ſum⁹. Tertio qđ iuxͣ nos eſt Quarto quod infra nos eſt. vbi ordo diligendi inſinuari videt ex rōne numerationis. Nō eſt aūt aptū vtꝝ oēs hoīes parit diligere debeam⁹ ꝛ tñ q̄tū nos vl minus.

Marginal notes: Aug. in li. de doct. xp̄i. — Nota ordinē charitatis.

An omnes hoīes pariter diligēdi ſunt. b

Unde etiaʒ ſuper hꝰ ſepe mouet q̄ſtio quā ꝑplexā faciūt ſctōrū xba varie ꝓlata. Quidam eñ tradē videnť q̄ pari affectu oēs diligēdi ſint. ſʒ in effectu .i. in exhibitōe obſequij diſtinctio obſeruāda ſit. Uñ Aug. oēs hoīes eque diligēdi ſūt. Sʒ cū oīb⁹ ꝓdeſſe non poſſis his potiſſimū ꝯſulēdū ē. q̄ ꝑ locoꝝ ꝛ tpm vel q̄rūlibet reꝝ oportunitatib⁹ cōſtricti⁹ tibi q̄ſi q̄dā ſorte iungunt. Pro ſorte eñ habēdum eſt. q̄ q̄ſq̄ tibi tꝑaliter colligat⁹ adheret ex quo legis poti⁹ illi dandū eſſe. Ideʒ

Marginal note: Aug. in li. de doc. xp̄iana. Autoritates ponit q̄ videt dicere oēs pariter diligendos eē. ſʒ i effectu differentiā eſſe.

|| Proxi⁹ di² 4or modis

ſuꝑ epłam ad Gal. Opemur bonuꝫ ad om
nes. maxime autem ad domeſticos fidei. i.
ad xpianos. Omnibꝰ eñi pari dilectiõe vi
ta eterna optanda eſt. ⁊ ſi nõ oĩbus eadem
pñt exhiberi dilectionis officia q̃ fratribus
maxime ſunt exhibenda. qꝛ ſunt inuicẽ mẽ
bꝛa q̃ hñt eundẽ patrẽ. His alijſq; teſtimo-
nijs innitunt̃ q̃ dicunt oẽs hoĩes parit̃ di-
ligẽdos eſſe charitatis affectu. ſ; in opis ex
hibitione differentiam.

Que his repugnare vident̃. c

Quibus obuiat il-

lud p̃ceptũ legis de diligẽdis parentibus
Honoꝛa patrẽ tuuꝫ ⁊ matrẽ vt ſis longeuꝰ
ſuꝑ terrã. Ut q̃d eñi ſpãlit̃ illud p̃ciperet̃
de parẽtibus niſi maioꝛi dilectiõe foꝛẽt di-
ligendi. Sed hoc illi referẽduꝫ dicũt ad ex
terioꝛẽ exhibitionẽ. in qua p̄ponendi ſunt
Hierony. parentes. Uñ honoꝛa dixit nõ dilige. Ob
uiat etiã illud qđ Hierony. ſuꝑ ezechieleꝫ
ait. ſ. vt oꝛdine charitatis ſicut ſcriptũ eſt.
Oꝛdinauit i me charitatẽ Poſt oĩm p̄rem
Ambroſiꝰ deuꝫ. carnis quoq; pat̃ diligat̃. ⁊ mater et
filius. ⁊ filia frater ⁊ ſoroꝛ. Amb. q̃ꝫ diligẽ-
di exprimens oꝛdinẽ ſuꝑ illud canticoꝝ ca
pitulo p̄mo. Oꝛdinauit i me charitatẽ ait.
Multoꝝ charitas inoꝛdinata eſt qđ i pꝛi
mo eſt ponũt tertiũ vel quartũ. Pꝛimo de
us diligendus eſt. ſcđo parentes. inde filij
poſt domeſtici qui ſi boni ſũt. malis filijs
p̄ponendi ſunt. Scđm hoc in euãgelio ad
cuiuſq; dilectionẽ. ꝓpꝛium ponit Diliges
dñm deũ tuũ ex toto coꝛde tuo ⁊ ex oĩbus
viribus tuis. ⁊ ꝓximũ tuuꝫ ſicut teip̃m. et
inimicos nõ ex tota virtute. non ſicut teip
Oꝛdo diligẽ-di h oñ ditur ſum ſed ſimpliciter. ſufficit eñi q̄ diligimꝰ ⁊
non odio habemus. Ecce ex p̄miſſis aper-
te inſinuat̃ que in affectu charitatis diſtin
ctio ſit habẽda. vt differenti affectu nõ pa-
ri homĩes diligamus. ⁊ ante omnia deũ ſe
cundo nos ip̃os. tertio parẽtes. inde filios
et fratres. poſt domeſticos. demum inimi-
cos diligamꝰ. Sed inquiũt illi que de oꝛdi
ne dilectiõis vt ſupꝛa dicunt̃ eſſe referẽda
ad opeꝝ exhibitiõem. que differenter ꝓxi-
mis exhibenda ſunt Pꝛimo parentibꝰ. in-
de filijs. poſt domeſticis. demum inimicis
Deũ xo tã affectu q̃ obſequij exhibitiõe.
ante omnia diligendũ.

Qđ aliqui eoꝝ ĩdem tantuꝫ pꝛoxi
mos quantũ nos debere diligere
tradunt. d

Quoꝛum etiã non

nulli tradũt affectu charitatis tñ ꝓximos
eſſe diligendos q̃tũ nos ip̃os diligimus.
Quod cõfirmãt autoꝛitate Auguſtini qui Augu. l. viij.
ait. Nec illa iã queſtio moueat. q̃tũ chari li. de trini.
tatis fratri debeamus impẽdere quantum
deo. Incõparabiliter plus deo q̃ nobis.
fratri xo q̃tũ nobis. Nos aũt tanto magis
diligimꝰ: quãto magis diligimus deũ Ex h
⁊ ex p̄miſſis teſtimonijs Aug. aſſerũt oẽs
hoĩes parit̃ eſſe diligẽdos a nobis. ⁊ tãtuꝫ
quãtũ nos. deũ aũt pluſq̃ nos. coꝛpꝰ vero
noſtrũ minus q̃ nos vel ꝓximos. Nec in
enumeratiõe p̄miſſa quattuoꝛ diligẽdoꝝ
oꝛdinem diligendi aſſignari dicunt. ſed tñ
que ſunt diligenda.

Scđm alios non pari affectu oẽs
diligendi ſunt. e

Uerum qꝛ pꝛemiſ-

ſa verba Ambꝛoſij oꝛdinẽ diligendi ſm af-
fectũ magis q̃ ſm effectũ diligenter intuẽ-
tibus explicare vident̃. non indocte alij di
cunt nõ mõ in exhibitione opis. ſed etiam
in affectu charitatis oꝛdinẽ differenteꝫ eſſe
ſtatutũ. vt ante omnia diligamus deuꝫ. ſe
cundo nos. tertio parentes. quarto filios
vel fratres. ⁊ hmõi. poſtea domeſticos. de
mum inimicos. Ex xo Augu. dicit pariter
omnes eſſe diligẽdos. ⁊ pari dilectiõe om-
nibus vitã optandaꝫ. ita accipi põt vt pa
ritas nõ ad effectũ referat̃. ſed ad bonũ qđ
eis optat̃. qꝛ charitateꝫ omnibꝰ optare de
bemus vt paria bona mereant̃. Sic apl'us Determinatio
dicit. Uolo oẽs hoĩes eſſe ſicut me. Optã- autoꝛitatuꝫ q̃
da eſt eñi minoꝛibus ꝑfectõ maioꝝ vt ipi vident̃ aduer
fiãt ꝑfecti. ⁊ ſic parẽ mereãt̃ beatitudinem ſari.
vel pari dilectiõe. i. eadẽ dilectiõe oẽs dili-
gẽdi ſũt. Itẽ qđ ait. vt tantũ diligamꝰ frẽs
quãtũ nos. ita intelligi põt. i. ad tãtũ bonũ
diligamus frẽs ad quantũ nos. vt tãtũ bo
nũ eis optemꝰ in eternitate quãtuꝫ nobis.
⁊ ſi non tanto affectu. Uel ibi q̃tũ ſimilitu
dinis eſt. non q̃titatis.

Queſtio d̃ ꝑentibꝰ bonis ⁊ mal' f

Solet etiam queri

ſi ꝑentes nr̃i mali ſint. vel filij vel frẽs. An
magis vł minꝰ diligẽdi ſint alijs bonis. hac
rõne nob nõ copulat' Uidꝫ q̄ magis ſint di
ligẽdi boni. q̃ nob carne nõ ſunt coniuncti
q̃ mali carne cõiuncti: qꝛ nobis ſũt coniun

ct̄i corde. glutino charitatis. Sanctior eſt
Beda. em̄ copula cordiũ q̄ȝ corporũ. Un̄ Beda.
de illis verbis dn̄i. Mater mea ⁊ fratres
mei hi ſunt q̄ verbũ dei faciũt. ait. Non in
iurioſe negligit matreȝ. nec mater negatur
que etiã de cruce cognoſcit. ſed religioſio-
res monſtrant̄ copule mentiũ q̄ȝ corporũ.
Uerũtamen latebroſa queſtio eſt hec. nec
a nobis plene abſoluenda. ꝓperantib⁹ ad
alia Mouemur ei ſuper verbis illis q̄bus
inimicos non ex tota virtute. nõ ſicut teip
ſũ iubet diligere. ſ ſimplr̄. Sufficit enim ꝙ
diligimus ⁊ non odio habemus. Qd̄ non
ita accipiendũ eſt quaſi ſufficiat tibi dilige
re inimicũ ⁊ nõ tibi teipſ̄ȝ. q̄ oēs ⁊ amicos
et inimicos ſicͭ teip̄m diligere debes. Sed
ad oſtẽdẽdũ gradus diligẽdi deum ⁊ ꝓxi
mũ. ⁊ inimicũ q̄ tn̄ ꝓximus eſt. q̄ dn̄s po-
nit cũ ait. Diliges deuȝ ex tota virtute tua
⁊ ꝓximũ ſicut teip̄m. Nõ ait ex tota virtu
te vt oñdat ꝓximũ diligendũ min⁹ q̄ȝ deũ.
Dicit etiaȝ diligite inimicos. nec addit ex
tota virtute. nec ſicut teip̄m ſ ſimplr̄. Suf-
ficit em̄ ꝙ diligim⁹ ⁊ nõ odio habem⁹. id ē
ſufficit dicere vt diligamus ⁊ non odio ha
beamus. non q̄n eos diligere debeamus ſi
cut nos. q̄ ꝓximi ſũt. ſed ſufficit ſi eos mi-
nus diligim⁹ q̄ȝ alios ꝓximos. qd̄ dilecti-
onis genus innuit.

Queſtio Auguſ. in libro retractationum. g

Queri etiam ſolet

cur dn̄s p̄ceperit diligere inimicos. cuȝ ali
Aug⁹ in li. retractationum bi p̄cipiat odio habere parentes et filios:
Ad qd̄ dicendũ eſt duo eſſe diligẽda in ho
mine. naturã ⁊ virtutẽ. vitium v̄o ⁊ pctm̄
odiẽdũ. Et parẽtes ergo inq̄ꝝtuȝ mali ſunt
odiẽdi ſũt. ⁊ inimici diligẽdi inq̄ꝝtũ hoīes
Diligam⁹ g̃ inimicos lucrãdos ĩ regno dei
⁊ odiamus ꝓpinquos ſi impediunt nos a
regno dei ⁊ in oībus cõmuniter naturam
diligamus. quã deus fecit.

De gradibus charitatis h

Sciendum quoqȝ

ē diuerſos eſſe gradus charitatis. Eſt em̄
charitas incipiens. ꝓficiens ꝑfecta ꝑfectiſ
Augu. ſuper ep̄las Joh. ſima. Un̄ Aug⁹. Perfecta charitas hec ē
vt quis paratus ſit ꝓ fratribus etiã mori.
Sed nũq̄d mox vt naſcit̄ iã ꝓrſus ꝑfecta
eſt. imo vt ꝑficiat̄ naſcit̄. cũ fuerit nata nu-
tritur. cũ fuerit nutrita roborat̄. cuȝ fuerit
roborata ꝑficit̄. cũ ad ꝑfectionẽ venerit di
cit. cupio diſſolui ⁊c. Hic aperte ꝓgreſſus
⁊ ꝑfectio charitatis inſinuat̄. Quã ꝑfecti
onẽ etiã veritas cõmẽdat dicẽs. Maiorẽ
hac dilectõeȝ nemo hȝ q̄ȝ vt aiaȝ ſuã ponit
q̄s ꝓ amicis ſuis. Qd̄ vtiq̄ȝ dictũ ē ope dile
ctionis. q̄ maior dilectiõis effect⁹ non ē. q̄ȝ
ponere aīam ꝓ alijs. Nec te moueat qd̄ ait
ꝓ amicis. q̄ em̄ ponit aiaȝ ꝓ amicis. ponit
⁊ ꝓ inimicis ad h̄ ipſi fiant amici.

Iſta ē diſtinctio. xxix. huius ter-
tij libri. In qua mgr̄ poſtq̄ȝ egit d̄ numero diligẽdo
rũ. Incipit agere de ordine diligẽdi reſpectu ipſorũ
diligẽdoꝝ. Et tria facit. Primo em̄ ponit ordineȝ di
ligẽdi explicite diligẽdoꝝ generalit̄. Scd̄o explicite
quorũdã diligẽdoꝝ ſpalr̄. Tertio explicite dilectõis
Primum vſq̄ȝ ibi. Solet etiam queri. Scd̄m vſq̄ȝ ibi
Sciendũ quoq̄ȝ eſt. Tertiũ vſq̄ȝ ad finẽ diſ. In ſpeci
ali ſnĩa mgr̄i ſtat ĩ trib⁹ ꝓpoſitiõibus q̄ꝝ p̄ma ē hec
In charitatis ordine nõ oēs equali affectu ſicut nec
effectu ſũt diligẽdi. Hãc mgr̄ inſinuans dicit ꝙ ordo
dilectiõis in hoc ↄſiſtit vt qd̄ eſt diligẽdũ diligat̄. qd̄
nõ eſt diligẽdũ nõ diligat̄ qd̄ amplius diligendũ am
plius diligat̄. ⁊ qd̄ eque eſt diligẽdũ eque ⁊ nõ min⁹
nec ampl⁹ diligat̄. Un̄ p̄mo ſup oīa de⁹ diligẽdus ē
deinde aīa ꝓpria. deinde ꝓxim⁹. ⁊ vltimo corp⁹ ꝓ-
priũ. Iſtis p̄miſſis querit circa dilectionẽ ꝓximorũ
Utrũ teneamur oēs hoīes diligere eq̄liter. ⁊ vtrum
quãtuȝ nos vel minus nobis. Ad que rn̄dendo reci
tat tres opiniones. quaꝝ p̄ma dicit ꝙ oēs ſunt equa
liter diligẽdi in affectu. nõ tn̄ exhibitiõe obſequij. ſȝ
his q̄ nobis ſunt coniuncti magis tenemur ſuitia ex
hibere. nõ obſtante ꝙ oībus debeam⁹ bonum velle.
Autoritates aũt q̄ vident̄ dicere ꝙ hoīes ſunt ineq̄-
liter diligẽdi tenẽtes iſtã opinionẽ gloſant eas dicẽ-
do eas loq̄ de ordine dilectiõis q̄ꝝtuȝ ad exhibitionẽ
opis ⁊ bñficioꝝ exterioꝝ. q̄ oīb⁹ non equalit̄ ſunt im-
pẽdẽda ⁊ nõ q̄ꝝtũ ad effectũ interiorẽ ſm ꝙ oēs eq̄li-
ter ſunt diligendi. Scd̄a opinio dicit. ꝙ omes hoīes
ſeu oēs ꝓximi ſunt nõ ſolũ quo ad affectũ. ſed etiaȝ
quo ad effectũ equalit̄ diligẽdi q̄ opinio ꝓbat̄ dictis
Aug. q̄b⁹ illud aſtrui videt̄. Tertia opinio quã mgr̄
magis approbat dicit oēs ꝓximos nec eq̄liter affe-
ctu eſſe diligẽdos nec effectu. Naȝ ex quo ordo q̄buſ
dã habẽdus in dilectiõe ꝓximoꝝ ⁊ ĩ affectu ⁊ in effe
ctu opꝫ eſſe ineq̄litateȝ explicite vtriuſq̄ȝ. eo ꝙ ſine
ineq̄litate nõ poſſit eſſe ordo. Autoritates b. Aug.
q̄ videt̄ dicere ꝙ oēs debeamus equaliter diligere ⁊
ſicut noſmetip̄os. Tales autoritates dicit eſſe intelli
gẽdas vt equalitas de qua loquit̄ non referat̄ ad af-
fectũ vel effectũ. ſed tm̄ ad bonũ qd̄ eis optamus q̄
ad tm̄ bonũ debem⁹ oēs diligere ſicut ⁊ nos. non tn̄
equali affectu. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Mali ꝑentes
vel ꝓpinq̄ pl⁹ q̄ȝ boni extranei ĩ hac vita ſunt diligẽ-
di. q̄uis ꝓpter vicia eoꝝ a iuſtis ſunt odiẽdi. Hanc
magiſter inſinuans mouet duas q̄ſtiones. q̄ꝝuȝ vna
occaſionalit̄ ſumit̄ ex hoc ꝙ aliqui ſunt nobis carne
ꝓpinqui qui tn̄ ſunt mali. Alij v̄o ſunt boni ⁊ ſũt ex
tranei nobis Dubitat̄ igit̄ vtrum ꝓpinqui mali ſunt
magis diligendi q̄ȝ boni extranei. Et rñdet ꝙ extra
nei boni ſunt magis diligẽdi. q̄ corde ſunt nobis iũ-
cti ꝑ vinculuȝ charitatis. ꝓpinq̄ aũt mali non chari
tate. ſȝ carne tm̄ ſũt nob̄ iũcti. ſȝ q̄ meliores ⁊ religi
oſiores ſũt copule aīaꝝ q̄ȝ corpoꝝ. ſeq̄t̄ ꝓpoſituȝ. ſ.
ꝙ extranei boni ſunt magis diligẽdi q̄ȝ ꝓpinq̄ mali.
Scd̄a dubitatio eſt. quare dn̄s p̄cipit diligere inimi

cos. ꝛ alibi p̄cipit odire ꝑentes. cū iſta videant̄ ſibi
cōtraria. Ad qḋ r̄ndet ꝙ natura in omnib⁹ diligen
da eſt. Vn̄ etiā hoies ſi mali ſunt diligēdi ſunt vt cō
uertant̄ ad bonū. ſed ecōtra viciū eſt in oībus odien
dū etiam in parentib⁹ ꝛ ꝓpinquis. vn̄ dn̄s p̄cepit na
turā diligendā in inimico. vicium ꝟo odiendū in pa
rentibus. ꝛ ꝑ ꝯn̄s ibi nulla eſt cōtradictio Tertia ꝓ
poſitio Ex dictis bē. Aug. elicit̄ euidenter ſatis q̄t-
tuor fore gradus ipſius charitatis Hanc mḡr inſinu
ans ponit ordinē dilectiōis ſm̄ diuerſos grad⁹ cha-
ritatis. quos diſtinguēs dicit eē charitatē incipiētē
ꝓficiētē ꝑfectā ꝛ ꝑfectiſſimā. qḋ declarat ꝑ autorita
tes bē. Aug. q̄ patēt in tex. Et tn̄ in ſpāli.

Si melius ē diligere amicos q̄ȝ inimicos vel ecōuerſo. a

DI.XXX

Hic ſolet que-
ri q̄d potius ſit pluriſq̄ȝ meri
ti diligere amicos an dilige-
re inimicos? Sȝ h̄ cōparatio
implicita eſt. Si em̄ conferat̄ dilectio ami-
coꝝ tantū: dilectioni amicoꝝ ꝛ etiā inimi-
corū. ꝑſpicua ē abſolutio. Sȝ ſi in aliquo
vno hoie q̄ diligit ſimul amicū ꝛ inimicuȝ
q̄d hoꝝ poti⁹ ſit q̄rat̄. obſcura eſt r̄nſio. q̄ꝛ
ḋ motu mentis agit̄. de quo nō eſt nob̄ fa-
cile iudiciū. An vn⁹ ꝛ idē mot⁹ ſit erga ami
cū ꝛ inimicū. ſ; erga amicū itēſior. an duo:
vn⁹ erga inimicuȝ. q̄ ḋr difficilior. alt̄ erga
amicū q̄ videt̄ feruentior. Nec incongrue
putat̄ melior q̄ eſt feruentior. vel ſi vn⁹ idē
q̄ȝ eſt idē potior vbi eſt ardētior: nō impro
be eximat̄. Aug⁹ tn̄ ſentire videt̄ mai⁹ eſſe

Auguſti. in ench.

diligere inimicū q̄ȝ amicū q̄ ꝑfectoꝝ eē di-
cit diligere inimicos ꝛ bn̄facere eis. neq̄ȝ h̄
a tanta multitudie ipleri quāta exaudit̄ in
oratiōe dn̄ica cū ḋr. Dimitte nob̄ debita
nr̄a ſicut ꝛ nos dimittim⁹ debitorib⁹ noſtris
Illā em̄ ſpōſionē dicit a multi impleri qui
nondū diligūt inimicos. Ait em̄ ſic. Ma-
gnū eſt erga deū q̄ tibi nihil mali fecerit eē
beniuolū ꝛ bn̄ficū. Illud multo grandius
ꝛ magnificentiſſime bonitatis eſt. vt tuum
inimicū diligas. et ei q̄ tibi maluȝ vult ꝛ ſi
pōt facit. tu ſꝑ bonū velis faciaſq̄ȝ qḋ poſ-
ſis. audiēs dicētē ihm. Diligite inimicos
veſtros et bn̄facite his q̄ odiūt vos ꝛ ora-
te ꝓ ꝑſequentib⁹ ꝛ calūniatib⁹ vos. Sed
qm̄ ꝑfectorū filioꝝ dei ē iſtud. q̄ q̄deȝ ſe dȝ
oīs fidelis extendere. ꝛ humanū animum
ad hūc effectū orādo deū ſecūq̄ȝ agendo lu
ctādoq̄ȝ ꝑducere. tn̄ qꝛ h̄ tā magnū bonuȝ
tāte multitudis nō eſt quāta credim⁹ exau
diri cū ḋr in oratione. Dimitte nob̄ debita
nr̄a ſicut ꝛ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is.
Proculdubio ꝟba ſpōſionis hui⁹ implēt̄
ſi homo q̄ nōdum ita ꝓfecit vt etiā diligat
inimicū. tn̄ qn̄ rogat̄ ab homie q̄ peccauit
in euȝ vt dei dimittat. dimittit ex corde. q̄
etiā ſibi roganti vult dimitti. cū orat et di-
cit. ſicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is.
Quicūq̄ȝ ꝟo rogat hoiem in quē peccauit
ſi pctō ſuo mouet̄ vt roget. nō ē adhuc de-
putād⁹ inimic⁹: vt eū diligē ſit difficile. ſic
erat qn̄ inimicitias exercebat. Quiſq̄s ꝟo
rogāti et penitēti n̄ dimittit. n̄ eſt vt a dn̄o
ſua pctā dimitti. qꝛ mētiri veritas nō pōt.
Que cū docuiſſet orōneȝ hāc i eā poſitam
ſn̄iaȝ cōmēdauit dicēs. Si dimiſeritis ho-
minib⁹ pctā eoꝝ dimittet ꝛ vob̄ pr̄ vr̄. Si
ꝟo nō dimiſeritis. nec pr̄ vr̄ dimittet vobis
pctā vr̄a Ecce hinc hr̄i vidꝛ qḋ ꝛ p̄taxaui
mus. ſ. maioris ꝟtutis eē diligere inimicū
ꝛ bn̄facē ei q̄ȝ illū q̄ nihil mali fec̄ nobis vel
amicū. Qḋ ſi q̄s ꝯcedē ſimpl'r noluerit di-
cens. intēſi⁹ diligit̄ amic⁹ q̄ȝ inimic⁹. ꝛ ido
illud poti⁹ iſto. determinet iſta ſm̄ ꝑmiſſaȝ
itelligētiā dicēs. ibi cōꝑationē factaȝ inter
dilectionē q̄ diligit̄ tātū amic⁹. ꝛ illā q̄ ami
cus ꝛ inimic⁹ diligit̄. Illud ꝟo qḋ ſeq̄tur
mag̃ nos mouet ꝙ. ſ. dicit nō eſſe tāte mul
titudis diligē inimicos. q̄nta exaudit̄ cuȝ
ḋr. Dimitte nob̄ debita nr̄a ꝛc̄. vbi dat in
telligi ꝙ alicui a deo dimittūt̄ pctā nō dili
gēti inimicū. ſi tn̄ fratri rogāti q̄ in ſe pecca
uit dimittit. Sed cū pctā nō dimittant̄ ali
cui adulto niſi charitatem habeat. ſeq̄t̄ vt
charitatē hēat q̄ nō diligit inimicuȝ. Quō
ḡ noie ꝓximi oīs hō intelligit̄ i illo māda-
to. Diligas ꝓximū tuū ſic teipſm. Si enim
oīs hō ꝓxim⁹ ē. tūc inimic⁹: p̄cipimur ḡ et
īimicos diligere. Et qꝛ illḋ p̄ceptū genera-
le eſt. oīb⁹ p̄cipit̄ oēs hoies diligere etiam
inimicos. Quidā qḋ h̄ ḋr ſimpl'r tenere vo
lētes illud p̄ceptū determinant dicētes. il-
lic ꝑfectis dari i p̄ceptū diligere oēm hoiem
etiā inimicū. Minorib⁹ ꝟo in cōſiliū. In
p̄ceptū ꝟo diligere q̄ nihil mali fecerūt eis
ꝛ inimicos nō odire Sȝ melius ē vt intelli
gat̄ oīb⁹ illo mādato p̄cipi cunctos diligē
etiā inimicos. cui ſenſui atteſtant̄ ſupi⁹ po
ſite autoritates ꝛ alie mlt̄e. Illḋ ꝟo Aug.
nouiſſime poſitū ḋ ꝑfecta charitate dictuȝ
intelligit̄ q̄ tātū ē ꝑfectoꝝ. q̄ nō ſoluȝ ami-
cos ſ; etiā inimicos ꝑfecte diligunt eiſq̄ȝ bn̄
faciūt Que ꝑfectio dilectōis nō ē tāte mul
titudis. q̄ta exaudit̄ in orōne dn̄ica. et h̄
reuera grande ē ꝛ eximie bonitatis. ſ. ꝑfecte
diligē inimicū. Ita ꝛ cū dicit ipleri ꝟba il-
lius ſpōſionis ab hoie. q̄ non ita ꝓfecit vt
diligat inimicū. De dilectōe ꝑfecta accipi-
endum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxx. huius ter-
tij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de ordine cha-
ritatis ſm q̄titatem motus. Agit de ea ſm quanti-
tatem meriti. Et tria facit. Nam primo circa ꝑpoſi
tum mouet quandā dubitationē. Secundo replicat
contra ipſius determinationē. Tertio remouet quā
dam incidentē dubitationē. Primuz vſq; ibi. Aug.
tamē ſentire. Scōm vſq; ibi. Illud vero quod ſequi
tur. Tertiuz vſq; ad finē diſ. In ſpeciali ſentētia ma
giſtri ſtat in tribus ꝑpoſitionibus quaruz prima eſt.
Magis meritoria eſt dilectio qua amicus diligitur
q̄ qua inimicus diligitur Iſtam magiſter intendens
querit. vtꝝ ſcʒ diligere amicum ſit maioris meriti q̄
diligere inimicū. Et ſoluendo queſtionem dicit. q̄ ſi
fiat cōparatio dilectionis amici ꝑ ſe ex vna pte ad di
lectionē amici et inimici ſil' ex alia pte tunc plana ē q̄-
ſtionis ſolutio. cum non ſit dubiuz quin diligere ami
cuʒ ⁊ inimicū ſimul ſit maioris meriti q̄ diligere ami
cum tm̄. Sed ſi fiat comparatio dilectionis amici ex
vna parte ad dilectionem inimici ex alia pte. tūc eui-
dentia reſponſionis ad queſtionē eſt magis obſcura
quia non poteſt faciliter videri an ſit idem motus di
lectionis qua diligitur amicus ⁊ inimicus. vel ſit ali-
us et alius. Sed ſiue ſit vnus ſiue duo. non videtur
inconuenienter poſſe dici q̄ dilectio amici ſit magis
meritoria eo q̄ ſit maioris feruoris. Secunda propoſi
tio eſt hec Auguſti. videtur dicere ſm quorūdaʒ opi
nionem dilectioneʒ qua inimicꝰ diligitur q̄ qua ami
cus meliorem. Hanc magiſter ponit obijciendo auto
ritate beati Augu. contra predictaʒ immediate qua
videtur aſſerere q̄ diligere inimicum ſit magis meri
torium q̄ diligere amicū. quam dicit eſſe intelligēdā
ſm primā ptem diſtinctionis ꝑmiſſe q̄. ſ. bea. Aug.
loq̄t ſm cōparationē dilectiōis amici ⁊ inimici ſil' ſum-
ptis ad dilectionem amici ꝑ ſe preciſe acceptaʒ. Ter
tia ꝑpoſitio eſt hec. A magiſtro non negatur q̄ ali-
cui ſine perfecta dilectiōe inimicorū peccatū dimitta
tur. Iſtam magiſter ponēs mouet quoddam dubiū
ex verbis beati Auguſtini qui dicit q̄ diligere inimi
cos nō implet in tanta multitudine quanta in oratio
ne dominica exauditur. Ex quo videtur q̄ alicui nō
diligenti inimicū dimittatur peccatū a deo ⁊ vlteriꝰ
cum peccata non dimittātur alicui adulto niſi chari-
tatem habeat. ſequit q̄ aliquis nō diligens inimicū
habeat charitatē. quod non videt eſſe verū. q: cum
precipit dilectio ꝓximi intelligit nomine ꝓximi om-
nis homo ſiue amicus ſiue inimicus. Ad iſtud dubi
um magiſter reſpondendo dicit quorūdam opinionē
fore aliquos habere charitatē et tamen non diligere
inimicos. dicunt enim preceptum de dilectione inimi
corum ſolum perfectionis eſſe ꝑceptum. Imꝑfectis
autez ſeu minoribus tm̄ eſſe conſiliū ita q̄ nihil plus
ſit eis preceptum niſi nō odire inimicos. ſed iſta opi
nio ⁊ ſolutio magiſtro non placet. ideo aliter reſpon
dendo dicit q̄ preceptum illud de dilectione inimico
rum ſit datuʒ omnibus quaſi preceptū. Et ad beatū
Auguſtinum dicentem q̄ diligere inimicos ſit per-
fectorum. Reſpondendo dicit ipſum velle dicere q̄
diligere inimicos charitate perfecta ſit tm̄ perfecto
rum. per hoc tamen non excluditur quin alij nondū
perfecti inimicos diligere teneantur. Similiter intel
ligendum eſt dictum ſuum. q̄ ſcʒ in oratione domini
ca aliqui exaudiuntur qui non diligunt inimicos. i.
qui non diligunt eos charitate ꝑfecta. Et tm̄ de ſen-
tentia huius diſtinctionis in ſpeciali.

Si charitas ſemel habita amit-
tatur. a

Illud quoqʒ DI.XXXI
nō eſt ꝑtereundū q̄ q̄dam aſ-
ſerūt charitatē ſel' habitaʒ ab
aliquo nō poſſe excidere. nul
lūq; dānādū hāc aliqñ hr̄e. Qui hāc tradi
tionē ſub dictis muniūt teſtimonijs Apl's
ait. Charitas nunq̄ excidit. Aug. etiaʒ in Aug. ad iuli-
quit. Charitas q̄ deſeri pōt. nunq̄ vera fu anū comitē.
it. Iteʒ charitas eſt fons ꝓpriꝰ ⁊ ſingulari
bonoꝝ. cui nō cōmunicat alienꝰ. alieni ſūt
oēs q̄ audituri ſunt. nō noui vos. De hoc
fonte ſcriptura ait. Fons aq̄ viue ſit tibi ꝓ
prius. ⁊ nemo aliꝰ cōmunicet tibi. Si autē
alieni ſūt q̄ audituri ſūt illaʒ vocē. nō ḡ hu
ic fōti cōicāt dānādi. Itē Aug. ſup ep'lam Auguſti.
Iohis. Radicata eſt charitas. ſecurꝰ eſto
Nihil mali ꝓcedere pt. Itē Greg. i mora- Grego. ſuper
libus. Ualida eſt vt mors dilectio. virtuti pſal. ciij.
enī mortis dilectio cōpat. q: nimirū mēteʒ
quā ſemel cepit: a dilectiōe mūdi funditus
occidit. Itē Augꝰ ſup ep'lam Iohis. Un-
ctio inuiſibilis charitas ē. q̄ in q̄cunq; fuit
radix illi erit. q̄ ardēte ſole areſcere non pōt Beda.
nutrit calore ſol' non areſcit. Itē Beda ſu-
per Iohem. Querēduʒ ē quō ſpāle filij dei
agnoſcēdi ſignuʒ fuerit q̄ ſup euʒ deſcēde
rit et manſerit ſpiritꝰ. Quid magni eſt filio
dei q̄ in ipſo manere ſpūs aſtruatur. No-
tandūq; q: ſemꝑ in dn̄o manſerit ſpiritus
In ſanctis ṽo q̄diu mortale corpus geſta
uerint ptim ſꝑ maneat. ptim reditur ꝰ ſece-
dat. Manet autē apud eos vt bonis inſi-
ſtant actibus. Recedit ṽo ad tēpus ne ſꝑ
infirmos curādi mortuos ſuſcitandi demo
nes eijciendi. vel etiam ꝓphetizandi habe
ant facultatem. Manet ergo ſꝑ vt poſſint
habere ṽtutes vt mirabilit ipi viuāt. Ue-
nit ad tempꝰ vt etiaʒ alijs ꝑ miraculoruʒ ſi
gna quales ſint interꝰ effulgeāt. Itē Grego.
In ſctōꝝ cordibꝰ ſm quaſdaʒ ṽtutes ſem Gregꝰ ſup
permanet ſpiritus. ſm quaſdā receſſurus Ezechielē
venit et venturus recedit. In his virtuti-
bus ſine quibus ad vitam nō ꝑuenitur. in
electorū ſuorū cordibus permanet In his
vero per quas ſanctitatis virtus oſtendi-
tur. vt in exhibitione miraculorū. aliquan
do adeſt. aliquando ſe ſubtrahit. Itē Am
broſius. Ficta charitas eſt que in aduerſi Ambroſiꝰ
tate deſerit. Hec innuere videntur q̄ cha-
ritas ſemel habita non amittat. Ideo qui-
dam in ꝑtaxataʒ ꝓſilierunt audaciā dicen
tes charitatem a damnandis non haberi.
nec a quoq̄ habitaʒ poſſe amitti. quos ra-
tio vincit ⁊ autoritas. Quidaʒ enī ad tem

pus ſunt boni. qui poſtea fiunt mali. ⁊ ecõ
uerſo. Unde quorundã nomina Chriſtus
dicit ſcripta in libro vite. qui tamẽ poſtea
abierunt retro. Sed ſcripta dicit nõ ſm p̄=
ſcientiã. ſed ſm preſentem iuſticiaȝ cui de=
ſeruiebãt. quia digni erant tunc illo bono
quod habituri ſunt preſcripti ſm preſcien
Ambro. ſup epiſtolam ad Roma. tiam. Unde Ambroſius. Quibuſdaȝ gra=
tia data eſt in vſum vt Sauli et Jude. ⁊ il
lis diſcipulis quibus dominus dixit. Ec=
ce nomina veſtra ſcripta ſũt i celis. ⁊ poſt
abierunt retro. Sed hoc dixit propter iu=
ſticiam cui deſeruiebant quia boni erant.
Frequenter enim ante ſunt mali qui futuri
ſunt boni. ⁊ aliquotiens prius ſunt boni. q̄
futuri ſunt ⁊ p̄manſuri mali. propter quod
dicuntur ſcribi in libro vite ⁊ deleri.

Determinatio autoritatum predi
ctarum. b

Quod vo apoſto=
lus ait. charitas nũq̄ʒ excidit. nullatenus
pro illis facit. Dignitateȝ enim charitatis
oſtendens dicit eam non excidere quia hic
⁊ in futuro erit. Sȝ fides ⁊ ſpes euacuabũ
tur ⁊ ſciẽtia. Item quod dicitur charitas
nunq̄ʒ fuiſſe vera que deſeri poteſt. Non
ad eſſentiam charitatis refertur. ſed ad ef=
ficientiam. quia nõ efficit charitas que de
ſeritur. hominem vere beatum. non perdu
cit ad verũ bonum. Huic etiã fonti: alieni
id eſt. damnãdi non communicant ſcȝ in fi
ne quia non p̄ſeuerant. Poteſt tamen hoc
⁊ cetera que d̄ charitate dicta ſunt: de per=
fecta intelligi. quaȝ ſoli p̄fecti habent. que
ſemel habita non amittitur. Exordia ve=
ro charitatis aliquando creſcunt. aliquã=
do deficiunt. Sunt eñi virtutis exordia et
perfectus et perfectio. quos gradus ille di
ſcernit qui parabolam illam intelligit. Sic
eſt regnum dei quemadmodũ ſi iactet ho=
mo ſemen in terra et dormiat. ⁊ exurgat ſe=
men ⁊ germinet et creſcat ⁊c̃. Si ergo per=
fecta charitas ſic radicata eſt vt amitti ne=
queat. incipiens tamen et prouecta amitti
poteſt ⁊ ſepe amittitur. Sed dum habetur
non ſinit habentem criminaliter peccare.
Quod Auguſtinus oſtendit inquiens. q2
Augu. ſuper ep̄lam Jo his radix omnium malorum eſt cupiditas. et
radix omnium bonorum eſt charitas. Si=
mul ambe eſſe non poſſunt. niſi vna radici
tus euulſa fuerit. alia plantari non poteſt.
Sine cauſa conatur aliquis ramos incide
re. ſi radicem non ꝯtendit euellere.

Quare fides et ſpes et ſcientia di=
cunt̃ euacuari et nõ charitas. cuȝ
⁊ ea ex p̄te ſit. c

Aduertendũ etiaȝ
eſt quomodo fides. ſpes. et ſcientia dican=
tur euacuari. q2 ex parte ſunt et non chari=
tas cum et ipſa ex parte ſit. Ex parte enim
id eſt. imp̄fecte diligimus ſicut ex parte ſci
mus vt ait Eſicius ſup̄ Leuiticum. Cum Eſici⁹ ſup̄ Leuiticum.
ergo omne quod ex parte eſt euacuet̃. cur
charitas excipitur que dicitur nunq̄ʒ exci
dere? Charitas quidem etiam ex parte eſt
vt ſepe ſancti docent. q2 ex parte diligim⁹
nunc. ⁊ ideo ipſa euacuabitur in quãtuȝ ex
parte eſt. quia tolletur imperfectio ⁊ adde=
tur perfectio. Remanebitq̄ʒ ipſa aucta et
actus eius et modus diligendi vt diligas
deum propter ſe ex toto corde. et proximũ
tuum ſicut teipſuȝ. Sed imp̄fectionis mo
dus eliminabitur. Fides vero ⁊ ſpes peni
tus euacuabunt̃. Scientia vero ſm actuȝ
⁊ modum ſuũ qui nũc eſt. non ſm ſui eſſen
tiam tolletur. Ipſa eñi v̄tus ſcientie rema
nebit. ſ; alium tenebit vſum ⁊ modũ.

Si chriſtus ordinem charitatis p̄=
ſcriptum habuerit. d

Nũc iam ſupereſt
inueſtigare. Si chriſtus ſm q̄ʒ homo ordi
nem diligẽdi p̄ſcriptum ſeruauerit? Quod
ſi eſt. omnem hominem ſicut ſeipſum dile=
xit. Omnibus ergo vitam optauit. omneſ
q̄ʒ ſaluos fieri voluit. Sed non oñes ſalui
ſunt. ⁊ ita nõ eſt factum quod optauit. Sȝ
non eſt ignorandum in eo fuiſſe charitateȝ
iuxta modum patrie: non vie. cũq̄ʒ ordinẽ
diligẽdi impleſſe qui ſeruatur in patria: nõ
in via. Qui enim in patria ſunt. id eſt. iã be
atificati ſunt: adeo iuſticie dei additi ſũt vt
nihil eis placeat. niſi qd̄ deo placet. Ac per
hoc illoruȝ tantũ ſalutem diligunt ⁊ volũt
quos de⁹ ſaluari vult. eoſq̄ʒ ſolos ſic̃ ſe di=
ligunt. Ita ⁊ xp̄s electos tãtũ ſic̃ ſe dilexit
eorumq̄ʒ ſalutem optauit.

Iſta eſt diſtinctio. xxxj. huius
tertij libri. In qua magiſter Poſtq̄ʒ egit de ordine
charitatis. Agit de ipſius duratione. Et tria facit.
Nam primo inueſtigat de permanentia charitatis in
ſtatu viatorum. Secundo facit idem quo ad ſtatum
cõprehenſo2. Tertio an p̄dict⁹ ordo charitatis fuit

in chriſti anima ſaluatoris. Primuz vſq ibi. Aduertendum tamen eſt. Scdm vſq ibi. Nunc iam. Tertium vſq ad finez diſtinctionis. In ſpeciali ſnia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ quarũ prima eſt. Charitas que amitti põt in via fide et ſpe euacuatis manet in patria. Hanc mgr̃ ꝑtendens ꝓponit quoſdaz dicere. ꝙ charitas ſemel habita non poſſit amitti. et ꝙ nullus damnandus poſſit charitatez habere. Ad probationem allegat illud apoſtoli. Charitas nunq̃ excidit ⁊ alias plures autoritates ſanctoruz que patent in textu. Sed hanc opinionem magiſter reprobat per hoc. ꝙ q̃daz ad tp̃s ſunt boni. qui poſtea efficiunt̃ mali. ⁊ ecõuerſo. ſicut patet ꝑ autoritatẽ euangelij de q̃buſdam quorũ nõia deus dixit eſſe ſcripta in li. vite. qui tñ poſtea abierunt retrorſum ⁊ dicebãtur ſcripti in li. vite ſed nõ ſm ꝑſcientiam dei. ſed ſolũ ſm ꝑſentẽ iuſticiã ſeu gratiã. quã tũc habebant. Et hoc cõfirmat autoritate bea. Ambro. Poſtea ſoluit diuerſas autoritates quas alij ꝓ ſe allegant. ⁊ dicit eas fore intelligẽdas de ꝑfecta charitate. que ſel' habita amitti nõ poteſt. ⁊ nõ de charitate incipiente et ꝓficiente. Ad autoritatem apl'i dicit ip̃az debere intelligi ſm finalẽ effectũ charitatis. Scd̃a ꝓpoſitio ẽ hec. Impꝑfectio charitatis in via tollet̃ a beatis ĩ patria. Hanc magiſter ponens querit. cũ fides et ſpes euacuent̃ in patria. eo ꝙ ſint explicite. quare etiam charitas nõ dicit̃ excidere. cũ etiam ipſa ſit explicite id ẽ. impꝑfecta. ſ. hic ĩ via. Et rñdet ꝙ charitas nũq̃ ĩnquãtũ eſt explicita ⁊ impꝑfecta euacuabit̃ in patria q: tunc oĩs impꝑfectio tollet̃ ab ea ⁊ ip̃a manebit q̃tũ ad habitũ ⁊ q̃tũ ad actũ. Fides aũt et ſpes tollũtur tam ſm habitũ q̃ ſm actũ ſed ſcĩa d̃r euacuari et deſtrui in patria. q: lꝫ maneat ſm eſſentiam. deſtruitur tñ ſm actũ ⁊ modũ quẽ nũc habet. ſ. diſcurſum rõtinatiõis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus ſm ꝙ hõ degens in via ordinẽ charitatis talẽ ſeruauit qualez habẽt beati in patria. Hanc mgr̃ ponẽs querit. vtꝝ xp̃s ſm ꝙ hõ ſeruauerit ſupradictũ ordinẽ charitatis. Et arguit ꝙ nõ. q: dato ꝙ ſic. tunc oĩes hoĩes ſicut ſeip̃m dilexiſſet. ⁊ ſic omnes ſaluos fieri voluiſſet. cũ igit̃ nõ oẽs ſalui facti ſunt. videt̃ ſequi ꝙ xp̃s aliquid optauit qđ tñ factũ nõ eſt. qđ videt̃ inconueniens. Unde patet ꝙ non ſeruauerit ſupradictũ ordinẽ charitatis Et reſpõdet magiſter ꝙ xp̃s ſm ꝙ homo ſeruauit ſemꝑ ordinẽ charitatis qui ſeruat̃ in patria. ⁊ nõ illũ qui ſeruat̃ in via. vñ confirmat ſolutionem argumenti. Nam beati in patria ita ſunt volũtati diuine conformes ꝙ nihil eis placet niſi qđ deo placet ⁊ ꝑ ꝯſequens illos tñ diligunt ſicut ſeip̃os quos vult deꝰ effectiue ſaluos fieri. Ex quo liquet ꝙ chriſtus tñ electos ſicut ſe dilexit ⁊ ſalutẽ eoꝝ optauit. exhibendo eis plura quibus diuinã voluntatem aduertere poſſent.

1ª (margin, handwritten, beside "ſtri ſtat in tribus"); 2ª (beside "telligi ſm finalẽ"); 3ª (beside "natiõis. Tertia")

De charitate dei. a

DI. XXXII

P PRemiſſis ad ꝓficiendũ eſt de dilectione dei qua ipſe diligit nos que non alia eſt q̃ illa qua diligimus eũ. Dilectio autẽ dei diuina vſia eſt. eadẽ q dilectione pater et filius et ſpiritusſanctus ſe diligunt ⁊ nos. vt ſupra diſſeruimꝰ Cũq eius dilectio ſit immutabilis et eterna. alium tamen magis. alium minus diligit. Unde Auguſti. Incomprehenſibilis ẽ dilectio dei atq immutabilis qua deus in vnoquoq noſtrum amat quod fecit. ſicut ⁊ odit quod fecimus. Miro ergo ⁊ diuino modo etiaz quando odit diligit nos. Et hoc quidem in omnibꝰ intelligi poteſt Quis ergo digne poteſt eloqui q̃tum diligat membra vnigeniti ſui. et quanto amplius vnigenitum ipſum. De ipſo etiaz dictum eſt. nihil odiſti eorum que feciſti. Ex his percipitur ꝙ deus omnes creaturas ſuas diligit. quia ſcriptum eſt. nihil odiſti eorum que feciſti. Et item. vidit deus cuncta que fecerat. et erãt valde bona. Si omnia que fecit bona ſunt, ⁊ omne bonum diligit. omnia ergo diligit que fecit. et iter ea magis diligit rationales creaturas. et d̓ illis eas amplius que ſunt mẽbra vnigeniti ſui. Et multo magis ip̃m vnigenitum.

Margin: Qualia magiſ alia minꝰ diligere debemꝰ

Margin: Augꝰ ſuꝑ Iohannẽ.

Ex q̃ intelligẽtia dicitur magis vl' minus diligere hec vel illa. b

Cum autẽ dilectio dei immutabilis ſit. et ideo non intẽditur vel remittitur. ſi queritur que ſit ratio dicti cum dicitur magis vel minus diligere hoc q̃ illud. et cum dicitur deus omnia diligere? Dicimus dilectionem dei ſicut pacem exuperare omnem ſenſum humanuz. vt ad tante altitudinis intelligentiam vix aliquatenꝰ aſpiret humanꝰ ſenſus. Poteſt tamen ſane intelligi ea ratione dici omnia diligi a deo que fecit. quia omnia placent ei. omnia approbat inquantuz opera eius ſunt. nec tunc vel prius vel amplius placuerunt ei cum facta ſunt. ſcilꝫ anteq̃ fierent. imo ab eterno omnia placuerunt ei non minus q̃ poſtq̃ eſſe ceperunt. Q vero rationales creaturas. id eſt. homies vel angelos. alios magis alios minus diligere dicitur. non mutabilitatẽ charitatis eiꝰ ſignificat. ſed ꝙ alios ad maiora bona. alios ad minora dilexit. Alios ad meliores vſus. alios ad minus bonos. Oĩa enim bona noſtra ex eius dilectione nobis proueniunt. Electorum ergo alios magis. alios minus dilexit ab eterno et diligit etiam nunc. quia alijs maiora. alijſq minora ex dilectione ſua preparauit bona. alijſq maiora ⁊ alijs minora bona confert in tempore. Unde magl vel minus dicitur hos vel alios diligere.

Margin: Ex quo ſenſu oĩa q̃ fecit deꝰ diligere dicat̃

Margin: Quomõ alios magis alios minus diligere dicat̃.

Quod duobus modis inſpicie͂da eſt dilectio dei. c

Cõſideratur enim duobus modis dilectio dei. ſm eſſentiam ⁊ ſm efficientiã. non recipit magis vel minus ſm eſſentiam ſed tm̃ ſm efficientiaꝫ vt magis dilecti dicantur quibus ex dilectione ab eterno maius bonum preparauit et in tempore tribuit. et minus dilecti quibus non tantũ. Inde etiã eſt ꝙ aliqui quando conuertunt ⁊ iuſtificant dicuntur tunc incipere diligi a deo. Non ꝙ deus noua dilectiõe que͂ꝗ poſſit diligere. imo ſempiterna dilectione dilexit ante mundi conſtitutionem quoſcunqꝫ diligit. Sed tunc dicuntur incipere diligi ab eo. cum eterne dei dilectionis ſortiuntur effectuꝫ. ſ. gratiam vel gloriam. Unde Auguſ. (Auguſ. in li. de trinitate.) Abſit vt deus temporaliter aliquid diligat quaſi noua dilectione que in ipo añ non erat. apud quem nec preterita tranſierunt. et futura iam facta ſunt. Itaqꝫ omnes ſanctos ſuos ante mundi conſtitutiouem dilexit ſicut predeſtinauit. Sꝫ cum conuertuntur ⁊ inueniũt illum. tunc incipere ab eo diligi dicuntur vt eo modo dicatur quo põt humano affectu capi quod dicitur Sic etiã cum iratus malis dicitur ⁊ placidus bonis: illi mutãtur ⁊ nõ ipe. vt lux infirmis oculis aſpera firmis lenis eſt. ipſorũ ſcꝫ mutatione. non ſua. Ita cum aliquis ꝑ iuſtificationeꝫ incipit ee͂ amicus dei. ipe mutat non deus.

Si quis magis vel minus diligat a deo vno tpe ꝗ͂ alio. d

Si vero querit de aliquo vtrum magis diligatur a deo vno tempore ꝗ͂ alio: Diſtingue͂da eſt dilectionis intelligentia Si enim referatur ad dilectionis effectuꝫ: conceſſibile eſt. Si vo ad dilectionis eſſentiam: inficiabile eſt.

Si deus ab eterno dilexit reprobos. e

De reprobis vero qui preparati nõ ſunt ad vitaꝫ ſed ad mortem. Si ꝗritur vtrum debeat cõcedi ꝙ deus ab eterno dilexit eos: Dicimus de electis ſolis ſimpliciter hoc eſſe concedenduꝫ ꝙ deus ab eterno eos dilexit quos ad iuſticiam ⁊ coronam preparauit. De nõ electis vero ſimpliciter eſt ꝯcedendũ ꝙ odio habuit. id eſt. reprobauit. Sicut legit Iacob dilexit: eſau odio habui. Sꝫ nõ eſt ſimpliciter dicendum ꝙ dilexit. ne predeſtinati intelligantur. ſed cum adiectione dilexit eos inq͂tum opus eius futuri erant. id eſt quos ⁊ quales facturus eos erat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxij. hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſtq͂ egit de dilectiõe creata qua deum diligimus. Agit de dilectione increata qua a deo diligimur. Et tria facit. Nã primo agit de dilectione cõmuniter reſpectu creaturarũ omniũ Scdo de dilectione dei ſpecialiter reſpectu hominũ. Tertio adhuc ſpecialius reſpectu reproborum. Primum facit vſqꝫ ibi. Conſideratur eñ. Scdꝫ vſqꝫ ibi. De reprobis vero. Tertiũ vſqꝫ ad fine͂ diſ. In ſpeciali magiſtri ſnia ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarꝫ prima eſt hec (pª) Magiſter dicit ꝙ ſit eadeꝫ dilectio qua nos deum diligimus ⁊ qua ipe nos diligit. Hãc magiſter inſinuãs dicit ꝙ eade͂ ſit dilectio qua pater et filius ⁊ ſpirituſſanctus ſe diligunt ⁊ nos. ⁊ eſt diuia eſſentia. ⁊ ꝙ eade͂ ſit dilectio qua nos diligimus deum. vt in primo libro dictũ fuit. In qua opiniõe magiſter non tenet. Et ſubdit q͂uis dilectio dei ſit imutabilis ⁊ et̃na aliũ tñ magis ⁊ aliũ min⁹ diligit Et diligit oe͂s creaturas ⁊ inter omes magis diligit creaturas rõnales. ſi inter creaturas rationales ampli⁹ diligit illos qui ſunt vnigeniti ſui me͂bra. ⁊ multomagis diligit ipm vnigenitũ. i. xpm ſm ꝙ hõ. Iſta aũt inequalitas dilectionis nõ dicit aliquã mutatione͂ i dilectione dei. qua deus non aliter dr inequalit diligere niſi qꝛ ad bona inequalia eos diligit. Scda ꝓpoſitio eſt hec. (2ª) Dilectio dei non ſuſcipit magis et minus ſm eſſentiam. ſed tm̃ ſm diſtributione͂ ⁊ efficie͂tiã. Hanc magiſter inſinuans ſupponit dilectionem dei qua nos diligit ſm ſe nõ ſuſcipe magis ⁊ minus ꝙ declarans dicit dilectioneꝫ dei qua nos diligi poſſe dupliciter cõſiderari. Uno mõ ſm eſſentiã ipſius dilectionis ⁊ ſic ꝯſiderata non ſuſcipit magis nec minus qꝛ vt ſic eſt ipe ſpirituſſanctus. Alio mõ ſm efficientiã. ⁊ ſic ſuſcipit magis ⁊ minus. ita vt magis dilecti dicant quibus maius bonuꝫ ex dilectiõe dei ab eterno ꝑparauit. ⁊ in tpe ꝑparauit. ⁊ in tpe tribuit. Uñ ſumens occaſione͂ querit. Utrũ vnus ⁊ ideꝫ homo põt a deo magis diligi vno tpe ꝙ alio Et reſpondet ꝙ loquendo de eius dilectione ee͂ntiali non põt: ſed loquendo de eius dilectione effectuali bene põt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. (3ª) Simpliciter loquendo de⁹ nõ dilexit reprobos ab eterno. Hanc mgr inſinuãs ꝗrit. Utrũ de⁹ dilexit reprobos ab eterno. hoc eſt illos q̃ nõ ad vitã ſꝫ ad morte͂ ſunt ꝑparati. ⁊ rñdet ꝙ ſicut de electis ſimplr e͂ ꝯcede͂dũ ꝙ deus ab eterno eos dilexit ſic de reprobis ſimplr eſt ꝯcede͂dũ ꝙ de⁹ ab et̃no eos odio habuit ⁊ reprobauit. ⁊ nõ ſimplr ꝯcede͂dũ ꝙ eos ab eterno dilexit ne eſtimet fore predeſtinati. ſꝫ cũ determinatiõe poſſet ꝯcedi ꝙ ab eterno eos dilexit. ſ. cuꝫ hac determinatione inq͂tum futuri erant opus eius. Et tm̃ in ſpeciali ⁊c.

De q̃ttuor v̄tutib⁹ ꝑncipalib⁹. a

DI. XXXIII

Poſt predicta de quattuor vritutibns q̃ ꝑncipales vel cardinales voca-

tur diſſerendum eſt que ſunt. iuſticia. forti-
tudo. prudentia. tꝑantia. De quib⁹ Aug⁹ Augu. I. libro xviij. ď trini.
ait. Juſticia ē in ſubueniēdo miſeris. pru-
dentia in ꝑcauendis inſidijs. fortitudo in
ꝑferendis moleſtijs. tꝑantia in coercēdis
delectationib⁹ prauis. De his ď in li. Sa-
pientie. Sobrietatē et prudentiaꝫ docet iu-
ſticiam ꝛ veritateꝫ. Sobrietatē vocat tem-
perantiā. ꝛ veritatem vocat fortitudinem
He virtutes cardinales dicunt̃ vt ait hie-
ronym⁹ quibus ī hac mortalitate bene vi-
uitur. et poſt ad eternam vitam ꝑuenitur. Q. he v̾tutes ī xp̄o fuerunt
Que in xp̄o pleniſſime fuerūt ꝛ ſunt. de cu-
ius plenitudine nos accepimus. Jn q̄ ha-
buerunt vſus eoſdē quos in patria habēt
ꝛ quoſdā etiam vie. Verūtamen an he vir- De vſib⁹ earū in futuro.
tutes cum ꝛ ipē in animo eſſe incipiāt q̄ cū
ſine illis prius eēt. tn̄ animus erat deſināt
eſſe cuꝫ ad eterna ꝑduxerint. nōnulla que-
ſtio eſt. Quibuſdaꝫ viſum eſt eas eſſe deſi-
turas. et de tribus quideꝫ prudentia. ſ. for-
titudine. et tēꝑantia cum hoc dicitur nō
nihil dici videt̃ Juſticia enim immortalis
eſt. et magis tunc ꝑficiet̃ in nobis q̄ꝫ eē ceſ-
ſabit. Cū beate viuemus cōtemplatiōe na-
ture diuine q̄ creauit oēs ceteraſq̄ꝫ inſtitu-
it naturas. qua nihil melius et amabilius
eſt. Cui regenti ſubditū eſſe iuſticie eſt. Et
ideo īmortalis ē omnino iuſticia. nec ī illa
beatitudine eſſe deſinet: ſed talis ac tanta
erit. vt ꝑfectior ꝛ maior eſſe non poſſit. For-
taſſis et alie tres virtutes prudētia ſine vl-
lo iā ꝑiculo errorꝭ. fortitudo ſine moleſtia
tollerādoꝝ maloꝝ. tꝑantia ſine repugnati-
one libidinū erūt ī illa felicitate vt pruden-
tie ibi ſit nullū bonū deo ꝓponere vel eq̄re
fortitudinis ei firmiſſime coherere tꝑantie
nlł̄o defectu noxio delectari. Qď v̾o nunc
agit iuſticia ī ſubueniendo miſeris qď pru-
dētia ī ꝑcauendis inſidijs. qď fortitudo in
ꝑferēdis moleſtijs. qď tꝑantia ī coercēdis
delectatiōib⁹ prauis. non erit ibi oīno vbi
nihil mali erit Jſta ğ v̾tutū oꝑa huic mor-
tali vite ncc̃ria ſic̃ fides ad quā referēda ſūt
ī ꝓteritꝭ habebūt̃. Ecce apte h̄ dic̄ Aug. ꝙ
ꝓdicte v̾tutes ī futuro erunt: ſ; alios vſus
tūc habebūt q̄ꝫ mō. Cui Beda aſſentit ſup Beda.
exodū ita dicēs. Columne aū̃ q̄s expanſuꝫ
ē velū. ꝑtātes celi ſunt. q̄ttuor eximijs vir-
tutibus ꝑclare. id ē. fortitudine. prudentia
tꝑantia. iuſticia. q̄ aliter in celis ſuant̃ ab
angelis ꝛ aīabus ſanctis q̄ꝫ h̄ a fidelib⁹. Et
ꝯſequēter aſſignat Beda vſus illaruꝫ v̾tu-
tutum ſ̄m ꝑſentem ſtatū ꝛ futuꝝ imitans
Aug. in ꝑmiſſis aſſignationibus.

Jſta eſt diſtinctio. xxxiij. huius
tertij libri. Jn qua magiſter poſtq̄ꝫ egit de virtutib⁹
theologicis. Agit de virtutibus cardinalibus. Et
tria facit. Nam primo eaꝝ q̄dditatē inquirit. ꝛ qua-
re cardinales nuncupent̃. Scđo an xp̄s eas habue-
rit. ſicut hic in via habent̃. Tertio an in patria ma-
neant vel euacuent̃. Primū vſq̄ꝫ ibi. Que in xp̄o ple-
niſſime. Scđm vſq̄ꝫ ibi. Verūtn̄ an he. Tertiuꝫ vſq̄ꝫ
ad finē diſ. Jn ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in iſta concluſi-
one Quattuor ſunt virtutes cardinales quas habu-
it xp̄s ꝛ habebunt in patria omnes īmortales. Hāc
magiſter inſinuans dicit quattuor eē virtutes cardi-
nales quas enumerat et ponit eaꝝ deſcriptiōes ſ̄m
be. Aug. que patent in lr̄a. vbi eni dicit. Juſticia eſt
virtus in ſubueniendo miſeris. Prudentia in ꝑcauē-
dis inſidijs. Fortitudo in ꝑferendis moleſtijs. Tem-
perantia in coercendis prauis delectatiōib⁹ Poſtea
dicit ꝙ ideo dicunt̃ cardinales quia ꝑ ipās deo vni-
mur ꝛ ad vitā eternā ꝑuenimus. Poſtea dicit ꝙ ille
virtutes fuerūt in xp̄o ꝛ habuerūt eoſdē act⁹ ꝛ vſus
quos in patria habebūt. ꝛ etiā quoſdaꝫ quos hn̄t in
via. Ultimo querit. vtrū ille virtutes euacuent̃ ī pa-
tria. Et reſpondet primo ſ̄m quoſdā ꝙ tres iſtarum
nō remanebūt in patria. ſed ſolum iuſticia que in pa-
tria nō ceſſabit. ſed potius ꝑficiet̃. Sed ipſe ſubiun-
git ꝙ etiā alie tres remanebunt ſed alios actus tūc
habebunt in patria quā mō habēt in via. ꝛ hoc ꝯfir-
mat autoritate Bede. Et tn̄ in ſpeciali.

De ſeptē donis ſpūſſancti. a

Nunc ď ſeptē DI. XXXIIII
donis ſpūſſancti agendum ē
vbi prius conſideranduꝫ eſt.
an hec dona v̾tutis ſint. Se-
cundo an in futuro deſitura ſint vel oīa vł̄
hoꝝ aliqua. Deinde an in xp̄o fuerint cū-
cta hec dona. Hec dona virtutes eſſe nec ī
futuro deſitura Amb. oñdit ea ſepteꝫ fore Amb. Q. ſe-
v̾tutes dicens et in angelis abundātiſſime ptē dona ſūt
eſſe ſic. Ciuitas dei illa hierl̄m. celeſtis nō in angl̄ꝭ ꝛ ſūt
meatu alicui⁹ fluuij terreſtrꝭ abluit̃. ſed ex virtutes.
vite fonte ꝓcedēs ſpūſſancti cui⁹ nos bre-
ui ſatiamur hauſtu in illis celeſtib⁹ ſpiriti-
bus redundantius videt̃ effluere. pleno ſe-
ptem virtutum ſpiritualiū feruens meatu
Si eni fluuius ripaꝝ crepidinibus editis
ſuꝑfuſus exundat. q̄ꝫto magis ſpm̄ omneꝫ
ſuꝑueniens creaturā cuꝫ noſtre mentis ar-
chana tanq̄ꝫ inferiora ꝑſtringat celeſtem il-
lam angeloꝝ naturā effuſione quadaꝫ ſan-
ctificationū vbertate letificat. Deinde ſan-
ctificationē exponens ſubdit. His aūt ſan-
ctificationibus ſignificat̃ plenitudo ſepteꝫ
ſpiritualium virtutū quas enumerat Eſa-
ias dicēs. Spiritus ſapientie ꝛ intellectus
ſpiritus ꝯſilij ꝛ fortitudinis. ſpūs ſcientie
et pietatis. ꝛ ſpiritus timoris dñi. Unum
eſt ergo flumen ſpirituſſancti. ſed multi ſpi-
ritualiū donoꝝ meatus. Quis ergo mul-

F

Timor quadruplex: Mundanus ſiue humanus / Seruilis initialis / Caſtus uel filialis ſiue amicabilis / Diuinus

ti dicant ſpūs. vt ſpiritus ſapientie ⁊ intellectus ⁊c̄. vnus tñ eſt dei ſpiritus ſiue liber tatis arbiter omnia ꝑ autoritate voluntatis diuidens ſingulis. Hic expſſe traditur ē ſeptē dona et virtutes eſſe ſanctificatiōes ꝗ fidelium mentiū et in futuro non deſitura cum ſint et in angelis.

Qđ in chriſto fuerunt illa ſeptem dona. b

In chriſto etiā hec eadez fuiſſe Eſaias oſtendit dicens. Egredietur virga đ radice ieſſe. ⁊ flos de radice eius aſcendet et requieſcet ſup eū ſpiritus dñi. ſpiritus ſapiētie ⁊ intellectus ſpiritus conſilij et fortitudinis. ſpūs ſcie ⁊ pietatis ⁊ replebit eū ſpiritus timoris domini.

Qđ videt obuiare p̄miſſis. c

His aūt videt obuiare. quod Beda de timore dñi dicit ſup parabolas ſcz ꝙ oīs timor in futuro ceſſabit. Ait eñ ſic ſupra illum locū. Timor domini p̄ncipiū ſapientie. Duo ſunt timores dñi. ſeruilis qui p̄ncipium ſapientie eſt. et amicalis qui pfectionem ſapientie comitatur. Seruilis p̄ncipium ſapie eſt. q2 q̄ poſt errata ſape incipit. primo timore corripit diuino ne puniatur. ſed hunc pfecta charitas foras mittit. Succedit huic. timor domini ſanctus pmanēs in ſeculū ſeculi. quē nō excludit charitas ſed auget. quo timet filius ne vl' in modico oculos amantiſſimi patris offendat. vterꝗ in futuro ceſſabit. charitas vō nūꝗ̄ excidet. Auguſti. vō ſuper illū locū pſalmi. Adorabo ad templuz ſanctum in timore tuo. timorem dei deſiturū dicit ſic. Timor dñi eſt magnū p̄ſidium pficientibus ad ſalutez. ſed puenientibus foras mittitur. Non ergo timent iā amicū cū. ſ. ad id quod repromiſſum eſt pducti fuerint. Ex his autoritatibus ſignificat ꝙ timor nō erit in futuro. Si aūt timor nō fuerit in futuro. ergo nec ſeptē dona erunt nec modo ſunt in angelis ſiue i animabus ſanctis. Ad quod dicimus autoritatum premiſſarū que videtur repugnantiā dirimentes. ꝙ ſepte illa dona et in angelis mō ſunt et in animabus ſanctis feliciter viuentibꝰ et in nobis erunt in futuro. ſed non habebūt omnia hos vſus ſiue hec officia q̄ nūc habēt. vt verbi gratia. Timor filialis mō

Beda.

Auguſti.

Solutio.

fac timere ne offendamus quē diligemꝰ et ne ſeparemur ab eo: fecit etiā nos reuereri eundem. In futuro vero faciet nos reuereri quando non timebimus ſeparari vel offendere Non ergo metus ſeparationis vel offenſionis nunc eſt i angelis vel in animabus ſanctis. nec in nobis erit in futuro. ſed reuerentia que eſt mixta cum ſubiectiōe dilectionis. que etiā in chriſto fuit ſicut apoſtolus dicit i epiſtola ad hebreos loquēs de chriſto. Qui exauditus eſt ꝓ ſua reuerētia. Quidā tñ ſm effectū timorē in xp̄o. ⁊ in angelis tñ eſſe contendunt.

Plena timorū diſtinctio. d

Et quia de timore tractandi nobis occurrit locus. Sciendū eſt quattuor eſſe timores. ſ. mundanū ſiue humanū. ſeruilem inicialem. caſtum vel filialem ſiue amicabilē. Humanus timor eſt vt ait Caſſiodorus. quando timemus pati pericula carnis. vel perdere bona mundi ꝓpter quod delinquimus. Hic timor malus eſt q̄ in primo gradu cū mūdo deſerit quem dominus ꝓhibet in euāgelio dicēs. Nolite timere eos qui occidūt corpus ⁊c̄. Timor aūt ſeruilis eſt. vt ait Auguſti. cū p timorē gehenne continet ſe homo a peccato quo p̄ſentiam iudicis et penas meruit. et timore facit quicquid boni facit. non timore amittēdi eternū bonū qđ nō amat. ſed timore patiendi maluz quod formidat. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi ſponſi. ſed timet ne mittatur in gehennam. Bonus eſt iſte timor et vtilis. licz inſufficiens p quē fit paulatim cōſuetudo iuſticie. et ſuccedit initialis timor qñ incipit qđ durū erat amari. ⁊ ſic icipit excludi ſeruilis timor a charitate. et ſuccedit deinde timor caſtus ſiue amicalis. quo timemus ne ſponſus tardet. ne diſcedat. ne offendamus. ne eo careamus. Timor iſte de amore venit. Ille quidem ſeruilis eſt vtilis. ſed nō pmanens in eternū vt iſte. Timor diuinus comes eſt p omnes gradus.

Caſſiodorꝰ ſuper pal.

Augu. ſuper pſalmi.

Collatio p̄dictorum. e

Et attēde qđ quattuor h diſtinguunt timores cū ſupra. Beda duos dixerit eſſe. Sed Beda humanū timorē p̄termiſit. et nomine ſeruilis duos quos hic diſtinximus complexus fuit ſcz

ſeruilem et inicialem. Amicabilem vero ca
ſtum dixit. Auguſtinus quocꝫ ſeruilē etiā
caſtum timorem aperte diſcernit. dum epi
ſtole ad Romanos illum locum exponit.
Nō eñ accepiſtis ſpiritū ſeruitutis iteruꝫ
in timore. ſed accepiſtis ſpm̄ adoptiōis fi-
liorum dei: ita dicēs. Duo timores inſinu-
antur hic vnus qui eſt in ꝑfecta charitate
ſcꝫ timor caſtus. alter qui non eſt ĩ charita
te. ſ. ſeruilis. in quo ꝗuis deo credatur. nō
in deum. et ſi bonum fiat non tamen bene.
Nemo eñ inuitus benefacit etiam ſi bonū
eſt quod facit.

De caſto et ſeruili plenius agit tā-gens interdū de iniciali. f

In nona epi-ſtola ſup Jo-hannē.

De his eiſdē timo-

ribus latius diſputat Auguſti. dicens Ce
pit aliquis credere diē iudicij. ſi cepit cre
dere. cepit et timere. Sed qꝛ adhuc timet.
nōdum habet fiduciam in die iudicij. non-
dum eſt in illo perfecta charitas. Si perfe
cta in illo eſſet charitas: non timeret Per-
fecta enim charitas faceret perfectam iuſti
ciam ⁊ non haberet vnde timeret. imo ha-
beret quare deſideraret vt tranſeat iniq̄tas

Hic tangit de iniciali tiore.

⁊ veniat regnum dei. ergo timor non eſt in
charitate. Sꝫ in qua charitate? nō ĩ incho
ata? In qua ergo. in ꝑfecta? ꝑfecta inquit
charitas foras mittit timorem. ergo incipi
at timor. quia inicium ſapientie timor do-
mini. Timor eñ quaſi locum ꝑparat cha-
ritati. Cuꝫ autem ceperit charitas habita
re pellit̄ timor qui ei ꝑparauit locū. Quā-
tum eñ illa creſcit. ille decreſcit. ⁊ quātum
illa fit interior. timor pellitur foras. maior
charitaſ. minor timor. minor charitas ma
ior timor. Si auteꝫ nullus eſt timor: non ē
quo intret charitas. ſicut videmus per ſe-
tam introduci linū qñ aliquid ſuit̄. ſeta ꝑ-

Siītudo ſer-uilis timoris inducit̄.

us intrat et niſi exeat non ſuccedit linum.
Sic timor primo occupat menteꝫ. non au-
tem ibi remanet timor quia ideo intrauit:
vt introduceret charitatem.

Quod videtur predictis aduer ſari. g

Eſt autē alia ſentē-

tia que videtur huic eſſe contraria. ſi non
habet pium intellectorem Dicitur enim in
pſal. Timor domini caſtus permanet in ſe
culum ſeculi. Eternum quendam timoreꝫ
nobis oſtendit. ſ. caſtum. Quod ſi oſtēdit
ille nobis eternū timorem. nūquid contra
dicit illi iſta epiſtola que dicit. Timor non
eſt ĩ charitate. ſed perfecta charitas foras
mittit timorem. Hoc enim dictum eſt per
Johannem. illud dictum eſt per Dauid.
Sꝫ nolite putare alium eſſe ſpiritū. Si eñ
vnus flatus inflat duas tibias. non poteſt
vnus ſpiritꝰ implere duo corda et agitare
duas linguas. Si ſpiritu vno. i. vno flatu
implente: due tibie cōſonant. implete due
lingue ſpiritu dei diſſonare poſſunt. imo ē
ibi quedam conſonantia. eſt quedam con-
cordia. ſed auditorem deſiderat ſtudioſum
non ocioſū. Ecce mouit duas linguas ſpi-
ritus dei. et audiuimus ex vna timor non
eſt in charitate. audiuimꝰ ex alia timor do-
mini caſtus ꝑmanet in ſeculū ſeculi. Quid
eſt hoc? Diſſonat. Non? Excute aures in-
tende melodiā. non ſine cauſa hic addidit
caſtus. illic non addidit. quia eſt timor ali
quis qui dicit̄ caſtus. eſt alius timor q̄ nō
dicitur caſtus. Diſcernamus iſtos duos
timores et intelligamus conſonantiam ti-
biarum. Quomodo diſcernimus? Atten-
dat charitas veſtra. Sunt homiēs qui ꝓ-
pterea timent deum ne mittantur in gehen
nā ne forte ardentē cū diabolo in igne eter
no. ipē eſt timor q̄ introducit charitateꝫ. ſꝫ
ſic venit vt exeat. Si enim ꝓpter penas ti-
mes deū. nōdū amas quē ſic times. nō bo-
na deſideras. ſꝫ mala caues. Sꝫ ex eo quia
mala caues corrigis te ⁊ incipis bona deſi
derare. q̄ cū deſiderare cepis. erit ĩ te timor
caſtus. Quid ē timor caſtꝰ? Timē ne amit
tas ipā bona timē deū ne recedat a te. Cuꝫ
aūt times deū ne te deſerat. ꝑſentiam eius
amplecteris. cū ipō frui deſideras.

Quomodo diſtent duo timores. ꝑ ſimilitudinem duarum mulierū oſtendit. h

Non potes meliuſ

explanare quid interſit inter duos iſtos ti
mores ꝙ ſi ponas duas mulieres marita-
tas. quarum vnam conſtituas volentem
facere adulteriuꝫ ſed timet ne damnetur a
marito. Timet marituꝫ quia adhuc amat
nequiciam. huic non grata eſt ſed oneroſa
mariti preſentia. et ſi forte viuit nequiter.
timet maritum ne veniat. Tales ſunt qui
timēt diem iudicij. Fac alteram amare vi-
rum. debere illic caſtos amplexus. nulla ſe

adulterina īmundicia maculare velle. iſta optat p̄ſentiā viri. Illa timet. et iſta timet Iam ſ̄ interrogenť q̄re timeant Illa dicet Timeo virū ne veniat. illa dicet. timeo virum ne diſcedat. illa dicet. timeo virum ne damnet. illa dicet. timeo virum ne deſerat. Pone hec in animo ⁊ inuenis timorē quē foras mittit charitas. et alium timorem caſtum ꝑmanentem in ſeculum ſeculi. Illum timorem perfecta charitas foras mittit. q꞉ ille timor tormentū habet. torquetur conſcientia peccatorū nondum facta eſt iuſtificatio. Eſt ibi quod titillat mentē. quod pungat. qđ ſtimulat. Stimulat ille timor: ſed intrat charitas que ſanat quod vulnerat timor. timor caſtus facit ſecuritatem in animo. Audiuimus duas tibias. ſcilȝ Iohannem et Dauid conſonantes. illa de timore dei dicit quo timet anima ne damnetur. illa de timore quo timet anima ne deſeratur. Ille eſt timor quem charitas excludit. ille eſt timor qui permanet in ſeculum ſeculi. Ecce in his verbis predictis aperte oſtendit Augu. quis ſit timor caſtus ⁊ q̄s ſeruilis. et qualiter differant. In q̄bus etiam inicialem timorem ſignificauit qui nec ex toto eſt ſeruilis. nec ex toto caſtus. ſed tanq̄ȝ medius aliquid de ſeruili. et aliquid de caſto timore habet. facit eñ ſeruire partim timore pene. partim amore iuſticie. per quem timemus puniri ⁊ timemus offendere. Iſte timor eſt in inchoata charitate nō in perfecta. et quātū creſcit charitas tātū decreſcit iſte timor. q̄ȝtum ad metum pene id eſt. quātū ad id quod facit timere penā ⁊ q̄ȝtum ad tormentū conſcientie. Nā quāto maius diligimus tanto minus timemus Iſte timor notatur in illis verbis Auguſ. vbi non negat timorem eſſe in charitate inchoata ſed perfecta. Quod non poſſet dici đ ſeruili. quia vt ipſe ſupra dixit ſeruilis timor non remanet veniente charitate. nec intrat charitas niſi prius ille timor exeat. nec in illo timore aliquis credit in deum. et ſi credat deo: nec benefacit. etiam ſi bonum eſt quod facit. Nō ē ergo timor ille in charitate etiam inchoata. quia omnis qui charitatem habet: licet non perfectam. et in deum credit. et bona opera facit. quare ſeruilis non eſt timor ille quem in charitate inchoata fore conceſſit. et quem creſcente charitate decreſcere dixit. Sed ille eſt timor inicialis quem non negat eſſe in charitate niſi ꝑfecta ſit.

Q꞉ timor ſeruilis et inicialis dicitur inicium ſapientie ſed differēter. i

Sciendum tamen eſt ꝙ vterq̄ȝ timor ſcȝ ſeruilis ⁊ inicialis. in ſcripture diuerſis locis dicitꝛ inicium ſapientie. ⁊ ita fore comperies ſi diligenter annotaueris loca ſcripture in quibus de timore domini fit mentio. ex alia tamen ratione et cauſa diuerſa dicitur ſeruilis timor inicium ſapientie et ex alia inicialis. Seruilis eñ ideo dicitur inicium ſapientie. q꞉ p̄parat locum ſapientie et ducit ad ſapientiam: ſed tamen non remanet cū ea imo foras exit. Inicialis vero dicitur inicium ſapientie. quia eſt inchoata ſapientia. quem cum quis habere incipit. ſapientiā ⁊ charitatem habere incipit. Inde etiam eſt ꝙ vterq̄ȝ timor dicitꝛ inicialis. quod inuenire poteris ꝑ diuerſa ſcripture loca Vterq̄ȝ etiam timor interdū dicitꝛ ſeruilis. q꞉ ⁊ ipſe inicialis qui ē in charitate inchoata. aliq̄d habet de ſeruili. ſ. angorem pene. ſicut ⁊ aliquid habet de caſto. ſcȝ ꝙ timet offendere ac ſeparari.

De hoc quod Aug⁹ dicit caſtū timorē eſſe eternum. k

Illud quoqȝ diligenter eſt notandum ꝙ in ſuꝑioribus Auguſtinus dicit caſtum timorē eſſe eternum ꝑ quod confirmatur premiſſa ſententia ſcȝ ꝙ ſpirit⁹ timoris erit in futuro ſicut et alia dona ſpirituſſancti. ſed non habebit omnem illum vſum quem modo habet. Faciet eñ tunc nos revereri deum non timere ſeparari vel carere. Fuit ergo et in chriſto timor ille. ſed iuxta vſum illum quem habebit in futuro in ſanctis. Non eñ timuit xp̄s ſeꝑari vel offendere deū ſed eum p̄ omnibus reueritus eſt.

An timore pene qui fuit in chriſto fuerit ſeruilis vel inicialis vel alius. l

Cum autem fuerit in xp̄o timor pene. queritꝛ an iſte timor fuerit mūdanus. vel ſeruilis vel inicialis Ad qđ dicim⁹ nullū eoꝝ fuiſſe ī xp̄o. q꞉ timor mundanus malus eſt vt ſupra dictū eſt, et

in p̄mo gradu cuꝫ modo deſerit. Seruilis vero vel inicialis ĩ ꝑfecta charitate nõ eſt. Nullus ḡ timoꝝ iſtorũ fuit in xp̄o. Quis ḡ fuit timor iſte quo penaꝫ timuit? Poteſt timor ille dici naturalis vel humanus qui oībus hoīb' ineſt: quo horretur mors ac formidat pena. Et dr̄ timor iſte naturalis nõ quia acceſſerit homini ex natura ſcd̄m ꝙ prius fuit inſtituta. quia nõ fuit iſte timor concretus homini nec d̄ bonis naturalibꝰ ſed quia ex corrupta natura ꝑ peccatũ omnibus aduenit. cui correptio inoleuit: tãꝗ̄ eſſet naturalis. et eſt iſte timor effectus peccati vt predictum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. huius tertij libri. In q̄ magiſter poſtꝗ̄ egit de virtutibus Agit de donis. Et tria facit. Nam primo agit de donis in cõmuni. Secundo de timore in ſpeciali. Tertio infert quedam ex determinatis. Primuꝫ vſqꝫ ibi Et qꝛ de timore. Scd̄m vſqꝫ ibi. Illud quoqꝫ diligẽter. Tertium vſqꝫ ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ quaruꝫ p̄ma eſt hec. Septẽ dona ſpiritusſancti. que a virtutibus non differũt nec in patria ceſſabunt fuerunt in xp̄o. Hanc magiſter ponens querit tres queſtiones quarũ prima eſt. An dona ſpiritusſancti ſunt idẽ qđ virtutes. Secunda eſt. an in patria maneant in beatis Tertia eſt. an fuerunt in xp̄o. Ad duas primas queſtiones ſimul reſpõdet autoritate be. Ambro. ꝙ dona ſunt idem ꝙ virtutes. et ꝙ remaneant in patria. qꝛ in angelis et in beatis ſunt abundantius ꝗ̄ in nobis. Ad tertiã reſpondet affirmatiue ꝙ iſta dona fuerunt in xp̄o. quod patet ꝑ illud Eſaie. xj. ⁊ requieſcet ſuper eum ſpiritus domini. ſpũs ſapientie et intellectus. cõſilij et fortitudinis ſpiritus ſciẽtie et pietatis et repleuit eum ſpiritu timoris dñi. In qua q̄deꝫ autoritate pluries repetit ſpiritus qđ nõ ideo fit ꝙ ſpiritusſancti ſunt plures in natura diuina. ſed ad deſignandũ multiplicem forᷓe effectum vnius ſpiritusſancti. Sed qꝛ in reſponſione ad ſcd̄am queſtionẽ ꝙ dona etiã non ceſſant in patria ꝓponit in mediuꝫ quaſdam autoritates que vidẽtur dicere timorẽ in patriam nõ manere. ⁊ ꝑ cõſequens nec alia dona. qꝛ qua ratione non remanebit donũ timoris. pari rõne nec alia dona Pro quarum autoritatũ euidentia mgr̄ dicit. ꝙ dona ſpiritusſancti erunt in futuro. ſ. in patria ſed nõ habebunt ibi illos vſus quos hic habẽt ĩ via qđ declarat ſpecialiter in dono timoris. Naꝫ timor filialis vt dicit magiſter in p̄nti vita tria in nobis facit Facit eñ p̄mo timere ne offendamus deum quẽ diligimus. Secundo facit timere ne ſeparemur ab eo. Tertio facit nos ip̄m revereri. Quantũ igit ad duo prima nõ manebit donũ timoris in patria. et hoc volunt dicere autoritates in oppoſitũ allegate Sed ꝗ̄tũ ad tertiũ manebit ibi. qꝛ ibi ꝑmarie vſus reuerentie que eſt dilectio cũ ſubiectiõe erit qualiter etiaꝫ reuerẽtia in xp̄o erit. Et ſubdit quoſdã dixiſſe ꝙ ĩ chriſto ⁊ in angelis eſſet donũ timoris ſolum ſcd̄m effectũ ſi nõ ſcd̄m habitũ. ſed cõmuniter a modernis hoc non tenet nec magiſter illud approbat. Scd̄a ꝓpoſitio ẽ hec. Timor qui multipliciter non qualitercũqꝫ ſumptus a charitatis conſortio excludit. Hanc mgr̄ exequẽs dicit quattuor eſſe timores. quoꝝ p̄mꝰ ẽ timor mũdanus ſiue humanꝰ quo timemus ꝑicula carnis ⁊ bonoꝝ mundanoꝝ amiſſionẽ. Et qꝛ h̄ timor malꝰ eſt ⁊ cum mundo a mũdi ꝯtemptoribꝰ relinquendus nõ ꝓhibet tãꝗ̄ nõ habẽdus Scd̄s ẽ timor ſuilis ſcꝫ quo q̄s timet penas ⁊ ex hoc a pctõ ſe cohibens bonum opatur. Et lꝫ iſte timor eſt bonꝰ. nõ tñ eſt ſufficiens ad vitã eternã obtinẽdã. Tertius eſt timor inicialis ſcꝫ quo quis iam amare incipit eternũ bonuꝫ. i. ꝙ amiſſioneꝫ eiꝰ timens incipit bñ agere. ⁊ iſto timore adueniente. ſil' aduenit charitas ⁊ timor ſuilis incipit ꝑ charitatẽ excludi. Quartus eſt timor caſtus ⁊ filialis ſeu amicalis. qui ꝓuenit ex amore. ſ. quo timemus ne deum offendamꝰ. ⁊ ab eo ſeparemur Hic vo timor ſuccedit iniciali ⁊ ꝑmanet ineternum ſeruilis aũt nõ ꝑmanebit ſꝫ deficiet. Sed ſubdit ꝙ vt patet ex dictis in p̄ma ꝑte iſtius diſtinctionis. Beda nõ diſtinxit niſi duplicem timorẽ. ſ. ſeruilem ⁊ amicaleꝫ qꝛ ſub ſeruili inicialẽ ĩtellexit. Beatꝰ Aug. etiaꝫ niſi duos timores diſtinxit apte. ſ. caſtũ q̄ ẽ ĩ charitate ꝑfecta. ⁊ ſuilẽ q̄ nõ eſt in charitate. qꝛ lꝫ ꝑ ip̄m bonuꝫ fiat nõ tñ bñ. qꝛ nemo inuitꝰ bñ facit. etiã ſi bonũ ſit de ſuo genere qđ facit Iſtis p̄miſſis mgr̄ ponit autoritates timoris ſuilis di. ꝙ lꝫ timor ſuilis in charitate nõ ſit. tñ p̄parat locũ charitati. qꝛ niſi timor prius occuparet mentẽ non eſſet vñ intraret charitas. q̄ tamẽ adueniẽte timor expellit ⁊ foras mittit. qđ exemplificat de ſeta ⁊ filo ſibi annexo. filum eñ nõ intrat niſi ſeta exeat. ſic ẽ de timore ſuili ⁊ charitate. poſtea remouet quoddam dubiũ Nã in canonica Johis dr̄: ꝙ timor non eſt in charitate. ſed ꝑfecta charitas foras mittit timorẽ. Dubitat ergo quõ verũ ſit qđ in pſal. dicit. timor dñi caſtus manet in ſeculum ſeculi. Naꝫ cũ in eterna btitudine. de qua pſal. loquit ſit ꝑfectiſſima charitas videt dictuꝫ pſalmiſte dicto ap̄li ꝯtrariũ. Ad qđ rñdens dicit ꝙ ex quo Johes in ſua canonica. ⁊ dauid in pſal. vno ſpũ repleti locuti ſunt diſcordare non p̄nt ſi vtriuſqꝫ dictũ recte intelligat. Naꝫ duplex eſt timor. ſ. caſtus et ſeruilis. ſuilis non ſtat vt dictum eſt cũ charitate. ⁊ de illo loquit ap̄lus Caſtus autẽ manet in patria. ⁊ de illo loq̄t ꝓpheta. Iſtud patet ex his que dicta ſunt. Naꝫ dicũ eſt ꝙ timor ſuilis eſt quo quis ꝓpter penã timet deũ. ſꝫ ex quo ille q̄ ꝓpter penã timet deũ. nõ amat ip̄m. idõ timor ille nõ ſtat cũ charitate. timor aũt caſtus ẽ quo q̄s timet deũ ne ip̄m offendat. Sed ex quo ſic timere ſit amare. ideo timor ille manet cũ charitate ſꝑ. Qđ poſtea exemplificat mgr̄ de duabus mulieribꝰ maritatis quarũ vna timet cõmittere adulteriũ ne a viro deꝑhendat. Alia vo ne a viro deſerat. Et applicat ſimile ad ꝓpoſitũ vt patet in littera. Poſtea autẽ cõparat magiſter timorem inicialem ad caſtũ ⁊ ad ſeruilem dicẽs. ꝙ inicialis eſt medius inter eos habẽs aliquid de vtroqꝫ. qꝛ ꝑtim facit ſuire deo timore pene et ꝑtim amore iuſticie. qui etiam põt eſſe in charitate inchoata. lꝫ non poſſit eſſe in charitate ꝑfecta ⁊ ſubdit ꝗ̄uis inicialis timor poſſit ſtare cuꝫ charitate impfecta et ſeruilis nõ. tñ vterqꝫ ipſoꝝ in ſcriptura dicit iniciũ ſapientie. Nam ſeruilis timor ſapientie ⁊ charitati locum p̄parat. Sed ipſa adueniente foras mittitur. Nam inicium ſapientie dicitur tanꝗ̄ diſponens ad ip̄am. Timor aũt inicialis dr̄ p̄ncipiuꝫ ſapiẽtie. qꝛ cuꝫ inchoata ſap̄ia ſil' incipit timor ⁊ quodãmodo inchoata charitas ſine ſap̄ia. Iſta om̄ia roborat mgr̄ autoritatibꝰ ſanctoꝝ. Tertia ꝓpoſitio eſt. Donum timoris extitit in xp̄o ſcd̄m vſum patrie cũ timore quodam alio. Hanc magiſter inſinuans infert ex determinatis et concludit p̄mo. ꝙ donũ timoris manebit ĩ patria ſicut alia dona. ſed nõ habebit ibi omnem vſum quẽ hic habet. vt patuit in prima ꝓpoſitione huꝰ diſtinctionis. Scd̄o etiaꝫ ex his cõcludit. ꝙ timor ille fuit in xp̄o ſcd̄m illuꝫ vſum quẽ hꝫ in ſanctis ſcd̄m actũ. ſ. reuerentie. vt etiã ibidẽ dicebat. Vñ que

Sapientia Scientia quo differunt divinis humanis attributa sit rebus

Quomodo differunt sapientia scientia intellectus

rixetiã incidẽtaliter. cũ timor pene fuit in xp̃o. vtruz fuit timor mundanus vel ſeruilis vel inicialis. Et reſpondet ꝙ nullus eorũ fuit. Nã timor mũdanus cuz mũdo deſerit̃. ſeruilis xͦo nec eſt in charitate inchoata nec ꝑfecta. Inicialis xͦo non põt eſſe in charitate ꝑfecta Cũ igit̃ xp̃s iã mũdũ deſeruit. ⁊ charitatẽ nõ inchoatã ſed ꝑfectã habuit. ſeq̃t̃ ꝙ timor pene quem xp̃s habuit nullus illoruz timor fuit ſed fuit quidam naturalis ꝓueniens ex natura ꝑ pctm̃ corrupta. nõ tanꝙ aliqͦd bonũ naturale. ſed tanꝙ effectus quidaz ⁊ ſequela peccati. Et tm̃ in ſpeciali.

Quomodo differant ſapientia et ſcientia. a

D. XXXV

POſt premiſſa diligenter conſiderãdũ eſt. in quo differat ſapientia a ſcientia. De h̃ Aug⁹ ita ait. Philoſophi diſputantes de ſapientia diffinierunt eam dicentes. Sapientia eſt rerũ humanaruz diuinarũq; ſcientia. Ego quoq; vtrarũq; rerũ cognitiõez. i. diuinarũ ⁊ humanaꝝ ⁊ ſapientiã ⁊ ſcientiã dici poſſe nõ nego. Verũ iuxta diſtinctionem ap̃li qua dixit. alij datur ſermo ſapientie. alij ſermo ſcientie. illa diffinitio diuidenda eſt. vt rerũ diuinarũ cognitio ſapientia ꝓprie nuncupetur. Humanaꝝ xͦo rerum cognitio ꝓprie ſcientie nomen obtineat. Neq; xͦo q̃cquid ſciri ab homie poteſt in rebus humanis. vbi plurimũ ſupuacue vanitatis ⁊ noxie curioſitatis eſt. huic ſciẽtie tribuo. ſed illud tantũ quo fides ſaluberrima que ad verã beatitudinem ducit gignitur. mittit̃ defenditur. roboratur. qua ſciẽtia non pollent fideles plurimi. q̃uis polleant ipſa fide plurimum. Aliud eſt enim ſcire tantũmodo quid homo credere debeat propter adipiſcendam vitam beatam. aliud eſt ſcire quomodo hoc ipm̃ ex piis opitulet̃ vel contra impios defendat̃. que ꝓprio vocabulo appellat̃ ſcientia. De his quoq; duabus virtutibus idem Aug⁹ differentiaz inter eas aſſignans ſup pſal. ait. Diſtat ſapientia a ſcientia. teſtante ſctõ Job q̃ quodãmodo ſingula diffiniẽs ait. Sapientia eſt pietas. ſcientia xͦo abſtinere a malis. Pietatẽ xͦo hoc loco poſuit dei cultũ. que grece dicitur theoſebia. que eſt in cognitiõe ⁊ dilectione eius quod ſemp eſt ⁊ incõmutabiliter manet quod deus eſt. Abſtinere vero a malis eſt in medio praue nationis prudenter conuerſari. Idem quoq; inter hec duo aperte diſtinguens ait. Diſtat ab eternorũ cõtemplatione actio qua bñ vtimur temporalibus rebus. ⁊ illa ſapiẽtie hoc ſcientie deputat̃ q̃uis ⁊ illa que ſapia eſt poſſit nũcupari ſcientia. vt ap̃ls aſſerit vbi dicit. Nunc ſcio ex pte. quã ſciam ꝑfecto cõtemplationis dei vult intelligi. In hoc ergo differẽtia eſt. q2 ad contemplationez ſapientia. ad actionem vero ſcientia ꝑtinet. Ecce aperte demõſtratum eſt in quo differant ſpiritus ſapientie et ſpiritus ſciẽtie ſcʒ vt ſapiẽtia diuinis: ſcientia humanis attributa ſit rebus. et vt docet Auguſ. vtrunq; agnoſcimus in chriſto. ſ. ⁊ rem diuinam et rem humanaz. et ideo de ipſo habemus ſapientiam et ſcientiam. Cuz enim legit̃: verbum caro factum eſt. in verbo intelligitur verus dei filius. i carne agnoſcitur verus hominis filius. Item cum dicit̃. vidimus plenum gratie et veritatis. gratiã referam⁹ ad ſcientiam. et veritatem ad ſapientiã. q2 in chriſto ſapientia ⁊ ſcientia fuit plenarie ⁊ nos ſcientiam et ſapiẽtiam de eo habem⁹ qui eſt deus ⁊ homo.

Aug. in. xiiij li. de trinita.

Diffinitio ſapiẽtie ſm̃ philoſophos.

Diſtinctio ſapientie ⁊ ſcie ſm̃ theologoſ

Augu. in. xij li. de trini.

In quo differat ſapientia ab intellectu. b

DIſtẽſa differentia inter ſcientiam ⁊ ſapiaʒ. quid diſtat int̃ ſapientiam et intellectuʒ videamus: In hoc differunt illa duo. quia ſapientia ꝓprie eſt de ceteris que veritati eterne contemplande intendit. Intelligentia xͦo nõ modo de eternis eſt. ſed etiam ꝺ rebus inuiſibilibus ⁊ ſpiritualibus temporaliter exortis. Per eam eñ et natura ſumma que fecit omnes naturas. id eſt. diuina conſideratur. ⁊ que poſt ipaʒ ſunt ſpirituales et inuiſibiles nature. vt angeli ⁊ omnes anime bone affectiones conſpiciuntur. In hoc ergo differentia eſt. quia ſapientia creator tantũ conſpicitur. intellectu xͦo et creator et creatura q̃dam. Item intellectu intelligibilia capim⁹ tantũ. Sapientia xͦo non modo capim⁹ ſuperiora ſed etiam incognitis delectamur.

Sic ergo diſtingui poteſt inter illa tria ſcʒ intellectuʒ ſcientiam ⁊ ſapientiam. Scientia valet ad rerũ temporaliũ rectam amminiſtrationem ⁊ ad bonã inter malos cõuerſationẽ. Intelligentia xͦo ad creatoris ⁊ creaturarũ inuiſibiliũ ſpeculationẽ. Sapientia xͦo ad ſolius eterne beatitudis cõtemplationem ⁊ delectionem. Quõ differũt ſcia. itelligen tia. ⁊ ſapia.

Qd̃ intellectus et ſcientia de quibus hic agit̃ non ſunt illa que naturaliter habet homo. c

Et notãduʒ q̃ȯ ĩtellectus et ſcientia que dicuntur dona ſpiritusſancti. alia ſunt ab intellectu et ſcientia que naturaliter ſunt ĩ anima hominis. hec eñ virtutes ſunt que ꝑ gratiam infunduntur animis fidelium. vt ꝑ eas recte viuãt. Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tamen. Per has autem virtutes que dicuntur dona ſpiritusſancti illa naturalia reformantur atq̧ adiuuantur. vt verbi gratia. Intellectus naturalis peccato obtenebratꝰ: ꝑ virtutẽ quandam et gratiã que dicit̃ ſpiritus intelligentie reformat̃ atq̧ adiuuat̃ ad intelligendũ Ita ⁊ per illam virtutem quem dicitur ſpiritus ſapientie iuuat̃ atq̧ erigitur mentis ratio ad contemplationem ⁊ delectationẽ eterne veritatis.

Q̃ȯ ſapiẽtia iſta dei eſt nec eſt illa que deus eſt. d

Illud etiã ſciendũ eſt q̃ ſapientia de qua nunc diſſerimꝰ: non eſt illa ſapientia dei. vt ait Auguſtinꝰ que deus eſt ſed hominis ſapientia. verũtamẽ que ſ̃m deum eſt. ac verus ⁊ precipue cultus eius eſt. Si ergo colat mens hominis deum cuius ab eo capax facta eſt et cuius eſſe particeps poteſt. ſapiens ipã fit. ⁊ non ſua luce ſed ſumme illius lucis participatione ſapiens fit. Iſta ergo hominis ſapientia etiam dei eſt. verum nõ ita dei eſt. vt ea ſapiens ſit deꝰ. Non eñ participatione ſui ſapiens eſt deus. ſicut mens participatiõe dei. Sic etiam dicit̃ iuſticia dei nõ ſoluz illa qua ipẽ iuſtus eſt. ſed etiam illa quã dat homini cum iuſtificat impium.

Iſta eſt diſtinctio. xxxv. huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de donis abſolute. Agit de ipis reſpectiue ſeu cõparatiue. Naz aſſerit ꝑmo dĩam inter ſapiam ⁊ ſciam. Scḋo inter ſapiam ⁊ intellectũ. Tertio inter ſciam ⁊ intellectuz Primũ vſq̧ ibi. Oſtenſa dĩa. Scḋm vſq̧ ibi. Et notandũ. Tertiũ vſq̧ ad finẽ diſ. In ſpali ſnĩa magiſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitionibꝰ quarũ prima eſt hec. Conſtat inter ſapiam et ſciam ꝓut ſunt dona ſpiritusſancti fore dĩam. Hanc magiſter inſinuans ponit. triplicem dĩam inter ſapiam ⁊ ſciam ꝓut ſũt dona ſpiritusſancti. Prima ẽ q̃ q̃uis tam ſapia q̃ ſcia poſſit dici rerũ humanaꝝ diuinarũq̧ cognitio tñ ꝓp̃e accipiendo ſapia eſt cognitio rerũ diuinaꝝ. ſcia ṽo rerũ humanarũ. Scḋa eſt. q̃ ſapia eſt pietas q̃ grece theoſebia appellat̃. i. dei cultus q̃ videlicet cultus in dilectione dei ⁊ cognitione ꝯſiſtit. Scientia ṽo eſt abſtinere a malis. ⁊ in medio nationis praue prudẽter cõuerſari. Tertia eſt q̃ ſapia ꝑtinet ad cõtemplationẽ ſupnoꝝ ſeu eternoꝝ. ſcientia ṽo ad actionez qua bñ vtimur tp̃alibus rebus. Iſta magiſter reprobat autoritate bea. Aug. Et ſubdit q̃ ex quo in xp̃o fuit et res diuina et res humana. de ip̃o habemus ſapiẽtiam que rebus diuinis. ⁊ ſcientiã. que rebus humanis attribuit̃. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Ex declaratione preſentis textus patet dĩa inter donuz ſapientie et intellectus. Hanc ponens ꝓponit duplicem dĩaz inter ſapiam ⁊ intellectuz quarũ prima eſt hec. q̃ ſapientia eſt de rebus eternis vt de deo. intellectꝰ ṽo d̃ rebus aliquibus ex tp̃e ortis. vt de creaturis. Secunda dĩa eſt hec. q̃ ꝑ intellectũ cogneſcimus intelligibilia ſine delectatione. ſed ꝑ ſapiam etiã de rebꝰ cognitis delectamur. et ſic ex omnibꝰ p̃dictis recolligit iſtaꝝ trium ſcʒ ſapie ſcie ⁊ intellectus dĩaz ſtare in hoc q̃ ſcientia valet ad rerũ temporaliũ debitam amminiſtrationẽ ⁊ bonaz inter malos cõuerſationẽ. Intellectus ṽo ad creatoris vicz et creaturarũ inuiſibilẽ ſpeculationẽ. Sapientia autẽ ad ſolius eterne veritatis cõtemplationẽ ⁊ dilectionẽ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Intellectꝰ ⁊ ſcientia. ꝓut ſunt ſpiritusſancti dona differũt ab intellectu ⁊ ſcia ꝓut inſunt a natura. Hanc mgr̃ ponens dicit. q̃ ꝓut ſunt dona ſpiritusſancti infundunt̃ ꝑ gr̃am vt hõ ꝑ eaz recte ꝓut vero ſunt dona naturalia inſunt homĩ ex beneficio creationis. Et ſubdit q̃ ꝑ dona ſpiritusſancti reformẽt̃ in hoĩe illa que naturaliter inſunt. qꝛ intellectus hoĩs ꝑ pctm̃ obtenebratus ꝑ ſpiritũ intelligẽtie. i. donuz intellectus adiuuat̃ ⁊ a pctõ eripit̃. Per donũ ṽo ſapie ad cõtẽplationẽ ⁊ delectationẽ et̃ne veritatis erigit̃. Addit etiam q̃ ſapia que eſt donuz dei de qua hic fit ſermo. nõ eſt illa ſapientia que deꝰ eſt. ſed eſt hominis ſapiẽtia qua homo ſapit que tñ poteſt dici dei ſapientia. non q̃ deus ea ſapiens ſit. ſed quia a domino deo datur. ſicut dicit̃ iuſticia dei quam deus homini dat. cũ impium iuſtificat. Et tñ in ſpeciali.

De connexione virtutum que non ſperantur. a

Solet etiaz q̃ri vtꝝ virtutes ita ſint ſibi cõiuncte vt ſepatim nõ poſſunt poſſideri ab aliquo. ſʒ q̃ vnaz habet oĩes habeat: De hoc etiaz Hiero. ait. Omnes virtutes ſibi herent vt q̃ vna caruerit oibꝰ careat. Qui ergo vnaz habet omnes habet. Q̃ȯ q̃dem ꝓbabile eſt. Cuz eñ charitas mater ſit omniũ virtutum. in quocunq̧ mater ipã eſt. ſ. charitas. et cum ea filij eius. i. ṽtutes recte fore eſſe credũt̃ Vñ Augꝰ. Ubi charitas eſt: quid ẽ quod poſſit deeſſe. Ubi aũt non ẽ: quid eſt quod poſſit ꝓdeſſe. Cur ergo non dicunꝰ q̃ hanc virtutẽ habet omnes hʒ. cum plenitudo legis ſit charitas. que q̃tomagis eſt in hoĩe tanto magis ẽ ṽtute p̃ditus. Quãto vero minus tanto minꝰ ineſt ṽtus. ⁊ quãto minus ineſt virtꝰ tanto magis ineſt viciũ.

DI.XXX VI

Hierony. ſup Eſaiam.

Augu. ſuper Johanne.

Si cuncte virtutes pares ſint in quocunqꝫ ſunt. b

Utruz ꝟo pariter

quis omnes poſſideat virtutes. an alie ma
gis alie minus ĩ aliquo ferueãt queſtio ẽ?
Quibuſdam eñ videtur ꝙ alie magis alie
minus habeantur ab aliquo ſicut in Job
patientia emicuit. in Dauid humilitas. in
Moyſe manſuetudo. qui etiaꝫ concedunt
magis aliquem mereri ꝑ aliquam vnã vir
tutem ꝙ̃ ꝑ aliam. ſicut eã plenius habet ꝙ̃
aliã. Nõ tñ magis ꝑ aliquã mereri dicunt
ꝙ̃ ꝑ charitatẽ. nec aliquã plenius a quoqꝫ
hñi ꝙ̃ charitatẽ. Alias ergo magꝭ et alias
minus in aliquo eſſe dicunt. ſed nullaꝫ ple-
nius charitate que ceteras gignit. Haſqꝫ
dicunt eſſe multas facies q̃s memorat apo
ſtolus dicens. Ex pſonis multarũ facierũ
ꝛc. Alij verius dicũt omnes virtutes ei ſi-
miles et pares eſſe in quocũqꝫ ſunt. vt qui
in vna alteri par extiterit. in oĩbus eideꝫ
Augu. in. vj. li. de trini. equalis ſit. Unde Aug. Uirtutes q̃ ſunt ĩ
animo hũano. q̃uis alio et alio modo ſin-
gule intelligãtur. nullo modo tamen ſepa-
rantur ab inuicẽ. vt quicũqꝫ fuerint equa-
les. verbi gr̃a. in fortitudine. equales ſint
et prudentia et iuſticia et tꝑantia. Si enim
dixeris equales eſſe iſtos in fortitudine. ſꝫ
illuꝫ preſtare prudentia. ſequitur vt huius
fortitudo min⁹ prudens ſit Ac per hoc nec
fortitudine equales ſunt. qꝛ eſt illius forti-
tudo prudentior. Atqꝫ ita de ceteris virtu
tibus inuenies. ſi omnes eadẽ conſiderati
one percurras Ex his clareſcit omnes vir
tutes nõ modo eſſe connexas ſed etiam pa
res in animo hominis. Cum ergo dicit̃ ali
quis aliqua p̃eminere virtute vt abraam
fide Job patientia. ſm̃ vſus exteriores ac
cipiendũ eſt. vel in comparatione aliorum
hominũ. qꝛ vel humilitatis habitũ maxie
p̃fert. vel opus fidei. vel alicuius ceterarũ
virtutũ precipue exequitur. Unde ꝛ ea p̃
alijs pollere vel inter alios homines ſingu
lariter excellere dicit̃. Scd̃m hunc moduꝫ
ſcꝫ ſm̃ rationem actuum exteriorꝝ vt alibi
Aug⁹ dicit in aliquo aliam magis eſſe vir
tutem aliam minus. ꝛ vnã eſſe nõ alteram.
Augu. ĩ epl̃a ad Hiero. Ait eñ ſic. Clariſſima diſputatione tua ſa-
tis apparuit nõ placuiſſe autoritatibus no-
ſtris. imo veritati ipſi omnia paria eſſe pec
cata. etiam ſi hoc de virtutibus verum ſit
quia et ſi verꝝ eſt cũ qui habet vnã omnes
virtutes habere. et cũ qui vnaꝫ non habet
nullaꝫ habere. nec ſi peccata ſunt paria. qꝛ
vbi virtus nulla eſt. nihil rectuꝫ eſt. nec ta
men ideo nõ eſt prauo prauius diſtortoqꝫ
diſtortius. Si aũt quod puto eſſe veri⁹ ſa-
criſqꝫ litteris cõgruentius. ita ſunt anime ĩ
tentiones vt corporis membra. nõ ꝙ vide
antur locis ſed ꝙ ſentiant̃ affectibus. et ali
us illuminatur amplius. alius minus. ali⁹
omnino caret lumine. profecto vt quiſqꝫ il
luſtratione pie charitatis affect⁹ eſt. in alio
actu magis. in alio minus. in aliquo nihil
ſic dici põt habere aliã. ꝛ aliaꝫ non habere
ꝛ aliã magis aliã minus. Nam ꝛ maior eſt
in iſto charitas ꝙ̃ in illo. et ideo recte poſ-
ſumus dicere ꝛ aliqua in iſto: nulla in illo:
q̃tũ ꝑtinet ad charitatem que pietas eſt. ꝛ
in vno homie quideꝫ ꝙ maiorẽ habeat pu
dicitiã ꝙ̃ patientiã. et maiorẽ hodie ꝙ̃ he-
ri ſi ꝓficit. ꝛ adhuc nõ habeat continentiã
ꝛ habeat nõ ꝑuã miſericordiã. Et vt gene-
ralit̃ breuiterqꝫ cõplectat̃ quã ꝺ ꝟtute ha-
beo notionẽ. virtus eſt charitas qua id qꝺ
diligenduꝫ eſt diligitur. Hec ꝛ in alijs ma
ior et in alijs minor. ꝛ in alijs nulla ẽ. Ple-
niſſima vero que iam non poſſit augeri ꝙ̃
diu hic homo viuit in nemine eſt. Hic inſi
nuari videtur. ꝙ aliquis ea ratione poſſit
dici habere vnam virtutem magis ꝙ̃ aliã
quia ꝑ charitatẽ magis afficit̃ in actu vni
us virtutis ꝙ̃ alterius. ꝛ ꝓpter differenti-
am actuũ ipſas virtutes magis vel minus
habere dicit̃. põt ꝛ aliquã nõ habere. cum
tamen ſimul omnes ꝛ pariter habeat q̃tuꝫ
ad mentis habitũ vel eſſentiaꝫ cuiuſqꝫ. In
actu vero aliã magis aliam minus hꝫ. ali-
am etiã non habet. vt vir iuſtus vtens cõ-
iugio non habet continentiã in actu quaꝫ
tamẽ habet in habitu. Cur ergo non dicẽ-
tur paria peccata? Forte quia magis facit
ꝯtra charitatẽ q̃ grauius peccat. minus: q̃
leuius. Nemo enim peccat niſi aduerſus il
lam faciendo que eſt plenitudo legis. Jdo
recte dicitur. Qui offenderit in vno factus
eſt omniũ reus. i. contra charitatẽ facit in
qua pendent omnia.

Repetit ꝺ charitate vt addat quo modo tota lex in ea pẽdet. c

Cum duo ſint p̃ce-

pta charitatis in q̃bus vt p̃taxatũ eſt tota
lex pendet et ꝓphete. Aduertenduꝫ ẽ quo
modo hoc ſit cũ in lege ꝛ ꝓphetis mlt̃a fu-
erunt cerimonialia mãdata q̃ ſi ad charita
tis ſanctificationẽ pertinuiſſent. viderent̃

non debere ceſſare. Quia vero non iuſtificationis gratia quaȝ facit charitas inſtituta ſunt ſed in figura futuri. et in onus poſita. ideo clareſcente veritate ceſſauerunt velut vmbra. Ueruntamen et ipſa cerimonialia ſm ſpiritualem intellectum quem continent. ⁊ omnia moralia ad charitatem referuntur. Pertinēt enim omnia ad decem mandata in tabulis ſcripta vbi omniuȝ ſūma ꝯſtringitur. ex quibus certa emanant ſicut in ſermone domini octo virtutes premittuntur ad quas cetera referuntur Et ſicut ad decem mandata decalogi cetera referunt̄. ita et ipſa decē ad duo mādata charitatis. Oia ḡ ad duo mandata charitatis ꝑtinent: qꝛ charitateȝ implent̄. ⁊ ad charitatē tanꝗ̄ ad finē referri debēt. Uñ Aug⁹.

Augu. in li. de doc. xpi.

Totam magnitudinem ⁊ amplitudinē diuinorum eloquiorum poſſidet charitas q̄ deū ꝓximū ꝗ diligimus que radix eſt omnium bonorum. Unde veritas ait. In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet et prophete. Si ergo non vocat omnes paginas ſanctas perſcrutari oſ̄a inuoluta ſermonum inuoluere. tene charitateȝ vbi pēdent omnia. qꝛ ꝑfectio eſt ⁊ finis omnium.

Auguſti. in ench.

Tunc eñ ⁊ precepta et conſilia recte fiunt cum referunt̄ ad diligendū deum ⁊ proximum ꝑpter deum. Quod vero timore pene vel aliqua intentione carnali fit vt nō referatur ad charitatem. nondum fit ſicut fieri oportet ꝗuis fieri videat̄. Inimicus eñ iuſticie eſt qui pene timore nō peccat Amicus ꝟo iuſticie qui eius amore nō peccat. Omniū ergo hec ſūma eſt vt intelligatur legis ⁊ omniū diuinaꝝ ſcripturarū plenitudo eſſe dilectio dei ⁊ ꝓximi.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvj. huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝗ̄ egit de virtutum ⁊ bonorum ad inuicem cōparatione Agit de ꝟtutū ꝯnexione. Et tria facit. Nā ꝓpter cōnexionē querit ꝑmo. an ab habente vnaȝ virtutē oēs habeant̄. Secundo an ab habente vnaȝ virtutē omnes equaliter habeant̄. Tertio inq̄rit de cōnexione ꝑceptorū. q̄b⁹ act⁹ ꝟtutū repant̄. Primū ꝟo vſꝗ ibi. Utruȝ ꝟo pariter. Scōm vſꝗ ibi. Cū aūt duo ſunt Tertium vſꝗ ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in trib⁹ propoſitionibus quarū prima eſt hec. Uirtutes ita ſunt cōnexe ꝙ vna ſine oībus haberi non pōt Hanc mgr̄ inſinuā s querit vtrum virtutes ſint cōnexe. ꝙ q̄ vnā habet oēs habeat. Et rūdet ꝙ ſic. quod ꝓbat autoritate be. Hiero. qui dicit ipas ſic ſibi coherere vt q̄ vnā habet omnes habeat. ⁊ q̄ vna caret oībus caret qđ etiā ꝓbabile eſt. Naȝ ex quo charitas eſt oīm virtutum ⁊ legis plenitudo. igitur in quocunꝗ eſt charitas in eo ſunt oēs virtutes. Scđa ꝓpoſitio Quāuis virtutes inter ſe fore equales debeat teneri pūt tñ inequalit̄ a nobis haberi. Hāc mgr̄ ponēs querit vtrū habens oēs virtutes habeat eas equalit̄ vel inequaliter. Ad quaȝ queſtionē rūdendo ꝑmo recitat circa hoc opinionē cui non videt̄ aſſentire. Et eſt opinio quorūdā dicentiū ꝙ alique virtutes habent̄ magis alique minus ab hoībus ipas habentib⁹ ſicut in Job viguit patientia. in Dauid humilitas. in Moyſe māſuetudo. in Abraam fides. Et etiā iſti dicūt ꝙ aliqui poſſunt plus mereri ꝑ vnā virtutem ꝗ̄ ꝑ aliaȝ ⁊ habent vnā plenius ꝗ̄ aliā. ſȝ tamen ꝑ nullam poſſint plus mereri ꝗ̄ ꝑ charitatē que charitas ꝓducit Poſtea ꝟo ponit ſolutioneȝ q̄ſtionis veriorē ſm opinionē aliorū cui dicunt ꝙ eo mō quo virtutes ſunt ſimul in aliquo eodem modo ſunt etiaȝ equales. ita ꝙ q̄ eſt par vel equalis alteri ī vna virtute. etiā eſt eidē equalis in omnibus. qđ poſtea autoritate be. Aug. Reſpondet ad illud qđ prima queſtio inducebat ſcȝ ꝙ aliq̄s dr̄ excellere aliū in aliqua virtute: vt in fide Abraā. in patientia Job ꝑcellebāt. Illud dicit mgr̄ fore intelligendū ꝗtū ad vſum act⁹ interioris. ſ. ſm qđ vnus magis exequitur actum vnius virtutis ꝗ̄ actū alicuius alterius virtutis. Uel intelligendum eē dicit ꝙ illi hmōi virtutibus magis pollebant in comparatione ad alios hoīes et nō in cōparatiōe ad alias ꝟtutes. Et hoc iterum confirmat autoritate. Ex qua cōcludit ꝙ virtutes ꝗtū ad ſubſtātiā ſeu eſſentiam habitus ſūt equales ſi equaliter habent̄. ſȝ ꝗtū ad actū vna habet̄ magis ꝗ̄ alia. Ex iſta tñ non ſeq̄t̄ vt dicit magiſter ꝙ etiam peccata ſint equalia. qꝛ nō equaliter ſunt contra charitatē. ſed vnum magis aliud minus. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Omnia ꝑcepta decalogi ad duo ꝑcepta charitatis referātur ⁊ ꝑ veram dilectionē dei ⁊ ꝓximi adimplent̄. Hanc ponēs querit quomodo illud poſſit eſſe verū qđ in duobus ꝑceptis charitatis de dilectiōe dei et ꝓximi lex pendet ⁊ ꝓphete. cū in lege et ꝓphetis multa cōtinent̄ cerimonialia mandata que iam ceſſauerūt. vt circūciſio et cerimonie ſacrificioruȝ que nec ceſſaſſe debuiſſent ſicut nec charitas ceſſat Ad quod reſpōdet ꝙ ex quo cerimonialia impoſita fuerunt in figura futurorum. ideo adueniente veritate ceſſare debuerunt. Nihilomin⁹ tñ ad charitatē referunt̄ ſm ſpiritualeȝ intellectū quē cōtinent. quod patet ex hoc ꝙ omnia que ſunt in lege ſiue moralia ſiue cerimonilia. ad decē ꝑcepta decalogi reducūt̄. Ex quib⁹ cetera manāt Et eodē mō ipa decē ad duo charitatis mādata tanꝗ̄ ad ſuū finē referunt̄. Qđ autoritate bea. Auguſ. pulchre declarās cōfirmat. Et tm̄ in ſpeciali.

De decem preceptis quomodo cōtineant̄ in duobus mandatis charitatis. a

DI. XXXVII

Ediaȝ diſtributio decalogi q̄ ī duob⁹ mādatis cōplet̄ cōſideranda eſt. Habet eñ decalogus decē ꝑcepta q̄ ſunt decacordū pſalterium. que ſic ſunt diſtributa. vt tria que ſunt ī prima tabula ꝑtineāt ad deū. ſ. ad cognitioneȝ ⁊ dilectioneȝ trinitatis. Septem que ſunt in ſecūda tabula ad dilectionē ꝓximi.

Augu. de. x. cordis.

De primo precepto. b

Primum in prima tabula eſt. Nō habebis deos alienos. non

faciꝰ tibi ſculptile neq; omnem ſimilitudi nem ꝛc. Hec Origenes dicit eſſe duo man data. ſed Auguſti. vnum. hoc enim ipſum ꝗ dixerat nō habebis deos alienos perfe ctius explicat cū ꝓhibet coli figmēta. ſ. ido lum vel ſimilitudinez alicuiꝰ rei. Que duo Origenes ita dicit diſtare vt idoluz ſit qđ nihil habet ſiīe ſui. ſimilitudo vero qđ habet ſpeciem alicuius rei. vt verbi grā. Si qs in auro vel in ligno vel alia re faciat ſpeci em ſerpentis vel auis vł alicuis rei. Et ſta tuat ad adorandum. non idolum ſed ſimili tudinē fecit. Qui vero facit ſpeciem quaz nō vidit oculus ſed animus ſibi finxit. vt ſi quis humanis membris caput canis vł arietis formet vel in vno habitu hominis duas facies. non ſimilitudinē ſed idolū fa cit. qꝛ facit qđ nō habet aliquid ſimile ſui. Ideo dicit apłs. qꝛ idolū nihil eſt in mun do. Nō eñ aliqua ex rebꝰ conſtantibꝰ aſſu mitur ſpecies ſed qđ mens ocioſa et curio ſa reperit. Similitudo vero eſt cum aliqđ ex his que ſūt in celo vel in terra vel in aquis formaẛ. Augꝰ vero ita exponit illud. Ido lum nihil ē ī mūdo. i. iter creaturas mundi nō eſt forma idoli. materiam eñ formauit deꝰ. ſed ſtulticia hoīm formaz dedit. Que cunq; facta ſunt naturaliter facta ſunt per verbū. ſed forma hominis in idolo non eſt facta ꝑ verbū. ſicut peccatum nō eſt factuz ꝑ verbū ſed eſt nihil. ꝛ nihil fiunt homies cuz peccant. Sed queriẛ quomodo hic di catur forma idoli non eſſe facta ꝑ verbum cum alibi legaẛ. Omnis forma. omnis cō pago. omnis concordia ꝑtium facta eſt ꝑ verbum. Hoc aūt a diuerſis varie ſoluitur Quidam enim dicunt omnem formam: et quicquid eſt a deo eſſe inquātum eſt. ꝛ for mam idoli inquantū eſt vel inquantū for ma ē a deo eſſe. ſed non inq̄tum idoli eſt. i. poſita ad adorandū. In hoc eñ nō eſt cre atura ſed ꝑuerſio creature. Sicut illud qđ peccatum eſt inq̄tum peccatū eſt nihil eſt. et homines cum peccant nihil fiunt. qꝛ ab illo qui vere eſt ſeperanẛ. Unde Hierony. Quod ex deo nō eſt. qui ſolus vere eſt. nō eſſe diciẛ. Ideoq; pctm̄ qđ nos a vero eſſe abducit. nihil eſſe vel nō eſſe diciẛ. Alij vero dicūt omnē formaz que. ſ. naturaliter eſt. ꝛ omne quod naturaliter ē eſſe a deo. ſed for ma idoli non eſt naturaliter. quia nature iuſticie non ſeruit. Id enim naturaliter eē dicitur quod ſimplici nature iuſticie que deus eſt militat. non reſultat. et naturam creatam non viciat. Secundum prece ptum eſt. Non aſſumes nomen dei tui in uanum. Quod eſt dicere ſm litteraz. Non iurabis ꝓ nihilo nomē dei. Allegorice vero precipitur vt nō putes creaturaz eſſe xp̄m dei filium. qꝛ omnis creatura vanitati ſub iecta eſt. ſed equalez patri. Tertium vero eſt. Memento vt diem ſabbati ſanctifices vbi ſm litteram p̄cipitur ſabbati obſeruan tia. Allegorice vero vt requiem ꝛ hic a vici is. et in futuro in dei contemplatiōe expe ctes ex ſpiritu ſancto. id eſt. ex charitate et dono dei. non ꝗ ſpiritusſanctus ſine patre et filio hoc opereẛ. Accepit vtiq; eccleſia hoc donum vt in ſpiritu ſancto fiat remiſſio peccatoruz. quam remiſſionem cū trinitas faciat. ꝓprie tamen ad ſpiritū ſanctum di citur ꝑtinere. quia ipē eſt ſpiritus adopti onis filiorū. Ipſe ē patris et filij amor ꝛ cō nexo vel communitas. Ideoq; iuſtifica tio noſtra ꝛ requies ei attribuitur ſepius.

Quō idolum nihil eſſe dꝛ ī mūdo.

Queſtio ī ex poſitiōe horū verboruz oīa ꝑ ipſum facta ſunt.

Hiero. ſuper Ezech.

De ſcđo pre cepto.

De t̄tio prece pto.

Quare in ſpi ritu ſancto dꝛ ꝓpe fieri re miſſio pctōꝝ.

Hec ſunt tria mandata prime tabule ad deum ꝑtinentia. Et primū quidē quod eſt de vno deo colendo: ꝑtinet ad patrē ī quo eſt vnitas vel autoritas. Scđm ad filium ī quo eſt equalitas Tertiū ad ſpiritū ſanctū in quo eſt vtriuſq; cōmunitas.

De mandatis ſcđe tabule. C

In ſecūda vero tabula ſeptem erant mandata ad dilectionez ꝓximi pertinētia quorum primum ad pa trem carnalem refertur ſicut p̄mū prime ta bule ad patrem celeſtem. Quod eſt hono ra patrem tuuz ꝛ matrē tuam vt ſis longe uus ſuper terraz ſcꝫ viuentium Parentes vero ſic ſunt honorandi vt eis debita reue rētia exhibeatur. ꝛ neceſſaria miniſtrētur.

Secundum eſt non occides. vbi ſm lit teram actus homicidij prohibetur. ſcđm ſpiritum vero etiam voluntas occidendi. Unde huic mandato ſm litterā fit ſupad ditio in euāgelio. quia littera euangelij ex primitur. quod legis littera non exprime batur. Euangelij littera exprimit intelligē tiam ſpiritualem. id eſt quā ſpirituales ha bent. ꝛ ſm quaz ſpiritualiter viuitur. Lit tera legis ſenſum carnalem. id ē. quē carna les habent. et ſm quem carnaliter viuitur cui facta eſt ſuperadditio. Tertium eſt non mechaberis. i. ne cuilibet miſcearis ex cepto federe matrimonij. A ꝑte enim totū intelligitur. Nomine ꝗ̊ mechie omnis ꝯcu bitus illicitus. illorū quoq; membroꝝ nō legitimus vſus ꝓhibitus debet intelligi.

Scđz p̄ceptū

De tertio pre cepto.

Iſi. Auguſ. ſuꝑ Exodi.

DI. XXXVII

De q̄rto precepto. Quartum eſt nō furtuz facies vbi ſacrilegiū et rapina oīs ꝓhibeť. Nō eñ rapinā ꝑmiſit qui furtū ꝓhibuit. ſed furti nomine bene intelligi voluit omnē illicitā vſurpationem rei aliene. Sacrilegiū tribus modis cōmittiť. qñ. ſ. vel ſacrum de ſacro vel non ſacrū de ſacro. vel ſacrum de non ſacro auferť. Sacrum vero dr̄ quicquid mancipatum eſt cultui diuino vt eccleſia vel res eccleſie. Hic etiā vſura ꝓhibetur que ſub rapina continetur. Vnde Hierony. vſuras querere vel fraudare. aut rapere nihil intereſt. Comoda fratri tuo et accipe quod dediſti. ⁊ nihil ſupfluum queras. quia ſuperabundantia in vſura computať. Eſt enim vſura vt ait Aug. Cū q̄s plus exigit in iniuria vel qualibet re quā acceperit. Item Hierony. Putant aliqui vſuraz tm̄ eſſe in pecunia. ſed intelligant vſuram vocari ſuperabundantiā. ſ. quicquid eſt. ſi ab eo qđ dederit plus eſt. vt ſi in hyeme debem⁹ decem modios. et in meſſe. xv. recipiamus.

[margin: Hiero. ī q̄daz epla.] *[margin: Hierony. ſup Ezechie.]*

Si vero queriť de filijs iſrael qui domino iubente ab egyptijs mutuauerunt vaſa aurea et argētea et veſtes ꝓcioſas ⁊ aſportauerunt. vtꝝ furtū cōmiſerint. Dicimus eos q̄ vt parerent deo iubente illđ fecerunt nō feciſſe furtū. nec omnino peccaſſe Vnde Aug⁹. Iſraelite nō furtū fecerunt. ſed deo iubente miniſteriū ꝓbuerūt Hoc eñ deus iuſſit qui legez dedit ſicut miniſter iudicis ſine peccato occidit quez lex ꝓcipit occidi Sed ſi id ſponte faciat homicida eſt. etiam ſi eum occidat quē ſcit a iudice occidendū Infirmi autē q̄ ex cupiditate egyptios deceperunt magis ꝑmiſſi ſunt h̄ facere illis q̄ iure talia paſſi ſunt. q̄z iuſſi. Hic opponitur ꝙ etiam boni in iſto opere peccauerūt: qꝛ naturalem legem cui concordat euangeliū ⁊ lex moralis ꝓceptiōis tranſgreſſi ſunt Que eſt. Quod tibi non vis alij ne feceris Quā veritas ſcripſit in corde hominis. et qꝛ non legebat in corde. iterauit in tabulis vt voce forinſecus admota: rediret ad cor ⁊ ibi inueniret quod extra legeret. Hāc ergo illi ꝓuaricari videť in illo facto alijs facientes qđ nolebant ſibi fieri. Sed ibi ſubintelligendū eſt iniuſte vt non alij ſcȝ iniuſte facias quod tibi nō vis fieri. Alioquin huius preuaricator eſt iudex duz punit reum nolens aliquid tale ſibi fieri. Ita etiam et illđ domini verbum. Omnia quecunq; vultis vt faciant vobis homines ⁊c̄. De bonis accipiendū ē que nobis inuicem exhibere debemus. Quintuz ꝓceptum eſt

[margin: Si furtū fecerūt filii iſrael qñ expoliauerūt egyptios] *[margin: Augu. ſuper pſalmiſtam.]* *[margin: De q̄nto precepto.]*

Non loqueris cōtra ꝓximum tuuz falſum teſtimoniuz. vbi crimen mendacij ⁊ periurij ꝓhibetur. Solet autem queri. vtruz ꝓhibitū ſit omne mendacium? Quidam dicunt illud tm̄ ꝓhiberi quod obeſt ⁊ nō ꝓdeſt ei cui diciť. Tale eñ non eſt aduerſus ꝓximuz. vt ideo videať hoc addidiſſe ſcriptura. Sed de mendacio magna queſtio ē que nec cito explicari poteſt.

[margin: Augu. ſuper Exoduz ſcȝ ſi oē mēdacium ibi ꝓhibeť]

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. huius tertij libri In qua magiſter poſtq̄ egit de habitibus virtutū ⁊ bonoꝝ. Incipit agere de his q̄ ꝯſiſtit ī actibus ꝓceptoꝝ. Et tria facit. Nam ꝑmo ꝑmittit q̄dam de ꝓceptis generalia. Scđo determinat quedā de ꝓceptis que ſunt ad deū ſpecialiter ordināria. Tertio exemplificat ꝓcepta q̄ ſunt ſpecialiter ad ꝓximuz ſonantia. Primū vſq; ibi. Primū in ꝑma. Scđm vſq; ibi. In ſcđa vo tabula. Tertiū vſq; ad finez diſ. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. quarum ꝑma eſt hec. Decē ſunt decalogi nobis mādata a deo ꝑ moyſen in duabus tabulis tradita vel donata. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝯſiderādū eſſe de mandatis decalogi que in duobus mandatis ſcilȝ dilectione dei ⁊ ꝓximi compleť. Nā decalogus ſm magiſtrū habet decē mandata ſiue ꝓcepta qꝛ decalog⁹ eſt illud decacordū. i. decē cordarū pſalteriū de quo dr̄ in pal. In pſalterio decacordo pſallā tibi. Et ſūt illa decē ꝓcepta filijs iſrael ꝑ moyſen in duab⁹ tabulis digito dei ſcriptis tradita. ita ꝙ tria q̄ ſunt ī ꝑma tabula ordinant hoīem ad deū. ſeptē aūt que ſunt in ſcđa tabula ordināt ad dilectionē ꝓximi. Scđa propoſitio. Vt tria mādata prime tabule ordināt hoīem ad deū. ita ſeptē ꝓcepta tabule ſcđe ordināt ad ꝓximū. Hāc mgr̄ inſinuās dicit. ꝙ triū ꝓceptorū ꝑme tabule que ordinant ad deuz. Primū eſt Nō adorabis deos alienos. non facies ſculptile ſiue idolū neq; omnem ſimilitudinē. Iſtud ꝓceptū diuidit Origenes in duo ꝓcepta. diſtinguens inter idolum ⁊ ſimilitudinē Naz cū aliquis facit imaginē rei alicuius exiſtētis in natura. vt hoīs ſerpentis vel ouis dr̄ facere ſimilitudinē. Si vo facit imaginē alicui⁹ qđ nunq̄ vidit oculus. ſed tm̄ fingit homis anim⁹. eo ꝙ natura ſilē nō hȝ. dr̄ facere idolū. Vñ apl's dicit. ꝙ idolum nihil eſt in mūdo. Sed be. Aug. dicit ꝙ ſit niſi vnū ꝓceptum qđ exprimiť his vbis. nō habebis deos alienos. Illud vo qđ additť. non facies ſculptile. nō eſt aliud ꝓceptū ſed eiuſdem ꝓcepti ꝑfectior explicatio. Et ſnīa iſta be. Aug. apparet verior. Ad autoritatē apoſtoli quā Origenes allegat ꝓ ſe. ſ. idolum nihil ē ī mundo. illā exponit be. Aug. dicēs apl'm velle dicere ꝙ forma idoli nō eſt inter creaturas mundi computanda. qꝛ lȝ materiā idoli deus creauit. formaz tm̄ eius hoīm ꝑuerſitas edidit. ⁊ iđo idolū nihil eſt. qꝛ ei⁹ forma ꝑ verbū dei facta non eſt. vt etiā pctm̄ nihil ē. qꝛ ꝑ verbū dei factū nō eſt. vt patet Ioh. j. Sȝ cōtra illud obijcit magiſter et dicit. Cum beat⁹ Augu. alibi dicat ꝙ oīs forma et compago eſt facta per verbum quō tūc pōt eſſe verū ꝙ forma idoli non ſit facta per verbū. Ad quod reſpondet duplicıter. Nā ꝑmo ſm quoſdam poteſt dici ꝙ forma idoli inq̄tum eſt a deo eſt. ſic etiā peccatuz. et quicquid eſt inquantum eſt a deo eſt. Sed forma idoli non eſt a deo inquātum poſita eſt ad adorandū. quia ſic nō eſt creatura ſed magis ꝑuerſitas creature. ſicut etiā peccatum inq̄tum peccatuz non eſt a deo nec creatura ſed creature defectus. Secūdo rñderi poteſt ſm alios ꝙ hec ꝓpo-

Octo genera mendacii tradit augustinus in libro de mendacio que diligenter notanda sunt ut appareat quod veniale et dampnabile sit quia omne mendacium non est a deo.

filio. Omnis forma a deo eſt. intelligēda ē de forma que naturaliter habet eſſe. qualis nō eſt forma idoli. eo q̄ vere iuſticie que eſt deus non aſſimilat̄. Secundū p̄ceptū p̄me tabule eſt Non aſſumes nomē dei tui in uanū. i. nō iurabis p nihilo p deū vel p nomē dei Uel ſm ſenſum allegoricū phibet̄ hic xp̄s eſſe creatura. vt ſit ſenſus mandati. Nō aſſumes. i. nō putes xp̄m eſſe creaturaz. Tertiū p̄ceptū prime tabule eſt. Memento vt diē ſabbati ſanctifices. p qd̄ ſm lr̄am p̄cipitur ſabbati obſeruantia. Sed allegorice mādatur nobis vt in p̄ſentia vicijs quieſcamus. vt in futuro dei cōtemplationē a ſpirituſancto expectemus. ⁊ dicit a ſpirituſancto expectemus nō ideo q2 ſpūſſanctus iſta operetur ſine patre et ſine filio. ſ3 q2 remiſſio peccatorū appropriat̄ ſpirituiſancto. Iſta tria p̄cepta adoptat mgr̄ trib⁹ p̄ſonis. primuz patri. ſcōm filio. tertiuz ſpiritiſancto. Tertia propoſitio eſt hec. Scd̄a tabula moyſi data cōtinuit ſeptem p̄cepta ad dilectionē primi ordinata. Horū p̄ceptoꝝ magiſter in hac p̄ſenti diſtinctione enumerat quinqꝫ. alia duo reſeruans ad aliā diſtinctionē. Primū eſt de honore parentū corpaliū. Scōm eſt de nō occidendo. vbi l3 ſm lr̄am. i. ſm legē moyſi phibeat̄ tm̄ actus occidēdi. ſm ſpm̄ tm̄. i. ſm legē euangelicā etiā volūtas occidendi phibet̄. quod lr̄a euangelij plane exprimit. Tertiū eſt. Nō mechaberis. vbi ſm bea. Aug. noīe mechie oīs illicitus cōcubitus atqꝫ oīs membroꝝ illicit⁹ vſus phibet̄. Quartū eſt Nō furtū facies. vbi noīe furti oēm illicitam vſurpationez rei aliene voluit dn̄s intelligi. ⁊ iſto p̄cepto phibet̄ vſura rapina. ⁊ ſacrilegiū. qd̄ tripliciter cōmittit̄. ſ. dum vel ſacrū d̄ ſacro. vel nō ſacrū de ſacro. vel ſacrū de nō ſacro aufert̄. ſacrum aūt d2 eſſe illud quod diuino cultui extitit mancipatū. Quintū eſt. Nō loqueris cōtra primū tuum falſum teſtimoniū quo p̄cepto crimen mendacij et periurij phibet̄. Et tm̄ in ſpāli de ſnīa hu⁹ diſtinctionis.

De triplici genere mēdacij. a

DI. XXXVIII

SCiēdū tamē tria eſſe genera mendacioꝝ. Sunt eñ mendacia quedam p ſalute vl' comodo alicuius non malicia ſed benignitate dicta: qualit̄ obſtetrices mentite ſunt raab. (Augu. ſuper pſal. v.) Eſt et aliud mendacij genus quod fit ioco quod nō fallit. Scit eñ cui d2 cauſa ioci dici. ⁊ h̄ duo genera mendacioꝝ nō ſunt ſine culpa. ſed non cum magna. Perfectis vo nō ꝯuenit mentiri nec etiā p temporali vita alicuius ne p corpore alterius animā ſuā occidant. Licet autez eis veꝝ tacere ſed nō falſuz dicere. vt ſi quis non vult hoiem ad mortez pdere verū taceat: ſ3 nō falſum dicat. Tertiū vo gen⁹ mendacij eſt quod ex malignitate et duplicitate prodit cunctis valde cauendū. His videt̄ innui mēdacia illa que fiunt ioco vel p ſalute alicuius: imp̄fectis eſſe venalia peccata. pfectis vo illud qd̄ p commodo alterius dicitur eſſe damnabile qd̄ etiaz de mendacio iocoſo putari pōt p̄cipue ſi iterēt. De mēdacio aūt obſtetricū ⁊ raab q2 fuerit veniale Auguſti. tradit dicens. (Q mēdaciū obſtetricū et raab fuit veniale.) Forſitan ſicut obſtetrices non remunerate ſunt q2 mentite ſunt. ſed q2 infantes liberauerūt. et ppter hanc miſericordiam veniale fuit peccatū. nō tm̄ nulluz. ſic raab liberata eſt ppter liberationē exploratorū p qua fuit veniale peccatū. Sed ne putet quiſqꝫ in ceteris peccatis ſi propter liberationē hoim fiant ita poſſe concedi veniam Multa eñ mala deteſtanda talez ſequuntur errorez. Poſſum⁹ eñ et furando alicui pdeſſe. ſi paup cui datur ſentit cōmodum et diues cui tollitur non ſentit incōmoduz Ita ⁊ adulterando poſſumus pdeſſe ſi aliqua niſi ad hoc ei conſentiat̄ apareat amādo moritura ⁊ ſi vixerit penitendo purgāda. nec ideo pctm̄ graue negabit̄ tale adulteriū. Sciendū eſt etiā octo eſſe genera mēdacij. vt Auguſ. in li. de mendacio tradit. (Augu. d̄. viij generib⁹ mendacij.) Que diligenter notanda ſunt vt appareat qd̄ mēdacium ſit veniale et dānabile. Primum capitale eſt mendaciū longeqꝫ fugiēdū quod fit in doctrina religionis. Ad qd̄ nulla cauſa quiſq̄ d3 adduci. Scōm qd̄ tale eſt vt nulli pſit ſed obſit alicui. Tertiuz qd̄ ita pdeſt alteri vt obſit alteri. Quartū ſola mentiendi fallendiqꝫ libidine qd̄ mirū mendaciū eſt. Quintū quod fit placēdi cupiditate de ſuaui eloquio. His omnibus cuitatis ſequitur ſextū gen⁹ quod nulli obeſt ⁊ pdeſt alicui. vt ſi quis pecuniā alicuius iniuſte eſſe tollendā ſciens vbi ſit neſcire ſe mētiat̄. Septimū quod et nulli obeſt et pdeſt alicui. vt ſi quis nolens hominem ad mortē queſitū prodere mentiat̄. Octauum quod nll'i obeſt ⁊ ad hoc pdeſt vt ab immundicia copali aliquid tueat̄. In his aūt tantominus peccat quiſqꝫ cū mentiat̄ q̄tomagis a prima recedit. Quiſq̄s vo aliquod genus eſſe mendacij qd̄ peccatuz nō ſit putauerit: decipiet ſeipm turpiter cum honeſtum eſſe deceptorē aliorū arbitretur Omne ergo genus mendacij ſūmopere fuge. q2 omne mendaciū non ē a deo.

Quid ſit mendacium. b

Hic videndum eſt quid ſit mendaciū. ⁊ quid ſit mentiri. Deinde vtrū omne mendaciū ſit pctm̄ et quare. Mendacium eſt: vt ait Augu. falſa ſignificatio vocis cum intentione fallendi. (Aug. in li. cōtra mendaciū.) Vt ergo mendacium ſit. neceſſe eſt vt falſuz proferatur. ⁊ cum intentione fallēdi. Hoc enim malum eſt pprium mentientis aliud

Quid sit mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi

habere clauſum in corde. aliud promptuȝ in lingua.

Quid ſit mentiri. c

Mentiri vero ē loqui cōtra hoc ꝙ animo ſentit q̄s ſiue illud verū ſit ſiue nō. Oīs ergo q̄ loquit̄ mendacium mentit̄. q̃ loquit̄ cōtra hoc qḋ aīo ſentit. i. volūtatē fallēdi. ſed nō oīs q̄ mentitur mendaciū dicit. q̃ qḋ verꝫ eſt loquit̄ aliq̄n mentiendo. ſicut ecōuerſo falſum dicendo aliq̄n verax eſt. Vn̄ ait Aug⁹. Nemo ſane mentiēs iudicandus eſt q̄ dic̄ falſum qḋ putat verū. q̃ q̄tū i ipſo eſt nō fallit ipſe ſed fallit̄. Nō ḡ mendacij arguend⁹ eſt. q̄ falſa incautius credit ac ꝓ veris habet. Potiuſq̧ ecōtrario ille mentit̄ q̄ dicit verū qḋ putat falſum. Quātuȝ em̄ ad animū eius attinet nō verꝫ dicit. q̃ nō qḋ ſentit dicit. q̄uis verū inueniat̄ eſſe qḋ dicit. nec ille liber eſt a mendacio q̄ ore neſciens loquit̄ verū. ſciens aūt voluntate mentit̄.

Auguſti. in ench.

Hic queri ſolet ſi iudeus dicat xp̄m eſſe deum. cū non ita ſentiat animo vtruȝ loquat̄ mendaciū? Nō eſt mendaciū qḋ dic̄. quia licet aliter teneat animo. verū tamē eſt qḋ dicit. et ideo nō eſt mendaciū. Mentitur tamen illud qḋ verum eſt dicens.

Queſtio d̄ iudeo qui dicit xp̄m eſſe deū

Q̄ vo omne mendaciū ſit peccatum Aug. inſinuat. Mihi inquit videtur omne mendaciū eē peccatū. ſed multuȝ intereſt quo animo et de quibus rebus quiſq̧ mentiat̄. Non em̄ ſic peccat qui conſulēdi et qui nocendi voluntate mentit̄. nec tm̄ nocet q̄ viatoreȝ mentiendo in diuerſo itinere mittit. q̄tum qui viā vite mentiendo deprauat. Porro omne mendaciuȝ ideo dicendū eſt eſſe peccatū quia hoc debet loqui hō qḋ animo gerit. ſiue illud verum ſit ſiue putet̄. ⁊ nō ſit.

Q̄ omne mēdaciū ſit peccatum.

Verba em̄ ideo ſunt inſtituta non vt ꝑ ea homies inuicem fallant. ſed ꝑ ea in alterius noticiā ſuas cogitatōnes ferant. Verḃ ergo vti ad fallatiā. nō ad qḋ ſunt inſtituta: peccatū eſt. Nec ideo etiā vllum mēdacium putāduȝ eſt nō eſſe pctm̄. q̃ poſſum⁹ alicui aliquādo ꝓdeſſe mentiendo. Poſſumus em̄ vt p̄dictum eſt et amando et furando et adulterando ꝓdeſſe. Mendacium q̄ȝ nō tūc tm̄ eſſe poſſumus dicē quando aliquis ledit̄. Cū em̄ a ſcientie dicit̄ falſum mendaciuȝ eſt. ſiue quis ſiue nemo ledatur.

Quare oīe mendaciū ſit peccatum.

Aug. in enḃ q̄ nō ſō mendaciū non eſt peccatum q̃ prodeſt.

Ecce ex his cōſtat omne mendacium eſſe peccatū. nō tm̄ de omni mēdacio accipiendum eſt illud Pſ̄. Perdes oēs qui loquunt̄ mendaciū Nec illud. Os qḋ mentit̄ occidit aīam. Nec omne mēdaciū iſto p̄cepto ꝓhiberi videt̄ nec premiſſa deſcriptione mendaciū ioci includi.

Hic ſoluitur queſtō ſuꝑ poſita.

Vbi cū periculo errat̄ vel nō. d

Illud etiā ſciendū eſt ꝙ in quibuſdā rebus magno malo in q̄buſdaȝ paruo. in quibuſdā nullo fallimur In quib⁹ rebus nihil intereſt ad capeſcendum dei regnum: vtruȝ credantur an non vel vtrū vera putent̄ an falſa ſiue ſint ſiue non? In his errare. i. aliud pro alio putare. nō arbitrandū eſt eſſe peccatū. vel ſi eſt minimū atq̧ leuiſſimuȝ. Et ſunt vera quedā q̄uis nō videant̄. q̄ niſi credant̄: ad vitam eternā non pōt pueniri. Et licet error maxima cura cauendus ſit nō modo i maioribus ſed etiam in minoribus rebus. nec niſi rerū ignorantia poſſit errari. nō eſt tamen conſequens vt continuo erret quiſq̧s aliquid neſcit. Sed quiſquis ſe exiſtimat ſcire quod neſcit. Pro vo em̄ approbat falſum quod eſt erroris ꝓprium. Verūtamē in qua re quiſq̧ erret intereſt plurimum. Sunt em̄ que neſcire ſit meli⁹ q̄ȝ ſcire. Itē nonnullis errare profuit aliquādo. ſed in via pedum non in via morū.

Solet queri de iacob qui ſe dixit eſſe Eſau. aliter animo ſentiens vtrū mentit⁹ ſit? De h̄ Aug⁹. ait. Jacob quod matre fecit auctore vt falleret patrem ſi diligenter attendat̄ videt̄ non eſſe mendaciū ſed miſteriuȝ. Intendebat em̄ matri obedire que ꝑ ſpūm nouerat myſterium. et ideo ꝓpter familiare conſiliuȝ ſpiritusſancti qḋ mater acceperat: a mēdacio excuſatur Jacob.

De Jacob ſi mentitus ſit.

Iſta eſt diſtinctio. xxxviij. huius tertij libri. In qua mgr̄ poſtꝙ egit de octo p̄ceptis Incipit agere de peccatis q̄ iſto octauo p̄cepto ꝓhibent̄. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo plura genera mendaciorū p̄mittit. Scḋo q̄d ſit mēdaciū ſubiungit. Tertio ꝙ oē mendaciū ſit pctm̄ cōcludit. Primū vſq̧ ibi. Hic vidēdū eſt. Scḋm vſq̧ ibi. Q̄ vo oīe. Tertiū vſq̧ ad finē diſtinctiōis. In ſpēali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū p̄ma ē hec Octo ſunt mendaciorū genera. q̄ tanto ſunt grauiora q̄to p̄mo mendacio fuerūt ꝓximiora. Hanc mgr̄ inſinuans. Primo diuidit mendaciuȝ in tria genera quorū p̄mum eſt officioſum q̄le eſt mendaciuȝ quod fit ꝓ cōmodo vel ſalute corpis. ſicut fuit mendaciuȝ obſtetricū hebreoꝝ in egypto. ⁊ raab meretricis abſcondentis exploratores. ⁊ iſtud nunꝙ pōt fieri ſine peccato. q̃ in viris ꝑfectis eſt pctm̄ dānabile. ⁊ i imꝑfectis pctm̄ veniale. q̃ excuſat̄ quodāmodo ꝓpter miſcḋiam ⁊ pietatē. ſicut mendaciū obſtetricū ⁊ raab meretricis excuſat̄ non tm̄ ꝓpter hoc quis aliqua

Piuriũ ē mendaciũ iuramento firmatũ

peccata debet cõmittere. vt p̄ miſcðiam ⁊ pietatē ve
lit excuſari. vt nullus debet furari diuiti vt det pau-
peri. Scðm genus mendacij eſt mendaciũ iocoſum.
qð fit cauſa ſolatij vel in ioco. ⁊ iſtud ſil'r in viris pfe
ctis eſt damnabile. ⁊ in viris impfectis veniale Ter
tium genꝰ mēdacij eſt pnicioſum qð. ſ. fit ex maligni
tate ſeu qð ꝓuenit ex animo nocēdi. ⁊ hoc omibus
eſt fugiendũ. Poſtea mgr̃ enumerat octo genera mē
daciorũ. que ponit. b. Augꝰ. quorũ p̄mũ ſit ī doctri
na fidei. Scðm eſt qð nulli prodeſt. ſed alicui obeſt.
Tertiũ eſt quod alicui ꝓdeſt ⁊ alicui obeſt. Quartũ
eſt quod fit ex ſola libidine ⁊ delectatione mentiendi
Quintum eſt quod fit in pulcriloquio vel cupiditate
placendi. Sextum eſt ꝙ nulli obeſt ſed alicui prodeſt
q̄tum ſcʒ ad ablationem rei exterioris. Septimũ eſt
ꝙ nulli obeſt. ſed alicui prodeſt q̄tum ad ꝯſeruatio
nē morte corpali. Octauuʒ eſt qð nulli obeſt ſʒ alicui
ꝓdeſt q̄tum ad ꝯſeruationē ab immũdicia corpora-
li. Prima tria genera horum octo mendacioꝝ redu-
cunt̄ ad mendaciũ pnicioſum. Et duo media ad men
daciũ iocoſum. Tria aũt vltima ad mendaciũ officio
ſum. Unde concludit ꝙ in omnibus p̄dictis menda-
cijs attendi habet gradus q̄tũ ad grauitatem ſm ꝙ
magis vel minus accedunt ad primi mendacij genuſ
Scða ꝓpoſitio eſt hec. Hoc ꝓprie dicit̄ mendaciuʒ
cũ quis intentione fallendi dicit falſum. Hanc magi
ſter ponēs dicit. ꝙ mendaciũ eſt cũ ꝓfert̄ falſum in-
tentione fallēdi. eo ꝙ aliud dicat̄ ore q̄ ſentiat̄ corde
Secũdo oñdit̄ q̄d ſit mentiri dicēs. ꝙ mētiri eſt loq̄
ꝯtra illud qð q̄s ſentit aīo. ſiue illud ſit verũ ſiue fal
ſum. Ex quo ꝯcludit ꝙ oīs q̄ mendaciũ loquit̄ men-
titur. ſed nõ econtra oīs q̄ mentit̄ mēdaciũ loquitur.
qꝛ q̄n̄qꝫ verũ eſt qð loquit̄ ille qui mentit̄. qꝛ q̄ mētit̄
loquit̄ contra illud qð aīo ſentit. et ſic nõ dicit mēda
ciũ. qꝛ nõ loquit̄ falſum. Uñ etiā patet ꝙ etiaʒ aliq̄s
falſuʒ loquēdo põt eſſe verax. ſ. ſi nõ loquit̄ ꝯtra illð
qð aīo ſentit. Juxta qð querit. Utrũ iudeꝰ mēdaciũ
loquat̄ dicēs xp̄m eſſe deũ qð tñ corde nõ credit. Et
rñdet ꝙ nõ loquit̄ mēdaciũ qꝛ licet nõ credat corde
verũ eſſe qð loquit̄. tñ qꝛ verꝫ eſt qð loquit̄ non dicit
mendaciũ. qꝛ mēdaciũ eſt cũ ꝓfert̄ falſum intentiõe
fallendi. ſed bñ mētit̄ cũ dicat ꝯtra mentē. Tertia ꝓ
poſitio eſt hec. Uniuerſalit̄ om̄e mēdatiũ ē et dꝫ pec
catũ. Hãc mgr̃ ponēs dicit vniuerſal'r oē mendaciuʒ
eſſe pctm̃. Licet tñ inter mendacia ſunt gradꝰ graui-
tatis in peccando. qð declarat autoritate. b. Augꝰ.
cui annectit ꝙ mendaciũ hʒ rõneʒ pcti. ex hoc ꝙ ſm
ordinē rõnis hõ illud loq̄ dʒ qð in aīo ſentit. eiꝰ ap-
poſitũ facit q̄ mendatiũ loquit̄. ipſe eñ vtit̄ v̓bis nõ
ad id ad qð ſunt īſtituta. ſ. ad cogitationũ nr̃aꝝ no-
tificationē. ſʒ ad fallaciā qð pctm̃ ē. eſt etiā q̄n̄qꝫ dã-
nabile. i. mortale. Juxta illud pſal. Perdes oēs qui
loquunt̄ mendaciũ. Et ſapiēs Os qð mentit̄ occidit
aīam. Iſte v̓o autoritates nõ ſunt intelligēde de om
ni mēdacio. ſʒ tm̃ de dãnabili. Cõſequent̄ determinat
de ſequela pcti q̄ eſt error et dicit ꝙ errare in fide vel
q̄tũ ad vitā eternā magnũ pctm̃ eſt ⁊ piculũ. Sed er
rare tm̃ in rebus q̄ ad curioſitatē ptinent nõ eſt pec-
catũ. et ſi eſt pctm̃ tunc eſt leuiſſimum pctm̃. Subdit
etiā ꝙ lʒ nõ erret̄ niſi p̄ ignorantiā rei alicuiꝰ tñ nõ ſe
quit̄ ꝙ errat quicũqꝫ aliq̄d ignorat. Sʒ ille dꝛ tm̃ ꝓ
prie errare q̄ credit ſe ſcire qð neſcit. et ſic falſum ꝓ
vero approbat. et q̄uis illud generalit̄ ſit requiſitũ
ad omnem errorē. tñ multũ refert in quibus errat̄.
Nā in aliquibꝰ errare ē piculoſuʒ. In alijs autē ē me
lius errare q̄ non errare. qꝛ errare in aliquibꝰ q̄n̄qꝫ
ꝓdeſt. Ultimo querit. vtrũ Jacob dicendo ego ſum
Eſau mentitus fuit. Et rñdet mgr̃ ſm. b. Augꝰ. ꝙ
non qꝛ nõ intēdebat fallere. Itē non fuit mendaciuʒ
ſʒ myſteriũ ꝙ matri impanti p̄ ſpm̃ ſctm̃ eſt reuelatuʒ
Et tm̃ in ſpeciali de ſnia huius diſtinctionis.

De periurio. a

Hinc de piu-
rio videamus. Periuriuʒ eſt DI.XXXIX
mendaciuʒ iuramento firma
tum. Hic querit̄. vtrũ ſit per
iuriũ vbi nõ eſt mendacium? Qð quibuſ-
dam videt̄ ex autoritate hieronimi dicen
tis. Aduertendum eſt. ꝙ iuſiuranduʒ tres Hieroñ. ſup Hieremy.
habet comites. veritatē. iudiciũ. ⁊ iuſticiā
Si iſta defuerint: nõ erit iuramentũ ſed p̄
iuriũ. Ubi aũt falſum iuratur: veritas de
eſt. Si ergo falſum iuret̄. et ſi nõ ſit ibi intē
tio fallendi: videt̄ eſſe piuriũ qꝛ deeſt veri
tas. Quibuſdā placet nõ eſſe piurium vbi
nõ eſt mendaciũ. ⁊ ſicut dicit̄ aliquādo fal
ſum ſine mendacio. ita iurat̄ falſum ſine p̄
iurio. Falſum forte dixit apl's cũ ſe ventu-
rũ ad corintheos ꝓmiſit. Nec tñ ſic ei im-
ponebatur culpā mendacij cõtraxit. qꝛ ſic
animo ſentiebat. etiā ſi iuramento illud fir
maſſet nõ piurium incurriſſʒ. qꝛ q̄tũ in ip-
ſo fuit verũ dixit. ⁊ ſi iurationem addidiſ-
ſet q̄tum in ſe foret verũ iuraſſet. ⁊ ſi aliter
euenerit q̄ꝫ dixit. Ideo ſicut quis non eſt
mendax niſi aliter ſentiat animo q̄ꝫ dixit. ſi
ue ita ſit ſiue non. ita videtur quibuſdam
neminem piurum conſtitui. niſi aliter ſen
tiat animo q̄ꝫ loquit̄. ſiue ita ſit ſiue non.

De triplici modo piurij. b

Sed melius credi-
tur et ille peierare qui falſum volũtate fal
lendi iurat. et q̄ falſum putans qð verꝫ eſt
iurat. et qui verũ putans qð falſum eſt iu-
rat. Uñ Augꝰ. Homines falſum iurāt vel Augꝰ. d ver
cum fallunt vel cũ fallunt̄. Aut putat ho- bis apl'i ſmo
mo veruʒ eſſe qð falſum eſt ⁊ temere iurat ne. xxviij.
aut ſcit vel putat falſum eſſe. ⁊ tñ ꝓ v̓o iu-
rat et nihilominus cũ ſcelere iurat Diſtāt
aũt illa duo piuria que cõmemoraui. Fac
illũ iurare qui verum eſſe putat. Pro quo
iurat verũ putat eſſe et tñ falſum eſt. Non
ex animo iſte peierat ſed fallitur. Hoc pro
vero habet quod falſum eſt. nõ ꝓ falſare
ſciens iurationē interponit. Da alium qui
ſcit falſum eſſe et iurat tanq̄ꝫ verũ ſit quod
ſcit falſum eſſe. Videtis q̄ꝫ iſta deteſtanda
ſit belua. Fac aliũ qui putat falſum eſſe et
iurat tanq̄ꝫ verũ ſit et forte verũ eſt. Ver-
bi gr̃a. vt intelligati. Pluit in illo loco. In
terrogas hoiem. et dicit pluiſſe. ⁊ tũc plu-
it ibi. ſed putat non pluiſſe: periurꝰ eſt. In

tereſt quēadmoduꝫ verbū ꝓcedat ex anio
reā linguā non facit niſi rea mens ſit. Hís
euidenter tradiť ꝙ tripliciter peierat ho-
mo vt ſupra diximus. dū vel ſciens falſuꝫ
iurat. vel putans falſum qđ verū eſt iurat
vel eſtimās veꝝ qđ falſum eſt iurat. Sed
hoc extremū nō videtur eſſe ꝑiuriū. etiam
ſi ꝑiuriū nomineť. eo ꝙ falſum iurať. ñ vi
detur reus eſſe ꝑiurij qui ſic iurat. qꝛ non ē
mens eius rea. et ideo nec lingua. imo eiuſ
mens rea eſt dum iurare preſumit quod ꝑ
ſpicue verum nō deprehendit. Nō ğ omē
ꝑiuriū mēdaciū eſt. nec omnis qui peierat
mentiť. ſed omnis mentiendo iurans peie
rat. et omnis ꝗ falſum iurat. ſiue mentienſ
Queſtio. ſiue nō: peierat. Cum vͦo quis iurat qđ
veruꝫ eſt timens eſſe falſum. queriť ꝗd ſit
ibi ꝑiuriū: Ipā eñ ſignificatio vocis vera
eſt. qꝛ verū neſcienter loquiť. Nō ergo ip-
ſa ſignificatio vel falſum vel mendaciū eſt
qꝛ vera eſt. et quod verū eſt: ꝑiuriū nō vi-
Solutio. detur eſſe. Ad hoc dicimus loqui ſic. ſ. con
tra mentē ſub atteſtatione iuramenti eſſe ꝑ
iurium. Mentiri ergo adhibita iuratione
ꝑiuriū eſt. Peruriū ergo eſt. vel iurando
loꝗ falſum cū intentiōe fallēdi vel iurādo
loqui falſum ſine intētione fallendi. vel iu
rando loqui verū cum intentione fallendi
Oppoſitio Hic opponiť. Si oīs ꝗ falſum iurat peie
rat. tunc qui alicui ꝓmittit dare ſub certo
termīo aliꝗd qđ tamē nō faciet. ex quo iu/
rauit peierauit. qꝛ falſum iurauit. Nō eñ
Determinatio. ita futaruꝫ erat vt iurauit. Ad hoc dici
pōt. qꝛ nō omnis qui iurat qđ falſum ē. ex
quo iurat ꝑiurus eſt. ſicut iſte de quo agi-
mus ſ ex ꝗ ꝓpoſitū mutat vľ terminū trāſ
grediť. iuratio talis fit periuriū reatu.

An iuratio ſit malum. c

Si autez queritur
vtrū iurare ſit malū: Dicim⁹ aliqñ maluꝫ
eſſe. aliqñ nō. Spōte eñ et ſine neceſſitate
iurare vel falſum iurare pctm̄ grande eſt.
Ex neceſſitate autē iurare. ſ. vel ad aſſerē-
dū innocentiā ved ad federa pacis ꝯfirmā
da vel ad ꝑſuadēduꝫ auditorib⁹ qđ eſt eis
Aug⁹. de ſermone dñi in monte. vtile. malū nō eſt. qꝛ neceſſariū eis ē. Vnđ
Aug⁹. Iuramentū faciendū eſt in neceſſa
rijs cuꝫ pigri ſunt homines credere qđ eis
eſt vtile. Iuratio nō eſt bona non tñ mala
cū eſt neceſſaria. i. nō eſt appetēda ſicut bo/
na. nō tñ fugienda tanꝗ̄ mala cū eſt neceſ
Aug⁹. ſuper epiſtolam ad Galath. ſaria. Nō eſt eñ ꝯ ꝑceptū dei iuratio. Sꝫ
ita intelligiť dñs ꝓhibuiſſe a iuramento vt
ꝗ̄tū in ipſo eſt ꝗſꝗ̄ nō iuret. Qđ multi fa-
ciunt in ore habētes iurationē tanꝗ̄ mag-
nū atꝗ̄ ſuaue aliquid. Apľs eñ nouit pre/
ceptū dñi et tamen iurauit. Prohibemur
eñ iurare cupiditate vel delectatiōe iurā/
di. Qͦ ergo xp̄s ait in euangelio. Ego dico Aug⁹. de ſermone dñi.
vobis nō iurare omnino: ita intelligiť pre
cepiſſe ne ꝗſꝗ̄ ſic bonū appetat iuramentū
et aſſiduitate iurandi labať in ꝑiuriū. Qđ
vͦo addidit ſit ſermo veſter eſt eſt. nō non.
bonū eſt appetendū. Qđ aūt amplius eſt a
malo eſt. i. ſi iurare cogeris ſcias de neceſ/
ſitate venire infirmitatis eoꝝ quibus ali
quid ſuades. Que infirmitas vtiꝗ̄ maluꝫ
eſt. Vñ nos quotidie liberari ꝑcamur di-
centes. Libera nos a malo. Ideoꝗ̄ nō di-
xit qđ amplius eſt malum eſt. Tu eñ non
facies maluꝫ qui bene vteris iuratione. ſꝫ
a malo eſt illius qui aliter nō credit. i. ab ī-
firmitate que aliqñ pena eſt. aliqñ pena et
culpa. Ibi ergo dñs ꝓhibuit malū. ſuaſit
bonū. indulſit neceſſarium.

De iuramēto quod per creatu-
ras fit. d

Queriť etiā vtruꝫ
liceat iurare ꝑ creaturam: Quod nō vide-
tur cū in lege ſcriptum ſit. Reddes autem
dño iuramēta tua. Et xp̄s in euāgelio pre
cipit nō iurare omnino nec ꝑ celū. nec per
terrā. nec ꝑ hieroſolymam. nec ꝑ caput tu Jerony. ſuꝑ mathe.
um. Judeis quaſi puulis eſt conceſſuꝫ iu/
rare ꝑ creatorem et ꝑceptū. vt ſi iurare cō-
tingeret. nō niſi ꝑ creatorē iurarēt non per
creaturam. qꝛ iurantes ꝑ angelos ⁊ elemē
ta: creaturas venerabanť honore et meli⁹
erat hoc exhibere deo ꝗ̄ creaturis. Infir-
mis ergo illud ꝓhibuit. ſanctis vͦo ꝗ i cre/
aturis creatoreꝫ venerabanť tm̄: non pro
hibuit. Vnde Joſep ꝑ ſaluteꝫ pharaonis
iurauit: dei iudicium in eo veneratus quo
poſitus erat in infimis. Chriſtus vͦo ita ꝑ
creaturas iurare ꝓhibuit. ne vel aliꝗd di/
uinum in eis crederetur ꝓ quo reuerentia
eis debetur. vľ ne per ea iurantes falſū. ho
mnines ſe iuramēto teneri non putarēt.

Que iuratio magis teneatur an
que ſit ꝑ deū. an que fit ꝑ euangeli
um. vel ꝑ creaturas. e

Si autez queritur
quis magis teneatur an qui ꝑ deū. an qui

Minus malu e iurare p deos falsos veracit' q p deu veru fallacit' quanto ei p qd iurat' magis sam e tanto magis e penale piuriu

per euangelium vel p creaturas iurat? Di
cimus qui per deuz. q: per deum hec facta
Chriſoſt. ſunt. Vñ Chriſo. Si qua cauſa fuerit mo=
dicum videtur facere qui iurat per deum.
Qui vo p euangeliũ magi aliquid feciſſe
videtur. Quibus dicendũ eſt. Stulti ſcri
pture ſancte ꝓpter deũ facte ſunt. non deꝰ
ꝓpter ſcripturas. ita et creature facte ſunt
propter deum.

Quid eſt dicere p deum. f

Hic queritur quid
ſit dicere p deũ iuro? Hoc eſt teſtẽ adhibe
re deũ? Iurauit eñ apl's dicens: Teſtis ẽ
In ſmone d piurio. q̃ ſic icipit Quiſq̃s eſt praui ⁊ pu erſi cordis. mihi deus. ac ſi dixiſſet p deũ ita eſt. Un=
de Augꝰ. Ridiculũ eſt putare hoc ſi dicaſ
p deũ iuras. Quid eſt eñ p deũ. niſi teſtis
eſt deus. aut quid eſt teſtis eſt deus. niſi p
deũ. Quid eſt autẽ iurare. niſi ius deo red
dere qñ p deum iuras. Ius. ſ. veritatis et
non falſitatis. Itez ecce dico charitati ve/
ſtre et qui p lapidem iurat falſum. piurꝰ ẽ
q: nõ lapidẽ qui nõ audit. ſed eius creato=
rem adhibet teſtem. Hoc eſt ergo iurare p
quãlibet creaturam. ſ. creatorem eiꝰ teſtez
Augꝰ. ſuper pſal. vij. adhibere. Eſt etiã quoddã genus iuramẽ
ti grauiſſimũ quod ſit p execrationez vt cũ
homo dicit: ſi illud feci illud paciar. vel il/
lud contingat filijs meis. ſm quem modũ
accipitur etiam interdum cum alquis iu
rando dicit. per ſalutem meam vel per fili
In ſermone de piurio. os meos ⁊ hmõi. Obligat eñ h deo. Unð
Augꝰ. Cum quis ait p ſalutem meã. ſalu=
tem ſuam deo obligat. Cum dicit p filios
meos. oppignerat eos deo. vt hoc veniat i
caput eorum quod exit de ore ipſiꝰ. Si ve
rum: verum. ſi falſum: falſuz. Et ſicut per
hoc iurans aliquãdo hoc deo obligat. ita
p deũ iurans ipm adhibet teſtez. In omni
ergo iuratione aut deus teſtis adhibetur
aut creatura deo obligat̃. et oppigneratur.
Ut hoc ſit iurare. ſ. deuz teſtem adhibere
vel deo aliquid oppignerare Hoc eſt ergo
iurare p quãlibet creaturã. ſ. creatorẽ eius
teſtem adhibere.

De illis qui iurant per falſos de os. g

Poſt hec queritur
vtrũ fide eius vtendũ ſit q̃ p demonia vel
Auguſti. ydola iurauerit? De hoc Augꝰ. ſcribens
ad publicolam ait. Te prius conſiderare
volo. vtrũ ſi quiſpiã per deos falſos iura/
uerit. et fidẽ nõ ſeruauerit non tibi videtur
bis peccaſſe? Bis vtiq; peccauit. q̃a iura=
uit p quos nõ debuit. et contra pollicitam
fecit fidẽ qð nõ debuit. Ideoq; qui vtitur
fide illius quem ꝯſtat iuraſſe p deos falſoſ
et vtitur nõ ad malũ ſ3 ad bonũ? nõ pecca=
to illius ſe ſociat quo p demonia iurauit. ſ3
bono pacto eius quo fidem ſeruauit. et ſi=
ne dubitatione minus malũ eſt p deos fal
ſos iurare veraciter. q̃ p deũ verũ fallaci=
ter. Quanto eñ per qð iuratur magis ſan
ctum eſt. tanto magis eſt penale piurium.

Qð iuramentũ quo incaute iura= tur nõ eſt obſeruandũ nec votum nec ꝓmiſſio iniuſte facta. h

Nũc supereſt vide
re. vtrũ omne iuramentũ implẽdũ ſit? Si
eñ quis aliquid iurauerit contra fidem et
charitatez quod obſeruatũ peiorẽ vergat
in exitũ. potius eſt mutandũ q̃ adimplen=
dum. Unde Ambro. Sed eſt contra offi=
cium dei nonnunq̃ ꝓmiſſuz ſoluere ſacra= In li. de offi cijs.
mentũ vt herodes fecit. Item Iſidorus.
In malis ꝓmiſſis reſcinde fidem. in turpi
voto muta decretũ. Quod incaute voui= In Sinonimis.
ſti nõ facias. impia eſt ꝓmiſſio que ſcelere
adimpletur. Idem Non eſt obſeruanduz
ſacramentum quo malum incaute ꝓmitti In li. ſinãz.
tur. vt ſi quis adultere perpetuã fidem cũ
ea ꝑmanendi polliceat̃. Tolerabilius eñ
eſt nõ implere ſacramentũ q̃ ꝑmanere in=
ſtupro. Item Beda. Si quid nos incauti
us iurare contigerit quod obſeruatũ peio Beda in omelia. xiij.
rem vergat in exitũ. libere illud ſalubriori
conſilio mutandũ nouerimus. ac magis i=
ſtante neceſſitate peierandũ eſſe nob q̃ p
vitando piurio in aliud crimen grauiꝰ eſſe
diuertendum. Deniq; iurauit dauid p de
um occidere Nabal virũ ſtultũ. ſed ad pri
mam interceſſionẽ abigail femine pruden=
tis remiſit minas. reuocauit enſem in va/
ginam. nec aliquid culpe ſe tali piurio con
traxiſſe doluit. Itẽ Augꝰ. Q dauid iura/
mentũ p ſanguinis effuſionẽ nõ impleuit In ſermone quodam.
maior pietas fuit. Iurauit dauid temere.
ſed non impleuit iurationẽ maiori pietate
Ex his alijſq; pluribuſq; oſtendit̃ quedã
iuramenta nõ eſſe obſeruanda. et qui ſic iu
rat vehementer peccat. Qui autem mutat
benefacit. Qui aũt nõ mutat duplicit̃ pec
cat. et q: iniuſte iurauit. ⁊ quia facit quod
non debet.

Nõ de iuramentis illicitis

Si eſt piurus qui nō facit quod in caute iurauit. i

Qui vero mutat

vtrū piur⁹ debeat dici.ſolet queri: Beda ſupra tale iuramentū vocauit piuriū. Johannes etiā apocriſarius orientaliū ſediū dixit. Sermo p̄ris noſtri ſophronij ſignificat. q̄ melius eſt iurantē peierare q̄ ſeruare ſacramentū in fractione ſanctaꝝ imaginum. Sed piuriū dicit̄ tale iuramentū nō obſeruatū. et peierare dicit̄ qui nō implet q̄ falſuꝫ iurat. nō q̄ inde reus ſit q̄ nō obſeruat. ſed q̄ iurauit iniuſtū. ex quo reus eſt. ſicut ille qui peierat.

De eo qui verboꝝ calliditate iurat. k

Hoc etiā ſciendum

Iſidorus in li. ij. ſinarū.

eſt q̄ quacunq̄ arte verboꝝ q̄s iuret. de⁹ tū̄ qui ꝯſcie teſtis eſt. ita h̄ accipit ſicut ille cui iurat̄ intelligit. Dupliciť āt reus fit q̄ et nomen dei inuanū aſſumit. et ꝓximum in dolo capit.

De illo q̄ cogit aliquē iurare. l

Queritur etiam ſi

peccat q̄ hoiem iurare cogit: De h̄ Aug⁹. ait. Qui exigit iurationē multū intereſt ſi neſcit illū iuraturū falſū an ſcit. Si em̄ neſcit. et ideo dicit. iura mihi vt fides ei ſit. n̄ eſt pctm̄. tū̄ humana tēptatio eſt. Si vero ſcit eū feciſſe et cogit euꝫ iurare: homicida eſt. Idē Qui ꝓuocat hoiem ad iurationē et ſcit eū falſuꝫ iurare vincit homicidā. q̄ homicida corpus occiſur⁹ eſt. ille animā. imo duas animas. et eius quē iurare ꝓuocauit: et ſuam.

De concilio aurelianenſi. m

Sancta ſinodus d

creuit niſi ꝓ pace facienda vt om̄s fideles ieiuni ad ſacramenta accedant.

Iſta eſt diſtinctio. xxxix. huius tertij libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de mēdatio Agit de piurio. Et tria facit. Nā p̄mo agit de piurio ſpāľr Scd̄o de iuramēto generaliť Tertio determinat q̄ſdā q̄ſtiones incidentaliť. Primū vſq̄ ibi. Si aūt q̄rit̄ Scd̄m vſq̄ ibi. Querit̄ etiā vtrū. Tertiū vſq̄ ad finē diſtin. In ſpāli ſn̄ia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarū p̄ma eſt hec. Quāuis oē mendaciū iuramēto ꝯfirmatū exiſtat piuriū. Nō tū̄ oē piuriū ē mendaciū. Prima h⁹ ꝯcluſionis p̄tē mgr̄ ꝓbat diffinitione piurij dicēs. q̄ piuriū eſt mendaciū iuramēto ꝯfirmatū. Scd̄aꝫ xo p̄tē eiuſdē. ſ. q̄ nō oīne periuriū ſit mendaciū ꝓbat mgr̄ tres ponēs modus piurij. quorū prim⁹ modus ē. cū aliq̄s ſcienter aliqd̄ falſum firmat iuramento qd̄ tū̄ putat eſſe falſum. Scd̄s eſt cū aliq̄s firmat aliqd̄ falſum iuramento qd̄ tū̄ putat eē verū. Et iſti duo modi peierādi nūq̄ pn̄t eſſe ſine mēdacio. Terti⁹ mod⁹ eſt cū aliq̄s firmat aliqd̄ veꝝ iuramento: qd̄ tū̄ putat eſſe falſum. et iſte piurādi modus eſt ſine mēdacio. eo q̄ nō iurat̄ falſum. Lꝫ adeſt intētio fallendi. nō tū̄ eſt ſine pctō. q̄ nō fuit adhibita debita iurādi cautela que ꝯſiſtit in hoc vt bn̄ diſcutiat̄ res ſuꝑ quā q̄s iurare p̄ſumit. Sed contra dicta obijcit mgr̄ dupliciter. Nā videt̄ q̄ non peierat q̄ verū qd̄ falſum putat iuramēto ꝯfirmat q̄ verū iurat. et etiā non abutit̄ verbis. q̄ iurat illud qd̄ ſignificat Ad qd̄ rn̄dens dicit. q̄ nō tm̄ q̄ falſum iurat ſed etiā qui veꝝ iurat qd̄ falſum eſſe putat peierat. Qd̄ pꝫ ex hoc q̄ loq̄ ꝯtra mentē cū atteſtatiōe iuramēti piuriū eſt. ſiue illud ſit verū qd̄ dicit̄ ſiue falſum. Scd̄o obijcit ſic. Dictū ē q̄ q̄ falſum iurat peierat igit̄ videt̄ q̄ om̄s iurās ſe aliqd̄ certo tp̄e daturꝝ alicui q̄ tam̄ nō dabit ſtatim iurādo piurus ſit pꝫ q̄ falſuꝫ iurat Et rn̄det mgr̄ q̄ taliter iurās non incurrit piurium niſi vel mutando ꝓpoſitū. vel tranſgrediēdo terminum. Scd̄a ꝓpoſititio eſt hec Iurare nō ſꝑ eſt licitū neq̄ illicitū. Hanc mgr̄ ponēs querit. vtrum iurare ſit malū vel illicitum. Et rn̄det q̄ ſicut iurare falſum grande eſt pctm̄ ſic iurare ſine neceſſitate nō eſt ſine pctō. Exemplū hui⁹ eſt. vt ſi q̄s ꝑ iuramentū confirmaret q̄ deus nō eſſet creator oīm rerū. talis falſuꝫ iuraret ⁊ ꝑ ꝯſequens graue eſt pctm̄ ſꝫ iurare ex neceſſitate ſuꝑ aliquo licito. ſ. ſuꝑ innocētia alicui⁹ confirmanda. vel federa pacis ꝯfirmanda vel aliqd̄ vtile ſeruanduꝫ non eſt pctm̄. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis iurare ꝑ creaturas imꝑfectis nō ſit ꝑmiſſū ꝑfectis tū̄ nō eſt illicitū ſeu ꝓhibitū. Hanc em̄ ꝓpoſitionē mgr̄ ꝓbans querit ſex queſtiones. Quarum queſtionū p̄ma eſt hec. Utrum liceat iurare ꝑ creaturas. Et q̄ nō licet arguit ꝑ illud. nolite iurare neq̄ ꝑ celū neq̄ etiā ꝑ terrā. Confirmatur hoc. nullus homo nec ꝑfectus nec imꝑfectus pōt ꝑ creaturas iurare. ergo dictū mgr̄i eſt falſum. Añcedēs ꝓbat q̄ oē iuramentū eſt ad ꝯfirmandū veritatē ꝓponēdū ſed ſolus d̄s eſt veritas q̄ de ipſo dicit. Ego ſum via veritas et vita. ergo nullū iuramentū ſtabit niſi ꝑ deū rerū ꝯditorē. Ad qd̄ rn̄det q̄ imꝑfectis indictum fuit ꝑ creatorē et nō ꝑ creaturas iurare. Sed viris ꝑfectis ꝑ creturas nō eſt ꝓhibitū iurare. eo q̄ in creaturis ſciūt ceatorē venerari. Sicut patet de ioſeph q̄ iurauit ꝑ ſalutē pharaonis. Subdit q̄ xp̄us ꝓhibuit iurare ꝑ creaturas duplici de cā. Prima eſt ne crederet̄ aliqd̄ diuinuꝫ eē in creaturis ꝓ quo eis reuerentia deberet̄. Scd̄a ne iurās falſum ꝑ creaturas crederet ſe n̄ peccare. ſeu ne iurātes ꝑ creaturaſ crederent ſe nō obligari ad iuramenti cōpletionem. Alia queſtio. Quis magis obliget̄. vtrū qui iurat ꝑ deum vel q̄ iurat ꝑ creaturā. Et rn̄det q̄ magis obligatur qui iurat per deū. q̄ per deum oīa facta ſunt et nō econuerſo. Ubi ſubdit qd̄ ſit iurare per deū dicēs q̄ iurare per deū ē deū adhibere teſtē illius rei q̄ iuratur. Similiť iurare per creaturā eſt creatorē ei⁹ teſtem ſuum obligare. Unde ſm̄. b. Aug⁹ qui ꝑ lapidem iurat falſum piurus eſt. quia non ꝑ lapidē iurat ſed ꝑ eius creatorē. Itē eſt aliud iuramentū execratione vel per creationem: vt dicit̄. ſi feci illud hoc veniat mihi aut filijs meis. et hoc eſt grauiſſimum.

Tertia q̄ſtio eſt. Utrū infideles peccent iurando per falſos deos. Et rn̄det ſm be. Au⁹. ꝙ ſi infidelis iurat falſum p falſos deos peccat dupliciṫ. Primo q̄a iurauit per quos nō debuit iurare. Scd̄o q: iurauit ꝯtra fidem quā debuit ſeruare. Quarta queſtio eſt. Utꝝ omne iuramentū ſit implendū. Et rn̄det ꝙ iuramentū incautū .ſ. qđ vergit in peiorē exitū non ſit implendū ſʒ mutandū. ⁊ qui ipm̄ nō mutaret peccat dupliciter. Primo q: iniuſte iurauit. Scd̄o q: facit qđ nō dʒ. Ubi ſubdit ꝙ iuramentū ſit illicitū tripliciter aut q: iurat qđ in ſe eſt vicioſum. vt adulterium vel homicidiū. ⁊ tale iuramentū nō eſt ſeruandū Secundo cū quis iurat qđ nō eſt in ſe vicioſum. ſed p accidēs. vt ſi q̄s p⁹ votū caſtitatis iurat aliquā accipe i vxorē. vel ꝙ iurat aliq̄d omittere qđ in ſe ē bonū ſcʒ nō dare elemoſinā alicui indigenti. Quinta q̄ſtio eſt Utrū iurās incaute debeat dici piurus. Et reſpōdet ꝙ ſic. et hoc nō ideo ꝙ nō ſeruat qđ iurauit. q: tenetur illud mutare vt dictū eſt in p̄cedentib⁹. ſed q: iurauit iniuſtū reus efficiṫ. ſicut ille q̄ peierat. Ūn̄ ſubdit ꝙ qualitercūq; iureṫ iuramentū ſp referṫ ad intētionē recipientis et nō iurātis. Ūn̄ qui fraudulēter iuramentū p̄ſtat duplr̄ peccat. Primo q: nomen dei inuanū aſſumit. Scd̄o q: ꝓximū doloſe nitiṫ decipe Sexta queſtio eſt. Utrū peccet ille q̄ cōpellit aliū iurare. Et rn̄det ꝙ ſi exigiṫ iuramentū ſolū vt fides fiat de re ſup qua iuraṫ. nō eſt pctm̄ ſed humana temptatio. Si aūt recipiēs iuramentū ſciēs aliū falſum iurare. tunc ſi cōpellit ipm̄ iurare mortaliter peccat Et ſubdit ꝙ ſm ordinationē ſinodi aurelianenſis ad iuramenntū dn̄t hoīes ieiuni accedere niſi eſſet ꝓ pace firmanda. vel vniuerſaliter in quibus mora preſtaret periculū. Et tm̄ in ſpeciali.

Alterius nuptam · 9
Nec rē cupias alienā · 10

De ſexto et ſeptimo precepto ſecū de tabule. a

DI. IXL

Sextū p̄ceptū eſt. Nō deſiderabis vxorem ꝓximi tui. Septimū eſt. Nō cōcupiſces domuʒ ꝓximi tui non ſuū. nō ancillā ⁊c̄. Sed videṫ p̄ceptū de non ꝯcupiſcendis reb⁹ ꝓximi vnū eſſe cū eo. quo dr̄ nō furaberis. et p̄ceptū d nō ꝯcupiſcenda vxore vnū eſſe cū eo quo dr̄. Nō mechaberis. Poterat eñ p̄ceptū non furandi in illa generalitate itelligi. vbi de non ꝯcupiſcenda re ꝓximi p̄cipiṫ. et in eo qđ dictū eſt nō mechaberis. poterat illud intelligi. Non ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui Sed in illis duobus p̄ceptis nō mechādi et nō furandi ipſa opa notata ſunt et ꝓhibita. In his vo extremis ipſa cōcupiſcentia. multū ergo differunt illa ab iſtis. Ūn̄ illi p̄cepto non mechandi fit ſupadditio in euāgelio. vbi omnis ꝯcupiſcentia mechādi ꝓhibetur. Sed cū hic ꝓhibeaṫ cōcupiſcētia aliene vxoris et aliene rei. quare dicunt lex cōprimere manū et nō animū. euāgeliū vo et manū et animū. Illud de lege diciṫ ſm cerimonialia nō ſm moralia. Ut q: in lege nō eſt generalis ꝓhibitio omnis mortifere ꝯcupiſcentie. vt in euangelio vel ſm eoꝝ carnalē intelligentiam.

Aug⁹. ſuper Exodum.

Quarē lex cōprimere dicitur nō animū ſed manum.

Quid ſit littera occidens. b

Si vero queritur quā dicat apl's litterā occidentē? Ea certe eſt decalogus qui nō diciṫ littera occidēs eo ꝙ mala ſit lex. ſed q: ꝓhibens pctm̄ auget ꝯcupiſcentiā et addit preuaricationeʒ niſi liberet gratia. Que gratia non ſic abūdat in lege vt in euangelio. Lex ergo bona eſt ⁊ tm̄ occidit ſine gratia cū ſit virtus peccati que iubet qđ ſine gr̄a impleri non pōt Gratia aūt deerat. et ideo littera occidens erat. Diſtat aūt euāgelij lr̄a a legis lr̄a: q: diuerſa ſunt ꝓmiſſa. ibi terrena. hic celeſtia ꝓmittunṫ. Diuerſa etiā ſacramenta q: illa tm̄ ſignificabant. hec ꝯferūt gratiaʒ Precepta etiā diuerſa q̄tū ad cerimonialia. Nā q̄tū ad moralia ſunt eadē. ſed plenius in euangelio cōtinentur. Audiſtis decem cordas pſalterij vtriuſq; ſexui impoſitas. que charitate tangende ſunt vt viciorum feces occidantur.

De legis et euangelij diſtantia.

Iſta eſt diſtinctio. xl. ⁊ vltima huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de peccatis ad octauū preceptū ꝑtinentibus ꝓſequiṫ ſuū tractatū de p̄ceptis. ⁊ agit de duobus p̄ceptis reſiduis Et tria facit. Primo eñ ponit ſextū ⁊ ſeptimū preceptū ſcd̄e tabule. Scd̄o remouet quaſdā dubitatiōes de lege. Tertio aſſerit drīam legū. ſcʒ moſayce ⁊ euāgelice. Primū vſq; ibi. Si vo queriṫ. Secundū vſq; ibi. Diſtat euangelij littera. Tertiuʒ vſq; ad finē diſtin. In ſpāli ſentētia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Sextū preceptū ſcd̄e tabule ꝓhibet appetitū mechandi. et ſeptimū voluntatē furandi. Hāc magiſter ponēs dicit ꝙ ſextū p̄ceptum ſcd̄e tabule eſt. Nō ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui. Sed contra illud replicat dicens ꝙ alicui poſſit uideri. ꝙ iſtud ſextū p̄ceptū de nō cōcupiſcendo vxorē ꝓximi ſit idē cū tertio p̄cepto ſcd̄e tabule de mechando. et ꝙ ſeptimū ſit idē cū quarto de nō faciendo furtum. Et rn̄det ꝙ non ſunt idem. ſed in tertio et quarto ꝓhibenṫ actus exteriores tm̄ In iſtis aūt duob⁹ preceptis ꝓhibenṫ etiā act⁹ interiores. Sʒ ꝯtra iſtud adhuc replicat di. Ex iſta ſolutione habeṫ ꝙ in lege veteri ꝓhibenṫ tam act⁹ exterioꝛ q̄ etiā interioꝛ. quomodo ergo veruʒ eſſe pōt quod cōmuniter dicitur ꝙ lex cōprimat manū nō animū. Et rn̄det ꝙ lex vetus et manū ⁊ animū cōprimit q̄tum ad precepta moralia. Sed diciṫ tm̄ cōprimere manū q̄tum ad cerimonialia. vel pōt dici ꝙ in lege veteri nō ſic exprimitur generalis ꝓhibitio cuiuſlibet concupiſcentie ſicut fit in euāgelio. iō diciṫ lex manū comprimēs. Euangelium vo vtrūq;. ſ. tam manū q̄ animū comprimit. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Littera legis dr̄ occidens nō q: inſufficienter ꝓhibuit. ſed q: nō ſicut euangeliuʒ gratiā p̄buit. Hanc magiſter ponens queriṫ de qua littera intelligiṫ illud apl'i. Littera occidit ſpiritus viuificat. Et reſpondet ꝙ intelligitur de lr̄a decalogi.

1ª p

2ª

vel legis veteris .que dicit̄ occidere. non ideo ꝙ lex mala ſit. ſed dicitur occidere occaſionaliter qꝛ ponē-do mandata ſeu ꝓhibendo peccata augebat concu-piſceutiã et addebat p̄uaricationē p̄cipiendo ea que non poſſunt impleri ſine gratia que tp̄e legis veteriſ ſicut temp̄e euangelij non abundabat iō litera. i. ip̄a lex moſayca occaſionalit̄ occidere dicebat̄. qꝛ ille eſt intellectus autoritatis apl'i. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Lex moſayca multiplicit̄ differt ab euangelica. Hāc magiſter inſinuans aſſerit triplicem differentiam le-gis antique et noue. quarū prima eſt. ꝙ in antiqua lege tm̄ ꝓmittebant̄ temporalia ⁊ terrena. In euan-gelio autem terrena et celeſtia. Secunda eſt. qꝛ ſac̄-menta veteris legis tm̄ ſignificabant gratiam. ſacra-menta v̄o noue legis et ſignificant et iuſtificant. ſcꝫ conferendo gratiam. Tertia eſt. ꝙ in veteri lege fue-runt quedam cerimonialia et in nouo non ſunt. licet precepta moralia ſunt eadē vtrobiq;. ⁊ ſic īponit ma-giſter finem huic tertio libro. ⁊ cetera.

Explicit liber tertius. Sequuntur tituli ſeu rubrice libri Quarti.

Tituli

His tractatis que ad doctrinā rerū ptinent quibꝰ fruendum eſt et quibus vtendū. et que fruunt̄ ⁊ vtū tur: ad doctrinā ſignoꝝ accedamus.

DI. I De ſacramentis.
Quid ſit ſacramentū.
Quid ſit ſignum.
Quo differant ſignum ⁊ ſacramentū.
Quare inſtituta ſunt ſacramenta.
De dr̄ia ſacramentoꝝ veterū et nouorum
De circumciſione.
Quod remediuȝ illi habuerunt ꝗ fuerunt
ante circumciſionē.
De inſtitutione circūciſionis et de cauſa.
De paruulis defunctis ante diē octauum
quo fiebat circumciſio.
DI. II De ſacramentis noue legis
De baptiſmo.
De dr̄ia baptiſmi Johīs et xp̄i.
Quid vtilitatis baptiſmus iohīs habuit.
Si fuit ſacramētū baptiſmus ille.
De forma baptiſmi Johannis.
DI. III Quid ſit baptiſmus.
De forma baptiſmi.
Ꝙ apl̄i in noīe xp̄i baptizauerunt.
Si in noīe patris tantuȝ vel ſpiritusſancti
poſſit tradi baptiſmus.
De inſtitutione baptiſmi.
Quare in aqua tantū fiat.
De immerſione quotiens fieri debeat.
Qn̄ circumciſio amiſit vim ſuam.
De cauſa inſtiutionis baptiſmi.
DI. IIII De illis qui ſuſcipiunt ſa-
cramentū et rem. ⁊ rem ⁊ nō ſacm̄entū. et
ſaramentū et nō rem.
De ficte accedentibns.
Quō intelligat̄ illud quotquot in xp̄o ba
ptizati eſtis xp̄m induiſtis.
Ꝙ paſſio ſupplet vicem baptiſmi et fides et
contricio.
Quid ꝓſit baptiſmus cū fide accedentibꝰ
Quid dimittit̄ in baptiſmo iuſtis.
Cuius rei ſit ſacramentū baptiſmus queȝ
recipit iuſtus.
DI. V Ꝙ baptiſmꝰ eque bonꝰ eſt a
bono vel a malo. datus bono vel malo.
De ptāte baptiſmi et miniſterio.
Que fuit poteſtas baptiſmi quā xp̄us po-
tuit dare ſeruis. et non dedit.
DI. VI Quibꝰ liceat baptizare.
Si rebaptizandi ſunt ab heretici baptizati
Ꝙ nullus in materno vtero baptizat̄.
Vtꝝ baptiſmꝰ ſit cū v̄ba corrupte ꝓferūt̄
De illo qui ꝑ ludo immergitur.

De reſponſione patrinoꝝ.
De cathecíſmo et exorciſmo.
DI. VII De ſacramento confirma-
tionis qd̄ non niſi a ſummis ſacerdotibꝰ
tradi poteſt.
Que ſit virtus huius ſacramenti.
Vtrū hoc ſacr̄m dignus ſit baptiſmo.
Vtrum poſſit iterari.
DI. VIII De ſacr̄o altaris.
Ꝙ huiꝰ ſacramenti in veteri teſtamento fi-
gura preceſſit ſicut et baptiſmi.
De inſtitutione huiꝰ ſacramenti.
De forma.
Quare xp̄s poſt aliū cibū dedit hoc ſacra
mentum diſcipulis.
De ſacramento et re.
Ꝙ res ſacramenti duplex eſt.
DI. IX De duobꝰ manducādi modiſ
De errore illoꝝ qui dicunt xp̄i tantū a bo
nis ſumi.
De intelligētia ꝗrundā v̄boꝝ ambiguoꝝ
DI. X De hereſi illoꝝ ꝗ dicūt corpus
xp̄i nō eſſe in altari niſi i figura vl̄ i ligno.
De ſanctoꝝ teſtimonijs quibꝰ ꝓbat̄ veꝝ
corpus xp̄i eſſe in altari.
DI. XI De modo conuerſionis.
Quō dr̄ corpꝰ xp̄i ꝯfici de ſubſtātia panis
Quare ſub alia ſpecie ſumat̄.
Quare ſub duplici ſpecie.
Quare aqua miſceat̄ vino.
Quale corpꝰ dedit xp̄s diſcipulis in cena
DI. XII Vbi illa accidentia fūdent̄
De fractione et partibus
De confeſſione berengarij.
Quid ille ptes ſignificent.
Si xp̄us imolat̄ in altari quotidie et an ſit
ſacrificiū qd̄ a ſacerdote gerit̄.
De cauſa inſtitutionis.
DI. XIII Si hoc ſacramentū confi
ciat̄ ab hereticis vel excōmunicatis.
Quid facit hereticū et qd̄ ſit hereticus
DI. XIIII De penitentia.
Vnde dicit̄ penitentia.
Quid ſit penitentia.
Quid ſit penitere.
De ſolenni et vnica penitentia.
Ꝙ pctā ſepe dimittunt̄ per penitentiam.
DI. XV Ꝙ pluribꝰ irretitꝰ pctis non
p̄t v̄e d̄ vno penitere niſi d̄ oībꝰ peniteat
Quibꝰ de cauſis ꝯtingunt flagella.
De egiptijs et zodomitis ꝗ dicunt̄ tempo-
raliter puniti ne ineternū perirent.
De generibus elemoſyne.
Quid ſit elemoſyna.
Vtrū i mortali pctō ꝑmanentes et largas

elemoſinas faciētes debeāt dici ſatiſfacē
Utrū bona q̄ fiūt ab aliq̄b' malis valeant ad meritū vite cū fuerint ꝯuerſi ad bonū
DI. XVI De trbus in penitentia cō ſiderandis. ſ. compunctione. confeſſione et ſatiſfactione.
Que ſit vera ſatiſfactio.
Que ſit ſatiſfactio falſa.
De trib' actionibus penitentie.
De multitudine venialiū que grauant vt vnum grande peccatum.
De ſatiſfactione venialium.
DI. XVII Utrum ſine confeſſione dimittantur peccata.
Si ſufficit ſoli deo confiteri.
Ꝙ nō ſufficit ſoli deo ꝯfiteri. ſi poſſit ſacerdoti confiteri.
An ſufficiat confiteri laico.
Ad quid valeat confeſſio.
DI. XVIII De remiſſione quam p̄ſtat ſacerdos.
De clauibus.
De vſu clauium.
Si ſacerdos poteſt dimittere peccata vel retinere.
Quomodo ſacerdotes dimittūt peccata vl' retinent.
Q̄uo ſacerdotes ligāt vel ſoluūt a pctis.
Q̄uo intelligendū ſit illud. q̄dcunq̄ ſolueris ſup terram ⁊c̄.
Que ſunt interiores tenebre et interior macula.
DI. XIX Q̄n hee claues dant̄ ⁊ q̄b'.
Utrū ꝑ indignos trāſfundat̄ gr̄a dignis.
Q̄uo intelligendū ſit maledicā benedictionibus veſtris.
Qualis eſſe debeat iudex eccleſiaſticus.
DI. XX De his q̄ in fine penitent.
De his q̄ pniam non complent.
De illo cui ſacerdos indiſcret' iniungit penitentiam.
Ꝙ morientibus non eſt imponenda ſatiſfactio ſed innoteſcenda.
Ꝙ non eſt penitentia neganda vel reconciliatio in neceſſitate.
Ꝙ preſbiteri nō reconciliēt aliquē incōſulto ep̄o niſi in neceſſitate.
An oblatio eius ſit recipiēda q̄ currens ad penitentiā preuenit̄ morte.
DI. XXI De peccatis que poſt hāc vitam dimittunt̄.
De his qui edificant aurū. argentuz. lapidem. lignum. fenū. ſtipulam.
De igne purgatorio quo alij citius alij tardius purgantur.
Quid ſit edificare lignū. fe. aut ſtipu.
Quid ſit edificare au. argen. la. pre.
Ꝙ aliquē v̄e penitet et ſi de nō oi veniali.
Quid ſit generalis confeſſio.
Ꝙ nemo dꝫ ꝯfiteri pctā q̄ non fecit.
De pena ſacerdotis qui peccata confitentis publicat.
DI. XXII Si pctā dimiſſa redeant
Quid ſit ſacramentū et res.
DI. XXIII De ſacr̄o vnctōis extreme.
De tribus generibus vnctionis.
A q̄bus fuerit hoc ſacr̄m inſtitutū.
De iteratione huius ſacramenti.
DI. XXIIII De ordinibus eccleſiaſticis. et quot ſint.
Quare ſunt ſeptem.
Quales aſſumendi ſint ad clerum.
De corona et tonſura.
De hoſtiarijs.
De lectoribus.
De exorciſtis.
De acolitis.
De ſubdyaconibus.
De dyaconibus.
De preſbiteris.
Qui dicuntur ordines ſacri.
Quid appelletur ordo.
De nominibus dignitatis et officij.
De epiſcopo.
De pontifice.
De quadripertito ep̄orum ordine.
De vate.
De cantore.
DI. XXV De ordinatis hereticis.
De ſymonia vn̄ dicit̄ et quid ſiti.
De his qui a ſymoniacis ordinant̄ ſcient̄ vel non.
De his qui dicunt ſe emere corporalia et non ſpiritualia.
De diſtinctione ſymoniacorum.
De his qui violenter ab hereticis vel alijs ſymoniacis ordinantur.
DI. XXVI De ſacramento ꝯiugij.
De inſtitutione et eius cauſa.
Q̄n ſ̄m preceptū et ſcōm indulgentiam cōtractū ſit coniugium.
Quibus modis accipit̄ indulgentia.
Ꝙ nuptie bone ſint.
Cuius rei ſacramentū ſit coniugium.
DI. XXVII Que ſunt conſideranda in coniugio.
Quid ſit coniugium.
De conſenſu qui efficit coniuginm.
Quando incipit eſſe coniugium
De opinione quorundam qui dicūt côiu-

gium nõ eſſe ante carnalẽ copulam.
Q̃ ſponſa põt eligere monaſteriũ ſine con ſenſu ſponſi.
Q̃ ꝯiugatus ſine coniugis cõſenſu nequit ꝓfiteri continentiã
De adulterinis ꝯiugijs.
Q̃ multipl'r ſponſus et ſpõſa accipitur.
Que ſpõſa ſit vidua mortuo ſpõſo et q̃ nõ
DI. XXVIII Si conſenſus de futuro etiã iuramento firmatus faciat ꝯiugium
De his que ptinent ad ſubſtantiã et ad de corem ſacramenti.
Utrum ꝯſenſus ille qui facit matrimoniũ ſit de carnali copula. an de cohabitatio/ne an de alio.
Quare de latere viri formata eſt mulier.
DI. XXIX Q̃ non eſt ꝯſenſus legi/timus vbi eſt coactio.
DI XXX De errore q̃ euacuat con ſenſum.
De coniugio Marie et Joſeph.
De finali cauſa coniugij.
Q̃ malus finis nõ ꝯtaminat ſacramentũ.
DI. XXXI. De tribus bonis ꝯiugij.
De duplici ſeꝑatione.
De his q̃ ꝓcurant venena ſterilitatis.
Añ ſint homicide q̃ ꝓcurant abortum.
De excuſatione coitus q̃ fit ꝑ bona ꝯiugij
De indulgentia quã fecit apl'us.
De malo incontinentie.
De carnis delectatione q̃ pctm̃ ſit vel non
DI. XXXII De ſolutiõe carnalis debiti.
De ꝯtinentia ex cõmuni ꝯſenſu ſeruanda
Añ ceſſandum ſit a coitu.
Quib' tpbius nõ ſint celebrande nuptie.
DI. XXXIII De diuerſis legibus coniugij.
Utrum Johis virginitas ſit preferẽda caſtitati abrae.
Que erat ꝯſuetudo coniugij ſub lege.
Cui licebat tunc plures habere vel non.
DI. XXXIIII De ꝑſonis legitimis
De frigidis ſeparandis vel non.
De his q̃ maleficijs ĩpediti coire nequeũt
De furioſis.
De his q̃ dormiunt cũ duab' ſororibus.
Q̃ non eſt dimittenda vxor pro aliqua macula corporis.
DI. XXXV De iure viri et mulieris.
Q̃ fornicatoriã nequit dimittere vir niſi ipſe expers fuerit fornicatõis ⁊ ecõuerſo.
De recõciliatione eoꝝ qui ꝓpter fornicationem ſeparant̃.
De illis q̃ ante ꝯiunctionez ſe polluerunt per adulterium.
De ſeruis.
DI. XXXVI Utrũ ꝓpter extremã conditionẽ poſſit fieri ſeꝑatio.
De copulatione ſerui et ancille diuerſorũ dominorum.
De viro q̃ ſe fac̃ ſuũ vt diuidat̃ ab vxore
De etate ꝯtrahentium.
DI. XXXVII In quibus ordinib' nequeat ꝯtrahi matrimoniũ.
De interfectoribus ſuaꝝ coniugũ.
DI. XXXVIII De votis et de votorum differentia.
De illis q̃ poſt longã captiuitatẽ redeunt
DI. XXXIX De diſpari cultu.
De ꝯiugio fidel' et infidel' ⁊ duoꝝ ĩfideliũ.
De fornicatione ſpũali ꝓpter quã dimitti coniunx poteſt.
Pro q̃b' pctis poſſit fieri ſeꝑatio vel non.
Añ licet fideli aliam ducere vel non.
Utrũ coniugiũ inter infideles ſit.
Quod ꝯiugium ſit legitimum.
DI. XL De cognatione carnali.
De ꝯputatione graduũ ꝯſanguinitatis.
Quare ſex gradus computant̃.
De diſpẽſatiõe gregorij hĩta ad anglicos
DI. XLI De gradibus affinitatis.
De varijs traditionib' affinitatis.
Si coniugium ſit inter eos qui nota cõſanguinitate diuidunt̃.
Quibus ꝑſonis teſtificãtibus ſint dirimẽda coniugia.
Quid ſit fornicatio. ⁊ quid ſtuprum.
Quid adulteriũ et quid inceſtus.
Quid raptus.
DI. XLII De ſpirituali cognatiõe
Qui ſint filij ſpirituales.
De copula ſpũaliũ vel adoptiuoꝝ et naturaliũ filioꝝ
De copula filioꝝ q̃ ante ꝯpaternitatẽ vel poſt nati ſunt.
Si cui liceat duas comatres ducere vnaz poſt aliam.
Si vir et vxor ſimul tenere valeant puerũ
De ſecũdis et tertijs et deinceps nuptijs.
DI. XLIII De reſurrectionis ⁊ iudicij conditione.
De voce tube. De nocte media.
De libris qui tunc aperient̃.
De memoria electoꝝ ſi tunc preterita male teneat.
Quomodo intelligit̃ xp̃s iudex viuorum et mortuorum.
De his qui viui reperient̃.
DI. XLIIII De etate et ſtatura reſurgentium.

Q̄ reſurget q̄cq̄d fuit de ſubſtantia ⁊ natura corpis et ſi nō in eadē parte corpꝯ.
Q̄ ſine omni deformitate reſurgent.
Utrū reprobo℞ corpa cū deformitatibus reſurgant quas hic habuerunt.
Q̄ non conſumenť malo℞ corpa que tunc ardebunt.
Q̄ demones corpali igne cremabunť.
Si aīe ſine corpibꝯ ſentiūt ignē materialē.
De abortiuis fetibus et monſtris.
DI. XLV De diuerſis animarum receptaculis poſt mortem.
De ſuffragijs defuncto℞.
De officijs ſepulture.
De duobus eque bonis quorū alter poſt mortē plura habet auxilia.
Quibꝯ ſuffragijs iuuabunť in fine repti.
Q̄ūo ſancti et glorificati et angeli audiunt p̄ces ſupplicantiū et intercedūt ꝓ eis.
DI. XLVI Si valde malis preſtať mitigatio pene.
De occulto iudicio dei.
De iuſticia ⁊ miſericordia dei.
Quare quedā opa dicunť iuſticie quedā miſericordie vel bonitatis dei.
Q̄ūo vniuerſe vie dn̄i dicuntur miſericordia et veritas.
DI. XLVII De ſententia iudicij.
Q̄ ſancti iudicabūt et quomodo.
De ordinibus eo℞ qui erunt in iudicio.
De ordine iudicij ⁊ miniſterio angelo℞.
Si poſt iudicium demones precrūt hominibus ad puniendū.
DI. XLVIII De forma iudicis.
Qualis apparebit forma ſerui.
Quare ſcdm̄ formā ſerui diciť xp̄us ſuſcitaturus corpora.
De loco iudicij.
De qualitate luminarium et tēporis poſt iudicium.
DI. XLIX De differentia manſionū in celo et in inferno.
Si quid ibi cognoſcitur ab aliquo qđ non intelligant omnes.
De parilitate gaudij.
Si maior ſit beatitudo ſctō℞ pꝯ iudicium
DI. L Si mali in inferno peccabunt.
Quare dicuntur tenebre exteriores.
Si damnato℞ anime noticiā habeant eorum que hic fiunt.
De lazaro et diuite.
Si boni et mali inuicem ſe videant.
De chaos inter bonos et malos.
Utrum viſa impiorū pena minuat vel augeat gloriam bono℞.

Incipit liber quartus de ſacramētis ⁊ ſignis ſacramentalibꝯ.

a

Samaritanus eñ vulnerato approp̄ians curationi eiꝯ ſacramentorū alligamenta adhibuit q꞉ cōtra originalis peccati et actualis vulnera. ſacramentorū remedia deus inſtituit De quibus quatuor primo ꝯſideranda occurūt. Quid ſit ſacramentū? Quare inſtitutū. In q̄bus ꝯſiſtat et ꝯficiať. Et q̄ ſit diſtantia inter ſac̄ra veteris et noue legis. — DI. I

De ſacramentis vbi quatuor cōſideranda ſunt.

Quid ſit ſacramentū. b

Sacramentū eſt ſacre rei ſignū. Dicitur tñ ſacrm̄ etiam ſacrum ſecretum. ſicut ſacrm̄ diuinitatis. vt ſacrm̄ ſit ſacrum ſignans. et ſacrum ſignatum. ſ꞉ nunc agiť de ſacro ſm̄ q꞉ eſt ſignū Item ſacrm̄ eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma. Signū vo eſt res p̄ter ſpeciem quā ingerit ſenſibus aliq̄d aliud ex ſe faciens i cognitionē venire. Signo℞ vo alia ſunt naturalia. vt fumus ſignificans ignē alia data. Et eorū que data ſunt. quedam ſunt ſac̄ra quedā nō. Om̄e eñ ſacrm̄ eſt ſignū ſ꞉ non ecōuerſo. Sacrm̄ eiꝯ rei ſi̇litudinem gerit cuiꝯ ſignū eſt. Si eñ ſacramenta non haberent ſimilitudinē re℞ qua℞ ſacramenta ſunt; ꝓprie ſacramenta nō dicerenť Sacramentū eñ ꝓprie diciť qđ ita ſignū eſt gr̄a dei. et inuiſibilis gr̄e forma. vt ipſius imaginē gerat et cauſa exiſtat. Nō ergo ſignificandi tñ gratia ſac̄ra inſtituta ſunt. ſ꞉ etiā ſanctificādi. Que eñ ſignificādi gratia tñ inſtituta ſunt ſolū ſigna ſunt. ⁊ non ſac̄ra. ſicut fuerūt ſacrificia carnalia. et obſuātie cerimoniales veteris legis. q̄ nunq̄ poterāt iuſtos facere offerentes Quia vt ait apl̄s. Sanguis hirco℞ et thauro℞ ⁊ cinis vitule aſpſus. inq̄natos ſanctificabat ad emūdationē carnis. nō anime. Nā inq̄natio illa erat ꝯtractus mortui. Vñ Aug. Nihil aliud intelligo inq̄nationē quā lex mūdat niſi ꝯtactū mortui hoīs. quē q̄ tetigerat immūdus erat ſeptē diebꝯ. ſed purificabať ſm̄ legē die tertio et ſeptimo et ita mūdus erat vt iam intraret in tēplū. Mū

Augꝯ. li. x. de ciui. dei.

Augꝯ. in lib. de doctrina xp̄iana. quid ſit ſignum.

Quod differant ſignū, ⁊ ſacrm̄.

Quid ꝓprie diciť ſacrm̄.

Qđ legalia melius dicuntur ſigna q̄ ſacramenta.

dabant etiā interdū a corpali lepra illa legalia. Sed nunq̃ ex operib⁹ legis aliquis iuſtificatus eſt. vt ait apoſtoluſ. etiam ſi in fide et in charitate fierent. Quare? quia imponit ea deus in ſeruitutem. nō in iuſtificationem et vt figura futuri eſſent. volens ſi bi ipſi potius offerri ea q̃ ydoliſ. Illa ergo ſigna erant. ſed tamen ſacramēta. licȝ minus ꝓprie in ſcripturis ſepe vocant̃. quia ſigna erant rei ſacre quā vtiq̃ nō pſtabāt. Illa aūt apl's opa legis dicit que tm̄ ſignificandi gr̄a vel in onus inſtituta ſunt.

Aug⁹. ſuper epiſtolam ad hebreos.

Qui dicātur opa legis.

De cauſa inſtitutōis ſacroꝝ. c

Triplici autem de

cauſa ſacramēta inſtituta ſunt. ꝓpter humiliationē. eruditionē. exercitationē. Propter humiliationē quidē vt dū hō in ſenſibilib⁹ rebus que natura infra ip̄m ſunt ex p̄cepto creatoris ſe reuerendo ſubijcit. vt ex hac humilitate ⁊ obedientia deo magis placeat. et vt apud euȝ mereat̃ cui⁹ impio ſalutem querit in inferiorib⁹ ſe. et ſi nō ab illis ſed p illa a deo. Propter eruditiōem etiā iſtituta ſunt. vt p id qḋ foris in ſpecie viſibili cernit̃ ad inuiſibilē virtutē que intus eſt agnoſcendā mens erudiat̃. Homo enī qui an̄ pctm̄ ſine medio deū videbat p pctm̄ adeo habuit vt nequaq̃ diuina nequeat capere niſi humaīs exercitat⁹. Propter exercitationē ſil'r inſtituta ſunt. qr cū homo ocioſus eſſe nō poſſit ꝓponit̃ ei vtilis et ſalubris exercitatio in ſacramentis q̃ vanā et noxiam declinet occupationē. non enī facile capit̃ a tēptatore qui bono vacat exercitio. Unde Hierony. monet. Semp aliquid boni operis facito vt te occupatū dyabolus inueniat.

Prima cā.

Secunda.

Tertia rō.

De triplici genere exercitatōis d

Sunt aūt exercita

tionū tres ſpecies. vna ad edificatōem anime ptinet. alia ad corpis fomentū. alia ad vtriuſq̃ ſubuerſionē. Cum igitur abſq̃ ſacramentis quibus nō alligauit potentiam ſuam deus homini gratiam donare poſſet predictis de cauſis ſacramenta inſtituit. Duo autem ſunt in quibus ſacramentum cōſiſtit. ſcȝ verba. et res. Verba vt inuocatio trinitatis. res vt aqua oleū et hmōi.

In quib⁹ cōſiſtit ſacr̄m.

De differentia ſacramentoꝝ veterum et nouorum. e

Jam videre reſtat

differentiā ſacramentoꝝ veterū et nouoꝝ vt ſacramenta vocemus q̃ antiquitus res ſacras ſignabant. vt ſacrificia et oblatiōes et huiuſmodi. Eorum autem differentiam breuiter Aug⁹. aſſignat dicens. qr illa promittebant tantū et ſignificabant. hec autē dant ſalutem.

De circumciſione. f

Fuit tamē inter il

la ſacr̄a ſacr̄m quoddā. ſ. circūciſionis idē ꝯferens remediū contra pctm̄ qḋ nunc baptiſmus. Un̄ Aug. Ex quo inſtituta ē circūciſio in populo dei que erat tūc ſignaculum iuſticie fidei. ad purgationeȝ valebat magnis et puulis originalis veteriſq̃ peccati. ſicut baptiſm⁹ ex illo valere cepit ad inouatiōnē hoīs. ex quo inſtitutus eſt. Itē Beda Idē ſalutifere curationis auxiliū circūciſio in lege contra originalis peccati vulnus agebat. qḋ baptiſmus agere reuelate gratie tp̄e conſueuit. excepto q̃ regni celeſtis ianuā nōdum intrare poterāt. Tamen in ſinu abrae poſt mortē requie beata conſolati ſupne pacis ingreſſum ſpe felici expectabant. His apte tradit̃ p circūciſionē ex quo inſtituta fuit. ſ. remiſſionem peccati originalis ⁊ actualis paruulis ⁊ maioribus a deo preſtitam. ſicut nunc p baptiſmum datur.

Aug⁹. ad valeriū cōtra iulianum.

Beda ſuper euangelium.

De viris qui fuerūt ante circūciſionē et de feminis que fuerunt ante et poſt. g

Querit̃ etiā de vi

ris qui fuerunt ante circūciſionē. ⁊ d̄ feminis q̃ fuerunt ante et poſt. qḋ remediū contra pctm̄ habuerit? Quidā dicūt ſacrificia et olationes eis valuiſſe ad remiſſonē pcti Sȝ meli⁹ eſt dicere illos q̃ d̄ abraā ꝓdiert̄ p circūciſionē iuſtificatos. mulieres vo p fidē et opationē bonā. vl' ſuā ſi adulte erāt vel parentum ſi puule. Eos vo q̃ fuerunt an̄ circūciſionē puulos in fide parentū. parentes vo p vtutem ſacrificioꝝ. ſ. quā itelligebant ſpiritualiter in illis ſacrificijs iuſtificatos. Un̄ Greg. Qḋ aqud nos valet aqua baptiſmi. hoc egit apud veteres vel p puulis ſola fides. vel p maiorib⁹ vtus ſacrificij. vel p his q̃ ex abrae ſtirpe ꝓdierunt myſteriū circūciſionis.

Grego. i moralibus.

De inſtitutione et cauſa circumciſionis. h

Hic dicēdum eſt in quo inſtituta fuerit circūciſio. Et quare et cur mutata p baptiſmū. Abraā prim⁹ mādatum circūciſionis habuit ad ꝓbationez obedientie. nec ei ſoli precepta fuit circūciſio ſed et ſemini eius. i. oībus hebreis. q̄ fiebat ſm legē octaua die lapideo cultro in carne ꝑpucij. Data aūt fuit circūciſio pluribus de cauſis. ſ. vt p obedientiā mandati abraam placeret deo. cui p ꝑuaricatōez adā diſplicuerat. Data etiā fuit in ſignum magne fidei abrae qui credidit ſe habituꝝ filiū in quo fieret benedictio oīm. Deinde vt hoc ſigno a ceteris nationibus diſcerneretur populus ille. In carne vo ꝑpucij iō iuſſa eſt fieri circūciſio. q2 in remediū inſtituta eſt originalis peccati quod a parentibus trahimus p ꝯcupiſcentiā. que in parte illa magis dominaẗ. et q2 in pte illa culpam inobedientie primus hō ſenſit decuit vt ſibi ſignū obedientie accipet.

Quare data fuit circūciſio.

Quare ī carne prepucij.

Quar̄ die. viij. ꝛ petrio cultro. i

Fiebat aūt octaua die et petrino cultro. q2 et in reſurrectione cōmuni octaua die etate futura p petram xp̄m omnis ab electis abſcindeẗ corruptō et p xp̄i reſurrectionē octaua die factā circumcidiẗ. a peccatis anima cuiuſq; in euz credentis. due ergo res ſunt illi⁹ ſacmenti

Quare in baptiſmū mutata ſit circumciſio. k

Ideo autem mutata eſt circumciſio p baptiſmuz. quia ſacramentū baptiſmi communi⁹ eſt et pfectius quia pleniori gratia accumulatuz. Ibi eñ peccata ſolum dimittebanẗ ſed nec gratia ad bene operandū adiutrix. nec virtutum poſſeſſio vel augmentū ibi preſtabatur vt in baptiſmo. vbi nō tantūmodo abolētur peccata ſed etiaz gratia adiutrix confertur et virtutes augentur. Unde aqua refectionis vel regenerationis dr̄. q2 aridos fecundat. etiā fructificantes ampliori vbertate donat. q2 quātūcūq; p fidē et charitatē añ habitā aliquis iuſt⁹ ad baptiſmū accedit. vberiorē ibi recipit gratiā. ſ nō ita ī circūciſione. Uñ abrae p fidē iam iuſtificato ſignaculum tm̄ fuit. nihil ei intus obtulit.

De paruulis defunctis ante diem octauum. l

Si vero queritur de puulis qui añ diem octauū moriebanẗ anteq; fiebat circūciſio ex lege. Utrū ſaluarentur vel nō? Idē pōt reſponderi qd̄ ſentitur de puulis ante baptiſmuz defunctis quos pire conſtat Uñ Beda. Qui nunc p euangelium ſuum terribiliter et ſalubriter clamat. Niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpirituſancto non intrabit in regnū dei. ipſe dudum clamat p ſuam legem. anima cuius ꝑpucij caro circūciſa non fuerit peribit de populo ſuo. quia pactū meum irritū fecit. Forte tamē ſub lege ingruente neceſſitate mortis ante octauum diem circūcidebant ſine peccato filios. ſicut modo fit in eccleſia de baptiſmo. Beda.

In precedentibus libris magiſter determinauit de rebus. Hic vo in hoc quarto determinat de ſignis ſacramentalib⁹ Et diuidiẗ iſte liber in duas ptes principaliẗ. Primo eñ determinat de ſacramentis. Scdo de reſurrectōe et de gloria reſurgentiū. et hoc in ꝑncipio. xliij. diſtin. que incipit ibi. Poſtremo de ꝯditione reſurrectōnis. Prima ps adhuc diuidiẗ in duas. In ꝑma determinat de ſacris ī generali. Secundo ꝓſequitur de ſacramētis in ſpeciali. et hoc in principio ſecunde diſtinctōis. ibi. Iaz ad ſacra. In prima igiẗ pte que eſt prima diſtinctio huius quarti libri magiſter tria facit. Nam primo ponit ſacramenti diffinitionē. Secundo inſinuat ſacramentoꝝ cauſam et neceſſitatē et eoꝝ integritatem. Tertio declarat qūo circūciſio inter ſacramenta veteris legis maiorē inter alia cum ſacramentis noue legis habeāt aſſimilationē. Primum facit a ꝑncipio diſtinctiōis vſq; ibi. Triplici aūt de cauſa. Secūduz ab inde vſq; ibi. Fuit tñ inter illa. Tertiū vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Sacramentum eſt gratie inuiſibilis forma viſibilis eiuſq; ſimilitudinem gerens cuius eſt ſignuz cauſaq; exiſtens. Hanc magiſter ꝓbans ꝓponit primo ſub parabola ſauciati. q̄ ſaluator humano generis p incarnationez appropinquans ſacramentalem medicinā adhibuit. et cōtra peccatoꝝ vulnera inſtituit ſacramentoꝝ remedia. Circa que ſacramenta quattuor conſiderare intendit. ſ. ſacramenti diffinitionē inſtitutionē integritatem et diſtinctionē. Poſtea diffinit ſacramentū dicens. q̄ eſt ſacre rei ſignū. Quis etiā poſſit dici ſacramentū ſacrum ſecretum vel ſacrū ſignans ſeu ſignatum. Intendit autem magiſter de eo nunc ſcōm q̄ eſt ſignum. Diffinit etiam aliter dicens. q̄ eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma. Ad declarationē autem prime diffinitionis. oñdit q̄d ſit ſignum. q2 eſt res pter ſpeciē quā ſenſib⁹ ingerit faciens aliud ex ſe ī cognitionē venire. Ad complementū autē diffinitōnis ſacramenti. diuidit ſignū q2 quoddā eſt naturale naturaliter ſignificās. vt fumus reſpectu ignis. quoddā vero eſt datum ex inſtitutiōe repñtans. et tale ſignū ē ſacrm. Itē ſignū datū, quoddaz vo non gerit

Noue legis.
Septem ſacramēta. Abluit / firmat / pascit / punit / ordinat / exorat / vngit.

ſui ſignati ſimilitudinē. quoddā vo rei cuius eſt ſignum gerit ſimilitudinē et tale eſt ſacramentū. Item ſignū gerēs ſui ſignati ſimilitudinē. quoddā ē ſignū tm̄ quoddā vero eſt ſignū et cauſa. et tale ſignuꝫ eſt ſacramentū. Ex quibus habet̄ pfecta ſacramēti diffinitio. ſ. inuiſibilis gratie viſibilis forma. ita vt imaginē gerat et cauſa exiſtat et ideo ſacramenta veteris legis que ſolum ſignificabāt non ſunt nec dicunt̄ ꝓprie ſacramēta. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Sacramēta triplici de cauſa ꝓmulgata exiſtunt et in rebus ⁊ in vbis principaliter ꝯſiſtunt. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit ꝙ triplex fuit cauſa ſeu ratio inſtitutiōis ſacramentorū. Prima quidem fuit humiliatio hominis. qꝛ ꝑ ſacramēta rebus corꝑalibꝰ que natura ipſo homine inferiora ſunt ſubditur. Secunda eſt. eruditio. quia hō de viſibilibꝰ ꝑ ea erudiꝰ. Tertia vo exercitatio vt ocioſitas et occupatio noxia vitaretur vbi ſubdit ꝙ quedam exercitatiōes ad bonū corꝑis ſunt. quedā ad bonū aīe. quedā vo ad vtriuſqꝫ detrimentū ordinant̄. Addit etiā ꝙ deus ſine ſacramētis potuit hominē iuſtificare ſeu ſeruare. qꝛ eis ſuaꝫ potentiā nō alligauit. Tamē ex dictis cauſis ſacramenta inſtituit. Poſtea ponit ſacramentū integritatem dicens ꝙ ſacramēta ex duobus ꝯſtāt. ſ. ex rebꝰ et verbis. Ultimo diuidit ſacramenta dicens ꝙ quedam ſunt ſacramenta vetera que ſignificāt ⁊ ꝓmittunt ſolū. quedā vero ſunt noua q̄ ſignificāt ⁊ cauſāt ſalutē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Inter ſacra veteris legis ſola circūciſio originalē culpā delebat. ⁊ tamē celeſtis regni ianuā non apiebat. Hanc magiſter ponens ꝓponit p̄mo ꝙ ſacrm̄ circūciſionis ꝗuis ſit idē cū ſacramentis veteribus. tn̄ antiquis idē remediuꝫ ꝯferebat contra pctm̄ ꝙ mō baptiſmus. non tamen apibat ianuā regni celeſtis qḋ autoritatibꝰ ꝯfirmat Poſtea q̄rit qḋ remediū habebāt viri ꝯtra pctm̄ añ circūciſionē et femīe añ ⁊ pꝰ. Et rñdet ꝙ hi q̄ de ſtirpe Ade deſcenderūt ꝑ circūciſionē iuſtificabant̄. qui aūt añ circūciſionē fuerūt ꝑuuli in fide ꝑentū iuſtificabant̄. Parētes vo vtute ſacrificioꝝ. Mulieres aūt añ circūciſionē et pꝰ ꝑ fidē ⁊ opationē bonā. ꝑ ſuaꝫ ſi erant adulte. vl ꝑ fidē parentū ſi erāt ꝑuule. qḋ ꝯfirmat autoritate. b. Greg. Poſtea determinat de inſtitutiōe circūciſionis ꝗtū ad quattuor. oñdens cui data ſit qꝛ abrae et ꝯñr ſemini ſuo. Scḋo quare data ē qꝛ ꝓpter tria. ſ. in meritū obediētie. ī ſignū fidei magne. et in diſtinctionē ppl'i iudaici a ceteris gentibus Tertio in q̄ ꝑte fiebat. certe ī carne ꝑpucij. Et dupli ci rōne p̄mo qꝛ ꝯcupia ꝑ quā pctm̄ originale ꝯtrahitur a ꝑentibꝰ ī cuꝰ remediū inſtituta eſt circūciſio. in illa ꝑte magis dominat̄. Scḋa vt in illa hō ſignum obedientie acciperet in qua p̄mꝰ hō culpā inobediētie p̄mo ſenſit. Quarto oñdit quo tpe et quo inſtro certo. dicens ꝙ octauo die et lapideo cultello. ⁊ hoc ad deſignandū duo. Primo reſurrectionē carnis cōem in octaua etate finiendā ꝑ petrā xp̄m. in quo omnis corruptio ab electis tollet̄ Scḋo octaua die facta eſt per quā oīa cuiuſlibet in ipſum credentis circumciditur a peccatis. Ex quibꝰ cōcludit ꝙ ſunt due res huius ſacramenti. Poſtea dicit ꝙ ideo circūciſio ꝑ baptiſmū mutata eſt qꝛ ſacrm̄ baptiſmatis eſt communius et pfectius. in circūciſione ſolūmō peccata dimittebant̄ nihil tamē ꝯferebat̄. In baptiſmo non ſoluꝫ peccata abolent̄ ſed etiā gr̄a ad opantiū bonū et bn̄ adiuuans et virtutū poſſeſſio et argumentū confertur. Ultimo querit vtrum ꝑuuli q̄ moriebant̄ ſine circūciſione añ octauū diem ſaluabant̄. Et rñdet ꝙ nō ſicut nec mō ſine baptiſmo. ex quo patet neceſſitas circūciſionis. Subdit tn̄ ꝙ forte ꝓpter neceſſitateꝫ licebat ante octauum diem circumcidi. Igit̄ ⁊c. Et tā tum in ſpeciali.

De ſacramētis noue legis. a

IAm ad ſacramēta noue legis accedamus que ſunt baptiſmus cōfirmatio. panis bn̄dictionis. i. euchariſtia. penitētia. vnctio extrema. ordo coniugium. Quorum alia remedium contra peccatum prebent et gratiam adiutricem conferunt. vt baptiſmus. alia in remedium tantum ſunt. vt coniugium. alia gratia et virtute nos fulciunt vt euchariſtia ⁊ ordo. DI. II

Quare mox poſt hominis caſum nō fuerunt inſtituta. b

Si vero queritur quare non fuerit hec ſacramenta inſtituta mox poſt hominis lapſum. cū in his ſit iuſticia et ſalus: Dicimꝰ ꝙ nō ante aduentū chriſti qui gratiam attulit gratie ſacramēta fuiſſe danda. que ex ipſius morte ⁊ paſſione virtutem ſortita ſunt. Chriſtus autē venire noluit anteq̄ hō de lege naturali ⁊ ſcripta ꝯuinceretur. qḋ neutra iuuare poſſet.

Qḋ ſacramentū coniugij fuit ante peccatū. c

Fuit tamen coniugium ante pctm̄ inſtitutū. nō vtiqꝫ ꝑ remedium. ſed ad ſacramentū ⁊ ad officiū. poſt peccatū vero fuit ad remediū cōtra carnalis ꝯcupiſcentie corruptelā. de quo ſuo loco tractabimus.

De baptiſmo. d

Nunc vero de baptiſmi ſacro videamꝰ qḋ int̄ noue gr̄e ſacramēta primū eſt. Baptiſmuꝫ xp̄i Johānes ſuo baptiſmo p̄nunciauit. q̄ p̄mꝰ baptiſaſſe legit̄. ſꝫ in aqua. non in ſpū. ſicut ipſe ait. Ego baptizo vos ī aqua. i. in pniam. Sola em̄ corꝑa abluebat. a pctis vo nō mundabat. Baptiſmꝰ Johis erat in pniam nō in remiſſionem. baptiſmus vero xp̄i in remiſſionem. Quia Johannes baptizās homines ad penitentiā vocabat. et quos baptizabat penitere docebat. Fm̄ illud Ueniebant ad Johānem in iordanem confitentes peccata ſua. Sed in baptiſmo Johan

De baptiſmo Johannis.
De differētia bapiſmi xp̄i ⁊ iohannis.

niſ nõ dabat̃ peccatoꝝ remiſſio que data eſt in chriſti baptiſmo.

Quid vtilitatis habebat baptiſmus Johannis. e

Ad quid ergo vtilis erat baptiſm⁹ Johannis? Quia homines vſu baptizandi preparabat ad baptiſmum chriſti. Sed queritur quare dictus ē baptiſmus Johannis. ſicut veritas dicit baptiſmus Johannis vnde eſt? Quia ibi Johannis operatio tm̃ viſibilis erat exterius lauantis nõ inuiſibilis gratia dei virtutis operantis interius. Sed tamen et illa Johannis operatio a deo erat: ⁊ baptiſmus ille a deo erat nõ ab homine ſꝫ hominis dictus eſt. q̃a nihil gerebat̃ quod non ageret homo. Si vo queritur an ſacramentuꝫ fuerit? Satis poteſt concedi ex eo ſenſu quo legalia ſigna dicunt̃ ſacramenta. Significabat eñ baptiſmus Johãnis eſſe rem ſacramenti ſcꝫ baptiſmum chriſti qui non tantũ ē penitẽtie ſed et remiſſionis peccatorum.

Quare dict⁹ eſt baptiſm⁹ Johannis.

Si fuerit ſacramentum baptiſmus ille

De forma baptiſmi Johannis: et de baptizatis ab eo. f

Hic conſiderandũ eſt ſi baptizati a Johanne iterum baptizati ſunt baptiſmo xp̃i. et qua forma verborum vſus ſit Johannes. Illi qui baptizati ſunt a Johanne neſciẽtes ſpiritumſctm̃ eſſe ac ſpem ponentes in illius baptiſmo. poſtea baptizati ſunt baptiſmo xp̃i. Baptiſmus autẽ Johannis in noĩe venturi tradebatur. Unde Hyerony. ſuper Johelem Qui dicit ſe in xp̃m credere. ⁊ non credit in ſpũmſanctum. nondũ habet claros oculos Unde baptizati a Johanne in noĩe venturi. i. domini Jeſu. q: dixerunt. Sed neqꝫ ſi ſpũſſanctus eſt audiuimus. iterũ baptizabant̃. imo verũ baptiſma accipiebant. Illi vero. q̃ ſpem nõ poſuerũt in baptiſmo Johannis. et prẽm et filiũ et ſpũmſanctuꝫ credebant. nõ baptizati fuerũt. ſed ipoſitione manuũ ab apoſtolis ſuper eos facta ſpũm ſanctũ receperũt. Alij vo qui nõ ita credebant. baptizati ſunt baptiſmo xp̃i. vt predictũ eſt. Uñ Hyerony. Qui ſpũmſanctũ neſciebant cum baptiſmum a Johanne acceperunt. iterum baptizati ſunt baptiſmo chriſti vt predictũ eſt. ne quis ex iudeis vl' gentibus putaret aquam ſine ſpirituſſancto ad ſalutem poſſe ſufficere. De hoc etiam Ambroſius in. j. li. de ſpirituſancto ait Quidam negauerunt ſe ſcire ſpiritumſanctum cum baptizatos ſe dicerẽt baptiſmo Johãnis qui aduenientis Jeſu nõ in ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo quia nec in criſti noĩe. nec cum fide ſpirituſſancti baptizati fuerant. non potuerũt accipere baptiſmi ſacramentuꝫ Baptizati ſunt ergo in nomine xp̃i. nec iteratum eſt in his baptiſma ſed nouatum.

Hierony.

Hic non tenetur magiſter

Hiero. in epiſtola de vni⁹ vxoris viro.

Amb. in lib. de ſpũſancto

Iſta eſt diſtinctio ſecũda huius quarti libri. In qua magiſter poſtꝙ determinauit de ſacramentis in cõmuni tã veteris ꝙ noue legis. Hic agit de ſacramentis noue legis in ſpeciali. Circa qꝺ tria facit. Primo eñ numerũ ſacramentoꝝ noue legis et eoꝝ efficatiã oñdit. Scdo qñ et ad quid ꝯiugium inſtitutũ ſit. ſubdit. Tertio ꝙ baptiſm⁹ iohãnis ꝑnunciauit baptiſmũ xp̃i. Primũ facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Fuit tñ cõiugium. Scdm vſqꝫ ibi Nunc vo de baptiſmi ſacramento videamus. Tertiũ vſqꝫ ad finẽ diſt. In ſpãli ſnĩa magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹. quaꝝ prima eſt hec. Septẽ ſunt noue legis ſacramenta. quoꝝ aliqua dimittunt peccata. et gratiã adiutricẽ ꝯferunt. aliqua in remediũ tm̃ ſunt. aliqua gr̃a et virtute nos fulciunt. Hanc mgr̃ inſinuans ꝓponit primo ſeptẽ eſſe ſacramenta noue legis et ea enumerat. quorũ quedã in remedium dicit fore inſtituta vt ꝯiugium. Aliqua vero in remediuꝫ ꝯtra pctm̃. vt. ſ. gratiã adiutricẽ cõferant vt baptiſmus. Aliqua vo gr̃a et virtute nos fulciunt vt euchariſtia. alia vo ad vtrumqꝫ. Poſtea dicit ꝙ q: iſta ſacr̃a ſalutis collatiua nõ debuerũt ante tp̃s ſalutis. i. añ tp̃s xp̃i inſtitui. a cuius paſſione et morte virtutem ſortita ſunt. Subdit aũt ꝙ xp̃s venire diſtulit donec hõ de inſufficientia legis vere et legis ſcripte conuinceretur. q: neutra eaꝝ adiuuare poſſet. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Coniugiũ ante pctm̃ fuit inſtitutũ ad generationis officiuꝫ. poſtea vo fuit datum in remediũ. Hanc magiſter inſinuãs dicit ꝙ cõiugiũ fuit ante pctm̃ inſtitutũ in officiũ et ſacr̃m. poſtea vero in remediuꝫ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Baptiſmus Johis exterius corpus lauabat. ſed interi⁹ gr̃aꝫ nõ ꝯferebat. Hanc mgr̃ inſinuans dicit ꝙ baptiſmus iohannis prenunciabat baptiſmũ chriſti. a quo tamen differebat. quia baptiſmus Johannis fuit in aqua ſolum. et q̃ chriſti baptiſmũ preparans et diſponens non autem remiſſionem peccatorũ dabat. Sed baptiſmus chriſti fuit in aqua et ſpirituſancto et in ipſo conferebat̃ remiſſio peccatorum. Poſtea ꝓponit huius baptiſmi ꝯditiones. et primo q̃tum ad vtilitatẽ Utilitas eñ fuit ꝑparatio ad baptiſmũ xp̃i. Secundo q̃tũ ad nominationẽ q: dictus eſt baptiſm⁹ iohãnis eo ꝙ nihil ibi gerebat̃. qꝺ iohes nõ fecerit. Tertio q̃tũ ad genus. q: põt large dici ſacr̃m eo ꝙ rẽ ſacramenti. i. xp̃i baptiſmuꝫ ſignificabat. Ultimo q̃rit Utrũ baptiſati a btõ Johãne iterũ ſunt baptizandi baptiſmo xp̃i. et ſubdit qua forma verborũ baptizabat Johes. Et rñdet ꝙ illi qui ſpem ponebãt in baptiſmo iohis et ꝑfectã fidẽ de diuis ꝑſonis habebãt nõ ſunt. ſ. iterũ baptizandi. ſed confirmati ꝑ aploꝝ manuũ impoſitionẽ receperunt ſpm̃ſanctuꝫ. Illi vo qui ſpem non ponebant in baptiſmo iohis et ꝑfectã fidẽ diuinaꝝ ꝑſonaꝝ non habebant. tales fuerũt iterũ baptizati baptiſmo xp̃i. Ad ſcdm rñdet ꝙ iohes baptizabat in noĩe futuri. Et tm̃ in ſpãli.

1a

2a

3a

Baptiſmus eſt ablutio corporis exterior facta ſub forma verborum preſcripta.
Forma baptiſmi Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et ſpiritusſancti amen

Quid ſit baptiſmus. a

DI. III

Poſt hec vi-
dendũ eſt q̃d ſit baptiſm⁹
et que ſit forma. et q̃n inſti
tutus. et cauſa inſtitutõis
Baptiſm⁹ dicitur intinctio. i. ablutio cor-
poris exterior facta ſub forma verboꝝ p̃-
ſcripta. Si eñ ablutio fiet ſine verbo. non
eſt ibi ſacramentuȝ. Sed accedente verbo
ad elementũ. fit ſacramentũ. nõ vtiꝗ ipm
elementũ fit ſacramentũ. ſed ablutio facta
in elemẽto. Unde Aug. Uerbo baptiſma
Aug⁹. ſup Johannẽ. conſecrat̃. detrahe ꝟbum: ⁊ quid eſt aqua
niſi aqua. accedit verbũ ad elementũ. et fit
ſacramentũ. Unð eſt hec tanta ꝟtus aque
vt corpus tangat et cor abluat. niſi facien-
te verbo. nõ q2 dicit̃. ſed q2 credit̃. Nam ⁊
in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens. ali
ud eſt virtus intus manens. In duob⁹ er-
go conſiſtit ſacramentũ baptiſmi. ſ. in ver-
bo et elemẽto. ergo et ſi alia deſunt que ad
decorẽ ſacramenti inſtituta ſunt. nõ iõ mi-
nus eſt verum ſacramentum et ſanctum. ſi
verbũ ſit ibi et elementũ. Nam et in hoc ſa
cramento et in alijs quedam ſolent fieri ad
decorẽ et honeſtatẽ ſacramenti. quedã ad
ſubſtantiã et cauſam ſacramenti ꝑtinentia
De ſubſtantia huius ſacramenti ſunt ver
bum et elementũ. cetera ad ſolẽnitatẽ eius
pertinent.

Q in hoc ⁊ i alijs ſacramẽtis quedã fiunt ad decorem. quedaȝ ad neceſſitatem ad ſacramentũ et cauſa ſacramenti ꝑtinentia.

De forma baptiſmi. b

Sed quod ẽ illud
verbum quo accedente ad elementũ: fit ſa
cramentũ: veritas q̃ docet huius ſacramẽ
ti formã tradens ait diſcipulis. Ite doce-
te omnes gentes baptizantes eos in noie
patris et filij et ſpũſſancti. Inuocatio igi-
tur trinitatis ꝟbum dicitur quo baptiſma
conſecratur. et hec eſt forma verboruȝ ſub
qua traditur baptiſmus. Unde bonifacio
ep̃o zacharias papa ait. Firmiſſime prece
ptum eſt in ſinodo anglorũ: vt quicunꝗ ſi
ne inuocatione trinitatis merſus fuiſſet. ꝙ
ſacramentũ regeneratiõis nõ haberet. qð
omnino verũ eſt. ꝙ ſi merſus in fontẽ bap
tiſmi quis fuerit ſine inuocatione trinitatꝭ
ꝑfectus chriſtianus nõ eſt. niſi in noie pa-
tris et filij ⁊ ſpiritusſancti fuerit baptizat⁹
Q apl̃i in chriſti noie baptiſaerunt. Legit̃ tñ in actib⁹ apl̃oꝝ apl̃os baptizaſſe
in noie xp̃i. ſed in hoc nomine vt exponit
Ambro. tota trinitas intelligit̃. Intelligi-
tur enim cum chriſtuȝ dicis: et pater a quo
vnctus eſt. et ipſe qui vnctus eſt. et ſpiri-
tusſanctus ꝑ quem vnctus eſt. Unde Ni- Nicolaus papa ad ꝯſulta bulgaroꝝ
colaus papa ad conſulta bulgarorum. A
quodam iudeo multo baptiſatos aſſeritis
et quid inde agendum ſit conſulitis. Hi ꝑ
fecto ſi in noie ſancte trinitatis. vel in noie
xp̃i ſicut in actibus apoſtoloꝝ legimus ba
ptizent̃: baptizati ſunt. vnuȝ enim idemꝗ
eſt: vt exponit Ambroſius.

Si in noie patris tñ vl' ſpũſſancti poſſit tradi baptiſmus. c

Hic querit̃ an bap
tiſmus eſſet verus ſi diceret̃ in nomine pa
tris tantũ. vel ſpiritusſancti tñ. vt cum di-
citur in noie xp̃i? Ambro. videt̃ dicere ꝙ
ſi fide myſteriuȝ trinitatis ꝓteneat̃ et vna ꝑ Amb. lll. de ſpũſancto.
ſona tantũ nominet̃. plenum eſt ſacramen
tum. Et econuerſo ſi tres noietur ⁊ non re
cte de aliquo illorum ſentiat̃: vacuũ fieret
myſterium trinitatis. Ait eñ ſic. Ubi nõ ẽ
plenũ baptiſmi ſacramentũ. nec principi-
um nec ſpecies aliqua baptiſmi eſtimatur
Plenum aũt eſt ſi patrẽ et filiũ et ſpũſctm̃
fatearis. Si vnum neges: totũ ſubrues. et
ſi vnũ in ſermone comprehendas. vel pa-
trem vel filium vel ſpiritũſanctũ. fide autẽ
nec patrẽ nec filiũ nec ſpiritũſanctũ abne-
ges. plenum eſt fidei ſacramentũ. Ita etiã
licet patrẽ et filium et ſpũmſanctũ dicas. ⁊
patris et filij et ſpũſſancti minuas poteſta
tem. vacuũ eſt omne myſterium. Cum eñ
dixitur in noie xp̃i. ꝑ virtutẽ nominis im-
pletum eſt myſteriũ. nec a xp̃i baptiſmate
ſpiritus ſeparatur. quia xp̃us baptizauit
in ſpiritu.

Queſtio Ambroſij. d

Nũc cõſideremus
vtrum ſicut chriſti nomine legim⁹ baptiſ- Ambroſi⁹
mi plenũ eſſe ſacramentũ. ita etiam ſpiritu
ſancto nuncupato. nihil deſit ad myſterij
plenitudinẽ? Rationem ſequimur: q̃ vnũ Solutio.
dixerit. trinitatem ſignificauit. Si chriſtũ
dicas. et patrem a quo vnctus eſt filius et
ſpm qui vnctus eſt. ſ. filiũ. et ſpiritũſanctũ
quo vnctus eſt deſignaſti. Scriptũ eſt eñ
hunc eſſe Jeſum a nazareth quẽ vnxit de
us ſpiritusſancto. et ſi patrẽ dicas. filiũ ei⁹
et ſpiritũ oris eius pariter indicas: ſi tamẽ
id etiã corde ꝯprehendas. Et ſi ſpiritũſan-
ctuȝ dicas: deũ patrẽ a quo ꝓcedit. ⁊ filiũ

rius cuius eſt ſpūs nuncupaſti. Vñ vt ra‑
tioni copulet̄ autoritas: dñs dicit. Vos
aūt baptiſabimini in ſpūſancto. ex quo in‑
dicat nos certe poſſe baptizari in ſpūſan‑
cto.

Perſtringit premiſſorum intelli‑
gentiam cum determinatione cu‑
iuſdam dicti. e

Ex his apte intelle
xiſti in noīe xp̄i verum baptiſma tradi. vn
de nihilominus inſinuari videt̄ verum ba
ptiſma tradi poſſe in nomie pr̄is tm̄ vel ſpi
rituſſancti. ſi tamen ille q̄ baptizat fidez tri
nitatis teneat. que trinitas in quolibet ho
rum nominū intelligit̄. Si autem aliquis
puerſe credens ⁊ errorem inducens vnum
de tribus tm̄ nuncupet. nō impleuit myſte
rium. Ex q̄o ait nominatis tribus vacuum
eſſe myſterium ſi baptizans minuat pote
ſtatem patris ⁊ filij vl' ſpūſſancti. id eſt ma
le ſentiat de potentia alicuius horū. nō cre
dens vnam potentiā trium. intelligenduz
eſt hoc ſup eum qui nō intendit nec credit
baptizare q̄ non tm̄ caret fide: ſed etiaz intē
tionem baptizandi nō habet. Qui ḡ bapti
ſat in nomine xp̄i. baptizat in nomine trini
tatis qñ ibi intelligitur. tutius eſt tm̄ tres p
ſonas ibi nominare: vt dicatur. in nomine
patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. non in nominib⁹:
ſed in nomine. id eſt inuocatione. vel in cō
feſſione patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Inuoca
tur enim ibi tota trinitas: vt inuiſibilit̄ ibi
operet̄ p ſe. ſicut extra viſibiliter p myſte
rium. Si autem dicat̄ in nominibus. non
eſt ibi ſacramentum. quia non ſeruat̄ for
ma baptiſmi.

Ecce qd oportet determiari

Amb. in li. de trini. qd eſt i nomie pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti

De inſtitutione baptiſmi. f

De inſtitutōne ba
ptiſmi qñ cepit varie ſunt eſtimatōes Alij
dicūt tūc eſſe inſtitutū cū Nicodemo xp̄s
ait. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpi
ritu ſancto ⁊c̄. Alij dicunt inſtitutionez ba
ptiſmi factā cum apoſtol' dixit. Ite docete
oēs gētes baptizātes eos in noīe pr̄is ⁊ fi
lij ⁊ ſpūſſancti. Sed h̄ dixit eis poſt reſur
rectiōz. p̄cipiens eis de vocatiōe gentium
q̄s añ paſſiōe binos miſerat ad p̄dicanduz
in iudea ⁊ ad baptizandū dicē. In viā gē
tium ne abieritis. Iā ḡ inſtitut⁹ erat bapti
ſmus. q̄ baptizabāt ſimul ⁊ p̄dicabāt.

De forma in qua baptiſauer̄t apo
ſtoli ante paſſionem xp̄i. g

Si vero queritur
in qua forma tunc baptizauerūt: Sane di
ci pōt in noīe trinitatis. ſ. in ea forma i qua
baptizauerūt poſtea gētes. q̄ añ paſſionez
pōt intelligi fuiſſe tradita. lz nō ſit ſcriptum
Non ḡ tunc illā formā xp̄us p̄us tradidit
cū ad euangelizandū gentibus miſit: ſ; quā
añ tradiderat mittens eos in iudeam poſt
iterauit cum ad gentes miſit. Cōmodius ḡ
dicit̄ inſtitutio facta qñ xp̄s a Iohāne ba
ptiſatus eſt in Iordane qđ diſpenſauit. non
q̄ mundari voluit cum ſine peccato fuerit
ſed q̄ cōtactus munde carnis ſue vim rege
neratiuam cōtulit aquis. vt q̄ poſtea imer
geret̄ inuocato noīe trinitatis a pctīs pur
garet̄. Tunc ḡ inſtitutus eſt baptiſm⁹ xp̄i
i quo trinitas cuius myſteriū ibi innotuit
interius hoīem baptizat.

Quare in aqua tantū fiat. h

Celebratur autem
hoc ſacr̄m tantū in aqua nō in alio liquore
vt ait xp̄s. Niſi quis renatus ⁊c̄. Ideo vni
formiter id fieri in aqua p̄cipitur vt intelli
gatur q̄ ſicut aqua ſordes corporis ac ve
ſtes abluit. ita baptiſmus maculas aīe ſor
deſq̄ vitiorū emundando abſtergit. Vl' iō
vt nullum inopia excuſaret. quod pōt fieri
ſi in vino vel oleo fieret. ⁊ vt cōmunis ma
teria baptizandi inueniret̄ apud omnes.
quod aqua ſignauit que de latere xp̄i ma
nauit. ſicut ſanguis alteri⁹ ſacr̄i ſignū fuit.
Nō ḡ in alio liquore pōt ꝯſecrari baptiſm⁹
niſi in aqua.

Ambro. ſup eplaz ad Romanos.

De immerſione quotiens fieri de
beat. i

De immerſiōe ve
ro ſi querit̄ quō fieri debeat p̄ciſe reſpōde
mus vt ſemel vel tertio p vario more eccle
ſie. Vñ Greg. De trina immerſiōe baptiſ
mi nil verius reſpōderi pōt q̄ȝ qđ voſipſis
ſenſiſtis. q̄ in vna fide nihil officit eccleſie
ſancte cōſuetudo diuerſa. Quia em̄ in tri
bus ſubſiſtentijs vna ſubſtantia eſt. repre
henſibile eſſe nullatenus poteſt infantez in
baptiſmo ter vel ſemel mergere. quia ⁊ i tri
bus merſionibus perſonarum trinitas. ⁊ i
vna pōt diuinitatis ſingularitaſ deſignari

Greg. de'an dro epo

Nos vero qui tertio immergimus etiam triduane ſepulture ſacramentũ ſignamus. Scdm hoc licet nõ mõ ter ſ; etiam ſeꝉ imergere tm̃. Ibi tm̃ dũtaxat mergẽ ſeꝉ licꝫ. vbi ꝯſuetudo eccleſie talis exiſtit. Si qs vo id facere incipiat vbi conſuetudo taꝉ non eſt. vel ſeꝉ tm̃ mergendũ aſſerat: repͤhenſibilem ſe eſſe conſtituit. Unde Haymo. In ſuo ſenſu abundabat Ciprianus cuꝫ ſemel mergebat in baptiſmo paruulos qui qd intelligebat ſtudioſe implebat bonis opibꝰ abundando. licet in hoc neſcius delinqueret. ſꝫ qꝛ bonis opibus abundabat poſtea correctus a deo abundauit altiori ſenſu. ter illos mergendo. Ecce habemus qꝛ deliquit qui ſemel merſit. Sed hoc ideo: qꝛ aliter ſe habebat conſuetudo illius eccleſie. vꝉ qꝛ vnã tm̃ faciendam merſionem aſſerebat. De trina merſione Augꝰ. ait. Poſtq̄ꝫ nos credere ꝑmiſimus. tertio capita in ſacro fõte dimerſimꝰ. qui ordo baptizandi duplici miſterij ſignificatione celebratur. Recte enĩꝫ tertio immerſi eſtis. quia accepiſtis baptiſmum in nomĩe trinitatis. Recte tertio immerſi: quia accepiſtis baptiſmum in nomine chriſti. qui die tertia reſurrexit a mortuis. Illa em̃ tertio repetita immerſio typuꝫ dominice exprimit ſepulture. Conſtat g̊ baptizandos tertio debere immergi. ⁊ tamen ſi ſemel tantũ immergantᷣ verum baptiſma accipiũt. ⁊ q̄ ſemel immergit tm̃ nõ peccat: niſi conſuetudo eccleſie obſiſtat. vel ſ mõ tantũ debere fieri aſſerat.

Haymo ſup epiſtolam ad Roma.

Augꝰ. ĩ quadam omeꝉ.

Quando circumciſio amiſit vim ſuam. k

Solet etiam queri ſi circũciſio amiſit ſtatum ab inſtitutõe baptiſmi? Ad quod dicimus in chriſti morte terminata eſſe legalia omnia. Ex tunc ergo circũciſio perdidit vim ſuam ita ꝙ poſtea non profecerit: ſed potius obfuit obſeruatoribus ſuis. Sed vſqꝫ ad oblationem vere hoſtie potuit prodeſſe. Si enim añ paſſionem legalia finem habuiſſent nõ ea imminente vetus paſcha cum diſcipulis mãducaſſet.

De cauſa inſtitutionis. l

Cauſa vo inſtitutionis baptiſmi eſt innouatio mentis. vt hõ q̄ ꝑ peccatũ vetus fuerat ꝑ grãm baptiſmi renouetur. quod fit depoſitiõe vitiorum ⁊ collatione vtutum. Sic enim fit quiſqꝫ nouus homo cum abolitis peccatis ornatur vtutibus. Abolitio peccatorũ pellit feditatem. Appoſitio vtutum affert decorem. hec eſt res huius ſacramenti. ſ. interior mũdicia.

Queritᷣ an baptiſmus aperuit celum qd nõ aperuit circũciſio. m

Si queritur vtrũ baptiſmus aperuit celum quod non aperuit circũciſio? Dicimus qꝛ nec baptiſmus: nec circũciſio regni nobis aditum aperuit ſed hoſtia ſaluatoris: que ſi tempore circũciſionis oblata fuiſſet: illius tp̄is hoĩes in regnũ intraſſent. Res ergo huius ſacramẽti iuſtificatio eſt.

Iſta eſt diſtictio tertia huiꝰ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ꝫ determinauit in quibuſdã preambulis ad ſacramenta. In hac tertia diſtinctione incipit determinare de ſacramentis. Et ꝑmo de ſacramento baptiſmi. Circa ꝙ tria facit. Primo em̃ quiditatẽ. formã et inſtitutionẽ baptiſmi exꝑmit. Scdo eius materiam et modum ſubdit. Tertio eius efficatiã ⁊ effectum adijcit. Primũ vſqꝫ ibi. Celebratur aũt hoc ſacramentũ Scdm vo abinde vſqꝫ ibi. Cauſa vo inſtitutiõis. Tertiũ vo vſqꝫ ad fineꝫ diſ. In ſpeciali ſñia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. Baptiſmꝰ eſt exterior ablutio corpis ſub debita forma verboꝝ. i. cũ expreſſa inuocatione ſanctiſſime trinitatis. Hanc magiſter in ſinuãs diffinit baptiſmũ dicẽs ꝙ baptiſmꝰ ẽ exterior ablutio corpis cũ forma ꝑſcripta verboꝝ. Acceſſus em̃ verbi ad elementũ facit ſacramentũ vt ait beatus Aug. Cetera vero ad decorẽ et honeſtatẽ pertinent Poſtea dicit ꝙ forma eſt inuocatio trinitatis. quam formã tradidit xp̄s in euãgelio Mathei cũ dixit Ite docete oẽs gentes baptizantes eos in noĩe patris et filij et ſpũſſancti. Tamẽ in actibꝰ aploꝝum legitᷣ quoſdam baptizatos in noĩe xp̄i tm̃ fuiſſe. ⁊ hñ ſm Ambro. qꝛ in noĩe xp̄i qd eſt vnctus tota trinitas intelligitur. qꝛ pater vngens et filius vnctus ⁊ ſpiritusſanctus vnctio. Uñ hm õi occaſione querit ſi vna ꝑſona tm̃ noĩetur et fides trinitatis in corde teneatur ſit verus baptiſmꝰ. Rñdet ſm Augꝰ. ꝙ ſic. ꝓpter quod ſcriptura dicit quoſdã baptizatos in noĩe xp̄i ⁊ ĩ ſpiritusſancto qꝛ tota trinitas in quoſlibet illoꝝ nominũ intelligitᷣ. Si vo fides deſit et intẽtio faciẽdi. qd facit eccl̃ia irritũ eſt ſacr̃m. Subdit tñ ſm Amb. ꝙ tutiꝰ ſit tres ꝑſonas noĩare dicendo. In noĩe prĩs et filij ⁊ ſpũſſancti. Inuocatᷣ em̃ tota trinitas vt vbi viſibiliter opetᷣ. Non aũt debet dici in nominibus. qꝛ non ſeruatᷣ debita forma baptiſmi. ⁊ hoc eſt iõ. qꝛ vna eſt inuocatio ⁊ ꝯfeſſio triũ ꝑſonarũ. Poſtea querit qñ inſtitutus ſit baptiſmus. Circa qd ſunt varie opiniões Quidã em̃ dicunt ꝙ ſit inſtitutus cũ dñs dixit Nicodemo. Niſi qs renatꝰ fuerit ex aq̄ ⁊ ſpũſancto. Alij dicũt ꝙ pꝰ reſurrectõꝫ cũ dñs dixit. Ite ⁊ baptizate oẽs gentes. Sꝫ hoc nõ vid̃ verũ. qꝛ etiã añ reſurrectionẽ baptizauit Et idẽ dicit mgr̃ ꝙ ſaluator ſuo baptiſmo baptiſmũ inſtituit ĩ quo trinitas ĩnotuit. q̄ in terꝰ baptiſat. quia prĩ in voce. filius ĩ carne. ſpũſſan

ctus in ſpecie columbe apparuerũt. Tũc eñi conta-
ctu ſue munde carnis xp̄s vim regeneratiuã cõtulit
aquis. vt qui poſtea in ea mergerent̃. inuocato noīe
trinitatis a peccato purgerentur. Dicit etiam ꝙ apo
ſtoli in eadem forma baptiſauerũt añ xp̄i paſſionem
⁊ poſt paſſionẽ eiꝰ ꝗ añ paſſionem pōt intelligi eſſe
tradita. quis nō ſit ſcriptum. Scd̄a ꝓpoſitio ē hec.
Materia baptiſmatis debet eſſe aqua pura. et vtile
eſt puerũ mergi ſub triplici merſura. Hanc mgr̄ inſi
nuans dicit ꝙ aqua eſt materia huius ſacri. qd̄ oſtē
dit factũ xp̄i. q꞉ ipſemet in aqua baptizatus eſt. ⁊ ꝟ-
bum xp̄i qd̄ dixit. Niſi ꝗs renatus fuerit ⁊c̄. Et paſ-
ſio xp̄i. q꞉ de latere eiꝰ manauit aq̄ ꝗ ſignificauit ba
ptiſmum ⁊ ſanguis qui ſignificauit euchariſtiã Eſt
eñi aqua conueniens materia huius ſacri ꝓper ſui
copiam ⁊ cõmunitatẽ. q꞉ hoc ſacr̄m cõmune eſt. tañ
etiam ꝓpter conuenientiã ſigni ad ſignatũ. q꞉ ſicut
aq̄ abluit exterius ſordes corpis. ſic baptiſmus inte
riꝰ mũdat ſordes aīe. Poſtea q̄rit an vna vel trina
immerſio fieri debeat? Et r̄ndet ꝙ pōt fieri vna vel
trina ſm̄ diuerſas locorũ ꝯſuetudines. q꞉ vna imer-
ſio vnitatẽ trinitatiſ. trina ꝟo trinitatẽ pſonarũ deſi
gnat. ⁊ triduana xp̄i ſepultura exp̄mit̃. Subdit aũt
ꝙ nō peccat ſemel immergens: niſi vel ꝯſuetudo ec-
cleſie obſtat. vel ſcl̃ eſſe tm̃ mergendũ doceat ⁊ aſſe
rat. ⁊ oīa autoritatibus confirmat. Poſtea querit
an circũciſio amiſit vim ſuã? Et r̄ndet ꝙ in morte cri
ſti ſicut ⁊ tunc omnia legalia terminata ſunt ⁊ nō añ
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Cauſa inſtitutōis huius ſa
cramenti eſt expiatio a macula peccati. Hanc magi-
ſter inſinuans dicit. ꝙ cauſa inſtitutiōis baptiſmi eſt
innouatio hoīs qui ꝑ peccatũ vetus fuerat. Et hec
mundatio interior eſt res ſacramenti huꝰ. Ultimo
dicit ꝙ nec baptiſmus nec circũciſio regni celeſtis ia
nuam aperuit: ſed hoſtia ſaluatoris ꝗ ſi oblata fuiſſ;
tpe circũciſionis illius tpīs hoīes regnũ celorũ in-
traſſent. Et cõcludit ꝙ res ſacramenti baptiſmi ē iu
ſtificatio a peccatis. Et tm̃ in ſpc̄ali.

Qd̄ alij ſuſcipiũt ſacr̄m et rē. alij ſacr̄m et non rem. alij rem et non ſacramentũ. a

Hic dicendum b
eſt aliquos ſuſcipe ſacramẽtuz
⁊ rem ſacri. aliꝗs ſacr̄m ⁊ nō rē.
aliꝗs rem ⁊ non ſacr̄m. Sacr̄m ⁊ rem ſimul
ſuſcipiũt omnes paruuli ꝗ in baptiſmo ab
originali mundant̃ peccato. Quãuis qui-
dam diffiteant̃ illis qui perituri ſunt par-
uulis in baptiſmo dimitti peccata. inniten-
tes illi verbo Augꝰ. Sacr̄a in ſolis electis
efficiũt. quod figurant: non intelligẽtes il-
lud ita eſſe accipiendum. q꞉ cũ in alijs effi-
ciant ſacr̄a remiſſionez. non hoc eis faciũt
ad ſalutem ſed ſolis electis. Nam ꝙ omni
bus paruulis in baptiſmo remittat̃ pecca-
tum ꝑ baptiſmũ. Augꝰ. euidenter dicit. A
paruulo inquit recẽter nato vſqꝫ ad decre
pitum ſenem. ſicut nullus ꝓhibetur a ba-
ptiſmo. ita nullus eſt ꝗ nō peccato moriat̃

De errore quorũdam.

Aug. in li. de baptiſmo.

in baptiſmo. Sed puuli tm̃ origīali. maio-
res ꝟo etiam omibus que male viuẽdo ad
diderunt ad illud: niſi enormitãs vite impe
diat. id eſt fictio Adulti ꝟo qui cũ fide ba-
ptiſantur. ſacramentum ⁊ rem ſuſcipiũt.

De ficte accedentibus. b

Qui vero ſine fide

vel ficte accedunt. ſacr̄m nō rem ſuſcipiũt.
Unde Hiero. Sunt lauacra gentilium he
reticorũ: ſed non lauant ad ſalutem. In ec-
cleſia etiam qui non plena fide accipiũt ba
ptiſma: non ſpũm ſed aquam ſuſcipiũt. Au
guſtinꝰ etiã ait. Judeis omibus cõmunia
erant ſacramenta: ſed nō cõmunis omibꝰ
erat gratia que eſt virtus ſacramentorum.
Ita ⁊ nunc cõmunis eſt baptiſmus omni-
bus baptizatis: ſed non ꝟtus baptiſmi. id
eſt ipa gr̄a. Item Omnis ꝗ iam ſue volũ-
tatis arbiter conſtitutus eſt cuz accedit ad
ſacramentũ fidelium: niſi peniteat cũ vete-
ris vite: nouam non pōt inchoare Ab hac
penitẽtia cum baptizant̃ ſoli paruuli imu-
nes ſunt. His alijſqꝫ teſtimonijs apte oſten
ditur adultis ſine fide ⁊ penitentia vera in
baptiſmo non cõferri gr̄am remiſſionis. q꞉
nec paruulis ſine fide aliena qui ꝓpam ha
bere nequeunt. dat̃ in baptiſmo remiſſio.
Si quis ergo ficte accedit nō habẽs veraz
cordis contritionem. ſacr̄m ſine re accipit.
Uides tñ Augꝰ. dicere ꝙ etiam ficte acce
denti ꝗ etiam habet odium fraternum i ip-
ſo momento quo baptizat̃ omnia cõdonē-
tur. ⁊ poſt baptiſmũ mox redeant Sꝫ non
hoc aſſerendo dicit: imo hanc opinionez ⁊
ꝑmiſſam ſententiã conferendo. ait enim ſic
His qui ficto corde baptizant̃: aut pecca-
ta nullatenus dimittunt̃. q꞉ ſpũſſanctꝰ di-
ſcipline effugiet fictum. aut in ipo tempori
puncto ꝑ vim ſacramenti dimiſſa. iteruz ꝑ
fictionem replicant̃. vt etiam illud verum
ſit. Quotq̄t in chriſto baptizati eſtis ⁊c̄.
Etiam illud. Spũſſanctus diſcipline effu-
giet fictum. vt induat eum xp̄um ſanctitas
baptiſmi. exuat eum xp̄m ꝑnities fictiōis.
Nam redire dimiſſa peccata vbi fraterna
charitas non eſt. apte dñs docet etiaz in il-
lo ſeruo a quo dominꝰ dimiſſum debitũ pe
tijt. q꞉ ille cõſeruo dimittere noluit. Sic nō
impeditur baptiſmi gratia quo minus om
nia peccata dimittant̃. etiam ſi fraternum
odium in eius cui dimittant̃ animo pſeue
rat. Soluit̃ enim heſternus dies ⁊ quicq̄d
ſupeſt. ⁊ ſoluitur etiam ipa hora momen-

Aug. i pſal. lxxviij

Augꝰ. de pē nitentia

In li. de ba- ptiſmo

tumq̄ʒ añ baptiſmū ⁊ in baptiſmo. Dein=
ceps aūt continuo reus incipit eſſe non ſo=
lum conſequentiū: ſed etiā p̄teritorum die
rum. horarū. momentorū. redeuntibꝰ omi
bus que dimiſſa ſunt. Hoc aūt vt p̄dixirimꝰ
non ſub aſſertiōe dixit. quod oſtenditur ex
eo quod ait in eodem libro ſic. Si ad bapti
ſmum fictus accedit dimiſſa ſunt ei peccata
aut nō ſunt dimiſſa. eligant quod voluerit
Aug. i eodē. Ecce apte cernis ſi tamen intendis id dixiſ
ſe Aug. nō aſſerendo ſed querendo ⁊ alio=
rum opinionem referendo. Idem enim ait
Tunc valere incipit ad ſalutem baptiſmuſ
cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit:
que corde in malicia p̄ſeuerante peccatorū
ablutionem non ſinebat fieri. Non ergo fi=
cte accedenti peccata dimittunt̄.

Quō intelligatur illud quotquot
in xp̄o baptizati eſtis chriſtuz in=
duiſtis. c

Querit̄ ergo quo=
modo illud accipiat̄ Quotq̄t in chriſto ba
ptizati eſtis xp̄m induiſtis: Poteſt dici q̄
q̄ in xp̄o. i. in chriſti conformitate baptizan
tur. ſ. vt moriant̄ vetuſtati peccati. ſic̄ chri
ſtus vetuſtati pene. induūt xp̄m quez per
gr̄am inhabitantem habent. Poteſt ⁊ alit̄
ſolui. Duobus em̄ modis xp̄m induere di
cimur. vel aſſumptiōe ſacramenti. vel rei p̄=
Augꝰ. ili. de baptiſmo. ceptione. Unde Augꝰ. Induunt homīes
xp̄m aliquando vſq̄ʒ ad ſacramēti p̄ceptio
nem. aliquando vſq̄ʒ ad vite ſanctificatiōʒ
atq̄ʒ illud p̄mum bonis ⁊ malis pōt eſſe cō
mune. hoc autem eſt p̄prium bonoꝝ ⁊ pio
rum. Omnes ergo qui in chriſti nomīe ba
ptizantur chriſtum induūt vel ſm̄ ſacr̄men
ti perceptionem. vel ſm̄ vite ſanctificatōʒ.

De illis qui ſuſcipiunt rem et non
ſacr̄m. d

Sunt et alij vt ſu=
Q̄ paſſio implet vicez baptiſmi pra poſuimus q̄ ſuſcipiūt rem ⁊ non ſacra=
mentū. Qui enim effundunt ſanguinem p̄
Augꝰ. in lib. xiij. de ci. dei noīe Jeſu. ⁊ ſi non ſacr̄m: rem t̄m accipiūt.
Unde Augꝰ. Quicunq̄ʒ non p̄cepto rege
nerationis lauacro p̄ confeſſione xp̄i mo=
riuntur. tantū eis valet ad dimittenda pec
cata quantum ſi ablueren̄t ſacro fonte ba=
ptiſmi. Audiſtis q̄ paſſio p̄ xp̄i noīe ſuſce=
pta ſupplet vicem baptiſmi. Nec t̄m paſ= Q̄ non modo paſſio ſed fides ⁊ cōtritio implet vicez baptiſmi.
ſio vicem baptiſmi implet: ſed etiaʒ fides ⁊
contritio: vbi neceſſitas excludit ſacramē=
tum. ſicut aperte docet Auguſtinꝰ dicens
baptiſmi vicem aliquādo implere paſſio=
nem. De latrone illo cui non baptizato di=
ctum eſt. Hodie mecū eris in p̄adiſo. Bea
tus Ciprianus in li. iiij. de baptiſmo nō le=
ue documentū aſſumit. Quod etiā atq̄ʒ eti
am ego conſiderans inuenio. non t̄m paſſi
onem p̄ nomine xp̄i id quod baptiſmo de=
erat poſſe ſupplere: ſed etiam fidem ꝯuerſio
nemq̄ʒ cordis. ſi forte ad celebrandū myſte
riuz baptiſmi in anguſtijs temporꝫ ſuccur
ri non poteſt. Neq̄ʒ enim ille latro p̄ nomi=
ne chriſti crucifixus eſt: ſed p̄ meritis faci=
norum ſuorū. nec quia credidit paſſus eſt:
ſed dum patit̄ credit. Quantū ergo valeat
ſine viſibilis baptiſmi ſacramento. qđ apo
ſtolus ait. Corde creditur ad iuſticiaʒ. ore
autem confeſſio fit ad ſalutem. In illo latro
ne declaratum eſt. ſed tunc impletur inuiſi
biliter cum myſterium baptiſmi nō cōtem=
ptus religionis: ſed articulus neceſſitatis
excludit. Et baptiſmus quidem poteſt eſſe
vbi conuerſio cordis defuerit. cōuerſio au
tem cordi poteſt quidem ineſſe non perce=
pto baptiſmo. ſed contempto baptiſmo nō
poteſt nec vllo modo dicenda eſt cōuerſio
cordis ad deum cum dei ſacramentū contē
nitur. Ecce hic habes nō ſolum paſſionem
ſed etiam fidem ⁊ contritionem conferre re
miſſionem vbi non contemnit̄ ſacramentū
vt in latrone illo oſtendit̄ qui non p̄ paſſio
nem: ſed p̄ fidem ſaluatus eſt ſine baptiſmo
Sed dicunt quidam hoc argumentū retra
ctaſſe Auguſtinū. Retractauit quidez ex Augꝰ. in li. ij retrac.
emplum: ſed ſententiā non. Ait enim in. iiij
libro de baptiſmo. Cum dicerem vicem ba
ptiſmi poſſe habere paſſionez. non ſatiſ ido
neum poſui illius latronis exemplum. q̄a
vtrum non fuerit baptizatus incertum eſt
Conſtat ergo ſine baptiſmo aliquos iuſtifi
cari ⁊ ſaluari. Unde Ambro. de Ualenti= Ambro.
niano. Uentrem meum doleo vt propheti
co vtar eloquio. quia quem regeneraturꝰ
erām amiſi. verūtamen gratiam ille quam
popoſcit non amiſit.

Que videntur obuiare p̄dictis. e

His autē videtur
obuiare quod dominus dicit. Niſi q̄s re=
natus fuerit ex aqua ⁊ ſpirituſancto: non

Nō de puul' nō baptizatis Aug'

pōt intrare in regnū celoꝝ. qđ ſi generalit̄
Determīatio
veꝝ eſt: nō videt̄ eſſe v̄ba ſupi⁹poſita. Sȝ
illud intelligendū eſt de ill' q̄ pn̄t ꝛ cōtem-
nunt baptizari. vel ita intelligendū eſt. Ni
ſi q̄s renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpūſctō .i. ex
ea regeneratiōe que fit p aquam ꝛ ſpūmſā-
ctum non ſaluabit̄ Jlla aūt regeneratio fit
non tm̄ p baptiſmū: ſed etiam p pniā ꝛ ſan
Sup epiſtolā ad He.
guinem. Unde autoritas dicit ideo apl'm
pluralit̄ dixiſſe fundamentū batiſmatum.
q2 eſt baptiſmus in aqua. in ſanguine. ī pe-
nitentia. Hoc autem nō ideo dicit q2 ſacr̄m
baptiſmi fiat niſi in aqua: ſed q2 ipſius vir-
tus ꝛ ſanctificatio dat̄ non tantūmodo per
aquam: ſed p ſanguineȝ ꝛ penitentiā. ratio
eñ id ſuadet. Si eñ non valentibus crede-
re paruul' ſufficit baptiſmus. mltomagi ſuf
Aug⁹. de vnico baptiſmo.
ficit fides adultis volentibus ꝛ non valen-
tibus baptizari. Unde Aug⁹. Queris q̄d
ſit maius fides an aqua: non dubito q̄n re-
ſpondeam fides. Si ergo quod minus eſt
ſanctificare poteſt: nonne qđ maius eſt. id
eſt fides. de qua xp̄s ait. Qui crediderit in
Opinio quorundā q2 nullus ſine baptiſmo poſſit ſaluari: niſi patiēs p criſto
me etiā ſi mortuus fuerit: viuet. Sȝ dicūt
aliq̄ nullū adultum in xp̄m credere vel cha
ritatem habere ſine baptiſmo: niſi ſangui-
nem fundat p dn̄o. ſubdita introducentes
teſtimonia. Aug⁹. ait. Ex illo tempe quo
ſaluator dixit. Niſi q̄s renatus fuerit ꝛc.
abſq3 ſacramento baptiſmi p̄ter eos qui in
eccleſia ſanguinem fundunt aliquis vitaȝ
eternā accipe non poteſt. Jtē Nullum ca-
thecuminū q̄uis in bonis opibus defun-
ctum vitam eternam habere credim⁹. exce
In eccliaſticis dogmatibus ex v̄bis Auguſti.
pto martyrio vbi tota ſacr̄a baptiſmi com-
plent̄. Jtem. Baptizatis iter tm̄ ſalutis cē
credimus. Sed quod in his minus dixit ī
Reſponſio.
alijs capitulis ſupra poſitis ſuppleuit. Et
ideo hec ſic intelligenda ſunt. vt illi ſoli ha
bentes tempus baptizandi excipiantur. ſi
eñ aliquis habens fidem ꝛ charitatem vo
luerit baptizari ꝛ non valet neceſſitate pre-
uentus. ſupplet omnipotentis dignitas qđ
ſacramēto defuerat. Qū eñ ſoluere poteſt
niſi ſoluat tenet̄. ſed cum iam non pōt et tm̄
vult. non imputat ei deus q̄ ſuam poten-
tiam ſacramentis non alligauit. Ex v̄o inui
ſibilis ſanctificatio ſine viſibili ſacr̄o q̄buſ-
dam inſit apte Aug⁹. tradit ſup Leuit̄. di.
Jnuiſibilē ſanctificationē q̄buſdam affuiſ-
ſe ꝛ pfuiſſe ſine viſibilibus ſacramētis. Ui
ſibilem v̄o ſanctificationem que fit ſacr̄men
to viſibili ſine inuiſibili poſſe adeſſe. nō poſ
ſe pdeſſe. nec tamen viſibile ſacr̄m ideo cō-
temnendum eſt. q2 contemptor eius inuiſi-
biliter ſanctificari non pōt. Hinc Corneli⁹
ꝛ qui cum eo erant iam ſpū ſanctificati ba-
ptizati ſunt: nec ſupflua iudicanda eſt ſan-
ctificatio viſibilis. quia inuiſibilis p̄ceſſit.
Sine viſibili ergo inuiſibilis ſanctificatio
eſſe poteſt ꝛ prodeſſe. viſibilis autē que fit
ſacramento tenus ſine inuiſibili pdeſſe nō
poteſt. cum illa ſit omis illius veritas. Sy
moni mago viſibili baptiſmus non profuit
quia inuiſibiliter non affuit. Sed quib⁹ in
uiſibilis affuit: pfuit. nec tm̄ valet fides ali
ena paruulo q̄tum ppria adulto. Paruu
lis eñ non ſufficit fides eccl'ie ſine ſacramē-
to. qui ſi abſq3 baptiſmo fuerit defūcti etiā
cum deferunt̄ ad baptiſmū damnabunt̄. ſi
cut multis ſanctoꝝ autoritatibus compro
bat̄. Ad qđ hoc vnum ſufficiat Aug⁹. ait.
Aug⁹. li. de fide ad petrū
Firmiſſime tene paruulos q̄ vl' in vteri ma
trum viuere incipiūt ꝛ ibi moriunt̄. vel de
matrib⁹ nati ſine ſacr̄o baptiſmi de h̄ ſecu-
lo tranſeunt eterno ſupplicio puniēdos. q̄a
ꝛ ſi pprie actionis peccata non habuerūt.
originale tamen peccatū traxerunt carnali
ꝯceptione. Et ſicut paruuli qui ſine bapti
ſmo moriunt̄ infidelium aſcribunt̄ numero
ita qui baptizantur fideles dicunt̄. Qui a
fidelium conſortio non ſepantur. cum orat
eccleſia p fidelibus defunctis. Fideles er-
go ſunt non ppter v̄tutem: ſed fidei ſacr̄mē-
Aug⁹. ad bonifacium
tum Unde Aug⁹. Paruulum ꝛ ſi nōduȝ
fides illa que etiam in credentium volunta
te conſiſtit. iam tm̄ fidei ipſius ſacramentuȝ
id eſt baptiſmus fidelem facit. ſicut credere
reſpondet̄. ita etiam fidelis vocat̄. nō rem
ipſam mente annuendo: ſed ipſius rei perci-
piendo ſacramentū.

Quid pſit baptiſmus his qui cuȝ fide accedunt. f

Solet etiam queri

de illis qui iam ſanctificati ſpū cum fide et
charitate ad baptiſmum accedūt. quid eis
conferat baptiſmus. Nihil eñ eis videtur
p̄ſtare. cum p fidem ꝛ contritionem iam re
miſſis peccatis iuſtificati ſunt? Ad qđ ſane
dici poteſt eos q̄dem p fidem ꝛ contritiōȝ
iuſtificatos. i. a macula peccati purgatos.
ꝛ a debito eterne pene abſolutos. tamē ad-
huc teneri ſatiſfactiōe t̄pali qua penitentes
ligant̄ in eccl'ia. Cū aūt baptiſmū p cipiūt:
ꝛ a peccatis ſi qua interim poſt ꝯuerſionē
contraxerunt mundant̄. ꝛ ab exteriori ſat-

factione abſoluunt ⁊ adiutrix gratia omniſq; virtus in eo augetur. vt vere nouus hõ tunc dici poſſit. Fomes quoq; peccati in eo amplius debilitatur. Ideo Hiero. dicit ꝙ fides que fideles facit in aquis baptiſmi datur vel nutritur. quia non habenti aliquã ibi datur. ⁊ iam habenti vt plenius habeat datur. Sic ⁊ de alijs intelligendum eſt. Qui ergo mundus accedit ibi fit mundior. ⁊ omni habenti ibi amplius datur.

Hiero.

Quod vero omnis exterior ſatiſfactio ibi relaxetur Ambro. oſtendit ſup illum locum. Sine penitẽtia ſunt dona dei ⁊ vocatio dicens. Gratia dei in baptiſmo non requirit gemitũ ⁊ planctuz. vel aliquod opus. ⁊ omnia gratis cõdonat. Quod quidem de exteriori gemitu vel planctu accipiendum eſt. Nam ſine interiore nẽo adultus renouatur: ſed exteriores ſatiſfactiões ⁊ afflictiones. ſ. ſordes penitentiũ ibi dimittuntur. Multum ergo confert baptiſmus etiam iam ꝑ fidem iuſtificato. quia accedens ad baptiſmũ quaſi ramus a colũba portatur in arcam. Ante intus erat iudicio dei: ſed nunc etiam iudicio eccleſie intus eſt. Cum vero in baptiſmo peccatũ deleatur ⁊ ſatiſfactio exterior non imputetur. queritur cur penalitas cui ꝓ peccato addicti ſumus non tollatur? Hoc ideo tradunt fieri ſancti. quia ſi a pena homines ꝑ baptiſmum liberarentur ipſam putarẽt baptiſmi ꝑcium. non eternũ regnũ. Ideo ſoluto reatu peccati tempalis pena tñ manet. vt illa vita ſtudioſius queratur que erit a penis oĩbus aliena. Ideo etiã manet vt ſit fideli ⁊ certandi materia ⁊ vincendi occaſio. qui nõ vinceret ſi nõ pugnaret. nec pugnaret ſi in baptiſmo fieret immortalis.

Qꝫ exterioꝛ ſatiſfactio dimittitur.

Cuius rei baptiſmus qui datur iam iuſto ſit ſacramentum. g

Si queritur cuius rei baptiſmus ille ſit ſacramentum qui datur iam iuſto. Dicimus ſacramentum eſſe ⁊ rei que ꝑceſſit. id eſt remiſſionis añ ꝑ fidem date. ⁊ remiſſionis tpalis pene ſiue peccati ſi habetur quod interim cõmittitur. ⁊ nouitatis ac oĩs gratie ibi ꝑſtite. Omnis etenim rei ſignũ eſt cuius cauſa eſt. nec mireris rem aliquã ꝑcedere ſacramentum. cũ aliquã etiã longe poſt ſequatur. vt in illis qui ficte accedunt. quibus cũ poſt penituerit incipiet baptiſmus ꝓdeſſe. In quibus fuit baptiſmus ſacramentũ huius ſanctificatiõis quã penitẽdo habent. Sed ſi nunquam peniterẽt nec a figmẽto recederẽt. cuius rei ſacramentum eſſet baptiſmus ab illis ſuſceptus? Poteſt dici rei que ibi fieret. ſi non eorũ enormitas impediret.

Si paruulis datur in babtiſmo gratia qua poſſunt in maiori etate ꝑficere. h

Solet etiam queri ſi ꝑuulis in baptiſmo datur gratia qua cũ tpus habuerint vtẽdo libero arbitrio poſſint velle ⁊ currere? De adultis enim qui digne recipiunt ſacramentum non ambigitur quin gratiaz opantez et cooperantem ꝑceperint. que in vacuum eis cedit ſi ꝑ liberum arbitriũ poſt mortaliter delinquerũt. qui merito peccati gratiã appoſitam ꝑdunt. Unde dicuntur ↄtumeliã ſpũi ſancto facere ⁊ ipſm a ſe fugare. De ꝑuulis vero qui nondũ ratiõe vtuntur queſtio eſt. an in baptiſmo receperint gratiam qua ad maiorem venientes etatem poſſint velle ⁊ opari bonum? Videtur ꝙ non receperint. quia gratia illa charitas eſt. ⁊ fides que voluntatẽ ꝑparat ⁊ adiuuat. Sed quis dixerit eos accepiſſe fidẽ ⁊ charitatẽ? Si vero gratiam nõ receperint qua bñ opari poſſint cũ fuerit adulti: non ergo ſufficit eis in hoc ſtatu gratia in baptiſmo data: nec ꝑ illam põt mõ boni eſſe: niſi alia addatur. que ſi nõ additur: nõ eſt ex eoruz culpa. quia iuſtificati ſunt a peccato. Quidaz putant gratiam opantem ⁊ cooperantẽ cunctis ꝑuulis in baptiſmo dari in munere nõ in vſu. vt cum ad maiorẽ venerint etatẽ ex munere ſortiantur vſum: niſi ꝑ liberum arbitrium vſum muneris extinguãt peccando. ⁊ ita ex culpa eorũ eſt nõ ex defectu gratie ꝙ mali ſiũt. qui ex dei munere valentes habere vſuz bonũ. ꝑ liberũ arbitriũ renuerũt ⁊ vſũ prauum elegerunt.

Iſta eſt diſtinctio quarta huius quarti libri. In qua magiſter poſtquam ſuperius determinauit de baptiſmo quantũ ad ea que ↄuenit ei ſecundum ſe. hic vero determinauit de effectu baptiſmi quantum ad ſuſcipientes. Et circa hoc tria facit ꝑncipaliter. Primo enim oſtendit quõ quidam ſuſcipiũt ſacramentũ ⁊ rẽ. vel ſacramentũ ⁊ non rem. aut rem ⁊ non ſacramentum. Secundo excludit errorem quorundam dicentium ꝙ baptiſmus ſanguinis cum fide adultis non proficit abſq; baptiſmo fluminis. Tertio adiũgit quõ baptiſmus gratiam conferat paruulis. Primũ facit a ꝑncipio diſtinctiõis vſq; ibi. Sũt ⁊ alij vt ſupra. Secundum vſq; ibi. Solet etiã queri. Tertiũ vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. Que ſit inter ſuſcipere ſacramentũ baptiſmi ⁊ rem ſacramenti. vel ſacramentum ⁊ non rem. aut econuerſo differentia hic declaratur certa euidentia. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ quidam ſuſcipiũt rem ⁊ ſacramentum. quidam autem rem ⁊ non ſacramentũ. quidam quũ

ſacr̄m ⁊ non rem. determinat p̄mum. rem em̄ ⁊ ſacramentū recipiūt adulti q̄ cum fide baptizant̄ et etiam p̄uuli qui in baptiſmo ab originali mundant̄. Quāuis dicunt aliqui q̄ p̄uulis qui non ſunt electi ⁊ p̄deſtinati in baptiſmo peccata nō dimittant̄. quod nō eſt verum. quod autoritate beati Auguſtini oſtēdit. Poſtea dicit q̄ illi qui ſine fide ficte accedunt ad ſacr̄m. ſacramentū ⁊ non rem ſacri recipiunt. quod autoritatibus confirmat. Poſtea obijcit contrariū ſm beatum Auguſtinū q̄ dicere videt̄ q̄ ficte accedentes in ip̄o momento quo baptizant̄ remiſſionem peccatoꝝ recipiūt. licet poſt peccatum ꝓpter fictionē remiſſio ip̄a fruſtraret̄ ⁊ peccata redeant. Et idem vid̄r dicere apl̄s in epiſtola ad Gal. Quotquot in xp̄o baptizati eſtis: chriſtū induiſtis. Et reſpondet ad hoc. q̄ Auguſtinus loquit̄ hoc conferendo ⁊ inquirendo ⁊ non determinando neq̄ aſſerendo. Apoſtolus loq̄tur de his qui in ſuo baptiſmo chriſto conformantur qui. ſ. moriuntur vetuſtati peccati. ſicut xp̄s vetuſtati pene. Iſti em̄ chriſtum induūt p̄ inhabitationis ip̄ſius gratiam. Uel dicuntur chriſtum omnes induere q̄tum ad ſacramenti ip̄ius xp̄i pceptiōem. et ſi nō q̄tum ad interionem ſanctificationem. Poſtea dicit q̄ aliqui recipiūt rem ſacramenti ⁊ non ſacramētum ſicut illi qui ꝓ xp̄i fide ſanguinem fundunt. ⁊ ſicut illi qui cum fide bona ⁊ contritione moriunt̄. ⁊ nō habent copiā recipiendi ſacramentū ſicut latro in cruce. de quo tamen non aſſerit beatus Auguſti. vtrū baptizatus fuerit vel non. Ex quo concludit q̄ ſine aqua baptiſmi aliqui iuſtificant̄ ⁊ ſaluantur. et poſt obijcit p̄ plures autoritates q̄ tales ſaluari non p̄nt Et reſpōdet q̄ autoritates intelligunt̄ vbi homo habuit oportunitatē ⁊ copiam recipiendi ſacr̄m. ⁊ contempſit ſacr̄m recipe. Scd̄a ꝓpoſitio. Baptiſm⁹ effuſi ſanguinis valet in caſu ſine baptiſmo flumis. Hāc ꝓpoſitionem mgr̄ inſinuās remouet errorē quorūdam dicentiū nullum adultum p̄ fidem ⁊ charitatē poſſe iuſtificari ſine baptiſmo niſi ſanguinem ꝓ xp̄o fundat. qd̄ p̄tz autoritatibus beati Auguſtini Et reſpondet mgr̄ q̄ autoritates intelligende ſunt ſi aſſit tempus ⁊ contemptus baptiſmi. Si autem fidē habeant ⁊ contritionem ⁊ baptizari voluerit ⁊ non p̄nt morte p̄uenti: omnipotentis benignitas ſupplet qd̄ ſacramēto defuerat. Q̄ aūt inuiſibilis ſanctificatio q̄buſdam inſit ſine viſibili ſacramento oſtendit quibuſdam autoritatibus beati Auguſtini. Subdit tm̄ q̄ ꝓpter hoc non eſt viſibile ſacr̄m contemnendum q̄ ſacramenti ɔtemptor inuiſibilit̄ ſanctificari nō poteſt. De p̄uulis aūt quibus fides aliena ſubuenit dicit ſec⁹ eſſe q̄ in adultis. nō em̄ tm̄ valet fides aliena in p̄uulo q̄tū ꝓp̄a in adulto. paruulis em̄ non ſufficit fides eccleſie ſine ſacramento. Unde ſi fuerūt abſq̄ ſacramento defuncti etiam cum deferunt̄ ad baptiſmum damnant̄. ⁊ numero infidelium aſcribunt̄. Si autem baptizant̄ fideles vocant̄ ꝓpter fidei ſacramentū que omnia autoritatibus confirmat. Poſtea querit quid vtilitatis ſubſequens receptio ſacramenti ɔferat p̄us p̄ fidē ⁊ charitatē ſanctitatis. vid̄r em̄ eſſe ſup̄flua cum nihil p̄ſtare videat̄. Et reſpondet q̄ non eſt ſup̄flua: imo eis multū valet. q̄ enim p̄ fidem ⁊ ɔtritionē iuſtificant̄. purgant̄ q̄dē a peccati macula. ⁊ a debito pene eterne abſoluunt̄. tenent̄ tm̄ ad ſatiſfactionē ad quā penitētes in eccl̄a obligant̄. p̄ ſuſceptionē aūt baptiſmi hec obligatio ſeu ſatiſfactio remittit̄ ⁊ a peccatis. ſ. que iterū poſt ɔuerſionem attraxerūt mundantur ⁊ gratia ⁊ omnis v̄tus in eis augetur. ⁊ fomes in eis magis debilitatur ⁊ intra eccleſiam numero ⁊ iudicio eccleſie collocantur. Poſtea querit. cum in baptiſmo remittant̄ peccata: ⁊ reatus pene ſoluat̄. quare penalitates ex pctō conſecute nō tollant̄. Et reſpondet q̄ penalitates remanent poſt baptiſmum duplici ratione. Primo ne tal̄ ablutio penalitatum putaretur p̄miū eſſe finale baptiſmi ⁊ non regnum eternum. vt ergo ſtudioſe illa vita queratur que erit a penis omnibus aliena remanent penalitateſ. Scd̄a cauſa eſt vt detur baptizatiſ materia pugnandi. ⁊ p̄ conſequens vincendi. Non em̄ aliquis vinceret niſi pugnaret. nec pugnaret ſi i̅ baptiſmo omnes penalitates tollerent̄. Poſtea querit cum p̄us iuſtificati poſtea baptizantur. cuius rei baptiſmus ille ſit ſacramentum ⁊ ſignum. Et reſpōdet q̄ iuſtificationis p̄us habite ſicut ⁊ imperfectis ē ſignum iuſtificationis faciende. niſi impedimentum adeſſet. Unde non eſt inconueniēs q̄ res precedat q̄nq̄ ſacramentū ⁊ q̄nq̄ ſequit̄ lōge poſt. vt in fictis q̄ poſtea penitēt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Nō tm̄ ꝓdeſt fides aliena p̄uulis q̄tum fides ꝓp̄a adultis et contritis. Hāc magiſter inſinuans querit. Utrū paruuli in baptiſmo recipiunt gratiam. de adultis autē q̄ digne recipiūt non eſt dubium? Et videtur q̄ non. quia gratia illa ad p̄parationem voluntatis datur. paruuli actu voluntatis vti non poſſunt. igit̄ ⁊c̄. In contrariū eſt q̄ non ſaluarentur niſi recipent gratiā Et r̄ndet q̄ recipiūt gr̄am in via nature ⁊ nō in vſu. vſum aūt habent cū p̄ueniunt ad p̄fectam etatē. niſi p̄ liberū arbitriū vſum huius muneris extinguant. peccādo. Et tm̄ in ſp̄ali.

Q̄ baptiſmus eque ſanct⁹ eſt a bono et a malo datus bono vl̄ malo.

a

Poſt hec ſciendum eſt ſacr̄m baptiſmi a bōis ⁊ a malis miniſtris dari. ſicut a bonis ⁊ a malis ſumitur. nec melior eſt baptiſmus q̄ p̄ meliorem dat̄. nec min⁹ bon⁹ q̄ p̄ minus bonū dat̄. nec malus q̄ p̄ malū datur. nec maius munus dat̄ in baptiſmo dato a bono. nec minus in baptiſmo dato a malo: ſed equale. q̄ non eſt mun⁹ hōis: ſ̄ dei. Qd̄ totū ſubditis declarat̄ teſtimonijs Aug⁹. ait. Baptiſmus tal̄ eſt qual̄ eſt ille in cuius p̄ſtate dat̄. non qual̄ eſt ille p̄ cui⁹ miſteriū dat̄. Itē p̄ſus fieri pōt vt aliqui verū habeant baptiſma ⁊ nō habeāt verā fidem. Itē. Si int̄ bonos miſtros cum ſit ali⁹ alio melior. nō eſt melior baptiſm⁹ q̄ p̄ meliorē dat̄. nullo mō mal⁹ ē q̄ etiā p̄ malū dat̄. q̄ idē baptiſmus dat̄. ⁊ iō p̄ miſtros diſpares dei mun⁹ eſt eq̄le. q̄ nō illoꝝ: ſ̄ ei⁹ eſt. Idē. Cū baptizat malus illd̄ qd̄ datum ē. vnū eſt. nō impar. ꝓpt̄ impares miniſtros. ſ̄ par ⁊ eq̄le ꝓpt̄ hoc. Hic ē q̄ baptizat. Itē. Ego dico ⁊ nos dicim⁹ oēs. q̄a iuſtos oportet eē. p̄ quos baptizat̄. iuſtoſ op̄tet eē tanti iudicis miſtros. Sint miſtri iuſti ſi volūt. Si aūt noluerint eſſe iuſti q̄ ſedent in cathedra Moyſi. ſecurū me facit mgr̄ meus. ſ. xp̄us. de quo ſpirituſſanctus

DI. V.

Aug⁹. ſuper Iohannem.

Aug⁹. cōtra creſcentium grāmaticum

dicit. Hic eſt q̄ baptizat. Item. Quos baptizauit iudas chriſtus baptizauit. Si q̄s ergo baptizauit ebrioſus. homicida adulter. ſi chriſti erat baptiſmus. chriſtus baptizauit. Nō timeo adulterū nec ebrioſum nec homicidam. qꝛ columbam attendo ꝑ quam mihi dicitur. Hic eſt qui baptizat. Item Homicida dedit baptiſmum chriſti quod ſacramētū tam ſanctuꝫ eſt vt nec homicida miniſtrante polluat̄. Item Si in hereſi quacunqꝫ vel ſciſmate quiſquam in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti baptiſmi ſacramentū acceperit. integrum ſacramentum accepit. ſed ſalutem que virtus ē ſacramenti nō habebit. ſi extra eccleſiaꝫ catholicam ip̄m ſacramentū habuerit. Debꝫ ergo ad eccleſiam redire non vt ſacramētū baptiſmi iterum accipiat quod nemo debꝫ in aliquo repetere. ſed vt in ſocietate catholica vitaꝫ accipiat. Baptiſmus enim extra eccleſiam nequit prodeſſe. Ibi enim cuiqꝫ ꝓdeſſe poteſt baptiſmus vbi poteſt ꝓdeſſe elimoſina. ſ. in eccleſia. Item Iſidorus. Romanus pontifex nō hominem iudicat qui baptizat ſed ſpiritum dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi licet paganus ſit qui baptizat. In his perſpicue cernis baptiſmum verum bonis ⁊ malis dari. ⁊ a bonis et a malis. ⁊ ip̄m tamen eque ſanctum eſſe et munus eius equale ī bonis ſiue a bonis ſiue a malis baptizantur.

Aug⁹ li. de fide ad petrū

De poteſtate baptiſmi et miniſterio. b

Quia miniſteriuꝫ

tm̄ hn̄t non poteſtatē baptiſmi. Poteſtatē em̄ ſibi retinuit. Qd̄ nouit iohēs cuꝫ vidit columbā deſcendētē ſup xp̄m. Vn̄ Aug⁹. Quid nouerat iohēs bap. dn̄m. Quid nō nouerat? ꝑtātē dn̄ici baptiſmi ī nullū hominem a dn̄o tranſiturā. ſed miſteriuꝫ plane tranſiturū. Ptātem a dn̄o in neminē. ſꝫ miniſteriū in bonos ⁊ in malos. Nō exhoreat columba miniſteriuꝫ maloꝝ: reſpiciat ꝑtātem dn̄i. Quid faciat tibi miniſter malus. vbi bonus eſt dn̄s Neqꝫ q̄ plantat neqꝫ qui rigat eſt aliquid. ſed qui incremētū dat deus. Si ſupbus fuerit miniſter: cum dyabolo computat̄. ſed non cōtaminat̄ donū xp̄i. Qd̄ ꝑ illū fluit purū ē. Per lapideum canalē trāſit aqua ad areolaſ. in canali lapideo nil generat̄ ſed ortus fructus plurimos affert. Habent ḡ non mō boni ſed etiā mali miniſteriuꝫ baptizandi ſed neutri poteſtatem baptiſmi. Miniſteriū enim dedit chriſtus ſeruis. ſed poteſtatem ſibi retinuit. quaꝫ ſi vellet poterat ſeruis dare. vt ſeruus daret baptiſmuꝫ ſuum tanq̄ꝫ vice ſua ⁊ poteſtatem ſuam cōſtituere poterat in aliquo vel in aliquibus ſeruis ſuis vt tanta vis eſſet in baptiſmo ſerui quāta eſt in baptiſmo domini ſed noluit. ne ſeruus in ſeruo ſpem poneret. Baptizat ſuus vt miniſter baptizat dn̄s tanq̄ꝫ poteſtatē habens. quā ſi daret ſeruis. vt ſcꝫ ipſoꝝ eſſet quod dn̄i erat. tot eſſent baptiſmi quot ſerui. vt ſicut dictus eſt baptiſmus iohānis. ſic diceret̄ baptiſm⁹ petri vl̄ pauli. Qd̄ ne fieret retinuit ſibi dn̄s poteſtatem baptiſmi. ſeruis aūt miniſterium dedit. Si ergo ſeruus dicit ſe baptizare: recte dicit. ſed tanq̄ꝫ miniſter baptizat. ⁊ ideo non differt ſiue bon⁹ ſiue malus baptiſet. Inde etiaꝫ nemo dicit baptiſmus meus cuꝫ tamen dicat euangeliū meum prudentia mea. licet hec ſint a dn̄o. in q̄bus differentia eſt. Alius em̄ alio melius opat̄ in euangelizando. ⁊ alius alio prudētior eſt. Ali⁹ autē alio magis min⁹ ne baptizatus ſiue ab inferiori ſiue a maiori baptizetur dici nō poteſt.

Que fuit poteſtas baptiſmi quaꝫ potuit xp̄s dare ſeruis. c

Hic q̄ritur que ſit

illa poteſtas baptiſmi quā xp̄s ſibi retinuit ⁊ potuit dare ſuis: Hec ē vt plurimi volunt poteſtas dimittendi peccata in baptiſmo ſꝫ ptās dimittendi pc̄ta que in deo ē deus eſt. Ideo alij dicunt hanc ptātē non potuiſſe dare alicui ſeruorum. qꝛ nulli potuit dare vt eſſet qd̄ ip̄e eſt. vel vt haberet ēēntiā quā ip̄e habet. cui h̄ ē eſſe qd̄ poſſe. Dicūt ei ſi hanc potēciā alicui dare potuit. potuit ei dare creaturas creare. qꝛ nō ē h̄ maioris potētie q̄ꝫ illud Ad qd̄ dici pōt qꝛ potuit eis dare potentiā dimittēdi pc̄ta et nō ip̄am eādē q̄ ip̄e potēs ē ſꝫ potētiā creatam qua ſeruus poſſet dimittere pc̄ta. nō tm̄ vt autor remiſſiōis. ſꝫ vt miſter nec tm̄ ſine deo autore: vt ſicut in miniſterio habet exterius ſanctificare ita in miniſterio haberet interius mundare. et ſicut illud facit deo autore qui cum eo ⁊ in eo opatur illud exterius. ita interius mundaret deo autore q̄ ei⁹ verbo velut quodam miniſterio vteretur. Ita etiam poſſet deus per aliquem creare aliqua. non per eum tanq̄ꝫ autorem ſed miniſtrum cum quo et in quo opare.ur ſic in

bonis opibus noſtris ipſe operatur ⁊ nos nec ipſe tm̄ nec nos tm̄: ſed ipſe nobiſcum et in nobis. ⁊ tamen in illis agendis miniſtri eius ſumus: nõ autores. Ita ꝗ potuit dare ſuo poteſtatem dimittendi pcta i baptiſmo. i. vt in mundatõe interiori ſuus cum dño oparetur. non ſuus ſine dño. nec dominus ſine ſuo: ſed dñs cũ ſuo ⁊ in ſeruo ſicut in exteriori miniſterio dñs operat̃ cũ ſuo ⁊ in ſeruo. Unde ⁊ dñs dicit̃ ſanctificare ⁊ ſuus. ſed dñs inuiſibili gratia. ſer-
Auguſti. uus viſibili ſacramento. Unde Aug⁹. ſup Leuit̃. Dñs ait. Ego dñs qui ſanctifico. Et de Moyſe etiã dictum eſt. ⁊ ſanctificabis eum. Sed Moyſes ſanctificat viſibilibus ſacramentis p̱ miniſterium. dñs aũt inuiſibili grã p̱ ſpũm vbi eſt tot⁹ fruct⁹ viſibilium ſacramentoꝝ. Sine hac ſanctificatiõe viſibilia ſacr̃a nil ꝓſunt. Si quis hoc meli⁹ apire poterit non inuideo.

Iſta eſt diſtictio quītia hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ poſtꝙ determiauit de baptiſmo ſm ſe ⁊ p̱ compationem ad ſuſcipientes. Hic ꝟo determinat de eodẽ p̱ compationẽ quo ad miſtros cõferentes. Et tria circa hoc facit. Determinat eñi primo de q̃bus poſſit dari baptiſm⁹. Scõo ſubdit quõ ſortit̃ efficaciam ſacri. cum ſacr̃m ſuſcipit hereticus vel ſciſmaticus. Tertio ſubiungit que ptãs ſit collata hominibus. Primũ vſq̧ ibi. Item ſi in hereſi q̃cunq̧. Scd̃m vſq̧ ibi. Quia myſteriũ tm̄. Tertiũ vſq̧ ad finẽ diſtin. In ſpẽali ſententia mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarũ p̃ma eſt hec. Unus verus baptiſmus a bonis ⁊ a malis datur ⁊ eſſentiale munus iuſte confert̃ ſiue a pũerſo miniſtro baptizant̃. Hanc mgr̃ inſinuans ꝓponit p̃mo ꝙ baptiſmus a bonis ⁊ a malis miniſtris dari poteſt. ⁊ eque ſanctum eſt datum ab vtroq̧. Non eñi peior baptiſmus dat̃ a bono ꝙ̃ a malo. nec melior a bono ꝙ̃ a malo. Nec mai⁹ nec minus. ſed equale datur in baptiſmo. dato a bono aut a malo. q: non eſt homĩs munus ſed eſt dei. qð pluribus autoritatibus confirmat. Poſtea dicit ꝙ huius tota cauſa eſt q: baptiſm⁹ nõ eſt eorũ. ſ. baptizantiũ: ſed xp̃i. Chriſti eñi in baptiſmo miſterium habent. poteſtatem aũt ſibi xp̃s retinuit Uñ nõ dicitur baptiſmus Petri vel Pauli: ſed Chriſti. Potuit tm̄ poteſtatem baptizandi dare hoĩbus: ſed noluit. ne tot eſſent baptiſmi quot hoĩeſ. ⁊ ne hõ in hominẽ ſpem poneret. qð diuerſis autoritatibus confirmat Scõa ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis hereticus ſiue ſciſmaticus recipiat ſolũ ſacr̃m. nõ tm̄ accipit ꝟtutẽ illi⁹ ⁊ incrementũ. Hanc mgr̃ inſinuans dicit. Si hereticus ſeu ſciſmaticus baptiſmi ſacramentũ accipit. integrũ ſacr̃m accipit: ſed ſalutem q̃ eſt virtus ſacr̃i nõ habebit. ſi. ſ. extra catholicã eccleſiam ipſius ſacr̃m habuit. Debet ergo ad eccleſiã redire non vt ſacr̃m baptiſmi iterum accipiat. qð nemo debet in aliquo repetere: ſed vt in ſocietate catholica accipiat vitã. baptiſmus eñi extra eccleſiã ꝓdeſſe non poteſt ſicut nec elemoſyna. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Iuxta ſententiam mgr̃i deus potuit nobis conferre poteſtatẽ baptizandi. ſicut ⁊ creature potentiã creandi. Hãc mgr̃ inſinuans querit que ſit illa poteſtas quã xp̃s potuit dare hominibus ⁊ non dedit: Et rñdet magiſt̃ ſm quoſdam ꝙ poteſtas dimittendi peccata. Cõtra qð obijcit ſic. ꝙ poteſtas qua deus dimittit peccata eſt idem qð deus. ergo nõ potuit creature dare hãc poteſtatem. Item ſi poteſtas dimittendi potuit ⁊ poteſt cõmunicari creature. ergo ⁊ poteſtas creãdi. Et reſpondet magiſter ad p̃mum ſic. ꝙ poteſtas dimittendi peccata que creature poſſit dari eſſet poteſtas creata. ⁊ eſſet poteſtas cuiuſdam cooperatiõis. vt ſicut creatura cooperat̃ deo in exteriori mundatione p̱ modum miſterij. ita poſſet cooperari interiori mũdatione. Hic mgr̃ cõmuniter non tenet̃ a doctorib⁹. Ad ſecundũ reſpondet ꝙ poteſtas creandi põt creature cõmunicari. non ita ꝙ creat p̱ autoritatem: ſed p̱ miniſteriũ. Et tm̄ in ſpẽali de ſententia hui⁹ diſtinctionis.

Quibus liceat baptizare. a

Nunc quibus liceat baptizare addamus. De hoc Iſidorus ait. Cõſtat baptiſmũ ſolis ſacerdotibus eſſe traditũ: eiuſq̧ miniſteriũ. nec ipſis dyaconis implere: ẽ licitum abſq̧ ep̃o vel p̃sbytero: niſi his procul abſentibus vltima languoris cogat neceſſitas. qð etiam laicis fidelib⁹ pmittit̃ ex ꝯcilio karthaginenſi quinto. Itẽ Mulier q̃uis ſancta baptizare non p̃ſumat: niſi neceſſitate cogẽte. De illis ꝟo qui ab hereticis baptizant̃ vtrũ baptizandi ſint q̃ri ſolet: Ad qð breuiter dicim⁹, quia quicũ q̃ ſit q̃ baptizet ſi ſeruatur forma a xp̃o tradita: verum baptiſmum dat. ⁊ ideo q̃ illũ ſumit non debet rebaptizari. Unð Beda. Siue hereticus ſiue ſciſmaticus: ſiue facinoroſus quiſq̧ in confeſſione ſancte trinitatis baptizet. non valet ille qui baptizat⁹ eſt a bonis catholicis rebaptizari ne cõfeſſio et trinitatis inuocatio videat̃ anullari. Item Auguſtinus. Quãuis vnum ſit baptiſma ⁊ hereticorum ſcꝫ eorum qui in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti baptizãt ⁊ eccleſie catholice. tamen qui foris eccl̃aꝫ baptizantur. non ſumunt ad ſalutem baptiſmum: ſed ad perniciem habentes formam ſacramenti. virtutem autem eius abnegantes. ⁊ ideo eccleſia non eos rebaptizat. q: i nomine trinitatis baptizati ſunt. ⁊ ipſa eſt forma ſacramenti. Item. Rebaptizare hereticum qui hec ſanctificationis ſigna perceperit. omnino peccatum eſt. catholicum ꝟo immaniſſimum ſcelus eſt. Ex his aperte colligitur: ꝙ qui etiam ab hereticis baptizati ſunt ſeruato caractere chriſti rebaptizandi non ſunt. ſed tm̄ impoſitione manus reconciliandi vt ſpiritumſanctũ accipiant. ⁊ in ſignũ deteſtationis hereticoꝝ

Iſi. in lib. de offi.

Utrum rebaptizãdi ſũt q̃ ab hereticis baptizati ſũt

Beda

Aug⁹. ad q̃ſtiones Doroſij

Aug. ad maximianum

Nullus i materno vtero baptiſa / vt de iheremia et Iohe bap [illegible]

Opinio quorundam. Snnt tñ nonnulli doctorũ. vt Cipanus
ꝛ alij q̄dam qui dicere videnť ab hereticis
non poſſe tradi baptiſmum. ꝛ eos eſſe reba
ptizandos cum veniũt ad eccľam qui ab il
lis dicunť baptizati. Sed hoc de il'is verꝫ
eſt qui extra formam eccleſie baptizare pre
ſumunt. Ciprianus tñ ibi a veritate deuiaſ
ſe videť qui ait de heretico quõ ſanctifica=
re aquam potes cum ipe immundus eſt. ꝛ
apđ quē ſpũſſanctus nõ eſt: cũ dñs dicat
in lege. Quecũqꝫ tetigerit immũdus imũ=
da erunt. quis põt dare quod ipe nõ habꝫ
Hoc ĝ ex ignorantia eum dixiſſe Auguſti.
Augꝰ. đ vnico baptiſmo. innuit dicens. Martyrem Cipanum glo=
rioſum qui apud hereticos vel ſciſmaticos
datum baptiſmũ nolebat cognoſcere: dum
eos nimis deteſtareť. tanta eius merita vſ=
qꝫ ad triumphũ martyrij ſecuta ſunt: vt et
caritatis qua excellebat luce: obumbratio
illa fugareť. ſed ſi quid purgandũ erat paſ=
ſionis falce tollereť. Nec nos q̄ baptiſmi
veritatem ꝛ hereticorũ iniq̄tatem agnoſci
mus. ideo Cipano meliores ſumꝰ. ſicut nec
Petro. qꝛ gẽtes iudaizare non cogimꝰ.

Hieronymus ſuper epiſtolam ad
Romanos. b

Hoc etiã ſciendum
eſt ꝙ licet ter immergať ꝑpter miſterium
trinitatis. tamen vnum baptiſma reputať
Q nullus in materno vtero baptiſať. Illud etiã ignorandũ nõ eſt ꝙ in mater=
no vtero nullus baptizari poteſt: etiã ſi mr̃
baptizeť. Unde Iſidorus. Qui in mater=
nis vteris ſunt: baptizari non poſſunt. q̄a
q̄ natus adhuc ſm Adam non eſt. ſm cri=
ſtum non poteſt renaſci. neqꝫ regeneratio i
eum dici poteſt: in quem generatio nõ pre=
Auguſti. ad Dardanũ de Iohe bapti. ceſſit. Item Augꝰ. Non poteſt quiſqꝫ re=
naſci anteqꝫ natus ſit. Si ꝟo opponitur de
Hieremia ꝛ de Iohanne baptiſta: qui ab
vtero ſanctificati leguntť. qđ etiam de Ia=
cob quidam putant. Dicimus ſi ſanctifica
tio ibi accipitur interior emũdatio in mira=
culis diuine potentie eſſe habendũ. vt Au
guſti. ait ambigue ſup hoc loquēs. Si vſ=
qꝫ adeo inquit in illo puero acceleratꝰ eſt
vſus rationis ꝛ volũtatis. vt intra mater=
na viſcera iam poſſet agnoſcere ꝛ credere
qđ in alijs paruuľ expectat etas vt poſſint
in miraculť habendum eſſe diuine potentie
non ad humane trahendũ exemplũ natu=
re. Nam quando voluit deus etiã iumen=
tum locutum eſt. Ideo de Hieremia legiť.
Prius qꝫ exieres de ventre ſanctificaui te.
Illa tamen ſanctificatio qua efficimur tem
plum dei non niſi renatorũ eſt. Niſi enim
quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpũſancto.
non põt intrare in regnum dei. Nemo aũt
renaſcitur: niſi prius naſcatur. Uñ illa ſan
ctificatio põt ſm p̄deſtinationē accipi. Ec
ce videť dubitanter loqui: qui etiam in eo=
dem dicit. Non dictũ eſt qꝛ credidit infans
in vtero: ſed exultauit. nec Elizabeth dicit
exultauit in fide: ſ exultauit in vtero meo.
Et potuit eſſe ħ ſanctificatio tante rei a ma
iori cognoſcende indiciũ nõ a paruulo co'=
gnite abſqꝫ aſſertione. De hac ſanctificati=
one loquiť. non diffiniens qualiter intelli=
genda ſit illa ſanctificatio: an ſit ſignum fu
ture rei. an veritas iuſtificationis ꝑ ſpiritũ
facte. Sed melius eſt vt dicamus illos pre
ter cõmunem legem in vteris iuſtificatoſ ꝛ
gratia p̄uentos: dimiſſis omnibus pecca=
tis. quod etiam multis ſanctorum teſtimo
nijs edoceť.

Si baptiſmus ſit verbis corrupte
ꝓlatis. c

Queri etiaꝫ ſolet ſi
corrupte ꝓferanť ꝟba illa an baptiſmꝰ ſit:
De ħ Zacharias Bonifacio ſcribit. Re=
tulerunt mihi nuncij tui ꝙ fuerit ſacerdos
in eadem ꝓuincia q̄ latinam linguam peni
tus ignorabat. ꝛ dum baptizaret neſciꝰ la=
tini eloquij infringens linguaꝫ diceret. ba=
ptizo te in nomie patria ꝛ filia ꝛ ſpũſſancta
ꝛ ꝓpter hoc conſideraſti rebaptizare. Sꝫ
ſi ille q̄ baptizauit non errorē inducēs vel
hereſim. ſed ꝓ ſola ignorantia romane locu
tionis infringendo linguam baptizans di=
xiſſet. non poſſumus conſentire vt denuo
baptizeť.

Leo papa. d

Preterea ſciendũ
eſt ꝙ illi de q̄bꝰ nulla extãt iudicia inť ꝓpi
quos vľ domeſticos vľ vicinos a q̄bꝰ ba=
ptizati fuiſſe doceanť agẽdũ ē vt renaſcãť
ne ꝑeant. i. q̄bꝰ qđ nõ oñdiť geſtũ. rõ nõ ſi
nit vt videať iteratũ. Cõferendũ eis videť
qđ collatũ eē neſciť. qꝛ nõ temeritas inter=
ueit p̄ſumptiõis vbi eſt diligẽtia pietatis.

De illo qui ꝓ ludo immergiť. e

Solet etiam queri
de illo q̄ iocans ſicut mimus: cõmemora=

Aug⁹ Nichil aliud eſt crede q̄ fidem habe

tione tm̄ trinitatis immergit͛ vtrū baptiza-
Aug. in li. de baptiſmo. tus ſit? Hoc autē Aug. nō diffinit ita inq̄-
ens. Si totum ludicre ⁊ mimice. et iocula-
riter ageretur. vtrum approbādus eſſet ba-
ptiſmus qui ſic daret͛. diuinū iudicium ꝑ
alicuius reuelationis miraculū oratiōe im
plorandū eſſe cenſerē. Videt͛ tm̄ ſapientib⁹
nō fuiſſe baptiſma. vt cū aliqui in balneū
vel in flumen mergūt͛ in noīe trinitatꝭ. non
eſt tm̄ baptiſmus. q͛ nō intētiōe baptizādi
illud gerit͛. Naz in hoc et in alijs ſacris ſic͛
forma eſt ſ͛uanda. ita ⁊ intentio illud cele-
Aug. ad bonifacium brandi eſt habenda. Illud etiā non te mo
ueat qḋ q̄dā non ea fide puulos ad baptiſ-
mū ferunt. vt ꝑ ſpūm ad vitam regenerent͛
eternā. ſed eos putant hoc remedio tempo
ralem accipe ſanitatem. nō eni ꝓpterea illi
non regenerant͛. q͛ nec ab illis hac intētōe
offeruntur.

Leo papa. f

Agnoſcēdū eſt eti-
am in baptizandis electis duo tpa eſſe ſer-
uāda. i. paſca et pentecoſten. vt in ſabbato
paſce vel pentecoſtes baptiſmi ſacramētuz
celebretur. Qui v͛o neceſſitate mortis vel
piculi vrgentur. omni tpe dn̄t baptizari.

De reſponſione patrinorū. g

Porro cūcti ad ba
ptiſmū venientes fidē ſuaz ꝓfiteri dn̄t ⁊ ex-
ponere q̄d petendū venerint ad eccleſiam.
Vn̄ etiaz a baptizando querit͛. q̄d veniſti
ad eccl͛iaz petere? Qui ſi adult⁹ eſt ꝑ ſe re-
ſpondet fidē. i. ſacr̄m fidei ⁊ doctrinā. Ita
etiā ꝑ ſingula interrogat⁹ reſpondet ſe cre-
dere in patrem et filiū et ſpiritū ſanctū. Si
aūt puulus eſt nō valēs credere vl̄ loqui.
Iſido. alius ꝓ eo r̄ndet. Vnḋ Iſi. Paruuli alio
ꝓfitente baptizant͛ qui adhuc loqui vl̄ cre
dere neſciunt. ſicut etiā ꝑ egris. mutis vel
ſurdis alius ꝓfitetur dū baptizant͛. ſic ⁊ ḋ
penitentib⁹ agendū eſt. Si v͛o ꝓ eo qui re-
ſpondere pōt alius r̄ndeat. nō itidem valet
ſicut dictū eſt. Etatez habet ꝓ ſe loquatur
De ſenſu illorum v͛borū Si v͛o querit͛ ex quo ſenſu ꝓ puulo di-
catur credo et fidē peto? Dicim⁹ ḋ ſacr̄o fi-
dei id eſſe intelligendū. qḋ r̄ndet͛ petere cū
defert͛ ad eccleſiā ⁊ habere cū baptizat͛ vt
ſit ſenſus cū dicit͛. fidē peto. i. ſacramentuz
fidei p̄ſto ſū recipe. credo. i. ſacr̄m fidei ſu-
ſcipio. qḋ eſt. hic puulus p̄ſto eſt ſacr̄m fi-

dei accipe. Vn̄ Aug⁹. Nihil eſt aliud cre-
dere q̄ȝ fidē habere. et ideo cū reſpōdetur.
credere puulus q̄ fidei nōdū effectū habet
reſpondet͛ fidem habere ꝓpter fidei ſacra-
mentū et conuertere ſe ad deū ꝓpter cōuer
ſionis ſacramentū. Sed adhuc querit͛
ex quo ſenſu ꝓ puulo r̄ndeat͛ credo in deū
patrem. ⁊ in ieſum xp̄m et in ſpiritum ſan-
ctū. Nunquid de ſacr̄o fidei an de fide mē
tis ibi agit͛? Si de ſacramento cur nomina
tim diſtinguūt͛ pſone. Si v͛o de fidei affe-
ctu. q̄uo verū eſt cū ea puul⁹ careat reſpō-
detur. An illud facturus puulus ſpondet͛
cum creuerit. ſicut ⁊ omnibus pompis di-
aboli ſpondetur abrenuntiare. quod ſi nō
ſeruauerit factus adultus tenebitur ip̄e vl̄
ſponſor. Sane etiā dici pōt ibi ſponderi ꝓ
puulo. q͛ ad maiorez etatem ſi venerit. pō-
pis dyaboli renunciabit. ⁊ ſanam fidem te
nebit cuius tunc ſacramētum recipit. Hac
autem ſponſione puulus ꝓ quo fit tenebit͛
non ſponſor: ſi tamen ut cautio impleatur.
q̄ȝtum in ſe eſt: operam dederit. quia exigi-
tur a patrino vt ſit diligens circa eum ꝓ q̄
reſpondit: ſollicitudo. De hoc Auguſtin⁹.
Certiſſimam emiſiſtis cautōem q̄ renunci-
are pompis dyaboli ſpoſpondiſtis.

De cathecismo exorciſmo. h

Illa autez interro-
gatio ⁊ reſponſio fidei fit in cathecumino
cui additur exorciſm⁹. Ante baptiſmū eni
fit cathecismus et exorciſmus. poſt cache-
ciſmum ſequit͛ exorciſmus. vt ab eo qui iā
fide inſtructus eſt aduerſaria virtus pella
tur. Exorciſmus de greco dicitur in latinū
adiuratio. Cathecismus inſtructio. Cathe-
cizare eſt inſtruere. vt de ſimbolo ac rudi-
mentis fidei. Exorcizare eſt adiurare. vt
exi ab eo ſpiritus immunde. Simbolum
eſt ſignum vel collatio. Signum quia eo
fideles ab infidelibus diſcernuntur. Colla
tio quia ibi tocius fidei ſufficientia et inte-
gritas eſt collata. Cathecismus et exorciſ-
mus neophicorum ſunt magiſq̄ȝ ſacramen
talia q̄ȝ ſacramenta dici dn̄t. Neophicus
nouitius interpretatur vel rudis et dicit͛
neophicus nup ad fidem conuerſus vel in
diſciplina religioſe ꝯuerſatōis rudis. Hec
ḡ p̄cedūt baptiſmū nō q͛ ſine iſtis n̄ poſſit
eſſe baptiſmus verus. ſed vt baptizandus
de fide inſtruat͛ ⁊ ſciat cui debitor fiat dein
ceps. ⁊ vt dyaboli poteſtas i eo minuatur

Exorciſmus adiuratio
Cathecismus inſtructio

Rabanus de inſtructõe clericorũ

Vñ Rabanus. Añ baptiſmũ cathecizandi deberet in hoĩe ꝑuenire officium vt fidei cathecuminus accipiat rudimentũ ⁊ ſciat cui debitor fuit deinceps. Itẽ Augꝰ. Paruuli exufflant ⁊ exorcizant vt ab eis pellatur poteſtas diaboli ne iam contendat eos ſubuertere ne baptiſmũ ꝯſequant. Non ergo ab infantibꝰ creatura dei exufflat vel exorcizat. ſed diabolus vt recedat ab homĩe.

Augꝰ. li. de ſymbolo.

Iſta eſt diſtinctio ſexta huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ determiauit de baptiſmo ꝑ compationem eius ad miniſtros baptizãtes ⁊ etiã ad baptizatos. Hic ꝯſequent determinat de eiꝰ vſu ⁊ ſolennitate. Et tria facit. Primo eñ oſtendit q̃bꝰ liceat baptiſare. Scd̃o docet quõ ꝑ ignorantiã congrue locutionis poſſit ſacr̃m hoc annihilari. Tertio docet quõ ille cui deeſt congruũ teſtimoniũ ſue regeneratiõis poſſit baptiſari. Primum vſq; ibi. Queri etiã ſolet. Scd̃m vſq; ibi. Preterea ſciendũ eſt. Tertiũ vſq; ad finẽ diſtĩn. In ſpẽali ſnĩa mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ quaꝝ p̃ma eſt hec. Quãuis ſol' ſacerdotibus cõueniat ad extra baptiſmi ſacr̃m miniſtrare. tñ renati ab hereticis in forma eccl'e non dñt baptiſari. Hanc mgr̃ inſinuans ꝓponit p̃mo q ſolis ſacerdotibus non competit niſi neceſſitate cogente. in quo caſu laicis ⁊ mulieribus etiam ꝑmittit. Subdit etiam q baptizati ab hereticis ſm formã eccleſie baptizati ſunt ⁊ iterũ baptizandi non ſunt. q: verum receperũt ſacramentũ. licet nõ ſacramenti effectum qd̃ confirmat autoritatibus. Poſtea obijcit mgr̃ in ꝯtrarium autoritate Cipriani dicentis q ab hereticis nõ poſſit tradi baptiſmꝰ. ⁊ ab eis baptizatos rebaptizandos eſſe. Mgr̃ aũt determinat hoc verum eſſe de his q̃ p̃ter formam eccleſie baptizant ab eis. Et dicit Ciprianũ hoc qd̃ dicit ex ignorantia dixiſſe. ⁊ nõ bñ hoc ſenſiſſe. Tñ ſm. b. Augu. eius ignorantia fuit martyrio purgata ĩ eo. Et ne ex trina dimerſione triplex baptiſmꝰ videat eſſe ſubdit ſm beatum Grego. q trina immerſio fit ꝓpt̃ myſteriũ trinitatis Nam vnũ tm̃ baptiſma facit. Poſtea inq̃rit an aliq̃s in vtero materno poſſit baptizari ex hoc q mr̃ baptiſatur? Et rñdet q nõ. q: nõ p̃ot aliq̃s renaſci ante ꝙ ſit natus. Poſtea obijcit in cõtrariũ de Johe baptiſta ⁊ Hieremia qui fuerunt in vtero ſanctificati. Et reſpondet q iſta ſanctificatio p̃ter legem fuit cõmunem. Et inducit. b. Augu. ambigue loquentem qualis fuit ſanctificatio Johannis. ⁊ vtrũ in ea acceleratus fuit vſus ratiõis vel non. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Sola ignorantia congrue locutiõis nõ deſtruit ſacr̃m ꝑfecte regeneratiõis. Hanc mgr̃ inſinuans q̃rit. ſi corrupte ⁊ incongrue ꝓferant verba que ſunt forma baptiſmi. vtrum ſit baptiſmus? Et reſpondet q corruptio ꝓueniens ex ignorãtia ꝓferẽtis ſacr̃m non viciat. quod autoritate ſanctorum confirmat. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Cui deeſt ꝓpinquoꝝ vel clericorũ ꝓbabile teſtimoniũ cõgruum eſt vt ſibi ꝯferatur baptiſmi ſacramentũ. Hanc mgr̃ inſinuans querit. Vtrũ baptizãdi ſunt illi de quibus ignoratur an ſint baptizati? Et determinat q ſic. q: nõ vid̃r iteratum quod collatũ eſſe neſcitur. Poſtea querit vtrum ſit baptizatus vel non baptizatus qui iocaulando immergit in nomine trinitatis? Et reſpondit q ſi intẽtio fuerit ioculandi ⁊ non baptizandi nõ eſt baptizatus. In baptiſmo enim ⁊ alijs ſacramentis ſicut debita forma eſt ſeruanda. ita ⁊ intentio illud celebrandi eſt habenda. Poſtea dicit q paruuli qui ad baptiſmum deferunt ſpe cõmodi temporalis verum baptiſmum recipiũt. Poſtea dicit q in paſca ⁊ penthecoſten. i. ſabbato vtriuſq; ſolennitatis debet baptiſmi ſacramentũ celebrari neceſſitate tñ vrgente vel periculo oĩ tp̃e p̃ot dari baptiſmus. Poſtea dicit q venientes ad baptiſmũ ſi ſunt adulti dñt ꝑ ſeipſos fidẽ ſuam ꝯfiteri et exp̃mere. paruuli aũt qui neſciunt ꝑ ſe loqui pñt baptizari alijs ꝓ ipſis loquẽtibꝰ ⁊ ꝯfitẽtibus. Querit aũt ex quo ſenſu dicat ꝓ puulo credo vel fidem peto? Et rñdet q rñdet puulũ credere id eſt fidem habere vel fidẽ petere ꝓpter fidei ſacr̃m qd̃ ſuſcipe preſto eſt. Querit ex quo ſenſu ꝓ puulo reſpondeat. Credo in deum patrem omĩpotentem. Silr̃ quõ ꝓ ipſo ſpõdeat oĩbus diaboli pompis abrenũciare? Et rñdet q in ſuſceptiõe baptiſmi ſpõdetur ꝓ puulo q cũ ad maiorẽ. i. legitimã etatem ꝑuenerit pompis diaboli renũciabit ⁊ fidẽ ſanam tenebit. Et ſubdit q hac ſponſione tenet paruulus ꝓ quo fit ſponſio. nõ ipſe q̃ ſpondet ſi tñ diligenter ⁊ ſolicite ſe habuerit circa eum q: a patre nõ exigit diligens ſollicitudo. Vltimo dicit q ante baptiſmum fit cathecíſmus. i. inſtructio ꝑ quam baptizandus inſtruitur de ſimbolo ⁊ fidei rudimentis. Exorciſmus xo adiuratio eſt ꝑ quã adiurat diabolus vt ab eo expellat Vñ in exorciſmo dicit. Exi immũde ſpũs. Subdit q cathecíſmus ⁊ exorciſmus ſunt neophicorũ. i. ad fidem nuper conuerſorũ. Cathezizare eſt in diſciplinis chriſtiane fidei vel rudimentis religionis chriſtiane inſtruere. ⁊ cathecíſmus ⁊ exorciſmus magis debẽt dici ſacramentalia q̃ ſacramenta. ⁊ p̃cedunt baptiſmum ſed nõ de neceſſitate. q: etiam ſine iſtis eẽ poteſt. ſed ideo fiũt vt baptiſandus ꝑ cathecíſmũ de fide inſtruat. ⁊ ꝑ exorciſmũ diaboli ptãs minuat. qd̃ confirmat autoritatibus. Et tm̃ in ſpẽali.

DI. VII

De confirmatione. a

Nunc de ſacramento confirmatõis addendum eſt de cuius virtute queri ſolet. Forma em̃ apta eſt. ſ. verba que dicit epiſcopus cum baptizatos in frontibus ſacro ſignat criſmate. Hoc ſacr̃m ab alijs perfici non poteſt niſi a ſummis ſacerdotibus. nec tp̃e apl'oꝝ ab alijs q̃ȝ ab ipſis aplis legit ꝑactum: nec ab alijs q̃ȝ ab ill' q̃ locũ eorum tenent ꝑfici p̃ot aut dȝ. Nã ſi alit̃ p̃ſumptum fuerit irritũ habet ⁊ vacuum. nec inter eccleſiaſtica reputabit ſacr̃a. licet aũt p̃ſbyteris baptizatos tangere in pectore: ſed non criſmate ſignare in fronte. Virtus autem huius ſacr̃i eſt donatio ſpũſſcti ad robur qui in baptiſmo datur ad remiſſionem. Vñ Rabanꝰ. A ſummo ſacerdote ꝑ impoſitionem manus ꝑaclytus tradit baptiſato vt roboret ꝑ ſpũmſanctum cũ ad p̃dicãdum alijs illud quod ipſe in baptiſmo conſecutꝰ eſt. Item. Omnes fideles ꝑ manus impoſitionem epiſcoporũ poſt baptiſmũ accipere debent ſpũmſanctum vt pleni chriſtiani inueniantur.

Euſe. pa. Gregꝰ. tm̃ ita ſcribit ianuario epõ. Peruenit ad nos quoſdã ſcãdalizatos fuiſſe q ꝑ p̃ſbyteros criſmate tangere eos qui baptizati ſũt ꝓhibuimus ⁊ nos q̃dem ſm veterem vſum nr̃e eccl'ie fecimꝰ ſed ſi oĩno de hac re aliqui contriſtant vbi ep̃i deſunt vt preſbyteri etiam in frontibus baptizatos criſmate tangere debeant ꝯcedimꝰ. ſed iſtud ꝓ ſcandalo ſedãdo ſemel tm̃ conceſſum eẽ eſtimatur.

Melchiades. b

Scito vtrũqꝫ eſſe

magnũ ſacramentũ ſed vnuꝫ maiori venerationetenendũ ſicut a maioribus datur. Ecce maius dicit ſacr̄m cõfirmationis ſed forte nõ ob maiorē v̄tutē et vtilitatē quam ꝯferat. ſꝫ qꝛ a dignioribꝰ daṫ et in digniori pte corpis fit. ſ. in frõte. vel forte qꝛ maius augmentũ virtutuꝫ p̄ſtat. licet baptiſmus plus ad remiſſionē valeat. Q̄d videtur innuere rabanus dicens. in vnctione baptiſmi ſpiritũſanctum deſcēdere ad habitationē deo cõſecrãdã. In hac v̄o eiuſdē ſeptiformem gr̄aꝫ cũ oi plenitudine ſanctitatis et virtutis venire in hoiem. Hoc ſacr̄m

De modo ꝯferendi.

tm̄ a ieiunis accipi ⁊ ieiunis tradi dꝫ ſicut et baptiſmus: niſi aliter cogat neceſſitas. Nec dꝫ iterari ſicut nec baptiſmꝰ vel ordo Nulli eñ ſacr̄o facienda eſt iniuria. q̄d fieri putaṫ qñ nõ iterandũ iteraṫ. Sed vtruꝫ aliqua vł nulla iterari poſſint queſtio eſt? Nã de baptiſmo ⁊ ordine ꝙ nõ debeãt iterari apte. Aug. dicit. Vtrũqꝫ ſacramentũ eſt et quadã ꝯſecratione daṫ. illud q̄dē cuꝫ baptizaṫ. illud vero cuꝫ ordinaṫ. Ideoqꝫ in eccleſia catholica vtrũqꝫ non licet iterari qꝛ neutri facienda eſt iniuria. q̄d indubitanter etiã de confirmatione tenenduꝫ eſt. De alijs v̄o vtrum iterari valeant vel debeant poſtea diſſeremus.

Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio ſeptima huiꝰ q̄rti libri In qua magiſter poſtq̄ꝫ determinauit ꝺ ſacramentis intrantiũ. ſ. de baptiſmo. Hic ꝯñr intēdit determinare de ſacr̄o ꝓgredientiũ in via. ſ. ꝺ ſacramēto cõfirmatiõis. Et tria facit Primo eñ ꝓponit virtutem ⁊ formaꝫ cõfirmationis. Sc̄do ſubiungit quõ ꝯfirmatio danda ſit ad ep̄is. Tertio annectit quõ accipienda ſit a ieiunis. Primuꝫ facit vſqꝫ ibi. Vñ Rabanus. Sc̄dm vſqꝫ ibi. Hoc ſacr̄m a ieiunis. Tertiũ vſqꝫ ad finem diſ. In ſpeciali ſn̄ia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Que ſit virtus et forma confirmationis declarat lr̄a huius diſ. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̄mo agendum de ſacramento cõfirmationis. cuiꝰ formã apte dicit eſſe ipſa verba que dicit ep̄s cũ baptizatos criſmate vngit in frontibus. in quo etiã tangit materiã eius que eſt criſma cõſecratũ. Iſta eñ ē forma conſecrationis ſigno te ſigno crucis. cõfirmo te criſmate ſalutis in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Hec Euſebius ⁊ tranſumiṫ ex canone diſ. v. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec Hoc ſacr̄m ꝯferṫ a ſolis ep̄is. ⁊ diciṫ maiꝰ baptiſmo veneratione. lꝫ baptiſmus plus valeat in peccatorũ remiſſione. Hãc magiſter inſinuãs dicit ꝙ ſicut apoſtoloꝝ tpibus nõ potuit ab alijs niſi ab ep̄is eſſe peractum. ſic nec poſtea põt niſi ab illis q̄ locũ eorũ in eccleſia teneant. ſ. ab ip̄is conferri. q̄d ſi ab alijs cõferatur irritũ ⁊ vacuũ habeaṫ Vñ p̄ſbyter q̄uis baptizatos vngere vł tangere in pectore poſſit. non tamē eos criſmate ſignare in fronte. Poſtea dicit ꝙ efficatia huius ſacramēti eſt. ꝙ in eo datur ſpirituſſanctꝰ ad robur ad nomen xp̄i publice confitēdum. ⁊ vt ipſi confirmati pleni chriſtiani inueniãṫ vt dicit vrbanꝰ papa. Obijcit cõtra hoc ꝙ dixerit hoc ſacr̄m tantũ ab ep̄is poſſe perfici ꝑ gre. ſcribēs ianuario ep̄o qui tradidit ꝙ p̄ſbyteri baptizatos tangere in fronte debeant vbi ep̄i deſunt. ſed mgr̄ dicit ꝙ illud eſtimatur tm̄ ſemel eſſe conceſſum ꝓ ſcandalo. Subdit etiam ꝙ hoc ſacr̄m videṫ eſſe maius baptiſmo. qꝛ a dignioribus daṫ. ⁊ qꝛ in digniori parte corpis fit. ſ. in frõte. ⁊ qꝛ forte ꝑ ip̄m maius virtutũ augmentũ p̄ſtaṫ. Sed baptiſmus plus valet ad pctõꝝ remiſſionem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Cõfirmatio ieiunis ⁊ a ieiunis deṫ. nec ſemel data vlterius iteretur. Hãc magiſter inſinuans dicit. ꝙ hoc ſacr̄m dꝫ ieiuno ⁊ a ieiunis tradi. ſicut ⁊ baptiſmꝰ niſi aliter cogat neceſſitas ſcꝫ infirmitas vł mors. nec dꝫ iterari ſicut nec baptiſmus. nec ordo. ne fiat iniuria ſacr̄o. q̄d tunc fit qñ ſacr̄m nõ iterãdũ iteraṫ Et ſubdit ꝙ indubitãter tenēdũ eſt ꝙ baptiſmꝰ. ꝯfirmatio. ⁊ ſacer ordo iterari nõ debēt. De alijs ſacr̄is vtꝝ debeant vel poſſint iterari dicit inferiꝰ eē determinãdũ. Et tm̄ i ſpãli.

De ſacramento altaris et euchariſtie.

a

Poſt ſacramētũ baptiſmi et cõfirmationis ſequiṫ euchariſtie ſacramentum. Per baptiſmuꝫ mundamur. ꝑ euchariſtiam in bono conſũmatur. Baptiſmꝰ eſtus viciorũ extinguit. euchariſtia ſpiritualiter reficit. Vñ excellenṫ euchariſtia d̄r. i. bona gr̄a. qꝛ in hoc ſacr̄o nõ mõ eſt augmētuꝫ virtutis ⁊ gr̄e. ſed ille totus ſumitur qui eſt fons ⁊ origo totiꝰ gr̄e. Cuius figura p̄ceſſit q̄d manna pluit deus patribus in deſerto. q̄ quotidiano celi paſcebanṫ aliemento. Unde panē angeloruꝫ manducauit hõ. Sed tunc qui panē illum manducauerũt mortui ſunt. Iſte vero panis viuus q̄ de celo deſcendit vitã mundo tribuit Manna illud de celo. hoc ſuper celũ. Illud ſcaturiebat in diem alteruꝫ reſeruatum. hoc ab omni corruptione alienum Quicũqꝫ religioſe guſtauerit corruptiõeꝫ nõ videbit. Illud datũ fuit antiquis poſt tranſitum maris rubri. vbi ſubmerſis egyptijs liberati ſunt hebrei. Ita hoc celeſte manna. nõ niſi renatis preſtari debet. Panis ille corꝑalis p̄p̄lm antiquũ ad terraꝫ ꝓmiſſionis ꝑ deſertum eduxit. Hec eſca celeſtis fideles huiꝰ ſeculi deſertũ tranſeuntes in celũ ſubuehit. Vñ recte viaticũ appellatur. qꝛ in via non reficiens vſqꝫ in patriam deducit. Sic ꝰ in mari rubro figura baptiſmi p̄ceſſit Ita i mãna ſignificatio dñici corporis. Hec duo ſacr̄a demõſtrata ſunt vbi ꝺ latere xp̄i ſanguis ⁊ aqua ꝓfluxerũt. q̄a ꝑ ſanguinē redēptiõis ⁊ aquã ablutionis

DI. VIII

nos redimere venit a diabolo et a peccato
ſicut iſraelitas ꝑ ſãguinez agni paſcalis ab
exterminatore. ⁊ per aquã maris rubri ab
egyptijs liberauit. Huiꝰ etiã ſacramen-
ti ritũ mechiſedech oſtendit vbi panem et
vinũ abrae obtulit. Unde vt ait Ambro.
intelligi daƚ anteriora eſſe ſacrã chriſtiano
rum q̃ȝ iudeorũ.

De inſtitutione ſacramẽti. b

Hic etiã alia cõſide

randa occurrunt quattuor. ſ. ſacr̃m. inſtitu
tio. forma. et res. Sacr̃m dñs inſtituit qñ
poſt tipicũ agnũ corpus et ſanguinem ſuũ
Euſebiꝰ emiſenus.
diſcipulis in cena porrexit. Uñ Euſebius
emiſenus. Quia corpꝰ aſſumptũ ablaturꝰ
erat ab oculis. et illaturus ſideribus. neceſ
ſe erat vt die cene ſacr̃m nob corpis et ſan-
guinis ꝯſecraret. Ut coleretur iugiter ꝑ my-
ſterium qđ ſemel offerebaƚ in ꝓcium.

De forma. c

Forma võ eſt quã

ipẽ ibidẽ edidit dicens. hoc eſt corpꝰ meũ
⁊ poſt. Hic eſt ſanguis meꝰ. Cũ eñ h̃ ver-
ba ꝓferunƚ: ꝯuerſio fit panis ⁊ vini in ſub-
ſtantiã corpis et ſanguinis xp̃i. Reliq̃ ad
Ambro. I li. de ſacris.
laudeȝ dei dicanƚ. Uñ Ambro. Sermone
xp̃i hoc cõficiƚ ſacr̃m. q꞉ ſermo xp̃i creatu-
rã mutat. ⁊ ſic ex pane fit corpus xp̃i. et vi-
nũ cũ aqua in calicẽ miſſum fit ſanguis cõ-
ſecratione verbi celeſtis. Conſecratio qui-
bus fit verbis. Attende que ſunt ꝟba. Ac-
cipite et comedite ex eo oẽs: hoc ẽ corpus
meũ. ⁊ iterũ. Accipite et bibite ex hoc oẽs
hic eſt ſanguis meus Per reliqua oĩa q̃ di
cunƚ laus deo referƚ. oratio ꝑmittiƚ ꝓ po-
pulo. ꝓ regibus. Itẽ Aug. Credenduȝ eſt
ꝙ in illis verbis xp̃i ſacramenta cõficianƚ
reliqua oĩa nihil aliud ſunt q̃ȝ laudes vƚ
obſecrationes fideliũ ⁊ petitiones. Ecce q̃
ſit inſtitutio ⁊ forma huiꝰ ſacr̃i. Ubi ꝯſide
ratiõe dignũ ẽ. q̃re illđ ſacr̃m poſt cenã de-
dit diſcipulis? Dñs igiƚ ihs ad inuiſibilia
paterne maieſtatis migraturꝰ celebrato cũ
diſcipulis typico paſca. q̃ddaȝ memoriale
eis cõmẽdare volẽs. ſub ſpecie panis ⁊ vi
ni. corpꝰ ⁊ ſanguinẽ ſuũ ita eis tradidit. vt
oſtenderet legis veteris ſacr̃a. inƚ q̃ ꝓcipu
Quare pꝰ aliũ cibum dedit corpꝰ ⁊ ſãguinẽ diſcipulis.
um erat agni paſcalis ſacrificium: in morte
ſua terminari. ac legis noue ſacr̃a ſubſtitui
in q̃bus excellit myſteriũ euchariſtie Idõ
etiã poſt alia dediƚ vt h̃ vnũ artiꝰ memorie
diſcipuloꝝ infigereƚ. et ab eccl̃ia deinceps
frequẽtareƚ. Sȝ nõ exinde diſciplinaȝ ſan-
xit i poſterum. vt poſt alios cibos ſumaƚ.
potius a ieiunis ſumi oꝑtet. ſicut apl̃s do
cet vt ſingulari reuerentia diiudiceƚ. i. di-
ſcernatur ab alijs cibis. Nõ dñs apl̃is di-
Aug. in li. reſponſionũ ad ianuariũ.
ſponendũ reliquit. Uñ Augꝰ. Apparet cũ
ꝓmo acceperĩt diſcipuli euchariſtiã nõ eos
accepiſſe ieiunos. Nõ iđ tñ calũniandũ eſt
vniuerſe eccleſie ꝙ a ieiunis ſumiƚ ſemper
Placuit eñ ſpiritui ſãcto vt in honore tan
ti ſacr̃i prius in os xp̃iani dñicũ corpus in
traret q̃ȝ alij cibi. ideo vbiqꝫ mos iſte ſua-
tur. Nõ eñ q꞉ poſt cibos dedit dñs. ideo
pranſi vel cenati illud accipere debent vt il
li faciebãt q̃s apl̃s redarguit. Nã ſaluator
q̃ vehementiꝰ cõmendaret myſterij illiꝰ al-
titudinẽ. vltimũ hoc voluit infigere cordi-
bus ⁊ memorie diſcipuloꝝ a q̃bꝰ ad paſſio
nem digreſſurus erat. Quo aũt ordine de-
inceps ſumereƚ. apl̃is ꝑ quos eccleſias di
ſpoſiturus erat reſeruauit docendum.

De ſacramento et re. d

Nũc quid ibi ſacra

Aug. de ciuitate dei.
mentũ ſit ⁊ quid res videamꝰ? Sacramen
tum eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma.
Forma ergo panis et vini que ibi videtur
eſt ſacr̃m. i. ſignũ ſacre rei. q꞉ ꝓter ſpeciem
quaȝ ingerit ſenſibus aliquid aliud facĩ in
cognitionẽ venire. Tenẽt ergo ſpecies vo-
cabula reꝝ que ante fuerũt. ſ. panis ⁊ vini
Greg. in omelia paſcali.
Huiꝰ aũt ſacr̃i gemina eſt res. vna ſcȝ cõtẽ
ta ⁊ ſignificata. altera ſignificata ⁊ non cõ
tenta. Res contenta et ſignificata eſt caro
xp̃i quã đ ꝟgine traxit ⁊ ſanguis quẽ pro
nobis fudit. Res aũt ſignificata ⁊ nõ con-
tenta eſt vnitas eccleſie in predeſtinatis vo
catis. iuſtificatis ⁊ glorificatis. Hec eſt du
Hierony. ſup epiſtolam ad epheſios.
plex caro chriſti et ſanguis. Unde Hiero.
Dupliciter inquit intelligitur caro chriſti
⁊ ſanguis. vel illa que crucifixa eſt ⁊ ſepul
ta ⁊ ſanguis q̃ militis lancea effuſus ẽ. vel
illa ſpiritualis ac diuina đ qua ipẽ ait. Ca-
ro mea vere eſt cibus. et ſanguis meꝰ vere
eſt potus. ⁊ niſi mãducaueritis carnẽ meã
⁊ biberitis meũ ſanguinẽ nõ habetis vitã
in vobis. Sunt g̃ hic tria diſtinguẽda.
De tribꝰ que hic poſſunt di
Unũ qđ tñ eſt ſacr̃m. alteruȝ qđ eſt ſacr̃m
⁊ res. ⁊ tertiũ qđ eſt res ⁊ nõ ſacr̃m Sacra
mentũ ⁊ nõ res ẽ ſpẽs viſibilis panis ⁊ vi-
ni. Sacr̃m et res caro xp̃i ꝓpria et ſãguis
Res et non ſacr̃m myſtica eius caro. Por
ro illa ſpecies viſibilis ſacr̃m eſt gemine rei

qꝛ vtranqꝫ rẽ ſignificat. ꝛ vtriuſqꝫ rei ſimilitudinẽ gerit expꝛeſſam Nam ſicut panis p̃ ceteris cibis coꝛpus reficit et ſuſtẽtat. ꝛ vinũ hoiem letificat atqꝫ inebꝛiatꝫ. Sic caro xp̃i interioꝛẽ hoiem pl⁹ ceteris gratijs ſpiritualiter reficit et ſaginat. Vñ calix tu⁹ inebꝛians q̃ꝫ p̃clarus eſt. Habet etiã ſilitudinẽ cũ re myſtica que eſt vnitas fideliuꝫ. qꝛ ſicut ex multꝫ granis conficit̃ vn⁹ panis. ꝛ ex pluribus acinis vinũ in vnũ cõfluit. ſic ex multis fideliũ ꝑſonis vnitas eccl̃iaſtica conſtat. Vñ apl̃s. Unus panis ꝛ vnũ coꝛpus multi ſumus ꝛc̃. Vñ Aug. Unus panis ꝛ vnũ coꝛpus eccl̃ia dꝛ. ꝓ eo ꝙ ſic̃ vn⁹ panis ex multꝫ granis ꝛ vnũ coꝛp⁹ ex multis membꝛis cõponit̃. ſic eccl̃ia ex multꝫ fidelib⁹ charitate copulante connectit̃ Hoc myſteriũ pacis ꝛ vnitatꝫ nr̃e xp̃s i ſua mẽſa ꝯſecrauit. q̃ accipit hoc myſteriũ vnitatis ꝛ nõ tenet vinculũ pacis. non accipit h̃ myſteriũ ꝓ ſe ſed cõtra ſe. Cui⁹ etiaꝫ ſacr̃m eſt coꝛpus xp̃i ꝓpꝛiũ de virgine ſumptum qꝛ vt coꝛpus xp̃i ex multis mẽbꝛis puriſſimis et imaculatis cõſtat. ita ſocietas eccleſiaſtica ex multis ꝑſonis a criminali macula liberis cõſiſtit. In cui⁹ rei typo facta eſt arca dñi de lignis ſethim. que ſunt imputribilia ꝛ albe ſpine ſimilia.

Aug. ꝺ ſacrĩſ fideliũ.

Aug. de blaſfemia ſpirituſ ſancti.

Iſta eſt diſtinctio octaua hui⁹ q̃rti libꝛi. In qua magiſter poſtq̃ꝫ determiauit ꝺ ſacris baptiſmi et ꝯfirmatiõis. Incipit h̃ determinare ꝺ ſacramẽto euchariſtie. Et tria facit. Pꝛimo eñ determinat quõ ſumẽtes ip̃m ſacr̃m reficit. Scd̃o qñ xp̃s ip̃m iſtituit. Tertio q̃d in euchariſtia ſit ſacr̃m. ꝛ q̃d res diſtinguit. Pꝛimuꝫ vſqꝫ ibi. Hic etiã añ alia. Secũdũ vſqꝫ ibi. Nũc q̃d ibi ſacr̃m ſit. Tertiũ vſqꝫ ad finem diſ. In ſpe. ſen. ꝛc̃. Sicut baptiſm⁹ vicia extinguit ita euchariſtia ſpiritualit̃ reficit. Hanc mgr̃ inſinuans ꝓponit p̃mo ꝙ poſt ſacr̃m baptiſmi ꝛ confirmatiõis: agendũ eſt de ſacro euchariſtie. ꝑ qꝺ ſpũaliter reficimur et in ip̃o ꝯfirmamur. In ip̃o eñ nõ ſolũ cõferunt̃ gratie ꝛ virtutis augmenta. ſed etiaꝫ ille totus ſumit̃ q̃ eſt totius gr̃e fons ꝛ oꝛigo. Fuit autez hoc ſacr̃m figuratũ tp̃e legis ꝑ manna. ſed et ſacr̃m baptiſmi in mari rubꝛo tp̃e aũt xp̃i ꝑ ſanguinẽ qui ꝺ latere eius fluxit: ſicut baptiſmus ꝑ aquã q̃ etiã inde manauit. Ante legẽ ꝟo ꝑ oblationeꝫ panis ꝛ vini factã a melchiſedech. Magiſter etiã ponit alias conueniẽtias hui⁹ ſacri ad mãna. Et oñdit mgr̃ quo illo ẽ excellentioꝛ. ſicut ptꝫ in lr̃a. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Sacr̃m euchariſtie xp̃s inſtituit qñ ſuũ coꝛp⁹ et ſanguinẽ ſuis diſcipulis i cena poꝛrexit Hãc mgr̃ inſinuans dicit. ꝙ hoc ſacr̃m inſtitutũ eſt a xp̃o i cena poſt eſum agni paſcalis tp̃e quo xp̃s p̃ſentiã coꝛpoꝛalem erat diſcipulis ſubtractur⁹ Poſtea dicit ꝙ foꝛma huius ſacramenti talis eſt quam ip̃e xp̃s met edidit ſcꝫ hoc eſt coꝛpus meũ ꝛ hic ẽ ſanguis me⁹. Ita ꝙ cum hec verba ꝓferunt̃ fit ꝯuerſio panis ꝛ vini i ſubſtantiã coꝛpis ꝛ ſanguinis xp̃i Cetera vero q̃ in miſſa dicũt̃ ad laudẽ dei dicunt̃. ꝛ ꝑ ea fit oꝛo ꝓ pp̃lo ꝛ p̃ncipib⁹. Vñ nõ ſunt niſi laudes, obſecratiões ꝛ petitiones fideliũ. qꝺ autoꝛitatib⁹ cõfirmat. poſtea reddit cãm q̃re dñs hoc ſacr̃m quaſi quoddam memoꝛiale ſue paſſiõis poſt cenã inſtituit celebꝛato typico cũ diſcipulis ſuis paſca. vt ſcꝫ oñderet ſacr̃a veteris legiſ inter que p̃cipuũ erat ꝯtũ ad ſignificationẽ agni paſcalis ſacrificiũ in moꝛte ſua terminari. ꝛ noue legis ſacr̃a ſubſtituit iter q̃ excellit euchariſtie ſacr̃m poſt alia vero dedit refectionẽ agni paſcalis. ſic ꝛ hoc ſacramentũ artius diſcipuloꝝ memoꝛie infigeret̃. Et q̃uis hoc ſacr̃m a xp̃o fuit poſt cenã datũ. tñ q̃liter ꝺ cetero ſumendũ eẽt diſcipulis reliquit ille a quo inſtitutũ fuit. vt ſcꝫ ꝓpter hui⁹ ſacramẽti reuerẽtiaꝫ iſte cibus pꝛius q̃ꝫ alij cibi in os intret. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. In iſto ſacro ſunt tria ꝯſiderãda que etiã iter ſe ſunt prudenter diſtinguenda. Hãc mgr̃ intendẽs oñdit quid i euchariſtia ſit ſacr̃m. ꝛ q̃d res ſit dicẽs Qꝫ ſacramentũ eſt ſpecies viſibilis ſub foꝛma panis ꝛ vini. Res ꝟo hui⁹ ſacramenti eſt gemina natura contenta ꝛ ſignata. vt coꝛp⁹ xp̃i veruꝫ qꝺ de virgine traxit ꝛ ſanguis quẽ ꝓ nobis fudit. Alia ꝟo ſignata ꝛ nõ ꝯtenta. vt coꝛp⁹ xp̃i myſticũ qꝺ eſt vnitas eccleſie. Ex quibus vlterius concludit ꝙ in hoc ſacramento ſunt tria diſtinguenda. vnuꝫ qꝺ eſt tm̃ ſacr̃m vt ſpecies viſibilis ꝛ vinum ꝛ panis. Aliud eſt qꝺ ẽ ſacramentũ et res. vt caro chꝛiſti vera et ſanguis verus. Tertiũ ꝟo eſt quod eſt res et non ſacramentuꝫ vt coꝛpus xp̃i myſticũ. Pꝛimũ eſt ſacramentũ gemine rei. ſ. coꝛpis xp̃i veri et myſtici. qꝛ vtrãqꝫ rẽ ſignificat et vtriuſqꝫ rei expꝛeſſam ſimilitudineꝫ gerit. ſicut magiſter oñdit: vt patet in littera. Scd̃m ꝟo ſcꝫ coꝛpus xp̃i verũ eſt res gemini ſacramenti. ſ. ſpeciei panis et vini et coꝛpis xp̃i veri. ſicut patet in lr̃a. Tertium vero eſt res vnius ſacramenti ꝛ ſacr̃m vni⁹ rei. Et tm̃ in ſpeciali.

De duob⁹ modis mãducãdi. a

ET ſicut due ſunt res illius ſacri. ita etiam duo modi mãducandi. Vn⁹ ſacramentalis. ſ. quo boni et mali edunt. Alter ſpiritualis quo ſoli boni manducant. Unde Aug. Quid eſt chꝛiſtũ mãducare? Nõ eſt hoc ſolũ in ſacramẽto coꝛpus eius accipere. multi eñ indigne accipiũt. ſed i ip̃o manere ꝛ habere ipſum in ſe manenteꝫ. Spũaliter eñ manducat q̃ i vnitate chꝛiſti ꝛ eccleſie quã ſacramentũ ſignificat manet. Naꝫ qui diſcoꝛdat a chꝛiſto: nec carnẽ chꝛiſti mãducat. nec ſãguinẽ bibit. ꝛ ſi tante rei ſacr̃m ad iudiciuꝫ ſui quotidie accipiat Spũalem mãducatiõeꝫ Aug. diſtinguẽs a ſacramẽtali ait. Ut q̃d paras ventrẽ ꝛ denteꝫ. crede ꝛ mãducaſti Credere enim in eum hoc eſt comedere panem ꝛ vinũ. Qui credit in eũ mãducat eũ. Itẽ. Quõ mãducãdus eſt chꝛiſtus? Quõ ipſe dic̃. Qui mãducat carnẽ meaꝫ et bibit ſanguinem meuꝫ in me manet et ego in eo. Si in me manet et ego i eo: tũc bibit. q̃ ꝟo in me nõ manet nec ego in illo: et ſi accipit ſacramentũ: acquirit magnũ toꝛmẽtũ. Itẽ

DI. IX

Aug. de verbis euãgelij.

Auguſ. in li. ſniaꝝ ꝓſp̃i.

Aug. i li. ꝺ remedio pnie.

Auguſ. de ſacramẽtis.

Nulli ambigendū eſt tunc quēq̈ corporis et ſanguinis dñi pticipem fieri qñ xp̄i mēbrū efficitur. nec alienari ab illi⁹ panis caliciſq̈ ɔſortio. etiam ſi anteq̈ illū panē edat et calicē bibat de hoc ſeculo in vnitate corporis ɔſtitut⁹ abſcedat. q2 illius ſacramenti bñficio non priuatur. qñ ille in hoc qđ illud ſacramentū ſignat inuenit. In illo em̄ ſacramēto corpus ⁊ ſanguinem ſuū nobis commendauit quod ⁊ fecit nos ip̄os. Naz ⁊ nos corpus ip̄ius facti ſumus. Itē Qui diſcordat a xp̄o nō manducat carnez eius nec ſanguinez. ⁊ ſi tante rei ſacr̄m ad iudicium ſibi quotidie accipit.

De errore quorūdā q̄ dicunt a bonis tm̄ corpus xp̄i ſumi. b

Hec verba et alia hmōi vbi de ſpūali manducatione agitur quidā obtuſo corde legētes erroris caligine inuoluti ſunt adeo vt p̄ſumpſerint dicere corpus ⁊ ſanguinē xp̄i: a bonis tm̄ ſumi ⁊ nō a malis. Sed indubitāter tenēduz eſt a bonis ſumi. nō mō ſacramētaliter. ſed et ſpiritualiter. A malis vero tm̄ ſacramentaliter. i. ſub ſacramento ſcz ſub ſpecie viſibili carnem xp̄i de virgine ſumptā ⁊ ſanguinem p nobis fuſum ſumi. ſed nō miſticam que tm̄ bonorū eſt. Quod ſubditis pbat teſtimonijs. Grego. Eſt q̄dem i peccatoribus et indigne ſumentib⁹ vera xp̄i caro et verus ſanguis. p̄ eſſentia. non ſalubri efficientia Itē Aug. Multi indigne accipiunt corp⁹ dñi de q̄b⁹ apl's ait. Qui mādu cat ⁊ bibit calicē dñi indigne iudiciū ſibi mādu cat ⁊ bibit. Per qđ docemur q̄ ſit cauēdū male accipe bonū. Ecce em̄ factū ē maluz. dū male accipit bonum. ſic ecōtra aplō factū ē bonū. cū bñ accipit malū. ſ. dū ſtimulus ſathane patiēter portat. ḡ ⁊ mala pſūt bonis. ſic angelus ſathane paulo. ⁊ ſancta obſūt malis. bonis ſūt ad ſalutē. malis ad iudiciū. Vñ q̄ māducat ⁊ bibit indigne iudiciū ſibi manducat ⁊ bibit. non q2 res illa mala eſt. ſed q2 malus male accipit qđ bonum eſt. Idem. Indigne quis ſumens corpus xp̄i non efficit. vt q2 malus eſt: maluz ſit qđ accipit. vel q2 non ad ſalutez accipit nil accipiat. Corpus em̄ et ſanguis dñi nihilominus erat in illis quibus ait apoſtolus. qui manducat indigne ⁊ c̄. His alijſq̈ pluribus apte oſtēditur: q̄ etiam a malis verum corpus chriſti ⁊ ſanguis ſumit. ſed ſacramentaliter nō ſpūaliter.

Grego. in li. dyalogo. iiij.

Aug. de verbis euāgelij

De intelligentia quorūdaz verborum. c

Scđm hos duos modos ſumendi intelligētia quorūdā verborū ambigue dictoruz diſtingnenda eſt. Ait em̄ Aug. Bonus accipit ſacramentū ⁊ rem ſacramenti. malus vero ſacr̄m ⁊ non rem. Sacr̄m hic dicit corpus xp̄i pprium de v̄gine natuz. Rem v̄o ſpūalem xp̄i carnem. Bon⁹ ergo vtrāq̈ xp̄i carnē accipit. Mal⁹ v̄o tm̄ ſacr̄m. i. corp⁹ xp̄i ſub ſacr̄o ⁊ nō rem ſpūalem. Itē. Nō māducās māducat ⁊ māducans nō māducat. q2 nō māducās ſacramētaliter aliqñ māducat ſpiritualiter et ecōuerſo. Et qui māducant ſpiritualiter veritatem carnis ⁊ ſanguinis dicunt ſumere. q2 ip̄am efficientiā habent. i. remiſſionē peccatorū p qua videtur orari cum dicit. Perficiant in nobis dñe queſumus tua ſacramenta qđ cōtinent. vt quod nūc ſpecie gerimus rerū veritate capiam⁹. Rerū veritatez dicit ip̄am efficientiā quaſi p hec ſacramenta p̄ſta. vt ſicut ſacramētaliter carnem xp̄i ſumus. ita ſpiritualiter ſumamus. Vel petit ſacerdos vt xp̄s qui nūc ſub ſpecie panis et vini ſumitur manifeſta viſione ſicut in eſſentia diuinitatis ē qñq̈ capiat. Cōſtat ḡ a bonis ⁊ malis ſumi corpus chriſti. ſed a bonis ad ſalutē. a malis ad perniciem.

Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio nona huius q̈rti libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ egit de eſſe hui⁹ ſacr̄i ſm ſe. Hic v̄o determiat de eo q̄tū ad vſum ei⁹. Et tria facit. Primo ſuū intētū pponit Scđo quoſdā errores excludit. Tertio q̄ſdaz autoritates dubias exponit Primū vſq̈ ibi. Hec v̄ba ⁊ alia. Scđm vſq̈ ibi. ſm hos duos modos. Tertiū vſq̈ ad finez diſ. In ſpāli ſnīa mgr̄i ſtat in hac ppōe. Corp⁹ xp̄i q̄dā māducēt ſacramētalit. q̄dā ſpūaliter. q̄dā vtroq̈ mō realiter. Hāc mgr̄ inſinuās pponit p̄mo q̄ ſm duas res hui⁹ ſacr̄i duo ſūt modi māducādi. vn⁹ ſacramētalis q̄ cōſiſtit i ſuſceptione ip̄i⁹ ſub viſibili ſacr̄o. ſ. ſub ſpē panis ⁊ vini. Ali⁹ ſpūalis q̄ cōſiſtit ī vnione ad xp̄m in ſacr̄o cōtētū. Vñ ille ſpālr māducat q̄ in vnitate xp̄i et ecclīe que ſacr̄m ſignificat manet. ⁊ ideo ſoli boni mādacāt ſpūaliter. Sacramentaliter māducare pñt tā boni q̄ mali. tñ mali ad ſuū iudiciū ſumunt. qđ autoritatib⁹ ɔfirmat. Poſtea dicit q̄ rōne quarūdā autoritatū q̄dā poſuerūt q̄ a malis corp⁹ xp̄i nō ſumit. qđ oñdit eē falſū multis autoritatib⁹. q̄ dicūt hoc ſacramentū ſumi et a bonis ⁊ a malis. ſ3 a bonis ſacramentaliter et ſpiritualiter. ſed a malis tantuz ſacramētaliter. Vltimo dat itellectū ɔtrariū q̄rūdā autoritatū. q̄ ſūt dubie vbi oñdit. q̄ nō ſpēs panis et vini. ſ3 etiā ip̄m corp⁹ xp̄i verū pōt dici veruz ſacr̄m. et ex hoc pcedit ad expoſitionē illaz duarū autoritatum in fine cōcludens intentū. ſ. q̄ hoc ſacr̄m tā a bonis q̄ a malis ſumit. Et tm̄ in ſpeciali.

De hereſi aliorum qui dicunt corpus chriſti non eſſe in altari niſi in ſigno. a

DI. X

Sunt item alij precedentiū inſaniā tranſcendentes qui dei virtutē iuxta modū naturaliū rerum metientes audatius ac ꝑiculoſius veritati contradicunt. aſſerentes in altari non eſſe corpus xp̄i. vel ſanguinē. nec ſubſtātiā panis vel vini in ſbām carnis ⁊ ſanguinis cōuerti. ſ; ita xp̄m dixiſſe: h̄ ē corpus meuz. ſicut ap̄ls dicit: petra aūt erat xp̄s. Dicūt enim ibi eſſe corpus xp̄i tm̄ in ſacr̄o .i. in ſigno ⁊ tm̄ in ſigno manducari a nobis. qui errandi occaſionem ſumunt a verbis veritatis.

Augu. ſuper pſal. liiij.

Unde prima hereſis facta eſt ī diſcipulis xp̄i. Cum eñ diceret. Niſi quis manducauerit carnē meā ⁊ biberit ſanguinez meum non habebit vitā eternā. Illi nō intelligentes dixerūt. durus eſt hic ſermo. quis pōt eū audire. ⁊ abierunt retro. Illis diſcedentibus inſtruxit duodecim qui remanſerāt. Spiritus eſt inq̄t q̄ viuificat. caro nihil ꝓdeſt. verba que locutus ſum vobis ſpiritꝰ et vita ſūt. Intellexiſti ſpiritualiter ſpiritꝰ et vita ſunt. Intellexiſti carnaliter. etiā ſic ſpiritus ⁊ vita ſunt ſed tibi non ſunt. Spiritualiter intellige que locutus ſum. Non hoc corpus qđ videtis manducaturi eſtis et bibituri illū ſanguinē quē fuſuri ſūt qui me crucifigent. Sacramentuz aliquod vobis cōmendaui. ſpiritualiter intellectuz viuificabit vos. caro autē non ꝓdeſt quicq̄. Sunt etiam ⁊ alia illorum inſanie fomitez miniſtrātia.

Augu. ſuper pſal. liiij.

Ait eñ Auguſtinꝰ. Donec ſeculum finiatur ſurſum eſt dominꝰ. ſ; tamen etiā hic nobiſcū eſt veritas dñi. Corpꝰ eñ in quo reſurrexit in vno loco eſſe oportet. veritas aūt eiꝰ vbiq; diffuſa eſt. Itē. Una ꝑſona deꝰ et hō: vbiq; ꝑ id qđ eſt deus. in celo ꝑ id quod hō eſt. Chriſtus etiā dicit. Paupes ſp̄ habebitis vobiſcū. me autem nō ſemꝑ habebitis. His aliiſq; vtunt̄ p̄fati heretici in aſſertione ſui erroris.

Determinatio p̄miſſoꝝ. b

Que ex eadē ratione noīa accipienda ſunt. non eñ his negat̄ verū corpꝰ xp̄i a fidelibus ſumi vel in altari eſſe. ſed his veritas ap̄los ⁊ in eis nos inſtruxit. Ex ip̄ius corpꝰ nō in ꝑtes direptū vt putauerūt illi diſcipuli qui retro ierunt ſed integrū. nec viſibiliter in forma humana. ſed inuiſibiliter ſub forma panis ⁊ vini corpus ⁊ ſanguinē nobis traderet. Quem ſenſum Augꝰ ꝯfirmat dicens. Ip̄m q̄dem ⁊ nō ip̄m corpus qđ videbatur mādūcat̄ ip̄m inuiſibilit̄. nō ip̄m viſibilit̄. Itē. Et ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari neceſſe eſt tñ inuiſibiliter intelligi Ita etiaz intelligendū eſt corpus xp̄i eſſe in vno loco .ſ. viſibiliter in forma humana. veritas tñ eius id ē. diuinitas vbiq; eſt. veritas etiaz eius id eſt. verꝝ corpus in oī altari eſt vbicunq; celebrat̄. Sic etiā illud intelligēduz ē. Pauperes ſemꝑ habebitis vobiſcū. me autē nō ſp̄ habebitis ſcđm corꝑalem p̄ſentiā. ſcz q̄ cū eis ꝯuerſabat̄. Similiter ꝑ id quod homo eſt in celo ē viſibiliter. inuiſibiliter aūt eſt in altari. qꝛ non in forma humana apparet ſed forma panis ⁊ vini opit̄. Unde et inuiſibilis caro eius dicit̄ que vere ē in altari. Sed qꝛ in ſpecie ſua non apparet: inuiſibilis dꝛ.

Auguſ. in li. ſnīaꝝ pſp̄i.

Ait eñ Aug. hoc eſt qđ dicimꝰ: quod modis omnibus approbare cōtendimus ſacrificiū eccleſie duobꝰ cōfici. duobꝰ conſtare: viſibili elementoꝝ ſpē. ⁊ inuiſibili dñi noſtri ih̄u xp̄i carne ⁊ ſanguīe. ſacramēto ⁊ re ſacramēti .i. corꝑe xp̄i: ſicut chriſti ꝑſona ꝯſtat et cōficit̄ ex deo et homine. Cum chriſtus ſit verus deus ⁊ hō. qꝛ omnis res illaꝝ rerum naturā ⁊ veritatē in ſe cōtinet ex quibus ꝯficitur. Conficit̄ autez ſacrificium eccleſie duobꝰ. ſacr̄o ⁊ re ſacramenti .i. corꝑe xp̄i. Eſt ergo ſacr̄m ⁊ res ſacramenti idem corpus xp̄i. Ecce inuiſibilē dixit carnē xp̄i. qꝛ forma panis opta ſumitur ⁊ tractat̄. Idemq; corpus xp̄i dixit eſſe ſacr̄m ⁊ rem. ex quo ꝯfirmat̄ qđ ſupra diximus.

Idē in codez

Deinde addit qđ magis mouet lectorem. Caro inquit eius eſt. quā ſub forma panis optā in ſacr̄o accipimus. et ſanguis eius quem ſub vini ſpē ac ſapore potamus. caro vicz carnis. et ſanguis ſacr̄m eſt ſanguinis. carne et ſanguine vtroq; inuiſibili. intelligibili et ſpirituali ſignificat̄ corpꝰ xp̄i viſibile et palpabile. plenuz gratia et diuina maieſtate.

Que ſit intelligētia p̄miſſoꝝ. c

Attendite his diligenter qꝛ tropo quodā vtit̄ h̄ Augu. quo ſolent res ſignificātes rerū ſortiri vocabula quas ſignificāt. Hic enim viſibilis ſpēs panis vocat̄ noīe carnis. et viſibilis ſpēs

vini noīe ſanguinis. Inuiſibilis vo ꝛ itel‑ligibilis dr̄ caro xp̄i. qꝛ ſm̄ illā ſpēm nō vi‑deť caro ſꝫ intelligiť. ita et ſanguis. Caro ḡ inuiſibilis dr̄ eſſe ſacr̄m carnis viſibilis. qꝛ ſpēs panis ſm̄ quā illa nō videť caro: ē ſacr̄m carnis viſibilis. qꝛ carne inuiſibili id ē. ſpē ſm̄ quā caro xp̄i nō videť caro: ſi‑gnificať corpus xp̄i qđ eſt viſibile ꝛ palpa‑bile vbi ī ſua forma apparet. Ita et de ſan‑guine accipi dꝫ. Quē ſenſū ꝯfirmat Aug. apiens qualiter p̄dicta intelligēda ſint. qꝛ obſcure dixerat cōſequenter dicens ita pa‑nē vocari corpus xp̄i cū vere ſit ſacramen‑tum corꝑis xp̄i qđ in cruce poſitū ē. ſicut ip̄a imolatio que fit manib⁹ ſacerdotis vo‑catur xp̄i paſſio non rei veritate ſed ſignifi‑candi myſterio. ꝛ ſicut ſacr̄m fidei dr̄ fides.

Ita eſt intelligendum alijs verbis Aug. ꝯfirmat.

Satis reſpōſum ē hereticis et obiectiōib⁹ eoꝝ q̄ negāt veꝝ corp⁹ xp̄i in altari eſſe et panē in corp⁹ vel vinū in ſanguinē myſti‑ca ꝯſecratione cōuerti dicentes. Quis au‑deat mādu care dn̄m ſuū? Quis etiā aude‑at dicere quotidie formari corp⁹ xp̄i ď ma‑teria vel ſbā q̄ nō fuit caro vginis.

Autoritatibus probat verum corpus chriſti eſſe in altari et in id panem conuerti. D

Hec et his ſimilia

Aug. in li. de ſacramentis.

obijciūt illi ī diuīo myſterio legē nature ſe‑ctantes. quoꝝ pſidiā ſubdita ꝯuincunt te‑ſtimonia. Ait em̄ veritas Accipite hoc eſt corpus meū. Itē Amb. Si tm̄ valuit ſer‑mo helye vt ignē ď celo deponeret. non va‑lebit tm̄ ſermo xp̄i vt ſbās mutet. De toti⁹ mūdi opib⁹ legiť. qꝛ ip̄e dixit et facta ſunt ꝛc̄. Sermo igiť. i. filius q̄ potuit ex nihilo facē qđ nō erat. nō p̄t ea q̄ ſunt ī id mutare qđ nō erāt. Nō em̄ min⁹ ē cauſare q̄ muta‑re nouas naturas reb⁹. Itē Si ordinē qri‑mus viro mixta femia generare ꝯſueuerat liquet ḡ q p̄ter nature ordinē vgo genera‑uit. ꝛ h̄ qđ ꝯficim⁹ corp⁹ ex vgine ē. Quid ḡ h̄ q̄ris nature ordinē ī xp̄i corpe. cū p̄ter naturā ſit ip̄e part⁹ ex vgine. Itē. An bn̄‑dictionē alia ſpēs noiať. poſt ꝯſecratiōem corp⁹ ſignificať. An ꝯſecrationē aliud dr̄. poſt ꝯſecrationē ſanguis nūcupať. Tu di‑cis amen. i. veꝝ ē. qđ ſmo ſonat affect⁹ ſen‑tiat. Itē Aug. In ſpē panis ꝛ vini quā vi‑demus. res inuiſibiles. i. carnē ꝛ ſanguinē honoram⁹. nec ſiľr pendim⁹ has duas ſpe‑cies ſicut an̄ ꝯſecrationē pendebam⁹. cum fideliter fateamur an̄ ꝯſecrationē panē eſſe ꝛ vinū. qđ natura formauit. Poſt ꝯſecra‑tionem vo carnē xp̄i et ſanguinē qđ bene‑dictio ꝯſecrauit. Itē Amb. Panis eſt ī al‑tari vſitat⁹ an̄ verba ſacra. vbi acceſſit ꝯſe‑cratio. de pane fit xp̄i caro. Quō autē pōt qđ panis eſt eſſe corp⁹ xp̄i? Cōſecratiōe q̄ fit ſermone xp̄i. Itē. Si tanta vis eſt in ſer‑mone dn̄i vt incipiant eſſe q̄ nō erant. q̄to magis opatorius eſt. vt ſint que erant ꝛ in aliud cōmuteť. Et ſic qđ erat panis an̄ cō‑ſecrationē. iā corp⁹ xp̄i ē poſt ꝯſecrationē qꝛ ſermo xp̄i creaturā mutat ꝛ ſic ex pane fit corp⁹ xp̄i et vinū cū aquā calice miſſum fit ſanguis ꝯſecratione vbi celeſtis. Item Aug⁹. Sicut per ſpiritū ſanctū vā xp̄i ca‑ro ſine coitu creať. ita p eūdē ex ſubſtātia panis et vini idē corp⁹ xp̄i et ſanguis cōſe‑cratur. Corpus chriſti ꝛ veritas eſt ꝛ figu‑ra. Veritas dū corpus xp̄i et ſanguis vir‑tute ſpiritus eſt panis viniq̄ ſbā efficitur. Figura vo eſt id qđ exteri⁹ ſentiť. Itē Eu‑ſebius emiſenus. Inuiſibilis ſacerdos vi‑ſibiles creaturas in ſbām corꝑis ꝛ ſangui‑nis ſui verbo ſuo ſecreta p̄tāte commutat.

Auguſ. in li. ſniaꝝ pſpe.

Ambro. I li. de ſacris.

Aug⁹. in ſmone quodam ď vbis euan.

Euſeb⁹ emi‑ſenus.

Ex his alijſq̄ plurib⁹ ꝯſtat veꝝ corp⁹ xp̄i et ſanguinē in altari eſſe. imo integrū xp̄m ibi ſub vtraq̄ ſpecie ꝛ ſubſtantiā panis in corp⁹. viniq̄ ſbām in ſanguinē ꝯuerti.

Iſta eſt diſtinctio decima hui⁹ q̄rti libri.

In qua magiſter poſtq̄ egit de ſacro in ſe et de vſu eius quātū ad ſuſcipientē. Hic aūt determīat de eſſe ei⁹ q̄tū ad ſpeciem in altari ꝯtentam. Et tria facit. Primo errorē quorūdā ꝓponit. Scđo quarū‑dam autoritatū ſolutionē ſubdit. Tertio quorūdam autoritatū explanationem annectit. ꝑtes patēt intu‑enti textū huius diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in iſta ꝓpoſitione. Ex fide cōſtat verum corpus eſſe in altari imo ītegrū xp̄m ſub vtraq̄ ſpecie ꝯtineri Hāc magiſter p̄tendens ꝓponit quoſdam intantū erraſ‑ſe. q dicerent verū corp⁹ xp̄i non eſſe in alatri. ſꝫ ſo‑lum ſic ibi eſſe ſicut ſignatū in ſigno. ꝛ hoc dicunt do‑minū notaſſe in euangelio Ioh. cum dixit ſumptōeꝫ huius non corꝑaliter ſed ſp̄ualiter eſſe intelligendaꝫ vbi de hoc loquēs ait. Verba que ego loquor vobis ſp̄ūs et vita ſunt. hoc idē confirmat autoritate beati Aug. Et vlterius p idē qđ dn̄s dixit ī mattheo. pau‑peres ſꝑ habebitis vobiſcū. me aūt nō ſꝑ habebitis ſꝑ em̄ ip̄m haberemus ſi eſſet ſꝑ in altari. Poſtea re‑ſpōdet q dn̄s p illa verba non intēdit negare corpo‑ris ſui veritatē eſſe in ſacro. ſed ſignificare q nō viſi‑biliter in forma hūana. ſed inuiſibiliter ſub forma pa‑nis ꝛ vini corpus ſuū traderet ſumēdū. ꝛ ita nō ſub ſpecie corporali ſed ſub ſpecie ſacramentali Et hanc opinionē magiſter ſanctoꝝ autoritatibus confirmat Poſtea dicit q Aug. dicit in quadā autoritate q ſu‑matur corpus xp̄i viſibile. qđ ſic intelligendū ē. i. ſu‑mitur corpus qđ de ſui natura ē viſibile. Vltimo po‑nit multas autoritates ī quibus habetur q panis ꝛ vinū p virtutem verbi dn̄ici traſſubſtantiatur in ve‑rū corpus xp̄i et ſanguinē q totus xp̄s integer ſub vtraq̄ ſpecie exiſtit. Et tm̄ in ſpeciali.

DI.XI

De modo ꝯuerſionis. a

SI autez queritur qualis ſit illa conuerſio an formalis an ſubſtantialis vł alteri⁹ generis: Diffinire nō ſufficio. Formalez tñ non eſſe cognoſco. qꝛ ſpecies rez que ante fuerāt remanent ⁊ ſapor ⁊ pondus. Quibuſdam eſſe videť ſubſtātialis dicentib⁹ ſic ſbam ꝯuerti in ſbam vt hec eſſencialiť fiat illa Cui ſenſui premiſſe autoritates ꝯſentire videnť.

Oppoſitio. b

Sed huic ſentētie ſic opponiť ab alijs. Si ſba panis inquiūt vel vini ꝯuertiť ſubſtātialiter i corp⁹ vł ſāguinem chriſti quotidie fit aliqua ſubſtancia corpus vel ſanguis chriſti que añ non erat. ⁊ hodie eſt aliquid corp⁹ xp̄i qđ heri nō erat. ⁊ quotidie augeť corpus xp̄i atqꝫ formať de materia. de q̄ in ꝯceptiōe nō fuit factū. Quibus hoc modo reſpōderi pōt qꝛ non ea rōne dꝛ corp⁹ xp̄i cōfici verbo celeſti qꝙ ip̄m corp⁹ in cōceptu ꝟginis formatū deinceps formeť. ſed qꝛ ſba panis vł vini q̄ añ nō fuerat corp⁹ xp̄i vł ſanguis ꝟbo celeſti fit corp⁹ ⁊ ſanguis. Et ideo ſacerdotes dicunť ꝯficere corpus xp̄i ⁊ ſanguinē: qꝛ eoꝝ miniſterio ſba panis fit caro. ⁊ ſubſtantia vini fit ſanguis xp̄i. nec tñ aliq̄d additur corpi vel ſanguini nec augeť corpus xp̄i vel ſanguis.

Auguſtinus in libro ſententiarum proſperi. c

Si ꝟo queris modum quo id fieri poſſit: breuiter reſpōdeo. Myſteriū fidei credi ſalubriter poteſt. inueſtigari ſalubriter non pōt. Ex ergo corp⁹ xp̄i panis mutatione in id nō augmentať nec ſanguis ex vini cōuerſione: ei⁹ volūtati et potentie aſcribať q̄ idē corpus de virgine eduxit. fit ergo ſubſtātia illa iſta ſine ei⁹ augmento. Nec tñ cōcedunt quidam qꝙ ſubſtantia panis aliqñ fit caro xp̄i. ⁊ ſi fiat caro xp̄i: ſicut farina facta ē panis ⁊ aqua facta eſt vinū. nec tñ dꝛ farina eſt panis et aqua ē vinū. Alij ꝟo ꝯcedūt illud qđ erat panis vel vinū poſt conſecrationē eſſe corpus ⁊ ſanguinem. non tñ ſequitur panis ē caro xp̄i vel vinū eſt ſanguis. qꝛ ſubſtātia panis vel vini poſtq̄ꝫ facta eſt caro xp̄i vł ſanguis. non eſt ſubſtantia panis vel vini ſed caro et ſanguis. Ideo diſtinguēdū videť. cum diciť ſubſtantia panis. vel id qđ erat panis nō eſt corpus xp̄i Manēs eñ panis nō eſt corpus xp̄i. ſʒ mutata. i. id qđ facta eſt. eſt corpus xp̄i. Nec dicimus ſubſtantiā panis vel vini materiaz eſſe corpis vel ſanguis. qꝛ nō de ea vt de materia formatur corpus. ſed ip̄a formať in illud ⁊ efficiť illud. Vñ Aug. Corpus xp̄i dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece miſtica conſecratum ſumimus i memoriam dñice paſſionis. Qđ cū ꝑ manus hominis ad illā viſibilē ſpeciē ꝑducať. nō ſanctificať vt ſit tam dignuz ſacramentum niſi opante inuiſibiliter ſpiritu dei. Augu. in li. đ trinitate.

Aſſerunt dictum panem tranſire in corpus chriſti. d

Quidam ꝟo ſic dicunt conuerſionem illā eſſe intelligendam vt ſub illis accidentibus ſub quib⁹ erat p̄us ſubſtantia panis ⁊ vini: poſt cōſecrationē ſit ſubſtātia corpis ⁊ ſanguinis. ſic tñ vt nō eis afficiať. ⁊ ſic aſſerunt dictū panē trāſire in corp⁹ xp̄i. qꝛ vbi erat panis nūc eſt corp⁹ chriſti. Quod ſi eſt. quid ergo fit de ſubſtātia panis et vini: Illi dicunt vel in p̄iacentem materiā reſolui vel in nihilū redigi. Alij ꝟo putauerunt ibi ſubſtantiam panis et vini remanere. ⁊ ibidem corpus xp̄i eſſe et ſanguinē. et hac ratiōe dici illā ſubſtantiā fieri iſtam. qꝛ vbi eſt hec. eſt et illa. Quod mirum eſt ⁊ ipſam ſubſtantiam panis vel vini dicunt eſſe ſacr̄m. Sed qꝙ nō ſit ibi ſubſtantia niſi corp⁹ xp̄i et ſanguis. ex predictis et ſubditis aperte oſtenditur. Ait enim Ambro. Panem iſtū quē ſumimus in myſterio: illuz intelligo vtiqꝫ qui manu ſancti ſpiritus formatus ē in vtero virginis. et igne paſſionis decoctus in ara crucis. Panis enim angeloꝝ factus eſt cibus hoīuz. Vñ ꝟitas ait. Ego ſū panis viuus qui de celo deſcendi. et iterum. Panis quē ego dabo caro mea eſt ꝓ mundi vita. Ex his nanqꝫ duabus ſētentijs aperte datur ītelligi. quia panis ille et iſte. non duo ſed vnus panis. et vna caro. procul dubio vnum efficitur corpus. Illđ vere. illud ſane. quod ſumptum eſt de virgine. quod reſurrexit. et in celū aſcēdit. Itez Greg⁹. Quis fidelium habere dubiū poſſit in ipſa imolationis hora ad ſacerdotis Ambro. ī li. de ſacris. Grego. ī omelia.

vocem celos apiri in illo xp̄i myſterio an-
gelorū choros adeſſe: ſumma et ima ſociari
vnū q̄d ex inuiſibilibus atq; viſibilib⁹ fie-
ri. Idem. Eodez momento ꝛ in celū rapit
miniſterio angelorū cōſociandum corpori
chriſti ꝛ ante oculos ſacerdotis i altari vi-
det. Sicut diuinitas v̄bi totū inplet mun
dum. ita multis locis illud corpus ↄſecrat
Nec ſunt tamen multa corpora chriſti. ſed
vnū corpus et vnus ſanguis. Ideoq; ſiue
plus ſiue minus quis inde pcipiat. oīes
equaliter corpus xp̄i integerrime ſumunt.
Poſt cōſecrationem ergo nō eſt ibi ſubſtā
tia panis vel vini licet ſpecies remaneant.
Eſt eñ ibi ſpecies panis et vini ſič ꝛ ſapor
Unde aliud videt. aliud intelligitur.

Quare ſub alia ſpecie. e

Sub alia autē ſpe-

cie tribus de cauſis carnē ꝛ ſanguinem tra
didit xp̄s. et deinceps ſumendū inſtituit:
vt fides. ſ. haberet meritū que eſt de his q̄
Grego. i ome lia paſcali. nō videt. qꝛ fides nō habet meritū vbi hu
mana ratio prebet expimentū. Et ido etiā
ne abhorreret animus qđ cerneret oculus
qꝛ nō habemus in vſu carnē crudaz ꝛ ſan-
guinem comedere. Quia ergo chriſtū vora
ri dentibus fas nō eſt. in myſterio carnem
ꝛ ſanguinē nobis cōmēdauit. Et etiā ideo
ne ab incredulis religioni chriſtiane inſul-
Auguſti. taretur. Unde Aug. Nihil rationabilius
q̄ vt ſanguinis ſilitudinē ſumam⁹. vt ita ꝛ
v̄itas non deſit. et ridiculū nullū fiat a pa-
ganis. qꝛ cruorē occiſi hois bibam⁹. Ne g̊
hoc fieret et ne veluti quidam horror eſſet
cruoris in ſilitudinē accipimus ſacrm. Ex
premiſſis iā liquet quare ſub alia ſpecie et
quare ſub iſta hoc ſacrm dñs celebrauerit
ꝛ celebrari a nobis inſtituerit.

Quare ſub duplici ſpecie. f

Sed quare ſub du

plici ſpecie ſumitur cum ſub alterutra tot⁹
ſit chriſtus? Ut oſtēderet totā humanam
naturam aſſumpſiſſe: vt totam redimeret.
Panis enim ad carnem refertur. vinuz ad
animā. qꝛ vinum opatur ſanguinem i quo
ſedes anime a phiſicis eſſe dicitur Ideo er
go in duabus ſpeciebus celebratur. vt ani
me et carnis ſuſceptio in chriſto et vtriuſ-
Ambro. ſup epiſtolam ad Corinth. q; liberatio i nobis ſignificetur. Ualet eñ
vt Ambro. ait ad tuitionē corpis et anime
quod percipimus: quia caro chriſti pro ſa

lute corpis. ſanguis v̄o p aīa noſtra offer-
tur. ſicut p̄figurauit moyſes. caro inq̄t pro
corpe veſtro offertur. ſanguis p anima. ſ;
tamen ſub vtraq; ſpecie ſumitur quod ad
vtranq; valet. quia ſub vtraq; ſumitur ip̄e
totus chriſtus. Sed ſi in altera tm̄ ſumere
tur. ad alterius tm̄. id eſt. anime vel corpo-
ris nō vtriuſq; piter tuitionē valere ſigni-
ficaret. Sub vtraq; ſpecie tm̄ totus ſumit
xp̄s. Nec plus ſub vtraq;. nec min⁹ ſub al
tera tm̄ ſumitur. Eadem eñ ratio eſt vt ait
Hylarius: in corpore xp̄i que in māna pre Hylarius.
ceſſit. De quo dicit. Qui pl⁹ collegerat nō
habuit ampli⁹. nec qui min⁹ parauerat ha
buit min⁹. Et lʒ ſub vtraq; ſpecie ſuma-
tur totus chriſtus. tamen non fit cōuerſio
panis niſi in carnem. nec vini niſi i ſangui-
nem. Nec debet dici duo ſacra ſed vnuz
quia ſub vtraq; ſpecie idez ſumitur. Neq;
debet iterari ſacrm. quia benedictio nō re-
petitur ſuper ſpeciē eandez. Neq; alie ſub-
ſtantie in ſacrificiū veritatis offerri debent
qꝛ de alijs nō poteſt conſecrari corpus xp̄i
vel ſanguis.

Quare aqua admiſceat. g

Aqua vero admi-

ſcenda eſt vino. qꝛ aqua pp̄lm ſignat qui p
chriſti paſſionē redemptus eſt. Calix ergo
dñicus iuxta canonum p̄ceptum aqua et
vino mixtus debet offerri. quia videm⁹ in
aqua pp̄lm intelligi. in vino oſtendi ſangui
nem chriſti. Cum ergo in calice vino aqua
miſcet: xp̄o pp̄ls aduuat. ꝛ credētiū plebs
et in quē credit copulat. que copulatio aq̄
et vini ſic miſcetur in calice xp̄i vt mixtio
illa nō poſſit ſepari. Naʒ ſi vinū q̄s tm̄ of-
ferat. ſanguis xp̄i incipit eſſe ſine nobis.

Julius papa. h

Si vero q̄ritur an

irritū ſit quod geritur ſi aqua p̄termittat.
Audi quod ſequitur in eodē canone. Nō
poteſt inquit calix dñi eſſe aqua ſola aut vi
nū ſolum niſi vtrū q; miſceatur. Item Cy- Cyprian⁹.
prianus. Calix dñi nō eſt aqua ſola aut vi
num ſolū niſi vtrū q; miſceat. ſicut nec cor-
pus dñi pt eſſe farina ſola nec aqua ſola ni
ſi vtrūq; fuerit adunatum. ꝛ panis vnius
cōpage ſolidatū. Si q̄s tamē non inten-
dens introducere hereſim obliuione vł ig-
norantia aquā p̄termiſerit. nō videtur eſſe
irritū ſacramentuʒ. ſed ille grauiter eſt cor

Dum negligentia.

[illegible]

ripiendus. Nam ⁊ grecorũ eccleſia nõ ap-
ponere aquã dicitur. Quod etiã ex dictis
Cipriani videtur poſſe colligi. ait eñ. Si
quis de anteceſſoribus noſtris vel ignorã-
ter vel ſimpliciter nõ hoc ſeruauerit quod
nos dñs facere et exẽplo et magiſterio do-
cuit. poteſt ſimplicitati eiꝰ indulgentia do-
mini venia concedi. Nobis vero non po-
teſt ignoſci. qui nũc a domino inſtructi ſu
mus vt calicem domini cum vino mixtum
ſcd̃m quod dominus obtulit offeramus.
Ex hoc videtur ꝙ ſi quis ſimpliciter vł ig
norãter vinum offerat ſine aqua: ſacramẽ
tum conficiat. Aqua vero nullatenus ſine
vino poteſt offerri in ſacrificiuꝫ. nec panis
niſi de frumento. nec granuꝫ frumenti niſi
redactum fuerit in panem. quia chriſtus ⁊
panem ſe dicit et grano frumenti ſe compa
Determiatio ꝑmiſſoꝝ. rat. Quod ergo ſupra dictuꝫ eſt nõ poſ-
ſe vinum ſolum offerri. determinari opor-
tet. recipit enim exceptionem. Non poteſt
niſi ſimpliciter vel ignorãter fiat. vel non
poteſt. id eſt non debet. Quibuſdaꝫ tamẽ
videtur hoc generaliter veruꝫ. Colligitur
etiam ex predictis ꝙ chriſtus vinuꝫ aqua
mixtum dedit diſcipulis. Corpus vero ta
le dedit quale tũc habuit. id eſt. mortale et
paſſibile. Nunc vero ſumitur a nobis im-
mortale et impaſſibile. nec tamen maiorem
Julius papa ꝙ̃ intincta nõ debet dari hoſtia populo. habet efficientiam. Euchariſtia quoq̃
intincta non debet dari populo pro ſupple
mento cõmunionis. quia non legitur chri-
ſtus alicui diſcipulorum prebuiſſe panem
intinctum niſi iude. Tunc vero non acce-
pit iudas corpus chriſti ſed tñ panẽ. cor-
pus vero ⁊ ſanguinem chriſti ante cũ alijs
diſcipulis perceperat.

Iſta eſt diſtinctio. xi. huiꝰ quar-
ti libri. In qua magiſter poſtꝙ̃ egit de ſacramẽto eu
chariſtie quantũ ad ſuum eſſe. Hic vero determinat
de eo q̃tum ad eius fieri. Et tria facit. Primo enim
oſtendit quomodo ſubſtantia panis et vini in verum
corpus chriſti tranſſubſtantiatur. Secundo quomo
do ipſum ſub aliena ſpecie occultatum fidelibus ſub
vtraq̃ ſpecie miniſtratur. Tertio quomodo diſcipu-
lis in cena chriſti corpus paſſibile et mortale dabaẜ.
Primũ vſq̃ ibi. Sub alia autem ſpecie. Secundum
vſq̃ ibi. Corpus vero tale dedit. Tertium vſq̃ ad fi
nem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat
in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima ẽ hec. Con-
uerſio panis in corpus chriſti non eſt formalis ſed q̃
buſdam videẜ eſſe ſubſtantialis. Hanc magiſter inſi
nuans querit. q̃lis ſit iſta conuerſio panis ⁊ vini cor
pus chriſti. vtrum ſcꝫ ſit conuerſio ſubſtantialis vel
formalis vel alteriꝰ modi. Et dicit ꝙ nõ eſt formalis
eo ꝙ ſpecies que prius erant ꝑmanent ſcꝫ ſapor. põ
dus. figura albedo. Dicit aũt poſtea ꝙ q̃buſdam vi-
deẜ ꝙ ſit conuerſio ſm̃ ſubſtantiam vel ſubſtantialis
eo ꝙ ſubſtantia panis et vini eſſentialiter fit ſubſtan
tia corporis et ſanguinis chriſti. Poſtea ponit circa
hoc quorundã obiectionẽ. ſi eñ ſic intelligaẜ conuer
ſio tunc quotidie aliqua ſubſtantia fit corpus xp̃i et
ſanguis que añ non fuerat ⁊ ſic quotidie corpus xp̃i
augeẜ. ⁊ de materia aliqua formatur. de qua in ꝯce
ptione non fuerit factũ. Et dicit magiſter ſic ad hoc
rñderi poſſe ꝙ cõfectio corꝑis xp̃i non ſit ſm̃ nouam
corꝑis formatiõeꝫ aut ꝑ ipiꝰ corꝑis formati augmen
tationẽ. ſed ꝑ quandã trãſſubſtãtiationẽ v̾tute diui-
na factã ſine noua formatione aut augmẽto. Poſtea
dicit ꝙ ſm̃ opinionẽ iſtã cõceditur ꝙ panis ſit corpꝰ
xp̃i ſicut farina fit panis. ⁊ ſi panis fiat caro xp̃i ſic
farina facta eſt panis. ⁊ aqua facta eſt vinuꝫ. nec ta-
men dicit farina eſt panis ⁊ aqua eſt vinuꝫ. Alij v̾o
cõcedũt illud qđ erat panis vel vinũ poſt cõſecratio
nem eſſe corpus ⁊ ſanguinẽ. nõ tñ manens panis ſꝫ
mutatũ. Subdit aũt ꝙ panis nõ habet ſe vt materia
reſpectu corꝑis xp̃i. Poſtea dicit ꝙ aliorũ opinio eſt
hanc cõuerſionẽ ſic eſſe intelligendã. ꝙ ſub acciden
tibus ſub q̃bꝰ prius erat ſubſtantia panis ⁊ vini poſt
cõſecrationem eſt ſubſtãtia corꝑis et ſanguinis xp̃i.
nõ tñ vt illis afficiaẜ. Subſtantiam autẽ panis et vi-
ni dicunt vel in ꝑiacentẽ materiã reſolui. aut in nihi-
lum redigi Dicit etiã magiſter ꝙ alij dicunt. ſ. ꝙ ſub
ſtantia panis et vini remaneant cuꝫ ſubſtantia. ſ. cor
poris ⁊ ſanguinis xp̃i. quã ſubſtãtiã panis et vini di
cunt eſſe ſacr̃m. et ex hac ratione hec ſubſtantia dici
tur fieri illa. quia vbi eſt hec eſt et illa Cõtra qđ obij
cit ꝑ autoritates q̃bus dicit nihil ibi aliud eſſe q̃ ſub
ſtantiam corꝑis ⁊ ſanguinis. et ſpecies panis ⁊ vini
Scđa ꝓpoſitio eſt. Sub aliena ſpecie corpus chriſti
tribus de cauſis tradiẜ. ſed ſub vtraq̃ ſpecie chriſtꝰ
ſumitur. Hanc magiſter ponens aſſignat triplicem
rationeꝫ quare corpus chriſti ſub aliena ſpecie occul
tatur. ſeu ſumitur Prima eſt ad augendum fidei me
ritum que eſt de his que non videntur Secunda ad
vitandum horrorem. quia non habemus in commu
ni vſu carnem crudam ⁊ ſanguinẽ manducare. Ter
tia ne detur infidelibus irridendi occaſio. Poſtea di
cit ꝙ illud ſacramẽtũ ſumitur ſub duplici ſpecie. idõ
vt anime ⁊ carnis ſuſceptio in chriſto ⁊ vtriuſq̃ libe
ratio in nobis ſignificareẜ. ordinaẜ eñ hoc ſacramẽ
tum ad ſalutem corporis et anime Addit etiã ꝙ ſub
vtraq̃ ſpecie totus chriſtus ſumitur. nec tamen pa-
nis conuertitur niſi in corpus. et vinũ niſi in ſangui-
nem. Subdit etiã ꝙ in hoc duplex ſpecies vnitatem
ſacramenti non tollit. quia ſub eadeꝫ ſpecie idem ſu
mitur. nec benedictio ſuper eandem ſpeciem debet
iterari. nec de alijs ſubſtantijs q̃ de ſubſtãtia panis
et vini confici et conſecrari debet corpus xp̃i et ſan-
guis. Poſtea dicit ꝙ aqua vino admiſcenda eſt. ad ſi
gnificãduꝫ vnionem populi cũ capite xp̃o que nullo
mõ ſcienter dꝫ omitti. qꝛ dñs eaꝫ appoſuit. Si quis
autem ex obliuione vel ignorantia omittat offerens
vinũ ſine aqua conficit quidem ſacr̃m. qꝛ etiã ſm̃ cõ
ſuetudinem aliquarũ eccleſiaꝝ dimittiẜ aqua. tamẽ
grauiter corripiendus eſt. Subdit aũt ꝙ aqua ſine
vino nullatenus offerri p̃t in ſacro. nec panis niſi de
frumento. nec granũ frumenti niſi redactũ fuerit in
paneꝫ. qꝛ ipſe xp̃s ⁊ grano frumenti ſe cõparat ⁊ pa
nẽ ſe dicit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis xp̃s in
cena dedit corpꝰ paſſibile et mortale. tñ nũc ſumitur
impaſſibile ⁊ immortale. Hanc mgr̃ inſinuat dicens
ꝙ xp̃s dedit diſcipulis ſuis tale corpus q̃le nunc ha-
buit. ſ. paſſibile ⁊ mortale. Addit etiã ꝙ euchariſtia
intincta nõ debet populo dari in ſupplementuꝫ com
munionis. nã xp̃s panem intinctum nõ dedit niſi iu-
de q̃ qui nõ accepit corpus xp̃i tũc ſed tantum panem
Ante tñ cũ ceteris diſcipulis ꝑceperat corpus ⁊ ſan
guinẽ xp̃i. Et tm̃ in ſpeciali.

Ubi illa accidentia fundent̃. a

Di.XII

SI autē queritur de accidentib⁹ que remanent. id eſt. de ſpeciebus et ſapore et pondere in quo ſubiecto fundentur: potius mihi videtur fatendū exiſtere ſine ſubiecto q̄ꝫ eſſe in ſubiecto qꝛ ibi nō eſt ſubſtantia niſi corpis ꝛ ſanguinis dominici que non afficitur illis accidētibus. Non eñ corpus xp̄i talē habet in ſe formā ſed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidētia ꝑ ſe ſubſiſtētia ad myſterij ritum. ad guſtus fideiq̄ꝫ ſuffragium: quibus corpus chriſti habens formam ꝛ naturā ſuam regitur.

De fractione ꝛ ꝑtibus. b

Solet etiā queri ḋ fractione ꝛ ꝑticione q̄ ibi videt̃ fieri vtruꝫ vera ſit. ꝛ ſi vera fractio eſt: cui⁹ rei ſit vel in q̄ re fiat. Cūq̄ꝫ nō ſit ibi alia ſubſtātia q̄ꝫ chriſti. Si in aliqua ſubſtantia eſt illa fractio: in corpe xp̄i videtur eſſe. Sed ecōtra cū ip̄m corpus incorruptibile ſit. qꝛ i mortale et in paſſibile. in ipſo non poſſe eſſe videtur. Nam et chriſtus radarguit carnalē ſenſum diſcipulorum qui putabant carneꝫ chriſti ſicut aliam i partes diuidendam et morſibus dilacerandā. Ideo quibuſdam placet q̄ non ſit ibi fractio ſicut videt̃. ſꝫ dicitur frangi qꝛ videt̃ frangi. Quibus obijcitur qḋ ait Ambro. Nihil falſi putanduꝫ eſt in ſacrificio veritatis. vel ſicut fit in magorum preſtigijs vbi deluſione quadā falluntur oculi. vt videant eſſe qḋ nō eſt. Ad h̄ illi dicunt. Nō fallit nos viſus nec fallit̃ qḋ eſſet ſi crederetur ita frangi vt videtur. Nec illuſio eſt. qꝛ ad vtilitateꝫ fidei. nō ad deceptionem ita fit. ſicut ꝛ chriſtus ſe oſtēdit duobus diſcipulis in via in ſpecie peregrini. nec i eo tamē talis forma erat. ſꝫ oculi eoꝝ tenebant̃ ne eum agnoſcerent.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio. c

Alij v̾o dicūt qḋ ſicut ibi ſpecies panis eſt et nō eſt ibi res cuius vel in qua ſit illa ſpecies. ita eſt ibi fractio que non fit in aliqua re. quia nihil ibi frangitur. quod mirabiliter dei potentia fieri dicūt. vt fiat fractio vbi nihil frangit̃.

Aliorum opinio. d

Alij tradunt corp⁹ xp̄i eſſentialit̃ frāgi ꝛ diuidi. ꝛ tñ integruꝫ ꝛ incorruptibile exiſtere. Qḋ ſe colligē aſſerūt ex ꝯfeſſione berēgarij q̄ ꝯfeſſus eſt coram Nicolao papa ꝛ plurib⁹ ep̄is: paneꝫ ꝛ vinū q̄ i altari ponūt̃ poſt ꝯſecrationem nō ſolū ſacr̄m ſꝫ etiā veꝝ corp⁹ ꝛ ſanguineꝫ xp̄i eſſe. ꝛ ſenſualiter nō ſolū ſacramento. ſꝫ in veritate manibus ſacerdotuꝫ tractari ꝛ frangi. ꝛ fideliū dentibus atteri.

Confeſſio berengarij.

Sententia ꝓbabilior. e

Sed qꝛ corp⁹ chriſti incorruptibile ē. ſane dici poteſt fractio illa ꝛ particio nō in ſubſtantia corpis. ſꝫ in ipſa forma panis ſacramētalis fieri. vt vera fractio et particio ſit ibi que fit non i ſubſtantia corpis ſed in ſacramēto. id ē. in ſpē Ne autē mireris vel inſultes ſi accidentia videantur frangi cuꝫ ibi ſint ſine ſubiecto. lꝫ quidam aſſerant ea fundari in aere. Eſt ibi vera fractio ꝛ particio que fit in pane. i. in forma panis. Uñ ap̄ls ait. Panis queꝫ frangimus. qꝛ forma panis ibi frangit̃ et i ꝑtes diuidit̃. xp̄s v̾o integer manet ꝛ tot⁹ eſt in ſingulis. Uñ Aug. Qñ chriſtus mādūcat̃ vita manducat̃. ſed q̄s audeat manducare dñm ſuū: ꝛ tñ veritas inuitās nos ad manducēdum ait. Qui mādūcat me viuet ꝓpter me. Nec occidit̃ xp̄s vt manducet̃. ſꝫ mortuos viuificat qñ mādūcat̃. reficit. nō deficit. viuit mādūcatus qꝛ ſurrexit occiſus. nec qñ mādūcam⁹ ꝑtes ḋ illo facimus ꝛ q̄dē in ſacr̄o ſic fit. Itē. Norūt fideles quō manducēt carnē xp̄i vnuſq̄ſq̄ꝫ accipit ꝑtē ſuā. Uñ ꝛ ipſa gr̄a ꝑtes vocant̃. ꝑ ꝑtes mādūcat̃ ꝛ manet integer tot⁹. ꝑ partes mādūcat̃ in ſacr̄o ꝛ manet integer tot⁹ in celo. manet integer tot⁹ i corde tuo. Iō iſta dicunt̃ ſacr̄a qꝛ in eis aliud videt̃ ꝛ aliud intelligit̃. videt̃ panis ꝛ calix qḋ ꝛ oculi renūciant. qḋ aūt fides inſtruēda poſtulat panis ē corp⁹ xp̄i. calix eſt ſanguis. Ex his dat̃ itelligi q̄ fractio ꝛ ꝑtes q̄ ibi vidētur fieri i ſacr̄o fiūt. i. in ſpecie viſibili. Iḋo q̄ꝫ illa berengarij v̾ba ita diſtinguēda ſunt vt ſenſualit̃ nō mō ſacr̄o. ſꝫ in v̾itate dicat̃ corp⁹ xp̄i tractari manib⁹ ſacerdotū. frāgi v̾o ꝛ atteri dētib⁹ v̾e q̄dē ſꝫ i ſacr̄o tñ. Uera g̊ ē ibi attritio et ꝑticio. ſꝫ i ſingl'is ꝑtib⁹ tot⁹ eſt xp̄s. Uñ Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dñm i ſingl'is portiōib⁹ tot⁹ eſt: nec ꝑ ſingl'os minuit̃. ſꝫ integruꝫ ſe p̄bet ſingulis Itē Hyla. Ubi ps ē corpis: ibi eſt ꝛ totū.

Aug. in ſmone de verbis euāgelij.

Hiero. i ſmone quodā.

Quid ille ptes ſignificent. f

Quid autē partes ille ſignificent. Sergiꝰ papa tradit inq̄ens. Triforme eſt corpꝰ xp̄i. ps oblate in calicē miſſa. corpꝰ xp̄i qđ iā ſurrexit mōſtrat. ps comeſta ābulās adhuc ſup terrā. ps ī altari vſqꝫ ad finē miſſe remanēs: corpꝰ iacēs ī ſepulcro ſignificat. q̄ꝛ vſqꝫ ī finē ſecl'i corpa ſctōꝝ ī ſepulcris erūt. Et ſic ptes ille myſticam tenēt ſignificatiōēꝫ ita etiam ⁊ fractio paſſiōis xp̄i ⁊ mort' ē repſentatio. Vn̄ ipē ait Hoc facite ī meā cōmemoratōēꝫ. i. ī memoriā paſſiōis ⁊ mort' mee. Nā vt ait Ambro. Quia ī morte xp̄i liberati ſumꝰ. huiꝰ ī edēdo ⁊ bibēdo carnē ⁊ ſanguinem memores eē debemꝰ. Sꝫ caueat q̄ſqꝫ ne idigne pcipiat. q̄ꝛ iudiciū māducat. Nō ē em̄ iſte pāis q̄ vadit ī corpꝰ ſ; panis vite etne q̄ aīe nr̄e ſbam fulcit Sic ḡ viue vt q̄tidie merearis accipe. nec accedas indignꝰ. Indignꝰ eſt q̄ aliter celebrat myſteriuꝫ q̄̄ xp̄s tradidit. vel q̄ hn̄s mortale pctm̄ accedit. Ergo ⁊ ſi ſint pctā quotidiana vel nō ſint mortifera, an̄q̄ accedas dimitte debitoribꝰ tuis Si dimitt': dimittit' tibi: ⁊ ſic ſecurꝰ accede Panis em̄ ſalutaris eſt nō venenū. Si ita accedis: ſpūalit' māducas. Spūalr' em̄ mādacat: q̄ innocentiā ad altare portat.

Ambroſiꝰ

Si quis indignus ſumat.

Si illud ſit ſacrificium et ſi ſepius imoletur xp̄s. g

Poſt hec queritur ſi qđ gerit ſacerdos ꝓprie dicat' ſacrificiuꝫ vel imolatio/ et ſi xp̄s q̄tidie imolet' vel ſel' tm̄ imolatꝰ ſit? Ad h̄ breuiter dici pōt: illđ qđ offert' ⁊ ꝯſecrat' a ſecerdote vocari ſacrificiū ⁊ oblatōēꝫ. q̄ꝛ memoria ē ⁊ repn̄tatio veri ſacrificij. ⁊ ſancte imolationis facte in ara crucis. Et ſemel xp̄s mortuꝰ ī cruce eſt ibiqꝫ imolatꝰ eſt ī ſemetip̄o. q̄tidie aūt imolat' ī ſacr̄o: q̄ꝛ in ſacr̄o recordatio fit illiꝰ qđ factū eſt ſemel. Vn̄ Aug. Certū habemus q̄ꝛ xp̄s reſurgēs ex mortuis iā nō moritur ⁊c. tm̄ ne obliuiſcamur qđ ſemel factū eſt in memoria nr̄a oī anno fit. ſ. q̄tiens paſca celebrat'. Nūq̄d totiēs xp̄s occidit'? ſ; tm̄ anniuerſaria recordatio repn̄tat qđ olim factū ē. ⁊ ſic nos facit moueri tanq̄ȝ videamꝰ dn̄m ī cruce. Itē Semel imolatꝰ ē xp̄s ī ſemetip̄o ⁊ tm̄ q̄tidie imolat' in ſacr̄o. Qđ ſic ītelligēdū ē. q̄ꝛ ī manifeſtatiōe corpis ⁊ diſtinctiōe mēbroꝝ ſemel tm̄ ī cruce pepēdit offerēs ſe deo pr̄i hoſtiā redēptionis efficacem. eoꝝ. ſ. q̄s p̄deſtinauit. Itē Amb. In xp̄o em̄ oblata ē hoſtia ad ſalutē poteſ. q̄d ḡ nos? Nōne p ſinglos dies offerimꝰ Et ſi q̄tidie offeramꝰ. ad recordatiōēꝫ eiꝰ mortis fit. ⁊ vna ē hoſtia. nō mlte. Quō vna ⁊ nō mlte? q̄ꝛ ſemel imolatꝰ ē xp̄s. Hoc aūt ſacrificiū exemplū ē illiꝰ. idip̄m ſp ad ip̄m offertur. ꝓinde hoc eſt ſacrificiū. alioq̄n q̄m in multis locis offert' multi ſunt xp̄i. non? ſed vnus vbiqꝫ eſt xp̄s. et hic plenꝰ exiſtēs. et illic plenus. ſicut ḡ vbiqꝫ offert' vnum eſt corpꝰ ita et vnū ſacrificiū. Xp̄s hoſtiā obtulit. ip̄am offerimꝰ ⁊ nunc. ſed qđ nos agimus recordatio eſt ſacrificij. Nec cā ſue infirmitatis repetit'. q̄ꝛ pficit hoīeꝫ. ſ; noſtre q̄ꝛ q̄tidie peccamꝰ. Ex his colligitur eē ſacrificiū et dici qđ agit' in altari. ⁊ xp̄m ſemel oblatū. ⁊ quotidie offerri. ſ; aliter tunc alter nūc. Et etiā que ſit virtus huius ſacramenti oſtendit'. remiſſio. ſ. peccatoꝝ venialiū. ⁊ pfectio v̄tutis.

Augu. ſuper pſal. xx.

Augu. in ſententijs ꝓſpi.

Ambro. ſup epiſtolam ad hebreos.

De virtute ſacramenti.

De cauſa inſtitutionis. h

Inſtitutū eſt enim h̄ ſacr̄m duabꝰ de cauſis. In augmētū virtutis. ſ. charitatis. ⁊ in medicinā q̄tidiane infirmitat'. Vn̄ Amb. Si q̄tiens effundit' ſanguis xp̄i. ī remiſſionem pctōꝝ effundit' debeo ſp accipe. q̄ ſp pecco. debeo ſp hr̄e medicinā. Itē Aug. Iterat' q̄tidie hec oblatio lꝫ xp̄s ſemel ſit paſſus. q̄ꝛ q̄tidie peccamꝰ pctis ſine q̄bꝰ mortalis infirmitas viuere non pōt. Et q̄ꝛ quotidie labimur. q̄tidie xp̄s miſtice imolat' ꝓ nob. Dedit eniꝫ nobis h̄ ſacr̄m ſalutis. vt q̄ꝛ nos quotidie peccamꝰ ⁊ ille iā mori nō pōt. p h̄ ſacr̄m remiſſionē ꝯſeq̄mur. Quotidie cōedit' ip̄e et bibit' ī v̄itate ſ; integer ⁊ viuꝰ manet Item Miſteriū fidei dr̄. q̄ꝛ credē debes ḡ ibi ſalus nr̄a ꝯſiſtit. Si aūt q̄rat' vtꝝ q̄tidie cōmunicādū ſit? Audi q̄d inde tradit Augꝰ Quotidie inq̄t eucharistiā accipe nec laudo nec vitup̄o. oībꝰ tm̄ dn̄icis diebꝰ cōicandū hortoꝛ. Si tm̄ mēs ī affectu peccādi eſt. ḡuari magis dico eucharistie pceptiōe q̄ȝ purificari. Et lꝫ q̄s pctō mordeat': ſi peccādi tm̄ d' cetero nō habeat volūtatē ⁊ ſatiſfaciat lachrymis ⁊ orōnibꝰ. accedat ſecurꝰ. ſ; h̄ d' illo dico quē mortalia pctā nō ḡuant

Si nō frequētius ſaltē ter ī anno hoīes cōicēt. niſi forte q̄s criminalibꝰ impediat' ī paſca. ſ. pēthecoſte. ⁊ ī natali. Oēs ḡ cōicēt q̄ noluerint carere eccl'aſticis liminibꝰ

Ambroſiꝰ

Augu. ad ianuarium.

Vtrum quotidie ſit manducandū.

Fabianꝰ papa

Iſta eſt diſtinctio. xi. huius q̄r=
ti libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de confectiōe hu
ius ſacramenti. Hic v̄o agit de conſequentibus con
fectionez. Et tria facit. Primo eni̅ inquirit modum
eſſendi accidentiū in hoc ſacramento. Secundo que
rit an ibi ſit vt apparet fractio. Tertio agit de hmōi
ſacramenti effectu. Primū facit vſq̄ ibi. Solet etiaz
queri. Secundū vſq̄ ibi. De cauſa inſtitutiōis. Ter
tiū vſq̄ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſnīa magi
ſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus q̄rum prima ē hec.
In hoc celeſti ſacramento ſpecies ſeu accidentia re=
manent ſine ſubiecto. Hanc magiſter inſinuans pro
ponit primo inquirendo q̄ in hoc ſacramēto accidē=
tia remaneant actu ſine ſubiecto. quia ibi nō eſt niſi
ſubſtantia corpis et ſanguinis dominici que talibus
accidentibus affici non poteſt. remanent tamen acci
dentia ad myſterij ritū et ad fidei ſuffragiū. et etiam
ꝓpter guſtum. Secuuda propoſitio eſt hec. Speci=
es viſibiles in hoc ſacramento frangitur ſine chriſti
nocumento. Hanc magiſter ponens querit vtrum ī
hoc ſacramento ſit vera fractio. Et dicit q̄ nō. quia
corpus chriſti frangi non poteſt ꝛ alia ſubſtantia ſui
non eſt. Et reſpondet magiſter q̄ quibuſdam vide=
tur q̄ ibi nō ſit vera fractio ſicut videtur. ſed dicitur
frangi quia videtur frangi nec tamen ibi eſt illuſio.
quia non oſtenditur ibi fractio ad illuſionem ſed po
tius ad fidei vtilitatem. Alij v̄o dicunt q̄ vere fran
gitur corpus chriſti et non integrū manet. et hoc cō
firmat per confeſſionem Berengarij qui confeſſus ē
coram Nicolao papa et pluribus alijs epiſcopis pa=
nem et vinum que in altari ponuntur poſt conſecra=
tionem nō ſolum ſacramentum ſed etiam veruz cor=
pus ꝛ ſanguinem chriſti eſſe. que omnia approbata
ſunt ſicut habetur ꝺ conſecratione diſtincti. ij. Alij
vero dicunt q̄ ſicut ibi eſt ſpecies panis ꝛ non eſt ibi
res in qua ſit ſpecies. Ita eſt ibi fractio que non eſt
in aliq̄ re q̄ꝛ nihil ibi frāgitur. quod mirabiliter ꝺ po
tentia dei fieri dicunt. Quarta opinio circa hoc eſt
magiſtri q̄ fractio illa vera eſt ꝛ in ipſis ſpeciebus ſa
cramentalibus eſt. vbi etiam ſubdit ſm̄ beatum Hie
rony. q̄ ſub ſingulis ptibꝰ fractiōis ē totus xp̄s. Et
etiam dicit Hylari. vbi eſt pars corporis chriſti ibi ē
totuz. Poſtea dicit q̄ partium fractionis vna ſignifi
cat corpus chriſti iacens in ſepulcro Alia vero ſigni
ficat corpus chriſti viuens in mūdo. Tertia vero cor
pus chriſti poſt reſurrectionem que ſignificatio pōt
etiam corpori chriſti miſtico adaptari Preterea que
rit vtrum corpus quotidie imoletur. ꝛ vtrum illud
quod facit ſacerdos in hoc ſacramento poſſit ꝓprie
dici ſacrificium vel imolatio. Et reſpondet ad vtrū=
q̄ q̄ ſic. non tamen in re ſed in ſimilitudine qꝺ enim
quotidie geritur ſignum eſt memoriale ꝛ figura imo
lationis ſemel facte. et ſic forma viſibilis que in alta
ri ſacrificium dicitur ꝛ eſt. Similiter vero ſolum ſe=
mel imolatus fuit ſed quotidie offerꝫ. ſed aliter tunc
ꝛ aliter nunc. quod autoritatibus ꝓbat. Tertia ꝓ=
poſitio eſt hec. Hoc ſacramentum datur in augmen
tum virtutis et charitatis. ꝛ ī remedium quotidiane
infirmitatis. Hāc magiſter inſinuans dicit q̄ hoc ſa
cramentū duabus de cauſis eſt inſtitutum ſcilꝫ in au
gmentū charitatis. ꝛ in medicinam noſtre infirmita
tis. quia eni̅ quotidie labimur ꝛ cadimus. quotidie
xp̄s pro nobis miſtice imolātur. Unde v̄tus ſacra=
menti ē remiſſio venialiū. Ultimo inquirit de modo
vtendi hoc ſacramento. ſ. quō hoc ſacr̄m ſit frequen
tandū. Et dicit q̄ ſupra hoc inueniūꝫ diuerſa eccl̄ie
ſtatuta. q̄ꝛ q̄dam in diebus dn̄icis. q̄dam bis ī anno
cōmunicandū eſſe dicūt. niſi dūtaxat aliquibꝰ crimi=
nibus ſit grauatus. Et tn̄ ī ſpāli de ſnīa huiꝰ diſ.

Si heretici ꝛ excommunicati hoc ſacramentū cōficiant. a

Solet etiaz q̄=
ri vtrum; praui ſacerdotes h̄
ſacramētū ꝯficere queāt? Ad
qꝺ dici poteſt q̄ aliq̄ licꝫ ſint
praui ꝯſecrāt v̄e. ſ. q̄ itus ſūt noīe et ſacro
ꝛ ſi nō vita. q̄ꝛ nō in merito ꝯſecrantis. ſꝫ i DI. XIII
v̄bo efficit creatoris. Un̄ Augꝰ. Intra ca= Aug. in li. de corpe dn̄i.
tholicā eccl̄iam i miſterio corpis et ſangui
nis dn̄i nihil a bono maiꝰ. nihil a malo mi=
nus pficiꝫ ſacerdote. q̄ꝛ nō i merito ꝯſecrā
tis ſꝫ in v̄bo ꝯficiꝫ creatoris ꝛ v̄tute ſpiri=
tuſſancti. Credendū eſt eni̅ q̄ in v̄bis chri
ſti ſacr̄a ꝯficianꝫ Sicut ipſe q̄ baptizat. ita
ipſe ē q̄ p ſpiritūſāctū ſuā efficit carnē ꝛ ſā Gregoriꝰ
guinē. Itē Greg. Putāt q̄dā cōmunionē
corpis minꝰ eſſe ſanctificatā. ſi illoꝝ fiat of=
ficio quoꝝ vita coꝝ oculis videꝫ ignobil̄.
Heu in q̄ꜩ magnū laqueū incidunt. vt diui
na ꝛ occulta myſteria plꝰ ab alijs ſanctifica
ta poſſe fieri credāt. cū vnꝰ idemq̄ ſpiritus
ſanctus in tota eccleſia inuiſibiliꝫ ea myſte
ria ꝛ opando ſanctificet. et ſanctificādo be
nedicat. Myſteriū ideo dꝛ q̄ ſecretā et
recōditā habeat diſpēſationē. Sacrificiuz
v̄o q̄ſi ſacrū factū. q̄ꝛ p̄ce myſtica conſecra
tur ꝓ nob̄ in memoriā dn̄ice paſſiōis. Sa=
cramentuz eſt in aliqua celebratiōe cū res
ita fit vt aliquid ſignificate rei accipiamꝰ.
Sacramēta ſunt baptiſma. chriſma. corpꝰ
q̄ idō ſacr̄a dicunꝫ q̄ꝛ ſub tegimento viſibi
lium rerū: diuina v̄tus ſecretiꝰ ſalutē corū
dem ſacramentoruz opatur. Un̄ a ſecretis
virtutibus vel ſacris ſacr̄a dicuntur. Pa=
nis ꝛ calicis ſacr̄m. grece eucharistia diciꝫ
latine bona gr̄a interpretaꝫ. ꝛ quid melius
corpe ꝛ ſanguine xp̄i? Siue ergo p bonos
ſiue p malos miniſtros intra eccl̄iaz diſpē=
ſetur: ſacrum tamen eſt. q̄ꝛ ſpirituſſanctus
viuificat. Nec bonoꝝ diſpēſatoꝝ meritis
ampliatur. nec malorum attenuatur. Hoc
de corpore domini. hoc ꝛ de baptiſmate et
criſmate ſciendum eſt et tenendū. quia vir
tus diuina ſecretius operatur i eis. ꝛ diui=
na ſolummodo ē hec virtus ſiue poteſtas.
nō humane efficatie. Illi vero qui excom=
municati ſunt vel de hereſi manifeſte nota
ti non videntur hoc ſacramentū poſſe con
ficere. licet ſacerdotes ſint. q̄ꝛ nemo dicit i
ipſa conſecratione. offero. ſed offerimus.
quaſi ex perſona eccleſie. ꝛ ideo cuz alia ſa
cramenta extra eccleſiam poſſint celebrari

Aug. i ſmõe de corpe xpi. De hoc nõ videt. Qđ etiã Aug. tradere vi‑
detur dicens. Recolite nomen et aduerti‑
te veritatẽ. Miſſa eñ dr̃ eo ꝙ celeſtis miſ‑
ſus ad cõſecrandũ viuificandũ corpus ad‑
ueniat iuxta dictũ ſacerdotis dicẽtis Om‑
nipotens deus iube hec perferri per manꝰ
ſancti angeli tui in ſublime altare tuum ⁊c̃.
Idcirco niſi angelus venerit: miſſa nequa‑
q̃ȝ iure vocari poteſt. Nunquid eñ ſi h̃ mi‑
ſteriũ hereticus auſus fuerit vſurpare. an‑
gelũ de celis mittit deꝰ oblationẽ eiꝰ conſe‑
crare. maxie cũ eiſdẽ ꝑ ꝓphetaȝ cõminatꝰ
ſit dicẽs. maledicã benedictionibꝰ veſtris
Et ſi benedictiõibꝰ eoꝝ ſe aſſerit maledictu‑
rũ veritas. Quid erit de hoſtia? ꝗ dicemꝰ
illã poſſe bñdici ab illo quẽ ſcimꝰ a deo fo‑
re maledictũ cũ ſua bñdictiõe. Si eñ deus
maledixerit bñdictionibꝰ hereticoꝝ et ſy‑
moniacꝰ bñdixerit: q̃s eoꝝ ꝑualebit? Nũ‑
q̃d bñdictio maledicti ad nihilũ poterit re‑
digere v̄ba veriſſima cõminãtis dei. Ex
his colligit ꝙ hereticꝰ a catholica fide p̃ci‑
ſus neq̃at h̃ ſacr̃m cõficere. q: ſancti angeli
q̃ huiꝰ myſterij celebratiõi aſſiſtunt. tũc nõ
aſſunt qñ hereticꝰ ⁊ ſimoniacꝰ h̃ myſteriũ
temerarie p̃ſumit. Non eñ dubitari lȝ vbi
corpis dñici ⁊ ſanguinis myſteria gerunt
ſupnoꝝ ciuiũ adeſſe ꝯuẽtꝰ. In huiꝰ aũt
myſterij expletiõe ſicut formã ſuari: ita or‑
dinẽ hr̃i. ſ. vt ſit ſacerdos. ⁊ intẽtiõeȝ adhi‑
beri optet vt illud facere intẽdat. Sȝ ſi nõ
credit de illo myſterio ſic̃ veritas hȝ. nũq̃d
põt intẽdere illud ꝯficere? ⁊ ſi nõ intendit.
nũq̃d ꝯficit? Aliq̃ dicũt etiã nõ recte đ illo
myſterio ſentiẽtẽ: poſſe itẽdere. nõ q̃dẽ illđ
ꝯficere. qđ iã eẽt recte credere. ſꝫ id agẽ qđ
geri ab alijs dũ ꝯfici. ⁊ ſic adhibet inten‑
tio. ⁊ ſi intẽtio dicat deeſſe ꝯficiẽdi illđ my‑
ſterium. tñ ex q̃ intẽdit ea dicere ⁊ agere q̃
ab alijs gerunt. implet myſteriũ. Illud
etiã ſane dici põt. ꝙ a brutis aĩalibꝰ corpus
xp̃i nõ ſumit. ⁊ ſi videatur. Quid ꝗ ſumit
mus. vel q̃d mãducat? Deꝰ ait. De h̃ ce‑
leſti myſterio aliq̃ ꝑſtrinximꝰ a catholicis
fideliter tenẽda. Qui eñ his ꝯtradicit: he‑
reticus iudicatur.

Marginal notes (left column):
- Aug. i ſmõe de corpe xpi.
- Unde dicat miſſa.
- Grego. maledicaȝ bñdictionibꝰ vr̃is. id eſt. his q̃ i eis bñdictionibꝰ poſſidetis vel q̃cq̃d a vobis benedicet. vl' qñ non bñdicũt ſanctis ex v̄o corde. vel quia qui iniq̃ agunt benedicuntur ab eis adulantur q̃ peccatoribus dummodo diuites ſint.
- Hieronymꝰ. maledicaȝ bñdicentibꝰ vos id eſt. q̃cq̃d a vobis benediceẽt ꝑ me erit maledictũ.
- Gregꝰ. ſuper ezech. Qui i expoſitiõe ſacri eloquij vt auditoribus placeat aliq̃d fingit ſua verba loq̃tur nõ dei q̃ autem i verbis dñicis alit̃ q̃ is q̃ ꝓtulit ſenſerit ⁊ ſi ſub alio itellectu tamẽ ad edificationeȝ charitatis tẽdit. dñi ſũt v̄ba q̃ dicit.
- A brutis animalibꝰ eucharistia nõ ſumitur.

Quid facit hereticuȝ et quid ſit hereticus. b

Ne autez ignores

q̃d faciat hereticũ. vel q̃d ſit hereticꝰ. audi
breuit̃ q̃d inde ſcti doctores tradãt. Hyla.
ait. Extiterũt plures q̃ celeſtiũ v̄boꝝ ſim‑
plicitatẽ nõ veritatis ipſius abſolutionem
ſuſceperũt. alit̃ interp̃tantes q̃ȝ dictoꝝ v̄tꝰ
poſtularet. De intelligẽtia eñ hereſis non
de ſcriptura eſt. ⁊ ſenſus nõ ſmo fit crimen.
Idẽ in. viij. Intelligẽtie ſenſus i crimie eſt.
Hiero. dic̃. ꝙ ex v̄bis inordinate ꝓlatis in‑
currit hereſis. Aug. diffiniẽs q̃d ſit hereti‑
cus ait. hereticꝰ ẽ q̃ ꝓ alicuiꝰ tp̃alis cõmo‑
di ⁊ maxie glĩe p̃ncipatuſq̃ ſui gr̃a. falſas
ac nouas opiniones gignit vel ſequit.

Marginal notes:
- Hyla. in li. đ trinitate.
- Hierony. ſuꝑ Oſee.
- Aug. de vtilitate credẽda.

Iſta eſt diſtinctio. xiij. huiꝰ quar‑
ti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ȝ egit ſupiꝰ de ſacr̃o eucha‑
riſtie q̃ꝫtũ ad eſſe ⁊ fieri. Hic agit de eius miniſtro. ⁊
tria facit. Primo eñ inquirit an malꝰ ſacerdos poſ‑
ſit ꝯſecrare. Scđo hereticũ ſeu ſciſmaticũ non poſſe
ꝯficere nitit determinare. Tertio oñdit aĩalia bruta
nullatenꝰ poſſe mãducare. Primũ a p̃ncipio vſq̃ ibi
Illi v̄o q̃ excõicati ſunt. Scđm vſq̃ ibi. Illud v̄o ſa‑
ne dici põt. Tertiũ vſq̃ ad finẽ diſ. In ſpãli ſnſa m ⁊c̃.
A malo ſacerdote veꝝ ſacr̃m cõficit. q: nõ i merito
ipſius. ſed in verbo creatoris efficit. Hãc mgr̃ inſinu‑
ans querit p̃mo vtruȝ hoc ſacr̃m malꝰ ſacerdos põt
cõficere. Et rñdet ꝙ bonitas vel malicia ſacerdotis
nihil facit ad cõſecrationẽ. q: cõſecratio nõ imerito
cõſecrãtis ſꝫ in verbo efficit creatoris. In hoc enim
ſacr̃o ſub tegimẽto reꝝ viſibiliũ diuina virtꝰ ſecreti‑
us opat ſalutẽ. qđ autoritatibꝰ cõfirmat. Scđa pro‑
poſitio eſt hec. Sciſmaticũ ⁊ hereticũ non poſſe ꝯſe‑
crare ꝑ magiſtrũ aſſerit ⁊ intẽtio i ipõ cõſecrante ne‑
ceſſario exigit. Hanc mgr̃ ponẽs dicit ꝙ ab eccleſia
dei ꝑ excõicationeȝ vel hereſim p̃ciſi non vident hoc
ſacr̃m poſſe ꝯficere q̃ꝫuis ſint ſacerdotes. tũ q: obla‑
tio huiꝰ hoſtie fit ex ꝑſona totꝰ ecclie. ipi autẽ extra
eccliaȝ ſunt. Tũ q: hmõi ſacri celebratiõe nũcius ce‑
leſtis mittit ad bñdicendũ. Nõ eſt aũt p̃ſumenduȝ ꝙ
deꝰ bñdicat bñdictiõibꝰ p̃ciſoꝝ ab eccleſia. Poſtea
dicit ꝙ ad ſacri huiꝰ ꝑfectionẽ duo requirũt. ſ. ordo
miniſtri. ſ. ꝙ ſit ſacerdos ⁊ intentio. Subdit ꝙ ille q̃
non credit etiã põt intẽtionẽ habere ⁊ ꝑ ꝯſequẽs cõ‑
ſecrare dũmõ intendit agere ⁊ facere qđ facit eccl'ia.
Tertia ꝓpoſitio eſt hec Magiſter videt dogmatiza‑
re bruta aĩalia nullatenus chriſti corpus mãducare.
Hãc mgr̃ inſinuãs dic̃ ꝙ bruta aĩalia corpus xp̃i nõ
ſumũt. q̃d aũt ſumãt dũ hoſtiã mãducãt dicit ꝙ deꝰ
nouit. Poſtea epilogãdo dicit ſe de hoc myſterio bre‑
uiter dixiſſe a fidelibꝰ catholicis fidelit̃ tenenda. q̃bꝰ
ſi q̃s cõtradicit hereticꝰ videt. Ultimo quaſi inciden‑
talit̃ dicit ꝙ hereticũ facit intelligẽtia praua ſm he.
Aug. đ vtilitate credẽdi. aut hereticus ẽ q̃ cã cõmo‑
di tp̃alis ⁊ glorie vel falſum vel nouas opiniones gi‑
gnit aut ſequit. Et tm̃ in ſpeciali.

De penitentia. a

Poſt hec đ pe‑
nitẽtia agẽdũ eſt. Pnĩa lõge DI. XIIII
poſitis a deo neceſſaria eſt vt
appropiquet. Eſt enim vt ait
Hiero. ſcđa tabula poſt naufragiũ. q: ſi q̃s
veſtẽ inocẽtie i baptiſmo ꝑceptam peccan‑
do corrupit: pnĩe remedio reparare põt. Pri‑
ma tabula ẽ baptiſmꝰ vbi deponit vetus
hõ ⁊ induit nouꝰ. Scđa pnĩa: qua poſt la‑
pſum reſurgimus. dũ vetuſtas reuerſa re‑
pellit. et nouitas ꝑdita reſumit. Poſt ba‑
ptiſmũ ꝓlapſi ꝑ pnĩam renouari valent. ſꝫ

Marginal note: Hierony. ſuꝑ Daniel.

nō ꝑ baptiſmuꝫ. licet hoi ſepi⁹ penitere ſed nō baptiſati. Baptiſmus tm̄ eſt ſacrm̄ ſed pnīa dicit̄ ⁊ ſacrm̄ et virtus mētis. Eſt eñ pnīa interior. et eſt pnīa exterior. Exterior ſacrm̄ eſt. interior virtus mentis eſt. et vtraqꝫ cā ſalutis eſt ⁊ iuſtificationis Utrꝫ vero ois exterior pnīa ſit ſacrm̄: vel ſi non omnis: que hoc noie cenſenda ſit cōſequēter inueſtigabimus. A pnīa cepit iohis ꝑdicatio dicentis. Penitentiā agite appropinquabit eñ regnū celoꝝ. Qđ aūt preco docuit. illud poſt veritas ꝑdicauit exordium ſumens ſmonis a pnīa. Pnīa đr a puniendo. q̄ ꝗs punit illicita q̄ cōmiſit. Penitētie vꝰ timore ꝯcipit̄. Uñ Eſa. A timore tuo dñe concepim⁹ et pepim⁹ ſpm̄ ſalutis.

Uñ đr pnīa

Ambro. i ſermone q̄drageſimali.

Eſt autē pnīa vt ait Amb. Mala pterita plangere. ⁊ plangenda iterꝫ nō cōmittere. Itē Greg: Penitere ē anteacta pctā deflere. ⁊ flēda nō cōmittere. Nā qui ſic alia deplorat vt alia tm̄ committat. adhuc pnīam agere. aut ignorat aut diſſimulat Quid eñ prodeſt ſi pctā luxurie ꝗs defleat et adhuc auaricie eſtib⁹ anhelat. His verbis quidam vehementius inherentes ꝯtendūt vere penitētē vltra nō poſſe peccare damnabiliter. et ſi grauiter peccauerit: verā nō ꝑcepiſſe pnīaꝫ Qđ etiā alijs muniūt teſtimonijs. Ait eñ Iſi. Irriſor eſt ⁊ nō penitens qui adhuc agit qđ penitet. Nec videt̄ deū poſcere ſubditus ſed ſubſannare ſuperbus Canis reuerſus ad vomitum et penitens ad pctm̄. Multi lachrymas indeſinenter fundunt. ⁊ peccare nō deſinunt. quoſdam accipere lachrymas ad pnīaꝫ cerno. ⁊ affectum pnīe nō hr̄e. qꝛ inconſtantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt. nūc reuiuiſcente vſu ea que fleuerūt iterādo cōmittūt Eſa. de peccatorib⁹ dicit Lauamini mundi eſtote. Lauat̄ ⁊ mūdus eſt q̄ pterita plangit ⁊ flenda iterum nō cōmittit. Lauat̄ ⁊ nō eſt mūdus q̄ plangit q̄ geſſit nec deſerit et poſt lachrymas ea que defleuerat repetit. Item Aug. Inanis eſt pnīa quā ſequēs culpa coinq̄nat. Nihil ꝓſunt lamenta ſi replicant̄ pctā. Nihil valet veniā a malis poſcere ⁊ mala denuo iterare. Item Greg. Qui cōmiſſa plāgit nec tamen deſerit: pene grauiori ſe ſubijcit. Item Ambro. Repiunt̄ qui ſepius agendaꝫ penitentiam putant qui luxuriant̄ in chriſto Nā ſi vere pnīaꝫ in xp̄o agerēt: iterandam poſtea nō putarēt. qꝛ ſicut vnuꝫ baptiſma ita eſt vna pnīa. His alijſqꝫ plurib⁹ vtūtur in aſſertione ſue opinionis. Sed Ambroſius dicit. Hec vera penitentia eſt ceſſare a peccato Et itē Magni ꝑfect⁹ eſt renūciaſſe errori. imbutos eñ vicijs animos exuere atqꝫ emēdare virtutis eſt ꝑfecte et celeſtis grē. ⁊ ideo ſane ita diffiniri pōt. Penitentia eſt vtus q̄ cōmiſſa mala cuꝫ emendationis ꝓpoſito plangimus ⁊ odimus ⁊ plangenda vlteri⁹ cōmittere nolum⁹: quia pnīa vera ē in animo dolere ⁊ odire vicia. Uñ illa verba pmiſſa. penitere eſt anteacta deflere ⁊ flenda non cōmittere. recte ſic accipi pn̄t vt non ad diuerſa tpa. ſed ad idem referunt̄. vt ſcꝫ tpe quo deflet cōmiſſa mala nō cōmittat volūtate vel ope flenda. qđ innuit̄ ex verbis cōſequētib⁹. Naꝫ qui ſic alia deplorat ⁊c̄. Hinc Aug. ait. Cauēduꝫ eſt ne quis exiſtimet nephanda illa crimina qualia qui agunt regnū dei nō poſſidebunt quotidie ꝑpetranda. et elemoſynis q̄tidie redimenda. In melius eſt enim vita mutanda. ⁊ ꝑ elemoſynas de peccatis preteritis ꝓpiciandus eſt deus. nō ad h̄ emēdus quodāmodo vt ea ſemꝑ liceat impune cōmittere. Nemini eñ dedit laxamētuꝫ peccandi. ⁊ ſi miſerādo deleat cōmiſſa peccata. ſi nō ſatiſfactio cōgrua negligat̄. Itē Pius papa. Nihil ꝓdeſt homini ieiunare et orare et alia religionis opa agere niſi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis ſic mentem reuocat vt commiſſa plāgat ⁊ plangenda committere non velit nec ſatiſfacere negligit: vere penitet. Nec ideo non eſt vera pnīa. qꝛ forte nō de ꝓpoſito ſ; caſu vel infirmitate peccabit. Ille autēꝫ irriſor eſt ⁊ non penitens qui ſic cōmiſſa plāgit vt plangenda voluntate vel ope cōmittere non deſinat. Ille etiā qui poſt lachrymas repetit que fleuit lauat̄ ad tempus. ſ; mūdus nō eſt. i. illa mūdicia non eſt ei ſufficiēs ad ſalutē. qꝛ eſt momētanea nō ꝑſeuerans. Itē illud. Inanis eſt pnīa quā ſequēs culpa coinquinat. ſic intelligēdū eſt. Inanis eſt. ſ. carēs fructu illius pnīe quaꝫ ſequēs culpa non inq̄nat. Illi⁹ enim fruct⁹ eſt vitatio gehenne et adeptio glorie. mortificat̄ eñ illa pnīa et alia anteacta bona ſequens pctm̄. vt nō ſortiant̄ mercedē quā meruerūt cū fierēt. et quā haberēt ſi pctm̄ nō ſuccederet. Sed ⁊ ſi de pctō ſuccedenti pnīa agatur ⁊ pnīa que perceſſit. et alia ān acta bona reuiuiſcunt. ſed illa tm̄ q̄ ex charitate ꝓdierunt. Illa eñ ſola viua ſūt que ex charitate fiunt. Ideoqꝫ ſi ꝑ ſeq̄ntia pctā mortificant̄. ꝑ ſubſequenteꝫ pnīam reuiuiſcere poſſunt. Que vero ſine charitate fiūt

Iſi. in li. de ſūmo bono.

Aug. in li. ſoliloquioꝝ.

Gregori⁹

Ambro. in li. đ vnica pnīa.

Ambro. ſuꝑ epiſtolam ad corinth.

Augu. ſuper octonarium xxij.

Quid ſit penitentia.

Determīatio pmiſſoꝝ vborum.

Aug. i ench.

Pius papa.

mortua et inania generantur. et ideo ꝑ penitentiam reuiuiſcere nõ valent. Similiter intelligẽdum eſt illud. Nihil ꝓſunt lamenta ꝛc̃. Et illud. Nihil valet ꝛc̃. Si eñ replicantur peccata nihil valet ad ſalutem vel ad veniam in fine ꝓcedens lamentum: q꞉ nihil relinquitur de vite mũdicia. quia aut peccata dimiſſa redeunt vt quibuſdam placet cum replicanꝫ. vl' ſi nõ redeunt. eis tñ deletis ꝓpter ingratitudinem ita reus ꝛ immundus conſtituitur. cum adhuc inexpiandis implicaꝫ. vt ſi iam deleta redirent De hoc tñ ſcꝫ an peccata redeant poſt plenius agemus. Similiter nihil valet ad ſalutẽ obtinendaꝫ. vel ad mundiciam vite habendã. veniam de malefactis poſcere. et malefacta denuo iterare. Ita etiaꝫ intel[Aug. in li. de vnica pnĩa.]ligendum eſt illud quod idem Auguſ. alibi ait. Penitentia eſt quedam dolẽtis vindicta ſemꝑ puniens in ſe qꝺ dolet cõmiſiſſe. ꝛ infra. Quotidie dolendum eſt de peccato qꝺ declarat ipſa dilectiõis virtꝰ. Penitere eñ eſt penaꝫ tenere. vt ſemꝑ puniat in ſe vlciſcendo quod cõmiſit peccãdo. Ille penaꝫ tenet. qui ſemꝑ vindicat qꝺ cõmiſiſſe dolet. Penitentia ergo eſt vindicta ſꝑ puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. Quid reſtat nobis niſi dolere in vita. vbi eñ dolor finitur: deficit et pnĩa. Si xͦo penitẽtia finiꝫ. quid relinquetur de venia? Tamdiu gaudeat et ſperet de gratia. qͣdiu ſuſtentatur penitentia. Dicit enim dominus Uade et amplius noli peccare. non dixit: Ne pecces. ſed ne voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomõ ſeruabiꝫ niſi dolor in penitentia continue cuſtodiatur. ſed ſemper doleat. ꝛ de dolore gaudeat ꝛ nõ ſit ſatis ꝙ doleat. ſed ex fide doleat. ꝛ non ſemꝑ doluiſſe doleat.

Determinatio intelligentie dictorum. b

De penitentia perfectoꝝ vel ad ſalutẽ ſufficienti intelligẽduꝫ eſt. qꝺ ſupra dixit ſcꝫ Penitentia eſt vindicta ſemꝑ puniens qꝺ cõmiſit. ꝛ alia hmõi. Illud xͦo. Si penitẽtia finiꝫ nihil ꝺ venia relinquiꝫ: dupliciter accipi põt. Si eñ iuxta quorundã intelligẽtiã pctã dimiſſa redeunt. facile eſt intelligere nihil ꝺ venia relinqui. q꞉ pctã dimiſſa iterum replicantur. Sicut eñ ille qui ex ſeruitute in libertateꝫ manumittiꝫ. interim vere liber eſt. ꝛ tñ ꝓpter offenſam in ſeruituteꝫ poſtea reuocaꝫ Sic et penitẽti peccata vere dimittunꝫ. et tñ ꝓpter offenſam que replicaꝫ iterũ redeunt. Si xͦo nõ redire dicanꝫ: ſane põt dici etiã ſic nihil de venia relinqui. nõ quod dimiſſa pctã iteruꝫ imputenꝫ. ſed q꞉ ꝓpter ingratitudinem ita reus et immundis conſtituitur. ac ſi illa redirent.

De ſolẽni ꝛ vnica penitẽtia. c

Illud autem quod Ambro. ait. Repiũꝫ ꝛc̃. ꝛ Sicut vnuꝫ baptiſma ita ꝛ vna pnĩa. non ſꝫm generalem ſed ſꝫm ſpecialem morem eccleſie de ſolenni pnĩa dictũ intelligitur. que apud quoſdaꝫ ſemel celebrata nõ iteraꝫ. Item illud aliud Ambroſi. Penitentia ſemel vſurpata nec vera celebrata. et fructum prioris aufert et vſum ſequentis amittit. de ſolenni intelligitur. Solẽni ergo penitẽtia vt Ambro. ĩ eodem ait: eſt que fit extra eccleſiam in manifeſto in cinere ꝛ cilicio. que ꝓ grauioribus horrendiſqꝫ ac manifeſtis delictis tñ imponitur. ꝛ illa non eſt iteranda ꝓ reuerentia ſacramenti. ꝛ ne vileſcat et cõtemptibilis fiat hoibus. Unde Augꝰ. Quis caute [Aug. ad macedoniũ.] et ſalubriter ꝓuiſum ſit. vt locus illius humilime pnĩe ſemel in eccleſia concedaꝫ: ne medicina vilis minus vtilis eſſet egrotis. que tanto magl ſalubris eſt: quãto minꝰ cõtemptibilis fuerit. Quis tamẽ audeat deo dicere. Quare huic homini qui poſt penitẽtiam primam rurſus ſe laqueis iniquitatis abſtringit adhuc iteruꝫ parcis? Orige[Origenes ſuper leuiticũ.]nes quoqꝫ de hac ſolenni pnĩa que pro grauioribus criminibus iniungiꝫ ait. Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit que non ĩ crimine mortali. vel in blaſphemia fidei. ſꝫ in ſermonis vel in morum vicio conſiſtat. Hec culpa ſemper repari poteſt. Nec iter dicitur aliquando de huiuſmodi penitentiam agere. Sꝫ nõ ita ꝺ grauioribus criminibus. In grauioribus enim criminibꝰ ſemel tñ penitentie conceditur locus. Communia que frequenter incurrimus ſemper penitentiam recipiunt et ſemper redimuntur. Communia dicit venialia peccata et forte mortalia quedaꝫ alijs minus grauia. Que ſicut ſepe committuntur. ita frequenter per penitentiã redimuntur. Sed ꝺ grauioribus criminibus ſemel tantum agitur penitentia ſcilicet ſolennis. Nam et de illis ſi iterentur iteratur penitentia ſed non ſolẽnis. quod tamen ĩ quibuſdam eccleſijs nõ ſeruatur.

Autoritatibus ꝓbat q̃ non ſemel tm̃ ſed frequenter pctã dimittant̃ ꝑ penitentiam. D

Q; vero penitẽtia

non ſemel tm̃ agat̃. ſed frequenter iteretur. ⁊ ꝑ eã frequenter iterum venia p̃ſtet̃ pluribus ſanctoꝝ teſtimonijs probatur. Ait ei Aug. ſcribens contra quoſdã hereticos q̃ peccantibus poſt baptiſmũ ſemel tm̃ dicebant vtilem eſſe penitentiaꝫ. ita. Adhuc inſtant pſidi qui ſapiunt plus q̃ optet. nõ ſobrij: ſed excedentes menſuram: dicunt. ⁊ ſi ſemel peccantibus poſt baptiſmum valeat penitentia. nõ tm̃ ſepe peccantibus ꝓderit iterata. alioquin remiſſio ad peccanduꝫ eſſet incitatio. Dicunt em̃. Quis non ſꝑ peccaret ſi ſemꝑ redire poſſet. Dicũt em̃ dñm incitatorem mali ſi ſemꝑ peccantibus ſubuenit. ⁊ ei peccata placere quibus ſemper p̃ſto eſt gratia. Errant aũt. Conſtat em̃ ei peccata diſplicere. qui ſemꝑ preſto ẽ ea deſtruere. ſi ea amaret: nõ ſemꝑ ea deſtrueret

Augu. in li. d penitentia.

Idem ad macedoniũ. Intantũ hoĩuꝫ iniquitas aliqñ ꝓgreditur. vt etiaꝫ poſt peractam penitentiam: poſt altaris reconciliationem: vel ſimilia vel grauiora cõmittant et tm̃ deus facit etiã ſuꝑ tales oriri ſolẽ ſuuꝫ nec minus tribuit q̃ ante tribuerat largiſſima munera vite et ſalutis. et q̃uis eis in eccleſia locus ille penitentie nõ concedat̃. deus tm̃ ſuꝑ eos ſue patientie non obliuiſcitur. Ex quoꝝ numero ſi quis nobis dicat dicite mihi vtrũ aliq̇d ꝓſit ad vitã futurã ſi in iſta vita illecebroſiſſime voluptatꝭ blãdimenta contempſero. ſi me penitendo vehementis q̃ prius excruciauero. ſi vberiꝰ fleuero. ſi melius vixero. ſi pauꝑes largiꝰ ſuſtentauero. ſi charitate ardentius flagrauero. quis veſtꝝ ita deſipit. vt huic homini dicat. nihil tibi iſta in poſteruꝫ ꝓdeunt. Vade ſaltem huius vite ſuauitate fruere. Auertat deus tam immanẽ ſacrilegamq̧ dementiã. Item Johes chriſto de repatione lapſi. Talis mihi crede: talis eſt erga hoĩes pietas dei. Nunq̃ ſpernit pñiam ſi ei ſincere ⁊ ſimpliciter offerat̃ etiaꝫ ſi ad ſũmũ q̇s ꝑueniat malorum ⁊ inde tm̃ velit reuerti. ad virtutis viã ſuſcipit libent̃ ⁊ amplectitur. ⁊ facit oĩa quatinꝰ ad p̃orẽ reuocet ſtatũ. Quodq̧ eſt adhuc p̃ſtantius et eminẽtiꝰ etiã ſi nõ potuerit q̇s explere omnem ſatiſfaciendi ordinẽ. quãtulãcunq̧ tamen ⁊ quãlibet breui tꝑe geſtã non reſpuit

Aug⁹ ad macedoniũ.

Jo. chriſ.

pñiaꝫ. ſuſcipit etiam ipſam nec patit̃ q̃uis exigue cõuerſionis ꝑdere mercedẽ. Exemplis etiam hoc idẽ aſtrui p̃t. Dauid em̃ ꝑ pñiam adulterij ſimul ⁊ homicidij veniam impetrauit. grauiter tm̃ poſtea delic̃ti ipſ' enumeratione. qḋ populi multitudo ꝓſtrata oſtẽdit. Illud aũt mirabile eſt q̃ angelo ferienti plebẽ. ſe obtulit dicens. Ego ſũ q̇ peccaui. Grex iſte q̇d fecit. fiat manꝰ tua in me ⁊ in domũ patris mei. Quo facto ſtatim ſacrificio dignus iudicat̃. qui abſolutiõe eſtimabatur indignus. Nec mirũ ſi tali ſua oblatiõe ꝓ ꝑplo. peccati ſui adeptus eſt veniã. cũ moyſes offerendo ſe ꝓ plebis errore. pctã dilue rit. His alijſq̧ teſtimonijs pluribus euidenter oſtendit̃ ꝑ pñiam non ſemel tm̃ ſ; ſepius nos a peccatis ſurgere. ⁊ verã pñiaꝫ ſepiꝰ agi. Voluntarie em̃ peccantibus nobis: vt ait apl's ꝓ pctis nõ reliquit̃ hoſtia ſcḋa. ſ. q2 ſemel tm̃ xp̃m oportuit pati: nec relinquit̃ ſcḋs baptiſmus. Relinq̇tur vo ſcḋa pñia ⁊ tertia ⁊ deinceps vt Joh. chriſoſto. ſuꝑ hũc locũ ait. Sciendũ inq̇t q̃ h̃ quidã exurgunt horũ verboꝝ occaſiõe penitentiam auferentes. quaſi ꝑ pñiam non valeat pctõr poſt lapſum reſurgere ſcḋo et tertio deinceps. Veꝝ etiam in hoc pñiam nõ excludit nec ꝓpiciationeꝫ que ſepe fit ꝑ pñiaꝫ ſ; ſm baptiſmũ ⁊ hoſtiam.

Ambroſius i apologia dauid.

Jo. chriſ.

Iſta eſt diſtinctio. xiiij. huius q̃rti libri. In qua mgr poſtq̃ determinauit d ſacramẽtis. ſ. cõfirmatione et euchariſtia que ſunt ſacra progredientiũ ordinata ad ꝑfectionẽ in bono. Hic determinat de pñia que ordinat̃ ad amotionẽ mali. Et diuidit̃ tractatus iſte in quattuor ptes. In p̃ma determinat de pñia in ſe. Scḋo d ptibꝰ pñie Tertio de inſtrumẽtis. Quarto d tꝑe. Scḋa ps incipit i. xvj. di. Tertia in diſtinctiõe. xviij. Quarta ĩ diſtinctiõe. xxj Prima ps diuidit̃ adhuc in duas ptes: In p̃ma pte determinat quidditatẽ pñie. ⁊ excludit quẽdã errorem. Scḋo determinat de integritate. ſcilꝫ in diſ. xv In pñti autẽ diſ. facit tria. Primo em̃ determinat q̇ ſit pñie diffinitio. Scḋo quõ bona opa ꝑ cõſequens pctm̃ mortificata ꝑ pñiam reuiuiſcunt. Tertio quomodo publica pñia ꝓ eodem peccato nõ ſit reiteranda. Primũ facit a principio diſtin. vſq̧ ibi. Itẽ illud inanis eſt penitentia. Scḋm vſq̧ ibi. Illud autẽ qḋ Ambroſius Tertiũ vſq̧ ad finem diſtin. In ſpeciali ſñia magiſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitionibus. quarũ prima eſt hec. Penitentia eſt virtus qua noſtra peccata voluntarie deplangimus. et ea vltra cõmittere non ꝓponimus. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̃mo pñiaꝫ neceſſariã eſſe. Eſt enim ſm Hierony. ſcḋa tabula poſt naufragiũ ex eo q̃ qui veſtem innocentie ĩ baptiſmo ꝑceptam peccando deſtruxit. Poteſt eam penitentie remedio reparare. Baptiſmus autẽ dicit̃ p̃ma tabula. vnde pñia ſepe reiterari põt baptiſmꝰ aũt nõ. Poſtea volens pñiam diffinire p̃mittit quattuor. Primo em̃ p̃mittit eius genus qḋ eſt ſacrm̄ et virtus mentis. ſed baptiſmus eſt ſacrm̄ tm̃. Eſt em̃ duplex pñia. interior. ſ. ⁊ exterior. Interior ẽ habi-

p̃a

cus. exterior eſt ſacr̄m. Scd̄o eius d̄r ſam ꝓpter ꝙ vtilitatem. q: tā xp̄s ꝙ iohes baptiſta p̄dicationem ſuā a pn̄ia inceperūt dicentes. Penitentiā agite ap propinquabit vobis regnū celoꝝ. Tertio eiꝰ actum d̄r eīm pn̄ia a puniendo. q: per pn̄iā illicita puniunt Quarto eiꝰ originē. q: pn̄ie virtus timore cōcipitur Quibus p̄miſſis diffinit pn̄iam ſm̄ b. Ambro. dicēs ꝙ pn̄ia eſt mala p̄terita deplangere et deplangēda iteꝝ nō cōmittere. Poſtea dicit ꝙ ex hac diffinitione aliqui moti fuerunt dicere ꝙ non ſit vera pn̄iā q̄ pec cato ſequenti maculat. vere eīm penitentē dicunt vl tra mortaliter nō peccare q̄d etiā ꝯfirmant autorita te beati yſidori q̄ dicit talē pn̄iam eſſe irriſoriā. et au toritate. b. Aug. qui dicit eā eſſe inanē. ⁊ b. Grego. qui dicit eā eſſe grauioris pene. Quarto Ambroſij qui dicit verā pn̄iam iterendā non eſſe. Autoritates oēs patent in lr̄a. Poſtea mgr̄ determinando verita tē excludit dictū errorē. dicens ꝙ ceſſatio a peccatis p̄teritis ⁊ dolor de eis cum ꝓpoſitio cauendi futura ad verā pn̄iam ſufficit. Et ex hoc ſoluit pn̄ie diffinitio nem ſupradictā in qua dicit ꝙ ad pn̄iam pagendam ptinet pctā iterum nō cōmittere dicens. Sufficit pro vera pn̄ia ꝙ penitens plangenda iterū non cōmittat ꝓpoſito volūtatis. Et ex hoc etiam ſoluit autorita tē yſidori dicētis. ille irriſor eſt q̄ cū ꝓpoſito cōmittē di penitet. Scd̄a ꝓpoſitio ē hec. Uiatoris bona opa q̄ p ꝯn̄s pctm̄ deficiūt p verā pn̄iam iterū reuiuiſcūt Hāc mgr̄ inſinuās ſoluit autoritates quaſdā p̄dictas et p̄mo Aug. dicētis ꝙ pn̄ia quā ꝯſequēs coinq̄nat culpa. d̄r eīm inanis. q: ſine pn̄ie caret q̄ eſt vitatio ge henne. et adeptio glorie. Caret aūt fructu pn̄ie. q: p ꝯn̄s pctm̄ iſta pn̄ia et etiā alia acta bona mortificant vt. ſ. nō ſortiant mercedē quā meruerūt cū fierent. ſi tm̄ de pctō ſuccedente agat pn̄ia bona q̄ p̄ceſſerūt nō reuiuiſcunt niſi dūtaxat illa q̄ ex charitate ꝓdierūt q: q̄ viua nō fuerunt reuiuiſcere nō pn̄t que aūt fuerūt viua reuiuiſcere pn̄t. Q̄d aūt Aug. dicit. nihil ꝓſūt lamenta ſi replicant pctā ſic intelligendum eſt. vel ꝙ pctā redeūt queadmodū quidā dicūt ꝙ nihil relinq̄ tur de vite mūdicia eo ꝙ poſt pctm̄ iterū peccat. vel ſi nō redeūt ſaltē ꝓpter igratitudinē ita reus ⁊ imū dus ꝯſtituit ac ſi pctā dimiſſa redirent. Addit etiā duo dicta ab Aug. que vident facere in cōfirmatio nem erroris. vnū eſt. q: Augꝰ. dicit ꝙ penitēs ſp d3 pn̄iā tenere ita tm̄ ꝙ dolere gaudeat. Soluēdo iſtō dicit. ꝙ intelligitur de pn̄ia perfectorum qui peniten tiam vſq3 in finē vite ſue ꝯtinuāt. Aliud eſt ꝙ Aug. dicit ꝙ nihil de venia relinquit q̄n hō poſt peniten tiam in pctm̄ relabit. Reſpondendo dicit verum eſſe q̄tū ad reditū pctōꝝ ſimpliciter vel q̄tū ad ingrati tudinē vt dictū eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt. Quamuis publica pn̄ia ꝓ grauioribus inflicta nō eſt ꝓ eodem reiteranda cōmunis tm̄ cōfeſſio et pn̄ia eſt nobis fre quentius p agenda. Hanc magiſter inſinuans ſoluit autoritatē beati Ambro. qua dicit pn̄iam nō eſſe ite randā ꝓpter reuerantiā ſacramenti. Reſpondendo dicit hanc eſſe intelligendā de pn̄ia ſolenni que pro grauioribus criminibus infligit que nō iterat ne vi lis reputet q̄d autoritatibus confirmat. Ultimo q: q̄ dā dixerūt ꝙ pn̄ie nō deberent iterari q: facilitas penitentie eſſet incitatio ad peccandū. Ideo probat p plures autoritates ꝙ pn̄ia ſemp iterari debet ⁊ po teſt. q̄d confirmat exemplo Dauid qui bis veniā im petrauit. ſemel de commiſſione adulterij et homici dij. ⁊ poſtea de numeratione populi ex quo patet ve ram penitentiam ſepius agi poſſe. Et q: predicti q̄ ſic errauerūt circa penitentiam innitebantur qui buſdam verbis apoſtoli in epiſtola ad hebreos. Ideo dicit magiſter ꝙ apl̄us ibi non negat illam peniten tiam. Et tm̄ in ſpali.

peitēcia 2a 3a

Q̄d pluribus irretitus peccatis nō pōt penitere de vno vere niſi d̄ omnibus peniteat. a

Eſt ſicut predi ctis autoritatibꝰ. illoꝝ error conuincitur. qui pn̄iā ſepe a gendā et per eam a lapſu pec cantes frequenter ſurgere diffitent. ita eiſ dem illoꝝ opinio elidit qui pluribus irre titum peccatis aſſerunt de vno vere peni tere eiuſdemq3 veniam a dn̄o conſequi poſ ſe ſine alterius penitentia. Quod in auto ritatibꝰ aſtruere conant. Ait eīm ꝓpheta. Nō iudicabit deus bis in idipm̄. vel vt a lij tranſtulerunt. Non cōſurget duplex tri bulatio. Si ergo inquiunt illi. aliq̄s ſacer doti fuerit confeſſus vnū de duobus vel pluribus peccatis. et de illo iniunctam ſibi penitentiam a ſacerdote ſatiſfactionem ex pleuerit: ceteris tacitis. non p illo peccato amplius iudicandus eſt. de quo ſatiſfecit ad arbitrium ſacerdotis. qui vicem chriſti in eccleſia gerit. Ideoq3 ſi de eo iterum iu dicetur. bis in idipſum iudicat deus ⁊ con ſurget duplex tribulatio. Sed de his q̄ oportet illud tm̄ intelligi q̄ precedentibus ſupplicijs commutant in bonū et ſic perſe uerant. ſuper quos non conſurget duplex tribulatio. qui v̄o inter flagella duriores et deteriores fiunt vt pharao. preſentibus eterna connectunt. vt temporale ſuppliciū ſit eis eterne penitentiū. Unde Augꝰ. Ig nis ſuccenſus eſt ⁊c̄. i. vindicta hic incipi et et ardebit vſq3 ad extremā damnationē Hoc ꝯtra illos notandum eſt qui dicunt il lud. ſ. non iudicabit deus bis in idipm̄. ad omnia ptinere flagella. quia quidam h̄ fla gellis emēdant. alij h̄ et ineternū puniun tur. Quinq3 eīm modis flagella contin gunt. vel vt iuſtis per patientiā merita au geant. vt iob. vel ad cuſtodiam virtutum ne ſupbia temptet vt paulo. vl̄ ad corrigē da peccata vt marie lepra. vel ad gloriam dei vt de ceco nato. vel ad inicium pene vt herodi. quatinus hic videatur quid in in ferno ſequatur ſm̄ illud. Duplici cōtricio ne contere eos dn̄e. Illa q̄ autoritas nauz non cogit nos ſentire omnia que tempora liter puniuntur non vlterius a deo puniē da. Nam et ſi ſup eundem locuz Hierony mus dicat egyptios et iſraelitas a deo tem poraliter punitos ne in eternū punirētur. non eſt tamen de omnibꝰ generaliter intel

[margin: DI. XV; Naum. j.; Determinatio p̄cedētiū.; Augꝰ. ſuper cāticū Deut.; Beda quot modis cōtingūt flagella.; Hierony. de egyptijs et iſraelitis et ſodomitis.]

ligendū. Ait em̄ ſic. Gen⁹ humanū dilu‑
uio. ſodomitas igne. egyptios mari. ⁊ iſra‑
elitas in heremo ꝑdidit. ſcitote ideo tꝑali‑
ter ꝓ peccatis puniſſe. ne ineternū puniret
q: nō iudicabit deus bis in idipm̄. Qui ḡ
puniti ſunt poſtea nō punient̄. alioq̄n mē‑
titur ſcriptura: qđ nephas eſt dicere.

Que ſit intelligentia premiſſio‑rum. b

Attende lector his verbis et caue ne de omnibus generaliter intelligas. ſed de his tm̄ q̄ inter ipſa flagella penitentiā egerunt, credentes in deū hebreoꝝ. quā et ſi breuē et momentaneam tamen nō reſpuit deus. Qui aūt qui ꝑ temporale flagellū non corrigunt̄ poſt eternalit̄ puniant̄. ibidē oſtendit agens de fideli deprehenſo in adulterio q̄ decollat̄ vbi oſtē‑dit leuia peccata breui et temporali ſupplitio purgari. magna vero diuturnis eterniſq; ſupplicijs reſeruari ita inq̄ens. Querat hic aliquis ſi fidelis deprehenſus in adulterio decollet̄. q̄d de eo poſtea fiat? Aut ei punietur et falſum eſt qđ dr̄ non iudicabit deus bis in idipm̄. aut nō puniet̄. ⁊ optandum eſt adulteris vt hic breui pena puniantur vt fruſtrētur ibi cruciatus eternos.

Ad qđ reſpondemus deū vt omniū rerum ita ſupplicioꝝ quoq; ſcire menſuras. ⁊ nō preueniri ſniam iudicis. nec illi in peccatorē exercende de hinc pene auferri poteſtatē. et magnū peccatū magnis diuturniſq; luci cruciatibus. Si quis vero punitus ſit tꝑalr̄ vt ille q̄ iſraelite maledixerat et qui in ſabbato ligna colegerat. tales poſtea nō puniri. q: culpa leuis pn̄ti ſupplitiō ꝯpenſat̄. leuis em̄ culpa leui ſupplicio cōpenſat̄. His ſatis innuit Hierony. grauia peccata et hic puniri graui ſupplicio. et ī futuro punienda eternaliter. de quibus penitentia nō agit̄ inter flagella. Leuia vero que hic puniūtur. leui pena cōpenſatiōem recipe. qđ in bonis fieri nō ambigimus. et in malis forte etiaꝫ fit ita. Satis iā apparet qđ illi de ꝓphetia induxerūt non facere ꝓ eis qui dicunt ei q̄ crimen ſibi reſeruat. de alio veniā preſtari ꝑ penitentiaꝫ. Alias quoq; autoritates inducūt. Ait em̄ Greg. Pluit dn̄s ſuꝑ vnā ciuitatē et ſuꝑ alteraꝫ nō pluit. et eandē ciuitatē ex ꝑte cōpluit. ⁊ ex ꝑte aridā reliquit. Cū ille qui ꝓximum odit ab alijs vicijs ſe corrigit: vna eadēq; ciuitas ex ꝑte cōpluitur ⁊ ex ꝑte arida remanet. q: ſunt quidā cū quedā vicia reſecent: in alijs grauit̄ ꝑdurant. Ideꝫ Amb. Prima cōſolatio eſt q: nō obliuiſcit̄ miſereri de⁹. Scđa ꝑ punitionē. vbi et ſi fides deſit. pena ſatiſfacit et releuat. Ratōne q̄ vtunt̄ dicentes. Si quis vnū peccatū confiteret̄ altero tacito: ſatiſfactionē a ſacerdote iniunctā expleuerit. nū quid ſi ⁊ peccatū tacitū cōuerſus fuerit confeſſus ꝓ vtroq; ei penitentia imponet̄? Longe hoc videt̄ a ratione et eccleſie conſuetudine que procedeꝫ pctō nō reiteret̄ nulli bis penitentiā imponit. Fuit ergo illa peccati cōdigna ſatiſfactio vn̄ ⁊ pctm̄ deletū viderur.

Greg. ſuper Ezechielem

Amb. ſuper octonariuꝫ xv.

Qūo accipienda ſunt p̄miſſa. c

His reſponderi poteſt ſic. Illud Grego. pluit dn̄s ⁊c. Nō ad criminis veniā. ſꝫ ad oꝑis peccati deſertionem referendū eſt. vt ideo ꝑs ciuitatis dicatur cōplui. q: ab actu et delectatiōe peccati cui ante ſeruiebat mō ceſſat. nō q̄ eiuſ veniā habeat. Vocaturq; pluuia illa talis continentia qua ab oꝑe peccati reuocatur q: ex fonte gratie dei id cordi iſtillat̄ vt vl̄ ſic paulatim ad pniam veniat. vel eo min⁹ a deo puniat̄ q̄ diuturniori delectatōne et actu peccati maius ſibi accumulet tormentū. Si vero ad indulgentiā reatus pluuia referatur: euangelice ſententie ꝯtraire videbit̄. Si em̄ ꝓpter miſericordiaꝫ qua quis ꝓximo ſuo nō miſeret̄ etiam que dimiſſa ſunt replicant̄ ad penā. multo magis que nondū ſunt dimiſſa ꝓpt̄ odiū fratrum ad penaꝫ reſeruari ꝓbant̄. Et ſi ille q̄ arbiter ſue volūtatis ꝯſtitut⁹ eſt. nō pōt inchoare nouā vitā vt ait Aug⁹. niſi peniteat eū veteris vite: qūo ad nouitatē indulgentie ꝑueniet q̄ odij vetuſtatē nō depoſuit. Illud etiā qđ Amb. ait. et ſi fides deſit pena ſatiſfacit ⁊c. Nō de fide intelligit̄ q̄ credit̄ in deū. ſed de ꝯſcia delicti. Deeſt em̄ fides cū ꝯſcientia pcti non ſubeſt. Nā cū delicta omnia nemo intelligat. eſt aliq̄n in homie peccatū cui⁹ nō habet ꝯſcientiā. Vn̄ apoſtolus. Nihil mihi cōſcius ſum ſed non in hoc iuſtificatus ſuꝫ. Cum ergo q̄s flagellatur ꝓ peccato cuius nō eſt conſcius. ſi patienter fert penā et humiliter amplectitur. cogitans ſe forte pctm̄ hebere qđ nō intelligit ꝓ eo puniri a deo. pena illa ſatiſfacit ⁊ reuelat grauatū. Ad hoc aūt qđ obijcitur de ſatiſfactione illa: ſi ſatiſfactio non fuit iteꝝ imponenda eſt. Si vero iteꝝ impo

nenda nō eſt. ſatiſfactio fuit. et ſi ſatiſfactō

Aug^o. in li. d penitētia. Auguſ. in en chiridi.

fuit. veniam impetrauit? Reſponderi pōt
ſatiſfactionez ideo nō fuiſſe. qꝛ ille dignos
fructus pnie nō fecit. Eſt em̄ ſatiſfactio pe
nitentie vt ait aug. peccatoꝝ cās excinde-
re nec ſuggeſtionibꝰ earum aditū indulge
re. Item Sane qui ſcelerate viuūt nec cu-
rant talem vitaz moreſqꝫ corrigere et inter
ipſa facinora ſua elimoſinas frequētare n̄
ceſſant. fruſtra ideo ſibi blandiūtur quia
dn̄s ait. Date elemoſinam. ⁊ ecce oīa mūda
ſūt vob. Hoc em̄ q̄ꝫ late pateat n̄ itelligūt.

De generibꝰ elemoſynaꝝ.

Multa em̄ ſunt genera elimoſinaꝝ. q̄ cuz
facimus adiuuamur. nō ſolū qui dat eſuri
enti cibum ſitienti potum ⁊ hmōi. ſed etiaz
qui dat veniā petenti. elimoſinaz dat. et q̄
emendat verbere in quē poteſtas dat̄. vel
cohercet aliq̄ diſciplina. vel orat vt ei pec-
catum dimittat̄: elemoſynam dat. qꝛ miſe
ricordiā p̄ſtat. Multa em̄ bona p̄ſtan-
tur inuitis. qn̄ eoꝝ ꝯſulitur vtilitati et nō
volūtati. ſed eo maior eſt qua ex corde di-
mittimꝰ qd̄ in nobis quiſqꝫ peccauit. Mi
nus em̄ magnum eſt erga eum eſſe beniuo
lū q̄ tibi nihil mali fecit. Illud multo grā-
dius vt tuū etiā inimicuz diligas. et ei qui
tibi maluz vult et ſi pōt facit. ſemꝑ bonum
velis faciaſqꝫ quod poſſis. Qd̄ ergo domi
nus ait date ele. ⁊. o. m. ſ. v. ita ne itellectu-
ri ſumꝰ vt nō credentibꝰ in chriſtū munda
ſunt oīa ſi elemoſinas iſtas dederint. Qui
vult ordinate elemoſinam dare a ſe debet
primū incipe et eam pmuz ſibi dare. Eſt
enim elemoſina opus miſericordie. veriſſi

Quid ſit elemoſyna.

me q̄ꝫ dictū eſt. Miſerere anime tue pla-
cēs deo. Nō ergo ſe fallant qui ꝑ elemoſi-
nas largiſſimas fructuū ſuoꝝ vel pecunie
impunitatē ſe emere eſtimant in peccatis ꝑ
manentes que ita diligunt vt in eis opte-
rit verſari. Qui vero diligit iniquitatem o
dit animam ſuam et qui odit aīam ſuaz nō
eſt miſericors ei ſ; crudelis Diligēdo quip
pe eam ſm̄ ſeculū. odit eam ſm̄ deum. Si
ergo vult ei dare elemoſinā ſuā per quam
ſit munda. odiat eam ſm̄ ſeculuz. ⁊ diligat
ſm̄ deū. hac elemoſia quā ſibi homo primi
tus debet: mundant̄ interiora. Ad qd̄ hor
tans chriſtus ait. Mūdate que intus ſūt
immundis em̄ nihil eſt mūduz. ſed polluta
ſunt eoꝝ mēs et cōſcientia vt ait apl's. Im
mundi vero ſunt oēs quos non mūdat fi-
des. qua credit̄ in chriſtū de qua ſcriptuz
eſt. Mūdans fide corda eoꝝ. Sꝫ ne iſtas
elemoſinas que fiunt de fructibus terre re
ſpuere chriſtus videret̄. Hec inq̄t oportuit
facere. ſ. iudiciū et charitatē dei. et illa non
omittere. id eſt elemoſinas fructuuz terre-
noꝝ. Ex his dat̄ itelligi q̄ in peccato mor
tali ꝑmanentes et ſi elemoſinas largas fa-
ciāt. nō tn̄ ꝑ eas ſatiſfaciunt. qꝛ inordinate
agunt dū a ſe non incipiūt. nec ꝓprie dici-
tur elemoſina tale opꝰ. dū ſibi ipſis crude-
les exiſtūt. nō placentes deo. Non ergo di
cenda eſt illa peccati ſatiſfactio. quā quis
agit ꝓ vno peccato. dū ꝑdurat in altero.
qꝛ nihil ꝓdeſt ieiunare et orare. et alia bo-
na agere niſi mens reuocet̄ a peccato ⁊ ſi a
liqū conuerſus tacitū peccatum ſacerdoti
fuerit confeſſus. de vtroqꝫ imponēda ē ei
ſatiſfactio. qꝛ de p̄mo cōdigne nō ſatiſfecit

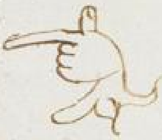

Scd̄m quoſdā fuit ſatiſfactio D

Quibuſdam tamē

videtur fuiſſe ſatiſfactio ſed ifructuoſa dū
in pctō altero perſiſtit. pcipiet̄ tn̄ fructus
eius. incipietqꝫ ꝓficere cum pcti alteriꝰ pe
nituerit. Tunc em̄ vtrūqꝫ dimittit̄ pctm̄ et
ſatiſfactio p̄cedens viuificat̄ q̄ fuerat mor-
tua. ſicut baptiſmus illi q̄ ficte accedit. tūc
primitus valet cuz fictio a mente recedit ꝑ
pniam. Et in huiꝰ opinionis munimentuz
autoritates inducunt. Ait em̄ Augꝰ. Piū
eſt credere et noſtra fides expoſtulat vt cū
gratia chriſti in hoīe deſtruxerit mala pri-
ora. etiā remuneret bona. et cū deſtruxerit
qd̄ ſuū nō iuenit. diligit bonū qd̄ in peccā-
te plantauit. Itē Hiero. Si qn̄ videris in
ter multa pctā quemqꝫ facere aliqua iuſta
opa. nō eſt tā iniuſtus deus vt ꝓpter mul-
ta mala obliuiſcat̄ paucoꝝ bonoꝝ. ſꝫ faci-
et ea metere et in horrea cōgregare q̄ bona
in terra ſeminauit. Sed hec dicta intelligi
mus de illo qui in charitate quodā tp̄e bo
na facit et bonus eſt. alio vo tp̄e malus eſt
et multa pctā facit. Nō ergo intelligendū
eſt cū inter multa pctā iuſta opa feciſſe. q̄ſi
ſimul eodemqꝫ tp̄e pctā fecerit et iuſta ope
ra. ſed diuerſis tp̄ibus vtraqꝫ feciſſe. Niſi
em̄ bonus foret qn̄ bona fecit. nō ſeminaſ-
ſe diceret̄ in terra bona. Deſtructis ğ ma-
lis poſt opera bona cōmiſſis. priora bona
in charitate. ſ. facta q̄ ſequentia mala mor-
tificauerant. penitentia de illis malis ha-
bita viuificant̄ et remunerant̄. Vn̄ apl'us
Iacientes fundamentū penitentie ab ope
ribus mortuis. opera mortua nominās p̄-
ora bona ſignat. que ꝑ ſequens peccatum
erant mortua. qꝛ hi peccando priora bona
irrita fecerunt. Hec ſic peccādo irrita ſiūt

Aug^o. in lib. de penitentia autoritates inducunt.

Hierony.

Apl's in epiſtola ad heb

ita ꝑ penitentiā reuiuiſcunt et ad meritū
eternitatis ꝓdeſſe incipiūt. Similiter et il-
lud Bonū amat deus qḋ plantauit in pec
cante. in illo. ſ. qui poſt illud bonū pecca
uit. non ſimul peccans et bonū oꝑans exti
tit. qꝛ talis hominis opus nō diligeret de-
De operibus bonis. us ad remuneratonē. Poteſt etiā acci-
pi de oꝑibus bonis que ab aliquo fiūt dū
malus eſt. et in pctō mortali ꝑſiſtit vł ad tē
pus vel vſqꝫ in finem. Que dicuntur a deo
remunerari et nō dari obliuioni. non quia
ꝓficiant ad vitam eternam obtinendā. ſed
ad tolerabilius extremi iudicij ſimplicium
ſentiendum. ſicut de fide et ceteris que ſine
Aug⁹. in lib. de pnīa. charitate habētur. Auguſtinus ait. Si qs
non habens charitatem que ꝑtinet ad vni
tatem ſpiritus et vinculum pacis quo ec-
cleſia connectitur in aliquo ſciſmate conſti
tutus. nec chriſtum neget patitur tribula-
tiones. famē. ꝑſecutionē. vel flammas vel
beſtias. vel ipam crucē. timore gehenne.
nullo mō iſta culpāda ſunt. imo et hec lau-
dāda eſt patientia. Nō eñ dicere poterm⁹
melius ei fuiſſe. vt chriſtū negando nihil
horum pateretur que paſſus eſt confiten-
do. ſed eſtimandum eſt fortaſſe tolerabili⁹
ei eſſe futurū iudicium qꝫ ſi xp̄m negando
nihil horum pateretur. vt illud quod ait a
poſtolus. Si tradidero corpus meū ita vt
ardeā. charitatē aūt ñ habuero nihil mihi
ꝓdeſt. Nihil ꝓdeſſe itelligaꝛ ad regnū ob
tinendū. nō ad extremi iudicij tolerabiliuſ
ſubeundū ſupplicū. ꝛ ifra. Hec ꝓpter cha
ritatem dicta ſunt. ſine qua in nobis nō po
teſt eſſe vera penitentia. qm̄ in bonis cha-
ritas dei eſt que tolerat omnia.

Perſtringit dictorum ſummam
vt alia addat e

Ex his oſtēdiꝛ bo-

na que ſine charitate fiunt ꝓdeſſe qͥdem ad
tolerabiliorem penā ſentiendā. ſed non ad
vitā obtinendā. Illa etiā que in charitate
qs facit. ſi poſtea ꝓlapſus fuerit nec exur-
rexerit. nō eſſe in memoria dei Ezechiel di
cit. Si auerterit ſe iuſt⁹ a iuſticia et fecerit
iniquitatē nunqͥd viuet? omnes iuſticie ei⁹
quas fecerat non recordabunꝛ. in peccato
ſuo morietur. et non erunt in memoria iu-
ſticie quas fecit. In cuius loci expoſitione
Gregori⁹. Grego. ait. Hic nobis maxime conſiderā-
dum eſt quia cum mala committimus ſine
cauſa ad memoriam tranſacta bona reuo-
camus. quoniam in perpetrationē maloꝝ
nulla debet eſſe fiducia bonorū preterito-
rum. Intelligendum eſt hoc ad viam ꝑci-
piendam bona p̄terita non dare fiduciam.
et ſi ad mitiorem penā. alioquin premiſſe
autoritati auguſtini obuiaret. Et bona er-
go ſine charitate facta et bona in charitate
facta q̄ concomitaꝛ mortalis culpa. quā
non delet ſequēs penitentia. ad ſenſum mi
tioris pene ꝓficiunt nō ad vite fructū.

Autoritates alias inducit contra
eos qui dicūt d̕ vno peccato peni-
tentiā agi altero tacito. f

Satis arbitror il-

lis eſſe reſponſum qui aſſerunt de vno cri-
mine penitentiā agi et veniam p̄ſtari. alio
in delectatione retento vel per confeſſionē
nō expoſito qui non modo p̄miſſis autori-
tatibus confutantur. ſed etiam ſubditis.
Ait enim Aug⁹. Sunt plures quos peni-
tet peccaſſe. ſꝫ tñ oīno reſeruantes ſibi que
dam in quibus delectētur. nō animaduer-
tētes dominū ſimul mutū et ſurdum a de-
monio liberaſſe. ꝑ hoc docet nos nunqꝫ ni
ſi de omnib⁹ ſanari. Si eñ vellet peccata
ex parte reſeruari. habentē ſeptem demo-
nia ꝑficere potuit ſex expulſis. expulit au-
tem ſeptē vt omnia crimina ſimul eijcien-
da doceret. Legionē x̄o demonū ab alio
eijciens nullum reliquit de omnibus qui li
beratum poſſideret. oſtendens qꝫ ſi etiam
peccata ſint mille. oportet de omnibus pe
nitere. Nunqꝫ aliquē ſanauit domin⁹ quē
non omnino liberauit. Totum eñ homi-
nē ſanauit in ſabbato. qꝛ et corpus ab om-
ni infirmitate. et animam ab omni contagi
one. indicās penitentem oportere ſimul do-
lere de omni crimine. Scio eñ dominum
inimicū omni crimnoſo. Quō ergo q̄ cri-
men reſeruat. de alio recipet veniam? ſine
amore dei conſequereꝛ veniā. ſine quo ne
mo vnqꝫ inuenit gratiam. Hoſtis eñ dei ē
dum offendit ꝑſeueranter. Quedā eñ im
pietas infidelitatis eſt. ab illo qui iuſtus ꝛ
iuſticia eſt dimidiā ſperare veniā. Iā eñ
ſine vera pnīa inueniret gratiā. Peniten-
tia enim vera ad baptiſmi puritatē cona-
tur ducere. Recte eñ penitens quicquid
ſordis poſt purificationē baptiſmi contra
xit. oꝑtet vt abluat ſaltem lachrymis men
tis. Sed ſatis durus eſt cuius mentis do-
lorem oculi non declarant. ſed ſciat ſe cul-

pabiliter durum qui deflet damna tempo=
ris vel moꝛtem amici . et doloꝛem peccati
non oſtendit in lachꝛimis. Quem ergo pe
nitet.omnino peniteat. Idē. Penitentes
ſi vere eſtis penitentes et non eſtis irridē=
tes mutate vitaꝫ.reconciliamini deo. Pe=
nitentiam agis. genua figis et rides. ſub/
ſannas dei patientiam. Si patientiam a=
gis penitet. ſi non penitet. nō es penitens
Si ergo penitet.cur facis que male feciſti
Si feciſſe penitet. noli facere. ſi adhuc fa/
cis. certe non es penitens. Item Innocen
tius ſecundus. Ammonemus fratres no=
ſtros ne falſis penitentijs laicoꝝ animas
decipi et in infernum pertrahi patiantur.
falſam autem penitentiam eſſe cōſtat.cum
ſpꝛetis pluribus de vno ſolo penitentia a=
gitur. vel cum ſi agitur de vno. vt non di=
ſcedatur ab alio.

Innocentiꝰ. ſecundus.

Repetit de vera penitentia vt
addat. G

Ex p̄miſſis perſpi=
cua fit noticia penitentie vel ſatiſfactionis
Illa eñ vera eſt penitentia que pctm̄ abo=
let.qꝺ illa ſola facit que ſcelꝰ coꝛrigit. Il=
la vero ſcelus coꝛigit que odium commiſſi
criminis et committendi cum deſiderio ſa
tiſfaciendi affert . Iudas enim penituiſſe
legitur ſine aſſecutione venie . qꝛ tali peni/
tentia nō coꝛrexit crimen. Vñ Hiero. Ni/
hil iude ꝓfuit egiſſe penitentiam ꝑ quā ſce
lus coꝛrigere non potuit Sic quando frat̄
peccat in fratrem vt emendare non valeat
quod peccauit.poteſt ei dimitti. ſi autem
permanēt opera: fruſtra voce aſſumit̄ pe/
nitentia.hoc eſt qꝺ de eo dicit̄. ⁊ oꝛatō eiꝰ
fiat in peccatum. vt nō ſolum emēdare ne=
quiuerit ꝓditionis nephas. ſed ꝓpꝛij ho/
micidij ſcelus addiderit. Caue qualiter in
telligas ilud: vt emendare non valeat qꝺ
peccauit ⁊c̄. Non enim emendatio hic in=
telligenda eſt rei dempte recompenſatio.
ſed delicti expꝛobꝛatio et abhominatio cū
ſatiſfactionis deſiderio. Demit enim iniu=
ſte quis alicui quod reſtituere nō valet. vt
oculum vel vitā et hm̄ōi. ⁊ tñ ſi penituerit
peccati cum amoꝛe condigne ſatiſfactiōis
veniā habet. Nec ideo quiſq̄ putet q̄ rem
alienam iniuſte abſtulerit quā reddere po
teſt.de illo pctō penitere ac veniā ꝯſeq̄ ni=
ſi reſtituat ablatuꝫ. Quādiu eñ res ꝓpter
quā pctm̄ eſt nō reddit̄ .ſi reddi pōt. non a
gitur penitentia ſed fingitur.

Hierony. ſuper Math.

Iſta eſt diſtinctio .xv. huiꝰ quar=
ti libri. In qua magiſter poſtq̄ determinauit de pe=
nitentia q̄tum ad ſui quiditatem. Hic determinat d̄
ea q̄tū ad eius integritatē. Et tria facit. Primo eñ
tangit quoſdā erroꝛes et eos ſoluit. Scd̄o quid ele
moſine in peccato facte valeant ſubiungit Tertio pe
nitentiam factā de vno peccato et nō de oībus nō va
lere ad iungit Primū facit a p̄ncipio diſtinctōis vſq̄
ibi. Ad hoc aūt qꝺ obijcitur. Scd̄m vſq̄ ibi. Satis
arbitroꝛ illis eſſe reſponſum. Tertiū vſq̄ ad fineꝫ di
ſtinctionis. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓ
poſitionibꝰ quarū pꝛima eſt hec. Quinq̄ modis inſli
gunt̄ flagella et tribulationes et liberant̄ a pena pa
tienter ſuſtinentes ſeu punitiones tolerantes. Hanc
magiſter inſinuans ꝓponit pꝛimo q̄ ſicut erroneum
eſt dicere pniam non poſſe iterari vt ſupꝛa ꝑ autoꝛi=
tates ꝓbatū eſt. ita erroneū eſt dicere q̄ de vno pec
cato ſine alijs pōt pnīa agi. quod quidā dixerūt cō
firmātes erroꝛē ſuū per ꝓpham Nauꝫ.c.j.qui dixit
Non iudicabit deus bis in idipm̄. Ex qua autoꝛita=
te arguunt ſic. Si quis vnū peccatum ſacerdoti cōfi
teatur tacitis alijs.et pniam ſibi iniunctā ꝓ illo pfe=
rat nō debet ꝓ illo vlterius ſatiſfacere nec pniam a=
gere. Alioquin deus bis in idipſum iudicaret dum
ſacerdos qui vicē xp̄i in eccleſia gerit bis ꝓ eodem
peccato pniam imponeret ergo de vno peccato ſolo
ſine alio pōt pnīa agi. Poſtea ſoluit ⁊ dicit q̄ hec au
toꝛitas nō cogit.intelligitur eñ de illis ſolū qui ꝑ fla
gella p̄ſentia coꝛrigunt̄ et cōmutant̄ ⁊ pſeuerāt ī bo
no. Tales eñ iterū nō iudicant̄. Secus aūt eſt de il=
lis qui ꝑ flagella non coꝛrigunt̄. vt pharo. Exo. vij.
Talibus eñ videt̄ iudiciū incipi in p̄ſenti et termina
ri in futuro ſm̄ b. Augꝰ. Unde incidentaliter adiun
git magiſter quandā vtilem diſtinctionem dicens q̄
flagella infligunt̄ vel ad augmenta meritoꝝ ſicut fa
ctum eſt in Iob vel ad cuſtodiā virtutis vt pꝫ ī pau=
lo cui datus eſt ſtimulus carnis ad Coꝛinth. xij. vel
ad coꝛrigenda peccata. vt Marie Numeri. xj. infli=
cta eſt lepꝛa. vel ad gloꝛiam dei vt patet in ceco nato
vel ad inicium pene future vt patet in herode qui ſca
turiuit vermibus vt patet Actuum .xv. Poſtea ex=
ponit quoſdam autoꝛitates hieronimi ſupꝛa dicto v̄
bo Naum. qui dicit genus humanū diluuio Gen̄. vij
zodomitas igne. Gen̄. xx. Egyptios mari. Exodi.
xiiij. et iſraelitas in heremo tem̄paliter punitos ne ī
eternum punirent̄. vt habet̄ de pnīa diſ. iij. quia nō
punit deus bis in idipm̄. non eſt generaliter intelli=
gendū. ſed de illis tm̄ qui inter flagella penituerunt
qui eñ ꝑ flagella tp̄alia puniuntur ⁊ nō coꝛriguntur
cum hoc poſtea eternaliter puniunt̄. quod cōfirmat
autoꝛitate b. Iob. qui dicit leuia peccata leui et tem
poꝛali ſupplicio puniri . ꝓ leuibus eñ non punit̄ q̄s
eternaliter. Grauia vero et hic purgari graui ſuppli
cio et in futuro eternaliter punienda illa .ſ. de quibꝰ
pniam int̄ flagella nō egerūt. Et ſubdit q̄ illꝺ fieri ī
bonis n̄ ē dubiū qꝛ .ſ. leuia leuit̄ remunerant̄ h̄ bona
Hic maioꝛa et hic ī futuro remunerabunt̄. In maliſ
q̄dem idē fit .ſ. id q̄ boni ꝓ leuibus culpis leuit̄ pu=
niunt̄ vel hic vel in purgatoꝛio. Mali v̄o ꝓ leui cul=
pa etiā leuit̄ puniunt̄ eternaliter ꝑ accidens ratione
pctī moꝛtalis annexi. Ex quo ꝯcludit q̄ dicta autoꝛi
tas nihil ꝓ dicta opinione facit. Poſtea ītroducit au
toꝛitates ſanctoꝝ ꝓ confirmatione p̄dicti erroꝛis. ⁊
p̄mo ponit autoꝛitatem Grego. q̄ dicit vnā ciuitateꝫ
cōpluí et aliā nō. ſicut dicit Amos. iiij. et eſt q̄n hō d̄
vno pctō pniam agit et de alio non Poſtea ponit au
toꝛitatē Amb. q̄ dicit q̄ ſi fides deſit pena ſatiſfacit
vt poſſit de aliquo pctō ſatiſfacere. Poſtea ponit ad
idē rationē ipoꝝ q̄ talis eſt. Aliquis qui de vno pec
cato ſatiſfecit et penitet alijs pctīs tacitis de quibuſ

poſtea ſi cōfeſſus fuerit nō videtur rationabile ꝙ de
primo iterato ſatiſfaciat. Nec rationabile videt̃ ſm̄
eccleſie cōſuetudinē ꝓ eodē pctō niſi pctm̄ iteretur
vlli pniam bis imponi. ergo ſibi illa ſatiſfactio qua d̃
vno pctō ſatiſfacit eſt ſufficiēs. Poſtea reſpondet ad
iſta. Et primo ad autoritatē Greg⁹. eſt eñ intelligen
dū ꝙ gregorius dicit vnā ptē ciuitatis cōplui. et ali-
am nō. nō q̄tū ad criminis veniā. ſed q̄tū ad operis
et peccati deſertionē. et ſic pōt hō ab actu vni⁹ pec-
cati ceſſare et nō alterius. n̄ tñ de vno ſine alijs veni
am obtinebit ſicut in exemplis declarat. Poſtea ſol-
uit autoritatē Ambro. cū eñ dicit ꝙ pena ſatiſfacit
vbi fides deeſt. accipit ibi fidē non pro habitu fidei.
ſꝫ ꝓ ſcientia peccati. Aliqñ eñ pctm̄ eſt cuius con-
ſcientiam homo nō habet. qꝛ qđ nō recolit ꝑ penam
flagelli purgatur dum tñ patienter hō flagella acce-
ptet. Poſtea ſoluit rationē. cū eñ obijcit̃ de iſto q̄ ſa
tiſfacit vtrū ſit ei ſatiſfactio imponenda. Dicit magi-
ſter ꝙ ſic. qꝛ p̄oꝛ ſatiſfactio nō fuit digna et vera ſatiſ
factio. qꝛ ſm̄ b. Auguſtinū ſatiſfacere eſt peccati cau-
ſas excidere ⁊ eorū ſuggeſtionibus additum non in-
dulgere/que duo nō facit qui in alijs peccatis rema-
net. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Elemoſyne quas faciūt
in mortali peccato exiſtētes nec ſūt meritorie nec deo
placentes. Hanc magiſter inſinuans proponit auto
ritatem beati Aug⁹. qui dicit ꝙ quidā in peccato ꝑ
manentes putant ꝑ elemoſinas quas faciunt mere-
ri aliquā purgationē peccati ꝓpter qđ dñs dicit. da
te elemoſinam et ecce omnia mūda ſunt vobis. quia
non bene intelligunt. Sunt eñ multa genera elemo-
ſynarum. Elemoſinam eñ facit qui neceſſaria ami-
niſtrat. q̄ peccāti in ſe indulget. qui ſubditū ſibi corri-
pit. qui pro ꝓximo orat vt peccatū ſibi remittatur.
et ſubdit ꝙ hec ⁊ multa alia bona preſtant̃ inuitis qñ
ꝯſulitur coꝝ ſaluti et nō voluntati. Inter oēs autē
elemoſynas maior eſt dilectio inimici. ſed ēſt preter
has maior elemoſyna quā quis ſibi facere debꝫ Nā
qui vult ꝑ aliquā p̄dictaꝝ elemoſynarū pctā ſua mū-
dare prius debet ſibijpſi elemoſinā facere. et anime
ſue miſereri. qđ non faciūt qui in peccatis ꝑmanēt ⁊
ſi multas elemoſynas faciunt. qui eñ diligit iniq̄ta-
tem odit aīam ſuam. ſed q̄ ſibijpſi mūdationē facit ſi
bijpſi elemoſynā exhibet et ille ordinate dat elemoſi
nam qui a ſeipſo incipit. et ſic intelligendū eſt verbū
dñi dicentis. opꝫ facere illa. ſ. bona. i. elemoſynas
interius: et illa non omittere. id eſt elemoſinas exte-
rius. Ex quo concludit ꝙ illi qui de vno peccato ſa-
tiſfaciunt ſine alijs eſt iterū ſatiſfactio imponenda.
Poſtea enarrat alioꝝ opinionē dicentiū. ſ. ꝙ illa ſa-
tiſfactio de vno ſine alijs inſufficiēs fuit. ſ. tempe illo
quo fiebat ſed qñ hic poſtea de alijs peccatis peni-
tet. ſicut baptiſmus ficte accedenti nō ꝓdeſt ſed re-
cedente fictione affectum habet. Cōfirmant autē iſti
ſuā opinionē. Primo ꝑ autoritatē Auguſtini dicen
tis ꝙ deus grām ſuā alicui confert etiam remunerat
priora bona facta ante ſtatū gratie. ⁊ ꝙ deus diligit
bonum ꝙ in peccante plantauit et ita ſatiſfactionem
approbat in ſtatu peccati. Secundo inducit ad hoc
idē autoritatē. b. Hierony. dicentis ꝙ deus bona fa
cta in ſtatu peccati remunerat et facit peccatorem ea
metere q̄ ſeminauit. Poſtea oſtendit magr̄ quō predi
cte autoritates itelligunt̃ de bōis factis in ſtatu gra-
tie que ꝑ pctm̄ mortificant̃. et poſtea ꝑ pniam reuiui
ſcunt. illa eñ deus diligit et remunerat ⁊ illa metere
facit. nō aūt de illis q̄ fuerūt facta in ſtatu pcti. Po-
ſtea rñdet aliter dicens ꝙ p̄dicte autoritates pñt itel
ligi etiā de bonis factis in ſtatu pcti que deus remu-
nerat nō tñ remuneratione glorie eterne ſed aliqua
li remuneratiōe tpali. vel etiam remunerat diminuē
do eternū ſuppliciū. Et hoc cōfirmat autoritate btī

Aug⁹. dicentis tribulatiōes ſine pctīs ꝑpeſſas vale
re. nō tñ ad gloriā ſed ad ſupplicij diminutionē. Et
ſilr̄ dicere videt̃ ꝙ ſine charitate vera pnia eſſe non
pōt. Ex quo cōcludit ꝙ bona que cū charitate facta
ſūt et ꝑ peccata mortificata nec ꝑ pniā reuiuificata
ad eternam remunerationē nō valent. lꝫ valeant ad
diminutionē ſupplicij qđ cōfirmat autoritate Greg.
Poſtea concludit quaſi ꝓbatum ꝙ de vno pctō ſine
aliis nō pōt pnia agi. Improbat etiā errorem ſupra
dictū huic veritati contrariū autoritate. b. Aug⁹. di
centis ꝙ dñs nunq̄ aliquē ſanauit quē totaliter non
ſanauit. in quo nos docuit ꝙ de vno pctō ſine aliis
nō pōt fieri pnia alias ſequeret̃ ꝙ criminoſo cui ini-
micus eſſet daret veniā et ꝙ peccator ſine timore dei
veniā conſequeret̃ ⁊ ꝙ a deo dimidia cōſequeret̃ ve
nia vel etiā integra abſq̄ vera pnia. que omnia ſunt
inconuenientia. Ex p̄dictis infero tertiā ꝓpoſitiōē
que eſt hec. Nō valet pnia niſi de omnibus agatur ⁊
res male acquiſita quāto citius reſtituat̃. patet ex p̄-
miſſis. Addit etiā que ſit vera pnia. ſ. illa q̄ ad bap-
tiſmi puritatem ducit ⁊ q̄ vere vite mutationē facit q̄
peccatū abhorret: et ſcelus corrigit ꝓpter qđ ꝑma
nens in ope peccati verā penitentiā habere non pōt
Addit etiā in fine ꝙ vera pnia agi pōt abſq̄ reſtitu-
tione qñ nō adeſt facultas emēdandi vel reſtituendi
Si aūt adeſt facultas nullo mō pōt pnia vere agi ni
ſi ablatū reſtituat̃. Et tñ in ſpeciali.

De tribus que in penitentia conſi-deranda ſunt. a

IN pfectione DI. XVI
aūt pnie tria obſeruāda ſunt
ſcꝫ cōpunctio cordis. ꝯfeſſio
oris. ſatiſfactio opis Vñ Io Ioh. os aureum.
hānes os aureū. Perfecta pnia cogit pec
catorē oia libent̃ ferre. i corde ei⁹ ꝯtritio. i
ore ꝯfeſſio. i ope tota humilitas Hec ē fru
ctifera pnia: vt ſic trib⁹ modis deū offēdi-
mus. ſ. corde. ore. ⁊ ope. ita trib⁹ modis ſa-
tiſfaciamus. Sunt eñ tres pcti orie. vt ait
Aug. ⁊ i corde. ⁊ in facto ⁊ i ꝯſuetudie vel Aug⁹. de ſermone habito in monte.
vbo tanq̄ tres mortes. Vna q̄ſi in domo
ſcꝫ cū i corde ꝯſentit̃ libidini. altera q̄ſi ꝓ-
lata iā extra portā cū i factū ꝓcedit libidi-
ni aſſenſio. tertia cū male ꝯſuetudis tanq̄
mole p̄mit̃ anim⁹. vel noxie defenſiōis cli
peo armat̃. quaſi i ſepulcro iā fetens. Hec
ſunt tria genera mortuoꝝ q̄ de⁹ legit̃ ſuſci
taſſe. Huic ḡ triplici morti. triplici reme
dio occurrit̃. ꝯtritiōe. ꝯfeſſiōe. ſatiſfactiōe
Cōpunctio nob cōmendat̃ ibi. Scindite
corda vr̄a et nō veſtimēta vr̄a. ꝯfeſſio ibi.
Iuſtus in p̄ncipio ſmonis accuſator ē ſui
Vere ei ꝯfitet̃ q̄ ſe accuſat. q̄ execrādo ma
lū ſibi imputat. Et ibi effundite coram illo
corda vr̄a. Et iteꝝ. Cōfitemini alterutrū
pctā vr̄a. Satiſfactio a iohē p̄cipit̃ vbi ait
Facite dignos fruct⁹ pnie. ſ. vt ſm q̄litatē
et q̄titatē culpe. ſit q̄litas ⁊ q̄titatis pene.
Nō eñ par dꝫ eſſe fruct⁹ boni opis eius q̄

nihil vel min⁹ peccauit. et eī⁹ q̄ grauius ceci dit. Jō diſcretio penitēti valde neceſſaria eſt. vt illa gerat q̄ tradit Aug. dicēs. Cōſideret qualitatē crimis i loco i tpe. i pſeuerantia. i varietate pſone. ⁊ q̄li h̄ fecerit tēptatiōe et i ipſius vicij multiplici executōe Oportet eñ penitere fornicantē ſcd̄m excellentiā ſui ſtat⁹ vel officij. vel ſm̄ modū meretricis. et i modū opis ſui. et qualiṫ turpitudinē egerit. ſi in loco ſacrato. ſi i tpe orationi ꝯſtituto. vt ſunt feſtiuitates ⁊ tpa ieiunij. Cōſideret q̄tū pſeuerauerit. ⁊ defleat ꝙ pſeuerantˀ peccauerit. ⁊ q̄ta vict⁹ fuerit ipugnatiōe. Sūt eñ q̄ nō ſolū nō vincunṫ ſ; vltro ſe pctō offerūt. nec expectant tēptatiōez ſ; pueniūt voluptatē. ⁊ ptractet ſecū q̄ multiplici actōne vicij delectabiliṫ peccauit. Oīs iſta varietas ꝯfitenda eſt ⁊ deflenda vt cū cognouerit qd̄ pctm̄ ē. cito inueniat deū ꝓpiciū. Jn cognoſcēdo augmentū pcti. inueniat etiā cui⁹ etatis fuerit cui⁹ ſapie ⁊ ordis Jmmoreṫ in ſingul'iſtis et ſentiat modū crimis. purgās lachrimis oēz qualitatē vicij. defleat v̄tutē q̄ iterim caruit: Dolendū ē eñ nō ſolū qd̄ peccauit ſed q̄ ſe v̄tute priuauit. Defleat etiaz q̄m offendēs i vno fact⁹ eſt oīm re⁹. Jngratus eñ extitit q̄ plenus v̄tutib⁹ deū oīno nō timuit. Jn hoc eñ q̄ſq; pctōr fit culpabilior q̄ eſt deo acceptior. Jō eñ adā plus peccauit. q̄ oī bono abūdauit. Alio etiā mō offēdens in vno fact⁹ eſt oīm re⁹. q̄ oīs v̄t⁹ patitur detrimētū ab vno vitio. Ponat ſe oino i iudicio et ptāte ſacerdotis. nihil ſui reſeruans ſibi vt oīa eo iubēte patus ſit facere ꝓ recipiēda vita aīe. q̄ faceret ꝓ euitanda corpis morte. et h̄ cū deſiderio. q̄ vitā recupat infinitā. Cū gaudio eñ facere dz immortalis futur⁹. q̄ faceret ꝓ differenda morte moritur⁹. ſp̄ dep̄ceṫ deū. offerat do mentē ⁊ cordis ꝯtritionē. deinde ⁊ qd̄ pōt det de poſſeſſiōe. ⁊ tūc qd̄ offerat. ſecurus offerat. Reſpexit dn̄s ab abel et ad munera eius. Prius dicit ab abel. q̄ ad munera eius. Jn iuditio ḡ cordis ꝯferenda eſt elemoſina tribuētis. Nec ꝯſiderādū eſt q̄tuz ſed q̄ mente. q̄ affectiōe dat qd̄ pōt. Qui ḡ ſua peccata redimere vult tpaliū oblatiōe p̄us offerat mentē. Caueat ne duct⁹ verecundia diuidat apud ſe ꝯfeſſionē. vt diuerſa diuerſis velit ſacerdotib⁹ manifeſtare. Quidā ei vni celāt qd̄ alteri manifeſtāda ꝯſeruāt. qd̄ eſt ſe laudare ⁊ ad hypocriſim tēdere. et ſp̄ venia carere ad quā p fruſtra putat puenire. Caueat etiā ne pri⁹ ad

Aug⁹. in lib. de pnia q̄ attendēda ſunt.

Q̄ non eſt diuidenda ꝯfeſſio per diuerſos ſacerdotes.

dn̄icū corpus accedat. q̄ cōfortet ſe bona ꝯſcia ⁊ doleat ꝙ nōdū audeat ſumere quē multū deſiderat cibuz ſalutarē. Cohibeat etiaz ſe a ludis a ſpectaculis ſecl'i. q̄ pfectā vult ꝯſequi remiſſiōis grām. Jſti ſunt digni fruct⁹ pnie aīam captiuā elaqueantes et in libertate ſuātes. ⁊ infra. Querat aīa dignos fructus. ⁊ ſi nō dignos pnie Sunt eñ digni fructus virtutū. qui nō ſufficiūt penitentib⁹. Pnia eñ grauiores poſtulat vt dolore ⁊ gemitib⁹ mortu⁹ ipetret vitaz Ex his oñdiṫ q̄ ſint digni fructus pnie q̄bus vera ſatiſfactio expleṫ. et ꝙ nō oēs digni fruct⁹ ſunt digni fruct⁹ pnie. Qd̄ de illa pnia intelligiṫ que maioꝝ eſt criminum Nō eñ ſufficiunt grauiter delinquētibus q̄ ſufficiūt minus vel parū peccantibus.

Maledicti luſores cohibeant ſe a ludis.

Que ſit falſa ſatiſfactio. b

Et ſicut ſunt digni

fruct⁹ pnie ac vera ſatiſfactio. ita et idigniṫ fructus et falſa ſatiſfactio. i. falſa pnia. Vñ Grego. Falſas pnias dicim⁹ q̄ nō ſm̄ auctoritates ſanctoꝝ ꝓ qualitate criminū imponunṫ. Jdeoq; miles vel negociator vel alicui officio deditus: qd̄ ſine pctō exerceri non poſſit. ſi culpis grauiorib⁹ irretitus ad pniam venerit vel qui bona alterius iniuſte detinet vel q̄ odiū in corde gerit. recognoſcat ſe verā pniam nō poſſe pagere. niſi negociū relinquat. vel officiū deſerat. et odiū ex corde dimittat et bona que iniuſte abſtulit reſtituat Ne tñ deſpet. interim q̄cq̄d boni facere pōt hortamur vt faciat vt deus cor illius illuſtret ad pniam. cū ſit penitētia interior et exterior. De vtraq; p p̄miſſa ſatis appet q̄ ſit vera et q̄ ſit falſa.

Gregor⁹.

De trib⁹ actiōib⁹ penitentie. c

Predictis vo adij-

ciendū eſt. ꝙ tribus modis agiṫ penitētia ante baptiſmuz. ſ. de prioribus pctis. poſt baptiſmū de grauiorib⁹ que poſt committunṫ. Eſt etiam pnia venialiū quotidiana que etiā humilium eſt et pfectorum. Vnd̄ Aug. Tres ſunt actiōes pnie quas mecuz eruditio veſtra recognoſcit. Vna eſt que nouū hoiem parturit. donec p baptiſmuz oīm p̄teritorum ablutio fiat peccatoruz. q̄ nullus ſue voluntatis arbiter. niſi penite at eum veteris vite. nouā inchoare poteſt a qua paruuli ſunt immunes cū baptiſanṫ

Aug⁹. ad feli cianum.

qꝛ nōdum poſſunt vti libero arbitrio. qui/
bus tū̄ ad remiſſionem original' pcti pdeſt
coꝝ fides a quib⁹ offeruntur. Altera eſt ac
tio pnīe poſt baptiſmuꝫ que fit p illis pec-
catis que legis decalogus cōtinet. Agunt
ergo hoīes pnīam ante baptiſmum de pec
catis prioribus. ita tū̄ vt etiā baptiſent̄. ſi/
In actibus apoſtoloꝝ. cut Petrus ait. Agite pnīam et baptiſet̄
vnuſquiſqꝫ vr̄m in nomine dn̄i ꝛc̄. Agunt
etiā pnīam ſi poſt baptiſmū ita peccauer̄t
vt excōmunicari et recōciliari mereantur
Et etiā pnīa bonoꝝ et humiliū fideliū pe/
ne quotidiana in qua pectora tundim⁹ di/
Ex multitudo venialiuꝫ ita aggrauar ſicut vnū grāde peccatum centes. Dimitte nobis debita nr̄a ꝛc̄. Ne
qꝫ ea nobis dimitti volumus. que dimiſſa
nobis in baptiſmo nō dubitamus. Sed il-
la que humane fragilitati quāuis pua tū̄
crebra ſurrepunt. que ſi collecta cōtra nos
fuerint ita nos grauabūt et opprimēt ſicut
vnum aliqđ grāde peccatū. Quid em̄ int̄
eſt ad naufragiū. an vno grandi fluctu na/
uis operiat̄ et obruat̄. an paulatim ſurre-
pens aqua in ſentinā p negligentiū culpaꝫ
impleat nauem et ſubmergat̄ Ideo ieiuni
um et elemoſine ꝛ oratiōes inuigilent. In
quibus cū̄ dicimus dimitte nobis debita
noſtra ꝛc̄. manifeſtam⁹ nos habere qn̄ no-
bis dimitat̄. et ī his v̄bis humiliātes ani-
mas noſtras quotidianam agere peniten-
tiam non ceſſamus.

De ſatiſfactione venialium. D

Pro venialibꝫ pnīa

Que aūt p venia-
libus ſit ſatiſfactio ſufficiēs Aug. inſinuat
ita inq̄ens in ench. De quotidianis et bre
uibus leuibuſqꝫ peccatis ſine quibus hec
vita nō ducit̄ quotidiana orō fidelium ſa-
tiſfacit. Eorū em̄ eſt dicere. pater noſter q̄
es in celis ꝛc̄. Delet oīno hec orō minima
et quotidiana peccata. Delet ꝛ illa a q̄bus
vita fidelium etiā ſcelerate geſta. ſed peni-
tendo in melius cōmutata diſcedit. ſic̄ v̄a
citer dicit̄. dimitte nobis debita nr̄a. ita v̄
aciter dicat̄. ſicut et nos dimittim⁹ debito
ribus noſtris. i. ſic fiat qđ dicitur. qꝛ ꝛ ipſa
elemoſina eſt veniam petētib⁹ oīno ignoſ-
cere. Ex his aliiſqꝫ p̄miſſis iam facile ē
intelligere que p venialib⁹ ſit exhibenda
ſatiſfactio. Sufficit em̄ dominica orō cum
ieiunio aliquo et elemoſinis. ſic tū̄ vt p̄ce/
dat cōtritio aliquātula et addat̄ cōfeſſio ſi
aſſit facultas. de qua confeſſione poſt trac
tabitur. Pro grauiorib⁹ vero peccatis hec
etiā in ſatiſfactione adhibenda ſunt. ſꝫ mul

Pro grauiori pctō

to vehemētius atqꝫ diſtrictius quia vt ait
Aug. ad agendū pnīam nō ſufficit mores Aug⁹. in lib de pnīa.
in melius cōmutare et a malis factis rece-
dere niſi de his q̄ facta ſunt ſatiſfaciat dn̄o
p pnīe dolorē. p humilitatis gemitū. p ꝯtri
ti cordis ſacrificiū coopantib⁹ elemoſinis.

Iſta eſt diſtinctio. xvj. hui⁹ quar
tilibri. In qua magiſter poſtq̄ determinauit de pe-
nitentia generaliter. Hic determinat de partib⁹ ei⁹
ſpecialiter. Et tria facit. Primo enim oſtendit quo-
modo penitentia ex tribus partibus integratur Se
cundo quanta penitentia p quolibet peccato digne
iniungatur Tertio quomodo veniale peccatū elemo
ſina et oratione dominica expiatur. Primo a princi-
pio diſt. vſqꝫ ibi. Et ſicut ſunt digni fructus peniten
tie. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Que aūt p venialibus.
Tertiū vſqꝫ ad finē diſt. In ſpeciali ſententia magi-
ſtri ſtat in tribus ppoſitionibus quarū prima ē hec 1a
In tribus cōſiſtit perfectio penitentie. ſ. cordis con-
tritione oris confeſſione et opis ſatiſfactione. Hanc
magiſter ponens dicit q̄ pfecta penitentia requirit ī
corde ꝯtritionem. in ore ꝯfeſſionem. in ope ſatiſfacti
onem. Nā his. ſ. corde ore et ope puerſa opatiōis cō
ſuetudine peccamus et ſpecialiter morimur. in cuius
rei ſignum chriſtus tres mortuos ſuſcitauit vnum in
domo. Alium extra portā. Tertium iam fetidū in ſe
pulchro. Poſtea p̄numeratas has tres partes peni
tentie declarat que patent in littera. Poſtea dat mo-
dum vere penitentie et primo q̄tum ad compunctio
nem cordis dicens compunctionē in pnīa eſſe neceſ-
ſariam vt ſcilicet qui vult pfecte pctā delere ꝯſideret
pctī circūſtantias quas tangit ſm̄ Aug⁹. vt patꝫ ī lr̄a
que ſint damna q̄ p pctm̄ incurrit. ꝛ bona que p pec-
catū amiſit. et de omnibus conterat̄ ꝛ deuꝫ p venia
deprecetur. ꝛ paratus ad arbitriuꝫ ſacerdotis ſatiſfa-
cere. Poſtea dat modū ꝯfitendi. ſ. ne confeſſio diui-
datur. Deinde ponit modū penitendi quo ad ſatiſfa
ctionē opis. debet em̄ attendere penitens ne ad ſan-
ctum altare accedat anteq̄ conſcia ſit in bono confir
mata. Scđa ppoſitio eſt hec. Vere et condigne pe- 2a
nitentie dicunt̄ que ſm̄ autoritates ſanctoꝝ p qua
litate et quātitate criminū imponunt̄. Hanc mgr̄ in-
ſinuans dicit q̄ qui vult facere dignos fructus pnīe
reſtringit ſe a ludis et ſpectaculis ſeculi. q̄ verā pe-
nitentiā impediūt. et verā ſatiſfactionē faciendo dig
nos fructus pnīe expleat vt vicꝫ ſm̄ qualitatem et q̄
titatem culpe ſit qualitas et q̄titas pene. Hic em̄ eſt
vere penitentie modus. Poſtea etiā dicit q̄ ille facit
indignos fructus pnīe vel falſaꝫ pnīam vl' falſam fa
cit ſatiſfactionem qui exiſtens in ſtatu officio vel ne-
gocio in quo nō pōt pmanere ſine pctō ad pnīam ac
cedit. et ſtatū officiū vl' negociū nō dimittit Expedit
tū̄ illi aliqua bona opa facere ſi ſtatum non dimittit
vt deus cor eius ad penitentiā illuſtret. Poſtea diſti
guit triplicem modū penitentie. Eſt em̄ quedā pnīa
que agit̄ ante baptiſmū. Adultū em̄ qui baptiſatur
optet veteris vite penitere anteq̄ nouā inchoat ī ba
ptiſmo. Alia eſt pnīa que agitur poſt baptiſmuꝫ. Et
hec eſt duplex. Una que agitur p peccatis mortali-
bus que ſunt contra precepta decalogi Alia vero q̄
agitur p venialibus que ex infirmitate humana p-
ueniunt. que et ſi leuia videantur tamē multiplicata
grauant et opprimunt ſicut aqua paulatim intrans
ſubmergit nauem. Tertia ppoſitio eſt hec. Que ſit 3a
peccati venialis penitentia declaratur hic lucida ſen
tentia. Hanc mgr̄ ponens dicit q̄ ad delectionē hoꝝ
pctōꝝ venalium et leuiuꝫ ſufficiūt orō dn̄ica ꝛ elemo

ſyna cū aliqua cōtritione. addita confeſſione ſic aſſit
facultas. que etiam omnia ꝓ grauioribus peccatis
in ſatiſfactione inhibenda ſunt multo fortius et vehe
mētius. nō eī̄ illi qui grauia paccata cōmiſit ſufficit
a malo recedere et bonū facere niſi etiaȝ ſtudeat ſm̄
modū peccatoꝝ ſuorū deo per pn̄iam ſatiſfacere Et
tantum in ſpeciali.

Tria proponuntur querenda. pri mum an ſine ꝯfeſſione dimittatur peccatum. a

DI. XVII

b Hincoritur que-
ſtio multiplex Primo eī̄ q̄
rit᷑ vtrū abſq̄ ſatiſfactiōe ⁊
oris ꝯfeſſione ꝑ ſolā cordis
ꝯtritioneȝ pctm̄ alicui dimittat᷑? Scd̄o an
aliq̄n̄ ſufficiat cōfiteri deo ſine ſacerdote?
Tertio an laico fideli facta valeat cōfeſſio
In his eī̄ etiā docti diuſa ſentire inueniū
tur. q̄ꝛ ſuꝑ his varia ac pene diuerſa tradi
diſſe videnẗ doctores. Dicūt eī̄ quidam
ſine ꝯfeſſione oris ⁊ ſatiſfactiōe opis nemi
neȝ a pctō mūdari. ſi tp̄s illa faciēdi habu-
erit. Alij vo dicūt an̄ oris ꝯfeſſionē ⁊ ſatiſ
factioneȝ in cordis ꝯtritione pctm̄ dimitti
a deo. ſi tn̄ votū cōfitendi habeat. vn̄ pro-
pheta Dixi ꝯfitebor adūſuȝ me. iu. m. do.
et tu re. im. ⁊c̄. Qđ expones Caſſiodo. ait
Dixi. i. deliberaui apud me q̄ cōficebor. ⁊
tu remiſiſti. Magna pietas dei. q̄ ad ſolā
ꝓmiſſionē pctm̄ dimiſerit. votū eī̄ ꝓ ope
ratione iudicat᷑. Item Aug. Nōdū ꝓnun
ciat. promittit ſe ꝓnunciaturū. et deus di/
mittit. q̄ꝛ hoc ip̄m dicere. quoddā ꝓnūcia/
re eſt corde. Nōdū eſt vox in ore vt homo
audiat confeſſionem. et deus audit. Item
ſacrificiū deo ſp̄us ꝯtri. cor. cō. ⁊c̄. alibi eti
am legitur. Quacunq̄ hora peccator con-
uerſus fuerit et igemuerit vita viuet ⁊ nō
morietur. Nō de ore ꝯfeſſus fuerit ſed con
uerſus ingemuerit. Vn̄ dat᷑ intelligi q̄ eti
am ore tacente veniā interdū cōſequimur
Hinc etiā leproſi illi quibus dn̄s precepit
vt oſtēderent ſe ſacerdotib⁹. in itinere an-
teq̄ȝ ad ſacerdotes venirent. mūdati ſunt.
Ex quo inſinuat᷑ q̄ anteq̄ȝ ora nr̄a ſacerdo
tibus apiamus. i. peccata confiteamur a le
pra peccati mundamur. Lazarus etiaȝ nō
prius de monumento eſt eductus ⁊ poſt a
dn̄o ſuſcitatus. ſed intus ſuſcitatus ꝓdijt
foras viuus. vt oſtenderet᷑ ſuſcitatio anie
precedere confeſſionem. Nemo eī̄ poteſt
confiteri niſi ſuſcitatus. quia a mortuo ve/
lut qui nō eſt. perit confeſſio. Nullus ergo
confitetur niſi reſuſcitatus. nemo ante ſu-
ſcitat᷑ niſi qui a peccato ſoluitur. q̄ꝛ pecca/
tum mors anime eſt. que vt eſt vita corpo-
ris ita eius vita de⁹ eſt. His alijſq̄ plu-
ribus autoritatibus probat᷑ ante confeſſio
nem vel ſatiſfactionē ſola cōpunctiōe pec-
catum dimitti. Quod qui negant: eas de-
terminare laborant. Nec nō in huius ſen/
tentie depreſſionē ⁊ ad ſue opinionis aſſer
tioneȝ autorum teſtimonia inducunt. Ait
eī̄ dominus ꝑ Eſaiā. Dic tu iniquitates
tuas vt iuſtificeris. Itē Ambro. Non po/
teſt quiſq̄ȝ iuſtificari a peccato niſi peccatū
ipſum antea fuerit confeſſus. Idem dicit
Confeſſio a morte animaȝ liberat. Confeſ
ſio aperit paradiſum. confeſſio ſpem ſalu-
tis tribuit. quia nō meretur iuſtificari qui
in vita ſua non vult peccatum cōfiteri. Il
la confeſſio nos liberat que fit cum penitē
tia. Penitentia vero eſt dolor cordis et a-
maritudo anime pro malis que quiſq̄ȝ cō-
miſit. Item Ioh. Nō poteſt quiſq̄ȝ grati-
am dei accipere niſi purgatus fuerit ab oī
peccato per pn̄ie ꝯfeſſionem ⁊ ꝑ baptiſmū
Item Aug⁹. Agite penitentiā qualis agi
tur i eccleſia. Nemo dicat ſibi. occulte ago
apud deuȝ ago. nouit deus qui mihi igno
ſcit. quia in corde ago. Ergo ſine cauſa di/
ctum eſt. que ſolueris ſuper terram ſoluta
erunt in celis? Ergo ſine cauſa claues da/
te ſunt? Fruſtramus verbū chriſti Iob di
cit. Si erubui in conſpectu populi peccata
mea confiteri. Item Ambro. Venialis eſt
culpa quam ſequitur ꝯfeſſio delictoꝝ. Itē
Aug⁹. ſuper illum locum pſ̄. Nō abſorbe
at me ꝓfundum nec vrgeat ſuper me pute
us os ſuum. Puteus eſt profunditas ini-
quitatis. in quā ſi cecideris non claudet ſu
per te os ſuum. ſi tu non claudis os tuum
Cōfitere ergo et dic: De ꝓfundis clamaui
ad te domine ⁊c̄. et euades. Claudit ſuper
illum qui in profundum contemnit. a quo
mortuo velut q̄ non ſit perit confeſſio. Itē
Nullus debite grauioris pene accipit ve-
niam. niſi qualemcunq̄ȝ ⁊ ſi longe minoreȝ
q̄ȝ debeat ſoluerit penam. Ita eī̄ imparti
tur a deo largitas miſericordie. vt nō relin
quatur iuſticie diſciplina. Iteȝ Hierony.
Qui peccatorē plāgat delicta propria vel
populi. et ingrediatur eccl'iam. de qua ꝓp
ter peccata fuerat egreſſus. ⁊ dormiat i ſac
co et p̄teritas delicias ꝑ quas deū offende
rat. vite auſteritate cōpenſet. His alijſ-
q̄ autoritatibus nitunt᷑ aſſerere. ſine cōfeſ
ſione vocis et aliqua abſolutione pene. ne-
minem a peccato mundari.

Teſtimonijs ꝓbat in ſola ꝯtritiōe pec- catū dimitti.

Itē autorita tibus ecōtra ꝓbat ſine cō feſſione nō di mitti pctm̄.

Amb. in lib. de paradiſo. Idē in ſermo ne xp̄i.

Ioh. os au- reum.

Aug. d̄ pn̄ia

Iob.

Ambor᷑.

Auguſti.

Hieron̄. ſuꝑ malachiam.

Cui ſententie potius cõſentien-
dum ſit. b

Quid ergo ſup his
ſentiendũ quid tenendũ. Sane dici poteſt
ꝙ ſine ꝯfeſſione oris. et ſolutione pene ex/
terioris peccata delent̃ ꝑ ꝯtritionem ⁊ hu
militatẽ cordis. Ex quo eñ ꝓponit mente
cõpuncta ſe ꝯfeſſuruz deus dimittit. quia
ibi eſt confeſſio cordis et ſi nõ oris. ꝑ quaz
anima interius mundat̃ a macula ⁊ conta
gio peccati cõmiſſi. et debitũ eterne mortiſ
relaxat̃. Jlla ergo que ſuperius dicta ſũt
de ꝯfeſſiõe ⁊ pnia. vel ad ꝯfeſſionẽ cordis
vel ad interiorẽ penã referenda ſunt. Sic̃
illud Aug. Ꝙ nullus dr veniã ꝯſequi niſi
pri⁹ quantulamcũq̧ peccati ſoluerit penã
vel de exteriori pena accipienda ſunt ⁊ ad
cõtemnentes vel negligentes referenda ſi
cut illud. Nemo dicat occulte ⁊c̃. Nõnul/
li eñ in vita peccata cõfiteri negligunt vel
erubeſcunt. et ideo non merent̃ iuſtificari.
Sic̃ eñ p̃cepta e ſt nobis interior pnia. ita
oris confeſſio et exterior ſatiſfactio ſi aſſit
facultas. Vñ nec vere penitens eſt. q̃ con/
feſſionis votũ nõ habet. et ſicut peccati re
miſſio munus dei eſt. ita pnia et cõfeſſio ꝑ
quã pctm̃ deletur nõ poteſt eſſe niſi adeo.
Aug⁹. ſuper pſal. l. — vt Auguſti. ait. Jam inquit donũ ſpirituſ
ſancti habet qui ꝯfitet̃ et penitet. qꝛ nõ po/
teſt eſſe cõfeſſio peccati ⁊ cõpunctio in ho
mine ex ſeipſo. Cum eñ iraſcit̃ ſibi quiſq̧
et diſplicet. ſine dono ſpirituſſancti nõ eſt
Opter q̃ penitentẽ ꝯfiteri ſi tp̃s habeat. ⁊
tñ anteq̧ ſit ꝯfeſſio in ore. ſi votũ ſit in cor
de preſtat̃ ei remiſſio.

Si ſufficit ſoli deo ꝯfiteri. c

Jam ſecundũ que
ſtionis arciculũ inſpiciamus. ſcʒ vtrũ ſuffi
ciat pctã ꝯfiteri ſoli deo. an oporteat ꝯfite/
Autoritatib⁹ ꝓbat ꝙ ſuffi-ciat. — ri ſacerdoti? Quibuſdã viſus eſt ſufficere
ſi ſoli deo fiat ꝯfeſſio ſine iudicio ſacerdo/
tali et ꝯfeſſione eccleſie. qꝛ dauid dixit. Di
xi cõfitebor dño et tu re. ⁊c̃. nõ ait ſacerdo
Ambro. ſup lucam. — ti. et tñ remiſſum ſibi pctm̃ dicit. Jtẽ Am/
bro. Jdeo fleuit petrus qꝛ culpa obrepſit
ei. nõ inuenio q̃d dixerit: iuenio ꝙ fleuerit
Lacrimas eius lego. ſatiſfactionez non le/
go. Sed quod defendi nõ poteſt ablui po
teſt. lauant lachrime delictum quod voce
Joh. chryſo. ſup epl̃az ad hebreos. — pudor eſt ꝯfiteri et venie fletus ꝯſulit ⁊ ve
recundie. Hoc idẽ etiã maximus dicit eps
Jtẽ Joh Chri. Nõ tibi dico vt te ꝓdas
in publicũ neq̧ apud alios accuſes. ſʒ obe
dire te volo ꝓphe dicẽti. Reuela viã tuaz
ante dñm. Ergo tua ꝯfitere pctã apud ve/
rũ iudicẽ. cũ oratione delicta tua ꝓnũcia
nõ lingua. ſed ꝯſcientie tue memoria. ⁊ tũc
demũ ſperare te miſcdiã poſſe ꝯſeq̃. Si ha
bueris pctã tua in mẽte ꝯtinue nũq̧ malũ
aduerſus ꝓximũ in corde tuo teneb. Jdez
Pctã tua dicito. vt deleas illa. Sʒ ſi ꝯfun
deris alicui dicere. dicito ea q̃tidie in aĩa
tua. nõ dico vt ꝯfitearis ea ꝯſeruo tuo. vt
tibi exprobret. dicito do q̃ curat ea. Nec ei
ſi nõ dixeris ignorat ea. cũ faciebas ea pre
ſto erat. cũ admitteres ea. ꝯgnouerat. Nũ
q̃d ea vult te cognoſcere? Peccare nõ eru
buiſti. ⁊ ꝯfiteri erubeſcis Dicito in hac vi
ta: vt in alia requiẽ habeas. dicito ingemi/
ſcens et lacrymãs. Jn codice ſcp̃ta ſũt pec
cata tua Spõgia pctõꝝ tuoꝝ lacryme tue
ſint. Jtẽ ꝓſper. Jlla quoꝝ pctã humanaz
noticiã latent nõ ab ipſis ꝯfeſſa. nec ab ali/
is publicata. ſi ea ꝯfiteri vl' emẽdare nolu/
erint. deũ quẽ hñt teſtẽ. ipm ⁊ hituri ſunt
vltorẽ. Ꝙ ſi ipſi ſui iudices fiãt ⁊ veluti ſue
iniq̃tates vltores. h in ſe volũtariã penã ſe
ueriſſime aĩaduerſionis exerceãt tpalibus
penis mutabũt eterna ſupplicia. et lachry/
mis ex vera cordis ꝯtritiõne fluctibus re/
ſtringũt eterne ignis incẽdia. ⁊ ĩfra. Facili
us ſibi deũ placabũt illi q̃ aut ꝓpriis ꝯfeſ/
ſionib⁹ crimẽ ꝓdunt. aut neſcientib⁹ aliis
ipſi ĩ ſe volũtarie excõicatõis ferũt ſenten/
tiã. et ab altari cui miniſtrabãt. nõ aĩo ſʒ of
ficio ſepati: vitã ſuã quaſi mortuã plãgant
Certi ꝙ reconciliati ſibi efficacis pnie fru/
ctib⁹. a do nõ ſolũ amiſſa recipiãt. ſꝫ ſãcta eti
am ſupne ciuitatꝭ gaudia recipiãt. His au
toritatibus innitunt̃. q̃ ſufficere ꝯtendunt
deo ꝯfiteri pctã ſine ſacerdote. Dicunt eñ
ꝙ ſi quis timẽs detegit culpã ſuã apud ho
mines ne inde opprobrio habeatur vel alii
ſuo exemplo ad peccandum accingant̃. et
ideo tacet homini et reuelat deo. cõſequi/
tur veniam.

Qd nõ ſufficit ſoli deo confiteri ſi
tñ homini poſſit. d

Sed qd ſacerdoti-
bus cõfiteri oporteat. non ſolum illa auto/
ritate Jacobi. Cõfitemini alterutrũ pecca
ta veſtra ⁊c̃. ſed etiã alioꝝ plurib⁹ teſtimo
niis comprobat̃. Ait eñ Aug. Judicet ſe/
ipſum homo voluntarie dum poteſt. ⁊ mo — Aug⁹. ĩ ome lia de pnia.
res conuertat in melius. Ne cum iam non

poterit. ꝑter voluntatem a dño iudicet. ⁊ cũ in ſe ꝑtulerit ſeueriſſime medicine. ſ ta= men vtiliſſime ſententiã: veniat ad antiſti tes ꝑ quos illi claues miniſtrant eccleſie. Tanq bonus iã incipiẽs eſſe filius. mater noꝛum membroꝝ oꝛdine cuſtodito. a ꝑpo ſitis ſacramentoꝝ accipiat ſatiſfactõis ſue modũ in offerendo ſacrificio ɔtriti coꝛdis deuotus et ſupplex. Id tñ agat q nõ ſoluz ſibi ꝓſit ad ſalutẽ. ſed etiã ad exemplũ ce/ teris. vt ſi peccatũ eius nõ modo in graui eius malo. ſed etiã in tanto ſcandalo alioꝝ eſt. atq hoc expedire vtilitati eccleſie vi= detur antiſtiti. in noticiã multoꝝ vel toti⁹ plebis agere pniam non recuſet. Ne letali plage ꝑ pudoꝛẽ addat tumoꝛẽ. cũ tanta eſt plaga pcti et ĩpetus moꝛbi. vt medicamen ta coꝛpis ⁊ ſanguis dñi differenda ſunt au toꝛitate antiſtitis. debet ſe remouere ab al tari ad agendã pniam. et eadem reconcili= ari. Itẽ Leo papa. Multiplex miſericoꝛ= dia dei. ita lapſibus ſubuenit humanis vt nõ modo ꝑ baptiſmum ſed etiã ꝑ peniten= tiam ſpes vite reparetur. ſic diuine volun tatis preſidijs oꝛdinatis vt indulgentiam dei niſi ſupplicationibus ſacerdotũ neque ant obtinere. Chꝛiſtus eñ hanc ꝑpoſitis eccleſie tradidit poteſtatẽ. vt confitentib⁹ penitentie ſatiſfactionem darent. et eoſdez ſalubꝛi ſatiſfactione purgatos. ad cõmuni onem ſacramentoꝝ per ianuã reconciliati onis admitterent. Itẽ Aug. Quẽ penitet omnino peniteat. et doloꝛem lacrymis oñ= dat. repꝛeſentet vitã ſuã deo ꝑ ſacerdotez ꝑueniat iudicium dei ꝑ ɔfeſſionẽ. Pꝛece= pit eñ dñs mundandis vt oſtenderent oꝛa ſacerdotibus. docens coꝛpali ꝑſentia confi tenda peccata. nõ per ſcripta manifeſtãda Dixit eñ oꝛa monſtrate et omnes. nõ vn⁹ ꝓ omnibus. nõ aliũ ſtatuatis nunciuz q ꝓ vobis offerat munus a moyſe ſtatutuz. ſz qui ꝑ vos peccaſtis. per vos erubeſcatis. Erubeſcentia eñ ipſa ꝑtem habet remiſſi/ onis. Ex miſericoꝛdia enim hoc ꝑcepit do minuſ. vt nemo peniteret in occulto. In h eñ q ꝑ ſeipm dicit ſacerdoti. et erubeſcen tiam vincit. timoꝛe offenſi fit venia crimis Fit enim veniale ꝑ confeſſionez. quod cri minale erat in operatione. et ſi non ſtatim purgatur. fit tamen veniale quod commi/ ſerat moꝛtale. Multũ eñ ſatiſfactõnis ob tulit qui erubeſcentie dominans nihil eo= rum que cõmiſit nuncio dei negauit. De⁹ eñ qui miſericoꝛs et iuſtus eſt ſicut ſeruat miſericoꝛdiam in iuſticia. ita et iuſticiaz in

[Margin: Leo pa. theodoꝛo foroliuienſi epo.]
[Margin: Aug⁹. in lib de pñia.]
[Margin: Qd̃ criminale ſit veniale.]

miſericoꝛdia. Op⁹ eñ miſericoꝛdie ẽ pec= canti peccata dimittere. ſed optet vt iuſt⁹ miſereatur iuſte. Cõſiderat eñ ſi dign⁹ eſt nõ dico iuſticia ſed et miſericoꝛdia. Iuſti= cia eñ ſola damnat. ſed dignus eſt miſeri/ coꝛdia qui ſpirituali laboꝛe querit gratiaz Laboꝛat eñ mens patiendo erubeſcentiã Et qm̃ verecundia magna eſt pena. q eru beſcit pꝛo xpo. fit dignus miſericoꝛdia. Vñ patet qꝛ qͣto pluribus cõfitebit in tpe venie turpitudinẽ criminis tanto faci lius conſequitur gratiã remiſſionis. Ipſi eñ ſacerdotes plus poſſunt ꝓficere. plus ɔfitentibus parcere. Itẽ leo papa. Quis plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis q pꝛopter dei timoꝛem apud homines eru= beſcere nõ veret. tamen qꝛ nõ omniũ ſunt huiuſcemodi peccata vt ea qui penitenti/ am poſcunt non timeant publicari. Remo ueatur impꝛobabilis conſuetudo. ne mul= ti a pnie remedijs arceãtur. dũ aut erube= ſcunt aut timent inimicis ſua facta reſera/ re. quibus poſſunt legum ꝓcelli cõſtitutio ne. Sufficit eñ ɔfeſſio que pꝛimũ do offer tur. et tũc etiam ſacerdoti qui ꝓ delictis pe= nitentiũ ꝑcatoꝛ accedit. Tũc eñ plures ad penitentiã poterunt ꝓuocari. ſi populi au ribus nõ publicet ɔſcientia ɔfitentis. Ex his alijſq pluribus indubitanter oſtendi= tur. opoꝛtere deo pꝛimum et deinde ſacer= doti offerri cõfeſſionem. nec aliter poſſe ꝑ= uenire ad ingreſſuz padiſi. ſi aſſit facultas

[Margin: Quanto pluribus qs confitet tanto facilius et ignoſcitur.]

De tertio articulo. ſ. an ſufficiat confiteri laico.

Nunc priuſquã ꝑ= miſſis autoꝛitatibus que his contradicere videntur reſpondeam⁹. tertiã queſtionem intueamur. Quod eñ ſcda queſtio conti= nebat. ſ. an ſine cõfeſſione et iudicio ſacer= dotis ſoli deo ɔfiteri ſufficeret. expeditum eſt et certificatũ ꝑmiſſis teſtimonijs q nõ ſufficit confiteri deo ſine ſacerdote. nec eſt vere humilis et penitens ſi nõ deſiderat ⁊ requirit ſacerdotis iudiciũ. Sed nunquid equiualet alicui confiteri ſocio vel ꝓximo ſuo ſaltẽ cũ deeſt ſacerdos? Sane ad h ꝑt dici q ſacerdotis examen requirenduz eſt ſtudioſe. qꝛ ſacerdotibus cõceſſit deus po teſtatẽ ligandi atq ſoluendi. Et ideo qui= bus ipſi dimittũt et deus dimittit. ſi tñ de= fuerit ſacerdos ꝓximo vel ſocio eſt facien da confeſſio. Sed curet quiſq ſacerdo= tem querere qui ſciat ligare et ſoluere. Ta lem enim eſſe opoꝛtet quia alioꝛum crimi/

[Margin: Solutio.]
[Margin: Qualẽ debz qrere ſacerdotem.]

Aug⁹. in lib de pnīa.

na diiudicat. Vn̄. Aug⁹. Qui vult ꝯfiteri peccata vt inueniat gratiam: querat ſacerdotem qui ſciat ligare et ſoluere. ne cū negligens circa ſe extiterit: negligatur ab eo ꝗ eum miſericorditer monet ⁊ petit. ne ambo in foueam cadant. quaꝫ ſtultus euitare noluit. Tanta itaqꝫ vis confeſſionis eſt. vt ſi deeſt ſacerdos confiteatur ꝓximo. Sepe em̄ contingit ꝙ penitens non pōt verecundari corā ſacerdote. quē deſiderāti nec tēpus nec locus offert: et ſi ille cui confitebit̄ poteſtatē nō habeat ſoluendi. fit tamen dignuſ venia ſacerdotis deſiderio qui crimē confitetur ſocio. Mundati em̄ ſunt leproſi dum ibant ora vel ſe oſtendere ſacerdotibus anteqꝫ ad eos ꝑuenirent. Unde patet deū ad cor inſpicere. dum ex neceſſitate ꝓhibent̄ ad ſacerdotes ꝑuenire. Sepe quidem querūt eos ſani ⁊ leti. ſed dum q̄runt anteqꝫ ꝑueniāt moriunt̄. Sed miſcdia dei vbiqꝫ eſt. ꝗ et iuſtis ꝑcere nouit ⁊ ſi nō tam cito ſicut ſoluerent̄ a ſacerdote. Qui ergo omnino confitetur. ſacerdoti meliori qꝫ pt confiteat̄. ⁊ ſi pctm̄ occultū eſt: ſufficiat referre in noticiam ſacerdotis. Naꝫ in reſurrectione puelle pauci interfuerunt ꝗ viderent. Nondū em̄ erat ſepulta. nōdū extra portam delata. nondū extra domū in noticiam portata Intus reſuſcitauit quā intuſ inuenit. Relictis ſolis Petro et iacobo et Johanne et patre et matre puelle. in quibus figuraliter ꝯtinent̄ ſacerdotes eccl'ie. Quos aūt extra inuenit. aduertenduꝫ eſt quomodo ſuſcitauit. Flebat em̄ turba p⁹ filium vidue. fleuit martha et maria ſupplicantes ꝓ fratre. flebat et turba mariam ſecuta. In quo docemur publice peccantib⁹ nō ꝓprium ſed eccleſie ſufficere meritum. Laboret ergo penitēs in eccleſia eſſe et ad eccleſie vnitatē tendere. Niſi enim vnitas eccleſie ſuccurrat: niſi quod deeſt peccatori ſua oratione compleat. de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum eſt enim ꝙ omnes oratōnes et elemoſyne eccleſie. et opa iuſticie et miſericordie ſuccurrant recognoſcenti mortē ſuā ad cōuerſionem. Ideoqꝫ nemo digne penitere poteſt. quem non ſuſtineat vnitas eccleſie Ideoqꝫ non petāt ſacerdotes ꝑ aliquā culpā ab vnitate eccleſie diuiſos Ex his ſatis apitur ⁊ abſoluit̄ p̄miſſe queſtionis articulus. Querendus eſt em̄ ſacerdos ſapiens et diſcretus. ꝗ cum ptāte ſimul habeat iudiciū. ꝗ ſi forte defuerit. ꝯfiteri debet ſocio. Beda v̄o inter ꝯfeſſionem venialium et mortalium diſtinguit ſup illū locū. Confitemini alterutrū pctā veſtra. Ait ei. Coequalibus quotidiana et leuia. grauiora vero ſacerdoti pandamus. et quanto iuſſerit tpe purgare curem⁹. q: ſine ꝯfeſſione emēdationis peccata nequeunt dimitti. Sed et grauiora coequalib⁹ pandenda ſunt cū deeſt ſacerdotes et vrget periculū. Venialia v̄o etiā ſacerdotū ablata copia licet confiteri coequali. et ſufficit vt quibuſdaꝫ placet. ſi tm̄ ex cōtemptu non p̄termittat̄ ſacerdos. Tutius eſt tm̄ et ꝑfectius vtriuſqꝫ generis peccata ſacerdotibus pandere ⁊ conſilium medicine ab eis querere. quibus cōceſſa eſt poteſtas ligandi et ſoluendi.

Hic aperit qualiter ſupradicte autoritates intelligende ſunt. i

Cū ergo ex his aliiſqꝫ pluribus teſtimonijs ꝑſpicuum fiat et indubitabiliter conſtet peccata primū deo inde ſacerdoti eſſe ꝯfitenda. ⁊ ſi ipe defuerit etiam ſocio. Illud Johis chriſoſtomi ſuperi⁹ poſitū. nō eſt ita intelligendum. vt liceat alicui ſi temp⁹ habeat ſacerdoti non confiteri. ſed q: ſufficit vbi crimen occultū eſt ſoli deo per ſacerdotem dicere ⁊ ſemel. Nec oportet publicari corā multis quod occultum eſt. Quod notauit dicens. nō tibi dico vt te ꝓdas in publicum. Sicut em̄ publica noxa publico eget remedio. ita occulta: ſecreta confeſſione et occulta ſatiſfactione purgat̄. Nec neceſſe eſt vt qđ ſacerdoti ſemel ꝯfeſſi ſumus. iterū confiteamur ſed lingua cordis nō carnis apud veruꝫ iudicem id iugiter confiteri debemus. Unđ idem Johēs ait. Nūc autem ſi recorderis peccatoꝝ tuoꝝ et frequēter ea in cōſpectu dei ꝓnuncies et ꝓ eis depꝑceris. cicius illa delebis. Si v̄o obliuiſcaris. tunc eoruꝫ recordaberis nolens. qn̄ publicabunt̄ ⁊ i cōſpectu omniū amicorum et inimicoruꝫ ſanctorumqꝫ angeloꝝ ꝓferent̄. Ita etiā illud Ambroſij. Lachryme lauant delictum qđ voce pudor eſt ꝯfiteri. ad publicā penitentiam referendum eſt. Ibi em̄ virtute lacrimarū ⁊ ꝯfeſſionis oſ̄dens. ſignificare voluit ꝙ lachryme occulte ⁊ confeſſio ſecreta ſicut que fit ſoli ſacerdoti. lauant delictum qđ pudet aliquem publice confiteri. Ex v̄o dic̄ ſe lacrymas petri legiſſe. nō ſatiſfactionem et confeſſionē. ꝑ hoc non excludit illa Multa em̄ facta ſunt que ſcripta nō ſunt et forte nōdū facta erat inſtitutio cōfeſſio/

Joh. Chryſ.

Hanc expoſitionē ꝯfirmat ꝑ v̄ba Joh.

nis que modo eſt. Similiter et illud ꝓſperi. Si ſui iudices fiant: mutabūt eterna ſupplicia. ⁊ illud. Facilius deum placabūt ſibi. qui aut ꝓprijs cōfeſſionibꝰ crimen produnt. aut neſciētibus alijs niſi ſententiā excōmunicationis ferunt. ad publicā confeſſionem et ſatiſfactionē referri optet. Non eñ ſolis ſacerdotibus ius ligandi atq̃ ſoluēdi datuȝ eſt. ſi cuiq̃ ſuo arbitrio ſe pena vel excommunicationis ſententia ligare ⁊ abſq̃ ſacerdotali iudicio ſeipm̄ deo et alteri recōciliari lȝ. Quod eccleſiaſtice inſtitutioni et cōſuetudini penitꝰ repugnat. Potius ergo ſi publice peccaſti. publice confitere te reum et emenda. Si vero occulte deliquiſti. etiā ſic nō taceas. nec tñ dico vt publices.

Eſicius ſup leuiticū.

Taciturnitas eñ peccati: ex ſupbia naſcit̃ cordis. Ideo eñ peccatū ſuū q̄s celat. ne reputet̃ foris qualē ſe iam diuino cōſpectui exhibuit. qđ ex fonte ſupbie naſcitur. Species eñ ſupbie eſt ſe velle iuſtum videri qui peccatoꝛ ē. atq̃ hypocrita ꝯuincit̃: qui ad inſtar primoꝝ parentuȝ vel tergiuerſatiōe verboꝝ peccata ſua leuigare ꝯtendit. vel ſicut Cayn peccata ſua reticēdo ſupprimere querit. Ubi ergo ſupbia regnat ⁊ hypocriſis. hūilitas locū nō habet Sine humilitate vo alicui veniaȝ ſperare non licȝ. vbi eſt ergo taciturnitas cōfeſſionis. non eſt ſperāda venia criminis. Iam certiſſime liquet q̄ȝ ſit deteſtabile peccati ſilentium. et econuerſo q̄ȝ ſit neceſſaria confeſſio.

Io. chriſ.

Eſt eñ cōfeſſio teſtimoniū ꝯſcientie deum timentis. Qui eñ timet iudiciū dei peccatū non erubeſcit cōfiteri. Perfectus timoꝛ ſoluit omnē pudorem. ꝯfeſſio peccati pudorem habet. ⁊ ipa erubeſcētia ē grauis pena Ideoq̃ iubemur confiteri peccata vt erubeſcentiā patiamur ꝓ pena. Naȝ hoc ipſum pars eſt diuini iudicij.

Ad q̄d valeat ꝯfeſſio.

Si ergo querit̃ ad quid ꝯfeſſio ſit neceſſaria. cuȝ in contritione iam deletū ſit peccatuȝ. Dicimus qꝛ quedaȝ punitio peccati ē ſicut ſatiſfactio operis. Per confeſſionem etiam intelligit ſacerdos qualiter debeat iudicare d̄ crimine. Per eam quoq̃ peccatoꝛ fit humilioꝛ ⁊ cautioꝛ.

Iſta ē diſtinctio. xvij. huiꝰ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ determinauit de partibus pñie Hic circa determinatā mouet tres queſtiones incidentes quas ſm ordinē ſoluit Primo enim q̄rit an ad remiſſionem pctī ſit neceſſario ꝯfeſſio oris ⁊ ſatiſfactio opis. vel ſola contritio ſine his ſufficiat. Scđo vtrum ſufficit confiteri ſoli deo ſine ſacerdote Tertio vtrū poſſit fieri cōfeſſio laico Primū vſq̃ ibi Iā ſcđm q̄ſtionis. Scđm ab inde vſq̃ ibi. Nūc prius q̄ pmiſſis autoritatibus. Tertiū vſq̃ ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ q̄ꝝ
prima eſt hec In cordis vera ꝯtritiōe pctm̄ a deo di- 1ª
mittit̃ ſi votū cōfitendi ⁊ ſatiſfaciendi firmiter concipit̃. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit tres q̄ſtiones quaꝝ prima eſt. Utruȝ ad remiſſionē pctī neceſſaria ſit cōfeſſio oris ⁊ ſatiſfactio opis. vel ſola cōtritio ſine his ſufficiat. Et tangit circa eam tres opiniones. Quidaȝ eñ dixerūt cōtritionē ſine confeſſione ſufficere. Ad qđ confirmanduȝ adducunt plures autoritates ꝑ quas nitunt̃ oſtēdere q̄ ſolū ꝓpoſitū ꝯfitēdi et interioꝛ cordis gemitꝰ ſufficiūt ad deletionē peccati. Uñ ⁊ leproſi mundati ſunt q̄ñ oſtēderūt ſe ſacerdotibus. ⁊ lazarus p̄us ſuſcitatꝰ intus q̄ foras prodijt. Alij vo dicūt neceſſariā foꝛe cōfeſſionē. nec ſine ipa pctm̄ dimitti. ſi tp̄s illaȝ faciendi aſſit. q̄ dictas autoritates ſoluūt ⁊ alias ꝓ ſua opinione adducunt. que dicere vident̃ q̄ ſola ꝯfeſſio iuſtificat et a morte liberat hoīem ⁊ ipm̄ facit a peccati ꝓfundo nō abſorbi ⁊ dicit q̄ ſi ſine ꝯfeſſione et pene ſolutione deleantur pctā. claues eccleſie fruſtra inſtitute viderent̃. Inducunt etiā quaſdā autoritates ꝑ quas videt̃ ꝓbari q̄ fiat remiſſio ſine alicuius pene ſolutione. Poſtea determinat hāc queſtionē d. q̄ ſine exterioꝛi ꝯfeſſiōe et pene ſolutiōe deleant̃ pctā ꝑ cōtritionē ⁊ humilitatē cordis et confitendi ꝓpoſituȝ. hoc eñ eſt cōfeſſio cordis et nō oris. Dūmō cōceptus ꝯfitendi exterius eſt ſatiſfaciendi nō aſſit ſufficiunt cōtritio et humilitas cordis. vbi aūt facultas adeſt neceſſaria eſt cōfeſſio et ſatiſfactio. Autoritates autē ſupradicte ad cordis ꝯtritionē ⁊ interiorem pñiaȝ referende ſunt. Addit etiā q̄ ſicut pctī remiſſio donū dei eſt. ita pñia ⁊ confeſſio ꝑ quā pctm̄ delet̃ a deo eſt. In hoc ergo cōcludūt tota determinatio q̄ anteq̄ fuerit cōfeſſio in oꝛe ſi votuȝ confeſſionis ſit in corde ſequit̃ remiſſio pctōrum. optet tñ penitentē cōfiteri ſi tp̄s habeat. Secū-
da ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis in contritione vere pec- 2ª
catū ſit deletū. tñ abſolutio eſt danda per ſacerdotē diſcretū. Hanc mgr̄ inſinuans ꝓponit ſcđam queſtionem. Utrum ſufficiat confiteri ſoli deo et non ſacerdoti vl̄ an etiā neceſſariū ſit ꝯfiteri ſacerdoti Ad qđ quaſdaȝ autoritates quidā adducūt in quibus videtur dici q̄ ſoli lachꝛyme interioꝛes lauāt delictū. Legitur eñ q̄ petrus fleuit ⁊ non cōfeſſus fuit. qꝛ non eſt neceſſariū q̄ peccatoꝛ pctm̄ ſuū ꝓdat et q̄ ſufficit q̄ peccatoꝛ pctm̄ ſuū in ſe puniat lachꝛymis ꝓprijs. Poſtea oñdit oppoſitū videlȝ q̄ p̄ter cōfeſſionē deo factā optet cōfeſſionē facere ſacerdoti ſi facultas aſſit. Et hoc patȝ ꝑ multas autoritates que dicunt q̄ ſatiſfactionis modus ⁊ recōciliatio peccatoꝝ ad miniſtros eccleſie ꝑtinent. que non pñt ſine ꝯfeſſione fieri. et erubeſcentia que eſt in cōfeſſione peccatorum ⁊ pena ad remiſſionē opat̃ peccatoꝝ. Uñ et leproſis dictū eſt vt oꝛa ſua oſtenderent. ꝓpter qđ q̄to quis pluribus confitet̃ in ſpe venie turpitudineȝ criminis tanto facilius conſequit̃ remiſſionē peccatoꝝ. Subdit aūt q̄ nō eſt neceſſariū vt peccatoꝛ alij quā ſacerdoti confiteat̃ crimē ſuū. qꝛ ex hoc ſequi poſſet ſcandalū p̄ſbyteroꝝ. ⁊ retardatio a ꝯfeſſione. Tertia ꝓ-
poſitio eſt hec Et ſi in periculo moꝛtis copia ſacerdo- 3ª
tis nullatenus poſſet haberi. tunc licitū eſt ad cautelam laico cōfiteri. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit tertiā queſtionē que eſt. Utrum cōfeſſio poſſit vel debeat fieri laico. Et determinat q̄ facienda eſt diſcreto ſacerdoti. q̄ ſciat ſoluere ⁊ ligare vel ſimul cuȝ poteſtate abſoluendi habeat iudiciū ⁊ diſcretionē. ſi tñ ſacerdos defuerit faciēda eſt confeſſio ꝓximo vl̄ ſocio. Ipm̄ tñ bonū ꝓpoſitū ⁊ deſideriū ⁊ humiliatio confitentis valent ei ad remiſſionē peccatoꝝ. ⁊ ſpecialiter facta ad miniſteriū eccleſie. q̄ oīa autoritati-

bus cõfirmat. Subdit etiã ꝙ extra eccleſiam non fit
remiſſio. Beda tñ videtur dicere ꝙ leuia pctã ⁊ quo
tidiana licet ſocijs confiteri etiã ſi aſſit copia ſacerdo
tis. et ſufficit ſi tñ non ꝑtermittatur ſacerdos ex con
temptu. grauiora aũt ſacerdoti ꝯfitenda. ſi tñ ſacer
dotũ copia nõ aſſit. grauiora etiã ſunt ſocijs confitẽ-
da Magiſter tñ dicit ꝙ tutius ⁊ ꝑfecti⁹ ẽ ſimul leuia
⁊ grauia ſacerdotibus cõfiteri. quibus cõceſſa ẽ po-
teſtas ligandi et ſoluendi. Poſtea etiã ex determina
tione premiſſoꝝ dat intelligentiã quarundã autorita
tum que ſupra inducebant contra veritatez ſcđe opi
nionis. Qḋ eñ Chryſo. dicit ꝙ pctõr nõ dꝫ ſe in pub
licũ ꝓdere. hoc intelligendum eſt. nõ ꝙ nõ optet co
rã multis hoĩbus publicare pctm̃. ſꝫ ſufficit ſacerdo
ti dicere. Qḋ aũt bea. Ambro. dicit lachrymas laua
re delictũ intelligendũ ẽ ꝯfeſſio ſaltem ſoli ſacerdoti
facta ſit. et ſi non fiat confeſſio publica criminis. qḋ
autẽ ait idẽ ſe petri lachrymas legiſſe nõ ꝯfeſſionez.
dicẽdum q̃dem eſt ꝙ ꝓpter hoc non excludit confeſ
ſio. multa eñ facta ſunt que tñ nõ ſunt ſcripta vel for
te nondũ erat confeſſio inſtituta. Qḋ aũt proſper di
cit ꝙ ſufficit ꝙ aliqui ſeip̃os puniunt. intelligendum
eſt ꝙ ſufficit ſine confeſſione publica. nõ excludit cõ-
feſſionem priuatam que fieri debet ſacerdoti Addit
etiaꝫ ꝙ ſine cõfeſſione pctm̃ nõ remittitur ſi facultas
aſſit. vltimo etiã querit ſi in contritione pctm̃ deletur
ad quid tunc neceſſaria eſt confeſſio. Et reſpõdet ꝙ
neceſſaria eſt ꝯfeſſio. Primo q: eſt ps pnĩe ꝓpt eru-
beſcentiã confitentis. Scđo q: p confeſſionem ſacer
dos intelligit qualiter ḋ pctõ debeat iudicare. Ter-
tio q: p confeſſionẽ peccator reddit humilior et cau-
tior. Et tñ in ſpeciali.

De remiſſione ſacerdotis. a

DI. XVIII

Hic q̃ri ſolet ſi b peccatum omnino dimiſſum
eſt a deo p cordis ꝯtritionem
ex quo penitens votuꝫ habu
it ꝯfitendi. q̃d poſtea dimittat ei a ſacerdo-
te? Video eñ q̃ vinculo euꝫ ligat. ſ. tpalis
pene. ſed nõ a quo eũ abſoluat. Et idõ que
ro. Ante penitudinẽ quippe cordis aĩa rei
maculã hꝫ. ⁊ fetorez pcti. atq; eterne vltio-
nis vinculo ligata exiſtit. Si vo ad confeſ
ſionem p cordis contritionem deus p ſeip
ſũ ſine miniſterio ſacerdotis ⁊ debitũ oĩno
relaxat. ⁊ aĩam interius purgat a contagio
ne ⁊ fetore peccati? quid ergo mundat? q̃d
dimittit ſacerdos? vbi ſũt claues ille quas
dñs tradidit Petro et ſucceſſorib⁹ eius di-
cens. tibi dabo claues regni celorum. et q̃-
cunq; ligaueris ſuper terram erũt ligata et
in celo. ⁊ quecũq; ſolueris ſup terrã erunt
ſoluta ⁊c. Ut aũt p̃miſſa queſtio pleni⁹ ex
plicari valeat. quaſi altius ducto rethe de
his clauibus ⁊ vſu eaꝝ diſſeramus.

De clauibus. b

Claues iſte ſũt nõ
corꝑales ſed ſpirituales. ſ. diſcernẽdi ſcien
tia et potẽtia iudicandi. i. ligandi et ſoluen
di. qua dignos recipe. indignos debet ex-
cludere a regno eccleſiaſticus iudex. Qui
ſicut habet ius ligandi. ita et ſoluendi. vñ
Amb. Dñs par ius et ſoluendi eſſe voluit
⁊ ligandi. q̃ vtrũq; pari cõditione ꝑmiſit.
Ergo qui ſoluendi ius nõ habet: nec ligan
di habet. et infra. Certũ eſt ꝙ eccl'ie vtrũq;
licet. hereſis vtrũq; non habet. Jus enim
hoc ſolis ꝑmiſſum eſt ſacerdotibus Recte
ergo eccleſia hoc ſibi vendicat. que veros
ſacerdotes habet. hereſis vendicare nõ p̃t
que veros ſacerdotes non habet.

De vſu clauium. c

Vſus vero haruꝫ
clauium multiplex eſt: diſcernere ſcilicet li
gandos et ſoluẽdos ac deinde ligare vl' ſol
uere. Qui enim indignos ligat vel ſoluit ꝓ
pria poteſtate ſe priuat. id eſt. dignum pri-
uatione ſe facit.

Si ſacerdos poteſt dimittere vel
retinere peccata. d

Sed querit vtruꝫ
a pctõ ſoluẽ valeat ſacerdos. id ẽ. a culpa:
vt culpe maculã abſtergat vel debitũ eter-
ne mortis ſoluere valeat? Quidaꝫ arbitra- *Opinio quo-*
ti ſunt. cuꝫ pctõr dupliciter ligatus teneat *rundam.*
vt p̃dictum eſt ſ. mentis contagione ac ce-
citate. et debito future pene. alteruꝫ curari
p deũ. alterũ ſolui p ſacerdotez. Patit eñ
p pctm̃ quaſdam tenebras interiores ⁊ ma
culas a quibus niſi liberet ꝓijciet in tene-
bras exteriores. Cum autẽ liberat ab his:
ſuſcitat a morte peccati. Uñ ap'lus Surge
qui dormis ⁊ illumiabit te chriſt⁹. Solus
eñ chriſtus nõ ſacerdos aĩaꝫ reſuſcitat. ac
pulſis tenebris interioribus ⁊ maculis eã
illuminat ⁊ mundat q̃ anime faciem lauat.
Debitũ vo eterne pene ſoluere conceſſit ſa-
cerdotib⁹. Qucd in reſurrectione lazari ſi-
gnatũ aſſerũt. quem xp̃s prius p ſe interi⁹
viuificauit. deinde foras exire iuſſit cumq;
adhuc ligatũ ſoluere ap'lis p̃cepit. quia vt
aiunt ip̃e interius animaꝫ a caligine macu
laq; pcti emundat. ſacerdotibus vo dedit
vinculuꝫ eterne mortis ſoluere. Alij vo *Alioꝝ ſenten*
dicunt ſolũ deũ nõ ſacerdotẽ debitum eter *tia verior.*
ne mortis dimittere ſicut ⁊ aiaꝫ interius p
ſe viuificat. nec tñ diffidẽter ſacerdotibus
traditã ptãtem pctã dimittẽdi ⁊ retinendi
quibus dictũ eſt. quorũ remiſeritis pecca-

ta ⁊c. Sicut eñ xp̄s retinuit ſibi ptātē baptiſmi. ita et pnīe. Et ideo ſicut interi⁹ gr̄a ſua aīam illuminat. ita ⁊ ſimul debitū eterne mortis relaxat. Ipſe eñ p ſeipm̄ peccata penitentiū tegit. ⁊ tūc tegit qñ ad penaꝫ nō reſuat. Tūc ḡ tegit qñ debitū pene ſoluit. Q̄ aūt ipē tegat apte dicit Aug. exponens illū locū pſalmi. Quoꝝ tecta ſūt peccata. i. coopta ⁊ abolita. Si eñ texit deus peccata: noluit adūtere Si noluit aduertē noluit animaduertere. i. punire. ſ ignoſcere. Ita ergo dicit a deo tecta vt deus non videat. i. eternalit̄ puniat. Uidere eñ dei peccata ē ad penā imputare. Auertere aūt faciem peccatis. hoc eſt ea ad penam non reſeruare.

Hierony. Itē Hierony. Quibus deus dimittit peccata tegit ne in iudicio reuelētur

Caſſiodo. Itē Caſſiodorus. Qui grauia habent peccata. alijs deus imputat. alijs p miſericordiam non imputat. Ex his aperte oſtenditur q̄ deus ipē penitentem ſoluit a debito pene. ⁊ tunc ſoluit qñ intus illumiat inſpirando veram cordis cōtritionē.

Rōne vtitur ad ꝓbanduꝫ qđ dicit.

Cui ſententie ratio ſuffragat̄ ⁊ autoritates atteſtātur. Nemo eñ vere compūgitur de peccato. habens coꝛ cōtritū et humiliatū. niſi in charitate Qui auteꝫ charitatem habet: vita dignus eſt. nemo autē ſimul vita ⁊ morte dignus eſt. Non eſt ergo tunc ligat⁹ debito eterne mortis. Fili⁹ enim ire eſſe deſijt ex quo diligere et penitere cepit. Et tūc ergo ſolutus eſt ab ira que non manet ſuper illum qui credit in chriſtum ſed ſuper illuꝫ qui non credit Non ergo poſtmodum per ſacerdotem cui confitetur ab ira eterna liberatur. a qua iam liberatus eſt per dominum ex quo dixit. confitebor. Solus ergo deus homiueꝫ interius mundat a peccati macula: et a debito eterne pene ſoluit qui per ꝓphetam ait. Ego ſolus deleo iniquitates et peccata populi.

Ambro. autoritatū ꝓbat ibidem

Item Amb. Uerbum dei dimittit peccata. ſacerdos et iudex. Sacerdos quidem officium ſuum exhibet. ſed nullius poteſtatis iura exercet.

Augu. cōtra Julianū.

Idem. Ille ſolus peccata dimittit. qui ſolus ꝓ peccatis noſtris mortuus eſt. Item Auguſ. Nemo tollit peccata niſi ſolus deus. qui eſt agnus tollens peccata mundi. Tollit aūt et dimittendo que facta ſunt et adiuuando ne fiant. ⁊ pducendo ad vitaꝫ. vbi omnino fieri nō poſſunt. His alijſq; pluribus teſtimonijs docetur dominū ſolum p ſe peccata dimittere. ⁊ ſicut dimittit quibuſdam ita ⁊ aliorum quorundaꝫ peccata retinet.

Q̄d ſacerdotes etiā dimittūt peccata ⁊ tenent pctā ſuo modo. e

Nec ideo tamē negamus ſacerdotib⁹ cōceſſam ptāteꝫ dimittendi ⁊ retinendi peccata. cū hoc veritas i euangelio apte doceat.

Augu. ſuper Johannē.

Hinc Aug. ait. Eccleſie charitas que p ſpiritū ſanctuꝫ diffunditur i cordib⁹ eoꝝ qui pticipes ſui ſūt peccata dimittit. eoꝝ q̄ nō ſunt tenet.

In li. de penitentia.

Idē. Sacerdotes pn̄t ꝯfitentib⁹ pcere. q̄bus eñ remittunt remittit deus. Lazarū enim d̄ monumento ſuſcitatū obtulit diſcipulis ſoluendum. p hoc oſtēdens ptātem ſoluendi conceſſam ſacerdotibus. Dixit eñ. Quodcunq; ſol. ſuper ter. erit ſol. et in celo ⁊c. hoc eſt Ego deus. ⁊ omnes celeſtis curie ordines ⁊ omnes ſancti in gloria mea laudant vobiſcum ⁊ confirmant quos ligatis ⁊ ſoluitis. Non dixit quos putatis ligare et ſoluere. ſed in quos exercetis opus iuſticie et miſericordie. Aliter autē vel alia opa veſtra in peccatores non cognoſco. Idem. Cum veraciter ad deum cōuerſo peccata dimittūt̄ ab eis dimittunt̄ quibus ipſe veraci ꝯuerſione cōiungit̄. Spiritusſanctus ea dimittit qui datus eſt omnibus ſanctis ſibi charitate coherentibus. ſiue ſe nouerint corporaliter ſiue nō. Similiter cum alicui⁹ tenentur peccata. ab eis tenent̄ a q̄b⁹ ille cordis prauitate diſiungitur ſiue notis corpaliter ſiue ignotis. Oēs mali ſpūaliter a bonis ſeiūcti ſunt. Ecce h̄ dicit pctā dimitti et teneri a ſctis viris. ⁊ tñ ſpm̄ſctm̄ ea dimittere dic̄. ⁊ qđ maiori ꝯſideratiōe dignū eſt, idem etiā dic̄. q̄ deus p ſe vel p ſctōs ſuos tñ dimittit pctā. Ait eñ ſic. Sacr̄m gratie dat deus etiam per malos. ipām vero gratiam non niſi per ſeipſum. vel per ſanctos ſuos. Et ideo remiſſionem peccatoꝝ vel p ſeipſum facit vel p ipſius colūbe membra quibus ait. Si cui dimiſeritis. dimittent̄.

Ecce q̄ꝫ varia a doctoribus tradunt̄ ſuper his. ⁊ in hac tāta varietate q̄d tenēdū Hoc ſane dicere ac ſentire poſſumus. q̄ ſolus de⁹ dimittit peccata et retinet. et tamē eccleſie cōtulit poteſtatem ligandi ⁊ ſoluēdi. ſed aliter ipē ſoluit ⁊ ligat. aliter eccl'ia. Ipē eñ p ſe tñ ita dimittit peccatum. q2 et animā mundat ab interiori macula. et a debito eterne mortis ſoluit.

Quomodo ſacerdotes ligant ⁊ ſoluunt a peccatis. f

Non autem hoc ſa

cerdotibus cõceſſit. quibus tñ tribuit pote
ſtatẽ ſoluendi ⁊ ligandi .i. oſtẽdendi homi
nes ligatos vel ſolutos. Vñ dñs leproſum
ſanitati pri⁹ ꝑ ſe reſtituit. deinde ad ſacer-
dotes miſit quoꝝ iudicio oſtenderet mun
datus. Jta etiã Lazarũ iam viuificatũ. ob
tulit diſcipulis ſoluendum. q2 et ſi aliquis
apud deũ ſit ſolutus. nõ tñ in facie eccleſie
ſolutus habetur. niſi ꝑ iudicium ſacerdotis
Jn ſoluendis ergo culpis vel retinendis.
ita operatur ſacerdos euãgelicus ⁊ iudicat.
ſicut olim legalis i illis qui ꝯtaminati erãt
Hierony. lepra que peccatũ ſignat. Vñ Hiero. ſuꝑ
Mattheũ. vbi dñs ait Petro. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. ⁊ quodcũqꝫ ligaueris
ſuꝑ terrã erit ligatũ ⁊ in celis. ⁊ quodcun-
qꝫ ſolueris ſuꝑ terrã erit ſolutũ et in celis.
Hunc inquit locũ quidam nõ intelligẽtes
aliq̃d ſumunt de ſuꝑcilio phariſeorum. vt
dãnare innoxios. vel ſoluere ſe putent no-
xios. cum apud deũ nõ ſnia ſacerdotũ. ſ3 re
orum vita queratur. Jn leuitico ſe oſtẽdere
ſacerdotibus iubentur leproſi. quos illi non
faciunt leproſos vel mũdos. ſed diſcernunt
q̃ mundi vel immũdi ſunt. Jta et hic apte
oſtenditur ꝙ nõ ſequitur deus eccleſie iudiciũ
que ꝑ ſurreptionẽ et ignorantiam interdũ
iudicat. Deus aũt ſemꝑ iudicat ſm verita
tem. Et in remittendis vel in retinẽdis cul
pis id iuris et officij habent eccleſiaſtici ſa
cerdotes. qđ olim habebant ſub lege lega-
les in curandis leproſis. Hi ergo peccata
dimittunt vel retinent. dum dimiſſa a deo
vel retenta iudicant et oſtendunt. Ponunt
eñ ſacerdotes nomen dñi ſuꝑ filios iſrael
ſed ipſe benedicit vt dicitur in numeris. Hũc
modum ligandi et ſoluendi Hieronym⁹ ſu
pra notauit.

Ali⁹ modus ligãdi ⁊ ſoluẽdi. g

Ligant quoqꝫ ſa-

cerdotes dum ſatiſfactionẽ pnie ꝯfitentib⁹
imponũt. Soluũt cũ de ea aliq̃d dimittũt
vel ꝑ eã purgatos ad ſacramentoꝝ cõmu-
nionẽ admittunt. Quem modũ ſupi⁹ Leo
papa notauit. Scđm hunc modũ dicũtur
etiã ſacerdotes dimittere peccata vel reti
nere. Vñ ſuperius Aug. dixit. Quibus re
mittũt remittit deus ⁊c. Opus enim iuſti-
cie exercent i peccatores cum eos iuſta. pe
na ligant. opus miſericordie. dum de ea ali
quid relaxant vel ſacramentorũ cõmunio-
ni conciliãt. alia opera in peccatores exer-
cere nequeunt. Et notandũ eſt quia quos
ſatiſfactione penitentie ligant. eo ipſo a pec
catis ſolutos oſtẽdunt. q2 non imponitur
alicui ſatiſfactio penitẽtialis. niſi quem ſa-
cerdos vere penitentẽ arbitratur. Alij nõ
imponit. ⁊ eo ipſo peccatũ retineri a deo iu
dicat. Qđ aũt hoc ad claues ꝑtineat. Aug⁹ Augu. li. de penitentia.
oſtendit dicens. Fruſtra claues eccleſie q̃
ſine arbitrio ſacerdotis pniam agit. ſi ſine
oris confeſſione criminis indulgẽtia impe
tratur. Eſt ⁊ alius modus ligandi ⁊ ſol
uendi qui per excõmunicationẽ geritur du3
aliquis ſm canonicã diſciplinã3 tertio vo
catus ad emendatione3 manifeſti delicti et
ſatiſfacere vilipendens. ſententia eccleſie a
loco orationis ⁊ ſacramentorũ communio
ne et fideliu3 cõſortio precidit vt erubeſcat
et pudore ſceleris cõuerſus peniteat. vt ſic
ſpiritus eius ſaluus ſit. Qđ ſi penitentia3 ꝓ
fitens reſipuerit. negate cõmunioni admit
titur. ⁊ eccleſie recõciliatur. Hec eſt aũt eccle
ſie anathematizatio. hanc penam illis qui
digne ꝑcelluntur infligit. q2 gratia dei et pro
tectio illis amplius ſubtrahitur. ac ſibi ipſ-
ſis relinquitur. vt ſit eis liberũ ruere in inte-
ritũ peccati. Jn quos etiã maior diabolo
ſeuiendi datur ptãs. Orationes quoqꝫ eccle
ſie ⁊ benedictionũ ac meritoꝝ ſuffragia eis
nequaq̃ ſuffragari putantur.

Quomodo ſm hos modos in-telligendum ſit illud. Quodcũqꝫ ſolue. ⁊c. h

Scđz hos ligandi

et ſoluẽdi modos quõ verum eſt qđ dicitur.
Quodcũqꝫ ſolueris ſuꝑ terrã erit ſolutu3 et
in celis. ⁊ quodcũqꝫ ligaueris ſuꝑ terram
erit ligatũ ⁊ in celis ⁊c. Aliqñ eñ oſtẽdũt
ſolutos vel ligatos qui non ſũt apud deu3
et pena ſatiſfactionis et excõmunicationis
interdũ indignos ligant vel ſoluũt. ⁊ indi-
gnos ſacramẽtis admittunt. ⁊ dignos ad
mitti arcent. S3 intelligẽdũ eſt hoc in illis
quoꝝ merita ſolui vel ligari poſtulãt. Tũc
eñ ſnia ſacerdotis iudicio dei et totius ce-
leſtis curie approbatur et confirmatur. cũ ita
ex diſcretione ꝓdit vt reorũ merita nõ con-
tradicant. Quoſcunqꝫ ergo ſoluunt vel li-
gant adhibentes clauem diſcretionis reo-
rum meritis: ſoluuntur vel ligantur in celis. i.
apud deum. quia diuino iudicio ſacerdo-
tis ſentẽtia ſic ꝓgreſſa approbatur ⁊ ꝯfirmatur

Quos ergo ſm merita ſentētia eccleſie percellit. ledit. et illi foris ſunt apud deū. Qui aūt nō meruit. ſententia eccleſie nō leditur niſi contemnat. Vñ Origenes. Exijt q̄s a veritate a fide. a charitate. ꝑ hoc exit de caſtris eccleſie. etiam ſi epī voce non abijciaꝛ ſicut ecōtra aliquis nō recto iudicio foras mittiꝛ. Sed ſi nō egit vt mereꝛ exire. nihil lediꝛ. Interduz eñ qui foras mittiꝛ intus eſt. ꝛ qui foras eſt. intus videtur retineri.

Origenes ſuper leuiticū.

Ecce qualis et q̄tus eſt vſus apoſtolicarum clauium. Jam oſtenſum eſt ex parte qualiter ſacerdotes dimittūt peccata vel tenent. ꝛ tñ retinuit ſibi deus q̄tam ſingularem poteſtatez dimittendi vel retinendi. q̄ꝛ ipſe ſolus ꝑ ſe debituz eterne mortis ſoluit ꝛ animā interius purgat.

Que ſint interiores tenebre ꝛ interior macula. I

Hic queriꝛ que ſit

illa macula ꝛ q̄ ſint ille tenebre interiores. a quibus deus interius animā purgat. cum verā pniam immittit? De tenebris et interiori caligine ſatis facile eſt et intelligere et reſpōdere. Cum eñ quis mortaliter delinquit ꝛ grā v̓tutis priuatur ſi qua p̄ceſſit. ꝛ naturaliū bonorum eliſionē patiꝛ. vñ ꝛ intellectus obtundiꝛ ꝛ totus hō interior obtenebraꝛ. et ita quaſi caligine quadaz mēs obuoluiꝛ. que caligo peccati pena ē. Hāc v̓o deus pellit cum pniaz immittit ꝑ quaz ꝑdita bona reſtituit. et vitiata repat. Vñ ꝓpheta. Nebulam ſicut cinerem ſpargit. Sed que eſt macula peccati a qua animaz lauat. Ecce eñ quis voluit facere homicidium et patrauit. quo patrato deſinit tam velle q̄ꝫ facere. nōdum tñ vere ꝛ humiliter penitet. nec confiteri ꝓponit. Que ḡ remāſit in anima illius macula? Mala voluntas quidem fuit macula illius anime. ſ; illa tranſit. Macula etiā eſt ſi penitere cōtemnit ſed hoc eſt peccatum aliud a precedenti. Que ergo macula remāſit a q̄ ipē i penitentia purgatur? Polluta quidem eſt anima quouſq; peniteat. ſicut erat dum in ea praua erat volūtas. Sicut eñ qui tangit morticinū vel aliud immūdum. ita pollut⁹ eſt poſt tactum quouſq; lauatur. ſicut fuit dū tangeret. ita poſt actuz peccati ita polluta remanet anima ſicut fuit in ip̄o actu peccati. quia ita eſt longe a deo per diſſimilitudinem qui eſt vita et mundicia mentis. ſicut fuit dum peccatum ageret. Ip̄a ergo diſſimilitudo que ineſt anime ex peccato. et eſt a deo elongatio. anime macula intelligitur a qua purgatur in penitentia. Hoc autem ſolus deus facit. qui ſolus ſuſcitat animaz et illuminat. quod ſacerdotes nequeunt q̄ tamen medici ſunt animarum. Unde propheta. Nunquid medici ſuſcitabunt ꝛ cōfitebuntur tibi. quod exponens Aug. ait. Boni doctores recte medici dicūꝛ. qui viuentes curare miniſterio poſſunt. ſed non mortuos ſuſcitare. Sola eñ dei gratia reuiuiſcunt.

Iſta ē diſtinctio. xviij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ determinauit ꝺ penitentia q̄tū ad eius ptes. Hic aūt cōſequenter determinat de poteſtate miniſtrorū hoc ſacramentuz diſpenſantiū. Et circa hoc tria facit. Primo eñ numerum clauiū. ꝛ in quo eorū vſus cōſtat ꝓponit. Scd̄o quō ſolus deus peccata dimittat ſubdit. Tertio etiaz modum quo ſacerdotes ligant ꝛ ſoluunt adiungit. Primum q̄dem facit a principio diſtin. vſq; ibi. Sed queritur vtrū a pctīs. Scd̄m vſq; ibi. Nō aūt hoc ſacerdotibus. Tertiū v̓o ab inde vſq; ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarū prima eſt hec. Claues he ſacerdotibus conceſſe ſunt ſcia diſcernendi. ꝛ ſpiritualis potētia iudicādi. Hāc eñ ꝓpoſitionē magiſter inſinuans querit. Cuz in ſola contritione cum ꝓpoſito confitendi dimittaꝛ peccatū q̄tum ad maculam et reatum pene añ ꝯfeſſionē ſacerdoti factaz. quid ergo dimittit ſacerdos in ſua abſolutione. ꝛ quid etiam virtus clauiū operetur. Poſtea aūt magiſter determinat quid ſit virtus clauiuz ꝛ dicit. ꝙ ille claues nō corporaliter ſed ſpiritualiter intelligende ſunt. et nihil aliud ſunt q̄ ſcientia diſcernendi. et potentia iudicandi. q̄ꝛ iudex eccleſiaſticus habent dignos recipere. ꝛ indignos excludere a regno dei. i. ab eccleſia vel ſacramentoꝝ ꝑceptiōe. vbi etiā ſubdit ꝙ vis ligādi ſilr̄ et vis ſoluēdi ſacerdotibus eccleſie cōpetit ꝛ non hereticis. Poſtea etiam dicit ꝙ vſus clauium in duobus ꝯſiſtit. ſ. in diſcernēdo ligandos et ſoluendos. ꝛ etiaz in ligādo ligādos ſimiliter ꝛ in diſſoluendo ligatos Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Solus deus maculā culpe abſtergit et a debito mortis eterne abſoluit. Hanc eñ ꝓpoſitionez magiſter inſinuans querit quid opeꝛ ſacerdos in abſoluēdo a peccato. vtꝝ ſcꝫ culpā vel etiā penaz tollere poſſit. Tangit autē magiſter circa hoc duas opiniones Quibuſdaz videꝛ. ꝙ deus animā ſuſcitat a morte et ſacerdos remittit reatū pene. Vñ ꝛ dñs Lazarū prius ſuſcitauit et viuificauit. ꝛ poſtea apl̄is ſoluenduz reliquit Alijs v̓o videtur ꝙ ſolus deus ſicut animā viuificat interius tollēdo culpā ſic ꝛ reatū pene eterne relaxat. Tamen ſacerdotibus tradita ē poteſtas dimittendi pctā ꝛ retinendi. ſicut eñ deus ſolam poteſtatē baptiſmi ſibi retinuit ita et pnīe. Et hanc ſententiam approbat magiſter tanq̄ rationabilē. ſil̄ eñ cū culpa pena dimittiꝛ. ꝛ nemo vere ꝯteriꝛ niſi hō q̄ eſt in charitate. qui aūt charitatē hꝫ dignus eſt vita eterna. ꝛ non pena eterna vel morte. ꝛ ideo de⁹ q̄ dimittit culpā etiā dimittit penā. Quod autoritatibus ſanctoꝝ confirmat. Poſtea dicit ꝙ nō obſtante ꝙ ſolus deus dimittit pctā. verūtñ eſt ꝙ etiā ſacerdos hꝫ ptātem dimittendi et retinendi peccata aliquid opatur ꝑ iſtā ptātem. q̄ꝛ pctā dimittit ꝛ retinet. qd̄ pluribus autoritatibus cōfirmat. Poſtea dat vnū modū quo ſacerdotes dicunꝛ ligare ꝛ ſoluere dicēs. ꝙ de⁹

Quō ſacerdotes prius di/mittunt ⁊ retinent quō / mte

ꝑ ſe dimittit culpā mundando aīam a macula culpe. et ſoluendo debitū pene eterne. Sacerdotes v̄o dimittunt ⁊ ſoluunt omiſſionē factā vel nō factā manifeſtando ⁊ oſtēdēdo. Vn̄ dn̄s prius ⁊ ꝑ ſe leproſis ſanitatē reſtituit. Deinde ad ſacerdotes miſit quorum iudicio oſtenderent̄ mūdati. Unde ⁊ ſi aliq̄s apd̄ deum eſt abſolutus. nō tn̄ in facie eccl'ie abſolut⁹ habetur niſi ꝑ iudiciū ſacerdotis. Vn̄ ſicut ſacerdos legalis lepram nō mundauit. ſed inter mundos et imundos diſcernebat. ita ſacerdos euāgelij pctā n̄ dimittit. ſed vtrū dimiſſa ſint iudicat ⁊ oñdit. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Sacerdotes ligant cū ſatiſfactionē imponunt pn̄ie. Tūc v̄o ſoluūt cū de ea aliq̄d dimittūt et purgatos ad ſacrorū cōmunionē admittūt. Hāc magiſter inſinuās ꝯtinuat p̄dicta. ſ. ponēdo ſcd̄m modū quo ſacerdotes dicunt̄ ligare inq̄tū penā ſatiſfactoriā penitentib⁹ imponūt. Soluere v̄o dicunt̄ qn̄ aliquid de ſatiſfactione debita relevant ⁊ purgatos ad ſacramentorū cōmunionē admittūt ⁊ ſic eccl'ie recōciliant. In primo exercent opus iuſticie. In ſecūdo opus miſcd̄ie. eo ꝙ ligant ad ſatiſfactoriā penā ⁊ peccatorē ſolutū oſtēdunt q̄ꝛ nulli pena ſatiſfactoria imponitur niſi ei quē ſacerdos vere penitentē arbitrat̄. Ꝙ aūt penā imponere ad claues ꝑtineat oñdit ꝑ beatum Auguſ. qui dicit ꝙ pn̄ia ſine arbitrio ſacerdotis fruſtrat̄. ⁊ contemptibiles claues eccleſie facit. ⁊ ꝙ ſine vocali cōfeſſione ſuppoſita mentali indulgentia haberi nō pōt. Poſtea ponit tertiū modū quo ſacerdotes ſoluūt ⁊ ligant ꝑ excōmunicationē. Tunc eñ quis hoc mō ligat̄ dū tertio vocatus ad emendationē manifeſti delicti ⁊ ſatiſfactionē vilipendēs per ſniam eccl'ie a loco orōnis et ſanctorū cōmunione ⁊ a ꝯſortio fideliū p̄ſcindit̄ ⁊ erubeſcat ⁊ pudore ſceleris cōuerſus penitcat. Tūc v̄o ſoluit̄ qn̄ pn̄iam ꝓfitēs cōmunioni admittit̄ ⁊ eccl'ie recōciliat̄. ꝑ hāc aūt excōmunicationē hec infligit̄ pena. ⁊ grā diuina ⁊ ꝓtectio homini ſubtrahit̄ angelica. vt derelict⁹ liberius ī peccatū cadat. diabolo etiā poteſtas in talē hoīem datur. orationes eccleſie illi non ꝓdeſſe putant̄. Poſtea querit quō ſ̄m hos modos tres ligandi ⁊ ſoluēdi verū ſit ꝙ dominus dicit illa in celis eſt ſoluta ⁊ ligata que in terris ſacerdotes ligauerunt ⁊ ſoluerūt cum tamē ipi quandoq̄ꝫ ligatos ⁊ ſolutos oſtendant qui non ſunt abſoluti coram deo etiam p̄dictorū modorum trium. ipi etiam interdum indignos ligant ⁊ ſoluunt. Et reſpondet ꝙ intelligendum eſt ꝙ tūc ſolutio ⁊ ligatio ſacerdotis diuino iudicio approbatur quando clauis diſcretionis adhibita ſit ſ̄m exigentiam meritorum. Quando autem ſacerdos in iudicādo errat tunc qui ligatur apud deum iudicem ligat⁹ non habetur niſi eccleſie ſentētiā cōtemnat. Et ſimiliter dicendum eſt d̄ ſolutione. Unde ſ̄m Orige. Interdum qui foras mittitur intus eſt. ⁊ qui foras eſt interius retineri videt̄. Ultimo occaſione hui⁹ querit que ſit illa macula et que ſint ille interiores tenebre. a quibus deus animā purgat cum penitētiam immittit. Et reſpondet q̄ꝫtum ad maculā que remanet in anima. ꝙ illa non ſit mala voluntas. quia illa tranſiuit. nec pn̄ie contemptus. q̄ꝛ ille eſt nouū peccatum ſed diſſimilitudo et elongatio a deo que tanq̄ꝫ macula ineſt anime a qua purgat̄ ꝑ penitentiā. Q̄ꝫtū vero ad tenebras interiores reſpondendo dicit. ꝙ hominis mortaliter peccātis intellectus obtenebrat̄ ⁊ naturalia viciant̄ et gratia dei priuat̄. ꝑuatio ergo gratie dei et deterioratio bonorū naturaliū eſt interior mentis caligo a quib⁹ oībus curat̄ ꝑ pn̄iam. Addit etiā ꝙ ſacerdotes ſunt ſicut medici aīarū. medici autem pn̄t viuentes curare. ſed non pn̄t mortuos ſuſcitare. ſic ſacerdotes in miniſterio curant. ſola autem gratia dei viuificat. Et tn̄ in ſpeciali.

3a

Quando hec claues dantur et quibus. a

DI. XIX

Poſtquā oſtēſum eſt que ſint claues apl'ice ⁊ quis earū vſus. ſupeſt inueſtigare qn̄ iſte claues dent̄ ⁊ quibus? Dant̄ he claues ꝑ miniſterium ep̄i alicui in ꝓmotione ſacerdotij. Cū eñ recipit ordinem ſacerdotalē. ſimul et has claues recipit. Sed nō videt̄ ꝙ omnes vel ſoli ſacerdotes has claues habeant. q̄ꝛ pleriq̄ꝫ añ ſacrā ordinationē ſciētiā diſcernendi habent. Plures poſt ꝯſecrationē ea carent. Sane dici pōt. ꝙ alterā clauiū iſtarū id eſt. ſciētiā diſcernendi nō habent oēs ſacerdotes. vnde dolēdū eſt atq̄ꝫ lugēdū. Multi enim lꝫ indiſcreti atq̄ꝫ ſcientie qua eminere debent exortes. ſacerdotij gradū recipe p̄ſumunt: vita ⁊ ſcia eo indigni. qui nec añ ſacerdotiū nec poſt ſciētiā habēt diſcernendi. qui ligandi ſint vel ſoluendi. Iō q̄ꝫ illā clauem in conſecratione non recipiunt. q̄ꝛ ſemꝑ ſcientia carent. Qui v̄o añ ſacerdotium ſciētia diſcernendi p̄diti ſunt. lꝫ habeāt diſcretionē. non tn̄ in eis eſt clauis q̄ꝛ nō valent ea claudere vel aperire. Ideo q̄ꝫ cū ꝓmouet̄ in ſacerdotem. clauē diſcretionis recte dr̄ accipe. q̄ꝛ et ante habita diſcretio auget̄. ⁊ fit in eo clauis vt ea iā valeat vti ad claudendū vel aperiendū.

Q̄ nō oīs ſacerdos alterā clauē hꝫ. ſ. ſcientiam diſcernendi.

Si alteram clauem omnes habeant ſcilicet potentiam ligandi ⁊ ſoluendi. b

Cūq̄ꝫ iam conſtet nō oēs ſacerdotes illas duas claues habere. q̄ꝛ ſcientia diſcernendi pleriq̄ꝫ carent. de altera. i. potentia ligandi et ſoluendi q̄rit̄ur. vtrū omnes ſacerdotes eam habeant? Quidam enim hanc poteſtatē putāt illis ſolis eſſe cōceſſam. qui doctrinam ſimul ac vitam apoſtolorū ſeruant. Illas enim claues promiſit dominus Petro et imitatoribus eius tantū. vt aiunt. Qui etiam autoritatibus vtuntur in munimentum ſue opinionis. Hoc enim dicūt Auguſtinū ſenſiſſe vbi ſupius ait. Remiſſionem peccatorū vel ꝑ ſeipm̄ facit deus vel ꝑ columbe membra. Dicit etiam idē peccata dimitti vel teneri a ſanctis. Idem ſup exodum vbi d̄ lamina aurea legitur. Erāt autem lamina aurea ſemper in fronte ſacerdotis. Hec inquit

Aug. in li. de baptiſmo.

ſignificat fiduciam bone vite. quaꝫ qui ve re pfecteqꝫ nõ ſignificatiõe ſed veritate ſacerdos habet. ſolus poteſt auferre peccata Jtem Greg⁹. Jlli ſoli habent in hac carne poſiti poteſtatẽ ligãdi ⁊ ſoluendi. ſicut ſancti apoſtoli. qui illorum exempla ſimul cũ doctrina tenent. Jtẽ ex dictis Orige. Hec poteſtas ſoli Petro conceſſa eſt et imitatoribus Petri. Nam quicunqꝫ veſtigia petri imitant̃. habent recte ligandi et ſoluendi poteſtatem. His alijſqꝫ teſtimonijs innitunt̃ qui aſſeruut poteſtateꝫ ligandi ac ſoluendi illis ſolis conceſſam ſacerdotibus q̃ vita et doctrina pollent ſicut apoſtoli.

Grego. in tractatu euangeliorum.

Alioꝝ ſententia verior. c

Alijs aũt videtur

quod et mihi placere fateor. cunctis ſacerdotibus hanc clauem dari. ſ. ligandi ⁊ ſoluendi. ſed nõ eã recte ac digne habent. niſi qui vitã ⁊ doctrinam apoſtolicam ſeruãt. Nec p̃miſſe autoritates malos ſacerdotes hanc poteſtatem negant habere. ſed illos ſolos digne ac recte hac poteſtate vti ſignificant. qui prediti ſunt vita ⁊ doctrina apoſtolica. q꞉ ſoli ipſorum apoſtolorũ imitatores digne recteqꝫ poſſunt ligare ⁊ ſoluere. Et per dominũ tñ vel p ſanctos ĩ quibus habitat ſpirituſſanctus digne ⁊ recte fit remiſſio vel retẽtio peccatorum. Fit tamẽ et p illos qui ſancti nõ ſunt. ſed nõ digne vel recte. Dat eñ deus benedictionem digne poſcenti etiam p indignuꝫ miniſtrũ. Q᷑ vero hanc poteſtatem habeant omnes ſacerdotes. Hiero. teſtatur ſup illum locũ euangelij. vbi dñs dixit Petro. Tibi dabo claues regni celorum ⁊c̃. Habent inquit eandem iudiciariam poteſtatem alij apoſtoli. Habet ⁊ omnis eccleſia in epiſcopis ⁊ preſbyteris. Sed ideo petrus eam ſpecialiter accepit. vt omnes intelligant q꞉ quicunqꝫ ab vnitate fidei et ſocietate eccl̃ie ſe ſeparauerit. nec a peccatis ſolui nec celũ poteſt ingredi. Jtem q꞉ ſacerdos etiam ſi malus ſit gratiam tamen tranſfundit ꝑ ſue dignitatis officio. Aug. oſtendit dicens. Dictũ eſt a domio in numeris ad moyſen ⁊ aaron ſacerdotes. vos ponite nomen meuꝫ ſuper filios iſrael. Ego dominus benedicam eos vbi gratiaꝫ traditio per miniſterium ordinati tranſfundat hominibus. nec volũtas ſacerdotum obeſſe vel prodeſſe poſſit. ſed meritum benedictionem poſcentis. Quanta autem ſit dignitas ſacerdotalis officij et ordinis hinc aduertamus. Dictum eſt de nequiſſimo Caypha inter cetera. Hoc autem a ſemetipſo non dixit. ſed cum eſſet pontifex anni illi⁹ prophetauit. per quod oſtẽditur ſpiritũ gratiarum non pſonam ſequi digni vel indigni. ſed ordinem traditionis vt q̃uis aliquis boni meriti ſit. non tamen poſſit benedicere niſi fuerit ordinatus. vt officij myſteriũ exhibeat. dei autem eſt effectum tribuere benedictionis. Hinc euidẽter oſtenditur ordo non priuari poteſtate tribuendi gratiaꝫ ob miniſtri indignitatẽ.

Ut omnes ſacerdotes habeãt ptãteꝫ ligãdi ⁊ ſoluendi ꝯfirmat.

Q᷑ etiã per indignos tranſfundit̃ gr̃a dignis.

Aug. in li. q̃ſtionũ noui et ve. teſta.

Huic tamen Auguſtini ſententie videt̃ obuiare quod ait Eſicius. Sacerdotes inquit nõ ꝓpria virtute benedicũt. ſed quia figuram chriſti gerunt. ⁊ ꝓpter eum qui in ipis eſt plenitudinem benedictionis tribuunt. nec ſolum is qui ſacerdotium ſortitus eſt. ſed quicũqꝫ chriſtum in ſeipſo habet et eius figuram gerit. per cõuerſionem bonã ſicut Moyſes. idoneus eſt vt benedictionem preſtet. Ecce hic habes q꞉ non ſolũ ſacerdos ſed omnis in quo chriſtus habitat benedictioneꝫ preſtet. Sed alia eſt benedictio que ſolis ſacerdotibus congruit. Alia que ab omnibus bonis communiter exhibetur. Deniqꝫ illi ſacerdotes in quib⁹ chriſtus habitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. nõ quia ſoli illi tranſfundãt gratiam. ſed quia illi ſoli licite et digne id agunt. nec ſubditos mala vita ſacerdotis ledit ſi bona faciunt que ille dicit. Unde Greg. Multi dum plus vitam ſacerdotum q̃ ſuam diſcutiunt. in erroris foueam dilabũtur. minus conſiderantes q꞉ nõ eos vita ſacerdotuꝫ lederet. ſi humiliter bonis ſacerdotum ammonitionibus aurem accomodarent.

Eſici⁹ ſup leuiticum.

Gregori⁹

De hoc quod ſcriptum eſt in malachia Maledicam benedictionib⁹ veſtris. d

Premiſſe vo ſentẽ

tie qua dicitur etiam per mali ſacerdotĩ miniſterium tranſfundi gratiam benedictionis videtur obuiare quod dominus p malachiam ꝓphetam malis ſacerdotib⁹ comminatur. Maledicam benedictionib⁹ veſtris. Et alibi. Ve his qui viuificant animas que non viuunt. et mortificant animas que non moriuntur. Si enim maledicit dominus benedictiõibus eorũ. et ſi anime quas viuificãt non viuũt. quomodo p

eos gratia benedictionis tranſfundit? Sʒ illud capitulum. maledicaʒ ꝛc̃. quidam referunt ad hereticos. qui ab eccleſia preſciſi ſunt. et ad excõmunicatos quorum benedictiones fiunt maledictiones. his qui eorũ ſequuntur errores. Illud vero alterum .ſ. viuificant ꝛc̃. ſuper om̃es illos ſacerdotes exponunt. qui abſqꝫ claue ſcientie ꝛ forma bone vite pſumunt ligare vel ſoluere. Sed nullus officio ſacerdotis vti debet niſi immunis ſit ab alijs que in alijs iudicat. alioquin ſeipm̃ condemnat.

Qualis debet eſſe iudex eccleſiaſticus.

Qualem aũt oporteat eſſe qui aliorũ iudex conſtituit. Aug⁹ deſcribit ita dicens. Sacerdos cui omnis offertur peccator ante quem ſtatuitur omnis languor. in nullo eorũ ſit iudicandus que in alio iudicare eſt pmptus. Iudicãs em̃ alium qui eſt iudicandus .cõdemnat ſe ipm̃. Cognoſcat ergo ſe et purget i ſe quod alios videt ſibi offerre. caueat vt a ſe proiecerit quicquid in alio damnoſum reperit. Animaduertat. ꝙ qui ſine peccato eſt. primus in illam lapideʒ mittat. Ideo em̃ liberauit peccatricem. qꝛ non erat qui iuſte pſiceret lapidẽ. Quomodo lapidaret qui ẽ lapidandum cognoſceret? Nullus em̃ erat ſine peccato. in quo intelligitur omnes fuiſſe reos. Nam venialia remittebantur per cerimonias Si qd̃ g̃ in eis pctm̃ erat criminale erat In hoc ergo pa tentiſſimũ eſt crimen ſacerdotum ꝛ deteſtabile. qui non prius ſe iudicant ꝛ alios alligant. Caueat ſpiritualis iudex ſicut non cõmiſit crimen nequicie. ita non careat munere ſcientie. Oportet vt ſciat cognoſcere quicquid debet iudicare Iudiciaria em̃ poteſtas hoc poſtulat vt quod debet iudicare diſcernat Diligẽs ergo inueſtigator ſapiẽter interroget a peccatore quod forſitan ignorat vt verecũdia velit occultare. Cognito vero crimine. varietates eius non dubitet inueſtigare. ꝛ locum ꝛ tempus ꝛ cetera que ſupradiximus quibus cognitis aſſit beniuolus. paratus erigere ꝛ ſecuꝫ onus portare. ꝛ habeat dulcedinem in affectione. diſcretionem in varietate. doceat pſeuerantiã. Caueat ne corruat. ne iuſte perdat iudiciariam poteſtatem

Auguſ. in li. de pnia.

Nota. naʒ venialia h̃ dicit et criminalia ſm̃ legem. vt venialia putabant que p cerimonialia dimittebãt ſine morte vel mutilatiõe. criminalia q̃ mortẽ vel mutilationẽ inferebãt.

Et ſi enim penitẽtia poſſit ei acquirere gratiam. non tamẽ mox reſtituat in poteſtatẽ primã. Et ſi petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit et ſepe lapſis ſacerdotib⁹ reddita ſit dignitatis poteſtas. non tamen eſt neceſſe vt omnibus cõcedatur quaſi ex autoritate. Inuenitur autoritas que cõcedit ꝛ qua ſi imperat. Inuenit autoritas alia que nõ concedit: ſed vetat que ſcripture non repugnant ſed cõcordant. Cum enim tot ſunt ꝙ labuntur vt priſtinam dignitatem ex autoritate defendant. et quaſi vſum peccandi ſibi faciant. recidenda eſt ſpes iſta. Si vero locus eſt vbi iſta non concurrant. reſtitui poſſunt qui peccant. Ex his ſatis ppenditur qualis debeat eſſe ſacerdos qui alios ligat et ſoluit. diſcretus ſcilicet ꝛ iuſtus. alioquin mortificat ſepe animas que non moriuntur. et viuificat que non viuunt. et ita incidit in maledictionis iudicium. Illud autem malachie ſcꝫ maledicam benedictionibus veſtris. ſiue ſuper hereticos tantuꝫ et excommunicatos. ſiue ſuper omnes ſacerdotes qui vita et ſcientia carentes benedicere preſumunt: dictum accipiatur. ſic intelligi poteſt. maledicam benedictionibus veſtris. id eſt. his que i eis benedictionib⁹ poſſidetis. quia faciam ea cedere vobis in maledictionem non in benedictionẽ. quia et ſi benedicũt ſanctis. non hoc faciunt ex vero corde. ꝛ ideo eorũ benedictio eis vertitur in maledictionem Uel maledicam benedictionibus veſtris. id ẽ. quod a vobis benedicitur. a me erit maledictum. quia benedicunt inique agentib⁹ adulanturqꝫ peccantibus. dummodo diuites ſint.

Iſta eſt diſtinctio. xix. hui⁹ quarti libri.

In qua magiſter poſtq̃ oſtendit poteſtatem clauium ſm̃ ſe. Hic conſequenter determinat quorũ ſit habere claues. Et circa hoc tria facit. Primo em̃ oſtendit quibus ꝛ quando claues dantur Secundo quomodo habentes claues ſe virtutibus ornare tenentur. Tertio quorum benedictiones ſuſcipientib⁹ plus ſuffragentur. Primum quidem facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Alijs autem videtur. Secundum ab inde vſqꝫ ibi ſcꝫ ad quintum capitulum. qd̃ incipit. Q vero hanc poteſtatẽ. Tertiuꝫ vſqꝫ ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Quãuis non magiſter tamen omnes doctores dicunt. ꝙ vtranqꝫ clauem omnes ſacerdotes in conſecratione recipiunt. Hanc magiſter inſinuans proponit pmo ꝙ poſt predicta conſiderandum eſt quando et quib⁹ dantur claues. Et ſubdit ꝙ claues dantur p miniſterium epiſcopi in promotione ſacerdotij. ſimul em̃ cũ quis recipit ordinẽ ſacerdotij recipit et claues. Poſtea obijcit in contrarium quantũ ad clauem ſcientie

Nullus in vita iudicandus est dignus inferno quia conversio operatur subito facta igitur non persona est a nobis iudicanda

quam nec ſolum ſacerdotes habere videtur .plures enim nõ ſacerdotes ſcientiam diſcernendi habent et multi ſacerdotes ea carent. Et reſpondet ꝙ hãc clauem ſcȝ que eſt ſcientia diſcernendi nõ omnes ſacerdotes habẽt. Unde qui ſcientiam non habent in conſecratione hanc clauem nõ recipiunt. ſacerdotes vero ꝗuis ſcientiam diſcernendi habere poſſunt . non tamen dicuntur habere clauem .quia non poſſunt ea claudere vel aperire .ſed quando tales ad ſacerdotium promouentur dicuntur claues diſcretionis recipere. quia ante etiaȝ habita ſcientia habentur ⁊ ſic fit in eo clauis ad claudenduȝ vel aperiendum .et ſic ſoli ſacerdotes habent clauem. Poſtea querit ꝺ claue potentie. vtrum omnes ſacerdotes eam habent. Et ponit opinionem quorundam dicentium ꝙ non omnes eam habent .ſed ſolum imitatores doctrine ſimul et vite apoſtolice. qꝺ autoritatibus confirmat

2a Secunda propoſitio eſt hec. Qui vult alios ſoluere vel ligare debet ſe virtutibus prius adornare. Hãc magiſter ponens narrat ſecundaȝ opinionem de claue potentie quam magiſter approbat . que eſt ꝙ omnes ſacerdotes eam habent ⁊ non habent eam recte bene ⁊ digne. niſi qui doctrinam ⁊ vitam apoſtolicã ſeruant. propter quod autoritates quas prima opinio pro ſe inducit non negat malos ſacerdotes habere clauem potentie. ſed dicunt ſoluȝ digne vti poſſe eis qui prediti ſunt doctrina ⁊ vita apoſtolica Poſtea approbat hanc opinioneȝ plurib⁹ autoritatibus

3a ſanctorum. Tertia propoſitio eſt hec. Alia eſt benedictio que ſolum conuenit ſacerdotibus et alia que ſi iuſtis exhibetur hominibus. Hãc enim propoſitionem magiſter inſinuans obijcit contra predicta quadam autoritate qua dicere videtur ꝙ omnes ſancti viri benedicere habent. et non ſolum ſacerdotes .cuius oppoſitum predictum eſt in quadam autoritate. Et reſpondet ꝙ alia eſt benedictio que fit ex merito ſanctitatis. que quidem benedictio omnibus hominibus congruit. et alia eſt benedictio que fit ex autoritate ordinis que ſolum competit ſacerdotib⁹ .quã ſi omnes ſacerdotes habeant. ſoli tamen boni ſacerdotes dicuntur eam habere qui ea recte vtũť. Subdit autem ꝙ mala vita ſacerdotum ſubditos non ledit. ſi bona faciunt que ipſe dicit. Unde etiam nõ debent ſubditi vitam ſacerdotis multũ diſcutere. Poſtea enim aliter obijcit contra dicta. quia enim dominus per prophetam cominuatur malis ſacerdotib⁹ ꝙ maledicturus ſit benedictionibus eorum. et ſpecialiter illis ſacerdotibus qui viuificant animas que non viuunt et mortificant animas que non moriunť Poſtea quidem ſoluit et dicit ad hoc ſᵐ quoſdam: ꝙ illa intelliguntur de ſacerdotibus preſciſis ab eccleſia vel etiaȝ de illis ſacerdotibus qui ſine ſcientia bona vita preſumunt ſoluere et ligare. Debet enim ſacerdos immunis eſſe ab omnibus his que ĩ alio iudicat. Poſtea etiaȝ occaſione huius inducit quaſdã autoritates quibus oſtenditur qualis debet eſſe ſacerdos qui ſoluit et ligat. Debet enim ſacerdos ille eſſe iuſtus in vita ⁊ ſimiliter diſcretus in ſcientia. Ultimo ꝗdem ponit expoſitionem illi⁹ Malachie. Maledicam benedictionibus veſtris ſᵐ beatum Gregorium duplicem. Prima quidem eſt ꝙ benedictio malorum ſacerdotum eis conuertatur in maledictionẽ. Secunda quidem eſt ꝙ multis inique agentibus benedicunt mali ſacerdotis adulando illis quos deus non benedicit. Et tm̃ in ſpeciali.

De his qui in fine penitent. a

Sciendũ eſt etiã ꝙ tempus pnĩe eſt vſqȝ ĩ extremũ articulum vite. Unde Leo papa. Nemo ẽ deſperandus dũ ĩ hoc corpore cõſtitutus eſt. qꝛ nõ nũqȝ qꝺ diffidẽtia etatis differť. cõſilio maturiore pficiť. Aug. tñ de pnĩam differentibus ita ſcribit. Si ꝗs poſit⁹ ĩ vltima neceſſitate voluerit accipere pnĩaȝ et accipit. et mox reconciliatur ⁊ hinc vadit. fateor vobis nõ illi negam⁹ qꝺ petit. ſed non pſumimus .qꝛ bñ hinc exit. Si ſecur⁹ hic exierit ego neſcio. Penitentiã dare poſſum⁹. ſecuritatẽ ꝩo nõ. Nunqꝺ dico dãnabiť? ſꝫ nec dico liberabitur. Uis ergo a dubio liberari. age pnĩaȝ dũ ſanus es. Si ſic agꝭ dico tibi qꝛ ſecur⁹ es . qꝛ pnĩam egiſti eo tpe quo peccare potuiſti. Si vis agere pnĩaȝ qñ iã peccare nõ potes. peccata te dimiſerũt .nõ tu illa. Item. Due res ſunt .aut ignoſciť tibi. aut nõ ignoſciť .ꝗd hoꝝ tibi ſit futuruȝ neſcio? Ergo tene certũ. dimitte incertum. Sed quare hoc dixit Aug. cũ pnĩa que in fine agiť in pſalmo appelleť ſacrificium veſpertinum. qꝺ erat acceptabilius in lege et in quacunqȝ die inuoceť deus aſſit. ⁊ quacunqȝ hora ingemuerit ⁊ conuerſus fuerit peccator vita viuet et non moritur? Sed illa dixit Aug. pter illos qui penitentiam vſqȝ in finem vite protrahunt. et tunc non ex dei amore videntur penitere. ſed timore mortis quaſi ex neceſſitate. Unde idẽ quaſi aperiẽs quare ſuperiora dixerit ait. Nullus expectet quando peccare non poteſt. Arbitrij enim libertatẽ querit deus. vt deleri poſſint cõmiſſa. non neceſſitatem ſꝫ charitatem. non tm̃ timorem. qꝛ nõ ĩ ſolo timore viuit hõ. Quem ergo ſero penitet. oportet non ſolum timere iudicem. ſed diligere quia ſine charitate nemo ſaluus eẽ poteſt. Non ergo tantũ timeat penaȝ qui penitet. ſed anxietur pro gloria. Que conuerſio ſi contigerit alicui etiam in fine. deſperandũ non eſt de eius remiſſione. Sed quoniam vix vel raro eſt tam iuſta conuerſio. timendum eſt de penitente ſero. maxime cuȝ filij quos illicite dilexit ſint preſentes. vxor et mundus ad ſe vocet. multos ſolet ſerotina penitentia decipere Sed qm̃ deus ſemper potens eſt. ſemper etiã in morte iuuare valet quibus placet. Cum ergo opus ſit non hominis ſed dei fructifera penitentia. inſpirare eam poteſt quandocunqȝ vult ſua miſericordia. et remunerare ex miſericor-

DI. XX.

Leo papa

Auguſti.

Auguſ. in li. de pnĩa.

Multos solet serotina penitentia decipere.

dia. quos damnare poteſt ex iuſticia. Sed quoniam multa ſunt que impediunt ⁊ languentem retrahunt. periculoſuꝫ eſt et inſtitui vicinum ad mortem ꝓtrahere penitentie remedium. Sed magnū eſt cui deꝰ tunc inſpirat (ſi quis eſt) verā penitentiā. Sed ſi etiam ſic conuerſus vita viuat ⁊ non moriatur. non promittimus ꝙ euadat omneꝫ penam. Nam priꝰ purgādus eſt igne purgationis. qui in aliud ſeculum diſtulit fructum cōuerſionis. Hic autēꝫ ignis ⁊ ſi eternus non ſit miro modo grauis eſt. excellit enim omnem penam quaꝫ vnꝙ̄ paſſus ſit aliquis in hac vita. Nunꝙ̄ in carne tanta inuenta eſt pena licet mirabilia martyres paſſi ſunt tormēta et multi nequiter quāta ſepe ſuſtinuerūt ſupplicia. Ex his ſatꝭ oſtenditur quam periculoſum ſit differre penitētiam vſꝙ̄ in finē vite. Si tñ etiam tunc vera habeatur penitentia. hominē liberat. et vitam mortuo impetrat. non ſic tamen. vt nullam ſentiat penaꝫ. niſi forte tanta ſit vehementia gemitus ⁊ contritionis. que ſufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo ſit difficile vt tunc ſit vera penitētia. que tam ſera venit quādo cruciatus membra ligat et dolor ſenſum opprimit vt vix homo aliquid cogitare valeat. melior eſt tamen ſera quam nulla. Penitētia enim ſi in extremo vite hyatu aduenit. ſanat ⁊ liberat. Multum ſera fuit latronis penitētia. ſed nō fuit ſera indulgentia. Sed licet latro veniam meruiſſet in fine de omni crimine. nō tamē dedit baptiſatis peccandi et perſeuerandi autoritatem.

Nō de igne purgatorij

De his qui hic penitentiaꝫ non complent. b

Si vero queritur de illis ꝙ̄ in hac vita penitētiaꝫ nō cōplent vtrū tranſituri ſint ꝑ ignē. vt ibi quaſi cōpleant qđ hic minus fecerunt? Idem dicimus et de iſtis eſſe ſentienduꝫ et de his qui in extremis penitent. Si enim tanta fuerit cordis cōtritio et delicti exprobatio. vt ſufficiat ad puniendū peccatuꝫ. liberi ab alijs penis tranſeunt ad vitaꝫ. ⁊ ſi inexpleta fuerit penitentia. quia ꝑfecte penituerūt ⁊ ingemuerūt corde. Qui vō non adeo cōterūtur corde et ingemiſcunt ꝓ peccato: ſi ante expletionem penitentie diſceſſerint. ignem purgatoriū ſentient: et grauius punientur ꝙ̄ ſi hic impleſſent penitentiā. Horrenduꝫ eſt enim incidere in manus dei viuētis Deus enim cum ſit miſericors et iuſtꝰ. Ex miſericordia penitenti ignoſcit non reſeruanſ peccatum ad penam eternam. Ex iuſticia vero impunitū nō dimittit delictū. aut em̄ punit homo. aut deus. homo autem punit penitendo. Deus aūt penā exigēdo Et eſt pnia interior ⁊ exterior. Si ꝗ̄ interior penitudo fuerit tāta vt ſit ſufficiens vltio pctī. deꝰ ꝗ̄ hoc nouit: ab illo ꝗ̄ taliter penitet. vlteriꝰ penaꝫ non exigit. Si vero interior penitudo nō ſufficit in vindictam peccati nec exterior penitentia impletur. deus qui modos et menſuras peccatorum et penarum nouit. addit penam ſufficientem. Studeat ergo ꝗ̄ſꝙ̄ ſic delicta corrigere vt poſt mortem non oporteat penam tolerare. Quedam enim peccata mortalia in penitentia fiunt venialia. non tamen mox ſanantur Sepe infirmus moreretur ſi non medicaretur non tamen ſtatim medicatꝰ ſanaẜ. Lāguet victurus qui prius erat moriturꝰ. Qui autem impenitens moritur omnino moritur ⁊ eternaliter cruciatur. Si enim ſemper viueret ſemper peccaret.

De illo cui ſacerdos indiſcretus iniungit paruā pniaꝫ. c

Si vō de illo queritur qui ſatiſfactionem iniunctam impleuerit. que ignorantia vel negligentia ſacerdotis. peccato condigna non fuit. vtruꝫ dē vita migrans ab omni pena liber ſit? Ideꝫ reſpondeo quod ſupra de illo qui penitentiam non compleuit. dixi ꝙ ſi tñ eſt lamētum interioris doloris vt ſufficiat in vindictam peccati. omnino liberatus eſt. Si vero non ſufficiat dolor interior ſimul cuꝫ pena iniuncta. addet deus penam. ꝙ autem interdum ſufficiat dolor interior ad vindictam peccati. certum documentum habemus in illo latrone. qui ſola mentis contritione ⁊ confeſſione ſtatim vt conuerſus fuit. paradiſum ingredi meruit Sed qꝛ diſpēſatores eccleſie contritionis ꝗ̄titatē non ꝑpendunt quibus non eſt datum intelligere occulta cordiū. oībū eges penitētiū cōſtituunt tā magis ꝙ̄ minus de peccato dolētibus. Quorū ſtudiū ad hec ꝑcipue tendere debet. vt cordis dolorem quantū fas eſt cognoſcant. et ẜm ipſius modum ſatiſfactionem iniungat. Unde Auguſ. In actione pnie vbi tale commiſſum eſt vt is qui commiſit a chriſti etiam corpore ſepareẜ. nō tā

Aug. i ench.

cõſideranda eſt mẽſura tempis q̃ doloris Cor enim contritum et humiliatum deus nõ deſpicit. Uerum quia plerũq; dolor alterius cordis occultus eſt alteri. nec in aliorũ noticiam niſi p verba vel alia quecunq; ſigna pcedit. cum ſit coram illo cui dicit. Gemitus meus a te non eſt abſcõditus. recte conſtituuntur ab his qui eccleſiis preſunt tẽpora penitẽtie. vt ſatiſfaciat etiã eccleſie in qua peccata ipſa remittũtur. extra cã q̃ pe non remittunt. Ipſa enim ſpiritũ ſanctum pignus accepit. ſine quo non remittuntur vlla peccata. Item Hiero. Menſurã temporis in agenda penitentia ideo non ſatis aperte prefigunt canones p vnoquoq; crimine. vt de ſingulis dicãt qualiter vnumquodq; emendandum ſit. ſed magis in arbitrio ſacerdotis intelligentis relinquendũ ſtatuerunt. quia apud deum non tantum valet menſura temporis quantum doloris. Nec abſtinentia tantũ ciborũ quãtũ mortificatio viciorum. Ideoq; tempora penitẽtie p fide et conuerſatione fidelium penitentium abbreuianda precipiunt. et p negligẽtia protelanda. p quibuſdam tamen culpis modi penitentie ſunt impoſiti. — Hierony.

Qd morientibus non ſit imponẽda ſatiſfactio ſ; innoteſcẽda. d

Solet etiam queri vtrum ſatiſfactiõis lex morituris ſit imponẽda. De quo theodorus cãtuarienſ epiſcopus in penitentionali ſuo ſic ait. Ab infirmis i piculo mortis poſitis. pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum. non tamen eſt illis imponenda quantitas penitẽtie ſ; innoteſcenda. et cum amicorũ orationibus et elemoſynarũ largitionibus pondus penitentie ſubleuandum. ſi forte migrauerint Si vero conualuerint penitentie modum a ſacerdote impoſitum diligenter obſeruẽt Aliis vero pro qualitate peccati. penitentia decernenda eſt preſidentium arbitrio. Unde Leo papa. Tempora penitudinis habita moderatiõe conſtituenda ſunt tuo iudicio. prout conuerſorum animos pſpexeris eſſe deuotos. Pariter etiam habere debes etatiſ ſenilis intuitum. et reſpicere periculorum quorumcunq; vel egritudinum neceſſitates. — Leo papa

In neceſſitate non eſt neganda penitentia vel recõciliatio. e

Sciẽdũ etiã qd tẽpore neceſſitatis nõ eſt negãda pnia vel recõciliatio penitẽtib9. Unde Leo papa. His q̃ tpe neceſſitatiſ et piculi vrgentis inſtãtis pſidiũ pnie et mox recõciliatiõis implorãt nec ſatiſfactio interdicenda eſt. nec reconciliatio denegãda. q2 miſcdie dei nec menſuras poſſum9 ponere. nec tpa diffinire. Qd ſi ita aliqua egritudine aggrauati ſunt. vt qd paulo ãn poſcebãt: ſub pñti ſignificare nõ valeant. teſtimonia eis fideliũ circũſtãtiũ pdeſſe debẽt. ſimulq; pnie et recõciliationis ꝯſequant beneficiũ. Item Juli9 papa. Si pſbyter penitentiã abnegauerit moriẽtib9. reus erit animarum. quia dñs ait. cũ conuerſus fuerit tũc ſaluus erit. Uera enim confeſſio vltimo tẽpore pot eſt eſſe. quia nõ modo temporis ſed etiam cordis deus inſpector eſt ſicut latro pbat. — Leo papa — Juli9 pa.

Qd pſbyter nõ reconciliet inconſulto epõ niſi in neceſſitate. f

Non debet tamen preſbyter penitentem reconciliare incõſulto epiſcopo. niſi vltima neceſſitas cogat. Unde in cartaginenſi cõcilio. Preſbyter i conſulto epiſcopo non recõciliet penitẽtẽ niſi abſente epiſcopo ſi vltima neceſſitas cogat. Cuiuſcunq; penitentis publicum crimen eſt q vniuerſam commouerit vrbem ante abſidam. ſ. introitũ eccleſie manus ei imponatur. Item Aurelius epiſcopus dixit. Si quis in periculo ꝯſtitutus fuerit et ſe conciliari diuinis altaribus petierit. Si epiſcopus abſens fuerit. debet pſbyter cõſulere epiſcopum. et ſic periclitantem eius precepto reconciliare. Inconſulte vero epiſcopo non poteſt excommunicatos vel publice penitentes pſbyter reconciliare. Unde in cartaginenſi concilio ſcdo. ſtatutum eſt vt criſma vel reconciliatio penitentium et puellarum conſecratio a preſbyteris nõ fiat. Itẽ Recõciliare quẽq; in publica miſſa preſbytero non liceat puellarum tamen conſecratio conſulto epiſcopo per preſbyterum fieri valeat. Unde in carthaginenſi conſilio ſecũdo. Preſbyter inconſulto epiſcopo virgines non conſecret. criſma vero nunq̃ conficiat. Sicut precepto epiſcopi poteſt pſbyter conſecrare virgines. ſic et reconciliare penitentes. — In ꝯcilio cartaginenſi. — Aurel9 eps.

An oblatio eius ſit recipienda qui currens ad penitentiam preueniẗ morte. g

Si aũt queritur ď illo qui ad penitentiam feſtinans ſacerdotem inuenire nõ potuit ⁊ ita deceſſit. vtruꝫ oblatio eius ſit recipiẽda? Dicimus quia eſt Unde in apanenſi concilio. Si aliquis fuerit mortuus qui non ſit confeſſus. et teſtimonium habet bonuꝫ ⁊ non poterat venire ad ſacerdotem ſed preoccupauit eum mors in domo vel in via. faciant pro ea parentes eius oblationẽ ad altare. et dent redemptionem pro captiuis.

Iſta eſt diſtinctio. xx. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de penitentia et poteſtate miniſtroꝝ hoc ſacramentũ diſpenſantium Hic agit de quibuſdam conſequentibus. Et tria facit. Primo eñ oſtendit tempus penitentie durare in extremũ vite. Secundo querit quomodo agendũ ſit cũ illis qui pñiam differunt vſqꝫ in finẽ vite ſue. Tertio aſſerit ſimplicem ſacerdotem crimeu publicũ epiſcopo inconſulto in extrema neceſſitate reconcilliare Primũ facit vſqꝫ ibi. Solet etiam queri vtrũ ſatiſfactionis. Scðm vſqꝫ ibi. Non dꝫ tamen pſbyter. Tertium vſqꝫ ad finem diſ. In ſpeciali ſñia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. Si ſerotina penitentia mortuo valet vitam impetrare periculoſum ē tñ pñiam vſqꝫ in finẽ vite differre et procraſtinare. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo ꝙ tempus penitentie durat vſqꝫ in finem vite Auguſti. tamen dicere videtur ꝙ illi qui ſolum in finem vite penitent in ſecuro ſtatu non tranſeunt de hac vita ſed qꝛ pñia ſerotina eſt ſatis factiua ⁊ ſacrificiuꝫ veſpertinũ et ideo deo accepta. et ideo ꝑmiſſa Aug. intelligenda ſunt de illis qui non ex amore dei ſꝫ ex timore mortis penitentiã faciunt. vel ꝓ tanto ſecuritatem non dat beatus Aug⁹. quia difficile eſt ꝙ in tali ſtatu penitentiam agant verã. ꝓpter filios. vxorem mundũ ⁊ dolorẽ mortis que ĩ illo ſtatu retrahunt hominem a ꝯuerſione ad deũ. tñ qui in fine vite ſue penitẽt bene pñt digne penitere. ſed in purgatorio ſoluunt penã quaꝫ in pſenti non ſoluũt. niſi forte tũc tã vehemens eſſet contritio vt ſufficeret ad delicti punitionem. Oſtendit etiã poſtea ꝙ illi qui penitentiã iniunctam in hac vita non impleuerunt. ⁊ etiaꝫ qui penitentiã eis iniunctam fecerunt. que ſi tamen non fuit condigna ꝓ peccato cõmiſſo ꝓ his punient̃ ĩ purgatorio. niſi forte haberent tam vehementẽ cõtritionem que ſufficienter in eis peccata puniret. ſꝫ quia ꝯtritio nõ conſtat ideo pñia imponit̃. que vt ibidem beatus Aug. dicit ſꝫm ipm contritionis modũ diuerſimode imponẽda eſt. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Ab infirmis in piculo mortis inquirenda eſt ꝯfeſſio peccatoꝝ et pñie pondus ſubleuandũ eſt elemoſynis et orationibus amicoꝝ. Hanc magiſter inſinuans oſtẽdit qualiter agendũ ſit cũ illis qui in fine vite ſue penitent. et dicit ꝙ morientibus nõ eſt pena ſatiffactoria imponenda. nec poſtꝙ ꝯualuerunt ſed innoteſcẽda. Alijs vero ſꝫm arbitrium ſacerdotis iniungẽda ē Dicit etiã ꝙ morientibus nunꝙ recõciliatio denegãda eſt. qꝛ ſacerdos denegãs reus eſt aiaꝝ illarũ. ad quarũ recõciliationẽ ſufficit ꝙ eã pri⁹ petierint etiã ſi tũc petere nõ poſſint ꝓpter infirmitatẽ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Preſbyteri incõſulto epõ publicũ crimen vel excõicatũ nõ abſoluãt niſi ad hoc vltimo neceſſitas cogat. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ illũ cui⁹ eſt crimẽ publicũ puta ꝙ vniuerſam cõmouit vrbem poſſit ſacerdos ſimplex in caſu mortis ĩ cõſulto epõ ſi ſit abſens reconciliare. alias tñ non dꝫ facere epõ incõſulto. ſicut nec virgines conſecrare. Addit etiam inſup ꝙ ſi moriẽs ſacerdotẽ habere non poſſit dum tñ bonũ teſtimoniũ habeat ꝙ ſacerdotẽ petiuit non eſt illa que offertur oblatio reſpuenda ſed recipienda. Et tñ in ſpeciali.

De peccatis que poſt hanc vitã dimittũtur. a

Volet etiã q̃ri vtrũ poſt hanc vitaꝫ aliqua peccata remittant̃? Qꝫ aliqua poſt hãc vitã remittant̃ chriſtus oñdit in euangelio vbi ait Qui peccauerit in ſpiritũſanctũ non remittet̃ ei neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ ĩ futuro. Ex quo dat̃ intelligi ſicut ſancti doctores tradũt. ꝙ q̃daꝫ pctã in futuro dimittent̃. Quedã eñ culpe in h̔ ſeculo relaxant̃. q̃dam vero parue etiaꝫ in futuro. q̃ q̃dem poſt mortẽ grauant ſꝫ dimittunt̃ ſi digni ſũt. ſi bonis actibus ĩ hac vita meruerũt vt dimittat̃ eis. De illis etiam q̃ edificãt lignũ. fenum. ſtipulam. dicit Aug⁹ ꝙ ignẽ tribulatiõis trãſitorie inuenient cremabilia edificia q̃ ſecũ portauerunt cremãtẽ. Ait eñ ſic. Poſt iſti⁹ ſane corporis mortẽ donec de igne purgatorio veniatur ad diem damnationis ⁊ remunerationis. ſi hoc tpis interuallo ſpiritus defunctorũ q̃ edificauerũt. lignũ. fenũ. ſtipulaꝫ. huiuſmodi ignẽ dicant̃ ꝑpeti. quẽ alij non ſentiunt qui hmõi edificia portauerunt. vt inueniant ignẽ tranſitorie tribulationis venialia cõcremantem. non redarguo qꝛ forſitan veruꝫ eſt. Sed qꝛ dicitur ſaluus erit quaſi ꝑ ignẽ. cõtemnit̃ ille ignis. Grauior tamẽ erit ignis ille q̃ꝫ q̃cq̃d põt hõ pati ĩ hac vita. Hic apte inſinuat̃ ꝙ illi qui edificant lignum. fenũ. ſtipulã. quedã cremabilia edificia. i. venialia pctã ſecum portãt. que ĩ igne emendatorio cremant̃. Unñ cõſtat q̃daꝫ venialia pctã poſt hanc vitã deleri.

DI. XXI

Aug. in li. de ciuitate dei.

Qð alij citius alij tardius purgãtur in igne. b

In illo ãt igne purgatorio alij tardi⁹ alij citi⁹ purgãtur ſꝫm ꝙ iſta peritura magis vl' minus amauerũt. vñ aug⁹ Poſt hãc vitã ĩcredibile ñ ē. nõnullos fideles

Aug. enchi.

per ignem quendam purgatorium. quãto magis minuſve bona peritura dilexerunt tãto tardius citiuſqꝫ ſaluari. Unde non fruſtra illa tria diſtinxit apoſtolus. lignum fenum. ſtipulã. que illi edificant. qui ⁊ ſi aliena nõ rapiunt. rebus tamẽ infirmitati conceſſis aliqua dilectione inherent. Qui ſm ſuos amandi modos vel diutius vt lignũ vel minus vt fenũ. vel minimũ vt ſtipulã ignem ſuſtinebunt Qui vero ſupedificant aurum. argentum lapidem p̃cioſuꝫ. ꝺ vtroqꝫ igne ſecuri ſunt. nõ ſoluꝫ de illo eterno q̃ cruciaturus eſt impios ineternũ. ſed etiam de illo emendatorio quo purgabũtur quidam ſaluandi.

Quid ſit edificare li. fe. ſti pu.

Augu. ſuper pſal. cxxij.

Oppoſitio. C

Hic obijci põt. Si p lignũ. fenuꝫ. ſtipulã venialia intelligunť peccata. ⁊ nullus adeo pfectus eſt q̃ venialiter nõ peccet. Ergo qui edificant aurum argentum lapidẽ p̃cioſum. edificant etiam lignũ. fenũ. ſtipulam. ergo p ignem tranſibunt. Ad quod dicimus quia nõ omnis q̃ venialiter peccat. lignũ. fenũ. ſtipulã edificat. ſicut econuerſo nõ omnis qui cõtẽplatur deũ et diligit ꝓximũ et opa bona facit edificat aurũ argentũ lapidem p̃cioſum. ⁊ tñ in auro intelligiť cõtemplatio dei. in argento dilectio ꝓximi. in lapide p̃cioſo bona opera. Sed illi qui edificant lignum. fenum. ſtipulã deũ cõtemplanť et ꝓximum diligunt ⁊ opera bona faciũt. nec tamẽ edificant aurũ. argentũ lapidem p̃cioſuꝫ. Hec eñ edificat qui ſic illa tria facit. vt cogitet que ſunt dei. ⁊ quõ placeat deo. nõ mũdo. Lignũ vero ⁊ fenũ. et ſtipulã accipi poſſunt ſeculariũ rerũ q̃uis licite cõceſſarum tales cupiditates vt amitti ſine animi dolore nõ poſſint. Hec ergo edificatis qui cogitat q̃ mundi ſunt. quõ placeat mundo. qui circa diuitias ſuas quodammodo carnali affectu tenetur. ⁊ tñ ex eis multa beneficia facť nec ꝓ eis aliquid fraudis vel rapine molitur Ex his ergo patet q̃ nõ idem hõ ſimul hec ⁊ illa edificat. Illa eñ edificatio perfectorꝫ tñ eſt. qui nõ cogitant placere mũdo ſed tñ deo. qui ⁊ ſi venialiť aliq̃n peccant. feruore charitatis ita aſſumiť in eis peccatum ſicut gutta aq̃ in caminо ignis. ⁊ ideo nunq̃ʒ ſecũ portãt cremabilia. Hec aũt inferior edificatio minorꝫ ẽ. q̃ nõ tñ deo ſꝫ etiã mũdo placere cogitãt. deũ tñ p̃ponũt. Si vero mũdũ p̃ponerẽt. nõ ſupedificarẽt. ſꝫ deſtruerẽt fundamẽtũ Affectiões q̃ carnales q̃b⁹ dediti ſunt domib⁹ coniugib⁹. poſſiõibus: ita vt nihil preponant chriſto: illis tribus ſignificantur que in mentes pfectorꝫ non cadunt. et ſi alia venialia admittant. In cordibus vero minorũ interduꝫ durant vſqꝫ in finem. q̃ cuꝫ talibus edificijs tranſeunt. ſed diſſoluentur in igne. Ipſi vero merito fundamẽti ſalui erunt. grauiſſimam tamen penam ſentiat. Ex quo apparet q̃tam hic miſericordiam exhibet deus ⁊ quantã ibi exerceat ſeueritatem cum ꝓ eodẽ peccato multo grauius ibi puniat q̃ʒ hic.

Soluit.

Quid ſit edificare a. a. et l. px.

Opinio quorundam cum obiectione. D

Sed forte dices illud eſſe accipiendum de pena peccati. non de ipſo peccato. quod Gregorius dicit. q̃dam leuia in futuro dimittenda. Si enim veram penitentiaꝫ habuerit quis peccata omnia dimiſſa ſunt ei. ſed pena forte remanſit. Ideoqꝫ ſi vere penitens obijt. ſine peccato tranſijt. Si autem vero penitens non eſt in obitu. maculam portat que nunq̃ʒ delebitur. Qui vero edificat lignum. fenũ ſtipulam vere penitet. quia bonus eſt et charitatem habet. et in charitate de hac vita trãſit. ergo ſine peccato tranſit. non ſequitur. Uerũ quidem eſt qui bonus eſt ⁊ charitatem habet et vere penitet. et tamen cuꝫ veniali peccato tranſit quod nõ deleuit penitentia. Penitentia eñi non delet niſi peccatum illud quod deſerit homo. Tale aũt peccatum ſepe in hac vita non delinquitur ab homine. ⁊ tamen vere penitens eſt. et ſi non ꝺ omnibus venialibus peniteat Põt enim quis de omni mortali et de omni veniali penitere. excepto vno vel plurib⁹ venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem et vnum vel plura venialia Quod ꝺ criminalibus nullatenus eſſe poteſt. Eſt enim aliquis bonus charitatem habens: ſꝫ adhuc quodam cupiditatis affectu amãs hec ſecularia. Talis exiſtens ſubita morte opprimiť. In illo terreno affectu mortuus eſt. ⁊ tamẽ ſaluabiť. a quo nõ ſe abſoluit. ergo poſt hãc vitã ab illo purgabiť. Conſtat ergo q̃dã peccata ſꝫ leuia poſt hanc vitam dimitti. Si vero de pena peccati illud intelligi voluiſſent autores. cur magis cõmemoraſſent leuia q̃ʒ grauia. cũ etiã grauium pena hic inexpleta poſt hanc vitã reſtet.

Q aliq̃s vere penitet ⁊ ſi n̄ de oĩ veniali.

De generali confeſſiõe quid ꝓ‑
ſit. e

Poſt hec cõſiderã‑
dum eſt quid ꝓſit cõfeſſio illa vbi ſingula
peccata que quiſqꝫ fecit non exprimuntur?
Sane dici põt. ꝙ omnia criminalia ſemel
ſaltem oꝑtet in ꝯfeſſiõe exprimi niſi aliqua
a mente exciderint. Sꝫ quia nemo delicta
intelligit omnia. generalit̃ ſaltẽ ea cõficere
quorũ memoriam non habes. ⁊ ſic nihil ce
leſti ꝺ ſceleribus tuis. Venialia vero quia
innumerabilia ſunt ſufficit generaliter con
fiteri. niſi aliqua ſint frequẽter iterata. ꝑfe
ctius eſt tamen etiã illa exprimere ſi vales
Ideoqꝫ quotidie generaliter fit confeſſio ĩ
eccleſia ꝓ venialibus ſcꝫ peccatis que quo
tidie admittimus. et ꝓ illis mortiferis q̃rũ
Augu. in q̃n‑ta rñſione cõ‑tra pellagio‑nos. noticiã nõ habem⁹. Vñ Aug. Veritatem
dicit deo penitens qñ nihil illi de commiſ‑
ſis ſceleribus celat: niſi qꝺ ẽt ſi volũtate ce
lauerit. deus ignoret. ſed veritatem ſibi di
ci vult ab eo vt veniã ꝯſequat̃. Si v̾o mẽ‑
te aliqua exciderint. ꝯfitetur veritatẽ deo
cũ generaliter dixerit. Deus q̃ noſti occul
ta cordis et oꝑa mea et delicta a te nõ ſunt
abſcondita. q̃b⁹ veniã largiaris ꝑcoꝝ. et h̃
eſt veritas cõfitentis quã diligit de⁹. Vñ
Ecce eñ veritatẽ dilexiſti. Hic inſinuatur
ꝙ generalis cõfeſſio etiã mortalia delet. q̃
rum intelligentia non habetur.

Nemo confiteatur peccata que
non fecit. f

Sicut autem peni‑
tens celare nõ debet peccatũ ſuũ qꝛ ſuper‑
bia ẽ. ita nec humilitatis cauſa fateri ſe reũ
illius qꝺ ſe nõ cõmiſiſſe noſcit. qꝛ incauta ẽ
talis hũilitas ⁊ peccatorẽ ꝯſtituit. Unde
Aug. de ver‑bis apl̃i. Aug⁹. Cum humilitatis cauſa mentiris. ſi
nõ eras peccator anteq̃ꝫ mentieris mentiẽ‑
do efficieris qꝺ vitaras. Veritas in te non
eſt niſi ita te dixeris peccatorẽ vt etiã eſſe
cognoſcas. Veritas aũt ipſa ẽ vt quod es
dicas. Nam quomodo eſt veritas vbi re‑
gnat falſitas.

De penis ſacerdotis qui pecca‑
tum publicat cõfitentis. g

Caueat autẽ ſacer‑
dos ne peccata ꝯfitentiũ alij ꝓdat alioq̃n
Gregori⁹ deponat̃. Vñ Greg. Sacerdos añ omnia
caueat ne de his que ei ꝯfitent̃ peccata ali‑
cui recitet. nõ ꝓpinquis. nõ extraneis. nec
qꝺ abſit ꝓ aliquo ſcandalo. Nã ſi hoc fece
rit deponat̃ et oĩbus diebus vite ſue igno
minioſus ꝑegrinando ꝑgat. Qꝺ v̾o di‑
ctum eſt vt penitens eligat ſacerdotẽ ſcien
tem ligare ⁊ ſoluere. videtur contrariũ ei
qꝺ in canonibus reꝑitur. vt nemo ſcꝫ alte‑
rius parrochianũ iudicare p̃ſumat. Sꝫ ali
ud eſt fauore vel odio ꝓprium ſacerdotem
cõtemnere qꝺ canones ꝓhibent. aliud ce‑
cum vitare. quod Urbanus facere monet
ne ſi cecus cecũ ducat ambo in foueam ca‑
dant. Ait eñ Urbanus ſcꝺs. Placuit vt
nulli ſacerdotum deinceps liceat quẽlibet
cõmiſſum alteri ſacerdoti ad penitentiam
ſuſcipere. ſine eius conſenſu cui ſe prius cõ
miſit niſi pro ignorãtia illius cui prius cõ‑
feſſus eſt. Qui vero contra hoc facere tem
ptauerit. gradus ſui periculo ſubiacebit.

Iſta eſt diſtinctio. xxj. hui⁹ quar‑
ti libri. In qua magiſter poſtq̃ꝫ egit de tꝑe penitẽtie.
Hic mouet quaſdã queſtiones circa determinatã ⁊
ſoluit. Et circa hoc duo facit Primo enim querit an
etiam aliqua peccata dimittant̃ poſt hãc vitã. Secũ
do oñdit quõ mortale remittat̃ cui⁹ noticia nõ habe
tur. Primũ facit vſqꝫ ibi. Poſt hec conſiderandũ eſt
Scꝺm vſqꝫ ad finẽ diſ. In ſpeciali ſñia magiſtri ſtat
in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ prima eſt hec. Magi‑
ſter hoc atteſtat̃ ꝙ pctm̃ veniale etiã poſt hãc vitã re
mittatur. Hanc magiſter inſinuans q̃rit. Utrũ poſt
hanc vitã etiã aliqua peccata dimittant̃. Et rñdet ꝙ
ſic ꝑ autoritatẽ dñi dicentis aliqua peccata nec hic
nec in futuro remitti. Et ꝑ autoritatẽ Gregorij dicẽ‑
tis quaſdã culpas in futuro remitti q̃buſdã ſi tamẽ
hoc meruerint in hac vita. Et ꝑ autoritatẽ Auguſ.
dicentis eos qui edificãt lignũ fenũ et ſtipulã. ⁊ q̃ ve
nialia peccata ſecũ portant. ꝑ ignẽ purgatorij ſalua‑
ri quo iſta peccata cremabunt̃. Poſtea dicit ꝙ ille ig
nis purgatorij quoſdã tardi⁹ quoſdã citius purgat.
Bm ꝙ aliqui magis vel minus bona corporalia ĩ hac
vita dilexerunt. vñ gradus dilectionis notant̃ ꝑ hec
tria. ſ. lignũ fenũ ⁊ ſtipulã. Illi tñ qui ſuꝑedificãt au
rũ argẽtũ ⁊ lapides p̃cioſos. tam ab igne eterno q̃ꝫ
purgatorij ſecuri ſunt. Poſtea obijcit ꝯtra predicta
hoc mõ. Si ꝑ lignũ fenũ et ſtipulã intelligunt̃ venia
lia. cũ nullus ſit ſine venialibus. ergo nullus eſt qui
iſta nõ edificet. ⁊ ita etiã viri ꝑfecti q̃ edificant aurũ
argẽtũ ⁊ lapides p̃cioſos. edificabũt lignũ fenum et
ſtipulã. Et ꝙ alij ſunt qui edificant lignũ fenũ et ſti
pulam ſicut imꝑfecti. qui q̃uis deũ contemplant̃ ⁊
ꝓximũ diligant ⁊ bona oꝑa faciũt tñ nõ dicunt̃ ſuꝑ
edificare aurũ argentũ et lapides p̃cioſos ꝑ q̃ predi
cta tria intelligunt̃. qꝛ nõ habent hec tria excellent̃
ſed cũ aliquo inordinato amore rerum tꝑaliũ. Alij
v̾o ſunt qui edificant aurũ argentum ⁊ lapides p̃ci‑
oſos. ſicut ꝑfecti q̃ q̃dem intenti ſunt cõtemplationi
dei q̃ intelligit̃ per aurũ. ⁊ dilectioni ꝓximi que ĩtelli‑
gitur per argentum. et ceteris bonis operibus que
intelliguntur per lapides precioſos Iſti edificare di
cuntur non lignum fenum et ſtipulam. ſed imperfe‑
cti qui ſimul cum deo cogitant que ſunt mundi edifi
cãt lignũ fenũ ⁊ ſtipulã. et cũ talib⁹ edificijs trãſeũt

2a

⁊ cremabuntur igne purgatorij. Licet tranſitorie tamen grauiter puniunt̄. Hic enī miſericordia exhibetur. illic iuſticia exercebitur. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec. Sicut ꝑ generalē confeſſionē et veraꝫ contritionē veniale delet̄ ſic etiam mortale cuius nō habetur noticia etiam ſi non recitet̄. Hanc magiſter inſinuās querit. ſi confeſſio ꝑſit ſi in ea ſingula peccata exprimātur. Et reſpondet ꝙ ſingula peccata mortalia quorum quis memoriā habet debet ſingulatim ſimul in ↄfeſſione exprimere. ſed quoꝝ memoriā nō hꝫ oportet ſaltem generaliter confiteri. venialia auteꝫ quia innumerabilia ſunt oportet et ſufficit ea generaliter confiteri. Vn̄ ſubdit ꝙ confeſſio generalis ſit in eccleſia per quam remittunt̄ peccata venialia ⁊ etiā mortalia quorum memoriam non habemus. Addit etiam ꝙ ſicut penitens non debet peccata celare que fecit quorum ſcꝫ habet memoriam. ita debet attēdere vt peccatū non confiteat̄ quod non fecit. quia ſic mētiretur ⁊ peccaret. Vltimo dicit ꝙ ſacerdos debet oībus modis peccata confitentiū celare. quod ſi nō fecerit deponendus eſt. addit etiā ꝙ penitens nūꝙ dꝫ ꝓprium ſacerdotem dimittere nec ſacerdos quicunꝗ aliquem alteri ſacerdoti commiſſum ad penitentiam ſuſcipe debet. tn̄ ꝓpter ignorantiaꝫ ꝓprij ſacerdotis poteſt penitens querere diſcretū ſacerdotem. Et tm̄ in ſpeciali.

Si peccata dimiſſa redeant. a

DI. XXII

QVnaꝫ multis autoritatibus ſupra ſit aſſertū in vera cordis contritione pctā dimitti an̄ ↄfeſſionem vel ſatiſfactionē ei etiā ꝗ aliqn̄ in crimē relapſurus eſt: q̄rit̄. Si poſt cordis cōtritionem cōfiteri ↄtēpſerit. vel in pctm̄ ideꝫ vel ſile ceciderit. an peccata dimiſſa redeant? Cuiꝰ queſtionis ſolutio obſcura eſt ⁊ perplexa. alijs aſſerētibꝰ alijs ecōtra negātibꝰ pctā ſel' dimiſſa vlteriꝰ replicari ad penam. Qui ꝟo dicūt pctā dimiſſa redire. ſubditi ſe muniunt teſtimonijs. Amb. ait. Donate inuicem ſi alter in alterū peccat. alioqn̄ deus repetit dimiſſa. Si enī in his ↄtemptus fuerit ſine dubio reuocabit ſnīam ꝑ quam miſericordiā dederat. ſic̄ in euāgelio de ſeruo nequā legit̄. qui in ↄſeruū ſuuꝫ impius deprehēſus eſt. Item Raba. Nequā ſuū tradidit deus tortoribus quoaduſꝗ redderet vniuerſum debitum. qꝛ nō ſoluꝫ peccata que poſt baptiſmū homo egit reputabuntur ei ad penaꝫ. ſed etiā originalia que in baptiſmo ſunt ei dimiſſa. Item Grego. Ex dictis euangelicis conſtat. qꝛ ſi ex corde nō dimittimus. quod in nos delinquit̄ et hoc rurſum exigit̄ qđ iam nobis ꝑ penitentiā dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Item Augꝰ. Dicit deus. dimitte ⁊ dimittet̄ tibi ꝟ ego prius dimiſi. dimitte vel poſtea. Nā ſi non dimiſeris reuocabo te. et quicq̄d dimiſeram replicabo tibi. Item. Qui diuini beneficij oblitus ſuas vult vindicare iniurias. non ſolū de futuris peccatis veniam non merebitur. ſed etiaꝫ ꝑterita que iam ſibi dimiſſa credebat. ad vindictā rei replicabunt̄. Itē Beda. Reuertar in domū meā ⁊c̄. Timendus eſt ille verſiculus nō exponendus. ne culpa quā in nobis extinctam credebamus. ꝑ incautelā nos vacātes opprimat. Itē. Quecunꝗ enī poſt baptiſma ſiue prauitas heretica ſeu cupiditas mundana arripuerit. mox oīm ꝓſternet in ima vitioꝝ. Item Aug. Redire dimiſſa pctā. vbi fraterna charitas nō eſt: aptiſſime dominus in euāgelio docet. in illo ſuo a quo dimiſſum dn̄s debitū petijt. eo ꝙ ille cōſeruo ſuo debitum nollet dimittere. His autoritatibꝰ innitunt̄ ꝗ dicunt pctā dimiſſa ſi replicant̄ redire ſimplr̄. Quibus opponitur Si q̄s ꝓ pctō de quo penituit ⁊ indulgentiam accepit iterū punit̄. nō videt̄ iuſtum. Si punitur ꝓ eo qđ peccauit ⁊ nō emēdauit: iuſticia eſt apta Si vero req̄rit̄ qđ fuerat condonatum: vel iuſticia nō eſt. vel iuſticia eſt occulta. Videtur etiā deus bis in idipſum iudicare. et duplex tribulatio conſurgere. quod ſcriptura negat Sed ad hoc poteſt dici. ꝙ neꝗ duplex tribulatio ↄſurgit. neꝗ iudicat deus bis in idipſum. Hoc enī fieret ſi poſt condignam ſatiſfactionem et ſufficientem penam iterum puniret. ſed non ſatiſfecit digne et ſufficienter. qui nō ꝑſeuerauerit. Debuit enī iugem peccati habere memoriam. non ad faciendum. ſed ad cauendum. debuit nō obliuiſci oēs tribulationes dei. que tot ſunt q̄t ſūt peccatoruꝫ remiſſiones. Tot ꝰ debuit cogitare dona dei. quot mala ſua. ac ꝓ illis vſꝗ in finem gr̄as agere. Sed qꝛ ingratus ad vomitum ſicut canis redijt. anteacta bona mortificauit. et peccatuꝫ dimiſſum reuocauit. vt cui hūiliato an̄ deus peccatū dimiſerat. eideꝫ poſtea elato ⁊ ingrato imputet.

Autoritatibꝰ aſtruit peccata redire.

Greg. in omelia quadā.

Beda ſup Lucam.

Oppoſitio cōtra eos.

Aug. in li. de baptiſmo.

Aliorum ſententia. b

SEd quia abſonū videt̄ vt pctā dimiſſa iterū imputent̄. placet quibuſdam neminem ꝓ peccatis ſemel dimiſſis iterum a deo puniri. Sed ideo dicunt̄ dimiſſa redire et imputari. quia ꝓpt̄ ingratitudinē ita reus et peccator cōſtituitur. vt ante fuerat. Si enī quod dimiſſum fuerat dicit̄ exigi. quia remiſſionis ꝑcepte ingratus. ita reus fit. vt ante fuerat. Vtri-

ꝙ ꝑti queſtionis probati fauent doctores Ideoqꝫ alicui ꝑti non preiudicans ſtudioſo lectori iudicium relinquo. addens mihi tutū fore. ac ſaluti ꝓpinquū. ſub menſa dominorum micas edere.

Quid ſit hic ſacr̄m ⁊ res. c

Poſt p̄dicta reſtat inueſtigare q̄d i actiōe pnie ſit ſacr̄m ⁊ res Sacr̄m eñ ſignuꝫ eſt ſacre rei. Quid ḡ hic ſignū ē. ⁊ q̄ ē res ſacra hui⁹ ſigni: Quidaꝫ dicūt ſacr̄m h̄ eſſe qđ exteri⁹ tm̄ gerit̄. ſ. exterioꝛ pnia que eſt ſignū interioꝛis pnie. ſ. ꝯtritionis coꝛdis ⁊ humiliatiōis. Qđ ſi ē: nō omne ſacr̄m euāgelicū id efficit qđ figurat. Exterioꝛ eñ pnia nō efficit interioꝛem potius interioꝛ cauſa eſt exterioꝛis. Sꝫ ad hoc inquiunt illi hoc eſſe intelligenduꝫ đ illis ſacramentis que in nouo teſtō inſtituta ſunt. vt eſt ſacr̄m baptiſmi. ꝯfirmationis ⁊ coꝛpis xp̄i. Sacramentū xͦo pnie ſic̄ et coniugij ante tp̄s gratie etiam a primoꝛdio humani generis fuit. Utrūqꝫ eñ inſtitutū fuit in primis parētibus. Itē Si exterioꝛ pnia ſacr̄m eſt. et iterioꝛ res ſacramē ti. ſepius p̄cedit res ſacr̄m q̄ꝫ ſacr̄m rē. Sꝫ nec hoc incōueniēs eſt. Nā ⁊ in alijs ſacramentis que efficiunt qđ figurant. hoc ſepe ꝯtingit. Quidā aūt dicunt exterioꝛeꝫ penitentiam ⁊ iterioꝛē eſſe ſacr̄m nec duo ſacramēta. ſed vnū. vt ſpecies panis et vini. nō duo ſunt ſacramenta ſed vnuꝫ. Et ſicut in ſacr̄o coꝛpis. ita etiā in hoc ſacr̄o dicūt aliud eſſe tm̄ ſacr̄m. ſcꝫ exterioꝛem pniam. aliud ſacr̄m ⁊ rē. ſ. interioꝛē pniaꝫ. aliud rē et nō ſacr̄m. ſcꝫ remiſſionē peccatoꝝ. Interioꝛ eñ pnia ⁊ res ē ſacr̄i. i. exterioꝛis penitē tie. ⁊ ſacr̄m remiſſionis peccati. quam et ſignat ⁊ facit. Exterioꝛ quoqꝫ pnia ⁊ interioꝛis ſignū eſt. ⁊ remiſſionis peccatoꝝ.

Aliorꝫ ſnīa.

Iſta eſt diſtinctio. xxij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ꝫ egit de tp̄e pnie. Hic determinat quedā que ꝑtinent ad effectuꝫ ei⁹ que eſt remiſſio peccatoꝝ. Et tria circa hoc facit Primo eñ inquirit vtrū peccata in cōtritiōe dimiſſa cōfeſſione ſequenti omiſſa vel cōtempta redeant. Scđo quid i hoc ſacr̄o ſit res ⁊ q̄d ſacr̄m ſm̄ quoſdā manifeſtat. Tertio quō pnia exterioꝛ ⁊ interioꝛ vnū ſit ſacramētū ſm̄ alios inſinuat. Primuꝫ facit a principio diſ. vſqꝫ ibi. Poſt predicta. Scđm vſqꝫ ibi. Quidam autē dicūt. Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctionis. In ſpāli ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaruꝫ prima eſt hec. Quidaꝫ dicunt peccata ſemel dimiſſa ꝑ gratie ꝑditionē iterū ad penam replicari. ſed alijs placet hm̄ōi pctm̄ iterū a deo non imputari. Hāc magiſter inſinuans ꝓponit p̄mo vtrū dimiſſis peccatis in cōtritione ſi hō poſtmodū ꝯfiteri cōtemnat vel in p̄ſtina pctā vel in cōſimilia pctā incidat. an pctā p̄us dimiſſa redeāt. Poſtea tāgit circa hoc diuerſas opiniones. Quidā eñ dicūt ea redire ⁊ adducunt parabolam de ſeruo nequā a quo videtur vniuerſuꝫ debitū etiā pri⁹ dimiſſum exactū eſſe. tangunt̄ etiaꝫ in littera plures autoꝛitates que faciūt ad ꝓpoſitū. Sed ꝯtra hoc opponit. nō eñ videt̄ iuſtum vt ꝓ peccato quo q̄s ſemel iudicat⁹ ē. iteꝝ iudicet̄. Et reſpondet ꝙ ꝓpter hoc nō bis ſuꝑ eodē pctō iudicat̄. q2 nō ꝑfecte penituit cū nō indigne ꝑſoluit ⁊ ingratus fuerit. Alioꝝ opinio eſt ꝙ pctā dimiſſa añ nō redeāt iteruꝫ niſi ꝓpter igratitudinē. ꝓpt̄ igratitudinē eñ q̄s reus conſtituit̄ ſicut añ fuerat ac ſi peccata redirēt priſtina. Poſtea magiſter a determinatiōe hui⁹ queſtionis ceſſat ⁊ ſe excuſat relinquens ſtudiū eius ſtudioſe lectoꝛi. eo ꝙ vtraqꝫ opinionuꝫ doctoꝛes fauentes habet. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. In ſacr̄o penitentie penitentia exterioꝛ eſt ſacr̄m. interioꝛ autē res ſacramenti. Hanc magiſter inſinuans querit cū ſacramentum ſit ſacre rei ſignum. quid in pnia ſit ſacramentū et quid res. Poſtea ſoluit ſm̄ opinionē aliquoꝝ dicētium exterioꝛem eſſe ſacramentuꝫ interioꝛem eē rem ſacramenti. Contra qđ ſtatim opponit ꝙ ſacramēta noue legis efficiūt qđ figurāt. exterioꝛ autē pnia nō efficit interioꝛē ergo non eſt ſacr̄m. Et ſm̄ opinionē eoꝛum r̄ndet dicens ꝙ verū ſit de illis ſacramentis q̄ ī noua lege inſtituta ſunt. vt baptiſmus ꝯfirmatio et coꝛpus xp̄i. pnia aūt non eſt talis q2 in primis parentibus fuit. et tempoꝛibus eoꝝ inſtituta ſicut ⁊ matrimonium. Obijcit etiā alio modo q2 ſacramentuꝫ debet p̄cedere rem. pnia aūt exterioꝛ non p̄cedit interioꝛē vt ſepius. Et reſpondet ꝙ etiā in alijs ſacramentis ſepe p̄cedit res ſacramentū ſicut econuerſo vt in adultis contritis gratia ante baptiſmuꝫ cōfert̄. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Alij dicunt tā exterioꝛē penitentiam eſſe ſacr̄m q̄ꝫ interioꝛē. tm̄ non eē duo ſacramenta. ſed vnum completū Hanc eñ ꝓpoſitionem ꝓponens ſoluit queſtionē p̄miſſam ſm̄ alioꝝ opinionem qui dicunt tā exterioꝛē q̄ꝫ interioꝛē vnum eē ſacramētū ſicut ſpecies panis et vini non duo ſunt ſacr̄a ſed vnum. Exterioꝛ aūt pnia eſt tm̄ ſacr̄m. Interioꝛ aūt eſt res ⁊ ſacr̄m remiſſio aūt peccatoꝝ eſt tm̄ res. ⁊ ſic tria ſunt in hoc ſacr̄o ſicut ſunt in alijs ſacramentis. Et tm̄ in ſpeciali.

De ſacr̄o vnctiōis extreme. a

DI. XXIII

PReter p̄miſſa eſt etiā aliud ſacramentum ſcꝫ vnctio infirmoꝝ que fit i extremis oleo ꝑ ep̄m cōſecrato. Et ſunt tria genera vnctiōis. Eſt enim vnctio que fit criſmate. que đ2 principalis vnctio. q2 in eā principaliter paraclit⁹ datur. Unde et ꝓpter abundantiam gr̄e duos liquoꝛes mixtos habet. oleū ſcꝫ ⁊ balſamum. oleum conſcientie. balſamum fame. Criſma vero grece vnctio latine đ2. Nec tamē omne oleū ad vnctionem ſanctificatum criſma vocatur. ſed illud ſolum qđ miſcet̄ cum balſamo. quo capita regum et pontificum vngunt̄. quo etiam baptizatos ſacerdos vngit in vertice. et pontifex ꝑ impoſi-

De tribus generib⁹ vnctionis.

· Rigor in extremis fiat morbi grauia maior ·
· Et morbus leuior et mea culpa minor ·

tionem manus confirmandos vngit i frõ/te. Eſt ⁊ alia vnctio qua cathecumini ⁊ neophici vnguntur in pectore et inter ſcapu/las. in perceptione baptiſmi. Tertia vero vnctio eſt que dicitur oleum infirmorum. de qua nunc agitur.

A quibus inſtitutum ſit hoc ſacramentum. b

Hoc ſacramentuꝫ vnctionis infirmoruꝫ ab apoſtolis inſtitutum legiť. Ait eñ Jacobus. Infirmatur aliquis i vobis inducat preſbyteros eccleſie. et orent ſuper eum vngentes eũ oleo in nomine domini et alleuiabit eum domin⁹ et ſi i peccatis fuerit. dimittenť ei. In quo oſtenditur duplici ex cauſa ſacramentũ h̃ inſtitutum. ſ. ad peccatorum remiſſionẽ. et ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Unde conſtat eum qui hanc vnctionem fideliter deuoteqꝫ ꝑcipit. et in corpe ⁊ i ani/ma alleuiari. ſi tamen expedit vt in vtroqꝫ alleuietur. Q̃ ſi forte corporis valitudineꝫ illi habere nõ expedit. illam que eſt anime ſanitatem in hoc ſacramento acquirit. Et ſicut in alijs ſacramentis ita et in iſto. aliꝺ eſt ſacr̃m. aliud res ſacri Sacr̃m eſt ipa vnctio exterior. res ſacramenti vnctio interi/or que pecatorum remiſſione et virtutum ampliatione ꝑficitur. Et ſi ex ꝯtemptu vl' negligentia ſacramentum hoc ꝑtermittiť periculoſum eſt ⁊ damnabile.

De iteratione h⁹ ſacr̃menti. c

Querunt aliqui ſi hoc ſacramentum iterari poſſit. cuꝫ bapiſ/mus et alia quedã ſacramenta ſemel ſuſcepta non itereñť? Aug⁹. dicit. ſacramentuꝫ non iterandum et ſacramento non faciendam eſſe iniuriam. ſed hoc dicit vbi ait de ſacramento baptiſmi et ordinationis. Uñ nõ videť illud generaliter accipiendũ. ſed de ſacramento baptiſmi et ꝯfirmationis et ordinationis. que nullatenus ſunt repetẽda. q꞉ ſemel tm̃ et nõ ſepius dať baptiſm⁹ et cõfirmatio ⁊ ordinatio. Sacramentũ vero altaris et penitentie et coniugij ſepe iterari videtur. q꞉ ſepe ſacramentum corpo/ris percipitur. frequenter penitentia agiť coniugium ſepe contrahitur. Quare ergo vnctio ſimiliter nõ poteſt iterari? Si mor/bus nõ reuertiť. medicina nõ iteretur. Si vero morbus non poteſt cohiberi. quare medicina debet ꝓhiberi. Sicut oratio ite/rari poteſt ita et vnctio iterari poſſe videť vtraqꝫ eñ illic commemorat. Jacobus. et vtrunqꝫ illic cooperať ad ferendam alleuiationem corporis et anime Cur ergo negatur vnctionẽ ſuper infirmum poſſe iterari ad impetrandaꝫ ſepius ſanitatem mentis et corporis. cum propter idem ſepe iteranda ſit oratio? Quidaꝫ autem de omni ſacramento intelligi volunt ꝙ non ſit iterandum. ſ. ſm totum illud quod ptinet ad ſa/cramentuꝫ. dicentes quedam ſacramenta ſepius poſſe ſuſcipi. quedã vero non. Nec tñ que ſepius ſumunť. totaliter iterantur vt ſacramentum altaris et vnctionis. que licet ſumanť ſepius. tamen q꞉ non iterũ benedicitur eadem hoſtia vel idem oleuꝫ. nõ iteratur ſacramentũ cum iniuria. Sꝫ dicet quis ſic et baptiſmus nõ iterať. et ſi aliquis frequenter baptizetur dum eadem aqua non iterum benedicať? Sed aliud eſt inquiunt illi de benedictione aque qua fit baptiſmus. aliud de benedictione panis ⁊ olei. Poteſt eñ baptiſmus celebrari in aq̃ etiam nõ benedicta. quia illa benedictio ꝓ reuerentia tantũ fit ⁊ decore. nõ virtute ſacramenti. Sed corpus chriſti nõ poteſt cõfici niſi de pane conſecrato nec vnctio illa fieri poteſt niſi de oleo ab epiſcopo conſecrato. Ideoqꝫ illa ſanctificatio ad virtutẽ ſacramenti ptinere videtur. In coniugio quoqꝫ ſemel tm̃ benedicitur quiſqꝫ non ſepius. Benedicitur eñ. vt ait Ambro. cum prima et non ſecunda vxore. Si ergo cum dicitur ſacramentũ nõ eſſe iterandum. nec iniuria ei eſſe facienda. rationem dicti referas ad ſatiſfactionem rei qua ſacramentũ expletur. de omni ſacramento generaliter id verum eſt. Si ṽo ad ſuſceptioneꝫ ſacramenti. de quibuſdam verũ eſt ꝙ nõ iterantur crebra ſuſceptione. de alijs vero quib⁹dam non q꞉ frequẽter ſumunť. vt hoc vnctionis ſacramentũ quod in omni pene ec/cleſia ſepe repetitur. Alioꝝ opio.

Iſta ẽ diſtinctio. xxiij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̃ determinauit de baptiſmo qđ eſt ſacr̃m intrãtiũ. ⁊ de ꝯfirmatiõe. eucbariſtia et pñia que ſunt ſacr̃a ꝓgredientiũ. Hic ṽo ꝺterminat de extrema vnctiõe q̃ eſt ſacr̃m exeuntium Et tria circa hoc facit. Primo eñ q̃d ſit hoc ſacr̃m manifeſtat. Sc̃o oñdit q̃d efficiat. Tertio ſuadet ne quis ipm̃ ex ꝯtemptu ⁊ negligentia ꝑtermittat. Primum facit a principio diſtin. vſqꝫ ibi. Hoc ſacr̃m vnctionis. Scđm vſqꝫ ibi. Querunt aliq̃ ſi hoc ſacr̃m. Tertiũ vſqꝫ ad finẽ diſ. In ſpãli ſñia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ prima eſt hec. Extreme vnctionis infirmoꝝ q̃ fit in oleo ꝯſecrato p̃ man⁹ epoꝝ p̃a

MB

ſunt tria genera iuxta dicta magiſtroꝝ. Hāc mgr̄ inſinuans dicit pmo q̄ ſacr̄m extreme vnctiōis fit oleo p epm̄ ꝯſecrato. Et tangit triplex genus vnctionis. Eſt eñ quedam vnctio principalis que fit chriſmate et oleo .ſ. mixto balſamo. et tali vnctione vngunt̄ reges et pontifices in capite. ꝯfirmādi aūt in frōte. baptizandi aūt in vertice. Alia eſt vnctio qua vngūtur cathecumini iter ſcapulas. Tertia eſt vnctio qua vnguntur infirmi. et de hac ad pñs agitur. et he due fiunt ſimplici oleo bñdictio. Poſtea dicit hoc ſacr̄m inſtitutū fuiſſe ab aplis vt dicit .b. Jacob⁹ in canonica ſua .c. ij. Scd̄a ꝓpō eſt hec. Hoc ſacr̄m duplici d̄ cā ab aplis eſt inſtitutū .ſ. ad pctōꝝ remiſſionē ⁊ ad corporalis infirmitatis alleuiationē. Hanc mgr̄ inſinuans dicit hoc ſacr̄m inſtitutū fuiſſe ad duplicem effectū. ad ſanitatē aīe ⁊ corpis. q2 tñ nō expedit hoī vt ſp alleuiet̄ corpaliter. ideo nō ſp hoc ſacr̄m ſanitatē acquirit. qñ hoc ſacr̄m deuote ⁊ fideliter recipit Poſtea ponit hui⁹ ſacri ꝯfirmitatē ad alia. Nā in hoc ſacramento eſt aliquid qđ eſt ſacr̄m tm̄. vt eſt extrema vnctio. et aliqđ qđ res ſacri. vt interior vnctio .i. peccatoꝝ remiſſio. et virtutū appoſitio. et ideo hoc ſacramentū cōtemnere vel negligere piculoſum eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Hoc ſacramentū ex cōtemptu ⁊ negligētia nō ꝑtermittat̄ nec ipm̄ reiterat̄ niſi morb⁹ reuertat̄. Huius ꝓpoſitiōis pma ps patet ex premiſſis. ſcd̄am magiſter inſinuans querit. Utruȝ hoc ſacr̄m poſſit reiterari. Et oñdit p .b. Aug. q̄ nō. q̄a in iuriam facit ſacro q̄ reiterat ſacr̄m. et ſic rñdet q̄ Aug. loquit̄ tm̄ de tribus ſacris .ſ. de baptiſmo. cōfirmatiōe et ordine que nullo mō iterāda ſunt. Alia v̄o ſepi⁹ iterari pñt. vt eucharistia. pnīa. et mr̄imonium. quare etiā vnctio iterat̄. ſi eñ morbus iterat̄ et vnctio q̄ eſt medicina morbi iterat̄. Et tm̄ in ſpāli.

De ordinibus eccleſiaſticis. a

DI. XXIIII

Nunc ad conſiderationē ſacre ordinatiōis accedamus. Septē ſunt ſpiritualium officioꝝ gradus ſiue ordines ſicut ex ſanctoꝝ patrum dictis apte tradit̄. et capitis noſtri .ſ. ieſu xp̄i exemplo monſtratur. qui omniū officia in ſemetipſo exhibuit. et corpi ſuo qđ eſt eccl'ia eoſdem ordines obſeruādos reliquit. Septem autē ſunt ꝓpter ſeptiformē gratiam ſanctiſpiritus. cuius qui nō ſunt pticipes ad gradus eccleſiaſticos indigne accedūt Illi v̄o in quoꝝ mentibus diffuſa eſt ſeptiformis gratia ſpirituſſancti. cum ad eccleſiaſticoſ ordines accedunt. in ipſa ſpiritualis gradus promotione ampliorem gratiā percipere credunt̄.

Quare ſeptē ſunt.

Quales aſſumendi ſunt ad clerum. b

Clemēs pa.

Tales autē ad miniſteriuū ſpirituale eligendi ſunt clerici. q̄ digne poſſint dominica ſacramenta tractare. Melius eſt eñ domino ſacerdoti paucos habere miniſtros qui poſſint digne opus dei exercere. q̄ȝ mltos inutiles qui ordinari graue onus inducant. Tales enim decet eſſe miniſtros chriſti qui ſeptiformiſ gratia ſpirituſſancti ſint decori. ex quoruȝ doctrina et ꝯuerſationis forma eadeȝ gratia in alijs tranſfundat̄. ne celeſtes margaritas ſpiritualium verboruȝ officiorum q̄ȝ diuinorum ſordide vite pedibus conculcent. In ſacramento ergo ſeptiformis ſpiritus. ſeptem ſunt gradus eccleſiaſtici. ſcȝ hoſtiarij. lectores exorciſte. acoliti. ſubdyaconi. dyaconi. ſacerdotes. Oēs tñ clerici vocont̄ .i. ſortiti. Corona eñ ſignacl'm eſt quo ſignant̄ in ptē ſorti miniſterij diui. Corana regale decus ſignificat. et ſeruire deo regnare ē. Uñ miniſtri eccleſiie reges eſſe debent. vt ſe et alios regant. quib' petrus ait. Uos eſtis genus electū. regale ſacerdotiū ⁊c̄. Summitas capitis deſup nudatur. vt eorum mens ad dñm libera mōſtret̄. que reuelata facie gloriam dei ꝯtempletur. Summitas eñ capitis eſt eminentia mentis. denudatio capitis eſt reuelatō mentis. Clericus eñ ſecretorū dei nō ignarus eſſe debet. Tondent̄ etiam capili vſq̄ȝ ad reuelationē ſenſuum ſcȝ oculoruȝ et auriuȝ. vt vicia in corde et ope pullulātia ꝯdoceant̄ ꝑcedenda. ne ad audiendū et intelligendum verbum dei prepediatur mēs. p quo ſeruato. reddetur in excelſis corona.

De corona et tonſura.

Tonſure autem eccleſiaſtice vſus a nazareis exortus videtur. qui prius crine ſeruato. deinde ob vite continentiaȝ caput radebant. et capillos in igne ſacrificij ponebāt Hinc vſus inoleuit vt qui diuinis cultib⁹ mancipātur. quaſi nazarei id eſt ſancti crine poſito inueniantur. Sicut ad ezechielē dicitur. Fili hominis ſume gladium acutum et duc ſuper caput tuum et barbā. In actibus etiam apoſtoloꝝ priſcillā ⁊ acquilam hoc feciſſe legimus. Paulus quoq̄ȝ et alij quidam diſcipuli chriſti hoc fecerunt. Recte ergo in quibuſlibet gradibus conſtituti clerici vocantur. quorum nomina ⁊ rationes nominum Iſidorus exponēs ait Cleros et clericos hinc appellatos eſſe credimus. quia Mathias electus eſt ſorte. quem primum per apoſtolos legimus ordinatum. Clerus eni grece. latine ſors vel hereditas dicitur. Ideo ergo dicti ſūt clerici. quia de ſorte ſunt domini. vl' quia deum partem habent. Generaliter vero clerici nuncupati ſunt omnes qui in eccleſia dei ſeruiunt. quoꝝ gradus ⁊ nomina ſunt

Iſi. in li. vſ. ethimo.

hec.hoſtiarius .lector ⁊c̄.

De hoſtiarijs. c

Hoſtiarij idez etia nitores ſunt qui in veteri teſtō electi ſūt ad cuſtodiam templi vt nō ingrederet̄ in illō immundus. Dicti autē hoſtiarij eo ꝙ preſint hoſtijs templi. Ipſi eñ tenētes clauē omnia intus et extra cuſtodiūt. atq͡ʒ inter bonos et malos habentes iudiciū. dignos recipiunt. indignos reſpuunt Vñ ⁊ eis cū ordinant̄ claues eccleſie dant̄ ab epo. Et dicitur eis. Sic agite tanq͡ʒ rationem deo reddituri pro rebus que clauibus iſtis recludunt̄. Hoc officiū dñs in ſua pſona ſuſcepit qñ flagello de funiculis facto vēdētes et ementes eiecit de templo Ipſe enim ſe hoſtiarium ſignificans dicit. Ego ſum hoſtium per me ſi quis introierit ſaluabit̄ et ingrediet̄ et egrediet̄ et paſca inueniet. — *Iſidorus.*

De lectoribus. d

Secundus eſt gradus lectoꝝ. lectores a legēdo ſicut pſalmiſte a pſalmis canendis vocati ſunt. Illi ei predicant ꝑl'is quid ſequant̄. iſti cantant vt excitent ad compunctionē animos audientiuʒ. licet quidam lectores ita miſerabiliter ꝓnunciant. vt quoſdaʒ ad luctū lamentationemq͡ʒ cōpellant. Idē etiā ꝓnunciatores vocant̄ ꝙ porro añ nunciāt. qꝛ tā erit clara eoꝝ vox. vt etiā longe poſitoruʒ aures adimpleant. Ad lectores autem ꝑtinet lectiones ꝓnunciare. ⁊ ea que ꝓphete nunciauerūt ꝑl'is p̄dicare. vt iā ex officio in eccleſia legant ꝓphetias et lectiōes. vñ et ei vidēte populo tradit̄ ab epo codex diuinarū lectionū. et dicit̄ ei. Accipe et eſto verbi dei relator. habiturus ſi fideliter impleueris officiū. ꝑtem cum his qui bene v̄bum dei miniſtrauerunt. Qui ad hūc gradum ꝓuehit̄. litteraꝝ ſcientia debet eſſe inſtructus. vt ſenſum verborum intelligat. vim accentuū ſciat. diſtincte legat. ne confuſione ꝓlationis intellectū auditorib' auferat. Attendat quid indicatiue. quid interrogatiue ſit legendū. vbi ſit in orōne faciēda diſtinctio. Hec eñ male ſeruata. intellectū turbant et alios ad riſum ꝓuocant. auribus et cordi conſulere debet vox lectoris Hoc officiū impleuit xp̄s cū in medio ſeniorum librū Eſaie apiens. diſtincte ad intelligendū legit. ſpiritus dñi ſup me ⁊c̄ Ex q̄ lectorib' datur intelligi qꝛ gratia ſpirituali clarere debent qui alijs verbū dei annūciant. Hic ordo formā et iniciū a ꝓphetis accepiſſe videt̄. quib' dicit̄. Clama ne ceſſes quaſi tuba exalta vocem tuam. — *Iſidorus.*

De exorciſtis. e

Tertius ē ordo exorciſtarū. Exorciſte aūt ex greco in latinū adiurantes vel increpātes vocant̄. Inuocant eñ ſuper cathecuminos et ſuper eos qui habent ſpiritum immundū nomē dñi adiurantes ꝑ eum vt egrediat̄ ab eis. Ad exorciſtaʒ pertinet exorciſmos ꝓmemoriter retinere. manuſq͡ʒ ſuꝑ energuminos et cathecuminos in exorcizādo imponere. Debet aūt habere ſpiritum muudum qui ſpiritibus immundis imperat. et malignū expellere de corde ſuo quem expellit de corpore alieno. ne medicina quā alij facit ſibi ñ ꝓſit. et dicat̄ ei. medice cura teip̄m. Hi cū ordinantur accipiunt de manu epi librum exorciſmorum ⁊ dicitur eis. Accipite ⁊ habetote poteſtatem imponendi manus ſuꝑ energuminos vel cathecuminos. Hoc officio vſus ē dñs qñ ſaliua ſua tetigit aures ⁊ linguam ſurdi et muti dicens. Effeta. qđ eſt adapire. ꝑ hoc docēs nos ſpiritualiter debere apire aures p̄cordioꝝ hoim ad intelligendum. et ora ad cōfidendū. vt pulſo demone: ſpiritusſanctus vas ſuum recipiat. Hoc etiā officio vſus eſt xp̄s cū demoniacos multos ſanauit. Hic ordo a Salomone videtur deſcendiſſe qui quendā modum exorcizandi inuenit quo demōes adiurati ex obſeſſis corporibus pellebantur. Huic officio mācipati exorciſte vocati ſūt De quibus chriſtus in euangelio. Si ego in beelzebub eicio demonia. filij veſtri. ſcʒ exorciſte in quo eiciunt. — *Iſidorus.*

De acolitis. f

Quarto loco ſuccedunt acoliti. Acoliti v̄o grece. latine ceroferarij dicuntur. a deportandis cereis qñ legendū eſt euangelium vel ſacrificiū offerendum. Tunc eñ accēduntur luminaria et deportantur ab eis. nō ad effugādas aeris tenebras cū ſol eo tp̄e rutilet. ſed ad ſignum leticie demonſtrandum. vt ſub typo luminis corporalis. illa lux oſtendat̄ de q̄ legitur. Erat lux vera que illuminat oēm ho. ve. in hūc mūdū. Ad acolitū ꝑtinēt p̄-

paratio luminarium in ſacrario. Ipē cere
um portat. ipē vrceolū cum vino et aq̄ ſug
geſta. ꝓ euchariſtia ſubdyaconis ꝑparat.
Hij cum ordinantur cum edocti fuerit ab
ep̄o qualiť in officio ſuo agere debeant. ab
archidyacono accipiunt candelabrum cū
cereo. et vrceolum vacuū. Hoc officiū do=
minus ſe habere teſtatur dicens Ego ſum
lux mundi. qui ſequitur me nō ambulat in
tenebris. Huius officij formā illi gerebant
in veteri teſtō q̄ lucernas candelabri com=
ponebant et accēdebant igne celeſti. ad il/
luminandas tenebras aquilonares.

De ſubdyaconis. g

Quint⁹ ē ordo ſub

dyaconoꝝ. Grece hypodyacones vocan=
tur. Quos nos ſubdyacones dicim⁹. Qui
ideo ſic appellantur. q̄a ſubiacent ꝑceptis
et officijs leuitarū. Oblationes em̄ in tem
plo a fidelibus ſuſcipiunt. et leuitis ſuper=
ponendas altaribus deferunt. Hi apd̄ he
breos nathinnei vocabantur. i. in humili/
tate domino ſeruientes. Ad ſubdyaconuꝫ
pertinet calicem et patenam ad altare chri
ſti deferre et leuitis tradere eiſqꝫ miniſtra/
re. Urceolum quoqꝫ et aquamanile et ma
nutergium tenere epiſcopo et preſbiteris ⁊
leuitis pro lauandis ante altare manibus
aquam ꝑbere. His lex continentie imponi
tur. quia altari ꝓpinquantes vaſa corpo/
ris et ſanguinis chriſti portant. Un̄ illud
implere debent. Mundamini q̄ fertis va
ſa domini. Ad hos etiam pertinet tantum
de oblationibus ponere in altari. quantū
ſufficere poſſit populo. nec nō corporales
et pallas ⁊ ſubſtratoria lauare. Hij cū ordi
nantur accipiūt de manu epiſcopi patenā
et calicē vacuum. ab archidyacono vero vr
ceolū cū aquamanili et manuťgium. Hoc
officio vſus eſt dñs quando lintheo ſe pre/
cinxit. ⁊ mittens aquā in peluim. pedes di
ſcipuloꝝ lauit et lintheo terſit.

De dyaconis. h

Dyaconorū ordo

ſextū tenet locuꝫ ꝓpter ſenarij ꝑfectionem
Hic ordo in veteri teſtamento a tribu leui
nomen accepit vel traxit. Dicunť enim et
leuite. Precepit quippe dñs moyſi vt poſt
ordinationem aaron et filiorum eius. pro
ſus tribus leui ad diuini cultus miniſteria
ordinarentur ⁊ conſecrarentur domino. ⁊
ſeruirent ꝓ iſrael coram aaron et filijs eiuſ
in tabernaculo. Ipſiqꝫ geſtarent arcam et
tabernaculum et omnia vaſa eius. et in cir
cūitu tabernaculi excubarēt. et in trāſpor/
tando tabernaculo ipſi deponerēt rurſum
qꝫ cōponerent. A viginti vero annis et ſu=
pra iuſſi ſunt ſeruire in tabernaculo. quam
regulam in nouo teſtamento ſancti patres
conſtituerunt. qꝛ hec etas ad ferenda one/
ra eſt robuſta. Leuite ergo ex nomine au/
toris vocati ſunt. De leui em̄ leuite exorti
ſunt a quibus in templo miſtici ſacramen=
ti miſteria explebātur. Hij grece dyacōes
latine miniſtri dicuntur quia ſicut in ſacer
dote conſecratio. ita in dyacono miniſterij
diſpenſatio habeť. Ad dyaconum ꝑtinet
aſſiſtere ſacerdotibus et miniſtrare in om/
nibus que aguntur in ſacramentis chriſti
ſcꝫ in baptiſmo. in criſmate. in patena ⁊ ca
lice oblationes quoqꝫ inferre et diſponere
in altari. Componere etiam menſaꝫ domi
ni et veſtire. crucem ferre. ⁊ predicare euā/
gelium et epiſtolam ad populum. Nam ſi
cut lectoribus vet⁹ teſtamentum. ita dya=
conib⁹ nouum predicare preceptū eſt. Ad
ipſum etiam pertinet officium precū et re=
citatio cathecuminorum nominum. Ipſe
premonet aures habere ad dominum. ipē
donat pacem. et ipſe annunciat. Quod au
teꝫ huic ordini a Moyſe ſtatutuꝫ eſt. hoc
etiam in nouo teſtamento repreſentať. cuꝫ
dyacono ſuper leuum humerum ſtola po/
nitur. et caſula in diebus ieiunij complica=
tur. quia quicquid laboris et ſuſtinētie in
hac vita toleratur. quaſi in leua portatur
donec in dextera. id eſt in eternitate requi
es habeatur. Hic ordo ab apoſtolis cele/
bratus eſt. quādo vt legitur in actib⁹ apo=
ſtolorum ſeptem viros plenos ſpiritu ſan/
cto ad hoc officium elegerunt. et oratione
premiſſa manus eius impoſuerunt. Unde
et conſuetudo inoleuit vt in omni matrice
eccleſia ſeptem dyacones circa chriſti arā
quaſi ſeptem columne aſſiſtant. Hi ſunt ſe
ptem angeli tuba canentes in apocalipſi.
Qui quales eſſe debeant apoſtolos docet
thimotheo ſcribens. Hi cum ordinanť ſo=
lus epiſcopus eis manū imponit. quia ad
miniſterium applicantur. ponit eis orariuꝫ
id eſt ſtolam ſuper leuum humerum. vt ꝑ
hoc intelligant ſe accepiſſe iugum domini
ſuaue. quo ad ſiniſtram pertinentia. diui=
no timori ſubijciant. Accipiunt et textum
euangelij. vt intelligāt ſe eſſe ꝑcones euan

gelij chriſti. Hi aũt anteq̃ ordinent̃ ꝓben/
tur vt docet apoſtolus. et ſic miniſtrẽt nul
lum crimen habentes. Hoc officio vſus ẽ
chriſtus. quando poſt cenam ſacramentũ
carnis et ſanguinis diſcipulis diſpenſauit
⁊ qñ apoſtolos dormientes ad orationem
excitauit dicens. Uigilate et orate vt non
intretis in temptationem.

De preſbyteris. i

Septimus ẽ ordo
preſbyterorum. Preſbr grece ſenior inter/
pretatur latine Non modo pro etate vl' de
crepita ſenectute. ſed ꝓpter honorem ⁊ di
gnitatem quam acceperunt preſbyteri no/
minãtur. qui morum prudentia et maturi=
tate conuerſationis precellere debẽt in po
pulo. vnde ſcriptum eſt. Senectus vene/
rabilis eſt non diuturna nec annorum nu/
mero computata. Cani enim ſunt ſenſus
hominum et etas ſenectutis vita immacu
lata. Ideo aũt etiam preſbi ſacerdotes vo
cantur. quia ſacra dant. qui licet ſint ſacer
dotes tamen pontificatus apicem non ha/
bent ſicut epiſcopi. q2 ipſi nec criſmate frõ
tem ſignant nec paraclitum dant. quod ſo
lis deberi epiſcopis lectio actuũ aploꝝ de
monſtrat. Unde et apud veteres idez epi/
ſcopi ⁊ preſbri fuerunt. q2 illud eſt nomen
dignitatis non etatis. Sacerdos nomen
habet compoſitũ ex greco et latino. qđ eſt
ſacrum dans ſiue ſacer dux. Sicut eñ rex
a regendo. ita ſacerdos a ſanctificãdo dict⁹
eſt. conſecrat enim et ſanctificat corpus cri
ſti. Antiſtes vero ſacerdos dict⁹ eſt ab eo
ꝙ ante ſtat primus eñ eſt in ordine eccleſie
Ad preſbyterum autem pertinet ſacramẽ/
tũ corporis et ſãguinis domini ĩ altari dei
cõficere. Orationes dicere. et dona dei be
nedicere. Qui cum ordinantur iunguntur
eis manus vt intelligant ſe accepiſſe grati
am conſecrandi. et charitatis opera debe/
re extendere ad omnes. Accipiunt et ſtolã
que vtrunq̃ tenet latus. quia debent eſſe
muniti armis iuſticie contra aduerſa et ꝓ
ſpera. Accipiunt etiam calicem cum vino
et patenam cum hoſtijs. vt per hoc ſciant
ſe accepiſſe poteſtatem placabiles deo ho
ſtias offerẽdi Hic ordo a filijs Aaron ſum
pſit iniciũ. Summos enim põtifices et mi
nores ſacerdotes inſtituit deus per moy/
ſen q̃ ex precepto dei aaron in ſummuz põ/
tificem. filios vero eius vnxit in minores
ſacerdotes. Chriſtus quoq̃ duodecim ele
git diſcipulos prius quos et apoſtolos võ
cauit. quorum vicem gerunt in eccleſia ma
iores pontifices. deinde alios. lxx. et duos
diſcipulos deſignauit. quorum vicem in
eccleſia tenẽt preſbyteri. Unus autem int̃
apoſtolos principes extitit petrus. cuius
vicarius et ſucceſſor eſt pontifex ſummus
Unde dicitur apoſtolicus qui et papa vo
catur ſcilicet pater patrum. Qualis autez
eligi debeat preſbiter. apoſtolus ſcribens
thimotheo oſtendit. vbi nomine epiſcopi
preſbiterum ſignificat. Hoc autem officio
vſus eſt chriſtus cum ſeipſuz in ara crucis
obtulit. idem ſacerdos et hoſtia. et quãdo
poſt cenam panem et vinum in corpus ſu=
um et ſanguinem cõmutauit. Ecce de ſep/
tez eccleſie gradibus breuiter elocuti quid
ad quemq̃ pertineat inſinuauim⁹. Cũ/
q̃ omnes ſint ſpirituales et ſacri. excellen/
ter tamen canones duos tantuz ſacros or=
dines appellari cenſent. dyaconatus ſcili/
cet et preſbiterat⁹. quia hos ſolos primiti/
ua eccleſia legitur habuiſſe. et de his ſolis
preceptum apoſtoli habemus Apoſtoli ei
in ſingulis ciuitatibus epiſcopos et preſbi
teros ordinauerunt. Leuitas etiaz ab apo
ſtolis ordinatos legimus. quorum maxi=
mus fuit beatus ſtephanus. Subdyaco/
nus vero et acolitos procedente tempore
eccleſie ſibi conſtituit.

Quid ſit qđ hic dr ordo. k

Si autez queritur
quid ſit qđ hic vocat̃ ordo? Sane dici põt
ſignaculum eſſe. i. ſacrum quoddam. quo
ſpiritualis poteſtas tradit̃ ordinato et of=
ficium. Caracter ergo ſpiritualis vbi fit ꝓ/
motio poteſtatis. ordo vel gradus vocat̃
Et dicunt̃ hi ordines ſacramenta quia in
eoꝝ preceptione res ſacra. id eſt gratia cõ/
fertur quã figurant ea que ibi geruntur.

De nominibus dignitatis vel
officij. l

Sũt et alia quedã
non ordinum ſed dignitatum vel officiorũ
nomina. Dignitatis ſimul vel officij nomẽ
eſt epiſcopus. Epiſcopatus autẽ vocabu=
lum inde dictum eſt. ꝗ ille qui epiſcopus
efficitur ſuperintendat curam. ſ. ſubditoꝝ
gerens. Scopin eñ grece. latine intende=
re dicitur. Epi autem grece. latine ſpecula
tores interpretantur. Nam ſpeculator eſt

pꝛepoſitus in eccleſia dictus eo ꝙ ſpecule/
tur atq; ꝓſpiciat populoꝛum infra ſe poſi=
toꝛum moꝛes et vitam. Pontifex eſt prin/
ceps ſacerdotum quaſi via ſequentiuꝫ. ip/
ſe ⁊ ſummus ſacerdotes nuncupat̃. ipſe ei
leuitas et ſacerdotes efficit. ipſe omnes ec/
cleſiaſticos oꝛdines diſponit.

De quadripartito oꝛdine epiſco= poꝛum. n

Oꝛdo aũt epiſcopo=
rum quadripartitus eſt. ſ. in patriarchis.
archiepiſcopis. metropolitanis. et epiſco/
pis. Patriarcha grece. ſummus patruꝫ in
terpꝛetatur. quia primuꝫ. i. apoſtolicum te
net locum. vt romanus. anthiocenus. ale=
xandrinus. ſed omniuꝫ ſummus eſt roma/
nus. Archiepũs princeps epiſcopoꝝ. Ar
chos eñ grece. latine pꝛinceps dicit̃. Me
tropolite autẽ à menſura ciuitatuꝫ dicunt̃
Singulis eñ ꝓuincijs p̃eminent quoꝛum
autoꝛitati et doctrine ceteri ſacerdotes ſb/
iecti ſunt. Solicitudo eñ toti⁹ ꝓuincie. ip
ſis epis commiſſa eſt. Omnes aũt ſupius
deſignati oꝛdines epi nũcupant̃. Nota ꝙ
archiepoꝝ nomine p̃mates ſupius ſignifi/
caſſe videt̃. et metropolitanoꝛum ꝙs nunc
archiepos dicimus. Hoꝛum aũt diſcretio
a gẽtilib⁹ introducta videt̃. qui ſuos flami
nes. alios ſimpliciter flamineſ. alios archi
flamineſ. alios pꝛothoflamines appellabãt
Sacerdotes enim gentilium flamines di=
cebantur. qui habebant in capite pilleum
in quo erat bꝛeuis virga. deſup habẽs ali=
quid lane. quod cũ p̃eſtũ ferre nõ poſſent
filum tñ in capite ligare ceperunt. Nudis
enim capitibus eis incedere nephas erat.
Unde et a filo quo vtebant̃ flamines di=
cti ſunt. quaſi filamines. Sed feſtis dieb⁹
filo depoſito pillium imponebant ꝓ ſacer/
dotij eminentia. Uates a vi mentis appel/
lati ſunt. cuius ſignificatio multiplex eſt.
Modo eñ ſacerdotẽ. modo ꝓphetã. mo=
do poetam ſignificat. Cantoꝛ vo vocatur
qui vocem modulat̃ in cantu Huius ſunt
duo genera. p̃centoꝛ et ſuccentoꝛ. Pꝛecen
toꝛ ꝗ vocẽ p̃mittit in cantu ſuccẽtoꝛ ꝗ ſub
ſequenter canendo rñdet. Cõcentoꝛ auteꝫ
dicit̃ qꝛ ꝯſonat. Qui autẽ nõ conſonat nec
concinit. ꝯcentoꝛ nõ erit. His bꝛeuiter tra=
ctatis ammonẽdi ſunt xp̃i miniſtri. quate/
nus ſicut excellunt oꝛdinis dignitate. ita p̃
cellant vite ſanctitate. vt plebs eis com=
miſſa. eoꝛũq; diſciplinis edocta. gratanter

eis obediat. et eoꝝ imitatione de die in di/
em ꝓficiat. a quibus diuina ſacramenta ꝑ
cipiunt et miſſarũ ſolennia audiunt. Miſ
ſa aũt dicit̃ vel quia miſſa eſt hoſtia cuius
cõmemoꝛatio fit in illo officio vnð dicitur
Ite miſſa eſt. i. ſequimini hoſtiam ꝗ miſſa
eſt ad celeſtia tendentes poſt eaꝫ. vel quia
miſus celeſtis venit ad conſecrandum do/
minicũ coꝛpus. ꝑ quẽ ad altare celeſte de=
fert̃ hoſtia. Unde et dicit̃ miſſa eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxiiij. h⁹ quar=
ti libꝛi. In qua magiſter poſtꝙ ſupius determinauit
de ſacramentis que oꝛdinant̃ ad remediũ vni⁹ perſo
ne. Hic determinat de ſacramentis in remedium to=
tius eccleſie Et diuiditur in duas partes. Pꝛimo de
terminat de ſacramẽto oꝛdinis. qð oꝛdinatur ad gu=
bernationeꝫ eccleſie. et ſpiritualẽ multiplicationem.
Scðo de matrimonio qð oꝛdinatur ad multiplicatõ
nem fideliũ naturalẽ. Scða ps incipit in. xxvj. diſt.
Pꝛima ps adhuc diuidit̃ in duas ptes. In p̃ma de=
terminat de ſacro oꝛdinis. In ſcða pte de conferẽti=
bus hoc ſacrm̃. et de ſuſcipientib⁹. Scða ps in. xxv.
diſtin. incipit. In pꝛima pte tria facit. Pꝛimo enim
numerũ ſacramentoꝝ oꝛdinũ ꝓponit. Scðo officia
et dignitates que oꝛdines ſequuntur ſubdit. Tertio
quandam ſalubꝛem ammonitionẽ ſubiungit Pꝛima
pars vſq; ibi. Sunt et alia que. Scða vſq; ibi. His
bꝛeuiter tractatis. Tertia vſq; ad finẽ diſ. In ſpecia
li ſnĩa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ pꝛi=
ma eſt hec. Septẽ ſacros oꝛdines xp̃us in ſemetipſo
exhibuit et iſtos vniuerſali eccleſie obſeruandos re=
liquit. Hanc magiſter inſinuãs ꝓponit pꝛimo ꝙ ſep
tem ſunt gradus ſiue oꝛdineſ eccleſiaſtici. ſ. hoſtiarij
lectoꝛes. exoꝛciſte. acoliti. ſubdyaconi. dyaconi. et ſa
cerdotes. quoꝛum omnia officia xp̃s in ſemetipſo oñ
dit. et coꝛpi ſuo. ſ. eccleſie hos oꝛdines ſuandos re=
liquit. Sunt aũt ſeptẽ ꝓpter ſeptifoꝛmẽ ſ. gratiam
ſpirituſſancti cuius gr̃e qui non ſunt ꝑticipes ĩdigni
ad gradus eccleſiaſticos accedunt. ꝗ vo pꝛiuſꝙ ad
hos oꝛdines accedant hanc gratiã habent. in ipſa ꝓ
motione ampliorẽ accipiunt. Ex quo patet h⁹ ſacra
menti effectus. Hi aũt oꝛdines ꝓpter ſui dignitatem
dignos requirunt miniſtros. Ex quo patet ſuſcipiẽ=
tiũ conditio. Poſtea dicit ꝙ hos oꝛdines p̃cedit cle=
ricalis tonſura que quidẽ coꝛona regalem dignitatẽ
ſignificat. qꝛ vo in ſummitate capitis nudatio erec=
tionem mentis ad deum ꝑ contẽplationeꝫ deſignat.
vſus aũt hui⁹ tonſure initiũ habuit a nazareis quo=
rum ritus paulus et xp̃iani imitati ſunt. Omnes vo
in oꝛdinibus conſtituti clerici vocant̃. qꝛ in ſoꝛtẽ do=
mini et hereditatẽ ſunt admiſſi. cleros eñ grece ſoꝛs
vel hereditas latine dicit̃. vel qꝛ oẽs diuino ſeruitio
ſunt mancipati. Poſtea de his oꝛdinibus determiat
ſingillatim incipiens ab hoſtiarijs qui ſunt pꝛimi in=
ter oꝛdines gradus de quibus quatuoꝛ determinat
Pꝛimo figuram quia figurati ſunt in veteri teſtamẽ=
to per ianitoꝛes qui cuſtodiebant templum ne ingre
deret̃ in illud immundus. Secundo nominis ratio=
nem ſiue officiũ. dicunt̃ eñ hoſtiarij. qꝛ preſunt hoſti
js templi vt dignos recipiant et indignos excludant
Tertio oꝛdinandi modũ qꝛ in eoꝝ oꝛdinatione dant̃
eis claues ab ep̃o cum determinata foꝛma vboꝝ ꝗ
ep̃s dicit. ſ. Agite tanꝙ deo rõnẽ reddituri ꝓ rebus
ꝗ clauib⁹ iſtis recõdunt̃. Quarto inſtitutionẽ qꝛ cri=
ſtus hoc officiũ exercuit. qñ vendentes et emẽtes de
tẽplo eiecit. Uñ et ipſe de ſe dicit. Ego ſum hoſtiũ ꝑ

qđ hoſtiariū deſignat Poſtea dicit de ſcđo ordine .ſ. lectoꝝ. De quo ſex determinat. Primo nōis rōnem quia dicunt a legendo .q̄ etiā ꝓnunciatores vocant qꝛ ꝓcul auditoꝝ aures eoꝝ vox adimplet. Scđo officium .qꝛ ad eos ꝑtinet ꝓphetias et pſalmos legere et eadē populis p̄dicare. Tertio ordinandi modū in ordinatione librum diuinaꝝ lectionez ab epo accipiunt cū determinata forma verboꝝ .ſ. accipe et eſto xbi dei ꝓlatoꝛ habiturus ſi fideliter adimpleueris partē cū his qui bn̄ xbūʒ dei amminiſtrauerīt Quarto ꝯditionē .qꝛ q̄ ad hūc ordinez aſſumit debet ſcientia lraꝝ eſſe inſtructus vt diſtincte legat et ſic poſſit auditoribus ꝓdeſſe. Quinto inſtitutionē .qꝛ hoc officium xp̄s adimpleuit qn̄ legit illud eſaie. ſpūs dñi ſuper me .vt hr̄ Lu .vj. Sexto p̄figurationē qꝛ prefiguratū et nūciatū eſt hoc officiū in ꝓphis .qb⁹ dꝛ. Clama ne ceſſes quaſi tuba exalta vocē tuam. Poſtea determinat de tertio ordine .ſ. exorciſtaꝝ. de qb⁹ quinq; determinat. p̄mo nōis rōnem. dicunt ei exorciſte quaſi adiurantes. Scđo officiū .qꝛ ad eos ꝑtinet per exorciſmos ſuos demones ab obſeſſis fugare Unde dn̄t mundi eſſe qui ſpiritibus immūdis imꝑant. Tertio ordinandi modū qꝛ libꝝ exorciſmoꝝ in ordinatōne recipiūt ab epiſcopis cū determinata forma verboꝝ .ſ. Accipite et habetote ptātē imponēdi manus ſuꝑ energuminos et cathecuminos. Quarto inſtitutionē qꝛ dñs hoc officio vſus eſt qn̄ ſaliua oris ſui tetigit aures et linguā ſurdi et muti. ⁊ demoniacos mltos ſanauit. Quinto figuraʒ quia a ſalomone videt hic ordo primitus deſcendiſſe qui quendā moduʒ exorcizandi inuenit que demones adiurati ab obſeſſis pellebant cordibus vnde et hoc officio mancipati exorciſte apud iudeos vocati ſunt Poſtea determinat de quarto ordine ſcʒ acolitorum de quo quinq; determinat. Primo nominis rationem. dicuntur enim acoliti grece ceroferarij latine quia cereos portāt ad ſignum leticie demonſtrandū et ad figurandū veruʒ lumen .ſ. chriſtum. Secundo officium .quia ad eos ꝑtinent luminaria portare et preparare ac ſubdyaconis miniſtrare in preparatiōe vrceoli vini et aque ꝓ eucharistia. Tertio odinādi modū qꝛ candelabrum cum cereo et vrceolū in ordinatione accipiūt. Quarto inſtitutionem quia hoc officio xp̄us vſus fuit cum dixit. Ergo ſum lux mundi. Quinto figuram qꝛ huius figura preceſſit in veteri teſtamento. in his qui lucernas candelabri continebant. Poſtea determīat de quinto ordine .ſ. ſubdyaconoꝝ. de quibus quattuor determinat. Primo nominis rationem. dicunt eñ ſubdyaconi qꝛ dyaconoruʒ p̄ceptis ſubiacent. hi figurati ſunt in veteri teſtamento ꝑ nathinneos de q̄bus dicit paralenesdra ꝙ erant miniſtri leuitarū. vn̄ nathinnei dicuntur quaſi in humilitate domino ſeruientes quod ſubdyaconis conuenit qui ſunt miniſtri leuitarum. Secūdo officium. quia calicem et patenam portant. ꝓpter quod mundiciam habere debent vt impleant illud. mundamini q̄ fertis vaſa domini ſacerdotibus et leuitis miniſtrant et ornamentorū altaris ſpecialē curā hn̄t. Tertio ordinādi modum qꝛ patenā et vacuū calicem accipiūt et vrceoluʒ cum aqua et manutergiū. Quarto inſtitutionem q̄a chriſtus hoc officio vſus eſt qn̄ lintheo ſe precinxit ⁊ mittēs aquam in peluim pedes diſcipuloruʒ lauit et lintheo terſit. Poſtea determinat de ſexto ordine .ſ. dyaconorum qui ſexto loco ponitur ad perfectionez que in eis eſſe debet. De quibus quinq; determinat. Primo nominis rationem .quia de tribu leui nomen traxerunt. dicunt enim leuite. Unde primo in eis figurati fuerunt dicunt eñ grece dyaconi et miniſtri. Scđo officium. quia ipſis ſacerdotibus in ſacramētorum diſpenſatione aſſiſtunt et miniſtrant. noui eñ

teſtamenti predicandi habent officiuʒ. Similiter eñ leuite qui leuo humero ſtolaʒ portant. quia labores huius vite .quā in leua portant ſicut in veteri teſtam̄to. Huic ordini a moyſe ſtatutum fuit que ad tabernaculum pertinebant portare. Tertio conditionem inſtitutionis dyaconi. Apoſtoli eñ elegerunt ſeptez viros plenos ſpirituſſancto Un̄ ſeptē ſolēt eſſe in p̄ncipalibus eccleſijs qui etiā ꝑ ſeptē angelos tuba canentes in apocalipſi ſignificantur .quales aūt eſſe debeant apoſtolus ad thimotheū docet. qui anteq̄ ordinent ꝓbari debent. vt ſi miniſtrent nulluʒ crimen habentes. Quarto ordinādi modū .quia in ordinatione epiſcopus eis manū imponit. Nam et apoſtoli dyaconibus quos elegerunt oratione p̄miſſa manus impoſuerunt. Ponit etiam ſtolā ſupra leuū humerū Accipiunt etiam dyaconi textū euangelij in ordinatione. Quinto inſtitutionē. quia chriſtus hoc officio poſt cenam vſus eſt qn̄ ſacramentū ſui corpis et ſanguinis diſcipulis diſpenſauit. et qn̄ aplos dormientes ad orationem incitauit. nā ad dyaconos ꝑtinet premonere aures ad deū habere. Poſtea determinat de ſeptimo ordine .ſ. preſbiteroꝝ. de quibus ſex determinat. Primo eñ nominis rationē. dicunt eñ p̄ſbiteri .i. ſeniores ꝓpter dignitatē et honorē quez acceperūt .et quia morum prudētia et maturitate cōuerſationis in populo precellere debent. Dicunt eñ ſacerdotes .vel qꝛ ſacra dāt .vel in ſacris ſunt duces vel quia ſanctificant. Antiſtites vero dicuntur quia ante alios debent ſtare. Secundo officiū qꝛ ad ſacerdotes pertinet ad ſacramentū corꝑis et ſanguinis ꝯficere oratiōes dicere .et dona dei benedicere. Tertio ordinandi modū quia in ordinatiōe eis manus inungunt .patenam cum hoſtijs. calice cū vino accipiunt .et ſtolā que tenet vtrunq; latus qꝛ cōtra aduerſa et ꝓſpera armis iuſticie debent eſſe induti ſiue muniti. Quarto figurā. qꝛ hic ordo in filijs Aaron fuit figuratus et .lxxij. diſcipulis quos chriſtus deſignauit quorum vices p̄ſbiteri in eccleſia tenent .tamē inter apoſtolos vnus princeps extitit .ſ. Petrus cuius ſucceſſoꝛ eſt ſummus pontifex qui etiam dicitur papa .i. pr̄ patꝝ. Quinto cōditionem. Un̄ aplus ad Thimotheuʒ oſtendit qualis debeat eligi preſbyter vbi p̄ſbyteꝝ nōie epi deſignat. Sexto officium quia chriſtus hoc officio vſus eſt in ara crucis qn̄ ſeipſuʒ obtulit. ille fuit ſacerdos et hoſtia qn̄ poſt cenam panem et vinum in corpus et ſanguinem ſuuʒ mutauit Poſtea dicit ꝙ ſolum duo ordines dicunt ſacri .ſ. diaconatus et preſbyteratus et hos ſolos primitiua eccleſia habuit. alios vero proceſſu temporis eccleſia ſibi conſtituit. ex quo patet ordinum differētia quia quidā ſunt ſacri quidā nō. Et dicit. ꝙ ordo dꝛ quoddā ſacrum per qđ ſpecialis poteſtas traditur ordinato. et hi ordines dicuntur ſacramenta quia in eis ſacramentum confertur et ſignificatur .ſcilicet gratia. ex quo patet ordinum quedam conuenientia. qꝛ eñ in omnibus huiuſmodi gradib⁹ traditur aliqua poteſtas ſpiritualis .ideo nomen ordinis omnibus conuenit .quia etiam in omnibus confertur et ſignificat ſacramentum .ideo omnes dicūtur ſacri. Poſtea dicit ꝙ quedam ſunt nomina que non ordinem ſed dignitatem vel officium nominant ſicut epiſcopi pontifices patriarche et archiepiſcopi et metropolitani Epiſcopus enim aut pontifex eſt .quia habet alijs intendere et principari quia epiſcopus dicit a ſcopin grece quod latine intendere dicitur vnde etiam epiſcopi grece dicuntur latine ſpeculatores. Nam ſpeculatoꝛ prepoſitus in eccleſia dicitur in eo ꝙ ſpeculari debet mores et vitam populoruʒ infra ſe poſitorum. Pontifex eſt princeps ſacerdotum quaſi via ſequentuʒ. ipſe eñ ſummus ſacerdos nuncupatur. co

ꝙ ſacerdotes et leuitas efficit. Deinde dicit ꝙ ordo epiſcoporum quadri partitus eſt. ſcȝ in patriarchis archiepiſcopis. metropolitanis ⁊ epis. Patriarcha grece ſummus patrum interpretatur. q: primum. id eſt apoſtolicum tenet locum vt Romanus Anthiocenus Alexandrinus. et ſic de alijs. Archiepiſcopus Ꝟo ſummus eſt epiſcoporum. Et dicit̃ ab archos qđ eſt princeps. Metropolitanus dicit̃ a menſura ciuitatum quibus p̃eminet. Ibi nota ꝙ archiep̃orū primates ſupius ſignificaſſe videt̃ et metropolitanorū noĩe quos nũc archiep̃i dicimus. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Que ſunt iſtoꝝ ordinũ officia clare patet ex iam p̃dictorũ ſentẽtia. Hec patet ex p̃miſſis vt ipſamet exprimit ꝓpoſitio. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Miniſtri xp̃i maiores qui precellunt ordinis dignitate etiam precellere debent vite ſanctitate. Cuius rationem aſſerit vt plebs eis commiſſa eoꝝ imitatione ſemper ꝓficiat. Addit etiam hinc vnde dicitur miſſa. quia in ea mittitur hoſtia cuius comememoratio fit in ſacrificio. quia miſſus celeſtis venit ad conſecrandum eã Et tm̃ in ſpeciali.

De ordinatis ab hereticis. a

DI. XXV Soiet etiã q̃ri ſi heretici ab eccleſia p̃ciſi et dãnati poſſint tradere ſacros ordines. et ſi ab eis ordiati redeuntes ad eccleſie vnitatē debeant reordinari? Hanc queſtionẽ ꝑplexã ac pene inſolubilẽ faciunt doctoꝝ verba q̃ plurimũ diſſentire vident̃. Vident̃ eñ q̃daȝ tradere hereticos ſacros ordines dare nõ poſſe nec illos qui ab eis ordinant̃ vident̃ gratiam recipe. Dicit eñ Innocen. arrianoꝝ clericos nõ videri ſuſcipiendos cum ſacerdotij vel miniſterij alicuius dignitate. quibus ſolum baptiſma ratū eſſe ꝑmittit. qđ in nomine patris et filij et ſpiritusſancti ꝑcipit̃. Dicit etiam eos nõ poſſe dare ſpiritumſanctum quem amiſerũt. ⁊ ordinatos ab hereticis caput habere vulneratum. et eum qui honorem amiſit honorē dare nõ poſſe. nec illum aliquid accepiſſe. quoniā in dante nihil erat qđ ille poſſet accipere.

Tradit etiã venientibus ab hereticis per manus impoſitionem laicam tm̃ tribuendam communionem. nec ex his aliquẽ clericatus honorem vel exiguum ſurrogare.

Greg⁹. in. lib iiij. dialogo. Grego. etiam dicit ſacrilegā eſſe arrianorum conſecrationem cum ex eorum manu

Ciprian⁹ martir in ep̃la cõtra hereti. communio percipitur. Ciprianus etiã dicit. Omnia quecunqꝫ faciunt heretici carnalia et inania et ſacrilega eſſe. ⁊ eorũ altaria falſa. et illicita ſacerdotia et ſacrificia ſacrilega. qui more ſymiarū que cum homines non ſint. formā immitant̃ humanam vultum eccleſie catholice et autoritatem ſibi vendicant. cum ipſi in eccleſia non ſint et cum ſint ſacrilegi. ſacerdotium amminiſtrant et altare ponunt. Cum nec ſacrificari oblatio illic poſſit. vbi ſpiritusſanct⁹ nõ ſit. nec cuiqꝫ dominus per eius preces et orationes proſit. qui dominũ ipm̃ volauit

Hieronym⁹ quoqꝫ aſſerit omnia que offeruntur ab hereticis cõtaminata eſſe in cõſpectu domini. quia licet ſancta videantur ſpecie ſui. tamen quia contacta ſunt ab illo q̃ pollut⁹ eſt. poluuntur omnia. Idem. Odit deus ſacrificia hereticorũ et a ſe pijcit. et quotiens in nomine eius congregati fuerint. deteſtat̃ fetorem eorum et claudit nares ſuas. Ideȝ. Illi offerunt panẽ ſacrilegium ⁊c. Leo etiam teſtatur extra eccleſiam nec rata eſſe ſacerdotia nec vera eẽ ſacrificia. Idem etiam dicit. Per crudeliſſimam veſaniam in alexandrina ſede omnẽ ſacramentorũ lumen extinctum. Intercepta eſt ſacrificij oblatio. defecit chriſmatis ſanctificatio. et patricidalibus manib⁹ impiorum. omnia ſe ſubtraxere myſteria. | Hieronimus ſup. aggeum. | Idem ſuper amos. | Iđ ſup. oſee. | Leo ad anatholiũ conſtãtinopolitanũ ep̃m.

His alijſqꝫ teſtimonijs aſtrui vidẽtur ſacramenta eccleſiaſtica precipue corporis ⁊ et ſanguinis. ordinationis et confirmationis per hereticos non poſſe miniſtari.

Autoritates ponit que vidẽtur p̃miſſis obuiare. b

Econtra autē alij ſentire videntur ꝙ ab hereticis etiam preciſis. ſacri ordines ſicut et baptiſmus tradi valeant. nec ab hereticis redeũtes: qui illic ordinati ſunt et baptizati. iterum ordinandi ſunt.. ſicut nec baptizandi. Vñ Auguſti. De hereticis etiam damnatis quod quidã dicunt baptiſma quod accepit non amittit q̃ recedit ab eccleſia. ius dandi qđ accepit amittit. multis modis apparet inaniter dici. Primo quia nulla oſtenditur cauſa cur ille q̃ illud baptiſma amittere nõ poteſt: ius dandi poſſit amittere. Vtrumqꝫ enim ſacramentum eſt. et quadam conſecratione vtrunqꝫ homini datur. illud cũ baptizatus. et illud cum ordinatur. Ideo nõ licet in catholica eccleſia vtrunqꝫ iterari. Nam ſi qñ ex ipſa ꝑte venientes etiam p̃poſiti pro bono pacis correcto ſciſmatis errore ſuſcepti ſunt. et ſi viſum eſt opus eſſe vt eadem officia gererent que agebant. non ſunt rurſus ordinãdi. Sed ſicut bap- | Aug⁹. in lib. contra ep̃lā ad parmenianum.

tiſmus in eis. ita in eis manſit ordinatio in
tegra. q2 in p̄ciſione fuerat viciū quod in
vnitate pacis eſt correctum. non in ſacra/
mentis. que vbicūqꝫ ſunt: ipſa ſunt. Et cū
ipſi expedire videtur eccleſie vt prepoſiti
eorum venientes ad catholicam ſocietatē
honores ſuos ſibi nō amminiſtrent. nō eis
tamen ipſa ordinationis ſacramenta detra
hunt. ſed ſup eos manent. Ideoqꝫ nō eis
manus imponitur. ne non homini. ſed ipſi
ſacramento fiat iniuria. Sicut autē in ba
ptiſmo eſt ius quod per eos dari poſſit. ſic
in ordinatione ius dandi eſt. vtrunqꝫ q̄dē
ad p̄niciē ſuā. Sꝫ aliud ē nō hr̄e. aliud p̄ni
cioſe hr̄e. aliud ſalubriť hr̄e. Idē. De his
q̄ ab eccleſie vnitate ſpati ſunt. nulla iā q̄
ſtio eſt. q̄n habeāt et dare poſſint. ſ p̄nitio
ſe habent p̄nitioſeqꝫ dant. q2 extra vincu/
lum pacis ſunt. neutri ſacramento facien=
da eſt iniuria. Sicut non recte habet q̄ ab
vnitate recedit. ſed tamen habet. ⁊ ideo re
cedenti non redditur. Sicut etiam non re/
cte dat qui ab vnitate recedit. et tamē dat
et ideo qui ab eo accipit. veniēti ad vnita=
tem nō iteratur. Idem. Aliud eſt nō habe
re aliquid. aliud eſt nō iure habere. vel illi
cite vſurpare. Non ergo ideo non ſunt ſa/
cramenta chriſti et eccleſie quia eis illicite
vtantur. non modo heretici ſed etiam om
nes impij. ſed illi corrigendi ſunt et puniē
di. illa aūt ſunt agnoſcenda et veneranda.
Item Greg. Qd̄ dicitis vt qui ordinatus *Greg. Joh. rauenēſi epo*
eſt iterum ordineť valde ridiculoſum eſt.
Ut enim baptizatus ſemel iterū baptiza=
ri non debet. ita qui conſecratus eſt ſemel
in eodem ordine non valet iterum cōſecra=
ri. His alijſqꝫ autoritatibuſ videť aſſeri in
omnibus impijs. etiam in hereticis p̄ciſis
et damnatis. chriſti ſacramenta permane=
re cū iure dandi. poſſunt em̄ dare. ſed per/
nitioſe. et quibus dederint. nō ſunt iterum
ordinandi. Que premiſſis ex oppoſito ob/
uiare videntur.

Determinatio premiſſe contra dictionis autoritatum. C

Hec autem quidā
ita determinant. Dicunt enim hereticos
accepta ſacerdotali vel epiſcopali vnctio=
ne ab eccleſia recedētes. baptiſmi quidem
dandi ius retinere. ſed non habere faculta
tē tribuendi ſacros ordines vel ꝯſecrandi/
dominicum corp᷒. poſtq̄ꝫ p̄ciſi et damnati
ſunt ab eccleſia. Sicut degradatus epiſco
pus nō habet poteſtatē largiēdi ſacros or
dines. facultatē tn̄ baptizandi non amiſit
Qd̄ xᵒ Aug᷒. ait. intelligūt dictū de here
ticis qui non ſententia eccleſie ſed prauita=
te ſenſus ſui a fide veritate ac doctrine vni
tate diuiſi ſunt. Qui licet tales ſint: ius ta/
men ordinandi et conſecrandi habent. ⁊ q̄
ab eis ordinantur ante manifeſtam preci/
ſionem. etiam ſi cū eis apte exierint. ⁊ ſen/
tentia eccleſie damnati fuerint. tamen ſi re
dierint iterum ordinandi non ſunt. Et vbi
cūqꝫ legiť de ordinatis ab hereticis q̄ ſer/
uatis eis ordinibus miniſtrare valeāt: vel
iterum ordinādi nō ſint. de huiuſmodi ac=
cipiendū dicunt. Nam poſtq̄ꝫ preciſi fue=
rint et damnati iudicio eccleſie. ius ordinā/
di et conſecrandi eis detractū aſſerunt. vt
degradatis vel excommunicatis. Alij *Alioꝝ ſnīa.*
vero dicunt ſacramenta ab hereticis et p̄/
ciſis ſm̄ formā eccleſie celebrata. vera eſſe
et rata. quia recedentes ab eccleſia ius dā=
di et conſecrandi non perdiderunt. et qui
ſic ab hereticis ordinanť. cum redeunt ite
rum ordinandi non ſunt. Que vero ab he=
reticis aliterq̄ꝫ in eccleſia fiunt. falſa ſunt ⁊
inania. et qui a talibus ordinari videntur
non munus ſed vulnus accipiunt. Et ſm̄
hanc differentiam varie de his loquuntur
doctores. Quidā xᵒ dicunt eadem ſacra
menta ab hereticis preciſis poſſe celebrari
que a catolicis. ſi ab illis forma eccleſie ſer
uetur. et ab eis celebrata vera eſſe et rata:
q̄ꝫtum ad ſe. quantum vero ad effectū. fal=
ſa eſſe et inania. Et in his qui male tractāt
et in his qui male ſuſcipiunt. ideo irrita et
falſa. q2 quod promittunt ⁊ cōferre credūt
non tribuunt. Damnanda etiā dicuntur
quia illicite dantibus vel accipientib᷒ ſūt
in iudicium. Polluta etiam dicuntur non
q̄ꝫtum ad ſe. ſed propter indignam hereti/
corum tractationem. Ideo Grego. cōmu/
nionem arrij vocat execrationem. et inno=
centius bonoſij ordinationem. damnatio=
nem. non qd̄ ita in ſe ſint. ſed quia male dā
tes vel accipientes tales fecit. Sicut etiā
Hiero. Sacrificia eorum panem luct᷒ vo/ *Hierony. ſuper Oſee.*
cat. nō q̄ꝫtum ad ſe. ſed q̄ꝫtum ad effectum
Nonnulli vero tradunt illos hereticos
qui in eccleſia ordinati ſunt. ius ordinādi
et conſecrandi etiam cum ſeperati fuerint
habere. Qui vero in ſciſmate vł hereſi po
ſiti ab eis ordinati et inuncti fuerunt. illo
iure carent. Ideoqꝫ cum ordinare volunt
vlnus potius infigunt quam gratiam con
ferunt.

De ſymonia vnde dicitur. ⁊ q̄d ſit. d

De ſymoniacis vo

non eſt ambigendū quin ſint heretici. q̄ tñ ante ſniam degradationis ⁊ ordināt ⁊ conſecrant. Et licet ſymoniaci ꝓprie dicantur qui inſtar ſymonis magi impciabilē gratiam precio conducere volunt. et qui ꝓ miniſterio ſacro precium recipiunt in modū gyezi Gyezite vocandi ſunt. omnes tamē et dantes ⁊ accipientes ſymoniaci dicunt et vtriq̄ eadem ſententia ꝑcelluntur.

De his qui ſcienter a ſymoniacis ordinantur. e

Differt tamē inter

eos q̄ ordinant a ſymoniacis ſciēter. ⁊ eos qui ignoranter. Qui eñ ſcienter a ſymoniacis ſe ꝑmiſerint conſecrari. imo execrari. eoꝝ conſecratio omnino irrita eſt Qui vero ordinant a ſymoniacis quos cū ordinātur neſciunt eē ſymoniacos. qui ⁊ tunc pro catholicis habent. eorum ordinatio miſericorditer ſuſtinetur.

De his qui dicunt ſe emere corporalia nō ſpiritualia. f

Si vo aliqui obie-

cerint ſe non conſecratōnes emere. ſed res ipſas que ex conſecratione ꝓueniunt. penitus deſipere probantur. Nam quiſq̄ hoꝝ alteꝝ vendit ſine quo alteꝝ non habetur. neutrum vendere derelinquit.

Diſtinctio ſymoniacoꝝ. g

Simoniace aūt he

reſis tripartita eſt diſtinctio. Alij eñ ſimoniace a ſimoniacis ordinant. Alij ſimoniace a non ſymoniacis. Alij nō ſymoniace a
Nicola⁹ pa. ſymoniacis. Unde Nicolaus papa. Statuimus decretum de ſymoniaca tripartita hereſi. i. de ſymoniacis ſymoniace ordinātibus vel ordinatis. ⁊ de ſymoniacis ſimoniace a non ſymoniacis. et de ſymoniacis non ſymoniace a ſymoniacis. Symoniaci ſymoniace ordinati vel ordinatores ſm canones a proprio gradu decidant. Simoniaci etiam ſymoniace a nō ſymoniacis ordinati. ſimiliter ab officio remoueantur. Symoniacos vero nō ſymoniace a ſymoniacis ordinatos. miſericorditer per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio permittimus permanere Quod intelligendum eſt de his qui ordinant a ſymoniacis ignorātes eos eſſe ſymoniacos. hos facit ſymoniacos non reatus criminis. ſed ordinatio ſymoniaci.

Alexander papa de his qui violenter a ſymoniacis vel ab hereticis ordinantur. h

Similiter cū decer

nit alexander papa ſymoniacos omnino damnādos ac deponendos. ſubintelligendum eſt niſi violenter q̄s attractus fuerit De his eñ et a q̄buſlibet hereticis violenter ordinatis dicit Innocen. ꝙ poſſunt habere aliquē colorē excuſatiōis ſi ſtatim diſcedunt ab eis. et peſſimo eorum conciliabulo renunciant.

De etate ordinandoꝝ ita decreuit Nicolaus papa. i

Sacri inquit cano

nes ſanxerunt vt ſubdyacon⁹ non ordinet an̄. xiiij. annos. nec dyacon⁹ an̄. xxv. nec pſbyter an̄. xxx. Deinde ſi dignus fuerit ad epatū eligi pōt. qd nos etiā pari mō ſuare iubem⁹. Itē Fabian⁹. Si q̄s. xxx. etatis ñ Fabian⁹.
impleuerit annos. nullo mō pſbyter ordinetur et ſi valde ſit dign⁹. qꝛ et ipe dñs. xxx. annoꝝ baptizatus eſt. et ſic cepit docere.

Iſta eſt diſtinctio. xxv. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ ſuperius determinauit de ſacro ordinis. Nūc ꝯñr de hoc ſacrm conferētibus et ſuſcipientib⁹ determinat. Et tria facit Primo eñ inquirit an heretici ſacrm ordinis pñt conferre ſeu dare. Scdo oñdit ſymoniacos fore q̄ dant pecuniam ꝓ ordinibus et etiam qui aliquid ꝓ ordinibus preſumunt accipe Tertio quomodo ignoranter ordinatū a ſymaniaco debeamus miſericorditer tollerare. Primū facit vſq̄ ibi. de ſymoniacis vo. Secundū vſq̄ ibi. Differt tñ intⷬ eos Tertiū vſq̄ ad finē diſ. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Aliq̄ dicunt ꝙ ſacra ab hereticis ſm formā eccl'ie celebrata ſint vera ⁊ rata. Alij aūt ꝙ ſint falſa et reprobata. Hanc mgr inſinuans querit an heretici ab eccleſia pſciſi pñt ſacros ordines conferre. Et verū ordinati ab eis dñt reordinari. Et dicit hanc queſtionē eſſe difficilem et ꝑplexam. ꝓpter diuerſitatem doctoꝝ opinantiū circa eā Quidā eñ dicūt hereticos nō poſſe ordinare ⁊ ordinatos ab eis nō eſſe in ſuis ordinibus ſuſcipiendos ſed tñ ad laicā communionem. Greg. dicit arrianorum conſecrationem ſacrilegam eſſe. Ciprianus dicit ſacra hereticoꝝ inania et ſacrilega eſſe. Hiero. dicit que offeruntur ab hereticis contaminata eſſe et deo odibilia. Leo papa dicit non eſſe rata ſacrificia ex-

tra eccleſiā nec vera. Poſtea ponit ꝯtrariū opinionē dicentiū ab hereticis ordines tradi poſſe ⁊ ordīatos ab eis nō eſſe iterū ordinādos. qꝛ maxime Aug⁹. dicere videt̃ ſicut ius habet baptizandi ita etiā ⁊ ordinandi. ſed heretici tale ius habent ad ſui pniciē. catholici vero ad ſalutē. Greg. dicit ordinatū ſemel nunꝗ̄ deberi reordinari. Poſtea circa hanc dubitatōē tangit diuerſam opinionē. Quidā enī dicunt hereticos ab eccl'ia p̄ciſſos baptizandi ius habere nō aūt ordinandi. ⁊ autoritates q̄ in ꝯtrarium ſunt dn̄t itelligi de hereticis q̄ ſm ſniam eccl'ie ſunt ab eccl'a p̄ciſi. tales enī ius habent baptizandi. Alij vero dicūt ꝙ ſacr̃a ab hereticis ⁊ p̄ciſis collata ſi ſm formā eccleſie ꝯferant̃ vera eſſe et rata. Alij vero nequaꝗ̄. ⁊ ſm hanc dr̄iam varie de his doctores loquūtur. Alij āt dicunt ſacr̃a ab his collata vera eſſe in ſe ſi forma eccleſie ſeruetur. falſa eſſe ⁊ inania quo ad ſalutis effectum. damnanda eſſe dicuntur hereticorum ſacramēta. qꝛ preſtantibus et accipientib⁹ ſunt in iudiciū. ⁊ ſm hoc pn̄t intelligi vt dicūt autoritates ſupradicte. Alij vero dicunt hereticos in eccl'a ordinatos ius ordinādi habere. eos vero q̄ in hereſi nequaꝗ̄. Poſtea dicit ſimoniacos eſſe hereticos ⁊ aū de gradationem

2a ordines ꝯferre poſſe. Scd'a ꝓpoſitō eſt hec Pro collatione ſacrorū ordinū dantes ⁊ accipientes pecuniam ſimoniaci dicunt̃. et pro tali delicto ambo eadem pena puniunt̃. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ ſymoniaci ꝓprie dicunt̃ emptores a ſymone mago denominati. vendētes gyeſite ſic dicti a ſeruo elizei. tn̄

3a largo noīe vtriq; dicunt̃ ſimoniaci. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Qui ignoranter a ſimoniacis ordinant̃ ipſorum ſuitium miſericorditer tollerat̃. Hanc mgr̃ ponens dicit ꝙ ordinati a ſimoniacis ſcienter ꝯſecrationem irritā hn̄t. Qui vero ſunt ordinati ignorāter poſſunt miſericorditer in ordine ſuſtineri. Et qꝛ poſſet aliquis dicere ꝙ nō emit ſpirituale vt ꝯſecrationem ſed tꝑale emit ſpirituali annexū vt res ipſas q̄ ex ꝯſecratione ꝓueniunt. et ſic non eſt ſymoniacus. Jdeo hoc remouet hic dicens ꝙ qn̄ aliqua duo ſunt cōiuncta nō vnū ſine alio pōt emi vel vendi. Poſtea ponit triplicem diſtin. ſimoniace hereſis dicens. ꝙ quidā ſimoniaci ſimoniace a ſimoniacis odinant̃. Quidam enī ſimoniaci ſimoniace a nō ſimoniacis ordinantur et vtrq; iſtorū ſic ordinatorū ꝓpriū gradū pdit Tertij vero q̄ nō ſimoniace a ſymoniacis ordinant̃ pn̄t miſericorditer tollerari dūmō ignorant eos q̄ ordināt ſimoniacos eſſe. Addit etiā ꝙ cū dr̄ ordinatos ab hereticis vel ſimoniacis eſſe damnandos eſt intelligendum niſi aliquis violenter ab eis ordinaret̃. Ultimo determinat de ſuſcipientibus ordines ꝗtū ad etatē dicens. ꝙ ſubdyaconus ante decimumquartum annum. dyaconus ante. xxv. annum preſbyter aū. xxx annum ordinari non debent. Et tn̄ in ſpeciali.

De ſacramento coniugij cuius inſtitutio et cauſa oſtenditur. a

DI.XXVI c

Cum alia ſacramenta poſt peccatum et ꝓpter pctm̄ exordiū ſumpſerunt. matrimonij ſacramētū etiā aū pctm̄ legit̃ inſtitutū a dn̄o. nō tn̄ ad remediū ſed ad officium. Refert enim ſcriptura Gen̄. in adam miſſo ſopore. atq; vna de coſtis eius ſumpta. et ex inde muliere formata. virū in ſpū intelligētē ad quē vſū mulier facta eſſet. poſt extaſim ꝓphetice dixiſſe. Hoc nūc os ex oſſibus meis et caro de carne mea. ꝓpter hoc relinquet hō patrem et matrem et adherebit vxori ſue. erunt duo in carne vna.

De duplici inſtitutiōe ꝯiugij. b

Coniugij aūt inſtitutio duplex eſt. vna aū pctm̄ ad officiū facta eſt in paradiſo vbi eſſet thorus imaculatus ⁊ nuptie honorabiles. ex q̄b⁹ ſine ardore ꝯcipent. ſine dolore perent. altera p⁹ pctm̄ ad remediū facta extra padiſū. ꝓpt̃ illicitū motū deuitandū. Prima vt natura multiplicaret̃. Scd'a vt natura exciperet̃ et viciū cohiberet̃. Nā ⁊ aū pctm̄ dixit ds̄ Creſcite ⁊ multiplicamini. et p⁹ pctm̄ oib⁹ pene hoibus p diluuiū cōſumptis. Cū vero ante pctm̄ iſtitutū fuerit ꝯiugiū ad officiū poſt pctm̄ vero ad remediū ꝯceſſū Aug. teſtat̃ dicēs. Qd' ſanis eſt ad officiū egrotis eſt ad remediū. Infirmitas enī incōtinētie q̄ eſt in carne p pctm̄ mortua. ne cadat i ruinā flagitiorū. excipit̃ honeſtate nuptiarū. Si vero nō peccaſſent p̄mi hoieſ. ſine carnis incentiuo ac feruore libidinis ipi ac ſucceſſores eorū ꝯuenirēt. Et ſic remunerabile ē aliqd' bonū op⁹. ſic coitus eorū bon⁹ eēt et remunerabil'. Quia vero ꝓpt̃ pctm̄ letal' cōcupiſcentie. lex membris nr̄is inheſit. ſine q̄ carnalis nō fit cōmixtio. rephenſibil' eſt et mal⁹ coit⁹. niſi excuſet̃ p bona ꝯiugij. — Aug⁹. ſuper Gen̄. in li. de nuptijs et cōcupiſcentia.

Quando ſm preceptum. quādo ſm indulgentiam contractum ſit coniugium. c

Prima iſtitutō habuit p̄ceptū. ſcd'a idulgētiā. didicim⁹ eī ab apl'o hūano generi ꝓpt̃ vitādā fornicatōē indultū eſſe ꝯiugiū. Indulgētia vero qꝛ meliora ñ eligit remediū hꝫ nō p̄miū. a q̄ ſi q̄s declinauerit. meret̃ exitiale iudiciū. Qd' ſm indulgētiā ꝯcedit̃: volūtariū eſt nō neceſſariū. alioqn traſgreſſor eſſet q̄ illud nō faceret. Et pt̄ ſane intelligi illd' ſub p̄cepto dictū hoib⁹ p̄mis aū pctm̄. creſcite et multiplicamini. Quo etiā p⁹ pctm̄ tenebāt̃ vſq; quo eſt facta multiplicatō. poſtq̄ ſm indulgentiā mr̄imonij ꝯctus fuit. Ita etiam p⁹ diluuiū q̄ vniūſum pene humanū gen⁹ deletū ē. ſm p̄ceptū dictū eſt filijs noe. creſcite et multipli. Multiplicato vero homie ſm indulgentiā ꝯcū ē. nō ſm imperiū.

Quibus modis accipiatur idul
gentia. d

Indulgentia autē
diuerſis modis accipiẗ. ſ. pro ↄceſſione pro
remiſſione. ꝓ ꝑmiſſione. Et eſt ꝑmiſſio in
nouo teſtamēto de minoribus bonis et de
minoribus malis. De minoribus bonis ē
cōiugium quod non meretur palmam. ſed
eſt in remediuꝫ. De minoribus malis. i. de
venialibus eſt coitus qui fit cauſa inconti/
nentie. Illud. ſ. coniugium indulgeẗ. i. cō/
cediẗ. Illud vero. i. coitus talis ꝑmittitur
id eſt tolleraẗ ita ꝙ nō ꝓhibetur.

Qđ nuptie ſint bone. e

Fuerunt auteꝫ nō
nulli heretici nuptias deteſtantes qui taci
ani appellati ſunt. hi nuptias omnino dam
nant. ac pares fornicationibus alijſqꝫ cor=
ruptionibus faciunt. nec recipiunt in ſuo=
rum numero: cōiugio vtentem marem vel
feminā. Q aūt res bona ſit coniugium nō
modo ex eo ꝓbatur ꝙ dominus legiẗ con
iugium inſtituiſſe inter primos parentes.
ſed etiam ꝙ in cana galilee nuptijs interfu/
is xp̄s. eaſqꝫ miraculo commēdauit. aqua
in vinum conuerſa. Qui etiam poſtea vi/
rum dimittere vxorem ꝓhibuit. niſi cauſa
fornicationis. Apoſtolus etiam ait. Vir=
go non peccat ſi nubat. Conſtat ergo rē bo
nam eſſe matrimonium. alioquin non eſſet
sacr̄m. Sacramentū eñ ſacrum ſignum ē.

Cuius rei ſacramentum ſit con=
iugium. f

Cuꝫ ergo coniugi=
um ſacramentum ſit. et ſacrū ſignum eſt. ⁊
ſacre rei. ſ. coniunctionis chriſti et eccleſie
ſicut ait apoſtolus. Scriptum eſt inquit.
Relinquet homo patrem et matrem et ad
herebit vxori ſue. ⁊ erunt duo ī carne vna
Sacramentum hoc magnum eſt. Ego au
tem dico. in chriſto et in eccleſia. Vt eñ in/
ter coniuges coniunctio eſt ſm̄ conſenſum
animorum et ſm̄ permixtionem corporuꝫ
ſic eccleſia chriſto copulaẗ voluntate ⁊ na/
tura. quia idem vult cum eo. et ipſe formā
ſumpſit de natura hominis. Copulata eſt
ergo ſponſa ſponſo ſpiritualiter et corpo/
raliter. i. charitate ac conformitate nature
Huius vtriuſqꝫ copule. figura eſt in coniu
gio. Conſenſus enim coniugum copulam
ſpiritualem chriſti et eccleſie que fit ꝑ cha=
ritatem ſignificat. Commixtio vero ſexu/
um. illam ſignificat que fit per nature con=
formitatem.

Qualiter intelligendum ſit illđ
mulier illa non pertinet ad matri=
monium cum qua nō eſt commix
tio ſexuum. g

Inde eſt qđ quidā
doctorum dixerunt. illam mulierem nō ꝑ=
tinere ad matrimonium. que non experiẗ
carnalem copulam. Ait eñ Aug. Nō du/ **Auguſti.**
bium eſt illaꝫ mulierem nō ꝑtinere ad ma=
trimonium. cū qua docetur nō fuiſſe com/
mixtio ſexus. Item leo papa. Cum ſocie/ **Leo papa**
tas nuptiarum ita a principio ſit inſtituta
vt preter commixtionem ſexuū non habe/
at in ſe chriſti et eccleſie ſacramentum. nō
dubium eſt illam mulierem non pertinere
ad matrimonium. in qua docetur non fuiſ
ſe nuptiale myſterium. Item Auguſt. Nō Aug⁹. in li. de
eſt perfectum coniugium ſine commixtio/ ſoliloquijs.
ne ſexuum. Hoc ſi ſm̄ ſuperficiem verboruꝫ
quis acceperit. inducitur in errorem tantū
vt dicat ſine carnali copula non poſſe con=
trahi matrimonium. et inter mariam et io
ſeph nō fuiſſe coniugium vel nō fuiſſe ꝑfe
ctum. quod nephas eſt ſentire. Tanto eñ
ſanctius fuit atqꝫ perfectius. q̄̄to a carna=
li opere immunius. Sed ſuperius poſita ea
ratione dicta intelligendum eſt. non quin
ꝑtineat mulier illa ad matrimonium cum
qua nō eſt permixtio ſexuum. ſed non per
tinet ad matrimonium qđ expreſſam ⁊ ple
nam teneat figuram cōiunctionis chriſti ⁊
eccleſie. Figurat enim illam vnionem chri
ſti et eccleſie que eſt in charitate. Sed non
illam que eſt in nature conformitate. Eſt
ergo et in illo matrimonio typus coniun=
ctionis chriſti et eccleſie. ſed illius tm̄ qua
eccleſia chriſto charitate vnitur. non illius
qua per ſuſceptionem carnis capiti mem=
bra vniuntur. Nec ideo tamen minus ſan
ctum eſt coniugium. quia vt ait Auguſti. Aug⁹. in lib. de bono cōiu
In nuptijs plus valet ſanctitas ſacramen gali.
ti. q̄ꝫ fecunditas ventris. Eſt etiam coniu/
gium ſignum ſpiritualis coniunctionis et
dilectionis animorum qua inter ſe coniu/
ges vniri debent. Vnde apoſtolus ait Vi
ri diligite vxores vr̄as et corpora veſtra.

Iſta eſt diſtinctio .xxvi. hui⁹ quarti libri. In quã mgr̃ poſtq̃ ſuperius determinauit de ſacro ordinis. qḋ ꝑtinet ad ſpũalem eccl'e m̃tiplicationem. Hic determinat de matrimonio quod pertinet ad eius multiplicationem naturalem. Et diuidit hic tractat⁹ in q̃nq̈ ꝑtes. In p̃ma determinat de matrimonio in ſe. In ſcḋa de eius cã efficiente. In tertia de eius fine. In quarta de eius bonis. In quinta de eius cauſis materialibus .ſ. ꝑſonis ꝯtrahentibus Prima ꝑs durat a p̃ncipio diſtin. iſtius vſq̈ ad .xxvij diſ. que incipit. Poſt hec aduertendũ. Scḋa vſq̈ ad finem .xxx. diſ. quaſi vbi dicit. Expoſito que ſit efficiẽs. Tertia vſq̈ ad .xxxj. diſ. que incipit. Poſt hec de bonis coniugij. Quarta ab inde vſq̈ ad .xxxiiij. diſtin. que incipit. Nunc ſupeſt attendere. Quinta vſq̈ ad .xliiij. diſtin. que incipit. Poſtremo de conditione reſurrectionis. In p̃ſenti diſtinctione tria fac̃. Primo tempus ⁊ locum inſtitutiõis huius ſacramẽti demõſtrat. Scḋo m̃rimonium cõdemnãtes reprobat. Tertio eius myſticã ſignificationẽ recitat. Primum vſq̈ ibi. Fuerũt nõnulli heretici. Scḋm vſq̈ ibi Cũ ergo ꝯiugiũ. Tertiũ vſq̈ ad finẽ diſtin. In ſpẽali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. quarũ p̃ma eſt hec. Coniugij ſacr̃m fuit in ꝑadiſo añ peccatum ſolũ ad officiũ p̃mo inſtitutũ nũc ſecũdario in remedium. Hanc mgr̃ inſinuãs ꝓponit p̃mo hoc ſacramentum añ peccatũ inſtitutũ fuiſſe qñ Adam dixit. Hoc nũc os ex oſſib⁹ meis. ⁊ nihilominꝰ poſt pctm̃ inſtitutũ. ⁊ ſic duplex ẽ er⁹ inſtitutio. Differt aũt p̃ma a ſcḋa. q2 p̃ma facta eſt in ꝑadiſo. ſcḋa extra ꝑadiſum Itẽ p̃ma facta eſt ad officiũ nature multiplicãde. ſecũda ad remediũ ꝯcupiſc. Item p̃ma fuit in p̃ceptũ neceſſitatis. Secunda fuit voluntaria a tꝑe multiplicati generis humani. ⁊ eſt accipienda ſꝫm indulgentiam. q̃nq̈ ꝓ remiſſione. q̃nq̈ ꝓ cõceſſione. q̃nq̈ ꝓ ꝑmiſſione. Hic aũt ꝓ ꝑmiſſione accipit. permittit autem cõiugiũ non quaſi malũ: ſed quaſi min⁹ bonum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Heretici dicti Taciani in hoc ꝑniciose errant q̈ nuptias condemnãt. Hãc magiſter ponens condemnat errorem damnantiũ ⁊ deteſtantiũ nuptias. oſtendens q̈ bona res ſit m̃rimonium ꝑ hoc q̈ xp̃s interfuit nuptijs. ⁊ p̃cepit vxorẽ a viro non dimitti. Unde apl's ad Eph. ait. Uiri diligite vxores v̄ras ſicut ꝓpria corpora v̄ra. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Electorũ eccleſia non ſolũ iũgitur xp̃o ſpũaliter: ſed etiam vere ⁊ corporalit. Hanc magiſter inſinuans dicit q̈ matrimoniũ eſt ſignum coniunctionis xp̃i ⁊ eccleſie in conformitate nature et ſignum vnionis in charitate. Que duo m̃rimonium carnali copula ꝯſummatũ ꝑfecte ſignificant. Eſt tñ ꝑfectum matrimoniũ in quo eſt conſenſus animorũ ſine carnali copula. Deficit tñ ab hac ꝑfecta ſignificatione. licet q̈dam autoritates videnẗ dicere tale ñ fore verum ⁊ perfectũ matrimoniũ. Matrimonium eñ tale .ſ. vbi eſt tm̃ ꝯſenſus aĩoꝝ eſt ſignũ dilectionis. qua coniuges inter ſe vniri debent. Aug⁹. enĩ dicit. Plus valet ſanctitas ſacramenti q̃ fecunditas ventris. Et tm̃ in ſpẽali.

Que ſunt conſideranda in coniugio. a

DI. XXVII

Poſt hec aduertendũ eſt q̈d ſit ꝯiugiũ. ⁊ que ſit efficiens cauſa coniugij. ⁊ cauſa ꝓpter quam cõtrahi debeat. ⁊ que ſint bona coniugij. ⁊ quõ ꝑ ea excuſet̃ coitus carnalis. que ſint legitime ꝑſone ad m̃rimoniũ. Sunt ⁊ alia plura in m̃rimonio conſiderãda que ſub compendio ꝑſtringemus.

Quid ſit coniugiũ. b

Sunt ergo nuptie vel m̃rimonium viri mulieriſq̈ coniũctio maritalis inter legitimas ꝑſonas indiuiduam vite ꝯſuetudinem retinens. Ad indiuiduam ꝯſuetudinem vite ꝑtinet q̈ abſq̈ cõſenſu alterius neuter ꝯtinentiam ꝓfiteri poteſt vel orõni vacare. ⁊ q̈ inter eos dũ viuunt vinculũ coniugale ꝑmanet. vt alij ſe copulare nõ liceat. ⁊ vt inuicẽ alter alteri exhibeat quod q̈ſq̈ ſibi. Hac autem deſcriptione: legitimorũ ⁊ fideliũ tm̃ m̃rimoniũ includit.

De cõſenſu q̈ efficit cõiugiũ c

Efficiens autẽ cauſa matrimonij eſt conſenſus. nõ q̈libet: ſꝫ ꝑ v̄ba expreſſus. nec de futuro: ſed de p̃ſenti. Si eñ ꝯſentiũt in futurũ dicẽtes. Accipiã te in virum. ⁊ ego te in vxorem: non eſt iſte conſenſus efficax matrimonij. Item ſi conſentiant mente ⁊ nõ exp̃mant verbis v'l alijs certis ſignis. nec talis conſenſus efficit matrimoniũ. Si autem v̄bis explicant qḋ tamen corde non volunt ſi non ſit coactio ibi vel dolus. obligatio illa v̄borũ q̈b⁹ ꝯſentiunt dicentes. accipio te in virũ. ⁊ ego te ĩ vxorem. matrimoniũ facit.

Autoritatibus ꝓbat q̈ ſolus conſenſus facit m̃rimonium. d

Q𝔲 aũt conſenſus matrimoniũ faciat ſubditis ꝓbat̃ teſtimonijs. Ait eñ Iſidorus. Conſenſus fac̃ matrimonium. Item Nicolaus papa. Sufficiat ſolus ſꝫm leges eorum conſenſus. de q̈rum coniunctionibus agit̃. Quis ſolus ſi forte in nuptijs defuerit. cetera etiã cum ipſo coitu celebrata fruſtrant̃. Itẽ Ioh. chryſoſto. Matrimoniũ q̈dem nõ facit coitus ſed volũtas. ⁊ ideo non ſoluit illud ſeꝑatio corporis. Item Amb. Non defloratio virginitatis facit coniugiũ: ſed pactio coniugal. Ex his apparet q̈ conſenſus .i. pactio coniugalis m̃rimoniũ facit. ⁊ extunc cõiugiũ eſt. etiam ſi nõ p̃ceſſit vel ſecuta eſt copula carnal.

Nico. papa.

Ioh. Chryſ. ſuꝑ Mat.

Ambro.

Qñ incipiat eſſe coniugiũ. e

Q enim ab ipſa deſponſatione in qua pactio coniugal' exp̄mitur ↄiuges ſint ſanctoꝝ teſtimonia ꝓbant. Ait eñ Amb. Cũ iniciaꝛ coniugiũ cõiugij nomen aſciſciꝛ. cum coniungiꝛ viro coniugium eſt. nõ cũ viri admixtione cognoſciꝛ. Item Iſid. Coniuges verius appellantur a p̄ma deſpõſationis fide. q̃uis adhuc int' eos ignoreꝛ coniugalis concubitus. Item Aug⁹. Coniunx vocaꝛ ex p̄ma deſponſationis fide quam cõcubitu non cõgnouerat. nec fuerat agniturus. nec ꝑierat. nec mendax manſerat ↄiugis appellatio. vbi nõ fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio ꝓpter qδ fidele coniugiũ: ambo parentes xp̄i vocari meruerũt. non ſolũ illa mꝛ: ſed etiam ille pater eius. ſicut cõiunx mr̄is ei⁹ vtrũq3 tñ mente ⁊ nõ carne. Ex his euidenter inſinuaꝛ q͛ ex tempe quo intercedit cõſenſus voluntarius ac maritaꝛ qui ſol⁹ cõiugium facit. veri coniuges ſunt ſponſus ⁊ ſponſa.

Amb. li. de v̾ginibus

Iſid. in libro ethimo.

Aug⁹. li. de bono ↄiugij.

Scd̃m quoſdam nõ eſt cõiugium ante carnalem copulã. ſed ſponſi et ſponſe ſunt. f

Quidã tamen aſſerũt verũ coniugiũ nõ contrahi ante traductionem ⁊ carnalem copulã. nec veri coniuges eſſe aliquos anteq3 int'cedat cõmixtio ſexus. ſed a p̄ma fide deſponſatiõis vir ſpõſus. ⁊ mulier ſponſa ẽ nõ cõiunx. Spõſos aũt ⁊ ſponſas coniuges frequent' appellari dicunt. non q2 ſint: ſed q2 futuri ſunt. cuius rei ſpõſionem inuicem fecerũt. ⁊ ſm̃ h' verba p̄miſſarũ autoritatũ intelligẽda fore tradunt.

Qua ratione vtunꝛ. g

Q vero inter ſpõſam ⁊ cõiugẽ plurimũ inter ſit. ex eo aſtruunt. q2 licet ſponſe ante carnalem copulam inconſulto vel nolente ſponſo mõaſterium eligere. quo facto. ſponſo etiam licet aliam ducere. Coniugatus v̾o vel cõiugata nec ↄtinentiã niſi ex cõmuni cõſenſu ſuare valet. nec monaſteriũ petere: niſi vterq3 continentiã parit' ꝓfiteatur. Q v̾o liceat ſpõſe monaſterium eligere autoritatib⁹ ſanctorum ꝓbaꝛ. Ait eni3 Euſebi⁹ papa. Deſpõſatam puellam non licet parentib⁹ alij viro tradere. tñ licet ſibi monaſteriũ eligere Itẽ Greg⁹. Decreta legalia deſponſatã ſi conuerti voluerit nullo penitus cenſuerũt dãno multari. Refert etiã Hiero. q͛ machorius inter xp̄i heremitas p̄cipuus. celebrato nuptiali conuiuio cũ veſpere thalamu3 eſſet ingreſſurus ex vrbe egrediens tranſmarina petijt ⁊ heremi ſolitudinem ſibi elegit. Beatus etiam Alexius ſili' ex nuptijs diuina gratia vocatus ſponſam deſeruit. ⁊ nudus xp̄o familiari cepit. His autoritatibus ⁊ exemplis liquet licere ſpõſis ſine cõſenſu ſuarũ ſponſarũ ⁊ econuerſo ↄtinentiã ꝓfiteri.

Q ſpõſa põt monaſterium eligere nõ exquiſito ſpõſi conſenſu

Euſe. pa.

Grego.

Exẽpla poſt

Qδ cõiugatus vel coniugata nequeant cõtinentiam ꝓfiteri ſine alterius conſenſu. h

Hoc aũt cõiugatis nullatenus licet. Non eñ põt vir melioris vite ꝓpoſitũ ſumere ſine vxoris cõſenſu. ⁊ econuerſo. Unde Greg⁹. ſcribẽs theutiſte patricie. Sunt qui dicunt religionis g̃tia coniugia debere ſolui. Unde ſciendum eſt. q2 ⁊ ſi hoc lex humana conceſſit. tñ lex diuina ꝓhibuit. Si v̾o vtriſq3 conueniat cõtinentem vitam ducere. hoc q̃s audeat accuſare. Sic eñ multos ſanctorũ nouimus cũ ſuis coniugibus ⁊ p̄us continentem vita3 duxiſſe. ⁊ poſt ad ſancte eccl'ie regimia migraſſe. Si v̾o continentiam quam vir appetit mulier non ſequiꝛ. aut quam vxoꝛ appetit vir recuſat. coniugiũ diuidi nõ poteſt. q2 ſcriptum eſt. Mulier p̄tãtem ſue carnis non habet: ſed vir. Similiꝛ ⁊ vir poteſtatẽ ſue carnis nõ habet: ſed mulier. Idẽ Agathoſa latrix p̄ſentium queſta eſt virũ ſuu3 contra voluntatem ſuam in monaſterium eſſe conuerſum. qua ꝓpter experientie tue p̄cipimus: vt diligenti inquiſitione diſcutias. ne forte eius voluntate conuerſus ſit. vel ipa mutare ſe ꝓmiſerit. ⁊ ſi hoc reperieris ⁊ illũ in monaſterio ꝑmanere ꝓuideas. ⁊ hanc ſicut promiſit mutare vitã compellas. Si v̾o nihil hoꝛum eſt. nec quondam foꝛnicationis crimen propꝛ quod licet vxorem dimittere. predictam mulierem cõmiſiſſe cognoueris. ne illius conuerſio: vxoris relicte in ſeculo fieri poſſit perditiõis occaſio. volumus vt maritum ſuum illi etiam ſi iam tonſoꝛatus eſt reddere debeas. omni excuſatione ceſſante. quia niſi foꝛnicati

onis cauſa virū vxorem dimittere nulla ratio conceditur. Poſtq̄ eñ copulatiōe coniugij viri ⁊ mulieris vnū corp⁹ efficit̄. nō pōt ex pte ꝯuerti. ⁊ ex pte remanere in ſeculo. Itē ex. viij. ſynodo. Si q̄s coniugat⁹ cōuerti ad monaſteriū velit. non eſt recipiendus niſi p̄us a ꝯiuge caſtimoniā ꝓfitente fuerit abſolutus. Tales ergo tunc ſine culpa ſequunt̄ xp̄m relicto ſeculo. ſi habēt ex pari voluntate caſtitatis conſenſum. Itē Si vir ⁊ vxor diuertere ꝓ ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita. nullatenus ſine conſenſu ep̄i fiat. vt ab eo ſingularit̄ ꝓuiſo cōſtituantur loco. Nam vxore nolente vel al

Augusti. tero illoꝝ etiam ꝓ tali re matrimoniū non ſoluit̄. Item Aug⁹. Si abſtines ſine vxoris voluntate. tribuis ei fornicandi licētiā

Nico. papa. ⁊ peccatū illius tue imputabit̄ abſtinētie. Item Nicolaus papa. Scripſit nob Thaberga regina: regia ſe velle dignitate vl' copula exui. ⁊ ſola vita p̄uata eſſe contentam deſiderare. Cui ſcripſimus. nō hoc alit̄ fieri poſſe: niſi eandem vitam vir eius Lotharius elegerit. Ex his pt3 q̄ ꝯiugati ſine cōmuni ꝯſenſu mōaſteriū eligere. continētiam ꝓfiteri vel habitum religionis ſumere non valēt. ⁊ ſi fecerint: reuocari debent. Spōſi v̄o p̄nt ſine cōmuni ꝯſenſu mōaſterium eligere. Vñ videtur inter ſponſum et ſponſam coniugium nō eſſe. Ideoq̄ aſſerit a p̄ma fide deſponſatiōis ꝯiuges appellari: non re p̄ſentium: ſed ſpe futuroꝝ. q2 ex fide quam ex deſponſatiōe ſibi inuicem debent. poſtea efficiunt̄ cōiuges. Premiſſas aūt autoritates q̄bus aſſerit̄ q̄ conſenſus mr̄imonium facit. ita intelligi volūt vt ꝯſenſus vel pactio coniugalis non añ coitum faciat mr̄imoniū: s3 in coitu. Sicut eñ defloratio v̄ginitatis non facit mr̄imoniū niſi p̄cedat pactio cōiugalis. ita nec pactio coniugalis anteq̄ aſſit copula carnal'. Ex pactione ergo coniugali ſponſi ⁊ ſpōſe fiūt ante coitum. In coitu v̄o efficiunt̄ ꝯiuges Facit eñ pactio coniugalis vt q̄ prius erat ſponſa. in coitu fiat coniunx.

Reſponſio ad p̄dicta cū determinatione ſuperiorū. i

His aūt ita reſpondem⁹. Fit aliq̄n deſpōſato vbi eſt cōpromiſſio viri ⁊ mulieris de contrahēdo mr̄imonio. non eſt aūt ibi conſenſus de p̄ſenti. ⁊ eſt deſponſatio habens ꝯſenſum de p̄ſenti. i. pactionem coniugalem que ſola facit cōiugium. In illa ergo deſponſatione vbi eſt pollicitatio contrahendi mr̄imonium. ſpōſi tantū ⁊ ſponſe fiūt: non coniuges. ⁊ talibus ſponſis licet ſine cōmuni conſenſu continentiā ꝓfiteri ⁊ mōaſteriū eligere. In ea v̄o deſponſatione vbi eſt ꝯſenſus de p̄ſenti ꝯiugiū ꝯtrahit̄. ⁊ ab illius deſpōſatiōis p̄ma fide veri cōiuges appellant̄. Scd̄m hāc diſtinctionem deſponſatōis: de ſponſis varie loquunt̄ doctores.

Quō accipiat̄ ſponſa in ſupradictis capitul'. k

Aliquādo eni ſpōſas vocant q̄ talem habuerūt deſpōſationē vbi fuit pactio coniugalis de p̄nti. ⁊ ille vere coniuges ſunt. Vñ Greg⁹. Si q̄s vxorē deſpōſauerit vel ſubarrauerit quamq̄ poſt moduz p̄ueniente die mortis eius nequerit eam ducere in vxorem. tñ nulli de conſanguinitate eius licet accipe eam in cōiugio. ⁊ ſi inuentum fuerit factum. ſepet̄ omnino

Q ſpōſas dimiſſas ali⁹ coniugat⁹ nō pōt ducere.

Item Julius papa. Si quis deſpōſauerit vxorem ⁊ ſubarrauerit. ⁊ vel p̄ueniēte die mortis. vel irruentibus q̄buſdā cauſis eā non cognouerit. nec frater eius nec vll⁹ de conſanguinitate eius eandem ſibi tollat in vxorem vllo vnq̄ tempe. Item Gregori⁹. Qui deſpōſatam ꝓximi ſui puellā ceperit in coniugiū. anathema ſit ip̄e ⁊ omēs conſentientes ei. q2 ſm legem dei mori decernitur. Nam diuine legis mos eſt ſpōſas appellare ꝯiuges. vt in euāgelio. Accipe mariam ꝯiugē tuā. Et in Deut̄. Si q̄s alteri⁹ ſponſam in agro vel quolibet loco oppreſſerit vel adduxerit in domū ſuā: moriat̄. q̄a vxorem ꝓximi ſui violauit. non que iā vxor erat: ſed que a parentibus vxor fieri debebat. Ex his colligit̄ q̄ ſponſe q̄dam coniuges ſunt ante cōmixtionem ſexuū. Sed forte illud mouet qd̄ in fine capituli dicit̄. non q̄ iam vxor erat: s3 q̄ vxor fieri debebat Qd̄ nō ita intelligi debet q̄ſi vxor vere nō fuerit. ex quo pactio coniugal' interceſſit: s3 q2 nondū traducta fuerat. nec res vxoria interceſſerat. ſ. concubitus ꝯiugal'.

Juli⁹ pa.

Grego.

Qd̄ aliter accipit̄ in his alijs capitulis ſponſa. l

Hec etiā ſponſa eſt que ſic viro deſponſata eſt. vt nō interceſſe

rit ꝯſenſus de pn̄ti: ſʒ ſponſio futuri. Scd̄m
Ex concilio thiburienſi quem modū illud decretū intelligit̄ Si q̄s
ſponſam filij oppreſſerit. ⁊ poſt filius eiꝰ eā
duxerit. pater poſtea nō habeat vxorē: nec
mulier virū. filius qui patris facinus igno
rauit aliam ducat. Si coniunx illa fuiſſet:
qđ vtiqʒ foret. ſi in ſponſalibus pactio con
iugalis interceſſiſſet. non ꝑmitteret̄ ſponſo
aliam ducere. Mechis aūt pena nō nubē
di ex rigore infligitur vt alij terreant̄ Idē
ex eodem. Quidam deſponſauit vxorem ⁊
dotauit. ⁊ cum ea coire non potuit. quam
clanculo frater eiꝰ corrupit ⁊ grauidā red-
didit. Decretū eſt vt q̄uis nupta non po-
tuerit eſſe legitimo viro deſponſatā tamen
fratri frater habere non poſſit. ſed mechus
⁊ mecha fornicationis quidem vindictaʒ
ſuſtineant. licita vo eis coniugia nō negen
tur. De illa deſponſatione hoc intelligi de-
bet vbi non fuit conſenſus coniugalis de
p̄ſenti. alioq̄n nō liceret eis alia ſortiri con-
iugia. Scd̄m hoc etiā illud intelligi debet.
Ex concilio tholetano Statutū eſt a ſacro ꝯuentu vt ſi q̄s ſpōſaʒ
alterius rapuerit publica pn̄ia mulctetur.
⁊ ſine ſpe ꝯiugij maneat. ⁊ ſi ip̄a eidē crimi
ni ꝯſentiēs nō fuerit. licentia nubendi alt̄i
nō neget̄. Apparet hāc fuiſſe deſpoſatam ſi
ne pactione coniugali de p̄ſenti. ⁊ ideo nō
fuiſſe coniugem. cui viuente ſponſo alt̄i nu
bendi licentia nō negat̄ Sunt eñ quedam
nuptialia pacta de futuro ex q̄bus ſpōſi et
ſponſe vocant̄. nec exinde coniuges ſunt.
Et eſt pactio quedam coniugal' de pn̄ti: q̄
ſponſum ⁊ ſponſam etiam coniuges facit.
⁊ vtraqʒ pactio deſponſatio vel ſponſalia i
terdum dicunt̄. ꝓprie tn̄ ſponſalia dicuntur
q̄dam ſolennia pacta nuptialia.

Quare nō ſtati tradant̄ ſpōſe. m

De nuptialibꝰ pa-
Auguſti. ctis vbi eſt tm̄ ſponſio futuri. Ait Augꝰ.
Inſtitutū eſt vt iam pacte ſponſe non ſtati
tradant̄ ne vilem habeat maritus datam:
quam ſuſpirauit ſpōſus dilatam.

Que ſpōſa ſit vidua mortuo ſpō-ſo et que non. n

Et ē ſciendū q̄ illa
ſpōſa q̄ tm̄ in futuro eſt pacta: mortuo ſpon
ſo nō remanet vidua. q2 non fuerat vir eiꝰ.
vn̄ ſi q̄s eā duxerit ad ſacros ordines con-
ſcendere nō ꝓhibet̄. q2 nō duxit viduam.
Vidue eñ maritus eque ſicut bigamus ſa
cerdos fieri ꝓhibet̄. Ex tali aūt copula nul
lus arcet̄ a ſacris ordinibus.

Qui alterius ſponſam eo mortuo ducit. ad ſacros ordines accedere poteſt. o

Secunduʒ hoc in-
telligendū eſt qđ ait Pelagius papa de il-
Pelagius papa lo qui mortuo ſponſo eius ſponſam ducit
in vxorē. Nihil eſt inq̄t. q̄tū ad hunc arti
culū attinet. qđ ei obuiet de canonicis inſti-
tutis q̄n ad ſacros ordines ꝓmoueri vale-
at. Si vo talis ſponſa fuiſſet inter quam ⁊
ſpōſum eius ꝯſenſus de pn̄ti interceſſiſſet.
eo mortuo vidua remanſiſſet. cui copulatꝰ
in coniugio vlterius ad ſacros ordines nō
accederet cū viduā duxerit. Non eſt g̊ am
bigendū q̄n ſolus de p̄ſenti conſenſus con-
iugiū efficiat. ⁊ exinde veri ꝯiuges appellē
tur. Ideo poſt taleʒ ꝯſenſum ſi q̄s alij ſe co
pulauerit. etiā ſi carnis cōmixtio illic ſeq̄t
ad p̄orem copulā reuocandus eſt.

Iſta ē diſtictio. xxvij. huiꝰ quar-
ti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſuperius determiauit de
ſacro matrimonij ſm̄ ſe q̄tum ad eius inſtitutioneʒ
Hic determinat de eo q̄tum ad eius cauſam efficien
tem. Et tria facit. Primo ei quid ſit mr̄imoniuʒ diffi
nit. Scd̄o qualis debeat eſſe conſenſus matrimonij
ſubdit. Tertio que ſponſalia coniugiū faciūt ſubiun
git. Primū vſqʒ ibi. Efficiens aūt cauſa matrimonij
Scd̄m vſqʒ ibi. De nuptialibus pactis. In ſpeali ſen
tentia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū
p̄ma eſt hec. Quicunqʒ alicui ꝑ matrimonium legiti-
me copulatur ſine alterius conſenſu ab eo nō ſepera
tur. Hanc magiſter ponens diffinit matrimoniuʒ di
cens. q̄ eſt viri ⁊ mulieris maritalis coniūctio inter
legitimas ꝑſonas indiuiduam vite conſuetudineʒ re
tinens. Ad quam indiuiduaʒ conſuetudinem ꝑtinet
mutua debiti redditio. ⁊ q̄ vnus ſine altero cōtinen
tiam vouere non pōt. nec ſe alteri altero viuēte copu
lare. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Cauſa efficiens mr̄imo-
nij eſt mutuus conſenſus ꝑ verba de p̄ſenti realit̄ ex
preſſus. Hanc magiſter ponens dicit q̄ cauſa effici-
ens matrimonij eſt conſenſus cordium ꝑ verba de p̄
ſenti expreſſus. aliter matrimoniū fieri non pōt. Et
hoc confirmat magiſter ꝑ multas autoritates q̄ di-
cunt coniugiū eſſe poſt talem conſenſum. etiaʒ ſi car
nalis copula non ſequat̄. Poſtea dicit quoſdaʒ dice-
re añ carnalem copulam ſponſalia eſſe ⁊ nō ꝯiugiū.
⁊ alias dici ſponſas ⁊ alias coniuges ſponſas ⁊ non
ꝯiuges q̄ ſit dr̄a inter ſponſas ⁊ ꝯiuges. Ex hoc ꝓ
bat q̄ ſponſus inuita ſponſa poteſt monaſteriū elige
re ⁊ ecōuerſo. ꝯiugatus vel coniugata non pōt. Au
toritates tn̄ aliquando vocant ſpōſos cōiuges. q2 fu
turi ſunt ꝯiuges. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Si quis cū
ſponſa vidua contrahit ꝑ hoc bigamiaʒ nō incurrit
Hanc magiſter inſinuans diſtinguit de ſponſalibus

dicens ꝙ ſponſalia de futuro coniugium non faciũt ſponſalia ꝟo de pñti coniugiũ faciũt. qđ ꝓbat p mꝫ-ta iura .ſ. ꝙ quedam ſunt ſponſalia de futuro ⁊ quedam de pñti. ꝓbat etiam ꝙ iſta ſponſalia differũt. qꝛ poſt ſponſalia de futuro licet ſpõſos ad ſacros ordines aſcendere. nõ aũt poſt ſponſalia de pñti. Et tm̃ in ſpẽali.

Si conſenſus de futuro cum iuramento faciat coniugiũ. a

DI. XX VIII b

HIc queri debꝫ Utrũ conſenſus de futuro addito etiã iuramento coniugiũ efficiat. vt ſi quis ꝓmittat vel etiam iuret alicui ſe vſqꝫ ad tps placitũ illã ducturꝫ. ⁊ illa ꝓmittat vel iuret ſe illi nupturã. nũqđ talis ſpõſio eos ꝯiuges fecit? Si mutato propoſito alt̃ vel vterqꝫ ad alienã copulã tranſit nunqđ ob ꝑorem ſpõſionẽ iuramẽto ſb-nixam: ſecunde federatiõis pactum ſcindetur? Conſidera qꝛ longe aliud eſt ꝓmittere ⁊ aliud facere. qui ꝓmittit: nõdũ fac̃. Qui ẽ ꝓmiſit ſe in vxorem ducturũ aliquã. nõdum eam duxit vxorem. ⁊ que ſpopondit ſe nupturam nondum nupſit. Quomõ ergo coniuges appellari poſſunt qui nondũ contrahunt: ſed in futuro ſe contracturos iurando ꝓmittũt? Item. Si ex vi iuramẽti ad futurꝫ ptinentis mox efficiuntur coniuges. cur iurant in futuro ſe facturos qđ i preſenti efficiuntur? Itẽ Si ex quo iurant mox efficiuntur cõiuges. tũc rem hanc efficiunt quam iurant ſe facturos. Ideo dico qꝛ cõiugium tunc nõ fuit. ſed futurũ ꝓmittitur. Si vero ille poſt vxorem duxit et illa marito nupſit. coniugiũ vtrinqꝫ fuit. et non poteſt diſſolui. Precedens ergo mendacium vel piuriũ. penitentia eſt corrigendum. ſed cõiugium ſequens non eſt diſſoluendũ. Non autẽ ſic eſt quando iuramentum cõiugij preſentis cõſenſus ateſtatione firmat̃. quia poſt talem conſenſum ſi quis alij ſe copulauerit. etiam ſi ꝓlem ꝓcreauerit. irritum debet fieri. ⁊ ipẽ ad priorem copulam reuocari.

Que videntur obuiare p̃miſſis nouellarum inſtitutio. b

Premiſſe autẽ ſententie videtur obuiare illud qđ leges tradunt. Si qs tactis diuinis ſcripturis iurauerit mulieri ſe eam legitimã vxorẽ habiturũ. vel etiam ſi in oratorio tale ſacramentũ dederit. fit illi legitima vxor. q̃uis nulla dos. nulla alia ſcriptura interpoſita ſit. Sed hic oſtendit̃ quid fieri vl' eſſe debeat. nõ quod tunc fiat. Non eñ p illud iuramẽtum tunc fit vxor. ſed fieri debet. quia iuramentum eſt. Poteſt et de illo iuramento h̃ dictum intelligi vbi de preſenti cõſentiunt ac ſe inuicem ſuſcipiunt. Illi etiã ſententie qua dictum eſt ſolũ cõſenſum facere coniugiũ. videtur obuiare quod euariſtus papa ait. Aliter legitimũ non fit cõiugiũ niſi ab his qui ſup feminã dñationem habere videntur. ⁊ a quibus cuſtoditur vxor petatur. ⁊ a pentibus ſponſetur ⁊ legibus dotetur. ⁊ a ſacerdote vt mos eſt benedicatur ⁊ a panimphis cuſtodiat̃ ac ſolenniter accipiatur. Itẽ. Ita legitima ſcitote eſſe connubia. Aliter vero pſumpta. nõ coniugia ſed adulteria vel fornicationes ſũt niſi voluntas ꝓpria ſuffragata fuerit ⁊ vota ſuccurrerint legitima. Hoc autem nõ ita intelligendũ eſt tanq̃ ſine enumeratl non poſſit eſſe legitimum cõiugiũ. ſed qꝛ ſine illis non habet decorem et honeſtatẽ debitam. In huius eñ ſacramenti celebratione ſicut in alijs quedam ſunt ptinentia ad ſubſtantiã ſacramenti. vt conſenſus de preſenti. qui ſolus ſufficit ad contrahendum matrimonium. quedam vero ptinentia ad decorem et ſolennitatem ſacramenti. vt pentũ traditio ſacerdotũ benedictio et hmõi. ſine quibus legitime fit coniugium. quantum ad virtutem non quantum ad honeſtatem ſacramẽti. Sine his ergo non quaſi legitimi coniuges. ſed quaſi adulteri vel fornicatores cõueniunt vt illi qui clanculo nubũt et vtiqꝫ fornicatores eſſent niſi eis ſuffragaret̃ voluntas verbis expreſſa de preſenti. que legitimum inter eos facit matrimonium. Nam et conſenſus occultus đ preſenti per verba expreſſus coniugium facit. licet non ſit ibi honeſtus contractus. ſed matrimonium non ſancit cõſenſus qui in occulto fuit. Si enim alter alterum dimiſerit non cogitur iudicio eccleſie redire. et commanere quaſi cum coniuge. quia non poteſt probari teſtibus contractus qui in occulto eſt factus. Et ſi ipſi qui in occulto ſibi conſenſerunt. eundem conſenſum voluntarie in manifeſto ꝓfiteantur. tunc vtiqꝫ ꝓpria volũtas ſuffragatur. et legitima vota ſuccurrũt ad ſanciẽdũ ꝯiugiũ qđ pri⁹ occulte fuerat ꝯctũ. Volũtas ẽ ꝟbis exp̃ſſa i occulto ad h̃ ſuffragat̃ vt fiat ꝯiugium. manifeſte ꝟo exp̃ſſa ſuffragat̃ vt ſanciat et roboret ac liberũ ſit ecclĩe đ hoc iudicare ſi expedierit.

Determĩatio

Que ad neceſſitatem. q̃ ad decorẽ ptinent ſacri.

De qua re ſit conſenſus ille. an de
carnali copula. an de cohabitatio
ne. an de alio. c

Hic queritur cũ cõ

ſenſus de pñſenti matrimoniũ faciat: cuius
rei ꝯſenſus ſit ille: an carnalis copule: an co
habitationis: an vtriuſqꝫ? Si cohabitatio
nis conſenſus matrimoniũ facit. tũc frater
cum ſorore: pater cuꝫ filia põt ꝯtrahere ma
trimonium. Si carnalis copule. tunc inter
Mariã ꝛ Joſeph nõ fuit ꝯiugiũ. Propo
ſuerat enĩ Maria in ꝟginitate manere: ni-
ſi deus aliter facere iuberet. ſꝫm qd vidꝛ an
gelo dixiſſe. Quõ fiet iſtud qm̃ virũ non co
gnoſco. i. me non cogniturã ꝓpoſui. Neqꝫ
enĩ qꝛ virũ tũc nõ cogñſcebat. neceſſe erat i-
quiri quõ poſſet hr̃e filiũ: ſed qꝛ ſe nũqꝫ co
gnituram ꝓpoſuerat. Dicit enĩ Beda ꝙ in
ꝟginitate manere diſpoſuerat. Si ḡ ꝯ ſuuꝫ
ꝓpoſitum poſt conſenſit in carnalem copu
lam videt̃ facta voti rea: mẽte ꝛ ſi nõ ope-
re violata. Dicamus ḡ ꝙ conſenſus coha-
bitationis vel carnalis copule non facit cõ
iugiũ: ſed conſenſus coniugal' ſocietatis ꝟ
bis ſꝫm pñſens tempus expreſſus. vt cũ vir
dicit. Ego accipiam te in meam. non domi
nam. non ancillã: ſed coniugem. Quia enĩ
non ancilla vel dña dat̃. ideo nec de ſũmo
nec de imo a pñcipio formata eſt: ſed de la-
tere viri ob coniugalẽ ſocietatẽ. Si de ſum
mo fieret. vt de capite. videret̃ ad domina
tionem creata. Si ꝟo de imo: vt de pedibꝰ
videret̃ ad ſuitutem ſubijciendã. Sed qa
nec in dñam nec in ancillam aſſumit̃. facta
eſt de medio. i. de latere. qꝛ ad coniugalem
ſocietatem aſſumit̃. Cum ḡ ſic conueniunt
et dicat vir. accipio te in meam coniugem
et dicat mulier. accipio te in meum virum
his ꝟbis vel alijs idem ſignificantibꝰ ex-
pmitur ꝯſenſus. nõ copule carnal' vl' coha-
bitationis corpalis: ſed coniugal' ſocietatis.
Ex qua oportet eos cohabitare. niſi forte
cauſa religionis pari voto corpaliter ſepa-
rent̃ vel ad tempus vſqꝫ in finem.

Beda ſup lucam

Ecce in quam rem fuit ille conſenſus

Quare de latere viri formata ſit mlr

Iſta eſt diſtinctio. xxviij. huius
quarti libri. In qua mgr̃ poſtqꝫ oſtenſum eſt ꝙ con-
ſenſus eſt cauſa efficiens matrimonij. Hic ꝟo oſten-
dit qualis debeat eſſe conſenſus qui mr̃imoniũ facit
Et tria facit. Primo inquirit vtrũ conſenſus de futu
ro iuramento confirmatus verũ facit matrimonium
Scd̃o ſubdit quid parentum traditio ꝛ ſacerdotum
benedictio faciũt ad matrimoniũ. Tertio ſubiungit
quõ ꝟbis quibus contrahit̃ mr̃imonium non expri-
mitur conſenſus copule carnalis. Primũ facit a pñn-
cipio diſtin. vſqꝫ ibi. Premiſſe autẽ ſnĩe. Scd̃m vſqꝫ
ibi. Hic querit̃ cum conſenſus. Tertiũ ꝟo vſqꝫ ad fi
nem diſtinctõis. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat ĩ tri-
bus ꝓpoſitionibꝰ quarũ pma eſt hec. Nõ tenet mr̃i-
moniũ qd ꝑ ꝯſenſum de futuro contrahit̃. licꝫ fuerit
etiã iuramento ſtabilitũ. Hanc magiſter inſinuans
querit pmo. Utrum conſenſus de futuro firmatꝰ iu-
ramento faciat verum mr̃imonium? Et oſtendit p-
mo ꝙ non. qꝛ ꝑ talia verba ꝓmittitur futurus con-
ſenſus nõ pñs exhibet̃ ꝛ ꝑ iuramentũ nihil aliud fit
ꝙ confirmatio ꝓmiſſionis ſuꝑ contracto faciendo.
vñ ſi alter vel vterqꝫ ſic ꝓmittentiũ ad aliam copulã
tranſierit coniugiũ verũ fit. ꝛ nõ põt diſſolui. nec ꝑ
pcedentẽ ſponſionem impedit̃. Poſtea obijcit in cõ-
trariũ huiꝰ ꝑ quandã legẽ. Et rñdet ꝙ lex illa loqui
tur de iuramento adhibito ꝟbis de pñti. vel lex di-
cit poſt iuramentũ de futuro mr̃imoniũ fieri debere
nõ ante fore. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Parentũ tradi
tio ꝛ ſacerdotis benedictio ad iſtius ſacramenti ꝯti-
nent ſolennitatẽ. ſed conſenſus mutuus ad ipiꝰ per-
tinet realitatẽ. Hanc mgr̃ inſinuans dicit ꝙ quia ſu-
pradictum eſt in precepenti diſtinctione ꝙ ſolus cõ-
ſenſus facit mr̃imonium. Obijcit in contrariũ dicen
do mr̃imoniuꝫ nõ eſſe ſi nõ interueniat dos ꝛ benedi
ctio ꝛ ſolẽnis traditio. Et rñdet mgr̃ ꝙ talia ſunt de
honeſtate ꝛ ſolennitate ſacramenti. occultus enĩ con
ſenſus ꝑ verba de pñſenti expreſſus facit mr̃imonium
ꝙuis tñ eccleſia talem conſenſum iudicio non ꝓſeqt̃
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Illis ꝟbis quibus mr̃imo-
nium contrahit̃ conſenſus copule carnalis ꝛ cõiuga
lis non expmit̃. Hanc mgr̃ inſinuans querit. In qd
debeat eſſe conſenſus faciens matrimoniuꝫ. an in co
habitationem. Si ſic. tunc frater ꝛ ſoror eſſent con-
iuges. ſi ꝟo in carnalem copulam. tunc inter beataꝫ
ꝟginem ꝛ Joſeph non fuiſſet matrimoniũ ſeu con-
iugium. Et reſpondet dicens ꝙ conſenſus ille debet
eſſe in coniugalem ſocietatem. in cuius ſocietatis ſi-
gnum mulier nõ de capite nec de pedibus: ſed de la-
tere viri formata fuit. Et tñ in ſpẽali.

Coactio excludit conſenſum con D. XXIX
iugalem. a

Oportet autez

conſenſum coniugalem liberum
eſſe a coactione. Coactus enĩ cõ
ſenſus qꝫ nec ꝯſenſus appellari debet. coniu
gium non facit. ſicut teſtat̃ vrbanus papa Urbanus
ſcribens ſancio regi arroganum in h ꝟba. papa
De neptis tue coniugio quam te cuidã mi
liti daturum neceſſitatis inſtãte articulo ſb
fidei pollicitatione confirmaſti. hoc equi-
tate dictante decreuimus vt ſi illa ſ virũ illũ
omnino vt dicit̃ renuit. ꝛ in eadem volun-
tate perſiſtit. vt viro illi ſe prorſus deneget
nupturam. nequaqꝫ eam inuitam ac renitẽ
tem eiuſdem viri cogas cõiugio copulari.
Idem. Si verũ eſſe conſtiterit quod nobis
legati iordanis pñcipis retulerunt. ſ. ꝙ ipſe
coactus ꝛ dolens filiam ſuam flentem et ꝑ
viribus renitentem rainaldo deſpõſauerit
quoniã legum ꝛ canonum autoritas talia

ſponſalia non approbat. ne ignorantibus leges ⁊ canones nimis durũ videat̃. ita ſententiam temperamus. vt ſi ꝑnceps cum aſſenſu filie id quod ceptum eſt ꝑficere voluerit. cõcedamꝰ. Sin aũt: legatus nr̃ vtraſq; ꝑtes audiat ⁊ ſi nihil fuerit ex ꝑte Rainaldi quod amplius impediat. ab ipſo iordane ſacrm̃ quo conſtent hec que dicta ſũt accipiat. ⁊ nos canonũ ⁊ legũ ſcⁱpta ſequentes. deinceps non ꝓhibemus. quin alij viro ſi voluerit ꝑdicta eius filia tm̃ in domino nubat. Ex his apparet coniugiũ fieri inter conſentientes ⁊ ſpontaneos. non inter renitentes ⁊ inuitos. Verũtamen qui inuiti et coacte coniuncti ſunt. ſi poſtea ab aliq̃ temporis ſpacio ſine cõtradictione ⁊ querimonia cohabitauerint facultate diſcedẽdi vel reclamandi habita conſentire vident̃. ⁊ cõſenſus ille conſequẽs ſupplet. qđ precedens coactio tulerat.

In libro pandectarum. b

Cõſentire aũt probat̃ qui euidenter non ꝯtradicit. ſm̃ illud. In ſponſalibus eorum conſenſus exigendus eſt quorũ in nuptijs deſiderat̃. Intelligitur tamen ſemper patri filia conſentire niſi euidenter diſſentiat. Item. Sponſalia ſicut nuptie conſenſu fiunt contrahentium ⁊ ideo ſicut in nuptijs. ita ⁊ in ſponſalibus patriſfamilias filiam conſentire oportet. q̃ ſi patris voluntati non repugnat. conſentire intelligit̃.

Iſta ẽ diſtictio. xxix. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ ſupius determinauit de cauſa efficiente. Hic aũt determinat de impedimentis cauſe efficientis. Et circa hoc duo facit. Primo eñ ponit aliquid qđ impedit conſenſum ne mr̃imonium poſſit facere. Scđo ponit ſecundũ impedimentum cuiuſmodi eſt error. ſ. in ſequenti diſtin. In ſpeciali ſnĩa mgr̃i ſtat in hac ꝓpoſitione. Coniugal' conſenſus oportet q̄ nõ ſit coactus ſed volũtarius Hãc mgr̃ inſinuans ꝓponit ꝑmo q̄ conſenſus ꝑ coactionem extortus non facit mr̃imonium. quia nec cõſenſus appellari debet. quod autoritatibꝰ ꝯfirmat. Poſtea dicit q̄ ſi poſt talem coactionem ſubſequens cõſenſus interuenerũ ꝟtpote ſi ſil' cohabitent. ⁊ cõtra matrimoniũ non reclamant. vident̃ conſentire ⁊ conſenſus ille ſubſequens ſupplet q̄ ꝑcedẽs coactio tulerat. Unde patet correlarie q̄ qui in ꝑncipio vite cõiungunt̃ ſi non diſcedũt oportunitate habita conſentire vident̃. Et iterũ quemadmodũ in nuptijs ita in ſponſalibus debet eſſe conſenſus volũtarius. Ultio dicit q̄ ille dicit̃ conſentire q̃ manifeſte ⁊ euident̃ nõ contradicit. ⁊ talis tacitus conſenſus non ſoluit matrimoniũ. ſed etiam ſponſalia priora confirmat. Et tñ in ſpeciali.

De errore qui euacuat cõſenſuʒ. a

Nec ſolum coactio impedit vel excludit ꝯſenſum. ſed etiam error. Non auteʒ omnis error conſenſum impedit. Eſt enim error alius ꝑſone. alius fortune. alius conditionis. alius qualitatis. Error ꝑſone qñ hic putatur eſſe homo ille. ⁊ eſt alius. Error fortune quando putat̃ eſſe diues q̃ pauper eſt. vel econuerſo. Error conditõis qñ putatur eſſe liber q̃ ſeruus eſt. Error qualitatis quando putat̃ eſſe bonus q̃ malus ẽ. Error fortune ⁊ qualitatis coniugij cõſenſum non excludit. Error ṽo conditõis coniugalem conſenſum euacuat. De qua conditione poſtmodũ tractabimꝰ. Error quoq; ꝑſone ꝯſenſum ꝯiugalem non admittit. vt ſi quis feminam nobilem in coniugium petat. ⁊ ꝓ ea alia ignobilis tradat̃ ei. non ẽ inter eos ꝯiugium. q: nõ ꝯſenſit vir in iſtã ſed in aliam. vt ſi quis ꝓmitteret mihi ſe vẽditurum aurum. ⁊ ꝑ auro offerret mihi auricalcum. ⁊ ita me deciperet. nũq̃d diceret cõſenſiſſe in auricalcum: nunq̃ʒ volui emere auricalcũ. nec ḡ in illud cõſenſi. quia cõſenſus nõ niſi voluntatis eſt. Sicut ergo error materie excludit ꝯſenſum. ita ⁊ in cõiugio error ꝑſone. Sed obijcit̃ de Jacob: q̃ ꝑ Rachel ſeptem annis ſuierat: ⁊ ſuppoſita eſt ei lya. nũq̃d error ꝑſone excluſit cõiugium. cum nõ in eam: ſed in Rachel conſenſerit? Sed quod ibi factum. in miſterio geſtum nõ improbe tradit̃. ibi tñ ⁊ ſi non ꝑceſſit. ſecutus eſt conſenſus. nec ex illo concubitu qui conſenſum ꝑceſſit fornicarij iudicantur. cum ille maritali affectu eam cognouerit. ⁊ illa vxorio affectu debitum perſoluerit putans lege ꝑmogenitarũ ⁊ paternis imperijs ſe illi iure copulatã. Excuſat̃ etiam q: dei conſilio in miſterio ita actũ eſt. Hodie etiam excuſaret̃ ille cui inſcio vxoris ſoror lectulũ eius ingreſſa ſe ſubijceret. que cum ſine ſpe coniugij ꝑpetuo manere cenſeatur. ille tamen qui cognouit eam per ignorantiam excuſat̃. quod ꝑ ſimile probatur. Si enim diabolus tranſfigurans ſe in angelum lucis credebat̃ bonus. non eſt error ꝑiculoſus. Q2 aũt vir ille in illaʒ mulierem non conſenſerit: ex ſimili oſtendit̃. Si quis hereticus nomĩe Auguſtini vel Ambroſij alicui catholico ſe offerret. eumq; ad ſue fidei imitationem vocaret. ſi ille aſſenti-

Marginal notes: DI. XXX (beside "Nec ſolum coa-"); Error: ꝑſone, fortune, conditõis, q̄litatis (handwritten); Oppoſitõ (beside "ror materie excludit"); Solutio (beside "ſenſerit? Sed quod ibi factum").

ret. in cuius ſententiā fidei diceret̄ ꝯſenſiſſe
Non in hereticorū ſectam: ſed in integrita-
tem fidei quam ille hereticus ſe mentiebat̄
habere. Error ṽo fortune cōſenſum nō ex-
cludit. Que em̄ nubit pauperi putās illuꝫ
eſſe diuitem. non pōt renūciare p̄ori condi
tioni q̄uis errauerit. Nec error qualitatis
vt ſi quis ducat vxorem meretricē vel cor
ruptam quam putat eſſe caſtam vl' ṽgineꝫ
nō pōt eam dimittere.

De cōiugio Marie et Joſeoh. b

Premiſſis aliquid

addendum eſt de mō illius ꝯſenſus. qui in
ter Mariā ⁊ Joſeph interceſſit. Sane cre
di poteſt non ſolū Mariā ſed etiā Joſeph
apud ſe diſpoſuiſſe ṽginitatem ſuare vel-
le: niſi deus aliter iuberet. eoſq̄ ſic conſen
ſiſſe in ꝯiugalem ſocietateꝫ. vt vterq̄ de al
tero reuelante ſpū ſancto intelligeret q̄ ṽgi
nitatem ſuare vellet. niſi deus alit̄ inſpira
ret. ſed illam voluntatem ṽbis nō expreſſe
rant. poſtea ṽo expreſſerunt ⁊ in virgini-
tate p̄manſerunt. Conſenſit ḡ Maria ī ma
ritalem ſocietatem: ſed nō in carnalē copu-
lam. niſi de eadem ſpecialiter deus p̄cipet.
cuius etiam conſilio in maritalem cōſenſit
copulam. q̄z ṽginitatem ſuare volebat. et
ideo nō aliter conſenſiſſet in coniugaleꝫ ſo
cietatem: niſi familiare dei conſiliū habuiſ
ſet. De qua Aug⁹. ſic ait. Beata maria ꝓ-
poſuit ſe ſuaturam votum ṽginitatis in
corde: ſed ip̄m votum non expreſſit in ore.
Subiecit ſe diuine diſpoſitioni. propoſuit
ſe pſeueraturam ṽginem: niſi deus aliter ei
reuelaret. Cōmittens ergo ṽginitatem ſuā
diuine diſpoſitioni cōſenſit in carnalem co
pulam. nō illam appetendo: ſed diuine inſpi
rationi in vtroq̄ obediendo. poſtea ṽo ſil'
cū viro labijs expreſſit. ⁊ vterq̄ in ṽgini-
tate p̄manſit.

Aug. in li. de vitijs ⁊ concupiſcentijs.

Q̄ perfectum inter eos fuit coniu-
gium. c

Inter quos vt ait

Aug⁹. pfectum fuit coniugiū. perfectuꝫ q̄-
dem non in ſignificatōe: ſ; in ſanctitate. Sā
ctiora ſunt enim cōiugia pari voto ꝯtinen-
tium. Unde Aug⁹. Quod deo pari voto
⁊ cōſenſu voueratis. ambo pſeuerant̄ red
dere debuiſtis. a quo ꝓpoſito ſi lapſus eſt

Auguſti.

ille. tu ſaltem pſeuera. Non q̄z pariter tem-
pabatis a cōmixtione carnali. ideo marit⁹
tuus eſſe deſtiterat. imo ṽo tanto ſanctius
cōiuges manebatis. q̄to ſanctiora concor-
diter placita ſuabatis. Perfectum ḡ fuit
marie ⁊ ioſeph ꝯiugiū in ſctitate Perfectū
etiā fuit ſm triplex bonū ꝯiugij. fidē. ſ. plē
⁊ ſacr̄m. Omne em̄ nuptiarum bonum vt
ait Aug⁹. impletum eſt in illis parentibus
xp̄i. fides. ples. ſacramentū. Prolem co-
gnoſcimus ip̄m dominū. Fidem q̄z nulluꝫ
adulteriū. Sacramentū q̄z nullū diuortiū.
Solus ibi nuptialis concubitus non fuit.
q̄z in carne peccati fieri nō potuerat ſine pu
denda cōcupiſcentia carnis. que accidit ex
peccato. ſine qua concipi voluit q̄ ſine pec
cato futurus erat. Et licet nō interceſſiſſet
cōiugalis cōcubitus. cōiuges t̄n vere fue-
runt: mente nō carne. ſicut ⁊ parentes. q̄̄-
uis Ambro. dicat pfectum fieri cōiugium
p carnalem copulam. In omni inq̄t matri
monio ꝯiunctio intelligit̄ ſpūalis. quā cō-
firmat ⁊ pficit coniunctorū commixtio cor
poralis. Sed intelligendū eſt coniugiū pfi
ci cōmixtione corpali. nō q̄tum ad verita-
tem vel ſanctitatem ꝯiugij: ſ; q̄tum ad ſi-
gnificationē. q̄z pfectius vnionem xp̄i ⁊ ec
cleſie tunc figurat.

Aug. in li. de bono ꝯiuga.

De cauſa finali cōiugij. d

Expoſito que ſit ef

ficiens cauſa mr̄imonij. ꝯſequēs eſt oſten-
dere ob quam cauſam ſoleat vl' debeat con-
trahi mr̄imonium. Eſt igit̄ final' cauſa ma
trimonij contrahēdi p̄ncipalis procreatio
ꝓlis. ꝓpter hoc em̄ inſtituit deus ꝯiugiū
inter p̄mos parentes. quibus dixit. Creſci
te ⁊ multiplicamini ⁊c̄. Secūda eſt p⁹ pec-
catum Ade vitatio fornicationis. Unde
apoſtolus. Propter fornicationem vnuſ-
quiſq̄ habeat vxorem ſuā. ⁊ vnaqueq̄ ha
beat virū ſuum. Sunt ⁊ alie cauſe honeſte
vt inimicorū reconciliatio. ⁊ pacis reinte-
gratio. Sunt etiam ⁊ alie cauſe min⁹ hone
ſte ꝓpter quas aliquādo contrahit̄. vt vi-
ri mulieriſq̄ pulchritudo. que aīos amo
re inflammatos ſepe impellit inire ꝯiugiū.
vt valeant ſuū explere deſideriū. Queſt⁹
q̄ꝫ ⁊ diuitiarū poſſeſſio frequent̄ eſt ꝯiugij
cauſa. ⁊ alia multa que cuiq̄ diligentiā ad
hibenti facile eſt diſcernere. Nec eſt aſſen-
tiendum illis q̄ dicunt nō eſſe ꝯiugium q̄d
ꝓpter has cauſas minus honeſtas cōtra-

hitur. Conſtat enĩ ex p̄miſſis cõiugiũ fieri ex cõmuni ꝯſenſu v̾bis de p̄ſenti expreſſo. Quis amoꝛ ad hoc attraxerit Cuiꝰ rei documentũ p̄ſtat Jacob qui Rachel decorã facie ꝛ venuſto aſpectu amauit. eãq; m̄ltũ diligens ait. Seruiam tibi ꝓ Rachel ſeptẽ annis. Jn Deuteronomio etiã legitur. Si videris in medio captiuoꝛũ mulierem pulchram ꝛ adamaueris eã. voluerisq; vxorẽ habere. introduces eã in domũ tuã ꝛc̃.

Q malus finis non contaminat ſacramentũ. e

Et licz fine non bono cõtrahat cõiugium. qñ ſpecies contrahentis mouet animũ. cõiugium tñ bonum eſt. qꝛ vita mala vel intentio ꝑuerſa alicuiꝰ ſacr̄m nõ ꝯtaminat. Habuit aũt cõiugium Marie ꝛ Joſeph alias cauſas ſpeciales. ſcʒ vt v̾go ſolatio viri ſuſtentaret. ꝛ vt diabolo partus celaret. vt Joſeph eſſet teſtis caſtitatis. defendens eam ab infamia ſuſpitionis. ne vt adultera damnaret.

Jſta eſt diſtinctio. xxx. huius quarti libri. Jn q̃ mgr̄ poſtq̃ ſupius determiauit de impedimento coactionis. Hic determinat de impedimento erroꝛis. Et tria facit. Primo enĩ determiat de impedimento erroꝛis. Secũdo determiat de matrimonio beate v̾ginis. Tertio quomõ p̄ncipal eius cauſa ſit ꝓcreatio prolis. Primum vſq; ibi. Premiſſis aliquid. Scðm ab inde vſq; ibi. Eſt igitur final. Tertiũ vſq; ad finem diſtinctiõis. Jn ſpẽali ſententia mgr̄ ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ p̄ma eſt hec. Jn matrimonio cõtrahendo q̃tuoꝛ erroꝛes poſſunt contingere. quoꝛũ duo dinoſcunt ip̄m ſoluere. Hanc magiſter ponens ꝓponit p̄mo q̄ erroꝛ poteſt diſſoluere matrimoniũ non quidem erroꝛ qualitatis vel foꝛtune. ſed erroꝛ conditionis. vt qñ putat eſſe liber q̃ ſuus eſt. Similit̾ erroꝛ ꝑſone impedit m̄rimonium. ſicut ſi petit hanc mulierem. ſ. nobilem in matrimoniũ. ꝛ detur ſibi alia. ſ. ignobilis. ſicut etiam ſi aliquis emat aurum ꝛ det ſibi auricalcũ. nõ eſt venditio: ſed deceptio. Et eſt erroꝛ ꝑſone qñ putat h̄ hõ ꝛ eſt alius. Erroꝛ aũt conditionis eſt qñ q̃ liber creditur ſeruus eſt. Erroꝛ foꝛtune eſt quando credit diues eſſe qui pauper eſt. Erroꝛ qualitatis eſt. quando creditur pulcer qui turpis eſt. vel qñ creditur bonus qui eſt malus. Poſtea obijcit in contrarium de Jacob qui ꝑ erroꝛem acceſſit ad Lyam. ꝛ reſpondet q̄ hoc myſtice geſtum fuit. nec fuit illud matrimoniũ ꝑ illum erroꝛem: ſed ꝑ conſenſum qui poſtea acceſſit Excuſatur tamen Jacob de foꝛnicatione. qꝛ ad eam acceſſit vxoꝛem ſuam credens. ꝛ ſic maritali affectu eam cognouit. ꝛ illa vxoꝛio affectu debitum perſoluit. ſicut aliquis excuſaretur accedens ad ſoꝛoꝛem vxoꝛis quam in loco neſciens inuenerit. Et ſicut excuſaretur aliquis accedens angelum malum credẽs bonum eſſe. ꝛ ſicut conſentiens opinioni illius quem crederet Auguſtinum vel Ambroſiũ eſſe non peccaret. Secunda propoſitio eſt hec. Et ſi int̾ Mariã ꝛ Joſeph perfectum coniugiũ fuerit. tamen Maria licite in ſua virginitate ꝑmanere propoſuit. Hãc magiſter inſinuans querit in quo conſenſerunt Maria ꝛ Joſeph quando fuit inter eos matrimonium celebratum? Et reſpondet ſm̄ beatum Auguſtinum q̄ beata virgo propoſuit ſeruare virginitatem: niſi deus ei aliter reuelaret. ſed ip̄m votum non expreſſit oꝛe. committens virginitatem ſuam diuine diſpoſitioni: conſenſit in copulam maritalem ſiue in ſocietatẽ coniugalem ex familiari conſilio ſpũſſancti. Et iam ſm̄ beatum Auguſtinum implicite licet non explicite cõſenſit in carnalem copulam. non illam appetendo: ſʒ diuine diſpoſitioni in vtroq;. ſ. virginitate ꝛ commixtione obediendo. Poſtea ſimul cum viro expreſſit labijs votum. ꝛ vterq; in virginitate permanſit. Poſtea dicit q̄ illud coniugium perfectum ſit ſanctitate licet non ſignificatione. quia coniugium qδ eſt ſine carnali copula q̃uis ſit perfectum q̃tum ad veritatem. ſanctum q̃tum ad ſanctitatem coniugij. non tamen q̃tum ad ſignificationem. quia non tam perfectam ſignificat vnionem chꝛiſti ꝛ eccleſie ſicut coniugium per carnalem copulam conſummatum. ꝛ q̄ illud coniugiũ perfectum fuit oſtendit per tria bona matrimonij que ibi fuerunt. ſ. fides. proles ꝛ ſacramentum. Proles enim fuit chꝛiſtus. Fides quia nullum adulterium. Sacramentum qꝛ nullũ diuoꝛtiuʒ. Tertia propoſitio eſt hec. Principalis cauſa contrahendi matrimoniũ eſt prolis procreatio. Secunda eſt foꝛnicationis vitatio. Sunt etiam quedã alie cauſe minus honeſte. vt pulchꝛitudo viri vel mulieris. vel abundantia pecunie ꝛ diuitiarum. Sũt etiã quedam alie honeſte cauſe. ſicut inimicoꝛum reconciliatio. ꝛ pacis reintegratio. ꝛ huiuſmodi. Poſtea remouet erroꝛem quoꝛundam dicentiuʒ ꝓpter cauſam minus honeſtam matrimonium non contrahi. dicendo q̄ propter huiuſmodi cauſas non impedit quin ſit matrimonium. ꝛ quin etiam ſit bonum matrimoniũ. quia malicia vel peruerſa intentio alicuiꝰ non commaculat ſacramentum. nec eius bonitatem impedit. quod autoꝛitatibus confirmat. Ultimo dicit q̄ intentio beate virginis Marie ꝛ Joſeph ſunt quedam cauſe ſpeciales. Prima fuit vt virgo viri ſolatio ꝛ auxilio ſuſtentaretur. Secunda fuit vt partꝰ v̾ginis diabolo celaretur. Tertia fuit vt Joſeph ſit teſtis caſtitatis beate virginis vt poſſit defendere eã ab infamia ſuſpitionis. ne vt adultera lapidaret. Et tñ in ſpẽali.

De tribus bonis coniugij. a

Poſt hec de bonis cõiugij q̃ ſint. ꝛ qualiter coitum excuſent dicendũ eſt. Tria ſunt p̄ncipalit̾ bona ꝯiugij. Unde Augꝰ. Nuptiale bonũ triptitũ eſt. ſ. fides. ꝓles. ſacr̄m. Jn fide attendit. ne poſt vinculum ꝯiugale cũ alio vel alia coeat. Jn prole vt amanter ſuſcipiat religioſe educet. Jn ſacr̄mento vt coniugiũ nõ ſepet. ꝛ dimiſſus vl dimiſſa nec cauſa prolis alteri coniungatur. D. XXXI Augꝰ. ſuper Geneſim

De duplici ſepatione. b

Sepatio aũt gemi
na eſt corpalis. ſ. et ſacramentalis. Corpa-
liter poſſunt ſepari cauſa fornicatõis ⁊ ex
cõmuni ꝯſenſu cauſa religiõis ſiue vſqꝫ ad
tempus. ſiue vſqꝫ in finem. Sacramentalit
vo ſepari non poſſunt dum viuũt ſi legiti-
me pſone ſint. Manet enĩ vinculum con-
iugale inter eos etiam ſi alijs a ſe diſceden-
tes adheſerit. Unde Augꝰ. Uſqꝫ adeo ma- *Augꝰ. de bono ꝯiugali*
nent inter viuentes ſemel inita iura nuptia-
rum. vt potius ſint inter ſe coniuges etiaꝫ
ſepati q̃ꝫ cum alijs quibus adheſerũt. Itẽ
Manet inter viuentes quoddam cõiuga-
le vinculum. quod nec ſepatio nec cum al-
tero copulatio poſſit auferre. Sicut apoſta-
ta anima de coniugio xpi recedens etiam
fide pdita. ſacramentũ fidei non amittit qḋ
lauacro regeneratiõis accepit. Redderet
enĩ redeunti ſi amiſiſſet abſcedens. Hꝫ aũt
hoc qui receſſerit ad cumulum ſupplicij: nõ
ad meritum pmij. Item. Quibus placuit
ex conſenſu ab vſu carnalis concupiſcentie
in ppetuum continere. abſit vt vinculũ in-
ter illos coniugale rumpat. imo firmiꝰ he-
ret quo magis ea pacta ſecum gerit. q̃ cha-
rius concordiuſqꝫ ſuanda ſunt. non volu-
ptarijs corporũ nexibꝰ: ſed volũtarijs ani-
morũ affectibus. Et attende q tertium bo-
num coniugij dicit ſacrm. non q ſit ipſum
ꝯiugium: ſ qꝛ eiuſdem rei ſacre ſignum eſt.
id eſt ſpũalis ⁊ inſepabilis coniunctionis
xpi ⁊ eccleſie.

Hec tria nõ aſſunt oĩ cõiugio. c

Et eſt ſciendũ ab
aliquibus contrahi ꝯiugiũ vbi h tria bõa
nõ comitant. Deeſt enim fides vbi vir cũ
alia. ⁊ mulier cum alio coit. Hoc ergo bonum
ita cõiugio adheret. vt ex eo ſi aſſit ampliꝰ
cõmendet cõiugium. Si nõ aſſit. non inde
annihiletur. Que enĩ adultera eſt: nõ ideo
coniunx nõ eſt. imo ſi cõiunx nõ eſſet. adul-
tera non foret. Quod cum ſit. culpa cõmit-
titur. ſacramentũ vo non caſſat. Bonũ qꝫ
prolis nõ omnibus adeſt cõiugibus. Qui-
dam enĩ pari voto continentiã ſuant. alij
petatis defectu vel alterius rei cauſa ge-
nerare nõ valẽt. Nec oẽs illi etiam q̃ plem
recipiũt bonum plis habent. Nam bonuꝫ
plis dicit non ipa proles: ſed prolis ſpes.

que ad religionem non refert. imo ad here-
ditariam ſucceſſionem. vt cum q̃s heredes
terrene poſſeſſionis habere deſiderat: ſed
ſpes ac deſideriũ quo ples ad hec querit:
vt religione informet. Multi ergo proleꝫ
habent qui tñ bono plis carent. nec ideo ta-
men ꝯiugium eſſe deſinit. Sacrm vo ita in-
ſepabiliter coniugio heret legitimarũ pſo-
narum. vt ſine illo ꝯiugium nõ eſſe videat
qꝛ ſemp manet inter viuentes vinculũ con-
iugale. vt etiam interueniente diuortio for-
nicationis cauſa. coniugalis vinculi firmi-
tas nõ ſoluat. Ubi vo non inter legitimas
pſonas contrahit coniugiũ nõ adeſt illud
bonum quod dicit ſacrm qꝛ poteſt ſolui ta-
lium copula. de q̃bus poſt dicet. Q vo *Aug. in li. de bono coniu.*
cõiugium ſit inter eos qui ꝯiugali affectu
non tamen gra plis: ſed explende libidinis
conueniũt. nec fornicarij ſed coniuges ap-
pellentur oſtendit Augꝰ. inq̃ens. Solet q̃-
ri cum maſculus ⁊ femina. nec ille maritus
nec illa vxor alterius: ſibimet nõ filiorũ p-
creandorũ: ſ p incontinentia ſolius concu-
bitus cauſa copulant ea fide media vt nec
illa cum altero. nec ille cum altera faciat id.
vtrũ nuptie ſint vocande? Et pōt fortaſſe
non abſurde h appellari cõnubiũ. ſi vſqꝫ ad
mortem alicuius eoruꝫ id inter eos placue-
rit. ⁊ prolis generationem q̃uis nõ ea cau-
ſa coniuncti ſunt. non tamen vitauerint vt
vel nolint ſibi naſci filios. vel etiam opere
malo aliquo agant ne naſcantur. Ceteruꝫ ſi
vel vtrũqꝫ vel vnum horũ deſit. non inue-
nio quomõ has nuptias appellare poſſimꝰ.
Etenim ſi aliquam ſibi ad tempus adhibu-
erit donec aliquam dignam honoribꝰ aut
ſuis facultatibus inueniat quam in coniu-
gio adducat. animo ipo adulter eſt. nec cũ
illa quam cupit inuenire: ſed cum iſta cum
qua ſic cubat. vt cum ea non habeat mari-
tale conſortiũ. Ecce coniuges dicunt q̃ ſo-
lius concubitus cauſa conueniũt. ſi tamen
prolis generationem aliquo malo dolo nõ
vitent.

De his qui pcurant venena ſteri-
litatis. d

Qui vero venena
ſterilitatis pcurant. nõ ꝯiuges ſed fornica-
rij ſunt. Unde Augꝰ. Aliquando eouſqꝫ
peruenit hec libidinoſa crudelitas vel libi-
do crudelis. vt etiam venena ſterilitatis
procuret. et ſi nihil valuerint: conceptos

fetus inter viſcera aliquo modo extinguat
vel fundat. volendo ꝓlem ſuam prius inter=
ire q̄ʒ viuere. aut ſi in vtero viuebat. occidi
anteq̄ʒ naſci. Proꝛſus ſi ambo tales ſint cō
iuges non ſunt. ꝛ ſi ab initio tales fuerunt.
nō ſibi ꝑ connubiū ſed ꝑ ſtuprū potius cō=
uenerut. Si vero ambo tales nō ſunt audeo
dicere aut illa quodāmodo eſt mariti me=
retrix. aut ille adulter vxoꝛis.

Quādo ſunt homicide qui procurant aboꝛtum. e

Hic queri ſolet de
his qui aboꝛtum ꝓcurant qn̄ iudicent ho
micide vel non? Tūc puerperiū ad homici
dium ꝑtinet. qn̄ formatū eſt ꝛ animā habʒ
Auguſti. vt Aug⁹. ſup Exod. aſſerit. Informe autē
puerperiū vbi nō eſt aīa viua. lex ad homi
micidium ꝑtinere noluit. Dicit etiā aug⁹.
ꝙ infoꝛme puerperiū non habet animam.
ideoq̄ʒ mulctat pecunia. nō reddit anima
ꝓ anima. ſed iam formato coꝛpoꝛi aīa dat.
non in conceptu coꝛpoꝛis naſcit cum ſemi
ne deriuata. Nam ſi cum ſemine ꝛ aīma ex=
iſtit de aīma. tunc ꝛ mlte aīe quotidie ꝑeūt
cū ſemen fluxu nō ꝓficit natiuitati. Primū
oportet domū cōpaginari. ꝛ ſic habitatorē
induci. Cum g̊ lineamenta cōpacta nō fue=
Hiero. rint. vbi erit aīma? Item Hiero. ad algaſiā
Semina paulatim formant in vtero. et tā=
diu non reputat homicidiū. donec elemen
ta confecta ſuas imagines mēbraq̄ʒ ſuſcipi
ant. His apparet tunc eos homicidas eſſe:
qui aboꝛtum ꝓcurant. cū formatū eſt ꝛ ani
matum puerperiū.

De excuſatione coitus qui fit per hec bona. f

Cum ergo hec tria
bona in aliquo ꝯiugio ſimul ꝯcurrunt. ad
excuſationem coitus carnal valēt. Quan=
do enī ſuata fide thoꝛi cauſa ꝓlis cōiuges
ꝯueniūt. ſic excuſatur coitus vt culpā non
habeat. Quādo vero deficiente bono ꝓlis.
fide tn̄ ſeruata conueniūt cauſa incontinē=
Aug. in li. de bono ꝯiuga. tie. nō ſic excuſat vt non habeat culpam: ſʒ
venialem. Unde Aug⁹. Coniugal concu=
bitus generandi gratia non habet culpam
Concupiſcentie vero ſatiande: ſed tamen cū
coniuge ꝓpter thoꝛi fidem: venialem habʒ
culpam. Item. Hoc ꝙ coniugati victi con
cupiſcentia vtunt inuicem. vltra neceſſita=
tem liberos ꝓcreandi. ponam in his pro q̄
bus quotidie dicimus. Dimitte nobis de=
bita noſtra ꝛc. Ubi autē hec bona deſunt
fides. ſ. et ꝓles. non videt coitus defendi
a crimine. Unde in ſententiolis ſexti pita=
goꝛici legit. Omnis ardentioꝛ amatoꝛ pro
prie vxoꝛis adulter eſt. Item Hiero. Sapi Hiero.
ens iudicio amat coniugem nō affectu. nō
regnat in eo impetus voluptatis. nec pre=
ceps fertur ad coitū. Nihil eſt fedi⁹ q̄ʒ vxo
rem amare quaſi adulteram. Qui dicūt ſe
cauſa humani generis vxoꝛibus iungi imi
tentur ſaltem pecudes. ꝛ poſtq̄ʒ vent vxo=
ris intumuerit. non ꝑdant filios. nec ama=
toꝛes ſe vxoꝛib⁹ exhibeāt: ſʒ maritos. Idē
In mr̄imonio opa liberoꝛū conceſſa ſunt.
voluptates aūt que de meretricū amplexi
bus capiunt. in vxoꝛem damnate.

De indulgentia apoſtoli quomodo ſit accipienda. g

Sed ſi concubitus
qui fit cauſa pꝛolis culpa caret. quid apl's
ſm indulgentiam ꝑmittit. ita enī ait. Hoc
autem dico ſm indulgentiā. Cui enī p̄ſta=
tur venia niſi culpe. Per hoc etiam q̄dam
ꝓbare volunt nuptias eſſe peccatum: ſʒ vt
p̄dictum eſt. indulgentia alia eſt conceſſio
nis. Egerat apl's de nuptijs ꝛ de carnali
coitu. ꝛ ad vtrūq̄ʒ retulit illud. hoc autem
dico ſm indulgentiam. Indulgent enī nu
ptie ſm conceſſionem ꝛ ꝯcubitus nuptial
qui fit tantū cauſa ꝓlis. Concubitus vero q̄
eſt p̄ter neceſſitatem generandi. ob inconti
nentiam indulget ſm ꝑmiſſionem. qꝛ ibi ē
aliqua culpa: ſed leuis. Ideoq̄ʒ non iubet
nec concedit: ſed ꝑmittitur. qꝛ nō eſt lauda
bilis: ſed venialis. De hoc Aug⁹. ſic ait. Auguſti.
Forte aliquis dicet. ſi veniam ꝯceſſit apo=
ſtolus. ergo peccatum ſunt nuptie. cui enī
venia: niſi peccato concedit. Plane qd̄ in
firmitati ꝑmiſit ſm veniam. audeo dicere
peccatum eſſe. veniam nanq̄ʒ ꝯcedēs apo=
ſtolus concubitū attendit coniugatoꝝ vbi
eſt incontinentie malum. Incontinētie Qd ſit malū incontinentie
malū eſt ꝙ vir cognoſcit vxoꝛem. etiam vl
tra neceſſitatem ꝓcreandi liberos. ſed ꝛ ibi
eſt nuptiarum bonū. Non enim quia incō
tinentia malum eſt. ideo coniugiū. vbi eſt
concubitus p̄ter intentionem generatiōis
non eſt bonū. non ꝓpter illud malum cul=
pabile eſt hoc bonum. ſed illud malum fit
veniale propter bonum nuptiale. Quod

nō reꝑhendit apl's: ſed malū incontinētie.
Item. Cōcubitum qui non fit cauſa ꝓlis.
nupcie non cogunt fieri. ſed impetrāt igno
ſci. ſi tamen nō ita ſit minus vt impediat tē
pora que orationi debēt. nec immutentur
in eum vſum qui eſt contra naturam. Con
cubitus eñ neceſſarius cauſa generādi in
culpabilis. et ſolus ipſe nupcialis eſt. Ille
vō qui vltra neceſſitatē ꝓgreditur. non ra
tioni ſed libidini obſequit. et hunc non exi
gere. ſed reddere cōiugi ne fornicet ad con
iugem ptinet. Si vō ambo tali cōcupiſcen
tie ſubigunt. et rem faciunt que non eſt nu
ptiarū. Cuius delicti non ſunt nuptie hor=
tatrices ſed deprecatrices. Decus quidē
ꝯiugale eſt caſtitas ꝓcreandi et reddendi
carnalis debiti fides. Hoc eſt opus nupti
arum. qd ab omni peccando defendit apo
ſtolus dicens. Non peccat virgo ſi nupſe=
rit. Cum ergo culpabilis non ſit generandi
intentione concubitus. qui ꝓprie nuptijs
imputādus eſt. Quid ſm veniā concedit
apoſtolus. niſi ꝙ ꝯiuges debitū carnis ex=
poſcunt. nō ꝓpaginis voluntate. ſed libi=
dinis voluptate. Que tñ voluptas non ꝓ
pter nupcias cadit in culpā ſed ꝓpter nup
tias accipit veniam. Immoderata ergo ꝓ
greſſio: ſm veniā cōcedit. Quo circa ⁊ hic
laudabiles ſunt nuptie q: etiā illud qd nō
ptinet ad ſe. ignoſci faciunt ꝓpter ſe. Non
eñ concubitus eſt quo ſeruitur cōcupiſcē=
tie agitur vt impleatur ſexus quem poſtu
lant nuptie. Omnino ergo in genē ſuo nu=
ptie. bone ſunt. q: fidem thori ſeruant. et ꝓ
lis ſuſcipiende cauſa vtrunqꝫ ſexum com=
miſcent. ⁊ impietatem ſeꝑationis horrent.
Sanctitati etiam coniugij nec coniunx in=
fidelis obeſſe poteſt. ſed potius fidelis pro=
deſt infideli. vt apoſtolꝰ docet. Ex his oñ=
ditur ꝙ coniuges qui cauſa prolis tantum
conueniunt. vel qui exigentibus debitum
reddunt. defendit a peccato ſanctitas con=
iugij. bonumqꝫ nuptiale. Si eñ abſqꝫ pec
cato non poſſet fieri cōcubitus coniugalis
non precepiſſꝫ dominus poſt diluuiū eos
copulari dicēs. Creſcite et mltiplicamini.
cū iam ſine carnali concupiſcētia nō poſſit
commiſceri.

Augꝰ. de bono ꝯiugali.

Aug. contra iulianū hereticum.

Qd non omnis delectatio carnis peccatum eſt. h

Sed forte aliqs di=
cet omnem carnis concupiſcentiam et dele
ctationem que eſt in coitu malam eē et pec=
catum. quia ex peccato eſt et inordinata.
Et nos dicimus illam concupiſcentiam ſē
per malam eſſe. quia feda eſt. ⁊ pena pecca
ti. ſed non ſemꝑ peccatum eſt. Sepe enim
delectatur vir ſanctus ſm carnē in aliqua
re vt requieſcendo poſt laborem. edendo
poſt eſuriem. nec tamen talis delectatio eſt
peccatum. niſi ſit immoderata. Sic et dele
ctatio que fit in coitu coniugali. cui aſſunt
illa tria bona a peccato defendit. Videtur
tamen beatus Gregꝰ. aliter ſentire. ſ. ꝙ ſine
peccato nō poſſit fieri carnalis ꝯmixtio di=
cens. Vir cum ꝓpria cōiuge dormiens. ni
ſi lotus aqua eccleſiam intrare non debet.
Quāuis diuerſe hoim nationes de hac re
diuerſa ſentiant. et alia cuſtodire videant.
Romanorum tamen ſemꝑ ab antiquiori=
bus vſus fuit. poſt ammixtionē ꝓprie con
iugis. et lauacri purificationem querere ⁊
ab ingreſſu eccleſie paululum temperare.
Nec hoc dicentes culpam deputamus eē
cōiugiū. ſed quia ipſa licita admixtio con=
iugis ſine voluptate carnis fieri nō poteſt
a ſacri loci ingreſſu eſt abſtinendum. q: vo
luptas ipſa ſine culpa nullatenus eſſe po=
teſt.

Grego.

Determinat autoritatē. i

Hoc autem ne ꝑdi=
ctis obuiet. intelligendum eſt in illis q̄ nō
gratia prolis conueniūt. quorū voluptas
non eſt ſine peccato. ⁊ vix aliqui reperiri
poſſūt adhuc amplexus carnales experi=
entes qui non interdum conueniant preter
intentionem procreande prolis. Hoc autē
quotiens fit: ab ingreſſu eccleſie abſtinen=
dum eſt. Et ꝙ ita intelligendum ſit Grego
rius conſequenter oſtendit. Siquis vō
ſua coniuge. non cupidine voluptatis ra=
ptus: ſed tñ creandorum liberorū grā vti=
tur. iſte profecto ſiue de ingreſſu eccleſie. ſi
ue de ſumēdo corporis dominici myſterio
ſuo eſt iudicio relinquendus. quia prohi=
beri a nobis non debet accipere qui i igne
poſitus neſcit ardere. Cum vō non amor ꝓ
creande ſobolis: ſed voluptas dominatur
in opere commixtionis. habeant cōiuges
etiā de commixtiōe ſua quod defleāt. Tūc
autem vir qui poſt ammixtionem coniu=
gis lotus aqua fuerit etiam ſacram cōmi=
xtionem valeat accipere. cum ei ſm prefi=
nitam ſententiam eccleſiam etiā licuerit in
trare.

Iſta eſt diſtictio. xxxj. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſupius determiauit de cā efficiente ⁊ finali mr̄imonij q̄ ip̄m ɔſtituūt. Hic v̄o determinat de bonis matrimonij que ſunt cauſe ho neſtantes mr̄imonij actum. Et tria facit. Prio enim bona mr̄imonij enumerat. Scdo aboꝛſum ꝓcurantes foꝛe homicidas determinat. Tertio bonum mr̄imonij coitū a pctō excuſare declarat. Primū fac̄ vſq̄ ibi. Qui v̄o venena ſterilitatis. Scdm̄ vſq̄ ibi. Cū ergo hec tria bōa. Tertiū vſq̄ ad fi. diſ. In ſpāli ſnīa mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōib⁹ q̄ruꝫ p̄ma eſt hec In mr̄imonio cōit̄ triplex bonum eſt. ſ. fides. ꝓles. ⁊ ſacr̄m. Hanc mgr̄ inſinuans inducit tria eſſe bona mr̄imonij. ſ. fides. ꝓles ⁊ ſacr̄m. Ad fidem aūt ptinet vt vir ad aliā mulierem nō accedat: nec mlīr aliū virum admittat. Ad ꝓlem aūt vt amanter ſuſcipiat̄ et religioſe educat̄. Ad ſacr̄m v̄o vt coniugium non ſeparet̄. Aliqn̄ aūt ſepat̄ coꝛpaliter ex aliqua cauſa. non tn̄ ſacramentalit̄ p totā hanc vitam. qd̄ autoꝛitatibus cōfirmat. Addit etiā q̄ ſacr̄m qd̄ eſt tertiū matrimonij bonū nō eſt ip̄m ɔiugiū. ſꝫ eiuſdē rei ſignū cui⁹ ē ɔiugiū. ſ. ſpūalis ⁊ inſepabil̄ xp̄i ɔiunctio ⁊ eccleſie. Poſtea dicit q̄ bonū ꝓlis ⁊ bonū fidei aliqn̄ ī mr̄imonio deficiūt. nunq̄ tn̄ deficit bonum quod eſt ſacr̄m. Poſtea dicit q̄ illi ɔtrahunt ad inuicem incōtinentie cauſa dūmō tn̄ ſit ꝑpetuus ɔtractus ⁊ nō vitetur generatio ꝓlis verū mr̄imonium ɔtrahūt. Illi v̄o q̄ venenū ſterilitatis ꝓcurāt vel ſimilia mala. veri cōiuges nō ſunt. Scda ꝓpoſitio ē hec. Qui venena ſterilitatis apponūt nō ɔiuges: ſꝫ poti⁹ foꝛnicarij exiſtūt. ⁊ ſi poſt infuſionē aīe aboꝛtiuū ꝓcurent ſe eſſe homicidas nō dubitēt. Hanc mgr̄ inſinuās q̄rit vtꝝ illi q̄ aboꝛſum ꝓcurent ſint homicide? Et rn̄det q̄ ſic. ſi p̄ncipiū eſt foꝛmatū ⁊ animatū alit̄ nō. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Tria bona federis coniugal̄ ſic oꝛdinant vt non ſit ibi culpa moꝛtal̄. Hanc mgr̄ ponens dicit q̄ tria p̄dicta bona mr̄imonij ſic oꝛdinant īmo excuſant actū mr̄imonij vt pctm̄ nō ſit. vel qn̄ ſi de thoꝛi ſuata ɔiuges ɔueniunt cā ꝓlis. vel vt moꝛtale non ſit vt qn̄ fide ſuata ɔueniūt incontinētie cā. Ultimo obijcit in ɔtrariū triplicit̄. Primo p apl̄m q̄ actū coniugalē ſm̄ indulgentiā ɔcedit dicēs. hoc aūt dico ſm̄ indulgentiā. ſed indulgentia vel venia non eſt niſi peccati. ergo a culpa non excuſat̄ marital̄ cōcubitus. p qd̄ etiam q̄dā ꝓbant ip̄m eſſe peccatum. Et reſpondet mgr̄ diſtinguendo de indulgētia. Eſt em̄ indulgentia conceſſionis ⁊ ꝑmiſſionis. Concubitus ergo ɔiugal̄ qui fit cā ꝓlis indulget̄ ſm̄ ɔceſſionem ſicut minus bonum. Sed concubitus q̄ fit cauſa incontinentie indulgetur ſm̄ ꝑmiſſionem ſicut minuſ maluꝫ. excuſatur tamen hmōi actus coniugalis per matrimonij bona dūmodo tamē ſit infra limites matrimonij. Sed ſi excedat limites non excuſat̄. quod multis autoꝛitatibus declarat. Secundo opponit p hoc q̄ omnis concupiſcentia ⁊ delectatio que ſunt ī coitu mala ſunt ⁊ inoꝛdinata. ⁊ ita eſt peccatum. Et reſpondet illam concupiſcentiam ſemper eſſe malam ⁊ inoꝛdinatam inoꝛdinatione penali que eſt pēa peccati. non tamen eſt ſemper inoꝛdinata inoꝛdinatione culpabili. q̄ꝛ non ſemp eſt peccatū. Illa ergo delectatio coitus coniugalis per bona matrimonij defenditur: niſi ſit immoderata ⁊ vltra coniugij terminos ſe extendens. Tertio obijcit p autoꝛitatem beati Gregorij qui dicit q̄ poſt acceſſum ad vxoꝛeꝫ debꝫ hmōi ab ingreſſu eccleſie abſtinere. quia voluptas ip̄a que eſt in cōmixtione carnali ſine culpa non eſt. Et reſpōdet q̄ hoc intelligendum eſt quādo ad vxoꝛem accedit incontinentie cauſa. vel quia vix ſine incontinentia accedit̄. Et tm̄ in ſpēali.

De ſolutione carnal̄ debiti. a

Sciendū etiaꝫ eſt. q̄ꝛ cum in omibus alijs vir p̄ſit mulieri vt caput coꝛpi. eſt em̄ vir caput mulieris. in ſoluendo tn̄ carnis debito pares ſunt. Ideo ap̄lus vtriq̄ parit̄ p̄cipit in hac cauſa ſibi inuicem ſbūci inquiens. Uir debitū reddat vxoꝛi. ſilr̄ ⁊ vxoꝛ viro q̄ꝛ mulier non habet poteſtatem ſui coꝛpis: ſed vir. ſilr̄ ⁊ vir non habꝫ poteſtatem ſui coꝛpis: ſed mulier. Q̄ꝛ nec mlīer ad aliū virū. nec vir ad aliā mlīerem ptātem ſui coꝛpis hꝫ. nec vir ad ɔtinēduꝫ nec mulier poteſtatē habꝫ ſine mutuo conſenſu. ſed alter alterius poteſtatem hꝫ coꝛpoꝛis. vt poſcenti alt̄i nō liceat alt̄i negare debitū. In hoc enim pares ſunt. q̄ꝛ nec viro nec mulieri coꝛpus ſuum licet alij tradere. ſed ſibi inuicem debitoꝛes ſunt ī hac cā. ne peccandi detur occaſio. p quod non dominiū tollit̄ viro: ſꝫ vitium. Debent em̄ ſibi coniugati non ſolum ip̄ius ſexus ſui cōmiſcendi fidem liberoꝛum ꝓcreandoꝝ cauſa. que p̄ma eſt in iſta moꝛtalitate ſocietas. verūetiam infirmitatis inuicem excipiende ad illicitos concubitus deuitandos mutuam quodāmodo ſeruitutem. vt ⁊ ſi alteri eoꝝ continentia placeat. niſi ex alteri⁹ conſenſu non poſſit. Ad hoc em̄ neuter hꝫ poteſtatem ſui coꝛpoꝛis. quod adeo verum eſt. vt etiam q̄ non filioꝝ pꝛocreandoꝝ: ſed infirmitatis ⁊ incontinentie cauſa expetit vt ille de matrimonio uel illa nō ſibi alterutꝝ negent. ne p hoc incidant in dānabiles coꝛruptelas. Reddere enim debitum cōiugale nullius eſt criminis. exigere autem vltra generandi neceſſitatem. culpe. i. venialis. Foꝛnicari v̄o vel mechari. puniēdi. i. criminis.

Q̄ neuter continere valeat niſi ex communi conſenſu. b

Q̄ v̄o ſine conſenſu vxoꝛis vir continere non valeat. ſubditis ꝓbat̄ teſtimonijs. Ait em̄ Aug⁹. Si dicat vir continere iam volo. nolo aūt vxoꝛ poteſt. Quod em̄ tu vis illa non vult. Nū q̄d p continētiā tuā illa debet fieri foꝛnicaria? Si alij nupſerit te viuo. adulterat erit. Non vult tali lucro deus tale damnuꝫ cō-

DI. XXXII

Aug. li. de bono ɔiug.

Aug⁹. ſuper pſal. xlvj.

Aug. ad editiam
penſari. Redde debitū. ⁊ ſi nō exigis: redde. Pro ſanctificatiōe pfecta deus tibi cōputabit. ſi nō qḋ tibi debet͂ exigis ſ; reddis qḋ debes vxori. Idē. Scḋm v̄ba apoſtolica etiā ſi vir continere voluiſſet ⁊ tu noluiſſes. debitū tibi reddere cogeret͂. ⁊ illi deꝰ imputaret continentiā. ſi nō ſue ſed tue con cederet͂ infirmitati. ne in adulteriū caderes Quiſq3 ergo compatiens infirmitati vxoris reddit non exigit debitū aut ſi ꝑpter ꝓpriam infirmitatem ducit vxorem plangēs potius. qꝛ ſine vxore eſſe nō potuit ꝙ gaudens quia duxit. ſecurus expectat die3 nouiſſimum. Idem. Una ſola cauſa eē poteſt qua te ad id quod vouiſti non mō non hortaremur: ſed etiam ꝓhiberemus implere. ſi forte tua coniunx hoc tecum ſuſcipere animi vel carnis infirmitate recuſaret. Nā vouenda talia non ſunt a cōiugatis. niſi ex cōſenſu ⁊ voluntate cōmuni. ⁊ ſi prepropere factum fuerit magis eſt corrigenda temeritas ꝙ pſoluenda promiſſio. Non enim deꝰ exigit ſi quis ex alieno aliquid vouerit: ſed potius vſurpare vetat alienum. Idē Apoſtolus nec ad tempus vt vacet orōni: niſi ex conſenſu voluit coniugem carnali inui-

Aug. in li. de adulterīs cōiugijs
cem fraudari debito. Idem. Manifeſtu3 eſt ita voluiſſe legem feminam ſb viro eſſe. vt nulla eius vota que abſtinētie cauſa vouerit reddantur ab ea. niſi auctor fuerit vir pmittendo. Nam cū ad peccatū eiuſde3 viri ptinere voluerit lex: ſi ṗus permiſerit: et poſtea ꝓhibuerit. nō tn̄ dixit vt faciat mulier quod vouerat. qꝛ pmiſſa iam ṗus a viro fuerat. Uiri dixit eſſe pctm̄. quia abnuit qḋ ṗus cōceſſerat: non tn̄ mulieri ex hoc iuſſum dedit. vt cum ṗus vir ei conceſſerit poſtea ſi ꝓhibuerit cōtemnat͂. Ex his apparet ꝙ vir vel mulier continentiā deo offerre non pōt ſine cōmuni conſenſu. nec alt̄ alteri debitum negare debet. Si v̄o quilibet eorum alterum a ſuo iure abſoluerit. ad pteritam ſuitutem nunq̄d reuocare poterit. Hoc enim videtur Augꝰ. ſupra voluiſſe. Quibuſdam videtur ꝙ mulier nō diſcedens a domo viri. que viro pmittente continentiam vouerit vel ꝓmiſerit. eodem prohibente ſoluere non valeat. ⁊ hoc ꝑpter dignitatem viri qui eſt caput mulieris. Sed melius hoc intelligit͂ in tali caſu: vbi vir cōcedit mulieri vouere ꝯtinentiā ⁊ an̄ votu3 ꝓhibet implere. Si v̄o habitū mutauerit

Ex ꝯcilio remen͂.
nō pōt reuocari. ſm̄ illud. Qui vxorē ſua3 velare pmiſerit. aliā non accipiat: ſed ſimiliter ꝯuertat͂.

Quibus temporibus ceſſandum ſit a coitu. c

Et licet debitu3 po

Aug. in li. de q̄ſtione noui ⁊ ve. teſta.
ſcenti ſp̄ ſit ſoluendū. nō lic3 tn̄ q̄lib3 die poſcere. Un̄ Augꝰ. Chriſtiano cu3 vxore ſua aliq̄n licet ꝯuenire. aliq̄n nō. Propter proceſſiōis eñ dies ⁊ ieiuniorū aliq̄n non lic3 cōuenire. qꝛ etiā a licitis abſtinendū eſt. vt facilius impetrari poſſit qḋ poſtulat͂. Idē Quotiēs eñ vel dies natiuitatis vel reliq̄ feſtiuitates aduenerint. nō ſolū ꝯcubinarū

Ambro.
ꝯſortio: ſed etiā a ꝓprijs vxoribꝰ abſtinete Item Amb. Si cā ꝓcreandorū filiorū ducitur vxor. non multū tpus ꝯceſſum videt͂ ad ipm̄ vſum. qꝛ ⁊ dies feſti ⁊ dies ꝓceſſionis ⁊ ipa ratio ꝯceptus ⁊ partus: iuxta legem ceſſare vſum carnis his debere tēporibus demonſtrant.

Hieronymus videtur diſſentire a ꝑmiſſis. d

Illi aute3 quod di

Hiero. i quodam ſmone.
ctū eſt reddere debitū non eſſe peccatū. videt͂ obuiare qḋ ait Hiero. Quicū3 vxori debitū reddit. vacare nō pōt orōi: nec carnes agni edere. Itē Si panes ꝓpoſitionis ab his qui vxores ſuas tetigerant comedi non poterant. ꝙto magis panis qui de celo deſcendit non poteſt ab his qui cōiugalibus paulo ante heſere complexibus violari atq3 contingi. Non ꝙ nuptias cōdemnemus: ſed ꝙ eo tpe quo carnes agni manducaturi ſumus: vacare a carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad miniſtros eccleſie ptinere videt͂: quibꝰ non licebat ſacra officia celebrare atq3 myſteria tempe coniugalis amplexus. q̄ etia3 pſentia ſpūſſancti non datur. Un̄ idem ait

Hiero. ſuper Mat.
Connubia legitima carent q̄dem peccato. nec tn̄ tpe illo quo ꝯiugales actꝰ geruntur. pſentia ſpūſſancti dabit͂ etiā ſi ꝓpheta eſſe videat͂. q̄ officio generatiōis obſequit͂.

Quibus tempibus non ſunt celebrande nuptie. e

Nec ſolum in ope

re carnali obſuanda ſunt tpa: ſed etiā in celebrandis nuptijs. ſm̄ illud. Non oportet a ſeptuageſima vſq3 in octauam paſce ⁊ tribus hebdomadibus ante feſtum ſancti Iohannis. ⁊ ab aduentu domi vſq3 poſt epi-

phaniam celebꝛare nuptias. Q̄ꝺ ſi factuꝫ fuerit ſepen̄t. Item Nicolaus papa. Nec vxoꝛem ducere nec coniugia facere q̄drageſimali tp̄e ꝯuenire poſſe vllo mō arbitroꝛ.

Nicolaus ad conſulta bulgaroꝛum

Iſta eſt diſtinctio .xxxij. huius quarti libꝛi. In qua mḡr poſtq̄ ſuperius determinauit de bonis matrimonij quibus actus matrimonialis excuſat̄. Hic determinat de ip̄o actu ſm̄ q̄ accipit rationem debiti. Et tria facit. Primo em̄ ꝓponit quō vir ⁊ mulier in ſoluendo ⁊ petendo cōiugij debitum par habeāt dominiū. Scd̄o oñdit quō reddere ꝯiugale debitum nulli⁹ ſit crimis. Tertio ſubiungit quō nō quolibet die nec vir nec mł̄ier licite pōt petere. Primū ⁊ ſecundū a p̄ncipio diſtin. vſq̄ ibi. Et licet debitū poſcēti. Tertiū ꝟo vſq̄ ad fi. di. In ſpēali ſnia mḡri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōib⁹ quaꝝ p̄ma ē hec. In ſoluendo ⁊ reddendo carnis debitum vir ⁊ vxoꝛ habent par dominiū. Hanc magiſter inſinuans proponit p̄mo q̄ cū vir in omnibus p̄ſit mulieri ſicut caput coꝛpoꝛi. in redditione tn̄ debiti pares ſunt. q̄ꝛ alter hꝫ alterius coꝛpoꝛis ptātem vt alteri poſcēti non licet alteri debitū denegare. ſiue poſcat cauſa prolis ꝓcreande ſiue incontinentie cauſa. quod autoꝛitatibus confirmat. vbi etiam dicit q̄ ſic habet alter alterius coꝛpoꝛis ptātem. q̄ ſicut nec mulier ad aliuꝫ virum: nec vir ad aliam mulierē poteſtatē hꝫ accedendi. ita nec ad continendum ſui coꝛpis hꝫ poteſtatem niſi mutuo conſenſu. Scd̄a ꝓpoſitio ē hec. Licꝫ nullius crim̄is ſit reddere debitū coniugale. tamē exigere vltra generandi neceſſitatem eſt delictum veniale foꝛnicari ꝟo aut mechari eſt moꝛtale. Hanc magiſt̄ inſinuans ſubdit q̄ reddere coniugale debitum nullius eſt criminis. exigere ꝟo vltra generandi neceſſitatem venialis eſt culpe. ſꝫ foꝛnicari aut mechari puniendi eſt crimis. Poſtea ꝓbat pluribus autoꝛitatibus q̄ coniuges ne fraudent̄ ad inuicem carnale debitum ſine conſenſu cōmuni tenere non pn̄t. q̄ꝺ ſupra ſuppoſuerat. Poſtea querit ſi vir vxoꝛi conſenſerat vt continentiā deo offerat ⁊ a ſuo iure eā abſoluat. vtrum poſſit licentiam datā reuocare? Et reſpōdet q̄ in hoc caſu ſi ei conſenſerat vouere ꝯtinentiā. ⁊ votum ꝓhiberet hoc implere. hoc bn̄ poteſt. ſin autem poſt reuocare non pōt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Nullus in matrimonio licite poteſt debitum carnis quolibet die exigere ſeu poſcere. Hanc magiſter inſinuans dicit. q̄ licet debitū poſcenti ſit ꝓſoluendum. non tn̄ licet quolibet die exigere ſeu poſcere. ſicut in diebus feſtiuis ſiue ꝓceſſionis ⁊ ieiunioꝛū. q̄ꝺ autoꝛitatibus confirmat. Poſtea oſtendit q̄ beatus Hieronymus vult q̄ reddere debitum ſit q̄nq̄ peccatuꝫ quod eſt contra p̄dicta. Dicit enim beatus Hieronymus qui vxoꝛi debitum reddit non pōt oꝛationibus vacare nec ſumere carnes agni. i. euchariſtiā. Dicit etiam q̄ non ſemꝑ eſt reddendū debitū. vt in diebus q̄bus eſt oꝛationibus vacandū vel euchariſtia ſumēda. Et reſpondet q̄ dictum Hieronymi referenduꝫ eſt ad eccleſie miniſtros. quibus non licet ſacramenta offerre vel myſteria celebꝛare tp̄e coniugalis amplexus. Ultimo dicit q̄ ſicut in carnali commixtione ſic ⁊ in celebꝛandis nuptijs ſunt tempoꝛa obſeruanda. quia non quibuſcūq̄ tempoꝛibus ſunt nuptie celebꝛande. Tempoꝛa quibus non ſunt nuptie celebꝛāde ſunt a ſeptuageſima vſq̄ ad octauam paſce. ⁊ tribus ſeptimanis ante feſtum Johannis baptiſte. et ab aduentu domini vſq̄ poſt epiphaniaꝫ. quod ſi factum fuerit ſeparentur. vt dicit magiſter. Et tn̄ in ſpeciali.

De diuerſis cōiugij legibus. a

DI. XXXIII

Q Uerit̄ hic de antiquis patribus q̄ plēs ſimul legunt̄ habuiſſe vxoꝛes vel concubinas vtrū peccauerit? Ad q̄ꝺ dicimus ꝑ varietate tempoꝛū varia inuenit̄ diſpenſatio conditoꝛis. Ab exoꝛdio em̄ tp̄is inter duos tm̄ adam. ſ. ⁊ euam inchoatū eſt coniugiū. deo ꝑ os Ade dicente. Hō adherebit vxoꝛi ſue: ⁊ erūt duo i carne vna. ⁊ ſm̄ inchoatiōis modū inter duos tm̄ ꝑ omneꝫ ſucceſſionē tempoꝛ ꝯtraheret̄ cōiugiū. ſi p̄mi homīes in obedientia ꝑſtitiſſent. Poſt eoꝝ ꝟo copulam filij ⁊ filie eoꝛū mr̄imonio coniuncti ſunt. ſed vnus uni tm̄. Iō autē fratres ſoꝛoꝛibus ſunt copulati. q̄ꝛ nō erāt alie mulieres vel viri. q̄bus ade filij vł̄ filie iungerent̄. Primus oīm Lamech duas legitur ſimul habuiſſe vxoꝛes. ⁊ hoc in eo arguitur. q̄ꝛ ꝑ expletione carnal̄ voluptatis id feciſſe ꝓhibet̄ Poſtea ꝟo cum iam pene omēs homīes falſis dijs ſuirent. paucis i cultu dei ꝑmanentibus cōſultum eſt a deo plures in matrimonio copulare ſibi. ne ill̄ paucis deficientib⁹: cultus noticia dei deficeret. Uñ Abꝛaam viuente vxoꝛe ad ancillam intrauit: ⁊ ex ea genuit Jacob etiaꝫ liberis ⁊ ancill̄ ſe copulauit. Et filie Loth p̄re ebꝛio vſe ſunt. Cum em̄ ceteris in idolatria relictis abꝛaam ⁊ filios eius in peculiarem ꝑp̄lm ſibi dn̄s elegiſſet. rite multarū fecunditate mulierū populi dei multiplicatio querebat̄. q̄ꝛ in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religionis. Unde etiam in lege. maledicta erat ſterilis. que non relinquebat ſemen ſuper terram. Hinc etiā ſacerdotibus coniugia decreta ſunt. q̄ꝛ in ſucceſſione familie. ſucceſſio eſt officij. Non ḡ abꝛaā vel Jacob deliquit. q̄ꝛ preter vxoꝛem filios ex ancilla queſiuit. nec illoꝛum exemplo preter coniugale debitum. fecunditatem in aliqua licet alicui querere. cu illoꝛum coniugia noſtroꝛū equant̄ virginitati. ⁊ immoderatus vſus coniugij nr̄i tp̄is. turpitudinem fere imitet̄ foꝛnicationis illius tempoꝛis. De hoc Aug⁹. ſic ait. Antiquis iuſtis nō fuit peccatū q̄ pluribus feminis vtebāt̄ur. nec ꝯ naturam hoc faciebant. cum non laſciuiendi cauſa: ſed gignendi hoc facerēt nec contra moꝛem. q̄ꝛ eo tp̄e ea fiebant. nec ꝯ p̄ceptum. q̄ꝛ nulla lege erat prohibitum. Idem. Obijciunt̄ Jacob quatuoꝛ vxoꝛes quod quando mos erat, crimen non erat.

Auguſti.

Sic patriarche coniugibus excipientib⁹ ſe
men ſuũ miſcebant. non ↄcupiſcentia pfici
ende voluptatis: ſed puidentia ppagãde
ſucceſſionis. ſicut apoſtoli auditorib⁹ ſuis
admirantibus doctrinã ſuam cõdelectabã
tur. non auiditate conſequende laudis: ſed
charitate ſeminande veritatis. Idem alibi
Antiquis tempibus cum adhuc ſaluti nr̃e
myſterium velaret. iuſti officio ppagandi
nuptias contrahebant. non victi libidine:
ſed ducti pietate. qui multo facilius conti-
nere poſſunt ꝛ vellent. Utebant tamen cõ-
iugibus. ꝛ plures vni viro habere licebat
quas caſtius ha bebat q̃ nunc vnã quilibꝫ
iſtorũ in q̃bus videmus. qđ ſm veniaꝫ cõ
cedit apoſtolus. Habebant em̃ eas in ope-
re generandi: non in morbo deſiderij. Iteꝫ
Ambro. Amb. Dixit Sara ad Abram. Ecce cõclu
ſit me dñs vt non pariam. Intra ḡ ad an-
cillam meã ꝛ filium facias ex ea. ꝛ ita factũ
eſt. Conſidera pmum ꝙ abraam ante legeꝫ
Moyſi ꝛ añ euangelium fuit. Nõ ḡ i legẽ
cõmiſit Abraam: ſed legem puenit. Nõdũ
em̃ interdictũ videbat. Secũdo conſidera
ꝙ non ardore aliquo vage ſucceſus libidi
nis. non petulantis forme captus decore.
ancille contubernio coniugalẽ poſt habuit
thorũ. ſꝫ ſtudio querende poſteritatis ꝛ p
pagande ſobolis. Adhuc poſt diluuiũ ra-
ritas erat humani generis. erat etiã religio
nis. Deniq꜄ ꝛ Loth ſancti hanc filie cauſã
querende poſteritatis habuerũt: ne genus
deficeret humanũ. ꝛ ideo publici muneris
Auguſti. gratia puatam culpam p̃texit. Itẽ Aug⁹.
Iuſtus q̃uis cupiat diſſolui ꝛ eſſe cũ xp̃o
tamen ſumit alimentũ: nõ cupiditate viuẽ-
di: ſed officio ↄſulendi. vt maneat quod ne
ceſſarium eſt ppter alios. Sic miſceri femi
nis iure nuptiarũ officioſum fuit ſanctis vi-
ris non libidinoſum. Qđ em̃ eſt cib⁹ ad ſa-
lutem hois. hoc eſt concubit⁹ ad ſalutẽ hu
mani generis. ꝛ vtrũq꜄ non eſt ſine delecta
tione carnali. q̃ tñ modificata ꝛ refrenata
tpantia in vſum naturalem redacta libido
eſſe non põt. Qđ aũt in ſuſtentãdo vitã illi
citus eſt cibus. h̃ eſt in querenda ple forni-
carius vel illicitus cõcubitus. ꝛ qđ eſt i ci
bo licito immoderatior appetitus. h̃ eſt in
ↄiugibus venal' ille concubitus.

Non pfert virginitas Iohannis
caſtitati Abrae. b

Q̃d ꝟo caſtitas vir
ginalis non pferat in merito coniugali ca
ſtitati Abrae Aug⁹. oſtendit in q̃ẽs. Sicut — Amb. li. de ꝟginibus
non eſt impar meritũ patie in Petro q̃ paſ
ſus eſt. ꝛ in Iohanne q̃ paſſus non eſt. ſic
non eſt impar meritũ ↄtinentie in Iohãne
q̃ nullas exptus eſt nuptias. ꝛ in Abraam
q̃ filios genuit. Nam illi⁹ celibatus ꝛ iſti⁹
cõnubiũ p tempoꝝ diſtributionẽ xp̃o mili
tauerunt. ſed ↄtinentiã Iohãnes in opere
Abraam in ſolo habebat habitu. Melior
eſt aũt caſtitas celibum q̃ nuptiaꝝ. Qua-
rum vnã Abraam habebat in vſu. ambas
in habitu. Caſte em̃ ꝛ ↄiugalit' vixit. Eſſe
aũt caſtus ſine coniugio potuit. ſed tũc nõ
oportuit. Item Hiero. Quis ignoret ſub
alta diſpenſatione dei omẽs retro ſanctos — Hiero.
eiuſdem fuiſſe meriti cui⁹ nũc xp̃iani ſunt?
Quõ abraam añ placuit in ↄiugio. ſic nũc
ꝟgines placent in caſtitate Seruiuit ille le
gi ꝛ tempori ſuo. Fuiamus ꝛ nos legi ꝛ tẽ-
pori nr̃o. in quos fines ſeculorũ deuenert
Ex his apparet ꝙ ſancti p̃res añ legem ſine
peccato plures habuerũt vxores vel con-
cubinas. Eas em̃ nũc vxores appellat ſcri-
ptura. nunc ↄcubinas. Rachel tñ ꝛ Lya
ambe vxores fuerũt. non ↄcubine.

Oppoſitio c

Si quis opponat
ꝙ fidem thori non ſuabant illi p̃res. Dici
mus in h̃ ſuaſſe fidem thori: q꜄ nõ alijs: ſꝫ
pprijs vxoribus vel ancillis miſcebantur.
Ecce q̃ fuerit ↄſuetudo in hac re añ legem.
Legis ꝟo tpe interdixit Moyſes car- — Que erat cõſuetudo legalis
nalem copulã fieri cum mr̃e. cum nouerca.
cũ ſorore. cũ nepte. cũ amita. cũ matertera.
cũ nuru ꝛ alijs q̃buſdã. Permiſit auteꝫ di-
uortiũ fieri dato libello repudij. in quo vir
ſcribebat cauſas p q̃bus vxorem repudia-
bat. Permiſit aũt aliã ducere dato p̃ori li-
bello. qđ ppter duriciã cordis coꝝ pmiſſũ
xp̃s dicit. Non vt ↄcederet diſcidiũ: ſꝫ vt
tolleret homicidiũ. Permiſit fieri mala; ne
fierent peiora. ꝛ hoc pmittendo non dei iu
ſticiam demonſtrauit. ſed in peccatore mi-
nuit culpam.

Cui licebat pl'es hr̃e vel non. d

Sed nunquid ſub
lege licebat habere plures vxores? Audi
q̃d ſcriptum eſt in Deuteronomio Nõ ha
bebit vxores plurimas que alliciãt animaꝫ
eius. Super quem locum ait Auguſtinus

Manifeſtum eſt ſalomonem hoc p̃ceptū̃ tranſiſſe. Dauid aũt plures habuit. nec p̃ceptum preterijt Permiſſum eſt enim regi plures habere. nõ plurimas que alliciant animam multiplicare. Cum tñ additur vt non eleuetur cor eius. alienigenas prohibitum eſſe videtur. Verũtamen multiplicatio vxorum generaliter ꝓhibita ẽ. Permiſſum eſt autem regi plures habere. ſꝫ nõ multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore quo chriſti gratia vbiqꝫ eſt dilatata. reducta eſt lex nuptiarum ad priorem honeſtioremqꝫ inſtitutionem vt vnuſ vni in figura chriſti et eccleſie coniugatur. Ne queritur electio muneris in ſucceſſiõe generis. ſed in perfectione vite et ſinceritate ſcientie. et virginitas fecunditati p̃fert̃ ⁊ ſacerdotibus cõtinentia indicit̃.

De v̾ginitate mẽtis ⁊ carnis. e

Melior eſt aũt virginitas mentis q̃ꝫ carnis. Unde Ambro.

Amã. in li. de virginibus. Tolerabilius eſt mentem virginem q̃ꝫ carnem habere. vtrunqꝫ bonum eſt ſi liceat. Si non liceat. ſaltem non caſti homini ſed deo ſimus. Virgo proſtitui põt. adulterari non poteſt. nec lupanaria infamãt caſtitatem. ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non poteſt caro ante corrũpi. niſi mens ante fuerit corrupta. Itẽ Iſi-

Iſidorus. dorus. Non poteſt corpus corrumpi niſi prius animus corruptus fuerit. Munda enim a contagione anima: caro nõ peccat. In fine huius capl'i aperit̃ quomodo verũ ſit. niſi anima prius fuerit corrupta. corpus non poſſe corrumpi ſcilicet peccato.

Aug⁹. in li. de bono ꝯiuga. Illud etiam Auguſtini aduertendũ eſt Sicut inquit ſanctius ẽ mori fame q̃ꝫ idolaticis veſci. Ita ſanctius eſt defungi ſine liberis. q̃ꝫ ex illicito coitu ſtirpem querere Undecunqꝫ v̾o naſcantur homines. ſi parentum vitia non ſectent̃: et deum recte colant. honeſti et ſalui erunt. Semen eñ ex qualicunqꝫ homine. dei creatura eſt. et eo male vtenti male erit. non ipſum aliquando malum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiij. huius quarti libri. In qua magiſter poſtq̃ʒ ſupius determinauit de bonis matrimonij. Hic ãt determinat quõ hec bona fuerunt in matrimonijs antiquoꝝ patrum Et tria facit. Primo eñ antiquis patribus fore conceſſam plures hr̃e vxores declarat. Scd̃o continentiam abrae continẽtie iohannis compat. Tertio tẽpore euãgelij v̾ginitatẽ p̃cellere fecũditatẽ inſinuat Primũ facit vſqꝫ ibi. Qd̃ v̾o caſtitas Scd̃m vſqꝫ ibi Melior ee aũt virginitas. Tertium vſqꝫ ad finẽ diſt.

In ſpeciali ſñia magiſtri ſtat in tribus propoſitõnib⁹ quarũ prima eſt hec. Ex diuina permiſſione antiqui patres plures habuerunt vxores non expletiõe carnalis voluptatis. ſed quia ſucceſſione ſanguĩs erat ſucceſſio religionis et fidelitatis. Hanc magiſter inſinuans querit vtrum antiqui patres ſine peccato plures vxores vel concubinas habuerunt. Et reſpondens permittit q᷑ ſ̃m diuerſitatẽ temporuꝫ varia fuit dei diſpoſitio. Ante pctñ inter duos tñ fuit cõiugium inchoatum ſ̃m quẽ inchoationis moduꝫ ſi primi parentes in obedientia p̃ſtitiſſent p̃ tp̃is ſucceſſionem inter duos tñ fuiſſꝫ matrimonialis ꝯtractus Poſt pctñ primis parentibus ad inuicẽ conuenientibus et ꝓlem ꝓcreantibus filij eorum et filie ꝯiuncti ſunt ſed vnus tñ vni et fratres ſororib⁹ copulati ſũt quia nõ erant alie mulieres et viri quibus filij. Ade et filie ꝯiungerent̃. Lamech autem primus omnium legit̃ duas vxores habuiſſe. quod in eo reprehenditur. ideo q: ꝓ expletione carnalis voluptatis hoc fecerit. ꝓceſſu v̾o tp̃is cum iam quaſi omnes homĩes deos colerent. paucis in cultu dei remanentibus diuina diſpenſatione conſultum eſt vt viri poſſent ſibi plures vxores in matrimonium copulare ne cultus vel noticia dei deficeret illis paucis deficientibus: ſicut patet in Abraam et Iacob. Unde et ex lege maledicta erat ſterilis que non reliquebat ſemen ſuper terrã. Secũda propoſitio eſt hec. Continentiã quam Iohannes habuit actu hanc Abraam potuit ſeruare ſolo habitu. Hanc magiſter inſinuans dicit in commendationem coniugij antiquorum patrum q᷑ virginalis caſtitas non p̃fertur ĩ merito antiquoꝝ patruꝫ coniugali caſtitati. qd̃ autoritate Augu. determinat dicentis. Sicut non eſt impar meritũ continentie in Iohanne qui nullas expertus eſt nuptias. et in Abraam qui filios genuit. Nam illius celibatus ⁊ iſti⁹ connubium ꝓ tempis diſtributione xp̃o militauerũt. ſꝫ continentiam Iohannes in ope Abraam ſolo habitu habebat. Poſtea obijcit q᷑ antiqui patres habẽtes plures vxores nõ videntur feciſſe fidem thori. Et reſpondens dicit. q᷑ fidẽ thori ſeruabant q̇ ꝓpiis tñ vxoribus vel ancillis. ⁊ nõ alijs mulieribus ꝯiungebant̃. et ſic patet que fuerit ante legem matrimonij conſuetudo. et q᷑ in matrimonio antiquoꝝ patrũ fuerunt predeterminata mr̃imonij bona. Poſtea determinat de matrimonio tp̃e legis dicens. q᷑ tempe Moyſi fuit mr̃imoniũ determinatũ ⁊ q̃tũ ad legitimarũ p̃ſonaꝝ detminationẽ. q: nõ licebat copulare carnaliter patri vel ſorori vel nouerce vel nepti amite ⁊ matertere et quibuſdã alijs p̃ſonis. Et etiã q̃tũ ad ſepationẽ q: p̃miſit moyſes dato libello repudij diuortium fieri et aliam ducere. in quo quidem libello vir ſcripſit cauſas ꝓpter quas repudiebat vxorem qd̃ ꝓpter duriciaꝫ cordis coꝝ p̃miſſum eſt vt maius malũ. ſ. homicidiũ tolleret̃. Poſtea q̃rit q̇bus lꝫ ſub lege habere plures vxores et quibus nõ. Et reſpondet q᷑ multiplicatio generaliter eſt ꝓhibita. permiſſum tamen eſt regi plures habere vxores ſed nõ multiplicare. i. plurimas habere. q: talis multiplicatio ꝓpter carnales actus mentẽ eneruat et allicit. Addit etiã q᷑ adueniente tp̃e plenitudinis iuxta priorẽ et honeſtiorẽ inſtitutionẽ vn⁹ tñ vni coniungit̃ ĩ figura xp̃i et eccleſie. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. In hoc q̇dem tp̃e virginitas fecunditati precellit̃ et ꝯtinentia ſacerdotibus inducit̃. Hãc magiſter inſinuãs dic̃ q᷑ hoc tp̃e virginitas fecũdati p̃cellit̃ et ꝯtinentia ipſis preſbyteris p̃cipit̃ cũ tñ in lege fecũditas virginitati p̃ferre et ſacerdotibus ꝯiugia indicere inducit̃. Ultimo dicit q᷑ virginitas mentis melior eſt et commendabilior. q̃ꝫ virginitas carnis quod autoritatib⁹ confirmat. Et tñ in ſpeciali.

O

De ꝑſonis legitimis. a

Di.XXX-IIII
Nunc ſupeſt
attendẽ que ꝑſone ſint legi/
time ad ꝯtrahendũ m̃rimo/
niũ. Legitime iudicant̃ ꝑſo
ne ſc̃m ſtatuta patrũ q̄ diuſa ſunt. Alie nã/
q̄ fuer̃t legitime añ legez. alie ſub lege. alie
in tp̄e gratie. Itẽ in primitiua eccl̃ia q̄dam
erant legitime que mõ nõ ſunt. Earũ vero
q̄ mõ legitime ſunt vel illegitime. quedam
ſunt plene legitime quedã omnino illegiti
me. quedã medie. Plene legitime ſũt q̄b⁹
nõ obuiat votuz ꝯtinentie. vel ordo ſacer.
vel cognatio. vel diſpar cultus. vel ꝯditio
vl̃ nature fragilitas. et ſi q̄d eſt aliud. Pe/
nitus vero illegitime ſunt. ꝑ votũ. ꝑ ordi-
nem. ꝑ cognationem. ꝑ diſparem cultum.
Medij ṽo ſunt nec plene legitimi. nec om
nino illegitimi ꝑ frigiditatẽ. ꝑ conditionẽ
Si eñ tales iungunt̃ ignoranter. comma-
nere poſſunt quibuſdã accedentibus cau/
ſis. et eiſdẽ deficientibus diuidi.

De frigidis ſeꝑandis. b

De his eñi qui cau
ſa frigiditatis debituz reddere nõ p̄nt. con
Gregori⁹. ſulit Greg. vt ꝑmaneant. Sz ſi mulier cau
ſatur dicens. volo eſſe mater ⁊ filios ꝓcre
are. decreuit vt vterq̄ eoꝝ ſeptima manu
ꝓpinquoꝝ iuret. q̄d nunq̄ carnaliter ꝯue
nerunt. et tũc mulier ſc̃das nuptias contra
hat. Uir autẽ q̄ frigide nature ẽ. abſq̄ ſpe
ꝯiugij ꝑmaneat Ait eñ ſic. Interrogaſti ſ
de his q̄ matrimonio iuncti ſunt et nubere
nõ p̄nt. ſi ille aliam vel illa alium ducẽ poſ
ſit. de quibus ſcriptuz eſt. Uir et mulier ſi
ſe cõiunxerint. et poſt dixerit muler de vi/
ro q̄ coire nõ poſſit cũ ea Si põt ꝓbari q̄d
dicit ꝑ iuſtũ iudiciũ. aliũ accipiat Si ṽo il
le acceperit aliaz. ſeparent̃. Item. De his
requiſiſti q̄ ob cauſaz frigide nature dicũt
ſe nõ poſſe inuicẽ opam carnis dãtes ꝯmi-
ſceri Iſte ṽo ſi nõ põt ea vti ꝓ vxore. hẽat
eã quaſi ſororem q̄d ſi retinaculũ coniuga
le noluerit reſcindere. maneant vterq̄ in-
nupti nam ſi huic nõ potuit naturalit̃ con-
cordare. q̄uo alteri ꝯueiet. Igit̃ ſi vir aliã
vxorẽ vult accipe. maifeſta patet ratio. q̄z
ſuggerente dyabolo odij fomitem. exoſaz
eam habuerit. et ideo eã dimittere menda-
cij falſitate molitur. Et ſi mulier cauſatur ⁊
dicit volo eſſe mater et filios ꝓcreare. vter
q̄ eoꝝ ſeptima manu ꝓpinquoꝝ tactis ſa
croſanctis reliquijs iureiurando dicat. vt
nunq̄ ꝑ cõmixtionẽ carnis ꝯiũcti. vna ca-
ro effecti fuiſſent. Tunc videt̃ mulierẽ ſe/
cundas poſſe ꝯtrahere nuptias. humanũ
dico ꝓpter infirmitatẽ carnis eoꝝ. Uir ãt
q̄ frigide nature eſt. maneat ſine ꝯiuge. Et
ſi et ille aliã ꝯiugem acceperit. tunc hi q̄ iu/
rauerãt ꝑiurij crimine rei teneant̃. et peni-
tentia pacta priora cogant̃ recipe connu/
bia. Hoc ſeruandũ eſt cum vterq̄ idem fa
tetur. Sed vir ſi aſſerit ſe debitũ reddidiſ/
ſe vxori. et illa diffitet̃. cui potius fides ha
benda ſit. merito querit̃? De hoc ita ſtatu
tum eſt. Si quis ita acceperit vxorẽ et ha-
buerit eã aliquo tp̄e. ⁊ ipſa femina dicit q̄
nunq̄ coiſſet cũ ea. et ille vir dicit q̄ ſic fec̃
In veritate viri conſiſtat q̄z vir eſt caput
mulieris. Hoc de naturali impoſſibilitate
ſtatutum eſt.

De his qui maleficijs impediti co
ire non poſſunt. c

De maleficij ãt im-
pedimento hoc tenendũ decernit̃. Et ſi ꝑ/ Hiſmari⁹ re-
ſortiarias et maleficas cõcubitus nõ ſeq̄t̃ menſis archi
hortãdi ſunt quibus illa eueniunt vt ſpũ epiſcopus.
ꝯtritio et humiliato d̃o et ſacerdoti de om
nibus peccatis ꝯfeſſionez faciant et lachri
mis atq̄ elemoſynis orationib⁹ ⁊ ieiunijs
d̃no ſatiſfaciant. et ꝑ exorciſmos ac cetera
eccleſiaſtice diſcipline munimina miniſtri
eccl̃ie tales ſanare ꝓcurẽt. Quod ſi nõ po/
tuerint. ſepari valebunt. Sed poſtq̄ aliaſ
nuptias expetierint illis viuentibus q̄buſ
poſt iuncte fuerint. prioribus quos reliq̄/
rãt. etiam ſi poſſibilitas concubẽdi eis red
dita fuerit. reconciliari nequibunt. Quod
in fine huius capituli ꝯtinet̃ ex rigore ma/
gis dictum intelligendũ eſt q̄ ex canonica
equitate. Uel intelligendũ eſt nõ poſſe re-
conciliari prioribus niſi iudicio eccleſie q̄
diuiſio facta fuerat.

De furioſis addit. d

Furioſi quoq̄z dũ
in amentia ſunt. matrimoniuz contrahere Fabian⁹.
nõ valent. Unde Fabianus. Neq̄ furio/
ſus neq̄ furioſa matrimonium cõtrahere
poſſunt. ſed ſi contractum fuerit nõ ſeꝑen/
tur. Itẽ Nicolaus papa. Hi qui matrimo
nium ſani contraxerunt et vni ex duobus

vel ambobus amẽtia vel furoꝛ vel aliqua infirmitas acceſſerit.ob hanc infirmitatez talium cõiugia ſolui nõ poſſunt. Silr̃ ẽ eti am ſciendum de his qui ab aduerſarijs ex cecanẽ. vel membꝛis truncanẽ vl̃ a barba ris execti fuerint.

Be his qui cum duabus ſoroꝛib⁹ doꝛmiunt. e

De his etiã qui cũ duabus ſoroꝛibus vel cum duobus fratri bus doꝛmiunt videndũ eſt. quid cenſeant

Ex aurelian̄ concilio. canones. Qui doꝛmierit cũ duabus ſoroꝛi bus.et vna ex illis añ fuerit vxoꝛ. neutraz ex ipſis habeat. nec ipſi adulteri vnq̃ꝫ i con iugio copulenẽ. Itẽ nec ꝓprie vxoꝛi licet ſibi reddere debitũ. quã ſibi reddidit illici tam: ſoroꝛẽ eius cognoſcendo.nec p⁹ moꝛ/ tem vxoꝛis licet ei vel adultere copulari i

Zacharias papa. coniugium. Itẽ zacharias papa. Cõcubu iſti cum ſoroꝛe vxoꝛis tue. ſi feciſti.neutrã habeas.et vxoꝛ tua ſi non fuerit cõſcia ſce leris et continere non vult: nubat in domi no cui vult. Tu vero et adultera ſine ſpe ꝯ iugij maneatis. et dum viuitis penitentiã agite. Quod ait cui vult nubat. intelligen/ dum eſt poſt moꝛtem viri. Unde Grego. Qui vxoꝛes ſuas in adulterio depꝫẽdũt nec illi nec illa aliã vxoꝛẽ accipiat vel aliuz virũ ꝗdiu ambo viuunt. Si vero adulte ra moꝛtua fuerit vir eius ſi vult nubat. ad ultera ꝟo nũq̃ꝫ et ſi moꝛtuus fuerit vir ei⁹ ſed omnibus diebus penitentie lamẽta ꝑ ſoluat. Hic de illo adulterio agitur. quod cum cognato viri vel cum cognata vxoꝛis committitur.

Non eſt dimittenda vxoꝛ ꝓ ali qua macula ſeu defoꝛmitate cor poꝛis. f

Illud etiã ſciendũ eſt ꝙ ꝓ aliqua infirmitate vel macula coꝛ/ poꝛali. non licet viro vxoꝛem dimittere et econuerſo. ſed debet alter alteri ſubſidia ꝓ videre. Unde Auguſtinus. Si vxoꝛez ꝗs habeat ſterilẽ ſiue defoꝛmem coꝛpoꝛe. vel debilem membꝛis. vel cecam. vel claudaz vel ſurdam. vel ſi quid aliud. ſiue moꝛbis vel laboꝛibus doloꝛibuſqꝫ confectã. et ꝗc/ ꝗd excepta foꝛnicatione excogitari poteſt vehementer hoꝛribile. pꝛo ſocietate. fideqꝫ ſuſtineat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. huius quarti libꝛi. In qua mgr̃ poſtq̃ ſuperius determina uit de matrimonio q̃tuz ad eius inſtitutionẽ. ſignifi cationẽ. et q̃tũ ad eius cauſam efficientẽ et finalẽ et q̃tũ ad eius bona. Hic determinat d eo q̃tũ ad cãm materialẽ ⁊ q̃tũ ad ꝑſonas contrahentes. Et tria fa cit. Pꝛimo eñ determinat q̃ ꝑſone ſunt legiti̾e ad cõ trahendũ mr̃imoniũ. Scđo oñdit ꝙ qñqꝫ matrimo niũ ꝓpter frigiditatẽ maxie ad inſtãtiã vni⁹ ſit ſoluẽ duz. Tertio qño furioſi dum ſunt in amentia actuali ꝯtrahere nequeunt. Pꝛimũ facit vſqꝫ ibi. De his eñ q̃ cã frigiditatis. Scđm vſqꝫ ibi. Furioſi quoqꝫ. Ter tiũ ꝟo vſqꝫ ad finẽ diſ. In ſpãli ſñia mgr̃i ſtat i trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ ꝑma eſt hec. Quedã ꝑſone ad ꝯ trahendũ mr̃imonium ſunt plene legiti̾e quedaz om nino illegitime q̃dã i medio ꝯſtitue. Hanc mgr̃ inſi nuans ꝓponit ꝑmo ꝙ ad mr̃imoniũ ꝯtrahendum a lique ꝑſone fuerũt legitime añ legẽ. alie ſub lege. alie tpe gr̃e. q̃dã etiã ꝑſone i ꝑmitiua eccl̃ia erant legiti̾e q̃ mõ nõ ſunt. Illaꝝ ꝟo q̃ mõ ſunt legiti̾e vl̃ illegiti̾e quedã ſunt plene legitime vt ille quib⁹ aliqđ ĩpedimẽ tũ nõ obuiat. quedã ꝟo ſunt oĩno illegitime. vt ille q̃b⁹ obuiat oꝛdo ſacerdotalis vl̃ ꝯgnatio vel diſpari tas cultus. q̃dã ſunt medie q̃ nec plene legitime nec oĩno illegitime vt ille quib⁹ obuiat frigiditas vel cog natio. tales eñ ſi ignoꝛanẽ ꝯiungunẽ ꝑmanere pñt et eiſdẽ deficientibus diuidi pñt. Scđa ꝓpõ eſt hec Pꝛopter frigiditatẽ maximã ꝯiugium ſeparẽ ⁊ vir al teri nunq̃ ꝯiungaẽ. Hanc mgr̃ ponens dicit ꝙ illi q̃ cã frigiditatis debitum reddere nõ pñt. pñt ſic ꝑma nere ſi volunt. Si aũt mulier cauſeẽ ſeu cõqueratur dicens ꝙ vult eſſe mater et filios ꝓcreare decretum eſt ꝙ vterqꝫ cõiugum ſeptĩa manu ꝓpinquoꝝ iuret ꝙ nunq̃ carnaliter ꝯuenerunt. et hoc ita fieri debet Pꝛimo vir et mulier iurabunt ꝙ nunq̃ carnaliter cõ uenerunt ⁊ tũc ſeptẽ de ꝓpinq̃s q̃ meli⁹ pñt ſcire ve ritatẽ ꝑ ſigna ꝓbabilia. iurẽt ꝙ credunt eos verũ di xiſſe. et tũc mulier ſcđas nuptias cõtrahere põt. vir aũt q̃ eſt frigide nature abſqꝫ ſpe cõiugij manere dꝫ Si eñ ille aliã vxoꝛẽ duceret cogendus eſſꝫ ille redi re ad pꝛioꝛẽ. Qñ autẽ impedimentũ ex vtraqꝫ parte ꝓuenit vterqꝫ dꝫ remanere innupt⁹. Hic igiẽ mod⁹ ſuand⁹ eſt qñ vterqꝫ ꝯiugum idẽ fateẽ. ſed vir ſi aſ ſerat. mulier aũt diffiteẽ. in hoc vero potius abibẽ da eſt fides viro qꝛ caput mulieris ẽ vir. qđ mgr̃ con firmat autoꝛitate. Poſtea dicit ꝙ ſi aliqđ maleficiuz ꝯcubitus nõ ſequaẽ illi q̃b⁹ hoc euenit hoꝛtandi ſ͛t vt de oĩb⁹ ꝯfiteanẽ cõmiſſis et ſatiſfaciãt de eis deo. Miniſtri ꝟo eccl̃ie ꝑ exoꝛciſmos et eccleſiaſtica ſacra mẽta tales ſanare et ꝓcurẽt. ⁊ ſi nõ pñt ſanari ſepa ri poterunt Poſtq̃ tñ alias nuptias expetierũt viuẽ tibus illis quibus iuncte fuerunt. non poterunt re conciliari pꝛioꝛibus quos reliquerant etiam ſi poſſi bilitas coeundi eis reſtituta fuerit niſi iudicio eccle ſie quo diuiſo facta fuerat. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Furioſi et amentes totaliter non poſſunt contrahe re matrimonium legaliter. Hanc magiſter inſinuãs dicit ꝙ furioſi dum ſunt in amentia contrahere non poſſunt. quod autoꝛitatibus confirmat. Poſtea di cit ꝙ ille qui doꝛmit cum ſoroꝛe vxoꝛis ſue neutram illarum habere debet. Et tã ipſe q̃ adultera nũq̃ de bent coniugio copulari. Quod magiſter multis au toꝛitatibus pꝛobat. Ultimo dicit ꝙ non licet viro vx oꝛem dimittere nec econuerſo ꝓpter aliquã infirmi tatem coꝛpoꝛalem. ſed debet alter alteri ſubſidia ꝓ uidere. quod autoꝛitatibus confirmat. Ex quib⁹ pa tet ꝙ qui per legitimum matrimoniuz coniunguntur coꝛꝑaliter non poſſunt poſtmodum ſeꝑari aliqualiẽ Et tñ in ſpeciali.

Eodẽ iure vtit̃ vir et mulier. a

DI.XXX/V

Hieronẏ. de morte fabiole.

Innoc̃. papa

HOc etiã notãdũ eſt ꝙ cũ dñs ꝯcedat vxorem dimitti cauſa fornicationis viro. eadẽ licetia non tollit̃ feminis. Vñ Hiero. Precepit dñs vxorem nõ dimitti excepta cã fornicationis. et ſi dimiſſa fuerit. manere innuptã. Quicquid viris precipitur. hoc conſequenter redundat ad feminas. Non eñ adultera vxor dimittenda eſt. ⁊ vir mechus tenendus Item. Apud nos quod non licet feminis. eque nõ licet viris. et eadem ſeruitus pari condione cenſetur. Ex his oſtendit̃ ꝙ mulier poteſt ſuper fornicatione virum conuenire. vt vir mulierem. Unde Innocenti⁹ papa. Chriſtiana religio adulteriũ i vtroq̃ ſexu pari ratione condemnat. ſed viros ſuos mulieres non facile de adultero accuſant. viri autem liberius vxores ſuas adulteras apud ſacerdotes deferre cõſueuerunt. et ideo mulieribus prodito earũ crimine negatur cõmunio. virorum autẽ latẽte commiſſo. non facile quiſq̃ ex ſuſpitionibus arcet̃. qui tñ ſubmouebit̃. ſi eius flagitium detegatur.

Qđ fornicariam nequit dimittere vir niſi ipe expers fuerit ⁊ ecõuerſo. b

Auguſti.

SI vero querit̃ an adulter adulterã poſſit dimittere cauſa fornicationis? Dicim⁹ ꝙ nequit adultera vxor dimitti a viro. niſi et ipe expers fornicationis exiſtat. et econuerſo. Vñ Aug⁹. Nihil iniquius eſt ꝙ̃ cauſa fornicationis dimittere vxorem. ſi et ipſe conuincitur fornicari. Occurrit eñ illud. in quo alterũ iudicas teipm ꝯdemnas. Quapropter quiſq̃s fornicationis cauſa vult abijcere vxorem. prior debet eſſe a fornicatione purgat⁹. qđ ſimiliter et de femina dixerim. Idem. Indignantur mariti ſi audiant adulteros viros pendere ſimiles adulteris feminis penas cum tanto grauius eos puniri oportuerit quãtomagis ad eos ptinet et virtute vincere exemplo regere feminas. Ex his apparet ꝙ adulter adulteram dimittẽ non valet et econuerſo.

Qđ poſſunt recõciliari qui ſepantur cauſa fornicationis. c

SI quis aũt fornicationis expers fornicariam dimiſerit. alij copulari non põt. ſed cõtinere optet vl' ad dimiſſam redire. ſic et de femina. Unde et apl's. His qui matrimonio iuncti ſunt. pcipio nõ ego ſed dominus vxorẽ a viro non diſcedere. ꝙ ſi diſceſſerit maneat innupta. aut viro ſuo reconcilietur. ⁊ de viro addit Et vir vxorem nõ dimittat. Sed Ambro. ait. Ideo nõ ſubdit de viro ſicut de muliere. quia licet viro altaꝫ ducere. Sed hoc a falſarijs in ambroſij libro poſituꝫ creditur Supplendum eñ eſſe in viro quod de vxore premiſit. apte dicit Auguſti. ſic. Quare non addit de muliere qđ premiſit de viro. niſi ꝙ ſimileꝫ formã vult intelligi. vt ſi dimiſerit ꝙ cauſa fornicationis pmittit̃. maneat ſine vxore aut reconciliet̃ vxori. Idẽ Si nec nubere illi conceditur. viuo viro a quo receſſit. nec huic alterã ducẽ viua vxore quã dimiſit. multominus fas eſt. illicita cũ quibuſlibet ſtupra committere. Idẽ Ut nõ facile dimittat̃ vxor dñs ſolã fornicatõis cauſam excepit. ceteras vero vniuſas moleſtias ſi que extiterint iubet p fide coniugali et p caſtitate fortiter ſuſtineri. ⁊ mechum dixit qui a viro ſolutã duxit. Ex his oſtenditur ꝙ ſi cauſa fornicationis fit ſepatio. nõ põt vir vel mulier in aliã tranſire copulam. Poſſunt aũt recõciliari ⁊ cohabitare ſicut prius. ſi dimiſſuꝫ alter reuocare voluerit.

Amborſ.

Aug⁹. ſuper epl'am ad corinth.

Que pdictis vident̃ obuiare. d

DIcit tamen iohãnes Chriſoſto. Sicut crudelis et iniquus eſt qui caſtam dimittit. ſic fatuus eſt ⁊ iniquus qui retinet meretricem. Patronus eñ turpitudinis eſt qui celat crimen vxoris. Item Hiero. Cum mulier vnam carnem in aliã diuiſerit. et ſe fornicatõe a marito ſeperauerit. non debet teneri. ne virũ quoq̃ ſub maledicto faciat. dicente ſcriptura. Qui tenet adulteram ſtultus eſt ⁊ inſipiens. Idem ad amandum preſbyterum ſcribens de quadam que viro ſuo viuente alij nupſerat. ſic ait. Rem nouam loquor imo non nouam ſed veterẽ. que veteris teſtamenti autoritate cõfirmatur Si reliquerit ſcđm vir mulier et recõciliari voluerit priori. non poteſt.

Iohannes. Chriſoſto.

Hieronẏ.

Determinatio. e

Sed hec omnia intẽlligẽda ſunt de illa que ab adulterio recedere noluit. nec per pn̄iam peccatum delere. Nõ ſi vir ſcienter patit̃. cõſentire vidr̃. Si eñ in adulterio pſeuerare elegit. patronus turpitudinis et lenociniȷ reus marit⁹ habebitur. niſi eã adulteriȷ reã facere voluerit. Si aũt a peccato receſſerit et p penitentiam illud purgauerit. poterit viro recõciliari. Vñ Aug. Quid tibi duruȝ videtur vt poſt adulterium recõciliet̃ cõiunx ſi fides aſſit nõ erit durũ. Cur ei adhuc dpu tamus adulteros. quos credimus pn̄ia eſſe ſanatos. Idẽ. Nõ erit turpis nec difficilis etiaȝ poſt patrata et purgata adulteria reconciliatio coniugiȷ. vbi p claues regni celorum nõ dubitat̃ fieri remiſſio peccatorum. nõ vt poſt viri diuortiũ adultera reuocetur. ſed vt poſt xp̄i ꝯſortiuȝ adultera non vocetur. Item Grego. Debet recipere peccatricem que pn̄iam egit. ſed non ſepe. Item Hermes. Si vir ſcierit vxorẽ ſuam deliquiſſe et nõ egerit pn̄iam mulier. ꝑmanet in fornicatione ſua et vir viuit cũ illa. vir reus erit et particeps peccati eius. Qꝫ ſi mulier dimiſſa egerit pn̄iam et voluerit ad virũ reuerti. debet recipe peccatricẽ que pn̄iam egit. ſed non ſepe.

Aug⁹. ad pollentum.

Hermes ĩ lib de adulteriis coniugijs.

De illis qui ſe ante polluerũt p adulterium. f

Solet etiam queri an valeat duci in coniugium que prius eſt polluta per adulterium? De hoc Leo papa ait. Nullus ducat in matrimoniũ quaȝ prius polluit adulterio. Item. Relatũ eſt auribus ſanctorum ſacerdotum quendaȝ alterius vxoreȝ ſtupro violaſſe. et inſuper meche iuramentum dediſſe. ꝙ poſt legitimi mariti mortem ſi ſuperuiueret. duceret eam in vxorem. quod factum eſt. Tale ergo connubium ꝓhibemus et anathematiȝamus. His aliȷſqꝫ autoritatibus vetãtur in coniugium copulari. qui ſe prius adulterio maculauerunt. Sed econtra Augu. oſtendit dicẽs. Deniqꝫ mortuo eo cũ quo fuit verũ coniugium. fieri poteſt ꝯiugium cũ qua preceſſit adulterium. Idẽ. Poſſe fieri ſane licitas nuptias ex perſonis illicite ꝯiunctis honeſto placito ſubſequente. manifeſtum eſt

Leo papa

Ex concilio tiburienſi.

Augusti.

Determinatio. g

Sȝ hec vltima autoritas de concubinis loquit̃. prohibens concubinas poſſe tranſire ad honeſtũ placitum nuptiarũ. ſi caſtitatem et fidem ſua re velint. Prima vero autoritas auguſtini de illis ait. qui de peccato penitu erunt. et nihil in mortem viri machinati ſunt nec viuente viro fidem adultere dedit mech⁹. ꝙ eam in cõiugio duceret ſi ſupuiueret. Qui vero hec faciunt. aliȷs premiſſis autoritatibus prohibetur copulari.

Iſta eſt diſtinctio xxxv. huius quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̄ ſup⁹ determinauit d impotẽtia coeundi. que accum matrimoniȷ impedit Hic aũt determinat de ſeparatione thori ꝓpter fornicationem que ſilr̃ matrimoniũ tollit vinculo matrimoniȷ durãte. Et duo facit Primo eñ oſtendit quomodo vterqꝫ ꝯiugium põt alium dimittere ꝓpt̃ fornicationẽ. qñ ipſe eſt a fornicatione immunis Scdo ſubiungit qũo null⁹ poſſit ducere in matrimonio quã polluit in adulterio. Primũ facit vſqꝫ ibi. Solet etiã queri. Scdm vſqꝫ ad finẽ diſ. In ſpeciali ſn̄ia magiſtri ſtat in duabus ꝓpoſitionibus quaruȝ prima eſt hec. Et ſi vir vxorẽ dimiſerit cauſa fornicatõis. alteri non nubat ea viuente in ſtatu huius corruptõnis Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo ꝙ ſicut licȝ viro cauſa fornicationis vxorẽ dimittere ita eadẽ eã dimittere licet vxori virum. quod autoritatibus probat. Poſtea dicit ꝙ illud quod dictum eſt debet ĩtelligi ſi ille qui alterum vel alterã dimittit ſimili criminĩ nõ ſubiacet. Adultera autẽ adulterum dimittere nõ põt cauſa fornicatõnis. qđ autoritatibus ꝓbat Poſtea dicit ꝙ ſi cauſa fornicationis facta fuerit ſeparatio. nõ põt vir vel mulier in aliam copulã coniugalem tranſire. põt aũt recõciliari et cohabitare ſimul ſi prius dimiſſam alter reuocare voluerit. quod autoritatibus probat. Poſtea inducit plures autoritates que dicunt ꝙ ſi vir ſciat vxorem ſuam deliquiſſe. et nõ egerit mulier pn̄iam et in fornicatione ꝑmaneat. et hoc paciat̃ vir cũ ea viuens et cohabitãs. videt̃ conſentire ⁊ reus et ꝑticeps eſſe huius peccati. et ideo retinere eã nõ debet. Si vo mulier dimiſſa a peccato diſceſſerit et ꝑpn̄iam illud purgauerit. poterit viro reconciliari. et vir talẽ debet recipe. ſȝ non ſepe. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Vir nõ põt ducere vxorem quam prius per adulteriũ polluit. ſi ipſa in mortem viri machinata fuerit. ſeu ſi vir dederit fidẽ ꝙ eã duceret. ſi vir non ſuperuixerit. Hãc magiſter ponẽs probat autoritate leonis pape. Obijcit tamen contra hoc magiſter p autoritates ſanctoꝝ. quas ſoluit dans eaꝝ ſanã intelligentiã. Et tñ in ſpeciali.

Si pro extrema conditione valeat vxor ſeparari a viro et ecõuerſo. a

Nunc de cõditione videamus an valeat cõiugiuȝ diuidere? Ad qđ dicimus qꝛ nõ negat̃ ingenua poſſe nubere ſuo. ſi neſcit̃ eſſe ſuilis ꝯditionis. libere põt dimitti cũ ſuitus ei⁹ fuerit

DI. XXXVI

deprehenſa. ſm illud Si quis ingenuus homo ancillā alterius vxorē acceperit. et eſtimat qđ ingenua ſit. ſi ipſa femina fuerit poſtea in ſeruitutē deiecta. ſi eā a ſeruitute redimere pōt faciat. ſi nō pōt. ſi voluerit aliam accipiat. Si vō ancillam eaꝫ ſcierat et collaudauerat. poſt eā vt legitiā habeat.

In concilio apud Vmeriā.

Item ex eodē. Si femina ingenua acceperit ſeruū. ſciens ꝙ ſeruus eſſet. habeat eū. qꝛ oēs vnū pr̄em habemus i celis. vna lex erit viro et femine. Cum dꝛ ſciens illum ſeruum. datur intelligi. ꝙ ſi neſcierit illuꝫ ſeruum eſſe nō cogitur manere cū ipſo Si eñi ꝯditionis dolū patitur. nō cogiṫ adherere ei cuius fraude decepta eſt. Si autē ſcierit vir ꝯditionem mulieris vel ecōuerſo. non valet eā dimittere.

Zacharias papa.

Vñ Zacharias papa. Si quis liber ancillā in matrimonio acceperit. nō habet licentiā dimittendi eā. ſi cōſenſu amborum ꝯiuncti ſunt. niſi ob fornicationem. De illis agit qbꝰ alterutrius cōditio nota eſt qñ ꝯiunguntur.

De copula ſerui et ancille diuerſorum dominorum. b

Queritur etiam ſi ſeruus vnius ancillā alterius acceperit an ſit inter eos ꝯiugiū? De hoc etiā ita ſtatutum eſt.

In cōcilio cabilonenſi.

Dictū eſt nobis ꝙ quidam legitima ſeruoruꝫ matrimonia poteſtatiua quadam preſumptione dirimant. nō attendentes illud. quos deus coniunxit homo non ſeparet. vnde nobis viſuꝫ eſt vt ꝯiugia ſeruorum nō dirimanṫ etiā ſi diuerſos dños habeant. ſed in vno ꝯiugio pmanētes dominis ſeruiant ſuis. Et hoc in illis obſeruandū eſt vbi legalis cōiunctio fuit. ⁊ per voluntatē dñoꝝ. Attende finem huius capituli vbi videṫ innui preter voluntatē dñorum inter ſeruū et ancillā nō poſſe cōtrahi ꝯiugium. vel ſi ꝯtrahitur non eſſe ratum. Quibuſdā tñ videṫ inter eos poſſe fieri ꝯiugium. dñis ignorantibus.

De viro qui ſe facit ſeruuꝫ vt diuidatur ab vxore. c

Illud etiaꝫ notandum. ꝙ ſi mulier virum liberum acceperit et ille vt cauſam preſtet diſcidij ſe alicuius ſeruum fecerit. nec ille vxorem dimittere. nec illa ob vinculum coniugij in ſeruitutē redigi poterit. Unde illud.

In tiburienſi concilio.

Perlatum eſt ad ſanctam ſynodum. ꝙ quidam ingenuꝰ ingenuam acceperit vxorem. ⁊ poſt filiorū procreationem: occaſiōe diuortij: cuiuſdā ſeruum ſe fecerit. vtrū et mulierem neceſſario tenere debeat. et ſi tenuerit. an illa etiā ſeruituti ſubijci debeat queſituꝫ eſt? Iudicatum eſt vxorem minime debere dimitti: non tamen ob chriſti legem mulierē in ſeruitutem redigi. dum ille nō ex ꝯſenſu coniugis ſe ſeruum fecerit: quem liberum ipſa maritum acceperat.

De etate contrahentium. d

Hoc etiam ſciēduꝫ eſt ꝙ pueri ante. xiiij. annos. et puelle ante xij. annos ſm leges matrimoniuꝫ inire nequeunt. Q ſi ante predicta tempora copulam inierint. ſeparari poſſunt q̃uis voluntate et aſſenſu parentū iuncti fuerint. Qui vero in pueritia copulati poſt annos pubertatis nolunt ſe relinquere. ſed in coniūctione permanere. iam ex hoc efficiūtur cōiuges. et deinceps nequeunt ſeparari. Itē Sponſalia ante ſeptennium contrahi non poſſunt. ſolo enim conſenſu contrahuntur qui interuenire nō pōt niſi ab alterutra pte intelligaṫ. qđ inter eos agiṫ.

Duo illa executi ſumus cum alioꝝ quorundam adiectione quibus cōiugium ſolui poteſt. nec tamē ſolui ſemper neceſſe eſt Nūc de alijs que perſonas illegitimas penitus faciūt. addendū eſt. ⁊ pmū de ordie.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvj. huius quarti libri. In qua magiſter poſtꝙ ſuperius determinauit de inpedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum. et de ſuperuenientibus in contractum. hic vō determinat de incidētibꝰ in ipo contractu. ſicut eſt error conditionis. Et duo facit. Primo eñi determinat de impedimento ſeruilis cōditionis. Scđo de īpedimento ex defectu etatis. Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Hoc etiam eſt ſciendum. Secundū vō vſqꝫ ad finē diſtinctiōis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Cum pſona de preſſa ſeruitute contrahens ignoranter eam poteſt dimittere et alteri coniungi matrimonialiter. Hāc mgr̄ inſinuans querit primo vtrum ſeruitus cōiugium diuidere poſſit. Et reſpōdet ꝙ libera pōt accipe ſeruum et ecōuerſo liber ancillā. ſꝫ ſi mulier neſciat viri ꝯditōꝫ vel et ecōuerſo vir mulieris cū ſeruitus fuerit deprehenſa poteſt libere dimittere eaꝫ. Si autem ſciuerit mulieris cōditionem vel econuerſo non pōt dimittere. quod autoritatibus confirmat Poſtea querit ſi ambo. ſ. vir et mulier ſint ſeruilis cōditionis. vtrum poſſit inter eos eſſe coniugium. Et reſpondet ex autoritate eiuſdem concilij ꝙ ſic. dummō fiet cōiunctio ex voluntate dominoꝝ. Q̃uis dicunt alij ꝙ etiam dominis ignorantibus poſſit inter eos fieri coniugium Poſtea dicit ꝙ ſi mulier accepit virum liberum et ille poſtea fecerit ſe ſeruum occaſione diuortij. non ille poteſt vxorem dimittere. nec illa p matrimonij vīs

culum poteſt in ſeruitutē redigi. dum ille nō ex aſſenſu coniugis ſe ſeruum fecerit. quod autoritatibꝰ eiuſdem ꝯcilij ꝓbat. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec. Sponſalia non ꝯtrahunt niſi ab altera pte ſciatur quid iter eos in tali facto agatur. Hanc quidem ꝓpoſitionem magiſter inſinuans dicit. ꝙ ſm leges pueri an̄ decimuꝫ quartum annum ⁊ puelle ante duodecimum annum non poſſunt matrimonium inire. qḋ ſi fecerint ante predicta tempora ſeparari poterunt. Qui autem in puricia copulantur et poſt annos pubertatis noluut ſe dimittere ſed in coniunctione ꝑmanere. ex hoc efficiunt coniuges. et deinceps nequeunt ſepari. Addit etiam ꝙ ſponſalia ante ſeptimum annum cōtrahi non pn̄t. Oportet etiam ꝙ ab vtraq; pte intelligat quid inter eos agatur. Ultimo dicit determinatum eſſe de duobus īpedimentis coniugij quibꝰ ſolui pōt nec tn̄ ſolui ſemꝑ eſt neceſſe. Et tn̄ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

In quo ordine nequeat fieri cōiugium. a

DI. XXXVII Sunt igitur quidam ordines in quibus nullatenꝰ poteſt cōtrahi cōiugiū. ⁊ ſi interceſſerit copula: ſit diuortium. vt ſacerdotiuꝫ. dyaconatus. et ſubdyaconatus. In alijs vō ꝑmittitur ſortiri coniugiū. niſi religionis habitum ſumpſerit vel continentie votum fecerint.

Leo papa Unḋ Leo papa. Clericos. lectores. oſtiarios. exorciſtas. acolitos. ſi extra votū et habitū inueniunt et continentiam ꝓfiteri nolunt. vxorē ducere virgineꝫ ecc̄lia romana ꝑmittit. nō viduam vel repudiatam. qꝛ deinceps nec ad ſubdyaconatū ꝓuehi poterūt. nec laicus vxorem ſortitꝰ niſi virginem. vel bigamus ad clericatum.

Ex carthaginenſi concilio Item ex carthaginenſi ꝯcilio Placuit epiſcopos. p̄ſpiteros. dyaconos. ſubdyaconos etiā ab vxoribus abſtinere. qḋ ſi nō fecerint etiā ab ecleſiaſtico remoueant officio. Ceteros vō clericos ad hoc non cogit.

Leo papa. Item Leo papa. Lex ꝯtinentie eadeꝫ eſt miniſtris altaris que epiſcopis ⁊ preſbyteris. qui cum eſſent laici vel lectores. licite vxores ducere potuerunt. ſed cum ad predictos ꝑuenerunt gradus. cepit eis non licere qḋ licuit. Item in. vj. ſynodo. Si ꝗs eorum qui ad clerū accedunt voluerit nuꝑciali lege mulieri copulari. hoc an̄ ordinē

Calixtus pa. ſubdyaconatus faciat. Itē calixtꝰ papa. Preſbyteris. dyaconibus. ſubdyaconibꝰ monachis, concubinas habere ſeu matrimonium contrahere penitus interdicimꝰ contracta quoq; matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi. et perſonas ad penitentiam debere redigi. iuxta ſanctoruꝫ canonum diſtinctionem iudicamus. Item

Greg. Gregorꝰ. Nullum facere ſubdyaconum ep̄i p̄ſumant. niſi qui ſe caſte victurū promiſerit. qꝛ nullus debet ad miniſteriuꝫ altaris accedere. niſi cuius caſtitas ante ſuſceptū miniſterium fuerit approbata.

Innocen. papa. ij. Decernimus vt hij q̄ ordinē ſubdyaconatus acceperint et inſuꝑ vxores duxerint vel ꝯcubinas habuerint officio atq; eccleſiaſtico beneficio careant. Cū em̄ ipſi tēplum et vaſa dn̄i ⁊ ſacrariū ſpiritusſancti eſſe debeant et dici. in dignū eſt eos cubilibus ⁊ immundicijs deſeruire.

De interfectoribus ſuarum coniugium. b

His adiiciendū eſt de occiſoribus ſuarū cōiugiū. De quibus Nicolaus papa ſcribit radulpho bituricēſi archiep̄o. Interfectores ſuarum coniugum ſine iudicio. cum nō addis adulterarum vel aliquid hm̄ōi. quid aliud habendi ſunt ꝗ̄ humicide. Ac ꝑ hoc ad penitentiam redigendi. quibus penitus denegat coniugium. Hic videtur Nicolaus ꝑmittere maritis ꝓ adulterio aut alio huiuſmodi vxores ſuas interficere ſed eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio non materiali criminoſos feriri iubet. Unde idem nicolaus. Inť hec noſtra ſanctitas addere ſtuduit. ſi cuius vxor adulteriū ꝑpetrauerit. vtrum marito eius ſm mundanam legem interficere liceat. Sed ſancta dei ecc̄lia nū-

Pius papa. ꝗ̄ mundanis cōſtringitur legibus. gladiū non habet niſi ſpiritualem. Item pius papa. Quicunq; ꝓpriam vxorem abſq; lege et ſine cauſa interfecerit aliamq; duxerit. armis depoſitis publicam agat penitentiam. et ſi cōtumax extiterit anathematizet vſq; quo cōſentiat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. huius

quarti libri. In qua magiſter poſtꝗ̄ ſuperius determinauit ḋ impedimentis que faciūt perſonas medias plene legitimas et penitus illegitimas. Hic vero determinat de impedimentis q̄ faciunt ꝑſonas oīo nō illegitimas. Et circa hoc duo facit. Primo ei oſ̄dit quō ꝑ ordinē ſacroꝝ matrimoniū impediat. Secūdo quō ꝑ vxoricidiū impedit. Primū facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. his adiciendū Scḋm vō ab inde vſq; ad finē diſ. In ſpeciali ſn̄ia mgr̄i ſtat in duabꝰ ꝓpoſitiōibꝰ quaꝝ prima eſt hec. Uoto ꝯtinētie cōſtricti vel in ſacris ordinibꝰ vel in religione cōſtituti mr̄imoniū ꝯtrahendi ab ecc̄lia ſunt ꝓhibiti. Hanc mgr̄ inſinuans dicit ꝙ ſūt q̄dam ordines ī qbꝰ nullatenꝰ pōt ꝯtrahi cōiugiū. et etiaꝫ ſi interceſſerit copula ſit diuortiū ſicut ſacerdotiū. dyaconatꝰ. ſubdyaconatus. In alijs vero ordinibus ꝑmittitur fieri coniugium niſi religionis habitū ſumpſerint. vel votum continentie fecerint. quod pluribus autoritatibus confirmat. Secunda ꝓpoſitō eſt hec. Ex iure canonico quod legibus mundanis non aſtringit vir ne vxorem interficiat matrimoniū interdicit. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ occiſoribus ſuaꝝ cōiugū penitus coniugiū denegandum eſt tales ſic criminoſos eccleſiaſtica diſciplina gladio ſpirituali et ñ materiali corrigere iubet. vnde tales debent publicam penitentiam agere. et ſi contumaces fuerint excommunicantur quouſq; conſentiant. Et tn̄ in ſpeciali.

De voto. a

DI.XXX/
VIII.

n

NUnc de vo-
to inſpiciamus. Votũ eſt te-
ſtificatio quedam ꝓmiſſiõis
ſpontanee. que deo ⁊ de his
que dei ſunt ꝓpꝛie fieri debet. Sunt tamẽ
et vota ſtultoꝝ que frangenda ſunt.

De votoꝝ differentijs. b

Sciẽdũ ꝟo qꝺ vo-
toꝛum aliud eſt commune aliud ſingulare
Commune vt illud quod in baptiſmo om-
nes faciunt cũ ſpondent renũciare dyabo/
lo et pompis eius. Singulare vt cum ali-
quis ſponte ꝓmittit ſeruare virginitatem
et ꝯtinentiam vel aliquid huiuſmodi. Itẽ
ſingulare votũ. aliud eſt priuatũ. aliud ſo/
lenne. Priuatũ eſt in abſcondito factũ. ſo-
lenne vero in conſpectu eccleſie factũ. Itẽ
priuatũ votuꝫ ſi violetur. peccatũ eſt moꝛ
tale. ſolenne ꝟo violare peccatũ et ſcanda
lum eſt. Qui priuatum faciunt votum con
tinentie: matrimoniuꝫ contr ahere nõ dñt
quia contrahendo moꝛtaliter peccant. Si
tamen contraxerint non ſeparenẗ. qꝛ ꝓba/
ri nõ poteſt quod occulte factum eſt. Qui
vero ſolenniter vouent: nullatenus coniu
gium iure queunt. quibus nõ ſolũ nubere
Aug⁹. ad iulianã de ſancta viduitate
ſed et velle damnabile eſt. Unde Auguſt⁹
In coniugali vinculo ſi pudicicia ſeruaẗ
damnatio non timetur. ſed in viduali con/
tinentia et virginali excellentia. virt⁹ mu/
neris amplioꝛis expetitur. qua expetita et
electa et vota oblata iã non ſolũ capeſcere
nuptias. ſed etiam ſi non nubatur. nubere
velle damnabile eſt. Vouentibus eñ vir/
ginitatem vel viduitatem non ſoluꝫ nube/
re ſed etiam velle damnabile eſt. Qꝺ apo/
ſtolus oſtendit thimotheo ſcribens. Ado
leſcentioꝛes viduas deuita. Cum enim lu/
xuriate fuerint. in chꝛiſto nubere volũt id
eſt cum poſt votum continentie in delitijs
egerint vitam. non dico nubunt ſed nube-
re volunt in chꝛiſto. quaſi tunc non ſit pec
catum. ſed ꝙ ſit oſtendit ſubdens. Haben
tes damnationem. et quare? ſubdit quia ꝑ
mam fidem irritam fecerunt. et ſi non nu-
bendo. tamen volendo. vt voluntatẽ que
a pꝛopoſito cecidit appareat eſſe damnatã
ſiue ſequantur nuptie ſiue nõ. Damnatur
enim ꝓpoſiti fraus. damnãtur tales. quia
ꝯtinẽtie fidem pꝛimam irritam fecerunt id
eſt votum. vel in voto violato fidem quaꝫ
in baptiſmo pꝛofeſſi ſunt. Si autem ꝑ vo
luntate nubendi damnantur. conſtat. ſi eã
effectui mancipauerint reuocandum id eſ/
ſe in irritum eaſqꝫ arcendas redire ad ꝓpo
ſituꝫ. Unde Gregorius. Viduas a pꝛopo
Greg. ad bonifacium.
ſito recedentes viduitatis ſup quibus nos
conſuluiſti. credo te noſſe a ſancto Paulo
niſi conuertantur olim eſſe dãnatas. quas
⁊ nos apoſtolica autoꝛitate damnandas ⁊
a communione fidelium atqꝫ a luminibus
eccleſie arcendas foꝛe cenſemus. vſqꝫquo
obediãt epiſcopis ſuis. et ad bonum quod
ceperunt inuite aut voluntarie reuertanẗ.

De virginibus nõ velatis. c

De virginibus au-
tem non velatis ſi deuiauerint. a pꝛedeceſ
ſoꝛe noſtro Innocentio papa tale decretũ
habemus. Hec que nondum ſacro velami
ne. recte tamen in pꝛopoſito virginali ſem
per ſe ſimulauerunt permanere. licet vela-
te non fuerint. tamen ſi nupſerint aliquo
tempoꝛe his agenda penitentia eſt. qꝛ ſpõ-
ſio earum a domino tenebatur. Si enim i-
ter homines ſolet bonefidei cõtractus nul
la ratione diſſolui. quantomagis iſta pol
licitatio quam cum deo pepigit ſolui ſine
vindicta non poterit. Item. Si virgines
nondum velate taliter publica penitentia
puniuntur. et a cetu fidelium vſqꝫ ad ſatiſ/
factionem excluduntur. quantomagis vi/
due que perfectõꝛis etatis ⁊ maturioꝛis cõ
ſilij exiſtunt. et habitum religionis aſſum-
pſerunt. et deinde apoſtatauerunt. atqꝫ ad
pꝛioꝛem vomitum ſunt reuerſe. a nobis et
ab omnibus fidelibus. a liminibus eccle/
ſie. et a cetu fidelium vſqꝫ ad ſatiſfactioneꝫ
ſunt eliminande. et carceribus tradende.
Ex his apparet virgines vel viduas: vo
to continentie aſtrictas. ſiue fuerint vela-
te ſiue non. nullatenus coniugium ſoꝛtiri
poſſe. Quod itidem de omnibus intellgen
dum eſt. qui continentiam vouerunt. Qꝺ
enim ante erat licitum. poſt votum fit illici
tum. Non eſt igitur pꝛetermittendum Innocẽ. pa.
quod Innocentius papa de viduis et pu
ellis decreuit que chꝛiſto ſpiritualiter nu/
bunt. ſi poſtea publice nupſerint. non eas
admittendas eſſe ad penitẽtia. niſi hi qui-

bus ſe iunxerant de mundo receſſerint. Si eñ de omnibus hec ratio cuſtodit: vt quecunq₃ viuente viro alteri nupſerit. adultera habeatur. nec ei agende penitẽtie licentia ꝯcedit niſi vnꝰ de illis fuerit defunctus. q̃tomagis de illa tenẽda eſt. que añ ſe immortali ſponſo ꝯiunxerat. ⁊ poſt ad humanas nuptias transmigrauerit. Attende ꝙ nõ ſolũ ꝯiugiu₃ talibus negare videtur ſed etiam locum penitentie. Sed nõ ita intelligendu₃ eſt. vt aliquando excludantur a penitentia que digne pniam agere volũt ſed ille nõ ſunt admittẽde ad penitentiam que ab inceſtus copula diſcedere nolunt. quia poſt religionis ꝓpoſitũ nõ poteſt deo reconciliari. per pniam. q̃ ad habitum ſue profeſſionis redire neglexerit. Tũc ille cui ſe coniũxerat ei defunctus erit. cum ab eiꝰ illicitis amplexibus hec penitus receſſerit Cum ergo dicitur eas non eſſe admittendas ad pniam. niſi hi quibus ſe iunxerant de mundo receſſerint. ſubaudiendũ eſt eis Tunc eñ eis viri de mundo recedũt ⁊ defungunt. cum ab eorum ꝯcupiſcentia iſte ſe alienãt. Quem ſenſum ſimilitudo ſubdita declarat et confirmat

Quam grande malum ſit adulterium. d

Cum vir et mulier legitime coniuncti ſunt. cõſtat alterum altero viuente ad aliam nõ poſſe tranſire copulam. alioquin adulterium committit. de quo clemens papa ait. Quid in omnibus peccatis adulterio eſt grauius. Secundũ nanq₃ in penis tenet locum. quem primu₃ illi habent qui aberrant a deo. Grauiſſime ꝙ peccant adulteri. grauit fornicari. ſed cũctis his grauiꝰ inceſtuoſi. q̃s oẽs tranſcendũt ꝯtra naturã delinquentes. Vñ Aug. Adulterij malum vincit fornicationẽ. vincitur ab inceſtu. Peius eñ eſt cum matre q̃m cum aliena vxore dormire. ſed horum omnium peſſimũ eſt quod cõtra naturam fit. vt ſi vir membro mulieris nõ ad hoc cõceſſo vtatur. hoc execrabiliter fit in meretrice. ſed execrabilius fit in vxore.

Augꝰ. de adulterijs coniugijs.

De illis qui poſt longam captiuitatem redeunt. e

Hic querit de illis feminis. que putãtes viros ſuos interemptos vel in captiuitate vt ab iniqua dominatione nunq̃ liberandos. in alioꝝ coniugia tranſierũt. ſi illi qui putabantur periſſe remeauerint. vtrũ eis reddi debeant. et an ſecundi fornicati ſunt. et ipſe ree adulterij? De hoc Leo papa ſic ait. Neceſſe ẽ vt legitimarum federa nuptiarum reintegrãda credamꝰ. et remotis his que hoſtilitas intulit. cuiq₃ id legitime reformetur quod intulit. ꝓcurandumq₃ eſt vt recipiat quiſq₃ quod proprium eſt. ne culpabilis iudicetur. et quaſi alieni iuris pſuaſor habeat qui perſonam eius mariti qui iam non eſſe eſtimabatur aſſumpſit. Sic eñ multa que ad eos qui in captiuitatem ducti ſunt pertinebant. in ius alienum trãſire potuerũt. et tamen plene iuſticie eſt. vt eiſdem reuerſis reformentur. Ideoq₃ ſi viri poſt longã captiuitatem reuerſi. ita in dilectione ſuarum coniugiũ pſeuerant. vt eas cupiant in ſuum redire conſortium. Dimittendu₃ eſt et inculpabile iudicandu₃ quod neceſſitas intulit. et reſtituendum quod fides poſcit. Si autem alique mulieres ita viroꝝ poſteriorum amore ſunt capte vt malint his coherere q̃ ad legitimum tranſire conſortium. merito ſunt notande. ita vt eccleſiaſtica communione priuentur. que de re excuſabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in ſuum coniugia ſtatum. quia ſicut mulieres que ad viros ſuos reuerti noluerint impie ſunt habende. Ita ille que redeunt merito ſunt laudãde. Ex his oſtenditur illos qui taliter iunguntur vt credant virum interemptum per ignorantiam. aliquam excuſationem habere de peccato. et tantum primam copulam eſſe legitimam. non ſecundam. veniam tamen habere ſi careat obprobrio malevolũtatis. Sed ſi quis relicta in patria ſua vxore in longinquã abiens regionem aliam ducat vxorem. deinde penitentia ductus eam dimittere velit aſſerens ſe aliam habuiſſe que viuit. nec eccleſia permittat. que quod ille aſſerit ignorat. queritur an in hac ſecunda copula ſit coniugium? Sane dici poteſt non eſſe coniugium et mulierem de crimine excuſari per ignorantiam. virum autem adulterium admiſiſſe. Sed ex quo ad primam redire volens nec valẽt cogitur eccleſie diſciplina hanc tenere. incipit excuſari per obedientiam et timore₃. de hoc quod poſcenti mulieri debitu₃ reddit. a qua ipſe nunq̃ poſcere debet. et ſic de alijs hmõi ſentiendum eſt.

Leo papa.

Votū commune · singulare · pª
Singulare priuatū · ſolēne
Deſcriptio voti

Iſta eſt diſtinctio. xxxviij. huius quarti libri. In qua mgr̄ poſtꝗ̄ ſupius determinauit de impedimento ordinis. Hic aūt determinat de impedimento voti. Et tria facit. Prima eñ diſtinctionem voti pmittit. Scd̄o quale votū matrimoniū impediat ſubdit. Tertio quō viri longe a feminis ppt̄ captiuitatē ſequeſtrati eas repetere poſſint ſubiūgit. Primū facit a principio diſ. vſqꝫ ibi. Qui eñ ſolenniter. Scd̄m vſqꝫ ibi Hic queritur de illis feminis. Tertium vſqꝫ ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Votum cōmune eſt qḋ oēs accipiunt cū ſpondēt dyabolo ⁊ eius pompis renunciare. Singulare vo eſt cū quis ſpondet virginitatē ſeruare. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo quid ſit votū. Et dicit ꝙ votū eſt teſtificatio quedā ꝓmiſſionis ſpontanee que de his que dei ſunt ꝓprie fieri debet. Sunt tñ aliqua ſtultorum vota que frangenda ſunt. Poſtea diſtinguit de voto. et oſtendit ꝙ votū matrimoniū impedit. et dicit ꝙ votorū aliud eſt votū commune ⁊ aliud ſingulare. Cōmune eſt illud qḋ in baptiſmo faciunt oēs cuꝫ ſpondent ſe renunciare dyabolo et pompis eiꝰ. Singulare eſt cū qs ſponte ꝓmittit virginitatē vel aliud hmōi. Item votoꝝ ſingularū aliud eſt priuatum vt illud qḋ eſt factū in abſcondito. Aliud ſolenne vt illud quod eſt factū in facie eccleſie. Priuatū aūt votū ſi violet peccatū mortale eſt. Si aūt ſolenne violetur peccatū mortale et ſcandalū eſt. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Omne qḋ licite ꝓmittimus debemus ſeruare totū ſiue ſit priuatū ſiue ſolenne votū. Hanc mgr̄ inſinuans. dicit. ꝙ qui priuatū votū ꝯtinentie faciūt matrimoniū ꝯtrahere nō debēt. qꝛ ꝯtrahendo mortaliter peccāt. Si aūt ꝯtrahunt nō ſepant qꝛ ꝓbari nō pōt qḋ occulte actū eſt. Qui aūt ſolenniter vouēt nullatenus inire queunt. Cōtinētiam igit vouētes ſiue ſint vgines ſiue vidue ſiue velate ſiue non velate ꝯiugiū nullatenꝰ ſortiri pñt qꝛ qḋ añ fuit illicitū pꝰ votū fit illicitū. qḋ autoritatibꝰ ꝯfirmat. Poſtea dicit ꝙ iſti q̇ ꝯtinentiam ſolenniter vouerūt ſi aliquo tempore ꝯtrahunt dñt ab ingreſſu eccl'ie et a cetu fidelium ſepari. donec humiliter ſatiſfaciant et ad bonum qḋ cepant ſiue inite ſiue voluntarie redeant. qḋ autoritatibus ꝓbat. Obijcit tamen in contrariū ꝑ Innocentij autoritatem. qui dicit illos qui p̄mo ſpiritualiter nubent ſi poſtea publice nupſerūt. nō ſolū ad cōiugium ſed nec ad pniam recipiendos eſſe niſi quibꝰ ſe ꝯiunxerunt de mundo recedant. Et rñdet magiſt̄ ꝙ intelligenda eſt autoritas Innocentij de illis qui ab inceſtus copula deſiſtere nolūt qui nō ſunt ad penitentiā admittendi tñ qui digne pniam agere volūt a pnia nō excludunt et talibus ab illicitis cōplexibꝰ recedentibus illi quibꝰ ſe coniunxerūt defuncti ſunt Poſtea dicit ꝙ qñ vir et mulier legitime ſunt ꝯiuncti non pōt alter altero viuēte ad aliam copulā tranſire Alioquin adulteriū ꝯmittit. qḋ eſt grauiſſimū pctm̄ lꝫ grauius inceſtus et adhuc amplꝰ vitiū ꝯtra naturā. qḋ autoritatibꝰ ꝓbat. Ex p̄dictis infero. ꝙ tm̄ illud votū qḋ ꝑ ſuſceptionē ſacri ordinis ⁊ ꝓfeſſionez eſt ſolēnizatū. dirimit matrimoniū cōtractū et nullū aliud q̄tūcūqꝫ etiā ſit publicatū. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Viri redeuntes ex longa captiuitate quos femine putabant fore mortuos pñt vxores ſuas repetere ex iuris ptāte. Hanc mgr̄ inſinuans querit ꝺ illis feminis q̇ putantes viros ſuos interfectos in captiuitate vel nunꝗ̄ liberādos ad alioꝝ ꝯiugia trāſierūt. ſi illi q̇ putabant piſſe remeauerint. vtrū eis reddi debeāt. ⁊ an ipſe ſunt ree adulterij Et rñdet ꝙ p̄ma copula ltīma erat. q̇ tñ ſic ꝯiungunt ꝓpter ignorantiā hñt aliquā excuſationē de pctō. ſed tñ nō caruerunt opprobrio male voluntatis. exigit ergo iuſticia vt viris reuerſis vxores reformenť que ſi hoc voluerint laudāde ſunt. Si aūt ad legitimū ꝯſortium redire noluerint ſed cuꝫ poſterioribus viris remanere merito ſunt excōmunicande. ⁊ eccl'iaſtica cōmunione priuāde ꝙ de re excuſabili ꝯtaminationē elegerunt criminis. et hoc autoritate ꝯfirmat. Vltimo querit de iſto qui vxore ſua relicta in patria ſua abit in longinquā regionē ⁊ ibi aliā ducit. pnīa ductus vult eā dimittere aſſerēs ſe habuiſſe aliaꝫ qui viuit nec eccleſia permittat q̇ qḋ ille aſſerit ignorat. Querit vtruꝫ in hac copula ſit ꝯiugiū. Et rñdet ꝙ nō. tñ mulier ꝓpt̄ ignorātiā a crimine excuſat. vir aūt cōmiſit adulteriuꝫ ſꝫ ex quo vult ad p̄maꝫ redire nec pt̄ cogit iudicio eccleſie hāc tenere. ⁊ tūc ꝑ obediētiā et timorē īcipit excuſari. Vñ reddere dꝫ ei debitū ſed nūꝗ̄ dꝫ ab ea exigere ſeu poſcere. Et tm̄ in ſpāli.

2ª

3ª

De diſpari. a

Poſt hec de diſpari cultu videnduꝫ eſt hec eſt eñ vna de cauſis q̇bꝰ ꝑſone illegitime fiūt ad ꝯhendū matrimoniū. Nō eñ lꝫ xp̄iano cū gētili vl̄ iudea inire ꝯiugiū. qꝛ etiā in veteri teſtō ꝓhibitū eſt fideles viros infideles ducē vxores. dño dicente. Nō accipias vxoreꝫ de filiabꝰ alienigenaꝝ filijs tuis. ne traducāt eos poſt dos ſuos. Iuxta hoc dñi p̄ceptū iudeoꝝ ꝯiugia cū alienis inita heſdras ſeparauit. Hoc idē etiaꝫ in nouo teſtō fuat. Vnde Aug. Ne nubat femina niſi ſue religionis viro. vl̄ ne vir taleꝫ ducat vxorem Id eñ vt dicis iubet dñs. docet apoſtolꝰ vtrunqꝫ precipit teſtamentum. Item Ambroſius. Caue xp̄iane gentili vel iudeo filiam tuā tradere. caue ne gentilē vel iudeaꝫ vel alienigenā. i. hereticam et omnem alienā a fide tua vxorē accerſias tibi Iteꝫ. Si quis iudee ſiue chriſtiana iudo ſiue iudea chriſtiano carnali conſortio miſceatur quicūqꝫ tñ nephas admiſerit a chriſtiano cetu protinus ſegregetur. Ex his alijſqꝫ pluribus teſtimonijs apparet non poſſe cōtrahi coniugium ab his qui ſunt diuerſe religionis ⁊ fidei. DI. XXX IX Amb. in lib. p̄triarchis.

De coniugio fidelis et infidelis et duoꝝ infidelium. b

Huic aūt videtur obuiare qḋ ap'ls ait de imparibus ꝯiugijs Ego dico nō dñs. Si qs frat hꝫ vxorē infidelē ⁊ h ꝯſentit habitare cū illo: nō dimittat illā. ⁊ ſi qua mulier ⁊c. Sꝫ aliud hoc eē aliud illud euident oñdit Augꝰ. Ibi enim agit ꝺ illis ꝯiugijs fideliū et ifideliū. q̇ contrahunt ab eis in diſpari religione et fide manētibus. Ap'lus vo ait de illis qui vni- Aug. ad pollentium.

us eiuſdēq; infidelitatis fuerunt qñ cõiun
cti ſunt. Sed cū veniſſet euangelium alter
ſine altera credidit. Intelligis ne q̇d dicaȝ
Attende vt rem ipſam diligentius expla/
nem. Ecce cõiuges duo vnius infidelitati
fuerunt qñ coniuncti ſunt. nulla de his q̄=
ſtio eſt que ꝑtineat ad illud preceptū vete
ris et noui teſtamenti. quo ꝓhibet fidelis
cū infideli copulare cõiugium. Jam ſunt
ꝯiuges et ambo adhuc ſunt infideles. Ta
les ſunt adhuc q̄les coniuncti ſunt. Venit
q; euangelij p̄dicator: credidit eorū vnus
vel vna. ſed ita vt infidelis cū fideli habita
re conſentiat. nõ iubet dñs vt fidelis īfide/
lem dimittat taliter coniunctū. Nec aptus
iubet vt non dimittat. ſed conſulit. vt ſi q̇s
aliter agat nõ ſit tranſgreſſor. ſicut et ď vir
ginibus cõſulit. Monet aūt qď eſt lucran
di occaſio cū poſſit licite relinquere ſed nõ
expedit. Tunc enim nõ expedit id quod li
citum eſt quādo ꝑmittitur quidem. ſed im
pius vſus alijs aufert impedimentuȝ ſalu
tis. ſicut diſceſſio fidelis ad infideli. quam
nõ ꝓhibet dñs. q2 corā illo non eſt iniuſta
ſed apl's ne fiat conſilio charitatis ſuadet.
vt nemo in ea re iuſſionis neceſſitate tenea
tur. ſed conſilij voluntate libere faciat.

Ex his monſtratur inter fideles ꝯiugi/
um eſſe. et conſiliū apl'i nõ obuiare p̄cepto
dñi. quo iubet fidelem non iungi infideli.
⁊ ſi coniuncti fuerint ſeparari. Legit enim
q̄ heſdras ꝓpheta. imo dñs ꝑ euȝ iuſſit iſ
raelitis vxores dimittere alienigenas. per
quas ibant ad deos alienos. non ille ꝑ ma
ritos acquirebatur deo. Recte hoc prece=
pit. q2 per moyſen iuſſerat dominus ne q̇s
vxorem alienigenam duceret. Merito er
go quas duxerant domio prohibente do/
mino iubente dimiſerunt. q2 vt ait Amb. (Ambroſ.)
Non eſt imputandum matrimoniū qď ex
tra decretum dei factum eſt. ſed cognoſci=
tur emendandum. vt qñ fidelis infideli co
pulatur. Sed vt ait Aug. cum cepiſſet gen (Auguſti. ad pollentium.)
tibus euangeliū p̄dicari. iam ꝯiūctos gen
tiles gentilibus comperit cõiugibus. ex q̄
bus ſi nõ ambo crederent. ſ; vnus vel vna
et infidelis cum fideli conſentiret habitare
nec ꝓhiberi a domino debuit fidelis infide
lem dimittere nec iuberi. Jdeo non prohi
beri. quia iuſticia permittit a fornicāte di/
ſcedere. Et infidelis hominis fornicatio ē
maior in corde. nec vera eius pudicitia cū (Non eſt vera pudicitia fid= cū infideli)
coniuge dici poteſt. quia omne quod non
eſt ex fide peccatum eſt. Quis verā fidelis
habeat pudicitiam. etiam cū infideli coniu
ge que non habet veram. Jdeo aūt nec iu=
beri. qui nec ꝯtra iuſſioneȝ domini gētiles
fuerūt ambo cõiuncti Licitū ḡ erat ꝑ iuſti
ciam fideli infidelem dimittere. ſed licitum
nõ erat faciendum propter liberā beniuo/
lentiam. Euidenter apparet et inter infi=
deles coniugium eſſe. et apoſtoluȝ de illis
agere. qui in infidelitate coniuncti fuerūt
et poſt alter ad fidem conuerſus eſt. cum q̄
etiam fidelis habitare ꝯſenſit. ⁊ hunc non
dimittere fideli ꝯſulit apl's. q2 forte ꝑ fideȝ
ſaluabitur infidelis.

De fornicatione ſpirituali ob quā
poteſt dimitti coniunx. C

Poteſt tamen lici=

te dimittere. q̇a in infideli eſt fornicatio. ſi
nõ corpis. tñ mentis. Cauſam em̄ fornica
tionis dñs excepit. Fornicationē vero ge/
neralem et vniuerſalē intelligere cogimur
nõ mõ. ſ. corpalem ſed et ſpūalem. de qua
Aug. ait. Jdolatria et quelibet noxa ſup/ (Aug⁹ in ſermone domini in monte.)
ſtitio fornicatio eſt. Dñs aūt ꝑmiſit eā for=
nicationis vxorem dimitti. ſed nõ iuſſit. et
ſic dedit apoſtolo locū monēdi. vt qui vo/
luerit nõ dimittat. pōt talē licite dimittere
Si em̄ fornicatio carnis deteſtāda ē in cõ/
iuge. q̄tomagis fornicatio mētis. id eſt in
fidelitatis.

Pro q̇b⁹ vitijs poſſit dimitti. D

Si autē queris an

ꝓpter aliud vitium niſi ꝓpter infidelitatē
vel ydolatriam poſſit dimitti? Attēde q̇d
Augu. ait. Si infidelitas fornicatio eſt. et (Aug⁹. in lib. de ſmone domini in mõte)
ydolatria īfidelitas. et auaritia ydolatria
non eſt dubitandum et auariciam fornica
tionem eſſe. Quis ergo q̄libet illicitam cõ
cupiſcentiam poteſt a fornicationis gene=
re ſeperare. ſi auaricia fornicatio eſt: Ex q̄
intelligitur q̄ ꝓpter illicitas concupiſcen=
tias non tm̄ que in ſtupris cum alienis vi/
ris vel feminis committūtur. ſed ob quaſ/
libet que animam a lege dei aberrare faci/
unt et pernitioſe corrumpi. poſſit ſine cri/
mine et vir vxorem ſuam dimittere et vx/
or virum. Jtem. Rectiſſime dimittitur ſi (Aug⁹. de fid et opibus.)
viro ſuo dicat. non ero vxor tua. niſi mihi
de latrocinio diuitias congreges. vel niſi
ſolita lenocinia exerceas aut ſi quid aliud
facinoroſum vel flagitioſum a viro ſuo ex
petat. Tūc ille ſi veraciter penitens eſt. ha
betq; fidem per dilectionē operantē. mem=

brū qđ euȝ ſcandalizat amputabit. Ex his appet φ nō ſolū infidelitas ſed etiam quelibet concupiſcentia q̄ pnitioſe turpiterq̄ corrūpit. fornicatio ſpiritualis eſt. p quaȝ vir vxorē vel vxor viꝝ dimittere pōt. Cōſulit tñ apl's ne fidelis dimittat infidelē volentem cohabitare. nec a deo reuocare.

Si fideli liceat aliaȝ ducere infideli diſcedente vel dimiſſa. e

Hic querit̃ ſi fidelis dimittat infidelem. vl' infidelis a fideli diſcedat. an liceat fideli aliā ducere? Videtur autoritas teſtari φ illa viuente alteraȝ ducere nō valeat. Amb. eñ verba apl'i exponens ait. Alioquin ſi diſceditis ab inuicem et volētes cohabitare dimittit̃l. et aliis vos copulatis: adulteri eſtiſ. ⁊ filij vr̄i q̄ de hac copula naſcunt̃. immundi. i. ſpurij ſunt. Itē. Si quis habuerit vxorem virginem añ baptiſmū: viuente illa poſt baptiſmū alteram habere nō poteſt Crimina eñ in baptiſmo ſoluūtur nō coniugia.

Ambroſius.

Ex concilio meldenſi.

Que premiſſis contraria videtur. f

Sed econtra Ambro. teſtat̃ Si infidelis dicit apl's diſcedit: diſcedat. Nō eñ eſt ſeruituti ſubiect⁹ frater aut ſoror in huiuſmodi. q̄ nō debet̃ reuerentia ꝯiugij ei q̄ horret autorē coniugij Nō eſt eñ ratū matrimoniū qđ ſine deuotione dei eſt. et ideo nō eſt pctm̄ ei q̄ dimittitur ꝓpter deū. ſi alij ſe copulauerit. Contumelia eñ creatoris ſoluit ius matrimonij circa eū q̄ relinquit̃ ne accuſet̃ alij copulatus. Infidelis aūt diſcedens et in deum peccat et in matrimoniū. nec eſt ſuanda ei fides ꝯiugij. q̄ iō receſſit ne audiret xp̄m eē deū xp̄ianoꝝ ꝯiugioꝝ. Si vo ambo crediderint p cognitionē dei cōfirmat̃ ꝯiugiū.

Determinatio. g

Attende hic predictis ꝯtraria poſſe videri. ita vt ſibi ambroſius ꝯtradicere videatur. Sed diſtinguendum eſt hic aliud eſſe dimittere volentē cohabitare. aliud dimitti ꝓpter deuȝ ab illo q̄ horret nomen xp̄i. Ibi eñ lex beniuolentie nō ſuat̃. Hic veritas cuſtodit̃. ⁊ iō cuȝ liceat dimittere volentē cohabitare. nō tñ ea viuente aliā ducere lȝ. Diſcedentē vero ſe q̄ non oportet. ⁊ ea viuēte aliā ducere lȝ Sȝ hoc nō eſt intelligendū niſi đ his q̄ in infidelitate ſibi copulati ſunt. Sed ſi ad fidē vterq̄ ꝯuerſus eſt. vel ſi vterq̄ fidelis matrimonio ꝯiunctus eſt. et poſt alter eoꝝ a fide diſceſſerit. et odio fidei cōiugem reliquerit dimiſſus diſcedenteȝ nō comitabit̃. nec tamen illa viuēte alterā ducere poterit. q̄a inter eos fuerat ratum coniugium. qđ non poteſt diſſolui.

Quidā dicunt ꝯiugium nō eſſe inter infideles. et quare. h

Sūt tamē nōnulli q̄ inter infideles aſſerūt non eſſe ꝯiugiū. q̄ nec rata nec legitima eſt eoꝝ copula Rata nō eſt. q̄ ſolui pōt. nec legitima. q̄ apl's ait Omne qđ non eſt ex fide pctm̄ eſt. Eorum aūt ꝯiūctio nō ē ex fide. ⁊ ideo pctm̄ ē. Nō eſt erga ꝯiugiū. q̄ nullū ꝯiugiuȝ pctm̄ eſt. Aug. etiā dicit. q̄ nō eſt vera pudicitia infidelis cū fideli. Sed vero negat̃ eſſe pudicitia. nō φ infideliū ꝯiugiū nō ſit veꝝ. ſed q̄ nō habet illud triplex bonuȝ qđ excuſat coitū et meret̃ premium. Item illud apl'i. Omne qđ nō eſt ex fide: peccatū eſt. nō ita intelligendū eſt. vt quicquid fit ab infidelibus peccatū ſit. ſed omne quod fit cōtra fidem. i. ꝯſcientiā: male ſit. et ad gehennam edificat. Vel in omni eo qđ infidelis facit peccat. non quia illud facit. ſed q̄ non eomodo illud facit quo debet. non referens ad debitum finem.

Qđ legitimū ſit ꝯiugium infidelium ſed nō ratum. ⁊ quare. i

Copula ergo maritalis que eſt inter infideles coniugium eſt legitimum. ſed nō ratum. Legitimū q̄a eſt inter legitimas perſonas. ſed non ratum. quia ſine fide. Coniugium vero fideliū eſt legitimum ⁊ ratum. ſi tamen legitime ſunt perſone. Qꝫ autem legitima ſit infidelium coniunctio Auguſti. teſtatur dicens. Uxor legitima ſocietate cōiuncta ſine vlla culpa relinquitur ſi cum viro chriſtiano pmanare noluerit. Ex hoc etiam probat̃ φ infideli ad fidem conuerſo apoſtolus conſuluit infidelem non dimittere. Quod nō faceret. ſi nō eſſet inter eos legitīum cōiugium Legitimū eſt qđ legali inſtitutione vel prouincie moribus nō contra iuſſionē domini contrahitur.

Aug⁹. in lib. de fide et operibus.

DI. XL

Iſta ē diſtictio. xxxix. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ poſtꝙ̄ ſupius determiauit de impedimentis mr̄imonij q̄ faciūt ꝑſonā ſimplicit̄ illegitimā. Hic determiat de impedimēto qḋ facit eā illegitimā reſpectu alterius ꝑſone. Et tria facit. Primo eīm oſtendit ꝙ diſpar cultꝰ ꝑſonas illegitimas facit ad contrahendū. Scḋo declarat vtrū duox īfideliū mr̄imonialit̄ cōiunctorū vnus ad fidē ꝯuerſus poſſꝫ relinquere nō ꝯuerſum. Tertio quō duox infideliū nō poſſit eſſe verū mr̄imoniū. Pria ps vſqꝫ ibi. Huic aūt vidr̄ obuiare. Scḋa vſqꝫ ibi. Sed hoc nō eſt itelligendū. Tertia vo vſqꝫ ad fi. di. In ſpēali ſentētia mgr̄i ſtat in tribꝰ ꝓpoſitōibꝰ quarū pma ē hec. Diuerſe religionis ꝑſone ad ꝯtrahēdū ſil̄r mr̄imonialit̄ ſunt illegitime. Hāc mgr̄ ponēs ꝓponit pmo ꝙ mr̄imoniū ꝯtrahi nō pōt ab his q̄ ſunt diuerſe religiōis Diſpar eīm cultus facit ꝑſonas illegitimas ad cōtrahendū. qḋ pluribꝰ autoritatibꝰ ꝓbat. Poſtea obijcit in cōtrariū ꝑ aplm̄ q̄ dicit. ꝙ ſi qs hꝫ vxorē infidelē ⁊ hec ꝯſentit habitare cū iſto. nō dimittet illā. ⁊ ſil̄r dicit de mlr̄e. Et rn̄det ꝙ qꝛ illud dictū eſt. ſ. ꝙ qui ſunt diſpares in cultu ꝯtrahere nō pn̄t intelligēdū ē de ill̄ q̄ exiſtūt in diſpari religiōe cultu ſeu fide. q. ſ. ſic manētes ꝯtrahere nō pn̄t. Qḋ apl's ait intelligēdū eſt de ill̄ q̄ vniꝰ infidelitatis fuerūt qn̄ coniuncti ſunt poſtmodū vnꝰ ſine altero ad fidē ꝯuerſus ē. qn̄ eīm ſic ē. ſi infidel̄ cū cohabitare ꝯſentit. tunc ſuadet apl's fideli vt eā nō dimittat. qm̄ forte ꝑ fidelē ſaluāda eſt. pōt tm̄ licite fidel̄ infidelē dimittere. etiā cohabitare volentē. qꝛ ipā infidelitas eſt q̄dam fornicatō ſpūalis ꝓpter quā pōt vxoꝛ dimitti ſicut ꝓpter fornicationē coꝛpalem. q̄ oīa autoritatibꝰ ꝓbat. Ex his infert ſcḋam ꝓpoſitionē q̄ eſt. Fidel̄ vir pōt licite infidelē vxorē dimittere ⁊ ecōuerſo. ptꝫ ex pmiſſis Poſtea q̄rit. vtrū ꝓpter aliud vitiū ꝙ̄ infidelitatē poſſit dimitti? Et rn̄det ꝙ vir ſine crimīe pōt vxorē dimittere ⁊ ecōuerſo vxoꝛ virū ꝓpter quaſdā ꝯcupiſcentias q̄ aberrare faciūt aīam a lege dei. ⁊ nō ſolū propter infidelitatē. qḋ autoritatibus ꝓbat. Poſtea q̄rit ſi fidel̄ infidelē dimittat. vel infidelis a fideli recedat. vtrū liceat fideli aliā ducere. Et arguit ꝑ autoritates ad vtrāqꝫ ꝑtem. ⁊ cōtrarietates diſſoluēs dic̄. ꝙ ſi fidel̄ dimittat infidelē volentē ſecū cohabitare ſine contumelia ſaluatoꝛis nō pōt alterā ducere ea viuente. Si vo infidel̄ diſcedat ⁊ dimittit fidelē volētem ſecum habitare non tenet̄ ſequi diſcedentē: ſed licet ei alterā ducere. hoc aūt intelligendū eſt de illis q̄ in infidelitate coniuncti ſunt. ſed ſi vterqꝫ ad fidelitatem cōuerſus eſt. vel ſi vterqꝫ fidelis exiſtēs matrimonio cōiunctus ⁊ poſtea alter illoꝛū a fidelitate diſceſſerit ⁊ fidelem derelinq̄t. nō debet dimiſſus diſcedentem infidelem ſequi. tamen illa viuente non pōt aliam ducere. qꝛ inter eos fuit ꝯiugiū ratū qḋ diſſolui non pōt. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Cōiugiū īfideliū minime eſſe ratū. patꝫ ex hoc ꝙ omīs eoꝛū ꝯactio veriſſime eſt pctm̄. Hāc mgr̄ inſinuās dicit inter infideles nō eſſe ꝯiugia. qꝛ eoꝛū copula nō eſt rata cuꝫ ſolui poſſit. nec eoꝛū cōiugia eſſe legitima. cū nō ſint ex fide. omne aūt qḋ nō eſt ex fide: pctm̄ eſt. ſm̄ apl'um Hoc idē etiā oſtēdit ꝑ Augu. Mgr̄ aūt dicit ꝙ inter infideles eſt legitimū mr̄imoniū. qꝛ eſt inter legitīas ꝑſonas. ſed non eſt ratū. qꝛ non eſt cū fide. qḋ ꝑ autoritates ꝓbat. Coniugiū aūt fideliū eſt legitimum ⁊ ratum: ſi legitime ſint ꝑſone. Et ſoluit dicendo ad autoritatē beati Augu. Coniugiū aūt infideliū verū eſt: ſed nō habet illud triplex bonū qḋ excuſat coitū nec meret̄ pmium. Exponit etiā illud apoſtoli. Omne qḋ nō ex fide eſt: peccatū eſt. Et tm̄ in ſpēali de ſententia huius diſtinctiōis.

De cognatione carnali et ſpūali et prius de carnali. a

DI. XL

Nunc ſupereſt de cognatione aliq̄d dicere. Eſt autem cognatio alia carnal̄ alia ſpūalis. Primū de carnali cognatiōe ⁊ affinitate inſpiciamus. Cognati g̊ vl̄ affines in ſeptimo gradu vel infra copulari non debent. Vn̄ Gre. Progeniem ſuā vnūquēqꝫ vſqꝫ ad ſeptimā obſeruare decernimꝰ generationē. ⁊ q̄diu ſe agnoſcunt affinitate ꝓpinq̄s. ad ꝯiugalem copulā accedere denegamus. qḋ ſi fecerint: ſepent̄. Itē Nicola. papa. De ꝯſanguinitate ſua nullus vxorē ducat vſqꝫ poſt generatiōꝫ ſeptimā vl̄ quouſqꝫ parentela cog̊ſci pōt. Itē. Nulli ex ꝓpinq̄tate ſui ſanguinis vſqꝫ ad ſeptimū gradum vxores ducāt. His autoꝛitatibꝰ alijſqꝫ pluribꝰ ꝯſanguineoꝛū ꝯiunctiōes ꝓhibentur vſqꝫ ad ſeptimū gradum. Grego. epiſ gallie. Nico. papa.

De computatione graduum conſanguinitatis. b

Quomodo autem gradus cōſanguinitatis computandi ſint: Iſidorus oſtendit ſic. Series ꝯſanguinitatis ſex gradibus dirimit̄ hoc mō. Filius ⁊ filia qḋ eſt frater ⁊ ſoroꝛ. ſit ipe trūcus Illis ſeoꝛſum ſeiunctis: ex radice illiꝰ trunci egrediunt̄ iſti ramunculi. nepos ⁊ neptis primus. pronepos ⁊ ꝓneptis ſcḋus. abnepos ⁊ abneptis tertius. adnepos ⁊ adneptis quartus. trinepos ⁊ trineptis quintꝰ trinepotis nepos ⁊ trinepotis neptis ſextꝰ Attende ꝙ ſex g̃dus tm̄ ponit Iſi. qꝛ truncum inter g̃dus nō cōputat. Alij vo qui ſeptem g̃dus ponuut truncū inter g̃dus cōputant. varie nanqꝫ cōputant̄ g̃dus cōſanguinitatis. Alij eīm pr̄em in pmo g̃du. filios in ſcḋo ponūt. Alij pmum g̃dū filios appellāt. negantes g̃dū cōgnatōis inter pr̄eꝫ ⁊ filiū eſſe. cum vna caro ſint pater ⁊ filius Autoꝛitates g̊ q̄ ꝯſanguinitatis cautelam vſqꝫ in ſeptimū g̃dum ꝓhibēt. pr̄eꝫ ponūt in pmo gradu. Ille vo que vſqꝫ ad ſextum g̃dum ꝓhibent. pmū g̃dū filios appellant. atqꝫ ita fit vt eedem ꝑſone ſm̄ hanc diuerſitatem inueniant̄ in ſexto ⁊ ſeptimo gradu. Pr̄em vo in pmo g̃du ponit: q̄ fratres dicit eſſe ſcḋm g̃dum. Hoc modo computat Zacharias papa inquiens. Parētele gra-

Iſido.

Zacharias aliṫ cōputat.

dus aliter cõputamus. Ego ꝛ frater meus vna generatio ſumus. pͥmumqꝫ gradũ effi=cimus. Rurſus filius meus ꝛ fratris mei fi=lius ſcđa generatio ſunt. ꝛ ſecundũ gͣduꝫ fa=ciũt ad hũc modũ cetere ſucceſſiões. Inter illos vͦo q̄ ſex cõputãt gͣdus: ꝛ illos q̄ ſeptẽ cõputant gͣdus. nulla in ſenſu exiſtit diuer=ſitas. Quis in numero gͣduum varietas vi=deatur. Ultima vͦo generatio ſi a fratribꝰ ſumat initiũ numerandi ſeptima inuenit̃.

Quare ſex gradus cõputant̃. c

Quare vo ſex computet Iſið. ipſe aperit dicens. Cõſanguini=tas dum ſe paulatim ꝓpaginũ ordinibꝰ di=rimens vſqꝫ ad vltimũ gradũ ꝓtraxerit et ꝓpinquitas eſſe deſierit. tunc pͥmum lex in matrimonij vinculũ eam recipiet. ꝛ quodã modo incipiet reuocare fugientẽ. Iđ autẽ vſqꝫ ad ſextum generis gradũ cõſanguini=tas conſtituta eſt. vt ſicut. vj. etatibꝰ mun=di generatio ꝛ homis ſtatꝰ finit̃. ita ꝓpinq̄=tas generis tot gradibus terminet̃. In hiſ ſex gradibus oīa ꝓpinquitatũ noīa ꝯtinẽ=tur. vltra quos nec affinitas iueniri nec ſuc=

Quare ſeptẽ

ceſſio põt amplius ꝓpagari. Scđm alios ſeptem gͣdus ideo computant̃: vt ita poſt ſeptem gradus ſpõſus ſponſe iungat̃. ſicut poſt hãc vitã q̄ ſeptem diebꝰ agitur ecclia

De diſpenſa=tiõe Gre. er=ga anglos

xp̄o iunget̃. His aũt occurrit illud qđ Gregꝰ. Auguſtino anglorũ ep̄o a quo re=quiſitus fuerat. quota generatione debeãt copulari. reſcribit ſic. Quedam lex rhoma=na pmittit. vt ſiue fratri vel ſororis ſeu duo=rum fratrũ germanorũ ſeu duarũ ſororum filius ꝛ filia miſceant̃. Sed experimẽto di=

Iohes Chry=ſoſt. Cõſtan=tinopolitanꝰ ep̄s.

dicimus ex tali coniugio ſobolẽ non poſſe ſuccreſcere. Un̄ neceſſe eſt vt quarta vel quinta generatio fideliũ licenter ſibi cõiun=gatur. Sed poſt mltũ tpis idẽ Gregꝰ. a fe=lice meſſine ſicilie pͥſule reqͥſitus. vtrũ Au=guſtino ſcripſerit vt angloꝝ quarta gene=ratione contracta mr̄imonia nõ ſoluerent̃. inter cetera talem reddidit rationẽ. Quod ſcripſi Auguſtino angloꝝ ep̄o. ipi etiã an=glorũ genti que nup ad fidem venerat: ne a bono quo cepat metuendo auſteriora rece=dere. ſpecialit̃ ꝛ non generalit̃ me cognſcas ſcripſiſſe. Nec ideo hec eis ſcripſi vt poſtqꝫ in fide fuerint ſolidati. ſi infra ꝓpriam con=ſanguinitatem inuenti fuerint: nõ ſepentur aut infra affinitatis lineã. i. vſqꝫ ad ſeptimã generationem iungant̃.

Iſta eſt diſtinctio. xl. huius quar=ti libri. In qua mgr̄ poſtqꝫ ſupius determiauit de i=pedimentis matrimonij diſparis cultus quod red=dit pſonam illegitimaꝫ ad contrahendũ reſpectu ali=cuius pſone ꝓpter diſtantiã ad ipam. Hic determi=nat de impedimentis mr̄imonij q̄ faciũt pſonã illegi=mam ad contrahendũ reſpectu alicuiꝰ pſone ꝓpter ꝓpinq̄tatem ad ipam. Et tota ſnĩa mgr̄i v̄ſatur in hac diſtin. circa hoc. ſ. q̄ cognatio carnal̃ ꝛ ſpũalis mr̄imoniũ impediũt. Sentẽtia in hac diſtinctiõe ſtat in iſta ꝓpoſitiõe. Cognatio quedam dicitur carnal̃. q̄dam vͦo ſpũalis. ꝛ infra quartũ gradum nõ poſſũt cognati inire mr̄imoniũ. vt dicit decretal̃. Hanc ma=giſter inſinuans ꝓponit pͥmo de cognatiõe ꝛ affini=tate eſſe dicendũ. de q̄bus duabꝰ ſubdit q̄ cognati ꝛ affines in ſeptimo gradu ꝛ infra copulari nõ debẽt qđ p autoritates ꝓbat. Poſtea dicit q̄ gradus ꝯſan=guinitatis a diuerſis diuerſimode cõputãt. Quidã em̄ vt Iſi. cõputat ſex gradus. ipm em̄ ꝯſanguinita=tis truncũ inter gradus non cõputat. qꝛ inter patrẽ ꝛ filiũ negat eẽ ꝯſanguinitatis gradus: ſcꝫ cũ quaſi ſint vna caro. Si ergo ſuppoſito filio ꝛ filia fratre et ſo=rore q̄ſi trunco. in pͥmo nepos ꝛ neptis. in ſcđo ꝓne=pos ꝛ ꝓneptis. in tertio abnepos ꝛ abneptis. in q̄r=to adnepos ꝛ adneptis. in quinto trinepos ꝛ trine=ptis. in ſexto trinepotis nepos ꝛ trineptis neptis. Alij vͦo q̄ p̄rem in pͥmo gradu ponũt. inter p̄rem q̄=dem ꝛ filiũ ponunt eſſe cognatiõis gradũ. Et hi ſe=ptem gradus computant. ꝛ q̄uis varij in nũero gra=duũ inueniant̃. nulla tñ exiſtit diuerſitas q̄tũ ad ter=minũ: ſꝫ tñ q̄tũ ad initiũ. Poſtea mgr̄ aſſig̃t hꝰ cõ=putatiõis gͣduũ rõem. Ultimo opponit in ꝯtrariũ p Grego. q̄ ſcribens Augu. anglicorũ ep̄o a quo req̄ſi=tus fuerat quota generatione deberẽt cõnubia fieri dicit q̄ pñt licite fieri in quarta ꝛ q̄nta generatione. Sed ad hoc rñdet ipm dictũ Grego. qui dicit ſe hoc non generalit̃ dixiſſe: ſed ſpecialit̃ cõceſſiſſe genti an=glicorũ qui nup ad fidem venerunt: ne a bono qđ in=ceperant metuendo auſteriora: recedant. quibus tñ poſtea in fide ſolidatis dicit hoc non licite: imo ſi in=fra conſanguinitatis lineam ꝓpriam aut affinitatis lineam ꝓpriam ſeptimã. ſ. generationem inuẽti fue=rint copulati nõ ſepant̃. His dictis mgr̄i addo ex di=ctis doctorũ aliorũ q̄ mgr̄i ſententia de gradibꝰ cõ=ſanguinitatis dudum habita p ſummum pontificem eſt remota. Et tñ in ſpẽali.

De gradibus affinitatis. a

DI. XLI

Nunc de affinitate videndum eſt. de qua Gre=gorius ait. Porro de affinitate quam dicitis parentelã eſſe q̄ ad virum ex pte vxoris: ſeu que ex parte viri ad vxoreꝫ ptinet. manifeſta ratio eſt. qꝛ ſi ſm diuinã ſententiam ego ꝛ vxor mea ſumus vna ca=ro. profecto mihi ꝛ illi mea ſuaqꝫ parente=la ꝓpinquitas vna efficitur. Quo circa et ſoror vxoris mee in vno ꝛ pͥmo gradu eri=mus. filius vͦo eiꝰ ſecundo gradu erit a me. nepꝰ vͦo in tertio. Idqꝫ vtriqꝫ in ceťis agẽ=dũ eſt in ſucceſſiõibꝰ. Uxorẽ vͦo ꝓpiq̄ cuiꝰ cũqꝫ gͣdus ſit. ita me oportꝫ attẽdere. quẽ=

admodum ipſius q̄ʒ gradus aliqua femina
proprie ꝓpinquitatis ſit. Quod nimirum
vxori mee de ꝓpinquitate viri ſui in cūctis
cognationis gradibus cōuenit obſeruare.
Qui vero alioꝛſum ſentiunt antichriſti ſunt.
Ex concilio maciensi Item Julius papa. Equaliter vir coniūga
tur conſanguineis ꝓprijs ⁊ conſanguineis
vxoris. Item Iſidorus. Sane ꝯſanguini-
tas que in ꝓprio viro conſeruanda eſt. etiā
in vxoris parentela de lege nuptiarū cuſto
dienda eſt. q2 conſtat eos duos fuiſſe i car-
ne vna. Jdēq3 cōmunis eſt illis vtraq3 parē
tela. Item Julius papa. Nullū in vtroq3
ſexu pmittimus ex ꝓpinquitate ſui ſangui
nis vel vxoris vſq3 in ſeptimum generatio
nis gradum vxorem ducere. vel inceſti ma
cula copulari. quia ſicut non licet cuiq3 de
ſua conſanguinitate chriſtiano. ſic nec de
conſanguinitate vxoris ꝯiugem ducere ꝓ
In concilio medensi pter carnis vnitatem. Item Greg⁹. De af
finitate conſanguinitatis p gradus cogna
tionis placuit vſq3 ad ſeptimam generatio
nem obſeruare. Nam ⁊ hereditas rerum p
legales inſtrumentorū diffinitiones ſanci-
ta. vſq3 ad ſeptimū gradum heredum ꝓtē-
dit ſucceſſionem. Non enī eis ſuccederent:
niſi de ꝓpagine cognatōnis deberetur. His
autoritatib⁹ inſinuatur. ⁊ que ſit affinitas. et
vſq3 ad quem gradum ſit obſeruanda .ſ. vſq3
ad ſeptimū.

Varie traditiões de affinitate. b

Sed alij videntur
concedere in q̄nta generatione inter affines
contrahi coniugiū. ⁊ in quarta etiam ſi cō-
tractum fuerit non ſepari. Ait enī Fabia-
Fabian⁹ pa. nus papa. De ꝓpinquis qui ad affinitatē
p virum ⁊ vxorem veniūt. defuncta vxo-
re vel viro in quinta generatione iungantur
In quarta ſi inuenti fuerint non ſeparentur.
In tertia vero ꝓpinquitate non licet vxorē
alterius accipe poſt obitum eius. Equali-
ter vir iungatur in matrimonio eis q̄ ſibi cō-
ſanguinei ſunt. ⁊ vxoris ſue conſanguineis
poſt mortem vxoris. Ecce hic conceditur in
q̄nta vel quarta ꝓpinquitate affiniū fieri
Julius papa ꝯiugiū. Julius etiā papa ait. Statutū eſt
vt relictā pr̄is vxoris ſue. relictā fr̄is vxo-
ris ſue. relictā filij vxoris ſue. nemo ſibi in
matrimoniū ſumat. relictam vxorem conſan
guineorū vxoris ſue vſq3 in tertiā ꝓgeniē
nemo in vxorem ſumat. In q̄rta vero ⁊ quī-
ta ſi inuenti fuerint non ſeparentur. Ecce q̄ʒ
varie de affinitatis obſeruatione loquuntur
autores. Alij enī vſq3 ad ſeptimū gradum
eam obſeruari ſanciūt. Alij vero in quīto vel
quarto matrimonia contracta nō diuidūt.
Sed illi veritatis rigorem. iſti miſericordie diſ-
penſationem videntur ꝓponere. Pōt enim
eccleſia diſpenſare in copula affinium vſq3
ad tertium gradum. ſicut Greg⁹. diſpenſa
uit in quarto gradu conſanguinitatis. Il-
lud aūt non eſt p̄tereundum quod Grego. *Grego.*
Venerio epiſcopo ſcripſit. Sedē apoſto
licam conſulere decreuiſti. ſi mulier copu-
la nuptiali extraneo viro ꝯiuncta cog̃tioni
eius ptineat. ſi eo defuncto cognatio mane
at vel ſub alio viro cognatōis vocabula diſ
ſoluantur. vel ſi ſuſcepte ſoboles poſſunt legi
time ad p̄oris viri cognationis tranſire co
pulam. Si vna caro fuerit. quō aliq̄s eo-
rum poteſt ꝓpinquus vni ptinere: niſi pti
neat alteri? Hoc minime poſſe fieri creden-
dum eſt. Porro vno defuncto. in ſuperſti-
te affinitas non deletur. nec alia copula con-
iugalis affinitatē copule p̄oris ſoluere va
let. ſed nec alterius coniunctionis ſoboles
placet ad affinitatis p̄oris viri conſortium
tranſire. Si quis ergo ſacrilego ⁊ temera-
rio auſo in defuncto querit ꝓpinquitatem
extinguere. vel ſub altero affinitatis voca-
bula diſſipare vel ſuſceptas ſoboles alteri⁹
copule ꝓpinquitati p̄oris credit legitīe ſo-
ciari. hic negat dei verbum validum eſſe qđ
dixit. Erunt duo in carne vna. Ecce hic ꝓ
hibet ſi mortuo p̄mo viro vxor eius alij nu
pſerit. filios de ſecundo viro genitos duce
re vxores de cognatione p̄oris viri. quia fi-
lij mediante matre ad cognationem p̄oris
viri ptinent. cum quo mater eorū vna ca
ro extiterat. Hoc idem etiam Innocenti⁹ *Innocē. pa.*
papa ait. Si qua mulier ad ſecūdas nupti
as tranſierit ⁊ ex eis ſobolem genuerit. nul
latenus poteſt ad conſortiū cognatiōis pri
oris viri ptingere. Hoc autem obſeruandū
eſt vſq3 ad ſeptimū generis gradum. ſed ma-
xime vſq3 ad tertiū ⁊ quartum. ſicut ſupra
poſitum eſt.

Si coniugiū ſit inter eos qui nota
conſanguinitate diuiduntur. c

Et eſt ſciendū q̄ ec
cleſia infra p̄dictos gradus conſanguinita
tis coniunctos ſepat. Si autem ignorāter
coniuncti fuerint in conſpectu eccle ⁊ poſt-

Quid ſit: Fornicatio. Stuprum. Adulterium. Inceſtus. Raptus.

modum ꝓbata conſanguinitate eiuſdez iudicio ſeparan. Queritur vtrum copula illa coniugiū fuerit. Quibuſdam videt̄ nō fuiſſe coniugiū. q: non erant legitime ꝑſone: ſed tamen de crimine excuſant̄ ꝑ ignorantiam. ⁊ quaſi coniugiū reputat̄. quia bona fide ⁊ ꝑ manum eccleſie conuenerūt. Unde ⁊ filij eoꝝ legitimi habentur. Alij vero dicunt fuiſſe coniugiū licet nō eſſent legitime ꝑſone. quia talium coniunctiones vocant canones coniugia. vbi de ꝑſonis agitur quarum teſtimonio conſanguineoꝝ ſit dirimenda coniunctio. Unde Urbanun papa. Si duo viri vel tres conſanguinitatem iureiurando firmauerint. vel ipſi forte confeſſi fuerint: coniugia diſſoluant̄. Si vero neutrum contigerit epiſcopi eos ꝑ fidem chriſti obteſtentur. quatinus palam fateantur ſi ſe re cognoſcunt conſanguineos. Si ſe iudicio epiſcoporum ſegregauerint in alia mrimonia non ꝓhibeant̄ cōtrahere. Idem. Notificamus tibi vt cum tres vel duo ex ꝓpinquioribus eius qui accuſant̄ hanc ꝓpinquitatem iuramento firmauerint. vel ſi duo vel tres ex antiquioribus ianuenſibus: quibus hec ꝓpinquitas eſt nota qui bone fame et veraci teſtimonij ſint. remoto amore. timore ꝑcio ⁊ omni malo ſtudio. ꝑdicta firmauerint. ſine mora cōiugia diſſoluant̄. Conſanguineos vero extraneoꝝ nullus accuſet. vel conſanguinitatem in ſynodo computet ſed ꝓpinqui ad quoꝝ noticiam ꝑtinet Si aūt ꝓgenies tota defecerit. ab antiquioribus ⁊ veracioribus quibus ꝓpiquitas tota nota ſit. epiſcopus canonice requirat. et ſi inuenta fuerit: ſeparentur. Ecce quibus accuſantibus ⁊ teſtificantibus dirimenda ſit conſanguineoꝝ coniunctio que ↄiugiū vocat̄.

Quibus ꝑſonis teſtificantibus ſint diuidenda coniugia.

Urbanus pa.

Richario ianuenſi epo

Fabianus pa.

Diſtinctio vtilis. D

Hic dicendū eſt ꝙ aliud eſt fornicatio. aliud ſtuprū. aliud adulterium. aliud inceſtus. aliud raptus. Fornicatio licet ſit genus omnis illiciti coitus qui fit extra vxorem. tamen ſpecialiter intelligitur in vſu viduarū vel meretricum vel ↄcubinarū. Stuprū ꝓprie eſt virginum illicita defloratio. Adulterium eſt quaſi alieni thori violatio. vnde adulterium dicit̄ quaſi alterius thori acceſſio. Inceſtus eſt conſanguinearū vel affiniū abuſus Unde inceſtuoſi dicuntur qui conſanguineis vel affinibus ſuis abutunt̄. Raptus admittit̄ cum puella violenter a domo patris educit̄. vt corrupta in vxorem habeat̄. ſiue puelle ſiue parentibus vis illata conſtiterit. Hic morte mulctat̄. ſed ſi ad eccleſiam cuz rapta cōfugerit. ꝑuilegio eccleſie mortis impunitatem meret̄. Attendendum eſt etiaz illud Alexandri qui ait. Ex frater ſoror ve vxoris tue cognati dicuntur equiuocationis iure fit. ⁊ neceſſitate vulgaris appellationis potius quam vlla cognationis cauſa. Uxor eniz fratris fratriſſa potius quam cognata vocat̄. Mariti frater leuir dicitur. Duorum fratrum vxores ianitrices vocantur quaſi eandem ianuam intrantes. Uiri ſoror glos appellatur. Sororis aūt vir non habz ſpeciale nomen: nec vxoris frater.

Quid ſit fornicatio.

Quid ſit ſtuprum.

Quid ſit adulterium

Quid ſit inceſtus

Quid ſit raptus

Alexan. pa.

Iſta eſt diſtictio. xlj. huius quarti libri. In qua mgr̄ poſtquam ſuperius determinauit de impedimento conſanguinitatis. Hic determinat de impedimento affinitatis. Et tria facit. Primo enim oſtendit ꝙ affinitas matrimoniuz impedit contrahendum ⁊ contractum diſſoluit. Secundo quedaz vitia diſtinguit. Tertio nomina affinitatū adiungit. Primum facit vſqz ibi. Hic dicendū eſt. Scdm vſqz ibi. Attendendū eſt etiam illud Alexandri. Tertiuz vero vſqz ad finē diſtinctiōis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ ꝑma eſt hec. Qui infra affinitatis gradum ꝓhibitū coniungunt̄ habita noticia ab inuicem ſepant̄. ⁊ eoꝝ filij legitimi habeant̄. Hanc mgr̄ inſinuans proponit primo quid ſit affinitas dicens ꝙ eſt parentela que ad virū ex parte vxoris ⁊ ad vxorem ex parte viri ꝑtinet. Quia eñ vir ⁊ vxor vna ſunt caro rōnabiliter ꝓpinquitas ⁊ parentela vnius efficit̄ alterius vt ſit vna vtriuſqz. vnde vir ⁊ ſoror vxoris ſunt in ꝑmo gradu. filij vero ſororis ſunt in ſecūdo gradu a viro. neptis vero in tertio gradu. ⁊ ſic deinceps. Dicit eñ ꝙ affinitas vſqz ad ſeptimū gradū generatiōis matrimonium impedit. ſicut ⁊ ↄſanguinitas. quod autoritatibus probat. Poſtea obijcit in contrariū ꝑ autoritates que dicūt ꝙ inter affines pōt coniugiū ↄtrahi in quarta ⁊ quinta generatione. Et reſpondet ꝙ autoritates ſunt intelligende ſcḋm miſcḋie diſpenſationem. pōt tamen etiaz diſpenſari in copula affiniū vſqz ad tertium gradum ſicut etiā Greg. diſpenſauit in quarto gradu ↄſanguinitatis. Poſtea querit vtruz affinitas maneat quando vis tranſeat matrimoniuz. vt ſi mulier alicui viro copulata ad cognationem eius pertineat vtrum eo defuncto mrīmonium maneat vel diſſoluat̄. Et determinat ꝑ plures autoritates ꝙ maneat affinitas matrimonio tranſeunte: que affinitas impedit matrimonium ad ꝑdeterminatos gradus acſi matrimonium ꝑmaneret. Poſtea dicit ꝙ coniunctos infra ꝑdictos gradus conſanguinitatis vel affinitatis eccl'a ſepat. Querit etiam ſi ignoranter in conſpectu eccleſie coniunguntur ⁊ poſtmodū conſanguinitate ꝓbata eiuſdem iudicio eccleſie ſeparant̄ vtrum illa copula fuit coniugiū? Et reſpondet ꝙ quidam dicunt ꝙ nō erant perſone legitime. ideo non fuit coniugium. Excuſatur tñ ꝑ ignorantiam a crimine. q: bona fide ⁊ per manum eccleſie conuenerūt. Unde ⁊ filij eoruz legitimi habent̄. Alij vero dicunt fuiſſe coniugium: quia non

fuerunt pſone legitime. quia canones tales coniun-
ctiones legitimas vocant. Addit etiã quorũ teſtimo
nio hec coniunctio ſit diuidenda. ⁊ dicit ꝙ ꝑ tres vl
duos ex ꝓpinquioribus q̃ iuramento confirmãt hoc
verũ eſſe quod dicunt. vel ſi ꝓgenies tota deficeret
ꝑ antiquiores quibus tota ꝓpinquitas nota ſit aſſer
tum fuerit ꝙ affines ſint. ſine mora ſepandi ſunt. qđ
autoritatibus ꝓbat. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Que
2a ſit differentia inter ſtuprũ. adulteriũ. inceſtum ⁊ for
nicationem. hec littera dat ſufficientem explanatio-
nem. Hanc inſinuans diſtinguit diuerſa peccata. ſ.
fornicationem. ſtuprum. adulteriũ. inceſtuz ⁊ raptũ
dicens. ꝙ q̃uis fornicatio ſit genus omĩs illiciti coi-
tus qui fit extra vxorem. tamen ſpecialiter intelligẽ
da eſt abuſus viduarum vel meretricũ vel concubi-
narum. Stuprum vero eſt virginum illicita defloratio
Adulterium eſt alieni thori violatio Inceſtus vero
eſt conſanguinearũ vel affiniũ abuſus. Raptus vero
eſt cum puella violenter de domo patris educitur vt
3a corrupta in vxorem habeat. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec.
Ut cautius fiant coniugia ponit mgr̃ quedam affini-
tatum nõia. que inſinuans dicit ꝙ frater vxoris ⁊ ſo
ror eius dicunt cognati viri ꝓpter nominũ carẽtiaz
vxor vero fratris dicit potꝰ fratriſſa ꝙ̃ cognata. Fra
ter vero mariti dicitur leuir. vxores vero duorũ fratrũ
ianitrices vocant. quaſi eandem ianuam intrantes.
Soror vero viri vocatur glos. vir autem ſororis non
habet ſpeciale nomen. nec vxoris frater. Et dicitur
notanter quedam affinitatum nomina. quoniã nõia
ſingulariũ affinitatum non ſunt impoſita ꝓpt occul
tas rerũ ꝓprietates non latentes. ſed circũloquunt
alijs nominibus. ideo neceſſe eſt vnum nomen plu-
ra ſignificare. vt inquit philoſophus. Et tñ in ſpẽa-
li de ſententia huius diſtinctionis.

De ſpũali cognatione. a

D.XLII. **De parentaliũ**
graduum famoſa queſtione ali-
quid licet minus ſufficienter di-
ximus. Jaz de ſpũali cognatione addamꝰ
que etiã pſonas impedit vt non ſint legiti-
me ad ineundas nuptias. Tria q̃daz ſunt
conſanguinitas. affinitas ⁊ ſpũalis germa-
nitas. Conſanguinitas eſt inter eos qui iũ
guntur ſm lineam generiſ. Affinitas inter
eos qui genere quidem non ſunt coniuncti
ſed mediante genere ſunt ſociati. vbi gtia.
Uxor filij fratris mei que non eſt de gene-
re meo ꝑ ipm qui ẽ de genere meo mihi af-
finis facta eſt ⁊ ego illi. Spũalis ꝓximitas
eſt inter compatrem ⁊ cõmatrem. ⁊ int̃ eos
quorũ vnus alterũ de ſacro fonte leuauit:
vel in cathezizatione aut confirmatione te
nuit. Eſt etiam inter filios eiuſdem homis
carnales ⁊ ſpũales.

Qui ſint filij ſpũales. b

Spũales filij ſunt
quos de ſacro fonte leuamus vel in cathe-
zizatione ſeu confirmatiõe tenemus. Filij
etiã ⁊ filie ſpũales eorũ ſunt. qui trine mer-
ſionis vocabulo eos ſacro baptiſmate tin-
gunt. Dicit etiam ſpũalis filia ſacerdotis:
que ⁊ peccata ſua confitet. Unde Sima- Sima. pa.
chus papa. Omnes quos in penitẽtia ſu-
ſcipimꝰ ita noſtri ſpũales ſunt filij. vt ⁊ ipi
quos vel nobis ſuſcipientibus vel ſub tri-
ne merſionis vocabulo mergentibꝰ vnda
baptiſmi regenerauit. Silueſter etiam am- Silue. pa.
monet vt ad ſuam filiam penitentialem nul
lus ſacerdos accedat. qꝛ ſcriptuz eſt. Oẽs
quos in penitentia accepimus ita noſtri fi-
lij ſunt vt in baptiſmo ſuſcepti. quorũ oim
flagitioſa eſt commixtio. Et autem compa
ter ⁊ cõmater ſibi iungi nequeant. nec pat
ſpũalis. nec mater filie vel filio ſpũali. ex cõ
cilio Maguntinenſi docet. De eo qđ int- In concilio Maguntĩ.
rogaſti ſi aliquis filiolam ſuã duxerit vxo
rem. ⁊ de eo qui concubuit cum matre ſpiri
tuali. ⁊ de eo qui filium ſuum baptizauit ⁊
vxor eius eum de fonte ſuſcepit: hac cau-
ſa vt diſcidium fieret coniugij. ſi poſt in ta
li copula poſſunt ꝑmanere ſic reſponden-
dum eſt. Si filiolam aut cõmatrem ſuaz ali
quis in coniugiũ duxerit: ſepandos eſſe iu
dicamus: ⁊ graui penitentia plectendos.
Si vero coniuges legitimi vel vnus vel am
bo ex induſtria hoc fecerint vt filiũ ſuuz de
fonte ſuſciperent. ſi innupti manere volue-
rint bonum eſt. Sin autem: grauis peniten
tia inſidiatori iniungat ⁊ ſimul maneant. ⁊
ſi p̃uaricator cõiugij ſupuixerit. acerrima
penitentia mulctet. ⁊ ſine ſpe ꝯiugij mane-
at. Ex his apparet ꝙ aliquis filiolam ſuam
vel cõmatrem non poteſt ſibi copulare nu
ptialiter. ⁊ ſi p̃ſumptum fuerit: ſeparandi
ſunt. Qui autem legitime ꝯiuncti ſunt: non
iden ſepandi ſunt. quia alter eorũ inſidio-
ſe filium de fonte leuauit. Quod etiam Ni
colaus confirmat dicens. Noſſe deſideras Nico. papa.
vtrum mulier que viri filium ex alia femĩa
genitum de ſacro fonte leuauerit: poſtmo-
dum poſſit cum eodẽ viro copulari. Quoſ
ideo cõiungi poſſe decreuimus. qꝛ ſm ca-
nones ſacros niſi amborũ ꝯſenſu nulliꝰ re-
ligionis obtentu debet coniunx dimittere
cõiugem. cũ aplˢ p̃cipiat. Nolite fraudari
inuicem: niſi forte ex conſenſu ad tpus ⁊c̃.
Ideo. Dictuz eſt nobis quaſdam femĩas Ex cõcilio ca bilonenſi
deſidioſe. q̃ſdam vero fraudulenter vt a vi-
ris ſuis ſeparent. ꝓprios filios coram epi-
ſcopis ad ꝯfirmandũ tenuiſſe. Unde nos
dignũ duximus. vt ſi qua mulier filiũ ſuũ
deſidia aut aliqua fraude coram epiſcopo

tenuerit ad ꝯfirmandū ꝓpter fallaciaꝫ vel
fraudem. q̄ꝺiu viuat penitentiā agat. tm̄ a
Johānes papa anſelinocene eccl'e epo. viro ſuo nō ſepetur. Item Joh. pa. Ad li=
mina ſancti Petri homo noīe Stephanus
veniens noſtro p̄ſulatui innotuit q̄ filium
ſuū in extremo vite poſitum nondū bapti=
ſmi vnda lotum. abſentia ſacerdotū cogen
te baptizauit. eūq̄ ꝓprijs manib⁹ ſuſcepit.
atq̄ ꝓ hmōi negocio: reuerentia tua prefa
tum hominē a ſua coniuge iudicauit eē ſe=
parandum. Quod fieri nullatenus debet:
dicente ſcriptura. Quos deus cōiūxit ho=
mo non ſepet. Et dn̄s non dimittere vxo=
rem: niſi cauſa fornicatiōis iubet. Et nos
tanta autoritate freti dicimus dimittendū
eſſe ⁊ inculpabile iudicandū qḋ neceſſitas
intulit Nam baptizandi opus laicis fide
libus: ſi tn̄ neceſſe fuerit libere conceditur.
Vn̄ ſi ſupradictus hō filiū morientē aſpi=
ciens ne aīam ꝑpetuo ꝑire dimitteret. vn=
da baptiſmi lauit. vt eum de ptāte mortis
eriperet bn̄ feciſſe laudat̄. Ideoq̄ ſue vxo
ri ſibi iam olim legitime ſociate impune dū
vixerit iudicamus manere coniunctū. nec
ob hoc ſepari debere. His alijſq̄ pluribus
autoritatibus edocet̄ coniuges nō eſſe ſe=
parandos ſi poſt legitimā copulam alt̄ al=
terius filium de fonte leuauerit. vel in con=
firmatione tenuerit.

Quid p̄miſſis obuiat. c

His autē obuiare
Deuſdedit papa. videt̄ quod Deuſdedit papa ait. Peruenit
ad nos dyaconus ſanctitatis veſtre epl'am
deferens q̄ q̄dam viri ⁊ mulieres preteri=
to ſabbato paſcali ꝓ magno populi incur=
ſu neſciētes filios ſuos ſuſcepiſſent de laua=
cro. Cupis ḡ ſcire an ꝓpter hoc debeāt vi=
ri ac mulieres ad ꝓprium vſum redire vel
non? Nos ṽo hac re meſti. p̄orum inquiſi
uimus dicta. ⁊ inuenimus in archiuis. id
eſt in armarijs apoſtolice ſedis. iā talia cō
tigiſſe in pluribus eccleſijs. quaruꝫ epiſco
pis ab hac apoſtolica ſede volentibus ſci=
re vtrū viri ac mulieres redirent ad ꝓp̄um
thoꝝ. Beate mēorie ſancti p̄res Juli⁹ pa
pa. Innocenti⁹ ⁊ Celeſtinus cuꝫ epiſcopo
rum plurimorū conſenſu in apoſtolorū p̄n
cipis eccleſia preſidentes talia reſcripſerūt
⁊ confirmauerūt. vt nullo modo ſe in con=
iugio reciperent viri ac mulieres quicūq̄
hac ratione ſuſceperūt natos. ſed ſepararēt
ſe. ne ſuadente diabolo tale vitium inuale=
ſcat. Item. Si quis filiaſtrum vl' filiaſtraꝫ
ſuam ante epiſcopū tenuerit ad confirma=
tionem. ſeparet̄ ab vxore ſua. ⁊ aliā nunq̄
accipiat. Hec aūt vel ad terrorē dicta ſunt:
nō q̄ ita eſſet faciendū: ſ ne illud fieret ſum
mope cauendū. vel de ill' eſt intelligenduꝫ
q̄ p̄us filios ſuos viciſſim de fonte ſuſcepe=
rūt. q̄ fierent ꝯiuges. Premiſſis aūt auto
ritatibus omnino ꝯſentiendū eſt. vt ſiue ꝓ
prium ſiue tm̄ viri filiū. mulier de fonte ſu=
ſceperit nō ideo a viro ſeparet̄. Qḋ de vi=
ro ſil'r oportet intelligi.

De copula ſpūalium vl' adoptiuo
rum et naturaliū filiorū. d

Q autē ſpirituales
vel adoptiui filij naturalibus copulari ne=
queant Nicolaus papa teſtat̄ ita inq̄ens. Nicolaus pa. ad ꝯſulta bulgarorū.
Ita diligere debet hō eum q̄ ſe ſuſcepit de
ſacro fonte ſicut patrem. Inter fratres ⁊ fi
lios ſpūales ḡtuita ⁊ ſancta cōmunio eſt. q̄
dicenda nō eſt conſanguinitas: ſ habenda
ſpūalis ꝓximitas. vn̄ inter eos arbitror nō
poſſe fieri legale ꝯiugiū. q2 nec inter eos q̄
natura ⁊ eos q̄ adoptione filij ſunt: venerā
de leges mr̄imonia ꝯtrahi ꝑmittūt. Item.
Si inter eos nō ꝯtrahit̄ mr̄imoniū q̄s ad=
optio iūgit. q̄nto poti⁹ a carnali oportet in=
ter ſe ꝯtubernio ceſſare. q̄s ꝑ celeſte ſacr̄m
regeneratio ſancti ſpūs vincit.

Si filij qui an̄ paternitatē vel poſt
nati valent cōiungi. e

Hoc autē quidam
volūt intelligere de illis tm̄ filijs. q̄bus cō=
patres facti ſunt. De alijs ṽo q̄ an̄ compa= De copula filioꝝ q̄ an̄ cōpaternitateꝫ vl' p⁹ nati ſūt. Urban⁹ pa.
ternitatem vel poſt geniti ſunt cōcedunt q̄
legitime ⁊ licite pn̄t. Quibus videt̄ cōſen=
tire Urbanus ſecūdus dicēs. Sup q̄bus
ꝯſuluit nos tua dilectio. hic vid3 reſpon=
dendū. vt ⁊ baptiſmus fit: ſi inſtāte neceſſi
tate femina puerū in noīe trinitatis bapti=
ſauerit. ⁊ q̄ ſpūalium parentū filij vel filie.
ante vel poſt compaternitatē genite pn̄t le=
gitime ꝯiungi. p̄ter illam ꝑſonāꝫ qua com=
patres effecti ſunt.

Paſcalis papa. f

Paſcalis ṽo ſecun
dus. poſt cōpaternitatē genitos copulari

ꝓhibet ſcribēs regino epo. Poſt ſuſceptũ filiũ de fonte vel filiã ſpũalem ꝗ ex cõpatre vel ex cõmatre fuerint nati matrimonio iũ-

Ex triburien ſi ꝯcilio gi non poſſunt. Illud etiam notandum eſt qꝺ in tribarienſi concilio legit. Si ꝗs ſue ſpũalis cõmatris filiam fortuitu ⁊ ita ꝯtingente rerũ caſu in coniugiũ duxerit. maturiori ſuato ꝯcilio habeat atqꝫ legitimo cõnubio honeſte opam det.

Si quis ducere poſſit duas cõmatres alterã poſt alteram. g

Solet etiam queri

Nicolaꝰ pa. Coſtan. epo. ſi cõmatrem vxoris poſt eius obitũ ꝗs ducere valeat? De hoc Nicolaus pa. ſic ſcribit. Sciſcitatur a nobis ſanctitas vr̃a: ſi ꝗs duas cõmatres habere valeat vnam poſt alterã? In quo meminiſſe debes ſcriptum eſſe. Erũt duo in carne vna. Cum ḡ cõſtet ꝙ vir ⁊ mulier vna caro efficiuntur. reſtat virum cõpatrem conſtitui mulieri cuiꝰ aſſumpta vxor cõmater erat. ⁊ ideo virũ illi femine non poſſe ꝯiungi que cõmater eiꝰ erat

Ex triburien ſi ꝯcilio cum qua idem fuerat vna caro effectꝰ. Huic aũt illud contrariũ videtur. Qui ſpũalem habet cõpatrem cuius filiũ de lauacro acceperit. ⁊ vxor eius cõmater nõ eſt. licet ei defuncto compatre ſuo eius viduã ducere in vxorem. quos nulla generatio ſpũalis ſecernit. Item ex epl'a Paſcalis pape. Poſt vxoris obitũ cũ cõmatre vxoris coniugio copulari. nulla ratio vel autoritas vider ꝓ

Determinatio hibere. Non enĩ ꝑ carnis vnionē. ad vnionem ſpũs tranſit. Sed ſciendũ eſt ꝙ autoritas Nicolai de illo ait ꝗ vxori ſue debitum reddidit poſtq̃ cõmater illiꝰ extitit. Alie vero autoritates de illo agũt cuiꝰ vxor poſtq̃ a viro ſuo derelinquitur illiꝰ cõmater efficitur. nec poſt cõpaternitatē a viro ſuo agnoſcitur. vel de viro potiꝰ agunt. cuiꝰ vxor añ defungitur q̃ ab eo agnoſcatur.

Si vir et vxor poſſint ſimul tenere puerũ. h

Solet etiam queri

Si vxor cum viro ſimul debeat in baptiſmo

Urbanus papa ſuſcipe puerũ? De hoc Urbanꝰ ait ꝙ vxor cum marito in baptiſmo ſimul nõ debeat ſuſcipe puerũ: nulla autoritate vider vel reperitur ꝓhibitum. ſed vt ip̃a puritas ſpũalis paternitatis ab oĩ labe ⁊ infamia conſeruetur immunis. decreuimꝰ vt vtriqꝫ ſit ad h̃ aſpirare nõ p̃ſumant. q2 vero piaculare flagitium cõmiſit ꝗ duabꝰ cõmatribꝰ vel ſororibus nupſit. magna pnĩa debet ei iniungi.

De ſecũdis et tertijs nuptijs et deinceps. i

Sciendũ eſt etiam

ꝙ nõ ſolũ p̃me vel ſcꝺe nuptie ſunt licite: ſꝫ etiã tertie ⁊ quarte non ſunt damnãde Un̄ Augꝰ. Scꝺas nuptias oĩno licitas aplus cõcedit. De tertijs aũt ⁊ q̃rtis: ⁊ de vltra pluribꝰ nuptijs ſolent hoĩes mouere queſtionez. Si quis audeat diffinire quod nec aplm video diffiniſſe. Ait enĩ. Si dormierit vir eius cui vult nubat. Nõ dicit p̃mus vel ſcꝺs vel tertius vel quotuſlibet: nec nobis diffiniendũ eſt qꝺ nõ diffinit aplus. vñ vt breuiter reſpondeã nec illas nuptias debeo dãnare. nec eis verecũdiam numeroſitatis auferre. nec ꝫ humane verecũdie ſenſum audeo dicere. vt q̃tiēs voluerit nubãt nec ex meo corde p̃ter p̃ſcripture autoritatem quotaſlibet nuptias damnare. Idem teſtatur Hiero. Ego nunc libera voce exclamo nec dãnari in eccl'a bigamã imo nec trigamã: ⁊ ita licere q̃nto ⁊ ſexto quemadmodũ ſcꝺo marito nubere. Apl's tñ bigamos a ſacerdotali honore excludit. Sed h̃ nõ facit ꝓ vitio bigamie. imo ꝓ ſacri virtute. vt ſit vna vnius ſicut vnica vnici. Illꝺ tamē ceſarienſis ꝯcilij vider innuere bigamiaz eſſe pctm̃. Preſbyterũ inq̃t in nuptijs bigami prãdere nõ ꝯuenit. q2 cũ pnĩa bigamꝰ indigeat. ꝗs erit p̃ſbyter ꝗ talibꝰ nuptijs poſſit p̃bere ꝯſenſum? Sꝫ h̃ de illo intelligi põt: ꝗ p̃me vxori inſidiatus putatur deſiderio ſcꝺe vel ꝓ ſignaculo ſacri illud dicitur qꝺ in bigamo nõ ſuatur. Amb. etiã dic. ꝙ p̃me nuptie tm̃ a dño ſunt inſtitute. ſcꝺe vero ſunt ꝑmiſſe. ⁊ p̃me nuptie ſb̃ bñdictiõe dei celebrantur ſublimiter. Scꝺe vero etiã in p̃ñti carent glã.

Aug. li. de viduitate.

Amb. ſuper eplam ad corinth.

Iſta eſt diſtĩtio. xlij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ ſuperius egit de ĩpedimẽto ꝓpinquitatis carnalis. Hic aũt agit de impedimento ꝓpinq̃tatis ſpũalis. Et q̃tuor circa hoc facit. Primo enĩ oñdit quõ ꝯſanguinitas ⁊ affinitas etiam cognatio ſpũalis impediũt mr̃imoniũ. Scꝺo quõ ex baptiſmo ⁊ ꝯfirmatione cognatio q̃dã ꝯtrahitur ꝓpter qꝺ mr̃imoniũ iuſte diſſoluitur. Tertio quõ vir ⁊ vxor licite de baptiſmo puerũ ſimul leuare non pñt. Quarto quõ tertie vel q̃rte nuptie nec ꝓhibite nec damnabiles exiſtũt. Primũ facit a p̃n. di. vſqꝫ ibi. Spũales filij ſunt. Scꝺm ab inde vſqꝫ ibi. Solet etiã q̃ri. Tertium vſqꝫ ibi. Sciendũ etiam. Quartũ vſqꝫ ad finem

diſtin. In ſpēali ſnīa mgr̄i ſtat in q̄tuoꝛ ꝓpoſitōibus quaꝝ pma eſt hec. Mr̄imonium impediūt ꝯſanguinitas et affinitas ꝛ etiam ſpūalis germanitas. Hanc mgr̄ inſinuans ꝓponit pmo poſt pdicta dicenduꝫ eē de cognatōe ſpūali. q̄ etiam reddit pſonas illegitīas ad contrahendū. Diſtinguit aūt tria que ꝓpinquitatem dicūt ꝛ mr̄imonium impediūt. ſ. ꝯſanguinitateꝫ ꝛ affinitatem ꝛ ſpūalem ꝓpinq̄tatem. Et dicit Conſanguinitas eſt int̄ eos q̄ iungunt̄ ſm lineā generis. Affines aūt ſunt q̄ nō generatōe ſunt ꝯiūcti: ſed mediante ꝯiūctiōe carnali ſunt ſociati. Sꝫ ſpūal̄ ꝓpinq̄tas d̄ illa q̄ eſt inter cōpatrē pueri carnalē ꝛ cōmatrem ſpūalem. ꝛ inter illos quoꝝ vnus alterū de ſacro fonte leuauit. aut in cathezizatiōe vel in ꝯfirmatione tenuit. ꝛ inter filios eiuſdem hoīs carnales ꝛ ſpūales. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Dūtaxat ex duob⁹ ſacris. ſ. baptiſmo ꝛ ꝯfirmatiōe ſpūalis cognitio oritur ex q̄ mr̄imonij contractus diſſoluit̄. Hanc magiſter inſinuās dicit ꝙ ſpūales filij ſunt quos de ſacro fonte leuamus vel quos in ꝯfirmatiōe tenemus. Dicitur filius vel filia ſpūalis ipſi⁹ ſacerdotis q̄ vel que ei ſua peccata confitet̄. vl̄ quā baptiſat. qḋ autoritatibus ꝓbat. Poſtea dicit ꝙ cōmat̄ ꝛ pater ſibi in matrimonio coniūgi nō pn̄t. vt pr̄ ſpūalis filie ſpirituali. nec mat̄ ſpūalis filio ſpūali. ꝛ ſi factū fuerit debēt ſepari. Si aūt poſt legitimū mr̄imoniū contractū alt̄ ꝯiuglum inſidioſe. ſ. vt ab alio ſeparet̄ filiū de ſacro fonte leuauerit aut in confirmatiōe tenuerit. non ꝓpter hoc ſunt ſepandi. q̄ auteꝫ hoc fecerit: pnīa caſtigandus eſt. Obijcit tn̄ ꝯtra hoc mgr̄ ꝑ q̄ſdā autoritates q̄ expſſe dicūt eos q̄ de lauacro natos ſuſceperūt ſepandos eſſe. Mgr̄ aūt ſoluit illa dicta eſſe ad terroꝛē: vt ſine ope teneant. nō aūt ꝙ ita ſit faciēdū. vel ille autoritates loquunt̄ de ill̄ qui pus ꝙ coniuges fierent filios ſuos vel viroꝝ de fonte ſacro ſuſceperunt. Poſtea dicit ꝙ filij ſpūales vel adoptiui alicuius naturalib⁹ filijs nō pn̄t cōiungi in mr̄imonio. qḋ autoritatibus ꝓbat. Quidā tn̄ volūt tm̄ intelligere de ill̄ filijs q̄bus cōpatres facti ſunt. De ill̄ xo q̄ an̄ compaternitatē vel poſt geniti ſunt cōcedunt ꝙ licite ꝛ legitime coniungi poſſunt. ꝛ ꝓ his facit autoritas Urbani pa. Quedā tn̄ autoritas dicit etiaꝫ p⁹ compaternitatē genitos copulari nō poſſe. Poſtea q̄rit vtrum quis cōmatrem vxoris ſue poſt ei⁹ obituꝫ in vxoꝛē ducere poſſit? Et rn̄det ꝙ nō. qḋ autoritatibus confirmat. Obijcit tn̄ cōtra hoc ꝑ q̄ſdam autoritates quarū dat intelligentiā. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Uir ꝛ mulier vxoꝛ eius nō poſſit licite puerū de baptiſmo ſuſcipe. Hāc inſinuās q̄rit. Si vxoꝛ ſimul cū viro debeat in baptiſmo puerū ſuſcipe? Et reſpōdet ꝑ autoritatē Urbani pape ꝙ nō. Quarta ꝓpoſitio eſt hec. Tertie ꝛ quarte ꝛ quinte nuptie nō ſunt damnande. tn̄ pme ſunt ſolenniter venerande. Hāc eīn ꝓpoſitionem mgr̄ inſinuās dicit. ꝙ nō ſolum prime nuptie ſunt licite: ſed etiā ſecunde nuptie ꝛ tertie quarte ꝛ q̄nte damnande non ſunt. Qḋ etiam autoritatibus ꝓbat. Q aūt apl̄s bigamos a ſacerdotali honoꝛe excludit. hoc nō facit ꝓ tāto vitio bigamie: ſed ꝓ ſacri ſignaculo. qḋ ibi nō ſuat̄. Un̄ etiā prime nuptie ſub bn̄dictione celebrant̄. Et tm̄ in ſpēali.

De reſurrectionis et iudicij cōditione. a

D.XLIII.

p Poſtremo de conditiōe reſurrectiōis ꝛ mōreſurgentiū. necnō ꝛ de iudicij ꝛ miſcdie q̄litate breuiter differendū eſt. Oībus q̄ſtionib⁹ q̄ de hac re moueri ſolent ſatiſfacere nō valeo. reſurrecturā tn̄ carnē oīm q̄cunq; nati ſunt atq; naſcent̄ ꝛ mortui ſunt ꝛ morient̄ nullaten⁹ ambigere debet xp̄ianus. Ait eīn Eſaias. Reſurgēt mortui. ꝛ reſurgent q̄ erant in ſepulchris. Et apl̄s. Nolum⁹ vos igno. fra. de doꝛ. vt nō cō. ſic̄ ꝛ ceteri q̄ ſpeꝫ nō hn̄t. ſcꝫ reſur. Hoc eīn vob di. in ver. do. q: nos q̄ vi. qui re. ſu. nō p. eos qui doꝛ. Qm̄ ipſe do. in iuſſu ꝛ in vo. ar. ꝛ in tu. dei deſcē. de ce. ꝛ moꝛ. qui in xp̄o ſunt re. pmi. Deinde nos q̄ vi. qui relin. ſi. ra. cum illis in nu. ob ui. xp̄o in aera. ꝛ ſic ſemp cum dn̄o erimus His xbis ꝛ veritas reſurrectōnis ꝛ cauſa atq; ordo reſurgētiū pclariſſime inſinuat̄.

De voce tube. b

|| Cauſa eni reſurrectionis mortuoꝝ erit vox tube q̄ in aduentu iudicis ab oībus audiet̄. ꝛ cuius xtute excitabunt̄ mortui. ꝛ de monumētis reſurgent. Unde ꝓpheta. Dabit voci ſue vocē xtutis. i. effectum reſuſcitandi mortuos. Et Johes euangeliſta ait. Uenit hora in q̄ oēs qui in monumentis ſunt audient vocem filij dei. ꝛ ꝓcedent q̄ bona fecerūt in reſurrectionem vite. qui xo mala egerunt in reſurrectionē iudicij. Si xo querit̄ cuius vel qualis erit vox illa? Apl̄s dicit ꝙ erit archangeli. i. ipſius xp̄i: q̄ eſt pnceps archangeloꝝ. Uel vox erit alicui⁹ vel pluriuꝫ angeloꝝ. Eadēq; d̄ tuba. q: erit māifeſta: ꝛ nouiſſima: q: p⁹ eā nō erit alia. Hec tuba (vt ait Aug⁹.) ē clamoꝛ: de quo d̄ in euāgelio. Media nocte clamoꝛ fact⁹ eſt. ecce ſpōſus venit exi. obuiā ei. Tube nomīe aliqḋ euidēs ꝛ pclarū ſignum intelligit̄. Qḋ vox archangeli ꝛ tuba dei ab aplō d̄. et in euāgelio vox filij dei. ꝛ clamoꝛ appellatur. qḋ ſignū mortui audiēt ꝛ reſurgent. Aug. de eſſa no. et ve. teſ.

De media nocte. c

Media autē nocte dicit̄ vētur⁹. vt ait Aug⁹. Nō ꝓ hora temporis: ſ q: tūc veniet cū nō ſperat̄ Media ĝ nocte. ſ. cum valde obſcurū erit. i. occultum: veniet. Dies eīn dn̄i ſicut fur in nocte ita veniet. Pōt tn̄ non incongrue intelligi medie noctis tpe vētur⁹. q: vt ait Caſſio. Hoc tpe pmogenita egypti pcuſſa ſunt. qn̄ etiam ſponſus venturus eſt. Plurib⁹ etiaꝫ locis conteſtant̄ autoꝛes ꝙ aduentus xp̄i Caſſio. ſuper octonariū.

dies dicit̃ dñi. non ꝓ qualitate tp̃is: ſ; reꝝ q; tunc cogitationes ⁊ ꝯſilia ſingulorum patebūt. Unde in Daniele. Uetuſtus dierum ſedit. ⁊ libri aperti ſunt coram eo. Libri ſunt ꝯſcientie ſingulorū. que tūc aperiētur eis vel alijs. ⁊ tunc implebit̃. Nihil occultum qđ non reuelet̃. Aduenīete autē ſummo iudice. nō ſolū aeris tenebre illuminabunt̃: ſed abſcōdita cordiū manifeſtabūtur. Uirtute ḡ diuina fiet vt cuiq; opa ſua bona vel mala cuncta in memoriā reuocentur. ⁊ mentis intuitu mira celeritate cernātur. vt accuſet vel excuſet hoīem ꝯſcia. eaq; teſte damnet̃ vel ſaluet̃.

De libris qui tūc apti erūt.

Grego.

De memoria electorū ſi tunc precedentia mala teneat. d

Hic querit̃ vtruz electis tunc aſſit memoria p̄cedentiū malorum ſicut bonoꝝ: Quedā autoritates vident̃ bonos tradere nō habituros tūc memoriam p̄cedentiū malorū. i. peccatorum vel tormentorū. Ait enī Eſa. Ego creo celos nouos ⁊ terram nouā. ⁊ nō erūt in memoria p̄ora. ⁊ non aſcendēt ſup cor: ſ; gaudebitis in eternum. Itē. Obliuioni tradite ſunt anguſtie p̄ores: ⁊ abſcondite ab oculis noſtris. Que de futuro exponens Hiero. ait. Obliuioni tradent̃ p̄ora mala. quia forſitan in futuro p̄ſtine conuerſatōnis memoria omnino delebit̃ ſuccedentib⁹ bonis eternis. ne ſit pars maloruz p̄oris anguſtie memorari. Sed hec ⁊ his ſimilia pñt accipi ſic: vt non excludant memoriā p̄cedētiū malorū: ſed ex ea moleſtiam ⁊ leſionez amoueant. Nō enī eoꝝ memoria ſanctos ꝯtriſtabit: vel eorū beatitudinem obfuſcabit: ſ; ḡtiores deo reddet. Unde ſup pſal. lxxxvij. ait Greg⁹. Quō ineternū miſericordias dñi canit: qui miſerie nō meminit. Quō autem plena beatitudo: ſi memoria reatus mentē tangit. Sed ſepe leti triſtium meminimus: ⁊ ſani dolorū meminimus ſine dolore. ⁊ inde ampli⁹ leti ⁊ ḡti ſumus. Ex his apparz q; ſi p̄orum malorū memoriam ſancti habebūt in futuro. nō eis tñ erit ad penā vel glorie derogationem: ſ; ad gratiarū actionem.

Si vero querit̃ vtrū peccata que fecerūt electi ꝓdeant tunc in noticiam oīm. ſicut mala damnandorū omibus erunt nota. Nō legi hoc expreſſum in ſcriptura. Unde nō irrationabiliter putari poteſt peccata hic ꝑ penitentiam tecta ⁊ deleta. illic etiam tegi alijs. Alia vero cunctis propalari.

De his qui viui reperient̃. e

Queri ſolet vtruz illi quos viuos inueniet xp̄s nunq; omnino morituri ſunt: an ip̄o temporis puncto quo rapientur obuiam chriſto: ad immortalitatem mira celeritate ſint trāſituri. Nō enim dicendū eſt fieri non poſſe. vt per aera in ſublime portent̃. in illo ſpacio ⁊ moriantur ⁊ reuiuiſcant. Ad hunc autē ſenſum quo eſtimemus illos in paruo ſpacio ⁊ paſſuros mortem ⁊ accepturos immortalitatem apoſtolus nos vrgere videtur vbi dicit. Omēs in xp̄o viuificabimur. Et alibi. Quod ſeminas non viuificatur: niſi prius moriatur. Cur aūt nobis incredibile videatur illam multitudinem corporum in aere quodammodo ſeminari. atq; ibi ꝓtin⁹ immortalit̃ ⁊ incorruptibilit̃ reuiuiſcere. cum credam⁹ in ictu oculi futuram reſurrectiōz ⁊ in mēbra ſine fine victura. tanto velocitate reditturū antiquiſſimorū cadauerū puluerem. Sed vellem de his poti⁹ audire doctiores. Si ergo ſanctos q̄ reperient̃ chriſto veniente viuētes eiq; obuiam rapient̃ crediderim⁹ in eodem raptu de mortalibus corpibus exituros. ⁊ ad eadē mox immortalia redituros. nullas in verbis apoſtoli patiemur anguſtias. generaliter accipientes illud quod dictum eſt. Omēs quidem reſurgemus. ſ. tam boni q̄ȝ mali: ſ; non oēs immutabimur. ſ. in ſolennitate reſurrectōis. De hoc etiam Ambro. ait. In ip̄o raptu eorum qui viui reperient̃ mors erit ⁊ reſurrectio. vbi anima quaſi ꝑ ſoporem egreſſa de corpore. eidem in momento reddatur. Econtra vero ſcribens ad Marcellam Hiero. teſtari videt̃. dicens quoſdam in fine ſeculi adueniente xp̄o non eſſe morituros: ſ; viuos repertos in immortalitatem repente mutandos. Horū autem quod veri⁹ ſit. non eſt humani iudicij diffinire.

Ambro.

Quō intelligitur xp̄s iudex viuorum et mortuorū. f

His autē adijciendum eſt dupliciter intelligi quod dicitur. Chriſtus iudicaturus viuos et mortuos.

Aut enim viui accipiunť q̃ in aduẽtu eius viui reperienť. licet in raptu moriantur. et mortui q̃ ante deceſſerant. vel viui et mortui q̃ accipiunť iuſti ⁊ iniuſti.

Quõ omnes incorrupti. g

Cũq3 ex predictis

ſane credi valeat omẽs reſurrecturos. credendum eſt etiã ꝙ omnes reſurgent incorrupti. nõ vtiq3 impaſſibiles. q2 morte͂ pati entur eternam: ſed ſine diminutõe mẽbrorꝫ oĩa humani corpis habituri mẽbra. nec tñ glĩa ac ſpecie impaſſibilitatis induenť.

Iſta ẽ diſtinctio. xliij. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq3 ſuperius egit de ſacramẽtis. Hic agit de reſurrectione ⁊ gloria reſurgentiũ ad quam ſacramenta ꝑducunt. ⁊ etiam ꝑ oppoſitũ de reproborum pena. Et circa hoc tria facit Primo eñ oſtendit reſurrectionis veritatem ⁊ eius temp⁹. Secundo ſubdit ſanctos hr̃e memoriã eorũ que. ſ. h̃ ſuſtinuerũt. Tertio annectit electorũ peccata nõ publicari que hic confeſſi fuerũt. Primũ facit a principio diſtinctõis vſq3 ibi. Hic querit vtrũ electis. Secundũ vſq3 ibi. Si vo querit. Tertiũ vſq3 ad finẽ diſtinctionis. In ſpẽali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ ꝑma eſt hec. Iuxta fidem orthodoxam ⁊ puram debemus credere omnem carnẽ reſurrecturam eſſe. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit ꝑmo reſurrecturã futuram eſſe ⁊ fideles q̃ in chriſto dormierũt reſurgent. qđ autoritate apoſtoli ꝓbat. Poſtea dicit ꝙ cauſa reſurrectiõis eſt vox tube. cuius virtute excitabunť mortui. que q̃dẽ vox dicitur tuba. q2 eſt omnibus manifeſta. dicit autẽ nouiſſima q2 poſt eam non eſt alia. q̃ quidem vox alibi clamor ⁊ alibi vox filij dei appellatur. Vox aũt illa erit chriſti vel vnius vel plurimorũ angelorꝫ. Poſtea oſtẽdit reſurrectionis tempus occultum eſſe ⁊ ignotũ. ꝓpter quod medie nocti compať cum dicit ſponſus media nocte venturus. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Et ſi ſancti ꝑmorũ malorꝫ memoriã habeant. hoc tñ nõ erit eis ad glorie derogationem: ſed magis ad gaudium et grãrumactionem. Hanc mgr̃ inſinuans querit vtrũ electi habeant memoriã ꝓcedentiũ malorum. Et reſpondet ꝙ habeant malorũ ꝓteritorũ memoriam. ex quo tñ in nullo ꝯtriſtabunť. nec eis erit ad penã vel glorie minorationẽ vel derogationẽ: ſed grãrumactionem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Electorũ peccata ꝑ penitentiam hic deleta ibi nõ erunt alijs manifeſta. Hanc mgr̃ inſinuans ſubdit. ꝙ etiam illo mõ peccata tegunť que hic ꝑ penitentiã ſunt deleta. ita ꝙ nullis manifeſtabunť. Alia vo cunctis ꝓpalabuntur. Poſtea dicit ſibi incertum eſſe vtrũ aliq̃ ſine morte ad iudicium ꝑuenient. ſicut videť dicere Hiero. De illis q̃ in aduentu viui rapienť xp̃o obuiam. vel vtrũ illi qui viui reꝑienť ſubito morianť. ⁊ ſic ad reſurrectionem tranſeant. qđ magis videť velle apl̃s. Vltimo dicit licet omnes reſurgant incorrupti. i. cũ membrorum integritate. non tñ omẽs reſurgent impaſſibiles in glĩam. Et tñ in ſpẽali.

De etate et ſtatura reſurgentiũ. a

Solent autem

nonnulli percontari ⁊ querere: an in eadem etate ⁊ ſtatura corporis omnes reſurrecturi ſint? Quidaꝫ putauerunt omñes reſurrecturos ſc̃m menſuram etatis ⁊ ſtature chriſti. Ideo q2 apl̃s ait. Donec occurramus omnes in virum ꝑfectum in menſuram etatis plenitudinis chriſti. Sed his verbis non eadem reſurgentibus aſſignať ſtatura: ſ3 etas. Oẽs eñ in eadeꝫ etate reſurgẽt in qua xp̃s mortu⁹ eſt ⁊ reſurrexit. cuiuſcũq3 etatis mortui fuerint. Virũ aũt poſuit non vt diſtingueret ſexum: ſed vt ſignificaret ꝑfectionẽ virium quam tũc habebũt. ſed non omẽs eandem ſtaturã corporis obtinebunt. Vñ Aug⁹. (Aug. in li. de ciui. dei) Non ait in menſuram corpis vł ſtature: ſ3 etatis. q2 vnuſquiſq3 ſuam recipiet menſuram corpis quam vel habuit in iuuẽtute: etiam ſi ſenex obijt. vel fuerat habiturus ſi añ eſt defunctus. Etas vo erit illa ad quã ꝑuenit xp̃s. ſ. iuuenilis. vt circa. xxx. ãnos Triginta enim duum annorũ ⁊ trium mẽſium erat etas chriſti in qua mortuus eſt ⁊ reſurrexit. Non eſt autem fas dicere ꝙ ĩ reſurrectione accedat corpi magnitudo quã nec habuit hic nec erat habiturũ diu viuẽdo. nec maiora corpora redigenda ſunt ad modum dominici corpis. Periret eñ multum de illis corporibus. cũ nec peritur⁹ ſit capillus. vt ait dominus. Capillus de capite veſtro nõ ꝑibit.

Q resurget quicquid fuit de ſubſtantia et natura corpis et in eadẽ parte corpis. b

Non eñi perit deo

terrena materies de qua mortaliũ creatur caro: ſed in quemlibet puluerem cineremue ſoluatur in quoſlibet alitus auraſq3 diffugiat. ⁊ in quãcũq3 aliorũ corporũ ſbſtantiam. vel in ipa elementa vertatur. in quorumcũq3 animaliũ vel hominũ cibũ carnemq3 mutetur. illi aĩme in puncto temporis redit. que illam carnem ꝑmitus vt homo fieret creſceret. viueret. animauit. Ipſa g̊ terrena materies que diſcedente aĩma fit cadauer: non ita reſurrectione reparabitur vt ea que dilabuntur. ⁊ in alias atq3 alias rerum ſpecies vertuntur. quamuis ad corpus redeant vnde dilapſa ſunt. ad eaſdem

q̄ꝫ corporis ptes vbi fuerūt redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capill' redit quod tā crebra tonſura detraxit. ſi vnguibus quod totiēs depreſſit exectio. inmoderata ⁊ indecēs cogitantibus reſurrectiōem carnis. ⁊ ideo nō credentibus occurrit infirmitas. Sꝫ quemadmodum ſi ſtatua cuiuſlibet ſolubil' metalli igne liqueſceret: vel contereꝉ in puluerem; vel confundereꝉ in maſſam. ⁊ eam vellet artifex rurſum ex illius materia ⁊ quantitate reparare. nihil intereſſet ad eius integritatem que particula materie cui mēbro ſtatue reddereꝉ. dum tñ totū ex quo conſtituta fuerat reſtituta reſumeret. Ita de' mirabilit' atqꝫ ineffabilit' artifex de toto quo caro noſtra extiterat. eam mirabili celeritate reſtituet. nec aliq̄d attinebit ad eius reintegrationem: vtrum capilli ad capillos redeant ⁊ vngues ad vngues. an q̄cq̄d eorū perierat muteꝉ in carnem ⁊ in ptes alias reuoceꝉ: curante artificis ꝓuidentia ne quid indecens fiat. Indecorū q̄ppe aliq̄d ibi non erit. ſed quicq̄d futuꝝ eſt hoc decebit. quia nec futuꝝ eſt. ſi nō decebit.

Cōgrua ſimi-tudo p exemplum ſtatue.

Q sancti ſine omni deformitate reſurgent. c

Aug. ſ eodē.

Hoc autē in corporibus ſanctorū intelligendū eſt. de quibus conſequenꝉ adiūgit. Reſurgent ḡ ſanctoꝝ corpora ſine vllo vitio. ſine vlla deformitate. ſicut ſine vlla corruptiōe onere difficultate. in q̄bus tanta facilitas quāta felicitas erit. ꝓpter quod ⁊ ſpūalia dicta ſunt. cū ꝓculdubio corpora ſint futura: non ſpiritus. Ex his apparet q̄ vna erit etas oim reſurgētium. ſ. iuuenilis. ſtatura vo diuerſa. ſcilicet quam q̄ſqꝫ habuerit in iuuenili etate. vl' erat habiturus ſi añ eſt defunctus. Nec de ſb̄a qua hois caro creaꝉ aliq̄d pibit: ſ; oim particulaꝝ ante diſperſarū collectione reintegrabiꝉ naturalis ſb̄a corporis. Sāctorumqꝫ corpa ſine omni vitio fulgida ſicut ſol: reſurgent. p̄ciſis cūctis deformitatib' quas hic habuerūt.

Si mali tunc habeant quas hic habuerunt deformitates. d

De reprobis autē queri ſolet an cū deformitatib' hic habitis reſurgant? Hoc aūt Aug'. nō aſſerit; ſ; du-

Aug. ſ euch

bium relinquit ita inq̄ens. Quicūqꝫ ab illa pditōis maſſa q̄ p adam facta eſt non liberanꝉ p xp̄m. reſurgent q̄dem etiam ipſi vnuſquiſqꝫ cū ſua carne. ſ; vt cuꝫ diabolo eiuſqꝫ angel' punianꝉ. Utrū vo ipi cum vitijs ⁊ deformitatibus ſuorū corporū reſurgant quecūqꝫ in eis geſtarūt inq̄rendo laborare q̄d opus ē. Nō eñ fatigare nos dꝫ incerta eorū habitudo vel pulchritudo q̄rum erit certa ⁊ ſempiterna damnatio. Ecce non diffinit an tunc habeant deformitates q̄s hic habuerūt reproborū corpora.

Q non conſumunꝉ corpa que tūc ardebunt. e

Si vo queritur de corpibus malorū quō in igne ardeāt ⁊ nō ꝯſumanꝉ Aug'. varijs exemplis aſtruit ⁊ ſempiternis ignibus ea ardere ⁊ non cōſummi illa cōbuſtione. ſicut anim' cui' preſentia corp' viuit ⁊ dolorē pati pōt ⁊ mori non pōt. Hoc eñ erit tūc in corpib' dānatorū. q̄d nūc eſſe ſcim' in animis omniū.

Si demones corpali igne cremantur. f

Queri etiam ſolet an demones corpali igne ardeant? Ad q̄d Aug'. r̄ndens ait. Cur non dicam' q̄uis miris veris tñ modis etiam ſpūs incorporeos poſſe pena corpalis ignis affligi. ſi ſpiritus hoim etiam ipi incorpei ⁊ nūc potuerunt includi corpalibus mēbris. ⁊ tūc poterunt corpoꝝ ſuorū vincul' inſolubilit' alligari. Gehenna illa q̄ ſtagnum ignis et ſulphuris dicta eſt. corpeus ignis erit. ⁊ cruciabit damnatorū corpa hoim vl' demonū ſ; ſolida hoim. aerea demonū. Unus enim vtriſqꝫ ignis erit. vt veritas ait. De q̄ igne ſi quæriꝉ. qualis vel vbi ſit? Aug'. ſic reſpōdet. Ignis eternus cuiuſmodi ſit: ⁊ in qua mūdi vel reruꝫ pte futurus ſit. hoiem ſcire arbitror neminē niſi forte cui ſpūs diuinus oſtendit.

Aug'. ſuper Geneſim

Qualis vel vbi ſit ille ignis.

Si aīe ſine corpibus ſentiūt igneꝫ corpalem. g

Cum autem cōſtet animas igne materiali in corporibus cruciandas: queri ſolet. an interim ante reſurrectionem corporum anime defunctorum

Julianus. reprobor͞u materiali igne cremenẽ? De h͞ Julianus toletane eccleſie epiſcopus Gregorij dicta ſecutus ita ſcripſit. Si viuentis homis incorporeus ſp͞us teneẽ in corpore: cur non poſt mortem etiam corpeo igne teneatur? Teneri aũt p ignem ſp͞um dicim⁹: vt in tormentis ignis ſit. videndo atq͞ ſentiendo. Ex autem non ſolum videndo: ſ͞ etiam experiendo anima ignis tormentuz pa-tiatur. ex euangelio colligitur vbi veritatis voce diues mortuus dicitur in inferno ſepultus. cuius anima q̄ in igne teneaẽ inſinuat cum Abraaz depcatur dicens. Mitte Lazarum vt intingat ex. di. ſ. m a. vt re. lin. m. q2 cru. in hac flamma. Dum ḡ peccatorem diuitem damnatum in ignibus veritas phibet. quis ſapiens reprobor͞u aĩmas teneri i ignibus neget? Precipue cũ humanam animam corporis ſimilitudinem h͞re

Auguſti. ſup Gẽn. doceat Aug⁹. ita inquiens. Profiteri animam habere poſſe ſimilitudinem corporis ꝛ corporalium omnino membror͞u quiſq͞s renuit. poteſt negare animam eſſe q̄ in ſomnis videt vel ambulare ſe vel ſedere vł huc atq͞ illuc greſſu vel etiam volatu ferri. hoc ſine quadam ſimilitudine corporis non fit. Proinde ſi hanc ſimilitudinem etiã apud inferos gerit. non corpalem: ſ͞ corpori ſimilem. ita etiam in locis videtur eſſe non corporalibus: ſed corporalium ſimilibus ſiue in requie ſiue in dolorib⁹. In Caſſiani etiã voluminibus legitur q̄ non ſint ocioſe. neq͞ nihil non ſentiant. cum diues ille in inferno ſe flamma cruciari clamat. Unde pbatur animas defunctor͞u non ſolũ ſuis ſenſibus non puari: ſ͞ nec iſtis affectibus ſcilicet ſpe triſtia. gaudio ac metu carere. et ex his q̄ ſibi in illo generali examine reſeruantur eas quedam iam incipe pguſtare.

De abortiuis fetibus et monſtris. h

Illud etiaz inueſtigari oportet. ſi a bortiui fetus ꝛ mõſtra reſurgent ꝛ qualia. De quo Auguſti. ita ait

Au. i ench. Occurrit de abortiuis fetib⁹ queſtio: qui iam nati ſunt in vteris matrum. ſed nõ ita vt iam poſſint renaſci. Si enim reſurrecturos eos dixerimus. De his qui iaz formati ſunt tolerari poteſt vtcunq͞ quod diciẽ.

Attende Informes vero quis non procliuius perire arbitretur. ſicut ſemina que concepta ſunt non fuerunt. Scrupuloſe quidem inter doctores queri ac diſputari poteſt. quãdo incipit homo in vtero viuere. an ſit quedam vita occulta que nond͞u motibus viuentis appareat? Negare enĩ vixiſſe puerperia: q̄ ideo membratim excecanẽ, vt eijciantur ex vteris pregnanti͞u. ne matres etiam ſi mortua ibi relinquanẽ occidant. impudẽtia nimia videtur. Ex quo autem incipit hõ viuere ex illo vtiq͞ iam mori poteſt. mortuuſ vero vbicunq͞ illi potuit mors euenire quõ ad reſurrectionem non ptineat. repire nequeo. Neq͞ enim ꝛ monſtra qua naſcunẽ ꝛ viuunt q͞tumlibet cito moriantur aut reſurrectura negabuntur: aut ita reſurrectura credenda ſunt. ſed potius correcta eoruz emendataq͞ natura. Abſit enim vt illum bimembrem quem nuper natum in oriente fratres fideliſſimi qui eum viderunt retulerunt. Et ſanctus Hiero. ſcriptum reliquit. ꝛ vnum hominem duplicem ac non poti⁹ duos: quod futurum erat. ſi gemini naſcerentur reſurrecturos eſtimemus. Ita ꝛ cetera que nimia deformitate monſtra dicuntur. ad humane nature figuram reſurrectione reuocabunẽ. De mõſtris. De bimẽbre.

Iſta ẽ diſtinctio. xliiij. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq͞ determinauit de veritate reſurrectionis ꝛ eius conditionibus. Hic determĩat de conditione reſurgentium. Et duo facit. Primo ĩ veſtigat in qua etate reſurgent. Secundo quomodo oẽs reſurgent in pfecta oĩm mẽbroꝝ integritate. Primũ vſq͞ ibi. Non enim perit. Secunduz vſq͞ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat ĩ duabus ppoſitionibus quaruz pma eſt hec. Abſq͞ vlla ambiguitate omnes homines reſurgent in perfecta etate qua xp̃s reſurrexit: ſed non in eadem ſtatura. Hanc magiſter inſinuans dicit q̄ omnes homines reſurgent in etate qua xp̃s reſurrexit. ſed nõ in ſtatura xp̃i. ſed quilibet in ſtatura ſua reſurget quaz prius habuit in iuuenili etate Uel quam ſi ante obijt habiturus erat circa. xxx. annum. Secunda propoſitio eſt hec. Et ſi generaliter omnes reſurgent cum omni membrorum integritate. ſpecialiẽ tñ electi abſq͞ vllo vitio reſurgẽt ꝛ deformitate Hãc mgr̃ ponẽs dicit q̄ oẽs hoĩes cũ mẽbror͞u integritate reſurgent. In quodcũq͞ enĩ element͞u tranſeat materia corpis hũani. illi corpori reddeẽ vbi prius fuit aĩmata. Ita tamen q̄ non tota materia reddeẽ illi parti. ſed tota toti corpori reddetur ordinata ſine omni indecentia Sicut enĩ ſtatua alicui⁹ ſolubilis metalli igne liqueſceret vel contereretur in puluerem. vel confunderetur in maſſam. ꝛ eam vellet artifex rurſum ex illius materia ꝛ quantitate reparare nihil intereſſet ad eius integritatem que materie particula redderetur illi vel illi membro ſtatue. dum tamen totum ex quo cõſtituta fuerat reſtituta reſumeret. ſic in reſurrectiõe nihil intereſt que pars materie ex qua corpus cõſtiterat ad particulaz corporis redeat. ex quo nihil de materia peribit. ſed tota materia toti corpi ſine vlla indecentia reddetur. Ultimo gloriam corpoꝝ reſurgentium ponit di. q̄ corpora ſanctor͞u reſurgẽt ſine

vlla incorruptione. q2 incorruptibilia ⁊ impaſſibilia
ſine vlla oneris difficultate. q2 erũt ſubtilia ⁊ agilia
Et addit mgr̃ ſine vicio ⁊ deformitate. quia erunt ſi
cut ſol fulgida ſine vlla corruptione ⁊c̃. Et addit ma
giſter ꝙ damnati etiam cum membris ſuis reſurgẽt
incorrupti ⁊ cum integritate membrorũ. Utrũ autẽ
reſurgent cum deformitatibus quas p̃us habuerũt
Aug⁹. non vult determinare· nõ eñi ſm ipm̃ debet
animos fatigare incerta eorũ habitudo ſeu pulchri-
tudo quorũ eſt certa ⁊ eterna damnatio. Ulĩo que-
rit vtrum abortiui fetus ⁊ monſtra reſurgent? Et re
ſpondet dicens de abortiuis. ꝙ ſi aliqñ vixerunt: re-
ſurgent, alioqñ non. De monſtris etiaꝫ dicit ꝙ reſur
gent: ſed non monſtra. q2 monſtra fetus ⁊ abortiui
reſurgent abſq3 deformitate ⁊ mõſtruoſitate. Et tñ
in ſpẽali.

De diuerſis animarum receptacu lis. a

DI. XLV

PReterea ſcien
dum eſt ꝙ omnes aĩme (vt ait
Aug⁹) cum de hoc ſeculo exie-
rint diuerſas habent receptiones. bone ha
bent gaudium. male vero tormenta. Sꝫ cuꝫ
facta fuerit reſurrectio. ⁊ bonorũ gaudium
amplius erit. ⁊ malorũ tormenta grauiora
quando cum corpore torquebunt̃. Ex his
oſtendit̃ ꝙ maius erit gaudium ſanctorũ
in reſurrectiõe ⁊ poſt: q̃z fuerit ante. ⁊ ꝙ di
uerſa receptacula habebunt aĩme ſanctorũ
De quibus idem Aug⁹. ait. Temp⁹ qđ int̃
hominis mortem ⁊ vltimã reſurrectionem
interpoſitũ eſt. animas abditis receptacul̃
continet. ſicut vnaqueq3 digna eſt vel req̃e
vel erumna pro eo quod ſortita eſt in carne
dum viueret.

Au. ſup Jo.

Aug. de ver bis apoſtoli.

De ſuffragijs defunctorũ. b

Neq3 negandũ eſt
vt ait Aug⁹. defunctorũ aĩmas pietate ſuo
rum viuẽtiũ releuari. cum ꝓ illis ſacrificiũ
mediatori offertur vel elemoſyne fiũt in ec-
cleſiã. Sed hec eis tñ ꝓſunt q̃ cũ viuerent
hec ſibi vt poſtea poſſent ꝓdeſſe meruerũt
Eſt eñ quidam viuendi modus nec tã bo-
nus vt non requirat iſta poſt mortem. nec
tam malus vt ei non ꝓſint iſta poſt mortẽ.
Eſt vero talis in bono vt iſta non requirat.
⁊ eſt rurſus talis in malo. vt nec his vale-
at. cũ h̃ vita tranſierit: adiuuari. Quo cir-
ca hic omne meritum comparat̃ quo poſ-
ſit poſt hanc vitam quiſpiam grauari vel

Aug. Ienc

Quibus pro ſint oroes et elemoſyne et ſacrificium et hmõi.

releuari. Nemo autem ſperet quod hic ne-
glexit cum obierit apud deum promereri.
Non ergo iſta que pro defunctis commen
dandis frequentat eccleſia illi apoſtolice
ſunt aduerſa ſententie qua dictum eſt. Om
nes ſtabimus ante tribunal chriſti. vt refe-
rat vnuſquiſq3 ſm ea que per corp⁹ geſſit.
ſcilicet bona vel mala. quia etiam hoc meri
tum ſibi quiſq3 cum in corpore viueret cõ-
parauit. vt poſſent ei iſta ꝓdeſſe. Nõ enim
omnibus proſunt. ⁊ quare? Non niſi pro-
pter differentiam vite quam quiſq3 geſſit ĩ
corpore. Cum ergo ſacrificia ſiue altaris ſi
ue quarũcunq3 aliarũ elemoſynaruꝫ ꝓ ba-
ptizatis omnibus offerunt̃. ꝓ valde bonis
gr̃arum actiones ſunt. ꝓ non valde malis
ſunt ꝓpiciationes· Sed pro valde malis.
⁊ ſi nulla ſunt adiumenta mortuoꝝ. tamen
qualeſcunq3 viuorum conſolationes ſunt.
Quibus vero proſunt. vel ad hoc proſunt.
vt ſit plena remiſſio. vel certe vt tollerabi-
lior ſit ipſa damnatio. Orationibus g̊ ſan-
cte eccleſie ⁊ ſacrificio ſalutari ⁊ elemoſy-
nis que pro eõrum ſpiritibus offeruntur.
non eſt dubium mortuos adiuuari. vt cuꝫ
eis miſericordius agatur a domino: q̃z eo-
rum peccata meruerunt. Hoc enim a patri
bus traditum tota obſeruat eccleſia. Ut ꝓ
eis qui in communione corporis ⁊ ſangui
nis domini defuncti ſunt. cum ad ipſum ſa
crificium loco ſuo commemorentur oretur
ac pro illis quoq3 id offerri commemoret̃.
Non eſt ergo ambigẽdum iſta prodeſſe de
functis. ſed talibus qui ita vixerunt ante
mortem: vt poſſint eis hec vtilia eſſe poſt
mortem. Nam qui ſine fide operante ꝑ di
lectionem eiuſq3 ſacramentis de corpe exie
runt. fruſta illis a ſuis huiuſmodi pietatis
officia impenduntur. cuius dum hic eſſent
pignore caruerunt. non miſericordiam ſibi
theſaurizantes: ſed iram. Non ergo mor-
tuis noua merita comparantur cum ꝓ eis
aliquid boni operantur ſui. ſed eorum pre-
cedentibus conſequentia iſta redduntur.
Nam iſtam quiſq3 finiens vitaꝫ: niſi quod
in ea meruerit: non poterit habere poſt eaꝫ
Ecce quibus ⁊ qualiter proſint illa que ꝓ
defunctis frequentat eccleſia. mediocriter
malis ſuffragant̃ ad pene mitigationẽ. me-
diocrit̃ bonis ad plenã abſolutionẽ. Qui
non habent tãte ꝑfectionis merita vt nõ in
digeãt iuuari ꝑ paupes quoꝝ eſt regnum
celorũ quos ſi fecerũt amicos de mãmona
iniquitatis. Quorũ tanta eſt ꝑfectio vt his

Aug⁹. in ſermone de verbis apoſtoli.

Aug. de verbis apli

adiutorijs nõ indigeãt: quales ſũt apoſtoli ⁊ martyres. Ut enĩ ait Aug⁹. Iniuria ẽ ꝓ martyre orare in eccleſia. cui⁹ nos debemus orationibus cõmendare. ꝓ alijs autẽ defunctis oraẗ.

De officijs ſepulture. c

Aug⁹. in ſermone de verbis apoſtoli.

De pompis vo exequiarũ idem Aug⁹. ita dicit. Pompa funeris agmina exequiaruʒ. ſumptuoſa diligentia ſepulture. viuorũ ſunt qualiacunqꝫ ſolatia: nõ adiutoria mortuoꝝ. Quia ſi aliquid ꝓdeſt impio ſepultura ꝑcioſa: oberit pio vilis vel nulla. Preclaras exequias in conſpectu hoĩm purpurato illi diuiti exhibuit turba famulorũ. ſ; mlt̃o clariores ĩ cõſpectu dñi vlceroſo illi pauperi miniſteriũ exhibuit angelorũ. qui eũ extulerũt non in marmoreũ tumulũ: ſ; in Abrae gremium.

Aug. ĩ eodẽ.

Sit tñ cura mortuos ſepeliendi ⁊ ſepulcra conſtruendi. q2 hec in ſcripturis ſanctis inter bona opera deputata ſunt. nec ſolum in corpibus patriarcharũ aliorũqꝫ ſanctorũ. ſed etiam in ipſius domini corpore q̃ iſta fecerunt laudati ſunt. Impleant igiẗ homines erga ſuos officia poſtremi muneris et ſui humani leuiamenta meroris. Ueruʒ illa que adiuuant ſpiritus defunctorum ſcilicet oblationes orationes multo obſeruantius ꝓcurent.

De duob⁹ bonis quorũ alter plura poſt mortẽ habet auxilia. d

Solet moueri queſtio de duobus vno diuite altero paupere pariter ſed mediocriter bonis q̃ ꝑdictis ſuffragijs indigent ⁊ meruerunt ꝑiter p⁹ mortem iuuari. pro altero vo id eſt pro diuite ſpeciales ⁊ cõmunes fiunt orationes multeqꝫ elemoſynarum largitiones. pro paupere vo non fiunt niſi communes largitiones ⁊ orationes. Queritur ergo an tm̃ iuueẗ pauper paucioribus ſubſidijs quantuʒ diues amplioribus. Si non pariter iuuatur: non ei redditur ſ;m merita. Meruit enim pariter iuuari. quia pariter boni extiterunt. Si vo tantum ſuffragij conſequiẗ quantuʒ diues: quid contulerũt diuiti illa ſpecialiter ꝓ eo facta? Sane dici poteſt non ei magis valuiſſe generalia ⁊ ſpecialia q̃z pauperi ſola generalia ſuffragia. ⁊ tamen profuerunt

Reſpõſio.

diuiti ſpecialia non quideʒ ad aliud vł magis aliquid. ſed ad ideʒ ad quod generalia vt ex pluribus ⁊ diuerſis cauſis vnum ꝑciperetur emolimentum. Poteſt tamen dici aliter illa plura ſubſidia contuliſſe diuiti celeriorem abſolutionem: nõ pleniorem.

Secunda melior

Quibus ſuffragijs iuuabunẗ mediocriter boni qui in fine inuenĩẽtur. e

Sed iterũ queriẗ de aliquo mediocriter bono qui talib⁹ indigens ſuffragijs in ipõ conſummatõis articulo cum reliquis migrabit: ſi ſalu⁹ fuerit. Pro eo non offertur vlterius ſacrificiũ vel oratio vel elemoſyna. nec habebat tante perfectionis merita. que his ſuffragijs non egerent. Nunquid ergo ſaluabitur? Eſtimo eum quaſi per ignem tranſeuntem ſaluari meritis ⁊ interceſſionibus celeſtis eccleſie. que pro fidelibus ſemper intercedit voto ⁊ merito donec impleaẗ xp̃s.

Quomodo ſancti glorificati audiunt preces ſupplicantium et quomodo intercedunt ꝓ nobis ad dominum. f

Sed forte queris nunquid preces ſupplicantiũ ſancti audiũt ⁊ vota poſtulantiũ in eorum noticiaʒ perueniũt? Non eſt incredibile animas ſanctorum que in abſcondito faciei dei veri luminis illuſtratione letantur: in ipſius contemplatione ea que foris aguntẗ intelligere. q̃ztum vel illł ad gaudiũ vel nobis auxilium ꝑtinet. Sicut enĩ angelis ita ⁊ ſanctis qui deo aſſiſtunt petitiones noſtre innoteſcunt in verbo dei quod contemplantur. vnde ⁊ dicuntur angeli oratiões ⁊ vota noſtra offerre deo. non quia eum doceant. ſ; q2 eius voluntatem ſup eis ꝯſulũt. Unde Aug⁹. Angelis qui ſunt apud deum innoteſcunt petitiones nr̃e vt quodammodo eas offerant deo ⁊ de his cõſulant. ⁊ quod deo iubente implenduʒ eſſe cognouerint. hoc nobis euidenter vel latenter reportẽt. Unde ⁊ angelus hominibus ait cuʒ oraretis orationem veſtram obtuli deo. Ad omia quidem ſcienda ſufficit deo ſua perfectio. habʒ tamen nuncios. id eſt angelos. non qui ei

Aug. in li. de orãdo ad deum.

Aug.in li.xv de trini. que neſcit annũciẽt. (Nõ enim ſunt ylla q̃
neſciat) ſ bonũ eoꝝ eſt de opibus ſuis ei⁹
ꝯſulere veritatem. ⁊ hoc eſt qđ ei dicuntur
nõnulla nũciare. non vt ipſe ab eis diſcat: ſ
vt ab eo ipſi ꝑ ỽbum eius ſine corꝑali ſono
nunciãt etiã qđ voluerit ab eo miſſi ad q̃s
voluerit. totũ ab illo ꝑ illud ỽbum eius au
dientes .i. in eius veritate inueniẽtes q̃d ſi
bi faciendũ: quid q̃bus ⁊ qñ nunciandum
ſit. Nam ⁊ nos orantes eũ. nõ eũ docemus
q: nouit (vt ait ỽbuȝ eius) pater veſter q̃d
vobis neceſſariũ ſit priuſq̃ȝ petatis ab eo.
Aug.in li.de gra no.teſta. Nec iſta ex ꝑte cognouit: ſ futura oĩa tem
poralia atq̃ȝ in eis etiam q̃d ⁊ qñ ab illo pe
tituri fueramus. ⁊ quos ⁊ de q̃bus reb⁹ vľ
exauditur⁹ vel non exauditurus eſſet ſine
initio añ p̃ſciuit. Nõ g̃ d: angelus oratões
nr̃as offerre deo. q̃ſi deus tunc nouerit q̃d
velimus ⁊ quo indigeamus q̃ oĩa añq̃ȝ fiãt
ſicut ⁊ poſtq̃ȝ facta ſunt: nouit. ſed q: neceſ-
ſe habȝ rationaľ creatura tꝑales cauſas ad
eternã veritatẽ referre ſiue petendo q̃d er-
ga ſe fiat. ſiue ꝯſulendo q̃d faciat.

Qđ dictum eſt de angelis attribu it ſanctis animabus. S

Si autem angeli a
deo ꝑ ỽbum eius diſcunt petitões noſtraſ
⁊ quid de his implendum ſit ⁊ q̃d nõ. Cur
non credamus ⁊ animas ſanctorum dei fa
ciem contemplantiũ in eius veritate intelli
gere p̃ces hominũ. ⁊ que implende ſint vel
non. Inde eſt ꝙ deus dicitur exaudire pre
ces quorũdam non ſolũ quãdo effectu mã-
cipãt: ſed etiam qñ innoteſcit curie angelo-
rum ⁊ ſanctarũ animarũ quid inde futurũ
ſit vel non. ⁊ quid cognoſcunt in dei volũ-
tate eſſe volunt ⁊ ipſi. Adeo cũ ſupne volũ
tati addicti ſunt: vt nihil p̃ter eius volũta-
tem queant velle. Intercedũt g̃ ad deũ ꝓ
nobis ſancti. ⁊ merito: dum illorum merita
ſuffragantur nobis. ⁊ affectu dum vota no-
ſtra cupiunt impleri. Quod tamen non fa-
ciunt: niſi in voluntate dei implenda didi-
cerint. Oramus ergo vt intercedant ꝓ no
bis. id eſt vt merita eorum nobis ſuffragen
tur. ⁊ vt ipſi velint bonum noſtrum. q: eis
volentibus deus vult et ita fiet. Ex premiſ
ſis conſtat ꝙ cum quibuſdam miſericordi⁹
agit deus q̃ȝ eorum peccata meruerit .ſ. cuȝ
mediocriter malis: qui ſuffragijs eccľie iu-
uantur.

Iſta eſt diſtitio. xlv. hui⁹ quar-
ti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ȝ oſtenſum eſt de his q̃ ad
reſurrectionẽ ꝑtinent. Hic determĩat de his que ꝑti
nent ad reſurgentiũ remuneratiõȝ ⁊ punitionẽ. Et
circa hoc tria facit. Primo eñ oſtẽdit quõ aĩe q̃ȝ ci
to a corꝑibus ſepanꝫ habitaculꝫ iuxta ſua merita vel
demerita reddanꝫ Scđo quõ defunctis exequie vi-
uorũ ꝓ eis facte ſuffraganꝫ. Tertio inquirit vtrum
btĩ in patria ꝓ nobis dep̃ceñt. Primũ facit vſq̃ȝ ibi
De ſuffragijs defunctoꝝ. Scđm vſq̃ȝ ibi. Sȝ forte q̃
ris. Tertiũ vſq̃ȝ ad fi. diſtin. In ſpẽali ſnĩa mgr̄i ſtat
in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ p̃ma eſt hec. Quam
cito aĩe in morte a ſuis corꝑibus ſepanꝫ mox ꝓ mõ
ſuorũ meritorũ diuerſis habitaculꝫ reddentur. Hãc
mgr̃ ponens dicit ꝙ anime defunctorũ iuxta ſua me
rita diuerſis habitaculis reddentur vſq̃ȝ ad dieȝ iu-
dicij. Poſt iudiciũ ỽo earum pena vel gloria auge-
bitur. quod autoritate beati Augu. ꝓbat. Uñ infe-
ro ꝙ ſicut facta reſurrectiõe pena malorũ augeꝫ. ita
gľa ſeu beatorũ gaudiũ plus ꝑficietur. Scđa ꝓpoſi
tio eſt hec. Illi de orationibus ⁊ elemoſynis eccleſie
illic hunc ꝑfectum recipiũt: q̃ hic talia vt eis ꝓfece-
rint meruerũt. Hanc mgr̃ inſinuans dicit mortuos
viuorũ ſuffragijs iuuari. ſi tñ hoc meruerũt dum vi-
uerent. Poſtea ſubdit ꝙ iſta que hic ꝓ defunctis fre
quentat eccleſia mediocriter malis ſuffraganꝫ ad pe
ne mitigationem. ⁊ mediocriter bonis ad pene ſolu-
tionem. Et facta ꝓ valde bonis qui ſuffragijs non
indigent ſunt gr̃arum actiões. ⁊ facta ꝓ ſumme ma
lis qui iuuari non poſſunt. q̃uis nõ ſunt eis adiumẽ
ta: ſunt tamen ad viuentiũ conſolationem. qđ autori
tate beati Auguſtini cõfirmat. Poſtea dicit ꝙ pom-
pe que fiunt in obſequijs ſunt ad viuorũ ſolaciũ: nõ
ad mortuorũ ſuffragiuȝ. laudabile tamẽ ẽ circa mor
tuorum ſepulturam curam impendere. Poſtea mo-
uet queſtionem de diuite ⁊ pauꝑe: quorũ vterq̃ȝ cum
ſit mediocriter bonus ſuffragijs indiget. ⁊ ambo pa
riter poſt mortem meruerũt iuuari. ⁊ ꝓ diuite fiunt
multa ſuffragia generalia ⁊ ſpecialia. ꝓ pauꝑe ỽo
tm̃ generalia. vtruȝ iuuetur pauper paucioꝛib⁹ ſuf-
fragijs q̃ȝtum diues amplioribus. Et videtur ꝙ ſic.
ꝙ vterq̃ȝ meruit iuuari ⁊ equaliter boni fuerũt. Con
trarium aũt videtur quia aľs nihil conferrent ſpecia
lia ſuffragia diuiti pro eo facta. Et reſpondet magi-
ſter ꝙ tantũ valent pauperi ſola generalia ſuffragia
q̃ȝtum diuiti generalia ⁊ ſpecialia ſuffragia. ⁊ tamen
ꝓfuerunt ſpecialia ſuffragia diuiti non ad aliud vel
maius aliquid: ſed ad idem ad quod generalia vt ex
pluribus cauſis vnum ꝑciperet emolimentum. Uel
poteſt dici illa plura ſuffragia diuiti cõtuliſſe celerio-
rem abſolutionem ⁊ non pleniorẽ. Poſtea querit de
illo qui ſuffragijs indiget ⁊ moriaꝫ in ipſa conſumma
tione ſeculi quando vlterius ſuffragia impendi non
poterunt vtrum talis ſaluabiꝫ? Et reſpondet ꝙ taľ
ꝑ ignem tunc futurum ⁊ ꝑ orationes celeſtis eccleſie
ſaluabiꝫ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Angeli orationes
noſtras deo offerunt. ⁊ ea que hic apud nos agũtur
recognoſcunt. Hanc magiſter inſinuans querit. vtꝝ
ſancti preces noſtras ⁊ vota ſibi porrecta audiant ⁊
ſciant? Et reſpondet ꝙ angeli ⁊ ſancti diuinã faciem
videntes ea que apud nos geruntur cognoſcunt q̃ȝ-
tum ad eorum gaudium ꝑtinet ⁊ noſtrum auxilium.
vnde ⁊ angeli dicũtur orationes noſtras ſemꝑ offer-
re deo. non tanq̃ȝ deum inſtruentes: ſed quid circa
nos agendum ſit ad eius veritatem ducentes. vnde
preces noſtre dicunꝫ exaudite quãdo celeſti curie ea
rum exauditio innoteſcit: ſeu earũ euentus futurus
manifeſtaꝫ. Et tm̃ in ſpẽali.

Si valde malis detur mitigatio pene. a

DI.XLVI

Sed querit hic de valde malis. vtruʒ ⁊ ipſi i ali qua penarum mitigatione dei miſcdiam ſentiãt vt minus q̃ꝫ meruerit pu niantur? Quidã autumant eos nullaʒ rele uationẽ pene habituros. qꝺ ꝯfirmãt Jaco bi autoritate dicẽtis. Judiciũ ſine miſcdia fiet illi q̃ non fecit miſcdiam. Aug⁹. etiã ait Miſericordia hic. iudiciũ in futuro. Ideʒ diſtinguẽs quõ oẽs vie dñi ſint miſcdia et veritas ait. Erga ſanctos omẽs vie dei mi ſericordia. erga iniquos omnes veritaſ. qꝛ ⁊ in iudicando ſubuenit. ⁊ ita non deeſt mi ſericordia. ⁊ in miſerando id exhibet qꝺ ꝓ miſit. ne deſit veritas. Erga omnes autem quos liberat ⁊ damnat oẽs vie ſunt miſeri cordia ⁊ veritaſ. qꝛ vbi non miſeret: vindi cte veritas datur. Dicẽs vbi nõ miſeretur dat intelligi aliq̃d a deo fieri vbi ipſe nõ mi ſeret. Sed his occurrit qꝺ ait Caſſio. ſup Pſal. l. loquens de miſericordia et pietate dei. He due inquit res iudicio dei ſemꝑ ad iuncte ſunt. Ergo ⁊ in punitione malorum non eſt iuſticia ſine miſcdia. Idem de iudi cio ⁊ miſericordia ait. Hec duo mutua ſo cietate ſibi iunguntur. In his breuiť om nia opera dei includit. Aug⁹. q̃ꝫ reſpõdenſ illis qui reproborũ ſupplicia finem habitu ra contendunt. ita illorum repellit opinio nem. aſſerens reprobos ꝑpetuo puniẽdos vt eorum ſupplicia mitigari aliquaten⁹ nõ neget. Fruſtra inquit nõnulli eternã dam nandorum penam ⁊ cruciatus ſine inter miſſione ꝑpetuos humano miſerenť affe ctu. atq; ita futurũ eſſe nõ credũt. Nõ qui dem ſcripturis aduerſando diuinis: ſed ꝓ ſuo motu dura queq; molliendo ⁊ in leuio rem flectendo ſniam. q̃ putant in eis terribi lius eſſe dicta q̃ꝫ veri⁹. Non eñ (inquiũt) obliuiſceť miſereri de⁹. aut contineat in ira ſua miſericordias ſuas. Hoc q̃deʒ in pſalte rio legiť. ſed de his intelligiť q̃ ſunt vaſa mi ſericordie. qꝛ ⁊ ipſi non ꝓ meritis ſuis: ſed deo miſerante de miſeria liberanť. Aut ſi h̃ ad omnes eſtimant ꝑtinere. non iõ neceſſe eſt vt damnationem opinenť finiri poſſe eo rum. de q̃bus dictum eſt. Ibũt hij in ſup plíciũ eternũ. Ne hoc mõ puteť habitura finem felicitas eorũ. de q̃bus econtrario di ctum eſt. Juſti aũt in vitã eternã. Sed pe nas dãnatorũ certis tẽporib⁹ eſtimẽt (ſi hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et ſic quippe intelligi põt manere ira dei in illis. i. ipſa damnatio. Hec eñ vocatur ira dei non diuini animi ꝑturbatio. vt in ira ſua. i. manente ira ſua nõ cõtineat miſe rationes ſuas. nõ eterno ſupplicio finẽ dan do. ſed leuamen adhibendo, vel interponẽ do cruciatibus. qꝛ nec pſalmus ait ad fini endam iram ſuã vel poſt irã ſuã. ſed in ira ſua Que ſi ſola eſſet: alienari a regno dei ⁊ carere magna multitudine dulcedinis dei tam grandis tñ eſt pena. vt ei poſſint nul la tormenta que nouim⁹ cõparari. ſi illa ſit eterna. iſta aũt ſit quãlibet multis ſeculis longa. Manebit ergo ſine fine mors ꝑpe tua dãnatoꝝ. et ipſa omnib⁹ erit cõmunis. ſicut manebit cõmuniter oĩm vita eterna ſanctoꝝ. Ecce ita aſſerit hic penas repro borum nõ eſſe finiendas. qꝺ nõ improbat ſi dicatur eoꝝ ſupplicio aliqꝺ leuamen ad hiberi. Unde nõ incongrue dici põt deuʒ et ſi iuſte id poſſit. non omnino tñ punire malos in futuro quãtũ meruerunt. ſed eis aliquid q̃ꝫtũcũq; mali ſint ꝺ pena relaxare

Determinat premiſſas autori tates. b

Quod ergo dictuʒ eſt iudiciũ ſine miſericordia fieri illi q̃ non fecit miſericordiã. ita intelligi põt. q: iudi cium damnatiõis fiet illi q̃ nõ fecit miſeri cordiam. ꝓ eo q: fuit ſine miſericordia. vel fiet iudicium ei ſine miſcdia. liberante ⁊ ſal uante. qui tñ in aliq̃ pene alleuiatiõe miſe ricordiam dei ſentiet. Ita cum diciť miſeri cordia hic. iudiciũ in futuro. nõ negať q̃n i futuro ſit miſcdie effectus ⁊ in electis qui ꝑ miſericordiã ab oĩ miſeria liberabunť. ⁊ in reprobis qui minus q̃ꝫ meruerit cruciabũ tur. Sed hic non ſine cauſa dicitur fieri dei miſericordia: ⁊ iudiciuʒ in futuro. qꝛ ⁊ hic multis modis miſeretur deus. q̃bus nõ mi ſerebiť tunc. Uocat eñ deus nunc pecca tores et iuſtificat. qꝺ tunc non faciet. ⁊ tũc reddet ſinguľ ſm merita ſua. manifeſte iu dicabit: qui nunc occulte iudicat. Cui⁹ occultũ iudiciũ (vt ait Aug⁹.) intelligitur pena qua quiſq; vel exerceť ad purgatiõʒ vel mouetur ad conuerſionem. vel ſi con temnit excecatur ad damnationeʒ. Occul tum ergo iudiciũ dei pena dicitur. qua iu ditat purgando. conuertendo vel excecan do. Judicia quoq; dei interdum appellanť diſpenſationes eius de omnibus rebus

Aug⁹. ſuper octonarium.

Au. i ench. cõtra illos q̃ aſſerũt malorum cruciat⁹ terminãdos.

De occulto iudicio. Aug⁹. ſuper pſal. viij.

De ſententia iudicis.

Vn̄. Quā incōprehēſibilia ſūt iudicia ei⁹ et iudicia ei⁹ abyſſus multa. Iudiciū autē quo in futuro iudicabit. intelligitur ſentē/tia iudicis qua ventilabitur area.i.diuidē tur: localit̄ boni a malis miniſterio angelo=rum.et iſti in vitam ducent̄. illi in ſupplici/um mittent̄ qui nunc ſimul mixti ſunt.

De iuſticia ꝛ miſericordia dei. c

Sed quomodo iuſticiam dei et pietatem. id eſt miſericordiā ſupra coſſiodorus duas eſſe res dixit. que ſemper adiuncte ſunt iudicio dei Iuſticia em̄ dei et miſericordia nō due res ſunt ſed vna res .i. vna diuina eſſentia eſt. ſicut ſu/pra pluribus autoritatibus oſtenſum eſt. Quia nō eſt deo aliud eſſe miſericordeꝫ q̄ꝫ miſericordiā.nec iuſtū quaꝫ iuſticiam .ſed idem prorſus. Nec aliud eſt ei eſſe miſeri=cordem q̄ꝫ iuſtum. vel miſericordiā q̄ꝫ iuſti ciam ſed omnino idem.quia nō denomia/tiue ſed eſſentialiter hec de deo dicuntur. Cur ergo dicit ſcriptura de operibus dei quedā eſſe miſericordie .quedam iuſticie? Si enim iuſticia dei miſericordia eſt. que/cunqꝫ ſunt opera miſericordie .eſſe viden/tur iuſticie ꝛ ecōuerſo. His reſponderi po tes ſic. illis locutionib⁹ quibus huiuſmo/di opm fiunt diſtinctiones. vt alia miſeri/cordie.alia iuſticie.alia bonitati attribuan tur.nō diuerſitas ſubiacētis .id eſt rei his vocabulis ſignificate exprimitur ſed vari=etas ſenſuū et effectuum in creaturis mon/ſtratur. Cum em̄ dicitur deus iuſtus vl' iu ſticia. eſſentia diuina predicatur. et etiā ꝙ ipſe ſit diſtributor. et iudex meritorū itelli gi datur. Ita ꝛ cum dicit̄ miſericors.eſſen tia diuina predicat̄ .et inſuper ꝙ ipſe ſit mi ſeroꝝ liberator intelligi datur. Similit̄ cū dicitur bonus.eſſentia diuina predicatur: Et cū dr̄ deus.et inſup auctor omniuꝫ bo/norum oſtendit̄. Ita et cum dr̄ deus. eſſen tia diuina predicat̄. ꝛ ipſe timendus oñdi tur. Inde ergo quedā opa miſericordie q̄=dam iuſticie dicunt̄. nō quin diuina eſſen/tia hec et illa operet̄ .et quin hec et illa ſint opa diuine eſſentie que dicit̄ miſericordia et iuſticia.ſed qꝛ quedā ſunt quibus iudex et equus diſtributor .quedā quibus oſten ditur miſerator Miſericors em̄ dicitur in natura miſerator in exhibitione. ꝛ in q̄buſ dam operibus dicitur effectus eſſe miſeri=cordie in quibuſdaꝫ effectus iuſticie. nō ꝙ aliō efficiat iuſticia.aliud miſericordia dei ſi ad eſſentiam referas. ſed qꝛ ex quibuſdā effectibus intelligit̄ iudex. ex quibuſdam miſerator. vel vt quibuſdā placet iuſtus ꝛ miſericors. Sed ſm̄ hoc occurrit q̄ſtio. quō ex alijs oſtendat̄ iuſtus et ex alijs mi/ſericors cū ſit idem ei eſſe iuſtū et eſſe miſe/ricordem:? Si em̄ ſm̄ eandē rationeꝫ dr̄ iu/ſtus et miſericors. ex eo ope quo intelligit̄ iuſtus intelligitur miſericors et econuerſo Sed dixi ſupra qꝛ dū dr̄ deus iuſtus et mi ſericors ita eadē dina eſſentia ſignificat̄. et ſm̄ eā idē p̄dicat̄ vt etiā quedā diuerſa in=telligant̄. Intelligimus em̄ ꝑ hoc eū eē mi ſeratorē ꝛ iuſtū iudicem. Qō euident̄ Ori genes oſtendit dicēs. Omnia que dei ſunt chriſtus eſt. ipſe ſapientia eius. ipē fortitu do. iuſticia. ſanctitas. ipē prudētia. Sꝫ cū vnuꝫ ſit in ſubiacenti ꝓ varietate ſenſuum diuerſis nuncupat̄ vocabulis. Aliud em̄ ſignificat ſapientia. aliud iuſticia. Quādo em̄ ſapiētia dr̄. diſciplinis tc diuinarū hu/manarumqꝫ rerum inſtruere intelligitur. Quādo iuſticia. diſtributor vel iudex me=ritorū inſinuatur. Ita et prudentia cū dr̄. doctor et demonſtrator bonarū vel mala=rum rerū vel neutrarū intelligit̄.

De opib⁹ iuſticie et miſericordie dei ꝛ bonitatis.

Reſpōſio

Origenes

Autoritatibus probat quedam iuſticie. alia miſericordie. alia bonitati attribui. d

Q꞉ aūt quedā opera miſericordie. quedā iuſticie. quedā bo/nitati attribuant̄. in ſcripturis facile eſt re perire. Et ō miſericordia quidē et iuſticia manifeſtum eſt. de bonitate vero et miſeri cordia amplius latet. Sed Aug⁹. docet il=la opa ꝓprie ad miſericordiā ptenere qui=bus aliqui a miſeria liberant̄. Ad bonita=tē v̄o nō ſolū illa. ſed facturam et guberna tionem naturaliū ita dicens. Ad miſcd̄iaꝫ ptinet ꝙ a peccatis mūdat et de miſeria li/berat. Ad bonitatē v̄o ꝙ celū et terram et omnia valde bona creauit vt eſſent. Ideꝫ Celi non indigent miſericordia. vbi nulla eſt miſeria. in terra hominis abundat mi/ſeria et ſupabūdat dei miſericordia. Mi/ſeria ergo hominis et miſericordia dei ple na eſt terra nō celi. qui nō indigent miſeri cordia. indigent tamē regēte domio. Om=nia em̄ indigēt domino ꝛ miſeria et felicia quia ſine illo miſer nō ſubleuat̄. felix nō re gitur. Item alibi. Miſericordia eſt erga miſeros. bonitas erga quoſlibet. Interdū tamen miſericordia large accipitur vt bo=nitas.

Aug⁹. ſuper pſal. cxxxv.

Idem ſuper pſal. xxxij.

Qũo vniuerſe vie dñi dicãtur mi ſericordia et veritas. e

Poſt hec cõſiderari oportet. ex quo ſenſu vniuerſe vie domini dicant̃ miſcd̃ia et v̾itas. Hoc multiplicẽ recipit expoſitionez. Uniu̾ſe em̃ vie dñi miſcd̃ia et veritas q̃b⁹ ad nos venit. vt ait Aug. ſup pſal. intelligunt̃ duo aduentus. Prim⁹ in quo manifeſtã ⁊ multiplicẽ miſericordiã nobis exhibuit. ⁊ ſcd̃s in quo req̃rendo merita iuſticiã exhibebit. Uniuerſe etiam vie dñi. i. quibus ad dñm aſcendimus ſunt iuſticia qua a malo declinamus et miſericordia qua bonũ facimus. In his em̃ duobus omne bonũ merituz includit̃. Sed cũ ſupius. Caſſiod̃. dixerit in his duobus omnia opa dei includi. merito queri poteſt an in omni ope domini hec duo mutuo ſibi iungant̃? Quibuſdã placuit nõ in om̃i ope dñi hec duo ꝯcurrere ẜm effectuz dico. nã ẜm eẽntiã nõ diuidit̃ miſcd̃ia a iuſticia. ſed vnũ eſt. Uerũ ẜm effectũ nõ i oi ope dñi dicũt eſſe miſericordiã ⁊ iuſticiam ſed in quibuſdã fatent̃ tm̃ miſcd̃iaz ⁊ alijs iuſticiaz. atqꝫ i alijs miſcd̃iam ⁊ iuſticiam Fatẽtur tm̃ dñm oĩa q̃ fecit miſericorditer agere et iuſte. referentes rõnez dicti ad dei voluntatẽ q̃ iuſticia eſt et miſericordia. nõ ad effectus miſericordie et iuſticie q̃ ſũt in rebus Alijs aũt videt̃ ꝙ ſicut dr̃ deus omnia opa ſua iuſte facere ⁊ miſericordit̃. ita ꝯcedendũ ſit in oi ope dei iuſticiã eſſe ⁊ miſericordiã. i. clementiã ẜm effectũ vl̾ ſignũ qꝛ nullũ opus dei eſt in quo nõ ſit effectus vel ſignũ equitatis et clementie ſiue occulte ſiue apte. Aliqñ em̃ manifeſta eſt clemẽtia ſiue benignitas ⁊ occulta eq̃tas. aliquãdo econuerſo.

Iſta eſt diſtinctio. xlvi. h⁹ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ ſupius determinauit de remuneratione et punitione aĩaꝝ añ iudiciũ ⁊ reſurrectionẽ. Hic determiat de diuina iuſticia ⁊ miſcd̃ia q̃bus p̃dicta diſpenſant̃ Et ſñia huius diſ. in ſpãli ſtat in iſta ꝓpoſitiõe. In p̃miatione damnatorũ hoĩm et angeloꝝ iuſticiã et miſericordiã ſeruat creator eorũ Hanc mgr̃ inſinuãs querit. vtrũ circa damnatos ſit aliqua dei miſcd̃ia. Et arguit ẜm quoſdã ꝙ non per plures autoritates. Poſtea obijcit ꝑ quoſdã autoritates et ꝓbat penas damnatoꝝ nunq̃ eſſe finiẽdas Poſtea ſoluit dicens ꝙ circa dãnatos eſt aliqua dei miſericordia in pene impoſitiõe et mitigatiõe nõ tamen penitus in abſolutione vel occulta peccatorum reuocatione. ſicut contingit in p̃ſenti. Et ex hoc põt ſolui autoritates in ꝯtrarium adducte q̃ nõ omnino miſcd̃iam dei a dãnatis excludunt. Addit etiam q̃d ꝑ occultũ dei iudiciũ intelligat̃. qñqꝫ em̃ intelligit̃ pena qua aliquis exercitat̃ ad purgationem vel mouet̃ ad ꝯuerſionem vel ſi contemnit excecat̃ ad damnationem. quãdoqꝫ intelligit̃ dei diſpoſitio d̾ omnibus rebus qñqꝫ vero finalis ſententia que in futuro malos a bonis ſeꝑabit. Poſtea querit cuz dei miſericordia et iuſticia idẽ ſint qualiter quedã opa attribuunt̃ miſericordie. et alia iuſticie. Et rñdet ꝙ hoc eſt ꝓpter diuerſitatẽ ꝯnotatoꝝ vel diuerſarum de deo conceptionum. ꝓpter quã etiã diuerſitatez aliqua diuine bonitati attribuunt̃ aliqua miſericordie. bonitas eñ reſpicit gratuitã dei donationez. miſericordia v̾o a malo liberationẽ. Poſtea querit qũo intelligendum ſit ꝙ vniuerſe vie dñi ſunt miſericordia et veritas. Et rñdet q̃a hoc ideo dr̃ ꝙ cum ſit duplex aduentus dei. vnus miſericordiã alius iuſticiã reſpicit. vel hoc ꝓ tanto dr̃. qꝛ ad deum imus mala declinando ꝑ iuſticiã. bona opa faciẽdo ꝑ miſericordiã. et ſic vniuerſe vie dñi miſericordia et veritas q̃b⁹ ad deum imus Ultimo q̃rit vtrũ in oĩ ope dei miſcd̃ia ⁊ veritas icludant̃. Et rñdet ẜm quoſdã ꝙ nõ ẜm effectum. ſed ꝙ in quibuſdã ſit tm̃ miſcd̃ia et in q̃buſdaz tm̃ iuſticia. in q̃buſdaz miſcd̃ia et iuſticia ſil̾. Dicunt tm̃ in oĩ ope dei ꝯtineri ambo ẜm eſſentiã. qꝛ vna et eadẽ voluntas dei eſt iuſticia et miſcd̃ia. Alij v̾o dicunt ꝙ etiaz ẜm effectum vel ſignũ in omni ope dei ꝯcurrunt ſimt̃ miſcd̃ia et iuſticia. ita ꝙ nullũ opus dei ſit in quo nõ ſit effectus vel ſignum eq̃tatis et miſcd̃ie ſiue occulte ſiue apte. Et tm̃ in ſpãli.

De ſententia iudicij. a

Olet etiã q̃ri qualit̃ dabit̃ iudicij ſentẽtia Sz nõ ẽ ꝑſpicuũ id explicare Nõ em̃ ſcp̃tura apte diffinit an voce illa ꝓferant̃. Ueite bñdicti. ⁊ Ite maledicti. an virtute iudicis ita fiat ꝯſciẽtijs ſingulorum atteſtantibus. vt nõ dicit̃ futurũ vt iudicis potentie effectus. ipſius dictione ſignificet̃. Illa etiam. Eſuriui et nõ dediſtis mihi manducare et hmõi. magis ꝯſcientijs exprimenda plurimi putant q̃ꝫ verbis. qꝛ aplꝰs in momento et in ictu oculi miſteriũ cõſumandum tradit Sed illud ad reſurrectõis ſtatũ tm̃ referunt non ad iudiciũ. qui alij iudicij ſententiã et malorum increpationes ⁊ bonoꝝ premia verbis exprimenda aſſerunt. DI. XLVII

Qd̾ iudicabunt ſancti qũo. b

Non autem ſolus chriſtus iudicabit. ſ; et ſancti cũ eo iudicabũt natiões. Ipe em̃ aplꝰs ait. Sedebitis ⁊ vos ſup duodeci ſedes iudicãtes duodecim trib⁹ iſrl̾. Nec ẽ putãduz ꝙ duodecim aplꝛs tm̃ h̾ ꝓmiſerit xp̃s. Ubi em̃ ſedebit paul⁹ q̃ pl⁹ oibus laborauit ſi non ibi ſedebunt niſi. xij. Per duodecim ergo ſedes ꝑfectio tribunalis. i. vniuerſitas iudicãtiuz intelligit̃. ſ. oms ꝑfecti q̃ relictis oibus ſecuti ſũt xp̃m. Per duodecim trib⁹ vniu̾ſitas iudicandorum. Iudicabunt vero eos De duodeci ſedibus.

ſancti nō mō coopatione. ſed etiā autoritate et poteſtate. Vn̄ Gladij ancipites i manibus eoꝝ.i. ſentētia de bonis ⁊ de malis in poteſtate eoꝝ̄. Si vero querit̄ que erit eoꝝ poteſtas vel autoritas in iudicando? Puto nō ante poſſe ſciri ꝗ̄ videat̄. niſi diuina reuelatione quis didicerit.

De ordinibus eoꝝ̄ qui iudicandi erunt. c

Erunt autē quatuor ordines in iudicio. Due quippe ſunt ꝑtes. electoꝝ.ſ. ⁊ reproboꝝ. vt Greg. i moral̄. ait. (Greg⁹. ſuper Job.) Sed bini ordines eiſdem ſingulis partibus continent̄. Alij eñ iudicant̄ ⁊ ꝑeunt. alij nō iudicant̄ et pereunt. Alij iudicantur et regnant. alij nō iudicantur et regnant. Judicant̄ ⁊ ꝑeunt quibus dominica in clamatione dicet̄. Eſuriui et nō dediſtis mihi man. ⁊c̄. Nō iudicant̄ ⁊ pereunt quibus dn̄s ait. qui nō credit iam iudicatus eſt. Eorum eñ damnatio toti eccleſie nota eſt et certa. et ideo dicunt̄ tunc nō iudicari. qꝛ ad ꝯſpectum diſtricti iudicis cū aperta damnatione ſue infidelitatis accedent. Qui vero ꝓfeſſionē fidei ſine opib⁹ habent: iudicabunt̄ et peribūt.i. redarguentur vt pereāt. Qui vero nec fidei ſacramenta tenuerunt. increpationem iudici in ſe fieri nō audient. qꝛ infidelitatis ſue tenebris ꝓiudicati. eius quē deſpexerant inuectione redargui nō merent̄. Illi aūt ſaltē verba iudicis audient. qui eius fidem ſaltem verbo tenuerūt. Illi aūt in damnatione ſua eterni iudicis nec verba ꝑcipient. q̄ eius reuerentiam nec verbotenus ſeruare voluerunt et ideo illi iudicādi. ſ' iſti nō iudicandi dicunt̄. Ex electoꝛuꝫ vero ꝑte alij iudicant̄ et regnant.ſ. qui vite maculas lachrymis tergunt. et elemoſynaꝝ ſuper inductione operiunt. quibus iudex veniens in dextera cōſiſtentibus dicet. Eſuriui ⁊ d̄ di. mihi mandu. Alij aūt nō iudicant̄ et regnāt. qui etiā precepta legis ꝑfectōꝛi virtute tranſcendūt. qꝛ nō hoc ſoluꝫ quod lex precipit implere cōtenti ſunt. ſed et qđ ad ꝑfectionem conſulit̄ implere ſtudent. De quibus ꝓpheta ait. Dominus ad iudiciū veniet cum ſenatoribus populi ſui. Et ſalomon de eccleſie ſponſo loquens ait. Nobilis in portis vir eius qn̄ ſederit cuꝫ ſenatoribus terre. et Job ait. Nō ſaluat impios et pauperibus iudiciū tribuit. Hij ergo recte ſub generali iudicio nō tenent̄. ſed iudices veniunt. qꝛ et precepta generalia viuendo vicerunt. et omnib⁹ relictis xp̄m ſecuti ſunt. Recte pauperibus iudicium tribuit. qui quāto huic mundo magna humilitate deſpecti ſunt. tanto tunc maioꝛi culmine poteſtatis excreſcent. De talibus dicitur. (Apocal̄. iij.) Qui vicerit dabo ei ſedere mecuꝫ in throno meo ſicut ⁊ ego vici ⁊ ſedi cū patre meo in throno eius. Vincens dn̄s cum patre in throno ſedit. qꝛ poſt paſſionis certamen et reſurrectionis palmam ꝙ patri eſſet equalis. omnibus claruit. Nobis vero in throno filij ſedere. eſt ex eiuſdem filij poteſtate iudicare. Quia eñ iudicandi principatum ex eius virtute ꝑcipimus: quaſi i throno eius reſidemus. Ex his apparet ꝙ etiā ꝑfectōres ſancti cū xp̄o iudicabūt poteſtate. et quare quidam dicunt̄ iudicandi alij non iudicandi.

De ordine iudicij et miniſterio angelorum. d

Cuꝫ autē in euāgelio legatur. ꝙ dn̄s mittet āgelos ſuos qui colligent de regno eius omnia ſcandala. et mittent iniquos in caminū ignis. Et item Exibunt angeli et ſeꝑabunt malos de medio iuſtoꝝ et mittent eos in caminū ignis Et itē. Mittet angelos ſuos cū tuba ⁊ cōgregabunt electos a quatuoꝛ ventis. et ꝓpheta dicit. Congregate illi ſanctos eius / Miniſterio angelorum illa impleri dubitandū nō eſt. Domino eñ veniente ad iudiciū ꝓcedet ante eū ignis quo combures faciess mundi huius. et ꝑibit celū et terra. nō ſ'm ſubſtantiā. ſed ſ'm ſpeciem que immutabitur. celū quidē aereum nō ethereū Tm̄ eñ aſcendit ignis in iudicio q̄tuꝫ aſcenderunt aque in diluuio. Ille aūt ignis malis qui reꝑti fuerint viui. erit ꝯſumptō bonis vero nō. Vt ait Aug. Hoc erit incēdium mundi ſanctis. qđ fuit caminus tribus pueris. In quibus ſi aliquid purgandum fuerit ꝑ illuꝫ ignem purgabit̄. Alijs vero nullā ingeret moleſtiā. Purgato xp̄o ꝑ ignem mundo. et ad iudiciū veniēte domino emittetur vox illa magna qua reſurgent omnes mortui. et tunc miniſterio angeloꝛuꝫ ventilabitur area. quia boni ꝯgregabuntur ibi de quatuoꝛ partibus mundi angelico miniſterio. quo ⁊ rapient̄ obuiaꝫ xp̄o in aera. reꝓb in terra qua dilexerūt remanētibus. Et tunc preconia illa bonorum: eſuriui. et dediſtis mihi māducare. ⁊

Tm̄ aſcendit ignis ī iudicio quantū aque ī diluuio

increpatiões ille malorũ. eſuriui et non de diſt. mihi mãdu. rc. pferenk. vel ſono vo/ cali. vel alio modo. Deniqꝫ pferek ſenten tia ſup vtroſqꝫ. Uenite bñdicti. et ite male dicte rc. Et miniſterio angelorum virtute dei coopante. mittenk mali in caminum ig nis. hoc eſt in infernum.

Si poſt iudiciũ demones pẽrũt hoĩbus ad puniendum. c

Et ſolet queri vtꝝ in inferno malis ad puniendũ pſint demo nes poſt iudiciũ, quos carnifices tortores/ qꝫ animarũ ſcriptura appellat? Apoſtolus dicit. qꝫ xpẽs tunc euacuabit omnem princi patum et poteſtatẽ ꝛ virtutẽ. Dum eñ du rat mũdus: angeli angelis. demões demo nibus. homines hominibꝰ pſunt. Sꝫ om/ nibus collectis. iam omnis platio ceſſabit. Hinc quidã putant poſt iudiciũ demo/ nes non habere poteſtates cruciandi ho/ mines ſicut modo. Sed vt demones vtu te dei cruciari ſine creature miniſterio aſſe runt. ſic reprobos homines ibi nõ p opati onem demonũ. ſed virtute diuina tantum eternis ſubijci cruciatibꝰ. Premiſſa tamẽ autoritas nõ id cogit ſentire. que et ſi aſſe/ rat tũc nec demones demonibꝰ. nec hoĩes hominibus preeſſe. non diffinit tñ an demo nes preſint hominibus ad torquendũ. vñ quibuſdaꝫ videtur eos ſic cõſtare hoĩbus tortores in pena ſicut extiterũt incentores in culpa.

Iſta eſt diſtictio. xlvij. huiꝰ quarti libri. In qua magiſter poſtq̃ oſtenſum eſt de remu neratiõe ꝛ punitione pcedente iudiciũ generale. Hic vero determinat de ipo iudicio et ptinentibus ad ip ſum. Et tria facit. Primo eñ agit de modo iudicij ꝛ aſſeſſoribꝰ. Scdo de angelis iudicãdos ad iudicium ꝯgregantibꝰ. Tertio de demonibus dãnatos puniẽ tibus. Primũ vſqꝫ ibi. Nõ aũt ſolus xpẽs Scdm vſqꝫ ibi. Et ſolet queri. Tertium vero vſqꝫ ad finẽ diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ppoſitõ nibus quarum pma eſt hec. In extremo iudicio vni uerſitas pfectoꝝ iudicabit collegium reproborum. Hanc magiſter inſinuans pponit primo qꝫ quidã po nunt iudiciũ non voce vel ſcriptura pferendum qa apoſtolus dicit illud fieri ictu oculi. Sed diuina vir tute atteſtantibꝰ conſcientijs ſinguloꝝ qua pena vel quo pmio digni ſunt. Alij vo ꝯtrariũ ponũt ꝛ vba pmiſſa apoſtoli reſurrectõis ſtatu et nõ de iudicio in telligunt. Poſtea dicit qꝫ nõ ſoluꝫ chriſtus iudicabit ſed vniuerſitas pfectoꝝ cũ eo qui p duodecim ſedes itelligunk. vt p duodecim tribꝰ iſrł vniuerſitas iudi candoꝝ deſignak. Judicabũt aũt ſcti nõ ſoluꝫ coope ratione ſed etiã autoritate et poteſtate. que tñ ſit il la eoꝝ poteſtas in iudicando. anteq̃ videak ſciri non põt. niſi quis hoc diuina reuelatione didicerit. Po ſtea dicit qꝫ quatuor erunt ordines ĩ iudicio. Alij ve ro iudicantur et pereunt. Alij vo nõ iudicank et pe reunt. Alij vero iudicank et ſaluank. Alij nõ iudicã tur et ſaluank ſicut per exẽpla declarat. Secũda pro poſitio eſt hec. Miniſterio angeloꝝ ꝯgregabuntur ad iudiciũ exercitus iudicandoꝝ. Hanc magiſter po nens oſtendit quid angeli faciant. et dicit qꝫ coꝝ mi niſterio ꝯgregrabunk omnes ad iudiciũ; quorum mĩ niſterio ignis cõflagrationis precedet quo combure tur facies vniuerſi. ſ. huius mundi. et tantũ aſcẽdet quãtum aſcenderunt aque in diluuio. purgato autẽ per ignem mũdo diuina virtute et angeloꝝ miniſte rio reſurgẽt. boni vo angelorũ miniſterio rapientur obuiam in xpo aera. Reprobi vero in terra quã di lexerunt remanebunt. Poſtea ſequek iudiciũ diſtri ctum et vltimũ. vltima ſententia iudicis pferek qua prolata iuſti ibunt ad vitã eternã. Mali vero angelo rum miniſterio virtute dei coopante mittenk in infer nũ. Tertia ppoſitio eſt hec. Reprobi damnati p ex tremum iudiciũ punienk in inferno miniſterio demo num. Hanc magiſter ponens querit. Utrum homi nes poſt iudiciũ puniank in inferno virtute demonũ Et rñdet ſm Iſid. qꝫ nõ. qꝛ poſt iudiciũ ceſſabit om nis platio. Alij vo dicũt qꝫ qui fuerũt incentores in culpa erunt tortores in pena. Et tñ in ſpãli rc.

De forma iudicis. a

SOlet etiã qri in qua forma chriſtus iudica bit? In forma vtiqꝫ ſerui iu dicabit. que oĩbus in iudicio apparebit vt videant mali in quẽ pupuge/ runt. Diuinitatẽ vero eius mali non vide/ bunt. Unde Eſaias. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Humanitatẽ videbũt vt timeant. diuinitatem vero non. ne gau deant. Diuinitas enim ſine gaudio videri non poteſt — DI. XLV. III

Qđ appebit tũc in forma ſui. b

Sed cum in forma humana conſtat eum appariturum. queri/ tur an in forma illa glorioſa appareat ſicut vere eſt. an in forma qualis in paſſione ex titit? Quidam putant a malis talem vide ri qualeꝫ crucifixerunt. id eſt infirmã. quia dicit ſcriptura vt videant in quem pupu/ gerunt. Sed aperte Aug. dicit formã ſer/ ui glorificatam a bonis et a malis tunc vi/ deri. ſic. Cum in forma ſerui glorificata iu/ dicantem viderint boni et mali. tolletur i/ pius vt non videat claritatem dei que de us eſt. quã ſoli mũdo corde videbunt. qđ erit eis vita eterna. Forma ergo humana in chriſto glorificata videbik acũctis. vn/ de et chriſtus dicitur iudicaturus. quia fi lius hominis eſt. Ita eñ legitur in euãge/ — Aug. ſup io.

Quare xp̄us ſꝫ iudicatur⁹

lio Johannes. et poteſtatem dedit ei iudi-
cium facere. qꝛ filius hominis eſt. Non ꝙ
ipſe ex virtute hominis ſit iudicaturus vl'
ꝙ ipſe ſolus ſine patre et ſpiritu ſācto iudi
cium ſit facturus. ſed quia ipſe ſolus i for
ma ſerui iudicans bonis et malis videbiẗ
Cum ergo pater nō iudicat queꝗ̄. ſed om
nem poteſtatē dedit filio. non ita eſt intelli
gendum quaſi filius ſolus iudicet et nō pa
ter. ſed quia forma filij humana cūctis i iu
dicio apparebit. nō in forma infima ſed glo
rioſa. Judicabit autem ex virtute diuini/
tatis nō ſine patre et ſpiritu ſancto. ⁊ appa/
rebit terribilis impijs. ⁊ mitis iuſtis Erit
eñ terror malis et lumen iuſtis.

Quare ſm formā ſerui diciẗ cri
ſtus ſuſcitaturus corpa. c

Et ſicut diciẗ chri-
ſtus ſm formam ſerui iudicaturus ꝓpter
cauſam ꝑmiſſam. ita etiam dicitur ſuſcita/
turus corpa mortuoꝝ ſm humanitatem.
cum tamē virtute diuinitatis ſit ſuſcitatu/
rus. nō humanitati. Sed hac rōne illud di
citur. quia in humanitate ſuſcepit quod ē
cauſa noſtre reſurrectionis. id eſt paſſionē
et reſurrectionem. Jdeo ei aſcribiẗ ſm ho
Au. ſup Jo. minem ſuſcitatio mortuoꝝ. Unde Aug⁹.
Per verbum filium dei fit animarū reſur/
rectio. Per verbum factum in carne filiū
hominis fit corporuꝫ reſurrectio. Jtē. Ju/
dicat et ſuſcitat corpora nō pater. ſꝫ filius
ſm diſpenſationē humanitatis. in qua mi
nor patre eſt chriſtus. in eo quod eſt filius
dei: eſt vita q̄ viuificat aīas. Jn eo ꝙ ē fili⁹
hominis. iudex. Ecce ſm formā humani-
tatis dicitur ſuſcitaturus corpora et iudi/
caturus. Judicaturus aūt quia illa forma
cunctis in iudicio apparebit. et ſuſcitatur⁹
quia in eadem forma meritum et cauſaꝫ re
ſurrectionis noſtre ſuſcepit. Et qꝛ ſm ean
dem formam vocem dabit qua mortui de
monumentis reſurgent ⁊ procedent ſm ꝙ
deus eſt. Uiuificat animas nō pater tantū
qꝛ non tm̄ pater vita eſt. ſed et filius cuꝫ eo
et ſpiritus ſanctus eadem vita eſt que per-
tinet ad animam non ad corpus. Corpus
eñ nō ſentit vitā ſapientie. ſed anima que
illuminaẗ a lumine eterno. Licet ergo cri-
ſtus potentia diuinitatis viuificet animas
et ſuſcitet corpora et iudicet. non ocioſe ta-
men et preter rationem ei ſm formam dei
tribuiẗ viuificatio aīaꝝ et ſm formā ſerui
iudiciū et reſuſcitatio corpoꝝ.

De loco iudicij. d

Putāt quidam do
minū deſcenſurū in vallam ioſaphat in iu/
dicio. eo ꝙ ipſe per Johelem prophetam
ſic loquitur. Congregabo omnes gentes.
et deducā eas in vallem ioſaphat. ⁊ diſcep
tabo tibi cum eis. Jn cuius capituli expo/
ſitiōe ita reperi. Hoc quidam pueriliter in
telligunt ꝙ in valle que eſt in latere monti
oliueti deſcenſurus ſit dominus ad iudici
um. quod friuolum eſt. quia non in terra.
ſed in ſpacio huius aeris ſedebit contra lo
cuꝫ montis oliueti ex quo aſcendit. ⁊ ſicut
Johānes Chriſoſtomus dicit. Angeli de
ferent ante eum ſignum crucis. vñ in euan
gelio veritas dicit. Et tunc apparebit ſig/
num filij hominis ⁊c. Joſaphat autem in/ Joſaphat int̄p̄tatur iudiciū dn̄i
terpretatur iudicium domini. Jn vallem
ergo Joſaphat. id eſt iudicij domini con/
gregabuntur omnes impij. Juſti vero nō
deſcendent in vallem iudicij. id eſt damna
tioneꝫ. ſed in nubibus eleuabuntur obuiā
chriſto.

De qualitate luminariū et tēpo
ris poſt iudicium. e

Veniente autē ad
iudicium domino in fortitudine et poteſta
te magna. ſol et luna dicunẗ obſcurari. nō
ſui luminis priuatiōe. ſꝫ ſuperueniente ma
ioris luminis claritate. Uirtutes quoqꝫ ce
lorum. id eſt angeli dicuntur moueri. non
metu damnationis vel aliqua perturbatō
ne pauoris. ſed quadam ammiratione co-
rum que viderint. Unde Job. Columne
celi pauent aduentū eius. Ante diem vero
iudicij ſol et luna eclipſim patienẗ. ſicut io-
hel teſtatur dicens. Sol conuertetur in te/
nebras et luna in ſanguinem anteꝗ̄ veniet
dies domini magnus et horribilis. Ma/
gnus vero dicitur propter magna que ſibi
fient. Cum autem factum fuerit celum no/
uum et terra noua. tunc erit lux lune ſicut
lux ſolis. teſtante Eſaia. ⁊ lux ſolis ſeptem
pliciter. id eſt ſicut lux ſeptem dierum. q̄a
q̄ꝫtum luxit ſol in prima cōditione ſeptem
dierum ante peccatuꝫ primi hominis. tan-
tum lucebit poſt iudicium. Minorata eñ
fuit lux ſolis et lune aliorumqꝫ ſideruꝫ per
peccatum primi hominis. ſed tunc recipi-
et ſol mercedem ſui laboris. quia ſeptēpli
citer lucebit. ⁊ tunc nō erit viciſſitudo diei

et noctis. ſed tm̄ dies. Vñ Zacharias. Et erit dies vna que nota eſt dño. nō dies neq͂ nox. et in tempore veſperi erit lux. quia tunc non erit veritas diei ⁊ noctis que mō eſt. ſed continua dies et lux Eſaias tamen videtur dicere q̄ tunc nō luceat ſol vel luna loquens congregationi ſanctoꝝ. Non erit tibi inquit amplius ſol ad lucenduꝫ p diem. nec ſplendor lune illuminabit te. ſed erit tibi dñs in lucem ſempiternam. Sed his verbis non negat ſolem et lunam tunc lucere. ſed ſignificat his qui tunc erunt in eterna beatitudine. nullū lucis vſum pſtare. quia vt ait Hiero. ſuper eundem locuꝫ Celi terreq͂ ſolis atq͂ lune nob ceſſabit officium. et erit ipſe dominus lumen ſuis i ꝑpetuum. Poteſt etiaꝫ intelligi illud Eſaie ea ratione dictum. quia ſol et luna tunc nō habebunt ortum ⁊ occaſum ſicut nunc. vñ Iſid. illud Eſaie quaſi expōnēs ait. Poſt iudicium ſol laboris ſui mercedem ſuſcipiet. Unde ꝓpheta. Lucebit ſeptempliciter et nō veniet ad occaſum nec ſol nec luna. ſꝫ in quo creati ſunt ſtabunt. ne impij in tormentis ſub terra poſiti fruant̄ luce eorum Unde Abacuc. Sol et luna ſteterūt in ordine ſuo. Ecce apte dicit ſolem et lunā tūc lucere. ſed ſtabiliter ꝑmanere. vbi etiam ſignificat infernū eſſe ſub terra. Si vō queritur quis ſit vſus lucis ſolis et lune tunc? Fateo me ignorare q͛ in ſcripturis nō memini me legiſſe.

Iſta ē diſtictio. xlviij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq͂ oſtenſum eſt quomodo fiet iudiciū generale q̄tū ad modū iudicij et miniſtros iudicis. Hic agit de eo q̄tum ad pſonā iudicis Et tria facit. Primo em̄ oſtendit in qua forma xp̄us ad iudicium veniens apparebit. Scd̄o ſubdit locum vbi iudicabit. Tertio annectit qūo corporibus celeſtibus poſt iudiciū maiorē claritatē dabit. Primū vſq͂ ibi. Putant quidā. Scd̄m vſq͂ ibi. Veniente autē ad iudiciū. Tertium vſq͂ ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarū prima eſt. Chriſtus apparens in forma humana iudicabit viuos et mortuos virtute diuina. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̄mo chriſtum ſm̄ formam hominis iudicaturum eſſe. q͛ deitas a malis videri non poteſt Poſtea dicit q̄ iudicabit in forma hominis glorioſa in qua deus a bonis ⁊ a malis videbit̄. Addit aūt q̄ iudicabit virtute diuinitatis. vnd̄ quod dicitur in Iohan. q̄ pater dedit poteſtateꝫ filio iudicium facere q͛ filius hominis eſt. nō eſt tm̄ intelligendum q̄ ex virtute humanitatis ſit iudicaturus. vl̄ q̄ ipſe ſolus ſine patre et ſpirituſancto iudiciū ſit facturus. ſed q͛ ipſe ſolus in forma ſerui iudicās a bonis et a malis videbit̄. ſm̄ quē etiā modū intelligendum eſt q̄ pater nō iudicabit quemq͂ ſed omne iudicium dedit filio Addit etiā q̄ xp̄s apparebit terribilis impijs. iuſtis aūt mitis. Erit em̄ terror malis et lumen iuſtis. Poſtq͂ declarat ꝑ ſimile qd̄ dixerat. ſicut em̄ ſm̄ formā ſerui xp̄s dr̄ iudicaturus ꝓpter dictā cauſam virtute quidē diuinitatis. ita etiā virtute diuinitatis et nō humanitatis reſuſcitabit mortuos. tamē ſm̄ formā humanā ſibi ſuſcitatio mortuoꝝ attribuitur. q͛ in ea meritū et cauſam nr̄e reſurrectionis. ſic et etiā redēptionis accepit. ⁊ paſſionē et reſurrectionem. qd̄ autoritatibus cōfirmat. Secunda ꝓpoſitō eſt hec. Ut dicit Iohel ꝓpheta vallis ioſaphat ē locus extremi iudicij. Hāc mgr̄ inſinuās ponit autoritate Iohel. ij. c. vbi iohel. dic̄. Iudicabit xp̄s i valle ioſaphat. q̄a in ſpacio illius aeris ſedebit. vel q̄a ad lr̄am cum multis ibi diſceptabit in iudicio. Ponit etiam effectū iudicis. q͛ eo veniente in fortitudine magna et poteſtate ad iudiciū ſol et luna dicunt̄ obſcurari nō ꝓpter ſui luminis priuationem ſed ꝓpter claritatem iudicis ſuꝑuenientem. Dicunt̄ etiā virtutes celorum. i. angelorum moueri ex ammiratione viſoruꝫ nō metu damnationis nec ꝑturbatiōe pauoris. Poſtea dicit. q̄ ante diem iudicij ad litteraꝫ ſtelle obſcurabuntur et eclipſim patient̄. vt oſtendit autoritate Iohelis dicentis. Sol ꝯuertet̄ in tenebras ⁊ luna in ſanguinē anteq͂ veniet dies dñi magna et horribilis Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Celi luminaria facta i mundi innouatione erūt q̄ nūc ſunt lucidiora. Hanc inſinuans dicit. q̄ poſt iudiciū facta innouatione mundi huius luminaria maiorē claritatē recipiēt. qd̄ autoritate eſaie ꝓbat. Tertio videlicet erit lux lune ſicut lux ſolis et lux ſolis ſeptempliciter. Si em̄ omnia ꝓpter peccatū hominis deteriora ſunt. ita poſt repaꝛationem eius omnia meliorabunt̄. et ſi que autoritates vident̄ dicere ſolē et lunā ceſſare intelligendū eſt q̄tum ad motū vel q͛ beati eorū lumine nō indigebunt Quis tamen tunc futurus ſit vſus ſolis et lune dicit ſe ignorare. pōt tm̄ dici ꝓbabiliter q̄ eſt in decorem et ꝑfectionem vniuerſi et in manifeſtationem laudis Et tm̄ in ſpeciali.

De differentia māſionum in celo et inferno. a

Post reſurrectiōeꝫ vero facto vniūſo impletoq͂ iudicio: ſuoſ fines habebunt ciuitates due. vna xp̄i alia dyaboli. Una bonoꝝ. altera maloruꝫ vtraq͂ tm̄ angeloꝝ ⁊ hominū. Iſtis voluntas. illis facultas nō poterit eſſe peccandi vel vlla cōditio moriendi. Iſtis in eterna vita feliciter viuentibus. illis infeliciter in eterna morte ſine moriendi poteſtate durātibus. qm̄ vtriq͂ ſine fine. Sed in beatitudine iſti. ali⁹ alio p̄ſtabilius. in miſeria vō illi. alius alio tolerabilius ꝑmanebūt. Ex his apparet q̄ ſicut boni differenter glorificabuntur. alij magis. alij minus ita et mali differenter in inferno punient̄. Sicut enī in domo patris. id eſt in regno celorū manſiones multe ſunt. id eſt p̄miorum differentie. ita et in gehenna diuſe ſunt manſiones id eſt ſuppliciorum differentie. Omnes tamen eternam penam patientur ſicut oēs electi eundem habebunt denarium quem

D·XLIX

Aug. i ench

Caſſiodorus

paterfamilias dedit omnibus qui operatī
ſunt in vinea. Nomine denarij aliq̃d om/
nibus electis commune intelligitur. ſ. vita
eterna deus ipſe quo omnes fruentur. ſed
impariter. Nam ſicut erit differens clariſi/
catio corpoꝝ. ita differens gloria erit ani=
marum. Stella em̄ a ſtella. i. electus ab ele
cto differt in claritate mentis et corporis.
Alij em̄ alijs vicinius clariuſq̃ dei ſpeciez
contemplabunt̄. et ipſa contemplandi dif
ferentia diuerſitas manſionuz vocat̄. Do
mus ergo eſt vna. i. denarius eſt vnus ſed
diuerſitas eſt ibi manſionū. id eſt differen=
tia claritatis. quia vnū eſt et ſummum bo/
num beatitudo et vita omniū. id eſt deꝰ ip
ſe. Hoc bono omnes electi ꝑfruuntur. ſed
alij alijs plenius. Perfruent̄ ꝟo videndo
ꝑ ſpeciem nō ꝑ ſpeculum in enigmate. Ha
bere ergo vitā eſt videre vitā. i. cognoſce/
re deum in ſpecie. Unde veritas ait in euā
gelio. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te
et quem miſiſti ieſum xp̄m eſſe vnum et ſo/
lum verum deum. hoc eſt habere vitaz. id
eſt cognoſcere te. non eſt ipſa cognitio que
tu es. ſed ꝑ cognitionem habere bonuz qđ
tu es. id eſt. vita.

Si omnes homines volunt eſſe beati. b

Aug. in li xiij. de trini.

Solet etiam queri de beatitudine vtruz eam omnes velint et
ſciant que ſit vera beatitudo? De hoc Au
guſti. in. xiij. li. đ trinitate ita diſſerit. Mi
rum eſt cum capeſcende retinendeq̃ beati
tudinis voluntas vna ſit omnium. vñ tan
ta exiſtat de ipſa beatitudine rurſus diuer
ſitas voluntatum. nō ꝙ eam aliquis nolit
ſed ꝙ non omnes eam norint. Si enim eā
omnes noſcerent. nō ab alijs putaretur eſ=
ſe in ꝟtute animi. ab alijs in voluptate cor
poris. ab alijs atq̃ alijs alibi atq̃ alibi.
Quomodo ergo omnes amant quod non
omnes ſciūt. Quis poteſt amare qđ neſcit
ſicut ſupra diſputaui. Cur beatitudo ama
tur ab omnibus. nec tamen ſcitur ab omni
bus. an forte ſciuut omnes que ipſa ſit. ſed
nō omnes ſciunt vbi ſit. et inde ꝯtentio eſt
An forte falſum eſt quod ꝓ vero poſuimꝰ
beate viuere omnes homines velle. Si ei
beate viuere eſt (ꝟbi grā) ſm̄ animi virtu/
tem viuere. quomodo beate viuere vult q̃
hoc non vult? Nonne verius diximus ho
mo ille nō vult beate viuere. quia nō vult
ſm̄ virtutem viuere. quod ſolum eſt beate
viuere. Non ergo omnes beate viuere vo
lūt. imo pauci hoc volunt. ſi non eſt beate
viuere niſi ſm̄ virtutem animi viuere qđ
multi nolunt. Ita ne falſuz erit. Unde nec
ipſe cicero dubitauit. ait enim. Beati cer=
te omnes eſſe volumus. abſit vt hoc falſū
eſſe dicamus Quid ergo. an dicendum eſt
etiam ſi nihil aliud ſit beate viuere q̃z ſm̄
virtutem animi viuere. tamen et qui hoc
non vult. beate viuere vult. Nimis quidē
hoc videtur abſurdum. Tale enim eſt ac ſi
dicamus. qui non vult viuere beate. bea/
te vult viuere. Item repūgnantiam quis
audiat? quis ferat? et tamen ad hanc con/
trudit neceſſitas. ſi et omnes beate viuere
velle verum eſt. et nō omnes volunt ſic vi
uere. quomodo ſolum viuitur beate An il
lud ab his anguſtijs poterit nos eruere. ſi
dicamus nihil eſſe beate viuere ſm̄ dele/
ctationem ſuam. et ideo falſum non eſſe ꝙ
om̄es beate viuere velint. quia omnes ita
volunt vt quemq̃ delectat. Sed id quidē
falſum eſt. Uelle enim quod non deceat. ē
eſſe miſerrimum. Nec tam miſerum eſt nō
adipiſci quod velis q̃z adipiſci velle quod
non oporteat Quis ita cecus ſit vt dicat a
liquem ideo beatuz. quia viuit vt vult. cū
profecto et ſi miſer eſſet. Minus tamen eſ
ſet et ſi nihil eorum que perperam voluiſſz
habere potuiſſet. Mala enim voluntate
vel ſola miſer quiſq̃ efficitur. ſed miſerior
cum deſideriuz male voluntatis impletur
Quapropter quoniam verum eſt ꝙ om̄s
homines beati velint. idq̃ ardentiſſimo a/
more appetant. et propter hoc cetera que=
cunq̃ appetunt. nec quiſq̃m poteſt amare
quod omnino quid vel quale ſit neſcit. nec
poteſt neſcire quid ſit quod ſe velle ſcit: ſe/
quitur vt omnes beatam vitā ſciant. Om
nes autem beati habent quod volunt. q̃z=
uis non omnes qui habent quod volunt.
continuo ſint beati. Continuo autem miſe
ri ſunt qui vel non habent quod volunt.
vel id habent quod non recte volunt. Be= Quid ſit beatus.
atus ergo non eſt niſi qui et habet omnia
que vult. ⁊ nihil vult male. Ille quippe be
ate viuit qui viuit vt vult. nec male aliq̃d
vult. Cum ergo ex his duobus conſtet be
ata vita. licet in malis ſit aliquis bonus.
non tamen niſi finitis omnibus malis eſt
beatus. Cum ergo ex hac vita. qui in his
miſerijs fidelis et bonus eſt venerit ad be=
atam vitam. tunc erit vere quod nunc nul
lo modo eſſe poteſt. vt ſic homo viuat quo
modo vult. Non enim ibi volet male vi=

nere. aut volet aliq̄d quod deerit. aut de/
erit aliquid quod voluerit. quicquid ama
bitur aderit. nec deſiderabit quod non ad
erit. Et omne quod ibi erit bonum erit. et
ſummus deus ſummū bonū erit. ⁊ qđ eſt
omnino beatiſſimū. ita ſemꝑ fore certum
erit. Beatos autē eſſe ſe velle omnium ho=
minū eſt. beatos ſe eſſe velle omnes in cor/
de ſuo vident. nec tamen omniū eſt fides
qua ad beatitudinē ꝑuenitur.

Si quid de deo cognoſcit aliquis qđ ibi nō intelligant omnes. c

Solet etiam queri
vtrū aliquid de deo cognoſcat aliquis ma
gis meritꝰ vt petrus. quod non cognoſcat
aliquis minus meritus vt linus? Pluribꝰ
videtur ꝙ omnia de deo ad beatitudinem
ſpectantia oēs communiter electi cognoſ/
cant ſed differenter. Nihil enī in deo noſ=
cibile maius digniuſq; videtur q̄ eum in/
telligere trinū et vnū. Hoc autem omnes
tunc per ſpeciē cognoſcent. Unđ ſequitur
vt nō ſit aliquid beatitudini ꝑtinēs incog=
nitum alicui beatoꝝ. Omnes ergo cuncta
illa videbūt quoꝝ cognitio ſeruit beatitu=
dini. ſed in modo vidēdi differen. Alius
enī alio magis. alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij. d

Solet etiam queri
an in gaudio diſpares ſint. ſicut in clarita=
te cognitionis differūt? De hoc Augꝰ. ait
(Augꝰ. in li. ꝺ ciuitate dei.) Multe manſiones in vna domo erunt ſcz
varie premioꝝ dignitates. ſed vbi deꝰ erit
omnia in omnibus. erit etiā in diſpari cla
ritate par gaudium. vt quod habebūt ſin/
guli. cōmune ſit oībus. q2 etiam gloria ca/
pitis omniū erit ꝑ vinculū charitatis. Ex
his daꝶ intelligi ꝙ par gaudiū omnes ha
bebunt. et ſi diſparē cognitionis claritatē
q2 ꝑ charitatem que in ſingulis erit ꝑfecta
tm̄ quiſq; gaudebit de bono alteriꝰ. q̄tū
gauderet ſi in ſeipo haberet. Sz ſi par erit
cunctoꝝ gaudiū. videꝶ ꝙ par ſit omniū
beatitudo? qđ cōſtat oīno non eſſe. Ad qđ
dici pōt ꝙ beatitudo par eēt ſi ita eſſet par
gaudiū vt etiā par eſſet cognitio. ſed quia
hoc nō erit. nō faciet paritas gaudij pari/
tatē beatitudis. Pōt etiā ſic accipi ꝑ gau=
dium. vt nō referaꝶ paritas ad intentionē
affectionis gaudentium. ſed ad vniuerſita
tem rerum de quibus gaudebitur. quia ꝺ
omni re vnde gaudebit vnus. gaudebunt
omnes.

Si maior ſit beatitudo ſanctoꝝ poſt iudicium. e

Poſt hoc queri ſo=
let ſi beatitudo ſanctorum maior ſit futura
poſt iudicium q̄ interim? Sine omni ſcru=
pulo credendum eſt eos habituros maio/
rem gloriam poſt iudiciū q̄ ante. q2 ⁊ ma=
ius erit gaudium eorū. vt ſupra teſtatus
eſt Aug. et amplior erit eoꝝ cognitio. Un
de Hierony. Peracto iudicio ampliorem (Hieroñ. ſuꝑ Oſee.)
gloriam ſue claritatis deus demonſtrabit
electis. Si quem mouet quid opus ſit ſpi
ritibus defunctorum corpora ſua in reſur
rectione recipere. ſi eis poteſt ſine corpo/
ribus ſumma beatitudo preberi? Diffici/
lis queſtio eſt. nec poteſt a nobis perfectē
diffiniri. ſed tamen dubium nō eſt et raptā
a carnis ſenſibus hominis mentē. et poſt
mortem ipſa carne depoſita non ſic videre
poſſe incommutabilem ſubſtantiam. id eſt
deum. ſicut ſancti angeli vidēt. ſiue alia la/
tentiori cauſa. ſiue ideo quia ineſt ei natu/
ralis quidam appetitus corpus ammini/
ſtrādi. quo retardatur quodāmodo ne to=
ta intentione. pergat in illud ſummum ce/
lum. donec ille appetitus cōquieſcat. Por
ro ſi tale ſit corpus cuius ſit difficilis ⁊ gra
uis amminiſtratio ſicut hec caro que cor=
rumpitur. multomagis auertitur menſ ab
illa viſione ſummi celi. Proinde cum hoc
corpus iam non animale ſed ſpirituale re/
ceperit equata angelis habebit perfectum
nature ſue modū obediens et imperās vi
uificata. ⁊ viuificans tam ineffabili faculta
te. vt ſit ei glīe qđ fuit ſarcine.

Iſta eſt diſtinctio. xlix. huiꝰ quar
ti libri. In qua magiſter poſtq̄ oſtenſum eſt de perti
nentibus ad iudicium generale. Hic autem ꝯſequē
ter agit de finali remuneratione bonorum. Et circa
hoc tria facit. Primo enim diſtinguit remunerando
rum. ſcilicz bonorum ⁊ malorum meritum. Secūdo
quidē ſubdit quomodo omnibus ineſt beatitudinis
deſideriū. Tertio etiam conſequenter annectit non
omnes equaliter habere beatitudinis premiū. Pri=
mum vſq; ibi. Solet etiam queri. Secundū vſq; ibi
Sed ſi par erit cunctorum. Tertium vſq; ad finem
diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat ī tri=
bus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Ut ciui
tas bonorum poſt iudicium conſummanda eſt in glo
ria ita malorum in miſeria. Hanc magiſter inſinu=
ans dicit poſt iudicium ciuitatem bonorum conſum=
mandam eſſe in gratia. ciuitatem malorum in pena.
Que tamen pena et gloria diuerſimode a didiuer=

ſis participant. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Conſtat
omnē hominē naturalem petere beatitudinē. Hanc
mgr̄ ponēs q̄rit. Quō ſit intelligēdū ꝙ oēs appetūt
beatitudinē. cū non oēs cognoſcunt beatitudinē mi-
rum eſt quomodo eam appetunt Et videt̄ responde
re magiſter. ꝙ omnes ſciunt que ſit beatitudinis ra-
tio neſciunt tamen vbi talis ratio inueniatur. Sub-
dit ꝙ nō ſit vera beatitudinis ratio. habere qđ dele
ctat. ſed habere quod homo vult et nihil mali velle.
quod autoritatibus ꝓbat. Querit poſtea. Utrū in-
ter bonos vnus alio in deo plura recognoſcat. et re-
ſpondet ꝙ nō ſaltē de ꝑtinentibus ad beatitudinem
ſed in modo cognoſcendi eſt differentia. Tertia pro
poſitio eſt hec. In regno celorū nō eſt omnino equa
lis beatitudo electorum. Hanc magiſter ponēs que
rit. Utrum differenter deū videntiū equale ſit gau-
dium. Et reſpondet ſm̄ quoſdā ꝙ ſic. non tamē erit
beatitudo equalis que nō ſolum in gaudio ſed etiaʒ
in cognitione ꝯſiſtit. ſm̄ alios xͦo equale eſt gaudiū
quo ad omnia de quibus gaudendum eſt. nō tamen
quo ad modum gaudendi. nec quo ad intentionē af
fectionum gaudentiuʒ. Poſtea dicit ꝙ ſine dubio be
atitudo ſanctorum poſt iudicium maior erit ꝙ̃ ante.
quia maius eſt gaudium et perfectior erit cognitio.
Et tm̄ in ſpeciali ꝛc̄.

Si mali in inferno peccabunt. a

DI. L b Hic orit̄ que
ſtio ex premiſſis ducēs ori
gineʒ. Supra em̄ Aug. lo-
quens de malis in inferno
dānatis. ꝛ bonis in celo glorificatis. dixit.
ꝙ nec bonis volūtas. nec malis facultas eſ
ſe peccādi poterit. Et de bonis quidem cō
ſtat. ſed de malis a quibus volūtatem ma
la non remouet queritur. quomodo ſit ve
rum eos non poſſe peccare. imo quomodo
verum ſit eos non peccare cum malam ha

Soluit ſcd̄m diuerſos.

beant voluntatem? Quidā autumnant il-
lam voluntatem nō eſſe peccatū. ſed ſuppli
cium tm̄. Alij vero peccatū eſſe fatent̄. ſed
ꝑ illud eos nō mereri aliquam penā. q2 nō
eſt ibi locus merendi. Illud ergo peccatuʒ
dicunt non eſſe meritū ſupplicij ſed ſuplici-
um mali meriti quod in hac vita preceſſit.

Aug. in li. de fide ad petrū

De hoc autem Auguſtinus ita dicit. Tē-
pus acquirendi vitam eternam in hac tm̄
vita deus hominibus dedit. vbi voluit eti
am penitentiam eſſe fructuoſam. ideo hic
penitētia fructuoſa eſt. quia poteſt hic ho-
mo depoſita nequicia bene viuere. et mu-
tata voluntate. merita ſimul operaq; mu-
tare et ea gerere que deo placeant. Quod
qui in hac vita non fecerit. habebit quidē
penitentiam in futuro ſeculo de malis ſu-
is. ſed indulgentiam in conſpectu domini
non inueniet. quia et ſi erit ſtimulus peni-
tudinis. tamen nulla erit ibi correctio vo-
luntatis. A talibus em̄ ita culpabitur ini-
quitas ſua. vt nullatenus ab eis poſſit vel
diligi vel deſiderari iuſticia. Uolūtas em̄
eorum talis erit vt habeat ſemꝑ in ſe mali-
gnitatis ſue ſupplicium nunꝗ̃ tamen reci-
pere poſſit bonitas affectum. Quia ſicut il
li q̄ cum chriſto regnabunt nullas in ſe ma
le voluntatis reliquias habebūt. ita illi qui
erunt in ſupplicio eterni ignis cum dyabo
lo et angelis eius deputati. ſicut nullaʒ ha
bebunt vlterius requiem. ſic bonam nulla
tenus poterunt habere voluntatem. Et ſi
cut coheredibus chriſti dabitur perfectio
gratie ad eternam gloriam. ita conſortibus
dyaboli cumulabit ipſa malignitas penaʒ
quando exterioribus deputati tenebris:
nullo illuſtrabuntur interiori lumine veri-
tatis. Ex his apparet reprobos in inferno
penitentiaʒ ſic geſturos. vt per eam prauā
voluntatem non deſerant. et illa maligna
volūtas erit eis ad cumulū pene. per quaʒ
tamen non merebuntur quia nullus mere
tur niſi in hac vita.

Quare dicuntur tenebre ex
teriores. b

Hic queri pōt qua
re ille tenebre quibus inuoluentur mali in
gehenna dicunt̄ tenebre exteriores? Quia
tunc mali penitus extra lucem corporalem
et ſpiritualem ſcilicet domini erunt. Nunc
enim et ſi patiant̄ tenebras in cecitate men
tis. non tamen penitus extra lucē dei ſunt
nec corporali luce priuantur. De h̄ Aug.

Aug. ſuper pſal. vj.

ſic ait. Ira dei et in iudico erit. et hic eſt in
cecitate mentis cum dantur mali in repro-
bum ſenſum. Ibi exteriores tenebre erunt
quia tunc peccatores penitus erunt extra
deū. Quid eſt enim penitus eſſe extra deū
niſi eſſe in ſumma cecitate. Si quidem ha-
bitat deus lucem inacceſſibilem. Hee au-
tem tenebre hic iam incipiunt in peccante
cum ab interiori dei luce ſecluditur. ſed nō
penitus dum in hac vita eſt. Ecce quare
ibi peccator dicit̄ pati exteriores tenebras
et non hic. quia ibi ſecludetur penitus a lu
ce dei. qđ nō hic. Sed quomodo intelligē-
da eſt illa ſecluſio. An quia non videbunt
deū ꝑ ſpeciē? Sed nec aliqs videt h̄ deū ꝑ
ſpeciem. An ꝑ diſſimilitudinē quā fac̄ pec
catū inter deum et homnē. Sed ꝛ hic mul
ti ꝑ grauia peccata elongat̄ a deo. An q̄a

deū odiunt ita vt velint eū nō eſſe? Sȝ ⁊ ħ
multi deū oderūt. de qbus ſcriptū ē. Sup
bia eoꝝ q̄ te oderūt aſcēdit ſp. Que eſt ḡ il
la elongatio? Sane exteriores tenebre in=
telligi pn̄t quedā malignitas odij et volū=
tatis que tūc excreſcet in mentibus repro=
borū. et quedā obliuio dei. qꝛ tormentorū
interioꝝ et exteriorū doloribus adeo affi=
cientur et turbabunṫ. vt ab illis ad cogitā
dū aliquid ꝺ deo vix vel raro vel nūꝙ mē
tem reuocent. Ut qui nimio premunṫ pon
dere. a deo ſtupeſcunt et turbanṫ. vt inte/
rim in alia cogitationē non extendant. ſed
illuc tendit impetus cogitationis vbi ſen/
titur vis doloris. Sed in hac vita null⁹ a/
deo malus eſt. vt penitus ſe cludaṫ a cogi/
tatione dei. qui nec perdit appetitum beati
tudinis et quendā boni amorē quem natu
raliter habet rationis creatura. Illas aūt
exteriores ⁊ ꝓfundiſſimas tenebras repro
bos ꝑpeſſuros poſt iudiciū dicit Auguſt.
opponens de illo diuite q̄ in inferno poſit⁹
eleuans oculos vidit abraam ⁊ in ſynu ei⁹
lazarum. cuius comparatione coactus eſt
ꝯfiteri mala ſua vſꝙ adeo vt et fratres ro
get ab his p̄moneri. Qđ ante iudicium fa
ctum legiṫ. ſed poſt iudiciū in ꝓfundiori/
bus tenebris erunt impij. vt nullā dei lucē
videbunt cui confiteanṫ.

De animabus damnatorum. ſi
quam habent noticiam eoꝝ que
hic fiunt. c

Preterea queri ſo

let ſi reproborū aīe que nūc in inferno cru=
cianṫ noticiā hn̄t eoꝝ que circa ſuos ī hac
vita geruntṫ. et ſi aliquo mō doleant ſuper
infortunijs ſuoꝝ caroꝝ? Hanc queſtionē
Aug⁹. ſuper pſal. cviij. Aug. commemorat ex pte eā explicans. ex
pte vō inſolutā relinquens. Ait enī. Que
ret aliq̄s an vllus dolor tāgat mortuos de
his que in ſuis p⁹ mortē ꝯtingūt. vel quō
ea que circa nos agunṫ nouerint ſpūs de/
functoꝝ? Cui rn̄deo magnā eſſe queſtionē
nec in pn̄ti differendā. Uerūtn̄ breuiṫ di/
ci pōt. ꝙ eſt cura mortuis de ſuis caris. vt
de diuite legiṫ q̄ dū tormēta apud inferos
pateretṫ: leuauit oculos ad Abraā. et inter
alia dixit. Habeo enī quinꝙ fratres mitte
aliquē ex mortuis vt teſteṫ illis ne ⁊ ipi ve
niant in hūc locū tormentoꝝ. Habent enī
mortui curā de viuis quos ſciūt viuere qꝛ
nec in locis penarū vidēt eos. vbi diues ſi
ne fratrib⁹ erat. nec in reꝗe beatoꝝ vbi la=
zarū et abraā ꝗbꝰ longe agnoſcebat Nō
tn̄ ideo ꝯſequens eſt eos ſcire que circa ca
ros ſuos agunṫ hic vel leta vel triſtia.

Quō accipienda ſunt que de la=
zaro et diuite legunṫ. d

Si quis autē que=

rat quō itelligaṫ qđ de lazaro ⁊ diuite legi
tur? Audiat auguſtini rn̄ſum dicentis. Si
quis putat animas corpe exutas locis cor
poralibus ꝯtineri cū ſint ſine corpore non
deerunt q̄ faueant et diuitē ſitientē in loco
corpali fuiſſe ꝯtendant. ipſāmꝙ aīam cor/
poreā preparaſſe linguā. et ſtillā de lazari
digito cupiſſe. Sed melius ē dubitare de
occultis q̄ʒ litigare de icertis. diuitē in ſuppli
cio pauperē in refrigerio eſſe non dubito.
Sed quō intelligaṫ diuitis lingua. digit⁹
lazari. flāma inferni. ſinus abrae. et hmōi.
vix a manſuetis. a ꝯtētioſis nūꝙ inueniṫ.

Si ſe vident boni ⁊ mali. e

Queri etiam ſolet

vtrū viciſſim ſe videāt illi q̄ ſunt in iferno
et illi q̄ ſunt in gloria? Sicut ſancti tradūt
et boni malos. et mali bonos vident vſꝙ
ad iudiciū Poſt iudiciū vō boni videbūt
malos. ſed nō mali bonos. Uñ Greg⁹. In Greg⁹. ſuper
fideles in imo poſiti añ diē iudicij fideles Lucam.
ſup ſe in requie attendūt quoꝝ gaudia p⁹
ꝯtemplari nō poſſunt.

De chaos inter bonos
et malos. f

Sed cū ſancti ma

los in tormentis videant. nōne aliq̄ cōpaſ=
ſione erga eos mouenṫ. Nōne eos ꝺ torm̄
tis liberari cupiūt? Recole illud euangeli
cū qđ abraā diuiti rn̄dit. Inter nos ⁊ vos
chaos magnū firmatum eſt vt hi q̄ volunt
hinc trāſire ad vos nō pn̄t. neꝙ inde huc
trāſmeare. Quid ē illud chaos iter bonos
et malos. niſi hinc iuſticia. inde iniq̄tas q̄
nullatenus ſociari valent. Adeo enī ſancti
dei iuſticie addicti ſunt vt nulla ꝯpaſſione
ad reprobos tranſire valeant. nulla ꝑcis
inter ſanctos fiat inṫceſſio. Quō ḡ inde vo
lunt aliq̄ trāſire ad illos ſed nō pn̄t. qꝛ ſi dī
iuſticia admitteret. nō fieret eis moleſta li/
beratio coꝝ. Uel ita dicunṫ velle ⁊ nō poſ
ſe. nō qꝛ velint et nō poſſint. ſed qꝛ et ſi vel

DI. L

Greg. ſup Lucam.

lent nō poſſent eos iuuare. De h ita Greg. ait. Sicut reprobi a penis ad gloriā ſancto rū tranſire volunt et nō poſſunt. ita ⁊ iuſti per miſericordiā mente ire volunt ad poſi tos in tormentis vt eos liberent ſ; non poſ ſunt. q: iuſtoꝝ anime et ſi in nature ſue bo nitate miſericordiā habent. iam tunc auto ris ſui iuſticie ꝯiuncte tanta rectitudine cō ſtringunt̃. vt nulla ad reprobos compaſ ſione moueantur.

Qḋ viſa impioꝝ pena non minuit beatoꝝ gloriam. g

Greg. ſuper Lucam.

Poſtremo querit̃ an pena reproboꝝ viſa decoloret gloriam beatoꝝ: an eorum beatitudini ꝓficiat: De hoc ita Greg⁹. ait. Apud animū iuſtorum non obfuſcat beatitudinē aſpecta pena re proboꝝ. q: iā vbi cōpaſſio miſerie nō erit. minuere beatoꝝ leticiā nō valebit. Et licꝫ iuſtis ſua gaudia ſufficiant. ad maiorē tn̄ gloriā vidēt penas maloꝝ quas ꝑ gratiaꝫ euaſert̃. q: q̄ dei claritatē vidēt. nil in crea tura agit̃ qḋ videre nō poſſint. Nō eſt au tem mirādū ſi ſancti iā immortales repro bos videant mentis intelligētia. cū ꝓpħe mortales adhuc videre hec oīa meruerūt

Hieroñ. ſup Eſaiam.

Egredient̃ ꝗ electi nō loco ſed intelligētia vel viſione manifeſta ad videndū impioꝝ cruciatus. quos videntes nō dolore affici ent̃. ſed leticia ſaciabunt̃ agentes grās de ſua liberatione viſa impioꝝ ineffabili cala mitate. Vñ Eſaias impioꝝ tormenta de ſcribens et ex eoꝝ viſione leticiā bonoruꝫ exprimens ait. Egredient̃ electi. ſ. et vide bunt cadauera viroꝝ q̄ p̄uaricati ſunt in me. vermis eoꝝ nō morieẗ. et ignis nō ex tinguet̃. et erūt vſq; ad ſacietatem viſiōis omni carni. i. electis. Letabit̃ eñ iuſtus cū viderit vindictam.

Hec de pedib⁹ ſedentis ſup ſoliū excel ſum quos ſeraphin duabus alis velabant ſcriptori ⁊ ſi nō auditori cōmemoraſſe ſuf ficiat. qui a facie exorſus ſedētis. ꝑ media ad pedes vſq; via duce ꝑuenit.

Iſta ē diſtinctio. l. ⁊ vltima hui⁹

quarti libri. In q̄ magr̄ poſtq̄ determinauit de glīa beatoꝝ. Hic ꝯñr declarat de pena maloꝝ. Et circa hoc in hac vltima diſt. tria facit. Primo cuꝫ inquirit an damnati habeāt facultatē peccādi. Scḋo an ſciāt ea que agunt̃ in hoc mundo. Tertio an ſancti in celo videāt dānatoꝝ penā in inferno. Primū facit a prin cipio diſtin. vſq; ibi. Preterea queri ſolet. Scḋm ab inde vſq; ibi. Poſtremo querit̃. Tertio vſq; ad fineꝫ diſtin. Et tn̄ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i

ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ p̄ma eſt hec. Mala volūtas damnatoꝝ ꝓut exiſtit extra merendi ſtatuꝫ eſt pena et nō culpa nec peccatū. Hanc magiſter inſi nuans querit primo vtrū veruꝫ ſit qḋ dicit Aug⁹. q̄ in malis et damnatis nō eſt facultas peccandi. cū tn̄ ꝯtinue habeant malaꝫ voluntatem. Et reſpōdet ſm̄ quoſdā q̄ illa mala voluntas non eſt pctm̄ ſed pena ſm̄ alios vero eſt culpa ſed per eam nihil demerent̃. quia non ſunt in ſtatu demerendi. Magiſter auteꝫ p̄ mam opinionē approbat. ſ. q̄ talis voluntas ſit pe na. q: ſicut cedit bonis ad gloriā qḋ non pñt hr̄e ma lam voluntatē ita malis in penā q̄ nō pñt habere bo nam voluntatē Poſtea querit cur mali dicunt̃ eſſe in tenebris exteriorib⁹ Et rñdet q̄ hoc iō dr̄. q: penit⁹ erunt a viſione excluſi. tū ꝓpter maliciā voluntatis tū ꝓpter obliuionē quā in eis cauſabit grauitas tor mentoꝝ. Añ iudiciū tamen nō tam ꝓfundas penas patient̃ ſicut poſt iudiciū. Secunda ꝓpoſitio ē hec. Damnati q̄ in inferno tormēta patiunt̃ non recogno ſcunt. ea que in mūdo agunt̃. Hanc magiſter ponēs querit. Utruꝫ damnati cognoſcunt ea que in mundo agunt̃. Et rñdet q̄ non. habent tn̄ curam aliquā de ſuis notis qñ non vidēt eos ſecū in tormentis nec in gloria cū beatis. Ubi etiā ſubdit q̄ anime a corpori bus ſepate in locis corporalibus pñt detineri ad pe nā. et ponit exemplū de diuite damnato. Qualit̃ au tem ſint intelligenda de diuite et lazaro dicit eſſe du bium et incertū. Tertia ꝓpoſitio eſt hec ante extre mū iudiciū beati in celo abſq; ꝯpaſſione vident dam natos et eoꝝ tormenta in inferno. Hanc magiſter in ſinuans querit. An illi qui ſunt in inferno et q̄ ſunt in gloria ſe viciſſim et mutuo videāt. Et rñdet q̄ añ iudiciū boni malos et mali bonos vident. poſt iudici um vero tm̄ boni malos videbunt et non econuerſo. Poſtea querit q̄uo poſſunt videre dānatos abſq; cō paſſione. Et rñdet q̄ hoc ideo eſt. q: voluntas eorū perfecta eſt et conformis diuine voluntati et iuſticie. Poſtea querit vtrum ex hoc q̄ ſancti vident penas damnatoꝝ eorum gloria minuat̃ vel gaudiū augeat̃ Et rñdet q̄ ex hoc eorū gloria et gaudiū augebitur. qḋ pluribus autoritatib⁹ ꝓbat Ultimo magiſter epi logat finē opi imponēs et tangit Eſaie viſionem. vj. ca. qui dicit. Uidi dñm ſedentem ſup ſoliū excelſum et eleuatū et plena erat omnis terra. i. dom⁹ a maie ſtate eius ⁊ ea que ſub ipſo erāt replebant tēplū. ſe raphin ſtabāt ſuper illud. ſex ale vni ⁊ ſex ale alteri. duab⁹ velabant faciē ei⁹ et duab⁹ velabāt pedes ei⁹ et duab⁹ volabāt ⁊ clamabāt alt̃ ad alteꝝ ⁊ dicebāt Sanctus ſanctus ſanctus dñs deus exercituum. ple na eſt omnis terra gloria eius que Quidē viſio a dy oniſio ſic exponit̃. ꝑ ſedentē ī ſolio dicit reſignari ip ſum deū. ꝑ ſoliū excelſum ipſam eminētiā dīne natu re. ꝑ domū ſupiorē ſignificant̃ excelſiores nature ḋo magis ꝓpinq̄ q̄ ei⁹ maieſtatē pleni⁹ repſentāt. ꝑ tem plū ḋo īferiores creature. ſ. corꝑales q̄ inferiori mō diuinā ꝑticipāt bonitatē. Hui⁹ aūt ſedētis ſup thro nū facies ipaꝫ diuinā eſſentiā ſignificat. et ea q̄ in ei⁹ eternitate fuerūt ante ꝯſtitutionē mūdi. Per pedes ḋo ſignificant̃ ea q̄ poſt fineꝫ mūdi erūt in glīa btoꝝ ⁊ ī penis dānatoꝝ. ꝑ media ḋo ea q̄ curſu medij tꝑis agunt̃ Seraphin aūt faciē ſedentis ſupra thronū et pedes eius velare dicūt̃. q: miſteriū et̄ne diuīitatis ⁊ future btitudinis et miſerie ad plenū nō reuelant. ſꝫ duab⁹ alis velabāt q: de his q̄ medio tꝑe agunt̃ nos q̄tū op⁹ eſt miſterio angeloꝝ inſtruimur. int̃ quos ſe raphin p̄matū tenet. Eorūq; volat⁹ ꝑ ꝓceſſū reuela tiōis eoꝝ in nos demonſtrāt. Sic igit̃ mgr̄ breuit̃ et ſubtilit̃ epilogat ſpāl̃r q̄tū ad vltimā pt̄ē h⁹ q̄rti lib. dicēs ſibi ſufficere ꝯmemoraſſe p̄dicta ḋ pedib⁹ ſedē tis manētis ī maieſtate tri. ſup ſoliū excelſū. i. ḋ his q̄

fiunt in tempore iudicij quos pedes ſeraphin duab⁹ alis velabant et eorum miniſterio non ſunt ad plenū reuelata. Secundo epilogat generaliter ꝙtū ad totius libri proceſſum dicens qꝛ ipſe exorſus eſt incipiens a facie ſedentis ſup ſolium excelſum .id eſt ab ipſa deitate trinitatis de qua in primo lib. egit procedit per media que de duratione mundi aguntur que ſunt creature et peccata de quibus egit in ſecundo. Reparatio et virtutes de quibus egit in tertio libro

Et eccleſiaſtica ſacra de q̄bus egit in p̄ma p̄te huius quarti libri .duce xp̄o qꝛ ē vita puenīēdi viſq; ad pedes .i. viſq; ad ea que in fine mundi et etiā que p⁹ mūdum agunt.ſicut reſurrectio corpoꝝ.punitio dānatoꝝ et gloria bonorū q̄ in delectatione et cognitione dei cōſiſtit. vt ſic a deo incipiens eius doctrina terminetur in deo q̄ eſt cauſa a qua omnia et finis ad quē omnia ordinantur. Cui honor et gloria decus et imperium in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Liber Sententiarum magiſtri Petri Lombardi: cum concluſionibus magiſtri Henrici Gorichem: ſacrum litterarum interpretis eximij. Ac ſubtiliſſimis ſancti Thome problematibus. ad ſtudentiū exercitationez faciliorem q; in eiuſipſius ſcriptis materiarū inuentionem. cuius libroꝝ ſeriatim annotatis. Additis inſup quibuſdam articulis in certis facultatibus erroneis ⁊ in fide catholica ſuſpectis. Pariſius doctrinaliter ⁊ autoritatiue a catholicis tractatoribus ꝯdemnatis. explicit. Impēſis atq; ſingulari opera Nicolai Keſlers ciuis Baſileeñ. ad honorem ſancte et indiuidue trinitatꝭ ac fidei catholice augmentū et tuitionē ꝙ; diligentiſſime impreſſus. Anno incarnationis dn̄i poſt milleſimū quaterq; centeſimum octogeſimo nono. Tertio vero kalñ Decembris.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Sequunt̃ tituli que-ſtionũ ſancti Thome ſup̲ q̃rtũ librũ ſniarum.

DI. I

Utrũ diffinitio qua diffinit̃ ſacr̃m eſt ſacre rei ſignum ſit ꝯueniens ſm oẽs partes ſuas.
Utrũ bñ diffiniat̃ ſignum p̲ hoc ꝙ dr̃. ꝙ eſt res p̲ter ſpeciem.
Utrũ diffinitio qua diffinit̃ ſacr̃m ꝙ eſt viſibil' gratie inuiſibil' forma ꝛc̃. ſit ꝯueniẽs ſm omẽſ ſuas ptes.
Utrũ diffinitio q̃ diffinit̃ ſacr̃m ab Augu. ſacr̃m eſt in quo ſub tegumẽto ꝛc̃. ſit ꝯueniẽs ſm omnes ſuas ptes.
Utrũ diffinitio Hugo. de ſan. vic̃. qua diffinit̃ ſacr̃m eſt corꝑale vel materiale elementũ ꝛc̃. ſm oẽs ptes ſuas ſit conueniẽs.
Utꝝ hũanũ gen' indigeat ſacr̃is poſt lapſum.
Utrũ indiguiſſet ſacramentis añ lapſum.
Utꝝ i ſtatu legis nature ſacr̃a fuerĩt nccĩa hoĩ.
Utrũ ſupra ſacr̃a legis nature alia debuerũt addi p̲ legem ſcriptam.
Utrũ in nouo teſtamẽto ſacramẽta aliq̃ debuerunt remanere.
Utrũ ſacr̃a ꝯſiſtant in v̾bis ꝛ rebus.
Utꝝ ſacr̃a noue legis ſint cauſa gratie.
Utrum in ſacramentis ſit aliq̃ v̾tus ſpũalis ad gratiam inducendã.
Utrũ illa v̾tus ſit ſacr̃is a paſſione xp̃i.
Utrũ ſacramẽta noue legis ꝯtineant gratiam.
Utrũ gratia q̃ eſt in ſacr̃is differat a g̃tia que ẽ in v̾tutibus ꝛ donis
Utrũ ſacr̃a veteris legis g̃tiam ꝯferebant
Utrum eorũ vſus erat meritorius.
Utrũ purgabant ab immũdicijs carnis.
Utꝝ neceſſariũ fuerit circũciſionem dari.
Utꝝ circũciſio debuerit dari añ legẽ ſcriptam.
U. d̾buerit differri circũciſio vſqꝫ ad tp̃s abrae
Utꝝ oĩbus popul' circũciſio dari debuerit.
Utrũ h̾ remediũ mulierib' dari debuerit.
Utrum xp̃o circũciſio cõpeteret
Utꝝ octauus dies requireret̃ ad circũciſionez
Utrum determinatio mẽbri fuerit de neceſſitate circũciſionis
U. cultell' lapideus fuĩt de nccĩtate circũciſiõiſ
Utrũ circũciſio caracterem imp̃meret in aĩa.
Utꝝ circũciſio a peccato purgaret
Utrũ circũciſio gratiam ꝯferret.
Utrũ circũciſio ceſſare debuerit.
Utꝝ alia legalia ceſſare debuerint.
Utrũ tem̃pe gratie ſine peccato legalia potuerint obſeruari.
Utꝝ teneamur aliq̃ legalia nunc obſeruare.
Utꝝ añ circũciſionem ſola fides ſufficeret puul' ad delectionem originalis.
U. ſola fides ſufficẽt abſqꝫ alio exteriori ſigno.
Utꝝ in adultis requireret̃ aliqđ ſacrificium.

DI. II

Utrũ omnia ſacramenta ſint inſtituta in remedium ꝯtra aliquem defectum.
Utꝝ m̃rimonium inſtitutũ ſit tm̃ in remedium.
Utꝝ ſacr̃a ſint in remediũ ꝯ penã vl' culpã tm̃.
Utrũ aliqđ ſacr̃m ordinet̃ ꝯ culpam venialem.
Utꝝ debeant eſſe pl̃a vel pauciora q̃3 ſeptem ſacramenta.
Utrũ ordinatio ſacramentorũ ſm magiſtrũ ſit competens.
Utrũ in noua lege aliqua noua ſacramenta debuerint inſtitui.
Utrum ſtatim poſt pctm̃ noue legis ſacr̃a erant inſtituenda.
Utꝝ ſacr̃a ſtati xp̃o nato fuerint inſtituta.
Utꝝ oĩa ſacr̃a a xp̃o fuerint inſtituta.
Utꝝ baptiſm' iohis fuĩt ſacr̃m vel ſacr̃ale tm̃.
Sub q̃ forma baptizauerit. ꝛ de ip̃a forma.
Utrũ baptiſm' Johãnis fuerit a deo inſtitut'.
Utrũ baptiſmus Johãnis debuerit ſtati ceſſare xp̃o baptizato.
Utꝝ baptiſmus Johãnis ꝯtulerit gratiã
Utꝝ ꝯueniẽs fuĩt xp̃m baptizari bap̃o Johis
Utꝝ aliq̃ alij fuerit baptizati baptiſmo Johis.
Utꝝ pueri baptiſmo iohis debuerit baptizari.
Utrũ baptizati baptiſmo Johãnis debuerint baptiſmo xp̃i baptizari.

DI. III

Utꝝ ꝯueniẽs ſit diffinitio baptiſmi q̃ diffinit̃ i lr̃a. Baptiſmus eſt ablutio exterior facta ꝛc̃. ꝛ de ptibus diffinitionis.
Utꝝ diffinitio Hugo. de ſan. vi. ſit ꝯueniẽs q̃ ẽ. Baptiſmus eſt aq̃ diluendis crimibus ꝛc̃.
Utꝝ Dyo. diffiniat bap̃m ꝯuenienter dicens. Bap̃us ẽ p̃ncipiũ ſacratiſſimorũ mãdatorꝝ ꝛc̃
Utrũ Damaſcenus ꝯuenient̃ diffiniat dicens. Baptiſmus eſt p̲ quẽ p̃mitias vite ꝛc̃.
Utrũ hec ſit integra forma baptiſmi. ego baptiſe te in nõie p̃ris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti
Utꝝ liceat formam baptiſmi minui ſine p̃iudicio baptiſmi.
Utꝝ poſſit aliq̃d addi vel minui ad formam.
Utrũ poſſit fieri interpoſitio vel trãſpoſitio v̾borum in forma baptiſmi.
Utrũ baptiſmus debeat fieri in aq̃.
Utrũ debuerit fieri in aq̃ ſimplici vel cõpoſita.
Utrũ poſſit fieri in q̃libet aq̃ ſimplici
Utꝝ immerſio ſit de nccĩtate ſacr̃i baptiſmi.
Utrũ debeat ibi eſſe vna tm̃ immerſio.
An trina immerſio ſit de nccĩtate baptiſmi.
Utꝝ neceſſariũ fuerit inſtitui baptiſmum poſt circũciſionem.
Utꝝ baptiſm' fuĩt añ paſſionem dñi inſtitutus
Utꝝ baptiſmus ſtati in ſua inſtitutõe fuĩt obligatori' ꝙ tũc deberẽt hoĩes baptizari. vel qñ.

DI. IIII.

Utrũ aliq̃s caracter poſſit eſſe in anima

Utrꝫ diffinitio Dyo. de caractere .l. ꝙ caracter eſt ſignũ ſanctũ cõmunionis. fidei ſit ꝯueniẽs.

Utrꝫ q̃dam diffinitio magiſtral' q̃ talis eſt caracter eſt diſtinctio ⁊c̃. ſit ꝯuenient' aſſignata.

Utrꝫ caracter ſit in eẽntia aĩe ſicut in ſubiecto

Utrum caracter ſit in vna potentia vel' plurib⁹

Utrũ ſit in affectiua vel cognitiua potentia

Utrꝫ caracter indelebilit' inſit potentie cui ineſt.

Utrꝫ xp̃s habuit caracterem.

Utrũ ſolis ſacr̃is noue legis caracter imp̃mat'. vel etiam in ſacramentis veteris legis

Utrũ p oĩa ſacr̃a noue legis imp̃mat'

Utrꝫ in baptiſmo imp̃mat' caracter.

Utrꝫ caracter ſit a ſolo filio ſicut a cã efficiẽte

Utrũ baptiſmus tollat actualem culpã

Utrũ tollat omnem penam tempalem.

Utrꝫ omnem penã originalis peccati.

Utrũ p baptiſmum conferant' pueris gratie et ꝟtutes.

Utrũ p baptiſmũ in adultis ꝟtutes augeant'.

Utrũ effectus baptiſmi ſit illuminatio

Utrũ fecundatio ſit effectus baptiſmi.

Utrꝫ incorpari xp̃o ſit effectus baptiſmi.

Utrũ aptio ianue ſit effectus baptiſmi.

Utrꝫ baptiſmus eq̃lem effectũ habeat in oĩbus q̃tũ ad remotionẽ male culpe ⁊ q̃tum ad mitigationem fomitis.

Utrꝫ equalis gratia in baptiſmo oĩbus ꝯferat'.

Utrũ omibus pueris in baptiſmo equalis gr̃a ꝯferat'.

Utrꝫ pueri ſacr̃m baptiſmi poſſint accipe.

Utrũ melius ſit baptiſmũ differri. q̃ ſtatim in puericia dari

Utrꝫ adultis vſu rationis carentibus baptiſm⁹ dari poſſit.

Utrũ aliq̃ indiſpoſitio volũtatis hũane poſſit effectum baptiſmi impedire

Utrum aliqua indiſpoſitio voluntatis debeat dici fictio.

Utruȝ recedente fictione baptiſmus effectũ ſuũ conſequat'

Utrũ p̃ter baptiſmũ fluminis debeat eſſe aliud baptiſma.

Utrum baptiſmus pñie ſufficiat ad ſalutẽ

Utrꝫ baptiſmus ſanguis ſuppleat vicẽ baptiſmi aque in omibus

Utrũ baptiſmus aque ſit potior vel nobilior q̃ baptiſmus ſanguis.

DI. V

Utrꝫ xp̃s ſm ꝙ hõ habuit ptãtẽ dimittẽdi pctã

Utrꝫ xp̃s ꝯtulerit miniſtris ptãtem cooperandi ad emũdationẽ interiorem.

Utrꝫ miniſtris ꝯferri potuerit ptãs coopatõis

Utrꝫ miſtris potuit ꝯferri ptãs excellentie.

Utrum potẽtia creandi potuerit alicui creature cõmunicari.

Utrũ aliq̃s poſſit baptizari niſi habeat ordinẽ.

Utrũ baptiſare ſit ꝓprium ordinis diaconi

Utrꝫ non baptizati poſſint baptiſare

Utrũ mali ſacr̃m baptiſmi poſſint conferre.

Utrꝫ p malos ꝯferat' res ſacramenti

Utrũ baptiſmus p meliorẽ datus meliorẽ effectum habeat.

Utrũ malus miniſter peccet mortalit' baptizãs vel aliq̃d ſacr̃m conferens

Utrꝫ ſacr̃m a malo miniſtro recipiẽs peccet.

Utrũ demon in figura hoĩs apparens poſſit baptizare.

Utrꝫ bonus angelus in figura hoĩs apparẽs poſſit baptizare. ⁊ ab eo baptizati debeant rebaptizari.

DI. VI

Utrꝫ natiuitas ex vtero ſit expectãda ad baptizandum

Utrꝫ in materno vtero q̃s poſſit ſanctificari p gr̃e g̃tum facientis donum

An ſanctificati in vtero debeant baptizari

Utrꝫ intẽtio baptizãtis ſit de neccitate bapi.

Utrũ intentio recta req̃rat' ad baptiſmũ

Utrũ intentio vel volũtas req̃rat' in baptiſmo

Utrꝫ in baptizato req̃rat' fides ad hoc ꝙ ſacr̃m recipiat.

Utrꝫ fides requirat' in baptizante ad h̃ ꝙ ſacramentum ꝯferat.

An recipientes baptiſmũ ab hereticis ꝯſequantur rem ſacramenti.

Utrꝫ baptiſmus poſſit iterari

Utrꝫ ꝯueniẽs fuerit certũ tp̃s aſſig̃ri ad offerendum baptiſmũ. ſ. ſabbatũ paſce ⁊ penthe.

Utrũ ſacramentalia baptiſmi bñ ponant'.

Utrꝫ cathecisimus baptiſmũ p̃cedere debeat

Utrꝫ cathezizare ſit officium ſacerdotis

Utrũ pueri debeãt cathezizari

Utrꝫ exorciſmus in eodem debet p̃cedere baptiſmum.

An exorciſmus aliquẽ effectum habeat in aĩma

Utrꝫ exorcizare ſit officiũ eoruȝ q̃ ſunt in ſacris ordinibus cõſtituti.

DI. VII

Utrꝫ cõfirmatio ſit ſacr̃m

Utrum ſit ſacramentũ neceſſitatis.

Utrꝫ ſit nobilius ſacr̃m q̃ baptiſmus.

Utrꝫ cõfirmatiõis ſacramentũ materiã habeat.

Utrꝫ criſma ſit materia competens.

Utrꝫ exigat' materia p̃us ſanctificata.

Utrum ſacramentũ confirmationis habeat formam aliquam.

Utrum illa forma ſit conueniens ſm omẽs partes ſuas.

Utrum illa forma habeat aliquam efficaciaȝ in hoc ſacramento.

Utrꝫ in confirmatiõe imp̃mat' caracter.

Utrꝫ idem ſit p eſſentias caracter baptiſmi ⁊ cõfirmatiõis.

Utrꝫ caracter confirmationis preſupponat baptiſmalem.

Utrꝫ in confirmatiōe cōferat̃ gratia gratum faciens.
Utrꝫ eadē ſit grā cōfirmatiōis ⁊ baptiſmi.
Utrꝫ grā ꝯfirmatiōis pficiat baptiſmalē.
Utrū ꝗlibet nō ordinatus poſſit conferre cōfirmationem.
Utrꝫ ſacerdos ſimplex nō eṗs poſſit cōfirmare.
Utrū ſacerdos ſimplex poſſit ex cōmiſſiōe dn̄i pape cōfirmare.
Utrꝫ xp̄s debuerit ſacr̄m ꝯfirmatōis accipe
Utrum h̄ ſacramentum ſit pueris ꝯferendum.
Utrꝫ debeat dari omibus adultis.
Utrꝫ exigit̃ ꝙ aliq̄s teneat aliquē in ꝯfirmatōe
Utrꝫ linitio criſmatis debeat fieri tm̄ in fronte.
Utrꝫ ꝯfirmatio poſſit iterari.

DI. VIII

Utrꝫ eucariſtia ſit ſacr̄m.
Utrū ſit vnum ſacr̄m vel plura.
Utrū hoc ſacr̄m conuenientibꝰ noibꝰ nominet̃ ſcꝫ euchariſtia. viaticū. ſacrificiū ⁊c̄.
Utrum hoc ſacr̄m aliq̄bus figuris debuerit figurari.
Utrum ꝯuenienter mgr̄ figuras hmōi aſſignauerit.
Utrꝫ hoc ſacr̄m exp̄ſſius fuerit figuratū in lege Moyſi q̄ꝫ in lege nature.
Utrū neceſſe fuerit hoc ſacr̄m inſtitui.
Utrū añ xp̄i aduentum debuerit inſtitui.
Utrū poſt paſſionē debuerit inſtitui.
Utrū hoc ſacr̄m a nō ieiunis licite poſſit ſumi.
Utrū ꝗlibet cibi ſumptio impediat euchariſtie ſumptionem.
Utrum hō poſt ſumptionem corpis xp̄i ſtatim debeat comedere.
Utrꝫ forma ꝯſecratōis panis ſit hec. Hoc ē corpus meum.
Utrꝫ tm̄ in his v̄bis. hoc eſt corpus meū. conſiſtat forma cōſecratōis.
Utrum accipite ⁊ māducate ſit de forma
Utrum illa ſit cōueniens forma.
Utrū ſingule ptes forme cōuenient̃ ponantur.
Utrum v̄ba que circa formā dicunt̃ ꝯuenīēter ponant̃.
Utrū licuit apponi: ⁊ eleuatis ocul' in celum
Utrum forma ꝯſecratiōis ſanguis ꝯſiſtat ī his v̄bis tm̄. Hic eſt calix ſanguis mei ⁊c̄.
Utrū in iſta forma v̄ba ꝯuenient̃ ponant̃.
Utrum v̄ba que ſequunt̃ .ſ. noui ⁊ eterni teſtamenti ꝯuenient̃ ponant̃
Utrꝫ verbis p̄dictis forme inſit aliq̄ v̄tus creata ad tranſubſtantiationē faciendam.
Utrꝫ forme expectent ſe in operando.
Utrū deficiente ſacerdote poſt cōſecratiōeꝫ corporis poſſit aliꝰ pcedere ad ꝯſecratōꝫ ſanguis
Utrū ſacerdos dicēs v̄ba ꝯſecratōnis ſine p̄cedentibus vel ſequentibus ꝯſecret.

D. X

Utrum corpus xp̄i ſumi debeat p modū manducatiōis.
Utrum manducatio corpis xp̄i ſit de neceſſitate ſalutis.
Utrum mgr̄ ſufficient̃ diuidat modos māducationis in ſp̄ūalem ⁊ ſacramentalem.
Utrum peccator māducet corpꝰ xp̄i ſacm̄ētalr̄
Utrū infideles ſacramentalit̃ manducent.
Utrum creatura irrational' aliqualit̃ ſumat corpus chriſti.
Utrum aliq̄s non manducans ſacramentaliter poſſit manducare ſp̄ūaliter
Utrꝫ angelus poſſit corpus xp̄i manducare aliquo mō ſp̄ūaliter.
Utrꝫ peccet q̄s cum ꝯſcia peccati mortal' corpꝰ xp̄i manducans.
Utrꝫ ille q̄ non hꝫ ꝯſciam mortal' peccati ⁊ tm̄ hꝫ mortale. peccet mortalit̃ cōmunicando.
Utrꝫ plus peccet indigne ſumēs corpus xp̄i q̄ꝫ q̄ſcunq̄ꝫ aliud peccatū cōmittens
An plus peccet indigne ſumens q̄ꝫ in lutū pijci(ens.
Utrꝫ plus peccet peccator fidel' ſumēs corpus xp̄i q̄ꝫ infidelis.
Utrū ſubiacens alicui peccato carnis magl peccet ad hoc ſacr̄m accedēs q̄ꝫ ſubiacēs peccato ſp̄ūali.
Utrꝫ peccator peccet videndo corpus xp̄i.
Utrꝫ nocturna pollutio que ineſt ſomnis ſit peccatum.
Utrum nocturna pollutio impediat a ſumptōe corpis xp̄i.
Utrꝫ immundicia pure corpalis impediat a cōmunione.
Utrū ſacerdos poſſit dare corpus xp̄i ei quem ſcit in peccato mortali eſſe.
Utrꝫ dari debeat ſuſpectis de crimine.
Utrū amentibus poſſit dari corpus xp̄i.
An vexatis ab immūdis ſpiritibꝰ poſſit dari.
Utrū pueris ſit dandum corpus xp̄i.

DI. X

Utrū in ſacramento altaris cōtineatur verꝫ corpus xp̄i.
Utrꝫ xp̄s contineat̃ ſub ſacramento quantum ad animā.
Utrū ſub ſpecie panis xp̄s contineat̃ q̄tum ad carnem animatā.
Utrū corpus xp̄i ſit ſub ſpeciebus ſm̄ ppriam quantitatem.
Utrꝫ contineat̃ ibi ſm̄ totam ſuā quantitatem.
Utrū corpus xp̄i contineat̃ ſub ſacm̄ento circūſcriptiue.
Utrꝫ ꝯtineat̃ ſub ſpeciebꝰ illis diffinitiue.
Utrꝫ corpꝰ xp̄i poſſit eē totū ſb̄ ꝗlibꝫ pte ſp̄ērꝫ.
Utrꝫ corpus xp̄i moueat̃ ad motum hoſtie
Utrū oculus glorificatus poſſit videre corpus xp̄i verū ſub ſpeciebus exiſtens.
Utrum quādo apparet in ſpecie pueri vl' carnis

ſm altari videaꝶ in ꝓpria ſpecie.
Utꝝ in tali caſu qn̄ ſic apparet debeat ſumi.
Utꝝ angelus poſſit videre corpus xp̄i ſb ſacr̄o
Utꝝ poſſit compꝛ̄hendi in:ellectu viatoris.

DI. XI.

U. ſb̄a panis remaneat poſt ꝯſecratōꝫ in ſacr̄o.
Utꝝ debeant ſpēs panis remanere.
Utꝝ forma ſbalis panis debeat remanere
Utꝝ panis cōuerſione facta anihileꝶ.
Utꝝ panis poſſit ꝯuerti in corpus xp̄i
Utꝝ conuerſio illa ſit ſucceſſiua.
Utꝝ illa ꝯūſio ſit miraculoſioꝛ oī alia mutatōe
Utꝝ ꝯuerſio facta poſſit exp̄mi ꝑ v̄bum ſubſtā
tiuum alterius tp̄is q̄ꝫ p̄ſentis.
Utrum h̄ ſit vera. panis ſit corpus xp̄i
Utrū hec ſit falſa. corpus xp̄i de pane ſit.
Utꝝ hec ſit vera. panis pōt eſſe corpus xp̄i.
Utꝝ debeat eſſe duplex materia hui⁹ ſac̄menti
Utꝝ panis ⁊ vinū ſint ꝯueniēs materia huius
Utꝝ panis ⁊ vinū ſint ꝯueniēs ma (ſacr̄i
teria huius ſacr̄i ſub determinata q̄ꝫtitate.
Utrū neceſſariū ſit ꝙ ſit panis triticeus
Utrū de pane ꝯfecto de tritico ⁊ aliꝭs ſpecieb⁹
frumenti poſſit hoc ſacr̄m confici.
Utꝝ debeamus ꝯficere in fermento vel azimo.
Utrum de vino vitis debeat ſanguis ꝯſecrari.
Utrū poſſit confici de aceto.
Utꝝ de aggreſta poſſit conſecrari
Utꝝ aqua vino ſit admiſcenda in hoc ſacr̄o.
Utꝝ abſq̄ꝫ aq̄ poſſit ſanguis conſecrari
Utꝝ in h̄ ſacr̄o aq̄ artificialis debeat apponi.
Utꝝ aqua in magna q̄ꝫtitate debeat apponi.
Utꝝ ipſe xp̄s in cena corpus ſuū mādu cauerit
Utrum xp̄s corpus ſuū iude dederit
Utꝝ ſub bucella ei dederit.
U. xp̄s in cena corpus ſuū impaſſibile dederit.
U. ſi corp⁹ xp̄i fuiſſet ſuatū in pixide ibi moreꝶ
Utrū deus potuiſſet facere ꝙ aīa tūc fuiſſet ibi
vnita in hoc ſacramento.

DI. XII

Utꝝ de⁹ poſſit facere accidētia eſſe ſine ſbiecto.
U. ꝯgruat huic ſacr̄o ꝙ accidētia ſint ſine ſb̄o.
Utꝝ vere ſint ibi ſine ſb̄a. (extrinſeco.
U. accn̄tia q̄ remanēt ibi poſſint imutare aliq̄d
U. poſſint aliq̄d extrinſecū immutare ſbaliter.
Utꝝ illa accidētia poſſint corrumpi
Utrū ex eis poſſit aliq̄d generari.
Utrum poſſint nutrire
Utꝝ aliq̄s liquoꝛ poſſit ill̄ ſpecieb⁹ ꝑmiſceri
Utrū veꝝ corpus xp̄i frangaꝶ in ſacr̄o
Utrum ſpēs frangantꝶ.
Utꝝ ꝯueniēꝶ aſſignenꝶ in lr̄a ſignificatōes par
tium fractiōis ⁊ q̄d vnaqueq̄ꝫ ꝑs ſignificet.
Utꝝ ꝑ vſum hui⁹ ſacr̄i augeanꝶ v̄tutes.
Utꝝ h̄ ſacr̄m ꝓſit beatis ad augmētum gl̄e
U. effect⁹ h⁹ ſacr̄i poſſit ipediri niſi ꝑ pcꝫm̄ moꝛ
U. v̄tute h⁹ ſacr̄i venialia dimittāꝶ. (tale

Utrū v̄tute ei⁹ dimittanꝶ mortalia.
Utꝝ remittat penā mortalis peccati
Utꝝ hō debeat frequentare hoc ſacr̄m
Utꝝ qualibet die poſſit recipi.
An tm̄ ſemel in anno vel ter ad minus.
An homo poſſit pluries vna die cōmunicare.
Utꝝ liceat omnino a cōmunione abſtinere
Utꝝ ille q̄ ꝯſecrat poſſit oīno a cōione ceſſare.
An laudabili⁹ ſit abſtinere q̄ꝫ accedere ad h̄ ſac̄=
(mentū.

DI. XIII

Utrū laicus poſſit conſecrare
Utrū alius q̄ꝫ ep̄s poſſit ꝯſecrare.
U. hēt̄ici ⁊ ſciſmatici ⁊ excōicati poſſint ꝯſec̄re.
Utꝝ degradatus poſſit ꝯſecrare.
An miſſa boni ſacerdotis ſit eq̄ bona ſicut mali.
Utꝝ liceat ſacerdoti oīno a ꝯſecratōe ceſſare
U. poſſint pl̄es ſacerdotes eādē hoſtiā ꝯſecrare
Utꝝ miſſa debet q̄tidie in eccl̄a celebrari.
Utꝝ hora veſptina debeat miſſa celebrari
An poſt mediā noctē celebranda ſit miſſa.
Itē an hora ſexta debeat miſſa celebrari.
Utꝝ oporteat in loco ſacro celebrari
An oporteat eſſe altare de lapide tm̄.
An in pallis ſericeis tm̄ oporteat celebrari.
Utꝝ in calice de petra poſſit celebrari.
Utꝝ aliquo p̄miſſorū omiſſo fiat conſecratio
Utꝝ laicus poſſit diſpēſare corpus xp̄i
U. aliq̄s licite poſſit accipe ſacr̄m a fornicario.
Utꝝ hereſis dicat ꝑuerſitatē fidei.
Utꝝ hereſis ſit maximū peccatū.
Utꝝ heretici ſint ſuſtinendi.

DI. XIIII

Utꝝ pn̄ia ſit ſacramentum noue legis.
Utrū penitentia ſit v̄tus.
Utrū ſit v̄tus generalis
Utrū ſit v̄tus theologica.
Utrū reducaꝶ ad iuſticiam.
U. diffinitio Gregꝫ. ⁊ Amb. ſit cōpetēs d̄ pn̄ia
Utꝝ v̄tus pn̄ie timore concipiaꝶ
Utrū pn̄ia ſit p̄ma v̄tutum.
Utrū pn̄ia ſit fundamentū aliaꝝ v̄tutum.
Utꝝ pn̄ia ſit ſcd̄a tabula poſt naufragiū.
Utꝝ pn̄ia ſit in qualibet vi.
Utꝝ pn̄ia poſſit eſſe in innocentibus
Utꝝ ſancti q̄ ſunt in gl̄a habeant pn̄iam
U. angel⁹ bon⁹ ſiue malus ſit ſuſceptibil̄ pn̄ie.
Utꝝ de rōe pn̄ie ſit ꝙ in finem vite ꝯtinueꝶ
Utꝝ neceſſe ſit dolorē pn̄ie ꝑ gaudiū interrum=
pi. ⁊ an doloꝛ ſit cauſa gaudꝭ.
Utꝝ pn̄ia iterari poſſit
Utꝝ aliq̄ pn̄ia publicari debeat vel ſolēnizari.
Utrū ſolennis pn̄ia iterari poſſit.
Utrū mulierib⁹ ſit publica pn̄ia imponēda
Utꝝ ꝑ pn̄iam tollanꝶ ſemꝑ peccata.
Utꝝ pn̄ia reatum totaliter tollat.
Utꝝ ꝑ pn̄iam reliq̄e actualis pn̄ie tollanꝶ
Utꝝ v̄tutes ꝑ pn̄iam reſtituanꝶ

Utꝝ ꝑ pniam etiā bona opa p̄us in ſtatu mor-
talis pcti facta ad vitam reputent̃.
U. ꝑ pctm̄ ſeques opa i caritate fctā mortificēt
U. opa mortificata ꝑ pctm̄ ꝑ pniam viuificent̃
Utrum p̄dicti effectꝰ ſint pnīe inq̄ꝝtum eſt v̄tꝰ.
U. ſine pnia remiſſio pctōꝝ ꝯſeq̄ poſſit etiā p̄di
DI. XV (ctos effectꝰ

Utꝝ ſatiſfactio ſit v̄tus vel v̄tutis actus.
Utrum ſit actus iuſticie.
Utꝝ diffinitio Augꝰ. de ſatiſfactōe q̄ eſt in litte-
ra ſufficient̃ ponat̃. (cōmiſſe.
Utrū hō poſſit deo ſatiſfacere ꝓ debito offenſe
U. hō poſſit de vno pctō ſine alio ſatiſfacere.
U. exn̄s in mortali de pctis q̄ ſibi priuſq̄ꝫ pecca
ret ꝑ ꝯtritōꝫ dimiſſa fuerant poſſit ſatiſfacere.
U. hō poſtq̄ꝫ charitatē hr̄e incipit p̄terita ſatiſ-
factio in mortali facta ſibi valere incipiat.
Utrum bona extra charitatē facta ſint merito-
ria alicuius boni ſaltem tp̄alis
Utꝝ opa extra charitatē facta valeant ad infer
nalis pene diminutionē.
U. oporteat ſatiſfactionē fieri ꝑ opa penalia.
U. flagella q̄bꝰ a deo punimur ſint ſatiſfactoria
U. ꝯuenient̃ enumerent̃ opa ſatiſfactoria in lr̄a
Utꝝ reſtitutio ſit ps ſatiſfactionis.
Utꝝ ablatū ſit ſp̄ reſtituendū.
Utꝝ ſolꝰ ille q̄ dānū intulit teneat̃ ad reſtitutōꝫ
Utꝝ ei ſit ſp̄ reſtitutio faciēda q̄ dānū paſſus ē.
Utꝝ diffinitio q̄ elemoſyna diffiniat̃ ab Augꝰ.
ſit ꝯueniēs ſm oēs ſuas ptes.
Utꝝ elemoſyna ſit ps ſatiſfactionis ⁊ pnīe.
Utꝝ elemoſyna ſit actus v̄tutis.
Utꝝ elemoſyna cadat in p̄cepto vel ſit ꝯſilium
Utꝝ elemoſyna decedentē in peccato mortali a
pena inferni liberet.
U. elemoſyna ſit minus ſatiſfactoria q̄ꝫ alia opa
U. v̄tus elyne magis ꝯſiſtat i dato exteriori q̄ꝫ
U. ſufficienter elyne cor- (in affectu exteriori
porales enumerēt̃ ꝑ v̄ſuꝫ illū. Cōſu!e caſti. ⁊c̄
Utꝝ elyne ſpūales p̄emineant corꝑalibus.
Utꝝ de neceſſitate ſit danda elemoſyna.
Utꝝ de turpi lucro poſſit dari elyna.
U. vxor de rebꝰ viri ⁊ eo iuito poſſit dare elynā
Utꝝ filiuſfamilias poſſit elynam dare
Utꝝ ſuus vel ancilla poſſit elemoſynā dare de
rebus dominorū ſuoꝝ.
U. monachi poſſint elynam facē ſine licētia ab
U. aliq̄s ſibi ꝑ̄pi poſſit facere elynam. (batis.
Utꝝ malis danda ſit elemoſyna.
Utꝝ meliori magis ſit ſubueniendū
Utrū Iſid. ꝯuenienter diffiniat ieiuniū
Utrum ieiuniū ſit actus v̄tutis.
Utrum ieiuniū ſit actus tꝑantie vel iuſticie.
Utꝝ ieiuniū cadat ſub p̄cepto.
Utrum ieiuniū ſit ſatiſfactorium
Utꝝ oēs teneant̃ ad ieiuniū ab eccl'a inſtitutuꝫ
Utrum iuſti teneant̃ ieiunare ex p̄cepto.

Utꝝ pueri teneant̃ ad ieiuniū. (nationeꝫ.
U. puecti ⁊ ſani excuſent̃ a ieiunio ꝓpt̃ ꝑegri-
U. debeant eſſe tp̄a determinata ad ieiunādum
Utꝝ aliquo tp̄e ſit ieiuniū interdictum.
U. hora nona ſit cōpetens ad māducādū tp̄e ie
U. pꝰ vnā cōmeſtionē ieiuniū ſoluat̃. (iunioꝝ.
Utrū eſus carniū ſoluat ieiuniū.
Utrū anticipatio tp̄is ſoluat ieiuniū
Utꝝ orō ſit effectiue ptis actus.
Utꝝ orō ſit actus cadens in p̄cepto.
Utrum orō debeat eſſe vocal' vel mental'.
Utꝝ debeat eſſe diuturna.
Utꝝ vnq̄ꝫ debeat aliq̄s ab oratiōe ceſſare
Utꝝ attentio actual' ſit de neceſſitate oratōis.
Utꝝ attentio orationi noceat
Utꝝ conuenient̃ ſpēs oratiōis diſtinguant̃.
U. diſtinctio ptiū orōnis ſm Amb. ſit cōpetēs
U. ptes ab hug. de ſcō vi. poſite ſint ꝯueniētes
U. hō debeat aliq̄d determinate petē in oratōe.
Utꝝ in oratōe tp̄alia ſint petenda.
Utꝝ hō debeat ꝓ alieno bono orare.
Utrum ſolus deus orandus ſit
U. orō ad ſctōs nō i patria exn̄tes poſſit dirigi.
Utꝝ orō fiet ad deū rōe eſſentie vel ꝑſone.
Utꝝ diuine ꝑſone ſit orare
Utꝝ ſanctis q̄ ſunt in patria ꝯueniat orare.
Utrū brutorū aīaliū ſit orare
Utrum orō ſit ſatiſfactoria.
Utꝝ orō ſit meritoria. (orationi.
U. ꝯuenient̃ aſſignent̃ ꝯditōes q̄ p̄ſtāt efficaciā
DI. XVI.

Utꝝ pnia habeat ptes cū ſit ſimplex.
Utꝝ ꝯuenient̃ ei aſſignent̃ iſte tres ptes. ſ. con
tritio. cōfeſſio ⁊ ſatiſfactio.
Utꝝ ſint ptes eius ſubiectiue
Utꝝ ſint ptes pnīe v̄tutis moral'.
Utꝝ pnia an̄ baptiſmū poſſit eē ps pnīe vel ip-
Utꝝ pnia an̄ bapm̄ ſit de actua- (ſam p̄cedē.
li tm̄ vel etiam de originali.
Utrū poſt baptiſmū ſit aliqua pnia diſtinguen-
da venialiū peccatorū.
Utꝝ hō teneat̃ ad pniam venialiū
U. ptes ille ſint ſufficientes q̄bus diuidit̃ pnia i
venialiū. mortaliū ⁊ an̄ baptiſmū.
U. veniale poſſit dimitti volūtate remanēte ad
Utrū vnū veniale poſſit dimit- (illud.
ti ſine alio.
Utꝝ veniale poſſit dimitti ſine mortali
U. pctm̄ veniale poſſit dimitti ſine gr̄e noue in-
Utꝝ gr̄a ſine ꝯtritōe poſſit pctm̄ (fuſione.
veniale remittere.
Utꝝ hō teneat̃ ꝯfiteri venialia
Utꝝ ꝑ aquā bn̄dictā. bn̄dictionem epiſcopaleꝫ
⁊ hmōi venialia dimittant̃
U. circūſtātia poſſit eē ꝓpetas mortal' actus.
U. ſufficient̃ enumerent̃ circūſtantie in illo v̄ſu
Quis quid vbi ⁊c̄.

V.circũſtãtie enumerate ab Augẽ. i lr̃a ſufficiẽ
V.circũſtãtie aggrauẽt pctm̃. (ter ponanẽ
V.intẽ oẽs circũſtãtias loc⁹ ⁊ tps magẽ aggũet
V.circũſtãtia trahat i aliã ſpẽm vel genus pcti
Utꝝ circũſtantia aggrauet in infinitũ
Utꝝ oĩs circũſtantia ſit ꝯfitenda.
Utꝝ hipocriſis ſit peccatũ.
Utꝝ ſit ſpeciale peccatum
Utꝝ ſit ſemꝑ mortale peccatum
Utrũ ypocritis debeat poni ſpeciale ĩpedimen
tum penitentie ꝑ aliis vitiis.
Utrũ ludi pniam exterius impediant
Utrum ſpectacula pniam impediant.
Utꝝ exercicia militie vel negociatõis impediãt
penitentiam.

DI. XVII

V.diffinitiões qb⁹ diffiniẽ iuſtificatio ẽm diũ-
ſos.ſ.ẽm gẽ ro.viij.brñ.⁊ ẽm anẽh.ſint cõue
V.iuſtificatio ſit aliud q̃ vocatio. (nientes.
V.iuſtificatio ſit renouatio mentis et ſanatio.
Utꝝ reducaẽ ad attributũ miſcõie
V.ꝑparatio q̃ aliqs facit qð in ſe eſt ꝑexigatur
V.aliqd ſit in hoĩe ꝑ qð poſſit ſe ꝑparare ad g̃-
V.neceſſariũ ſit iuſtificari eũ (tiam habẽdã.
q̃ facit qð in ſe eſt.
Utꝝ grẽ infuſio requiraẽ ad iuſtificationẽ
V.neceſſarius ſit ad iuſtificationẽ motus libe-
ri arbitrij in deum.
V.mot⁹ liberi ar.in deum ſit motus fidei.
V.mot⁹ li.ar.in pctm̃ ſine ꝯtritõe ꝑcedat iuſti-
V.requiraẽ remiſſio pctõꝝ. (cationez.
V.remotio culpe naturalr̃ ꝑcedat grẽ infuſiõez
V.mot⁹ li.arbitrij ꝑcedat grẽ infuſionem.
Utꝝ mot⁹ liberi arbitrij in peccato ꝑcedat mo-
tum liberi arbitrij in deũ
Utrũ iuſtificatio impij ſit miraculoſa.
V.remiſſio culpe ⁊ ĩfuſio grẽ ſint i codẽ inſtãti.
Utꝝ ſucceſſiua ſit iuſtificatio impij.
V.cõtritio ſit dolor de peccatis aſſumpt⁹ cum
ꝓpoſito confitendi.
Utꝝ contritio ſit actus ṽtutis.
Utꝝ attritio poſſit fieri contritio
Utꝝ hõ debeat cõteri de penis ſicut de culpis
Utꝝ ꝯtritio debeat eſſe de originali peccato.
V.ð oĩ pctõ actuali a nob cõmiſſo ſit ꝯtriſtãdũ
Utꝝ de peccatis futuris poſſit eẽ ꝯtritio
Utꝝ hõ poſſit ꝯfiteri de peccato alieno.
Utꝝ de ſingulẽ peccatis mortalib⁹ dꝫ hõ ꝯteri.
Utꝝ ꝯtritio ſit maior dolor q̃ ſit in natura
Utꝝ poſſit eẽ nimis magn⁹ dolor ꝯtritõis.
V.debeat eẽ maior de vno pctõ q̃ de alio
Utꝝ tota hec vita ſit tps ꝯtritionis.
Utꝝ expediat ꝯtinue de pctõ dolere ⁊ ꝯteri.
Utꝝ poſt hanc vitã aĩe de pctis ꝯteranẽ
Utꝝ pcti remiſſio ſit ꝯtritionis effectus.
V.ꝯtritio poſſit totalẽ reatũ pene tollere.
V.contritio parua ſufficiat ad delectionem ma-

gnorũ peccatorũ
Utꝝ confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutẽ
Utrũ ſit de iure naturali.
Utrũ omẽs ad confeſſionẽ teneanẽ
Utrũ ſtatim teneaẽ cõfiteri cũ peccauerit.
V.poſſit cũ aliquo diſpẽſari ne ꝯfiteaẽ homẽ.
V.diffinitio Aug. de confeſſione ſit cõpetens.
Utrũ cõfeſſio ſit actus ṽtutis.
Utrũ ꝯfeſſio ſit actus pnie ṽtutis.
Utrũ neceſſariũ ſit confiteri ſacerdoti.
Utꝝ liceat in caſu alio q̃ ſacerdoti ꝯfiteri
V.extra caſum neceſſitatis non ſacerdos poſſit
audire ꝯfeſſionem venaliũ
V.nccariũ ſit q̃ hõ ꝯfiteaẽ ꝓprio ſacerdoti.
V.poſſit aliqs ꝯfiteri alij q̃ ꝓpo ſacerdoti etiã
ex ꝑuilegio vel mandato
Utꝝ ꝯfeſſio poſſit eſſe informis.i.vtrum valeat
ſine charitate.
Utꝝ neceſſarium ſit ꝯfeſſionem eẽ integram
V.ꝑ alium vel ꝑ ſcriptũ poſſit ꝯfeſſio fieri
V.ille.xvj.ꝯditiões a mgr̃is aſſignate q̃ verſi-
bus illis ꝯtinenẽ.Sit ſimplex humilẽ ⁊c̃.req-
rantur ad confeſſionem
Utꝝ confeſſio liberet a morte peccati.
Utꝝ ꝯfeſſio liberet a pena.
Utꝝ aperit paradiſum.
V.ꝑ ꝯfeſſionem attribuaẽ nobis ſpes ſalutis.

DI. XVIII.

Utrum claues debeant eẽ in eccl̃a
Utꝝ claues ſunt ptãs ligãdi ⁊ ſoluẽdi.⁊ de diſ-
finitiõe clauium.
Utꝝ ſint due claues vel vna tm̃.
Utꝝ macula ſit aliqd poſitiue in aĩa.vel ſit tm̃
ꝑuatio.
Utꝝ pctm̃ poſſit remitti quo ad maculã.
V.ſi peccatũ remittaẽ quo ad maculã remittaẽ
etiam quo ad penam.
V.ptãs clauiũ ſe extendat ad remiſſionẽ culpe.
Utꝝ poſſit remittere pctm̃ quo ad penam.
Utꝝ ſacerdos ꝑ ptãtem clauiũ ligare poſſit.
V.poſſit ligare vel ſoluere ẽm ꝓpriũ arbitriũ.
V.cõpetens ſit diffinitio excõmunicatõis qua
diffiniẽ.Excõmunicatio eſt ſeꝑatio ⁊c̃.
Utꝝ eccl̃a debet aliquem excõicare.
V.aliqs ꝑ aliq̃ tpali damno ſit excõmunicãd⁹.
V.excõicatõ iniuſte lata aliquẽ effectũ hr̃e poſſit
Utꝝ qlibet ſacerdos excõicare poſſit.
Utꝝ nõ ſacerdotes poſſint excõicare.
V.excõicatus vl̃ ſuſpenſus poſſit excõicare
Utꝝ aliqs ſeipm̃ vel eqlem vel ſupiorem poſſit
excõicare.
V.in aliquã vniũſitatez excõis ſnia ferri poſſit
Utꝝ ille q̃ eſt ſemel excõicatus vlteri⁹ poſſit ex
cõmunicari.
V.liceat excõicato cõicare in pure corpalibus.
V.ꝑticipãs excõicato ſit excõmunicatus
Utrũ ꝑticipans excõicato in caſibus non con

ceſſis ſit peccatū mortale ſp.
Utr̄ ꝗlibet ſacerdos poſſit ſuū ſubditū ab excō municatione abſoluere.
Utr̄ aliq̄s poſſit abſolui inuitus.
Utr̄ aliq̄s poſſit abſolui ab vna niſi ab omnibꝰ excōmunicationibus

DI. XIX

Utr̄ ſacerdos legalis claues habuerit
Utrum xp̄s claues habuerit.
Utr̄ ſoli ſacerdotes claues habeant
Utrū ſancti hoīes non ſacerdotes habeāt vſum earū clauium.
Utr̄ ſacerdotes mali vſum clauiū habeant.
Utr̄ ſciſmatici ⁊ heretici ⁊ excōicati ⁊ ſuſpenſi ⁊ degradati vſum clauiū habeant
Utr̄ ſacerdotes poſſint in quelibet homīe vti claue quam habent.
U. ſacerdos ſp poſſit ſuum ſubditū abſoluere.
Utr̄ aliq̄s poſſit vti clauibus in ſupiorem.
U. diffinitio de correptōe fraterna ſit bōa q̄ ſic icipit. Correptio fraterna eſt ammonitio ⁊c̄.
U. q̄libꝫ ex p̄cepto ad correptōꝫ frat̃nā teneat̃
Utr̄ peccator corripiēs alium peccet
Utr̄ aliq̄s teneat̃ corripe p̄latum ſuū.
Utr̄ oporteat fraternā ammonitionē p̄cedere denūciationem eccl̄e
Utrum in fraterna correptione ꝯuenienter ponatur teſtiū inductio.
Utrū correptio ꝙ̄tum ad ammonitionē ſecretā debeat eē dura.

DI. XX

U. aliq̄s in extremo vite ſue tp̄e penitere poſſit
U. aliq̄s in fine vite ſue poſſit abſolui a quolibet ſacerdote.
Utruꝫ penitentibꝰ in fine reſeruet̃ aliqua pena poſt mortē.
Utr̄ pena tempalis taxetur vel taxari debeat ſ̄m ꝙ̄titatem culpe.
Utr̄ penitēs ſit debitor maioris pene ꝙ̄ illius q̄ a ſacerdote ſibi imponit̃
U. penā ſatiſfactoriā poſſit vnꝰ ꝓ altero explere
U. ꝑ indulgentiā poſſit aliq̄d remitti de pena ſatiſfactoria.
U. indulgētie tm̄ valeāt ꝙ̄tum ꝓnunciant̃.
U. ꝓ tp̄ali ſubſidio poſſit fieri indulgentia.
Utrū q̄libet ſacerdos parrochial̄ poſſit indulgentias facere
Utrū diaconus vel alius ꝙ̄ ſacerdos poſſit indulgentias facere
U. aliq̄s in peccato mortali exn̄s poſſit facere indulgentias.
U. indulgētia valeat exn̄tibꝰ in pc̄tō mortali
Utr̄ indulgētie valeant religioſis.
U. ei q̄ non facit hoc ꝓ quo indulgentia datur poſſit aliq̄n indulgentia dari
U. indulgentia valeat ei q̄ facit eam.

DI. XXI.

Utrū purgatoriū ſit poſt hanc vitam
Utrū idem locus ſit in quo damnati puniūtur: ⁊ aīme purgantur.
U. pena purgatorij excedat oēm penā tp̄alem.
Utr̄ pena illa ſit voluntaria
Utr̄ aīe ꝑ demones in purgatorio puniāt̃.
U. lignum fenū ⁊ ſtipula que ſupedificant̃ ſint peccata venialia
U. idē ſint vtraq̄ q̄ ſupedificāt .ſ. argētū et ſti(pulā
U. venialia mortali adiūcta ſint fenū ⁊c̄.
U. veniale expiet̃ pena purgatorij q̄ ad culpaꝫ
U. ignis purgatoriꝰ expiet a reatu pene
Utr̄ ab illa pena vnus alio citius liberet̃
U. ꝑ ꝯfeſſionē generalē q̄ ſit in cōpletorio ⁊ prima deleat̃ veniale quo ad culpam
U. ꝯfeſſio general̄ ſufficiat ad delendū peccata mortalia oblita
U. aliq̄s licite poſſit ꝯfiteri peccatū q̄d non hꝫ.
Utrum in quolibet caſu teneat̃ ſacerdos celare peccata q̄ ſub ſigil'o ꝯfeſſionis nouit
Utr̄ ſigillū confeſſionis ſe extendat ad illa que non ſunt de confeſſione
U. ſacerdos ſolus ſigillū confeſſionis habeat.
Utr̄ de licentia ꝯfitentis ſacerdos poſſit publicare peccatū eius. (reuelare.
U. id q̄d aliq̄s ſcit ꝑ ꝯfeſſioneꝫ ⁊ alio mō poſſit

DI. XXII

U. pctā dimiſſa redeāt ꝑ pct̄ū ſequens
Utr̄ ingratitudo ſit ſpeciale pct̄ū.
Utr̄ minus ſit innocens ingr̄tus ſi peccat ꝙ̄ penitens ſi cadat
U. ex ingratitudine recidiuantis tantꝰ reatꝰ reſurgat ꝙ̄tus fuit p̄cedentiū peccatorū
U. ꝑ ingratitudinē pctā venialia redeant.
Utr̄ peccatū originale redeat.
U. ꝑ illa q̄tuor q̄ ponūt̃ ī lr̄a pctā r̄deāt dimiſſa
U. recidiuās teneat̃ p̄ora peccata ꝯfiteri de quibus p̄us confeſſus fuit.
Utr̄ exterior pn̄ia ſit ſacramentale ſignū
Utr̄ pn̄ia interior ſit res in hoc ſacr̄o
Utr̄ pn̄ia ſit vnum ſacr̄m vel plura.
Utrum hoc ſacr̄m conſiſtat magis in his q̄ geruntur a penitente.
Utr̄ verba ſacerdotis abſoluentis debeant eſſe ꝑ modum dep̄cationis.
Utrum ſacr̄m pn̄ie habeat inſtitutionem
Utrū an̄ xp̄m fuerit inſtitutum.
Utr̄ poſt xp̄i aduentum in lege noua fuerit inſtitutum.

DI. XXIII

Utr̄ extrema vnctio ſit ſacr̄m.
U. extrema vnctio ſit vnū ſacr̄m vel plura
Utr̄ hoc ſacr̄m fuerit inſtitutū a xp̄o.
U. extrema vnctio valeat ad remiſſionē pctōꝝ
Utr̄ ſanitas corpalis ſit effectus huius ſacr̄i.
Utrū hoc ſacr̄m caracterem imp̄mat
Utr̄ oleū oliue ſit ꝯueniēs materia huiꝰ ſacr̄i.

Utrꝫ oporteat eſſe oleū ꝯſecratum
Utrum oporteat eē ꝯſecratū ab epō
Utrꝫ hoc ſacr̄m habeat determinatā formam.
U. forma huiꝰ ſacr̄i debeat ꝓferri ꝑ oratōꝫ indi
catiuam vel dep̄catiuā
Utrꝫ ōro illa ꝑ iſtā vnctionē ⁊c̄. ſit competens
forma huius ſacr̄i. ⁊ de ꝑtibus eius.
Utrꝫ laicus poſſit ꝯferre hoc ſacr̄m
Utrꝫ diaconi poſſunt.
Utrum ſolus epſ poſſit
Utrꝫ ſanis debeat ꝯferri hoc ſacr̄m
Utrū in q̄libet infirmitate ꝯferendū ſit
Utrꝫ furioſis ⁊ amentibus debeat dari
Utrꝫ debeat dari pueris
Utrꝫ hoc totū corpus inungi debeat h̄ ſacr̄o
Utrꝫ ꝯuenient ordinat̄ ſic q̄ tm̄ oculi ⁊ nares ⁊
pedes vngant̄ ⁊c̄.
U. mutilati vel carētes illꝰ mēbris vngēdi ſint i
U. hoc ſacr̄m debeat iterari (illꝰ locis
Utrꝫ in infirmitate eadem debeat iterari.

DI. XXIIII

Utrꝫ in eccl̄a debeat eē ſacr̄m ordinis
Utrꝫ diffinitio qua diffinit̄ ordo. Ordo ē ſigna
culum ⁊c̄. ſit ꝯueniens ſc̄m oēs ꝑtes ſuas
Utrꝫ ordo ſit ſacr̄m
U. forma hꝰ ſacr̄i ꝯuenient̄ exp̄mat̄ in l̄ra
Utrꝫ hoc ſacr̄m habeat materiā.
U. in ſacr̄o ordīs ꝯferat̄ gr̄a gratumfaciens
U. in hoc ſacr̄o imp̄mat̄ caract̄. (malem.
U. caracter ordinis p̄ſupponat caracterē baptiſ
U. de nc̄citate p̄ſupponat caracterē ꝯfirmatōis
U. caracter vnius ordīs de nc̄citate p̄ſupponat
caracterem alterius ordinis.
U. in ſuſcipientibꝰ ordines req̄rēda ſit btā vita
Utrꝫ ſcientia totius ſacre ſcripture in ordinādiſ
requiri debeat
U. aliq̄s ex ip̄o merito vite ordinē ꝯſequatur.
Utrꝫ ꝓmouens indignos ad ordines peccet
U. aliq̄s in pctō exn̄s poſſit ſine pctō vti ordīe
U. in h̄ ſacr̄o debeāt eē plēs ordīes (ſumpto.
U. debeāt eē tm̄ ſeptē ordines vel plēs.
U. ꝯuenient̄ diſtinguant̄ ꝑ ſacros ⁊ nō ſacros
U. actꝰ ordinū ꝯuenient̄ aſſignet̄ cuilibet ordi
ni ꝑ mgr̄m in l̄ra.
U. caract̄ ſacerdotꝰ imp̄mat̄ i ip̄a calicꝰ datiōe.
Utrꝫ ordinati debeāt hr̄e corone raſuram
Utrum corona ſit ordo
Utrꝫ ꝑ acceptionē corone abrenūcient corpali
bus bonis.
Utrꝫ ſupra ſacerdotalē ordinem debeat eē epi
ſcopalis poteſtas
Utrꝫ epiſcopatus ſit ordo
U. ſupra epōs poſſit eē aliqua ptās ſupior.
Utrꝫ veſtes miniſtroꝝ ꝯuenient̄ inſtitute ſint.

DI. XXV

Utrꝫ tm̄ epſ ordinis ſacr̄m ꝯferre poſſit
U. heretici ⁊ ab eccl̄a p̄ciſi poſſint ordinare.
Utrꝫ ſexus femineus impediat ordīs ſuſceptōꝫ
Utrꝫ pueri ⁊ q̄ carent vſu ratōis impediant̄
Utrꝫ ſeruitus impedit a ſuſceptōne ordinis
Utrꝫ ꝓpter homicidiū aliq̄s impediat̄
Utrꝫ illegitime nati impediant̄.
U. ꝓpter defectū membroꝝ quis impediatur.
Utrꝫ diffinitio de ſymonia ſit ꝯpetens ſc̄m oēs
Utrꝫ ſymonia ſit hereſis. (ꝑtes
Utrꝫ ſymoniacus ꝑdat executionē ordinis
Utrꝫ ſacra poſſint emi ⁊ vendi ſine ſymonia.
Utrū in emptione ⁊ venditiōe alioꝝ ſpūalium
committat̄ ſymonia.
Utrū ꝯmittat̄ ſymonia in emptōe ⁊ vēditione
eoꝝ que ſpūalibus ſunt annexa.
Utrum iſtis tribus modis poſſit ꝯmitti ſymo
nia. ſ. lingua manu ⁊ obſequio

DI. XXVI

U. mr̄imoniū ſit naturale vel de iure naturali.
Utrum matrimoniū adhuc maneat ſub prece
pto.
Utrum actus mr̄imonialis ſꝑ ſit peccatū
Utrꝫ actus mr̄imonij poſſit eē meritorius
Utrū mr̄imonium ſit ſacramentū.
Utrū mr̄imoniū debuit inſtitui ante peccatū et
quando fuit inſtitutū
Utrum ꝯferat gratiam.
Utrum carnalis ꝯmixtio ſit de integritate ma
trimonij.

DI. XXVII.

Utrū mr̄imonium ſit in genere ꝯiunctionis.
Utrꝫ mr̄imonium ꝯgrue nominet̄.
Utrū ꝯuenient̄ diffiniat̄ mr̄imoniū a magiſtro
in littera
Utrꝫ ꝯſenſus ſit cauſa efficiens mr̄imonij
Utrum ꝯſenſus oporteat ꝑ v̄ba exp̄mi
Utrꝫ ꝯſenſus ꝑ v̄ba de futuro faciat matrimo
nium.
Utrꝫ ꝯſenſus ꝑ v̄ba expreſſus ſine interiori ꝯ
ſenſu faciat mr̄imoniū.
Utrꝫ poſt carnaleꝫ copulā alter ꝯiugū religio
nem poſſit intrare alio inuito.
Utrꝫ an̄ carnalem copulā poſſit intrare.
Utrꝫ mulier poſſit nubere alteri ſi vir religionē
ingrediat̄ an̄ carnalem copulā. vel eꝯuerſo.
Utrꝫ ꝯuenient̄ ſponſalia deſcribant̄ q̄ ſint futu
roꝝ nuptiaꝝ ꝓmiſſio ⁊ de ꝑtibus eius.
Utrū ꝯuenienter tp̄us ſeptennij ſpōſalibus con
trahendis aſſignetur.
Utrꝫ ſponſalia dirimi poſſint altero religionem
intrante. (cunte.
An poſſit dirimi altero ad regiones lōginquas
An dirimat̄ ꝑ egritudinē quam aliq̄s incurrit
poſt contracta ſponſalia.
An dirimat̄ ꝑ affinitatem interuenientē
An poſſint ſe inuicem abſoluere
Utrꝫ dirimāt̄ ſponſalia ꝓpter vnius coniugꝫ
fornicationem.

An ꝑ ꝯctū cū alio vł ꝑ alia v̾ba ꝺ p̄nti dirimāẗ
An ꝑ defectū etatis dirimi poſſint.
Utꝝ illi bigamie q̄ eſt ex h̄ ꝙ aliq̄s duas vxo-
res ſucceſſiue habuit ſit irregularitas annexa.
Utꝝ incurrat irregularitatē q̄ ſimul duas vxo-
res habuit vel ſucceſſiue.
Utꝝ aliq̄s fiat irregularis ex h̄ ꝙ duċ vxorem
Utꝝ bigamia ſoluaẗ ꝑ bap̄m. (nō v̾ginem.
Utꝝ cū bigamo liceat diſpenſare.

DI. XXVIII.

Utrū iuramentū adiunctū ꝯſenſui ꝑ v̾ba de fu
turo faciat mr̄imonium.
Utꝝ carnał copula poſt v̾ba de futuro ꝯſenſū
exp̄mentia faciat mr̄imoniū.
U. ꝯſenſus fact⁹ i occulto ꝑ v̾ba de p̄nti faciat
U. ꝯſenſus q̄ facit mr̄imoniū)mr̄imonium.
ſit ꝯſenſus in carnalem copulā.

DI. XXIX.

Utꝝ aliq̄s ꝯſenſus poſſit eſſe coactus
U. coactio vel met⁹ cadat in ꝯſtantē virū
Utꝝ ꝯſenſus coact⁹ tollat mr̄imonium
U. ꝯſenſus coact⁹ ſaltē ex p̄te cogētis faciat ma
U. aliq̄s p̄cepto patris poſ- (trimoniū.
ſit compelli ad ꝯtrahendū mr̄imoniū

DI. XXX

U. error debeat poni ip̄edimētū mr̄imonij ꝑ ſe.
U. omis error mr̄imoniū impediat
U. poſſit eē vbi ē ꝯſenſus ꝓpter honeſtā cām.
Utꝝ beata v̾go debuerit v̾ginitatem vouere.
Utꝝ debuerit mr̄imonio eſſe iuncta.
Utꝝ cauſe mr̄imonij btē v̾ginis in lr̄a aſſigṅte
ſint conuenieṅtes. ⁊ generaliẗ queriẗ de cauſis
mr̄imonij ⁊ ſufficientia.
U. mrimoniū illud btē v̾ginis fuerit ꝑfectum.
Utꝝ mr̄imoniū illud aliq̄n fuerit ꝯſummatum

DI. XXXI.

Utꝝ mr̄imoniū debeat hr̄e aliq̄ bona q̄b⁹ excu
ſetur. ⁊ que ſint illa bona
Utꝝ cōueniēẗ aſſigneṅẗ illa bona mr̄imonij.
fides ꝓles ⁊ ſacramentū
U. ſacr̄m ſit p̄ncipali⁹ bonū inẗ mr̄imonij bōa.
Utꝝ act⁹ mr̄imonij poſſit excuſari ꝑ illa bona.
U. act⁹ mr̄imonij poſſit excuſari ſine illꝭ bonis.
Utꝝ vir peccet mortaliẗ quotienſcunq̄ cogno-
ſcit vxorē ſuā. vel ecōuerſo nō intendēs ſaliq̄d
bonū mr̄imonij. ſed ſolam delectationem

DI. XXXII

Utrū alter cōiugum teneẗ alteri ad redditionē
debiti ex neceſſitate p̄cepti.
U. vir teneaẗ reddere vxori debitū nō petenti.
Utꝝ liceat mulieri mēſtruate debitū petere.
U. mł̄ier mēſtruata debeat reddē debitū petēti.
Utꝝ vir ⁊ mł̄er ſint in actu mr̄imonij equales.
U. vir ⁊ mł̄r poſſint votū cōmittere ꝯ debitum
Utꝝ tp̄ib⁹ ſa- (mr̄imonij ſine ꝯſenſu mutuo.
cris poſſit aliq̄s ip̄ediri ne debitū petat vł red
U. mortaliẗ peccet petēdo in tp̄e ſacro. (dat.
Utrū teneaẗ reddere in tp̄e ſacro.
U. nuptie ſint ꝓhibende tp̄ib⁹ in lr̄a deẗmiatis

DI. XXXIII

Utꝝ hr̄e plr̄es vxores ſit ꝯ legem nature
Utꝝ hr̄e plr̄es vxores potuerit aliq̄n eſſe licitū.
Utrū hr̄e ꝯcubinam ſit ꝯ legem nature
Utꝝ accedere ad ꝯcubinā ſit peccatū mortale.
Utꝝ fuit aliq̄n licitum hr̄e concubinā
Utrū inſep̄abilitas viri ⁊ vxoris ſit de lege
U. vxorē dimittē ꝑ diſpēſatōez licitū eē potuit.
U. ſb̄ lege Moyſi fuerit licitū dimittere vxorē
Utꝝ liceat vxori repudiate accip̄e alium
U. liceat viro repudiatā a ſe recip̄e iterū
U. cā ſucceſſiōis libelli repudij fuit odiū vxorꝭ.
Utꝝ cauſe repudij debeant in libello ſcribi.
Utꝝ bn̄ diffiniaẗ v̾ginitas. ꝙ eſt carne incor-
ruptibili ⁊c̄. ⁊ de ꝑtibus diffinitionis.
Utꝝ v̾ginitas ſit v̾tus.
Utꝝ v̾ginitas ſit maior omibus v̾tutib⁹.

DI. XXXIIII

U. mr̄imonio debeāt aliq̄ impedimēta aſſigṅri.
U. frigiditas mr̄imoniū ip̄ediat ꝯhēdū ⁊ ꝯctū
Utꝝ maleficiū impedimentū eſſe poſſit
Utꝝ furia mr̄imoniū impediat.
U. inceſt⁹ q̄ q̄s cognoſcit vxorez ꝯſanguineam
vxoris vel ecōuerſo ſit impedimentū dirimēs

DI. XXXV.

U. ꝓpẗ fornicatōz liceat viro vxorē dimittere
U. vir teneaẗ ex p̄cepto vxorē fornicariā dimit
U. ꝓꝑo iudicio poſſit vir vxorē for- (tere.
nicariā dimittere abſq̄ req̄ſitiōe eccłe.
U. vir ⁊ vxor i cā diuortij debeāt ad paria iudi
U. poſt diuortiū vir alteri nubē poſſit. (cari.
U. poſt diuortiū vir ⁊ vxor poſſint recōciliari.

DI. XXXVI.

Utꝝ cōditio ſ̾uitutis impediat mr̄imoniū.
U. ſ̾u⁹ poſſit mr̄imoniū ꝯtrahē ſine ꝯſenſu dn̄i
Utꝝ aliq̄s poſtq̄ꝫ vxoratus eſt poſſit ſe ſeruuꝫ
facere ſine ꝯſenſu vxoris.
Utꝝ filij debeāt ſeq̄ ꝯditionem p̄ris vel mr̄is.
U. defectus etatis ſit impedimentū mr̄imonij.

DI. XXXVII

Utꝝ ordo impediat mr̄imoniū. (ſit.
U. aliq̄s p⁹ mr̄imoniū ſacrū ordinē ſuſcip̄e poſ-
U. viro liceat vxorē inẗficere i adulẗio cōꝑhēſā
Utꝝ vxoricidiū impediat mr̄imoniū.

DI. XXXVIII.

U. votū ꝯueniēẗ a mgr̄o diffiniaẗ. ⁊ de ꝑtib⁹
U. votū tm̄ ſit de meliori bono. (diffinitōis.
U. ille q̄ nō eſt ſui iuris poſſit aliq̄d vouere
U. votū ꝯueniēẗ diuidaẗ in cōe ⁊ ſingulare
Utrū votū ſolēnizeẗ ꝑ ꝓfeſſionē ad certā regu
lam. ⁊ ꝑ ordis ſacri ſuſceptionē
U. votū obliget vt ſp̄ neceſſe ſit illud obſ̾uari.
Utrum ꝑ obligatiōꝫ voti ſimplicis mr̄imoniū
dirimaẗ
Utrū ſolēne votum dirimat mr̄imonium.

Utꝝ in voto pōt fieri diſpenſatio.
Utꝝ q̄libet p̄latus poſſit in voto diſpenſare.
Utrū aliq̄d votū poſſit cōmutari
Utrum aliq̄s ꝓpria autoritate poſſit votū cō-mutare
Utrum v̾ginibus vouentibus ꝯtinentiam ſpeciale velum debeat̾
Utruꝫ diffinitio data de ſcandalo que ponitur Mat. xviij. ſup illud. Ue mūdo ab ſcandalis ſit competens ſ̄m oēs ptes ſuas.
Utrū ſcandalū ſit peccatū
Utrum ſit ſpeciale peccatū.
Utrū ſemp ſit mortale peccatū
Utꝝ ſcandalū paſſiuū ſit ſp puſillorū
Utꝝ p̄fectis competat ſcandalū actiuū.
Utꝝ ſoli p̄fecti poſſint ſcandalizare.
Utꝝ veritas ſit ꝓpter ſcandalū dimittenda.
Utꝝ ꝯſilia ſint dimittenda ꝓpter ſcandalū.
Utꝝ res tp̄ales ſint ꝓpter ſcandalū dimittēde.

DI. XXXIX

Utꝝ fidel̾ poſſit cū infideli mr̄imōiū ꝯtrahere.
Utꝝ int̾ infideles poſſit eſſe mr̄imonium.
Utꝝ ꝯiunx ꝯuerſus ad fidē poſſit cōmanere cū vxore infideli nolente ꝯuerti
Utꝝ fidel̾ cōuerſus poſſit dimittere vxoreꝫ volentē cohabitare ſibi ſine ꝯtumelia creatoris.
Utꝝ fidel̾ cōuerſus ad fidē q̄ habuit vxorē infidelem ⁊ eā dimiſit poſſit aliam vxorē ducere.
Utꝝ alia vicia q̄ꝫ infidelitas ſoluāt mr̄imoniuꝫ

DI. XL

Utꝝ diffinitio q̄ diffinit̾ conſanguinitas qꝛ cōſanguinitas eſt vinculū ab eodem ⁊c. ſit competens.
Utꝝ conſanguinitas ſ̄m oēs pres ꝯuenient̾ diſtinguat̾ p lineas ⁊ gradus.
Utꝝ ꝯſanguinitas de iure naturali mr̄imoniuꝫ impediat.
Utꝝ ḡdus ꝯſanguinitatis ab eccl̾a potuerit taxari maxie illi q̄ impediūt mr̄imoniū

DI. XLI.

Utꝝ affinitas ex mr̄imonio ꝯſanguinei cauſet̾.
Utꝝ affinitas maneat poſt mortē viri. vel econ(uerſo
Utꝝ illicitus ꝯcubit⁹ cauſet affinitatē.
Utꝝ ex ſponſalib⁹ aliq̄ affinitas ꝯtrahat̾.
Utꝝ affinitas ſit cauſa affinitatis
Utꝝ affinitas mr̄imoniū impediat
Utꝝ affinitas habeat p ſeipam ḡdus
Utꝝ ḡdus affinitatis extendat̾ ſicͭ ḡdus cōſan(guinitatis.
Utrū filij q̄ naſcunt̾ extra verum matrimoniū ſint illegitimi.
Utꝝ filij illegitimi ex hoc debeant aliq̄d incommodū reportare.
Utꝝ tales poſſint legittimari.
Utꝝ inceſt⁹ differat ſpē ab alijs ſpēb⁹ luxurie.
Utꝝ ꝯuenient̾ mgr̄ diuidat in lr̄a ſpēs luxurie.
Utꝝ bn̄ ordinet iſta peccata luxurie.
Utꝝ mr̄imoniū q̄d eſt int̾ ꝯſanguineos ⁊ affines ꝯtractū ſp ſit dirimendū p diuortium
Utꝝ ad dirimendū tale mr̄imoniū p viā accuſationis ſit ꝓcedendū.
Utrū in tali cauſa ꝓcedendū eſt p teſtes.

DI. XLII.

Utꝝ ſpūalis cognatio mr̄imoniū impediat.
Utrū p ſolū baptiſmū ſpūalis ꝓpinquitas contrahatur.
Utꝝ ſpūalis cognatio ꝯtrahat̾ int̾ ſuſcipienteꝫ ſacr̄m baptiſmi ⁊ leuantē de ſacro fonte
Utꝝ cognatio ſpūalis trāſeat a viro in vxorem
Utꝝ tranſeat ad filios carnales patris ſpūalis.
Utꝝ ꝯuenienter adoptio diffiniat̾.
Utꝝ p adoptionē ꝯtrahat̾ aliq̄d vinculum impediens matrimoniū.
Utꝝ talis cognatio ſit tm̄ in p̄rem adoptantem ⁊ filiū adoptatum.
Utrū ſecūde nuptie ſint licite
Utꝝ ſecundū mr̄imonium ſit ſacr̄m.

DI. XLIII.

Utꝝ reſurrectio corporū ſit futura.
Utrū reſurrectio ſit oīm generaliter.
Utꝝ reſurrectio ſit natural̾ vel miraculoſa
Utrum reſurrectio xp̄i ſit cauſa noſtre reſurrectionis.
Utꝝ vox tube ſit cauſa reſurrectionis noſtre
Utꝝ angeli opent̾ ad reſurrectionem noſtrā
Utꝝ reſurrectio debeat differri vſq3 ad finē mōi
Utrū tempus reſurrectiōis ſit occultū vel manifeſtum.
Utrū reſurrectio ſit noctis tp̄e.
Utꝝ mors ſit termin⁹ a q̄ reſurrectōis i oīb9.
Utꝝ reſurrectio oīs ſit a cinerib⁹ vl̾ puluerib⁹
Utrū pulueres illi habeant naturalē inclinationem ad animā.
Utꝝ poſt reſurrectionē cognoſcat q̄libet homo oīa peccata que fecit
Utrū q̄libet poſſit legere ꝯſciam alterius
Utꝝ oīa merita vl̾ demerita vno ītuitu poſſint (videri

DI. XLIIII.

Utrū oīa reſumat idem corpus numero ī reſurrectione.
Utꝝ idem corpus numero reſurgat.
Utꝝ oporteat pulueres ad eaſdē carnes in quibus fuerāt añ diſſolutionē reuerti.
Utꝝ oīa mēbra corpis humani reſurgent
Utrū humores in corpe reſurgant.
Utrū capilli ⁊ vngues reſurgant in hoīe
Utꝝ totū q̄d fuit in corpe de veritate hūane nature reſurgat in ip̄o
Utrum q̄cq̄d fuerit materialiter in mēbris hominis totū reſurgat.
Utꝝ omnes reſurgant in eadem etate
Utꝝ oēs reſurgant eiuſdem ſtature.
Utꝝ oēs reſurgant in ſexu virili.
Utrū oēs reſurgant in vita aīmali
Utrum corpora ſanctorum poſt reſurrectioneꝫ

erunt paſſibilia.
Utꝝ impaſſibilitas in oībus erit equalis
Utꝝ impaſſibilitas ſenſum in actu a corporibꝫ glorioſis excludat.
Utꝝ ſint ibi oēs ſenſus in actu
Utꝝ ſubtilitas q̄ erit in corpibꝫ glorificatis ſit ꝓpetas corpis glorificati.i.vt ſit ſubtilꝫ luce
Utrum rōne huiꝫ ſubtilitatis cōpe (ꝛ vento tit corpi glo̾ſo ꝙ ſit in eodē loco cū corpe non
Utꝝ ꝑ miraculū poſſit fieri (glorificato ꝙ duo corpa ſunt ſimul in eodem loco.
Utꝝ corpꝫ glo̾ſū poſſit eē in eodem loco cū alio
Utꝝ ex ſubtilitate ſua careat ne- (glorioſo. ceſſitate exiſtendi in equali loco
Utrū corpus glo̾ſum rōe ſue ſubtilitatis ſit impalpabile.
Utꝝ corpa glo̾ſa futura ſint agilia
Utꝝ corpa illa ſua agilitate vtāt̄. vt.ſ.moueāt̄
Utrum moueant̄ in inſtanti
Utꝝ corpibus glorioſis ꝯueniat claritas.
Utꝝ claritas corpis glo̾ſi poſſit videri ab oculo non glorioſo.
Utꝝ corpus glorioſum neceſſario videat̄ a corpore nō glorioſo. (bus ſuis.
Utꝝ corpa dānatoꝝ reſurgāt cum deformitati
Utꝝ corpa damnatorū erunt corruptibilia.
Utrum futura ſint impaſſibilia.
U.ignis īfernal' q̄ corpa cruciabūt ſit corporeꝫ
Utꝝ ignis ille ſit eiuſdē ſpēi cū igne quē vidēꝫ
Utrum ignis ille ſit ſub terra
Utꝝ potētie ſenſitiue remaneāt in aīa ſepata
Utꝝ actus ſenſitiuaꝝ potentiarū remaneāt.
Utꝝ aīa ſepata poſſit pati ab igne corpeo.

DI. XLV

Utꝝ aliq̄ receptacula aſſignēt̄ aīabꝫ pꝫ mortē.
Utꝝ alique aīe ſtatim poſt mortē deducant̄ in celū vel in infernum
Utꝝ anime in pādiſo vel in inferno exiſtentes egredi valeant.
Utꝝ limbus inferni ſit idem qđ ſinus abrae.
Utꝝ limbus ſit idē qđ infernus damnatorum.
Utꝝ limbus patrū ſit idem qđ limbꝫ puerorū.
Utꝝ tot receptacula debeant diſtingui.
Utꝝ ſuffragia q̄ ꝑ vnū hoīez fiūt aliȷ̄ ꝓdeſſe poſ
Utꝝ opa viuoꝝ mortuis ꝓſint. (ſint.
Utꝝ ſuffragia ꝑ pctōres facta mortuis ꝓſint
Utꝝ ſuffragia a viuis facta ipīs factoribꝫ ꝓſint
Utꝝ ſuffragia ꝓſint exiſtentibus in inferno.
Utꝝ ꝓſint exiſtentibus in purgatorio
Utrū ſuffragia valeāt pueris exiſtētibꝫ ī limbo
Utꝝ aliq̄ mō ꝓſint exiſtentibus in patria.
Utꝝ ſola illa tria q̄ dicit Augꝫ.orō eccle̾.ſacrificiū altaris.elemoſyne.ꝓſint mortuis
Utꝝ indulgētie q̄s facit eccl'a ꝓſint defunctis.
Utꝝ cultus exequiaꝝ defunctis ꝓſint
Utꝝ ſuffragia q̄ fiunt ꝓ vno defuncto magis ꝓſunt ei ꝓ q̄ fiūt q̄ꝫ aliȷ̄s ac ſi ꝓ vnoquoqꝫ fierēt.

Utꝝ ſuffragia facta ꝓ multis tandē valeāt ſingulis ac ſi ꝓ vnoquoqꝫ ſingularit̄ fierent
Utꝝ tm̄ valeant ſuffragia cōmunia ill' ꝓ q̄bꝫ ſpecialia non fiūt q̄tum ill' ꝓ q̄bus fiūt valēt ſpecialia ꝛ cōmunia ſimul
Utꝝ orōnes viuoꝝ a ſanctis cognoſcant̄.
Utrum debeamus interpellare ſctōs ad orādū ꝓ nobis.
Utrum oratiōes ſanctorū ad deuz fuſe ꝓ nobis ſp̄ exaudiant̄.

DI. XLVI

Utrū deo iuſticia debeat attribui
U.ſm eādē rōz dicāt̄ in deo bonitas ꝛ iuſticia
Utꝝ in deo ſit eadē rō iuſticie ꝛ veritatis
U.opꝫ dei dicat̄ iuſtū ex h̄ ſolo qđ ē ei placitū.
Utꝝ deꝫ poſſit ꝑmittere aliq̄d eoꝝ q̄ ꝯcurrunt ad iuſticiā ex pte opis eius.
Utrū deus puniat aliquē niſi ꝓ peccato
Utꝝ deꝫ agat iuſtius cū vno hoīe q̄ꝫ cū alio
U.ex diuīa iuſticia īfligat̄ pctōribꝫ pena eterna
Utrū in deo ſit ponere miſcđiam
U.in deo ſm eādē rōz dicat̄ miſcđia ꝛ bonitas
Utrum opus diuine miſcđie ad attributum potentie reducat̄.
Utꝝ deꝫ miſcđiam ſuā ſp̄ exhibeat in h̄ ꝙ punit citra ꝛ remunerat ſupra condignū
Utꝝ in oī ope dei miſcđia ꝛ veritas ꝯiungant̄
Utꝝ in oī ope dei ꝑncipalior ſit iuſticia q̄ꝫ miſericordia. (ricordia.
Utꝝ ꝑ miſcđiaz diuinā oīs pena tam hoīm q̄ꝫ demonū terminet̄
Utꝝ diuīa miſcđia ſaltē hoīes in eternū ꝑmittat punire. (tat punire.
Utrū chriſtianorū pena ꝑ diuinam miſcđiam terminet̄
Utrum ſaltem q̄ opa miſcđie faciūt nō puniantur eternaliter.

DI. LXVII

Utrū generale iudiciū futuꝝ ſit.
Utꝝ iudiciū diſceptatōis fiet ꝑ locutiōz vocalē
Utrū tp̄s futuri iudiciȷ̄ ſit ignotum
Utꝝ aliq̄ hoīes iudicaturi ſint cum xp̄o
Utꝝ voluntarie pauptati correſpōdeat iudiciaria ptās.
Utꝝ angeli debeāt iudicare. (aria ptās.
Utꝝ poſt diē iudiciȷ̄ demones exequant̄ ſententiam iudicis in damnatis
Utꝝ oēs hoīes in iudicio comparere debeant.
Utrū aliq̄ boni iudicandi ſint.
Utrū aliq̄ mali iudicandi ſint.
Utꝝ angeli iudicandi ſint in futuro iudicio.
Utrū aliq̄ mundi purgatio futura ſit.
Utrum h̄ purgatio futura ſit ꝑ ignem.
Utꝝ ille ignis ſit eiuſdē ſpēi cū igne elementari.
Utꝝ ille ignis ꝯflagratōis purgaturꝫ ſit celos ſuperiores.
Utrum ꝯſumpturus ſit alia elementa
Utꝝ ꝑ ignē illū elementa oīa purganda ſunt
Utrum ignis vltime ꝯflagratiōis ſeq̄ debeat iudicium.

Utrū ꝑ ignem illum ꝯſumendi ſint hoīes vt in
lra dicit.
Utrum ignis ille debeat inuoluere malos

DI. XLVIII

Utꝝ xp̄s in forma ſerui ſit iudicaturus.
U. apparere debeat in forma hūanitatis glo͞ſa.
Utꝝ diuinitas a mal' ſine gaudio videri poſſit.
U. aduētū dn̄i ad iudiciū p̄cedē dēant aliq̄ ſig
U. circa diē iudicij ſm veritatē ſol ⁊ lūa obſcu-
rari debeant.
Utꝝ veniēte dn̄o ꝟtutes celoꝝ mouēde ſunt.
Utꝝ iudiciū fiet in valle ioſaphat aut i loco cir-
Utꝝ mūdus aliqñ innouabit. (cūſtanti.
Utꝝ innouato mōdo mot' corꝑm ſup celeſtium
Utrū corꝑib' ſup celeſtib' cla- (ceſſabit
ritas augeat ꝑ innouationem.
U. elemēta renouēt ꝑ receptōꝫ alicui' claritatis
Utꝝ plante ⁊ aīalia remaneāt poſt innouatōꝫ.

DI. XLIX

Utꝝ beatitudo in bonis corꝑis conſiſtat.
Utꝝ beatitudo magis ꝯſiſtit in his q̄ ſūt volū-
tas q̄ꝫ in his que ſunt intellectus
Utꝝ magi ꝯſiſtat i actu intellect' practici q̄ꝫ ſpe
Utꝝ btitudo i hac vita habeat. (culatiui
Utrū beatitudo ſit q̄d creatū vel increatū
Utrum ſit actus.
Utꝝ btitudo hoīs ſit idem qđ vita eterna.
Utrū ſit idem q̄ꝫ pax.
Utrū ſit idem qđ regnum dei
Utrū omēs appetant beatitudinē.
Utꝝ aliquis poſſit miſeriam appetere
Utꝝ aliq̄s appetendo beatitudinē mereat
Utꝝ oē qđ aliq̄s vult ꝓpt btitudinem velit.
U. btitudo ſctōꝝ ſit maior fut a p' iudiciū q̄ꝫ añ
U. btitudo eq̄lit ꝑticipanda ſit ab oībus.
U. g̃dus diuerſi btitudis māſiōes dici debeāt.
U. māſiōes diſtīgui debeāt penes g̃d' caritatis
Utꝝ intellectus human' poſſit venire ad vidē-
dum deum ꝑ eſſentiā.
Utrū ſancti poſt reſurrectionē deū corꝑalib'
oculis ſint viſuri.
Utꝝ ſancti vidēdo deū comp̄hendāt ipm
U. eoꝝ q̄ vidēt deū ꝑ eēntiā vn' alio videt pfe
Utꝝ ſcti vidētes deū ꝑ eſſentiā (ctius.
oīa uideāt q̄ deus in ſeipo videt.
Utrū aliq̄s intellectus creat' ex ꝓprijs natura-
libus poſſit deum ꝑ eſſentiā videre
Utꝝ de' in ſtatu vie poſſit videri ꝑ eſſentiam.
Utrū delectatio ſit paſſio.
Utrū delectatio in p̄te intellectiua aīe vel i alijs
ſubſtantijs ſpūalib' poſſit eſſe
Utrum delectatio ſit in tp̄e.
Utꝝ delectatio ⁊ gaudiū ſint penitus idem.
Utꝝ cā delectatōis ſit ſolū opatio cōnaturalis
habitus non impedita
Utrū delectationi triſticia ſit ꝯtraria.
Utꝝ delectationi q̄ eſt in conſiderando ſit aliq̄
triſticia contraria.
Utrū triſticia fortius afficiat q̄ꝫ delectatio
Utrum oīs delectatio ſit bona
Utrum oīs triſticia ſit mala.
Utrū aliqua delectatio ſit optimum
U. delectatōes corꝑales ſint potiores ſpūalib'.
U. int̄ dlectatōes corꝑales ſit potiſſima q̄ ē ſm
U. inter ſpūales potior ſit delecta- (tactū.
tio q̄ eſt in opibus actiue q̄ꝫ q̄ ꝯtemplatiue.
Utꝝ in beatis oībus ſit equalis delectatio
Utꝝ i hoīb' beatis ponende ſint aliq̄ dotes.
Utrum dos idem qđ beatitudo ſit.
Utrū xp̄o competit habere dotes.
Utrū angeli habeant dotes.
Utꝝ ꝯueniēt ponant tres aīe dotes. ſ. delecta
tio. viſio. fruitio
U. ſint aliq̄ dotes in corꝑe p̄ter dotes anime.
Utꝝ dotes corꝑis ꝯuenient aſſignent q̄tuor. ſ.
Utꝝ aureola ſit aliud (ſubtilitas agilitas ⁊c̄
p̄miū ab eſſentiali p̄mio qđ dr̄ aurea.
Utrum aureola differat a fructu.
Utrū fructus ſoli ꝯtinentie debeat
Utꝝ ꝯuenient tres fruct' trib' ꝑtib' ꝯtinentie
Utꝝ ꝟginitati debeat aureola (debeant.
Utꝝ martyribus aureola debeat
U. aureola corꝑi debeat (martyꝝ ⁊ doctorū
Utꝝ ꝯuenient tres aureole aſſignent. ſ. ꝟginū
Utꝝ aureola ꝟginū ſit potior vl' aureola docto
rum vel martyrum.
Utrū vnus aureolā ꝟginitatis vel martyrij vl'
doctoris alio excellentius habeat

DI. L

Utꝝ aīa ſepata poſſit aliq̄d intelligere.
Utꝝ aīa ſepata aliq̄d intelligat ꝑ ſpēs q̄s corꝑi
coniuncta abſtraxit.
Utꝝ aīa ſepata ſingularia cognoſcat
Utꝝ diſtātia local' cognitōꝫ aīe ſepate ipediat.
Utꝝ omis voluntas damnatorū ſit mala.
Utꝝ dānati aliqñ peniteāt de malis q̄ fecerunt
Utꝝ damnati recta rōne ⁊ deliberatiua poſſint
velle ſe non eſſe.
U. dānati vellēt aliq̄s eē dānatos q̄ dānati ñ ſūt
Utꝝ damnati habeāt odio deum
Utrum damnati demereant
U. dānati poſſint vti noticia quā in h̄ mōdo ha-
Utꝝ cogitēt aliqñ de deo (buerunt.
Utꝝ dānati glām beatorū viſuri ſint
U. dānati i inferno ſola pena ignis affligantur
Utꝝ ꝟmis quo affligunt ſit vermis corꝑalis
Utꝝ flet' q̄ erit in dānatis erit corꝑal'.
Utꝝ damnati ſint in tenebris corꝑalibus
Utꝝ ſcti videāt penā dānatoꝝ poſt diē iudicij
Utꝝ beati miſerijs damnatorū compatiant.
Utꝝ beati l. tent de penis impiorū.

Expliciūt tituli quarti libri.

Sequunt᷑ varij arti culi erronei omniū pene facultatū. in anglia et pariſius ſtudioſe ⁊ autoritatiue cōdēnati cū re uocationibus eorundem.

Prefatio.

Uniuerſis pre ſentes lr̃as inſpecturi Stephanus ꝑmiſſione diuia Parieſis eccl̃ie miniſter indignus Salutem in filio ꝟginis glo͛ſe. Magnarū ⁊ ꝑſonarū grauiū crebra zeloq̄ꝫ fidei accenſa inſinuauit relatio. ꝙ nōnulli pariſi⁹ ſtudētes in artib⁹ ꝓprie facultatis limites tranſcēdentes: q̄ſdam manifeſtos ⁊ execrabiles errores: imo poti⁹ vanitates ⁊ inſanias in rotulo ſeu cedul᷑ his annexo ſeu annexis ꝯtētos q̄ſi dubitabiles in ſcholis tractare ⁊ diſputare p̄ſumūt. nō attendētes illud Greg. Qui ſapient᷑ loq̄ nitit᷑: magnope metuat. ne ei⁹ eloquio audientiū vnitas ꝯfundat᷑. p̄ſ͛tim cū errores p̄dictos gētiliū ſc̄pturis muniūt q̄s proch pudor ad ſuā impitiā aſſerūt: ſic cogētes vt eis neſciāt rn̄dere Ne aūt qd̄ ſic innuūt aſſerere videant᷑. rn̄ſiones ita palliāt. qd̄ dū putant vitare ſcyllā. incidūt in caribdim. Dicūt em̄ ea eſſe nota ⁊ vera ſ͛m phiam: ſ nō ſ͛m fidē catholicā. q̄ſi ſint due veritates ꝯrie ⁊ quaſi ꝯ veritatē ſacre ſcripture ſit veritas i dictis gentiliū damnatorū. de q̄bus ſcriptum eſt. Perdam ſapiam ſapientū. q: vera ſapia perdet falſam ſapiam. Utinā tales attēderent dictū ſapientis ſeu ꝯſiliū dicentis. Si tibi eſt intellect⁹: rn̄de ꝓximo tuo. ſin aūt: ſit manus tua ſuper os tuū: ne capiaris in ꝟbo indiſciplinato ⁊ cōfundaris. Ne igit᷑ incauta locutio trahat ſimplices in errorē: nos tā doctorū ſacre theologie q̄ꝫ aliorū cōmunicato ꝯſilio diſtricte talia fieri ⁊ ꝯſilia ꝓhibem⁹. ⁊ ea totalit᷑ condemnam⁹. excōmunicantes oēs illos q̄ dictos errores dogmatizauerint. vel aliquē de eiſdem dogmatizare. aut defendere vel ſuſtinere p̄ſumpſerint quoquo mō. ⁊ audiētes eorū. niſi infra ſeptē dies nob̄ vel cācellario parienſi duxerint reuelandū. nihilominus ꝓceſſuri ad penas ꝯ eos ꝑ q̄litate culpe ꝓut ius dictauerit infligendas. Librum etiam de amore ſiue de deo amoris. q̄ ſic incipit. Cogit me multū ⁊c̄. ⁊ ſic terminat᷑. Caue igit᷑ galtere amoris exercere mādata ⁊c̄. Itē etiā librū geomantie. q̄ ſic incipit. Eſtimauerūt indi. ⁊c̄. ⁊ ſic terminat᷑. Ratiocinare igit᷑ ſup eā ⁊ ſic iuenies ⁊c̄. Itē libros ⁊ rotulos ⁊ q̄ternos nigromācos aut ꝯtinētes expimēta ſortilegiorꝫ. inuocatioues demonū ſeu ꝯiuratiōes in piculū aiarū ſeu in q̄bus de talib⁹ ⁊ ſimilib⁹ fidei orthodoxe ⁊ bonis morib⁹ aut opib⁹ euident᷑ aduerſantibus tractat᷑. ꝑ eandem ſententiā nr̄am ꝯdemnamus. ⁊ oēs q̄ dictos rotulos. libros ⁊ q̄ternos dogmatizauerint ⁊ audierint. niſi infra ſeptem dies nobis vel cancellario Pariſienſi reuelauerint. eomō quo ſupius eſt exp̄ſſum. In his ſcriptis ſententiā excōmunicatōis ferētes. ad alias penas ꝓut grauitas culpe exigerit nihilomin⁹ ꝓceſſuri. Datū Anno dn̄i Milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimoſeptimo. die dn̄ica qua cātatur Letare hierl̃m. in eccl̃ia pariſienſi.

Collectio errorū in anglia ⁊ Pariſius ꝯdemnatorū qui ſic ꝑ capitula diſtinguunt᷑. Et p̄mo de erroribus ꝯdemnatis in anglia.

De erroribus in grāmatica. j
De erroribus in logica. ij
De erroribus in naturali phia. iij
De errorib⁹ Pariſi⁹ ꝯdemnatis a dn̄o Guillermo ep̄o Pariſienſi. iiij
De erroribus q̄s ꝯdemnauit Stephanus ep̄s Pariſienſis. v
De erroribus quos idem dn̄s ꝯdemnauit alia vice. Ubi p̄mo ponunt᷑ errores de deo. vj
Errores de intelligentia vel angelo. vij
Errores de aīa vel intellectu viij
Errores de volūtate ſiue libero arbitrio ix.
Errores de toto ꝯiuncto ſiue de hoīe. i. de cōpoſito naturalit᷑ ꝑfecto. x
Errores de mundo ⁊ mūdi eternitate xj.
Errores de celo ⁊ ſtellis xij
Errores de natura generabilium ⁊ corruptibilium. xiij
Errores de neceſſitate euentus rerū. xiiij.
Errores de accidente. xv.
Errores de ſcientia ⁊ phia xvj.
Errores de ſacra ſcriptura. xvij.
Errores de fide ⁊ ſacramentis. xviij
Errores de raptu xix.
Errores de vitijs ⁊ ꝟtutibus. xx
Errores de reſurrectione xxj.
Errores de felicitate ſiue b̄titudine. xxij
Errores ꝯdēnati pīſi⁹ in facultate artiū. xxiij.
Errores Iohīs Guyon ordinis fratrum minorum. xxiiij
Errores Iohīs de mercuria ordinis ciſterſienſium. xxv.
Errores mḡri Nicolai de vltricuria xxvj
Item q̄dam articuli damnati ab ep̄o Pariſienſi ⁊ mḡris theologie. Anno dn̄i. M.ccc.xl. Capitulū. xxvij
Copia cedule reuocatiōis quorūdam articulorum fratris Dionyſij ſoulechat ordis fratrū minorū facte ꝑ eundem pariſius ⁊ in curia romana. Capl̃m xxviij
Reuocatio mḡri Iohānis de calore. xxix.
Reuocatio Ludouici facta Anno domi. M.cccl xij. Capl̃m. xxx.

Reuocatio Guidonis fratris ordinis heremitarum ſancti Auguſtini. xxxj
Reuocatio Symonis facta Anno domi. M. ccc.lj. Capłm xxxij.
Articuli in q̄bꝰ mgr̄ ſniaꝝ cōit nō tenet xxxiij
Determinatio q̄dā Pariſiꝰ facta ꝑ almā facultatē theologicā. anno dn̄i. M.cccxviij. ſuper q̄buſdā ſupſtitionibꝰ nouit exortis. xxxiiij
Excerpta ꝑncipaliū articuloꝝ tractatꝰ cuiuſdā ꝯ errores fratris Johis de monteſono ordis ꝑdicatoꝝ. in q̄ ꝯtinent etiā errores ꝯ immaculatam ꝟginis Marie ꝯceptionē. xxxv.

Iſti ſunt errores condēnati a fratre Roberto kilunardbi archiepō. Cantuarienſi. de ꝯſenſu oīm mgr̄oꝝ tam regentium q̄ꝫ nō regentiū apud oxoniā die iouis. xx. ante feſtum ſancti Cunberti in quadrageſima. Anno dn̄i. M.cc.lxxvj.

Errores in grāmatica. Capłm .j.

Ego currit. tu currit. Currit ⁊ curro. eque ſunt ꝑfecte ⁊ congrue.
Itē currens eſt ego. Itē eque ſunt cōgrue ſortis legere. ſorti legere ſicut ſortem legere
Itē ꝙ ꝟbum manēs ꝟbū pōt ꝑuari oībus ſuis accidentibꝰ. Itē ꝙ nullū nomē eſt tertie ꝑſone.

Errores in logica Capłm. ij

Q ꝯtria pn̄t ſimul eſſe vera in aliq̄ materia
Itē ꝙ ſylogiſmus peccans in materia nō eſt ſylogiſmus.
Itē ꝙ nō eſt ſuppoſitio in ꝓpoſitiōe magis pro ſuppoſito q̄ꝫ ꝓ ſignificato. Et ideo idē eſt dicere Cuiuſlibet homis aſinus currit. Et aſinꝰ cuiuſlibet hominis currit. Item ꝙ homis aſinus currit. Item ꝙ animal eſt omnis hō.
Item ꝙ ſignū nō diſtribuit ſubiectū in compatione ad ꝑdicatum.
Itē ꝙ ꝟitas cū nc̄citate tm̄ ē cū ꝯſtātia ſbiecti
Itē ꝙ nō ē ponē demōſtratōꝫ ſine rebꝰ entibus
Itē ꝙ oīs ꝓpoſitio de futuro vera eſt nc̄caria.
Itē ꝙ terminꝰ cū ꝟbo de pn̄ti diſtribuit ꝓ omnibus differentijs temporꝝ.
Itē ꝙ ex negatiua de ꝑdicato finito ſequit affirmatiua de ꝑdicato infinito ſine ꝯſtātia ſubiecti.

Errores in naturali phia. Ca .iij,

Quotq̄t ſūt cōpoſita. tot ſūt oīno ꝑncipia ꝑma
Itē ꝙ forma non corrūpit in pure nihil
Itē ꝙ nulla potētia actiua eſt in materia.
Itē ꝙ ꝑuatio eſt pure nihil ⁊ eſt in corpibꝰ ſupcelestibus. ſicut in his inferioribꝰ.
Itē ꝙ ꝯuerſiua ē generatio aīaliū. ſic elemētoꝝ
Itē ꝙ vegetatiua. ſenſitiua ⁊ intellectiua ſunt ſimul tempe in embrione.
Itē ꝙ intellectiua introducta corpi corrumpit vegetatiua ⁊ ſenſitiua.
Itē ꝙ ſb̄a ꝑma non eſt compoſita neq̄ꝫ ſimplex. vel vegetatiua ſb̄a ꝑma ſimplex nō eſt compoſita neq̄ꝫ ſimplex.
Itē ꝙ tps non eſt in ꝑdicamento quantitatis.
Itē ꝙ nō eſt inuentū ab Ariſtotele ꝙ intellectiua manet poſt ſepatiōꝫ.
Itē ꝙ qn̄ incōpletū ſit cōpletū diuerſificat eſſētiam. Sꝫ qn̄ incōpletū ſit ſub cōpleto cē non diuerſificat eſſentiam.
Item ꝙ vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua ſunt vna forma ſimplex.
Itē ꝙ corpus viuū eſt equoce corpus. ⁊ corpꝰ mortuum ſm̄ quid corpus.
Itē ꝙ materia ⁊ forma nō diſtiguunt ꝑ eē̄ntiā.
Itē ꝙ cā ꝑma ē ordinabil' i genere. tn̄ ē ex genꝰ
Itē ꝙ qn̄ intellectiua vnit materie ꝑme. ita ꝙ corrūpit illud qd̄ ꝓceſſit vſq̄ꝫ ad materiā ꝑmā. Qui ſuſtinet. docet defendit ex intentōe aliqd̄ iſtoꝝ ꝑdictoruꝫ. ſi ſit mgr̄: ab officio magiſterij deponat ex cōmuni cōcilio. Si ſit baccalarius nō ꝓmoueat ad magiſteriū: ſed ab vniuerſitate expellat. Capłm .iiij.

Iſti ſunt errores deteſtabiles ꝯ catholicam veritatē. repti in q̄buſdam ſcriptis.

Quos quiq̄ꝫ dogmatizauerit vel defenderit: a venerabili patre Guillermo Pariſienſi epō. conuocato cōſilio oīm magiſtrorū tunc Pariſius degentiū vinculo anathematis eſt innodatus. Et ideo eos cauere debent oēs ꝓfeſſores fidei ortodoxe.

Primus eſt ꝙ diuina eſſentia in ſe nec ab angelo nec ab homine videat vel videbit.
Scd̄s error eſt ꝙ licet diuia eſſentia eadē ſit in pr̄e ⁊ filio ⁊ ſpūſancto. tn̄ vt ħ eſſentia eſt in rōe forme. vna eſt in pr̄e ⁊ filio. licꝫ nō vna in ſpūſācto ⁊ in his. ⁊ tn̄ forma idē eſt ꝙ diuia eſſentia.
Tertius eſt ꝙ ſpūſſanctus ꝓut eſt amor ⁊ nexꝰ non ꝓcedit a filio: ſ; tm̄ a patre.
Quartus eſt ꝙ multe veritates fuerūt ab eterno q̄ non ſunt ipe deus.
Quintꝰ eſt ꝑmū nunc vł ꝑncipiuꝫ ⁊ creatio paſſio non ſunt creator vel creatura.
Sextꝰ ꝙ angelus malus in ꝑmo inſtāti ſue creationis fuit malus. ⁊ nunq̄ꝫ fuit nō malus.
Septimꝰ eſt ꝙ nec aīme glorificate nec corpora glorioſa vel glorificata erūt in celo empireo cū angelis. ſed in celo aqueo vel criſtallino qd̄ eſt ſup firmamentū. Quod etiam dicere ꝑſumunt de beata ꝟgine.
Octauus ꝙ angelus in eodē inſtanti pōt eſſe i diuerſis locis. ⁊ eſt vbiq̄ꝫ ſi velit eſſe vbiq̄ꝫ.
Nonus eſt ꝙ qui habꝫ meliora naturalia de neceſſitate habebit maiorē gr̄am ⁊ gl̄iam.
Decimꝰ eſt ꝙ diabolus nunq̄ꝫ habuit vn̄ poſſꝫ ſtare. Nec etiā adam in ſtatu innocentie.

Aſſertiones oppoſite erroribꝰ ꝑdictis.

Firmit credēdū ē ⁊ nullatenꝰ dubitādū ꝙ deus in ſua ſb̄a eſſentia vel natura vi

debit̄ ab angel' ſancti ⁊ aīabꝰ glorificati.
Itē ꝙ vna eſt eſſentia ſbalis vel natura in prē ⁊
filio ⁊ ſpūſancto. Et eadem eſſentia in rōe forme
in patre ⁊ filio ⁊ ſpūſancto.
Item ꝙ ſpūſſanctꝰ ꝓut eſt ſanctus ⁊ amor pro-
cedit ab vtroqꝫ. ſ. patre ⁊ filio.
Itē ꝙ vna ſola ꝟitas fuit ab et̄no q̄ eſt deꝰ. Et
ꝙ nulla ꝟitas fuit ab eterno q̄ nō ſit illa veritas
Itē ꝙ ꝑmū nūc ⁊ creatio paſſio eſt creatura
Item ꝙ malus angelus aliq̄n fuit bonꝰ ⁊ non
malus. Et poſt peccando factus eſt malus.
Itē ꝙ idē eſt locꝰ corꝑis. ſ. empireū celū ſctōꝝ
angeloꝝ ⁊ beatāꝝ aīaꝝ. ⁊ idem erit corporum
humanoꝝ glorificatoꝝ. ⁊ ſilr̄ idē eſt locꝰ ſpūa-
lis ſanctoꝝ angeloꝝ ⁊ hoīm bonoꝝ.
Itē ꝙ angelus eſt in loco ꝑ diſtinctiōes. ita ꝙ
ſi eſt hic nō ē ibi in eodē inſtāti. ipoſſibile eſt em̄
eū in eodē inſtāti eſſe vbiqꝫ cū h̄ ſit ꝓpriū dei
Itez ꝙ ſcḋm ꝙ ꝑordinatum eſt ⁊ ꝑdeſtinatum a
deo dabit̄ gr̄a ⁊ glīa.
Itē ꝙ malus angelus ⁊ Adā habuerūt vn̄ poſ
ſent ſtare. Et ſi non vn̄ poſſent ꝓficere.
Itē eodē anno dn̄ica q̄ cantabat̄ Letare ierl'm.
M.cc.lxx. Guilhelmus poſtmodū ꝯſtācieñ.
ep̄s in ſmone beati Johīs baptiſte in domo mi
noꝝ Pariſiꝰ ꝑdicauit ꝙ liberū arbitriū hꝫ po-
tentiā naturalē ad recipiendū gr̄am nō effectiuā
aliquo mō qḋ falſum eſt. q2 nolens nō recipit eā
Scḋo ꝙ q̄dā natus nunq̄ꝫ fuit in gr̄a. ſ ſp yſma
el aut iudas fuit. ⁊ nūq̄ꝫ Johes qḋ eſt ꝯtra fidē
Baptizati em̄ hn̄t gr̄am de q̄ rep̄henſus publi-
ce in ꝯſequenti die apl'oꝝ Petri ⁊ Pauli publi
ce retractauit.
Pax ⁊ gr̄a oībus aſſerentibus hanc veritatem
Data fuit ſnia Pariſiꝰ Anno dn̄i. M.cc.xl.
In octaua Epiphanie. Caplm̄. v.

Iſti ſunt errores con

demnati ⁊ excōmunicati cū oībus q̄ eos ſcient̄
docuerint vl' aſſeruerint a dn̄o Stephano Pa
riſieñ. ep̄o. Anno dn̄i. M.cc.lxx. Die mercu-
rij an̄ feſtum beati Nicolai hiemal'.
Primꝰ articulus eſt ꝙ intellectꝰ oīm hoīm eſt
vnꝰ ⁊ idē numero. Scḋs ē ꝙ illa ē falſa vl' im
ꝓp̄a. Hō intelligit. Tertius eſt ꝙ voluntas
hoīs ex neceſſitate vult vel eligit. Quartꝰ eſt
ꝙ oīa que in inferioribus agunt̄ ſubſunt neceſſi
tati corporū celeſtiū. Quintus ꝙ mūdus eſt
eternus. Sextus ꝙ nunq̄ꝫ fuit ꝑmus homo.
Septimꝰ ꝙ aīma q̄ eſt forma hoīs ſcḋm ꝙ hō
corrūpit̄ corrupto corꝑe. Octauꝰ ꝙ aīa ſepa
ta poſt mortē nō patit̄ ab igne corporeo. No
nus ꝙ liberū arbitriū ē potentia paſſiua nō acti
ua. Et ꝙ neceſſitate mouet̄ ab appetibili. De
cimus ꝙ deꝰ nō cognoſcit ſingula. Undeci-
mus ꝙ deꝰ nō cognoſcit aliud a ſe. Duodeci
mus ꝙ hūani actꝰ non regunt̄ ꝓuidētia diuia.
Tredecimꝰ ꝙ deꝰ nō pōt dare imortalitatem
vl' incorruptibilitatē rei corruptibili vl' mortali
Caplm̄. vj

Iſti articli qui ſequū

tur ꝯdemnati ſunt a dn̄o Stephano pariſieñ. ep̄o
de ꝯſilio mgr̄oꝝ theologie. Anno dn̄i. M.cc.
xxvj. die dn̄ica q̄ cantat̄ Letare hierl'm. i eccl'ia
pariſienſi. Ubi excōicauit in ſcriptis oēs illos q̄
eos docuerint vel defenderint. Et ꝑmo ordinā-
tur illi qui ſunt de deo.
Primꝰ ꝙ deꝰ nō eſt trinꝰ ⁊ vnꝰ. q̄m trinitas nō
ſtat cū ſumma ſimplicitate. Ubi em̄ eſt pl'alitas
realis. ibi neceſſario eſt additio ⁊ cōpoſitio. ex-
emplū de aceruo lapidū.
Itē ꝙ deꝰ nō pōt generare ſibi ſilēm. quod eniꝫ
generat̄ ab aliquo hꝫ ꝑncipiū aliqḋ a q̄ depen-
det. ⁊ ꝙ in deo generare nō eſt ſignū ꝑfectiōis.
Itē ꝙ deus nō cognoſcit alia a ſe.
Itē ꝙ deꝰ nō pōt dare ꝑpetuitatē rei trāſmuta-
bili vel corruptibili. vt eſt corpus humanum.
Itē ꝙ deus ſiue ꝑma cauſa non poſſet ꝓducere
effectū ſibi eq̄lem niſi ꝑparet ſuā potentiā.
Itē ꝙ deꝰ nō poſſet facere pl'es aīas in numero.
Item ꝙ deus nūq̄ꝫ plus creauit intelligentiam
q̄ꝫ nūc creauit.
Item ꝙ deꝰ eſt infinite ꝟtutis in duratione. nō
in actione. talis em̄ infinitas nō eſt niſi in corꝑe
infinito ſi eſſet. Et ꝙ ꝑma cauſa nō poſſet plures
mūdos facere.
Item ꝙ ſine agente ꝓprio vt patre ⁊ ſole a deo
non poſſet fieri hō.
Item ꝙ deū in hac vita mortali poſſumꝰ intelli
gere ꝑ eſſentiam.
Item ꝙ deꝰ nō potuit feciſſe ꝑmam materiam:
niſi mediante corꝑe celeſti.
Item ꝙ a voluntate antiq̄ nō pōt nouū ꝓcede-
re abſqꝫ tranſmutatione ꝑcedente.
Item ꝙ ꝑma cauſa nō hꝫ cognitōꝫ aut ſcientiaꝫ
futuroꝝ ꝯtingentiū. Primo q2 futura ꝯtingen
tia ſunt nō entia. Scḋo q2 futura ꝯtingētia ſunt
ꝑticularia. Deus aūt cognoſcit ꝟtute intellecti
ua que nō pōt cognoſcere ꝑticulare. Un̄ ſi non
eſſet ſenſus forte intellectus nō diſtingueret int̄
ſortem ⁊ platonē. licet diſtingueret inter hoīeꝫ ⁊
aſinū. Tertio ꝓpter ordinem cauſe ad cauſatuꝫ
ꝑſcia em̄ diuina eſt neceſſaria cauſa preſcitoruꝫ.
Quarta ratio eſt ordo ſcientie ad ſcitum. q̄ꝫuis
em̄ ſcientia nō ſit cauſa ſcīti. ex quo t̄n̄ ſcit̄ deter-
minat̄ ad alterā ꝑtem ꝯtradictiōis. ⁊ hoc m̄lto
magis in ſcīa diuina q̄ꝫ in ſcientia noſtra.
Itē ꝙ ꝑmū ꝑncipium nō pōt eſſe ſine diuerſoꝝ
factoꝝ hic inferius niſi mediantibus alijs cau-
ſis. eo ꝙ nullum tranſmutans diuerſimode trāſ
mutat. niſi tranſmutatū.
Item ꝙ ab vno ꝑmo agente nō poteſt eſſe mul-
titudo effectuū.

Item ꝙ p̄mum p̄ncipiū nō eſt cauſa ꝓpria eternorum niſi methaphorice.i.qꝛ conſeruat ea .q̄a niſi eſſet:ea nō eſſent.

Itē ꝙ ſicut ex materia nō pōt aliq̄d fieri ex agēte.ita nec ex agente pōt aliq̄d fieri ſine materia. Et ꝙ deus nō eſt cauſa efficiēs niſi reſpectu eiꝰ ꝙ habet eſſe in potentia materie.

Item ꝙ entia declināt ab ordine cauſe p̄me i ſe conſiderate. licet nō in ordine ad reliq̄s cauſas agentes in vniuerſo. Hoc eſt error qꝛ eſſentialior ⁊ inſepabilior eſt ordo entiū ad cauſā p̄mam q̄ȝ ad cauſas inferiores.

Itē ꝙ deus nō pōt eſſe cauſa noui facti. nec poteſt aliq̄d de nouo ꝓducere.

Itē ꝙ deꝰ non pōt mouere celū motu recto. Et eſt ratio qꝛ tunc relinqueret vacuū.

Itē ꝙ deus nō pōt irregulariť.i.alio mō q̄ȝ mouet mouere aliq̄d.qꝛ in eo nō eſt diuerſitas voluntatis.

Item ꝙ deus eſt eternus in agēdo ⁊ mouendo ſicut in eſſendo alioquin ab alio determinareť. qḋ eſſet p̄us illo.

Itē illud qḋ de ſe terminať vt deus.aut ſꝑ agit aut nunq̄ȝ ⁊ ꝙ multa ſunt eterna.

Itē ꝙ deū neceſſe eſt facere q̄cq̄d immediate fit ab ip̄o. Error.ſiue intelligatur de neceſſitate coactionis qꝛ tollit libertatem arbitrij ſiue de neceſſitate immutabilitatis. qꝛ ponit poſſibilitatē aliter faciendi.

Item ꝙ p̄mum p̄ncipiū non poteſt immediate producere generabilia.quia ſunt effectus noui. Effectus aūt noui exigit cauſam immediatā q̄ pōt aliter ſe habere.

Item ꝙ p̄mum p̄ncipiū non pōt aliud a ſe ꝓducere.qꝛ omnis differentia q̄ eſt inter agens ⁊ factum eſt ꝑ naturam.

Item ꝙ deus nō pōt immediate cognoſcere cōtingentia niſi ꝑ aliam cauſam ꝑticularem ⁊ ꝓximam.

Item ꝙ ſi oēs cauſe fuerint aliq̄n in q̄ete. neceſſe eſt ponere deū mobilem.

Item ꝙ deus eſt p̄ma ⁊ neceſſaria cauſa prime intelligentie qua poſita poniť effectus. ⁊ ſunt ſimul duratione.

Item ꝙ deus nō eſt neceſſaria cauſa motꝰ corporum ſuꝑiorū ⁊ coniunctiōis ⁊ diuiſionis cōtingentis in ſtellis.

Item ꝙ ad hoc ꝙ effectus omnes ſint neceſſarij reſpectu cauſe p̄me non ſufficit ꝙ ip̄a cauſa p̄ma ſit impedibilis. ſed exigiť ꝙ cauſe medie nō ſint impedibiles. Error. qꝛ tunc deꝰ nō poſſet facere aliquē effectum nouum ſine cauſis poſterioribus.

Item ꝙ deus poſſit agere ꝯtraria hoc eſt mediante corpe celeſti qḋ eſt diuerſum in vbi.

Item ꝙ deus infinitus ṽtute. nō qꝛ facit aliq̄d de nihilo. ſed quia cōmunicat motum infinitū.

Item ꝙ deus nō pōt in effectū cauſe ſecūdarie ſine ip̄a cauſa ſecūdaria. Error.

Item ꝙ effectus immediatꝰ a p̄mo debȝ eē vnꝰ tm̄ ⁊ ſimillimꝰ p̄mo.

Itē ꝙ deꝰ vel intelligētia nō infundit ſciam aīe humane in ſomno niſi mediante corpe celeſti.

Itē ꝙ plēs ſunt motores p̄mi celi. Error.

Item ꝙ p̄mū immobile ſimpliciť nō mouet niſi mediante aliquo motu. ⁊ ꝙ tale mouēs immobile eſt pars moti ex ſe.

Itē ꝙ potentia actiua que pōt eſſe ſine opatōe ꝑmixta potētie paſſiue. Error. ſi intelligať de quacūq̄ȝ opatione.

Item ꝙ deꝰ non pōt indiuidua multiplicare ſb̄ vna ſpecie ſine materia.

Item ꝙ forma quā oportet fieri ⁊ eē in materia nō pōt agi ab illo ꝙ nō agit ex materia.

Item ꝙ deus nō pōt facere accidēs eſſe ſine ſb̄iecto. nec plures dimēſiones ſimul eſſe.

Item ꝙ impoſſibile ſimpliciť nō pōt fieri a deo vel ab agente. Error. ſi intelligať de impoſſibili ſm̄ numerū vel naturam.

Itē ꝙ alius eſt intellectus in rōe ſm̄ ꝙ deus intelligit ſe ⁊ alia. Error. qꝛ licet ſit alia rō intelligendi. nō tm̄ alius intellectꝰ ſm̄ rationē

Item ꝙ p̄ma cauſa eſt cauſa omniū entiū remotiſſima. Error. ſi intelligať cum p̄ciſiōne.ita ſcȝ ꝙ nō ꝓpinquiſſima eſt.

Itē ꝙ aliqua poſſunt caſualiť euenire reſpectu p̄me cauſe. ⁊ ꝙ falſum eſt oīa eſſe p̄ordinata a p̄ma cauſa. qꝛ tunc euenirent de neceſſitate.

Item ꝙ in cauſis efficientibꝰ cauſa ſecunda habet actionē quam nō accepit a p̄ma cauſa.

Item ꝙ in cauſis efficientibꝰ ceſſante cauſa p̄ma nō ceſſat ſecūda ab opatiōe ſua. dū tm̄ ſcd̄a opeť ſm̄ materiam ſuā.

Itē ꝙ de deo nō pōt cognoſci niſi qꝛ eſt ſiue ip̄ſum eſſe.

Itē ꝙ deū eſſe ens ꝑ ſe poſitiue non eſt intelligibile. ſ; p̄uatiue eſt ens aut ꝑ ſe intelligibile.

Capitulum. vij.

Errores de angelo vel intelligētijs.

Item ꝙ omnia ſeparata coeterna ſunt p̄mo p̄ncipio.

Itē ꝙ intelligētie ſuꝑiores creant aīas rōnales ſine motu celi. intelligentie aūt inferiores creant vegetatiuā ſenſitiuā motu celi mediante.

Itē ꝙ intelligētia angelꝰ vel aīa ſepata nuſq̄ȝ ē.

Itē ꝙ ſb̄e ſepate eo ꝙ habent vnū appetitū non mutanť in ope aut opatiōe.

Itē ꝙ itēlligētie ſiue ſb̄e ſepate q̄s dicūt eē eternas nō hn̄t ꝓpe cām efficientē ſ; metaphorice. qꝛ hn̄t cām ꝯſeruantem in eſſe. ſ; nō ſunt facte de nouo. qꝛ ſic eſſent tranſmutabiles.

Itē ꝙ in ſubſtantijs ſepatis nulla eſt poſſibilis tranſmutatio. nec ſunt in potentia ad aliquā mu

tationem aut ad aliud quia eterne ſunt ⁊ immunes a materia.

Itē ꝙ ſbe ſepate que non hn̄t materiā ꝑ quam plus ſint in potentia ꝙ̄ in actu. ⁊ ſunt a cauſa ſp eodem mō ſe habente. ideo ſunt eterne.

Item ꝙ ſbe ſepate ꝑ ſuū intellectuȝ cauſant res ad extra.

Itē ꝙ intelligētia motrix celi influit in animam rōnalē ſicͭ corpꝰ celi influit in corpꝰ humanum.

Itē ꝙ angelus nō pōt in actus oppoſitos immediate: ſꝫ in actꝰ mediatos. ⁊ hꝫ mediāte alio vt orbe ſole vel celo.

Itē ꝙ angelus nihil intelligit de nouo.

Item ꝙ ſi eſſet aliqua ſba ſepata q̄ nō moueret aliqđ corpus in hoc mūdo ſenſibili nō clauderetur in vniuerſo.

Item ꝙ ſbe ſempiterne ſepate a materia habent bonū. qđ eſt eis poſſibile cum ꝓducunt. nec deſiderāt aliquid quo carent.

Itē ꝙ ſbe ſepate ſunt ſua eſſentia. qꝛ in eis idem eſt qđ eſt ⁊ ꝑ hoc qđ eſt.

Itē ꝙ omne qđ nō hꝫ materiam ē eternū. qꝛ qđ non eſt factū ꝑ tranſmutationē materie ꝑus nō fuit ergo eternū.

Item qꝛ intelligētie non hn̄t materiā deus non poſſet plr̄es res eiuſdem ſpeciei facere. ⁊ ꝙ materia non eſt in angelꝭ conrta fratrem Thomā

Itē ꝙ intelligentie ſupiores non ſunt cā alicuiꝰ nouitatis in inferioribus. Et ꝙ ſupiores iferiobus ſunt cauſa eterne cognitiōis.

Itē ꝙ intelligentia pficiꝛ a deo in eternitate. qa ſꝫm ſe totū immutabilꝭ eſt. aīa aūt celi nō.

Itē ꝙ intelligētia inferior recipit eſſe a deo ꝑ intelligentias medias.

Itē ꝙ ſcīa intelligentie nō differt a ſba intelligētie. ibi em̄ nō eſt diuerſitas intellecti ab intellectibilitate. nec diuerſitas intellectorū.

Itē ꝙ ſbe ſepate ſunt in actu infinite. infinitas em̄ nō eſt impoſſibilꝭ niſi in rebꝰ materialibus.

Item ꝙ intelligentie ſupiores impͥmunt in inferioribus ſicut anima vna intellectiua imprimit in aliam ⁊ in animam ſenſitiuā. ⁊ ꝑ talē impſſionem incantator aliq̄s ꝓ̄icit camelum in foueaȝ ſolo viſu.

Item ꝙ intelligentia cum ſit plena formis impͥmit alias formas in materia ꝑ corpa celeſtia tāꝙ̄ ꝑ inſtrumenta.

Item ꝙ ſubſtantie ſepate ſunt alicubi ꝑ opationem. ⁊ non poſſunt moueri ab extremo in extremum. nec in mediū. niſi qꝛ poſſunt velle operari aut in medio aut in extremis. Error. ſi intelligatur ſine opatione ſbam nō eſſe in loco. nec trāſire de loco in locū.

Itē ꝙ intelligentia ſola volūtate mouet celum.

Itē ſbe ſepate nuſꝙ̄ ſunt ſꝫm ſbam. Error. ſi intelligaꝛ ita ꝙ ſba ſit res eſſendi i loco. verum eſt ꝙ nuſꝙ̄ ſunt ſꝫm ſubſtantiam.

Caplm. viij.

Errores de aīa ⁊ intellectu.

Itē ꝙ intellectus nō eſt forma corpis. niſi ſicut nauta nauis. nec eſt pfectio eſſentialis hōmis

Item ꝙ intellectus qn̄ vult induit corpus. qn̄ nō vult non induit.

Item ꝙ ex ſenſitiuo ⁊ intellectiuo nō ſit vnum ꝑ eſſentiam niſi ſicut ex intelligentia ⁊ orbe. hoc eſt vnū ꝑ oppoſitionem.

Item ꝙ intellectus humanus eſt eternus. qꝛ eſt a cauſa ſemꝑ eodem mō ſe habente. ⁊ qm̄ nō hꝫ materiā ꝑ quā ꝑus eſt in potētia ꝙ̄ in actu.

Itē ꝙ aīa ſepata nullo mō patiꝛ ab igne.

Itē ꝙ intellectus eſt vnus numero oīm licȝ omnino ſepeꝛ a corpe hoc. nō tn̄ ab omni.

Itē ꝙ intellectus ſortis corrupti nō hꝫ ſcientiā eorū que habuit.

Itē ꝙ aīa humana nullo mō eſt mobilꝭ ſꝫm locū nec ꝑ ſe nec ꝑ accideus. ⁊ ſi ponatur alicubi ſꝫm ſbam ſuam nunꝙ̄ mouebiꝛ de vbi ad vbi.

Item ꝙ ſcīa aīe eſt eterna. ⁊ ꝙ intellectꝰ agēs ⁊ poſſibilꝭ ſunt eterni.

Item ꝙ motꝰ celi ſunt ꝓpter aīaȝ intellectiuam ⁊ ꝙ aīa intellectiua ſui intellectus nō pōt educi: niſi mediante corpe.

Itē ꝙ nulla forma ab extrinſeco veniēs pōt facere vnū cū materia. ꝙ em̄ ſepabile eſt cū eo qđ eſt corruptibile vnum non facit.

Itē aīa ſepata nō eſt alterabilis ſꝫm phiam licȝ ſꝫm fidem altereꝛ.

Itē ꝙ aīa rationulis qn̄ recedit ab aīali adhuc remanet animal viuum.

Itē ꝙ anima intellertiua cognoſcēdo ſe cognoſcit omnia alia. ſpecies em̄ oīm rerū ſibi ſunt cōcreate. ſed hoc cognoſcere non debeꝛ intellectui noſtro vt noſter eſt. ſed ſꝫm ꝙ intellectus ē agēs error eſt.

Itē ꝙ aīa eſt inſepabilis a corpe ⁊ ad corruptionem armonie corpalis corrumpiꝛ aīma.

Item ꝙ ſcīa mgr̄i ⁊ diſcipuli eſt vna ⁊ eadē numero ⁊ ratio eſt. qꝛ intellectus vnus eſt. qꝛ forma non multiplicaꝛ niſi quia educitur de potentia materie.

Itē ꝙ intellectꝰ agēs nō copulaꝛ nr̄o poſſibili. ⁊ ꝙ intellectꝰ poſſibilꝭ nō vniꝛ nobis ſꝫm ſbam. ⁊ ſi vnireꝛ vt forma nobiſcum eſſet inſepabilꝭ.

Itē ꝙ opatio intellectꝰ nō vniti copulaꝛ corpi. ita ꝙ opatio eſt rei nō habentis formā q̄ opeꝛ. Error ē. qꝛ ponit ꝙ intellectꝰ nō ſit forma hoīs.

Item ꝙ nihil poteſt ſciri ab intellectu poſt eius ſepationem.

Itē ꝙ intellectus q̄ eſt poſtrema hoīs pfectio ē penitus abſtractus. Vel ꝙ intellectꝰ vltia vꝭ ē poſtrema opatio hoīs. ⁊ eſt totaliꝛ abſtractus.

Iteȝ ꝙ intellectus poſſibilꝭ eſt inſepabilꝭ a corpe

ſimplicit̃ q̃ꝫtum ad hũc actũ q̃ eſt ſpecierũ rece-
ptio. ⁊ q̃ꝫtum ad iudiciũ quod fit ꝑ ſimplicẽ ſpe
cierum acceptionẽ vel intelligibiliũ cõpoſitõꝫ.
Error. ſi intelligat̃ de receptiõe omnimoda.
Jtẽ ꝙ intellectus agens eſt q̃dam ſb̃a ſepata ſu-
perior ad intellectũ poſſibilem. ⁊ ꝙ ſm ſb̃am po
tentiam ⁊ oꝑationem eſt ſeꝑatus a corpe. nec ẽ
forma corpis humani.
Jtẽ ꝙ inconueniens eſt ponere aliq̃s intellect⁹
nobiliores alijs. q꞉ cũ illa diuerſitas nõ poſſit ẽẽ
a pte corporũ oportet ꝙ ſit a pte intelligẽtiarũ
⁊ ſic aĩe nobiles ⁊ ignobiles eſſent neceſſaria di
uerſarum ſpecierũ ſicͭ intelligentie. Error. q꞉ ſic
aĩa xp̃i non eſſet nobilior anime iude.
Jtẽ ꝙ intellectus ſpeculatiuus ſimplicit̃ ẽ eter-
nus ⁊ incorruptibil̃ reſpectu vero hui⁹ hoĩs
corrumpit̃ corruptis fantaſmatibus in eo.
Jtẽ ꝙ intellectus poſſibil̃ nihil eſt in actu anq̃
intelligat. q꞉ in natura intelligibili eſſe aliq̃d in
actu eſt eſſe actu intelligens.
Jtẽ ꝙ ex intelligente ⁊ intellecto fit vna ſb̃a. eo
ꝙ intellectus ſit ip̃a res intellecta formalit̃.
Jtẽ ꝙ nos peius vel melius intelligim⁹. hoc ꝓ
uenit ex intellectu paſſiuo quẽ dicunt eſſe potẽ-
tiam ſenſitiuam. Error eſt. q꞉ hoc ponit vnum
intellectũ i oĩbus. aut eq̃litatẽ i omib⁹ aĩalibus.
Jtẽ ꝙ intellectus nõ põt tranſire de corpe i cor
pus. ita ꝙ ſucceſſiue ſit motor diuerſorũ corpm
Jtem ꝙ intellectus nr̃ ꝑ ſua naturalia põt ptin-
gere ad cognoſcendũ eſſentiam p̃me cauſe. Hoc
male ſonat ⁊ eſt error ſi intelligat̃ de cognitione
mediata.
Jtem ꝙ anima nunq̃ moueret̃ niſi corp⁹ moue
retur. ſicut graue vel leue nunq̃ moueretur niſi
aer moueret̃.

Capl̃m. ix.

Errores de volũtate ſiue libero arbitrio.

Jtē ꝙ de ſua natura
nõ eſt determinatũ ad eſſe vel nõ eſſe. non deter
minat̃ niſi ꝑ aliquod qď eſt neceſſariũ reſpectu
ſui. Error.
Jtẽ ꝙ volũtas manente paſſione ⁊ ſcia. in pticu
lari ⁊ in actu non põt agere ꝯ eam.
Jtẽ ſi ratio recta ⁊ volũtas recta. Error eſt. q̃a
eſt ꝯ gloſam Aug. ſuper illud pſal. Cõcupiuit
aĩa mea deſiderare ⁊c̃. Et q꞉ ſm hoc ad rectitu
dinem voluntatis gr̃a nõ eſſet neceſſaria: ſ ſolũ
ſcientia. qď fuit error pelagij.
Jtẽ ꝙ volũtate exiſtente in tali diſpoſitiõe in q̃
nata ẽ moueri. ⁊ mouẽte ſic diſpoſito ꝙ natũ ſit
mouere impoſſibile eſt voluntatẽ nõ velle.
Jtẽ ꝙ orb eſt cã voluntatis medici vt ſanet.
Jtẽ ꝙ volũtas ⁊ intellect⁹ non mouent̃ in actu
ꝑ ſe: ſed ꝑ cauſam ſempiternã. ſ. ꝑ corpa celeſtia.

Jtẽ ꝙ appetit⁹ ceſſantib⁹ impedimẽtis neceſſario
mouet̃ ab appetibili. Error ẽ de intellectiuo.
Jtẽ ꝙ voluntas ſm ſe eſt indeterminata ad op-
poſita ſicͭ materia. Determinat̃ aũt ab appetibi-
li ſicut materia ab agente.
Jtem ꝙ hõ agens ex paſſione coacte agit.
Jtẽ ꝙ poſt cõcluſionẽꝫ factã de aliq̃ faciendo.
volũtas nõ manet libera: ⁊ ꝙ pene nõ adhiben
tur a lege niſi ad correctionẽ ignorãtie ⁊ vt cor-
rectio ſit alijs p̃ncipiũ cognitõis vl̃ generatõis
Jtẽ ꝙ voluntas hoĩs neceſſitat̃ ꝑ ſuam cogni-
tionem ſicut appetitus bruti.
Jtem ꝙ nullũ agens eſt ad vtrũlibet imo deter-
minatur.
Jtem ꝙ effectus ſtellarũ ſuꝑ liberum arbitriũ
ſunt occulti.
Jtem ꝙ volũtas noſtra ſubiacet ptãti corporũ
celeſtiũ.
Jtem ꝙ voluntas neceſſario pſequit̃ qď firmit̃
creditum eſt a rõe. ⁊ ꝙ nõ põt abſtinere ab eo ꝙ
ratio dictat. h aũt neceſſitatio non eſt coactio: ſ
natura voluntatis.
Jtem ꝙ hõ in oĩbus ſuis actionib⁹ ſequit̃ appe
titum ⁊ ſp maiorẽ. Error eſt. niſi intelligatur de
maiore ⁊ in mouẽdo.
Jtẽ ꝙ nõ ẽ poſſibile eſſe pctm̃ in potẽtijs aĩe ſu-
perioꝛib⁹. ⁊ ita peccat̃ paſſiõe ⁊ nõ volũtate
Jtẽ ꝙ ſcia ꝯtrariorũ ſolum eſt cauſa q̃re anima
rationalis poteſt in oppoſita. ⁊ ꝙ potentia ſim-
pliciter vna non põt in oppoſita niſi ꝑ accidens
⁊ ratione alterius.
Jtem ꝙ aĩa nihil vult niſi mota ab alio a ſe. vñ
iſtud falſum eſt. aĩma ſeip̃a vult. Error. ſi intelli
gat̃ mota ab alio. ſ. ab appetibili vel ab obiecto
ita ꝙ appetibile ei obiectũ ſit tota ratio mot⁹ vo
luntatis ip̃i⁹.
Jtẽ ꝙ duobus bonis ꝓpoſitis. qď forti⁹ ẽ for-
tius mouet. Error ẽ. niſi q̃ꝫtũ eſt ex pte boni mo
uentis.
Jtẽ ꝙ oẽs motus volũtarij reducunt̃ ad moto
rem p̃mũ. Error. niſi intelligat̃ in motẽ primuꝫ
ſimplicit̃ nõ creatũ. Et intelligẽdo de motu ſm
ſb̃am ⁊ nõ ſm deformitatem.

Capitulũ. x.

Error de toto ꝯiuncto. i. de toto cõpoſito natu-
rali ꝑfecto ſiue de hoĩe.

Jtem ꝙ homo pro tã
to dicit̃ intelligere. ꝓ q̃ꝫto celũ dicit̃ ex ſe mouẽ
vel intelligere vel viuere. i. q꞉ agens iſtas actio
nes eſt ei vnitũ vl̃ motor mobili. ⁊ nõ ſb̃aliter.
Jtẽ ꝙ humanitas nõ eſt forma rei ſ rõnis.
Jtẽ ꝙ forma hoĩs nõ ẽ ab extrinſeco. ſ educitur
de potẽtia materie. q꞉ alit̃ nõ eẽꝫ generatio vni-
uoca.
Jtẽ ꝙ hõ ꝑ nutritionẽ põt fieri ali⁹ numeralit̃
⁊ indiuidualiter.

Item ꝙ hõ eſt hõ ꝑter aiam rationalem.

Capl̃m.xj.

Errores de mũdo ⁊ mũdi eternitate.

Item ꝙ nihil eſt eternum a pte finis qđ nõ ſit eternũ a pte principij: q2 eſt ꝯ fidem ⁊ Error.

Itẽ ꝙ redeũtibꝰ corpibꝰ celeſtibꝰ oibꝰ in idem punctũ. qđ fit in .xxx vj. milibꝰ annorũ redibũt idem effectus qui ⁊ modo.

Itẽ ꝙ nõ fuit ṗmus hõ nec erit vltimus imo ſp fuit ⁊ ſp erit hois ex hoie generatio.

Itẽ ꝙ generatio hois eſt circularis eo ꝙ forma hois redit pluries ſup eandem ptẽ materie.

Itẽ ꝙ q2 ſortes factꝰ ẽ nõ receptibil' eternitat' et ſi dz eſſe eternꝰ ncẽe eſt vt trãſmutet' nat'a ⁊ ſpẽ.

Itẽ ꝙ mđs ẽ eternꝰ q̃tũ ad oẽs ſpẽs in eo ꝯtẽtas ⁊ ꝙ tps eternũ ⁊ motꝰ ⁊ materia agẽs et ſuſcipiẽs. q2 ẽ a potẽtia dei infinita ⁊ ĩpoſſibile eſt innouationẽ eſſe in effectu ſine innouatõe in cã.

Itẽ ꝙ nihil eſſet nouũ niſi celũ eſſ3 variatu3 reſpectu materie generabiliũ.

Item ꝙ impoſſibile eſt ſoluere rõẽs phi de eternitate mũdi: niſi dicamꝰ ꝙ volũtas ṗmi ĩplicat incompoſſibilia.

Itẽ ꝙ duo ſũt ṗncipia et'na. ſ. corpꝰ celi ⁊ aia eiꝰ

Itẽ ꝙ tria ſũt ṗncipia et'na ĩ celeſtibꝰ. ſubiectu3 motꝰ et'ni aia corpis celeſtis. ⁊ ṗmũ mouẽs deſideratũ. Error eſt. quo ad duo ṗma.

Itẽ ꝙ mđs ẽ et'nꝰ. q2 oẽ qđ h3 naturã ꝑ quam poſſit eſſe in futuro toto. h3 naturã ꝑ quã potuit eſſe in toto ꝑterito.

Itẽ ꝙ mđs licet ſit factꝰ ex nihilo. nõ tñ ẽ factꝰ de nouo ⁊ q̃uis de nõ eſſe exierit ad eẽ. nõ eſſe nõ ꝑceſſit eſſe duratione ꝫ natura tñ.

Itẽ ꝙ theologi dicentes ꝙ celũ qñq3 q̇eſcit arguunt ex falſa ſuppoſitiõe. Et ꝙ dicere celu3 eſſe ⁊ nõ moueri eſt dicere ꝯdictoria.

Itẽ ꝙ ĩfinite ꝑceſſer't celi reuolutões q̃s nõ fuit ĩpoſſibile cõphẽdi a ṗma cã ꝫ ab ĩtellectu creato

Item ꝙ elementa ſunt et'na. ſunt tñ facta de nouo in diſpoſitione quam mõ habent.

Itẽ ꝙ q̃uis generatio hoim poſſit deficere volũtate ṗmi. tñ nõ deficiet. q2 orb' ṗmꝰ nõ tm̃ mouet ad generatione3 elementorũ ꝫ etiã hoim.

Item ꝙ ſi celũ ſtaret ignis in ſtupã non ageret. q2 nec deus eſſet.

Item ꝙ celũ nũq3 q̇eſcit. q2 generatio inferiorũ q̃ eſt finis motꝰ celi ceſſare nõ debet. Alia rõ. q2 celum ſuum eſſet ⁊ ſuã ꝟtutem h3 a motore ſuo. ⁊ hoc ꝯſ'uat celũ per ſuũ motu3. vñ ſi ceſſaret a motu: ceſſaret ab eſſe.

Itẽ ꝙ euũ ⁊ tps nihil ſunt in re: ꝫ ſolũ in apprehenſione.

Itẽ ꝙ q̇ generat mđm ẜm totũ ponit vacuum. Q2 locꝰ nccãrio ꝑcedit generatũ ĩ loco ⁊ tũc añ mđi generatõ3 fuiſſ3 locꝰ ſine locato qđ ẽ vacuũ.

Itẽ ꝙ elemẽta ṗma generatione ſunt facta ex illo chaos. ſed ſunt eterna.

Item ꝙ vniuerſum nõ põt deficere. q2 primum agens h3 trãſmutare materiã eternalit' viciſſim Nũc ad iſtam formã. nunc ad illã. ⁊ ſilr materia nata eſt tranſmutari.

Item ꝙ tps eſt infinitũ q̃tũ ad vtrũq3 extremũ licet eñ impoſſibile ſit infinita eſſe ꝑtrãſita quorum aliq̇d fuit ꝑtranſeundũ. nõ tñ impoſſibile ẽ infinita eſſe ꝑtrãſita. quorũ nullũ fuit ꝑtrãſeũdum. Error.

Itẽ ꝙ natural' phs ſimpliciter deb3 negare mũdi nouitatẽ. q2 innitit' cauſis ⁊ rationibꝰ naturalibus. Fidelis aũt põt negare mũdi eternitatem. q2 innitit' cauſis ſupnaturalibus.

Item ꝙ rõ phi demonſtrãs motũ celi eternum. non eſt ſophiſtica. Et mirũ eſt ꝙ hoies ꝓfundi hoc nõ vidẽt.

Item ꝙ creatio nõ eſt poſſibilis q̃uis ꝯtrariu3 ſit tenendũ ẜm fidem.

Itẽ ꝙ non eſt verũ ꝙ aliq̇d fiet ex nihilo vel neq3 factum ſit in ṗma creatione

Item ꝙ creatio non debet dici mutatio ad eſſe. Error. ſi intelligat' de omni modo mutatiõis

Errores de celo ⁊ ſtell'. Caplm.xij.

Item ꝙ corpora celeſtia mouent' a ṗncipio extrinſeco ꝙ ẽ aia. et qđ mouet' ꝑ aiam ⁊ ꝑ ꝟtutẽ appetitiuam ſicut aial Sicut eñ aia appetens mouet'. ita ⁊ celũ.

Item ꝙ corpa celeſtia ex ſe habent eternitatem ſue ſbe. ſed nõ eternitatẽ ſui motus.

Itẽ ꝙ aia celi eſt intelligentia. Et orbes celeſtes nõ ſunt inſtrumenta intelligentiarũ ſicut organa ſiẽ auris ⁊ oculꝰ eſt organũ ꝟtutis ſenſitiue

Itẽ ꝙ ſi in aliq̇ hũore ꝟtute ſtellarũ deuenirent ad talẽ ꝓportionẽ cuiuſmodi ꝓportio eſt in ſeminibꝰ ṗmorũ parentũ. Ex illo hũore poſſ3 generari hõ Et ꝙ ſufficient' poſſet generari ex putrefactione vel ex putredine.

Itẽ oim formarũ cauſa effectiua eſt orbis.

Item natura q̃ eſt ṗncipiũ motꝰ in corpibus celeſtibus eſt intelligentia mouens. Error. ſi intelligat' de natura que eſt actus vel forma.

Errores de natura generabiliũ ⁊ corruptibilium. Caplm.xiij.

Item ꝙ forme nõ recipiũt diuiſione3. niſi ẜm diuiſionẽ materie. Error. niſi intelligat' de formis eductis de potẽtia materie.

Itẽ ꝙ forma material' nõ põt creari.

Itẽ ꝙ nihil debet credi niſi ꝑ ſe notũ. vl' ꝙ ex ꝑ ſe notis põt determinari vel declarari.

Itẽ ꝙ materia exterior obedit ſbe ſpũali. Error ſi intelligat' ſimpliciter ⁊ ẜm oẽm modũ trãſmutationis.

Itē ꝙ indiuidua eiuſdem ſpēi vt ſortes ⁊ plato differūt ſola rōe materie. Et ꝙ forma hūana eadem exiſtente numero in vtroqꝫ non eſt mirū ſi idem numero eſt in diuerſis locis.

Itē ꝙ poſſibile eſt ꝙ materialiter fiat ignis diluuiū vniuerſale.

Caplm .xiiij.

Errores de neceſſitate euentus rerū.

Item ꝙ nihil fit a caſu. ſed oīa ex neceſſitate eueniūt. Et ꝙ omīa futura q̄ erunt: neceſſitate erūt. Et q̄ nō erūt impoſſibile eſt eſſe. Et ꝙ nihil euenit contingenter cōſiderando oēs caſus. Error qꝛ cōcurſus cauſarum eſt de diffinitiōe caſualis. lib. v. de conſolatione phie.

Item ꝙ ex diuerſitate locorū acquirūtur neceſſitates euentuū.

Item ꝙ ex diuerſis ſignis celi ſignificantur diuerſe ꝯditiones in hoibus tam bonorū aut donorū ſpūalium q̄ꝫ rerū temporaliū.

Itē ꝙ q̄buſdā ſignis aut figuris ſciuntur hoīm intentiones ⁊ mutatiōes intentionū. Et an intentiones ille pficiēde ſint. Et ꝙ p tales figuras ſciuntur euentus pegrinorū. captiuatio hoim. aut ſolutio captiuorum. Et an nati futuri ſint ſcientes vel latrones.

Item ꝙ ferunt ꝙ diſpoſitio vniuerſi pcedit ex puidentia diuina nō immediate: ſꝫ mediate motu ſupiorum. Et quod iſtud facit nō imponit neceſſitatem inferiorib⁹. qꝛ habent contrarietatem ſed ſuperioribus.

Itē ꝙ ſanitatē ⁊ infirmitatē vitā ⁊ mortez. attribuunt poſitioni ſiderū ⁊ aſpectui fortune dicentes. ꝙ ſi cum aſpexerit fortuna viuet. ſi nō aſpexerit morietur. Error.

Item ꝙ in hora generatiōis hois in corpe ſuo. ⁊ p conſequens in anima que ſequitur ex ordine cauſarū ſuperiorū ⁊ inferiorū ineſt homi diſpoſitio inclinans in tales actiones ⁊ euētus Error niſi intelligatur de euentibus naturalib⁹ ⁊ p viaz diſpoſitionis.

Capitulum .xv.

Errores de accidente.

Item ꝙ cū deus non compatur ad entia in rōe cauſe material vel formalis. nō facit accidēs eſſe ſine ſubiecto. De cuius rōe eſt in actu ineſſe ſubiecto ſuo.

Itē ꝙ accidēs exn̄s ſine ſbiecto nō ē accidēs niſi equoce. Et ꝙ impoſſibile ē q̄titatē ſiue dimēſionem eſſe p ſe. h̄ eñ eſſet ipam eſſe ſbam.

Itē ꝙ facē accidēs eſſe ſine ſbiecto hꝫ rōꝫ ipoſſibil iplicātē ꝯdictionē. vt credim⁹ in euchariſtia Quint⁹ error Itē ꝙ de⁹ nō poſſet facere accidens ſine ſbiecto. nec plēs dimenſiones ſimul eſſe.

Errores de ſcia vel phia. Caplm .xvj.

Itē ꝙ omnes ſciētie ſunt neceſſarie p̄ter phiſicas diſciplinas. Et ꝙ nō ſunt neceſſarie niſi ppter ꝯſuetudinē hoim.

Itē ꝙ nulla queſtio diſputabil eſt p rōꝫ quam phs nō deberet diſputare ⁊ determinare. quia rōes accipiuntur a rebus. Phia aūt oēs res habꝫ ꝯſiderare ſm diuerſas ſui ptes.

Itē ꝙ poſſibile vel impoſſibile ſimpliciter. id ē oibus modis eſt poſſibile. vel impoſſibile ſm philoſophiā.

Itē ꝙ ſapientes mundi ſunt phi tm̄.

Itē ꝙ nō ē excellētior ſtatus q̄ꝫ vacare phie.

Itē ꝙ hō non debet eſſe ꝯtentus autoritate ad habendū certitudinē alicuius q̄ſtionis.

Itē ꝙ ad h̄ ꝙ hō habeat certitudinē ꝯcluſiōis oportet ꝙ ſit fundat⁹ ſup p̄ncipia p ſe nota. Error qꝛ generalit tam de certitudīe apprehēſionis q̄ꝫ adheſionis loquitur.

Errores de ſacra ſcriptura. Caplm .xvij.

Item ꝙ ſermōes theologi fundati ſunt in fabul.

Itē ꝙ nihil plus ſcitur ppter ſcire theologiam.

Itez ꝙ fabule ⁊ falſa ſunt in lege xpiana ſicut et in alijs.

Itē ꝙ lex xpiana impedit addiſcere.

Itē ꝙ lex natural phibet interfectionē aīalium irrōnabiliū. ſicut rōnabiliū licet nō tm̄.

Errores de fide ⁊ ſacramentis. Ca .xviij.

Item ꝙ non eſt curādū de fide ſi dicatur aliq̄d eē hereticū. qꝛ ē ꝯ fidē

Itē ꝙ nō eſt credendū niſi p ſe notū. vel ex p ſe notis poſſit declarari.

Item ꝙ nō eſt curandū de ſepultura.

Itē ꝙ non eſt orandū.

Itē ꝙ non eſt confeſſio facienda niſi ad apparentiam.

Errores de raptu. Caplm .xix.

Item ꝙ raptus et viſiones non hꝫ fieri niſi p naturam.

Errores de vitijs ⁊ ꝟtutibus. Ca .xx

Itez ꝙ peccata cōtra naturā vtpote abuſus in coitu licet ſint ꝯ naturam ſpēi. nō tñ ꝯ naturam indiuidui.

Itē ꝙ ſimplex fornicatio vtpote ſolutus cū ſoluta non eſt peccatū.

Itē ꝙ dignitas eēt i cauſis ſupiorib⁹ poſſe facē petā ⁊ mōſtra p̄ter intētionē. cū natura h̄ poſſꝫ

Itē ꝙ delectatio in actib⁹ venereis nō impedit actū ſiue vſum intellectus.

Itē ꝙ ꝯtinentia non eſt eſſentialiter ꝟtus.

Itē ꝙ pfecta abſtinētia ab actu carnis corrumpit ꝟtutem ⁊ ſpeciem.

Itē ꝙ paup̲ i bonis fortūe n̄ pōt agē i moralib⁹

Itē hūilitas ꝓut q̄s nō oſtentat ea q̄ hȝ: ſꝫ vilipēdit ꝛ hūiliat ſe nō eſt ꝟtus. Error. ſi intelligatur ꝙ nec ꝟtus nec actus ꝟtuoſus.

Itē ꝙ nō ſunt poſſibile alie ꝟtutes niſi acquiſite vel innate.

Itē ꝙ caſtitas n̄ ē mai⁹ bonū q̄ꝫ pfcā abſtinētia

Itē finis terribiliū eſt mors. Error. ſi excludat terrorē inferni q̄ eſt extrem⁹.

Errores de reſurrectiōe. Caplm̄. xxi.

Itē ꝙ nō cōtigit corpus corruptū redire idem nūero. nec idē numero reſurget. Error.

Itē ꝙ reſurrectio futura nō dȝ credi neqꝫ cōcedi a pħo. q2 impoſſibile ē inueſtigari p̲ rōez. Error q2 etiā pħs dȝ captiuare intellectum in obſequium fidei xp̄i.

Errores de felicitate ſiue btitudīe. Ca. xxii.

Itez felicitas nō pōt a deo infūdi imediate.

Itē dicē dare deū felicitatē vni ꝛ nō alij eſt ſine rōe ꝛ figmentū

Itē ꝙ hō ordinat⁹ q̄ꝫtū ad intellectū ꝛ effectum ſic pōt eſſe ſufficient̄ p̲ ꝟtutes intellectuales et morales. de q̄b⁹ loquit̄ pħs in ethicis eſt ſufficient̄ diſpoſitus ad felicitatē eternā.

Itē ꝙ felicitas habet̄ in hac vita ꝛ nō in alia.

Itē ꝙ hō poſt mortē amittit omne bonū.

Itē ꝙ bonū qđ hoi poſſibile eſt ꝯſiſtit in ꝟtutibus intellectualibus.

Sequunt̄ articuli ꝯdēnati Pariſi⁹. Ca. xxiii.

Iſti articuli qui ſequūtur fuerūt ꝯdēnati in facultate artiū pi̲ſi⁹. M. ccc. xliiij. i feſto natiuitat̄ dn̄i. ꝙ null⁹ mgr̄ baccalari⁹ vl̄ ſcholar̄ i artiū facultate legēs pi̲ſius audeat aliquā ꝓpoſitōz famoſā illi⁹ autor̄ cui⁹ librū legit dicē ſimpl̄r eē falſā. vl̄ eē falſā de ꝟtute ſmōis: ſꝫ credi debeat ꝙ autor lȝ ponēdo illā habuit vnū itellectū. ſꝫ vl̄ ꝯcedat eā vl̄ ſenſuȝ verum diſtinguāt a ſenſu falſo. Cauſa hui⁹ eſt q2 x pari ratiōe ꝓpoſitiones biblie abſoluto ſmone erunt negande. qđ eſt p̲iculoſum. Et quia ſmo non habet veritatem niſi ex impoſitione ꝛ vſu cōmuni accipit̄ vel aliorū. ideo talis eſt virtus ſmonis qualit̄ eo cōiter autores vtunt̄. ꝛ q̄lem exigit materia. cum ſmones ſint inq̄rēdi penes materiā ſubiectā.

Itē ꝙ non dicat ſimplicit̄ vel de ꝟtute ſmonis omnē ꝓpoſitionē eſſe falſam q̄ eſſet falſa ſm ſuppoſitionem p̲ſonalem ꝛc. minorū. eo ꝙ iſte error ducit ad errorem p̄orem. Autores eñ ſepe vtūtur alijs ꝓpoſitionibus ſuppoſitōis.

Itē ꝙ nō dicat ꝙ nulla ꝓpoſitio diſtinguenda ſit q̄m hoc ducit ad p̄dictos errores. ꝛ q2 ſi diſcipulus vnum ſenſum ꝓpoſitiōis accipiet: et doctor aliū intellexerit. diſcipulus falſe informabitur donec ꝓpoſitio diſtinguet̄. Sil̄r ſi opponēs vnū ſenſum intelligat. ꝛ reſpondēs aliū recipiet diſputatio erit ad tm̄ ſi nulla fiat diſtinctio.

Itē ꝙ nul.⁹ dicat nouā ꝓpoſitōz eſſe ꝯcedēdaȝ ſi nō ſit vera in eius ſenſu ꝓp̄o. q2 hoc dicere ducit ad errores p̄dictos. q2 biblia ꝛ autores non ſp̲ vtunt̄ ſmonibus ſm ꝓp̲ios ſenſus ipſorum. Magis eñ oportet in affirmādo vel negando ſmones ad materiā ſubiectā attēdere q̄ꝫ ad proꝓetatem ſmonis. Diſputatio nanqꝫ ad ꝓprietatem ſmonis attendens ꝛ nullā recipiens ꝓpoſitionem p̄terq̄ꝫ in ſenſu ꝓp̲io. nō ē diſputatio: niſi ſophiſtica. diſputationes doctrinales ꝛ dialetice q̄ inq̄ſitionem veritatis attendāt modicam habent de nomībus ſolicitudinē.

Item ꝙ nullus dicat ſciam nouaȝ eſſe de reb⁹ q̄ nō ſunt ſig̃ ꝛ que nō ſunt termini vel orationes. q̄m in ſciētijs vtimur termis ꝓ rebus quas nobiſcū portare nō poſſum⁹ ad diſputatōes. ideo ſciam habem⁹ de rebus licet mediantib⁹ termis vel orationibus.

Itē ꝙ nullus aſſerat ſimplicit̄ abſqꝫ oratōe vel diſtinctōe iſtas ꝓpoſitiones vel ꝯſiles ꝙ Sortes vel plato vel deus ꝛ creatura nihil ſunt. q2 iſta ꝟba p̄ma facie male ſonant: q2 talis propoſitio ſenſum vnum hȝ falſum. videlicet ſi negatio in hac dictione nihil implicat intelligeret̄ eandem cadere ſupra ens ſingulariter. ſed vt ſupra entia pluralit̄.

Capitulū. xxiiij.

Iſti ſunt articuli reuocati Anno dn̄i. M. ccc. xviij. ij. die octo. pi̲ſius p̲ fratrem Johannē Guion ordīs minoruȝ in domo p̄dicatorū.

Itē ꝙ generare ſm ſuā rōȝ formalē nō ſit i p̄re.

Itē ꝙ generare realit̄ elicitū ſit in diuinis.

Item ꝙ generare ſiue elicitū ſiue inelicitum ſit in filio.

Item ꝙ generare ꝛ generari in diuinis accepta notionaliter ſunt idem inter ſe in diuinis.

Item dicere ꝙ pater in diuinis nō ſit formaliter generans alia generatiōe q̄ꝫ illa q̄ filius formaliter eſt genitus.

Caplm̄. xxv.

Errores iohānis de mericuria ordinis ciſtercieñ. Articuli ꝯdemnati p̲ mgr̄os pi̲ſienſes. Anno dn̄i. M. ccc. xlvij. ꝛ ꝓhibiti oībus baccalarijs legentib⁹ q̄ legunt vl̄ legerūt ſn̄ias ſꝫb pena p̲uatiōis ab oī honore facultatis quoꝝ articuloꝝ aliq̄ reputant̄ erronei aliq̄ ſuſpecti aut male ſonātes in fide.

Item ꝙ ſatis erat poſſibile ꝙ p̲ volūtatem aut volitionē creatā xp̄s aliq̄d voluit qđ nunq̄ꝫ debuit euenire.

Itẽ ꝙ xp̄s potuit dixiſſe falſuꝫ ⁊ aſſeruiſſe aſſertione creata tam vocali ꝙ̃ mentali.

Itẽ ꝙ q̄lit̃ cũqꝫ vult deꝰ vult efficacit̃ ita eſſe.

Itẽ ꝙ deꝰ facit ꝙ aliq̄s peccet ⁊ ꝙ ſit peccator. ⁊ vult voluntatem bñplaciti ꝙ ille ſit peccator.

Itẽ ꝙ nullus peccat volendo aliq̄lit̃ alit̃ ꝙ̃ deꝰ velit eum velle.

Item ꝙ deus aliquid reprobat ꝙ ipſe vult voluntate bñplaciti.

Itẽ quẽlibet peccantẽ deꝰ vult peccare volũtate bñplaciti. ⁊ facit eũ peccare ⁊ vult ꝙ peccet.

Itẽ ꝙ deꝰ facit malũ eſſe ⁊ peccatũ eſſe.

Item ꝙ peccatũ magis eſt bonũ ꝙ̃ malũ.

Item ꝙ aliq̄s faciat aliq̄d oĩno vt deꝰ vult ipm̄ facere voluntate bñplaciti ꝙ talis peccet.

Itẽ q̄cũqꝫ peccat ꝯformat voluntatẽ ſuã voluntati bñplaciti dei ſic ꝙ illa vult ſicut deus vult eum velle.

Itẽ ꝙ poſſibile eſt xp̄m ſm̄ voluntatẽ creatam erraſſe ⁊ ſm̄ hoĩem mendaciũ ꝓtuliſſe.

Item ꝙ poſſet dici ꝙ anima xp̄i vnita ꝟbo ſaltem ꝑ accidens poſſet odire deuꝫ vel reſpuere ſiue deteſtari.

Item ꝙ ſi aliquis hñs vſum liberi arbitrij inci deus in tempationẽ tantã ꝙ nõ poſſit illi reſiſtere. moueat̃ ad illecebrã cũ aliena vxore nõ committit adulteriũ. ⁊ ſic de alijs peccatis.

Itẽ ꝙ aliqua eſt poſſibilis paſſio cui voluntas etiam habita gr̃a quacũqꝫ ſine miraculo nõ poſſet reſiſtere quin eliceret actuꝫ ſm̄ illã. ⁊ tal' actꝰ non eſt peccatũ.

Itẽ ꝙ non eſt peior demeritorie in caſu q̄ vitioſum hꝫ habitũ demeritoriũ cum actu. ꝙ̃ qui habet conſimilẽ habitum ſine actu.

Item ꝙ nõ eſt peior moralit̃ qui vitioſuꝫ hꝫ habitum ⁊ actũ ꝙ̃ qui habitũ eiuſdem ratiõis habet ſine actu.

Item ꝙ nõ eſt melior meritorie qui hꝫ habitum meritoriũ ⁊ actũ ꝙ̃ qui habet ꝯſimilẽ habitum ſine actu

Item ꝙ ma'us quacũqꝫ malicia actuali ⁊ habituali equalibus ad inuicem non eſt peior ex actuali ſimul ꝙ̃ ex actuali tantum vel ex habituali tantũ.

Item ꝙ bonus q̄cũqꝫ bonitate actuali ⁊ habituali ad inuicem equalibus nõ eſt magis bonꝰ ex vtraqꝫ ꝙ̃ ex habituali tm̄.

Item ꝙ nulla creatura aut nulla circũſtãtia rei bona diminuit peccatũ quin ſit tantũ ꝙ̃tum foret ſine illa ceteris paribus.

Item ꝙ pia intentio ⁊ naturalis pietas augent peccatũ ⁊ non diminuũt ceteris paribus

Itẽ peccatũ poſt longã ꝯſuetudinẽ cõmiſſum ẽ minus ꝙ̃ foret añ ꝯſuetudinem.

Item ꝙ odiũ ꝓximi nõ eſt demeritoriũ niſi q2 ꝓhibitũ a deo

Itẽ ꝙ ꝓbabiliter poſſet ſuſtineri cognitionem vel volitionem nõ eſſe diſtinctã ab aĩa. ĩmo ẽ ipſa anima ⁊ ſic ſuſtinẽs nõ teneret̃ nec cogeretur negare ꝓpoſitionẽ ꝑ ſe notam. nec negar̃ autoritatem admittendam.

Itẽ ꝙ ꝓbabile eſt in lumĩe naturali nõ eſſe accidentia: ſꝫ oẽm rem eſſe ſub3am. ⁊ ꝙ vbi nõ eſſet fides hoc eſſet ponendũ vl' ꝓbabilit̃ poſſet poni.

Itẽ ꝙ nõ eſt euidẽs euidẽtia reducta ad certitudinem p̄mi p̄ncipij quin q̄dcũqꝫ quod eſt poſſꝫ ꝑduci nobilius.

Itẽ ꝙ tenentes vel cõiter tenet̃ ꝙ intentio volitio ſenſatio ſint q̄litates ſubiectiue exiſtentes in aĩa q̄s põt deus creare ſe ſolo ⁊ qui h̄ ponẽ vult habet concedere ⁊ dicere ꝙ deus poteſt facere ſe ſolo ꝙ anima odiret ꝓximum ⁊ deũ nõ demeritorie.

Item ꝙ deus eſt cã aliqualiter actus demeritorij vt demeritorius eſt.

Itẽ ꝙ deꝰ ẽ cã pcti vt pctm̄ ẽ. ⁊ mali ĩq̄tũ malũ eſt.

Itẽ ꝙ q̄cũqꝫ volũtas cauſat aliq̄d cauſat talit̃ i ꝟtute p̄me cauſe.

Itẽ ꝙ deꝰ eſt cauſa maxima ⁊ inmediata p̄uationis ⁊ iuſticie in actu

Itẽ ꝙ deꝰ eſt actio ⁊ cauſa peccati vt pctm̄ eſt.

Itẽ ꝙ deus eſt cauſa cuiuſlibet modi actꝰ ⁊ cuiuſlibet circũſtantie ꝓducte.

Item ꝙ a deo eſt ꝙ actus demeritoriꝰ ſit ĩq̄tũ demeritorius eſt

Itẽ ꝙ quacũqꝫ creatura demõſtrata h̄ eſt vera h̄ chimera intelligit̃ hec chimera põt intelligi.

Itẽ ꝙ q̄cũqꝫ creatura demõſtrata h̄ eſt vera. h̄ res maior deo põt cogitari.

Itẽ ꝙ ꝓpt̃ opa alicuiꝰ futura bõa deꝰ p̄ordiauit aliquem ab eterno.

Itẽ ꝙ aliq̄s p̄deſtinatꝰ ẽ ab et̃no ꝓpter bonum vſuꝫ liberi arbitrij quẽ deꝰ p̄ſciuit eũ habiturũ.

Itẽ ꝙ nõ ſic g̃tis ⁊ miſericordit̃ deꝰ p̄deſtiauit illũ quẽ p̄deſtinauit quin ⁊ ꝓ oĩbus bonis ipſiꝰ futuris vel alterius.

Articuli contra mg̃rm̄ Nicolaum de vltricuria Anno dñi. M. cccxlviij. poſt feſtũ omniuꝫ ſanctorũ. xxvi

Iſti ſequẽtes articu-

li fuerunt in rhomana curia ꝯdemnati ꝑ mg̃rm̄ Nicolaũ ſupradictũ publice in vniuerſitate pariſienſi reuocati.

Dixi ꝙ multa venerũt ad animũ ex q̄bus ꝑpendi ſeu iudicaui bonũ eſſe ſimplicit̃ ſcribere iſtum tractatũ. et ꝙ vlterior dilatio diſplicebat deo. reuoco tanꝙ̃ p̄ſumptuoſum ſuſpectũ ⁊ piculoſum.

Itẽ ꝙ de rebꝰ ꝑ appar̃ẽtia naturalia quaſi nulla certitudo hr̄i põt. illa tñ modica põt in breui tẽpore hr̄i ſi hoĩes intellectũ ſuũ ꝯuertant ad res nõ ad intellectũ Ariſto. ſeu cõmentatoris. reuoco tanꝙ̃ falſum ⁊ erroneũ.

Item ꝙ nõ põt euidenť euidẽtia p̃dicta ex vna
re inferri ſeu concludi alia res. vel ex non eſſe
vnius ad eſſe alterius. reuoco tanq̄ falſum ⁊ er
roneum ⁊ ſuſpectum.

Item ꝙ ille ꝓpoſitiones de⁹ eſt de⁹ nõ eſt peni
tus idem ſignificant licet alio ⁊ alio mõ. reuoco
tanq̄ falſum.

Item ꝙ dixi ⁊ ſcripſi ꝙ hec ꝓpoſitio hõ ẽ aĩal
nõ eſt ſᷣm fidem neceſſaria nõ attendẽs ꝓ nunc
neceſſariam cõnexitatẽ p̃dictoꝝ terminoꝝ. re-
uoco tanq̄ falſum.

Itez dixi proh dolor in p̃ncipio p̃mo qñ legi ſen
tentias ⁊ in epl'a ſecũda ⁊ ſexta q̄s ſcripſi ꝯ Bo
nifaciũ ꝙ ex eo ꝙ vna rel eſt nõ põt euidenť eui
dentia ducta ex p̃mo p̃ncipio referri ꝙ alia res
ſit. reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ dixi in locis p̃dictis ꝙ ex eo ꝙ vna res ẽ nõ
põt inferri euidenť ꝙ alia res nõ ſit. reuoco tan
q̄ falſum ⁊ erroneũ.

Itẽ ex eo ꝙ vna res non eſt põt euidenť inferri
euidentia ducta ex p̃mo p̃ncipio ꝙ alia non ſit.
reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ ex eo ꝙ vna res non eſt nõ põt euidenter in
ferri ꝙ alia res ſit. reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ dixi in epl'a tertia ad Bonifaciũ ꝙ certitu-
do euidẽtie non hʒ gradus. reuoco tãq̄ falſuʒ.

Item in eadem epl'a ꝙ de ſb̃a materiali. alia ab
aĩma noſtra non habem⁹ certitudinẽ euidentie
reuoco tanq̄ falſum.

Item in eadem epl'a ꝙ excepta certitudine fidei
nõ eſt alia certitudo niſi p̃mi p̃ncipij: vel que in
p̃mum p̃ncipiũ poteſt reduci vel reſolui. reuoco
tanq̄ falſum.

Item in epl'a q̃rta ad Bonifaciũ ꝙ hec ꝯſequẽ-
tia a eſt ⁊ p̃us non fuit. igiť alia res ab a eſt eui
dens euidentia deducta ex p̃mo p̃ncipio. reuo-
co tanq̄ falſum ⁊ hereticũ.

Item epl'a q̃nta ad Bonifaciũ ꝙ hec conſequẽ-
tia nõ eſt euidens euidentia deducta ex p̃mo p̃n
cipio. ignis eſt approximatus ſtupe. ⁊ nulluz eſt
impedimentũ. igitur ſtupa combureť. reuoco
tanq̄ falſum.

Itẽ in eadẽ epl'a ꝙ nõ ſcim⁹ euidenter ꝙ aliq̄ cã
cauſet efficaciť q̄ nõ ſit de⁹. reuoco tãq̄ falſum.

Item in eadẽ epl'a ꝙ non ſcim⁹ euidenť ꝙ aliq̄s
ſit vel eſſe poſſit effectus naturaliť ꝓduct⁹. reuo
co tanq̄ falſum.

Item eadem epl'a ꝙ q̄buſcũq̄ acceptis q̄ p̃nt eẽ
cauſa alicui⁹ effect⁹, nõ ſcim⁹ euidenť ꝙ ad poſi-
tionem eoꝝ ſequať effectus poſitiu⁹. reuoco tã-
q̄ falſum.

Item ꝙ neſcimus euidenť ꝙ in aliq̄ ꝓductione
ꝯcurrat ſubiectũ. reuoco tanq̄ falſum hereticũ
⁊ erroneum.

Item epl'a p̃dicta ꝙ nulla põt eſſe ſimpliciť de-
monſtratio q̄ ex exiſtẽtia cauſarũ demonſtretur
exiſtentia effectus. reuoco tanq̄ falſum hereti-
cum ⁊ erroneum.

Item epl'a p̃dicta ꝙ non ẽ nobis euidenť notiꝰ
ꝙ poſſit fieri aliq̄ demõſtratio a p̃ori realiť diffe
renti. reuoco tanq̄ falſum.

Item ꝙ nõ põt euidenť oſtendi nobilitas vni⁹
rei ſuꝑ aliam rem. reuoco tanq̄ falſum.

Item in p̃dicta epl'a ꝙ q̄cũq̄ re demõſtrata nul
lus ſcit euidenť q̄n excedat in nobilitate omnes
alias res. reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ q̄cunq̄ re demõſtrata nullus ſcit euidenter
q̄n illa ſcit deus ſi ꝑ deũ intelligam⁹ ens nobiliſ
ſimum. reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ eadem epl'a ꝙ aliq̄s neſcit euidenter ꝙ vna
res ſit filius alteri⁹. reuoco tanq̄ falſum hereti-
cum ⁊ erroneũ.

Item eadẽ epl'a in q̄libet re oſtenſa null⁹ ſcit eui
denť q̄n ipſe idem debeat imponere honorẽ ma-
ximum. reuoco tanq̄ falſum ⁊c̄.

Item epl'a p̃dicta ꝙ aliq̄s neſcit euidenť q̄n iſta
rõn abiliť poſſet ꝯcedi ſi aliq̄ res eſt de⁹. eſt pro-
ductus. reuoco tanq̄ falſum erroneũ.

Itẽ dixi in vico ſtraminũ ꝙ nõ põt euidẽť oſtẽ
di q̄n q̄libet res ſit eterna. reuoco tanq̄ falſũ er-
roneum ⁊ hereticũ.

Itẽ epl'a ſexta ad Bernardũ dixi ꝙ pane demõ
ſtrato nõ põt euidenť oſtendi q̄n ibi ſit aliq̄ res
q̄ non ſit accidens in inſtrumento reuocationis
reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ dixi epl'a ſeptĩa ꝙ põt dici ſine ꝯtradictiõe
ad quã q̄s põt duci ꝙ oĩs res de mũdo eſt ꝓdu
cta. reuoco tanq̄ falſum erroneũ hereticũ ⁊ bla
ſphemum.

Item epl'a eadem dixi ꝙ iſta ꝯſequẽtia nõ ẽ eui
dens a eſt ꝓductũ. igiť aliq̄s ꝓducens eſt a vel
fuit. reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ epl'a nona ad Bernardũ dixi ꝙ iſte ꝯſequẽ
tie nõ ſunt euidentes. act⁹ intelligẽdi ẽ. igiť in-
tellect⁹ eſt. actus volẽdi eſt. igiť voluntas ẽ. re-
uoco tanq̄ falſum.

Item dixi ſemel in vico ſtraminũ ꝙ nõ põt eui-
denť oſtendi q̄n oĩa que apparent ſunt vera. reuo
co tanq̄ falſum.

Item dixi in q̄dam diſputatõe ꝙ de⁹ ⁊ creatu-
ra nõ ſunt aliq̄d. reuoco tanq̄ falſum.

Itẽ dixi in q̄dã diſputatiõe ꝙ ꝯdictoria ad inui-
cem ſignificãt idem. reuoco tanq̄ falſum.

Item dixi ꝙ vidi in dictis ariſto. ⁊ cõmen
tatoris q̄ſtiões mille determiatas ꝯ q̄s nõ
inueni rões demõſtratiuas: ſ mihi bñ oc
currũt aliq̄ ꝑ q̄s videbať mihi ꝙ ita poſſent te-
neri rões oppoſite ſicͭ ꝓpoſite ab eis. q̄s tñ dixi
nõ eſſe determinatas ⁊ oppoſitas ſ ſoluz ꝓbabi-
les. Iſtũ articulũ aſſero falſuz. ⁊ reuoco ſic iacʒ

Itẽ ꝙ cũ noticia q̄ põt hr̃i ſᷣm apparẽtia natura
lia poſſet in modico tp̄e mltũ admirari ꝙ aliqui
ſtudẽt in Ariſtotele ⁊ cõmẽtatore ⁊ vſq̄ ad eta
tem decrepitã. ⁊ ꝓpter eoꝝ ſmões logicos de-

ſerat res morales ⁊ cām boni cōmunis intm̄ ꝙ
nunc exurrexſt amicꝰ veritatis.ſ.ꝙ ⁊ ipſemet et
fecit ſonare tubam ſuā: vt dormientes in ſomno
excitaret. Cōtriſtati ſunt valde ⁊ q̄ſi armati ad
capitale bellū cōtra eū irruerūt. Iſtū articulū
reputo falſum ⁊ p̄ſumptuoſum.

Itē ꝙ res abſolute ꝑmanentes de q̄bus dr̄ cōit̄
ꝙ generant̄ ⁊ corrūpunt̄ ſunt eterne: ſiue ſint
ſbe ſiue accidentia. Reuoco ⁊ aſſero tanq̄ fal
ſum hereticū ⁊ erroneū.

Itē ꝙ in rebus naturalibꝰ nō ē niſi motꝰ local̄
diſgregatōnis ⁊ ꝯgregatiōis ita ꝙ qn̄ ad talem
motū ſequit̄ ꝯgregatio corporū athomaliū na-
turaliū colligunt̄ ad inuicē ⁊ ſortiunt̄ naturam
vniꝰ ſuppoſiti dicit̄ generatio. qn̄ ſegregant̄ dr̄
corruptio. Et qn̄ ꝑ motū localē athomalia cum
aliquo ſuppoſito q̄ ſunt talia ꝙ nec aduentꝰ eorū
videt̄ facere ad motū ſuppoſiti vel ad id qđ dici
tur oꝑatio natural̄ eius tunc dicitur alteratio.
Iſtū articulū aſſero hereticū ⁊ reputo falſum.

Itē ꝙ lumen nihil aliud eſt q̄ q̄dā corpa q̄ nata
ſunt ſequi motū ſol̄ vel alterius corpis lumioſi.
ita ꝙ fit ꝑ motū localē taliū corporū aduenien-
tium ad p̄ntiam corpis luminoſi. Et ſi dicat̄ ꝙ
non fit ꝑ motū localem qꝛ in inſtanti fit. Reſpō-
detur ꝙ imo fit in tp̄e ſicut ſonus licet nō ꝑcipi-
amus qꝛ fit ſubito. Iſtū articulū reputo falſum

Itē ꝙ vniūſum eſt ꝑfectiſſimū ſm̄ ſe ⁊ ſm̄ oēs
ſuas ꝑtes. ⁊ ꝙ nulla pōt eſſe imꝑfectio nec in to
to nec in ꝑtibꝰ ꝓpter hoc oportet totū ⁊ ꝑtes eſ
ſe eternas. nec tranſire de nō eſſe ad eſſe. nec ecō
uerſo. qꝛ ad illud ſequeret̄ neceſſario in vniuerſo
vel in ꝑtibus eius imꝑfectio. Iſtum articulum
reuoco falſum ⁊ erroneū.

Itē q̄cq̄d eſt in vniūſo meliꝰ ē ipm̄ q̄ non ipm̄.
Iſtū articulū reputo ⁊ aſſero falſum ⁊ erroneū.

Item ꝙ due albedines aut quecūq; duo indiui
dua eiuſdem ſpeciei conueniūt ad ſenſum vel in
tellectum vt eadē res. ſunt oīno eadē. nec debet
eis negari aliquis ḡdus idemptitatis q̄tūcūq;
ſint in diuerſis ſitibus vel ſuppoſitis. Iſtū arti
culum reputo falſum ⁊ erroneū.

Item ꝙ p̄miatio bonoꝝ ⁊ punitio malorum ꝑ
hoc fit ꝙ qn̄ corpa athomalia ſegregant̄ rema-
nent q̄dam ſpūs qui dicunt̄ vnus intellectus ⁊
alius ſenſus. ⁊ iſti ſpūs ſicut in bono ſe habebāt
in optima diſpoſitōe ſic ſe habebunt infinicies:
ſm̄ ꝙ illa iudicia infinicies ꝯgregabunt̄. ⁊ ſic i
hoc bonus p̄miabit̄. malus aūt puniet̄. qꝛ infi-
nicies qn̄ iterabit̄ ꝯgregatio ſuorū athomaliū
habebit ſp̄ ſuam malā diſpoſitionē. vel pōt alit̄
poni ꝙ illi duo ſpūs bonorū qn̄ dicunt̄ corrum
pi ſuppoſita eorū fiunt alteri ſuppoſito cōſtituto
ex athomis ꝑfectiora. Et ꝙ tale ſuppoſitū ſit mi
noris ꝑfectionis. idcirco intelligibilia magis q̄
p̄us remeant ad eos. Iſtum articulū aſſero fal-
ſum ⁊ erroneū.

Itē ꝙ omne corruptibile includit in ſe repugnā
tiam ⁊ ꝯdictionem. reputo falſum erroneū et he
reticum.

Item ꝙ iſti concluſioni Res ꝑmanētis nature
ſunt eterne. magis eſt aſſentiendum q̄ oppoſite.
Et ſi aliq̄ dicant eū negare fidem. Ex h̄ nō oſten
ditur vel non oſtendūt ꝙ hoc nō p̄nt dicere niſi
mentiendo. Iſtū articulū reputo falſum.

Item ꝙ actus aīe nr̄e ſunt eterni. ſed ꝙ aliqn̄
intelligimus aliqn̄ nō. hoc ꝓ tanto eſt. qꝛ ꝑ mo-
tum ſpūalem reddit̄ aliqua ratio intelligibil̄ cū
ꝯiungunt̄ aliqua circa ſenſū ſicut dicit in rebꝰ
ꝑmanentibus mutabilibus. nihil eſt nouum de
nouo in eſſe poſitū. cū aliqua res eſt aliqn̄ p̄ns
alicui ꝑ motū localē cui p̄mo nō erat p̄ns. Iſtū
articulū aſſero falſum ⁊ reputo hereticū.

Itē ꝙ ſuppoſita redibūt eadem nūero ꝑ reditū
corpoꝝ celeſtiū ad eundem ſitū. Iſtū articulū
aſſero falſum ⁊ reputo erroneū.

Item ꝙ eadem intellectio q̄ nunc eſt in p̄ns mi-
hi erit poſtea p̄ns alteri ſuppoſito. iſtū articulū
reputo falſum.

Item ꝙ potentie nihil recipiunt ab obiectis: ſ
p̄nte obiecto ſic. ⁊ alijs cōcurrentibꝰ ad oꝑatōꝝ
potentie aliq̄ realitas effecit̄ p̄ſens aīe q̄ p̄us non
erat p̄ſens. ⁊ tn̄ erat alteri p̄ſens. nec fit p̄ns. vt
ſic ꝑ reſolutionē corpoꝝ athomaliū vt dicit: ſ
ſolū ꝑ quendam motū ſpūalem iuxta gratiam.
Iſtū articulum reuoco ⁊ aſſero falſum in ſe et in
ordine ad p̄cedentem hereſim ſpaientē.

Item ſicut vilia tendunt ad centrū ⁊ ad terram
ꝓpter vnigeneitatē. qꝛ ſunt ſimilia. ignis autē
ad ignē ⁊ corpa alia nobilia ad ſibi ſilia. ita vidꝫ
ꝙ ad aīas nobiles veniant exemplaria nobilia.
⁊ ad viles vilia. ⁊ q̄ ſunt de terra terrea loquūt̄
vn̄ tal̄ aduentus exēplaris nobiliū vel viliū vi
det̄ atteſtari ꝑfectionē vel imꝑfectionē aīaꝝ qꝛ
talia exemplaria vt ſic non veniūt niſi ꝓpt̄ vni-
geneitatē. iſtū articulū reprobo ⁊ reputo falſū

Item ꝙ ſi nō ponent generatiōꝫ nō ponēt ſbie-
ctum ſed ſolū ordinem ipſius cauſe poſt non eſſe
puta hoc ens eſt ⁊ p̄us nō fuit. vel ſi aliq̄d motū
intelligeret hoc eſſet reſpectus fundatus in ente
nec ſub alio intellectu ꝯcederent ꝯcluſionē oppo
ſitam phoꝝ ex nihilo nihil fit. iſtum articulum
reputo falſum.

Item qꝛ deſideriū naturale nō eſt fruſtra. iō q̄c
q̄d deſideramus aliqn̄ adipiſcemur. vn̄ q̄cūq;
appetit ire ad nr̄am dn̄am aliqū ibit. iſtū articu-
lum reputo falſum erroneū ⁊ hereticū.

Item anno. xxx. quo fecit iſtū tractatum fecit ꝓ
clamari ꝙ legeret libꝝ politice Ariſtotel̄ ſb hac
forma ꝙ quicunq; voluerit audire librū politi-
corum Ariſtotel̄ vna cum q̄buſdam q̄ſtionibus
in quibus diſputat̄ de iuſto ⁊ iniuſto ꝑ q̄s pote
rit nouas leges condere. conditas ſi que ſint cor
rigende corrigere. veniat ad talē locum ⁊ inue-

niet mgr̄m Nicolaū de vltricuria q̄ docebit oīa
iſta in dicta lectura. In q̄dam q̄ſtione determi-
naſſe videt̄ ꝙ in aliquo caſu furtum ſit licitum
⁊ exemplificat in caſu qui ſequit̄. Ponat̄ ꝙ ali
q̄s iuuenis bene natus inueniat aliquē q̄ in bre
ui valeat eum inſtruere in omni ſciētia ſpeculati
ua que poteſt haberi de rebus creatis. ⁊ nō ve-
lit facere niſi ille iuuenis det centum libras q̄s il
le iuuenis non pōt habere niſi ꝑ furtuꝫ. Dixi ꝙ
in hoc caſu furtum erit licitum illi iuueni. qđ ꝓ
batur ſic. Quod eſt amabile deo. illud eſt faciē-
dum. ſed ꝙ ille iuuenis acquirat ſcientiam ꝑfe-
ctam eſt amabile deo. ⁊ non pōt ꝑ alium modū
fieri vt dictum eſt niſi ꝑ furtum. igit̄ furtum eſt
faciendum. Iſtū articulū reputo ⁊ aſſero fatuū
quo ad ꝑconiſationeꝫ. hereticū quo ad determi
nationem. falſum quo ad ꝓbationem.

Itē ꝙ h̄ eſt ꝑncipiū ꝑmū ⁊ nō aliud. ſi aliq̄d eſt,
aliq̄d eſt. iſtū articulū aſſero falſum.

Itē ꝙ de⁹ ⁊ creatura non ſunt aliq̄d. falſuꝫ ⁊ ſcā
daloſum eſt ꝓut v̄ba ſonant.

Itē ſignificabile cōplexe ꝑ iſtū cōplexū deus ⁊
creatura diſtinguunt̄ nihil eſt. aſſero falſum et
ſcandaloſum.

Item ꝙ eſt tranſitus de ꝯtradictorio in contra
dictorium ſine mutatione reali cuiuſcūq; intrin
ſeci. iſtū articulū reputo falſum.

Item ꝙ quecūq; diſtinguunt̄ ſumme diſtiguū
tur ⁊ equaliter diſtiguunt̄. Iſtū articulū repu-
to falſum.

Item ꝙ deus pōt ꝑcipe creature irrationabili-
ter vt habeat ip̄m odio ⁊ ip̄a obediēs plus me-
retur q̄ſ ſi ip̄m diligeret ex ꝑcepto. q̄ꝛ hoc face
ret cum maiori conatu ⁊ magis contra ꝓpriam
inclinationem. iſtū articulū aſſero falſum.

Item ſi aliquis velit conformare voluntatē ſuā
voluntati diuine. ſequit̄ neceſſario altera pars
illius diſiunctiue vł ꝙ deus eū inſtrueret de oī-
bus neceſſariis ⁊ concernentibus ſalutem ſuam
ita ꝙ errare nō poſſet. vel ꝙ nō erraret. ⁊ ſi erra
ret in quocūq; actu ſuo ille error. nō eſſet ſibi im
putatus nec peccaret: imo mereret̄ in omi actu
ꝯſequente talē errorē. imo plus vel tm̄ q̄ſtū eli-
ciendo actū oppoſitū ſequēdo iudiciū rōis. iſtū
articulū aſſero falſuꝫ ⁊ reputo erroneū ꝓut iacꝫ

Itē ꝙ in ꝑncipio ꝑmo ſuo tenuiſſe dicit̄ ꝙ quili
bet tenet̄ plus diligere meliorē ꝓximū ſe q̄ſ ſeip
ſum. iſtū articulū reputo falſum.

Item ꝙ eccleſia ſancti ſepulchri Pariſi⁹ predi-
caſſe dicit̄. ꝙ q̄libet tenet plus diligere ꝓximuꝫ
meliorem ſe. Iſtū articulū reputo falſum.

Itē ꝙ mgr̄ Nicolaus de vltricuria ꝑdict⁹ dice
re debeat alte ⁊ intelligibilit̄ ꝙ ꝑter iſtos articu
los ⁊ ꝓpoſitiones ꝑ eum reuocatas. ac multos
alios articulos falſos ⁊ hereticos hui⁹ ep̄le ⁊ li
belli cōbuſti fuerūt in ſcriptis reuocare debeat
publice ſolennit̄ expreſſe ꝓpoſitiones ꝑ eū corā
nobis reuocatas. alios articulos a ꝑdictis aſſe
rendo aliquos falſos aliq̄s ꝑſumptuoſos etiam
⁊ ꝙ debeat iurare in ꝑſentia nr̄a ad ſctā dei euā-
gelia ꝙ nūq̄ſ tenebit aut docebit etiam clam vel
palam ⁊ repſentauit ſe cancellario Pariſienſi ⁊
vniuerſitati mgr̄oꝝ ⁊ ſcholariū Pariſi⁹ ſtudē-
tium ⁊ etiā regentiū. Caplm̄. xxvij.

Iſti articl̄i qui ſequū

tur ſunt condemnati ab ep̄o Pariſiēſi ⁊ mgr̄is
theologie regentibus Pariſi⁹ Anno dn̄i. M.
ccc. xl. in octaua Epiphanie dn̄i.

Item ꝙ diuina eſſentia in ſe nec ab hoīe nec ab
angelo videbit̄.

Item ꝙ diuina eſſentia licet ſit eadem in pr̄e ⁊ fi
lio ⁊ ſpūſancto vt eſt eſſentia tm̄ vt eſt forma ſiue
in rōe forme eſt vna in pr̄e ⁊ filio. ⁊ nō vna i ſpū
ſancto.

Item ſpūſanct⁹ ꝓut eſt amor vel nexus nō ꝓce
dit a pr̄e ⁊ filio. ſ tm̄ a patre.

Item ꝙ multe fuerūt veritates ab eterno q̄ non
erant deus.

Item ꝙ corꝑa glorificata nō erūt in celo empi-
reo cū angel. ſ in celo criſtallino vel aliquo qđ ē
ſupra firmamentū qđ ꝑſumebant dicere de bea-
ta v̄gine.

Item ꝙ ꝑmum nūc ⁊ creatura non eſt creator.
nec creatura.

Item ꝙ angelus in ꝑmo inſtanti ſue creationis
fuit malus ⁊ nunq̄ſ bonus.

Item ꝙ angelus in eodem inſtanti poteſt eſſe i
diuerſis locis.

Itē ꝙ q̄ habebit meliora naturalia habebit de
neceſſitate maiorem gr̄am ⁊ gloriā.

Itē ꝙ diabolus nunq̄ſ habuit vn̄ ſtare poſſet.
Item nec Adā in ſtatu innocentie.

Caplm̄. xxviij.

Copia cedule reuoca

tionis quorundam articuloꝝ fratris Dionyſij
ſoulechat ordinis fratrum minorū facte per eun
dem Pariſius ⁊ in curia rhomana. Reuerendi
magiſtri mei ⁊ domi dixi aliqua in ꝑncipio meo
ſententiarū que in nonnulloꝝ auribus male ſo-
nuerūt ⁊ ex cauſa. Ego veritate coact⁹. ⁊ ex or-
dinatione reuerendi patris domini Cancellarij
Pariſien̄. ac facultatis theologie magiſtrorum
tanq̄ſ eccleſie ⁊ dicte facultatis theologie humi
lis filius ip̄a dicta in prefato ꝑncipio meo male
poſita corrigo ſub hac forma. Quia tertia con-
cluſio articuli quarti fuit hec ꝙ hec bene dicta:
imo ſuꝑbn̄dicta lex ⁊ dulciſſima. vicꝫ lex amo-
ris de qua loq̄bar omnem aufert ꝓprietatem et
dominiū. ꝓbaui qꝛ non q̄rit vindictā qꝛ patiēs
eſt. j. ad Chori. xiij. nō groſſiciem cordis. qꝛ pa-
tiens eſt doloris ꝓximi. Item nō eſt ambitioſa
q̄ſtum ad honores. Nō querit que ſua ſunt q̄ſtū

ad tempalia. vñ gloſa non emulat᷑ .i.nō inuidet
qꝛ non eam aliena cōtriſtat facilitas . ſed alteriꝰ
bonū diligit vt ſuū. Predictam ꝯcluſionē reuo
co tanq̄ȝ falſam erroneā ⁊ hereticam . qꝛ chriſtꝰ
⁊ apoſtoli illam legem ꝑfectiſſime tenuerunt . ⁊
adhuc multi tenent ⁊ ꝑ dei gratiam tenebunt q̄
ꝓprietatem ⁊ dominiū habebunt. dico etiam ꝙ
autoritas apoſtoli ⁊ gloſa ꝑ quas ꝓbabam nō
ꝓbant dictam concluſioneȝ. nec ſunt ad propo
ſitum vt apparet intuenti textum ⁊ gloſas autē-
ticas ſuper illo. Ex illa concluſione intuli corre-
larium p̄mum ꝙ hec lex diſpenſat duo ꝓnomia
poſſeſſiua. ſ.meum ⁊ tuum. ꝓbaui. qꝛ iſta duo
vnum faciūt. imo etiam omnia in vnum cōgre-
gāt. ſicut Dyoniſius dicit de celeſti hierarchia
c.j.in p̄ncipio. Omne datum bonū ⁊ omne do-
num ꝑfectum deſurſum eſt deſcendens a p̄re lu
minū. Sed ⁊ cunctus a p̄re luminis moti appa-
ritionis ꝓceſſus ad nos bonitatis dono veniēs
rurſus ſicut vnum faciēs ꝟtus ſuſcitatiōe nos
adimplet ⁊ conuertit ad congregantis p̄ris vni
tatem ⁊ deificam ſimplicitatē. amor em̄ oīa vnū
⁊ vnius facit. ſ. dei. qꝛ non querit que ſua ſunt:
ſed que ieſu xp̄i.
Item intuli ſecundū correlariū ꝙ nō minꝰ facit
omnia cōmunia charitas quā extrema neceſſi-
tas. ꝓbaui. qꝛ ⁊ vnum fit ex amore dei. ⁊ alterū
ex amore ſui. ſed affectio iuſti eſt intenſior et eli-
gibilior quam cōmodo ꝑ baccalario de ſancto
Bernardo in ſecūdo correlario q̄rte ꝯcluſionis
articuli. igitur confirmaui ꝑ Auguſtinū in pro-
logo contra q̄nq̄ȝ hereſes dicentē. ꝙ plꝰ obligat
charitas q̄ȝ neceſſitas. dico nunc ꝙ iſta duo cor
relaria vt ſequunt᷑ ex ꝯcluſione p̄dicta ſunt fal-
ſa. ⁊ dico ꝙ autoritates ille q̄s adduxi nō faciūt
ad ꝓpoſitum.
Item ex p̄dicta concluſione intuli aliud correla
rium quod fuit quartū. ꝙ legem hāc dedit xp̄s
diſcipul᷑ ſuis p̄ncipalit᷑ ⁊ actualit᷑ exequendum
non ſolū habitualit᷑. ꝓbaui. qꝛ dixit. Hec man-
do vobis vt diligatis inuicem ſicut ⁊ dilexi vos
Joh. xv. Per iſtud correlariū intelligēdo hāc
legem amoris auferentem omnē ꝓprietatem et
dominiū ꝓut concluſio dicit ſic intellectū repu-
to falſum erroneū hereticū ⁊ contra determina
tionem eccleſie. dico etiam ꝙ autoritas quaȝ al
legaui non eſt ad ꝓpoſitum.
Itē concluſio quarta ⁊ final᷑ mea fuit ꝙ actual᷑
abdicatio cordialis voluntatis ⁊ tempalis po-
teſtatis dominij ſeu autoritatis ſtatū perfectiſſi
mum oſtendit ⁊ efficit. ꝓbaui. quia hoc ꝓ regu-
la ꝑfectionis a xp̄o datum eſt. Matth. xix. Si
vis ꝑfectus eſſe: vade ⁊ vende omnia q̄ habes:
⁊ da paupibus. Idem Lu. xix. Ideȝ Mat. x.
vnde nō dixit. pone in arca aut in ſcrinio. ſed ſi
videas paupes da. qꝛ vt dicit xp̄s Mat. xxvj
Paupes ſemꝑ habebitis vobiſcū. me autē non
ſemꝑ habebitis. ⁊ dicebam ꝙ ideo nō dicat hō
hanc regulam a deo eſſe datā: ſ animi p̄parat io
nem. ſ. ſi opus ſit. qꝛ vbi ſemꝑ opus eſt ſꝑ debet
fieri. Sed quia reuera paruus color ſufficit ad
excuſationem agere volenti. Iſti volūt dare in
telligere ꝙ auricalcū eſt aurum ⁊ fel mel. ſ ſi ex
ignorātia crederent. tn̄ eſt qui querat ⁊ iudicet.
qđ ꝓbationes dicunt hanc concluſionē eſſe po-
ſitam vniuerſaliter. ideo ip̄am vniuerſalit᷑ itelle
ctam dico falſam erroneā ⁊ hereticā. qꝛ nec cri-
ſtus nec apoſtoli ſtatum ꝑfectiſſimū habuiſſet.
⁊ autoritates ad eam ꝓbandam adducte nō ſūt
ad ꝓpoſitum. vt ꝑȝ ꝑ gloſas ordinarias et do-
ctores in hoc ſtudio ⁊ alibi approbatos. Alias
ꝓbationes vt ꝓbant iſtam ꝯcluſionem reputo
falſas ⁊ erroneas. Et vltimam dico falſam iniu
rioſam ⁊ ſcandaloſam. Ex p̄dicta cōcluſione
q̄rta inferebam p̄mum correlariū ꝙ xp̄m nō ab-
dicaſſe hm̄ōi poſſeſſionem ⁊ ius in temporalibꝰ
nō habet᷑ ex noua lege imo potius oppoſituȝ. qꝛ
Mat. viij. Filius hominis non hȝ vbi caput
reclinet.
Item ſecundū correlariū eſt iſtud ꝙ hāc legē ꝓ
regula ꝑfectionis xp̄s docuit ⁊ exemplo confir-
mauit. ꝓbaui ꝑ regulā nunc dictā. Vade ⁊ ven
de oīa que habes ⁊c̄. Etiam qꝛ vocati omia di-
miſerunt. Matthe ꝰ theloneū. Petrꝰ et alij re-
tia. Mat. xix. Ecce nos reliquimus oīa. Iſta
duo correlaria reuoco tanq̄ȝ falſa erronea et he
retica ⁊ ꝯ determinationē decretal᷑ dn̄i Johan-
nis pape q̄ incipit. Quia quorūdam inter cete-
ra dicentis oīs vir in cuiuſcūq̄ȝ ꝓpetate ⁊ in ciꝰ
vſu. Que q̄dem aſſertio ꝯtinet multa falſa. cum
nec xp̄m expropꝛiationem p̄dictā in ſe ſuaſſe. nec
etiam impoſuiſſe apoſtolis. nec ſub voto ab eis
fuiſſe aſſumptum euāgelica ſeu apoſtolica doce
at hiſtoria. ſed ꝯtrium euidentius manifeſtat h̄
decretalis. Dico etiam ꝙ autoritates non ſunt
ad ꝓpoſitum vt liquide apparet intuenti textuȝ
⁊ gloſas ordinarias et approbatas. Preterea
fuit correlariū quartuȝ qđ intuli ꝙ abdicatio re
rum tpalium ſm̄ animi p̄parationem nullā aut
valde impꝑfectam ⁊ fragilem oſtendit ⁊ efficit ꝑ
fectionem. ꝓbaui p̄mo. qꝛ ſemꝑ habent paupe-
res. ſecūdo qꝛ non valet niſi ratiōe actus. igitur
actualis eſt ꝑfectior. Iſtū articulū reuoco tāq̄ȝ
falſum ⁊ ſcandaloſum. nec ꝓbationes ſunt ad ꝓ
poſitum.
Item reſpondendo ad quendā baccalarium de
domo beati Bernardi. cum ille dixiſſet ꝙ xp̄s
talia non abdicauit. illud negaui ⁊ dixi ꝙ xp̄s
nihil ſibi retinuit. Iſta duo dicta reuoco tanq̄ȝ
falſa ⁊ heretica. qꝛ xp̄s loculos habuit ꝓpter in
firmos a fidelibus oblata ꝯſuans. que ⁊ ſuorū
neceſſitatibus ⁊ alijs indigentibus tribuebat.
vt ⁊ xp̄i euangelium ⁊ beatus Auguſtinꝰ ac eti
am determinatio romani pontificis hec teſtat᷑.

Ultimū correlarium quod poſui fuit ꝙ ñ plꝰ curauit chriſtus de temporalibus q̃ faciunt diuites de pauperibus. probaui. quia ſitiuit ⁊ nō habuit potum. ⁊ pro nobis nudus ī cruce pepēdit. nunc dico ꝙ xp̄us de temporalibus curauit. quia non omnia abdicauit vt ſupius dictū eſt. quod autem innui de diuitibus ꝙ nō curāt de pauperibus. hoc retracto tanq̃ iniurioſuꝫ illis diuitibꝰ per quorum elimoſynas paupes ſuſtentanẗ. Hec igitur omnia male ſonantia ſic ꝑus expreſſa in meo dicto ſententiaruꝫ principio male poſita reuoco ⁊ retracto vt dictum eſt promittendo bona fide ꝙ illa de cetero non tenebo. nec dogmatizabo ⁊ ita iuro. veniam humiliter īplorans de comiſſis. Hec omnia predicta dictꝰ frater Dionyſius iterū omnino in preſentia magiſtri Guillermi romani lectorꝭ ſacri palacij apoſtolici ⁊ alioꝝ nouem magiſtrorum in theologia Pariſius reuocauit. ⁊ ad ſancta dei euangelia iurauit ſe appellationem quam interpoſuerat non proſecuturum ac concluſiones predictas et correlaria tanq̃ falſa erronea ⁊ heretica abiurauit ſm̄ tenorem reuocationis alias per eum facte Pariſius. modo ⁊ forma ſuperius annotatꝭ. Hec autem reuocatio facta eſt auinione ī domo ꝑfati magiſtri Guillermi romani. Anno. m. ccc. lxv. die vltimo menſis Januarij. inditione tertia. pontificatus ſanctiſſimi in chriſto patris et domini noſtri dñi Urbani diuina prouidentia pape ſexti. anno tertio.

Reuocatio articuloꝝ ꝑdictorū facta p eūdem fratrem Dioniſiū in diſputationibꝰ ſolennibus publice facta in eccleſia ꝑdicatorū Pariſiꝰ Anni dñi. M. ccc. lxix. die iouis. poſt Quaſimō. de mādato reuerendiſſimi in xp̄o p̄ris ⁊ domi. dñi cardinalꝭ beluacenſis cōmiſſarij ad hoc p ſedem apoſtolicā deputati.

Jtem cū debui exponere dicta mea in curia romana coram reuerendiſſimis p̄ribus dominis cardinalibus nemāſenſi ⁊ vabrenſi addidi ꝓpoſitiones que ſequunẗ videlicet ꝙ xp̄us in morte oīa ſimpliciter abdicauit. Jſtā reputo tanq̃ falſam erroneā ⁊ hereticam.

Jtē dixi ꝙ qñ corpus in ſepulchro māſit. ibi caritas abſtulit ab eo oēm ꝓpetatem ⁊ dominiū. iſtā reuoco tāq̃ falſam erroneā ⁊ hereticam.

Jtem dixi ꝙ tunc vacauit ſedes generalis dñi vſq; ad diē iſtā vt ſeq̄r ex ꝑdictis ſeu ad ſenſuꝫ ꝑdictarū. reuocaui ⁊ reuoco tāq̃ falſā ⁊ erroneā

Jtem qꝛ aliqui dicunt ꝙ dixi in ꝑdicta declaratione. ꝑmo ꝙ lex amoris. i. charitas que ſtatuꝫ ꝑfectum facit eſt inſeꝑabilis a nobis. ⁊ ꝙ loquebar de charitate ſiue de lege amoris ex cuiꝰ obſeruatione ſeu obſeruantia vniuſcuiuſq; ſtatus ꝑfectio menſuraẗ loquendo de meritoria perfectione in homine vſum rationis habente. ſecundo qꝛ cuilibet creature rationali hec lex naturaliter eſt indita. ⁊ tertio ꝙ deus ſm̄ hanc legeꝫ viuit. Jſtas ꝓpoſitiones non credo me dixiſſe neq; dixi. qꝛ iſtas reputo falſas erroneas ⁊ hereticas. ꝑdictas aūt ꝓpoſitiones p me reuocatas abiuro ⁊ promitto eas de cetero nec tenere nec dogmatizare publice vel occulte ⁊ veniam petiui ⁊ peto humiliẗ de cōmiſſis.

Capl̄m. xxix.

Reuocatio mgr̄i Johannis de calore. Anno dñi. M. ccc. lxiij.

Antequā deſcendaꝫ ad concluſiones habeo aliq̃ dicere. qꝛ in primo articulo mearū veſperiaꝝ poſui duas ꝓpoſitiones. vnam. ſ. ꝙ ſummus legiſlator deus ipſe dignus ē infinitis ꝑfectionibus quas nec habuit nec habet nec habere pōt. Nūc dico ꝙ iſta ꝓpoſitio male ſonat. imo reputo eam in ſenſu cathegorico falſam quē ſenſum facit. nec ī illo ſenſu intellexi eam: ſꝫ in ſenſu hypotetico. ſ. ꝙ ſi eſſēt infinite ꝑfectiones imaginabiles q̃s deus non hꝫ adhuc eſſet dignus illis ꝑfectionibus. Eodē mō de ſecunda ꝓpoſitione. ſ. ꝙ infinite ꝑfectiones ſimul in legiſlatoris eſſentia ſunt dignitas ad infinitas alias.

Jtem qꝛ ex ꝑdicta intuli vnum correlariuꝫ. ſ. ꝙ dictus legiſlator dignificauit ſe in carne ad ſuaꝫ aſſumptionē hypoſtaticā. intellexi dignificauit id eſt manifeſtauit.

Jſtud aūt quod vltra addidi. ſ. ꝙ ſi alꝭ nō fuiſſet aſſumptus ſm̄ hominē dignus eſſet qꝛ frueretur. ⁊ iſtud pluries reiteraui dico ꝙ intellexi ⁊ ꝓtuli tanq̃ diſputabile. nūc dico ꝙ nō eſt diſputabile ⁊ qꝺ eſt falſum.

Jtē qꝛ ꝓpoſui in mea ꝯcluſione tertij articuli ꝙ ſubducta ꝑrogatiua diſparis acceptiōis xitatiſ ſub falſitate ſtaret vt verus cultor nō ampliꝰ q̃ falſus mereẗ ⁊ iſtā pluries reiteraui. dico ꝙ male ſonat. qꝛ ꝓcedit ex vna ſuppoſitōe impoſſibili aliq̃bus tñ poſſet apparere poſſibilꝭ.

Fuerūt pariſius quidam diſcipuli cuiuſdam almarici noīe ſtudētes pariſius q̃ dixerūt mortuo eo. ꝙ illud ꝙ alꝭ eſt peccatū mortale vt ſtuprū factū in charitate nō eſt peccatū. impunitatem peccatorū ꝓmittētes deū bonū ⁊ non iuſtū dicentes. qꝛ ab eccl̄ia propter hmōi condemnati a rege francie extra portas ſunt cōbuſti. Hereſiarcha xo eorū almaricus a generali concilio rome ꝯdemnatꝰ eſt et excōmunicatus ⁊ ex ciuitate exhumatus. ⁊ cinis ⁊ oſſa p ſterquiliniū ſunt diſpſa ⁊ merito.

Capl̄m. xxx.

Articuli Ludouici reuocati. Anno domini. M. ccc. lxij.

Primo probādo pri

mam ꝑtem ꝑme ſuppoſitionis arguit̃ ſic. Ad q̃-
libet nomen velle vel nolle reſpectu cuiuſlibȝ ꝓ
ducibilis ad extra ſequit̃ neceſſario mutatio in
volũtate ꝑfecta. Deinde arguit̃ hypotetice ſic.
Si deus de nouo aliq̃d vellet vł nollet ad extra
ſeu ſi in deo eſſet nouum velle vel nolle ad extra
ip̃e intrinſece mutaret̃. igit̃ velle ⁊ nolle dicunt
denominationem intrinſecã. ⁊ hec fuit mẽs mea
ꝑ hoc ꝙ dixi in ſecunda ꝓbatione huius ꝙ tam
velle vel nolle ad extra eſt actus vitalis ꝑfecte
voluntatis ip̃am immutans vitaliter non intel
lexi ꝙ ꝑ velle ⁊ nolle deus mutaret̃ intrinſece. ſ;
ꝙ ſunt opera vitalia. Sed qꝛ apud multos iſte
modus loquendi velle diuinum immutat volũ
tatem diuinam. ſignificat enim ꝙ ip̃e intellectuſ
mutatur. ⁊ non placet domino cancellario et fa
cultati ꝙ de cetero in diuinis tali modo q̃s vta
tur. dixi in ſecundo correlario ꝑme ſuppoſitõnis
ꝙ licet ꝑfecte voluntatis ſeu diuine eſſentie qđ-
libet intrinſecum ſit abſolute neceſſariuȝ ſm ſuũ
eſſe reale. tamen eſt aliquid intrinſecus ꝯtingẽs
⁊ non eſt neceſſarium ſm ſuũ eſſe formale. patet
de nolle ⁊ velle ductis ad extra. Iſtud ſicut ex-
plano ⁊ dico ꝙ nihil intrinſecum deo eſt contin
gens ſm intellectum quem facit tanq̃ȝ catholi-
ce fidei diſſonum. Similiter illud qđ dixi in ter-
tio correlario ꝙ ſtat deũ eſſe intrinſece aliqualẽ
⁊ ip̃m poſſe non eſſe talẽ. ⁊ tñ ip̃m eſſe talem im-
mutabiliter debet ſic intelligi. i. ſtat deum aliq̃d
velle ad extra ⁊ ip̃m poſſe hoc nũq̃ȝ velle. ⁊ tam
immutabiliter. Qđ dixi in ꝓbatione hui⁹ ꝙ nõ
eſt inconueniẽs ꝙ aliq̃d ſit deus ſm ſuuȝ eẽ rea
le. ⁊ tñ non ſit deus ſm ſuũ eſſe formale debȝ ſic
intelligi. i. ꝙ aliq̃d ſit deus realiter. ⁊ tñ aliqua
formali denominatione denominat̃ que ſibi nõ
cõpetit p̃ciſe qꝛ deus. ſed ratiõe alicui⁹ effectus
vnde ſupra dicti damnant hanc ꝓpoſitionẽ tã-
q̃ȝ fidei diſſonam ſm intellectũ quẽ facit. ſ. ꝙ ali
quid eſt de⁹ ſm ſuũ eſſe reale. ⁊ tñ ip̃m nõ ẽ de⁹
ſm ſuũ eſſe formale.
Itẽ dixi in nono correlario ꝙ nõ ſtat intellectũ
ꝑfectum cognoſcere vera ꝯtingentia ⁊ illoꝝ ad
extra nõ eſſe ꝓductiuam voluntatẽ.
Item dixi in decimo ꝙ ꝑfectus intellect⁹ ad eẽ
peccati vt pctm̃ eſt non põt immediate applica-
ri cognoſcitiuo ⁊ ꝙ ex iſto ſequit̃ finalit̃ pecca-
tum eſſe vel deformitatẽ aĩe non eſt ꝓprie ali-
q̃ veritate verũ. ꝑmũ eſt maledictũ ⁊ falſum. qꝛ
ad hoc ſequit̃ ꝙ deus non cognoſceret peccata
aut voluntatẽ diuinã horũ eſſe ꝓductiuã. quo
rum vtrunq̃ȝ eſt falſum ⁊ ſecundũ fuit alś ꝯdẽ-
natum Et alia correlaria ꝓ eo ꝙ ꝑmo ꝯueniũt
falſa ſunt ⁊ male ſonãt. In ſecũdo correlario ſe
cunde ꝓpoſitiõis dixi ꝙ ſtat aliq̃d eſſe actu mi-
raculoſum ⁊ tñ in illo ꝙ ſic actuat nullã ponere
ꝑfectionem ſimpliciter. mgr̃i noſtri iſtũ moduȝ
loquendi non approbant. ſ. ꝙ deus actuetur ſic

nec illũ ꝙ deus immutet̃.
Item in quarto ⁊ quinto correlariis ſcđe ſuppo-
ſitionis dixi ꝙ ꝑfecta voluntas non intẽſius di
ligit p̃deſtinatum q̃ȝ diligat p̃ſcitum. ⁊ ꝙ nõ pl⁹
intenſiue diligit ſe q̃ȝ diligat diabolũ in eẽ natu-
rali. nõ debui iſta dicere qꝛ in auribus audiẽtiũ
male ſonant ⁊ falſa ſunt. cum ſm Augꝰ. aliq̃d di
ligere ſit ei velle bonum. ⁊ ideo intenſius dilige
re eſt ei magis bonum velle. ⁊ ita cõmuniter in
telligunt homĩes.
Correlariũ octauũ fuit tale ꝙ q̃libet volitio q̃
de⁹ vult a eẽ nõ min⁹ diſtinguit̃ formalr̃ a voli
tõe q̃ vult b eſſe q̃ȝ deus diſtiguit̃ a materia pri
ma realiter. ꝓbaui ꝑ hoc qꝛ q̃libet volitio qua
deus vult a eſſe immenſe formalit̃ diſtinguitur
a volitione qua vult b eſſe. Correlariũ hoc ẽ fal
ſum. ꝓbatio erronea qꝛ non eſt admittendũ q̃li-
tercũq̃ȝ ꝙ in deo ſint plura immenſa aut pl̃a im-
menſa eſſe diſtincta.
Correlariũ nonum fuit. nullum velle immẽſum
ꝑfecte voluntatis continet aliquid ad extra pro
ducibile. hoc eſt falſum. qꝛ velle dei eſt cã reruȝ
In ꝓbatione aũt correlarii ſcripſi ꝙ ſi potẽtie
volitiue angeli. volitio domini que eſt immẽſa
eſſet actualis volitio. qđ nõ reputo impoſſibile
⁊ tamen ꝑ hmõi volitionem ⁊ cet̃a. Predictuȝ
correlariũ nunq̃ȝ putabam poſſibile. nec credo
dixiſſe eẽ poſſibile. ⁊ eſt erroneũ. qꝛ alś fuit re-
probatũ. ac etiam quicq̃d ex eo ſequit̃ inq̃ȝtum
ex hoc ſequit̃ eſt poſſibile.
In tertio correlario tertie ſuppoſitõis dixi ꝙ pec
catum eſſe ꝑfecta voluntas deus nõ poteſt im-
mediate nolle. ⁊ in alio ꝙ peccatũ nõ eſt imme-
diate odibile a ꝑfecta volũtate. Iſta male ſo-
nant ⁊ diſcordant ſcripture ⁊ dictis ſanctorum.
hoc autẽ intuli ex duobus correlariis. quorum
vnum fuit ꝙ ꝑfecta voluntas quicq̃d extrinſe-
cus poteſt immediate velle. p̃ter imediate nol-
le ⁊ econuerſo. Aliud eſt q̃cquid immediate ip-
ſa poteſt nolle poteſt efficere. q̃ applicata ad pec
catum formaliter ſumptum falſa ſunt ⁊ male ſo-
nant.
Itẽ ſextũ correlariũ fuit quolibet extrinſecuȝ ꝑ
fecta libertati ſeu voluntati eque ab ip̃a eſt odi
bile ſicut diligibile ⁊ econtra. hec ꝓpoſitio ẽ er-
ronea. ⁊ repugnare videt̃ voluntati diuĩe.
Secũda concluſio mea fuit. Euidẽtie ad cõtra
dictoria in intellecto diuino formalit̃ immenſe
formalit̃ repugnant. dixi in ꝓbatione ꝙ queli-
bet earũ immenſa. nunc dico ꝙ illa cõcluſio cuȝ
ſuis correlariis ⁊ ſua ꝓbatione male ſonat quã-
tum ad hoc ꝙ deſignant̃ in deo eſſe plura ⁊ im-
menſa diſtincta. quod iam fuit hic ⁊ ſuperi⁹ re-
probatũ. Quantũ etiã ad hoc qđ dicit̃ ⁊ immen
ſe repugnãt male ſonant. qꝛ ad hoc dat̃ intelli-
gi qꝛ repugnantia ſit intrinſece in deo.

Caplm. xxxi.

Forma et modus reuocationis facta Pariſius ꝑ fratrem Guidonem

uocationis facta Pariſius ꝑ fratrem Guidonem ordinis heremitarū ſancti Auguſtini actu legentis Pariſius ſententias in ſchol' dicti ordinis. Anno domini. M.ccc.liiij.xvj. die měſis Maij. Et hoc anno legendo ⁊ respondēdo ambulaui in magnis ⁊ mirabilibus ſuꝑ me. v̈bum veritatis non recte tractando: ſ; v̈bis contēdendo ꝓphanis ⁊ vaniloquis que ad impietatē ꝓuocant ⁊ audientiū ſubuerſionē. ex q̄bus fact⁹ ſum occaſio ſcandali in ſanctiſſima facultate ⁊ ordine meo quod mihi diſplicet bono corde. idcirco iuxta piam ⁊ ſanctam ordinatioꝫ dñi Cācellarij Pariſieñ. ac ceterorū mḡroꝝ reuerendorū theologice facultatis. quorū correctioni ⁊ ordinationi me ſubmiſi ⁊ ſubmitto dicta mea ſcripta volo reuocare ⁊ intentionem meā oſtendere bonam. nō obſtantib⁹ dictis ⁊ ſcriptis in forma q̄ ſequit̄. Et licet domini ⁊ mḡri reuerēdi iſtas cōcluſiōes poſuerim non eſt intentōis mee nec vnq̄ꝫ fuit ꝑ dei ḡtiam eas ſuſtinere ꝑtinaciter.

Reuocatio facta Pariſius
Anno dñi. M.ccc.liiij.

Primo dixi iſtam cōcluſionem.

Charitas que ſemel labit̄ vel deperditur nūq̄ꝫ fuit vera charitas. ⁊ iam ꝓbaui contra baccalarium beate marie de monte carmelo. hāc reuoco tanq̄ꝫ falſam ⁊ hereticā. ⁊ etiam que eneruat effectum ſacramentorū. ſ. baptiſmi ⁊ penitentie. ⁊ etiam ꝯ decretum eccl'ie in. c. fide i. extra de ſum. tri. ⁊ fide ca. in cle. etiam tanq̄ꝫ ſeipſam interimentē. quod em̄ nullo mō vere eſt. deſeri non poteſt. vt ait Gratianus. ⁊ p̄ſumptuoſe poſitum eſſe. q̄ꝛ eam dixi valde ꝓbabilem. et tñ eſt contra ꝯcluſionem ⁊ doctorū opinionem. ſ. mḡri ſententiaꝝ. Gratiani ⁊ plurium aliorum. Si que v̈o autoritates Auguſtini vel aliorū videant̄ ad oppoſitum. intelligende ſunt de charitate finali que manet in patria. de qua loquitur apl's. j. ad Chori. xiij. Charitas nunq̄ꝫ excidit. Vel intelligendū eſt de charitate ſ'm efficaciam vt mḡr̄ me[i] videt̄ gloſare.

Secūdo ex hoc intuli q̄ p̄ſcitus exiſtēs in charitate non pōt mereri vel elicere actū meritoriuꝫ vite iuxta ſcalam vite noſtre. reputo falſuꝫ ⁊ cōtumelioſum.

Tertio dixi contra baccalariū p̄dicatorū conferendo cum ip̄o q̄ hō meret̄ vitam eternā de cōdigno. id eſt. q̄ ſi nō daret̄ ei fieret ſibi iniuria. ⁊ ſcripſi q̄ deus faceret ſibi iniuriā ⁊ hāc ꝓbaui. Iſtā reuoco tāq̄ꝫ falſam hereticā ⁊ blaſphemaꝫ ⁊ mihi ꝯdicentem in ꝯcluſione infra recitanda. q̄ dicit totū eſt a deo ita q̄ nihil a volūtate.

Quarto dixi in diſputatione reſpōdēdo de q̄libet q̄ ſi nullum eſſet liberū arbitriuꝫ adhuc eſſet peccatum. quod ſcripſi in hac forma. pono vnū ꝓbabile. ſ. ſi nullū eſſet intentū vl' volitū adhuc eſſet pctm̄ tanti mali vel meriti. ꝓbatio fuit. q̄a imaginato q̄ nullum eſſet arbitriū adhuc eſſet i dei ꝯtuitu malū. hanc reuoco tanq̄ꝫ falſaꝫ manifeſte erroneam ⁊ hereticam ſcandaloſam ⁊ blaſphemā.

Quīto dixi q̄ bonū meritū eſt a deo ita q̄ nihil eſt a volūtate. quā in hac forma ſcripſi. tāti meriti eſt ex q̄ꝫto bn̄placiti intenti ⁊ voliti nō ex q̄ꝫto hanc reuoco tanq̄ꝫ falſam ſcandaloſam ⁊ in fide ſuſpectā ⁊ mihi ꝯtradicentem in tertia ꝓpoſitōe ſuperius reuocata.

Sexto dixi q̄ de⁹ pōt aliquē neceſſitare p̄uenīedo voluntatē ad bonū actum. quē errorē ſcripſi in hac forma. deus q̄ñq̄ꝫ p̄uenit ita voluntatem puri viatoris q̄ nunq̄ꝫ pōt in nō actū meritoriū ꝓbaui ſic. aliter ſequeret̄ q̄ hō poſſet mutare diuinum ꝓpoſitū. Scd̄o q̄ hō poſſet facere hoīeꝫ mendacē. alia ſententia ꝓbabilis eſt iſta q̄ deus poſſet neceſſitare aliquē ad bonū actū p̄ueniendo. hec ſuſtineri pōt. Probationē tñ adduxi ad hanc ſcandaloſam ⁊ in fide ſuſpectam.

Septimo dixi q̄ eſt dare plures vnitates: q̄ nō faciūt numerū. quod reuoco tanq̄ꝫ falſum ſcandaloſum ⁊ in fide ſuſpectum q̄ꝫtum ad trinitateꝫ in diuinis.

Octauo dixi ⁊ ſcripſi q̄ nulla creatura rōnalis ſpecialit̄ eſt in ſe niſi q̄ꝛ deus eſt ſibi eē. ⁊ ex hoc intuli in eodem ſcripto q̄ in omni eo qd̄ non eſt deus eſſentialius eſt nō eſſe q̄ꝫ eſſe ip̄m. has reuoco falſas falſe poſitas ⁊ erroneas.

Nono dixi ⁊ ſcripſi q̄ aliq̄d pōt eſſe ſine tēpe in merito ⁊ peccato. ⁊ ꝓbaui q̄ꝛ poſſibile fuit vl' ē aliqd̄ eſſe in inſtanti eternitatis in merito. ⁊ ꝯſequenter in inſtanti tp̄is in peccato. ⁊ iterato in inſtanti eternitatis in merito. hāc reuoco cū ſua ꝓbatione tanq̄ꝫ falſam fatue poſitam ⁊ inintelligibilem. Capl'm. xxxij.

Reuocatio facta Anno dñi. M.ccc.lj.

Quia ego ſimō in reſpondendo

ſpondendo in veſp̄ijs exponēdo vl' declarando terminos q̄ſtionis q̄ hoc nomen Jeſus dictuꝫ eſt de deo accidentaliter. ⁊ ex ꝑte ſignificat filiū dei qui aſſumpſit naturam humanā. Ponendo ꝯcluſiones poſui ꝓ p̄ma concluſione q̄ h̄ ꝓpoſitio eſt poſſibil'. Jeſus nō eſt deus. ꝓbaui ex eo q̄ humanitate aſſumpta. ꝑ poſſibile depoſita. Jeſus nō eſt deus. ⁊ intuli q̄ hec eſt poſſibilis. Jeſus pōt nō eſſe deus.

Scd̄o q̄ Jeſus pōt eſſe ⁊ nō eſſe Jeſus. expoſitionem ⁊ ſignificationē huius noīs Jeſus repūto inſufficientem falſificantē cōcluſionē ⁊ correlarium. poſito nanq; q̄ hoc nomen Jeſus ſignificat illud qd̄ ſignificat hec oratio filius dei qui aſſumpſit naturā humanā. hec. Jeſus nō ē

deus.nõ eſt poſſibil᷑.ſicut nec iſta filius dei q̃ aſ-
ſumpſit naturã humanã nõ eſt deus.
Item poſito eodẽ hec. Jeſus põt eẽ ⁊ nõ eẽ deꝰ
eſt falſa.ſicut illa.filius dei q̃ aſſumpſit naturaꝫ
humanã põt eſſe ⁊ non eſſe filius dei q̃ aſſumpſit
naturã humanã.hanc ꝯcluſionem reputo ſicut
hereticã ſtante dicta poſitiõe.
Itẽ poſt ſecundã ꝯcluſionẽ intuli pͥmũ correla-
rium ꝙ Jeſus nõ põt eſſe deus.ſm ꝙ Jeſus nõ
põt deſinere eſſe deus.correlaria nõ fuerͭ ponẽ-
da ſine diſtinctionibus. itaqꝫ expono ea ⁊ dico
ꝙ ſi terminꝰ ſubiectus Jeſus ſtat ꝓ ſimplici per
ſona que dᷣ Jeſus. correlaria ſunt catholice te-
nenda. Si ṽo idem terminus Jeſus ꝓ vno xp̃o
ex pſona ṽbi ⁊ humanitate ꝯſtituto. vicꝫ ꝓ im-
plicito qđ ſignificat ⁊ ꝓ quo ſtat in dicto prime
ꝯcluſionis ⁊ in dicto pͥmi correlarij ex ꝯcluſiõe
pͥma illati. ipa correlaria nõ ſunt catholica ſꝫ fal
ſa.nec etiam ſtant cũ ꝯcluſione pͥma. nec cũ cor-
relario pͥmo ex ꝯcluſione pͥma illato.
Item poſui ꝯcluſionẽ ſecundã ꝙ nulla res q̃ eſt
deus põt nõ eſſe deus. ⁊ intuli correlariũ tertiũ
ꝙ nulla res eſt aut põt eſſe.que mõ non ſit deus
⁊ aliqñ poſſet eẽ deus. Correlariũ qꝫ quartum
ꝙ nulla res eſt aut eſſe põt que poſſit incipe eſſe
deus. concluſionem ſic vniuerſalit᷑ intellectam
ꝙ terminus ſubiectus diſtribuatᷣ ꝓ re que ꝑ cõ
municationẽ idiomatũ eſt vel põt eſſe deus. re-
uoco ſicut falſam ⁊ hereticã.correlaria etiam ta
li vniuerſalitati intellecta reputo ſicut falſa erro
nea ⁊ heretica.
Item poſui ꝯcluſionẽ tertiã ꝙ deus põt aliqlit᷑
ſe habere qualiter ſe nõ habet ac etiam eẽ aliqua
lis qual᷑ non eſt. Et ad ꝓbandum hꝫ induxi ꝑ
exemplo ꝙ deus pᷣ põt eſſe hõ et nõ eſſe hõ.cõ-
cluſio vt poſita fuit nõ bene ſonat in eo. ꝙ rõne
relatiui reciproci ſonat ꝙ ſibe dei de nouo poſſit
aduenire habitudo aut q̃litas realis. ⁊ iõ intel-
lectus quem habui potiꝰ fuit expͥmẽdus in his
ṽbis aliqua creatura ſe põt habere aliqualiter
ad deum qualit᷑ non ſe hꝫ. Exemplũ etiã ad con
cluſionem nõ cõuenit.qm̃ adhuc poſito ꝙ deus
pater põt eſſe hõ ⁊ nõ eſſe hõ ꝓpͥe ſequitᷣ qđ deꝰ
põt eſſe aliq̃d qđ non eſt.ſicut ex decretali argui
tur extra de here.cum xp̃s. ⁊ nõ ſequitᷣ ꝓprie ꝙ
deus patᷣ poſſit eſſe aliqualis qualis nõ eſt. aut
aliqualiter ſe habere q̃liter nõ ſe habet. Ex con-
cluſione tertia intuli tertiũ correlariũ ꝙ q̃uis ie
ſus fuerit ab eterno ſemꝑ patri coequalis tamẽ
aliqñ iuit deus qñ non fuit Jeſus. Iſtud corre
larium aliqñ Jeſus erat deus qñ nõ erat deus.
male ſonat ⁊ erronee.
Item ex concluſione quarta intuli quartũ cor-
relariũ ꝙ filius dei qñ incipiebat eſſe filius ṽgi
nis.nõ incipiebat eſſe aliq̃d. Iſtud correlarium
ꝓut in diſtinctiõe poſitũ fuit reuoco ſicut erro-
neum ⁊ hereticũ.qm̃ filius dei qñ incipiebat eẽ
filius ṽginis incipiebat eſſe aliq̃d ſm ꝙ hõ. et
incipiebat eſſe aliq̃d qđ pͥus non erat.
Itẽ ex concluſione quarta intuli vltimũ correla
rium ꝙ nũqꝫ hic homo demõſtrato qui eſt xp̃s
fiebat chriſtus. ⁊ ꝓbaui ex eo ꝙ nec purꝰ homo
fiebat xp̃s.nec homo xp̃s fiebat xp̃s.correlariũ
iſtud ꝓut indiſtincte fuit poſitum. reuoco ſicut
falſum ⁊ erroneũ quando in ſenſu quo hõ demõ
ſtratus ſtaret ꝓ filio dei ꝯcedendũ eſſet. ꝙ aliqñ
hic hõ fiebat xp̃us qm̃ filius dei viui nunc ẽ hõ
aliqñ fiebat hõ. dicente euangelio. Uerbum ca-
ro factum eſt ⁊c̃.

Capłm. xxxiij.

Iſti ſunt articli i qui

bus mgr̃ ſententiarũ non teneᷣ cõmuniter ab oĩ
bus. ⁊ pͥmo pͥmi libri. Primo ꝙ charitas q̃ dili-
gimus deũ ⁊ ꝓximũ eſt ſpũſſanctꝰ. di. xvij.c.ij
vel ꝙ charitas que eſt amor dei ⁊ ꝓximi nõ eſt
aliq̃d creatum.
Secũdo ꝙ nomĩa numeralia dicta de deo dicũ
tur ſolum relatiue. di. xxiiij. c. Et ſi diligenᷣ. vel
hec nõĩa numeralia trinus ⁊ trinitas non dicũt
poſitionem: ſꝫ pͥuationem tm̃.
Tertio ꝙ ſimile ⁊ equale ſiſr dicunᷣ de deo pri-
uatiue. diſtin. xxj. c. Et hoc idem.
Quarto ꝙ deꝰ ſemꝑ põt quicq̃d aliquãdo po-
tuit. ⁊ vult quicq̃d voluit. ⁊ ſcit q̃cq̃d ſciuit. di.
xliiij. c. Preterea queri ſolet.

In ſecũdo libro.

Primo ꝙ angeli meruerũt beatitudinem ꝑ gra
tiam ſibi datam. ſed ꝙ pͥmium p̃ceſſit meritum:
ſed poſtea meruerũt ꝑ obſequia fidelibꝰ exhibi-
ta. di. v. c. Hic queri ſolet. vel ꝙ in angelis pre-
mium p̃ceſſit ⁊ meritum reſpectu pͥmi ſubſtãtia-
lis habet ſubſequi.
Secũdo ꝙ angeli in merito reſpectu eſſential᷑ p̃-
mij ⁊ in ipo pͥmio ꝓficiũt vſqꝫ ad iudiciũ. di. xj.
ca. Preterea illud.
Tertio ꝙ charitas eſt ſpũſſanctus. ſ. illa q̃ aĩe
q̃litates informat ⁊ ſanctificat. di. xxvij. c. Cum
igitur.
Quarto ꝙ in veritate humane nature nihil trã-
ſit extrinſecũ. ſed quod ab Adam deſcendit per
ꝓpagationem auctum ⁊ multiplicatũ reſurget
in iudicio. di. xxx. c. penul. Quibus reſpõderi.
vel ꝙ nihil de cibis tranſit in veritatẽ humane
nature. nec ꝑ generationem nec ꝑ nutritionem.

In tertio libro.

Primo ꝙ aĩa a corꝑe exuta ſit pſona. di. ij. c.
Hic apponiᷣ a q̃buſdam.
Secundo ꝙ chriſtus ꝯuenienter mortuꝰ ⁊ non
mortuus dicitᷣ paſſus ⁊ non paſſus di. xxj. ca.
vltimo.
Tertio ꝙ chriſtus in triduo mortuus fuit hõ.
di. xxij. c. j.

Pꝛimo ꝙ ſacramenta legalia nō iuſtificabāt eti am ſi fide ⁊ deuotione fierent. diſtin .j.ca. Non igit̄.

Scd̄o ꝙ hō ſine medio videbat deum an̄ pctm̄ eadem di.c. Triplici.

Tertio ꝙ circūciſio non cōferebat grām ad bn̄ opandum nec ꝟtutes ad augmentū: ſꝫ ſolum ad peccata dimittenda valebat. eadem di. c. Duo igit̄.

Quarto ꝙ puuli an̄ octauū dieꝫ moꝛiētes incir cūciſi pibant ⁊ ꝙ cā neceſſitatis poterant an̄ cir cūcidi. eadem di.c. Si ꝟo.

Quinto ꝙ q̄dam ſacramenta noue legis inſtitu ta ſunt in remediū tm̄. vt mr̄imonium. di.ij.c.j. Jam ad ſacramenta.

Sexto ꝙ baptizati baptiſmo Johis nō ponen tes ſpem in illo. non erant baptizandi baptiſmo xp̄i. di.ij.c. vlti. Hic conſiderandū. vl' aliter ba ptiſmus Johis cū impoſitiōe manuū equipol lebat baptiſmo xp̄i. ita ꝙ baptiſzat⁹ baptiſmo Johānis nō erat baptizandus.

Septimo ꝙ deus potuit dare potētiaꝫ creature creandi ⁊ interius ab' uendi. i. pctā dimittendi. di. v.c. vlti. Hic querit̄ q̄ ſit. Uel ſic ꝙ deus po terat dare ptātem alijs baptizandi interi⁹. et ꝙ creatura potuerit ſuſcipe ⁊ ſiſr ꝙ de⁹ pōt ptāteꝫ creandi creature cōicare ⁊ creare ꝑ creaturā tā= q̄ꝫ ꝑ miniſtrum. di.v.

Octauo ꝙ ſciſmatici. deḡdati. p̄ciſi ab eccl'a. he retici. excōicati non hn̄t ptāteꝫ ꝯſecrandi coꝛp⁹ xp̄i. di.xiij.c. Illi ꝟo.

Nono ꝙ brutū nō ſumit veꝝ coꝛpus xp̄i ⁊ ſi vi deatur. di.xiij.c. Illud etiam ſane.

Decimo ꝙ ſcia diſcernendi vt notat habitū ſcie ſit clauis. di.xix.c.j.

Undecimo ꝙ ep̄i ſimoniaci degradati non pn̄t ꝯferre oꝛdines. di.xxv.c. de ſimoniacis.

Duodecimo ꝙ ſecūdus maritus alicui⁹ mulie= ris incognite carnaliter a p̄mo fit bigamus ꝑ co gnitionem illius: ⁊ ꝓhibetur ab oꝛdinibus. di. xxvij.c. vltimo.

Decimotertio ꝙ cognoſcens ſoꝛoꝛem vxoꝛi ſue nō tenet̄ vxoꝛi petenti debitum reddere. diſtin. xxiiij.c. de his.

Decimoq̄rto ꝙ ille q̄ vxoꝛe viuente duxit aliaꝫ in aliena patria q̄ rediens ad ꝯſciam vult eā di= mittere ⁊ nō pōt. ſi cogitur ab eccl'a remanere et debitū reddere q꞉ ſibi non credit̄. dicit mgr̄ ꝙ i cipit excuſari ꝑ obedientiam ⁊ timoꝛē. ⁊ tenetur reddere debitum ſi petatur. di.xxxviij.c. vlti.

Decimoq̄nto ꝙ peccata de'eta nō pateſiāt alijs in iudicio. di.xliij.c. Hic querit̄ vtrū electis.

Determinatio Pariſius facta ꝑ almā faculta= tem theologicā. Anno dn̄i. M cccc.xviij. ſup q̄buſdam ſupſtitionibus nouiter exoꝛtis.

Uniuerſis oꝛtho doxe fidei zelatoꝛibus Cancellarius eccleſie Pariſienſis ⁊ facultas theo= logie in alma vniuerſitate Pariſien̄. matre nr̄a: cum integro diuini cultus honoꝛe ſpem habere in dn̄o. ac in vanitates ⁊ inſanias falſas non re= ſpicere. Ex antiq̄s latebꝛis emergens nouiter er roꝛū feda colluuio recogitare cōmonuit: ꝙ ple= rūq꞉ veritas catholica apud ſtudioſos in ſacriſ lr̄is apertiſſima eſt. q̄ ceteros latet. nimirū cum ſꝫ ꝓpꝛium habeat ois ars manifeſtam eſſe exer= citatis i ea. ſic vt ex eis ꝯſurgat illa maxia. Cui libet in ſua arte perito credendū eſt Hinc eſt oꝛa tionum illud qd̄ Hiero. ad Paulinū ſcribēs aſ= ſumit. Qd̄ medicoꝛum eſt ꝓmittunt medici. tra ctant fabꝛilia fabꝛi. accedit ad hec in ſacris litte= ris aliud ſpeciale qd̄ nec expientia ⁊ ſenſu ꝯſtāt vt alie artes. nec poſſunt ab oculis circūuolut̄ nube vitioꝛū facile dep̄hendi. Excecauit enim eos malicia eoꝛū. Ait ſiq̄dem apoſtolus ꝙ pro= pter auariciam multi errauerūt a fide. ꝓpterea nō irrationabiliter idoloꝛū ſuitus ab eodeꝫ no= minat̄. alij ꝓpter ingratitudinem q̄ cum cogno uiſſent deum: nō ſicut deū gloꝛificauerūt. in om nem idolatrie impietatē (ſicut idē cōmemoꝛat) coꝛruerunt. Poꝛro Salomonem ad idola. Dy donem ad magicas artes ptraxit dira cupido. Alios poſtremo miſera timiditas tota ex craſti no pendens in obſeruatiōes ſupſtitioſiſſimas i= piaſq꞉ depulit. quemadmodū apud Lucanum de filio pompei magni. ⁊ apud hiſtoꝛicos d' plu rimis notatum eſt. Ita fit vt recedens peccatoꝛ a deo. declinet in vanitates ⁊ inſanias falſas. et ad eum q̄ pater eſt mendacij. tandem impudent̄ palamq꞉ apoſtaſiando ſe cōuertat. Sic Saul a dn̄o derelictus phitoniſſam cui p̄us aduerſaba tur conſuluit. ſic Ochozias deo iſrl' ſpꝛeto miſit ad cōſulendum deum acharon. Sic deniq꞉ eos omēs qui fide vel ope abſq꞉ deo vero ſunt: vt a deo falſo ludificent̄ neceſſe eſt. Hanc igitur ne= phariam peſtiferam moꝛtiferamq꞉ inſaniaꝝ fal ſarum cū ſuis hereſibus abominationē plus ſo lito noſtra etate cernentes inualuiſſe. ne foꝛſan chꝛiſtianiſſimū regnū quod olim mōſtro caruit ⁊ deo ꝓtegente carebit: inficere valeat tam hoꝛ rēde impietatis ⁊ ꝑniciosiſſime contagiōis mō= ſtrum. Cupientes totis conatib⁹ obuiare. Mꝫc moꝛes in ſup noſtre ꝓfeſſionis. proq꞉ legis zelo ſucceſi paucos ad hanc rem articulos. damna tionis cauterio (ne deinceps fallant incogniti) notare decreuimus. rememoꝛantes inter cetera innumera dictum illud ſapiētiſſimi doctoꝛi Au guſtini de ſupſtitioſis obſeruatiōibus. Ex q̄ tali bus credunt. aut ad eoꝛū domū euntes. aut ſuis

domibus introducũt. aut interrogãt. ſciant ſe fi
dem xpianam ⁊ baptiſmũ p̄uaricaſſe. ⁊ paganũ
⁊ apoſtatã. i. retroabeuntẽ ⁊ dei inimicũ. ⁊ iraʒ
dei ꝯꝗuiter incurriſſe: niſi eccl'aſtica pnia emenda
tus deo reconciliet. hec ille. Neq; tamẽ intẽtio
nr̄a eſt in aliquo derogare quibuſcũq; licitis et
veris traditionibus ſcientijs ⁊ artibus. ſed inſa
nos errores atq; ſacrilegos: inſipientiũ ⁊ fera⸗
les ritus ꝑ q̄ꝫto fidem orthodoxã ⁊ religionem
xpianam ledũt. ꝯtaminãt. inficiũt radicitus q̄ꝫ⸗
tum phas nobis eſt extirpare ſatagimus. ⁊ ho
norem ſuũ ſincerũ relinquere veritati.

Eſt autem primus ar⸗

ticulus ꝙ ꝑ artes magicas ⁊ maleficia ⁊ inuoca
tiones nepharias q̄rere familiaritates ⁊ amici⸗
tias ⁊ auxilia demonuʒ nõ ſit idolatria. Error.
Q̄m demon aduerſarius ꝑtinax ⁊ implacabilis
dei ⁊ hois iudicat̃. nec eſt honoris vel dominij
cuiuſcũq; diuini vere ſeu ꝑticipatiue vl' aptitu
dinaliter ſuſceptiuus. vt alie creature rõnales n̄
damnate nec in ſigno ad placitũ inſtituto. vt ſũt
imagines ⁊ templa. deus in ip̄is adorat̃.
Sc̄ds articulus ꝙ dare vel offerre vel ꝑmitte⸗
re demonibus qualẽcũq; rem vt adimpleãt de⸗
ſideriũ hois. aut in honorem eorũ aliq̄d oſcula
ri vel portare nõ ſit idolatria. Error.
Tertius ꝙ inire pactũ cũ demonib' tacitũ vel
exp̄ſſum non ſit idolatria vel ſp̄es idolatrie vel
apoſtaſie. Error. Et intendim' eſſe pactum im⸗
plicitum in omni obſeruatione ſupſtitioſa. cui'
effectus non debet a deo vel natura rationabili⸗
ter expectari.
Quartus ꝙ conari ꝑ artes magicas demões in
lapidibus annulis ſpeculis aut imaginib' noie
eorũ ꝯſecratis vel poti' execratis includere co⸗
gere ⁊ artare vel eas velle viuificare. nõ ſit ido⸗
latria. Error.
Quintus ꝙ licitum eſt vti magicis artibus vel
alijs quibuſcũq; ſupſtitionibus a deo ⁊ eccl'a ꝓ
hibitis pro quocũq; bono fine. Error. quia ſm̄
apoſtolum non ſunt facienda mala vt bona eue
niant.
Sextũ ꝙ licitũ ſit aut etiã ꝑmittenda maleficia
maleficijs repellere. Error.
Septimus ꝙ aliq̄s cum aliquo poſſit diſpenſa⸗
re in quocũq; caſu. vt talib' licite vtat̃. Error.
Octauus ꝙ artes magice ⁊ ſilẽs ſupſtitiones ⁊
earũ obſ̃uationes ſint ab eccl'a irrationabilit̃ ꝓ
hibite. Error.
Nonus ꝙ deus ꝑ artes magicas ⁊ maleficia in
ducat̃ cõpellere demones ſuis inuocationibus
obedire. Error.
Decimus ꝙ thurificationes ⁊ ſuffumigatões
q̄ fiunt in taliũ artium ⁊ maleficiorum exercitio
ſint ad honorem dei ⁊ ei placeant. Error ⁊ blaſ⸗
phemia. q̄m de' al's nõ puniret vel ꝓhiberet.

Undecim' ꝙ talib' ⁊ talit̃ vti nõ eſt ſacrificare
ſeu immolare demonib' ⁊ ex ꝯſequẽti damnabi
liter idolatrare. Error.
Duodecim' ꝙ v̄ba ſancta ⁊ orationes q̄dã de⸗
uote ⁊ ieiunia ⁊ balneationes ⁊ cõtinentia cor⸗
poralis in puris ⁊ alijs. ⁊ miſſarũ celebratio. et
alia op̄a de genere bonorũ que fiũt ꝑ exercẽdo
hmõi artes excuſent eas a malo ⁊ nõ potius ac
cuſent. Error. nam ꝑ talia ſacre res imo ip̄e de'
in eucharistia demonibus temptat̃ imolari. ⁊ h̄
ꝓcurat demon. vel q2 vult in hoc honorari ſil'r
altiſſimo. vel ad fraudes ſuas occultandas. vel
vt ſimplices illaqueet facilius ⁊ damnabilius
perdat.
Tredecimus ꝙ ſancti ꝓphete ⁊ alij ſancti ꝑ ta⸗
les artes habuerũt ſuas ꝓphetias ⁊ miracl'a fe
cerunt. aut demones expulerunt. Error ⁊ blaſ⸗
phemia.
Decimusq̄rtus ꝙ deus ꝑ ſe immediate vl' ꝑ bo
nos angelos talia maleficia ſanctis hoibus reue
lauerit. Error ⁊ blaſphemia.
Quindecimus ꝙ poſſibile eſt ꝑ tales artes co⸗
gere liberũ hois arbitriũ ad voluntatẽ ſeu deſi⸗
deriũ alterius. Error. ⁊ hoc conari facere ẽ im
pium ⁊ nephariũ.
Sedecim' ꝙ ideo artes p̄fate bone ſunt ⁊ a deo
⁊ ꝙ eas licet obſeruare. q2 ꝑ eas quandoq; vel
ſepe euenit. ſicut vtentes eis querunt. vel predi
cunt. vel quia bonum quandoq; ꝓuenit ex eis
Error.
Decimuſſeptimus ꝙ ꝑ tales artes demones ve
raciter cogunt̃ ⁊ compellunt̃. ⁊ non potius ita
ſe cogi fingunt ad ſeducendos homies. Error.
Decimuſoctauus ꝙ ꝑ tales artes ⁊ ritus impi⸗
os. ꝑ ſortilegia. ꝑ carminationes ⁊ inuocatiões
demonum. ꝑ quaſdam inuultuatiões ⁊ alia ma
leficia nullus vnq̄ꝫ effectus miniſterio demonũ
ſubſequat̃. Error. Nam talia quandoq; ꝑmit⸗
tit deus contingere. vt patuit in magis Phara
onis ⁊ alibi pluries. vel quia vtentes ſeu conſu⸗
lentes ꝓpter malam fidem ⁊ alia peccata nephã
da dati ſunt in reprobum ſenſum. et demerẽtur
ſic illudi.
Decimuſnonus ꝙ boni angeli includant̃ in la⸗
pidibus ⁊ ꝯſecrent imagines vl' veſtimẽta. aut
alia faciant q̄ in iſtis artibus ꝯtinent̃. Error et
blaſphemia.
Uiceſimus ꝙ ſanguis vpupe vl' edi vl' alteri'
animalis. vel ꝑgamenum v̄gineũ vel coriũ leo⸗
nis ⁊ ſimilia habeant efficaciam ad cogẽdos vl'
repellendos demones miniſterio hmõi artium.
Error.
Uiceſimuſprim' ꝙ imagines de ere plũbo vel
auro. vel de cera alba vel rubea vel alia mat̃ia
baptiſate exorciſate ⁊ conſecrate ſeu potius exe
crate ſm̄ p̄dictas artes ⁊ ſub certis diebus ha⸗
beant v̄tutes mirabiles. q̄ in libris taliũ artium

recitant̃. Error in fide ⁊ phia naturali ⁊ aſtro-
nomia vera.
Uiceſimuſſecũdus ꝙ vti talib⁹ ⁊ fidez dare nõ
ſit idolatria ⁊ infidelitas. Error.
Uiceſimuſterti⁹ ꝙ aliqui demões boni ſint. alij
benigni. alij oĩa ſcientes. alij nec ſaluati nec dam
nati. Error.
Uiceſimuſq̃rtus ꝙ ſuffumigationes q̃ fiunt in
hmõi op̃ationibus ꝯuertunt̃ in ſpũs. aut ꝙ ſint
debite eis. Error.
Uiceſimuſq̃ntus ꝙ vnus demon ſit rex orient̃is
⁊ p̃ſertim ſuo merito. ⁊ alius occidẽtis. alius ſe-
ptẽtrionis. alius meridiei. Error.
Uiceſimuſſext⁹ ꝙ intelligẽtia motrix celi influit
in aĩam rõnalem ſicut corpus celi influit ĩ corp⁹
humanũ. Error.
Uiceſimuſſeptim⁹ ꝙ cogitatões nr̃e intellectua
les ⁊ volitiones nr̃e interiores immediate cau-
ſent̃ a celo. ⁊ ꝙ ꝑ aliquã traditionẽ magicam ta
les poſſint ſciri. ⁊ ꝙ ꝑ illam de eis certitudinali-
ter iudicare ſit licitũ. Error.
Uiceſimuſoctauus articulus ꝙ ꝑ q̃ſcũq3 artes
magicas poſſimus deuenire ad viſionẽ diuine
eſſentie vel ſanctorũ ſpirituũ. Error.

Acta ſunt hec ⁊ poſt maturã crebramq3 inter
nos ⁊ deputatos noſtros examinationẽ: ꝯclu-
ſa in noſtra congregatiõe generali Pariſi⁹ apd̃
ſanctũ Mathurinũ de mane ſuꝑ hoc ſpecialit̃
celebrata. Anno dñi. M. ccc. xcviij. Die. xix.
menſis ſeptembris. In cuius rei teſtimoniũ ſi-
gillum dicte facultatis p̃ſentibus litteris duxi-
mus apponendum.

Originale huius determinatiõis
eſt ſigillatũ magno ſigillo faculta-
tis theologice Pariſius.

Sequunt̃ excerpta p̃ncipalium articulorum
tractatus cuiuſdam contra errores fratris Jo-
hannis de monteſono ordinis p̃dicatorũ Pari
ſius condemnatos.

Prefatio.

Apoſtolicis ver-
bis edocti. parati ſemꝑ ad ſatiſfactio
nem omni poſcenti nos rationem de
ea que in nobis eſt fide. ad tuitionem eius quaz
ꝓfitemur orthodoxe. ⁊ vt rationabilis quorun
dam errorũ condemnatio Pariſius nuꝑ facta
ac iuſtificatio exorte ſuꝑ hoc cauſe ⁊ aduerſan-
tium omniũ quecũq3 iniuſta rationabiliſq3 cõ-
queſtio oblocutio atq3 vexatio ſingulis innote
ſcat. p̃ſentẽ tractatũ ſub ap̃lice Petri ſedis et ſe-
dentis in ea ſummi pontificis correctione duxi
mus compilandũ. In quo vniuerſis xp̃ifideli-
bus q̃ ip̃m lecturi vel audituri ſunt ſupplicam⁹
affectu. vt equo aĩo puraq3 mẽtis acie ꝑſpiciãt
vniũſa nobiſcũ ⁊c. Ad honorẽ ſancte ⁊ indiui-
due trinitatis cui⁹ fidei cãm agim⁹. p̃ñtẽ tracta-
tum aduerſus errores fr̃is Johis de mõteſono
ordinis fratrũ p̃dicatorũ nuꝑ in ꝑiſienſi ſtudio
condemnatos ex deliberatione vniuerſitatis ſtu
dij Pariſieñ. ⁊ ſpecialit̃ doctorũ baccalariorũ
facultatis theologice compoſitũ in tria capitu-
la diſtinguemus. In p̃mo ad fundandum ꝓ-
ceſſum fratrũ ꝯ dictũ fratrẽ ꝑ dictam facultatẽ
theologie. ac etiam ꝓceſſum inde ſecutum corã
dño ep̃o Pariſieñ. ad inſtantiã vniuerſitatis p̃
dicte declarabit̃ qualiter ad dictos ep̃m et fa-
cultatẽ theologie ꝑtinet aſſertões hereticas vel
in fide erroneas ⁊ ꝯ aſſerentes eas Pariſi⁹ con
demnare. In ſcd̃o declarabit̃ ⁊ tam rõib⁹ q̃3
autoritatib⁹ ſanctorũ ⁊ doctoꝝ ꝓbabit̃ ꝙ aſſer
tiones dicti fratris ꝑ cedulã dicte facultatis di-
cto dño ep̃o tradite. fuerũt rõnabilit̃ ꝯdẽnate.

In tertio q2 mgr̃ ac ꝓcurator general̃ ⁊ non
nulli dicti ordinis fratres ꝯ dictum ep̃m et ſibi
adherentes ad ſedem ap̃licam appellauerũt. int̃
memoratas dicti fratris aſſertiões. vt p̃fertur
damnatas. aliq̃s ad ſancti Thome de aq̃no ꝑti
nere doctrinã. quã aſſerũt ꝑ ecclãm approbatam
ideo declarabit̃ doctrinaz hmõi ſancti Thome
non ſic approbatã eſſe. ꝙ ꝓpter eam oporteat añ
dictam ꝯdemnationẽ aut dicti ep̃i ꝓceſſum ali-
qualiter impedire.

Caplm̃. i.

Circa primum princi
pale eſt hec diuiſio p̃mittenda. Ex diffinitio cir-
ca ea que ſunt fidei. i. approbatio v̾itatis alicui⁹
tanq3 catholice. vel reprobatio aut condemna-
tio oppoſite falſitatis tanq3 heretice aut ĩ fide er-
ronee põt eſſe dupliciter. Uno mõ ſcholaſtice et
doctrinalit̃. Alio mõ autoritatiue ⁊ iudicialit̃.
Et hic ſcd̃s modus eſt duplex ſm̃ ꝙ hec auto-
ritas iudiciaria eſt triptita. Una ẽ ſimplicit̃ ſu-
p̃ma. alia ẽ inferior ⁊ ſubordinata. Juxta hanc
trimẽbrẽ diuiſionẽ q̃ clara eſt ſunt tres ꝯcluſio-
nes p̃ncipales declarande. ⁊ deinde ex eis q̃daz
alie ſubinferende. Prima erit de diffinitione
iudiciali ⁊ autoritatiua ſup̃ma. Scd̃a de infe
riori ⁊ ſubordinata. Tertia de doctriali ⁊ ſco
laſtica. Et ip̃aꝝ ꝓbatio p̃ncipaliter fundabitur
in iure diuino.
Prima igit̃ ꝯcluſio eſt. Ad ſanctã ſedẽ ap̃licam
ꝑtinet autoritate iudiciali ſup̃ma circa ea q̃ ſunt
fidei iudicialit̃ diffinire. Et hec ꝓbat̃. q2 ad illi⁹
tanq3 ad ſup̃mi iudicis autoritatẽ ꝑtinet in fide
iudicialit̃ diffinire cui⁹ fides nunq3 deficit. S3
ſancte apoſtolice ſedis fides nunq3 deficit. igit̃
⁊c. maior eſt nota: ſed minor ꝓbatur. Quia de
hac ſancta ſede in ꝑſona Petri ap̃li ĩ ea p̃ſidentis
dictũ eſt. Petre rogaui ꝓ te vt nõ deficiat fides

tia. Lu. xxij. Propter qđ dicit Ciprianꝰ. xciij.
diſtin. Qui ⁊c̄.
Scđa concluſio eſt ꝙ ad ep̄os catholicos perti
net autoritate inferiori ⁊ ſubordinata circa ea q̄
ſunt fidei iudicialiter diffinire. Et hoc probatur
Quia ad eos ꝑtinet iudiciali autoritate inferio-
ri ⁊ ſbordinata in fide diffinire ad q̄s ꝑtinet con-
ſil'r eccl'am regere. Sed ad ep̄os catholicos ꝑti-
net ſecundū. igit̄ ⁊ ꝑmū. Maior ptꝫ. qꝛ eccleſie
regimen maxime concernit fidem. ⁊ ideo cui iu-
re diuino cōmittit̄ eccl'am regere. ei eodē iure cō-
mittit̄ de fide cognoſcere ⁊ iudicare. Sed mior
ꝓbat̄ autoritate Pauli. Act̄. xx. vbi dicit. At-
tendite vobis ⁊ vniūſo gregi in quo vos ſp̄ūſſā
ctus poſuit ep̄os eccl'am regere dei. Unde patꝫ
ꝙ iure diuino ⁊ autoritate ſp̄ūſſancti ep̄i poſiti
ſunt ad regimen eccleſie dei. Regimen autem im
portat iudicialem autoritatem. ḡ ſequitur ꝙ ad
eos ꝑtinet autoritate iudiciali inferiori ⁊ ſubor-
dinata ⁊ ſup̄me autoritati ſubiecta eccl'am rege
re ⁊ ꝑ conſequens de fide cognoſcere ⁊ in ea dif-
finire. Unde ptꝫ ꝙ de tali regimine ad fidem ꝑti
nere loquat̄ ap̄l'us ⁊c̄.
Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ ad doctores theologos ꝑ-
tinet determinare doctrinali ⁊ ſcholaſtica, circa
ea q̄ ſunt fidei doctrinaliter diffinire ad q̄s perti
net ſacram ſcripturā docere. ⁊ ex ea hereticas aſ-
ſertiones ⁊ in fide erroneas reprobare ac verita
tes catholicas approbare. Sꝫ ad doctores theo
logos ꝑtinet ſecundū. igit̄ ⁊ ꝑmū. Probatiōes
minoris ⁊ maioris videſi vis in dicto tractatu.
Ex p̄dictis ꝯcluſionibus patꝫ rn̄ſio ad ꝑnci-
palem articulū. ſ. ꝙ ad ep̄m pariſien̄. ⁊ ad theo-
logie facultatē ꝑtinet aſſertiones hereticas aut
in fide erroneas ⁊ ꝯ eas aſſerentes ꝑſiſ' ꝯdem-
nare. Quia ꝑ ſecundā ꝯcluſionē ptꝫ ꝙ h̄ ad epi-
ſcopū ꝑtinet diffiniendo iudicialit̄. Et ꝑ tertiaꝫ
ꝯcluſionem ptꝫ ꝙ ad facultatē theologicā perti
net diffiniendo doctrinalit̄. Sed adhuc ad ma-
gis fundandū ꝓpoſitū tres alie ꝯcluſiones ex p̄
miſſis ſunt ſubinferende.
Quarta igit̄ concluſio eſt ꝙ ad dictos epiſcopū
⁊ facultatem theologie ꝑtinet nō ſolū ꝯiunctim
ſ ⁊ diuiſim modis p̄dictis aſſertiones hereticaſ
aut erroneas ꝯdemnare. Licet tn̄ qn̄ꝙ rōnabi-
liter ꝯſueuerint in hmōi ꝯdemnatōne ꝯiunctim
ꝓcedere. Probatiōes dimittunt̄ h̄ cā breuitatl.
Quinta ꝯcluſio ad dictā facultatē theologie ꝯ
certas ꝑſonas. ſ. ꝯ ſingulares mḡros ⁊ baccala
rios eidem facultati iuratos ꝑtinet qn̄ꝙ nō ſo-
lum doctrinalit̄: ſed etiam iudicialit̄ aliquo mō
aſſertiones hereticas aut erroneas ꝯdemnare.
Et hec ꝯcluſio ꝓbat̄ ex triplici radice. Pri̇a
ꝓbatio fundat̄ ex ꝯceſſa eis p̄rāte ⁊c̄. Scđa ꝓ-
batio fundat̄ in obſeruata cōſuetudine ⁊c̄. Ter
tia eiuſdem ꝯcluſionis ꝓbatio fundat̄ in publi
ca vtilitate ⁊c̄.

Sexta ꝯcluſio eſt ꝙ ad ſupiorem iudicē ꝑtinet
ꝓceſſuꝫ ꝑ dictos ep̄m ⁊ facultatē theologie fa-
ctum nec ſine mag̃ ⁊ notabili cā fauorabiliter im
pedire. nec approbationi ꝯ eos in cauſa fidei int̄
iecte ſine matura deliberatione ⁊ p̄uia informa-
tione deferre. Et h̄ ꝓbat̄. qꝛ ⁊c̄.
Ex p̄dictis ꝯcluſionibus ad ꝓpoſitū applicatis
patꝫ luce clarius iuſtificatio ꝓceſſus facti ꝯ di-
ctum fr̄em Johēm ſicut patet in ſingul' articul'.
Primꝰ igit̄ articulus ē. q̄ cū dictus frat̄ infra
ſcriptos errores Pariſiꝰ in ſchol' publice dogti
zauerit. ⁊ coram facultate theologie euocatꝰ ꝑ
decanum eiuſdem facultatis monitus charitati
ue ip̄os corrigere recuſauerit. ꝓteſtās eos vſꝙ
mortem velle defendere. dicta facultas errores
huius potuit ⁊ merito debuit doctrinaliter con
demnare. Prima ps. ſ. ꝙ h̄ potuit. ptꝫ ⁊c̄.
Scđs articulus eſt. ꝙ dicta facultas theologie
coaſſumptis ſibi mḡris aliarū triuꝫ facultatum
vniūſitatis Pariſien̄. dictos errores ꝑ̇us ꝑ eos
examinatos ⁊ doctrinalit̄ condemnatos merito
debuit dn̄o ep̄o Pariſien̄. tāꝙ iudici ordiario
iudicialit̄ denūciare. Et hoc clare ptꝫ ex ſcđa cō
cluſione ⁊ eius probatione. ſed adhuc ⁊c̄.
Quāobrem p̄noiate facultatis theologice ma-
giſtri tribus alijs facultatibus ſibi coaſſumptl
et coadiūtis nunciauerūt eccleſie. Ex q̄bꝰ ptꝫ
triplex ratio denunciatōis p̄dicte. quā ſecreta ⁊
charitatiua monitio p̄ceſſit licet tn̄ hoc non eſſet
neceſſe: ſicut patet ex doctrina ſancti Thome. ij
ſcđe. q. xxxiij. arti. vij. vbi docet ꝙ peccata pu-
blica ſunt publice arguenda. iuxta illud ap̄l'i ad
Thi. v. Peccantē coram oībus argue vt ceteri
timorē habeant. Qđ intelligit̄ de pcti̇s publicl.
vt dicit Augꝰ. in li. de ỽbis dn̄i ⁊c̄.
Tertius articulus eſt ꝙ dicta facultas in ſchol'
ſuis theologicis ⁊ dictꝰ ep̄s in locis ſue dioceſ̄.
p̄miſſorū errorū dogmatizationē publicationē
aut defenſionē finaliter inhibere potuerūt ⁊ de-
buerūt iudicialit̄ ꝓhibere ⁊c̄.
Sed huic articulo opponunt̄ tria q̄ ponit dictꝰ
frater in ſupplicatione ſua ſeu querela domio pa
pe expoſita: in q̄ fere tot ſunt mendacia q̄t ſunt
verba. Primū eſt quia alique concluſionuꝫ
ſuarū trahunt̄ ex doctrina ſancti Thome. quā
facultas theologie alia exp̄ſſe commendauit. ⁊
dn̄s ep̄us Pariſien̄. ꝑ ſuas l'ras approbauit.
Scđm eſt ꝙ dn̄s Urbanus papa q̄ntꝰ per eius
bullam vniuerſitati ſtudij Tholoſani ſcripſit ⁊
voluit eiuſdem ſancti doctrinā tanꝙ bn̄dictā et
catholicā ſequi ⁊ teneri a chriſticol' ⁊ ſtudioſis.
⁊ eam ꝓ viribus ampliari. Tertiū eſt ꝙ ſoliꝰ
ſedis apoſtolice eſt declarare damnare ⁊ appro-
bare. Un̄ poſtea cōcludit ꝙ dictus dn̄s ep̄s ap
ponens falcē in meſſem ſummi pontificis dictas
cōcluſiones ꝓnūciauit ⁊ decreuit falſas hereti-
cas ⁊ erroneas. Et cauſaꝫ ſubdit ibidem. qꝛ iſta

Sanctitas vite nō īfert ſc̄titatem doctrine.

que tangunt fidem ſunt de maiorib⁹ eccl̄e cauſis
⁊ que ad ſolum ſummū pontificē ꝑ examinatōe
⁊ deciſione deferri debent. Ex q̄bus ſequi vid̄r
ꝙ nec ep̄s nec facultas p̄dicta ꝯcluſiones predi
ctas potuerūt iudicialiter damnare. nec eaꝝ do
gm:tizationē aut publicationē vel defenſioneꝫ
finalit̄ cohibere. Ad illa aūt faciliter reſpondet̄.
Vn̄ ad p̄mum reſpondet vniuerſitas in ſuis
lr̄is patentibus. Nos in q̄t milleſies diximus ⁊
vt videm⁹ nō ſufficit. q̄lit̄ ſancti Thome doctri
nam in dicta noſtra ꝯdemnatiōe neq̄q̄ꝫ reprobaꝫ
mus. ſed hunc eiuſqꝫ fautores doctrinā eius ad
diſtortū fideiqꝫ abſonū ſenſum adaptantes. aut
vltra q̄ꝫ fieri debet ꝯ eiuſdem doctor̄ documen
tum dilatantes ꝯdemnamus. audact̄ aſſerim⁹.
Et hec clare patebunt ex dicendis in ſecundo ⁊
tertio capitul̄. vbi manifeſte ꝓbabit̄ ꝙ p̄dicte er
ronee ꝯcluſiones nō trahunt̄ ex doctrina ſancti
Thome: ſ magis ꝯtrariant̄ eidem. Ad ſc̄dm
r̄ndet̄ ꝙ ex p̄dicta bulla dn̄i Vrbani vl̄ ex p̄al-
legata lr̄a dn̄i Stephani ep̄i aut alia q̄cūqꝫ litte
ra autentica nō pōt ſufficient̄ concludi ꝙ ſancti
Thome doctrīa ſit in oībus approbata. ſicut cla
re oſtendet̄ in tertio capl̄o hui⁹ tractat⁹. Et ad
hoc adijciūt aliqui talem ratōꝫ. Illa doctrīa nō
pōt ſic eſſe in omibus approbata que multa con
tinet in fide erronea. Sed vt dicūt p̄dicta ſancti
Thome doctrina nō ſolum in materia de abſo-
luta neceſſitate creature. de qua p̄ſentis contro-
uerſie inferius in tribus vltimis cōcluſionibus
tertij capituli ſpecialiter tractabit̄. ſ etiā in plu-
ribus alijs multa cōtinet in fide erronea. qđ de
clarant. Nam in p̄ma pte ſumme. q. xlvij. arti.
vlti. in r̄nſione vltimi arti. dicit ꝙ nō eſt poſſibi
le aliam terrā eſſe q̄ꝫ iſtā. q2 omis terra naturalit̄
ferret̄ ad hoc mediū vbicūqꝫ eſſet. ⁊ notum ē ꝙ
nō loquit̄ de potentia nature. Item in articu
lo vltimo dicit ꝙ impoſſibile eſt duos angelos
eſſe vnius ſp̄ei. ⁊ ꝙ impoſſibile eſt eē plr̄es albe-
dines ſepatas a ſubſtantijs. que vident̄ eſſe cō-
tra articulū de omnipotentia dei. ⁊ cōtra verita
tes creditas circa ſacramentū altaris. Iteꝫ in
fra. q. lxxviij. arti. iij. et. vj. et in q̄ſtionibus diſ-
putatis tenet articulū de vnitate forme ſubſtan-
tialis in homie. qui eſt decimuſquart⁹ articulus
q̄ntc ptis de euan. eterno. damnatus ꝑ Alexan
drum. Item ex hac opinione Thome de vni
tate forme ſicut dicit in gloſa okam in dialogo
ſuo concluſiones ſequunt̄ que in anglia fuerunt
ſcandaloſe. ſ. ꝙ corpus xp̄i nō fuit idem nume-
ro viuū ⁊ mortuū. ⁊ hoc cōcedit ſanctus Tho.
in q̄ſtionibus diſputatis. q. lxiij. qđ nō fuit ſim-
pliciter. Vn̄ ſequit̄ vltra ꝙ caro mortua nunq̄ꝫ
fuit viua. ⁊ ꝙ corpa ſanctorū mortuorū nunq̄ꝫ
fuerūt corpa ſanctorū viuentiū. ⁊ ideo reliquie
corporū ſanctorū nunq̄ꝫ fuerunt ptes corporuꝫ
viuentiū. nec corpus xp̄i qđ fuit vulneratuꝫ in
cruce iacuit in ſepulchro. que oīa ſunt abſurda.
Ex q̄bus ⁊ alijs pluribus erroribus ꝯ quos
q̄dam doctores ſp̄eales compoſuerūt tractatus
concludūt iſti. ꝙ hmōi doctrina non pōt eſſe in
omibus approbata. nec hoc obſtat eius ſanctita
ti vel canoniſationi. q2 nō obſtante glōſo mar-
tyrio Cypriani ip̄e errauit in fide. ſicut pat3. iiij.
ſenten. di. vj. ⁊ infra dicet̄. ca. iij. Vn̄ ſanctitas
vite non infert ſanctitatem doctrine. ſicut patet
de Papia martyre. q̄ fuit patronus ſecte hereti
ce. Vnde ex his omnibus inferunt ꝙ p̄dicta
approbatio Vrbani q̄nti non eſt huius doctrīe
approbatio vniuerſal̄: ſed tanq̄ꝫ doctrine vtilis
⁊ in multis ꝓbabilis. ſicut doctrina pape magi
ſtraliter dicta ſola habet autoritatem magiſtra-
lem ſicut dn̄s Innocen. q̄rtus de ſuo apparatu
teſtatus eſt. Sed de hac materia copioſius in-
fra dicet̄ in tribus p̄mis concluſionib⁹ tertij ca.
⁊ ideo breuius ptranſim⁹. Ad tertiū obiectū
reſpondet̄ p̄mo ꝙ nec facultas ⁊c̄.

Capl̄m ij.

Circa ſecūdum prin-
cipale in quo declarandum eſt ꝙ aſſertiones di-
cti fratris ꝑ cedulam theologie facultatis dicto
dn̄o ep̄o traditam fuerunt rōnabiliter ꝯdemna-
te. Premittendū eſt vnū p̄ambulū generale qđ
in aliq̄bus dictarū aſſertionū ⁊ eaꝝ ꝯdemnatōe
eſt neceſſario p̄notandum vicꝫ ꝙ licet aliq̄ pro-
poſitio vel aſſertio poſſit habere aliquē ſenſum
verum. tn̄ pōt rōnabiliter ꝯdemnari tanq̄ꝫ reuo
canda ꝓpter alium ſenſum falſum in ea vel i ei⁹
ꝓbatione intellectū. Et h̄ ſuppoſitio ꝓbatur taꝫ
rōib⁹ q̄ꝫ autoritatib⁹ ſanctorū doctoꝝ ⁊ ſp̄ealit̄
ex dict̄ ſancti Tho. de aq̄no. vt ps aduerſa ⁊c̄.
Quarto ꝓbat̄ ſuppoſitio p̄miſſa ⁊ ſingularit̄ de
claranda eſt ꝑ exemplum ſumptum ex doctrina
eccleſie. Nam ꝑ eccl̄am nonnūq̄ꝫ aſſertio ambi-
gua habens aliquē ſenſum catholicum eſt dam
nata. imo qn̄qꝫ aſſertiones ꝯdictorie ſ̄m vocem
ꝑ eam ſunt damnate. ⁊ ideo altera earū vl̄ vltra
qꝫ aliquem h3 ſenſum catholicū. Et ecce exem-
plum manifeſtū. Nam Iſid. in li. ethy. c. xix. li.
viij. ⁊ habetur. xxiiij. q. iij. c. quidam autē apte
inſinuat ꝙ vtraqꝫ iſtarū. de⁹ creat mala. de⁹ nō
creat mala eſt hereſis condemnata. vn̄ ⁊ aſſerto
res vtriuſqꝫ reputat hereticos dictos Colicia-
ni a q̄dam colico nominati. q̄ dicūt deū nō face-
re mala. cōtra illud qđ ſcriptū eſt. Ego de⁹ cre-
ans mala. Floriani a floriano q̄ ecōtrario dicūt
deum creaſſe mala ꝯ illud qđ ſcriptū eſt. Fecit
deus oīa bōa. Ex q̄b⁹ colligit̄ ꝙ vtraqꝫ iſta
rum ē hereſis ꝯdēnata. ⁊ tn̄ iſta aſſertio. de⁹ cre-
at mala. h3 aliquem ſenſum catholicū. ſ. iſtū de⁹
creat mala pene. ⁊ ſil̄r iſta. deus non creat mala
h3 ſenſum catholicū. ſ. iſtuꝫ deus nō creat mala

‖ Aliquā doctrinā eē p ecclīam approbatā pōt tri͂ intelligi

culpe ⁊c̄. Hac igit̄ ſuppoſitiõe preambula. ſic firmit̄ ſtabilita ſingulatim declarandū eſt. ꝙ aſſertiones dicti fratris fuerūt rõnabiliter ꝯdemnate. Prīa igit̄ ꝓpoſitio ſua fuit. Maior eſt vnio hypoſtatica in xp̄o q̄ȝ vnio triū ꝑſonaruȝ in eſſentia increata.

Sc̄da. poſſibile eſt eē aliquā creaturā puram in puris naturalibus que ita poſſet ſibi ⁊ hoī mereri ſicut aīa xp̄i ꝯcurrente gr̄a habituali. non ē tñ aliqua poſſibil̄ que tam conuenient̄ ꝯgruenter ⁊ ſufficienter hoīem poſſet redimere ⁊ ſaluare ſicut xp̄s. Et iſta ꝯdemnat̄ reuocanda tanq̄ȝ falſa ⁊ male ſonans ⁊ erronea ad intellectum ꝓbationis ſue vicȝ de gr̄a aīe xp̄i quo ad p̄mam eius ptem.

Tertia. aliq̄ pura creatura rõnalis pōt in puris naturalibus beatifice dei eſſentiā intueri. ⁊ hanc dicit patere de creatura p̄dicta. Et iſta ꝯdemnatur reuocanda al's Pariſius damnata tāq̄ȝ erronea in fide.

Quarta. aliq̄ pura creatura eſt poſſibil̄ ꝑfectior aīa xp̄i in merendo puta gr̄a aīe xp̄i. Et hec dānatur reuocanda tanq̄ȝ falſa erronea abſurda in theologia ⁊ ph̄ia ⁊ theologice doctrīe irriſiua. Addidit huic ꝓpoſitioni iſtam verificationem ⁊ ſi nõ quo ad q̄titatem meriti: tñ q̄ ad modum merendi. ⁊ h̄ oīa eidem ꝓdeſſe non poſſunt.

Quinta. vid̄z mihi ꝙ tal̄ creatura ſi poneret̄ eē ſimplicit̄ genus. Et hec condemnat̄ reuocanda ſicut inmediate p̄cedens.

Sexta ponere aliqđ creatum vel aliq̄ creata eſſe ſimplicit̄ ⁊ abſolute neceſſe eſt non eſſe ꝯ fidem. Et h̄ condemnat̄ reuocanda tāq̄ȝ falſa ⁊ male ſonans in fide ſm̄ cõem modū theologorū.

Septima. nc̄ce eē non repugnat eē cauſatuȝ. Et h̄ ꝯdemnat̄ reuocāda tāq̄ȝ falſa ⁊ erronea ī fide

Octaua. magis eſt ꝯſonū fidei ponere aliq̄d citra p̄mū eſſe abſolute ⁊ ſimplicit̄ nc̄ce neq̄ȝ ponere ip̄m ſine aliq̄ additione eſſe neceſſe eē. Et h̄ ꝯdemnat̄ reuocanda tāq̄ȝ falſa ⁊ erronea ꝓpter falſam implicationeȝ ⁊ erroneā compatõis quā includit ꝙ aliquā reȝ creatā eē nc̄ce eē. ſ. ſine aliqua additiõe eſt ꝯſonum ſacre ſcripture. ⁊ p cõſequens aliqđ creatū eſt increatū. qđ ꝯ dictiõeȝ includit.

Nona aſſerere aliq̄d fore verū qđ eſt ꝯ ſacrā ſcripturam eſt exp̄ſſiue ꝯ fidem Et hec ꝯdemnatur reuocanda tāq̄ȝ falſa ⁊ iniurioſa ſanctis ⁊ doctoribus ſi eam intelligat vniuerſalit̄ ꝓut in probatione eius videt̄ p̄tendere.

Decia. nõ oēm homiem p̄ter xp̄m ꝯtraxiſſe ab Adā pctm̄ originale eſt exp̄ſſe ꝯ fidē. Et h̄ damnatur reuocanda tāq̄ȝ falſa ſcādaloſa ⁊ piaꝝ aurium offenſiua ⁊ p̄ſumptuoſe aſſerta. nõ obſtante ꝓbabilitate q̄ſtionis. vtrū beata v̄go fuerit in peccato originali ꝯcepta ⁊c̄.

Vndecia. btām Mariā v̄ginē ⁊ dei genitriceȝ nõ ꝯtraxiſſe pctm̄ originale eſt exp̄ſſe ꝯ fidem. Et hec ꝯdemnat̄ reuocāda tanq̄ȝ falſa ſcandaloſa p̄ſumptuoſe aſſerta ⁊ piarū auriū offenſiua.

Duodecima tm̄ eſt ꝯ ſacrā ſcripturā vnū hoīeȝ eē exemptum a peccato originali p̄ter xp̄um ſic̄ ſi decem homines ponerent̄ exempti. Et h̄ condemnat̄ ſicut p̄cedens reuocanda tāq̄ȝ falſa ſcandaloſa p̄ſumptuoſe aſſerta ⁊ piarū auriuȝ offenſiua.

Tredecima magis eſt exp̄ſſe ꝯ ſcripturā ſacram beatā v̄ginē nõ eſſe ꝯceptā in peccato originali q̄ȝ aſſerere ip̄am ſil̄ fuiſſe beatā ⁊ viatriceȝ ab inſtanti ſue ꝯceptiõis vel ſanctificatõis. Et poſtq̄ȝ ꝓbauit correlariū. dixit ꝙ pari mõ videret̄ dici ꝙ magis eſt exp̄ſſum ip̄am vnitā fuiſſe hypoſtatice. ⁊ h̄ idem in ꝯſiſtorio ⁊ in ſcripto ſuo coram iudicibus recitauit. Hec aūt ꝓpoſitio ꝯdemnatur ſicut p̄cedens reuocanda tanq̄ȝ falſa ſcandaloſa p̄ſumptuoſe aſſerta ⁊ piarū auriū offenſiua ⁊ merito potuiſſet rigoroſius ꝯdēnari. q̄ꝛ nulla p̄cedentiū eſt ita temeraria.

Quartadecima ⁊ vltima. In expoſitõne ſacre ſcripture ſiue declarando p eccl̄am ſiue p doctores ſiue excipiendo p q̄cūq̄ȝ. de ſacra ſcriptura ⁊ nõ aliunde trahenda eſt determinatio declaratio ſiue exceptio. ſicut in grām̄atica ꝯ regl'as poni in eadē exceptio repit̄. Et hec ꝯdemnat̄ reuocāda tāq̄ȝ falſa ⁊ erronea ſi intelligat ꝙ exceptio vel expoſitio ſit trahenda exp̄ſſe. ⁊ explicite ex ſcriptura ſacra ⁊ nõ aliūde ꝓut videt̄ p̄tendere. aliter nõ eſſet ad ꝓpoſitū ſuū. Haꝝ ꝓbationum improbationes diffuſe ⁊ pulcerrime ponūtur in dicto tractatu.

Caplm̄. iij.

Circa tertium principale

in quo declarandū eſt ꝙ doctrīa ſc̄ti Thome nõ ſic eſt approbata ꝙ ꝓpter eaȝ oporteat añ dictā ꝯdemnationē aut dicti ep̄i ꝓceſſum aliq̄liter impedire: p̄mittenda ē h̄ diuiſio. Q̄ aliquaȝ doctrinā eſſe p eccleſiam approbatā pōt triplicit̄ intelligi. Vno mõ ꝙ tal̄ doctrina ſit p eccleſiam tanq̄ȝ vtilis ⁊ in fide ꝓbabilis acceptata ⁊ tāq̄ȝ talis inter ſcholaſticos diuulgata. Sc̄do mõ ꝙ talis doctrina ſit ſic approbata ꝙ oporteat credere ꝙ ip̄a ſit in omi ſui pte vera. Tertio mõ ſic vt ip̄a ſic ſit approbata vt oporteat credē ꝙ ip̄a in nulla ſui parte ſit in fide erronea vel heretica. Nam m̄lta ſunt falſa q̄ non ptinent ad fidem que tñ nõ inducūt errorē ꝯdemnabilē ⁊ in talibꝰ nõ cadit hereſis. q̄ꝛ hereſis importat corruptioneȝ fidei chriſtiane. In talibꝰ aūt falſitas aut error ad corruptionē fidei chriſtiane nõ ptinet. vt dic̄ ſanctꝰ Tho. ij. ij. q. de hereſi. arti. ij. Et ideo ptȝ ꝙ approbatio alicuiꝰ doctrine ſecūdo mõ maior eſt approbatione alicuius tertio modo. Primꝰ aūt modus approbationis multuȝ differt a duo-

bus aliȷ̃s. q꞉ multe ſunt doctrine illo p̄mo modo
approbate q̄ cõtinent non ſolum falſa. imo etiam
q̄dam in fide erronea. vt inferi⁹ patebit. Unde
p̄mus modus approbatiõis cõmunis eſt multis
doctrinis ſeu libris vel tractatib⁹ ſanctorũ ⁊ do-
ctorum. ſed ſecũdus ⁊ tertius valde pauci ſcri-
ptis cõueniunt. ſ. ſoli doctrine ſcripture ſacre et
vniuerſalis eccl̃ie vt q̄dã dicũt. ſic apparebit ex
dicẽdis. ⁊ ideo vterq̧ ipoꝝ maior ẽ p̄mo. Qui-
libet aũt p̄dictorũ modorũ põt ſubdiuidi. q꞉ ta
lis approbatio alicuius doctrĩe põt eſſe expreſſa
vel tacita. Exp̄ſſa q̄dem ꝑ ſcripturã autẽticam
ſicut ꝑ autoritatem ſcripture diuine vel cõſtitu-
tionem eccl̃e vel bullã ap̄licam aut aliã lr̃am au
tenticã alicui⁹ ꝑſone vel collegiȷ̃ in h̄ ꝑtãtẽ ha-
bentis. Et ſic exp̄ſſe approbata eſt doctrina ſcri-
pture ſacre noui ⁊ veteris teſtamẽti. generaliũ
conciliorũ. ep̄laꝝ decretaliũ. ⁊ quorũdam opu-
ſculorũ ſanctorũ pr̃m. ſicut ptꝫ ex decreto Gela
ſiȷ̃ pape. xv. di. c. ſancta romana. Tacita vo po
teſt eſſe alicuius doctrine approbatio ꝑ tolleran
tiam ſeu ꝑmiſſionẽ eccl̃ie. ⁊ ſic multe ſunt doctri
ne approbate nõ ſolũ ſanctorũ pr̃m: ſ etiam quo-
rundã doctorũ ⁊ mg̃roꝝ q̄ ſcripſerunt ſummas
⁊ lecturas diuerſas. ⁊ in q̄buſdã inter ſe aduer-
ſas tam in theologia q̃ꝫ in iure canonico. ſic ptꝫ
de multis doctoribus vniuerſitatis Pariſien̄.
⁊ aliorũ ſtudiorũ. Et h̄ tacita eorum approbatio
habet̃ implicite ex p̄allegato decreto Gelaſiȷ̃ pa
pe. vbi dr̃. Opuſcula atq̧ tractat⁹ omniũ patꝝ
orthodoxorũ q̄ in nullo a ſancto romane eccle-
ſie ꝯſortio deuiauerũt. nec ab eius p̄dicatiõe ſe-
iuncti ſunt: legenda decernim⁹. Un̄ q꞉ hic gene-
raliter oĩm illoꝝ mg̃roꝝ vel doctorũ qui hmõi
ſunt approbata tacita. ſ. ⁊ implicita licet nõ expli
cita. ſed de opuſculis eorũ diligent̃ obſeruãduꝫ
eſt qđ ibidẽ ſequit̃ q̄ cũ h̄ ad catholicoꝝ man⁹
aduenerint. beati ap̄li Pauli ſñia p̄cedat. Oĩa
ꝓbate qđ bonũ ẽ tenete. Juxta p̄mã diuiſionẽ
declarande ſunt tres p̄ncipales ꝯcluſiones cir-
ca approbationem doctrine ſc̄ti Thome. deinde
alie tres ſp̄ales circa doctrinã eius de abſoluta
nc̄citate creature. Pria igit̃ concluſio eſt.
Doctrĩa ſancti Thome in opuſcul̄ ſuis theolo-
gicis ꝯtenta. p̄mo mõ eſt ꝑ eccl̃am approbata ⁊
tanq̃ꝫ vtilis ⁊ ꝓbabilis diuulgata. ⁊ hec ꝓbat̃
q꞉ ⁊c̄.

Scđa concluſio eſt. Predicta ſancti Thome do
ctrĩa nõ eſt ſcđo mõ ꝑ eccl̃am approbata ſic. ſ. ꝙ
oporteat credere ꝙ ip̄a in oĩ ſui ꝑte ſit vera. ⁊ h̄
ꝓbat̃ q꞉ ⁊c̄..

Tertia ꝯcluſio. Prefata ſancti Thome doctri-
na nõ eſt tertio mõ p̄dicto ꝑ eccl̃am approbata.
ſic. ſ. ꝙ oporteat credere ꝙ ip̄a in nulla ſui par-
te ſit in fide erronea vel heretica. ⁊ h̄ ꝯcluſio ꝓ-
bat̃ q꞉ ⁊c̄. Scđo p̄ncipalit̃ ꝓbat̃ tertia ꝯclu-
ſio. q꞉ de illa nõ oportet credere doctrina ꝙ ip̄a
in nulla ſui ꝑte ſit in fide erronea vel heretica in
qua q̄dem ꝯtinent̃ multe ꝯtrarietates et repu-
gnantie, etiaꝫ in materia ad fideꝫ ꝑtinẽte. ſ mul
te hmõi repugnantie ⁊ ꝯrietates continẽtur in
doctrina ſancti Thome. igit̃ ⁊c̄. Maior eſt no
ta. ſed minor ꝓbat̃. ⁊ de multis exẽplis breuita
tis cauſa pauca ponent̃.

Primũ exemplũ eſt. q꞉ p̄mo ſententiarũ di. xi.
arti. iiiȷ̃. tenet ſanctus Thomas. ꝙ pat̃ ⁊ filius
poſſunt dici duos ſpiratores ſicut ſpirãtes. In
p̄ma ſcđo ꝑte ſumme ſue. q. xxxvi. arti. vlti. dicit
ꝙ ſunt vnus ſpirator ⁊ ñ duo. ⁊ tñ hec materia
multũ ad fidẽ ꝑtinet. cũ in ꝯcilio Lugdunen̄. ſb
Gregorio decio celebrato fuerit diffinitũ ꝙ ſpi-
rituſſanctus a p̄re ⁊ filio nõ duab⁹ ſpirationib⁹
ſ vnica ſpiratiõe ꝓcedit. ſicut ptꝫ in. c. fideli. ex̃
de ſum. tri. ⁊ fi. ca. li. vi.

Scđm exemplũ eſt q꞉ in ſcđo ſñiaꝝ di. i. dicit ꝙ
creatio inſtrumentalit̃ cõicare potuit creature.
ſuſtinẽs in hoc opinionẽ mg̃ri li. iiiȷ̃. di. v. i qua
tñ ab aliȷ̃s doctorib⁹ cõiter non tenet̃. In p̄ma
ſcđo ꝑte ſumme. q. xlv. ar. v. dicit ꝙ nõ. ⁊ idẽ di
cit in ſecundo ꝯ gentiles. c. xxi. ⁊ in queſtiõe de
veritate.

Tertiũ exemplũ põt poni q꞉ in ſcđo ſñiaꝝ ⁊ ſiľr
in q̄rto tenet ꝙ oĩs hõ p̄ter xp̄m ꝯcipit̃ in pecca
to originali. ⁊ in p̄mo tenet ꝙ beata ꝟgo nõ fuit
concepta in peccato originali. ſicut ſupra dictuꝫ
eſt. ⁊ tñ ꝑs aduerſa ꝯ quam agim⁹ aſſerit ſecun-
dum exp̄ſſe eſſe imo expreſſiſſime ꝯ fidem. ⁊ ideo
hꝫ concedere ꝙ doctrina ſancti Thome in hac
ꝑte eſt in fide erronea.

Quartũ exempluꝫ q꞉ in tertio ſñiaꝝ di. vi. q. iȷ̃.
arti. iȷ̃. dicit ꝙ p̄ma opinio ibi poſita a mg̃ro nõ
eſt heretica licet ſit falſa. ſ. fili⁹ dei aſſũpſit hoĩeꝫ
ex hũana carne ⁊ aĩa rationali ꝯſtitutum. ⁊ ille
hõ cepit eſſe de⁹. ⁊ de⁹ cepit eſſe hõ ille. In tr̃tia
ſcđo ꝑte ſumme. q. iȷ̃. arti. iiȷ̃. in fi. dicit ꝙ eſt here
tica ⁊ damnata in concilio.

Quitũ exemplũ eſt q꞉ in q̄rto ſñiaꝝ. di. xxxviiȷ̃
arti. iiiȷ̃. in ſolutione tertiȷ̃ argumenti dicit ꝙ pa-
pa põt diſpenſare in voto ꝯtinentie. ⁊ in. iȷ̃. iȷ̃. q.
lxxxviiȷ̃: arti. xi. dicit ꝙ nõ. allegãs decretalem.
Cũ ad monaſteriũ. extra de ſta. mo. vbi i fine il-
lius decretal̃ dicit̃ ꝙ abdicatio ꝓp̄etatis ſicut ⁊
cuſtodia caſtitatis adeo ẽ annexa regule mona-
chali vt ꝯ eã nec ſumm⁹ pontifex poſſit indulge
re. Sed h̄ ſcđa opinio vid̃r eſſe erronea in fide.
cum ſit ꝯ obſeruãtiam eccleſie q̄ in tali voto qñ
q̧ diſpenſauit. ſic oñdit dñs Durandus in. iiiȷ̃.

Sextũ exemplũ generale qđ ſumit̃ ex quodam
tractatu ſancti Thome de ꝯcordia quorũdã di-
ctorũ ſuorũ inter ſe diſcordantium. qui incipit.
Pertranſibũt plurimi ⁊ multiplex erit ſcientia
vbi multa diuerſa aut aduerſa que in doctrina
ſua continentur corrigit ⁊ exponit. Et q꞉ veriſi
mile eſt ꝙ tũc non oĩa hmõi ſibi occurrerũt. ido

in fine prologi ſui ſupplicat librorū ſuorū lectori-
bus ita dicēs. Si quis aliquid inuenerit nō cō-
cordanter ſi nō ſit manifeſta cā dicēdi ex q̄ ſcdm
Hylariū accipiēda eſt itelligētia dictoꝝ. diſcre-
tiorē ꝛ magis exercitatū ꝯſulat. Si vō non fue-
rit iuentū q̄uo vtrūq̄ ſtare poſſit id illorū eligat
qđ magis ꝯſonū ꝟitati iudicauerit. alteꝝ vero
noſipſi reuocare⁹ ſi talis diſcordia nob occurre
ret. Ex quo dicto correlarie ſequit̄. q̄ ſi i doctri-
na ſancti thome aliqua aſſertio repirēt̄ q̄ eēt he-
retica aut in fide erronea. nō ꝓpter h̄ ſequeretur
q̄ aſſerēs fuiſſet heretic⁹. q꞉. ſ. eā ꝑtinacit̄ nō aſ-
ſeruiſſet cū ad reuocationē humiliter ſe offerat.
Sic eīm beatus Ciprian⁹ ꝛ btūs Hiero. licꝫ erro
neas opiniones vel hereticas ſcripſerint q̄s re-
uocaſſe nō legunt̄ vt infra dicet̄. q꞉ tn̄ eas ꝑtina
citer nō ꝺ̄fenderūt nō ſunt heretici iudicādi ꝛc̄.
Et ꝓpt̄ h̄ ſolū q̄ hereſim tenuerit ꝟbo vl̄ ſcp̄to
n̄ eēt poſt mortē de hereſi accuſād⁹ niſi probari
poſſet q̄ talē hereſim ꝑtinacit̄ tenuiſſet. Et h̄ pꝫ
ex dictis ſancti thome. in. ij. ij. q. de hereſi. ar. ij.
in ſolutione ad tertiū argumētū vbi allegat Au
guſtinū. xxiiij. q. iij. dicētē. Si q̄ ſnīaꝫ ſuā q̄uis
falſam atq̄ ꝑuerſam nulla ꝑtinaci animoſitate
ꝺ̄fendunt. querūt aūt tacita ſolicitudine ꝟitatē
corrigi pati cū inuenerint. nequaq̄ ſūt int̄ here-
ticos ꝯputandi. Vn̄ cōcludit q̄ ſi aliqui docto-
res diſſenſiſſe vident̄ in vel cōtra ea quorū nihil
int̄eſt ad fidē vel etiā in quibuſdā ad fidē ꝑtinen
tibus q̄ nōdū erāt p eccl̄iam det̄minata nō ē vi-
tiū hereſis. poſtq̄ aūt eſſent determinata autori
tate eccl̄ie vniūſalis. ſi q̄s tali determinationi ꝑ-
tinaciter reſiſteret vel repugnaret. hereticus eē
ſentiret̄. Et hec dic̄ ſcūs thomas ꝓpt̄ diſſenſio-
nem q̄ fuit int̄ Hiero. ꝛ Augꝰ. circa ceſſationē le
galiū. Ex q̄b⁹ om̄ib⁹ ſatis pꝫ q̄ idē ſcūs tho
mas q̄ Augꝰ. ꝛ in regula ꝛ in doctrina ſequit̄ ſic
mgr̄m diſcipul⁹. dicere potuit ꝛ debuit cū eodē
auguſtino. errare potero ſ̄ heretic⁹ nō ero. q꞉ n̄
oportet credere q̄ doctrīa ſua in nulla ſui ꝑte fu-
erit heretica vel i fide erronea lꝫ ip̄e nō fuerit he
reticus.

Tertio ꝓbat̄ eadē cōcluſio q̄ ſi oporteat dicere
q̄ hm̄oi doctrina in nulla ſui ꝑte ſit in fide erro-
nea vel heretica. hoc maxime eſſet q꞉ ip̄a ē p ec-
cleſiam approbata. Sed aliq̄ eſt doctrina multo
magis approbata q̄ doctrina ſancti thome. que
tn̄ in aliqua ſui ꝑte eēt heretica vel erronea i fidē.
igit̄ hoc etiā ſine vlla temeritate dici poterit de
doctrina ſancti thome nō obſtāte eius approba
tione. cōſquētia ē clara ꝛ maior nō. q꞉ illi funda
mento innitit̄ ꝑs aduerſa. Sed minor ꝓbat̄ per
multa exēpla. Et vt a maiorib⁹ ad minora ꝓ-
cedat̄ Primū exemplū ponit̄ de doctrina beati
Petri apl̄i quā nulli dubiū ē eē magis approba
tam q̄ doctrinā beati Pauli ꝓ om̄ib⁹ ad fidem
ꝑtinētib⁹ q̄ ꝟbo aut facto docuit. ꝯſtat q̄ hm̄oi
doctrina in aliqua ſui ꝑte fuit in fide erronea. ſ. i
illa ꝑte in qua Paul⁹ apl̄s eū rep̄hēdit de q̄ re-
p̄henſiōe dr̄ ad Gal̄. ij. cap̄. Cū aūt veniſſet ce-
phas antiochiā in faciē ei reſtiti q꞉ rep̄hēſibilis
erat. Et cām rep̄henſionis ipi⁹ ꝛ aliorū p ei⁹ do
ctrinā errantiū ſubdit. q꞉ certe nō recte ambula-
bat ad ꝟitatē euāgelij. Et ſic patet q̄ errabat cō
tra ꝟitatē euāgelij. q꞉ ei⁹ doctrina erat in h̄ in fi-
de erronea. Vn̄ etiā pꝫ q̄ in errore fidei. minor
rep̄hendere pōt q̄tūlibet maiorē. cū paul⁹ ſic re
p̄hēderit petrū principē apoſtolorū. ꝛ ideo nō
debet mirū nec temerariū iudicari ſi minores do
ctores rep̄hēderēt ſcm̄ thomā vbi oñderūt euꝫ
erraſſe in materia fidei.

Secūdū exēplū ē de doctrina ſancti Cipriani q̄
int̄ doctores approbatos p̄mus noīat̄ i decreto
Gelaſij pape. xv. di. c. ſcā rhomana. ꝛ tn̄ ei⁹ do-
ctrina in aliq̄bus fuit erronea. Vn̄ de baptiſmo
ꝑuulorū eundē rep̄hēdit Aug⁹. de ꝯſe. diſt. iiij.
ca. q̄uo. ꝛ merito erat rep̄hēdend⁹ licꝫ eēt ſanct⁹
martyr ꝛ in ſignis ſic̄ ponit̄. xxxij di. ca. porro.
Rep̄hēſibilis aūt erat q꞉. ſ. baptiſma hereticoꝝ
lauacrū diaboli appellabat. Vn̄ Aug⁹. lib ij. cō-
tra quēdā donatiſtā de ſcripturꝭ Cipriani dic̄ ſic
Qđ i eis diuinaꝝ ſcripturaꝝ autoritati ꝯgruit
cū laude ei⁹ accipio. qđ aūt nō cōgruit cuꝫ pace
eius reſpuo. et infra. Viri hui⁹ laudē aſſeq̄ n̄ va
leo. ei⁹ multis lr̄is mea ſcripta nō cōparo. ei⁹ in
genium diligo. ei⁹ laude delector. ei⁹ charitateꝫ
miror. ei⁹ martyriū veneror. Hoc q̄ aliter ſapu
it nō accipio. q꞉ eccl̄ia nō accipit ꝓ qua ſangui-
nem fudit.

Tertiū exēplū ē de doctrina beati Hiero. q̄ in p̄
dicto decreto Gelaſij iter approbatos doctores
numerat̄ Cui⁹ eloquiū vt Aug⁹ de eo ait ꝯ Iu
lianū. ab oriēte i occidētē iſtar ſolis refulget. ac
etiā intm̄ defert eccl̄ia vt ſacre ſcripture teſtimo-
niū p̄ ceteris interp̄tib⁹ ex ei⁹ tranſlatione ſuſci-
piat. ꝛ tn̄ ꝯſtat q̄ ei⁹ doctrina in aliq̄ ſui ꝑte con
cedit̄ fuiſſe erronea etiā in his q̄ ad fidē ꝛ doctri
nā apl̄icā ꝑtinere noſcunt̄. Nā ſic habet̄ i decre
tis. xxvj. di. circa doctrinā beati Pauli apl̄i di-
cētis. oportet ep̄m eē vni⁹ vxoris virū ꝛ nō plu
riū. Hiero. ꝛ Aug⁹. ꝯrias ſnīas ꝓtulerūt. Hinc
ē q̄ gloſa i p̄dicta di. c. j. dic̄. qđ male ſentit h̄ hie
ronym⁹. Aug⁹. eū corrigit in ꝓximo. Iſti etiaꝫ
ſci ſic̄ pꝫ in eoꝝ epl̄is vt recitat gloſa ad Gal̄. ij.
ca. de rep̄hēſione q꞉ Paul⁹ dic̄ Petrū apl̄m eē
rep̄hēſibileꝫ. ꝯriū ſentiebāt vt ſupra tactū eſt. et
ideo alter eorū circa ꝟitatē euāgelij erroneā opi
nionē tenebat. De Augꝰ. etiā ꝛ alijs pl̄ib⁹ appro-
batis doctorib⁹ ſil̄r poſſet oſtēdi.

Quartū exēplū ē de doctrina ſeu cōpilatiōe ma
giſtri ſnīaꝝ q̄ in ſtudijs generalib⁹ ꝛ q̄ncq̄ ex mā
dato apl̄ico publice tanq̄ approbata ꝛ autētica
legit̄ ꝛ tn̄ in ea aliqua cōtinent̄ i fide erronea ſic̄
ē illa opinio quā tenet in. iij. di. xxij. q̄ chriſt⁹ in

triduo ſue mortis fuit hō . ⁊ quedam alie i qui-
bus cōiter reprobat̄ . Hoc tn̄ non obſtante vid̄r
ꝙ eius doctrina ſit magis autētica ꝙ̄ doctrina
ſancti Thome.
Quintū exemplū ē de doctria ſeu cōpilatōe de-
creti Gratiani q̄ a doctoribus decretoꝝ tāꝙ̄ ap
probota ⁊ autentica legit̄ . ⁊ a q̄ ⁊ non a lectura
decretaliū doctores decretoꝝ ⁊ nō doctores de
cretaliū noiant̄ . ⁊ tn̄ illa doctrina in aliq̄ ſui pte
ē erronea in fide. ſicut ptꝫ . xxxiij . q . iiij . c . ſ; obij
citur . vbi narrat Gratian⁹ ꝙ tpe regis Achab
fuerūt miſſi duo q̄nq̄genarij ad Heliā q̄ dixerūt
ei . Hō dei rex iſrl̄ vocat te . qd̄ eſt hereſis explici
ta . qꝛ ꝯria v̄itas ē explicite approbata . qꝛ h̄ acci
dit tpe Ochozie mortuo rege achab . ſic̄ expſſe i
ſac̄ ſcptura repit̄ . iiij . Re . c . j . Vn̄ ſi Gratianus
ptinacit̄ ei adheſiſſet fuiſſet manifeſt⁹ heretic⁹ .
ſ; nō fuit heretic⁹ qꝛ nō ptinacit̄ : ſ; inaduertēter
illud dixit . Vn̄ ſup illo paſſu dicit gloſa : ꝙ ipſe
ꝯfundit hiſtoriā . nō eī achab miſit illos quīq̄-
genarios : ſ; rex ochozias . nec etiā illud contigit
tpe achab ſ; ſb̄ ochozia . In plib⁹ etiā alijs glo-
ſa reprobat Gratianū . ſic̄ ptꝫ . xj . q . iij . c . euiden
ter itaꝗ; . ⁊ . xij . q . j . c . j . ⁊ alijs ꝙ̄ pluribus locis.
Et dicūt aliq̄ ꝓpter h̄ ꝙ multis licꝫ negare glo-
ſas decretorū ⁊ decretaliū cū gloſa apte negant
textū . Et conſilr̄ dicūt aliq̄ de gloſis ordinarijs
biblie . q̄ tn̄ videt̄ eſſe maioris autoritatis ꝙ̄ do
ctrina ſancti Thome cum allegant̄ autoritatiue
Sextū exemplū pōt poni de q̄buſdā doctorib⁹
q̄ nō ſunt ſancti canonizati . ſic̄ venerabilis Anſ
helm⁹ Cantuarieñ . eps . Hugo de ſan . victore .
⁊ q̄dam alij quorū dicta vel ſcpta in aliq̄bus re
periūt̄ erronea . ⁊ tn̄ eorū doctrina nō min⁹ vid̄r
eſſe autētica ꝙ̄ doctrina ſancti Thome . cuꝫ ipi
cōit̄ in actibus ſcholaſticis ſcientifici allegāt̄ au
toritatiue . nec ſolēt negari : ſ; eoꝝ dicta reueren-
ter gloſari ⁊ exponi . qd̄ tn̄ ſcholaſtici nōdū con
ſueuerūt facere de dictis ſancti Thome . ⁊ ideo
p̄ſumptuoſū vid̄r ei⁹ doctrinā ſup illos ⁊ alios
doctores ſic extollere ꝙ nō liceat credere aut aſ-
ſerere ipm̄ in fide erraſſe ſic̄ ⁊ alij errauert̄ . Nec
obſtat eius canonizatio quam aliq̄ ꝓ mag̊ colo
re p̄tendunt.
Ex q̄bus oib⁹ vid̄r ꝙ dicere ſanctū Thomaꝫ in
aliq̄ pte doctrie ſue erraſſe in fide . nec obuiat ſeu
derogat canonizationi ſue nec approbationi do-
ctrie ſue theologice . ſic̄ h̄ idem dicere de alijs ſā
ctis ⁊ pcipuis doctorib⁹ nō derogat canoniza-
tioni nec approbationi eorū . Nā eccl̄ia ſic̄ cano-
nizando aliquē ſcm̄ nō p h̄ approbat oīa ei⁹ fctā
ita approbādo ei⁹ doctrinā nō p h̄ approbat oīa
ei⁹ dicta vel ſcpta . ſ; ſolū i la q̄ p actorē ipm̄ non
ſūt retractata nec p aliū rōnabilit̄ ſunt correcta .
aut merito tanꝙ̄ veritati ꝯria corrigēda iuxta ſu
peri⁹ allegatā apl̄i ſniaꝫ . Oia ꝓbate qd̄ bonuꝫ ē
tenete . Sic igit̄ p eccl̄iam approbat̄ aliq̄ doctri
na . nō tn̄ quo ad oīa ſ; q̄ ad illa q̄ ſunt v̄itati con
ſona . ſicut ptꝫ de doctrina Origenis de qua dic̄
Gelaſi⁹ papa . xv . di . c . ſcā romana . qd̄ Orige-
nis nōnulla opuſcula q̄ vir beatiſſim⁹ Hierony
mus nō repudiat legēda ſuſcipim⁹ . reliq̄ aūt cuꝫ
autore ſuo dicim⁹ eē renuēda . Ex oib⁹ igitur
p̄dictis clare ptꝫ tertia ꝯcluſio p̄ncipalis ⁊c̄.
Quarta ꝯcluſio ē . Doctria ſci Tho . li . ij . ſum .
ſue ꝯ gētiles . c . xix . de reꝝ creataꝝ nccitate ab-
ſoluta ē de v̄tute ſmōis falſa ⁊ mltū im ꝓpa Et
h̄ ꝯcluſio ptꝫ qꝛ illd̄ capl̄m intitulat̄ q̄lit̄ in reb⁹
creatis eſſe pōt neceſſitas abſoluta . ⁊ ē p̄ncipal̄
ꝯcluſio capl̄i ꝙ ſunt q̄dā in reb⁹ creatis q̄ ſimpli
citer et abſolute nccē ē eē . ⁊ aliq̄ q̄ ſunt ꝯtingen-
tie eſſe . Sed ꝙ iſta locutio ſit de v̄tute ſmonis
falſa ⁊ multū impropa . hoc ꝓbat̄ ⁊c̄.
Quinta cōcluſio . Predicta ſancti Tho . doctri
na ſm̄ q̄ſdā ē in fide erronea ſeu in aliq̄ ſui parte
de hmōi errore ſuſpecta . Et in hac ꝯcluſiōe nō
aſſertiue ſ; ſolū recitatiue loq̄mur . Dicūt enim
aliq̄ ꝙ iſta doctrina multos errores ꝯtinet .
Prim⁹ ē qꝛ ponit aliq̄d a deo eē nccē eē . qd̄
vid̄r ꝯ ſacrā ſcripturā ⁊ intentiōꝫ ſctōꝝ . qꝛ nccē
eē eſt ꝓpꝛium nomen dei . ⁊ vid̄r eē intentio ſacre
ſcpture Exod̄ . iij . c . vbi Moyſi interrogāti do
mino . Si dixerit mihi qd̄ eſt nomē ei⁹ . q̄d dicā
eis : Dixit dn̄s ad Moyſen . Ego ſum qui ſum .
ſic dices filijs iſrl̄ . q̄ eſt miſit me ad vos . Super
quo verbo dicit gloſa ⁊c̄.
Scd̄s error vt iſti dicunt eſt in p̄ncipali funda-
mento p̄dicte poſitionis quod eſt iſtud . Sūt in
q̄t quedaꝫ in rebus creatis que ſimpliciter ⁊ ab
ſolute neceſſe eſt eſſe . Illas eī res ſimpliciter ⁊
abſolute neceſſe eſt eſſe in quib⁹ non eſt poteſtas
ad non eſſe . Quedam aūt res ſic ſunt a deo in eē
ꝓducte vt in eis naturaliter ſit potentia ad nō eſ
ſe . Quod q̄dem cōtingit ex hoc ꝙ materia i eis
eſt in potentia ad aliā formā . Iſte igit̄ res in q̄
bus vl̄ nō eſt materia . vel ſi ē nō ē potētial̄ ad a-
liā formā . nō hn̄t potētiā ad nō eē . eas igit̄ ſim
plicit̄ ⁊ abſolute neceſſe eſt eē . Hoc autem iterū
circa mediū capituli magis explicat dicēs . ꝙ qꝛ
materia ſm̄ qd̄ eſt in ei⁹ potētia ē ex ordie mate-
rie . neceſſario res alique corruptibiles exiſtunt .
ſicut aīal qd̄ ex ꝯtrarijs compoſitum eſt . qꝛ eius
materia ꝯriorum eſt ſuſceptiua . forma autē ſm̄
id qd̄ eſt actus eſt ⁊ p eam res exiſtūt actu . Vn̄
ea ipa ꝓuenit neceſſitas ad eſſe in q̄buſdam . qd̄
contingit quia res ille ſunt forme non in materia
⁊ ſic non eſt in eis potentia ad non eſſe ſicut eſt
de ſubſtantijs ſepatis . vel qꝛ forme rerū ſua per
fectione adequant totā potentiā materie . vt ſic
nō remaneat potentia ad illā formā nec p conſe-
quens ad nō eſſe . ſicut eſt in corporib⁹ celeſtib⁹ .
Hoc eſt igit̄ p̄ncipale fundamentū poſitiōis
ſancti Thome quod vid̄r multiplicit̄ erroneū .
p̄mo qꝛ ⁊c̄.

Tertius ꝑncipalis error ꝑdicte poſitōis eſſe vi
det̄ q̄: dicit ꝙ ꝑ h̄ ꝙ d̄r deū ꝓtuliſſe res ꝑ volū-
tatem nō ꝑ neceſſitatē. non tollit̄ q̄n voluerit ali
quas res eſſe q̄ de neceſſitate ſunt. ⁊ aliq̄s q̄ ſint
ↄtingent̄. ad hoc ꝙ ſit in reb⁹ diuſitas ordiata.
Nihil igit̄ ꝓhibet res q̄ſdam diuina voluntate
ꝓductas neceſſarias eē. Et ↄñter h̄ declarādo
ſbdit eē nēce ſimplicit̄ nō repugnat ad ratiōem
eē creati Nihil eñ hꝫ aliq̄d neceſſe eē. qđ tñ ſue
neceſſitatis cauſam hꝫ ſicut ↄcluſiones demon-
ſtrationum. Nihil igit̄ ꝓhibet quaſdā res ſic eē
ꝓductas a deo vt tñ eas eē ſic neceſſe ſimplicit̄.
⁊ iteꝝ poſtea ibidem aliam rōꝫ cōcludit. ſic igit̄
aliq̄ creatura de neceſſitate hꝫ eſſe. Ex q̄bus
clare ptꝫ ꝙ non ſolū cōcedit quaſdam res diuīa
volūtate ꝓductas nēcarias eē vl̄ eas neceſſe eē.
ſed etiam ↄcludit ꝙ q̄dam de nēcitate ſunt. ⁊ ꝙ
eas eē eſt nēce ſimplicit̄. ⁊ de neceſſitate habēt
eē. mō hoc repugnat libertati diuīe volūtatis.
qđ arguit̄ ſic. q̄: iſta ↄſequētia eſt bōa. de⁹ vult
creaturam eē. g̊ creatura ē. ⁊ econtra. ⁊ ꝑ ↄñs ſi
antecedens libere ⁊ volūtarie verificat̄ de aliq̄
creatura. ↄñs ↄſequenter verificat̄ de eadeꝫ. q̄:
ſi deus libere ⁊ ↄtingenter vult qualibet creatu
ram eſſe. ſequit̄ ꝙ quelibet creatura eſt ↄtingēt̄
⁊ nulla eſt de neceſſitate. vñ etiaꝫ ex oppoſito ſu-
mitur oppoſitū. quia ⁊c̄.

Quart⁹ error hui⁹ doctrīe eē d̄r in quadaꝫ rōne
q̄ ibidē ſequit̄ q̄ dicit. ꝙ q̄nto aliq̄d magis diſtat
ab eo qđ ꝑ ſeipm̄ ē ens. ſ. a deo. tātomagꝭ ꝓpin-
quū ē ad nō eē. Quāto igit̄ aliq̄d ē ꝓpinquius
deo. tātomagis recedit a nō eē. q̄ aūt iā ſunt ꝓpi
qua ſunt ad nō eē. ꝑ hoc ꝙ hn̄t potētiā ad nō eē
Illa igit̄ q̄ ſunt deo ꝓpinquiſſima ⁊ ꝑ hoc a nō
eē remotiſſima talia eē oportet ad hoc ꝙ ſit or-
do rerū cōplet⁹ vt in eis nō ſit potētia ad nō eē.
talia aūt ſunt neceſſaria abſolute. ſi igitur aliq̄
creatura de nēcitate hꝫ eē. Hec auteꝫ rō deficit ī
multis. Primo in hoc ꝙ ſupponit ꝙ entia deo ꝓ
pinquiſſima ſic̄ angeli tātomagis recedūt a nō
eē. hoc eñ ꝓꝑe loquēdo nō eſt verū. q̄: ꝓꝑe ni-
hil diſtat vel recedit a nō eē ⁊c̄.

Quītus error ꝑdicte poſitōis ē ī ipi⁹ declarati-
one in q̄ dic̄. Sciēdū eſt itaq꞉ ꝙ ſi reꝝ creatarū
vniūſitas ↄſideret̄ ꝓut ſunt a p̄mo ꝑncipio. iue
niunt̄ depēdere ex volūtate nō ex nēcitate ꝑnci-
pij niſi nēcitate ſuppoſitiōis. vt dictū eſt. Si ỽo
cōpent̄ ad ꝑncipia p̄ma inueniunt̄ nēcitatē hr̄e
abſolutā. Nihil eñ ꝓhibet aliq̄ ꝑncipia non ex
nēcitate ꝓduci. q̄b⁹ tñ poſitꝭ de nēcitate ſeq̄t̄ tal̄
effect⁹ ſic̄ mors aīalis hmōi nēcitatē abſolutā hꝫ
ꝓpt̄ h̄ ꝙ ex ↄ̄rijs iā ē cōpoſitū. Q̄uis ipm̄ ex ↄ̄-
rijs cōponi nō fuiſſet nēcariū abſolute. Silr̄ aūt
ꝙ tales rerū nature a deo ꝓducerent̄ volūtariū
fuit. ꝙ aūt eis ſic ſtatutis aliq̄d ꝓueniat vl̄ exiſtat
abſolutā nēcitatē hꝫ. Ex q̄ ptꝫ ꝙ h̄ poſitio eſt lo
cutio improꝑa ⁊ petit ꝑncipiū. q̄: h̄ aſſumit qđ
dꝫ ꝓbare. Nā ꝑ exēplū poſitū ptꝫ ꝙ vocat nēci
tatē abſolutā illā q̄ nō ē ex ↄditōe vl̄ ſuppoſitiōe
ſic̄ mors hui⁹ aīalis. nō ex ſuppoſitōe vl̄ ↄditōe
ſcꝫ ꝙ aīal nō ſit ex ↄ̄rijs cōpoſitū nō hꝫ nēcitatē
⁊ ideo nō hꝫ neceſſitatē niſi ↄditionalem ⁊c̄.

Sext⁹ error doctrine ꝑdicte aſſigri pōt in q̄dam
dicto qđ ſequit̄ ibidē vbi ait. Manifeſtum ē ꝙ
oia q̄ ↄ̄riū hn̄t vl̄ ex ↄ̄rijs ſunt corruptibilia ſūt
q̄ aūt hmōi nō ſunt ſempit̄na ſunt niſi ꝑ ſe corrū-
pat̄ ſic̄ forme q̄ nō ſbſiſtūt ꝑ̄ eē eaꝝ ē ꝑ h̄ ꝙ inſūt
materie. Ex hoc eñ ſeq̄t̄ ꝙ gr̄a in aīa vel in an-
gelo cū nō habeat ↄ̄riū nec ex ↄ̄rijs exiſtat nec ſit
forma q̄ inſit materie. ē ſempit̄na. ⁊ idē videret̄
ſeq̄ de luce vel lumine ſi eēt ſine materia ſic̄ acci-
dentia ſacr̄i altaris ſūt ſine ſubiecto. Hoc etiā fa
uet articulo ꝑiſius ↄdēnato allegato ſupi⁹ in q̄
d̄r oē qđ nō hꝫ materiā ē et̄nū. Et breuit̄ h̄ ⁊ alia
mlt̄a erronea falſa ⁊ ī ꝓꝑe dicta vident̄ mlt̄is in
ꝑdicta doctrina ↄtineri. q̄ tñ ex tedio ꝑtrāſim⁹.

Dicūt etiā ꝙ in terminis ph̄ie ⁊ naturalib⁹ pri
cipijs in eodem li. c. xxv. errauit manifeſte. vbi
declarādo q̄lit̄ de⁹ oipotens dicat̄ q̄dā nō poſſe
int̄ alia dixit ꝙ de⁹ nō pōt facere vnū ⁊ idē eſſe
⁊ nō eē. qđ eſt ↄ̄dictoria ſil̄. ⁊ poſtea ſbdit ꝙ ↄ̄di
ctio in ↄ̄rijs ⁊ ꝑuatiue oppoſitis includit̄. ſequi-
tur eñ ꝙ ſi ē albū ⁊ nigrū. ꝙ ſit albū et nō albū.
⁊ ſi ē vidēs ⁊ cecū ꝙ ſit vidēs ⁊ nō vidēs. vnde
eiuſdē rōis. ꝙ de⁹ nō poſſꝫ facē oppoſita ſil̄ ineſſe
eidē ꝑ̄m idē. Ex q̄ ptꝫ ꝙ ponit ꝙ de⁹ non magiſ
pōt facere duo ↄ̄ria ſil̄ ineſſe eidē ꝑ̄m idē q̄ꝫ duo
ↄ̄dictoria. Hoc aūt ē erroneū. q̄: de facto corpi
xp̄i ꝑ̄m ſe totū in ſacr̄o altaris in diuſis altarib⁹
ſunt mot⁹ ↄ̄rij ſurſum. ſ. ⁊ deorſum. Et pari ratōe
poſſet facē de⁹ idē corp⁹ ꝑ̄m ſe totū eē albū et ni-
grū. Dicūt etiā ꝙ in plib⁹ locis doctrīe ſue ip
ſe errauit ꝑ h̄ ꝙ ꝑncipia ph̄ie ſeu poti⁹ q̄dā pho
rū ỽba ad ↄcluſiōes theologie nimis applicauit
Nō eñ loq̄ talit̄ dn̄t theologi q̄lit̄ loquunt̄ ph̄i
ſic̄ docet Aug⁹. x. li. de ciui. dei. c. xxiij. di. Li-
beris ỽbis loquūt̄ ph̄i: nec ī reb⁹ adītelligēdū
difficillimis offenſionē religioſaꝝ auriuꝫ ꝑtime
ſcūt. Nob aūt ad certā regulā loq̄ phas ē: ne ỽ
borū licētia etiā de reb⁹ q̄ ijs ſignificāt̄ impiam
gignat opinionē ⁊c̄.

Concluſio.

Huic g̊ tractatui (vtinā ⁊ adūſo errori) fineꝫ ſta
tuim⁹. Illi laus honor atq꞉ gr̄aꝝ actio q̄ nobis
cāꝫ ſuā tractātib⁹ nō defuit. q̄ docēte aſſertā hic
ỽitatē ſentim⁹. q̄ inſtruēte ꝓbā⁹ q̄ ꝑcipiēte defē
dim⁹. ⁊ ꝑ quē poſtremo frat̄na charitate ꝑmoti
ad oēs deuenire ⁊ nobiſcū ſentire vehemēt̄ affe
ctam⁹. Q̄: ſi ỽitati huic (iudicio nr̄o) clariſſime
nec ſic credit̄. aut alio fauore vt ipi conāt̄: alio
ve fine q̄̄ ei⁹ poſtulet dignitas crimiemur. teſta
mur te xp̄e. teſtamur ⁊ illā cui teſtioniū ꝑhibes
eē totā pulcrā ⁊ ī ea maculā nō eē. oēs ad extre-
mū tui atq꞉ ipi⁹ amatores ī teſtioniū euocā⁹ no
ſtrū nūc debitū ſufficient̄ ⁊ vt putam⁹ ſupabū-
danter expleuiſſe. Deo gr̄as.

Tabula

Incipit regiſtrum breue et vtile omnes fere ſententias. queſtiones et concluſiones in quatuor ſententiarum libris tactas cōtinens. ſm ordinem alphabeti inferius annotatum.

Abrae caſtitati an ſit virginitas Johannis preferenda. li. 4. di. 33. b.
Abrae in lumbis quō xp̄s fuerit. li. 3. di. 3. c.
Abortum procurantes quando ſunt homicide lib. 4. di. 31. e.
Abortiuoꝝ corpa an cum ſuis deformitatibus reſurgent. lib. 4. di. 44. h.
Abſolutōis poteſtas qualiter data eſt ſacerdotibus. li. 4. di. 14. ⁊ di 18. p totum.
Abſoluitur peccator dupliciter. li. 4. di. 18. d.
Abſoluendi poteſtatē vtꝝ oēs habeant ſacerdotes. lib. 4. di. 19. b.
Accidens nullū cadit in deum. li. 1. di. 26 c.
Accidentia quō ſunt ⁊ vbi manēt in trāſubſtantiatione panis et vini in corp⁹ ⁊ ſanguinē xp̄i. li. 4. di. 11. a. b. ⁊ di. 12. a.
Actiones p̄nie ſunt tres. li. 4. di. 16. c.
Accolitatus ordo quis ſit. ⁊ quod eius officiū lib. 4 di. 24. f.
Actuale peccatum q̄d ſit. li. 2. di. 35. a.
Actus qualeſcunq̄ vtrū inq̄tū ſunt boni ſunt ⁊ a deo ſunt. li 2. di. 35. b et p totum.
Actus malus inq̄tum peccatū eſt an ſit priuatio boni. li. 2. di. 32. k.
Actus mali vtꝝ ex deo ſint. li. 2. di. 27 p totū
Actus voluntatis quare ē peccatū ⁊ non aliaꝝ potentiaꝝ. li. 2. di. 39. b.
Actus mali vtꝝ ſunt ex deo. li. 2. di. 37. p totū
Actus volūtatis. intelligentie et memorie quō differunt. li. 2. di. 39. b.
Actus qui ſimpliciter boni ſunt. et qui mali. li. 2. di. 40. a.
Act⁹ ſūt in triplici differentia. li. 2. di. 40. b. c.
Actus hominis iudicanẗ ſm intentionē ⁊ cauſam. li. 2. di. 40. c.
Actus hoīs ſine fide ſunt mali. li. 2. di. 21. a.
Actus ⁊ voluntas mala i eodē hoīe an ſit vnū peccatum vel plura. li 2. di. 42. a.
Ade ſtatus ante peccatum qualis fuerit. lib. 2. diſtin. 19. a.
Adam et eua vtrum coierunt in paradiſo. lib. 2. di. 20. p totum.
Adam vtrum ſine alimonia in paradiſo viuere potuit. li. 2. di. 20. g.
Adam tribus modis eſt temptatus. lib. 2. diſ. 21. per totum.
Adam in quo deceptus eſt et in quo non. libro 2. di. 22. e.
Adam vtꝝ magis vel minus peccauerit q̄ eua lib. 2. di. 22. e. f.
Adam habuit triplicem ſcientiā ante peccatū li. 2. di 23. c.
Adam vtrū p̄ſciuit ſuū caſum. li. 2. di. 23. f.
Adam quam gratiam habuerit ante peccatum libro. 2. di. 24. a.
Adam vtrum ante lapſum virtutes habuerit. libro. 2. di. 29. b.
Adam ⁊ eua d' ligno vite comedētes quare nō ſunt facti immortales. li. 2 di. 29. g.
Ade peccatum quomodo trāſiuit in omnes homines. li. 2. di 30. a.
Ade peccatum an fuerit originale an actuale. libro 2. di. 30. b.
Ade peccatū actuale an grauius fuit peccatis aliorum hominū. li 2. di. 33. f.
Adam ⁊ eua vtꝝ meruerūt p̄niā. li. 2. di 33. h.
Ade ⁊ eue peccati que fuit cauſa principalis. libro. 2. di. 34. p totum.
Ade matrimonium quomodo ordinatum fuit a principio. li. 4. di. 33. p totum.
Adorare quomodo debemus humanitatē xp̄i libro. 3. di. 9. a.
Adoptiui filij vtrū naturalib⁹ copulari poſſunt li. 4. di. 42. d.
Adulẗ adulterā vtꝝ dimittere p̄t. li. 4. di. 35. b
Adulterium quid ſit. li. 4. di. 41. d.
Affectus voluntatis in chriſto fuit duplex. li. 3 di. 17. a. b.
Affectus eſt duplex in homine. ibidem.
Affines in quo gradu matrimonium contrahere poſſunt. li. 4. di. 40. ⁊ di. 41. p totum.
Affinitas q̄d ſit ⁊ vbi ſit. li. 4. di. 42. p totum.
Agit deus miſericordius cum quibuſdam quā eoꝝ peccata mereẗ. li. 4. di. 45. c. ⁊ di. 46. a.
Amicos et inimicos diligere quod maioris ſit premij. li. 3. di. 30. a.
Amor. mens et noticia in anima imaginem gerunt trinitatis. li. 1. di. 3. s.
Amor. charitas. dilectio patris et filij eſt ſpiritusſanctus. li. 1. d. 10. a. ⁊ di. 17. b.
Angeli quare creati ſunt. li. 2. di. 1. d. e.
Angeli qn̄ ⁊ vbi creati ſunt. li. 2. di. 2. p totum
Angelis quattuor data ſunt in initio ſue conditionis. li. 2 di. 3. a.
Angeli an ſunt equales in ſapientia. in eſſentia ⁊ in libertate arbitrij. li. 2. di. 3. b.
Angeli vtꝝ habeant aliq̄ cōmunia. li. 2. di. 3. c
Angeli an boni vl' mali creati fuerẗ. li. 2. di. 3. d
Angeli an ſtatim ceciderunt poſt creationē. li. 2. di. 3. d. e. f.
Angeli triplicem cognitionem habuerūt ante caſum. li. 2. di. 3. i.
Angeli an aliquam habebāt dilectionem ſui inuicem ante caſum. li. 2. di. 3. k.
Angeli an beati et perfecti. an miſeri creati fuerunt. li. 2 di. 4. a.
Angeli mali vtꝝ ſuum caſum p̄ſciuerūt. ⁊ boni

T

ſuam beatitudinem.li.2.di.4.a.b.
Angeli poſt creationem q̄dā deo adheſerunt. ⁊ q̄dam a deo receſſerunt.li.2.di.5.a.
Angeli vtrū ante lapſum habebant liberū arbitrium.li.2.di.5.b.
Angelis bonis qualis gratia fuit data in cōuerſione.li.2.di.4.c.
Angeli an de om̄i gradu ceciderūt.li.2. di.6.a.
Angeli vn̄ ⁊ quo ceciderūt.li.2.di.6.b.
Angeli mali vtrum habeant prelationes int̄ ſe. li.2.di.6.d.
Angeli boni quare non poſſunt peccare. ⁊ mali bonuꝫ velle cum vtriq̄ꝫ liberum habeant arbitrium.li.2.di.7.a.b.
Angeli mali quō poſſunt aliquid facere ⁊ quomodo non.li.2.di.7.l.
Angeli an habeant corpora eis naturaliter vnita ⁊ quomodo hominibus appareant. li.2.di. 8.a.⁊ ꝑ totum.
Angelorum ordines qui ⁊ quot ſunt.⁊vnde ordinū nomina aſſumpta ſunt.et quō diſtinguūtur.li.2.di.9.ꝑ totum.
Angeli eiuſdem ordinis an ſunt equales.lib.2. diſtin.9.f.
Angelus et ſi non peccaſſet.vtiq̄ꝫ tamen hō ſaluaretur.li.2.di.9.g.
Angeli quot ꝑmanſerūt. an tot homines ſaluabunt̄.li.2.di.9.h.i.
Angeli an omnes ad nunciandum mittantur.libro.2.di.10.a.
Angelum bonū habet quilibet homo ad cuſtodiam ⁊ malū ad exercitiū.li.2.di.11.a.
Angeli vtꝝ ſinguli hominibus ſingulis deputati ſunt.an vnus plurib⁹.li.2.di.2.⁊.11.b.
Angeli an ꝓficiant in merito vel in premio vſq̄ꝫ ad diem iudicij.li.2.di.11.d.
Angeli quomodo orationes hoīuꝫ deo offerūt li.4.di.43.g.h.
Angeli quale miniſteriuꝫ habebunt in die iudicij.li.4.di.47.d.
Anima quō eſt imago trinitatis.li.1.di.3.g.
Anima dicitur ſimplex reſpectu corpis.libro.1 diſtin.8.e.
Anime an de celo poſſunt reduci ad corpa ꝓpt̄ aliqua merita.li.1.di.41.d.
Anima quare ſit ꝯiuncta corpi.li.2.di.1.k.
Animalia venenoſa vtrū ſint facta ad puniendum hoīem.li.2.di.15.c.
Animalia minuta vtrū in p̄mis ꝯditionib⁹ creata ſunt.li.2.di.15.d.
Anima de quo quando et quomodo creata ſit. li.2.di.17.a.
Anima quare creatur.cum in peccato concipitur.li.2.di.32.g.
Anima an talis ſit an̄ baptiſmum qualis a deo creata eſt.li.2.di.32.h.
Anime vtrum ex creatione ſint equales et quomodo vna nobilior eſt alia.lib.2.di.32.i.
Animam et carnem quare aſſumpſit xp̄s.libro 3.diſtin.1.a.
Anima chriſti quomodo eſt vnita carni.libro 3.diſtin.2.b.
Animam ⁊ carnem aliam q̄ꝫ ab adam an potuit aſſumere deus.li.3.di.12.a.
Anima xp̄i an habuerit ſapientiā equaleꝫ cum deo.⁊ an oīa ſcit que deus.li.3.di.14.a.
Anima ⁊ caro xp̄i vtrum in morte fuit ſepata a verbo.li.3.di.21.ꝑ totum.
Animalia bruta non ſumunt corpus xp̄i lꝫ accipiant hoſtiā.li.4.di.13.in fine.
Anime in inferno duplici igne puniūtur.libro 4.di.44.f.g.
Anime abortiuoꝝ ⁊ monſtroꝝ quō reſurgēt in iudicio.li.4.di.44.h.
Anime exeuntes de hoc ſeculo diuerſa habent receptacula.li.4.di.45.a.
Anime quō iuuant̄ elemoſynis.orationib⁹ ⁊ ſacrificio altaris.li.4.di.45.b.
Animabus nō ꝓdeſt pompa et ſumptuoſitas i exequijs.li.4.di.45.d.
Anime iuſtoꝝ an obfuſcātur̄ penis reproborū li.4.di.50.g.
Antiqui plures habentes vxores vtꝝ peccauerunt.li.4.di.33.a.
Antiquis quid ſufficiebat credere de chriſto.libro.3.di.25.c.
Aptitudinem moriēdi an habuit hō in ſtatu innocentie.li.2.di.19.c.
Aque qn̄ facte ſunt ⁊ quō in vnū locū ſunt congregate.li.2.di.14.e.
Aque an ſunt ſuper celum et quales ſunt.libro 2.di.14.a.
Aqua et ſpiritu ſancto niſi quis renatus fuerit quō intelligit̄.li.4.di.4.e.
Aqua quare admiſcetur vino in calice.libro.4 diſtin.11.g.
Arbitrium liberum quid ſit et quale ſit.⁊ quomodo fiat ⁊ cetera de arbitrio libero quere i L de libero arbitrio.
Archieps q̄s ſit.li.4.di.24 m.
Artes magice q̄ virtute fiunt.li.2.di.7.f.
Auctor malorum non eſt deus.libro.2.diſtin. 37.c.d.
Autoritas ſanctorum que erit in die iudicij.li. 4.di.47.b.
Auxiliū vl̄ potentiam quā habuit hō a deo an̄ caſum.li.2.di.24.a.
Baptiſmus quid ſit li.4.di.3.a.
Baptiſmus vtrum peccatum originale deleat. li.2.di.32.a.
Baptiſmus an purgat carneꝫ ſicut purgat animam.li.2.di.32.c.

Baptiſmꝰ chriſti ⁊ Johannis in quo differunt li.4.di.2.d.
Baptiſmus Johannis quid vtilitatis habeāt li.4.di.2.e. Et vtrū fuerit sacrm̄.ibidem.
Baptiſmi Johannis que forma verboruz fuit li.4.di.2.f.
Baptiſmi forma que ſit.li.4.di.3.b.
Baptiſatus in nomine chriſti vtruz ſit vere baptiſatus.li.4.di.3.c.
Baptiſmꝰ an tradi poſſit in nomine patris tm̄ vel ſpūſſancti tm̄.li.4.di.3.c.d.
Baptiſmi inſtitutio qn̄ facta ſit.li.4.di.3.f
Baptiſauerunt in qua forma apoſtoli ante xpi paſſionem.li.4.di.3.g.
Baptiſmus quare tm̄ ſit i aqua.li.4.di.3.h.
Baptiſandꝰ q̄tiēs immergi debeat.li.4.di.3.i.
Baptiſmus q̄re ſit inſtitutꝰ.li.4.di.3.l.
Baptiſmum ficte ſuſcipiētes an ſunt vere baptiſati.li.4.di.4.b.
Baptiſmus an deleat penam ſicut delet peccatum.li.4.di.4.f.
Baptiſmus vtrum conferat gratiam paruulis ad bene agendum.li.4.di.4.h.
Baptiſmus paruulorum ⁊ adultorum quomodo differunt.li.4.di.4.h.
Baptiſmus verꝰ eque datur bonis et malis.a bonis ⁊ a malis miniſtris.libro.4.di.5.a.
Baptiſmꝰ an ſit verꝰ in hereſi vel in ſciſmate datus in noīe trinitatis.li.4.di.5.a.
Baptiſare quibus liceat.libro.4.di.6.a.
Baptiſati ab hereticis an ſint rebaptiſandi.li.4.di.6.b.
Baptizari an poſſit puer in vtero materno.lib.4.di.6.b.
Baptiſmus an ſit verbis corrupte prolatis.li.4.di.6.c.
Baptiſatꝰ an ſit iocoſe immerſus in nomine trinitatis.li.4.di.6.e.
Baptiſandus quibus renunciare debet.libro 4.di.6.g.
Baptiſmum debet precedere cathecismus ⁊ exorciſmus.li.4.di 6.h.
Baptiſmus vtrum fieri poteſt in aqua non bn̄dicta.li.4.di.6.d.
Baptiſmo an vir ⁊ vxor ſimul puer̄ tenere poſſunt.li.4.di.42.h.
Beati in celo an aliud velle poſſunt q̄z qd̄ deus vult.li.4.di.45.h.
Beatitudo quid ſit.⁊ quid beate viuere.li.4.di.49.p totum.
Beati an omnes homines eſſe deſiderant.libro 4.di.49.b.
Beatus quid ſit.ibidem.
Beati an omnia equaliter cognoſcant ⁊ intelligant.li.4.di.49.c.
Beati an equale gaudium habeant.libro.4.diſtin.46.d.
Beatitudo ſanctorum an maior erit poſt diem iudicij.libro.4.di.49.c.
Benedictiones omniū ſacerdotū an ſūt effectuales.li.4.di.19.c.d.
Benedictiones ſponſi et ſponſe nō pertinet ad ſubſtantiam ſacramenti.ſed ad decorem et ſolēnitatem.li.4.di.28.b.
Bonitas dei eſt cauſa prima omniū creatura₹.li.2.di.1.c.d.
Bonitas.ſapientia.potentia.quō de deo dicūtur.li.1.di.34.f.
Bonitas ſpirituiſancto.ſapientia filio.potētia patri quare attribuat̄.ibidē.g.h.
Bonitas.iuſticia.miſericordia quomodo ſunt in deo.li.4.di.46.d.e.
Bona opera ſine charitate facta non valent.libro.4.di.15.d.
Bona vel mala fieri quomodo vult deus.libro 1.di.46.p totum.
Bonum eſt mala fieri quomodo intelligitur.libro.1.di.46.k.
Boni q̄druplex acceptio.li.1.di.46.h.
Bona facere ⁊ mala vitare quare p̄cepit deus li.1.di.47.p totum.
Bona vel mala voluntas hominis quando eſt idez vel aliud volens quod deus vult.libro.1 di.48.a.
Bona dei voluntas.mala hominum voluntate impletur.li.1.di.48.b.
Bona voluntas comitatur gratiam.libro.2.diſtin.26.c.
Bonor̄ tria ſunt genera.li.2.di.26.k.
Bonum ⁊ malum quomodo ſunt in eodem.li.2.di.32.e.f.
Bonum in q̄tum bonum eſt a deo procedit.li.2.di.37.p.totum.
Bonum capit̄ multipliciter.li.2.di.41.c.
Bona opera in peccatis facta ad quid valēt.li.4.di.15.f.
Bonum triplex ē in matrimonio.ꝑpter quod nō debet violari.li.4.di.31.a.
Boni ⁊ mali an viciſſim ſe videant et q̄diu.li.4.di.50.e.

Charitas quid ſit li.

3.di.27.b.
Charitas.amor.⁊ dilectio patris ⁊ filij ē ſpirituſſanctus.li.1.di.10.b.⁊ di.17.d.
Charitas q̄uis ſit ſubſtātia trinitatis.proprie tamen refertur ad ſpiritumſanctū.libro.1.diſtinctiōe.10.c.
Charitas dicitur deus.li.1.di.10.et diſtin.17.p totum.
Charitas que eſt ſpirituſſanctus vtrum augeatur vel minuatur in homine vel an magis vel minus habeat̄.li.1.di.17.g.
Charitas.fides.ſpes.⁊ opatio ſm quid dicun

tur equalia.li.3.di.25.e.
Charitas eſt maior ſpe ⁊ fide.ibidem.
Charitas ſeu dilectio dei ⁊ proximi quomodo ſe habeāt ad inuicem.li.3.di.27.c.d.e.
Charitatis ordines quot ſunt.li.3.di.29.a.
Charitatis gradus ſunt diuerſi.libro.3.diſtin. 29.b.
Charitas ſemel habita an amitti poteſt .libro.3 diſtin.31.a.
Charitatē an damnandi habeant.ibidez.
Charitatem qualez habuit chriſtus.libro.3.diſtin.31.d.
Charitas dei quomodo eſt i creaturis .libro.3. di.32.p totum.
Charitas ē mater omniū virtutum.libro.3.di. 36.p totum.
Capitalia vicia quot ſunt.li.2.di.42.b.
Caro quomodo polluitur in coitu.libro.2.diſ. 31.b.c.
Caro vtꝝ in baptiſmo purgat a feditate quam ex libidine coitus ꝯtraxit.li.2.di.32.c.
Carnem q̄re aſſumpſit filius ⁊ nō pater vel ſpirituſſanctus.li.3.di.1.b.
Caro ⁊ anima chriſti quomodo ſunt cōiuncta. li.3.di.2.b.
Caro chriſti quomodo fuit formata i vtero.li. 3.di.2.c.⁊ di.3.a.
Caro chriſti vtrum fuit obligata peccato .li.3. diſtin.3.d.
Carnis debitum an ſit denegandū in matrimonio.li.4.di.32.a.
Cardinales v̄tutes ſunt q̄ttuor.li.3.di.33.a.
Catheciſmus qd ſit.li.4.di.6.b.
Caſtitas Johannis ⁊ abrae an ſint equalis meriti.li.4.di.33.b.
Caſtitas mentis melior eſt virginitate carnis.libro.4.di.33.e.
Caſum ſuū vtrū preſciuerunt mali angeli.libro 2.di.4.a.b.
Caſum ſuum vtrum preſciuit homo.libro.2.diſtin.23.f.
Cauſa prima omnium rerum eſt bonitas dei.libro.2.di.1.c.d.
Cauſe primordiales omnium reruz ſunt in deo ab eterno.li.2.di.18.f.
Cauſe primordiales quomodo etiam ſunt i creaturis.li.2.di.18.g.
Cauſa inter deum hominem et diabolum.libro 2.di.20.b.
Cauſa originalis peccati q̄ ſit.li.2.di.31.c.
Cauſa originalis peccati vtrum ſit culpa vł pena.li.2.di.31.e.
Cauſa ꝑma ꝑmi peccati q̄ fuit.li.2.di.34.b.
Cauſa paſſionis xpi que fuit.li.3.di.18.e.
Cauſa efficiens ꝯiugij que eſt li.4.di.27.c.
Cauſa finalis ꝯiugij que eſt.li.4.di.30.d.
Celum quomodo et quando creauit deus.li.2 di.1.c.⁊ di.2.a.
Celuz aereum ⁊ nō ethereū quomodo mutabitur in die iudicij.li.4.di.47.d.
Cibus quomodo conuertitur in humanaz ſubſtantiam.li.2.di.30.n.o.
Circumciſio quid faciebat in veteri lege.libro 4.di.1.f.
Circumciſio quare data fuit.et quare die octauo.li.4.di.1.h.i.
Circumciſio quare mutata eſt in baptiſmum.libro.4.di.i.k.
Circumciſio ⁊ legalia quando ceſſauerunt.lib. 4.di.3.k.
Circumciſio quare non aperuit nobis celum.libro.4.di.3.m.
Clauium ptās ſcz ligandi ⁊ ſoluendi quomodo et quando ⁊ qb⁹ datur.libro.4.diſ.18.et diſ. 19.ꝑ totum.
Claues ſpūales q̄ ſunt.li.4.di.18.b.
Claritas ſolis ⁊ lune q̄lis erit poſt iudicium.libro.4.di.48.c.
Clerici qui ſunt ⁊ vnde dicunt.libro.4.diſtinctione.24.b.
Cooperans et operans gratia q̄ ſit.libro.2.diſtinctione.26.a.b.
Conceptio ⁊ natiuitas quando dicuntur.libro 2.di.31.i.
Concentor ⁊ cantor qs dicatur.libro.4.diſtinctione.24.m.
Confeſſio qualis eſſe debeat libro.4.diſtincti. 15.⁊ di.16.a.
Confeſſio an ſoli deo facienda eſt abſq̄ ſacerdote.li.4.di.17.c.
Confeſſio an poteſt fieri corā laico.libro.4.diſtin.17.e.
Confeſſor qualis querēdus ſit libro.4.diſtin. 17.e.
Confeſſio ad quid valet.li.4.di.17.f.
Confeſſor non debet morienti penitentiā iniungere.niſi ꝯualuerit.li.4.di.20.d.
Confiteri vtrū neceſſe eſt omnia peccata venialia ⁊ mortalia.li.4.di.21.d.
Confeſſio generalis qd proſit.ibidē.e.
Confiteri non debet homo peccata ex humilitate q̄ non fecit.li.4.di.21.f.
Confeſſionem nullus ſacerdotū prodere debet. li.4.di.21.g.
Confirmationis ſacr̄m qd ſit ⁊ q̄ forma eius.et cuius effectus ſit.li.4.di.7.a.
Confirmationis ſacramentum a ſolis pontificibus dari debet.li.4.di.7.a.
Confirmari quare debet homo poſt baptiſmū. ibidem.
Confirmatio vtꝝ ſit dignior baptiſmo.ibidem
Cogitatio boni ꝑuenit fidem.li.2.di.26.g.
Cogitatio boni non ſufficit ad ſalutem.libro.2. diſtin.26.b.

Cogitatio de deo vtrum penitus ſecludatur in damnatis.li.4.di.50.b.
Cognatio eſt duplex.li.4.di. 40.a.
Cognatio ſpũalis vnde cauſatur.lib.4.diſtinctione.42.a.b.
Cognitio dei quomodo fit ꝑ creaturas .et quomodo in creaturis apparet veſtigium trinitat li.1.di.3.a.b.c.⁊ ꝑ totum.
Cognitio dei in ſanctis an ſit equalis.libꝛo.4.diſtin.49.c.
Coitum an fecerunt adam ⁊ eua in paradiſo.li.2.diſtin.20.a.b.
Coitus coniugalis an ſit cum peccato. li.4.di.26.d.⁊ di.31.f.g.⁊ di.32.d.
Cõmatres duas vtrum quis ducere poteſt.li.4.di.42.g.
Coniugium quare et quando ſit inſtitutum.li.4.di.26.a.b.⁊ di.30.d.
Coniugium quid ſit ⁊ qualiter ſeruari debet.libꝛo.4.di.27.a.b.
Coniugium quando ꝑ p̄ceptũ vel ꝑ indulgẽtiam eſt inſtitutum.li.4.di.26.c.
Coniugium Marie ⁊ Joſeph vtꝝ fuit ꝑfectũ li.4.di.26.g.⁊ di.28.c.⁊ di.30.b.
Coniugiũ violari nõ debet ꝓpter ipſius triplex bonũ.li.4.di.31.a.
Coniugij ſepatio eſt duplex.li.4.di.31.b.
Coniuges veri q̄ ſunt.li.4.di.31.c.
Coniugiũ quõ fuit oꝛdinatũ tꝑibus antiquis ⁊ tꝑe ade.li.4.di.33.a.
Coniugium quando ſeperatur ⁊ pꝛopter quas cauſas.libꝛo.4.diſtin.34.et di.35.et diſ.36.per totum.
Coniugiũ in quibus oꝛdinibus ſacris nõ põt fieri.li.4.di.37.a.
Coniugium inter fideles ⁊ infideles vtrum ſtare põt.li.4.di.39.a.b.
Coniugium infidelium an ſit legitimum.lib.4 diſtin.39.i.
Conſanguinitas quid ſit ⁊ in quotum vſq; gradum computatur.libꝛo.4.diſtin.41.et.42.ꝑ totum.
Conſcientia accuſabit omnia opera in die iudicij que fecerit homo.li.4.di.43.c.
Cõſecrare virgines an ſimplex ſacerdos poteſt li.4.di.20.f.
Conſecrare vel oꝛdinare vtꝝ poteſt ſymoniac⁹ li.4.di.25.e.
Conſenſus matrimonialis eſt duplex.li.4.di.27.c.⁊ di.28.a.
Conſenſus de futuro cũ iuramento vtrũ efficit matrimoniũ.li.4.di.28.a.
Conſenſus occultus non iudicatur ab eccleſia li.4.di.28.b.
Conſenſus de p̄ſenti vtrũ ſufficiat ad matrimoniũ ɔtrahendum.li.4.di.28.c.
Conſenſus de q̃ re ſit.ibidem.c.
Conſenſus coniugalis debet eſſe liber ⁊ nõ coactus.li.4.di.29.a.
Conſenſum q̃lis erroꝛ impedit.li.4.di.30.a.
Cõtraria quõ ſunt in eodem.li.2.di.34.f.
Contritione ſola ſine confeſſione oꝛis an dimittat̃ peccatũ.li.4.di.17.a.
Continentiã an vir vel mulier vouere põt ſine alterius ɔſenſu.li.4.di.27.⁊ di.32.b.
Continentia quare ſacerdotibus indicta ſit.li.4.di.33.d.
Coꝛneli⁹ quomodo legitur credere.libꝛo.3.diſtin.25.c.
Coꝛona et tonſura clericalis quid ſignificat.li.4.diſtin.24.b.
Creatoꝛ omnium rerum vnus ſolus deus eſt.libꝛo.2.di.1.a.
Creare et facere quõ differunt.li.2.di.1.a.
Creare agere ⁊ facere quõ dicũt̃ de deo.⁊ quõ de creaturis.li.2.di.1.b.
Creata an fuerit ſimul coꝛpoꝛalis ⁊ ſpiritualis creatura.⁊ viſibilis ⁊ inuiſibilis materia.lib.2.di.2.c.d.f.
Creatoꝛ quomodo cognoſcitur per creaturas.li.1.di.3.a.
Creatura mũdi q̃re dicat̃ hõ.ibidem.
Creatura in qualibet apparet veſtigium trinitatis.li.1.di.3.f.
Creatura nulla a ſe ⁊ ꝑ ſe quicq̃ facere p̃t.lib.1 di.42.g.
Creare quare deus voluit malos.lib.2.diſtinctione.23.b.
Creaturam omnem quomodo diligit deus.li.3.diſtin.32.c.
Credere deũ.vel deo.vel in deũ quõ differunt li.3.di.23.d.
Credere quid ſufficiebat antiq̃s d̾ xp̄o ante aduentum ipſius.li.3.di.25.c.
Crimen q̃d ſit.lib.2.di.42.e.
Criſma vnde fit ⁊ quõ.li.4.di.23.a.
Cruciatus impioꝛũ in inferno an de coloꝛe et gloriam electoꝝ.li.4.di.50.g.
Curã aliquã vtꝝ habeant damnati d̾ ſuis amicis adhuc viuentibus.li.4.di.50.c.

Dabilis cui eſt ſpiritus ſanct⁹ vtꝝ.ſ patri ⁊ filio.an tm̃ hominib⁹.li.1.di.18.e.
Damnari vtrum poſſit pꝛedeſtinatus.libꝛo.1.diſtin.40 b.
Damnandi vtrũ habeant charitatem.libꝛo.3 diſtin.31.a.
Damnati vtrũ habeant memoꝛiam ſuoꝝ peccatoꝛum.li.4.di.43.c.
Damnati an cum ſuis defoꝛmitatibus ⁊ habitis reſurgant.li.4.di.44 d.
Damnatoꝛum coꝛpa quomodo ardẽt ⁊ non cõſumunt̃.li.4.di.44 e.

Damnati quali igne cruciantur ⁊ vbi ſit ille ignis.li.4.di.44.f.

Damnatis vtrū daẜ aliqua mitigatio pene.li.4.di.46.a.⁊ ꝑ totū.

Damnabuntur quidam ⁊ iudicabunẜ.quidaꝫ damnabunẜ et non iudicabuntur.libro.4.diſtin.47.c.

Damnati vtruꝫ peccabunt in inferno.libro.4 diſtin.50.a.

Damnatoruꝫ paruuloꝝ ante baptiſmū que ſit pena.li.2.di.33.e.

Debitū carnis quādo licet ſoluere ⁊ quādo nō li.4.di.32.ꝑ totum.

Decem ꝑcepta quō ꝯtineanẜ in duobꝰ mandatis charitatis.li.3.di.37.a.

Decedentis abſqꝫ ꝯfeſſione vtrū oblatio ſit accipienda.li.4.di.20.g.

Decimatus quare nō fuit xp̄s in abraā ſicut leui.li.3.di.3.c.

Decimꝰ ordo quomodo dicitur impleri ex hominibus cum nō ſint niſi nouem ordines.lib.2.di.9.f.g.

Defectꝰ hominis quomodo aſſumpſit chriſtꝰ.li.3.di.15.a.

Delectatio carnis vtrum ſemper ſit peccatum.li.4.di.31.h.

Delictum ⁊ peccatum quomodo differunt.lib.2.di.42.g.

Denarij noīe q̄d intelligiẜ.li.4.di.49.a.

Deſperatio quid ſit ⁊ quomodo fit.libro.2.di.43.ꝑ totum.

Deus vtrum fruatur vel vtatur nobis.libro.1 diſtin.1.f.

Deus verus vnus ſolꝰ eſt trinitas.libro.1.diſtin.2.ꝑ totum.

Deus quō cognoſcitur ꝑ creaturas q̄uis ſit inuiſibilis.li.1.di.3.ꝑ totū.

Deus vnus in trinitate quō ꝓbatur.li.1.diſ.3.f.⁊ ꝑ totum.

Deus vtꝝ genuit deū.li.1.di.4.a.

Deus an voluntate vel neceſſitate ſit. et an nolens vel volens ſit deus.li.1.di.16.a.

Deus quō ē ſimplex.incōmutabilis ⁊ immortalis.li.1.di.8.a.et ꝑ totū.

Dei ſimplicitas nulli ꝑdicamentoꝝ ſubijcitur li.1.di.8.g.

Deus cuꝫ ſit ſimplex quomodo multiplex dicitur.li.1.di.8.f.

Deus quō d̄r ſubſtantia.li.1.di.8.h.

Deus nō eſt dicendus triplex.ſed trinus.libro 1.diſtin.19.t.

Deus verius cogitatur q̄ d̄r.li.1.di.23.d.

Deum eſſe et quod dei eſt non ſunt ideꝫ.libro.1 di.34.b.

Deus quomō bona cognoſcit ⁊ quō mala.lib.1.di.36.b.

Deus quomodo dicatur eſſe in omnibꝰ rebus.lib.1.di.37.a.b.

Deus quō habitat in ſanctis.li.1.di.37.c.

Deꝰ vbi erat anteq̄ eēt creatura.li.1.di.37.c.

Deus non d̄r localis.nec loco nec tēpore mouetur.li.1.di.37.i.

Deus quomodo ſcit vel neſcit oīa.lib.1.diſ.39.ꝑ totum.

Deus an poteſt ſcire aliquid nouiter vel ex tpe li.1.di.39.b.

Deus vtrum poſſit ſcire plura q̄ ſcit.li.1.di.39.c.⁊ di.43.ꝑ totū.

Deus an quod ſemel ſcit.ſemꝑ ſciat.libro.1.di.41.f.

Deus quattuor modis dicitur operari.libro.2 di.12.h.

Deus de deo vtrum ſ̄m ſubſtantiam dicaẜ.li 1.diſtin.27.h.

Deus quare dicitur omnipotens cuꝫ nos multa poſſumus que ip̄e nō poteſt.libro.1.diſtin.42.a.b.

Deꝰ an poſſit meliora facere q̄ facit.libro.1.di.44.ꝑ totum.

Deus an ſemper poſſit omne quod prius potuit.li.1.di.44.d.

Dei volūtas q̄d ſit.⁊ q̄bus modis accipiẜ.li.1.di.45.f.⁊ di.47.b.

Deus an velit ab omnibus fieri omnia que ꝑcipit.vel non fieri que ꝓhibet.li.1.diſtin.45.k ⁊ diſtin.47.c.

Deus vtrū vult mala fieri.li.1.di.46.d.

Deus vult omnes homines ſaluos fieri quō intelligiẜ.li.1.di.46.c.

Deus an ſit cauſa q̄ homo ſit deterior.libro.1.di.46.l.

Dei voluntas bona quō ꝑ malas hoīm volūtates impleẜ.li.1.di.48.a.b.

Deus vtrum ſit auctor malorum.lib.2.diſtin.37.ꝑ totum.

Deus vtrum habeat liberum arbitrium.lib.2 diſtin.25.c.

Deus eſt homo.deꝰ factꝰ ē homo:quō hec verba intelliguntẜ.li.3.di.6.a.

Deus an potuit aſſumere hominem in ſexu muliebri.li.3.di.12.e.

Deus qualiter diligit aliquem magis ⁊ aliquē minus.li.3.di.32.b.c.

Diabolus an ꝑſciuit ſuum caſum poſt creationem.li.2.di.4.a.

Diabolus vnde et quo deiectus eſt.libro.2.diſtin.6.a.b.

Diabolo quare nō eſt conceſſum habitare i celo vel in terra.li.2.di.6.c.

Diaboli an habeant prelationes iter ſe.libro.2.diſtin.6.d.

Diaboli an omnes ſunt i aere caliginoſo.an aliqui in inferno.li.2.di.6.e.

Diabolus cum ſemel victus fuerit a viris ſan-

ctis an vltra accedat ad eos vel ad alios. libro 2. diſtin. 6. h.
Diaboli vtrum habeant liberum arbitrium. libro. 2. di. 7. a. b. c.
Diaboli triplici acumine ſcientie vigent. libro 2. diſtin. 7. e.
Diabolus multa põt ꝑ nature vigorē. ſ virtute dei ꝓhibeṫ. li. 2. di. 7. l.
Diaboli an intrent corpa hominū ſubſtantialiter. li. 2. di. 8. e.
Diabolus inuidia acceſſit ad temptādū hominem. li. 2. di. 21. a.
Diabolus quare prius tēptauit feminā ⁊ q̃re i aliena forma. li. 2. di. 21. a. b.
Diabolus quō ⁊ quibus temptauit p̄mū hominē. li. 2. di. 21. c.
Diaboli peccatū quare nō eſt remediabile. lib. 2. di. 21. f.
Diabolice poteſtati an ſit reſiſtendū. cū illa ſit ſibi a deo. li. 2. di. 44. c.
Diabolus non eſt alien⁹ a dei poteſtate. libro. 3 di. 20. a.
Diabolus q̃ iuſticia ē victus. li. 3. di. 20. a.
Diaboli an corporali igne cremanṫ in inferno. li. 4. di. 44. f.
Diaboli vtꝝ poſt diem iudicij ꝑerunt hoībus ad puniendū. li. 4. di. 47. e.
Diaconatus ordo q̄d ſit. li. 4. di. 24. h.
Dyaleticoꝝ regula quando fallit de ꝯtrarijs. li. 2. di. 34. f.
Die prima q̄d deus creauit. li. 2. di. 13. a.
Dies diuerſis modis accipitur in ſcriptura. li. 2. diſtin. 13. d.
Die tertia. quarta. quinta. ⁊ ſexta quid operatus eſt deus. libro. 2. di. 14. per totum. et diſ. 15. a. b.
Die ſeptimo quomodo dicitur deus requieuiſſe. li. 2. di. 15. f.
Differre numero q̄d ſit. li. 1. di. 19. q.
Dilectio quare ꝓprie dicitur ſpirituſſanctus. libro. 1. di. 10. a. b.
Dilectio patr̄ ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. libro. 1. diſtin. 32. a.
Dilectio quomodo eſt in trinitate. lib. 1. diſtin. 32. ꝑ totum.
Dilectionē an habebant angeli ante caſum. libro. 2. diſtin. 3. i.
Dilectionem eadem an diligitur deus et proximus. li. 3. di. 27. c.
Diligendi modus q̄s ſit. li. 3. di. 27. d. e.
Diligenda ſūt quattuor et que ſint illa. libro. 3. diſtin. 28. a.
Dilectionis ordo q̄s ſit. li. 3. di. 29. a.
Diligere vtrum debemus omnes homines. li. 3. diſtin. 39. b.
Diligere amicos vel inimicos quod ē maioris meriti. li. 3. di. 30. a.
Dilectionē deus quā habet ad creaturas. li. 3. di. 32. ꝑ totum.
Dilectio dei conſideraṫ duobus modis. lib. 3. diſtin. 32. c.
Diſcretio quomodo accipitur i ꝑſonis trinitatis. li. 1. di. 24. h.
Diſtinctio vel perſone diſtincte quomodo dicitur. li. 1. di. 24. g.
Diuina eſſentia vtrum genuit eſſentiā. vel vtꝝ ipa ſit ingenita. li. 1. di. 5. a.
Diuine eſſentie ꝓprietates que ſint. libro. 1. di. 8. ꝑ totum.
Diuina natura nlli p̄dicamētoꝝ ſubijciṫ. lib. 1. di. 8. g
Diuinaꝝ ꝑſonaꝝ q̄litates q̄ ſunt. li. 1. di. 19. ⁊ di. 20. ꝑ totū.
Diuine eſſentie nulla perſonarum eſt pars. lib. 1. diſtin. 19. g.
Diuina eſſentia non p̄dicatur de ꝑſonis vt genus de ſpeciebus. nec vt ſpecies ď indiuiduis li. 1. di. 19. h. i.
Diuine perſone vtrum differant numero. libro 1. di. 19. p. q.
Diuine tres ꝑſone vtrū ſimul magis ſūt aliq̄d q̄z vna. li. 1. di. 19. r. ⁊ di. 20. a.
Diuerſitates nominū in diuinis que ſunt. lib. 1 di. 22. ꝑ totū. ⁊ di. 23.
Diuerſitas nulla eſt in trinitate. li. 1. di. 23. i.
Diuina eſſentia vtrum ſunt ipe ꝓprietates perſonaꝝ. li. 1. di. 33. a. b.
Diuina natura quomodo ſit incarnata. libro 3 diſtin. 5. a. b.
Diuina natura an debeat dici caro facta. libro 3. diſtin. 5. c.
Diuina natura an debeat dici nata de virgine. lib. 3. di. 8. a.
Diuortium quādo ſit. ⁊ in q̄bus caſibus. li. 4. di. 34. ⁊ di. 35. ⁊ di. 37. ⁊ di. 39.
D ctrina omnis aut eſt ď rebus aut de ſignis. libro. 1. di. 1. a.
Donum an detur vel diuidatur ꝑ donū quod eſt ſpūſſanct⁹. li. 1. di. 17. t.
Donum qua ratione dicitur ſpirituſſanctus. libro. 1. di. 18. a.
Dona ſpirituſſancti an ſint virtutes. libro. 3. diſtin. 34. a.
Dona ſeptem ſpūſſancti vtꝝ habuit xp̄s ⁊ vtꝝ in angelis ſint. li. 3. di. 34. a. b.
Dona gratie an ſint equaliter in angelis. libro 2. diſtin. 9. c. d.
Dolorem vtrum habuit chriſtus in paſſione. libro. 3. diſtin. 15. d.
Dormiente Adam quare Eua formata ſit. lib. 2. diſtin. 18. d.
Dulia quid ſit. et de ſpeciebus eius. libro. 3. diſtinctione. 9. a.
Duplici ſub ſpecie quare ſumiṫ corpus xp̄i. libro. 4. di. 11. f.

Eccleſiaſticus iudex qualis debeat eſſe.li.4.di.19.c.
Edificare lignum.fenum.ſtipulam quid ſit.li.4.di.21.a.b.
Edificare aurum.argentum⁊.lapidem p̃cioſum q̃d ſit.ibidem.c.
Efficax eſt voluntas dei.li.1.di.47.a.
Egris non eſt penitentia iniungenda.libro.4.diſtin.20.d.e.
Electio dei vel reprobatio vtrum fiat ex meritis hoīm.li.1.di.41.p totum.
Electos vtrū dilexerit deus ab eterno ⁊ reprobos nō.li.3.di.32.e.
Electoꝝ peccata hic p pniaꝫ deleta vtrū manifeſtabunt in iudicio.li.4.di.43.d.
Electi ſine omni deformitate reſurgent ad iudicium.li.4.di.44.c.
Elemoſyna q̃d ſit.li.4.di.15.c.
Elemoſynarū plura ſunt genera.li.4.di.15.c.
Elemoſyna in peccato mortali data vtꝝ pdeſt li.4.di.15.c.
Elemoſynis iuuant anime.⁊ quibus pſunt li.4 di.45.b.c.
Epiſcopus quid ſit ⁊ vnde dicatur.libro.4.diſtin.24.l.
Ep̄oꝝ ordo eſt quadruplex.li.4.di.24.m.
Equalitas diuinaꝝ pſonaꝝ in quo cōſiſtit.li.1.di.19.p totū.⁊ di.20.
Equalitas vtrū ſm ſubſtantiaꝫ vel ſm relatione dicat de diuinis pſonis.li.1.di.31.a.
Equalitas q̃d ſit.ibidem.b.
Equalitas nomine an ponat aliquid vel remoueatur.li.1.di.31.b.
Equalitas quare attribuat filio.libro.1.diſtinctione.31.b.
Error impediens matrimoniū eſt quadruplex li.4.di.30.a.
Eſſentia vna et eadem eſt tota trinitas.li.1.diſ.2.⁊ di.3.⁊ di.4.p totū.
Eſſentia vtruꝫ genuit eſſentiam.libro.1.diſtin.5.a.⁊ p totum.
Eſſentia diuina ē ſimplex.incōmutabilis.imortalis.li.1.di.8.p totū.
Eſſentiaꝫ filio preſtat de patre generatio.libro 1.diſtin.18.g.
Eſſentiam ſpiritufancto p̄ſtat a patre et filio pceſſio.li.1.di.18.f.
Eſſentia diuina ſūt eternitas.magnitudo et potentia.li.1.di.19.b.
Eſſentia diuina quomodo predicat de pſonis li.1.di.19.b.
Eſſe ex deo ⁊ in deo ⁊ p deum an ſint idem.lib.1.diſtin.36.d.
Eſſe ⁊ velle in deo idē eſt.li.1.di.45.a.b.
Etas ꝯtrahentium que ſit.li.4.di.36.d.
Etas ordinandoꝝ q̃ ſit.li.4.di.25.i.
Etas xp̄i que fuit.li.4.di.44.a.
Etate in qua reſurgent hoīes.ibidem.
Eternitas.potentia magnitudo quō ſūt in deo li.1.di.19.b.
Eternitas.ſpecies.vſus quō dicunt d̃ pſonis.li.1.di.31.c.
Eua quare de latere ade facta ē.li.2.di.18.c.et li.4.di.28.c.
Euā q̃re p̄us acceſſit diabolus.li.2.di.21.a.
Eua quare nō horruit ſerpētē.li.2.di.21.b.
Eua quō locuta eſt cū ſerpente.ibidem.c.
Eua an plus peccauit.li.2.di.22.e.
Euchariſtie ſacr̄m qñ ⁊ quare ſit inſtitutuꝫ.li.4.di.8.p totū.⁊ di.12.h.
Euchariſtie manducatio eſt duplex.libro.4.di.9.p totum.
Euchariſtia quomodo eſt i altari.li.4.diſtin.10.p totum.
Euchariſtie ꝯſecratio ⁊ cōuerſio quomodo fit li.4.di.11.a.b.
Euchariſtia intincta nō debet dari i papulo.li.4.di.11.h.
Euchariſtia an ſepi⁹ ſumēda eſt.li.4.di.12.h.
Excommunicatus vtrum cōficiat.libro.4.diſtin.13.a.
Excommunicatio quid facit excommunicato.li.4.di.18.g.
Excōmunicatos vtrum ſimplex ſacerdos recōciliare poteſt.li.4.di.20.f.
Eexercitationis tres ſūt ſpecies.li.4.di.1.d.
Exequie ſumptuoſe vtrum pſunt animab⁹.li.4.di.45.d.
Exorciſmus q̃d ſit.li.4.di.6.g.
Exorciſtaꝝ ordo q̃d ſit.li.4.di.24.e.
Exteriores tenebre q̃ ſunt.li.4.di.50.b.
Excludi vtrum quis poterit hica cogitatione dei.libro.4.di.50.b.

Facere ⁊ creare quomodo differunt.li.2.di.1.a.
Facere.creare.agere.quō d̃ deo dicunt.⁊ quomodo de creaturis.li.2.di.1.b.
Facere quicquid vult deus.quomō intelligit.li.1.di.42.f.
Facere nihil poteſt a ſe ⁊ p ſe aliq̃ creatura.lib.1.di.42.p totum.
Facere vtrum poteſt deus plura q̄ facit.lib.1.di.43.p totum.
Facere vtruꝫ poteſt deus aliquid melius q̄ facit.li.1.di.44.a.
Facere quomodo dicuntur aliquid nigromantici.li.2.di.7.f.
Facere quomodo poſſunt aliquid demones.libro.2.di.7.l.
Famē an habuiſſent p̄mi parētes ſi non peccaſſent.li.2.di.20.g.

Feditas que ex libidine contrahitur vtrum in baptiſmo diluat̄.li.2.di.32.c.
Femineo in ſexu vtrū deus potuit humanā naturam aſſumere.li.3.di.12.e.
Fidem vtrum habuit chriſtus. libro.3.diſtin.23.a.
Fides vna eſt patriarcharum ꝓphetaꝝ ⁊ apoſtoloꝝ.li.1.di.3.
Fide non habita omnis actio eſt mala .li.2.di.41.ꝑ totum.
Fidem vtꝝ habuit xp̄s.li.3.di.23.a.
Fides quid ſit ⁊ quot modis accipitur.li.3.di.23.b.c.⁊.h.
Fideꝫ an habeant demones. libro.3.diſtincti.23.c.d.
Fides proprie eſt de his que non videntur .li.3.di.23.g.
Fides quare dr̄ fundamentū .li.3.di.23.i.
Fidem an habuit petrus in chriſti paſſione.li.3.di.24.b.
Fides nō eſt de incognitis.li.3.di.24.c.
Fides antiquoꝝ que fuit.li.3.di.25.a.
Fides ſimplicium que fuit ante aduentuꝫ chriſti.li.3.di.25.b.
Fides.ſpes.charitas ⁊ opus quō ſunt equalia li.3.di.25 e.
Fides quid operatur in baptiſmo.libro.4.diſtin.4.a.
Fides quando implet vicem baptiſmi . lib.4.diſtin.4.e.
Fides paruulorum ⁊ adultoꝝ quomodo differunt.li.4.di.4.d.
Fidem petere quō dicunt̄ paruuli in baptiſmo li.4.di.6.g.
Filius vtrum ſit genitus de ſubſtantia patris.li.1.di.5.ꝑ totum.
Filius cum nō ſit de nihilo ſed de aliquo vtruꝫ ſit ex aliqua materia.li.1.di.5.l.
Filius an voluntate vel neceſſitate genitus ſit.lib.1.di.6.a.
Filius an potuit gignere patrem vel eſſe pater.li.1.di.7.a.⁊ ꝑ totum.
Filius vtruꝫ ſit poſterior patre.libro.1.diſtin.9.ꝑ totum.
Filij generatio ꝙ ineffabilis ſit.li.1.di.9.h.
Filius vtꝝ ſemꝑ gignitur vel ſemꝑ ſit genitus vel ſemꝑ gignetur.li.1.di.9.k.
Filio quid ſit proprium.libro.1.diſtin.9.⁊ diſ.10.e.
Filius ⁊ ſpirituſſanctus diſſimiliter procedunt a patre.li.1.di.13.b.
Filius vtrum poteſt dici ſpirituſſanct⁹ vel ecōuerſo.ex quo ambo procedunt.libro.1. diſtin.13.c.d.
Filius quō ſit miſſus.li.1.di.15.b.
Filius a ſe datus eſt,miſſus.⁊ proceſſit.libro.1 di.15.e.f.
Filius cū a ſeip̄o miſſus eſt .quare dixit .A me ip̄o nō veni.li.1.di.15.h.
Filius vtrū ſemel tm̄ miſſus ſit.an ſepe mittat̄.lib.1.di.15.i.
Fili⁹ mittit̄ duobus modis.li.1.di.15.k.
Filius ſm̄ quid dicitur minor patre.libro.1.diſtin.16.c.
Filius ſm̄ quod homo.non ſolum patre et ſpirituſancto.ſed etiaꝫ ſeip̄o eſt minor.libro.1.diſtin.16.d.
Filius vtrum natiuitate ſit eſſentia .libro.1.diſtin.18.f.g.
Filius cum ſit nobis datus. vtrum poteſt dici noſter.li.1.di.18.n.
Filius quō eſt in patre.li.1.di.19.e.
Filius vtrum ſit equalis patris ſm̄ ſubſtātiaꝫ li.1.di.31.a.
Filius vtrum ſit ſapiens ſapientia genita vel ingenita.li.1.di.32.d.
Filius an ſit ſapiens ſeip̄o vel per ſeipſum .lib.1.di.32.e.
Filio quare attribuitur ſapiētia.libro.1.diſtin.34.f.g.
Filius quare aſſumpſit carnem ⁊ non pater vl̄ ſpirituſſanctus.li.3.di.1.b.
Filius aſſumēdo carnem an aliquid fecit quod nō pater vel ſpirituſſanctus .libro.3.diſtinctione.1.d.
Filius quomodo ſit incarnatus.⁊ quare totaꝫ humanam naturam aſſumpſit.et qualem carnem aſſumpſerit.libro.3.diſtin.1.et diſtin.2.⁊ di.3.ꝑ totum.
Filius quare dicatur natus de ſpirituſancto.libro.3.di.4.c.
Filius quomodo dicit̄ compoſitus ex duab⁹ naturis ſiue ex tribus ſubſtantijs. libro.3.diſtinctione.6.e.
Filius quomodo dicitur bis natus.libro.3. diſtinctione.8.b.
Filius ſm̄ quod homo an ſit perſona. libro.3.diſtin.10.a.b.
Fili⁹ adoptiuus an ſit chriſtus.libro.3.diſtinctione.10.d.
Filius quare paſſibilem naturam acceperit.li.3.di.15.ꝑ totum.
Filius q̄re mori voluit.li.3.di.19.b.
Filius hominis vtrum poteſt dici deſcendiſſe ð celo ſicut dicitur filius dei.libro.3.diſtinctione.22.d.
Filij quales naſcerentur ſi adam non peccaſſet li.2.di.20.ꝑ totum.
Filij qualiter puniuntur propter peccata parētum vſqꝫ in tertiam ⁊ quartam generationem li.2.diſtin.33.i.
Filij adoptiui vtrū poſſunt naturalibus copulari.li.4.di.42.di.
Finis bonus quid ſit.li.2.di.38.a.

Finis voluntatis quis ſit.li.2.di.38.b.c.
Finis voluntas et intentio quomodo differūt. li.2.di.38.f.
Firmamentum quomodo factum ſit et de qua materia.li.2.di.14.a.
Firmamentum quare dicitur cuꝫ tamen moueatur.li.2.di.14.c.
Flagellatur homo a deo quinqꝫ modis.lib.4. di.15.a.
Forme in quibus apparent deus angeli vel demones.quales ſunt.li.2.di.8.a.b.
Forma idoloꝝ an ſit a deo.li.3.di.37.b.
Forma baptiſmi qualis eſt.li.4.di.3.b.
Forma ꝯfirmationis.li.4.di.7.a.
Forma ꝯſecrationis.li.4.di.8.b.
Forma.ſpecies.pondus.ſapoꝛ quō remanēt in ſacro.li.4.di.11.⁊ di.12.a.
Fractio ſacramenti vtrum vera ſit.⁊ quare ſit. li.4.di.12.b.c.
Fornicatio vtrum dirimit matrimoniuꝫ.libro 4.di.35.b.
Fornicatio ſpūalis quid ſit.li.4.di.39.c.
Fornicatio.ſtuprū.adulteriū.inceſtus.raptus in quo differūt.li.4.di.41.d.
Forma in qua iudicabit chriſtus.libro.4.diſ. 48.a.
Frui et vti quid ſit et in quo differunt.libro.1. diſtin.1.a.
Furioſi vtrum matrimonium contrahere poſſunt.li.4.di.34.d.
Furtum quid ſit ⁊ quid nomine furti intelligit. li.3.di.37.c.
Furtum an fecerunt filij iſrael quando expoliauerunt egyptios.li.3.di.37.c.
Futura quomodo ſunt in preſentia dei.libro.1 di.35 p totum.
Futura vtrum ſunt cauſa ſcientie vel pſcientie dei.li.1.di.38.c.

Gabriel Michael raphael an ſunt nomina ſpirituum vel ordinum li.2.di.10.d.
Gaudium quale vtruꝫ habebunt ſancti poſt iudiciū.li.4.di.49.d.
Gaudiuꝫ ſanctoꝝ vtꝝ augmentabit poſt iudicium.li.4.di.49.e.
Generatio in diuinis quomodo intelligenda ē li.1.di.4.p totuꝫ.
Genita vtꝝ ſit diuina eſſentia.li.1.di.5.a.
Generare vtrum poteſt filius ſicut pater.libro 1.di.7.p totum
Generare an ſit extra potentiaꝫ filij.libro.1.diſtin.7.f.g.
Generatio filij vtrum habeat principiuꝫ aut finem.li.1.di.9.p totum.
Generatio in diuinis vtrum intelligi poteſt.li. 1.di.9.h.i.
Generari quare non dꝛ ſpiritusſanctus.ſed procedere.li.1.di.13.p totū.
Gemina eſt proceſſio ſpiritusſancti.libro.1.diſ. 14.a.
Generatio dat eſſentiā filio.li.1.di.18.f.
Generari vtrū potuit pater vel ſpiritusſanctus li.3.di.1.b.
Genita ſapientia vtrum ſm ſubſtantiam dꝛ vel ſm relationem.li.1.di.28.f.
Genera mendacij ſunt tria.li.3.di.38.a.
Genera elemoſynarum ſunt plura.libro.4.diſtin.15.c.
Genera mortuoꝝ ſunt tria.li.4.di.16.a.
Generalis ꝯfeſſio ad quid prodeſt.libro.4.diſtinctione.21.e.
Genera vnctionis ſunt tria.li.4.diſ.23.a.
Genera cantoꝝ ſunt duo.li.4.di.24.m.
Gezite q̄ ſunt.li.4.di.25.d.
Gladius flammeus ante paradiſum poſitꝰ qd ſignificat.li.2.di.29.e.
Glos que vocatur.li.4.di.41.e.
Gratia vtrum fuerit data homini in creatione li.2.di.24.a.
Gratia eſt duplex.li.2.di.26.a.
Gratia operans et cooperans que ſit.libro.2. diſtin.26.a.
Gratia dei peruenit voluntatem hominis.lib. 2.di.26.c.d.
Gratia preueniens voluntatem eſt fides cuꝫ dilectione.li.2.di.26.d.
Gratiam preueniunt quedaꝫ bona ſine merito li.2.di.26.e.
Gratia operans ⁊ cooperans vtrū ſit vna ⁊ eadem gratia.li.2.di.26.i.
Gratia pueniens quomodo meretur augeri.libro.2.di.26.k.
Gratia an ſit virtus vel nō.li.2.di.27.c.
Gratia nō eſt actus ſed cauſat actū.ibidem.
Gratia principalis eſt bona voluntas.libro.2. diſtin.27.e.
Gratia operante ⁊ cooperante vtꝝ eguerit homo ante peccatū.li.2.di.29.a.
Gratie plenitudinem vnde accepit chriſtus.li. 3.di.16.b.
Gradus charitatis ſunt diuerſi.libro.3.diſtinctione.29.b.
Gradus ſacrorum ordinum ſunt ſeptem.⁊ quare ſeptem.li.4.di.24.a.
Gradus ſacri qui impediunt matrimonium.libro.4.di.37.a.
Gradus conſanguinitatis quot ſunt.libro.4. diſtin.40.b.
Gradus affinitatis qui ſunt et in qbꝰ matrimoniū ꝯtrahi pōt.li.4.di.41.a.
Grauitas peccati ad e quāta ſit.libro.2.diſtinctione.30.p totum.

Grauius ytrū ſit peccatuꝫ ade ceteris peccatis li.2.di 33.f.
Grauiſſimū omniū peccatoꝝ eſt peccatū in ſpirituſanctū.li.2.di.43.ꝑ totū.
Greci quare negant ſpiritūſanctuꝫ ꝓcedere a filio.li.1.di.11.b.
Habere plures vxores cui licebat ſub lege.l.4.di.33.d.
Habitat deus quō vbiqꝫ.li.1.di.37.ꝑ totū.
Habitat quō deus in ſanctis.ibidē.c.
Habitabat vbi deus anteq̄ꝫ eſſet creatura.libro 1.di.37.e.
Habitare quare non eſt conceſſum demonibus in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Habitus ſunt q̄ttuor ſpecies.li.3.di.6.g.
Habitationes ſanctoꝝ in celo et damnatorum in inferno quō diſtinguūť.li.4.di.49.a.
Hereticus vtꝝ baptizare pōt.li.4.diſ.6.c.vel alia ſacramenta miniſtrare.di.25.ꝑ totum.
Hereticus vtrū conficiat corpus chriſti.lib.4 di.13.a.⁊ di.25.a.
Hereticus quid ſit.et quid facit hereticum.lib.4.di.13.b.
Hereſis ſymoniaca diſtinguiť tripliciter.libro 4.di.25.g.
Hereſis pelagianorum đ libero arbitrio que fuit.li.2.di.28.b.
Hypoſtaſis quid ſit et quid hoc nomine ſignificatur.li.1.di.26.a.
Hypoſtaſes determinant ꝓprietates non ſubſtantiam.li.1.di.27.d.
Homicide ſunt qui abortum procurant.lib.4.di 31.e.
Homo đr creatura mundi.li.1.di.3.a.
Homouſion quid ſit et quid ſignificat.libro.1.diſtin.34.i.
Hominem vtrū deus meliorẽ facere potuit q̄ꝫ fecit.li.1.di.44.ꝑ totum.
Hominem vtꝝ deus aliter liberare potuit q̄ꝫ ꝑ paſſionē.li.1.di.44.c.⁊ li.3.di.20.a.
Homines omnes ſaluos vult fieri deus quō intelligiť.li.1.di.46.c.
Hominis malicie vtrum deus ſit cauſa.libro.1 diſtin.46.l.
Hominis voluntas mala concordat aliq̄n cum dei voluntate bona.li.1.di.48.a.b.
Homo quare creat⁹ eſt.li.2.di.1.c.⁊ di.16.a.
Homo vtrū ſaluaretur ſi angelus nō cecidiſſet li.2.di.9.g.
Hoies vtꝝ tot ſaluabūť.quot angeli ꝑſtiterūt vel quot ceciderunt.li.2.di.9.h.i.
Homo q̄libet habet duos angelos ab exordio vite.li.2.di.11.a.
Homo q̄n factus eſt.li.2.di.15.e.
Homo factus eſt ad imaginem ⁊ ſimilitudineꝫ dei.li.2.di.16.ꝑ totum.
Homo quō đr imago dei.li.2.di.16.e.
Hominis anima vtꝝ de aliquo facta ſit.⁊ quādo facta eſt.li.2.di.17.a.b.c.
Homo in qua etate factus eſt.li.2.di.17.d.
Homo quare extra paradiſum factus eſt.libro 2.di.17.c.
Hominis ſtatus ante peccatum qualis fuit.li.2.di.19.a.
Homo vtrum poterat mori in ſtatu innocentie li.2.di.19.a.
Homo vtrū ſemꝑ viueret ſi de ligno vite nō comediſſet.li.2.di.19.c.d.
Homines quomodo generarenť ſi adā nō peccaſſet.li.2.di.20.ꝑ totum.
Homines quomodo transferrerentur de paradiſo in celum ſi adam non peccaſſet.libro.2.diſtin.20.k.
Homo tribus modis temptatus eſt in ꝑadiſo.li.2.di.21.ꝑ totum.
Hominis peccatum quare eſt remediabile ⁊ diaboli non.li.2.di.21.f.
Hominẽ quare ꝑmiſit deus temptari ſciēs eū caſurum.li.2.di.23.a.
Homo habuit triplicem ſcientiam an̄ peccatuꝫ li.2.di.23.c.
Homo vtrum preſciuit ſuum caſum.libro.2.diſtin.23.f.
Homo qualem habuerit gratiam an̄ caſum.libro.2.di.24.a.
Homo vtrū ꝑ liberum arbitriū pōt oꝑari bonū ſine grā.li.2.di.26.h.
Homo ante peccatū vtrum eguerit gratia.lib.2.di.29.a.
Homo vtrum ante lapſum virtutes habuerit.li.2.di.29.b.
Homo quare nō eſt effectus immortalis ex quo de ligno vite comedit.li.2.di.29.g.
Homines omnes quō in adam dicūť fuiſſe q̄n peccauit.li.2.di.30.m.n.
Homo quare formatur cū in peccato concipiť li.2.di.32.g.
Homo qualiter ſe elōgat a deo.libro.2.diſtin.35.n.
Homo quomodo vult bonum naturaliter.lib.2.di.39.c.
Homo quidam a verbo dei eſt aſſumptus quomodo intelligiť.li.3.di.5.c.
Homo eſt deus.homo factus eſt deus.quō intelligitur.li.3.di.6.a.
Homo dominic⁹ quare nō đr.ſicut dicitur homo deus.li.3.di.7.m.
Homo deus an ſemper fuerit vel ceperit eē.li.3.di.12.a.
Hominem alium vtꝝ deus aſſumere potuit q̄ꝫ de genere ade.li.3.di.12.b.
Hominem an potuit deus aſſumere in ſexu muliebri.li.3.di.12.e.

Tabula

Homo chriſtus vtrum peccare potuit.libro.3.diſtin.12.c.
Hominis ſtatus ſunt quattuor.li.3.di.16.b.
Homines omnes vtrum pariter ſunt diligendi li.3.di.29.b.
Homo flagellatur a deo quinq; modis.lib.4.di.15.a.
Homo vndecunq; naſcitur ſi nō peccat ſaluat̄.li.4.di.33.e.
Honorandi quomodo ſunt parētes.libro.3.diſtin.37.c.
Hoſtia intincta non debet dari populo.lib.4.diſtin.11.g.
Hoſtia quare in tres ꝑtes frangit̄.⁊ q̄d ille partes ſignificant.li.4.di.12.b.⁊.f.
Hoſtiarū officium quod eſt.li.4.di.24.c.
Humanam naturam quare aſſumpſit filius ⁊ nō pater nec ſpūſſanctus.li.3.di.1.b.
Humanam naturam totam aſſumpſit deus.li.3.di.2.a.
Humanitatis nomine quid itelligatur.libro.3.diſtin.2.a.
Humana natura vtrum aſſumpſit perſonam.libro.3.di.5.a.
Humanitas chriſti quomodo adoranda ſit.li.3.diſtin.9.a.
Humanam naturā vtrū aſſumere potuit deus in ſexu muliebri.li.3.di.13.c.
Humilitas chriſti quid ſibi meruit.libro.3.diſ.18.a.
Humilitatis cauſa nullus debet cōfiteri peccatū qđ nō fecit.li.4.di.21.f.
Jacob quare electus ſit ⁊ Eſau reprobatus.li.1.di.41.ꝑ totum.
Janitores qui ſunt.et quod illorum officiū.li.4.di.24.c.
Janitrices que ſint li.4.di.41.d.
Jeiunis debet tradi ꝯfirmatio.li.4.di.7.a.
Jeiunis et ſobrijs debet dari corpus chriſti.li.4.di.8.b.
Idolum quid ſit.li.3.di.37.b.
Idolum nihil eſt in mundo.ibidem.
Idolum et ſimilitudo in quo differunt.libro.3.diſtin.37.b.
Ignis purgatorij qualis ſit.li.4.di.21.a.
Ignis damnatorum qualis ſit et vbi ſit.lib.4.di.44.e.f.g.
Igne purgabitur mūdus ante iudicium.libro 4.diſtin.47.d.
Ignis precedens iudiciū comburet malos ad hūc viuētes bonos vero nō.li.4.di.47.d.
Ignorantia que excuſat peccatum.libro.2.di.22.h.i.
Ignorantia eſt triplex.li.2.di.22.k.
Ignorantie peccatū vtrū grauius ſit peccato infirmitatis.li.1.di.22.h.
Imago trinitatis quomodo eſt in anima.libro 1.diſtin.3.g.
Imago trinitatis aliter eſt in anima ⁊ alit̄ i trinitate.lib.1.di.3.p.q.
Imago relatiue dicit̄ de filio.ſed eſſentialit̄ de trinitate.li.1.di.28.g.
Imago diuerſimode accipitur.libro.1.diſtin.31.c.⁊ lib.2.di.16.b.
Imago et ſimilitudo in quo differunt.libro.2.diſtin.16.d.
Imago dei dr̄ homo.li.2.di.16.e.
Immerſio baptiſmi quotiens fieri debeat.li.4 diſtin.3.i.
Immolatio chriſti ſemel facta quare ſepius iteratur.li.4.di.12.g.
Immortalitas quā habuit homo ante peccatū vtrum fuit ex ꝯditione nature vel ex dono gratie.lib.2.di.19.b.
Immortalitas vera i ſolo deo ē.libro.1.diſtin.8.c.
Impedimenta matrimonij ſunt diuerſa.lib.4.di.27.⁊ di.28.⁊ di.29.⁊ di.30.⁊c̄.
Incarnari vtrū potuit pater vel ſpirituſſanctus lib.3.di.1.c.
Incarnatio xp̄i quō facta eſt.lib.3.di.2.et diſ.3.⁊ di.4.ꝑ totum.
Incarnationis opus quare attribuitur ſpiritui ſancto.li.3.di.4.a.
Inceſtus quid ſit.li.4.di.41.d.
Indulgētia capitur tripliciter.li.4.di.26.d.
Infirmis vtrum penitentia ſit iniungenda.lib.4 di.20.d.
Infirmus contemnens vnctionem ſacram grauiter peccat.li.4.di.23.b.
Infidelis vtrum cum fideli matrimonium contrahere pōt.li.4.di.39.a.b.
Infideles vtrum bona opera faciunt.libro 2.diſtin.41.a.
Ingenitus quomodo accipitur.libro.1.diſtin.28.a per totum.
Ingenitus et non genitus vtrum ſint idem.vel differunt.li.1.di.28.b.
Ingenuus quis ſit.lib.4.di.36.a.
Inicium om̄is peccati eſt ſuperbia.libro.2.diſtin.42.i.
Inimici q̄tum ſunt diligendi.li.3.di.29.f.g.
Inimicos diligere vtrum ſit maioris meriti q̄ diligere amicos.li.3.di.30.ꝑ totum.
Ipocrita ē q̄ diuidit ꝯfeſſionē.li.4.di.16.a.
Ipoſtaſis quid ſit et quid hoc nomīe ſignificatur.li.1.di.26.a.
Intellectus precedit cogitationem boni ⁊ delectationem.lib.2.di.26.b.
Intelligentie memorie ⁊ voluntatis actus quo modo differunt.li.2.di.39.b.
Intellectus et ſapientia iu quo differunt.libro 3.di.35.b.

Intelligētia.ſcia.⁊ ſapia ī quo differūt.li.3.diſ.
Intellect⁹ ⁊ ſcia ꝑut ſunt dona.ſpūſ (35.c.
ſancti in quo differunt a ſeipo ꝑut naturaliter
ſunt in anima.li.3.di.35.d.
Intentio ſcribentium de trinitate que fuerit.li.
1.di.2.b.
Intentio voluntas ⁊ finis quō differunt.lib.2
di.38.f.
Intentio aliqñ accipit ꝓ voluntate in ſacra ſcri
ptura.li.2.di.38.f.
Intentio capta ꝓ voluntate vtꝝ ſit ip̄amet vo
luntas.li.2.di.38.g.
Intētio iudicat oīa opa hoīs.li.2.di.40.c.
Intētio vel actio infideliū vtꝝ ſp ſit mala.li.2.
Intētionē ꝯfitēdi nō hñs vtꝝ cōfi (di.41.a
ciat ſacr̄m.li.4.di.13.a.
Interfectoribus vxoꝝ que pnīa ſit iniūgenda
li.4.di.37.b.
Inſtituta ſunt ſacr̄a ꝓpter tria.li.4.di.1.c.
Inſtitutio baptiſmi qñ facta eſt ⁊ quare.lib.4
di.3.f.⁊.l.
Inſtitutio ꝯiugij eſt duplex.li.4.di.26.b.
Inſtitutio vnctiōis a qb⁹ facta ē.li.4.di.23.b.
Iterant̄ q̄ ſacr̄a ⁊ que nō.li.4.di.23.c.
Ite miſſa ē quō intelligit̄.li.4.di.24.m.
Iudei vtrū bonū opus fecerunt in xp̄i paſſiōe.
li.3.di.20.d.
Iudei q̄liter imp̄euerūt volūtatē dei xp̄m occi
dendo.li.1.di.48.b.c.
Iudei vtꝝ furtū fecerūt in expoliando egypti-
os.li.3.di.37.c.
Iudicis miniſter vtꝝ peccat occidendo aliquē
li.3.di.37.c.
Iudex qualis eſſe debeat ſacerdos in audiēdo
ꝯfeſſionē.li.4.di.19.e.
Iudiciū finale vtꝝ die vel nocte erit.li.4.di.
Iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ ē xp̄s.du- (43.c.
pliciter intelligit̄.li.4.di.43.f.
Iudiciū dei occultū q̄d ſit.li.4.di.46.c.
Iudicij ſnīa q̄liter fiet.li.4.di.47.a.
Iudicabūt vtꝝ ſancti cū xp̄o.li.4.di.41.b.
Iudicādoꝝ erūt q̄ttuoꝛ oꝛdies.li.4.di.47.c
Iudicis forma qualis erit.li.4.di.48.a.
Iudiciū in quo loco erit.li.4.di.48.d.
Iuramentū q̄d ſit.li.3.di.39.a.
Iuramentū fit tripliciter.li.3.di.39.b.
Iurare vtꝝ ſemꝑ ſit malū.li.3.di 39.c.
Iurare vtrū liceat ꝑ creaturas.li.3.di.39.d.
Iuratio ꝑ deū vtꝝ ſit grauioꝛ q̄ꝫ ꝑ creaturas
ve' ꝑ euāgeliū.li.3.di.39.e.
Iurare ꝑ deū quid ſit.ibidem.f.
Iuramentum ꝑ falſos deos an ſit ratum.lib.3.
di.39.g.
Iuramentū cōtra deum factū nō eſt tenendum
li.3.di.39.k.
Iurare callide ē duplex pctm̄.li.3.di.39.k.
Iuſiurandū hꝫ tres comites.li.4.di.39.a.
Iuſticia.tꝑantia.foꝛtitudo.pꝛudentia vtꝝ ceſ
ſabunt in futuro.li.3.di.33.a.
Iuſticia ⁊ miſericoꝛdia ī deo vtꝝ ſint idē vl' di-
uerſa.li.4.di.46.d.

Laico vtrum ſit con
fitendū.li.4.di.17.e.
Laicis euchariſtia intincta nō eſt danda.li.4.
di.11.g.
Lamech p̄mus omnium duas habuit vxores
li.4.di.33.a.
Latere ade quare vxoꝛ formata ē.li.2.di.18.et
li.4.di.28.c.
Latria q̄d ſit.li.3.di.9.a.
Lectoꝛis officiū q̄d eſt.li.4.di.24.d.
Legalia qñ ceſſauerūt.li.4.di.3.k.
Legitime ꝑſone ſunt diuerſe.li.4.di.34.a.
Leuir q̄s vocat̄.li.4.di.41.d.
Lex quare dꝛ compꝛimere manū et nō animuꝫ.
li.3.di.40.a.
Lex euāgelica ī q̄ differt a moſayca.li.3.di.7.b
Liberū arbitriū vtꝝ habuerunt angeli an̄ caſū
li.2.di.5.b.
Liberū arbitriū vtrū adhuc habeant angeli vl'
demones.li.2.di.7.b.c.
Libeꝝ arbitriū q̄d ſit.li.2.di.24.e.⁊ di.25.a.
Liberū arbitriū vtꝝ aīalia bꝛuta habeant.li.2
di.24.f.
Liberū arbitriū an ad omne tempus refert̄.li.
2.di.25.b.
Libeꝝ arbitriū vtꝝ de⁹ habeat.li.2.di.25.c.
Libeꝝ arbitriū q̄lit̄ accipit̄ ī deo.li.2.di.25.d
Libeꝝ arbitriū vtꝝ ſcti habeant ī celo.li.2.di.
Liberi arbitrij ſunt quattuoꝛ ſtatus (25.e.
li.2.di.5.g.
Libertas arbitrij eſt triplex.li.2.di.25.i.
Libertatē a pctō q̄ hoīes hñt.li.2.di.25.k.
Libertas ad malū vtrū ſit libertas arbitrio.li.
2.di.25.l.
Liberū arbitriū vtrū eq̄liter eſt in bonis ⁊ ī ma
lis ad bonū ⁊ ad malū.li.2.di.25.n.
Liberū arbitriū in q̄b⁹ bonis ſit.li.2.di.26.l.
Ligandi et ſoluendi poteſtas q̄liter data eſt ſa-
cerdotibus.li.4.di.18.ꝑ totū.
Ligāt ⁊ ſoluūt quō ſacerdotes.li.4.di.18.d.e
Ligat̄ ⁊ ſoluit̄ pctōꝛ duplr̄.ibidē. (f.⁊ē
Ligandi et ſoluendi poteſtatē vtꝝ oēs habeāt
ſacerdotes.li.4.di.19.b.
Lignū vite ⁊ lignū ſcie boni et mali vtꝝ vnum
fuerit vel duo.li.2.di.17.f.
Lignū vite quare dictū ſit.ibidē.
Lignuꝫ ſcientie boni ⁊ mali quare ſic vocatur.
libꝛo.2.di.17.f.
Ligno vetito ſi nō fuiſſet vſus hō vtꝝ potuiſſet
ñ moꝛi.etiā ſi ď alijs comediſſet.li.2.di.19.c.d
Lignū.fe.ſtipu.edificare q̄d ſit.li.4.di.21.a.b
Littera occidens q̄d ſit.li.3.di.40.b.

Localis an ſit deus vel vtrū moueaꝫ localiter.
li.1.di.37.i.
Locale dr̄ aliq̄d duob⁹ modis.li.1.di.37.i.
Locales vtꝝ ſint ſpūs creati.li.1.di.37.l.
Loc⁹ ꝑadiſi qualis ſit ⁊ vbi.li.2.di.17.e.
Loc⁹ iudicij extremi vbi erit.li.4.di.48.d.
Loq̄ quō potuerūt ṗmi hoies cuꝫ nō didicerūt
li.2.di.21.g.
Lucifer quō dixit aſcēdā i celū ⁊c̄.li.2.di.2.h.
Lucifer erat excellentior inter alios oēs ange
los.li.2.di.6.a.
Lucifer an ſit ligatus in inferno.li.2.di.6.f.
Lucifer vtꝝ habebit maiorē ptātez tpe antixpi
q̄ȝ modo hȝ.li.2.di.6.g.
Luminaria celi quando ⁊ quare facta ſunt.lib.
2.di.14.f.g.
Lux quare ṗmo facta eſt.li.2.di.13.a.
Lux illa vtꝝ fuit corpal' vl' ſpūalis.li.2.di.13.b
Lux ṗma vbi facta eſt cū abyſſus terrā tegeret
li.2.di.13.c.
Lux illa vbi ſit ex q̄ nūc n̄ apparet.li.2.di.13.f.
Magice artes vtruꝫ
dei fiant ꝟtute vel diaboli.li.2.di.7.f.
Magis vtrum diligit de⁹ aliquos et aliq̄s mi-
nus.li.3.di.32.b.c.
Magnitudo quō eſt in deo.li.1.di.19.b.c.
Maior in quo eſt pater filio.li.1.di.16.c.d.
Magis vtꝝ pn̄t aliq̄d due ꝑſone q̄ȝ vna.⁊ tres
magis q̄ȝ due vel vna.li.1.di.19.d.e.
Mala vtꝝ ſimplr̄ ſunt in deo.li.1.di.36.b.
Mala vtꝝ dei volūtate fiant.li.1.di.46.d.
Mala fieri bonū eſt.quomodo intelligitur.li.
1.di.46.g.
Mala ad q̄d ⁊ q̄bus ꝓſunt.li.1.di.46.i.
Male quandoq̄ȝ vult homo qđ de⁹ vult bene
li.1.di.48.a.
Malos quare creauit de⁹.li.2.di.23.b.
Mala vitare non ſemꝑ eſt meritorium palme.
li.2.di.24.c.
Male vti vtꝝ p̄t hō ꝟtutibus.li.2.di.26.k.
Malū vn̄ ṗncipaliter ortū eſt.li.2.di.34.b.
Mala voluntas eſt ſecunda cauſa malorū.lib.
2.di.34.c.
Malū in qua re ſit.li.2.di.34.d.
Malū ⁊ bonū quomodo dicunꝫ eſſe in eodem
li.2.di.34.e.f.
Mal⁹ act⁹ vtꝝ ſit ṗuatio boni.li.2.di.35.k.
Maloꝝ auctor vtꝝ ſit de⁹.li.2.di.37.ꝑ totū
Mala voluntas et actio in eodem hoie vtrum
ſint vnū pctm̄ vel plura.li.2.di.42.a.
Malus ſacerdos vtruꝫ ſacramenta miniſtrare
pōt.li.4.di.5.a.⁊ di.15.a.
Mal⁹ finis nō ꝯtaminat ſacr̄m.li.4.di.30.e.
Malū incōtinentie qđ ſit.li.4.di.31.g.
Maledicā benedictionibus veſtris.quō intel
ligitur.li.4.di.19.e.
Mali vtrū cū ſuis deformitatibus reſurgant.
li.4.di.44.d.
Malis in inferno vtꝝ daꝫ aliqua mitigatio pe
ne.li.4.di.46.a.
Mali vtꝝ i inferno peccabūt.li.4.di.50.a.
Mali in inferno vtꝝ habeant noticiā coꝝ que
hic agunꝫ.li.4.di.50.c.
Mali ⁊ boni vtrū ſe inuicem videbūt poſt iudi
cium.li.4.di.50.f.
Mandata charitatis ſunt duo.li.3.di.27.b.
Mandata decē quō ꝯtinenꝫ in duob⁹ p̄ceptis
charitatis.li.3.di.37.ꝑ totū.
Manducaꝫ quō ſpiritualiter de ligno vite.li.
2.di.24.h.i.k.
Manducaꝫ corpus xp̄i duobus modis.li.4.
di.9.a.
Maria fuit imunis ab oi pctō.li.3.di.3.b.
Marie ⁊ ioſeph ꝯiugiū vtꝝ fuit veꝝ.li.4.di.
26.g.⁊ di.28.c.⁊ di.30.b.c.
Materia d̄ qua factus eſt mundus qualis fuit
in p̄ncipio.li.2.di.12.ꝑ totū.
Materia de qua factus eſt mundus quō voca
tur.li.2.d.12.c.
Matrimoniū qn̄.quare ⁊ vbi ſit inſtitutū.lib.
4.di.26.a.b.⁊ di.30.d.
Matrimoniū qn̄ ſm̄ p̄ceptū vel ſm̄ indulgen-
tiam ē inſtitutū.li.4.di.26.c.
Mr̄imoniū cui⁹ rei ſit ſacr̄m.li.4.di.26.f.g.
Matrimoniū q̄d ſit.li.4.di.27.b.
Matrimonij cā efficiēs q̄ eſt.li.4.di.27.c.
Mr̄imoniū vtꝝ ſolo fiat ꝯſenſu.li.4.di.27.d
Matrimoniū qn̄ incipit.li.4.di.27.e.f.
Matrimoniū vtrū faciat ꝯſenſus de futuro cū
iuramento.li.4.di.28.a.
Mr̄imoniū q̄b⁹ ꝟbis ꝯtrahiꝫ.li.4.di.28.c.
Matrimonij ſubſtantia eſt ꝯſenſus de p̄ſenti.
li.4.di.28.b.
Matrimonium impedit ꝯſenſus coactus.lib.
4.di.29.a.
Matrimoniuꝫ impediꝫ quadruplici errore.li.
4.di.30.a.
Matrimonij bona ſunt tria.li.4.di.31.a.
Mr̄imonij ſeꝑatio eſt duplex.li.4.di.31.b.
Mr̄imoniū vtꝝ ſine ſacr̄o fieri p̄t.li.4.di.31.c
Matrimonialis coitus vtrū ſit cū pctō.lib.4
di.31.f.g.⁊ di.32.d.
Matrimoniuꝫ quō ordinatū fuit temporibus
antiquis.li.4.di.33.ꝑ totū.
Matrimoniū ꝓpter quas cauſas ſeꝑaꝫ.li.4.
di.34.⁊ di.35.⁊ di.36.ꝑ totum.
Matrimoniū vtrū ſit inter ſeruiles diuerſoꝝ
dominorū.li.4.di.36.b.
Matrimoniuꝫ in qua etate contrahi debet.li.
4.di.36.d.
Matrimonium in quibus ordinibus fieri non
pōt.li.4.di.37.a.
Matrimoniū vtrum ſtare poteſt inter fideles

et infideles li.4.di.39.a.b.
Matrimoniū infideliū vtrum ſit legitimū.li.4.di.39.i.
Mrimoniū in q̇bus affinitatis gradibus ſtare nō pōt.li.4.di.40.⁊ di.41.ꝑ totū.
Mrimoniū ꝯſanguineoꝝ q̇bus teſtificantibꝰ diuitur.li.4.di.41.d.
Matrimoniū vtrū fieri pōt inter filios vel filias ſpūales.li.4.di.42.a.
Matrimoniū vtꝝ filij naturales cū adoptiuis ꝯtrahere pn̄t.li.4.di.42.d.
Mechie noīe q̇d ꝓhibet͛.li.3.di.37.c.
Mediatoꝛ q̄re ſolus dꝛ xp̄s.⁊ ſm quā naturā.li.3.di.19.e.f.g.
Mediatoꝛis fidē quomodo habuerunt antiq̇.li.3.di.25.a.b.c.
Melioꝛa vtruꝫ deus facere potuit q̄ꝫ fecit.li.1.44.ꝑ totum.
Memoꝛia.itelligētia.dilectio quomodo ſunt i mente.li.1.di.3.g.h.
Memoꝛia.intelligētia.volūtas quomodo ſūt vnite.li.1.di.3.l.
Memoꝛia.intelligētia.volūtas.vtꝝ p̄dicant͛ relatiue ad ſe inuicē.ibidē.m.
Memoꝛie.intelligentie.voluntatis actus quō differūt.li.2.di.39.b.
Memoꝛiā pctōꝝ vtꝝ habebūt ſancti que hic cōmiſerūt.li.4.di.43.d.
Mendacij tria ſunt genera.li.3.di.38.a.
Mendacij iteꝝ octo genera.ibidem.
Mendaciū q̇d ſit.li.3.di.38.b.
Mentiri q̇d ſit.ibidem.c.
Mendaciū vtꝝ ſemꝑ ſit pctm̄.li.3 di.38.d.
Mens hūana quō hꝫ imaginē trinitatis.li.1.di.3.g.
Mētis ꝟginitas melioꝛ ē ꝟginitate carnis.li.4.di.33.e.
Meritum obdurationis vel miſericoꝛdie vtꝝ ſit aliqd̄.li.1.di.41.a.
Merita an poſſunt eſſe cauſa p̄deſtinatiōis vl̄ p̄ſcientie.li.1.di.41.ꝑ totū.
Merita vnde ꝓueniūt.li.2.di.27.c.
Meritū bonū quō ꝯſtituit͛ in hoīe.li.2.di.27 c.Et qd̄ ſit primū meritū.ibidē.
Mereri quō dꝛ fides.li.2:di.27.f.
Meritis vtꝝ angeli ꝓficiāt.li.2.di.11.d.
Meruit q̇d ſibi xp̄s ⁊ q̇d nob̄.li.3.di.18.a.
Meritis vtꝝ xp̄s ꝓfecit.li.3.di.18.b.
Meruit vtꝝ xp̄s aliq̇d qd̄ ſine merito habere potuit.li.3.di.18.d.
Meritis quibus iuuabūt͛ q̇ in fine ſeculi reperient͛.li.4.di.45.f.
Merita ſctōꝝ quō nob̄ ſuffragāt͛ li.4.di.45.g.h
Merſio trina an dꝫ fieri i baptiſmo li.4.di.3.i
Miſericoꝛdiꝰ vtꝝ agit deꝰ cū malis q̄ꝫ pctā eoꝛū meruerūt.li.4.di.45.c.di.46.a.
Miſericoꝛdia ⁊ iuſticia dei vtꝝ ſunt idem vel diuerſa.li.4.di.46.d.
Miſericoꝛdia.bonitas.iuſticia vtꝝ habeāt diſtincta oꝑa.li.4.di.46.e.
Miſericoꝛdia et iuſticia ſunt vie dn̄i.quō intelligit͛.li.4.di.46.f.
Miniſteriū angeloꝝ quale erit i iudicio.li.4 di.47.d.
Miniſter iudicis vtꝝ peccat aliquē occidēdo li.3.di.37.c.
Mittit͛ vtꝝ etiā a ſe ſpūſſctūs.li.1.di.15.a.b.
Mittit͛ filiꝰ ⁊ ſpūſſctūſ ⁊ n̄ pr̄ li.1.di.15.c.d.⁊ n
Miſſus vtrum ſemel tm̄ ſit filius vel ſepiꝰ mittatur.li.1.di.15.i.
Miſſus dꝛ filiꝰ duobꝰ modis.li.1.di.15.k.
Miſſi q̇ꝛ ſunt filius ⁊ ſpūſſanctꝰ an ideo ſunt minoꝛes patre.li.1.di.15.o.
Miſſio ſpūſſancti fit duobꝰ mōis.li.1.di.16.a.
Miſſio ſpūſſancti in coꝛda hoīuꝫ quomodo fit libꝛo.1.di.17.ꝑ totū.
Mittant͛ vtrū omnes angeli ex oībꝰ oꝛdinibꝰ.li.2.di.10.per totū.
Miſſio filij in mūdū qualis fuit.li.3.di.1.⁊ di.2.et di.3.ꝑ totum.
Modi q̇ttuoꝛ cog̊ſcēdi deū li.1.di.3.a.b.c.⁊c̄.
Modi cognoſcendi trinitatē diuerſi.li.1.di.2.ꝑ totū.et di.3.f.g.⁊c̄.
Modi peccādi ſūt multiplices.li.2.di.42.f.
Modus liberatiōis vtꝝ aliter potuit eſſe q̄ꝫ ꝑ mortē xp̄i.li.3.di.20.a.
Modi diligēdi deū ſūt diūſi.li.3.di.27.d.e.
Modi diligēdi ꝓximuꝫ.li.3.di.28.⁊ di.29.ꝑ totum.
Modus ꝯuerſionis euchariſtie vtꝝ ſit foꝛmalis vel ſb̄alis.li.4.di.11.a.
Modus penitēdi quō fieri debeat.li.4.di.16 ⁊ di.17.ꝑ totum.
Modi ligādi ⁊ ſoluēdi ſūt diuerſi.li.4.di.18.ꝑ totū
Monſtra vtrum in ſuis defoꝛmitatibus reſurgant.li.4.di.44.h.
Moꝛi vtꝝ potuit hō in ſtatu inocētie li.2.di.19.a
Moꝛi nō poſſe vtrū fuit homi ex cōditione nature an ex bn̄ficio gr̄e.li.2.di.19.d.
Moꝛtale pctm̄ q̇d ſit in aīa.li.2.di.24.h.i.
Moꝛtale vtrū ſit qd̄ in ſola cogitatiōis delectatione tenet͛.li.2.di.24.i.
Moꝛtalis quare factꝰ eſt homo cuꝫ comederit de ligno vite.li.2.di.29.g.
Moꝛtalia pctā ſūt ſeptē.li.2.di.42.h.
Moꝛiēdi nc̄c̄itatē vtꝝ xp̄s habuit li.3.di.16.a
Moꝛi quō voluit vl̄ noluit xp̄s li.3.di.17.a.b
Moꝛi q̄re voluit xp̄s.li.3.di.18.e.⁊ di.19.b.
Moꝛte xp̄i quare redemptio facta ē ⁊ nō aliter li.3.di.80.a.
Moꝛte xp̄i vtrum ſeꝑata ſit diuinitas a carne ⁊ aīa.li.3.di.21.ꝑ totū.
Moꝛtꝭ triduo vtꝝ xp̄s fuit hō.li.3.di.22.a.
Moꝛtis triduo vtꝝ xp̄s vbiq̄ꝫ fuit ſm deuꝫ et ſm hoīem.li.3.di.22.b.
Moꝛtua opera bona reuiuiſcūt ꝑ penitentiā.li.4.di.15.c.

Mortale pctm̄ q̄tū polluit aīaȝ.li.4.di.18.b.
Mortalia ꝛ venialia pōt q̄s ꝟe penitē excepto vno mortali ꝛ plurib⁹ venialib⁹.li.4.di.21.d
Morienꝭ quomodo hi qui in fine seculi inueni entur.li.4.di.43.e.
Mortui quō resurgent.li.4.di.44.ꝛ di.45.ꝑ totum.
Motus mentis an ex libero arbitrio sit.lib.2.di.27.c.
Motus voluntatis in homine est duplex.lib.2.di.39.c.
Mulier q̄re post virū facta est.li.2.di.18.b.
Mulier q̄re de latere formata est ꝛ non de alia ꝑte corꝑis.li.2.di.18.c.ꝛ li.4.di.28.c.
Mulieri vtrum ꝓceptū etiam fuerit datum.li.2.di.21.g.
Mulier que nō ꝑtinet ad matrimonium.libro 4.di.26.g.
Multiplex nō dicitur de⁹ q̄uis sit trinus.li.1 di.23.k.
Mundus an de aliqua materia fact⁹ sit.ꝛ qualis fuit illa materia ꝛ vbi subſtiterit.lib.2.diſ.12.ꝑ totum.
Mūdi creatura quare dr̄ hō.li.1.di.3.a.
Mundus quomodo cōsumeꝭ igne ante iudicium.li.4.di.47.d.
Mutari an pōt deus aliq̄liter.li.1 di.8.c.d.
Mutari ſm tp̄s quid ſit.li.1.di.37.k.
Mutari ſm locū quid ſit.ibidem.l.
Mutis ab egritudine vtꝝ ſacramenta dari debent.li.4.di.20.e.
Natatilia quādo formata ſunt.li.2.di.15.a.
Nature filius quare dicaꝭ xp̄s.li.1.di.5.m.
Natura diuina nulli ꝓdicamentorum ſubijciꝭ.li.1.di.8.g.
Naſcitur quomodo ſemꝑ fili⁹ de patre.li.1.di.9.k.l.
Natura ꝛ res nature an ſint ideȝ.li.1.di.34.b.
Natus quare non dicitur ſpirituſſanct⁹ ſed procedens.li.1.di.13.a.
Naſcendo an accepit fili⁹ aliq̄d a patre.li.1.diſ.18.f.g.
Natiuitas q̄n dr̄ ꝛ q̄n ꝯceptio.li.2.di.31.i.
Naturā hūanaȝ totā aſſūpſit xp̄s.li.3.d.2.a.
Natus quō dr̄ xp̄s ꝺ ſpirituſancto cū nō ſit filius ſpirituſſancti.li.3.di.4.b.
Natus cum ſit xp̄s.quare apl's dicit eū factum li.3.di.4.d.
Natura diuia vtrū aſſumpſit ꝑſonā.vel ꝑſona naturā.vel natura naturā.li.3.di.5.a.b.
Natura diuina vtrum debeat dici caro facta.libro.3.di.5.c.
Naturas duas habuit xp̄s.li.3.di.6.d.e.
Natura diuina vtrū debeat dici nata de ꝟgine li.3.di.8.a.
Natiuitas xp̄i eſt duplex.li.3.di.8.b.
Natura an perſona xp̄i predeſtinata ſit.libro.3 di.10.f.
Naturam paſſibilem quare aſſumpſerit deus.lib.3.di.15.a.
Neceſſitate vtꝝ pr̄ genuit filiū.li.1.di.6.a.
Neceſſitatis tp̄e non eſt neganda penitentia.li.4.di.20.e.
Neophicus quid ſit.li.4.di.6.h.
Nihil eſt in deo qđ nō eſt deus.li.1.di.8.i.
Nihil dr̄ de deo ſm accidēs.li.1.di.26.c.
Nihil quis renatus fuerit ꝛc̄. quomodo intelligitur.li.4.di.4.e.
Noctemedia veniet xp̄s.quomodo intelligiꝭ.li.4.di.43.c.
Nomina dei diuerſa ſunt.li.1.di.8.a.
Nomina que ꝺ deo dicunꝭ inueniunꝭ in ſeptuplici differentia.li.1.di.22.a.b.
Nomina ꝓꝑria ꝑſonarū nō ſubſtātialiꝭ ꝫ relatiue ad inuicem dicunꝭ.li.1.di.22.e.
Nomina ad vnitatē eſſentie ꝑtinentia nō relatiue ſed ſubſtātialiter ꝺ ſingulis ꝑſonis ꝛ ſingulariter dicunꝭ.ibidem.e.f.
Nomie ꝑſone q̄d ſignificaꝭ cuȝ pluraliꝭ ꝓferꝭ.li.1.di.25.ꝑ totum.
Nomina relatiua ꝑſonaꝝ que ſūt.li.1.di.26.c.ꝛ ꝑ totū.ꝛ di.27.c.
Nomina dignitatū vel officioꝝ eccleſiaſticoꝝ que ſunt.li.4.di.24.l.
Noticiam quale habuit adam ante lapſuȝ.lib.2.di.23.c.
Nuptie q̄ bone ſunt.li.4.di.26.ꝑ totum.
Nuptias ſolus conſenſus voluntarios facit.li.4.di.27.ꝑ totum.
Nuptialia pacta ſunt duplicia.li.4.di.27.l.
Nuptiaꝝ cauſa finalis q̄ eſt.li.4.di.30.d.
Nuptie quibus tp̄ibus nō ſunt celebrāde.li.4 di.32.c.d.e.
Nuptie quō fuerunt tēporibus antiquis ordinate.li.4.di.33.a.
Nuptie vtrū fieri pn̄t inter fi'ios adoptiuos et naturales.li.4.di.42.d.
Nuptie ſecunde tertie vel quarte vtrū ſint licite vel nō.li.4.di.42.i.
Obduratio vtrū ex aliquo fiat merito.li.1.di.41.a.
Obdurati quō ſunt demones.li.2.di.7.a.
Obdurati cū ſint demones vtꝝ habeant liberꝝ arbitrium.li.2.di.7.b.
Oblatio eoꝝ qui ſine confeſſione decedūt vtrū ſit recipienda.li.4.di.20.g.
Obſeſſorum corꝑa vtrū demones intrēt ſubſtātialiter vel nō.li.2.di.8.e.
Obſtinatio quale pctm̄ eſt.li.2.di.43.a.
Obſtinatio omnis vtrū ſit peccatū in ſpiritum ſanctum.li.2.di.43.c.

Obſcuratio ſolis ⁊ lune qualiter fiet in die iudicij.li.4.di 48 e.
Occidens littera quid ſit.li 3.di.40.b.
Occiſores vxorū qualiter debeant penitere.li.4.di.37.b.
Octo ſunt ſpecies mendacij.li.3.di.38.a.
Occultum iudiciū dei q̄d ſit.li.4.di.46.c.
Offendit̄ deus tribus modis.li.4.di.16.a.
Officia ſacrorū ordinum quō chriſtus impleuerit.li.4.di.24.ꝑ totum.
Olei conſecratio vtrū a ſimplici ſacerdote fieri poteſt.li.4.di.20.f.
Omnis ſcientia aut eſt de rebus aut de ſignis.li.1.di.1.a.
Omouſion quid ſit.li.1.di.34.i.
Omnia quare dicantur eſſe in deo.li.1.di.35.e.f.⁊ di.36.ꝑ totum.
Omnia eſſe ex deo.per ip̄m et in ipſo vtrum ſit idem.li.1.di.36.d.
Omnipotēs q̄re dicat̄ deꝰ.li.1.di. 42.a.et.i.
Omnipotēs q̄re deꝰ dr̄ cū homo multa pōt q̄ deus non pōt.li.1.di.42.b.
Omnipotētia dei cōſideratur duobus modis.li.1.di.42.c.
Omnipotentia dei limitari non poteſt.li.1.diſ.43.per totum.
Omniū rerum deus eſt p̄ncipium.li.2.di.1.a.
Omnia entia vtrum ſimul facta ſunt vel ſucceſſiue.li.1.di.12.b.c.
Omnia que fecit deus quomodo dicantur valde bona.li.2.di.15.g.
Omnes homines quomodo fuerunt in adā q̄n peccauit.li.2.di.30.m.n.
Omnis homo naturaliter vult bonum quō intelligitur.li.2.di.39.c.
Ōis actꝰ iudicat̄ ex fine.li.2.di.40.ꝑ totum.
Ōēs actꝰ ſine fide ſūt mali.li.2.di.41.ꝑ totum
Ōēs homines vtrum pari dilectione diligēdi ſunt.li.3.di.29.b.
Operatur deus q̄ttuor modis.li.2.di.12.h.
Opera ſex dierum quomodo ſunt diſtincta.li.2.di.12.a.⁊ di.13.a.
Operari patrem in filio quomodo intelligēdū eſt li.2.di.13.h.
Operans ⁊ coopans grā q̄ ſit.li.2.di.26.a.b.
Operans et cooperans gratia vtrum ſit vna ⁊ eadem gratia.li.2.di.26.i.
Operante ⁊ cooperante gratia vtrū eguerit hō ante pctm̄.li.2.di.29.a.
Opera infidelium vtrum ſemper ſunt mala.li.2.di.41.a.b.
Operata eſt tota trinitas incarnationē chriſti li.3.di.4.a.
Opatio.fides.ſpes.⁊ charitas quomodo dicūtur equalia.li.3.di.25.e.
Opa bona ſine charitate facta non valent.lib.4.di.15 f.
Opa bona in peccatis facta ad quid valeāt.libro.4.di.15.f.
Oratio vel voluntas xp̄i vtrū ſemp impleta ē.li.3.di.17.ꝑ totum.
Orare vtrum licet pro omnibus mortuis.li.2.di.43.c.
Orationes et elemoſyne quibus ꝓſunt.lib.4.di.45.c.
Orationes hominum vtrum ſancti audiant.li.4.di.45.g.
Ordo quis ſeruandus eſt cum de trinitate agit̄ li.1.di.2.c.
Ordines angelorum quot ſunt.⁊ quō noiant̄.li.2.di.9.a.b.
Ordines angelorū vtꝫ ab initio creatiōis ſint diſtincti.li.2.di.9.e.
Ordo decimus quō dicit̄ impleri ex hominibꝰ li.2.di.9 g.
Ordo diligendi quis ſit.li.3.d.29.a.
Ordines ſacri quot ſunt.et quō nominant̄.lib.4.di.24.ꝑ totum.
Ordinare vtꝫ pn̄t heretici.li.4.di.25.ꝑ totū.
Ordinare vtꝫ pn̄t ſimoniaci.li.4.di.25.d.e.
Ordinandorum etas que eſſe debeat.lib.4.diſtin.25.i.
Ordines ſacri qui impediunt matrimonium.libro.4.di.37.a.
Ordines iudicandorū erunt quattuor.lib.4.diſtin.47.c.
Ordo iudicij finalis q̄liter erit.li.4.di.47.d.
Originale peccatū q̄d ſit.li.2.di.30.e.g.
Originale peccatum an ſit culpa vel pena.li.2.diſtin.30.e.f.
Originale peccatū dr̄ fomes peccati.i.cōcupiſcētia.li.2.di.30.g.
Originale peccatū ꝑ adam intrauit in omnes.li.2.di.30.h.
Originale peccatū vtꝫ ſit ex voluntate.et q̄ ī adā fuit et in nobis eſt.li.2.di.30.l.
Originale peccatū quō a patribus trāſeat in filios.li.2.di.31.a.
Originalis peccati cauſa an ſit culpa vel pena: vel aliquid aliud.li.2.di.31.e.f.
Originale quare dicat̄.ibidē.h.
Originale peccatū quō dimittatur ī baptiſmo.li.2.di.32.a.
Originale peccatū qua iuſticia infligit̄ aīe innocenti.li.2.di.32.e.
Originale peccatū vtrū ſit voluntariū vł neceſſarium.ibidem.f.
Origo primi peccati q̄ ſit.li.2.di.33.b.

Paradiſus quot mo

dis accipitur.li.2.di.17.e.
Paradiſi locꝰ qualis ⁊ vbi ſit.li.2.di.17.e.
Parētes p̄mi ſi non peccaſſent quales filios ꝓcreaſſent.li.2.di.20.ꝑ totū.

Parentum peccata quomodo tranſeunt in filios.li.2.di.33.a.b.
Parentũ pctã vtꝝ imputãt filijs.li.2.di.33.d.
Parentũ pctã quõ viſitant in filios vſq; in q̃rtam generationẽ.li.2.di.33.i.
Parẽtes mali quõ diligẽdi ſũt.li.3.di.23.f.
Partes ſacramenti euchariſtie quid ſignificãt.li.4.di.12.f.
Paruuloꝝ pena ſine baptiſmo decedentiũ eſt mitiſſima.li.2.di.33.e.
Paruuli q̃ incircũciſi moriebant vtrũ ſaluabantur.li.4.di.1.l.
Paſſio xp̃i vtrum placuerit viris bonis.libro 1.di.48.d.
Paſſiões ſctõꝝ an velle debeam⁹.ibidẽ.e.
Paſſibilẽ naturã aſſũpſit xp̃s.li.3.di.15.p to.
Paſſio ꝛ ꝓpaſſio q̃d ſit.li.3 di.15.f.
Paſſio xp̃i an ſit opus ꝛ ei vel iudeorum.libro 3.di.20.d.
Paſſiõis fidẽ an habuit petrus q̃n vidit hominem pati.li.3.di.24.b.
Paſſibile corpus dedit chriſtus diſcipulis.li.4.di.11.h.
Paſſio ſupplet vicem baptiſmi.li.4.di.4.d.
Pater deus vtrum ſe deum genuerit.lib.1.di.4.p totum.
Pater vtrum diuinã eſſentiam genuit.li.1.diſ.5.a.ꝛ p totum.
Pater vtrũ volũtate vel neceſſitate genuit filium.li.1.di.6.p totum.
Pater vtrũ potuerit vel voluerit gignere filiũ vel an poſſe generare filiũ ſit aliqua potentia i patre q̃ nõ ſit in filio.li.1.di.7.p totũ.
Pater quare non dr̃ miſſus.libro.1.di.15.n.et li.3.di.1.a.
Pater in quo eſt maior filio.li.1.di.16.c.d.
Pater quomodo eſt in filio.ꝛ filius in patre.li.1.di.19.e.
Pater ſolus vtrũ ſit deus.li.1.di.21.b.
Paternitas.filiatio.ꝓceſſio quid ſignificant.libro.1.di.27.c.
Pater vtrũ ſicut dicitur ingenitus debeat dici nõ genitus.li.1.di.28.b.
Patrem et filium eſſe vtruꝫ ſunt idem vl' diuerſa.li.1.di.28.e.
Pater quõ eſt principiuꝫ totius diuinitatis.libro.1.di.29.a.
Pater ab eterno eſt principiũ et filius.ſ; nõ ſpirituſſanctus.li.1.di.29.b.
Patri quare attribuit vnitas et filio equalitas li.1.di.31.h.
Pater et filius quare dicuntur eſſe vnum ſ; nõ vnus.li.1.di.31.i.
Pater et filius vtrũ ꝑ ſpiritũſanctũ ſe diligant li.1.di.32.a.
Pater an ſit ſapiens ſapientia quam genuit.li.1.di.32.d.ꝛ p totum.
Patriacha vñ dr̃.li.4.di.24.m.
Patiendi neceſſitas an fuerit in chriſto.libro.3 diſtin.16.a.
Peccare vtꝝ pñt angeli.li.2.di.7.a.
Peccatũ homis quare remediabile eſt.ꝛ nõ diaboli.li.2.di.21.f.
Peccatum ade vñ ortum habuit.li.2.di.22.a.et p totum.
Peccauit an plus adã q̃ eua.li.2.di.22.e.
Peccatum vtrum excuſatur ignorãtia.libro.2 di.22.h.i.
Peccandi ſimilitudo in nobis ſicut fuit in adã li.2.di.24.g.
Peccatum ade an fuit originale vel actuale.libro.2.di.30.b.
Peccatum ade quomodo intrauit in mundum ibidem.c.ꝛ p totum.
Peccatũ originale quid ſit.li.2.di.30.e.g.
Peccatũ originale quõ a patribus tranſeat i filios.li.2.di.31.a.ꝛ p totum.
Peccatũ originale quõ i baptiſmo dimittatur li.2.di.32.a.
Peccata patrũ an omniuꝫ tranſeat in filios.an aliquoꝝ.li.2.di.33.a.
Peccatũ ade quõ plura peccata in ſe habuit.libro.2.di.33.d.
Peccatum ade an ſit grauius ceteris peccatis li.2.di.33.f.
Peccatũ ade an ſit dimiſſum.ibidẽ.h.
Peccata parentũ quõ viſitantur in filios vſq; in tertiam ꝛ q̃rtam generationẽ.li.2.di.33.i.
Peccatum primum vnde ſit ortum.libro.2.diſtin.34.b.
Peccatum q̃d ſit.li.2.di.35.a.
Peccatũ quõ poteſt corrũpere bonũ cuꝫ nihil ſit.li.2.di.35.l.m.
Peccatum in q̃tum peccatum an ſit cauſa peccati.li.2.di.36.a.
Peccatum in q̃tum peccatuꝫ an ſit pena peccati.li.2.di.36.p totum.
Peccatum cõmiſſum vtꝝ maneat in hoie vſq; quo peniteat.li.2.di.42.d.
Peccatũ dupliciter manet in hoie.ibidem.
Peccandi modi quomodo diſtinguuntur.lib.2.di.42.f.
Peccatũ ꝛ delictum quõ differũt.ibidem.
Peccata mortalia ſunt ſeptem.li.2.di.42.h.
Peccatuꝫ in ſpiritumſanctum quid ſit.libro.2.diſtin.43.a.
Peccatũ in ſpiritũſanctũ quomodo accipitur.ibidem.c.
Peccandi potẽtia an ſit a deo vel a diabolo.li.2.di.44.p totũ.
Peccare vtrũ potuit xp̃s.li.3.di.12.c.
Peccata an ſepe dimittantur per penitentiam.li.4.di.14.d.
Peccata vtrum ꝑ ſolam contritionẽ dimittant

ſine oris ꝯfeſſione.li.4.di.17.p totum.
Peccata quō dimittunť per ſacerdotes.lib.4 di.18.p totum.
Peccata aliqua vtꝝ poſt hanc vitā remittunť li.4.di.21.p totum.
Peccata dimiſſa an iteꝝ redeāt.li.4.diſ.22.a.
Peccata que impediunt matrimonium.lib.4 diſtin.39.d.
Peccare vtrum poſſunt mali in inferno.lib.4 diſtin.50.a.
Pena paruuloꝝ ſine baptiſmo decedentiū eſt mitiſſima.li.2.di.33.e.
Pena vtꝝ ſit ꝑuatio boni.li.2.di.35.o.
Pene peccati quō quedam peccata ſunt.lib.2 di.36.p totum.
Pene timore non peccans inimicus eſt iuſticie lib.3.di.36.c.
Pena ſacerdotis confeſſionē publicantis que ſit.li.4.di.21.g.
Pene damnatorum an aliquando mitigantur li.4.di.46.a.
Pena damnatoꝝ vtrum obfuſcat gloriam bea torum.li.4.di.50.g.
Penitentia eſt duplex.li.4.di.14.a.
Penitentia quid ſit ⁊ vnde dicitur.libro.4.di ſtin.14.a.
Penitentia ſolēnis quid ſit.ibidem.c.
Penitere vtrū poteſt de vno peccato qui pluri bus eſt irretitus.li.4.di.15.a.
Penitentie pefectio cōſiſtit in tribus.libro.4. diſtin.16.a.
Penitentia vera quid ſit.ibidem.a.
Penitentia falſa que ſit ibidē.b.
Penitentia agitur tribus modis.li.4.di.16.c.
Penitentia venialiam que ſit.libro.4.diſtinc. 16.d.
Penitentia finalis q̄tū valeat.li.4.di.20.a.
Penitentia nō completa decedētes q̄liter pur ganť.li.4.di.20.b.
Penitentia morientibus non eſt imponenda.li bro.4.di.20.d.
Penitētia nō eſt negāda in neceſſitate.ibidē.e.
Penitentia non delet peccatū niſi illud qḋ deſe rit homo.li.4.di.21.d.
Penitere poteſt homo de omnibus peccatī ex cepto vno mortali et pluribus venialibus.li. 4.diſtin.21.d.
Periurium quid ſit.li.3.di.39.a.
Periurium fit tribus modis.ibidem.b.
Per deū iurare quid ſit.li.3.di.39.f.
Periuriū an ſit cū incaute iurať.li.3.di.39.i.
Permiſſio et opatio quādo dicūť dei volūtas li.1.di.45.l.
Perfectū dr̄ tribus modis.li.2.di.4.e.
Perſone diuine quomodo diſtinguūtur.libro 1.di.9.a.
Perſone trinitatis vtrum ſint partes eē̄ntie di uine.li.1.di.19.h.
Perſone diuine an ſint ſpecies vel indiuidua q̄ ad eſſentiam.li.1.di.19.h.i.
Perſone tres nō ſm materialem cauſam dicūť vna eſſentia.li.1.di.19.l.
Perſone diuine vtrum differunt numero.libro 1.di.19.p.q.
Perſone tres ſimul an ſunt maius aliq̄d q̄ vna li.1.di.19.i.⁊ di.20.p totum.
Perſona vtꝝ relatiue vel ſm ſubſtātiā ꝑdicať de diuinis pſonis.li.1.di.23.a.b.
Perſona quare pluraliter ⁊ nō ſingulariť ď di uinis pſonis ſimul ꝑdicať.li.1.di.23.c.
Perſone nomine q̄d ſignificať cū dr̄ pluraliter tres pſone.li.1.di.25.p totū.
Perſona in trinitate tripliciter accipitur.lib.1 di.25.i.k.
Perſonarum ꝓprietates.que ſunt.libro.2.di. 26.a.b.
Perſona ⁊ eſſentia an ſunt idem vel nō.libro.1. di.34.p totum.
Perſona vtrū aſſumpſit pſonā vel naturam in incarnatione.li.3.di.5.a.
Perſonam quare nō aſſumpſit deus cum aſſū pſit hoīem.li.3.di.5.d.e.
Perſona in diuinis vtrū ſit xp̄s ſm qḋ homo. lib.3.di.10.a.
Perſona quā xp̄s aſſumpſit an ꝑdeſtinata fue rit.li.3.di.10.f.
Perſone legitime que ſint.li.4.di.34.a.
Perſona in qua iudicabit xp̄s.li.4.di.48.a.
Poſſe gignere vtꝝ ſit aliqua alia potentia ī pa tre que non ſit in filio.li.1.di.7.p totū.
Potētia.eternitas.magnitudo in deo ſūt vnū lib.1.di.19 b.
Potentior vtrū ſit vna pſona diuina q̄ alia.li bro.1.di.20.p totū.
Potentia q̄re attribuiť patri.li.1.di.34.h.
Poteſt vtrum deus ſemper quod olim potuit. li.1.di.44.d.
Poſſunt vtrum aliquid demones ex natura.li bro.2.di.7.l.
Potentiam quam habuit homo ante peccatū li.2.di.24.a.
Potentia peccandi an ſit homini a deo vl' a di abolo.li.2.di.44.a.
Potentie an ſit reſiſtendum cū a deo ſit.lib.2. diſtin.44.d.
Poteſtatē baptiſmi quā dedit xp̄s ſuis ⁊ quā ſibi retinuit.li.4.di.5.b.c.
Poteſtatē dimittendi peccata quā hn̄t ſacerdo tes.li.1.di.18.⁊ di.19.p totum.
Preceptio.phibitio.ꝯſiliū q̄re dicāť dei volū tas.li.1.di.45.h.
Preceptū dilectionis quid ꝯtineat.li.3.di.27 ⁊ di.28.p totum.
Precepto dilectionis ꝓximi vtꝝ contineať di

lectio angeloꝝ.li.3.di.28.b.
Precepta decē quō continenť in du bus mandatis.li.3.di.37.ꝑ totum.
Predeſtinatio quid ſit ⁊ de quibus ē.lib.1.di. 35.a.⁊ di.40.a.
Predeſtinatio vel pſcientia vtrū poſſunt eſſe in deo ſi nulla futura eſſent.li.1.di.35.b.
Predeſtinatio ⁊ pſcientia in quo differunt.lib. 1.di.40.a.
Predeſtinat⁹ vtꝝ dānari pōt.li.1.di.40.b.
Predeſtinationis effectus quid ſit. libro.1. diſtin.40.d.
Predeſtinationis an ſit aliquod meritum. lib. 1.diſ.41.a.
Predeſtinatus vtrū fuerit xp̄s ſm hoiem.lib. 3.di.10.f.
Predicamēto nulli ſubijciť deus.lib.1.di.8.g.
Preſcientia de quibus ſit.li.1.di.35.a.
Preſcientia quō eſt in deo.ibidē.b.c.
Preſentia quō ſunt deo omnia pterita et futura.li.1.di.35.f.⁊ di.36.ꝑ totum.
Preſciētia an ſit cauſa reꝝ vel res ſint cauſa pſcientie.li.1.di.38.a.
Preſcientia dei an ſit cā maloꝝ.li.1.di.38.e.
Preſciētia dei vtꝝ falli pōt.li.1.di.38.c.
Preſcire an deus pōt aliquid qđ p̄us nunq̄ ſciuit vel pſciuit.li.1.di.39.b.
Preſcientia in quo differt a predeſtinatione.li. 1.di.40.a.
Preſciat vtrū ſemp deus ea que ſemel pſciuit. li.1.di.41.f.
Preſciuerunt vtrū mali angeli ſuum caſum. li. 2.di.4.a.
Preſciuit vtrū hō ſuū caſum.li.2.di.23.f.
Principiū accipiť multipliciť.li.1.d.29.a.
Principiū toti⁹ diuinitatꝭ eſt pr̄.li.1.di.29.a.
Principium quō eſt pater ⁊ filius.ſed non ſpirituſſanctus.li.1.di.29.b.
Principiū omniū creaturarū eſt tota trinitas. li.1.di.29.b.⁊ li.2.di.1.a.
Proceſſio ſpirituſſancti quō fit a patre et filio. li.1.di.11.⁊ di.12.ꝑ totuȝ.
Procedere quare diciť ſpirituſſanctus ⁊ nō gigni.li.1.di.13.a.
Procedere quare etiā dicať filius cum ſpirituſſanctus nō dicať gigni.li.1.di.13.b.
Proceſſio ſpirituſſancti eſt duplex. libro.1.diſtin.14.a.
Proceſſio ſpirituſſancti eſt eterna.lib.1.diſtin. 18.d.
Procedere eſt ꝓprium ſpirituſſancti.libro.1.diſtin.26.b.
Proprium dei eſt ſemper deum eſſe.libro.1. diſtin.8.a.b.
Propriū patris qđ ſit ⁊ qđ filij et qđ ſpirituſſancti.li.1.di.26.b.
Proprietates quibus diſtinguunť pſone q̄ ſūt li.1.di.27.a.b.
Proprietates determinant hypoſtaſes et non ſubſtantiā.li.1.di.27.d.
Proprietates pſonarū plures reperiūť q̄ tres li.1.di.28.a.
Proprietatē quā notat hoc nomē ingenitus.libro.1.di.28.c.
Propritates pſonarum an ſint ip̄e pſone.1. diuina eſſentia.li.1.di.33.a.⁊ ꝑ totum.
Proprietates quō pn̄t eſſe in dei natura.nec eā determinent.li.1.di.33.b.
Prouidentia dei de q̄bus eſt.li.1.di.35.a.
Proximum totum quomodo diligere debem⁹ li.3.di.28.a.
Proximus quis eſt.li.3.di.28.b.
Proximus dr̄ quattuor modis.li.1.di.28.c.
Purgatorij ignis qualis ſit.li.4.di.21.a.
Purgantur q̄dā citius quidam tardius i igne li.4.di.21.b.
Purgabitur quomodo mundus ante iudiciū. li.4.di.47.d.

Qualis fuit materia

de qua factus eſt mundus.li.2.di.12. ꝑ totuȝ
Qualis fuit lux quā primo deus creauit. libro 2.diſtin.13.b.
Quales facti ſunt angeli an boni vel mali.libro 2.di.3.ꝑ totum.
Qualis factus eſt homo ⁊ quare ſit factus lib. 2.di.2.ꝑ totū.⁊ di.16.ꝑ totum.
Qualitas mentis q̄ malus xp̄ianus credit vtꝝ ſit virtus vel nō.li.3.di.23.e.
Qualis ſit ignis infernalis.li.4.di.48.d.
Quare malis angelis nō eſt conceſſuȝ habitare in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Quare dormienti viro facta eſt mulier.libro.2 diſtin.18.d.
Quare poſt omnes creaturas factus eſt homo li.2.di.15.e.
Quare precepit deus bona facere ⁊ mala vitare.cum ea non vult ab omnibus impleri.libro 1.di.47.c.
Quare apoſto'us dixit xp̄m factū. cum nos dicimus eum natum.li.3.di. 4.d.
Quare greci negant ſpiritumſanctum ꝓcedere a filio.li.1.di.11.b.
Quattuor modis ꝑ naturas cognoſcitur deus li.1.di.3.b.c.d.e.
Quattuor modis operať deus.libro.2.diſtin. 12.b.
Quattuor ſunt ſtatus liberi arbitrij. libro.2.diſtin.25.g.
Quattuor ſūt ſpecies ſuperbie.libro.2.diſtin. 42.i.
Quattuor ſunt virtutes cardinales.libro.3.diſtin.33.a.

Quattuor ſunt ſtatus hominis.libro.3.diſtin. 16.b.
Quattuor ſunt timores.li.3.di.34.d.
Quattuor ſunt ordines dilectionis.libro.3.diſtinc.29.a.
Quattuor ſunt gradus charitatis.libro.3.diſ. 29.b.
Quattuor ſunt epiſcoporum ordines.libro.4. diſtin.24.m.
Quinq3 modis flagellat deus libro.4.diſtinc. 15.a.
Quomodo in nobis eſt vir mulier et ſerpens.libro.2.di.24.g.
Quotquot in chriſto baptizati eſtis &c. quõ intelligitur.li.4.di.4.c.

Rationaliſ creatura

quare facta ſit.li.2.di.1.d.f.g.
Rationalis creatura ẽ duplex. libro.2. diſtin. 1.d.et.l.
Ratio habet duas partes. libro.2. diſtinctiõe 24.f.
Ratio vbi in anima incipit.libro.2.diſtinctiõe 24.f.
Ratio & ſenſualitas quomodo differũt. ibidez.
Radix omnium virtutum eſt charitas.li.3.di. 36.p totum.
Radix omnis mali eſt ſupbia et cupiditas.lib. 2.di.42.i.k.
Raptus q̃d ſit.li.4.di.41.d.
Rapientur quomodo in obuiaz chriſto qui viui reperientur ante iudicium.libro.4.diſtin. 43.e.
Reatus accipit multis modis.libro.2. diſtin. 42.e.
Reconciliatio nõ eſt neganda tpe neceſſitatis. li.4.di.20.e.
Recõciliare non põt p̃sbyter penitens incõſulto epiſcopo.li.4.di.20.f.
Redemptus quare ſit homo et non angelus.libro.2.di.21.b.
Redemit qualiter nos xp̃s a diabolo et peccato.li.4.di.19.p totum.
Redemptor an ſolus chriſtus debeat dici.lib. 3.di.19.e.
Redimi an potuit homo aliter quaz p mortem xp̃i.li.3.di.20.a.
Relatiua nomia trinitatis que ſunt.li.1.di.26. c.d.& di.27.e.
Remediabile quare eſt peccatũ hominis & nõ angeli.li.2.di.21.f.
Remiſſio peccatorum quare attribuit ſpiritui ſancto.li.3.di.37.b.
Remittunt vtrũ aliqua peccata poſt hãc vitã li.4.di.21.a.
Renatus niſi quis fuerit ex aqua et ſpirituſancto.quõ intelligitur.li.4.di.4.e.
Renunciare quibus debet baptizandus.libro 4.di.6.g.
Reordinandi vtrũ ſint qui ab hereticis ſunt ordinati.li.4.di.25.p totum.
Reprobos vtrum dilexit deus ab eterno.libro 3.di.32.e.
Reprobatio dei quid ſit.li.1.di.40.d.
Reprobationis an ſit aliquod meritũ. libro.1 di.41.a.
Reprobationis quis ſit effectus.ibidem.
Res quibus fruendum vel vtendũ eſt.que ſũt li.1.di.1.a.& p totum.
Rerum omnium eſt vnum principium.libro.2 diſtin.1.a.
Rem et ſacramentũ q̃dam accipiunt in baptiſmo & q̃dam non.li.4.di.4.a.
Res ſacramẽti eucharistie eſt duplex.libro.4 diſtin..8.d.
Res ſacramenti ꝯiugij que eſt.libro.4. diſtin. 26.f.
Reſiſtere malo quando eſt meritoriũ.& quãdo non.li.2.di.24.c.
Reſiſtenduz an ſit poteſtati.libro.2.diſtincti. 44.c.
Reſurrectionis modus & conditio qualis fiet. li.4.di.43.p totum.
Reſurrectionis cauſa que fiet.libro.4.diſtin. 43.b.
Reſurgent quõ hi qui viui reperientur ante diem iudicij.li.4.di.43.e.
Reſurgentiuz etas et ſtatura que erit.libro.4 diſtin.44.a.
Reſurget quicq̃d eſt de ſubſtantia & natura hominis.li.4.di.44.b.
Reſurgent vtrum ſancti vel mali cum deformitatibus quas hic habuerunt.libro.4.diſtin. 44.c.d.
Reſurrectio abortiuoꝝ & monſtroꝝ qualis fiet.libro.4.di.44.b.

Sacramentuz quid

ſit.libro.4.di.1.b.
Sacramentum et ſignum in quo differunt.lib. 4.di.1.b.
Sacramẽta quare inſtituta ſũt.libro.4.diſtinctione.1.c.
Sacramentum in quibus conſiſtit.ibidem.d.
Sacramenta veteris & noue legis in quo differunt.libro.4.di.1.e.
Sacramenta noue legis que et quot ſunt.libro 4.di.2.a.
Sacramenta quare non fuerũt inſtituta ſtatim poſt lapſum hominis.libro.4.di.2.b.
Sacramẽtum coniugij ante peccatũ eſt inſtitutum.li.4.di.2.c.

Sacramentum baptiſmi quando eſt inſtitutuꝫ libro.4.di.3.f.
Sacramentum altaris quando eſt inſtitutum. libro.4.di.8.b.
Sacramentũ euchariſtie vtrũ heretici et excõmunicati ꝯſecrare pñt.li.4.di.13.a.
Sacramentũ q̃d eſt in pnia.li.4.di.22.c.
Sacramentũ vnctionis a quibus eſt inſtitutũ libro.4.di.23.b.
Sacramentũ coniugij cuius rei eſt ſacramentũ li.4.di.26.f.
Sacerdos vtrũ põt dimittere vł retinere peccata.li.4.di.13.ꝑ totum.
Sacerdotes an oẽs habeãt claues eccłie.li.4.di.19.ꝑ totum.
Sacerdos ſimplex nõ p̃t recõciliare publice penitentem incõſulto ep̃o.li.4.di.20.f.
Sacerdotis confeſſionẽ publicantis.pena que ſit.lib.4.di.21.g.
Sacerdotalis ordo vnde habet exordium.lib.4.di.24.i.
Sacerdotes cõſortio mulierꝝ penit⁹ debent eẽ alieni.li.4.di.37.a.⁊ di.33.d.
Sacrificiũ altaris an celebrari poteſt ſine aqua libro.4.di.11.g.
Sacrificiũ an ſit quod in altari gerit̃ vel immolatio.li.4.di.12.g.
Sacrilegium committitur tribus modis.libro 3.diſtin.37.c.
Sanctis vtrum placuerit paſſio chriſti.libro.1 diſtin.48.d.
Sctõꝝ paſſiões an velle debem⁹.li.1.di.48.e.
Sancti an omnes equaliter cognoſcunt deum. libro.4.di.49.c.
Sancti an equale habent gaudium in celo.lib.4.diſtin.49.d.
Sanctoꝝ beatitudo vtruꝫ maior erit poſt iudicium.li.4.di.49.e.
Sanctorũ gloriam vtrũ obfuſcat pena damnatorum.libro.4.di.50.g.
Sapiens vtrũ ſit pater ſapientia quã genuit.libro.1.di.32.d.
Sapiens an ſit filius ſapientia genita.lib.1.diſtin.32.d.
Sapiens vtrum ſit fili⁹ ſeipſo.vel per ſeipſum. libro.1.di.32.e.
Sapientia an tantũ vna ſit patris ⁊ filij.li.1.diſtin.32.h.
Sapientia quare attribuit̃ filio.libro.1.diſtin.10.c.et di.34.g.
Sapiẽtia quomodo ꝓfecit chriſtus ſ̃m q̃ homo.li.3.di.13.a.
Sapientiam equalem deo vtꝝ habuit xp̃s ſ̃m animã.li.3.di.14.ꝑ totum.
Sapientia et ſcientia quomodo differunt.libro 3.diſtin.35.a.
Sapientia et intellectus in quo differunt.libro 3.diſtin.35.b.
Sapientia ſciẽtia et intelligentia quomodo differunt.li.3.di.35.b.
Satiſfactio v̾a q̃ ſit ⁊ eq̃ falſa.li.4.di.16.a.b.
Satiſfactio venialium q̃ ſit.li.4.di.16.d.
Scientia omnis eſt de rebus vel de ſignis.lib.1.diſtin.1.a.
Sciẽtia dei ſimplex propter varios reꝝ ſtatus diuerſa habent noĩa.li.1.di.35.a.
Scientia dei de quibus eſt.libro.1.diſtin.35.ꝑ totum.
Scientia vel p̃ſcientia an ſit cauſa rerũ vel econuerſo.li.1.di.38.b.⁊ ꝑ totum.
Scientia dei vtrũ põt augeri vel minui vel mutari.li.1.di.39.a.
Scire vtrũ põt deus aliquid ex tempore quod nunq̃ ſciuit.li.1.di.39.c.
Scire an poteſt de⁹ plura q̃ ſcit.libro.1.diſtin.39.c.
Scire an poteſt deus ſemper que ſemel ſcit.lib.4.di.41.f.
Scientiam triplicem habuit homo ante caſum li.2.di.23.d.c.
Scientia ⁊ ſapientia quomodo differunt.libro 3.di.35.a.
Sciẽtia.ſapientia.intelligentia in quo differũt libro.3.di.35.b.
Sciſmatici vtrum ſacramentũ euchariſtie conficiant.li.4.di.13.a.
Senſualitas quid ſit.li.2.di.24.f.
Senſualitas quibus modis accipit̃ in ſcriptura.li.2.di.24.l.
Sepatio eſt duplex.li.4.di.31.b.
Septẽ ſunt dona ſpiritusſancti.⁊ an in xp̃o fuerint.li.3.di.34.ꝑ totum.
Septẽ ſũt pctã mortalia.li.2.di.42.h.
Septem ſunt ſacr̃a eccłie.li.4.di.2.a.
Septimo die requieſſe deũ quomodo intelligitur.li.2.di.15.g.
Serpentis in ſpecie quare diabolus hominem decepit.li.2.di.21.b.
Serpens quare dicit̃ callidior cunctis animalibus.li.2.di.21.b.
Serpentem quare non horruit mulier.libro.2.diſtin.21.b.
Signũ ⁊ res quõ differunt.li.1.di.1.a.
Signũ quid ſit.li.4.di.1.a.
Signũ ⁊ ſacr̃m in quo differũt.li.4.di.1.a.
Similitudo quid ſit.li.1.di.31.c.
Similitudo et idolum quomodo differunt.lib.3.diſtin.37.b.
Simplex quõ dicitur ſolus deus ⁊ nõ aliq̃ creatura.li.1.di.8.d.
Simplex quomodo dicit̃ eſſe aĩa.li.1.di.8.e.
Simplex q̃uis ſit deus.multiplex tamẽ dicit̃.li.1.di.8.f.
Simplicitas dei nulli predicamentorum ſubij

citur.li.1.di.8.g.
Simoniacus vtrum cõſecrare vel ordinare po teſt.li.4.di.25.d.
Simoniaca hereſis ſit triplicit̃.li.4.di.25.g.
Sol quare factus eſt ſi lux prima ſufficiebat.li. 2.di.13.f.
Solus vtrũ põt dici pater. vel ſolus filius. vel ſolus ſpiritusſanctus.li.1.di.21.a.b.
Solus pater eſt deus.ſolus filius eſt deus.ſolꝰ ſpiritusſanctus eſt deus. vtrum bene dici põt. lib.1.di.21.b.
Solitudo nulla eſt in trinitate.li.1.di.23.i.
Soli deo vtꝝ ſufficiat confiteri abſqꝫ ſacerdote li.4.di.17.c.
Soluendi poteſtas quõ data eſt ſacerdotibꝰ.libro.4.di.18.⁊ di.19.ꝑ totum.
Specie quare ſub alia chriſtus corpus ſuũ tradidit.li.4.di.11.e.
Spes.fides.charitas opatio ſcḋm quid equalia dicunt̃.li.3.di.25.e.
Spes quid ſit.li.3.di.26.a.
Spes de quibus ſit.li.3.di.26.b.
Spes ⁊ fides quõ differũt.ibidẽ.
Spes ⁊ fides vtꝝ ĩ xp̃o fuerint.li.3.di.26.c.
Spiritusſanctus eſt amor ſiue dilectio patris ⁊ filij.li.1.di.10.ꝑ totũ.
Spiritusſanctꝰ procedit a patre et a filio.libro 1.di.11.a.
Spiritũſanctum greci negant procedere a filio li.1.di.11.b.
Spiritũſanctum etiam ꝓcedere a filio autorita tibus grecoꝝ ꝓbatur.ibidẽ.c.
Spiritusſanctus vtrum prius vel plenius ꝓce dat a patre q̃ꝫ a filio.li.1.di.12.ꝑ totum.
Spiritusſanctus quare nõ dicatur genitus ſed ꝓcedens.li.1.di.13.a.
Spiritusſanctus vtrum debeat dici ingenitus li.1.di.13.e.
Spũſſancti ꝓceſſio eſt duplex.li.1.di.14.a.
Spiritumſanctum vtrum viri ſancti dare poſ ſunt.li.1.di.14.d.
Spũſſanctus vtꝝ a ſeip̃o dat̃.li.1.di.15.a.
Spiritusſanctꝰ duobus modis mittitur. libro 1.di.16.a.
Spiritusſanctus eſt amor et charitas qua diligimus deũ ⁊ ꝓximũ.li.1.di.17.a.b.
Spiritusſanctus quomodo mittatur vel datur nobis.li.1.di.17.f.
Spiritusſanctus vtꝝ augeat̃ in hoīe. vł an ma gis vel minus habeat̃.li.1.di.17.i.
Spiritusſanctus vtrũ eadem rõne dicat̃ donũ qua datũ vel donatũ.li.1.di.18.a.b.
Spiritusſanctus ꝓcedendo accepit nõ tm̃ vt ſit donũ ſed etiã vt eſſet eſſentia.li.1.di.18.f.
Spiritusſanctus vtruꝫ ad ſeipſum referatur.li. 1.di.18.m.
Spiritusſanctus qua proprietate dicit̃ donuꝫ li.1.di.26.f.
Spiritusſanctus vtrum potuit incarnari.lib.3 di.1.ꝑ totum.
Spirituiſancto quare attribuit̃ opus incarnationis.li.3.di.4.a.
Spiritusſancti dona vtruꝫ habuit chriſtus.li. 3.di.34.a.b.
Spirituiſancto quare attribuit̃ remiſſio peccatorum.li.3.di.37.d.
Spiritualis cognatio vbi ſit.li.4.di.42.a.
Spirituales filij q̃ ſunt.li.4.di.42.b.
Spirituales filij vtruꝫ naturalibꝰ copulari poſ ſunt.li.4.di.42.d.
Sponſa vtꝝ poteſt intrare monaſteriũ ſine cõ ꝯſenſu ſponſi.li.4 di.27.g.
Sponſus et ſponſa multipliciter accipitur.lib. 4.di.27.k.l.
Sponſa que dr̃ vidua mortuo ſponſo et q̃ non. lib.4.di.27.n.
Sponſam viduã ducens an ad ſacros ordines accedere poteſt.li.4.di.27.o.
Status hominis ante peccatũ qualis fuit.lib. 2.di.19.a.
Status liberi arbitrij ſũt q̃ttuor.li.2.di.25.g.
Statꝰ hoīs ſunt quattuor.li.3.di.16.b.
Statura reſurgẽtium q̃lis erit.li.4.di.44.a.
Subdiaconatus ordo q̃s ſit.li.4.di.24.g.
Subſtantia abuſiue dr̃ deus.li.1.di.8.h.
Subſtantia in diuinis p̃dicatur ď tribꝰ pſonis tanq̃ꝫ genus de ſpeciebus vel vt ſpecies de in diuiduis.li.1.di.19.h.
Subſtantialiter vtrũ iſta dicant̃.ſ.deus ď deo lumen de lumine.li.1.di.27.h.
Subſtãtialiter tm̃ dr̃ illud de illo lꝫ ibi nõ ſigni ficant ſubſtantiaꝫ.li.1.di.27.i.
Subſtantijs ex tribus dicitur conſtare chriſtꝰ lib.3.di.6.d.
Subſtantia panis ⁊ vini vtrũ ſubſtantialit̃ vł formaliter in corpus et ſanguinem conuertatur lib.4.di.11.a.b.
Succentoris officiũ.li.4.di.24.m.
Sufficiat vtrum ſoli deo confiteri.libro.4.diſtin.17.c.
Superbia quomodo fuit in primis parẽtibus li.2.di.22.a.d.e.
Superbia eſt radix omnis mali.libro.2.diſtin. 42.i.
Sup̃bia habet q̃ttuor ſpecies.li.2.di.42.i.

Tabula ſecũda poſt

naufragiũ eſt pn̄a.li.4.di.14 a.
Talis eſt ordo peccandi in nobis qualis fuit in p̄mis parentibꝰ.li.2.di.24.g.
Tarda penitentia quantum valeat.libro.4.diſtin.20.a.
Temptare non audet diabolus hoīeꝫ eo vitio in quo eſt victus ab eo.li.2.di.6.h.

Tabula

Temptationis modus qualis fuit erga p̄mos parentes.li.2.di.21.c.
Temptatus eſt adaꝫ tribus modis.libro.2.diſtin.21.d.
Temptatio eſt duplex.li.2.di.21.e.
Temptari quare ꝑmiſit deus hoiem ſciens cuꝫ caſurū.li.2.di.23.a.
Tpal' ꝓceſſio ſpūſſcti q̄ fuit.li.1.di.14.ꝑ totuꝫ.
Tpaliter q̄ dicūt de deo.li.1.di.30.ꝑ totuꝫ.
Tēporaliter vtꝝ pōt deus aliquid ſcire ꝙ nunq̄ꝫ ſciuit.li.1.di.39.b.
Tpaliter q̄ pctā punit de⁹.li.4.di.15.b.
Tēpus penitēdi q̄ꝫdiu durat.li.4.di.20.a.
Temporibus quibus nuptie nō ſunt celebrande.li.4.di.32.c.d.e.
Tenebre capiuntur duobus modis.libro.2.diſtin.12.d.
Tenebre interiores q̄ ſunt.li.4.di.18.i.
Tenebre exteriores quare dicunt in inferno.libro.4.di.50.b.
Terra quō et vnde facta eſt. et quid noīe terre ſignificat.li.2.di.12.ꝑ totū.
Teſtimonia veteris teſtamēti quibus trinitas ꝓbatur.li.1.di.2.d.e.f.
Teſtimonia ſpecialia veteris teſtamēti de ſpiritu ſancto.li.1.di.2.g.
Teſtimonia noue legis d̄ trinitate. li.1.di.2.h.
Timorē pene quō habuit xp̄s. li.3.di.15.ꝑ to.
Timores ſunt quattuor.li.3.di.34.d.
Timor pene qui fuit in xp̄o an fuit ſeruilis vel initialis vel alius.li.3.di.34.l.
Timore pene nō peccans inimic⁹ eſt iuſticie.libro.3.di.36.c.
Tōſura clericalis q̄d ſignificat. li.4.di.24.b.
Totus et totum cum de xp̄o dicunt ad quid referunt.li.3.di.22.c.
Totum ꝓximum ⁊ nos totos quō diligere debemus.li.3.di 28.a.
Traditus quō eſt xp̄s a patre.a iuda.a diabolo.li.3.di.20.c.
Tres pſone i diuinis an maius aliq̄d p̄nt ſimul q̄ꝫ vna vel due.li.1.di.19.e.ꝑ totum.
Tres perſone non ita dicuntur eſſe vna ſubſtantia vt genus et ſpecies.nec ſ̄m cauſaꝫ materialem dicūtur.nec vt tres homines vnius nature.li.1.di.19.l.
Tres pſonas cū dicimus quare nō dicim⁹ tres deos.li.1.di.23.f.
Tres eſſentias quare non dicim⁹.ſicut tres pſonas.li.1.di.23.g.
Tres pſone cum dr̄ q̄d noīe ternarij ſignificat. li.1.di.23.e.⁊ di.24.c.
Tria ſunt genera bonoꝝ.li.2.di.26.k.
Tria ſunt genera mendacij.li.3.di.38.a.
Tria ſunt genera vnctionis.li.4.di.23.a.
Tria ſunt genera ꝯiugij.li.4.di.31.a.
Tria ſūt genera ꝯſanguinitat̄.li.4.di.42.a.
Tribus modis agit pnīa.li.4.di.16.c.
Triforme eſt corpus xp̄i.li.4.di.12.f.
Triplex quare nō dicitur deus.ſed trinus.lib.1.di.19.t.
Trinitas ē vn⁹ ſolus ver⁹ de⁹.li.1.di.2.a.
Trinitatis cognitio an aliqua ex creaturis haberi pōt.li.1.di.3.ꝑ totum.
Trinitatis imago quomodo eſt in mēte humana.li.1.di.3.g.h.
Trinitatis create ab increata diſſimilitudo lib.1.di.3.p.q.
Trinitatis vnitas que ſit.libro.1.diſtin.33.et diſtin.23.i.
Trinitas vtrum d̄ vno deo p̄dicat.ſicut vnus deus de tribus pſonis.li.1.di.4.c.
Trinitas cōmuniter dr̄ charitas.et tamen ſpiritus ſanctus proprie dicitur charitas.libro.1.diſtin.10.b.c.
Trinitatis opatio eſt indiuiſibilis.li.1.di.15.a
Trinitatis pars nō eſt aliqua perſonaruꝫ.lib.1.diſtin.19.g.
Trinitas quomodo dr̄ ſolus de⁹ cum ſit cū animabus ſanctis.li.1.di.21.c.
Trinitas an de aliqua pſonaruꝫ ſingulatim dici poteſt.li.1.di.22.c.
Trinus trinitas: vn⁹ duo vel due.tres vel tria plures pluralitas ⁊c̄.quid ſignificatur his nominibus.li.1.di.24.a.
Trinitatis filius dr̄ homo.⁊ trinitas dr̄ pat' hominū.li.1.di.26.e.
Trinitas ipa. vel pater vel filius.vtrū poſſit dici ſpūſſanctus.li.1.di.26.g.
Triſticiam quomodo habuit chriſtus.libro.3 diſtin.15.d.e.
Valde malis vtruꝫ datur mitigatio pene.li.4.di.46.a.
Ubi erat de⁹ anteq̄ꝫ eēt creatura.li.1.di.37.c.
Ubiq̄ꝫ quomodo eſt deus ſine locali motu.li.1 diſtin.37.i.
Ubi facta fuit lux p̄ma.li.2.di.13.c.
Ubiq̄ꝫ vtrum chriſtus eſt ſ̄m ꝙ homo.libro.3 diſtin.22.b.
Ubiq̄ꝫ totus chriſtus eſt ſed nō totum.libro.3.di.22.c.
Ubi ſit ignis infernalis.li.4.di.44.f.
Ubi erit iudiciū finale.li.4.di.48.d.
Unde ꝓceſſit conſenſus p̄mi peccati cū natura hoīs eſſet incorrupta.li.2.di.22.l.
Velle ⁊ eſſe in deo an ſunt idē.li.1.di.45.b.
Velle naturaliter bonum quomodo dr̄ homo.li.2.di.39.c.
Velle an poſſunt ſancti aliud q̄ꝫ quod de⁹ vult li.4.di.45.h.
Venenoſa animalia quare et quando facta ſūt li.2.di.15.c.
Venialia peccata quibus delentur.libro.4.

diſtin.16.d.
Venialia pctā quō poſt hāc vitā purgāt.li.4.
Venialia pctā ſufficit generalit (di.21.a.b.
ↄfiteri.li.4.di.21.e.
Veniale pctm̄ q̄d ſit i aīa.li.2.di.24.h.
Vera imortalitas in ſolo deo eſt.li.1.di.8.c.
Verba cuiuſlibet tpis bn̄ p̄dicāt d̄ deo.li.1.di.
Verba beatitudo q̄ ſit.li.4.di.49.b. (8 b.
Verbū quō ſit vnitum carni mediante anima.
li.3.di.2.b.
Verbū vtꝝ carnē ⁊ aīaꝫ ſil'aſſumpſerit li.3.di.
Verbū an fuit ſepatum a carne ⁊ aīa in (2.e.
morte xp̄i.li.3.di.21.a.
Vera que pnīa ſit.li.4.di.16.a.
Vere penitens q̄s ſit.li.4.di.21.d.
Verius cogatur deus q̄ď dr.li.1.di.23.d.
Viaticū q̄re dr corpꝰ xp̄i.li.4.di.8.a.
Virgines ↄſecrare an pōt p̄ſbr.li.4.di.20.f.
Virginitas iohānis vtrum ſit p̄ferenda caſtita
ti abrae.li.4.di.33.b.
Virginitas mentis melior eſt v̄ginitate carnis
li.4.di.33.e.
Viri ſcti an pn̄t dare ſpm̄ſctm̄.li.1.di.14.d.
Viris ſctis vtꝝ placuit paſſio xp̄i.li.1.di.48.d.
Vir q̄re p̄us muliere factꝰ ſit.li.2.di.18.b.
Virtutibꝰ vtꝝ q̄s male vti p̄t.li.2.di.26.k.
Virtꝰ q̄d ſit ⁊ q̄s actꝰ eiꝰ.li.2.di.27.a.⁊ p totū
Virtutum munera que ſunt.li.2.di.27.g.
Virtus an ſit motus mentis.li.2.di.27.l.
Virtutes vtrū hō ante pctm̄ habuerit.li.2.di.
Virtutes cardinales ſunt quattuor (29.b
li.3.33.a.
Virtutes iſtas vtrū habuit xp̄s li.3.di.33.a.
Virtutes an ita ſint coniuncte q̄ ſepari nō poſ-
ſunt.li.3.di.36.a.
Virtutes vtrū q̄s oēs pariter habere pōt.li.3.
di.36.b.
Virtus ſacri eucharıſtie q̄ ſit.li.4.di.12.g.
Vita mala ſacerdotis nō contaminat ſacramen
tum.li.4.d.13.a.
Vitā beatā vtꝝ oēs hr̄e velint li.4.di.49.b.
Viuentē aīam quō dr hr̄e hō.li.2.di.19.b.
Viuere vtrū potuiſſet hō vtens de alijs lignis
q̄ď deligno vite.li.2.di.19.c.
Vna fides quare dicāt.li.3.di.23.f.
Vnctionū tria ſūt genera.li.4.di.23.a.
Vnctionis ſacrm̄ a quibus eſt inſtitutū.lib.4.
di.23.b.
Vnctionis ſacrm̄ an iterari debeat.lib.4.diſ.
Vnitas ſancte trinitatis que ſit.li.1. (23.c
di.2.⁊ di.24.p totum.
Vnitas et trinitas ſm̄ Iſidorū quō diſtinguū
tur.li.1.di.24.k.
Vnita qualiter ē natura diuina nature huma-
ne.li.3.di.5.p totum.
Vniuerſe vie dn̄i miſericordia et v̄itas quomo
do dicuntur.li.4.di.46.f.
Vnus vel vna.duo vel due.quid his vocabu
lis ſignificāt.li.1.di.24.a.
Voluntate an neceſſitate.vel vtrū volēs vl̄no-
lens pater genuit filiū.li.1.di.6.a.
Voluntas dei ſm̄ eſſentiaꝫ de deo dicitur.li.1.
diſtin.45.a.
Voluntas dei ſūme bona eſt prima cauſa oīuꝫ
q̄ naturaliter ſunt.li.1.di.45.d.e.
Voluntas dei multis modis accipitur.libro.1.
di.45.f.
Voluntas dei vtrum caſſari poteſt.li.i. diſtin.
46.a.
Voluntate dei vtrū fiant mala.li.1.di.46.d.
Voluntas dei ſemp implēt quicquid hō faciat
li.1.di.47.p totum.
Voluntate mala aliq̄n vult hō id qđ deus vult
bona.li.1.di.48.d.
Voluntas dei bona mala ho'm volūtate imple
tur.li.1.di.48.b.
Voluntas vtꝝ p̄ceſſerit primū hominis pctm̄.
li.2.di.22.m.
Voluntas q̄d ſit.li.2.di.26.b.
Voluntas bona comitāt gratiā ⁊ nō ecōuerſo
li.2.di.26.c.
Voluntas bona quedā dona dei preuenit.li.2.
di.26.e.
Voluntas ex fine cognoſcit.li.2.di.38.a.
Voluntates bone vnum habent finem.libro.2
di.38.c.
Voluntas intentio.finis quomō differunt.li.
2.di 38.f.
Voluntas quare dicitur peccatum cū ſit de na
turalibus bonis: quorum nullum peccatū eſt
li.2.di.36.a.
Volūtatis actus quare ſit peccatum.cum actꝰ
aliarum potentiarum non ſunt peccata.libro
2.di.39.b.
Voluntatis mala ⁊ actio mala in eodeꝫ homie
et circa eandem rem.an ſint vnum peccatū an
plura.li.2.di.42.a.
Voluntates duas habuit xp̄s.li.3.di.17.a.
Voluntatem qualem habeant damnati.lib.4
diſtin.50.a.
Votum quid ſit.4.di.38.a.
Votum eſt duplex ſcꝫ commune et ſingulare.li
bro.4.di 38.b.
Votum ſingulare eſt duplex.ſ.priuatum ⁊ ſolē
ne.li.4.di.38.b.
Vſus idem eſt virtutis et liberi arbitrij.lib.2.
diſtin.27.i.
Vſura quid ſit ⁊ quomodo committitur.libro
3.di.37.b.
Vti quid ſit et quibus rebus vtenduꝫ eſt.libro
1.di.1.b.
Vti et frui quō differunt.li.1.di.1.c.
Vti vtrum quis male pōt virtutibus.libro.2.
diſtin.26.k.

Tabula

Ꝟult vtꝝ ſp' de⁹ ꝗ qđ ſcī voluit. li.1.di.44.d.
Uult omnes homīes de⁹ ſaluos fieri .quō intel ligit.li.1.di.46.c.
Uxores plures cui licebat habere tpe legis.li. 4.di.33.d.
Uxor nō ē dimittēda ꝑ aliq̄ macula vel infirmi tate corpis li.4.di.34 f.
Uxores dimittere an pōt vir cauſa fornicatio⸗ nis.li.4 di.35.b.c.d.
Uxorꝝ interfectores quō penitere debeant.lib. 4.di.37.b.
Uxor ꝓpter fornicationē ſpūalez an debeat di mitti li.4.di.39.c.
Uxor fratris quō vocat.li.4.di.41.e.

Xp̄i īcarnatiōez qua
liter tota trinitas eſt opata.li.3.di.3.⁊ di.4.ꝑ totum.

Xp̄s q̄re nō fuit decimatus ī abraā.li.3.di.3.c.
Xp̄i caro q̄re nō e dicta peccatrix ꝫ ſimilis pec⸗ cato.li.3.di.3.d.
Xp̄i icarnatio q̄re ſpecialiter attribuit ſpiritui⸗ ſancto.li.3.di.4.a.
Xp̄s q̄re dr nat⁹ d ſpūſctō.li.3.di.4.b.c.
Xp̄s q̄re dicat ab apl'o factus quē nos fatemur natū.li.3.di.4.d.
Xp̄s ſm ꝙ hō vtꝝ ſit ꝑdeſtinatus.li.3.di.7.c l.et di.10 f.
Xp̄s an debeat dici bis genitus .ſic dr dei ⁊ ho minis filius.li.3.di.8.b.
Xp̄i hūanitas quō adorāda ſit li.3.di.9.ꝑ totū
Xp̄s vtꝝ ſm ꝙ homo ſit perſona in deitate.li. 3.di.10.a.b.
Xp̄s vtꝝ ſit adoptiu⁹ fili⁹.li.3.di.10.d.e.
Xp̄s vtꝝ ſit creatura ſiue creat⁹ vel factus.li.3 di.11.ꝑ totū.
Xp̄s vtꝝ aliā carnē aſſumere potuit ꝙ̄ de gene re adam.li.3.di.12.a.
Xp̄s vtꝝ peccare potuit.li.3.di.12.c.d.
Xp̄s vtꝝ potuit incarnari in ſexu muliebri.li.3 di.12.e.
Xp̄s an ſapientia et gratia ꝓficere potuit.li.3. di.13.a.et ꝑ totū.
Xp̄s duplicē habuit ſapiam.li.3.di.13.d.
Xp̄s vtꝝ ſapiam parē deo habuit.vel ſi oia ſcit que deus.li.3.di.14.a.
Xp̄s.an oēs defect⁹ hoīs aſſumpſit.li.3.di.15. a.et ꝑ totum.
Xp̄s quō habuit triſticiā paſſiōis.li.3.di.15.d c.f.⁊ di.17.c.d.
Xp̄s vtꝝ habuit aptitudinē moriendi.li.3.di. 16.a.
Xp̄s q̄d d quattuor ſtatibus hominis accepit li.3.di.16.b.
Xp̄s vtꝝ aliq̄d voluerit vel orauerit qđ nō ſit factū.li.3.di.17.a.
Xp̄s duas habuit volūtates.li.3.di.17.b.c.
Xp̄s an ſibi aliquid meruit.⁊ q̄d ſibi et q̄d nob li.3.di.18.a.b.
Xp̄s quare voluit pati cum merita ſua ſufficie⸗ bant.li.3.di.18.e.
Xp̄s quō nos a diabolo ⁊ a peccato redemit li. 3.di.19.a.
Xp̄s an ſolus debet dici redēptor vel mediator li.3.di.19.e.
Xp̄s an aliter potuit redimere hoiem .et quare potius iſto modo.li.3.di.20.a.
Xp̄s quō eſt traditus a deo.a iuda ⁊ a iudeis. li.3 di.20.c.d.
Xp̄i anima vtruz in morte fuit ſepata a verbo li.3.di.21.a.
Xp̄s q̄ rōne dr mortu⁹ vel paſſus.li.3.di.21.d.
Xp̄s vtꝝ in morte fuerit hō.li.3.di.22.a.
Xp̄s an vbicunq̄ eſt.ſit hō.⁊ ꝙ vbiq̄ tot⁹ fuit ſed nō totū.li.3.di.22.b.c.
Xp̄s vtꝝ fidē ſpem ⁊ charitatē habuerit.li.3. di.23.a.⁊ di.26.c.⁊.di.27.ꝑ totū.
Xp̄s vtꝝ ordinē diligēdi ſuauerit.li.3.di.31.d
Xp̄s vtꝝ ꝟtutes cardiales habuit.li.3.di.33.a
Xp̄s vtrū ſeptem dona ſpūſſancti habuit.li.3. di.34.b.
Xp̄i paſſio vtꝝ placuit viri ſctis.li.1.di.48.d.
Xp̄s quam poteſtatē baptiſmi ſuis tradidit.⁊ quā ſibi retinuit.li.4.di.5.b.c.
Xp̄i corpus quō conficit de ſubſtātia panis li. 4.di.11.ꝑ totum.
Xp̄s q̄le corp⁹ dedit diſcipulis.li.4.di.11.e.
Xp̄s vtrū quotidie immolet vel tm̄ ſemel imo⸗ latus eſt.li.4.di.12.g.
Xp̄s iudex viuorꝝ ⁊ mortuorum quō intelligit li.4.di.43.f.
Xp̄s in qua forma iudicabit.li.4.di.48.a.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

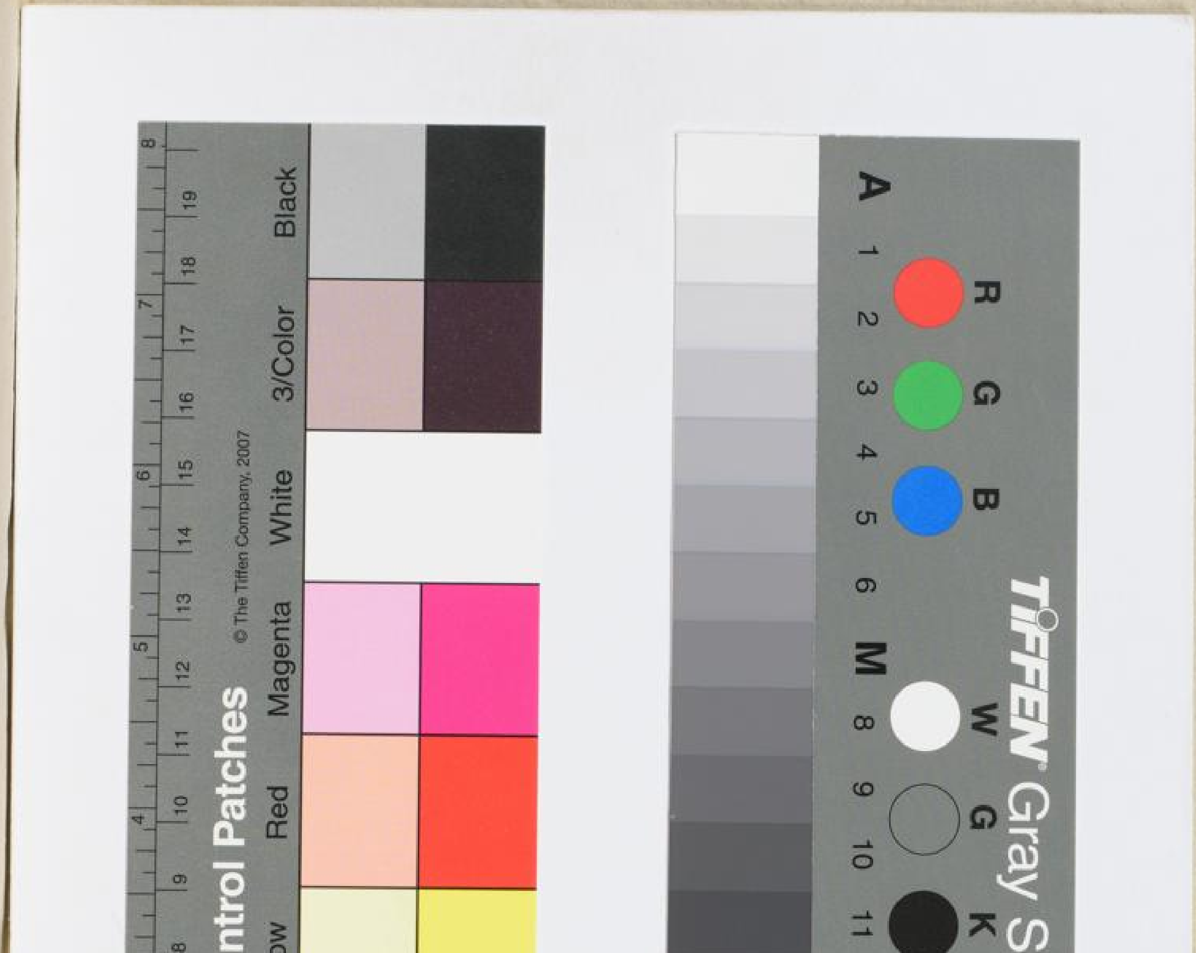
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
TIFFEN Gray Scale
A
M
B
R
G
B
W
G
K
C
Y
M
© The Tiffen Company, 2007

M Theol & Sch. 1109